ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΡΙΒΑ-ΔΙΓΕΝΗ

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

ΑΓΩΝΟΣ Ε.Ο.Κ.Α.

1955 - 1959

ΑΘΗΝΑΙ 1961

ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΡΙΒΑ-ΔΙΓΕΝΗ

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

ΑΓΩΝΟΣ Ε.Ο.Κ.Α.

1955 - 1959

ΑΘΗΝΑΙ 1961

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συγγραφέως.

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

Εἰς τὰ ὑπέροχα Ἑλληνικὰ Κυπριακὰ Νειᾶτα·
τοὺς ἀθανάτους νεκροὺς τῆς Ε.Ο.Κ.Α.
καὶ τοὺς γενναίους ἀγωνιστὰς αὐτῆς.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΡΙΒΑΣ - ΔΙΓΕΝΗΣ

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

I. ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΠΟΛΕΜΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΝΑΡΞΕΩΣ ΤΟΥ ΕΝΟΠΛΟΥ ΑΓΩΝΟΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΑΦΙΞΕΩΣ ΤΟΥ ΧΑΡΝΤΙΓΚ

(1 Ἀπριλίου — 3 Ὀκτωβρίου 1955)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΦΙΞΕΩΣ ΤΟΥ ΧΑΡΝΤΙΓΚ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

(3 Ὀκτωβρίου 1955 — 9 Μαρτίου 1956)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΚΕΧΕΙΡΙΑΣ

(9 Μαρτίου — 16 Αὐγούστου 1956)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΡΡΙΨΙΝ ΥΠΟ ΤΩΝ ΑΓΓΛΩΝ ΤΗΣ ΕΚΕΧΕΙΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΑ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΚΕΧΕΙΡΙΑΣ (17 Αὐγούστου 1956 — 14 Μαρτίου 1957)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ΑΠΟ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΚΕΧΕΙΡΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΑΡΝΤΙΓΚ (15 Μαρτίου — 6 Νοεμβρίου 1957)

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΠΟ ΤΗΣ 15 ΜΑΡΤΙΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΗΕ (15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1957)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΠΟΧΩΡΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΑΡΝΤΙΓΚ ΜΕΧΡΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ (7 Νοεμβρίου 1957 — 19 Ἰουλίου 1958)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΟ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΟΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΟΝ ΜΕΧΡΙΣ ΕΝΑΡΞΕΩΣ ΤΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ 12ην ΣΥΝΟΔΟΝ ΤΟΥ ΟΗΕ
('Ιούλιος 1958 - 25 Νοεμβρίου 1958)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'

ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΝΑΡΞΕΩΣ ΤΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ 12ην ΣΥΝΟΔΟΝ ΤΟΥ ΟΗΕ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΙΩΝ ΖΥΡΙΧΗΣ - ΛΟΝΔΙΝΟΥ
(25 Νοεμβρίου 1958 - 19 Φεβρουαρίου 1959).

Σημ. Εἰς τὸ τέλος, πίναξ παροραμάτων.

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ἡ συγγραφὴ τοῦ βιβλίου τούτου ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀρχείου καὶ ἡμερολογίου μου, τὰ ὁποῖα, παρὰ τὰς ἐξαιρετικῶς δυσμενεῖς συνθήκας, τὰς ὁποίας ἀντιμετώπισα κατὰ τὸ τετραετὲς διάστημα τοῦ ἀγῶνος, διεσώθησαν σχεδὸν ὁλόκληρα.

Εἰς τοῦτο ἐκθέτω μὲ ἀντικειμενικότητα καὶ χρονολογικῶς τὴν στρατιωτικήν, πολιτικὴν καὶ διπλωματικὴν ἱστορίαν τοῦ Κυπριακοῦ ἔπους, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἀναγνώστης νὰ λάβῃ μίαν σαφῆ καὶ γενικὴν ἰδέαν τῶν διαδραματισθέντων γεγονότων.

Εἰς τὸ Παράρτημα τοῦ βιβλίου παραθέτω ἐν ἀρχῇ τὸ Γενικὸν Σχέδιον ἐπαναστατικῆς δράσεως, ἐν συνεχείᾳ δέ, περιληπτικώτατα, τὰ κυριώτερα γεγονότα, διάφορα ἔγγραφα καὶ προκηρύξεις.

Ἐὰν ἡ ἀλήθεια παντοῦ καὶ πάντοτε πρέπῃ νὰ λέγεται χωρὶς φόβον καὶ πάθος, περισσότερον ἐπιβάλλεται νὰ λεχθῇ διὰ τὸν Κυπριακὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα. Ἡ συγγραφὴ τοῦ βιβλίου τούτου πρωτίστως εἰς αὐτὸ ἀποσκοπεῖ. Εἰς τὸν ἀναγνώστην ἐπαφίεται νὰ ἐξαγάγῃ μόνος του τὰ συμπεράσματα.

Λογοτεχνικὰς ἀξιώσεις δὲν ἔχω. Εἶμαι στρατιώτης καὶ ἔγραψα τὰ γεγονότα, ὅπως τὰ ἔζησα καὶ ὡς ταῦτα ἐξειλίχθησαν. Τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα παρέχω, ἀπολύτως ἀκριβῆ, θὰ χρησιμοποιηθοῦν ἀπὸ τὸν ἱστορικὸν τοῦ μέλλοντος διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς ἱστορίας μιᾶς τῶν ἐνδοξοτέρων περιόδων τοῦ ἐθνικοῦ μας βίου, ἡ ὁποία, ὅμως, ἐτερματίσθη τόσον ἀτυχῶς ὑπὸ τῶν ἐχόντων τὴν εὐθύνην τῆς πολιτικῆς λύσεως.

Ἐκ τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν στρατιωτικὸν τομέα δύναταί τις νὰ ἐξαγάγῃ χρήσιμα συμπεράσματα. Δὲν ἠθέλησα νὰ ἐκθέσω συγκεκριμένως τὴν στρατηγικὴν καὶ τὴν τακτικὴν τοῦ ἀγῶνος, τὴν ὁποίαν ἐφήρμοσα ἐν Κύπρῳ, οὔτε νὰ ὑπεισέλθω εἰς τὴν ἀφήγησιν τῶν ἐπὶ μέρους πολεμικῶν ἐνεργειῶν, πλὴν τῶν σοβαρωτέρων ἐξ αὐτῶν. Καὶ τοῦτο, διότι προτίθεμαι, ὡς πρὸς μὲν τὸ πρῶτον, νὰ ἐκδώσω εἰδικὸν βιβλίον, ὅταν θὰ μοῦ παρασχεθῇ ὁ χρόνος, ὡς πρὸς δὲ τὸ δεύτερον, λίαν συντόμως θὰ κυκλοφορήσῃ εἰδικὸς τόμος, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναφέρονται λεπτομερῶς ἡρωϊκαὶ πράξεις καὶ ἐνέργειαι, ἀτομικαὶ καὶ συλλογικαί. Προετίμησα τὴν ἔκδοσιν εἰδικοῦ τόμου δι᾽ αὐτάς, ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν διότι ἡ καταχώρισις καὶ τούτων θὰ καθίστα τὸ βιβλίον λίαν ὀγκῶδες καὶ θὰ ἐδυσχέραινε τὸν ἀναγνώστην νὰ διεξέλθῃ μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς τὰ κύρια σημεῖα τῆς διπλωματικῆς καὶ στρατιωτικῆς πλευρᾶς τοῦ ἀγῶνος, ἀφ᾽

ἑτέρου δέ, ἐπειδὴ δὲν ἐπεθύμουν νὰ περικόψω ὡρισμένα γεγονόνα ἢ νὰ συντομεύσω ταῦτα, ὡς ἐπέβαλλεν ἡ ἀνάγκη περιορισμοῦ τῆς ἐκτάσεως τοῦ βιβλίου.

Δύναται ἀπὸ τοῦδε νὰ λεχθῇ, ὅτι εἰς μελλούσας συρράξεις ὁ ἀνταρτοπόλεμος θὰ διαδραματίσῃ σοβαρὸν ρόλον, τόσον εἰς τὸ πεδίον τῆς Στρατηγικῆς, ὅσον καὶ τῆς Τακτικῆς.

Εἰδικὴ μορφὴ ἀνταρτοπολέμου δὲν ὑπάρχει καὶ οἱοσδήποτε θελήσῃ νὰ τὸν περιορίσῃ εἰς ὡρισμένα πλαίσια ἢ νὰ τοῦ δώσῃ ὡρισμένα σχήματα θὰ εἶναι ἐκτὸς πραγματικότητος. Δύναται νὰ ἐπιδιωχθῇ ὡς ἀνεξάρτητος πολεμικὴ ἐνέργεια ἀπ᾽ ἀρχῆς μέχρι τέλους, ὡς ἐν Κύπρῳ, ἢ ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν κλασσικὴν μορφὴν τοῦ πολέμου. Ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει ἡ τεραστία ἔκτασις τῶν μετώπων θὰ παρουσιάσῃ πολλὰς εὐκαιρίας δράσεως ἀνταρτικῶν ὁμάδων, ὁ δὲ ἀτομικὸς πόλεμος θὰ καταστήσῃ ἐπιτακτικὴν τὴν ἀνάγκην χρησιμοποιήσεως τοιούτων, διότι αἱ ἀνταρτικαὶ ὁμάδες δὲν παρουσιάζουν ἀτομικοὺς στόχους.

Ὁ ἀνταρτοπόλεμος ἀπαιτεῖ κυρίως μυστικότητα, εὐελιξίαν, πανουργίαν, δόλον καὶ εὐψυχίαν. Ὁ ἀριθμὸς δὲν παίζει κανένα ρόλον, ὑπάρχουν μάλιστα περιπτώσεις, καθ᾽ ἃς οἱονδήποτε ἔδαφος, ἀνεξαρτήτως μορφολογικῆς συστάσεώς του, πρέπει νὰ θεωρηθῇ κεκορεσμένον καὶ αὔξησις τῶν ἐκεῖ ἀνταρτικῶν δυνάμεων ἢ καὶ ἁπλῶς οἱασδήποτε δράσεως θὰ ἐπιφέρῃ μόνον αὔξησιν τῶν ἀπωλειῶν, ἄνευ ἀναλόγου ἀντισταθμίσματος. Τὸ δυσκολώτερον εἶναι ὁ καθορισμὸς τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀνταρτοπολέμου, εἴτε ὡς ἀνεξαρτήτου πολεμικῆς ἐνεργείας, εἴτε ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν κλασσικὴν μορφὴν τοῦ πολέμου· δὲν πρέπει νὰ ζητῶμεν περισσότερα ἀπὸ ὅ,τι εἶναι δυνατὸν ν᾽ ἀποδώσῃ, ἀλλὰ δυνάμεθα ἐνίοτε νὰ ζητῶμεν πολλά, διότι ὑπὸ ἱκανὴν ἡγεσίαν τὸ πᾶν εἶναι δυνατόν.

Εἰς τὸ πλαίσιον τῆς Στρατηγικῆς ὁ ἀνταρτοπόλεμος πρέπει νὰ ὑπεισέλθῃ εἰς τὰ πολεμικὰ σχέδια τόσον τὰ ἐπιθετικά, ὅσον καὶ τὰ ἀμυντικά, θὰ ἔχῃ δὲ χῶρον δράσεως, ὄχι μόνον εἰς τὸ φίλιον ἔδαφος, ἀλλὰ καὶ ἐντὸς τοῦ ἐδάφους τοῦ ἀντιπάλου. Ὁ ρόλος τούτου δύναται νὰ ὁδηγήσῃ πολλάκις εἰς ἀποφασιστικὰ ἀποτελέσματα.

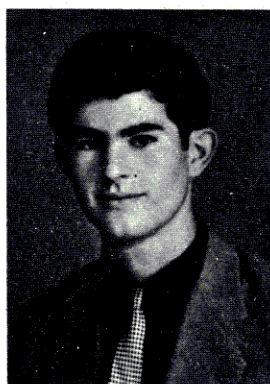
Ἀθῆναι, Σεπτέμβριος 1961

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΡΙΒΑΣ - ΔΙΓΕΝΗΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΙ

ΝΕΚΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΕΠΟΥΣ

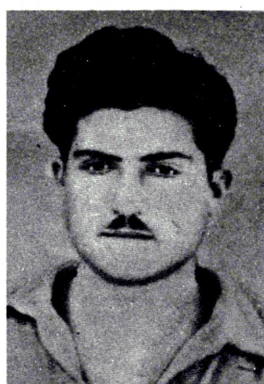
ΚΑΤ' ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΗΝ ΣΕΙΡΑΝ

'Αβρααμίδης 'Ανδρέας

'Αλεξάνδρου Βασίλειος

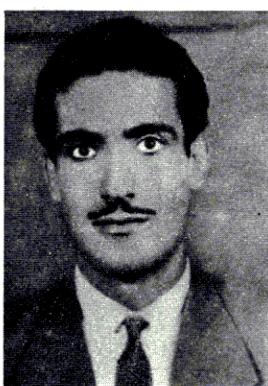
'Αναξαγόρα Κώστας

'Αναστασίου Γεώργιος

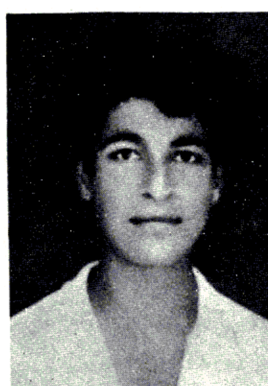
'Αντωνιάδης Κώστας

'Ασσιώτης 'Ανδρέας

Αὐξεντίου Γρηγόρης

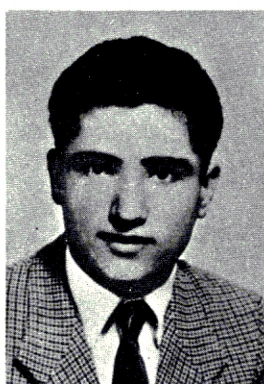
Βλάμης 'Ανδρέας

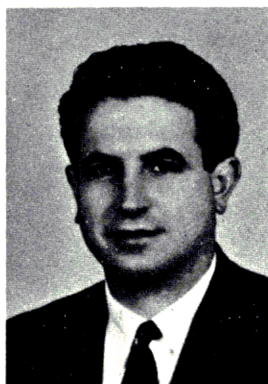
Γεωργάλλας Μίκης

Γεωργιάδης Παναγιώτης

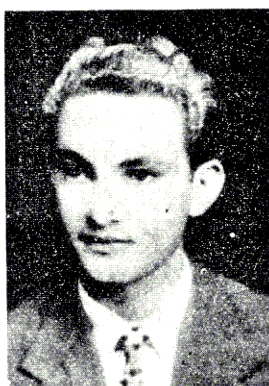

Γεωργίου 'Ανδρέας

Γεωργίου Νῖκος

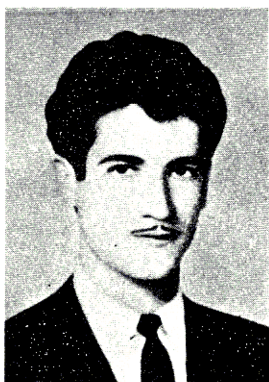

Γιάγκου Νικόλαος

Γιάλλουρος Πετράκης

Δημητρίου Ἀνδρέας

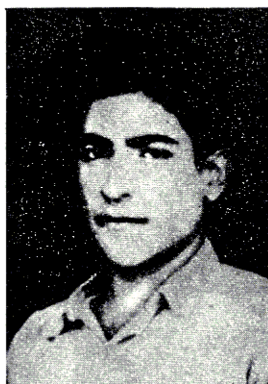

Δρᾶκος Μᾶρκος

Ἐγγλέζος Χριστόδουλος

Εὐαγόρου Νῖκος

Ζάκος Ἀνδρέας

Ζαχαριάδου Ἰωάννα

Ζήνωνος Θεόδωρος

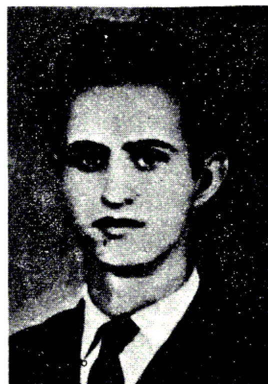

Ἠλιάδης Πέτρος

Ἡροδότου Δῆμος

Κκαΐλης Σιάλος

Καλαϊτζῆς Χαράλαμπος

Καννάουρος Χριστόδουλος

Καραολῆς Μιχαὴλ

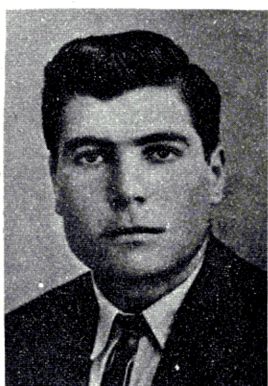

Κάρυος Ἀνδρέας

Κάρυος Γεώργιος

Κατελάρης Παντελῆς

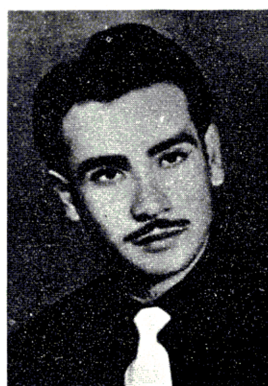

Κκέλης Χρῆστος

Κόκκινος Πάτροκλος

Κολοκάσης Κυριᾶκος

Κούσπαρος Χαράλαμπος

Κωνσταντινίδου Ὄλγα

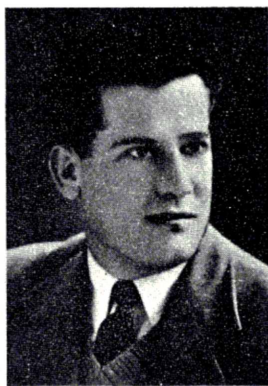

Κωνσταντίνου Ἀλέκος

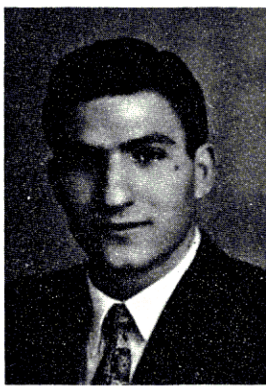

Κουτσόφτας Μιχαὴλ

Λένας Στυλιανὸς

Λουΐζου Κώστας

Λουκᾶ Λουκᾶς

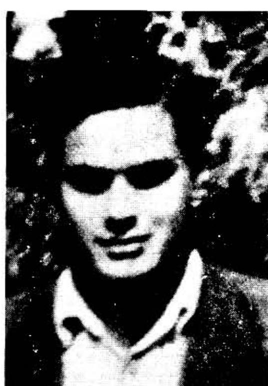

Μάτσης Κυριᾶκος

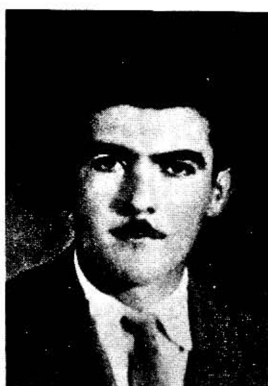

Μαυρομμάτης Στέλιος

Μιχαὴλ Γεώργιος

Μιχαὴλ Χαρίλαος

Μοῦσκος Χαράλαμπος

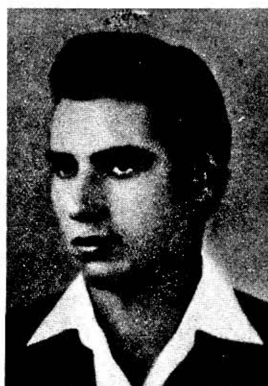

Μυλωνᾶς Χρύσανθος

Νικολάου Γεώργιος

Νικολάου Ἰωνᾶς

Ξενοφῶντος Εὐστάθιος

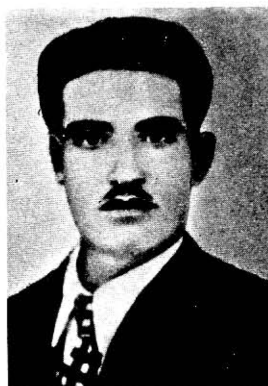

Ξενοφῶντος Πρόδρομος

Παλληκαρίδης Εὐαγόρας

Παναγῆ Βάσος

Παναγίδης Ἀνδρέας

Παναγίδης Ττοφῆς

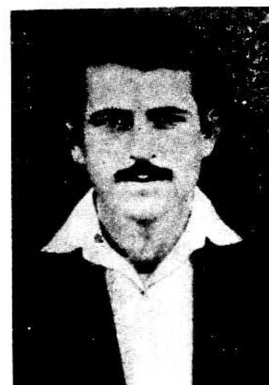

Παντελῆ Μόδεστος

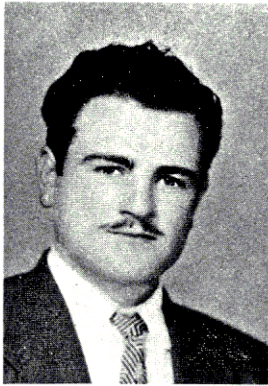

Παπαβερκίου Γεώργιος

Παπαγεωργίου Λουκία

Παπακυριακοῦ Ἠλίας

Πατάτσος Ἰάκωβος

Πατσαλίδης Ἀνδρέας

Παπαχριστοφόρου Εὐαγόρ.

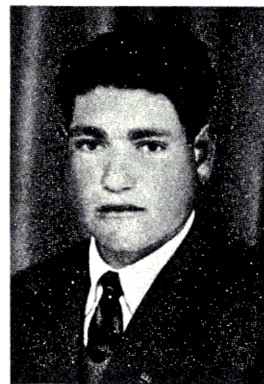

Παρασκευᾶ 'Ανδρέας

Παρίδης Μιχαλάκης

Πεττεμερίδης Χαράλαμπος

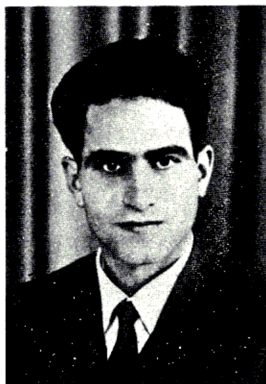

Πίττας Φώτης

Ροτσίδης Σάββας

Σακκᾶ Καλλῆς

Σαμάρας Χρῆστος

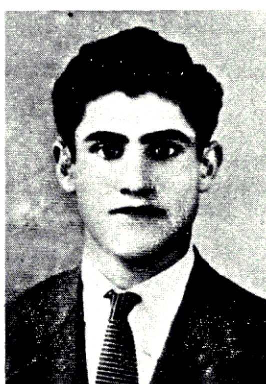

Σουρουκλῆς 'Ανδρέας

Σουρουλλᾶς 'Αναστάσης

Σοφοκλέους Τάκης

Στυλιανίδης Σταῦρος

Στυλιανοῦ Γεώργιος

Στυλιανοῦ Μιλτιάδης

Στυλίανοῦ Πλάτων

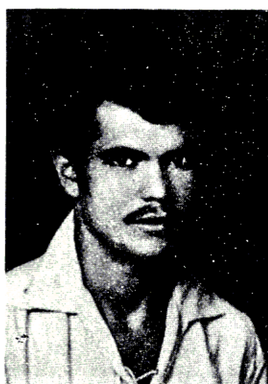

Συμεοῦ Παναγιώτης

Τουμάζου Τουμάζος

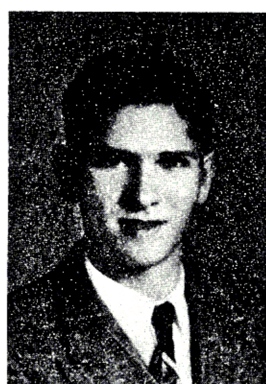

Τουμάζος Παναγιώτης

Τσαγκάρης Σωτήρης

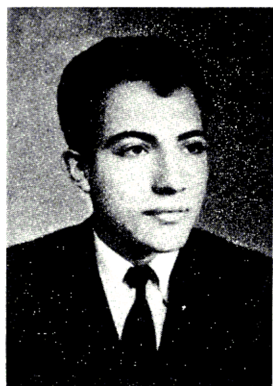

Τσιάρτας Χρῆστος

Φιλιππίδης Χαράλαμπος

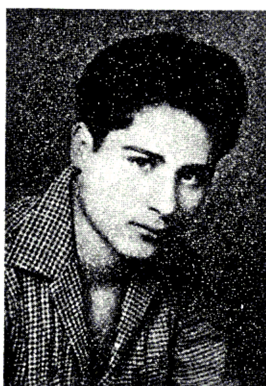

Φραντζέσκου 'Αρτέμος

Χαραλάμπους 'Αριστείδης

Χαραλάμπους Δημήτριος

Χατζηθεοδοσίου Γιασουμῆς

Χατζηθεοδοσίου Θεοδόσης

Χριστοφόρου Γεώργιος

Χριστοδούλου Δημητράκης

ΠΙΝΑΞ

ΠΕΣΟΝΤΩΝ, ΑΠΑΓΧΟΝΙΣΘΕΝΤΩΝ ΚΑΙ ΘΥΜΑΤΩΝ-ΝΕΚΡΩΝ

ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

ΚΑΤ' ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΗΝ ΣΕΙΡΑΝ

ΑΒΡΑΑΜΙΔΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ: Ἐτῶν 21 ἐκ Τεμβριᾶς. Ἐφονεύθη παρὰ τοποθεσίαν «Μερσίνια» Τεμβριᾶς τὴν 3/8/1958 ἐξ ἐκρήξεως βόμβας, τὴν ὁποίαν μετέφερε.

ΑΒΡΑΑΜ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ: Ἐτῶν 60 ἐκ Μαραθοβούνου. Ἐφονεύθη τὴν 28/7/58 δι' ἀξίνης ὑπὸ Τούρκων μεταξὺ Βιτσάδας καὶ Μαραθοβούνου.

ΑΓΑΘΟΝΙΚΗ (Ἡγουμένη): Ἐσφαγιάσθη ὑπὸ Τούρκων παρὰ τὴν μονὴν Μεταμορφώσεως τὴν 10/7/58.

ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΥΣ ΣΤΑΥΡΟΣ: Ἐτῶν 36 ἐκ Κοντεμένου. Ἐκρατήθη ἐπὶ 4 μῆνας εἰς Κεντρικὰς φυλακὰς καὶ κρατητήρια Πύλας, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξῆλθε ψυχοπαθής, μετ' ὀλίγον δὲ ηὐτοκτόνησε.

ΑΔΑΜΟΥ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ: Ἐτῶν 29 ἐκ Τρούλλων. Ἐσφαγιάσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς τὴν μονὴν Μεταμορφώσεως τὴν 10/7/58.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΒΑΣΙΛΗΣ: Ἐτῶν 33 ἐκ Λιμνατίου. Συλληφθεὶς ὡδηγήθη εἰς τὰ κρατητήρια Πύλας. Παρεδόθη εἰς τοὺς οἰκείους του ἀσθενῶν καὶ ἀπεβίωσε τὴν 21/1/58.

ΑΜΑΞΑΡΗΣ ΧΡΙΣΤΟΣ: Ἐτῶν 53 ἐκ Τράχωνα. Ἐσφαγιάσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τὴν 13/7/58 εἰς Τράχωνα, ἐντὸς τῆς οἰκίας του.

ΑΝΑΞΑΓΟΡΟΥ ΚΩΣΤΑΣ: Ἐτῶν 27 ἐκ Σπηλιῶν. Ἐφονεύθη τὴν 20/6/58 εἰς Κούρδαλι ἐξ ἐκρήξεως βόμβας, ἣν κατεσκεύαζε.

ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἐτῶν 23 ἐκ Νέου Χωρίου. Ἐφονεύθη τὴν 4/11/56 εἰς Ν. Χωρίον ὑπὸ τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας».

ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ: Ἐτῶν 22 ἐκ Λύσης. Ἐφονεύθη τὴν 23/3/58 πλησίον Λύσης, ἐνῷ μετέφερεν ὁπλισμόν, ἐμπέσας εἰς ἐνέδραν Ἄγγλων στρατιωτῶν.

ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΓΙΑΚΟΥΜΗΣ: Ἐτῶν 55 ἐκ Χάρτζιας. Ἐφονεύθη τὴν 18/11/58 εἰς Χάρτζιαν ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας», κατόπιν ἐκρήξεως βόμβας ἐναντίον τούτων.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣ: Ἐτῶν 42 ἐκ Λευκωσίας. Ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ Τούρκων τὴν 30/6/58 παρὰ τὴν Παλουριώτισσαν.

ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΚΩΣΤΑΣ: Ἐτῶν 35 ἐκ Λεμεσοῦ. Ἐφονεύθη τὴν 6/6/58 εἰς Λεμεσόν.

ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΠΑΥΛΟΣ: Ἐτῶν 37 ἐκ Καϊμακλίου. Ἐφονεύθη παρὰ τὸ Κέντρον Χατζησάββα εἰς Λευκωσίαν, συνεπείᾳ ρίψεως βόμβας ὑπὸ ἀνδρῶν τῆς ΕΟΚΑ κατὰ τῶν Ἄγγλων.

ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΧΑΡΙΔΗΜΟΣ: Ἐτῶν 60 ἐξ Ἀναβαργοῦ. Ἐφονεύθη ὑπὸ Τούρκων τὴν 12/8/58 ἀνατολικῶς τῆς μονῆς Ἁγ. Νεοφύτου.

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΓΙΑΝΝΗΣ: Ἐτῶν 45 ἐκ Στρογγυλοῦ. Ἐσφαγιάσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τὴν 28/7/58 μεταξὺ Σίντας καὶ Στρογγυλοῦ.

ΑΡΕΣΤΗ ΛΟΥΚΑΣ: Ἐτῶν 63 ἐξ Ὀμορφίτας. Ἐφονεύθη εἰς Ὀμορφίταν τὴν 1/8/58 ὑπὸ Τούρκων.

ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΥ ΧΡΙΣΤΟΣ: Ἐτῶν 36 ἐκ Μαραθοῦντας. Ἐφονεύθη τὴν 3/6/58 ὑπὸ Τούρκων εἰς τὰς ἀποθήκας σιτηρῶν, ὅπου εἰργάζετο ὡς νυκτοφύλαξ.

ΑΣΣΙΩΤΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ: Ἐτῶν 29 ἐκ Βαρωσίων. Ἐφονεύθη ὑπὸ ἐπικουρικῶν ἀστυνομικῶν τὴν 24/11/56 εἰς Βαρώσια παρὰ τὸ νεκροταφεῖον Σταυροῦ.

ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΗΣ: Ἐτῶν 28 ἐκ Λύσης. Ἔπεσε μαχόμενος παρὰ τὴν μονὴν Μαχαιρᾶ τὴν 3/3/57.

ΑΧΙΛΛΕΩΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ: Ἐτῶν 24 ἐκ Λευκονοίκου. Ἐφονεύθη ὑπὸ Τούρκων τὴν 10/7/58 ἔξωθι τῆς Κοντέας.

ΒΛΑΜΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ: Ἐτῶν 20 ἐκ Βουνίου. Ἐφονεύθη τὴν 20/11/56 εἰς Λεμεσὸν ὑπὸ Ἄγγλων στρατιωτῶν.

ΓΕΩΡΓΑΛΛΑΣ ΜΙΧΑΗΛ: Ἐτῶν 21 ἐκ Μαραθοβούνου. Ἔπεσε μαχόμενος τὴν 31/12/56 εἰς τὸ χωρίον Ζωοπηγή.

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ: Ἐτῶν 30 ἐκ Λεβαδειῶν Λευκωσίας. Ἐφονεύθη τὴν 20/6/58 εἰς Κούρδαλι ἐξ ἐκρήξεως βόμβας, ἣν κατεσκεύαζε.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣ: Ἐτῶν 18 ἐξ Ἀναρίτας. Ἐφονεύθη τὴν 30/10/56 ἐξ ἐκρήξεως βόμβας ἐντὸς τῶν χειρῶν του.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΝΙΚΟΣ: Ἐτῶν 35 ἐκ Παλαιχωρίου. Συνελήφθη εἰς Σαράντι καὶ ἀπεβίωσε τὴν 25/1/57 εἰς τὰ κρατητήρια Πλατρῶν, συνεπείᾳ βασανιστηρίων.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΩΣΤΑΣ: Ἐτῶν 45 ἐκ Λάρνακος. Ἐσφαγιάσθη τὴν 8/6/58 ὑπὸ Τούρκων ἐν Λάρνακι.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἐτῶν 70 ἐξ Ἄρσους Λεμεσοῦ. Ἐφονεύθη τὴν 25/10/58 ὑπὸ Τούρκων εἰς Μαμώνια Πάφου.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣ: Ἐτῶν 16 ἐκ Διερώνας. Ἐφονεύθη τὴν 27/9/55 ὑπὸ Ἄγγλων εἰς Λεμεσόν.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ: Ἐτῶν 45 ἐξ Ἀρόδων. Ἐφονεύθη ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας» τὴν 20/11/58, ἐνῷ μετέβαινεν εἰς Ἅγ. Γεώργιον Πέγειας.
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΩΝΑ: Ἐτῶν 20 ἐκ Λύσης. Ἐφονεύθη ὑπὸ Ἄγγλων τὴν 2/8/58, ἐνῷ προσεπάθει νὰ διαφύγῃ τὸν «κατ' οἶκον περιορισμὸν» εἰς Λύσην.
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦΗΣ: Ἐτῶν 63 ἐξ Ἀραπακᾶ. Ἐφονεύθη ὑπὸ Ἄγγλων εἰς Ἀραπακᾶν τὴν 4/7/57 κατὰ τὴν διάρκειαν «κατ' οἶκον περιορισμοῦ».
ΓΙΑΓΚΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΣ: Ἐτῶν 27 ἐκ Πάνω Ζώδιας. Τὴν 9/10/58 συνελήφθη δι' ἀνάκρισιν, ἐβασανίσθη καὶ ἐφονεύθη κατὰ τὴν διάρκειάν της ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας».
ΓΙΑΓΚΟΥ ΝΙΚΗ: Ἐτῶν 13 ἐκ Λεμεσοῦ. Ἐφονεύθη τὴν 3/4/56 ἔξωθι τοῦ διοικητηρίου Λεμεσοῦ ἀπὸ βόμβαν ριφθεῖσαν κατὰ τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας».
ΓΙΑΛΛΟΥΡΗ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ: Ἐτῶν 33 ἐκ Λεμεσοῦ. Ἐφονεύθη ὑπὸ Τούρκων τὴν 5/7/58 εἰς Λεμεσόν.
ΓΙΑΛΛΟΥΡΟΣ ΠΕΤΡΑΚΗΣ: Ἐτῶν 18 ἐκ Ριζοκαρπάσου. Ἐφονεύθη τὴν 7/2/56 εἰς Βαρώσια ὑπὸ Ἄγγλων, ἐνῷ προηγεῖτο ὡς σημαιοφόρος παρελάσεως - διαμαρτυρίας.
ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ: Ἐτῶν 28 ἐκ Τρικώμου. Ἐφονεύθη εἰς Τρίκωμον τὴν 24/10/58, ἐνῷ ἐτοποθέτει νάρκην δι' ἐνέδραν κατὰ τῶν Ἄγγλων.

ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ: Ἐτῶν 7 ἐκ Λάρνακος. Ἐφονεύθη τὴν 14/3/56 ὑπὸ Ἄγγλων κατὰ τὴν διάρκειαν μαχητικῆς διαδηλώσεως.
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ἐτῶν 45 ἐκ Πόλεως Χρυσοχοῦς. Ἐφονεύθη ὑπὸ Ἄγγλων τὴν 17/5/56 εἰς Πόλιν κατὰ τὴν διάρκειαν «κατ' οἶκον περιορισμοῦ».
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ: Ἐτῶν 61 ἐκ Κοιλανίου. Ἐφονεύθη τὴν 17/2/57 εἰς Λεμεσὸν ὑπὸ Ἄγγλων.
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣ: Ἐτῶν 23 ἐξ Ἁγ. Μάμαντος. Ἀπηγχονίσθη τὴν 10/5/56, καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ἐπὶ τῷ ὅτι ἐπυροβόλησε καὶ ἐτραυμάτισεν Ἄγγλον εἰς Ἀμμόχωστον.
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΕΛΗΣ: Ἐτῶν 40 ἐκ Λεμεσοῦ. Ἐφονεύθη τὴν 14/7/58 εἰς Λευκωσίαν ὑπὸ Τούρκων.
ΔΙΟΜΗΔΟΥΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ: Ἐτῶν 30 ἐκ Κελοκεδάρων. Ἐφονεύθη τὴν 30/5/56 εἰς Κτῆμα ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας» κατὰ τὴν διάρκειαν «κατ' οἶκον περιορισμοῦ».
ΔΡΑΚΟΣ ΜΑΡΚΟΣ: Ἐτῶν 28 ἐκ Λεύκας. Ἔπεσε μαχόμενος περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς 18/1/57, βληθεὶς ὑπὸ ἐνεδρεούσης ὁμάδος Ἄγγλων στρατιωτῶν εἰς τὴν περιοχὴν Σινᾶ ὄρος παρὰ τὴν Εὐρύχου.
ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἐτῶν 34 ἐκ Λάρνακος. Ἐσφαγιάσθη τὴν 12/7/58 εἰς Λεμεσὸν ὑπὸ Τούρκων.

ΕΓΓΛΕΖΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ: Ἐτῶν 38 ἐξ Ξεροῦ. Ἐδολοφονήθη τὴν 1/4/58 εἰς Λευκωσίαν ὑπὸ προδοτῶν.
ΕΠΙΦΑΝΕΙΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣ: Ἐτῶν 19 ἐκ Πηγῆς. Ἐφονεύθη τὴν 27/12/57 εἰς Πηγὴν ὑπὸ κομμουνιστῶν.
ΕΥΑΓΟΡΟΥ ΝΙΚΟΣ: Ἐτῶν 17 ἐκ Παλώδιας. Ἐφονεύθη τὴν 5/10/58 εἰς Φασούλαν κατὰ τὴν διάρκειαν ἐνέδρας.

ΖΑΚΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ: Ἐτῶν 24 ἐκ Λεύκας. Ἀπηγχονίσθη τὴν 9/8/56, συλληφθεὶς κατὰ τὴν διάρκειαν ἐνέδρας ὁμάδος μας ἐναντίον Ἄγγλων, καθ' ἣν ἐφονεύθη ὁ Χαράλαμπος Μοῦσκος καὶ ἐτραυματίσθη ὁ Μᾶρκος Δρᾶκος.
ΖΑΝΟΥ ΣΑΒΒΑΣ: Ἐτῶν 40 ἐκ Λευκονοίκου. Συνελήφθη, ἐνῷ ἔρριπτε χειροβομβίδα κατὰ Ἄγγλων καὶ ἐφονεύθη ἐπὶ τόπου εἰς Λευκόνοικον.
ΖΑΧΑΡΙΑΔΟΥ ΙΩΑΝΝΑ: Ἐτῶν 10 ἐκ Βαρωσίων. Ἀπέθανεν ἐκ φόβου κατὰ τὴν εἴσοδον ἐξάλλων στρατιωτῶν εἰς Ἀμμόχωστον, τὴν 3/10/58.
ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ: Ἐτῶν 15 ἐκ Ριζοκαρπάσου. Ἐφονεύθη τὴν 19/3/57 εἰς Ριζοκάρπασον ἐκ τυχαίας ἐκπυρσοκροτήσεως τοῦ ὅπλου Ἄγγλου στρατιώτου.
ΖΑΧΑΡΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ: Ἐτῶν 45 ἐξ Αὐγόρου. Ἐφονεύθη τὴν 5/7/58 ὑπὸ Ἄγγλων εἰς Αὐγόρου εἰς διαδήλωσιν καὶ προσπάθειαν ἀπελευθερώσεως συλληφθέντος ὁμοχωρίου του.
ΖΗΝΩΝΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ: Ἐτῶν 21 ἐκ Χολέτρας. Ἐφονεύθη τὴν 30/7/58 εἰς Χολέτραν ἐξ ἐκρήξεως βόμβας, ἣν εἶχεν εἰς χεῖράς του.

ΗΛΙΑ ΓΙΑΓΚΟΣ: Ἐτῶν 50 ἐκ Σουσκιοῦ. Ἐφονεύθη τὴν 1/8/58 εἰς Σουσκιοῦ ὑπὸ Τούρκων.
ΗΛΙΑ ΡΕΒΕΚΚΑ ΓΙΑΓΚΟΥ: Ἐτῶν 60 ἐκ Σουσκιοῦ. Ἐφονεύθη τὴν 1/8/58 εἰς Σουσκιοῦ ὑπὸ Τούρκων.
ΗΛΙΑΔΗΣ ΠΕΤΡΟΣ: Ἐτῶν 24 ἐξ Ἀγροῦ. Ἐφονεύθη ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας» τὴν 14/6/56 εἰς Λευκωσίαν, ἀφοῦ ἔρριψε βόμβαν.
ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΔΗΜΟΣ: Ἐτῶν 33 ἐκ Φοινίου. Ἐφονεύθη ὑπὸ Ἄγγλων ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πλατρῶν - Φοινὶ τὴν 21/1/57.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΟΛΓΑ: Ἐτῶν 44 ἐκ Κοντέας. Ἐσφαγιάσθη τὴν 31/7/58 ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς Λάρνακα.
ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ: Ἐτῶν 10 ἐκ Τύμπου. Ἐφονεύθη ὑπὸ Τούρκων, ἐνῷ ἔβοσκε τὰ πρόβατά του.

ΚκΑΊΛΗ ΜΙΧΑΗΛ: Ἐτῶν 25 ἐκ Λύσης. Ἐφονεύθη τὴν 23/8/58 παρὰ τὴν Λύσην ὑπὸ ἐνεδρευούσης Ἀγγλικῆς περιπόλου, ἐνῷ μετέφερεν ὁπλισμόν.
ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ: Ἐτῶν 40 ἐκ Κάθηκα. Ἐφονεύθη τὴν 14/9/58 εἰς Κάθηκα ὑπὸ Ἄγγλου, ἀφοῦ ἐφόνευσε προηγουμένως εἰς συμπλοκὴν δύο Ἄγγλους στρατιώτας.
ΚΑΛΟΥ ΚΩΝ/ΤΙΝΟΣ: Ἐτῶν 34 ἐξ Ἄσσιας. Ἐφονεύθη ὑπὸ Τούρκων τὴν 29/5/56, ἐνῷ μετέβαινεν εἰς Λευκωσίαν δι' αὐτοκινήτου.
ΚΑΝΝΑΟΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ: Ἐτῶν 55 ἐκ Κυπερούντας. Ἐφονεύθη τὴν 18/11/58 ὑπὸ Ἄγγλου, ἐνῷ εὑρίσκετο εἰς τὴν οἰκίαν του.
ΚΑΡΑΟΛΗΣ ΜΙΧΑΗΛ: Ἐτῶν 22 ἐκ Παλαιχωρίου. Ἀπηγχονίσθη τὴν 10/5/56 μὲ τὴν κατηγορίαν, ὅτι ἐφόνευσεν ἀστυνομικὸν ἐν Λευκωσίᾳ.
ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ ΝΙΚΟΣ: Ἐτῶν 24 ἐκ Τριμώκου. Ἐφονεύθη τὴν 24/10/58 εἰς Τρίκωμον κατὰ τὴν τοποθέτησιν ναρκῶν ἐναντίον Ἀγγλικῶν ὀχημάτων.

ΚΑΡΑΤΣΙΟΛΗΣ ΜΙΧΑΗΛ: Ἐτῶν 60 ἐκ Τύμπου. Ἐσφαγιάσθη τὴν 8/7/58 ὑπὸ Τούρκων εἰς Τύμπου.
ΚΑΡΥΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ: Ἐτῶν 33 ἐξ Αὐγόρου. Ἐφονεύθη τὴν 2/9/58 κατόπιν τετραώρου μάχης ἐναντίον Ἀγγλικῶν δυνάμεων εἰς τὸν ἀχυρῶνα Λιοπετρίου.
ΚΑΡΥΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἐτῶν 28 ἐξ Αὐγόρου. Ἐπληγώθη τὴν 19/9/58 εἰς Ἀστρομερίτην, κατόπιν συμπλοκῆς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ ἀπεβίωσε τὴν 28 /9/58.
ΚΑΡΥΠΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ: Ἐτῶν 22 ἐξ Ἀραδίππου. Ἐσφαγιάσθη ὑπὸ Τούρκων τὴν 19/7/58 μεταξὺ Ἀραδίππου καὶ Κελλιῶν.
ΚΑΣΠΑΡΗΣ ΙΑΚΩΒΟΣ: Ἐτῶν 35 ἐξ Ἀναβαργοῦ. Ἐφονεύθη τὴν 29/10/58 ὑπὸ Τούρκων εἰς Ἀργάκαν.
ΚΑΣΠΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ: Ἐτῶν 19 ἐκ Ριζοκαρπάσου. Ἐφονεύθη τὴν 13/10/58 εἰς Ριζοκάρπασον, κατόπιν ἐνέδρας ἐναντίον Ἀγγλικῶν στρατευμάτων.
ΚΑΤΕΛΑΡΗΣ ΠΑΝΤΕΛΗΣ: Ἐτῶν 24 ἐξ Ἐπισκοπειοῦ. Ἐφονεύθη τὴν 18/1/58 ἐξ ἐκρήξεως βόμβας εἰς Ἁγ. Ἰωάννην Μαλούντας ἐντὸς τοῦ κρησφυγέτου του.
ΚΑΤΩΛΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ἐτῶν 33 ἐκ Λάρνακος. Ἐσφαγιάσθη τὴν 8/6/58 ὑπὸ Τούρκων παρὰ τὴν ἐκκλησίαν Ἁγ. Λαζάρου εἰς Λάρνακα.
ΚκΕΛΗΣ ΧΡΙΣΤΟΣ: Ἐτῶν 23 ἐκ Κισσονέργας. Ἐφονεύθη τὴν 7/3/57 ὑπὸ Ἄγγλων μεταξὺ Τάλας καὶ Κισσόνεργας, κατόπιν ἐνέδρας.
ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΠΑΤΡΟΚΛΟΣ: Ἐτῶν 20 ἐκ Λύσης. Ἐφονεύθη τὴν 10/2/58 παρὰ τὴν Λύσην ὑπὸ ἐνεδρευούσης Ἀγγλικῆς περιπόλου, ἐνῷ μετέφερεν ὁπλισμόν.
ΚΟΛΟΚΑΣΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ἐτῶν 24 ἐκ Γερίου. Ἐφονεύθη τὴν 31/8/58 εἰς τὴν μάχην τοῦ Νοσοκομείου Λευκωσίας, ἀποτελῶν μέλος ὁμάδος πρὸς ἀπελευθέρωσιν φυλακισμένων, μεταφερομένων ἐκεῖ δι' ἐξέτασιν.
ΚΟΤΖΙΑΜΠΑΣΗΣ ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ: Ἐτῶν 38 ἐκ Παραλιμνίου. Ἐφονεύθη τὴν 25/2/57 μεταξὺ Δερύνειας καὶ Βαρωσίων ἀπὸ πυροβολισμοὺς Ἄγγλων στρατιωτῶν, κατόπιν ἀνατινάξεως στρατιωτικῶν ὀχημάτων.
ΚΟΥΚΗΣ ΜΙΧΑΗΛ: Ἐτῶν 35 ἐξ Ἁγ. Μάμαντος. Ἀπέθανεν ἐκ συγκοπῆς τὴν 7/10/58 εἰς Ἄρσος μετὰ ἐνέδραν.
ΚΟΥΣΠΑΡΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ: Ἐτῶν 46 ἐκ Σινᾶ ὄρος. Ἐφονεύθη τὴν 24/12/55 ἔξωθι τοῦ χωρίου Νικητάρι ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας», αἱ ὁποῖαι εἶχον κυκλώσει τὸ χωρίον.
ΚΟΥΣΙΑΠΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ: Ἐτῶν 63 ἐκ Καϊμακλίου. Ἐφονεύθη εἰς τὸ καφενεῖον « Βόρειος Πόλος » Καϊμακλίου.
ΚΟΥΤΣΟΦΤΑΣ ΜΙΧΑΗΛ: Ἐτῶν 25 ἐκ Παλαιομετόχου. Ἀπηγχονίσθη τὴν 21/9/56, καταδικασθεὶς ἐπὶ φόνῳ Ἄγγλου ἀεροπόρου εἰς τὸ ἀεροδρόμιον Λευκωσίας.
ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΜΙΧΑΗΛ: Ἐτῶν 17 ἐκ Πέγειας. Ἐφονεύθη τὴν 6/3/56 εἰς Πέγειαν ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας».
ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΠΕΤΡΑΚΗΣ: Ἐτῶν 17 ἐκ Λάρνακος. Ἔπεσε τὴν 21/3/57 εἰς Ὀρὰν εἰς συμπλοκὴν μετ' Ἄγγλων στρατιωτῶν.
ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ἐτῶν 29 ἐκ Στρουμπίου. Ἐφονεύθη τὴν 21/6/55, κατόπιν ἐκρήξεως βόμβας εἰς Λευκωσίαν.
ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ: Ἐτῶν 25 ἐκ Κοντεμένου. Ἐσφαγιάσθη τὴν 12/6/58 εἰς Κιόνελι ὑπὸ ἐνεδρευόντων Τούρκων.
ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ: Ἐτῶν 60 ἐκ Μαμωνίων. Ἐφονεύθη τὴν 4/8/58 ὑπὸ Τούρκων εἰς Μαμώνια.
ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ: Ἐτῶν 31 ἐκ Σαράντι. Ἐφονεύθη τὴν 22/7/58 εἰς Λευκωσίαν ἀπὸ ρῖψιν βόμβας ὑπὸ Τούρκων.
ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΧΡΙΣΤΟΣ: Ἐτῶν 72 ἐκ Μαμώνια. Ἐφονεύθη τὴν 4/8/58 ὑπὸ Τούρκων εἰς Μαμώνια.
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ ΟΛΓΑ: Ἐκ Ναυπλίου. Ἐφονεύθη ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας» τὴν 26/6/56.
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΛΕΚΟΣ: Ἐτῶν 23 ἐκ Βαρωσίων. Ἐφονεύθη τὴν 20/6/58 εἰς Κούρδαλι ἐξ ἐκρήξεως βόμβας, τὴν ὁποίαν κατεσκεύαζε.
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΣ: Ἐτῶν 55 ἐκ Γενάγρων. Ἐφονεύθη τὴν 19/4/56 εἰς Βαρώσια ὑπὸ θραυσμάτων βομβῶν ριφθεισῶν ἐναντίον «δυνάμεων ἀσφαλείας».
ΚΩΦΟΥ ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ: Ἐτῶν 9 ἐξ Ἁγίου Δομετίου. Ἐφονεύθη τὴν 9/2/57 εἰς Ἅγιον Δομέτιον ἐξ ἐκρήξεως βόμβας ριφθείσης κατὰ τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας».

ΛΕΝΑΣ ΧΡ. ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ: Ἐτῶν 25 ἐκ Χανδριῶν. Ἐπληγώθη εἰς συμπλοκὴν παρὰ τὸ Πελέντρι καὶ ἀπεβίωσε τὴν 28/3/57 εἰς τὸ Ἀγγλικὸν νοσοκομεῖον Ἀκρωτηρίου, ὅπου μετεφέρθη.
ΛΟΙΖΟΥ ΚΩΣΤΑΣ: Ἐτῶν 23 ἐκ Μαραθοβούνου. Ὑπέστη σοβαρὰ ἐγκαύματα κατὰ τὴν ἀνατίναξιν τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Κάμπου καὶ συνεπείᾳ τούτων ἀπεβίωσε τὴν 26/10/58.
ΛΟΙΖΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣ: Ἐτῶν 32 ἐκ Λακατάμιας. Ἐφονεύθη τὴν 19/2/58 εἰς τὸ κτίριον τῆς νῦν Κοινοτικῆς Βουλῆς Κύπρου ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας».
ΛΟΙΖΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣ: Ἐτῶν 33 ἐκ Λαπήθου. Ἐφονεύθη ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας» τὴν 11/10/56 εἰς Λάπηθον, διότι, ὢν κωφάλαλος, δὲν ἀντελήφθη τὸν «κατ' οἶκον περιορισμόν».
ΛΟΙΖΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἐτῶν 72 ἐκ Τρυπημένης. Ἐσφαγιάσθη ὑπὸ Τούρκων τὴν 23/7/58 παρὰ τὸ Τζάος, ἐνῷ ἔβοσκε τὰ πρόβατά του.
ΛΟΥΚΑ ΛΟΥΚΑΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ: Ἐτῶν 17 ἐξ Ἁγ. Νάπας. Ἀπεβίωσεν εἰς Ἀμμόχωστον ἐκ ξυλοδαρμοῦ ὑπὸ Ἄγγλων στρατιωτῶν, ἐνῷ μετεφέρετο διὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος.

ΜΑΡΙΝΟΥ ΓΑΒΡΙΗΛ: Ἐτῶν 23 ἐξ Ἀχερίτου. Ἐφονεύθη τὴν 30/7/58 εἰς Ἀχερίτου ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας» ἐν τῇ προσπαθείᾳ του νὰ ἐλευθερώσῃ συλληφθέντα ὁμοχώριόν του.
ΜΑΤΣΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ἐτῶν 32 ἐκ Παλαιχωρίου. Ἔπεσε μαχόμενος ἐντὸς τοῦ κρησφυγέτου του εἰς Δίκωμον τὴν 19/11/58.
ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ ΣΤΕΛΙΟΣ: Ἐτῶν 23 ἐκ Λάρνακος Λαπήθου. Ἀπηγχονίσθη τὴν 21/9/56, κατηγορηθεὶς ὅτι ἐπυροβόλησεν ἐναντίον Ἄγγλων ἐν Λευκωσίᾳ.

ΜΙΧΑΗΛ ΑΝΔΡΕΑΣ: Ἐτῶν 13 ἐκ Τρυπημένης. Ἐσφαγιάσθη τὴν 23/7/58 ὑπὸ Τούρκων παρὰ τὸ Τζάος, ἐνῷ ἔβοσκε τὰ πρόβατά του.

ΜΙΧΑΗΛ Κ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἐτῶν 17 ἐκ Κισσόνεργας. Ἐφονεύθη τὴν 13/3/56 ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας» εἰς Κισσόνεργαν κατὰ τὴν ρῖψιν βόμβας.

ΜΙΧΑΗΛ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἐτῶν 65 ἐκ Λευκωσίας. Ἐφονεύθη τὴν 19/7/58 ὑπὸ Τούρκων εἰς Λευκωσίαν.

ΜΙΧΑΗΛ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ: Ἐτῶν 19 ἐκ Καλοψίδας. Ἐφονεύθη τὴν 16/3/56 εἰς Καλοψίδαν, ἐνῷ προσεπάθει νὰ ρίψῃ βόμβαν κατὰ Ἀγγλικῶν στρατευμάτων.

ΜΙΧΑΗΛ ΧΑΡΙΛΑΟΣ: Ἐτῶν 23 ἐκ Γαληνῆς. Ἀπηγχονίσθη τὴν 9/8/56, συλληφθεὶς κατὰ τὴν διάρκειαν ἐνέδρας ὁμάδος ἐναντίον Ἄγγλων.

ΜΙΧΑΗΛΑ ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΣΑΒΒΑ.: Ἐτῶν 55 ἐξ Ἀραδίππου. Ἐσφαγιάσθη τὴν 4/8/58 ὑπὸ Τούρκων εἰς Λευκωσίαν.

ΜΟΥΡΗΣ ΚΩΣΤΗΣ: Ἐτῶν 33 ἐκ Κοντεμένου. Ἐσφαγιάσθη τὴν 12/6/58 ὑπὸ ἐνεδρευόντων Τούρκων εἰς Κιόνελι.

ΜΟΥΣΚΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ: Ἐτῶν 27 ἐκ Παναγιᾶς. Ἐφονεύθη τὴν 15/12/56 εἰς Σόλους κατὰ τὴν διάρκειαν ἐνέδρας ἐναντίον Ἄγγλων.

ΜΠΑΚΑΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ἐτῶν 31 ἐκ Λευκονοίκου. Ἐφονεύθη τὴν 11/2/57 εἰς Λευκόνοικον ἐκ βλημάτων βόμβας ριφθείσης κατὰ τῶν Ἄγγλων.

ΜΠΛΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἐτῶν 42 ἐκ Λευκωσίας. Ἐφονεύθη ὑπὸ Τούρκων.

ΜΥΛΩΝΑΣ ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ: Ἐτῶν 22 ἐκ Γαλάτας. Ἐφονεύθη εἰς τὴν περιοχὴν Γαλάτας τὴν 7/11/57 ὑπὸ τοῦ προδότου Μ. Ἀσσιώτη, καθ' ἣν στιγμὴν μετέφερε τρόφιμα εἰς τὸν ἀντάρτην Παπαχριστοφόρου Εὐαγόραν, ὅστις ἐπίσης ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ ἄνω προδότου.

ΝΙΚΟΛΑ ΑΡΓΥΡΟΣ: Ἐτῶν 33 ἐκ Βαρωσίων. Ἐφονεύθη τὴν 15/12/57 εἰς Βαρώσια ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας» κατὰ τὴν διάρκειαν διαδηλώσεως.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἐτῶν 26 ἐκ Κ. Πύργου. Ἐφονεύθη εἰς τὸ στρατόπεδον Ξεροῦ ὑπὸ Ἄγγλων τὴν 12-13/11/56 κατόπιν βασανιστηρίων.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΕΥΑΓΟΡΑΣ: Ἐτῶν 58 ἐκ Λεμεσοῦ. Ἐφονεύθη τὴν 2/7/58 ὑπὸ Τούρκων εἰς Λεμεσόν.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩΝΑΣ.: Ἐτῶν 20 ἐκ Γερίου. Ἐφονεύθη τὴν 31/8/56 εἰς τὴν μάχην τοῦ Νοσοκομείου Λευκωσίας, ἀποτελῶν μέλος ὁμάδος πρὸς ἀπελευθέρωσιν φυλακισμένων, μεταφερομένων ἐκεῖ δι' ἐξέτασιν.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΙΧΑΗΛ: Ἐτῶν 24 ἐκ Μεσόγης. Ἐφονεύθη τὴν 21/9/58 ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας» εἰς Μεσόγην.

ΝΙΚΟΛΕΤΤΗ ΠΑΥΛΟΣ: Ἐτῶν 72 ἐκ Λύσης. Ἐσφαγιάσθη τὴν 19/7/58 ὑπὸ Τούρκων παρὰ τὴν Πέργαμον.

ΝΙΚΟΛΕΤΤΗ ΠΕΤΡΟΣ: Ἐτῶν 72 ἐκ Λύσης. Ἐσφαγιάσθη τὴν 19/7/58 ὑπὸ Τούρκων παρὰ τὴν Πέργαμον.

ΝΙΚΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΣ: Ἐτῶν 7 ἐκ Βαρωσίων. Ἐφονεύθη τὴν 19/4/58 εἰς Βαρώσια, κατόπιν ρίψεως χειροβομβίδων κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ: Ἐτῶν 24 ἐκ Φοινίου. Ἐφονεύθη τὴν 22/3/57 εἰς Ἀκρωτῆρι, ἐνῷ μετέφερεν ἐπὶ μοτοσυκλέττας βόμβαν.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ: Ἐτῶν 18 ἐξ Ἀγριδακίου. Ἀπέθανε τὴν 12/11/58, συνεπείᾳ φρικτῶν βασανιστηρίων.

ΟΝΗΣΙΦΟΡΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣ: Ἐτῶν 22 ἐκ Κολοσσίου. Ἐφονεύθη τὴν 13/2/56 εἰς Κολόσσι, κατόπιν συμπλοκῆς μετ' Ἄγγλων στρατιωτῶν.

ΠΑΛΛΗΚΑΡΙΔΗΣ ΕΥΑΓΟΡΑΣ: Ἐτῶν 18 ἐκ Τσάδας Πάφου. Ἀπηγχονίσθη τὴν 14/3/57, κατηγορηθεὶς ἐπὶ μεταφορᾷ ὁπλισμοῦ εἰς τὸ δάσος Πάφου.

ΠΑΝΑΓΗ ΒΑΣΟΣ: Ἐτῶν 37 ἐκ Ν. Χωρίου. Ἐφονεύθη τὴν 4/11/56 ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας» εἰς Ν. Χωρίον, κατόπιν ἐνέδρας ἐναντίον τῶν Ἄγγλων.

ΠΑΝΑΓΙΔΗΣ ΧΡΙΣΤΟΦΗΣ: Ἐτῶν 19 ἐκ Λύσης. Ἐπυροβολήθη καὶ ἐλογχίσθη τὴν 2/8/58 ὑπὸ Ἀγγλοτούρκων, ἐνῷ προσεπάθει νὰ διαφύγῃ «κατ' οἶκον περιορισμὸν» εἰς Λύσην.

ΠΑΝΑΓΙΔΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ: Ἐτῶν 25 ἐκ Παλαιομετόχου. Ἀπηγχονίσθη τὴν 21/9/56, κατηγορηθεὶς ἐπὶ φόνῳ Ἄγγλου ἀεροπόρου εἰς τὸ ἀεροδρόμιον Λευκωσίας.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣ: Ἐτῶν 31 ἐκ Πολυστύπου. Συνελήφθη τὴν 8/11/56 καὶ μετεφέρθη εἰς τὰ κρατητήρια Πλατρῶν, ὅπου ἀπέθανε τὴν 19/11/56, συνεπείᾳ βασανιστηρίων.

ΠΑΝΤΕΛΗ ΜΟΔΕΣΤΟΣ: Ἐτῶν 31 ἐκ Λιοπετρίου. Ὁ πρῶτος νεκρός, ἀποβιώσας ἐξ ἠλεκτροπληξίας, ἐνῷ προσεπάθει τὴν νύκτα 31 Μαρτίου — 1 Ἀπριλίου νὰ διακόψῃ εἰς Βαρώσια τὴν παροχὴν ἠλεκτρικοῦ ρεύματος.

ΠΑΝΤΕΛΗ ΠΙΕΡΗΣ: Ἐτῶν 45 ἐξ Ἄσσιας. Ἐφονεύθη τὴν 29/5/56 ὑπὸ Τούρκων, ἐνῷ μετέβαινεν ἐπὶ αὐτοκινήτου εἰς Λευκωσίαν.

ΠΑΠΑΒΕΡΚΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἐτῶν 19 ἐξ Ἀρόδων. Ἐφονεύθη τὴν 7/2/57 εἰς Προδρόμι ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας», κατόπιν ἐνέδρας.

ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΛΟΥΚΙΑ: Ἐτῶν 32 ἐξ Αὐγόρου. Ἐφονεύθη τὴν 5/7/58 εἰς Αὐγόρου ὑπὸ Ἄγγλων, ἐνῷ προσεπάθει νὰ ἐλευθερώσῃ συλληφθέντα ὁμοχώριόν της.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ: Ἐτῶν 48 ἐξ Ἀρμίνου. Ἐφονεύθη τὴν 29/6/58 ὑπὸ Τούρκων μεταξὺ Ἀρμίνου καὶ Ἁγ. Ἰωάννου.

ΠΑΠΑΚΥΡΙΑΚΟΥ ΗΛΙΑΣ: Ἐτῶν 21 ἐκ Λυθράγκωμης. Ἐφονεύθη κατόπιν τετραώρου μάχης κατὰ Ἀγγλικῶν στρατευμάτων τὴν 2/9/58 εἰς τὸν ἀχυρῶνα Λιοπετρίου.

ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΛΟΪΖΟΣ: Ἐτῶν 52 ἐκ Ταύρου. Ἐφονεύθη τὴν 13/7/58 εἰς Ταῦρον ὑπὸ Τούρκων.

ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΕΥΑΓΟΡΑΣ: Ἐτῶν 20 ἐκ Κάτω Ἀμιάντου. Ἐδολοφονήθη εἰς τὸ κρησφύγετόν του παρὰ τὴν Γαλάταν τὴν 7/10/57 ὑπὸ τοῦ προδότου Μ. Ἀσσιώτη.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΑΝΔΡΕΑΣ: Ἐτῶν 16 ἐκ Κώμας Γιαλοῦ. Ἐφονεύθη τὴν 2/7/56 εἰς Κώμαν Γιαλοῦ εἰς ἐνέδραν κατὰ τῶν Ἄγγλων.
ΠΑΡΙΔΗΣ ΜΙΧΑΗΛ: Ἐτῶν 25 ἐξ Ἀναφωτίας. Ἐφονεύθη εἰς συμπλοκὴν μετ' Ἄγγλων στρατιωτῶν εἰς τὸ χωρίον Βάβλα τὴν 27/8/58.
ΠΑΤΑΤΣΟΣ ΙΑΚΩΒΟΣ: Ἐτῶν 22 ἐκ Λευκωσίας. Ἀπηγχονίσθη τὴν 9/8/56, κατηγορηθεὶς ὅτι ἐπυροβόλησεν ἐναντίον ἀστυνομικοῦ εἰς Λευκωσίαν.
ΠΑΤΣΑΛΙΔΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ: Ἐτῶν 28 ἐκ Κανναβίων - Κούρδαλι.— Ἐφονεύθη τὴν 26/6/58 εἰς Κούρδαλι, ἐνῷ κατεσκεύαζε βόμβας.
ΠΕΛΕΤΙΕΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ: Ἐτῶν 44 ἐκ Παλαιχωρίου. Ἐφονεύθη τὴν 22/1/57 ὑπὸ Τούρκων εἰς Λευκωσίαν.
ΠΕΤΤΕΜΕΡΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ: Ἐτῶν 28 ἐκ Κανναβιῶν. Ἔπεσε μαχόμενος τὴν 7/10/58 εἰς τοποθεσίαν Μούττη τοῦ Σαράντι - Μαῦρα δάση τῆς Μαδαρῆς.
ΠΙΤΤΑΣ ΦΩΤΗΣ: Ἐτῶν 24 ἐκ Φρεάρου. Ἐφονεύθη κατόπιν τετραώρου μάχης κατὰ τῶν Ἀγγλικῶν στρατευμάτων τὴν 2/9/58 εἰς ἀχυρῶνα Λιοπετρίου.
ΠΙΣΤΕΝΤΗΣ ΧΑΡΙΛΑΟΣ: Ἐτῶν 45 ἐκ Τρεμιθούσης. Ἐφονεύθη τὴν 3/11/56 εἰς Μεσόγην ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας».
ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΣ: Ἐτῶν 42 ἐκ Βαρωσίων. Ἐφονεύθη τὴν 3/2/57 ὑπὸ Τούρκων εἰς Ἀμμόχωστον.
ΠΟΥΛΑΪΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ: Ἐτῶν 18 ἐκ Βατυλῆς. Ἐφονεύθη τὴν 20/1/57 ὑπὸ Τούρκων ἐπικουρικῶν παρὰ τὸ χωρίον Σίντα.
ΠΟΤΑΜΙΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ: Ἐκ Βάσης Κοιλανίου. Ἐφονεύθη τὴν 6/10/56 εἰς Βάσαν.

ΡΟΤΣΙΔΗΣ ΣΑΒΒΑΣ: Ἐτῶν 23 ἐκ Μάμμαρι. Ἐφονεύθη τὴν 25/11/58 εἰς περιοχὴν Ἀγριδοῦ, ἐμπεσὼν εἰς ἐνέδραν Ἄγγλων στρατιωτῶν.
ΡΟΥΣΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ: Ἐτῶν 62 ἐκ Λευκωσίας. Ἐφονεύθη τὴν 19/7/58 ὑπὸ Τούρκων ἐν Λευκωσίᾳ.

ΣΑΒΒΑ ΑΥΓΟΥΣΤΗΣ: Ἐτῶν 60 ἐκ Κυπερούντας. Ἐφονεύθη ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας» εἰς Κυπερούνταν, ἐνῷ ἐπέστρεφεν ἀπὸ τὰ κτήματά του τὴν 24/11/55.
ΣΑΒΒΑ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ: Ἐτῶν 44 ἐκ Θεοδώρου. Ἐφονεύθη τὴν 4/2/57 ὑπὸ Ἄγγλων εἰς Λεμεσόν.
ΣΑΚΚΑ ΚΑΛΗΣ: Ἐτῶν 27 ἐκ Λύσης. Ἐφονεύθη τὴν 23/8/58 παρὰ τὴν Λύσην ὑπὸ ἐνεδρευούσης Ἀγγλικῆς περιπόλου, ἐνῷ μετέφερεν ὁπλισμόν.
ΣΑΛΙΔΗΣ ΧΡΙΣΤΟΣ: Ἐτῶν 48 ἐκ Λευκωσίας. Ἐφονεύθη τὴν 29/5/56 ὑπὸ Τούρκων εἰς Ὀμορφίταν.
ΣΑΜΑΡΑΣ ΧΡΙΣΤΟΣ: Ἐτῶν 33 ἐκ Λιοπετρίου. Ἐφονεύθη κατόπιν τετραώρου μάχης κατὰ Ἀγγλικῶν στρατευμάτων τὴν 2/9/58 εἰς ἀχυρῶνα τοῦ Λιοπετρίου.
ΣΟΥΡΟΥΛΑΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ: Ἐτῶν 23 ἐκ Λύσης. Ἐπυροβολήθη καὶ ἐλογχίσθη τὴν 2/8/58 ὑπὸ Ἀγγλοτούρκων, ἐνῷ προσεπάθει νὰ διαφύγῃ τὸν «κατ' οἶκον περιορισμὸν» εἰς Λύσην.
ΣΟΥΡΟΥΚΛΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ: Ἐτῶν 26 ἐκ Τρούλλων. Ἐφονεύθη τὴν 1/8/58 εἰς τοποθεσίαν «Σαμερῆ» Τρούλλων εἰς συμπλοκὴν κατὰ τὴν διάρκειαν ἐνέδρας κατὰ τῶν Ἄγγλων.
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΤΑΚΗΣ: Ἐτῶν 16 ἐκ Κτήματος. Ἐφονεύθη τὴν 7/2/57 εἰς Προδρόμι, κατόπιν ἐνέδρας.
ΣΤΑΥΡΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἐτῶν 18 ἐκ Κοντεμένου.
ΣΤΑΥΡΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ: ἐτῶν 32 ἐκ Κοντεμένου.
ΣΤΑΥΡΟΥ ΠΕΤΡΟΣ: Ἐτῶν 20 ἐκ Κοντεμένου.
ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ: Ἐτῶν 35 ἐκ Κοντεμένου.
Ἐσφαγιάσθησαν τὴν 12/6/58 παρὰ Κιόνελι ὑπὸ ἐνεδρευόντων Τούρκων.
ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ: Ἐτῶν 36 ἐκ Κοντεμένου. Ἐσφαγιάσθη τὴν 12/6/58 παρὰ τὸ Κιόνελι ὑπὸ ἐνεδρευόντων Τούρκων.
ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ: Ἐτῶν 20 ἐκ Κώμης Κεπήρ. Ἐφονεύθη εἰς Λευκωσίαν τὴν 10/2/59.
ΣΤΡΟΥΘΟΥ ΣΩΤΗΡΙΟΣ: Ἐτῶν 10 ἐκ Κώμας Γιαλοῦ. Ἐφονεύθη τὴν 2/7/56 εἰς Κώμαν Γιαλοῦ ἐξ ἐκρήξεων βόμβας τοποθετηθείσης ἐναντίον Ἄγγλων.
ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ: Ἐτῶν 30 ἐξ Αἰγιαλούσης. Ἐφονεύθη τὴν 18/8/57 εἰς Ἐπισκοπειὸ ἐξ ἐκρήξεως βόμβας, ἣν κατεσκεύαζε.
ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἐτῶν 21 ἐκ Τάλας. Ἐφονεύθη τὴν 7/3/56 εἰς Ν. Χωρίου, κατόπιν ἐνέδρας.
ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ: Ἐτῶν 21 ἐκ Τάλας. Ἐφονεύθη τὴν 7/3/57 μεταξὺ Τάλας καὶ Κισσόνεργας, κατόπιν ἐνέδρας.
ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΠΛΑΤΩΝ: Ἐτῶν 32 ἐκ Βουνίου. Ἐφονεύθη τὴν 4/8/58 ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, ἐνῷ διετέλει ὑπὸ κράτησιν.
ΣΥΜΕΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ: Ἐτῶν 20 ἐκ Πάχνας. Συλληφθεὶς ὑπέστη βασανιστήρια. Ἐφονεύθη τὴν 25/11/58 εἰς Λεμεσόν, ἐνῷ ἀπεπειρᾶτο νὰ διαφύγῃ. Μετεφέρετο ἐκεῖ καὶ ἐπιέζετο νὰ ὑποδείξῃ ἀγωνιστάς.

ΤΑΠΠΗΣ ΜΙΧΑΗΛ: Ἐτῶν 40 ἐξ Ἀθηαίνου. Ἐσφαγιάσθη τὴν 22/7/58 ὑπὸ Τούρκων μεταξὺ Ἀθηαίνου καὶ Ἁγιὰ Κεπήρ.
ΤΟΥΜΑΖΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἐξ Ἀχερίτου. Ἐφονεύθη τὴν 30/7/58 εἰς Ἀχερίτου ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας», ἐνῷ ἐπεχείρει νὰ ἐλευθερώσῃ ὁμοχώριόν του.
ΤΟΥΜΑΖΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ: Ἐτῶν 19 ἐκ Βαρωσίων. Ἐφονεύθη τὴν 22/10/58 εἰς ἐνέδραν κατὰ τῶν Ἄγγλων παρὰ τὴν Κακοπετριάν.
ΤΟΥΜΑΖΟΥ ΤΟΥΜΑΖΟΣ: Ἐτῶν 22 ἐξ Ἀθηαίνου. Ἐφονεύθη τὴν 24/8/56 παρὰ τὴν Ἀθηαίνου ἐξ ἐκρήξεως βόμβας, ἣν ἐκράτει εἰς χεῖράς του.
ΤΟΥΜΠΑ ΜΙΧΑΗΛ: Ἐτῶν 60 ἐκ Λύσης. Ἐσφαγιάσθη τὴν 7/9/58 ὑπὸ Τούρκων παρὰ τὴν Λύσην, ἐνῷ ἔβοσκε τὰ πρόβατά του.
ΤΣΑΓΚΑΡΗΣ ΣΩΤΗΡΙΟΣ: Ἐτῶν 34 ἐκ Πελεντρίου. Ἐφονεύθη τὴν 17/2/57 εἰς μάχην παρὰ τὸ Πελέντρι.

ΤΣΑΡΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ: Ἐτῶν 25 ἐξ Ἄσσιας. Ἐφονεύθη τὴν 27/11/57 εἰς Ἄσσιαν, πιθανώτατα ὑπὸ τῶν Ἄγγλων.

ΤΣΙΑΡΤΑΣ ΧΡΙΣΤΟΣ: Ἐτῶν 30 ἐκ Πολυστύπου. Ἔπεσε μαχόμενος εἰς ἐνέδραν τὴν 16/3/56 παρὰ τὰ Χανδριά.

ΤΟΦΑΛΗ ΝΙΚΟΛΑΟΣ: Ἐτῶν 55 ἐκ Κώμης Κεπήρ. Ἐφονεύθη τὴν 15/6/58 εἰς Κώμην Κεπὴρ ὑπὸ Τούρκων.

ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ: Ἐτῶν 19 ἐξ Ἀρόδων. Ἐφονεύθη τὴν 11/10/58 ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας».

ΦΙΝΤΙΚΛΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἐτῶν 32 ἐκ Κοιλανίου. Ἐφονεύθη ὑπὸ Τούρκων κατὰ τὴν ἐξόρμησίν του εἰς «Ὀλυμπιακόν».

ΦΡΑΝΖΕΣΚΟΥ ΑΡΤΕΜΟΣ: Ἐτῶν 27 ἐξ Ἀθηαίνου. Ἐφονεύθη τὴν 8/8/56 εἰς τὴν οἰκίαν του, ἐνῷ κατεσκεύαζε βόμβας.

ΧΑΠΕΣΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ: Ἐτῶν 30 ἐκ Χάρτζιας. Ἐφονεύθη τὴν 6/10/56 εἰς Χάρτζιαν κατὰ τὴν διάρκειαν «κατ' οἶκον περιορισμοῦ», ἐνῷ ἔβοσκε τὰ πρόβατά του.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ: Ἐτῶν 20 ἐκ Πεδουλᾶ. Ἐφονεύθη τὴν 11/3/56 ὑπὸ τῆς ἰδίας βόμβας, ἣν ἔρριψεν ἐναντίον Ἄγγλων παρὰ Πεδουλᾶ.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἐτῶν 18 ἐκ Κυπερούντας. Ἐφονεύθη τὴν 4/3/56 ὑπὸ Ἄγγλων εἰς Λεμεσόν.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἐτῶν 25 ἐκ Φλάσου. Ἐφονεύθη τὴν 28/10/58 ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας» κατὰ τὴν διάρκειαν διαδηλώσεως εἰς Μόρφου.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ: Ἐτῶν 32 ἐκ Λιμνατίου. Ἐφονεύθη τὴν 13/10/58 ὑπὸ ἐνεδρευόντων Ἄγγλων εἰς «Κοκκινόγεια» Λιμνατίου, ἐνῷ μετέφερεν ἀντάρτας.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ: Ἐτῶν 24 ἐκ Τεμβριῶν. Ἐφονεύθη τὴν 1/2/57 ὑπὸ Ἄγγλων εἰς Λάρνακα.

ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΗ ΣΩΤΗΡΙΟΣ: Ἐτῶν 17 ἐκ Κοντεμένου. Ἐσφαγιάσθη τὴν 12/6/58 παρὰ τὸ Κιόνελι ὑπὸ ἐνεδρευόντων Τούρκων.

ΧΑΤΖΗΓΙΑΚΟΥΜΗΣ ΣΠΥΡΟΣ: Ἐτῶν 26 ἐκ Κυθραίας. Συνελήφθη ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας» εἰς Κεφαλόβρυσον Κυθραίας τὴν 16/10/58 καὶ παρεδόθη εἰς τοὺς οἰκείους του νεκρός.

ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗΣ ΘΕΟΧΑΡΗΣ: Ἐτῶν 66 ἐκ Βατυλῆς. Ἐφονεύθη τὴν 27/7/58 ὑπὸ Τούρκων εἰς Σίνταν, ἐνῷ ἔβοσκε τὰ πρόβατά του.

ΧΑΤΖΗΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐτῶν 33 ἐκ Ἀμαργέτης. Ἐφονεύθη τὴν 3/8/58 ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας» πλησίον Ἀμαργέτης.

ΧΑΤΖΗΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΓΙΑΚΟΥΜΗΣ: Ἐτῶν 18 ἐξ Ἄχνας. Ἐφονεύθη τὴν 2/8/58 εἰς Πέργαμον, ἐξ ἐκρήξεως βόμβας, ἣν ἐτοποθέτει.

ΧΑΤΖΗΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΘΕΟΔΟΣΗΣ: Ἐτῶν 24 ἐκ Στύλλων. Συνελήφθη εἰς Στύλλους ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας» καὶ ἀφοῦ ἐβασανίσθη, ἐφονεύθη τὴν 18/12/57.

ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΙΧΑΗΛ: Ἐτῶν 26 ἐξ Ἀκακίου. Ἐφονεύθη τὴν 9/3/57 ὑπὸ Ἄγγλων, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπεχείρει νὰ ἀνατινάξῃ τὴν γέφυραν Ἀκακίου.

ΧΑΤΖΗΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΧΑΤΖΗΦΙΛΙΠΠΟΣ: Ἐτῶν 86 ἐκ Χλώρακα. Ἐφονεύθη τὴν 27/7/58 ὑπὸ Τούρκων εἰς Κτῆμα.

ΧΑΤΖΗΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ἐτῶν 19 ἐκ Κυπερούντας. Ἐφονεύθη εἰς περιοχὴν Πιτσιλιᾶς.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ ΙΑΚΩΒΟΣ: Ἐτῶν 19 ἐξ Ἀρόδων. Ἐφονεύθη τὴν 15/12/58 εἰς Ἀράδες ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας», ἐνῷ ἀπεπειρᾶτο νὰ διαφύγῃ κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τούτων εἰς Κάθηκα.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ: Ἐτῶν 21 ἐκ Δερύνειας. Ἔπεσε τὴν 17/2/57 εἰς συμπλοκὴν μὲ «δυνάμεις ἀσφαλείας», παρὰ τὴν Ποταμίτισσαν.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΚΩΣΤΑΚΗΣ: Ἐτῶν 18 ἐκ Λευκωσίας. Ἐφονεύθη τὴν 7/6/58 ὑπὸ Τούρκων εἰς Λευκωσίαν.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ: Ἐτῶν 32 ἐκ Λάρνακος. Ἐφονεύθη τὴν 10/6/56 ὑπὸ Τούρκων ἔξωθι τοῦ Καλοῦ Χωριοῦ.

ΧΡΙΣΤΟΦΗ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ: Ἐτῶν 56 ἐκ Καλοῦ Χωριοῦ Λεμεσοῦ. Ἐφονεύθη τὴν 2/5/57 ὑπὸ Ἄγγλων ἔξωθι τῆς οἰκίας του.

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἐτῶν 19 ἐξ Ἔμπας. Ἐφονεύθη τὴν 20/11/58 ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας» εἰς τὰ κρατητήρια Κτήματος.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ: Ἐτῶν 50 ἐκ Βαρωσίων. Ἐφονεύθη τὴν 30/10/58 ὑπὸ «δυνάμεων ἀσφαλείας» εἰς Βαρώσια.

Α'. ΤΟΜΕΑΡΧΑΙ ΤΗΣ ΕΟΚΑ

1. Λευκωσίας

ΕΥΑΓ. ΕΥΑΓΓΕΛΑΚΗΣ: Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος μέχρι συλλήψεώς του.
ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ: Ἀπὸ 15/7/55 — Σεπτεμβρίου 1955.
ΕΥΑΓ. ΕΥΑΓΓΕΛΑΚΗΣ: Μετὰ δραπέτευσίν του ἐκ τοῦ φρουρίου Κυρηνείας. Ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1955 — Ἀπριλίου 1956.
ΠΟΛ. ΓΕΩΡΚΑΤΖΗΣ: Ἀπὸ Ἀπριλίου — Ἰουνίου 1956, ὅτε συνελήφθη.
ΑΝΔΡΕΑΣ ΤΣΙΑΡΤΑΣ: Ἀπὸ Ἰουνίου 1956 — Ἰανουαρίου 1957, ὅτε συνελήφθη.
ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ: Ἀπὸ Ἰανουαρίου 1957 — 1/5/58.
ΠΟΛ. ΓΕΩΡΚΑΤΖΗΣ: (δραπετεύσας ἐκ τῶν φυλακῶν). Ἀπὸ Μαΐου 1958 μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος.

2. Μόρφου

ΜΙΧ. ΡΩΣΣΙΔΗΣ
ΝΩΝΗΣ ΕΓΓΡΑΦΟΥ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΣΙΝΗΣ
ΝΙΚΟΣ ΚΟΣΗΣ: Ἀπὸ Μαρτίου 1958 — τέλος τοῦ ἀγῶνος.

3. Ὀρεινῆς

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΑΚΗΣ: Ἀπὸ Μαΐου 1956 - ἀρχῶν 1957, ὅτε συνελήφθη.
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΕΪΤΑΝΗΣ: Ἀπὸ Μαρτίου 1957 - τέλους τοῦ ἀγῶνος.

4. Ἀμμοχώστου

ΓΡΗΓ. ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ: Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος.
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΜΑΤΣΗΣ
ΜΙΧ. ΡΩΣΣΙΔΗΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΥΛΑΚΗΣ

5. Βαρωσίων

ΓΡΗΓ. ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ: Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος.
ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΥΛΑΚΗΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ

6. Καρπασίας

ΦΩΤΗΣ ΠΑΠΑΦΩΤΗΣ: Ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1956, ὁπότε ἡ περιοχὴ αὕτη ἀπετέλεσεν ἴδιον τομέα, ἀποχωρισθεῖσα τοῦ τομέως Κυρηνείας.

7. Λάρνακος

ΣΤΑΥΡΟΣ ΠΟΣΚΩΤΗΣ: κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος, συλληφθεὶς τὴν 1/4/55.
ΣΟΛΩΝ ΠΟΙΗΤΑΡΙΔΗΣ
ΜΙΧΑΗΛ ΡΩΣΣΙΔΗΣ
Γ. ΧΑΤΖΗΣΑΒΒΑΣ }
Γ. ΤΖΙΡΚΩΤΗΣ } προσωρινοὶ
Δ. ΛΑΜΠΡΟΥ }
Α. ΠΥΡΓΟΣ }
ΕΛΕΝΗ ΣΕΡΑΦΕΙΜ: ἀπὸ 6/9/56 — 11/12/56, ὅτε συνελήφθη.
ΜΙΧΑΗΛ ΡΩΣΣΙΔΗΣ

ΤΟΥΛΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ } προσωρινοί
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ
ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΡΙΔΗΣ
ΕΛΕΝΗ ΣΕΡΑΦΕΙΜ: ἀπὸ 17/5/58 (ἀποφυλακισθεῖσα) μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος.

8. Λεμεσοῦ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Ἀπὸ ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος μέχρι συλλήψεώς του.
ΧΡΙΣΤΑΚΗΣ ΤΡΥΦΩΝΙΔΗΣ: Ἀπὸ Ἰουνίου 1955 — 19/1/56, ὅτε συνελήφθη.
ΔΗΜΟΣ ΧΑΤΖΗΜΙΛΤΗΣ: Ἀπὸ Ἰανουαρίου 1956 μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος.

9. Περιοχὴ Κακοπετριᾶς - Γαλάτας

ΡΕΝΟΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ: Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος — Σεπτεμβρίου 1955.
ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΛΟΥΚΑ ΓΡΗΓΟΡΑ: Ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1955 — Μαρτίου 1956.
ΦΡΙΞΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ: Ἀπὸ Μαΐου 1958 — τέλους τοῦ ἀγῶνος.

10. Πάφου

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΑΜΠΡΙΑΝΙΔΗΣ: Μάϊος 1955 — Μαΐου 1956.
ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ: Ἰούλιος 1956 — Μαρτίου 1957, ὅτε συνελήφθη.
ΤΕΥΚΡΟΣ ΛΟΪΖΟΥ: Δεκέμβριος 1957 — τέλους τοῦ ἀγῶνος.
ΣΑΒΒΑΣ ΠΑΠΑΕΥΣΤΑΘΙΟΥ: Διὰ τὴν περιοχὴν Πόλεως Χρυσοχοῦ.

11. Κυρηνείας

ΓΡΗΓΟΡ. ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ: Ἀπὸ Ἀπριλίου — Σεπτεμβρίου 1955.
ΘΑΣΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ: Ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1955 — Ὀκτωβρίου 1956.
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΜΑΤΣΗΣ
ΑΝΤΗΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

12. Κυθραίας

Ἡ περιοχὴ αὕτη ὑπήχθη ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου 1956 ὑπὸ τὸν Σ. ΠΕΤΑΣΗΝ καὶ ὀλίγον πρὸ τοῦ τέρματος τοῦ ἀγῶνος ὑπὸ τὸν ΤΑΣΟΝ ΜΑΡΚΟΥ.

Β'. ΑΡΧΗΓΟΙ ΑΝΤΑΡΤΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

1. Περιοχὴ Κύκκου

ΜΑΡΚΟΣ ΔΡΑΚΟΣ

2. Περιοχὴ Μηλικουρίου - Γερακίων - Πεδουλᾶ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ: Ἀπὸ Φεβρουαρίου — Ἰουνίου 1956.
ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ ΓΕΩΡΚΑΤΖΗΣ: Ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1956 μέχρι συλλήψεώς του.
ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ: Ἀπὸ ἀρχῶν 1958 — τέλους τοῦ ἀγῶνος.
ΝΙΚΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ: Ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1958 — τέλους τοῦ ἀγῶνος.

3. Περιοχὴ Τυλληριᾶς

ΣΟΛΩΝ ΠΟΙΗΤΑΡΙΔΗΣ: Ἀπὸ Φεβρουαρίου — Μαΐου 1955.
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ: Ἀπὸ Μαΐου 1956 — 19/4/57, ὅτε συνελήφθη.
ΚΩΣΤΑΣ ΛΟΪΖΟΥ: Ἀπὸ Μαρτίου — 26 Ὀκτωβρίου 1958, ὅτε ἀπεβίωσε, συνεπείᾳ ἐγκαυμάτων κατὰ τὴν ἀνατίναξιν τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Κάμπου.
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ: Μετὰ τὴν δραπέτευσίν του ἐκ τοῦ Νοσοκομείου, ὅπου ὡς κατάδικος ἐνοσηλεύετο. Ἀπὸ Νοεμβρίου 1958 μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος.

4. Περιοχὴ Σταυροῦ Ψώκας

ΧΡΙΣΤΟΣ ΕΥΘΥΜΙΟΥ: Ἀπὸ Μαρτίου — Μαΐου 1956, ὅτε συνελήφθη.

5. Περιοχὴ Πάφου - Χρυσοχοῦ

ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ
ΣΑΒΒΑΣ ΠΑΠΑΕΥΣΤΑΘΙΟΥ
ΤΕΥΚΡΟΣ ΛΟΪΖΟΥ

Ὁμαδάρχαι: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΡΑΦΤΗΣ, ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ, ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΕΛΗΣ

6. Περιοχὴ Πιτσιλιᾶς

ΡΕΝΟΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ: Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος μέχρι τοῦ τραυματισμοῦ καὶ συλλήψεώς του (23/11/55).
ΓΡΗΓ. ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ: Ἀπὸ Νοεμβρίου 1955 — 3/3/57, ὅτε ἔπεσε μαχόμενος.
ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΑΥΚΑΛΙΔΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΥΓΟΥΣΤΗΣ
ΧΡΙΣΤΑΚΗΣ ΤΡΥΦΩΝΙΔΗΣ: (Μόνον διὰ τὴν περιοχὴν Καννάβια - Σπήλια, ἀπὸ τῆς δραπετεύσεώς του ἐκ τῶν κρατητηρίων μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος).

7. Περιοχὴ Παραμύθας - Φασούλας

ΝΕΟΚΛΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ
ΣΤΑΥΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΥ: Ἀπὸ Ἰουνίου 1958 — τέλους τοῦ ἀγῶνος.

8. Περιοχὴ Δ. καὶ Β.Δ. Λεμεσοῦ

ΛΕΥΚΙΟΣ ΡΟΔΟΣΘΕΝΟΥΣ: Ἀπὸ Ἰανουαρίου 1956 μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος.

9. Περιοχὴ Λάρνακος

ΜΙΧΑΗΛ ΡΩΣΣΙΔΗΣ
ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΡΙΔΗΣ
ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

10. Περιοχὴ Κακοπετριᾶς - Γαλάτας

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΛΟΥΚΑ ΓΡΗΓΟΡΑ: Ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1955 — Μαρτίου 1956.
ΕΥΑΓΟΡΑΣ ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ: Ἀπὸ Μαΐου 1957 — Ὀκτωβρίου 1957.
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ
ΣΤΑΥΡΟΣ ΡΟΥΣΙΟΥΝΙΔΗΣ

Γ΄. ΑΡΧΗΓΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ ΤΗΣ ΕΟΚΑ

ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ: Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος — Ἰουλίου 1955.
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΜΑΤΣΗΣ: Ἀπὸ Αὐγούστου 1955 — Φεβρουαρίου 1956.
ΛΟΥΛΑ ΚΟΚΚΙΝΟΥ
ΦΕΙΔΙΑΣ ΚΑΡΥΟΛΑΙΜΟΣ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΣ ΑΝΘΙΜΟΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

No. 351163	Sex M	C.N. NICOS	S.N. PETROU
Code		Father C.N. IRACLIS	S.N. PETROU
		Nationality BRIT. SUB.	~~Race~~ GREEK ORTH
		Birthplace LIMASSOL	Date of Birth 22 MAR. 1897
		Occupation ELECTRICIAN	R.T.P.
		Address OTHONOS-AMALIAS STR. № 10 Limassol	
Interviewing clerk or agent's signature, seal and date of issue — Registration I.O. / Agent Limassol - District		Registration Officer — Asst. Registration Officer Limassol — date of issue	

COLONY OF CYPRUS

16 AUG 195

Μία τῶν ταυτοτήτων, μὲ τὰς ὁποίας ἐκυκλοφόρει ὁ Διγενὴς εἰς Κύπρον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

Ι. ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΠΟΛΕΜΩΝ

Ἡ στάσις μου ἔναντι τῶν Συμμάχων.—Ὁ κυπριακὸς ἀγὼν συνέχεια τῶν προηγουμένων ἀγώνων μου, ὡς συνέπεια τοῦ πνεύματος τούτων.

Ὁ δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος ὑπῆρξε τὸ ἀναπόφευκτον τίμημα τῆς ἐγκαταλείψεως τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν, ἐν ὀνόματι τῶν ὁποίων διεξήχθη ὁ ἀγὼν τοῦ 1914 - 18. Μέσα εἰς τὴν συνθήκην τῶν Βερσαλλιῶν ὑπῆρχον ἤδη τὰ σπέρματα τῆς νέας συγκρούσεως. Ὁ ἰδεαλισμὸς τοῦ Προέδρου Οὐΐλσον συνήντησε πολὺ μικρὰν κατανόησιν εἰς τὰς ταραγμένας καρδίας τῶν ἀνθρώπων, ὅπου αἱ ἰδέαι, αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ αἰσθήματα συνωθοῦντο μὲ πολλὴν ἀταξίαν, ἡ δὲ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἡ ἀνθρωπότης ἐστήριξε τόσας ἐλπίδας, ἀπεδείχθη θνησιγενὲς κατασκεύασμα.

Τὴν μεγάλην προσπάθειαν διεδέχετο πάλιν ἓν ἀγωνιῶδες κενόν. Εἰς τὴν ψυχὴν τῶν νικητῶν καὶ τῶν ἡττημένων προέβαλλον τὰ ἴδια ἀμείλικτα ἐρωτήματα. Ἡ φωνὴ τοῦ αἵματος τῶν ἑκατομμυρίων ἀγωνιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπέθανον διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν δικαιοσύνην, ἐκάλυπτε μὲ ρυθμὸν καταιγίδος τὰς χώρας τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Ἡ ὀδυνηρὰ θυσία εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐλευθερίας δὲν εἶχεν ἀποδώσει τοὺς ἀναμενομένους καρπούς. Ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἐξηκολούθουν νὰ ζοῦν ὑπὸ καθεστὼς ἐπαχθοῦς δουλείας. Αἱ μεγάλαι λαϊκαὶ μᾶζαι ὑφίσταντο παντοιοτρόπως τὴν καταπίεσιν καὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἰσχυρῶν. Τὸ αἴσθημα τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης εἶχεν ἀμβλυνθῆ καὶ εἰς τὰς χεῖρας τῶν δυναστῶν τῆς ἀνθρωπότητος, αἱ ἠθικαὶ ἀρχαὶ δὲν ἐχρησίμευον παρὰ ὡς προκάλυμμα τῶν ἀνοσίων σκοπῶν καὶ ἐπιδιώξεών των. Τὰ ὁλοκληρωτικὰ καθεστῶτα ἔτεινον ἤδη νὰ ὑποβιβάσουν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ κτήνους.

Τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς ἠθικῆς κρίσεως κατέστησε περισσότερον ζοφερὰν ἡ ἐκσπάσασα τὸ 1931 οἰκονομικὴ κρίσις. Ἡ ἀνθρωπότης ἐφέρετο πρὸς νέαν σύρραξιν. Οἱ ἐλεύθεροι λαοὶ τοῦ κόσμου ἤγειρον ἀκόμη μίαν φορὰν τὸ ἀνάστημά των ἔναντι τῆς τυραννίας καὶ τῆς βίας, ἔναντι τῆς δουλείας καὶ τῆς καταπιέσεως. Αἱ ἐθνικαὶ προσδοκίαι ἤνθησαν πάλιν μέσα εἰς τὰς καρδίας τῶν λαῶν. Τὸ ὅραμα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης συνήρπαζεν ἐκ νέου τὴν δεινοπαθοῦσαν ἀνθρωπότητα. Ἀκόμη μίαν φορὰν αἱ ἐλπίδες ἀνεπτερώθησαν καὶ οἱ λαοὶ ἠκολούθησαν τοὺς ἡγέτας των εἰς τὸν ἀγῶνα, τὸν ὁποῖον πάντες ἐθεώρουν ὡς διεξαγόμενον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς δικαιοσύνης.

Ὁ δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος εὗρε τὴν Ἑλλάδα περισσότερον ἀποφασιστικὴν καὶ ἡνωμένην, παρὰ ὁ πρῶτος. Ὁ καταστρεπτικὸς διχασμός, ὁ ὁποῖος εἶχε δοκιμάσει τὴν χώραν μας εἰς τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον καὶ εἶχεν ἐπισωρεύσει ἀνεπανορθώτους συμφορὰς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, εἶχεν ὑποχωρήσει τώρα πρὸ τοῦ αἰσθήματος τῆς ἐθνικῆς τιμῆς, ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τῶν ἐπιτακτικῶν ἀξιώσεων διὰ τὴν ἐθνικὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν ἀπολύτρωσιν τῶν ὑποδούλων εἰσέτι τμημάτων τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Διὰ τοῦτο, ὅταν ἡ φασιστικὴ Ἰταλία εἰσέβαλεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος, σύσσωμον τὸ Ἔθνος ἀνέλαβε τὸν ἀγῶνα. Ἡ ἐκλογή μας αὐτὴν τὴν φορὰν ὑπῆρξεν εὔκολος. Ἠκολουθήσαμεν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἶχον ὡς ἔμβλημά των τὴν ἐλευθερίαν. Ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἠγωνίζοντο ἐναντίον τῆς βίας καὶ τῆς τυραννίας, ὑπὲρ τῶν δημοκρατικῶν δικαιωμάτων καὶ τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν. Παρὰ τὰς ἀπογοητεύσεις, τὰς ὁποίας ἐδοκιμάσαμεν ἐκ μέρους τῶν συμμάχων μας ἀπὸ τοῦ 1920 μέχρι τοῦ 1940, ἐτάχθημεν πάλιν παρὰ τὸ πλευρόν των, διότι εἰλικρινῶς ἐπιστεύομεν, ὅτι ἠγωνίζοντο ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν.

Προσωπικῶς οὐδέποτε ἐταλαντεύθην ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν καὶ τὴν τοποθέτησίν μου μεταξὺ τῶν δύο στρατοπέδων. Καὶ ὅταν ἀκόμη, κατὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον, ἡ Ἑλλὰς ἐδιχάσθη καὶ αἱ συνειδήσεις ἐταλαντεύοντο ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἠθικῶν ἐλατηρίων καὶ τῶν ἰδεολογικῶν ἐπιδιώξεων τῶν ἀντιπάλων παρατάξεων, ἐγὼ ἐτάχθην ἀνεπιφυλάκτως ὑπὲρ τῶν Συμμάχων, διότι πραγματικῶς ἐνόμιζα, ὅτι ἐκεῖνοι ἠγωνίζοντο ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Καθ' ὅμοιον τρόπον τὸ 1939 ἐχειροκρότησα τὴν ἐπέμβασιν τῶν Δυτι-

κῶν Συμμάχων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Πολωνίας καί, ἐν συνεχείᾳ, τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Εὐρώπης, καὶ ὅταν τὸ 1940 ἡ Πατρίς μου ἠπειλήθη, μετέσχον ἐκθύμως, παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων τοῦ δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου, καὶ ἐπολέμησα εἰς τὴν Ἀλβανίαν, κατὰ πρῶτον εἰς τὸ Γραφεῖον Ἐπιχειρήσεων τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου, ἐν συνεχείᾳ δὲ ὡς Ἐπιτελάρχης τῆς ΙΙ Μεραρχίας Πεζικοῦ μέχρι τέλους τοῦ Πολέμου.

Ἡ κατοχὴ ὑπῆρξε διὰ τὴν Ἑλλάδα περίοδος σκληρᾶς δοκιμασίας. Ἡ πεῖνα, αἱ στερήσεις καὶ αἱ κακουχίαι εἶχον διαμορφώσει καταστάσεις, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ὁποίων ἄλλοι λαοὶ θὰ ἠδύναντο ἴσως νὰ ὑπαναχωρήσουν καὶ νὰ συνθηκολογήσουν μετὰ τῶν κατακτητῶν. Ὁ Ἑλληνικὸς λαός, τοὐναντίον, ὤρθωσεν ἀκόμη περισσότερον τὸ ἠθικόν του ἀνάστημα, καὶ ἐκτὸς ἐλαχίστης μερίδος, ἡ ὁποία ἐμήδισε, ἀντετάχθη μέχρι τέλους εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ Ἄξονος καὶ διεξήγαγε πείσμονα ἀγῶνα ἀντιστάσεως, εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία, ἀδιαφορῶν διὰ πάσας τὰς συνεπείας, μὲ μοναδικὸν γνώμονα τὸ ἐθνικὸν συμφέρον.

Ἐμφορούμενος ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο, συνέστησα μυστικὴν στρατιωτικὴν Ὀργάνωσιν ἀντιστάσεως. Στελέχη ταύτης ἦσαν μόνιμοι καὶ ἔφεδροι ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἀλβανικοῦ ἔπους καὶ τῶν ὀχυρῶν τῆς Μακεδονίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἀρκετοὶ μετέβησαν εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν, διὰ νὰ πλαισιώσουν τὰς ἐκεῖ Ἑλληνικὰς δυνάμεις. Ἡ Ὀργάνωσις ἔθεσεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὡς ἀποκλειστικὸν σκοπὸν τὴν διὰ παντὸς μέσου ἐκδίωξιν τοῦ κατακτητοῦ ἀπὸ τὴν Πατρώαν γῆν καὶ ἠγωνίσθη παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων ἐναντίον τῶν δυνάμεων τοῦ Ἄξονος. Ἐπίστευον τότε ἀκραδάντως, ὅτι ἡ νίκη τῶν συμμάχων θὰ συνεπήγετο ὄχι μόνον τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ τὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς Ἐθνικῆς μας ἐλευθερίας, διὰ τῆς ἐνσωματώσεως εἰς τὸ ἐλεύθερον Ἑλληνικὸν κράτος τῆς Κύπρου, τῆς Δωδεκανήσου καὶ τῆς Βορείου Ἠπείρου, ἐδαφῶν τὰ ὁποῖα, ἱστορικῶς καὶ ἐθνολογικῶς, ἀνήκουν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Διὰ τοῦτο ἀρχικῶς ἐπεζητήθη ἡ ἐπαφὴ μετὰ τῆς ἐν Καΐρῳ εὑρισκομένης νομίμου Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἵνα τεθῇ ἡ Ὀργάνωσις ὑπὸ τὰς διαταγάς της, πλὴν ὅμως δὲν εὕρομεν, ἀτυχῶς, κατανόησιν παρὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐκπροσώπων ταύτης. Οὕτω, ἡ Ὀργάνωσις ἠναγκάσθη νὰ ἀναπτύξῃ ἰδίαν πρωτοβουλίαν, ἐντὸς τοῦ ἀνωτέρω πνεύματος καὶ τῶν καθαρῶς Ἐθνικῶν πλαισίων.

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1943, ἡ ὀργάνωσις ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου Μέσης Ἀνατολῆς διὰ τῆς μυστικῆς συμμαχικῆς Ὑπηρεσίας πληροφοριῶν «ΚΟΔΡΟΣ» καὶ ἐπρότεινε τὴν ἔξοδον ἀνταρτικοῦ σώματος εἰς τὴν περιοχὴν Ἑλικῶνος.

Τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 5058 τῆς 20-8-43 διαταγῆς του (Σῆμα 118), ἐδέχθη τὰς προτάσεις μου καὶ διέταξε, ὅπως ἔλθω εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν πλησιέστερον ἐν Ἑλλάδι Βρεττανὸν ἀξιωματικὸν - σύνδεσμον.

Πλὴν ἅπασαι αἱ προσπάθειαί μου, μολονότι ἐπανειλημμένως ἀπηυθύνθην εἰς τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον Μέσης Ἀνατολῆς, ἵνα μοῦ ὑποδείξῃ πρόσωπον καὶ τρόπον ἐπαφῆς μετὰ τούτου, ἀπέτυχον, καθόσον οἱ διάφοροι ἐν Ἀθήναις ἀργόσχολοι Βρεττανικοὶ σύνδεσμοι εἶχον παράσχει τὴν ἐμπιστοσύνην των εἰς τὰς ὁμάδας τοῦ Ε.Α.Μ. (κομμουνιστικῆς Ὀργανώσεως), αἱ ὁποῖαι δὲν ἦσαν διατεθειμέναι νὰ δεχθοῦν ἔξοδον ἐθνικιστικῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων ἐναντίον τῶν ἐν Ἑλλάδι γερμανοϊταλικῶν δυνάμεων. Καὶ τοῦτο διότι ἀντελαμβάνοντο, ὅτι αἱ ὁμάδες αὗται θὰ ἀντέδρων εἰς τὰ σχέδια περὶ καταλήψεως τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν, τὴν ὁποίαν οὗτοι προπαρεσκεύαζον ἀπὸ τότε καὶ τὴν ὁποίαν θὰ ἐπραγματοποίουν μετὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν δυνάμεων τοῦ Ἄξονος ἐξ Ἑλλάδος.

Παρὰ ταῦτα, ἐσυνέχισα τὰς προσπαθείας μου διὰ τὴν ὑπαγωγὴν τῆς Ὀργανώσεως εἰς τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον Μέσης Ἀνατολῆς καὶ κατὰ τὸν Νοέμβριον 1943 ἦλθον εἰς ἐπαφήν, κατόπιν αἰτήσεώς του, μετὰ τοῦ Ἄγγλου λοχαγοῦ Ντόν, ὅστις εἶχεν ἀναλάβει προσπάθειαν συνεργασίας καὶ συντονισμοῦ τῶν Ἐθνικῶν Ὀργανώσεων τοῦ Ἐσωτερικοῦ.

Ὑπεγράφη τότε πρωτόκολλον, δυνάμει τοῦ ὁποίου αἱ Ὀργανώσεις, ἐν αἷς καὶ ἡ ἡμετέρα, ἐδέχοντο νὰ τεθῶσιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου Μέσης Ἀνατολῆς καὶ νὰ ἀναλάβωσιν οἱανδήποτε ἀποστολήν, ἥτις θὰ ἀνετίθετο εἰς αὐτάς.

Παραδόξως ὅμως, ἡ προσπάθεια αὕτη τοῦ λοχαγοῦ Ντόν, ἀντὶ νὰ τύχῃ εὐμενοῦς ὑποδοχῆς ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου Μέσης Ἀνατολῆς, ἐπετιμήθη, ὡς ἐπληροφορήθην, σφόδρα ὑπ' αὐτοῦ.

Ἡ ἐξήγησις, ἣν ἐδώσαμεν τότε καὶ ἥτις ἐπιβεβαιοῦται ὑπὸ τῆς μετέπειτα στάσεως τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου Μέσης Ἀνατολῆς, εἶναι ὅτι τὸ τελευταῖον, ἀφοῦ ἐδημιούργησε σκο-

πίμως τὴν κομμουνιστικὴν 'Οργάνωσιν Ε.Α.Μ. καὶ τὰς ἀνταρτικάς της 'Ομάδας, τὰς ὁποίας ἐνίσχυσε σημαντικῶς, δὲν ἤθελε δυνάμει τῆς ἀρχῆς : «διαίρει καὶ βασίλευε», νὰ δημιουργήσῃ ἰσχυρὰς ἐθνικιστικὰς δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι νὰ δύνανται νὰ καταπνίξουν πᾶσαν ἐπαναστατικὴν κίνησιν τοῦ Κομμουνιστικοῦ Ε.Α.Μ. πρὸς κατάληψιν τῆς ἀρχῆς ἐν 'Ελλάδι μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν.

Παρὰ τὴν τοιαύτην στάσιν τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου, ἡμεῖς, συνεργαζόμενοι στενῶς μετὰ τοῦ ὑπὸ τῶν κατακτητῶν ἐκθρονισθέντος ἀειμνήστου 'Αρχιεπισκόπου Χρυσάνθου, παρεμείναμεν πιστοὶ εἰς τὰς ἀρχάς μας καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος, ἐν τῇ ἐξυπηρετήσει δὲ τούτων ἤλθομεν εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὰς συνεργαζομένας μετὰ τῶν Γερμανῶν Κυβερνήσεις τῶν 'Αθηνῶν.

'Η Κυβέρνησις Ράλλη διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 18525/10-6-44 διαταγῆς τοῦ 'Υπουργείου 'Εθνικῆς 'Αμύνης διέταξε τὴν σύλληψίν μου, ἥτις ἐπεζητήθη πράγματι τὴν νύκτα τῆς 12ης πρὸς τὴν 13ην 'Ιουνίου 1944.

Διέφυγον τότε τὴν σύλληψιν, ἀλλ' αἱ πάσης φύσεως πιέσεις ἐξηκολούθουν χωρὶς νὰ παύσῃ ἡ καταδίωξίς μου. Μεταξὺ ἄλλων διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 18253/28-7-44 διαταγῆς τοῦ 'Υπουργείου 'Εθνικῆς 'Αμύνης ἐστερήθην καὶ αὐτῶν τῶν ἀποδοχῶν μου. 'Αργότερον ὑπέστην πολλὰς προσωπικὰς διώξεις καὶ κακουχίας. Οὐδέποτε ὅμως ἀπέστην τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ παρέμεινα πολεμῶν παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Ἄγγλων συμμάχων μας μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος. Κατὰ μῆνας Αὔγουστον - Σεπτέμβριον 1944, ἡ ὑπ' ἐμὲ 'Οργάνωσις, ὡς ἡ καλύτερον ὠργανωμένη τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἀνέλαβε, κατόπιν διαταγῆς τοῦ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν Συμμάχων Στρατιωτικοῦ διοικητοῦ 'Αθηνῶν στρατηγοῦ Σπηλιωτοπούλου τὴν μεταφορὰν ὁπλισμοῦ, ἀποσταλέντος ἐκ Καΐρου. Παρὰ τοὺς κινδύνους τόσον ἐκ μέρους τῶν Γερμανῶν, ὅσον καὶ τῶν κομμουνιστῶν, μεθ' ὧν μάλιστα ἡ ἀποσταλεῖσα δύναμις τῆς 'Οργανώσεως ἦλθε καὶ εἰς ἔνοπλον σύγκρουσιν, ἡ ἀποστολὴ ἐξεπληρώθη πλήρως. Ὅλος ὁ ὁπλισμός, ἀνερχόμενος εἰς 300 περίπου αὐτόματα Στέρλιγκ καὶ ἀρκετὰ τυφέκια μετὰ πυρομαχικῶν, παρελήφθη ἐκ τοῦ ὁρμίσκου Πόρτο Ράφτη τῆς 'Αττικῆς, μετεφέρθη ὑπὸ τῆς 'Οργανώσεως εἰς 'Αθήνας καὶ παρεδόθη εἰς τὸν Στρατιωτικὸν Διοικητὴν 'Αθηνῶν. Διὰ τοῦ ὁπλισμοῦ τούτου ἐξωπλίσθησαν αἱ δυνάμεις ἀσφαλείας, αἱ ὁποῖαι, ὡς καὶ ἡ 'Οργάνωσις, προέβαλον ἀντίστασιν κατὰ τῆς κομμουνιστικῆς ἐξορμήσεως πρὸς κατάληψιν τῶν 'Αθηνῶν, ἡ ὁποία τελικῶς καὶ ἀπέτυχε, χάρις εἰς τὴν τοιαύτην ἀντίστασιν.

Μέσα εἰς τὴν μαύρην ἀτμόσφαιραν τῆς κατοχῆς αἱ ὑποσχέσεις καὶ διακηρύξεις τῶν 'Αμερικανῶν καὶ τῶν Ἄγγλων συμμάχων μας ἔρριπτον φῶς εἰς τὴν ψυχὴν τῶν καταπιεζομένων λαῶν τῆς Εὐρώπης καὶ βάλσαμον παρηγορίας εἰς τὰς καρδίας τῶν ὑποδούλων λαῶν τῆς γῆς. Οἱ Σύμμαχοι εἶχον ἀναλάβει τὸν πόλεμον ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας, τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς δικαιοσύνης. 'Υπὸ τὸ λάβαρον τῶν ἀρχῶν τούτων, οἱ ἡγέται τῆς Συμμαχικῆς παρατάξεως εἶχον καλέσει τὰ ἔθνη εἰς συναγερμὸν καὶ εἶχον ζητήσει παρ' αὐτῶν νέας θυσίας. Αἱ πληγαὶ τοῦ πρώτου Παγκοσμίου πολέμου δὲν εἶχον ἀκόμη ἐπουλωθῆ. 'Ως στρατιωτικός, ἐγνώριζον πόσον βαρεῖαι ἦσαν αἱ θυσίαι ἑνὸς πολέμου καὶ ἐπίστευον ἀκραδάντως, ὅτι οἱ ἡγέται τῆς ἀνθρωπότητος δὲν ἦτο δυνατὸν ἐλαφρᾷ τῇ καρδίᾳ νὰ ὁδηγοῦν τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν σφαγὴν διὰ τὴν προάσπισιν ἰδεωδῶν, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἐπίστευον καὶ διὰ τὴν ἐπιδίωξιν πλασματικῶν σκοπῶν, τοὺς ὁποίους προετίθεντο, ἅμα τῇ εὐτυχεῖ ἀποπερατώσει τοῦ πολέμου, νὰ ἐγκαταλείψουν. 'Ως Ἕλλην, ἐπίστευον ἀκραδάντως, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ζήσῃ ἄνευ ἰδανικῶν καὶ δὲν δύναται νὰ σταδιοδρομήσῃ ἄνευ ἐλευθερίας. 'Ολόκληρος ἡ ἱστορία τῆς φυλῆς μας ὑπῆρξεν ἱστορία συνεχῶν ἀγώνων ὑπὲρ τοῦ ἰδεώδους τῆς ἐλευθερίας. Διὰ τοῦτο ἀνέλαβον τὸν ἀγῶνα μετὰ ζέσεως καὶ ἀπέβλεψα εἰς τὴν συμμαχικὴν νίκην ὡς εἰς τὸ ἱστορικὸν ἐκεῖνο γεγονός, τὸ ὁποῖον θὰ ὡδήγει τὴν ἀνθρωπότητα εἰς μίαν νέαν περίοδον ἀναγεννήσεως, περίοδον ἐλευθερίας, δημοκρατίας καὶ ἴσων δικαιωμάτων μεταξὺ τῶν λαῶν.

'Ηρεσκόμην νὰ καλλιεργῶ τὰ τοιαῦτα αἰσιόδοξα αἰσθήματα προσδοκίας, ἰδιαιτέρως ἐπειδὴ ἤμην Κύπριος. Οὐδέποτε ἀπέβαλα ἀπὸ τὴν ψυχήν μου τὰς πρώτας παιδικὰς καὶ ἀργότερον τὰς νεανικὰς ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν γραφικὴν νῆσον, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ πρῶτον εἶδον τὸ φῶς. 'Εκεῖ διὰ πρώτην φορὰν ἐδιδάχθην πόσον πολύτιμον ἀγαθὸν εἶναι ἡ ἐλευθερία καὶ ποίας καταστρεπτικὰς συνεπείας ἔχει διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ἡ στέρησις τοῦ ἀγαθοῦ τούτου. 'Εκεῖ ἐδιδάχθην ἀπὸ τοὺς γονεῖς μου νὰ πιστεύω εἰς τὴν 'Ελλάδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν. Μέσα εἰς τὴν οἰκίαν μου ὑπῆρχεν ὅ,τι ἦτο δυνατὸν νὰ μοῦ ἐνθυμίσῃ τὴν 'Ελληνικὴν

καταγωγήν μου καὶ νὰ μοῦ ἐξάψῃ τὸν ζῆλον, ἵνα ἀγωνισθῶ διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς γενετείρας μου.

Ἐνθυμοῦμαι τὸν σεβαστὸν διδάσκαλον τοῦ χωρίου μου, ὁ ὁποῖος, ἀπὸ τὰ παιδικά μου χρόνια, μοῦ ἐνεφύσησε τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς τὸ ἰδανικὸν τῆς ἐλευθερίας, ἐπάνω δὲ εἰς τὰ μαθητικὰ θρανία τοῦ σχολείου τοῦ χωρίου μου καθημερινῶς ἡ ψυχή μου ἐγαλβανίζετο μὲ τὴν ἰδέαν, ὅτι μίαν ἡμέραν ἡ Κύπρος θὰ ἐγίνετο ἐλευθέρα καὶ θὰ ἡνοῦτο μὲ τὴν μητέρα Πατρίδα. Καὶ ἀπὸ τότε ἔπλαττα ὄνειρα, ἀλλὰ καὶ ἐπίστευα, ὅτι καὶ ἐγὼ θὰ ἤμην μεταξὺ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι θὰ ἠγωνίζοντο διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πατρίδος μου Κύπρου. Καὶ ἡ πίστις αὐτὴ οὐδέποτε μὲ ἐγκατέλειψεν. Ἰδιαιτέρως κατὰ τὰς ζοφερὰς ἡμέρας τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, ὅταν ἄλλοι ἀπηλπίζοντο καὶ ἐκάμπτοντο, ἐγὼ ἐπίστευον ἀκραδάντως, ὅτι μέσα ἀπὸ τὴν στάκτην της ἡ Ἑλλὰς θὰ ἀνεγεννᾶτο, ὡς ὁ μυθολογικὸς φοῖνιξ, περισσότερον ἰσχυρὰ καὶ περισσότερον ἔνδοξος, καὶ ὅτι τὸ πέρας τοῦ πολέμου θὰ ἐσήμαινε καὶ τὸ πέρας τῆς δουλείας τῆς ἰδιαιτέρας μου πατρίδος Κύπρου. Αὐτό, ἄλλωστε, ἦτο τὸ νόημα τῶν συμμαχικῶν ὑποσχέσεων καὶ διακηρύξεων καὶ αὐτὸ ἦτο τὸ πνεῦμα τοῦ ἀγῶνος, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Κύπρος ἐθελουσίως συνεισέφερον ἑκατόμβας αἱματηρῶν θυσιῶν. Ἤμην βέβαιος, ὅτι, ὅταν ἡ Ἀγγλία ἐκάλει τοὺς Κυπρίους νὰ πολεμήσουν «ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἐλευθερίας», ὡμίλει σοβαρῶς. Διὰ τοῦτο παρέμεινα μέχρι τέλους πιστὸς καὶ εἰλικρινὴς φίλος τῶν Συμμάχων. Δὲν ἐπίστευα ποτέ, ὅτι οἱ μεγάλοι μας σύμμαχοι, οἱ ὁποῖοι, ὅταν εὑρίσκοντο ἐν κινδύνῳ, ἐκάλουν ὅλους τοὺς ἐλευθέρους λαοὺς εἰς συναγερμὸν κατὰ τῶν δυνάμεων τῆς βίας καὶ ἔδιδον ἀφειδῶς ὑποσχέσεις, μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου καὶ μετὰ τὴν πάροδον τοῦ κινδύνου θὰ ἐξέσχιζον χάρτας καὶ συμφωνίας, τὰς ὁποίας οἱ ἴδιοι ὑπέγραψαν καὶ ὅτι θὰ ἴσχυε τὸ «δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου». Δυστυχῶς, ἡ πεῖρα, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησεν ἔκτοτε ἡ ἀνθρωπότης, ὑπῆρξε πάρα πολὺ πικρά. Ἡ συμπεριφορὰ τῶν Δυτικῶν ἔναντι τῶν φίλων καὶ συμμάχων των ὑπῆρξεν ἀντίθετος πρὸς τὰς διακηρύξεις καὶ ὑποσχέσεις των καὶ ξένη πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν, ἐν ὀνόματι τῶν ὁποίων διεξῆγον τὸν πόλεμον. Φυσικὸν ἐπακόλουθον τῆς τοιαύτης στάσεως ὑπῆρξεν ἡ δημιουργία πνεύματος δυσπιστίας καὶ καχυποψίας μεταξὺ τῶν ἐλευθέρων λαῶν καὶ ἡ διαρροὴ πλείστων ἐξ αὐτῶν πρὸς τὸ στρατόπεδον τοῦ κομμουνισμοῦ. Τοῦτο συνέβη ἰδιαιτέρως εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου εἰς τὸ κατ' ἐξοχὴν ἠθικὸν θέμα τῆς Κύπρου οἱ μόνοι ἐπὶ διεθνοῦς πεδίου σύμμαχοί μας ἦσαν τὰ κράτη τοῦ ἀνατολικοῦ συνασπισμοῦ.

Ἡμεῖς, ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὅταν, 10 ἔτη μετὰ τὸ νικηφόρον πέρας τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, ἀνελάβομεν τὸν ἀγῶνα τῆς Κύπρου, δὲν ἐπράξαμεν τοῦτο ἀπὸ μῖσος ἐναντίον τῶν Ἄγγλων. Ὁ Κυπριακὸς ἀγὼν ὑπῆρξε δι' ἐμὲ ἁπλῶς ἡ συνέχεια τῶν δύο προηγουμένων ἀγώνων καὶ ἡ φυσικὴ συνέπεια τοῦ πνεύματος τούτων.

Ἀνέλαβον τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν παλαιῶν φίλων καὶ συμμάχων μου, διὰ νὰ ὑπεραμυνθῶ τῶν ἰδίων ἀκριβῶς ἰδεωδῶν, διὰ τὰ ὁποῖα εἴχομεν συμπολεμήσει μετ' αὐτῶν εἰς τὰ πεδία τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου. Ὁ ἀγὼν τῆς Κύπρου οὐδὲν ἀντιβρεττανικὸν ἐλατήριον ὑπέκρυπτεν. Ὑπηγορεύθη ἀπὸ ἀδήριτον ἀνάγκην καὶ κατέστη ἀναγκαῖος μετὰ τὴν διάψευσιν τῶν ἐλπίδων καὶ τῶν προσδοκιῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Ἀντελαμβανόμην πάντοτε τὴν ἐλευθερίαν ὡς καθολικὸν ἰδεῶδες καὶ ὡς ἑνιαίαν καὶ ἀδιαίρετον ἔννοιαν. Εἶχον καὶ ἐξακολουθῶ νὰ ἔχω τὴν πεποίθησιν, ὅτι τελικῶς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιζήσῃ ἡ ἐλευθερία καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν Ἀγγλίαν, ὅταν καταπιέζεται εἰς τὴν Κύπρον ἢ ἀλλαχοῦ. Εἶχον καὶ ἐξακολουθῶ νὰ ἔχω τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ ἐλευθερία εἶναι πρωταρχικὸν καὶ ἀναφαίρετον δικαίωμα ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅλων τῶν λαῶν. Εἶμαι ἐμποτισμένος μὲ γνησίας φιλελευθέρας ἀρχὰς καὶ εἰς περίπτωσιν παραβιάσεως τούτων δὲν δέχομαι συμβιβασμὸν μὲ οἱονδήποτε. Οὔτε ἀναγνωρίζει ἡ συνείδησίς μου δῆθεν λόγους σκοπιμότητος, ὑπὸ τοὺς ὁποίους συνήθως οἱ ἀποικιοκράται θέλουν νὰ δικαιολογήσουν τὴν κυριαρχίαν των ἐπὶ τῶν μικρῶν καὶ ἀδυνάτων ἢ τὴν καταδυνάστευσιν τούτων.

Συνεπὴς πρὸς τὰς ἀρχάς μου ταύτας, ἠγωνίσθην κατὰ τοὺς δύο παγκοσμίους πολέμους παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Ἄγγλων, ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν ἄλλων λαῶν τῆς γῆς. Συνεπὴς πρὸς τὰς ἰδίας ἀρχὰς ἠγωνίσθην ἀπὸ τοῦ 1955 ἐναντίον τῶν Ἄγγλων, ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Κύπρου. Καὶ συνεπὴς πρὸς τὰς ἀρχὰς αὐτὰς θὰ πολεμήσω καὶ εἰς τὸ μέλλον ἐναντίον οἱουδήποτε, ὁ ὁποῖος θὰ θελήσῃ νὰ τὰς παραβιάσῃ.

II. ΠΟΙΑ Η ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

Ὁ Ἑλληνικὸς χαρακτὴρ καὶ τὰ δίκαια τῶν Κυπρίων. — Ὁ θρῦλος τοῦ Βυζαντινοῦ Διγενῆ. — Τὸ 1821 καὶ ἡ Βρεττανικὴ διακυβέρνησις τῆς Νήσου.

Αἱ πρῶται παιδικαὶ ἀναμνήσεις μου παραμένουν ζωηρῶς συνυφασμέναι μὲ λαμπρὰς ἱεροτελεστίας μέσα εἰς τὸν διακεκοσμημένον ἀπὸ θαυμασίας Βυζαντινὰς τοιχογραφίας ναὸν τῆς Παναγίας τῆς γενετείρας μου κωμοπόλεως, τοῦ Τρικώμου. Ἐνθυμοῦμαι μὲ συγκίνησιν τὸ βαθὺ θρησκευτικὸν αἴσθημα, τὸ ὁποῖον κατέκλυζε τὴν καρδίαν μου, τὴν ἀκαθόριστον ἔννοιαν τῆς προσπελάσεως τοῦ θείου, ἥτις, ὡς ἐχέγγυον πίστεως καὶ ἐλπίδος, ἔφθανεν ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων, μέσα ἀπὸ τὰς διαδοχικὰς γενεὰς τῶν προγόνων μου καὶ ἔδιδε νόημα εἰς τὴν ζωήν μου καὶ περιεχόμενον καὶ σκοπὸν εἰς τὰς πράξεις μου. Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὰ σεβάσμια πρόσωπα τῶν ταπεινῶν ἀγροτῶν, οἱ ὁποῖοι μὲ κατάνυξιν παρηκολούθουν τότε τὴν θείαν λειτουργίαν καὶ μὲ εὐλάβειαν ἐχάρασσον διὰ τῆς χειρός των ἐπὶ τοῦ στήθους των τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου σταυροῦ. Ὑπῆρχεν εἰς τὰ πρόσωπα αὐτὰ - τὰ ὁποῖα τόσον πολὺ ὡμοίαζον μὲ τὰς μορφὰς τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ ναοῦ - ὅλη ἡ ἐγκαρτέρησις, ἀλλὰ καὶ ὅλος ὁ βουβὸς πόνος τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ἑνὸς λαοῦ, ὁ ὁποῖος ὑπέστη μυρίας δοκιμασίας ἀπὸ τοὺς παντοίους κατακτητάς του, χωρὶς ὅμως νὰ ὑποδουλωθῇ ψυχικῶς καὶ νὰ ὑποκύψῃ. Ὑπῆρχεν εἰς τὰ πρόσωπα αὐτὰ ἡ ἔκφρασις ἐκείνη τῆς γαλήνης, τὴν ὁποίαν συνήθως ἀποτυπώνει ἡ βαθεῖα πρὸς τὸν Θεὸν πίστις καὶ ἡ προσήλωσις εἰς τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη.

Ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς ἦσαν οἱ δύο πόλοι γύρω ἀπὸ τοὺς ὁποίους περιεστράφη ὁλόκληρος ἡ παιδικὴ καὶ ἐφηβικὴ ζωή μου. Οἱ γονεῖς μου καὶ οἱ διδάσκαλοί μου δὲν ἔπαυσαν ποτὲ νὰ μὲ διδάσκουν τὴν Ἑλληνικὴν ἀρετὴν καὶ τὴν Χριστιανικὴν εὐσέβειαν καὶ νὰ γεμίζουν τὴν ψυχήν μου μὲ τὰς πλέον ὑψηλὰς ἠθικὰς ἀξίας τῆς ἐθνικῆς μας παραδόσεως. Ἡ ἐθνικὴ αὐτὴ κληρονομία καὶ παράδοσις ὑπῆρχε παντοῦ γύρω μου. Ἡ Κύπρος παρέμενεν Ἑλληνικὴ ἀπὸ τριῶν καὶ πλέον χιλιάδων ἐτῶν. Εἰς κάθε βῆμά μου συνήντων τὰ κατάλοιπα καὶ τὰ ἴχνη τῶν ἑκατὸν Ἑλληνικῶν γενεῶν, αἱ ὁποῖαι ἔζησαν πρὶν ἀπὸ ἐμὲ εἰς τὴν ἱστορικὴν ταύτην μεγαλόνησον. Ὁ Ἑλληνικὸς χαρακτὴρ τῆς νήσου διετηρήθη ἀμιγὴς καθ' ὅλους τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους, ὅτε ὁ Χριστιανισμὸς ἀπετέλεσε στοιχεῖον ἀνανεωτικὸν καὶ συνεκτικὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου. Ἡ Κύπρος ἀπέβη τότε τὸ κέντρον τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν σπουδαίων καὶ ζωτικῶν τμημάτων τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Εἰς τὴν Κύπρον ἐτραγουδήθη τότε περισσότερον ἀπὸ οἱονδήποτε ἄλλο τμῆμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἡ ἀνδρεία τῶν Βυζαντινῶν Ἀκριτῶν. Ἐκεῖ ὁ Διγενὴς καὶ ὁ Ἀνδρόνικος καὶ οἱ ἄλλοι ἥρωες τοῦ ἀκριτικοῦ κύκλου ἄφησαν ἔκτυπα μέσα εἰς τὸν θρῦλον καὶ τὴν παράδοσιν τὰ ἴχνη τῆς ἡρωϊκῆς διαβάσεώς των. Εἰς ὀλίγων χιλιομέτρων ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν οἰκίαν, ὅπου ἐγεννήθην, μοῦ ἐπεδεικνύοντο μετὰ θαυμασμοῦ ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων τὰ σπίτια καὶ ἡ Πέτρα τοῦ Διγενῆ, ἡ δὲ μητέρα μου πολλάκις μὲ ἀπεκοίμισεν εἰς τὰ γόνατά της μὲ τοὺς ἐξυμνοῦντας τὴν ἀνδρείαν τοῦ ἡρωϊκοῦ Ἀκρίτα στίχους τοῦ Δημοτικοῦ Τραγουδιοῦ.

Ὅταν τὸ 1821 ἡ ἠπειρωτικὴ Ἑλλὰς καὶ αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου ἐξηγέρθησαν ἐναντίον τῶν τυράννων, ἡ Κύπρος δὲν ὑστέρησεν εἰς ἀγῶνας καὶ θυσίας ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, οἱ Μητροπολῖται καὶ οἱ πρόκριτοι τῶν Κυπριακῶν πόλεων καὶ χωρίων ἐθανατώθησαν τότε ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἡ νῆσος ἐγνώρισεν ἡμέρας φρίκης, τρόμου καὶ καταπιέσεως. Παρὰ ταῦτα οἱ Κύπριοι δὲν παρῃτήθησαν τῶν ἀγώνων των καὶ θὰ εἶχον ἀσφαλῶς ἐλευθερωθῆ καὶ ἑνωθῆ μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος, ὅπως ἀκριβῶς ἄλλαι Ἑλληνικαὶ ἐπαρχίαι καὶ νῆσοι, ἐὰν ἡ Κύπρος ἐξηκολούθει νὰ παραμένῃ εἰς Τουρκικὰς χεῖρας. Ἀτυχῶς ὅμως ἡ νῆσος κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων διὰ συμβάσεως, ὑπογραφείσης τὸ 1878 μεταξὺ τοῦ Σουλτάνου καὶ τῆς Κυβερνήσεως Δισραέλη. Δυνάμει τῆς συμβάσεως ταύτης ἡ διακυβέρνησις τῆς νήσου - τὴν κυριαρχίαν τῆς ὁποίας διετήρει θεωρητικῶς ὁ Σουλτάνος- παρεχωρεῖτο εἰς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν ἔναντι ἐτησίου μισθώματος £ 92.800.

Οἱ Κύπριοι ὑπεδέχθησαν τότε τοὺς Ἄγγλους, οἱ ὁποῖοι ὀλίγον ἐνωρίτερον εἶχον παραχωρήσει τὴν Ἑπτάνησον εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον, ὡς τὴν χρυσῆν γέφυραν, ἥτις θὰ ὡδήγει εἰς τὴν Ἕνωσιν.

Αἱ ἐλπίδες τούτων διεψεύσθησαν, διότι, παρὰ τὰς ἐπανειλημμένας διαμαρτυρίας καὶ

τὰ ὑπομνήματα πρὸς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν Ἕνωσιν μετὰ τῆς μητρὸς Πατρίδος, ἐκείνη ἐκώφευσε.

Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ πρῶτος Παγκόσμιος πόλεμος εἶχε διεξαχθῆ ἐν ὀνόματι τῆς ἀρχῆς τῶν ἐθνοτήτων, τὸ δίκαιον αἴτημα τῆς Κύπρου παρεγνωρίσθη καὶ πάλιν καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν ἐθνοτήτων κατεπροδόθη ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

Αἱ συνθῆκαι, αἱ ὁποῖαι ἐπηκολούθησαν, διεμόρφωσαν νέαν κατάστασιν πραγμάτων. Διὰ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης (1923) ἡ Τουρκία ἐγκατέλειψε πάντα τὰ ἐπὶ τῆς νήσου δικαιώματά της. Δύο ἔτη ἀργότερον (1 Μαΐου 1925), ἡ Ἀγγλία ἀνεκήρυξε τὴν Κύπρον, Ἀποικίαν τοῦ Στέμματος. Τοῦτο ἤγειρε νέον κῦμα διαμαρτυριῶν ἐν τῇ νήσῳ καὶ νέα Πρεσβεία ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Κιτίου Νικόδημον μετέβη τὸ 1929 εἰς Λονδῖνον διὰ νὰ ἀξιώσῃ τὴν Ἕνωσιν. Ἡ ἀπάντησις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ὑπῆρξε καὶ πάλιν ἀρνητική. «Ἡ ἀπάντησίς μου ἐπὶ τοῦ ἑνωτικοῦ ζητήματος» ἔγραφε, τὴν 28ην Νοεμβρίου 1929, ἀπαντῶν εἰς τὴν πρεσβείαν ὁ λόρδος Πάσφηλδ, «δὲν δύναται νὰ εἶναι παρὰ ἡ αὐτὴ πρὸς ἐκείνην, τὴν ὁποίαν οἱ κατὰ διαδοχὴν Ὑπουργοὶ ἐπὶ τῶν Ἀποικιῶν ἔχουν δώσει εἰς παρομοίας, κατὰ τὸ παρελθόν, ἀπαιτήσεις, ὅτι δηλονότι ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μεγαλειότητος ἀδυνατεῖ νὰ προσχωρήσῃ εἰς ταύτας. Τὸ θέμα τοῦτο, κατὰ τὴν γνώμην των, ἔχει κλείσει ὁριστικῶς καὶ δὲν δύναται πλέον νὰ συζητηθῇ ἐπωφελῶς». Ἡ τοιαύτη ἀπάντησις προὐκάλεσε ζωηρὰν ἀντίδρασιν ἐν Κύπρῳ, ἥτις ἀπεκορυφώθη διὰ τῆς ἐθνικῆς ἐξεγέρσεως τοῦ 1931, ὅτε ἐπυρπολήθη τὸ Κυβερνεῖον καὶ ἐξεδηλώθησαν σοβαραὶ πράξεις ἀνυπακοῆς καὶ ἀντιστάσεως. Ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις κατήργησε τότε τὰς ὑποτυπώδεις συνταγματικὰς ἐλευθερίας τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ διεκυβέρνησεν ἔκτοτε τὴν Νῆσον δικτατορικῶς, διὰ τῆς συγκεντρώσεως ὅλων τῶν ἐξουσιῶν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Κυβερνήτου. Ὁ Κυπριακὸς λαὸς ὑπέστη τὴν ἐπακολουθήσασαν καταπίεσιν μὲ καρτερίαν καὶ ἀξιοπρέπειαν, παραμένων στερρῶς προσηλωμένος εἰς τὸ ἰδεῶδες τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀποβλέπων σταθερῶς εἰς τὴν ἐθνικήν του ἀποκατάστασιν.

Ἡ Κύπρος, καθ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἔτη, ὑπῆρξεν ἀντικείμενον ἀποικιακῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ κακοδιοικήσεως. Εἷς ἄνθρωπος, ὁ Κυβερνήτης, ξένος καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὴν Κύπρον καὶ τὸν λαόν της, βοηθούμενος ἀπὸ ἕνα στενὸν κύκλον Βρεττανῶν διοικητικῶν λειτουργῶν, συνεκέντρωσεν εἰς χεῖράς του ἅπασαν τὴν νομοθετικὴν καὶ ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν καὶ ἐλάμβανε τελεσιδίκους ἀποφάσεις διὰ τὸ μέλλον ἑνὸς λαοῦ, τοῦ ὁποίου ἠγνόει καθ' ὁλοκληρίαν τὸ πνεῦμα καὶ ἡρμήνευεν ὡς αὐτὸς ἤθελε τὰς ἐπιδιώξεις καὶ τὰ συμφέροντα.

Εἰς ποίαν τραγικὴν θέσιν περιήγαγεν ἡ Βρεττανικὴ Διοίκησις τὸν Κυπριακὸν λαὸν ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως ὁμολογεῖ εἰς τὸ βιβλίον του «Ὀριεντέϊσιονς» (1937) εἷς πρώην Κυβερνήτης τῆς νήσου, ὁ Σὲρ Ρόναλντ Στόρρς, λέγων ἐπιγραμματικῶς: «Ἡ Κύπρος εἶναι τῷ ὄντι θανασίμως πτωχή».

III. ΠΩΣ ΩΔΗΓΗΘΗΜΕΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ

Ἡ διάψευσις τῶν ἐλπίδων τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. — «Διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἐλευθερίαν!»—Τὸ ζήτημα τῆς Κύπρου «κλειστόν».—Τὸ «ΟΥΔΕΠΟΤΕ» τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως.

Ὅταν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, ἡ Ἑλλὰς ὑπέστη ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τοῦ Ἄξονος, ὁ Κυπριακὸς λαός, λησμονῶν τὴν πικρίαν του, διεκήρυξε τὴν προθυμίαν, ὅπως, ἀνεξαρτήτως τῶν ὑφισταμένων διαφορῶν, συνεργασθῇ μετὰ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ κοινοῦ σκοποῦ. Αἱ Βρεττανικαὶ ἀρχαὶ ὑπεδέχθησαν εὐμενῶς τὴν τοιαύτην ἐκδήλωσιν καὶ δὲν ἔπαυσαν, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου, νὰ δίδουν ἀφειδῶς ὑποσχέσεις εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς Κυπρίους. Ἐνδεικτικὸν τοῦ πνεύματος τῶν ὑποσχέσεων τούτων ἦτο τὸ περιεχόμενον συνθημάτων, τὰ ὁποῖα τὸ 1940 ἀνεγράφησαν ἔξωθεν τῶν Βρεττανικῶν Στρατολογικῶν Γραφείων: «Κύπριοι, κατατασσόμενοι εἰς τὸν Ἀγγλικὸν στρατὸν πολεμᾶτε διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν». Τριάντα χιλιάδες Κύπριοι, δίδοντες πίστιν εἰς τὰς Βρεττανικὰς ταύτας ὑποσχέσεις, κατετάχθησαν τότε εἰς τὸν Βρεττανικὸν στρατὸν καὶ ἠγωνίσθησαν παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων διὰ τὴν κοινὴν ἐλευθερίαν.

Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ αἱματηραὶ θυσίαι τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ἐδημιούργησαν

νέας διεθνεῖς συνθήκας. Ὁ Πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Μ. Βρεττανίας, διὰ τοῦ Χάρτου τοῦ Ἀτλαντικοῦ, εἶχον διακηρύξει τὸν σεβασμόν των πρὸς «τὸ δικαίωμα ὅλων τῶν λαῶν, ὅπως ἐκλέγουν τὴν μορφὴν τῆς Κυβερνήσεως ὑπὸ τὴν ὁποίαν θέλουν νὰ ζήσουν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν των, ὅπως ἴδουν ἀποκαθιστάμενα τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα καὶ τὴν αὐτοδιοίκησιν εἰς ἐκείνους τοὺς λαούς, οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς βίας εἶχον στερηθῆ τούτων».

Ἀργότερον εἰς τὸ πρῶτον ἄρθρον — παράγρ. 2 καὶ 3 — τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, διετυποῦντο ὡς ἑξῆς αἱ ἐπιδιώξεις τοῦ Ὀργανισμοῦ τούτου: «Νὰ ἀναπτύξῃ φιλικὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν ἐθνῶν, βασιζομένας ἐπὶ τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἀρχῆς τῶν ἴσων δικαιωμάτων καὶ τῆς αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν καὶ νὰ λάβῃ ἄλλα προσήκοντα μέτρα διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν παγκόσμιον εἰρήνην».

Δυστυχῶς, ὅταν ἡ νίκη ἐστεφάνωσε τὰ συμμαχικὰ ὅπλα, τὸ δικαίωμα τῶν Κυπρίων δι᾽ ἐλευθερίαν καὶ αὐτοδιάθεσιν ἐλησμονήθη ἀκόμη μίαν φοράν. Διὰ νὰ διεκδικήσῃ τὸ δικαίωμα τοῦτο μετέβη τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1946 εἰς Λονδῖνον καὶ ἄλλη Κυπριακὴ Ἀντιπροσωπεία, διὰ νὰ λάβῃ ὅμως καὶ πάλιν τὴν αὐτὴν ἀρνητικὴν ἀπάντησιν.

Πρὸ τῆς τοιαύτης ἀδιαλλαξίας, ἡ Ἐθναρχοῦσα Κυπριακὴ Ἐκκλησία ἐκάλεσε τὴν Κυπριακὴν Κυβέρνησιν, ὅπως διενεργήσῃ Δημοψήφισμα διὰ τὸ πολιτικὸν μέλλον τῆς νήσου. Ἀρνηθείσης τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, ὅπως υἱοθετήσῃ τὴν πρότασιν ταύτην, ἀνέλαβε τὴν διενέργειαν τοῦ δημοψηφίσματος ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου, ἥτις καὶ διεξήγαγε τοῦτο τὴν 15ην Ἰανουαρίου 1950. Κατ᾽ αὐτὸ 95,7 % τῶν Ἑλλήνων Κυπρίων, δικαιουμένων ψήφου, ἠξίωσαν τὴν ἕνωσιν τῆς Κύπρου μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἀνεκοίνωσεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου εἰς τὸν Κυβερνήτην σὲρ Ἄντριου Ράϊτ, ὁ ὁποῖος τὴν 22αν Φεβρουαρίου 1950, ἀπήντησεν, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς Ἑνώσεως ἦτο «κλειστόν».

Τὴν 27ην Ἀπριλίου 1953 ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος δι᾽ ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν Κυβερνήτην ἐζήτησε ὅπως οὗτος, συμφώνως πρὸς τὴν ἀπὸ 16ης Δεκεμβρίου 1952 ἀπόφασιν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ Δημοψηφίσματος τοῦ 1950, διευκολύνῃ τὴν ἐνάσκησιν τοῦ δικαιώματος αὐτοδιαθέσεως τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, διὰ τῆς διενεργείας νέου Δημοψηφίσματος. Ὁ τότε Κυβερνήτης τῆς Νήσου Σὲρ Ἄντριου Ράϊτ ἀπήντησεν, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις «δὲν ἀντιμετωπίζει οἱανδήποτε ἀλλαγὴν τῆς κυριαρχίας τῆς Κύπρου καὶ θεωρεῖ ὡς κλειστὸν τὸ ζήτημα». Κατόπιν τῆς τοιαύτης ἀπαντήσεως ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ὑπέβαλε τὴν 10ην Αὐγούστου 1953 ἐκ μέρους τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ αἴτησιν πρὸς τὸν Γενικὸν Γραμματέα τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, διὰ τῆς ὁποίας ἐζήτει, ὅπως ἐγγραφῇ εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τὸ θέμα τῆς αὐτοδιαθέσεως τῆς Κύπρου. Ἡ προσφυγὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου δὲν υἱοθετήθη τότε ὑφ᾽ οἱουδήποτε κράτους - μέλους τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν - ὡς ἀπαιτεῖ ὁ Κανονισμὸς Διαδικασίας - καὶ οὕτω τὸ Κυπριακὸν δὲν περιελήφθη εἰς τὰ ὑπὸ συζήτησιν θέματα.

Ἡ Ἑλλὰς μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀπέφυγε νὰ ἀντιδικήσῃ πρὸ τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Ο.Η.Ε. πρὸς τὴν παλαιάν της σύμμαχον, τὴν Μ. Βρεττανίαν, ἐλπίζουσα νὰ διευθετήσῃ τὸ θέμα διὰ φιλικῶν μετ᾽ αὐτῆς συνομιλιῶν. Ἡ εἰς Ἀθήνας, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1953, ἐπίσκεψις τοῦ τότε Ἄγγλου Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Ἄντονυ Ἤντεν παρεῖχε λαμπρὰν εὐκαιρίαν πρὸς τοῦτο. Πράγματι ὁ τότε πρωθυπουργὸς Στρατάρχης Παπάγος, εἰς ἰδιαιτέραν μετ᾽ αὐτοῦ συνομιλίαν, προέτεινε φιλικὴν ρύθμισιν τοῦ ζητήματος. Τὴν τοιαύτην πρότασιν τοῦ Ἕλληνος πρωθυπουργοῦ ὁ Ἄντονυ Ἤντεν ἀπέρριψε σκαιῶς.

Τὴν 28ην Ἰουλίου 1954 διεξήχθη εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων εὐρεῖα συζήτησις ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συζητήσεως ταύτης ὁ Ὑφυπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν Χόπκινσον ὑπεστήριξεν, ὅτι ἡ Κύπρος ἦτο στρατηγικὴ περιοχὴ καὶ ὡς τοιαύτη «οὐδέποτε» θὰ ἠδύνατο νὰ τύχῃ αὐτοδιαθέσεως. Ἡ δήλωσις αὕτη τοῦ Βρεττανοῦ Ὑπουργοῦ ἐκίνησε δικαίως τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ ὑπηγόρευσεν εἰς τοὺς Κυπρίους νέας σκέψεις διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν καὶ λύσιν τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος. Ἦτο πλέον φανερόν, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις δὲν προετίθετο, διὰ τῆς πειθοῦς, νὰ δώσῃ εἰς τὸν Κυπριακὸν λαὸν τὴν ἐλευθερίαν του. Κατόπιν τούτου ἡ μὲν Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔφερε τὸ θέμα τῆς Κύπρου πρὸ τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, οἱ δὲ Κύπριοι ἠρχίσαμεν νὰ σταθμίζωμεν σοβαρῶς τὰς δυνατότητας τῆς διεξαγωγῆς διττοῦ ἀγῶνος: διπλωματικοῦ καὶ ἐνόπλου.

IV. ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΕΙΣ ΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ἡ στρατηγικὴ ἀξία τῆς Κύπρου.—Ἡ Κύπρος καὶ αἱ Ἀραβικαὶ χῶραι.—Ἡ ἐσφαλμένη τακτικὴ τῶν Συμμάχων εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν.

Ἡ Μεγάλη Βρεττανία κατέβαλεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς συστηματικὴν προσπάθειαν, ὅπως ἐμφανίσῃ τὸ θέμα τῆς Κύπρου ὡς ζήτημα, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ λυθῇ μονομερῶς, ἀλλ' ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἀμύνης τῆς Κοινοπολιτείας, ὡς καὶ τῶν ὑποχρεώσεων, αἵτινες ἀπέρρεον ἐκ τῶν διαφόρων συμφωνιῶν καὶ συμβάσεων, τὰς ὁποίας εἶχεν ἀναλάβει ἔναντι τῶν συμμάχων της. Τὸ Κυπριακὸν ζήτημα, ὡς ἐκ τούτου, ἀνεξαρτήτως τῆς βασιμότητος τῶν Ἀγγλικῶν ἰσχυρισμῶν, περιεπλάκη εἰς τὸν λαβύρινθον τῶν γεγονότων καὶ ὑπέστη τὸν ἄμεσον ἀνίκτυπον τῶν πολιτικῶν ἐξελίξεων τῶν χωρῶν τῆς Μέσης Ἀνατολῆς.

Ὅταν οἱ Ἄγγλοι ἔλαβον, τῷ 1878, ὑπὸ τὴν κατοχήν των τὴν Ἑλληνικὴν μεγαλόνησον, ἰσχυρίσθησαν, ὅτι τὴν ἤθελαν διὰ νὰ ἐμποδίσουν τὴν διείσδυσιν τῆς Ρωσσίας πρὸς τὴν Ἀνατολήν, νὰ τὴν χρησιμοποιήσουν, δηλαδή, ὡς στρατιωτικὴν βάσιν πρὸς ἄμυναν καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἀκόμη, ἐναντίον τῆς ἐξαπλώσεως τῶν Ρώσσων πρὸς νότον. Κατ' οὐσίαν, ὅμως, τὴν ἤθελον διὰ νὰ ἐξαπλώσουν τὴν ἰδικήν των ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς διώρυγος τοῦ Σουὲζ καί, γενικῶς, τῆς Αἰγύπτου, ἡ ὁποία ἐτέλει, εἰσέτι, ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου.

Ἐν τῷ μεταξύ, τὰ πράγματα ἐξειλίχθησαν ραγδαιότερον ἀπὸ ὅ,τι ὑπελόγιζον τότε οἱ Ἄγγλοι. Διάφορα ἀπρόοπτα ἤγαγον, μετὰ 6 μόλις ἔτη, εἰς τὴν αἰφνιδιαστικὴν κατάληψιν τῆς Αἰγύπτου καὶ οὕτω ἡ στρατιωτικὴ κατάστασις εἰς τὴν Ἀνατολὴν μετεβλήθη, λόγῳ τοῦ βαθμιαίου προσανατολισμοῦ τῆς Τουρκίας πρὸς τὴν Γερμανίαν.

Τώρα πλέον, οἱ Βρεττανοὶ διεκήρυττον, ὅτι ἡ Κύπρος δὲν θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὴν ἄμυναν τῆς Τουρκίας, ἀλλ' ὅτι τοὺς ἦτο ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς διώρυγος τοῦ Σουὲζ καὶ τῶν συγκοινωνιῶν μὲ τὰς Ἰνδίας. Καὶ ναὶ μέν, τόσον ὁ ἱστορικὸς Οὐΐλιαμ Μίλλερ, ὅσον καὶ οἱ ἄλλοι ἔγκυροι Ἄγγλοι—ἐν οἷς καὶ ὁ στρατιωτικὸς Δ. Χ. Κόουλ—οὐδέποτε ἀνεγνώρισαν τοιαύτην στρατηγικὴν ἀποστολὴν εἰς τὴν Κύπρον, τὸ σπουδαιότερον ὅμως εἶναι ὅτι καὶ κατὰ τοὺς δύο Παγκοσμίους πολέμους, ἡ Μεγάλη Βρεττανία οὐδέποτε ἀπέδωκε σοβαρὰν στρατηγικὴν σημασίαν εἰς τὴν Κύπρον:

Α' Καθ' ὅλον τὸν πρῶτον Παγκόσμιον Πόλεμον, ὅταν καὶ ἡ ἔναντι τῆς Κύπρου Τουρκία ἦτο ἐχθρὰ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, καίτοι διεξήχθησαν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν Γερμανοτούρκων ἀφ' ἑτέρου, μεγάλης ἐκτάσεως ἐπιχειρήσεις τόσον εἰς τὴν Παλαιστίνην - Συρίαν, ὅσον καὶ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, ἐν τούτοις, ἡ Κύπρος δὲν ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, ὡς στρατηγικὴ βάσις, οὐδὲ κἂν ὡς ἁπλῆ βάσις δι' ἀποβατικὰς ἐπιχειρήσεις ἀντιπερισπασμοῦ εἰς τὰ πλευρὰ καὶ τὰ νῶτα τῶν ἐν Συρίᾳ καὶ Μεσοποταμίᾳ γερμανοτουρκικῶν δυνάμεων. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Γερμανοτοῦρκοι ἠγνόησαν τελείως τὴν Κύπρον, κατὰ τὰς ἀρχικὰς ἐπιχειρήσεις των ἐναντίον τῆς διώρυγος τοῦ Σουὲζ καὶ τῆς Αἰγύπτου.

Β' Κατὰ τὸν δεύτερον Παγκόσμιον Πόλεμον, ἡ Κύπρος καὶ πάλιν δὲν ἐχρησιμοποιήθη, ἔστω καὶ ὡς ἁπλῆ στρατιωτικὴ βάσις, ὑπὸ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἡ ὁποία ἐστηρίχθη ἐξ ὁλοκλήρου καὶ μόνον εἰς τὴν Μάλταν. Τόσην μηδαμινὴν σημασίαν - καὶ δικαίως, ἴσως, ἀπὸ Βρεττανικῆς στρατιωτικῆς ἀπόψεως - εἶχον ἀποδώσει οἱ Ἄγγλοι εἰς τὴν Κύπρον, ὥστε καὶ μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, τὴν ἀφῆκαν ἄνευ ἀεροπορικῆς ἀμύνης, μὲ......ξύλινα μόνον πυροβόλα πρὸς παραπλάνησιν τῶν ἀφ' ὑψηλοῦ ἀνιχνευτῶν. Καὶ ὅμως, οἱ κίνδυνοι τῶν Βρεττανικῶν συγκοινωνιῶν ἦσαν τότε ἀπείρως μεγαλύτεροι ἀπὸ ἐκείνους τοῦ 1915, διότι ἡ Κρήτη καὶ τὰ Δωδεκάνησα κατείχοντο ἤδη ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Ἐὰν μάλιστα ἡ Ἀλεξάνδρεια καὶ ἡ διῶρυξ τοῦ Σουὲζ ἔπιπτον εἰς χεῖρας τοῦ Ρόμμελ, ἡ Κύπρος θὰ ἦτο ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς βάσις ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς ἀνακατάληψιν τῆς Αἰγύπτου καὶ διάνοιξιν τῶν συγκοινωνιῶν πρὸς τὸν Εἰρηνικόν. Δι' ὃ καὶ οἱ Γερμανοί, οὐδεμίαν καὶ αὐτοὶ ἀποδίδοντες στρατηγικὴν σημασίαν εἰς τὴν ἄοπλον νῆσον, οὐδέποτε ἐπεχείρησαν νὰ σπαταλήσουν δυνάμεις, διὰ νὰ τὴν καταλάβουν καὶ νὰ τὴν κρατήσουν. Ἀντ' αὐτῆς ἐχρησιμοποίουν, πολὺ ὀρθῶς, τὰς λαμπρὰς φυσικὰς βάσεις τῆς Δωδεκανήσου καὶ τῆς Κρήτης.

Πόσον ἀσήμαντος, λοιπόν, στρατηγικῶς εἶναι ἡ Κύπρος ἔναντι τῶν σοβαρῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν Ἐγγὺς καὶ Μέσην Ἀνατολήν, μᾶς ἀπέδειξαν ἐμπράκτως καὶ οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Γερμανοί, κατ' ἀμφοτέρους τοὺς μεγάλους πολέμους. Παρ' ὅλα ταῦτα, ὅμως, πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὴν ἐνδεχομένην στρατηγικὴν σημασίαν τῆς νήσου, ἔναντι τῆς σημερινῆς πολιτικοστρατιωτικῆς καταστάσεως.

Εἰς περίπτωσιν μελλοντικοῦ πολέμου, πιθανοὶ ἀντίπαλοι θὰ εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν αἱ δυνάμεις τοῦ Ν.Α.Τ.Ο. καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ Ρωσσία μετὰ τῶν δορυφόρων της, ἐνῷ τὰ Ἀραβικὰ κράτη παραμένουν εἰσέτι ἀμφίβολα καὶ ὁμιλοῦν περὶ οὐδετερότητος.

Διὰ νὰ παίξῃ ἡ Κύπρος οἱονδήποτε ρόλον, ἔστω καὶ ἀνασχετικὸν (ὡς ἀπειλὴ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ποὺ θὰ προήλαυνεν ἐνδεχομένως, διὰ Συρίας, πρὸς Παλαιστίνην - Αἴγυπτον), θὰ ἔπρεπε νὰ προσεφέρετο, τακτικῶς καὶ τεχνικῶς, ὡς στρατιωτικὴ βάσις, δυναμένη νὰ περιλάβῃ ἐπαρκεῖς δυνάμεις στρατοῦ, ναυτικοῦ καὶ ἀεροπορίας, καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἀναγκαιοῦντα μέσα διὰ τὴν τροφοδότησιν καὶ συντήρησιν τῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς ὄφελος τοῦ μετώπου τῆς Ἐγγὺς Ἀνατολῆς. Αὐτὰ τὰ πράγματα ὅμως δὲν αὐτοσχεδιάζονται ὑπὸ τὴν πιεσιν τῆς ἀνάγκης. Χρειάζονται μακρὰ ἔτη προπαρασκευῆς, αἱ δὲ δυνατότητες, τὰς ὁποίας παρέχει τὸ ἔδαφος τῆς Κύπρου, δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ἐκεῖ ἐγκατάστασιν μιᾶς συγχρονισμένης στρατιωτικῆς βάσεως. Διότι :

1. Ὡς ναυτικὴ βάσις, ἡ νῆσος ἀποκλείεται: Οὐδένα λιμένα διαθέτει, δυνάμενον νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς ὁρμητήριον, ἔστω καὶ ἐλαφροῦ στόλου. Ὁ μόνος ὑπάρχων σήμερον λιμὴν τῆς Ἀμμοχώστου, μόλις ἠμπορεῖ νὰ περιλάβῃ 5 - 6 ἐμπορικὰ σκάφη καὶ εἶναι ἐκτεθειμένος εἰς ἄμεσον βολὴν ἀπὸ θαλάσσης, ὡς καὶ εἰς ἀμφίβιον ἐχθρικὴν ἐπίθεσιν, τυχὸν δὲ διεύρυνσις καὶ διευθέτησίς του εἰς βάσιν δι' ἐλαφρὸν μόνον στόλον, θ' ἀπῄτει τεραστίας δαπάνας - ἔξω πάσης ἀναλογίας πρὸς τὰς παρασχεθησομένας ἀμφιβόλους ὑπηρεσίας - καὶ σημαντικὸν χρόνον. Διὰ τοὺς ἄλλους δύο λιμένας - Λάρνακος καὶ Λεμεσοῦ - οὐδεὶς λόγος ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ, ὡς ἐκ τῶν ἀβαθῶν ὑδάτων των, καθὼς καὶ τῶν νοτίων ἀνέμων, εἰς τοὺς ὁποίους εἶναι τόσον ἐκτεθειμένοι, ὥστε καὶ διαρκοῦντος ἀκόμη τοῦ θέρους νὰ διακόπτωνται πλειστάκις αἱ φορτοεκφορτώσεις.

2. Ὡς σοβαρὰ ἀεροπορικὴ βάσις, δυναμένη νὰ χρησιμοποιηθῇ λυσιτελῶς εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς Ἐγγὺς ἢ Μέσης Ἀνατολῆς, ἡ Κύπρος ἀποκλείεται καὶ πάλιν. Ὁ μόνος κατάλληλος χῶρος ἀναπτύξεως ἀεροδρομίων εἶναι ἡ πεδιὰς τῆς Μεσαορίας, μήκους 100 περίπου χλμ. καὶ πλάτους 25. Ὁ χῶρος ὅμως αὐτός, ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι ἀνεπαρκὴς διὰ σοβαρὰς ἀεροπορικὰς δυνάμεις, εἶναι καὶ λίαν εὐπρόσβλητος ἀπὸ τὸν ἀντίπαλον. Μόνον ἐξόχως πολυδάπανα ὑπόγεια ἀεροδρόμια, μὲ ὑλικόν, δυνάμενον νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς μακροχρονίους ἐπιχειρήσεις, θὰ ἦσαν νοητά.

3. Ὡς πρὸς τὰς χερσαίας δυνάμεις - τόσον διὰ τὴν ἄμυναν τῆς νήσου, ὅσον καὶ δι' ἐνδεχομένας ἐπιθετικὰς ἐπιχειρήσεις εἰς Ἐγγὺς Ἀνατολὴν - ἡ στενότης τοῦ ἐδάφους τῆς Κύπρου δὲν ἐπιτρέπει, ὅπως αὐτὴ χρησιμοποιηθῇ δι' ἐπιχειρήσεις μεγάλης ἀκτῖνος.

Τέλος, ἀπὸ γενικωτέρας στρατηγικῆς ἀπόψεως, ἡ Κύπρος, ὡς στρατιωτικὴ βάσις, θὰ εἶχε τὸ μειονέκτημα ὅτι, εὑρισκομένη εἰς ἀπόστασιν 40 μόλις μιλίων ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τῆς Κιλικίας καὶ 70 περίπου ἀπὸ τῆς Συρίας - Παλαιστίνης, θὰ ἦτο λίαν τρωτὴ ἐκ μέρους ναυτικῶν, ἀεροπορικῶν καὶ χερσαίων δυνάμεων, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν αἱ ἀνωτέρω χῶραι θὰ περιήρχοντο εἰς ἐχθρικὰς χεῖρας.

Οἱοσδήποτε στρατιωτικός, ἐπισκεπτόμενος τὴν νῆσον, θὰ ἀντιληφθῇ τὴν ἀντικειμενικότητα τῶν ἀνωτέρω καὶ θὰ ἐννοήσῃ, διατί οἱ Ἄγγλοι, οἱ ὁποῖοι ἰσχυρίζοντο, ὅτι εἶχον ἀνάγκην τῆς Κύπρου, διὰ νὰ ἐκπληρώσουν τὰς πρὸς τὴν συμμαχικὴν παράταξιν ὑποχρεώσεις των, τὴν διετήρησαν ἐπὶ μακρὸν καὶ μετὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον, ἀπὸ ἀπόψεως στρατιωτικοῦ ἐξοπλισμοῦ, εἰς κατάστασιν οὐχὶ πολὺ διάφορον ἐκείνης τοῦ 1878, ὅτε κατέλαβον τὴν νῆσον. Τοῦτο δέ, διότι δὲν πληροῖ τοὺς ἀπαιτουμένους στρατηγικοὺς καὶ τακτικοὺς ὅρους διὰ τὴν πολεμικὴν χρησιμοποίησίν της. Ἀντὶ μιᾶς ἐλάχιστα πιθανῆς χρησιμοποιήσεώς της, καὶ μὲ ἀποτελέσματα πολὺ ἀμφίβολα, θ' ἀπῃτοῦντο τεράστιαι δαπάναι, αἱ ὁποῖαι, διατιθέμεναι ἀλλαχοῦ, θὰ ἠδύναντο νὰ ἀποδώσουν πολλαπλάσια.

Ὁ Γερμανὸς στρατηγὸς Χὰνς Σπάϊντελ, διατελέσας Ἀρχιστράτηγος τῶν δυνάμεων τῆς Δυτικῆς Γερμανίας καὶ τῶν κατὰ ξηρὰν δυνάμεων τοῦ Ν.Α.Τ.Ο., ἐδήλωσεν εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1957 τὰ ἑξῆς: «Ἐξ ὅσων γνωρίζω, ἡ Κύπρος δὲν ἀποτελεῖ βάσιν στρατηγικῆς σημασίας διὰ τὸ Ν.Α.Τ.Ο. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἰδιαιτέρων μου συσκέψεων μετὰ ἰθυνόντων

στρατιωτικῶν κύκλων τῆς Δύσεως οὐδέποτε ἤκουσα μέχρι σήμερον, ὅτι πρόκειται νὰ χρησιμοποιηθῇ ἡ Κύπρος καθ' οἱονδήποτε τρόπον εἰς περίπτωσιν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν ἀνατολικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου.

Περαιτέρω, διαρκοῦντος τόσον τοῦ πρώτου, ὅσον καὶ τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ἡ νῆσος αὕτη ἠγνοήθη ὑπὸ τῶν ἐμπολέμων ὡς μὴ ἐξυπηρετικὴ τῶν σχεδίων των, ἂν καὶ ἡ Μεσόγειος εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ὑπῆρξε θέατρον ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων».

Ἡ ἐφημερὶς «Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου εἰς τὸ ἄρθρον της τοῦ Αὐγούστου 1961 γράφει, ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ βάσις ἐν Κύπρῳ εἶχε πάντοτε ἀμφίβολον ἀξίαν καὶ τοῦτο ἀπέδειξαν αἱ πρόσφατοι ἐπιχειρήσεις εἰς τὸ Κουβέϊτ διότι τὸ φράγμα ἀέρος (πτήσεις ὑπεράνω ἀνεξαρτήτων χωρῶν) ἀποτελεῖ ἰσχυρὸν ἐμπόδιον δι' ἐπιχειρήσεις ἀλεξιπτωτιστῶν ἐκ Κύπρου. Πλὴν τούτου ἡ ἀσφάλεια τῆς βάσεως αὐτῆς εἶναι ἐξ ἴσου ἀβεβαία ἐφ' ὅσον ἤθελε χρησιμοποιηθῇ δι' ἐπιχειρήσεις πρὸς τὰς ὁποίας οἱ Κύπριοι θὰ ἦσαν ἀνταγωνισταί.

Ἤδη οἱ Ἄγγλοι ἤρχισαν νὰ ὀργανώνουν στρατιωτικὰς βάσεις ἐν Κύπρῳ, ἰδίᾳ εἰς περιοχὴν Ἀκρωτηρίου - Ἐπισκοπῆς, ὅπου ὑπάρχουν ὑπόγεια ἀεροδρόμια καὶ εἰδικῶς κατασκευασθέντες ὅρμοι διὰ προσορμήσεις ναυτικῶν μέσων, δι' ἐπιβιβάσεις στρατοῦ. Μολονότι μέχρι σήμερον ἐδαπανήθησαν τεράστια ποσά, δὲν νομίζομεν, ὅτι ἡ Κύπρος δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς σοβαρὰ στρατιωτικὴ βάσις, εἴτε ἀμυντική, πολὺ δὲ περισσότερον ἐπιθετική, διότι εἶναι λίαν τρωτὴ καὶ ἀνίσχυρος διὰ σοβαρὰν ἄμυναν. Αὐτό εἶναι, δι' ἐμὲ τοὐλάχιστον, τὸ συμπέρασμα ἀπὸ τὰς Ἀγγλογαλλικὰς ἐπιχειρήσεις κατὰ τοῦ Σουὲζ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1956.

Σημειωτέον ἀκόμη ὅτι, ὡς πρὸς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς διὰ τοῦ Σουὲζ θαλασσίας ἐπικοινωνίας μὲ τὰς Ἰνδίας, ἐν ὀνόματι τῆς ὁποίας ἐδικαιολόγουν, ἄλλοτε, οἱ Ἄγγλοι τὴν κατοχὴν τῆς Κύπρου, ἡ κατάστασις ἔχει ἄ ρ δ η ν μ ε τ α β λ η θ ῆ ἀπὸ τοῦ πολέμου καὶ ἐντεῦθεν. Ἐὰν ἡ Αἴγυπτος προσχωρήσῃ εἰς τὸ Ἀνατολικὸν Στρατόπεδον, ἡ Κύπρος, ὅπως ἀπέδειξε καὶ ἡ πρόσφατος Ἀγγλογαλλικὴ εἰσβολὴ εἰς τὸ Σουὲζ, ἀπέχουσα ἐκεῖθεν περὶ τὰ 250 μίλια, δὲν θὰ εἶναι ποτὲ εἰς θέσιν νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάσις ἀποτελεσματικῶν ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων διὰ τὴν κατάληψίν της. Ἀφήνομεν δὲ ὅτι, λόγῳ τῶν προόδων τῆς ἀεροπορίας, ἡ διῶρυξ τοῦ Σουὲζ ἠμπορεῖ εὐχερέστατα πλέον νὰ φραχθῇ, διὰ τῆς ποντίσεως ναρκῶν ἢ βυθίσεως ἀριθμοῦ τινος πλοίων, ὅπως ἄλλωστε ἐγένετο προσφάτως ὑπὸ τῶν ἀμυνομένων Αἰγυπτίων.

Ἐκτὸς τούτου ὅμως, ἡ θαλασσία αὕτη ὁδὸς ἔπαυσεν, ἤδη, νὰ ἔχῃ τὴν προπολεμικὴν στρατηγικὴν ἀξίαν διὰ τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν, ἀφοῦ αἱ Ἰνδίαι ἀποτελοῦν σήμερον ἀνεξάρτητον κράτος, τοῦ ὁποίου τοὺς πόρους καὶ τὸ ἔμψυχον ὑλικὸν δὲν διαθέτουν πλέον οἱ Ἄγγλοι κατὰ τὸ δοκοῦν. Σήμερον, ἡ Ρωσσία συνορεύει, μέσῳ τῆς Κομμουνιστικῆς Κίνας, μὲ τὰς Ἰνδίας καὶ οὐδεμίαν ἀνάγκην ἔχει νὰ διέλθῃ διὰ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς πρὸς κατάληψιν τῆς Ἀσίας. Δεδομένου δὲ ὅτι ὁ Εἰρηνικὸς Ὠκεανὸς καὶ ἡ Ἀσία ἐνδιαφέρουν, σήμερον, ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως, περισσότερον τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, αἱ ὁδοὶ ἀνεφοδιασμοῦ διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις πρὸς Ἀσίαν θὰ διέρχωνται, κυρίως, διὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ οὐχὶ διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Σουὲζ.

Τί ἀξίαν λοιπὸν θὰ ἔχῃ, ὑπὸ τοιούτους ὅρους, ἡ Κύπρος; Ἢ μήπως ὑπάρχει κανεὶς ὁ ὁποῖος νὰ πιστεύῃ ὅτι, ἐὰν ἡ Αἴγυπτος, ἡ Συρία καὶ ἡ Παλαιστίνη χαθοῦν ὁριστικῶς διὰ τοὺς συμμάχους, θὰ εἶναι δυνατὸν ἡ Κύπρος νὰ χρησιμεύσῃ ὡς γραμμὴ ἀνασχέσεως, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν περαιτέρῳ ἐπέκτασιν τοῦ Ρωσσικοῦ συνασπισμοῦ πρὸς τὴν Β.Α. Ἀφρικὴν ἢ πρὸς τὴν Δυτικὴν Ἀσίαν, ἢ διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἐπιθετικὴ βάσις ἐξορμήσεως πρὸς ἀνάκτησιν τῶν χωρῶν τούτων; Ἀλλοῦ θὰ ἔπρεπε νὰ στραφοῦν αἱ προσπάθειαι τῶν Βρεττανῶν καὶ τῶν Συμμάχων, ἐὰν θέλουν νὰ δημιουργήσουν ἀνασχετικὸν φραγμὸν ἐναντίον τῆς ἐξαπλώσεως τῶν Ρώσσων: Εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐνεργοῦ συμμετοχῆς τῶν Ἀραβικῶν χωρῶν καὶ τοῦ Ἰσραήλ, πρὸς δημιουργίαν ἑνὸς ἀμυντικοῦ μετώπου, διήκοντος ἀπὸ Τουρκίας μέχρι Περσικοῦ Κόλπου.

Τὸ ἀμυντικὸν τοῦτο μέτωπον ἐπεδίωξεν ἡ Μεγάλη Βρεττανία νὰ δημιουργήσῃ διὰ τοῦ συμφώνου τῆς Βαγδάτης, ἀλλ' ἀπέτυχε.

Ἡ σύναψις τοῦ συμφώνου τούτου διεμόρφωσεν, ὅπως ἦτο φυσικόν, νέας συνθήκας εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ στρατηγικὴν διάρθρωσιν τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ ἔσχε δυσμενέστατον ἀντίκτυπον ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ.

Ἡ Μεγάλη Βρεττανία, ἐκδιωχθεῖσα ἀπὸ τὴν Συρίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ ἀντιμετω-

πίζουσα σοβαρωτάτας δυσχερείας εἰς τὴν Ἰορδανίαν, ἐστράφη κατ' ἀνάγκην πρὸς τὴν Τουρκίαν καὶ ἐχρησιμοποίησε ταύτην ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν ὄργανόν της διὰ τὴν προώθησιν τῶν ἰμπεριαλιστικῶν σχεδίων της εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν. Τὸ σύμφωνον τῆς Βαγδάτης, τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε τὴν σπονδυλικὴν στήλην τῆς Ἀγγλικῆς καὶ Ἀμερικανικῆς πολιτικῆς εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν, ὑπῆρξεν ἓν θνησιγενὲς κατασκεύασμα. Ἡ Τουρκία, τὸ Ἰράκ, καὶ τὸ Πακιστὰν οὐδὲν τὸ κοινὸν εἶχον μεταξύ των, πλὴν τῆς Μωαμεθανικῆς θρησκείας. Ὁ θρησκευτικὸς ὅμως δεσμὸς δὲν εἶναι πλέον σήμερον τόσον ἰσχυρός, ὥστε νὰ ἀποτελῇ τὸ ἀποκλειστικὸν συνεκτικὸν στοιχεῖον μιᾶς συμμαχίας, τοὺς συνεταίρους τῆς ὁποίας οὐδὲν κοινὸν ἰδεῶδες ἢ ἀρχὴ συνδέει.

Ἡ Τουρκία ἠθέλησε νὰ τεθῇ, διὰ τοῦ συμφώνου τῆς Βαγδάτης, ἐπὶ κεφαλῆς ἑνὸς συνασπισμοῦ κρατῶν, ὁ ὁποῖος ἀπέβλεπεν, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἑνοποιήσῃ καὶ νὰ προσελκύσῃ πρὸς τὴν Δυτικὴν παράταξιν τὸν Ἀραβικὸν κόσμον, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἀποτελέσῃ τὴν προέκτασιν τοῦ Ν.Α.Τ.Ο. πρὸς Ἀνατολὰς καὶ τὸν σύνδεσμον μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Σ.Ε.Α.Τ.Ο. εἰς τὸν Μεσοανατολικὸν χῶρον. Οἱ Ἀραβικοὶ ὅμως λαοὶ ἀντέδρασαν εὐθὺς ἀμέσως ἐναντίον τοῦ συμφώνου τούτου, ἡγετικὸν μέλος τοῦ ὁποίου ἦτο ἡ Τουρκία, ἥτις ὡς διάδοχος τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, εἶχεν ὑπὸ τὸ πέλμα της τὸν Ἀραβικὸν κόσμον μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου. Οἱ Ἄραβες εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ ἀνεχθοῦν νὰ ἡγῆται ἑνὸς συνασπισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐφέρετο ὡς ἀποσκοπῶν κατὰ κύριον λόγον εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἀραβικοῦ κόσμου, ἡ χώρα ἐκείνη, ἡ ὁποία μέχρι πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν ὑπῆρξεν ὁ δυνάστης καὶ ὁ ἐκμεταλλευτὴς αὐτῶν. Ἐξ ἄλλου, ὑφίσταντο ἤδη σοβαραὶ ἀντιθέσεις μεταξὺ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Συρίας ἀφ' ἑνός, ὡς πρὸς τὴν ρύθμισιν τοῦ ζητήματος τοῦ Σαντζακίου τῆς Ἀλεξανδρέττας, καὶ μεταξὺ τῆς Τουρκίας καὶ τοῦ Ἰρὰκ ἀφ' ἑτέρου,ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς διευθετήσεως τῶν ἑκατέρωθεν τῶν Τουρκοϊρακινῶν συνόρων Κουρδικῶν πληθυσμῶν. Διὰ τοῦτο τὸ Σύμφωνον τῆς Βαγδάτης ἐπέσυρεν ἀμέσως τὴν ἀντίθεσιν τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Συρίας καὶ ὡδήγησε ταχέως τὸν λαὸν τοῦ Ἰρὰκ εἰς ἐπανάστασιν καὶ ἐγκατάλειψιν τοῦ συμφώνου.

Ἡ ἐκ μέρους τῶν Ἀμερικανῶν υἱοθέτησις τοῦ Συμφώνου τῆς Βαγδάτης, ὡς βάσεως διὰ τὴν οἰκοδόμησιν τῆς Ἀμερικανικῆς πολιτικῆς εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν, ὑπῆρξε τεράστιον σφάλμα. Παρ' ὅλον ὅτι οἱ Ἀμερικανοὶ ἐφρόντισαν νὰ πλαισιώσουν τὸ Σύμφωνον τοῦτο μὲ τὰς ἰδεολογικὰς διακηρύξεις τοῦ Σχεδίου Ἀϊζενχάουερ καὶ νὰ ἐμφανίσουν τὴν πολιτικήν των ὡς ἀποσκοποῦσαν ἀποκλειστκῶς καὶ μόνον εἰς τὴν εὐδαιμονίαν, τὴν πρόοδον καὶ τὴν ἐθνικὴν ἐλευθερίαν τῶν λαῶν τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, οὐδέποτε ἐγένοντο πιστευτοὶ ὑπὸ τῶν Ἀράβων. Ἡ βάσις, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστήριξαν τὴν ἐν λόγῳ πολιτικήν των, ἦτο σαθρά, οἱ δὲ φορεῖς της ἦσαν Κυβερνήσεις, μὴ ἀπορρέουσαι ἀπὸ γνησίαν λαϊκὴν θέλησιν, μὲ συστήματα ἐκπροσωποῦντα τὴν ὀλιγαρχίαν καὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Ἐὰν ἡ Ἀγγλία εὑρέθη ἠναγκασμένη νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν γραμμὴν ταύτην, διότι εἶχεν ἤδη ἐκδιωχθῆ ἀπὸ παντοῦ καὶ δὲν τῆς ὑπελείπετο ἄλλο ἔρεισμα, ἡ Ἀμερικὴ εἶχε μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης καθαρὰς τὰς χεῖρας καὶ ἠδύνατο νὰ χαράξῃ μεγαλόπνοον πολιτικὴν εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν, σύμφωνον πρὸς τὰ συμφέροντα καὶ τοὺς πόθους τῶν Ἀράβων καὶ τῶν ἄλλων κατοίκων τῆς περιοχῆς καὶ οὐχὶ δεσμίαν τῶν ἰμπεριαλιστικῶν καταλοίπων τοῦ 19ου καὶ τῶν πρώτων δεκαετιῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνος.

Δυστυχῶς, τὸ Κυπριακὸν ἐνεπλάκη τεχνηέντως ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς πολιτικῆς μέσα εἰς τὰ δίκτυα τοῦ Συμφώνου τῆς Βαγδάτης καὶ τὸν λαβύρινθον τῶν συμφερόντων τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τῶν Ἀμερικανικῶν ἐπιδιώξεων εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν. Αἱ ἀλλεπάλληλοι Ἀραβικαὶ ἐπαναστάσεις καὶ ἡ προϊοῦσα ἐκδίωξις τῶν Ἄγγλων ἀπὸ τὸ Σουέζ, τὴν Ἰορδανίαν καὶ τὸ Ἰρὰκ ἐσκλήρυναν ἔτι περισσότερον τὴν στάσιν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ἔναντι τῆς Κύπρου. Προφανῶς, ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἤθελε νὰ διατηρήσῃ τὴν νῆσον ὡς ὁρμητήριον διὰ τὴν προάσπισιν τῶν συμφερόντων της εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν εἰς πετρέλαια προμηθειῶν της ἐκ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Πέραν ὅμως τῆς λίαν ἀμφιβόλου ἄλλωστε ταύτης σκοπιμότητος, ἡ σκλήρυνσις τῆς Βρεττανικῆς στάσεως ἔναντι τῆς Κύπρου ὠφείλετο καὶ εἰς λόγους γοήτρου. Ἡ ἐκδίωξις τοῦ Γκλάμπ Πασᾶ ἐκ τῆς Ἰορδανίας συνέπεσε μὲ τὸ τελευταῖον στάδιον τῆς πρώτης φάσεως τῶν ἀγγλοκυπριακῶν διαπραγματεύσεων. Εἶναι προφανές, ὅτι ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν Λέννοξ Μπόϋντ ἐτορπίλλισε τὴν 29ην Φεβρουαρίου 1956 τὰς μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου διαπραγματεύσεις, ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἐντυπώσεων τῆς ἀποπομπῆς ἐκ τῆς

'Ιορδανίας τοῦ Ἄγγλου 'Αρχιστρατήγου. Ἐξ ἄλλου, ἡ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἐθνικοποίησις τῆς Διώρυγος τοῦ Σουὲζ καὶ ἡ ἐκδίωξις τῶν Ἄγγλων ἐκ τῆς Αἰγύπτου συμπίπτει μὲ τὴν περίοδον τῆς πρώτης ἐκεχειρίας τῆς Ε Ο Κ Α . Ἡ ἀντίδρασις τῶν 'Αγγλικῶν 'Αρχῶν εἰς τὴν γενναιόδωρον πρότασίν της, τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1956, ὑπῆρξε προφανῶς ἀποτέλεσμα τῶν συνθηκῶν, αἱ ὁποῖαι διεμορφώθησαν εἰς τὸν χῶρον τῆς 'Ανατολικῆς Μεσογείου μετὰ τὴν ἐθνικοποίησιν τοῦ Σουέζ.

Ἴσως, ἐὰν ὁ ἀγὼν ἀνελαμβάνετο πέντε ἔτη ἐνωρίτερον, ἡ ἔκβασίς του νὰ ἦτο διάφορος. Ἡ ἐπίδρασις τῶν διεθνῶν ἐξελίξεων καὶ ἰδιαιτέρως τῶν ἐν τῇ Μέσῃ 'Ανατολῇ πολιτικῶν γεγονότων ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ ὑπῆρξεν, ὁμολογουμένως, ἀπὸ τοῦ 1955 καὶ ἐντεῦθεν λίαν δυσμενής.

V. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΔΙ' ΕΝΑ ΑΝΤΑΡΤΟΠΟΛΕΜΟΝ ΕΝ ΚΥΠΡΩ

Ἡ μειονεκτικὴ θέσις τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος.—Ἡ πλεονεκτικὴ θέσις τοῦ ἀντιπάλου.—'Ακατάλληλον τὸ ἔδαφος δι' ἀνταρτοπόλεμον.

Ἡ Κύπρος, ὡς ὁμολογεῖται καὶ ἀπὸ Βρεττανοὺς ἐμπειρογνώμονας, δὲν προσεφέρετο εὐκόλως δι' ἓν ἀπελευθερωτικὸν κίνημα. Ἡ περιωρισμένη ἔκτασίς της, ἡ νησιωτικὴ φύσις της καὶ ἡ σημαντικὴ ἀπόστασις, ἡ ὁποία τὴν χωρίζει ἀπὸ τὰς ἠπειρωτικὰς ἀκτάς, αἵτινες θὰ ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὡς ὁρμητήρια διὰ τὸν ἀνεφοδιασμόν της, ἀποτελοῦν σοβαρὰ μειονεκτήματα, τὰ ὁποῖα δὲν δύνανται εὐκόλως νὰ ὑπερνικηθοῦν. Αἱ δυσχέρειαι, θὰ ἠδύναντο νὰ συνοψισθοῦν εἰς τρεῖς τομεῖς : α) ὁπλισμοῦ β) ἐμψύχου ὑλικοῦ καὶ γ) ἐδάφους.

Α. Ὅταν ἤρχισε τὸ κίνημα, δὲν ὑπῆρχεν ἐν Κύπρῳ διαθέσιμος ποσότης ὅπλων. Ὁλόκληρος σχεδὸν ὁ ὁπλισμὸς ἔπρεπε νὰ εἰσαχθῇ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Τοῦτο παρουσίαζε σοβαρὰς δυσχερείας, α) διότι οὐδεμίαν ἐπαφὴν εἴχομεν μὲ Ἑλληνικὴν Κυβερνητικὴν ἀρχήν, ἡ ὁποία θὰ ἠδύνατο νὰ μᾶς παράσχῃ τὸν ἀπαραίτητον ὁπλισμὸν καὶ β) διότι ἐδημιουργεῖτο ζήτημα μεταφορᾶς τοῦ ὁπλισμοῦ εἰς Κύπρον.

Τὸ ζήτημα τῆς προμηθείας ὁπλισμοῦ ἦτο ἀρκετὰ δυσχερὲς καὶ παρουσίαζεν ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα μετ' εὐνοήτου δυσκολίας ἠδυνήθημεν νὰ ὑπερνικήσωμεν χάρις εἰς τὴν ἐμμονὴν καὶ τὴν πίστιν μας. Ἐν τῇ πορείᾳ τοῦ ἀγῶνος ἠναγκάσθημεν νὰ ζητήσωμεν ὑλικὸν ἀπὸ διαφόρους χώρας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐνεῖχε μεγίστους κινδύνους.

'Αλλά, ἀτυχῶς, οἱ ἐντεταλμένοι πρὸς τοῦτο δὲν τὸ ἐπέτυχον, διὰ λόγους, οὓς θὰ ἐκθέσω, ὅταν ἐπιστῇ πρὸς τοῦτο ἡ κατάλληλος στιγμή. Ἠρκέσθημεν ὡς ἐκ τούτου εἰς ὁπλισμὸν ἀποκλειστικῶς ἐξ Ἑλλάδος.

Πολὺ δυσχερεστέρα ὅμως ἦτο ἡ μεταφορὰ τοῦ ἑκάστοτε ἐξευρισκομένου ὑλικοῦ. Τὸ ὑλικὸν τοῦτο ἔπρεπε νὰ φορτωθῇ ἐπὶ εἰδικῶς πρὸς τοῦτο ναυλουμένου πλοίου ἢ νὰ συσκευασθῇ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ ἐξαπατᾷ τὰς ναυτιλιακὰς καὶ τελωνειακὰς ἀρχὰς τόσον τοῦ λιμένος φορτώσεως, ὅσον καὶ τοῦ λιμένος ἐκφορτώσεως. Λαμβανομένου δ' ὑπ' ὄψιν, ὅτι, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἀγῶνος, προέβλεπον, ὅτι εἰδικὴ ναυτικὴ μοῖρα θὰ περιεπόλει νυχθημερὸν τὰς ἀκτὰς τῆς Κύπρου καὶ ὅτι ἐξονυχιστικὸς ἔλεγχος ὅλων τῶν εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων θὰ ἐλάμβανε χώραν εἰς ὅλους τοὺς λιμένας τῆς Κύπρου, τὸ ζήτημα τῆς μεταφορᾶς ὁπλισμοῦ εἰς τὴν νῆσον ἀπέβαινεν ἐγχείρημα ἐξαιρετικῶς περίπλοκον καὶ ἐπικίνδυνον.

Προβλέπων τὰς δυσκολίας ταύτας, ἠθέλησα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ κατὰ τὴν προπαρασκευαστικὴν περίοδον τοῦ ἀγῶνος νὰ εἰσαγάγω εἰς τὴν νῆσον ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον ὁπλισμόν. Δυστυχῶς ὅμως δὲν εὗρον κατανόησιν ἐκ μέρους τοῦ 'Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, ὅστις δὲν ἤθελε νὰ δοθῇ μεγάλη ἔκτασις καὶ ἰσχὺς εἰς τὸν ἔνοπλον ἀγῶνα.

Β. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τοῦ ἐμψύχου ὑλικοῦ, οἱ Κύπριοι ἦσαν ἐντελῶς ἀπειροπόλεμοι, ἐκ φύσεως δὲ ἤρεμοι καὶ πραεῖς τὸν χαρακτῆρα, ξένοι δὲ πρὸς τὴν ἰδέαν χρησιμοποιήσεως ἐνόπλου βίας δι' οἱονδήποτε σκοπόν. Ἡ ἐθνική των ἀντίστασις ὑπῆρξεν ἐπὶ αἰῶνας παθητική, περιορισθεῖσα ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀμύνης καὶ πολὺ σπανίως μεταπηδήσασα εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐπιθέσεως. Πίστις, προσδοκία καὶ βωβὴ ἐγκαρτέρησις ἦτο ὅ,τι ἐχαρακτήριζεν ἐπὶ αἰῶνας τὴν ἐθνικὴν ἱστορίαν τῆς Κύπρου. Ὁ λαὸς ὑπέμενε καὶ ἀνθίστατο παθητικῶς. Καὶ κατ' αὐτὸ ἀκόμη τὸ Εἰκοσιένα ἡ συμβολὴ τῆς Κύπρου εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐθνεγερσίας ἦτο συνεισφορὰ θυσίας, μαρτυρίου καὶ αἵματος. Ὁ Κυπριακὸς

λαὸς δὲν εἶχε μέχρι τοῦ 1955 ἀγωνιστικὴν παράδοσιν. Οἱ Κύπριοι οὐδέποτε ἐστρατεύθησαν καὶ οὐδέποτε ἐγνώρισαν τὴν χρῆσιν τῶν ὅπλων. Ἐδημιουργεῖτο, λοιπόν, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τεράστιον πρόβλημα : α) ἐκγυμνάσεως τῶν ἀνδρῶν τοῦ κινήματος καὶ μάλιστα σύμφωνα πρὸς τὰς εἰδικὰς ἀπαιτήσεις ἑνὸς ἐθνικοῦ κινήματος, καὶ δὴ εἰδικοῦ τοιούτου, εἰς μίαν μικρὰν νῆσον ἐναντίον πανισχύρου ἀντιπάλου, β) ἐξευρέσεως τοῦ καταλλήλου χώρου, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἐκγύμνασις νὰ πραγματοποιηθῇ εἰς τὰ πλαίσια τῆς μυστικότητος, τὴν ὁποίαν ἀπήτει ὁ χαρακτὴρ τοῦ κινήματος, καὶ γ) ζήτημα ἐξευρέσεως καὶ ὀργανώσεως καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον τῶν ἀπαιτουμένων ἐκγυμναστῶν.

Γ. Τὸ ἔδαφος, τέλος, οὐδόλως μᾶς διηυκόλυνε, διότι α) ἡ Κύπρος, ὡς νῆσος, εὐκόλως ἠδύνατο ν' ἀποκλεισθῇ καὶ νὰ παρεμποδισθῇ ἡ εἰσαγωγὴ εἰς αὐτὴν πολεμικοῦ ὑλικοῦ καὶ β) τὸ ἔδαφός της δὲν προσεφέρετο εἰς τὴν διεξαγωγὴν ἀνταρτοπολέμου, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχον μεγάλα ὀρεινὰ συγκροτήματα καὶ δύσβατοι περιοχαί, αἵτινες νὰ χρησιμεύσουν ὡς καταφύγια καὶ ὁρμητήρια ἐπιθέσεων, ἀφ' ἑτέρου δέ, διότι καὶ τὰ ὑπάρχοντα ὀλίγα ὀρεινὰ συγκροτήματα διασχίζονται πρὸς πάσας τὰς κατευθύνσεις, ἀπὸ ἀσφαλτοστρώτους ὁδούς, δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται ταχεῖα μεταφορὰ στρατευμάτων εἰς τὰ μέρη ὅπου τυχὸν θὰ ἐξεδηλοῦντο ἐνέργειαί μας.

Αἱ δυσκολίαι ἦσαν τοιαῦται, ὥστε οἱ Ἄγγλοι ἐπίστευαν, ὅτι ἦτο ἀδύνατος ἡ διεξαγωγὴ ἀνταρτοπολέμου ἐν Κύπρῳ.

Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1954, ἐπὶ τῇ προόψει τῆς μεταφορᾶς τῶν βάσεων τῆς ζώνης τῆς διώρυγος τοῦ Σουὲζ εἰς Κύπρον, Βρεττανοὶ στρατιωτικοὶ ἐμπειρογνώμονες ἐπεσκέφθησαν τὴν νῆσον, ἵνα διερευνήσουν τὰς συνθήκας ἀσφαλείας, αἱ ὁποῖαι ὑφίσταντο ἐν αὐτῇ, καὶ νὰ ἐλέγξουν τὴν περίπτωσιν ἀντιπερισπασμοῦ ἐκ τῆς δυνατότητος διεξαγωγῆς ὑπὸ τῶν Κυπρίων ἀνταρτοπολέμου, στρεφομένου κατὰ τῆς Βρεττανικῆς βάσεως ἢ τῆς προβολῆς δυναμικῆς μαχητικῆς ἀντιστάσεως κατὰ τῆς Βρεττανικῆς Διοικήσεως τῆς νήσου. Τὰ ἐκ τῆς ἐπισκέψεως ταύτης πορίσματα ὑπῆρξαν ἀπολύτως ἀρνητικὰ ὡς πρὸς τὴν διεξαγωγὴν ἀνταρτοπολέμου ἐν τῇ νήσῳ. Ἡ διαμόρφωσις τῶν Κυπριακῶν βουνῶν —ἀνεγράφετο εἰς τὴν ἔκθεσιν— εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ μὴ παρέχῃ καταφύγια εἰς ἀντάρτας, οἱ ὁποῖοι εὐκόλως θὰ ἠδύναντο, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους, νὰ ἀπομονωθοῦν καὶ νὰ ἐξοντωθοῦν. Δεδομένου ὅτι εἰς τὰ Κυπριακὰ ὄρη δὲν ὑπάρχουν εἰς μεγάλα ὕψη κατῳκημέναι περιοχαί, αἱ ὁποῖαι νὰ ἀποτελέσουν ἑστίας μυστικῆς περιθάλψεως τῶν ἀνταρτῶν, οὗτοι δὲν ἠδύναντο εὐκόλως νὰ συντηρηθοῦν καὶ εἰς περίπτωσιν ἀγῶνος θὰ ἦσαν ὑποχρεωμένοι ἐντὸς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος νὰ παραδοθοῦν. Περαιτέρω ἡ ἔκθεσις ἀνέφερεν, ὅτι ἀπὸ ἀπόψεως ἐσωτερικοῦ μετώπου δὲν ἐφαίνετο δυνατὴ ἡ δημιουργία ἀνταρτοπολέμου, διότι οἱ Κύπριοι εἶναι ἀπόλεμοι καὶ φιλήσυχοι, ἐξ ἰδιοσυγκρασίας δὲ δὲν ἀρέσκονται εἰς τὴν περιπέτειαν.

Πρὸς τὴν ἄποψιν ταύτην συνεφώνησαν καὶ Ἀμερικανοὶ ἐμπειρογνώμονες, οἵτινες ἐπεσκέφθησαν διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν τὴν νῆσον τὸν Φεβρουάριον 1954.

Τοιαύτη ἦτο ἡ γενικὴ ἐντύπωσις ὅσον ἀφορᾷ τὰς δυσχερείας, τὰς ὁποίας ἡ νῆσος παρουσίαζε διὰ τὴν διεξαγωγὴν ἀνταρτοπολέμου.

Τὰ μειονεκτήματα ταῦτα μετεβάλλοντο τοὐναντίον εἰς πλεονεκτήματα διὰ τὸν ἀντίπαλον, ὅστις : α) διέθετε ἀνεξάντλητα οἰκονομικὰ μέσα, συγχρονισμένον ἐξοπλισμὸν καὶ ἄφθονον ἔμψυχον ὑλικόν, β) εἶχε τὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῆς νήσου καὶ ἠδύνατο νὰ μεταφέρῃ ὅσον στρατὸν ἤθελε καὶ δὴ ἐξησκημένον καὶ ἐμπειροπόλεμον, γ) ἠδύνατο νὰ ἀποκλείσῃ τὴν νῆσον, ἀπὸ θαλάσσης καὶ ἀπὸ ἀέρος, καὶ νὰ παρεμποδίσῃ τὴν εἰσροὴν οἱασδήποτε ἐνισχύσεως, δ) εἶχε τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν εἰς χεῖράς του καὶ ἠδύνατο, ὡς ἐκ τούτου, νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν ἑκάστοτε δημιουργουμένην κατάστασιν διὰ τῆς θεσπίσεως ἀναλόγων νόμων, τῆς ἐφαρμογῆς περιοριστικῶν μέτρων, τῆς ἐπιβολῆς κυρώσεων καὶ τῆς ἐν γένει διαμορφώσεως καταστάσεων, αἵτινες νὰ τοῦ ἐπιτρέπουν τὴν κατάπνιξιν τοῦ κινήματος ἐν τῇ γενέσει του, ἢ τὴν ἐντὸς ταχέος χρονικοῦ διαστήματος καταστολὴν αὐτοῦ.

Οἱ Βρεττανοί, οὐδὲν τῶν μέτρων τούτων παρέλειψαν νὰ χρησιμοποιήσουν. Ἡ νῆσος ἀπεκλείσθη τελείως ἀπὸ θαλάσσης καὶ ἀέρος, αἱ ἐν Κύπρῳ Ἀγγλικαὶ δυνάμεις ἀνῆλθον εἰς 37-40 χιλιάδας ἀνδρῶν ἐφωδιασμένων μὲ ὅλα τὰ μέσα ὡς καὶ εἰδικὰς μονάδας ἑλικοπτέρων. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἦτο λίαν σημαντικὸς διὰ μίαν νῆσον ἐκτάσεως 9.282 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων καὶ ἀνελόγει 1 στρατιώτης εἰς 10 περίπου Ἕλληνας, συμπεριλαμβανομένων γυναικῶν καὶ παίδων.

Ἡ λεπτομερὴς ὅμως ἐξιστόρησις τῶν ληφθέντων μέτρων, ὡς εἶναι τὰ τῆς «ἐκτάκτου

ἀνάγκης» μὲ τὰς ἐπὶ μέρους λεπτομερείας των : «κέρφιου» (κατ' οἶκον περιορισμὸς), στρατόπεδα συγκεντρώσεως, ὁμαδικὰ πρόστιμα, ἔρευναι, βασανιστήρια κλπ. θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ παραλλήλως πρὸς τὴν χρονολογικὴν ἀφήγησιν τῶν γεγονότων τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἡμῶν κινήματος.

VI. ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

Ἡ ἀξία τῶν ἠθικῶν δυνάμεων εἰς τὸ ἀπελευθερωτικὸν κίνημα.

Ἡ ἄρνησις τῆς Μ. Βρεττανίας ὅπως χωρήσῃ εἰς μίαν εἰρηνικὴν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ, κατέστησεν εἰς ἐμὲ ἔμμονον τὴν ἰδέαν τῆς προσφυγῆς εἰς τὰ ὅπλα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ἰδιαιτέρας μου πατρίδος. Τὸ ἐγχείρημα δὲν ἦτο, βεβαίως, εὔκολον καὶ οὐδόλως ὑπετίμων τὰς δυσκολίας, αἱ ὁποῖαι ἐκτίθενται εἰς τὸ προηγούμενον Κεφάλαιον. Εἰς τὴν πλάστιγγα ὅμως τῆς διεξαγωγῆς ἑνὸς πολέμου τίθενται καὶ ἄλλοι ἀστάθμητοι παράγοντες, οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ εἶναι ἀποφασιστικοί. Ἐπὶ τούτων κυρίως ἐστηρίχθην, ὅταν ἀνελάμβανον τὸν ἀγῶνα καὶ ἡ ἐπιτυχία μου ὀφείλεται εἰς τὴν καλὴν ἐκτίμησιν καὶ ἐκμετάλλευσιν αὐτῶν. Διέθετον πρὸς τοῦτο τρία ἀκαταμάχητα ὅπλα : Τὴν ψυχήν, τὴν πίστιν καὶ τὴν θέλησιν διὰ τὴν νίκην. Παλαίμαχος ἀγωνιστής, ἀλλὰ καὶ βαθὺς μελετητὴς τῆς πολεμικῆς ἱστορίας τῶν προγόνων μου, ἤμην ἐμποτισμένος μὲ τὴν ἀρχήν, ὅτι αἱ δυσκολίαι, οἱαιδήποτε καὶ ὁσαιδήποτε, δὲν πρέπει νὰ ἀποτρέπουν ἀπὸ τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ τεθέντος σκοποῦ - ὅταν μάλιστα οὗτος εἶναι ἠθικὸς καὶ δίκαιος - καὶ ὅτι αὗται δύνανται νὰ ὑπερνικηθοῦν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἡ θέλησις. Δι' ἐμέ, τὸ βούλεσθαι εἶναι ἰσοδύναμον τοῦ νικᾶν.

Τὴν ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀντιπάλου, οὐδέποτε ὑπελόγισα σοβαρῶς. Ὑποστηζεται σχεδὸν ὑφ' ὅλων τῶν στρατιωτικῶν συγγραφέων, ὅτι ἡ ἱκανότης τοῦ ἡγήτορος καὶ τοῦ στρατεύματος δύναται νὰ ἀντισταθμίσῃ μόνον ὡρισμένην ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀντιπάλου, πέραν τῆς ὁποίας αἱ ἱκανότητες ἡγήτορος καὶ στρατοῦ δὲν δύνανται νὰ κατισχύσουν. Προσωπικῶς πιστεύω, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι ἀπόλυτον, καὶ ὅτι ἡγήτωρ, ἀποφασισμένος νὰ ἀποθάνῃ μαχόμενος, πάντοτε νικᾷ, ἐφ' ὅσον μάλιστα χρησιμοποιεῖ τὰς καταλλήλους μεθόδους. Πολὺ περισσότερον ἰσχύει τοῦτο εἰς ἕνα ἀπελευθερωτικὸν κίνημα, ὅπου δὲν δίδονται μάχαι ἐκ παρατάξεως καὶ ἡ πανουργία, ὁ δόλος, ἡ χρησιμοποίησις καταλλήλων μεθόδων καὶ ἡ εὐελιξία μικρῶν, τολμηρῶν καὶ καλῶς διοικουμένων ὁμάδων, δύνανται νὰ ἀντισταθμίσουν οἱανδήποτε ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀντιπάλου. Τὸ ἀπελευθερωτικὸν κίνημα τῆς Κύπρου ἀποδεικνύει, νομίζω, τὸ βάσιμον τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου.

Κατὰ τὰ ζοφερὰς ἡμέρας τῆς κομμουνιστικῆς προδοσίας, κατὰ τὴν περίοδον 1941-1945 τῆς Γερμανικῆς κατοχῆς ἐν Ἑλλάδι, ἀντιμετώπισα Γερμανοὺς καὶ κομμουνιστὰς ἐν Ἀθήναις μὲ μίαν μόνον δράκα γενναίων. Κατὰ δὲ τὴν περίοδον τῆς ἀπελευθερώσεως ἀντιμετώπισα τὰς χιλιάδας τῶν κομμουνιστικῶν ὀρδῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπετέθησαν ἐναντίον τοῦ Θησείου, τοῦ προμαχῶνος τούτου τῶν Ἀθηνῶν, μόνον μὲ 150 μαχητάς. Ἐπὶ ἡμέρας ἐκράτησα τότε τὸν ἀγῶνα καὶ ἐπροξένησα βαρυτάτας ἀπωλείας εἰς τοὺς κομμουνιστάς, κατέπαυσα δὲ τοῦτον καὶ ἀπεχώρησα τῆς περιοχῆς ἐκείνης μετὰ τῶν ἀνδρῶν μου μόνον κατόπιν ἐπεμβάσεως τῶν Ἄγγλων.

Πῶς ἐγεννήθη ἡ ἰδέα τοῦ ἐνόπλου Κυπριακοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος.— Ὁ ρόλος τοῦ Ἀχιλλέως Κύρου καὶ ἡ ἀποστολὴ Παπαδοπούλου.

Ἡ ἐκ μέρους τῶν Συμμάχων τῆς Ἑλλάδος, καθ' ἃ ἐλέχθη, ἐπιδειχθεῖσα καὶ μετὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον ἀνακολουθία πρὸς τὰς ὑπ' αὐτῶν διακηρυχθείσας ὑψηλόφρονας ἀρχὰς τῆς αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν, διὰ τῆς μὴ ἐπιλύσεως τοῦ Κυπριακοῦ καὶ τὸ ἱστορικὸν ἀξίωμα ὅτι μόνον διὰ τῆς ἐνόπλου δράσεως ἀποκτοῦν τὴν ἐλευθερίαν των οἱ ὑπόδουλοι λαοί, μοῦ ὑπηγόρευσαν τὴν σκέψιν τοῦ ἐνόπλου ἀγῶνος πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς γενετείρας μου Κύπρου.

Τὰς ἀνωτέρω σκέψεις μου ἐξέθεσα τὸν Μάϊον 1948 εἰς τὸν παλαιόν μου συνεργάτην Κύπριον δικηγόρον Χριστόδουλον Παπαδόπουλον, τὸν ὁποῖον καὶ παρεκάλεσα νὰ μεταβιβάσῃ ταύτας πρὸς τὸν ἀείμνηστον Ἀχιλλέα Κύρου.

Τὸν Ἰούνιον 1948, ὁ κ. Παπαδόπουλος μοῦ ἀνεκοίνωσε τὰς ἀκολούθους, ἐπὶ τῶν

ἀνωτέρω, ἀπόψεις τοῦ 'Αχ. Κύρου : «Ὡς ἔχουν τὰ πράγματα σήμερον ἐπιβάλλεται νὰ δοθῇ ἡ ἀναγκαία πίστωσις χρόνου εἰς τὴν διπλωματίαν πρὸς διεξαγωγὴν δραστηριωτέρων φιλικῶν διαπραγματεύσεων μετὰ τῆς φίλης καὶ συμμάχου Μεγάλης Βρεττανίας, διὰ τὴν ἐξεύρεσιν δικαίας λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ, ἱκανοποιούσης τὸν ἀναλλοίωτον πόθον τῶν Ἑλλήνων τῆς Κύπρου.

Αἱ σκέψεις περὶ διεξαγωγῆς ἐνόπλου ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος ἐν Κύπρῳ, παρὰ τὰς μεγίστας δυσχερείας καὶ τοὺς σοβαρωτάτους κινδύνους, ποὺ συνεπάγονται, ἀπομένουν ὡς ἐνδεδειγμένος τρόπος διεκδικήσεως τῆς ἐλευθερίας τῆς νήσου, μετὰ τὴν τυχὸν ἀποτυχίαν τῶν φιλικῶν διαπραγματεύσεων Ἑλλάδος καὶ Μεγάλης Βρεττανίας».

Τὸ θέμα τοῦτο δὲν ἔπαυσε ἔκτοτε νὰ μὲ ἀπασχολῇ. Πρὸς τοῦτο εἶχον ἐπανειλημμένας συναντήσεις μετὰ τῶν μνημονευθέντων φίλων μου. Κατ' ἀρχὰς ἐπεκράτει πάντοτε ἡ ἄποψις τοῦ διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ διακανονισμοῦ τοῦ Κυπριακοῦ.

Τὴν 15-1-1950 ἐγένετο τὸ ὑπὲρ τῆς Ἑνώσεως τῆς Κύπρου μετὰ τῆς Ἑλλάδος Δημοψήφισμα.

Καθ' ὃν χρόνον Κυπριακὴ 'Αποστολή, ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Κυρηνείας Κυπριανόν, μετὰ τὴν εἰς Ἑλλάδα ἄφιξίν της καὶ παράδοσιν τῶν τόμων τοῦ Δημοψηφίσματος, ἐπεσκέπτετο τὴν 'Αγγλίαν καὶ ἐν συνεχείᾳ τὰς Η.Π.Α., πρὸς ἐπίδοσιν τῶν τόμων καὶ ἀξιοποίησιν τοῦ ὑπὲρ τῆς Ἑνώσεως Δημοψηφίσματος παρὰ τῇ 'Αγγλικῇ Κυβερνήσει καὶ τῷ Ο.Η.Ε., κατόπιν συσκέψεως, περὶ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου 1950, μετὰ τῶν 'Αχ. Κύρου καὶ Χρ. Παπαδοπούλου, ἀπεφασίσθη ἡ μετάβασις τοῦ δευτέρου εἰς Κύπρον πρὸς συλλογὴν στοιχείων καὶ πληροφοριῶν χρησίμων ἐπὶ τῶν διαφόρων προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἐδημιούργει ἡ ὀργάνωσις καὶ διεξαγωγὴ ἐνόπλου ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος εἰς τὴν νῆσον. 'Εκρίθη κατάλληλος ὁ χρόνος οὗτος, λόγῳ τῆς προσφάτου διεξαγωγῆς τοῦ Δημοψηφίσματος καὶ τῆς κατ' Αὔγουστον διεξαγωγῆς ἐκλογῶν πρὸς πλήρωσιν τοῦ χηρεύοντος 'Αρχιεπισκοπικοῦ θρόνου τῆς Κύπρου.

Αἱ πληροφορίαι καὶ τὰ πορίσματα τοῦ κ. Παπαδοπούλου ἐκρίθησαν ἀρκούντως διαφωτιστικὰ καὶ ἱκανοποιητικά.

Τὴν 2αν Σεπτεμβρίου 1950 συνηντήθημεν διὰ τελευταίαν φορὰν μετὰ τοῦ 'Αχ. Κύρου καὶ συνεφωνήσαμεν, ὅπως, ἐν ἀναμονῇ τῆς ἐξελίξεως τῶν διπλωματικῶν ἐνεργειῶν, συνεχίσω τὴν μελέτην τῆς ὀργανώσεως τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος.

Ὁ ἀδόκητος θάνατος τοῦ 'Αχιλλέως Κύρου, τὴν 13-10-1950, ὑπῆρξε μέγα ἀτύχημα, διότι ἐστερήθην τῆς πολυτίμου συνεργασίας ἀνδρὸς ἱκανωτάτου καὶ ἀδιαμφισβητήτου πανελληνίου κύρους.

Κατὰ τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1950 ἐπεσκέφθην τὸν στρατηγὸν Γ. Κοσμᾶν, 'Αρχηγὸν τοῦ Γ.Ε.Σ. καὶ τοῦ ἐξέθεσα τὰς σκέψεις καὶ τὰς μέχρι τότε ἐνεργείας μου, πρὸς ὀργάνωσιν καὶ διεξαγωγὴν ἐνόπλου ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος εἰς Κύπρον. Μὲ ἤκουσε μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ ἐπέδειξε κατανόησιν. Ὅταν ἐχωρίσθημεν μοῦ ἐδήλωσε, ὅτι συντόμως θὰ μὲ ἐκάλει, ἵνα μοῦ ἀνακοινώσῃ σχετικῶς, ὡρίσθη δὲ σύνδεσμος διὰ τὴν τοιαύτην ἐπικοινωνίαν ὁ κ. Χρ. Παπαδόπουλος.

Τὴν 27-1-1951 ὁ στρατηγὸς Κοσμᾶς μὲ ἐκάλεσε καὶ μοὶ ἀνεκοίνωσε, ὅτι ἀσπάζεται ἐξ ὁλοκλήρου τὴν γνώμην μου διὰ μίαν δυναμικὴν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ καὶ ὅτι θὰ μοὶ παρεῖχε ἀμέριστον τὴν συμπαράστασίν του. Τὸν ηὐχαρίστησα θερμῶς καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ ἐκθέσῃ τὰ ἀνωτέρω καὶ εἰς τὸν Στρατάρχην Παπάγον, ὥστε νὰ γνωρίζωμεν ποία ἡ θέσις τούτου ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Τὰς ἀντιλήψεις καὶ τὴν ἐν γένει θέσιν τοῦ Στρατάρχου ἐπὶ τῶν σχεδίων μου περὶ δυναμικῆς δράσεως ἐν Κύπρῳ ἐκθέτω κατωτέρω.

Πρότασις ἀναλήψεως ἐνόπλου ἀγῶνος ἐν Κύπρῳ μοῦ ἐγένετο βραδύτερον καὶ ὑπὸ τῶν Γεωργίου Στράτου, πρώην Ὑπουργοῦ Στρατιωτικῶν καὶ τῶν ἀδελφῶν Σάββα καὶ Σωκράτη Λοϊζίδη, τὸν Μάϊον 1951, ἣν καὶ ἀπεδέχθην, ὑπὸ τὸν ὅρον μεταβάσεώς μου εἰς Κύπρον πρὸς ἐπιτόπιον μελέτην τῆς ὅλης καταστάσεως. 'Απὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς πλέον τὸ ἐθνικοαπελευθερωτικὸν κίνημα τῆς Κύπρου προσλαμβάνει τὴν μορφὴν οὐσιαστικῆς ἀποφάσεως καὶ μετεπηδᾷ ἀπὸ τὴν σφαῖραν τοῦ ἀφῃρημένου ἰδανικοῦ, εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἐνεργοῦ δράσεως.

Πρώτη ἀναγνωριστικὴ μετάβασίς μου εἰς Κύπρον.—«Παραθερισμὸς» πρὸς μελέτην τοῦ ἐδάφους.—Ἐνδοιασμοὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου.

Τὴν 5ην Ἰουλίου 1951 ἀνεχώρησα εἰς Κύπρον, κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τῶν ἀδελφῶν Λοϊζίδη, ἵνα μορφώσω ἰδίαν γνώμην κατὰ πόσον ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ ἀπελευθερωτικὸν κίνημα. Ἀπαραίτητοι προϋποθέσεις ἐπιτυχίας ἑνὸς τοιούτου κινήματος ἦσαν, κατὰ τὴν κρίσιν μου:

1. Ἀρίστη καὶ ἐν πάσῃ μυστικότητι προπαρασκευὴ τούτου, ὥστε τὸ κίνημα νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ πλεονέκτημα τοῦ αἰφνιδιασμοῦ. Ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν πραγμάτων, ὁ αἰφνιδιασμὸς τοῦ ἀντιπάλου ἔπαιξε δι' ἡμᾶς σπουδαιότατον ρόλον. Τυχὸν ἀποκάλυψις τῶν κινήσεων καὶ προθέσεών μας, θὰ συνεπήγετο τὴν πλήρη ἐξουδετέρωσιν ἡμῶν, πρὶν σχεδὸν κινηθῶμεν, μὲ ἀποτέλεσμα - προκειμένου ἰδιαιτέρως περὶ λαοῦ ἀπολέμου καὶ τελείως ἀδαοῦς περὶ τὰ στρατιωτικὰ - τὴν πλήρη ἀποθάρρυνσίν του, μέχρι σημείου ὥστε οὗτος νὰ μὴ τολμήσῃ τοῦ λοιποῦ νὰ ἀναλάβῃ παρόμοιον ἀγῶνα καὶ νὰ κύψῃ συνεπῶς ἐσαεὶ τὸν αὐχένα εἰς τὸν δυνάστην. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὑπῆρξα λίαν σχολαστικὸς εἰς τὴν καθ' ὅλου προπαρασκευὴν τοῦ κινήματος, ἐπιτυχὼν τὸν πλήρη αἰφνιδιασμὸν τοῦ ἀντιπάλου, ὡς θὰ γίνῃ τοῦτο ἀντιληπτὸν ἐκ τῆς ἐξιστορήσεως τῶν γεγονότων.

2. Νὰ ἐγκολπωθῇ τὸ κίνημα ὁλόκληρος, εἰ δυνατόν, ὁ λαός, καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον τῆς Κύπρου. Ἄνευ τῆς ἀγάπης, τῆς ὑποστηρίξεως καὶ τῆς συνεισφορᾶς τοῦ λαοῦ, τὸ κίνημα ἦτο καταδικασμένον εἰς ἀποτυχίαν. Ἡ τοιαύτη δὲ συνεισφορὰ συνίστατο:

α. Εἰς συμπαράστασιν ἠθικήν, καὶ

β. Εἰς ἐνεργὸν συμμετοχήν, ἡ ὁποία θὰ ἐξεδηλοῦτο ὑπὸ ποικίλας μορφάς.

3. Προσαρμογὴ τῶν διατιθεμένων μέσων καὶ ἐπιλογὴ μεθόδων ἀγῶνος, σύμφωνα μὲ τὸ ἔδαφος καὶ τὰς δυνατότητας τῶν ἑκατέρωθεν παρατάξεων. Πολλάκις κινήματα ἀπελευθερωτικὰ ἀπέτυχον, διότι οἱ ἡγέται των υἱοθέτησαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἢ παρεσύρθησαν ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ ἀγῶνος νὰ υἱοθετήσουν ἀντενδεικνυομένας μεθόδους. Προσωπικῶς, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ τετραετοῦς ἀγῶνος, οὐδέποτε παρεσύρθην ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου, οὔτε ἐμεθύσθην ὑπὸ ἐπιτυχιῶν μας, ἀλλ' ἐκινούμην πάντοτε ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ καταρτισθέντος σχεδίου μου. Πρέπει, τῷ ὄντι, ὁ ἡγέτης νὰ εἶναι πολὺ ἰσχυροῦ χαρακτῆρος, διὰ νὰ μὴ δελεασθῇ ἢ πτοηθῇ ἢ παρασυρθῇ ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου. Ὑπογραμμίζω, ὅτι ἀπέφυγα νὰ υἱοθετήσω μεθόδους ἐφαρμοσθείσας ἀλλαχοῦ καὶ εἰς ἄλλας ἐποχάς, εἰς παρομοίας περιπτώσεις ἀγώνων. Ἕκαστος ἀγὼν ἔχει τὰς ἰδιορρυθμίας του καὶ ἀπαιτεῖ εἰδικὰς μεθόδους.

4. Τὸ ἐπίκαιρον τῆς ἀναλήψεως τῆς δράσεως ἐν συναρτήσει:

α. Πρὸς τὰς διεθνεῖς συνθήκας καὶ

β. Πρὸς τὰς εἰδικὰς περιστάσεις —συνεπείᾳ ἐσωτερικῶν ἢ ἐξωτερικῶν γεγονότων— ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἀντιμαχομένων.

Ἐκ τῆς πρώτης μεταβάσεώς μου εἰς Κύπρον καὶ τῆς διενεργηθείσης ἐπιτοπίου ἀναγνωρίσεως διεπίστωσα τρία τινά:

α. Σκεπτικισμὸν καὶ μεγίστην συντηρητικότητα ἐξ ἁπλῶν ἐπαφῶν, ἃς εἶχον μὲ διάφορα πρόσωπα ἐν σχέσει πρὸς τὰς δυνατότητας ἐπιτυχίας ἑνὸς τοιούτου κινήματος. Τοῦτο προήρχετο πιθανῶς, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ τῆς ἀδυναμίας των —ἐλλείψει γνώσεων στρατιωτικῶν— νὰ κρίνουν τὰς δυνατότητας ἐπιτυχίας κινήματος ἀπελευθερωτικοῦ, τοῦ ὁποίου δὲν ἠδύναντο νὰ συλλάβουν οὔτε νὰ ἀντιληφθοῦν καλῶς τὴν μορφὴν καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν θὰ διεξήγετο, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ τοῦ ὅτι εἶχον ὑπ' ὄψιν τὸ τελείως αὐθόρμητον καὶ ἀπροπαράσκευον κίνημα τοῦ 1931, τὸ ὁποῖον κατεστάλη εὐκόλως. Ἡ τοιαύτη διαπίστωσις οὐδόλως μὲ ἀπεγοήτευσε, διότι ἔζησα κατὰ τὰ παιδικά μου ἔτη ἐν Κύπρῳ καὶ ἐγνώριζον τὴν πατριωτικὴν φλόγα, ἡ ὁποία καίει εἰς τὰ στήθη τῶν Κυπρίων καὶ ἡ ὁποία, ἐὰν ἐφαίνετο τότε τρεμοσβύνουσα, ἐν τούτοις θὰ ἠδύνατο κάλλιστα, μὲ μίαν δυνατὴν πνοήν, νὰ ἀναζωογονηθῇ καὶ νὰ μεταβληθῇ εἰς μεγάλην πυρκαϊάν. Θὰ ἐγινόμην ὁ ἐμψυχωτὴς καὶ ἐθνεγέρτης, ὅταν θὰ ἠρχόμην εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν λαόν.

Ἅμα τῇ ἀφίξει μου εἰς Κύπρον, ἐπεζήτησα νὰ ἴδω τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, θρησκευτικὸν καὶ ἐθνικὸν ἡγέτην τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, καὶ νὰ γνωρίσω τὰς ἀπόψεις του.

Τὴν 10ην Ἰουλίου 1951 συνηντήθην μετ' αὐτοῦ καὶ τοῦ ὡμίλησα σχετικῶς. Οὗτος ἐφάνη λίαν συντηρητικὸς καὶ μὲ σκεπτικισμὸν ἤκουσε τὴν πρότασίν μου, διότι ἀμφέβαλλε

διὰ τὴν δυνατότητα ἐπιτυχίας μαχητικῆς δράσεως ἐν Κύπρῳ. Τοῦ εἶπα, ὅτι θὰ ἔκαμνα ἀναγνώρισιν ἐπὶ τῶν δυνατοτήτων ὀργανώσεως ἀνταρτοπολέμου καὶ θὰ τοῦ ἀνέφερα σχετικῶς. Πράγματι, μετέβην δῆθεν πρὸς παραθερισμὸν εἰς περιοχὴν Τροόδους, ὅπου ἐμελέτησα τὸ ἔδαφος. Εἰς Καλοπαναγιώτην συνηντήθην τὴν 20 Ἰουλίου 1951 μὲ τὸν Μητροπολίτην Κυρηνείας, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξέθεσα τὰς ἀντιλήψεις μου ἐπὶ τῆς ἀναλήψεως ἐπαναστατικῆς δράσεως ἐν Κύπρῳ. Οὗτος συνεφώνησε μετ' ἐμοῦ καὶ μοῦ ὑπεσχέθη, ὅτι θὰ συνεννοεῖτο σχετικῶς μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Εἰς ἰδιαιτέραν συνομιλίαν, ἣν εἶχον μετὰ τοῦ τελευταίου τὴν 3ην Αὐγούστου 1951 ἐξέθεσα τὸ πόρισμα τῆς ἀναγνωρίσεώς μου. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος φαινομενικῶς ἀνεγνώρισε ὡς ὀρθὰ ὅσα τοῦ ἐξέθεσα περὶ δυνατότητος ἀναλήψεως ἐπαναστατικῆς δράσεως, ἐν τῇ πραγματικότητι ὅμως ἀντελήφθην σοβαροὺς δισταγμοὺς τούτου. Ἀνεχώρησα ἐκ Κύπρου ἱκανοποιημένος ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀναγνωρίσεώς μου, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀπὸ τὰς ἐντυπώσεις μου διὰ τὰς διαθέσεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ὡς πρὸς τὴν υἱοθέτησιν ἢ ὑποστήριξιν τοῦ κινήματος.

β. Τὴν δυνατότητα δράσεως περιωρισμένης ἐκτάσεως καὶ δυνάμεως ὁμάδων ἐλαφρῶν καταδρομῶν (ἀνταρτικῶν).

γ. Τὴν ὕπαρξιν ἐγγὺς καὶ ἐντὸς τῶν πόλεων ἀρκετῶν στρατιωτικῶν στόχων, εὐπροσβλήτων, διὰ δολιοφθοράς.

Διαπιστώσεις μου καὶ ἀντιδράσεις ἐν Ἑλλάδι. — Ἡ στάσις τοῦ Στρατάρχου Παπάγου. — «Πρόωρον τὸ κίνημα ἐν Κύπρῳ!». — Ἡ παρ' ὀλίγον σύλληψίς μου ἐν Ρόδῳ.

Εὐθὺς ὡς ἐπανέκαμψα ἐκ Κύπρου εἰς Ἀθήνας αἱ προσπάθειαί μου ἔτεινον εἰς τὴν ἐξεύρεσιν καταλλήλων καὶ σοβαρῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα νὰ ἐγκολπωθοῦν τὸ κίνημα καὶ νὰ ὑποστηρίξουν τοῦτο ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς.

Δυστυχῶς, αἱ προσπάθειαί μου αὗται ἀπέτυχον, διότι προσέκρουον εἴτε εἰς τοὺς γνωστοὺς περὶ συμμαχιῶν Ἑλληνικοὺς συναισθηματισμούς, εἴτε εἰς λόγους σκοπιμότητος, εἴτε εἰς τὴν οὐσιαστικὴν ἀντίθεσιν ὡρισμένων, οἱ ὁποῖοι προέβαλλον τὸ μάταιον ἑνὸς τοιούτου ἀγῶνος. Προσωπικῶς εἶχον τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι μόνος ὁ διπλωματικὸς ἀγών, ὡς μάλιστα διεξήγετο ἐκείνην τὴν ἐποχήν, ἄνευ συντονισμοῦ καὶ ἑνιαίας κατευθύνσεως (ἐφ' ὅσον ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν τὸν εἶχε ἀναλάβει εἰς χεῖράς της) ὄχι μόνον οὐδὲν θὰ ἀπέφερε, ἀλλὰ καὶ θὰ ἐξέθετε περισσότερον τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἄποψις αὕτη ἡδραιώθη εἰς ἐμὲ περισσότερον, ὅταν ὁ ἐπανακάμψας ἐκ Λονδίνου, ὅπου εἶχεν ἐπαφὰς μὲ Ἄγγλους ἁρμοδίους, Σάββας Λοϊζίδης μοῦ ἐξέφρασε τὴν 7ην Ἰανουαρίου 1952 τὴν γνώμην ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀναμένωμεν τίποτε ἀπὸ τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν καὶ ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἀσκηθῇ πίεσις ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διὰ νὰ θέσῃ τὸ Κυπριακὸν ἐντονώτερον παρὰ τῇ Ἀγγλικῇ Κυβερνήσει.

Δυστυχῶς, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἐφαίνετο πρόθυμος εἰς τοῦτο, ὁ δὲ Στρατάρχης Παπάγος, ἐν ἀρχῇ ὡς ἀξιωματικὴ ἀντιπολίτευσις, δὲν ἔδειξε διάθεσιν νὰ τὸ ἐνστερνισθῇ, ἀλλὰ καὶ μετέπειτα ὡς Κυβερνήτης, δὲν ἠθέλησε, ἀρχικῶς, νὰ τὸ ὑποστηρίξῃ ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς. Πολὺ δὲ περισσότερον ἀντέδρασαν οἱ συνεργάται του, ἀκόμη καὶ οἱ στενώτεροι, μερικοὶ τῶν ὁποίων, πληροφορηθέντες τὰ σχέδιά μου μὲ ἠπείλησαν, ἵνα μὲ ἀναγκάσουν νὰ τὰ ἐγκαταλείψω.

Παρὰ τὰς τοιαύτας ἀντιδράσεις ἐγὼ ἐσυνέχισα μὲ ἐπιμονὴν καὶ πίστιν τὸ ἔργον μου, μὴ παραιτούμενος τῶν πρὸς τοὺς ἐπισήμους προσπαθειῶν μου. Πρὸς τοῦτο παρεκάλεσα τὸν στρατηγὸν Κοσμᾶν, ὅπως συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Στρατάρχου Παπάγου ἐπὶ τοῦ ὅλου θέματος. Οὗτος μοῦ διεβίβασε τὴν 3-5-51 τὴν γνώμην τοῦ τελευταίου, καθ' ἣν ἓν ἀπελευθερωτικὸν κίνημα ἐν Κύπρῳ ἦτο π ρ ό ω ρ ο ν !

Οὐχ ἧττον ὁ στρατηγὸς Κοσμᾶς δὲν ἦτο σύμφωνος μὲ τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Στρατάρχου καὶ ἀπεφασίσαμεν, ὅπως, καὶ ἄνευ τῆς βοηθείας του, χωρήσωμεν εἰς τὴν προπαρασκευὴν τοῦ ἀγῶνος. Βραδύτερον ὤχλησα ἐκ νέου τὸν στρατηγὸν Κοσμᾶν, ὅπως πείσῃ τὸν Παπάγον δι' ὑποστήριξιν τῆς κινήσεως ἡμῶν. Εἰς ἀπάντησιν τὴν 14ην Μαρτίου 1953 ὁ Στρατηγὸς μὲ ἐπληροφόρησε καὶ πάλιν ὅτι ὁ Παπάγος δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἀναμιχθῇ καὶ ἀκόμη ὅτι δὲν ἤθελε κἂν νὰ γνωσθῇ, ὅτι οὗτος ἐπληροφορήθη τὰς προθέσεις μου. Δὲν πιστεύω ὁ Στρατάρχης, τοῦ ὁποίου ὁ δεδοκιμασμένος πατριωτισμὸς τίθεται ἐκτὸς πάσης συζητήσεως, νὰ μὴ ἤθελε πράγματι νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ κίνημά μας, οὔτε ὅτι δὲν ἐνδιεφέρετο, καὶ ἐν τῇ ἀντιπολιτεύσει ὤν, διὰ τὸ Κυπριακόν. Τὸ τοιοῦτον, ἄλλως τε, ἀπέδειξε, ὅταν

ἀνέλαβε τὴν ᾽Αρχὴν ἐν ῾Ελλάδι. Εἶναι ὁ πρῶτος, ὁ ὁποῖος εὐθαρσῶς καὶ ὠμῶς ἔθεσε πρὸ τῆς ᾽Αγγλικῆς Κυβερνήσεως τὴν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ. Οἱ ἀνωτέρω ἐνδοιασμοὶ καὶ ἐπιφυλάξεις του, νομίζω, ὅτι προήρχοντο μᾶλλον ἐκ φόβου μὴ τυχὸν ἐκτεθῇ εἰς τὴν διεθνῆ κοινὴν γνώμην, ἐὰν καθίστατο γνωστὴ ἡ ἀνάμιξίς του εἰς ἐπαναστατικὸν κίνημα ἐν Κύπρῳ, ὁπότε ὁ πολιτικὸς ἀγὼν ἐπικρατήσεώς του ἐν ῾Ελλάδι, ὅν διεξήγαγε, θὰ ἐζημιοῦτο σημαντικῶς, λόγῳ τῆς ἀναποφεύκτου τότε κατ᾽ αὐτοῦ πολεμικῆς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἰδίᾳ εἰς Μ. Βρεττανίαν καὶ ῾Ην. Πολιτείας. Βραδύτερον, ὅταν ἦλθεν εἰς τὴν ᾽Αρχήν, ἐνῷ ἀνέλαβεν ἔντονον διπλωματικὸν ἀγῶνα διὰ τὸ Κυπριακόν, ἐν τούτοις, ἄγνωστον διὰ ποίους λόγους, δὲν ἤθελε νὰ ὑποστηρίξῃ μυστικῶς καὶ τὸ ὑπ᾽ ἐμοῦ προπαρασκευαζόμενον κίνημα, ὡς ἐπανειλημμένως τοῦ ἐζήτησα.

῾Υπὸ τὰς συνθήκας ταύτας εἶδον τὴν 30ήν Μαρτίου 1953 ἀνώτατον ἀξιωματικὸν τοῦ Γενικοῦ ᾽Επιτελείου Στρατοῦ καὶ τοῦ ὡμίλησα περὶ τῶν προθέσεών μου, ζητήσας τὴν συνδρομήν του εἰς ὁπλισμόν. Οὗτος δὲν συνεφώνησε οὔτε ὡς πρὸς τὸ σκόπιμον ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος ἐν Κύπρῳ, οὔτε ὡς πρὸς τὰς δυνατότητας ἐπιτυχίας τοιούτου κινήματος καὶ μοῦ ὑπεγράμμισεν, ὅτι εἶναι ὀπαδὸς τῆς λύσεως διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ. ῾Ο αὐτὸς ἀξιωματικὸς μὲ ἐκάλεσε τὴν 21ην Μαΐου 1953 εἰς τὸ Γενικὸν ᾽Επιτελεῖον Στρατοῦ καὶ μοῦ ἐγνώρισεν, ὅτι ἡ ὑπηρεσία του εἶχε πληροφορίας ὅτι συγκεντρώνω ὁπλισμὸν καὶ μάλιστα ὅτι ἔκαμα κρούσεις δι᾽ ἀφαίρεσιν τοιούτου ἐκ στρατιωτικῶν ἀποθηκῶν. Τοῦ ἀπήντησα ὅτι τὸ δεύτερον δὲν εἶναι ἀληθές, ἀλλ᾽ ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ μὲ ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐργάζωμαι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς ὀργανώσεως ἐπαναστατικοῦ κινήματος ἐν Κύπρῳ, διότι τοῦτο ἀπετέλει ὑποχρέωσιν καὶ καθῆκον μου ὡς ῞Ελληνος καὶ δὴ Κυπρίου.

᾽Εν τῷ μεταξὺ ὁ ἀείμνηστος στρατηγὸς Κ. Βεντήρης, ὅστις ἦτο ἐνήμερος τῶν κινήσεών μου, μὲ ἐπληροφόρησε τὴν 16ην Μαΐου 1954, κατόπιν ἐπαφῆς μετὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ Στρατάρχου Παπάγου, ὅτι ἡ γνώμη τούτου ἐξηκολούθει νὰ εἶναι ἡ αὐτή, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἐν Κύπρῳ τίποτε, τὸ ὁποῖον θὰ διετάρασσε τὰς σχέσεις μας μετὰ τῆς ᾽Αγγλίας. Μὲ ἐπληροφόρησε περαιτέρω, ὅτι ὁ Πρωθυπουργὸς ἐγνώριζεν, ὅτι προπαρασκευάζετο ὑπ᾽ ἐμοῦ κίνημα, ἀλλ᾽ ὅτι εἶχεν ἤδη λάβει τὰ μέτρα του ἐν Κύπρῳ, πρὸς ἀποτροπὴν τούτου.

῾Υπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα εἷς ῾Υπουργὸς τῆς Κυβερνήσεως Παπάγου, ἀφοῦ μὲ προσεκάλεσε τὴν 28ην Σεπτεμβρίου 1953 εἰς τὸ ῾Υπουργεῖόν του, μοῦ ἀνεκοίνωσεν, ὅτι ἔχει πληροφορίας περὶ τῶν κινήσεών μου. Εἶπεν ὅτι ἀναγνωρίζει πατριωτικὴν πρόθεσιν ἐκ μέρους μου, πλὴν ἔχει τὴν γνώμην, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ τίποτε ἀντίθετον πρὸς τὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὅτι, ἐὰν δὲν παύσω ἐργαζόμενος, θὰ εὑρεθῇ εἰς τὴν δυσάρεστον θέσιν νὰ μὲ συλλάβῃ. Βραδύτερον, καὶ συγκεκριμένως τὴν 1ην ᾽Οκτωβρίου 1954 ὁ ᾽Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀνεκοίνωσα τὰς ἀνωτέρω συστάσεις τοῦ ῾Υπουργοῦ καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ ἴδῃ τὸν Στρατάρχην Παπάγον καὶ διαλευκάνῃ τὰς προθέσεις του, μ᾽ ἐπληροφόρησεν, ὅτι ἡ ἀνωτέρω ἐνέργεια τοῦ ῾Υπουργοῦ ὑπηγορεύθη ὄντως ὑπὸ τοῦ Παπάγου ἐπὶ τῇ βάσει πληροφοριῶν, ὅτι κινοῦμαι μεταξὺ τῶν ἀξιωματικῶν διὰ κάθοδόν μου εἰς Κύπρον. Εὑρισκόμενος ἀργότερον εἰς Κύπρον, ἐπληροφορήθην, ὅτι εἰς Ρόδον καὶ ὀλίγον μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μου ἐκεῖθεν, ἀνεζητήθην διὰ νὰ συλληφθῶ. Τὴν πληροφορίαν ταύτην ἐπεβεβαίωσα κατὰ τὴν ἀμέσως, μετὰ τὴν ἐπάνοδόν μου ἐκ Κύπρου τὸν Μάρτιον 1959, ἐπίσκεψίν μου εἰς Ρόδον.

᾽Εν τῷ μεταξὺ κρούσεις μου πρὸς ἄλλους ὑπευθύνους Κυβερνητικοὺς παράγοντας ἀπέτυχον. Οὗτοι, ὡς καὶ οἱ προηγούμενοι, μὲ ἀπέτρεψαν πάσης ἐπαναστατικῆς ἐνεργείας, καθ᾽ ὅσον, κατ᾽ αὐτούς, τὸ ζήτημα εἶχεν ἤδη εἰσέλθει εἰς καλὴν διπλωματικὴν ὁδόν.

Τὸ συμπέρασμα ἐκ πασῶν τούτων τῶν ἐπαφῶν ἦτο, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐργασθῶ μὲ πολὺ μεγαλυτέραν σύνεσιν καὶ μυστικότητα, διὰ νὰ ἀποφύγω ὄχι μόνον τοὺς πράκτορας τῆς ᾽Ιντέλλιντζες Σέρβις ἐν ῾Ελλάδι, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ῾Ελληνικῆς Κυβερνήσεως. Κατόπιν τούτου αἱ κινήσεις μου διὰ τὴν ἀνεύρεσιν καὶ μετακίνησιν ὁπλισμοῦ ἀπέβαινον ἄκρως ἐπικίνδυνοι.

Παρὰ τὰς δυσχερείας ταύτας, δὲν ἀπεγοητεύθην καὶ ἤμην ἀποφασισμένος νὰ προχωρήσω, ἔστω καὶ μόνος. Λαμβάνω πάντοτε, κατόπιν πολλῆς περισκέψεως τὰς ἀποφάσεις μου, ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ἧς στιγμῆς ἤθελον αὗται ληφθῆ, εἶναι δι᾽ ἐμὲ ἀνέκκλητοι.

Προσπάθειαι μεταπείσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ ὀργανώσεως ἐπαναστατικοῦ κινήματος.—Μακάριος: «Οὔτε 50 ἄνδρες δὲν θὰ σᾶς ἀκολουθήσουν!»—Δευτέρα ἀναγνωριστικὴ μετάβασίς μου εἰς Κύπρον.

Κατόπιν ἐντόνων προσπαθειῶν ἐπετεύχθη τὴν 2αν Ἰουλίου 1952 νὰ γίνῃ μία συγκέντρωσις ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, πρὸς συζήτησιν τῶν δυνατοτήτων ἀναλήψεως ἀπελευθερωτικοῦ ἐνόπλου ἀγῶνος ἐν Κύπρῳ. Εἰς ταύτην συμμετέσχον οἱ Γεώργιος Στράτος, πρώην Ὑπουργὸς Στρατιωτικῶν ἐπὶ Κυβερνήσεως Κ. Τσαλδάρη, στρατηγὸς ἐ.ἀ. Παπαδόπουλος Νικόλαος, συν/ρχης ἐ.ἀ. Ἀλεξόπουλος Ἠλίας, Γεράσιμος Κονιδάρης καθηγητὴς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Δημήτριος Βεζανῆς καθηγητὴς Παντείου Σχολῆς, οἱ ἀδελφοὶ Σάβ. καὶ Σωκρ. Λοϊζίδης, δικηγόροι, Ἀντώνιος Αὐγῖκος δικηγόρος, Ἠλίας Τσατσόμοιρος, Δ. Σταυρόπουλος καὶ ὁ γράφων. Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν συζήτησιν διετυπώθησαν διάφοροι γνῶμαι ὡς πρὸς τὸ σκόπιμον ἀναλήψεως ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος ἐν Κύπρῳ καθὼς καὶ ὡς πρὸς τὴν μορφήν, ἣν ἔπρεπε νὰ λάβῃ τοῦτο. Ἐπ' αὐτοῦ διετυπώθησαν διάφοροι γνῶμαι. Ἡ ὑποστηριχθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ ἦτο: α) ὁ ἀγὼν ἔπρεπε νὰ ἀναληφθῇ ὁπωσδήποτε, β) νὰ διεξαχθῇ ὑπὸ διπλῆν μορφὴν εὐαρίθμων ἀνταρτικῶν ὁμάδων, λόγῳ τοῦ ὅτι τὸ ἔδαφος δὲν ἐπέτρεπε τὴν ἀπορρόφησιν ἱκανῶν τοιούτων δυνάμεων, ἐν συνδυασμῷ μὲ ὁμάδας δολιοφθορῶν. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος διετύπωσε τὴν γνώμην, ὅτι δὲν ἦτο εὔκολος ἡ ἀνάληψις ἐπαναστατικῆς δράσεως ἐν Κύπρῳ, καθ' ὅσον «δὲν θὰ εὑρίσκοντο οὔτε πεντήκοντα ἄνδρες νὰ μᾶς ἀκολουθήσουν». Εἰς τοῦτον ἀπήντησα, «γνωρίζω καλῶς τοὺς Κυπρίους καὶ εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὴν πρόσκλησίν μας». Ὁ Γ. Στράτος, ἐρχόμενος συνεπίκουρος εἰς τὴν γνώμην μου, εἶπεν: «Δὲν γεννᾶται κανεὶς γενναῖος, ἀλλὰ γίνεται, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἡγεσία κατάλληλος».

Ἡ συνάντησις αὕτη εἰς οὐδὲν θετικὸν ἀποτέλεσμα κατέληξε καὶ ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ δευτέρα τοιαύτη. Πράγματι αὕτη ἔλαβε χώραν τὴν 21ην Ἰουλίου 1952 ὑπὸ τὴν προεδρείαν πάλιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου. Κατ' αὐτὴν ἀπεφασίσθη ἡ συγκρότησις δύο ἐπιτροπῶν, μιᾶς διὰ τὸ πολιτικὸν καὶ μιᾶς διὰ τὸ στρατιωτικὸν μέρος, αἱ ὁποῖαι, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐξ Ἑλλάδος, θὰ ἐτίθεντο ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Γ. Στράτου καὶ θὰ ἐπελαμβάνοντο τῆς μελέτης τῶν συναφῶν θεμάτων.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ἀναχωρῶν, ἀφῆκεν ἐντολήν, ὅπως μὴ μεταβῶ εἰς Κύπρον διὰ νέαν ἀναγνώρισιν πρὶν ἢ οὗτος μὲ εἰδοποιήσῃ. Ἐπειδὴ βραδύτερον ἐκρίθη ἀναγκαία ἡ εἰς Κύπρον μετάβασίς μου διὰ λεπτομερῆ ἀναγνώρισιν, ἐπεφορτίσθη ὁ Γ. Στράτος, ὅπως ἴδῃ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν Σπυρίδωνα καὶ ζητήσῃ τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ὑποστήριξίν του εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος. Ὁ Γ. Στράτος, ἀφοῦ εἶδε τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Σπυρίδωνα, μᾶς ἀνεκοίνωσε, ὅτι ὁ τελευταῖος ὑπεσχέθη ὑποστήριξιν, ἀλλ' ἦτο λίαν ἐπιφυλακτικὸς ὡς πρὸς τὸ ἐὰν ὁ Μακάριος ἐπεθύμει πράγματι δυναμικὴν λύσιν, ἴσως δὲ νὰ ἐσχημάτισε τὴν τοιαύτην ἀντίληψιν ἐξ ἐπαφῶν του μετ' αὐτοῦ.

Τὴν 11ην Σεπτεμβρίου 1952 ἐπεσκέφθην μετὰ τοῦ Σάββα Λοϊζίδη τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Σπυρίδωνα. Οὗτος ἦτο ἀπογοητευμένος μὲ τὴν στάσιν τοῦ Μακαρίου καὶ μᾶς εἶπε χαρακτηριστικῶς ὅτι ἡ ἐλευθερία δὲν ἀποκτᾶται παρὰ μὲ τὸ αἷμα, συνεφώνησε δέ, ὅπως μεταβῶ εἰς Κύπρον καὶ ὑποβάλω ἔκθεσιν περὶ τοῦ δυνατοῦ ἐπιτυχίας κινήματος. Τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Σπυρίδωνα εἶδα διὰ μίαν ἀκόμην φορὰν μετὰ τοῦ Γ. Στράτου τὴν 15ην Σεπτεμβρίου 1952 καὶ μᾶς ἐπανέλαβε ὅσα καὶ κατὰ τὴν προηγουμένην συνάντησίν μας, συνεφωνήθη δὲ τελικῶς ἡ εἰς Κύπρον μετάβασίς μου.

Οὕτω τὴν 3ην Ὀκτωβρίου 1952 ἀνεχώρησα εἰς Κύπρον διὰ νέαν ἀναγνώρισιν. Πρόθεσίς μου ἦτο νὰ διαπιστώσω ποῖαι αἱ δυνατότητες ἐφαρμογῆς σχεδίου, τοῦ ὁποίου αἱ γενικαὶ γραμμαὶ συνωψίζοντο εἰς τὰ ἑξῆς:

1. Συνδυασμὸς ἐνόπλου δράσεως, ἰδίᾳ εἰς τὰς ὀρεινὰς περιοχὰς καὶ δράσεως δολιοφθορῶν.
2. Μεταφορὰ ὁπλισμοῦ εἰς Κύπρον, ἐν ἄκρᾳ μυστικότητι, καθορισμὸς χώρων ἐκφορτώσεως καὶ ἐναποθηκεύσεως καὶ ἔναρξις τοῦ ἀγῶνος αἰφνιδιαστικῶς.

Παρέμεινα ἐν Κύπρῳ ἐπὶ πεντάμηνον περίπου καὶ προέβην εἰς τὰς ἀκολούθους ἐνεργείας ἐν πάσῃ μυστικότητι, χωρὶς αἱ Ἀρχαὶ τῆς νήσου νὰ ἀντιληφθοῦν τὰς κινήσεις μου.

1. Ἦλθον εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον καὶ τοῦ ἐγνώρισα τὸν σκοπὸν τῆς ἀφίξεώς μου. Οὗτος, προκειμένου νὰ ἀναχωρήσῃ δι' Ἀμερικήν, μοῦ συνέστησε νὰ εὑρίσκωμαι εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου.
2. Ἀνεγνώρισα λεπτομερῶς τὰς ὀρεινὰς περιοχὰς Ὀλύμπου καὶ Πενταδακτύλου ἀπὸ

ἀπόψεως δυνατότητος δράσεως ἀνταρτικῶν ὁμάδων, ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ τὸ μέγεθος τῶν δυνάμεων καὶ τὰ ἀπαιτηθησόμενα μέσα.

Ἐκ τῆς τοιαύτης ἀναγνωρίσεως ἐπείσθην, ὅτι ἠδύναντο νὰ δράσουν ἐκεῖ ἀνταρτικαὶ ὁμάδες, ἀλλὰ περιωρισμένης δυνάμεως τόσον διὰ τὴν καλυτέραν ἀπόκρυψιν καὶ συντήρησίν των, ὅσον καὶ διὰ τὴν μεγαλυτέραν εὐελιξίαν των.

3. Ἀνεγνώρισα τέσσαρας χώρους καταλλήλους δι' ἐκφόρτωσιν ὑλικοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων τελικῶς προέκρινα δύο.

Οἱ χῶροι οὗτοι ἀνεγνωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου τοῦ ἱστιοφόρου, τὸ ὁποῖον θὰ μετέφερε τὸ ὑλικόν. Οὗτος, μόλις ἔφθασε μὲ τὸ ἱστιοφόρον του εἰς Κύπρον, συνελήφθη ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν Πάφου καὶ ἐφυλακίσθη ὡς ὕποπτος, καθ'ὅσον οἱ λόγοι τῆς ἀφίξεώς του, τοὺς ὁποίους προέβαλε , πωλήσεις κανατιῶν, δι' ὧν ἐφορτώθη τὸ ἱστιοφόρον,δὲν ἐκρίθησαν ἱκανοποιητικοί. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν προέκυψαν στοιχεῖα εἰς βάρος του, χάρις εἰς τὴν τηρηθεῖσαν ἐχεμύθειαν ἐκ μέρους τῶν συλληφθέντων καὶ ἐξετασθέντων προσώπων, μεθ' ὧν εἶχεν ἔλθει εἰς ἐπαφὴν καὶ ἐγνώριζον τὸν σκοπὸν τῆς ἀφίξεώς του, ἀφέθη ἐλεύθερος καὶ ἀνεχώρησεν ἐκ Κύπρου.

4. Ἐδημιούργησα μικροὺς μαχητικοὺς πυρῆνας τόσον δι' ἀνάληψιν ἀνταρτικῆς δράσεως, ὅσον καὶ διὰ τὴν παραλαβὴν καὶ ἀπόκρυψιν τοῦ ὑλικοῦ. Ἡ ἐπιλογὴ αὕτη ἐγένετο εἰς λίαν περιωρισμένην κλίμακα μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς, πρὸς ἐξασφάλισιν ἀπολύτου ἐχεμυθείας. Τὸν κύκλον τῶν ἀγωνιστῶν ἐπεφυλάχθην νὰ διευρύνω βραδύτερον, εὐθὺς ὡς θὰ ἀφικνούμην ἐκ νέου εἰς Κύπρον, καὶ κατὰ τὸ προπαρασκευαστικὸν στάδιον τοῦ ἀγῶνος. Εἰς τὴν προσπάθειάν μου ταύτην μὲ ὑπεβοήθησαν μεγάλως οἱ : Παπασταῦρος Παπαγαθαγγέλου καὶ Σταῦρος Ποσκώτης, ἐπὶ κεφαλῆς ἀντιστοίχως τῶν Ὀργανώσεων ΟΧΕΝ καὶ ΠΕΟΝ.

Εὑρισκόμενος εἰσέτι εἰς τὴν νῆσον, ἔλαβα τὴν ἀπόφασιν, ὅπως ὁ ἀγὼν διεξαχθῇ ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Κυπρίων, ἄνευ συμμετοχῆς ἱκανῶν καὶ προθύμων συνεργατῶν μου ἐκ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Τοῦτο, φυσικά, μὲ ἐδυσχέραινε τὰ μέγιστα, διότι, ὡς ἐλέχθη, οἱ Ἕλληνες Κύπριοι δὲν ἐγνώριζον τὴν χρῆσιν ὅπλων καὶ δὲν εἶχον πολεμικὴν πεῖραν. Ἐν τούτοις προέκρινα τοῦτο, ἵνα ὁ ἀγὼν ἐμφανισθῇ ὡς καθαρῶς Κυπριακός. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς δυσχερείας, ἤμην πεπεισμένος, ὅτι μὲ ἔντονον ἐκ μέρους μου προσπάθειαν καὶ περισσοτέραν ἐργασίαν θὰ ὑπερενικῶντο αὗται.

Εἰς Ἀθήνας ἐπανῆλθον τὴν 25ην Φεβρουαρίου 1953 καὶ κατέστησα ἀμέσως ἐνήμερον τὴν Ἐπιτροπὴν Ἀγῶνος ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς εἰς Κύπρον μεταβάσεώς μου.

Εἶτα ἐπεδόθην δραστηρίως :

1. Εἰς τὴν ἐκπόνησιν τοῦ Γενικοῦ Σχεδίου, ὅπερ παρατίθεται εἰς τὸ Παράρτημα σελ. 1. Τὸ σχέδιον τοῦτο μὲ μικρὰς τροποποιήσεις ἐχρησίμευσεν ὡς γενικὴ κατευθυντήριος γραμμή, τόσον κατὰ τὰς πρώτας ἐπιχειρήσεις ἡμῶν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν μετέπειτα ἐξέλιξιν τοῦ ἀγῶνος. Θὰ δυσκολευθῇ ἴσως νὰ πιστεύσῃ ὁ ἀναγνώστης, ὅτι τὸ σχέδιον τοῦτο πράγματι συνετάχθη τότε καὶ ὅτι εἶχον τοιαύτην ἐπιτυχίαν εἰς τὰς προβλέψεις μου. Ἀντίγραφα τούτου, ἄλλως τε, ἔδωσα ἕν, πρὸ τῆς εἰς Κύπρον τελικῆς ἀναχωρήσεώς μου, εἰς τοὺς Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον καὶ ἕτερον εἰς τὸν Γ. Στράτον. Δέον ἐπίσης νὰ σημειώσω, ὅτι τὸ σχέδιον τοῦτο συνετάχθη βάσει τῆς ἐπιβληθείσης μοι ἐκτιμήσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, ὅτι ὁ ἀγὼν θὰ ἦτο διαρκείας τὸ πολὺ 3-6 μηνῶν, καθ' ὅσον μέχρι τότε θὰ ἐδίδετο ὁπωσδήποτε πολιτικὴ λύσις εἰς τὸ ζήτημα. Τὴν ἀντίληψιν ταύτην δὲν συνεμεριζόμην. Διὰ τοῦτο ἐπέμενα ἀφ' ἑνὸς πρὸς ἀποστολὴν περισσοτέρου ὁπλισμοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐλάμβανα πρόνοιαν διὰ τὸ ἐνδεχόμενον παρατάσεώς του, παρὰ τὰς ὑποδείξεις, αἵτινες μοῦ ἐγένοντο.

2. Εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ ἀπαιτουμένου ὁπλισμοῦ καὶ τὴν ἀποστολὴν τούτου εἰς Κύπρον.

Πρὸς τοῦτο ἐδώρησα ἅπαντα τὸν ὁπλισμόν, τὸν ὁποῖον διεφύλαξα ἐπὶ τόσα ἔτη, προερχόμενον ἀπὸ τὴν δρᾶσίν μου κατὰ τὴν κατοχὴν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἀπελευθερωτικῆς Ὀργανώσεως «Χ». Πλὴν τούτου ἠγοράσθη καὶ ἀπὸ ἰδιώτας μικρὰ ποσότης, διότι, ὡς ἤδη ἀνέφερα, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις Παπάγου οὐδεμίαν ἐνίσχυσιν ἠθέλησε νὰ μοῦ δώσῃ.

3. Εἰς τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος. Ἀνησύχουν πολὺ διὰ τὴν βραδύτητα ἐνάρξεως, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὸ δύσκολον τῆς τηρήσεως ἐχεμυθείας —ἐφ' ὅσον παρετείνοντο αἱ προπαρασκευαστικαὶ ἐνέργειαι— ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ ἐνδεχομένων διεθνῶν ἢ καὶ καθαρῶς Βρεττανικῶν ἐξελίξεων, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐδυσκόλευον πολὺ τὸ ἔργον μας. Συγκεκριμέ-

νως μὲ ἀνησύχει ἡ δραστηριότης δι' ἀνεξαρτησίαν τοῦ Σουδὰν καὶ ἡ ἀποχώρησις τῶν Ἄγγλων ἐκ Σουέζ, διότι οὗτοι, μὴ ἔχοντες πλέον ἄλλο ἔρεισμα εἰς τὴν Ἀνατολικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου, διὰ νὰ ἀντισταθμίσουν τὰ ἀνωτέρω πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐπιρροῆς των εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν, θὰ ἐδεικνύοντο πολὺ περισσότερον, ἢ μέχρι τότε, ἄκαμπτοι ὡς πρὸς τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς Κύπρου.

Δυστυχῶς, αἱ ὑποδείξεις μου αὗται δὲν ἔτυχον κατανοήσεως ἐκ μέρους τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, μεθ' οὗ εὑρισκόμην εἰς ἐπαφήν, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ δρᾶσίς μου ἤρχισε πολὺ βραδύτερον καὶ δὴ μετὰ τὴν ἐγκατάλειψιν ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας τοῦ Σουέζ, τοῦθ' ὅπερ ἐδυσχέρανε τὰ μέγιστα τὴν ὅλην διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος, πλὴν τῶν ἄλλων, καὶ διότι αἱ ἐκ Σουὲζ ἀποχωρήσασαι Ἀγγλικαὶ δυνάμεις μετεφέρθησαν εἰς Κύπρον.

4. Εἰς τὴν πραγματοποίησιν ἐπαφῆς μετὰ διαφόρων προσωπικοτήτων, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς ὑποστηρίξεως τοῦ ἀγῶνος. Εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ἀπεκαρδιώθην τελείως καὶ λυποῦμαι, διότι καὶ δημοσίᾳ διατυπώνω σήμερον μομφὴν ἐναντίον ὅλων ἐκείνων, μεθ' ὧν ἦλθον εἰς ἐπαφὴν καὶ οἵτινες οὐδόλως μὲ συνέδραμον. Τοιαύτη ἦτο ἡ ἀδιαφορία ὡρισμένων, ὥστε καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἐλάχιστα χρήματα διὰ τὴν ἀγορὰν τοῦ ὀλίγου ὁπλισμοῦ καὶ μεταφορὰν του εἰς Κύπρον δὲν κατώρθωσα νὰ ἐξασφαλίσω, παρὰ μόνον κατόπιν πιέσεων καὶ πολὺ βραδέως.

Οἱοσδήποτε ἄλλος πρὸ τόσων δυσκολιῶν θὰ ἀπεκαρδιοῦτο καὶ θὰ ἐγκατέλειπεν ἴσως τὰς προσπαθείας του. Δι' ἐμὲ ὅμως εἶχε ληφθῆ ἡ ἀπόφασις : Νὰ μεταβῶ τὸ ταχύτερον εἰς Κύπρον καὶ νὰ νικήσω. Οὐδεμία ἀνθρωπίνη δύναμις ἦτο πλέον ἱκανὴ νὰ μὲ ἀποτρέψῃ.

Ὅταν τὴν 2αν Δεκεμβρίου 1953 εἶδον τὸν Σάββαν Λοϊζίδην, ἐπανακάμψαντα ἐξ Ἀμερικῆς, ὅπου εἶχε μεταβῆ διὰ τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ ΟΗΕ, οὗτος μοὶ ἐξέφρασε τὴν γνώμην, ὅτι τυχὸν ἐνέργειά μας ἐν Κύπρῳ ἔπρεπε νὰ ἀναληφθῆ μετὰ τὴν κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1954 συζήτησιν τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸν Ο.Η.Ε. Τότε, ἐν περιπτώσει ἀπορρίψεως τῆς προσφυγῆς μας πρὸς τὸν ΟΗΕ, θὰ ἐδικαιολογεῖτο πλήρως ἡ ἐνέργεια αὐτή. Κατὰ τὸν Σάββαν Λοϊζίδην, μεθ' οὗ συνεφώνησαν, ὡς μοῦ ἀνεκοίνωσε καὶ οἱ κ.κ. Στέφανος Στεφανόπουλος καὶ Ἀλέξης Κύρου, ἐνωρίτερον δὲν θὰ συνέφερε τοιαύτη ἐνέργεια, διότι θὰ ἐθεωρεῖτο ἐκβιασμὸς πρὸς τὸν ΟΗΕ, ὡς συνέβη καὶ μὲ τὴν Τυνησιακὴν ἐπανάστασιν, ἥτις ἐξερράγη ὀλίγον πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς συνόδου τοῦ ΟΗΕ καὶ προσφυγῆς εἰς τοῦτον.

Εἰς σύσκεψιν τῆς ἐπιτροπῆς ἀγῶνος, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἐτέθησαν αἱ ἀνωτέρω ἀντιλήψεις, ὡς πρὸς τὸν χρόνον ἐνάρξεως τοῦ κινήματος, παρετήρησα ὅτι ἐπιβράδυνσις ἐνάρξεως δράσεως πιθανὸν νὰ μὴ ἐπέτρεπε τὴν ἐκδήλωσίν μας ἢ νὰ ἐδυσχέραινε ταύτην σημαντικῶς, λόγῳ ἀπροόπτων διεθνῶν γεγονότων, ἢ νὰ μᾶς ἀπέκλειε τὴν ἐκμετάλλευσιν εὐνοϊκῶν συνθηκῶν, ἐμφανιζομένων εἰς τὸ ἐνδιάμεσον χρονικὸν διάστημα, ἢ πιθανῶς ἀλλαγὴ τῆς ἐν Κύπρῳ καταστάσεως, νὰ καθίστα ταύτην ἀδύνατον, (ἐνδεχομένη χρησιμοποίησις τῆς Κύπρου ὑπὸ τοῦ ΝΑΤΟ, ὁπότε ἡ ἐνέργειά μας θὰ ἐνεφανίζετο ὡς στρεφομένη ἐναντίον ὁλοκλήρου τοῦ ΝΑΤΟ, ἢ ἀποκάλυψις τῶν κινήσεών μας εἰς τὰς Βρεττανικὰς ἀρχὰς τῆς Κύπρου). Ἡ γνώμη μου ἦτο, ὅτι ἔπρεπε νὰ εἴμεθα ἀπὸ τοῦδε ἕτοιμοι διὰ τὴν καταλληλοτέραν εὐνοϊκὴν στιγμὴν πρὸς ἔναρξιν δράσεως. Πρὸς τὴν γνώμην ταύτην συνεφώνησαν καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἀπεφασίσθη τελικῶς, ὅπως τὸ ζήτημα τοῦτο τεθῇ ὑπ' ὄψιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, ὅστις ἀνεμένετο εἰς Ἑλλάδα.

Συνέχεια ἐπαφῶν καὶ συνεννοήσεων μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου.

Τὴν 10ην Μαρτίου 1953, ὅτε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος ἐπανῆλθεν ἐξ Ἀμερικῆς, μὲ ἐπεσκέφθη μετὰ τοῦ Σάββα Λοϊζίδη εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἔνθα συνεζητήσαμεν ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς εἰς Κύπρον μεταβάσεώς μου. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος συνεφώνησε, ὅτι πρέπει νὰ ἀναληφθῆ δυναμικὴ ἐνέργεια, διεφώνησε ὅμως ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν ταύτης, ἐπιθυμῶν, ὅπως ὁ ἀγὼν λάβῃ τὴν μορφὴν μόνον δολιοφθορῶν, οὐχὶ δὲ ἐνόπλου δράσεως ἀνταρτικῶν ὁμάδων. Μὲ τὴν ἄποψιν ταύτην δὲν συνεφώνησα, ἐμμένων ἐπὶ τοῦ ἀρχικῶς συλληφθέντος γενικοῦ σχεδίου μου.

Τὴν 7ην Ἰουνίου 1953 μὲ ἐπεσκέφθη εἰς Ἀθήνας ὁ Ἀνδρέας Ἀζίνας ἐκ μέρους τοῦ ἐπανελθόντος εἰς Κύπρον Ἀρχιεπισκόπου καὶ μοῦ ἀνέφερε, ὅτι οὗτος ζητεῖ νὰ ἀποσταλοῦν εἰς Κύπρον μόνον μέσα διὰ δολιοφθορὰς (νάρκαι, χειροβομβίδες), οὐχὶ δὲ αὐτόματα καὶ τυφέκια καὶ ὅτι ἡ ἐπιθυμία του εἶναι, ὅπως οὐδεὶς ἐξ Ἑλλάδος μεταβῆ εἰς Κύπρον (ὑπονοῶν

ἀσφαλῶς ἐμέ). Ἡ στάσις αὕτη τοῦ Ἀρχιεπισκόπου μὲ κατέπληξεν, ἀφ' ἑνὸς διότι δὲν ἀντελαμβανόμην πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ προπαρασκευασθῇ καὶ διεξαχθῇ ἀγών, χωρὶς νὰ μεταβῇ ἐξ Ἑλλάδος εἰς Κύπρον πρόσωπον ἱκανὸν πρὸς διεξαγωγὴν δυναμικοῦ ἀγῶνος, δεδομένου ὅτι εἰς Κύπρον οὔτε στελέχη ἱκανὰ ὑπῆρχον, οὔτε καὶ μαχηταὶ ἐμπειροπόλεμοι, ἀφ' ἑτέρου δὲ πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπετυγχάνετο ὁ σκοπὸς ἐναντίον τῶν Ἄγγλων, μὲ ἁπλᾶς ἐνεργείας ὀλίγων δολιοφθορῶν, χωρὶς πρόγραμμα καὶ σχέδιον. Ἡ ἐξήγησις, ἣν τότε ἔδωσα, ἦτο ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος, ἐν τῇ πραγματικότητι δὲν ἤθελε δυναμικὴν ἐνέργειαν, ἀλλά, πιεζόμενος ὑφ' ἡμῶν, ἐδέχθη νὰ γίνῃ κάτι, τὸ ἐλάχιστον δυνατόν, περιοριζομένου τοῦ ἀγῶνος εἰς μερικὰς δολιοφθορὰς μὲ προοπτικὴν συνεχίσεως τούτων, ἐπὶ μικρὸν διάστημα 3 - 4 μηνῶν, ὁπότε οὗτος ἤλπιζε, ὅτι θὰ ὑποκύψῃ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις μας ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις!

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω, διὰ τὴν ἐξήγησιν τῆς στάσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ὁ φόβος του, μὴ τυχόν, μὲ τὴν ἔναρξιν ἐνόπλου δράσεως, ἐξωρίζετο ὑπὸ τῶν Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν, ὅπερ δὲν ἐπεθύμει. Τοὺς φόβους τούτους τοῦ Ἀρχιεπισκόπου μοῦ ἐξέφρασε ὁ Κύπριος Μιχαὴλ Μιχαηλίδης, ὅταν τὴν 12ην Σεπτεμβρίου 1953 μὲ ἐπεσκέφθη εἰς Ἀθήνας, ἐκ μέρους αὐτοῦ, διὰ τὸ ζήτημα τῆς ἀποστολῆς τοῦ ὁπλισμοῦ. Εἰς ἐπίρρωσιν τῶν ἀνωτέρω ἔρχεται καὶ ἡ ἀκόλουθος ἀναφορὰ τοῦ Κυπρίου ἰατροῦ Ἰωάννου Χατζηπαύλου Ἰωαννίδου, ἥτις μοῦ ἐδόθη μετὰ τὴν ἐπάνοδόν μου ἐκ Κύπρου.

«Ὀφείλω ὅμως χάριν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας νὰ ἀναφέρω ὑμῖν, Ἀρχηγέ, ὅτι ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κκ. Μακάριος ὁ Γ'. πολλάκις μὲ ἐπίεζε κατὰ τὰς μετέπειτα διελεύσεις του ἐξ Ἀθηνῶν προσπαθῶν νὰ μάθῃ ποῖος ἔδωσε ἐντολὴν τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς καθόδου τῶν φοιτητῶν εἰς Κύπρον διὰ τὸ ἀντάρτικον. Ἐγὼ τοῦ ἀπήντησα ὅτι δὲν γνωρίζω. Ἐπίσης ἀργότερον μοῦ εἶπε ὅτι πρέπει νὰ εὑρεθῇ τρόπος καὶ μέσον νὰ ἀπομακρυνθῇ ὁ Διγενὴς ἀπὸ τὴν Κύπρον. Καὶ τότε σᾶς διεμήνυσα, ὡς θὰ ἐνθυμεῖσθε, ὅτι πρὸς Θεοῦ δὲν πρέπει νὰ ἀκούσετε κανένα καὶ ὅτι δὲν πρέπει ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ ἀπομακρυνθῆτε τῆς Κύπρου. Τότε καὶ πάλιν θὰ ἐνθυμεῖσθε, Ἀρχηγέ μου, ἐζητήσατε νὰ μάθετε ἀπὸ ἐμὲ ποῖος μοῦ τὸ εἶπε. Ἐγὼ δι' εὐνοήτους λόγους, μὴ θέλοντας νὰ γίνω αἰτία προστριβῶν μεταξὺ ὑμῶν καὶ τοῦ Μακαριωτάτου καὶ δὴ ἐν πλήρει ἀγῶνι ἀπέφυγα νὰ τὰ ἀποκαλύψω. Τὰ ἀποκαλύπτω σήμερα, χάριν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας καὶ διότι ἐξ αὐτῶν χύνεται μιὰ ἀμυδρὰ ἀκτὶς φωτός, τὴν ὁποίαν μόλις σήμερα βλέπομεν εἰς τὸ σατανικὸν σκότος τοῦ ἐγκλήματος τῶν συμφωνιῶν Ζυρίχης — Λονδίνου, τὸ ὁποῖον διεπράχθη εἰς βάρος τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, πρωτοστατοῦντος καὶ συνεργοῦντος τοῦ Ἐθνάρχου Μακαρίου. . . . .»

Εἰς τὸν ἐπισκεφθέντα με, ὡς ἀνωτέρω, Ἀνδρέαν Ἀζίναν ἐδήλωσα, ὅτι δὲν συμφωνῶ μὲ τὰς ἀπόψεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ παύσω νὰ ἀναμιγνύωμαι εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, διὰ νὰ μὴ γίνω συνένοχος ἀποτυχίας μὲ τὴν τακτικήν, τὴν ὁποίαν θέλει νὰ ἐφαρμόσῃ ὁ Μακάριος. Διότι διὰ ταύτης, ἐνῷ οὐδὲν σοβαρὸν ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ, τὸ ὁποῖον θὰ ἠνάγκαζε τοὺς Ἄγγλους νὰ ἔλθουν εἰς διαπραγματεύσεις, τοὐναντίον θὰ προεκαλοῦντο συμφοραὶ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Κυπριακὸν πληθυσμόν, συνεπείᾳ Ἀγγλικῶν κατ' αὐτοῦ ἀντιποίνων. Τὰ διαμειφθέντα μεταξὺ ἐμοῦ καὶ Ἀζίνα ἀνεκοίνωσα καὶ εἰς τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀγῶνος, τὰ ὁποῖα ἐπίσης ἐξενίσθησαν καὶ ἠγανάκτησαν μὲ τὴν στάσιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, διετυπώθη μάλιστα ὑπό τινων ἡ σκέψις, ὅτι πρέπει νὰ ἀναληφθῇ ὁ ἀγὼν ἐν Κύπρῳ καὶ νὰ ἀγνοηθῇ οὗτος.

Τὴν 23ην Ἰουνίου ἔλαβον τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν ἐκ μέρους τοῦ ἐν Κύπρῳ ἀδελφοῦ μου ἰατροῦ Μιχαὴλ Γρίβα. «Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος συμφωνεῖ πρὸς ὅσα τοῦ διεβίβασες μέσῳ Ἀζίνα καὶ νὰ ἑτοιμάσῃς τὸ ὑλικὸν δι' ἀποστολήν. Ἐπίσης δύνασαι νὰ ἀποστείλῃς ἀρχικῶς 1 - 2 ἄτομα ἐξ Ἑλλάδος καὶ βραδύτερον νὰ ἀποστείλῃς καὶ ἄλλα».

Συγχρόνως ὁ Σάββας Λοϊζίδης μὲ εἰδοποίησε, ὅτι ὁ Μακάριος ἔδωσεν ἐντολὴν νὰ διατεθῇ ποσὸν δι' ἀγορὰν ὁπλισμοῦ.

Προετοιμασία διὰ συγκέντρωσιν ὑλικῶν καὶ ἀποστολὴν τούτων εἰς Κύπρον.— Τὸ πρῶτον φορτίον ὅπλων.

Ἤδη ἡ συνεχὴς προσπάθειά μου, ἐν συνεννοήσει καὶ μὲ τὰ στρατιωτικὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, ἔτεινε:

1) Εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ἀπαιτουμένου ὁπλισμοῦ καὶ

2) Τὴν ἐξεύρεσιν μέσου μεταφορᾶς τούτου εἰς Κύπρον.

Ἐν σχέσει μὲ τὸν ὁπλισμὸν ἡ ποσότης τοῦ ἀποσταλησομένου περιωρίζετο ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ Μακαρίου νὰ μὴ εἶναι αὕτη μεγάλη, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ τοῦ εἰς χεῖράς μου εὑρισκομένου καταλοίπου, ἀπὸ τὴν περίοδον τῆς κατοχῆς. Διὰ τὴν ἀγορὰν μέρους

τοῦ κατωτέρω ἀναφερομένου ὁπλισμοῦ, τοῦ βαρυτέρου, τὴν συσκευασίαν τούτου καὶ μεταφοράν του μέχρι τοῦ χώρου φορτώσεως, ἐδαπανήθησαν περὶ τὰς 50 χιλιάδας σημερινῶν δραχμῶν.

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ ὑλικοῦ ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ διὰ καϊκιοῦ, ταύτην δὲ ἀνέλαβε ὁ ναύαρχος Σακελλαρίου.

Τὴν 15ην Φεβρουαρίου 1954 ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος. Αὐθημερὸν ἐπεσκέφθην τοῦτον καὶ τὸν ἐνημέρωσα ἐπὶ τοῦ συγκεντρωθέντος καὶ ἑτοίμου πρὸς ἀποστολὴν ὁπλισμοῦ. Ἐπειδὴ ἀντελήφθην, ὅτι ἦτο εἰσέτι ἀναποφάσιστος ὡς πρὸς τὴν ἔναρξιν τοῦ μαχητικοῦ ἀγῶνος, ἐπεκαλέσθην τὴν ἀρωγὴν τοῦ ναυάρχου Σακελλαρίου. Πράγματι, ἐπεσκέφθην μετὰ τοῦ ναυάρχου τὸν Μακάριον, εἰς τὸν ὁποῖον οὗτος συνέστησε νὰ βαδίσῃ θαρραλέως πρὸς τὴν δυναμικὴν λύσιν.

Μετὰ τὴν συνάντησιν αὐτήν, φαίνεται ὅτι ἐμειώθησαν οἱ ἐνδοιασμοὶ τοῦ Μακαρίου, διότι εἰδοποίησε τὸν Ἀνδρέαν Ἀζίναν νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας, ἵνα συνεννοηθῇ μετ' ἐμοῦ διὰ τὴν ἀποστολὴν ὁπλισμοῦ εἰς Κύπρον. Ὁ Ἀζίνας ἔφθασε τὴν 22αν Φεβρουαρίου 1954, ἔλαβε παρ' ἐμοῦ ὁδηγίας ὡς πρὸς τὴν μεταφορὰν καὶ ἐκφόρτωσιν τοῦ ὑλικοῦ εἰς τὸν προκριθέντα χῶρον παρὰ τὸ χωρίον Χλώρακα καὶ ἀφοῦ ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ πλοιάρχου τοῦ ἱστιοφόρου, ἀνεχώρησεν εἰς Κύπρον πρὸς παραλαβὴν τοῦ ὑλικοῦ. Τοῦτο ἐφορτώθη ἐντεῦθεν τὴν 2αν Μαρτίου 1954 καὶ παρελήφθη εἰς Κύπρον ἀσφαλῶς. Ἡ ἀποστολὴ αὕτη περιελάμβανε:

Δύο πολυβόλα Ἰταλικά, τρία ὁπλοπολυβόλα Ἀγγλικὰ Μπρέν, τρία ὁπλοπολυβόλα Ἰταλικὰ Μπρέντα, (ὧν τὸ ἕν, οὐχὶ ἐν καλῇ καταστάσει), τέσσαρα αὐτόματα Τόμιγκαν, δέκα ἑπτὰ αὐτόματα Στὲν καὶ Στάγερ, τεσσαράκοντα ἑπτὰ τυφέκια διαφόρων τύπων, ἑπτὰ περίστροφα, ὀκτὼ χιλιάδες ἑκατὸν φυσίγγια Ἀγγλικά, τρεῖς χιλιάδες ἑξακόσια πεντήκοντα φυσίγγια Ἰταλικοῦ πολυβόλου καὶ ὁπλοπολυβόλου, ἐννέα χιλιάδες ὀκτακόσια φυσίγγια Ἰταλικοῦ τυφεκίου, δέκα χιλιάδες τετρακόσια φυσίγγια Στέν, διακόσια φυσίγγια Ἑλληνικοῦ τυφεκίου, πεντακόσια δέκα ὀκτὼ φυσίγγια περιστρόφου, διακοσίας ἐνενήκοντα χειροβομβίδες, εἴκοσι κιλὰ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν καὶ πυραγωγὸν σχοινίον.

Μὲ τὰ ὑλικὰ αὐτὰ ἤρχισα τὸν ἀγῶνα καὶ τὸν συνετήρησα ἐπὶ ἓν περίπου ἔτος, ὁπότε ἐπετεύχθη μικρὰ ἐνίσχυσίς μου, πλὴν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν τῶν ὁποίων ποσότητας, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ἐκφορτώσεως καὶ συλλήψεως τοῦ φορτίου τοῦ ἱστιοφόρου «Ἅγιος Γεώργιος», κατώρθωσα νὰ προμηθευθῶ ἐκ Κύπρου. Εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ ὑλικοῦ τούτου συνεισέφερε μεγάλως καὶ ὁ Νικόλαος Σταμπολῆς, ἀξιωματικὸς τοῦ Λιμενικοῦ.

Μετὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἀνωτέρω ὑλικοῦ ἡ μέριμνά μου ἐστράφη εἰς τὴν ἀποστολὴν καὶ ἑτέρου φορτίου, ἰδίᾳ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, διότι ἐφρόνουν, ὅτι οἱαδήποτε καὶ ἂν προεβλέπετο ἡ διάρκεια τοῦ ἀγῶνος καὶ οἱανδήποτε μορφὴν καὶ ἂν ἐλάμβανεν οὗτος, ἡ ὕπαρξις ἀρκετοῦ ὁπλισμοῦ ἐν Κύπρῳ θὰ παρεῖχε δυνατότητας οἱασδήποτε προσαρμογῆς του πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ταχθέντος σκοποῦ καὶ τοῦτο, διότι οὐδέποτε σχεδὸν τὰ πράγματα ἐξελίσσονται ὅπως κανεὶς τὰ προπαρασκευάζει ἢ τὰ ἀναμένει. Δυστυχῶς, ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου δὲν εὕρισκα κατανόησιν καὶ ἡ ἐνίσχυσίς μου ὑλικῶς διὰ τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ ἀπαιτουμένου, κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου, ὁπλισμοῦ ἔβαινε βραδέως καὶ μὲ τὸ σταγονόμετρον, διότι ὁ Μακάριος ἐπέμενε, ὅπως μὴ ἀποσταλῇ πολὺς ὁπλισμός. Εἰς συγκέντρωσιν τῆς στρατιωτικῆς ἐπιτροπῆς ἀνεγνωρίσθη, ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἀγορασθῇ καὶ ἀποσταλῇ καὶ ἄλλος ὁπλισμός. Δυστυχῶς, ἡ σχετικὴ αἴτησίς μας πρὸς τὸν Μακάριον, διαβιβασθεῖσα μέσῳ Σάββα Λοϊζίδη, δὲν εὗρε ἀνταπόκρισιν. Πρὸ ἐμοῦ προεβάλλετο τὸ δίλημμα: Νὰ ἐγκαταλείψω τὸν ἀγῶνα, συνεπείᾳ ἀφ' ἑνὸς τῆς ἀρνήσεως τοῦ Μακαρίου νὰ μὲ ἐνισχύσῃ ἐπαρκῶς, δι' ἕνα ἀγῶνα ὅπως ἠννόουν νὰ τὸν διεξαγάγω, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς ἀντιδράσεως τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἢ νὰ προχωρήσω παρὰ τὰς δυσχερείας. Ἐπροτίμησα τὸ δεύτερον.

Αἱ μετέπειτα προσπάθειαί μου ἔτεινον:

α) Εἰς τὴν προώθησιν τῶν ἐργασιῶν διὰ τὴν ταχυτέραν ἔναρξιν τῆς δράσεως καὶ

β) Εἰς τὸ νὰ πληροφοροῦμαι ἑκάστοτε περὶ τῆς διπλωματικῆς πορείας τοῦ Κυπριακοῦ. Τὴν 8ην Ἀπριλίου 1954 μοῦ παρεσχέθη ἡ πληροφορία παρὰ τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, ὅτι τὸ Κυπριακὸν εὑρίσκετο εἰς καλὴν ὁδόν, περισσότερον παρ' ὅ,τι ἀνεμένετο, λόγῳ ἀνελπίστων σφαλμάτων τῶν Ἄγγλων, καὶ ἑπομένως πᾶσα δυναμικὴ ἐνέργεια θὰ προεκάλει ἀνυπολογίστους ζημίας.

Νέαι προσπάθειαί μου παρὰ τῷ Μακαρίῳ πρὸς ἐπιτάχυνσιν ἐνάρξεως τῆς δράσεως. —Ἀναχωρῶ διὰ Κύπρον.—«Ὁ Θεὸς βοηθός... Θὰ ἐπιτύχω.»

Τὴν 28ην Ἰανουαρίου 1954 εἰς σύσκεψιν τῆς ἐπιτροπῆς ἀγῶνος ἀπεφασίσθη, ὅτι ἐπιβάλλεται τὸ ταχύτερον δρᾶσις ἐν Κύπρῳ πρὸς ὑποβοήθησιν τῶν διπλωματικῶν ἐνεργειῶν, διότι ἡ βραδύτης θὰ παρουσιάσῃ μελλοντικῶς δυσχερείας καὶ λόγῳ ἀφίξεως εἰς Κύπρον Ἀγγλικῶν στρατευμάτων, ἐκ τῶν ἀποχωρούντων ἀπὸ τὸ Σουέζ. Ὑπὸ τὸ ἀνωτέρω πνεῦμα ἔγραψα εἰς τὸν ἀδελφόν μου ἐν Κύπρῳ, ἵνα ἐνημερώσῃ τὸν Μακάριον.

Τὴν 16ην Ἰουλίου 1954 ἀφίχθη εἰς Τῆνον, ὅπου τότε εὑρισκόμην, ὁ Ἀζίνας ἐκ Κύπρου. Εἰς τοῦτον ἀνεκοίνωσα τὴν ἀπόφασίν μου νὰ μεταβῶ τὸ ταχύτερον εἰς Κύπρον δι' ἐπαναστατικὴν δρᾶσιν παρὰ τὰς ὑφισταμένας δυσχερείας καὶ τὰ πενιχρὰ μέσα ποὺ διέθετα, διότι εἶχον πληροφορίας ὅτι εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν αἱ γνῶμαι διΐσταντο ἐν σχέσει μὲ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸν ΟΗΕ. Ἄλλως τε εἶχον τὴν γνώμην ὅτι ὁ ΟΗΕ δὲν θὰ ἔλυε τὸ Κυπριακὸν καὶ ἐπίστευα πάντοτε ὅτι παραλλήλως πρὸς τὰς διπλωματικὰς ἐνεργείας, εἰς ἐνίσχυσιν τούτων, ἔπρεπε νὰ ἀναληφθῇ καὶ ἔντονον ἀπελευθερωτικὸν κίνημα.

Εἰς τὸν Ἀζίναν ἔδωσα ὁδηγίας, ὧν αἱ κυριώτεραι ἦσαν αἱ ἀκόλουθοι:

1. Νὰ μὴ προβοῦν ἐν Κύπρῳ εἰς πράξεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐπέσυρον τὴν προσοχὴν τῶν Ἄγγλων ἐπὶ τῶν σχεδίων μας, καὶ γενικῶς νὰ ληφθοῦν ἅπαντα τὰ μέτρα διὰ τὴν μυστικότητα καὶ ἐξασφάλισιν τοῦ αἰφνιδιασμοῦ.
2. Ἐφ' ὅσον ἔχει δυνατότητα, νὰ κατανείμῃ τὸν ὁπλισμὸν εἰς περιοχάς, δι' ἃς οὗτος προωρίζετο βάσει τοῦ Γενικοῦ Σχεδίου καὶ τοῦ σχετικοῦ πίνακος, ὃν τοῦ παρέδωκα.
3. Νὰ ἐξευρεθοῦν οἰκίαι καὶ χῶροι εἰς τὰς περιοχὰς τοῦ δοθέντος πίνακος, δι' ἀπόκρυψιν ἀτόμων.
4. Νὰ μελετηθοῦν καὶ μοῦ ὑποδειχθοῦν, ἅμα τῇ ἀφίξει μου εἰς Κύπρον, στόχοι διὰ δολιοφθοράς.
5. Νὰ καταρτισθῇ πίναξ ἐπικινδύνων πρακτόρων τῶν Ἄγγλων.
6. Νὰ καταρτισθῇ πίναξ Ἀγγλικῶν στρατιωτικῶν καὶ ἀστυνομικῶν δυνάμεων ἐν Κύπρῳ.
7. Νὰ ἐξευρεθοῦν χῶροι κατάλληλοι δι' ἐκφόρτωσιν καὶ ἑτέρου ὑλικοῦ.
8. Νὰ γίνῃ ἡ προπαρασκευαστικὴ ἐργασία διὰ τὴν εἰς περιοχὴν Χλώρακας ἀποβίβασιν καὶ παραλαβήν μου.

Τέλος ὑπέδειξα, ὅπως φέρῃ τὰ ἀνωτέρω εἰς γνῶσιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ μοῦ ἀνακοινώσῃ τὴν ἀπάντησίν του μέσῳ τοῦ ἀδελφοῦ μου. Τὴν 2αν Αὐγούστου 1954 ἔλαβα ἐπιστολὴν τοῦ τελευταίου, δι' ἧς μοῦ ἐγνώριζε τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Μακαρίου εἰς τὰ διαβιβασθέντα μέσῳ Ἀζίνα καὶ ὅτι θὰ ἀποστείλῃ χρηματικὸν ποσὸν δι' ἀγορὰν ὑλικοῦ κ.λ.π.

Ἐκ παραλλήλου δὲν ἔπαυσεν ἡ προσπάθειά μου δι' ἐξεύρεσιν καὶ ἀποστολὴν εἰς Κύπρον καὶ ἄλλου ὑλικοῦ, κυρίως ἐκρηκτικῶν ὑλῶν καὶ ναρκῶν, αἵτινες δὲν συμπεριελαμβάνοντο εἰς τὴν πρώτην ἀποστολήν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ διπλωματικὸς χειρισμὸς τοῦ Κυπριακοῦ οὐδεμίαν πρόοδον ἐσημείωσε. Οἱ Κυβερνητικοὶ κύκλοι αἰτιῶνται τὸν Μακάριον ὡς ἐξωθήσαντα τούτους εἰς τὴν προσφυγὴν ἐνώπιον τοῦ ΟΗΕ. Τὴν 18ην Αὐγούστου ὁ Σάββας Λοϊζίδης μοῦ ἐγνώρισεν, ὅτι ἐσχημάτισε τὴν γνώμην, ὅτι δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναμείνωμεν περισσότερον, ἀλλὰ νὰ προχωρήσωμεν ἔστω καὶ μόνοι, ἐπαφίετο δὲ εἰς τὴν κρίσιν μου κατὰ πόσον ἦτο ἐνδεδειγμένον καὶ δυνατὸν ἀπελευθερωτικὸν κίνημα εἰς Κύπρον. Ἀπήντησα, ὅτι τὸ κίνημα θὰ γίνῃ παρὰ τὰς δυσχερείας, ἔστω καὶ ἐὰν μείνω μόνος. Πρὸς τοῦτο ἤρχισα νὰ προετοιμάζωμαι δι' ἀναχώρησιν. Τὴν ἀπόφασίν μου ταύτην ἐγνώρισα ἀμέσως εἰς τὰ στρατιωτικὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ἀγῶνος καὶ εἰς τὸν Σωκράτην Λοϊζίδην καὶ ἤρχισα συγκεντρώνων καὶ ἀποθηκεύων ἐν Ἀθήναις καὶ ἕτερον ὑλικόν. Μέχρι τῆς 7ης Ὀκτωβρίου 1954 εἶχον ἤδη συγκεντρώσει: Τριάκοντα τέσσαρα πιστόλια μὲ 664 φυσίγγια, τέσσαρα αὐτόματα Στάγερ μὲ 4.000 φυσίγγια, τέσσαρας χιλιάδας φυσίγγια τῶν 9 χιλ. σ., τριακόσια πεντήκοντα κιλὰ δυναμίτιδος, χίλια ἑκατὸν μέτρα βραδυκαύστου σχοινίου, ἑπτακόσια καψύλια βροντώδους ὑδραργύρου, τριακοσίας χειροβομβίδας, ἑκατὸν χειροβομβίδας καπνογόνους, τριακοσίας λίβρας ἐκρηκτικῆς ὕλης Νόμπελ 808, ἑκατὸν νάρκας, τεσσαράκοντα φωτοβολίδας λευκάς, τεσσαράκοντα φωτοβολίδας ἐρυθρᾶς, τεσσαράκοντα φωτοβολίδας πρασίνας, φωτογραφικὰς μηχανὰς

καὶ δίοπτρα. Διὰ τὴν ἀγορὰν μέρους τοῦ ὑλικοῦ τούτου, συσκευασίαν καὶ μεταφορὰν μέχρι τοῦ χώρου φορτώσεως ἐδαπανήθησαν περὶ τὰς 80.000 δραχμάς.

Τὰ ἀνωτέρω ὑλικὰ ἀποσταλέντα εἰς Κύπρον κατὰ μῆνα Ἰανουάριον 1955 δὲν ἔφθασαν εἰς τὸν προορισμόν των, καθ' ὅσον τὸ μεταφέρον ταῦτα ἱστιοφόρον «Ἅγιος Γεώργιος» συνελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, κατὰ τὴν ἐκφόρτωσιν εἰς τὴν περιοχὴν Χλώρακα τῆς ἐπαρχίας Πάφου, ὡς ἀλλαχοῦ θὰ ἐκτεθῇ.

Ἐνῷ ἡτοιμαζόμην πυρετωδῶς δι' ἀναχώρησιν, ἡ ἀναμενομένη ἀπάντησις τοῦ Μακαρίου δὲν ἔφθανε. Διηρωτώμην τί συνέβαινε. Ὑπανεχώρησε καὶ πάλιν ὁ Μακάριος ἢ ἐδίσταζε νὰ ἀναλάβῃ σταθερὰν ἀπόφασιν καὶ τὰς συναφεῖς εὐθύνας;

Τὴν 10ην Σεπτεμβρίου 1954 ἀφίχθη εἰς Ἀθήνας ὁ Ἀζίνας, ὅστις μοῦ ἀνέφερε τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ ἀποστολῆς καὶ ἐπὶ πλέον τὰ ἀκόλουθα: Οἱ Ἄγγλοι λαμβάνουν μέτρα ἐναντίον πάσης τυχὸν ἐξεγέρσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἐν Κύπρῳ, κλιμάκιον τῆς Ἰντέλλιτζενς Σέρβις ἀφίχθη ἐκεῖ καὶ τὸ νέον Σύνταγμα, τὸ ὁποῖον ἡτοιμάσθη ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, θὰ ἐπιβληθῇ τὴν 15ην Νοεμβρίου 1954. Μὲ ἐπληροφόρησεν ἐπίσης ὅτι ὁ Μακάριος θὰ διέλθῃ ἐξ Ἀθηνῶν μεταβαίνων εἰς Ἡν. Πολιτείας καὶ ὅτι θὰ ἀφήσῃ χρήματα διὰ τὴν ναύλωσιν ἱστιοφόρου πρὸς μεταφορὰν τῶν ὑλικῶν. Ἐπεφόρτισα τὸν Ἀζίναν νὰ ἐκθέσῃ εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τὴν ἀνάγκην τῆς ταχείας εἰς Κύπρον μεταβάσεώς μου.

Τὴν 1ην Ὀκτωβρίου 1954 συνηντήθην μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου εἰς Ἀθήνας. Οὗτος μοῦ ἐγνώρισε, ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ προωθηθῇ τὸ ὑλικὸν εἰς Κύπρον καὶ νὰ μεταβῶ ἐκεῖ καὶ ὅτι ἄφησεν εἰς τὸν Σάββαν Λοϊζίδην χρηματικὸν ποσὸν διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ ἱστιοφόρου.

Τὴν 9ην Ὀκτωβρίου, εἶδον ἐκ νέου τὸν Μακάριον, ὅστις ἐφάνη ἐπειγόμενος νὰ ἀναχωρήσω διὰ Κύπρον, διότι, ὡς μοῦ εἶπε, πρέπει νὰ γίνῃ κάτι πρὶν ἢ τὸ Συμβούλιον τοῦ ΟΗΕ ἐπιληφθῇ τῆς ἐξετάσεως τοῦ Κυπριακοῦ.

Οὕτω ὁ Μακάριος, ἐγκαταλείπων τὴν ἄκραν διστακτικότητά του, ἤθελε πλέον ἐπιτάχυνσιν τῆς δράσεως, τὴν ὁποίαν, ὡς μοὶ ἀνεκοίνωσεν, ἤθελε καὶ ὁ κ. Στέφανος Στεφανόπουλος, τότε Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἡ ἐπιτάχυνσις αὕτη τῆς δράσεως καὶ μάλιστα πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς συνόδου τοῦ ΟΗΕ, ἡ ὁποία ὑπεστηρίχθη ὑπ' ἐμοῦ, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἀνέφερον, ἦτο συνέπεια πληροφοριῶν ὅτι αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι διέκειντο μᾶλλον δυσμενῶς ἔναντι τοῦ ζητήματός μας καὶ θὰ ἐπεζήτουν, ὅπως ἡ ἀπόφασις τοῦ ΟΗΕ ἀναβληθῇ μέχρι τῆς ἀνοίξεως τοῦ 1955. Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς ἐκρίθη ἀναγκαῖον νὰ ἀντιληφθοῦν οἱ Ἀμερικανοὶ ὅτι διὰ τῆς στάσεώς των δημιουργοῦν σοβαρὰν κατάστασιν ἐν τῇ Μέσῃ Ἀνατολῇ ἐξ αἰτίας τοῦ Κυπριακοῦ.

Εἰς τρίτην συνάντησίν μας μὲ τὸν Μακάριον, οὗτος μοῦ εἶπε, ὅτι θὰ μὲ εἰδοποίει ἐξ Ἀμερικῆς περὶ τοῦ χρόνου ἐκδηλώσεως τοῦ κινήματος, διὰ νὰ μοῦ συστήσῃ εἰς τετάρτην συνάντησίν μας (τὴν 12ην Ὀκτωβρίου), ὅπως ἀρχίσω δρᾶσιν ἅμα τῇ ἀφίξει μου εἰς Κύπρον. Αἱ τοιαῦται ἐναλλαγαὶ ἀποφάσεων ἐκ μέρους τοῦ Ἀρχιεπισκόπου δὲν μὲ ἐξένισαν οὔτε μὲ ἀνησύχησαν, διότι ἀντελαμβανόμην, ὅτι δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσῃ τί ἀπῄτει ἡ προπαρασκευὴ καὶ ὀργάνωσις διὰ νὰ ἀρχίσῃ ἓν κίνημα. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶχε σημασίαν δι' ἐμὲ ἦτο νὰ πατήσω ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ ἐδάφους. Τὰ ἀφορῶντα τὴν δρᾶσιν, θὰ ἐκανονίζοντο βάσει τῆς προόδου τῶν προπαρασκευαστικῶν ἐνεργειῶν, ἡ ὁποία καὶ μόνη θὰ καθώριζε τὸν χρόνον ἐνάρξεως καὶ οὐχὶ αἱ ἐσπευσμέναι καὶ ἐκτὸς πάσης πραγματικότητος ἀποφάσεις τοῦ Μακαρίου. Πᾶς τις ἀντιλαμβάνεται ὅτι ἦτο ἀδύνατος ἡ ἄμεσος ἔναρξις δράσεως εἰς ἕνα τόπον ὅπου δὲν εἶχε γίνει σοβαρά τις προεργασία καὶ ὅπου δὲν ὑπῆρχον ἀκόμη ὠργανωμένα καὶ ἐκπαιδευμένα τμήματα διὰ νὰ ἀναλάβουν ἔστω καὶ τὴν πλέον εὔκολον δολιοφθοράν.

Μετὰ τὴν ὁριστικὴν ἀπόφασιν δι' ἀναχώρησίν μου, ἐγεννήθη τὸ ζήτημα ἐὰν ἔπρεπε νὰ ἐπιβῶ τοῦ ἱστιοφόρου, τὸ ὁποῖον θὰ μετέφερε τὸν ὁπλισμόν, ἢ ἑτέρου τοιούτου. Προέκρινα διὰ λόγους ἀσφαλείας νὰ χρησιμοποιήσω ἴδιον ἱστιοφόρον καὶ νὰ προηγηθῶ τοῦ μεταφέροντος τὸ ὑλικόν.

Τὴν 26ην Ὀκτωβρίου τοῦ 1954 ἀπεχαιρέτησα τὴν σύζυγόν μου καὶ μὲ ἐφόδια μόνον τὴν ΠΙΣΤΙΝ ἀνέλαβα τὸ μεγαλύτερον ἐγχείρημα τῆς ζωῆς μου, τὸ ὁποῖον, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἀπέδειξε τὰς ὑπερόχους ἐθνικὰς ἀρετὰς ποὺ κοσμοῦν τὸν Ἑλληνικὸν Κυπριακὸν λαόν.

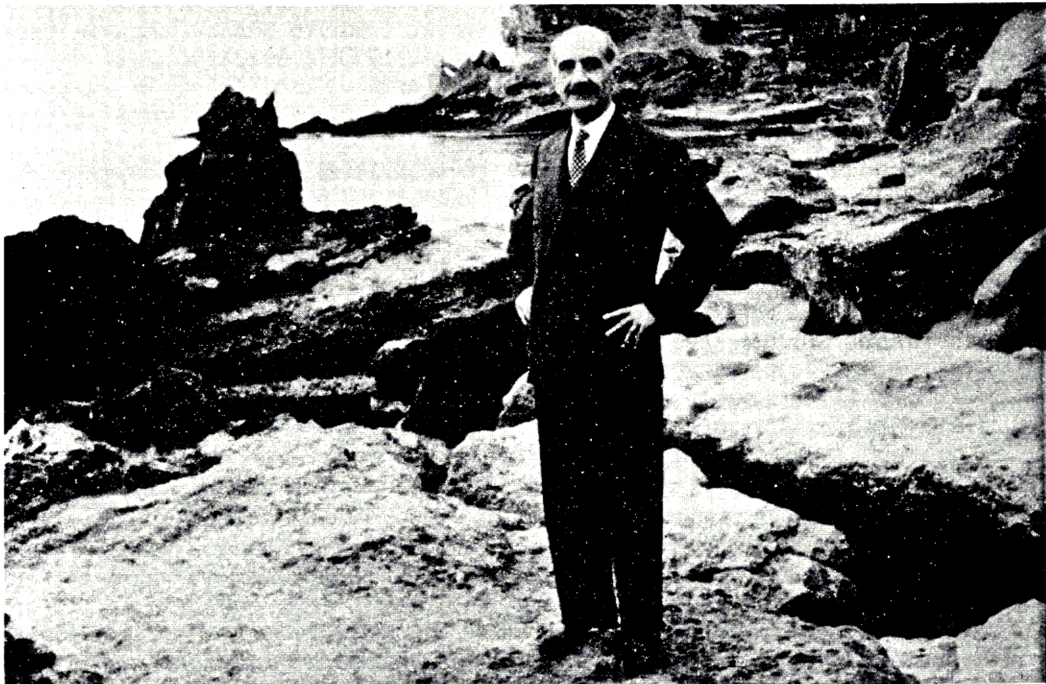
Ἀνεχώρησα ἐξ Ἀθηνῶν ἀτμοπλοϊκῶς μετὰ τοῦ Σωκράτη Λοϊζίδη διὰ Ρόδον, ὁπόθεν θὰ ἐπεβιβαζόμεθα τοῦ ἐκεῖ ἤδη προωθηθέντος ἱστιοφόρου, τὸ ὁποῖον θὰ μᾶς μετέφερεν εἰς Κύπρον. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον δώσει ὁδηγίας διὰ τὴν φόρτωσιν τοῦ ἐναπομείναντος ὑλικοῦ

καὶ τὴν προώθησίν του εἰς Κύπρον. Τὴν ἀναχώρησίν μου ἐγνώριζον μόνον οἱ Γεώργιος Στράτος, ναύαρχος Σακελλαρίου, Χρ. Παπαδόπουλος, συν)ρχης 'Αλεξόπουλος, Γεώργιος Γαζουλέας, ὅστις εἶχεν ἀναλάβει τὴν συγκέντρωσιν, ἐναποθήκευσιν καὶ φόρτωσιν ὅλου τοῦ ὑλικοῦ ἐν 'Αθήναις καὶ οἱ ἀδελφοὶ Μῖχος καὶ Κώστας Εὐσταθόπουλοι, οἱ ὁποῖοι καὶ μὲ ἐβοήθησαν καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς προπαρασκευῆς.

"Ετσι ἐπεχείρησα τὸ μεγάλο ἅλμα, κατά τινας πρὸς ἀνόητον ἐγχείρημα, κατ' ἐμὲ ὅμως πρὸς ἐκπλήρωσιν ἐπιβεβλημένου καθήκοντος μὲ τὴν πίστιν ὅτι θὰ ἐπιτύχω. Τὸ ἡμερολόγιόν μου τὸ ἔκλεισα μὲ αὐτὴν τὴν φράσιν: «῾Ο Θεὸς βοηθός... 'Αναχωρῶ μὲ πίστιν καὶ θάρρος. . . . Θὰ ἐπιτύχω».

῞Αμα τῇ ἀφίξει μας εἰς Ρόδον ἐξέσπασε σφοδρὰ τρικυμία, ἡ ὁποία μᾶς ἐκράτησεν ἐκεῖ ἐπὶ δώδεκα ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας ἠναγκάσθημεν νὰ κρυπτώμεθα, ἵνα ἀποφύγωμεν τὴν ἐπισήμανσιν ὑπὸ πρακτόρων τῶν ῎Αγγλων ἢ ὀργάνων τῆς Κυβερνήσεως. 'Εκ τοῦ ἀκουσίου τούτου περιορισμοῦ, ἐδοκιμάσθημεν ἀρκετά, πρὸς στιγμὴν δὲ ἀπωλέσαμεν καὶ τὸ ἱστιοφόρον, τὸ ὁποῖον, λόγῳ τῆς τρικυμίας, ἠναγκάσθη νὰ προσορμισθῇ εἰς ὅρμον τινα, ἀσφαλῆ, καθ' ὅσον δὲν ἠδύνατο διὰ λόγους ἐχεμυθείας νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν λιμένα τῆς Ρόδου. Εἰς Ρόδον μᾶς ἐφιλοξένησεν ἡ Κα Σισμάνη τοῦ ἐκεῖ Γραφείου Τουρισμοῦ. Σημαντικὴν ἐπίσης βοήθειαν μᾶς παρέσχεν ὁ ὑπαξιωματικὸς τοῦ λιμενικοῦ Παπαθεοδώρου Βασίλειος. Τέλος τὴν 8ην Νοεμβρίου 1954, ὅταν ἡ τρικυμία ἐκόπασε περὶ τὸ μεσονύκτιον ἀπεπλεύσαμεν διὰ Κύπρον, ὁπότε, περὶ τὰς πρωϊνὰς ὥρας τῆς ἑπομένης, ὅταν ἀκόμη εὑρισκώμεθα εἰς τὸ ὕψος Καστελλορίζου, ἐξέσπασε νέα σφοδρὰ τρικυμία, ἐξ ἧς ἐκινδυνεύσαμεν. ῾Ο κυβερνήτης τοῦ ἱστιοφόρου ἠθέλησε πρὸς στιγμὴν νὰ κατευθυνθῇ πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Μ. 'Ασίας, ἀλλὰ τὸν ἀπέτρεψα, προτιμήσας νὰ καταποντισθῶμεν παρὰ νὰ πέσωμεν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων καὶ ματαιωθῇ οὕτω τὸ κίνημά μας.

Εὐτυχῶς, μετὰ περιπετειώδη πλοῦν, ἀφίχθημεν τὴν 20ὴν ὥραν τῆς 10ης Νοεμβρίου 1954 εἰς τὴν ἀκτήν, παρὰ τὸ χωρίον Χλώρακα, ὅπου καὶ ἀπεβιβάσθημεν.

῾Ο ΔΙΓΕΝΗΣ παρὰ τὸν ὅρμον τῆς Ρόδου ἀπὸ ὅπου ἐξεκίνησε διὰ τὴν Κύπρον τὴν 8 Νοεμβρίου 1954.

VII. ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΙΝ ΤΟΥ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Ἅμα τῇ ἀποβιβάσει μας εἰς Κύπρον, ἡ κυρία προσπάθειά μου ἐστράφη εἰς τὰ ἀκόλουθα:

1. Εἰς τὴν κατανομὴν τοῦ ὁπλισμοῦ, βάσει τοῦ καταρτισθέντος Γενικοῦ Σχεδίου δράσεως.
2. Εἰς τὴν συγκρότησιν μαχητικῶν ὁμάδων δι' ἔνοπλον δρᾶσιν καὶ δολιοφθοράς.
3. Εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν Ὁμάδων ἐνόπλου δράσεως καὶ δολιοφθορᾶς.
4. Εἰς τὴν δημιουργίαν μικρῶν πυρήνων εἰς τὰ χωρία, πρὸς τὸν σκοπόν, ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς πολιτικῆς ὀργανώσεως τοῦ πληθυσμοῦ, διὰ συμπαράστασιν εἰς τὸ κίνημά μας, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς ἐπιλογῆς καταλλήλων ἀτόμων πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν μαχητικῶν ὁμάδων καὶ ἐξυπηρέτησιν τούτων (τροφοδόται, σύνδεσμοι κ.λ.π.)
5. Εἰς τὴν ὀργάνωσιν δικτύου πληροφοριῶν.
6. Εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν συνδέσμων.

Κατανομὴ ὁπλισμοῦ. Ὁ ὁπλισμὸς ἐξήχθη ἀμέσως ἐκ τῶν χώρων, ὅπου εἶχεν ἀποκρυβῆ, καὶ προωθήθη εἰς τὰς περιοχάς, ὅπου προεβλέπετο ἡ συγκρότησις τῶν μαχητικῶν ὁμάδων. Τοῦτο ἐγένετο οὐχὶ ἄνευ δυσκολιῶν, δεδομένου ὅτι ἔπρεπε νὰ προηγηθῇ ἡ συγκρότησις ὁμάδων παραλαβῆς τοῦ ὁπλισμοῦ εἰς τὰς διαφόρους περιοχάς. Ἡ συγκρότησις ὅμως τούτων ἐπροχώρει κατ' ἀνάγκην βραδέως καὶ μετὰ συνέσεως διὰ λόγους ἀσφαλείας καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ συμπλήρωσις τῆς κατανομῆς καὶ μεταφορᾶς τοῦ ὁπλισμοῦ μόλις περὶ τὰ μέσα Δεκεμβρίου ἐπραγματοποιήθη. Εἰς μίαν τῶν τοιούτων μεταφορῶν, τὸ αὐτοκίνητον, ἐφ' οὗ ἐπέβαινον καὶ ἐγώ, ἀκινητοποιήθη, λόγῳ τοῦ λασπώδους ἐδάφους. Ἐζήτησα τότε τὴν βοήθειαν διερχομένου στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου, ἥτις καὶ μοὶ παρεσχέθη, ἐν συνεχείᾳ δὲ διήλθομεν ἔμφορτοι ἀπὸ ὅπλα διὰ μέσου στρατιωτικοῦ καταυλισμοῦ...

Ὁπλισμὸς παρεδόθη εἰς τὰς περιοχάς: Πάφου, Ἀμιάντου, Λεμεσοῦ, Λευκωσίας, Κυρηνείας, Λεύκας, Κακοπετριᾶς.

Συγκρότησις μαχητικῶν ὁμάδων. Ὡς βάσιν ἐκκινήσεως, διὰ μίαν μετέπειτα πληρεστέραν συγκρότησιν τῶν μαχητικῶν ὁμάδων, ἐθεώρησα σκόπιμον νὰ χρησιμοποιήσω τὰς ὑφισταμένας ἤδη ὀργανώσεις, ΟΧΕΝ καὶ ΠΕΟΝ μετὰ τῶν ἡγητόρων τῶν ὁποίων εἶχον ἔλθει εἰς ἐπαφὴν κατὰ τὴν δευτέραν ἐπίσκεψίν μου εἰς Κύπρον καὶ εἶχον μάλιστα συγκροτήσει ἐκ τούτων μαχητικάς τινας ὁμάδας, προοριζομένας ἰδίᾳ διὰ τὴν παραλαβὴν καὶ ἐναποθήκευσιν τοῦ ὁπλισμοῦ.

Τοὺς ἡγέτας ἀμφοτέρων τῶν Ὀργανώσεων, Παπασταῦρον Παπαγαθαγγέλου (ΟΧΕΝ) καὶ Σταῦρον Ποσκώτην (ΠΕΟΝ) διὰ τὴν πολύτιμον ἀρωγήν των εὐχαριστῶ θερμῶς.

Οὕτω συνεκροτήθησαν: α) Ὁμάδες διὰ δολιοφθορὰς εἰς τὰς πόλεις Λευκωσίαν, Λάρνακα, Κτῆμα, καὶ βραδύτερον εἰς Βαρώσια καὶ Λεμεσόν. β) Ὁμάδες δι' ἔνοπλον δρᾶσιν (ἀνταρτικαί), εἰς Χλώρακα (δι' ἐπαρχίαν Πάφου) ὡς καὶ εἰς τὰς περιοχὰς Πύργου Λεμεσοῦ, Ἀμιάντου, Λαπήθου, Καραβᾶ, Λεύκας, Κακοπετριᾶς. Εἰς τοὺς ἀνωτέρω χώρους εἶχε προωθηθῆ καὶ ὁ ὁπλισμός.

Τονίζω, ὅτι εὗρον προθυμίαν καὶ κατανόησιν ἐκ μέρους τῆς νεολαίας, τόσον εἰς τὸ προσκλητήριόν μου, ὅσον καὶ εἰς τὴν τήρησιν ἐχεμυθείας. Ὁ ἐπιλεγεὶς ὅμως πρὸς κατάταξιν εἰς τὰς ὁμάδας ἀριθμὸς νέων ἦτο περιωρισμένος ἀρχικῶς, διὰ νὰ τηρηθῇ ἀπόλυτος ἐχεμύθεια καὶ ἐξασφαλισθῇ οὕτω ὁ παράγων αἰφνιδιασμοῦ τοῦ ἀντιπάλου, εἰς ὃν ἀπέδιδα πρωταρχικὴν σημασίαν.

Ἐκπαίδευσις μαχητῶν καὶ στελεχῶν. Οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπελέγησαν, ἐγνώριζε τὴν χρῆσιν τῶν ὅπλων καὶ τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν. Πάντες ὅμως ἐνεπνέοντο ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ καὶ κατείχοντο ὑπὸ τοῦ πόθου τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς πατρίδος των ἀπὸ τὴν δουλείαν. Τοῦτο ἀπετέλει δι' ἐμὲ τὸ ὕψιστον πλεονέκτημα. Μὲ τοιοῦτον ἔμψυχον ὑλικὸν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιχειρήσῃ τις οἱανδήποτε τολμηρὰν πρᾶξιν.

Ἡ ἐκπαίδευσις ἀφεώρα: α) Εἰς δολιοφθορὰς καὶ β) Εἰς τὴν ἐκμάθησιν καὶ χρῆσιν τῶν ὅπλων Πεζικοῦ (πιστολίων, αὐτομάτων, χειροβομβίδων). Δεδομένου ὅτι δὲν εἶχον παρὰ μόνον ἕνα βοηθὸν καὶ τοῦτον γνώστην μόνον τῆς χρησιμοποιήσεως ἐκρηκτικῶν ὑλῶν καὶ τῆς τεχνικῆς τῶν ὅπλων, ὅλα τὰ ἄλλα ζητήματα τακτικῆς, τόσον τῶν ὁμάδων δολιοφθορῶν, ὅσον καὶ τῶν ὁμάδων ἀνταρτῶν, ἔπρεπε νὰ ἀναληφθοῦν ὑπ' ἐμοῦ. Ἡ συγκρότησις ὅμως καὶ ἡ τακτικὴ ἐκπαιδεύσεως τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων θὰ ἀπῄτει ἀρκετὸν χρόνον. Ὡς ἐκ

τούτου διὰ νὰ εἶμαι εἰς θέσιν νὰ κάμω τὸ ταχύτερον ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος, ἐὰν παρίστατο ἀνάγκη, ἔλαβον τὴν ἀπόφασιν: Νὰ ὀργανώσω καὶ ἐκπαιδεύσω τὸ ταχύτερον πλήρως τὰς ὁμάδας δολιοφθορᾶς, ὥστε νὰ εἶμαι ἕτοιμος νὰ δράσω ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν. Ἐν εὐθέτῳ δὲ χρόνῳ καὶ ὅταν αἱ ὁμάδες δολιοφθορᾶς θὰ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἀναλάβουν οἱανδήποτε ἀποστολήν, χωρὶς τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψίν μου, τότε νὰ ἀναλάβω προσωπικῶς νὰ κατευθύνω τὰς ἀνταρτικὰς ὁμάδας, διδάσκων τὸν ρόλον καὶ τὰς μεθόδους μάχης ἐμπράκτως, διὰ τῆς προσβολῆς αὐτῶν τούτων τῶν ἐπιλεγησομένων στόχων. Καὶ τοῦτο διότι ὑπῆρχον ἀντικείμενα πρακτικῆς διδασκαλίας, διὰ τὰ ὁποῖα ἡ ἐκπαίδευσις τῶν ὁμάδων τούτων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ ἄλλως (ὡς π.χ. βολῆς κ.λ.π.), λόγῳ τῶν περιορισμῶν, ὑφ' οὓς ἐτελοῦμεν καὶ κυρίως διὰ νὰ μὴ ἀποκαλυφθοῦν αἱ κινήσεις καὶ ἐνέργειαί μας εἰς τὸν ἀντίπαλον.

Βάσει τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἤρξατο ἡ ἐκπαίδευσις τῶν ὁμάδων ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψίν μου. Πρὸς τοῦτο τὸ τρίτον δεκαήμερον τοῦ Νοεμβρίου 1954 προωθήθην εἰς Λευκωσίαν.

Δημιουργία πολιτικῶν πυρήνων. Αὕτη εἶχεν ἀναληφθῆ ὑπὸ τοῦ Σωκράτη Λοϊζίδη, ὅστις ἤρχισε τὸ ἔργον ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν Λεμεσοῦ. Ἡ μύησις, ἀπολύτως μυστική, ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ ἀποκτήσωμεν εἰς ἕκαστον χωρίον ἀρχικῶς ἓν ἕως δύο ἄτομα δυναμικὰ καὶ ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης, μὲ προοπτικὴν περαιτέρω ἀναπτύξεως τοῦ ἀρχικοῦ πυρῆνος. Κατόπιν τῆς συλλήψεως τοῦ Σωκράτη Λοϊζίδη, περὶ ἧς κατωτέρω, καὶ ἡ ὀργάνωσις αὕτη ἀνελήφθη ὑπ' ἐμοῦ.

Ὀργάνωσις δικτύου πληροφοριῶν: Αὕτη ἀνετέθη εἰς τὸν γραμματέα τῆς ΠΕΟΝ Σταῦρον Ποσκώτην. Εἰς τοῦτον ἔδωσα ὁδηγίας διὰ τὴν συλλογὴν πληροφοριῶν, ὧν ἀρχικῶς εἶχον ἀνάγκην, ἰδίᾳ σχετικῶν μὲ τὴν δύναμιν τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς ἀστυνομίας, καθὼς καὶ διὰ τὴν ὀργάνωσιν δικτύου ἀντικατασκοπείας.

Ὀργάνωσις συνδέσμων. Αὕτη ὑπῆρξεν ἐν ἀρχῇ ὑποτυπώδης καὶ ἀπέβλεπεν μόνον εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν μας, κατὰ τὴν περίοδον τῆς προπαρασκευῆς, διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν μεταξὺ τῶν ὁμάδων τῶν πόλεων καὶ τῶν ὁμάδων τῶν ἀνταρτῶν.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ ὑλικόν, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ φθάσῃ τὸ ταχύτερον μετὰ τὴν ἄφιξίν μου εἰς Κύπρον, καθυστέρει. Τὸ φέρον τὸ φορτίον τοῦτο πλοῖον εἶχε φθάσει περὶ τὰ μέσα Δεκεμβρίου εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Κύπρου παρὰ τὴν Χλώρακα-Πάφου. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ πλοίαρχος τοῦ ἱστιοφόρου ἐσχημάτισε τὴν γνώμην ὅτι εἶχεν ἐπισημανθῆ ὑπὸ τῶν παρακτίων μονάδων Στρατοῦ, ἐθεώρησε σκόπιμον νὰ ἐπανακάμψῃ μετὰ τοῦ φορτίου εἰς Ἑλλάδα. Τὸ ἀτυχὲς τοῦτο γεγονὸς περιώριζε τὰς προπαρασκευαστικὰς ἐνεργείας, καθ' ὅσον τὸ φορτίον τοῦτο ἀπετελεῖτο κυρίως ἐξ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, τῶν ὁποίων εἶχον μεγίστην ἀνάγκην κατὰ τὴν περίοδον ἐνάρξεως τῆς δράσεως. Ὡς ἐκ τούτου διεμήνυσα εἰς Ἀθήνας νὰ ἐπισπευσθῇ ἡ ἀποστολὴ τοῦ φορτίου καὶ νὰ ὀργανωθῇ αὕτη καλῶς.

Ἐξελίξεις ἐν τῇ Μ. Ἀνατολῇ. Τὸ Κυπριακὸν ἐνώπιον τοῦ Ο.Η.Ε.

Καθ' ὃν χρόνον συνετελοῦντο αἱ προπαρασκευαὶ αὗται, αἱ ἐν τῇ Μέσῃ Ἀνατολῇ ἐξελίξεις διεμόρφωνον συνθήκας ἄκρως δυσμενεῖς διὰ τὸν ἀγῶνά μας. Ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις, πιεζομένη ἀπὸ τὴν λαϊκὴν ἀντίδρασιν ἐν Ἰορδανίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ, ἀπεφάσισε, ὅπως ἐγκαταστήσῃ εἰς Κύπρον τὸ Ἀρχηγεῖον τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ ἀέρα Βρεττανικῶν Δυνάμεων ἐν τῇ Μέσῃ Ἀνατολῇ. Πράγματι τὴν 24ην Νοεμβρίου ἤρχισεν ἡ ἀπὸ ἀέρος καὶ θαλάσσης μεταφορὰ ἐκ τῆς ζώνης τῆς διώρυγος τοῦ Σουὲζ τοῦ Βρεττανικοῦ Ἀρχηγείου.

Τὸ Κυπριακὸν ζήτημα εἶχεν ἤδη ἀχθῆ πρὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Ὁ Μακάριος μὲ εἰδοποίησε ἐξ Ἀμερικῆς, ὅπου εὑρίσκετο, νὰ μὴ προβῶ εἰς ἔναρξιν δράσεως καὶ νὰ ἀναμένω ὁδηγίας. Τοιαύτας ὅμως οὐδέποτε ἔλαβα, δι' ὃ καὶ οὐδεμία δρᾶσις ἐξεδηλώθη. Τὴν 14ην Δεκεμβρίου ἡ Ἑλληνικὴ Ἀντιπροσωπεία ὑπέβαλεν εἰς τὴν Πολιτικὴν Ἐπιτροπὴν τὸ ἀκόλουθον ψήφισμα: «Ἡ Γενικὴ Συνέλευσις, ἐξετάσασα τὸ θέμα, τὸ ἀφορῶν τὴν ἐφαρμογήν, εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου Κύπρου, τῆς ἀρχῆς ἴσων δικαιωμάτων καὶ αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν, μνήμων τοῦ ὅτι εἷς τῶν σκοπῶν τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, ὁ καθορισθεὶς εἰς τὸ ἄρθρον 1 τοῦ Χάρτου, εἶναι ἡ ἀνάπτυξις φιλικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν Ἐθνῶν, βασιζομένων εἰς τὸν σεβασμὸν τῆς ἀρχῆς τῶν ἴσων δικαιωμάτων καὶ αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὸ ψήφισμα τῆς 16ης Δεκεμβρίου 1952, ἐκφράζει τὴν εὐχὴν ὅπως ἡ ἀρχὴ τῆς αὐτοδιαθέσεως ἐφαρμοσθῇ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κύπρου».

Δυστυχῶς, τὸ ψήφισμα τῆς Ἑλληνικῆς Ἀντιπροσωπείας συνήντησε τὴν ἐχθρότητα

τῶν φίλων καὶ συμμάχων μας. Ἡ φωνὴ τοῦ δικαίου κατεπνίγη καὶ πάλιν. Ἡ Νέα Ζηλανδία διὰ νὰ τορπιλλίση τὴν Κυπριακὴν προσφυγήν, ὑπέβαλε τὸ ἑξῆς ἀντιψήφισμα:

«Ἡ Γενικὴ Συνέλευσις ἀποφασίζει νὰ μὴ ἐξετάση περαιτέρω τὸ θέμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐφαρμογὴ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, τῆς ἀρχῆς ἴσων δικαιωμάτων καὶ αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου Κύπρου». Ἐπηκολούθησαν εὐτελεῖς συναλλαγαὶ καὶ ταπεινὰ παζαρεύματα, μετὰ τὰ ὁποῖα ἡ Πολιτικὴ Ἐπιτροπὴ διὰ ψήφων 49 ἔναντι οὐδεμιᾶς καὶ μὲ 11 ἀποχὰς ἐνέκρινε ὑποβληθεῖσαν τροπολογίαν τοῦ Ἐλ Σαλβαντὸρ καὶ τῆς Κολομβίας, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς: «Ἡ Γενικὴ Συνέλευσις θεωροῦσα ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν φαίνεται ἁρμόζον νὰ υἱοθετήση ψήφισμα διὰ τὴν Κύπρον, ἀποφασίζει νὰ μὴ ἐξετάση περαιτέρω τὸ θέμα: «Ἐφαρμογὴ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν τῆς ἀρχῆς τῶν ἴσων δικαιωμάτων καὶ τῆς αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου Κύπρου». Τὴν τροπολογίαν ταύτην, διὰ τῆς ὁποίας οὐσιαστικῶς ἀπεμπολοῦντο τὰ δίκαια τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ἐνέκρινε τὴν 17ην Δεκεμβρίου, διὰ ψήφων 50 ἔναντι μηδεμιᾶς, μὲ 8 ἀποχάς, ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν.

Ἀντίκτυπος τῆς ἀποφάσεως τοῦ ΟΗΕ εἰς τὴν Κύπρον καὶ ἐπὶ τῶν ἀποφάσεών μου. Ὁ ρόλος τῆς νεολαίας καὶ ἡ λειτουργία τοῦ δικτύου συνδέσμων.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν προεκάλεσε ἀγανάκτησιν ἐν Κύπρῳ καὶ ἔδωσεν ἀφορμὴν εἰς ποικίλας λαϊκὰς ἐκδηλώσεις. Ὑπὸ τῶν Ἐργατικῶν Ὀργανώσεων ἐκηρύχθη τὴν 18ην Δεκεμβρίου 24ωρος ἀπεργία, σοβαραὶ δὲ διαδηλώσεις ἔλαβον χώραν εἰς Λευκωσίαν καὶ τὰς ἄλλας πόλεις. Αἱ Βρεττανικαὶ ἀρχαὶ ἐχρησιμοποίησαν βίαια μέσα πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν λαϊκῶν τούτων ἐκδηλώσεων. Εἰς Λευκωσίαν ἐρρίφθησαν δακρυγόνοι βόμβαι, εἰς δὲ τὴν Λεμεσὸν ὁ στρατὸς ἤνοιξε πῦρ ἐναντίον τοῦ ἀόπλου πληθυσμοῦ, μὲ ἀποτέλεσμα τὸν σοβαρὸν τραυματισμὸν τριῶν προσώπων. Αἱ συγκρούσεις συνεχίσθησαν καὶ κατὰ τὰς ἑπομένας ἡμέρας μὲ ἀρκετὰ θύματα ἑκατέρωθεν.

Ἐνθαρρυνόμενοι ἐκ τῆς στάσεως τῶν Βρεττανικῶν Ἀρχῶν οἱ Τοῦρκοι τῆς Λευκωσίας προέβησαν τὴν 18ην Δεκεμβρίου εἰς σοβαρὰς βιαιοπραγίας, θραύσαντες μεταξὺ ἄλλων προθήκας Ἑλληνικῶν καταστημάτων.

Εἰς τὰς πατριωτικὰς τῶν Ἑλλήνων Κυπρίων ἐκδηλώσεις ἐπρωτοστάτησαν ἰδιαιτέρως ἡ μαθητιῶσα νεολαία, τῆς ὁποίας ὁ ρόλος εἰς τὸν Ἐθνικὸν ἀγῶνα τῆς Κύπρου ὑπῆρξεν τῷ ὄντι τεράστιος. Ἡ Κυπριακὴ νεολαία ἀπέδειξεν ἑαυτὴν ἀνταξίαν τῶν παραδόσεων καὶ τῶν προσδοκιῶν τῆς Φυλῆς. Πρὸς παρεμπόδισιν τῶν μαθητικῶν ἐκδηλώσεων ἡ Κυπριακὴ Κυβέρνησις προέβη τὴν 23ην Δεκεμβρίου, μέσῳ τῶν Ἄγγλων Διοικητῶν, εἰς αὐστηρὰς προειδοποιήσεις πρὸς τὰς κατὰ τόπους ἐκπαιδευτικὰς ἀρχάς. Πλὴν ὅμως ἡ ἑλληνικὴ νεολαία ἐπειθάρχησεν εἰς τὴν φωνὴν τοῦ καθήκοντος καὶ οὐχὶ εἰς τὸν νόμον τῆς κυριάρχου Δυνάμεως.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολὴν ἡ Μεγάλη Βρεττανία προπαρεσκεύαζε τὸ σύμφωνον τῆς Βαγδάτης, τὸ ὁποῖον ὑπεγράφη τὸν Φεβρουάριον 1955, ἀπέβλεπε δὲ εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῆς Κύπρου ὡς βάσεως πρὸς ἐνίσχυσιν τούτου.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω δὲν ἔπρεπε κανεὶς νὰ ἀμφιβάλλῃ, ὅτι μόνον διὰ τῶν ὅπλων θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ κινηθῇ τὸ παγκόσμιον ἐνδιαφέρον πρὸς λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ. Ἐπεβάλλετο συνεπῶς ἔναρξις δράσεως. Ἀλλὰ πότε; Αἱ δυνατότητες ὡς πρὸς τὸν χρόνον ἐνάρξεως καθωρίζοντο: α) ἐκ τῆς ἀφίξεως τοῦ ἀναμενομένου ὑλικοῦ, β) τῆς πλήρους ὀργανώσεως καὶ ἐκπαιδεύσεως τῶν ὁμάδων δολιοφθορᾶς, γ) τοῦ καθορισμοῦ στόχων καὶ μελέτης τοῦ τρόπου προσβολῆς των καὶ δ) τῆς ὀργανώσεως τῶν συνδέσμων.

Τὸ ζήτημα τῶν συνδέσμων ἤρχισα νὰ μελετῶ ἐπισταμένως καὶ νὰ ἀπασχολοῦμαι μὲ τοῦτο σοβαρῶς. Ἀπέδιδον ἰδιαιτέραν σοβαρότητα εἰς τὸ ζήτημα, διότι προέβλεπον τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας σὺν τῷ χρόνῳ θὰ παρενέβαλλον οἱ Ἄγγλοι καὶ εἶχον νὰ κάμω μὲ κόσμον, ὁ ὁποῖος, ἀδαὴς περὶ τὰ στρατιωτικὰ καὶ τὸν συνωμοτικὸν ἀγῶνα, δὲν ἀντελαμβάνετο τὴν σοβαρότητα τοῦ ζητήματος καὶ ἐφέρετο πολλάκις μὲ ἐπιπολαιότητα, ἀγνοῶν καὶ περιφρονῶν τοὺς κανόνας ἐχεμυθείας. Ὁμολογῶ, ὅτι κατέβαλον ὑπερανθρώπους προσπαθείας διὰ νὰ κάμω τὰ ἄτομα, τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποίει ἡ Ὀργάνωσις πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, νὰ κατανοήσουν τὴν σοβαρότητα τῆς ἀποστολῆς των. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἀπελευ-

θερωτικοῦ κινήματος ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν ἀρίστην λειτουργίαν τῶν συνδέσμων. Δὲν προτίθεμαι νὰ δώσω οὔτε ἁπλᾶς ἀκόμη ἐνδείξεις περὶ τοῦ τρόπου ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τοῦ δικτύου τῶν συνδέσμων, διότι τοῦτο ἀποτελεῖ μυστικόν μου, σημειῶ δὲ ἐνταῦθα μόνον τὰ ἑξῆς, καθ' ὅσον ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου δὲν πρόκειται νὰ ἐπανέλθω.

α) Δὲν ἐχρησιμοποίησα ἀσύρματον, διότι τὸ μέσον τοῦτο, τελείως ἀκατάλληλον διὰ τὴν Κύπρον, θὰ ἦτο ὁ μεγαλύτερος καταδότης τῶν σταθμῶν διοικήσεως τῶν διαφόρων ἡγητόρων τῆς Ὀργανώσεως, ὡς ἐκ τῆς εὐχεροῦς ἐπισημάνσεώς του ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου.

β) Οὔτε ἐπὶ στιγμήν, κατὰ τὸ τετραετὲς διάστημα τῆς δράσεώς μου, ἔπαυσα νὰ ἔχω στενωτάτην ἐπαφὴν μὲ τοὺς τομεῖς μου, τὸ δὲ δίκτυον ἐλειτούργησε ἄριστα, παρὰ τὰς ἐξονυχιστικὰς ἐρεύνας τοῦ ἀντιπάλου, ὁ ὁποῖος δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ ἀνευρίσκῃ μερικὰ ἁπλᾶ σημειώματα τομεαρχῶν, δευτερευούσης σημασίας. Κατὰ τὸ τετραετὲς διάστημα ἤμην ἀπολύτως κύριος τοῦ πεδίου τῶν συνδέσμων καὶ διαβιβάσεων. Αἱ Ἀγγλικαὶ στρατιωτικαὶ Ἀρχαὶ ὑπέστησαν συντριπτικὴν ἧτταν εἰς τὴν μάχην αὐτὴν τῶν συνδέσμων, ἡ δὲ Ἰντέλλιντζενς Σέρβις ὑπέστη ἐν Κύπρῳ τὴν μεγαλυτέραν ἀποτυχίαν εἰς τὴν ἱστορίαν της. Ἀμφότεραι κατέβαλον τεραστίας προσπαθείας εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ ἐδαπάνησαν τεράστια ποσά, διότι ἐγνώριζον, ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν, ἐὰν ὑφιστάμεθα ἧτταν εἰς τὸ ζήτημα τῶν συνδέσμων, ὄχι μόνον νὰ ἐξαρθρώσουν ὅλας τὰς διοικήσεις τῶν τομέων, ὄχι μόνον νὰ παραλύσουν πᾶσαν δρᾶσιν τῆς Ὀργανώσεως, ἀλλὰ καὶ νὰ φθάσουν μέχρι τοῦ ἄντρου μου. Καθημερινῶς ὀγκώδεις φάκελλοι τῆς Ὀργανώσεως, διὰ τῶν ὁποίων διεβίβαζον διαταγάς, διήρχοντο τὰς πυκνὰς γραμμὰς τῶν Ἄγγλων στρατιωτικῶν, διέφευγον τὰς ἐξονυχιστικὰς ἐρεύνας των καὶ παρεδίδοντο ἄθικτοι εἰς τοὺς παραλήπτας. Ποίαν δικαιολογίαν ἔχουν νὰ προβάλουν διὰ τὴν συντριπτικὴν αὐτὴν ἧττάν των αἱ Ἀγγλικαὶ Ἀρχαὶ εἰς ἕνα νησί, ὅπου διέθετον ἕνα ἔνοπλον διὰ κάθε δέκα Ἕλληνας; Ὅπου κανεὶς Ἕλλην δὲν ἠμποροῦσε νὰ κυκλοφορήσῃ ἐὰν δὲν ἠρευνᾶτο μέχρις ἀφαιρέσεως συχνάκις μέρους ἢ καὶ ὁλοκλήρου τοῦ ἱματισμοῦ του; Ὅπου αὐτοκίνητα καὶ λοιπὰ ὀχήματα σχεδὸν διελύοντο καὶ ἠρευνῶντο; Ποίαν δικαιολογίαν ἔχουν νὰ προβάλουν διὰ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀποκαλύψουν τὰ κέντρα συνδέσμων καὶ διαβιβάσεων τῆς Ὀργανώσεως, τὰ ὁποῖα ἐλειτούργουν κάτω ἀπὸ τὴν μύτη των; Κάποτε ἓν σημείωμα ἐπεῖγον διεβιβάσθη διὰ συνδέσμου, ὅστις ἐθεώρησε σκόπιμον νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ ὑπομονητικὸν ζῶον, τὸν ὄνον, ὡς μέσον μεταφορᾶς του. Καθ' ὁδὸν τόσον ὁ ἀναβάτης, ὅσον καὶ τὸ τετράπουν ὑπέστησαν ἐξονυχιστικὰς ἐρεύνας ὑπὸ εἰδικῶν πρὸς τοῦτο ὁμάδων στρατοῦ μέχρι τελείας ἀπογυμνώσεως τοῦ συνδέσμου. Καὶ ὅμως, τὸ σημείωμα δὲν ἀνευρέθη καὶ μετεφέρθη καὶ παρεδόθη ἀσφαλῶς εἰς τὸν παραλήπτην... Τὸ ἀνωτέρω συμβὰν δὲν εἶναι τὸ μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδός του.

γ) Καὶ ἐὰν ἀκόμη ἐξουδετεροῦτο ἓν δίκτυον συνδέσμων, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποίει ὁ Ἀρχηγός, ἦτο ἀμέσως ἕτοιμον δεύτερον νὰ τὸ ἀντικαταστήσῃ, εὑρισκόμενον ἐν ἐφεδρείᾳ καὶ τελείως ἄγνωστον καὶ ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὸ ἄλλο δίκτυον. Οὕτως ἤμην πάντοτε εἰς θέσιν νὰ ἐπικοινωνήσω καθ' ἑκάστην καὶ ἐντὸς 8 - 10 ὡρῶν μὲ ὅλους τοὺς συνεργάτας μου, ὁπουδήποτε τῆς Κύπρου, παρὰ τοὺς ὑφισταμένους σιδηροῦς κλοιοὺς τοῦ δυνάστου.

δ) Καὶ ἐὰν ἀκόμη συνελαμβάνετο φάκελλος τοῦ Ἀρχηγοῦ ἦτο πολὺ δύσκολον εἰς τὰς Ἀρχὰς νὰ φθάσουν μέχρι τοῦ ἄντρου του, πρὶν ἢ αὐτὸς κατορθώσῃ νὰ λάβῃ τὰ μέτρα του καὶ μετακινηθῇ.

Ὁμολογῶ ὅτι ἡ ὀργάνωσις τῶν συνδέσμων εἰς τὰ πλαίσια τῆς Ὀργανώσεως ὑπῆρξεν ἓν τῶν μεγαλυτέρων ἐπιτευγμάτων μας ἀλλὰ καὶ ὀφείλω ἐπίσης νὰ ἐξάρω τὴν αὐτοθυσίαν, ἐργατικότητα καὶ ἐχεμύθειαν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι τὴν ἀνέλαβον. Ὁμολογῶ ἀκόμη ὅτι μὲ κατέπληξε τὸ σύστημα, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποίει ἡ ὑπηρεσία πληροφοριῶν τοῦ ἀντιπάλου. Παρὰ τὰ μέσα ποὺ ἐχρησιμοποίησε —μέχρι καὶ τῶν ἀπανθρώπων βασανιστηρίων, τὰ ὁποῖα στιγματίζουν τὸν σημερινὸν πολιτισμὸν— δὲν κατώρθωσε νὰ ἐξαρθρώσῃ τὸ δίκτυον τῶν συνδέσμων μου. Καὶ εἰς ἐμὲ ἐπροκάλεσε τοῦτο ἔκπληξιν. Καὶ ὅμως εἰς τὴν Κύπρον ἐστάλησαν οἱ ἀριστεῖς τῆς Ἀγγλικῆς κατασκοπείας. Οὗτοι πολλάκις εἶχον ἀχθῆ εἰς καλὰ πρῶτα ἀποτελέσματα, χωρὶς ὅμως νὰ δύνανται ταχέως νὰ τὰ ἐκμεταλλευθοῦν, εἰς τρόπον ὥστε ἐδίδετο εἰς ἡμᾶς ὁ καιρὸς νὰ ἀντιδράσωμεν καὶ νὰ κόψωμεν τὸν μίτον, ὁ ὁποῖος θὰ ὡδήγει εἰς τὴν ἐξάρθρωσιν, ἂν ὄχι τὴν καταστροφὴν τῆς Ὀργανώσεως.

Σύλληψις τοῦ ἱστιοφόρου «Ἅγιος Γεώργιος» ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ αἱ ἐκ ταύτης δι' ἡμᾶς συνέπειαι.

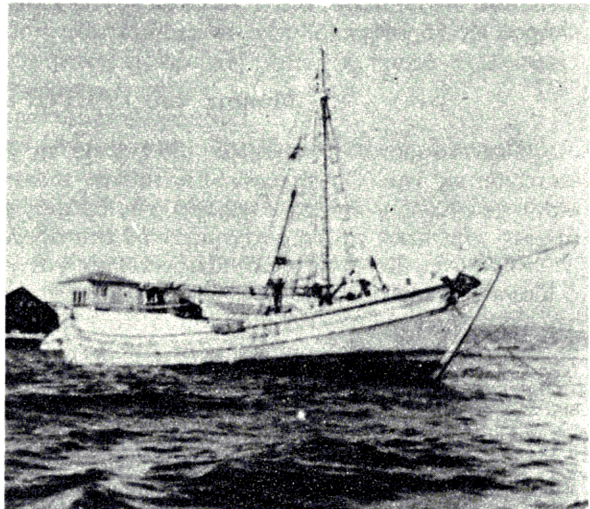
Τὴν 13ην Ἰανουαρίου 1955 τὸ ἱστιοφόρον ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ μὲ τὸ φορτίον ὑλικοῦ εἶχεν ἀναχωρήσει ἐξ Ἑλλάδος. Ἐκινήθην ἀμέσως πρὸς τὸν χῶρον ἐκφορτώσεώς του, παρὰ τὸ Χωρίον Χλώρακα, καὶ ἔδωσα τὰς δεούσας ὁδηγίας διὰ τὴν ἀσφαλῆ ἐκφόρτωσιν καὶ ἀπόκρυψιν τοῦ ὑλικοῦ, εἰς ὑποδειχθέντα ἐκ τῶν προτέρων χῶρον.

Βραδύτερον ἐπληροφορήθην παρὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὅτι εἶχε περιέλθει εἰς γνῶσιν τῶν Βρεττανικῶν Ἀρχῶν ἡ ἀναμενομένη ἄφιξις τοῦ ἱστιοφόρου μεταξὺ 19 καὶ 20 Ἰανουαρίου καὶ ὅτι εἶχον ληφθῆ ὑπὸ τούτων αὐστηρὰ μέτρα ἐπιτηρήσεως τῶν ἀκτῶν ἀπὸ Ξεροῦ μέχρι Κτήματος, ἰδίᾳ εἰς τὰς περιοχὰς Ξεροῦ καὶ Πάφου, ὅπου παρετηρήθη μεγάλη κίνησις ἀστυνομικῶν. Ἀντελήφθην, ὅτι δὲν ἠδυνάμην νὰ ἀντιδράσω ἄλλως, ἐφ' ὅσον δὲν εἶχον ἄμεσον καὶ ταχὺν σύνδεσμον μὲ τοὺς ἀποστολεῖς τοῦ ὑλικοῦ παρὰ διὰ τῶν ἑξῆς :

1. Καὶ εἰς περίπτωσιν ἀκόμη καθ' ἣν τὸ ἱστιοφόρον ἔφθανε εἰς τὸν καθορισθέντα χῶρον, νὰ μὴν τοῦ δοθῇ σῆμα ἐκφορτώσεως. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον ληφθῆ μέτρα, ὅπως προωθηθῇ τοῦτο διὰ νὰ ἐκφορτώσῃ εἰς χῶρον ἀναγνωρισθέντα μεταξὺ Ἀμμοχώστου καὶ Μπογαζιοῦ Τρικώμου.

2. Ὁ Ἀνδρέας Ἀζίνας, ὅστις εἶχεν ἀναλάβει τὸ ζήτημα ἐκφορτώσεως καὶ παραλαβῆς τοῦ ὑλικοῦ, νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς Ἀθήνας ἴσως προελάμβανε τὸ ἱστιοφόρον εἰς Ρόδον.

Ὁ Ἀζίνας ἀνεχώρησε πράγματι εἰς Ἀθήνας μὲ διαταγὴν νὰ ἐξακριβώσῃ τὰ σχετικὰ μὲ τὴν προδοσίαν καὶ ἐπιζητήσῃ νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ ἱστιοφόρον. Βάσει δὲ τῶν πληροφοριῶν, τὰς ὁποίας θὰ συνέλεγε ἢ θὰ τὸ ἐκράτει εἰς Ρόδον μέχρι νεωτέρας διαταγῆς μου, ἢ θὰ τὸ προώθει εἰς Κύπρον, συμφώνως πρὸς δοθείσας εἰς αὐτὸν ὁδηγίας πρὸς ἐκφόρτωσιν εἰς νέους χώρους, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἤδη ἀναγνωρισθῆ καὶ καθορισθῆ.

Τὸ ἱστιοφόρον «Ἅγιος Γεώργιος».

Καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα ἡ ὁμὰς παραλαβῆς τοῦ ὑλικοῦ μὲ τὸν Σωκράτην Λοϊζίδην, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἑλλάδα, ἀνέμενεν εἰς τὸν χῶρον ἐκφορτώσεως παρὰ τὴν ἀκτὴν Χλώρακα μὲ ἐντολάς.

Δυστυχῶς, τὴν μεθεπομένην τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ἀζίνα ἐπληροφορήθην, ὅτι τὸ ἱστιοφόρον συνελήφθη τὴν ἑσπέραν τῆς 25ης πρὸς τὴν 26ην Ἰανουαρίου, παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Πάφου καὶ ὅτι οἱ ἄνδρες τοῦ πληρώματος μετεφέρθησαν εἰς Λευκωσίαν.

Τὸ πλῆγμα δι' ἐμὲ ἦτο βαρύτατον διότι: α) Ἀπεστερούμην ὑλικοῦ καὶ καθίστατο οὕτω προβληματική, ἂν ὄχι ἀδύνατος, ἡ ἔναρξις δράσεως διὰ δολιοφθορᾶς καὶ β) ἐκινδύνευε νὰ ἀποκαλυφθῇ ἡ κίνησις καὶ ἐγώ, προσωπικῶς, καὶ τὸ κίνημά μας θὰ κατεπνίγετο πρὶν ἢ ἀκόμη ἐκδηλωθῇ. Καὶ διὰ μὲν τὸ δεύτερον ἔλαβα τὰ ἀκόλουθα μέτρα:

α) Μετεκινήθην ἀμέσως ἐκ Λευκωσίας εἰς ἄλλην περιοχὴν ὀρεινὴν καὶ παρηκολούθουν τὴν κατάστασιν καὶ τὰς κινήσεις τοῦ ἀντιπάλου, διὰ νὰ βεβαιωθῶ μέχρι ποίου σημείου ἐξικνοῦντο αἱ προσπάθειαί του διὰ συλλογὴν γενικωτέρων πληροφοριῶν.

β) Διέταξα τὰς μαχητικὰς ὁμάδας μας νὰ παύσουν πᾶσαν κίνησιν, ὡς πρὸς τὴν ἐκπαίδευσίν των καὶ ὡς πρὸς τὴν μεταφορὰν ὑλικοῦ.

Εὐτυχῶς, αἱ Ἀρχαὶ δὲν ἠδυνήθησαν ἢ δὲν ἐπεχείρησαν νὰ διερευνήσουν σοβαρῶς τὸ ζήτημα καὶ νὰ ἐξακριβώσουν ποῖοι οἱ πραγματικοὶ ὑποκινηταὶ τῆς κινήσεως ἐν Κύπρῳ. Οὕτω, μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν τινων ἐπανῆλθον εἰς Λευκωσίαν καὶ ἤρχισα τὴν διακοπεῖσαν προσωρινῶς ἐργασίαν ἀναδιοργανώσεως τῶν ὁμάδων. Διὰ τὸ ὑλικὸν ποὺ ἐχάσαμεν οὐδόλως ἀπεκαρδιώθην. Ἤλπιζα, ὅτι θὰ κατώρθωνα νὰ ἐξεύρω ποσότητα ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, ἀφαρπά-

ζων ταύτας ἐκ τῶν διαφόρων μεταλλείων ἢ στρατιωτικῶν ἀποθηκῶν. Ἡ ἔλλειψις ὅμως τοιούτων ὑλῶν μὲ ἠνάγκασε νὰ σκεφθῶ κατὰ πόσον θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ πρώτη ἀπόφασίς μου ἐν σχέσει μὲ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος διὰ πράξεων δολιοφθορᾶς καὶ βραδύτερον δι' ἀνταρτικοῦ ἀγῶνος. Τελικῶς κατέληξα εἰς τὴν ἀκόλουθον ἀπόφασιν.

1. Νὰ προωθήσω τὴν τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν εἰς τὰ ὅπλα τοῦ Πεζικοῦ, ὥστε νὰ ἔχω δυνατότητα, ἐὰν δὲν ἐξεύρισκον ἐκρηκτικὰς ὕλας νὰ ἀρχίσω ἀπὸ τὸν ἀγῶνα ἀνταρτικῶν ὁμάδων ἢ νὰ συνδυάσω τοὐλάχιστον τὴν δρᾶσιν ταύτην μὲ τὴν τῶν ὁμάδων δολιοφθορᾶς, ἀναλόγως τῶν ποσοτήτων ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, τὰς ὁποίας θὰ κατώρθωνα νὰ ἐξοικονομήσω.

2. Νὰ συνεχίσω τὰς προσπαθείας μου δι' ἐξεύρεσιν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν καὶ εἰς περίπτωσιν ἐξευρέσεως ἱκανῶν ποσοτήτων νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸ ἀρχικόν μου σχέδιον.

Μία ἐσωτερικὴ δύναμις, τὴν ὁποίαν ἀποδίδω διὰ τῆς λέξεως ΠΙΣΤΙΣ, μὲ ὤθει εἰς τὰς σκέψεις καὶ ἀποφάσεις μου αὐτὰς καὶ μοῦ ἔλεγε νὰ προχωρήσω μὲ θάρρος. Ἡ πίστις αὐτὴ δὲν μὲ ἐγκατέλειψε ποτὲ καθ' ὅλον τὸ τετραετὲς διάστημα τοῦ ἀγῶνος. Ἡ Θεία πρόνοια μὲ καθωδήγει εἰς τὰς ἀποφάσεις μου, κατηύθυνε τὰς πράξεις μου καὶ μοῦ ἔδιδε ψυχικὴν καὶ σωματικὴν ἀντοχήν. Δὲν ἐκάμφθην ποτέ, δὲν ᾐσθάνθην ποτὲ κούρασιν, δὲν ἐλύγισα ποτέ, δὲν ἐδειλίασα ποτέ. Ἰδού, διατί τὸ ὅλον ἔργον ἐστέφθη ὑπὸ ἐπιτυχίας. Ἀποδίδω τοῦτο ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ Θεῖον.

Μύησις τοῦ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ.

Περὶ τὰ μέσα Ἰανουαρίου 1955 ἦλθα εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν Γρηγόριον Αὐξεντίου, ὅστις ἐνετάχθη εἰς τὴν Ὀργάνωσιν. Εἰς τοῦτον ἔδωσα ἐντολὴν νὰ καταρτισθῇ καλῶς εἰς τὰ τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὰς ὁμάδας περιοχῆς Ἀμμοχώστου, εὐθὺς δὲ ἀμέσως νὰ ἀρχίσῃ τὴν πρὸς τοῦτο συστηματικὴν ἐκπαίδευσίν των.

Ὁ Αὐξεντίου ἦτο στρατιώτης σεμνὸς καὶ γενναῖος. Ἐν τῷ προσώπῳ του ἐνεσαρκοῦτο ὁ ἰδανικὸς στρατιώτης. Ὡς ἄνθρωπος ἦτο ἀπὸ τοὺς τελείους τύπους, οἱ ὁποῖοι προσελκύουν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐκτίμησιν. Οὐδέποτε συνεζήτει διαταγὰς καὶ οὐδέποτε μὲ ἐλύπησε οὔτε ἀκόμη ὅταν τὸν ἐπετίμων. Σκληρός, ὅπως εἶμαι, δὲν τὸν ἐξῄρεσα τῆς αὐστηρᾶς μεταχειρίσεως. Ὁσάκις διέπραττε σφάλματα ἐδέχετο τὰς αὐστηρὰς παρατηρήσεις μὲ ἀξιοπρέπειαν καὶ ἔδιδε εἰς πάντας τὸ παράδειγμα τῆς τυφλῆς ὑπακοῆς εἰς τὰς διαταγάς μου. Ἐνθυμοῦμαι, ὅτι, ὅταν κάποτε παρημέλησε νὰ συμμορφωθῇ πρὸς διαταγήν μου, ἐκ κακῆς ἐκτιμήσεως ὡρισμένου ζητήματος καὶ ἔδωσα διαταγὴν νὰ ἀντικατασταθῇ εἰς τὴν διοίκησιν τῶν ὁμάδων, ὄχι μόνον ἐδέχθη ἀδιαμαρτυρήτως τὴν ἀπόφασίν μου αὐτήν, ἀλλὰ καί, ὡς ἐπληροφορήθην βραδύτερον, ἀπὸ ἀναφορὰν τοῦ ἀντικαταστάτου του, ὑπέδειξε εἴς τινα τῶν ἀνδρῶν του, ὅτι οὕτω ἔπρεπε νὰ πράξῃ ὁ Ἀρχηγός, ἐὰν ἤθελε νὰ εὑρίσκεται εἰς τὸ ὕψος του καὶ ὅτι ὤφειλον πάντες νὰ πειθαρχοῦν εἰς τὰς διαταγὰς αὐτοῦ. Ὑπέροχον παράδειγμα ἀλτρουϊσμοῦ, ἀλλὰ καὶ συνειδητῆς πειθαρχίας. Βραδύτερον τὸν ἀνεκάλεσα πλησίον μου καὶ τοῦ ἀνέθεσα ὑπηρεσίαν ἀνωτέραν καὶ σοβαρωτέραν. Ὁ σκοπὸς ἐπετεύχθη. Ἠλέγχθη τὸ σφάλμα διὰ νὰ γνωσθῇ εἰς πάντας, ὅτι ὁ ἡγήτωρ ἐπιβλέπει καὶ ἐλέγχει τὰ πάντα. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ὁ ἐλεγχθεὶς δὲν ἐταπεινώθη, ἀλλὰ ἐξυψώθη, ὅπως πράγματι τοῦ ἦξιζε. Αἱ ποιναὶ δὲν εἶναι ὑποτιμητικαὶ διὰ τὸν στρατιώτην, ὅταν αὗται δὲν εἶναι ἀτιμωτικαί, ἀλλὰ τοὐναντίον δεικνύουν τὴν καλὴν λειτουργίαν καὶ τὴν καλὴν ἄσκησιν τῆς Διοικήσεως, ἡ ὁποία δὲν πρέπει νὰ ἀρκῆται μόνον εἰς τὸ νὰ δίδῃ ὁδηγίας, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιβλέπῃ τὴν ἐκτέλεσίν των, ἐλέγχῃ δὲ αὐστηρῶς καὶ ἀκριβοδικαίως τὴν παράβασίν των.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος μέχρι τοῦ ἡρωϊκοῦ του θανάτου, περιέβαλον τὸν Αὐξεντίου διὰ πλήρους ἐμπιστοσύνης. Τὸν ἠγάπησα πραγματικῶς καὶ τὸν ἐξετίμησα, διότι τοῦ ἦξιζε. Ἡ ἀπώλειά του μοῦ ἐστοίχισε ὄχι μόνον διότι ἔχασα ἕνα ἄριστον συνεργάτην, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ Κύπρος ἔχασε ἕνα ἀπὸ τὰ καλύτερα τέκνα της, τὸ ὁποῖον θὰ τὴν ἐβοήθει σοβαρῶς σήμερον, οἱ δὲ συμπατριῶταί του, εἰς ἀναγνώρισιν τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν σπανίων ἀρετῶν του, θὰ τὸν ἐτίμων μὲ ὑψηλὰ ἀξιώματα. Ὁ ἡρωϊσμὸς καὶ ἡ θυσία του θὰ παραμείνουν διὰ τὰς ἐπερχομένας γενεὰς φωτεινὸν παράδειγμα. Μία ἀπὸ τὰς ὡραιοτέρας σελίδας τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος τῆς Κύπρου ἀνήκει πανθομολογουμένως εἰς τὸν Γρηγόριον Αὐξεντίου. Αἰωνία ἡ μνήμη του....

Ὁ Αὐξεντίου ἦτο ἐν γνώσει τῆς δυσχεροῦς θέσεως, εἰς ἣν εὑρισκόμεθα ἀπὸ ἀπόψεως ἐκρηκτικῶν ὑλῶν. Λόγῳ τῆς ἐργασίας, ἣν ἐξετέλει εἰς Δεκέλειαν, καὶ τῆς ἐπαφῆς του μὲ ἄτομα

τῆς περιοχῆς, ἀσκοῦντα τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἁλιέως, κατώρθωσε νὰ μᾶς προμηθεύσῃ ἱκανὰς ποσότητας TNT καὶ ἀματόλ, αἱ ὁποῖαι ἐξήχθησαν ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης ἀπὸ βυθισθέντα πλοῖα, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τελευταίου πολέμου. Αἱ ποσότητες αὗται ἦσαν ὑπεραρκεταὶ διὰ νὰ καλύψουν τὰς ἀνάγκας μας, διὰ τὴν πρώτην ἐξόρμησίν μας.

Κατόπιν τῆς ἐπιτυχίας ταύτης ἐπανῆλθον εἰς τὸ ἀρχικόν μου σχέδιον περὶ δράσεως μόνον διὰ δολιοφθορῶν ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ κινήματος.

Προπαρασκευὴ διὰ δρᾶσιν.—Ἵδρυσις τῆς ΕΟΚΑ.—Ἡ πρώτη ἐπαναστατικὴ προκήρυξις.

Νῦν ἡ προσπάθειά μου περιεστράφη κυρίως εἰς τὰ ἑξῆς: 1. Εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν ὁμάδων δολιοφθορῶν. Ὁ ἀριθμὸς τούτων εἰς ἑκάστην περιοχὴν ἦτο συνάρτησις τῶν προκριθέντων στόχων καὶ τοῦ διαθεσίμου ὑλικοῦ. Τοιαῦται ὁμάδες ὠργανώθησαν, πλὴν Κυρηνείας καὶ Πάφου, εἰς τὰς ὑπολοίπους 4 ἐπαρχίας Κύπρου, ἤτοι Λευκωσίας, περιοχὴν Ἀμμοχώστου, Λάρνακος, Λεμεσοῦ, ἑκάστη δὲ ἀπηρτίζετο ἐκ 5 - 6 ἀνδρῶν. Εἰς Πάφον δὲν κατωρθώθη ἡ ὀργάνωσις τοιούτων, συνεπείᾳ τῶν συλλήψεων ὅλων τῶν ἐκεῖ μελῶν μας διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἱστιοφόρου «Ἅγιος Γεώργιος».

2. Εἰς τὴν τεχνικὴν καὶ τακτικὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ὁμάδων εἰς τὰς δολιοφθοράς. Ἡ τεχνικὴ ἐκπαίδευσις μερικῶν ὁμάδων ἐγένετο καὶ ἐμπράκτως εἰς ὀρεινὰς περιοχάς, παρὰ τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους αὕτη ἐνέκλειε ἐκ τῶν ἐκπυρσοκροτήσεων.

3. Εἰς τὴν ἐπιλογὴν τῶν στόχων. Ὡς τοιοῦτοι ἐπελέγησαν:

Λευκωσία: Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς Ἀθαλάσσας, Στρατιωτικὸς ραδιοσταθμός, Στρατῶνες Γούσλεϋ, Ἀρχιγραμματεία, Γραφεῖον Παιδείας.

Ἀμμόχωστος: Ἐπισταθμία Δεκελείας, ἀντλιοστάσιον Περγάμου, στρατιωτικὸς καταυλισμὸς ἐπὶ ὁδοῦ Ἀμμοχώστου-Λάρνακος.

Λάρναξ: Ἀστυνομικὸν Ἀρχηγεῖον, διοικητικὸν μέγαρον Λάρνακος, δικαστικὸν μέγαρον, οἰκία διοικητοῦ ἀστυνομίας καὶ πολιτικοῦ Διοικητοῦ.

Λεμεσός: Ἐπισταθμία Ἐπισκοπῆς (γεννήτρια ἠλεκτρικοῦ Σταθμοῦ), κεντρικὸς ἀστυνομικὸς σταθμὸς Ἁγ. Ἰωάννου.

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπεζήτησα, ὅπως τὰ ἀποτελέσματα τῆς πρώτης κρούσεως —παρὰ τὴν ἔλλειψιν πείρας ἐκ μέρους τῶν ὁμάδων— εἶναι τοιαῦτα, ὥστε νὰ ἀποδεικνύουν ἰσχύν, νὰ δημιουργήσουν δὲ τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι πρόκειται περὶ σοβαρᾶς ἐπαναστατικῆς Ὀργανώσεως καὶ ὄχι ἁπλῶς περὶ προχείρων ἐνεργειῶν, ἀνευθύνων προσώπων ἢ μὲ μικρὰν καὶ ἀτελῆ ὀργανωτικὴν διάρθρωσιν. Τοῦτο, ἄλλως τε, θὰ ἐξύψωνε ἀφ' ἑνὸς τὸ ἠθικὸν τοῦ λαοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ ἐνεποίει ζωηρὰν ἐντύπωσιν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ θὰ ἐνεφανίζετο εἰς τοὺς Ἄγγλους ὡς μία καλῶς προπαρασκευασθεῖσα ὀργάνωσις ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος. Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἐπιλογὴ τῶν στόχων καὶ ὁ τρόπος προσβολῆς των ἀπετέλεσε ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας μελέτης καὶ μερίμνης.

Ἕκαστος στόχος ἐκ τῶν καθορισθέντων εἰς τοὺς τομεῖς τῶν ἀνωτέρω πόλεων ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς ἐνδιαφερομένης ὁμάδος καὶ κατηρτίσθη εἰδικὸν διὰ τοῦτον σχέδιον προσβολῆς καὶ ἀποχωρήσεως μετ' αὐτήν, τὸ ὁποῖον μοὶ ὑπεβλήθη πρὸς ἔλεγχον. Προσωπικῶς ἀνεγνώρισα σχεδὸν ἅπαντας τοὺς προσβλητέους στόχους καὶ ἤμην εἰς θέσιν νὰ διενεργήσω ἐμπεριστατωμένον ἔλεγχον τῶν ὑποβληθέντων σχεδίων, ὅστις καὶ ἐγένετο δι' ἕκαστον τούτων.

Γενικαὶ ὁδηγίαι μου ἐκοινοποιήθησαν εἰς τοὺς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁμάδων δολιοφθορῶν ἐν σχέσει μὲ τὴν τεχνικὴν καὶ τακτικὴν τῆς προσβολῆς στόχου.

Οὕτω περὶ τὰς 20 Μαρτίου ἤμην καθ' ὅλα ἕτοιμος πρὸς δρᾶσιν, χωρὶς ὁ ἀντίπαλος νὰ ἀντιληφθῇ τίποτε ἀπολύτως περὶ τῶν προπαρασκευῶν μας, ὥστε ἡ ἔναρξις τῆς δράσεως τὴν ἑσπέραν τῆς 31 Μαρτίου - 1 Ἀπριλίου ὑπῆρξε δι' αὐτὸν πλήρης αἰφνιδιασμός, ὅστις καὶ κατέδειξε τὸν βαθμὸν ἱκανότητος καὶ ἐπαρκείας τῶν ἐν Κύπρῳ Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν, αἱ ὁποῖαι ἔδει, μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ ἱστιοφόρου «ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ», νὰ ἀνησυχήσουν καὶ νὰ παρακολουθοῦν ἀγρύπνως τὴν ἐν τῇ νήσῳ κατάστασιν.

Παραλλήλως πρὸς τὰ ἀνωτέρω ἐπεδόθην καὶ εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ πληθυσμοῦ. Τοῦτο ἐγένετο εἰς τὰ πλαίσια Ὀργανώσεως, εἰς ἣν ἔδωσα τὴν ὀνομασίαν Ε.Ο.Κ.Α. (Ἐθνικὴ Ὀργάνωσις Κυπρίων Ἀγωνιστῶν) καὶ ἀφεώρα:

1. Τὴν ὀργανωτικὴν διάρθρωσιν. Ἱδρύθησαν τομεῖς μὲ ἐπὶ κεφαλῆς ἕνα τομεάρχην.

᾿Απέφυγα διοικητικὰς ἐπιτροπάς, διότι εἰς ἕνα ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα διοικεῖ ὁ εἷς καὶ ὄχι οἱ πολλοί. Ὁ Εἷς ὅμως μὲ τὸ ἀπαιτούμενον κῦρος, τὸν ἀγωνιστικὸν παλμόν, τὸν δυναμισμὸν καὶ τὴν εὐελιξίαν. Αἱ πολυμελεῖς ἐπιτροπαὶ εἶναι τροχοπέδη καὶ πρόξενος διχονοιῶν. Διὰ τοῦτο ἀπέφευγα πάντοτε, κατὰ τὸ δυνατόν, τὰς ἐπιτροπὰς ἢ περιώριζον πολὺ τὸν ἀριθμὸν τούτων καὶ ἐπέμενα ἰδιαιτέρως ἐπὶ τῆς ἐπιλογῆς τῶν προσώπων, βάσει τῶν ἱκανοτήτων των. Τοιοῦτοι τομεῖς ἱδρύθησαν εἰς τὰς ἐπαρχίας Λευκωσίας, Κυρηνείας, Ἀμμοχώστου, Λάρνακος, Λεμεσοῦ καὶ Πάφου, ἐξαρτώμενοι ἀπ᾿ εὐθείας ἐκ τοῦ Ἀρχηγοῦ.

2. Τὴν στρατολογίαν μελῶν. Ἡ στρατολογία αὕτη ἀφεώρα:

α) Εἰς τὸ μαχητικὸν μέρος τοῦ ἀγῶνος διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν μαχητικῶν ὁμάδων (δολιοφθορᾶς καὶ ἀνταρτῶν) ἢ ὑποβοήθησιν τούτων καὶ τὴν συλλογὴν πληροφοριῶν.

β) Εἰς τὴν δυνατότητα ὅπως παρασυρθῇ ὁλόκληρος ὁ λαὸς σὺν τῷ χρόνῳ εἰς μαχητικὰς μαζικὰς ἐκδηλώσεις ἀνὰ τὰς πόλεις καὶ τὴν ὕπαιθρον.

Τοῦτο μόνον ἠδυνάμεθα νὰ ζητήσωμεν ἀρχικῶς ὡς πρῶτον στάδιον τῆς ὀργανωτικῆς μας προσπαθείας μὲ τὴν προοπτικὴν εὐρυτέρας τοιαύτης εἰς τὸ μέλλον.

Ὡς ἡμερομηνίαν ἐνάρξεως τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος ὥρισα, κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, τὴν νύκτα τῆς 31 Μαρτίου - 1 Ἀπριλίου 1955 καὶ ὥραν 24ην.

Δύο ἡμέρας ἐνωρίτερον τῆς ἀνωτέρω ἡμερομηνίας συνεκέντρωσα ἐν Λευκωσίᾳ τοὺς τομεάρχας Λευκωσίας, Βαρωσίων, Λάρνακος καὶ Λεμεσοῦ καὶ τοὺς ἀνεκοίνωσα τὴν ἀπόφασίν μου, τονίσας ὅτι πάσῃ θυσίᾳ πρέπει νὰ ἐπιτευχθοῦν τὰ καλύτερα δυνατὰ ἀποτελέσματα καὶ ἐζήτησα ἀπὸ ὅλους αὐτοθυσίαν καὶ τόλμην. Τὴν ἑσπέραν τῆς 30 Μαρτίου εἶδον ὅλους τοὺς τομεάρχας Λευκωσίας, οἱ ὁποῖοι εἶχον καὶ τοὺς σοβαρωτέρους στόχους καὶ ἔδωσα τὰς τελευταίας ὁδηγίας.

Συνέταξα τότε καὶ τὴν πρώτην ἐπαναστατικὴν προκήρυξιν, ἣν καὶ παραθέτω:

«Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, μὲ πίστιν εἰς τὸν τίμιον ἀγῶνά μας, μὲ τὴν συμπαράστασιν ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τῶν Κυπρίων, ἀναλαμβάνομεν τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ Ἀγγλικοῦ ζυγοῦ, μὲ σύνθημα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς κατέλιπαν οἱ πρόγονοί μας ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην: «Ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς». Ἀδελφοὶ Κύπριοι. Ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων μᾶς ἀτενίζουν ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐλάμπρυναν τὴν Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν διὰ νὰ διατηρήσουν τὴν ἐλευθερίαν των: οἱ Μαραθωνομάχοι, οἱ Σαλαμινομάχοι, οἱ Τριακόσιοι τοῦ Λεωνίδα καὶ οἱ νεώτεροι τοῦ Ἀλβανικοῦ ἔπους. Μᾶς ἀτενίζουν οἱ ἀγωνισταὶ τοῦ 1821, οἱ ὁποῖοι καὶ μᾶς ἐδίδαξαν ὅτι ἡ ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τὸν ζυγὸν δυνάστου ἀποκτᾶται πάντοτε μὲ τὸ αἷμα. Μᾶς ἀτενίζει ἀκόμη σύμπας ὁ Ἑλληνισμός, ὁ ὁποῖος καὶ μᾶς παρακολουθεῖ μὲ ἀγωνίαν, ἀλλὰ καὶ μὲ ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν. Ἂς ἀπαντήσωμεν μὲ ἔργα, ὅτι θὰ γίνωμεν «πολλῷ κάρρονες» τούτων. Εἶναι καιρὸς νὰ δείξωμεν εἰς τὸν κόσμον, ὅτι ἐὰν ἡ διεθνὴς διπλωματία εἶναι ἄδικος καὶ ἐν πολλοῖς ἄνανδρος, ἡ Κυπριακὴ ψυχὴ εἶναι γενναία. Ἐὰν οἱ δυνάσται μας δὲν θέλουν νὰ ἀποδώσουν τὴν λευτεριά μας, μποροῦμε νὰ τὴν διεκδικήσωμεν μὲ τὰ ἴδια μας τὰ χέρια καὶ μὲ τὸ αἷμά μας. Ἂς δείξωμεν εἰς τὸν κόσμον ἀκόμη μίαν φορὰν ὅτι καὶ τοῦ «σημερινοῦ Ἕλληνος ὁ τράχηλος ζυγὸν δὲν ὑπομένει». Ὁ ἀγὼν θὰ εἶναι σκληρός. Ὁ δυνάστης διαθέτει τὰ μέσα καὶ τὸν ἀριθμόν. Ἡμεῖς διαθέτομεν τὴν ψυχήν, ἔχομεν καὶ τὸ δίκαιον μὲ τὸ μέρος μας. Γι᾿ αὐτὸ καὶ θὰ νικήσωμεν.

«Διεθνεῖς διπλωμάται, ἀτενίσατε τὸ ἔργον σας. Εἶναι αἶσχος ἐν εἰκοστῷ αἰῶνι, οἱ λαοὶ νὰ χύνουν τὸ αἷμά των διὰ νὰ ἀποκτήσουν τὴν λευτεριά των, τὸ θεῖον αὐτὸ δῶρον, γιὰ τὸ ὁποῖον καὶ ἐμεῖς ἐπολεμήσαμεν παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν λαῶν σας, καὶ γιὰ τὸ ὁποῖον σεῖς τοὐλάχιστον διατείνεσθε ὅτι ἐπολεμήσατε ἐναντίον τοῦ ναζισμοῦ καὶ τοῦ φασισμοῦ. Ἕλληνες, ὅπου καὶ ἂν εὑρίσκεσθε, ἀκούσατε τὴν φωνήν μας: Ἐμπρός, ὅλοι μαζὶ γιὰ τὴν λευτεριὰ τῆς Κύπρου μας.

«Ε.Ο.Κ.Α., Ὁ Ἀρχηγὸς Διγενής»

Τὰ πάντα ἦσαν ἕτοιμα. Ἐγκατέστησα σταθμὸν Διοικήσεως εἰς Λευκωσίαν καὶ ἐξησφάλισα σύνδεσμον μὲ τοὺς τομεάρχας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΝΑΡΞΕΩΣ ΤΟΥ ΕΝΟΠΛΟΥ ΑΓΩΝΟΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΑΦΙΞΕΩΣ ΤΟΥ ΧΑΡΤΙΓΚ. (1 'Απριλίου — 3 'Οκτωβρίου 1955).

Οἱ πρῶτοι στόχοι.—'Αποτελέσματα καὶ ἀντιδράσεις.

Τὸ μεσονύκτιον τῆς 31 Μαρτίου - 1 'Απριλίου 1955, καθορισθεῖσαν ἡμερομηνίαν ἐνάρξεως τοῦ ἐνόπλου ἀγῶνος, ἐκκωφαντικαὶ ἐκρήξεις συνεκλόνισαν τὰς πόλεις Λευκωσίας, Λάρνακος, Λεμεσοῦ, καθὼς καὶ τὰς στρατιωτικὰς ἐπισταθμίας.

Τὰ ἀποτελέσματα ἐμφαίνονται εἰς τὸ Παράρτημα.

'Η ἐνέργειά μας αὐτὴ αἰφνιδίασε τοὺς πάντας: Τὰς 'Αρχὰς τῆς Κύπρου, τοὺς Κυπρίους, τοὺς ἐν 'Ελλάδι. Δὲν ἔλειψαν ἐν τούτοις καὶ αἱ ἀντιδράσεις. 'Ο ραδιοσταθμὸς 'Αθηνῶν, ἐπὶ ἡμέρας, οὐδεμίαν ἐνθάρρυνσιν μᾶς δίδει, τοὐναντίον μᾶς ἀποκαρδιώνει, ἐνῷ τὸ ΑΚΕΛ (Κομμουνιστικὸν Κόμμα Κύπρου) διὰ προκηρύξεώς του, ἡ ὁποία ἐκυκλοφόρησε τὴν πρωΐαν τῆς 1 'Απριλίου κατεδίκασε τὴν ἐνέργειάν μας καὶ μᾶς ἀπεκάλει «τραμπούκους», «βαρελόττους», «ψευτοδιγενῆδες», «δυναμιτιστὲς» κ.λ.π.

Δολιοφθορὰ εἰς τὸν ραδιοσταθμὸν Λευκωσίας (1-4-55).

'Η πρώτη ἐντύπωσις μεταξὺ τοῦ 'Ελληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου ὑπῆρξεν ἀρίστη. 'Ο λαὸς βλέπει πλέον τὸν 'Εθνικὸν ἀγῶνά του νὰ λαμβάνῃ ἔμπρακτον ἐκδήλωσιν, ἀντὶ τῆς ἀκολουθουμένης μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης τακτικῆς τοῦ χαρτοπολέμου. Δὲν τοῦ μένει ἐξ ἄλλου καμμία ἀμφιβολία, ὅτι πρόκειται περὶ ἐθνικιστικῆς ἐκδηλώσεως, ἀφοῦ οἱ κομμουνισταὶ ἔσπευσαν τόσον ἀνοήτως νὰ ἀποκηρύξουν τὸ κίνημά μας. Οὗτοι κατενόησαν βραδύτερον τὸ σφάλμα των καὶ ἠθέλησαν νὰ μειώσουν τὰς συνεπείας καὶ τὴν σημασίαν του, μὲ σατανικάς, κατὰ τὸ κομμουνιστικὸν σύστημα, ἀποφάσεις τῆς ὁλομελείας τοῦ Κόμματος.

Μετὰ τὰς πρώτας ταύτας δολιοφθορὰς ἔδωσα ἐντολήν, ὅπως συνεχισθοῦν αἱ ἐνέργειαι διὰ βομβῶν ἐντὸς τῶν πόλεων.

'Η Κυπριακὴ ἀστυνομία, τρομοκρατηθεῖσα, δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἀντιδράσῃ. 'Η κατάστασις εἶχεν ἐκφύγει ἀπὸ τὰς χεῖράς της. Ἔκτοτε ἡ προσπάθειά μου ἔτεινεν εἰς τὴν πλήρη παράλυσιν τῆς ἀστυνομίας, ἵνα ἐκβιάσω τὴν διάθεσιν στρατοῦ διὰ τὴν ἀνάληψιν ἀστυνομικῶν καθηκόντων καὶ νὰ ἐπιτύχω τὴν διασπορὰν τούτου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον μεγάλως θὰ μὲ διηυκόλυνεν εἰς τὰς μετέπειτα ἐνεργείας μου, ἰδίᾳ εἰς τὴν ἔνοπλον δρᾶσιν διὰ τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων.

'Εν τῷ μεταξὺ ἡ Κυβέρνησις τῆς Κύπρου, αἰφνιδιασθεῖσα, προέβαινεν εἰς σπασμωδικὰς ἐνεργείας. Μὴ δυναμένη νὰ εἰκάσῃ περὶ τῶν δυνατοτήτων μας, ἀνέμενε, μετὰ τὰς πρώτας ἐκρήξεις, ἴσως σταματήσωμεν. 'Η συνέχισις ὅμως τῆς δράσεώς μας ὑπῆρξεν δι' αὐτὴν ἀφορμὴ νέας ἀπογοητεύσεως. 'Υπὸ τὸ Κράτος τῶν τοιούτων ἐντυπώσεων ἀναγκάζεται τότε νὰ δράσῃ ἄνευ προγράμματος σαφοῦς, σπασμωδικῶς καὶ ἐκ τοῦ προχείρου. Αἱ πρῶται ἀντι-

δράσεις της συνίστανται εἰς τὴν διάθεσιν τμημάτων στρατοῦ εἰς τὰς πόλεις, διὰ τὴν φρούρησιν σημαντικῶν κυβερνητικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ κτιρίων, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ἔκδοσιν διαταγῆς διὰ προαιρετικὴν στρατολογίαν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων, ἵνα οὗτοι ἀναλάβουν ἀστυνομικὰ καθήκοντα.

Μετὰ τὰς πρώτας δολιοφθορὰς καὶ ἐπιθέσεις διὰ βομβῶν ἐντὸς τῶν πόλεων, αἱ ὁποῖαι κυρίως σκοπὸν εἶχον τὴν ἐκδήλωσιν τῆς σταθερᾶς θελήσεώς μας νὰ ἀναλάβωμεν συστηματικὸν καὶ ὠργανωμένον ἔνοπλον ἀγῶνα κατὰ τῆς κρατούσης δυνάμεως καὶ τὴν ἀναπτέρωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ἀπεφάσισα νὰ ἀναστείλω τὴν δρᾶσιν, μετὰ παρέλευσιν δεκαημέρου περίπου ἀπὸ τῆς ἐνάρξεώς της. Εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην προέβην μὲ σκοπόν: α) Νὰ ὀργανώσω συστηματικῶς, βάσει τοῦ Γενικοῦ Σχεδίου, ἐντονωτέραν δρᾶσιν καὶ συνεπῶς νὰ ἀναδιοργανώσω καταλλήλως τὰς δυνάμεις μου, ὥστε νὰ εἶναι παρεσκευασμέναι πρὸς τοῦτο. β) Νὰ μεταδώσω συστηματικώτερον εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Κυπριακὸν λαὸν τὴν ἐπαναστατικὴν φλόγα, ὥστε νὰ ἀγκαλιάσῃ πραγματικῶς τὸ κίνημά μας, νὰ ὀργανώσω δὲ τοῦτον κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ συμμετέχῃ καὶ συμπαρίσταται ἐνεργῶς εἰς τὸν ἀγῶνά μας, καὶ γ) Νὰ ἐξασφαλίσω τὸ ἀπαιτούμενον ὑλικόν, ἰδίᾳ εἰς ἐκρηκτικὰς ὕλας, διὰ δρᾶσιν μεγαλυτέρας διαρκείας.

Ὡς πρὸς τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος δὲν ἠδυνάμην νὰ κάμω συγκεκριμένας προβλέψεις. Πάντως, συμφώνως πρὸς τὰς ἀπόψεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἡ διάρκεια αὕτη δὲν ἔπρεπε νὰ ἦτο μεγάλη, καθ' ὅσον οὗτος προέβλεπεν ὅτι ἡ Μ. Βρεττανία ἢ ὁ ΟΗΕ θὰ ἔσπευδον νὰ δώσουν λύσιν. Βάσει, ἄλλως τε, τῆς ἀντιλήψεως ταύτης, μοῦ ἐπεβλήθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου εἰς Κύπρον, νὰ μὴν ἐφοδιασθῶ μὲ μεγάλας ποσότητας πολεμικοῦ ὑλικοῦ. Πρὸς τὴν ἀντίληψιν ταύτην, ὡς ἤδη ἀνέφερα, δὲν συνεφώνουν, ἡτοιμαζόμην δὲ πάντοτε δι' ἀγῶνα μεγαλυτέρας διαρκείας, ἐξευρίσκων ἐξ ἰδίων τὰ ὑλικὰ μέσα. Ὡς πρῶτον, συνεπῶς, χρονικὸν σταθμὸν τῆς ἐνεργείας μου καθώρισα τὴν προσεχῆ σύνοδον τοῦ ΟΗΕ, ἤτοι τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1955, ὁπότε ἠλπίζομεν νὰ συζητηθῇ τὸ Κυπριακόν. Ἐὰν καὶ τότε οὐδεμία λύσις ἐπετυγχάνετο, θὰ ἀπεφάσιζα περὶ τῆς περαιτέρω συνεχίσεως τοῦ ἀγῶνος καὶ τῆς τελικῆς αὐτοῦ μορφῆς.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Τὸ Γενικὸν Σχέδιον ἐνεργείας, τὸ ὁποῖον κατήρτισα, ἀφεώρα εἰς τήν: 1) Ἀναδιοργάνωσιν καὶ ἐνίσχυσιν τῶν ὁμάδων δολιοφθορᾶς. Ἐπιλογὴ τῶν στόχων καὶ μελέτη τῆς προσβολῆς τούτων. 2) Ἐκπαίδευσιν μὲ γοργὸν ρυθμὸν τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων, ὥστε αὗται νὰ δράσουν τὸ ταχύτερον. 3) Ὀργάνωσιν τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὰς πόλεις καὶ τὴν ὕπαιθρον, ὥστε νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ συμμετάσχῃ εἰς μαχητικὰς ἐκδηλώσεις, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν ἔνοπλον δρᾶσιν. 4) Ὀργάνωσιν τῆς νεολαίας. 5) Ἐπηρεασμὸν τοῦ τύπου καὶ 6) Παρακολούθησιν τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀντιπάλων μας (Ἄγγλων καὶ κομμουνιστῶν) καὶ ἐξουδετέρωσιν τῶν ἀντιδράσεών των. Σκοπός μου ἦτο νὰ προχωρήσω μὲ ἀποφασιστικότητα, ἀλλὰ καὶ μὲ σύνεσιν, διὰ τοῦ καταλλήλου δὲ συνδυασμοῦ τούτων νὰ ἐπιτύχω τὸ μεγαλύτερον ἀποτέλεσμα.

1. Ἡ ἀναδιοργάνωσις καὶ ἐνίσχυσις τῶν ὁμάδων δολιοφθορᾶς. Ἡ ἀναδιοργάνωσις καὶ ἐνύσχυσις τῶν ὁμάδων δολιοφθορᾶς δὲν παρουσίασε δυσχερείας, διότι αἱ πρῶται ἐπιτυχίαι μας ἠλέκτρισαν τοὺς νέους, οἱ ὁποῖοι προθύμως πλέον προσήρχοντο εἰς τὰς τάξεις μας. Εἰς τὰς ὁμάδας ταύτας ἔδωσα ἐντολὴν ἐπιλογῆς νέων στόχων καὶ ὑποβολῆς μελέτης δι' ἕκαστον τούτων πρὸς ἔλεγχον καὶ ἔγκρισιν.

Δὲν ἐθεώρησα ἀκόμη σκόπιμον νὰ δώσω εἰς τοὺς τομεάρχας πρωτοβουλίαν, οὔτε νὰ μειώσω τὸν ἔλεγχόν μου ἐπ' αὐτῶν. Οἱ στόχοι δολιοφθορᾶς ἐπεξετάθησαν ἐκτὸς τῶν πόλεων καὶ περιελάμβανον ἀνατινάξεις γεφυρῶν, διὰ τὴν παρακώλυσιν τῆς κινήσεως τοῦ στρατοῦ, καὶ προσβολὴν ἀστυνομικῶν σταθμῶν εἰς ὅλην τὴν ὕπαιθρον, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐκφοβίσωμεν τὴν ἀστυνομίαν καὶ παραλύσωμεν τὴν δρᾶσίν της. Πρὸς τοῦτο κατέστρωσα σχέδιον ὅπως, ἐφ' ὅσον ἡ ἐκπαίδευσις τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων ἔφθανεν εἰς ἱκανοποιητικὸν σημεῖον, ἀναλάβω τότε ἐνόπλους μικροεπιθέσεις ἐναντίον ἀστυνομικῶν σταθμῶν εἰς τὴν ὕπαιθρον.

2. Ἐκπαίδευσις τῶν ἀνταρτικῶν Ὁμάδων. Ἕνα μῆνα μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἐνόπλου ἀγῶνος, ἤτοι περὶ τὰς ἀρχὰς Μαΐου 1955, ἀφίχθησαν ἐξ Ἀθηνῶν ὀκτὼ Κύπριοι φοιτηταί : Ρένος Κυριακίδης, Θάνος Σοφοκλέους, Πέτρος Στυλιανοῦ, Νῖκας Ἀγγελίδης, Κύπρος Παπαδόπουλος, Φώτης Παπαφώτης, Ἀνδρέας Νέστορος καὶ Ἀνδρέας Λαμπριανίδης, οἱ ὁποῖοι προσεφέρθησαν νὰ συμμετάσχουν εἰς τὸν ἀγῶνα. Οὗτοι εἶχον ὑπο-

στῇ ἐν Ἑλλάδι προκαταρκτικήν τινα ἐκπαίδευσιν εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ὅπλων Πεζικοῦ ὑπὸ συνεργείου, τὸ ὁποῖον κατηρτίσθη τῇ μερίμνῃ τοῦ Κυπρίου ἰατροῦ Ἰωάννου Χατζηπαύλου Ἰωαννίδου. Τούτους διέθεσα εἰς τομεῖς. Κατώρθωσα οὕτω νὰ δημιουργήσω μίαν νέαν διοίκησιν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Λεύκας, διὰ τὴν ἐκεῖ ὁμάδα, τὴν ὁποίαν προώριζα δι' ἀνταρτικὴν δρᾶσιν εἰς τὴν περιοχὴν Κύκκου, καὶ ἑτέραν διοίκησιν εἰς τὴν περιοχὴν Πιτσιλιᾶς διὰ τὰς ἐκεῖ ἀνταρτικὰς ὁμάδας, ἔδωσα δὲ ὁδηγίας διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τριῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων: Μιᾶς εἰς τὴν περιοχὴν Κυπερούντας — Ἀμιάντου, ἑτέρας εἰς τὴν περιοχὴν Λεύκας καὶ ἑτέρας εἰς τὴν περιοχὴν Κυρηνείας, ὅπου διέθεσα τὸν Αὐξεντίου, ὁρίσας τοῦτον τομεάρχην ὁλοκλήρου τῆς περιοχῆς Κυρηνείας καὶ Καρπασίας.

Ἡ τεχνικὴ ἐκπαίδευσις τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ, καθ' ὅσον διέθετον ἤδη τομεάρχας, γνώστας τῆς τεχνικῆς τῶν ὅπλων Πεζικοῦ. Εἰς ἐνίσχυσιν διέθεσα καὶ ἔφεδρον ἀξιωματικόν, τὸν Ἰωάν. Κατσούλην, καθηγητὴν Γυμνασίου ἐν Κύπρῳ, ὅστις ἀνέλαβε συμφώνως πρὸς ὁδηγίας μου νὰ δώσῃ καὶ μαθήματα τῆς τακτικῆς χρησιμοποιήσεως τῶν ὅπλων.

3. Ἡ ὀργάνωσις τοῦ πληθυσμοῦ. Συμμετοχὴ τῆς Νεολαίας. Ἡ ὀργάνωσις τόσον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου, ὥστε οὗτος νὰ συμπαρίσταται, παρακολουθῇ, ἐνισχύῃ καὶ συμμετέχῃ εἰς τὴν δρᾶσίν μας, ὅσον καὶ τῆς Νεολαίας, ἀπετέλεσαν ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας μερίμνης μου, διότι εἰς ἀμφότερα ἔδιδον μεγίστην σημασίαν. Ἓν ἀπελευθερωτικὸν κίνημα εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχῃ, οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ στρατιωτικὴ ἀξία τοῦ Ἀρχηγοῦ του, ἐὰν τοῦτο δὲν εἶναι καθολικόν, δηλαδὴ ἐὰν δὲν τὸ ἐγκολπωθῇ ὁ λαός, καὶ ἐὰν ἡ νεολαία δὲν συμμετάσχῃ ἐνεργῶς εἰς τοῦτο. Ἡ συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ ἢ τοὐλάχιστον ἡ ὑπ' αὐτοῦ εὐμενὴς ὑποδοχὴ τοῦ κινήματος εἶναι ἀπαραίτητος, διότι: α) Ἀπὸ ἀπόψεως διεθνοῦς ἀντικτύπου, τὸ κίνημα ἐμφανίζεται ὡς καθολικὴ θέλησις τοῦ λαοῦ καὶ οὐχὶ τῶν ὀλίγων θερμοαίμων καὶ β) Εἰς τὸν πληθυσμὸν θὰ προσφύγωμεν διὰ νὰ ἀνεύρωμεν ὅλα ἐκεῖνα, ποὺ θὰ ἐξυπηρετήσουν τὸν ἔνοπλον ἀγῶνα (ἀπόκρυψιν κινήσεων, καταφύγια, τροφοδοσίαν, πληροφορίας, προπαγάνδαν καὶ παντοειδῆ συμπαράστασιν κ.λ.π.) καὶ ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ θὰ λάβωμεν τὰ στελέχη καὶ μέλη, ποὺ μᾶς χρειάζονται διὰ τὴν ἐνεργὸν συμμετοχήν των εἰς πράξεις συντρεχούσας τὸν ἀγῶνα.

Ἡ συμμετοχὴ τῆς νεολαίας ἀφ' ἑτέρου ἦτο ἀπαραίτητος, διότι: α) Ἐξασφαλίζει τὴν διάρκειαν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς μαχητικῆς προσπαθείας μας, διὰ τῆς λήψεως ἐκ ταύτης ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς πρώτης γραμμῆς καὶ τῶν ἐφεδρικῶν τοιούτων, καὶ β) ἠλεκτρίζει καὶ παρασύρει εἰς ἐθνικὰς ἐξάρσεις καὶ ἀποτελεῖ τὴν πρώτην γραμμὴν εἰς τὰς μαχητικὰς ἐκδηλώσεις. Νεολαία ἀδιάφορος εἰς τοιαύτας περιστάσεις εἶναι ἐνδεικτικὴ σοβαρᾶς σήψεως. Καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀναμένωμεν ἀπὸ τὴν χώραν, τῆς ὁποίας ἡ νεολαία ὑπνώττει, ἔργα μεγάλα, ἀπαιτοῦντα θυσίας. Μία χώρα ἀξίζει πάντοτε ὅ,τι ἀξίζει ἡ νεολαία της.

Ὅταν ἐξεδήλωσα πρόθεσιν νὰ ἀναλάβω τὸ κίνημα, τινὲς μὲ ἀπέτρεψαν, διότι τοῦτο δὲν θὰ εὕρισκε ἀνταπόκρισιν παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ πληθυσμῷ τῆς νήσου. Εἰς ὅλους ἀπήντων: Θὰ ἐπιτύχω. Εἶχα πίστιν, πίστιν ἀπεριόριστον, ἡ ὁποία δὲν γνωρίζει τὰ ὅρια τῆς λογικῆς. Εἶχα ἐπὶ πλέον πεποίθησιν εἰς τὸν ἑαυτόν μου, πεποίθησιν, τὴν ὁποίαν μοῦ ἔδιδεν ἡ κτηθεῖσα πεῖρα τόσων πολέμων καὶ ἀγώνων. Κύριον προσὸν ἑνὸς ἡγήτορος, καὶ μάλιστα στρατιωτικοῦ, δὲν εἶναι μόνον αἱ γνώσεις, ἀλλὰ κυρίως ἡ ἱκανότης νὰ ἠλεκτρίζῃ, νὰ παρασύρῃ εἰς πράξεις, πολλάκις παραφόρους, διότι καὶ αὐτὸς ὁ πόλεμος δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ παραφροσύνη, εἰς τὴν ὁποίαν ὁδηγεῖ τὸ συμφέρον καὶ τὸ πεῖσμα τῶν ἰσχυρῶν.

Κατὰ τὸν τετραετῆ ἀγῶνα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ μία πάλη, πάλη σκληρὰ καὶ ἀδυσώπητος, διεξήγετο παραλλήλως πρὸς τὸν ἔνοπλον ἀγῶνα, μεταξὺ τῶν Βρεττανικῶν Ἀρχῶν ἐν τῇ νήσῳ καὶ ἡμῶν, περὶ τοῦ ποῖος θὰ κατισχύσῃ τελικῶς εἰς τὸ νὰ κερδίσῃ τὸν πληθυσμὸν τῆς νήσου μὲ τὸ μέρος του. Ἕκαστος τῶν ἀντιπάλων ἀντελαμβάνετο, ὅτι ἡ νίκη του εἰς τὸ πεδίον τοῦτο τῆς μάχης θὰ ἐσήμαινε καὶ νικηφόρον τέρμα τοῦ ἀγῶνος. Ὁ ἀντίπαλος διέθετε τεράστια ὑλικὰ μέσα: Τὴν ἐξουσίαν, τὴν ὑλικὴν δύναμιν, δι' ἧς κατεπίεζε καὶ ἐδυνάστευε τοὺς πολίτας, μετερχόμενος ἐκφοβισμόν, βασανιστήρια, ταλαιπωρίας, καταστροφὰς περιουσιῶν, καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς φόνους ἀθώων, προπαγάνδαν καὶ τὸ διαφθεῖρον χρῆμα, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ὅλα αὐτὰ θὰ ἐλύγιζαν τὴν ἀντίστασιν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ θὰ τὸν ἠνάγκαζαν νὰ ὑποκύψῃ. Ἐγὼ δὲν διέθετα τίποτε ἄλλο, παρὰ τὴν ἀλύγιστον πίστιν μου, τὴν πεποίθησίν μου εἰς τὰς ἰδίας δυνάμεις, τὴν ἱκανότητα νὰ ἐκλέγω καὶ ἐμπνέω τοὺς συνεργάτας μου, καί, ὑπὲρ πᾶν ἄλλο, τὴν ἀκαταμάχητον πατριωτικὴν φλόγα τοῦ Ἕλληνος, ἡ ὁποία ἐδημιούργησε

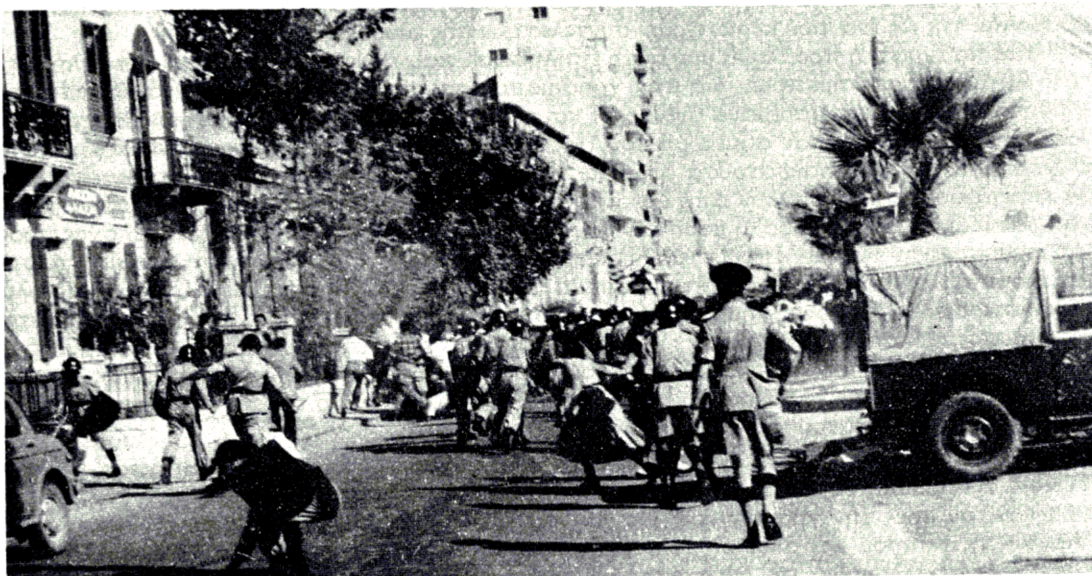
Θερμοπύλας, Μαραθῶνας, Σαλαμῖνας, 1821 καὶ Πίνδους. Μὲ αὐτὰ τὰ ἐφόδια ἐκέρδισα τὴν μάχην αὐτὴν τοῦ «πληθυσμοῦ» ἡ ὁποία εἶναι καὶ ἡ σημαντικωτέρα νίκη μου, ἥτις καὶ τελικῶς ἔκρινε τὸν ἀγῶνα. Ἡ Μ. Βρεττανία ὑπέστη εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἐν Κύπρῳ μίαν πραγματικὴν ἧτταν, ἡ ὁποία ἀντανακλᾷ ὄχι μόνον εἰς τοὺς ἐν Κύπρῳ ἐκπροσώπους της, πολιτικοὺς καὶ στρατιωτικούς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Κυβερνήτας τῆς Μ. Βρεττανίας, οἱ ὁποῖοι υἱοθέτουν καὶ ἐνέκρινον τὰ ἑκάστοτε σχέδια τούτων διὰ τὴν ἐπικράτησίν των ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ. Οἱ ἑκάστοτε Ἄγγλοι Κυβερνῆται ἐν Κύπρῳ, ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Κινήματος καὶ οἱ σύμβουλοι τούτων, ἦσαν ἄτομα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔλειπεν ἡ ψυχολογία τῶν μαζῶν, ἀπαραίτητον προσὸν διὰ πάντα ἐξασκοῦντα διοίκησιν. Οὗτοι ἐνήργουν πάντοτε βάσει ὡρισμένων μεθόδων, τὰς ὁποίας εἶχον ἐφαρμόσει εἰς ἄλλους λαούς, εἰς ἄλλας ἐποχάς, διὰ νὰ καταπνίξουν τὸ ἀπελευθερωτικόν των φρόνημα. Τὰς μεθόδους ταύτας ἐπεζήτησαν νὰ ἐφαρμόσουν καὶ ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Ἠ γ ν ό ο υ ν, ὅ τ ι κ ά θ ε ἀ π ε λ ε υ θ ε ρ ω τ ι κ ὸ ν κ ί ν η μ α ἔ χ ε ι ἴ δ ι α ἐ λ α τ ή ρ ι α, ἰ δ ί α ν ψ υ χ ο σ ύ ν θ ε σ ι ν λ α ο ῦ κ α ὶ γ ε ν ι κ ῶ ς ἴ δ ι α χ α ρ α κ τ η ρ ι σ τ ι κ ά, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ὅμοια πρὸς ἄλλα τοιαῦτα, εἰς ἄλλον τόπον, καὶ ὅτι ἑπομένως πρέπει νὰ ἐφαρμόζωνται ἑκάστοτε καὶ ἀνάλογοι καὶ προσηρμοσμέναι πρὸς τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα μέθοδοι. Ὅταν ἐξεκίνησα διὰ τὸ κίνημα δὲν ἔλαβα ὡς πρότυπον κανὲν τοιοῦτον τοῦ παρελθόντος, οὔτε παρέλαβα μαζί μου βιβλία διὰ μελέτην ἀπελευθερωτικῶν κινημάτων, διότι ἐκ χαρακτῆρος καὶ πείρας ἀπεχθάνομαι τὶς «ρετσέτες», ἐφήρμοσα δὲ ἰδικάς μου μεθόδους, προσηρμοσμένας πρὸς τὴν ἐν Κύπρῳ κατάστασιν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀγών μας παρουσιάζεται εἴς τινας ὡς ἰδιότυπος καὶ μὴ ὁμοιάζων πρὸς οὐδένα προηγούμενόν του. Δι' ἐμὲ οὐδεμίαν ἰδιοτυπίαν παρουσιάζει, ἀλλ' ἁπλῶς ἔχει τὴν μορφήν, ἣν ἐπέβαλον αἱ ἐν Κύπρῳ συνθῆκαι. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ θελήσῃ νὰ ἐφαρμόσῃ ὑπὸ ἄλλας συνθήκας καὶ εἰς ἄλλα ἐδάφη τὰς ἰδικάς μου ἐν Κύπρῳ μεθόδους, πιθανώτατα θὰ ἀποτύχῃ. Ἡ μελέτη τούτων δύναται μόνον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πηγὴ ἀντλήσεως γενικῶν διδαγμάτων καὶ συμπερασμάτων πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ νοῦ διὰ νὰ ἀντεπεξέρχεταί τις εἰς διαφόρους περιπτώσεις ἀγώνων τοῦ εἴδους τούτου καὶ εἰς οὐδὲν ἄλλο. Ἐὰν ἐκαλούμην νὰ ἀναλάβω τοιοῦτον ἀγῶνα ἀλλαχοῦ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὑποδούλων καὶ ἐφήρμοζα κατὰ γράμμα τὰς μεθόδους, ἃς ἐφήρμοσα ἐν Κύπρῳ, δὲν θὰ ἐπετύγχανον. Ἕκαστος ἀγὼν ἔχει τὰς ἰδιοτυπίας του καὶ συνεπῶς ἀπαιτεῖ ἰδίας μεθόδους. Ἡ ἀξία τοῦ ἡγήτορος ἔγκειται εἰς τὸ νὰ εἶναι κάτοχος τῶν γενικῶν ἀρχῶν τοιούτου εἴδους ἀγῶνος καὶ νὰ ἐκλέγῃ μεταξὺ τῶν πολλῶν μεθόδων τὰς καλύτερον προσαρμοζομένας εἰς τὴν ειδικὴν περίπτωσιν. Μερικοί, ἰδίᾳ Ἄγγλοι, μοῦ ἐζήτησαν ἢ προσεπάθησαν νὰ ἐκμαιεύσουν τὸ μυστικὸν τῆς νίκης μου. Ἡ ἀπάντησις εἰς ὅλους εἶναι: «Ἀπαιτεῖται ἡγεσία μὲ εὐλυγισίαν σκέψεως, διορατικότητα, ἱκανότητα προσαρμογῆς καὶ πρὸ παντὸς ἀ δ ά μ α σ τ ο ν ἀ π ο φ α σ ι σ τ ι κ ό τ η τ α». Αὐτὸ εἶναι ὅλον. Μὲ τὸ νὰ θελήσῃ ἡ Μ. Βρεττανία νὰ υἱοθετήσῃ καὶ ἐφαρμόσῃ ἐν Κύπρῳ μεθόδους ἐφαρμοσθείσας εἰς τοὺς Μάου - Μάου καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις καταστολῆς ἐθνικοαπελευθερωτικῶν κινημάτων εἰς ἀποικίας της, ἀντιτιθεμένας πρὸς τὴν ψυχοσύνθεσιν, τὴν νοοτροπίαν καὶ τὴν ἐθνικὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ Ἕλληνος Κυπρίου, ἀπέτυχεν οἰκτρῶς καὶ κατὰ τρόπον μειωτικὸν τοῦ γοήτρου της. Ὁμολογουμένως μὲ ἔκπληξιν ἀλλὰ καὶ ἀγαλλίασιν, προβλέπων τὴν ἀποτυχίαν των, ἤκουον ἑκάστοτε ὅτι θὰ μετεκαλεῖτο ὁ Α καὶ Β στρατιωτικὸς διὰ νὰ ἐφαρμόσῃ μεθόδους, τὰς ὁποίας ἐφήρμοσεν οὗτος ἀλλαχοῦ καὶ ἐπέτυχεν. Ἀλλ' ἐπὶ τούτων θὰ μᾶς παρασχεθῇ εὐκαιρία νὰ ὁμιλήσωμεν εἰς εἰδικὰ κεφάλαια.

4. Ἡ ὀ ρ γ ά ν ω σ ι ς τ ῆ ς Ν ε ο λ α ί α ς. Ἡ π ρ ώ τ η μ α χ η τ ι κ ὴ δ ι α δ ή λ ω σ ι ς τ ῶ ν μ α θ η τ ῶ ν.— Α ἱ ν ε ά ν ι δ ε ς τ ῆ ς Κ ύ π ρ ο υ σ ύ γ χ ρ ο ν ε ς Σ ο υ λ ι ώ τ ι σ σ ε ς.— Ἡ ὀργάνωσις τῆς Νεολαίας προσέκρουσεν εἰς πλείστας δυσχερείας καὶ μοῦ ἀπερρόφησε πολὺν χρόνον καὶ προσπάθειαν. Καὶ ἐν προκειμένῳ, ὅπως πάντοτε, δὲν ὠρρώδησα πρὸ οὐδενός, γνωρίζων ὅτι ἡ ἐπιτυχία μου ὡς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην θὰ ἦτο μέγιστον κέρδος.

Παράγοντες πολλοὶ καὶ ἰσχυροὶ μοῦ παρενέβαλλον προσκόμματα. Οὗτοι ἦσαν: α) Οἱ Ἄγγλοι, διὰ τοῦ ἐκφοβισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἤσκουν καὶ τῶν περιοριστικῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ἐπέβαλλον ἐπὶ τῶν νέων, διὰ τῆς ἐξουσίας των ἐπὶ τῆς κατωτέρας ἰδίᾳ παιδείας, β) Οἱ γονεῖς, ἀπὸ φόβον διὰ τὴν ζωὴν τῶν τέκνων των, γ) Οἱ διδάσκαλοι καὶ καθηγηταὶ ἀπὸ φόβον διὰ τὴν πειθαρχίαν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τὴν παρακώλυσιν τῆς μορφώσεως τῶν μαθητῶν, δ) Οἱ κομμουνισταί, οἱ ὁποῖοι ἤθελον νὰ προσελκύσουν τὴν νεολαίαν πρὸς τὸ μέρος των, ἀποκλειστικῶς δι' ἐξυπηρέτησιν τοῦ Κόμματος, ε) Ὡρισμένοι μεγαλόσχημοι, οἵτινες δὲν ἠδύναντο

νὰ ἐννοήσουν εἰς τί θὰ ἦτο δύνατὸν νὰ χρησιμεύσουν οἱ νέοι καὶ μάλιστα οἱ μαθηταὶ τῶν σχολείων εἰς ἕνα ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὴν μορφὴν ἐνόπλου συρράξεως.

Πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν ἐνεργειῶν τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν κομμουνιστῶν ἐχρησιμοποίησα τὴν ἔντονον προβολὴν τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν ἀγωνιζόμεθα, διαφωτίζων τὴν νεολαίαν διὰ ζώσης καὶ φυλλαδίων. Δι' ὠργανωμένων πράξεων ἡρωϊσμοῦ καὶ αὐτοθυσίας τῆς νεολαίας, ἰδίᾳ τῶν σχολείων, ἐνεφύσησα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν νεαρῶν βλαστῶν τὴν φλόγα πρὸς ἡρωϊκὰς πράξεις, μέχρι τοῦ σημείου ὥστε νὰ ἀψηφοῦν τὰς σφαίρας τῶν Ἄγγλων καὶ τὴν ἀνούσιον προπαγάνδαν τῶν κομμουνιστῶν, οἱ ὁποῖοι διὰ τοῦ Ζαχαριάδη ἐθρηνολόγησαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἀπὸ τοῦ ραδιοσταθμοῦ τῆς Μόσχας, ὅτι παρεσύραμεν τὴν νεολαίαν καὶ τὴν ἐκερδίσαμεν. Ἡ πρώτη ὠργανωμένη μαχητικὴ διαδήλωσις τῆς νεολαίας ἐγένετο ἐν Λευκωσίᾳ τὴν 24ην Μαΐου 1955, καθ' ἣν συμμετέσχον περὶ τοὺς 700 μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι, βάσει γραπτῶν

Μαχητικὴ διαδήλωσις τῆς νεολαίας εἰς Λευκωσίαν.

ὁδηγιῶν μου, ἐπιτυχοῦσα πλήρως τοῦ σκοποῦ της. Ἡ ἀστυνομία αἰφνιδιασθεῖσα, λιθοβοληθεῖσα καὶ μὴ δυναμένη νὰ τὴν συγκρατήσῃ, ἠναγκάσθη νὰ σημάνῃ συναγερμὸν καὶ νὰ ζητήσῃ ἐνίσχυσιν ἐκ μέρους τοῦ στρατοῦ.

Ὡς πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἠναγκάσθην νὰ δηλώσω, ὅτι δὲν θὰ ὑποχωρήσω εἰς οὐδεμίαν πίεσιν καὶ ἠπείλησα, ὅτι θὰ λάβω σκληρὰ μέτρα ἐναντίον οἱουδήποτε, ὁ ὁποῖος ἤθελε μοῦ παρεμβάλει προσκόμματα, ἐφήρμοσα δὲ μάλιστα τὰς ἀπειλάς μου αὐτὰς ἐναντίον μερικῶν ἀδιορθώτων καθηγητῶν καὶ διδασκάλων. Μολαταῦτα ἐχρειάσθησαν τεράστιαι καὶ μακροχρόνιοι προσπάθειαι διὰ νὰ φθάσω εἰς τὸ ποθητὸν ἀποτέλεσμα, ὥστε ἡ Κυπριακὴ νεολαία νὰ σκέπτεται καὶ ἐνεργῇ ὡς ἕνας ἄνθρωπος καὶ νὰ ὑπακούῃ τυφλῶς εἰς τὰς ὁδηγίας μου. Εἶναι δὲ πρὸς τιμήν της ὅτι ἐξεπλήρωσε πλήρως τὰς ἀποστολάς, αἵτινες τῆς ἀνετέθησαν, καὶ ὑπῆρξεν εἷς τῶν κυριωτέρων συντελεστῶν τῆς νίκης. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ κατέστη σήμερον καὶ ἐπιμελὴς καὶ πειθαρχημένη εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τοῦ σχολικοῦ καὶ τοῦ δημοσίου βίου, μέχρι τοῦ σημείου νὰ λαμβάνω εὐχαριστηρίους ἐπιστολὰς τῶν κυριωτέρων ἐκπαιδευτικῶν ὀργανώσεων τῆς Κύπρου, διότι ἔσωσα τὴν νεολαίαν καὶ τῆς ἔδειξα τὸν δρόμον τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος πρὸς τὴν πατρίδα, τὸν δρόμον τῆς εὐημερίας καὶ τῆς προόδου. Διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν ταύτην συμμετοχήν της, ἡ Κυπριακὴ νεολαία δύναται νὰ εἶναι ὑπερήφανος. Ἀποτελεῖ αὕτη φωτεινὸν παράδειγμα ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ὑποδεικνύει τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἀκολουθήσουν αἱ νεολαῖαι τῶν ἄλλων χωρῶν, ἐφ' ὅσον ἔχουν ἐθνικὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ εἶναι ἀποφασισμέναι νὰ συνεχίσουν τὰς ἐθνικάς των παραδόσεις διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν ἢ διατηρήσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν των.

Ὅταν ὁμιλῶ περὶ νεολαίας, περιλαμβάνω τόσον τοὺς νέους, ὅσον καὶ τὰς νεάνιδας. Αἱ νεάνιδες τῆς Κύπρου ὄχι μόνον δὲν ὑστέρησαν εἰς τόλμην καὶ αὐτοθυσίαν τῶν νέων, ἀλλὰ καὶ ἐφάνησαν πραγματικαὶ Σπαρτιάτιδες, Σουλιώτισσες καὶ Μεσολογγίτισσες.

Διὰ διαταγῆς μου τῆς 8ης Μαΐου 1955 καθώριζα, ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τῆς Νεολαίας, τὰ κάτωθι: α) Ἐντατικὴ ἐργασία, ὥστε νὰ κερδίσωμεν μὲ τὸ μέρος μας τὴν νεολαίαν. Ἡ ἐγγραφὴ μελῶν εἰς τὴν Νεολαίαν τῆς Ε.Ο.Κ.Α. πρέπει νὰ εἶναι καθολική, ἄνευ ἐξαιρέσεως. β) Ἡ ὀργάνωσις τῆς Νεολαίας δὲν πρέπει νὰ περιορισθῇ μόνον εἰς τὰς πόλεις, ἀλλὰ νὰ ἐξαπλωθῇ καὶ εἰς τὴν ὕπαιθρον. γ) Ἀποστολὴ τῆς Νεολαίας καθορίζεται πρὸς τὸ παρόν: Διανομὴ προκηρύξεων καὶ φυλλαδίων, ὁμαδικαὶ πατριωτικαὶ ἐξορμήσεις, διαδηλώσεις κ.λ.π. Πληροφορίαι καὶ παρακολούθησις ἀτόμων, ἀντιδρώντων εἰς τὸν ἀγῶνα. Οἱ ζωηρότεροι καὶ μᾶλλον ἐχέμυθοι, κατόπιν δοκιμασίας, δύνανται νὰ μετατίθενται εἰς τὰς ὁμάδας κρούσεως.

Οὕτως ἡ νεολαία θὰ ἐγίνετο τὸ φυτώριον διὰ τὴν ἐπιλογὴν τῶν ἐνόπλων ἀγωνιστῶν. Ἡ διαταγή μου αὐτὴ κατέληγε μὲ τὴν φράσιν «θεωρῶ τὴν ὀργάνωσιν τῆς Νεολαίας καὶ τὴν συμβολήν της ὡς ἕνα τῶν κυριωτέρων συντελεστῶν τῆς εὐοδώσεως τοῦ ἀγῶνος».

Καὶ πράγματι ἡ πρόβλεψίς μου αὐτὴ ἐπηλήθευσε καὶ ἡ Νεολαία μὲ ἐδικαίωσε πλήρως.

Αἱ ἀντιδράσεις ἡμετέρων διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς Νεολαίας εἰς τὸν ἀγῶνα ἐσυνεχίσθησαν, πλὴν ὅμως παρέμεινα ἀνένδοτος καὶ τὰς ὑπερενίκησα. Οὕτω τὴν 14ην Σεπτεμβρίου 1956 ἔλαβα εἰς Λευκωσίαν σημείωμα τοῦ Προξένου τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον μεταξὺ ἄλλων ἔλεγε καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἐπικρατοῦσα ἐνταῦθα γνώμη καὶ παρὰ Μητροπολίτη Κιτίου εἶναι ὅτι θὰ ἔπρεπε μαθηταὶ ἀπόσχουν ἀπὸ ἐμφανεῖς ἐκδηλώσεις. Προσωπικῶς νομίζω ὅτι εἰς σημερινὴν φάσιν ζητήματος συμβολὴ μαθητῶν θὰ εἶναι λίαν πενιχρὰ καὶ πάντως δυσανάλογος πρὸς εἰσενεχθησομένην θυσίαν. Πέρυσι μαθητικαὶ ἐκδηλώσεις ὥς τι τὸ νέον ἐνεποίουν ἐντύπωσιν καὶ διότι αἱ Ἀρχαὶ δὲν ἦσαν προετοιμασμέναι νὰ τὰς ἀντιμετωπίσουν. Τώρα ἀγὼν εἶναι πολὺ σκληρότερος. Ὑπὸ τοιούτους ὅρους τίθεται ἐρώτημα ἐὰν συμφέρῃ παραγνωρίσωμεν ἀνάγκην παιδεύσεως νεολαίας. Διότι ἄλλως, χάρις εἰς θυσίαν ταύτην, ἐὰν κερδίσωμεν πόλεμον κινδυνεύομεν εὑρεθῶμεν πρὸ ἀδυναμίας ἀξιοποιήσεως εἰρήνης. Δυστυχῶς καθημερινῶς διαπιστοῦμεν πενιχρότητα ἐμψύχου ὑλικοῦ εἰς πολιτικὸν τομέα δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιτείνωμεν μὲ δημιουργίαν ἀπαιδεύτου νεολαίας......».

5. Ὁ Τύπος εἰς τὸν ἀγῶνα. Ὅλως ἰδιαιτέραν σημασίαν ἀπέδωσα εἰς τὸν Τύπον. Ἡ συμβολὴ τούτου ἦτο πολύτιμος καὶ ὤφειλεν ἑπομένως νὰ εὐθυγραμμίσῃ τὴν ἀρθρογραφίαν του πρὸς τὴν γραμμὴν τῆς Ὀργανώσεως. Οὗτος, αἰφνιδιασθεὶς ἐν ἀρχῇ, ὅπως καὶ αἱ Ἀρχαὶ τῆς Κύπρου καὶ ὅλοι οἱ πολῖται, ἀγνοῶν ποῖοι οἱ ὑποκινηταὶ καὶ διευθύνοντες τὸ κίνημα, ἀμφιβάλλων διὰ τὴν δυνατότητά μας νὰ ἀναμετρηθῶμεν μὲ τοὺς Ἄγγλους ἐν Κύπρῳ, ἐθισθεὶς ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν εἰς μίαν στεῖραν διεκδίκησιν τῶν δικαίων μας, διὰ τοῦ χαρτοπολέμου, δὲν ἀνταπεκρίθη εἰς τὰς ἐκκλήσεις μου. Περὶ τὸ τέλος Ἀπριλίου τοῦ 1955, ἀπηύθυνα γραπτὰς συστάσεις εἰς ἁπάσας τὰς ἐφημερίδας, αἱ ὁποῖαι ὅμως δὲν ἔτυχον ὑπὸ τούτων εὐμενοῦς ὑποδοχῆς καὶ ἀναγκάσθην ὡς ἐκ τούτου νὰ ἐπιβάλω εἴς τινας ἐξ αὐτῶν κυρώσεις, αἵτινες συνίσταντο εἰς «μποϋκοτὰζ» τῆς κυκλοφορίας των. Πράξεις τῆς Κυβερνήσεως καὶ νόμοι ἀνελεύθεροι ἐτίθεντο εἰς ἐφαρμογὴν χωρὶς κἂν ἁπλῆν διαμαρτυρίαν ἐκ μέρους τῶν ἐθνικοφρόνων ἐφημερίδων, αἱ ὁποῖαι κατὰ τεκμήριον ἐξέφραζον τὴν θέλησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Ὀφείλω ὅμως νὰ ὁμολογήσω, πρὸς τιμὴν τοῦ τύπου, ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ, ἀντιληφθεὶς οὗτος τὸν ρόλον του εἰς τὸν ἀγῶνα, ἐπειθάρχησεν ἀπολύτως εἰς τὰς ὑποδείξεις καὶ ἐντολὰς τῆς Ὀργανώσεως, ὥστε μὲ παρρησίαν καὶ πλήρη ὁμοφωνίαν νὰ διαλαλῇ τὸ δίκαιον ἡμῶν καὶ νὰ καυτηριάζῃ τὰς τυραννικὰς ἐνεργείας καὶ τὰ καταπιεστικὰ μέτρα τῶν Ἀρχῶν, καθὼς καὶ τὴν ἐσφαλμένην πολιτικὴν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, ἀκολουθῶν τὴν γραμμὴν τῆς Ὀργανώσεως. Ὅπως ἐκαυτηρίασα τὴν ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀγῶνος τακτικήν του, οὕτω σήμερον εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ἀποτίσω φόρον τιμῆς διὰ τὴν μετέπειτα στάσιν τοῦ ἐθνικόφρονος τύπου, ὁ ὁποῖος μεγάλως μὲ ἐβοήθησεν εἰς τὸ ἔργον μου. Ἐξαίρεσιν ἀπετέλεσεν ὁ κομμουνιστικὸς τύπος. Οὗτος, ἀφοῦ ἐν ἀρχῇ μᾶς ὕβρισε ὡς «βαρελόττους», «ψευτοδιγενῆδες» κ.λ.π. ἐπεζήτησε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος νὰ κτυπήσῃ τὸ κίνημά μας, ὁρμώμενος ἀπὸ καθαρῶς κομματικὰ ἐλατήρια.

6. Παρακολούθησις τῶν ἀντιπάλων. Ὡς πρὸς τὴν παρακολούθησιν καὶ ἐξουδετέρωσιν τῶν Ἀγγλικῶν καὶ τῶν κομμουνιστικῶν ἐνεργειῶν, ἀναφέρω τὰ ἑξῆς: 1) Αἱ ἔνοπλοι δυνάμεις τῶν Ἄγγλων ἀπετελοῦντο ἐκ τῆς ἀστυνομίας καὶ τοῦ στρατοῦ. Ἡ ἀστυνομία ἐξουδετερώθη, τοὐλάχιστον ἐν μέρει, καὶ παρέστη ἀνάγκη ὡς ἐκ τούτου νὰ

ἐπέμβῃ ὁ στρατός. Στρατὸς καὶ ἀστυνομία ἐκτυπήθησαν βάσει καταρτισθέντος σχεδίου, περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται μνεία κατωτέρω. Ὁ ἀντίπαλος ὅμως ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ διάφορα ἄλλα μέτρα, προληπτικὰ καὶ κατασταλτικά. Ὁ Στρατηγὸς Τέμπλερ, ὅστις εἶχε δράσει κατὰ τῶν Μάου - Μάου, ἐπισκεφθεὶς τὴν Κύπρον, τὴν 12ην Ἀπριλίου 1955, ὑπέδειξε τοιαῦτα μέτρα μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸν κατ' οἶκον περιορισμὸν τῶν Ἑλλήνων, εἰς ἃς περιπτώσεις τοῦτο ἐκρίνετο ἀναγκαῖον, καθὼς καὶ τὸν νόμον περὶ προσωποκρατήσεως, ὁ ὁποῖος ἐδημοσιεύθη τὴν 15ην Ἰουνίου 1955.

Πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως ἤρχισα νὰ μελετῶ: α) Τὸν ἀντίκτυπον τῶν μέτρων τούτων εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἀποστολῶν, ἃς ἀνέθεσα εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς, καὶ γενικώτερον εἰς τὴν μελλοντικὴν δρᾶσιν τῆς Ὀργανώσεως, καὶ β) Ποῖα τὰ ὑφ' ἡμῶν ληφθησόμενα μέτρα διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν, ἐξουδετέρωσιν καὶ καταστρατήγησιν τούτων. Ἐκ τῆς μελέτης ταύτης κατέληξα εἰς συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα ἐκοινοποίησα εἰς τοὺς τομεῖς τὴν 10ην Ἰουνίου 1955. Διὰ τῶν ὁδηγιῶν μου ὑπεδείκνυον, ὅπως οἱ στόχοι ὑπὸ τῶν ὁμάδων κτυπηθοῦν ὁπωσδήποτε. Ὅσον αὐστηροὶ καὶ ἂν ἦσαν οἱ περιορισμοὶ ἔπρεπε νὰ συνηθίσωμεν νὰ κτυπῶμεν τὸν στόχον ἐν πλήρει παρανομίᾳ. Ἀδράνειαν, λόγῳ τῶν μέτρων τούτων, δὲν ἤμην διατεθειμένος νὰ ἀνεχθῶ. Διότι διεξήγομεν τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα καὶ ἕκαστος ὤφειλε νὰ εὑρίσκεται εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ ἀγῶνος, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ ἐν καιρῷ τὴν ἀποστολήν του. Εἰς τὴν ὑπόδειξίν μου αὐτήν, τραχεῖαν καὶ αὐστηράν, ἀλλὰ πατριωτικήν, συνεμορφώθησαν ἅπαντες μὲ εὐψυχίαν, ὥστε οὐσιαστικῶς τὰ μέτρα τῆς Κυβερνήσεως νὰ ἐξουδετερωθοῦν πλήρως, ὅπως, ἄλλως τε, ἀπέδειξε καὶ ἡ μετέπειτα δρᾶσίς μας.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Κυβέρνησις ἐπίεζε τοὺς Κυβερνητικοὺς ὑπαλλήλους νὰ καταταχθοῦν εἰς τὴν εἰδικὴν Χωροφυλακήν, διὰ τὴν φρούρησιν ἰδίᾳ τῶν πόλεων, καὶ τοὺς ὑπεχρέωνε νὰ φρουροῦν οἱ ἴδιοι τὰ γραφεῖά των. Διὰ καταλλήλου διαφωτίσεως ἐπετύχαμεν νὰ ἐξουδετερώσωμεν καὶ τὴν ἐνέργειαν ταύτην τῆς Βρεττανικῆς Διοικήσεως καὶ κατωρθώσαμεν, ὥστε αἱ ἐπὶ τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων πιέσεις καὶ αἱ πρὸς αὐτοὺς συστάσεις τῆς Κυβερνήσεως νὰ μὴ τελεσφορήσουν. Διὰ νὰ ἐξουδετερώσω τέλος τὸ μέτρον τοῦ κατ' οἶκον περιορισμοῦ, ὅπερ θὰ ἠμπόδιζε τοὺς ἡμετέρους δολιοφθορεῖς εἰς τὴν ἀποστολήν των, ἔδωσα διαταγάς, ὅπως οὗτοι διαμένουν εἰς οἰκίας ἐγγυτάτας πρὸς τοὺς στόχους των, μεταφέρουν δὲ ἐκεῖ ἐκ τῶν προτέρων καὶ τὸ ἀναγκαῖον εἰς αὐτοὺς ὑλικόν. 2) Ὡς πρὸς τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς κομμουνιστικῆς ἀντιδράσεως, ἥτις ἐξεδηλώθη μόνον διὰ λόγων καὶ διὰ τοῦ τύπου, εἰς ἀρθρογραφίαν συνοδοιποροῦσαν μὲ ἐκείνην τῶν Ἄγγλων, ἔλαβα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅλα τὰ ἐνδεικνυόμενα μέτρα. Διὰ προκηρύξεών μου πρὸς τοὺς ἀριστεροὺς ἐκαυτηρίασα τὴν στάσιν τῆς ἡγεσίας των. Φαίνεται, ἄλλως τε, ὅτι τὴν στάσιν τῆς ἡγεσίας τοῦ ΑΚΕΛ ἔναντι ἡμῶν δὲν ἐνέκριναν καὶ πολλὰ στελέχη του, ἐξ οὗ παρετηρήθη καὶ διάσπασις, ἥτις ἐξεδηλώθη ἐμπράκτως βραδύτερον. Ἓν ἀποσκιρτῆσαν στέλεχος τοῦ ΑΚΕΛ, συνεπείᾳ τῆς προδοτικῆς στάσεως τῶν ἡγετῶν του ἔναντι τοῦ κινήματος, μοῦ ἔγραψε: «Ὑπῆρξαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων πλεῖσται ὅσαι περιπτώσεις ἡγετῶν, Κυβερνήσεων ἢ καὶ ὁμάδων ἀτόμων, τὰ ὁποῖα εἴτε ἐσκεμμένως καὶ διὰ προσωπικὰ συμφέροντα, εἴτε λόγῳ δειλίας καὶ φυγομαχίας κατεπρόδωσαν τὸν λαόν. Ἡ ἱστορία ὅμως τῶν συγχρόνων ἐθνικοαπελευθερωτικῶν κινημάτων δὲν ἔχει νὰ παρουσιάσῃ παρομοίαν περίπτωσιν ὠργανωμένης καὶ διὰ θεωρητικῶν ἀξιωμάτων σκοπίμως περιβαλλομένης προδοσίας ἑνὸς ὁλοκλήρου κόμματος, μιᾶς ὁλοκλήρου παρατάξεως, ἡ ὁποία διεπράχθη καὶ διαπράττεται οὐχὶ ὡς παλινδρόμησις ἢ στραβοτιμονιά, λόγῳ ἀντιξόων συνθηκῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἔτυχε νὰ εὑρεθοῦν ἀπροσδοκήτως οἱ ἐμπνευσταί της, ἀλλ' ὡς ἐπίσημος καθιερωθεῖσα τακτικὴ μιᾶς παρατάξεως, ἡ ὁποία δὲν ἠρκέσθη ἁπλῶς εἰς τὴν διακήρυξίν της, ὡς ἐκδήλωσιν διαφωνίας πρὸς ἄλλην τακτικήν, ἀλλὰ κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν νὰ τὴν ἐπιβάλῃ καὶ χωρὶς νὰ αἰσθάνεται οὔτε ἴχνος μεταμελείας ἢ διαθέσεως νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰς εὐθύνας καὶ τὰς συνεπείας της. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἡ προδοσία τῶν ἐδῶ κομμουνιστῶν ἡγετῶν εἶναι πρωτάκουστος καὶ ἄνευ προηγουμένου».

Θρασύδειλοι, ὡς ἦσαν καὶ ὡς ἀπεδείχθησαν, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος, δὲν ἐνόμιζα, ὅτι θὰ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἀναλάβουν ἔνοπλον ἀγῶνα ἐναντίον μας, ἔστω καὶ ἐὰν εἰς τοῦτο τοὺς ἐξώθουν οἱ Ἄγγλοι. Πάντως ἤμην ἕτοιμος καὶ ἀποφασισμένος νὰ κτυπήσω διὰ τῶν ὅπλων πᾶσαν τοιαύτην ἐνέργειάν των. Πλὴν τῶν μέτρων τούτων ἔλαβα καὶ προληπτικὰ τοιαῦτα, ὅπως προφυλάξω κυρίως τὴν Νεολαίαν, νὰ μὴ παρασυρθῇ ὑπὸ τῆς κομμουνιστικῆς διαβρώσεως, διότι αὕτη ὡς μᾶζα εὔπλαστος ἠδύνατο εὐκόλως νὰ παρασυρθῇ. Ἡ μέριμνά μου, νὰ ἀποσπάσω τελείως τὴν νεολαίαν ἀπὸ τὸν Κομμουνισμόν, ὑπῆρξε συνεχὴς καὶ ἔντο-

νος καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος. Καὶ τὸ ἐπέτυχα. Τέκνα κομμουνιστικῶν οἰκογενειῶν, μὲ παράδοσιν κομμουνιστικήν, ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τὴν ἰδεολογίαν τῆς οἰκογενείας των καὶ σήμερον τινές, λόγῳ τῆς δράσεώς των εἰς τὸ κίνημα, εἶναι ἀνάπηροι, ἀλλὰ πάντες εἶναι ἐθνικόφρονες. Εἰς τοὺς τομεῖς ἐδόθησαν γραπταὶ ὁδηγίαι περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν θὰ προσελκύσωμεν τὴν Νεολαίαν καὶ θὰ τὴν ἐντάξωμεν εἰς τὴν 'Οργάνωσιν.

Μετακινήσεις καὶ δραστηριότης μου διὰ τὴν προπαρασκευὴν καὶ διεύθυνσιν τοῦ ἀγῶνος.— Μεταμφιέσεις καὶ ἔρευναι— Περνοῦμε τὰ «μπλόκα» ὡς συνοδεία Ἄγγλων ἀξιωματικῶν.

'Αρχὰς 'Απριλίου 1955 ἀναγκάζομαι νὰ μετακινηθῶ ἐκ τῆς ἐν Λευκωσίᾳ κατοικίας μου εἰς ἄλλην οἰκίαν διὰ λόγους ἀσφαλείας, λόγῳ συλλήψεως μελῶν μας, τὰ ὁποῖα ἐγνώριζον τὸν τόπον διαμονῆς μου. Ἡ μετακίνησίς μου ἐγένετο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἐξαδέλφου μου Σοφοκλῆ Κυριακίδη καὶ διὰ τῶν ὁδῶν τῆς Λευκωσίας ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν Ἄγγλων ἀστυνομικῶν καὶ τοῦ Στρατοῦ, οἱ ὁποῖοι ἀσφαλῶς οὐδέποτε ἐφαντάζοντο, ὅτι ὁ παρὰ τὸν ὁδηγὸν καθήμενος διοπτροφόρος ἦτο ὁ ΔΙΓΕΝΗΣ. Ἄλλως τε, κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, τοιαῦται μετακινήσεις μου ἐν Λευκωσίᾳ δι' αὐτοκινήτου καὶ πεζῇ ἦσαν συχνόταται. Τοῦτο ὅμως ἦτο δι' ἐμὲ ἀπαραίτητον, ἐὰν ἤθελα νὰ ἀσκῶ πραγματικὴν διοίκησιν, λαμβάνων ἐπαφὰς μετὰ τῶν τομεαρχῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἀπαραίτητοι, διότι ὅλοι, ὄντες ἄπειροι, εἶχον ἀνάγκην τονώσεως ἐκ μέρους μου διὰ σαφῶν ὁδηγιῶν καὶ κατευθύνσεων. Συγκεντρώσεις τομεαρχῶν ἐγένοντο ὑπ' ἐμοῦ συχνὰ εἰς ἐναλλασσομένας κατοικίας ἐν Λευκωσίᾳ. Οἱ κίνδυνοι δι' ἐμὲ προήρχοντο πολὺ περισσότερον ἀπὸ γνωστούς μου, οἱ ὁποῖοι, ἐὰν μὲ ἀντελαμβάνοντο, πιθανώτατα νὰ τὸ διέδιδον, ὄχι διὰ νὰ προδώσουν, ἀλλὰ ἁπλῶς διὰ νὰ γνωστοποιήσουν εἰς φίλους, ὅτι μὲ εἶδον εἰς Κύπρον, ἐφ' ὅσον δὲν εἶχε εἰσέτι γνωσθῇ ποῖος ἦτο ὁ ΔΙΓΕΝΗΣ. Εἰς δύο περιπτώσεις ἐξόδου μου εἰς τὰς ὁδοὺς Λευκωσίας μὲ ἀντελήφθησαν δύο γνωσταί μου Κυρίαι, φίλαι τῆς ἐπ' ἀδελφῷ νύμφης μου, αἱ ὁποῖαι καὶ ἔσπευσαν νὰ ἀναγγείλουν εἰς τὴν τελευταίαν, ὅτι μὲ εἶδον. Ἡ νύμφη μου, ἡ ὁποία καὶ αὐτὴ ἀρχικῶς ἠγνόει τὴν ἄφιξίν μου εἰς Κύπρον, ἐξεπλάγη, ἠναγκάσθη δὲ νὰ ἐπέμβῃ ὁ ἀδελφός μου, ἵνα μὴ διαδοθῇ εἰς εὐρύτερον κύκλον τὸ γεγονός.

Τὴν 3ην 'Ιουλίου 1955 ἠναγκάσθην νὰ μετακινηθῶ εἰς ἑτέραν κατοικίαν εἰς τὰ περίχωρα Λευκωσίας, ὁπότε μετά τινας ἡμέρας ἐγένοντο ἔρευναι ὑπὸ στρατοῦ εἰς παρακειμένην ὕποπτον οἰκίαν, ὅπου, κατὰ 'Ιανουάριον 1955, εἶχον καταφύγει δι' ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ ἱστιοφόρου ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ. Τὸ τοιοῦτον δὲν ἀντελήφθην, διότι ἐγένετο νύκτα. Ὁ 'Ιωάννης Δρουσιώτης, τὸν ὁποῖον ἐχρησιμοποίουν τότε ὡς σύνδεσμον, πληροφορηθεὶς τὰ τῆς ἐρεύνης ἔσπευσε ἀμέσως καὶ μὲ μετέφερε δι' αὐτοκινήτου εἰς ἑτέραν οἰκίαν, διὰ τὸν φόβον ἐπεκτάσεως τῶν ἐρευνῶν καὶ εἰς τὴν οἰκίαν, ἔνθα διέμενον.

Τὸ ζήτημα τῆς διαμονῆς μου μὲ ἀπησχόλει σοβαρῶς, ἀντελαμβανόμην δὲ ὅτι ἡ παράτασις ταύτης ἐν Λευκωσίᾳ ἦτο ἐπικίνδυνος. Ἄλλως τε, ἡ ἐκεῖθεν μετακίνησίς μου ἦτο ἐπιβεβλημένη διὰ λόγους ὀργανωτικοὺς καὶ διοικητικούς.

Μετεκινήθην ὡς ἐκ τούτου εἰς Κακοπετριάν, ὅπου συνεκάλεσα τοὺς ὁμαδάρχας τῆς περιοχῆς ταύτης καὶ τοῦ 'Αμιάντου καὶ ἔδωσα ὁδηγίας διὰ δρᾶσιν, καθ' ὅσον ὁ ἀνταρτικὸς ἀγὼν θὰ ἤρχιζε συμφώνως πρὸς τὸ σχέδιόν μου ἀπὸ τὰς περιοχὰς αὐτάς.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἐντατικῆς ἐργασίας, ἠναγκάσθην πολλάκις νὰ μετακινηθῶ εἰς μεγάλας ἀποστάσεις δι' αὐτοκινήτου εἴτε διὰ νὰ λάβω ἐπαφὰς μὲ στελέχη καὶ δώσω ὁδηγίας ἐπὶ τῶν ἀποστολῶν των, εἴτε διὰ νὰ ἐλέγξω γενομένην ἐργασίαν. Βεβαίως οἱ κίνδυνοι ἦσαν μεγάλοι, λόγῳ ἐντατικῶν ἐρευνῶν τοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ τοιοῦτοι κίνδυνοι εἶναι συναφεῖς πρὸς πᾶσαν δρᾶσιν. Πάντοτε μετεκινούμην ὁπλοφορῶν, διότι καὶ ἡ ἁπλῆ ἀκόμη ἀπόπειρα ἐρεύνης ἐπ' ἐμοῦ, οἱωνδήποτε ὀργάνων τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας» θὰ κατέληγε εἰς σύγκρουσιν. Τοιαύτην ὅμως σύγκρουσιν ἤμουν ἀποφασισμένος καὶ προητοιμασμένος νὰ ἀντιμετωπίσω μετὰ τῶν συνοδευόντων με. Εἰς μίαν περίπτωσιν ἐπανόδου μου ἐκ Σαϊτᾶ εἰς Λευκωσίαν συνηντήθημεν μὲ αὐτοκίνητον, ὁδηγούμενον ὑπὸ Ἄγγλου ἀξιωματικοῦ τῆς ἀστυνομίας, ὁ ὁποῖος ἠκολούθει τὴν ἰδίαν μὲ ἡμᾶς ὁδὸν πρὸς Λευκωσίαν. 'Ενόμισα, ὅτι ἦτο σκόπιμον νὰ ἐπωφεληθῶμεν τῆς εὐκαιρίας αὐτῆς. 'Εκινούμεθα ἀκριβῶς ὄπισθεν τοῦ αὐτοκινήτου του. Τὰ «μπλόκα» καὶ αἱ καθ' ὁδὸν ἔρευναι στρατοῦ μᾶς ἄφηναν νὰ περάσωμεν, ἀφοῦ ἐδίδαμεν εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς νὰ ἐννοήσουν, ὅτι εἴμεθα μαζὶ μὲ τὸν Ἄγγλον ἀστυνομικὸν ὡς ἀκολουθία του. Εἰς ἑτέραν περίπτωσιν ἐπανόδου μου ἐκ Μεσα-Ποταμοῦ εἰς Λευκωσίαν δι' αὐτοκινήτου,

καθ' ἣν τόσον ἐγὼ ὅσον καὶ ἡ ἀκολουθία μου εἴμεθα πάνοπλοι, παρὰ τὸ χωρίον 'Ακάκι μᾶς ἐσταμάτησεν ἀστυνομικὴ περίπολος. Προητοιμάσθημεν νὰ κτυπήσωμεν, ὁπότε ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς περιπόλου μᾶς ἐζήτησε εὐγενικῶς νὰ παραλάβωμεν τραυματίαν κατόπιν συμπλοκῆς ἐξ ἔριδος μεταξὺ δύο ὁμοχωρίων. 'Ηρνήθημεν καὶ ἡμεῖς εὐγενῶς, ἐλλείψει χώρου, διότι ἡ καθυστέρησίς μας καὶ ἡ εἴσοδος τραυματίου ἐντὸς τοῦ αὐτοκινήτου δυνατὸν νὰ εἶχε λίαν δυσάρεστα ἐπακόλουθα.

'Επανάληψις τῆς δράσεως. — 'Απόπειρα κατὰ τοῦ Κυβερνήτου.

"Οταν συνεπληρώθησαν αἱ προπαρασκευαστικαὶ ἐνέργειαι, αἱ ὁποῖαι ἠγγυῶντο καλὰ ἀποτελέσματα, ἔδωσα διαταγὴν ἐπαναλήψεως τῆς δράσεως τὴν 19ην 'Ιουνίου 1955. Σκοπός μου ἦτο:

α) 'Η ἐξύψωσις τοῦ ἠθικοῦ τῶν ἡμετέρων καὶ ἡ πρακτικὴ ἐξάσκησις τῶν ὁμάδων μας. 'Η παρατεταμένη ἀπραξία πιθανῶς νὰ ἔδιδε τὴν ἐντύπωσιν εἰς τὸν 'Ελληνικὸν λαόν, ὅτι ἐκεῖνο ποὺ ἐπράξαμεν κατὰ τὰς ἀρχὰς 'Απριλίου 1955 ἦτο τὸ ὅλον τῆς ἀποδόσεώς μας καὶ ὅτι δὲν εἴχομεν δυνατότητα σθεναρᾶς καὶ σταθερᾶς συνεχίσεως τοῦ ἀγῶνος.

"Εκρηξις εἰς τὸ κινηματοθέατρον Πάλλας, ἀπὸ βόμβαν, τοποθετηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Χαριλάου Ξενοφῶντος (ἄνω ἀριστερὰ) κάτωθεν τοῦ καθίσματος τοῦ Κυβερνήτου.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι κατὰ τὸ διαρρεῦσαν διάστημα ἐγένοντο μεμονωμέναι τινὲς ἐνέργειαι, ὡς ἡ ἀπόπειρα δι' ὡρολογιακῆς βόμβας κατὰ τοῦ Κυβερνήτου 'Αρμιτέϊτζ, τὴν 25ην Μαΐου 1955 εἰς τὸ Κινηματοθέατρον Λευκωσίας ΠΑΛΛΑΣ, ἀποτυχοῦσα, λόγῳ ἀποχωρήσεως τοῦ Κυβερνήτου πρὸ τῆς καθορισθείσης ὥρας. Πάντως αἱ ἐνέργειαι αὗται δὲν ἦσαν τοιαύτης ἐντάσεως, ὥστε νὰ δείξουν τὴν πραγματικήν δυναμικότητά μας, οὖσαι δὲ μεμονωμέναι, ἠδύναντο νὰ ἐκληφθοῦν ὑπὸ τοῦ λαοῦ, συντεινούσης καὶ τῆς κομμουνιστικῆς καὶ 'Αγγλικῆς προπαγάνδας, ὡς ψυχορραγήματά μας.

β) 'Η τελεία παράλυσις τῆς Κυπριακῆς ἀστυνομίας, τῆς ὁποίας τὸ ἠθικὸν ἐκλονίσθη ἤδη σημαντικῶς. Θέτοντες ἐκποδὼν ταύτην, θὰ εἴχομεν πλέον ἀντιμέτωπον τὸν στρατόν, οὗτινος ἡ ἀριθμητικὴ δύναμις μέχρι τότε δὲν ἦτο σημαντική. 'Η δύναμις τῆς 'Αστυνομίας τὴν 31)12)54, καθὼς καὶ αἱ διαδοχικαὶ ἐνισχύσεις της ἐμφαίνονται εἰς τὸν ἀκόλουθον πίνακα:

Πίναξ ἐμφαίνων τὰς ἀστυνομικὰς δυνάμεις ἐν Κύπρῳ κατὰ τὰ ἔτη 1954 - 1958.

"Ετος	Δύναμις	"Ελληνες	Τοῦρκοι	Βρεττανοὶ	Διάφοροι
1954	1551	60%	37%	1%	2%
1955	3838	30%	62%	7%	1%
1956	4717	15%	69%	15%	1%
1957	5109	17%	70%	12%	1%
1958	5475	17%	70%	12%	1%

γ) Νὰ προβληθῶμεν διεθνῶς.

δ) Νὰ ἐπιφέρωμεν γενικῶς ἀπωλείας εἰς τὸν ἀντίπαλον.

ε) Ἡ ἐκτέλεσις προδοτῶν καὶ συνεργατῶν τῶν Ἄγγλων, οἵτινες καθίσταντο ὁσημέραι ἐπίφοβοι, διότι μέχρι τοῦδε οὐδεὶς τούτων ἐξετελέσθη.

Ὡς πρωτεύουσαν ἀποστολὴν καθώρισα τὴν ἐκτέλεσιν προδοτῶν καὶ συνεργατῶν τῶν Ἄγγλων καὶ εἶτα Ἄγγλων στρατιωτικῶν, δευτερευόντως δὲ τὴν δολιοφθορὰν κατὰ Κυβερνητικῶν κτιρίων.

Εἷς τῶν σοβαρωτέρων στόχων ἦτο ὁ δι' ἐνέδρας φόνος τοῦ Ἄγγλου Ἀρχιστρατήγου τῆς Μ. Ἀνατολῆς, καθ' ὃν χρόνον μετεκινεῖτο ἐκ Κυρηνείας, ὅπου διέμενε, πρὸς Λευκωσίαν ἢ τἀνάπαλιν. Πρὸς τοῦτο, τέλη Ἰουλίου 1955, ἀνεγνώρισα προσωπικῶς χῶρον παρὰ τὸ Μπογάζι Κυρηνείας καὶ προὐτιθέμην νὰ ἀναλάβω προσωπικῶς τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἐνέδρας μετὰ τῶν Γρηγόρη Λουκᾶ Γρηγορᾶ καὶ Ἰωάννου Δρουσιώτη. Τοῦτο ἀνεκοίνωσα εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, ὅστις μὲ ἀπέτρεψε καὶ οὕτω ἡ ἐνέδρα ἐματαιώθη.

Ἡ δευτέρα αὕτη μαχητικὴ ἐξόρμησίς μας, γενομένη βάσει διαταγῆς καθοριζούσης τὸν γενικὸν ρυθμὸν προσβολῆς καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον, αἰφνιδίασε τὸν ἀντίπαλον, ὡς πρὸς τὸν χρόνον καὶ τοὺς προσβλητέους στόχους, ἔσχε δὲ ἀποτελέσματα ἐμφαινόμενα εἰς τὸ παράρτημα.

Μολονότι τὰ ὑλικὰ ἀποτελέσματα δὲν ἦσαν σημαντικά, ἐν τούτοις ὁ ταχθεὶς σκοπὸς ἀπὸ ἀπόψεως ἀντικτύπου διεθνῶς καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν Ἀγγλικὴν κοινὴν γνώμην ἐπετεύχθη πλήρως. Ἡ δρᾶσίς μας ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν διεθνῶν προσωπικοτήτων, αἵτινες καὶ συνηγόρουν πλέον ὑπὲρ τῆς αὐτοδιαθέσεως. Ἡ Κύπρος, ἡ ὁποία εἰς πολλούς, καὶ διπλωμάτας ἀκόμη τοῦ ΟΗΕ, ἦτο μέχρι τοῦδε ἄγνωστος ἀπέβη Κέντρον διεθνοῦς ἐνδιαφέροντος, ὡς ἑστία ταραχῶν καὶ ἀναβρασμοῦ ἐναντίον τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία τὴν κατεκράτει παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ λαοῦ της. Ὡς ἐκ τούτου καὶ ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἤρχισε νὰ συζητῇ τὸ Κυπριακὸν εἰς τοὺς κόλπους της καὶ νὰ σκέπτεται, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀλλάξῃ τὴν ἄκαμπτον πολιτικὴν τοῦ «οὐδέποτε».

Ἐξ ἄλλου ἡ δρᾶσίς μας ἐνεψύχωσε καὶ τοὺς ἡμετέρους. Οὕτω ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μοῦ ἔγραφε τὴν 11ην Ἰουλίου 1955. «Σᾶς συγχαίρω. Ἡ Ε.Ο.Κ.Α. προσέφερεν εἰς τὸν Κυπριακὸν ἀγῶνα ἀπείρως περισσότερα ἀπὸ τὸν 75ετῆ χαρτοπόλεμον. Τὸ ὄνομα ΔΙΓΕΝΗΣ εἶναι αἴνιγμα διὰ τοὺς Ἄγγλους καὶ συγχρόνως θρῦλος. Ἐπέρασεν ἤδη εἰς τὴν ἀπελευθερωτικὴν ἱστορίαν».

Ἐν τῷ μεταξὺ προπαρεσκευάζετο, βάσει ὁδηγιῶν μου, ἡ ὑφαρπαγὴ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν ἐκ τοῦ μεταλλείου Μιτσεροῦ. Ἡ ἐνέργεια αὕτη ἔλαβε χώραν ἐπιτυχῶς τὴν 22 Σεπτεμβρίου καὶ ἀπέφερε περὶ τὰς 1500 ράβδους δυναμίτιδος, 3000 μ. πυραγωγοῦ σχοινίου καὶ 600 πυροκροτητάς.

Προπαρασκευὴ διὰ σοβαρωτέραν δρᾶσιν ἐν ὄψει συζητήσεως τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸν ΟΗΕ.—Προειδοποιῶ τὴν ἀστυνομίαν.—Μετακινοῦμαι εἰς ὀρεινὴν περιοχήν.

Περὶ τὸ τέλος Ἰουνίου 1955 ἐθεώρησα σκόπιμον νὰ ἀναστείλω πᾶσαν δρᾶσιν τῶν ὁμάδων κρούσεως πρὸς τὸν σκοπόν, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀναδιοργανώσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ προπαρασκευῆς σοβαρωτέρας δράσεως κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸν ΟΗΕ, ἵνα ἐπισύρω ἐντονώτερον τὴν προσοχὴν τούτου ἐπὶ τῆς ἐκρύθμου καταστάσεως ἐν Κύπρῳ,ὥστε νὰ ἀναγκασθῇ νὰ ἐπέμβῃ διὰ εἰρηνικὴν λύσιν. Τὸ σχέδιον ἐνεργείας μου κατὰ τὰς προσεχεῖς ἐπιχειρήσεις ἀπέβλεπεν εἰς συνδεδυασμένην ἐνέργειαν, εἰς τὰς πόλεις καὶ ὀρεινὰς περιοχάς, διότι : α) Αἱ Ἀρχαὶ εἶχον ρίψει ὅλον τὸ βάρος τῶν δυνατοτήτων των εἰς τὰς πόλεις καὶ συνεπῶς ἐπεβάλλετο νὰ διασπείρωμεν τὰς δυνάμεις, στρατιωτικὰς καὶ ἀστυνομικάς, τοῦ ἀντιπάλου, προσβάλλοντες καὶ στόχους ἐκτὸς τῶν πόλεων. β) Ἡ αὐστηροτάτη φρούρησις τῶν κυβερνητικῶν γραφείων καὶ στρατιωτικῶν ἐγκαταστάσεων ἐμείωνε τὰς δυνατότητας δολιοφθορᾶς ἐκ μέρους μας. γ) Τὸ ἠθικὸν τῶν Ἑλλήνων πολιτῶν εἰς τὴν ὕπαιθρον ἦτο ἄριστον, ἐνῷ τῆς ἀστυνομίας λίαν καταπεπτωκός. Διὰ τὴν τόνωσιν τοῦ ἠθικοῦ τῆς τελευταίας, περιπολίαι στρατιωτικαὶ διέσχιζον κατὰ τὴν νύκτα τὰς κυρίας ὁδούς. Αἱ περιπολίαι αὗται, λόγῳ τοῦ ἐδάφους, καθίσταντο εὔκολος λεία εἰς ἐνόπλους ἐνέδρας.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον:

1. Ὡς προκαταρκτικὴ ἐνέργεια θὰ ἐπεζητεῖτο ἡ τρομοκράτησις τῆς ἀστυνομίας καὶ ἡ παράλυσις τῆς διοικήσεώς της, εἴς τε τὰς πόλεις καὶ τὴν ὕπαιθρον. Πρὸς τοῦτο ἐξέδωκα σχετικὴν προκήρυξιν πρὸς τὴν ἀστυνομίαν :

Ε.Ο.Κ.Α.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΝ

Σᾶς προειδοποίησα. Τὴν προειδοποίησίν μου ἐξελάβατε ὡς ἁπλῆν ἀπειλὴν καὶ τὴν ἀνεκτικότητά μου ὡς ἀδυναμίαν. Ἐκεῖνο, ποὺ διεκήρυξα θὰ τὸ ΕΚΤΕΛΕΣΩ ΚΑΤΑ ΓΡΑΜΜΑ. Πολὺ δυσκολώτερες καὶ μαῦρες ἡμέρες ἀναμένουν τοὺς τυράννους τῆς Κύπρου καὶ πολὺ μεγαλύτερες τιμωρίες τοὺς προδότας.

Δὲν μᾶς πτοεῖ τίποτε, ὅποιος εἶναι ἀποφασισμένος νὰ πεθάνῃ ἀντιμετωπίζει τὸν θάνατον ψύχραιμα, ἀλλὰ καὶ κάμνει ἔργα μεγάλα.

Τὸν δρόμον μας δὲν μπορεῖ νὰ τὸν ἀνακόψῃ κανένας, γιατὶ εἶναι χαραγμένος Θεϊκὰ καὶ τὸν ἀκολουθοῦμε μὲ πίστιν, μὲ τόλμην, μὲ ἀποφασιστικότητα, καὶ μὲ σύντροφον τὸ δίκαιον τοῦ ἀγῶνος μας.

Μὴ θελήσετε νὰ εὑρεθῆτε ἀντιμέτωποί μας γιατὶ θὰ τὸν βάψετε μὲ τὸ αἷμα σας χωρὶς νὰ μπορέσετε καὶ νὰ τὸν φράξετε.

Μὴ θελήσετε νὰ ἐξυπηρετῆτε τὸν δυνάστην, καὶ ἐκμεταλλευτὴν τοῦ ἱδρῶτος τοῦ φτωχοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, διότι γίνεσθε προδόται.

Ἔδωσα διαταγήν:

—Ὅστις προβάλλει ἀντίστασιν εἰς τοὺς Κυπρίους πατριώτας νὰ ΕΚΤΕΛΗΤΑΙ.

—Ὅστις θελήσει νὰ ἐρευνήσῃ καὶ νὰ συλλάβῃ Κυπρίους πατριώτας νὰ ΠΥΡΟΒΟΛΗΤΑΙ.

ΟΥΔΕΙΣ ΕΧΕΙ ΝΑ ΠΑΘΗ ΤΙΠΟΤΕ ΕΦΟΣΟΝ ΔΕΝ ΠΑΡΑΚΩΛΥΕΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΜΑΣ.

Ε.Ο.Κ.Α. Ο ΑΡΧΗΓΟΣ Δ Ι Γ Ε Ν Η Σ.

Ἐὰν ἐπετυγχάνετο ὁ σκοπός, τὰ ἀποτελέσματα θὰ ἦσαν:

α) Ἀπογοήτευσις τῶν ἀστυνομικῶν εἰς τρόπον ὥστε, ἐὰν δὲν μᾶς ἐβοήθουν, νὰ ἀδιαφοροῦν διὰ τὰς ἐνεργείας μας.

β) Συμμετοχὴ ἐνεργὸς τοῦ στρατοῦ εἰς τὴν ἀσφάλειαν, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἐπέφερε διασπορὰν καὶ κάματον τούτου, μὲ τὸν ἐπακόλουθον ἀντίκτυπον ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ του. γ) Διευκόλυνσις προσβολῆς αἰφνιδιαστικῶς στρατιωτικῶν δυνάμεων εἰς τὴν ὕπαιθρον, κινουμένων δι' ἐνίσχυσιν ἢ ἀσφάλειαν τῶν ἀστυνομικῶν σταθμῶν.

2. Ὡς κυρία ἐνέργεια, εἰς τὰς πόλεις καὶ τὴν ὕπαιθρον, ἧς ἡ ἔναρξις θὰ ἐγίνετο διὰ διαταγῆς μου, καθωρίζετο: Α) Εἰς μὲν τὰς πόλεις α) ἡ ἐξουδετέρωσις ἢ μείωσις ἀντιστάσεως τῆς ἀστυνομίας. β) Ἡ προσβολὴ δι' ἐνεδρῶν περιπόλων ἀστυνομίας καὶ στρατοῦ. γ) Ἡ ἐκτέλεσις ἀστυνομικῶν καὶ στρατιωτικῶν, καὶ δ) Αἱ ἀνατινάξεις κυβερνητικῶν κτιρίων. Β) Εἰς δὲ τὴν ὕπαιθρον α) Ἡ προσβολὴ καὶ ἐξουδετέρωσις ἀστυνομικῶν σταθμῶν καὶ ἡ ἐκτέλεσις ἀστυνομικῶν, ἀντιδρώντων εἰς τὸ ἔργον μας. β) Ἡ παρακώλυσις κινήσεων ἀστυνομικῶν δυνάμεων, δι' ἐνεδρῶν, καὶ γ) Ἡ προσβολὴ στρατιωτικῶν καταυλισμῶν καὶ στρατιωτικῶν περιπόλων κατὰ τὴν νύκτα ἐπὶ τῶν ὁδῶν.

Διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τούτου ἐγένετο ἡ ἀκόλουθος ὀργάνωσις καὶ διάρθρωσις δυνάμεων:

α) Ἀνταρτικαὶ ὁμάδες εἰς ὀρεινὰς περιοχάς. Αἱ δυνατότητές μας εἰς ἔμψυχον καὶ ἄψυχον ὑλικὸν ἐπέτρεπον, πρὸς τὸ παρόν, νὰ ἔχωμεν ὁμάδας εἰς τὰς περιοχὰς Πιτσιλιᾶς (Ἀμίαντον - Κυπεροῦντα - Ἀγρόν), Κακοπετριᾶς, Ξεροῦ, Καλογραίας - Ἁγ. Ἀμβροσίου. Αὗται θὰ ἀνελάμβανον σοβαρὰς αἰφνιδιαστικὰς προσβολάς, δι' ἃς ἀπῃτεῖτο ἡ χρῆσις ὅπλων ἐναντίον στρατιωτικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ στρατιωτικῶν, καθὼς καὶ ἀστυνομικῶν σταθμῶν. Οἱ ἄνδρες τούτων θὰ ἐτίθεντο ὡς ἦτο φυσικὸν ἐν παρανομίᾳ, ἀμέσως μετὰ τὴν πρώτην ἐνέργειαν. Ὡς μέσα θὰ ἐχρησιμοποίουν αὐτόματα τυφέκια καὶ ἐκρηκτικὰς ὕλας.

β) Ὁμάδες δολιοφθορῶν ἐντὸς τῶν πόλεων: Αὗται θὰ ἀνελάμβανον τὰς δολιοφθορὰς καθὼς καὶ ἐκτελέσεις ἀστυνομικῶν καὶ πρακτόρων τῶν Ἄγγλων ἐντὸς τῶν πόλεων. Θὰ ἔστηνον ἐπίσης ἐνέδρας ἐναντίον στρατιωτικῶν περιπόλων. Ὡς μέσα θὰ ἐχρησιμοποίουν ἐκρηκτικὰς ὕλας, ὡρολογιακὰς βόμβας καὶ πιστόλια.

γ) Ὁμάδες μικταὶ εἰς τὴν ὕπαιθρον: Αὗται θὰ ἀνελάμβανον ἀποστολὰς ἐνεδρῶν ἐναντίον στρατιωτικῶν περιπολιῶν ἐπὶ τῶν ὁδῶν, ἐνδεχομένως δὲ καὶ προσβολὴν ἀστυνομικῶν σταθμῶν. Θὰ ἐχρησιμοποίουν ὡς μέσα κυρίως ἐκρηκτικὰς ὕλας δι' ἀνατινάξεις ἐπὶ τῶν ὁδῶν, καθ' ἣν στιγμὴν διήρχοντο στρατιωτικὰ ἢ ἀστυνομικὰ αὐτοκίνητα μὲ ἐλάχιστον ἀριθμὸν ὅπλων. Οἱ ἄνδρες τούτων θὰ ἐνήργουν λάθρᾳ καὶ αἰφνιδιαστικῶς, ἐπανερχόμενοι μετὰ πᾶσαν ἐνέργειαν εἰς τὰς οἰκίας των καὶ διαβιοῦντες ὡς φιλήσυχοι πολῖται.

Διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου τούτου ἀπῃτοῦντο:

1. Ἡ ἐπέμβασις τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων, αἱ ὁποῖαι δὲν ἦσαν ἀκόμη ἕτοιμοι ἀπὸ ἀπόψεως ἐκπαιδεύσεως. Ἠναγκάσθην ὡς ἐκ τούτου νὰ προβῶ εἰς τὰς ἀκολούθους ἐνεργείας: α) Νὰ ἀναθέσω τὴν ἐκπαίδευσιν τούτων εἰς τὸν ἔφεδρον ἀνθ)γόν, καθηγητὴν τοῦ Γυμνασίου

Εὐρύχου κ. Ἰωάννην Κατσούλην, ὅστις συμφώνως πρὸς τὸς ὁδηγίας μετεκινεῖτο πρὸς ταύτας καὶ ἔδιδε στοιχεῖα τακτικῆς ἐκπαιδεύσεως, βάσει τοῦ ρόλου, δι' ὃν προωρίζοντο, καὶ τὰς ἐβοήθει εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀνατεθεισῶν αὐταῖς ἀποστολῶν. β) Νὰ μετακινηθῶ τὴν 1ην Ἰουλίου ἐκ Λευκωσίας, ὅπου εὑρισκόμην, εἰς ὀρεινὴν περιοχήν, ὁπόθεν θὰ ἤμην εἰς θέσιν νὰ ὀργανώσω τὰς ἀνταρτικὰς ὁμάδας καλύτερον, νὰ ἐπιβλέψω εἰς τὴν ἐπιλογὴν καὶ μελέτην τῶν στόχων των καὶ τέλος νὰ τεθῶ ἐπὶ κεφαλῆς τούτων. Τὸ τελευταῖον ἦτο ἀπαραίτητον, ἵνα δώσω τὸ παράδειγμα τῆς αὐτοθυσίας καὶ νὰ διδάξω ἐμπράκτως τὸν τρόπον δράσεως εἰς τὰς διαφόρους ἀποστολάς, αἵτινες θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ταῖς ἀνατεθοῦν, διότι οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁμάδων τούτων, εἶχον μὲν πατριωτικὴν φλόγα καὶ αἴσθημα θυσίας, ἐστεροῦντο ὅμως τῶν ἀπαιτουμένων τακτικῶν γνώσεων καὶ ἠγνόουν τὸν τρόπον τοῦ μάχεσθαι. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῶν τεχνικῶν τούτων λόγων, λόγοι ἐξυψώσεως τοῦ ἠθικοῦ τῶν ἀνδρῶν ἐπέβαλλον τὴν παρουσίαν τοῦ Ἀρχηγοῦ μεταξὺ τούτων. Εἰς τοιούτους ἀγῶνας ἐπιβάλλεται, ὅπως ὁ Ἀρχηγὸς συμπάσχῃ καὶ κινδυνεύῃ μετὰ τῶν μαχητῶν καὶ ὄχι νὰ ἀπολαμβάνῃ τῶν ἀγαθῶν τῆς ἀσφαλείας καὶ εὐζωΐας. Τὸ ζωντανὸν παράδειγμα τοῦ ἡγήτορος εἶναι ἡ καλυτέρα ἐγγύησις ὅτι καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν θὰ φιλοτιμηθοῦν καὶ θὰ ἐπιδιώξουν νὰ μὴ ὑστερήσουν εἰς θυσίας καὶ κινδύνους. Τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐπεζήτησα πάντοτε νὰ ἐφαρμόσω κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος, μολονότι ἐγνώριζα, ὅτι ὁ θάνατός μου, ἐλλείψει ἀντικαταστάτου, θὰ ἐσήμαινε καὶ τὸ τέρμα τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος. Ἀλλὰ εἰς ἀγῶνα, ὅπου κανεὶς παίζει ὅλα γιὰ ὅλα, ὀφείλει νὰ παίξῃ καὶ τὴν ζωήν του. Ἄλλως τε, αἱ παράτολμοι ἐνέργειαι τοῦ ἡγήτορος καὶ τὸ ριψοκίνδυνον τούτου ἐπιτυγχάνουν πολλάκις καὶ ἐκεῖ, ὅπου διὰ πολλοὺς θεωρεῖται τοῦτο ἀδύνατον. Ἡ ἔξοδος ὅμως ἀνταρτικῶν ὁμάδων προσέκρουσεν εἰς τὴν ἀντίθεσιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὁ ὁποῖος δὲν ἠννόει πῶς θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀντεπεξέλθωμεν εἰς ἕνα τοιοῦτον ἀγῶνα, διὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ὁποίου ἀμφέβαλλεν, προέβαλλε δὲ ἐπὶ πλέον καὶ τὴν ἔλλειψιν οἰκονομικῶν πόρων. Καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ὅπως καὶ εἰς ἄλλας, δὲν ὑπεχώρησα εἰς τὰ προσκόμματα, τὰ ὁποῖα παρενεβάλλοντο ὑπὸ τῶν ἡμετέρων.

2. Ἀποθέματα ἐφεδρικῶν τροφῶν εἰς καταλλήλους χώρους διὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν αἱ συγκροτηθεῖσαι ἀνταρτικαὶ ὁμάδες εἴτε καὶ ἄλλαι ἤθελον ἀποκλεισθῇ πάσης ἐπικοινωνίας μὲ κατῳκημένους τόπους. Ἦτο τοῦτο μία ἀπαραίτητος πρόβλεψις. Τοιαῦτα ἀποθέματα ἐδημιούργησα εἰς τρεῖς χώρους διὰ 50 ἄνδρας καὶ διὰ 15 ἡμέρας δι' ἕκαστον.

3. Συμπληρωματικὸς ὁπλισμὸς καὶ ὑλικὸν δολιοφθορῶν. Καὶ ὡς πρὸς τὸ ὑλικὸν δολιοφθορῶν, χάρις εἰς τὰς προσπαθείας τῶν τομεαρχῶν, ἰδίᾳ Ἀμμοχώστου καὶ Λεμεσοῦ, εὑρέθησαν ἀρκεταὶ ποσότητες, δυνάμεναι νὰ ἐπαρκέσουν διὰ τὴν προετοιμαζομένην δρᾶσιν. Τὸ ὑλικὸν τοῦτο ἠγοράζετο ἀπὸ διαφόρους πηγὰς καὶ προήρχετο εἴτε ἐξ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν ἀνασυρομένων ἐκ βυθισθέντος κατὰ τὸν β' Παγκόσμιον πόλεμον ἀτμοπλοίου ἢ ἐξ ἀποθεμάτων ἰδιωτῶν, οἵτινες τὸ ἐχρησιμοποίουν διὰ ψάρεμα, ἢ ἐκ τῶν ἀποθεμάτων μεταλλείων. Διὰ βόμβας καὶ χειροβομβίδας ἐπεστρατεύσαμεν τεχνίτας, οἵτινες κατεσκεύασαν ταύτας μὲ πολὺ καλὰ ἀποτελέσματα. Δὲν κατωρθώσαμεν μόνον, ἐν ἀρχῇ, νὰ κατασκευάσωμεν μηχανισμὸν αὐτομάτου πυροδοτήσεώς των, ἀλλὰ ἐχρησιμοποιήσαμεν βραδύκαυστον φυτίλι, τὸ ὁποῖον ἠνάπταμεν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς χρήσεως. Μὲ τὰς ἀτελεῖς αὐτὰς βόμβας ἀντιμετωπίσαμεν ἕνα πανίσχυρον στρατόν. Δι' ὁπλισμὸν εἶχα ὑπ' ὄψιν μου ὡρισμένον σχέδιον εἰσαγωγῆς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ δὴ ἐξ Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον ἔθεσα εἰς ἐφαρμογήν, ἐπιτυχὼν νὰ εἰσαγάγω μικρὰς ποσότητας ὅπλων. Οἱ Ἄγγλοι δὲν κατώρθωσαν, παρ' ὅλα τὰ αὐστηρότατα μέτρα, τὰ ὁποῖα ἐλάμβανον, ἀποκλείσαντες πανταχόθεν τὴν Κύπρον, νὰ μᾶς ἀποστερήσουν τῆς δυνατότητος εἰσαγωγῆς ὅπλων, διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον ὅτι, ὡς καὶ εἰς πάσας τὰς ἄλλας ἐνεργείας των, δὲν ἐνήργουν μὲ σύστημα. Ἐνδιεφέροντο κυρίως νὰ κλείσουν μόνον «τὶς μεγάλες πόρτες» καὶ ἄφιναν ἀνοικτὲς τὶς πολὺ μικρές, ἀσήμαντες καὶ ἀπίθανες ἴσως γι' αὐτούς, αἱ ὁποῖαι ὅμως ἀπέδιδαν ἐν τῷ συνόλῳ, ὅσον καὶ μία μεγάλη πόρτα καλῶς χρησιμοποιουμένη. Τὸ δὲ τεράστιον σφάλμα τῶν Ἄγγλων ἦτο, ὅτι ἅπαξ καὶ ἀπεκάλυπτον τὴν μικρὴν πόρταν καὶ τὴν ἔκλειον, δὲν ἐφρόντιζαν νὰ ἐπιτηροῦν καὶ παρομοίας ἄλλας. Οὕτω, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος, ἐξαπατοῦντες τοὺς Βρεττανούς, ἐφωδιαζόμεθα ἀπὸ τὶς «μικρὲς αὐτὲς πόρτες», διάφορες εἰς διαφόρους ἐποχάς, τὰς ὁποίας ἐκεῖνοι δὲν ἐπετήρουν...

Ὅπως εἰς κάθε πολεμικὴν ἐνέργειαν, οὕτω καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἡ τέχνη ἔγκειται νὰ προσβάλλῃ τις τὸν ἀντίπαλον ἐκεῖ, ποὺ αὐτὸς δὲν περιμένει καὶ δὲν ὑποπτεύεται. Τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐφήρμοσα εἰς ὅλας τὰς ἐνεργείας μου. Εἶναι καιρὸς νὰ μάθῃ ἡ περίφημος

Ἰντέλλιντζες Σέρβις, ὅτι δὲν εἰσήγαγα κανένα μεγάλο φορτίον ὅπλων εἰς τὴν νῆσον, οὔτε ἐξ Αἰγύπτου, ὡς διετίνοντο οἱ Ἄγγλοι, οὔτε ἐξ Ἑλλάδος. Ἐπολέμησα μὲ τὰ ὅπλα, τὰ ὁποῖα εἰσήγαγον ἀπὸ τὶς μικρὲς αὐτὲς πόρτες, τὰς ὁποίας οὗτοι ἐπετήρουν οὐχὶ καλῶς. Ἡ πρώτη παραλαβὴ τοιούτου ὑλικοῦ ἐγένετο τὴν 21ην Αὐγούστου 1955.

Ἀφοῦ συνεπληρώθη ἡ ἀναγκαία προεργασία, μετὰ συστηματικὴν μελέτην καὶ ἔλεγχον τῆς ὅλης καταστάσεως, ἀπεφασίσθη ἡ ἐπιχείρησις, εἰς ἣν ἐδόθη ἡ ὀνομασία «Πρὸς τὴν νίκην» ἐπιλεγέντων πρὸς τοῦτο τῶν στόχων, οἵτινες κατενεμήθησαν εἰς τὰς συγκροτηθείσας Ἀνταρτικὰς Ὁμάδας Ὑπαίθρου καὶ Ὁμάδας Δολιοφθορῶν Πόλεων καὶ Ὑπαίθρου. Περὶ τῶν ὁμάδων τούτων εἰς Παράρτημα σελ. 50.

Ὁδηγίαι καὶ μέσα δράσεως. Οἱ ἀστυνομικοὶ ἀρχίζουν νὰ φοβοῦνται. Αἱ χειροποίητοι χειροβομβίδες. Οἱ Ἄγγλοι μένουν κατάπληκτοι...

Διαταγαὶ ἐδόθησαν εἰς τοὺς τομεῖς καὶ τὰς ἀνταρτικὰς ὁμάδας διὰ τὴν συνεχῆ παρακολούθησιν τῶν στόχων των ὡς καὶ τὴν παρακολούθησιν τῶν κινήσεων καὶ συνηθειῶν τοῦ ἀντιπάλου, ἵνα εἶναι δυνατὴ ἡ τροποποίησις τοῦ σχεδίου δράσεως ἢ ἡ προσβολὴ καὶ ἄλλων στόχων. Πράγματι, οἱ ἀνωτέρω στόχοι, ἰδίᾳ διὰ τῆς ἐνέδρας, καθωρίσθησαν βάσει τῆς παρακολουθήσεως ταύτης, διότι οἱ Βρεττανοὶ κατὰ τὰς κινήσεις τῶν περιπόλων των ἐπὶ αὐτοκινήτων ἠκολούθουν πάντοτε τὸ αὐτὸ δρομολόγιον καὶ εἰς ὥρας οὐχὶ διαφερούσας κατὰ πολὺ καὶ μὲ καθωρισμένον τρόπον πορείας τούτων.

Ἡ προσπάθειά μου νῦν ἔτεινεν εἰς τὰ ἀκόλουθα: α) Εἰς τὸ νὰ ἐμψυχώσω καὶ τονώσω τὰς μαχητικὰς ὁμάδας. β) Εἰς τὸ νὰ παραπλανήσω τὸν ἀντίπαλον ἐπὶ τῶν προθέσεών μου καὶ νὰ συσκοτίσω τὰς κινήσεις μας. γ) Εἰς τὴν ἀρίστην λειτουργίαν τῶν συνδέσμων, καθὼς καὶ τῶν διαφόρων διοικήσεων, καθώρισα δὲ ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον ὅτι ἑκάστη διοίκησις ὀφείλει νὰ ἔχῃ τὸν ἀντικαταστάτην της, πλήρως ἐνημερωμένον. δ) Εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων καὶ τὸν ἐθισμὸν τούτων εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ ἀνταρτοπολέμου κ.λ.π. ε) Εἰς τὴν κατασκευὴν κρησφυγέτων ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ τὴν ἐναποθήκευσιν τροφίμων διὰ πολλὰς ἡμέρας.

Καὶ ὁ Κεντρικὸς Ἀστυνομικὸς Σταθμὸς τῆς πρωτευούσης τῆς Κύπρου ἀνετινάχθη ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν τῆς Ε.Ο.Κ.Α.

Πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ἀνωτέρω ἐξέδωκα τὰς δεούσας διαταγὰς καὶ ὁδηγίας, υἱοθετήσας ἴδιον σύστημα προσαρμοζόμενον εἰς τὰς εἰδικὰς συνθήκας τοῦ ἀγῶνος καὶ δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν μεθόδους παρεμφερῶν ἀγώνων εἰς ἄλλας χώρας. Ἐπὶ τούτων δὲν πρόκειται νὰ δώσω καμμίαν πληροφορίαν. Ἄλλως τε καὶ αἱ ἑκάστοτε χρησιμοποιούμεναι ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἀνταρτικῶν ὁμάδων μέθοδοι ἐτροποποιοῦντο, ἐφ' ὅσον σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ὁ ἀντίπαλός μας ἐνημεροῦτο ἐπὶ τούτων ἢ ἤλλασσε τακτικήν.

Ἐκ τῶν γενομένων παρακολουθήσεων διεπιστώθη, ὅτι οἱ ἀστυνομικοὶ ἐφοβοῦντο νὰ κυκλοφορήσουν, οἱ δὲ συνεργαζόμενοι στενῶς μὲ τοὺς Ἄγγλους ἤρχισαν νὰ κρύπτωνται πλέον εἰς τὰς οἰκίας των, μὴ τολμῶντες νὰ ἐξέλθουν. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἐντὸς τῶν ἀστυνομικῶν σταθμῶν διαμένοντες δὲν ἐξήρχοντο τούτων ἀπὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου. Ἀνεγράφη μάλιστα εἰς τὸν τύπον ὅτι 200 ἀστυνομικοὶ ὑπέβαλον τὰς παραιτήσεις των. Ἀρκετοὶ προσεχώρησαν πρὸς ἡμᾶς, δηλώσαντες μεταμέλειαν διὰ τὴν προγενεστέραν κακὴν συμπεριφοράν των ἔναντι τοῦ Κινήματος. Ἡ ἐπιδειχθεῖσα ἰσχὺς καὶ ἀποφασιστικότης ἐπτόησε τοὺς ἐχθρικῶς διακειμένους πρὸς ἡμᾶς, ἐνῷ ἐνεθάρρυνε τοὺς μεθ' ἡμῶν συνεργαζομένους. Αἱ Ἀγγλικαὶ ἀρχαὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μάθουν ἀκόμη τι τὸ συγκεκριμένον περὶ τῆς Ὀργανώσεως καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ἀντιδράσουν ἀποτελεσματικῶς. Ὁ Διοικητὴς τῆς Κυπριακῆς ἀστυνομίας Ρόμπινς εἰς δηλώσεις του γενομένας τὴν 20ὴν Ἰουνίου 1955 πρὸς δημοσιογράφους ὡμολόγησε, ὅτι «δὲν

γνωρίζει τι περὶ τῆς Ὀργανώσεως Ε.Ο.Κ.Α. καὶ ὅτι δὲν εὑρίσκεται ἐπὶ τὰ ἴχνη της». Καὶ ὅμως ἦτο ὁ ὄγδοος περίπου μήν, καθ' ὃν εὑρισκόμην ἐν Κύπρῳ, καὶ ὁ τρίτος ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς δράσεώς μας, χωρὶς ἀκόμη ὁ Ἄγγλος Ἀρχηγὸς τῆς ἀστυνομίας νὰ ἀντιληφθῇ τί ἀκριβῶς εἴμεθα καὶ ποῖοι.

Ὡς πρὸς τὰς χρησιμοποιηθείσας ὑφ' ἡμῶν αὐτοσχεδίους καὶ ἐπιτοπίου κατασκευῆς χειροβομβίδας ὁ Ἀρχηγὸς τῆς ἀστυνομίας ὡμολόγησεν, ὅτι αὗται εἶναι λίαν ἐπικίνδυνοι, πρώτην φορὰν χρησιμοποιοῦνται ἐν Κύπρῳ, δὲν εἶναι δὲ γνωστὸν τὸ ὄνομά των. «Ἡ πενία τέχνας κατεργάζεται» ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι. Ἀντὶ νὰ δειλιάσωμεν καὶ ἐγκαταλείψωμεν τῶν ἀγῶνα, διότι δὲν εἴχομεν ὑλικὸν κατάλληλον, τοὐναντίον ἐπροχωρήσαμεν μὲ θάρρος καὶ ἀποφασιστικότητα, ἐπενοήσαμεν βόμβας, μολονότι δὲν εἴμεθα εἰδικοὶ εἰς τοῦτο, αἱ ὁποῖαι ἔφερον ἄριστα ἀποτελέσματα καὶ τὰς ὁποίας ὁ ἀντίπαλος ἐχαρακτήρισεν ὡς «λίαν ἐπικινδύνους».

Εἰς τοὺς στρατῶνας Γούσλεϋ, ὅπου στεγάζεται τὸ Ἀρχηγεῖον τῆς Μ. Ἀνατολῆς, συνεδρίασε τὴν 22 Ἰουνίου 1955 ἡ Βρεττανικὴ Ἀμυντικὴ Συντονιστικὴ Ἐπιτροπὴ Μ. Ἀνατολῆς καὶ συνεζήτησε τὴν ἐπιδείνωσιν τῆς ἐν Κύπρῳ καταστάσεως. Τῆς συνεδρίας ταύτης συμμετέσχεν ὁ Ἀρχιστράτηγος Σὲρ Τσάρλς Κήττλυ καὶ ἄλλοι ἀνώτατοι ἀξιωματικοί. Ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ τῶν Στρατώνων Γούσλεϋ ἀπεκλείσθη διὰ πυκνῶν συρματοπλεγμάτων. Οἱ Βρεττανοὶ ἐμπειρογνώμονες ἔμειναν τότε κατάπληκτοι πρὸ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς δράσεώς μας. Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα ὠφείλοντο εἰς μίαν δράκα ἡρωϊκῶν νέων, οἱ ὁποῖοι δὲν ὑπερέβαινον μερικὰς μόνον δεκάδας, εἶχον ὅμως θέλησιν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ πίστιν εἰς τὴν καρδίαν, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ἡ μὲν Κυπριακὴ ἀστυνομία παρέλυσε, ὁ δὲ Ἀγγλικὸς στρατὸς ἐν Κύπρῳ περιῆλθε εἰς δυσχερῆ θέσιν.

Ἡ εὐθύνη τῆς αἱματοχυσίας βαρύνει ἀποκλειστικῶς τοὺς Ἄγγλους. Τὰ τρομοκρατικὰ μέτρα των.—Μία ἀπάντησις—κόλαφος Κυπρίου πατριώτου.

Τὸ αἷμα, τὸ ὁποῖον ἐχύνετο, ὀφείλεται εἰς τὸ περίφημον «οὐδέποτε» τοῦ Χόπκινσον, τὸ ὁποῖον ἐπανέλαβε μὲ ἄλλας φράσεις ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν Λέννοξ Μπόϋντ μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ κινήματός μας, ὅταν τὴν 5ην Μαΐου 1955, εἰς διεξαχθεῖσαν συζήτησιν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων ἀνέπτυξε τὴν θέσιν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, ὅτι δηλαδὴ ὁ Βρεττανικὸς ἔλεγχος ἐπὶ τῆς νήσου δέον νὰ παραμείνῃ ἀμείωτος, παρὰ τὰς ἀπόψεις τῶν Ἐργατικῶν τῆς Ἀγγλίας, τὰς ὁποίας ἐξέθεσεν ἐν τῇ Βουλῇ ὁ πρώην ἐργατικὸς Ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν Κρήητς Τζόϋνς, εἰπὼν ὅτι πρέπει νὰ διεξαχθῇ ἐντὸς ὡρισμένης περιόδου δημοψήφισμα, τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ὁποίου νὰ γίνῃ δεκτὸν ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως.

Τὸ «οὐδέποτε» τοῦ Χόπκινσον ἀποτελεῖ καὶ τὴν πλέον ἀποστομωτικὴν ἀπάντησιν εἰς τὰς ἀδίκους ἐπικρίσεις διὰ τὴν δῆθεν ἄκαιρον ἀνακίνησιν τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸν ΟΗΕ καὶ εἰδικώτερον τὴν ἄσκοπον ὀργάνωσιν τοῦ ἐνόπλου ἀγῶνος. Ὅταν ὑπάρχῃ τὸ «Οὐδέποτε» ὡς θέσις σταθερὰ τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς ἔναντι τοῦ περὶ αὐτοδιαθέσεως αἰτήματος τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, οὐδόλως εὐσταθεῖ ἄποψις ὅτι ὑπάρχει θέσις διὰ τὸ «Πότε» θὰ ἤρχετο ὁ κατάλληλος χρόνος ἀνακινήσεώς του καὶ δισταγμὸς δι' ὀργάνωσιν ἐνόπλου ἀπελευθερωτικῆς δράσεως.

Καὶ ἐρωτῶμεν: Ποῖος λογικὸς ἄνθρωπος, ποῖος σεβόμενος τὰς δημοκρατικὰς ἐλευθερίας, διὰ τὰς ὁποίας ἠγωνίσθη ἡ πεπολιτισμένη ἀνθρωπότης καὶ χάριν τῶν ὁποίων ἐχύθησαν ποταμοὶ αἱμάτων, θὰ μᾶς κατηγορήσῃ, διότι ἐπήραμεν τὰ ὅπλα διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν ἐκεῖνο ποὺ δικαιούμεθα καὶ ποὺ ἠρνοῦντο ἰταμῶς νὰ μᾶς ἀποδώσουν οἱ ξένοι κυρίαρχοί μας;

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, διὰ πληροφοριακοῦ ἐγγράφου της, ὑποβληθέντος εἰς τὸν Γενικὸν Γραμματέα τοῦ Ο.Η.Ε., κατηγόρησε τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν, ὅτι ἀκολουθεῖ πολιτικὴν «κτηνώδους βίας» διὰ νὰ καταπνίξῃ πᾶσαν ἐκδήλωσιν τῆς θελήσεως τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. «Τὸ ἀποικιακὸν καθεστὼς ἐν Κύπρῳ, — συνεχίζει τὸ ἔγγραφον τοῦτο, — ἐντείνει τὰ αὐθαίρετα μέτρα του, τὰ ὁποῖα τὸ φέρουν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν λαὸν καὶ τὰ δικαιώματά του, τὰ ὁποῖα ἐγγυᾶται ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Ἡ βία ἐκτρέφει τὴν βίαν. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, λόγῳ τῶν εὐθυνῶν της, αἱ ὁποῖαι ἀπορρέουν ἀπὸ τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τοῦ Ο.Η.Ε. καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ Κυπριακὸν ζήτημα παραμένει ἀνοικτὸν ἐνώπιον τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, θεωρεῖ ἑαυτὴν ὑποχρεωμένην νὰ παράσχῃ εἰς

τὰ Η.Ε. δεδομένα διὰ τὴν Κύπρον, θὰ ἐξακολουθήσῃ δὲ νὰ πράττῃ οὕτω παρομοίως καὶ εἰς τὸ μέλλον».

Ἐν τῷ μεταξὺ τὰ Κυπριακὰ δικαστήρια ἐργάζονται πυρετωδῶς, ἐπιβάλλοντα βαρείας καταδίκας εἰς συλλαμβανομένους ὡς ἐνεχομένους εἰς τὸ κίνημα, τὴν δὲ 15ην Ἰουλίου 1955 δημοσιεύεται ὁ νόμος περὶ προσωποκρατήσεως, ὅστις προβλέπει, ὅτι, ἐὰν ὁ Κυβερνήτης πεισθῇ, ὅτι οἱονδήποτε πρόσωπον εἶναι τρομοκράτης, δύναται νὰ ἐκδώσῃ διάταγμα κρατήσεως τοῦ προσώπου τούτου ἄνευ δίκης. Τὸ σφάλμα τοῦ δυνάστου ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἐνόμιζε, ὅτι μὲ καταπιεστικὰ μέτρα ἠδύνατο νὰ καταπνίξῃ τὸ φρόνημα ἑνὸς ὑπερηφάνου λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπεφάσισε νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του καὶ δὲν ἐδίσταζε χάριν αὐτῆς καὶ νὰ ἀποθάνῃ. Ὁ δυνάστης ἠγνόει τὴν νοοτροπίαν τοῦ Ἕλληνος, ὅτι οὗτος εἰς οὐδένα ὑποκύπτει, ἅπαξ καὶ ἀποφασίσῃ νὰ ἐλευθερωθῇ. Αὐτὸ τοὐλάχιστον ἔπρεπε νὰ γνωρίζουν οἱ ἀποικιοκράται, ἀπὸ τὴν μακραίωνα ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Τὴν ἀπάντησιν εἰς τὰ τρομοκρατικὰ μέτρα τῶν Ἀρχῶν ἔδωσεν ὁ ἐκ Λιοπετρίου Χριστοφῆς Παντελῆς (ἀδελφὸς τοῦ πρώτου θύματος τοῦ ἀγῶνος τὴν νύκτα τῆς 31ης Μαρτίου — 1 Ἀπριλίου 1955), ὅστις κατεδικάσθη εἰς ἑπταετῆ φυλάκισιν, κατηγορούμενος ὅτι συνέβαλεν εἰς πολεμικὴν ἐπιχείρησιν. Οὗτος, κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Προέδρου νὰ εἴπῃ τι πρὶν ἢ τοῦ ἀπαγγελθῇ ἡ κατηγορία, ἐδήλωσεν: «Ἁπλῶς ἔκαμα τὸ καθῆκόν μου ὡς Ἕλλην πατριώτης διὰ τὴν ἐλευθερίαν, διὰ τὴν ὁποίαν Ἄγγλοι καὶ Κύπριοι ἐπολέμησαν μαζί». Μαστίγωμα καὶ κόλαφος διὰ τοὺς ἀποικιοκράτας Ἄγγλους.

Διαδηλώσεις καὶ παναπεργίαι.

Ἡ Κυπριακὴ Νεολαία πάλλεται ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν καὶ ἐθνικὸν παραλήρημα καὶ δὲν τὴν πτοοῦν οὔτε τὰ γκλόμπς τῶν ἀστυνομικῶν, οὔτε αἱ δακρυγόνοι βόμβαι. Τὴν 8ην Ἀπριλίου 1955, σοβαραὶ μαθητικαὶ διαδηλώσεις λαμβάνουν χώραν εἰς Λευκωσίαν, εἰς ἔνδειξιν δια-

Διαδήλωσις μαθητῶν καὶ μαθητριῶν μὲ τὴν κυανόλευκον ἐπὶ κεφαλῆς.

μαρτυρίας διὰ τοὺς συλλαμβανομένους ἄνευ διακρίσεως καὶ κρατουμένους εἰς τὰς φυλακὰς μαθητάς. Παρόμοιαι διαδηλώσεις ἐγένοντο τὴν 7ην Μαΐου 1955 καὶ εἰς Βαρώσια. Τὴν 24ην Μαΐου 1955, οἱ μαθηταὶ Λευκωσίας προέβησαν εἰς ἑτέρας διαδηλώσεις ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως, ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἡμέρας τῆς Αὐτοκρατορίας. Εἰς διάφορα μέρη τῆς νήσου ἐσημειώθησαν ὡσαύτως μαθητικαὶ παρελάσεις καὶ διαδηλώσεις, ὡς εἰς Λάρνακα, Αἰγιαλοῦσαν, Ἀμμόχωστον καὶ ἀλλαχοῦ, μέχρις ὅτου τὴν 2αν Αὐγούστου 1955 κηρύσσεται καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον 24ωρος γενικὴ ἀπεργία, εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας κατὰ τοῦ περὶ προσωποκρατήσεως νόμου. Ἡ παναπεργία ἐσημείωσε πλήρη ἐπιτυχίαν. Διὰ τῆς ἀποχῆς ἀπὸ τῶν ἐργασιῶν

του καὶ διὰ ψηφισμάτων, σύμπας ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς Λαὸς ἠξίωσε τὴν ἄρσιν τοῦ ἀνελευθέρου τούτου νόμου ὡς ἀντικειμένου εἰς τὰ στοιχειώδη δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου.

Μαχητικαὶ διαδηλώσεις τῆς νεολαίας ἐξεδηλώθησαν τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας, οἱ δὲ διαδηλωταὶ ἔθεσαν πῦρ εἰς τὸ Βρεττανικὸν Ἰνστιτοῦτον καὶ τὸ οἴκημα τοῦ Τμήματος Εὐημερίας. Ὑπὸ τῶν διαδηλωτῶν ἐτοποθετήθησαν ὁδοφράγματα. Ἐπηκολούθησε σύγκρουσις διαδηλωτῶν καὶ Ἀστυνομίας, καθ' ἣν ὑπὸ τῆς τελευταίας ἐγένετο χρῆσις δακρυγόνων βομβῶν. Ὁ στρατὸς ἐτέθη ἐν ἐπιφυλακῇ.

Οὕτω ἐξειλίσσοντο τὰ πράγματα, ὅτε, τὴν 25ην Ἰουνίου 1955, ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Ἀστυνομίας ἀνήγγειλε τὴν ἵδρυσιν μηχανοκινήτου ἐφεδρικῆς Ἀστυνομίας καί, τὴν 5ην Αὐγούστου, τὸν ἄμεσον σχηματισμὸν βοηθητικῆς Ἀστυνομίας, νομίζων ὅτι οὕτω θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντεπεξέλθῃ εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν ἀπελευθερωτικὸν κίνημα, τὸ ὁποῖον ἤρξατο ὀγκούμενον μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου. Τὰ στρατιωτικὰ καὶ ἀστυνομικὰ μέτρα ἐνετάθησαν καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον ἀπὸ τῆς 24ης Ἰουνίου 1955, ὅτε καθιερώθησαν ὁλονύκτιοι στρατιωτικαὶ καὶ ἀστυνομικαὶ περίπολοι εἰς ὅλας τὰς πόλεις. Περὶ τὸ τέλος Αὐγούστου στρατιωτικαὶ ἐνισχύσεις μεταφέρονται ἐκ τῆς Ἀφρικῆς καὶ Ἀγγλίας, κομμάντος δὲ ἐκπαιδεύουν ἀστυνομικοὺς εἰς τὸν χειρισμὸν πιστολίων.

Δύο νέοι παράγοντες: α) Οἱ Κομμουνισταί. Ὁ Ζαχαριάδης ἀποκαλύπτει τὴν ταυτότητα τοῦ Διγενῆ.— Τὸ ΑΚΕΛ ἀντιτίθεται εἰς τὴν βίαν! Ὁ Καραολῆς «δολοφόνος»...— β) Οἱ Τοῦρκοι: Ἐνισχύουν ὀργανώσεις ἐναντίον τῆς Ε.Ο.Κ.Α.—Ἡ Τουρκία προβάλλει δικαιώματα ἐπὶ τῆς Κύπρου.

Δύο νέοι παράγοντες ἐπιζητοῦν νῦν νὰ δράσουν ἐναντίον ἡμῶν. Οἱ Κομμουνισταὶ καὶ οἱ Τοῦρκοι, ἀμφότεροι συνοδοιποροῦντες μετὰ τῶν Ἄγγλων.

α) Οἱ Κομμουνισταί.

Ἡ ἡγεσία τοῦ ΑΚΕΛ (Κομμουνιστικὸν Κόμμα Κύπρου), ἴσως παρὰ τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἔγκρισιν τῆς πλειονότητος τῶν ὀπαδῶν της, ἐστάθη συνειδητὰ ἀντιμέτωπος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, διὰ τὴν ἐλευθερίαν του, κατὰ τῶν Ἄγγλων. Ἠκολούθησε τὴν συνήθη, ἄλλως τε, τακτικὴν τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ, νὰ χαρακτηρίζῃ κάθε ἀπελευθερωτικὸν κίνημα, τὸ ὁποῖον δὲν γίνεται ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν καὶ καθοδήγησίν του, ὡς ἀντιπατριωτικόν. Διότι ἀπώτερος σκοπὸς τοῦ κομμουνισμοῦ εἶναι νὰ καρπωθῇ κομματικῶς καὶ πολιτικῶς ὀφέλη ἀπὸ κάθε κίνησιν πολιτικὴν καὶ ἐθνικήν. Οὐδέποτε συγχωροῦν ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος θὰ ὑψώσῃ τὴν σημαίαν ἐναντίον τοῦ δυνάστου, διότι νομίζει, ὅτι αὐτὸς πρέπει νὰ ἔχῃ τὸ μονοπώλιον εἰς τὰς ἐξεγέρσεις τῶν λαῶν ἐναντίον τῶν κατακτητῶν, διὰ νὰ τοὺς ὑποκαθιστᾷ μετὰ τὴν ἐκδίωξίν των εἰς τὴν καταδυνάστευσιν. Τὸ Σταλινικὸν δόγμα «οὐδεὶς ἄλλος ἀπέμεινε νὰ σηκώσῃ τὴν ἐθνικὴν σημαίαν καὶ νὰ τὴν πάῃ μπροστὰ ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα» ἀποτελεῖ σήμερον τὸ πιστεύω τοῦ κομμουνισμοῦ. Οὕτω, τὰς ἐθνικὰς μαχητικὰς ἐκδηλώσεις τῆς νεολαίας μας τῆς 18ης Δεκεμβρίου 1954 τὰς ἐχαρακτήρισεν ὡς «τραμπουκισμοὺς» καὶ ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ΑΚΕΛ ἔδωσεν ὁδηγίας εἰς ὅλας τὰς πόλεις νὰ παρεμποδισθοῦν πάσῃ θυσίᾳ παρόμοιαι ἐκδηλώσεις, ἐνῷ κεντρικὰ στελέχη προσέφεραν βοήθειαν εἰς τὸν Ἄγγλον διοικητὴν Κλέμενς καὶ τὴν Βρεττανικὴν ἀστυνομίαν πρὸς διάλυσιν τῶν διαδηλώσεων. Κατόπιν τῶν πρώτων ἐκρήξεων τῆς νυκτὸς τῆς 31ης Μαρτίου — 1ην Ἀπριλίου, τὸ ΑΚΕΛ καὶ ἡ ΠΕΟ (Παγκύπριος Ἐργατικὴ Ὁμοσπονδία, ἀποτελοῦσα Κομμουνιστικὴν ἐργατικὴν Ὀργάνωσιν) ἐξέδωκαν ἀνακοινωθέντα ἐναντίον τοῦ κινήματός μας, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ Κύπριοι ἀγωνισταὶ ἀποκαλοῦνται «τραμποῦκοι», «Βαρελόττοι» καὶ «Ψευτοδιγενῆδες», τὸ δὲ ὄργανον τοῦ ΑΚΕΛ «Ν. Δημοκράτης» ἔγραφε τὴν 6ην Ἀπριλίου 1955, ὅτι «δὲν ὑπάρχει καμμία ἀνάγκη νὰ κρυβόμαστε στὸ σκοτάδι τῆς νύκτας γιὰ νὰ ρίχνουμε δυναμίτες καὶ ἐκρηκτικὲς ὕλες. Μὲ αὐτὸ δὲν κατορθώνουμε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ὁπλίζουμε τὸ χέρι τοῦ ξένου κυριάρχου γιὰ νὰ μᾶς κτυπήσῃ πιὸ ἀποτελεσματικά».

Καὶ τὸ κακὸν δὲν περιωρίσθη μόνον ἐντὸς τῆς Κύπρου. Ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος Ἑλλάδος Ζαχαριάδης εἰς ραδιοφωνικὴν ὁμιλίαν του, περὶ τὰ μέσα Ἀπριλίου 1955, ἐκεῖθεν τοῦ παραπετάσματος, μετὰ τὸ σύνηθες ὑβρεολόγιον κατὰ τοῦ κινήματός μας ἀποκαλύπτει διὰ πρώτην φορὰν εἰς τοὺς Ἄγγλους τὴν ταυτότητα τοῦ Διγενῆ!

Χαρακτηριστική ὡσαύτως ὑπῆρξεν ἡ στάσις τοῦ Δημάρχου Λάρνακος Γ. Χριστοδουλίδη, μέλους τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τοῦ ΑΚΕΛ, ὅστις τὴν ἑπομένην τῶν ἐκρήξεων τῆς 1ης Ἀπριλίου 1955 ἀνῆλθε τὴν ἀνατιναχθεῖσαν κλίμακα τοῦ Διοικητηρίου Λάρνακος καὶ ἐπεσκέφθη τὸν Διοικητήν, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐξέφρασε τὴν λύπην του, διαβεβαιώσας συγχρόνως αὐτόν, ὅτι τὸ «ΑΚΕΛ ἀντιτίθεται εἰς τὴν βίαν». Τέλος διὰ παντοίων τρόπων τὸ ΑΚΕΛ προσεπάθει νὰ δυσφημήσῃ τὸ κίνημά μας καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διάδοσιν αὐτοῦ μεταξὺ τοῦ λαοῦ. Στελέχη του ἔλαβον διαταγὰς νὰ παρεμποδίζουν τὰς διαδηλώσεις, νὰ ἀναλύουν εἰς τὰ χωρία τὰ ἀντιεπαναστατικὰ ἀνακοινωθέντα καὶ συνθήματα τοῦ ΑΚΕΛ, νὰ σαμποτάρουν τὸν ἔρανον ὑπὲρ τῶν πολιτικῶν κρατουμένων κ.λ.π. Ὁ Καραολῆς καὶ Δημητρίου, οἱ ἀπαγχονισθέντες ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἀγωνισταί, ἐχαρακτηρίζοντο εἰς διαφωτιστικὰς ἐνδοκομματικὰς συνελεύσεις τοῦ ΑΚΕΛ ὡς «δολοφόνοι» καὶ «τρομοκράται».

Εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτὰς ἐξεδηλώθη ἀντίδρασις μεταξὺ καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν μελῶν τοῦ ΑΚΕΛ, τινὰ τῶν ὁποίων ἀπέπεμπον τοὺς ἐθνοπροδότας ἀπεσταλμένους τοῦ ΑΚΕΛ διὰ τῆς φράσεως «Αὐτὰ μᾶς λέγουν οἱ Ἐγγλέζοι. Ὥστε γίνεστε καὶ σεῖς ἕνα μὲ τοὺς Ἐγγλέζους;»

Ἡ τοιαύτη στάσις τοῦ ΑΚΕΛ μὲ ἠνάγκασε νὰ ἐκδώσω προκηρύξεις πρὸς τοὺς ἀριστερούς, διὰ τῶν ὁποίων ἐγνώριζον εἰς τούτους, ὅτι ὁ ἀγών μας εἶναι καθαρὰ ἐθνικοαπελευθερωτικὸς καὶ οὐχὶ ταξικὸς καὶ ὡς τοιοῦτος δὲν στρέφεται ἐναντίον ἰδεολογικῶν παρατάξεων. Ἡ ἡγεσία τοῦ ΑΚΕΛ, ὑπὸ τὸ ἀνηλεὲς μαστίγωμα τῆς Ἑλληνικῆς κοινῆς γνώμης καὶ τῆς πλειοψηφίας τῶν μελῶν της, ἠναγκάσθη πολὺ βραδύτερον, τὸν Μάρτιον τοῦ 1957, νὰ καταδικάσῃ τὴν γραμμήν, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησεν ἔναντι τοῦ κινήματος τῆς Ε.Ο.Κ.Α. Ἡ ἀπόφασις αὐτὴ λέγει τὰ ἑξῆς: «Ταυτόχρονα ἡ Κ. Ε. ὑπογραμμίζει ἀνοικτὰ ὅτι στὴ στάση μας ἔναντι τῆς Ε.Ο.Κ.Α. διεπράξαμε μιὰ σειρὰ λάθη, μερικὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀρκετὰ σοβαρά. Πρῶτα - πρῶτα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὑποτιμήσαμε σοβαρὰ τὸ κίνημα τῆς Ε.Ο.Κ.Α., θεωρῶντάς το σὰ κίνημα μερικῶν δεκάδων φανατικῶν τῆς δεξιᾶς, προωρισμένο νὰ σβύσῃ σὲ μερικοὺς μῆνες καὶ δὲν μπορέσαμε νὰ παρακολουθήσωμε τὶς προετοιμασίες ποὺ γίνονταν πάνω ἀπὸ τρία χρόνια. Δεύτερο ἡ ἀνακοίνωση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1955 ἦταν μία πολὺ βιαστικὴ καὶ ἀψυχολόγητη ἐνέργεια ποὺ πρόδιδε σύγχυσι καὶ ἔλλειψι ψυχραιμίας καὶ μὲ τὸν τρόπο ποὺ ἔπιανε τὸ ζήτημα θεωρητικολογῶντας γιὰ ἀτομικὴ τρομοκρατία μὲ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν Λένιν, δὲν βοηθοῦσε καθόλου τὶς μᾶζες νὰ δοῦν σωστὰ γιὰ ποιοὺς λόγους τὸ κόμμα μας διαφωνοῦσε μὲ τὴ τακτικὴ τοῦ ἔνοπλου ἀγῶνα. Τρίτο οἱ χαρακτηρισμοὶ ποὺ σὲ ἀνακοινώσεις καὶ σὲ ἄρθρα μας δώσαμε στὴν Ε.Ο.Κ.Α. καὶ τοὺς ἀγωνιστάς της, ἀποκαλῶντας τους «Ψευτοδιγενῆδες», «τραμπούκους», «βαρελότους», «τρακατροῦκες» κλπ. ἦσαν προκλητικοὶ καὶ σεχταριστικοὶ καὶ ἐνῷ δὲν ἐξυπηρετοῦσαν καθόλου τὴν ἐθνικήν μας ὑπόθεση καὶ τὴν ἑνότητα τοῦ λαοῦ, ὡπλίζαμε τὴν ΕΟΚΑ καὶ τὸ μοναρχοφασισμὸ στὴν ἐπίθεσή τους ἐνάντια στὸ κόμμα καὶ τὸ Λαϊκὸ κίνημα καὶ ἔρριχναν νερὸ στὸ μῦλο τῆς διάσπασης καὶ τοῦ κινδύνου ἐμφυλίου σπαραγμοῦ».

Ἡ ἀπόφασις αὐτὴ ὅμως ἔμεινε στὸ χαρτί, διότι ἡ προδοτικὴ στάσις τοῦ ΑΚΕΛ ἐσυνεχίσθη καὶ μάλιστα εἰς αὔξουσαν ἔντασιν, ὡς καὶ ἡ συνεργασία του μὲ τοὺς Ἄγγλους, χωρὶς κἂν -ὡς θὰ ἐκτεθῇ ἀλλαχοῦ- νὰ καταβληθῇ ἔστω καὶ ἡ ἐλαχίστη προσπάθεια πρὸς τήρησιν τοὐλάχιστον τῶν προσχημάτων.

β) Τοῦρκοι.

Τὴν 30ὴν Ἰουνίου 1955 ἀνευρέθησαν εἰς διάφορα μέρη τῆς Λεμεσοῦ, τοιχοκολλημένα καὶ μή, φυλλάδια εἰς τὴν Τουρκικὴν γλῶσσαν, διὰ τῶν ὁποίων ἐκαλεῖτο ἡ Τουρκικὴ Νεολαία τῆς Κύπρου νὰ βοηθήσῃ τὴν «ΚΙΤΕΜΠ», Τουρκικὴν Ὀργάνωσιν, εἰς τὴν καταπολέμησιν τῆς Ε.Ο.Κ.Α. καὶ τῆς Ἑνώσεως. Κατὰ πληροφορίας μας, προερχομένας ἀπὸ ἀστυνομικὴν πηγήν, Τοῦρκοι ἀστυνομικοὶ τοῦ σταθμοῦ Λευκωσίας μετέβαινον εἰς Τουρκικὰς κοινότητας τῆς περιοχῆς των καὶ ἐξεπαίδευον Τούρκους πολίτας εἰς τὸν χειρισμὸν τῶν ὅπλων. Κατὰ τὰς αὐτὰς μάλιστα πληροφορίας, ἐδόθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχῶν ἐντολαὶ εἰς Τούρκους ἀστυνομικούς, ὅπως, ἐὰν παρουσιασθοῦν κατάλληλοι εὐκαιρίαι, δολοφονοῦν ἐξ ἐνέδρας Ἕλληνας ἀστυνομικούς, συμπαθοῦντας τὸ κίνημά μας, καὶ ἀποδώσουν κατόπιν τὴν ἐκτέλεσιν εἰς τὴν Ὀργάνωσιν πρὸς τὸν σκοπόν, ὅπως τὴν δυσφημήσουν καὶ δημιουργήσουν σύγχυσιν μεταξὺ τῶν ἀστυνομικῶν.

Δι' ἑτέρας προκηρύξεως τῆς «ΚΙΤΕΜΠ», κυκλοφορησάσης τὴν 6ην Ἰουλίου 1955, ζητεῖται ἡ ἀπέλασις τῶν Ἑλλήνων καθηγητῶν, ὁ διαχωρισμὸς τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν πολι-

τικήν, ἡ ἀπαγόρευσις ὑψώσεως Ἑλληνικῶν σημαιῶν καὶ ἡ ἐσαεὶ παραμονὴ τῆς Κύπρου ὑπὸ τὴν Μ. Βρεττανίαν.

Εἰς ἀπάντησιν τῶν ἀνωτέρω ἡ Ε.Ο.Κ.Α. ἐκυκλοφόρησε εἰς τὴν Τουρκικὴν συνοικίαν Λευκωσίας προκήρυξιν Τουρκιστί, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται, ὅτι ὁ ἀγὼν τῆς Ὀργανώσεως δὲν στρέφεται ἐναντίον τῶν Τούρκων κατοίκων τῆς Νήσου, ἀλλ' ἐναντίον τοῦ Ἄγγλου κυριάρχου. «Αἱ προθέσεις μας», λέγει τὸ φυλλάδιον, «ἔναντι τῶν Τούρκων κατοίκων τῆς νήσου εἶναι ἁγναὶ καὶ φιλικαί. Ἀποβλέπομεν πρὸς τοὺς Τούρκους ὡς πρὸς γνησίους φίλους καὶ συμμάχους καί, ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς, δὲν θὰ δεχθῶμεν νὰ θιγῇ οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ἡ ἀξιοπρέπεια, ἡ ζωή, ἡ τιμή, καὶ ἡ περιουσία των».

Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἤρχισε νὰ ἐκδηλοῖ ἀσύνηθες ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Κύπρον. Ἰδιαιτέρως, ἀφ' ἧς ὁ Βρεττανὸς Πρωθυπουργὸς Σὲρ Ἄντονυ Ἤντεν ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, τὴν 30ὴν Ἰουνίου 1955, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις προσεκάλεσε τὰς Κυβερνήσεις Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, ὅπως ἀποστείλουν ἀντιπροσώπους των εἰς διάσκεψιν, συγκροτηθησομένην ἐν Λονδίνῳ ἐπὶ πολιτικῶν καὶ ἀμυντικῶν ζητημάτων, ἐπηρεαζόντων τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Κύπρου.

Ποῖον τὸ πνεῦμα τοῦ ἐκδηλουμένου διὰ πρώτην τότε φορὰν ἐπισήμου Τουρκικοῦ ἐνδιαφέροντος καταφαίνεται εἰς δηλώσεις τοῦ Τούρκου Πρωθυπουργοῦ Μεντερές, δημοσιευθείσας τὴν 14ην Ἰουλίου 1955, εἰς τὰς ὁποίας ἀνεφέροντο μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς : «Κατὰ τὸ δεύτερον δεκαπενθήμερον τοῦ Αὐγούστου θὰ διεξαχθοῦν εἰς Λονδῖνον τριμερεῖς συνομιλίαι περὶ Κύπρου, εἰς τὰς ὁποίας προσεκλήθημεν καὶ ἡμεῖς. Ἐδέχθημεν τὴν πρόσκλησιν, ἐ φ' ὅ σ ο ν δ ὲ ν ἔ χ ο μ ε ν τ ί π ο τ ε ν ὰ χ ά σ ω μ ε ν. Ἄλλως τε ἀπὸ τὰς συνομιλίας αὐτὰς κάτι κερδίζομεν. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ δεικνύωμεν ἀνυπομονησίαν. Αἱ συνομιλίαι θὰ ἀποβοῦν ὑπὲρ ἡμῶν».

Βραδύτερον ὅμως «ἤλλαξαν οἱ καιροὶ» καὶ τὰ μυαλὰ τῶν ἰθυνόντων Τούρκων καὶ ἀπὸ «προσκεκλημένοι εἰς συνομιλίας περὶ Κύπρου», ὅπου «δὲν εἶχαν νὰ χάσουν τίποτε», ἔγιναν ἀπαιτηταὶ τοῦ ἡμίσεος τῆς Κύπρου, εὐδοκούσης, βεβαίως, τῆς Ἀγγλίας καὶ ὠθούσης τὴν Τουρκίαν πρὸς τοῦτο. Χαρακτηριστικαὶ τοῦ ὑποδαυλιζομένου ὁσημέραι καὶ ἀποθρασυνομένου Τουρκικοῦ ἀντιπερισπασμοῦ εἶναι αἱ μετὰ μῆνα περίπου (24 Αὐγούστου 1955) γενόμεναι νεώτεραι δηλώσεις τοῦ Τούρκου Πρωθυπουργοῦ, εἰς τὰς ὁποίας ἐτονίζετο, ὅτι : «Ἡ Τουρκικὴ ἀντιπροσωπεία θὰ ὑποστηρίξῃ εἰς τὴν διάσκεψιν τοῦ Λονδίνου τὴν διατήρησιν τοῦ σημερινοῦ καθεστῶτος εἰς τὴν Κύπρον. Ἡ Κύπρος, ἐσυνέχισεν ὁ Μεντερὲς, ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς Ἀνατολίας καὶ ἓν ἀπὸ τὰ βασικὰ σημεῖα τῆς ἀσφαλείας μας. Συνεπῶς δὲν πρέπει νὰ ὑπάρξῃ ζήτημα μεταβολῆς τοῦ καθεστῶτός της. Ἡ ἀντιπροσωπεία μας θὰ ὑποστηρίξῃ εἰς Λονδῖνον τὴν διατήρησιν τοῦ σημερινοῦ καθεστῶτος τῆς Νήσου καὶ αὐτὸ ὡς τελευταίαν ὑποχώρησιν». Ἐντὸς ἑνὸς μηνὸς ὁ Μεντερὲς ἤλλαξε γνώμην ὡς πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις του σύμφωνα μὲ τὴν ρῆσιν «Τρώγοντας ἔρχεται ἡ ὄρεξις».

Ἡ Τριμερὴς Διάσκεψις τοῦ Λονδίνου.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ πίεσις τοῦ ἀγῶνός μας ἐπὶ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ἤρχισε νὰ γίνεται αἰσθητή. Ὁ Βρεττανικὸς τύπος ὁμιλεῖ πλέον ἀπεριφράστως περὶ τῆς ἀνάγκης ρυθμίσεως τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος. Καὶ ἐνῷ διὰ πρώτην φορὰν γίνεται ἀπὸ τῶν στηλῶν τῶν Ἀγγλικῶν ἐφημερίδων λόγος περὶ διορισμοῦ στρατιωτικοῦ Κυβερνήτου, ἐξαπολύονται διάφοροι φῆμαι, σκοπὸν ἔχουσαι τὴν ἔντασιν τοῦ πολέμου νεύρων, κατὰ τῶν Κυπρίων, καὶ ἐμφανίζουσαι τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν ἀποφασισμένην, ὁτὲ μὲν νὰ ἐγκαθιδρύσῃ ἐν τῇ νήσῳ καθεστὼς τριπλῆς συγκυριαρχίας, ὁτὲ δὲ νὰ εἰσαγάγῃ Σύνταγμα μὲ ἀόριστον δήλωσιν ἀναγνωρίσεως τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε τὴν 30ὴν Ἰουνίου 1955 ὁ Ἤντεν ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις προσεκάλεσε τὰς Κυβερνήσεις Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, ὅπως ἀποστείλουν ἀντιπροσώπους των εἰς Διάσκεψιν συγκροτηθησομένην ἐν Λονδίνῳ ἐπὶ ζητημάτων ἐπηρεαζόντων τὴν Α. Μεσόγειον, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Κύπρου. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀναγγελίαν τῆς συγκλήσεως τῆς Τριμεροῦς Διασκέψεως καὶ συγκεκριμένως τὴν 4ην Ἰουλίου 1955, ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ἐπιτελείου Στρατάρχης Σὲρ Τζὼν Χάρντιγκ μετέβη εἰς Ἄγκυραν διὰ στρατιωτικὰς

συνομιλίας. Ἡ ἐπίσκεψις αὕτη προφανῶς δὲν ἦτο ἄσχετος μὲ τὸν μετέπειτα ρόλον, ὃν ὁ Στρατάρχης διεδραμάτισεν ἐν Κύπρῳ, ὡς Κυβερνήτης της.

Ποία ἦτο ἡ ἀμηχανία τῶν Ἄγγλων ἡ προκληθεῖσα ἐκ τοῦ ἀγῶνος μας ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τῆς κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1955 γενομένης ἐπισκέψεως τοῦ Βρεττανοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἀποικιῶν εἰς Κύπρον. Ἐνῷ πέντε ἔτη ἐνωρίτερον, εἰς μάτην Κυπριακὴ Πρεσβεία, μεταβᾶσα εἰς Λονδῖνον, ἀνέμενε νὰ γίνῃ δεκτὴ ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Ὑπουργοῦ, τώρα οἱ Βρεττανοὶ ἐπίσημοι ἔρχονται οἱ ἴδιοι εἰς Κύπρον καὶ ἐπιδιώκουν αὐτοὶ συνομιλίας. Πράγματι τὴν 9ην Ἰουλίου 1955 ἀφίκετο εἰς Κύπρον ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν Λέννοξ Μπόϋντ καὶ αὐθημερὸν συνηντήθη μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου. Εἰς τὴν σύσκεψιν παρεκάθησαν ἀπὸ Ἀγγλικῆς πλευρᾶς ὁ συνοδεύων τὸν Λέννοξ Μπόϋντ Ὑφυπουργὸς Ἀποικιῶν Σὲρ Τζὼν Μάρτιν καὶ ὁ Κυβερνήτης τῆς νήσου Σὲρ Ρόμπερτ Ἀρμιτέϊτζ, ἀπὸ Κυπριακῆς δὲ πλευρᾶς ὁ Γεν. Γραμματεὺς τῆς Ἐθναρχίας Ν. Κρανιδιώτης καὶ ὁ Βοηθὸς Γραμματεὺς Π. Πασχαλίδης. Εἰς τὴν σύσκεψιν ὁ Ἄγγλος Ὑπουργὸς ἐξέθεσε τὰς Βρεττανικὰς ἀπόψεις, εἰσηγηθεὶς τὴν εἰσαγωγὴν Συντάγματος αὐτοκυβερνήσεως καὶ ἀποκλείσας τὴν οἱανδήποτε μεταπολίτευσιν ἐν Κύπρῳ, ὁ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος ἐπανεβεβαίωσε τὴν προσήλωσιν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ εἰς τὸ αἴτημα τῆς αὐτοδιαθέσεως. Κατὰ τὴν πορείαν τῶν συνομιλιῶν ὁ Λέννοξ Μπόϋντ ὑπεγράμμισεν ὅτι δὲν προετίθετο νὰ διεξαγάγῃ διαπραγματεύσεις, ἐφ' ὅσον τὸ ὅλον θέμα ἐπρόκειτο νὰ ἐξετασθῇ ὑπὸ τῆς συγκληθείσης κατὰ Σεπτέμβριον Τριμελοῦς Διασκέψεως ἐν Λονδίνῳ.

Ἡ πρόσκλησις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως περὶ συγκλήσεως Τριμεροῦς Διασκέψεως ἤγειρε ζωηρὰς συζητήσεις ἐν Ἑλλάδι καὶ Κύπρῳ. Ἡ ἄποψις τῆς Ἐθναρχίας ἦτο ὅτι οὐδὲν δικαίωμα εἶχεν ἡ Τουρκία νὰ παρακαθήσῃ εἰς Διάσκεψιν, ἀφορῶσαν τὸ μέλλον τῆς Κύπρου, ἐφ' ὅσον διὰ τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάννης εἶχε παραιτηθῇ πάντων τῶν ἐπὶ τῆς νήσου δικαιωμάτων της. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀφ' ἑτέρου ἐπροσανατολίζετο εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἀποδοχῆς τῆς προσκλήσεως. Ὑπὸ τὰς συνθήκας ταύτας ὁ Γεν. Γραμματεὺς τῆς Ἐθναρχίας Ν. Κρανιδιώτης ἀνεχώρησε τὴν 10ην Ἰουλίου 1955 εἰς Ἀθήνας καὶ τὴν ἑπομένην 11-7-1955 ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος πρὸς διεξαγωγὴν σχετικῶν συνομιλιῶν μετὰ τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος, ὁμιλῶν τὴν 16ην Ἰουλίου 1955 πρὸς δημοσιογράφους ἐν Ἀθήναις, ἐξέφρασε τὴν διαφωνίαν του πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πολιτικὴν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ. Ἡ Κυπριακὴ ἡγεσία, ἐδήλωσεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, δὲν ἐγκρίνει τὴν τακτικὴν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ εἰσηγεῖται : 1) Ἄμεσον κατάθεσιν τῆς προσφυγῆς εἰς τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη καὶ 2) Ἀποδοχὴν τῆς προσκλήσεως τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν τριμερῆ Διάσκεψιν τοῦ Λονδίνου, μόνον ἀφοῦ ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἀναλάβῃ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ χορηγήσῃ αὐτοδιάθεσιν εἰς τοὺς Κυπρίους.

Ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς Ἐθναρχίας ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις κατέθεσε τὴν 25ην Ἰουλίου 1955 εἰς τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη προσφυγὴν διὰ τὴν αὐτοδιάθεσιν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Ὁ μόνιμος ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῷ ΟΗΕ ἐδήλωσε τότε, ὅτι «ἡ ὁδὸς πρὸς τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη καὶ ἡ ὁδὸς πρὸς τὸ Λονδῖνον εἶναι παράλληλοι καὶ δέον νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἐξυπηρετοῦσαι τὸν ἴδιον σκοπόν».

Ὑπὸ τὰς συνθήκας ταύτας τὴν 26ην Αὐγούστου 1955 συνῆλθεν ἐν Λευκωσίᾳ, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, ἡ τρίτη Παγκύπριος Ἐθνοσυνέλευσις. Οἱ σύνεδροι ἐνέκριναν ψήφισμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐτονίζετο, ὅτι ὁ Κυπριακὸς λαὸς οὐδεμίαν ἄλλην λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ θὰ ἀποδεχθῇ πλὴν τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως.

Τὴν 29ην Αὐγούστου 1955 ἤρχισαν ἐν Λονδίνῳ αἱ ἐργασίαι τῆς τριμεροῦς Διασκέψεως. Ἦτο προφανὲς ὅτι ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς Ε.Ο.Κ.Α. ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις προσεπάθει νὰ κερδίσῃ χρόνον, περιπλέκουσα διεθνῶς τὸ ζήτημα καὶ δημιουργοῦσα ψευδεῖς ἐντυπώσεις. Ὁ σταλεὶς εἰς Λονδῖνον ὑπὸ τῆς Ἐθναρχίας, διὰ νὰ παρακολουθήσῃ ὡς παρατηρητὴς τὰς ἐργασίας τῆς Διασκέψεως, Γεν. Γραμματεὺς τῆς Ἐθναρχίας Ν. Κρανιδιώτης, εἰς ἔκθεσίν του πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον, ἔγραφε μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς : «Ἡ Τριμερὴς ὠργανώθη ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ προβάλῃ ἐπὶ διεθνοῦς πεδίου τὴν Τουρκίαν ὡς ἀπαραίτητον παράγοντα λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ, νὰ ἐμφανίσῃ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκίαν ἀντιδικούσας ἐπὶ τῆς Κύπρου καὶ ν' ἀναλάβῃ ἡ ἰδία τὸν ρόλον τοῦ μεγαλοψύχου διαιτητοῦ καὶ τελικοῦ ρυθμιστοῦ τῆς ὅλης ὑποθέσεως». Καὶ πράγματι αὐτὸ ἦτο τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐπρυτάνευσε κατὰ τὴν Τριμερῆ Διάσκεψιν, μὲ ἀποτέ-

λεσμα τὰ ἐπαίσχυντα διὰ τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν καννιβαλιστικὰ γεγονότα τῆς 6ης Σεπτεμβρίου, ἅτινα ἦτο πολὺ φυσικὸν νὰ ὁδηγήσουν εἰς περαιτέρω ἔντασιν τῶν σχέσεων Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας καὶ νὰ δημιουργήσουν νέαν ὀξύτητα εἰς τὸ Κυπριακόν.

Τὸ πνεῦμα τῆς Ἀγγλοτουρκικῆς συμπαιγνίας καταφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ Ἀγγλοτουρκικοῦ διαλόγου, μεταξὺ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας Ζορλοῦ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Μ. Βρεττανίας Μακμίλλαν, περὶ τὸ τέλος τῆς διασκέψεως. Ὁ Ζορλοῦ ἠρώτησεν «ἐὰν ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις εἶναι ἀποφασισμένη νὰ διατηρήσῃ τὴν κυριαρχίαν της ἐπὶ τῆς νήσου καὶ ἐὰν δέχεται διὰ τὸ παρὸν καὶ διὰ τὸ μέλλον οἱανδήποτε ἀρχήν αὐτοδιαθέσεως, ἡ ὁποία θὰ ἠδύνατο τελικῶς νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς νήσου ἢ εἰς τὴν ἐκχώρησίν της εἰς ἄλλην χώραν». Καὶ ὁ Βρεττανὸς Ὑπουργὸς ἀπήντησεν : «Δὲν ἀποδεχόμεθα τὴν ἀρχὴν τῆς αὐτοδιαθέσεως ὡς ἀρχήν καθολικῆς ἐφαρμογῆς. Φρονοῦμεν, ὅτι ἐξαιρέσεις πρέπει νὰ γίνουν, ἐν ὄψει γεωγραφικῶν καὶ πατροπαραδότων ἱστορικῶν, στρατηγικῶν καὶ ἄλλων ὑπολογισμῶν».

Αἱ ἐργασίαι τῆς Τριμεροῦς Διασκέψεως ἀνεστάλησαν τὴν 7ην Σεπτεμβρίου 1955, ἀφοῦ ὑπεγράμμισαν τὰς Ἀγγλοτουρκικὰς βλέψεις ἐπὶ τῆς Κύπρου καὶ ἐξέθεσαν τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος Στεφανόπουλος, ὅστις ἦτο ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἑλληνικῆς Ἀντιπροσωπείας, ἐπεφυλάχθη νὰ ἀπαντήσῃ ἢ μᾶλλον ἔδωσε προσωρινὴν ἀπάντησιν εἰς τὰς γενομένας τὴν 6ην Σεπτεμβρίου ὑπὸ τοῦ Βρεττανοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Μακμίλλαν προτάσεις, διὰ τῶν ὁποίων, διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης (1923), ἀνεγνωρίζοντο εἰς τὴν Τουρκίαν δικαιώματα ἐπὶ τῆς Κύπρου καὶ παρείχοντο εἰς τὴν Τουρκικὴν κοινότητα τῆς νήσου σημαντικαὶ ἐξουσίαι.

Ὀργάνωσις ὁμάδων. Νέαι ἐπιθέσεις. Μετακινήσεις μου. Ἀντίθεσις Μακαρίου πρὸς δρᾶσιν ἀνταρτικῶν ὁμάδων.

Ἐν τῷ μεταξύ, ἐκ τῆς Κακοπετριᾶς, ὅπου εὑρισκόμην καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα, μετεκινήθην, τὴν 16ην Ἰουλίου 1955, εἰς Κυπερούνταν. Σκοπός μου ἦτο νὰ ἐλέγξω τὴν ἐργασίαν τῆς ἐκεῖ ἀνταρτικῆς ὁμάδος, ἡ ὁποία ἦτο ἰσχυροτέρα ὅλων ἀπὸ ἀπόψεως ἐμψύχου ὑλικοῦ καὶ ἡ καλύτερον ἐφωδιασμένη εἰς ὑλικὸν καὶ νὰ καθορίσω τοὺς στόχους της. Κατόπιν προσωπικῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ ἐδάφους μετὰ τοῦ τομεάρχου, καθώρισα ὡς ἑξῆς τὴν ἀποστολήν της : Ἡ ὁμὰς θὰ ἀνελάμβανεν ἐνέδραν, ἥτις θὰ ὠργανοῦτο εἰς ἀναγνωρισθέντα χῶρον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κυπερούντας - Χανδριῶν καὶ βορείως τῆς Κυπερούντας, ἐφ' ἧς διεπιστώθη, ὅτι σχεδὸν καθ' ἑκάστην νύκτα ἐκινοῦντο περιπολίαι στρατιωτῶν ἐπ' αὐτοκινήτων, βαίνουσαι ἀπὸ Ἀμιάντου πρὸς Ἀγρὸν καὶ τἀνάπαλιν. Ἡ ἐνέδρα αὕτη θὰ συνεδυάζετο καὶ μὲ καταστροφὰς τόσον εἰς τὸν τόπον τῆς ἐνέδρας, ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἑκατέρωθεν ταύτης διὰ τὴν παρεμπόδισιν ἀφίξεως ἐνδεχομένης ἐνισχύσεως, μέχρις ὅτου ἡ ὁμὰς τῆς ἐνέδρας ἀπομακρυνθῇ τοῦ στόχου. Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐνέδρας ἡ ὁμὰς θὰ ἀπεσύρετο ἐπὶ τῶν ὀρέων, εἰς τὴν περιοχὴν βορείως τῶν Σπηλιῶν - Κούρδαλι, ὅπου ἔπρεπε νὰ προπαρασκευάσῃ καταφύγια καὶ ἐναποθηκεύσῃ ἀπὸ τοῦδε ἐφεδρικὰ τρόφιμα.

Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῆς ὁμάδος ἐκεῖθεν ἡ περιοχὴ τοῦ διαμερίσματος Πιτσιλιᾶς θὰ ἐμελετᾶτο διὰ περαιτέρω καταστροφὰς καὶ ἐνέδρας, ὥστε νὰ καταστῇ ἀδύνατος ἡ κυκλοφορία στρατιωτικῶν ὀχημάτων ἐπὶ τῶν ὁδῶν, ἐν συνδυασμῷ καὶ μὲ τὰς ἀπαιτήσεις ἀσφαλείας ἢ ἐπιθετικὰς ἐνεργείας τῆς ὁμάδος ἀνταρτῶν. Ἡ ἀποστολὴ αὕτη ἀνετέθη εἰς ὁμάδας δολιοφθορῶν τῆς ὑπαίθρου, αἵτινες εἶχον ἤδη ὀργανωθῆ.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπεφάσισα, ὅπως ἐγκατασταθῶ εἰς τὴν περιοχὴν καὶ κινοῦμαι μετὰ τῆς ἀνταρτικῆς ὁμάδος, ἀφοῦ ἀναλάβω προσωπικῶς καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐνέδρας, δι' οὓς λόγους καὶ ἀλλαχοῦ ἐξέθεσα. Ἀπεφάσισα ὡσαύτως, ὅπως ὀργανωθοῦν δύο διοικήσεις : Μία διὰ τὴν ἀνταρτικὴν ὁμάδα καὶ ἑτέρα παραμένουσα διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς περιοχῆς ἀπὸ ἀπόψεως δολιοφθορῶν. Τέλος ὠργάνωσα καὶ ἐξησφάλισα τὸν σύνδεσμόν μου μὲ τοὺς ἑτέρους τομεῖς καὶ τὰς ἀνταρτικὰς ὁμάδας, ἐπὶ τῇ προβλέψει ἐγκαταστάσεώς μου μετὰ τῆς ἀνταρτικῆς ὁμάδος Πιτσιλιᾶς.

Δι' ἐπιστολῆς μου πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον ἀνεκοίνωσα τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐπρόκειτο νὰ δράσω τόσον διὰ τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων, ὅσον καὶ διὰ τῶν ὁμάδων δολιοφθορῶν εἰς τὰς πόλεις. Εἰς ἐπιστολήν μου ἀπήντησε, ὅτι δὲν ἦτο σύμφωνος μὲ τὴν χρησιμοποίησιν ἀνταρτικῶν ὁμάδων καὶ ὅτι παρουσιάζοντο ἀκόμη δυνατότητες δράσεως

εἰς τὰς πόλεις. Ἐξεπλάγην διὰ τὴν τοιαύτην ἀντίληψιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τοῦ ἀπήντησα, ὅτι δὲν συμφωνῶ μὲ τὴν ἄποψίν του καὶ ἑτοιμάζομαι δι᾽ ἀγῶνα τόσον εἰς τὰς πόλεις, ὅσον καὶ εἰς τὴν ὕπαιθρον. Κατὰ συνέπειαν ἐβάδιζα εὐθέως πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου μου. Ἐν τούτοις μὲ ἐβασάνιζε ἡ σκέψις διατὶ δὲν ἤθελεν ἀγῶνα ἀνταρτικῶν ὁμάδων. Εἰς τὸ ἡμερολόγιόν μου ἐσημείωσα τότε τὰ ἑξῆς: «Περίεργος ἡ νοοτροπία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου νὰ μὴ θέλῃ νὰ ἀκούσῃ περὶ ἀνταρτικῶν. Τὸν φοβίζει τὸ οἰκονομικόν; αἱ ἀπώλειαι; αἱ εὐθῦναι διὰ τὴν αἱματοχυσίαν; Τί ἐξ ὅλων τούτων; Ἢ μήπως διὰ λόγους ἐγωϊσμοῦ, διότι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐξεδηλώθη ἐναντίον τοιαύτης δράσεως καὶ ὡς ἐκ τούτου μάλιστα δὲν ἠθέλησε νὰ φέρωμεν ἐνταῦθα καὶ τὸν κατάλληλον ὁπλισμόν; Παρὰ ταῦτα, ἐγὼ θὰ τραβήξω μπροστά».

Τὴν 30ὴν Ἰουλίου 1955 καὶ ὥραν 4ην πρωϊνήν, ἐνῷ εὑρισκόμην εἰς Κυπερούνταν, τρία στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα πλήρη στρατιωτῶν καὶ ἀστυνομικῶν κατέφθασαν εἰς τὸ χωρίον. Μαζὶ μὲ τὸν τομεάρχην Ρένον Κυριακίδην, ἀφοῦ ἐφορτώσαμεν τὰ αὐτόματά μας ἐπὶ ὄνου, ὁδηγουμένου ὑπὸ τῆς Δέσποινας Θεοδόση Παπαχριστοδούλου, εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ὁποίας διεμέναμεν, ἐξήλθομεν τοῦ χωρίου ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν Ἄγγλων στρατιωτῶν.

Ὁ Θεοδόσης Παπαθεοδοσίου ἐκ Κυπερούντας (ἀντάρτης) καὶ ἡ ἡρωϊκὴ σύζυγός του Δέσποινα μετὰ τῶν τέκνων των.

Τέσσαρας ἡμέρας ἀργότερον, ἤτοι τὴν ἑσπέραν τῆς 3ης Αὐγούστου, ἔφθασα εἰς τὴν Κακοπετριάν, — ὅπου μοῦ παρουσιάζοντο καλύτεραι συνθῆκαι συνδέσμων μὲ τοὺς τομεῖς, — μὲ πρόθεσιν νὰ ὀργανώσω τὴν περιοχὴν ταύτην, ἡ ὁποία ὑστέρει τῶν ἄλλων. Ἡ προσπάθειά μου ἐνταῦθα ἔτεινε: α) Εἰς τὸ νὰ ἐλέγξω τὰ καταρτισθέντα ὑπὸ τῶν τομέων σχέδια διὰ τὴν προσβολὴν τῶν στόχων των. β) Εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ ἀπαιτουμένου ὑλικοῦ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν. (Εὐτυχῶς κατωρθώσαμεν νὰ ἐξεύρωμεν ἀρκετὴν ποσότητα, ἡ ὁποία μᾶς ἐπέτρεπε νὰ προσβάλωμεν ἅπαντας τοὺς καθορισθέντας στόχους). γ) Εἰς τὸ νὰ ὑποδείξω τὴν προσβολὴν ὡρισμένων στόχων, ἵνα ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ἐξαπατήσω τὸν ἀντίπαλον ὡς πρὸς τὰς προθέσεις μου καὶ τὸν χρόνον τῆς νέας ἐπιθετικῆς μας ἐξορμήσεως, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ συντηρήσω τὴν πολεμικὴν ἀτμόσφαιραν παρὰ τῷ λαῷ πρὸς τόνωσίν του, τέλος δὲ νὰ προσβάλω στόχους σοβαροὺς καὶ φευγαλέους, δι᾽ οὓς δὲν παρουσιάζοντο πάντοτε εὐνοϊκαὶ συνθῆκαι, καθὼς καὶ πράκτορας τοῦ ἀντιπάλου. Οἱ προσβληθέντες στόχοι καὶ ἡ σχετικὴ δρᾶσις ἐμφαίνονται εἰς τὸ Παράρτημα.

Προπαρασκευὴ τῆς ἐξορμήσεως «Πρὸς τὴν Νίκην».— Ἀψυχολόγητα μέτρα τῶν Ἄγγλων καὶ μεταφοραὶ ἐνισχύσεων εἰς Κύπρον.

Ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἐπιτυχίας τῆς νέας ἐξορμήσεως «Πρὸς τὴν Νίκην» εἶναι ἡ συνεχὴς μέριμνά μου. Οὕτω ἐκτὸς τῶν διαταγῶν, τῶν ἀφορωσῶν τοὺς προσβλητέους στόχους καὶ τὸν ἔλεγχον ἐπὶ τῶν σχεδίων τῶν τομέων, ἐξέδωσα τὴν 21ην Αὐγούστου 1955 διαταγὰς ἀφορώσας α) Τὴν λειτουργίαν τῶν διοικήσεων, εἰς περίπτωσιν καθ᾽ ἣν οἱ τομεάρχαι καὶ ὁμαδάρχαι συλληφθοῦν πρὶν ἢ ἐκδηλωθῇ ἡ ἐξόρμησις, β) Τὴν προπαρασκευὴν τῶν ἡγετῶν διὰ τὴν νέαν ἐξόρμησιν, καὶ γ) Τὰ ληπτέα μέτρα διὰ τὴν συσκότισιν τῶν κινήσεών μας μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐξορμήσεως. Παραλλήλως πρὸς τὰς ἐνεργείας ταύτας προσεπάθησα διὰ μαχητικῶν διαδηλώσεων τῆς νεολαίας, ἀπεργιῶν κ.λ.π. νὰ φθείρω, διασκορπίσω καὶ καταπονήσω τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ, ὁ ὁποῖος ἤρχισε νὰ δέχεται σοβαρὰς ἐνισχύσεις ἐκ

τῶν ἔξω. Εἰς τοῦτο μὲ ἐβοήθησε καὶ ἡ ἀψυχολόγητος τακτικὴ τοῦ ἀντιπάλου, τοῦ ὁποίου τὰ ἐν τῇ νήσῳ δικαστήρια εἰργάζοντο πυρετωδῶς, ἐπιβάλλοντα βαρυτάτας ποινὰς εἰς Ἕλληνας πατριώτας, ἐνῷ ὁ στρατὸς ἠσχολεῖτο μὲ τὴν καταβίβασιν Ἑλληνικῶν σημαιῶν, ἀδικαιολογήτους ἐπιδείξεις δυνάμεως εἰς τὰ χωρία καὶ ἐπιβολὴν «κατ' οἶκον περιορισμοῦ», ἅτινα συνέτεινον τὰ μέγιστα εἰς τὴν ὄγκωσιν τῆς ἀγανακτήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ καὶ τὴν συσπείρωσίν του πέριξ τῆς Ὀργανώσεως. Τὰ καταπιεστικὰ μέτρα, τὰ χρησιμοποιούμενα ὑπὸ τῶν Ἀγγλικῶν ἀρχῶν τῆς Κύπρου, ἤνοιξαν τὰ μάτια καὶ εἰς τοὺς πλέον ἁπλοϊκοὺς Ἕλληνας Κυπρίους, ὥστε νὰ ἀντιληφθοῦν ποῖοι ἦσαν πράγματι οἱ Ἄγγλοι καὶ τὶ ἐπεδίωκον διὰ τῶν μέτρων τούτων. Κατωτέρω ἐκτίθενται μερικαὶ χαρακτηριστικαὶ ἐνέργειαι τῶν Βρεττανῶν στρατιωτῶν καὶ ὁ ἐκ τούτων ἐν τῇ νήσῳ ἀντίκτυπος.

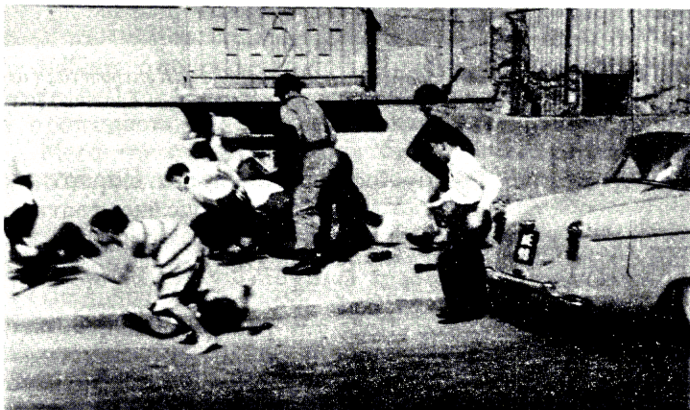
Εἰς τὸ χωρίον Ἀγρὸς Πιτσιλιᾶς ἐπεβλήθη τὴν 16ην Αὐγούστου 1955 κατ' οἶκον περιορισμός, ὅστις διήρκεσε μέχρι τῆς 21ης Αὐγούστου. Ἐγένοντο ἐκτεταμέναι ἔρευναι καὶ ὁ πληθυσμὸς ὑπέστη πολλὰς κακουχίας. Συνελήφθησαν 33 πρόσωπα, πλεῖστα τῶν ὁποίων ἐκρατήθησαν εἰς τὰς φυλακὰς ἄνευ δίκης.

Τὴν 6ην Σεπτεμβρίου 1955, 1200 πάνοπλοι στρατιῶται καὶ ἀστυνομικοὶ ἀπέκλεισαν ἐπὶ 14ωρον τὴν περιοχὴν Στροβόλου Λευκωσίας καὶ διενήργησαν, ἄνευ οἱουδήποτε ἀποτελέσματος, ἐξονυχιστικὰς ἐρεύνας κατ' οἶκον, πρὸς ἀνακάλυψιν ὅπλων καὶ καταζητουμένων. Αἱ ἔρευναι αὗται συμπίπτουν μὲ τὰς ὀχλοκρατικὰς ἐκδηλώσεις καὶ τοὺς βανδαλισμοὺς τῶν Τούρκων ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Σμύρνης ὡς ἐὰν οἱ δύο «ἄσπονδοι νῦν φίλοι» ἦσαν συνεννοημένοι.

Τὴν 15ην Σεπτεμβρίου δύναμις ἐκ 1500 στρατιωτῶν καὶ 120 ἀστυνομικῶν περιέζωσεν τὰ χωρία Σωτήραν, Λιόπετρι καὶ Μάνδρες τῆς ἐπαρχίας Ἀμμοχώστου, ἐπέβαλε 12ωρον κατ' οἶκον περιορισμὸν καὶ προέβη εἰς συλλήψεις πολλῶν προσώπων. Παρόμοιαι ἔρευναι ἐγένοντο αὐθημερὸν καὶ εἰς Κυρήνειαν καὶ Πάφον. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν διὰ Διατάγματος τοῦ Κυβερνήτου ἡ Ὀργάνωσις Ε.Ο.Κ.Α. ἐκηρύσσετο παράνομος μὲ τὸ δικαιολογητικὸν ὅτι «χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν προαγωγὴν ταραχῶν καὶ τὴν διάδοσιν στάσεως ἐν τῇ ἀποικίᾳ».

Τὴν 22αν Σεπτεμβρίου ἐκτεταμέναι ἔρευναι ἔλαβον χώραν εἰς τὸ χωρίον Ἀκανθοῦ, τὴν δὲ 30ὴν τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμὸς εἰς Λεμεσόν, ὅπου δύο Ἄγγλοι στρατιῶται ἐτραυματίσθησαν διὰ λιθοβολισμοῦ. Κατ' οἶκον περιορισμὸς ἐπεβλήθη τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ εἰς τὸ χωρίον Πολέμι Πάφου, κατόπιν λιθοβολισμοῦ ἀστυνομικῶν καὶ στρατιωτικῶν δυνάμεων.

Οἱ Βρεττανοί, διὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν δημιουργηθεῖσαν λίαν ἐκρηκτικὴν κατάστασιν, ἠναγκάζοντο νὰ μεταφέρουν συνεχῶς στρατιωτικὰς ἐνισχύσεις εἰς τὴν νῆσον. Τὴν 10ην Σεπτεμβρίου ἀφίχθησαν 600 Κομμάντος ἐκ Μάλτας καὶ τὴν ἑπομένην ἕτεροι ἐννεακόσιοι. Τὴν 17ην ἀφίκοντο ἐκ τῆς ζώνης τοῦ Σουὲζ νέαι ἰσχυραὶ ἐνισχύσεις. Ἡ μεταφορὰ αὐτὴ συνεχίζεται ἐκ Σουὲζ ἀμείωτος καθὼς καὶ ἡ ἀποστολὴ πολεμικοῦ ὑλικοῦ. Ἐκ παραλλήλου διανέμονται ὅπλα εἰς τὰς οἰκογενείας τῶν ἐν Κύπρῳ Βρεττανῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν ἀσφάλειάν των. Αἱ ἀφικνούμεναι ἐνισχύσεις, αἱ ἔρευναι, τὰ κέρφιου κ.λ.π. εἶχον ἀσφαλῶς ζωηρὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ψυχολογίας τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου, ὁ ὁποῖος οὔτε εἰς τοιούτου εἴδους ἀγῶνας ἦτο συνηθισμένος, οὔτε εἶχεν ἴδει ποτὲ τόσα στρατεύματα ἐν Κύπρῳ μὲ ἀπειλητικὰς ἐναντίον του διαθέσεις. Ὡς ἐκ τούτου, καὶ διὰ τὴν ἐμψύχωσίν του, ἐξέδωκα διαταγάς, διὰ τῶν ὁποίων ἀπεσκόπουν νὰ ἐμφυσήσω τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν δυνάμεων τοῦ ἀντιπάλου οὐδένα ρόλον παίζει

Διωκόμενοι διαδηλωταί.

καὶ ὅτι μόνον ἡ ψυχὴ νικᾷ. Ὡς μέσα ἐμψυχώσεως καὶ ἐνισχύσεως τῆς αὐτοπεποιθήσεως ἐπὶ τὴν ἰσχὺν τῶν ἰδίων δυνάμεων διέταξα λιθοβολισμὸν στρατευμάτων καὶ διαδηλώσεις.

Οὕτω, τὴν 17ην Σεπτεμβρίου σοβαρὰ γεγονότα διεδραματίσθησαν ἐν Λευκωσίᾳ. Εἰς τὴν Πλατεῖαν Μεταξᾶ συνεκροτήθησαν ὀγκώδεις διαδηλώσεις μὲ διάφορα συνθήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ «Οἱ Κομμάντος θὰ πάρουν μαθήματα». Οἱ διαδηλωταὶ ἔγιναν ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν κύριοι τῆς καταστάσεως. Στρατιωτικὰ ὀχήματα ἐλιθοβολήθησαν καὶ ἓν τούτων ἀνατραπὲν ἐπυρπολήθη. Οἱ διαδηλωταὶ ἔθραυσαν ἐν συνεχείᾳ τὰς θύρας τοῦ Βρεττανικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ τὸ παρέδωσαν εἰς τὸ πῦρ. Διὰ τὴν διάλυσιν τῶν διαδηλωτῶν ἡ Ἀστυνομία ἐχρησιμοποίησε δακρυγόνους βόμβας.

Τουρκικὸν καψύλιον δυναμίτιδος εἰς τὸ Τουρκικὸν Προξενεῖον Θεσσαλονίκης καὶ τουρκικοὶ βανδαλισμοὶ Κωνσταντινουπόλεως — Σμύρνης.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ Τουρκίαν (Κων/πολιν, Σμύρνην) διεδραματίζοντο σοβαρώτατα γεγονότα.

Οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τοῦ θέρους τοῦ 1955, ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, ἤρχισαν διὰ τοῦ τύπου των ὀξύτατον καὶ πρωτοφανῆ ἀγῶνα ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Μὲ προκλητικὰ ἄρθρα καὶ σκίτσα καθύβριζον τὸν Ἑλληνικὸν Στρατὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν μας. Κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς νίκης των τοῦ 1922, τὴν 30ὴν Αὐγούστου 1955, ἣν ἑώρτασαν θορυβωδῶς, ἐδημοσιεύθησαν ἄρθρα καθυβρίζοντα τὴν ἱστορίαν μας, τὰ ὅσια καὶ ἱερά μας. Ἦτο βέβαιον, ὅτι ἡ ἐπίσημος Τουρκία κάτι προητοίμαζε κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐν Τουρκίᾳ καὶ τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον θὰ ἐπραγματοποιεῖτο ἀπὸ ἀνεύθυνα δῆθεν στοιχεῖα. Ὁ Τουρκικὸς ὄχλος ἤρχισε μεθοδικῶς νὰ προετοιμάζεται διὰ τοῦ τύπου καὶ τῆς ἀπὸ στόματος προπαγάνδας. Ἀπὸ τῆς 1ης Σεπτεμβρίου 1955 εἰς ὁλόκληρον τὴν Τουρκίαν ἤρχισεν ἡ ἐγγραφὴ ἐθελοντῶν διὰ νὰ πολεμήσουν κατὰ τῆς Ἑλλάδος «ἂν παραστῇ ἀνάγκη» καὶ ἡ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Θράκῃ λυσσώδης προσπάθεια πρὸς ἐξέγερσιν τῶν ἐκεῖ κατοικούντων παλαιοτούρκων.

Εἰς τὴν Τουρκίαν τὰ πάντα ἦσαν ἕτοιμα καὶ δὲν ἐχρειάζετο παρὰ ἡ ἀφορμὴ — σύνθημα. Αὐτὴ ἔπρεπε νὰ δοθῇ ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἡ δὲ Ἀγγλοτουρκικὴ σατανικότης προέβλεψε καὶ ταύτην. Τὸ Σάββατον, 3ην Σεπτεμβρίου 1955, καθ' ἣν ἡμέραν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἤνοιγε τὰς πύλας της ἡ 20ὴ Διεθνὴς Ἔκθεσις, ἡ σύζυγος τοῦ Τούρκου Γεν. Προξένου Θεσσαλονίκης ἐλάμβανε διὰ τοῦ φωτογράφου Θεσσαλονίκης Κυριακίδη σειρὰν φωτογραφιῶν τῶν κτιρίων τοῦ Τουρκικοῦ Προξενείου Θεσσαλονίκης καὶ τῆς οἰκίας της, εἰς ἣν ἐγεννήθη ὁ Κεμὰλ Ἀτατούρκ, εὑρισκομένης εἰς τὴν αὐτὴν αὐλὴν μετὰ τοῦ Προξενείου. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἀνεχώρει οἰκογενειακῶς δι' ἀεροπλάνου τῆς ΤΑΕ εἰς Κων)πολιν, ἔχουσα μαζί της τὰς φωτογραφίας καὶ τὰ φίλμς. Εἰς τὸν ἀνύποπτον Κυριακίδην, ἐρωτήσαντα, ἀπήντησεν ὅτι ἀναχωρεῖ ὁριστικῶς ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ὅτι τὰς φωτογραφίας μὲ τὰ φίλμς θὰ ἔχῃ ὡς . . . . . «σουβενίρ».

Τὴν 0.10 ὥραν τῆς 5 - 6 Σεπτεμβρίου 1955 εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Τουρκικοῦ Προξενείου Θεσσαλονίκης καὶ μεταξὺ τῶν δύο κτιρίων Προξενείου καὶ οἰκίας Ἀτατοὺρκ ἐξερράγη, τῇ διαταγῇ τῆς ἐπισήμου Τουρκίας, καψύλιον δυναμίτιδος, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ θραυσθοῦν ὑαλοπίνακες τῶν θυρῶν καὶ παραθύρων, τὰ δὲ θραύσματα νὰ διασκορπισθοῦν εἰς τὴν αὐλήν, χωρὶς νὰ προκληθῇ οἱαδήποτε ἄλλη ζημία. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐκρήξεως εὑρίσκετο ἐντὸς τοῦ Προξενείου μόνον ὁ Τοῦρκος φύλαξ τούτου. Αἱ μεταβᾶσαι ἀμέσως ἐπὶ τόπου Ἀρχαὶ διεπίστωσαν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ σατανικῆς ἐνεργείας τῶν Τούρκων.

Τὸ Ὑπουργεῖον Βορείου Ἑλλάδος ἐπεσήμανε τὴν πρᾶξιν ταύτην ὡς σύνθημα διὰ «προγκρόμ» εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων τῆς Κων/πόλεως. Κατὰ τὴν ὥραν ἀκριβῶς ἐκείνην αἱ εἰς τὰ πιεστήρια ἀκόμη ἐκτυπούμεναι Τουρκικαὶ ἐφημερίδες παρουσίαζον ψευδῶς, τῇ βοηθείᾳ τῶν φίλμς τῆς συζύγου τοῦ Τούρκου Προξένου, τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀτατοὺρκ ἀνατιναγμένην καὶ εἰς ἐρείπια κειμένην. Οὕτω, ἡ ἀφορμὴ διὰ τὴν μετ' ὀλίγας ὥρας πυρπόλησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου τῆς Σμύρνης, τὰς λεηλασίας τῶν οἰκιῶν τῶν Ἑλλήνων Ἀξιωματικῶν τοῦ ΝΑΤΟ καὶ τὰ πρωτοφανῆ εἰς ἀγριότητας καὶ βαρβαρότητας γεγονότα τῆς Κων/πόλεως εἶχε πλήρως προπαρασκευασθῆ.

Εἰς τὴν Κων/πολιν ὁ ὠργανωμένος Τουρκικὸς ὄχλος, φανατισθεὶς μέχρι παροξυσμοῦ, μαινόμενος καὶ ἀχαλίνωτος, ἐπυρπόλει καὶ ἐλεηλάτει ἀπὸ τῶν πρώτων μεταμεσημβρινῶν ὡρῶν μέχρι βαθυτάτης νυκτὸς τῆς 6ης Σεπτεμβρίου κάθε τι τὸ Ἑλληνικόν. Ὅλαι σχεδὸν

αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι κατεστράφησαν, ἀπὸ δὲ τὰς 83 μόνον 6 διεσώθησαν. Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, ἡ Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή, ἡ ἱστορικὴ Μονὴ τοῦ Βαλουκλῆ, τὸ Ζάππειον παρθεναγωγεῖον, ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὑπέστησαν μεγάλας καταστροφάς. Περὶ τὰς 2.500 Ἑλληνικὰ καταστήματα κατεστράφησαν. Δύο μητροπολῖται καὶ πλῆθος ἱερέων ἐτραυματίσθησαν. Εἴκοσι ὁμογενεῖς ἐφονεύθησαν καὶ χιλιάδες Ἕλληνες ἐκακοποιήθησαν. Εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν τὰ Τουρκικὰ αἴσχη τῆς 6ης Σεπτεμβρίου φαίνεται νὰ μὴ ἐνεποίησαν ἐντύπωσιν, διότι ἐδημοσιεύθησαν μὲ ἐλαχίστας γραμμὰς ὡς μία κοινὴ διαδήλωσις κάπως θορυβώδης, πρὸς αἶσχος τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ διὰ τὸν ὁποῖον, φαίνεται, ἐπιτρέπεται ἡ καθύβρισις τῶν ἱερῶν καὶ ὁσίων, οἱ φόνοι καὶ αἱ καταστροφαὶ περιουσιῶν, χάριν τῆς πολιτικῆς σκοπιμότητος, προκειμένου νὰ μὴ θιγοῦν βάνδαλοι καὶ ἱερόσυλοι, τῶν ὁποίων ἐξαιτοῦνται τὴν φιλίαν οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς. Οὕτω, οἱ λεγόμενοι σύμμαχοι προσεπάθησαν νὰ καταπνίξουν καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν φωνὴν διαμαρτυρίας τῶν Ἑλλήνων, προκειμένου νὰ μὴ δυσαρεστηθοῦν οἱ Τοῦρκοι καὶ . . . κινδυνεύσῃ τὸ ἀμυντικὸν σύστημα εἰς τὴν Μεσόγειον.

Ἀλλὰ ἐὰν ἐπὶ τοιούτων ἀρχῶν καὶ βάσεων στηρίζεται τὸ ἀμυντικὸν σύστημα τῶν Μεγάλων εἰς τὴν Μ. Ἀνατολὴν καὶ τὴν Μεσόγειον, τότε «ἐρρέτω», διότι οὐδέποτε τοῦτο θὰ εἶναι ἀρραγὲς καὶ ἰσχυρόν.

Ἡ ψυχὴ τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων ἐτρώθη βαθύτατα, διττῶς, ἀπὸ τοὺς τουρκικοὺς βανδαλισμοὺς ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἠδύναντο καὶ εἶχον ὑποχρέωσιν νὰ ἀνακαλέσουν τοὺς ὑπευθύνους εἰς τὴν τάξιν καὶ ἐπιβάλουν κατ' αὐτῶν κυρώσεις. Ἀντὶ ὅμως κυρώσεων εἴδομεν, τοὐναντίον, τοὺς Ἀγγλοαμερικανοὺς νὰ ἐπιδαψιλεύουν εἰς τούτους περιποιήσεις καὶ φιλοφρονήσεις!

Οἱ βανδαλισμοὶ τῶν Τούρκων ἐν Κων/πόλει, ἡ ἀποτέφρωσις Ναῶν καὶ Ὀστεοφυλακείων, ἡ μίανσις τῶν Ἱερῶν καὶ ἡ ἐκσκαφὴ τῶν τάφων τῶν Πατριαρχείων καὶ γενικῶς τὸ Τουρκικὸν ὄργιον καὶ ἔγκλημα τῆς 6ης Σεπτεμβρίου θὰ παραμείνουν μοναδικὰ εἰς τὴν ἱστορίαν. Ἡ ἠθικὴ καὶ τὸ δίκαιον ἐθυσιάσθησαν χάριν μιᾶς ἀμφιβόλου ἀξίας πολιτικῆς σκοπιμότητος.

Τὸ ἐκ τῆς δικαστικῆς ἀνακρίσεως πόρισμα καὶ ἡ στάσις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Τὴν ἑσπέραν τῆς 16ης Σεπτεμβρίου καὶ μετὰ τὸ πέρας τῶν ἀνακρίσεων ξένοι καὶ Ἕλληνες δημοσιογράφοι ἐκλήθησαν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Βορ. Ἑλλάδος, ἐν Θεσ/νίκῃ, ὑπὸ τοῦ ἀναπληροῦντος τὸν ἀπουσιάζοντα ὑπουργὸν Β. Ἑλλάδος, στρατηγὸν Γ. Κοσμᾶν, Γεν. Γραμματέως Ν. Βλαχογιάννη. Εἰς τούτους διενεμήθησαν δακτυλογραφημέναι ὅλαι αἱ λεπτομέρειαι τῆς ψευδοαποπείρας, ὡς καὶ τὰ τῆς ἐνεργηθείσης πραγματογνωμοσύνης παρὰ εἰδικῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Γ' Σ. Στρατοῦ, ἐξ ὧν ἀπεδεικνύετο, ὅτι ἡ ἐκρηκτικὴ ὕλη ἐτοποθετήθη ἔσωθεν καὶ ὅτι ὁ κλητὴρ τοῦ Προξενείου Μεχμὲτ Ὀλοῦ Χασᾶν ἐτοποθέτησε τὸ καψύλιον τῆς δυναμίτιδος εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Προξενείου. Ὑπεγραμμίσθη τότε ὑπὸ τοῦ κ. Βλαχογιάννη ὅτι ὁ Μεχμὲτ Ὀλοῦ Χασᾶν, κάτοικος Κομοτινῆς, κατὰ τὸ ἔτος 1952, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς διελεύσεως ἐκ Κομοτινῆς τοῦ Προέδρου τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας, διέφυγεν εἰς τὴν Τουρκίαν, ἐξαφανισθεὶς ἔκτοτε, μέχρι πρὸ ἔτους, ὁπότε καὶ ἀπεστάλη ἐκ Τουρκίας ὡς κλητὴρ τοῦ Προξενείου Θεσσαλονίκης. Οὗτος εἶναι φανατικὸς μισέλλην καὶ ἀπολαύει τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν, παρ' ὧν καὶ προστατεύεται. Ἐκτὸς τοῦ Τούρκου κλητῆρος συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη, μετά τινας ἡμέρας, ὡς συνεργὸς αὐτοῦ καὶ ὁ Τοῦρκος 3ετὴς φοιτητὴς τῆς Νομικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Ὀκτάϊ Ἐγκὶμ Φαΐκ, φανατικὸς μισέλλην καὶ πειθήνιον ὄργανον τῆς Τουρκικῆς Ὀργανώσεως «Ἡ Κύπρος εἶναι Τουρκική». Οὗτος ἐκόμισεν ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ψευδοαποπείρας τὰ 3 καψύλια δυναμίτιδος ἐκ Τουρκίας, ἐξ ὧν ἐξερράγη μόνον τὸ ἕν.

Ὀλίγον πρὸ τῆς πλήρους ὁμολογίας τῶν Τούρκων τούτων, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας Κιοπρουλοῦ εἶπεν εἰς τὴν Τουρκικὴν Ἐθνοσυνέλευσιν τὴν 12ην Σεπτεμβρίου 1955 : «Ἡ τοποθέτησις τῆς δυναμίτιδος εἰς τὸ Τουρκικὸν Προξενεῖον Θεσσαλονίκης δὲν εἶναι ἔργον τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ τῶν ἰδίων ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἐδημιούργησαν καὶ τὰς ταραχὰς τῆς Κων/πόλεως».

Οἱ συλληφθέντες Τοῦρκοι ὡμολόγησαν μετ' οὐ πολὺ πλήρως τὴν ἐνοχήν των καὶ εἰς

τὸν Γενικὸν Γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου Β. Ἑλλάδος κ. Βλαχογιάννην καὶ εἰς τὸν Εἰσαγγελέα καὶ τὸν ἀνακριτήν. Αἱ ὁμολογίαι των μάλιστα κατεγράφησαν, ἠχογραφηθεῖσαι, καὶ εἰς ταινίας μαγνητοφώνων.

Ὁ ἀναπληρωτὴς τοῦ Ὑπουργοῦ Β. Ἑλλάδος Ν. Βλαχογιάννης, ἔχων ὡς εἰδικώτερον μέλημα τὴν ταχυτέραν περαίωσιν τῆς δικογραφίας, ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλίαν ἐκδόσεως προχείρου «Μαύρης Βίβλου» διὰ τὰ γεγονότα τῆς Κων/πόλεως. Ὁ κ. Βλαχογιάννης ὅμως ἀπεμακρύνθη τῆς θέσεώς του, διότι κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἡ βίβλος αὕτη δὲν ἔπρεπε νὰ ἐκδοθῇ καὶ οὔτε ἡ δικογραφία νὰ φθάσῃ ὡς εἶχεν ὁλοκληρωθῆ εἰς τὸ ἀκροατήριον. Ὁ εἰς Θεσσαλονίκην ἀφιχθεὶς νέος Ὑπουργὸς Β. Ἑλλάδος Δ. Μπαμπᾶκος, γνωστὸς ποινικολόγος, ἐζήτησε, ἅμα τῇ ἀφίξει του, τῇ ρητῇ ἐντολῇ τοῦ Πρωθυπουργοῦ Καραμανλῆ, τὴν παραίτησιν τοῦ κ. Βλαχογιάννη καὶ τὴν ἄμεσον ἀναχώρησίν του ἐκ Θεσσαλονίκης. Ταὐτοχρόνως ἐκαλεῖτο, ἄγνωστον διατί, ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης κ. Ἀδαμοπούλου εἰς Ἀθήνας ὁ Εἰσαγγελεὺς Θεσσαλονίκης κ. Παναγιωτόπουλος, διὰ νὰ ἐνημερωθῇ ἴσως ἐπὶ τῶν ἀπόψεων τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀποπείρας κατὰ τοῦ Τουρκικοῦ Προξενείου. Πάντως, τὸ παραπεμπτικὸν βούλευμα τοῦ Συμβουλίου Πλημμελειοδικῶν Θεσσαλονίκης, σύμφωνον μὲ τὴν πρότασιν τοῦ Εἰσαγγελέως κ. Παναγιωτοπούλου, ἐξεδόθη καὶ ἐθυροκολλήθη μάλιστα ἀρχὰς Δεκεμβρίου 1955 εἰς τὸ Τουρκικὸν Προξενεῖον Θεσσαλονίκης. Κατὰ τὸ βούλευμα, οἱ ἐν Θεσσαλονίκῃ δύο Τοῦρκοι Πρόξενοι, ὡς ἠθικοὶ αὐτουργοί, καὶ οἱ συλληφθέντες δύο Τοῦρκοι, ὁ κλητὴρ καὶ ὁ φοιτητής, ὡς αὐτουργοὶ τῆς ἀποπείρας, παρεπέμποντο διὰ νὰ δικασθοῦν «ἐπὶ παρανόμῳ κατοχῇ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν καὶ διὰ παράβασιν τῶν σχετικῶν ἄρθρων τοῦ Ποινικοῦ κώδικος περὶ διαταράξεως τῶν διπλωματικῶν σχέσεων μὲ ξένην Χώραν». Οὕτω, ὅλα ἦσαν ἕτοιμα διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς δίκης, μὲ τὴν ἐπίσημον Τουρκίαν εἰς τὸ ἑδώλιον τοῦ κατηγορουμένου.

Ὁ Βουλευτὴς κ. Πινάτσης κατήγγειλε ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἀσκεῖ πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν πίεσιν διὰ νὰ ματαιώσῃ τὴν δίκην, παρὰ τὰς ἐπισήμους δηλώσεις της, ὅτι αὕτη θὰ ἐγίνετο τὸ πρῶτον 15ήμερον τοῦ Δεκεμβρίου καὶ θὰ ἤρχοντο εἰς φῶς «συντριπτικὰ στοιχεῖα περὶ τῆς Ἀγγλοτουρκικῆς πλεκτάνης».

Ἡ ἐπίσημος Τουρκία, βεβαία διὰ τὴν στάσιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, μετεβλήθη ἀπὸ κατηγορουμένην εἰς κατήγορον. Ὁ Πρόεδρος αὐτῆς Τζελὰλ Μπαγιὰρ εἶπεν εἰς τὴν Τουρκικὴν Ἐθνοσυνέλευσιν:« Οἱ ἐπιχειρήσαντες τὰ γεγονότα τῆς Κων/πόλεως ἔλαβον ὡς ἀφορμὴν τὸ Κυπριακὸν ζήτημα, τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ οἰκίας, ἔνθα ἐγεννήθη ὁ μέγας λυτρωτὴς ἡμῶν Ἀτατούρκ, καὶ τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ἡμετέρου ἐν Θεσσαλονίκῃ Προξενείου».Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔπρεπε νὰ ματαιώσῃ τὴν δίκην, ἵνα ἀπαλλαγῇ ποινικῶς καὶ δικαιωθῇ ἠθικῶς εἰς τὴν παγκόσμιον κοινὴν γνώμην ἡ φίλη Τουρκία.... Τὰ αἴσχη τῆς Κων/πόλεως καὶ Σμύρνης ἐλησμονήθησαν ἀπὸ τὸν Ἕλληνα Πρωθυπουργόν. Δι' ὃ καὶ ὁ εἰσαγγελεὺς Πρωτοδικῶν Παναγιωτόπουλος μετετέθη εἰς τὴν Ρόδον καὶ ὁ Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Β.Ἑλλάδος ἀπεμακρύνθη ἐκ Θεσ/νίκης.Ἡ ἀσκηθεῖσα ἐν συνεχείᾳ ἔφεσις κατὰ τοῦ παραπεμπτικοῦ βουλεύματος ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τοῦ Ἐφετείου,μὲ ἀποτέλεσμα τὴν διενέργειαν νέων ἀνακρίσεων. Κατὰ τὴν νέαν ἀνάκρισιν οἱ δρᾶσται ἀρνοῦνται πλέον τὴν ἐνοχήν των καὶ ὁ Τουρκικὸς τύπος ἀπροκαλύπτως ρίπτει τὰ βέλη του ἐναντίον τῆς προηγουμένης Κυβερνήσεως Παπάγου ὡς ἐνεργησάσης τὴν ἀπόπειραν . . . . Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἠγνόει ταῦτα, ὅτε ἀπροόπτως ἐπληροφορεῖτο ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν τύπον, ὅτι ὁ Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας Κιοπρουλοῦ ἐδήλωνεν εἰς τὴν Τουρκικὴν Ἐθνοσυνέλευσιν, ὅτι τὸ Ἐφετεῖον Θεσσαλονίκης ἀπέρριψε τὰ πορίσματα τοῦ ἀνακριτοῦ καὶ ἀνέτρεψε τὸ παραπεμπτικὸν βούλευμα τῶν Πλημμελειοδικῶν, ἀκόμη δὲ ὅτι «τὰ γεγονότα τῆς 6ης Σεπτεμβρίου καὶ τὰ συμβάντα τῆς Θεσσαλονίκης ἀπετέλουν θέματα ἐκμεταλλεύσεως ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος πρὸς διατάραξιν τῶν Ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων. . .» Ἐπληροφοροῦντο ἀκόμη οἱ Ἕλληνες, ὅτι Τοῦρκος Βουλευτής, ὁ Σινὰν Τεκελιόγλου, εἰς τὴν ἰδίαν συνεδρίασιν τῆς Τουρκικῆς Βουλῆς ὑπεστήριξεν ὅτι «οἱ κύριοι ὑπεύθυνοι τῶν γεγονότων τῆς 6ης Σεπτεμβρίου εἶναι οἱ Ἕλληνες». Ἀμφότεροι εἶχον λησμονήσει, ὅτι ὁ Κιοπρολοῦ, πρὸ πενταμήνου, εἶχε δηλώσει εἰς τὴν Τουρκικὴν Ἐθνοσυνέλευσιν, ὅτι «ἡ ἀπόπειρα τοῦ Τουρκικοῦ Προξενείου τῆς Θεσσαλονίκης δὲν εἶναι ἔργον τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ τῶν ἰδίων ἀνθρώπων, οἵτινες ἐδημιούργησαν τὰς ταραχὰς Κων/πόλεως.»

Μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς ἐπισήμου Τουρκίας (τῶν δύο Τούρκων Προξένων), οἱ δύο ἕτεροι κατηγορούμενοι ἀφέθησαν ἐλεύθεροι, κληθέντες ἀμφότεροι, ἵνα δικασθοῦν

προσεχῶς!... Εἷς τούτων, ὁ Ἐγκίμ, κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ εἰς τὴν Τουρκίαν.

Οὕτω ἐτελείωσεν ἡ ὑπόθεσις τῆς ψευδοαποπείρας τοῦ Τουρκικοῦ Προξενείου Θεσσαλονίκης. Ἐτελείωσεν ὅμως μὲ ἠθικὴν ἧτταν τῆς Ἑλλάδος ἀνεξαρτήτως τῶν τεραστίων ὑλικῶν ζημιῶν τῶν Ἑλλήνων Κων/πόλεως. Καὶ ἐνῷ ἡ Ἑλλὰς εἶχεν εἰς χεῖρας ἰσχυρότατον ὅπλον κατὰ τῆς Τουρκίας, τὸ ἠχρήστευσε, καλύψασα οὕτω τὴν ἔνοχον Τουρκίαν.

Τὰ ἀνωτέρω ἠγνόουν τότε, ἐπληροφορήθην δὲ ταῦτα ὀλίγον μετὰ τὴν ἄφιξίν μου εἰς Ἑλλάδα. Διότι, ἄλλως, θὰ ἀντελαμβανόμην, ὅτι ἡ Κυβέρνησις Καραμανλῆ προητοίμαζεν ἔκτοτε μεθοδικῶς τὴν ἀπεμπόλησιν τοῦ ἱεροῦ αἰτήματος τῶν Κυπρίων καὶ θὰ παρέδιδε ἀργὰ ἢ γρήγορα τὴν Κύπρον εἰς τοὺς Ἀγγλοτούρκους.

Ἐὰν τὰ γεγονότα ταῦτα, τὰ ὁποῖα τόσον ἐφωτίσθησαν, μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ Μεντερὲς τὴν 27ην Μαΐου 1960, ἐκ τῶν ἐπιβεβαιωτικῶν ἀποκαλύψεων ἀπὸ Τουρκικὰς πηγάς, ἐτύγχανον τῆς δεούσης ἐκμεταλλεύσεως ἀπὸ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς, ἐκτὸς τῆς γενικωτέρας ἐθνικῆς ὠφελείας, ἀσφαλῶς θὰ ἐξουδετέρωνον πλήρως τὸ ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ βάρος τοῦ Τουρκικοῦ παράγοντος, τὸ ὁποῖον μετὰ σατανικότητος προέβαλλον οἱ Ἄγγλοι, ἀναμφιβόλως δὲ θὰ ἦτο ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πολὺ διάφορος ἡ λύσις τοῦ Κυπριακοῦ.

Τὸ Κυπριακὸν εἰς τὴν δεκάτην Σύνοδον τῆς Γεν. Συνελεύσεως τοῦ Ο.Η.Ε. καὶ ἡ ἀντικατάστασις τοῦ Κυβερνήτου.

Τὴν 20ὴν Σεπτεμβρίου 1955 ἤρχισε τὰς ἐργασίας της ἡ 10η Σύνοδος τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Κατὰ τὴν διεξαχθεῖσαν τὴν ἑπομένην συζήτησιν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ ἡ Γενικὴ Ἐπιτροπὴ διὰ ψήφων 7 κατὰ 4, καὶ 4 ἀποχῶν, ἀπεφάσισε, ὅπως συστήσῃ νὰ μὴ περιληφθῇ τὸ Κυπριακὸν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν. Ἐγερθέντος ἐκ νέου τοῦ ζητήματος εἰς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν, ἀπερρίφθη καὶ πάλιν ἡ ἐγγραφὴ διὰ 28 ψήφων ἔναντι 22, μὲ 20 ἀποχάς.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐξηρέθισε τὰ πνεύματα ἐν Κύπρῳ. Τὰ μέλη τοῦ Ἐθναρχικοῦ Συμβουλίου συνελθόντα ἀπεφάσισαν, τῇ εἰσηγήσει τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὅπως, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως, ὡς πρῶτον μέτρον ἀντιδράσεως υἱοθετηθῇ ἡ παραίτησις τῶν Κοινοτικῶν Ἀρχῶν. Συγχρόνως ἀνηγγέλθη, ὅτι μελετῶνται καὶ ἄλλα μέτρα παθητικῆς ἀντιστάσεως. Ταὐτοχρόνως μαχητικαὶ διαδηλώσεις ἐξερράγησαν εἰς ὅλας τὰς πόλεις καὶ ἰδιαιτέρως εἰς Λεμεσόν, ὅπου ὁ στρατὸς ἐπυροβόλησεν ἐναντίον τῶν διαδηλωτῶν καὶ ἐφόνευσε 16ετῆ Ἕλληνα. Τὴν 29ην Σεπτεμβρίου εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας διὰ τὴν μὴ ἐγγραφὴν τοῦ Κυπριακοῦ ἐκηρύχθη καθ᾽ ἅπασαν τὴν νῆσον 24ωρος παναπεργία, ὀγκώδεις δὲ διαδηλώσεις ἐσχηματίσθησαν εἰς τὰς πόλεις καὶ πλεῖστα χωρία τῆς νήσου, πρὸς διάλυσιν τῶν ὁποίων ὁ στρατὸς καὶ ἡ ἀστυνομία ἠναγκάσθησαν νὰ χρησιμοποιήσουν βίαν καὶ δακρυγόνους. Εἰς πολλὰ μέρη σημειοῦνται συγκρούσεις, ὁ δὲ στρατὸς λιθοβολεῖται ὑπὸ τοῦ πλήθους.

Τὰ γεγονότα ταῦτα συμπίπτουν μὲ τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ Κυβερνήτου Ἀρμιτέϊτζ διὰ τοῦ Στρατάρχου Σὲρ Τζὼν Χάρντιγκ, Ἀρχηγοῦ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, ἡ ὁποία ἀνηγγέλθη τὴν 25ην Σεπτεμβρίου, ὡς καὶ μὲ τὴν δραπέτευσιν ἐκ τοῦ Φρουρίου Κυρηνείας, ὅπου ἐκρατοῦντο ἄνευ δίκης, 16 ἐκ τῶν ἡγετικῶν στελεχῶν τῆς Ε.Ο.Κ.Α. (23-9-1955).

Συμφώνως πρὸς ἐκτεθεῖσαν ἀλλαχοῦ ἀπόφασίν μου, ἡ ἔναρξις τῆς ἐπιχειρήσεως «Πρὸς τὴν Νίκην» ἔπρεπε νὰ γίνῃ μετὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Ο Η Ε ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ καὶ δὴ ἐφ᾽ ὅσον αὕτη θὰ ἦτο δυσμενὴς δι᾽ ἡμᾶς. Νῦν, μετὰ τὴν ἀνωτέρω ἀπόφασιν, θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἔναρξις δράσεως. Ἐν τούτοις ἀνέβαλα ταύτην διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους: Ἡ ἀντικατάστασις τοῦ Κυβερνήτου Ἀρμιτέϊτζ διὰ τοῦ Χάρντιγκ προοιώνιζεν ἀλλαγὴν ὡς πρὸς τὴν ἀκολουθουμένην ἐν Κύπρῳ Βρεττανικὴν πολιτικήν. Τινὲς μάλιστα ἀνέμενον διμερεῖς συνομιλίας μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Μ. Βρεττανίας. Κατόπιν σχετικῆς εἰς ἐμὲ ὑποδείξεως ἐθεώρησα ἐμαυτὸν ὑποχρεωμένον νὰ μὴ ἀναλάβω ἀμέσως σοβαρὰν δρᾶσιν. Μικρά, ἄλλως τε, ἀναβολὴ ὡς πρὸς τὴν ἐξόρμησίν μας δὲν ἔβλαπτε, ἐνῷ τοὐναντίον μοῦ παρεῖχε καλυτέρας δυνατότητας ὀργανώσεώς της. Ἐν τούτοις καὶ ὁ πλέον ἀδαὴς περὶ τὴν διπλωματίαν θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχεν ἀντιληφθῆ, ὅτι ἡ ἀναμενομένη ἀλλαγή, ὡς πρὸς τὴν Βρεττανικὴν πολιτικὴν ἐν Κύπρῳ, δὲν θὰ ἦτο εὐμενὴς δι᾽ ἡμᾶς. Διότι ἡ ἀντικατάστασις τοῦ πολιτικοῦ Κυβερνήτου διὰ στρατιωτικοῦ μετὰ τὴν δυσμενῆ δι᾽ ἡμᾶς ἀπόφασιν τοῦ ΟΗΕ, ἐσήμαινεν ὅτι ἡ Μεγάλη Βρεττανία ἐπρόκειτο διὰ πολιτικῆς «πυγμῆς» νὰ ἐπιβάλῃ τὰς ἀπόψεις της. Ἄλλως

τε, τοῦτο διεφαίνετο καὶ ἀπὸ τὰς δηλώσεις τοῦ Στρατάρχου Χάρντιγκ εἰς τοὺς «Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου τὴν 27ην Σεπτεμβρίου, ὀλίγον πρὸ τῆς ἀφίξεώς του εἰς Κύπρον, δι' ὧν καθώριζεν, ὅτι σκοπός του ἐν Κύπρῳ θὰ εἶναι: 1) Ἡ ἀποκατάστασις τοῦ νόμου καὶ τῆς τάξεως καὶ 2) Ὁ πολιτικὸς διακανονισμός. Τὸν πολιτικὸν ὅμως διακανονισμὸν βλέπει, ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ μᾶλλον διὰ τῆς πυγμῆς, ἐνεργῶν «βάσει τῆς κτηθείσης εἰς Μαλαισίαν καὶ Κένυαν πείρας». Ἐξ ἄλλου, ἅμα τῇ ἀφίξει του εἰς Λονδῖνον ἐκ Γερμανίας, ὅπου εὑρίσκετο κατὰ τὴν ἀναγγελίαν τοῦ διορισμοῦ του ὡς Κυβερνήτου τῆς Κύπρου, ὁ Χάρντιγκ ἐδήλωσεν ὅτι ἡ διάρκεια τῆς Κυβερνητείας του θὰ καθορισθῇ ἐκ τοῦ χρόνου τῆς καταστολῆς τοῦ κινήματος. Καὶ ἐξέφρασε τὴν ἐλπίδα, ὅτι αὕτη θὰ ἐπιτευχθῇ ταχέως, ὥστε «νὰ δημιουργηθοῦν συνθῆκαι, αἵτινες θὰ τοῦ ἐπιτρέψουν νὰ παραχωρήσῃ τὴν θέσιν του εἰς κανονικῶς διοριζόμενον Κυβερνήτην».

Τὰ ἀνωτέρω ὑπεδήλουν σαφῶς, ὅτι ὁ Χάρντιγκ εἶχεν ἐντολάς, αἵτινες συνίστατο εἰς πρότασιν, ἀπὸ θέσεως ἰσχύος διακανονισμοῦ τοῦ Κυπριακοῦ, συμφώνως πρὸς τὰς Βρεττανικὰς ἀντιλήψεις, καὶ ἐὰν οὗτος δὲν ἐγίνετο δεκτὸς ὑφ' ἡμῶν, νὰ προχωρήσῃ εἰς βιαίαν καταστολὴν τοῦ κινήματος, τὴν ὁποίαν ἐφαντάζετο σύντομον, ἀφοῦ θὰ ἐφήρμοζε τὴν κτηθεῖσαν ἀλλαχοῦ πεῖράν του!

Πολιτικοστρατιωτικὴ τακτικὴ τῶν Ἄγγλων ἀπὸ 1ης Ἀπριλίου — 3ης Ὀκτωβρίου 1955.

Ἡ ἐφαρμοσθεῖσα κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τακτικὴ τῶν Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν τῆς Κύπρου διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ κινήματός μας ὑπῆρξεν ἀξιοθρήνητος, ὄχι μόνον ἀπὸ ἀπόψεως πολιτικῆς, ἀλλὰ καὶ στρατιωτικῆς.

Ἀπὸ ἀπόψεως πολιτικῆς ἀπεδείκνυεν ἡγεσίαν αἰφνιδιασθεῖσαν, τρομοκρατηθεῖσαν καὶ ἐνεργοῦσαν σπασμωδικῶς, διότι οἱ Βρεττανοὶ δὲν ἐπίστευον εἰς δυνατότητα τῶν Κυπρίων νὰ πάρουν τὰ ὅπλα. Οὕτω, ὁ τέως Ἄγγλος Ὑπουργὸς Στραίητσυ, εἰς ἀγόρευσίν του τὴν 5ην Μαΐου 1955, εἶπεν: «Ὅσοι ἐξ ἡμῶν ἐπεσκέφθησαν πέρυσι τὴν νῆσον ἤκουσαν παντοῦ νὰ χρησιμοποιῆται ὑπὸ τῶν ἐκεῖ Βρεττανῶν ἁρμοδίων τὸ στερεότυπον ἐπιχείρημα: «Ἡ κίνησις τῶν Κυπρίων ὑπὲρ τῆς αὐτοδιαθέσεως εἶναι μόνον εἰς τὸ χαρτί. Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ παρασυρθῶμεν εἰς οἱανδήποτε συζήτησιν ἐπ' αὐτῆς. Οἱ Κύπριοι εἶναι φοβερὰ πολιτισμένοι ἄνθρωποι, ὑπερπολιτισμένοι μάλιστα. Δὲν θὰ πράξουν ποτὲ τίποτε τὸ βίαιον ἢ παράτολμον. Κατὰ βάθος δὲν θέλουν σοβαρῶς ὅλην αὐτὴν τὴν κίνησιν διὰ τὴν ἕνωσιν. Δὲν βλέπετε, ὅτι δὲν ἐσκότωσαν οὔτε ἕνα ἄνθρωπον ἕως τώρα! Δὲν ἔρριξαν κἂν μίαν βόμβα! Ἤκουσα αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ ἐπιχειρήματος εἰς ὅλους τοὺς ἐπισήμους κύκλους ὁπουδήποτε τῆς Κύπρου». Ἐξ ἄλλου ὁ Βουλευτὴς Κρόσσμαν κατὰ τὴν αὐτὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων ἐδήλωσεν: «Οἱ ἐν Κύπρῳ Βρεττανοὶ ἁρμόδιοι μοῦ εἶπαν ἐκεῖ: Δὲν βαρυέσθε. Οἱ Κύπριοι δὲν πιστεύουν σοβαρῶς εἰς αὐτά, ποὺ σᾶς λέγουν. Ἐὰν τὰ ἔλεγαν σοβαρῶς, θὰ ἔκαναν ὅ,τι ἔκαμαν οἱ Ἑβραῖοι καὶ οἱ Αἰγύπτιοι, ποὺ μᾶς ἐπέταξαν διὰ τῆς βίας ἀπὸ τὴν Παλαιστίνην καὶ τὴν Αἴγυπτον».

Αἱ ἀνωτέρω δηλώσεις, ἐν συνδυασμῷ πρὸς προγενεστέρας παρομοίας εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, ἀποτελοῦν τὴν καλυτέραν ἀπόδειξιν τῆς εὐθύνης τῶν Ἄγγλων διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἐνόπλου ἐξεγέρσεως καὶ τὴν ἱστορικὴν δικαίωσιν τῆς Ὀργανώσεώς της καὶ τῆς ἰδικῆς μου δράσεως.

Μία ὅμως ἡγεσία, ἀξία ἑαυτῆς, πρέπει νὰ προβλέπῃ καὶ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ χείριστον δυνατόν.

Ἀπὸ ἀπόψεως στρατιωτικῆς καὶ γενικῶς ληπτέων κατασταλτικῶν μέτρων τοῦ κινήματός μας, ὁμολογῶ, ὅτι ἐξεπλάγην ἀπὸ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον στρατὸς καὶ ἀστυνομία τὸ ἀντιμετώπισαν. Ἀστυνομία πανικόβλητος, στρατὸς παραπαίων, μὴ γνωρίζων πῶς νὰ ἐνεργῇ καὶ μὴ δυνάμενος νὰ προσαρμοσθῇ ἐγκαίρως καὶ νὰ δράσῃ. Οὐδὲν συγκεκριμένον σχέδιον ἐνεργείας του ἀντελήφθην, πλὴν τοῦ ὅτι ἐτήρησεν ἐναντίον τῶν ὀλίγων «τρομοκρατῶν», ὡς μᾶς ἀπεκάλει, στάσιν ἀμυντικήν, ἐνῷ ἡ ἐπιθετική του στάσις ἐξεδηλοῦτο ἁπλῶς εἰς τὴν ὕπαιθρον μὲ τὸ περίφημον «κέρφιου», τὰς καταβιβάσεις Ἑλληνικῶν σημαιῶν καὶ τὰς συλλήψεις ἀθώων ἀτόμων. Τοῦτο ὅμως δὲν δύναται νὰ λεχθῇ Σχέδιον Ἐνεργείας ἑνὸς στρατοῦ ἀπέναντι μιᾶς δρακὸς ἀγωνιστῶν. Ἐὰν εἶχον ἱκανοὺς ἄνδρας, καλῶς ἐξωπλισμένους καὶ γυμνασμένους, ὁ ἐν Κύπρῳ Βρεττανικὸς στρατὸς θὰ ὑφίστατο σκληρότατα πλήγματα, μὲ ἀπωλείας, αἱ ὁποῖαι θὰ εἶχον σοβαρωτάτας συνεπείας.

Περὶ τὰ τέλη Μαΐου 1955, ἐγένοντο εἰς ὀρεινὴν περιοχὴν τῆς Κυρηνείας ἀσκήσεις Στρατοῦ καὶ Ἀστυνομίας, πρὸς τὸν σκοπὸν ἀντιμετωπίσεως τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων μας. Τὰ συμπεράσματα τῶν ἀσκήσεων τούτων, ὡς μᾶς διεβιβάσθησαν ἀπὸ παρακολουθήσαντας ταύτας, ἦσαν τὰ ἑξῆς: Ἡ ἐξερεύνησις ὀρεινοῦ ἐδάφους καὶ μάλιστα κεκαλυμμένου διὰ δασῶν διεπιστώθη ὡς δύσκολος. Ἡ ἐξερεύνησις τῶν χωρίων, λόγῳ ἐχθρότητος τοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τὸν στρατὸν κατοχῆς, ἐπίσης δύσκολος.

Δὲν πρόκειται νὰ σχολιάσω τὰ ἀνωτέρω συμπεράσματα, καθ' ὅσον ταῦτα ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐνεργεῖ τις. Παραμένει ἐν τούτοις πλήρης ἡ διαπίστωσις, ὅτι αἱ στρατιωτικαὶ καὶ ἀστυνομικαὶ δυνάμεις τῆς Κύπρου ἀφ' ἑνὸς μὲν ἦσαν ἀνίδεοι νὰ ἀντιμετωπίσουν ἀνταρτοπόλεμον καὶ γενικῶς ἓν ἀπελευθερωτικὸν κίνημα κλεφτοπολέμου, ἀφ' ἑτέρου δέ, ὅτι μόλις μετὰ δίμηνον ἐσκέφθησαν οἱ ἁρμόδιοι νὰ ἐξετάσουν τρόπον σοβαρᾶς ἀντιμετωπίσεως τοῦ κινήματος τούτου καὶ τὴν ἀναγκαίαν μεταξὺ στρατοῦ καὶ ἀστυνομίας συνεργασίαν. Ἡμέτεραι πληροφορίαι, καθὼς καὶ παρακολούθησις τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐφρουροῦντο οἱ ἀστυνομικοὶ σταθμοί, ἀπεδείκνυον, τὸ μὲν προχειρότητα, τὸ δὲ προσπάθειαν ἀντιμετωπίσεως ἡμῶν μόνον δι' ἀμυντικῶν μέτρων. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἀμυντικὰ μέτρα ἦσαν τελείως ἀνεπαρκῆ, διότι ὅσοι Ἀστυνομικοὶ Σταθμοὶ προσεβλήθησαν, αἰφνιδιάσθησαν καὶ ἐξουδετερώθησαν.

Ἰδοὺ ποῖα ἦσαν τὰ ληφθέντα ὑπὸ τῶν ἀρχῶν μέτρα: Κατὰ τὴν νύκτα νὰ ὑπάρχῃ εἷς ὡπλισμένος φρουρὸς εἰς κάθε σταθμόν, ὁ ὁποῖος νὰ περιπολῇ πέριξ τούτου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός, ὅταν ἀναμένεται ἐπίθεσις ἐναντίον σταθμοῦ, τὰ ὅπλα νὰ γεμίζωνται. Εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν εἶναι ἀνάγκη νὰ κλείῃ προσωρινῶς ὁ σταθμός, ἕνεκα ἀπουσίας τῶν ἀνδρῶν του, τὰ ὅπλα νὰ μὴ μένουν εἰς τὸν σταθμὸν ἀλλὰ νὰ τὰ παίρνουν μαζύ των οἱ ἀστυνομικοί . . .

Αἱ ὁδηγίαι αὗται ἐδόθησαν περὶ τὰ μέσα Ἰουνίου 1955.

Ἐν σχέσει μὲ τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἀστυνομικῶν σταθμῶν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ παραθέτομεν τὸ ἀκόλουθον «Δελτίον ἐπιχειρήσεων ἀριθ. 9»: «Ὁ ἀρχηγὸς ἀστυφύλαξ εἶπε ὅτι αὐτὸ ἀφορᾷ τὸν ἀρχηγὸν τῆς περιοχῆς, ἀλλὰ γενικῶς εἶχε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι οἱ φρουροὶ τῶν πλέον προσιτῶν σταθμῶν ἠδύναντο νὰ ἀποσυρθοῦν καὶ νὰ τοποθετηθῇ ἕνας μικρὸς ἀριθμὸς στρατιωτικῶν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κατὰ τὴν νύκτα.

Αὐτὸ θὰ ὑπεχρέωνε τὸν ἀντίπαλον νὰ εὑρίσκεται ἐν ἐπιφυλακῇ, διότι δὲν θὰ ἐγνώριζαν πότε οἱ σταθμοὶ ἐφρουροῦντο ἀπὸ στρατὸν καὶ πότε ὄχι.

Πρέπει νὰ καταβληθῇ κάθε προσπάθεια πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ ἐλέγχου τῶν ἀστυνομικῶν μας ἱδρυμάτων».

Ὡς πρὸς τὰς περιπόλους ἐπ' αὐτοκινήτων κατὰ τὴν νύκτα εἰς τὴν ὕπαιθρον ἐδίδετο ἡ ἀντίληψις εἰς τὸν παρακολουθοῦντα, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ φάλαγγος ἀκολουθούσης τὸ αὐτὸ πάντοτε δρομολόγιον, μὲ τὴν αὐτὴν ταχύτητα, τὸν αὐτὸν τρόπον προχωρήσεως καὶ πολλάκις τὴν αὐτὴν ὥραν ἐξόδου. Παρηκολούθησα προσωπικῶς μίαν τοιαύτην περιπολίαν εἰς τὴν περιοχὴν Κυπερούντας ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ ἐβεβαιώθην ἀπολύτως περὶ τῶν ἀνωτέρω.

Δὲν πρόκειται νὰ προβῶ εἰς συγκεκριμένην κριτικὴν ἐπὶ τῆς ἀκολουθηθείσης τακτικῆς ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου μας καὶ ἡμῶν, διότι, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἀνέφερα, θὰ τηρήσω σιγὴν ἐπὶ τοῦ στρατιωτικοῦ μέρους, λέγων μόνον ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν κατανόησιν τῆς στρατηγικῆς καὶ τακτικῆς, ἣν ἠκολούθησα. Σημειῶ ἁπλῶς ἐνταῦθα ὅτι ἡ ἀντίληψις, ἣν ἀπεκρυστάλλωσα ἐκ τῆς γενικωτέρας τακτικῆς τοῦ ἀντιπάλου καὶ τῶν ὑπὸ τούτου χρησιμοποιηθεισῶν μεθόδων, μὲ ἤγαγε νὰ λάβω τὰ κατάλληλα μέτρα καὶ νὰ διαμορφώσω τὸ ἡμέτερον σχέδιον, τὸ ὁποῖον ἐκφράζεται οὕτω: Στάσις ἐπιθετική, δι' αἰφνιδιαστικῶν ἐνεργειῶν εὐαρίθμων εὐκινήτων ὁμάδων. Ἀποφυγὴ τῶν κτυπημάτων τοῦ ἀντιπάλου, δι' ἀποκρύψεως τῶν κινήσεων καὶ δημιουργίας πάντοτε «κενοῦ» εἰς τὰ κτυπήματά του, χάρις εἰς τὴν διολίσθησιν τῶν ὁμάδων.

Ὁδηγίαι λεπτομερεῖς ἐδόθησαν εἰς τὰς ὁμάδας διὰ τὸν τρόπον ἐνεργείας εἰς ἑκάστην τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεων. Οὕτω, ἐνῷ ὁ ἀντίπαλος, ὠργανωμένος καλῶς ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ἐφ' ὅσον ἐπρόκειτο περὶ τακτικοῦ στρατοῦ, ἐνήργει ἐκ τοῦ προχείρου καὶ ἄνευ συγκεκριμένου γενικοῦ σχεδίου, ἡμεῖς, διαθέτοντες ἄνδρας ἀπειροπολέμους, μόλις πρὸ τινος ὀργανωθέντες, μὲ ἐλάχιστα μέσα, ἐνηργοῦμεν ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίου προσηρμοσμένου εἰς τὰς ἑκάστοτε παρουσιαζομένας συνθήκας. Ἔτσι ἐξηγεῖται, διατὶ οἱ πολυάριθμοι ἠμύνοντο καὶ ἡττῶντο, ἐνῷ οἱ ἐλάχιστοι καὶ ἀτελῶς ἐξωπλισμένοι ἐπετίθεντο καὶ ἐνίκων.

Αὕτη ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἦτο ἡ παρουσιασθεῖσα πολιτικοστρατιωτικὴ κατάστασις

ἐν Κύπρῳ ἀπὸ 1 Ἀπριλίου 1955 μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Στρατάρχου Χάρντιγκ ὡς Κυβερνήτου, τὴν 3 Ὀκτωβρίου 1955.

Ὁ Στρατάρχης Σὲρ Τζὼν Χάρντιγκ.—Ὁ «ἱστὸς τῆς ἀράχνης»

Ἡ Κυβερνητεία τοῦ Χάρντιγκ ἀποτελεῖ νέον σταθμὸν τοῦ Κυπριακοῦ καὶ καθιερώνει νέαν στρατηγικὴν καὶ τακτικὴν ἐκ μέρους τοῦ ἀντιπάλου. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐπέδρασεν ἐφ' ἡμῶν μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀκολουθητέαν στρατηγικὴν καὶ τακτικὴν τοῦ ἀγῶνος, αἵτινες προσηρμόσθησαν εἰς τὰς νέας συνθήκας — οὐχὶ δὲ καὶ ὡς πρὸς τὸν σκοπόν, ὁ ὁποῖος παρέμενε πάντοτε εἷς καὶ ὁ αὐτός: Ἡ πάσῃ θυσίᾳ ἀποτίναξις τοῦ Ἀγγλικοῦ ζυγοῦ. Εἶναι βέβαιον ὅτι εἰς πᾶσαν σύρραξιν τὰ διαδραματιζόμενα γεγονότα φέρουν τὴν σφραγῖδα τῶν Ἀρχηγῶν. Θὰ σκιαγραφήσω τὸν Στρατάρχην Χάρντιγκ, ὅπως προσωπικῶς τὸν ἀντελήφθην ἀπὸ πράξεις καὶ ἐνεργείας του. Ἡ ἱστορία μίαν ἡμέραν θὰ τὸν κρίνῃ καλύτερον ἐμοῦ. Τὰ διαδραματισθέντα ὅμως ἐπὶ τῆς Κυβερνητείας του γεγονότα ἐν Κύπρῳ ἀποτελοῦν στίγμα διὰ τὸν σημερινὸν πολιτισμὸν καὶ ἰδιαιτέρως διὰ τὴν Μ. Βρεττανίαν.

Ὁ Χάρντιγκ δὲν ἦτο ἁπλῶς ὁ πολιτικὸς Κυβερνήτης τῆς Κύπρου, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄμεσος στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς τῶν ἐν Κύπρῳ δυνάμεων, ἐκ τοῦ ὁποίου — πλαισιωμένου ὑπὸ στρατιωτικοῦ ἐπιτελείου — ἀπέρρεον ὅλαι αἱ ἀποφάσεις ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων ἐναντίον ἡμῶν. Αἱ δύο ἰδιότητές του συγκεράννυνται οὐσιαστικῶς ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν καθηκόντων του ὡς Κυβερνήτου, ἑκατέρα δὲ τῶν ἰδιοτήτων του ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν ἄλλην. Ἐν τούτοις αἱ ἱκανότητες τοῦ Στρατάρχου δὲν εἶναι αἱ αὐταὶ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς τομεῖς — πολιτικὸν καὶ στρατιωτικὸν — οὔτε καὶ ἡ ἐπ' αὐτοῦ ἐπίδρασις τοῦ περιβάλλοντός του ἡ αὐτή. Εἰς τὸν πολιτικὸν τομέα ἡ ἐπίδρασις τοῦ περιβάλλοντός του ἦτο μεγίστη, καθ' ὅσον οὗτος δὲν ἦτο ἔμπειρος περὶ τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν διπλωματίαν, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ἡ γενικὴ πολιτικὴ ἐν Κύπρῳ ὑπηγορεύετο ἐκ Λονδίνου. Εἰς τὸν στρατιωτικὸν τοὐναντίον τομέα ἦτο ὁ ἀπόλυτος κύριος καὶ ὁ ἁρμόδιος νὰ λαμβάνῃ ἀποφάσεις, ἄνευ ὑποδείξεων. Αἱ στρατιωτικαὶ ἀποφάσεις καὶ αἱ γνῶμαί του ἐπὶ τοῦ στρατιωτικοῦ ἐν Κύπρῳ τομέως ἐπηρέαζον τὰς ἀποφάσεις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ πεδίου. Οὕτω ἐδημιουργεῖτο εἷς φαῦλος κύκλος, διὰ τὸν ὁποῖον ἡμεῖς, τοὐλάχιστον, μὴ ὄντες μεμυημένοι εἰς τὰ διαδραματισθέντα εἰς τὰ πολιτικὰ παρασκήνια, δὲν δυνάμεθα νὰ καταλογίσωμεν ποῦ ἀνήκουν αἱ εὐθῦναι: Εἰς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν, εἰς τὸν Χάρντιγκ ἢ εἰς ἀμφοτέρους.

Αἱ πρῶται δηλώσεις τοῦ Χάρντιγκ, αἱ γενόμεναι πρὸ τῆς ἀφίξεώς του εἰς Κύπρον, τὰς ὁποίας παρέθεσα ἀνωτέρω, τὸν χαρακτηρίζουν, ὡς πρὸς μὲν τὸ ὕφος, ἄνδρα ἀλαζόνα, ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον, ἄνδρα ἐσπευσμένως ἐνεργοῦντα, ἐφ' ὅσον πρὶν ἢ οὗτος ἀφιχθῇ εἰς τὴν νῆσον καὶ προσανατολισθῇ καὶ μελετήσῃ τὴν ἐν αὐτῇ κατάστασιν, ἐξέδωκε καὶ τὴν ἀπόφασίν του περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν θὰ ἐνήργει. Ἀποδεικνύουν ἐπίσης ἄνδρα μὴ γνωρίζοντα πῶς νὰ ἐνεργήσῃ, ἐφ' ὅσον παρουσιάζετο ὡς σκοπεύων νὰ ἐφαρμόσῃ κατὰ τοῦ πεπολιτισμένου Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ τὴν πεῖραν, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε, ἢ ἀκριβέστερον (ὡς ἔπρεπε νὰ εἴπῃ) τὰ μέτρα ποὺ ἐφήρμοσε, κατὰ τῶν Μάου - Μάου. Συνεπῶς, ἡ πρώτη ἐντύπωσίς μου περὶ τοῦ Στρατάρχου δὲν ὑπῆρξε διόλου καλή. Ἡ ἀλαζονεία του ἀφ' ἑνός, καὶ ἡ ὑλικὴ δύναμις ἣν διέθετε ἀφ' ἑτέρου, τὸν παρέσυραν εἰς ὑποτίμησιν τῆς ἀξίας τοῦ ἀντιπάλου του, ἰδίᾳ δὲ τῆς ψυχικῆς δυνάμεως καὶ ἀντοχῆς τῶν Ἑλλήνων ἀγωνιστῶν.

Ὡς πολιτικὸς ἐστερεῖτο τῆς ψυχολογίας τῆς μάζης. Τὴν πολιτικὴν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ ἔβλεπε μὲ τὸ πρῖσμα μόνον τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν συμφερόντων τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ οὐχὶ τῆς ἀποδόσεως δικαιοσύνης εἰς ἕνα λαόν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ ἰδίᾳ διεθνῶν συμφωνιῶν, κάτωθι τῶν ὁποίων ἡ Μ. Βρεττανία εἶχε θέσει τὴν ὑπογραφήν της. Ὁ Χάρντιγκ ἐχρησιμοποίησε μέσα βάρβαρα, ἀπαγορευόμενα ὄχι μόνον ὑπὸ τῶν ἀγράφων ἠθικῶν νόμων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπορρεόντων ἐκ διεθνῶν συμφωνιῶν καὶ διακηρύξεων, αἵτινες ἐγίνοντο διὰ τὴν κατοχύρωσιν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Ἀντὶ νὰ ἐπιζητήσῃ διὰ μιᾶς πολιτικῆς κατευνασμοῦ καὶ διὰ πράξεων, αἵτινες θὰ προοιώνιζον, ἔστω καὶ εἰς τὸ ἀπώτερον μέλλον, δικαίωσιν τῶν λαϊκῶν πόθων, νὰ κερδίσῃ τὸν λαὸν μὲ τὸ μέρος του, (ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ νὰ εἶναι κανεὶς νικητὴς εἰς ἀγῶνα ὡς ὁ διεξαγόμενος ἐν Κύπρῳ), ἐπεζήτησε τοὐναντίον διὰ τῆς «πυγμῆς» καὶ τῆς ὠμῆς βίας νὰ καθυποτάξῃ τὸν λαὸν καὶ νὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ ὑποκύψῃ. Ἡ ὠμὴ γλῶσσα τοῦ Χάρντιγκ, λέγοντος ὅτι ὁ Κυπριακὸς λαὸς δὲν ἔπρεπε νὰ περιμένῃ τὴν ἐλευθερίαν του, διότι στρατηγικαὶ ἀνάγκαι ἀπήτουν τὴν ἀπόλυτον

καὶ διηνεκῆ κυριαρχίαν τῆς Μ. Βρεττανίας ἐπὶ τῆς νήσου, ὡδήγει ἀκριβῶς εἰς ἀντίθετα ἀποτελέσματα. Περισσότερον ἀτυχὴς πολιτικὴ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ. Διότι ἡ πολιτικὴ αὕτη ἔσπρωχνε τὸν λαόν, μὲ μεγαλύτερον φανατισμόν, πρὸς τὸ μέρος μας. Εἶναι βέβαιον, ὅτι ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαὸς ἐνεκολπώθη τὸ κίνημά μας. Ἀλλά, ὡς συμβαίνει πάντοτε, εἰς τοὺς κινδύνους ὑπάρχουν καὶ οἱ οὐδέτεροι. Οὕτω, καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὑπῆρχον ἴσως τινές, οἱ ὁποῖοι δὲν ἤθελον νὰ συμμετάσχουν ἐνεργῶς εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ οἱ ὁποῖοι ἀνέμενον ἁπλῶς ἀπὸ τοὺς ἄλλους νὰ δώσουν τὴν λύσιν, διὰ νὰ ἔλθουν ἐκ τῶν ὑστέρων νὰ τοὺς χειροκροτήσουν. Ὁ Χάρντιγκ κατώρθωσε, διὰ τῆς πολιτικῆς του, νὰ ὠθήσῃ καὶ τοὺς ἀδιαφόρους αὐτούς, ὅπως ὑποστηρίξουν ἐνεργῶς καὶ μὲ φανατισμὸν τὸν ἀγῶνά μας, οὕτως ὥστε νὰ παρουσιασθῇ τὸ φαινόμενον ἅπαντες οἱ Ἕλληνες ἀπὸ ἡλικίας 11 ἐτῶν καὶ ἄνω (ἄνδρες καὶ γυναῖκες) νὰ συμμετέχουν ἐνεργῶς καὶ νὰ ὑποστηρίζουν τὸ κίνημα, ἐξαιρουμένων ὀλίγων φανατικῶν ἀριστερῶν, παρασυρθέντων ὑπὸ τῆς προδοτικῆς ἡγεσίας των.

Ἡ διὰ φυλλαδίων, ραδιοφώνου ἢ καὶ προφορικῶς διεξαγομένη ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Χάρντιγκ προπαγάνδα, προεκάλει τὸν γέλωτα. Πολλάκις διηρωτώμην, πῶς οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν ἀντελαμβάνοντο, ὅτι ἀπετύγχανον μὲ τὸν τρόπον καὶ τὰ μέσα τῆς προπαγάνδας των. Δι᾽ ἕνα ψύχραιμον παρατηρητὴν ἦτο ἔκδηλος εἰς τὰ πρόσωπα τῶν Κυπρίων ἀκροατῶν τῆς Βρεττανικῆς ραδιοφωνικῆς προπαγάνδας ἡ ἔκφρασις τῆς εἰρωνείας καὶ ἀηδίας. Καὶ τοῦτο παρὰ τὰς αὐστηροτάτας ποινὰς καὶ τὰ βασανιστήρια, ποὺ τοὺς ἀνέμενον, ἐὰν τυχὸν συνελαμβάνοντο ἐκδηλοῦντες τοιαῦτα συναισθήματα. Ἡ Μεγάλη Βρεττανία δὲν πρέπει νὰ σεμνύνεται διὰ τὰ ὄργανά της ἐν Κύπρῳ, τὰ ὁποῖα, ὁμολογουμένως, τὴν ἐμείωσαν ἠθικῶς καὶ τὴν ἐζημίωσαν σημαντικῶς. Διὰ νὰ μὴ νομισθῇ δὲ ὅτι διεξάγω ἐκστρατείαν κατασυκοφαντήσεως, τοῦτο εἶναι ἀντίθετον τοῦ χαρακτῆρος μου, καὶ ὅταν γράφεται ἱστορία, πρέπει νὰ γράφεται ὅλη καὶ μόνη ἡ ἀλήθεια, παραθέτω τὸ ἑξῆς χαρακτηριστικὸν τῆς διεξαγομένης Βρεττανικῆς προπαγάνδας: Βρεττανικὰ φυλλάδια ἐκυκλοφόρησαν εἰς τὴν νῆσον, λέγοντα ὅτι τὸ κίνημά μας ψυχορραγεῖ, διότι στερούμεθα χρημάτων καὶ ὁπλισμοῦ. Μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας, ἐν τούτοις, ἕτερα Βρεττανικὰ φυλλάδια ἐκυκλοφόρουν, κατηγοροῦντα τὴν Κυπριακὴν Ἐκκλησίαν, ὅτι διαθέτει ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος μεγάλα χρηματικὰ ποσά. Ἐξ ἄλλου καθημερινῶς ἐδίδοντο εἰς τὴν δημοσιότητα ἀνακοινωθέντα, ὅτι ἀνευρίσκοντο ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν μεγάλαι ποσότητες πολεμικοῦ ὑλικοῦ, ἐνῷ ὁ Ἀγγλικὸς τύπος μᾶς κατηγόρει, ὅτι εἰσήγομεν ὅπλα ἐξ Ἑλλάδος καὶ Αἰγύπτου! Ἡ τοιαύτη ἀνακολουθία τῆς Ἀγγλικῆς προπαγάνδας μὲ ἠνάγκασε νὰ κυκλοφορήσω εἰδικὸν φυλλάδιον.

Εἰς τὴν προπαγάνδαν αὐτὴν συμμετεῖχεν ἀπ᾽ εὐθείας καὶ ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις, προσπαθοῦσα ἑκάστοτε νὰ προβάλῃ κατὰ τρόπον ἀντιφατικὸν τοὺς λόγους, οἱ ὁποῖοι ὑπηγόρευον τὴν ἐπὶ τῆς νήσου κυριαρχίαν της. Εἰς τὴν προπαγάνδαν ταύτην κανεὶς δὲν εὑρίσκει οὔτε ἀρχὴν οὔτε τέλος, διότι ἄλλα ἐπιχειρήματα προέβαλλεν ὁ Χάρντιγκ καὶ ἄλλα ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις, ἥτις μάλιστα ἐτροποποίει ταῦτα ἑκάστοτε συμφώνως πρὸς τὰ πολιτικά, τὰ οἰκονομικὰ ἢ ἄλλα της συμφέροντα.

Πραγματικὴ γελοιοποίησις τῆς προπαγάνδας, ἀλλὰ καὶ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι τὴν διεξῆγον. Διὰ τοῦτο, ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαὸς οὐδέποτε ἔτεινεν εὐήκοον οὖς εἰς αὐτήν. Δύναμαι δὲ νὰ βεβαιώσω, ὅτι αὕτη ἔβλαπτε περισσότερον τὴν Μ. Βρεττανίαν παρ᾽ ὅσον δύναταί τις νὰ φαντασθῇ. Ἀρκεῖ νὰ λεχθῇ, ὅτι μετὰ τὰς πρώτας ἐκπομπάς, μόλις ἤρχιζε ἀπὸ ραδιοφώνου Βρεττανικὸν προπαγανδιστικὸν σχόλιον, οἱ Ἕλληνες Κύπριοι ἔκλειον ἀμέσως τὰ ραδιόφωνά των.

Ὡς στρατιωτικός, ὁ Χάρντιγκ πρέπει νὰ ἦτο ἄριστος, ἀφοῦ κατεῖχε τὴν θέσιν τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Βρεττανικοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου. Ἐν τούτοις ἐν Κύπρῳ δὲν ἀντεπεξῆλθεν εἰς τὴν στρατιωτικήν του ἀποστολήν. Ἦτο πείσμων εἰς τὰς ἀποφάσεις του, πείσμων ἀκόμη καὶ εἰς τὰ σφάλματά του. Ἐὰν εἶναι προτέρημα τοῦ ἡγήτορος νὰ ἐπιμένῃ ἐπὶ μιᾶς ἀποφάσεώς του, εἶναι καὶ μέγιστον σφάλμα νὰ ἐπιμένῃ εἰς ταύτην, ὅταν ἀναγνωρίζεται παρὰ πάντων, ὅτι αὕτη εἶναι ἐσφαλμένη. Ἔτσι, τὸ προτέρημα τῆς ἐμμονῆς εἰς μίαν ἀπόφασιν κατήντησε διὰ τὸν Χάρντιγκ μέγιστον ἐλάττωμα.

Ὀφείλω ἐν τούτοις νὰ ὁμολογήσω, ὅτι τὸν ἐχαρακτήριζεν ἡ εἰλικρίνεια τοῦ στρατιώτου, ἡ ὁποία ὅμως ἀποτελεῖ μειονέκτημα δι᾽ ἕνα σημερινὸν πολιτικόν. Ἐκεῖνο ποὺ ἠσθάνετο οὐδέποτε τὸ ἀπέκρυπτε, ἀλλὰ τὸ ἐξωτερίκευε μὲ ὠμὴν παρρησίαν. Οὕτω, ἀπὸ τὰς ὁμιλίας ἢ διαφόρους ἄλλας ἐκδηλώσεις του, ἀντελαμβανόμην ἀμέσως ὄχι μόνον τοὺς σκο-

πούς του, ἀλλὰ πολλάκις καὶ αὐτὰ τὰ σχέδιά του καὶ ἀμέσως ἐλάμβανα τὰ μέτρα μου.

Ἡ στρατηγικὴ καὶ τακτική του συνίστατο, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, περισσότερον εἰς τὸν ἐκφοβισμόν, παρὰ εἰς τὴν εὐελιξίαν καὶ εἰς τὸν καταρτισμὸν σχεδίων προσηρμοσμένων πρὸς τὰς συνθήκας τοῦ ἀγῶνος, ποὺ διεξήγομεν. Ἐν ἀρχῇ ἐνεφανίσθη μὲ δηλώσεις ἐπιδείξεως ἰσχύος καὶ πυγμῆς, ἀκολουθουμένας ἀπὸ ἐνισχύσεις στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς του εἰς Κύπρον συνεχῶς ἐπηυξάνοντο. Οὕτω, ἤλπιζε νὰ ἐκφοβίσῃ ἡμᾶς, ὥστε νὰ . . . . παραδοθῶμεν ἀμαχητί. Ὡμίλει συνεχῶς περὶ ἱστῶν ἀράχνης, τοὺς ὁποίους ἔστηνε πέριξ μας, καὶ διέδιδεν ὅτι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν πρέπει νὰ ἀναμένῃ τις τὴν σύλληψίν μου καὶ ὅτι ἡ συντριβὴ τῆς Ε.Ο.Κ.Α. εἶναι ζήτημα ἡμερῶν. Μολονότι τοῦ παρεσχέθη καιρὸς νὰ ἀντιληφθῇ τὴν ἐν τῇ νήσῳ κατάστασιν, ἐν τούτοις ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ διάστημα ἀπροσανατόλιστος καὶ προέβαινεν εἰς δηλώσεις περὶ καταστολῆς τοῦ κινήματός μας, αἱ ὁποῖαι ἐμείωσαν τὸ κῦρος τούτου καὶ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Οὕτω, ἐνῷ τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1956 ἀπὸ ραδιοφώνου ἐδήλωσεν ὅτι αἱ ἡμέραι τῆς Ε.Ο.Κ.Α. εἶναι μετρημέναι, τὴν 20ὴν Μαρτίου 1956 ἀπὸ ραδιοφώνου πάλιν ἐδήλωσεν ὅτι ἐντὸς ἑξαμήνου θὰ συντρίψῃ τὴν Ε.Ο.Κ.Α., διὰ νὰ μᾶς δώσῃ καὶ μετὰ τὴν ἐκπνοὴν τῆς προθεσμίας ταύτης καὶ νέαν παράτασιν ζωῆς διὰ νὰ ζήσωμεν. . . Ἀλλὰ καὶ ἀπέναντι τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως εὑρέθη ἐκτεθειμένος, μὲ τὸ νὰ δίδῃ συνεχῶς ὑποσχέσεις καταστολῆς τοῦ κινήματος καὶ νὰ λαμβάνῃ προθεσμίας ἐκ μέρους ταύτης, μέχρις ὅτου ἐξηντλήθη ἡ ὑπομονὴ τοῦ Μακμίλλαν καὶ τὸν ἀνεκάλεσε.

Ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς του μέχρι καὶ τοῦ Μαΐου τοῦ 1956, ἤτοι ἐπὶ ὀκτάμηνον, ἡ τακτική, τὴν ὁποίαν ἐφήρμοσε διὰ νὰ μᾶς κτυπήσῃ, ὑπῆρξεν ἀξιοθρήνητος. Σχέδιον πραγματικόν, προσηρμοσμένον πρὸς τὴν μορφὴν τοῦ ἀγῶνος, ὁ ὁποῖος διεξήγετο, δὲν ἀντελήφθην νὰ ὑπάρχῃ. Τοὐναντίον διεπίστωσα χρησιμοποιηθείσας μεθόδους καὶ τρόπους ἐνεργείας τῶν Ἀγγλικῶν στρατευμάτων, οἱ ὁποῖοι οὐδόλως περιποιοῦν τιμὴν εἰς ἕνα στρατὸν καὶ τοὺς ἡγέτας του. Εὑρισκόμενος κατὰ τὸ ἄνω διάστημα μεταξὺ τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων, ἐπὶ τῶν ὀρέων, δὶς παρηκολούθησα ἐρεύνας διεξαχθείσας ὑπὸ στρατευμάτων σημαντικῆς δυνάμεως, (περὶ τοὺς 1000) καὶ ἑλικοπτέρων, εἰς ἐγγυτάτην ἀπὸ τοῦ λημεριοῦ μας ἀπόστασιν. Ὁμολογουμένως, ᾐσθανόμην ἐμαυτὸν τόσον πολὺ ἐν ἀσφαλείᾳ, ὥστε καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις οὐδόλως μετεκινήθην καὶ παρηκολούθησα τὰς ἐρεύνας ἀπὸ τῆς θέσεως, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρισκόμην. Εἰς ἑτέραν περίπτωσιν ἐγένετο ὑπὸ στρατευμάτων ἐξόρμησις πρὸς ἔρευναν περιοχῆς τινος εὑρισκομένης ἐγγύτατα τοῦ τόπου, ὅπου ἐλημέριαζεν ἡ ἀνταρτικὴ ὁμάς, μεθ' ἧς εὑρισκόμην. Οὔτε ἐπίδειξις ἀσκήσεων ἐὰν ἦτο, δὲν θὰ ἐγίνετο τόσον ἐμφανῶς. Καθ' ἣν στιγμὴν π ε ρ ί ο π τ ο ι οἱ ἀξιωματικοὶ παρηκολούθουν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τὰς κινήσεις τῶν ἐκπεμφθέντων στρατευμάτων, ἡμεῖς παρηκολουθοῦμεν τὰς κινήσεις τῶν τελευταίων, τὰ ὁποῖα ἔφθασαν ἐγγύτατα ἡμῶν — μέχρις ἀποστάσεως 300 μέτρων — διὰ νὰ ἐπιστρέψουν ἄπρακτα, ἀφοῦ τίποτε δὲν ἀνεκάλυψαν. Καθημερινῶς σχεδὸν διήρχοντο ἐγγὺς τοῦ χώρου, ὅπου διέμενον, ἰσχυραὶ περίπολοι στρατοῦ, δυνάμεως διμοιρίας, αἱ ὁποῖαι ἔδιδον τὴν ἐντύπωσιν ἐκπαιδευτικῶν πορειῶν. Αὐτὴ ἦτο ἡ τακτικὴ τῶν στρατευμάτων, ἅτινα προωρίζοντο νὰ στήσουν εἰς ἡμᾶς τοὺς ἱστοὺς τῆς ἀράχνης!

Γενικὸν σχέδιον τοῦ Χάρντιγκ μὲ προσηρμοσμένας μεθόδους ἐνεργείας ἀντελήφθην μόνον ἀπὸ τὸν μῆνα Ἰούνιον τοῦ 1956, τοὐθ' ὅπερ μὲ ἠνάγκασε νὰ ἀλλάξω τακτικὴν κλεφτοπολέμου. Ἀλλ' ὁ Χάρντιγκ, ἐπιμένων καὶ πάλιν σταθερῶς εἰς τὴν νέαν τακτικήν του, ἔπιπτεν ἐκ νέου εἰς τὸ κενόν.

Ἐφάνην ὠμὸς εἰς τὴν σκιαγραφίαν τοῦ Στρατάρχου Χάρντιγκ, ὁ ὁποῖος ἀσφαλῶς ὡς στρατιώτης προσέφερεν εἰς τὸ παρελθὸν ὑπηρεσίας εἰς τὴν Πατρίδα του, ἡ ὁποία τὸν ἐτίμησε διὰ τοῦ ἀνωτάτου βαθμοῦ τῆς στρατιωτικῆς ἱεραρχίας. Δυστυχῶς ὅμως ἐν Κύπρῳ ἐ μ ε ί ω σ ε τὸ κῦρός της, παραβαίνων παραδεδεγμένους ὑπὸ πάντων ἠθικοὺς νόμους. Διὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο μίαν ἡμέραν ἡ Ἀγγλία θὰ αἰσθανθῇ ἑαυτὴν ἠθικῶς μειωμένην.

Ἐν τούτοις, τὸν Στρατάρχην Χάρντιγκ δὲν παύω νὰ ἐκτιμῶ ὡς στρατιώτην, διότι εἶχε στρατιωτικὰς ἀρετάς. Δι' ἐμὲ ὑπῆρξεν ὁ ἰσχυρότερος καὶ μᾶλλον ἐπίφοβος ἀντίπαλος ἐν Κύπρῳ. Δὲν δύναται νὰ γίνῃ καμμία σύγκρισις μεταξὺ τούτου καὶ τῶν διαδόχων του, πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν καὶ θὰ ἐθεώρουν τοῦτον καὶ λίαν ἱπποτικὸν ἀντίπαλον, ἐὰν δὲν διεπράττοντο ὑπὸ τῶν στρατευμάτων του αἱ εἰς βάρος τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ βαναυσότητες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΦΙΞΕΩΣ ΤΟΥ ΧΑΡΝΤΙΓΚ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

(3 'Οκτωβρίου 1955 - 9 Μαρτίου 1956)

Διαπραγματεύσεις 'Αρχιεπισκόπου - Χάρντιγκ, 4-11 'Οκτωβρίου 1955 καὶ λῆψις ἐκτάκτων μέτρων.

Τὴν 3 'Οκτωβρίου 1955 ἀφίχθη εἰς Κύπρον ὁ Στρατάρχης Χάρντιγκ καὶ τὴν ἑπομένην ἐπραγματοποιήθη συνάντησις αὐτοῦ μετὰ τοῦ 'Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, καθ' ἣν οὗτος ἐξέφρασεν εἰς τὸν Κυβερνήτην τοὺς πόθους καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ 'Ελληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ τὸν ἐνημέρωσεν ἐπὶ τῆς ἐν Κύπρῳ καταστάσεως. 'Ο Κυβερνήτης εἰς ἀπάντησιν ἐπέμεινεν ἐπὶ τῆς ἀπόψεως, ὅτι τὸ Κυπριακὸν ζήτημα δὲν δύναται νὰ ἐξετασθῇ μεμονωμένως, ἀλλὰ μόνον ἐν συναρτήσει μὲ τὰ διεθνῆ προβλήματα καὶ τὰς ἀμυντικὰς καὶ συμμαχικὰς ἐν γένει ὑποχρεώσεις τῆς Μ. Βρεττανίας εἰς τὴν Μ. 'Ανατολήν, προέτεινε δὲ ὡς λύσιν τὴν ἐκ μέρους τῶν Κυπρίων ἀποδοχὴν Συντάγματος, ὁδηγοῦντος εἰς αὐτοκυβέρνησιν, βάσει τοῦ σχεδίου, τὸ ὁποῖον ὁ 'Υπουργὸς τῶν 'Εξωτερικῶν Μακμίλλαν ὑπέβαλε κατὰ τὴν Τριμερῆ Διάσκεψιν τοῦ Λονδίνου. 'Ο 'Αρχιεπίσκοπος ἀπήντησεν ὅτι τὸ σχέδιον τοῦτο ἐκρίθη ἤδη ἀπαράδεκτον ἐκ μέρους τοῦ 'Ελληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ ἵνα διευκολύνῃ, ὡς ἐτόνισε, τὴν κατάστασιν καὶ δώσῃ διέξοδον εἰς τὸ δημιουργηθὲν ἀδιέξοδον, προέτεινεν εἰς τὸν Κυβερνήτην σχέδιον ἐκ τριῶν σημείων, συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον: Πρῶτον ἡ Μ. Βρεττανία θὰ προέβαινεν εἰς ἀναγνώρισιν τοῦ δικαιώματος τῆς αὐτοδιαθέσεως τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Δεύτερον ὁ Κυπριακὸς λαὸς θὰ ἀπεδέχετο κατὰ τὸ μεταβατικὸν πρὸς τὴν αὐτοδιάθεσιν στάδιον νὰ συνεργασθῇ μετὰ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως εἰς ἓν καθεστὼς πλήρους αὐτοκυβερνήσεως καὶ τρίτον ὁ χρόνος ἐνασκήσεως τῆς αὐτοδιαθέσεως θὰ ἀπετέλει ἀντικείμενον διαπραγματεύσεων μεταξὺ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως.

'Ο Κυβερνήτης ἀνέλαβε νὰ διαβιβάσῃ εἰς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν τὸ σχέδιον τοῦ 'Αρχιεπισκόπου καὶ ἐπεφυλάχθη νὰ ἀπαντήσῃ εἰς νέαν αὐτῶν συνάντησιν. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας, εἰς δευτέραν συνάντησιν, ὁ Χάρντιγκ ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν 'Αρχιεπίσκοπον, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἀπορρίπτει τὰς προτάσεις του καὶ ἐμμένει εἰς τὸ ἐξαγγελθὲν ὑπὸ τοῦ Μακμίλλαν κατὰ τὴν 6ην Σεπτεμβρίου 1955 συνταγματικὸν σχέδιον περὶ Κύπρου. Τὴν 11ην 'Οκτωβρίου 1955 εἰς νέαν συνάντησιν ὁ 'Αρχιεπίσκοπος ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν Κυβερνήτην, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν εἰς αὐτὸν νὰ ἀποδεχθῇ τὰς προτάσεις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως καὶ ὅτι ἡ θέσις του παραμένει οἵα ἐδηλώθη προηγουμένως. 'Ο Κυβερνήτης ἐπανέλαβεν ὅτι αἱ ἀπόψεις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως παραμένουν ἐπίσης αἱ αὐταὶ καὶ οὕτω αἱ συνομιλίαι διεκόπησαν.

'Εν τῷ μεταξὺ καταφθάνουν εἰς Κύπρον νέαι ἐνισχύσεις στρατοῦ. 'Ο Χάρντιγκ, μὴ κατορθώσας νὰ πείσῃ τὸν 'Αρχιεπίσκοπον, προσπαθεῖ νὰ ἐπιβάλῃ τὸ Βρεττανικὸν ψευδοσύνταγμα. Πρὸς τοῦτο καὶ ἐπὶ τῇ προβλέψει νέας ἀναμετρήσεώς μας, λαμβάνονται ὑπ' αὐτοῦ τὰ ἀκόλουθα ἔκτακτα μέτρα: α) 'Ανακατανομὴ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, κατόπιν τῶν ἀφιχθεισῶν ἐνισχύσεων. β) 'Επάνδρωσις ἐνίων ἀστυνομικῶν σταθμῶν διὰ στρατιωτικῶν τμημάτων, τὰ ὁποῖα ἀνέλαβον καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν στρατιωτικῶν περιοχῶν των. γ) Λῆψις ἐκτάκτων μέτρων διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν κυβερνητικῶν κτιρίων καὶ τῶν στρατιωτικῶν καταυλισμῶν. δ) Προσπάθεια ἐκφοβισμοῦ καὶ τρομοκρατήσεως τοῦ πληθυσμοῦ δι' ἐρευνῶν καὶ κέρφιου, καταβιβάσεως 'Ελληνικῶν σημαιῶν καὶ βαρειῶν καταδικῶν! Παραθέτομεν ἐν ὑποσημειώσει τὰς ἀπὸ 19 - 10 μέχρι 14 - 11 - 1955 ἐνεργείας τοῦ νέου Κυβερνήτου.

α) Τὴν 19ην 'Οκτωβρίου 1955 ἤρχισαν ἐπιχειρήσεις ὑπὸ ἑκατοντάδων κομμάντος, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Πενταδακτύλου. β) Τὴν 20ὴν 'Οκτωβρίου διεξήχθησαν ἔρευναι ὑπὸ τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς ἀστυνομίας εἰς Βαρώσια καὶ ἐπεβλήθη νυκτερινὸς κατ' οἶκον περιορισμὸς διαρκείας μέχρι τῆς 26ης 'Οκτωβρίου. Καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ἡ πόλις ἐστρατοκρατεῖτο καὶ ἦτο ἀποκεκλεισμένη συγκοινωνιακῶς. Οἰκίαι, δημόσια κτίρια

Σχέδιον νέας ἐξορμήσεως.—Ὁ ἑορτασμὸς τῆς 28ης Ὀκτωβρίου πνίγεται εἰς τὸ αἷμα.

Κατόπιν τῆς ἀποτυχίας τῶν συνομιλιῶν Χάρντιγκ — Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῆς διαφανείσης πλέον προθέσεως τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως νὰ κωφεύσῃ εἰς τὰς προτάσεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ ἐπιβάλῃ τὸ ψευδοσύνταγμά της βιαίως, δὲν ἀπέμενε πλέον εἰς ἐμὲ ἄλλη ὁδὸς παρὰ νὰ συνεχίσω τὸν ἔνοπλον ἀγῶνα. Πρὸς τοῦτο ἐνέτεινα τὰς ἐνεργείας μου διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ καταρτισθέντος σχεδίου ἐξορμήσεως «Πρὸς τὴν Νίκην», ἡ ὁποία εἶχεν ἀναβληθῆ, λόγῳ τῆς συζητήσεως τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὴν 10ην Σύνοδον τοῦ Ο.Η.Ε. Τοῦτο περιελάμβανεν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὰ ἑξῆς:

1. Τὴν δημιουργίαν εὐνοϊκῶν συνθηκῶν, πρὸ τῆς ἐξορμήσεως: α) Διὰ τῆς παραλύσεως τῆς ἀστυνομίας (ἐκτελέσεις ἀστυνομικῶν καὶ προσβολαὶ ἀστυνομικῶν σταθμῶν). β) Διὰ τῆς καταπονήσεως τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς καταρρίψεως τοῦ ἠθικοῦ του. γ) Διὰ τῆς ἐξαρθρώσεως τοῦ δικτύου πληροφοριῶν τῆς Ἰντέλλιντζες Σέρβις, ἐκτελουμένων πρὸς τοῦτο τῶν πρακτόρων της.

2. Τὴν πραγματοποίησιν ἰσχυροῦ πλήγματος κατὰ τοῦ ἀντιπάλου: α) διὰ προσβολῆς ἐμψύχων καὶ ἀψύχων στόχων β) δι' ἀπασχολήσεως ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρων στρατιωτικῶν καὶ ἀστυνομικῶν δυνάμεων πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως εἰς τὰς πόλεις καὶ τοὺς κατῳκημένους τόπους, ἵνα ἐκμεταλλευθῶ τοῦτο ἀλλαχοῦ, προσβάλλων τὰς ἐχθρικὰς δυνάμεις εἰς τὴν ὕπαιθρον, ὅπου μοῦ παρουσιάζοντο περισσότεραι εὐκολίαι καὶ δυνατότητες δράσεως. Ἡ ἀπασχόλησις αὕτη θὰ ἐπετυγχάνετο τόσον διὰ τῆς προσβολῆς στρατιωτικῶν καὶ ἀστυνομικῶν δυνάμεων, ὁσάκις καὶ ὁπουδήποτε παρουσιάζετο εὐκαιρία, ὅσον καὶ διὰ μαχητικῶν διαδηλώσεων τῆς νεολαίας.

Ὁ χρόνος μεταξὺ τῶν προπαρασκευαστικῶν ἐνεργειῶν τῆς πρώτης παραγράφου καὶ τῆς κυρίας ἐνεργείας τῆς περιλαμβανομένης εἰς τὴν δευτέραν παράγραφον, ὡς καὶ ἡ ἀκριβὴς ἡμερομηνία τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐπιχειρήσεων ἀφέθη νὰ καθορισθῇ ὑπ' ἐμοῦ, ὅταν θὰ ἀντελαμβανόμην, ὅτι ὁ σκοπὸς τῶν προπαρασκευαστικῶν ἐνεργειῶν ἐπετεύχθη καὶ ἐδημιουργήθησαν αἱ πρὸς τοῦτο εὐνοϊκαὶ συνθῆκαι.

Βάσει τῶν ἀνωτέρω, καθώρισα δι' ἕνα ἕκαστον τομέα στόχους διὰ τὰς προπαρασκευαστικὰς ἐνεργείας, καθὼς καὶ πρόγραμμα διὰ τὴν κυρίως ἐξόρμησιν προσβολῆς τῶν στόχων, καὶ τοῦτο διότι δι' ἕκαστον τομέα αἱ συνθῆκαι προσβολῆς τῶν στόχων καθὼς καὶ ἡ σπουδαιότης καὶ αἱ ἰδιότητες τούτων ἦσαν πολὺ διάφοροι. Ἐλήφθη ἐπίσης ὑπ' ὄψιν ἡ βεβαιότης, ὅτι ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐκδηλώσεως τῆς κυρίας ἐνεργείας μας θὰ ἐπεβάλλετο κατ' οἶκον περιορισμός, τοὐλάχιστον εἰς τὰς πόλεις, καὶ ἐδόθησαν ὁδηγίαι, ἵνα, ἐπὶ τῇ προοπτικῇ ταύτῃ, ληφθοῦν ἐγκαίρως τὰ ἀπαραίτητα μέτρα, ὥστε νὰ μὴ παρακωλυθῇ ἡ δρᾶσίς μας, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ πρόγραμμα τῆς ἐξορμήσεως. Πράγματι, πυρετώδης ἤρξατο ἡ προπαρασκευὴ τῶν τομέων καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ καθορισθέντος δι' ἕκαστον τούτων προγράμματος.

Εἰσερχόμεθα ἤδη εἰς τὸ στάδιον ὀξυτάτης πάλης μετὰ τοῦ Χάρντιγκ, ἐκείνου μὲν προσπαθοῦντος νὰ ἐπιβληθῇ διὰ τῆς ἰσχύος, τῆς βίας καὶ τοῦ ἐκφοβισμοῦ, ἡμῶν δὲ διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν αἰφνιδιαστικῶν ἐνεργειῶν μετὰ τῆς εὐελιξίας τῶν ὁμάδων κρούσεων, καθὼς καὶ διὰ τῆς τονώσεως τοῦ ἠθικοῦ τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἐξυψώσεως τοῦ μαχητικοῦ του φρονήματος. Ἐκεῖνος ἐχρησιμοποίει ἀποκλειστικῶς τὴν ἰσχύν, ἡμεῖς τὸν ἠθικὸν κυρίως παράγοντα, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς εἰς τὴν διάθεσίν μας ὀλίγας δυνάμεις, εἰς τὰς ὁποίας προσεπάθησα νὰ ἐμφυσήσω πνοὴν καὶ νὰ δώσω κυρίως εὐελιξίαν. Παραθέτομεν διάφορα

κ.λ.π. ἠρευνήθησαν. Ἐπίσης ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμὸς εἰς τὰ Χωρία Ἄνω Κυβίδες, Κοιλάνι καὶ Παραμάλι τῆς ἐπαρχίας Λεμεσοῦ. γ) Τὴν 23ην Ὀκτωβρίου ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμὸς εἰς τὴν Λεμεσόν. δ) Τὴν 1ην Νοεμβρίου 1955 περὶ τοὺς 100 στρατιώτας ἤρξαντο ἐρευνῶν ἐξονυχιστικῶν εἰς τὸ ὀρεινὸν συγκρότημα πλησίον τῆς Καλογραίας Κυρηνείας. Δεκαπέντε κάτοικοι ἐτέθησαν ὑπὸ κράτησιν. Κατὰ τὰς ἐρεύνας ταύτας ἀνεκαλύφθησαν, κατόπιν προδοσίας, δύο σπήλαια, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀνευρέθησαν δύο ἄχρηστα ὅπλα, δύο ὀβίδες πυροβολικοῦ, 4 ὀκάδες ἐκρηκτικαὶ ὗλαι καὶ ἀρκετὰ τρόφιμα, ἅπαντα τῆς ἀνταρτικῆς ὁμάδος Πενταδακτύλου. Ἡ ὁμὰς κατώρθωσε νὰ διολισθήσῃ, συμφώνως πρὸς δοθείσας ὁδηγίας διὰ παρομοίας περιπτώσεις. Ἡ ἐπαφή μου μετ' αὐτῆς ἐτηρήθη, παρὰ τὴν πίεσιν τοῦ ἀντιπάλου καὶ ἠδυνήθην ἀπροσκόπως νὰ δώσω εἰς ταύτην ὁδηγίας διὰ τὴν μετακίνησιν καὶ τὴν ἀσφαλῆ ἐγκατάστασίν της ἀλλαχοῦ. ε) Τὴν 14ην Νοεμβρίου ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμὸς εἰς τὸ χωρίον Βουνὶ τῆς ἐπαρχίας Λεμεσοῦ. Τούτου προηγήθη αἱματηρὰ σύγκρουσις μεταξὺ στρατοῦ καὶ χωρικῶν.

γεγονότα τῆς προπαρασκευαστικῆς περιόδου ἀπὸ 9 - 10 μέχρι τῆς 18 - 11 - 1956 εἰς τὸ Παράρτημα.

Λόγῳ ἀπαγορεύσεως τῶν Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν, ὅπως γίνουν ἑορταστικαὶ ἐκδηλώσεις ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς Ἐθνικῆς ἑορτῆς τῆς 28ης Ὀκτωβρίου, ἡμέρας κηρύξεως τοῦ Ἰταλοελληνικοῦ πολέμου τοῦ 1940, ἐδώσαμεν διαταγήν, ὅπως αὔτη ἑορτασθῇ, παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν, ἀκόμη καὶ ἐν περιπτώσει ἐπεμβάσεως τῶν Ἀρχῶν. Ἡ στάσις τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου παρέμεινε, δυστυχῶς, μέχρι τέλους ἀδιάλλακτος. Αἱ Βρεττανικαὶ ἀρχαὶ τῆς Κύπρου, μὴ ἐπιτρέπουσαι νὰ ἑορτασθῇ ἡ ἐπέτειος ἑνὸς ἐνδόξου γεγονότος, τὸ ὁποῖον ἔσωσε τοὺς Συμμάχους κατὰ τὸν δεύτερον Παγκόσμιον πόλεμον, ἐγένοντο πρόξενος σοβαρῶν ἐπεισοδίων καὶ ταραχῶν. Τὴν 27ην Ὀκτωβρίου εἰς Λεμεσὸν ἐρρίφθησαν βόμβαι ὑπὸ διαδηλωτῶν κατὰ τοῦ κτιρίου τοῦ στρατιωτικοῦ σταθμοῦ καὶ ἐπυροβολήθησαν ὑπ' αὐτῶν στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα, ἐνῷ ὁ στρατὸς ἔρριψε πυροβολισμοὺς καὶ ἔκαμε χρῆσιν δακρυγόνων. Εἰς Λάρνακα μαθηταὶ συνεκρούσθησαν μὲ τὰς δυνάμεις ἀσφαλείας καὶ χειροβομβὶς ἐρρίφθη ὑπὸ διαδηλωτῶν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ στρατιωτικοῦ σταθμοῦ. Τὴν 28ην Ὀκτωβρίου, ὡς ἐὰν αἱ Ἀρχαὶ ἤθελον νὰ ἐπιτείνουν ἀκόμη περισσότερον τὴν ἔκρυθμον κατάστασιν καὶ νὰ ἐξοργίσουν τὰ πλήθη, ἐξέδωκαν τὴν πρώτην θανατικὴν καταδίκην ἐναντίον τοῦ νεαροῦ ἥρωος Μιχαὴλ Καραολῆ. Τὸ γεγονὸς τοῦτο, καθὼς καὶ ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου, ἔδωσαν νέαν ἀφορμὴν εἰς διαδηλώσεις, μὲ ἀποτελέσματα αἱματηρά.

Ὁ Μιχαὴλ Καραολῆς, ὁδηγούμενος εἰς τὸ δικαστήριον.

Ἦτο πλέον προφανές, ὅτι ὁ δυνάστης ἤθελε νὰ καταπνίξῃ τὸν ἐθνικὸν ἑορτασμὸν εἰς τὸ αἷμα. Οὕτω, εἰς τὴν κωμόπολιν Μόρφου ἐρρίφθησαν κατὰ ἑορταζόντων πυροβολισμοὶ καὶ ἐτραυματίσθησαν τρεῖς νέοι, ὧν εἷς σοβαρῶς. Εἰς τὰ Βαρώσια ὑπερχίλια πρόσωπα συνελήφθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν αἱματηρῶν συγκρούσεων. Εἰς Λευκωσίαν ἡ ὁδὸς Λήδρας καὶ ἡ πλατεῖα Μεταξᾶ ἀπέβησαν σκηναὶ σοβαρῶν αἱματηρῶν συγκρούσεων. Παρὰ ταῦτα τὸ ἠθικὸν τῶν ἡμετέρων διετηρήθη ἀκμαιότατον, ἐνῷ ὁ Βρεττανικὸς στρατὸς ἐδείκνυε καταφανῆ σημεῖα κάμψεως, ἡ δὲ ἀστυνομία ἐξηφανίζετο ἐκ τοῦ προσκηνίου.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον πληροφορίας, ὅτι εἰς τοὺς στρατῶνας Πολεμιδιῶν ἐστασίασαν καὶ ἠρνήθησαν νὰ ἀναλάβουν ὑπηρεσίαν περὶ τοὺς ἑξακοσίους κομμάντος, τοὺς ὁποίους καὶ ἀπεμόνωσαν εἰς συρματοπλέγματα. Ἐπίσης ἠρνήθησαν νὰ ἀναλάβουν ὑπηρεσίαν καθ'

ἡμῶν αἱ εἰς Ξερὸν στρατιωτικαὶ δυνάμεις, τοῦθ' ὅπερ ἠνάγκασε τὸν Κυβερνήτην νὰ μεταβῇ ἐκεῖ.

Σχέδιον ἐξορμήσεως «Πρὸς τὴν Νίκην».

Τὴν 18ην 'Οκτωβρίου 1955 μετεκινήθην εἰς τὴν περιοχὴν Σπηλιῶν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν περιοχὴν Κυπερούντας, διὰ νὰ εὑρίσκωμαι μετὰ τῆς ἐκεῖ ἀνταρτικῆς ὁμάδος. Ὅταν ἀντελήφθην πλέον ὅτι αἱ προπαρασκευαστικαὶ ἐνέργειαί μας ἐπέφερον τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα, διέταξα, ὅπως ἡ ἔναρξις τῆς κυρίας ἐξορμήσεώς μας «Πρὸς τὴν Νίκην» γίνῃ τὴν ἑσπέραν τῆς 18ης Νοεμβρίου 1955. Αἱ δυνάμεις, τὰς ὁποίας διέθετον ἦσαν: α) Λίαν ἰσχυραὶ δυνάμεις κρούσεως καὶ δολιοφθορᾶς εἰς τὰς πόλεις Βαρωσίων, Λεμεσοῦ καὶ Λευκωσίας, ὀλιγώτερον δὲ ἰσχυραὶ τοιαῦται εἰς τὰς πόλεις Κυρηνείας, Λάρνακος καὶ Μόρφου. (Εἰς Πάφον μόλις εἶχον ἐγκαταστήσει ἱκανὴν διοίκησιν διὰ τὴν ὀργάνωσιν ἀνταρτικῶν ὁμάδων καὶ τοιούτων δολιοφθορῶν). β) 'Ανταρτικαὶ ὁμάδες, ὀργανωθεῖσαι εἰς τὴν περιοχὴν Πιτσιλιᾶς (αὕτη ἦτο λίαν ἰσχυρὰ καὶ δεδοκιμασμένη), εἰς τὴν περιοχὴν Πενταδακτύλου, εἰς τὴν περιοχὴν Κακοπετριᾶς καὶ εἰς τὴν περιοχὴν Κύκκου. Ἡ τελευταία ἀπηρτίσθη ἐκ τῶν στελεχῶν, τὰ ὁποῖα ἐδραπέτευσαν ἀπὸ τὸ φρούριον Κυρηνείας. Τὴν ὁμάδα ταύτην κατώρθωσα νὰ ἐξοπλίσω ἀρτίως, ὡς ἀποστολὴν δὲ ταύτης καθώρισα τὴν συνεχῆ παρεμπόδισιν τῆς κυκλοφορίας στρατοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λεύκας — Πεδουλᾶ καὶ Λεύκας — Πύργου, ὡς καὶ τὴν προσβολὴν στρατιωτικῶν καταυλισμῶν καὶ ἀστυνομικῶν σταθμῶν. γ) Ἔνοπλοι ὁμάδες κρούσεως, αἵτινες εἶχον σχηματισθῆ εἰς περιοχάς τινας κατὰ κινουμένων στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων.

'Εκρηκτικὰς ὕλας διέθετον πλέον ἀρκετάς, καθ' ὅσον κατώρθωσα νὰ προμηθευθῶ μεγάλας ποσότητας ἐκ ναρκῶν, ἀνασυρθεισῶν ἐκ τῆς θαλάσσης, ὡς καὶ ἐκ τῆς μεταφερομένης εἰς τὸ μεταλλεῖον Μιτσεροῦ δυναμίτιδος, περὶ τῆς ὁποίας ἐγένετο ἤδη μνεία. Εἰς ὁπλισμὸν καὶ ὡρολογιακὰς βόμβας κατώρθωσα νὰ ἐνισχυθῶ διὰ μικρῶν ποσοτήτων, διὰ μέσων τὰ ὁποῖα ἐξεῦρον. Καὶ ἐνταῦθα ἐφαρμόζεται τὸ τῶν προγόνων μας: «Ἡ πενία τέχνας κατεργάζεται». Ἡ μέριμνά μου διὰ τὴν ἐξεύρεσιν τρόπου ἀνεφοδιασμοῦ ὑπῆρξε συνεχής. Δυστυχῶς οὐδεὶς μὲ ἐβοήθει καὶ ἤμην ὑποχρεωμένος νὰ ἐξευρίσκω ἐγὼ μέσα καὶ τρόπους μεταφορᾶς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἡ μεταφορὰ τόσου ὑλικοῦ εἰς Κύπρον πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ὁμάδων καὶ τῶν τομέων ἀπήτησε χρόνον ἀρκετὸν καὶ μεγάλας προσπαθείας. Παρ' ὅλας τὰς ἐρεύνας τοῦ ἀντιπάλου, οὐδεμία ἀπώλεια ἐσημειώθη, ἀλλὰ οὔτε καὶ καθυστέρησις. Αὐτὸ ἦτο ἀκόμη μία ἔνδειξις τοῦ κακοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐνήργει ὁ ἀντίπαλος: «κατέπινε τὴν κάμηλον καὶ διύλιζε τὸν κώνωπα».

Τὰ εἰς τὰς πόλεις ἀποτελέσματα τῆς ἐξορμήσεώς μας ταύτης παρατίθενται εἰς τὸ Παράρτημα.

'Ενῷ ἐλάμβανον χώραν τὰ ἀνωτέρω, ταυτοχρόνως προητοίμαζα καὶ τὴν δρᾶσιν ἀνταρτικῶν ὁμάδων, διότι ἀφ' ἑνὸς ἐθεώρησα ὥριμον τὴν κατάστασιν δι' ἐπέμβασιν τούτων εἰς τὸν ἀγῶνα, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ ἐπιφέρω μεγαλυτέραν σύγχυσιν εἰς τὸν ἀντίπαλον, προσβάλλων τοῦτον δι' ἰσχυρῶν μέσων κατὰ τὰς κινήσεις του εἰς τὴν ὕπαιθρον, πρὶν ἢ οὗτος συνέλθῃ ἐκ τοῦ αἰφνιδιασμοῦ, ὃν ὑπέστη ἀπὸ τὴν δρᾶσίν μας εἰς τὰς πόλεις. Οὕτω, εἰς τὴν ἀνταρτικὴν ὁμάδα Κακοπετριᾶς ἔδωσα ἐντολὴν νὰ μελετήσῃ σχέδιον προσβολῆς τῆς φρουρᾶς Ἁγ. Νικολάου καὶ ἀκολούθως νὰ προπαρασκευάσῃ ἐνέδρας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κακοπετριᾶς — 'Αμιάντου. Εἰς τὴν ὁμάδα Κυπερούντας, μεθ' ἧς καὶ εὑρισκόμην, νὰ μελετήσῃ καὶ ἐκτελέσῃ τὸ ταχύτερον προσβολὴν τῆς στρατιωτικῆς φρουρᾶς τοῦ μεταλλείου 'Αμιάντου, ἐνῷ συγχρόνως προπαρεσκεύαζον προσωπικῶς τὴν ἐνέδραν βορείως τῆς Κυπερούντας.

Ἡ ἐπίθεσις ἐναντίον τῆς φρουρᾶς 'Αμιάντου ἐγένετο ὑπὸ ραγδαιοτάτην βροχὴν αἰφνιδιαστικῶς δι' ἰσχυρῶν μέσων καὶ ἐπιτυχῶς τὴν 21ην πρὸς τὴν 22 Νοεμβρίου, μετὰ προηγουμένην ἀναγνώρισιν. Ἡ ἐκ δώδεκα στρατιωτῶν φρουρὰ ἐξουδετερώθη τελείως. Κατ' ἀσφαλεῖς πληροφορίας δύο μόνον ἔμειναν ἄθικτοι, κρυβέντες κάτωθι βαγονίου μεταλλείου. Οἱ ὑπόλοιποι ἐφονεύθησαν ἢ ἐτραυματίσθησαν. Χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι οἱ Ἄγγλοι στρατιῶται τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ 'Αμιάντου, ἀπέχοντες μόλις 200 μέτρα ἀπὸ τὸν χῶρον συμπλοκῆς, μόλις ἤκουσαν τοὺς πυροβολισμούς, ἔσπευσαν νὰ ἀποκρυβοῦν ἐντὸς τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ καὶ μόνον τὴν πρωΐαν ἐξῆλθον τούτου διὰ νὰ περισυλλέξουν τοὺς νεκροὺς καὶ τραυματίας συναδέλφους των.

Μετὰ τὴν ἔνοπλον ταύτην ἐπίθεσιν ἡ ἐν τῇ ἀποθήκῃ 'Αμιάντου ποσότης δυναμίτιδος

ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν, ὅπως μεταφερθῇ εἰς Σκουριώτισσαν, τῇ συνοδείᾳ ἐνόπλων στρατιωτῶν. Καθ' ὁδὸν ὅμως καὶ μεταξὺ Κακοπετριᾶς καὶ Πλατανιῶν οἱ Βρεττανοὶ στρατιῶται ὑπέστησαν ἐπίθεσιν ἐξ ἐνέδρας ὑπὸ τῆς ἀνταρτικῆς ὁμάδος Κακοπετριᾶς. Κατὰ τὴν σύγκρουσιν ταύτην ἐφονεύθησαν τρεῖς στρατιῶται καὶ τέσσαρες ἐτραυματίσθησαν. Ἐκ τῶν ἡμετέρων οὐδεμία ἀπώλεια.

Τοποθεσία ἐνέδρας παρὰ τὴν Κυπερούντα, τὴν ὁποίαν διηύθυνεν ὁ Διγενὴς (25-11-55). Τὸ ⊙ δεικνύει τὸ σημεῖον, ὅπου εὑρίσκετο ὁ Διγενής. Ἡ κατεύθυνσις τοῦ βέλους δεικνύει τὴν ὁδὸν καὶ κατεύθυνσιν πορείας τῶν ἀγγλικῶν αὐτοκινήτων. Τὸ ≡ δεικνύει τὴν θέσιν βολῆς αὐτομάτων. Ἑτέρα ὁμὰς αὐτομάτων εὑρίσκετο ἐπὶ ὑψώματος δυτικῶς.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν συνεχίσθη ἡ δρᾶσις ἡμῶν ἐναντίον στρατιωτικῶν περιπολιῶν, κινουμένων δι' αὐτοκινήτων. Τοιαῦται ἐπιθέσεις ἐγένοντο εἰς Βαρώσια παρὰ τὴν Ξυλοτύμπου καὶ Ξυλοφάγου μὲ ἀποτέλεσμα τὸν φόνον καὶ τραυματισμὸν πολλῶν στρατιωτῶν.

Ἡ ἐνέδρα Κυπερούντας - Χανδριῶν.

Τὴν 23ην Νοεμβρίου 1955 ἔλαβε χώραν καὶ ἡ ἐνέδρα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κυπερούντας — Χανδριῶν (Β. Κυπερούντας). Ταύτην διηύθυνα προσωπικῶς, διὰ τῆς ἀνταρτικῆς ὁμάδος Πιτσιλιᾶς, καὶ ἦτο ἡ πρώτη καλῶς ὠργανωμένη ἐπιχείρησις ἀνταρτικῆς ὁμάδος. Ἡ ἐνέδρα ἐγένετο τὴν 15ην ὥραν, ἐν πλήρει ἡμέρᾳ, καθ' ὅσον, λόγῳ τῆς γενικῆς ἐξορμήσεως τῆς Ὀργανώσεως, οἱ Ἄγγλοι, τρομοκρατηθέντες, δὲν ἐκινοῦντο εἰς τὴν ὕπαιθρον κατὰ τὴν νύκτα. Ἡ ἐνέδρα ἐγένετο ἐναντίον δύο ἐλαφρῶν τεθωρακισμένων αὐτοκινήτων. Τὸ ἓν τούτων, βληθὲν διὰ πυρῶν μας, κατέπεσεν ἐντὸς κρημνοῦ, μὲ δύο νεκροὺς καὶ δύο τραυματίας καὶ περισυνελέξαμεν δύο αὐτόματα. Τὸ ἕτερον αὐτοκίνητον κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ πρὸς Ἀγρόν, τῶν ἀνδρῶν του προστατευθέντων ὑπὸ τοῦ πυργίσκου του.

Ὁ ἀντίπαλος δὲν ἀντέδρασε παρὰ μετὰ τρίωρον περίπου, ὅτε κατέφθασεν ἐπὶ τόπου δύναμις στρατοῦ, ἐκ τῆς εἰς Ἀγρὸν τοιαύτης, ἁπλῶς καὶ μόνον διὰ νὰ διαπιστώσῃ τὰ ἀποτελέσματα. Κατὰ τὴν κάθοδον τῆς δυνάμεως ἐξ Ἀγροῦ, αὕτη προσεβλήθη δι' ἀνατινάξεων ἐπὶ τοῦ χωρίου Χανδριά, συμφώνως τῷ σχεδίῳ. Τὴν ἐπομένην οἱ Ἄγγλοι εἰς ἀντεκδίκησιν ἐφόνευσαν γέροντα χωρικόν, ὁ ὁποῖος διήρχετο ἐπὶ ὄνου παρὰ τὰ Χανδριά. Μετὰ τὴν ἐνέδραν ἡ ὁμὰς ἐν πλήρει τάξει καὶ χωρὶς νὰ ἐνοχληθῇ διόλου ἀπὸ τὸν ἀντίπαλον ἀπεσύρθη ἐπὶ τῶν κρασπέδων τῶν ὀρέων πρὸς ΒΔ, μέχρι τῆς ἐπελεύσεως τοῦ σκότους, καὶ ἐκεῖθεν κατὰ τὴν νύκτα εἰς προπαρασκευασθέντα ἐκ τῶν προτέρων λημέρια βορείως τῶν Σπηλιῶν.

Ἡ προπαρασκευὴ τῶν λημεριῶν τούτων ἤρξατο ἀπὸ μακροῦ, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως δεχθοῦν τὰς ἀνταρτικὰς ὁμάδας Πιτσιλιᾶς, καὶ ἦσαν ἐφωδιασμένα δι' ἐπαρκῶν ἐφεδρικῶν τροφῶν καὶ ὕδατος. Ἐν μέσῳ τῶν ὁμάδων τούτων ἐγκατέστησα καὶ τὸ Στρατηγεῖόν μου. Τὴν περιοχήν, ὅπου ἐγκατεστάθησαν αἱ ὁμάδες, ἀνεγνώρισα κατὰ τὰς ἑπομένας ἡμέρας καὶ ὠργάνωσα ἀμυντικῶς δι' ἐκσκαφῆς πολυβολείων κ.λ.π. δι' ἐνδεχομένην ἐπὶ τόπου ἀντίστασιν.

Νέον Βρεττανικὸν Σχέδιον, ἀναγνωρίζον θεωρητικῶς τὸ δικαίωμα αὐτοδιαθέσεως.

Καθ' ὃν χρόνον διήρκει ἡ ἐξόρμησις τῶν ἐπιχειρήσεων «Πρὸς τὴν Νίκην» καὶ συγκεκριμένως τὴν 21ην Νοεμβρίου 1955, ἐπανήρχισαν αἱ διακοπεῖσαι τὴν 11ην Ὀκτωβρίου 1955 συνομιλίαι Ἀρχιεπισκόπου — Χάρντιγκ. Προηγουμένως ὁ Ἀρχιεπίσκοπος (1η Νοεμβρίου

1955), μεταβὰς εἰς 'Αθήνας, ἔσχε μακρὰν συνομιλίαν μετὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Καραμανλῆ, τὸν ὁποῖον ἐνημέρωσεν ἐπὶ τῆς ἐν Κύπρῳ καταστάσεως, ὁ δὲ Κυβερνήτης Στρατάρχης Χάρντιγκ, μεταβὰς εἰς Λονδῖνον, ἔσχε συνομιλίας ἀπὸ τῆς 5ης μέχρι τῆς 11ης Νοεμβρίου μετὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ Μακμίλλαν καὶ μελῶν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως.

Κατὰ τὴν συνάντησιν τῆς 21ης Νοεμβρίου ὁ Κυβερνήτης ἐνεχείρισεν εἰς τὸν 'Αρχιεπίσκοπον Μακάριον τὸ κάτωθι σχέδιον:

«Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος μετέχει τῶν ἀρχῶν, αἵτινες ἐνεσωματώθησαν εἰς τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τῶν Ἡνωμένων 'Εθνῶν, τὸν Χάρτην τοῦ Πότομακ καὶ τὸν Χάρτην τοῦ Εἰρηνικοῦ, τοὺς ὁποίους ἔχει προσυπογράψει. Δὲν εἶναι, ὅθεν, θέσις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως τὸ ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς αὐτοδιαθέσεως οὐδέποτε δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὴν Κύπρον. Ἡ ἄποψίς της εἶναι ὅτι τώρα ἡ ἀρχὴ αὕτη δὲν εἶναι πρότασις δυναμένη νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἕνεκεν τῆς παρούσης στρατηγικῆς καταστάσεως καὶ ἕνεκεν τῶν συνεπειῶν, τὰς ὁποίας θὰ ἔχῃ ἐπὶ τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν Δυνάμεων τοῦ Βορειοατλαντικοῦ Συμφώνου ἐν τῇ 'Ανατολικῇ Μεσογείῳ. Ὅθεν, ἡ Κυβέρνησις πρέπει νὰ ἱκανοποιηθῇ, ὅτι οἱαδήποτε τελικὴ λύσις διασφαλίζει τὰ στρατηγικὰ συμφέροντα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου καὶ τῶν Συμμάχων του.

«Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μεγαλειότητος ἔχει τώρα προσφέρει μέτρα εὐρείας αὐτοκυβερνήσεως. 'Εὰν ὁ Κυπριακὸς λαὸς συμμετάσχῃ εἰς τὴν συνταγματικὴν ἐξέλιξιν, ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μεγαλειότητος προτίθεται νὰ ἐργασθῇ διὰ μίαν τελικὴν λύσιν, ἡ ὁποία θὰ ἱκανοποίει τοὺς πόθους τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν συμμαχιῶν, εἰς τὰς ὁποίας μετέχουν αἱ Χῶραι αἱ ἐνδιαφερόμεναι διὰ τὴν ἄμυναν τῆς 'Ανατολικῆς Μεσογείου. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μεγαλειότητος θὰ εἶναι διατεθειμένη νὰ συζητήσῃ τὸ μέλλον τῆς νήσου μετ' ἀντιπροσώπων τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ὅταν ἡ αὐτοκυβέρνησις ἀποδειχθῇ πρότασις δυναμένη νὰ λειτουργήσῃ ἱκανοποιητικῶς καὶ ἱκανὴ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰ συμφέροντα ὅλων τῶν τμημάτων τῆς κοινότητος».

Εἰς τὰς προτάσεις ταύτας ὁ 'Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ἀπήντησεν, ὅτι:

«Δὲν δύναται νὰ συμφωνήσῃ καὶ δὲν δύναται νὰ δεχθῇ, ὅτι συνθῆκαι ἢ ἄλλαι ὁποθενδήποτε ἀπορρέουσαι ὑποχρεώσεις τῆς κρατούσης δυνάμεως δυνατὸν καθ' οἱονδήποτε τρόπον νὰ ἐπηρεάσουν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀναφαιρέτου δικαιώματος αὐτοδιαθέσεως τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ».

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν καὶ τῆς συναντήσεως ταύτης, ἀπέβαινε πλέον φανερόν, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις παρέμενεν ἄκαμπτος εἰς τὰς ἀπόψεις της καὶ ὅτι αἱ διεξαγόμεναι συνομιλίαι δὲν εἶχον σκοπὸν εἰμὴ τὴν δημιουργίαν ἐντυπώσεων δι' ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν προπαγάνδαν. Οὕτω, δι' ἡμᾶς ἐπιτακτικὸν ἐπεβάλλετο τὸ καθῆκον τῆς συνεχίσεως τῆς δράσεως.

Ἡ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν συνεννοήσεων δρᾶσις τῆς Ε.Ο.Κ.Α. Ἄγρια μέτρα τῶν Ἄγγλων.

Καθ' ἣν στιγμὴν Ἄγγλοι ἀξιωματικοὶ ἐστέλλοντο εἰς Κύπρον πρὸς σύλληψιν τοῦ 'Αρχηγοῦ τῆς Ε.Ο.Κ.Α., οἱ ὁποῖοι, κατὰ τὰς 'Αγγλικὰς ἐφημερίδας, ἦσαν ἐξησκημένοι εἰς τὰς μεθόδους ἀνταρτοπολέμου καὶ εἶχον ὑπηρετήσει κατὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον ἐν Ἑλλάδι μετ' Ἑλλήνων ἀνταρτῶν, τὰ κτυπήματά μας ἐναντίον τῶν Ἄγγλων ἐν Κύπρῳ συνεχίζοντο μὲ αὔξουσαν ἔντασιν, ὡς ἐμφαίνεται εἰς τὸ Παράρτημα.

Τὴν 26 - 11 - 1955 ὁ Κυβερνήτης ἐκήρυξε τὴν νῆσον εἰς κατάστασιν ἐκτάκτου ἀνάγκης. Δυνάμει ταύτης ἐθεσπίσθη σειρὰ κανονισμῶν ἐκτάκτου ἐξουσίας. Βάσει τῶν κανονισμῶν τούτων, προεβλέπετο ποινὴ θανάτου διὰ τοὺς μεταφέροντας ἢ χρησιμοποιοῦντας παντὸς εἴδους ὅπλα, πυρομαχικά, βόμβας ἢ ἄλλας ἐκρηκτικὰς ὕλας. Τιμωρεῖται δι' ἰσοβίου φυλακίσεως πᾶσα πρᾶξις δολιοφθορᾶς εἰς συγκοινωνίας, ἠλεκτρικὰς γραμμάς, ὑδατοπρομηθείας κ.λ.π. Ἡ κήρυξις ἀπεργιῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν σχετίζονται μὲ ἐργατικὴν διαφοράν, ἀποτελεῖ παράνομον πρᾶξιν. Πᾶς ἀξιωματικὸς τῆς ἀστυνομίας ἢ οἱονδήποτε μέλος τῶν ἐνόπλων δυνάμεων δύναται νὰ συλλάβῃ ἄνευ ἐντάλματος οἱονδήποτε πρόσωπον, τὸ ὁποῖον θὰ εἶχεν εὔλογον λόγον νὰ ὑποψιάζεται, ὅτι ἐνήργησεν ἢ ἐνεργεῖ ἢ πρόκειται νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ τρόπον ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν. Ἕτερος κανονισμὸς προνοεῖ διὰ τὴν ἔκδοσιν διαταγμάτων ἐλέγχου ἐπὶ τῶν κινήσεων παντὸς προσώπου. Ὁ Κυβερνήτης δύναται ὡσαύτως νὰ διατάξῃ τὴν ἀπέλασιν παντὸς προσώπου ἐκ τῆς νήσου, καθὼς καὶ νὰ παρεμποδίσῃ ἢ περιορίσῃ τὴν δημοσίευσιν ὕλης, ἡ ὁποία κατὰ τὴν κρίσιν του θὰ ἦτο ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν. Ἕτερος κανονισμὸς ἐπρονόει διὰ τὴν ἀπαλλοτρίωσιν περιουσιῶν κ.λ.π., ἐνῷ δι' ἄλλου κανονισμοῦ ἀπηγορεύοντο ὅλαι αἱ συγκεντρώσεις, ἐξαιρέσει τῶν θεατρικῶν καὶ κινηματογραφικῶν παραστάσεων, λειτουργιῶν, τελετῶν εἰς ναοὺς καὶ τεμένη.

Διὰ τῶν κανονισμῶν τούτων ἤλπιζεν ὁ Κυβερνήτης, ὅτι θὰ ἐκφοβίσῃ τὸν Ἑλληνικὸν Κυπριακὸν λαόν, ὥστε νὰ καμφθῇ τὸ φρόνημά του καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἀγῶνα τῆς Ε.Ο.Κ.Α. Τὰ ἀποτελέσματα ὅμως ἦσαν ἀντίθετα ἐκείνων ποὺ ἀνέμενε. Διότι ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαὸς ἦτο ἀποφασισμένος νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του μὲ οἱασδήποτε θυσίας. Καὶ ὅταν ἕνας λαὸς εἶναι ἀποφασισμένος νὰ ἀποθάνῃ διὰ τὴν ἐλευθερίαν του, ἀτενίζει τὰς ἀγχόνας καὶ τὴν φυλακὴν μὲ μειδίαμα περιφρονήσεως. Ἡ ἐφαρμογή, ἄλλως τε, τῶν μέτρων ἐκτάκτου ἀνάγκης, ἡ ὁποία ἀφέθη σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν ἀστυνομίαν καὶ τὸν στρατόν, ἐγένετο κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ταῦτα νὰ ἐξαγριώνουν περισσότερον τοὺς Ἕλληνας, ἐνῷ ἐδείκνυον τὴν κατωτερότητα ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐπέμενον ἐναντίον τῆς θελήσεώς του νὰ τὸν διοικοῦν. Τὸ οἰκογενειακὸν ἄσυλον παρεβιάζετο ὁποτεδήποτε τοῦ ἡμερονυκτίου, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ τυχόντος μέλους τῶν περιφήμων καὶ κατ' εὐφημισμὸν αὐτοκαλουμένων «δυνάμεων ἀσφαλείας», χωρὶς νὰ δύναταί τις νὰ διαμαρτυρηθῇ ἢ νὰ εὕρῃ τὸ δίκαιόν του. Ἐν περιπτώσει καταγγελίας, ὑπῆρχε κίνδυνος αἱ «δυνάμεις ἀσφαλείας» νὰ ἐπανέλθουν δριμύτεραι, ὡς ἀπροκαλύπτως ἠπειλοῦντο οἱ ὑφιστάμενοι τὰς ταλαιπωρίας Ἕλληνες, ἀπειλὴ ἥτις καὶ ἐπραγματοποιήθη ὁσάκις κανεὶς ἐτόλμα νὰ διαμαρτυρηθῇ εἰς τοὺς ἀνωτέρους ἀξιωματικοὺς τῶν δυνάμεων τούτων. Ὑπογεγραμμένα δελτία προσωποκρατήσεως εὑρίσκοντο εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀστυνομικῶν, οἱ ὁποῖοι ἠρκοῦντο νὰ συμπληρώσουν τὸ ὄνομα τοῦ ὑποψηφίου. Τοῦτο ἦτο ἀρκετὸν διὰ νὰ συρθῇ τις εἰς τὰ κρατητήρια, ὁπόθεν δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἐξέλθῃ εὐκόλως, ἐκτὸς ἐὰν κατώρθωνε πρὶν ἢ ἀποσταλῇ ἐκεῖ νὰ δώσῃ εἰς τὰ ὄργανα ἀσφαλείας γενναῖον «μπαξίσι»!

Ἡ δημιουργηθεῖσα διὰ τῶν ἐκτάκτων μέτρων κατάστασις μὲ ἠνάγκασε νὰ ἐκδώσω προκήρυξιν πρὸς τὸν Κυπριακὸν λαόν.

Ἀναδιοργάνωσις Ὁμάδων καὶ ἀνάληψις νέας δράσεως.

Ἤδη εἶχα ἀρχίσει τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς ἀνταρτικῆς ὁμάδος Πιτσιλιᾶς. Ταύτην κατένειμα εἰς τρεῖς μικροτέρας ὁμάδας, λόγῳ τῆς μεγάλης δυνάμεώς της (περὶ τοὺς 20) καὶ μετεκάλεσα τὸν Αὐξεντίου, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τούτων. Ὑπέδειξα εἰς τὸν Αὐξεντίου τὴν ὀργάνωσιν ἐλαστικῆς ἀμύνης τῶν ὁμάδων εἰς περίπτωσιν ἐγκλωβισμοῦ των καὶ ἐγένετο σχετικὴ μελέτη διολισθήσεώς των εἰς ἁπάσας τὰς δυναμένας νὰ παρουσιασθοῦν πιθανὰς καταστάσεις εἰς τὰς ὁμάδας αὐτάς.

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον διέταξα νὰ συνεχισθῇ ἐντονωτέρα ἡ δρᾶσις, καθ' ὅσον ἡ δυναμικότης τῶν ὁμάδων δολιοφθορᾶς καὶ τῶν ἀνταρτικῶν ὄχι μόνον δὲν ἐμειώθη, ἀλλὰ τοὐναντίον ηὐξήθη. Τὰ ἐπιτυχῆ μέχρι τοῦδε ἀποτελέσματα ἐτόνωσαν τὸ ἠθικὸν καὶ ἐπύκνωσαν τὰς τάξεις μας, ὤθουν δὲ πρὸς περαιτέρω δρᾶσιν τὰς ἀνταρτικὰς ὁμάδας. Ἄλλως τε, ἀνεξαρτήτως τῶν ὑλικῶν καὶ ἠθικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς δράσεώς μας, τόσον ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ὅσον καὶ ἐπὶ τῶν Ἄγγλων, παρείχετο τώρα λαμπρὰ εὐκαιρία διὰ τὴν πρακτικὴν τῶν μαχητῶν μας ἐξάσκησιν, τὴν ὁποίαν δὲν ἤθελον νὰ ἀφήσω ἀνεκμετάλλευτον. Ἀλλὰ καὶ πέραν τῆς τοιαύτης σκοπιμότητος, πρόθεσίς μου ἦτο νὰ μὴ δοθῇ ἀνάπαυλα εἰς τὸν ἀντίπαλον. Τὰ ἐπακολουθήσαντα γεγονότα παραθέτομεν εἰς τὸ Παράρτημα.

Ἡ ἡρωοποίησις τοῦ ΑΚΕΛ. — Οἱ Ἄγγλοι ἐνισχύουν τοὺς κομμουνιστὰς ἐναντίον τῆς Ε.Ο.Κ.Α.

Τὴν νύκτα τῆς 13ης Δεκεμβρίου, αἱ δυνάμεις ἀσφαλείας ὅλως ἀπροόπτως προέβησαν εἰς συλλήψεις ἀξιωματούχων τοῦ ΑΚΕΛ καὶ τῶν δορυφόρων αὐτοῦ ὀργανώσεων. Ταυτοχρόνως ἅπασαι αἱ ὀργανώσεις τῶν ἀριστερῶν ἐτέθησαν ἐκτὸς νόμου. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι αἱ συλλήψεις αὗται ἀπετέλουν συμπαιγνίαν ΑΚΕΛ — Χάρντιγκ. Τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς καθ' ἣν τὸ ΑΚΕΛ (Κομμουνιστικὸν κόμμα Κύπρου) ἦτο καταδικασμένον εἰς ἀφανισμόν, κατόπιν τῆς στάσεώς του ἔναντι τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ μας κινήματος, ἦλθεν ὁ Χάρντιγκ ὡς «σωτὴρ ἄγγελος» νὰ τὸ σώσῃ. Ἀποτελεῖ τακτικὴν τῆς ἀποικιοκρατικῆς πολιτικῆς τῶν Ἄγγλων νὰ ἐκμεταλλεύωνται καὶ νὰ μὴ ἀφήνουν νὰ χαθοῦν αἱ δυνάμεις ἐκεῖναι, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζονται διὰ νὰ καταπολεμοῦν τὰ ἐθνικὰ κινήματα. Τὸ ΑΚΕΛ συνεπῶς ἔπρεπε νὰ ζήσῃ ὡς ἀντίρροπον τῆς Ε.Ο.Κ.Α. Καὶ ἐπειδὴ τὸ ΑΚΕΛ δὲν ἐδημιούργησε μάρτυρας ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν μαχῶν, ὅπου ἐμάχετο ἡ Ε.Ο.Κ.Α., ἔπρεπε νὰ δημιουργήσῃ τού-

λάχιστον τοιούτους εἰς τὰ ... κρατητήρια. Οὕτω, ἐνῷ τὸ σημαντικώτερον καὶ δραστηριώτερον ἀκελικὸν συντεχνιακὸν στέλεχος, ὁ Ἀνδρέας Ζιαρτίδης, κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν διέφυγε τρεῖς ἡμέρας πρὸ τῶν συλλήψεων εἰς Λονδῖνον, συνελήφθησαν 85 ἥσσονος σημασίας στελέχη ἐκ τῶν 2.500 μελῶν του. Ἐκ τοῦ συνόλου τῶν 115 συλληφθέντων ἀριστερῶν, οἱ 30 ἦσαν ἁπλοῖ συνοδοιπόροι ἢ μέλη ἀποβληθέντα ἢ ἀποσκιρτήσαντα τούτου κατὰ καιρούς. Ὅσα ἀκελικὰ στελέχη εὑρέθησαν ἔξω ἀπὸ τὰ σπίτια των κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν συλλήψεων διέφυγαν τὴν σύλληψιν καὶ ἔκτοτε δὲν ἀνεζητήθησαν. Ἀσύλληπτοι παρέμειναν, πλὴν τῶν κομματικῶν μελῶν, τὰ 80% τοὐλάχιστον τῶν ἀνωτάτων καὶ 50% τῶν κατωτέρων στελεχῶν τοῦ ΑΚΕΛ. Ὅτι τὰ ἀνωτέρω ἀπετέλουν συμπαιγνίαν ΑΚΕΛ — Χάρντιγκ φαίνεται καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς: Αἱ συλλήψεις εἶχον ἀποφασισθῆ πολὺ πρὸ τῆς πραγματοποιήσεώς των, ἐγνώριζον δὲ τοῦτο οἱ ἡγέται τοῦ ΑΚΕΛ. Τὴν παραμονὴν τῶν συλλήψεων ἐδόθησαν ὑπὸ τοῦ ΑΚΕΛ ὁδηγίαι εἰς τοὺς ἐμμίσθους του νὰ παραδώσουν τὸ ἀρχεῖον πρὸς φύλαξιν. Δέκα ἡμέρας πρὸ τῶν συλλήψεων ἐζητήθησαν ὑπὸ τοῦ ΑΚΕΛ αἱ διευθύνσεις ὡρισμένων στελεχῶν, τὰ ὁποῖα καὶ συνελήφθησαν (πιθανώτατα διὰ νὰ καταρτισθῇ ὁ κατάλογος τῶν συλλήψεων).

Τὴν νύκτα τῆς 13ης Δεκεμβρίου, ἐνῷ Ἕλλην ἀστυνομικὸς ἐπληροφόρησεν ἡγετικὰ στελέχη τοῦ ΑΚΕΛ περὶ τῶν ἐπικειμένων συλλήψεων, τὸν Γενικὸν Γραμματέα τοῦ ΑΚΕΛ Παπαϊωάννου, τοὺς Κατσούραν καὶ Π. Γεωργίου τῆς Κεντρικῆς Γραμματείας, ἐκεῖνοι ἐπέδειξαν μεγίστην ἀδιαφορίαν, ὡς ἐὰν ἀνέμενον τὰς συλλήψεις καὶ ἔβλεπον εἰς αὐτὰς σωτηρίαν διέξοδον ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδον, εἰς τὸ ὁποῖον τοὺς ἔρριψεν ἡ στάσις των ἔναντι τοῦ ἀγῶνός μας.

Τὴν ἑπομένην τῶν συλλήψεων κυβερνητικὸν ἀνακοινωθὲν ἔδιδε τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἐπεχείρουν χωρὶς προσχήματα νὰ ἀποκαταστήσουν τὸ ΑΚΕΛ εἰς τὴν συνείδησιν τῶν Κυπρίων «ὡς κόμμα ἐπαναστατικόν», «ἀδιάλλακτον», «ἐμπόδιον εἰς τὰς διαπραγματεύσεις» κ.λ.π., τίτλοι οἱ ὁποῖοι οὐδόλως ἥρμοζον εἰς κόμμα, τὸ ὁποῖον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐξεδηλώθη τόσον διὰ τῶν ἀνακοινωθέντων του, ὅσον καὶ τοῦ τύπου του, ἐναντίον τοῦ ἀγῶνός μας πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ Ἀγγλικοῦ ζυγοῦ.

Ἅπαντα τὰ ἓξ μέλη τοῦ ἀνωτάτου καθοδηγητικοῦ ὀργάνου τοῦ κόμματος — τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου — ἤτοι οἱ Ἐζεκίας Παπαϊωάννου, Ζιαρτίδης, Φάντης, Παυλάκης, Κατσουρίδης καὶ Σάββας Ἰωάννου, παρέμειναν ἔξω τῶν κρατητηρίων καὶ ἕδρων «ἐν παρανομίᾳ». Ἐκλείσθησαν μόνον πέντε κομματικαὶ λέσχαι εἰς τὰς πόλεις καὶ μερικοὶ ἀγροτικοὶ σύλλογοι εἰς τὴν ὕπαιθρον, «γιὰ τὰ μάτια» τῶν ἀφελῶν, ἐνῷ ἑκατοντάδες συντεχνιακῶν ὀργανώσεων καὶ ἄλλων συλλόγων τῆς ὑπαίθρου παρέμειναν λειτουργοῦσαι καὶ χρησιμοποιούμεναι ὡς ὀργανωτικαὶ βάσεις καὶ κέντρα δράσεως τοῦ ΑΚΕΛ, ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ ὁποίου εὑρίσκετο ὁλόκληρον τὸ κίνημα τῆς ΠΕΟ (Κομμουνιστικῆς ἐργατικῆς Ὀργανώσεως).

Ὀλίγον μετὰ τὴν προγραφὴν τοῦ ΑΚΕΛ, ὑπεβλήθη, μέσῳ συνοδοιπόρου δικηγόρου, ὑπὸ τοῦ Κόμματος αἴτησις πρὸς ἔκδοσιν νέας ἐφημερίδος, παρεχωρήθη δὲ προθύμως ἡ ἄδεια τὴν 17ην Φεβρουαρίου 1956. Ἡ ἐφημερὶς αὕτη εἶναι καὶ ἡ σήμερον ἐκδιδομένη «ΧΑΡΑΥΓΗ», τῆς ὁποίας τὸ συντακτικὸν προσωπικὸν ἀποτελεῖται ἀπὸ συντάκτας τοῦ προγραφέντος κομμουνιστικοῦ δημοσιογραφικοῦ ὀργάνου «Ν. ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ» μὲ ἀρχισυντάκτην τὸ πρώην μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΑΚΕΛ Τεῦκρον Ἀνθίαν, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀποφυλακισθῆ διὰ ....«λόγους ὑγείας». Ὁ Ἀνδρέας Ζιαρτίδης στενὸς φίλος τοῦ Τσιάτλεϋ (Ἄγγλου ἐν Κύπρῳ, ἐπιφορτισμένου μὲ τὰ ἐργατικά), μολονότι κατεζητεῖτο ἐν Κύπρῳ, κατώρθωσε νὰ ἔλθῃ ἐκ Βιέννης εἰς Λονδῖνον, ὅπου παρέμεινεν ἀνενόχλητος ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Ἀγγλικοῦ νόμου. Παράδοξος, τῷ ὄντι, περίπτωσις νὰ καταζητῆται ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς ἐξουσίας ἐν Κύπρῳ καὶ νὰ εὑρίσκῃ ἄσυλον ἐν Λονδίνῳ.

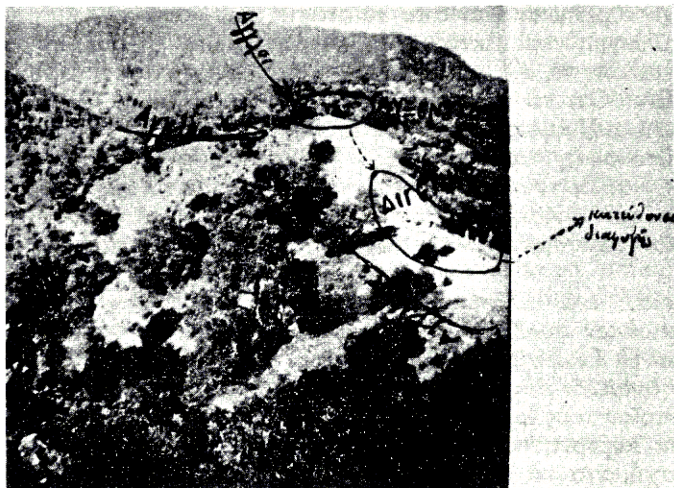
Διὰ τὴν προδοτικὴν στάσιν τῆς ἡγεσίας τοῦ ΑΚΕΛ ἐξεδόθη ὑπὸ τῆς Ε.Ο.Κ.Α. βιβλιάριον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ κομμουνιστικὴ ἡγεσία ἔναντι τοῦ Κυπριακοῦ ἀγῶνος».

Ἡ μάχη παρὰ τὰ Σπήλια. — Ὁ κυνηγετικὸς σκύλος, ποὺ προδίδει. — Οἱ Ἄγγλοι ἀλληλοπυροβολοῦνται! — «Ψηλὰ τὰ χέρια!» — Διαφυγὴ διὰ τῶν ὀρέων.

Τὰς πρωϊνὰς ὥρας τῆς 11ης Δεκεμβρίου 1955 ὁ σκοπὸς τῶν παρὰ τὴν περιοχὴν Β. τῶν Σπηλιῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων μοῦ ἀνήγγειλεν ὅτι παρετήρησε κίνησιν δύο στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων ἐντὸς τοῦ χωρίου Σπήλια, λόγῳ ὅμως πυκνότητος τῆς ὁμίχλης οὐδὲν

ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ. Πράγματι, ὁ καιρὸς ἦτο τόσον ὁμιχλώδης, ὥστε δὲν ἠδύνατό τις νὰ διακρίνῃ εἰς ἀπόστασιν δεκάδος μέτρων πρὸ αὐτοῦ.

Τὴν ἑσπέραν τῆς 10ης - 11ης Δεκεμβρίου ἦλθεν εἰς τὸ λημέρι ὁ ἀείμνηστος Κ. Μάτσης, ὁ ὁποῖος ἐξετέλει τότε χρέη ἀρχηγοῦ τῶν συνδέσμων καὶ διαβιβάσεων τῆς Ὀργανώσεως, καὶ μὲ ἐνημέρωσεν ἐπὶ ὡρισμένων ζητημάτων, ἔφερε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ εἰς Σπήλια καὶ ὀδοντίατρον διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ὀδόντων ἡμῶν. Κατὰ τὴν ἀναχώρησίν του συνώδευσε τοῦτον καὶ ὁ ἀείμνηστος Χρῖστος Τσιάρτας, ὅστις μοῦ ἐζήτησεν ὀλιγοήμερον ἄδειαν διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν οἰκογένειάν του εἰς Πολύστυπον. Τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ἀνεχώρησε διὰ Σπήλια ὁ Ρένος Κυριακίδης. Λόγῳ ἐλαφροῦ κρυολογήματός μου καὶ ἐπειδὴ ἔβρεχε, δὲν μετέβην εἰς Σπήλια πρὸς θεραπείαν τῶν ὀδόντων μου, ἀναβαλὼν τοῦτο διὰ τὴν ἑπομένην. Ὡσαύτως ὁ Αὐξεντίου, ὅστις εἶχε καὶ τὴν ἡγεσίαν τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων, μοῦ ἐζήτησε τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἄδειαν, ὅπως μεθ' ἑτέρου ἀντάρτου προωθηθοῦν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν Κανναβιῶν διὰ κυνῆγι, ὁπότε θὰ εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ προβοῦν καὶ εἰς ἀναγνώρισιν.

Ἡ κορυφογραμμὴ Β. Σπηλιῶν, ἐπὶ τῆς ὁποίας διεξήχθη ἡ μάχη.

Οὕτω τὴν πρωΐαν, καθ' ἣν μοῦ ἐδόθη ἡ ἀνωτέρω πληροφορία ὑπὸ τοῦ σκοποῦ, οἱ τρεῖς κυριώτεροι συνεργάται μου καὶ ἡγέται τῶν ὁμάδων ἀπουσίαζον. Ἡ πληροφορία ἀρχικῶς δὲν μὲ ἀνησύχησε, διότι ἐγνώριζον, ὅτι εἰς Σπήλια εὑρίσκοντο ἡμέτεροι μετὰ τοῦ Ρένου Κυριακίδη. Ἐπὶ πλέον ἡ ὑπὸ τὸν Χρῖστον Τσιάρταν ὁμὰς εἶχεν ἀποστολὴν νὰ ἐπιτηρῇ τὴν ὁδὸν Κακοπετριᾶς — Ἀμιάντου ἀπὸ τοῦ 40οῦ μιλιοδεἰκτου πρὸς τὰ Σπήλια. Δεδομένου ὅτι καθ' ὅλην τὴν νύκτα τῆς 10ης — 11ης Δεκεμβρίου οὐδὲν ἐσημειώθη ἢ ἠκούσθη, συνεπέρανα ἀρχικῶς, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ συνήθων περιπόλων στρατιωτῶν, αἱ ὁποῖαι ἐθεάθησαν ἐντὸς τοῦ χωρίου ὑπὸ τοῦ σκοποῦ. Διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον ἔδωσα διαταγὴν αὐστηρᾶς ἐπιτηρήσεως ὅλου τοῦ χώρου πέριξ τοῦ λημεριοῦ μας καὶ παρακολουθήσεως, κατὰ τὸ δυνατόν, τῶν κινήσεων ἐντὸς τοῦ χωρίου Σπήλια, ἐφ' ὅσον ἐπέτρεπε τοῦτο ἡ ὁμίχλη. Συγχρόνως οἱ ἄνδρες ἦσαν ἐν ἐπιφυλακῇ, ἕτοιμοι νὰ ἀχθοῦν εἰς τὰς θέσεις μάχης, αἵτινες εἶχον καθορισθῆ ἐκ τῶν προτέρων. Ἡ ἀβεβαιότης αὐτὴ διήρκεσεν ἐπὶ πολύ, χωρὶς νὰ ἔχω καμμίαν πληροφορίαν ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους εἰς Σπήλια, οὔτε καὶ νὰ δύναμαι νὰ διακρίνω τίποτε, λόγῳ τῆς πυκνοτάτης ὁμίχλης. Προώθησιν περιπόλου πρὸς κατεύθυνσιν Σπηλιῶν, διὰ νὰ λάβω πληροφορίας, ἀπέκλεισα, καθ' ὅσον δὲν διέθετον ἡγέτην κατάλληλον νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀποστολὴν αὐτήν. Οἱ ἡμέτεροι ἄνδρες δὲν ἦσαν ἀκόμη ἀρκετὰ ἐξησκημένοι καὶ ἐφοβούμην μήπως ἀπολεσθοῦν, πίπτοντες εἰς ἐνέδραν τοῦ ἀντιπάλου ἤ, λόγῳ ἀδεξίου ἐνεργείας των, προκαλέσουν τὴν προσοχὴν τούτου πρὸς τὴν κατεύθυνσίν μας.

Περὶ τὴν 10ην ὥραν ὁ σκοπὸς μοῦ ἀνέφερε, ὅτι διέκρινεν εἰς μίαν στιγμὴν αἰθρίας νὰ κινοῦνται δύο αὐτοκίνητα πλήρη στρατιωτῶν ἀπὸ τὰ Σπήλια πρὸς τὰ Καννάβια. Ἡ πληροφορία αὕτη θὰ ἔδιδεν εἰς οἱονδήποτε τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι τὰ ἀρχικῶς θεαθέντα ὑπὸ τοῦ σκοποῦ εἰς Σπήλια δύο στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα ἐγκατέλειψαν τὸ χωρίον. Παρὰ ταῦτα δὲν ἤμην ἥσυχος καὶ διέταξα αὐστηρὰν παρακολούθησιν μέχρις ὅτου πληροφορηθῶ ἀπὸ τὰ Σπήλια, ἐὰν πράγματι οἱ ἐκεῖ στρατιῶται ἀνεχώρησαν.

Περὶ τὴν 11ην ὥραν ἔσπευσεν ὁ ἴδιος ὁ ἀντίπαλος νὰ μὲ εἰδοποιήσῃ ἀνοήτως περὶ τῆς παρουσίας του! Ἀντάρται, οἱ ὁποῖοι εἶχον καταλάβει τὰς θέσεις των, μοῦ ἀνήγγειλαν ὅτι ἐθεάθη κυνηγετικὸς κύων ἐγγὺς τῶν θέσεών μας, προερχόμενος ἐκ τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ χωρίου, ὅπου εὑρίσκετο τὸ λημέρι μας. Τοῦτο μὲ ἐνέβαλεν εἰς ὑπονοίας, ὅτι ὁ ἀντίπαλος

πιθανώτατα προχωρεῖ πρὸς τὰς θέσεις μας, καλυπτόμενος ὑπὸ τῆς ὁμίχλης, καὶ ὅτι εἶχε τὴν ἀνοησίαν νὰ μᾶς στείλῃ προηγουμένως τὸ ἐπισκεπτήριόν του. . . Συγχρόνως ἀφίχθη καὶ ὁ Αὐξεντίου, ὅστις μοῦ ἀνέφερεν ὅτι οὐδεμίαν κίνησιν ἐσημείωσεν ἀπὸ τὴν κατεύθυνσιν τῶν Κανναβιῶν. Εἰς τοῦτον ἔδωσα διαταγὴν νὰ ἀχθῇ εἰς τὸ παρατηρητήριον, βορείως Σπηλιῶν καὶ νὰ ἐπιτηρῇ πᾶσαν κίνησιν ἐκ Σπηλιῶν καὶ ἐκ τῆς κατευθύνσεως, ἐξ ἧς ἐφάνη ὁ κύων. Πράγματι, μετὰ παρέλευσιν ἡμισείας περίπου ὥρας ἐπανῆλθεν ὁ Αὐξεντίου, ὁ ὁποῖος μοῦ ἀνέφερεν ὅτι, παρὰ τὴν πυκνοτάτην ὁμίχλην, παρετήρησεν ὑπόπτους κινήσεις ἀπὸ τὴν κατεύθυνσιν τῶν Σπηλιῶν. Προσανατολισθεὶς πλέον, (θὰ ἦτο περίπου ἡ ὥρα 12 - 12.30) καὶ μὴ ἔχων οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι ὁ ἀντίπαλος προσπαθεῖ νὰ μᾶς πλησιάσῃ καὶ μᾶς αἰφνιδιάσῃ, ἔλαβα τὴν ἀπόφασίν μου καὶ ἔδωσα τὴν ἀκόλουθον διαταγήν. Ὁ Αὐξεντίου μετὰ μιᾶς ὁμάδος νὰ ἐπιτηρῇ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν Σπηλιῶν, ἀπὸ ὅπου ἐφαίνετο προελαύνων ὁ ἀντίπαλος. Εὐθὺς ὡς οὗτος πλησιάσῃ τὰς ἡμετέρας θέσεις, νὰ βάλῃ κατ' αὐτοῦ, προειδοποιῶν με οὕτω, καὶ νὰ συμπτυχθῇ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν, ὅπου θὰ εὑρίσκωμαι. Ἐγὼ μετὰ τῶν ὑπολοίπων ὁμάδων θὰ κατελάμβανον περιφερειακῶς ὅλον τὸν χῶρον τῆς κορυφογραμμῆς, ἐφ' ἧς εὑρίσκετο τὸ λημέρι μας πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ διερευνήσω: α) ἐὰν τυχὸν ὁ ἀντίπαλος ἐπροχώρει καὶ ἐξ ἄλλων κατευθύνσεων καὶ ἐπεχείρει νὰ μᾶς ἐγκλωβίσῃ β) ἐὰν εἴμεθα πράγματι κυκλωμένοι πανταχόθεν, ὅτε θὰ ἔπρεπε νὰ δώσωμεν τὴν μάχην, ἵνα διασπάσωμεν τὴν γραμμὴν καὶ διαφύγωμεν καὶ γ) ἐὰν δὲν εἴμεθα κυκλωμένοι νὰ ἀναγνωρίσωμεν καὶ ἐκλέξωμεν κατεύθυνσιν διαφυγῆς.

Τ' ἀνωτέρω ἐξετελέσθησαν ἐπακριβῶς. Ἀντελήφθην, ὅτι ὁ ἀντίπαλος δὲν εἶχε καταλάβει τὰ ἐπίκαιρα σημεῖα τῆς τοποθεσίας, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρισκόμεθα καὶ ὅτι διαφυγὴ θὰ ἦτο δυνατὴ τόσον πρὸς βορρᾶν, πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Καπουρᾶ, ὅσον καὶ πρὸς δυσμάς, πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Κακοπετριᾶς. Ἐπροτίμησα τὴν δευτέραν κατεύθυνσιν καθ' ὅσον αὕτη θὰ μᾶς ὡδήγει, διὰ κεκαλυμμένου καὶ ὀρεινοῦ ἐδάφους, πρὸς τὴν ἀνταρτικὴν ὁμάδα Κακοπετριᾶς, ὅπου ὑπῆρχον κρησφύγετα, ἀλλὰ καὶ ἄτομα νὰ μᾶς ἐξυπηρετήσουν, δεδομένου ὅτι ἡ περιοχὴ ἐκείνη ἦτο πολὺ καλῶς ὠργανωμένη διὰ νὰ μᾶς ὑποδεχθῇ. Τοιοῦτον ἐνδεχόμενον εἶχεν ἤδη μελετηθῇ ὑπὸ τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων Σπηλιῶν. Κατέλαβα συνεπῶς ἰσχυρῶς τὰς θέσεις, ἔνθα ἦτο ἡ ἀφετηρία πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην.

Ἡ ὁμίχλη ἐξηκολούθει νὰ εἶναι πυκνοτάτη, ὥστε νὰ μὴ δύναταί τις νὰ διακρίνῃ εἰς ἀπόστασιν δεκάδων τινων μέτρων. Εἰς μίαν στιγμὴν εἷς τῶν ἀνδρῶν μοῦ ἀνέφερεν ὅτι διέκρινε, εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων μέτρων ἀπὸ τούτου, νὰ διέρχωνται Ἄγγλοι στρατιῶται μὲ κατεύθυνσιν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, ἤτοι ἐκ τῶν ἡμετέρων θέσεων, πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Αὐξεντίου, ἀκολουθοῦντες τὰ κράσπεδα τῆς κορυφογραμμῆς, ἐφ' ἧς εὑρισκόμεθα. Ἔδωσα διαταγὴν νὰ τηρηθῇ πλήρης ἀκινησία τῶν ἀνδρῶν μας καὶ νὰ ἀφεθοῦν οἱ Ἄγγλοι στρατιῶται νὰ προχωρήσουν, μὲ τὸν ἀπώτερον σκοπόν, ἐφ' ὅσον δὲν μᾶς ἀντελαμβάνοντο, νὰ τοὺς κτυπήσωμεν ἐκ τῶν νώτων καὶ εἶτα νὰ ἀποσυρθῶμεν, ἀφοῦ εἰδοποιήσω προηγουμένως τὸν Αὐξεντίου νὰ συμπτυχθῇ πρὸς ἡμᾶς. Τὰ γεγονότα ὅμως ἐξειλίχθησαν ραγδαιότερον καὶ καλύτερον ἀπὸ ὅ,τι προέβλεπον.

Θὰ ἦτο περίπου ἡ 15η ὥρα, ὅτε ἤκουσα πυροβολισμοὺς ἐκ τῆς κατευθύνσεως τοῦ Αὐξεντίου. Τοῦτο ἦτο ἀπόδειξις, ὅτι ὁ προχωρῶν ἀντίπαλος ἠνάγκασε τὸν Αὐξεντίου νὰ βάλῃ κατ' αὐτοῦ, ὡς ἦτο ἡ διαταγή μου. Ἀμέσως μετὰ τοὺς πυροβολισμούς, συμφώνως πρὸς τὸ σχέδιον, οἱ ἄνδρες τοῦ Αὐξεντίου ἤρχισαν νὰ συμπτύσσωνται πρὸς ἡμᾶς. Ἄνευ χρονοτριβῆς, διολισθαίνω τότε μεθ' ὅλων τῶν ἀνδρῶν μου διὰ τοῦ σημείου τῆς τοποθεσίας, τὸ ὁποῖον μοῦ ἐξησφάλιζε τὴν κατεύθυνσιν πρὸς τὴν Κακοπετριάν, χωρὶς νὰ πυροβολήσωμεν ἢ νὰ γίνωμεν καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἀντιληπτοί. Οὕτω, ἐσχηματίσθη κενὸν μεταξὺ τῶν δύο συγκροτημάτων τοῦ ἀντιπάλου, τοῦ ἑνὸς προχωροῦντος ἐκ Σπηλιῶν πρὸς βορρᾶν καὶ τοῦ ἑτέρου προχωροῦντος ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν Σπηλιῶν. Ἐνῷ ἡμεῖς διεφεύγομεν πρὸς δυσμάς, τὰ ἀνωτέρω δύο συγκροτήματα τοῦ ἀντιπάλου συνηντήθησαν καὶ μὴ δυνάμενα νὰ ἀναγνωρισθοῦν, λόγῳ τῆς πυκνοτάτης ὁμίχλης, ἀλληλοεπυροβολήθησαν μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ὑπάρξουν ἀρκετοὶ νεκροὶ καὶ τραυματίαι (κατὰ πληροφορίας, οὗτοι ἀνῆλθον εἰς 50 περίπου). Ἐκ τῶν ἡμετέρων οὐδεὶς ἔπαθε.

Παρὰ τὴν διαφυγήν μας ἀπὸ τὸν ἐχθρικὸν κλοιόν, ἐν τούτοις δὲν ἤμην ἥσυχος, διότι ἐγνώριζον, ὅτι ἕνας ἀντίπαλος σκεπτόμενος λογικῶς καὶ ὁ ὁποῖος θὰ ἀντελήφθη πόθεν καὶ πρὸς ποίαν κατεύθυνσιν διεφύγομεν, (καταφανῆ ἄλλως τε ἦσαν τὰ ἴχνη μας ἐκ τῶν διολισθήσεων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους), θὰ ἠδύνατο, ἐνεργῶν ταχέως, νὰ ἀποκόψῃ τελείως τὴν ὁδὸν

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Μάχης Σπηλιών

Χάρτης Κύπρου κλίμακος 1: 50.000.
0,789 μιλ. ἀνά ἴντσαν ἤ 1 ἑκ/στον = 50 μ.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

 Ἀγγλικά στρατεύματα.

 Κατεύθυνσις ἐπιθέσεως Ἀγγλικῶν στρατευμάτων.

 Καταληφθεῖσα τοποθεσία ὑπό Ἑλλήνων ἀνταρτῶν.

 Δρομολόγιον διαφυγῆς Ἑλλήνων ἀνταρτῶν.

 1 Συνάντησις μετά ὁμάδος ἰχνηλάτου κυνός.

2 Χῶρος ἀφίξεως τήν πρωΐαν τῆς 18ης Δεκεμβρίου.

3 Λημέρι Νοτ. Κακοπετριᾶς.

4 Λημέρι Δυτ. Γαλάτας.

Κούρταλι — Εὐρύχου, τὴν ὁποίαν ἀσφαλῶς ἔπρεπε νὰ διεσταυρώναμεν, ἀγόμενοι πρὸς δυσμάς. Εἶχε δὲ τὴν εὐχέρειαν τόσον ἀπὸ ἀπόψεως δυνάμεων (ὑπολογίζονται εἰς 600 - 700 οἱ στρατιῶται οἱ μετασχόντες τῆς ἐπιχειρήσεως), ὅσον καὶ ταχυκινήτων μέσων. Ὡς ἐκ τούτου ἐπροχώρουν μὲν ταχέως διὰ νὰ ἀπομακρυνθῶ, ἀλλὰ καὶ διηρεύνων τὸ ἔδαφος, ἔδωσα δὲ ἐντολήν, ὅπως, ἅμα τῇ ἀφίξει ἐγγὺς τῆς ὁδοῦ, σταματήσωμεν. Τοῦτο καὶ ἐγένετο. Τότε παρετήρησα πρὸς μεγάλην μου χαράν, ἀλλὰ καὶ ἔκπληξιν, ὅτι οὐδεμία κίνησις τοῦ ἀντιπάλου παρετηρεῖτο. Οὕτω κατωρθώσαμεν, κατόπιν κινήσεων, διαρκείας πλέον τοῦ τετάρτου τῆς ὥρας, νὰ ἀπαλλαγῶμεν τοῦ κινδύνου, ὃν θὰ συνεπήγετο ἡ διὰ τῆς ὁδοῦ τυχὸν παρακολούθησίς μας διὰ ταχυκινήτων μέσων. Ἀφοῦ παρῆλθεν ὁ σοβαρὸς κίνδυνος, ἔδωσα ἐντολήν, ὅπως οἱ ἄνδρες καλυφθοῦν καὶ ἀναπαυθοῦν ἐπ' ὀλίγον. Ἦτο ἄλλως τε ἡ 17η περίπου ὥρα καὶ ἤρχιζε τὸ λυκόφως.

Δὲν παρῆλθεν ὅμως παρὰ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας, ὁπότε οἱ ἄνδρες μου, εἰς ἀπόστασιν δεκάδων τινῶν μέτρων, ἀντελήφθησαν κύνα, συνοδευόμενον ἀπὸ Ἄγγλον στρατιωτικόν. Προφανῶς μετὰ τὴν διαφυγήν μας οἱ Βρεττανοὶ παρηκολούθησαν τὰ ἴχνη τῶν βημάτων μας, τὰ ὁποῖα δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ νὰ μείνουν ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ ἐδάφους καὶ οὕτω μία μικρὰ περίπολος στρατιωτῶν μὲ κύνα κατώρθωσε νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς θέσεως, ἣν κατείχομεν. Ἠναγκάσθημεν τότε ἐσπευσμένως νὰ συμπτυχθῶμεν πρὸς δυσμάς, μὴ γνωρίζοντες, ἐὰν ἡ μικρὰ αὐτὴ περίπολος ἠκολουθεῖτο καὶ ὑπὸ ἑτέρων δυνάμεων. Ἔδωσα διαταγὴν κατατμήσεως εἰς μικροτέρας ὁμάδας μὲ κατεύθυνσιν τὴν Κακοπετριάν, ὅπου καὶ θὰ συνηντώμεθα. Τοῦτο καὶ ἐγένετο. Ἡ μεγαλυτέρα ὁμάς, ἐκ δέκα περίπου ἀτόμων, ἀπαγκιστρωθεῖσα, προηγεῖτο. Ἡ ἑτέρα, ἀποτελουμένη ἐξ ἐμοῦ καὶ ἑτέρων τριῶν ἀνδρῶν, ἠκολούθει τὴν πρώτην, ἐν πλήρει ἐπαφῇ μὲ τὴν ἐχθρικὴν περίπολον, μέχρι τοῦ σημείου ὥστε εἰς μίαν στιγμὴν ὁ συνοδεύων με ἀείμνηστος Εὐαγόρας Παπαχριστοφόρου νὰ μοῦ ψιθυρίσῃ στ' αὐτὶ «πρόσεχε, διότι σὲ δύο μέτρα ἀπὸ ἐσὲ εἶναι Ἄγγλος». Ἦτο ἤδη σκότος, ὥστε δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διακρίνῃ τις εὐκρινῶς. Ἠναγκάσθημεν νὰ τραπῶμεν ταχέως πρὸς ἑτέραν κατεύθυνσιν. Ὀλίγον μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσίν μας ἠκούσθησαν πυροβολισμοὶ μὲ γαυγίσματα κυνός. Ἦτο ὁ γενναῖος... Ἄγγλος στρατιώτης, ὁ ὁποῖος, ὅταν ἀπεμακρύνθημεν, ἐθεώρησε καλὸν νὰ ρίψῃ μερικὰς σφαίρας διὰ περιστρόφου εἰς τὸν ἀέρα, φωνάζων συνάμα: «Hands up» (ψηλὰ τὰ χέρια). Εἷς καγχασμὸς ἠκούσθη ἐκ μέρους μας καὶ χωρὶς νὰ πυροβολήσωμεν συνεχίσαμεν τὴν πορείαν μας, ἐνῷ ἡ Ἀγγλικὴ περίπολος ἔπαυσε νὰ μᾶς ἀκολουθῇ, θεωρήσασα προφανῶς ὅτι ἔληξεν ἡ ἀποστολή της !

Μετὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο συνεχίσαμεν κοπιώδη πορείαν εἰς ἀνώμαλον ἔδαφος, πάντοτε πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Κακοπετριᾶς, ὁδηγούμενοι μόνον ἀπὸ τὸν πολικὸν ἀστέρα, καθ' ὅσον οὔτε ἐγώ, οὔτε κανεὶς ἐκ τῶν συνοδευόντων με τριῶν ἀνδρῶν ἐγνώριζε τὸ ἔδαφος. Ἡ πορεία ἦτο λίαν ἐπίπονος καὶ διὰ νὰ μὴ ἀποκοπῶμεν ἀλλήλων ἀνερριχώμεθα τὰς ἀποτόμους κλιτῦς τῶν βουνῶν, κρατούμενοι διὰ τῶν χειρῶν. Οἱ μετ' ἐμοῦ ἦσαν οἱ : Εὐαγόρας Παπαχριστοφόρου, Χαρίλαος Ξενοφῶντος καὶ Λάμπρος Καυκαλίδης. Πολλάκις ἐκινδυνεύσαμεν νὰ φονευθῶμεν ἐκ τῶν πτώσεων. Ἡ ἑτέρα ὁμὰς προεπορεύετο ἡμῶν εἰς μεγάλην ἀπόστασιν, ὥστε δὲν εἴχομεν μετ' αὐτῆς οὐδεμίαν ἐπαφήν. Παρὰ τὴν διαφυγήν μας, δὲν ἤμην ἥσυχος, διότι ἀντελαμβανόμην, ὅτι, ἐὰν ὁ ἀντίπαλός μας ἐνήργει καλῶς, θὰ ἠδύνατο νὰ μᾶς ἀνακόψῃ εἰς τὴν ὀρεινὴν καὶ δασώδη ἐκείνην περιοχὴν μὲ τὰ ταχυκίνητα μέσα, τὰ ὁποῖα διέθετε, πολλῷ μᾶλλον καθ' ὅσον εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ διασταυρώσωμεν πολλάκις τὴν ἁμαξιτὸν Κούρδαλι—Εὐρύχου, λόγῳ τῶν πολλῶν ἑλιγμῶν, τοὺς ὁποίους σχηματίζει αὕτη εἰς τὴν ὀρεινὴν ἐκείνην περιοχήν. Εὐτυχῶς δι' ἡμᾶς, ὁ ἀντίπαλος δὲν ἐκινήθη ὄχι μόνον ἐκ τῆς κατευθύνσεως Κούρδαλι — Σπήλια, ἀλλ' οὔτε καὶ ἐκ τῆς κατευθύνσεως Κακοπετριᾶς, ὡς ὤφειλε νὰ πράξῃ διὰ τῶν ἐκεῖ δυνάμεών του, ὁπότε ἀσφαλῶς θὰ μᾶς ἐνεκλώβιζε. Οὕτω περὶ τὴν 3ην πρωϊνὴν ὥραν τῆς 12ης Δεκεμβρίου, κατόπιν συνεχοῦς πορείας, ἐφθάσαμεν εἰς τὰ ὑψώματα βορειοανατολικῶς Κακοπετριᾶς, ὅπου ὑπὸ βροχὴν καὶ μὲ σκέπασμα μόνον ἓν ἀδιάβροχον ἐκάθησα νὰ ἀναπαυθῶ μετὰ τῶν συντρόφων μου μέχρις ὅτου ἐξημέρωσε.

Μόλις ἐφώτισε, ἐπεσκόπησα τὸν ὁρίζοντα. Παντοῦ ἡσυχία, τόσον ἀπὸ τῆς κατευθύνσεως ἀπὸ ὅπου συνεπτύχθημεν, ὅσον καὶ ἀπὸ Κακοπετριᾶς καὶ Εὐρύχου. Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, χάρις εἰς τὴν ψυχραιμίαν μας, τὴν ἀντοχὴν εἰς τοὺς κόπους καὶ τὴν πανουργίαν μας, ἀλλὰ χάρις ἐπίσης εἰς τὴν ἀνικανότητα τοῦ ἀντιπάλου μας, ἐσώθημεν, καταγαγόντες μεγάλην νίκην καὶ ἐπενεγκόντες βαρυτάτην ἧτταν εἰς τὸν ἀντίπαλον (ὅρα χάρτην σελ. 76).

Ἡ ἀφήγησις αὕτη δὲν ἔχει καμμίαν ὑπερβολήν. Διετυπώθη ὅπως ἀκριβῶς συνέβησαν

τὰ γεγονότα. Ἴσως μάλιστα ἡ πέννα μου νὰ μὴ κατώρθωσε νὰ διατυπώσῃ ταῦτα μὲ ὅλην τὴν δραματικότητά των, ὥστε νὰ ἀντιληφθῇ κανεὶς τὸ μεγαλεῖον τῆς νίκης μας. Ἑξακόσιοι ἕως ἑπτακόσιοι Ἄγγλοι στρατιῶται, ἐπισημάναντες τὰς θέσεις μας, κατόπιν προδοσίας, ὄχι μόνον δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐπιφέρουν καμμίαν ἀπώλειαν εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ τοὐναντίον μᾶς παρέσχον, λόγῳ ἀνικανότητός των, τὴν εὐκαιρίαν νὰ τοὺς ὁδηγήσωμεν εἰς ἀλληλοεξόντωσιν. Ἐνῷ εἶχον ἐν συνεχείᾳ ὅλα τὰ μέσα νὰ μᾶς καταδιώξουν, δὲν ἔπραξαν τοῦτο καὶ ἐνῷ πολλάκις ἦλθον εἰς ἐπαφὴν μεθ' ἡμῶν καὶ ἐγνώριζον τὴν κατεύθυνσιν τῆς συμπτύξεώς μας, ἡμεῖς κατωρθώσαμεν νὰ διαφύγωμεν. Αἱ δυνάμεις των εἰς τὴν περιοχὴν Κούρδαλι—Σπήλια (600—700 στρατιῶται) ὡς καὶ αἱ δυνάμεις των εἰς Κακοπετριὰν (περὶ τοὺς 150 στρατιῶται) παρέμειναν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων ἀδρανεῖς καὶ ἀκίνητοι, ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι καὶ ἄλλαι δυνάμεις θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ κινηθοῦν ἀπὸ Λευκωσίας καὶ Μόρφου πρὸς τὸν χῶρον τῶν ἐπιχειρήσεων, διὰ νὰ ἀποκόψουν τελείως πᾶσαν ὑποχώρησίν μας πρὸς οἱανδήποτε κατεύθυνσιν.

Διατὶ δὲν ἐκινήθη ὁ ἀντίπαλός μας ; Ἐτρομοκρατήθη ἀπὸ τὸ θάρρος καὶ τὴν εὐελιξίαν μας καὶ καθὼς λέγεται «τὰ εἶχε χαμένα;» Εἶχε πράγματι πολλὰς ἀπωλείας, ὡς διαδίδεται, καὶ δὲν ἐτόλμα νὰ κινήσῃ στρατιώτας ἀπὸ τοὺς μετασχόντας εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τῆς περιοχῆς Σπηλιῶν—Κούρδαλι ; Ἀλλὰ τότε διατὶ δὲν ἐκίνησε δυνάμεις ἐκ Κακοπετριᾶς ; Ἐκ Κακοπετριᾶς ἐκίνησε, ὡς ἐπληροφορήθην, δυνάμεις πρὸς τὸν χῶρον, εἰς τὸν ὁποῖον ἡμεῖς ἐφθάσαμεν τὴν νύκτα τῆς 11ης Δεκεμβρίου, μόλις τὴν 13ην Δεκεμβρίου, δηλαδὴ κατόπιν ἑορτῆς.

Θὰ ἦτο ἴσως σκόπιμον εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο νὰ παρεμβάλω τὴν ἐπὶ τῶν γεγονότων τούτων καὶ ἰδιαιτέρως τῆς ἐπιθέσεως τῶν Ἄγγλων ἔκθεσιν τοῦ Χαραλάμπους Ζαβλῆ, ἐκ Σαράντι, ὁ ὁποῖος εὑρίσκετο καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα μεταξὺ τοῦ στρατοῦ καὶ ὡδήγησε τοὺς Ἄγγλους στρατιώτας. Παρεμπιπτόντως ἀναφέρω, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐπρόδωσαν τὰς θέσεις μας ἦσαν ὁ δασοφύλαξ Κώστας Ζαβρός, ὅστις ἐξετελέσθη ὑφ' ἡμῶν, ἀνευρεθείσης ἐπ' αὐτοῦ ἐπιταγῆς τῆς Κυβερνήσεως ἐκ λιρῶν 400, καθὼς καὶ εἷς ἐκ τῆς προδοτικῆς οἰκογενείας Φάντη, τῆς ὁποίας μέλη ἐξετελέσθησαν ἐπίσης ὑφ' ἡμῶν, καθ' ὅσον ἐπὶ μακρὸν αὕτη συνέχιζε τὸ προδοτικὸν ἔργον της. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Ζαβλῆν, οὗτος συνελήφθη τὴν πρωΐαν τῆς 11ης Δεκεμβρίου ὑπὸ Βρεττανῶν στρατιωτῶν, καθ' ὃν χρόνον ἐπέστρεφεν ἐκ τοῦ χωρίου του Σαράντι. Σημειωτέον, ὅτι μόλις οἱ Ἄγγλοι ἔφθασαν εἰς Σπήλια ὁ ἐντὸς τοῦ χωρίου τούτου εὑρισκόμενος Ρένος Κυριακίδης, ἐπιχειρήσας νὰ διαφύγῃ, ἐβλήθη ὑπὸ στρατιωτῶν καὶ τραυματισθεὶς συνελήφθη.

Ἰδοὺ πῶς ὁ Ζαβλῆς ἀφηγεῖται τὰ γεγονότα :

«Ἡ ὥρα 3 μ.μ. ἠκούσθη ὁ πρῶτος πυροβολισμὸς ἐκ τῶν πάνω πρὸς τὰ κάτω, ἀπὸ τοὺς δικούς μας, συνοδευόμενος ἀπὸ δύο τρεῖς ριπὲς ἐξ ἀριστερῶν. Καταχνιὰ μεγάλη. Δὲν ἔβλεπε κανεὶς τίποτε. Ἄρχισαν τότε καὶ οἱ Ἄγγλοι. Οἱ δικοί μας ὅμως σκότωσαν 4 ἀμέσως. Ἐνῷ αὐτοὶ ἦσαν προσηλωμένοι ἀριστερά, ἠκούσθησαν ἄλλες ριπὲς ἐκ δεξιῶν. Σκοτώθηκαν ἄλλοι Ἄγγλοι. Ἄλλες ριπὲς ἄκουσα πιὸ κάτω: Καὶ ἐκεῖ βρέθηκαν ἄλλοι τρεῖς σκοτωμένοι Ἄγγλοι. Οἱ Ἄγγλοι νομίζοντες ὅτι εἶναι κυκλωμένοι καὶ λόγῳ τῆς ὁμίχλης τὰ χάσανε καὶ ἐσκοτώνοντο ἀναμεταξύ των. Ἐπὶ 22 λεπτὰ μάχη. Ἐγὼ πεσμένος στὴ ρίζα ἑνὸς πεύκου, μὲ βαστοῦσε ἕνας στρατιώτης ἀπὸ τὸ σκοινὶ κρυμμένος πίσω μου. Δὲν μπορῶ μὲ λόγια νὰ περιγράψω τί ἔγινεν ἐκεῖ. Οὔτε κλαδιὰ μείνανε οὔτε λατζιές. Οἱ στρατιῶται σκορπισμένοι δεξιὰ καὶ ἀριστερά, πληγωμένοι καὶ σκοτωμένοι. Στὸ τέλος δόθηκε ἀπὸ κάποιον στρατιώτην σύνθημα καὶ σταματήσανε. Ὁ μεγάλος τους ἐσκοτώθη. Ἔφαγε τὴν σφαῖρα στὸ δεξὶ μάτι καὶ πέρασε ἀπὸ τὸν ἀριστερὸν κρόταφον. Εἶδες μοῦ εἶπαν τί πάθαμε; Ἐν τῷ μεταξὺ ἕνας σκύλος ἤρχετο πρὸς τὰ κάτω βαστώντας ἕνα παγούρι, τάφησε καὶ προχώρησε. Προχώρησαν ξωπίσω του ὅλοι, καὶ ἐγὼ μαζί τους. Ὁ σκύλος μπῆκε στὴν σπηλιὰ καὶ ἐξῆλθε βαστώντας ἄλλο ροῦχο οὐρλιάζοντας. Μὲ ἔβαλαν νὰ φωνάξω. Ἐφώναξα νὰ ξεβοῦν. Καμιὰ ὅμως φωνή. Μπῆκαν μέσα στὴν σπηλιὰ καὶ βρήκανε διάφορα πράγματα. . . . . .»

Ἀποκατάστασις συνδέσμου μετὰ τῶν τομέων.— Διάφοροι συγκρούσεις καὶ ἐπιθέσεις.—Ὁ πρῶτος νεκρός μας ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

Ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων ΒΑ τῆς Κακοπετριᾶς, ὅπου εὑρισκόμην, ἀπεφάσισα νὰ πάρω ἐπαφὴν μὲ τούς ἡμετέρους εἰς Κακοπετριάν, ἵνα πληροφορηθῶ τὴν ἐκεῖ κατάστασιν, πρὶν ἢ κατέλθω εἰς τὸ χωρίον καὶ ζητήσω τροφήν, διότι εἴμεθα νήστεις ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς 11ης Δεκεμβρίου. Ἀπέστειλα πρὸς τοῦτο τὸν ἀείμνηστον Παπαχριστοφόρου, ὅστις ἐξεπλήρωσε πλήρως τὴν ἀποστολήν του. Περὶ τὴν 15ην ὥραν ἀφίχθη σύνδεσμος ἐκ Κακοπετριᾶς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ρένου Κυριακίδη, Χαράλαμπος, ὅστις μᾶς ἔφερε τροφὴν καὶ μᾶς ὡδήγησε,

ἅμα τῇ ἐπελεύσει τοῦ σκότους, εἰς Κακοπετριάν, τὰς ὁδοὺς τῆς ὁποίας διήλθομεν, χωρὶς νὰ συναντήσωμεν οὔτε ἕνα στρατιώτην, ἐνῷ ἐντὸς αὐτῆς εὑρίσκετο φρουρὰ ἐξ 150 περίπου στρατιωτῶν. Ἐκεῖ διενυκτερεύσαμεν. Τὴν ἑσπέραν τῆς 13ης Δεκεμβρίου, ὑπὸ ραγδαίαν βροχήν, ὠθήθημεν εἰς τὸ λιμέρι τῆς ὑπὸ τὸν Γρηγόρην Λουκᾶ Γρηγορᾶν, πρῶτον ἐξάδελφον τοῦ Αὐξεντίου, ἀνταρτικῆς ὁμάδος. Ἡ προσπάθειά μου τώρα ἔτεινεν εἰς τὰ ἀκόλουθα: α) Εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν συνδέσμων μετὰ τῶν τομέων καὶ ἀνταρτικῶν ὁμάδων εἰς τὸν νέον σταθμὸν Διοικήσεώς μου. β) Εἰς τὴν λῆψιν ἐπαφῆς μὲ τοὺς ὑπολοίπους τῆς ἀνταρτικῆς ὁμάδος Πιτσιλιᾶς, εἰς οὓς νὰ δώσω ὁδηγίας. Αἱ πληροφορίαι μου ἐν Κακοπετριᾷ ἦσαν, ὅτι οὗτοι διῆλθον ἐξ Εὐρύχου καὶ Καλοπαναγιώτη καὶ ὠθήθησαν εἰς Φοινί, ὁπόθεν θὰ ἤγοντο καὶ πάλιν εἰς Πιτσιλιάν, ἀπὸ ὅπου καὶ κατήγοντο. Τὴν ἀποστολὴν ταύτην ἀνέθεσα εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν συνδέσμων τῆς Ὀργανώσεως, μεθ' οὗ ἐπεκοινώνησα, καὶ γ) Νὰ ἀναδιοργανώσω καὶ δώσω ὁδηγίας τόσον εἰς τὰς ἀνταρτικὰς ὁμάδας, ὅσον καὶ τὰς ὁμάδας τῆς ὑπαίθρου, βάσει τῶν μέχρι τοῦδε πορισμάτων, τῆς πείρας καὶ τῶν ἀναγκῶν μας. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω ἀπεφάσισα νὰ καταρτίσω μίαν νέαν ἀνταρτικὴν ὁμάδα εἰς τὴν περιοχὴν νοτίως τῆς Γαλάτας, ὅπου θὰ προωθούμην καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος.

Πράγματι, τὴν ἑσπέραν τῆς 15ης Δεκεμβρίου 1955 προωθήθην μετὰ τεσσάρων ἄλλων ἀνδρῶν διὰ Κακοπετριᾶς — Γαλάτας εἰς περιοχὴν ΝΔ Γαλάτας, ὅπου ἤρξατο ἡ κατασκευὴ νέου λημεριοῦ διὰ τὴν ὁμάδα. Κατὰ τὴν ἐκεῖ μετάβασίν μου παρ' ὀλίγον νὰ ἔπιπτα θῦμα προδοσίας. Κατερχόμενος εἰς Κακοπετριάν, παρέμεινα εἴς τινα οἰκίαν, ὁπόθεν θὰ ἐλάμβανα σύνδεσμον διὰ περαιτέρω κίνησιν. Κατὰ σύμπτωσιν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτήν, εἰς τὴν ὁποίαν διέμενον γνήσιοι πατριῶται, κατέφθασε τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ὁ υἱὸς τῆς οἰκογενείας. Οὗτος ἦτο ὑπηρέτης τῶν Βρεττανῶν εἰς τὰς στρατιωτικὰς βάσεις, δὲν ἦτο ὅμως γνωστὸν εἰς ἡμᾶς ὅτι συνειργάζετο μετὰ τούτων καὶ ἐπρόδιδε. Μετὰ τὸ δεῖπνον ἀνεχωρήσαμεν μετὰ τοῦ ὁδηγοῦ καὶ περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐφθάσαμεν εἰς Γαλάταν, ὅπου διενυκτερεύσαμεν. Ὁ αἰσχρὸς προδότης, μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μας, εἰδοποίησε τοὺς Ἄγγλους. Εὐτυχῶς, δὲν ἐγνώριζε ποῦ ἀκριβῶς κατηυθύνθημεν. Οὕτω, περὶ τὰς πρωϊνὰς ὥρας τῆς 16ης Δεκεμβρίου, φάλαγξ 50 καὶ πλέον στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων (περίπου 1000 στρατιῶται) διῆλθε διὰ τῆς Γαλάτας, τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς, καθ' ἣν ἡμεῖς, ἐγκαταλείψαντες τὸ χωρίον, εἴχομεν ἀνέλθει εἰς τὰ δυτικῶς τούτου ὑψώματα. Ἡ φάλαγξ τῶν αὐτοκινήτων ἐκινήθη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ μέχρις Εὐρύχου, ὅπου ἐπέβαλε «κέρφιου» καὶ ἠρεύνησε τὴν κωμόπολιν καὶ τὴν πέριξ περιοχήν, ἐνῷ ἡμεῖς ἐκ τῶν ὑψωμάτων τῆς Γαλάτας παρηκολουθοῦμεν τὰς κινήσεις των. Ὁ αἰσχρὸς αὐτὸς προδότης, ὅστις διέπραξε καὶ ἄλλας προδοσίας, ἐξετελέσθη βραδύτερον εἰς Λεμεσὸν καὶ δὲν ἔτυχε τῆς συγγνώμης οὔτε αὐτῶν τῶν γονέων του.

Εἰς τὰς κινήσεις μας αὐτὰς ἀνὰ πᾶν βῆμα ἐκινδυνεύομεν, τόσον ἀπὸ περίεργα βλέμματα καὶ ἀργυρωνήτους προδότας, ὅσον καὶ ἀπὸ στρατιώτας τοῦ ἀντιπάλου, ἐγγύτατα τῶν ὁποίων εἴμεθα πολλάκις ὑποχρεωμένοι νὰ διασχίζωμεν χωρία καὶ ὁδούς. Αἱ τόσαι περιπέτειαι καὶ ταλαιπωρίαι τῶν τελευταίων ἡμερῶν οὐδόλως μᾶς ἐπηρέασαν, οὔτε ἀφῆκαν ἴχνη κοπώσεως. Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι Θεία δύναμις μᾶς ἐπροστάτευε καὶ μᾶς ἔδιδε νέας δυνάμεις. Παρὰ τὰ 58 χρόνια, ποὺ εἶχα τότε, οὐδεμίαν κούρασιν ᾐσθάνθην ἀπὸ τὴν περιπέτειαν τῶν ἡμερῶν τούτων. Ἐβάδισα συνεχῶς ἐπὶ 12 ὥρας ἐν μέσῳ ἀγωνιώδους καὶ ἐπικινδύνου καταστάσεως καὶ κατόπιν μάχης, ἡ ὁποία διήρκεσεν ἀπὸ τὰ ξημερώματα μέχρι τῆς 15ης ὥρας τῆς 15ης Δεκεμβρίου. Εἶτα ἐκοιμήθην 2-3 ὥρας ἐν ὑπαίθρῳ καὶ ὑπὸ βροχήν, διὰ νὰ συνεχίσω, κινούμενος ἐν μέσῳ ποικίλων κινδύνων ἐπὶ ἓν ἀκόμη πενθήμερον, καὶ ὅμως δὲν ᾐσθάνθην οὔτε κούρασιν, οὔτε ἀπογοήτευσιν. Οὕτω, ἡ πρωΐα τῆς 16ης Δεκεμβρίου, μετὰ πορείαν ἓξ ὡρῶν καὶ ὕπνον τεσσάρων περίπου ὡρῶν, μὲ εὗρεν ἀκμαῖον διὰ νὰ ἐπιδοθῶ εἰς τὴν ὀργάνωσιν νέου λημεριοῦ καὶ ὁμάδων ἀνταρτικῶν καὶ νὰ ἀποκαταστήσω ἀμέσως πλήρη σύνδεσμον μὲ τοὺς τομεῖς καὶ τὰς ἀνταρτικὰς ὁμάδας εἰς τρόπον, ὥστε ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς 16ης Δεκεμβρίου νὰ ἔχω ἀναφορὰς καὶ νὰ δίδω διαταγάς. Καὶ τοῦτο ὑπῆρξε τὸ μυστικὸν τῆς νίκης μας : διότι κατώρθωσα παντοῦ νὰ ἔχω ἀφωσιωμένους καὶ πιστοὺς ὀπαδούς, ἑτοίμους νὰ τρέξουν παντοῦ, μὲ οἱονδήποτε κίνδυνον, καὶ νὰ μεταφέρουν μήνυμά μου ἐντὸς ἐλαχίστων ὡρῶν. Οὕτω μὲ σύστημα συνδέσμων, τὸ ὁποῖον κατώρθωσα νὰ δημιουργήσω, καὶ μὲ τὴν διάρθωσίν του ἦτο δυνατὸν ὁπουδήποτε μετέβαινα, καὶ ἄνευ ἀκόμη προηγουμένης προπαρασκευῆς, νὰ δύναμαι ἐντὸς ἐλαχίστων ὡρῶν νὰ ἐπικοινωνήσω μὲ ὅλας τὰς διοικήσεις τῶν τομέων καὶ ὁμάδων μου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔδωσα ὁδηγίας εἰς τοὺς τομεῖς νὰ συνεχίσουν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου τῆς ἐξορμήσεως «Πρὸς τὴν Νίκην» καὶ ἔλαβα ἐπαφὴν μὲ τὸν Αὐξεντίου

εἰς Πιτσιλιάν, εἰς τὸν ὁποῖον παρήγγειλα, ὅπως ἀναδιοργανώσῃ τὴν ἐκεῖ ἀνταρτικὴν ὁμάδα. Ἀκόμη καὶ στρατός, διαθέτων ἄφθονα μέσα συνδέσμων καὶ μεγαλυτέραν εὐχέρειαν εἰς τὰς κινήσεις του, θὰ ἐζήλευεν ἀσφαλῶς τοιούτους ἐλιγμοὺς καὶ τοιαύτην ἑτοιμότητα πρὸς δρᾶσιν. Ὁ ἀντίπαλός μας, ἰσχυρότερος, ἔχων πλήρη εὐχέρειαν κινήσεων, κατεδικάσθη μόνος του εἰς ἀπραξίαν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ εὑρίσκῃ πάντοτε ἐνώπιόν του τὸ «κενόν». Ἐνῷ δὲ ἐθεώρει ἡμᾶς πανταχοῦ παρόντας, μᾶς εὕρισκεν ἀπουσιάζοντας ἀπὸ παντοῦ, ὅπου μᾶς ἐζήτει. Ἡ τιμὴ ἀνήκει πρὸ παντὸς εἰς τὰ ἄξια παιδιὰ τῆς Ε.Ο.Κ.Α., τὰ ὁποῖα οὐδενὸς κόπου καὶ κινδύνου ἐφείδοντο καὶ τὰ ὁποῖα ἐδείκνυον πάντοτε ζηλευτὴν πειθαρχίαν εἰς τὰς διαταγάς μου. Χωρὶς αὐτὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτελεσθῇ ἔργον τόσον μεγάλον.

Ἡ ὀργάνωσις τοῦ νέου λημεριοῦ μας διήρκεσεν ἐπὶ ἀρκετὰς ἡμέρας. Τὴν νύκτα τῆς πρώτης ἡμέρας, καθ'ἣν ἤρξατο ἡ ἐργασία, ἐνέσκηψε ραγδαιοτάτη βροχή, ἡ ὁποία διήρκεσεν ἀπὸ τῆς 1ης μ. μεσονύκτιον μέχρι τῆς 7ης ὥρας. Παρεμείναμεν καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν διάρκειαν εἰς τὸ ὕπαιθρον μὲ κάλυμμα μίαν κουβέρταν καὶ ἕνα ἀδιάβροχον. Περὶ τὰ ἐξημερώματα κατάβρεκτοι κατεφύγαμεν εἰς ἐγγὺς καλύβην, ὅπου ἠνάψαμεν φωτιὰ διὰ νὰ στεγνώσωμεν καὶ θερμανθῶμεν. Τότε ἐπέσαμεν καὶ εἰς τὴν ἀντίληψιν κυνηγῶν, οἱ ὁποῖοι ὅμως οὐδὲν ἀπεκάλυψαν εἰς τὰς Ἀρχάς. Τὸ λημέρι ἦτο ἕτοιμον περὶ τὸ τέλος Δεκεμβρίου, ὅτε ἡ ἐκεῖ ἀνταρτικὴ ὁμὰς διετάχθη νὰ ἀναλάβῃ ἀποστολήν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ δρᾶσίς μας καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον, ἣν παραθέτομεν εἰς τὸ Παράρτημα, συνεχίζετο μὲ ἀμείωτον ἔντασιν.

Τὴν 15ην Δεκεμβρίου εἰς τὴν τοποθεσίαν Μερσινάκι ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ξεροῦ - Πόλεως Χρυσοχοῦς, κατόπιν συγκρούσεως ἀνδρῶν τῆς Ε.Ο.Κ.Α. μετὰ στρατιωτῶν, ἐφονεύθη εἷς Βρεττανὸς στρατιώτης. Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐφονεύθη, γενναίως μαχόμενος, ὁ Χαράλαμπος Μοῦσκος, ἐξάδελφος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, ἕτεροι δὲ δύο, ὁ Ἀνδρ. Ζάκος καὶ ὁ Χαρίλ. Μιχαήλ, τραυματισθέντες, συνελήφθησαν. Κατὰ τὴν αὐτὴν μάχην ἐτραυματίσθη ἀπὸ σφαῖραν εἰς τὴν κεφαλὴν ὁ Μᾶρκος Δρᾶκος, ὅστις καὶ κατώρθωσε τελικῶς νὰ διαφύγῃ. Αἱ τόσαι ἀπώλειαί μας ὀφείλονται εἰς τὸ ὅτι δὲν ἐλειτούργησαν καλῶς τὰ αὐτόματα τῶν ἀνδρῶν μας, ὥστε νὰ δυνηθοῦν οὗτοι νὰ ἀμυνθοῦν τελεσφόρως.

Ἐνῷ τὸ 1955 κλείει, ἡ ἐξόρμησις τῆς Ὀργανώσεως «Πρὸς τὴν νίκην» συνεχίζεται. Δὲν ἔκρινα σκόπιμον νὰ ἀναστείλω, οὔτε νὰ μειώσω ταύτην εἰς ἔντασιν, ἀφήσας πρωτοβουλίαν εἰς τοὺς τομεάρχας διὰ τὴν ἐπιλογὴν καὶ προσβολὴν τῶν στόχων, συμφώνως πρὸς τὰς ἐπικρατούσας εἰς ἕκαστον τομέα εἰδικὰς συνθήκας. Ἐθεώρησα τοῦτο σκόπιμον, κυρίως διὰ νὰ αὐξήσω τὴν μαχητικότητα καὶ ἐξυψώσω τὸ ἠθικὸν τῶν ὁμάδων, ἀλλὰ καὶ τοῦ λαοῦ, ὅστις ἔβλεπε πλέον, ὅτι, παρὰ τὰ σκληρὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἐλάμβανεν ὁ Χάρντιγκ καὶ τὰς συνεχῶς ἀφικνουμένας ἐνισχύσεις Βρεττανικῶν στρατευμάτων, τὸ κίνημά μας ὄχι μόνον δὲν κατεστέλλετο, ἀλλὰ τοὐναντίον τὸ ἠθικὸν τῶν Βρεττανικῶν στρατευμάτων, παρ' ὅλον ὅτι τοῦτο ἀπετελεῖτο ἀπὸ «ἐπιλέκτους» μονάδας, δὲν ἵστατο εἰς ὑψηλὸν ἐπίπεδον. Ἀφ' ἑτέρου ἡ παράτασις τῆς δράσεώς μας, μακρὰν τοῦ νὰ μᾶς ἐξασθενήσῃ, ὡς θὰ ἐνόμιζέ τις, τοὐναντίον μᾶς ἐδυνάμωνε περισσότερον, διότι τὰ ἡρωϊκὰ κατορθώματα τῶν ἀγωνιστῶν μας ἠλέκτριζον τοὺς νέους, οἱ ὁποῖοι ἔσπευδον ἀθρόως νὰ πυκνώσουν τὰς τάξεις μας.

Αἱ ἑκατέρωθεν ἀπώλειαι.

Ἐν τῷ μεταξύ, ὡς δύναται ὁ ἀναγνώστης νὰ συναγάγῃ, αἱ ἀπώλειαι τοῦ ἀντιπάλου ἦσαν —τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν— βαρύταται, ἐνῷ αἱ ἡμέτεραι μέχρι τῆς 31-12-1955 ἀνήρχοντο μόνον εἰς ἕνα νεκρόν, τὸν Χαρ. Μοῦσκον καὶ τρεῖς τραυματίας συλληφθέντας, ἕτερον τραυματίαν μὴ συλληφθέντα καὶ πέντε πολίτας δολοφονηθέντας ὑπὸ Βρεττανῶν στρατιωτῶν.

Εἰς τὴν μέχρι τοῦδε ἀφήγησιν ἀνεγράψαμεν τὰς Ἀγγλικὰς ἀπωλείας βάσει τῶν ὑπὸ τῶν Ἀγγλικῶν ἀρχῶν δοθέντων ἀριθμῶν. Οἱ ἀριθμοὶ ὅμως οὗτοι ἦσαν πολὺ κατώτεροι τῆς πραγματικότητος, διότι οἱ Ἄγγλοι ἀπέκρυπτον τὰς ἀπωλείας των, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ μὴ ἀποκαρδιώσουν τοὺς ἐν Κύπρῳ στρατιώτας, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ μὴ ἐξερεθίσουν τὴν κοινὴν γνώμην ἐν Ἀγγλίᾳ. Σημειωτέον, ὅτι πολλοὶ τῶν τραυματιῶν μετεφέροντο κρυφίως εἰς Σουέζ.

Ἡ δρᾶσις ἡμῶν ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου μέχρι 9ης Μαρτίου 1956, ὅτε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος συνελήφθη καὶ ἐξωρίσθη, ἐμφαίνεται εἰς τὸ Παράρτημα.

Καυχησιολογίαι τοῦ Χάρντιγκ.—«Αἱ ἡμέραι τῆς ΕΟΚΑ μετρημέναι !»

Τὸ νέον ἔτος 1956 ἤρχισε μὲ ἀπειλὰς καὶ καυχησιολογίας τοῦ Χάρντιγκ. Τὴν ἑσπέραν τῆς 1ης Ἰανουαρίου εἰς ραδιοφωνικήν του ὁμιλίαν εἶπε τὸ περίφημον ἐκεῖνο, ὅτι «αἱ ἡμέραι τῆς Ε.Ο.Κ.Α. εἶναι μετρημέναι καὶ ὑφαίνεται πέριξ της ὁ ἱστὸς τῆς ἀράχνης». Αἱ ἀλαζονικαὶ αὐταὶ ἐκφράσεις τοῦ Χάρντιγκ εἰς τί ἀπέβλεπον ; Μήπως ἦσαν ἀπειλαὶ πρὸς ἐκφοβισμόν, ἐξ ἐκείνων τὰς ὁποίας καθ' ἅπασαν τὴν Κυβερνητείαν του συνήθιζε νὰ ἐκτοξεύῃ ; Ἢ μήπως διότι ἐσχεδίαζε τὴν ἑπομένην νὰ ἐνεργήσῃ διὰ τὴν σύλληψιν μικρᾶς ὁμάδος ἀνταρτῶν παρὰ τὴν Κακοπετριάν, τῆς ὁποίας ἡ θέσις εἶχεν ἐπισημανθῆ ὑπὸ προδότου τινός; Ἐὰν εἰς τοῦτο ἀπέβλεπεν ἔπρεπε νὰ γνωρίζῃ πολὺ καλὰ ὁ Στρατάρχης, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἶναι μετρημέναι αἱ ἡμέραι μιᾶς Ὀργανώσεως, ἡ ὁποία κατέφερε τόσον ἰσχυρὰ καὶ καταστρεπτικὰ κτυπήματα εἰς τὰς δυνάμεις του, ἔστω καὶ ἐὰν συνελαμβάνετο εἷς μικρὸς ἰσχυρὸς πυρήν της, ἐκ τῶν πολλῶν τοὺς ὁποίους αὕτη διέθετε. Καὶ πράγματι τὰ μετέπειτα γεγονότα τὸν διέψευσαν, διότι ἐπανειλημμένως ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ παρατάσεις χρόνου διὰ τὴν κατασυντριβὴν τῆς Ε.Ο.Κ.Α. καὶ ἐπανειλημμένως ἐφάνη ἀσυνεπὴς ἐνώπιον τῆς Κυβερνήσεώς του, ἀναγκασθεὶς τέλος νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Κύπρον, μὲ τὴν Ε.Ο.Κ.Α. πανίσχυρον καὶ κυριαρχοῦσαν ἐπὶ τῆς Νήσου καὶ οὐδέποτε ἐξοντωθεῖσαν, οὔτε ὑπὸ τούτου, οὔτε ὑπὸ τῶν διαδόχων του, μολονότι ἡ ἐν Κύπρῳ ἀφιχθεῖσα δύναμις Βρεττανικοῦ Στρατοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἔφθασε κατὰ τὰ ἔτη 1958 καὶ 1959 εἰς τὰς 37 - 40 χιλιάδας. Ὁ Χάρντιγκ ἦτο μὲν καλὸς στρατιώτης, εἶχεν ὅμως τὸ ἐλάττωμα νὰ ὑπόσχεται ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτύχῃ. Ἔτσι σιγὰ-σιγὰ ὄχι μόνον ἔχασε τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν ἐν Λονδίνῳ ἀνωτέρων του, εἰς τὰς διαβεβαιώσεις του περὶ καταστολῆς τοῦ κινήματός μας, ἀλλὰ καὶ ἐμειώθη πολὺ εἰς Κύπρον. Ὁ Ἕλλην Κύπριος δὲν ἐπίστευε πλέον εἰς τὸν Χάρντιγκ καὶ ὅταν οὗτος ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν, οὐδόλως δ' ὑπελόγιζεν εἰς τὰς ἑκάστοτε ἐκτοξευομένας ἀπειλάς του.

Ἀντίθετος ἦτο ἡ τακτική, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησα, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ τετραετοῦς ἀγῶνός μας. Πιστεύω ὅτι ὁ ἡγέτης, ἐὰν θέλῃ νὰ ἐκτιμᾶται καὶ νὰ ἀκολουθῆται ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν του, πρέπει νὰ εἶναι προικισμένος μὲ δύο χαρίσματα, α) Νὰ λέγῃ τὴν ἀλήθειαν, ὅσον πικρὰ καὶ ἂν εἶναι αὐτή, καὶ β) νὰ ἀποδεικνύῃ ἐμπράκτως εἰς τοὺς ὑφισταμένους του, ὅτι εἶναι ἀποφασισμένος νὰ λαμβάνῃ τὰ προσήκοντα μέτρα πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀντιξοοτήτων, τὰς ὁποίας δὲν πρέπει νὰ ἀποκρύπτῃ ἀπὸ κανένα. Μόνον, οὕτω, δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ ἐμπιστοσύνην καὶ νὰ φρονηματίσῃ τοὺς ὀπαδούς του, διὰ νὰ τὸν ἀκολουθοῦν πιστῶς. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἡγεσίας μου ἐν Κύπρῳ οὐδέποτε ἐψεύσθην εἰς τοὺς Κυπρίους, οὐδέποτε ἀπέκρυψα τίποτε, ὅσον τραγικὸν καὶ ἐὰν ἦτο τοῦτο, καὶ οὐδέποτε ὑπεσχέθην τι, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ δύναμαι νὰ ἐκτελέσω. Ἔτσι, ἐκέρδισα τὴν ἐμπιστοσύνην των, ὥστε οὗτοι νὰ ἀκολουθοῦν καὶ νὰ ἐκτελοῦν τυφλῶς τὰς διαταγάς μου καὶ νὰ θεωροῦν αὐτὰς νόμον. Ἡ πειθαρχία τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν τῆς ΕΟΚΑ ἀποτελεῖ σπάνιον παράδειγμα πειθαρχίας ἑνὸς λαοῦ πρὸς τὴν ἡγεσίαν του. Ἀλλὰ εἶναι καὶ ἡ τυφλὴ αὕτη πειθαρχία, ἡ ὁποία τὸν ἐξύψωσε καὶ ἔκαμε τοὺς ἀγῶνάς του θρῦλον καὶ παράδειγμα πρὸς μίμησιν. Ἕνας λαὸς προοδεύει ἢ νικᾷ εἰς ἕνα ἀγῶνα εἰρηνικὸν ἢ πολεμικόν, ὅταν ἔχῃ ἱκανὴν ἡγεσίαν, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ πειθαρχῇ ἀπολύτως. Καὶ ἀντιστρόφως, ἕνας ἡγήτωρ ἐπιτυγχάνει, ὅταν ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἔχει καὶ τὸ χάρισμα νὰ ἐμπνέῃ καὶ νὰ ἐπιβάλλεται, μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε νὰ τὸν ἀκολουθοῦν τυφλῶς. Ἡ ἐμπιστοσύνη, ἣν ἐνέπνευσα, δὲν περιωρίσθη μόνον μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ πληθυσμοῦ, ἀλλὰ ἐπεξετάθη καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἀντίπαλον. Οὗτος ἦτο πάντοτε βέβαιος, ὅτι ἐτήρουν τὰς ὑποσχέσεις μου. Ἡ κήρυξις ὑπ' ἐμοῦ ἐκεχειρίας ἐθεωρεῖτο ὑπ' αὐτοῦ ὡς κάτι τὸ ὁποῖον ἦτο ἀδύνατον νὰ παραβιάσω. Ἀποτέλεσμα τῆς κηρύξεως ὑπ' ἐμοῦ ἐκεχειρίας ἦτο οἱ μὲν Ἕλληνες Κύπριοι νὰ ἀπέχουν ἀμέσως πάσης δράσεως, οἱ δὲ Βρεττανοὶ στρατιῶται νὰ κυκλοφοροῦν ὁπουδήποτε ἀφόβως καὶ ἄνευ ὅπλων.

Τὰ ἀνωτέρω γράφονται ὄχι διὰ καυχησιολογίαν, ἀλλὰ ὡς ὑποθῆκαι διὰ τὰς ἐπερχομένας γενεάς.

Ἔρευναι εἰς περιοχὴν Κακοπετριᾶς καὶ σύλληψις τριμελοῦς ὁμάδος.— Δυσχέρειαι προμηθείας ὁπλισμοῦ.— Μετακίνησίς μου εἰς περιοχὴν Κύκκου.

Τὰς ἑωθινὰς ὥρας τῆς 2ας Ἰανουαρίου 1956, 800 περίπου Ἄγγλοι στρατιῶται ἐκύκλωσαν τὴν περιοχήν, ὅπου εὑρίσκετο μικρὰ ἀνταρτικὴ ὁμὰς ἐκ τριῶν ἀτόμων εἰς δασώδη περιο-

χήν, ΝΔ τῆς Κακοπετριᾶς καὶ συνέλαβον ταύτην. Τοῦτο ἦτο τὸ μέγα κατόρθωμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐστηρίχθη ὁ Χάρντιγκ διὰ νὰ καυχηθῇ τὴν ἑσπέραν τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1956, ὅτι αἱ ἐνέργειαί του θὰ ἦσαν τοιαῦται, ὥστε αἱ ἡμέραι τῆς Ε Ο Κ Α ταχέως νὰ ἐκπνεύσουν... Ὀκτακόσιοι στρατιῶται ἠναλώθησαν ἐπὶ μίαν σχεδὸν ἡμέραν διὰ νὰ ἐρευνήσουν περιοχὴν 1-2 τετραγωνικῶν μιλίων καὶ νὰ συλλάβουν τρεῖς ἐνόπλους, τοὺς ὁποίους, ἄλλως τε εἶχον συλλάβει ἀπὸ τῶν πρώτων πρωϊνῶν ὡρῶν, καθ' ὅσον οὗτοι ἐπιχειρήσαντες, μόλις ἀντελήφθησαν τὴν κύκλωσιν, νὰ διασπάσουν τὸν κλοιόν, δὲν τὸ κατώρθωσαν. Μοῦ ἐπροξένησε κατάπληξιν ὁ ἀμέθοδος τρόπος ἐνεργείας καὶ ἡ τόση σπατάλη δυνάμεων. Εἰς ἀπόστασίν τινα ΒΔ τοῦ χώρου, ὅπου ἐγένοντο αἱ ἔρευναι, εὑρισκόμην μὲ ἑτέραν ἀνταρτικὴν ὁμάδα, παρακολουθῶν τὰς κινήσεις τοῦ στρατοῦ,—χωρὶς βέβαια νὰ γνωρίζω τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν του, ἐφ' ὅσον δὲν ἤκουσα οὔτε ἕνα τυφεκισμόν. Παρὰ ταῦτα ἔκρινα, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπέμβω, διὰ πυρῶν ἢ ἄλλου τρόπου, καθ' ὅσον μία τοιαύτη προσπάθεια ἦτο ἄσκοπος ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ἀπεναντίας δὲ θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀποκάλυψιν τῶν θέσεών μας.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἐρευνῶν τούτων, μετὰ προσοχῆς παρηκολούθουν τὰς κινήσεις τοῦ στρατοῦ, ὥστε νὰ δυνηθῶ ὑφ' οἱασδήποτε συνθήκας νὰ τὸν ἀντιμετωπίσω, εἴτε διὰ πυρῶν; ἐὰν μοῦ ἐπεβάλλετο τοῦτο, εἴτε διὰ διολισθήσεως καὶ διαφυγῆς. Εὐτυχῶς, ὁ ἀντίπαλος ἐπαναπαυθεὶς εἰς τὰς δάφνας του ἐπανέκαμψεν εἰς τὰ ἴδια, χωρὶς νὰ ἀποστείλῃ, ὡς ὤφειλε, μικρὰς περιπόλους πρὸς τὰς πέριξ τοῦ χώρου ἐρευνῶν ἐπικαίρους θέσεις, ὁπότε πιθανώτατα θὰ ἤρχετο εἰς ἐπαφὴν μεθ' ἡμῶν.

Ὁ κίνδυνος δι' ἐμὲ προσωπικῶς δὲν ἐξέλιπε, καθ' ὅσον οἱ συλληφθέντες, καὶ ἰδίᾳ ὁ Π. Στυλιανοῦ, ἐγνώριζον ποῦ ἀκριβῶς διέμενα, διότι μόλις τὴν προτεραίαν οὗτος εἶχεν ἐγκαταλείψει τὸ λημέρι μου. Ἐν τούτοις εἶχα ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ἐχεμύθειαν των καὶ ἡ μετέπειτα στάσις των μὲ ἐδικαίωσε.

Σκέψις μου τώρα ἦτο νὰ αὐξήσω τὰς δυνατότητας δράσεως ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν μέσων μας, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ μιᾶς ἀναδιοργανώσεως τῶν ὁμάδων, βάσει τῆς κτηθείσης πείρας καὶ τῶν διατιθεμένων μέσων. Δυστυχῶς, παρ' ὅλας τὰς προσπαθείας μου ἡ προμήθεια ὁπλισμοῦ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ δὲν ἦτο ἱκανοποιητική. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις οὐδεμίαν διάθεσιν βοηθείας ἐδείκνυεν, τοὐναντίον, ὡς ἐπληροφορούμην, ὄργανά της, κατέχοντα ἐμπιστευτικὰς θέσεις, διενήργουν ἔλεγχον μὴ τυχὸν ἐνισχυθῶ εἰς ὁπλισμόν. Παράλληλοι προσπάθειαί μου πρὸς ἄλλας χώρας δὲν εὐωδοῦντο. Ἠρκέσθην συνεπῶς εἰς μικροενισχύσεις, τὰς ὁποίας ἐμηχανεύθην μετὰ τῶν συνεργατῶν μου. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, κατέληξα εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ χρησιμοποιήσω τὰ εἰς χεῖρας τῶν ἰδιωτῶν κυνηγετικὰ τυφέκια. Ἐθεώρησα, ὅτι ταῦτα θὰ ἠδύναντο νὰ ἀποβοῦν τελεσφόρα δι' ἐνέδρας, ἰδίᾳ ἐάν, ἀντὶ τῶν συνήθων σκαγιῶν, ἐχρησιμοποιοῦντο μεγαλύτερα, τὰ ὁποῖα θὰ ἠδυνάμεθα νὰ κατασκευάσωμεν, ὥστε νὰ αὐξήσωμεν τὴν ἀποτελεσματικότητα τῆς βολῆς των. Πρὸς τοῦτο ἔδωσα διαταγὴν εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς νὰ προετοιμάσουν ἐν πάσῃ μυστικότητι τὴν ἐν μιᾷ νυκτὶ ἀφαίρεσιν τῶν κυνηγετικῶν ὅπλων, πρᾶγμα ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Ἐξ ἄλλου, λόγῳ τῶν συνεχῶς αὐξανομένων ἀναγκῶν εἰς ἐκρηκτικὰς ὕλας, λόγῳ ἐντάσεως τῆς δράσεώς μας, ἔβλεπα, ὅτι μὲ τὰ ὑπάρχοντα ἀποθέματα δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ ἀντεπεξέλθω, ὡς προέβλεπον, εἰς μακροχρόνιον ἀγῶνα. Ἀνέθεσα, ὡς ἐκ τούτου, εἰς εἰδικοὺς τὴν μελέτην διαφόρων ἐκρηκτικῶν μιγμάτων καὶ διέταξα νὰ μοῦ ἀναφέρουν τὰ ἀποτελέσματα τῶν δοκιμῶν. Αἱ ἐπὶ τοῦ τομέως τούτου προσπάθειαι ἐστέφθησαν βραδύτερον ὑπὸ ἐπιτυχίας, χάρις εἰς τὰς ἀόκνους προσπαθείας συνεργείου ἐπιλέκτων ἐπιστημόνων, εἰς τρόπον ὥστε κατωρθώσαμεν νὰ κατασκευάσωμεν ἐκρηκτικὰ μίγματα ἐξ ὑλικῶν, τὰ ὁποῖα ὑπῆρχον ἐπὶ τόπου, μεγίστης ἐκρηκτικῆς δυνάμεως. Περὶ τούτων θὰ ἀναφέρω ἀλλαχοῦ.

Πρέπει νὰ πληροφορηθῇ ὁ πεπολιτισμένος κόσμος, καὶ δὴ ὁ Ἑλληνικὸς λαός, μὲ ποῖα μέσα ἐπολέμησεν ἡ Κύπρος μίαν αὐτοκρατορίαν, χωρὶς νὰ τύχῃ οὐσιαστικῆς ἐνισχύσεως ἐκ μέρους οὐδενός, καὶ ποία ἐπιμονὴ καὶ ποία θέλησις ἔπρεπε νὰ ἐπιδειχθοῦν ὑφ' ὅλων διὰ νὰ κρατήσωμεν ἐπὶ τέσσερα ἔτη ἕνα ἀγῶνα καί, τέλος, νὰ κατισχύσωμεν.

Ἀλλ' ἐνῷ ὁ ἀπελευθερωτικὸς ἀγὼν ἐσυνεχίζετο ἐπιτυχῶς καὶ μὲ ἀμείωτον σφοδρότητα, ὁ Χάρντιγκ, διαψευσθεὶς καὶ πάλιν εἰς τὰς προσδοκίας του περὶ συντριβῆς τῆς ΕΟΚΑ, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ, ὡς ἐνόμιζε, μετεχειρίζετο τὸ ἀργύριον τῆς προδοσίας καὶ τὰ βασανιστήρια τῶν συλλαμβανομένων, ἵνα προβοῦν οὗτοι εἰς ὁμολογίας καὶ καταδόσεις.

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ὀλίγους ἀργυρωνήτους προδότας, οὗτοι ἐτύγχανον γενικῆς περι-

φρονήσεως. Οὕτω, ἡ οἰκογένεια τοῦ προδότου Ἰωάννου Πιτσιλλοῦ (σύζυγος, τέκνα) τὸν ἀπεκήρυξεν καὶ δὲν ἐδέχθη κἂν νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ εἰς τὴν Ὀμορφίταν, ὅπου εὑρίσκετο ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ἄγγλων.

Τὴν 17ην Ἰανουαρίου 1956 ἐκινήθην πεζῇ, διὰ τῶν ὀρέων, πρὸς τὴν περιοχὴν Κύκκου διὰ νὰ συναντήσω τὴν ἐκεῖ ἀνταρτικὴν ὁμάδα καὶ ἐπικοινωνήσω ἐκεῖθεν μετὰ τῆς περιοχῆς Πάφου, προβῶ δὲ εἰς νέαν ἀναδιοργάνωσίν των καὶ καθορίσω ἀποστολάς των. Κατόπιν κοπιώδους πορείας ὀκτὼ περίπου ὡρῶν καὶ ὑπὸ βροχὴν ἔφθασα εἰς Καλοπαναγιώτην καὶ ἐκεῖθεν περὶ τὸ μεσονύκτιον εἰς τὴν περιοχὴν Βασιλικῆς Κύκκου δι' αὐτοκινήτου.

Ἐπανάληψις καὶ ναυάγιον τῶν διαπραγματεύσεων Ἀρχιεπισκόπου - Χάρντιγκ.

Τὴν 9ην Ἰανουαρίου 1956, ὁ Χάρντιγκ ἀναγκάζεται νὰ χρησιμοποιήσῃ καὶ πάλιν τὴν διπλωματίαν, ἐφ' ὅσον δὲν κατώρθωσε διὰ τῆς πυγμῆς νὰ μᾶς καθυποτάξῃ. Οὕτως, ἀρχίζει νέα σειρὰ συνομιλιῶν καὶ ἀνταλλαγῆς ἀπόψεων μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Καὶ αἱ νέαι ὅμως συνομιλίαι διεξάγονται μὲ ἐπίδειξιν ἰσχύος τοῦ Χάρντιγκ, ὅστις, ἵνα δείξῃ, ὅτι, ἐὰν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος δὲν ἐνδώσῃ εἰς τὰς προτάσεις του, θὰ χρησιμοποιηθῇ καὶ πάλιν ἡ ἰσχὺς τῶν ὅπλων, συνεχίζει τὴν ἐνίσχυσιν τῶν στρατευμάτων του, διὰ τακτικῶν ἐξ Ἀγγλίας ἀφίξεων, καὶ ἐντείνει τὰ καταπιεστικά του μέτρα. Καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα ὁ Ἄγγλος Κυβερνήτης τῆς νήσου πηγαινοέρχεται εἰς τὸ Λονδῖνον καὶ προβαίνει εἰς δηλώσεις καὶ ἀπειλάς. Κάπου - κάπου, ὁ Ἀγγλικὸς τύπος ὁμιλεῖ περὶ διαφωνιῶν του μὲ τὸν Ἦντεν καὶ πιθανῆς παραιτήσεώς του. Ὁ Χάρντιγκ ὅμως ἐπανέρχεται εἰς τὴν νῆσον μὲ πλήρη δικαιοδοσίαν νὰ καταστείλῃ τὴν ἀνταρσίαν, ἐὰν ὁ Μακάριος δὲν δεχθῇ τὰς προτάσεις του.

Τὸ ἱστορικὸν τῶν διαπραγματεύσεων τούτων, αἵτινες διήρκεσαν μέχρι τῆς 29ης Φεβρουαρίου 1956, ἔχει ὡς ἀκολούθως:

Τὴν 9ην Ἰανουαρίου ἐπροτάθη ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου τὸ ἀκόλουθον σχέδιον:

«Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος μετέχει τῶν ἀρχῶν, αἵτινες ἐνεσωματώθησαν εἰς τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, τὸν Χάρτην τοῦ Πότομακ καὶ τὸν Χάρτην τοῦ Εἰρηνικοῦ, τοὺς ὁποίους ἔχει προσυπογράψει. Δὲν εἶναι, ὅθεν, θέσις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως τὸ ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς αὐτοδιαθέσεως οὐδέποτε δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὴν Κύπρον. Ἡ ἄποψίς της εἶναι ὅτι τώρα ἡ ἀρχὴ αὕτη δὲν εἶναι πρότασις δυναμένη νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἕνεκεν τῆς παρούσης στρατηγικῆς καταστάσεως καὶ ἕνεκεν τῶν συνεπειῶν, τὰς ὁποίας θὰ ἔχῃ ἐπὶ τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν Δυνάμεων τοῦ Βορειοατλαντικοῦ συμφώνου ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μεσογείῳ.

Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μεγαλειότητος ἔχει τώρα προσφέρει μέτρα εὐρείας αὐτοκυβερνήσεως. Ἐὰν ὁ Κυπριακὸς λαὸς συμμετάσχῃ εἰς τὴν συνταγματικὴν ἐξέλιξιν, ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μεγαλειότητος προτίθεται νὰ ἐργασθῇ διὰ μίαν τελικὴν λύσιν, ἡ ὁποία θὰ συνῇδε πρὸς τὰς ἐκ τῶν συνθηκῶν ἀπορρεούσας ὑποχρεώσεις καὶ τὰ στρατηγικὰ συμφέροντα τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α. Μεγαλειότητος καὶ τῶν συμμάχων της καὶ ἡ ὁποία θὰ ἱκανοποιεῖ τοὺς πόθους τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μεγαλειότητος θὰ εἶναι διατεθειμένη νὰ συζητήσῃ τὸ μέλλον τῆς νήσου μετ' ἀντιπροσώπων τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ὅταν ἡ αὐτοκυβέρνησις ἀποδειχθῇ πρότασις δυναμένη νὰ λειτουργήσῃ ἱκανοποιητικῶς καὶ ἱκανὴ νὰ διασφαλίσῃ τὰ συμφέροντα ὅλων τῶν τμημάτων τῆς κοινότητος».

Τὴν 13ην Ἰανουαρίου 1956 τὸ σχέδιον τοῦτο ἐτροποποιήθη ἐλαφρῶς ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως.

Εἰς τὴν σχετικὴν δήλωσίν της ἐγένετο λόγος περὶ συζητήσεως Συντάγματος διὰ τὴν νῆσον ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ, καθὼς καὶ περὶ παροχῆς εὐρείας αὐτοκυβερνήσεως εἰς τὴν Κύπρον.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος ἀπήντησε εἰς διατυπωθείσας σχεδὸν τελεσιγραφικῶς προτάσεις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως διὰ τῆς ἀκολούθου ἐπιστολῆς του, ἡμερομηνίας 2ας Φεβρουαρίου 1956:

«Ἐξοχώτατε,

«Ἐλάβομεν καὶ ἐμελετήσαμεν μετὰ πολλῆς προσοχῆς τὸ σχέδιόν σας, ὅσον ἀφορᾷ τὸ μέλλον τῆς Κύπρου. Δοθείσης τῆς σοβαρότητος τῆς ἀποφάσεως, ἣν ἐκαλούμεθα νὰ λάβωμεν, ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαῖον, πρὶν ἡ ἀπευθύνωμεν εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα τὴν παροῦσαν ἀπάντησιν, νὰ ἐπικοινωνήσωμεν μετὰ τῶν συμβούλων ἡμῶν, ὡς καὶ μετ' ἐκπροσώπων ὅλων τῶν τάξεων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

Ὡς ὑπεδείξαμεν ἤδη κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμῶν συνάντησιν, τὸ κείμενον τῆς Δηλώσεως, εἰς ἣν μέλλει νὰ προβῇ ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος, δὲν εἶναι ἱκανοποιητικὸν διὰ τὸν Ἑλληνικὸν Κυπριακὸν λαόν, τοῦ ὁποίου ἀξίωσις εἶναι ἡ αὐτοδιάθεσις. Ἐν τῇ δηλώσει ταύτῃ ἀναγνωρίζεται μὲν κατ' ἔμμεσον τρόπον ἡ ἀρχὴ τῆς αὐτοδιαθέσεως καὶ δηλοῦται, ὅτι δὲν ἀποκλείεται διὰ πάντα χρόνον ἡ ἐφαρμογὴ ταύτης ἐν Κύπρῳ, πλὴν ἡ τοιαύτη ἐφαρμογὴ ἐξαρτᾶται ἀπὸ προϋποθέσεις τόσον γενικὰς καὶ ἀορίστους,

προϋποθέσεις ὑποκειμένας εἰς τόσας ἑρμηνείας καὶ τόσον δυσχερεῖς ὡς πρὸς τὸν ἀντικειμενικὸν ἔλεγχον τῆς ἐκπληρώσεως, ὥστε νὰ δημιουργῆται εὔλογος ἀμφιβολία ὡς πρὸς τὸν θετικὸν χαρακτῆρα τῆς ὑποσχέσεως, ἥτις δίδεται διὰ τὴν τελικὴν λύσιν τοῦ ζητήματος, συμφώνως πρὸς τοὺς πόθους τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ διμεροῦς συμφωνίας, οὐδέποτε θὰ ἐθέτομεν τὴν ὑπογραφὴν ἡμῶν κάτωθι τοῦ ἐν λόγῳ κειμένου. Δοθέντος ἐν τούτοις ὅτι πρόκειται περὶ ἁπλῆς Δηλώσεως τῆς Βρεττανικῆς ἐπὶ τῆς Κύπρου πολιτικῆς, εἴμεθα διατεθειμένοι, διακαῶς ἐπιθυμοῦντες τὴν εἰρήνευσιν τῆς Νήσου, νὰ ἐξαντλήσωμεν πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως, διατηροῦντες ἀκεραίας τὰς ἡμετέρας ἐπὶ τοῦ κειμένου τῆς Δηλώσεως ἐπιφυλάξεις καὶ ἀμετάβλητον τὸ αἴτημα ἡμῶν περὶ τῆς ταχείας ἐφαρμογῆς εἰς τὴν Κύπρον τοῦ δικαιώματος τῆς αὐτοδιαθέσεως, ἐξεύρωμεν ἐν τῷ μεταξὺ τρόπον πρὸς ἄμβλυνσιν τῆς σημερινῆς ὀξύτητος.

Ὅθεν, ἀποδεχόμεθα τὴν πρόσκλησιν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος, ὅπως, ἀφοῦ πραγματοποιηθῇ ἡ προαναφερθεῖσα Δήλωσις τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, συνεργασθῶμεν μετὰ τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος καὶ ἐκπροσώπων τῆς μειονότητος πρὸς κατάρτισιν Συντάγματος διὰ τὸ μεταβατικὸν καθεστώς.

Ἐπειδὴ ὅμως οὐδεμία διευκρίνισις ἐγένετο εἰς ἡμᾶς περὶ τοῦ περιεχομένου τῆς «εὐρείας ἐκτάσεως αὐτοκυβερνήσεως», τὴν ὁποίαν συμφώνως πρὸς τὸ κείμενον τῆς ἀποσταλείσης ἡμῖν Δηλώσεως, «ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος ἔχει τώρα προσφέρει» καὶ ἐπειδὴ — παρὰ τὴν ἐπιμόνως κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμῶν συνάντησιν ἐκφρασθεῖσαν, ἐκ μέρους ἡμῶν ἐπιθυμίαν — ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ καθορίσῃ τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ τοιούτου συντάγματος αὐτοκυβερνήσεως, ἐπιθυμοῦμεν νὰ γνωρίσωμεν εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, ὅτι διὰ νὰ ἀποβῇ ἡ τοιαύτη συνεργασία ἀποτελεσματική, πρέπει νὰ διευκρινισθῇ ἀπὸ τοῦδε ἐπισήμως ἀπὸ Βρεττανικῆς πλευρᾶς, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ Σύνταγμα θὰ ἐγκαθιδρύῃ καθεστὼς γνησίας αὐτοκυβερνήσεως, καὶ πρὸς τοῦτο νὰ διασαφηνισθῶσιν, εἰ δυνατόν, συγχρόνως πρὸς τὴν ἀνωτέρω Δήλωσιν, αἱ κάτωθι γενικαὶ γραμμαὶ αὐτοῦ.

«1. Ἅπασαι αἱ νομοθετικαί, ἐκτελεστικαὶ καὶ δικαστικαὶ ἐξουσίαι, πλὴν τῶν ρητῶς ἐξαιρουμένων, θὰ πηγάζουν ἐκ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ θὰ ἐξασκῶνται ὑπὸ τούτου διὰ τῶν αἱρετῶν ἀντιπροσώπων καὶ τῶν λοιπῶν ὀργάνων των.

2. Τῆς ἀνωτέρω ἀρχῆς θὰ ἐξαιροῦνται, παραμένουσαι εἰς τὸν Κυβερνήτην, ὡς ἐκπρόσωπον τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος, αἱ ἁρμοδιότητες διὰ τὴν ἄμυναν καὶ τὰς Ἐξωτερικὰς πολιτικὰς σχέσεις τῆς Νήσου.

3. Ὁ Κυβερνήτης, πέραν τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ παραγράφῳ 2 ἀναφερομένων ἐξουσιῶν, θὰ ἀσκῇ τὰ συνήθη καθήκοντα τοῦ ρυθμιστοῦ τοῦ πολιτεύματος. Οὕτω θὰ ἐπικυροῖ, ἄνευ δικαιώματος ἀρνησικυρίας, τοὺς ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ Συντάγματος ψηφιζομένους παρὰ τῆς Βουλῆς νόμους καὶ τὸν Προϋπολογισμὸν καὶ θὰ ὑπογράφῃ τὰ νομίμως ἐκδιδόμενα παρὰ τῆς Κυβερνήσεως διατάγματα. Θὰ ἀναθέτῃ τὸν σχηματισμὸν Κυβερνήσεως εἰς τὸν χαίροντα τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς Βουλῆς καὶ θὰ διαλύῃ ταύτην, τῇ εἰσηγήσει αὐτοῦ. Οἱ Ὑπουργοὶ θὰ ἐκλέγωνται ἐλευθέρως ὑπὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ καί, ὡς καὶ οὗτος, θὰ εὐθύνωνται ἐνώπιον τῆς Βουλῆς καὶ μόνον.

4. Ἡ ἐν τῇ Βουλῇ ἐκπροσώπησις θὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν σύνθεσιν τοῦ πληθυσμοῦ. Κατὰ τὰ ἄλλα ἡ ἰσότης τῶν πολιτῶν θὰ εἶναι ἀπόλυτος καὶ ὅλοι θὰ δύνανται νὰ διορίζωνται εἰς οἱανδήποτε δημοσίαν θέσιν. Ἐξαιρέσεις ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης δύνανται νὰ θεσπισθῶσι μόνον δι' εἰδικὰ ἀξιώματα, συνδεόμενα ἀποκλειστικῶς μὲ τὰ θρησκευτικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ δικαιώματα τῶν ἐν τῇ Νήσῳ Κοινοτήτων. Τὰ τοιαῦτα δικαιώματα θὰ κατοχυρῶνται πλήρως καὶ θὰ προστατεύωνται ὑπὸ τοῦ Συντάγματος.

5. Θὰ καθορίζηται διαδικασία διὰ τὴν ἀμερόληπτον ἐπίλυσιν τῶν τυχὸν παρουσιαζομένων διαφωνιῶν ἐπὶ τῆς ἑρμηνείας συνταγματικῶν διατάξεων, καὶ δὴ ἐπὶ θεμάτων ἀμφισβητουμένης ἁρμοδιότητος μεταξὺ τοῦ Κυβερνήτου ἀφ' ἑνὸς καὶ Βουλῆς ἢ Κυβερνήσεως ἀφ' ἑτέρου.

Αἱ θεμελιώδεις αὗται ἀρχαὶ — ἀποτελοῦσαι δι' ἡμᾶς τὴν μόνην λογικὴν καὶ παραδεκτὴν ἑρμηνείαν τοῦ περιεχομένου τοῦ ὅρου «εὐρείας ἐκτάσεως αὐτοκυβερνήσεως» — πρέπει νὰ καθορισθῶσιν ἐκ τῶν προτέρων, δὲν δύνανται δὲ νὰ ἐξομοιωθῶσιν, ἀπὸ ἀπόψεως σημασίας, μὲ τὰς λεπτομερείας, τὰς ὁποίας εὐλόγως παραπέμπει ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης πρὸς διεξοδικὴν συζήτησιν εἰς μεταγενέστερον χρόνον.

Ἡ συμφωνία ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω σημείων θὰ δημιουργήσῃ τὰς προϋποθέσεις διὰ τὸν κατευνασμὸν τῆς παρούσης ὀξύτητος καὶ θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐν ἠρέμῳ ἀτμοσφαίρᾳ ταχυτέραν δυνατὴν ἐκπόνησιν καὶ λειτουργίαν τοῦ Συντάγματος Αὐτοκυβερνήσεως. Εἰς τὴν τοιαύτην εἰρήνευσιν θὰ συμβάλωμεν, ὡς εἰκός, ἐν ὅλῳ τῷ μέτρῳ τῶν δυνάμεων ἡμῶν, προβαίνοντες εἰς τὰς δεούσας δηλώσεις. Τὴν εἰρήνευσιν ὅμως ταύτην θὰ ἐπιφέρῃ, ταχύτερον ἢ ὅ,τιδήποτε ἄλλο, ἡ ἀκολουθησομένη ταυτοχρόνως ὑπὸ τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος πολιτική, ἥτις θὰ πρέπει νὰ εἶναι πολιτικὴ κατευνασμοῦ, κατάλληλος ὅπως ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς πολίτας τὸ αἴσθημα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀσφαλείας. Οὕτω θὰ πρέπει νὰ ἀρθῶσι τὰ ἔκτακτα μέτρα καὶ οἱ ἔκτακτοι νόμοι καὶ νὰ ἀμνηστευθῶσιν ὅλα τὰ πολιτικὰ ἀδικήματα.

Εἴμεθα ἀπολύτως βέβαιοι, ὅτι ὅλοι οἱ ἐντίμως σκεπτόμενοι ἄνθρωποι, τόσον ἐν Μεγάλῃ Βρεττανίᾳ, ὅσον καὶ ἀλλαχοῦ θὰ ἐκτιμήσωσι τὴν μεγίστην διαλλακτικότητα, τὴν ὁποίαν ἐπιδεικνύομεν.

Ἐπὶ τούτοις, διαβεβαιοῦντες, ὅτι εἴμεθα πρόθυμοι νὰ παράσχωμεν οἱασδήποτε ἐξηγήσεις, τὰς ὁποίας ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης ἤθελε κρίνει ἀναγκαίας ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω, διατελοῦμεν.

Εὐχέτης Ὑμῶν

Ὁ Κύπρου Μακάριος.

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὁ Κυβερνήτης ἀπήντησε διὰ τοῦ ἀκολούθου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 14 Φεβρουαρίου ἐγγράφου του:

«Μακαριώτατε».

«Ἡ ἐπιστολή σας τῆς δευτέρας Φεβρουαρίου ἔχει τώρα μελετηθῆ μετὰ μεγίστης προσοχῆς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος. Μεθ' ἱκανοποιήσεως ἐδέχθη αὕτη τὴν διαβεβαίωσιν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος περὶ τῆς ἐπιθυμίας σας διὰ τὴν εἰρήνευσιν τῆς νήσου καὶ τῆς προθυμίας σας, ὅπως καταβάλητε

πᾶσαν προσπάθειαν διὰ νὰ εὑρεθῇ τρόπος ἀμβλύνσεως τῆς παρούσης ἐντάσεως. Προξενεῖ εὐχαρίστησιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἡ ἐκ μέρους σας ἀποδοχὴ τῆς προσκλήσεώς μου, ὅπως συνεργασθῆτε μετ' ἐμοῦ καὶ μετ' ἐκπροσώπων ὅλων τῶν τμημάτων τῆς κοινότητος διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν συντάγματος. Ἡ Κυβέρνησις εἶχε παρακολουθήσει μετ' ἐνδιαφέροντος ἐκθέσεις περὶ τῶν συσκέψεών σας, αἵτινες φαίνεται ὅτι ἐπιβεβαιοῦν τὴν ὕπαρξιν εὐρέως διαδεδομένης ἐπιθυμίας διὰ μίαν νέαν καὶ ἐποικοδομητικὴν ἀντιμετώπισιν τῶν πολιτικῶν καὶ συνταγματικῶν προβλημάτων τῆς νήσου.

2. Ἐν σχέσει μὲ τὴν παράκλησιν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος περὶ διευκρινίσεως ὡρισμένων σημείων ἐπὶ τῶν ἀπόψεων τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος περὶ τοῦ συντάγματος διὰ τὴν Κύπρον, πρέπει νὰ καταστήσω σαφές, ὅτι ἡ μορφὴ οἱουδήποτε συντάγματος δέον νὰ προέλθῃ ἐκ διεξοδικῶν συζητήσεων μετ' ἀντιπροσώπων ὅλων τῶν Κοινοτήτων. Τοῦτο, βεβαίως, δὲν ἀποκλείει ἰδιαιτέρας συζητήσεις, αἵτινες ἀναμφιβόλως θὰ εἶναι μεγάλου ὀφέλους, δὲν δύνανται ὅμως νὰ ὑποκαταστήσουν οἱασδήποτε συσκέψεις περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν θὰ κυβερνᾶται ὁ καθημερινὸς βίος ὅλων τῶν Κυπρίων. Παρὰ ταῦτα, εἶμαι ἐντεταλμένος νὰ δηλώσω ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος θεωρεῖ ὅτι τὰ ἑξῆς σημεῖα θὰ ἔπρεπε νὰ ληφθοῦν ὡς βάσις πρὸς συζήτησιν.

α. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος προσφέρει τώρα εὐρέα μέτρα δημοκρατικῆς αὐτοκυβερνήσεως. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον θὰ πρέπει νὰ ἐκπονηθῇ, ἐν συσκέψει μεθ' ὅλων τῶν τμημάτων τῆς κοινότητος, ἕνα νέον καὶ φιλελεύθερον σύνταγμα.

β. Τὸ σύνταγμα θὰ παρέχῃ τὴν δυνατότητα εἰς τὸν Κυπριακὸν λαὸν ν' ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην, δι' ὑπευθύνων Κυπρίων Ὑπουργῶν, ὅλων τῶν τμημάτων τῆς Κυβερνήσεως, διὰ μιᾶς καταλλήλως διαμορφουμένης πορείας, ἐξαιρέσει τῶν τμημάτων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰς Ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις καὶ τὴν Ἄμυναν, ἅτινα θὰ παραμείνουν εἰς χεῖρας τοῦ Κυβερνήτου, καὶ τῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας, ἥτις θὰ παραμείνῃ ὡσαύτως εἰς χεῖρας τοῦ Κυβερνήτου, ἐφ' ὅσον χρόνον οὗτος θὰ ἐθεώρει τοῦτο ἀναγκαῖον.

γ. Τὸ σύνταγμα θὰ προνοῇ διὰ Βουλὴν μὲ αἱρετὴν πλειοψηφίαν.

δ. Κύπριος Πρωθυπουργὸς θὰ ἐκλέγηται ὑπὸ τῆς Βουλῆς, τῇ ἐγκρίσει τοῦ Κυβερνήτου, διὰ νὰ ἡγῆται τῆς νέας Διοικήσεως. Τὰ Ὑπουργικὰ Χαρτοφυλάκια θὰ κατανέμωνται ὑπὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ — λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ κατωτέρω ὅρου:

ε. Τὸ σύνταγμα θὰ προνοῇ διὰ Τουρκικὴν ἀντιπροσώπευσιν ἐν τῷ Ὑπουργικῷ Συμβουλίῳ.

στ. Θὰ ὑπάρχουν αἱ δέουσαι ἐγγυήσεις διὰ τὰ δικαιώματα τῶν πολιτῶν, τὰ συμφέροντα ὅλων τῶν τμημάτων τῆς κοινότητος καὶ διὰ τὴν ἀκεραιότητα καὶ ἀνεξαρτησίαν τῆς Δημοσίας Ὑπηρεσίας.

3. Τὰ ἐν τῇ ἀνωτέρω παραγράφῳ ἐκτιθέμενα σημεῖα ἀποτελοῦν τοὺς εὐρεῖς ἀντικειμενικοὺς σκοπούς, τοὺς ὁποίους ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος ἔχει ὑπ' ὄψει. Ἡ ἐπεξεργασία τῶν ἐπακριβῶν συνταγματικῶν διευθετήσεων εἶναι ζήτημα βασικῆς σπουδαιότητος δι' ὅλους καὶ πρέπει νὰ ἐπιδιωχθῇ διὰ συσκέψεων καὶ συζητήσεων ἐπὶ εὐρείας ἀντιπροσωπευτικῆς βάσεως. Ἀντιλαμβάνεσθε ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος δὲν δύναται νὰ ἀναλάβῃ δεσμεύσεις περὶ τῆς θέσεως τῶν διαφόρων κοινοτήτων ἐντὸς τοῦ συντάγματος, προτοῦ λάβωσι χώραν συζητήσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἀντιπρόσωποι τῶν ἐν λόγῳ κοινοτήτων ἤθελον ἐκφράσει τὰς ἀπόψεις των. Βεβαίως ἡ Ὑμετέρα Μακαριότης θὰ εἶναι ἐλευθέρα, ὅπως ἐκφέρῃ τὰς ἀπόψεις της κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ συντάγματος.

4. Δέον νὰ ἀναγνωρισθῇ, ὅτι ἡ ἐπίμονος βία καὶ ἀναταραχὴ ἔχουν αὐξήσει τὰς δυσκολίας εἰσαγωγῆς συνταγματικῆς κυβερνήσεως. Ὁ κίνδυνος ἐκφοβισμοῦ ἔχει καταπνίξει τὴν ἐλευθέραν ἔκφρασιν σκέψεως. Αἱ μειονότητες στενοχωροῦνται τώρα περισσότερον ἢ προηγουμένως διὰ τὰς συνεπείας, τὰς ὁποίας δυνατὸν νὰ ἔχῃ δι' αὐτὰς ἡ ἐγκαθίδρυσις αὐτοκυβερνήσεως. Παρὰ ταῦτα, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, αἱ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι τώρα ὑποβάλλονται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, θὰ ἀποτελέσουν τὸν ἀντικειμενικόν της σκοπόν. Ἡ ταχύτης μετὰ τῆς ὁποίας δύνανται αὗται νὰ πραγματοποιηθῶσι θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τῆς ἀνταποκρίσεως τῆς μάζης τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἡγετῶν του εἰς τὰς νέας των εὐθύνας.

5. Μοῦ προξενεῖ εὐχαρίστησιν ἡ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ὑμῶν δήλωσις, καθ' ἣν ἡ Ὑμετέρα Μακαριότης θὰ συμβάλῃ ἐν ὅλῳ τῷ μέτρῳ τῶν δυνάμεών της εἰς τὴν εἰρήνευσιν τῆς νήσου. Ὅθεν πιστεύω ὅτι ἅμα τῇ ἐξαγγελίᾳ τῆς Δηλώσεως Πολιτικῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, θὰ προβῆτε καὶ Ὑμεῖς εἰς τὴν δέουσαν δήλωσιν, ὡς ἀναφέρετε εἰς τὴν ἐπιστολήν σας, καὶ θὰ λάβητε ἐνεργὰ μέτρα ὅπως χρησιμοποιήσητε ὅλην τὴν ἐπιρροήν σας διὰ νὰ τεθῇ τέρμα εἰς τὴν βίαν καὶ τὴν ἀναταραχήν. Θὰ εὐχαριστηθῶ πολὺ νὰ λάβω συντόμως διαβεβαίωσιν ἐκ μέρους τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου.

6. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, θὰ εἶναι εὐκολώτερον δι' ἐμὲ νὰ χαλαρώσω τὰς προνοίας ἐκτάκτου ἀνάγκης, χωρὶς νὰ θέτω εἰς κίνδυνον τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν. Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἐπιθυμίας μου νὰ ἴδω τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ὁμαλότητος προτίθεμαι νὰ λάβω μέτρα διὰ τὴν ἄρσιν ὡρισμένων κανονισμῶν ἐκτάκτου ἀνάγκης εὐθὺς ὡς ὑπάρξῃ θετικὴ ἔνδειξις γνησίας ἀνταποκρίσεως εἰς τὴν ἔκκλησιν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος ἐναντίον τῆς βίας. Θὰ εἶμαι διατεθειμένος νὰ ἄρω καὶ ἄλλα ἄρθρα τῶν κανονισμῶν τούτων, ἐφ' ὅσον αἱ συνθῆκαι εἰς τὴν νῆσον ἐπανέρχωνται εἰς τὴν ὁμαλότητα.

7. Ἐν ἀναμονῇ ἐπιστροφῆς εἰς πλέον εἰρηνικὰς καὶ εὐτυχεῖς συνθήκας, ἔχω ὑποβάλει εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος εἰσηγήσεις ἐπὶ τῆς διαδικασίας, ἥτις θὰ ἦτο ἐπιθυμητὸν νὰ υἱοθετηθῇ πρὸς ἐξακρίβωσιν ὅλων τῶν ἀποχρώσεων τῆς κοινῆς γνώμης, ὅσον ἀφορᾷ τὴν μορφὴν τὴν ὁποίαν θὰ ἔπρεπε νὰ λάβῃ τὸ σύνταγμα, καὶ ἐλπίζω ὅτι ἡ ἀπόφασις τῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τοῦ θέματος θὰ δημοσιευθῇ συντόμως. Πιστεύω ὅτι θὰ δεχθῆτε νὰ μετάσχητε εἰς τὰς συσκέψεις ταύτας, αἵτινες θὰ θέσουν τὰς βάσεις τοῦ πολιτικοῦ μέλλοντος τῆς Κύπρου.

Διατελῶ μετὰ τιμῆς Τζὼν Χάρντιγκ Κυβερνήτης».

Εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦτο τοῦ Κυβερνήτου ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος ἀπήντησε διὰ τῆς ἀκολούθου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 25 Φεβρουαρίου 1957 ἐπιστολῆς.

«Ἐξοχώτατε,

Διὰ τῆς ἀπὸ 2ας τρέχοντος μηνὸς Φεβρουαρίου ἐπιστολῆς ἡμῶν ἐγνωρίσαμεν τῇ Ὑμετέρα Ἐξοχότητι, ὅτι, μολονότι δὲν συμφωνοῦμεν μὲ τὰς προϋποθέσεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος, διὰ τῆς Δηλώσεως εἰς ἣν προτίθεται νὰ προβῇ, ἐξαρτᾷ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως ἐν Κύπρῳ, θὰ ἐδεχόμεθα, ἐν τῷ συμφέροντι τῆς εἰρηνεύσεως τοῦ τόπου, νὰ συνεργασθῶμεν εἰς τὴν ἐκπόνησιν καὶ λειτουργίαν συντάγματος αὐτοκυβερνήσεως, ὡς μεταβατικοῦ σταδίου πρὸς τὴν αὐτοδιάθεσιν, ἥτις παραμένει πάντοτε ὁ μοναδικὸς καὶ τελικὸς ἡμῶν σκοπός. Κατεστήσαμεν ἐν τούτοις σαφές, ὅτι ἡ τοιαύτη συνεργασία θὰ ἦτο δι' ἡμᾶς δυνατὴ μόνον, ἐφ' ὅσον ὡς βάσις τοῦ προτεινομένου συντάγματος ἐτίθεντο σαφῶς ἀπὸ τοῦδε αἱ θεμελιώδεις δημοκρατικαὶ ἀρχαί, τὰς ὁποίας διεγράψαμεν εἰς τὴν προηγουμένην ἐπιστολὴν ἡμῶν.

2. Ἐλάβομεν ὑπὸ σημείωσιν τὸ περιεχόμενον τῆς ἀπὸ 14ης τρέχοντος ἐπιστολῆς τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ὡς καὶ τὰς δοθείσας ἐπὶ ταύτης ἐξηγήσεις, δι' ὧν διασαφηνίζεται 1) ὅτι ἡ ἔννοια τῶν λέξεων «καταλλήλως διαμορφουμένης πορείας», τῆς παραγράφου 2 - β, εἶναι ὅτι ἡ μεταβίβασις τῶν ἐξουσιῶν εἰς τὰ συνταγματικὰ ὄργανα τοῦ λαοῦ θὰ πραγματοποιηθῇ ἅμα τῇ θέσει εἰς λειτουργίαν τοῦ συντάγματος, ἐξαιρουμένης τῆς μεταβιβάσεως τῆς ἐκτελεστικῆς ἁρμοδιότητος ἐπὶ ζητημάτων Δημοσίας Ἀσφαλείας, ἥτις, ὡς ἀντιλαμβανόμεθα, θὰ πραγματοποιηθῇ ἅμα τῇ ἀποκαταστάσει τῆς τάξεως, καὶ 2) ὅτι ἡ ἔννοια τῆς λέξεως «ὑπευθύνων» τῆς αὐτῆς παραγράφου εἶναι ὅτι οἱ Ὑπουργοὶ θὰ εὐθύνωνται ἐνώπιον τῆς Βουλῆς. Ἐν τούτοις ἡ Ὑμετέρα ἐπιστολή, ὅσον καὶ αἱ δοθεῖσαι ἐπεξηγήσεις δὲν καλύπτουν τὰ λοιπὰ ὑφ' ἡμῶν τεθέντα θέματα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν οὐσίαν τῶν γενικῶν ἀρχῶν τοῦ Συντάγματος, ἀρκετὰ βασικὰ σημεῖα παραμένουν ἀσαφῆ. Οὕτω:

α. Δὲν καθίσταται σαφές, ὅτι πᾶσαι αἱ ἐξουσίαι, ἐκτελεστικαὶ — πλὴν τῶν ρητῶς ἐπιφυλασσομένων εἰς τὸν Κυβερνήτην εἰς τοὺς τομεῖς Ἀμύνης καὶ Ἐξωτερικῶν —, νομοθετικαὶ καὶ δικαστικαὶ πηγάζουν ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ ἐνασκοῦνται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τούτου διὰ τῶν αἱρετῶν ἀντιπροσώπων του καὶ τῶν λοιπῶν συνταγματικῶν ὀργάνων του.

β. Δὲν διασαφηνίζεται, ὅτι ἡ ἐν τῇ Βουλῇ ἐκπροσώπησις θὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν σύνθεσιν τοῦ πληθυσμοῦ.

γ. Δὲν παρέχεται διαβεβαίωσις, ὅτι ἡ ἔγκρισις τοῦ Κυβερνήτου ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Πρωθυπουργοῦ θὰ εἶναι ὅλως τυπική.

3. Ἐλάβομεν ὑπὸ σημείωσιν ὅσα εἰς τὰς παραγράφους 3 καὶ 4 τῆς Ὑμετέρας ἐπιστολῆς διατυποῦνται περὶ ἐνσωματώσεως τῶν τιθεμένων γενικῶν ἀρχῶν εἰς τὸ σύνταγμα, οὐχ ἧττον ὅμως δὲν παρέχεται ἐπαρκὴς διαβεβαίωσις ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου.

4. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἀπὸ 2ας τρέχοντος μηνὸς Φεβρουαρίου ἐπιστολῇ κατεστήσαμεν σαφές, ὅτι πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς τάξεως — εἰς ἣν καὶ ἡμεῖς ἠθέλομεν δι' ὅλων ἡμῶν τῶν δυνάμεων συμβάλλει— εἶναι ἀπαραίτητος ἡ ἐκ μέρους τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ἄρσις τῶν ἰσχυόντων ἐκτάκτων νόμων καὶ ἡ ἀμνήστευσις ὅλων τῶν πολιτικῶν ἀδικημάτων. Ἐν τῇ ἀπαντήσει Ὑμῶν δὲν παρέχεται ἐπαρκὴς διαβεβαίωσις περὶ ταχείας ἄρσεως τῶν ἐν λόγῳ νόμων, οὐδεμία δὲ μνεία γίνεται περὶ ἀμνηστεύσεως πάντων τῶν πολιτικῶν ἀδικημάτων, ἐνῷ ἀμφότεραι ἀποτελοῦσιν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν διὰ τὴν ἐξομάλυνσιν τοῦ πολιτικοῦ βίου τῆς Νήσου.

5. Καταλήγοντες ὀφείλομεν νὰ τονίσωμεν, ὅτι ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ ἡμῶν ὅπως ἡ Νῆσος διέλθῃ τὸν μέχρι τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως χρόνον ἐν εἰρήνῃ, προέβημεν εἰς πᾶσαν δυνατὴν παραχώρησιν, πέραν τῆς ὁποίας δὲν ἐπιτρέπει νὰ χωρήσωμεν ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν συνείδησις καὶ ἀξιοπρέπεια.

Λευκωσίᾳ 25 Φεβρουαρίου 1956.

Ἐπὶ τούτοις διατελοῦμεν Εὐχέτης Ὑμῶν Ὁ Κύπρου Μακάριος.

Αἱ Βρεττανικαὶ ἀπόψεις ἐπανελήφθησαν καὶ κατὰ τὴν μεταξὺ Ἀρχιεπισκόπου καὶ Κυβερνήτου συνάντησιν τῆς 29ης Φεβρουαρίου 1956, εἰς τὴν ὁποίαν παρέστη καὶ ὁ ἐπὶ τούτῳ ἀφιχθεὶς τὴν προτεραίαν Βρεττανὸς Ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν Λέννοξ Μπόϋντ.

Ἀνασκοπῶν τὴν 6ην Μαρτίου εἰς δημοσιογραφικὴν συνέντευξιν τὴν πορείαν τῶν διαπραγματεύσεων, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος προέβη εἰς τὰς ἀκολούθους δηλώσεις :

«Ἐκ τῶν ἐγγράφων καταφαίνεται ὅτι ἀτυχῶς ἐκ Βρεττανικῆς πλευρᾶς οὐδόλως ἐπεδείχθη καλὴ θέλησις διὰ τὴν ἐξεύρεσιν βάσεως διὰ μίαν λογικὴν συμφωνίαν. Δὲν ἐζητήσαμεν εἰμὴ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν λῆψιν τῶν μέτρων ἐκείνων, ἅτινα θὰ ἦσαν ἀπαραίτητα ἐκ Βρεττανικῆς πλευρᾶς διὰ τὸν τερματισμὸν τῆς ἀνωμάλου καταστάσεως, διὰ τὸν ὁποῖον εἴμεθα διατεθειμένοι νὰ καταβάλωμεν καὶ ἡμεῖς πᾶσαν προσπάθειαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ στοιχειώδεις διαβεβαιώσεις ὅσον ἀφορᾷ τὸν δημοκρατικὸν χαρακτῆρα τῆς προτεινομένης ὑπὸ τῶν Βρεττανῶν, διὰ τὴν μεταβατικὴν περίοδον, συνταγματικῆς αὐτοκυβερνήσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρῶτον σημεῖον, πιστεύομεν ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἀληθὴς εἰρήνευσις, ἐὰν δὲν παρασχεθῇ, ἡ δυνατότης ἐπιστροφῆς πάντων εἰς τὸν ὁμαλὸν βίον διὰ τῆς ἀμνηστίας, συνδεδυασμένης μὲ τὴν ταχεῖαν ἄρσιν τῶν ἰσχυόντων δικτατορικῶν νόμων καὶ μέτρων. Εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἀμνηστίας λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὴν εὐθιξίαν τῆς ἑτέρας πλευρᾶς, ἐδηλώσαμεν, ὅτι ἐν ἀνάγκῃ θὰ ἐδεχόμεθα, ὅπως ἡ ἀμνήστευσις τῶν σοβαρωτέρων περιπτώσεων μὴ εἶναι ἄμεσος — ὡς ἡ τῶν ὑπολοίπων κατηγοριῶν — ἀλλ' ἀντιμετωπισθῇ ἐν καιρῷ ἀπὸ μέλλουσαν Κυβέρνησιν, ἥτις θὰ ἤντλει τὴν ἐξουσίαν της, ἐκ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, τὸν ὁποῖον θὰ ἐξεπροσώπει. Ἐπὶ τοῦ ζωτικοῦ θέματος τῆς ἀμνηστίας ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἐπέδειξεν ἀπαράδεκτον ἀδιαλλαξίαν, θέλουσα νὰ περιορίσῃ τὴν παροχὴν ταύτης εἰς ἐλαχίστας κατηγορίας προσώπων, ἤτοι οὐσιαστικῶς μόνον εἰς τοὺς καταδικασθέντας ἐπὶ συμμετοχῇ εἰς παρελάσεις καὶ συγκεντρώσεις, ἐπὶ ἀναγραφῇ συνθημάτων καὶ ἐπὶ κατοχῇ ἢ διανομῇ προκηρύξεων. Ἀλλὰ τὴν παροχὴν τῆς τοιαύτης λίαν περιωρισμένης ἀμνη-

στίας ἐξήρτα ἀπὸ τὴν προηγουμένην ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως ὡς ἐὰν ἡ ἀμνηστία ἀπετέλει ἐπιβράβευσιν τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς τάξεως καὶ οὐχὶ ἀναγκαῖον μέσον πρὸς ἐπίτευξιν ταύτης.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν οὐσίαν τῆς προτεινομένης «αὐτοκυβερνήσεως», ὁ ἀληθὴς χαρακὴρ ταύτης καταδεικνύεται ἐπαρκῶς ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι οὐ μόνον οἱ Βρεττανοὶ ἠρνήθησαν νὰ παράσχουν τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι οἱ αἱρετοὶ ἀντιπρόσωποι τῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ θὰ ἀποτελοῦν πλειοψηφίαν ἐν τῇ Βουλῇ, ἀλλὰ καὶ ἐπέμειναν ἐπὶ τῆς διατηρήσεως ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ Κυβερνήτου — ἐφ' ὅσον χρόνον θὰ τὸ ἔκρινεν ὁ ἴδιος σκόπιμον — πασῶν τῶν ἐξουσιῶν εἰς τὸν τομέα τῆς δημοσίας ἀσφαλείας.

Ἐν τῇ προσπαθείᾳ μας νὰ διευκολύνωμεν τὴν ἐπίτευξιν λύσεως προέβημεν εἰς τὴν παραχώρησιν, ὅπως διατηρήσουν τὰς ἐκτελεστικὰς ἐξουσίας τῆς δημοσίας ἀσφαλείας ἐπὶ ὡρισμένον χρονικὸν διάστημα, ἐφ' ὅσον ἐν τῷ μεταξὺ ἔχει ἀποκατασταθῆ ἡ εἰρήνη καὶ ἡ τάξις. Οἱ Βρεττανοὶ ὅμως δι' ἀσαφῶν ἐκφράσεων ἐπέμενον, ὅπως οὐσιαστικῶς διατηρήσουν τὸν τομέα τοῦτον ἐπ' ἄπειρον. Κατὰ τὴν συζήτησιν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἀντελήφθημεν σαφῶς, ὅτι, κατὰ τὴν Βρεττανικὴν ἀντίληψιν, ἡ ἔννοια τῆς δημοσίας ἀσφαλείας περιλαμβάνει οὐ μόνον τὴν διοίκησιν τῆς Ἀστυνομίας, ἀλλ' ἐπὶ πλέον καὶ πᾶσαν ἁρμοδιότητα νομοθετικὴν ἢ ἐκτελεστικὴν εἰς τὸν τομέα τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης, εἰς ἣν περίπτωσιν ὁ τομεὺς οὗτος σχετίζεται κατά τινα τρόπον μὲ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν.

Ἐν ὀλίγοις, ὁ Κυπριακὸς λαὸς ἐκαλεῖτο νὰ ἀποδεχθῆ καθεστὼς ὑπὸ τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο ἀμφίβολον ,ἐὰν θὰ ἤλεγχε τὴν ἰδίαν του Βουλήν, καὶ βάσει τοῦ ὁποίου ἦτο βέβαιον ὅτι ἡ ἀποικιακὴ κυρίαρχος Δύναμις θὰ ἠδύνατο ἐπ' ἀόριστον νὰ ἐπεμβαίνῃ εἰς τὰ πάντα ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς προστασίας τῆς «δημοσίας ἀσφαλείας». Ἀλλὰ τοιοῦτον καθεστὼς θὰ ἦτο ἀπαράδεκτον ἀκόμη καὶ διὰ λαοὺς μόλις ἐξελθόντας τῆς βαρβαρότητος, θὰ ἀπετέλει δὲ ἐμπαιγμὸν ἡ πρότασις αὐτοῦ, ἔστω καὶ ὡς μεταβατικοῦ σταδίου, εἰς ἡμᾶς οἵτινες ἀπεδείξαμεν τὰς ὑψηλὰς φιλελευθέρας ἀρχάς, εἰς τὰς ὁποίας πιστεύομεν, προτείναντες πρῶτοι πᾶσαν δυνατὴν συνταγματικὴν ἐγγύησιν καὶ προστασίαν διὰ τὴν Τουρκικὴν μειονότητα, μετὰ τῆς ὁποίας ἐπιθυμοῦμεν νὰ συζῶμεν εἰρηνικῶς.

Τὴν τοιαύτην ἐπιμονὴν καὶ ἰσχυρογνωμοσύνην των οἱ Βρεττανοὶ κατωχύρωνον ὄπισθεν ἀορίστων, ἐν πολλοῖς, φραστικῶν σχημάτων καὶ τοῦ προσχήματος ὅτι δὲν ἠδύναντο ἐκ τῶν προτέρων νὰ δέσουν τὰς χεῖρας τοῦ Συντακτικοῦ Νομοθέτου, ὅστις θὰ ἀπεστέλλετο ἐνταῦθα καὶ ὅστις θὰ ἔπρεπε, κατ' αὐτούς, νὰ ἔχῃ ἀπόλυτον ἐλευθερίαν εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ Συντάγματος τῆς Νήσου, περιοριζομένης τῆς εἰς τοῦτο συμβολῆς τῶν κατοίκων εἰς τὸ καθαρῶς συμβουλευτικὸν πεδίον. Ἀλλ' οὐδενὸς διαφεύγει τὴν προσοχήν, ὅτι ὁ συνταγματικὸς νομοθέτης, θὰ εἶναι Βρεττανὸς καὶ ἑπομένως ὄργανον τῆς Βρεττανικῆς πολιτείας.

Πρὸ τῆς τοιαύτης Βρεττανικῆς ἀδιαλλαξίας ἠναγκάσθημεν νὰ καταστήσωμεν σαφές, ὅτι ἡ διάθεσίς μας πρὸς τὴν εἰρήνευσιν τῆς χώρας ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει θὰ παρέσυρεν ἡμᾶς εἰς τὴν καταπρόδοσιν τῶν στοιχειωδῶν δικαιωμάτων τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν τῶν ἐπάλξεων ἐκείνων, αἵτινες θὰ διησφάλιζον τὴν δυνατότητα μιᾶς δημοκρατικῆς διακυβερνήσεως τῆς νήσου κατὰ τὴν περίοδον μέχρι τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως, ἥτις δὲν ἔπαυσεν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ ἀποτελῇ τὸν μοναδικὸν καὶ τελικὸν ἡμῶν σκοπόν.

Εἰλικρινῶς λυπούμεθα, διότι κατὰ τὰς συνομιλίας μας μετὰ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως οὐδεμίαν εὕρομεν κατανόησιν. Ἡ ἀγαθή μας πρόθεσις καὶ ἡ καλή μας θέλησις προσέκρουσεν ἐπὶ ἀδιαλλαξίας.

Ἐπὶ πεντάμηνον διήρκεσε τὸ στάδιον τῶν συνομιλιῶν. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις διετήρησε, ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ ζητήματος, τὴν ἰδίαν πάντοτε θέσιν, ὑπὸ διαφορετικὴν ἑκάστοτε φραστικὴν ἐμφάνισιν.

Ἐν ὄψει τῶν ἀνωτέρω καὶ μέχρις ὅτου ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἀναθεωρήσῃ τὴν στάσιν της καὶ ἐπιδείξῃ σεβασμὸν καὶ κατανόησιν τόσον διὰ τὰς ἐθνικὰς ἡμῶν ἐπιδιώξεις, ὅσον καὶ διὰ τὸ πνευματικὸν ἡμῶν ἐπίπεδον, καλοῦμεν τὸν Κυπριακὸν λαόν, ὅπως διατηρῶν τὴν ψυχραιμίαν του, ὁπλισθῇ μὲ ἐπιμονὴν καὶ ὑπομονὴν διὰ τὴν συνέχισιν τοῦ εἰρηνικοῦ ἀγῶνος ὑπὲρ τῆς αὐτοδιαθέσεως, ἀγῶνος ὅστις χαίρει τῆς πλήρους συμπαραστάσεως τῶν ἐλευθέρων ἀδελφῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς αὐξούσης συμπαθείας καὶ ἀλληλεγγύης ὅλων τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων.

Ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει θὰ ὑποστείλωμεν τὴν σημαίαν τῆς αὐτοδιαθέσεως. Θὰ ἀγωνισθῶμεν μέχρις ἐσχάτων, ἀνθιστάμενοι παθητικῶς εἰς τὴν παράνομον κυριαρχίαν τοῦ δυνάστου μας ἐν τῇ Νήσῳ, διεκδικοῦντες διεθνῶς τὸ δίκαιόν μας ἀπὸ τῆς ἐπάλξεως τῶν Ἡνωμ. Ἐθνῶν, ὅπου ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θὰ ἐγγράψῃ προσεχῶς τὸ θέμα, καὶ ἐν γένει οὐδὲν παραλείποντες πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ ἱεροῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν αἰτήματος».

Πρὸ τῆς τοιαύτης Βρεττανικῆς ἀδιαλλαξίας αἱ διαπραγματεύσεις διεκόπησαν, ἀλλὰ καὶ ἀπεκαλύφθησαν πλέον ὠμαὶ αἱ πραγματικαὶ Βρεττανικαὶ διαθέσεις. Δὲν ἀπέμεινε συνεπῶς εἰς ἡμᾶς ἑτέρα λύσις πλὴν ἐκείνης τῶν ὅπλων.

Νέαι προσπάθειαι εἰς τὸν ἔνοπλον ἀγῶνα.—Οἱ δολιοφθορεῖς καὶ ἡ «μάχη τῶν σημαιῶν».

Ἡ προσπάθειά μου,ἅμα τῇ ἀφίξει μου εἰς τὴν περιοχὴν Κύκκου,ἀπέβλεπεν εἰς τὰ ἀκόλουθα:

1) Εἰς τὴν παρακολούθησιν τῶν διαπραγματεύσεων μεταξὺ Ἀρχιεπισκόπου — Χάρντιγκ.

2) Εἰς τὴν προπαρασκευὴν καὶ ὀργάνωσιν ἡμῶν διὰ παρατεταμένον ἀγῶνα, ὃν προέβλεπον μακρόν, εἰς ἣν περίπτωσιν αἱ διαπραγματεύσεις καὶ πάλιν ἀπετύγχανον.

Εἰς διαταγήν μου πρὸς τοὺς τομεῖς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 16 Ἰανουαρίου 1956 διέτασσον τὰ ἑξῆς :

«Μὲ τὸ ἐνδεχόμενον ὅτι ὁ ἀγὼν πιθανῶς νὰ παραταθῇ ἐνεργήσατε δραστηρίως καὶ μὲ

σύνεσιν διὰ στρατολογίαν νέων μελῶν. Διεξάγεται μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν Ἄγγλων ἀγὼν τριβῆς καὶ θὰ νικήσῃ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ δείξῃ μεγαλύτερον σθένος καὶ θὰ ἀνθέξῃ περισσότερον».

Ἑτέρα διαταγή μου ἡμερ. 24ης Ἰανουαρίου, διελάμβανε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἀκόλουθα :

«Εἰς προηγουμένην διαταγήν μου ἐτόνισα ὅτι πρέπει νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὸ ἐνδεχόμενον μακροχρονίου παρατάσεως τοῦ ἀγῶνος. Ἀπαιτεῖται συνεπῶς νὰ ὁπλισθῶμεν ὅλοι μὲ πίστιν, θάρρος καὶ ἐμμονὴν καὶ μὲ τὴν θέλησιν νὰ ἀντιμετωπίσωμεν οἱονδήποτε κίνδυνον καὶ νὰ ὑποστῶμεν οἱανδήποτε θυσίαν. Πλὴν τούτου ὅμως ἀπαιτεῖται νὰ ἑτοιμασθῶμεν καὶ ὑλικῶς. Ἡ αὔξησις τῆς δυνάμεώς μας, ἡ τήρησις αὐτῆς εἰς σταθερὸν ἐπίπεδον παρὰ τὰς ἀπωλείας, ἡ ἐκπαίδευσις τῶν μελῶν εἰς τὰ καθήκοντά των, ἡ τήρησις ἐχεμυθείας, τὸ συνωμοτικὸν σύστημα ὀργανώσεως εἶναι ἀπαραίτητοι προϋποθέσεις τῆς ἐπιτυχοῦς διεξαγωγῆς τοῦ ἀγῶνος. Ἡ Νεολαία τῆς Ε.Ο.Κ.Α. εἶναι φυτώριον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ λάβωμεν τοὺς νέους βλαστούς. Ἐν συνεννοήσει τοπικῶν ἀρχηγῶν, Νεολαίας καὶ ὁμάδων κρούσεως, νὰ ἐπιλεγοῦν οἱ νέοι, οἱ ὁποῖοι θὰ ἦσαν κατάλληλοι διὰ τὰς ὁμάδας ταύτας, ὥστε εἰς ἕκαστον τομέα, ὄχι μόνον νὰ ἀναπληρωθοῦν τὰ κενὰ ἐκ τῶν τελευταίων ἀπωλειῶν καὶ νὰ ἀνασχηματισθοῦν καὶ ἀναδιοργανωθοῦν αἱ ἀπαιτούμεναι ὁμάδες κρούσεων καὶ δολιοφθορῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ δημιουργηθοῦν ἐφεδρεῖαι, αἱ ὁποῖαι θὰ εἶναι ἕτοιμοι διὰ νὰ ἀναπληρώσουν, ἐὰν κληθοῦν, νέα σχηματισθησόμενα κενά. Ἐπιθυμῶ ὅπως ἐπὶ τῆς ἀνωτέρω ἐργασίας, ἡ ὁποία ἔδει νὰ εἶχεν ἀρχίσει, συμφώνως καὶ πρὸς προγενεστέραν διαταγήν μου, ὑποβάλητε ἔκθεσιν μέχρι 5ης Φεβρουαρίου ἀναφέροντες πόσας ὁμάδας κρούσεως διαθέτετε πρώτης γραμμῆς καὶ πόσας ἐφεδρικὰς καθὼς καὶ ποία ἡ δυναμικότης τούτων. Τονίζω καὶ πάλιν, εἶναι ὑπερτάτη ἀνάγκη νὰ κινηθῶμεν καὶ νὰ ἐργασθῶμεν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην. . . .»

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἡμετέρων ἐνεργειῶν, διεθέτομεν, περὶ τὰ μέσα Φεβρουαρίου 1956, τὰς ἑξῆς ὁμάδας. Ἀ ν τ α ρ τ ι κ α ί : Μίαν εἰς Πιτσιλιάν, ἀναδιοργανωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Αὐξεντίου, μίαν εἰς περιοχὴν Μηλικουρίου, τρεῖς εἰς περιοχὴν Κύκκου, μίαν εἰς περιοχὴν Ἀρμίνου καὶ μίαν εἰς περιοχὴν Πενταδακτύλου.

Ὁ μ ά δ ε ς δ ο λ ι ο φ θ ο ρ ῶ ν ε ἰ ς τ ὰ ς π ό λ ε ι ς : Αὗται ηὐξήθησαν σημαντικῶς. Οὕτω εἰς Βαρώσια διεθέτομεν πάντοτε σημαντικὸν ἀριθμὸν τοιούτων. (περὶ τὰς 15). Εἰς Λευκωσίαν περὶ τὰς 15 ὁμάδας, συνολικῆς δυνάμεως περὶ τοὺς 86 ἄνδρας. Εἰς Λεμεσὸν 8 ὁμάδας, συνολικῆς δυνάμεως 34 ἀνδρῶν, καὶ ἑτέρας τοιαύτας διὰ τὰς ἐπισταθμίας Ἐπισκοπῆς καὶ Ἀκρωτηρίου. Ἡ Πάφος, ἡ Λάρναξ καὶ ἡ Κυρήνεια εἶχον ἐπίσης ὠργανωμένας ὁμάδας, ἀλλὰ εἰς μικρότερον ἀριθμόν.

3) Εἰς τὴν δυνατότητα συνεχίσεως τῆς δράσεως ἡμῶν. Εἰς διαταγὴν μου ἡμερ. 16ης Ἰανουαρίου 1956 ἐζήτουν ἀπὸ τοὺς τομεάρχας νὰ ἐπιδείξουν μεγίστην δραστηριότητα καὶ νὰ συστήσουν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοὺς αὐτοθυσίαν. Καθώριζα τοὺς στόχους καὶ διέτασσα, ὅπως ἡ δρᾶσις ἐξακολουθήσῃ μέχρι πέρατος συναντήσεως Ἤντεν - Ἀϊζενχάουερ, ἡ ὁποία εἶχεν ἐξαγγελθῇ διὰ τὸ τέλος Ἰανουαρίου. Ἐπαφίετο εἰς ἕκαστον τομεάρχην νὰ κανονίσῃ τὸν ρυθμὸν καὶ τὴν ἔντασιν τοῦ ἀγῶνος του, ἡ ὁποία ἐν πάσῃ περιπτώσει ἔπρεπε νὰ βαίνῃ αὐξανομένη.

4. Εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς Νεολαίας καὶ τὴν προπαρασκευὴν αὐτῆς διὰ μαχητικὰς διαδηλώσεις. Διαταγή μου τῆς 16ης Ἰανουαρίου 1956 καθώριζε μεταξὺ ἄλλων : «Ἡ Νεολαία πρέπει νὰ εἶναι ἑτοίμη εἰς διαταγήν μου νὰ προβῇ εἰς μαχητικὰς διαδηλώσεις, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ Χάρντιγκ ἤθελε προβῇ εἰς θεαματικὰς ἐξερευνητικὰς ἐνεργείας καὶ συλλήψεις πατριωτῶν διὰ νὰ ἐξασκήσῃ πίεσιν ἐπὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἢ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως δι' ἀποδοχὴν τῶν ὅρων τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως ἢ νὰ ἐπηρεάσῃ τὰς συζητήσεις μεταξὺ Ἤντεν - Ἀϊζενχάουερ, αἱ ὁποῖαι θὰ γίνωνται περὶ τὸ τέλος τοῦ μηνός. Διὰ τοῦτο, ἡ Νεολαία πρέπει νὰ προετοιμάζεται διὰ ταύτας, χωρὶς νὰ καταναλίσκεται εἰς δευτερευούσης σημασίας ζητήματα».

5. Εἰς τὸν περαιτέρω φρονηματισμὸν τοῦ λαοῦ καὶ τῆς νεολαίας καὶ ἰδίᾳ τῶν μαθητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων. Πρὸς τοῦτο ἐξέδωσα διαταγὴν πρὸς τοὺς τομεῖς, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 29 Ἰανουαρίου 1956, δι' ἀνάρτησιν Ἑλληνικῶν σημαιῶν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ δημοτικὰ σχολεῖα, ἐν τῇ ὁποίᾳ μεταξὺ ἄλλων ἀνεφέροντο τὰ ἑξῆς : «Προπαγανδίσατε καὶ ἐνεργήσατε ὅπως ἐπὶ ὅλων τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀναρτηθοῦν Ἑλληνικαὶ σημαῖαι καὶ αὗται παραμείνουν ἐπ' αὐτῶν. Τὸ τοιοῦτον ἀσφαλῶς θὰ ἐπισύρῃ τὸ κλείσιμον τῶν Σχολείων τούτων, ἀλλὰ θὰ δείξῃ καὶ τὴν ἀκλόνητον θέλησιν ἡμῶν πρὸς ἀγῶνα μέχρι τῆς τελικῆς νίκης».

Πράγματι, ἡ ἀνύψωσις τῶν σημαιῶν ἤρχισε νὰ προκαλῇ ἀνησυχίας εἰς τὴν Κυβέρνησιν, διότι διεπίστωσε, ὅτι ἡ ἀγωνιστικὴ διάθεσις μετὰ τὰ σχολεῖα Μέσης Παιδείας, ἅτινα ἦσαν ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς Ἐθναρχίας, ἤρχισε νὰ ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα, τὰ ὁποῖα εἶχεν ὑπὸ τὸν πλήρη ἔλεγχόν της. Ὁ ἀγὼν τῶν σημαιῶν διεξήχθη μὲ πεῖσμα ἐξ ἀμφο-

τέρων τῶν πλευρῶν. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν αὐτοῦ παρεμείναμεν ἄκαμπτοι, χωρὶς νὰ ὑποκύψωμεν, μολονότι πλεῖστα Δημοτικὰ Σχολεῖα ἐκλείσθησαν. Οἱ στρατιῶται περιεφέροντο ἀνὰ τὰ χωριά, καταβιβάζοντες τὰς σημαίας, διὰ νὰ ἀναρτηθοῦν αὗται καὶ πάλιν μετὰ τὴν ἀποχώρησίν των. Συμπλοκαὶ πολλάκις συνήπτοντο μεταξὺ στρατιωτῶν καὶ μαθητῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπαγίδευον τοὺς κάτωθι τῶν σημαιῶν χώρους μὲ νάρκας, ὥστε πλεῖστοι στρατιῶται ἐτραυματίζοντο κατὰ τὴν καταβίβασιν τῶν σημαιῶν. Ἀργότερον πλέον, ὅταν οὗτοι δὲν ἐτόλμων νὰ τὰς καταβιβάσουν, ὑπεχρέωνον, βάσει θεσπισθέντος νόμου, τοὺς χωρικοὺς νὰ πράξουν τοῦτο.

6. Εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς καταλλήλου προπαγάνδας. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὑστερούσαμεν καταπληκτικὰ τοῦ ἀντιπάλου μας, περιορισθέντες εἰς τὴν προπαγάνδαν, τὴν ὁποίαν διεξῆγε τὸ Γραφεῖον Ἐθναρχίας καὶ ἐκείνην, τὴν ὁποίαν κατώρθωσα νὰ ὀργανώσω προσωπικῶς, τόσον διὰ τῶν φυλλαδίων μου, ὅσον καὶ διὰ τῆς ἀπὸ στόματος τῶν μελῶν τῆς Ὀργανώσεως προφορικῆς μεταδόσεως πληροφοριῶν καὶ ἄλλων εἰδήσεων. Εἷς ὅμως ἀπελευθερωτικὸς ἀγὼν δὲν διεξάγεται μόνον διὰ τῶν ὅπλων, ἀλλὰ καὶ διὰ καταλλήλου προπαγάνδας, ὅταν μάλιστα ἔχῃ ἀπέναντί του ἰσχυρότατον ἀντίπαλον, διαθέτοντα ἄφθονα μέσα καὶ πλήρως ὠργανωμένην προπαγάνδαν. Εἶναι ἀληθές, ὅτι τὸ σύστημα προπαγάνδας τοῦ ἀντιπάλου μας ἐν Κύπρῳ ἦτο οἰκτρότατον καὶ ἐπέφερε τὸ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα ἐκείνου, τὸ ὁποῖον οὗτος προσεδόκα. Ἐν τούτοις τοῦτο δὲν ἔπρεπε νὰ μᾶς ἀποκοιμήσῃ, ὥστε νὰ ἀπόσχωμεν τῆς συστηματικῆς ὀργανώσεως προπαγάνδας. Διὰ τὴν τοιαύτην ὀργάνωσιν ὑπῆρχε ποιά τις εὐχέρεια εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὅμως αἱ δυνατότητές μας ἦσαν μηδαμιναί, καθ' ὅσον ἄλλοι ἦσαν οἱ ἁρμόδιοι πρὸς τοῦτο. Ἡ ἀντίπαλος προπαγάνδα ὠργίαζε κυριολεκτικῶς εἰς βάρος μας, χωρὶς ἡμεῖς νὰ δυνάμεθα νὰ ἀντεπεξέλθωμεν. Ἐνθυμοῦμαι, ὅτι ἔκαμα παραστάσεις εἰς Ἀθήνας διὰ τὴν προβολὴν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τῶν μεθόδων καὶ βασανιστηρίων, τὰ ὁποῖα μετήρχοντο οἱ Ἄγγλοι ἐν Κύπρῳ, καὶ ἔστειλα ἐκτενῆ ἔκθεσιν διὰ νὰ δοθῇ δημοσιότης διὰ τοῦ ραδιοσταθμοῦ Ἀθηνῶν. Δυστυχῶς οὗτος ἐπὶ πολὺ ἐσιώπα.

Κατὰ τὴν περίοδον, ἣν διετρέχομεν, ἔβλεπα τὴν ὀργάνωσιν μιᾶς κάπως ἀνεκτῆς προπαγάνδας, ἀνεκτῆς, λέγω, διότι δὲν παρεγνώριζα τὰς δυσχερείας, ὡς ἑξῆς περίπου: Νὰ ὀργανωθῇ παρὰ τῇ Ἐθναρχίᾳ πολυμελὲς πολιτικὸν ἐπιτελεῖον ἀπὸ κατάλληλα πρόσωπα, μὲ σθένος, τὸ ὁποῖον θὰ ἀνελάμβανε: α) Συστηματικὴν προπαγάνδαν ἐν Κύπρῳ παρὰ τῷ στρατῷ καὶ τῇ ἀστυνομίᾳ πρὸς διαφώτισιν ἐπὶ τοῦ δικαίου αἰτήματος ἡμῶν. (Μέχρι τοῦδε ἡ τοιαύτη προπαγάνδα διεξήγετο μόνον δι' ἐντύπων τῆς Ὀργανώσεως). β) Συστηματικὴν προπαγάνδαν παρὰ τῷ Κυπριακῷ λαῷ πρὸς ἐξύψωσιν τοῦ ἠθικοῦ του καὶ ἐμμονήν του εἰς τὰ δίκαια τοῦ ἀγῶνός μας. γ) Καυτηρίασιν τῶν συνεργαζομένων μετὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ τῶν πρακτόρων τούτου. δ) Διαφώτισιν τῆς κοινῆς γνώμης τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἰδίᾳ τῆς Ἀγγλικῆς ἐπὶ τοῦ δικαίου αἰτήματός μας καὶ τῶν καταπιεστικῶν μέτρων καὶ χιτλερικῶν μεθόδων, τὰς ὁποίας ἐφήρμοζεν ἡ Κυβέρνησις Κύπρου ἐναντίον τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ ἰδίᾳ τῶν συλλαμβανομένων καὶ αἱ ὁποῖαι παρέμενον τελείως ἄγνωστοι εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Ἡ βιαία ἀφαίρεσις τῶν κυνηγετικῶν ὅπλων καὶ ὁ ἐξοπλισμὸς ὁμάδων διὰ τούτων.

Ἡ ἑσπέρα τῆς 22ας Ἰανουαρίου 1956 εἶχε ταχθῆ ὡς ἡ ἡμερομηνία διὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἀπὸ τοὺς ἰδιώτας τῶν κυνηγετικῶν ὅπλων. Τὴν ἑσπέραν τῆς προτεραίας ὁ διευθυντὴς τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς καὶ στέλεχος τῆς Ὀργανώσεως, Ἀρχιμανδρίτης Λευκωσιάτης, ἀφίχθη εἰς τὸ λημέρι μου ἐκ Λευκωσίας, διὰ νὰ μοῦ ἀναφέρῃ, ὅτι διαταγὴ τοῦ Αὐξεντίου πρὸς ἀφαίρεσιν τῶν κυνηγετικῶν ὅπλων περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῆς ἀστυνομίας. Ἡ πληροφορία ἦτο σημαντικὴ καὶ αἱ συνέπειαι μέγισται, ἐὰν ὁ ἀντίπαλος ἐνήργει, ὡς ἔδει. Πλὴν ὅμως δὲν ἐσκέφθην νὰ ματαιώσω τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ὅπλων, μολονότι εἶχον τὸν καιρὸν διὰ τοῦ ἀρίστου δικτύου συνδέσμων νὰ εἰδοποιήσω ἀμέσως τοὺς τομεῖς. Εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην κατέληξα, διότι ἤμην βέβαιος, ὅτι καὶ εἰς περίπτωσιν ἀκόμη, καθ' ἣν ὁ ἀντίπαλος θὰ ἐπεχείρει νὰ λάβῃ ἀποτελεσματικὰ μέτρα, δὲν θὰ ἦτο πλέον εἰς θέσιν νὰ τὸ πράξῃ, ἀφοῦ ἤδη ἦτο ἡ νὺξ τῆς 21ης Ἰανουαρίου καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς οὐδὲν ἐμφανὲς μέτρον εἶχε λάβει, πλὴν ἐνεδρῶν πρὸς σύλληψιν ἡμετέρων, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐπεχείρουν τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ὅπλων. Ὁ κίνδυνος ὅμως οὗτος θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποφευχθῇ ἐκ μέρους μας, ἐὰν οἱ τομεῖς ἐνήργουν μὲ σύνεσιν, ὡς ἔδει. Ἐπειδὴ εἶχον ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην πρὸς τοὺς τομεάρχας, ἔδωσα ἁπλῶς ὁδηγίας

νὰ προσέξουν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐνεργείας των μὴ τυχὸν ἐμπέσουν εἰς ἐνέδρας καὶ τοὺς ὤθησα νὰ ἐνεργήσουν μὲ ἀποφασιστικότητα.

Τὸ σχέδιον ἐπέτυχε πλήρως. Ὅλοι οἱ τομεῖς εἰργάσθησαν μὲ σύστημα καὶ ἐνθουσιασμόν. Τὰ ἀφαιρεθέντα συνολικῶς ὅπλα ἀνῆλθον εἰς ὀκτακόσια περίπου.

Καὶ ἐνταῦθα οἱ κομμουνισταὶ ἔσπευσαν νὰ δείξουν διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὸν πατριωτισμόν των... Πρῶτοι ἔσπευσαν νὰ εἰδοποιήσουν τὴν ἀστυνομίαν, ὅταν οἱ ὁρισθέντες ἀγωνισταὶ τοὺς ἐπεσκέφθησαν διὰ τὴν παράδοσιν τῶν ὅπλων των.

Μοῦ φαίνεται, ἐν τούτοις, λίαν περίεργον πῶς αἱ ἀρχαὶ δὲν ἐνήργησαν διὰ νὰ ματαιώσουν ἢ δυσχεράνουν τοὐλάχιστον τὸ ἔργον μας. Διότι, εἰς τὴν πραγματικότητα, οὐδεμίαν ἀντίδρασιν εὕρομεν, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ σχετικὴ διαταγή, ὡς ἐλέχθη, περιέπεσεν εἰς χεῖρας των. Ἄλλην ἐξήγησιν δὲν δύναμαι νὰ δώσω, εἰ μή, ὅτι τὴν διαταγὴν ταύτην ἐξέλαβον ὡς ἀπορρέουσαν ἀπὸ πρωτοβουλίαν τοῦ τοπικοῦ ἡγήτορος. Οὕτω ἐξηγεῖται, πῶς τὴν ἑσπέραν τῆς 22ας Ἰανουαρίου ὁμὰς ἀφαιρέσεως ὅπλων τοῦ τομέως Αὐξεντίου ἔπεσεν εἰς ἐνέδραν παρὰ τὸ Παλαιχῶρι. Κατὰ τὴν ἐνέδραν ταύτην ἀντηλλάγησαν πυροβολισμοί, ἐκ τῶν ὁποίων ἐτραυματίσθη ἐλαφρῶς εἷς ἡμέτερος καὶ εἷς Ἄγγλος θανασίμως. Μία σοβαρὰ Διοίκησις, εἰς χεῖρας τῆς ὁποίας θὰ περιήρχετο μία τοιαύτη διαταγὴ τοῦ ἀντιπάλου, θὰ ἐξήταζεν ἐπισταμένως πᾶν ἐνδεχόμενον καὶ θὰ ἐλάμβανε τὰ κατάλληλα μέτρα. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὤφειλε νὰ ἐξετασθῇ ἡ περίπτωσις, καθ' ἣν ἡ ἀφαίρεσις τῶν κυνηγετικῶν ὅπλων θὰ ἐγίνετο ἐπὶ παγκυπρίου κλίμακος. Ἡ διαταγὴ εἶχε περιέλθει εἰς χεῖρας τῆς Βρεττανικῆς Διοικήσεως 4-5 ἡμέρας ἐνωρίτερον καὶ ἦτο ἑπομένως εἰς θέσιν νὰ διατάξῃ αὕτη τὴν ἄμεσον εἰς τὰς Ἀρχὰς παράδοσιν τῶν κυνηγετικῶν ὅπλων ὑπὸ τῶν κατόχων των, πρᾶγμα ποὺ ἔπραξε μετὰ τὴν 22αν Ἰανουαρίου διὰ τὰ ἐναπομείναντα ὅπλα, δηλαδὴ κατόπιν ἑορτῆς. Αἱ Ἀρχαί, προφανῶς, δὲν ἀπέδωσαν τὴν δέουσαν σημασίαν εἰς τὴν ἀνευρεθεῖσαν διαταγήν, δι' ὃ καὶ ἡ ἐνέργειά μας τοὺς αἰφνιδίασε. Ἡ περισυλλογὴ ὅπλων συνεχίσθη ἐπὶ μίαν ἢ δύο ἀκόμη ἡμέρας, μολονότι αἱ Ἀρχαὶ ἔδωσαν διαταγὴν εἰς τοὺς κατόχους πάσης φύσεως ὅπλων νὰ παραδώσουν ταῦτα εἰς τοὺς πλησιεστέρους ἀστυνομικοὺς σταθμούς.

Διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τῶν κυνηγετικῶν τυφεκίων ἐνισχύθην ἀρκετὰ εἰς ὁπλισμόν. Ἤμην ὡς ἐκ τούτου εἰς θέσιν : 1) Νὰ διαθέσω ἀριθμὸν τῶν συγκεντρωθέντων κυνηγετικῶν ὅπλων εἰς τὰς ἀνταρτικὰς ὁμάδας, τὰ ὁποῖα ἦσαν λίαν ἀποτελεσματικὰ εἰς τὰς ἐνέδρας. 2) Νὰ ὀργανώσω ὁμάδα καταδρομῶν τυφεκιοφόρων (ΟΚΤ) εἰς τὴν ὕπαιθρον μὲ βάσιν τὰ κυνηγετικὰ καὶ τὰ στρατιωτικὰ τυφέκια. Ἀποστολὴ τῶν ὁμάδων τούτων καθωρίσθη : α) παρενόχλησις τῆς κινήσεως ἀστυνομικῶν καὶ στρατιωτικῶν δυνάμεων, ἰδίᾳ κατὰ τὴν νύκτα β) παρενόχλησις στρατιωτικῶν καταυλισμῶν γ) ἐκτέλεσις πρακτόρων τοῦ ἀντιπάλου δ) ἐν περιπτώσει ἐρευνῶν τοῦ στρατοῦ μεγάλης ἀκτῖνος, αἱ μὴ ἐπηρεαζόμεναι περιοχαὶ θὰ προσέβαλλον διὰ τούτων κινουμένας μονάδας στρατοῦ, ἰδίᾳ κατὰ τὴν νύκτα, ὥστε νὰ ἐπιφέρουν σύγχυσιν εἰς ταύτας καὶ ἐνδεχομένως ἀνακοπὴν προσωρινῶς τῆς προσπελάσεώς των καὶ νὰ διευκολύνουν ἑπομένως τὴν διαφυγὴν κινδυνευόντων τμημάτων μας.

Αὗται ἦσαν αἱ ἀρχικαὶ ἀποστολαὶ τῶν ΟΚΤ, αἱ ὁποῖαι βραδύτερον καὶ σὺν τῇ ἐξελίξει τοῦ ἀγῶνος ἐτροποποιήθησαν, προσαρμοσθεῖσαι πρὸς τὰς νέας ἀνάγκας καὶ τὴν νέαν ὑφ' ἡμῶν ἐφαρμοσθεῖσαν τακτικήν.

Διὰ τὴν αὔξησιν τοῦ βεληνεκοῦς καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν κυνηγετικῶν, διέταξα τὴν χρησιμοποίησιν, ἀντὶ σκαγιῶν (σφαιριδίων), μεγαλυτέρων σφαιρῶν ἐκ μολύβδου, κατασκευασθεισῶν πρὸς τοῦτο εἰδικῶν μητρῶν διὰ τὴν κοπήν των. Διὰ τούτων ὑπελόγιζον νὰ αὐξήσω τὸ ὠφέλιμον βεληνεκὲς μέχρι 80 μ. καὶ ἐνίοτε, ἐπὶ κατωφερειῶν, ὅπου συνήθως διενηργοῦμεν τὰς ἐνέδρας μας, καὶ μέχρις 100 μ.

Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1956 ἔσχομεν μερικὰς ἀπωλείας ἐκ συλλήψεων. Τρία καταζητούμενα μέλη μας συνελήφθησαν τὴν 7ην Ἰανουαρίου εἰς Πάχναν μετὰ τοῦ ὁπλισμοῦ των, ἐγκλωβισθέντα ἐντὸς ζώνης ἐρευνωμένης ὑπὸ στρατοῦ, ἀποτυχούσης ἀποπείρας των ὅπως διασπάσουν τὸν πέριξ τούτων κλοιόν. Ἐξ ἄλλου τὴν πρωΐαν τῆς 19ης Ἰανουαρίου συνελήφθη ὁ τομεάρχης Λεμεσοῦ. Αἱ ἀπώλειαι αὗται οὐδόλως μὲ ἐπηρέασαν, ὁ δὲ τομεάρχης ἀνεπληρώθη ἀμέσως ὑπὸ τοῦ ἀντικαταστάτου του, πλήρως ἐνημερωμένου. Ἀφ' ἑτέρου 5 στελέχη μας ἀπέδρασαν ἐκ τῶν κρατητηρίων Κοκκινοτριμιθιᾶς τὴν 18ην Ἰανουαρίου. Μεταξὺ τούτων ἦτο καὶ ὁ Ἀντώνιος Γεωργιάδης ἐκ Μηλικουρίου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνέθεσα τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀνταρτικῆς ὁμάδος εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ χωρίου του. Ἕτερον διέθεσα ἐπὶ κεφαλῆς ἀνταρτικῆς ὁμάδος εἰς Τυλληριὰν καὶ ἕτερον εἰς τὸν τομέα Λάρνακος.

Τουρκικαὶ ἀντιδράσεις.

Ἤδη ἤρχισαν νὰ ἐμφανίζωνται καὶ αἱ πρῶται ἔμπρακτοι ἀντιδράσεις τῶν Τούρκων, ἀποσκοπούντων προφανῶς εἰς τὸ νὰ ἐπηρεάσουν τὰς διεξαγομένας διαπραγματεύσεις μεταξὺ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου καὶ Χάρντιγκ. Ἡ Τουρκικὴ ὀργάνωσις «Βολκάν», ἡ ὁποία ἀπὸ καιροῦ εἶχεν ἐξαγγείλει τὴν ὕπαρξίν της, ἀπειλοῦσα ὅτι εὑρίσκετο ἐν ἐπιφυλακῇ καὶ ὅτι θὰ προέβαινεν εἰς ἀντίποινα ἐναντίον μας, ἀνέλαβε τὸ δεύτερον δεκαήμερον τοῦ Ἰανουαρίου δρᾶσιν : Οὕτω : Τὴν 11ην Ἰανουαρίου καὶ ὥραν 12.45′ προεκάλεσεν ἔκρηξιν εἰς τὴν προθήκην τοῦ Ἑλληνικοῦ Κέντρου «Ἀντωνάκης Μπάρ» ἐν Λευκωσίᾳ. Περὶ τὴν 22 ὥραν ἑτέρα ἔκρηξις προεκλήθη ὑπὸ ταύτης εἰς τὴν Τουρκικὴν συνοικίαν. Τὴν 12 Ἰανουαρίου ὥραν 22, προεκάλεσεν ἔκρηξιν εἰς τὸ συνεργεῖον Χ. Πηλακούτα καὶ ἑτέραν εἰς τὴν Πλατεῖαν Δικαστηρίων. Τὴν 13ην Ἰανουαρίου καὶ ὥραν 23ην ἐρρίφθη ὑπ' αὐτῆς βόμβα εἰς τὴν Τουρκικὴν συνοικίαν. Ἅπασαι αἱ ἐντὸς τῆς Τουρκικῆς συνοικίας ριφθεῖσαι βόμβαι εἶχον εἰκονικὸν χαρακτῆρα, ἦσαν ἄνευ θυμάτων καὶ σκοπὸν εἶχον νὰ φανατίσουν τὸν Τουρκικὸν ὄχλον μὲ τὴν ὑποβολιμαίαν ἐντύπωσιν ὅτι οἱ Ἕλληνες προσπαθοῦν νὰ τοὺς κτυπήσουν.

Ἀναδιοργάνωσις τῆς Νεολαίας.—Ἀναστολὴ τῶν ἐπιχειρήσεών μας.— Ἐξορία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου.—Ἓν ἐκπληκτικὸν ἔγγραφον.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐσυνέχιζα τὰς προσπαθείας μου πρὸς ὀργάνωσιν τῆς νεολαίας καὶ ἐνεργοτέραν συμμετοχὴν ταύτης εἰς τὸν ἀγῶνα. Πρὸς τοῦτο, ἐξέδωκα τὴν 10ην Φεβρουαρίου δύο διαταγάς : Μίαν ὅπως ὀργανωθῇ καὶ γυναικεῖον τμῆμα, ἐκ νεανίδων, καὶ ἑτέραν ὅπως εἰς τὰς διαδηλώσεις τῶν μαθητῶν συμμετέχουν καὶ μαθηταὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων. Οὕτω διὰ τῆς συμμετοχῆς νεανίδων καὶ μαθητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων, ὄχι μόνον θὰ ἀπέβαινε δραστηριωτέρα ἡ ἐμφάνισις τῆς νεολαίας, ἀλλὰ θὰ ἐνεφανίζετο πλέον καθολικὴ ἡ συμμετοχὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς τὸν ἀγῶνά μας, ἀπὸ τοῦ παιδὸς μέχρι τοῦ γέροντος, μὴ ἐξαιρουμένων οὐδὲ τῶν γυναικῶν.

Ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι πιθανῶς νὰ ἐπήρχετο συμφωνία μεταξὺ Ἀρχιεπισκόπου καὶ Χάρντιγκ καὶ διὰ νὰ διευκολύνω τὰς συνεχιζομένας διαπραγματεύσεις, ἐξέδωκα τὴν 15ην Φεβρουαρίου τὴν ἀκόλουθον διαταγήν, ἣν ἐκοινοποίησα μόνον πρὸς τοὺς τομεῖς : «Διὰ νὰ διευκολύνω τὰς διεξαγομένας διαπραγματεύσεις μεταξὺ Ἀρχιεπισκόπου καὶ Κυβερνήτου Χάρντιγκ, διατάσσω, ὅπως ἀνασταλῇ οἱαδήποτε δρᾶσις ἐναντίον τοῦ ἀντιπάλου. Ἐστὲ ὅμως μὲ τὸ ὅπλον προτεταμένον καὶ ἐν ἐγρηγόρσει, ὥστε ἐὰν οὗτος θελήσῃ νὰ σᾶς προσβάλῃ νὰ ἀνταποδώσητε τὸ κτύπημα». Ἡ διαταγὴ αὕτη, διὰ τεχνικοὺς λόγους, καθυστέρησε νὰ ληφθῇ ὑφ' ὅλων τῶν τομέων μέχρι τῆς 18ης Φεβρουαρίου. Εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην κατέληξα, ἵνα μὴ ἐκληφθῶ, ὅτι παρακωλύω τὰς διαπραγματεύσεις, μολονότι καὶ παρὰ τὴν ἀνωτέρω χειρονομίαν μου ὁ Χάρντιγκ ἐξηκολούθει τὰς ἐρεύνας, τὰ «κέρφιου» καὶ τὰς συλλήψεις. Συνεπῶς ἡ καλὴ πρόθεσις ἡμῶν διὰ μίαν δικαίαν συμφωνίαν δὲν ἔπρεπε νὰ τεθῇ παρ' οὐδενὸς ἐν ἀμφιβόλῳ, ἀφοῦ, ἄλλως τε, αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἐπεδίωκεν ὁ ἀγών μας. Ἐν τούτοις πάντοτε ἀμφέβαλλον διὰ τὴν εἰλικρίνειαν τῶν Ἄγγλων κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν διαπραγματεύσεων. Εἰς τοῦτο μοῦ ἔδωκαν τὴν βεβαιότητα αἱ ἀσαφεῖς προτάσεις των, τὰς ὁποίας ἐθεώρουν ὡς παγίδα. Πλὴν τῶν ἄλλων σημείων, μοῦ ἔκαμεν ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν ἡ προσπάθεια τῶν Ἄγγλων, ὅπως καὶ τὸ ἐλάχιστον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔδιδον, παραμένῃ ἀσαφὲς διὰ νὰ δύνανται ὑστερώτερον νὰ τὸ ἑρμηνεύουν κατὰ τὸ δοκοῦν καὶ νὰ τὸ χρησιμοποιοῦν ἐναντίον μας ὡς τροχοπέδην. Οὕτω α) Ἡ ἀσφάλεια θὰ ὑπήγετο, ὑπὸ τὸν ἔλεγχόν των. Τοῦτο ἀπεσκόπει προφανῶς εἰς τὴν διὰ τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας παρεμπόδισιν πάσης προσπαθείας ὑπὲρ τῆς αὐτοδιαθέσεως. β) Ἡ διατύπωσις ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν τῆς Βουλῆς ἦτο λίαν ἀσαφὴς καὶ δὲν ἐστηρίζετο ἐπὶ δημοκρατικῆς βάσεως, καὶ 3) Ἡ ἀμνηστία θὰ ἐχορηγεῖτο κατὰ στάδια. Πρὸς τί τὸ τελευταῖον, ἀφοῦ θὰ ἐπήρχετο συμφωνία ;

Ἄγγλος τῆς Ἰντέλλιντζες Σέρβις ἀπεκάλυψεν εἰς ἡμέτερον, ὅτι σκοπὸς τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ἦτο, καὶ ἂν ἐπήρχετο ἀκόμη τότε συμφωνία ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, ἡ ἐξόντωσις καὶ τοῦ τελευταίου «τριχιδίου», ὡς εἶπε, τῆς ΕΟΚΑ. Ἐρωτηθεὶς πῶς θὰ συμβῇ τοῦτο, ἐφ' ὅσον θὰ ἐπέλθῃ εἰρήνευσις, δὲν ἔδωσε σαφεῖς ἐξηγήσεις, ἀλλὰ ἐτόνισεν ὅτι, ἐφ' ὅσον ἡ ἀστυνομία θὰ παρέμενεν ὑπὸ Ἀγγλικὸν ἔλεγχον, ἡ καταδίωξις τῶν μελῶν τῆς ΕΟΚΑ θὰ ἐσυνεχίζετο, μέχρις ὅτου τὸ κάθε μέλος της ἀνακαλυφθῇ καὶ τιμωρηθῇ, συμφώνως πρὸς τοὺς

᾿Αγγλικοὺς νόμους. ᾿Ετόνισε μάλιστα, ὅτι θὰ ἐπεδιώκετο, ὅπως οἱ καταζητούμενοι ἐκτελεσθοῦν.

᾿Ιδοὺ μὲ ποίαν νοοτροπίαν διεξῆγον οἱ ῎Αγγλοι τὰς διαπραγματεύσεις καὶ εἰς τί ἀπέβλεπον αἱ προτάσεις των...

῎Εχων ὑπ᾿ ὄψιν μου τὴν ἀνειλικρίνειαν τῆς ᾿Αγγλικῆς διπλωματίας καὶ τὴν προσπάθειάν της νὰ στήνῃ πάντοτε παγίδας εἰς τοὺς ἀντιπάλους της, διεμήνυσα εἰς τὸν ᾿Αρχιεπίσκοπον χωρὶς νὰ ἐπεμβαίνω εἰς τὴν οὐσίαν τῶν διαπραγματεύσεων, ὅτι ἐκ μέρους μου κατάθεσις τῶν ὅπλων δὲν θὰ ἐγίνετο εἰμὴ μόνον ὑπὸ τὰς ἑξῆς προϋποθέσεις :

α) Νὰ δοθοῦν σαφεῖς ἐγγυήσεις ἐκ μέρους τῆς ᾿Αγγλικῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν συμφωνηθέντων καὶ νὰ διασφαλισθοῦν ὑπὸ ταύτης τὰ ὑπεσχημένα, διὰ τοῦ πολιτικοῦ ἐκείνου μέσου, τὸ ὁποῖον ἤθελε κριθῆ ἀναγκαῖον. β) Νὰ ἀποχωρήσουν ἐκ Κύπρου τὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα ἀφίκοντο ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος, ὡς καὶ οἱ ῎Αγγλοι ἀστυνομικοί. γ) Νὰ δοθῇ γενικὴ πολιτικὴ ἀμνηστία. Καὶ δ) ὅπερ καὶ σπουδαιότερον, ἐπ᾿ οὐδενὶ λόγῳ ἡ ἐσωτερικὴ ἀσφάλεια νὰ ὑπαχθῇ ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῶν ῎Αγγλων.

῾Ως ἦτο ἑπόμενον, οἱ ῎Αγγλοι ἐνέμειναν ἀδιαλλάκτως ἐπὶ τῶν ἀπόψεών των καὶ τὴν 29ην Φεβρουαρίου 1956 διεκόπησαν ὁριστικῶς αἱ διαπραγματεύσεις. ῾Ο Κυβερνήτης ἐπέρριψε τότε τὰς εὐθύνας τοῦ ναυαγίου εἰς τὸν ᾿Αρχιεπίσκοπον, καὶ τὴν ΕΟΚΑ, καὶ τὴν 9ην Μαρτίου 1956 ὁ ᾿Αρχιεπίσκοπος συνελαμβάνετο εἰς τὸ ᾿Αεροδρόμιον Λευκωσίας, καθ᾿ ἣν στιγμὴν ἦτο ἕτοιμος νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς ᾿Αθήνας καὶ ἐξωρίζετο εἰς Σεϋχέλλας, μαζὶ μὲ τὸν Μητροπολίτην Κυρηνείας Κυπριανόν, τὸν ἱερέα Σταῦρον Παπαγαθαγγέλου καὶ τὸν δημοσιογράφον Πολύκαρπον ᾿Ιωαννίδην.

Καὶ ἐνῷ οἱ ἀνωτέρω ὡδηγοῦντο ὑπὸ τῶν ῎Αγγλων εἰς τὸν τόπον τῆς ἐξορίας των, ἡ ῾Ελληνικὴ Κυβέρνησις ἐπέτρεπεν εἰς Βρεττανικὸν ἀεροσκάφος, πλῆρες πολεμικοῦ φορτίου, νὰ προσγειοῦται εἰς τὸ ῾Ελληνικὸν ἀεροδρόμιον καὶ νὰ ἀποκαλῇ τοὺς ῎Αγγλους φίλους καὶ συμμάχους ! Δὲν εἶναι δὲ ἀπίθανον τὸ πολεμικὸν τοῦτο ὑλικὸν νὰ προωρίζετο καὶ διὰ τὴν Κύπρον, διότι ἡ περίοδος αὕτη εἶναι ἀκριβῶς ἐκείνη, καθ᾿ ἣν ὁ Χάρντιγκ μετέφερεν ἐσπευσμένως ὑλικὸν δι᾿ ἐξοπλισμόν, ἰδίᾳ τῆς ἀστυνομίας. ᾿Ιδοὺ τὸ καταπληκτικὸν τοῦτο ἔγγραφον.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ Β. ΠΟΛΙΤΙΚΗ
᾿Αριθ. πρωτ. 9759/᾿Αεροπορίας

᾿Εν ᾿Αθήναις τῇ 14ῃ Μαρτίου 1956

ΕΠΕΙΓΟΝ

Πρὸς
Γενικὸν ᾿Επιτελεῖον ᾿Αεροπορίας
Κλάδος ᾿Αέρος.

Εἰς ἀπάντησιν τοῦ ὑπ᾿ ἀριθ. 100477 τῆς 13 τρέχ. ὑμετέρου ἐγγράφου, ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσωμεν ὑμῖν, ὅτι, ἐφόσον διὰ τὴν ὑπέρπτησιν τοῦ ῾Ελληνικοῦ ἐδάφους καὶ τὴν προσγείωσιν εἰς ῾Ελληνικὸν ἀεροδρόμιον τοῦ περὶ οὗ πρόκειται Βρεττανικοῦ πολιτικοῦ ἀεροσκάφους τοῦ μεταφέροντος ἐκρηκτικὰς ὕλας εἰς ΑΒΑΦΑΝ ἐζητήθη ἁρμοδίως προηγουμένη ἄδεια τῶν ῾Ελληνικῶν ᾿Αρχῶν κατὰ τὰ κεκανονισμένα οὐδένα λόγον ἔχομεν ὅπως αὕτη μὴ χορηγηθῇ. ῾Η ἡμετέρα ἐν προκειμένῳ ἄποψις εἶναι ὅτι εἰς οἷον βαθμὸν ὀξύτητος καὶ ἂν ἤχθησαν αἱ ῾Ελληνοαγγλικαὶ σχέσεις, τὸ Κυπριακὸν δὲν ἔπαυσεν ἀποτελοῦν διένεξιν μεταξὺ Κρατῶν φίλων καὶ συμμάχων. ῾Η θέσις, ἣν ἐλάβομεν ἔναντι τῆς ᾿Αγγλίας ὡς πρὸς τὴν Κύπρον, δὲν θὰ ἔδει συνεπῶς νὰ μᾶς παρασύρῃ περαιτέρω εἰς ἐνεργείας παραγνωριζούσας τὰς γενικὰς ἡμῶν ὑποχρεώσεις ἔναντι συμμάχου ἢ ἀμφισβητούσας τὰ ἰδιαίτερα τῆς ᾿Αγγλίας συμφέροντα ἀνὰ τὸν κόσμον ἀλλαχοῦ τῆς Κύπρου.

᾿Εντολῇ ῾Υπουργοῦ
῾Ο Διευθυντὴς
Ι.Α. ΤΖΙΡΑΣ
Πληρεξούσιος ῾Υπουργός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΚΕΧΕΙΡΙΑΣ
(9 Μαρτίου - 16 Αὐγούστου 1956)

Τρομοκρατικὰ μέτρα τῶν Ἀρχῶν καὶ ἀντιδράσεις διὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου.

Τὴν ἐξορίαν τῶν Ἀρχιεπισκόπου, Μητροπολίτου Κυρηνείας καὶ τῶν δύο συνεξορίστων αὐτῶν ἐπηκολούθησαν τρομοκρατικὰ μέτρα τῶν Ἀρχῶν. Σκοπός, ἄλλως τε, τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ἦτο ὁ διὰ παντὸς μέσου πειθαναγκασμὸς τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ νὰ ὑποκύψῃ. Οἱ Ἄγγλοι ἐπίστευον, ὅτι ἡ ὠμὴ βία καὶ ὁ ἀπορφανισμὸς τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ἡγεσίαν του θὰ ἐξηνάγκαζε τοῦτον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἀγῶνα. Οἱ διοικοῦντες τὴν Ἀγγλίαν ἐνέμενον πείσμονες εἰς σφαλερὰς ἀπόψεις, ἐπὶ πλέον δὲ ἐστεροῦντο τοῦ προσόντος νὰ ψυχολογοῦν τὰς μάζας καὶ νὰ ἐκτιμοῦν ὀρθῶς μίαν κατάστασιν. Ἡ βία, ὅσον ὠμὴ καὶ ἂν εἶναι, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κάμψῃ ἕνα λαὸν ἀποφασισμένον νὰ ἀποθάνῃ. Τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐπανεβεβαίωσε, κατὰ τρόπον μὴ ἐπιδεχόμενον ἀμφισβήτησιν, ὁ Κυπριακὸς ἀπελευθερωτικὸς ἀγών, εἰς τὸν ὁποῖον μία δρὰξ Ἑλλήνων, ἀποφασισμένων νὰ ἀγωνισθοῦν καὶ νὰ ἀποθάνουν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των, ἀντιμετώπισε νικηφόρως μίαν Αὐτοκρατορίαν.

Μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐκδικήσεως καὶ τῆς ὠμῆς βίας ἐνήργησαν κατὰ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ αἱ ἔνοπλοι δυνάμεις τοῦ Χάρντιγκ μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Στρατοκρατία ἀνήκουστος πανταχοῦ τῆς νήσου. Δυνάμεις ἀσφαλείας κατέλαβον τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν μέγαρον καὶ ἐστρατωνίσθησαν ἐντὸς αὐτοῦ. Τὰ γραφεῖα καὶ τὰ δωμάτια τοῦ μεγάρου ἠρευνήθησαν ἐπιμελῶς καὶ πλεῖστα ἔγγραφα παρελήφθησαν ὑπὸ τῶν Βρεττανικῶν Ἀρχῶν πρὸς ἐξέτασιν.

Ἡ ἐξορία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ὑπῆρξεν ἓν ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα σφάλματα τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως. Ἡ πρᾶξις αὐτὴ τῶν Ἀρχῶν τῆς Κύπρου ἐτόνωσε, ἀντὶ νὰ χαλαρώσῃ, τὸ πνεῦμα τῆς ἐθνικῆς ἀντιστάσεως τῆς νήσου, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ἀπεκάλυψεν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου τὰς πραγματικὰς προθέσεις, τὰς ἀνελευθέρας μεθόδους καὶ τὴν ὠμότητα τῆς κρατούσης Δυνάμεως.

Ἡ ἀντίδρασις ἐκ μέρους ἡμῶν εἰς τὰ διαδραματισθέντα γεγονότα ὑπῆρξεν ἄμεσος. Διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἡ ἑτοιμότης μας διὰ συνέχισιν ἐντονωτέρου ἀγῶνος ἐξεδηλώθη κατὰ τρόπον ἀποφασιστικόν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κυπριακὸς λαὸς ἐδοκίμασεν αἴσθημα ὀδυνηρᾶς ἀγανακτήσεως διὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ καὶ ἀντέδρασε θαρραλέως καὶ ἀποφασιστικῶς εἰς τὰ ἐπακολουθήσαντα καταπιεστικὰ μέτρα τῶν Ἀρχῶν. Ἀπεργία, ἐπὶ παγκυπρίου κλίμακος, τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας, διήρκεσεν ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα, παραλύσασα τὴν ζωὴν τῆς νήσου.

Ὁ Μητροπολίτης Κιτίου κ. Ἄνθιμος, ὅστις μετὰ τὴν ἀπέλασιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου ἐξεπροσώπει τοῦτον ἐν τῇ νήσῳ, εἰς δηλώσεις του, ὑπεγράμμισε τὴν ἐμμονὴν εἰς τὴν χαραχθεῖσαν ὑπὸ τούτου γραμμὴν καὶ καθώρισεν ὡς ἑξῆς τὴν πολιτικήν του: «Ὁμονοοῦντες θὰ ἀκολουθήσωμεν μὲ τὴν αὐτὴν πίστιν καὶ τὴν αὐτὴν θέλησιν τὴν ἐθνικὴν γραμμήν, τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος ἐν πλήρει συμπνοίᾳ μετὰ τοῦ Ἐθναρχικοῦ Συμβουλίου καὶ τῶν λοιπῶν ἐκπροσώπων τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ ἐχάραξε».

Ὀλίγας ἡμέρας βραδύτερον διενεμήθη εἰς τὰς ἐφημερίδας καὶ τοὺς ἐν Κύπρῳ ἀνταποκριτὰς καὶ ἐπεδόθη ὑπὸ τοῦ Γεν. Γραμματέως τῆς Ἐθναρχίας Νικ. Κρανιδιώτη εἰς τὸν ἐν Κύπρῳ Ἀμερικανὸν Πρόξενον καὶ ἄλλας Προξενικὰς Ἀρχὰς τῆς νήσου μακρὸν ὑπόμνημα τῆς Ἐθναρχίας, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπανεβεβαιοῦτο ἡ πολιτικὴ θέσις τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ἀνῃροῦντο αἱ κατὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου κατηγορίαι καὶ διεκηρύσσετο ἡ σταθερὰ προσήλωσις τῆς Κύπρου εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἐθνάρχου χαραχθεῖσαν ἐθνικὴν γραμμήν. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο, τῇ εἰσηγήσει τοῦ γερουσιαστοῦ Irving M. Ives, περιελήφθη, τὴν 23ην Μαΐου 1956, εἰς τὰς ἐκδόσεις τῶν Πρακτικῶν τοῦ Κογκρέσσου τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς («Congressional record proceedings and debates of the 84th Congress, second session»),

πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ κατατεθέντος ὑπὸ τοῦ ἐν λόγῳ γερουσιαστοῦ ὑπ' ἀριθμ. 229 σχεδίου ἀποφάσεως τῆς 'Αμερικανικῆς Γερουσίας ὑπὲρ τῆς αὐτοδιαθέσεως τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

Τὴν ἐξορίαν τοῦ 'Αρχιεπισκόπου κατήγγειλε τὴν 11ην Μαρτίου 1956 καὶ ὁ μόνιμος ἀντιπρόσωπος τῆς 'Ελλάδος παρὰ τῷ ΟΗΕ Ξανθόπουλος Παλαμᾶς διὰ διακοινώσεως πρὸς τὸν Γενικὸν Γραμματέα τῶν 'Ηνωμένων 'Εθνῶν, χαρακτηρίσας αὐτὴν ὡς πρᾶξιν «καταφώρου παραβιάσεως ὅλων τῶν διεθνῶν κανόνων καὶ τῆς ἠθικῆς καὶ ὡς ἄνευ προηγουμένου εἰς τὰ πολιτικὰ χρονικὰ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου».

"Οσον ἀφορᾷ ἐμέ, ἡ ἀπόφασίς μου εἶχε ληφθῆ : «'Αγὼν μέχρις ἐσχάτων». 'Η ἐξορία τοῦ 'Αρχιεπισκόπου μοῦ ἐπώμιζε περισσοτέρας εὐθύνας καὶ κόπους. "Επρεπε ὄχι μόνον νὰ τηρηθῇ εἰς ὑψηλὸν ἐπίπεδον τὸ φρόνημα τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ αὐξηθῇ ἡ ἀγωνιστικὴ αὐτοῦ διάθεσις, διότι ἦτο βέβαιον ὅτι, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν διαπραγματεύσεων, θὰ ἀντιμετωπίζαμεν σκληρότερον ἀντίπαλον. 'Ο ἀγών, προβλεπόμενος ἐντονώτερος, ἀπήτει μεγαλυτέραν προσοχήν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὀργάνωσιν καὶ διεύθυνσιν, ἰδίᾳ τοῦ πολεμικοῦ τομέως. Πολιτικὸς καὶ στρατιωτικὸς ἀγών, συνδεδυασμένος πλέον, θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναληφθῇ ὑπ' ἐμοῦ. 'Επρόκειτο περὶ τεραστίας προσπαθείας, συνεπαγομένης ὑψίστας εὐθύνας. Παρὰ ταῦτα, ὄχι μόνον δὲν ὠρρόδησα πρὸ τῶν εὐθυνῶν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἤντλουν περισσότερον θάρρος καὶ δύναμιν. Καὶ πράγματι, ὅσον μεγαλύτεραι ἦσαν αἱ εὐθῦναι, τόσον μεγαλυτέρα ἦτο ἡ δραστηριότης, ποὺ ἀνέπτυσσα. 'Υπάρχουν στιγμαί, καθ' ἃς κανεὶς δὲν γνωρίζει ὅρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων νὰ περιορίσῃ τὴν δρᾶσίν του, εἴτε χρονικῶς, εἴτε ποσοτικῶς. 'Ο κάματος δὲν ἐπέρχεται, διότι ἡ δραστηριότης καὶ ἡ ὑπερέντασις νεύρων ἐξουδετερώνουν πᾶν συναίσθημα κοπώσεως. Τοιαύτη ἦτο ἡ ζωή μου, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος. Δὲν δύναμαι νὰ καθορίσω πόσας ὥρας εἰργαζόμην. Οὐδέποτε εἶχον συναίσθησιν τοῦ καμάτου. Μοῦ ἔτυχε πολλάκις, ἰδίως ὁσάκις εὑρισκόμην μὲ ἀνταρτικὰς ὁμάδας, νὰ γράφω, νὰ σκέπτωμαι, νὰ κινοῦμαι δι' ἀναγνωρίσεις καὶ νὰ ἐκτελῶ πάντα ταῦτα ἁρμονικώτατα, χωρὶς νὰ αἰσθάνωμαι κούρασιν. 'Εβάδισα πολλάκις ἐπὶ 24ωρον ἐν μέσῳ κινδύνων, εἰς ἀπότομα ἐδάφη ἐκτὸς τῶν ὁδῶν. 'Εβάδισα ἐπὶ ἡμέρας εἰς δυσβάτους ὀρεινοὺς τόπους ὑπὸ ἀπηνῆ καταδίωξιν τοῦ ἀντιπάλου, ὅστις εἴς τινας περιπτώσεις, χωρὶς νὰ τὸ ὑποπτεύεται, μὲ εἶχεν ἐγκλωβίσει. Δὲν ᾐσθάνθην ἐν τούτοις ποτὲ κούρασιν, οὔτε ἀπογοήτευσιν. Διενυκτέρευσα εἰς τὸ ὕπαιθρον ἐπὶ χιόνος, μὲ σκέπασμα μίαν κουβέρταν καὶ ἓν ἀδιάβροχον. Καὶ ὅμως ἀντέσχον, οὐδέποτε δὲ ᾐσθένησα. 'Ομιλοῦν πολλοὶ περὶ πολυπληθοῦς ἐπιτελείου, τὸ ὁποῖον διέθετα. 'Απατῶνται. "Ολαι αἱ ἀποφάσεις ἀπέρρεον ἀπὸ ἐμέ, ὅλα τὰ ἔγγραφα συνετάσσοντο ὑπ' ἐμοῦ. "Οχι διότι ἤμην συγκεντρωτικός, ἀλλὰ διότι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διαθέτω 'Επιτελεῖον ἐξ εἰδικευμένων ἀτόμων δι' ὅλα τὰ ζητήματα. Εἰς τὸν στρατιωτικὸν ἰδίᾳ τομέα, οὐδεὶς κατεῖχε τὰς ἀπαιτουμένας γνώσεις νὰ μὲ βοηθήσῃ. Βεβαίως εἶχον συνεργάτας, οἱ ὁποῖοι ἀπεδείχθησαν ἄριστοι καὶ οἱ ὁποῖοι μὲ κατετόπιζον καὶ ἦσαν ἐκτελεσταὶ τῶν διαταγῶν μου. 'Αλλὰ πάντα ταῦτα ἐγένοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐγγράφως, διότι αἱ προσωπικαὶ ἐπαφαί μας ἦσαν δύσκολοι, πολλάκις δὲ καὶ ἐπικίνδυνοι. Τὸ σύστημα διοικήσεως, τὸ ὁποῖον ἐφήρμοσα, θὰ προκαλέσῃ ἴσως εἰς πολλοὺς κατάπληξιν. Διότι φαίνεται ἀπίστευτον, πῶς μία 'Οργάνωσις, ὡς ἡ ΕΟΚΑ, ἐπιτελέσασα ἔργον τόσον τεράστιον, κατηυθύνετο ὑπὸ ἑνὸς ἀτόμου, τὸ ὁποῖον ἐνέπνεε, διῴκει, ἤλεγχε καὶ ἐπενέβαινε ἐγκαίρως εἰς πάντα τὰ ζητήματα, μόνον δι' ἀλληλογραφίας καὶ ἄνευ 'Επιτελείου. 'Οφείλω ὅμως νὰ διακηρύξω καὶ τὴν μεγίστην συμβολὴν καθὼς καὶ τὴν συνδρομήν, ἣν μοῦ παρέσχον οἱ ἄμεσοι συνεργάταί μου, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἄξιοι τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ "Εθνους.

Νέα κατὰ τῶν Βρεττανῶν ἐπίθεσις.—'Η τακτικὴ τοῦ Χάρντιγκ.

Μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ 'Αρχιεπισκόπου ἐξαπέλυσα νέαν ἐπίθεσιν, τῆς ὁποίας τὰ ἀποτελέσματα ἐμφαίνονται εἰς τὸ Παράρτημα.

'Η δρᾶσις τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων ἀπέδειξεν ὅτι, ὅταν αὗται καθοδηγοῦνται καλῶς καὶ ἐνεργοῦν καλῶς, εἶναι λίαν ἀποδοτική. 'Ενέτεινα τὴν προσπάθειάν μου εἰς τὴν καλυτέραν ἐκπαίδευσιν δι' ἐπιτυχεστέραν δρᾶσιν καὶ εὐελιξίαν. "Ηδη εἶχον συγκεκροτημένας ἐννέα ἀνταρτικὰς ὁμάδας, ἐκ τῶν ὁποίων πέντε ἐτέλουν ὑπὸ τὸν ἀπόλυτον ἔλεγχον καὶ τὴν καθοδήγησίν μου ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ 'Ολύμπου (Τροόδους) καὶ τὰς ὁποίας καλῶς ἐξεπαίδευσα καὶ ἐξώπλισα. Δι' ἑκάστην τούτων παρεσκευάσθη εἰδικὸν σχέδιον, διὰ τὴν περίπτωσιν ἀμύνης, καὶ καθωρίσθησαν ἀποστολαὶ δι' αἰφνιδιαστικὰς ἐνεργείας. 'Ο ἀντίπαλος, φαίνεται,

δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀντιληφθῆ οὔτε τὰς πραγματικὰς δυνάμεις μας, οὔτε τὸν τρόπον δράσεώς μας. Τοῦτο διεπίστωσα ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν καθόλου ἐνέργειάν του, ἡ ὁποία πόρρω ἀπεῖχεν ἀπὸ τὴν ἐνδεικνυομένην τοιαύτην, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ διάφορα δημοσιεύματα ἀνταποκριτῶν Ἀγγλικῶν ἐφημερίδων ἐν Κύπρῳ. Οὕτω, τὴν 24ην Ἰανουαρίου 1956 ὁ ἐν Κύπρῳ ἀπεσταλμένος τῆς «Ντέϊλη Μέϊλ» μετέδιδε τὰ ἑξῆς: Η ΕΟΚΑ διαθέτει δύο ὀρεινὰς ὁμάδας, καθὼς καὶ πέντε ὁμάδας πόλεων. Δυσκολωτέρα εἶναι ἡ ἀντιμετώπισις τῶν ὁμάδων πόλεων, καθ' ὅσον εἶναι εὐχερὴς ἡ ἐξαφάνισις τῶν μελῶν τῶν ὁμάδων τούτων μεταξὺ τοῦ πλήθους ἢ τοῦ λαβυρίνθου τῶν ὁδῶν. Ἡ ἀντιμετώπισις τῶν ὀρεινῶν ὁμάδων τῆς ΕΟΚΑ ἀποδεικνύεται εὐκολωτέρα. Μετὰ τὴν εἰς Κύπρον ἄφιξιν μεγάλων στρατιωτικῶν ἐνισχύσεων, αἱ ὁμάδες αὗται ἔχουν ἀσφαλῶς κατανοήσει, ὅτι εἶναι καταδικασμέναι νὰ συλληφθοῦν ἐντὸς ὁλοὲν περισφιγγομένης ζώνης». Αὗται ἦσαν αἱ δημοσιογραφικαὶ ἀντιλήψεις περὶ τῆς Ὀργανώσεως, αἱ ὁποῖαι ἀσφαλῶς ἐνεπνέοντο ἀπὸ στρατιωτικοὺς ἐν Κύπρῳ παράγοντας.

Μὲ τοιαύτην νοοτροπίαν, πῶς ἦτο δυνατὸν οἱ Βρεττανοὶ νὰ καταρτίσουν πραγματικὰ σχέδια δράσεως καὶ νὰ μᾶς καταφέρουν θανατηφόρα κτυπήματα; Ἀπὸ τὸ λημέρι μου παρετήρουν σχεδὸν καθ' ἑκάστην ἐξορμήσεις ὁμάδων στρατιωτικῶν ἐκ Πεδουλᾶ πρὸς Κύκκον καὶ Σταυρὸν τῆς Ψώκας, προφανῶς διὰ νὰ ἀνακαλύψουν ὁμάδας μας. Πολλάκις αὗται διήρχοντο εἰς ἀπόστασιν βολῆς τυφεκίου ἀπὸ κοντά μας. Δὲν τὰς προσεβάλλομεν, ἵνα μὴ προδώσωμεν τὴν παρουσίαν μας. Ἡ τακτική μας ἦτο νὰ κτυπῶμεν τὸν ἀντίπαλον ὅπου καὶ ὅταν μᾶς συνέφερε, ὥστε καὶ ἀποτελέσματα θετικὰ νὰ ἔχωμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ ἀποκαλύψωμεν τοὺς χώρους, ὅπου ἐλημέριαζον αἱ ὁμάδες, ἐκτὸς ἀπολύτου ἀνάγκης. Ὁμολογουμένως ᾤκτειρα τοὺς διοικοῦντας τὰ τμήματα ταῦτα καθὼς καὶ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τὰ ἐξαπέστελλον. Μὲ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐνήργουν, ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι ἔκαμναν πορείαν. Κάπου-κάπου ἐσταματοῦσαν ἐπὶ τῶν ὁδῶν ἢ ὀλίγον ἐκτὸς αὐτῶν, καὶ κατώπτευον, ἐνῷ ἡμεῖς τοὺς παρηκολουθοῦμεν διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Τοῦτο ἐγένετο τακτικώτατα, ἠμπορεῖ νὰ εἴπῃ κανεὶς 2-3 φορὰς τὴν ἑβδομάδα: Τακτικὴ ὁμολογουμένως ἀξιοθρήνητος δι' ἕνα στρατόν. Εἰς ἄλλην περίστασιν 700 καὶ πλέον στρατιῶται, συνοδευόμενοι ἀπὸ ἑλικόπτερα, ἀνιχνευτικοὺς σκύλους κ.λ.π., ἐξώρμησαν κατὰ τῆς περιοχῆς Κύκκου — Μηλικουρίου. Αἱ ἔρευναι διήρκεσαν ἀπὸ τῆς αὐγῆς μέχρι τῆς 15ης ὥρας περίπου. Οὐδὲν ἀπεκάλυψαν· καὶ ὅμως πέριξ τοῦ χώρου τούτου καὶ εἰς ἐλαχίστην ἀπόστασιν ἦσαν ἐσταθμευμέναι τέσσαρες ἀντάρτικαὶ ὁμάδες μας, μὲ ἐμέ, ὥστε πρὸς οἱανδήποτε κατεύθυνσιν οὗτοι ἐὰν ἐπροχώρουν, ἀσφαλῶς θὰ ἤρχοντο εἰς ἐπαφὴν μὲ μίαν τοὐλάχιστον ἐξ αὐτῶν. Ἐν τούτοις ἠρκέσθησαν μόνον εἰς ἐρεύνας, ἐντὸς τοῦ Μοναστηρίου τοῦ Κύκκου, διαπράξαντες τὴν ἱεροσυλίαν νὰ ὁδηγήσουν ἐντὸς τοῦ ναοῦ κύνας, οἱ ὁποῖοι ὠσφραίνοντο καὶ ἔλειχον τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν.

Ἡ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τακτικὴ τῶν Ἄγγλων συνίστατο εἰς βανδαλισμοὺς καὶ κακοποιήσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἐφάνησαν ἀνυπέρβλητοι, τὰ δὲ βασανιστήρια ἤρχισαν νὰ ὀργανοῦνται ἐπὶ ἐπιστημονικῶν πλέον μεθόδων. Ὁ Χάρντιγκ εἶναι προσωπικῶς ὑπεύθυνος δι' ὅ,τι διεπράχθη εἰς τὴν Κύπρον. Εἰς ἐφημερίδα τῆς ἀστυνομίας, τῆς 10ης - 2 - 1956 ἐδημοσιεύθησαν αἱ ἀκόλουθοι ὁδηγίαι τοῦ ἀστυνόμου Ρόπινς πρὸς τὰ ἀστυνομικὰ κέντρα διὰ τὸν καταρτισμὸν «Σωμάτων ξυλοκοπήματος»! «Ὅλοι οἱ διαθέσιμοι ἄνδρες πρέπει νὰ ὀργανωθοῦν εἰς Σώματα ξυλοκοπήματος καὶ διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ τοῦτο ὁ κλάδος τροχαίας πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς τὸ ἐλάχιστον δυνατὸν ὅριον, μόνον διὰ τὴν ἀνίχνευσιν δυστυχημάτων τροχαίας ὡς καὶ τεχνικῶν ζητημάτων. Τὸ περισσεῦον προσωπικὸν νὰ ὀργανωθῇ εἰς Σώματα ξυλοκοπήματος ὑπὸ τὰς διαταγὰς τομεάρχου, λοχίου τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου. Οἱ ἀστυνομικοὶ γραφεῖς πρέπει νὰ περιορισθοῦν διὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν περισσότεροι ἄνδρες εἰς τοὺς δρόμους».

Εἰς τὸ χωρίον Φρέναρος Ἀμμοχώστου, κατόπιν ἡμετέρας ἐνέδρας, τὴν 27ην Μαρτίου 1956, στρατιῶται ἐπέδραμον καὶ ἀπέκοπτον οὐρὰς προβάτων καὶ ἐπετίθεντο ἐναντίον γυναικῶν. Μία τούτων κατώρθωσε, καθ' ἣν στιγμὴν τῆς ἐπετίθετο στρατιώτης ,νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ δακτυλίδι του, τὸ ὁποῖον βραδύτερον παρέδωσεν εἰς τὸν διοικητὴν Ἀμμοχώστου.

Αἱ βαναυσότητες καὶ ἱεροσυλίαι τῶν Ἄγγλων στρατιωτῶν μὲ ἠνάγκασαν νὰ ἐκδώσω προκήρυξιν, δι' ἧς κατήγγελλον ταύτας εἰς ὁλόκληρον τὸν πεπολιτισμένον κόσμον καὶ ἐκάλουν τὸν Χάρντιγκ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ ἀπαράδεκτα διὰ τὸν σημερινὸν πολιτισμὸν μέσα ἀντιμετωπίσεως τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ μας ἀγῶνος, ἀπειλῶν, ἄλλως, σκληρὰ ἀντίποινα.

Ἡ τακτική, τὴν ὁποίαν ὁ Χάρντιγκ ἐφήρμοσε κατὰ τὴν περίοδον, εἰς ἣν ἀναφέρομαι, συνίστατο εἰς τὰ ἑξῆς: Ἐπὶ στρατιωτικοῦ ἐπιπέδου δὲν ἀντελήφθην νὰ ὑπῆρχε Γενικὸν

Σχέδιον σαφές, ἀλλ' αἱ ἑκάστοτε ἐνέργειαι προσδιωρίζοντο βάσει τῶν ἑκάστοτε παρεχομένων εἰς τὰς 'Αρχὰς πληροφοριῶν, ὁπότε ἐπηκολούθουν εἰς μὲν τὰ χωρία «κέρφιου» καὶ ἔρευναι, εἰς δὲ τὰς ὀρεινὰς περιοχὰς ἐπιχειρήσεις ἐναντίον ἀνταρτικῶν ὁμάδων, διὰ τοῦ ἐγκλωβισμοῦ λίαν στενῶν περιοχῶν καὶ τῆς διενεργείας μικρᾶς διαρκείας, μὴ ὑπερβαινούσης συνήθως τὰς 8 - 10 ὥρας, ἐρευνῶν. 'Η φάλαγξ τῶν αὐτοκινήτων, τὰ ὁποῖα μετέφερον τόσον στρατὸν καὶ τὰ ὁποῖα πολλάκις ὑπερέβαινον τὰ 50 - 60, ὡς ἦτο ἑπόμενον, εἰδοποίει ἀμέσως περὶ τῆς παρουσίας των. Τοῦτο, συνδυαζόμενον καὶ μὲ τὴν στενότητα τῆς ζώνης ἐρεύνης, ἐπέτρεπε πάντοτε εἰς τὰς ὁμάδας μας νὰ διολισθήσουν καὶ διαφύγουν. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ ἐπιτυχίαι τῆς τοιαύτης τακτικῆς ἦσαν ἐλάχισται, περιοριζόμεναι μόνον εἰς περιπτώσεις, καθ' ἃς αἱ πληροφορίαι ὅσον ἀφορᾷ τὸ σημεῖον, ὅπου εὑρίσκοντο τὰ ἡμέτερα τμήματα, ἦσαν ἀπολύτως ἀκριβεῖς, ὁπότε ταῦτα ἠφνιδιάζοντο ἐντὸς τῆς ἐγκλωβισθείσης ζώνης. Τοῦτο ὅμως συνέβη μόνον εἰς δύο περιπτώσεις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πρώτης περιόδου τοῦ ἀγῶνος, εἰς τὰς περιοχὰς Κακοπετριᾶς καὶ Πάχνας.

'Εν τῷ μεταξὺ τὸ 'Επιτελεῖον τοῦ Χάρντιγκ ἐξαπέλυε μίαν ἀνόητον προπαγάνδαν διὰ τοῦ ραδιοσταθμοῦ, ὅτι δῆθεν ἀνεύρισκε μεγάλας ποσότητας ὅπλων καὶ πυρομαχικῶν, ἡ ὁποία ἀπέβλεπε: 1) Νὰ τονωθῇ τὸ καταπεπτωκὸς γόητρον τοῦ ἐν Κύπρῳ στρατοῦ καὶ νὰ κλονισθῇ τὸ ἠθικὸν τῶν Κυπρίων, διὰ τῆς δημιουργίας τῆς ψευδοῦς ἐντυπώσεως, ὅτι τὰ ἀποθέματά μας εἰς ὑλικὰ ἐξηντλοῦντο καὶ συνεπῶς ὁ ἀγών μας τελικῶς θὰ παρέλυε, ἐλλείψει μέσων. 2) Νὰ ἐξευμενισθῇ ὁ στρατός, ὁ ὁποῖος ἤρχισε νὰ ἀγανακτῇ κατὰ τοῦ Χάρντιγκ μὲ ἐκδηλωθείσας μάλιστα ἀνυποταξίας καὶ στάσεις, κατόπιν ἰδίως τῶν ἀσκόπων μόχθων, εἰς τοὺς ὁποίους οὗτος ὑπεβάλλετο δι' ἐρεύνας πρὸς ἀνακάλυψιν ὁπλισμοῦ καὶ μαχητῶν τῆς Ε.Ο.Κ.Α., οἱ ὁποῖοι οὐδαμοῦ ἀνευρίσκοντο. Δὲν ἦσαν ὀλίγαι αἱ περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας αἱ ἴδιαι αἱ 'Αρχαὶ ἐτοποθέτουν ὑλικὰ διὰ νὰ ἀνευρίσκωνται ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, ἵνα ἐπιχαίρουν οὗτοι διὰ τὰς ἐπιτυχίας των.

Διὰ τῶν βασανιστηρίων, ὡς ἐλέχθη, ὁ Χάρντιγκ ἤλπιζε νὰ συγκεντρώσῃ πληροφορίας καὶ νὰ καταρρίψῃ τὸ ἠθικὸν τῶν ἀγωνιστῶν, διὰ δὲ τῶν ταλαιπωριῶν καὶ βιαιοπραγιῶν κατὰ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ ἐπεδίωκε νὰ κρατήσῃ τοῦτον μακρὰν τοῦ ἀγῶνος καὶ νὰ μᾶς ἀποξενώσῃ οὕτω τῶν συμπαθειῶν αὐτοῦ.

'Η βόμβα ἐναντίον τοῦ Χάρντιγκ.—'Επικήρυξις καὶ ἀντεπικήρυξις.

'Επὶ τοῦ πολιτικοῦ, τέλος, πεδίου προσεπάθει νὰ ἀναστηλώσῃ τὸ κλονισθὲν ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἡττῶν γόητρόν του καὶ νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν κακὴν ἐντύπωσιν ἐκ τῆς ἐπανειλημμένης διαψεύσεως τῶν ἑκάστοτε δηλώσεών του περὶ καταστολῆς τοῦ κινήματός μας, ἐντὸς βραχέος χρονικοῦ διαστήματος. Πρὸς τοῦτο, διαπιστώνων τὴν ἀδυναμίαν του νὰ καταστείλῃ τὸ κίνημα, ἐξήσκει πίεσιν ἐπὶ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, τὴν ὁποίαν καὶ ἐπηρέαζε, ὅπως αὕτη ἀρχίσῃ διαπραγματεύσεις. 'Εν τῷ μεταξὺ διὰ νὰ δυνηθῇ, ὡς ἔλεγε, νὰ συντρίψῃ τὸ κίνημα ἐζήτει διαρκῶς νέας ἐνισχύσεις στρατοῦ. Τὴν 20ὴν Μαρτίου 1956 μεταξὺ ἄλλων ἐδήλωσε διὰ τοῦ ραδιοσταθμοῦ Κύπρου, ὅτι ἐλπίζει ἐντὸς ἑξαμήνου νὰ καταστείλῃ τὴν ἀνταρσίαν. Καὶ ὅμως τὴν 1ην 'Ιανουαρίου 1956 εἶχε δηλώσει, ὅτι αἱ ἡμέραι τῆς Ε.Ο.Κ.Α. ἦσαν μετρημέναι! Φαίνεται, ὅτι ὁ Χάρντιγκ, μετὰ τὰς ἀποτυχίας, τὰς ὁποίας δὲν ἀνέμενε, εἶχε χάσει τὴν ψυχραιμίαν του. Τοῦτο ἐπετάθη μετὰ τὴν ἀποτυχοῦσαν κατ' αὐτοῦ ἀπόπειραν, διὰ τῆς τοποθετήσεως ὡρολογιακῆς βόμβας ἐπὶ τῆς κλίνης του τὴν 20ὴν Μαρτίου 1956. Τὸ ἐγχείρημα ἔλαβε χώραν ὡς ἀκολούθως: Εἰδοποιήθην, ὅτι ὁ θαλαμηπόλος τοῦ Χάρντιγκ Νεόφυτος Σοφοκλέους ἦτο διατεθειμένος νὰ τοποθετήσῃ βόμβαν ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ Στρατάρχου καὶ ἐζητεῖτο πρὸς τοῦτο ἡ ἔγκρισίς μου. 'Απήντησα καταφατικῶς καὶ ὑπέδειξα νὰ ἀναμένουν λεπτομερεῖς ὁδηγίας μου, ὥστε νὰ ἐξασφαλισθοῦν ὅλαι αἱ ἀπαραίτητοι συνθῆκαι διὰ τὴν ἐπιτυχίαν. Δυστυχῶς, ἡ ἐνέργεια ἐπεσπεύσθη, διότι, ὡς μοῦ ἀνεφέρθη βραδύτερον, ὁ θαλαμηπόλος ἐφοβεῖτο ταχεῖαν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῆς ὑπηρεσίας του. Πρὸς τοῦτο κατεσκευάσθη εἰδικὴ ὡρολογιακὴ βόμβα σχήματος βόμβας «κοιλίας», τὴν ὁποίαν ὁ θαλαμηπόλος περιεζώθη καὶ εἰσήγαγεν ἐντὸς τοῦ Κυβερνείου, τοποθετήσας εἶτα ταύτην κάτωθι τῆς κλινοστρωμνῆς τοῦ Στρατάρχου, ἐφ' ἧς οὗτος καὶ ἐκοιμήθη καθ' ὅλην τὴν νύκτα. Λόγῳ διαφορᾶς τῆς θερμοκρασίας τοῦ δωματίου καὶ ἐκ κακοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ χρόνου, ἡ βόμβα δὲν ἐξερράγη τὴν καθορισθεῖσαν ὥραν. 'Ο θαλαμηπόλος μετὰ τὴν τοποθέτησίν της ἐξηφανίσθη, τοῦτο δὲ ἤγειρε τὰς ὑπονοίας τῶν φρουρῶν τοῦ Κυβερνήτου, οἵτινες, διε-

νεργήσαντες έρευναν, άνεῦρον τὴν βόμβαν τὴν ἑπομένην (21 Μαρτίου) καὶ κατέστρεψαν αὐτήν. Ὁ θαλαμηπόλος ἀνῆλθεν εἰς τὰ βουνὰ τῆς περιοχῆς Κύκκου καὶ ἐνετάχθη εἰς ἀνταρτικὴν ὁμάδα, ὅπου καὶ ἠγωνίσθη μέχρι πέρατος τοῦ ἀγῶνος.

Πληροφορίαι πράκτορός μας ἀνέφερον, ὅτι ὁ Χάρντιγκ ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ὑπέστη νευρικὸν κλονισμόν, τὰ δὲ ἐπακολουθήσαντα γεγονότα ἐνέτειναν τοῦτον. Οὕτω, μετὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐπικήρυξίν μου ἀντὶ 10.000 λιρῶν, ἐξέδωκα διαταγὴν ἐπικηρύξεως τούτου ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμοιβῆς. Ὅταν ἔλαβε γνῶσιν ταύτης, ἐγένετο, ὡς ἐπληροφορήθην, ἔξω φρενῶν. Ἤρχισε νὰ κτυπᾷ τὰ χέρια του ἀπάνω εἰς τὸ γραφεῖόν του, ὑβρίζων ὑστερικῶς τοὺς ἀξιωματικούς του καὶ ἀπαιτῶν, ὅπως τοῦ παραδώσουν ἐντὸς δέκα πέντε ἡμερῶν τὸν Διγενή, τοῦ ὁποίου ἐν τούτοις τὴν φωτογραφίαν, κατὰ τὸν θαλαμηπόλον του Νῖκον Σοφοκλέους, εἶχεν ἐπὶ τοῦ γραφείου του.

Ἐν συνεχείᾳ ἔναντι τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ μέτρα δρακόντεια διὰ νὰ κατατροπώσῃ τὴν Ε.Ο.Κ.Α., ἡ ὁποία ἦτο ὁ ἐφιάλτης του. Πρὸς τοῦτο ἔδωσεν ὁδηγίας εἰς τὴν μυστικὴν ὑπηρεσίαν του νὰ χρησιμοποιῇ πᾶσαν μέθοδον, ἀρκεῖ νὰ λαμβάνῃ πληροφορίας, ἀπεδέσμευσε δὲ τὰ στρατεύματά του τῆς ὑποχρεώσεως νὰ δεικνύουν αὐτοσυγκράτησιν.

Παρὰ τὴν τακτικὴν αὐτὴν τοῦ Χάρντιγκ καὶ τὰς ἀφαντάστους δυσχερείας, ποὺ ἀντιμετωπίζομεν, κατωρθώσαμεν ἐντὸς ἑνὸς ἔτους νὰ ὀργανωθῶμεν κατὰ τρόπον λίαν ἱκανοποιητικόν. Εἴχομεν ἤδη ἀρτίως ὠργανωμένας τὰς ὁμάδας δολιοφθορῶν καὶ κρούσεων τῶν πόλεων, πολὺ καλῶς δὲ ὠργανωμένας καὶ μὲ ἱκανοποιητικὸν ὁπλισμὸν τὰς ἀνταρτικὰς ὁμάδας. Ἐν τῷ μεταξὺ ἠρχίσαμεν τὴν ὀργάνωσιν καὶ ἑτέρων ὁμάδων εἰς τὴν ὕπαιθρον. Ἡ νεολαία εἶχεν ἤδη ἀποκτήσει μαχητικότητα εἰς τὰς ἐκδηλώσεις της. Ἠδυνάμην οὕτω, βάσει ἑνὸς Γενικοῦ Σχεδίου καὶ μὲ ἄριστον δίκτυον συνδέσμων, νὰ ἐναλλάσσω τὴν δρᾶσιν τῶν διαφόρων ὁμάδων ἢ νὰ τὴν συνδυάζω. Ὅλαι αἱ ὁμάδες ἀπέκτησαν βαθεῖαν γνῶσιν τῶν καθηκόντων των ὡς καὶ τὴν ἀπαιτουμένην εὐελιξίαν. Καὶ τοῦτο ἐδημιουργήθη μόνον ἐντὸς ἔτους καὶ ἀπὸ ἔμψυχον ὑλικόν, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἐχειρίσθη ὅπλον, χωρὶς στελέχη ἐκπαιδευμένα, χωρὶς ἐπιτελεῖα. Ὁ πόλεμος ἐδιδάχθη εἰς τούτους διὰ τοῦ πολέμου. Ἐκεῖνο ποὺ ἐπετεύχθη ἦτο πραγματικὸν θαῦμα.

Διὰ τὸν ἐφοδιασμόν μου εἰς ὁπλισμὸν καὶ λοιπὸν ὑλικὸν κατέστρωσα διάφορα σχέδια μακρᾶς πνοῆς. Ἐν τούτοις ταῦτα ἔμειναν ἁπλῶς σχέδια, διότι οὐδεὶς μὲ ἐβοήθησε πραγματικῶς, ἦτο δὲ ἐκτὸς τῶν δυνατοτήτων μου νὰ ἐξεύρω τὰ ἀπαιτούμενα μέσα. Ὡς ἐκ τούτου ἠναγκάσθην νὰ καταφύγω εἰς τὰ πτωχὰ μέσα, τὰ ὁποῖα οἱ συνεργάται μου ἐν Ἑλλάδι διέθετον, καὶ νὰ προμηθεύωμαι τὸν ὁπλισμόν μου μὲ τὸ σταγονόμετρον, διότι τὰ μέσα ταῦτα ἦσαν μικρᾶς ἀποδόσεως. Οὕτω, μὲ τὴν ἐπιμονὴν καὶ ὑπομονήν μου καὶ χάρις εἰς τὰς προσπαθείας τῶν συνεργατῶν μου, χωρὶς τὴν βοήθειαν οἱουδήποτε ἄλλου, κατώρθωσα μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1956 νὰ προμηθευθῶ ποσότητα ὁπλισμοῦ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἡ καθολικὴ συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ.—Οἱ κομμουνισταὶ ἡγέται ἀσύλληπτοι ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν Ἄγγλων.—Οἱ Τοῦρκοι ἐκ νέου εἰς τὸ προσκήνιον.

Ἤδη ἡ προσπάθειά μου ἔτεινεν εἰς τὴν καθολικὴν συμμετοχὴν τοῦ λαοῦ εἰς τὸν ἔνοπλον ἀγῶνα καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν πολιτικῆς Ὀργανώσεως, ἡ ὁποία νὰ καθοδηγῇ τοῦτον.

Τὸ πρῶτον ἐπεζήτησα διὰ τῆς ὀργανώσεως μαχητικῶν ὁμάδων τῶν χωρίων ὡς καὶ γυναικείων ὁμάδων καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον. Πρὸς τοῦτο ἔδωσα διαταγὴν διὰ τὴν ὀργάνωσιν ὁμάδων δολιοφθορῶν ἀπὸ νεάνιδας, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐξεπαιδεύοντο εἰς τὴν χρῆσιν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν καὶ τοῦ πιστολίου.

Τὸ δεύτερον, τὴν συγκρότησιν πολιτικῆς Ὀργανώσεως, εἶχα εἰσέτι ὑπὸ μελέτην. Ἀπόντες ἀπὸ τὸ ἐθνικὸν προσκλητήριον ἦσαν μόνον τὰ ἡγετικὰ στελέχη τοῦ Α.Κ.Ε.Λ. μὲ ὀλίγους φανατικοὺς ὀπαδούς των, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔπαυσαν νὰ ἀντιδροῦν εἰς τὸν ἀγῶνά μας. Ὁ Γ. Γραμματεὺς τοῦ Α.Κ.Ε.Λ. Ἐζεκίας Παπαϊωάννου, κατὰ τρόπον παράδοξον καὶ λίαν ὕποπτον, ἐδραπέτευσεν ἀπὸ τὸ Νοσοκομεῖον (μποροῦμε μάλιστα νὰ ποῦμε ὅτι τὸν. . . . ἐδραπέτευσαν οἱ Ἄγγλοι). Τὴν ἡμέραν τῆς μεταφορᾶς του εἰς τὸ Νοσοκομεῖον, ἀπὸ ὅπου ἐδραπέτευσε τὴν ἑπομένην, ἐπεδείχθη ἀσυνήθης φροντὶς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων διὰ τὴν ἐξυπηρέτησίν του, ἡ ὁποία ποτὲ δὲν ἔγινεν εἰς κρατούμενον. Ὁ Παπαϊωάννου ἐκρατεῖτο μετὰ τῶν ἄλλων Ἀκελικῶν στελεχῶν εἰς Πύλαν, συλληφθεὶς τὴν 13ην Δεκεμβρίου 1955.

Ὅσοι ἐγνώριζον τὸν Παπαϊωάννου ἐγέλων, διότι οὗτος κατώρθωσε νὰ μένῃ ἀσύλληπτος, ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ἀσθενοῦς ἰδιοσυγκρασίας του. Οὗτος ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν Ἄγγλων ἐκινεῖτο διὰ νὰ δημιουργήσῃ μαχητικὰς ὁμάδας ἐναντίον τῆς Ε.Ο.Κ.Α. Ἀποτυγχάνει ὅμως, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐλάχιστοι ὀπαδοὶ ἠκολούθουν τὸν ἀρχηγόν, ἐπειδὴ οὗτος ἐχαρακτηρίζετο ὡς ἄνθρωπος τῶν Ἄγγλων, ἀφ' ἑτέρου δέ, διότι ἡ Ε.Ο.Κ.Α. γρηγορεῖ καὶ συντρίβει πᾶσαν προδοτικὴν προσπάθειάν του.

Ὁ Χάρντιγκ προσεπάθει ἐντατικώτερα νὰ χρησιμοποιήσῃ ἐναντίον μας τοὺς κομμουνιστὰς καὶ τοὺς Τούρκους. Οὕτω ἡ Ε.Ο.Κ.Α. θὰ εἶχε νὰ παλαίσῃ ἐναντίον τριῶν ἀντιπάλων: τῶν Ἄγγλων, τῶν κομμουνιστῶν καὶ τῶν Τούρκων.

Ὡς πρὸς τοὺς Τούρκους, οὗτοι θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο ὄχι μόνον εἰς διαφόρους ἐκδηλώσεις ἐναντίον μας, ἀλλὰ καὶ ἐνόπλως. Τοῦτο βεβαίως δὲν ἦτο εὔκολον, διότι προσέκρουεν εἰς τὰ ἑξῆς δύο ἐμπόδια: α) Εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, τὸν ἐξοπλισμὸν καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῶν Τούρκων, ποὺ μέχρι τῆς στιγμῆς δὲν ὑφίσταντο καὶ β) Εἰς τὴν συγκατάθεσιν τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως. Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον, φαίνεται, ὅτι αἱ πρῶται κρούσεις πρὸς τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν, κατὰ πληροφορίας μας, δὲν ἦσαν ἐνθαρρυντικαί. Πρὸ τῶν δελεαστικῶν ὅμως προτάσεων τῶν Ἄγγλων φαίνεται, ὅτι ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἐπείσθη νὰ θυσιάσῃ τὴν φιλίαν τῆς Ἑλλάδος, μὲ ἀνταλλάγματα εἰς Κύπρον. Δὲν δύναμαι, βεβαίως, νὰ γνωρίζω ποῖαι ὑποσχέσεις ἐδόθησαν ἑκατέρωθεν διὰ τὴν ἐνεργὸν πλέον συμβολὴν τῆς Τουρκίας, οὔτε ἐὰν σὺν τῷ χρόνῳ ἡ τελευταία, ὑπερβαίνουσα τὰ συμπεφωνημένα, κατέστη ἀπαιτητικὴ μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε νὰ ἐξοργίζεται καὶ ἡ μεγάλη συνένοχός της. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ὁ Χάρντιγκ ἐκέρδισεν ἕνα σοβαρὸν σύμμαχον ἐναντίον μας. Ἤρξατο οὕτω νὰ ἐξοπλίζῃ τοὺς Τούρκους ἐπισήμως καὶ ἀνεπισήμως. Νεαροὶ Τοῦρκοι τῆς «Βολκὰν» κατετάχθησαν εἰς τὴν ἐπικουρικὴν καὶ μηχανοκίνητον ἀστυνομίαν, ἡ ὁποία ἀπετελεῖτο ἀποκλειστικῶς ἀπὸ Τούρκους. Ἡ ἀστυνομία αὐτὴ κατέστη ἡ μάστιξ τῆς Κύπρου. Ἐξ αὐτῆς ἐλαμβάνοντο οἱ βασανισταὶ τῶν Ἑλλήνων, ἐξ αὐτῆς οἱ ὁδηγοὶ καὶ συνεργάται τοῦ στρατοῦ εἰς τὰς ἐρεύνας καὶ τοὺς βανδαλισμούς του, αὐτοὶ ἦσαν οἱ φρουροὶ τῶν πόλεων καὶ τῶν κυβερνητικῶν γραφείων, παραγκωνίσαντες τελείως τοὺς Ἕλληνας ἀστυνομικούς, οἱ ὁποῖοι ἀπελύοντο ἀθρόως. Οἱ πλεῖστοι τῶν Τούρκων τούτων ἦσαν τελείως ἀγράμματοι καὶ δὲν εἶχον ἀνεπίληπτον ἰδιωτικὸν βίον, παρουσιαζόμενοι συχνάκις, ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν κατάταξίν των εἰς τὴν ἐπικουρικὴν ἀστυνομίαν, ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων δι' ἀδικήματα τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νόμου. Εἰς τοιαῦτα ἄτομα ὁ Χάρντιγκ ἐνεπιστεύθη ὄχι μόνον τὴν καταπολέμησιν τῆς Ε.Ο.Κ.Α., ἀλλὰ καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς καὶ περιουσίας τῶν Κυπρίων πολιτῶν, τὴν ὁποίαν, ὡς διετείνετο, ἤθελε νὰ προασπίσῃ. Πρὸς διαπίστωσιν τῶν ἀνωτέρω δὲν ἔχει παρὰ νὰ διατρέξῃ τις τὸν ἐγχώριον τύπον τῆς ἐποχῆς τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος, διὰ νὰ σχηματίσῃ γνώμην ἐκ τῶν καταδικαστικῶν ἀποφάσεων τῶν δικαστηρίων καὶ τῶν διαμαρτυριῶν τοῦ λαοῦ περὶ τοῦ ποιοῦ τῆς ἐπικουρικῆς ἀστυνομίας τοῦ Χάρντιγκ. Ὁμολογουμένως αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη ἐπιτυχία, διὰ τὴν ὁποίαν δύναται νὰ καυχᾶται οὗτος, ἐὰν βεβαίως δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ἐπιτυχία ὁ ἐξοπλισμὸς τοιούτων ἀτόμων διὰ νὰ κτυπήσουν ἓν ἀπελευθερωτικὸν κίνημα, οὗτινος οἱ μαχηταὶ διεξῆγον τὸν ἀγῶνα μὲ ὅλους τοὺς κανόνας, οἱ ὁποῖοι διέπουν τοιαῦτα κινήματα, παρὰ τὰς προκλήσεις τοῦ ἀντιπάλου καὶ παρὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ καταπάτησιν τῶν διεθνῶν νόμων περὶ ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ἡ ἐκπαίδευσις τῶν ἀνδρῶν τῆς «Βολκὰν», ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν Ἄγγλων στρατιωτικῶν, ἔβαινε βραδέως καὶ διήρκεσεν ἐπὶ πολύ, διότι οἱ νεαροὶ Τοῦρκοι ἦσαν ἴσως ἀνεπίδεκτοι τοιαύτης μαθήσεως. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο συνέβησαν ἐκρήξεις εἰς ἀρκετὰς Τουρκικὰς οἰκίας, συνεπείᾳ ἀδεξιότητος κατὰ τὴν ἐκμάθησιν τοῦ χειρισμοῦ τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, μὲ ἀρκετὰ θύματα. Ἅπαντα ὅμως τὰ ἐπεισόδια ταῦτα συνεκαλύπτοντο ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν καὶ οὐδὲν ἀνεκοινοῦτο περὶ αὐτῶν. Ἀφ' ἑτέρου νεαροὶ Τοῦρκοι ἐστέλλοντο εἰς Τουρκίαν δι' ἐκμάθησιν τοῦ χειρισμοῦ τῶν ὅπλων, ἐνῷ Τοῦρκοι ἀξιωματικοὶ ἀφικνοῦντο εἰς Κύπρον διὰ τὴν διοργάνωσιν τῆς «Βολκάν».

Ἐν τῇ ἀφηγήσει τῶν γεγονότων θὰ ἀναφερθῶμεν εἰς τὴν συνεργασίαν τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν Τούρκων διὰ τὴν καταστολὴν τοῦ κινήματός μας, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη ἀπροκαλύπτως πλέον κατὰ τὰς αἱματηρὰς συγκρούσεις τοῦ Ἰουλίου - Αὐγούστου 1957, ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν Ἄγγλων, οἵτινες παρεῖχον συνάμα εἰς τοὺς Τούρκους προστασίαν εἰς τὰς δολοφονίας ἀθώων καὶ ἀόπλων Ἑλλήνων.

῾Ως πρὸς τοὺς κομμουνιστάς, ἔχομεν ἐκθέσει ἀλλαχοῦ τὴν προδοτικὴν στάσιν, τὴν ὁποίαν ἐτήρησεν ἐξ ἀρχῆς τὸ ΑΚΕΛ ἔναντι τοῦ ἀγῶνός μας, καθὼς καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐνήργησεν ὁ Χάρντιγκ, ἐν συμπαιγνίᾳ μετὰ τῆς 'Ακελικῆς ἡγεσίας, διὰ νὰ τὸ σώσῃ ἀπὸ τὸν ἀφανισμόν, συλλαμβάνων καὶ ἐγκλείων εἰς τὰ κρατητήρια τὰ ἡγετικὰ στελέχη του. 'Απὸ τῆς ἐπαύριον τῆς προγραφῆς τοῦ ΑΚΕΛ ἡ πολιτικὴ τῶν ἡγετῶν του ὑπαγορεύεται ἀπὸ ἕνα καὶ μόνον παράγοντα: Τὴν μέχρις ἀηδίας δουλοπρεπῆ καὶ συνθηκολόγον ἐπιθυμίαν των νὰ ἀπαλλαγοῦν τὸ συντομώτερον τοῦ περιορισμοῦ των εἰς τὰ κρατητήρια. Καὶ ἐνῷ καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ὀπαδοί των ἀνέμενον, ὅτι μετὰ τὴν προγραφὴν οἱ ἡγέται τοῦ ΑΚΕΛ θὰ προέβαινον εἰς εἰκονικάς, ἔστω, διαμαρτυρίας ἐναντίον τοῦ κυριάρχου καὶ εἰς παθητικὴν καὶ θαρραλέαν ἀντίστασιν, ἐν τούτοις ἐσυνέχισαν, μὲ μεγαλύτερον ζῆλον, τὴν πολεμικήν των ἔναντι τοῦ ἐνόπλου ἀγῶνός μας, φθάσαντες μέχρι τοῦ σημείου νὰ καταρῶνται ὡς ὑπαίτιον τῆς κρατήσεώς των, ὄχι τὸν Χάρντιγκ, ἀλλὰ τὸν Διγενή, ὁ ὁποῖος, κατὰ τοὺς ἡγέτας τοῦ ΑΚΕΛ, «δὲν εἶχεν ἄλλην δουλειὰ νὰ κάμῃ ἀπὸ τοῦ νὰ βγῇ στὸ βουνὸ ἀντάρτης μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τὸν κυνηγοῦν οἱ Ἄγγλοι καὶ νὰ μὴν τὸν πιάνουν, ἀλλὰ νὰ πιάνουν ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἀθῶοι».

Εἰς τὸ πλέον κρίσιμον στάδιον τῶν διαπραγματεύσεων Μακαρίου - Χάρντιγκ (Φεβρουάριος 1956) ἡ ἡγεσία τοῦ ΑΚΕΛ ἐγκατέλειπε τὰ παλαιὰ ἀδιάλλακτα συνθήματά της καὶ συνεζήτει, μέσα καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ κρατητήρια, τὴν ἀνάγκην «νὰ βρῇ τὸ Κόμμα τρόπον νὰ μπῇ στὶς διαπραγματεύσεις γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἕνα σύνταγμα βολικὸ γιὰ τὸν λαό». Ὅταν ὁ Μακάριος ἐξωρίζετο, ἀνήσυχοι οἱ ἡγέται τοῦ ΑΚΕΛ διὰ τὰς πρωτοφανεῖς ἐκδηλώσεις τοῦ λαοῦ, ἐμέμφοντο τὰ συντεχνιακὰ στελέχη διὰ τὴν ἀνικανότητά των νὰ πείσουν τοὺς ἐργάτας νὰ μὴν ἀπεργήσουν, ὁ δὲ 'Εζεκίας Παπαϊωάννου, εὑρισκόμενος ἀκόμη τότε εἰς τὰς φυλακάς, ἐξεφράζετο μὲ τὰς αἰσχροτέρας ἐκφράσεις ἐναντίον τοῦ 'Αρχιεπισκόπου. Μετὰ τὴν ἀπόδρασιν τοῦ Παπαϊωάννου ἐκ τοῦ νοσοκομείου, ἡ 'Ακελικὴ ἡγεσία ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὴν ἐφαρμογὴν προδιαγεγραμμένου σχεδίου τῆς 'Ιντέλλιντζενς Σέρβις. Τὸ σχέδιον τοῦτο εἶχεν ὡς ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν συντριβὴν τῆς ΕΟΚΑ καὶ τὸν παραγκωνισμὸν τοῦ 'Αρχιεπισκόπου. 'Η ἐπίτευξις τοῦ Σχεδίου θὰ ἤνοιγε διάπλατα τὸν δρόμον εἰς τοὺς Ἄγγλους διὰ τὴν κατάπνιξιν τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος καὶ τὴν συνέχισιν τοῦ ἀποικιακοῦ καθεστῶτος, χρησιμοποιουμένων ὡς ὀργάνων τῶν στελεχῶν τοῦ ΑΚΕΛ, ἅτινα ἦσαν προφανῶς οἱ «μετριοπαθεῖς», τοὺς ὁποίους ἑκάστοτε ἐμνημόνευεν ὁ Χάρντιγκ, ὅτι εἶχεν ἐξασφαλίσει, ἀλλ' οἱ ὁποῖοι οὔτε εἰς τὸ παρὸν στάδιον τοῦ ἀγῶνος ἐτόλμησαν δημοσίᾳ νὰ ἀναφανοῦν, οὔτε καὶ ὕστερον.

Μετὰ τήν, κατ' ἀκολουθίαν τῆς ἐξορίας τοῦ 'Αρχιεπισκόπου, ἔντασιν τῆς δράσεώς μας ὁ Χάρντιγκ ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν 'Ακελικῶν ἡγετῶν διὰ νὰ τοὺς χρησιμοποιήσῃ ἐναντίον μας. Οὕτω μέχρι τοῦ 'Ιουλίου 1956 πλεῖστα ἡγετικὰ 'Ακελικὰ στελέχη εἶχον ἀπολυθῆ.

Οἱ 'Ακελικοὶ ἡγέται δανείζονται τὰ συνθήματα τῶν Ἄγγλων καὶ ἀπὸ συμφώνου μὲ αὐτοὺς τὰ λανσάρουν εἰς τὸν λαόν. 'Ιδοὺ μερικὰ ἐξ αὐτῶν: «Προσήλωση στὴν τακτικὴ τοῦ εἰρηνικοῦ ἀγῶνα σὲ ἀντιπαράθεση πρὸς τὴν λανθασμένη τακτικὴ τῆς ΕΟΚΑ», «'Εξ αἰτίας τῆς ΕΟΚΑ ὑφίστανται τὰ στρατόπεδα συγκέντρωσης καὶ οἱ προγραφὲς τοῦ ΑΚΕΛ», «῾Ο ἀγῶνας τῆς ΕΟΚΑ ἔφερε τόσες καταστροφὲς στὸν τόπο», «῾Η τρομοκρατία τῆς ΕΟΚΑ δίνει στοὺς Ἄγγλους πατήματα», «Δὲν μποροῦμε νὰ ζητοῦμε αὐτοδιάθεση ἀλλὰ νὰ ἀκολουθοῦμε τὸ δρόμο τῶν διαπραγματεύσεων», «'Εκεῖνοι ποὺ πιάσανε ὅπλο καὶ κτύπησαν τὸ δυνάστη, ἔφεραν καταστροφὴ στὸν τόπο». Δι' ἐγγράφου τοῦ ΑΚΕΛ, περὶ τὸ τέλος 'Ιουνίου 1956, διωχετεύθη εἰς τὰς κομματικὰς συνεδρίας ἀνοικτὴ καὶ ἀπροσχημάτιστος στροφὴ πρὸς συνταγματικὴν λύσιν, διότι «ἀκινητοποιήθησαν οἱ μάζες, ὁ λαὸς ζητᾶ ψωμὶ καὶ ὄχι χαβιάρι, εἶναι ζήτημα καλῆς θελήσεως τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἐπικαλεσθῶμεν. . . . . .εἶναι ἀρκετὴ ἡ ἀναγνώρισις τῆς αὐτοδιαθέσεως. Οὔτε ζήτημα βάσεων τίθεται τώρα ἀφοῦ μεγάλα κόμματα, ὡς τῆς Γαλλίας καὶ 'Ιταλίας, δὲν θέτουν τοιαῦτα ζητήματα. . . .Οἱ Ἄγγλοι δὲν πρόκειται νὰ ἐγκαταλείψουν αὔριον τὴν Κύπρον». Πλήρης δηλαδὴ σύμπτωσις ἀπόψεων Χάρντιγκ - ΑΚΕΛ.

Διὰ νὰ δικαιολογήσῃ ἡ ἡγεσία τοῦ ΑΚΕΛ τὴν τοιαύτην στροφήν της καὶ τὰς ὑποχωρήσεις της, πέραν τοῦ Συντάγματος τοῦ 1948, ἀνέφερεν ὡς δικαιολογητικὸν «τὸ ἀδιέξοδον ὅπου μᾶς ἔφερεν ἡ ΕΟΚΑ μὲ τὴν τακτικήν της», τὴν ἧτταν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος, τὸν Μακάριον καὶ «τὸν Καραμανλῆ ποὺ δὲν θὰ πάῃ στὸν Ο Η Ε».

Ὁ Χάρντιγκ ἐχρησιμοποίησε τὸ κομμουνιστικὸν ΑΚΕΛ ὡς ὄργανον, ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ καὶ διπλωματικοῦ μόνον πεδίου. Τοὺς Τούρκους ὅμως ἐχρησιμοποίησε πολιτικῶς καὶ μαχητικῶς. Διπλωματικῶς μὲν καὶ πολιτικῶς ἐν συνεννοήσει μὲ τὴν Τουρκίαν, μαχητικῶς δὲ δι' ἔνοπλον δρᾶσιν ἐν συνεννοήσει μὲ τοὺς Τουρκοκυπρίους ἡγέτας, ὑπὸ τὰς εὐλογίας τῆς ἐπισήμου Τουρκικῆς Κυβερνήσεως. Ἡ διάφορος αὕτη χρησιμοποίησις τοῦ ΑΚΕΛ ἐγένετο προφανῶς, διότι ὁ Χάρντιγκ δὲν εἶχεν ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς κομμουνιστάς, ἴσως μάλιστα, διότι ἀντελήφθη, ὅτι δὲν θὰ ἦσαν ἱκανοὶ νὰ ἀποδώσουν σοβαρὰ ὡς «φιλοτομαρισταί», ἐνῷ προσωπικῶς διέτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ δυσφημισθῇ διὰ τὴν τοιαύτην χρησιμοποίησιν, ἰδίᾳ ἐν Ἀμερικῇ.

Ἡ τακτικὴ τοῦ ΑΚΕΛ μὲ ἠνάγκασε νὰ ἐκδώσω προκήρυξιν «πρὸς τοὺς ἀριστεροὺς τῆς Κύπρου».

Εἰς τὰ ἑπόμενα κεφάλαια θὰ παρακολουθήσωμεν τὴν χρησιμοποίησιν τῶν κομμουνιστῶν ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως τῆς νήσου, τόσον ἐναντίον τῆς Ὀργανώσεως, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀποικιακῶν σκοπῶν της.

Ἐπιχείρησις μεγάλης κλίμακος τοῦ Χάρντιγκ.— Ἡ πλέον ἐπικίνδυνος νυκτερινὴ πορεία μου.

Ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου 1956 κατέφθανον πληροφορίαι περὶ ἐπικειμένων ἐπιχειρήσεων τοῦ Χάρντιγκ εἰς Τρόοδος καὶ Πενταδάκτυλον, αἵτινες θὰ διήρκουν περὶ τὰς 8 - 10 ἡμέρας. Ἠναγκάσθην ὡς ἐκ τούτου νὰ λάβω ὡρισμένα μέτρα διὰ τὰς εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην ἀνταρτικὰς ὁμάδας, μεθ' ὧν εὑρισκόμην καὶ ἐγώ. Αἱ ὁμάδες αὗται εἶχον καταρτίσει ἑκάστη δι' ἑαυτήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ σύνολον, σχέδιον ἀντιμετωπίσεως ἐχθρικῶν ἐπιθέσεων βάσει ὁδηγιῶν, τὰς ὁποίας ἔδωσα καὶ διὰ τῶν ὁποίων καθωρίζοντο αἱ ἀποστολαὶ ἑκάστης, εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν αὗται προσεβάλλοντο μονομερῶς, ὡς καὶ εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν θὰ προσεβάλλοντο γειτονικαὶ ὁμάδες, ὁπότε θὰ ἔπρεπεν αὗται νὰ σπεύσουν εἰς βοήθειαν. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς μέχρι τοῦδε ἐφαρμοζομένης ἐναντίον ἡμῶν τακτικῆς τῶν Βρεττανικῶν δυνάμεων διὰ τὴν ἀνακάλυψιν καὶ ἐξόντωσιν ἀνταρτικῶν ὁμάδων. Ἐν τούτοις, συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχήν, καθ' ἣν ἕνας ἀρχηγὸς ὀφείλει νὰ ἀντιμετωπίζῃ καὶ τὸ χείριστον, ἐμερίμνησα καὶ διὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ὁ ἀντίπαλος θὰ ἐνήργει καλῶς ἐναντίον μας καὶ ὄχι ὡς μέχρι τοῦδε, διὰ τοῦ ἐγκλωβισμοῦ μικρᾶς μόνον ἐκτάσεως.

Βάσει τῶν σχεδίων τούτων προέβην εἰς τὴν ἀπόφασιν:

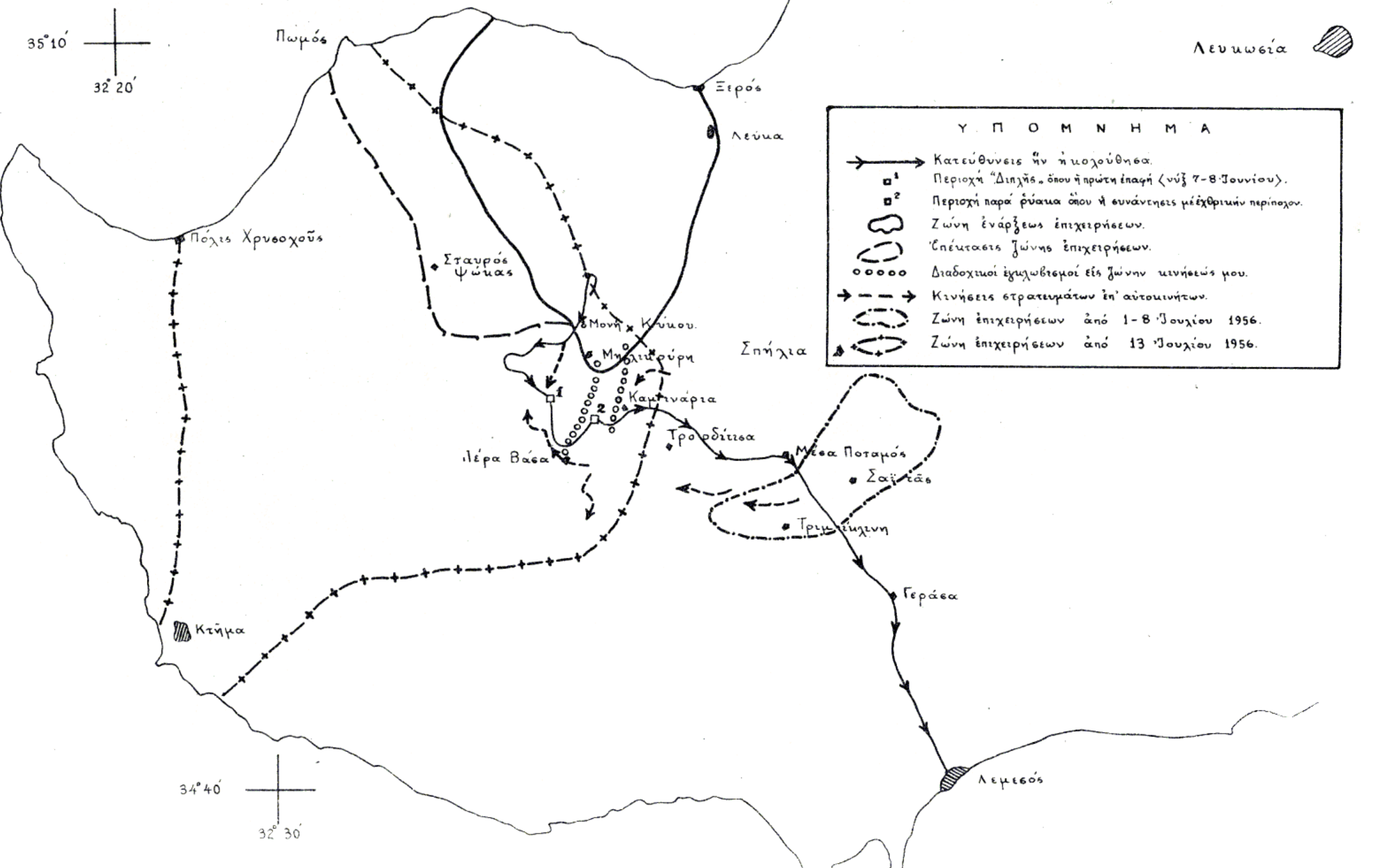
1) Νὰ ἀραιώσω τὸν χῶρον τῆς περιοχῆς Κύκκου - Τυλληριᾶς - Μαραθάσας, ἐντὸς τῆς ὁποίας εὑρίσκοντο 5 ἀνταρτικαὶ ὁμάδες. Οὕτω μίαν τούτων προώθησα ἀνατολικῶς τοῦ Σταυροῦ τῆς Ψώκας εἰς τὴν ὀρεινὴν περιοχὴν βορείως τῆς Ἄνω Παναγιᾶς. 2) Νὰ μετακινήσω ἀνταρτικὰς ὁμάδας ἐντὸς τοῦ ἀνωτέρω χώρου, Κύκκου - Τυλληριᾶς - Μαραθάσας, ὥστε νὰ ἐπιτύχω μίαν λογικὴν ἀραίωσίν των, διότι αἱ ἀνάγκαι ἀνεφοδιασμοῦ μὲ ἠνάγκασαν νὰ ἔχω ταύτας κάπως συγκεντρωμένας. Οὕτω δύο ὁμάδες μετεκινήθησαν ἐκ τῆς περιοχῆς βορείως τοῦ Κύκκου, εἰς θέσεις παρὰ τὸν Ποταμὸν Κάμπου. Μὲ τὴν διάταξιν ταύτην εὑρισκόμεθα πάντοτε ἐν ἐπαγρυπνήσει.

Περὶ τὰ τέλη Ἀπριλίου 1956, εἴχομεν πληροφορίας, ὅτι προπαρεσκευάζοντο ἐπιχειρήσεις στρατοῦ εἰς τὴν περιοχὴν Λεύκας - Ξεροῦ - Κάμπου - Μονῆς Κύκκου. Ἔλαβον τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐκκενώσω τὴν ἀνωτέρω περιοχὴν ἐκ τῶν δύο ἀνταρτικῶν ὁμάδων, αἵτινες εὑρίσκοντο ἐντὸς αὐτῆς. Πρὸς τοῦτο, ἐκινήθημεν μετ' αὐτῶν ἐν καιρῷ νυκτός, τὴν 18ην Ἀπριλίου, καὶ κατόπιν συνεχοῦς 24ώρου δυσκόλου πορείας ἐφθάσαμεν εἰς περιοχὴν ΝΑ τῆς κοιλάδος τῶν Κέδρων, βορείως τῶν Μαύρων Γκρεμνῶν. Μία μικρὰ ὁμάς, ἐκ τεσσάρων ἀνδρῶν, τῶν ἀνωτέρω ἀνταρτικῶν ὁμάδων, προωθήθη διὰ Κάμπου πρὸς Λουτρόν, ὅπου θὰ ἔστηνεν ἐνέδραν, μελετηθεῖσαν ἤδη, καὶ ἐν συνεχείᾳ θὰ κατηυθύνετο πρὸς Πύργον καὶ Μαῦρες Συκιές, ὅπου θὰ ἡνοῦτο μὲ τὴν ἐκεῖ ἑτέραν ἀνταρτικὴν ὁμάδα Τυλληριᾶς, ἐν ἀναμονῇ νεωτέρων διαταγῶν. Ἐπὶ τῇ προβλέψει, ὅτι πιθανὸν νὰ ἀπεκοπτόμην ἐντὸς ἐρευνωμένης περιοχῆς καὶ νὰ ἔχανα τὸν ἀπ' εὐθείας σύνδεσμον μετὰ τῶν τομέων, ἔδωσα πρὸς τούτους ὁδηγίας συμπεριφορᾶς των καὶ ἰδιαιτέρως ἐξουσιοδότησα τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν συνδέσμων εἰς περίπτωσιν εὐρειῶν ἐρευνῶν στρατοῦ καὶ ἀποκλεισμοῦ μας, ὅπως δώσῃ ἐντολὴν ἐντόνου δράσεως εἰς τὰς πόλεις καὶ τὴν ὕπαιθρον, πρὸς ἀντιπερισπασμὸν τοῦ ἀντιπάλου καὶ ἀπορρόφησιν τῶν στρατευμάτων του.

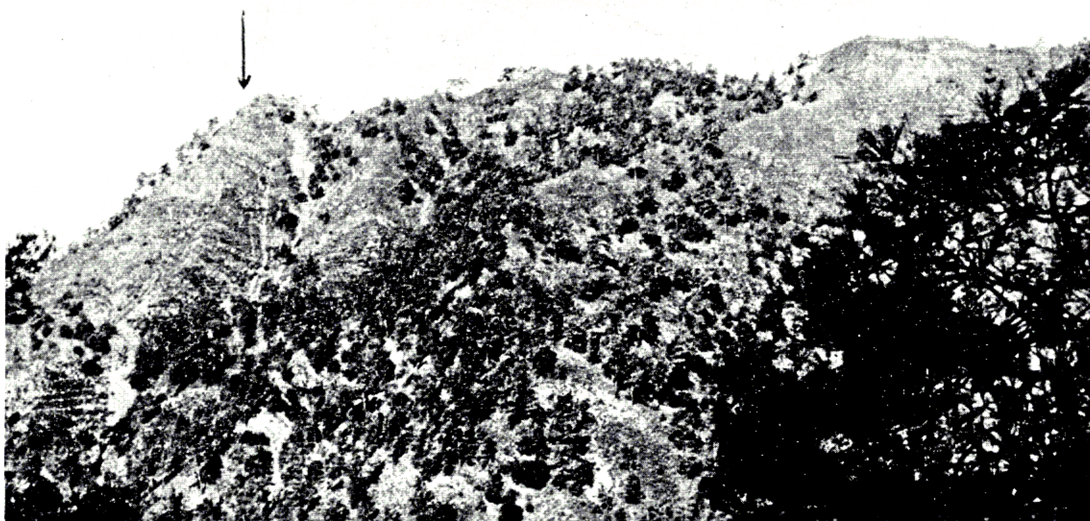
Σ Χ Ε Δ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α

Ἐπιχειρήσεων Χάρτης εὐρείας κλίμακος, Μάϊος - Ἰούλιος 1956, συνταχθὲν ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως καὶ ἐκ πληροφοριῶν.

Χάρτης Κύπρου κλίμακος 1:253440
(4 μιλ. ἀνὰ ἴντσαν ἢ 1 ἑκ = 2534,4 μέτρα)

Αἱ μετακινηθεῖσαι ὁμάδες παρέμειναν εἰς τὸν ἀνωτέρω χῶρον ἐπὶ μίαν περίπου ἑβδομάδα, ὁπότε ἠναγκάσθην νὰ τὰς προωθήσω εἰς περιοχὴν νοτίως τοῦ Κύκκου πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ἐφοδιασμοῦ των, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὀργάνωσιν νέου χώρου μονίμου παραμονῆς των μὲ τὰ ἀπαιτούμενα κρησφύγετα καὶ ἐφεδρικὰς τροφάς. Ἐγὼ μετὰ τεσσάρων ἀνδρῶν προωθήθην εἰς τὴν ἀνταρτικὴν ὁμάδα βορείως Ἄνω Παναγιᾶς, ἀνατολικῶς Σταυροῦ Ψώκας. Ἀφοῦ ἐπεθεώρησα ταύτην καὶ τὴν κατετόπισα ἐπὶ τῆς ἀποστολῆς της καὶ ἀφοῦ τῆς ἐξησφάλισα τὰς ἀπαιτουμένας ἀποθήκας ἐφεδρικῶν τροφῶν, μετεκινήθην εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Μαύρων Γκρεμνῶν, ὅπου ἐγκατέστησα τὸν σταθμὸν διοικήσεώς μου, διότι καὶ πάλιν νεώτεραι πληροφορίαι ἔφερον ἐπικειμένας ἐπιχειρήσεις στρατοῦ εἰς τὴν περιοχὴν Κύκκου. Πράγματι, αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται ἤρξαντο τὴν 17ην Μαΐου 1956 καὶ εἶχον ὡς ἐπίκεντρον τὴν περιοχὴν Λεύκας - Τυλληριᾶς - Κύκκου. Τὴν ἐπομένην, 18ην Μαΐου, ἐγένοντο ἐκτεταμέναι ἔρευναι εἰς τὸ χωρίον Μηλικοῦρι, ὁπόθεν τριάκοντα πρόσωπα μετεφέρθησαν εἰς Ξερὸν δι᾿ ἀνάκρισιν. Αἱ ἔρευναι αὗται διέφερον τῶν μέχρι τοῦδε ἐνεργηθεισῶν ὡς πρὸς τὸν τρόπον, καθ᾿ ὃν διεξήχθησαν, καὶ τὴν ἔκτασιν. Ὁμολογουμένως ἐσημειώθη κάποια πρόοδος εἰς τὴν ἐφαρμοζομένην ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου τακτικήν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον μὲ ἠνάγκασε νὰ σκεφθῶ τίνι τρόπῳ θὰ ἔπρεπε νὰ τὸν ἀντιμετωπίσω. Ἀποτέλεσμα τῶν ἐρευνῶν τούτων ἦτο νὰ ἐγκλωβισθοῦν καὶ συλληφθοῦν ἡ ἀνταρτικὴ ὁμὰς τῆς Τυλληριᾶς καὶ ἑτέρα μικρὰ τοιαύτη ἐκ τεσσάρων ἀνδρῶν. Βραδύτερον αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατοῦ ἐπεξετάθησαν Δ. καὶ ΝΔ. μεταξὺ παραθαλασσίας περιοχῆς Πύργου - Πωμοῦ καὶ Σταυροῦ Ψώκας - Τριπύλου - Ἁγιᾶς, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐγκλωβισθῇ καὶ συλληφθῇ ἡ βορείως τῆς Ἄνω Παναγιᾶς ἀνταρτικὴ ὁμάς, μετὰ τῆς ὁποίας εὑρισκόμην καὶ τὴν ὁποίαν εἶχον ἐγκαταλείψει πρό τινων ἡμερῶν, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω. Ἤδη ἤρχισε νὰ διαγράφεται τὸ σχέδιον τοῦ ἀντιπάλου: Μετὰ τὰς γενομένας ἐπιχειρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπέβλεπον εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς ζώνης μεταξὺ τῆς παρακτίου περιοχῆς Πύργου - Πωμοῦ καὶ Ξεροῦ - Κάμπου - Μαῦρες Συκιὲς - Δώδεκα Ἄνεμοι, αἱ ἐπιχειρήσεις θὰ διηυρύνοντο ἀνατολικώτερον, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἐξοντώσουν ὅλας τὰς εἰς τὴν περιοχὴν Κύκκου ὁμάδας, φονεύσουν δὲ καὶ ἐμὲ τὸν ἴδιον, διότι ὄχι μόνον εἶχον παλαιοτέρας πληροφορίας περὶ τῆς ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ παρουσίας μου, ἀλλὰ καὶ ἔλαβον νέας ἀπὸ συλληφθέντας ἐκ τῶν ὁμάδων μας. Πράγματι, τοιαῦται πληρο-

Περιοχὴ «Ἁλωνοῦδι» (κορυφὴ Ρήγαινας) ὅπου κατεσκήνωσεν ὁ Διγενὴς καὶ παρέμεινεν ἐπὶ 15 ἡμέρας μὲ πληγωμένον τὸν ἀντάρτην Στυλλὴν Ξαπόλυτον ἐκ Γαλάτας.

φορίαι ἐδόθησαν εἰς τὸν ἀντίπαλον. Ὡς πιθανὸν ἀνατολικὸν ὅριον ἐπεκτάσεως τῆς ζώνης ἐρευνῶν τοῦ ἀντιπάλου ὑπελόγισα τὴν ὁδὸν Μηλικουρίου - Πέρα Βάσσας. Ἀντελαμβανόμην, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ εὐρυτάτης ἐκτάσεως ἐπιχειρήσεων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἀντίπαλος

ἀνέμενεν ἀποφασιστικὰ ἀποτελέσματα. Τοῦτο φαίνεται καὶ ἀπὸ τὰς δηλώσεις τοῦ Στρατάρχου Χάρντιγκ, τὰς ὁποίας μετεβίβασε τὸ Ρώϋτερ ἐκ Λονδίνου, καὶ κατὰ τὰς ὁποίας οὗτος ἐφέρετο πιστεύων, ὅτι ἠδύνατο νὰ τερματίσῃ τὴν βίαν ἐν Κύπρῳ. Ὁ τερματισμὸς τῆς βίας

Περιοχὴ «Διπλῆς», ὅπου ἐκοιμᾶτο ὁ Διγενής.

ἀπετέλει, κατὰ τὰς δηλώσεις του ταύτας, ὅρον διὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν διαπραγματεύσεων μετὰ τῶν Κυπρίων ἡγετῶν, πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τούτου ὁ Στρατάρχης Χάρντιγκ προσεπάθει νὰ συγκροτήσῃ δίκτυον μυστικῶν πληροφοριῶν, τὸ ὁποῖον θὰ τοῦ ἐπέτρεπε νὰ ἀνιχνεύσῃ τὴν «εὐάριθμον ὁμάδα», ἡ ὁποία, ὡς ἐπίστευε, κατηύθυνε τὴν ἐκστρατείαν τῆς ΕΟΚΑ. Συνεπῶς σκοπὸς τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων ἦτο ἡ συντριβὴ τῆς ΕΟΚΑ, μετὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ ἐκ μέρους τῆς Μ. Βρεττανίας ἐπιβολὴ λύσεως, συμφώνου μὲ τὰς ἀπόψεις της.

Διὰ νὰ ἐξουδετερώσω τὰ σχέδια τοῦ ἀντιπάλου, ἀπεφάσισα νὰ ἐξέλθω τῆς περιοχῆς ταύτης καὶ νὰ προωθήσω ἐκτὸς αὐτῆς καὶ τὰς εἰς τὴν περιοχὴν νοτίως τοῦ Κύκκου ὁμάδας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὠθήθην εἰς τὴν περιοχὴν Ἁλωνοῦδι, ὅπου ἐκάλεσα τὸν Ἀντώνιον Γεωργιάδην ἐκ Μηλικουρίου, ὅστις ἦτο ἐπὶ κεφαλῆς ἀνταρτικῆς ὁμάδος καὶ ἦτο γνώστης τῆς περιοχῆς. Ἀπὸ Ἁλωνοῦδι ὠθήθημεν εἰς τὴν περιοχὴν «Διπλῆς», νοτίως τοῦ Μηλικουρίου. Κατὰ τὴν νυκτερινὴν ταύτην πορείαν, ἥτις ἦτο ἡ δυσκολωτέρα καὶ ἡ ἐπικινδυνωδεστέρα τῆς ζωῆς μου, ἐκινδυνεύσαμεν πολλάκις νὰ ὀλισθήσωμεν καὶ καταπέσωμεν ἐκ λίαν ἀποτόμων κλιτύων. Εἰς μίαν στιγμήν, ὅπου συνεκρατήθην ἀπὸ ἕνα θάμνον, πᾶσα κίνησίς μου ἦτο ἀδύνατος, ἐσώθην δὲ ἀπὸ τὸν Ἀντώνιον Γεωργιάδην, ὁ ὁποῖος προηγουμένως ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος χάρις εἰς τὸν γυλιόν του, ὅταν ἔπεσε ἀνάσκελα ἀπὸ ἀρκετὸν ὕψος. Ἐκ «Διπλῆς» ἀπέστειλα τὸν Γεωργιάδην καὶ ἀνεγνώρισε τὴν περιοχὴν Ἁγ. Ἄρκας, ὅπου ἐσκόπευον νὰ ἐγκατασταθῶ προσωρινῶς. Εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην παρέμεινα μέχρι τῆς 8ης Ἰουνίου, ὁπότε μᾶς ἐπρόλαβεν ἡ γενικὴ ἐξόρμησις τοῦ Χάρντιγκ, τὴν ὁποίαν θὰ ἀφηγηθῶ κατωτέρω.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ληφθέντων ὑπ' ἐμοῦ μέτρων, διέταξα τοὺς τομεῖς, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκοντο ἐκτὸς τῆς ζώνης ἐπιχειρήσεων, νὰ προβοῦν εἰς ἐνεργείας ἀντιπερισπασμοῦ. Τοιαῦται ἐνέργειαι ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ τομέως Πάφου, ἵνα διευκολύνῃ τὴν θέσιν μου, καθὼς καὶ τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων Κύκκου - Σταυροῦ τῆς Ψώκας, καθ' ὅσον κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, τέλη Μαΐου ἀρχὰς Ἰουνίου 1956, εὑρισκόμεθα ὑπὸ ἰσχυρὰν ἐχθρικὴν πίεσιν. Ἐπίσης οἱ τομεῖς Βαρωσίων, Καρπασίας, Κυρηνείας ἀνέπτυξαν σημαντικὴν δρᾶσιν πρὸς τὸν σκοπὸν ἀπορροφήσεως ἀντιπάλων δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι οὕτω δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ σταλοῦν εἰς τὴν

ζώνην ἐπιχειρήσεων καὶ νὰ διευρύνουν τὰ ὅριά της. Δὲν γνωρίζω, ἐὰν ἐπετεύχθη τὸ τελευταῖον, τὸ ὁποῖον ἐπεζήτουν, ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον διεπίστωσα κατὰ τὰς μετέπειτα ἐπιχειρήσεις ἦτο ὅτι ἀφ' ἑνὸς μὲν αἱ ἐντὸς τῆς ζώνης ἐπιχειρήσεων ἔρευναι ἦσαν λίαν χλιαραὶ καὶ παρουσίαζον πολλὰ κενά, ἀφ' ἑτέρου δέ, ἐὰν τὸ ἀνατολικὸν ὅριον τῆς ζώνης τῶν ἐπιχειρήσεων ἐπεξετείνετο ἀκόμη ἀνατολικώτερον, θὰ μὲ ἔφερεν εἰς δυσκολωτάτην θέσιν καὶ ἴσως κατὰ τὴν σκληρὰν πάλην, τὴν ὁποίαν θὰ διεξήγαγον, νὰ ἔπιπτα καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος. Ἡ υἱοθετηθεῖσα ὅμως ὑπὸ τῶν Ἄγγλων τακτικὴ ἦτο ἆρά γε ἀποτελέσματα τῆς ἀντιδράσεώς μας αὐτῆς ἢ τοὐναντίον τῆς νοοτροπίας των καὶ τῆς μὴ προσαρμογῆς των πρὸς τὰς καταλλήλους μεθόδους.

Πολιτικὴ δραστηριότης ἐν Λονδίνῳ.

Ἡ Βρεττανικὴ ἐξόρμησις συνεδυάσθη μὲ ἔντονον προπαγάνδαν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως καὶ κίνησιν εἰς τὰ διπλωματικὰ παρασκήνια τοῦ Κυπριακοῦ. Οὕτω τὴν 1ην Ἰουνίου 1956, ὁ Βρεττανὸς Πρωθυπουργὸς Σὲρ Ἄντονυ Ἤντεν, ὁμιλῶν εἰς συγκέντρωσιν τοῦ Συντηρητικοῦ Κόμματος εἰς Νόρουϊτς, εἶπε μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς: «Τὸ Κυπριακὸν δὲν εἶναι ἀποικιακὸν ζήτημα οὔτε ζήτημα ἐνδιαφέρον μόνον τὴν Βρεττανίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα. Τοῦτο ἔχει διεθνεῖς περιπλοκάς. Ἡ Κύπρος ἀπέχει 40 μίλια ἐκ τῶν Τουρκικῶν ἀκτῶν καὶ 500 μίλια ἐκ τῆς Ἑλλάδος, οὐδέποτε δὲ ἀπετέλεσε τμῆμα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους.

Ἐν συνεχείᾳ εἶπε, ὅτι «ἡ Βρεττανία δὲν δύναται νὰ ὑποχωρήσῃ ἐπὶ οἱουδήποτε οὐσιώδους στοιχείου ἐν τῇ προασπίσει τῶν νομίμων καὶ ζωτικῶν συμφερόντων της. Παραδείγματα τούτου ἀποτελοῦν ὁ Περσικὸς κόλπος, ἡ Κύπρος καὶ τὸ Ἄδεν. Χωρὶς τὴν Κύπρον δὲν θὰ ἔχωμεν ἀσφαλῶς διευκολύνσεις πρὸς προστασίαν τῶν εἰς πετρέλαια προμηθειῶν μας. Ἔλλειψις δὲ πετρελαίου σημαίνει ἀνεργίαν καὶ πεῖναν ἐν Βρεττανίᾳ».Οὕτω, ὁ Βρεττανὸς Πρωθυπουργὸς παρεμβάλλει ἀφ' ἑνὸς τὸν Τουρκικὸν παράγοντα, ἀγνοεῖ τελείως τοὺς δεσμοὺς τῆς Κύπρου μὲ τὴν Ἑλλάδα, ἀγνοεῖ τὰς ὑποσχέσεις τῶν Ἄγγλων πολιτικῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐξαρτᾷ τὴν ἐλευθερίαν ἑνὸς λαοῦ ἀπὸ τὰ οἰκονομικὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος του.

Τὴν 2αν Ἰουνίου 1956 ὁ Κυβερνήτης ἀνεχώρησεν εἰς Λονδῖνον διὰ συνομιλίας ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ. Ἦτο βέβαιον, ὅτι κάτι «ἐμαγειρεύετο» ἐν Λονδίνῳ, αἱ δὲ ἀρξάμεναι καὶ συνεχιζόμεναι ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατοῦ ἐν Κύπρῳ ἔπρεπε νὰ συνδυασθοῦν, ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν ὃν ἐπεδίωκον, μὲ τὰ ἐν Λονδίνῳ τεκταινόμενα. Ὁ Στρατάρχης Χάρντιγκ ἤλπιζε, διὰ τῶν ἀρξαμένων ἐπιχειρήσεων, νὰ ἐπιτύχῃ οὐσιαστικὰ ἀποτελέσματα. Ἴσως νὰ ἦτο βέβαιος καὶ περὶ τοῦ δυνατοῦ τοῦ φόνου τοῦ Διγενῆ, πρᾶγμα ποὺ θὰ ἐπηρέαζε εἰς τὰς ἀποφάσεις της τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν, ὥστε αὕτη νὰ υἱοθετήσῃ τὴν ἀδιάλλακτον πολιτικήν του, τοὺς δὲ Κυπρίους θὰ ἠνάγκαζε νὰ ἐνδώσουν καὶ ἀποδεχθοῦν τὰς προτάσεις του, ἐφ' ὅσον οὐσιαστικῶς τὸ ἀπελευθερωτικὸν κίνημα θὰ ἐξέπνεε.

Τὴν 6ην Ἰουνίου 1956, εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, ὁ Ἐργατικὸς βουλευτὴς Ἄρθουρ Λουΐς εἰσηγήθη διενέργειαν δημοψηφίσματος ἐν Κύπρῳ, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, ὡς μέσον ἐπαναφορᾶς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς γαλήνης. Ἡ πρότασις αὕτη ἀπερρίφθη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἀποικιῶν. Ἐπίσης ἀπερρίφθη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Σέλγουϊν Λόϋντ εἰσήγησις τῆς Ἐργατικῆς Ἀντιπολιτεύσεως περὶ ἐπιδιώξεως λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος μέσῳ τῆς Βορειοατλαντικῆς Ὀργανώσεως (ΝΑΤΟ). «Ἡ ἄποψίς μου», εἶπεν ὁ Λόϋντ, «εἶναι ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος θὰ ἦτο σφαλερὰ καὶ οὐχὶ ἐπωφελὴς τυχὸν παραπομπὴ τοῦ ζητήματος εἰς τὸ ΝΑΤΟ».

Ὁ Χάρντιγκ συνεχίζει τὰς ἐπιχειρήσεις.—Κίνδυνος συλλήψεώς μου.

Περὶ τὴν 2.30 ὥραν τῆς 8ης Ἰουνίου, εἰς τὴν περιοχὴν «Διπλῆς», νοτίως Μηλικουρίου, ὅπου διέμενον μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς ὁμάδος μου, γαυγίσματα σκύλου μὲ ἀφύπνισαν. Συνεπέρανα, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ στρατιωτικοῦ τοιούτου.Πράγματι, οὗτος ἀντελήφθη τὸν σύνδεσμον τὸν μεταφέροντα τὴν ἀλληλογραφίαν. Ἐν τούτοις εἶχον καὶ μίαν ἀμφιβολίαν, διότι ἐσκέφθην μήπως ὁ σύνδεσμος ἔκαμε τὴν ἀνοησίαν νὰ φέρῃ καὶ τὸν σκύλον του. Πρώτη μου σκέψις ἦτο νὰ ἀφυπνίσω ἀμέσως τοὺς ἄνδρας τῆς ἀκολουθίας μου διὰ νὰ ἑτοιμασθοῦν δι' οἱονδήποτε ἐνδεχόμενον καὶ νὰ ἀναμένουν τὸν Ἀντ. Γεωργιάδην, ὅστις ἦτο ἐντεταλμένος νὰ συναντήσῃ τὸν σύνδεσμον διὰ νὰ παραλάβῃ τὴν ἀλληλογραφίαν. Ὅταν οὗτος ἐπανῆλθε, μοῦ ἀνέφερε,

ὅτι ἡ παρουσία σκύλου ἦτο ἀνεξήγητος καὶ ὅτι τὸ γαύγισμα ἠκούσθη, ὅταν ἀπεμακρύνετο ὁ σύνδεσμος. Δὲν μοῦ ἔμεινε πλέον καμμία ἀμφιβολία ὅτι ἐπρόκειτο περὶ στρατιωτικοῦ σκύλου, δι' ὃ καὶ διέταξα τοὺς ἄνδρας μου νὰ παραλάβουν μεθ' ἑαυτῶν ὅ,τι ἠδύναντο καὶ νὰ ἀνέλθωμεν ὅλοι μαζὶ ἐπὶ παρακειμένου ὑψώματος.

Εἶχεν ἤδη ἐξημερώσει, ὁπότε ἀντελήφθην ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μηλικουρίου-Πέρα Βάσσας φάλαγγα στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων, ἀποβιβαζόντων στρατιώτας. Οὕτω, διὰ δευτέραν φορὰν ἐντὸς ἐλαχίστων ὡρῶν ὁ ἀντίπαλος μᾶς εἰδοποίει περὶ τῶν προθέσεών του. Εἶναι τῷ ὄντι ἀκατανόητον εἰς ἐμὲ πῶς ἐπιχειρήσεις τοσαύτης εὐρύτητος διεξήγοντο μὲ τόσην ἐπιπολαιότητα ἐκ μέρους τῶν Ἄγγλων. Συνεπέρανα, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ νέας φάσεως τῶν ἀρξαμένων ἀπὸ πολλοῦ στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, αἱ ὁποῖαι ἀντικειμενικὸν σκοπὸν εἶχον τὸν φόνον μου. Μία μόνη πιθανὴ κατεύθυνσις συμπτύξεως δι' ἐμὲ ὑπῆρχε, ἡ πρὸς νότον. Ἀπεφάσισα συνεπῶς νὰ ἀχθῶ ἐσπευσμένως πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην καί, εἰ δυνατόν, μέχρι τῆς ἐγκαρσίας ὁδοῦ, ἡ ὁποία ἑνώνει τὰς ἁμαξιτὰς Μηλικουρίου - Πέρα Βάσσας, καὶ Κύκκου - Ἄνω Παναγιᾶς, ὁπότε ἀναλόγως τῶν πληροφοριῶν καὶ τῶν ἐντυπώσεων, τὰς ὁποίας θὰ ἀπεκόμιζα, θὰ ἀπεφάσιζα, ἐὰν θὰ ἔπρεπε νὰ κινηθῶ νοτιώτερον, εἰς τὴν ἐπαρχίαν Πάφου, ἢ ἀνατολικώτερον πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Λεμεσοῦ. Ἡ δευτέρα κατεύθυνσις ἐτύγχανε τῆς προτιμήσεώς μου, καθ' ὅσον συνεκέντρωνε πολλὰ πλεονεκτήματα. Μετὰ σύντομον πορείαν ἐφθάσαμεν, περὶ τὴν 10ην ὥραν, εἰς τὰ ὑψώματα, τὰ ὁποῖα ὑπέρκεινται ἀμέσως ἀπὸ βορρᾶ τῆς ἀνωτέρω ἐγκαρσίας ὁδοῦ, χωρὶς νὰ συναντήσωμεν ἀντίπαλον, οὔτε κἂν ἴχνη διαβάσεώς του. Τοῦτο μὲ ἐξέπληξε, μολονότι μοῦ ἦτο ἰδιαιτέρως εὐχάριστον, διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους: Πρῶτον διότι δὲν περιέσφιξαν τὸν κλοιὸν καὶ ἀπὸ νότου, ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατὸν νὰ χαράξω πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην δρομολόγιον διαφυγῆς καὶ δεύτερον διότι ἡ ὁμάς, ἡ ὁποία μετὰ τοῦ κυνὸς μᾶς ἐπλησίασε κατὰ τὴν νύκτα καὶ ὡς παρηκολουθήσαμεν μετέπειτα εἶχε φθάσει λίαν πρωὶ εἰς τὸν ἐγκαταλειφθέντα καταυλισμόν μας, δὲν ἔσπευσε νὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ κατὰ πόδας, ἀλλ' οὔτε κἂν φαίνεται νὰ ἐκινήθη ἐκεῖθεν πρὸς νότον καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Κατώπτευσα τὸν ὁρίζοντα ἐπὶ μίαν περίπου ὥραν, χωρὶς νὰ διακρίνω ἐχθρικὴν κίνησιν. Ἐπειδὴ ἡ ἀπόφασίς μου ἦτο νὰ ἀχθῶ πρὸς ἀνατολάς, διότι οὕτω μόνον θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξέλθω τοῦ κλοιοῦ, ὤθησα περὶ τὴν 11ην ὥραν ἄνδρας μου πρὸς τὸ ὕψωμα, τὸ ὁποῖον ὑπέρκειται ἀμέσως τῆς ὁδοῦ Μηλικουρίου - Πέρα Βάσσας, καὶ ὅπου τὴν πρωίαν εἶχον ἴδει νὰ ἐγκαθίστανται στρατιῶται, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ συλλέξω πληροφορίας περὶ τοῦ στρατοῦ, ὃν εἶδον τὴν πρωίαν νὰ καταλαμβάνῃ θέσεις ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, καὶ μὲ τὴν πρόθεσιν, ἀφ' ἑτέρου, ἐὰν τὸ ὕψωμα τοῦτο ἦτο ἐλεύθερον, νὰ ἐπιχειρήσω νὰ διέλθω διὰ τούτου. Οἱ ἄνδρες μου, ἐπανελθόντες, μοῦ ἀνέφεραν, ὅτι τὸ ὕψωμα κατέχεται καὶ ὅτι ἐπλησίασαν εἰς ἀπόστασιν δέκα περίπου μέτρων ἀπὸ τοὺς στρατιώτας, χωρὶς οἱ τελευταῖοι νὰ τοὺς ἀντιληφθοῦν. Κατόπιν τούτου ἀπεφάσισα νὰ διασχίσωμεν ἐσπευσμένως τὴν ἐγκαρσίαν ὁδὸν Πέρα Βάσσας - Ἄνω Παναγιᾶς καὶ νὰ φθάσωμεν εἰς τὰ ὑψώματα τὰ ὑπερκείμενα ταύτης νοτίως. Κατὰ τὴν διαδρομήν μας συνηντήσαμεν ἴχνη διαβάσεων στρατιωτῶν, δι' ὃ καὶ ἠναγκάσθημεν νὰ ἤμεθα λίαν προσεκτικοὶ εἰς τὰς κινήσεις μας. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὑψωμάτων ἐπώπτευα τὰς κινήσεις, ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πέρα Βάσσας - Ἄνω Παναγιᾶς. Καθ' ὅλον τὸ ἀπόγευμα ὅπου παρεμείναμεν ἐκεῖ μόνον δύο αὐτοκίνητα διῆλθον, ὅπερ ἐσήμαινε, ὅτι εἰς τὴν ζώνην, εἰς ἣν εὑρισκόμεθα, δὲν διεξήγοντο, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοὐλάχιστον, εὐρεῖαι ἔρευναι καὶ ὅτι μετακινήσεις δυνάμεων τοῦ ἀντιπάλου ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς καὶ τἀνάπαλιν δὲν ἐγένοντο.

Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου συνεπτύχθημεν ἀκόμη βορειότερον ἐπὶ τῆς διαχωριστικῆς γραμμῆς τῶν ὑψωμάτων, ὅπου καὶ παρεμείναμεν διὰ νὰ ἀναπαυθῶμεν. Περὶ τὴν 22αν ὥραν ἠκούσθησαν πυκνοὶ πυροβολισμοὶ ἀπὸ τὴν κατεύθυνσιν Κύκκου, ἐξ οὗ συνήγαγον, ὅτι καὶ ἐκεῖ εὑρίσκοντο στρατεύματα. Δὲν ἠδυνάμην ἐν τούτοις νὰ μαντεύσω περὶ τίνος ἐπρόκειτο, καθ' ὅσον ἡ ἐκεῖ ὁμὰς ὑπὸ τὸν Μᾶρκον Δρᾶκον εἶχε λάβει διαταγήν, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐπιχειρήσεων, νὰ κινηθῇ ἀνατολικώτερον, ἀκριβῶς διὰ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐξέλθῃ ταχύτερον τοῦ κλοιοῦ.

Τὴν 9ην Ἰουνίου, μόλις ἤρχισε νὰ φέγγῃ, ἐκινήθημεν ἀνατολικώτερον καὶ ἐφθάσαμεν εἰς ὑψώματα ἐν ὄψει τοῦ ἀεροδρομίου ἑλικοπτέρων, παρὰ τὴν ὁδὸν Μηλικουρίου - Πέρα Βάσσας. Τὰ ὑψώματα ταῦτα ἔκειντο ὕπερθεν τῆς ἀνωτέρω ὁδοῦ, ὅπου τὴν προτεραίαν ἐπεσημάναμεν στρατιώτας καὶ ὁπόθεν ἠδυνάμεθα νὰ ἐπισκοπῶμεν τὴν περιοχὴν Ἁγ. Νικολάου - Βρετσιῶν - Ἄνω Παναγιᾶς. Ἡ πρόθεσίς μου ἦτο νὰ διερευνήσω καὶ ἀνακαλύψω ποῦ ὑπῆρχε κενόν, ἵνα διὰ τούτου διολισθήσω. Ἔδωσα ἰδιαιτέραν σημασίαν εἰς τὸν χῶρον μεταξὺ στρα-

τιωτικοῦ φυλακίου, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μηλικουρίου - Πέρα Βάσσας καὶ ἀεροδρομίου ἑλικοπτέρων, καὶ ἔδωσα ἐντολὴν συνεχοῦς ἐπιτηρήσεώς του. Ἐὰν ἐκεῖ διεπιστοῦτο κενόν, θὰ διηρχόμην διὰ τούτου, διότι μὲ ὡδήγει εἰς τὴν κατεύθυνσιν, ποὺ ἐπεθύμουν. Αἱ παρατηρήσεις μου καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν διεπίστωσαν ἀσυνήθεις κινήσεις στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πέρα Βάσσας - Ἀρμίνου καὶ μικροτέρας κλίμακος ἐπὶ τῆς ἐγκαρσίας Πέρα Βάσσας - Ἄνω Παναγιᾶς. Οὐδεμία κίνησις ὕποπτος παρετηρήθη εἰς τὸν χῶρον μεταξὺ στρατιωτικοῦ φυλακίου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μηλικουρίου - Πέρα Βάσσας καὶ ἀεροδρομίου ἑλικοπτέρων, τοῦθ' ὅπερ μὲ ἐνίσχυσεν εἰς τὴν ἀντίληψιν ὅτι πιθανώτατα ἐκεῖ νὰ ὑπῆρχε κενόν.

Οὕτω περὶ τὴν 18ην ὥραν ἔδωσα διαταγὴν καὶ ἐκινήθημεν διὰ δασώδους περιοχῆς, διελθόντες διὰ τοῦ ἀνωτέρω χώρου, τὸν ὁποῖον εὕρομεν πραγματικῶς κενὸν στρατευμάτων. Ἡ πορεία συνεχίσθη ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τῶν ὑψωμάτων, τὰ ὁποῖα ὑπέρκεινται ἀπὸ ἀνατολῶν τῆς ὁδοῦ Μηλικουρίου - Πέρα Βάσσας, καὶ περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐσταματήσαμεν πρὸς ἀνάπαυσιν. Ἀντελαμβανόμην, ὅτι παρῆλθεν ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος, δὲν ἤμην ὅμως βέβαιος ὅτι ἀντιπαρήλθομεν τοῦτον τελείως. Ἰδίᾳ δὲν ἐγνώριζον, ἐὰν δὲν θὰ συναντούσαμεν καὶ ἑτέραν γραμμὴν τοῦ ἀντιπάλου.

Περὶ τὴν 4ην ὥραν τῆς 10ης Ἰουνίου, μετὰ τετράωρον ἀνάπαυσιν, ἐκινήθημεν πρὸς Ἁγ. Ἄρκαν, (Ν. Μηλικουρίου), χῶρον τὸν ὁποῖον εἴχομεν ἀναγνωρίσει προηγουμένως διὰ διαμονήν. Ἡ πορεία ἦτο λίαν ἐπίπονος καὶ εἴμεθα ἄνευ ὕδατος. Περὶ τὴν 13.30 ὥραν ἐφθάσαμεν παρὰ ρυάκιον, ὅπου, ἀφοῦ ἐγκατέστησα σκοπόν, ἐκαθήσαμεν διὰ νὰ ἀναπαυθῶμεν καὶ προμηθευθῶμεν ὕδωρ. Ἡτοιμαζόμην νὰ προωθήσω ἀναγνώρισιν πρὸς Ἁγ. Ἄρκαν, ὅτε, περὶ ὥραν 15ην, περίπολος στρατιωτῶν μετὰ κυνός, ἀκολουθοῦσα τὴν ροὴν τοῦ ρυακίου καὶ προερχομένη ἐξ ἀνατολῶν, ἔφθασεν εἰς ἀπόστασιν δεκάδος μέτρων ἀπὸ ἡμᾶς. Ἀντελήφθημεν ταύτην, καθ' ἣν ἀκριβῶς στιγμὴν ἦτο ἑτοίμη νὰ πυροβολήσῃ ἐναντίον μας. Ἀπεφάσισα νὰ ἀπομακρυνθῶμεν τὸ ταχύτερον; χωρὶς νὰ ἀνταποδώσωμεν τὸ πῦρ· ἡ σωτηρία μας θὰ ἐπετυγχάνετο μόνον διὰ τῆς ταχίστης ἀπομακρύνσεως. Ἄμυνα ἐπὶ τόπου θὰ ἦτο καθαρὰ παραφροσύνη, δεδομένου ὅτι ἐγγύτατα ἡμῶν ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῆς ὁδοῦ Μηλικουρίου - Πέρα Βάσσας εὑρίσκοντο ἑκατοντάδες στρατιωτῶν, ἦτο δὲ εἰς ἡμᾶς ἄγνωστον, ἐὰν τὴν περίπολον ταύτην δὲν ἠκολούθουν καὶ ἄλλοι στρατιῶται ἢ δὲν ἐβάδιζον παραπλεύρως ταύτης καὶ ἄλλαι περίπολοι, ὅπως πράγματι συνέβαινε.

Βαλλόμενοι συνεχῶς ἀπὸ τὰ πυρὰ τῶν αὐτομάτων τῆς περιπόλου, ἀπεμακρύνθημεν, ἄνευ εὐτυχῶς οὐδεμιᾶς ἀπωλείας, διότι φαίνεται, ὅτι οἱ στρατιῶται ἦσαν πολὺ τρομαγμένοι, ἀφοῦ αἱ σφαῖραι διήρχοντο πολὺ ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν μας. Οὕτω, ὑποχωροῦντες, κατωρθώσαμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὰ ὑπερκείμενα δυτικῶς τοῦ ρυακίου ὑψώματα, χωρὶς ἡ περίπολος νὰ κινηθῇ ἀμέσως ἐναντίον μας. Ἅμα τῇ ἀφίξει μας ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων ἀντελήφθημεν ἑτέρας περιπόλους στρατιωτῶν, ἐπὶ τῶν δυτικώτερον τῆς θέσεώς μας ἀντερεισμάτων, αἱ ὁποῖαι ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τῶν πυροβολισμῶν ἔσπευδον πρὸς τὴν κατεύθυνσίν μας. Δὲν ὑπῆρχε πλέον δι' ἐμὲ ἄλλη λύσις, παρὰ ἡ ἐξαπάτησις τοῦ ἀντιπάλου, ἀφοῦ ἐπεσημάνθημεν καὶ εἴμεθα σχεδὸν κυκλωμένοι πανταχόθεν ὑπὸ πολυαρίθμου στρατοῦ. Δι' ὃ διέταξα νὰ ἀποκρυβῶμεν ἀμέσως ἐντὸς τῶν πυκνῶν «λατζιῶν» (κλειθροφύλλων δρυῶν) μέχρι τῆς ἐπελεύσεως τοῦ σκότους, ὁπότε θὰ ἀπεφάσιζα περὶ τῆς περαιτέρω πορείας μας. Τοῦτο ἐπεβάλλετο, διότι, ἐὰν διεφεύγομεν πρὸς οἱανδήποτε κατεύθυνσιν, ἐν καιρῷ ἡμέρας, ἦτο πιθανώτατον νὰ συναντήσωμεν ἀντίπαλα στρατεύματα. Εὐτυχῶς, εἰς τὴν περιοχήν, εἰς ἣν εὑρισκόμεθα, τὰ θαμνώδη ταῦτα δένδρα ἦσαν καὶ ἀρκετὰ ὑψηλά, ἀλλὰ καὶ πολὺ πυκνά, ὥστε ἡ ἐντὸς τούτων ἀπόκρυψις νὰ εἶναι δυνατή. Διήλθομεν ὥρας ἀγωνίας, κατὰ τὰς ὁποίας ἀντελήφθην τὴν ἀνικανότητα τῆς διοικήσεως τοῦ ἀντιπάλου, καθὼς καὶ τῶν στρατιωτῶν του. Εἶναι βέβαιον, ὅτι ὁ ἀντίπαλος ἀντελήφθη, ὅτι εὑρισκόμην καὶ ἐγὼ ἐκεῖ, ἀπὸ εἴδη, τὰ ὁποῖα ἀναγκαστικῶς ἐγκατελείψαμεν, προκειμένου νὰ ἀποχωρήσωμεν ταχέως.

Ποία ὅμως ἦτο ἡ ἐνέργειά του; Ἔσπευσε νὰ εἰδοποιήσῃ τὰς προϊσταμένας στρατιωτικὰς ἀρχάς, διότι ἠκούαμεν πυκνὴν κίνησιν ἑλικοπτέρων πρὸς Λευκωσίαν, ἐνῷ ἄνωθεν τοῦ χώρου μας οὐδὲν ἑλικόπτερον ἐκινήθη. Οὐδεμία δίωξίς μας ἀνελήφθη, οὔτε σοβαρὰ ἔρευνα ἐγένετο. Ἡ μόνη μέριμνα τοῦ ἀντιπάλου ἦτο νὰ ἐγκαταστήσῃ ἕνα φρουρὸν εἰς ἀπόστασιν μέτρων τινῶν ἀπὸ τοῦ χώρου, ὅπου εὑρισκόμεθα, καὶ σχεδὸν παραπλεύρως ἀπὸ τὴν «λατζιάν», ὅπου ἐκρυπτόμην, ὅστις μετὰ παρέλευσιν ἡμισείας περίπου ὥρας ἀπεσύρθη, διὰ νὰ μὴ μείνῃ πλέον στρατιώτης εἰς τὴν περιοχήν. Τὸ κωμικώτερον ἦτο, ὅτι ἡ περίπολος εἶχε μαζί της καὶ ἰχνηλάτην κύνα, ὁ ὁποῖος ἠρκεῖτο νὰ διέρχεται ἐγγύτατά μας, χωρὶς νὰ μᾶς

ὀσφρανθῇ... Οὕτω, μετὰ ἀναμονὴν καὶ ἀγωνίαν δύο περίπου ὡρῶν, παρεμείναμεν μόνοι καὶ οὐδεμία κίνησις ἐσημειοῦτο γύρω μας. Σημειωτέον, ὅτι εἴχομεν κατανεμηθῆ ἀνὰ δύο καὶ ἐκρυπτόμεθα εἰς τρία διάφορα δένδρα εἰς μικρὰν ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ ἐπιτηροῦμεν πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις· συνεννοούμεθα διὰ βλεμμάτων περὶ τῶν κινήσεων τοῦ ἀντιπάλου.

Ἔπρεπε ὅμως νὰ λάβω μίαν τελειωτικὴν ἀπόφασιν περὶ τοῦ πρακτέου. Δύο λύσεις παρουσιάζοντο: Ἡ μία νὰ κινηθῶμεν κατὰ τὴν νύκτα μὲ κατεύθυνσιν πρὸς ἀνατολάς, διότι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν ὑπῆρχε πιθανῶς ἀνοικτὴ δίοδος, ἐνῷ ὅλαι αἱ ἄλλαι ἦσαν κλεισταὶ ἀπὸ τὰ στρατεύματα, μὲ τελικὸν προορισμὸν νὰ εἰσχωρήσωμεν βαθέως εἰς Πιτσιλιάν. Ἡ ἄλλη νὰ μείνωμεν κρυμμένοι ἐκεῖ, ὅπου εὑρισκόμεθα, καὶ νὰ ἀπομακρυνθῶμεν εὐθὺς ὡς ἀντιληφθῶμεν, ὅτι δὲν διετρέχομεν κίνδυνον, κατευθυνόμενοι πάντοτε πρὸς ἀνατολάς. Ἡ πρώτη λύσις εἶχε πολλὰ πλεονεκτήματα· εἶχεν ὅμως τὸ σοβαρὸν μειονέκτημα, ὅτι ἕνας ἀντίπαλος, ἐνεργῶν καλῶς, θὰ ἠδύνατο νὰ μᾶς ἀποκόψῃ τὴν ἐκεῖθεν ὑποχώρησιν, καταλαμβάνων διὰ ταχυκινήτων μέσων τὴν ὁδόν, τὴν διήκουσαν κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ Πλατύ. Ἡ δευτέρα εἶχε σοβαρώτερα ἀκόμη μειονεκτήματα, ἀφ' ἑνὸς μέν, διότι δὲν ἀπεκλείετο νὰ ἀρχίσουν εἰς τὴν περιοχὴν ἐντατικώτεραι ἔρευναι πρὸς ἀνακάλυψίν μας, ἀφ' ἑτέρου δέ, διότι θὰ ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσωμεν, ἐπὶ ἡμέρας ἴσως, τὸ φάσμα τῆς πείνης καὶ δίψης, καθ' ὅσον οὐδὲν ἐφόδιον εἴχομεν μαζί μας. Ὡς ἐκ τούτου προέκρινα τὴν πρώτην λύσιν.

Περὶ ὥραν 19.30 ἐκάλεσα τοὺς ἄνδρας μου, ἀνεκοίνωσα εἰς τούτους τὰς δύο λύσεις καὶ εἶπον, ὅτι ἐκ τούτων προέκρινα τὴν πρώτην. Καθώρισα νὰ γίνῃ ἐκκίνησις, εὐθὺς ὡς ἤρχιζεν ἡ νύξ. Ὑπέδειξα τὴν κατεύθυνσιν πορείας, ὥστε νὰ τὴν ἀντιληφθοῦν ὅλοι, καὶ συνεβούλευσα τρόπον, καθ' ὃν ἔπρεπε νὰ προχωρῶμεν, ὥστε νὰ ἀποφύγωμεν θόρυβον ἐκ γλιστρημάτων καὶ πτώσεων πετρῶν, ἕρποντες εἰς τὴν ἀνωφέρειαν καὶ συρόμενοι καθιστοὶ μὲ τὸν «πισινὸν» εἰς τὴν κατωφέρειαν. Ὑπῆρχε πιθανότης νὰ συναντήσωμεν περιπολίας τοῦ ἀντιπάλου, ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μὲ ἀνησύχει ἰδιαιτέρως ἦτο ἡ θέσις μας, ἀφ' ἧς στιγμῆς θὰ ἐφθάναμεν εἰς τὴν ὁδόν, κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ Πλατύ, τὴν ὁποίαν οὐδέποτε ἐφανταζόμην, ὅτι ὁ ἀντίπαλος θὰ ἄφηνε τελείως ἐλευθέραν. Διὰ τοῦτο ἔδωσα διαταγήν, ὅπως, ἅμα τῇ ἀφίξει ἐγγὺς τῆς ὁδοῦ ταύτης, σταματήσωμεν δι' ἀναγνώρισιν, ἵνα καθορίσωμεν τὴν περαιτέρω πορείαν μας.

Πράγματι, περὶ τὴν 1ην μετὰ μεσονύκτιον ὥραν τῆς 11ης Ἰουνίου ἐφθάσαμεν εἰς τὰ ὑψώματα τὰ ὑπερκείμενα τῆς ὁδοῦ. Ὁποία ὅμως εὐχάριστος ἔκπληξις, ὅταν ἐβεβαιώθην, ὅτι ἡ ὁδὸς ἦτο τελείως ἐλευθέρα!... Διήλθομεν τὴν ὁδὸν καὶ τὸν ποταμὸν καὶ περὶ τὴν 3.30 πρωϊνὴν ὥραν ἀφίχθημεν εἰς τὰ ὑψώματα, τὰ εὑρισκόμενα ΝΔ τοῦ χωρίου Καμινάρια. Ἐκεῖ παρεμείναμεν ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν, ἄνευ τροφῆς καὶ ὕδατος. Ἡ ἀπόφασίς μου ἦτο νὰ κινηθῶμεν διὰ Καμιναρίων ἢ Λεμύθου - Τροοδιτίσσης, διὰ τῶν νοτίων κλιτύων Τροόδους πρὸς Μέσα Ποταμόν.

Εἴμεθα νήστεις ἀπὸ 30 ὡρῶν καὶ ἄνευ ὕδατος ἀπὸ 18 ὡρῶν. Διὰ νὰ δροσίσωμεν τὰ χείλη μας ἐμασσούσαμεν τὰ φύλλα σχοίνου, κάτωθεν τοῦ ὁποίου ἐκρυπτόμεθα. Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐξεκινήσαμεν μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὰ Καμινάρια. Σημειωτέον, ὅτι δὲν διέθετα χάρτην, τὴν δὲ κατεύθυνσίν μας ἐτήρουν μὲ τὸν προσανατολισμόν, δεδομένου ὅτι τὸ ἔδαφος, ποὺ ἐπρόκειτο νὰ διανύσωμεν, εἰς οὐδένα τῶν ἀνδρῶν ἦτο γνωστόν.

Μόλις ἀφίχθημεν ἔξωθι τοῦ χωρίου Καμινάρια, εἰσῆλθεν ἐντὸς αὐτοῦ ὁ Ἀντώνιος Γεωργιάδης, ὅστις ἐπρομηθεύθη τρόφιμα. Οἱ κάτοικοι τούτου ἦσαν τρομοκρατημένοι, διότι Ἄγγλοι στρατιῶται, εἰσελθόντες κατὰ τὴν ἡμέραν, ἐκακοποίησαν τοὺς κατοίκους, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐπληροφόρησαν συγχρόνως ὅτι τὰ ὕπερθεν τοῦ χωρίου ὑψώματα μέχρι τοῦ σημείου, ἔνθα διημερεύσαμεν, κατείχοντο ὑπὸ στρατιωτῶν καὶ ὅτι οἱ στρατιῶται ἀπεχώρησαν πρὸς ἄγνωστον κατεύθυνσιν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ὅταν δηλαδὴ ἡμεῖς ἐξεκινήσαμεν διὰ τὸ χωρίον. Τὴν νύκτα καὶ ὁλόκληρον τὴν ἐπομένην, 12ην Ἰουνίου, ἐμείναμεν παρὰ ποταμίσκον ἔξωθι τοῦ χωρίου, κρυπτόμενοι εἰς θαμνώδη δένδρα, ὅπου ἐχορτάσαμεν τὸ νερό· εἴχομεν πάθει ἀπὸ ἀφυδάτωσιν, ἐνθυμοῦμαι δὲ ὅτι ἔπιον περὶ τὰς 15 φιάλας ὕδατος καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν αὐτήν! Τότε συνέβησαν καὶ τὰ ἀκόλουθα δύο γεγονότα, ἀρκετὰ κωμικά, παρὰ τὴν τραγικότητα τῆς καταστάσεως, εἰς ἣν εὑρισκόμεθα.

Ὁ ποταμίσκος ἐκ τῆς μιᾶς πλευρᾶς περιβάλλεται ἀπὸ ἀποτόμους ὄχθας, σχεδὸν καθέτους καὶ εἰς ὕψος 10 - 20 μέτρων, ἐνῷ ἡ ἑτέρα πλευρά του εἶναι ἀπολύτως ὁμαλὴ μὲ παρακειμένους κήπους. Εἰς μίαν στιγμὴν ἐνεφανίσθη παιδίσκη, βόσκουσα αἶγα, ἀκριβῶς ἀπέ-

ναντί μας ἐπὶ τῆς ἀποτόμου πλευρᾶς. Ἡ αἶξ ἤρχισε νὰ κατέρχεται πρὸς ἡμᾶς καὶ τέλος μᾶς ἐπλησίασε. Ἀγωνία μᾶς κατέλαβε, διότι ἐφοβήθημεν μήπως ἡ παιδίσκη κατέλθῃ διὰ νὰ παραλάβῃ τὴν αἶγά της, ἡ ὁποία δὲν ἐννοοῦσε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ μέρος, ὅπου εὑρίσκετο, παρὰ τὰς φωνάς της, ὁπότε θὰ ἀπεκαλυπτόμεθα εἰς τὸ ὄμματα τῆς παιδίσκης. Εὐτυχῶς μετ' ὀλίγον ἡ αἶξ ἀπεσύρθη.

Ὀλίγον μετὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο, μία γραῖα, ἑβδομηκοντοῦτις περίπου, ἐκ τῆς ἑτέρας ὁμαλῆς πλευρᾶς τοῦ ποταμίσκου, ἀφοῦ διῆλθε τὰ παρόχθια θαμνώδη δένδρα, ἔφθασεν ἐγγύτατα ἡμῶν, εἰς ἀπόστασιν μέτρου περίπου καὶ ἤρχισε νὰ κόπτῃ φύλλα διὰ τὰ ζῶά της, ἀκριβῶς ἄνωθεν ἡμῶν. Ἡ ἀγωνία μας ἐκορυφοῦτο, ἐφ' ὅσον αὕτη ἵστατο ἐκεῖ, εὐτυχῶς χωρὶς νὰ προχωρήσῃ, οὔτε νὰ κυττάξῃ πρὸς τὰ κάτω, διότι ἀσφαλῶς θὰ μᾶς ἔβλεπε. Ἀνελογιζόμην τὰς συνεπείας, ἐὰν μᾶς ἀπεκάλυπτε καὶ ἐσκεπτόμην τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ λάβω ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ. Νὰ ἀφεθῇ ἡ γραῖα ἐλευθέρα νὰ μεταβῇ εἰς τὸ χωρίον ἦτο λίαν ἐπικίνδυνον· νὰ κρατηθῇ ἐγγύς μας μέχρι ἐπελεύσεως τοῦ σκότους καὶ ἀναχωρήσεώς μας ἐκεῖθεν ἦτο ἐξ ἴσου ἐπικίνδυνον, διότι ἡ ἀπουσία της θὰ ἐγίνετο αἰσθητὴ καὶ οἱ οἰκεῖοί της θὰ τὴν ἀνεζήτουν· νὰ ἀναχωρήσωμεν ἀμέσως ἐκ τοῦ χώρου, ὅπου εὑρισκόμεθα, ἦτο ἐπίσης ἐπικίνδυνον, διότι ἐν ἡμέρᾳ θὰ ἐγινόμεθα ἀντιληπτοὶ ὑπὸ τῶν κατοίκων καὶ ἐπὶ πλέον δὲν ἐγνωρίζομεν ποία ἡ κατάστασις γύρω μας ἀπὸ ἀπόψεως στρατοῦ. Εὐτυχῶς, τὴν ἀγωνίαν μου αὐτὴν διὰ τὴν ἐξεύρεσιν τῆς καταλλήλου λύσεως, ἐτερμάτισεν ἡ γραῖα, ἡ ὁποία, ἀφοῦ ἐπρομηθεύθη τὰ φύλλα, τὰ ὁποῖα τῆς ἐχρειάζοντο, χωρὶς νὰ στρέψῃ τὰ βλέμματά της πρὸς ἡμᾶς, ἀπεχώρησεν ἡσύχως.

Περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ ἡλίου, τὴν 12ην Ἰουνίου, ἀπέστειλα δύο ἄνδρας, τὸν Ἀντώνιον Γεωργιάδην καὶ τὸν Παῦλον Νικήτα, νὰ προμηθευθοῦν τρόφιμα ἐκ τοῦ χωρίου ,μὲ σκοπὸν νὰ συνεχίσωμεν τὴν πορείαν μας πρὸς ἀνατολάς. Οὗτοι, μόλις ἔφθασαν ἔξωθι τοῦ χωρίου, ἐβλήθησαν ἀνεπιτυχῶς διὰ ριπῶν αὐτομάτων ὑπὸ ἐνεδρευούσης στρατιωτικῆς περιπόλου καὶ μετὰ περιπλανήσεις ὡρῶν τινων, ἔφθασαν ἄπρακτοι ἐκεῖ, ὅπου εὑρισκόμεθα. Διέταξα ἀμέσως ἐκκίνησιν - ἔστω καὶ ἄνευ τροφῆς - μὲ πρῶτον σταθμὸν παρὰ τὴν Τροοδίτισσαν. Ἐφοβούμην καὶ πάλιν κατόπιν τῆς ἐπαφῆς μας ἔξωθι τῶν Καμιναρίων, μήπως ὁ ἀντίπαλος ἀποκόψῃ τὴν ὁδὸν Λεμύθου - Ἁγ. Δημητρίου, καὶ διὰ τοῦτο ἤμην προσεκτικός, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ τὴν διασχίσωμεν. Εὐτυχῶς δι' ἡμᾶς, αὕτη ἦτο ἐλευθέρα καὶ ἐπ' αὐτῆς οὐδεμία κίνησις παρετηρεῖτο. Τοὐναντίον διεκρίναμεν μεγάλην κίνησιν αὐτοκινήτων ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Προδρόμου - Λεμύθου καὶ τοῦτο μοῦ ἐπεβεβαίωσε τὴν ἀντίληψιν ὅτι ἡ προσοχὴ τοῦ ἀντιπάλου ἐστρέφετο μᾶλλον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ καὶ δυτικῶς ταύτης, ἀνατολικώτερον δὲ εἶχον σταλῆ ἁπλῶς μικραὶ περιπολίαι εἰς τὰ χωριά, διὰ νὰ ἐμποδίσουν τὴν προσέγγισιν εἰς αὐτὰ ὡς καὶ τὸν ἀνεφοδιασμόν μας. Κατὰ τὴν πορείαν μας ἐβλέπαμεν, ἄλλωστε, ἰσχυροτάτους καὶ ἀρκετοὺς προβολεῖς νὰ φωτίζουν τὸν χῶρον, ὅπου εἶχεν ἐπέλθει ἐπαφή μας μὲ τὴν ἐχθρικὴν περίπολον, τὸ ἀπόγευμα τῆς 10ης Ἰουνίου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐσήμαινεν, ὅτι εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο αἱ ἔρευναι συνεχίζοντο ἐντατικώταται.

Περὶ τὴν 13ην ὥραν τῆς 13ης Ἰουνίου ἐφθάσαμεν παρὰ τὴν Τροοδίτισσαν, ὅπου ἐπρομηθεύθημεν τροφάς. Ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς καὶ οἱ καλόγηροι μᾶς παρέσχον πᾶσαν βοήθειαν, τροφήν, ἐνδύματα κ.λ.π. Παρὰ τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς περιοχῆς καὶ τὴν ἀπαγόρευσιν κυκλοφορίας ὀχημάτων, ἀπέστειλα καλόγηρον ὡς σύνδεσμον εἰς Λευκωσίαν, ἵνα λάβω ἐπαφὴν μὲ τὸ Κέντρον τῆς Ὀργανώσεως, ὅστις καὶ ἐξεπλήρωσε τὴν ἀποστολήν του. Ἐκεῖθεν περὶ τὴν 18ην ὥραν, συνεχίζοντες τὴν κοπιώδη πορείαν μας, διήλθομεν τὴν ἁμαξιτὴν ὁδὸν Πλατρῶν - Τροόδους καὶ περὶ τὰς πρωϊνὰς ὥρας κατεκλίθημεν εἰς δασώδη περιοχήν, νοτίως τοῦ Τροόδους ὅπου παρεμείναμεν καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἡ κίνησίς μας πρὸς ἀνατολὰς συνεχίσθη καὶ τὴν ἑσπέραν τῆς 16ης Ἰουνίου ἀφίχθημεν εἰς τὴν περιοχὴν 1 χιλ. βορείως Σαϊτᾶ τῆς ἐπαρχίας Λεμεσοῦ. Ἀφοῦ ἐπρομηθεύθημεν τρόφιμα, ἐκινήθημεν τὴν ἑσπέραν τῆς 17ης Ἰουνίου καὶ διὰ Ἁγίου Μάμαντος ἐφθάσαμεν τὰς πρωϊνὰς ὥρας τῆς 18ης Ἰουνίου εἰς Γεράσαν. Τὴν ἑσπέραν τῆς ἰδίας ἡμέρας ἐκινήθημεν πρὸς Παλώδιαν ὅπου μᾶς ἀνέμενε στέλεχος τῆς Ὀργανώσεως, τὸ ὁποῖον θὰ ἐρρύθμιζε τὰ τῆς μεταφορᾶς μας εἰς Λεμεσόν. Εἰς Παλώδιαν εἰσήλθομεν περὶ τὸ μεσονύκτιον, ὁπότε οἱ κύνες τοῦ χωρίου ἐδημιούργησαν ἀληθὲς πανδαιμόνιον μὲ τὰ γαυγίσματά των καὶ ἦτο βέβαιον, ὅτι ἀρκετοὶ κάτοικοι θὰ μᾶς ἀντελήφθησαν. Ὡς ἐκ τούτου ἀπεφάσισα νὰ ἐπανέλθω ἐντὸς τῆς νυκτὸς εἰς Γεράσαν, ἀφοῦ ἔδωσα ἐντολὴν νὰ ρυθμισθῇ ἡ μεταφορὰ ἡμῶν τὴν ἐπομένην νύκτα δι' αὐ-

τοκινήτων. Πράγματι, τὴν ἑπομένην νύκτα μετεφέρθημεν δι' αὐτοκινήτου, ὁδηγουμένου ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ Ἕλληνος ἀξιωματικοῦ τῆς ἀστυνομίας Κωστῆ Εὐθυμίου (Παχύκωστη), μέχρι Λεμεσοῦ, διανύσαντες τὴν ἀπόστασιν ταύτην καὶ διασχίσαντες τὰς κεντρικωτέρας ὁδοὺς τῆς πόλεως Λεμεσοῦ, χωρὶς νὰ διατρέξωμεν κανένα κίνδυνον, καθ' ἣν στιγμὴν ἀπὸ Πάφου μέχρι Τριμίκλινης Λεμεσοῦ εἶχεν ἀπαγορευθῆ πᾶσα κυκλοφορία ὀχημάτων, ἐκ φόβου μήπως τοιαῦτα χρησιμοποιηθοῦν διὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ ΔΙΓΕΝΗ!.....

Ἡ μεταφορὰ αὕτη ἦτο λίαν ἐπικίνδυνος, ἤμουν ὅμως βέβαιος ὅτι καὶ ἐὰν ἀκόμη συναντούσαμεν Ἀγγλικὰς περιπολίας, θὰ τὰς ἐξουδετερώναμεν διὰ τῶν ὅπλων μας.

Οὕτω μετὰ 12ήμερον ἀπηνῆ δίωξιν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ἐνεργοῦντος διὰ χιλιάδων στρατοῦ, καὶ ἀφοῦ ἐπανειλημμένως ἐνεκλωβίσθημεν καὶ ἐπεσημάνθημεν ὑπὸ τούτου, κατωρθώσαμεν τελικῶς νὰ διαφύγωμεν, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀπωλείας.

Χάρις εἰς τὸ σύστημα τῶν συνδέσμων μας ἦλθα ἀμέσως εἰς ἐπαφὴν μὲ ὅλους τοὺς τομεῖς. Ἡ πρώτη διαταγή, τὴν ὁποίαν τοὺς ἐκοινοποίησα ἦτο νὰ παύσῃ πᾶσα δρᾶσις, νὰ ἀναδιοργανωθοῦν οἱ τομεῖς, νὰ ἐκλέξουν στόχους καὶ νὰ εἶναι ἕτοιμοι, μὲ διαταγήν μου, νὰ ἐπαναρχίσουν ἔντονον δραστηριότητα. Διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς δράσεως ἐπεδίωκον νὰ ἀναπτερωθῇ ἀφ' ἑνὸς τὸ ἠθικὸν τῶν ἡμετέρων καὶ νὰ δείξω ,ἀφ' ἑτέρου, εἰς τὸν ἀντίπαλον, ὅτι αἱ ἐπιχειρήσεις του ἀπέτυχον.

Πῶς εἶδον οἱ Ἄγγλοι τὰς ἐπιχειρήσεις.

Τὴν μεσημβρίαν τῆς 17ης Ἰουνίου ἐγένετο εἰς τὸ Γραφεῖον Δημοσίων Σχέσεων ἐν Λευκωσίᾳ συνέντευξις τύπου, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Κυβερνήτου ταξίαρχος Τζώρτζ Μπαΐκερ προέβη εἰς ἀνακοινώσεις ἐν σχέσει μὲ τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποσματα τῶν ἀρξαμένων τὴν 7ην Ἰουνίου στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἀφοῦ ἐν ἀρχῇ ἀνέφερεν ὅτι συνελήφθησαν ἑπτὰ μέλη μιᾶς ὀρεινῆς ὁμάδος καὶ ὅτι ἐκυριεύθη ὁπλισμὸς 6 αὐτομάτων, 3 τυφεκίων καὶ 3 περιστρόφων καὶ ὅτι τῶν ἐπιχειρήσεων μετέσχον δύο τάγματα ἀλεξιπτωτιστῶν, τμήματα κομμάντος καὶ 3 ἄλλων ταγμάτων, καθὼς καὶ τῆς ΡΑΦ καὶ τῆς Κυπριακῆς ἀστυνομίας, καθώρισεν ὡς ἑξῆς τὴν ἐφαρμοσθεῖσαν τακτικήν : «Κάλυψις εὐρείας περιοχῆς ὑπὸ μικρῶν ὁμάδων ἀνδρῶν, δρωσῶν ἀνεξαρτήτως, αἵτινες προέβαινον εἰς ἐνέδρας, τῇ συμμετοχῇ ἑλικοπτέρων». Ἐν συνεχείᾳ ἡ ἐπίσημος αὕτη ἀνακοίνωσις ἀνέφερεν ὅτι τὴν 10ην Ἰουνίου «περίπολος ἀλεξιπτωτιστῶν, κινουμένη εἰς περιοχὴν τοῦ δάσους Πάφου, ἐντὸς τῆς ὁποίας εἶχεν εἰσέλθει, συμφώνως πρὸς πληροφορίας τῆς Ὑπηρεσίας πληροφοριῶν ὁ στρατηγὸς Γρίβας, διέκρινε τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ὤμους ἀνδρὸς εἰς παρακείμενον ὕψωμα. Ἡ περίπολος ἀνῆλθεν ἐπὶ ὑψώματος καὶ ἀντελήφθη τέσσαρα πρόσωπα φεύγοντα. Ἐρρίφθησαν πυροβολισμοὶ ἐναντίον των, οὗτοι ὅμως κατώρθωσαν νὰ διαφύγουν ἐντὸς τοῦ δάσους. Ἀνευρέθησαν εἴδη, τὰ ὁποῖα ἐπιστοποιήθη, ὅτι ἀνῆκον εἰς τὸν Γρίβαν. Αἱ ἐπιχειρήσεις, αἱ ὁποῖαι καλύπτουν ἔκτασιν 400 τετραγωνικῶν μιλίων εἰς τὸ δάσος Πάφου, συνεχίζονται».

Εἰς ἕτερον ἀνακοινωθέν, περιέχον λεπτομερείας τῶν ἐπιχειρήσεων, ἀναφέρεται, ὅτι «ἡ πρώτη ἐπαφὴ μετὰ τῆς ὁμάδος Γρίβα ἐπετεύχθη εἰς σημεῖον ὑπερκείμενον τοῦ παρεκκλησίου τῆς Ἁγ. Ἄρκας. Καθ' ὃν χρόνον περίπολος ἐκ πέντε στρατιωτῶν ἐπλησίασε πρὸς τὸ ἐν λόγῳ σημεῖον, ὥρμησαν ἐκ τοῦ κτιρίου πέντε ἄνδρες, οἵτινες ἐπυροβόλησαν κατὰ τῆς περιπόλου καὶ ἀκολούθως κατῆλθον εἰς τὴν κοιλάδα. Τὴν ἑσπέραν τῆς ἑπομένης, περίπολος, διασχίζουσα τὴν γειτονικὴν κοιλάδα, ἀντελήφθη ὁμάδα ἀναπαυομένην ἢ λουομένην ἐντὸς ρυακίου. Ἡ περίπολος ἤνοιξε πῦρ καὶ ἡ ὁμὰς ἔσπευσε νὰ ἐξαφανισθῇ. Πιστεύεται, ὅτι ἡ ὁμὰς τοῦ Γρίβα τελικῶς διέφυγεν ἐντὸς περιοχῆς 25 τετραγωνικῶν μιλίων, ἡ ὁποία ἀπεκλείσθη καὶ φρουρεῖται αὐστηρῶς. Τὴν νύκτα τῆς 12ης Ἰουνίου τρία πρόσωπα διωλίσθησαν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ κλοιοῦ. (Ἐπρόκειτο προφανῶς περὶ τῆς ἐπαφῆς τῶν δύο ἀνδρῶν τῆς ὁμάδος μου ἔξωθι τοῦ χωρίου Καμινάρια). Τὴν νύκτα τῆς 13ης, μεταξὺ 1.30 π.μ. ἕως 2.30 π.μ. ἑπτὰ πρόσωπα ἐπλησίασαν τὸν κλοιὸν καὶ ἀπεκρούσθησαν διὰ πυροβολισμοῦ. (Τοιαύτη ἐπαφὴ ἡμῶν μετὰ τῶν Ἄγγλων δὲν ἔλαβε χώραν). Τὴν αὐγὴν ἀνευρέθησαν ἴχνη, τὰ ὁποῖα πείθουν ὅτι 2 - 5 πρόσωπα διωλίσθησαν πρὸς βορειοδυτικὴν κατεύθυνσιν. Συνεχίζεται ἡ ἔρευνα εἰς τὴν «ζώνην τοῦ θανάτου», διότι πιστεύεται, ὅτι ὑπάρχουν ἐκεῖ πρόσωπα, καίτοι ἡ προσοχὴ συγκεντρώνεται εἰς σημεῖα πρὸς βορρᾶν καὶ βορειοδυτικῶς. Πιστεύεται, ὅτι μερικὰ πρόσωπα κρύπτονται εἰς ἰδιαιτέρως πυκνὰς δασι-

κὰς περιοχὰς εἰς τὰς κοιλάδας. Ἓν πρόσωπον ἐθεάθη φεῦγον ἐκ τῆς ζώνης τοῦ στόχου. Τὴν πρωΐαν τῆς 16ης Ἰουνίου τρία πρόσωπα ἀπεπειράθησαν νὰ διαφύγουν καὶ ἐβλήθησαν διὰ πυρῶν. Ρίπτονται φυλλάδια ὑπεράνω τῶν χωρίων τῆς περιοχῆς μὲ τὰς φωτογραφίας τῶν συλληφθέντων. Ἀεροπλάνον διενήργησε πτῆσιν ὑπεράνω τῆς περιοχῆς καὶ διὰ μεγαφώνου μετέδιδε: «Τὸ παιγνίδι ἐχάθη».

Ἀπαντῶν εἰς ἐρωτήσεις δημοσιογράφων, ὁ ἐπιτελάρχης τοῦ Κυβερνήτου εἶπεν ὅτι «ὅλας τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς ΕΟΚΑ διευθύνει ὁ Γρίβας, ὅστις ἐπισκέπτεται κατὰ διαστήματα τὰς πόλεις διὰ συνεννοήσεις μετὰ τῶν ὑπαρχηγῶν του. Τὰ εἰς τὴν περιοχὴν Τροόδους δρῶντα μέλη τῆς ΕΟΚΑ - εἶπεν - ὑπολογίζονται εἰς 50».

Ἀρκεῖ μία παραβολὴ τῶν λεχθέντων ὑπὸ τοῦ ἐπιτελάρχου τοῦ Κυβερνήτου μὲ τὴν πραγματικὴν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων, ὡς τὴν ἀφηγήθην, καθ' ὅλον τὸ διάστημα ἀπὸ 8 - 17 Ἰουνίου, διὰ νὰ ἀντιληφθῆ κανεὶς ὅτι οἱ Ἄγγλοι στρατιωτικοὶ δὲν εἶχον κἂν πραγματικὴν ἀντίληψιν τῶν γεγονότων. Οὐδεμία ἄλλη συνάντησις ἐγένετο, πλὴν ἐκείνης παρὰ τὸν ρύακα, τὴν 10ην Ἰουνίου, καὶ ἑτέρας, μὲ ὁμάδα δύο ἀνδρῶν μου, παρὰ τὸ χωρίον Καμινάρια, τὴν νύκτα τῆς 12ης Ἰουνίου. Δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἐξελάμβανον τὰ ἐντὸς τοῦ δάσους «ἀγρίμια» ὡς ἀνθρώπους καὶ νὰ ἐπυροβόλουν ἐναντίον των. Ἡ ἀναφερομένη πρώτη ἐπαφὴ εἰς τὴν μονὴν Ἁγ. Ἄρκας οὐδέποτε ἔλαβε χώραν, διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον, ὅτι δὲν εἴχομεν ἀκόμη φθάσει εἰς αὐτήν.

Πυρκαϊὰ εἰς τὸ δάσος Πάφου ἀποτεφρώνει Ἄγγλους στρατιώτας.

Ἐν τῷ μεταξὺ πυρκαϊὰ ἐκραγεῖσα εἰς τὸ δάσος τῆς Πάφου τὴν 16ην Ἰουνίου προσέλαβε τὴν 17ην Ἰουνίου τρομερὰς διαστάσεις μὲ μοιραίας συνεπείας διὰ τὰ ἐρευνῶντα τὴν περιοχὴν Βρεττανικὰ στρατεύματα. Τὸ πῦρ ἐτέθη ὑπὸ ἔλεγχον μόλις τὴν 19ην Ἰουνίου καὶ μόνον κατόπιν βοηθείας τῶν ἀγροτῶν.

Ἐπίσημον ἀνακοινωθέν, ἐκδοθὲν τὴν μεσημβρίαν τῆς 18ης Ἰουνίου, ἀνέφερε σχετικῶς τὰ ἑξῆς:

«Αἱ στρατιωτικαὶ Ἀρχαὶ ἀναγγέλλουν μετὰ βαθείας θλίψεως ὅτι 19 Βρεττανοὶ στρατιῶται ἀπώλεσαν τὴν ζωήν των κατὰ τὴν καταπολέμησιν δασικῆς πυρκαϊᾶς εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Τροόδους. Δέκα ὀκτὼ ἄλλοι στρατιῶται ἐτραυματίσθησαν καὶ νοσηλεύονται εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Αἱ ἀπώλειαι ἐπροξενήθησαν ἀπὸ αἰφνιδίαν μεταβολὴν τῆς κατευθύνσεως τοῦ ἀνέμου, μετατοπίσαντος τὴν πυρκαϊὰν μὲ μεγάλην ταχύτητα πρὸς τὰ στρατεύματα. Μερικὰ τῶν θυμάτων ὠφείλοντο εἰς ἐκρήξεις τῶν πετρελαιοδεξαμενῶν τῶν ὀχημάτων, τῶν καταληφθέντων ὑπὸ τῆς πυρκαϊᾶς. Θύματα μεταξὺ τοῦ πληθυσμοῦ δὲν ὑπάρχουν». Τὸ πῦρ ἐνεφανίσθη ἀρχικῶς εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ δασονομικοῦ σταθμοῦ Πέρα Βάσσας, βραδύτερον δὲ ἐπεξετάθη ΒΔ εἰς τὰς γνωστὰς περιοχὰς «Ἁλωνοῦδι» καὶ «Γεφύρια». Καθ' ὅλον τὸ ἀπόγευμα τῆς 17ης Ἰουνίου μέχρι τῶν νυκτερινῶν ὡρῶν ἑλικόπτερα τοῦ στρατοῦ ἀπησχολοῦντο εἰς τὴν μεταφορὰν τραυματιῶν ἀπὸ τὴν κόλασιν τοῦ πυρός, ὅπου ἀλλόφρονες σκηναὶ ἐγκλωβισμένων στρατιωτῶν ἐξειλίσσοντο. Οἱ στρατιῶται εὑρέθησαν ἐντὸς τῆς παγίδος, ὅταν ἡ μεταβολὴ τοῦ ἀνέμου μετετόπισε τὸ πῦρ πρὸς τὴν κατεύθυνσίν των. Κατὰ τὴν ἀφήγησιν στρατιωτικοῦ ἱερέως, τὸ πῦρ κατηυθύνετο πρὸς τὰ στρατεύματα μὲ ταχύτητα 30 μιλίων τὴν ὥραν. Μερικοὶ τῶν στρατιωτῶν, ποὺ ἐκάησαν, ἠγωνίζοντο διὰ τὴν καταστολὴν τῆς πυρκαϊᾶς. Ἄλλοι πάλιν εὑρίσκοντο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία διασχίζει τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Πλατύ, ἐνῷ ἄλλοι ἔσπευδον εἰς τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν διὰ νὰ σωθοῦν. Ἄλλοι, προσπαθοῦντες νὰ ἀποφύγουν τὸ πῦρ, ἐπέβησαν αὐτοκινήτων, τὰ ὁποῖα ὅμως περιεζώ-

Καὲν πτῶμα Ἄγγλου στρατιώτου κατὰ τὴν πυρκαϊὰν εἰς τὸ δάσος παρὰ τὸν ποταμὸν Πλατύ, τὸν Ἰούνιον 1956.

θησαν ὑπὸ τῶν φλογῶν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐκραγοῦν αἱ βενζιναποθῆκαί των καὶ νὰ φονευθοῦν οὗτοι.

Καὶ ἐνταῦθα ἀπεδείχθησαν τὸ ψυχικὸν μεγαλεῖον τοῦ Ἕλληνος καὶ τὰ ἀνθρωπιστικά του αἰσθήματα.

Οἱ Ἄγγλοι στρατιῶται, παγιδευθέντες ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς πυρκαϊᾶς, ἐπιζητοῦν νὰ ἐξέλθουν ταύτης, σπεύδοντες πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν αὐτοκινήτων των, παρὰ τὰς ὑποδείξεις τῶν εἰδικῶν. Ὅταν ἀντελήφθησαν τὸ σφάλμα των, ἦτο πλέον ἀργά, διότι ἡ ταχύτης, μεθ' ἧς ἐπροχώρει ἡ πυρκαϊά, λόγῳ τοῦ πνέοντος ἀνέμου, ἦτο τοιαύτη, ὥστε οὗτοι οὐδὲν πλέον ἠδύναντο νὰ πράξουν καὶ ἐνεκλωβίσθησαν. Ἀλλεπάλληλοι ἐκρήξεις καὶ αἱ φωναὶ τῶν κινδυνευόντων στρατιωτῶν μετέβαλον τὴν περιοχὴν εἰς κόλασιν καὶ ἀληθὲς πανδαιμόνιον. Ἄγγλος ἀξιωματικός, κλαίων, παρεκάλει τότε Κυπρίους ὑπαλλήλους τοῦ δασονομείου, οἱ ὁποῖοι προσέτρεξαν μὲ ἑκατοντάδας Ἑλλήνων Κυπρίων χωρικῶν διὰ τὴν κατάσβεσιν τῆς πυρκαϊᾶς νὰ τὸν βοηθήσουν εἰς τὴν περισυλλογὴν νεκρῶν καὶ κινδυνευόντων στρατιωτῶν ἐντὸς τοῦ κλοιοῦ τοῦ θανάτου. Καὶ ἐνταῦθα συναντῶνται δύο ἐχθροί, Ἄγγλοι καὶ Κύπριοι. Κινδυνεύοντες εἶναι οἱ Ἄγγλοι· ἀναμενόμενοι σωτῆρες τῶν κινδυνευόντων, οἱ Ἕλληνες. Ὁ Ἕλλην Κύπριος ξεχνᾷ πρὸς στιγμὴν τὴν ἀπάνθρωπον μεταχείρισιν, ἧς τυγχάνει ἐκ μέρους τοῦ Ἄγγλου στρατιώτου, πνίγει τὸ μῖσος ἐναντίον τοῦ δυνάστου καὶ τυράννου του καὶ ἀφίνει νὰ κυριαρχήσῃ μέσα του μόνον τὸ ἀνθρωπιστικὸν αἴσθημα. Ἀψηφῶν τοὺς κινδύνους, οὓς ἐνέκλειε διὰ τὴν ἰδίαν του ζωήν, εἰσορμᾷ ἐντὸς τοῦ κλοιοῦ τοῦ θανάτου, σώζει Ἄγγλους στρατιώτας καὶ μεταφέρει τοὺς νεκρούς των, καθ' ἣν στιγμήν, ἴσως, σὲ κάποιο κελλὶ τῆς Ὀμορφίτας ἢ σὲ κάποιο χωρίον ἢ εἰς τὰς φυλακάς, Ἄγγλοι στρατιῶται θὰ ὑπέβαλλον εἰς ἀνήκουστα βασανιστήρια κάποιον ἀγωνιστὴν ἢ ἀθῷον χωρικόν.... Ὁποία διαφορά!.. Διαφορά, ἡ ὁποία κατέστη ἀκόμη πλέον κτυπητὴ εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν χῶρον τῆς πυρκαϊᾶς καὶ πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν σωτήρων τῶν Ἄγγλων στρατιωτῶν, Κυπρίων, ὅταν Ἄγγλος ἀξιωματικὸς μετέδιδε δι' ἀσυρμάτου ὅτι ἀνευρέθησαν 7 ἀπηνθρακωμένα πτώματα, τὰ ὁποῖα ἀνῆκον εἰς τρομοκράτας. Ἐπὶ τῇ ἀνωτέρω πληροφορίᾳ, οἱ Ἄγγλοι στρατιῶται ἤρχισαν νὰ χορεύουν, στρατιωτικοὶ δὲ ἀνακριταὶ περισυνέλεξαν τοὺς Ἕλληνας χωρικοὺς ἐργαζομένους διὰ τὴν κατάσβεσιν τῆς πυρκαϊᾶς, διὰ νὰ ἐξετάσουν μὴ τυχὸν μεταξὺ αὐτῶν παρεισέφρυσαν ἄνδρες τῆς Ε.Ο.Κ.Α., καὶ μάλιστα τοὺς ἄφησαν ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ἡμέραν χωρὶς ψωμὶ καὶ νερό!...

Εἶναι μερικὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα δύσκολα πιστεύει κανείς. Καὶ ἐν τούτοις ὅσα γράφομεν εἶναι ἡ πραγματικὴ ἀλήθεια, διότι γράφομεν πραγματικὴν ἱστορίαν, ἄνευ πάθους.

Κριτικὴ τῶν ἐπιχειρήσεων.—Αἱ πυρκαϊαὶ τῶν δασῶν.

Δὲν πρόκειται νὰ ὑποδείξωμεν ἡμεῖς ποῖα σφάλματα διέπραξαν οἱ Ἄγγλοι κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτάς. Ἔργον ἰδικόν των εἶναι νὰ τὰ ἀνεύρουν. Τὰ συμπεράσματα, ποὺ ἐξηγάγομεν ἡμεῖς ὑπῆρξαν πολυτιμότατα, ἐν σχέσει μὲ τὴν μελλοντικὴν τακτικήν μας, κατὰ τὰς μετέπειτα ἐπιχειρήσεις. Διότι ἡ τακτική μας ὑπῆρξε πάντοτε εὔκαμπτος. Δὲν ἐχρησιμοποιήσαμεν ποτὲ «καλούπια», ἀλλὰ προσηρμόζαμεν τὰ σχέδιά μας πρὸς τὰς ἑκάστοτε ἀπαιτήσεις τοῦ ἀγῶνος καὶ πρὸς τὴν ἀνάγκην, ὅπως ἀντιμετωπίσωμεν τὴν ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου ἐφαρμοζομένην τακτικήν. Ἡ εὐελιξία μας ὑπῆρξεν ἓν ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα μυστικὰ τῆς ἐπιτυχίας μας.

Ὡς πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ ἀντιπάλου, ἔχω νὰ παρατηρήσω τὰ ἑξῆς: 1) Οἱ Ἄγγλοι ἐφήρμοσαν νέαν τακτικήν. Ἀπέκλεισαν εὐρυτάτην περιοχήν, διαθέσαντες κατὰ τοὺς ὑπολογισμούς μου ἐν συνόλῳ περὶ τὰς 8 - 10.000 στρατοῦ, ἀπὸ τῆς περιοχῆς Πύργου Τυλλιριᾶς μέχρι τῆς περιοχῆς τοῦ ποταμοῦ Πλατύ, ἀλλὰ ἀφῆκαν παντοῦ «πόρτες ἀνοικτές», ἀπὸ τὰς ὁποίας θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ διολισθήσουν ὄχι μόνον εὐέλικτοι ὁμάδες ἀνταρτῶν, ἀλλὰ καὶ μικρὰ συγκεκροτημένα τμήματα. 2) Διΰλιζον τὸν κώνωπα καὶ κατέπινον τὴν κάμηλον: Ἀπὸ τῆς 10ης Ἰουνίου εἶχον ἀπαγορεύσει τὴν κυκλοφορίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἀπὸ Λεύκας μέχρι Τριμίκλινης καὶ δυτικώτερον, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο αἱ ὁμάδες καὶ οἱ σύνδεσμοι νὰ κυκλοφορήσουν ἐπὶ ἁμαξιτῆς ὁδοῦ δι' αὐτοκινήτων. Ἐν τούτοις οὐδεμία ἀπολύτως μέριμνα ἐλήφθη διὰ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν ὁδῶν: α) παραλλήλως τοῦ ποταμοῦ Πλατύ, β) Προδρόμου - Ἁγ. Δημητρίου, γ) Προδρόμου - Τροοδοτίσσης - Πλατρῶν, δ) Τροόδους - Πλατρῶν - Τριμίκλινης - Σαϊτᾶ - Ἀμιάντου, τὰς ὁποίας διήλθομεν, τινὰς μάλιστα ἐν πλήρει

ἡμέρᾳ. Καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ γνωρίζουν οἱ Ἄγγλοι στρατιωτικοί, ὅτι εἰς δασώδη καὶ ὀρεινὴν περιοχήν, ἐὰν θέλῃ κανεὶς νὰ ἀσκήσῃ πραγματικὴν ἀπαγόρευσιν μετακινήσεων, δὲν ἔχει παρὰ νὰ ἐπιτηρῇ ὅλας ἀνεξαιρέτως τὰς ὁδούς. Εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Τροόδους αἱ ὁδοί, διασχίζουσαι καθέτως καὶ ἐγκαρσίως καὶ εἰς μικρὰς ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις τὴν ὅλην δασικὴν ἔκτασιν, ἦσαν στοιχεῖον πολυτιμότατον τόσον διὰ τὰς μετακινήσεις τῶν Ἄγγλων, ὅσον καὶ διὰ τὸν ταχύτερον ἀποκλεισμὸν τοῦ ἀντιπάλου των. Ἡ πρώτη περιοχή, ὅπου ἀπεκλείσθημεν τὴν 8ην Ἰουνίου, ἐγκλωβίζεται ὑπὸ τῶν ἁμαξιτῶν ὁδῶν: Βορείως: Μηλικουρίου - Κύκκου. Ἀνατολικῶς: Μηλικουρίου - Πέρα Βάσσας - Ἄνω Παναγιᾶς. Ἡ τελευταία αὕτη ὁδὸς οὔτε κἂν ἐπετηρεῖτο καὶ δὶς τὴν ἐχρησιμοποιήσαμεν πρὸς διαφυγήν, διασχίσαντες ταύτην ἀκωλύτως. Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὰς ἄλλας ὁδούς: Διὰ ποταμοῦ Πλατύ, Προδρόμου - Ἁγ. Δημητρίου, καὶ Προδρόμου - Τροοδιτίσσης - Πλατρῶν καὶ Τροόδους - Πλατρῶν. 3) Δι' ἐμὲ εἶναι ἀνεξήγητον, διατὶ οἱ Ἄγγλοι ἐπέμενον νὰ ἐρευνοῦν ἀποκλειστικῶς καὶ μὲ σχολαστικότητα ἐπὶ ἡμέρας μόνον τὴν περιοχήν, ὅπου ἐγένετο ἡ συνάντησίς μας μετὰ τῆς Ἀγγλικῆς περιπόλου, παρὰ τὸν ρύακα, τὴν 10ην Ἰουνίου, καὶ δὲν ἀντιμετώπισαν τὸ ἐνδεχόμενον τῆς ἐκεῖθεν διαφυγῆς μας εἰς τρόπον, ὥστε νὰ ἐρευνήσουν καὶ ἄλλας κατ' ἐπέκτασιν ταύτης ζώνας. Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς 11ης Ἰουνίου, εὑρισκόμενος εἰς τὰς κλιτῦς ὑψώματος ΝΔ τῶν Καμιναριῶν, ἐθεώμην τὸν χῶρον, δυτικῶς τοῦ Πλατύ, ἀπὸ ὅπου ἀνεχωρήσαμεν καὶ ὅπου διεξήγετο ἡ ἔρευνα. Δὲν διέκρινα τὴν παραμικρὰν κίνησιν στρατοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πρὸς Πλατύ, οὔτε ἐφ' οἱουδήποτε σημείου τοῦ πέριξ ἡμῶν χώρου. Χωρικοὶ μόνον μᾶς ἀνήγγειλαν τὴν ἑπομένην, ὅτι στρατὸς κατεῖχε τὰ ὑψώματα δυτικῶς τῶν Καμιναριῶν, ἐξ ὧν ἀπεχωρήσαμεν τὴν νύκτα τῆς 11ης Ἰουνίου, διὰ νὰ ἐπανέλθῃ οὗτος τὴν ἑπομένην ἐγγὺς τοῦ χωρίου, ὅτε καὶ ἐγένετο ἐπαφή μας μετ' ἐχθρικῆς περιπόλου. Ἔκτοτε, ὁδεύοντες μέχρι τῆς 19ης Ἰουνίου, δι' ὀρέων καὶ ἁμαξιτῶν ὁδῶν, δὲν συνηντήσαμεν οὔτε ἕνα Ἄγγλον στρατιώτην. Καὶ ὅμως ἐταξιδεύσαμεν καὶ ἐπὶ ἁμαξιτῶν ὁδῶν δι' αὐτοκινήτου. . . 4) Ποῖος ὅμως χαρακτηρισμὸς πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν Ἄγγλων νὰ θέσουν πῦρ εἰς τὴν δασώδη περιοχήν, ὅπου τὸ πρῶτον ἐγένετο ἡ συνάντησίς μας τὴν 10ην Ἰουνίου; Τὸ πῦρ ἐτέθη τὴν 16ην Ἰουνίου καὶ ἀφοῦ ἐπὶ 5 - 6 ἡμέρας ἠρευνήθη ἡ περιοχὴ ἐπισταμένως, ἡμέρας τε καὶ νυκτός, μὲ ἰσχυροτάτους προβολεῖς. Ἡ σταθερὰ ἐπιμονή των μόνον εἰς ἐκείνην τὴν περιοχήν, ὕστερα ἀπὸ 6 ἡμερῶν ἐρεύνας, δεικνύει τοὐλάχιστον στενοκεφαλιάν, ἡ δὲ πυρπόλησις τοῦ δάσους τοὐλάχιστον ἀνοησίαν. Ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνοησίαν των αὐτὴν ἐτιμωρήθησαν. Ἡ πυρκαϊά, τὴν ὁποίαν ἧναψαν διὰ νὰ ζωγρήσουν τὸν Διγενὴ καὶ τοὺς συντρόφους του, ὡς Θεία νέμεσις, τοὺς ἐτιμώρησε, ρίψασα αὐτοὺς βορὰν τῶν φλογῶν της. Οἱ Ἄγγλοι ἐδήλωσαν ὡς ἀπωλείας των 19 νεκροὺς καὶ 18 τραυματίας. Αἱ ἀπώλειαί των ὅμως εἶναι πολὺ ἀνώτεραι καὶ οἱ νεκροὶ ὑπερβαίνουν τοὺς 60.

Ἡ μανία τῶν Ἄγγλων στρατιωτῶν νὰ καίουν δάση συνεχίσθη καὶ μετέπειτα. Οἱ Ἄγγλοι στρατιωτικοὶ ἐτόνιζον, ὅτι καίοντες τὰ δάση θὰ στερήσουν τοὺς ἄνδρας μας φυσικῶν καταφυγίων καὶ θὰ ἀποφύγουν τὰς ἐπιθέσεις των. Τοιαῦται πυρκαϊαὶ ἐγένοντο ἐπανειλημμένως εἰς τὴν περιοχὴν Τυλληριᾶς, πλησίον τοῦ χωρίου Κάμπου καὶ τῶν Βροδισιῶν, καθὼς καὶ εἰς τὴν περιοχὴν Πάφου. Χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι εἰς μίαν πυρκαϊάν, ἣν ἔθεσαν σκοπίμως οἱ Ἄγγλοι εἰς τὴν περιοχὴν Κάμπου - Τυλληριᾶς, οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἐζήτησαν νὰ μεταβοῦν πρὸς κατάσβεσιν αὐτῆς καὶ οἱ στρατιωτικοὶ δὲν ἐπέτρεψαν. Εἰς ἄλλην παρομοίαν πυρκαϊὰν παρὰ τὰ Βροσίδια οἱ χωρικοὶ κατώρθωσαν δὶς νὰ περιορίσουν τὴν πυρκαϊάν. Καὶ ὅμως τὴν μὲν πρώτην φορὰν οἱ στρατιῶται τὴν ἧναψαν ἐκ νέου, καὶ μάλιστα ὄπισθεν τῶν χωρικῶν, οἱ ὁποῖοι οὕτω ἐκινδύνευσαν, τὴν δὲ δευτέραν φορὰν ἀεροπλάνον ἔρριψε ρουκέτες καὶ ἧναψαν ἐκ νέου τὸ δάσος καὶ οὕτω οἱ χωρικοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἀποχωρήσουν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἄγγλος ἀρχιδασονόμος ἐκόπτετο «νὰ μὴ καίωνται τὰ δάση». . . .

Ἕνας ἀμερόληπτος παρατηρητής, ἰδίᾳ στρατιωτικός, ὁ ὁποῖος ἤθελε παρακολουθήσει τὴν δρᾶσιν Βρεττανικοῦ στρατοῦ ἐν Κύπρῳ, ὅστις ἀνῆλθε κατὰ τὴν περίοδον, ἣν ἐπισκοποῦμεν, εἰς 25.000 καί, ὡς ἐλέγετο, περιελάμβανε ἐκλεκτὰ στρατεύματα, θὰ προέβαινεν εἰς διαπιστώσεις οὐχὶ κολακευτικὰς διὰ τὸν στρατὸν τοῦτον. Προσωπικῶς διεπίστωσα τὰ ἑξῆς: Ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικοὺς ἔλειπεν ἡ πρωτοβουλία καὶ ἡ ἀκριβὴς ἐκτίμησις τῆς καταστάσεως, ἀπὸ δὲ τοὺς στρατιώτας ἡ ἀπαιτουμένη ἐκπαίδευσις, ἡ ἀτομικὴ κρίσις, ἡ ὁρμή, τὸ σθένος καὶ ἡ περιφρόνησις πρὸς τοὺς κινδύνους. Τοῦτο ἴσως νὰ ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ὁ στρατὸς οὗτος ἠγωνίζετο διὰ μίαν ὑπόθεσιν οὐχὶ δικαίαν. Τὴν ἐκδοχὴν αὐτὴν ἐνισχύουν

καὶ αἱ συχναὶ ἀνυποταξίαι στρατιωτῶν, αἱ ὁποῖαι εἰς περιπτώσεις τινὰς ἐκδηλοῦνται ὁμαδικῶς. Ἀπὸ ἀπόψεως ἀνθρωπιστικῆς, ὁ στρατὸς δὲν ἐστάθη εἰς τὸ ὕψος του. Λυπούμεθα εἰλικρινῶς διατυποῦντες τὰ ἀνωτέρω. Εἴμεθα ὅμως ὑποχρεωμένοι νὰ τὸ κάμωμεν, διότι ὑπεσχέθημεν νὰ γράψωμεν τὴν πραγματικὴν ἱστορίαν.

Οὕτω, αἱ ἐπιχειρήσεις τῆς ὀροσειρᾶς Τροόδους οὐσιαστικῶς ἔληξαν μὲ πλῆρες «φιάσκο» τοῦ Χάρντιγκ. Ἀνέλαβε τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτὰς διὰ νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν καὶ τοὺς Κυπρίους, ἐλπίζων εἰς οὐσιαστικὰ ἀποτελέσματα καὶ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Διγενῆ. Εὑρίσκετο συνεχῶς εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς ἐν Κύπρῳ στρατιωτικούς, ἀναμένων ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τὸ χαρμόσυνον διὰ τοῦτον ἄγγελμα, τὸ ὁποῖον, φεῦ, ἦτο δι' αὐτὸν θλιβερόν: Δεκάδες νεκρῶν καὶ τραυματιῶν καέντων. Οἱ ἐπιτελεῖς του ἦσαν τόσον βέβαιοι περὶ τῆς ἐξοντώσεως τοῦ Διγενῆ, ὥστε εὐθὺς ὡς ἀνηγγέλθη ἡ ἐπισήμανσίς του τὴν 10ην Ἰουνίου, ἡτοίμασαν συμπόσιον διὰ νὰ ἑορτάσουν τὰ νικητήρια!..

Νέαι ἐπιχειρήσεις τοῦ Χάρντιγκ.—Τὸ τέχνασμα τῶν προκηρύξεων ἄνευ ὑπογραφῆς.

Διὰ νὰ συγκαλύψῃ τὴν ἀποτυχίαν του ὁ Χάρντιγκ διέταξε συνέχισιν τῶν ἐπιχειρήσεων ἀλλαχοῦ. Οὕτω, ἀπὸ 30ῆς Ἰουνίου μέχρι 2ας Ἰουλίου 1956 διεξήχθησαν ἐκτεταμέναι ἐπιχειρήσεις εἰς Καρπασίαν, ἀπὸ Ριζοκαρπάσου μέχρις Ἀποστόλου Ἀνδρέα, ὑπὸ 2.000 στρατιωτῶν, καὶ ἀπὸ 1ης μέχρις 8ης Ἰουλίου 1956 εἰς Πιτσιλιὰν ὑπὸ 3.000 στρατιωτῶν. Καὶ αἱ ἔρευναι αὗται εἶχον σκοπὸν τὴν ἀνακάλυψίν μου. Αἱ στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις ἐπεξετάθησαν ἐν συνεχείᾳ διὰ τὸν ἴδιον σκοπὸν εἰς τὴν περιοχὴν Σαϊτᾶ, βορείως τοῦ Πέρα Πεδιοῦ, καθὼς καὶ εἰς Λεύκαρα. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ὅμως τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων ὑπῆρξε μηδέν. Παρὰ ταῦτα, διὰ νὰ ἐξαγγείλῃ ἐπιτυχίας ὁ Χάρντιγκ, συνέλαβε χωρικοὺς ἐκ τῶν διαφόρων χωρίων, τοὺς ὁποίους παρουσίασεν ὡς μέλη τῶν ἐνόπλων ὁμάδων τῶν χωρίων. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξηπάτα τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν καὶ παρηγορεῖτο ὁ ἴδιος. Ἀλλὰ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀπέτυχε.

Εἶναι πολὺ περίεργον καὶ δι' ἐμὲ ἀνεξήγητον πῶς ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ὁ ὁποῖος δὲν ἐστερεῖτο ἱκανοτήτων, ἤθελε νὰ δημιουργῇ διὰ τὸν ἑαυτόν του ψευδαισθήσεις καὶ νὰ ἐπηρεάζῃ δι' αὐτῶν καὶ τοὺς ἄλλους. Ἀλλὰ καὶ τὸ περιβάλλον τοῦ Χάρντιγκ ἐπηρεάζετο τόσον πολὺ ἀπὸ τὸν ἴδιον, ὥστε τὸν ἠκολούθει εἰς τοὺς συλλογισμοὺς καὶ τὰς ἐνεργείας του.

Οὕτω, ἡ ἐπαρχιακὴ ἐπιτροπὴ ἀσφαλείας, προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ Λευκωσίας, συνελθοῦσα τὴν 23ην Ἰουλίου 1956, ὑπέβαλεν ἔκθεσιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἀνεφέροντο τὰ ἑξῆς: «Ἡ Ε.Ο.Κ.Α. ἐξηρθρώθη, ὁ δὲ λαὸς ἐπιθυμεῖ Σύνταγμα». Καὶ ὅμως ἡ μὲν ΕΟΚΑ δὲν ἐξηρθρώθη, ὁ δὲ λαὸς οὔτε κἂν ἤθελε νὰ ἀκούσῃ διὰ Σύνταγμα.

Τὴν 13ην Ἰουλίου ἀνηγγέλθη ἀπὸ τοῦ ραδιοσταθμοῦ Κύπρου, ὅτι ἤρχισαν νέαι ἔρευναι εἰς μεγάλην κλίμακα εἰς τὴν ἐπαρχίαν Πάφου, ἀποκλεισθείσης τῆς περιοχῆς Κτῆμα - Πόλις - -Πωμὸς - Κάμπος - Τρεῖς Ἐληὲς - Ἁγ. Νικόλαος - Κάτω Παναγιά, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν καὶ πάλιν τὴν σύλληψίν μου. Ἐπειδὴ ὅμως οὐδαμοῦ ἀνευρισκόμην, ἀνταπόκρισις ἐκ Λονδίνου μὲ ἔφερε φονευθέντα ἢ τραυματισθέντα ἢ ἀναχωρήσαντα εἰς Ἑλλάδα. Εἰς αὐτὸ κατέληξαν οἱ Ἄγγλοι ἀνταποκριταὶ καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι εἰς Λεμεσὸν ἐκυκλοφόρησαν προκηρύξεις τῆς ΕΟΚΑ, χωρὶς τὴν ὑπογραφήν μου. Τὴν περίεργον ταύτην νοοτροπίαν τοῦ ἀντιπάλου ἐπανειλημμένως ἐξεμεταλλεύθην ἐπιτυχῶς. Ὁσάκις ἤθελον δι' οἱονδήποτε λόγον νὰ χάσῃ οὗτος τὰ ἴχνη μου ἢ ἐνόμιζον, ὅτι διάφορα γεγονότα τὸν ἔφεραν ἐγγύς μου, ἐξέδιδα προκηρύξεις τῆς ΕΟΚΑ, ἄνευ τῆς ὑπογραφῆς «Διγενής». Τοῦτο ἤρκει διὰ νὰ γίνουν αἱ πλέον ἀπίθανοι εἰκασίαι περὶ ἐμοῦ καὶ νὰ συναχθοῦν σφαλερὰ συμπεράσματα. Τὸ «κόλπον» τοῦτο ἐχρησιμοποίησα πολλάκις καὶ εἶχον πληροφορίας θετικὰς ὅτι σχεδὸν πάντοτε «ἔπιασε», ὅσον καὶ ἂν θελήσουν διὰ λόγους γοήτρου νὰ τὸ διεψεύσουν οἱ Ἄγγλοι. Ἔπρεπε ὅμως νὰ γνωρίζουν οἱ Ἄγγλοι, ὅτι ὁ Ἕλλην ἡγήτωρ δὲν ἐγκαταλείπει τὴν θέσιν του, ἵνα μεταβῇ μακρὰν τοῦ κινδύνου, ἐκτὸς τοῦ πεδίου μάχης, ἀλλὰ παραμένει μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν του καὶ διευθύνει καὶ συμπάσχει μετ' αὐτῶν. Διότι οὕτω μόνον ἐκτιμᾶται ὑπὸ τούτων, καὶ οὕτω μόνον οὗτοι πειθαρχοῦν εἰς αὐτὸν τυφλῶς. Ἄλλως τε, ἔπρεπε νὰ ἐγνώριζον, ὅτι τοιαύτη ὁρμονικὴ διεξαγωγὴ τῶν ἐνεργειῶν καὶ ἐπιχειρήσεων τῆς ΕΟΚΑ, ὅπου τὸ πᾶν ἐγίνετο μὲ ρυθμόν, ἀκρίβειαν καὶ πειθαρχίαν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ μὲ ἀρχηγὸν εὑρισκόμενον ἐκτὸς τῆς Κύπρου καὶ δίδοντα ἐκεῖθεν τόσον ἐπικαίρους διαταγάς.

Αἱ πολιτικαὶ ἐξελίξεις μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν ἐπιχειρήσεων.— Ἀνάγνωσις ἐπιστολῆς τοῦ Μακαρίου εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Βουλήν.

Ἡ ἀποτυχία τῶν ἐπιχειρήσεων Τροόδους ἤσκησε σοβαρὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ χρόνου καὶ τρόπου ἀνακοινώσεως τῶν ἀποφάσεων τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως περὶ Κύπρου. Ἐνῷ ἀκόμη εὑρίσκετο ὁ Κυβερνήτης εἰς Λονδῖνον καὶ συνεχίζοντο αἱ συνομιλίαι του μετὰ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, ἡ Ἐργατικὴ ἀντιπολίτευσις προέβη εἰς δριμεῖαν κριτικὴν τῆς πολιτικῆς τῶν «Τόρηδων» ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ καὶ ἠξίωσε τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου εἰς Κύπρον καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ συνέχισιν τῶν διακοπεισῶν συνομιλιῶν. Εἰς τοῦτο ἐνίσχυσεν ἰδιαιτέρως τοὺς ἐργατικοὺς ἐπιστολὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, ἀποσταλεῖσα, τὴν 13ην Μαΐου 1956, ἐκ Σεϋχελλῶν πρὸς τὸν ἐργατικὸν βουλευτὴν Φράνσις Νόελ Μπαΐκερ, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεφέροντο μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

«Εἰλικρινῶς λυποῦμαι, διότι ἡ ἐσφαλμένη πολιτικὴ τῶν ὑπευθύνων τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ὡδήγησε τὰ πράγματα εἰς τὴν σημερινὴν θλιβερὰν κατάστασιν. Ὡς ἀντιλαμβάνεσθε, τὸ χάσμα, τὸ ὁποῖον ἐχώριζε τὰς ἀντιλήψεις τῆς Κυβερνήσεως ἀπὸ τὰς ἰδικάς μου, δὲν ἦτο μέγα. Μὲ ὀλίγην καλὴν θέλησιν θὰ ἐγεφυροῦτο. Δυστυχῶς ὅμως ὁ Κυβερνήτης, τῇ ἐγκρίσει βεβαίως τῆς Κεντρικῆς Κυβερνήσεως, κατέστησε τὸ χάσμα μεγαλύτερον διὰ τῆς ἀποφάσεως νὰ μὲ ἐξορίσῃ. Δὲν μνησικακῶ διὰ τὴν πρᾶξιν αὐτὴν τοῦ Κυβερνήτου. Προσωπικῶς οὐδόλως ἔχω νὰ ζημιωθῶ. Θλίβομαι ὅμως βαθύτατα, διότι διὰ τοιούτων μέτρων δὲν ὁδηγούμεθα πρὸς διευθέτησιν τοῦ ζητήματος, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπομακρυνόμεθα ἐξ αὐτῆς. Ὡς εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ τονίσω ἐπανειλημμένως, τὸ ζήτημα τῆς Κύπρου δὲν εἶναι ζήτημα στρατιωτικόν. Δὲν εἶναι θέμα, τοῦ ὁποίου ἡ λύσις θὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τοῦ ξίφους, ἀλλὰ πολιτικὸν θέμα, τὸ ὁποῖον θὰ λυθῇ διὰ συνομιλιῶν ἐν πνεύματι καλῆς θελήσεως καὶ κατανοήσεως. Ἐὰν κατεβάλλετο ὀλίγη ἀκόμη προσπάθεια καὶ ἐὰν ἐπεδεικνύετο ὀλίγον περισσοτέρα καλὴ θέλησις καὶ κατανόησις ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως, τὸ χάσμα θὰ ἐγεφυροῦτο. Ἀκατανόητος παραμένει εἰς ἐμὲ ἡ ἐπιμονὴ καὶ ἡ ἄρνησις τῆς Κυβερνήσεως νὰ ἐξαγγείλῃ ἐξ ἀρχῆς, ὅτι οἱ Ἕλληνες τῆς Κύπρου θὰ ἔχουν πλειοψηφίαν εἰς τὴν ἀναδειχθησομένην βάσει τοῦ συντάγματος Βουλήν. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐπανειλημμένως ἔθεσα κατὰ τὰς συνομιλίας μου μετὰ τοῦ Κυβερνήτου καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἀποικιῶν, καὶ τὸ ὁποῖον ἀπετέλει τὴν μεγαλυτέραν διαφοράν μας, ὁμολογῶ, ὅτι ἐδόθη ἀπάντησις καὶ δικαιολογία ἡ ὁποία οὐδόλως ἦτο ἱκανοποιητική. Ἡ ἄρνησις δὲ αὐτή, ἀνεξαρτήτως οἱωνδήποτε δικαιολογιῶν, σημαίνει ἔλλειψιν εἰλικρινοῦς διαθέσεως. Πιστεύω ὁπωσδήποτε εἰλικρινῶς, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἔσφαλε καὶ ἐξακολουθεῖ ν' ἀκολουθῇ ἐσφαλμένην πολιτικὴν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ. Ἐπὶ πλέον ὁ Κυβερνήτης ἀπώλεσε τὴν ψυχραιμίαν του. Ἀπεφάσισε νὰ μὲ ἐξορίσῃ μὲ τὴν σκέψιν, ὅτι ἡ ἀπομάκρυνσίς μου ἐκ Κύπρου θὰ συντελέσῃ εἰς σύντομον ἀποκατάστασιν τοῦ νόμου καὶ τῆς τάξεως. Θὰ ἤμην πολὺ εὐτυχής, ἐὰν ἦτο πράγματι συμφέρον νὰ θυσιασθῶ ἐγὼ ὑπὲρ τῶν πολλῶν. Δυστυχῶς ὅμως ἡ ταλαιπωρία τῆς ἐξορίας μου μόνον εἰς χειροτέρευσιν τῆς καταστάσεως συνέβαλε. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι καὶ ἡ Κυβέρνησις, ἐὰν σκεφθῇ μετὰ ψυχραιμίας, θ' ἀντιληφθῇ τὸ σφάλμα της. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀποκατασταθῇ ὁ νόμος καὶ ἡ τάξις, σημαίνει τοῦτο λύσιν τοῦ ζητήματος; Δυστυχῶς, ὄχι. Πιθανῶς θὰ ἐπαναρχίσουν αἱ συνομιλίαι ἀπὸ τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον αὗται διεκόπησαν. Διατὶ ὅμως ἡ θυσία τόσων ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων, Ἄγγλων καὶ Κυπρίων; Χάριν γοήτρου, φιλοτίμου ἢ πείσματος; Οὐδὲν τούτων ἀξίζει τὴν θυσίαν ἔστω μιᾶς καὶ μόνης ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως. Ἔχω ὑπ' ὄψιν μου τὰ πρακτικὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ συζητήσεως εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων. Μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως ἀνέγνωσα τὰς ὁμιλίας καὶ τὰς ἐκτεθείσας ἀπόψεις βουλευτῶν τοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος διὰ τὴν διευθέτησιν τοῦ Κυπριακοῦ. Ἐλπίζω νὰ ἐπικρατήσουν παρὰ τῇ Κυβερνήσει ψυχραιμότεραι καὶ σοφώτεραι σκέψεις, αἱ ὁποῖαι νὰ ὁδηγήσουν εἰς ἀνακοπὴν τῆς ἐν Κύπρῳ θλιβερᾶς καταστάσεως καὶ λύσιν τοῦ ζητήματος. Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς ἀπασχολήσω μὲ τὰς συνθήκας κρατήσεώς μου εἰς Σεϋχέλλας. Τοῦτο μόνον λέγω, ὅτι εἴμεθα πολὺ δυσηρεστημένοι μὲ τὰ ληφθέντα περιοριστικὰ μέτρα. Εὑρισκόμεθα νυχθημερὸν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν ἀστυνομικῆς φρουρᾶς. Πρὸ ἡμερῶν εἰσήχθησαν εἰς τὴν νῆσον καὶ δύο ἀστυνομικοὶ κύνες, προοριζόμενοι καὶ αὐτοὶ διὰ τὴν φρούρησίν μας. Διεμαρτυρήθημεν πρὸς τὴν ἐδῶ Κυβέρνησιν διὰ τὰ ταπεινωτικὰ αὐτὰ δι' ἡμᾶς μέτρα, εἰς ἔνδειξιν δὲ διαμαρτυρίας προέβημεν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ Πάσχα εἰς ἀποχὴν ἐκ τροφῆς. Ὑπεσχέθησαν νὰ ζητήσουν ὁδηγίας ἀπὸ τὸ Λονδῖνον διὰ τὴν χαλάρωσιν τῶν περιοριστικῶν μέτρων».

Τὴν 24ην Ἰουνίου, ἐπανέκαμψεν ἐκ Λονδίνου ὁ Κυβερνήτης Στρατάρχης Χάρντιγκ καὶ πληροφορίαι ἔφερον τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν προτιθεμένην νὰ ἀνακοινώσῃ σχέδιον λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ, συνιστάμενον εἰς τὴν παροχὴν ἀποικιακοῦ Συντάγματος, ὁδηγοῦντος, μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν, εἰς αὐτοκυβέρνησιν. Ἀνεφέρετο μάλιστα ὅτι ἡ ἐκπόνησις τοῦ σχεδίου τοῦ ἐν λόγῳ Συντάγματος εἶχεν ἀνατεθῇ εἰς τὸν Λόρδον Ράντκλιφ.

Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτάς, τὸ γραφεῖον Ἐθναρχίας ἀνέθεσεν εἰς τὸν Γεν. Γραμματέα Ἐθναρχίας Ν. Κρανιδιώτην, ὅπως μεταβῇ εἰς Λονδῖνον καὶ διαφωτίσῃ τοὺς ἐκεῖ δημοσιογραφικοὺς καὶ πολιτικοὺς κύκλους ἐπὶ τῆς ἐν Κύπρῳ καταστάσεως. Ὁ κ. Κρανιδιώτης, μεταβὰς τὴν 11ην Ἰουνίου εἰς Λονδῖνον, ἔσχεν ἐπιτυχεῖς ἐπαφὰς μετὰ τῶν ἡγετῶν τῆς ἀντιπολιτεύσεως, διευθυντῶν Βρεττανικῶν ἐφημερίδων καὶ κύκλων τοῦ Βρεττανικοῦ Κοινοβουλίου καὶ ἀνέπτυξεν εἰς αὐτοὺς τὴν θέσιν τῆς Ἐθναρχίας καὶ τὴν ἐμμονὴν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ εἰς τὸ δίκαιον καὶ φυσικὸν αἴτημά του δι' αὐτοδιάθεσιν. Περαιτέρω κατήγγειλε τὰς τρομοκρατικὰς μεθόδους, τὰς ὁποίας ἐφήρμοζον ἐν Κύπρῳ αἱ Βρεττανικαὶ Ἀρχαὶ πρὸς

κατάπνιξιν τοῦ λαϊκοῦ αἰσθήματος καὶ ὑπεγράμμισεν ὅτι οὐδεμία διαπραγμάτευσις ἐπὶ τοῦ μέλλοντος τῆς νήσου ἦτο δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου.

Ἡ Ἀγγλοτουρκικὴ συνωμοσία.—Ἄφιξις τοῦ λόρδου Ράντκλιφ εἰς Κύπρον.

Ἐν τῷ μεταξύ, καθ' ὃν χρόνον ὁ Βρεττανικὸς τύπος ὠργίαζεν ἀπὸ φήμας περὶ δημοκρατικῆς δῆθεν λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ, ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἀπέστειλε, τὴν 2αν Ἰουλίου 1956, εἰς Ἄγκυραν τὸν Ἀρχηγὸν τοῦ Βρεττανικοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ἐπιτελείου στρατηγὸν Τέμπλερ, ὑπὸ τὸ πρόσχημα νὰ κάμψῃ οὗτος τὴν Τουρκικὴν ἀδιαλλαξίαν, πραγματικῶς ὅμως διὰ νὰ ὑποθάλψῃ τὸ Τουρκικὸν ἐνδιαφέρον καὶ εὐθυγραμμίσῃ τὴν στάσιν τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως μὲ τὴν διασπαστικὴν ἐν Κύπρῳ Βρεττανικὴν πολιτικήν. Οὕτω ἐκαλλιεργεῖτο τεχνηέντως καὶ ὠργανοῦτο ἡ Τουρκικὴ ἀντίδρασις, καί, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς Τουρκικῆς ἀδιαλλαξίας, ἀνεβάλλετο συνεχῶς ἡ ἐξαγγελία τῶν περὶ Κύπρου σχεδίων τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως. Ὁ παράγων τῆς Τουρκίας ἐκρίθη ἀναγκαῖον, ὅπως προβληθῇ ἐντονώτερον, ἵνα ἐξασκηθῇ πολιτικὴ πίεσις ἐπὶ τῶν Κυπρίων, ἀφοῦ ἡ στρατιωτικὴ πίεσις οὐδὲν οὐσιαστικῶς ἀπέφερε, ἡ δὲ ΕΟΚΑ εἶχεν ἐξέλθει τῶν τελευταίων ἐπιχειρήσεων μὲ περισσότερον γόητρον.

Τέλος, τὴν 12ην Ἰουλίου 1956 ὁ Βρεττανὸς Πρωθυπουργὸς Ἤντεν προέβη εἰς δήλωσιν ἐπὶ τῆς Βρεττανικῆς πολιτικῆς διὰ τὸ μέλλον τῆς Κύπρου. Συμφώνως πρὸς ταύτην, ἐγίνετο μὲν δεκτὴ ἡ ἀρχὴ τῆς αὐτοδιαθέσεως διὰ τὴν νῆσον, ἐθεωρεῖτο ὅμως ἡ ἐφαρμογή της «ἐκ τῶν πραγμάτων ἀδύνατος» καὶ ἀνηγγέλλετο ἡ πρόθεσις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως περὶ εἰσαγωγῆς Συντάγματος αὐτοκυβερνήσεως εἰς τὴν Κύπρον, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἐτίθετο εἰς ἐφαρμογὴν «προτοῦ ἡ τρομοκρατία ἐξουδετερωθῇ καὶ ἀποκατασταθοῦν ὁ νόμος καὶ ἡ τάξις». Οὕτω οὐσιαστικῶς ἡ Βρεττανικὴ θέσις παρέμενεν ἀμετάβλητος. Ἀντελαμβάνετο ὅμως ὁ Βρεττανὸς Πρωθυπουργός, ὅτι οὐδὲν Σύνταγμα ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὸν Κυπριακὸν λαὸν ἐφ' ὅσον ἡ μαχητική του ὀργάνωσις παρέμενεν ἀήττητος.

Ἡ ἐργατικὴ ἀντιπολίτευσις ἐπέκρινε τὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως, τὴν ὁποίαν κατηγόρησεν ὡς ὑποκύψασαν εἰς τὸν ἐκβιασμὸν τῆς Τουρκίας. Παρὰ ταῦτα ἡ ἐκπόνησις τοῦ Συντάγματος ἀνετέθη εἰς τὸν Λόρδον Ράντκλιφ, ὅστις ἀφίχθη εἰς Κύπρον τὴν 14ην Ἰουλίου πρὸς μελέτην τῶν πολιτικῶν συνθηκῶν τῆς νήσου. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἐκείνῃ ὁ Ἕλλην Πρωθυπουργὸς Κ. Καραμανλῆς ἔκαμε δηλώσεις, συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας οὐδεμία λύσις εἶναι ἀποδεκτή, ἡ ὁποία δὲν ἐξασφαλίζει τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιαθέσεως εἰς τὸν Κυπριακὸν λαόν, καὶ ἀνήγγειλε, ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ προσφύγῃ εἰς τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη. Ὁ Τοῦρκος Πρωθυπουργὸς ἀφ' ἑτέρου ἐδήλωσε, ὅτι, ἐὰν ἡ Κύπρος περιήρχετο εἰς τὴν Ἑλλάδα, τότε θὰ ἤγειρε ζήτημα Θράκης καὶ Δωδεκανήσου.

Ὁ Κυπριακὸς λαὸς ἤκουσε μετὰ δυσφορίας καὶ ἀγανακτήσεως τὰς δηλώσεις τοῦ Βρεττανοῦ Πρωθυπουργοῦ, τὸ δὲ Γραφεῖον Ἐθναρχίας, συνελθὸν τὴν 13ην Ἰουλίου 1956 ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου καὶ ἀνασκοπῆσαν τὴν ὅλην κατάστασιν, ἐξέδωκεν ἀνακοινωθέν, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνεφέροντο μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Αἱ δηλώσεις τοῦ Βρεττανοῦ Πρωθυπουργοῦ περὶ τοῦ πολιτικοῦ μέλλοντος τῆς Κύπρου ἠκούσθησαν μετὰ πολλῆς δυσφορίας ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ. Εἶναι ἀδιανόητον, πῶς ἡ Κυβέρνησις μιᾶς Δυνάμεως, ὡς ἡ Μ. Βρεττανία, ἔφθασεν εἰς τὸ σημεῖον νὰ ὀχυροῦται ὄπισθεν τοῦ τεχνητοῦ θορύβου ἄλλης χώρας διὰ νὰ ἀποφύγῃ νὰ ἐφαρμόσῃ ἐν Κύπρῳ τὴν θεμελιώδη ἀρχὴν τῆς αὐτοδιαθέσεως, τὴν ὁποίαν ἐν τούτοις λέγει, ὅτι ἀναγνωρίζει». Καὶ τὸ ἀνακοινωθὲν ἐπιλέγει: «Ὡς πρὸς τὴν ἐξαγγελθεῖσαν πρόθεσιν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως νὰ εἰσαγάγῃ ἐν τῇ νήσῳ Σύνταγμα ἐσωτερικῆς αὐτοκυβερνήσεως, ὑπομιμνήσκεται, ὅτι ὁ Ἐθνάρχης, ἐν συνεννοήσει μετ' ἀντιπροσώπων ὅλων τῶν ὀργανώσεων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ἔχει ἤδη διατυπώσει σαφῶς τὰς προϋποθέσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας θὰ ἐγίνετο δεκτὸν ἓν μεταβατικὸν καθεστὼς γνησίας αὐτοκυβερνήσεως μέχρι τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως. Οὐδεὶς ἄλλος δύναται νὰ συζητήσῃ τὰς προϋποθέσεις ταύτας ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ».

Συγχρόνως ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐθναρχίας Ν. Κρανιδιώτης, ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ Λόρδου Ράντκλιφ εἰς Κύπρον προέβαινεν εἰς τὰς ἀκολούθους δηλώσεις: «Δὲν ὑφίσταται σήμερον ἐν Κύπρῳ συνταγματικόν, ἀλλὰ πολιτικὸν ζήτημα. Ἡ προσπάθεια

θεραπείας τῶν συμπτωμάτων καὶ οὐχὶ τῆς ρίζης τοῦ κακοῦ, οὐδόλως προάγει τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος. Ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαός, ὅστις ἀποτελεῖ τὰ 82% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου, ὁμοθύμως ἀξιοῖ, ὅπως δοθῇ εἰς αὐτὸν τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιαθέσεως καὶ οὐχὶ συνταγματικαὶ ἢ ἄλλαι πολιτικαὶ ἐλευθερίαι».

Τὴν εἰς Κύπρον ἀποστολὴν τοῦ Λόρδου Ράντκλιφ ἀνήγγειλε διὰ ραδιοφωνικῆς ὁμιλίας του ὁ Κυβερνήτης τὴν ἑσπέραν τῆς 12 Ἰουλίου, εἰπὼν μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς:

«Ἐσκέφθην πολὺ προσεκτικά, προτοῦ συστήσω εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, ὅπως γίνῃ οἱονδήποτε διάβημα εἰς τὸ πολιτικὸν πεδίον, προτοῦ ὑπερνικηθῇ ἡ βία. Ἀλλὰ τώρα, ὅτε ἡ τρομοκρατία ἀρχίζει νὰ καταρρέῃ, δὲν βλέπω οἱονδήποτε λόγον διατὶ νὰ βραδύνωμεν ἀκόμη περισσότερον νὰ δώσωμεν εἰς τὴν μεγάλην μᾶζαν τοῦ λαοῦ — ἡ ὁποία ἔχει ἀηδιάσει τὴν βίαν καὶ ὅλας τὰς συνεπείας της — τὴν ἐλπίδα νὰ συνεργασθῇ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν συνταγματικῆς κυβερνήσεως. Βεβαίως δὲν θὰ ὑπάρξῃ χαλάρωσις εἰς τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς τρομοκρατίας». Καὶ κατέληγεν: «Ἡ ἐκστρατεία κατὰ τῆς τρομοκρατίας συνεχίζεται ἱκανοποιητικῶς. Ἡ σταθερὰ καὶ ἐπίμονος πίεσις, τὴν ὁποίαν ἀσκοῦν αἱ δυνάμεις ἀσφαλείας, ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ συντρίψῃ τὴν Ε.Ο.Κ.Α.».

Ἡ ὁμιλία αὐτὴ ἐπαναβεβαιοῖ τὴν ἄποψιν ὅτι αἱ ἐξαπολυθεῖσαι κατ' Ἰούνιον ἐπιχειρήσεις, αἱ ὁποῖαι διήρκεσαν ἕνα καὶ ἥμισυ περίπου μῆνα, εἶχον ὡς κύριον σκοπὸν τὴν συντριβὴν τῆς μαχητικῆς ἀντιστάσεως τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, διὰ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ Συντάγματος. Ὅταν ὅμως ὁ Χάρντιγκ ἀντελήφθη, ὅτι ἐκτύπησεν εἰς τὸ «κενόν», τότε ἠναγκάσθη νὰ εἰσηγηθῇ τὴν ἁπλῆν ἐξαγγελίαν τοῦ σχεδίου αὐτοκυβερνήσεως καὶ τὴν σχεδιαζομένην ἐκπόνησιν τοῦ Συντάγματος, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ καταστείλῃ προσεχῶς τὴν Ε.Ο.Κ.Α. καὶ νὰ ἐπιβάλῃ τὸ Σύνταγμα τοῦτο διὰ τῆς βίας, ἐὰν ἐν τῷ μεταξὺ δὲν τὸ ἐδέχετο ὁ Κυπριακὸς λαός.

Ὁ Λόρδος Ράντκλιφ ἀφίχθη εἰς Κύπρον τὴν 14ην Ἰουλίου 1956. Ἡ ἀποστολή του συνίστατο κατὰ τὸν Ἀγγλικὸν τύπον «εἰς τὴν ἐμπειρικὴν διερεύνησιν καὶ ὑποβολὴν εἰσηγήσεων» εἰς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν, ἡ ὁποία θὰ τοῦ ἀνέθετεν ἀκολούθως πλέον συγκεκριμένην ἀποστολὴν διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Συντάγματος. Τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Βρεττανικῶν κύκλων περιεστρέφετο κυρίως εἰς τὴν ἀναζήτησιν καὶ ἐξεύρεσιν μετριοπαθῶν Ἑλλήνων Κυπρίων, διατεθειμένων νὰ συμπράξουν μὲ τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν. Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ ραδιοσταθμὸς τῆς Κύπρου, δι' ἐκπομπῆς του, ἀνήγγειλεν ὅτι, συμφώνως πρὸς ἐφημερίδα τῆς Φραγκφούρτης, ὁ Ράντκλιφ ἐζήτησε συνάντησιν μετὰ τοῦ Διγενῆ, ἡ ὁποία δὲν ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τοῦ δευτέρου. Τοιαύτη πρότασις δὲν μοῦ ἐγένετο ἢ τοὐλάχιστον δὲν μοῦ διεβιβάσθη. Τί ἐσήμαινεν ὅμως ἡ τοιαύτη ἐκπομπὴ σταθμοῦ, τελοῦντος ὑπὸ τὸν ἄμεσον ἔλεγχον τοῦ Χάρντιγκ; Μήπως ἦτο μία ἔμμεσος πρότασις καὶ ἀνέμενεν ἐκ μέρους μου ἀνταπόκρισιν; Τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι ἡ προσπάθεια τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως νὰ προπαγανδίσῃ τὸν Ράντκλιφ καὶ καταστήσῃ τοῦτον δημοφιλῆ ἀπέτυχεν. Ὑπὸ τὰς συνθήκας ταύτας ὁ Ράντκλιφ, μετὰ βραχεῖαν ἐν τῷ νήσῳ παραμονήν, ἀνεχώρησεν εἰς Λονδῖνον, συναποκομίζων τὴν ἀποδοκιμασίαν καὶ τὴν ἄρνησιν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

Προετοιμασίαι πρὸς νέαν δρᾶσιν. — Εὐσεβεῖς πόθοι τῶν Ἄγγλων.

Παραλλήλως πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐξέλιξιν τοῦ Κυπριακοῦ συνεβάδιζε καὶ ἡ προπαρασκευὴ τῆς Ὀργανώσεως δι' ἔντονον δρᾶσιν. Ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς εἰς τὸν νέον σταθμὸν Διοικήσεώς μου εἶχον δώσει ἐντολὴν καταπαύσεως τῆς δράσεως, ἀλλὰ καὶ προπαρασκευῆς ἐντόνου νέας ἐξορμήσεως πρὸς ἀναπτέρωσιν ἀφ' ἑνὸς τοῦ ἠθικοῦ τῶν ἡμετέρων, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι ὁ σκοπὸς τῶν τελευταίων ἐπιχειρήσεων τοῦ ἀντιπάλου πρὸς συντριβήν μας ἀπέτυχε. Ἡ δρᾶσίς μας, μετὰ τὰς τελευταίας πολιτικὰς ἐξελίξεις, θὰ ἀπέβλεπεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, εἰς μαχητικὴν ἐπίδειξιν ἀρνήσεως ἀποδοχῆς λύσεως ἀντιθέτου ἐκείνης, ἣν ἐζήτει ὁ Κυπριακὸς λαός, δηλαδὴ τῆς αὐτοδιαθέσεως.

Βάσει τοιαύτης προοπτικῆς κατηύθυνα τὰς προσπαθείας μου: 1) Εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων. Ἐντὸς τῆς περιοχῆς, ἔνθα ἔλαβον χώραν αἱ τελευταῖαι ἐπιχειρήσεις, προωθήθη ἐκ νέου ἀνταρτικὴ ὁμὰς ὑπὸ τὸν Μᾶρκον Δρᾶκον, ἐνισχυμένη καὶ δι' ἀνδρῶν τῆς τέως ὁμάδος Ἀντώνη Γεωργιάδη. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Δράκου, ἐξελθόντες ἐκ τοῦ κλοιοῦ τῆς ζώνης ἐπιχειρήσεων, κατόπιν ὁδηγιῶν μου, παρέμειναν ἄθικτοι καὶ ἤδη κατόπιν διαταγῆς ἐπανῆλθον εἰς τὰς προτέρας θέσεις των. Ἑτέρα ἀνταρτικὴ ὁμὰς κατηρτίσθη εἰς τὴν περιοχὴν Πύργου - Τυλληριᾶς ὑπὸ τὸν Γεώργιον Δη-

μητρίου. Περὶ τὸ τέλος Ἰουλίου προπαρεσκευάσθη ἡ προώθησις μιᾶς νέας ἀνταρτικῆς ὁμάδος εἰς τὴν περιοχὴν Ὁμόδους (Λεμεσοῦ). Τέλος νέαι ὁμάδες ἤρχισαν νὰ ὀργανοῦνται ἀπὸ τῶν μέσων Ἰουλίου εἰς τὴν περιοχὴν Κυβίδων - Πάχνας (Λεμεσοῦ). 2) Διὰ διαταγῶν καθώρισα: α) Εἰς τοὺς τομεῖς τῶν πόλεων καὶ τῆς ὑπαίθρου τοὺς στόχους καὶ τὸν ρυθμὸν ἐκτελέσεως. Ἰδίᾳ καθώρισα φάσεις καὶ προσβολὰς στόχων, συμφώνως πρὸς τὴν σοβαρότητά των, τὴν ἐπικαιρότητα καὶ τὸν ἠθικὸν ἀντίκτυπον, ὃν θὰ εἶχεν ἡ προσβολὴ ἑκάστου τούτων. β) Εἰς τὰς ἀνταρτικὰς ὁμάδας ἀποστολὰς καθὼς καὶ ὁδηγίας ὡς πρὸς τὰς ἀκολουθητέας μεθόδους. 3) Εἰς τὸν ἀνεφοδιασμὸν δι' ὑλικοῦ. 4) Εἰς τὸν ἀνεφοδιασμὸν διὰ τροφῶν, ὥστε νὰ ὑπάρχουν ἀποθέματα δι' οἱανδήποτε περίπτωσιν ἀποκλεισμοῦ ὁμάδων.

Περὶ τὸ τέλος Ἰουλίου 1956 ἤμην ἤδη κατὰ πάντα ἕτοιμος. Ἐν τούτοις δὲν ἔδωκα διαταγὴν δράσεως, καθ' ὅσον πληροφορίαι ἔφερον τοὺς Ἄγγλους διατεθειμένους νὰ διαπραγματευθοῦν μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, καλουμένου πρὸς τοῦτο εἰς Λονδῖνον. Ἡ κατάπαυσις τῆς δράσεώς μας, ἡ ὁποία περιωρίσθη οὐσιαστικῶς εἰς μερικὰς ἐκτελέσεις, ἐκράτει ἐν νευρικότητι τοὺς Ἄγγλους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐγνώριζον ποῦ νὰ ἀποδώσουν τοῦτο. Τινὲς ἔλεγον, ὅτι ὁ Διγενὴς ἐκάη ἐντὸς τοῦ δάσους, ἐνῷ ἄλλοι διεφώνουν. Κατὰ τὰς πληροφορίας μου οὗτοι ἐπεδίωκον νὰ προκαλέσουν ἐκδήλωσίν μας. Ἔδωσα αὐστηρὰς διαταγὰς νὰ μὴ γίνῃ καμμία ἐκδήλωσις, ἔστω καὶ ἐὰν προεκαλούμεθα ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου, νὰ συνεχισθῇ δὲ ἐν τῷ μεταξὺ ἡ προπαρασκευή.

Ὁ ξένος τύπος ἔκαμνεν ἐπίσης διαφόρους εἰκασίας διὰ τὴν κατάπαυσιν τῆς δράσεώς μας. Ὁ ἐν Κύπρῳ ἀνταποκριτὴς τῶν «Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου, εἰς τηλεγράφημα πρὸς τὴν ἐφημερίδα του, δημοσιευθὲν τὴν 23ην Ἰουλίου 1956, ἀναφέρει μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς:

«Πολλαὶ ἑρμηνεῖαι δύνανται νὰ δοθοῦν διὰ τὴν ἀνάπαυλαν εἰς τὴν τρομοκρατίαν. Δυνατὸν αἱ πρόσφατοι ἐπιχειρήσεις εἰς τὰ βουνὰ νὰ διέσπασαν τὴν ὀργάνωσιν τῶν τρομοκρατῶν, ὡς ἰσχυρίζονται αἱ δυνάμεις ἀσφαλείας. Δυνατὸν ἐπίσης οἱ τρομοκράται ἀφ' ἑαυτῶν νὰ ἀπεφάσισαν νὰ παράσχουν δυνατότητα εἰς τὰς παγκοσμίους ἐξελίξεις. Δυνατὸν ἡ πίεσις ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν συμφερόντων, ἐν συνδυασμῷ μὲ φόβους περὶ περαιτέρω παρατεταμένων περιορισμῶν κατ' οἶκον, νὰ ἀπεθάρρυναν τοὺς τρομοκράτας διὰ περαιτέρω δρᾶσιν». Ὁ αὐτὸς ἀνταποκριτὴς περιγράφει τὸ τελευταῖον «κέρφιου» εἰς τὴν Λευκωσίαν ὡς «ἐπηρεάσαν τόσας ἐπιχειρήσεις, ὥστε πρέπει ἐξ Ἀγγλικῆς πλευρᾶς νὰ θεωρηθῇ δραστικώτατον τὸ μέτρον τοῦτο». Συνάγει δὲ τὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ κάτοικοι εἶναι κουρασμένοι ἀπὸ τὴν διηνεκῆ ἀπειλὴν τοῦ «κέρφιου» τὸ ὁποῖον, ὡς λέγει, πιστεύεται, ὅτι θὰ ἀκολουθήσῃ αὐτομάτως ἐπεισόδιον ρίψεως βόμβας ἢ πυροβολισμοῦ. Καὶ συνεχίζει ὡς ἑξῆς: «Μεταξὺ τῶν κοινοτήτων τῆς Κύπρου ὅλα ἐκλαμβάνονται ὡς εὐοίωνα σημεῖα, ὅτι ὁμαλοὶ καιροὶ δυνατὸν νὰ ἐπανέλθουν συντόμως. Τὰ γεγονότα δεικνύουν ἐπίσης ὅτι τὰ ληφθέντα ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως μέτρα ἀποδεικνύονται δραστικά, ἐφ' ὅσον τελικῶς καὶ ἀσφαλῶς θὰ ὁδηγήσουν εἰς τὴν ἀντίληψιν ὅτι αἱ ἀπειλαὶ τῆς Ε.Ο.Κ.Α. πρέπει νὰ ἐμπνέουν ὀλιγώτερον φόβον ἀπὸ τὰ μέτρα τιμωρίας, ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας».

Αἱ σκέψεις αὗται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον ἐκφράζονται διὰ τῶν λέξεων «εὐσεβεῖς πόθοι». Παρετηρήθη, ἄλλως τε, ὅτι τόσον οἱ Ἄγγλοι στρατιωτικοί, ὅσον καὶ ἡ πλειονότης τῶν Ἄγγλων ἀνταποκριτῶν ἐξήγουν διάφορα ἐπεισόδια ἢ φάσεις τοῦ ἀγῶνος, ὅπως ηὔχοντο νὰ ἦσαν καὶ ὄχι ὅπως ἀκριβῶς ἦσαν. Οὐδέποτε ἐτόλμων νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν πραγματικότητα καὶ νὰ ἐξετάσουν καὶ τὴν δυσμενεστέραν, δι' αὐτούς, περίπτωσιν, διὰ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀντιδράσουν. Αὐτὴ εἶναι ἀρχή, τὴν ὁποίαν πάντοτε πρέπει κανεὶς νὰ ἐφαρμόζῃ: Χωρὶς νὰ ὑποτιμᾷ τὸν ἀντίπαλον, νὰ ἀντιμετωπίζῃ πάντοτε καὶ τὸ χείριστον ἐνδεχόμενον. Τὴν ἀρχὴν ταύτην οὐδέποτε παρέβην καὶ διὰ τοῦτο οὐδέποτε τὰ πράγματα μὲ κατέλαβον ἐξ ἀπροόπτου.

Ὁ ἀγὼν τῆς ΕΟΚΑ ἐνέχει ἐθνικὴν καὶ οὐχὶ πολιτικὴν σκοπιμότητα.

Προκήρυξίς μου ὑπὸ τὸν τίτλον «Παγίδα», κυκλοφορήσασα περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου 1956, προεκάλεσε παρεξήγησιν ἐν Ἀθήναις, ὡς στρεφομένη κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἡ τοιαύτη παρεξήγησις μὲ ἠνάγκασε νὰ γράψω εἰς τὸν Ἕλληνα Πρόξενον τὴν 15ην Ἰουλίου 1956 καὶ νὰ καθορίσω τὴν πολιτικὴν γραμμήν μου, ἡ ὁποία συνοψίζεται εἰς τὰ ἑξῆς:

«Εἰς τὰς πράξεις μου δὲν πρέπει νὰ ἀναζητῆται ἡ πολιτικὴ σκοπιμότης, ἀλλὰ μόνον ἡ ἐθνική τοιαύτη. Δὲν ἐξετάζω τί θὰ ποῦν οἱ πολιτικοὶ καὶ ἐὰν τοὺς συμφέρουν ὅσα γράφω, ἀλλὰ ποῖον ἀντίκτυπον θὰ ἔχουν ὅσα γράφω εἰς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ ἠθικοῦ τοῦ λαοῦ καὶ ἰδίως τοῦ μαχομένου, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ κρατήσωμεν πάσῃ θυσίᾳ ψηλά. Ἔχω τὸν ἐγωϊσμὸν νὰ λέγω, ὅτι γνωρίζω καλὰ τὴν ψυχολογίαν τῶν μαζῶν καὶ ἅπαντα τὰ γραφόμενα εἰς τὰς προκηρύξεις μου τείνουν εἰς τὸ νὰ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ κα-

τευθύνωμεν ταύτας πρὸς τὸν σκοπόν μας. Ἐὰν τὸ ἐσωτερικὸν μέτωπον καταρρεύσῃ χάριν τῆς πολιτικῆς σκοπιμότητος, θὰ χάσωμεν καὶ τὴν μάχην. Ἐκεῖνο ποὺ προέχει εἶναι αἱ μᾶζαι νὰ ἀποκτήσουν ἐμπιστοσύνην πρὸς τὴν τοπικὴν ἡγεσίαν.

«Ὅσον ἀφορᾷ εἰδικῶς τὴν προκήρυξιν «Ἡ παγίδα» δὲν γνωρίζω ποῦ ὑπάρχει αἰχμὴ κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἐγὼ ἐτόνισα ἐν αὐτῇ τὰ κάτωθι τρία κύρια σημεῖα: α) Τὴν ἀνειλικρίνειαν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, β) Ὅτι οὐδεμία συμφωνία ἰσχύει ἄνευ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ γ) Ὅτι οὐδεμίαν πίεσιν θὰ δεχθῶμεν, ὁποθενδήποτε προερχομένην, διὰ μίαν λύσιν, ἡ ὁποία δὲν εἶναι σύμφωνος μὲ τοὺς σκοποὺς τοῦ ἀγῶνος μας καὶ τοὺς πόθους τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀπετέλει προειδοποίησιν πρὸς τοὺς Ἄγγλους.

Εἰς ἑτέραν ἐπιστολήν, τὴν 16ην Ἰουλίου 1956 πρὸς τὸν Ἕλληνα Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν, ἔγραφα ἐν συνόψει τὰ ἀκόλουθα:

«Εἶμαι στρατιώτης καὶ δὲν μὲ ἐνδιαφέρει ἡ πολιτική. Γράφω ὅ,τι εἶναι δυνατὸν νὰ ἐνισχύσῃ τὸν ἀγῶνα. Εἰς τὰς πράξεις μου δὲν πρέπει νὰ ἀναζητῆται ἡ πολιτικὴ σκοπιμότης, ἀλλὰ ἡ ἐθνικὴ τοιαύτη. Ὁ Κυπριακὸς λαὸς ἀναμένει ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως σθεναρωτέραν στάσιν ἔναντι τῆς ἀνηθίκου συζυγίας Ἀγγλίας – Τουρκίας καὶ ἀντιμετώπισιν μετὰ παρρησίας τῆς ἀμφιρρόπου καὶ ἀνειλικρινοῦς στάσεως τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ἐὰν ἡ μάχη τῆς Κύπρου χαθῇ εἰς τὸ πολιτικὸν πεδίον, δὲν εἶναι μόνον ἡ Κύπρος, ἡ ὁποία θὰ χαθῇ, ἀλλὰ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν γόητρον θὰ καταρρακωθῇ».

Ἐνῷ προπαρεσκευαζόμην δραστηρίως διὰ τὴν μελλοντικὴν δρᾶσίν μας, τρία σοβαρὰ ζητήματα μὲ ἀπησχόλουν:

1) Πότε ἔπρεπε νὰ ἐξαπολυθῇ αὕτη, ἀπὸ ἀπόψεως χρόνου καὶ εἰδικῶν περιστάσεων. Μερικοὶ παράγοντες, οἱ ὁποῖοι ἔπρεπεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου νὰ σταθμισθοῦν ἦσαν: α) Τρία μέλη μας, καταδικασθέντα εἰς θάνατον, οἱ Ἀνδρέας Ζάκος, Χαρίλαος Μιχαὴλ καὶ Ἰάκωβος Πατάτσος ἀνέμενον ἀπόφασιν ἐπὶ αἰτήσεώς των χάριτος. Ἡ ἐκδήλωσις δράσεώς μας δὲν συνεβιβάζετο μὲ τὴν ἀναμενομένην ἐκ μέρους τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως ἐπίδειξιν ἐπιεικείας. β) Πληροφορίαι κατέφθανον, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐσκόπευε νὰ ἀναλάβῃ διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τῆς γραμμῆς Μακαρίου, τῇ μεσολαβήσει τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, καὶ ὅτι οἱ Ἄγγλοι, μηδὲ τῶν ἐργατικῶν ἐξαιρουμένων, ἐθεώρουν ὡς προϋπόθεσιν λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ τὴν κατάπαυσιν τῆς «βίας», ὡς ὠνόμαζον τὸ ἀπελευθερωτικόν μας κίνημα. Ἤδη οἱ Ἄγγλοι ἤρχισαν νὰ ἀναμασοῦν τὴν δυνατότητα ἐπαναφορᾶς τοῦ Μακαρίου, ἐὰν οὗτος ἀπεκήρυσσε τὴν βίαν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἀναμενομένη ἐπανάληψις διαπραγματεύσεων δὲν ἐπέτρεπε τὴν ἔναρξιν δράσεως διὰ λόγους πολιτικῆς σκοπιμότητος. Ἐν τούτοις ἐξήταζα τὸ ζήτημα καὶ ἀπὸ ἄλλης πλευρᾶς. Εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν θὰ ἐξετελοῦντο οἱ τρεῖς θανατοποινῖται, παράτασις τῆς ἀδρανείας μας, ἐπὶ τῇ προόψει πολιτικῶν ἐξελίξεων (διαπραγματεύσεις) ἴσως νὰ ἐξελαμβάνετο ὑπὸ ἡμετέρων καὶ ξένων ὡς ἔνδειξις ἀδυναμίας, πρᾶγμα ποὺ θὰ εἶχε σοβαρὸν ἀντίκτυπον ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ἰδίᾳ τοῦ Κυπριακοῦ, θὰ ἀπετέλει δὲ ἀντικείμενον ἐκμεταλλεύσεως τῆς Βρεττανικῆς προπαγάνδας.

2) Τὴν 26ην Ἰουλίου 1956 ἀνηγγέλθη ἡ ἐθνικοποίησις τῆς διώρυγος τοῦ Σουὲζ ὑπὸ τῆς Αἰγύπτου καὶ ἤρχισεν ἀμέσως νὰ ἐκδηλοῦται ἀντίδρασις ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ. Θὰ ἔπρεπε νὰ σταθμίσω ποῖον ἀντίκτυπον θὰ εἶχε τοῦτο ἐπὶ τῆς ὅλης ἐξελίξεως τοῦ Κυπριακοῦ καὶ ἐπὶ τῇ προόψει μελλοντικῶν ἐπιχειρήσεων τῶν Ἀγγλογάλλων ἐναντίον τοῦ Σουέζ, ὁπότε ἡ Κύπρος θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς ὁρμητήριον, νὰ προβλέψω πότε θὰ ἤρχιζον αὗται καὶ νὰ καθορίσω τὴν ἡμετέραν ἀντίδρασιν, πρὸ τῆς ἐπιθέσεως, ὡς καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν ταύτης.

Τὴν 31ην Ἰουλίου 1956 διετάχθη ἐπιφυλακὴ τῶν μονάδων ἀλεξιπτωτιστῶν ἐν Κύπρῳ. Κατόπιν τούτου ἀπεφάσισα νὰ εὑρίσκωμαι ἐν ἀναμονῇ, μέχρις ὅτου διευκρινισθῇ πλήρως ἡ ἀτμόσφαιρα ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω δύο ζητημάτων, ὁπότε θὰ ἀπεφάσιζα περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἐξαπολύσεως τῆς νέας ἐξορμήσεώς μας.

3) Ἐν τῷ μεταξύ, κατὰ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου 1956, καταφθάνουν ἀνησυχητικαὶ πληροφορίαι ἐν σχέσει πρὸς τὰς κινήσεις τῶν Τούρκων. Μία πρώτη πληροφορία ἦτο, ὅτι εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν ἡτοιμάζοντο Τουρκικαὶ ἀνταρτικαὶ ὁμάδες νὰ κατέλθουν εἰς Κύπρον, εἰς περίπτωσιν ἐντάσεως τοῦ ἀγῶνός μας, καὶ προβοῦν εἰς ἀντίποινα ἐναντίον τῆς Ὀργανώσεως καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου. Ἡ πληροφορία αὕτη μοῦ μετεδόθη ὡς θετικωτάτη. Ἑτέρα πληροφορία ἦτο, ὅτι ὅπλα εἰσάγονται εἰς Κύπρον διὰ τοὺς Τούρκους. Οὕτω, πλὴν τῆς πληροφορίας ὅτι οἱ Τουρκοκύπριοι μετέφερον ἐκ Τεργέστης ὅπλα διὰ πλοιαρίων,

μοῦ μετεδόθη, ὅτι κατέφθασεν εἰς τὸν λιμένα Ἀμμοχώστου, τὴν 6ην Αὐγούστου 1956, τὸ Τουρκικὸν ἀτμόπλοιον SILIVRI, μεταφέρον ὁπλισμὸν διὰ τοὺς ἐν Κύπρῳ Τούρκους. Εὐθὺς ὡς ἐπληροφορήθην ταῦτα διέταξα τοὺς τομεῖς νὰ ἐξασκοῦν ἐπιμεμελημένην ἐπιτήρησιν τῶν παραλίων, ἰδίως τῶν πρὸς βορρᾶν, τῶν γειτνιαζόντων πρὸς τὴν Τουρκίαν. Τὸ θέμα ὅμως τοῦτο ἐπέβαλλε σθεναρωτέραν στάσιν ἔναντι τοῦ Ἀγγλοτουρκικοῦ μετώπου ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Εἶχον τὴν γνώμην ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἡ ὁποία, ἄλλως τε, ἔπρεπε νὰ ἦτο ἐνήμερος τῶν ἀνωτέρω πληροφοριῶν, ὤφειλε νὰ προειδοποιήσῃ τοὺς Ἀγγλοτούρκους, ὅτι δὲν θὰ ἔμενεν ἀδιάφορος πρὸ οἱασδήποτε ἐνεργοῦ ἀναμίξεως τῆς Τουρκίας εἰς τὴν ἔνοπλον ρῆξιν μεταξὺ τῶν Κυπρίων καὶ τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ ὅτι θὰ ἐπροχώρει εἰς τὴν λῆψιν θετικῶν μέτρων πρὸς ἀντιμετώπισιν μιᾶς τοιαύτης καταστάσεως. Τοιαύτη ἐνέργεια τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐκδηλουμένη ἐγκαίρως, ἴσως θὰ συνετέλει καὶ εἰς τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ, διότι θὰ ἔθετε τοὺς συμμάχους πρὸ τοῦ κινδύνου σοβαρωτέρας ἐν Κύπρῳ συρράξεως καὶ ἴσως καὶ γενικωτέρας τοιαύτης. Διὰ μίαν τοιαύτην πολιτικήν, τὴν μόνην ἐθνικῶς ἀξιοπρεπῆ, ἀπῃτεῖτο Κυβέρνησις μὲ πυγμήν, τῆς ὁποίας ἐστερεῖτο, δυστυχῶς, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις.

Ἡ ἐκτέλεσις τριῶν πατριωτῶν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων.

Ἤδη μὲ ἀπησχόλει σοβαρῶς τὸ ἐνδεχόμενον τοῦ ἀπαγχονισμοῦ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων τῶν τριῶν θανατοποινιτῶν μελῶν μας. Διέταξα πρὸς τοῦτο τὴν σύλληψιν αἰχμαλώτων Ἄγγλων, διὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἀνταλλαγῆς τούτων μὲ τοὺς θανατοποινίτας. Πράγματι, περὶ τὰ τέλη Ἰουλίου ἐπετεύχθη ἡ σύλληψις τοῦ Ἄγγλου πολίτου CREMER, φερομένου ὡς πράκτορος τῆς Ἰντέλλιτζενς Σέρβις, ὅστις καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς κρατήσεώς του ἔτυχεν ἀρίστης μεταχειρίσεως ἐκ μέρους μας. Πληροφορηθεὶς ὅμως ὅτι οὗτος ἦτο ὑπερῆλιξ (75 ἐτῶν) διέταξα τὴν ἀπελευθέρωσίν του. Ἐνῷ δὲ ἀνέμενα ἀνάλογον ἀνθρωπιστικὴν ἀνταπόκρισιν ἐκ μέρους τοῦ Χάρντιγκ, τοὐναντίον οὗτος διέταξε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν τριῶν Ἑλλήνων θανατοποινιτῶν, τὴν 9ην Ἰουλίου.

Ἐν τούτοις, εἰς τὴν Ἑλλάδα, καθ' ὃν χρόνον ἀπηγχονίζοντο οἱ τρεῖς ἀγωνισταί μας, ἀφῃροῦντο ἀπὸ τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ αἱ εἰκόνες καὶ τὰ ἔντυπα, τὰ ὁποῖα ἀπεικόνιζον τοὺς βανδαλισμοὺς καὶ τὰ ὄργια τῶν Ἄγγλων ἐν Κύπρῳ. Χαρακτηριστικαὶ εἶναι μεταξὺ ἄλλων καὶ αἱ ἀκόλουθοι ἐπιστολαί, δημοσιευθεῖσαι εἰς Ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα.

ΤΟ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΕΜΠΟΔΙΟΝ

Κύριε Διευθυντά,

Ἠσθάνθην μεγάλην ἔκπληξιν καὶ ἀγανάκτησιν ὡς Ἕλλην πολίτης ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ παρὰ τῇ Προεδρίᾳ τῆς Κυβερνήσεως ὑπουργὸς κ. Κ. Τσάτσος ἐπιδεικνύει ζωηρὰν σπουδὴν διὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἐκ τῆς αἰθούσης ἀναμονῆς τοῦ ἀεροδρομίου τοῦ Ἑλληνικοῦ εἰκόνων ἀπὸ τοὺς Ἀγγλικοὺς καννιβαλισμοὺς καὶ τὰς θηριωδίας εἰς τὴν Κύπρον. Αἱ εἰκόνες αὗται ὡς καὶ σχετικὰ ἔντυπα εἶχον τοποθετηθῆ ὑπὸ τῆς Πανελληνίου Ἐπιτροπῆς Ἑνώσεως Κύπρου, ὁ δὲ κ. ὑπουργὸς ἰσχυρίζεται ὅτι αὗται βλάπτουν τὸν τουρισμόν μας.

Εἰς στιγμὰς ὡς αἱ σημεριναί, καθ' ἃς ἡ παγκόσμιος συνείδησις ἔχει ἐξεγερθῆ διὰ τὰς ἀγγλικὰς θηριωδίας, τὰ συλλογικὰ πρόστιμα καὶ τὰς ἀγχόνας τῶν τιμίων ἡρώων - διὰ τοὺς ὁποίους ἐπὶ τριήμερον οἱ 500 περίπου Ἕλληνες τῶν φυλακῶν Κοκκινοτριμυθιᾶς ἐδόνουν τὴν ἀτμόσφαιραν μὲ ἐθνικὰ τραγούδια καὶ συνθήματα ἀλληλεγγύης καὶ ἐνθαρρύνσεως, τὴν παραμονὴν δὲ τοῦ ἀπαγχονισμοῦ των οὐδεὶς ἐκοιμήθη ἐκ τῶν ἀνωτέρω κρατουμένων, μὲ συγκίνησιν ὑπερηφανείας ἀντίκρυσαν τὸν θάνατον τῶν ἀδελφῶν των ἐπὶ τῆς ἀγχόνης καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἔψαλλον ὡς εἷς ἄνθρωπος τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν - εἰς στιγμὰς λοιπὸν τοιαύτας ποὺ ἔχομεν ὅλα τὰ ἠθικὰ ὅπλα ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ὁ δυνάστης εἶναι ἠθικῶς κατεπτοημένος εὑρίσκονται ὑπουργοὶ ποὺ θεωροῦν τουριστικὸν ἐμπόδιον τὴν ἐμφάνισιν τῆς τραγικῆς καταστάσεως τῶν βαρβάρων τζέντλεμαν... Ἀτυχῶς εἰς τὴν ἰδίαν παράταξιν εὑρίσκονται καί τινες μεγαλόσχημοι σνομπισταὶ ποὺ ἔχουν σκορπισθῆ ὡς παραθερισταὶ καὶ μολύνουν τὴν ἐπαρχίαν μὲ τὰς ἐκκεντρικὰς των ἐνδυμασίας καὶ τὰ προκλητικά των.... Ἀγγλικά.

Μεθ' ὑπολήψεως Κ. Μ. Μηχανικός.

ΑΛΗΘΕΥΟΥΝ ΤΑ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΑ ;

Κύριε Διευθυντά,

Κατὰ τὴν ἀναχώρησίν μου διὰ τὸ ἐξωτερικὸν εἶδον ἐκτιθεμένας μετ' εὐχαριστήσεως εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ φωτογραφίας ἐκ τῶν βανδαλισμῶν τῶν Ἄγγλων ἐν Κύπρῳ καὶ ἔντυπα διαφωτιστικὰ μοῦ ἔδωσαν διάφορα διὰ τὸν ἀγῶνα τῶν Κυπρίων. Δυστυχῶς χθὲς κατὰ τὴν ἄφιξίν μου εἰς Ἀθήνας, εἶδον μετ' ἐκπλήξεως ὅτι τὰ πάντα ἔχουν ἀφαιρεθῆ. Δὲν νομίζω ὅτι ὁ ἀγὼν τῆς Κύπρου ἔληξε, ὥστε νὰ λαμβάνωμεν τοιούτου εἴδους ἀποφάσεις, αἱ ὁποῖαι στεροῦν τὸν ἀγῶνά μας τῆς ἀναγκαιούσης καὶ ἐν προκειμένῳ ἐπιτυχοῦς διαφωτίσεως.

"Όπως δὲ ἐπληροφορήθην παρ' ἑνὸς ὑπαλλήλου τοῦ ἀεροδρομίου ἡ ἀφαίρεσις τῶν φωτογραφιῶν καὶ ἐντύπων ἐγένετο κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Διοικητοῦ τοῦ ἀερολιμένος 'Ελληνικοῦ. 'Επιθυμῶ νὰ γνωρίσω ἐὰν αἱ ἁρμοδιότητες τοῦ ἐν λόγῳ κ. Διοικητοῦ φθάνουν μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἐνεργῇ τοιουτοτρόπως, ὥστε νὰ βλάπτῃ τὸν διεξαγόμενον σκληρὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ὑποδούλων ἀδελφῶν ἡμῶν Κυπρίων.

'Αθῆναι 23–8–56 Μετὰ τιμῆς ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ L.I.B.SC. (ECON)

'Εν τῷ μεταξὺ τὴν 7ην Αὐγούστου, ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς ἀπορρίψεως τῶν αἰτήσεων χάριτος τῶν τριῶν ἀγωνιστῶν, διέταξα τὴν ἐκτέλεσιν ὡρισμένων πράξεων δολιοφθορᾶς, αἱ ὁποῖαι καὶ ἔλαβον χώραν ἀμέσως. Οὕτω, τὴν ἑσπέραν τῆς 7ης Αὐγούστου προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν ἡμετέρων στρατιωτικαὶ βάσεις εἰς 'Ακρωτήρι (ΡΑΦ), 'Επισκοπήν, Δεκέλειαν, Κυρήνειαν, 'Αμμόχωστον καὶ Ἄνω Παναγιὰν Πάφου. 'Ετέρα σειρὰ δολιοφθορῶν ἐξετελέσθη μετὰ τὸν ἀπαγχονισμὸν τῶν τριῶν πατριωτῶν, ὡς ἀντίποινα, εἰς Γκάρρισσον Κλάμπ Λευκωσίας, παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος 'Αμμοχώστου, εἰς ΝΑΑΦΙ Λευκωσίας καὶ Λάρνακος, ἐναντίον στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου ἐν Λεμεσῷ, τὸ ὁποῖον κατεστράφη τελείως, ἐναντίον ἑτέρου περιπολικοῦ αὐτοκινήτου ὡσαύτως ἐν Λεμεσῷ, ἐναντίον ἐξοχικοῦ στρατιωτικοῦ κέντρου ἐν Λάρνακι κ.λ.π. Σημειωτέον, ὅτι οὐδεμίαν τῶν ἀνωτέρω δολιοφθορῶν μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν θανατοποινιτῶν ἀνήγγειλεν ὁ ραδιοσταθμὸς Κύπρου.

'Η πρώτη ἐκεχειρία.

'Απὸ τοῦ τέλους 'Ιουλίου ἐγίνετο συζήτησις διὰ μίαν ἐκεχειρίαν, ἡ ὁποία ὅμως θὰ προήρχετο ἀπὸ ἰδικήν μας πρωτοβουλίαν, ἵνα ἐξουδετερωθῇ ὁ προβαλλόμενος ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἰσχυρισμὸς ὅτι τὸ μόνον ἐμπόδιον διὰ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ Κυπριακοῦ ἦτο ἡ ἔνοπλος βία, ὡς ἐχαρακτήριζον οὗτοι τὸν ἀγῶνά μας.

Τὸ ζήτημα ὅμως τῆς ἐκεχειρίας δὲν ἦτο τόσον ἁπλοῦν. 'Εκτὸς ἄλλων ὑπῆρχον καὶ οἱ ἑξῆς παράγοντες, οἱ ὁποῖοι ἐπέδρων σοβαρῶς εἰς τὴν λῆψιν σχετικῆς ἀποφάσεως καὶ τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ λάβω ὑπ' ὄψιν:

1) 'Η ἐκεχειρία ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀμοιβαία, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ ἐδεχόμεθα ραπίσματα, χωρὶς νὰ δυνάμεθα νὰ τὰ ἀνταποδώσωμεν.

2) 'Η ἀγγλικὴ προπαγάνδα θὰ ἐξεμεταλλεύετο τὴν πρότασίν μας περὶ ἐκεχειρίας, εἰς τρόπον ὥστε αὕτη νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἀδυναμία συνεχίσεως τοῦ ἀγῶνος ἐκ μέρους μας.

3) 'Αντενδείκνυτο ψυχολογικῶς ἡ ἐκεχειρία νὰ συμπέσῃ μὲ τοὺς ἀπαγχονισμοὺς τῶν τριῶν θανατοποινιτῶν ἀγωνιστῶν.

4) Λόγῳ τῆς ἐθνικοποιήσεως τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ, ἀνεμένετο ἀγγλογαλλικὴ δρᾶσις, ὁπότε ἡ Κύπρος θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς ὁρμητήριον ἐπιχειρήσεων κατὰ τῆς Αἰγύπτου.

Καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀμοιβαιότητα τῆς ἐκεχειρίας δὲν ἠδυνάμην νὰ εἶμαι βέβαιος. 'Ως πρὸς τὸν δεύτερον ὅμως λόγον ἔκρινα, ὅτι ἔπρεπε τῆς ἐκεχειρίας νὰ προηγηθῇ δρᾶσις, διότι τότε θὰ ἐζητεῖτο ἀπὸ θέσεως ἰσχύος. 'Η δρᾶσις αὕτη θὰ ἦτο περιωρισμένη, κυρίως δὲ θὰ ἐξεδηλοῦτο διὰ δολιοφθορῶν ἐναντίον ἀψύχων στόχων ὥστε νὰ μὴ φθαρῇ πολύτιμον ἔμψυχον ὑλικόν, χρήσιμον δι' ἐνδεχομένην δρᾶσιν μεγάλης κλίμακος κατὰ τὸν χρόνον τῶν ἀγγλογαλλικῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ τῆς Αἰγύπτου. Οἱ ἀπαγχονισμοὶ τῶν τριῶν θανατοποινιτῶν τὴν 7ην Αὐγούστου, παρὰ τὰς καταβληθείσας προσπαθείας ματαιώσεώς των, μοῦ ἐπέτρεψαν νὰ δικαιολογήσω δρᾶσιν ὡς ἀντίποινα καὶ νὰ προσβάλω τὰς στρατιωτικὰς βάσεις 'Ακρωτηρίου, 'Επισκοπῆς, Δεκελείας, καθὼς καὶ ἄλλας ἀγγλικὰς στρατιωτικὰς ἐγκαταστάσεις.

Οὕτω, ἀφοῦ ἐστάθμισα ὅλα τὰ ἐνδεχόμενα καὶ διεπίστωσα, ὅτι τὸ δημιουργηθὲν κλῖμα ἦτο εὐνοϊκόν, ἐφ' ὅσον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Αὐγούστου ἤμην ἕτοιμος καθ' ὅλα διὰ σοβαρὰν δρᾶσιν, ἐκυκλοφόρησα τὴν ἑσπέραν τῆς 16ης Αὐγούστου 1956 τὴν ἀκόλουθον προκήρυξιν:

«'Επὶ δέκα ἓξ μῆνας τὰ ἡρωϊκὰ παιδιὰ τῆς Κύπρου ἀγωνίζονται τὸν σκληρὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς 'Ελευθερίας. 'Ο ἀντίπαλος, ὁ ὁποῖος ἐπέβαλε τὸ ἀπελευθερωτικόν μας κίνημα, μὲ τὴν ἀδικαιολόγητον ἀδιαλλαξίαν του, προβάλλει τώρα ἀκριβῶς τὸν ἀγῶνά μας αὐτόν, τὸν ὁποῖον χαρακτηρίζει ὡς «ἔνοπλον βίαν...», διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἄρνησίν του, διὰ τὴν ἐπίτευξιν μεθ' ἡμῶν συμφωνίας. 'Ανέλαβα τὸν ἀγῶνα, ὄχι ἀπὸ προσωπικὴν φιλοδοξίαν, ἀλλὰ μὲ τὸ ὅραμα μιᾶς Κύπρου ἐλευθέρας καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον θὰ ἀφιερώσω ὅλας μου τὰς δυνάμεις. Εἶμαι δὲ ἕτοιμος καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν νὰ δώσω ἓν ἀκόμη δεῖγμα τῶν ἀνθρωπιστικῶν μου αἰσθημάτων, διὰ νὰ προλάβω νέας αἱματοχυσίας καὶ νὰ βοηθήσω εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν ἀντιμαχομένων μερίδων

διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πόθων τῆς 'Ελληνικῆς Κύπρου. 'Επιθυμῶ νὰ διακηρύξω ἐν τούτοις, ὅτι : 'Εὰν πράγματι ὁ ἀντίπαλος εἶναι εἰλικρινής, ὅταν δηλώνῃ, ὅτι ὑπὸ τὰς δημιουργουμένας συνθήκας ἐν Κύπρῳ, λόγῳ τῆς δράσεώς μας, δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ἐπίτευξις τῆς δικαίας λύσεως, τὴν ὁποίαν ζητοῦμεν, εἶμαι ἕτοιμος νὰ ἀναστείλω τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν ὑπ' ἐμὲ τμημάτων καὶ ἀναμείνω τὴν ἐκ μέρους τῆς 'Αγγλίας πλήρη ἀνταπόκρισιν, διὰ νὰ ἐκπληρωθοῦν τὰ αἰτήματα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ὅπως ταῦτα ἐτέθησαν, ὑπεστηρίχθησαν καὶ θὰ συζητηθοῦν ὑπὸ τοῦ 'Εθνάρχου του, 'Αρχιεπισκόπου Μακαρίου. Εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἀδιασείστου θελήσεώς μου, νὰ προωθήσω πρὸς τὸ αἴσιον αὐτοῦ τέρμα τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀνέλαβε ὁ 'Εθνάρχης Μακάριος καὶ διὰ νὰ παράσχω εἰς τοῦτον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ πάλιν καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν λύσιν τοῦ 'Εθνικοῦ ζητήματος, διατάσσω ἀπὸ σήμερον τὴν ἀναστολὴν τῶν ἐπιχειρήσεων τῶν ὑπ' ἐμὲ τμημάτων. 'Η 'Εθνικὴ 'Οργάνωσις Κυπρίων 'Αγωστῶν δηλοῖ ἐν τούτοις, ὅτι θὰ εἶναι μὲ τὸ ὅπλον παρὰ πόδα, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπιφυλακῇ, ἑτοίμη διὰ νέας θυσίας, ἐὰν τυχὸν αὗται τῆς ἐπιβληθοῦν καὶ πάλιν, ἐξ οἱασδήποτε ἀπειλῆς ὁποθενδήποτε προερχομένης, μὲ τὴν βεβαιότητα, ὅτι ἔχει ὅλα τά τε ἠθικὰ καὶ ὑλικὰ ἐφόδια διὰ νὰ κατισχύσῃ.

Ε.Ο.Κ.Α.—'Ο ἀρχηγὸς Διγενής.

Γνωρίζων ὅμως καλῶς τὴν 'Αγγλικὴν νοοτροπίαν, ἐξέδωκα συγχρόνως πρὸς τοὺς τομεῖς διαταγήν, διὰ τῆς ὁποίας ἐτόνιζον τὰ κάτωθι: 1) 'Η κηρυχθεῖσα ἐκεχειρία δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀγάγῃ εἰς τὴν ἀλλαγὴν τῶν συνηθειῶν καὶ τοῦ ἐν γένει τρόπου ζωῆς τῆς 'Οργανώσεως, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐπιβάλλεται νὰ διατηρήσωμεν, ὅπως ἀκριβῶς κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐπιχειρήσεων. Δὲν εἶναι ἀπίθανον αἱ 'Αρχαὶ τῆς Κύπρου νὰ θελήσουν νὰ χρησιμοποιήσουν τὸν χρόνον τῆς ἀνακωχῆς διὰ τὴν διείσδυσιν εἰς τὰς τάξεις μας καὶ τὴν ἀπόκτησιν πληροφοριῶν. 2) Γνωστῆς οὔσης τῆς ἀνειλικρινείας τοῦ ἀντιπάλου, δὲν εἶναι ἀπίθανον οὗτος νὰ μᾶς αἰφνιδιάσῃ δι' ἐπιχειρήσεων εὐρείας κλίμακος. Συνεπῶς ὀφείλομεν νὰ μὴ ἀποκαλύψωμεν τὰς θέσεις μας καὶ νὰ εὑρισκώμεθα πάντοτε ἐν καταστάσει ἀμύνης καὶ ἐν ἐπιφυλακῇ, ὥστε νὰ ἔχωμεν ἑτοιμότητα ἀναλήψεως ἐπιθετικῶν ἐναντίον του ἐπιχειρήσεων, εὐθὺς ὡς ἤθελε παραβιάσει τὴν ἐκεχειρίαν καὶ ἤθελε μᾶς ἐπιτεθῆ. 3) 'Οφείλομεν ὡς ἔντιμοι στρατιῶται νὰ τηρήσωμεν τὸν λόγον μας, ἀπέχοντες πάσης πράξεως, ἡ ὁποία θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκληφθῇ ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου ὡς παράβασις τῆς ἐκχειρίας. Περαιτέρω κατέστησα σαφὲς ὅτι θὰ ἐπέβαλλα αὐστηροτάτας κυρώσεις κατὰ παντὸς παραβάτου τῆς διαταγῆς μου, μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ποινῆς τῆς ἐκτελέσεως.

Νομίζω εἰλικρινῶς ὅτι ὡς στρατιώτης ἔπραξα τὸ καθῆκόν μου, διὰ τῆς ἀνωτέρω χειρονομίας, προλαμβάνων οὕτω τὴν συνέχισιν τῆς αἱματοχυσίας καὶ ἀφήνων τὸ πεδίον ἐλεύθερον εἰς τὴν διπλωματίαν καὶ τὴν πολιτικὴν πρὸς ἐξεύρεσιν λύσεως. 'Ανέμενον παρὰ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, ἐὰν πράγματι ἦσαν εἰλικρινῆ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα αὕτη διεκήρυσσε, νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν εὐμενῆ ἀτμόσφαιραν, ἡ ὁποία ἐδημιουργήθη, διὰ τῆς γενναίας καὶ εἰλικρινοῦς ταύτης χειρονομίας, καὶ νὰ χωρήσῃ ἀμέσως καὶ ἀδιστάκτως εἰς διπλωματικὰς διαπραγματεύσεις.

'Η περὶ ἐκεχειρίας προκήρυξίς μου μετεδόθη ἀμέσως ὑπὸ τοῦ ραδιοσταθμοῦ Κύπρου ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ B.B.C. 'Ο Χάρντιγκ συνεκάλεσεν ἀμέσως τοὺς στρατιωτικοὺς καὶ πολιτικοὺς συμβούλους του καὶ ἐζήτησε νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ γνησιότης τῆς προκηρύξεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΡΡΙΨΙΝ ΥΠΟ ΤΩΝ ΑΓΓΛΩΝ ΤΗΣ ΕΚΕΧΕΙΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΑ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΚΕΧΕΙΡΙΑΣ

(17 Αὐγούστου 1956 - 14 Μαρτίου 1957)

Ὁ ἀντίκτυπος ἐκ τῆς ἐκεχειρίας.

Ἡ περὶ ἐκεχειρίας προκήρυξις ἡμῶν εἶχε τεραστίαν ἀπήχησιν τόσον ἐν Κύπρῳ, ὅσον καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ἰδίᾳ μεταξὺ τῶν Ἀγγλικῶν κύκλων, οἱ ὁποῖοι ἔδειξαν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς μέγιστον ἐνδιαφέρον. Τὸ B.B.C., εἰς ἐκπομπήν του τῆς 17 Αὐγούστου, ἀφοῦ ἐπανέλαβε τὴν προκήρυξίν μας, μετέδωσε δήλωσιν στρατιωτικοῦ ἐκπροσώπου ἐν Κύπρῳ, καθ' ἥν, «ἐὰν τὸ περιεχόμενον τῆς προκηρύξεως εἶναι γνήσιον, τότε διανοίγονται νέοι ὁρίζοντες διὰ τὰς διαπραγματεύσεις». Συγχρόνως, κυβερνητικὸς ἐκπρόσωπος ἐν Κύπρῳ ἐδήλωσεν: «Ἀπὸ ἰδικῆς της πλευρᾶς, ἡ Κυβερνησις δὲν θὰ βραδύνῃ ἀναμφιβόλως ν' ἀνταποκριθῇ εἰς μίαν τοιαύτην εὐπρόσδεκτον μεταβολήν». Ὁ Κυβερνήτης Χάρντιγκ, ὁμιλῶν εἰς τὸ Δασικὸν Κολλέγιον Προδρόμου, τὴν 18ην Αὐγούστου, εἶπεν: «Ἡ προκήρυξις τῆς ΕΟΚΑ περὶ καταπαύσεως τῆς βίας θὰ ἠδύνατο ν' ἀποδειχθῇ ἀποφασιστικὴ καμπὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου καὶ εὐκαιρία διὰ μίαν νέαν ἀφετηρίαν».

Ὑπὸ τοῦ γραφείου Δημοσίων Σχέσεων ἐξεδόθη τὴν 18ην Αὐγούστου ἡ ἀκόλουθος ἀνακοίνωσις, εἰς ἀπάντησιν δηλώσεων τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου, διὰ τῶν ὁποίων ἐκαλεῖτο ἡ Κυβέρνησις νὰ ἄρῃ τὰ αἴτια, τὰ ὁποῖα ὡδήγησαν εἰς τὴν διαμορφωθεῖσαν ἐν τῇ νήσῳ κατάστασιν. «Ἡ δήλωσις τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου ἐπεβεβαίωσε τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ προσφορὰ τῆς ΕΟΚΑ ἦτο γνησία. Καίτοι ἀπὸ τὴν δήλωσιν τοῦ Μητροπολίτου συνάγεται, ὅτι ὁ νόμος καὶ ἡ τάξις ἔχουν ἀποκατασταθῇ τώρα εἰς τὴν νῆσον, ὁ Ἀρχηγὸς τῆς ΕΟΚΑ ἐκήρυξεν ἁπλῶς ἀναστολὴν τῆς βίας καὶ ὄχι ἐγκατάλειψιν αὐτῆς ὡς πολιτικοῦ ὅπλου. Οὔτε οἱ Ἕλληνες Κύπριοι ἡγέται ἔχουν ἀποκηρύξει μέχρι τοῦδε τὴν χρῆσιν τῆς βίας ὡς τοιούτου ὅπλου. Ὁπωσδήποτε ἐλπίζεται εἰλικρινῶς ὅτι ἡ χειρονομία τῆς ΕΟΚΑ θὰ ἀποδειχθῇ ὡς τὸ πρῶτον πρακτικὸν βῆμα πρὸς εἰρηνικὴν διευθέτησιν, τὴν ὁποίαν ὅλοι ἐπιθυμοῦν. Ὡς ἐλέχθη ἤδη, ἡ Κυβέρνησις δὲν θὰ βραδύνῃ ἀπὸ ἰδικῆς της πλευρᾶς νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς νέας συνθήκας. Εἶναι ἀναγκαῖον ὅπως ὑπάρξῃ τώρα μία περίοδος, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ἡ Κυβέρνησις θὰ δυνηθῇ νὰ διαπιστώσῃ, ἐὰν θὰ ὑπάρξῃ ὑπακοὴ εἰς τὴν κλῆσιν δι' ἀναστολὴν τῆς βίας. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Α.Ε. ὁ Κυβερνήτης εὑρίσκεται εἰς συνεννόησιν μετὰ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, διὰ τὰς συνεπείας τῶν προσφάτων ἐλπιδοφόρων ἐξελίξεων».

Ἐν τούτοις μερὶς τοῦ Βρεττανικοῦ τύπου, κυρίως τοῦ συντηρητικοῦ, ἔβλεπε τὴν ἐκεχειρίαν ὡς μὴ ἐξυπηρετοῦσαν τοὺς σκοποὺς τῆς ὁμάδος τῶν ἀδιαλλάκτων συντηρητικῶν, ὧν ἐφοβοῦντο τὴν ἀπόσπασιν ἀπὸ τῆς κυβερνητικῆς παρατάξεως καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐσχολίασεν εὐμενῶς τὴν πρότασίν μας, περιγράψασα ταύτην ὡς «πανοῦργον ἀπόφασιν τῆς συλλογικῆς ἡγεσίας τῆς ΕΟΚΑ, ὅπως ἀποχωρήσῃ ἐγκαίρως ἐκ τῆς ἐνεργοῦ δράσεως διὰ νὰ διασώσῃ τὴν Ὀργάνωσιν ἀπὸ τὴν ἐκμηδένισίν της, πρὶν καταδειχθῇ ἡ πλήρης ἀδυναμία αὐτῆς, καὶ χρησιμοποιήσῃ ταύτην πρὸς συσχέτισιν παρασκηνιακῆς τρομοκρατήσεως τῶν μεταστάντων, ὅταν θὰ ἔχουν ἐπαναρχίσει αἱ πολιτικαὶ συνομιλίαι». Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, δι' ἄλλων ὅμως ἐκφράσεων, ἡ ἐνέργεια αὕτη τῆς ΕΟΚΑ ἀποδίδεται ὑπὸ μερίδος τοῦ Βρεττανικοῦ συντηρητικοῦ τύπου εἰς ἀδυναμίαν τῆς ΕΟΚΑ νὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα «ὀφειλομένην εἰς πλήγματα καταφερθέντα κατ' αὐτῆς ὑπὸ τῶν Βρεττανικῶν δυνάμεων καὶ εἰς σημειωθεῖσαν ἀπόσπασιν μερίδος τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, μεταστάσης πρὸς τοὺς ἀντιπάλους, τοὺς ὁποίους ἤρχισε νὰ τροφοδοτῇ μὲ ἀπροσδόκητον πληθώραν καταδοτικῶν πληροφοριῶν, τῶν ὁποίων τὸ κῦμα δὲν ἠδυνήθη ἡ ΕΟΚΑ ν' ἀνακόψῃ διὰ τῶν προσφάτων ὁμαδικῶν ἐκτελέσεων».

Ὅτι αἱ ἀνωτέρω ἐκδοχαὶ μερίδος τοῦ Βρεταννικοῦ τύπου ἦσαν τελείως ἀνακριβεῖς ἀπέ-

δειξαν κατὰ τρόπον ἀδιάψευστον, ἀλλὰ καὶ συντριπτικὸν διὰ τὸ κῦρος τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας, τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἐπηκολούθησαν.

Διερωτᾶται ὅμως κανείς, ἐὰν ἡ μερὶς αὐτὴ τοῦ τύπου ἐνήργησε βάσει ἐσφαλμένων πληροφοριῶν τῶν ἐν Κύπρῳ Βρεττανῶν ἀνταποκριτῶν, οἱ ὁποῖοι πλειστάκις ἔπιπτον θύματα ψευδῶν καὶ σκοπίμως μεταδιδομένων εἰς αὐτοὺς πληροφοριῶν, ὑπὸ ὀργάνων τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως, γεγονὸς ὅπερ ἐπανειλημμένως διεπιστώθη, ἢ ἐνήργησεν ἐσκεμμένως, τῇ ὑποδείξει τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως. Ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν συμβαίνῃ, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχω νὰ τονίσω εἶναι, ὅτι ὁ συντηρητικὸς τύπος ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπέχει μεγίστας εὐθύνας διὰ τὰ διαδραματισθέντα ἐν Κύπρῳ καὶ ἡ εὐθύνη του ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι, τεθεὶς εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ Κόμματος, δὲν ἠθέλησε νὰ διαφωτίσῃ τὴν Ἀγγλικὴν κοινὴν γνώμην, ἐπὶ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα πράγματι συνέβαινον εἰς τὴν Κύπρον, τόσον ἀπὸ πολιτικῆς, ὅσον καὶ ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως. Ἀπὸ τῶν στηλῶν του διωχετεύοντο συνεχῶς ψεύδη, τὰ ὁποῖα οὐδόλως ἐξυπηρέτουν τὴν εἰρηνικὴν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ. Τοῦτο συνέβαινεν ἰδιαιτέρως εἰς στιγμάς, καθ' ἃς ἐπετυγχάνετο κάποια προσέγγισις τῶν δύο παρατάξεων καὶ ἐτείνετο φιλικὴ χείρ. Ἡ ἀρθρογραφία του ἐξῆπτε τότε περισσότερον τὰ μίση διὰ νὰ ἀποκλείσῃ προφανῶς πᾶσαν φιλικὴν λύσιν.

Ἀπὸ Κυπριακῆς καὶ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς ἡ προκήρυξις μου περὶ ἐκεχειρίας ἐγένετο εὐμενῶς ἀποδεκτή. Πολιτικοὶ παράγοντες ἐν Ἑλλάδι μὲ συνέχαιρον διὰ τὴν ἀπόφασίν μου. Ἐν τούτοις τινὲς ἐν Ἑλλάδι ἠθέλησαν νὰ δώσουν πίστιν εἰς τὴν Βρεττανικὴν προπαγάνδαν καὶ νὰ ἐκλάβουν τὴν κήρυξιν ἐκεχειρίας ὡς ἀπόδειξιν ἀδυναμίας συνεχίσεως τοῦ ἀγῶνος ἐκ μέρους μας. Τοῦτο μὲ ἠνάγκασε ν' ἀποστείλω εἰς Ἑλλάδα πρὸς δημοσίευσιν τὸ ἀκόλουθον μήνυμα :

«ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΑΟΝ

Ἡ χειρονομία μου περὶ ἐκεχειρίας ἐξελήφθη ὑπό τινων ἐν Ἑλλάδι ὡς ἀποτέλεσμα κάμψεως τῆς ἀντιστάσεως ἡμῶν καὶ ἔνδειξις ἀδυναμίας διὰ τὴν συνέχισιν τοῦ ἀγῶνος. Καὶ ὅμως, αὕτη ὑπηγορεύθη ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ δώσω μίαν διέξοδον εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν διὰ ν' ἀρχίσῃ νέας διαπραγματεύσεις πρὸς ἐπίτευξιν μιᾶς ὁριστικῆς συμφωνίας. Διὰ τῆς ἐκεχειρίας, ἡ λεοντῆ ἔπεσε καὶ ἀπεκαλύφθη διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἡ ἀνειλικρίνεια, ἡ ὑπουλότης καὶ ἡ ἀνεντιμότης τῆς Συντηρητικῆς Κυβερνήσεως.

Δὲν εἶμαι ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι κάμπτουν τὸν αὐχένα πρὸ τῆς βίας ἢ τοῦ ἀριθμοῦ. Τοὐναντίον ἡ θέλησίς μου καὶ ἡ ἐμμονή μου γιγαντοῦνται ὅσον μεγαλυτέρα εἶναι ἡ ἀντίδρασις, τὴν ὁποίαν συναντῶ. Περὶ αὐτοῦ δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάρξῃ οὐδεμία ἀμφιβολία, ὕστερα ἀπὸ ἐπικοὺς ἀγῶνας 17 μηνῶν ἐναντίον 25.000 στρατοῦ, ἀρτίως ἐξωπλισμένου δι' ὅλων τῶν μέσων. Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἀλαζὼν Στρατάρχης διακηρύσσει, ὅτι μᾶς διέλυσε, ἐγὼ σᾶς διαβεβαιῶ, ὅτι δὲν ἔχομεν ἀκόμη κάμει ἐπίδειξιν ὅλης τῆς δυνάμεώς μας.

Δίδω μίαν ὑπόσχεσιν: Δὲν θὰ ὑποστείλω τὴν σημαίαν καὶ δὲν θὰ ἔλθω εἰς οὐδένα συμβιβασμόν, πρὶν ἢ δικαιωθοῦν πλήρως οἱ πόθοι τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Ἔχων πεποίθησιν εἰς τὰς ἰδίας δυνάμεις καὶ μὲ τὴν ἐνίσχυσιν ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος μᾶς ἀκολουθεῖ πιστά, θὰ τραβήξω μπροστὰ διὰ νὰ λύσω τὴν διαφορὰν μὲ τὰ ΟΠΛΑ, ἀφοῦ ὁ ἀντίπαλός μας ἀρνεῖται εἰρηνικὴν διευθέτησιν.

Ἀπὸ τὸν πολιτικὸν κόσμον τῆς Ἐλευθέρας Πατρίδος ζητοῦμεν νὰ παρουσιάσῃ ἓν ἀρραγὲς μέτωπον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ θραυσθοῦν αἱ δολοπλοκίαι τῆς ὑπούλου Ἀλβιόνος, καθὼς καὶ ὅλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐμμέσως ἢ ἀμέσως ὑποβοηθοῦν τοὺς κατακτητικοὺς σκοπούς της.

ΕΟΚΑ

Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ»

Τὸ μήνυμά μου τοῦτο ἐσχολιάσθη εὐμενέστατα ἀπὸ ὅλους τοὺς πολιτικοὺς Ἀρχηγοὺς τῆς Ἀντιπολιτεύσεως ἐν Ἑλλάδι.

Ποία ἡ Βρεττανικὴ ἀνταπόκρισις.—Ἡ προκήρυξις περὶ παραδόσεως.

Παρὰ ταῦτα ἐπεκράτει ἐπιφυλακτικότης ὡς πρὸς τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἐκεχειρίας ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, παρήρχετο δὲ ὁ χρόνος ἄνευ ἀνταποκρίσεως. Ἡ τοιαύτη ἐκ μέρους τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως βραδύτης καὶ ἡ ἐν τῷ μεταξὺ ἀνακοινωθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν Κύπρου ἀνταλλαγὴ δῆθεν πυρῶν μεταξὺ Βρεττανικῶν φρουρῶν τοῦ μεταλλείου Μιτσεροῦ καὶ ὁμάδος ἐνόπλων (18 Αὐγούστου), μὲ τὴν ὁποίαν ἡμεῖς οὐδεμίαν σχέσιν εἴχομεν, ἀπετέλεσαν δι' ἐμὲ ἐνδείξεις ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις μπλοφάρει.

Ἀντὶ ν' ἀνταποκριθῇ ἀμέσως εἰς τὴν προσφοράν μας, ὁ Χάρντιγκ ἐξέδιδε ἀνακοινωθέντα ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν νεκρῶν καὶ τραυματιῶν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς δράσεώς μας. Οὕτω τὴν 21ην Αὐγούστου ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἀπὸ 1 Ἀπριλίου 1956 μέχρι 17 Αὐγούστου 1956 ἐφονεύθησαν ἐν συνόλῳ 50 Ἄγγλοι στρατιωτικοὶ καὶ ἀστυνομικοὶ καὶ 4 πολῖται Ἄγγλοι καὶ

ἐτραυματίσθησαν 216 Ἄγγλοι στρατιωτικοὶ καὶ ἀστυνομικοὶ καὶ 33 Ἄγγλοι πολῖται.

Ὡς ἐκ τούτου, ἐνῷ ἐτήρουν τὴν ὑπόσχεσίν μου, ἐλάμβανα συγχρόνως μέτρα ἀμύνης καὶ ἀσφαλείας, διὰ τὴν περίπτωσιν αἰφνιδιαστικῆς ἐναντίον μας ἐπιθέσεως τοῦ ἀντιπάλου. Πρὸς τοῦτο ἐξέδωσα διαταγὴν εἰς τοὺς τομεῖς, ἐπαναλαμβάνων τὴν ἀνάγκην ὅπως οὐδὲν μεταβληθῇ ἀπὸ τὰ μέτρα ἀσφαλείας καὶ ἀμύνης, συνεπείᾳ τῆς κηρυχθείσης ἐκεχειρίας.

Ἐπὶ τέλους τὴν ἑσπέραν τῆς 22ας Αὐγούστου «ἔσκασε ἡ βόμβα» καὶ οἱ σκοτεινοὶ σκοποὶ τοῦ Χάρντιγκ καὶ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ἀπεκαλύφθησαν. Ἀντὶ ἄλλης ἀπαντήσεως εἰς τὴν πρότασίν μας, μᾶς ἀνεκοινοῦντο ἀπὸ ραδιοφώνου οἱ ὅροι παραδόσεώς μας... Τοῦτο ἀπετέλεσε δι' ἡμᾶς ἀπογοητευτικὴν ἔκπληξιν.

Οἱ ὅροι οὗτοι ἐκυκλοφόρησαν τὴν ἑπομένην εἰς φυλλάδια, ἦσαν δὲ οἱ κάτωθι :

«ΠΡΟΣ ΟΛΑ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΟΚΑ

ΟΡΟΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ: 1. Διὰ νὰ μὴ ἔχουν τὰ μέλη ἐκεῖνα τῆς ΕΟΚΑ, τὰ ὁποῖα εἶναι εἰσέτι φυγόδικα, περαιτέρω λόγον ἢ πρόφασιν διὰ νὰ παρεμποδίζουν εἰρηνικὴν λύσιν.

Η Α.Ε. Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ἔχει ἐξουσιοδοτήσει τὴν προσφορὰν πρὸς αὐτὰ τῶν ἀκολούθων ὅρων παραδόσεως.

ΠΡΟΘΕΣΜΙΑ: 2. Ἡ προσφορὰ αὐτὴ ἰσχύει ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου τῆς 22ας Αὐγούστου 1956 μέχρι τοῦ μεσονυκτίου τῆς 12ης Σεπτεμβρίου 1956.

ΟΡΟΙ: 3. Ἐὰν παραδοθῆτε ἐντὸς τῆς περιόδου αὐτῆς μὲ τὰ ὅπλα σας ἢ δώσετε πληροφορίας ἀγούσας εἰς τὴν ἀνεύρεσίν των, τότε θὰ δύνασθε νὰ ἐκλέξετε.

Α. Νὰ ἀναχωρήσετε ἐκ ΚΥΠΡΟΥ διὰ τὴν ΕΛΛΑΔΑ μόλις γίνουν διευθετήσεις καὶ ὑπὸ ὡρισμένους ὅρους ὡς παρατίθενται κατωτέρω εἰς τὴν 4ην παράγραφον.

Β. Νὰ μείνετε ἐν ΚΥΠΡΩ καὶ ν' ἀντιμετωπίσετε τὰς συνεπείας τῶν εἰς τὸ παρελθὸν πράξεών σας ὡς μέλος τῆς τρομοκρατικῆς ὀργανώσεως, ὡς ἐξηγεῖται κατωτέρω εἰς τὴν 5ην παράγραφον.

Ἅπαξ ἐκάμετε τὴν ἐκλογήν σας διὰ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην πορείαν δὲν θὰ σᾶς ἐπιτραπῇ ν' ἀλλάξετε γνώμην.

4. Ἐὰν ἀποφασίσετε νὰ ἀναχωρήσετε ἐκ ΚΥΠΡΟΥ διὰ τὴν ΕΛΛΑΔΑ θὰ ἰσχύουν οἱ ἀκόλουθοι ὅροι:

(α) Θὰ τηρῆσθε ὑπὸ κράτησιν ἐν ἀναμονῇ τῆς ἀναχωρήσεώς σας.

(β) Δὲν θὰ διωχθῆτε δι' οἱονδήποτε ἔγκλημα τὸ ὁποῖον εἴχατε διαπράξει πρὸ τοῦ μεσονυκτίου τῆς 22ας Αὐγούστου ἔστω καὶ ἂν συνεπήγετο βίαν κατὰ τοῦ ἀτόμου.

(γ) Ἡ ἀπόφασίς σας θὰ ὑπόκειται εἰς ἀπόδειξιν ὅτι ἡ ΕΛΛΑΣ εἶναι πρόθυμος νὰ σᾶς δεχθῇ.

(δ) Ἐὰν εἶσθε ΒΡΕΤΤΑΝΟΣ ὑπήκοος θὰ χρειασθῇ νὰ ἀναλάβετε ὑποχρέωσιν ὅπως ἅμα τῇ ἀφίξει σας ἐν ΕΛΛΑΔΙ θὰ ἀποταθῆτε διὰ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ὑπηκοότητα καὶ θὰ ἐγκαταλείψετε τὴν ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΗΝ σας ὑπηκοότητα ὅσον τὸ δυνατὸν ἐνωρίτερον καὶ εἰς τὸ μέλλον δὲν θὰ ζητήσετε προστασίαν καὶ προνόμια ὡς ΒΡΕΤΤΑΝΟΣ ὑπήκοος.

(ε) Ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει σας θὰ κηρυχθῆτε ἀπηγορευμένος μετανάστης καὶ δὲν θὰ σᾶς ἐπιτραπῇ νὰ ἐπανέλθετε εἰς ΚΥΠΡΟΝ.

Εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν θὰ γίνεσθε δεκτοὶ ἐν ΕΛΛΑΔΙ θὰ τύχετε τῆς ἰδίας μεταχειρίσεως ἐὰν εἴχατε νὰ μείνετε ἐν ΚΥΠΡΩ.

5. Ἐὰν ἀποφασίσετε νὰ μείνετε ἐν ΚΥΠΡΩ θὰ ἰσχύουν οἱ ἀκόλουθοι ὅροι:

(α) Ἐὰν ὑπάρχουν μαρτυρίαι ἐναντίον σας διὰ τὴν διάπραξιν συγκεκριμένου ἐγκλήματος συνεπαγομένου βίαν κατὰ τοῦ ἀτόμου θὰ προσαχθῆτε εἰς δίκην.

(β) Δὲν θὰ προσαχθῆτε εἰς δίκην διὰ ἐλαφρότερον τρομοκρατικὸν ἔγκλημα, διαπραχθὲν πρὸ τοῦ μεσονυκτίου τῆς 22ας Αὐγούστου 1956, τὸ ὁποῖον ΔΕΝ συνεπήγετο βίαν κατὰ τοῦ ἀτόμου.

(γ) Ἐκτὸς ἐὰν προσαχθῆτε εἰς δίκην καὶ καταδικασθῆτε, θὰ παραμείνετε ὑπὸ κράτησιν μέχρις ἀπολύσεώς σας εἴτε ἐπὶ τῇ λήξει τῆς Καταστάσεως Ἐκτάκτου Ἀνάγκης εἴτε ἐπὶ διαταγῇ τοῦ Κυβερνήτου, οἱονδήποτε ἐκ τῶν δύο ἤθελε συμβῇ ἐνωρίτερον.

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ: 6. Παρουσιασθῆτε εἰς τὸν πλησιέστερον ἀστυνομικὸν σταθμὸν ἢ τὴν πλησιεστέραν στρατιωτικὴν μονάδα.

7. Φέρετε μαζύ σας τὰ ὅπλα σας ἢ δώσατε πληροφορίας ἀγούσας εἰς τὴν ἀνεύρεσίν των.

8. Ὑπακούσατε εἰς τὰς διαταγὰς τῶν Δυνάμεων Ἀσφαλείας μετὰ μεγάλης προσοχῆς. Ἐὰν ἔχετε ὅπλον μεταφέρετέ το κατὰ τρόπον ποὺ δὲν δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ. Ὅταν ὁ φρουρὸς σᾶς καλέσῃ νὰ σταματήσετε.

Σταματᾶτε — ὑψώσατε τὰς χεῖρας ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς σας.

Φωνάξατε — Ἄη Σαρρέντερ (Παραδίδομαι).

9. Δύνασθε νὰ παραδοθῆτε ἡμέραν ἢ νύκτα. Ἀλλὰ τὴν νύκτα προσέχετε νὰ πλησιάσετε ἀνοικτά, ἀπὸ τὸν συνηθισμένον δρόμον, καὶ σταματᾶτε ἀμέσως ἐὰν κληθῆτε.

10. Φέρετε τὸ φυλλάδιον τοῦτο μαζύ σας, ἐὰν εἶναι δυνατόν, καὶ δείξατέ το εἰς τὸ πρόσωπον εἰς τὸ ὁποῖον παραδίδεσθε.

ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ: 11. Οἱοσδήποτε διαπράξῃ οἱονδήποτε ἔγκλημα μετὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς 22ας Αὐγούστου 1956 θὰ διωχθῇ. Δὲν θὰ γίνῃ οὐδεμία χαλάρωσις εἰς τὰς προσπαθείας τῶν Δυνάμεων Ἀσφαλείας, ὅπως ἐπιβάλουν τὸν νόμον.

12. Πρέπει νὰ ἐνθυμῆσθε ὅτι ἡ ὁπλοφορία καὶ ἡ κατοχὴ ὅπλων καὶ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν ἄνευ νομίμου ἀδείας ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι παράνομοι καὶ εἶναι ἐγκλήματα τιμωρητέα τὸ πρῶτον διὰ θανάτου καὶ τὸ δεύτερον δι' ἰσοβίων δεσμῶν.

13. 'Εὰν παραδοθῆτε τώρα καὶ ἀργότερον δοθῇ ἀμνηστία θὰ δύνασθε νὰ ἐπωφεληθῆτε τῆς ἀμνηστίας ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι δὲν θὰ διαπράξετε ἄλλο ἔγκλημα μετὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς 22ας Αὐγούστου 1956.

'Ιδοὺ ἡ εὐκαιρία σας

ΠΑΡΑΔΟΘΗΤΕ ΤΩΡΑ».

'Ομολογῶ, ὅτι οὔτε κἂν μοῦ ἐχρειάσθη χρόνος νὰ σκεφθῶ διὰ τὴν ἀπάντησιν, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ δοθῇ. Κατὰ τὸν πλήρη ἀγώνων βίον μου, ἀντιμετώπισα πολλάκις κρισίμους περιστάσεις, καθ' ἃς ἔπρεπε νὰ λάβω σοβαρὰς ἀποφάσεις. Διὰ τὴν λῆψιν τούτων διέθεσα ἔστω καὶ ὀλίγον χρόνον διὰ νὰ σκεφθῶ. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὁ διατεθεὶς χρόνος διὰ νὰ ἐξωτερικεύσω τὴν ἀπάντησίν μου ἦτο ὅσος ἐχρειάζετο διὰ ν' ἀναφωνήσω τὸ «ΟΧΙ».

'Ως ἐκ τούτου δὲν ἐβράδυνε καὶ νὰ κοινοποιηθῇ ἡ ἀπόφασίς μου αὐτή. Μὲ ἀστραπιαίαν ταχύτητα, ἡ ὁποία ἐξέπληξε καὶ αὐτοὺς τοὺς Ἄγγλους, περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς ἐπομένης, 23ης Αὐγούστου, ἐκυκλοφόρουν καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον προκηρύξεις μου, ἀπορρίπτουσαι τὸ ἰταμὸν τελεσίγραφον τοῦ Χάρντιγκ. 'Η προκήρυξις αὕτη, σύμφωνος πρὸς τὰς παραδόσεις τοῦ 'Ελληνικοῦ Ἔθνους, ἔχει ὡς ἑξῆς :

«ΕΟΚΑ

ΟΙ ΝΙΚΗΤΑΙ ΔΕΝ ΠΑΡΑΔΙΔΟΝΤΑΙ

Εἰς δύο ἱστορικὰς καμπὰς διὰ τὸ 'Ελληνικὸν Ἔθνος, ὅταν ὁ ἰταμὸς εἰσβολεὺς ἐζήτησε τὴν παράδοσιν τῶν ὅπλων, ἔλαβεν ὡς ἀπάντησιν, εἰς μὲν τὰς Θερμοπύλας «ΜΟΛΩΝ ΛΑΒΕ», εἰς δὲ τὴν ΠΙΝΔΟΝ «ΟΧΙ».

'Ως στρατιωτικὸς 'Αρχηγὸς τοῦ μαχομένου Κυπριακοῦ λαοῦ, εἰς τὴν ἀπαίτησιν περὶ παραδόσεως, ἀπαντῶ: ΜΟΛΩΝ ΛΑΒΕ.

ΠΑΥΣΙΣ τοῦ ἀγῶνος δὲν εἶναι δυνατὴ ΠΡΙΝ Η ΕΠΕΛΘΗ ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ.

'Η ἀπαίτησις τῆς 'Αγγλικῆς Κυβερνήσεως δεικνύει ἀνειλικρίνειαν, ἀλλὰ καὶ ὑστεροβουλίαν. 'Εν τούτοις διὰ νὰ δείξω διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὴν καλήν μου θέλησιν καὶ νὰ προλάβω τὴν αἱματοχυσίαν εἰδοποιῶ, ὅτι, ἐὰν μέχρι τοῦ μεσονυκτίου τῆς 27ης τρέχοντος δὲν ἀνακληθῇ ἡ ἰταμὴ αὕτη ἀπαίτησις περὶ παραδόσεως καὶ δὲν ἀρχίσουν διαπραγματεύσεις, μὲ βάσιν τοὺς ὅρους τοῦ 'Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, τότε ἀποδεσμεύομαι τῆς ὑποχρεώσεως, ἣν ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας ἔλαβα περὶ ἐκεχειρίας καὶ ἀνακτῶ ἐλευθερίαν δράσεως.

Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ».

Τὴν προκήρυξίν μου ταύτην συνώδευσε καὶ διαταγὴ πρὸς τοὺς τομεῖς νὰ εἶναι ἕτοιμοι πρὸς δρᾶσιν, εὐθὺς ὡς δώσω διαταγήν, καὶ ἑτέρα τοιαύτη δίδουσα ὁδηγίας καλυτέρας προετοιμασίας διὰ ἀγῶνα, ὁ ὁποῖος προοιωνίζετο πλέον μακρὸς καὶ σκληρός. Ἤμην βέβαιος, ὅτι ἡ πειθαρχία τῶν ἀγωνιστῶν εἰς τὴν ἀπόφασίν μου θὰ ἦτο ἀπόλυτος καὶ ὅτι θὰ ἐκώφευον καὶ θὰ ἀπέρριπτον τὴν αὐθάδη πρότασιν ἑνὸς ὑπερόπτου ἀντιπάλου. Διὰ ταῦτα ἠρκέσθην ἁπλῶς νὰ τοὺς κοινοποιήσω τὴν 23ην Αὐγούστου τὴν ἀκόλουθον διαταγήν :

«Εἰς τὴν ἰταμὴν ἀπαίτησιν τῆς 'Αγγλικῆς Κυβερνήσεως περὶ παραδόσεως, ἀπαντῶ διὰ προκηρύξεως, ἡ ὁποία δημοσιεύεται. Παραμείνατε ὅλοι ἀκλόνητοι εἰς τὰς θέσεις σας ὡς πραγματικοὶ ἥρωες. Θ' ἀγωνισθῶμεν μέχρις ἐσχάτων ὡς Ἕλληνες. Αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἀτενίζουν πρὸς ἡμᾶς καὶ ἀναμένουν νὰ ἴδουν ποίαν στάσιν θὰ τηρήσωμεν ἑκατομμύρια 'Ελλήνων καὶ ὁλόκληρος ὁ πεπολιτισμένος κόσμος. 'Ο ἀγὼν μας δὲν πρέπει νὰ ἀμαυρωθῇ, ἔστω καὶ ἀπὸ μίαν λιποψυχίαν. Τὸ σύνθημά μας «'Ελευθερία ἢ Θάνατος».

Καὶ πραγματικῶς ὁ ἀγών μας δὲν ἠμαυρώθη. Οἱ γενναῖοι μαχηταὶ τῆς ΕΟΚΑ ὑπήκουσαν εἰς τὴν φωνὴν τοῦ 'Αρχηγοῦ των, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Ἔθνους. Καὶ ἀπέδειξαν, μὲ τὰ σκληρὰ κτυπήματα, τὰ ὁποῖα ἔδωσαν εἰς τὸν ἰταμὸν ἀντίπαλον, ὅτι εἶναι γνήσιοι Ἕλληνες. 'Η Πίνδος ἐπαναλαμβάνεται καὶ ξαναζῇ εἰς τὴν Κύπρον.

'Η ταχθεῖσα μέχρι τῆς 12ης Σεπτεμβρίου προθεσμία ἐξέπνευσε, χωρὶς οὐδεὶς μαχητὴς τῆς ΕΟΚΑ νὰ παραδοθῇ. Εἷς μόνος παρουσιάσθη εἰς τὸν Χάρντιγκ καὶ οὗτος ἦτο... ὄνος φορτωμένος μὲ τὰ ξύλινα ἅρματά του, διὰ τοῦ ὁποίου τὸ Κυπριακὸν χιοῦμορ ἠθέλησε νὰ διακωμῳδήσῃ τὴν πρότασιν τοῦ ὑπερόπτου Κυβερνήτου περὶ παραδόσεως. Καὶ τὸ ὑπομονητικὸν τετράποδον περιεφέρετο ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς Λευκωσίας μὲ τὴν πινακίδα «Στρατάρχα μου, παραδίδομαι», χωρὶς νὰ εὑρεθῇ κανεὶς νὰ τὸ παραλάβῃ ἀμέσως, διότι καὶ αὐτοὶ οἱ Βρεττανοὶ στρατιῶται τὸ ἄφηναν ἐπίτηδες νὰ περιπλανᾶται ἀνὰ τὰς ὁδούς, διακωμῳδοῦν τὸν Στρατάρχην των. Παραθέτομεν φωτογραφίαν τοῦ τετραπόδου μὲ σχόλιον, ὡς ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν 'Αγγλόφωνον ἐν Κύπρῳ ἐφημερίδα «Times of Cyprus» τὴν 10ην Σεπτεμβρίου 1956.

Συγχρόνως ἐκυκλοφόρησα φυλλάδιον συντεταγμένον ἀγγλιστί, ἀπευθυνόμενον πρὸς τοὺς Βρεττανοὺς στρατιώτας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐγνώριζον τὴν ἰταμὴν ἀπάντησιν τῆς Κυβερνήσεώς των εἰς τὴν εἰλικρινῆ πρότασίν μου περὶ ἐκεχειρίας. Εἰς τὸ Λονδῖνον προεκλήθη ἔκπληξις ἀπὸ τὴν ἀπόφασίν μου, εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κύπρον ἐνθουσιασμός, ὄχι διότι ἐπεκράτει πολεμικὸν μένος, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀξιοπρεπῆ ἀνδρικὴν καὶ καθαρῶς Ἑλληνικὴν ἀπάντησιν, τὴν ὁποίαν ἔδωσα.

Εἰς τὴν Κύπρον, ἡ ἀπογοήτευσις μεταξὺ τῶν Βρεττανικῶν κύκλων ἦτο καταφανής. Αἱ Ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες ἀναμασοῦσαν τὰ λόγιά των καὶ προσεπάθουν νὰ μᾶς ὑποδείξουν ἐμμέσως (ἴσως τῇ ὑποδείξει τῆς Κυβερνήσεως) νὰ συγκρατηθῶμεν, διότι —ὡς ἔλεγον— εἶναι δύσκολον εἰς τὴν Κυβέρνησιν ν' ἀνακαλέσῃ τοὺς ὅρους της. Ἰδιαιτέρα δυσφορία καὶ ἀγανάκτησις ἐπεκράτει ἐναντίον τῶν Χάρντιγκ καὶ Ρενταγουαίη. Πλεῖστοι ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ, ὡς καὶ Ἄγγλοι ἀστυνομικοί, κατεφέροντο ἐναντίον των μὲ ὑβριστικὰς ἐκφράσεις. Ὅταν δὲ ἐκυκλοφόρησεν ἡ περὶ ἀπορρίψεως τῶν ὅρων παραδόσεως προκήρυξίς μου, μεγάλη μερὶς Ἄγγλων ἐν Κύπρῳ συνεκρότησε μακρὰν σύσκεψιν, καθ' ἣν ἐξητάσθη ἀντικειμενικῶς ἡ ἐν τῇ νήσῳ κατάστασις. Εἰς τὴν ἐν λόγῳ σύσκεψιν ἡ στάσις τῆς Κυβερνήσεως ἐχαρακτηρίσθη ὡς «ἄτιμος» καὶ «ὑστερόβουλος» καὶ ἀπεφασίσθη νὰ σταλῇ ἔκθεσις πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν, δι' ἧς νὰ ζητῆται: 1) Ἡ ἐπαναφορὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ ἡ ἔναρξις μετὰ τούτου διαπραγματεύσεων. 2) Ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν Χάρντιγκ καὶ Ρενταγουαίη, ὡς μὴ κατανοούντων τὸν Κυπριακὸν λαόν. 3) Ἡ ἐπίσπευσις τῆς ἐπανόδου τοῦ Ράντκλιφ μὲ συγκεκριμένον σχέδιον συντάγματος, τὸ ὁποῖον νὰ ἱκανοποιῇ τοὺς πόθους τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

THE first member of EOKA to surrender is pictured here. Smiling Paratroopers arrested him, removed his "surrender leaflet", confiscated his weapons — and released him after questioning.

It happened last evening at 6.30 in Evagoras avenue, Nicosia, when that favourite promenade was crowded with cinema-goers, football fans coming from the stadium, and Sunday evening strollers.

He was wandering by himself with a wooden "gun" strapped to his side and toy pistols hung over his withers.

At midnight next Wednesday the Government's surrender offer expires.

«Στρατάρχα μου, παραδίδομαι!...»

Ὡς ἐπληροφορήθημεν, ἡ ἔκθεσις αὐτὴ ἐστάλη εἰς τὸ Φόρεϊν Ὄφφις.

Συγχρόνως, ὁ ἀντιπολιτευόμενος τύπος ἐν Ἀγγλίᾳ ἐξαπέλυσεν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, διότι δὲν ἀνταπεκρίθη αὐτή, ὡς ἔπρεπε, εἰς τὴν προταθεῖσαν ὑφ' ἡμῶν ἐκεχειρίαν. Γενικῶς ὡμολογεῖτο ὑπὸ τῶν Ἄγγλων τὸ σφάλμα των, ἀλλὰ συγχρόνως ἀφήνετο νὰ νοηθῇ, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποδεχθοῦν τὸ τελεσίγραφόν μου. Τέλος ἐζητεῖτο νὰ μὴ ἐπαναρχίσουν αἱ ἐχθροπραξίαι ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι θὰ ἐξευρίσκετο λύσις.

Ἡ Λονδίνειος ἐφημερὶς «Ὀμπσέρβερ» ἔγραφε τὰ ἑξῆς:

«Οἱ λαμπροὶ ὁρίζοντες, οἱ ὁποῖοι ἐφαίνοντο λάμποντες πρὸ ἑβδομάδος, ἐσκιάσθησαν καὶ πάλιν ὑπὸ νέφους καὶ ἀναμένομεν ἐκ νέου τὴν ἔκρηξιν τῆς θυέλλης. Οἱ κυβερνητικοὶ ὅροι παραδόσεως ἀπερρίφθησαν σκαιῶς ὑπὸ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ε.Ο.Κ.Α. Διγενῆ, ὁ ὁποῖος μᾶς εἶπεν ὅτι ἀπὸ τῆς Τρίτης ἀποκτᾷ ἐλευθερίαν δράσεως.... Διὰ τὴν δυσάρεστον αὐτὴν στροφὴν τῶν γεγονότων ἡ κυβέρνησις εὐθύνεται μεγάλως. Οἱ Ἕλληνες Κύπριοι, ἀκόμη καὶ αἱ δύο Ἀγγλόφωνοι ἐφημερίδες τῆς νήσου, ἐχαρακτήρισαν τοὺς ὅρους παραδόσεως ὡς ἀκαίρους. Τὰ συγχαρητήρια τοῦ Ἤντεν φαίνονται, τοὐλάχιστον μερικῶς, ὅτι ὀφείλονται εἰς παρεξήγησιν. Ἡ ἐκεχειρία τῆς Ε.Ο.Κ.Α. δὲν ὑπέκρυπτεν οὔτε τὴν ἐπιθυμίαν, οὔτε τὴν ἀνάγκην παραδόσεως. Καὶ δὲν ἦτο ρεαλιστικὸν οὔτε λογικὸν νὰ ἀναμένωμεν, ὅτι τὰ μέλη τῆς Ε.Ο.Κ.Α. θὰ παρεδίδοντο πρὶν γνωσθοῦν οἱ συγκεκριμένοι ὅροι τῆς προσφορᾶς τῆς αὐτοκυβερνήσεως. Ἡ κοινὴ ἄποψις ἐν Κύπρῳ εἶναι ὅτι ἡ Κυβέρνησις οὐδὲν ἔπρεπε νὰ πράξῃ τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ διαταράξῃ τὴν παροῦσαν ἀνάπαυλαν, διὰ νὰ δυνηθῇ τὸ Κυπριακὸν κοινὸν νὰ γευθῇ ἅπαξ ἔτι τῶν ἀγαθῶν τῆς εἰρήνης».

Τὸ ἐπιδειχθὲν κατὰ τὰς προηγουμένας ἡμέρας ἀπειλητικὸν ὕφος τῶν Ἤντεν καὶ Χάρντιγκ διεδέχθη τώρα ἔνοχος σιωπὴ καὶ σκεπτικισμὸς διὰ τὴν ἄστοχον προφανῶς ἐνέργειάν των.

Δὲν ἔλειψαν ὅμως καὶ αἱ ἐναντίον μας ἐπικρίσεις, συνιστάμεναι κυρίως εἰς τὴν ἀποδοκιμασίαν τῆς σπουδῆς, μὲ τὴν ὁποίαν ἀπηντήσαμεν εἰς τοὺς ὅρους τοῦ Χάρντιγκ. Ἀλλὰ σπουδὴ εἰς τί; Μήπως ἤθελον ἀνήθικα παζαρέματα μὲ τὸ «δῶσε καὶ πάρε;» Κύριον χαρακτηριστικὸν ἡμῶν, τὸ ὁποῖον ἐτηρήθη καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος, ἦτο ἡ εἰλικρίνεια, ἡ εὐθύτης καὶ ἡ ἐθνικὴ ἀξιοπρέπεια. Ἡμεῖς εἴπομεν καθαρὰ τί ἠθέλομεν καὶ ἐδείξαμεν ἐπανειλημ-

μένως ὅτι δὲν ἀνεχόμεθα ἐξευτελισμούς. Πᾶς ἄνθρωπος, ἔχων ἴχνος ἀξιοπρεπείας, δὲν θὰ ἐδέχετο τοιούτους ἀτιμωτικοὺς ὅρους.

Ὁ Χάρντιγκ πρὸ τῆς δυσμενοῦς ἐντυπώσεως, ἣν προεκάλεσαν οἱ περὶ παραδόσεως ὅροι του, τόσον ἐν Κύπρῳ, ὅσον καὶ παρὰ τῇ διεθνεῖ κοινῇ γνώμῃ, ἀπεφάσισε νὰ ἀναλάβῃ ἀντεπίθεσιν διὰ δικολαβικῶν δηλώσεων πρὸς παραπλάνησιν τῆς κοινῆς γνώμης. Εἰς δηλώσεις του τὴν 27ην Αὐγούστου, εἶπεν ὅτι οὐδέποτε ἀνεγνώρισε τὴν ἐκεχειρίαν τῆς ΕΟΚΑ καὶ εἰς ραδιοφωνικὴν ὁμιλίαν του τὴν 29ην Αὐγούστου ἀνέφερεν ὅτι ἐζήτησε τὴν παράδοσίν μας, διότι «εἶχε πληροφορίας ὅτι ὁ χρόνος τῆς ἐκεχειρίας θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο ὑφ' ἡμῶν δι' ἀνασύνταξιν καὶ ἀναδιοργάνωσιν». Πότε ὅμως ὁ Στρατάρχης εἶχε τὰς πληροφορίας αὐτάς ; Μήπως ὅταν συνέτασσε τοὺς ὅρους παραδόσεως, οἱ ὁποῖοι ἐγένοντο σχεδὸν συγχρόνως μὲ τὰς δηλώσεις του, δι' ὧν ἀπεδέχετο εὐμενῶς τὴν ἐκ μέρους μας προσφερθεῖσαν ἐκεχειρίαν (δηλώσεις 22ας Αὐγούστου); Ἡμεῖς ἐπαφιέμεθα εἰς τὴν κοινὴν γνώμην νὰ κρίνῃ τὸν ἄνδρα.

Ἐξ ἄλλου ὁ Χάρντιγκ φέρεται δηλώσας εἰς τὸν ἐν Κύπρῳ ἀνταποκριτὴν τοῦ «Ὀμπσέρβερ» ὅτι ἡ ἐκεχειρία ὀφείλεται εἰς τὰς ἀπωλείας, τὰς ὁποίας ὑπέστη ἡ ΕΟΚΑ καὶ εἰς τὸν φόβον της ὅτι θὰ χάσῃ τὴν λαϊκὴν ὑποστήριξιν, ἐὰν διευκολύνῃ εἰλικρινῶς τὴν αὐτοκυβέρνησιν. «Χρειάζονται δύο πλευραί, ἐδήλωσεν ὁ Χάρντιγκ, διὰ νὰ συναφθῇ ἀνακωχή. Ἡ Κυβέρνησις οὐδέποτε ἀπετέλεσε τὸ ἓν μέρος αὐτῆς καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι τοιοῦτον. Δὲν δύνασθε νὰ ἀναμένετε παρ' ἐμοῦ νὰ ὑποβάλω ἔκθεσιν πρὸς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν ὅτι ἐδημιουργήθησαν ὅροι, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἡ αὐτοκυβέρνησις νὰ δύναται νὰ εἰσαχθῇ ἐφ' ὅσον μία τρομοκρατικὴ Ὀργάνωσις ὑφίσταται μὲ τὸν διακεκηρυγμένον σκοπὸν νὰ ἀναλάβῃ ἐκ νέου τὰ ὅπλα, ἐὰν τὰ πράγματα εἰς τὸν πολιτικὸν τομέα δὲν πηγαίνουν ἀκριβῶς ὅπως ἐπιθυμεῖ».

Ἀναγιγνώσκων τις καὶ τὰς προτέρας δηλώσεις τοῦ Χάρντιγκ ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἀντικειμένου, καθὼς καὶ τῶν κυβερνητικῶν ἐν Κύπρῳ ὑπηρεσιῶν, δύναται νὰ ἐξαγάγῃ συμπέρασμα.

Τὸ Ἡμερολόγιον.

Ὁ Χάρντιγκ, ἐκ παραλλήλου, διὰ νὰ μᾶς κάμψῃ, ὡς ἐνόμιζε, ἰδίᾳ δὲ ἵνα ἐπηρεάσῃ τὴν κοινὴν γνώμην ἐν Κύπρῳ καὶ τὴν διεθνῆ τοιαύτην, νὰ ἀσκήσῃ δὲ πίεσιν ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, κατηγορῶν ταύτην ὅτι εἶχε σχέσεις μὲ τὴν ΕΟΚΑ, ἐδημοσίευσε τὸ περίφημον «ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΓΡΙΒΑ», τὸ ὁποῖον προεκάλεσε μεγάλον θόρυβον.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἓν τμῆμα τοῦ Ἀρχείου μου εἶχε περιπέσει εἰς χεῖρας τῶν Ἄγγλων ὑπὸ τὰς ἀκολούθους συνθήκας : Προκειμένου νὰ κάμω ἔναρξιν δράσεως τὴν 1ην Ἀπριλίου 1955 πρὸς ἐξασφάλισιν τούτου, τὸ ἐνεπιστεύθην εἰς τὸν Γρηγόρην Λουκᾶ Γρηγορᾶν, ἄτομον τῆς ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης μου, τὸν ὁποῖον εἶχα μαζί μου ὡς φρουρὸν καὶ σύνδεσμόν μου.Οὗτος, ἀναλαβὼν βραδύτερον τὴν διοίκησιν ἀνταρτικῆς ὁμάδος, ἐπέδειξεν ἡρωϊσμόν, συλληφθεὶς δὲ κατόπιν προδοσίας καὶ βασανισθεὶς οὐδὲν ἀπολύτως ἀπεκάλυψε περὶ τῆς Ὀργανώσεως. Ὁ Γρηγόρης Λ. Γρηγορᾶς μετέβη τότε, ἅμα τῇ παραδόσει τοῦ ἀρχείου, εἰς τὸ χωρίον του Λύσην καὶ τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἀδελφοῦ του Χαραλάμπους τὸ ἔθαψε εἰς ἀρκετὸν βάθος ἐντὸς ἀγροῦ. Ἐκτὸς τῶν ἀδελφῶν Γρηγορᾶ καὶ ὁ οἰκοδεσπότης τῆς οἰκίας, ἔνθα διέμενον, ἐγνώριζε τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἀρχείου καὶ ἐκείνους πρὸς οὓς παρεδόθη τοῦτο πρὸς φύλαξιν. Βραδύτερον, ὅταν ἐγκατέλειψα τὴν Λευκωσίαν, ὁ οἰκοδεσπότης μου ὀνόματι Πασχάλης Παπαδόπουλος ἐγένετο, ἀτυχῶς, ὄργανον τῶν Ἄγγλων, κατόπιν δὲ προδοσίας τούτου ἀνεκαλύφθη τὸ μέρος, ὅπου ἐκρύπτετο τὸ ἀρχεῖόν μου.

Ἐκ τῶν δημοσιευθέντων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀποσπασμάτων τὰ πλεῖστα εἶναι ἀκριβῆ, ἐνδοιασμοὺς δὲ ἔχω διὰ τὴν ἀκρίβειαν ὡρισμένων σημείων αὐτοῦ.

Ἡ δημοσία ἀνάμιξις εἰς διπλωματικὰς συζητήσεις τοιούτων ἐγγράφων εἰς μίαν στιγμὴν μάλιστα κατὰ τὴν ὁποίαν ἡμεῖς, διὰ νὰ προλάβωμεν νέαν αἱματοχυσίαν, ἐτείναμεν φιλικὴν χεῖρα δι' εἰρηνικὴν διευθέτησιν τῆς διαφορᾶς, εἶναι χαρακτηριστικὴ τῶν Βρεττανικῶν διαθέσεων καὶ ἐπιδιώξεων. Προφανῶς ἡ δημοσίευσις αὕτη ἐσκόπει νὰ κλείσῃ πᾶσαν θύραν συζητήσεως.Καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἐπικρίνω κυρίως τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸν Χάρντιγκ : ὅτι δηλαδὴ ἔδειξαν διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπεδίωκον δὲν ἦτο ἡ εἰρηνικὴ διευθέτησις τοῦ Κυπριακοῦ, ἀλλὰ ἡ μὲν Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις νὰ ἐπιβάλῃ τὰς ἰδικάς της ἀπόψεις, ὁ δὲ Χάρντιγκ νὰ ἐξευτελίσῃ τὸν ἀντίπαλόν του, τοῦ ὁποίου τὴν ἧτταν καὶ παράδοσιν ἐθεώρει, διὰ λόγους γοήτρου, ὡς τὴν προέχουσαν ἀποστολήν του, ὑπερτέραν πάσης ἄλλης σκοπιμότητος ἢ λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ.

Οὕτω, ἔναντι τῆς προσφερθείσης ὑφ' ἡμῶν εἰλικρινοῦς καὶ ἐντίμου ἐκεχειρίας, διὰ τὴν διευκόλυνσιν τῶν διαπραγματεύσεων, ὁ Χάρντιγκ, ἐνῷ δέχεται νὰ ἐξετάσῃ ταύτην εὐμενῶς, ζητεῖ ἀπροόπτως τὴν παράδοσίν μας. Ὅταν δὲ λαμβάνῃ τὴν ἀνδροπρεπῆ Ἑλληνικὴν ἀπάντησιν, ἀντεπιτίθεται μὲ τὴν δημοσίευσιν τοῦ διὰ καταδόσεως περιελθόντος εἰς αὐτὸν τμήματος τοῦ ἀρχείου μου.

Ἡ δημοσίευσις ὅμως τοῦ «ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ ΓΡΙΒΑ», ἀντὶ νὰ μειώσῃ, ηὔξησε τὸ γόητρον τῆς Ὀργανώσεως, συγχρόνως δὲ ἔδωσε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκτιμηθῇ δεόντως καὶ ἐν προκειμένῳ ἡ Βρεττανικὴ στάσις.

Παρεμφερῶν μέσων ἐγένετο χρῆσις καθ' ὅλην τὴν τετραετῆ διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος, τόσον ἐπὶ Χάρντιγκ, ὅσον καὶ ἐπὶ τοῦ διαδόχου του, ὅστις δὲν ὑστέρησε ἐκείνου, ἴσως μάλιστα καὶ νὰ τὸν ὑπερέβη, ὡς θὰ ἔχω τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκθέσω εἰς τὰ περὶ Κυβερνητείας τοῦ Φοὺτ σχετικὰ κεφάλαια.

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην ἐκδοθεισῶν δύο προκηρύξεών μου, εἶχον μέγιστον ἀντίκτυπον παρὰ τῷ Κυπριακῷ λαῷ. Τὸ ἠθικόν του ἐξυψώθη τὰ μέγιστα, διότι ἀντελήφθη, ὅτι, παρὰ τὰ πομπωδῶς ἐξαγγελλόμενα ὑπὸ τοῦ Χάρντιγκ, ἡ ΕΟΚΑ ἦτο λίαν ἰσχυρὰ καὶ εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ μὴν ὑποκύπτῃ εἰς ἀπειλάς, μάλιστα δὲ νὰ τάσσῃ ἡ ἰδία προθεσμίαν εἰς τοῦτον, πρὸς ἀναθεώρησιν τῶν ἀποφάσεών του. Ἡ ἐπακολουθήσασα δέ, μετὰ τὴν ἐκπνοὴν τῆς ταχθείσης ὑφ' ἡμῶν προθεσμίας τῆς 27 Αὐγούστου, ἐπανάληψις δράσεως τῆς ΕΟΚΑ ἐξύψωσε τὸ γόητρον τοῦ ΔΙΓΕΝΗ παρὰ τῷ λαῷ, ὁ ὁποῖος καὶ τὸν περιέβαλε μὲ ἀκλόνητον ἐμπιστοσύνην, διότι διεπίστωσε, ὅτι ἐπραγματοποίει ὅσα ὑπέσχετο, ὅσον δύσκολα καὶ ἐὰν ἐφαίνοντο. Καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη αὕτη πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν τοῦ ἀγῶνος, ἡ ὁποία ἐνισχύθη ἀκόμη περισσότερον κατὰ τὴν διάρκειάν του, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν κυριωτέρων παραγόντων τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ΔΙΓΕΝΗ.

Ἐπανάληψις τῆς δράσεώς μας.

Ἀπὸ ἀπόψεως γενικωτέρων πολιτικῶν ζυμώσεων εἰς τὸ πλαίσιον τῆς Βρεττανικῆς στρατηγικῆς ἐν τῇ Μ. Ἀνατολῇ, ἐφρόνουν, ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις, λόγῳ τῆς κρίσεως τοῦ Σουέζ, προσεπάθει νὰ κερδίσῃ ἐν Κύπρῳ χρόνον καὶ ἀκολούθως — μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς καταστάσεως εἰς τὸ Σουὲζ—νὰ στραφῇ ἐναντίον μας ὁρμητικωτέρα. Πρὸς τοῦτο παρείλκυε τὸ ζήτημα τῶν διαπραγματεύσεων καὶ ἄφηνε διαρκῶς νὰ νοηθῇ, ὅτι «κάτι θὰ γίνῃ». Ὡς ἐκ τούτου ἐθεώρησα ἐπιβεβλημένην τὴν ἐπανάληψιν τῆς δράσεώς μας, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ καταρρίψω τὰς φημολογίας τοῦ Βρεττανικοῦ τύπου, ὅτι ἡ πρότασίς μας περὶ ἐκεχειρίας ὠφείλετο εἰς ἀδυναμίαν νὰ συνεχίσωμεν τὸν ἀγῶνα (λόγῳ τῶν πληγμάτων, τὰ ὁποῖα δῆθεν μᾶς κατέφερον αἱ Βρεττανικαὶ δυνάμεις), ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ δώσω ἄμεσον ἀπάντησιν εἰς τὸν Χάρντιγκ, ἰσχυρισθέντα ὅτι θὰ ἐχρησιμοποιούσαμεν τὸν χρόνον τῆς ἐκεχειρίας δι' ἀνασύνταξιν καὶ ἀναδιοργάνωσιν τῶν δυνάμεών μας.

Οὕτω, τὴν 23ην Αὐγούστου διέταξα, ὅπως οἱ τομεῖς εἶναι ἕτοιμοι πρὸς δρᾶσιν. Εἰς τὴν διαταγὴν ταύτην, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἔλεγα: «Ἐπιθυμῶ, ὅπως ἡ δρᾶσίς μας παρουσιασθῇ ἐξαιρετικῶς σφοδροτάτη καὶ ὅπως μὴ φεισθῶμεν κινδύνων καὶ θυσιῶν».

Τὴν 26ην Αὐγούστου διέταξα τοὺς τομεῖς νὰ ἐπαναρχίσῃ δρᾶσις ἀπὸ τῆς 28ης Αὐγούστου καὶ ὑπεδείκνυον, ὅτι δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναπτύξουν ἅπασαν τὴν ἰσχύν των, διότι ἔπρεπε νὰ διατηρήσωμεν ἀνεπάφους τὰς δυνάμεις μας διὰ γενικὴν ἐξόρμησιν, ἡ ὁποία θὰ συνεδυάζετο μὲ ἐνδεχομένας ἐπιχειρήσεις τῶν Ἄγγλων κατὰ τοῦ Σουὲζ. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὰς ὁδηγίας μου καθώριζα σκοπούς, οἵτινες θὰ συνεπήγοντο ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγωτέρας ἀπωλείας. Συγχρόνως ὅμως καὶ οἱ Ἄγγλοι ἐλάμβανον προληπτικὰ στρατιωτικὰ μέτρα, φοβούμενοι ἐπανάληψιν τῆς δράσεώς μας, (συχναὶ περιπολίαι, συρματοπλέγματα εἰς τὰς ὁδούς, ἔρευναι, μετακινήσεις στρατευμάτων, ἰδίᾳ εἰς ὀρεινὰς περιοχὰς κ.λ.π.).

Νέα μέτρα κατὰ τῆς ἡγεσίας τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

Μετὰ τὴν ἀπόρριψιν τῶν προτάσεών μας, ὁ Χάρντιγκ, διὰ νέων τρομοκρατικῶν μέτρων, ἐπεδίωξε τὴν δημιουργίαν συνθηκῶν διὰ τὴν ἐρήμην τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῶν συνεργατῶν του εἰσαγωγὴν ἐν τῇ νήσῳ τοῦ ἐκπονουμένου ὑπὸ τοῦ Λόρδου Ράντκλιφ Συντάγματος. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἀνέλαβεν ἐπὶ μείζονος κλίμακος ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Ὀργανώσεως. Μία ἀνιαρά, ἀλλὰ καὶ κωμικὴ συνάμα προπαγάνδα ἤρχισε μὲ φυλλάδια, τὰ

ὁποῖα ἐρρίπτοντο ἀπὸ αὐτοκινήτων καὶ ἀεροπλάνων καὶ διὰ τῶν ὁποίων κατεσυκοφαντεῖτο ἡ 'Οργάνωσις, ἐμφανιζομένη ὡς τὸ μόνον ἐμπόδιον διὰ τὴν εἰρήνην, εὐδαιμονίαν καὶ πρόοδον τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Δὲν δίδομεν εἰς τὴν δημοσιότητα τὰς προκηρύξεις ταύτας, τὰς κρατοῦμεν ὅμως διὰ τὸ 'Αρχεῖον τοῦ Κυπριακοῦ ἀγῶνος, ὡς δεῖγμα τῶν προσπαθειῶν καὶ τῆς ἀνιέρου προπαγάνδας τῶν Ἄγγλων. Καὶ ἐνῷ τὰ διενεμόμενα φυλλάδια τῆς ΕΟΚΑ ἐγίνοντο ἀνάρπαστα; παρ' ὅλους τοὺς κινδύνους καὶ τὰς κυρώσεις, ποὺ ὑφίσταντο καὶ οἱ ἁπλῶς κατέχοντες ταῦτα, μέχρι τριῶν ἐτῶν φυλάκισιν, τὰ κυβερνητικὰ φυλλάδια παρέμενον ἀνέπαφα κατὰ χιλιάδας εἰς τὰς ὁδούς, δημιουργοῦντα εἰς τοὺς ὁδοκαθαριστὰς πρόσθετον ἐργασίαν. Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι, ἐνῷ οἱ Βρεττανοὶ ἔβλεπον, ὅτι ἡ προπαγάνδα των ἐπέφερεν ἀντίθετα ἀποτελέσματα τῶν ἐπιδιωκομένων, παρὰ ταῦτα ἐπέμενον εἰς αὐτήν. Προσεπάθησαν μὲ φυλλάδια, ραδιοφωνικὰς ὁμιλίας καὶ παντὸς εἴδους προπαγάνδαν, νὰ κατασυκοφαντήσουν τὸν Διγενὴ εἰς τὸν Κυπριακὸν λαόν, ὥστε οὗτος νὰ μὴ τὸν ἀκολουθῇ. 'Επέτυχον ὅμως τὸ ἀντίθετον : Νὰ τὸν λατρεύσῃ ὁλόκληρος ὁ 'Ελληνικὸς Κυπριακὸς λαὸς—καὶ πολλοὶ ἀκόμη κομμουνισταὶ— μέχρις ὑστερίας. Μέχρι τοιούτου σημείου ἔφθασεν ἡ παραφροσύνη των, ὥστε πολλάκις ἐξέδιδον φυλλάδια μὲ τὸν τίτλον τῆς ΕΟΚΑ, διὰ τῶν ὁποίων ἐξυβρίζετο ὁ Διγενής, καὶ τὰ ὁποῖα ὅμως οὐδένα ἠδύναντο νὰ ἐξαπατήσουν, διότι ἐγράφοντο ἐπὶ χάρτου φέροντος τὸ κυβερνητικὸν ὑδατόσημον . . . τὸν ὁποῖον χάρτην οὐδεὶς ἰδιώτης ἠδύνατο νὰ προμηθευθῇ καὶ χρησιμοποιήσῃ. Διὰ τοῦτο ὁ εὐφυὴς Κυπριακὸς λαὸς οὐδέποτε ἐπίστευε τὴν Βρεττανικὴν προπαγάνδαν καὶ ὅταν ἀκόμη αὐτὴ —πρᾶγμα ποὺ σπανιώτατα συνέβαινε— ἐχρησιμοποίει τὴν ἀλήθειαν. Οὕτω, διὰ τὸν Ἕλληνα Κύπριον, πᾶν μεταδιδόμενον ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς προπαγάνδας, ἦτο ψεῦδος.

Τὴν 29ην Αὐγούστου 1956, ὁ Κυβερνήτης Χάρντιγκ εἰς ραδιοφωνικὴν ὁμιλίαν του, ἀνεκοίνωσεν ὅτι «τὸ προσεχὲς μέγα βῆμα πρὸς πολιτικὸν διακανονισμὸν» θὰ εἶναι ἡ δημοσίευσις τῶν προτάσεων τοῦ λόρδου Ράντκλιφ δι' ἕνα Σύνταγμα. Τὸ ὑπόλοιπον τοῦ λόγου του ἦτο μῖγμα ἐκκλήσεων, ἀπειλῶν, ὑποσχέσεων, ψευδῶν κατηγοριῶν κατὰ τῆς ΕΟΚΑ καὶ προσπαθείας δηλητηριάσεως τοῦ λαϊκοῦ αἰσθήματος. 'Ο Λόρδος Ράντκλιφ, λέγει, δὲν ἠδύνατο ν' ἀρχίσῃ τὸ ἔργον του ἐνωρίτερον «διότι ἔπρεπε νὰ μᾶς παρασχεθῇ λογικὴ ἐλπὶς τερματισμοῦ τῆς τρομοκρατίας καὶ τοῦ ἐκφοβισμοῦ, προτοῦ οὗτος δυνηθῇ νὰ κάμῃ ἔναρξιν τοῦ ἔργου του... 'Εν τῷ μεταξύ, ἐφ' ὅσον ἡ ΕΟΚΑ ὑφίσταται, ἕνα νέφος ἐξακολουθεῖ νὰ ρίπτῃ τὴν σκιάν του εἰς τὴν νῆσον...»

Τὴν πρωΐαν τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἐξεφωνήθη ὁ λόγος οὗτος τοῦ Χάρντιγκ, δυνάμεις ἀσφαλείας συνελάμβανον κατὰ διαταγήν του καὶ ἐνετόπιζον εἰς τὸ οἴκημα τῆς Μητροπόλεως Λάρνακος τὸν 'Εθναρχεύοντα Μητροπολίτην Κιτίου Ἄνθιμον. Εἰς τὸ ἐπιδοθὲν πρὸς αὐτὸν διάταγμα ἀνεφέρετο, μεταξὺ ἄλλων, ὅτι δὲν θὰ ἐπιτραπῇ εἰς αὐτὸν «νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς ἐπαφάς του μὲ τὴν τρομοκρατικὴν 'Οργάνωσιν ἢ νὰ ἐπιδίδεται εἰς πολιτικὴν προπαγάνδαν διὰ λογαριασμὸν αὐτῆς».

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Μητροπολίτης συνελαμβάνετο, ὁμὰς ἐξ ἑκατὸν ἀνδρῶν τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας ἀπεμόνωσε τὸ Μητροπολιτικὸν μέγαρον Λεμεσοῦ, ὅπου ἐστεγάζοντο τὰ γραφεῖα τῆς Μητροπόλεως Κιτίου, καθὼς καὶ τὸν ἱερὸν Ναὸν Καθολικῆς καὶ ἐνήργει λεπτομερεῖς ἐρεύνας εἰς τὰ γραφεῖα, τὸν ναὸν καὶ τὰ παρακείμενα κτίρια. Φάκελλοι καὶ πολλὰ ἔγγραφα παρελήφθησαν πρὸς ἐξέτασιν.

Ἓξ ἡμέρας ἀργότερον, ἤτοι τὴν 5ην Σεπτεμβρίου 1956, συνελαμβάνετο ὁ Γεν. Γραμματεὺς τῆς 'Εθναρχίας Ν. Κρανιδιώτης μὲ τὴν κατηγορίαν ὅτι ἦτο ἀναμεμιγμένος εἰς τὴν 'Οργάνωσιν. Τὸ Γραφεῖον 'Εθναρχίας διεμαρτυρήθη διὰ τὰς συνεχιζομένας διώξεις.

Μετὰ τὰς συλλήψεις αὐτάς, ἐκτὸς τῆς στρατιωτικῆς ἡγεσίας τοῦ ἀγῶνος, περιήρχετο πλέον εἰς ἐμὲ ἐξ ὁλοκλήρου καὶ ἡ εὐθύνη τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

Πολιτικὴ 'Οργάνωσις (ΠΕΚΑ)

Πρὸς συντονισμὸν τοῦ πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ ἀγῶνος, ἰδίᾳ δὲ τῶν διαφόρων ἐκδηλώσεων τοῦ πολιτικοῦ, ἀπεφάσισα τὴν συγκρότησιν 'Επιτροπῆς ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ΠΕΚΑ (Πολιτικὴ 'Επιτροπὴ Κυπριακοῦ 'Αγῶνος). 'Η προεργασία διὰ τὴν συγκρότησιν ταύτης ἤρξατο ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Αὐγούστου 1956. Εἶχον δημιουργηθῆ ἀρχικῶς τοιαῦται ἐπιτροπαὶ κατὰ τομεῖς, αἱ ὁποῖαι ἐξηρτῶντο ἀπὸ ἐμὲ καὶ ἐλάμβανον ἀπ' εὐθείας ὁδηγίας μου. 'Αποστολὰς τῶν ἐπιτροπῶν τούτων καθώρισα τὰς ἑξῆς : 1) Συντονισμὸν τοῦ πολιτικοῦ καὶ στρατιω-

τικοῦ ἀγῶνος. 2) Διατήρησιν ἀρραγοῦς ἐσωτερικοῦ μετώπου. 3) Ἐξύψωσιν τοῦ ἠθικοῦ τοῦ λαοῦ. 4) Καταπολέμησιν τῆς ἀντιπάλου προπαγάνδας. Εἰς τὰς ὁδηγίας μου καθώριζα ἐπίσης, ὅτι «Ὀφείλομεν : α) ν' ἀνυψώσωμεν τὸ φρόνημα τοῦ λαοῦ, καταπολεμοῦντες τὴν ἀπαισιοδοξίαν, τὴν ὁποίαν ἐντέχνως προσπαθεῖ νὰ ἐνσπείρῃ ὁ δυνάστης, διότι ἄνευ λαϊκοῦ ἐρείσματος εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχῃ ἡ ἐπανάστασίς μας. Ἡ διάλυσις ἑνὸς στρατοῦ καὶ ἡ ἀπώλεια ἑνὸς πολέμου ἀρχίζει κυρίως εἰς τὰ μετόπισθεν. β) Νὰ κατανοήσωμεν πάντες ὅτι κάματος δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ, ἡ δὲ φυσικὴ ἀνάπαυσις θὰ ἔλθῃ μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀγῶνος. γ) Νὰ ἀντιδράσωμεν ἐρρωμένως εἰς τὰς διαβρωτικὰς προσπαθείας τοῦ ἀντιπάλου, ὅστις ἐπιζητεῖ τοῦτο διὰ διαφόρων ὑποσχέσεων, ὑλικῶν ἀμοιβῶν, πιέσεων κ.λ.π. Ἐπιβάλλεται στενὴ παρακολούθησις τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀντιπάλου καὶ ἄμεσος ἀντίδρασις κατ' αὐτῶν.

Ἡ ΠΕΚΑ ἐξεπλήρωσε πλήρως τὸν προορισμόν της, μολονότι ὑπέστη καὶ αὐτὴ διώξεις ὡς ἡ ΕΟΚΑ. Νέα στελέχη ἀντικαθίστων ἀμέσως τὰ συλλαμβανόμενα μέλη της καὶ ἡ προσπάθεια συνεχίζετο. Τοῦτο ἦτο δι' ἐμὲ πρόσθετος ἐργασία, ἣν ἀνέλαβον εὐχαρίστως. Οἱ συνεργάται μου ἦσαν ἄτομα μὴ γνωρίζοντα τὸν συνωμοτικὸν ἀγῶνα καὶ μὴ ἐξησκημένα εἰς τὰ ὀργανωτικά, ὡς ἐκ τούτου δὲ κατέβαλα μεγάλας προσπαθείας διὰ νὰ ὀργανώσω τὰς ἐπιτροπὰς καὶ νὰ δώσω κατευθύνσεις εἰς ἑκάστην τούτων διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς περιοχῆς της, τὴν ἔκδοσιν καὶ κυκλοφορίαν προπαγανδιστικῶν φυλλαδίων. Τὰ πλεῖστα τῶν κυκλοφορούντων φυλλαδίων συνετάσσοντο ὑπ' ἐμοῦ προσωπικῶς καὶ ἀπεστέλλοντο εἰς τὰς ἐπιτροπὰς τῆς ΠΕΚΑ πρὸς κυκλοφορίαν. Εἰς ἄλλας περιπτώσεις ἐδίδοντο αἱ γενικαὶ γραμμαὶ ἢ ἁπλῶς καθωρίζετο ὁ σκοπὸς καὶ αἱ ἐπιτροπαὶ τῆς ΠΕΚΑ συνέτασσον τὸ σχετικὸν φυλλάδιον καὶ τὸ ἐκυκλοφόρουν. Οὕτω, ἐπειδὴ οὐδὲν ἐγίνετο ἄνευ ὑποδείξεώς μου, ὁ συντονισμὸς ὑπῆρξε πλήρης. Πλὴν τούτου ὅμως αἱ κατὰ τόπους ἐπιτροπαὶ τῆς ΠΕΚΑ εὑρίσκοντο εἰς στενωτάτην ἐπαφὴν μὲ τοὺς τομεάρχας τῶν μαχητικῶν τομέων καί, εἴς τινας περιπτώσεις, αἱ ἐπιτροπαὶ τῆς ΠΕΚΑ ἐτέλουν ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τούτων.

Καὶ ὡς πρὸς τὴν ὀργάνωσιν τῆς ΠΕΚΑ δὲν ἠκολούθησα κανὲν σχῆμα, ἀλλὰ ἀπέβλεψα εἰς τὰς εἰδικὰς κατὰ τομεῖς συνθήκας, τὴν συνάρτησιν τῶν προσώπων, τὸ δυνατὸν τῆς συνεργασίας των κ.λ.π. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ συντονισμὸς ἐπετεύχθη πλήρως καὶ ἡ ΠΕΚΑ ἐξεπλήρωσεν ἄριστα τὸν προορισμόν της.

Τὸ Κυπριακὸν καὶ ἡ Ἀγγλογαλλικὴ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Σουέζ.—Ὑποδείξεις διὰ νέαν ἐκεχειρίαν ἀπορρίπτονται. — Τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα καὶ ἡ συμπεριφορά των.

Ἡ Ἀγγλογαλλικὴ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Σουὲζ ἐφαίνετο ἐπικειμένη. Ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου ἤρχισαν νὰ καταφθάνουν εἰς Κύπρον Βρεττανικαὶ στρατιωτικαὶ ἀεροπορικαὶ καὶ ναυτικαὶ δυνάμεις. Τὴν 30ὴν Αὐγούστου Γάλλοι ἀλεξιπτωτισταὶ καὶ ἄνδρες τῆς Λεγεῶνος τῶν Ξένων ἐγκαθίστανται ἐν τῇ νήσῳ, ἐνῷ καθ' ὅλον τὸν μῆνα Σεπτέμβριον συνεχίζεται ἡ ἄφιξις Ἀγγλογαλλικῶν δυνάμεων εἰς Κύπρον. Ἡ ἐνέργεια αὕτη θὰ εἶχεν ἀντίκτυπον ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, τόσον ἐπὶ τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ πλευρᾶς, ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς διεξαγωγῆς τοῦ ἐνόπλου ἀγῶνος. Ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως εἶχον τὴν γνώμην, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις θὰ προσεπάθει νὰ κερδίσῃ χρόνον, μέχρις ὅτου ἐκκαθαρισθῇ ἡ κατάστασις εἰς τὸ Σουέζ, ὁπότε, ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως τῶν Ἑλλήνων Κυπρίων νὰ συνεργασθοῦν διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ φημολογουμένου Συντάγματος Ράντκλιφ, θὰ ἐπανήρχετο εἰς τὴν ἀδιάλλακτον στάσιν της καὶ θὰ ἐφήρμοζε πολιτικὴν πυγμῆς. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐφρόνουν, ὅτι θὰ κατέβαλλε πᾶσαν προσπάθειαν ν' ἀτονήσῃ τὴν δρᾶσιν τῆς Ὀργανώσεως, συγχρόνως δὲ νὰ καθησυχάσῃ δι' ἀορίστων ὑποσχέσεων τὸν Κυπριακὸν λαόν, παρελκύουσα τὸ ζήτημα τῶν διαπραγματεύσεων, ἀφήνουσα ὅμως νὰ νοηθῇ, ὅτι, παρὰ τὴν ἀπόρριψιν ὑπὸ τῆς Ὀργανώσεως τῶν ὅρων παραδόσεως, θὰ συνεχίσῃ τὰς προσπαθείας της πρὸς ἐξεύρεσιν πολιτικῆς λύσεως. Πράγματι, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν Λέννοξ Μπόϋντ εἰς δήλωσίν του εἶπε μεταξὺ ἄλλων «ἀνεγνωρίσαμεν τὸ δικαίωμα αὐτοδιαθέσεως, ἀλλὰ ἐξηγήσαμεν τοὺς λόγους, δι' οὓς δὲν δύναται τοῦτο νὰ ἐφαρμοσθῇ τώρα». Ὁ δὲ Στρατάρχης Χάρντιγκ ἐδήλωσεν ὅτι «ἡ Κυβέρνησις τῆς Α.Μ. ἔδωσε καθαρὰν καὶ σαφῆ ὑπόσχεσιν ὅτι ὁ συνταγματικὸς ἐπίτροπος θὰ καθορίσῃ τὴν ἀκριβῆ θέσιν τῆς αἱρετῆς πλειοψηφίας, συμφώνως πρὸς τὸ σύνηθες φιλελεύθερον συνταγματικὸν δόγμα». Τὸ παιγνίδι τοῦτο τῶν Ἄγγλων τὸ ἀντελήφθην ἐγκαίρως. Καὶ ἐνῷ μοῦ ἐγίνοντο εἰσηγήσεις ὅπως κάμω νέαν χειρονομίαν δι' ἐκεχειρίαν, ἐγὼ

ἀπέρριπτα τὴν τοιαύτην εἰσήγησιν ἀσυζητητὶ καὶ μετ' ἀγανακτήσεως. Ἡ εἰσήγησις αὕτη μοῦ ὑπεβλήθη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου, κατὰ τὸ τέλος Αὐγούστου 1956. Συγχρόνως ἐλάμβανον ἐπιστολὴν τοῦ Ἕλληνος Προξένου, ὁ ὁποῖος ἐζήτει τὰς ἀπόψεις μου ἐπὶ τῶν κάτωθι:

«1) Αἱ δηλώσεις τοῦ Λέννοξ Μπόϋντ καὶ τοῦ Χάρντιγκ, (περὶ ὧν ἀνέφερα ἀνωτέρω), πιθανὸν νὰ σημαίνουν, ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἐπιδιώκουν νὰ δώσουν λύσιν ἐπὶ γραμμῆς Μακαρίου, χωρὶς Μακάριον. Ἐὰν πράγματι τοιαύτη εἶναι ἡ Ἀγγλικὴ πρόθεσις — ὅπερ ἀμφίβολον — τότε διευκολύνεται τὸ νὰ ἀκουσθῇ φωνὴ Μακαρίου καὶ υἱοθετήση ἢ ἀπορρίψη λύσιν.

2) Πιθανὸν ἀποστολῆς προσεχῶς ἐνταῦθα Ράντκλιφ, ἵνα ἐξαγγείλῃ διάγραμμα Συντάγματος. Ἐὰν διάγραμμα εἶναι ἱκανοποιητικὸν πρέπει ἢ ὄχι, κατὰ γνώμην σας, ζητηθῇ ἐπ' αὐτοῦ γνώμη Μακαρίου, πρὸ πάσης ἄλλης ἐνταῦθα ἐκδηλώσεως; Ἐὰν ἐκδηλωθοῦν ἐνταῦθα παράγοντες ὑπὲρ διαγράμματος Συντάγματος τότε θέσις Μακαρίου θὰ δυσχερανθῇ, ἐὰν προτίθεται νὰ τὸ ἀπορρίψῃ. Ἐὰν πάλιν ἀπαντηθῇ εἰς Ἄγγλους, ὅτι πρὸ παντὸς ἄλλου δέον ἐκφρασθῇ Μακάριος, κινδυνεύομεν περιπέσωμεν εἰς ὁριστικὸν ἀδιέξοδον. Ἴσως καλυτέρα λύσις θὰ ἦτο — ὑπὸ προϋπόθεσιν βεβαίως ὅτι διάγραμμα ἱκανοποιητικὸν — ἀπαντηθῇ ὑπὸ ἐνταῦθα παραγόντων ὅτι ναὶ μὲν προσωπικῶς ἕκαστος εὑρίσκει ἱκανοποιητικὸν σχέδιον, ἀλλ' ὅτι μόνος Ἀρχιεπίσκοπος ὡς ἐκλεκτὸς ὁλοκλήρου τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ νομιμοποιεῖται νὰ τὸ ἐγκρίνῃ. Μητροπολίτης Κιτίου μοὶ ἀνεκοίνωσεν ὅτι ὑπέβαλε σκέψιν νέας ἐκεχειρίας μετὰ σύντομον ἐπιτυχῆ δρᾶσιν. Παρακαλῶ μὲ εἰδοποιήσετε τί σκέπτεσθε. Ἐν καταφατικῇ περιπτώσει, μὲ πληροφορήσετε περὶ πιθανῆς ἡμερομηνίας πρὸς συντονισμὸν ἐνεργειῶν».

Ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω, ἀπήντησα τὴν 1ην Σεπτεμβρίου 1956 εἰς τὸν Ἕλληνα Πρόξενον, ὡς ἀκολούθως:

1) Διὰ μὲν τὴν πρότασιν περὶ ἐκεχειρίας: «Ὁμολογῶ, ὅτι μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ κάμω μίαν νέαν τοιαύτην χειρονομίαν ἀπέναντι ἀντιπάλου ὑπούλου καὶ ἀνεντίμου, ὁ ὁποῖος θὰ ἐξελάμβανε ταύτην ὡς ἔνδειξιν νέας ἀδυναμίας διὰ συνέχισιν τοῦ ἀγῶνος ἐκ μέρους μας. Ἐξ ἄλλου καὶ ὁ ἠθικὸς ἀντίκτυπος ἐπὶ ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ θὰ ἦτο μέγιστος καὶ φοβοῦμαι, ὅτι τὸ ἐσωτερικόν μας μέτωπον θὰ ὑφίστατο κλονισμόν. Δὲν ἀνέμενα ὁμολογουμένως μίαν τοιαύτην ὑπόδειξιν, ὅταν ἀκόμη ἰσχύουν οἱ ἀτιμωτικοὶ ὅροι παραδόσεως καὶ ἐκπλήττομαι, διότι τοιαύτη μοῦ ἐγένετο. Ἡ ἐθνική μου ἀξιοπρέπεια, ἡ ἀτομική μου ἀξιοπρέπεια ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπίγνωσις τῆς ἰσχύος μας μοῦ ἐπιβάλλουν ν' ἀπορρίψω τοιαύτην πρότασιν. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δύναται νὰ γίνῃ εἶναι, ἐφ' ὅσον ἤθελον ἀρχίσει διαπραγματεύσεις, νὰ χαλαρώσω προοδευτικῶς τὴν δρᾶσιν, ὥστε νὰ φθάσωμεν σιωπηρῶς εἰς τὴν ἐκεχειρίαν. Ἄλλην λύσιν δὲν βλέπω».

2) Διὰ δὲ τὰ ἐρωτήματα, ἅτινα μοῦ ἀπηύθυνε: «Τρία εἶναι τὰ βασικὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ προσέξωμεν: 1) Ἢ τώρα ἢ ποτέ. Ἐὰν δὲν ἐπιτύχωμεν τώρα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ζητοῦμεν, οὐδέποτε πλέον θὰ τὸ ἐπιτύχωμεν. Σκοπός μας ἡ αὐτοδιάθεσις καὶ οἱουσδήποτε ἐνδιαμέσους σταθμοὺς καὶ ἐὰν περάσωμεν πρέπει οὗτοι νὰ μᾶς ἐγγυῶνται, ὅτι τελικῶς θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσωμεν ἐκεῖ, ἐντὸς λογικοῦ χρονικοῦ διαστήματος. 2) Τὸ ζήτημα τῆς γενικῆς ἀμνηστίας καθὼς καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀσφαλείας πρέπει νὰ λυθῇ ὑπὲρ ἡμῶν. Τοὺς λόγους τοὺς ἐξέθεσα διὰ προγενεστέρας ἐπιστολῆς μου. 3) Εἶναι ἀνέντιμον δι' ἐμὲ νὰ δεχθῶ οἱανδήποτε ταπείνωσιν τοῦ Μακαρίου ἢ νὰ δεχθῶ οἱανδήποτε λύσιν ἐρήμην τούτου. Βάσει τῶν ἀνωτέρω, ἀπαντῶ εἰς τὰ συγκεκριμένα ἐρωτήματα, ἐφ' ὧν ζητεῖτε τὴν γνώμην μου: 1) Ὡς διατυποῦνται αἱ δηλώσεις τῶν Λέννοξ Μπόϋντ καὶ Χάρντιγκ, τὸ προτεινόμενον Σύνταγμα πρέπει νὰ ἀπορριφθῇ, διότι παραπέμπει τὸ ζήτημα τῆς αὐτοδιαθέσεως εἰς τὰς Ἑλληνικὰς Καλένδας. Ἡ παραδοχὴ οἱουδήποτε Συντάγματος — ἄνευ τακτῆς προθεσμίας ἐφαρμογῆς τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως — ἢ χωρὶς τοῦτο, τοὐλάχιστον, νὰ ἐπιτρέπῃ εἰς τὴν αἱρετὴν πλειοψηφίαν τῆς Κυπριακῆς Βουλῆς νὰ λάβῃ ἀποφάσεις ἐπὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν αὕτη θὰ ἐφαρμοσθῇ, εἶναι «Σύνταγμα - Παγίς». Καὶ ἡ ἐπιστολή μου κατέληγεν: «Ἐὰν τὸ διάγραμμα τοῦ Συντάγματος Ράντκλιφ δὲν μᾶς ἱκανοποιῇ, σύμφωνα μὲ τ' ἀνωτέρω, πρέπει νὰ ἀπορριφθῇ ἀσυζητητί. Οὐδεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τὸ δεχθῇ. Ὅταν ὁ μαχόμενος λαὸς καὶ ἡ πλειονότης τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ τὸ ἀπορρίπτῃ, οὐδεὶς πολιτικάντης ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τὸ δεχθῇ, διὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ ἁπλῶς φιλοδοξίαν εἰσόδου του εἰς τὴν Κυπριακὴν Βουλήν. . . .Πρέπει ὅλοι οἱ Ἕλληνες καὶ μάλιστα οἱ κυβερνῶντες νὰ ἀποκτήσουν αὐτοπεποίθησιν. Τὸ νὰ ὑποκύπτωμεν ἑκάστοτε εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν ἰσχυρῶν καὶ ἐκεῖ ἀκόμη ποὺ ἔχομεν ἀπόλυτον δίκαιον, εἶναι ἐθνικῶς ἀναξιοπρεπές, ἀλλὰ καὶ καταστρεπτικόν. Ὁ Ἑλληνισμός, τόσον εἰς τὸ μεμακρυσμένον παρελθόν, ὅσον καὶ προσφάτως, ἀπέδειξε τί μπορεῖ νὰ ἀποδώσῃ ἀπέναντι ἰσχυροῦ ἀντιπάλου, ὅταν καταπατῆται τὸ δίκαιόν του καὶ προσβάλληται ἡ ἐθνική ἀξιοπρέπειά του. Διατὶ δὲν ἐφοβήθημεν τοὺς Γερμανοϊταλοὺς καὶ φοβούμεθα σήμερον τοὺς Ἄγγλους; Ἀπαιτεῖται ἡ συμβολὴ ὅλων τῶν ἐθνικοφρόνων πολιτικῶν δυνάμεων τῆς Ἐλευθέρας Ἑλλάδος εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν Κυπρίων. Ὁ Κυπριακὸς λαὸς θὰ ἔβλεπε ταύτην μὲ μεγάλον ἐνθουσιασμόν, ἡ δὲ ἐμμονή του εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ ἡ ἀγωνιστική του διάθεσις θὰ ἐπολλαπλασιάζετο, ἐὰν ὁ πολιτικὸς κόσμος τῆς Ἑλλάδος συνειργάζετο ἐν συμπνοίᾳ ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν ζητημάτων. . . . . .»

Ὡς ἔντιμος στρατιώτης δὲν ἐδέχθην νὰ παραγκωνισθῇ, εἴτε καθ' οἱονδήποτε τρόπον νὰ ταπεινωθῇ ὁ Μακάριος. Ὁποία ὅμως ἡ στάσις τούτου ἔναντί μου κατὰ τὴν σύναψιν τῶν συμφωνιῶν Ζυρίχης καὶ Λονδίνου.

Ἐνῷ αἱ σχέσεις Ἀγγλογάλλων ἀφ' ἑνὸς καὶ Αἰγύπτου ἀφ' ἑτέρου ἐχειροτέρευον, λόγῳ τοῦ Σουὲζ—τοῦ Νάσσερ παραμένοντος ἀνενδότου εἰς τὰς ἀπαιτήσεις του—, ὁ Ἕλλην ἀντιπρόσωπος παρὰ τῷ Συμβουλίῳ τῆς Εὐρώπης Σταμάτης Μερκούρης συνηντήθη τὴν 4ην Σεπτεμβρίου 1956 εἰς Παρισίους μὲ τὸν Γάλλον Πρωθυπουργὸν GUY MOLLET. Κατὰ τὴν συνάντησιν ταύτην ὁ Γάλλος πρωθυπουργὸς ἐξέθεσεν εἰς τὸν συνομιλητήν του, ὅτι ἡ

Γαλλικὴ Κυβέρνησις εἶναι ἀποφασισμένη, ἐφ' ὅσον δὲν εὑρεθῇ ἱκανοποιητικὴ λύσις τοῦ ζητήματος τοῦ Σουέζ, νὰ προχωρήσῃ εἰς πολεμικὴν ἐνέργειαν. Προχωρῶν εἰς τὸ ζήτημα τῆς Κύπρου, ὁ Γάλλος Πρωθυπουργὸς εἶπεν ὅτι τὸ ἀπόστημα τῆς Κύπρου, τὸ ὁποῖον δηλητηριάζει τὸν ὀργανισμὸν ἀμύνης τῆς νοτιοανατολικῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου καὶ τὰς φιλικὰς σχέσεις μεταξὺ συμμάχων, πρέπει τὸ ταχύτερον νὰ ἐξαφανισθῇ. Ἐξέφρασεν ἐν συνεχείᾳ τὴν γνώμην ὅτι οἱ Ἄγγλοι συντηρητικοὶ ἐπροχώρησαν πολὺ εἰς τὴν ἀδιαλλαξίαν καὶ ὅτι εἰς τὴν προσεχῆ συνάντησίν του μὲ τὸν Ἤντεν θέλει θίξει τὸ ζήτημα καὶ προσέθεσεν ὅτι ἔδωσε προσωπικὰς ὁδηγίας πρὸς τὰ ἀποβιβασθέντα ἐν Κύπρῳ Γαλλικὰ στρατεύματα, ὅπως συμπεριφέρωνται ἀπέναντι τοῦ πληθυσμοῦ μὲ αἰσθήματα φιλικὰ καὶ συμμαχικά, γίνουν δὲ συστάσεις διὰ τοῦ τύπου καὶ διὰ τοῦ ραδιοφώνου, ὅπως ἀποφευχθοῦν προστριβαὶ μετὰ τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων.

Πράγματι, ἡ συμπεριφορὰ τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων ἐν Κύπρῳ ὑπῆρξεν ἄψογος ἀπέναντί μας. Ταῦτα ἀνταπεκρίθησαν πλήρως πρὸς ἡμετέραν ἔκκλησιν καὶ ἐξετίμησαν τὴν φιλικὴν ὑποδοχήν, τὴν ὁποίαν τοὺς ἐπεφυλάξαμεν. Τὰ αἰσθήματά μας ταῦτα διερμηνεύονται εἰς προκήρυξίν μου συντεταγμένην Γαλλιστί, ἥτις διενεμήθη καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον εἰς τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα. Συμπληρώσας ἀνωτάτας στρατιωτικὰς σπουδὰς ἐν Γαλλίᾳ, εἶχον τὴν εὐκαιρίαν ἐπὶ τριετίαν νὰ ἔλθω εἰς στενὴν ἐπαφὴν μὲ τὸν Γάλλον ἀξιωματικὸν καὶ στρατιώτην, εἰς τὰ σχολεῖα, εἰς τοὺς στρατῶνας καὶ τὰ Ἐπιτελεῖα καὶ νὰ ἐκτιμήσω τὰς ἀρετὰς τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ, τὰς ὁποίας δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μοῦ ἐξαλείψῃ ἡ ἀπροσδόκητος δι' ἐμὲ ταχίστη ἐξουδετέρωσίς του κατὰ τὸν τελευταῖον Παγκόσμιον πόλεμον ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ στρατοῦ.

Κατὰ τὸ δεύτερον δεκαήμερον τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1956, ἡ γενικὴ ἐν Κύπρῳ πολιτικοστρατιωτικὴ κατάστασις παρουσιάζετο ὡς ἑξῆς : Ἡ Ἐθναρχία, μετὰ τὰς τελευταίας συλλήψεις, ἐν τῇ πραγματικότητι δὲν ὑφίσταται. Οὕτω, ἅπασαι αἱ ἐξουσίαι τοῦ ἀγῶνος περιέρχονται εἰς χεῖράς μου, καὶ χειρίζομαι ὅλα τὰ ζητήματα, πολιτικὰ καὶ στρατιωτικά, μόνος καὶ ἄνευ Ἐπιτελείου. Τοῦτο δὲν μὲ ἀνησυχεῖ, διότι μὲ ὅπλον τὴν Πίστιν εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ ἀντεπεξέλθω. Τὸ Κυπριακόν, ὡς διεθνὲς πολιτικὸν ζήτημα, ἐπισκιάζεται ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου ἀπὸ τὸ Σουὲζ καὶ ἀρχίζει νὰ σχηματίζεται ἡ ἐντύπωσις ὅτι ἡ λύσις τοῦ Κυπριακοῦ δὲν εἶναι ἀνεξάρτητος τῆς ἀκολουθουμένης ἔναντι τῆς Αἰγύπτου Βρεττανικῆς πολιτικῆς, τοῦθ' ὅπερ θὰ συνεπήγετο σκλήρυνσιν τῆς ἔναντι ἡμῶν Βρεττανικῆς θέσεως. Ἡ ἐξέλιξις τῆς διεθνοῦς καταστάσεως ἀπεδείκνυε πόσον εἶχον δίκαιον, ὅταν ἐπίεζον νὰ ἀρχίσωμεν τὸ κίνημά μας πρὶν ἢ ἐκδηλωθοῦν οἱαιδήποτε κατὰ τῶν Ἄγγλων ἀντιδράσεις εἰς τὴν Μ. Ἀνατολὴν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν Αἴγυπτον, περὶ τῶν ὁποίων ὡμίλησα εἰς προηγούμενον Κεφάλαιον.

Ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως, αἱ ἐπιθέσεις μας ἐναντίον τῶν Βρεττανικῶν στρατευμάτων ἐν Κύπρῳ προεκάλεσαν ἐντύπωσιν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου ἐπεκράτησε νευρικότης, διότι δὲν ἀνεμένετο τοιαύτη ἑτοιμότης καὶ δυναμικότης τῆς Ὀργανώσεως. Ἡ δρᾶσίς μας αὕτη ἀποτελεῖ καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν περίοδον τὸ μόνον φωτεινὸν σημεῖον εἰς τὸν ζοφερὸν διεθνῆ ὁρίζοντα καὶ ὑπηγόρευε πολιτικὴν ἐκμετάλλευσιν καταλλήλων εὐκαιριῶν.

Προσφορὰ Συντάγματος.

Τὴν 18ην Σεπτεμβρίου 1956 ὁ βουλευτὴς κ. Σταμάτης Μερκούρης συνηντήθη εἰς Βρυξέλλας μὲ τὸν Ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν τοῦ Βελγίου κ. Σπάακ, ὅστις ἐξέφρασε τὴν ἰδέαν ὅπως τὸ Κυπριακὸν συζητηθῇ εἰς τὸ ΝΑΤΟ, ἐπὶ ἐπιπέδου Ὑπουργῶν, καὶ ἡ Ἑλλὰς ζητήσῃ ἔκτακτον σύγκλησιν τοῦ Συμβουλίου Ὑπουργῶν διὰ τὸ Κυπριακόν· τοῦτο θὰ ἠδύνατο νὰ συγκληθῇ ἐντὸς 20 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἤθελε ζητηθῇ. Ἐκτὸς τῆς ἰδικῆς του ὑποστηρίξεως, ἡ ὁποία θὰ ἦτο θερμὴ καὶ ἔντονος, ὁ κ. Σπάακ ἐπίστευεν ἢ μᾶλλον ἐθεώρει βέβαιον ὅτι αἱ ἀπόψεις μας θὰ ὑπεστηρίζοντο ὑπὸ τῆς Ὀλλανδίας, Λουξεμβούργου, Νορβηγίας καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπὸ τῆς Δανίας. Ἐτόνισεν ἐπὶ πλέον, ὅτι ἡ τοιαύτη ἐνέργεια δὲν παρεμποδίζει τὴν προσφυγήν μας εἰς τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη, ἐφ' ὅσον αὕτη θὰ προηγεῖτο κατὰ πολὺ τῆς συζητήσεως εἰς τὸν Ο.Η.Ε. Ἐὰν ἔχωμεν ἀγαθὸν ἀποτέλεσμα εἰς τὸ ΝΑΤΟ, τότε ἔχομεν ὅλον τὸν καιρὸν νὰ παραιτηθῶμεν τῆς προσφυγῆς μας εἰς τὸν ΟΗΕ. Ἄλλως, θὰ ἔχωμεν τὸ θετικὸν κέρδος, ὅτι ἐξηντλήσαμεν ὅλας τὰς δυνατότητας λύσεως ἐντὸς τῶν συμμαχικῶν πλαισίων καὶ θὰ θέσωμεν εἰς πολὺ δύσκολον θέσιν τὰ ἀνωτέρω κράτη, τὰ ὁποῖα σαφῶς θὰ ἔχουν ἐκτεθῇ ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸ ΝΑΤΟ.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε τὴν 14ην Σεπτεμβρίου 1956, διεξήχθη εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων ἡ ἀπὸ πολλοῦ ἀναμενομένη συζήτησις ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ. Κατὰ ταύτην ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν Λέννοξ Μπόϋντ ἐδήλωσεν ὅτι ἡ Βρεττανικὴ κυριαρχία ἐπὶ τῆς Κύπρου εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητος, «ἐὰν πρόκειται νὰ ἐκπληρώσωμεν τὰς παρούσας μας εὐθύνας», συνδέσας οὕτω τὸ Κυπριακὸν μὲ τὰ γεγονότα τοῦ Σουέζ. Ἐν συνεχείᾳ, ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἀνετέθη εἰς τὸν λόρδον Ράντκλιφ, ὅπως καταρτίσῃ Σύνταγμα βάσει ὡρισμένων ὅρων ἐντολῆς, οἵτινες παρεξέκλιναν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εἶχον ὑποβληθῆ εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον, πρὶν ἢ οὗτος ἐξορισθῇ, κατὰ τοῦτο, ὅτι ὅλα τὰ μέτρα τὰ ἀφορῶντα τὴν ἐσωτερικὴν ἀσφάλειαν, καθὼς καὶ τὰς ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις καὶ τὴν ἄμυναν, θὰ διετηροῦντο νῦν ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως. Τὸ προσφερόμενον τοῦτο Σύνταγμα, εἶπεν ὁ Βρεττανὸς Ὑπουργός, δὲν πρόκειται νὰ εἰσαχθῇ πρὶν ἢ ἀποκατασταθῇ ὁ νόμος καὶ ἡ τάξις εἰς τὴν νῆσον. Περαιτέρω ὁ Βρεττανὸς Ὑπουργὸς ὑπεγράμμισεν ὅτι ἡ Βρεττανία, παρ' ὅλον ὅτι ἀπεδέχθη τὴν ἀρχὴν τῆς αὐτοδιαθέσεως διὰ τὴν Κύπρον, ἐν τούτοις δὲν νομίζει, ὅτι «ἡ ἐφαρμογή της, ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας, θὰ ἀπετέλει πρακτικὴν πρότασιν».

Ἐκ μέρους τῆς Ἐργατικῆς Ἀντιπολιτεύσεως ὡμίλησαν οἱ Μπέβαν καὶ Φίλιπ Νόελ Μπαῖκερ. Ἀμφότεροι ἐπέκριναν δριμύτατα τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν πολιτικήν της ἐν Κύπρῳ. Ὁ Μπαῖκερ ἐτάχθη ἀναφανδὸν ὑπὲρ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως ἐν Κύπρῳ, ἔστω καὶ ἂν αὕτη θὰ συνεπήγετο τὴν Ἕνωσιν τῆς νήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος, εἰσηγήθη ὅμως ὡς πρῶτον βῆμα τὴν παροχὴν αὐτοκυβερνήσεως καὶ ἐν συνεχείᾳ κατηγόρησε τὴν Κυβέρνησιν, διότι αὕτη ἀπώλεσε τὴν εὐκαιρίαν, ὅταν ἡ ΕΟΚΑ ἀνέστειλε τὰς ἐπιχειρήσεις της. Ὁ Μπέβαν ἐτόνισε, μεταξὺ ἄλλων, ὅτι ὁσάκις ὑπάρξῃ εὐκαιρία ἐπιτεύξεως συμφωνίας, ἡ Κυβέρνησις ἐπιδιώκει νὰ τὴν ἀποφύγῃ. «Ἡ Κυβέρνησις», εἶπε, «ἐδήλωσεν ὅτι ἡ πρόσφατος προσφορὰ τῆς ΕΟΚΑ ὠφείλετο εἰς ἐξασθένησίν της, ἐνῷ τώρα παραδέχεται, ὅτι ἡ κατάστασις ἐχειροτέρευσε καὶ ὅτι συνεπῶς ἡ ἀσφάλεια δὲν δύναται ν' ἀφεθῇ εἰς τὰς χεῖρας μιᾶς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως».

Συγχρόνως, τὸ Γραφεῖον Δημοσίων σχέσεων ἐν Κύπρῳ ἐξέδωκε τὸ πλῆρες κείμενον τῶν ὅρων ἐντολῆς —τῶν ἀνακοινωθέντων ὑπὸ τοῦ Λέννοξ Μπόϋντ ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων —μὲ τοὺς ὁποίους ἐπεφορτίσθη ὁ λόρδος Ράντκλιφ. Οἱ ὅροι οὗτοι εἶναι οἱ ἀκόλουθοι : 1) Διαρκούσης τῆς Συνταγματικῆς περιόδου ἡ Κύπρος θὰ παραμείνῃ ὑπὸ Βρεττανικὴν κυριαρχίαν, 2) Ἡ χρησιμοποίησις τῆς Κύπρου ὡς βάσεως εἶναι ἀναγκαία διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α.Μ. τῶν διεθνῶν της ὑποχρεώσεων διὰ τὴν ἄμυναν τῶν Βρεττανικῶν συμφερόντων ἐν τῇ Μ. Ἀνατολῇ, καθὼς καὶ τῶν συμφερόντων ἄλλων δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι σύμμαχοι τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου ἢ συνδέονται μετ' αὐτοῦ, 3) Ὅλα τὰ ζητήματα, τὰ σχετιζόμενα μὲ τὰς ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις, τὴν ἄμυναν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἀσφάλειαν, παραμένουν εἰς χεῖρας τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α.Μ. ἢ τοῦ Κυβερνήτου. 4) Ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν ταύτην, τὸ Σύνταγμα θὰ βασίζεται ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς φιλελευθέρας δημοκρατίας καὶ θὰ παρέχῃ εὐρὺ μέτρον ὑπευθύνου αὐτοκυβερνήσεως εἰς αἱρετοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ταὐτοχρόνως ὅμως θὰ περιέχῃ τοσαύτας ἐπιφυλάξεις, διατάξεις, ἐγγυήσεις, οἷαι δυνατὸν νὰ εἶναι ἀναγκαῖαι διὰ νὰ δίδεται δικαία προστασία εἰς τὰ εἰδικὰ συμφέροντα τῶν διαφόρων ἐν τῇ νήσῳ κοινοτήτων, θρησκευμάτων καὶ φυλῶν.

Αἱ δηλώσεις τοῦ Βρεττανοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἀποικιῶν, καθὼς καὶ οἱ τεθέντες εἰς τὸν λόρδον Ράντκλιφ ὅροι διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Συντάγματος, ἀπεγοήτευσαν ἡμᾶς, διότι ὄχι μόνον οὐδεμία πρόοδος ἐπετελεῖτο διὰ τούτων ἔναντι τοῦ προσφερθέντος εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1956, σχεδίου, ἀλλὰ καὶ κατεδεικνύετο πλέον φανερὰ ἡ πρόθεσις τῆς Ἀγγλίας, ὅπως, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῶν στρατιωτικῶν ἀναγκῶν της, μὴ ἐγκαταλείψῃ ποτὲ τὴν νῆσον. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς διαβεβαιώσεις, ὅτι «ἡ νῆσος θὰ παρέμενεν ὑπὸ Βρεττανικὴν κυριαρχίαν διαρκούσης τῆς συνταγματικῆς περιόδου» καὶ τὰ περὶ «ἀρχῶν φιλελευθέρας δημοκρατίας», τὰ διαλαμβανόμενα εἰς τοὺς ὅρους ἐντολῆς, ταῦτα ἀπέβλεπον εἰς παραπλάνησιν τῆς κοινῆς γνώμης καὶ προβολὴν καλῆς δῆθεν Βρεττανικῆς θελήσεως δι' ἐπίλυσιν τοῦ Κυπριακοῦ.

Ὁ Λόρδος Ράντκλιφ, ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του ὡς συνταγματικοῦ ἐπιτρόπου, ἐπεσκέφθη τὴν νῆσον ἐκ δευτέρου τὴν 26ην Σεπτεμβρίου 1956. Οὐδεὶς ὅμως Ἕλλην Κύπριος προσῆλθε διὰ συνομιλίας μετ' αὐτοῦ, παρ' ὅλον ὅτι τὸ τοιοῦτον ἐπεδιώχθη μετὰ ζήλου. Οὕτω, ὁ Λόρδος Ράντκλιφ ἐπροχώρησε μόνος εἰς τὸ ἔργον του, τὸ ὁποῖον συνεπλήρωσε καὶ ὑπέβαλε τὴν 14ην Νοεμβρίου εἰς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν. Τὴν 25ην Νοεμβρίου μετέβη εἰς

Λονδῖνον πρὸς διεξαγωγὴν συνομιλιῶν ἐπὶ τῶν συνταγματικῶν προτάσεων ὁ Κυβερνήτης Χάρντιγκ καὶ τὴν 29ην Νοεμβρίου μετέσχε τῶν περὶ Κύπρου συνομιλιῶν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ὁ Τοῦρκος Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Ζορλοῦ, μεταβὰς ἐπὶ τούτῳ εἰς Λονδῖνον. Ἦτο φανερόν, ὅτι καὶ τὸ νέον σύνταγμα ἐτίθετο ἐπὶ βάσεως Ἀγγλοτουρκικῆς κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου συνωμοσίας.

Ἀντελαμβανόμην πλέον, ὅτι λύσις τοῦ Κυπριακοῦ, εὐνοϊκὴ δι' ἡμᾶς, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ εἰ μὴ μόνον μὲ τὸν πολιτικὸν κόσμον ἐν Ἑλλάδι ἡνωμένον ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ τούτου ζητήματος, τὸ ὁποῖον ἐκράτει ἐν συγκινήσει τὸ Πανελλήνιον. Διὰ τοῦτο τὴν 14ην Σεπτεμβρίου ἐκυκλοφόρησα τὴν ἐν ὑποσημειώσει (1) προκήρυξίν μου πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ἐν Ἑλλάδι πολιτικῶν κομμάτων.

Ἡ προκήρυξις αὕτη προεκάλεσε ζωηροτάτην ἀντίδρασιν παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει. Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Εὐάγγελος Ἀβέρωφ ἐδήλωσεν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις φέρει πλήρη τὴν εὐθύνην διὰ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς χώρας, εἶναι δὲ ἀκατανόητον οἱ Κύπριοι νὰ ἔχουν τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι δύνανται νὰ καθορίζουν τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ραδιοσταθμὸς τῆς Κύπρου, ἐκμεταλλευόμενος τὰς δηλώσεις ταύτας τοῦ Ἕλληνος Ὑπουργοῦ, ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ τελευταῖος ἔψεξε τὸ φυλλάδιον τῆς ΕΟΚΑ, δι' οὗ ἐζητεῖτο ἡ συγκρότησις Κυβερνήσεως ἐθνικῆς ἑνότητος πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸν ΟΗΕ. Ἀγανάκτησις μὲ κατέλαβε διὰ τὴν ἀντίληψιν, ὅτι τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα εἶναι μονοπώλιον ἑνὸς μόνον Κόμματος. Τοῦτο ὅμως ἦτο δι' ἐμὲ καὶ μία προειδοποίησις, ὅτι ἔπρεπε νὰ παρακολουθῶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς πολιτικὰς καὶ διπλωματικὰς ἐξελίξεις τοῦ Κυπριακοῦ.

Ἠναγκάσθην πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἀγῶνος νὰ μὴ δώσω συνέχειαν εἰς τὸ ζήτημα, μολονότι ἀρχικῶς εἶχα ἀποφασίσει, δι' ἑτέρας προκηρύξεώς μου, νὰ τὸ θέσω ἐπὶ τῆς ἁρμοζούσης βάσεως, ὅτι τὸ αἷμα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ δὲν ἦτο τόσον φθηνόν, ὥστε νὰ μὴ ἐπιτρέπεται εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τὸ ἔχυνον νὰ ἐκφέρουν γνώμην ἐπὶ ζητήματος, ἔχοντος σχέσιν

---

(1) ΠΡΟΣ
ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΡΧΗΓΟΥΣ ΤΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

Κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμήν, καθ' ἣν τὸ Κυπριακὸν θὰ προσαχθῇ ἐκ νέου ἐνώπιον τοῦ Ο.Η.Ε., θεωρῶ ὑποχρέωσιν νὰ ἀποταθῶ πρὸς Ὑμᾶς ἐξ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΟΛΟΚΛΗΡΟΥ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΛΑΟΥ καὶ νὰ καταστήσω γνωστὰς τὰς ἀπόψεις του καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον οὗτος ἀναμένει ἀπὸ τὸν πολιτικὸν κόσμον τῆς Ἐλευθέρας Πατρίδος.

1. Νὰ σχηματισθῇ ἐν ΕΘΝΙΚΟΝ μέτωπον, ἀρραγές, ὥστε ἡ φωνὴ ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ νὰ ἀπηχῇ τὴν τοιαύτην ΟΛΟΚΛΗΡΟΥ τοῦ Ἔθνους καὶ ὄχι μόνον τοῦ Κυβερνῶντος κόμματος.

2. Νὰ διαδηλωθῇ ἡ ἀμετάκλητος ἀπόφασις τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ὅπως διεκδικήσῃ διὰ παντὸς μέσου τὸ νόμιμον δικαίωμα τῆς αὐτοδιαθέσεως, τὸ ὁποῖον ἐνῷ ἀναγνωρίζεται διὰ διεθνῶν συμφωνιῶν, ἐν τούτοις καταπατεῖται ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἐν Κύπρῳ, ὑπὸ διάφορα προσχήματα.

Δὲν πρόκειται νὰ καταθέσωμεν τὰ ὅπλα ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει, πρὶν ἢ τὸ δικαίωμα τοῦτο μᾶς ἀναγνωρισθῇ, ἡ δὲ ἐξάσκησίς του καθορισθῇ ἐντὸς τακτῆς προθεσμίας. Εἶναι ἀπόφασις εἰλημμένη 420.000 Ἑλλήνων Κυπρίων, μὴ ἐπιδεχομένη παζάρεμα, νὰ πέσωμεν ἀγωνιζόμενοι διὰ τὴν Ἐλευθερίαν μας, ΟΥΔΕΠΟΤΕ ὅμως νὰ ὑποκύψωμεν πρὸ τῆς Ἀγγλικῆς βίας.

3. Νὰ καταγγελθοῦν αἱ βάρβαροι καὶ ἀπάνθρωποι μέθοδοι τῶν Ἄγγλων ἐν Κύπρῳ πρὸς κατάπνιξιν τοῦ φρονήματος τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, πρὸ τῶν ὁποίων ὠχριοῦν αἱ Χιτλερικαὶ τοιαῦται.

Νὰ ζητηθῇ ἡ ἀποστολὴ ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς διαπίστωσιν τῶν διαπραχθέντων ἐγκλημάτων ὑπὸ τῶν Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν τῆς Κύπρου καὶ οἱ ὑπεύθυνοι νὰ παραπεμφθοῦν εἰς διεθνὲς δικαστήριον. Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν 20ὸν αἰῶνα νὰ ἀναζῇ ὁ Ναζισμὸς καὶ μάλιστα νὰ ὑπερβάλλεται οὗτος ὡς πρὸς τὰς μεθόδους ὑπὸ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι, ὡς τοὐλάχιστον διατείνονται, ἐπολέμησαν κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον διὰ νὰ ἀπαλλάξουν τὴν ἀνθρωπότητα τούτου.

5. Νὰ ἐκφρασθῇ ἡ πικρία τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Κύπρου, διότι οἱ διάφοροι διεθνεῖς ὀργανισμοὶ καὶ ὀργανώσεις ἐκώφευσαν μέχρι σήμερον εἰς τὴν φωνήν του τόσον διὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ δικαιώματος τῆς αὐτοδιαθέσεως, ὅσον καὶ διὰ τὰ ἀποτρόπαια ἐγκλήματα τῶν Ἄγγλων ἐν Κύπρῳ.

5. Ἐὰν παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα καὶ τὴν φορὰν αὐτὴν ὁ Ο.Η.Ε. κωφεύσῃ εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Πανελληνίου, ἡμεῖς μὲν θὰ συνεχίσωμεν μὲ μεγαλυτέραν σφοδρότητα καὶ ἀποφασιστικότητα τὸν ἀγῶνα, ἔστω καὶ ἐὰν πρόκειται νὰ γίνωμεν ὁλοκαύτωμα, διὰ τὸν πολιτικὸν ὅμως κόσμον τῆς Ἑλλάδος γεννᾶται ζήτημα ἐπὶ τῆς μελλοντικῆς τηρητέας στάσεως ἔναντι τῶν διαφόρων διεθνῶν ὀργανισμῶν, ἐφόσον οὗτοι δὲν ἐπιζητοῦν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἠθικῆς, ἀλλὰ γίνονται κονίστρα ἀνηθίκων παζαρεμάτων, ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ σκοπιμότης καὶ ἡ συναλλαγή.

Πρέπει νὰ γνωρίσῃ ἡ διεθνὴς διπλωματία ὅτι πρὸ τῆς ἀδικίας καὶ τῆς ἀνηθίκου συναλλαγῆς, ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ θὰ συνεχίσῃ τὸν δρόμον τῶν πεπρωμένων της ἔστω καὶ μόνη. Αὐτὴ εἶναι, ἄλλως τε, ἡ μοῖρα της, ἀλλὰ καὶ ἡ ΔΟΞΑ της.

Ε.Ο.Κ.Α. Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ

μὲ αὐτὴν ταύτην τὴν τύχην των καὶ τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον οὗτοι ἠγωνίζοντο. Ἐνδιέφερε τὸν Κυπριακὸν λαὸν νὰ ἐμφανισθῇ ἡ Ἑλλὰς πρὸ τοῦ ΟΗΕ μὲ ἓν ἀρραγὲς ἐθνικὸν μέτωπον. Ποῖον πολιτικὸν σχῆμα ἔπρεπε νὰ λάβῃ τὸ μέτωπον τοῦτο δὲν ἦτο ἔργον ἰδικόν μου, (ὅπως καὶ δὲν τὸ ὑπέδειξα εἰς τὴν προκήρυξίν μου), ἀλλὰ καθῆκον τοῦ πολιτικοῦ κόσμου νὰ τὸ ἐξεύρῃ.

Ἡ ἔκπληξις καὶ ἀγανάκτησίς μου διὰ τὴν ἀνωτέρω ἀντίληψιν περὶ χειρισμοῦ τοῦ Κυπριακοῦ ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε ἤρχισα νὰ ἀμφιβάλλω, ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ διεξαχθῇ νικηφόρος διπλωματικὸς ἀγὼν μεταξὺ Ἑλλάδος - Μ. Βρεττανίας, καὶ ἀπέδιδα περισσοτέραν πλέον βαρύτητα εἰς τὸν ἔνοπλον ἀγῶνα, ἀπὸ τὸν ὁποῖον καὶ μόνον κυρίως ἤλπιζα θετικὰ ἀποτελέσματα καὶ ἐξάσκησιν κάποιας πιέσεως ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Εἰς γενικὴν διαταγήν μου πρὸς τοὺς τομεῖς, ἐπὶ τῇ προόψει τῆς προσεχοῦς συζητήσεως τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸν ΟΗΕ καὶ τοῦ ἀναμενομένου ἐκ ταύτης ἀποτελέσματος, ἐξέφρασα τὴν ἀντίληψιν, ὅτι ἡ μάχη τῆς Κύπρου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κερδηθῇ παρὰ διὰ τῶν ὅπλων καὶ ὅτι μόνον πρὸ τῆς ἰσχύος μας θὰ ὑποκύψῃ ἡ Ἀγγλία. Ἄλλως τε, ἤρχισα ν' ἀντιλαμβάνωμαι, βάσει διαφόρων ἐνδείξεων, ὅτι ἡ γραμμὴ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως δὲν ἦτο σταθερὰ καὶ ὅτι αὕτη πιθανὸν νὰ παρεσύρετο εἰς ὑποχωρήσεις.

Νέα πρότασις τοῦ Φράνσις Νόελ Μπαῖκερ, περὶ ἐκεχειρίας, ἀπορρίπτεται.

Πλὴν τῶν ὑποδείξεων διὰ μίαν νέαν ἐκεχειρίαν, τὰς ὁποίας, ὡς ἀλλαχοῦ ἀνέφερα, ἀπέρριψα ἀσυζητητί, ὁ ραδιοσταθμὸς τῆς Κύπρου ἀνήγγειλε τὴν ἑσπέραν τῆς 22ας Σεπτεμβρίου 1956 ὅτι ὁ Ἐργατικὸς βουλευτὴς Φράνσις Νόελ Μπαῖκερ μοῦ ἀπηύθυνεν ἔκκλησιν διὰ νέαν ἐκεχειρίαν, διὰ δηλώσεώς του γενομένης τὴν ἰδίαν ἡμέραν πρὸς δημοσιογράφους ἐν Ἀθήναις. Εἰς τὴν ἔκκλησιν ταύτην ἀπήντησα διὰ προκηρύξεώς μου, κυκλοφορησάσης τὴν 26 - 27 Σεπτεμβρίου. Δι' αὐτῆς ἐδήλουν, ὅτι μία νέα ἐκεχειρία ἐκ μέρους μας δὲν ἦτο δυνατή, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον ἐθεωρεῖτο καὶ ἄσκοπος. Δὲν ἦτο δυνατὴ διὰ λόγους ἀξιοπρεπείας, διότι ἡ προηγουμένως προταθεῖσα ὑφ' ἡμῶν ἀπερρίφθη, κατὰ τρόπον ὕπουλον καὶ πρωτοφανῆ εἰς τὰ πολιτικοστρατιωτικὰ χρονικά. Ἦτο δὲ καὶ ἄσκοπος, διότι δὲν ἐφαίνετο νὰ ὑπάρχῃ ἔδαφος συνεννοήσεως, ἐφ' ὅσον τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Νόελ Μπαῖκερ μοῦ ἔκαμνε τὴν πρότασιν, ὁ Λέννοξ Μπόϋντ ἐδήλου, ὅτι «ἡ Κύπρος κατέστη ζωτική, ὅσον οὐδέποτε, διὰ τὴν Μ. Βρεττανίαν». Συνεπῶς ἐκ τῆς τοιαύτης ἐκεχειρίας οὐδὲν θετικὸν ἠδύνατο νὰ προκύψῃ, ἐφ' ὅσον ἡ Μ. Βρεττανία ἐπέμενεν εἰς τὰς ἀπαραδέκτους περὶ κατακρατήσεως τῆς νήσου ἀπόψεις της.

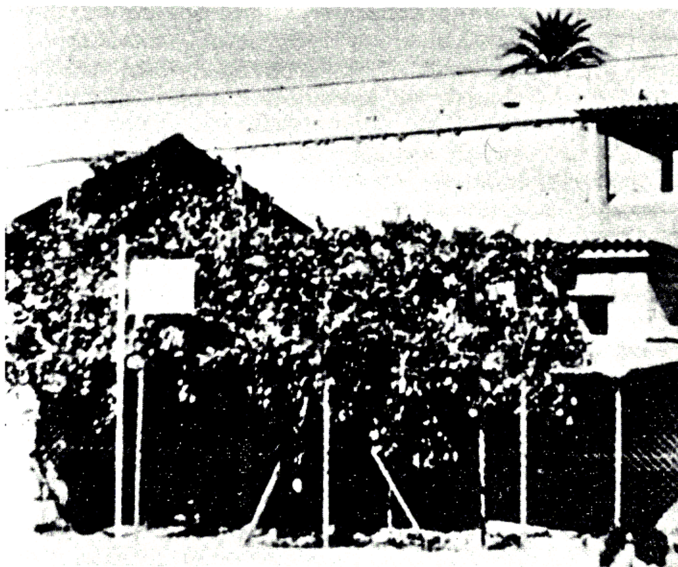
Στρατιωτικὰ γεγονότα.—Πολιτικαὶ ἐνέργειαι καὶ διπλωματικαὶ ζυμώσεις.— Τολμηρὰ ἐγχειρήματα.

Ἡ περίοδος Σεπτεμβρίου - Ὀκτωβρίου - Νοεμβρίου 1956 δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς μία τῶν σοβαρωτέρων περιόδων διὰ τὸ Κυπριακόν, ἡ ὁποία θὰ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ καὶ ἀποφασιστικὰ ἀποτελέσματα, ἐὰν ἡ Ἑλληνικὴ πολιτικὴ ἐξεμεταλλεύετο τὰ γεγονότα. Ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως τὰ κτυπήματά μας ὑπῆρξαν σκληρὰ καὶ ἀδυσώπητα, ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἀπὸ τὰ εἰς τὸ Παράρτημα δημοσιευόμενα ἀποτελέσματα καὶ τὰς κατὰ τὸ αὐτὸ διάστημα ἀπωλείας τῶν Ἄγγλων.

Μεταξὺ τῶν τολμηρῶν ἐνεργειῶν μας, σπουδαιότεραι ἦσαν δύο: α) Ἡ προσβολὴ τοῦ κεντρικοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ τῆς Κυρηνείας εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως, ἐντὸς τῆς ὁποίας εὑρίσκοντο καὶ περὶ τοὺς 250 Ἄγγλοι στρατιῶται, ἐγκατεστημένοι κυρίως ἐντὸς τοῦ κάστρου τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖον ὀρθώνεται παραπλεύρως τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ. Ἐγνώριζα, ὅτι ἡ ἐπιχείρησις ἦτο δύσκολος ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ. Πρῶτον διὰ λόγους ἠθικοῦ ἀντικτύπου καὶ δεύτερον διὰ νὰ ἀποκομίσωμεν ὁπλισμόν. Ἀφοῦ ἐνέκρινα τὸ ὑποβληθέν μοι σχέδιον ἐνεργείας καὶ ἐπέφερα τὰς ἀναγκαίας τροποποιήσεις καὶ συμπληρώσεις, ἔδωσα διαταγὴν ἐκτελέσεως καὶ κατέληγα: «Ἡ ἐπίθεσις νὰ γίνῃ. Τὰ πάντα εἶναι κατορθωτά, ὅταν ὑπάρχῃ ἡ Πίστις καὶ τὸ θάρρος. Ὁ Θεὸς μαζί σας».

Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁμάδος προσβολῆς ἦτο ὁ Ντῖνος Χαραλάμπους μὲ 11 ἀγωνιστάς, διαθέτοντας ὡς ὁπλισμὸν 1 Στέν, τέσσαρα κυνηγετικά, 3 περίστροφα καὶ περὶ τὰς 15 χειροβομβίδας ἐπιτοπίου κατασκευῆς.

Ἡ ἐπίθεσις ἐναντίον τοῦ σταθμοῦ, ἡ ὁποία ἐγένετο τὴν 3ην πρωϊνὴν ὥραν τῆς 8ης Σεπτεμβρίου 1956, ἐξησφάλισε τὸν ἀπόλυτον αἰφνιδιασμὸν καὶ οἱ φρουροὶ (Τοῦρκοι ἀστυνομικοί), καταληφθέντες ἐξ ἀπίνης παρεδόθησαν. Κατὰ τὴν ἐξόρμησιν ἐντὸς τοῦ σταθμοῦ εἷς Τοῦρκος ἀστυνομικὸς ἐπυροβόλησε, τραυματίσας ἐλαφρῶς δύο ἄνδρας μας. Εἷς τῶν τραυματισθέντων ἀνδρῶν μας ἐπροχώρει ὁρμητικῶς, ἀντιπυροβολῶν. Τοῦτο ἦτο ἀρκετόν, ὥστε ὁλόκληρος ἡ φρουρὰ τοῦ σταθμοῦ νὰ παραδοθῇ. Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῆς ὁμάδος, ἡ φρουρὰ ἀφέθη ἐλευθέρα, χωρὶς κανεὶς ἀστυνομικός, ὧν οἱ πλεῖστοι Τοῦρκοι, νὰ φονευθῇ ἢ κακοποιηθῇ.

Ο Ἀστυνομικὸς Σταθμὸς Κυρηνείας καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ τὸ φρούριον. Ἐπίθεσις 8/9/56.

Παρελήφθησαν ἐκ τοῦ σταθμοῦ δύο αὐτόματα Στέρλιγκ, τρία αὐτόματα περίστροφα καὶ περὶ τὰς 500 σφαίρας.

Οἱ πυροβολισμοὶ ἐντὸς τοῦ σταθμοῦ ἀφύπνισαν τοὺς Ἄγγλους στρατιώτας τοῦ κάστρου, οἱ ὁποῖοι ὥρμησαν πρὸς τὸν προσβαλλόμενον ἀστυνομικὸν σταθμόν, ἀλλὰ προσέκρουσαν εἰς τμήματά μας προστασίας, τὰ ὁποῖα εἶχον τοποθετηθῆ εἰς καταλλήλους θέσεις διὰ νὰ ἀποκρούσουν τοιαύτην προσβολήν. Μία ὁμὰς ἐκ τριῶν ἀνδρῶν μας ἀπέκρουσεν ἐπίθεσιν ἐκ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ σταθμοῦ καὶ ἄλλη ὁμὰς ἐκ 4 ἀνδρῶν ἀπέκρουσεν ἐπίθεσιν ἐκ τῆς νοτίας πλευρᾶς. Πρὸ τῆς μὴ ἀναμενομένης ἐκ μέρους τῶν Ἄγγλων, ἀντιστάσεώς μας, οὗτοι ἠναγκάσθησαν νὰ συμπτυχθοῦν πρὸς τὸ κάστρον, προστατευόμενοι ἀπὸ τὰ πυρὰ αὐτομάτων, τὰ ὁποῖα εἶχον τοποθετηθῆ εἰς τὴν κορυφὴν τούτου, ἐν ᾧ χρόνῳ οἱ ἡμέτεροι, συναποκομίζοντες τὴν λείαν των, ἀπῆλθον ἱκανοποιημένοι, ἀλλὰ καὶ ὑπερήφανοι. Διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἀπεδείχθη τί ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ ἡ τόλμη καὶ ὁ αἰφνιδιασμὸς ἔναντι τῆς ὑλικῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἀντιπάλου.

β) Ἡ δολιοφθορὰ εἰς τὴν ἀεροπορικὴν βάσιν Ἀκρωτηρίου.

Ἐπικειμένων τῶν Ἀγγλογαλλικῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ τοῦ Σουέζ, ἔδωσα ἐντολὴν νὰ καταστραφῇ ὁπωσδήποτε ὁ διάδρομος τοῦ ἀεροδρομίου. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπελέγησαν αἱ ὑπόνομοι τοῦ διαδρόμου. Ἡ ἐργασία ἦτο δυσχερεστάτη. Παρ' ὅλας ὅμως τὰς δυσκολίας εἰσήχθησαν τέσσαρες ὡρολογιακαὶ βόμβαι ἐντὸς καλάθου σταφυλῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας μάλιστα ὁ δολιοφθορεὺς προσέφερεν εἰς τὸν Ἄγγλον φρουρόν. Ἐκ τῶν βομβῶν τούτων δύο ἐτοποθετήθησαν ἐπὶ τῶν ἀσφαλτομηχανῶν τοῦ διαδρόμου καὶ αἱ ἕτεραι δύο ἐντὸς τῆς ὑπονόμου. Διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τούτων ἐντὸς τῆς ὑπονόμου, ἐχούσης διάμετρον 0,90, ὁ δολιοφθορεὺς τὰς προσέδεσε ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ του καὶ τὰς ἐτοποθέτησε συρόμενος ὑπτίως. Ἡ ἐργασία αὕτη ἀπῄτησε περίπου ἓξ ὥρας.

Αἱ βόμβαι ἐξερράγησαν τὸ μεσονύκτιον τῆς 23ης Σεπτεμβρίου 1956, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ προκληθοῦν δύο μεγάλα ἐγκάρσια ρήγματα εἰς τὸ μέσον τῶν δύο διαδρόμων, οἵτινες καὶ ἠχρηστεύθησαν οὕτω διὰ τὰ ἀεριωθούμενα καὶ τὰ βαρέα βομβαρδιστικά. Διὰ τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν ζημιῶν τούτων ἀπῃτήθη χρονικὸν διάστημα 25 ἡμερῶν.

Τὰ κτυπήματά μας ἔβαινον μὲ αὔξουσαν ἔντασιν, χωρὶς τὸ παράπαν νὰ μειωθῇ ἡ ἰσχύς μας, ἀνησύχησαν δὲ σοβαρῶς τοὺς Ἄγγλους, οἱ ὁποῖοι ἀσφαλῶς θὰ ἀντελήφθησαν, ὅτι οἱ ἰσχυρισμοὶ τοῦ Χάρντιγκ καὶ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ὡς καὶ μερίδος τοῦ συντηρητικοῦ τύπου, ὅτι ἡ πρότασίς μας περὶ ἐκεχειρίας ὑπηγορεύθη ἀπὸ ἀδυναμίαν νὰ συνεχίσωμεν τὴν δρᾶσιν, ἦσαν ἀβάσιμοι. Οἱ ἴδιοι οἱ Ἄγγλοι ὠνόμασαν τὸν Νοέμβριον τοῦ

1956 «Μαῦρον Νοέμβριον» διὰ τὰ στρατεύματά των. Αἱ ἀπώλειαι τῶν Ἄγγλων κατὰ τοὺς μῆνας Σεπτέμβριον - Νοέμβριον ἀνέρχονται:

Σεπτέμβριος: Νεκροὶ 13, τραυματίαι 57. Ὀκτώβριος: Νεκροὶ 14, τραυματίαι 32. Νοέμβριος: Νεκροὶ 49, τραυματίαι 71. (1)

Καὶ ἐνῷ αἱ στρατιωτικαὶ βάσεις Ἐπισκοπῆς, Ἀκρωτηρίου καὶ Δεκελείας συγκλονίζονται ἀπὸ τὰς ἐκρήξεις, ἐνῷ τὰ ὀχήματα τῶν Ἄγγλων δὲν δύνανται νὰ κυκλοφορήσουν ἐλευθέρως, ἰδίᾳ τὴν νύκτα, ἐνῷ εἰς τοὺς Βρεττανοὺς στρατιώτας ἀπαγορεύεται νὰ κυκλοφοροῦν εἰς τὰς πόλεις, αἱ μόναι ἐκδηλωθεῖσαι ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν ἀντιδράσεις ἦσαν οἱ κατ' οἶκον περιορισμοὶ εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία, ἡ ἐπιβολὴ περισσοτέρων καὶ μεγαλυτέρων ποινῶν καὶ αἱ μεγάλης ἐκτάσεως ἔρευναι, εἰς τὰς ὀροσειρὰς Πενταδακτύλου καὶ Τροόδους.

Αἱ ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν ἀνατολικὴν περιοχὴν Πενταδακτύλου, ἀρχίσασαι τὴν 4ην Ὀκτωβρίου 1956 καὶ διεξαχθεῖσαι ὑπὸ 3.000 στρατιωτῶν, ἔληξαν τὴν 11ην τοῦ αὐτοῦ μηνός, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ συλληφθοῦν οἱ ἄνδρες μιᾶς μικρᾶς ἀνταρτικῆς ὁμάδος καὶ νὰ ἀνακαλυφθοῦν, μικραὶ ποσότητες ὁπλισμοῦ. Ἕτεραι ἐπιχειρήσεις εἰς τὸν Πενταδάκτυλον, ἀρχίσασαι ἀπὸ τῆς πόλεως Κυρηνείας, τὴν 11ην Ὀκτωβρίου 1956, καὶ ἐπεκταθεῖσαι δυτικῶς μέχρι Μύρτου, ἔληξαν τὴν 16ην Ὀκτωβρίου, ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἄλλαι ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν περιοχὴν τὴν περικλειομένην ὑπὸ τῶν ὁδῶν Λεύκας-Πεδουλᾶ-Κύκκου-Πύργου-Ξεροῦ, αἱ ὁποῖαι ἤρχισαν τὴν 10ην Ὀκτωβρίου 1956, ἀπέληξαν ὡσαύτως εἰς πλήρη ἀποτυχίαν. Τὴν 25ην Ὀκτωβρίου 1956 ἤρχισαν νέαι στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις ὑπὸ χιλιάδων στρατιωτῶν καὶ ἀλεξιπτωτιστῶν μὲ ἐπίκεντρον τὴν Μονὴν Κύκκου, μὲ ἀποτέλεσμα ἐπίσης μηδέν. Αἱ ἐπιχειρήσεις τῆς περιοχῆς Τροόδους, διεξαχθεῖσαι ἐπὶ εὐρείας κλίμακκος, ἐτερματίσθησαν περὶ τὴν 2αν Νοεμβρίου, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ συλληφθοῦν τρία μέλη μας ἐπικεκηρυγμένα. Τὴν 24ην Νοεμβρίου 1956 νέαι μεγάλης κλίμακος στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις ἤρχισαν εἰς τὴν περιοχὴν Σολέας - Μαραθάσας. Τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων, αἵτινες συμπίπτουν μὲ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Χάρντιγκ εἰς Λονδῖνον, μετέσχε δύναμις 3.000 περίπου στρατιωτῶν. Αὗται, διαρκέσασαι ἐπὶ δεκαπενθήμερον, εἰς οὐδὲν ἀπέληξαν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Χάρντιγκ ἤθελε νὰ ἀναγγείλῃ νίκας ἐν Λονδίνῳ, ὅπου εἶχε μεταβῆ, συνεπείᾳ τῆς σφοδρᾶς κατ' αὐτοῦ πολεμικῆς τοῦ Ἀγγλικοῦ τύπου καὶ τῶν ἐργατικῶν, διέταξε τὸν στρατόν, ὅστις εἶχεν ἐπιδράμει τότε ἐναντίον χωρίων τῆς Ἀμμοχώστου καὶ συνέλαβε 10 ἄτομα καθ' ἣν στιγμὴν ταῦτα ἐκοιμῶντο ἀνύποπτα εἰς τὰς οἰκίας των. Τὰ ἄτομα ταῦτα ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς μέλη τῆς ΕΟΚΑ....

Αἱ ἐκτεθεῖσαι ἀνωτέρω ἀπώλειαι οὐδεμίαν μείωσιν ἐπέφερον εἰς τὴν ἰσχὺν τῆς Ὀργανώσεως, καθ' ὅσον καὶ τὸ ἔμψυχον καὶ τὸ ἄψυχον ὑλικὸν ἀντικατεστάθη ἀμέσως. Ἀπὸ ἀπόψεως τακτικῆς, ἡμεῖς ἐφηρμόσαμεν τὴν ἰδικήν μας, μὲ ἐπιτυχῆ ἀποτελέσματα. Ὁ ἀντίπαλος οὐδεμίαν πρόοδον ἐσημείωσεν εἰς τὴν τακτικήν του εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς δράσεώς μας καὶ εἰς τὰς ἐρευνητικὰς ἐπιχειρήσεις του. Ἡ σύλληψις μερικῶν μελῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων ὠφείλετο εἰς προδοσίαν, ἡ ὁποία, ἄλλως τε, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος, ἦτο τὸ μόνον ὅπλον, τὸ ὁποῖον ὁ ἀντίπαλος ἐχρησιμοποίησε τελεσφόρως ἐναντίον μας. Ἡ μόνη ἐξαγγελθεῖσα πομπώδης νέα μέθοδος ἐνεργείας του ἦτο ἡ ἄφιξις εἰς Κύπρον «ἀνθρωποκυνηγῶν», εἰδικῶς ἐκπαιδευθέντων, ὡς ἔλεγον, εἰς Κένυαν καὶ Μαλαισίαν, πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ Διγενῆ καὶ τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων του καὶ οἱ ὁποῖοι, ὡς ἀνηγγέλθη, ἀπεστάλησαν εἰς τὰς ὀρεινὰς περιοχὰς δι' ἐκπαίδευσιν καὶ ἀναγνώρισιν τοῦ ἐδάφους.

Τὸ μόνον οὐσιαστικὸν μέτρον, ὅπερ ἔλαβον οἱ Ἄγγλοι, ἦτο ἡ συγκρότησις περὶ τὸ τέλος τοῦ 1956 εἰδικοῦ σώματος «Q. Patrols» ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀστυνόμου Forside. Τοῦτο ἐθεωρεῖτο τὸ σπουδαιότερον σῶμα τοῦ Special Branch, ἀπετελεῖτο δὲ ἀπὸ Ἄγγλους καὶ Τούρκους ἀστυνομικοὺς καὶ ἐχρησιμοποίει ἰδιωτικὰ ὀχήματα.

Σκοπὸς τούτου ἦτο ἡ ἀνακάλυψις μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ.Α.

---

(1) Τὸ Δελτίον τῶν Ἀγγλικῶν δυνάμεων ἀναφέρει τὰς ἀπὸ Ἰανουαρίου 1956 - 31 Δεκεμβρίου 1956 ἀπωλείας των καὶ τὴν δρᾶσίν μας ὡς ἀκολούθως:

Α'. Ἀπώλειαι: Νεκροὶ στρατιωτικοὶ 60, ἀστυνομικοὶ 24, πολῖται 112 (ὧν 94 Ἕλληνες).

Τραυματίαι: Στρατιωτικοὶ 224, ἀστυνομικοὶ 105 (ὧν 63 Ἕλληνες).

Β'. Ἐκρήξεις βομβῶν: 523 μεγάλαι, 452 μικραί, 441 μὴ ἐκραγεῖσαι.

Γ'. Ἀπεργίαι: 15 μεγάλης κλίμακος, 445 μικροτέρας κλίμακος, ὑπὸ μαθητῶν καὶ ἐργατῶν.

Δ'. Ταραχαὶ καὶ ὀχλαγωγίαι: 28 Συγκεντρώσεις, 201 ἐπιδείξεις καὶ παράνομοι συγκεντρώσεις.

Ε'. Ἐπιδρομαὶ εἰς κυβερνητικὰς ἐγκαταστάσεις: 21 ἐπιτυχεῖς, ὧν 14 εἰς ἀστυνομικοὺς σταθμούς, 18 ἀποτυχοῦσαι.

Εἰδικαὶ ὁδηγίαι καθώριζον τὸν τρόπον ἐνεργείας τῶν περιπόλων τοῦ σώματος τούτου εἰς ἑκάστην τῶν πόλεων καὶ περιοχῶν τῶν ἐπαρχιῶν, ἕκαστος δὲ ἀξιωματικὸς τοῦ σώματος εἶχεν ἐφοδιασθῆ μὲ εἰδικὸν φυλλάδιον ἐπιχειρήσεων.

Αἱ ὁμάδες αὗται τοῦ «Q. Patrols» ἐγένοντο ἐγκαίρως ἀντιληπταὶ ὑφ' ἡμῶν καὶ πλεῖστα τῶν αὐτοκινήτων, τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποίουν, ἐπεσημάνθησαν· οὕτω καὶ τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ἀπέδωσε διὰ τοὺς Ἄγγλους ὅσον οὗτοι ἀνέμενον.

Περιέργως, οἱ περίφημοι οὗτοι ἀνθρωποκυνηγοί, παρὰ τὴν διαφήμισίν των, οὐδόλως ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὴν περαιτέρω διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος. Θεωρῶ περιττὸν νὰ ἀναφέρω διαφόρους μεθόδους, διὰ τῶν ὁποίων οἱ Ἄγγλοι ἐπεχείρησαν νὰ ἀνακαλύψουν ἀντάρτας μας καὶ γενικῶς ἄτομα καταζητούμενα, ὡς ἡ χρησιμοποίησις βρακάδων χωρικῶν, πρακτόρων των, καθημένων ἐπὶ ὄνων καὶ προσποιουμένων, ὅτι εἶναι μέλη τῆς ΕΟΚΑ. Οὗτοι ἀντιμετωπίσθησαν ὑφ' ἡμῶν μὲ τόσην ἐπιτυχίαν, ὥστε οἱ Ἄγγλοι ἠναγκάσθησαν νὰ τοὺς ἐγκαταλείψουν εὐθὺς ὡς τοὺς ἐχρησιμοποίησαν. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀνιχνευτικοὺς κύνας, τοὺς ὁποίους ὁ Χάρντιγκ ἔθεσεν εἰς χρῆσιν καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστήριξαν μεγάλας ἐλπίδας διὰ τὴν ἀνακάλυψιν καταζητουμένων μελῶν μας καὶ ἰδίᾳ τοῦ Διγενῆ, οὐδὲν ἀπολύτως καὶ οὗτοι ἀπέδωσαν. Πλέον ἢ ἅπαξ εὑρέθην ἐγγὺς τοιούτων κυνῶν, χωρὶς κἂν νὰ μὲ ἀντιληφθοῦν, μίαν δὲ φορὰν δὲν κατώρθωσαν οὗτοι νὰ ὀσφρανθοῦν οὔτε κἂν σάκκον πλήρη ἄρτου, τὸν ὁποῖον μέλος μας, καταληφθὲν ὑπὸ τμημάτων στρατοῦ, διενεργούντων ἔρευναν, κατώρθωσε νὰ κρύψῃ προχείρως ἐντὸς θάμνου, πέριξ τοῦ ὁποίου περιεφέρετο ὁ σκύλος (Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἐγένετο εἰ τὴν περιοχὴν τῆς Βασιλικῆς παρὰ τὸν Κύκκον). Οἱ κύνες οὗτοι ἀπέβησαν ἐπικίνδυνοι μόνον διὰ τοὺς ἀθώους πολίτας, τοὺς εὑρισκομένους ἐντὸς τῆς ἀκτῖνος δράσεώς των, τοὺς ὁποίους οὗτοι ἐπεσκέπτοντο ἰδίως ὅταν εἶχον εἰς τὴν οἰκίαν των θήλειαν κύνα ἢ εἶχον σφάξει ζῷον ἢ πτηνόν, καθιστῶντες τούτους ἐνόχους εἰς τὰ ὄμματα τῶν Βρεττανῶν.

Ὑπὸ τὰς συνθήκας ταύτας, τὸ ἠθικὸν τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ ἐκλονίσθη, οὐδεὶς δὲ Ἄγγλος ᾐσθάνετο ἑαυτὸν ἐν ἀσφαλείᾳ. Εἰς τὰς τάξεις τοῦ Βρεττανικοῦ στρατοῦ ἐν Κύπρῳ, παρατηροῦνται ἤδη ἀνταρσίαι. Τὸ B.B.C. εἰς ἐκπομπήν του τῆς 4ης Δεκεμβρίου 1956 ἀνέφερεν ὅτι εἰς τὰς Πλάτρας ἐστασίασαν ἔφεδροι ὁπλῖται οἱ ὁποῖοι ἀργότερον παρεπέμφθησαν εἰς στρατοδικεῖον. Ὡσαύτως εἰς τὸ ἀεροδρόμιον Λευκωσίας ἐστασίασαν, τὴν 10ην Ὀκτωβρίου 1956, ἄνδρες τῆς ἀεροπορίας. Στρατιῶται σταλέντες ἔκ τινος καταυλισμοῦ διὰ νὰ τοὺς καθησυχάσουν ἦλθον εἰς συμπλοκὴν μετ' αὐτῶν καὶ ἐσημειώθησαν ἑκατέρωθεν ἀπώλειαι. Ἀργότερον ἐστασίασαν στρατιῶται εἰς στρατόπεδον παρὰ τὰ Βαρώσια. Παρομοία στάσις ἐξεδηλώθη εἰς φρουράν, ἡ ὁποία εὑρίσκετο εἰς Σουὲζ καὶ ἥτις μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐπιχειρήσεων, διαταχθεῖσα νὰ ἔλθῃ εἰς Κύπρον, ἠρνήθη καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀπεστάλη εἰς Ἀγγλίαν. Ἤδη οἱ Ἄγγλοι στρατιωτικοὶ ὁμολογοῦν τὴν κρισιμότητα τῆς καταστάσεως. Περὶ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου μοῦ παρεσχέθη ἡ πληροφορία, προερχομένη ἀπὸ Τοῦρκον ἀστυνομικόν, ὅτι Ἄγγλος ἀστυνομικός, μεταβὰς εἰς Πάφον, εἰς συζήτησιν ἐπὶ τῆς καταστάσεως εἶπε τὰ ἀκόλουθα: «Γνωρίζω τὸν Διγενὴ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἔχομεν νὰ κάμωμεν μὲ ἰσχυρὸν ἀντίπαλον. Τὸ Κυπριακὸν κίνημα ἔχει τεραστίας διαστάσεις. Λόγῳ τῆς ἰδιορρυθμίας του, ἀμφιβάλλω, ἐὰν θὰ δυνηθῶμεν νὰ τὸ καταβάλωμεν». Τὰς ἀντιλήψεις του ταύτας, ὡς εἶπε, διεβίβασεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Λονδίνου. Οἱ ἀξιωματικοὶ οὗτοι ἔβλεπον ὀρθῶς τὴν κατάστασιν. Οἱ διαχειριζόμενοι ὅμως τὴν Ἑλληνικὴν πλευρὰν τοῦ Κυπριακοῦ δὲν ἔβλεπαν ὀρθῶς, μολονότι ἔπρεπε νὰ ἦσαν ἐνημερωμένοι ὡς πρὸς τὸ τί ἠδυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν· καὶ ὅμως ἦσαν ἐκ μέρους μου, τοὐλάχιστον, πλήρως κατατοπισμένοι.

Ἕνας πολύτιμος φύλαξ. Ἡ «ΙΡΜΑ».

Ἡ «ΙΡΜΑ» δὲν ἦτο ἐκπρόσωπος τοῦ γυναικείου φύλου, ἀλλὰ τοῦ γένους τῶν κυνῶν. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς γεγυμνασμένους στρατιωτικοὺς κύνας, τοὺς ὁποίους ἐχρησιμοποίησαν οἱ Ἄγγλοι ἐναντίον τῆς Ε.Ο.Κ.Α., ἄνευ ὅμως ἀποδόσεως, ἡ «ΙΡΜΑ» ἦτο μία σκύλα ἔξυπνη, ἀφωσιωμένη, ὑπομονητικὴ καὶ ἀποδόσεως μεγίστης εἰς τὸν ρόλον, ὁ ὁποῖος τῆς ἀνετέθη.

Πολλάκις στρατιῶται ἐνεφανίζοντο ἐγγὺς τοῦ κρησφυγέτου μου, χωρὶς νὰ γίνουν ἀντιληπτοί. Ἐνίοτε κατὰ τὴν νύκτα, ἤκουα ἄνωθεν τοῦ κρησφυγέτου μου βαδίσματα Ἀγγλικῶν περιπολιῶν. Δὲν ὑπῆρχε ἄλλος τρόπος ἀσφαλοῦς προειδοποιήσεως διὰ τὴν προσέγγισιν στρατιωτῶν, παρὰ ἡ ἐγκατάστασις πιστοῦ μονίμου φρουροῦ, ὁ ὁποῖος νὰ παραμένῃ

εἰς τὴν θέσιν του ἄγρυπνος, οἱανδήποτε ὥραν καὶ ὑπὸ οἱασδήποτε καιρικὰς συνθήκας. Ὁ οἰκοδεσπότης, παρὰ τῷ ὁποίῳ διέμενον, ἔφερε τότε τὴν ΙΡΜΑ ἀπὸ συγγενῆ του καὶ τὴν ἔδεσεν εἰς ἕνα δένδρον τῆς αὐλῆς τῆς οἰκίας. Ἐκεῖ παρέμεινε τὸ πιστὸν ζῶον ἀνεκτίμητος φρουρός. Ἀναφέρω τὴν περίπτωσιν αὐτήν, διότι παρουσιάζει κἄτι τὸ περίεργον σχετικῶς μὲ ἄλλας περιπτώσεις φυλάκων κυνῶν. Ἡ ΙΡΜΑ ὄχι μόνον δὲν ἐπέτρεπε νὰ πλησιάσῃ κανεὶς εἰς τὴν οἰκίαν, οὔτε καὶ σκύλοι ἀκόμη, μὲ τοὺς ὁποίους, μάλιστα, δὲν ἤθελε νὰ ἔχῃ καμμίαν σχέσιν, ἀλλὰ παρουσίαζε καὶ ἕνα περίεργον ἔνστικτον καὶ τρόπον προειδοποιήσεως. Θὰ ἐνόμιζε κανείς, ὅτι ἡ ΙΡΜΑ ἐγνώριζε ποία ἀποστολὴ τῆς ἀνετέθη καὶ ὡς πιστὸς στρατιώτης μᾶς ἔδιδε συνθήματα καὶ μᾶς προειδοποίει μὲ ἰδιαίτερον ὅλως τρόπον δι' ἑκάστην περίπτωσιν. Οὕτω, εἶχε ἰδιαίτερον τρόπον γαυγίσματος διὰ τὰ κτήνη, τὰ ὁποῖα ἐπλησίαζον, διὰ τοὺς γάτους, διὰ τοὺς σκύλους, διὰ τοὺς ἄνδρας καὶ... διὰ τοὺς Ἄγγλους. Ἦτο καταπληκτικὸν τὸ αἰσθητήριον τῆς σκύλας αὐτῆς εἰς περίπτωσιν, ποὺ διετρέχαμεν κίνδυνον. Οὐχὶ ἅπαξ μᾶς εἰδοποίησε περὶ κινδύνων σοβαρῶν, πολλάκις δὲ περὶ ἀφίξεως ἐπισκεπτῶν, ἀλλὰ συγχρόνως εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ παρακολουθῶμεν συνεχῶς τὰ γαυγίσματα τῆς ΙΡΜΑΣ, ἡ ὁποία δὲν ἠννόει νὰ ἐπιτρέψῃ οὔτε ζῶα νὰ διέλθουν καὶ εἰς μακρὰν ἀκόμη ἀπόστασιν τοῦ κρησφυγέτου. Τὸ φιλότιμον καὶ πιστὸν αὐτὸ ζῷον μὲ ἐξυπηρέτησε ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον, ἐστερήθην ὅμως ἀτυχῶς τῶν ὑπηρεσιῶν του, λόγῳ θανάτου, προκληθέντος ἐξ ἀσθενείας. Ἐπεχείρησα νὰ τὸ ἀντικαταστήσω δι' ἄλλων κυνῶν, ἀλλὰ ὅσους ἐδοκίμασα δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μοῦ ἀποδώσουν τίποτε ποὺ νὰ ὁμοιάζῃ μὲ τὴν νοημοσύνην τῆς ΙΡΜΑΣ, οὔτε καὶ μὲ τὴν ὑπομονήν της. Οὗτοι ἐγκατέλειπον τὴν θέσιν, ἡ ὁποία τοὺς ἐνεπιστεύετο. Ἡ ἀπώλεια τῆς ΙΡΜΑΣ μὲ ἐστέρησε πράγματι ἑνὸς πολυτίμου καὶ ἀναντικαταστάτου φρουροῦ.

Νέαι διπλωματικαὶ ζυμώσεις καὶ πολιτικαὶ ἐξελίξεις.— Νέαι ὑποδείξεις δι' ἐκεχειρίαν.—Τὸ Σύνταγμα Ράντκλιφ «ἀπαράδεκτον» δι' ἐμέ.

Τὴν 9ην Ὀκτωβρίου 1956, ἀφίχθη εἰς Κύπρον ὁ Βρεττανὸς Ὑφυπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν Χέαρ. Φῆμαι ἐξ ἄλλου διεδίδοντο, ὅτι τὴν 19ην Ὀκτωβρίου θὰ μετέβαινεν εἰς Σεϋχέλλας ὁ δοὺξ τοῦ Ἐδιμβούργου, διὰ νὰ συναντήσῃ τὸν Μακάριον. Ἐκ παραλλήλου, τὴν 11ην Ὀκτωβρίου ὁ ἐν Ἀθήναις Βρεττανὸς Πρεσβευτὴς εἶχε συνομιλίαν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ μὲ τὸν Ἕλληνα Ὑφυπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν.

Ἐν τῷ μεταξύ, τὴν 12ην Ὀκτωβρίου, ὑπεβλήθη ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως αἴτησις εἰς τὸν ΟΗΕ κατὰ τῆς Ἑλλάδος μὲ θέμα «Ἡ ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος ὑποστήριξις τῆς τρομοκρατίας ἐν Κύπρῳ». Ἅπασαι αἱ ἀνωτέρω διπλωματικαὶ ζυμώσεις καὶ φῆμαι ἀπεσκόπουν ὄχι εἰς τὴν ἐξεύρεσιν λύσεως, ἀλλὰ εἰς τὴν δημιουργίαν ἀπατηλῶν ἐντυπώσεων, συμφώνως πρὸς τὴν Βρεττανικὴν τακτικήν, ὅπως κερδηθῇ χρόνος μέχρι τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ ζητήματος τοῦ Σουέζ, ὡς ἀλλαχοῦ ἐξέθεσα.

Τὴν 20ὴν Ὀκτωβρίου 1956 ἀφίκετο εἰς Κύπρον ὁ Ἐργατικὸς βουλευτὴς Φράνσις Νόελ Μπαῖκερ, ὅστις τὴν 22αν τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἀναχωρῶν εἰς Ἀγγλίαν, μοῦ ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν (1) διὰ νέαν ἐκεχειρίαν. Ἐσχημάτισα πλέον τὴν γνώμην, ὅτι ὁ Ἐργατικὸς βουλευ-

---

(1) ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΡΑΝΣΙΣ ΝΟΕΛ ΜΠΑΙΚΕΡ

Λευκωσία 22 - 10 - 1956

Κύριε Συνταγματάρχα,

Λυποῦμαι πολύ, ὅτι εἶσθε τὸ μόνον ἐξέχον πρόσωπον, στενῶς συνδεδεμένον μὲ τὴν ἐν Κύπρῳ κατάστασιν τὸ ὁποῖον, ἐξ ὅσων γνωρίζω, δὲν εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ συναντήσω. Τοῦτο εἶναι περισσότερον ἀτυχές, διότι τὴν στιγμὴν αὐτὴν εἶσθε ἓν ἀπὸ τὰ ὀλίγα πρόσωπα ποὺ δύνανται νὰ ἀναλάβουν μίαν πρωτοβουλίαν πρὸς θετικὴν συνεισφορὰν διὰ ἐξεύρεσιν μιᾶς ἐντίμου εἰρηνικῆς διευθετήσεως.

Θὰ ἤθελα νὰ ἐπισύρω τὴν προσοχήν σας εἰδικῶς ἐπὶ τῆς παραγράφου 12 - 13 ἑνὸς ἐγγράφου, τὸ ὁποῖον γνωρίζετε, ἀντίγραφα τοῦ ὁποίου ἄφησα εἰς φίλους μου ἐν τῇ νήσῳ.

Δυνατὸν νὰ λεχθῇ, ὅτι ἡ στιγμὴ αὐτὴ εἶναι ἀκατάλληλος διὰ νὰ κάμετε τὴν γενναίαν ρεαλιστικὴν χειρονομίαν, ποὺ χρειάζεται. Δυνατὸν ἐπίσης νὰ ἔχετε κατὰ νοῦν τὴν τραγικὴν ἀπάντησιν τῆς τελευταίας ἐκεχερείας.

Ἡ ἀπάντησίς μου εἶναι ὅτι δὲν δύναμαι νὰ ἴδω μὲ βεβαιότητα εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον ἄλλην στιγμὴν ὀλιγώτερον ἀκατάλληλον καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ἀκατάλληλος οἱαδήποτε προσπάθεια διὰ νὰ σωθοῦν ἀνθρώπιναι ζωαί.

Περαιτέρω πολλοὶ ἄνθρωποι ἔχουν τὴν γνώμην ὅτι τὰ μέσα Αὐγούστου ἐξηπατήθητε καὶ ἐπέσατε θῦμα.

Εἶναι ἡ ὁμόφωνος καὶ ἐντονωτάτη γνώμη ὅλων τῶν ἡγετῶν τοῦ κόμματός μου ἐν Ἀγγλίᾳ, πλείστων ἄλλων ἡγετικῶν προσώπων ἐκεῖ καὶ εἰς ἄλλας χώρας, καθὼς καὶ ἐκείνων τῶν πολιτικῶν φίλων, μετὰ τῶν ὁποίων

τῆς ἔπαιζε τὸ παιγνίδι τῶν Συντηρητικῶν. Διὰ τοῦτο οὔτε ἀπήντησα εἰς τὴν ἐπιστολήν του, οὔτε τὴν ἔλαβα ὑπ' ὄψιν.

Τὴν 26ην 'Οκτωβρίου 1956, λαμβάνω μήνυμα τοῦ Ἕλληνος Γεν. Προξένου κ. Βλάχου, ἵνα προβῶ εἰς κήρυξιν νέας ἐκεχειρίας, ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐγγραφῆς τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τοῦ ΟΗΕ, διότι ἔκρινε ταύτην ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας πολιτικῶς χρήσιμον. Τὴν τοιαύτην πρότασιν δὲν ἐδέχθην διὰ τοὺς ἀκολούθους λόγους: 1) 'Από διπλωματικῆς ἀπόψεως, ὁ Βρεττανὸς ἀντιπρόσωπος εἰς τὸν ΟΗΕ πιθανὸν νὰ προέβαλλε τὴν ἐκεχειρίαν ὡς μίαν ἔνδειξιν δυνατότητος ἐξευρέσεως πεδίου διαπραγματεύσεων καὶ νὰ ἐχρησιμοποίει ταύτην ὡς ἐπιχείρημα διὰ νὰ ζητήσῃ, ὅπως μὴ ληφθῇ ἀπόφασις ἐπὶ τῆς οὐσίας τῆς προσφυγῆς μας, ἐφ' ὅσον θὰ ὑφίστατο δυνατότης εἰρηνικῆς διευθετήσεως τοῦ θέματος δι' ἀπ' εὐθείας διαπραγματεύσεων. 2) 'Από στρατιωτικῆς ἀπόψεως α) Λόγῳ τοῦ ὅτι εἶχον ἀναπτύξει πλήρη δρᾶσιν, πιθανὸν νὰ εὑρισκόμην ἀγκιστρωμένος κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ μὴν ἠδυνάμην νὰ ἀναστείλω συντόμως τὰς ἐπιχειρήσεις. β) Δὲν ἐγνώριζον κατὰ πόσον ὁ ἀντίπαλος θὰ ἀνταπεκρίνετο, ἀναστέλλων καὶ αὐτὸς τὰς ἐπιχειρήσεις του, διότι θὰ ἦτο παράλογον νὰ δέχωμαι τὰ πλήγματα, χωρὶς νὰ δύναμαι νὰ τὰ ἀνταποδώσω. Τοὐναντίον εἶχον τὴν γνώμην, ὅτι ὁ ἀντίπαλος διὰ λόγους γοήτρου θὰ ἐπεδίωκε νὰ μὴ μείνῃ μειωμένος καὶ θὰ προσεπάθει νὰ μᾶς ἀνταποδώσῃ τὰ πλήγματα, ἔστω καὶ ἐὰν ἡμεῖς προετείνομεν ἐκεχειρίαν. 'Εν πάσῃ περιπτώσει δὲν ἀπέκλεια κατ' ἀρχὴν τὴν ἐκεχειρίαν. 'Εφρόνουν ὅμως ὅτι ὁ χρόνος, ἡ δυνατότης καὶ ἡ σκοπιμότης μιᾶς ἐκεχειρίας ἔπρεπε νὰ ἐξετασθοῦν βάσει τῶν συνθηκῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ ὑφίσταντο ἢ θὰ ἐδημιουργοῦντο ἅμα τῇ ἐγγραφῇ τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τοῦ ΟΗΕ.

Εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιστολήν, ὁ κ. Βλάχος ἔγραφε «διὰ τὴν περίπτωσιν δημοσιεύσεως τοῦ Συντάγματος Ράντκλιφ, κρίνεται σκόπιμον, πρὸς ἀγκίστρωσιν τῶν Ἄγγλων, νὰ μὴ ἐκδηλωθῇ, οὔτε ὑφ' ὑμῶν οὔτε ὑπὸ τῶν ἄλλων, οἱαδήποτε ἄποψις ἐπ' αὐτοῦ, ὑπὸ πολιτικῶν δὲ παραγόντων δηλωθῇ, ὅτι μόνος ἁρμόδιος ἀποφανθῇ ἐπ' αὐτοῦ Μακάριος».

Εἰς τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ Ἕλληνος Γενικοῦ Προξένου ἀπήντησα διὰ τῆς ἰδίας ἐπιστολῆς ὡς ἀκολούθως:

«'Επὶ τῆς προτάσεώς σας βλέπω διαφορὰν πρὸς τὰ ἐξαγγελλόμενα ἐκ τῆς 'Ελευθέρας 'Ελλάδος καὶ τὰ διὰ τοῦ ραδιοσταθμοῦ 'Αθηνῶν, ὅτι δηλαδὴ τὸ Σύνταγμα Ράντκλιφ εἶναι «ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟΝ». Θὰ ὑπάρξῃ συνεπῶς παραφωνία, ὅταν ἡμεῖς μὲν λέγομεν, ὅτι «ὁ μόνος ἁρμόδιος νὰ ἀποφανθῇ εἶναι ὁ Μακάριος», αἱ δὲ 'Αθῆναι ὅτι «τὸ Σύνταγμα εἶναι ἀπαράδεκτον». 'Ανεξαρτήτως ὅμως τῶν ἀνωτέρω, εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ δηλώσω, ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ εἶμαι διατεθειμένος νὰ δεχθῶ Σύνταγμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τοὺς ὅρους Μακαρίου καὶ θὰ συνεχίσω τὸν ἀγῶνα μέχρις ὅτου ρίψω καὶ τὴν τελευταίαν σφαῖραν. Δύο ἐτῶν ἀγῶνες αἱματηροὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιστεφθοῦν μὲ ψευδοσύνταγμα».

Ἡ 'Αγγλογαλλικὴ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Σουέζ.

Τὴν 30ὴν 'Οκτωβρίου 1956 'Ισραηλιτικαὶ δυνάμεις, ἐπιτεθεῖσαι κατὰ τῆς Αἰγύπτου, εἰσεχώρησαν εἰς τὴν Χερσόνησον τοῦ Σινᾶ. 'Αμέσως οἱ 'Αγγλογάλλοι ἀπηύθυναν τελεσίγραφον πρὸς τοὺς ἐμπολέμους νὰ διακόψουν τὴν πολεμικὴν δρᾶσιν καὶ ἀποσύρουν τὰ στρατεύματά των εἰς ἀπόστασιν 10 μιλλίων ἀπὸ τὴν διώρυγα, ἄλλως θὰ ἐπενέβαινον οἱ ἴδιοι. 'Επίσης ἐζήτησαν ἀπὸ τὴν Αἰγυπτιακὴν Κυβέρνησιν νὰ ἀποσύρῃ τὰς δυνάμεις της ἀπὸ ἐπικαίρους θέσεις εἰς Πὸρτ Σαΐδ, 'Ισμαηλίαν καὶ Σουέζ. Ὑπὸ τὸ πρόσχημα διασφαλίσεως τῆς ἐλευθέρας ναυσιπλοΐας ἐπεδίωκον, ὅπως θέσουν ἐκ νέου πόδα εἰς τὸ Σουέζ. Ἡ προθεσμία τοῦ τελεσιγράφου ἔληγε τὴν 4.30 ὥραν. Εἰς Κύπρον ἐσταμάτησαν πᾶσαι αἱ ἐργασίαι εἰς τὴν ἀεροπορικὴν βάσιν τοῦ 'Ακρωτηρίου καὶ ὁ πληθυσμὸς εἰδοποιήθη δι' ἐνδεχομένην ἀεροπορικὴν ἐπίθεσιν.

Τὴν 31ην 'Οκτωβρίου 1956 ἐξαπελύθη ὑπὸ τῶν 'Αγγλογάλλων ἐναέριος ἐπίθεσις ἐκ τῶν ἀεροδρομίων τῆς Κύπρου ἐναντίον στόχων εἰς Αἴγυπτον, ἐνῷ Γαλλοβρεττανικαὶ

συνωμίλησα ἰδιαιτέρως ἐν 'Αθήναις, ὅτι ἡ καλυτέρα εὐκαιρία διὰ μίαν νέαν ἀρχήν, ἡ ὁποία θὰ ὡδηγοῦσε μεταξὺ ἄλλων εὐτυχῶν ἀποτελεσμάτων εἰς τὴν σύντομον ἀπελευθέρωσιν τοῦ 'Αρχιεπισκόπου εἶναι μία περίοδος ἀπηλλαγμένη στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τοιούτου χρονικοῦ διαστήματος, ὥστε νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀποτελεσματικὴν ἐκδήλωσιν ὅλων τῶν πολλῶν καὶ ἰσχυρῶν δυνάμεων τῆς λογικῆς καὶ τοῦ δικαίου. Ἔχω λόγους νὰ πιστεύω, ὅτι τοῦτο δὲν θὰ ἀποτύχῃ.

Διατελῶ Φράνσις Νόελ Μπαῖκερ

ναυτικαὶ δυνάμεις προσήγγιζον τὴν διώρυγα ἐκ νότου καὶ βορρᾶ. Ὁ Αἰγυπτιακὸς λαός, ἂν καὶ ἡ διαφορὰ δυνάμεων ἦτο μεγίστη, προέβαλε ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν του Προέδρου Νάσσερ πείσμονα καὶ θαρραλέαν ἀντίστασιν. Οἱ Ἀγγλογάλλοι ἐν τούτοις παρέμειναν ἀπολύτως ἐλεύθεροι εἰς τὰς βάσεις ἐξορμήσεώς των, διότι Αἰγυπτιακὴ ἀεροπορία καὶ Αἰγυπτιακὸς στόλος οὐσιαστικῶς δὲν ὑφίσταντο διὰ νὰ τοὺς ἐμποδίσουν. Ὑπὸ τὰς συνθήκας ταύτας, τὸ Συμβούλιον Ἀσφαλείας τοῦ ΟΗΕ, συνελθόν, κατεδίκασε τὴν ἐπίθεσιν τῶν Ἀγγλογάλλων κατὰ τῆς Αἰγύπτου.

Ἐνῷ διεξήγοντο αἱ Ἀγγλογαλλικαὶ ἐπιχειρήσεις κατὰ τοῦ Σουέζ, τὰ κτυπήματά μας ἐναντίον τῶν Ἄγγλων ἐν Κύπρῳ ἐνετάθησαν. Ἐνέδραι ἐναντίον μετακινουμένων στρατιωτικῶν τμημάτων καὶ δολιοφθοραὶ εἰς στρατιωτικὰς ἐπισταθμίας καὶ καταυλισμοὺς ἀνελήφθησαν εἰς μεγάλην κλίμακα.

Τὴν 5ην Νοεμβρίου καταλαμβάνεται τὸ Πὸρτ Σάϊδ καὶ τὴν 7ην Νοεμβρίου, κατόπιν συστάσεως τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας τοῦ ΟΗΕ, τὸ πῦρ κατέπαυσεν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν. Τὴν 9ην Νοεμβρίου οἱ Ἀγγλογάλλοι ἐδέχθησαν τὰς ἀποφάσεις τοῦ ΟΗΕ, ὅπως τὰ στρατεύματά των ἐγκαταλείψουν τὸ Αἰγυπτιακὸν ἔδαφος καί τὴν 10ην Νοεμβρίου ἔφθασεν εἰς Κύπρον τὸ πρῶτον Βρεττανικὸν τάγμα ἀπὸ τὸ Σουέζ.

Οὕτως ἐτελείωσεν ἀδόξως ἡ τόσον διατυμπανισθεῖσα ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Σουέζ, ἐκ τῆς ὁποίας ὅμως διεπιστώθησαν τὰ ἑξῆς: 1) Ἡ ἀπόλυτος ἀντίθεσις τῆς Ἀμερικῆς πρὸς τὴν Ἀγγλογαλλικὴν ἐνέργειαν. 2) Ἡ ἐπέμβασις τῆς Ρωσσίας - διπλωματικὴ κυρίως - ἐν εἴδει τελεσιγράφου πρὸς τὸν Ἀϊζενχάουερ, ὅπως σταματήσουν αἱ ἐπιχειρήσεις, διότι ἄλλως ἀπειλεῖται τρίτος Παγκόσμιος πόλεμος. Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν προειδοποίησιν ταύτην, Ρωσσικὰ ἀεροπλάνα καὶ Ρωσσικὸν ὑλικὸν κατέφθασαν εἰς Συρίαν. 3) Ἡ χρεωκοπία τοῦ Συμφώνου τῆς Βαγδάτης. Τὸ Ἰράκ, μολονότι μετεῖχε μέχρι τοῦδε τοῦ Συμφώνου, δυσαρεστηθὲν διὰ τὴν Ἀγγλογαλλικὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον ἀδελφοῦ Ἀραβικοῦ κράτους, διέκοψε τὰς διπλωματικὰς σχέσεις μὲ τὴν Γαλλίαν. 4) Τὸ σοβαρώτερον διὰ τὴν ὑπόθεσιν ἡμῶν, ἡ ἐπίθεσις αὕτη ἀπέδειξε περιτράνως τὴν ἀκαταλληλότητα τῆς Κύπρου ὡς βάσεως ἐπιθετικῆς. Ἐὰν ἡ Αἴγυπτος διέθετεν ἐπαρκῆ ἐναέριον καὶ ναυτικὸν στόλον, αἱ ἐν Κύπρῳ Ἀγγλικαὶ βάσεις θὰ ὑφίσταντο πλήγματα τοιαῦτα, ὥστε δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιηθοῦν διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ ἡ ἔκβασις τῆς ἐπιθέσεως θὰ ἦτο διάφορος.

Εἰς ἰσχυρισμοὺς τῶν Συντηρητικῶν τοῦ Λονδίνου, ἐν σχέσει μὲ τὴν προσφορότητα τῆς Κύπρου ὡς στρατιωτικῆς βάσεως, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πορισμάτων τῶν κατὰ τῆς Αἰγύπτου ἐπιχειρήσεων, ἀπήντησα διὰ κυκλοφορήσαντος εὐρύτατα φυλλαδίου ὑπὸ τὸν τίτλον «ἡ Κύπρος ὡς στρατιωτικὴ βάσις», ἀποσπάσματα τοῦ ὁποίου παραθέτομεν εἰς τὸ Παράρτημα σελ. 51.

Ἔντονος διπλωματικὴ δραστηριότης ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ.—Ἡ στάσις τῆς Κυβερνήσεως Καραμανλῆ.

Μετὰ τὸ οἰκτρὸν τέλος τῶν κατὰ τοῦ Σουὲζ ἐπιχειρήσεων καὶ ἐνῷ εἰς Κύπρον συνεχίζοντο αἱ ἐπιθέσεις ἡμῶν κατὰ τῶν Ἄγγλων, ἀνεπτύχθη ἔντονος διπλωματικὴ δραστηριότης περὶ τὸ Κυπριακόν, παραλλήλως δὲ ἀνελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἀνίερος πλὴν ἄκαρπος προπαγάνδα ἐναντίον ἡμῶν. Ἡ διπλωματικὴ αὕτη δραστηριότης διεξήγετο ἀρχικῶς εἰς τὰ παρασκήνια τοῦ ΟΗΕ, ὅπου ἔμελλε νὰ συζητηθῇ τὸ Κυπριακόν, καὶ ἀφεώρα κυρίως τὴν προβολὴν τοῦ περιφήμου Συντάγματος Ράντκλιφ. Εἶχον τότε τὴν πληροφορίαν, ὅτι ὁ Ἄγγλος πρεσβευτὴς ἐν Ἀγκύρα, ὅστις διῆλθε κατὰ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου 1956 ἐκ Κύπρου, συνηντήθη μετὰ τῶν Τούρκων ἡγετῶν καὶ τοὺς διεβεβαίωσε, ὅτι τὸ ἑτοιμαζόμενον Σύνταγμα διὰ τὴν Κύπρον θὰ διαλαμβάνῃ ὁπωσδήποτε Ἑλληνικὴν πλειοψηφίαν οὐχ ἧττον ὅμως θὰ κατοχυρώνῃ πλήρως τὰ θρησκευτικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ δικαιώματά των, τοὺς προέτρεψε δὲ νὰ μὴ φέρουν ἀντίρρησιν καὶ ἀνέλαβε νὰ διευθετήσῃ ὁ ἴδιος τὴν ἀποδοχὴν τούτου, ὡς εἶπε, ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως. Ἐπίσης μοῦ παρεσχέθη ἡ πληροφορία, ὅτι τὸ κείμενον τοῦ Συντάγματος θὰ ἐτίθετο ὑπ' ὄψιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου εἰς Σεϋχέλλας καὶ ἐὰν ἔκρινε, ὅτι ὑπάρχουν σημεῖα συνεννοήσεως, τότε θὰ μετεφέρετο εἰς Λονδίνον ἢ ἀλλαχοῦ διὰ νὰ γίνῃ ἔναρξις διαπραγματεύσεων.

Τὴν 12ην Νοεμβρίου συνῆλθεν ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ ΟΗΕ διὰ τὴν συζήτησιν τοῦ Κυπριακοῦ καί ἀπεφάσισε τὴν ἐγγραφήν του εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

Τὴν 14ην Νοεμβρίου ὁ Φίλιπ Νόελ Μπαϊκερ, Βρεττανὸς Ἐργατικὸς βουλευτής, μοῦ ἀπηύθυνεν ἔκκλησιν δι' ἐκεχειρίαν ἐξ ὀνόματος, ὡς εἶπε, τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος καὶ πολλῶν προσώπων ἀνηκόντων εἰς ἄλλα κόμματα. Οὐδεμίαν ἀπάντησιν, ἀλλὰ καὶ σημασίαν ἔδωσα εἰς ταύτην, διότι ἐμόρφωσα ἤδη τὴν ἀντίληψιν, ὅτι ὑπῆρχε συμπαιγνία μεταξὺ τῶν διαφόρων αὐτοκλήτων μεσολαβητῶν καὶ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως. Τὴν συμπαιγνίαν ταύτην διεπίστωσα πολλάκις καὶ μετέπειτα, ὁσάκις Ἐργατικοὶ βουλευταὶ καὶ πολιτευταί, ἀφικνούμενοι εἰς Κύπρον, μᾶς ἔδιδον συμβουλὰς ἀπὸ τοῦ ραδιοφώνου νὰ καταπαύσωμεν «τὴν βίαν». Εἷς τοιοῦτος Ἐργατικὸς πολιτευτὴς ἦτο καὶ ὁ Μπένσον, ὅστις ἔφθασεν εἰς Κύπρον κατὰ Φεβρουάριον 1957 καὶ παρουσίασε πρὸς ὑπογραφὴν, εἰς διάφορα πρόσωπα, τὸ ἐν μεταφράσει παρατιθέμενον ἀκόλουθον ἔγγραφον:

«Ἐξοχώτατον HUGLI GAITSKELL
Βουλὴν Κοινοτήτων

Ἀγαπητὲ Κύριε Γκέϊτσκελλ,

Οἱ ὑπογεγραμμένοι εἴμεθα ὅλοι ὑπεύθυνοι ἀρχηγοὶ τῆς Ἑλληνοκυπριακῆς Κοινότητος. Ἐὰν ἐλαμβάνομεν ἐπίσημον δήλωσιν τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α.Μ. ὅτι θὰ ἐπετρέπετο εἰς τὴν Α. Μακαριότητα τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ Σεϋχελλῶν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ διεξαγάγῃ συνταγματικὰς διαπραγματεύσεις, ὡς ἐλεύθερος ἄνθρωπος, θὰ εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ ἀπευθύνωμεν δημοσίᾳ ἔκκλησιν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυπριακὴν Κοινότητα πρὸς κατάπαυσιν τῆς βίας, ἵνα καταστοῦν δυναταὶ αἱ διαπραγματεύσεις.

Εἰς τὴν ἔκκλησιν ταύτην ἐν Κύπρῳ θὰ ἠδυνάμεθα νὰ προβῶμεν διὰ τοῦ Ραδιοφώνου καὶ διὰ τοῦ Τύπου ἅμα τῇ ἐπισήμῳ ἀνακοινώσει τῆς ἐκ Σεϋχελλῶν ἀναχωρήσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου.

Λόγῳ τῶν σημερινῶν δυσχερῶν συνθηκῶν, παρακαλοῦμεν, ὅπως μὴ ἀποκαλυφθοῦν τὰ ὀνόματά μας, ἐκτὸς ἐὰν ἀρχίσουν ἀνεπισήμως αἱ διαπραγματεύσεις μεταξὺ Κυβερνήσεως καὶ Ἀντιπολιτεύσεως.

Μετὰ τιμῆς».

Τὸ ἀνωτέρω ἔγγραφον οὐδεὶς ὑπέγραψε, διότι πάντες ἀντελήφθησαν τὴν παγίδα.

Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς Κύπρου, ἐγκαταλείψας τὸ παλαιὸν ἀγέρωχον καὶ ἀπειλητικὸν ὕφος του, εἰς τὴν ἑσπερινὴν ἐκπομπὴν τῆς 15ης Νοεμβρίου ἐξελιπάρει, τρόπον τινά, δι' ἐκεχειρίαν, λέγων νὰ παύσουν αἱ δολοφονίαι, ἀφοῦ ὁ σκοπὸς τῶν τελευταίων ἐπιθέσεων τῆς ΕΟΚΑ, δηλαδὴ ἡ προσέλκυσις τῆς προσοχῆς τῆς κοινῆς γνώμης τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἡ ἐγγραφὴ τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸν ΟΗΕ, ἐπέτυχε.

Πόσον ἤλλαξαν οἱ καιροί!..... Ὁ ραδιοσταθμὸς τοῦ Χάρντιγκ ἱκετεύει ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἐθεώρει ὡς διαλυθέντας καὶ ἐκείνους, εἰς τὴν περὶ ἐκεχειρίας προσφορὰν τῶν ὁποίων προέβαλε τὸν ὅρον τῆς παραδόσεως, νὰ παύσουν νὰ καταφέρουν κτυπήματα ἐναντίον τοῦ Βρεττανικοῦ στρατοῦ ἐν Κύπρῳ, ἀφοῦ ὁ σκοπὸς τῶν τελευταίων ἐπιθέσεών μας ἐπέτυχε. Οἶκτον, ἀλλὰ καὶ περιφρόνησιν ᾐσθάνθην διὰ τὸ κατάντημα τοῦ ἀντιπάλου μου!

Καθ' ὃν χρόνον ἡ συζήτησις τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸν ΟΗΕ προεβλέπετο, ὅτι θὰ ἐγίνετο τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1957, ζωηραὶ ζυμώσεις ἐλάμβανον χώραν πέριξ τῶν συνταγματικῶν προτάσεων τοῦ λόρδου Ράντκλιφ. Οὕτω τὴν 26ην Νοεμβρίου ὁ Χάρντιγκ ἀνεχώρησεν εἰς Λονδῖνον διὰ σχετικὰς συνεννοήσεις.

Ἐπὶ τῇ βάσει τούτων, ἡ Ἑλληνικὴ Ἀντιπολίτευσις ἐζήτησε καὶ ἐπέτυχε συζήτησιν τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλήν. Κατὰ τὴν διεξαχθεῖσαν συζήτησιν, ὁ Πρωθυπουργὸς κ. Καραμανλῆς συνέδεσε τὸν χειρισμὸν τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος μὲ τὰς ἐπικρατούσας διεθνεῖς συνθήκας καὶ ἠρνήθη νὰ ἀποδεχθῇ πρότασιν τῆς Ἀντιπολιτεύσεως δι' ὁμόφωνον διακήρυξιν τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς περὶ αὐτοδιαθέσεως τῶν Κυπρίων «ἐντὸς εὐλόγου τακτῆς προθεσμίας». Αἱ δηλώσεις αὗται τοῦ Ἕλληνος Πρωθυπουργοῦ μὲ ἀπεγοήτευσαν. Τὴν ἀπογοήτευσίν μου ἐξεδήλωσα καὶ πρὸς Κυπριακοὺς παράγοντας, δηλώσας, ὅτι θὰ συνεχίσω τὸν ἀγῶνα καὶ δὲν θὰ δεχθῶ συμφωνίαν, μὴ ἱκανοποιοῦσαν τὸν πόθον μας.

Ἰδοὺ τί ἔγραφον τότε πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κιτίου, τὴν 3ην Δεκεμβρίου 1956, ἐν σχέσει μὲ τὸ ζήτημα τοῦτο:

«Ἡ στάσις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως μὲ ἀπεγοήτευσε, ἰδίᾳ ὁ λόγος τοῦ Πρωθυπουργοῦ ἦτο κενός. Ἐὰν σκοπὸς τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἶναι ἡ ἐπίτευξις ὁπωσδήποτε συμφωνίας, ἀδιάφορον ἐὰν αὐτὴ εἶναι σύμφωνος μὲ τοὺς πόθους μας, τότε νομίζω, ὅτι εἶναι προτιμότερον νὰ πέσῃ τὸ συντομώτερον. Διότι οἱ ἀγῶνες καὶ αἱ τόσαι θυσίαι μας, ἀλλὰ καὶ τὸ δίκαιόν μας δὲν δύνανται νὰ ἐπιστεφθοῦν μὲ ἕνα ψευδοσύνταγμα. Ὁ ἀντίπαλος εὑρίσκεται εἰς δυσχερῆ θέσιν. Ἡ ἐπιμονή του προέρχεται μόνον κατόπιν εἰσηγήσεως τοῦ Χάρντιγκ, ὅστις (ὡς ἔχω πληροφορίας) δὲν θέλει νὰ ὑποχωρήσῃ, διὰ λόγους γοήτρου, διότι θεωρεῖ ἑαυτὸν μειω-

μένον, λόγῳ τῆς ἀποτυχίας του, καὶ θέλει νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὸ ψευδοσύνταγμα διὰ νὰ δείξῃ τοὐλάχιστον ὅτι οἱ Κύπριοι δὲν ἐπέτυχον ἐκεῖνο ποὺ ἤθελον. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐγὼ μπορῶ νὰ κρατήσω ἐπὶ πολύ, ἐὰν ἀνθέξῃ ὁ ἄμαχος πληθυσμὸς καὶ εἰς τοῦτο πρέπει νὰ κατατείνουν αἱ προσπάθειαι ὅλων μας. Οἱ ἀγωνισταὶ εἶναι καλῶς ὠργανωμένοι καὶ ἀποφασισμένοι. Ἐγὼ δὲν πρόκειται νὰ ὑποχωρήσω πρὸ οὐδεμιᾶς βίας, οποθενδήποτε προερχομένης».

Καὶ ἐνῷ ὁ χειρισμὸς τοῦ Κυπριακοῦ ὑπὸ τῶν ὑπευθύνων Ἑλληνικῶν παραγόντων ἦτο «μαλακὸς» καὶ εὔκαμπτος, ὁ Χάρντιγκ ἀπὸ τὸ Λονδῖνον ἐξέπεμπε τοὺς μύδρους του. Οὕτω, συμφώνως πρὸς δηλώσεις του γενομένας τὴν 1ην Δεκεμβρίου 1956, ἡ Βρεττανικὴ πολιτικὴ ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ παρέμενεν ἄκαμπτος καὶ ἐγίνετο μνεία μόνον περὶ Συντάγματος, τοῦ ὁποίου ἡ ἐξαγγελία θὰ ἐγίνετο μόνον ἐφ' ὅσον ἐξησφαλίζοντο ἐν Κύπρῳ συνθῆκαι πρόσφοροι διὰ τὴν διεξαγωγὴν ἐκλογῶν. Συνεχίζων τὰς ὑπεροπτικὰς δηλώσεις του, διετυμπάνισε τὴν 4ην Δεκεμβρίου ἐν Λονδίνῳ, ὅτι ἀπεκλείοντο αἱ διαπραγματεύσεις μὲ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον ἐπὶ τοῦ Συντάγματος καὶ ἐξέφρασε τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ εὑρεθοῦν πολλοὶ Κύπριοι, οἱ ὁποῖοι θὰ εἶναι προητοιμασμένοι νὰ συνεργασθοῦν πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ Συντάγματος.

Τὴν 13ην Δεκεμβρίου ἔφθασεν εἰς Ἀθήνας ὁ Βρεττανὸς Ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν Λέννοξ Μπόϋντ διὰ συνομιλίας μὲ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, προκειμένου εἶτα νὰ συνεχίσῃ ταύτας εἰς Ἄγκυραν μὲ τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν. Εἰς τὸν Τύπον ἐδημοσιεύθη τότε, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐξήρτησε τὴν ἀποδοχὴν τῶν συνταγματικῶν προτάσεων τοῦ Ράντκλιφ ἐκ τῶν ἀκολούθων βασικῶν στοιχείων: 1) Τὸ Σύνταγμα πρέπει νὰ παρέχῃ ἐπαρκεῖς προνοίας διὰ τὸ δικαίωμα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ πρὸς αὐτοδιάθεσιν, ἔστω καὶ ἐὰν δὲν ἐτίθετο συγκεκριμένος χρόνος διὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ δικαιώματος τούτου. 2) Τὸ Σύνταγμα πρέπει νὰ παραχωρῇ οὐσιώδη ἐσωτερικὴν αὐτονομίαν. 3) Ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις νὰ δεχθῇ, ὅτι τὸ μόνον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ κάμῃ διαπραγματεύσεις καὶ νὰ συνάψῃ συμφωνίαν, εἶναι ὁ Μακάριος.

Τὴν 14ην Δεκεμβρίου ὁ Λέννοξ Μπόϋντ ἀνεχώρησε διὰ Τουρκίαν διὰ νὰ συζητήσῃ μετὰ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως τὰς συνταγματικὰς προτάσεις περὶ Κύπρου, ἐνῷ ὁ Χάρντιγκ μετέβαινεν ἐκ Κύπρου εἰς Λονδῖνον.

Τὴν 16ην Δεκεμβρίου ἀνηγγέλθη, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπέρριψεν ὁμοφώνως τὸ Σύνταγμα Ράντκλιφ, ὡς μὴ παρέχον οὔτε σκιὰν αὐτοκυβερνήσεως, ὡς παραμερίζον τὴν ἐφαρμογὴν τῆς αὐτοδιαθέσεως καὶ ὡς μὴ συνᾷδον πρὸς τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, συγχρόνως δὲ «ὡς ὄργανον ξενικῆς κυριαρχίας, ἐπιβληθησόμενον διὰ τῆς βίας ἐπὶ ἑνὸς ἀπροθύμου λαοῦ».

Τὰς ἀπόψεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διετύπωσε, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1957, δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν Γενικὸν Γραμματέα τοῦ ΟΗΕ ὁ μόνιμος εἰς τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος, κ. Ξανθόπουλος - Παλαμᾶς. Ὁ Ἕλλην ἀντιπρόσωπος προέβη μεταξὺ ἄλλων εἰς τὰς ἑξῆς παρατηρήσεις: «Τὸ Σύνταγμα Ράντκλιφ εἶναι ἀντιδημοκρατικόν, διότι δὲν ἀπορρέει ἀπὸ τὴν θέλησιν τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ πρόκειται νὰ ἐπιβληθῇ ὑπὸ μιᾶς ξένης δυνάμεως. Ἡ δήλωσις ἡ περιεχομένη εἰς τοὺς ὅρους ἐντολῆς, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις συγκατετέθη νὰ χορηγήσῃ εἰς τὸν λαὸν τῆς Κύπρου ὡρισμένα δικαιώματα αὐτοκυβερνήσεως, εἶναι θεμελιωδῶς ἀντιδημοκρατική. Ὁ λαὸς ἔχει τὰ ἰδικά του πραγματικὰ δικαιώματα. Ὁ διορισμὸς ἔστω καὶ μικροῦ ἀριθμοῦ μελῶν εἰς ἓν ὑποτιθέμενον αἱρετὸν νομοθετικὸν Σῶμα εἶναι μέτρον ἀντιδημοκρατικὸν κατ' ἀρχήν. Σύνταγμα, τὸ ὁποῖον δὲν κατοχυρώνει τὰ βασικὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα καὶ τὰς ἐλευθερίας, εἶναι ἀντιδημοκρατικόν. Ὁ Κυβερνήτης παραμένει ἡ μόνη πηγὴ πραγματικῆς καὶ νομικῆς ἐξουσίας εἰς τὴν νῆσον».

Τὴν 18ην Δεκεμβρίου ἀνηγγέλθη, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ γνωστοποιήσῃ τὸ Σύνταγμα εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον. Αἱ ἡμέτεραι ἀπόψεις ἐν σχέσει μὲ τὸ Σύνταγμα - παγίδα Ράντκλιφ, τὰς ὁποίας ἀνέφερα καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ παρόντος, ἦσαν ὅτι τοῦτο ἦτο ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟΝ.

Προπαρασκευὴ διὰ μακροχρόνιον ἀγῶνα καὶ ἐντολαί.

Δὲν ὑπῆρχε καμμία ἀμφιβολία ὅτι ἐβαδίζομεν πρὸς μακροχρόνιον ἀγῶνα. Ὁ μαχητικὸς ἀγὼν θὰ διεξήγετο νικηφόρως καὶ ἤμην ἀποφασισμένος νὰ τὸν φέρω εἰς πέρας καὶ νὰ μὴ ὑποκύψω παρ' ὅλην τὴν ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀντιπάλου. Τοῦτο ἐπεβάλλε-

το ἀπὸ δύο λόγους: α) Ζήτημα τιμῆς καὶ ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας (οἱ ἀγωνισταὶ πίπτουν, ἀλλὰ δὲν ὑποκύπτουν. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος τὸ σύνθημά μου, τὸ ὁποῖον μετέδωσα καὶ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀγωνιστῶν μου, ἦτο «Νίκη ἢ Θάνατος») β) ὁ μαχητικὸς ἀγὼν ἦτο ἕνα μεγάλο «ἀτοῦ» εἰς χεῖρας τῆς διπλωματίας διὰ νὰ συζητήσῃ εἰρηνικὴν διευθέτησιν. Καὶ τὸ ἀτοῦ αὐτὸ ἐπίεζε σοβαρώτατα τοὺς Ἄγγλους. Διὰ τοῦτο καὶ προσεπάθησαν νὰ τὸ ἐξουδετερώσουν, ἀρχικῶς διὰ τῆς ὑλικῆς ἰσχύος των καὶ ὑστερώτερον, ὅταν ἀντελήφθησαν, ὅτι τοῦτο ἦτο ἀδύνατον, διὰ διπλωματικῶν μέσων καὶ ἐντόνου προπαγάνδας, τεινούσης νὰ προβάλῃ τὸν ἀγῶνα μας ὡς ἐμπόδιον εἰς τὰς διαπραγματεύσεις. Ὁμολογῶ, ὅτι εἰς μερικὰς περιπτώσεις ἀντελήφθην κάμψιν καὶ ὑποχώρησιν τῆς Ἑλληνικῆς διπλωματίας εἰς τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο τῶν Ἄγγλων, ἔστω καὶ ἐὰν αὕτη δὲν τὸ ἐδήλου φανερά. Μὴ συμμεριζόμενος τὴν ἄποψιν ταύτην, δὲν παρέλειψα εὐκαιρίαν νὰ δηλώσω, ὅτι θὰ συνεχίσω τὸν ἀγῶνα μέχρι τέλους καὶ δὲν θὰ ὑποκύψω, ἀλλὰ θὰ ρίψω καὶ τὸ τελευταῖον φυσίγγιόν μου.

Διὰ τὴν ἀποτελεσματικωτέραν διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος αἱ σκέψεις μου ἦσαν αἱ ἀκόλουθοι:

Α' Εἰς τὴν Ἐλευθέραν Ἑλλάδα:

1) Ἐμπόδιον εἰς τὰς διαπραγματεύσεις δι' εἰρηνικὴν διευθέτησιν τοῦ Κυπριακοῦ ἦτο ὁ Στρατάρχης Χάρντιγκ, ὁ ὁποῖος ἐξήσκει μεγίστην πίεσιν ἐπὶ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, αὐξάνων τὴν ἀκαμψίαν της. Ὁ Χάρντιγκ ἐχειρίζετο τὸ Κυπριακὸν ἐν συναρτήσει πρὸς προσωπικὰ ἐλατήρια, λόγῳ τῆς ἀποτυχίας του εἰς τὸ στρατιωτικὸν πεδίον, τὴν ὁποίαν ἤθελε νὰ ἀντισταθμίσῃ διὰ τῆς σκληρᾶς «πυγμῆς» ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ πεδίου. Εἶχον τὴν ἀντίληψιν, ὅτι, ἐὰν οὗτος δὲν ἐτίθετο ἐκποδών, καὶ δὴ ἐφ' ὅσον εὑρίσκετο ἐν Κύπρῳ, οὐδεμία εἰρηνικὴ διευθέτησις θὰ ἐπήρχετο. Ἡ ἀπομάκρυνσίς του, συνεπῶς, ἦτο ἐπιβεβλημένη. 2) Ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἐντατικὴ προπαγάνδα πρὸς διαφώτισιν τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης. Κύπριος, ἐπανελθὼν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, μοῦ ὑπέβαλεν ἔκθεσιν, ἐκ τῆς ὁποίας κατεφαίνετο, ὅτι καὶ εἰς πλείστας Εὐρωπαϊκὰς ἀκόμη χώρας τὸ ζήτημά μας ἠγνοεῖτο, ἐνῷ ἐξ ἀντιθέτου ὠργίαζεν ἡ Βρεττανικὴ προπαγάνδα. Ἡ διαφώτισις αὕτη ἔπρεπε νὰ ἀναληφθῇ τόσον ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὅσον καὶ ὑπὸ τῆς ΠΕΑΚ (Πανελληνίου Ἐπιτροπῆς Αὐτοδιαθέσεως Κύπρου). Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξεπόνησα καὶ σχέδιον, τίνι τρόπῳ θὰ ἔπρεπε νὰ ὀργανωθῇ καὶ νὰ ἐνεργήσῃ ἡ τελευταία. 3) Ἔπρεπε νὰ δοθῇ μεγαλυτέρα δημοσιότης διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου εἰς τὰς ὠμότητας καὶ τοὺς βανδαλισμοὺς τῶν Ἄγγλων ἐν Κύπρῳ. Ὅσας ἐπιτυχίας εἶχον οἱ Ἄγγλοι εἰς τὸ κεφάλαιον καταδόσεως μελῶν μας καὶ ὁπλισμοῦ μας, τὰς ἐξησφάλισαν δι' ἀπανθρώπων καὶ στιγματιζόντων τὸν πολιτισμόν μας βασανιστηρίων.

Β' Εἰς τὴν Κύπρον:

1) Ὁ μαχητικὸς ἀγὼν νὰ προπαρασκευασθῇ καὶ νὰ διεξαχθῇ μὲ προοπτικὴν μακρᾶς διαρκείας καὶ μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ ἐπιφέρῃ περισσοτέρας ἀπωλείας εἰς τὸν ἀντίπαλον, ἵνα τὸν ἐκνευρίσωμεν καὶ τὸν κουράσωμεν. Οὕτω θὰ δείξωμεν, ὅτι ὁ ἀγὼν μας δὲν εἶναι ἁπλῶς «μπλόφα», ἀλλὰ ὅτι ἔχομεν τὴν ἀπόφασιν καὶ τὴν δυνατότητα νὰ κρατήσωμεν τοῦτον ἐπὶ μακρόν, μέχρις ὅτου ἐξαναγκάσωμεν τὸν ἀντίπαλον νὰ ὑποχωρήσῃ. 2) Ἰδιαιτέρα προσοχὴ πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μέτωπον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου αἱ προσπάθειαι τοῦ ἀντιπάλου εἶναι πολὺ μεγάλαι, τείνουσαι ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τῆς βίας νὰ τὸ παραλύσῃ καὶ νὰ τὸ ἀναγκάσῃ νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν θέλησίν του, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς προπαγάνδας νὰ πείσῃ, ὅτι τὸ συμφέρον τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ εἶναι νὰ μείνῃ ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν κυριαρχίαν. Ἡ ἡγετικὴ τάξις πρέπει νὰ ἀντιληφθῇ, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀναμένῃ τὸ ἀποτέλεσμα μόνον ἀπὸ τὰς θυσίας ἄλλων καὶ εἶτα νὰ ἐμφανισθῇ διὰ νὰ ἐκμεταλλευθῇ αὐτὴ τοὺς καρποὺς τοῦ ἀγῶνος. Ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ εἶναι πρωτοπόρος καὶ ὁδηγὸς τῶν λοιπῶν τάξεων. 3) Ἡ ὀργάνωσις τῆς «παθητικῆς ἀντιστάσεως» τοῦ λαοῦ. Ταύτην ἤρχισα ἤδη νὰ προετοιμάζω, διότι ἐθεώρουν, ὅτι, ἐὰν καλῶς ὀργανωθῇ καὶ κατευθυνθῇ, τὰ ἀποτελέσματά της θὰ εἶναι σημαντικά, ἴσως δὲ καὶ ἀποφασιστικά.

Αὗται ἦσαν εἰς ἁδρὰς γραμμὰς αἱ σκέψεις μου, αἱ ὁποῖαι ἀπετέλουν τὸ πλαίσιον τοῦ γενικοῦ σχεδίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὤφειλα νὰ κινηθῶ. Συνεπὴς πρὸς τοῦτο, ἤρχισα νὰ θέτω εἰς ἐφαρμογὴν πᾶν ὅ,τι ἀφεώρα ἐμὲ καὶ νὰ ὑποδεικνύω ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀφεώρων ἄλλους.

Τὴν 10ην Δεκεμβρίου 1956 ἐξέδωσα δύο διαταγάς: 1) Μίαν πρὸς τοὺς τομεῖς, δι' ἧς καθώριζα τὰ ἑξῆς: α) Προπαρασκευὴ διὰ νέαν, γενικωτέραν ἐξόρμησιν. Πρὸς τοῦτο ἔδει νὰ γίνῃ ἐπιλογὴ καὶ μελέτη νέων στόχων, διότι ἡ συνεχιζομένη ἤδη δρᾶσίς μας δὲν ἀπετέλει εἰ μὴ ἐνέργειαν, σκοπὸν ἔχουσαν τὴν συντήρησιν τῆς μαχητικότητος τῶν ὁμάδων, τὴν καταπόνησιν καὶ τὸν ἐκνευρισμὸν τοῦ ἀντιπάλου. 'Αφ' ἧς στιγμῆς αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ Σουὲζ ἔληξαν καὶ ἤρχισεν ἡ μεταφορὰ Βρεττανικῶν στρατευμάτων ἐκεῖθεν εἰς Κύπρον, ἡ ἀρξαμένη ἀπὸ τοῦ 'Οκτωβρίου δρᾶσις ἐμετριάσθη καὶ ἀπέβλεπεν εἰς τὸν ἀνωτέρω σκοπόν, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν προσπάθειαν τηρήσεως ἀνεπάφων τῶν δυνάμεών μας. β) Γενικὴ ἀναδιοργάνωσις τῶν ὁμάδων καὶ λῆψις τῶν ἀναγκαίων μέτρων πρὸς τήρησιν ἐχεμυθείας. γ) Λῆψις μέτρων ἀσφαλείας τῶν μελῶν μας. δ) Λῆψις μέτρων ἔναντι τῆς ἀντικατασκοπείας καὶ τῶν πρακτόρων τοῦ ἀντιπάλου. ε) 'Εναποθήκευσις τοῦ ἀπαιτουμένου ὑλικοῦ διὰ τὴν προσεχῆ ἐξόρμησιν καὶ πρόνοια διαφυλάξεως τούτου. 'Εζήτησα νὰ μοῦ ὑποβληθῇ κατάστασις τῶν ἀναγκῶν ἑκάστου τομέως διὰ τὴν ἔγκαιρον ἀντιμετώπισίν των. στ) Παρενόχλησις τοῦ ἀντιπάλου διὰ δολιοφθορῶν ἢ ἐνόπλων ἐνεργειῶν, κατὰ τοιοῦτον ὅμως τρόπον, ὥστε νὰ μὴ διακυβεύεται ἡ κυρία ἀποστολή, δηλαδὴ τῆς προπαρασκευῆς διὰ τὴν προσεχῆ μας ἐξόρμησιν. 'Απέδιδα μεγάλην σημασίαν εἰς τὰς δολιοφθορὰς ἐναντίον στρατιωτικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ἐπέστησα τὴν προσοχὴν ὅλων τῶν τομέων. ζ) Τέλος, ἐφίστων ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν τῶν τομέων ἐπὶ τῆς ἀνάγκης, ὅπως ληφθοῦν μέτρα συσκοτίσεως ὡς πρὸς τὰς ἐπιδιώξεις μας, τὸ ὑπάρχον ὑλικὸν καὶ τὰ μέλη μας, ὥστε πιθαναὶ ἔρευναι τοῦ ἀντιπάλου, αἱ ὁποῖαι ἔπρεπε νὰ ἀναμένωνται, νὰ μὴ ἐπιφέρουν ἐπιζήμιον ἀποτέλεσμα. Εἴχομεν πληροφορίας, ὅτι ὁ ἀντίπαλος ἐπεδίωκε τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ὑλικοῦ μας, διότι οὕτω θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ μετριασθῇ καὶ νὰ σταματήσῃ ἡ δρᾶσίς μας.

2) 'Ομοίως ἐξέδωκα ἑτέραν διαταγὴν πρὸς τὰς ἀνταρτικὰς ὁμάδας, διὰ τῆς ὁποίας καθώριζα τὰ ἑξῆς: α) Προπαρασκευὴν διὰ νέαν γενικὴν ἐξόρμησιν.'Επιλογὴν στόχων, ὄχι μόνον ἐμψύχων δι' ἐνόπλων ἐνεργειῶν, ἀλλὰ καὶ στρατιωτικῶν ἐγκαταστάσεων, διὰ δολιοφθορῶν. β) Μέτρα ἀσφαλείας των, ἐν περιπτώσει ἐρευνῶν. Ταῦτα καθώριζα ἀναλόγως τῆς θέσεως ἑκάστης ὁμάδος καὶ διέτασσα συνεχῆ ἐπιτήρησιν πρὸς ἀποφυγὴν αἰφνιδιασμοῦ. γ) 'Οργάνωσιν ΟΚΤ ('Ομάδων Καταδρομῶν Τυφεκιοφόρων- αἱ ὁμάδες αὗται ἐχρησιμοποίουν κυνηγετικὰ ὅπλα) καθὼς καὶ ὁμάδων δολιοφθορῶν εἰς τὰ χωρία τῆς περιοχῆς των. Αἱ τελευταῖαι αὗται θὰ ἀνελάμβανον ἔργα ἐπιβοηθητικά, ἅτινα θὰ καθωρίζοντο εἰς αὐτάς, ἐντὸς τοῦ γενικοῦ πλαισίου τῶν ἀποστολῶν τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων.

'Εν τῷ πλαισίῳ τῶν ἀνωτέρω ἐντολῶν εἶχον καταρτίσει γενικὸν σχέδιον δράσεως τῶν ὑπὸ τὸν Αὐξεντίου τριῶν ὁμάδων, αἱ ὁποῖαι ἦσαν καὶ αἱ καλύτερον ἐξωπλισμέναι καὶ ὠργανωμέναι. Τὸ σχέδιον τοῦτο καθώριζε τὴν προσβολὴν στόχων εἰς Πιτσιλιὰν καὶ περιοχὴν Πλατρῶν, προέβλεπε δὲ μεταξὺ ἄλλων καὶ τὴν διὰ ρουκετοβόλου προσβολὴν Ξενοδοχείου εἰς Πλάτρας, κατεχομένου ὑπὸ στρατιωτῶν. Διὰ τοῦ σχεδίου τούτου προεβλέπετο πλήρης συνδυασμὸς τῶν ἐνεργειῶν τῶν ὁμάδων τούτων μεταξύ των, καθὼς καὶ τῶν ἐνεργειῶν τῶν γειτονικῶν τομέων. Δυστυχῶς, τὸ σχέδιον τοῦτο δὲν ἐφηρμόσθη, διότι, ὡς θὰ ἐκτεθῇ, αἱ ὁμάδες τοῦ Αὐξεντίου ὑπέστησαν σκληρὰς δοκιμασίας, κατόπιν προδοσίας, καὶ τινες τούτων συνελήφθησαν, ὁ ἴδιος δὲ ἐφονεύθη, ἀγωνισθεὶς ἡρωϊκῶς.

3) Λόγῳ τῶν συνεχῶς αὐξανομένων περιοριστικῶν μέτρων, φοβηθεὶς διακοπὴν τῆς μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τῶν τομέων ἐπικοινωνίας,ἔδωσα ἐγκαίρως ὁδηγίας: α) Διὰ τὴν μελέτην τῶν στόχων, ὅσον καὶ τὴν κατάστρωσιν προγράμματος διὰ τὴν προσβολὴν τούτων. Τὸ πρόγραμμα ἐπεξετείνετο μέχρι τέλους Δεκεμβρίου 1956. β) Διὰ τὴν συγκέντρωσιν ὑλικοῦ, τὸ ὁποῖον νὰ ἐπαρκέσῃ διὰ δρᾶσιν 2 - 3 μηνῶν καὶ γ) Διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν συνδέσμων, νὰ ὁρισθοῦν ἐφεδρικοὶ τοιοῦτοι, ὥστε καὶ ὑπὸ τὰς δυσμενεστέρας περιπτώσεις νὰ μὴ διακοπῇ ἡ μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τῶν ὁμάδων ἐπικοινωνία.

'Ενέργειαι Βρεττανικῶν 'Αρχῶν Κύπρου.—Τρομοκρατικὰ καὶ ἀνελεύθερα μέτρα τούτων.—Τουρκοκύπριοι πράκτορες εἰς Λονδῖνον.

'Απὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1956 τὰ τρομοκρατικὰ μέτρα ἐν τῇ νήσῳ ἐνετάθησαν. Ταῦτα ἦσαν:

1) 'Η συνέχισις τῶν ἀπαγχονισμῶν. Τὴν 21ην Σεπτεμβρίου ἀπαγχονίζονται εἰς τὰς

κεντρικὰς φυλακὰς οἱ Ἕλληνες πατριῶται Μιχαὴλ Κουτσόφτας, Ἀνδρέας Παναγίδης καὶ Στέλιος Μαυρομμάτης.

2) Ἡ θέσπισις νέων ἐκτάκτων μέτρων, διὰ τῶν ὁποίων ἐφιμώνετο ὁ τύπος καὶ ἐπεβάλλετο ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου «ὡς μόνη τιμωρία» δι' εὐρύτερον ἀριθμὸν ἀδικημάτων.

3) Ἡ ἐπιβολὴ συνεχῶν «κέρφιου», αἱ ἀδιάκοποι δι' ἐρευνῶν ταλαιπωρίαι τῶν κατοίκων, ἡ σκόπιμος καταστροφὴ τῶν περιουσιῶν των, αἱ ὁμαδικαὶ συλλήψεις καὶ ἡ ἐπιβολὴ συλλογικῶν προστίμων. Χιλιάδες νεαρῶν Κυπρίων συνελαμβάνοντο ὑπὸ τὸ πρόσχημα, ὅτι οὗτοι ἦσαν μέλη τῆς ΕΟΚΑ ἢ ὅτι ηὐνόουν τὴν ΕΟΚΑ. Εἰς μόνην τὴν ἐπαρχίαν Λεμεσοῦ, μὲ τὸ πρόσχημα τοῦτο, συνελήφθησαν τὴν 11ην Δεκεμβρίου περὶ τὰ 54 πρόσωπα. Οἱ συλλαμβανόμενοι ὑπεβάλλοντο εἰς ἀνακρίσεις, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ὑφίσταντο μεσαιωνικὰ βασανιστήρια, ἐξικνούμενα μέχρι θανάτου. Μέρος τῆς μαύρης ταύτης σελίδος, ἡ ὁποία ἀμαυρώνει τὸν σύγχρονον πολιτισμὸν ἐκτίθεται εἰς τὸ ὑπὸ τῆς Ἐθναρχίας Κύπρου ἐκδοθὲν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ Βιβλίον «Violation of richts in Cyprus». Μερικαὶ

Χαρακτηριστικαὶ φωτογραφίαι τῶν βασανιστηρίων, τὰ ὁποῖα ὑφίσταντο οἱ κρατούμενοι εἰς Ὠμορφίταν διὰ νὰ προβοῦν εἰς ὁμολογίας. (Αἱ φωτογραφίαι ἀφῃρέθησαν ἀπὸ φωτογράφον τῶν Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν).

ἐκ τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο περιπτώσεων ἀπεδείχθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν δικῶν, ἐνῷ ἄλλαι κατετέθησαν εἰς ἐνυπογράφους δηλώσεις τῶν βασανισθέντων. Δύο Βρεττανοὶ ἀξιωματικοί, οἱ Τζέραλντ Ο'Ντρίσκολ καὶ Ρόμπεν Λίντζη, εὑρεθέντες ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἔνοχοι βασανισμοῦ κρατουμένων, ἐτέθησαν εἰς ἀπόταξιν. Ἀργότερον ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἀπεθάρρυνε τὴν ἐπανάληψιν δικαστικῶν ἐρευνῶν, οἱ δὲ Ἄγγλοι βασανισταί, καθοδηγούμενοι ὑπὸ τῶν Βρεττανικῶν Ἀρχῶν Κύπρου καὶ μεταχειριζόμενοι ἐπιστημονικὰ πλέον μέσα βασανιστηρίων, παρέμειναν ἀσύδοτοι.

Δυστυχῶς, αἱ προσφυγαὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης θεωρητικὸν μόνον χαρακτῆρα εἶχον καὶ εἰς οὐδὲν ἀπέληξαν. Εἰς τὸ Παράρτημα σελ. 52 παρατίθενται δύο χαρακτηριστικαὶ ἐκθέσεις βασανισθέντων α) Τοῦ Κ. Μιλτιάδου καὶ β) τῆς Βάσως Λοϊζᾶ.

Μεταξὺ τῶν συλληφθέντων στελεχῶν μας κατὰ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Δεκεμβρίου 1957 ἦσαν καὶ τρία, τὰ ὁποῖα ἐγνώριζον τὸν τόπον διαμονῆς μου καὶ εἶχον κατασκευάσει τὸ κρησφύγετόν μου, οἱ Δάφνης Παναγίδης, Ἀνδρέας Παπαδόπουλος καὶ Μανώλης Σαββίδης. Ἡ κατάστασις παρουσιάζετο δι' ἐμὲ ἀνησυχητική. Ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι ἔχανα τρία ἐπίλεκτα στελέχη, ἀνήκοντα εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τομέα, ἐκινδύνευε καὶ αὐτὴ ἡ ζωή μου, ἐὰν οἱοσδήποτε ἐκ τούτων, ὑποκύπτων εἰς τὰ βασανιστήρια τῆς Ἀγγλικῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως, ἀπεκάλυπτέ τι ἐν σχέσει μὲ τὴν διαμονήν μου. Εὐτυχῶς οὗτοι, παρὰ τὰς ἀνηκούστους βασάνους, εἰς τὰς ὁποίας ὑπεβλήθησαν ἐπὶ 28 ἡμέρας, οὐδὲν ἀπεκάλυψαν· ἤμουν, ἄλλως τε, βέβαιος περὶ τούτου, δι' ὃ καὶ δὲν μετεκινήθην, μολονότι πάντοτε ἤμουν ἐν ἐπιφυλακῇ.

4) Ἀθῷοι Ἕλληνες πολῖται πυροβολοῦνται καὶ φονεύονται ὑπὸ Ἄγγλων στρατιωτῶν καὶ Τούρκων ἐπικουρικῶν. Παραθέτομεν μερικὰς ἐγκληματικὰς πράξεις γενομένας κατὰ τὴν περίοδον ταύτην:

Εἰς τὸ Νέον Χωρίον Χρυσοχοῦς, μετὰ τὴν ἔκρηξιν ἠλεκτρικῆς νάρκης, στρατὸς καὶ ἐπικουρικοὶ κατεδίωξαν τρία ἄτομα, θεωρούμενα ὡς ὕποπτα. Τὸ ἓν ἐπυροβολήθη καὶ ἐ-

φονεύθη. Οἱ ἄλλοι δύο συνελήφθησαν καὶ ἐφονεύθησαν ἐπὶ τόπου ὑπὸ Τούρκων ἐπικουρικῶν, χωρὶς κἂν νὰ ἐξετασθῇ, ἐὰν ἦσαν πράγματι οἱ ἔνοχοι ἢ οὔ.

Παρὰ τὴν Κισσόνεργαν Πάφου, τὴν 4ην Νοεμβρίου 1956, κατόπιν ἐκρήξεως νάρκης, ἐφονεύθη Ἄγγλος στρατιωτικός. Ἄγγλοι στρατιῶται ἐσταμάτησαν διερχόμενον ἐκεῖθεν αὐτοκίνητον, τοῦ ὁποίου ἐπέβαινον κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι, καὶ ἠθέλησαν νὰ φονεύσουν ἕνα τῶν ἐπιβατῶν εἰς ἀντίποινα. Ἔντρομοι οὗτοι διεμαρτυρήθησαν καὶ ἀνέφεραν τὴν ἰδιότητά των, ὁπότε ἀφέθησαν ἐλεύθεροι. Οἱ στρατιῶται, μεταβάντες τότε εἰς τὸ χωρίον, ἐφόνευσαν τὸν πρῶτον χωρικόν, τὸν ὁποῖον συνήντησαν καὶ ὁ ὁποῖος εὑρίσκετο ἐπὶ τῆς στέγης τῆς οἰκίας του, ἣν ἐπεδιώρθωνεν. Οἱ κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον φονευόμενοι ὑπὸ τῶν Ἄγγλων στρατιωτῶν παρουσιάζοντο εἰς τὰ κυβερνητικὰ ἀνακοινωθέντα ὡς «ἐπιχειρήσαντες νὰ διασπάσουν τὸν κλοιὸν κέρφιου».

Ὁ κρατούμενος εἰς Ξερὸν Γεώργιος Μίχαλος, ἐκ Πύργου Τηλλυριᾶς, ἐδολοφονήθη διὰ νὰ ἀποκρυβοῦν αἱ κακώσεις, ἃς ὑπέστη ὑπὸ τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας».

Ὁ Ἀνδρέας Παναγιώτου, ἐκ Πολυστύπου, ἀπέθανεν ἀπὸ κακώσεις, καθ' ὃν χρόνον ἐτέλει ὑπὸ κράτησιν. Οὗτος ἐδολοφονήθη ἐν Πλάτραις ὑπὸ τοῦ σαδιστοῦ Ἄγγλου ὑπαστυνόμου Μπέρνς. Ἕτεραι πράξεις καὶ βανδαλισμοὶ τῶν Ἄγγλων παρατίθενται εἰς Παράρτημα σελ. 52 - 53.

Αἱ ἀπάνθρωποι καὶ μεσαιωνικαὶ αὗται πράξεις ἐκαλύπτοντο διὰ κυβερνητικοῦ Διατάγματος, βάσει τοῦ ὁποίου οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ διώξῃ ποινικῶς μέλος τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας ἄνευ τῆς προηγουμένης ἐγκρίσεως τοῦ Γενικοῦ Εἰσαγγελέως. Διὰ τοῦ Διατάγματος τούτου ἐφιμώνοντο τὰ στόματα τῶν παθόντων καὶ ἐξηναγκάζετο εἰς σιγὴν ὁ τύπος. Πράγματι, κατόπιν τοῦ μέτρου τούτου ἡ δίωξις μέλους τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας καθίστατο οὐσιαστικῶς ἀδύνατος. Ὀλίγοι τολμηροί, οἱ ὁποῖοι ἠθέλησαν νὰ καταγγείλουν τοιαύτας πράξεις, μετενόησαν, διότι ἐκινδύνευσαν νὰ τιμωρηθοῦν διὰ φυλακίσεως. Οὕτω ὁ Χάρντιγκ ἦτο ὡσὰν νὰ ἔλεγεν εἰς τοὺς στρατιώτας του: «Κτυπᾶτε, σκοτώνετε, κλέπτετε, καταστρέφετε, κανεὶς δὲν θὰ τολμήσῃ νὰ μιλήσῃ».

Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ Ἀγγλικὴ μυστικὴ ὑπηρεσία εἶχεν ἐπιλέξει περὶ τοὺς 150 Κυπρίους, διαμένοντας ἐν Λονδίνῳ, κατὰ τὸ πλεῖστον Τούρκους καὶ ἔχοντας δοσοληψίας μὲ τὴν δικαιοσύνην, ἵνα δύναται νὰ τοὺς ἐκβιάζῃ καὶ τοὺς κατευθύνῃ ὅπως θέλῃ καὶ ἀπέστειλε τούτους εἰς Κύπρον εἰς τρεῖς ὁμάδας, ὡς πράκτοράς της. Κατάστασις τούτων περιῆλθεν εἰς χεῖράς μας. Ἡ πρώτη ὁμὰς ἀπετελεῖτο ἀπὸ πρόσωπα 18 - 24 ἐτῶν, τὰ ὁποῖα ἐρχόμενα εἰς Κύπρον θὰ ἐνεφανίζοντο ὡς μισοῦντα τοὺς Ἄγγλους καὶ θὰ προσεποιοῦντο ἀκραιφνῆ πατριωτισμόν, ἀναμιγνυόμενα δὲ μὲ τὴν νεολαίαν θὰ προσεπάθουν νὰ ἀποσπάσουν πληροφορίας. Ἡ δευτέρα ὁμὰς ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἄνδρας καὶ γυναῖκας, ἡλικίας 30 - 45 ἐτῶν. Προορισμὸς τούτων ἦτο νὰ ἐγκαταστήσουν καφενεῖα ἢ νὰ συνεταιρισθοῦν μὲ ἰδιοκτήτας καφενείων, κατὰ προτίμησιν εἰς κωμοπόλεις, καὶ νὰ ἀντλοῦν ἀπὸ τοὺς θαμῶνάς των πληροφορίας. Ἡ τρίτη ὁμὰς θὰ συνειργάζετο στενώτατα μὲ μυστικὰς Ἀγγλικὰς ὑπηρεσίας.

Καὶ ἡ προσπάθεια αὕτη τῶν Ἄγγλων ἀπέτυχε παταγωδῶς, διότι τὸ δίκτυον πληροφοριῶν μας παρηκολούθει τὰς κινήσεις τῶν ὑπόπτων τούτων στοιχείων. Ἐξ ἄλλου διὰ διαταγῶν μας πρὸς τὰ μέλη ἀπηγορεύσαμεν πᾶσαν συζήτησιν δι' οἱονδήποτε ζήτημα τῆς Ὀργανώσεως εἰς οἱονδήποτε μέρος. Παρομοία διαταγὴ ἐδόθη καὶ εἰς ὁλόκληρον τὸν Ἑλληνικὸν πληθυσμὸν τῆς νήσου διὰ φυλλαδίων μας.

Ἓν ἄλλο εὐτελὲς μέσον, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποίησαν οἱ Ἄγγλοι ἦτο τὸ ἑξῆς: Κατάδικοι, ἐκ τῶν φυλακῶν Λευκωσίας, ἀφήνοντο ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν νὰ φύγουν, πρὸς τὸν σκοπόν, ὅπως, περιφερόμενοι εἰς τὰ χωρία καὶ ζητοῦντες δῆθεν ἄσυλον, προσπαθήσουν νὰ διεισδύσουν εἰς τὴν Ὀργάνωσιν καὶ ἀποκαλύψουν μυστικά της ἢ καταδώσουν μέλη της.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰς ἐνεργείας ταύτας, κατεβάλλετο ἔντονος προσπάθεια νὰ μειωθῇ τὸ κῦρος τοῦ Μακαρίου καὶ τοῦ Διγενῆ, διαδιδομένων πρὸς τοῦτο, ἐν τοῖς κρατητηρίοις ἰδίως, ὑπὸ τῶν Βρεττανῶν ἀνακριτῶν, διαφόρων ψευδῶν κατηγοριῶν ἐναντίον των. Ἀφ' ἑτέρου μεγάλα ποσὰ ὑπέσχοντο οἱ ἀνακριταὶ εἰς κρατουμένους, διὰ νὰ παραδώσουν ἔγγραφα τῆς Ὀργανώσεως, νὰ καταδώσουν μυστικά της καὶ ἀποκαλύψουν ποῦ εὑρίσκετο ὁ Διγενής.

Μέρος τῶν κυβερνητικῶν μέτρων ἀπετέλει καὶ ἡ ἐξαπολυθεῖσα κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἀνόητος ἐναντίον τῆς ΕΟΚΑ καὶ ὑπὲρ τῆς Ἀγγλικῆς Διοικήσεως προπαγάνδα. Διὰ ταύτης προεβάλλετο ἡ παρεχομένη ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως αὐτοκυβέρνη-

σις, ὡς τὸ ἄπαντον τῆς εὐδαιμονίας τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ ὡς ἐγγύησις διὰ τὴν εἰρήνην, τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν πρόοδον αὐτοῦ. Δεκάδες χιλιάδων φυλλαδίων ἐρρίπτοντο καθημερινῶς ὑπὸ ἀεροπλάνων εἰς τὴν ὕπαιθρον καὶ διενέμοντο εἰς τὰς ὁδούς. Καὶ ἐπειδὴ ὁ λαὸς δὲν ἐδιάβαζε τὰ κυβερνητικὰ φυλλάδια, οἱ ἀνόητοι τοῦ Λονδίνου ἐκυκλοφόρουν ἐνίοτε τὰς προκηρύξεις των μὲ τὸν τίτλον τῆς ΕΟΚΑ, ὥστε νὰ ἐξαπατᾶται ὁ λαὸς νὰ τὰς παίρνῃ καὶ τὰς διαβάζῃ. Δὲν νομίζομεν, ὅτι ὑπάρχει μεγαλύτερον δεῖγμα χρεωκοπίας τοῦ ἀντιπάλου, ἀλλὰ καὶ ἐμμέσου ὁμολογίας, ὅτι ἡ ΕΟΚΑ εἰσεχώρησε βαθύτατα εἰς τὴν ὁλότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

Ἐναντίον τῶν ἀνωτέρω μέτρων ἀντεδράσαμεν τελεσφόρως. Κατέβαλα προσπαθείας διὰ τὴν συγκράτησιν τοῦ ἠθικοῦ τοῦ λαοῦ καὶ ἀντὶ νὰ δεχθῶ ἀγογγύστως τὰς νέας καταστάσεις, ἐχρησιμοποίησα ταύτας ὡς μέσα διὰ νὰ κτυπήσω τὸν ἀντίπαλον καὶ νὰ καταδείξω εἰς τοὺς Κυπρίους, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὴ συνεργασία μὲ τοιοῦτον ἀντίπαλον καὶ ὅτι πρέπει ἀντὶ οἱασδήποτε θυσίας ν' ἀπαλλαγῶμεν τούτου.

Αἱ ἐπαυξήσεις τῶν ποινῶν καὶ ἰδίᾳ ἡ ἐπιβολὴ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου, εἰς περισσοτέρας περιπτώσεις, ἐπέφεραν ἐπίσης ἀντίθετον ἀποτέλεσμα ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἀνέμενεν ὁ ἀντίπαλος. Εἰς διαταγήν μου, ἐκδοθεῖσαν τὸ φθινόπωρον τοῦ 1956, ἐτόνιζα, μεταξὺ ἄλλων, τὰ ἑξῆς :

«Ἡ δρᾶσις ἡμῶν δὲν πρέπει νὰ περιορισθῇ, μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν νέων αὐστηρῶν ποινῶν. Σκοπὸς τοῦ ἀποικιοκράτου ἀντιπάλου μας εἶναι νὰ ἐκφοβήσῃ ὅλους, ὥστε νὰ ἐπιβληθῇ ἐν Σύνταγμα τῆς ἀρεσκείας τοῦ Λονδίνου. Δὲν θὰ εἴμεθα ἄξιοι τῆς ἀποστολῆς μας, ἐὰν ὑποκύψωμεν εἰς τὴν βίαν. Τοὐναντίον ὁ ἀγὼν πρέπει νὰ ἐνταθῇ διὰ νὰ δείξωμεν, ὅτι αἱ ἀπειλαὶ καὶ αἱ ἀγχόναι δὲν μᾶς πτοοῦν. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται εἰς τὰς φυλακάς, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἔδωσαν τὸ αἷμά των εἰς τὸν ἀγῶνά μας καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς ὁλόκληρος ἡνωμένος, πρέπει νὰ δείξωμεν, ὅτι εἴμεθα γνήσιοι Ἕλληνες καὶ ὅτι εἴμεθα ἄξιοι νὰ τύχωμεν ἐλευθερίας».

Ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαὸς ἀνταπεκρίθη εἰς τὴν ἔκκλησίν μου αὐτήν. Ὅσον περισσότερον ηὐξάνοντο τὰ μέτρα βίας, τόσον περισσότερον ἐγρανιτώνετο ἡ ψυχή του καὶ τόσον περισσότερον ηὔξανεν ἡ ἀγωνιστική του διάθεσις. Οὐδεμία ἐφεκτικότης, οὐδεὶς φόβος ἐπεδείχθη, ἀλλὰ τοὐναντίον περισσότερον μαχητικὸν πεῖσμα καὶ περισσοτέρα δίψα πρὸς τοὺς κινδύνους. Τοῦτο εἶναι μία ἐπὶ πλέον ἔνδειξις τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς ἀνδρείας τοῦ ὑπερόχου Κυπριακοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ παράδειγμα διὰ τοὺς ὑποδούλους λαούς.

Ἱερεὺς συλληφθεὶς καὶ ὁδηγούμενος εἰς τὴν φυλακήν.

Τὰ νέα μέτρα τοῦ δυνάστου ἔδειχναν, ὅτι τὸ οἰκοδόμημά του ἦτο ἑτοιμόρροπον. Διότι ὅταν ἕνας κυρίαρχος χρησιμοποιῇ συνεχῶς, κατ' αὔξουσαν ἔντασιν, αὐστηροτέρας ποινὰς μὲ σκοπὸν νὰ συγκρατήσῃ μίαν ἐναντίον του ἐξέγερσιν, τοῦτο σημαίνει, ὅτι τὸ ἔδαφος δὲν ἠμπορεῖ νὰ σταθῇ κάτω ἀπὸ τοὺς πόδας του. Τὰ ἁγνὰ ἐθνικὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα, τὰ ἐκδηλούμενα μὲ τὴν θέλησιν ἑνὸς λαοῦ νὰ ζήσῃ ἐλεύθερος ἢ ν' ἀποθάνῃ, δὲν καταστέλλονται οὔτε μὲ ἀγχόνας, οὔτε μὲ λόγχας, οὔτε μὲ βασανιστήρια, ἀλλὰ μόνον μὲ τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἐλευθερίας. Ὁ ἀγὼν εἰς τὴν Κύπρον ἀπέδειξεν αὐτὴν τὴν μεγάλην ἀλήθειαν, ἀνέτρεψε στρατιωτικὰς θεωρίας περὶ ἰσχύος, στηριζομένης εἰς τὴν μεγάλην ὑπεροχὴν τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ ὑπεγράμμισε τὴν ἀπόλυτον ὑπεροχὴν τῶν ἠθικῶν δυνάμεων.

Ἀγγλοτουρκικὴ συνεργασία ἐν Κύπρῳ.

Παρ' ὅλον ὅτι, κατὰ τὴν τελευταίαν ἰδίως περίοδον, ἐκυκλοφόρουν συνεχῶς φυλλάδια τῆς ἐπαναστατικῆς Τουρκικῆς Ὀργανώσεως, ἐν τούτοις ὁ Χάρντιγκ, οὔτε διὰ τὰ προσχήματα, δὲν ἔθεσε τὴν Ὀργάνωσιν ταύτην ἐκτὸς νόμου, ὅπως ἔπραξε διὰ τὴν ΕΟΚΑ. Ἓν τῶν φυλλαδίων τούτων ἔβριθεν ὕβρεων καὶ ἀνοησιῶν, ἔφερε δὲ τὸν τίτλον «Πρὸς τὸν βάρβαρον καὶ μπάσταρδον λαόν, τοὺς Ἑλληνοκυπρίους». Οἱ Τοῦρκοι πρέπει, κατὰ τὸν Χάρντιγκ, νὰ κινοῦνται ἀσύδοτοι καὶ νὰ ἀπειλοῦν !

῾Η Κυβέρνησις Χάρντιγκ, ἀφοῦ ἐξώπλισε τὰ μέλη τῆς Τουρκικῆς ᾿Οργανώσεως «Βολκάν», ἐδημιούργησε μὲ αὐτὰ τὸ σῶμα τῶν «ἐπικουρικῶν» καὶ οὕτω ἐνέταξε ταῦτα εἰς τὰς περιφήμους «δυνάμεις ἀσφαλείας», διὰ νὰ ἐπιβάλλουν «τὸν νόμον καὶ τὴν τάξιν», ἐν τῇ πραγματικότητι ὅμως διὰ τὴν δολοφονίαν ῾Ελλήνων. Πρὸς τοῦτο ὠργάνωσε καὶ εἰδικὰ ἐκτελεστικὰ ἀποσπάσματα ἐκ Τούρκων. ῾Υπεύθυνος τῶν ὁμάδων τούτων εἰς τὴν περιοχὴν Λευκωσίας ἐν ἀρχῇ ἦτο ῎Αγγλος λοχίας, ὀνόματι Willard, καὶ ὀργανωτὴς ὁ Τοῦρκος ἀστυνομικὸς Τάξιν ᾿Αλῆ Ριζᾶ. ῾Η πρώτη ἐπίθεσις ὑπὸ τῆς ὁμάδος ταύτης, ὡς κατηγγείλαμεν δημοσίᾳ, ἐγένετο κατὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ ἐκ Παλλουριωτίσσης ᾿Ανδρέα ῾Ηρακλέους, καθ' ἣν ὁ τελευταῖος ἐτραυματίσθη ἀπὸ Τούρκους ἐπικουρικοὺς ἐν στολῇ. Τοῦρκοι ἐπίσης ἐπικουρικοὶ ἐφόνευσαν ἀναιτίως εἰς Βαρώσια τὸν ᾿Ανδρέαν ᾿Ασσιώτην. Αἱ ᾿Αρχαὶ προέβαλον ὑστερώτερον, ὡς δικαιολογίαν, τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι ὁ ἀτυχὴς ᾿Ασσιώτης, καθ' ὃν χρόνον τὸν ἠρεύνων, ἐξήγαγε περίστροφον καὶ τοὺς ἠπείλησε.

῾Ως πρὸς τὴν ἐπισυμβᾶσαν εἰς ᾿Ομορφίταν συγκλονιστικὴν ἔκρηξιν, εἰς τὴν οἰκίαν Τούρκου, καθ' ἥν, ἐν ᾧ χρόνῳ ἐπεδίδοντο εἰς τὴν κατασκευὴν βομβῶν, ἐφονεύθησαν νεαροὶ Τοῦρκοι καὶ μετ' αὐτῶν εἷς ῎Αγγλος, ἡ Κυπριακὴ ἀστυνομία δὲν εὗρε τίποτε τὸ ὕποπτον ἢ ἐνοχοποιητικόν!.. ῾Η «ἀδέκαστος» ᾿Αγγλικὴ δικαιοσύνη ἀπήλλαξε τὸν Τοῦρκον ᾿Αλῆ Κιαμὴλ Μπέογλου, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἡ ἔκρηξις, μὲ τὸ δικαιολογητικὸν ὅτι «δὲν ὑπῆρχεν ἱκανοποιητικὴ μαρτυρία»!

Τὸ Σύνταγμα Ράντκλιφ.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ Συντάγματος Ράντκλιφ ἀνεκοινώθη ἐπισήμως εἰς τὴν Βρεττανικὴν Βουλὴν τὴν 19ην Δεκεμβρίου 1956. Διὰ τούτου προετείνετο ἐν τῇ πραγματικότητι καθεστὼς δυαρχίας Κυβερνήτου καὶ Νομοθετικοῦ. ῾Η Νομοθετικὴ Συνέλευσις ἀπετελεῖτο ἐκ τοῦ Προέδρου, τοῦ ᾿Αντιπροέδρου, 24 ῾Ελλήνων καὶ 6 Τούρκων, ἐκλεγομένων, ὡς καὶ ἐξ 6 διοριζομένων. Οἱ νόμοι ὑπέκειντο εἰς τὴν κύρωσιν τοῦ Κυβερνήτου, ὁ ὁποῖος διορίζει καὶ τὸν ᾿Αρχιυπουργόν. Οἱ ἄλλοι ἑπτὰ ῾Υπουργοί, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς Τοῦρκος, ὑπεύθυνος διὰ τὰς ὑποθέσεις τῆς Τουρκικῆς Κοινότητος, διορίζονται ὁμοίως ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου, τῇ συστάσει τοῦ ᾿Αρχιυπουργοῦ. ῾Ο Κυβερνήτης, πλὴν τοῦ ἐλέγχου τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, τῆς ἀστυνομίας, τῶν φυλακῶν καὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων, ἀσκεῖ ἔλεγχον ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς ἐμπορευμάτων, τῆς μεταναστεύσεως, τῆς πολιτογραφήσεως, τῶν διαβατηρίων, τῆς ναυσιπλοΐας καὶ τῶν ἐναερίων συγκοινωνιῶν. ῾Ο Κυβερνήτης ἔχει ἐπὶ πλέον τὸ δικαίωμα νὰ ἐκδίδῃ διατάγματα, ἐπικρατοῦντα παντὸς ἄλλου νόμου, καὶ νὰ διορίζῃ πλὴν τοῦ ῾Υπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ τὰ ἓξ μέλη τοῦ Νομοθετικοῦ, τὸν ᾿Αρχιδικαστήν, τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ Νομοθετικοῦ καὶ τοὺς μονίμους γραμματεῖς εἰς τὰ ῾Υπουργεῖα, τὸ Συμβούλιον τῆς Κυπριακῆς Ραδιοφωνίας, τὸ Συμβούλιον τῆς Διακοινοτικῆς ᾿Εκπαιδεύσεως, τὸν Γενικὸν Εἰσαγγελέα καὶ Γενικὸν ᾿Ανακριτὴν κ.λ.π.

῾Η ἀνακοίνωσις τῶν συνταγματικῶν προτάσεων Ράντκλιφ ἀπετέλει ἑλιγμὸν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως πρὸς ἐπανάληψιν τῶν διαπραγματεύσεων, διὰ νὰ ἔχῃ τοῦτο ὡς ἐπιχείρημα κατὰ τὴν ἐπικειμένην συζήτησιν τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸν ΟΗΕ. Τὸ γραφεῖον ᾿Εθναρχίας, ἀφοῦ ἐξήτασε τὰς γενομένας συνταγματικὰς προτάσεις, ἐξέδωσεν ἀνακοίνωσιν, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν μόνον ὁ ᾿Αρχιεπίσκοπος εἶναι ἁρμόδιος νὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τοῦ Συντάγματος. ᾿Εν τῷ μεταξὺ ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἀπέστειλε δύο ἀπεσταλμένους της διὰ νὰ δώσουν εἰς Σεϋχέλλας εἰς τὸν ᾿Αρχιεπίσκοπον τὸ κείμενον τοῦ Συντάγματος. ῾Ο ᾿Αρχιεπίσκοπος ὅμως, ὡς ἀνεκοινώθη τότε, ἠρνήθη νὰ συζητήσῃ ἐπὶ οἱουδήποτε πολιτικοῦ θέματος, ἐφ' ὅσον ἐξηκολούθει ἡ ἐξορία του. Τὰ ἐπακολουθήσαντα γεγονότα ὡς πρὸς τὴν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ καὶ τὰ γραφέντα ὑπὸ τοῦ συνεξορίστου τοῦ ᾿Αρχιεπισκόπου, Πολυκάρπου ᾿Ιωαννίδη, ἀφήνουν πολλὰς ἀμφιβολίας ἐπὶ τοῦ τελευταίου.

Αἱ παράλογοι Τουρκικαὶ ἀξιώσεις περὶ διχοτομήσεως.—Τὶς ὁ ἐμπνευστὴς αὐτῆς.

᾿Επεξηγῶν ἐν τῇ Βουλῇ τὰς προτάσεις τοῦ νέου Συντάγματος, ὁ ῾Υπουργὸς τῶν ᾿Αποικιῶν Λέννοξ Μπόϋντ προέβη εἰς ἔμμεσον ἀπειλὴν διχοτομήσεως τῆς νήσου, ἰσχυρισθείς, ὅτι, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν θὰ ἐδίδετο τὸ δικαίωμα αὐτοδιαθέσεως εἰς τοὺς ῞Ελληνας τῆς Κύπρου, θὰ ἔπρεπε νὰ δοθῇ τοῦτο κεχωρισμένως καὶ εἰς τοὺς Τούρκους τῆς Κύπρου. ῾Η δή-

λωσις αὐτὴ ὑπῆρξεν ἔκτοτε σύνθημα διὰ τοὺς Τούρκους τῆς Κύπρου, ὑποκινουμένους πρὸς τοῦτο καὶ ὑπὸ τῆς 'Αγκύρας.

Οὕτω τὴν 29ην Δεκεμβρίου ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Τουρκίας, ὁμιλῶν εἰς τὴν 'Εθνοσυνέλευσιν τῆς 'Αγκύρας, εἶπε, μεταξὺ ἄλλων, τὰ ἑξῆς καταπληκτικά : «Ἡ διχοτόμησις τῆς Κύπρου, ἐξ ἡμισείας μεταξὺ Ἑλλήνων Κυπρίων καὶ Τούρκων Κυπρίων, ἀποτελεῖ αὐτοθυσίαν διὰ τὴν Τουρκίαν καὶ οὐδέποτε θὰ συγκατατεθῶμεν εἰς μεγαλυτέραν θυσίαν ἀπὸ τὴν διχοτόμησιν».

Ποῖος ὁ ἐμπνευστὴς τῆς διχοτομήσεως ; Τρεῖς πηγαί, ἡ μία Ἑλληνική, ἡ ἄλλη 'Αγγλικὴ καὶ ἡ τρίτη Τουρκική, καταλογίζουν τὴν ἰδέαν τῆς διχοτομήσεως εἰς τὸν Ἕλληνα Ὑπουργὸν τῶν 'Εξωτερικῶν κ. 'Αβέρωφ.

Οὗτος, προκληθεὶς ὑπὸ τοῦ τέως ἐν Οὐάσιγκτων Ἕλληνος Πρεσβευτοῦ κ. Μελᾶ, ὅστις τοῦ κατελόγισε, ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν συνομιλίας του μετὰ τοῦ ἐν 'Αθήναις Τούρκου Πρεσβευτοῦ κ. 'Ικσέλ, τὴν 6/10/56, ἐπρότεινε τὴν διχοτόμησιν, ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ τὰ ἑξῆς : «Εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπενθυμίσω εἰς τὸν κ. Μελᾶν, ὅτι εἰς πολλὰς εὐκαιρίας ἐπισήμως ἐδήλωσα, ἄλλως τε, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δέχεται οἱανδήποτε λύσιν, τὴν ὁποίαν θὰ ἐδέχοντο οἱ Κύπριοι καὶ ὅτι ἐπιζητεῖ διεξαγωγὴν δημοψηφίσματος, τὰ ἐρωτήματα τοῦ ὁποίου θὰ ἠδύναντο νὰ ποικίλουν ἀπὸ τῆς ἑνώσεως μέχρι τῆς διχοτομήσεως» Οὕτω, ἀποδεικνύεται, ὅτι, ἐνῷ ὁ κ. 'Αβέρωφ ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ ΟΗΕ, ὅπου ἐξεφώνει λόγους ὑπὲρ τῆς αὐτοδιαθέσεως, ἐν ἀγνοίᾳ τῶν Ἑλλήνων, εἰς τὰ διπλωματικὰ παρασκήνια συνεζήτει καὶ ἄλλας λύσεις ἀπαραδέκτους ὑπὸ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ χωρὶς τὴν ἔγκρισιν τούτου. 'Αλλ' οὔτε αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἦσαν ὑπὲρ τῆς διχοτομήσεως, ὡς ὁ ἴδιος ὁ κ. Μελᾶς ἀναφέρει εἰς δηλώσεις του τῆς 20/6/61.

'Αφ' ἑτέρου, εἰς τὴν Κυπριακὴν ἐφημερίδα «'Ελευθερία» τῆς 7/2/61 ἐδημοσιεύθη συνομιλία τοῦ διευθυντοῦ της μετὰ τοῦ τότε διευθυντοῦ τοῦ Βρεττανικοῦ «Γραφείου Δημοσίων Σχέσεων» ἐν Κύπρῳ κ. Στόρρς, γενομένη τὴν 17/6/57, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται, ὅτι ὁ τελευταῖος ἰσχυρίζετο καὶ ἐπέμενεν ὅτι ὁ ὑπαινιγμὸς περὶ διαμελισμοῦ τῆς Κύπρου ἐγένετο τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν 'Εξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος κ. 'Αβέρωφ.

Τέλος, εἰς συνέντευξιν, δοθεῖσαν τὸν Αὔγουστον τοῦ 1961 εἰς τὸν ἀνταποκριτὴν τῆς 'Αθηναϊκῆς ἐφημερίδος «'Ελευθερία», ὁ ἐν Βόννῃ Τοῦρκος πρεσβευτὴς κ. 'Ικσέλ, τέως πρεσβευτὴς ἐν 'Αθήναις, ἐδήλωσεν ὅτι ὁ Ἕλλην Ὑπουργὸς 'Εξωτερικῶν κ. 'Αβέρωφ τοῦ ἐπρότεινε τὸν 'Οκτώβριον τοῦ 1956 τὴν διχοτόμησιν τῆς νήσου εἰς ἕνα Ἑλληνικὸν καὶ ἕνα Τουρκικὸν τομέα.

'Εκτὸς τῶν ἀνωτέρω, ὑπάρχει καὶ τὸ ἀκόλουθον «Ὑπόμνημα ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ», τὸ ὁποῖον ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις κατέθεσε καὶ διένειμε εἰς τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη :

«Κατ' 'Οκτώβριον 1956 ὁ Ἕλλην Ὑπουργὸς τῶν 'Εξωτερικῶν κ. 'Αβέρωφ, ἀναγνωρίσας, ἐπὶ τέλους, ὅτι τὸ Κυπριακὸν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ λυθῇ χωρὶς νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν τὰ Τουρκικὰ δικαιώματα, ἠρώτησε τὸν ἐν 'Αθήναις Τοῦρκον Πρέσβυν, τί θὰ ἐσκέπτετο ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις διὰ μίαν διχοτόμησιν τῆς νήσου. Ὁ πρέσβυς ἀνέφερε τὰ τῆς συνομιλίας ταύτης εἰς τὴν Ἄγκυραν, ἡ ὁποία δὲν ἀπήντησεν εἰς τὰς 'Αθήνας. 'Αργότερον, τὴν 19 Δεκεμβρίου 1956, ὁ Βρεττανὸς Ὑπουργὸς τῶν 'Αποικιῶν κ. Λέννοξ Μπόϋντ ἐδήλωσεν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, ὅτι αὐτοδιάθεσις διὰ τοὺς λαοὺς τῆς Κύπρου θὰ ἐσήμαινεν ἐνδεχομένως διχοτόμησιν τῆς νήσου.

«Ὅταν οὕτω τὰ δύο ἕτερα ἐνδιαφερόμενα εἰς τὴν διένεξιν μέρη, τὸ Ἡνωμένον Βασίλειον καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐφάνησαν ἀντιμετωπίζοντα ὡς δυνατὴν λύσιν τὴν διχοτόμησιν, ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἐν τῇ ζωηρᾷ ἐπιθυμίᾳ της ὅπως εἶναι δικαία, λαμβάνουσα ἐπίσης ὑπ' ὄψιν τὴν θέλησιν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τῆς Κύπρου καὶ ἐν τῇ ἐλπίδι τερματισμοῦ τῆς αἱματοχυσίας, ἀπεφάσισε κατὰ Μάϊον 1957, τούτεστιν ὀκτὼ μῆνας ἀφ' ὅτου εἶχε γίνει ἡ πρώτη ὑπόδειξις ὑπὸ τοῦ ὑπευθύνου Ἕλληνος πολιτικοῦ, νὰ συμφωνήσῃ εἰς τὴν διχοτόμησιν».

Μὲ τὸ σύνθημα τῆς διχοτομήσεως, οἱ Τοῦρκοι τῆς Κύπρου ἀποδύονται ἔκτοτε εἰς βιαίαν ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου τῆς νήσου, ἥτις πολλάκις κατέληξεν εἰς ἐμπρησμοὺς Ἑλληνικῶν περιουσιῶν, διαρπαγὰς καὶ φόνους ἀθῴων Ἑλλήνων. Οὕτω, τὴν 21ην 'Ιανουαρίου 1957, οἱ Τοῦρκοι ἔκαυσαν καὶ ἐλεηλάτησαν Ἑλληνικὰ καταστήματα καὶ οἰκίας καὶ ἐπετέθησαν ἀπροκλήτως ἐναντίον Ἑλλήνων ἐν Λευκωσίᾳ. Τὴν 3ην Φεβρουαρίου προέβησαν εἰς παρομοίους βανδαλισμοὺς εἰς 'Αμμόχωστον. Παρόμοιοι βανδαλισμοὶ ἐγένοντο καὶ εἰς ἄλλας πόλεις καὶ χωρία τῆς νήσου.

Ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαός, παρὰ τὴν πρόκλησιν, ἀντέταξεν εἰς τὰς τουρκικὰς ταύτας πράξεις βίας, ὡς ἦτο φυσικόν, ἄμυναν, ἐπιδεικνύων δὲ σύνεσιν, περιωρίσθη νὰ διαδηλώσῃ τὰ αἰσθήματα τῆς πικρίας καὶ ἀγανακτήσεώς του δι' ἀπεργιῶν καὶ ἄλλων εἰρηνικῶν ἐκδη-

λώσεων. Τὴν ἰδέαν τῆς διχοτομήσεως κατεδίκασεν ὁ Παγκόσμιος τύπος, διότι, ὡς γνωστόν, εἰς οὐδεμίαν εὐρεῖαν περιοχὴν τῆς Κύπρου ὑπάρχει συμπαγὲς Τουρκικὸν στοιχεῖον, ἡ δὲ νῆσος ἀποτελεῖ ἀδιάσπαστον γεωγραφικήν, ἱστορικήν, πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἑνότητα, τὴν ὁποίαν παρεδέχθη καὶ αὐτὸς ὁ Λόρδος Ράντκλιφ εἰς τὴν εἰσηγητικὴν περὶ τῶν συνταγματικῶν προτάσεων ἔκθεσίν του.

Ἐν τῷ μεταξύ, τὸ Κυπριακὸν ζήτημα ἀπετέλεσε θέμα τοῦ συνελθόντος τὴν 11ην Δεκεμβρίου 1956 ἐν Παρισίοις Συμβουλίου τοῦ ΝΑΤΟ. Αἱ συνομιλίαι ἐκεῖναι, ἐπαναληφθεῖσαι τὸν Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον τοῦ 1957, εἰς οὐδὲν ἀπέληξαν, λόγῳ τῆς Βρεττανικῆς ἀδιαλλαξίας καὶ τῆς Τουρκικῆς ἐμμονῆς εἰς λύσεις αὐτόχρημα διχοτομικάς.

Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἡ στάσις τῆς Κυβερνήσεως τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ὑπῆρξεν ἐπαμφοτερίζουσα. Ἐν τούτοις, κατὰ δημοσιογραφικὰς πληροφορίας, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἐφέροντο ἀπειλήσασαι τορπιλλισμὸν τῆς προσφυγῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν ΟΗΕ, διότι ἐθεώρουν τὸ Σύνταγμα Ράντκλιφ «ὡς καλὴν βάσιν διὰ συνεννοήσεις», ἐν περιπτώσει δὲ ἀπορρίψεώς του, ἐφέροντο ὡς υἱοθετοῦσαι τὴν ἀπειλὴν διχοτομήσεως τῆς νήσου. Ἡ δυσμενὴς στάσις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν κατεδείχθη, πέραν πάσης ἀμφιβολίας, κατὰ τὴν συζήτησιν εἰς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ ΟΗΕ, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1957, ὅτε αὗται ἐτάχθησαν ὑπὲρ τῆς Κολομβιανῆς προτάσεως, ὅσον ἀφορᾷ τὸν καθορισμὸν τῆς σειρᾶς συζητήσεως τῶν θεμάτων. Συμφώνως πρὸς τὴν πρότασιν ταύτην, ἔπρεπε νὰ ἐξετασθοῦν πρῶτον τὰ θέματα τοῦ ἀφοπλισμοῦ καὶ τὸ Κορεατικόν, τὸ δὲ Ἀλγερινὸν καὶ τὸ Κυπριακὸν νὰ συζητηθοῦν, ἐφ' ὅσον ἤθελεν ὑπάρξει χρόνος, μετὰ τὴν συζήτησιν τῶν ἀνωτέρω. Ὁ σκοπὸς τῆς προτάσεως ταύτης ἦτο πασιφανής : νὰ καταβληθῇ προσπάθεια, ὅπως μὴ συζητηθῇ τὸ Κυπριακόν, ἐλλείψει χρόνου. Κατόπιν ψηφοφορίας ἀπεφασίσθη, ὅπως τὸ Κυπριακὸν συζητηθῇ τέταρτον, κατὰ σειράν.

Αἱ Ἀγγλοαμερικανικαὶ προσπάθειαι, ὅπως μὴ συζητηθῇ τὸ Κυπριακὸν κατὰ τὴν σύνοδον ἐκείνην ἐξηκολούθησαν, διὰ κωλυσιεργίας ἐπὶ τῶν προηγουμένων πρὸς συζήτησιν θεμάτων. Τοῦτο ἠνάγκασε τὸν Ἕλληνα ἀντιπρόσωπον νὰ ὑποβάλῃ πρότασιν εἰς τὸν ΟΗΕ, ὅπως καθορισθῇ ἡ ἡμερομηνία συζητήσεώς του.

Γεγονότα προηγηθέντα τῆς συζητήσεως τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὴν Ἑνδεκάτην Σύνοδον τῆς Γεν. Συνελεύσεως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν.

Ἤμην βέβαιος, ὅτι ἡ περίοδος μέχρι τῆς συζητήσεως τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸν ΟΗΕ, πιθανώτατα δὲ καὶ ἡ μετὰ ταύτην, ἐφ' ὅσον τὸ ἀποτέλεσμα δὲν θὰ ἦτο εὐνοϊκὸν δι' ἡμᾶς, θὰ ἦτο περίοδος ἐντάσεως τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡμεῖς δὲν προετιθέμεθα νὰ κάμωμεν γενικὴν ἐξόρμησιν, καθ' ὅσον αὕτη πολιτικῶς δὲν μᾶς συνέφερε. Τοιαύτη ἐξόρμησις θὰ ἐδικαιολογεῖτο μόνον, ἐφ' ὅσον, λόγῳ κωλυσιεργιῶν τῆς Μ. Βρεττανίας, ἐκινδύνευε τὸ Κυπριακὸν νὰ μὴ συζητηθῇ. Μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ΟΗΕ καὶ εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν αὕτη δὲν ἦτο εὐνοϊκή, θὰ ἀνελαμβάνομεν γενικὴν ἐξόρμησιν.

Διὰ τὸν ἀντίπαλον, ὅμως, δὲν συνέβαινε τὸ ἴδιον. Ἤμην βέβαιος, ὅτι οὗτος θὰ ἐπεζήτει, διὰ στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἄλλων κατασταλτικῶν τῆς δράσεώς μας μέτρων, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ προλάβῃ τυχὸν ἰδικήν μας ἐξόρμησιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ μᾶς καταφέρῃ —πρὸ τῆς συζητήσεως εἰς τὸν ΟΗΕ— κτυπήματα ἀποφασιστικά, ὥστε ταῦτα νὰ τοῦ ἐπιτρέψουν νὰ παρουσιασθῇ περισσότερον ἄκαμπτος καὶ νὰ ἐπηρεάσῃ δι' αὐτῶν τὰς ἀντιπροσωπείας καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ΟΗΕ. Ὅθεν, ἔδωσα ἐντολὴν εἰς τοὺς τομεῖς ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ εἶναι, μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1957, ἕτοιμοι διὰ γενικὴν ἐξόρμησιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ λάβουν ὅλα τὰ ἐνδεικνυόμενα μέτρα διὰ τὴν ἀπόκρυψιν τῶν προπαρασκευαστικῶν ἐνεργειῶν ἡμῶν, καθὼς καὶ διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν μελῶν των. Αἱ ἀνωτέρω ὑποδείξεις ἦσαν θεωρητικῶς ἀλληλοσυγκρουόμεναι. Ἐν τούτοις, ἔπρεπεν ἐν τῇ πράξει νὰ ἐπιτευχθῇ συγκερασμὸς ἀμφοτέρων, ὥστε ὁ ἀντίπαλος νὰ συγκρατηθῇ, ἐὰν τυχὸν ἐπεχείρει ἐξόρμησιν καὶ τὰ πλήγματά του νὰ μὴν ἐπιφέρουν ἐξάρθρωσιν τῆς Ὀργανώσεως, νὰ δυνηθῶμεν δὲ ἡμεῖς μὲ τὴν σειράν μας νὰ ἐκδηλώσωμεν τὴν ἐξόρμησίν μας μὲ ὅλην τὴν ἀπαιτουμένην ὁρμήν.

Ἐφαρμόζων τὴν ἀρχήν, ὅτι ἑκάστη ἐξόρμησις ἔπρεπε νὰ εἶναι ἰσχυροτέρα καὶ ἀποδοτικωτέρα τῶν προηγουμένων, τόσον πρὸς δημιουργίαν ἐντυπώσεων εἰς ἐχθροὺς καὶ φίλους, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐπὶ ἐθνικοῦ πεδίου ἀξιοποίησιν τῆς ὁσημέραι ὑφ' ἡμῶν συντελουμένης ἐργασίας, ἔδωσα ὁδηγίας, ὥστε ἡ μελετωμένη ἐπίθεσις νὰ εἶναι ἰσχυρὰ καὶ ἀποφασιστική.

Προπαρασκευὴ διὰ τὴν παθητικὴν ἀντίστασιν.

Ἐκ παραλλήλου μὲ ἀπησχόλησε σοβαρῶς τὸ ζήτημα τῆς παθητικῆς ἀντιστάσεως, τὴν ὁποίαν ἐθεώρουν ὅπλον ἰσχυρὸν κατὰ τοῦ ἀντιπάλου καὶ ἀπετέλει ἓν τῶν θεμάτων τοῦ μνημονευθέντος Γενικοῦ Σχεδίου ἐπαναστατικῆς δράσεως, ὅπερ παρατίθεται εἰς τὸ Παράρτημα σελ. 3. Μολονότι ἀρκετοὶ εἶχον ἀντιρρήσεις ὡς πρὸς τὴν σκοπιμότητα καὶ ἐπιτυχίαν τοῦ μέσου τούτου, ἐν τούτοις ἀπεφάσισα νὰ προχωρήσω, χωρὶς δισταγμόν. Τὸ σχέδιόν μου ἀφεώρα: 1) Εἰς τὴν τεχνικὴν ὀργάνωσιν τῆς παθητικῆς ἀντιστάσεως, ἤτοι τὸν καταρτισμὸν τῶν ἐπιτροπῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ ἀνελάμβανον τὴν κατεύθυνσιν τοῦ ἀγῶνος καὶ τὴν ἐπίβλεψιν τούτου. 2) Εἰς τὴν ἐξαγγελίαν τῶν ληφθησομένων μέτρων, τὴν σειρὰν ἐφαρμογῆς των, τὸν ἔλεγχον τούτων κ.λ.π. Τὸ δεύτερον τοῦτο στάδιον θὰ ἐτίθετο εἰς ἐφαρμογὴν ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ καὶ ἀφοῦ θὰ ὡλοκληρώνετο ἡ μελέτη περὶ παθητικῆς ἀντιστάσεως.

Διὰ τὸ πρῶτον στάδιον, τὸν καταρτισμὸν δηλαδὴ ἐπιτροπῶν, καθώρισα τὰ ἑξῆς: Εἰς ἑκάστην ἐπαρχίαν νὰ καταρτισθοῦν ἐπιτροπαί, αἱ ὁποῖαι νὰ ἔχουν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν των περιοχὴν καθοριζομένην δι' εἰδικῆς διαταγῆς μου. Τοιαῦται ἐπιτροπαὶ κατηρτίσθησαν διὰ τὰς περιοχὰς Λευκωσίας, Πάφου, Καρπασίας, Ἀμμοχώστου, Λάρνακος, Λεμεσοῦ, Σολέας καὶ Τυλληριᾶς. Ὡς πυρῆνες τῶν ἐπαρχιακῶν αὐτῶν ἐπιτροπῶν θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο ἀρχικῶς αἱ κατὰ τόπους ἐπιτροπαὶ τῆς ΠΕΚΑ. Ἑκάστη τῶν ἐπαρχιακῶν τούτων ἐπιτροπῶν θὰ κατήρτιζεν ὑποεπιτροπὰς εἰς κωμοπόλεις, ὁριζομένας ἐν τῇ διαταγῇ, καθὼς καὶ ἐπιτροπὰς ἐν ἑκάστῳ χωρίῳ τῆς περιοχῆς της. Σκοπὸς τῶν ἀνωτέρω ἐπιτροπῶν ἦτο ἡ κατεύθυνσις τοῦ ἀγῶνος τῆς παθητικῆς ἀντιστάσεως καὶ ἡ ἐπίβλεψις τῆς ἐκτελέσεως τῶν διατασσομένων σχετικῶς πρὸς ταύτην. Συνίστων, ὅπως εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς ἐπιτροπὰς περιλαμβάνωνται ἄτομα ὅλων τῶν τάξεων, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ, κατὰ τὸ δυνατόν, εἷς εἰδικὸς δι' ἕκαστον τομέα ἐξ ἐκείνων, τοὺς ὁποίους θὰ ἔθιγεν ἡ παθητικὴ ἀντίστασις. (Ἐργάται, ὑπάλληλοι, ἔμποροι, βιομήχανοι κ.λ.π.). Ἐν συνεχείᾳ ἐφρόντισα, ὅπως ἐξασφαλισθῇ ταχὺς καὶ ἀσφαλὴς σύνδεσμος τῶν ἐπαρχιακῶν ἐπιτροπῶν.

Ὁ σύνδεσμος οὗτος θὰ ἦτο διάφορος τοῦ δικτύου συνδέσμου, τοῦ χρησιμοποιουμένου ὑπὸ τῆς Ὀργανώσεως, δι' εὐνοήτους λόγους.

Νέαι ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατοῦ. — Ὁ θάνατος τοῦ Μάρκου Δράκου καὶ Μιχαὴλ Γεωργάλλα. — Ἀπώλειαι ἡμῶν.

Ἐφ' ὅσον ἐπλησίαζεν ἡ ἡμέρα τῆς συζητήσεως τῆς Ἑλληνικῆς προσφυγῆς, ἐπὶ τοσοῦτον ἀντελαμβανόμην ἀπὸ κινήσεις, προετοιμασίας καὶ ἐνεργείας τοῦ ἀντιπάλου, ὅτι οὗτος θὰ ἐπεχείρει νὰ καταφέρῃ ἀποφασιστικὸν κτύπημα ἐναντίον μας. Ἐξ ἀντιθέτου ἡμεῖς, διὰ λόγους πολιτικῆς σκοπιμότητος, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἀντιδράσωμεν μόνον διὰ τῆς ἀμύνης.

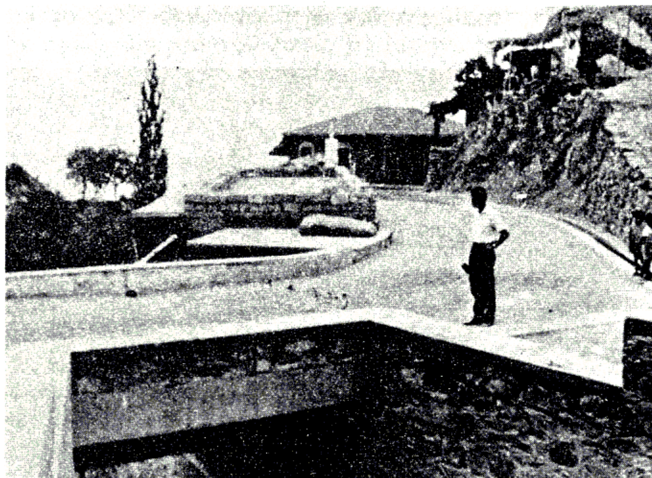
Κατωτέρω ἀναφέρω τὰς πολεμικὰς ἐνεργείας τοῦ ἀντιπάλου:

Τὴν πρώτην Ἰανουαρίου 1957, ὁ Κυπριακὸς ραδιοφωνικὸς σταθμὸς ἀνέφερεν ἐρεύνας εὐρείας ἐκτάσεως ὑπὸ 1200 στρατιωτῶν εἰς τὴν περιοχὴν Πύργου Τυλληριᾶς, διότι τὴν νύκτα τῆς 30-31 Δεκεμβρίου εἰς σύγκρουσιν δυνάμεων ἀσφαλείας μετὰ ὁμάδος ὑπὸ τὸν Αὐξεντίου, καταληφθείσης ἐξ ἀπίνης, ἐντὸς τοῦ χωρίου Ζωοπηγή, ἐφονεύετο ἕνα γενναῖο παλληκάρι, ἁγνὸς καὶ ἐνθουσιώδης ἀγωνιστής, ὁ Μιχαὴλ Γεωργάλλας, ἐκ Μαραθοβούνου ὅστις, μολονότι λαμπροῦ ἤθους καὶ ἐξαιρέτου ἐπιδόσεως, ἀπεβλήθη, ὡς μὴ ὤφειλε, τοῦ Σχολείου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐφοίτα, λόγῳ τῆς ζωηρᾶς συμμετοχῆς του εἰς τὰς μαθητικὰς πατριωτικὰς ἐκδηλώσεις.

Ἡ σύγκρουσις ἔλαβε χώραν ὑπὸ τὰς ἀκολούθους συνθήκας:

Ἡ ὁμὰς Γρηγόρη Αὐξεντίου, εἰς ἣν συμμετεῖχε καὶ ὁ Γεωργάλλας, εὑρίσκετο εἰς Ζωοπηγὴν εἰς τὸ σπίτι τοῦ Μηνᾶ Κωνσταντίνου. Τὴν πρωΐαν τῆς 30ῆς Δεκεμβρίου 1956 ἐγένοντο ἔρευναι εἰς τὸ χωρίον ἀπὸ «δυνάμεις ἀσφαλείας», αἱ ὁποῖαι διήρκεσαν μέχρι τῆς μεσημβρίας, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Τὴν ἑσπέραν ὁ Αὐξεντίου, μαζὶ μὲ ἕνα ἄλλον ἀντάρτην, ἐφύλαττον φρουροί, ὁπότε περὶ τὸ μεσονύκτιον ἔφθασεν εἰς τὸ χωρίον ἕνα ταξὶ ἰδιωτικόν, τὸ ὁποῖον ἐσταμάτησε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ πατέρα τοῦ Μηνᾶ, ἀπέχον περὶ τὰ 20 μέτρα ἀπὸ τὸ σπίτι, ὅπου ἔμενεν ἡ ὁμὰς Αὐξεντίου. Οἱ ἐπιβαίνοντες τούτου ἤρχισαν νὰ κτυποῦν τὴν θύραν, καλοῦντες τὸν Μηνᾶν. Ὁ Αὐξεντίου, νομίζων, ὅτι θὰ ἦσαν δικοί μας, φέροντες μήνυμα, ἔστειλε τὸν Μηνᾶ νὰ ἴδῃ. Ὁ τελευταῖος τότε εὑρέθη ἀντιμέτωπος μὲ πέντε ἄτομα, ἐκ τῶν ὁποίων δύο Τοῦρκοι καὶ τρεῖς ἀργυρώνητοι προδόται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Ἄγ-

γλων, οἱ, 'Ανδρέας Φοινιώτης, Τσούκας καὶ Λιμνατίτης, ἅπαντες ὡπλισμένοι. Εἷς ἐκ τούτων ἐπλησίασε τὸν Μηνᾶ καὶ τοῦ εἶπε δῆθεν ἐμπιστευτικῶς νὰ εἰδοποιήσῃ ἀμέσως τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι εἶναι εἰς τὸ χωρίον, νὰ φύγουν διότι σὲ δέκα λεπτὰ θὰ ἔλθῃ στρατὸς δι' ἐρεύνας. 'Ο Μηνᾶς ἀντελήφθη ἐνώπιον ποίων εὑρίσκετο, καθὼς καὶ τὸ κόλπο των καὶ διὰ τοῦτο ἤρχισε νὰ ἀρνῆται καὶ νὰ προσποιῆται τὸν ἀνίδεον. Οἱ πέντε πράκτορες τῶν Ἄγγλων, ἀφοῦ ἀντελήφθησαν, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτύχουν τι μὲ τὸν καλὸν τρόπον, ἤρχισαν νὰ ἀπειλοῦν τὸν Μηνᾶν, διὰ νὰ τοὺς ἀποκαλύψῃ ποῦ ὑπῆρχον ὅπλα καὶ βόμβες. Ὅταν οὗτοι, παρὰ τὴν ἐπίμονον ἄρνησιν τοῦ Μηνᾶ, ἤρχισαν νὰ γίνωνται πλέον ἀπειλητικοί, τότε ὁ τελευταῖος, διὰ νὰ προειδοποιήσῃ τὴν ὁμάδα Αὐξεντίου περὶ τοῦ κινδύνου, ἤρχισε νὰ φωνάζῃ, ζητῶν βοήθειαν.'Ο Αὐξεντίου, ὁ ὁποῖος ἤκουσε τὰς φωνὰς τοῦ Μηνᾶ, ἀπεφάσισε νὰ τὸν ἀπαγκιστρώσῃ ἀπὸ τοὺς πράκτορας τῶν Ἄγγλων, ἵνα τὸν σώσῃ, διότι οὗτος ἦτο ἄριστον στέλεχος καὶ ἐπὶ πλέον ἐγνώριζε πολλὰ μυστικὰ τῆς 'Οργανώσεως. 'Ο Αὐξεντίου μὲ τὸν Γεωργάλλαν ὡπλισμένοι μὲ Τόμιγκαν, ἐπροχώρουν πρὸς τοὺς πέντε πράκτορας καὶ ὅταν ἔφθασαν εἰς ἀπόστασιν 15 περίπου μέτρων ἀπ' αὐτοὺς ἦσαν ἕτοιμοι νὰ πυροβολήσουν, ὁπότε ἀντελήφθησαν, ὅτι ἡ θέσις, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκετο ὁ Μηνᾶς, δὲν τοὺς ἐπέτρεπε, διότι θὰ ἐκτύπων τὸν ἴδιον.'Ως ἐκ τούτου, ἐπερίμεναν ὀλίγον νὰ μετακινηθῇ ὁ Μηνᾶς, ὁπότε ἠκούσθη ριπὴ αὐτομάτου τῶν πρακτόρων τῶν Ἄγγλων καὶ ὁ Γεωργάλλας ἔπεσε βαρέως πληγωμένος. 'Ο πυροβολήσας ἦτο Τοῦρκος· ἀμέσως ὁ Αὐξεντίου ἀντεπυροβόλησε πρὸς τὸ μέρος ἀπὸ ὅπου ἐφάνη ἡ λάμψις καὶ τὸ ἐχθρικὸν αὐτόματον ἐσίγησε, ἀφοῦ ἐφονεύθη ὁ Τοῦρκος κάτοχός του. Διὰ μερικὰ λεπτὰ τὰ πυρὰ ἀνταλλάσσονται ἑκατέρωθεν καὶ οἱ πράκτορες τῶν Ἄγγλων κατορθώνουν νὰ τρέξουν εἰς τὸ αὐτοκίνητόν των καὶ σώζονται διὰ τῆς φυγῆς. 'Ολόκληρος ἡ ὁμάς, ἡ ὁποία ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἓξ ἄτομα, ἑτοιμάζεται νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ χωριό, διότι ἐπερίμενεν ἀσφαλῶς τὴν ἄφιξιν σημαντικῶν δυνάμεων στρατοῦ. 'Ο Γεωργάλλας, τραυματισμένος, σύρθηκε σιγὰ - σιγὰ καὶ ἐχάραξε μὲ τὸ αἷμα του μιὰ γραμμὴ ἀπὸ τὸ γεφύρι τοῦ χωριοῦ, ὅπου ἐτραυματίσθη, μέχρι τῆς ἄκρας τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Μηνᾶ, ὅπου κατηυθύνθη καὶ ἐκεῖ ἔμεινεν ἄπνους. Πρὶν πεθάνῃ ἐφώναξε: «Μάστρε μου ('Αρχηγέ), πεθαίνω. Ζήτω ἡ 'Ελλάς». 'Ο Γεωργάλλας ἐτάφη τὴν ἰδίαν νύκτα ὑπὸ τῆς ὁμάδος του εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ χωριοῦ, ὅπου ἀνεκαλύφθη τὴν ἑπομένην ὑπὸ τοῦ στρατοῦ, ὅστις κατέφθασεν εἰς τὸ χωρίον. 'Η ὁμὰς διέφυγε τὴν ἰδίαν νύκτα πρὸς τὴν περιοχὴν «Παπούτσα» τῆς Πιτσιλιᾶς.

'Η γέφυρα, ὅπου ἔγινε ἡ συμπλοκὴ εἰς Ζωοπηγὴν καὶ τὸ μνημεῖον τοῦ φονευθέντος κατ' αὐτὴν ἀγωνιστοῦ Γεωργάλλα.

Τὴν 15ην 'Ιανουαρίου 1957 πολύωρος ἐπιχείρησις διεξήχθη εἰς τὸν 'Ελληνικὸν τομέα τῆς ἐντὸς τῶν τειχῶν Λευκωσίας. Τρεῖς χιλιάδες Ἕλληνες Κύπριοι ἀνεκρίθησαν, ἐκ τῶν ὁποίων 33 ἐτέθησαν ὑπὸ κράτησιν. Διενηργήθησαν ἐκτεταμέναι ἔρευναι εἰς τὰς οἰκίας.

Τὴν 16ην 'Ιανουαρίου, κατόπιν καταδόσεως, συνελήφθησαν ἐντὸς τοῦ κρησφυγέτου των τρία μέλη τῆς ἀνταρτικῆς ὁμάδος Μαραθάσας. 'Ο ἀρχηγὸς τῆς ὁμάδος μεθ' ἑτέρου μέλους,μὴ εὑρισκόμενοι τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐντὸς τοῦ κρησφυγέτου,κατώρθωσαν νὰ διαφύγουν.

Κατόπιν τούτου ἑτέρα ἀνταρτικὴ ὁμάς, εὑρισκομένη εἰς τὴν περιοχὴν Μαραθάσας ὑπὸ τὸν Μᾶρκον Δράκον, ἠναγκάσθη νὰ μετακινηθῇ εἰς τὴν περιοχὴν Σολέας. 'Η μετακίνησις αὕτη ἐπεβάλλετο, ἀλλὰ ὁ ἐκλεγεὶς ὑπὸ ταύτης διὰ καταφύγιόν της χῶρος δὲν ἦτο ὁ ἐνδεδειγμένος, καθ' ὅσον τὴν 15ην 'Ιανουαρίου εἶχον ἀρχίσει ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατοῦ εἰς τὴν περιοχὴν Πιτσιλιᾶς. Οὕτως, ἡ ὁμὰς Μάρκου Δράκου συνηντήθη τυχαίως, περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς 18ης - 19ης 'Ιανουαρίου 1957, μὲ ἐνεδρεύουσαν ὁμάδα Ἄγγλων στρατιωτῶν εἰς περιο-

χὴν τοῦ ὄρους Σινᾶ, παρὰ τὴν Εὐρύχου. Ὁ Μᾶρκος Δρᾶκος, μεθ' ἑτέρου συντρόφου του προπορευόμενος τῆς ὁμάδος, εὑρέθησαν αἴφνης ἀντιμέτωποι τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Οἱ στρατιῶται τοῦ Χάρντιγκ, μόλις ἀντίκρυσαν τοὺς δύο ἐνόπλους μαχητάς, ἄλλοι ἐτράπησαν εἰς φυγήν, ἐκβάλλοντες γοερὰς κραυγάς, καὶ ἄλλοι ἐπυροβόλησαν εἰς τὴν τύχην. Μία ὅμως σφαῖρα ἔπληξε τὸν ἥρωα Μᾶρκον Δρᾶκον, ὅστις ἔπεσεν ἄπνους, ἐνῷ ἑτέρα ἔπληξε τὸν σύντροφόν του Κώσταν Λοΐζου, ὅστις βραδύτερον ἀπέθανε, συνεπείᾳ σοβαρῶν ἐγκαυμάτων, τὰ ὁποῖα ὑπέστη κατὰ τὴν ἀνατίναξιν τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Κάμπου Τυλληριᾶς, τραυματισθεὶς εἰς τὸν πόδα. Οὗτος κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ, καθ' ὅσον ὑπῆρχε μεγάλη σύγχυσις μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν, οἵτινες δὲν ἐτόλμησαν νὰ τὸν καταδιώξουν, ὁπότε θὰ τὸν συνελάμβανον, διότι τὸ τραῦμά του τὸν ἠμπόδιζε νὰ βαδίσῃ. Ἀπεναντίας ἐταμπουρώθησαν, ἀναμένοντες ἐπίθεσιν ἐκ μέρους μας.

Ἡ ὁμὰς ἀνταρτῶν τοῦ Μάρκου Δράκου. Ὁ ἡρωϊκὸς ἀγωνιστὴς Μᾶρκος διακρίνεται ὄρθιος εἰς τὸ μέσον, σημειούμενος διὰ βέλους.

Ὁ Μᾶρκος Δρᾶκος ὑπῆρξεν ἁγνός, τίμιος, ἀνιδιοτελὴς καὶ γενναῖος μαχητής. Ἐκ τῶν πρώτων προσέτρεξεν εἰς τὰς τάξεις τῆς Ὀργανώσεως. Οὗτος ἀνέλαβε μὲ τὴν ὁμάδα του τὴν ἐπιχείρησιν δολιοφθορᾶς τοῦ ραδιοσταθμοῦ Κύπρου, τὴν πρώτην νύκτα τοῦ κινήματός μας, καὶ ἔφερεν αὐτὴν εἰς αἴσιον πέρας. Ἐν συνεχείᾳ, συλληφθεὶς καὶ δραπετεύσας ἐκ τῶν φυλακῶν, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν ἀνταρτικῆς ὁμάδος, ἣν κατηύθυνεν ἐπιτυχῶς, ἐνεργήσας ἀποτελεσματικὰς ἐνέδρας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ θάνατός του μὲ ἀπεστέρησε ἑνὸς ἀρίστου συμπολεμιστοῦ, τὴν δὲ Κύπρον ἑνὸς τέκνου της, τὸ ὁποῖον θὰ τῆς ἦτο λίαν χρήσιμον, ὄχι μόνον εἰς τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μετ' αὐτὸν δημιουργικὴν ἐργασίαν διὰ τὴν πρόοδον καὶ εὐημερίαν της. Ἡ θλῖψίς μου διὰ τοῦτο ἦτο μεγίστη. Ἀλλὰ καὶ ὅλη ἡ Κύπρος ἐθλίβη καὶ τὸν ἐθρήνησε δικαίως. Ἥρωες, ὡς ὁ ΔΡΑΚΟΣ, καὶ θνήσκοντες δὲν παύουν νὰ ζοῦν. Παραμένουν φωτεινοὶ ὁδηγοὶ τῶν ἐπιζώντων, διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς των εἰς ὡραίους καὶ εὐγενεῖς ἀγῶνας.

Τὴν 17ην Ἰανουαρίου ἤρχισαν ἔρευναι εἰς τὴν περιοχὴν Πιτσιλιᾶς, ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ Τροόδους, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του ὁ Αὐξεντίου. Ἐνταῦθα αἱ ἐπιτυχίαι τοῦ ἀντιπάλου ἦσαν σημαντικαί, διότι οὗτος κατώρθωσε, πάλιν κατόπιν καταδόσεως, νὰ συλλάβῃ μίαν ἀνταρτικὴν ὁμάδα εἰς τὴν περιοχὴν Καννάβια καὶ ἀκολούθως ἑτέραν ὁμάδα εἰς Ὄμοδος. Αἱ ὁμάδες αὗται δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀμυνθοῦν, καθ' ὅσον ἦσαν ἐγκεκλεισμέναι ἐντὸς τῶν προδοθέντων κρησφυγέτων των. Μεταξὺ τῶν συλληφθέντων ἦσαν οἱ Πολύκαρπος Γεωρκάτζης, Νῖκος Σπανός, Γεώργιος Μάτσης καὶ Ἀργύρης Καραδῆμας. Τὸ πλῆγμα ἦτο ἀρκετὰ σοβαρὸν ὄχι μόνον διότι ἐξουδετεροῦντο δύο ὁμάδες ἀνταρτικαί, ἀλλὰ διότι ἐστερούμην καλῶν στελεχῶν. Ἐν τούτοις παρέμεινεν ἀκλόνητος ἡ πίστις ὅλων. Ἤμην βέβαιος, ὅτι θὰ ὑπερενίκων καὶ αὐτὴν τὴν δοκιμασίαν.

Τὴν 28ην Ἰανουαρίου 1000 περίπου στρατιῶται διεξήγαγον ἐπὶ τετραήμερον ἐρεύνας εἰς τὴν Μονὴν Μαχαιρᾶ καὶ τὰ πέριξ. Τὴν ἰδίαν περίοδον διεξήχθησαν ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατοῦ εἰς Πάφον. Ἐπειδὴ αὗται ἀπέβησαν καθ' ὁλοκληρίαν ἀνεπιτυχεῖς, εἰς ἀντιστάθμισμα συνελήφθησαν 180 ἄτομα ἐκ τῶν χωρίων, ὡς ὕποπτα.

Αἱ ὡς ἄνω ἀπώλειαί μας εἶχον ἐπίδρασιν κυρίως ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ τοῦ λαοῦ καὶ ἔν τινι μέτρῳ καὶ ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ τῶν τμημάτων μας. Τοῦτο μοῦ ὑπηγόρευσε νὰ λάβω μέτρα ἐμψυχώσεως. Πρὸς τοῦτο, ἀπηύθυνα δύο διαταγάς, εἰς τὰς ὁποίας ἐτόνιζα: «Αἱ ἀπώλειαι εἶναι φυσικὴ συνέπεια κάθε ἀγῶνος. Ἕκαστος ἀγὼν εἶναι ἐναλλαγὴ ἐπιτυχιῶν καὶ ἀποτυ-

χιῶν, ἀλλὰ τελικῶς νικᾷ ὁ ψυχικῶς σθεναρώτερος, ὁ ὁποῖος γνωρίζει νὰ ὑπερπηδᾷ τὰ ἐμπόδια καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν θέλησίν του ἐπὶ τοῦ ἀντιπάλου. Εἰς τὰς ἀτυχίας διακρίνεται ὁ μαχητής, ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ τὰς ἀντιμετωπίζῃ μὲ σθένος καὶ ψυχραιμίαν. Ἐὰν αἱ τάξεις μας ἠραίωσαν, πρέπει ὅμως νὰ μείνουν ἀρραγεῖς. Τὰ κενὰ σύντομα θ' ἀναπληρωθοῦν καὶ ἡ Ὀργάνωσις θὰ συνεχίσῃ τὴν ἀποστολήν της. Ἐὰν ἕκαστος παραμείνῃ εἰς τὴν θέσιν του καὶ πράξῃ τὸ καθῆκόν του, σύντομα ἡ πλάστιγξ θὰ κλίνῃ καὶ πάλιν ὑπὲρ ἡμῶν. Εἶμαι ἀποφασισμένος νὰ προχωρήσω μέχρι τῆς τελικῆς νίκης, ὁσαδήποτε ἄλλα ἐμπόδια καὶ ἐὰν παρουσιασθοῦν στὸν δρόμον μας».Περαιτέρω ἔδιδον ὁδηγίας εἰς τοὺς τομεῖς, αἵτινες ἀφεώρων α) Εἰς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ ἠθικοῦ τῶν μελῶν μας καὶ τοῦ λαοῦ, β) Εἰς τὴν γενικὴν ἀναδιοργάνωσιν καὶ ἀποβολὴν ἀπὸ τὰς τάξεις μας παντὸς στοιχείου μὴ σταθεροῦ ἢ βλαβεροῦ, γ) Εἰς δρᾶσιν , ὁσάκις παρουσιάζετο εὐκαιρία, ὥστε νὰ μὴ δώσωμεν ἀνάπαυλαν εἰς τὸν ἀντίπαλον καὶ νὰ ἐνισχύσωμεν τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι αἱ τελευταῖαι ἀπώλειαι οὐδόλως μᾶς ἐπηρέασαν, δ) Εἰς τὴν συνεχῆ ἐπαγρύπνησιν δι' ἀσφάλειαν.

Ὁ ἀντίπαλος εἶχε ρίψει τὸ βάρος τῶν ἐπιχειρήσεών του ἐπὶ τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων, ἐνῷ αἱ ὁμάδες τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων παρέμειναν ἀνέπαφοι. Αἱ περισσότερον δοκιμασθεῖσαι ἀνταρτικαὶ ὁμάδες ἦσαν αἱ ὁμάδες Πιτσιλιᾶς — Τροόδους, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Αὐξεντίου, ὅστις, μετὰ δύο ἀνδρῶν του, κατώρθωσε νὰ ἐξέλθῃ τοῦ κλοιοῦ τῶν διεξαγομένων πάλιν εἰς τὴν περιοχήν του ἐπιχειρήσεων. Ὁ γενναῖος αὐτὸς μαχητής, ἀφοῦ μὲ ἐπληροφόρησε περὶ τῶν διατρεξάντων εἰς τὸν τομέα του, μοῦ ἔγραφε : «Τὸ μέγεθος τῶν ἀτυχιῶν μας τὸ ἀντιλαμβάνομαι. Δὲν θὰ καμφθῶμεν ὅμως· τοὐναντίον θὰ ριχθῶμεν μὲ περισσότερον πεῖσμα στὸν ἀγῶνα διὰ νὰ καλύψωμεν τὰ κενά, ποὺ ἐδημιουργήθησαν. Ἡ πίστις μας πρὸς τὴν νίκην εἶναι ἀκλόνητος». Καὶ ἡ ἀπάντησίς μου ἦτο : «Προφυλαχθῆτε, ἀνασυνταχθῆτε καὶ ἀνταποδώσατε τὰ κτυπήματα». Μὲ ἠννόησε καὶ τὸν ἠννόησα καὶ αὐτὸ κυρίως μὲ ἐνδιέφερε.

Τὴν 7ην Φεβρουαρίου 1957, παρὰ τὴν θέσιν «Ἀμπελάκια» τῆς ἐπαρχίας Πάφου ἐφονεύθησαν δύο ἄλλα γενναῖα παλληκάρια τῆς ΕΟΚΑ οἱ : Γεώργιος Παπαβερκίου καὶ Τάκης Σοφοκλέους. Οὗτοι, μόνοι, κατόπιν διαταγῆς τοῦ τομέως των, ἐκτελοῦντος ἡμετέραν διαταγήν, ὅπως διενεργηθοῦν τολμηραὶ ἐνέργειαι πρὸς ἐξύψωσιν τοῦ ἠθικοῦ μαχητῶν καὶ λαοῦ, ἀνέλαβον τὸ τόλμημα νὰ προσβάλουν, διὰ ναρκῶν καὶ αὐτομάτων, φάλαγγα 7 στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων πλήρων στρατιωτῶν καὶ εἰς ἀπόστασιν μόνον 15' τῆς ὥρας ἀπὸ τὸ στρατόπεδον τῆς Λίμνης, ὅπου διέμενον 2000 στρατιῶται περίπου. Οἱ ἀγωνισταί μας, ἀφοῦ προσέβαλον τὴν φάλαγγα δι' ἠλεκτρικῆς νάρκης, ἤνοιξαν εἶτα πῦρ μὲ τὰ αὐτόματά των ἐναντίον τῆς φάλαγγος. Τὸ ἓν τῶν αὐτοκινήτων κατεστράφη ἐντελῶς, οἱ στρατιῶται ὅμως τῶν ἀκολουθούντων αὐτοκινήτων ἤνοιξαν πῦρ καὶ κατὰ τὴν διεξαχθεῖσαν μάχην ἔπεσαν ἀμφότεροι ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς τιμῆς, ἐκπληρώσαντες μὲ ἀπαράμιλλον γενναιότητα καὶ πνεῦμα αὐτοθυσίας παραδειγματικῆς τὴν ἀποστολήν των.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν διεξήχθησαν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἐκτεταμέναι ἔρευναι εἰς τὴν περιοχήν, ἔνθα διέμενον, περίπολοι δὲ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν περιεφέροντο ἔξωθι τοῦ τόπου διαμονῆς μου, εἷς δὲ μάλιστα στρατιώτης ἔφθασεν ἀκριβῶς ἐγγύτατα τοῦ κρησφυγέτου μου καὶ παρέμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ πολλὴν ὥραν ὡς φρουρὸς ἄλλων στρατιωτῶν, περιπολούντων καὶ ἐρευνώντων εἰς τὰς πέριξ οἰκίας. Μετὰ παρέλευσιν ὡρῶν τινων, οἱ στρατιῶται ἀπῆλθον, χωρὶς νὰ ἐπιτύχουν τι.

Τὴν 13ην Φεβρουαρίου 1957 συλλαμβάνεται ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν συνδέσμων τῆς Ὀργανώσεως καὶ ἐπιφορτισμένος μὲ τὴν ἀλληλογραφίαν καθηγητὴς Φειδίας Καρυόλαιμος, λαμπρὸς νέος καὶ θερμὸς πατριώτης. Ὡς εἰκός, αἱ ἀνησυχίαι μου ἦσαν μεγάλαι, διότι σὺν τοῖς ἄλλοις ἐστερούμην τῶν ὑπηρεσιῶν ἑνὸς στελέχους, δυσκόλως δυναμένου νὰ ἀντικατασταθῇ εἰς τοιαύτην θέσιν. Οὗτος, παρ' ὅλον ὅτι ὑπέστη μαρτύρια ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, παρέμεινε βράχος καὶ οὐδὲν ἀπεκάλυψε.

Τὴν 17ην Φεβρουαρίου 1957, εἰς μάχην διεξαχθεῖσαν παρὰ τὸ χωρίον Πελέντρι Λεμεσοῦ συνελήφθη βαρέως τραυματισμένος ὁ Χρ. Λένας, τῆς ὁμάδος Αὐξεντίου, ὅστις ἀπεβίωσε βραδύτερον, καὶ ἐφονεύθη ὁ Δημητράκης Χριστοδούλου. Οἱ Ἄγγλοι ἀνέφερον, ὅτι εἶχον ἕνα ὑπολοχαγὸν νεκρόν.

Παραλλήλως πρὸς τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ ἀντιπάλου καὶ τοὺς ἄλλους κινδύνους, εἶχον νὰ ἀντιμετωπίσω τρία τινά : Τοὺς Τουρκικοὺς βανδαλισμούς, τὴν Ἀγγλικὴν προπαγάνδαν καὶ τὴν Ἀγγλικὴν κατασκοπεῖαν. Συναφῶς ἀναφέρω τὰ ἀκόλουθα γεγονότα :

1) Βανδαλισμοὶ τῶν Τούρκων, ὠθουμένων καὶ προστατευομένων ὑπὸ τῶν Ἄγγλων: Τὴν 20ὴν Ἰανουαρίου ἐπυρπολήθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων Ἑλληνικὰ καταστήματα ἐν Λευκωσίᾳ, ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν Ἄγγλων. Αἱ προξενηθεῖσαι ζημίαι ἦσαν σημαντικαί. Οἱ βανδαλισμοὶ οὗτοι συνεχίσθησαν μετ' ὀχλαγωγικῶν ἐκδηλώσεων καὶ τὴν 21ην καὶ 22αν Ἰανουαρίου, ὅτε ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων 1 Ἕλλην καὶ 9 ἐτραυματίσθησαν. Ἐκ τούτων οἱ 7 ἐτραυματίσθησαν ἐξ ἐκρήξεως, ἣν προεκάλεσαν οἱ Τοῦρκοι εἰς λεωφορεῖον.

Τὴν 22αν Ἰανουαρίου, Τοῦρκοι συνέλαβον παρὰ τὸ χωρίον Ἄσσια Ἀμμοχώστου δύο Ἕλληνας καὶ ἐπυροβόλησαν τούτους, ἀφοῦ τοὺς μετέφερον εἰς παρακείμενον δάσος. Ὁ εἷς ἀπέθανε, ὁ δὲ ἕτερος, μολονότι τραυματισθεὶς σοβαρῶς, διεσώθη.

Τὴν 23ην Ἰανουαρίου, Τοῦρκοι ἐφόνευσαν Ἕλληνα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λεμεσοῦ—Λάρνακος. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐρρίφθησαν βόμβαι ὑπὸ Τούρκων ἐναντίον Ἑλληνικῶν καταστημάτων.

Τὴν 24ην Ἰανουαρίου ἐκηρύχθη ἀπεργία, εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας διὰ τοὺς Τουρκικοὺς βανδαλισμούς. Τηλεγραφικαὶ διαμαρτυρίαι ἐστάλησαν πρὸς τὸν ΟΗΕ, τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν, οὐδεὶς ὅμως ἐπίσημος συνεκινήθη, παρὰ τὸν ἀναβρασμὸν ὁ ὁποῖος ἐπεκράτει εἰς Κύπρον καὶ Ἑλλάδα.

Τὴν 3ην Φεβρουαρίου, οἱ Τουρκικοὶ βανδαλισμοὶ ἐπαναλαμβάνονται εἰς Ἀμμόχωστον. Κατὰ τὴν διάρκειαν τούτων ἐτραυματίσθησαν πολλοὶ Ἕλληνες καὶ κατεστράφησαν Ἑλληνικαὶ περιουσίαι, ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν Ἄγγλων στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἔμενον ἀπαθεῖς.

Καὶ ὅμως οὔτε εἷς Τοῦρκος συνελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων διὰ τοὺς Τουρκικοὺς βανδαλισμοὺς καὶ τὰς ὀχλαγωγίας, αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἀρκετὸν καὶ τοῦτο δεῖγμα τῆς Ἀγγλοτουρκικῆς συνεργασίας.

2) Ἡ Ἀγγλικὴ προπαγάνδα σκοπὸν εἶχε νὰ καταρρίψῃ τὸ ἠθικὸν τοῦ λαοῦ, ἵνα παύσῃ παρέχων εἰς ἡμᾶς τὴν ὑποστήριξίν του, συνίστατο δέ: α) Εἰς τὸ νὰ παριστᾷ ἡμᾶς ὡς διαλελυμένους, διχογνωμοῦντας καὶ ἐρίζοντας, β) Εἰς τὸ νὰ δηλώνῃ, ὅτι θὰ εὑρεθοῦν «μετριοπαθεῖς» Κύπριοι νὰ συνεργασθοῦν μὲ τὴν Κυβέρνησιν καὶ γ) Εἰς ἀνιαρὰν καὶ γελοίαν ἐπίθεσιν ἐναντίον μας, διὰ τῆς ἐκφωνήσεως ἀπὸ τοῦ ραδιοσταθμοῦ διαφόρων κειμένων, προερχομένων δῆθεν ἀπὸ «ἱερωμένους», «πονεμένες μητέρες», «πατριῶτες» κλπ.

Τὴν προπαγάνδαν ταύτην κατεπολέμησα τελεσφόρως, δι' ἐντόνου ἀντιπροπαγάνδας, διεξαχθείσης τόσον διὰ ζώσης, ὅσον καὶ διὰ φυλλαδίων. Εἰς τὴν πραγματικότητα, ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ ἐτόνισα, ἡ προπαγάνδα τοῦ ἀντιπάλου μας δὲν «ἔπιανε».

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰ ἀνωτέρω ταπεινὰ μέσα, ὁ ἀντίπαλος ἐχρησιμοποίησεν εἰς μέγαν βαθμὸν καὶ τὸ ὅπλον τοῦ ἐκβιασμοῦ καὶ τῆς καταπιέσεως τοῦ λαοῦ. Ὁ Κυπριακὸς ὅμως λαὸς ἐπέδειξεν ἀξιοθαύμαστον ἀντοχήν, μὴ ὑπολογίζων κινδύνους ζωῆς ἢ περιουσίας. Εἰς σχετικὴν προκήρυξίν μου πρὸς τὸ Κυπριακὸν λαὸν κατέληγον:

«Ἂς δώσωμεν μὲ τὴν καρτερικότητα καὶ ἐμμονήν μας ἕνα ἀκόμη ράπισμα εἰς τὴν ἀνερυθρίαστον παρειὰν τοῦ τυράννου καὶ ἂς ἀναγράψωμεν σὲ κάθε γωνιὰ καὶ σπιθαμὴ τῆς γῆς γιὰ νὰ τὸ βλέπῃ «ΟΛΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ».

Ἡ Ἀγγλικὴ κατασκοπεία εἶχεν ἐπιτελέσει πρόοδόν τινα, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας κατώρθωσε διὰ τοῦ προσεταιρισμοῦ διαφόρων καθαρμάτων, τὰ ὁποῖα κατέστησε πράκτοράς της, νὰ ἀποκτήσῃ πληροφορίας, εἰς τὰς ὁποίας καὶ μόνον ὠφείλοντο αἱ τελευταῖαι ἐπιτυχίαι τῶν Ἄγγλων. Ἠναγκάσθην ὡς ἐκ τούτου νὰ λάβω αὐστηρὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα συνίσταντο: α) Εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ δικτύου «ἀνιχνεύσεως καὶ πληροφοριῶν». Διὰ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ἐχρησιμοποίησα κυρίως μέλη τῆς Νεολαίας, εἰς τὰ ὁποῖα ἔδωσα εἰδικὰς ὁδηγίας ὡς πρὸς τὰς ὀργανωτικὰς λειτουργίας της. β) Εἰς τὴν παραπλάνησιν τῶν Ἀρχῶν διὰ ψευδῶν εἰδήσεων, διὰ καταλλήλων μέσων διοχετευομένων, ὥστε νὰ γίνωνται αὗται πιστευταί. Εἰς τὸν τομέα τοῦτον εἴχομεν ἀρκετὰς ἐπιτυχίας. Πολλάκις αἱ Ἀρχαὶ παρεπλανήθησαν εἰς σημεῖον ὄχι μόνον ἐξευτελιστικόν, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπιζήμιον δι' αὐτάς. Περὶ τούτων θὰ ἀναφέρω περισσότερα εἰς ἑπόμενα κεφάλαια.

Διπλωματικαὶ ζυμώσεις.—Αἱ ἀντιρρήσεις μου κατὰ τῆς πολιτικῆς τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Μετὰ τὴν ἀπόρριψιν τῶν συνταγματικῶν προτάσεων Ράντκλιφ, ἀπέβαινε πλέον ἀπαραίτητος ἡ ἐνδελεχὴς προετοιμασία διὰ τὴν μάχην εἰς τὸν ΟΗΕ. Ἡ συζήτησις εἰς τοῦτον ἐφαίνετο, ὅτι θὰ ἦτο δυσχερής, διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους: α) Ἡ Ἀμερικανικὴ Κυβέρνησις ἐθεώρει

τὰς προτάσεις Ράντκλιφ ὡς δυναμένας νὰ ἀποτελέσουν βάσιν συζητήσεων. Κατά τινας μάλιστα πληροφορίας, ἔψεξε τὴν 'Ελληνικὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν ἀπόρριψίν των. Τὴν στάσιν τῆς 'Αμερικανικῆς Κυβερνήσεως ἐπεδοκίμαζε καὶ προέβαλλε κατὰ μέγα μέρος ὁ 'Αμερικανικὸς τύπος. β) 'Υπῆρχε κίνδυνος νὰ μὴ συγκεντρωθοῦν τὰ ἀπαιτούμενα δύο τρίτα τῶν ψήφων τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως ὑπὲρ ἡμῶν, καθ' ὅσον πλεῖστα Νοτιοαμερικανικὰ κράτη, ἐπηρεαζόμενα ἀπὸ τὴν στάσιν τῆς 'Αμερικῆς, δὲν θὰ μᾶς παρεῖχον τὴν ὑποστήριξίν των.

'Επὶ τῶν ἀνωτέρω ἔλαβα, μέσῳ τοῦ ἐν Κύπρῳ Ἕλληνος Προξένου, μήνυμα τοῦ 'Υπουργοῦ τῶν 'Εξωτερικῶν κ. 'Αβέρωφ, τὸ ὁποῖον διελάμβανε καὶ τὰ ἀκόλουθα:

«'Εὰν παρὰ πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς ἐπίτευξιν ἀποφάσεως ἐπὶ τῆς αὐτοδιαθέσεως ἀπετυγχάνομεν, πιθανῶς ἡ 'Ελληνικὴ Κυβέρνησις νὰ ἔκαμνε τακτικὴν ὑποχώρησιν, συνισταμένην εἰς ἀποδοχὴν προτάσεων ὑποβαλλομένων ὑπὸ ἄλλων Κρατῶν καὶ εὐνοουσῶν τὴν θέσιν μας, ἔστω καὶ ἐὰν δὲν τὴν ἱκανοποίουν πλήρως. 'Ως τοιαύτη πρότασις ἐφημολογεῖτο σχέδιον τῶν 'Ινδιῶν περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Νήσου. Τοιοῦτον σχέδιον ἀποφάσεως δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν ν' ἀποκρουσθῇ, ἀλλὰ θὰ ἔπρεπε νὰ θεωρηθῇ ἱκανοποιητικόν, ἐφ' ὅσον ἄλλη λύσις θὰ ἀπεδεικνύετο ἀνέφικτος. 'Εὰν καὶ ἡ λύσις αὕτη ἀπεδεικνύετο ἀνέφικτος (πρᾶγμα ὄχι ἀπίθανον) ὑπῆρχε καὶ ἄλλο σχέδιον ἐνεργείας μὲ παραλλαγὰς ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω λύσεων καὶ ἐσχάτην ὑποχώρησιν τὴν ἀποδοχὴν ἀναβολῆς τοῦ θέματος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἐσήμαινε οὐσιαστικῶς ἐγκατάλειψιν τοῦ αἰτήματός μας εἰς τὸν ΟΗΕ. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν 'Αγγλικὴν ἐκβιαστικὴν πολιτικὴν περὶ διχοτομήσεως, αὕτη ἀπερρίπτετο ἀσυζητητὶ ὑπὸ τῆς 'Ελληνικῆς Κυβερνήσεως. Τοιαύτη ὅμως λύσις δὲν ἀπεκλείετο νὰ συζητηθῇ ὑπὸ τῶν κρατῶν τοῦ ΝΑΤΟ καὶ τῶν 'Ινδιῶν, ἴσως δὲ καὶ τῶν 'Ηνωμένων Πολιτειῶν (παρ' ὅλον ὅτι αὗται δὲν ἐθεώρουν καλὴν τὴν τοιαύτην λύσιν), ἐφ' ὅσον ἡ Τουρκία τὴν ἐπεδίωκε».

Εἰς ἀπάντησιν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω, ἔγραφα πρὸς τὸν Ἕλληνα 'Υπουργὸν τῶν 'Εξωτερικῶν, μεταξὺ ἄλλων, τὰ ἑξῆς :

«Θὰ ἀγωνισθῶ μέχρις ὅτου ρίψω καὶ τὸ τελευταῖον φυσίγγιον καὶ δὲν πρόκειται νὰ καμφθῶ. Τὸ ἠθικὸν ὅλων εἶναι ἀκμαιότατον, μολονότι ἐπηρεάζεται ἐν μέρει ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ἐξέλιξιν τοῦ Κυπριακοῦ. 'Ο χειρισμὸς τοῦ ζητήματος ἀπὸ διπλωματικῆς ἀπόψεως ἀνήκει εἰς τὴν 'Ελληνικὴν Κυβέρνησιν. 'Οφείλω ὅμως νὰ ὁμολογήσω, ὅτι δὲν εἶμαι σύμφωνος πρὸς τὴν ἀκολουθουμένην γραμμήν, τὴν ὁποίαν θὰ ἤθελα μᾶλλον θαρραλέαν καὶ ρεαλιστικήν!

Προσωπικῶς εἶχα πολλὰς ἀντιρρήσεις ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀκολουθουμένην ὑπὸ τῆς 'Ελληνικῆς Κυβερνήσεως ἐξωτερικὴν πολιτικήν, ἡ ὁποία ἐπηρέαζε σοβαρώτατα τὸ Κυπριακόν. Αἱ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἀντιλήψεις μου, τὰς ὁποίας δὲν ἐδίστασα νὰ διακηρύξω εἰς τὸν Ἕλληνα Πρόξενον δι' ἐπιστολῆς μου τῆς 25ης 'Ιανουαρίου 1957, συνοψίζονται εἰς τὰ ἑξῆς:

1) Θαρραλεωτέρα πολιτικὴ ἐκ μέρους τῆς 'Ελλάδος. Τοῦτο ἐπιβάλλουν λόγοι:

α) Γοήτρου. 'Η 'Ελλὰς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι πειθήνιον ὄργανον εἰς τὰς διαταγὰς τῶν Μεγάλων — καὶ ὅταν καταπατοῦνται τὰ δίκαια καὶ τὸ συμφέρον της — οὔτε ἡ πρώτη εἰς τὰς θυσίας καὶ ἡ τελευταία εἰς τὰς ἀμοιβάς, ἐνῷ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι εἶναι τελευταῖοι εἰς τὰς θυσίας, εἶναι πρῶτοι εἰς τὰς ἀμοιβάς.

β) Ψυχολογικοί. Πρέπει νὰ ὑπογραμμισθοῦν ἐντόνως πρὸς τοὺς συμμάχους αἱ συνέπειαι μὴ φιλικῆς συμπεριφορᾶς των ἔναντι τοῦ ὑπερηφάνου 'Ελληνικοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος εἰς κρισίμους περιστάσεις κατὰ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον ἐθυσίασε τὰ πάντα εἰς τὸν συμμαχικὸν ἀγῶνα.

γ) Οὐσιαστικοί. 'Απὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως, φρονῶ, ὅτι οἱ δυτικοὶ σύμμαχοι ἔχουν περισσότερον τὴν ἀνάγκην ἡμῶν παρὰ ἡμεῖς ἐκείνων. Εἶναι ἀνόητον νὰ παραδεχθῇ κανείς, ὅτι τὸ σύμφωνον τῆς Βαγδάτης — ἕνα καθαρὸν ἀμυντικὸν σύστημα — εἶναι δυνατὸν νὰ κρατηθῇ, χωρὶς τὴν 'Ελλάδα καὶ τὰς 'Αραβικὰς χώρας.'Επίσης νομίζω, καὶ τώρα ἀκόμη, ὅτι ὑποτιμᾶται ἡ στρατηγικὴ σημασία τοῦ Βαλκανικοῦ χώρου καὶ τοῦ ρόλου, τὸν ὁποῖον θὰ παίξῃ οὗτος, συνεπῶς καὶ ἡ 'Ελλάς, εἰς ἕνα μέλλοντα πόλεμον. Ἔχω τὴν ἀντίληψιν, ὅτι ἡ σημασία τοῦ 'Ελληνικοῦ στρατηγικοῦ χώρου δὲν ἐξετιμήθη δεόντως ἐν σχέσει πρὸς τὴν πολιτικοστρατιωτικὴν κατάστασιν τῆς Μ. 'Ανατολῆς καὶ 'Αφρικῆς, καθὼς καὶ τῶν ἐκ τοῦ ΝΑΤΟ ἀπορρεουσῶν στρατηγικῶν ἀναγκῶν. 'Αλλὰ καὶ ἐὰν ἀκόμη δὲν ἤθελέ τις λάβει ὑπ' ὄψιν τὰ ἀνωτέρω ἐπιχειρήματά μου, ποῖος λογικὸς καὶ ἀξιοπρεπὴς Ἕλλην θὰ ἠνείχετο, ὅπως τοὺς 'Ελληνικοὺς βηματισμοὺς εἰς τὴν διεθνῆ κονίστραν, ρυθμίζουν μὲ παραγγέλματα οἱ Ἄγγλοι καὶ 'Αμερικανοί, ὑπὸ τὴν πίεσιν καὶ ἀπειλὴν τῶν Τούρκων; Μία τοιαύτη τακτικὴ ὄχι μόνον ἀσκεῖ δυσμενῆ ἐπίδρασιν παρὰ τῷ 'Ελληνικῷ λαῷ, ἀλλὰ καὶ καταρρίπτει τὸ γόητρον καὶ τὴν ἐθνικήν μας ἀξιοπρέπειαν. 'Η 'Ελλὰς ὤφειλε νὰ κτυπήσῃ τὸν γρόνθον της καὶ νὰ πῇ παστρικὰ εἰς τοὺς συμμάχους της. «'Επολεμήσαμεν μαζί σας στὸ παρελθόν, εἰς δύο πολέμους, καὶ ἐν τούτοις, μετὰ τὸ πέρας τούτων, μᾶς ἐπικράνατε καὶ μᾶς ἠδικήσατε. Παρὰ ταῦτα δὲν σκοπεύομεν σήμερον νὰ ἀποστῶμεν τῶν συμμαχιῶν μας μὲ τὴν Δύσιν.'Εὰν ὅμως δὲν δώσετε λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ, σύμφωνα πρὸς τὸ δίκαιον, τὴν ἠθικὴν καὶ τὰς διεθνεῖς συμφωνίας, τὰς ὁποίας σεῖς οἱ ἴδιοι ὑπεγράψατε, τότε θὰ καθορίσωμεν καὶ ἡμεῖς ποίαν στάσιν ἁρμόζει νὰ λάβωμεν ἔναντι μιᾶς τοιαύτης ἀδικίας. 'Η συμπεριφορά σας ἀποδεικνύει, ὅτι παρὰ τοῖς Μεγάλοις δὲν ἐπικρατεῖ πλέον τὸ δίκαιον, ἀλλὰ ἡ σκοπιμότης καὶ τὸ ὠμὸν συμφέρον. Θὰ ἦτο προτιμοτέρα μία τοιαύτη μετὰ παρρησίας διακήρυξις, ἀπὸ τὴν συστηματικὴν δουλοπρεπῆ κάμψιν τοῦ αὐχένος εἰς τὰ κελεύσματα τῶν μεγάλων συμμάχων μας».

Τὸ Κυπριακὸν εἰς τὸν ΟΗΕ.— Νέαι ὑποδείξεις δι' ἐκεχειρίαν.

Τὴν 18ην Φεβρουαρίου 1957 ἤρχισεν ἡ συζήτησις τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὴν Πολιτικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως. Τῆς συζητήσεως προηγήθησαν ἔντονοι παρασκηνιακαὶ ἐνέργειαι πρὸς ματαίωσίν της, ἰδίως ὑπὸ νοτιοαμερικανικῶν χωρῶν. Τοῦτο ἠνάγκασε τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ἀβέρωφ νὰ ἀπειλήσῃ, ὅτι, ἐὰν ἀνεβάλλετο ἡ συζήτησις τοῦ Κυπριακοῦ κατὰ τὴν παροῦσαν Σύνοδον, τότε θὰ ἐκλείοντο τὰ γραφεῖα τῆς Ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας εἰς τὸν ΟΗΕ, οὗτος δὲ ἐπανερχόμενος εἰς Ἀθήνας θὰ παρῃτεῖτο.

Κατὰ τὴν διεξαχθεῖσαν συζήτησιν ὁ κ. Ἀβέρωφ ὑπεστήριξε τὴν αὐτοδιάθεσιν τῆς Κύπρου καὶ κατήγγειλε τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν διὰ τὰς βιαιοπραγίας ἐν Κύπρῳ. Κατετέθησαν παρὰ τῇ Γενικῇ Γραμματείᾳ τοῦ ΟΗΕ περὶ τὰς 230 δηλώσεις κρατουμένων Ἑλλήνων Κυπρίων διὰ κακοποιήσεις, καθὼς καὶ κατάθεσις δύο Ἄγγλων ἀστυνομικῶν, οἱ ὁποῖοι, ὅταν ἔφθασαν ἐκ Κύπρου εἰς Ἀγγλίαν, ἀνέφερον εἰς δημοσιογραφικὴν συνέντευξιν ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων, περὶ κακοποιήσεων κρατουμένων εἰς Κοκκινοτριμιθιάν, ὅπου οὗτοι ὑπηρέτουν ὡς φρουροί.

Τὴν 22αν Φεβρουαρίου ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ ΟΗΕ Ἰνδικὴ πρότασις ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, ἡ ὁποία ἔλεγε: «Ἡ Γενικὴ Συνέλευσις, ἀφοῦ ἐξήτασε τὸ Κυπριακὸν ζήτημα καὶ ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι ἡ λύσις τοῦ προβλήματος τούτου ἀπαιτεῖ ἀτμόσφαιραν εἰρήνης καὶ ἐλευθερίας ἐκφράσεως, διερμηνεύει τὴν ζωηρὰν εὐχὴν περὶ ἐξευρέσεως εἰρηνικῆς, δημοκρατικῆς καὶ δικαίας λύσεως, συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς σκοποὺς τοῦ Χάρτου τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καὶ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ ἐπαναρχίσουν διαπραγματεύσεις, αἱ ὁποῖαι καὶ θὰ συνεχισθοῦν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον».

Παρ' ὅλον ὅτι ἡ ἀπόφασις αὕτη δὲν ἦτο ἱκανοποιητική, ἐν τούτοις ἄφηνε τὴν θύραν ἀνοικτὴν διὰ διαπραγματεύσεις. Εἰς ἐμὲ ἐτίθετο τὸ ἐρώτημα τίνι τρόπῳ θὰ συνέβαλλον, ὥστε νὰ διευκολύνω διαπραγματεύσεις εἰς ἀτμόσφαιραν εἰρηνικήν. Ὑποδείξεις δι' ἐκεχειρίαν - ὡς ἐξέθεσα ἀλλαχοῦ- μοῦ εἶχον ἤδη γίνει ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ Μπαϊκερ καὶ τοῦ Ἕλληνος Προξένου, τὰς ὁποίας καὶ ἀπέρριψα. Παρομοία πρότασις ἐπανελήφθη τὸν Ἰανουάριον 1957 ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος Προξένου ὡς ἐπιθυμία τοῦ Ἕλληνος Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν.

Καὶ τὴν ὑπόδειξιν ταύτην ἀπέρριψα διὰ τοὺς ἑξῆς κυρίως λόγους, τοὺς ὁποίους ἐγνώρισα εἰς τὸν Ἕλληνα Πρόξενον: α) Οἱ Ἄγγλοι θὰ ἐξελάμβανον τὴν κήρυξιν ἐκεχειρίας ὡς ἔνδειξιν ἀδυναμίας νὰ συνεχίσωμεν τὸν ἀγῶνα καὶ θὰ ἐξεμεταλλεύοντο ταύτην τόσον εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὸν ΟΗΕ, διακηρύσσοντες, ὅτι ἐξηναγκάσθημεν εἰς ταύτην, κατόπιν τῶν τευλευταίων ἐπιτυχιῶν των. β) Κήρυξις ἐκεχειρίας θὰ ἐπέδρα δυσμενῶς ἐπὶ τῶν ἡμετέρων μαχητικῶν ὁμάδων, αἱ ὁποῖαι θέλουν συνεχῆ δρᾶσιν καθὼς καὶ ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀναμένει νὰ ἴδῃ τί ἀξίζομεν. γ) Ὁ Χάρντιγκ πιθανώτατα νὰ ἐδήλωνε πάλιν, ὅτι «δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἀποτελέσῃ τὸ ἕτερον σκέλος τῆς ἐκεχειρίας» καὶ θὰ ἐδεχόμεθα τὰ κτυπήματα του, χωρὶς νὰ τὰ ἀνταποδώσωμεν, πρᾶγμα ποὺ θὰ ἐπέδρα ἀκόμη δυσμενέστερον ἐφ' ἡμῶν. Διὰ τοῦτο, ἀντὶ ἐκεχειρίας, διέταξα νὰ συνεχισθῇ ἡ δρᾶσις μὲ τὸν ρυθμόν, ὃν καθώρισα δι' εἰδικῆς διαταγῆς. Ἀντιμετώπισα δυνατότητα ἐκεχειρίας μόνον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συζητήσεως τοῦ Κυπριακοῦ, ἐὰν παρίστατο ἀνάγκη πρὸς τοῦτο, ἀναλόγως τῆς πορείας τῆς συζητήσεως ἢ μετὰ ταύτην, ἀναλόγως τῆς ἀποφάσεως, ὁπότε θὰ εἴχομεν κάμει ἐπίδειξιν ἰσχύος καὶ θὰ εἴχομεν ἀποδείξει, ὅτι τὰ πλήγματα τοῦ ἀντιπάλου δὲν ἐμείωσαν τὴν δυναμικότητά μας.

Μετὰ τὴν ἀνωτέρω ἀπόφασιν τοῦ ΟΗΕ, μοῦ ἐγένετο καὶ πάλιν εἰσήγησις δι' ἐκεχειρίαν ἐκ μέρους τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου, ὅστις εἶχε τὴν γνώμην, ὅτι μέχρις ἀποσαφηνίσεως τῆς καταστάσεως ἔπρεπε νὰ γίνῃ προσωρινὴ καὶ ἀνεπίσημος διακοπὴ τῆς δράσεως τῆς Ὀργανώσεως, τὴν ὁποίαν θὰ ἠκολούθει κατόπιν ἐπίσημος ἐκεχειρία ἐκ μέρους μας. Οὕτως ἐνομίζετο, ὅτι θὰ ἀπεγυμνοῦτο ἡ πολιτικὴ τοῦ Συντηρητικοῦ κόμματος παντὸς ἐπιχειρήματος καὶ θὰ ἐδίδομεν ἡμεῖς πρῶτοι τὸ παράδειγμα συμμορφώσεως πρὸς τὴν ἀπόφασιν τοῦ ΟΗΕ. Ὡσαύτως ὁ Ἕλλην Πρόξενος τὴν 24ην Φεβρουαρίου 1957 μοῦ προέτεινεν ἄμεσον κήρυξιν ἐκεχειρίας, εἰς ἐφαρμογὴν τῆς ἀποφάσεως τοῦ ΟΗΕ, καὶ ὑπέδειξε, ὅτι, βραδύνοντες νὰ πράξωμεν τοῦτο, κινδυνεύομεν νὰ δώσωμεν τὴν πρωτοβουλίαν εἰς τοὺς Ἄγγλους, οἵτινες θὰ ἐπεδίωκον νὰ ἀναμίξουν τοὺς Τούρκους εἰς τὰς μετὰ τῆς Ἑλλάδος διαπραγματεύσεις των.

Εἰς τὸν Ἕλληνα Πρόξενον ἀπήντησα ὡς ἑξῆς τὴν 28ην Φεβρουαρίου 1957:

«Ἐκ τῆς ὅλης παρακολουθήσεως τῆς καταστάσεως κατέληξα, ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις θὰ ἐπιζητήσῃ νῦν λύσιν δυναμικὴν καὶ θὰ ἐπιβάλῃ τὸ Σύνταγμα. Αὐτὴ εἶναι, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἡ γραμμή, ἣν θὰ ἀκολουθήσῃ αὕτη μέχρι τοὐλάχιστον τῆς συναντήσεως Μακμίλλαν - Ἀϊζενχάουερ. Τὸ τοιοῦτον ἐμφαίνεται τόσον ἐκ τῶν δηλώσεων καὶ πράξεων τοῦ Κυβερνήτου, ὅσον καὶ ἐκ τῶν συζητήσεων εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων καὶ τὴν Βουλὴν τῶν Λόρδων. Δὲν γνωρίζω ποῖος ἦτο ὁ ἐμπνευστὴς τῆς πολιτικῆς αὐτῆς φαίνεται ὅμως ὅτι ὑποκινητὴς ἦτο ὁ Χάρντιγκ. Παρετήρησα, ὅτι, ὁσάκις παρουσιάζετο εὐκαιρία διὰ νὰ δοθῇ μία νέα κατεύθυνσις εἰς τὸ Κυπριακόν, οὗτος ἔκαμνε ἀμέσως θεαματικὰς ἐπιχειρήσεις, συνελάμβανε, ἐφυλάκιζε καὶ εἰδοποίει τὴν Κυβέρνησίν του, ὅτι ἡ ἀνταρσία εὑρίσκετο πρὸς τὸ τέλος της, ἐπηρεάζων οὕτω τὰς ἀποφάσεις της. Τοῦτο συνέβη καὶ εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν. Διότι ὁ Χάρντιγκ εἰργάζετο περισσότερον διὰ τὸ προσωπικόν του κῦρος, μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσῃ λύσιν, μὴ συνδεομένην μὲ τὴν ἀναγνώρισιν ὅτι αὕτη ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα τῶν πληγμάτων, τὰ ὁποῖα κατέφερε δυναμικῶς κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας διηρωτώμην ἐὰν συνέφερεν εἰς ἡμᾶς νὰ κηρύξωμεν ἐκεχειρίαν καὶ εἰς τί αὕτη θὰ ὠφέλει. Ὑπῆρχε πιθανότης ὁ ἀντίπαλος νὰ μὴ ἐλάμβανε ταύτην ὑπ' ὄψιν καὶ νὰ ἐξηκολούθει τὰς ἐπιχειρήσεις του ἐναντίον μας, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ δεχώμεθα τὰ πλήγματα, χωρὶς νὰ τὰ ἀνταποδίδωμεν καὶ τὸ σοβαρώτερον, νὰ ἀποθαρρύνωμεν τὸν λαὸν καὶ τὰ μέλη μας, τὰ ὁποῖα πιθανώτατα ἡ ἐχθρικὴ προπαγάνδα θὰ ἐπεχείρει νὰ πείσῃ, ὅτι ἡ κήρυξις ὑφ' ἡμῶν ἐκεχειρίας προήρχετο ἐξ ἀδυναμίας, ἰδέαν τὴν ὁποίαν ἐκαλλιέργει ἤδη. Μία ἐπίσημος κήρυξις ἐκεχειρίας ἐκ μέρους μας ὑπῆρχεν ἐξ ἄλλου πιθανότης νὰ καθίστα τὸν ἀντίπαλον μᾶλλον πείσμονα καὶ ἰσχυρογνώμονα, διότι μὲ τὴν ἐσφαλμένην νοοτροπίαν, τὴν ὁποίαν εἶχε, θὰ ἐξελάμβανε τὴν χειρομίαν μας ὡς πραγματικὴν ἀδυναμίαν - πρᾶγμα ὅπερ συνέβη καὶ εἰς τὸ παρελθόν.

Θὰ ἀντέτεινέ τις, ὅτι, ἀνεξαρτήτως τῶν ἀνωτέρω μειονεκτημάτων, ὁ ἠθικὸς ἀντίκτυπος εἰς τὸ ἐξωτερικὸν εἰς μίαν τοιαύτην χειρονομίαν μας θὰ ἦτο σημαντικός. Εἶναι καιρὸς ὅμως νὰ ἀφήσωμεν τοὺς συναισθηματισμοὺς καὶ νὰ σκεφθῶμεν ρεαλιστικά».

Παρὰ ταῦτα, διὰ νὰ μὴ δώσω ἐπιχειρήματα εἰς τὴν ἀντίπαλον προπαγάνδαν καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὅτι δὲν συμβάλλω εἰς τὴν εἰρηνικὴν διευθέτησιν τοῦ Κυπριακοῦ, προέτεινα εἰς τὸν Ἕλληνα Πρόξενον τὴν κάτωθι ἀπόφασίν μου, τὴν ὁποίαν ἐγνωστοποίησα καὶ εἰς τὸν Μητροπολίτην Κιτίου α) Νὰ περιορίσωμεν τὴν δρᾶσίν μας εἰς ἁπλῆν ἄμυναν ἢ καὶ ἀκόμη νὰ τὴν ἀναστείλωμεν τελείως, χωρὶς νὰ κηρύξωμεν ἐπισήμως ἐκεχειρίαν. Οὕτω, ἀφ' ἑνὸς μὲν οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο νὰ μᾶς κατηγορήσῃ, ὅτι προβαίνομεν εἰς δυναμικὰς ἐνεργείας, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ ἐτηροῦμεν ἀξιοπρεπῆ στάσιν καὶ οὐχὶ στάσιν ἐπαίτου ἐκεχειρίας. β) Νὰ προπαρασκευάσωμεν καταλλήλως τὸ ἔδαφος διὰ μίαν ἐκεχειρίαν, ἡ ὁποία θὰ ἐκηρύσσετο, ἀφοῦ θὰ εἴχομεν τὴν βεβαιότητα ὅτι αὕτη θὰ εὕρισκεν ἀνταπόκρισιν ἐκ μέρους τοῦ ἀντιπάλου.

Δὲν παρῆλθον πολλαὶ ἡμέραι διὰ νὰ φανῇ, ὅτι αἱ σκέψεις μου, ἐν σχέσει μὲ τὰς προθέσεις τοῦ Χάρντιγκ καὶ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, ἦσαν ὀρθαί. Τὴν 24ην Φεβρουαρίου ὁ Χάρντιγκ ἐδήλωσεν ὅτι εἶναι εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ΟΗΕ καὶ χαίρει, διότι ἡ Γενικὴ Συνέλευσις ἐπεκύρωνε τὴν πεποίθησίν του διὰ τὴν κατάπαυσιν τῆς τρομοκρατίας. Τὴν 25ην Φεβρουαρίου, δηλαδὴ δύο ἡμέρας μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ΟΗΕ, ὁ Χάρντιγκ, περιφρονῶν τὰς συστάσεις τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ ΟΗΕ, ρίπτει ἀπὸ ἀέρος ἑκατοντάδας χιλιάδων προκηρύξεις, διὰ τῶν ὁποίων ἀγγέλλει καὶ πάλιν ὅτι αἱ ἡμέραι τῆς ΕΟΚΑ εἶναι ὀλίγαι... Ἀφ' ἑτέρου διὰ δηλώσεών του εἰς Ἀγγλικὴν ἐφημερίδα καθίστα σαφές, ὅτι θὰ ἐχώρει πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Συντάγματος Ράντκλιφ. Ἦτο προφανές, ὅτι μὲ ἄνθρωπον ἔχοντα τοιαύτην νοοτροπίαν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἔλθῃ κανεὶς εἰς συνεννόησιν. Καὶ ὅμως ὑπῆρχον ἀκόμη ἄτομα, τὰ ὁποῖα ἠπόρουν, διατὶ τὸ Κυπριακὸν ἔλαβε τοιαύτην τραγικὴν ἐξέλιξιν...

Ἀντιδράσεις ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ ΟΗΕ.— Προπαρασκευή μου διὰ συνέχισιν τοῦ ἐνόπλου ἀγῶνος.

Ἐν Ἑλλάδι ἡ ἀπόφασις τοῦ ΟΗΕ ἐδημιούργησε ἀντίδρασιν. Ἡ ἀντιπολίτευσις κατηγόρησε τὴν Κυβέρνησιν, ὅτι ἐγκατέλειψε τὸ αἴτημα τῆς αὐτοδιαθέσεως, ἐνῷ ἡ Κυβέρνησις ἰσχυρίσθη, ὅτι ἐπέτυχε πᾶν ὅ,τι ἦτο δυνατὸν ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας.

Προσωπικῶς ἤμην βέβαιος, ὅτι, ὁποιαδήποτε καὶ ἐὰν ἦτο ἡ μετέπειτα ἐξέλιξις, εἴτε ἐκάμνομεν ἐκεχειρίαν εἴτε ὄχι, ἐβαίνομεν πρὸς νέαν ἰσχυρὰν σύγκρουσιν. Ἀντελαμβανόμην, ὅτι αἱ ἀντιλήψεις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως καὶ μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ΟΗΕ, δὲν ἤλλαξαν καὶ ἤμην βέβαιος, ὅτι θὰ ἐπεχείρει νὰ πραγματοποιήσῃ τὰς ἀπειλάς της. Ὡς ἐκ τούτου ἤρχισα νὰ ἑτοιμάζωμαι διὰ νέους ἀγῶνας. Πρὸς τοῦτο ἐξέδωσα διαταγάς : 1) Διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν ὁμάδων τῶν πόλεων καὶ τῆς νεολαίας, καὶ 2) Διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν Ο.Κ.Τ. (Ὁμάδων Καταδρομῶν Τυφεκιοφόρων). Αἱ ὁμάδες αὗται, ὡς ἐλέχθη, ὠργανώθησαν ἀρχικῶς κατὰ ἐπαρχίας καὶ μικροτέρας περιοχάς. Ἐκ τῆς κτηθείσης ὅμως πείρας συνέλαβα καλύτερον τὴν πρέπουσαν ὀργάνωσίν των, τὴν σύνθεσιν, τὰς ἀποστολάς, τὸν

τρόπον ἐνεργείας, τὰ ληπτέα μέτρα ἀσφαλείας των, καθὼς καὶ τὸν ὁπλισμὸν τὸν ὁποῖον ἔδει νὰ διαθέτουν. Ὅθεν ἔδωσα διαταγήν, ὅπως αἱ ἀρχικῶς συγκροτηθεῖσαι ὁμάδες διαλυθοῦν καὶ ὀργανωθοῦν νέαι ἐπὶ τῆς βάσεως, ἥτις καθωρίζετο ἐν τῇ διαταγῇ. Πυρῆνες τῶν τοιούτων ὁμάδων θὰ ἦσαν οἱ ἐν ἑκάστῳ τομεῖ καταζητούμενοι. Αἱ ὁμάδες αὗται ἀπέδωσαν τὰ μέγιστα καὶ εἶναι ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι κατέφεραν ἀνηλεῆ σφυροκοπήματα κατὰ τοῦ ἀντιπάλου μὴ ἀφήνουσαι εἰς τοῦτον ἀνάπαυλαν. Ἡ τακτική των ἤλλαζεν ἑκάστοτε, κατὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀγῶνος, ὄχι μόνον ἐν τῷ συνόλῳ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τομεῖς, ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν, ὑφ' ἃς ἕκαστος τούτων εὑρίσκετο καὶ τοῦ ἐδάφους των. Ἡ ἑκάστοτε δρᾶσις τῶν ὁμάδων κατὰ τὰς διαφόρους φάσεις τοῦ ἀγῶνος ἦτο καὶ εἰς αἰφνιδιασμὸς διὰ τὸν ἀντίπαλον. Οὕτω, ὁ ἀντίπαλος δὲν κατώρθωσε νὰ ἀντιληφθῇ τὸν τρόπον ἐνεργείας των, οὔτε συνεπῶς καὶ νὰ τὰς ἀντιμετωπίσῃ, ἀπὸ ἀπόψεως τακτικῆς, τελεσφόρως. Ἡ ἀντίδρασις τοῦ ἀντιπάλου κατ' αὐτῶν συνίστατο κυρίως εἰς τὸ προσφιλές του ἀνθρωπομάζωμα, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἠδύνατο οὕτω νὰ τὰς ἐξαρθρώσῃ.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω διαταγῶν, ἐξέδωκα ὁδηγίας πρὸς ἀντιμετώπισιν ἐνεργείας τοῦ ἀντιπάλου. Ἡ ἐπισταμένη παρακολούθησις τοῦ τρόπου ἐνεργείας τοῦ ἀντιπάλου καὶ αἱ μέθοδοι, τὰς ὁποίας οὗτος ἐχρησιμοποίει ἀπετέλεσαν εἰδικὴν μέριμνάν μου. Ὁ ἡγήτωρ πρέπει νὰ ἐνεργῇ, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν ποῖον ἀντίπαλον ἔχει ἐνώπιόν του, τὶ ἀξίζει οὗτος καὶ πῶς ἐνεργεῖ. Αἱ ὁδηγίαι μου καθώριζον ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἔδει νὰ λαμβάνωνται διὰ νὰ ἀντιδράσωμεν εἰς τὰς μεθόδους τοῦ ἀντιπάλου, ἀφ'ἑτέρου δὲ καὶ τὴν τακτικήν, τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ υἱοθετήσωμεν διὰ τὰς ἐπιθετικὰς ἐναντίον τούτου ἐνεργείας μας. Ἡ μελέτη τοῦ τρόπου ἐνεργείας τοῦ ἀντιπάλου, ἐναντίον ἰδίᾳ τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων καὶ αἱ παρατηρηθεῖσαι ἐκ μέρους του παραλείψεις, μὲ ἤγαγον εἰς ὡρισμένα συμπεράσματα καὶ τὴν λῆψιν εἰδικῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ἐκοινοποίησα εἰς ταύτας.

Ὡς ἀπεδείχθη, ἡ τακτική, ἥτις ἠκολουθήθη τόσον ὑπὸ τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων, ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν ΟΚΤ καὶ τῶν ὁμάδων πόλεων ἦτο ἡ ἐνδεδειγμένη, ὁ δὲ ἀντίπαλος οὐδεμίαν σχεδὸν ἐπιτυχίαν ἐσημείωσεν οὔτε εἰς τὸ γενικὸν πλαίσιον τοῦ γενικοῦ σχεδίου τῶν ἐπιχειρήσεών του, οὔτε εἰς τὸ τακτικὸν τοιοῦτον. Αἱ ἐλάχισται ἐπιτυχίαι του ὠφείλοντο εἰς προδοσίας, ὡς οἱ ἡρωϊκοὶ θάνατοι τοῦ Αὐξεντίου, τῶν τεσσάρων τοῦ Λιοπετρίου καὶ τοῦ Μάτση, θάνατοι, οἱ ὁποῖοι ἐξύψωσαν τὴν Ὀργάνωσιν, ἀπέδειξαν τὸ ἠθικὸν μεγαλεῖον τῶν μελῶν της καὶ ἠλέκτρισαν τὰς ψυχὰς τοῦ Πανελληνίου. Ὡσαύτως τὸ ἐπὶ εὐρείας βάσεως ἀνθρωπομάζωμα, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρκοαγγλικῆς ἐναντίον μας ἐπιθέσεως ἔφθασε μέχρι 2.000 ἀτόμων, δὲν κατώρθωσε νὰ μᾶς ἐξαρθρώσῃ ἢ νὰ μᾶς ἐξασθενήσῃ, λόγῳ ἀκριβῶς τοῦ μυστικοῦ καὶ εἰδικοῦ τρόπου, καθ' ὃν ὠργανοῦντο αἱ ὁμάδες μας καὶ τὸν ὁποῖον ὁ ἀντίπαλος δὲν κατώρθωσε ποτὲ ν' ἀνακαλύψῃ παρ' ὅλα τὰ μέσα ποὺ κατέβαλε. Τὸ ἐρώτημα, τὸ ὁποῖον μὲ ἀπησχόλει τότε καὶ τώρα εἶναι τοῦτο: Ἆρά γε ἡμεῖς, μία δρὰξ μὲ ἐλάχιστον ὁπλισμόν, εἴμεθα τόσον ἱκανοί, ὥστε νὰ ἐπιτύχωμεν τόσα μεγάλα ἔργα, ἢ μήπως ὁ ἀντίπαλός μας ἦτο τόσον ἀνίκανος, ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνουν οἱαδήποτε σχέδια καὶ ἂν ἐφηρμόζαμεν ; Ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν γράψῃ ὁ ἀντίπαλός μας διὰ νὰ δικαιολογηθῇ, ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν γράψουν οἱ στρατιωτικοὶ κριτικοὶ τοῦ Κυπριακοῦ ἀγῶνος, τὸ ἐρώτημα θὰ ἐξακολουθῇ νὰ ὑπάρχῃ. Ἡ μακρά μου πολεμικὴ πεῖρα εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν καὶ εἰς ἀγῶνας ἐθνικῶν κινημάτων μοῦ λέγει, ὅτι εἰς καμμίαν περίστασιν δὲν παρουσιάσθη τόση μεγάλη ἐπιτυχία ἀπὸ μίαν δράκα μαχητῶν, ἐπὶ τόσον χρονικὸν διάστημα (τέσσαρα ἔτη) ἐναντίον τόσον ἰσχυροῦ στρατοῦ, ὅστις ἔφθανε μέχρι 40.000. Καὶ ἡ ἀπορία μου ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου καθίσταται μεγαλυτέρα, ὅταν ἀναγιγνώσκω δημοσιεύματα ἐφημερίδων περὶ τοῦ τρόπου ἐνεργείας τοῦ ἀντιπάλου μας. Οὕτω εἰς τὸ φύλλον τῆς 11ης Μαρτίου 1957 τῆς Ἀγγλοφώνου «Times of Cyprus», ἐδημοσιεύθη ἄρθρον τοῦ ἐν Κύπρῳ ἀπεσταλμένου τοῦ «Observer», εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται, ὅτι ὁ στρατηγὸς Κέντριου (Διοικητὴς τῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ τῆς ΕΟΚΑ) μετέβαλε πλήρως τὰς μεθόδους καταδιώξεως τῆς ΕΟΚΑ καὶ ἐφαρμόζει τώρα τὴν κτηθεῖσαν πεῖραν ἐκ τοῦ ἀνταρτοπολέμου εἰς Μαλαισίαν καὶ Κέννυαν. Ὅταν διαβάζῃ κανεὶς τὰς γραμμὰς ἐκείνας, ἀντιλαμβάνεται διατὶ ἔχασαν οἱ Ἄγγλοι εἰς τὴν Κύπρον. Καὶ ἐν ἀρχῇ ἐπεσήμανα τὸ μεγαλύτερον μειονέκτημα τῶν Ἄγγλων στρατιωτικῶν ἡγετῶν ἐν Κύπρῳ, ὅπερ συνίστατο εἰς τὸ νὰ μὴ θέλουν νὰ μελετήσουν τὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον διεξάγουν ἐν Κύπρῳ καὶ νὰ προσαρμόσουν ἀναλόγως τὰς μεθόδους των. Ἀπεναντίας ἐπεζήτησαν νὰ μιμηθοῦν μεθόδους, τὰς ὁποίας οἱ ἴδιοι ἢ ἄλλοι συνάδελφοί των ἐφήρμοσαν εἰς παρόμοια κινήματα ἀλλαχοῦ. Ἕκαστος ὅμως ἀγὼν ἔχει τὰς ἰδιορρυθμίας του, αἱ ὁποῖαι

διαμορφοῦνται ὑπὸ πολλῶν παραγόντων, ὡς τοῦ ἐδάφους, τῆς ἀξίας τοῦ ἡγήτορος καὶ τοῦ στρατοῦ τοῦ ἀντιπάλου, τῆς εὐψυχίας καὶ πνευματικότητος τοῦ πληθυσμοῦ κ.λ.π. Τοὺς παράγοντας τούτους οὐδέποτε ἐμελέτησαν οἱ Ἄγγλοι στρατιωτικοὶ ἡγέται ἐν Κύπρῳ, ἀλλὰ ἠθέλησαν νὰ ἐφαρμόσουν «ρετσέτες» ἄλλων ἀγώνων. Χαρακτηριστικὸν εἶναι ἐν προκειμένῳ καὶ τὸ ἀκόλουθον ἀπόσπασμα ἀνταποκρίσεως ἐκ Κύπρου Ἄγγλου δημοσιογράφου :

«Συμφώνως πρὸς τὴν νέαν τακτικὴν θ' ἀποστέλλωνται δι' ἑλικοπτέρων εἰς περιοχὰς ὅπου ἐμφανίζονται ὕποπτα πρόσωπα ἑξαμελεῖς ὁμάδες μετ' ἀσυρμάτου, ἰχνηλάτου κυνὸς καὶ ἑτέρου κυνός, ἠσκημένου εἰς τὴν ἀνίχνευσιν ναρκῶν. Αἱ ὁμάδες αὗται, θὰ ὑποστηρίζωνται ὑπὸ τοῦ 40οῦ σώματος κομμάντος. Θὰ ὀργανώνωνται ἐπίσης ἐνέδραι εἰς τὰς προσβάσεις τῶν χωρίων τοῦ Τροόδους καὶ τῆς Πάφου». Καὶ ὁ ἀνταποκριτὴς προσθέτει τὰ ἑξῆς : «Αἱ ὁμάδες τῆς ΕΟΚΑ ἔχουν πλεῖστα φυσικὰ πλεονεκτήματα εἰς τὴν δασικὴν καὶ ἀπόκρημνον περιοχὴν Τροόδους, ἐκτάσεως 700 τετραγωνικῶν μιλίων, ὅπου οἱ χωρικοὶ εἶναι ἕτοιμοι νὰ παρέχουν πρὸς αὐτὰς μυστικὴν βοήθειαν. Αἱ ὁμάδες αὗται εἶναι ἐπίσης ἐπίμονοι, ἐπιτήδειοι καὶ θαρραλέαι. Ταῦτα ἀναγνωρίζονται ὑπὸ τῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα ἐκφράζονται μετ' ἐκτιμήσεως διὰ τὰς μεθόδους ἀνταρτοπολέμου τῆς ΕΟΚΑ. Ὑποτίθεται, ὅτι ὑπάρχουν 40-50 ὁμάδες τῆς ΕΟΚΑ εἰς τὰ ὄρη. Ἑκάστη ὁμὰς ἀποτελεῖται ἐξ ὀκτὼ ἀνδρῶν, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ δύο ἀνήκουν εἰς τὸν σκληρὸν πυρῆνα.»

Ἑλικόπτερον, φωτογραφηθέν, καθ' ἣν στιγμὴν ἐρευνᾷ δι' ἀνακάλυψιν ἀνδρῶν τῆς ΕΟΚΑ.

Τὰ ἑλικόπτερα, συμφώνως καὶ πρὸς ἐπίσημον δελτίον τῆς 1ης Ἰουλίου 1957, ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ δι' ἀποκλεισμὸν χωρίων ἢ ζωνῶν ὑποκειμένων εἰς ἔρευναν, ἰδίᾳ χωρίων δι' ἀνεύρεσιν καταζητουμένων προσώπων, ἐν συνδυασμῷ μὲ στρατεύματα ἐνεργοῦντα ἐπὶ τῆς γῆς.

Διὰ παρομοίαν ἀποστολὴν διετίθεντο πλείονα τοῦ ἑνὸς ἑλικόπτερα ἤτοι:

—Ἀριθμὸς ἑλικοπτέρων, ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως τοῦ χωρίου, περιΐπτατο εἰς μικρὸν ὕψος.

— 1 ἑλικόπτερον προσεγειοῦτο εἰς τὸ χωρίον διὰ νὰ ἀναγγείλῃ τὸ «κέρφιου».

Ἡ μάχη τοῦ Μαχαιρᾶ καὶ ὁ ἡρωϊκὸς θάνατος τοῦ Γρηγορίου Αὐξεντίου.

Ὁ ἡρωϊκὸς θάνατος τοῦ Αὐξεντίου, ὁ ὁποῖος, προδοθείς, ἐπολέμησε ἐκ τοῦ παρὰ τὴν Μονὴν Μαχαιρᾶ κρησφυγέτου του ἐπὶ δέκα καὶ πλέον ὥρας ἐναντίον ἑκατοντάδων Ἄγγλων στρατιωτῶν, ἐξωπλισμένων μὲ ὅλα τὰ σύγχρονα πολεμικὰ μέσα, θὰ παραμείνῃ εἰς τὴν ἱστορίαν λαμπρὸν καὶ ὑπέροχον παράδειγμα αὐτοθυσίας καὶ προσηλώσεως εἰς τὸ ὑπέρτατον ἀγαθὸν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης.

Ὁ Γρηγόριος Αὐξεντίου μὲ τοὺς ἄνδρας του τὸν Δεκέμβριον 1956 ἦτο εἰς τὸ χωρίον Ἀγρὸς τῆς Πιτσιλιᾶς, ὅπου εὑρίσκετο καὶ ἑτέρα ὁμὰς ὑπὸ τὸν Λέναν. Κατόπιν πληροφοριῶν περὶ ἐπικειμένων ἐρευνῶν, ὁ μὲν Λένας, μὲ τὴν ὁμάδα του κατηυθύνθη εἰς τὴν Ποταμίτισσαν, ὁ δὲ Αὐξεντίου μὲ τὴν ὁμάδα του εἰς τὴν Ζωοπηγήν, ὅπου εἰς σύγκρουσιν μὲ τὸν ἀντίπαλον ἐφονεύθη τὴν 31 Δεκεμβρίου 1957 ὁ Μιχαὴλ Γεωργάλλας, ὡς ἀλλαχοῦ ἀνεφέραμεν.

Μετὰ τὴν σύγκρουσιν αὐτὴν ὁ Αὐξεντίου ἀναχωρεῖ μὲ τοὺς ἄνδρας του καὶ ἀνέρχεται εἰς τὴν «Παπούτσα», εἰς τὰ σπήλαια τῆς ὁποίας ἑώρτασαν τὴν Πρωτοχρονιὰ καὶ τὴν ἑπομένην ἀναχωρεῖ διὰ τὸ Παλαιοχῶρι.

Εἰς τὰς 6 Ἰανουαρίου ἀρχίζουν νέαι ἔρευναι εἰς τὸ Παλαιοχῶρι, αἱ ὁποῖαι διήρκεσαν ἐπὶ τριήμερον καὶ κατὰ τὰς ὁποίας ὁ Αὐξεντίου μὲ τοὺς ἄνδρας του μένουν κρυμμένοι, χωρὶς νὰ ἀνακαλυφθοῦν. Μόλις ἐτελείωσαν αἱ ἔρευναι, ἡ ὁμὰς ἀναχωρεῖ μέσῳ Ἀσκᾶ εἰς Φτερικοῦδι.

Τὴν 14ην Ἰανουαρίου 1957 καὶ ἐνῷ ὁ Αὐξεντίου μὲ τοὺς ἄνδρας του εὑρίσκεται εἰς τὸ Φτερικοῦδι, ἀρχίζουν ἔρευναι εἰς τὸν Ἀσκᾶ. Αἱ πληροφορίαι τοῦ Αὐξεντίου ἦσαν, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ συνήθων ἐρευνῶν. Ἐν τούτοις κἄτι τὸν ἔκαμε νὰ ὑποψιασθῇ, ὅτι αἱ ἔρευναι δὲν ἦσαν αἱ συνηθισμέναι. Μόλις ἐτελείωσαν αὗται εἰς τὸν Ἀσκᾶν, ὁ στρατὸς ἐπανῆλθε τὴν

ἑπομένην εἰς τὸ χωρίον καὶ ἐπανέλαβε τὰς ἐρεύνας του. Τὸ βράδυ τῆς 15ης Ἰανουαρίου ὁ Αὐξεντίου μὲ τὴν ὁμάδα του ἀναχωρεῖ, χωρὶς κανένα ὁδηγόν, ἀπὸ τὸ Φτερικοῦδι καὶ διαδίδει εἰς τοὺς κατοίκους, οἱ ὁποῖοι ἐγνώριζον τὴν ἐκεῖ παρουσίαν του, ὅτι θὰ ἐπήγαινεν εἰς Παλαιοχῶρι, ἐνῷ κατηυθύνετο πρὸς Μαχαιρᾶν. Εἰς Μαχαιρᾶν φθάνουν μετὰ διήμερον πορείαν, τὴν νύκτα τῆς 16 - 17 Ἰανουαρίου, καὶ μένουν ἐκεῖ μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς 24ης Ἰανουαρίου, ὁπότε ἀνεχώρησαν περὶ τὴν 24ην ὥραν διὰ τὸ χωρίον Καπέδες, κατόπιν πληροφοριῶν ὅτι θὰ γίνουν ἔρευναι εἰς τὸ Μοναστῆρι, τὴν δὲ ἑπομένην διὰ τὸ χωρίον Ἀναλύοντας, ὅπου μένουν μέχρι τῆς 4ης Φεβρουαρίου. Μίαν ἀπὸ τὰς ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ ὁμὰς τοῦ Αὐξεντίου εὑρίσκετο εἰς τοὺς Ἀναλύοντας, ἦλθεν ἐκεῖ στρατιωτικὴ περίπολος καὶ ἤρχισε τὰς ἐρεύνας μέχρι τῆς οἰκίας, παραπλεύρως τῆς ὁποίας ἦσαν οἱ ἄνδρες του. Διῆλθον ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας, ὅπου εὑρίσκοντο καὶ δὲν ὑπερέβησαν μικρὸν φράκτην νὰ εἰσέλθουν ἐντὸς αὐτῆς. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον διῆλθε καὶ ἡ δευτέρα στρατιωτικὴ περίπολος.

Ὁ Γρηγόριος Αὐξεντίου ὡς Καλόγερος (ἀπὸ τὸ Μουσεῖον Αὐξεντίου εἰς τὸ Συνοδικὸν τῆς Μονῆς Μαχαιρᾶ).

Ὁ Αὐξεντίου μὲ τοὺς ἄνδρας του ἐπιστρέφει εἰς τὸ Μοναστῆρι τῆς Παναγιᾶς μὲ σκοπὸν αὐτὴν τὴν φορὰν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Πιτσιλιάν. Πρὶν ἢ ἀναχωρήσουν, ἐθεώρησε καλὸν νὰ ἑτοιμάσῃ ἐκεῖ ἕνα κρησφύγετον διὰ κάθε ἐνδεχόμενον.

Τὴν 23ην Φεβρουαρίου, τὸ κρησφύγετον εἶναι καθ' ὅλα ἕτοιμον. Ἤδη ὁ Αὐξεντίου καταγίνεται εἰς τὴν κατανομὴν τῆς ὁμάδος του εἰς τρόπον, ὥστε, εἰς περίπτωσιν κινδύνου, νὰ ἐκτεθοῦν ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτεροι ἄνδρες, μέχρις ὅτου παρέλθει ὁ ἐκ τῶν ἐρευνῶν τοῦ στρατοῦ κίνδυνος. Ἐνῷ ἠσχολεῖτο μὲ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν καὶ ἀπέστειλε μερικοὺς τῶν ἀνδρῶν του ἀλλαχοῦ, τὴν 29ην Φεβρουαρίου λαμβάνει τὴν πληροφορίαν, ὅτι ἤρχισαν εἰς τὴν περιοχὴν Μαχαιρᾶ ἔρευναι τοῦ στρατοῦ. Αὗται διήρκεσαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ περιελάμβανον περιοχὴν ἐκτὸς ἐκείνης, ὅπου εὑρίσκετο τὸ κρησφύγετόν του.

Ὁ στρατὸς ἡτοιμάζετο νὰ ἀναχωρήσῃ, ἀφοῦ οὐδὲν ἀνεκάλυψε, ὁπότε τὴν στιγμὴν ἐκείνην, 3 Μαρτίου, ἡ θέσις τοῦ κρησφυγέτου ἐπροδόθη ἀπὸ τὸν ἀγωγιάτην τοῦ Μοναστηρίου.

Πῶς ἐφονεύθη ὁ ἥρως.

Τὸ πρωῒ τῆς 3ης Μαρτίου, περὶ τὰ ἐξημερώματα, Ἄγγλοι στρατιῶται ἤρχισαν τὰς ἐρεύνας πέριξ καὶ ἐπὶ τοῦ κρησφυγέτου καὶ ἐφώναξαν τὸν Αὐξεντίου ὀνομαστικῶς καὶ τοὺς ἄνδρας του νὰ ἐξέλθουν. Ὁ Αὐξεντίου διέταξε τοὺς τέσσαρας συντρόφους του νὰ ἐξέλθουν τοῦ κρησφυγέτου. «Ἐγώ, τοὺς εἶπε, θὰ πολεμήσω καὶ θὰ πεθάνω. Πρέπει νὰ πεθάνω». Ἐπανέλαβε τὸ «πρέπει νὰ πεθάνω» τέσσαρας φορὰς καὶ κάθε φορὰ ποὺ τὸ ἐπανελάμβανε τὸ πρόσωπόν του ἐφωτίζετο περισσότερον μὲ μίαν λάμψιν ὑπερκοσμίαν καὶ ἀκτινοβόλον.

Οἱ τέσσαρες ἄνδρες ἐξετέλεσαν τὴν διαταγὴν τοῦ ἀρχηγοῦ των καὶ ἐξῆλθον τοῦ κρησφυγέτου. Οἱ στρατιῶται ἐγνώριζον, ὅτι ἐντὸς αὐτοῦ εὑρίσκοντο πέντε, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Αὐξεντίου. Διὰ τοῦτο, ὅταν ἐβεβαιώθησαν, ὅτι οὗτος δὲν ἐξῆλθεν ἔγιναν νευρικοὶ καὶ ἤρχισαν νὰ οὐρλιάζουν κυριολεκτικῶς, καλοῦντες ἐπανειλημμένως τὸν Αὐξεντίου νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ κρησφύγετον. «Ἔβγα ἔξω, τοῦ ἐφώναξαν, γιατὶ θὰ σοῦ ρίξουμε βόμβες καὶ θὰ σὲ σκοτώσουμε». Μιὰ ριπὴ αὐτομάτου ἠκούσθη ἀπὸ τὸ κρησφύγετον καὶ ὁ Ἄγγλος δεκανεὺς Μπράουν, ὁ ὁποῖος ἐκάλει τὸν Αὐξεντίου νὰ παραδοθῇ, ἐσωριάσθη νεκρός. Εὐθὺς ἀμέσως

ένας Ἄγγλος στρατιώτης ἔρριψε μίαν χειροβομβίδα μέσα εἰς τὸ κρησφύγετον, ἡ ὁποία καὶ ἐξερράγη. Νέαι κλήσεις τῶν Ἄγγλων στρατιωτῶν πρὸς τὸν Αὐξεντίου διὰ νὰ ἐξέλθῃ ἔμειναν ἀναπάντητοι. Εἷς ἐκ τῶν συντρόφων τοῦ Αὐξεντίου, ὁ Αὐγουστὴς Εὐσταθίου, ἐστράφη πρὸς τοὺς Ἄγγλους καὶ τοὺς εἶπε: «Πέθανε· τί τοῦ φωνάζετε;» Τότε εἷς Ἄγγλος στρατιώτης τὸν ἁρπάζει καὶ τὸν διατάσσει νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τοῦ κρησφυγέτου διὰ νὰ βγάλῃ τὸν νεκρὸν τοῦ Αὐξεντίου. Ὁ Αὐγουστὴς ἐπιχειρεῖ νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τοῦ κρησφυγέτου καὶ γνωρίζων, ὅτι ὁ Αὐξεντίου ἦτο ἐν ζωῇ, τοῦ φωνάζει νὰ μὴ πυροβολήσῃ. Μόλις ὁ Αὐγουστὴς εἰσῆλθε, τότε ἐφώναξε ἀγγλιστὶ εἰς τοὺς Ἄγγλους «Ἐλᾶτε, τώρα εἴμεθα δυό». Ὁ Αὐξεντίου εἶναι τραυματισμένος μᾶλλον ἐλαφρὰ εἰς τὸν λαιμὸν καὶ τὸ γόνατον ἀπὸ τὴν ἔκρηξιν τῆς χειροβομβίδος. Καὶ τότε ἀρχίζει ἡ μάχη τῶν δύο ἀνδρῶν κατὰ τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι δὶς ἐφώρμησαν μὲ καταιγιστικὰ πυρὰ νὰ εἰσέλθουν ἐντὸς τοῦ κρησφυγέτου καὶ δὶς ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσουν.

Ὁ Αὐξεντίου ἀποφασίζει τότε νὰ κάμῃ μίαν ἔξοδον. Διατάσσει τὸν Αὐγουστὴν νὰ ρίψῃ τὴν μοναδικὴν καπνογόνον χειροβομβίδα, τὴν ὁποίαν εἶχαν καὶ ὑπὸ τὴν κάλυψιν αὐτῆς καὶ τῶν πυρῶν τοῦ Αὐγουστῆ, ὁ ὁποῖος θὰ ἐπροπορεύετο, νὰ γίνῃ ἡ ἔξοδος. Πράγματι, ἡ βόμβα ἐρρίφθη, ἀλλὰ τὸ αὐτόματον τοῦ Αὐγουστῆ δὲν ἐλειτούργησεν ἀμέσως, διότι ἦτο ἀσφαλισμένον καὶ οὕτω παρῆλθε χρόνος, κατὰ τὸν ὁποῖον τὰ ἀποτελέσματα τῆς καπνογόνου βόμβας ἐξηφανίσθησαν.

Ἡ μάχη διήρκεσε οὕτω ἐπὶ ὀκτὼ ὁλοκλήρους ὥρας, χρόνος ὁ ὁποῖος ἐπέρασεν εἴτε μὲ ἀνταλλαγὴν πυρῶν, εἴτε μὲ συνομιλίαν τῶν δύο πολιορκημένων, οἱ ὁποῖοι ἀνεμνήσθησαν τὰ περασμένα, τὸ ξεκίνημα τοῦ ἀγῶνος, διὰ τὸν ὁποῖον ἀφιέρωσαν τὴν ζωήν των καὶ τὰς ἐλπίδας των γιὰ τὸ μέλλον τούτου καὶ τοῦ νησιοῦ των. Ὁ Αὐξεντίου, ἀντιλαμβανόμενος πλέον τὸν βέβαιον θάνατόν του, εἶπε στὸν Αὐγουστῆ. «Ὁ σπόρος ποὺ σπείραμε, βλάστησε. Ἄναψε καὶ φούντωσε ἡ φλόγα στὶς καρδιὲς ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Τίποτε δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ τὴν σβύσῃ. Ἡ λευτεριὰ θ' ἀνατείλῃ ὅπου καὶ νἆναι καὶ ὁ θάνατός μας θὰ τὴν φουντώσῃ ἀκόμη περισσότερον». Αὐτὰ καὶ ἄλλα ἐκουβέντιαζαν μέσα εἰς τὸ κρησφύγετόν των, πολεμοῦντες μὲ τὸν χάρον καὶ ἐλπίζοντες, ὅτι θὰ κρατήσουν ἕως τὸ βράδυ, ὁπότε ὑπὸ τὴν κάλυψιν τοῦ σκότους θὰ ἐπεχείρουν νέαν ἔξοδον. Οἱ Ἄγγλοι ὅμως λυσσῶντες διὰ τὴν ἀνέλπιστον δι' αὐτοὺς ἀντίστασιν δύο ἡρωϊκῶν παλληκαριῶν, βιαζόμενοι νὰ τελειώσουν τὸ ταχύτερον καὶ πρὸ τῆς νυκτός, ἀπεφάσισαν νὰ τοὺς κάψουν ζωντανούς. Οὕτω, ἤρχισαν νὰ ρίχνουν βενζίνην ἐπὶ τοῦ κρησφυγέτου. Τρεῖς ἐμπρηστικαὶ βόμβαι ἐρρίφθησαν κατόπιν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ τότε τὸ κρησφύγετον ἤρχισε νὰ μεταβάλλεται εἰς πυροτέχνημα. Αἱ φλόγες περιέζωσαν τοὺς δύο ἥρωας. Ὁ Αὐξεντίου ἀνάμεσα εἰς τὰς φλόγας διετήρησε τὴν ψυχραιμίαν του. Κατὰ τὸν Αὐγουστή, ἡ ὄψις του ἦτο ὅπως πάντα ἤρεμη καὶ γαλήνια. Δὲν ἐφαίνετο τρομαγμένος καὶ τὸ ἠθικόν του δὲν εἶχε ὑποστῆ καμμίαν κάμψιν. Μὲ τὸ ἴδιον ἀτάραχον καὶ ἀποφασιστικὸν ὕφος, εἶπε τὰ τελευταῖα του λόγια πρὸς τὸν σύντροφόν του τῆς μάχης «Μὴ φοβᾶσαι». Ὁ Αὐγουστὴς ξανακοίταξε πρὸς τὸ μέρος τοῦ φλεγομένου πλέον ἀρχηγοῦ του καὶ πετάχτηκε ἔξω ἀπὸ τὸ κρησφύγετον, χωρὶς νὰ τὸν ἀντιληφθοῦν οἱ Ἄγγλοι στρατιῶται, μὲ ἐλαφρὰ ἐγκαύματα εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὰ χέρια, ἐνῷ ὁ Γρηγόρης Αὐξεντίου ἐγίνετο ὁλοκαύτωμα καὶ τραγικὸν πυροτέχνημα. Ἦτο ἡ ὥρα 14η τῆς 3ης Μαρτίου 1957. Ἐξέλιπε ἕνας ἥρως, ἀλλὰ οἱ Ἄγγλοι, ἐὰν ἐγνώριζον τοὺς καρπούς, ποὺ θὰ ἐπέφερεν ὁ θάνατός του, οὐδέποτε θὰ διέπραττον τὴν δολοφονίαν αὐτήν. Διότι ἐπρόκειτο περὶ δολοφονίας καὶ χρησιμοποιή-

Ὁ Γρηγόριος Αὐξεντίου νεκρός.

σεως μεθόδου, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ στῖγμα δι' ἕνα σύγχρονον στρατόν. Δὲν ἦσαν ἀρκετὰ γενναῖοι οἱ Ἄγγλοι στρατιῶται νὰ ἐκπορθήσουν τὸ ὀχυρὸν διὰ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα διαθέτει εἷς σύγχρονος στρατός, δηλαδὴ μὲ τὰ ὅπλα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα διέθετον ἀφθονίαν καὶ μὲ τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύναντο νὰ μεταβάλουν εἰς ἐρείπια τὸ ὀχυρὸν τῶν ἡρωϊκῶν παιδιῶν τῆς ΕΟΚΑ. Ἐπροτίμησαν νὰ κάμουν χρῆσιν βενζίνης διὰ νὰ τοὺς καύσουν ζωντανούς... Διατί; Θὰ ἔπρεπε, σήμερον τοὐλάχιστον, διὰ τὴν φήμην τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ νὰ δικαιολογήσουν, διατὶ δὲν ἔκαμαν χρῆσιν ὅλων τῶν πολεμικῶν μέσων καὶ κατέφυγαν εἰς τὸ ἀπάνθρωπον μέσον νὰ περιλούσουν τοὺς πολιορκουμένους διὰ βενζίνης καὶ νὰ τοὺς καύσουν. Ὁ πεπολιτισμένος κόσμος ἐρωτᾷ: Διατί; Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἦτο νεκρὸς ἀκόμη ὁ Αὐξεντίου, κάρβουνο σχεδὸν ἀπὸ τὴν μέση καὶ ἐπάνω, ἐνῷ τὸ ὑπόλοιπον σῶμά του ἐκαίετο, οἱ στρατιῶται ἐφοβοῦντο νὰ εἰσέλθουν ἐντὸς τοῦ κρησφυγέτου νὰ τόν.... συλλάβουν. Ὡς ἐκ τούτου, ἔσπρωξαν διὰ τῆς βίας τὸν Αὐγουστήν, τὸν ὁποῖον εἶχον ἀνακαλύψει σὲ κάποιον θάμνον ὅπου ἐκρύβετο, καὶ τὸν διέταξαν νὰ ἀνασύρῃ ἐκ τοῦ κρησφυγέτου τὸν Αὐξεντίου. Ὁ Αὐγουστὴς ἐδοκίμασε νὰ τραβήξῃ τὸν νεκρὸν ἀπὸ τὰ ὑποδήματα, ἀλλὰ κάηκε μόλις τὰ ἤγγισε καὶ πνιγμένος ἀπὸ τοὺς καπνοὺς πετάχτηκε ἔξω. Οἱ στρατιῶται προσεπάθησαν νὰ τὸν σπρώξουν καὶ πάλιν ἐντὸς τοῦ κρησφυγέτου διὰ νὰ ἀνασύρῃ τὸν νεκρόν, ἀλλὰ οὗτος ἠρνήθη. Τότε ἀπεμάκρυναν μίαν μεγάλην πέτραν ἀπὸ τὸ κρησφύγετον καὶ ἐφάνη ὁ Αὐξεντίου νεκρός...

Ἔτσι πέθανε ὁ Αὐξεντίου!.. Ἡ μοῖρα τοῦ ἐπεφύλαξε τὸν πλέον σκληρὸν καὶ δοξασμένον θάνατον. Ἡ δόξα τὸν ἀνέβασε ψηλά, ἀφοῦ μὲ τὴν ἄφθαστη θυσία του ἔγραψε μίαν τῶν ὡραιοτέρων καὶ ἐνδοξοτέρων σελίδων τῆς μακραίωνος Ἑλληνικῆς ἱστορίας. Τὸ κρησφύγετόν του θὰ παραμείνῃ ὁ ἱερώτερος χῶρος προσκυνήματος δι' ὅσους λατρεύουν τὴν ἐλευθερίαν. Καὶ ὁ ἡρωϊκὸς θάνατός του τὸ φωτεινὸν παράδειγμα διὰ τὰς ἐπιγιγνομένας γενεάς. Μὲ βαθύτατον πόνον, ἀλλὰ καὶ μὲ ὑπερηφάνειαν ἐπληροφορήθην τὸν θάνατόν του καὶ ἐνώπιον τῆς θυσίας του εὐλαβικὰ κλίνω τὸ γόνυ. Ὁ θάνατός του, ὅσον καὶ ἂν ἐλύπησε τὸ Πανελλήνιον, ἐγέμισεν ἀπὸ ὑπερηφάνειαν τὴν Ἑλληνικὴν Κυπριακὴν ψυχὴν καὶ τῆς ἔδωσε τὴν αὐτοπεποίθησιν, ὅτι μὲ τέτοια παλληκάρια ἡ Κύπρος δὲν θὰ ὑποκύψῃ ποτὲ καὶ θὰ νικήσῃ. Καὶ πράγματι εἰς τὸν πολεμικὸν τομέα ἡ Κύπρος ὑπῆρξε ΝΙΚΗΤΗΣ.

Ἡ δῆθεν ἀνακάλυψις τοῦ κρησφυγέτου μου.

Τὴν 7ην Μαρτίου 1957 καὶ περὶ τὴν 20ὴν ὥραν, ἔλαβα ἔκτακτον σημείωμα τοῦ κεντρικοῦ συνδέσμου, δι' οὗ μοῦ ἀνήγγελλεν ὅτι τὸ κρησφύγετόν μου ἐπροδόθη καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔδει νὰ λάβω τὰ μέτρα μου. Ἡ πληροφορία ἦτο σοβαρὰ καὶ ἔπρεπε νὰ λάβω ἀμέσως ἀπόφασιν. Ἐὰν θὰ μετεκινούμην, ἔπρεπε νὰ τὸ πράξω ἐντὸς τῆς ἰδίας νυκτός. Ἡ ἀπόφασις, τὴν ὁποίαν ἔλαβα ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν, ἦτο νὰ παραμείνω, διὰ τοὺς κάτωθι λόγους: 1) Ἐθεώρουν λίαν ἀπίθανον νὰ ἀπεκαλύφθη τὸ κρησφύγετόν μου, διότι οἱ ἐλάχιστοι, οἱ ὁποῖοι τὸ ἐγνώριζον, ἦσαν δεδοκιμασμένα ἄτομα ἐχεμυθείας καὶ ἰσχυρᾶς θελήσεως. Πιθανότης ὑπῆρχε διαφυγῆς πληροφοριῶν ἀπὸ ἄτομα μεταφέροντα ἀλληλογραφίαν, προοριζομένην δι' ἐμέ, ὡς πρὸς τὴν περιοχὴν ὅπου εὑρισκόμην χωρὶς ὅμως νὰ ἦτο δυνατὸν ἐκ τούτου νὰ καθορισθῇ κατὰ κάποιαν ἐπικίνδυνον προσέγγισιν, ὁ τόπος διαμονῆς μου. 2) Ὑπωψιάσθην πανουργίαν τῆς Ἰντέλλιντζενς Σέρβις, ἡ ὁποία, ἀφοῦ τὰς ἡμέρας αὐτὰς μὲ λύσσαν ἐπεδίδετο εἰς ἀναζήτησίν μου, ἴσως νὰ ἀφῆκε νὰ διαδοθῇ σκοπίμως ἡ πληροφορία αὐτή, ὥστε νὰ ἐπηρεασθῶ καὶ ἀναγκασθῶ νὰ ἀλλάξω διαμονὴν ἀπὸ τὸ ἀσφαλὲς καταφύγιόν μου, ὁπότε θὰ ἦτο δυνατὸν εὐκολώτερον νὰ μὲ ἀνακαλύψῃ, ἐφ' ὅσον καὶ αἱ μετακινήσεις μου θὰ ἐγίνοντο ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἀνάγκης καὶ οὐχὶ προπαρασκευασμέναι καὶ μελετημέναι ἐκ τῶν προτέρων. Σχετικῶς μάλιστα τὴν ἡμέραν αὐτὴν εἶχε δημοσιευθῆ εἰς τὸν ἐγχώριον τύπον, τροφοδοτηθέντα ὑπὸ Ἀγγλικῆς πηγῆς, ὅτι ἐπεχείρησα νὰ διαφύγω ἐκ Κύπρου ἀπὸ σημεῖον εὑρισκόμενον 10 μίλια ἀνατολικῶς τῆς Λεμεσοῦ. Εἴδησις ἀπολύτως ψευδής. 3) Οἱαδήποτε μετακίνησις κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν, ἄνευ προπαρασκευῆς, μὲ τὴν δραστηριότητα εἰς ἐρεύνας καὶ ἐπιτήρησιν, ἣν ἐδείκνυε ὁ στρατός, δὲν ἦτο ἄμοιρος σοβαρωτάτων κινδύνων. Ὁμολογῶ, ὅτι ἡ ἀπόφασις αὐτὴ ἐλήφθη, χωρὶς ὅμως νὰ παύσουν καὶ αἱ ἀνησυχίαι μου. Ὡς ἐκ τούτου ἔλαβα μέτρα διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν οἱουδήποτε κινδύνου κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα, ἡ ὁποία ὅμως διέρρευσεν ἄνευ ἐπεισοδίου τινὸς ἢ ὑπόπτου κινήσεως.

Τὴν ἐπομένην, λίαν πρωΐ, ἀπέστειλα τὸν πιστόν μου σύνδεσμον Καν Δάφνη Παναγίδη

καὶ ἔλαβεν ἐπαφὴν μετὰ τοῦ διακόνου Ἀνθίμου Κυριακίδη πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς πηγῆς τῶν πληροφοριῶν. Αὕτη, ἐπανακάμψασα, μοῦ ἀνέφερεν ὅτι ἡ πληροφορία περὶ ἀποκαλύψεως τοῦ κρησφυγέτου προήρχετο ἀπὸ Τοῦρκον ἀστυνομικόν. Καίτοι ἤμην σχεδὸν βέβαιος, ὅτι ἡ πληροφορία ἦτο ἀνακριβής, ἂν οὐχὶ ὑποβολιμαία τῶν Ἄγγλων, ἐν τούτοις ἔλαβα ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα ἐν περιπτώσει κινδύνου, διὰ τὴν ἄμεσον καὶ ταχεῖαν μετακίνησίν μου εἰς ἐγγὺς χώρους, ὅπου κατεσκευάσθησαν καταφύγια ἢ διηυθετήθησαν καταλλήλως. Εὐτυχῶς οὐδὲν συνέβη. Οὕτω, χάρις εἰς τὴν ἐπιδειχθεῖσαν ψυχραιμίαν, ἀπέφυγα μετακίνησιν ἐσπευσμένην, ἡ ὁποία ἠδύνατο νὰ ἀποβῇ δι' ἐμὲ μοιραία. Ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι εἰς πλείστας περιπτώσεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξηρτᾶτο καὶ αὐτὴ ἡ ζωή μου ἢ ἡ τύχη τῆς Ὀργανώσεως ἐλάμβανα, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν γεγονότων, ἀποφάσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπεδεικνύοντο ἐκ τῶν ὑστέρων ὀρθαί, ὥστε σήμερον ἀπορῶ καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος πῶς ἦτο δυνατὸν εἷς ἄνθρωπος, χωρὶς ἐπιτελεῖον, τὸ ὁποῖον νὰ τὸν ἐνημερώνῃ καὶ τὸ ὁποῖον οὗτος νὰ συμβουλεύεται, μὲ κουρασμένον νοῦν καὶ σῶμα, κατόπιν τῆς παρατάσεως ἑνὸς τόσον σκληροῦ ἀγῶνος, νὰ λαμβάνῃ ἀποφάσεις τόσον ὀρθάς! Ὁ Ναπολέων εἶπε, ὅτι δὲν ἦτο τὸ Θεῖον, τὸ ὁποῖον τὸν ἐνέπνεεν εἰς τὰς δυσκόλους στιγμάς, ἀλλὰ ἡ περίσκεψις. Ὁμολογῶ, ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν τὴν ἰδικήν μου ἀδυνατῶ νὰ πιστεύσω, ὅτι ἤμουν προικισμένος μὲ τόσα πολλὰ χαρίσματα, ὥστε νὰ ἀντεπεξέλθω εἰς τοιοῦτον ἀγῶνα καὶ νὰ ἐμπνέωμαι πάντοτε ὀρθὰς ἀποφάσεις. Ταύτας ἀποδίδω εἰς τὸν Θεόν.

Ἡ νέα Ἐκεχειρία (Δευτέρα).

Τὸ ζήτημα τῆς ἐκεχειρίας μὲ ἀπησχόλει σοβαρῶς. Ἀντελαμβανόμην ἢ μᾶλλον ἤμην βέβαιος, ὅτι ἡ νέα αὕτη χειρονομία μου δὲν θὰ εὕρισκεν ἀνταπόκρισιν ἐκ μέρους τοῦ ἀντιπάλου. Δὲν ἤθελα ὅμως ἡ ἄρνησίς μου διὰ νέαν ἐκεχειρίαν νὰ χρησιμοποιηθῇ ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς προπαγάνδας ὡς πρόσχημα διὰ τὴν ὑπ' αὐτῆς συνέχισιν ἀκάμπτου πολιτικῆς ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, οὔτε νὰ προβληθῇ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι δὲν συμβάλλω εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀποφάσεως τοῦ ΟΗΕ. Πρὸς τοῦτο εἰδοποίησα τοὺς τομεάρχας, ἀπὸ τοῦ τέλους Φεβρουαρίου 1957, περὶ πιθανῆς ἐκ μέρους μας κηρύξεως ἐκεχειρίας, ἐφ' ὅσον ἤθελον ἐξασφαλισθῇ προηγουμένως ὅλαι αἱ ἀναγκαῖαι πρὸς τοῦτο προϋποθέσεις. Τέλος τὴν 14ην Μαρτίου 1957 ἐκυκλοφόρησα τὴν ἀκόλουθον προκήρυξιν:

> «Ἡ ἡμετέρα Ὀργάνωσις, συμμορφουμένη πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἀποφάσεως τοῦ ΟΗΕ, διὰ τῆς ὁποίας ἐκφράζεται ἡ ἐπιθυμία εἰρηνικῆς καὶ δικαίας λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ, βάσει τῶν ἀρχῶν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ ΟΗΕ, καὶ διὰ νὰ διευκολύνῃ τὴν ἐπανάληψιν διαπραγματεύσεων μεταξὺ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ πραγματικοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, δηλοῖ, ὅτι εἶναι πρόθυμος νὰ διατάξῃ τὴν ἀναστολὴν τῶν ἐπιχειρήσεων, εὐθὺς ὡς ἤθελεν ἀπελευθερωθῇ ὁ Ἐθνάρχης Μακάριος.»
>
> ΕΟΚΑ—Ὁ Ἀρχηγὸς Διγενὴς

Εἰς τὴν προκήρυξίν μου αὐτὴν ἐπροτίμησα νὰ μὴ κηρύξω ἀμέσως ἐκεχειρίαν, ἀλλὰ νὰ προσφέρω τοιαύτην ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, διὰ τὴν ἔναρξιν διαπραγματεύσεων μετὰ τούτου. Ἡ λύσις αὕτη μοῦ ἐφάνη προτιμοτέρα διὰ δύο λόγους: 1) Διὰ νὰ ἔχω τὴν ἔναρξιν διαπραγματεύσεων ὡς θετικὴν προϋπόθεσιν διὰ τὴν μετέπειτα κήρυξιν ὑπ' ἐμοῦ ἐκεχειρίας καὶ 2) διὰ νὰ μὴ ἐκληφθῇ, λόγῳ τῶν τελευταίων ἀπωλειῶν μας καὶ ἰδίᾳ τοῦ προσφάτου φόνου τοῦ Αὐξεντίου, ἡ ἄμεσος ὑφ' ἡμῶν κήρυξις ἐκεχειρίας ὡς ἀδυναμία τῆς Ὀργανώσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

ΑΠΟ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΚΕΧΕΙΡΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΑΡΝΤΙΓΚ

(15 Μαρτίου - 6 Νοεμβρίου 1957)

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΠΟ ΤΗΣ 15 ΜΑΡΤΙΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΗΕ (15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1957)

Προτάσεις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως. 'Απόρριψις τῆς ἐκεχειρίας.—Προσφορὰ εἰς τὸν Διγενὴ ἐλευθέρας ἐξόδου ἐκ Κύπρου. Αἱ ἀπόψεις ἐκπροσώπου τῆς 'Ελληνικῆς Κυβερνήσεως.

Κατόπιν τῆς προκηρύξεώς μας περὶ ἐκεχειρίας, ὁ Πρωθυπουργὸς Μακμίλλαν, ὅστις ἀντικατέστησε τὸν παραιτηθέντα Ἤντεν, συνεσκέφθη μετὰ τῶν Ὑπουργῶν του ἐπὶ τῆς ἡμετέρας προτάσεως. Τὴν 16ην Μαρτίου ἀνηγγέλθη, ὅτι ἐλήφθη σχετικὴ ἀπόφασις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως καὶ ὅτι ἡ ἀπάντησις θὰ ἀνεκοινοῦτο περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπομένης ἑβδομάδος.

Τὴν 17ην Μαρτίου, ὁ Χάρντιγκ ἐξαπολύει μεγάλης ἐκτάσεως ἐπιχειρήσεις εἰς Πιτσιλιὰν καὶ ἐνεργοῦνται πολλαὶ συλλήψεις πολιτῶν, τὴν δὲ ἑπομένην (18 Μαρτίου) ἀναχωρεῖ διὰ Λονδῖνον, ὅπου προέβη εἰς δηλώσεις, καθ' ἃς ἡ ΕΟΚΑ δὲν προσφέρει κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἀλλὰ μόνον ἀναστολήν. Ὅλα αὐτὰ ἐσήμαιναν, ὅτι ἢ ἡ ἀπόφασις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ἦτο κατὰ τῆς ἀποδοχῆς τῆς ἡμετέρας ἐκεχειρίας καί, συνεπῶς, ὁ Χάρντιγκ ἐνήργησε συμφώνως πρὸς αὐτὴν ἤ, τοὐναντίον, οὗτος ἠθέλησε νὰ ἐκβιάσῃ τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν, ὡς συνέβη καὶ εἰς τὸ παρελθόν, μὲ τὰς ἐπιχειρήσεις ἐναντίον μας, δι' ὃν λόγον καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Λονδῖνον, ἵνα ὑποστηρίξῃ παρὰ τῇ Βρεττανικῇ Κυβερνήσει τὴν ἰδικήν του θέσιν. Τί ἀκριβῶς συνέβαινεν, ἀγνοοῦμεν. Ὁ Βρεττανικὸς Τύπος φέρει ὁμάδα ὑπουργῶν διαφωνούντων πρὸς τὸν Χάρντιγκ, ὅστις ἐμφανίζεται ἀδιάλλακτος, χωρὶς νὰ ἀποκλείῃ τὴν ἀντικατάστασίν του, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἤθελον ὑπερισχύσει οἱ διαλλακτικοί. Παρὰ ταῦτα ὑπερίσχυσαν ἀδιάλλακτοι ἀποφάσεις παρὰ τῇ Βρεττανικῇ Κυβερνήσει, ὁ δὲ Λέννοξ Μπόϋντ τὴν ἑσπέραν τῆς 20ῆς Μαρτίου ἐπρότεινεν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ μέσῳ τοῦ ΝΑΤΟ, χωρὶς νὰ κάμῃ κἂν μνείαν τῆς ἀποφάσεως τοῦ ΟΗΕ. Ὡς πρὸς τὴν ἐκεχειρίαν ἐδήλωσεν ὅτι ἠρνεῖτο νὰ τὴν ἀποδεχθῇ, διότι αὕτη θὰ ἐπέτρεπε τὴν ἀνασύνταξιν τῆς ΕΟΚΑ. Πᾶς ἀμερόληπτος κριτὴς δύναται νὰ ἐξαγάγῃ τὰ συμπεράσματά του. Τὰ ἰδικά μας εἶναι τὰ ἑξῆς:

Ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις δὲν ἐπεθύμει δημοκρατικὴν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ, ἀλλὰ ἐπιβολὴν ἰδικῆς της λύσεως, διὰ τῆς ὁποίας θὰ διῃωνίζετο ἡ κυριαρχία της ἐπὶ τῆς νήσου. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἠγνόησε τὴν ἀπόφασιν τοῦ ΟΗΕ «περὶ διαπραγματεύσεων μεταξὺ Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως καὶ Κυπρίων» καὶ ἐζήτει λύσιν μέσῳ τοῦ ΝΑΤΟ, ὅπου εἶχεν ἐξησφαλισμένην τὴν πλειοψηφίαν.

Ἡ ΕΟΚΑ ἦτο ἐμπόδιον εἰς τὰ σχέδιά της, δι' ὃ καὶ δὲν ἐδέχετο ἀναστολὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν καὶ ἐπέμενεν εἰς τὴν κατάπαυσιν τῆς βίας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἰς τὴν στρατιωτικὴν γλῶσσαν σημαίνει «κατάθεσιν τῶν ὅπλων».

Ἡ ἀπαίτησις αὕτη τῶν Ἄγγλων δὲν ἦτο ἄσκοπος. Ἦσαν βέβαιοι, ὅτι ἡ ΕΟΚΑ δὲν θὰ κατέθετε τὰ ὅπλα καὶ ἐπεζήτουν τὴν ἄρνησίν της ὡς δικαιολογητικὸν τῆς ἐκ μέρους των ἀρνήσεως νὰ ἀποδεχθοῦν τὴν ἐκεχειρίαν.

Τὴν 21ην Μαρτίου ἀνηγγέλθη, ὅτι ἀπεστάλη πρὸς τὸν 'Αρχιεπίσκοπον Μακάριον εἰς Σεϋχέλλας πρότασις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως περὶ συζητήσεως τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸ ΝΑΤΟ, ὡς καὶ ἡ προκήρυξις τῆς ΕΟΚΑ περὶ ἐκεχειρίας, ἐκαλεῖτο δὲ οὗτος, ὅπως δώσῃ ἐντολὴν πρὸς κατάπαυσιν τῆς βίας, ὁπότε καὶ μόνον θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ ἐπελευθέρωσίς του. Τὴν 25ην Μαρτίου ὁ Κυπριακὸς ραδιοσταθμὸς ἀνήγγειλεν ὅτι ἐλήφθη ἡ ἀπάντησις τοῦ 'Αρχιεπισκόπου ἐπὶ τῶν ὡς ἄνω προτάσεων τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, τὴν ὁποίαν ἐξήταζε τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, ὁ δὲ Λέννοξ Μπόϋντ θὰ προέβαινε τὸ ἀπόγευμα εἰς

ἀνακοίνωσιν ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, καὶ ὅτι ὁ Χάρντιγκ θὰ παρέμενεν εἰς Λονδῖνον μέχρις ὅτου θὰ ἐλαμβάνετο σχετικὴ ἀπόφασις περὶ αὐτοῦ. Παρὰ ταῦτα, τὴν ἑσπέραν ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου ραδιοσταθμοῦ, ὅτι ἡ δήλωσις ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων δὲν ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ. Τοῦτο ἐνέβαλεν εἰς σκέψεις, ὅτι πιθανῶς νὰ ὑπῆρχον διαφωνίαι εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον συνῆλθε τὴν πρωίαν τῆς 26ης Μαρτίου διὰ νὰ συζητήσῃ ἐκ νέου τὸ Κυπριακόν. Δὲν ἀποκλείεται νὰ ὑπῆρχε διαφωνία μεταξὺ Μπάτλερ καὶ Μπόϋντ ἀφ' ἑνός, ἐκπροσωπούντων τοὺς διαλλακτικούς, καὶ λόρδου Σώλσμπαρυ καὶ Χάρντιγκ ἀφ' ἑτέρου, ἐκπροσωπούντων τοὺς ἀδιαλλάκτους. Οἱ μὲν πρῶτοι ἐπεθύμουν νὰ δοθῇ λύσις εἰς τὸ Κυπριακόν, διότι ἡ ἐκκρεμότης ἐστοίχιζεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἀπορροφῶσα στρατόν, εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἐμελετᾶτο ἡ μείωσίς του, οἱ δὲ ἀδιάλλακτοι ἐπέμενον εἰς τὴν παράτασίν του, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ὑπετάσσετο ἡ ΕΟΚΑ ἢ θὰ παρουσιάζοντο Κύπριοι μετροπαθεῖς. Οἱ ἀδιάλλακτοι εἶχον πεποίθησιν εἰς τὸν Χάρντιγκ, ὅτι θὰ κατέβαλλε τὴν ΕΟΚΑ, προτοῦ δοθῇ οἱαδήποτε λύσις. Ἡ ἐσπευσμένη ἐπιστροφὴ τοῦ Μακμίλλαν εἰς Λονδῖνον, εὑρισκομένου εἰς περιοδείαν ἀνὰ τὴν Κοινοπολιτείαν — ἐπρόκειτο νὰ συνεχίσῃ εἰς Βερμούδας συνομιλίας μετὰ τοῦ Καναδοῦ Πρωθυπουργοῦ—, φαίνεται, ὅτι εἰς τὴν διαφωνίαν αὐτὴν ὀφείλεται κυρίως.

Ὁ Χάρντιγκ, διὰ νὰ ἐκβιάσῃ λύσιν σύμφωνον πρὸς τὴν ἄποψίν του, ἤρχισεν εὐρείας ἐκτάσεως ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν περιοχὴν Μαραθάσης — Τυλληριᾶς, καθ' ἃς διέδωσε διὰ τῶν ὀργάνων του, ὅτι συνελήφθη ὁ Διγενής. Ἡ διάδοσις αὐτὴ διεψεύσθη κατόπιν ἐπισήμως διὰ τοῦ ἑξῆς ἀνακοινωθέντος: «Ἀπὸ μακροῦ ἠλπίζομεν νὰ συλλάβωμεν τὸν Γρίβαν, ἀλλ' αἱ φῆμαι, ὅτι οὗτος ἐθεάθη κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας, δὲν εἶναι ἀληθεῖς, ἂν καὶ θὰ ἠθέλαμεν νὰ εἶναι. Ἀνέκαθεν εἴχομεν τὴν γνώμην, ὅτι ἐνδέχεται ὁ Γρίβας νὰ εὑρίσκεται εἰς τὴν ὀρεινὴν περιοχὴν καὶ ἴσως νὰ ἐξακολουθῇ νὰ εὑρίσκεται ἐκεῖ. Αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατοῦ συνεχίζονται εἰς τὴν ἀνωτέρω περιοχὴν πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς συλλήψεώς του».

Κατὰ τὴν ἐφημερίδα «Νταίϊλυ Μαίϊλ» αἱ στρατιωτικαὶ Ἀρχαὶ ἀνέμενον, ὅτι θὰ συνελάμβανον τὸν Διγενὴ τὴν 27ην Μαρτίου, ἤ, ἐὰν ἡ τύχη τοὺς ἐβοήθει, θὰ τὸν ἐφόνευον, κατὰ δὲ τοὺς Ἄγγλους ἀνταποκριτὰς ὁ στρατὸς «ἐκτένιζε τὰ δάση τοῦ Κύκκου». Πρὸς τούτοις ὁ Βρεττανικὸς Τύπος ἀνέγραφεν ὅτι ἡ ἀναβολὴ τῆς κοινοποιήσεως τῆς Βρεττανικῆς ἀποφάσεως δὲν ἦτο ἄσχετος πρὸς τὰς ἐλπίδας συλλήψεώς μου κατὰ τὰς στρατιωτικὰς ἐκείνας ἐπιχειρήσεις.

Ἐν τῷ μεταξύ, εἴτε διότι οἱ Συντηρητικοὶ ἀπηλπίσθησαν, εἴτε διότι ἀντελήφθησαν τὸ «κόλπο» τοῦ Χάρντιγκ, προώθησαν τὰ πράγματα, ὥστε τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, συνελθὸν τὴν 28ην Μαρτίου, ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν περὶ ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, τὴν ὁποίαν καὶ ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Βουλὴν ὁ Λέννοξ Μπόϋντ. Συμφώνως πρὸς τὴν γενομένην δήλωσιν, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος καὶ οἱ συνεξόριστοι αὐτοῦ ἀφήνοντο ἐλεύθεροι ἐκ Σεϋχελλῶν διὰ νὰ μεταβοῦν ὁπουδήποτε ἐπεθύμουν, πλὴν τῆς Κύπρου. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Βρεττανὸς Ὑπουργὸς ἀνέφερε τὰ ἑξῆς: «Ἵνα προωθήσῃ τὴν ταχεῖαν ἐπάνοδον εἰς κανονικὰς εἰρηνικὰς συνθήκας εἰς τὴν Κύπρον, ὁ Κυβερνήτης εἶναι διατεθειμένος νὰ προσφέρῃ ἀμέσως ἀσφαλῆ ἀναχώρησιν ἐκ Κύπρου εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς ΕΟΚΑ Γρίβαν. Ἐὰν οὗτος ἀποφασίσῃ νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς προσφορᾶς ταύτης, ἡ Κυβέρνησις τῆς Κύπρου θὰ προβῇ εἰς τὰς ἀναγκαίας συνεννοήσεις μὲ οἱονδήποτε μέλος τοῦ Προξενικοῦ Σώματος εἰς Κύπρον, τὸ ὁποῖον θὰ συνεφώνει νὰ ἐνεργήσῃ διὰ λογαριασμόν του. Ἡ προσφορὰ ἀσφαλοῦς ἀναχωρήσεως εἶναι ἐπίσης ἀνεκτὴ δι' οἱουσδήποτε ἄλλους ξένους ὑπηκόους, οἱ ὁποῖοι εἶναι μέλη τῆς ΕΟΚΑ καὶ δὲν κρατοῦνται εἰς τὴν Κύπρον. Θὰ ἐπεκταθῇ δὲ εἰς οἱουσδήποτε Βρεττανοὺς ὑπηκόους, μέλη τῆς Ὀργανώσεως, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν συλληφθῇ εἰσέτι, ὑπὸ τὸν ὅρον, ὅτι οὗτοι θὰ ἀναλάβουν τὴν ὑποχρέωσιν, ὅπως μὴ εἰσέλθουν εἰς οἱονδήποτε Βρεττανικὸν ἔδαφος, κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα, κατὰ τὸ ὁποῖον θὰ ἐξακολουθῇ νὰ ὑφίσταται ἐν Κύπρῳ ὁ νόμος περὶ καταστάσεως «ἐκτάκτου ἀνάγκης».

Ἐνῷ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἐπανηγύριζε διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὁ Χάρντιγκ, ἐπανελθὼν ἐκ Λονδίνου, ἔκαμε τὰς ἐξωφρενικὰς ἐκείνας δηλώσεις, καθ' ἃς ἐθεώρει ὡς ἰδικήν του νίκην τὴν δοθεῖσαν λύσιν καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Μακαρίου! . . .

Ἦτο προφανές, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἐπεδείκνυε καὶ πάλιν ἔλλειψιν κατανοήσεως. Μὴ δυναμένη νὰ συλλάβῃ τὸ νόημα τοῦ ἀγῶνός μας, καὶ μὴ θέλουσα νὰ κατανοήσῃ τὴν ἀκλόνητον ἀπόφασίν μας νὰ ἀγωνισθῶμεν μέχρις ἐσχάτων, ἐνόμισεν ὅτι θὰ εἴμεθα διατεθειμένοι νὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν κατάπαυσιν τοῦ ἀγῶνος μὲ ἀνταλλάγματα, ὡς ἡ ἀπελευ-

θέρωσις τοῦ Μακαρίου καὶ ἡ ἐλευθέρα ἔξοδός μου ἐκ Κύπρου. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῆς προγονικῆς ἱστορίας, καὶ ὁ σύγχρονος Ἕλλην ἔδειξε κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον, ὅτι, ὅταν ἀγωνίζεται διὰ τὴν ἐλευθερίαν, ὄχι μόνον δὲν ὑποκύπτει πρὸ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς βίας, ἀλλὰ καὶ παραμένει ἀδιάφορος πρὸ οἱασδήποτε δελεαστικῆς προτάσεως. Οὕτω, ὅταν τὰ Βρεττανικὰ στρατεύματα ὑπεχώρουν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, διὰ νὰ κλεισθοῦν εἰς τὴν νῆσόν των, καὶ ἡ σημαία τῶν Συμμάχων ὑπεστέλλετο παντοῦ πρὸ τοῦ ἀγκυλωτοῦ Σταυροῦ, ἡ Ἑλληνικὴ σημαία ἀνέμιζεν ὑπερηφάνως εἰς τὴν Πίνδον, καταδιώκουσα τὸν στρατὸν μιᾶς αὐτοκρατορίας. Βραδύτερον πάλιν ὑπεκλίθησαν ἐνώπιόν της τὰ προελαύνοντα νικηφόρα Γερμανικὰ στρατεύματα εἰς τὰ ὀχυρὰ τῆς Μακεδονίας. Καίτοι ἡττημένοι τότε ἀπὸ δύο Αὐτοκρατορίας, οὐσιαστικῶς εἴμεθα νικηταί. Οὔτε ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις, οὔτε ὁ Χάρντιγκ ἠθέλησαν νὰ ἐννοήσουν, ὅτι τὸ ἴδιον πνεῦμα διεῖπε καὶ τοὺς ἀγωνιστὰς τῆς Κύπρου.

Αἱ στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις συνεχίσθησαν εἰς τὴν περιοχὴν Μαραθάσης - Τυλληριᾶς, ἐπεκταθεῖσαι ἀπὸ τῆς 3ης Ἀπριλίου εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Βαρωσίων καὶ τοῦ Πενταδακτύλου, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν πλήρη διακωμῴδησιν τῶν Ἄγγλων, οἱ ὁποῖοι ἐγνωστοποίουν εἰς τὸν Διγενὴ καὶ τοὺς συντρόφους του, ἀπὸ ἀεροπλάνου, τὴν ἀπόφασιν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως περὶ ἀποχωρήσεώς του ἐκ Κύπρου! . . . .

Ταυτοχρόνως, ἡ Ἀγγλικὴ ἐφημερὶς «Νιοὺς Κρόνικλ» ἔγραφε τὰ ἑξῆς:

«Σκοπὸς τῆς συνεχίσεως τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων εἶναι ἡ ἐξάντλησις τῶν προμηθειῶν τῆς ΕΟΚΑ. Ἀεροπλάνον καλεῖ τὸν Γρίβαν ὕπερθεν τῆς ἀποκεκλεισμένης περιοχῆς νὰ παραδοθῇ καὶ ὁ ὁμιλητὴς λέγει «Γρίβα, παραδόσου. Ὑπάρχουν καλὰ νέα δι' ἐσέ. Ὁ Μακάριος ἠλευθερώθη, ὁ δὲ Κυβερνήτης ὑπόσχεται δι' ἐσὲ ἀσφαλῆ καὶ ἐλευθέραν ἔξοδον ἐκ Κύπρου». «Ἀλλά», συνεχίζει ἡ ἐφημερίς, «οὐδὲν μέλος τῆς ΕΟΚΑ ἀπεδέχθη μέχρι σήμερον τὴν προσφορὰν τοῦ Χάρντιγκ δι' ἀμνηστίαν. Τὰ μέλη τῆς ΕΟΚΑ ἀνθίστανται ἐναντίον 3000 στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι τὰ ἔχουν περικυκλώσει καὶ ἀναμένουν, ὅτι αἱ μικραὶ εἰς τρόφιμα προμήθειαι τῶν Ἐοκιστῶν θὰ ἐξαντληθοῦν συντόμως».

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Χάρντιγκ λυσσᾷ διὰ τὴν νέαν ἀποτυχίαν του καὶ κατὰ τὴν 13ην Ἀπριλίου διὰ νέων δηλώσεών του ἐπιμένει νὰ φύγω ἀπὸ τὴν Κύπρον, ἡμεῖς δὲ διεσκεδάζομεν μὲ τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ τὰς κωμικὰς ὑποδείξεις τῶν Τόρηδων, ὅπως παραδοθῶμεν. Διότι ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἐρευνωμένων περιοχῶν οὐδὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ ἤ, ὀρθότερον, οὐδένα ἠδύνατο οὗτος νὰ εὕρῃ. Ἡ ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἐφαρμοσθεῖσα τακτικὴ ἐρεύνης κατὰ τὰς τελευταίας ἐπιχειρήσεις ἐπὶ εὐρείας κλίμακος ὑπῆρξεν ἀντικείμενον μελέτης μου, βάσει τῆς ὁποίας ἔδωσα εἰς τὰς διαφόρους ὁμάδας ὁδηγίας περὶ τοῦ πῶς θὰ ἐνήργουν πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐγκλωβισμῶν ἐντὸς τῶν ἐρευνωμένων περιοχῶν καὶ τῆς συλλήψεώς των, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν θὰ συνέβαινε νὰ ἐγκλωβισθοῦν. Τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἐλάβομεν εἰς παρομοίας περιπτώσεις, ἦσαν ἀποτελεσματικά, ὥστε μέχρι τοῦ πέρατος τοῦ Ἀγῶνος οὐδεμίαν σημαντικὴν ἐπιτυχίαν ἐσημείωσεν ὁ στρατὸς εἰς βάρος τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων.

Τὰς σκέψεις μου ἐπὶ τῆς προτάσεως τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ἔκρινα, ὅτι ἐπεβάλλετο νὰ καταστήσω καὶ ἐπισήμως γνωστάς. Πρὸς τοῦτο ἦλθον εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἐν Λευκωσίᾳ Ἑλληνικοῦ Προξενείου, κατόπιν τῆς ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων δηλώσεως τοῦ Λέννοξ Μπόϋντ. Οὕτω εἰς ἐπιστολήν μου, ἀπὸ 3ης Ἀπριλίου 1957, ἔγραφον τὰ ἑξῆς:

«Ἐὰν διὰ λόγους σκοπιμότητος ἐνδείκνυται νὰ δώσωμεν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν, ἡ ὁποία σήμερον δέχεται βέλη καὶ ἐκ τῶν ἔνδον, μίαν διέξοδον δι' οὐσιαστικὰς διαπραγματεύσεις, συμφώνως πρὸς τὸ ψήφισμα τοῦ ΟΗΕ, τότε θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ ὁριστικὴ κατάπαυσις τοῦ ἀγῶνος, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις θὰ ἔπρεπε νὰ διεξαχθοῦν βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως. Ἄνευ τοῦ ρητοῦ τούτου ὅρου, ἡ κατάπαυσις τοῦ ἀγῶνος θὰ καθίστα τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν περισσότερον ἄκαμπτον εἰς τὰς σημερινὰς ἀπόψεις της, ἀντιστάσεως πλέον μὴ οὔσης . . . . .»

Τὴν 5ην Ἀπριλίου 1957 ἔλαβον σημείωμα τοῦ ἐν Λευκωσίᾳ Ἕλληνος Προξένου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 2 Ἀπριλίου, τὸ ὁποῖον ἀνέφερε:

«Ἐφ' ὅσον θὰ τὸ ἐθεωρεῖτε σκόπιμον, δὲν ὑπάρχει ἀντίρρησις ἐκ μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, ὅπως κηρυχθῇ κατάπαυσις ἐπιχειρήσεων τὴν ἡμέραν τῆς ἀφίξεως τοῦ Μακαρίου εἰς Ἀθήνας. Ἴσως ἑτοιμασθῇ προκήρυξίς σας, ἁπλῶς ἀνακοινοῦσα τὴν ἀπόφασίν σας ταύτην. Διὰ θέμα ἀναχωρήσεως ἀναμένομεν συνεννόησιν μετὰ Μακαρίου».

Τὸ σημείωμα τοῦτο μὲ ἐξέπληξε, ἔστειλα δὲ αὐθημερὸν τὴν κάτωθι ἀπάντησιν:

«Μοῦ προξενεῖ κατάπληξιν ἡ ἐπιστολή σας 2ας Ἀπριλίου 1957. Οὐδέποτε σᾶς ἔγραψα περὶ προθέσεώς μου νὰ καταπαύσω τὸν Ἀγῶνα καὶ ἀποχωρήσω ἐκ Κύπρου. Ὡς καὶ εἰς ἐπιστολήν μου τῆς 3ης Ἀπριλίου 1957 σᾶς ἐτόνισα, ἡ κατάπαυσις τοῦ ἀγῶνος δὲν εἶναι τῆς ἁρμοδιότητός μου, ἀλλὰ τῆς ἁρμοδιότητος τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας, ἡ ὁποία χειρίζεται τὸ ὅλον ζήτημα. Ἐγκατάλειψις τοῦ ἀγῶνος ὑπ' ἐμοῦ καὶ ἐφ' ὅσον δὲν θὰ ἐξησφαλίζοντο προηγουμένως αἱ ἀναγκαῖαι ἐγγυήσεις δι' αἰσίαν ἐπίλυσιν τοῦ Κυπριακοῦ, θὰ ἀπετέλει λιποταξίαν καὶ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἱκανὸς διὰ τοιαύτην ἀτιμίαν».

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐπιστολῆς μου ταύτης ἔλαβον τὴν 8ην Ἀπριλίου τὸ ἀκόλουθον σημείωμα τοῦ Ἕλληνος Προξένου:

«Δὲν δύναμαι νὰ γνωρίζω ἐν λεπτομερείᾳ τὰς σκέψεις, αἱ ὁποῖαι ὑπηγόρευσαν τὸ μήνυμα, ὅπερ σᾶς διεβίβασα. Ὑποθέτω ὅμως, ὅτι σᾶς ἀπηυθύνθη ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐντυπώσεων, αἱ ὁποῖαι θὰ εἶχον δημιουργηθῆ ἀπὸ δημοσιογραφικὰς πληροφορίας περὶ συνεχοῦς διώξεώς σας, καὶ ἀπέβλεπεν ἀσφαλῶς εἰς τὴν πρόληψιν ἀπευκταίου».

Τὰ ἀνωτέρω ὑπῆρξαν δι' ἐμὲ δευτέρα ἔκπληξις, ἰδίως δὲ ἡ προβληθεῖσα δικαιολογία διὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ ἀγῶνος. Ἀπήντησα δὲ εἰς τὸν Ἕλληνα Πρόξενον ὡς ἑξῆς:

«Ἡ προσωπική μου ἀσφάλεια δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τεθῆ ὡς ἀντάλλαγμα διὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ ἀγῶνος. Εἶναι προτιμότερον νὰ πέσω ἐντίμως, παρὰ νὰ παραδοθῶ, ὡς ζητεῖ ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις.

»Διὰ νὰ ἐξηγηθῶμεν καλύτερα, συνοψίζω τὰς εἰς τὰ προηγούμενα σημειώματά μου διατυπωθείσας σκέψεις μου.

»Κατάπαυσις τοῦ ἀγῶνος θὰ ἐδικαιολογεῖτο μόνον, ἐφ' ὅσον θὰ ἐξησφαλίζοντο αἱ ἀπαραίτητοι συνθῆκαι εὐνοϊκῆς λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, εἶναι προτιμότερον ὁ ἀγὼν νὰ συνεχισθῆ καί, ἐν ἀνάγκῃ, νὰ πέσωμεν ὅλοι. Ἔχω δυνατότητας, μὲ τὰ μέσα ποὺ διαθέτω, νὰ συνεχίσω τὸν ἀγῶνα μέχρι καὶ τῆς προσεχοῦς συνόδου τοῦ ΟΗΕ, ἐὰν δὲ κατορθώσω νὰ ἐνισχυθῶ ἀκόμη εἰς ὑλικόν, τότε αἱ δυνατότητές μου αὐξάνονται. Ὁ μαχητικὸς ἀγὼν θὰ διεξαχθῆ ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν Παθητικὴν Ἀντίστασιν, τὴν ὁποίαν παρασκευάζω.

»Περαιτέρω εἰδοποιῶ, ὅτι, ἐὰν ὁ ἀντίπαλος δὲν παύσῃ τὰς ἐπιχειρήσεις ἐναντίον μας, τότε ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἀρχίσω δρᾶσιν. Ἐπίσης καθορίζω ὑπὸ ποίας προϋποθέσεις, ἐὰν λάβω ἐντολὴν καταπαύσεως τοῦ ἀγῶνος, θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ ἀποχώρησις ἡμῶν ἐκ Κύπρου. Οὐδέποτε θὰ δεχθῶ παράδοσιν, ὡς διατυμπανίζουν αἱ Ἀγγλικαὶ Ἀρχαὶ τῆς Κύπρου, ἀλλὰ θὰ ἀγωνισθῶ, καί, ἐν ἀνάγκῃ, θὰ πέσω. Εἶναι προτιμότερος ὁ ἔντιμος θάνατος ἀπὸ τὴν ἀτιμωτικὴν παράδοσιν».

Ἀπελευθέρωσις τοῦ Μακαρίου καὶ ἀνταλλαγὴ μετὰ τούτου ἀπόψεων. Αἱ ἀντιλήψεις του ἐπὶ τῆς συνεχίσεως τοῦ ἀγῶνος.

Τὴν 4ην Ἀπριλίου 1957 ἀπηλευθερώθησαν ὁ Μητροπολίτης Κιτίου Ἄνθιμος καὶ ὁ κ. Ν. Κρανιδιώτης, τὴν δὲ 6ην Ἀπριλίου ἀνεχώρησαν ἐκ Σεϋχελλῶν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος, ὁ Μητροπολίτης Κυρηνείας καὶ οἱ συνεξόριστοί των. Οὗτοι ἀφίχθησαν εἰς Ἀθήνας τὴν 17ην Ἀπριλίου, ἐπευφημηθέντες ὑπὸ ἑκατοντάδων χιλιάδων λαοῦ, αἱ ὁποῖαι ἐζητωκραύγαζαν ὑπὲρ τῆς αὐτοδιαθέσεως. Πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον ἀπηύθυνα τὴν ἀπὸ 9ης Ἀπριλίου ἀκόλουθον ἐπιστολήν, ἵνα τοῦ παραδοθῆ ἅμα τῇ εἰς Ἀθήνας ἀφίξει του:

«Εἶχον τὴν ἀντίληψιν, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν χειρίζεται τὸ Κυπριακὸν μὲ εἰλικρίνειαν ἀπέναντι ἡμῶν καὶ σύμφωνα πρὸς τοὺς πόθους μας. Ἡ ἀντίληψίς μου αὐτὴ ἐνισχύθη τελευταίως καὶ ἐκ διαφόρων γεγονότων, ἰδίᾳ ὅμως ἐκ τῆς ἐπιστολῆς, ἣν μοῦ ἀπηύθυνεν ὁ ἐν Λευκωσίᾳ Πρόξενος, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 2 Ἀπριλίου 1957, κατ' ἐντολήν, περὶ καταπαύσεως τοῦ ἀγῶνος καὶ ἀναχωρήσεώς μου ἐκ Κύπρου, καθὼς καὶ ἐκ τῆς ἐπακολουθησάσης, κατόπιν διαμαρτυρίας μου, δευτέρας ἐπιστολῆς, καθ' ἣν τὸ τοιοῦτον πιθανώτατα νὰ ἐπεβάλλετο, διότι δῆθεν ἐκινδύνευον . . . Ὅταν ἀνελάβομεν τὸν ἀγῶνα, ἐτάξαμεν ἕνα σκοπόν, ὑπελογίσαμεν δὲ τοὺς κινδύνους, οὓς διετρέχομεν, καθὼς καὶ τὰς θυσίας, εἰς ἃς θὰ ὑπεβάλλετο ὁ Κυπριακὸς λαός. Καὶ ἐρωτῶ. Αἱ τόσαι θυσίαι τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ ἠξιοποιήθησαν; Ὁ σκοπὸς τοῦ ἀγῶνός μας ἐπετεύχθη; Ἐὰν ναί, τότε ὁ ἀγὼν δύναται νὰ καταπαύσῃ. Ἐὰν ὄχι, ὁ ἀγὼν θὰ συνεχισθῆ μέχρις ἐσχάτων. Οὐδεμία πολιτικὴ σκοπιμότης εἶναι δυνατὴ νὰ ὑπεισέλθῃ καὶ νὰ μᾶς ἀπομακρύνῃ τοῦ σκοποῦ μας. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔχει μίαν ὑποχρέωσιν. Νὰ πολιτευθῆ ἀπέναντι τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ καὶ ἀπέναντι ἡμῶν μὲ εἰλικρίνειαν καὶ ἐντιμότητα. Ὀφείλει νὰ μᾶς εἴπῃ καθαρὰ ἓν ἐκ τῶν δύο, ἢ ὅτι τὸ Κυπριακὸν τὴν ἐνδιαφέρει ὡς ἐθνικὴ ὑπόθεσις.......... ἢ ὅτι τὸ Κυπριακὸν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κατευθύνῃ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικήν της.......... Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει καὶ ἡμεῖς θὰ γνωρίζωμεν, ὅτι τὸ Κυπριακὸν οὐδέποτε θὰ λυθῆ ἱκανοποιητικῶς δι' ἡμᾶς, διὰ διπλωματικῆς ὁδοῦ, καὶ τότε θὰ κανονίσωμεν τὴν θέσιν μας. Ἀντὶ μιᾶς τοιαύτης τιμίας καὶ εἰλικρινοῦς ἐξομολογήσεως, προσπαθεῖ διὰ διαφόρων τεχνασμάτων νὰ μᾶς περιαγάγῃ εἰς ἀδυναμίαν συνεχίσεως τοῦ μαχητικοῦ ἀγῶνος καὶ εἰς τὴν κατάπαυσιν τούτου, χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν οὐσιαστικῶς εἰς τί ἀποβλέπει ἡ κατάπαυσις αὕτη. Διότι, ἐὰν μὲν ἡ τοιαύτη κατάπαυσις θὰ συντείνῃ εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῶν πόθων μας, διατί δὲν μᾶς τὸ λέγει καθαρά; Ἐὰν δὲ δὲν πρόκειται νὰ μᾶς

ὁδηγήσῃ ἐκεῖ, τίνα σκοπὸν ἔχει ἡ κατάπαυσις τοῦ ἀγῶνος; Μήπως διὰ νὰ ἀποφευχθοῦν καὶ ἄλλαι θυσίαι; Ἀλλ' ὁ Κυπριακὸς Λαός, ὁ ὁποῖος θυσιάζεται, δὲν ἐζήτησεν οἶκτον ἀπὸ κανένα, καί, χάριν τῆς ἐλευθερίας του, εἶναι ἕτοιμος καὶ δι' ἄλλας θυσίας.

«Δὲν ἔχω καιρόν, οὔτε εἶμαι ψυχικῶς ἤρεμος, μετὰ τὰ τόσα γεγονότα, νὰ ἐκθέσω λεπτομερέστερον τὰς ἀντιλήψεις μου ἐπὶ τῆς ὅλης διαχειρίσεως τοῦ Κυπριακοῦ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, μοῦ ἔκαμεν ὅμως ἐντύπωσιν τὸ ἑξῆς: Εἰς τὴν ἐπιστολήν του τῆς 2-4-57 ὁ Ἕλλην Πρόξενος ἐν Λευκωσίᾳ μοῦ συνέστησε νὰ βγάλω φυλλάδια, τὰ ὁποῖα νὰ κυκλοφορήσουν τὴν Τρίτην 9-4-57, δηλαδὴ τὴν προτεραίαν τῆς ἀρχικῶς ἀποφασισθείσης ἀφίξεως ὑμῶν εἰς Ἀθήνας, περὶ καταπαύσεως τοῦ ἀγῶνος. Νομίζω, ὅτι σκοπὸς τοῦ τοιούτου ἦτο νὰ εὑρεθῆτε πρὸ τετελεσμένου γεγονότος.

»Τὸ ἀγωνιστικὸν πνεῦμα τῆς Ὀργανώσεως παραμένει ἀμείωτον καὶ ὁ ἀγὼν δύναται νὰ συνεχισθῇ μὲ περισσότερον πεῖσμα».

Τὴν 12ην Ἀπριλίου ἔλαβον τὸ κάτωθι μήνυμα τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, μέσῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου.

«Ἔλαβον γνῶσιν μηνύματος ὑμῶν. Ἐπιθυμῶ, ὅπως διατυπώσω διευκρινίσεις. Εἰς οὐδὲν κατέληξα καὶ πάντως οὐδὲν δύναμαι νὰ εἴπω, πρὶν ἢ συναντήσω τὸν Ἀρχιεπίσκοπον. Ὡς πρὸς Ὑμᾶς μὲ κατέχει βαθεῖα ἀγωνία διὰ τὴν τύχην σας. Τοῦτο δὲν ἀφορᾷ μόνον τὴν αἰσθηματικὴν πλευράν, ἥτις, μὲ ὅσα ἐπράξατε, ἰδιαιτέρως μᾶς συγκινεῖ. Ἀφορᾷ καὶ ὑπόθεσιν. Ἀπώλεια ὑμῶν ἔσται καίριον πλῆγμα πολυπλεύρως. Σήμερον Στρατάρχης τῆς Αὐτοκρατορίας δὲν σᾶς ἐνίκησε, ἀλλ' ὑμεῖς καὶ ὁ Κυπριακὸς λαὸς κατηγάγετε νίκην. Τοῦτο ἐπιτρέπει ἄλλους χειρισμούς, τοὺς ὁποίους παρὰ θρυλικὰ ἐπιτεύγματα δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ κάμωμεν, ἂν δὲν ἀποτελῆτε φόβητρον.

»Ἐπωφελοῦμαι καὶ πάλιν τῆς εὐκαιρίας νὰ σᾶς εἴπω, ὅτι ἐδοξάσατε τὸ ὄνομα τοῦ Ἕλληνος στρατιώτου».

Καὶ πάλιν προβάλλεται τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὸ ἄτομόν μου ὡς κίνητρον τῆς ὑποδείξεως διὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ ἀγῶνος καὶ διὰ τὴν συγκάλυψιν τῶν πραγματικῶν σκοπῶν των. Ἦτο πραγματικῶς ἀνεξήγητον τὸ γεγονός, ὅτι ἐνδιεφέροντο διὰ τὸ ἄτομόν μου περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι ἐνδιεφερόμην ἐγὼ ὁ ἴδιος.

Ἐκ μέρους τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἔλαβον εἰς ἀπάντησιν τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς μου τὸ ἀκόλουθον σημείωμα, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 24 Ἀπριλίου 1957, μέσῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου.

«Εἶμαι ὑπερήφανος καὶ ἀπολύτως ἱκανοποιημένος διὰ τὸν ὑπέροχον ἀγῶνά σας, ἡ δὲ εὐγνωμοσύνη τῆς Κύπρου πρὸς Ὑμᾶς θὰ εἶναι πάντοτε μεγάλη. Τοῦτο μόνον σᾶς λέγω, ὅτι ἐγίνατε θρῦλος καὶ σύμβολον.

»Ἡ κηρυχθεῖσα ἀνακωχὴ εἶναι πολὺ καλὴ σκέψις. Γεννᾶται ὅμως τώρα τὸ ζήτημα, ἂν ἡ ἀνακωχὴ θὰ εἶναι ὁριστικὴ ἢ ὄχι. Φρονῶ, ὅτι, κατόπιν τῆς ἀποφάσεως τοῦ ΟΗΕ, πρέπει νὰ δημιουργηθῇ τὸ εἰρηνικὸν κλῖμα διὰ τὴν ἀνάληψιν διμερῶν συνομιλιῶν. Βεβαίως, καὶ εἰς τοῦτο νομίζω, ὅτι συμφωνεῖτε καὶ σεῖς, δὲν εἴχομεν τὴν γνώμην, ὅτι θὰ νικήσετε στρατιωτικῶς τοὺς Ἄγγλους, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐνόπλου δράσεως ἠθέλετε νὰ καταστήσετε διεθνὲς τὸ ζήτημά μας, καί, εἰ δυνατόν, νὰ ἐκβιασθῇ πολιτικὴ λύσις, συμφώνως μὲ τὸ αἴτημά μας περὶ αὐτοδιαθέσεως. Τὸ πρῶτον ἐπετεύχθη ἤδη. Τὸ δεύτερον δὲν ἐπετεύχθη ἀκόμη. Καὶ εἰς τοῦτο ὑπάρχουν πολλαὶ δυσκολίαι, τὰς ὁποίας θὰ καταβάλωμεν προσπάθειαν νὰ ὑπερνικήσωμεν.

»Γεννᾶται ὅμως τὸ ἐρώτημα. Λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς σημερινῆς καταστάσεως (ἀπὸ Κυπριακῆς καὶ διεθνοῦς πλευρᾶς) συμφέρει ἢ ὄχι ἡ περαιτέρω συνέχισις ἐνόπλου δράσεως; Δὲν εἶμαι ἀπολύτως ἐνημερωμένος ἐπὶ τῆς ἐν Κύπρῳ καταστάσεως. Ἐξ ὅσων ὅμως γνωρίζω, πιστεύω εἰλικρινῶς, ὅτι πρέπει νὰ ἐξευρεθῇ τρόπος, ὥστε νὰ παύσουν αἱ ἐπιχειρήσεις, χωρὶς ὅμως νὰ θιγῇ καθ' οἱονδήποτε τρόπον τὸ γόητρόν σας. Ἔχω ὑπ' ὄψιν μου διαφόρους τρόπους. Ἐπὶ τούτων θὰ σᾶς ἐνημερώσῃ ὁ Γενικὸς Πρόξενος.

»Ἐν τῷ μεταξὺ θὰ ἤθελα νὰ ἔχω τὰς ἀπόψεις σας».

Ὁ Πρόξενος κ. Φρυδᾶς, ὅστις μοῦ διεβίβασε τὸ μήνυμα τοῦτο, προσέθεσε «Πρὸς τὰ ἀνωτέρω συμφωνεῖ καὶ ὁ Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν καὶ ἔχω ἐντολὴν νὰ σᾶς μεταδώσω, ὅτι σκέψις ἡγεσίας προσανατολίζεται πρὸς ὁριστικὴν εἰρήνευσιν».

Τὸ σημείωμα τοῦ Γενικοῦ Προξένου κ. Βλάχου, περὶ οὗ ὁμιλεῖ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ἐκτίθεται κατωτέρω, εἶναι δὲ τὸ ληφθὲν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 30 Ἀπριλίου 1957.

Διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ ἀνωτέρω σημειώματος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πρὸς τὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 - 4 - 1957, ἐκτιθέμενον κατωτέρω, πᾶς τις δύναται νὰ ἐξαγάγῃ συμπεράσματα.

Εἰς τὸ ἀνωτέρω σημείωμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἀπήντησα, μέσῳ τοῦ Ἕλληνος Προξένου, διὰ τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 27 - 4 - 1957 σημειώματός μου ὡς ἑξῆς:

«Μὲ Γενικὸν Πρόξενον δὲν ἐπεκοινώνησα εἰσέτι. Συνεπῶς κατωτέρω ἀπάντησίς μου, ἐν σχέσει μὲ κατάπαυσιν ἀγῶνος, ἔχει ὑπ' ὄψιν μόνον ἀνωτέρω σημείωμά σας. Τὴν γνώμην μου ἐπὶ ἀνωτέρω ζητήματος ἐξέθεσα διὰ δύο σημειωμάτων, τῶν ὁποίων, πιστεύω, νὰ ἔχετε λάβει γνῶσιν.

1) Εἶναι ἀληθές, ὅτι διὰ τῆς ἐνόπλου δράσεως δὲν ἐπεζητήσαμεν νὰ νικήσωμεν τοὺς Ἄγγλους, ἀλλὰ νὰ ἐκβιάσωμεν πολιτικὴν λύσιν, σύμφωνον πρὸς τοὺς πόθους μας. Ἐὰν τὸ τοιοῦτον δὲν ἐπετεύχθη, κατὰ τὴν γνώμην μου, ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἡ πολιτικὴ Ἡγεσία τῆς χώρας, ἡ χειριζομένη τὸ Κυπριακὸν ἐν τῇ ἀπουσίᾳ Ὑμῶν, δὲν ἐξεμεταλλεύθη τὰς ἐπιτυχίας μας καὶ γενικῶς τὸν ἀγῶνά μας. Αὕτη ὑπῆρξε πάντοτε περιδεὴς ἐπαίτης

καὶ οὐχὶ ἀξιοπρεπὴς ἀπαιτητής. Ἐνδιαφέρεται περισσότερον διὰ συμμαχίας... μὲ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι πρὸ τοῦ κινδύνου πάντοτε ἐκλιπαροῦν, ... ἐνῷ ἀπολακτίζουν τὸν σύμμαχον, εὐθὺς ὡς παρέλθῃ ὁ κίνδυνος καὶ ἔλθῃ ἡ στιγμὴ τῆς διανομῆς τῶν καρπῶν τῆς νίκης.

»Δὲν ἐτήρησεν ἐθνικῶς ἀξιοπρεπῆ στάσιν ἀπέναντι ἀπειλῶν καὶ ταπεινώσεων καὶ δὲν ὕψωσεν ὑπερήφανα τὸ ἀνάστημά της πρὸς δικαίας διεκδικήσεις. Ἀλλὰ περὶ τούτου θὰ ὁμιλήσῃ μίαν ἡμέραν ὁ ἀνεπηρέαστος ἱστορικός, ὥστε δὲν πρέπει νὰ ἐνδιατρίβω περισσότερον. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ τονίσω, διότι ἔχει σχέσιν μὲ αὐτὴν ταύτην τὴν τιμὴν τοῦ Ἔθνους, εἶναι ἡ μυωπία τῶν Πολιτικῶν πρὸ τῶν σοβαρῶν κινδύνων, τοὺς ὁποίους ἐγκλείει ἡ τακτική των νὰ θέλουν νὰ βαδίσουν ἐναντίον τῆς θελήσεως τοῦ Λαοῦ καὶ νὰ τὸν κρατοῦν σφικτὰ προσκολλημένον μὲ διαφόρους συμφωνίας εἰς συμμαχίας, τὰς ὁποίας οὗτος ἀπεχθάνεται, διότι ἀπεχθάνεται καὶ ἐκείνους, μὲ τοὺς ὁποίους τὸν τάσσουν ὡς σύντροφον μάχης...

»2) Δὲν γνωρίζω, τί ἀκριβῶς σᾶς ἐπληροφόρησαν περὶ τῆς ἐν Κύπρῳ καταστάσεως οἱ διάφοροι αὐτόκλητοι, οἱ ὁποῖοι προσέτρεξαν διὰ νὰ σᾶς συναντήσουν. Νομίζω ὅμως, ὅτι οὗτοι δὲν ἦσαν οἱ μᾶλλον ἁρμόδιοι νὰ πράξουν τοῦτο. Σᾶς περιεστοίχισεν ἡ σῆψις τῶν πόλεων. Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔμειναν μακρὰν τοῦ ἀγῶνος, καιροσκόποι θεαταί, ἐνῷ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀκουσθῇ καὶ ὀφείλετε νὰ τὸν ἀκούετε, ὁ πραγματικὸς ἀγωνιζόμενος λαός, ὁ ἁγνὸς ἐργάτης, ὁ ἀγρότης καὶ γενικὰ ὁ βιοπαλαιστής, ὁ ὁποῖος νοσταλγεῖ νὰ σᾶς πλησιάσῃ διὰ νὰ ἀκούσετε τὴν φωνήν του, εἶναι πολὺ μακρυά σας... ἡ φωνή του δὲν ἀκούεται καὶ φαίνεται, ὅτι δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν. Σᾶς περιεστοίχισεν ὁ τύπος, ὁ ὁποῖος ἐφρόντισε νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ τὸν κατακτητήν, διὰ νὰ μὴ κλεισθῇ, καὶ ἔγραφε μὲ πηχυαίους τίτλους τὰς ἐπιτυχίας τῶν Δυνάμεων Ἀσφαλείας, τὰς δὲ ἐπιτυχίας τῆς Ὀργανώσεως ἔρριπτε μὲ τὰ μικρότερα τυπογραφικὰ στοιχεῖα σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς ἐφημερίδος του.

«Σᾶς περιεστοίχισεν ἡ λεγομένη ἰθύνουσα τάξις, οἱ λεγόμενοι ἐπιστήμονες, οἱ ὁποῖοι, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ὄχι μόνον δὲν συνέδραμον εἰς τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ καὶ ἠγανάκτουν, διότι διὰ τῶν συνεχῶν «κέρφιου» ἐστεροῦντο τῆς εὐζωΐας.

»Σᾶς περιεστοίχισαν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι, ἐνῷ ἐκ τῆς θέσεώς των εἰς τὴν κοινωνίαν θὰ ἔπρεπε νὰ διαμαρτυρηθοῦν διὰ τὰ ἀποτρόπαια ἐγκλήματα κατὰ τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀγωνιζομένου Λαοῦ, ἐπροτίμησαν νὰ σιωπήσουν, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, διὰ νὰ μὴ ἐγκλεισθοῦν εἰς στρατόπεδα. Τί πρέπει συνεπῶς νὰ ἀναμένῃ κανεὶς ἀπὸ αὐτούς; Καὶ περὶ τίνος θὰ σᾶς ἐνημερώσουν, πλὴν δι' ὅ,τι τοὺς ἐνδιαφέρει ἀτομικῶς;

Μίαν σύστασιν ἔχω νὰ σᾶς κάμω. Μὴ λάβετε καμμίαν ἀπόφασιν προτοῦ ἔλθετε εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν πραγματικῶς ἀγωνιζόμενον Λαὸν τῆς Νήσου. Ἐὰν δὲ ὁ Θεὸς εὐδοκήσῃ καὶ ἐπανέλθετε συντόμως, μὴ ἀρκεσθῆτε εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ στενὸν περιβάλλον τοῦ Συμβουλίου σας τῆς Ἐθναρχίας, ἀλλὰ ζητήσατε νὰ λάβετε ἐπαφὴν μὲ τὰς μάζας, διὰ νὰ διαπιστώσετε, τί αὗται πραγματικῶς θέλουν. Ὄχι μόνον θὰ εἶσθε καλύτερον πληροφορημένος, ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς θὰ αἰσθανθῇ ἱκανοποίησιν, διότι ἡ ἐθνική του Ἡγεσία θὰ λάβῃ τὰς ἀποφάσεις της, ἀφοῦ γνωρίσῃ καὶ τὰς ἰδικάς του ἀντιλήψεις.

»Τὸ παράπονον ὅλων ἦτο, ὅτι ὁ πραγματικὸς ἀγωνιστὴς δὲν ἐρωτᾶται, διάφοροι δὲ ἀναρμόδιοι, μᾶλλον δὲ ἐπιζήμιοι, ἐμφανίζονται ἐπὶ σκηνῆς, διὰ νὰ κανονίσουν τὴν τύχην του. Ὁ Λαὸς θὰ ἐρωτήσῃ μίαν ἡμέραν ἕνα ἕκαστον: «τί ἔπραξες;».

»Αὐτὰ ἀπὸ γενικῆς ἀπόψεως ἠθέλησα νὰ σᾶς ἐκθέσω πρὶν εἰσέλθω εἰς τὸ ἐνδιαφέρον θέμα τῆς καταστάσεως τοῦ ἐνόπλου ἀγῶνος, διότι, νομίζω, ὅτι αὐτὰ θὰ σᾶς χρησιμεύσουν διὰ τὴν πληρεστέραν κατατόπισίν σας.

3) Ὁριστικὴ κατάπαυσις τοῦ ἀγῶνος δὲν θὰ ἦτο νοητή, πλὴν ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ἐξασφαλίσεως ὅλων τῶν ἀναγκαίων προϋποθέσεων διὰ μίαν εὐνοϊκὴν πολιτικὴν λύσιν τοῦ ζητήματός μας. Ἐὰν αἱ προϋποθέσεις αὗται δὲν ἐξασφαλισθοῦν, ἀλλὰ νὰ καταπαύσῃ ὁ ἀγών, ἁπλῶς καὶ μόνον διὰ λόγους πολιτικῆς σκοπιμότητος, διὰ νὰ φανῶμεν ἀρεστοὶ ἢ μετριοπαθεῖς, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι τοιουτοτρόπως θὰ ἐπιτύχωμεν εὐνοϊκωτέρους ὅρους συμφωνίας, νομίζω, ὅτι διαπράττομεν τεράστιον σφάλμα, τοῦ ὁποίου δυσάρεστα ἐπακόλουθα θὰ εἶναι τὰ ἑξῆς: α) Ὁ Λαός, τὸν ὁποῖον ἐξωθήσαμεν εἰς τὸν ἔνοπλον ἀγῶνα, θὰ μᾶς καταρᾶται πλέον, διότι τὸν ἐγκατελείψαμεν, ἄνευ θετικῶν ἀποτελεσμάτων, καὶ θὰ διερωτᾶται, διατί ἀνελάβομεν ἕνα τοιοῦτον ἀγῶνα. Ὁ Λαὸς εἶναι διατεθειμένος νὰ ὑποστῇ ἀκόμη οἱανδήποτε θυσίαν, ἀρκεῖ νὰ ἐξυπηρετηθῇ ὁ σκοπός, διὰ τὸν ὁποῖον ἀγωνίζεται. Δὲν γνωρίζω, τί σᾶς ἐπληροφόρησαν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, ὅ,τι ὅμως γράφω εἶναι ἡ πραγματικότης ἐξ ἐπαφῆς μου μὲ τὴν μᾶζαν. Ἐὰν κανεὶς σᾶς ἐπληροφόρησεν ἀντιθέτως, οὗτος εἶναι ἐκτὸς τῆς πραγματικότητος, ἢ ἐνεργεῖ διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἰδίας του ἡσυχίας. β) Ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ θὰ φανῇ μᾶλλον ἄκαμπτος καὶ ἀμφιβάλλω, ἐὰν θὰ προβῇ ἔστω καὶ κατὰ ἕνα βῆμα εἰς παραχωρήσεις πλέον τοῦ ψευδοσυντάγματος Ράντκλιφ, πιθανῶς μὲ μικρὰς ἀσημάντους τροποποιήσεις. Ἡ Ἀγγλία σήμερον εὑρίσκεται εἰς λίαν δυσχερῆ θέσιν καὶ δὲν δύναται νὰ τηρῇ ἐν Κύπρῳ ἐπὶ μακρὸν τόσον στρατόν, λόγῳ οἰκονομικῶν δυσχερειῶν, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῆς ἀποφασισθείσης μειώσεως τῶν ἐνόπλων δυνάμεών της. γ) Τὴν κατάπαυσιν τοῦ Ἀγῶνος θὰ τὴν ἐκμεταλλευθοῦν τόσον τὸ ΑΚΕΛ, ὅσον καὶ ὁ διεθνὴς κομμουνισμός... Ὁ ἔνοπλος ἀγών μας ἐξησθένησε τελείως τὸ ΑΚΕΛ, τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται πλέον ὑπολογίσιμος δύναμις. Εἰς τὰς τάξεις του παραμένουν μόνον οἱ φανατικοὶ κομμουνισταί. Ἡ ἡγεσία των διεσπάσθη, ὁ δὲ Παπαϊωάννου θεωρεῖται ὄργανον τῶν Ἄγγλων. Τὸ ΑΚΕΛ ἀκολουθεῖ τὴν ἐθνικόφρονα παράταξιν ὄχι ἐκ πεποιθήσεως, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης, διότι δὲν δύναται νὰ πάῃ ἀντίθετα πρὸς τὴν θέλησιν καὶ αὐτῶν τῶν ὀπαδῶν του, τῶν ὁποίων ἡ πλειονότης ἐπιδοκιμάζει τὸν ἀγῶνά μας. Σημαίνοντα κομμουνιστικὰ στελέχη ἀναγνωρίζουν, ὅτι ἡ ἡγεσία τοῦ ἀγῶνος περιῆλθε πλέον εἰς χεῖρας τῆς ἐθνικόφρονος παρατάξεως. Ἐν τούτοις, οὗτοι καραδοκοῦν κατάλληλον εὐκαιρίαν ἐξ ἡμετέρων σφαλμάτων, ἵνα προβάλουν εἰς τὴν σκηνὴν καὶ ἀναλάβουν οὗτοι τὴν ἡγεσίαν, συγκεντρώνοντες πέριξ αὐτῶν ὄχι μόνον τοὺς ἀποχωροῦντας ὀπαδούς των, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τῆς ἐθνικόφρονος παρατάξεως. Σήμερον, μὴ δυνάμενοι νὰ μᾶς καταπολεμήσουν ἄλλως, διακηρύττουν, ὅτι εἶναι ἀντίθετοι πρὸς τὸν τρόπον διεξαγωγῆς τοῦ ἀγῶνος καὶ ἰδίᾳ τῆς ὑφ' ἡμῶν ἀναλήψεως μαχητικοῦ ἐνόπλου ἀγῶνος, (καὶ τοῦτο διότι εἶναι ἐκτεθειμένοι μὲ τὰς πρώτας ἐναντίον μας προκηρύξεις των, δι' ὧν κατεδίκαζον τὸν ἀγῶνα) καὶ διακηρύττουν, ὅτι ἡ ὀρθὴ γραμμὴ εἶναι ἡ μαζικὴ καὶ δημοκρατικὴ διεκδίκησις διὰ συγκεντρώσεων, διαμαρτυριῶν κ.λ.π. Ἐὰν συνεπῶς καταπαύσῃ ὁ ἀγών μας, τότε οὗτοι θὰ ἐμφανισθοῦν ἐπὶ σκηνῆς καὶ θὰ διακηρύξουν τὴν

ὀρθότητα τῆς τακτικῆς των. Καὶ τότε εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ συγκεντρώσουν πέριξ των, ὄχι μόνον ὅλους τοὺς ὀπαδούς των, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄλλους ἀπὸ τὴν ἐθνικόφρονα παράταξιν, ἀηδιασμένους ἀπὸ τὴν ἐθνικοφροσύνην.

»Δὲν πρέπει ἐπὶ πλέον νὰ ἀποκλεισθῇ καὶ τὸ ἐνδεχόμενον ἀναλήψεως ὑπὸ τούτων μαχητικοῦ ἐνόπλου ἀγῶνος ἐπὶ διαφορετικῶν βάσεων ἢ ὁ ἡμέτερος τοιοῦτος, ὁπότε θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀναλάβουν εἰς χεῖράς των τὴν ἡγεσίαν τοῦ ὅλου ἀγῶνος, χωρὶς νὰ πειθαρχοῦν πλέον εἰς τὴν Ἐθναρχίαν, ἀλλὰ χαράσσοντες ἰδίαν γραμμήν. δ) Δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ ὁ Τουρκικὸς παράγων. Ἐὰν καταπαύσῃ ὁ ἀγών μας, τότε θὰ εἶναι δυνατὸν οἱ Τοῦρκοι, τῇ ὑποκινήσει τῶν Ἄγγλων, νὰ ἀναλάβουν δυναμικὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ἐξασφάλισιν δῆθεν τῶν δικαιωμάτων των ἐν Κύπρῳ, ἀλλὰ μὲ τὸν πραγματικὸν σκοπὸν νὰ τρομοκρατοῦν τοὺς ἡμετέρους, ὥστε νὰ μὴ δύνανται οἱ τελευταῖοι οὔτε νὰ διαμαρτύρωνται, οὔτε νὰ ὁμιλοῦν περὶ αὐτοδιαθέσεως πλέον, οὔτε νὰ προβάλλουν περισσότερα δικαιώματα ἐπὶ τῆς Κύπρου.

»Μετὰ τὰ ἀνωτέρω, ἔχω νὰ ὑποβάλω τὰς ἑξῆς προτάσεις: Νὰ μὴ λάβετε ἀπόφασιν, πρὶν ἢ κατατοπισθῆτε πλήρως ἐπὶ τῆς ἐν Κύπρῳ καταστάσεως, λαμβάνοντες πληροφορίας ἀπὸ ἄτομα, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ ἐκπροσωποῦν πράγματι τὴν γνώμην τοῦ ἀγωνιζομένου Λαοῦ. Τὸ καλύτερον θὰ ἦτο, ἐὰν ἐπετύγχανε, νὰ ἔλθετε αὐτοπροσώπως. Ὅσοι σᾶς περιεστοίχισαν, ἐκπροσωποῦν μόνον τὴν γνώμην των καὶ οὐδένα ἐπηρεάζουν.

»Ὁριστικὴ κατάπαυσις τοῦ ἀγῶνος δὲν εἶναι συμφέρουσα, ἐὰν δὲν ἐξασφαλισθοῦν αἱ προϋποθέσεις πολιτικῆς λύσεως, συμφωνούσης μὲ τοὺς πόθους μας. Αὐτὰ ἐθεώρησα ὑποχρέωσίν μου νὰ θέσω ἐνώπιον Ὑμῶν ἐπὶ τοῦ τεθέντος ζητήματος τῆς καταπαύσεως τοῦ ἀγῶνος. Δὲν πρέπει νὰ νομίσετε, ὅτι ἐλατήριον εἰς τὰς σκέψεις μου ὑπῆρξεν ἄλλο ἀπὸ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μοῦ ὑπαγορεύει ὁ ἁγνὸς πατριωτισμός. Εἶμαι στρατιώτης, καὶ θὰ παραμείνω μέχρι τέλους τοιοῦτος . . . .

»Ὡρισμένα σημεῖα τῆς ἐπιστολῆς μου αὐτῆς πιθανὸν νὰ δυσαρεστήσουν τοὺς πολιτικούς, οἱ ὁποῖοι διεχειρίσθησαν τὸ Κυπριακόν, εἶμαι ὅμως ὑποχρεωμένος νὰ εἴπω ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον αἰσθάνομαι, διότι ἕκαστος ὀφείλει νὰ ἀναλάβῃ τὰς εὐθύνας του ἀπέναντι τῆς Ἱστορίας.

»Ἐὰν αἱ ἀποφάσεις σας, αἱ ὁποῖαι θὰ ληφθοῦν κατόπιν πλήρους κατατοπίσεως, εἶναι ἀντίθετοι πρὸς τὰς ἡμετέρας, δὲν πρέπει νὰ νομισθῇ, ὅτι θὰ ἀντιδράσω εἰς ταύτας, ἢ ὅτι θὰ ἀκολουθήσω ἰδίαν γραμμήν, θὰ συμμορφωθῶ πρὸς τὰς Ὑμετέρας, διότι αἱ εὐθῦναι τοῦ ἀγῶνος εἶναι τοιαῦται, ὥστε νὰ ἐπιβάλλεται ὁμόνοια καὶ συνεργασία. Τὰ ἀποτελέσματα μιᾶς διαμάχης, λόγῳ διαφορᾶς γνωμῶν, θὰ εἶναι πολὺ καταστρεπτικώτερα, παρὰ ἐὰν ὅλοι μαζὶ ἀκολουθήσωμεν ἡνωμένοι μίαν γραμμήν, ἔστω καὶ ἐὰν αὐτὴ θὰ εἶναι ὀλιγώτερον ἐξυπηρετική.

Ἀναμένω ἀποφάσεις σας.

Ἐπὶ τῶν διαβιβασθέντων μοι μέσῳ Γενικοῦ Προξένου θὰ ἀπαντήσω, μόλις λάβω γνῶσιν τούτων».

Ἡ προσπάθεια νὰ πεισθῶ νὰ ἀναχωρήσω ἐκ Κύπρου συνεχίζεται ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως. Τὴν 7ην Ἰουνίου 1957 ὁ Ἀποικιακὸς Γραμματεύς, Ρενταγουαίη, εἰς ἐπίσκεψίν του εἰς Μόρφου ἀπετάθη εἰς τὸν Δήμαρχον τῆς πόλεως, ζητῶν παρ' αὐτοῦ ὅπως, ἄνευ τοῦ Μακαρίου, εἰδοποιήσῃ τὸν Διγενὴ νὰ φύγῃ ἐκ Κύπρου. Συνεπείᾳ τῶν ἑκάστοτε αἰτήσεων περὶ ἀπομακρύνσεώς μου ἐκ Κύπρου, ἴσως καὶ ἕνεκα ἐπισήμων διαβημάτων τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει καὶ λόγῳ τῆς ἀμετακλήτου ἀποφάσεώς μου νὰ μὴ ἐγκαταλείψω τὴν Κύπρον, ἐφ' ὅσον δὲν ἐλύετο τὸ Κυπριακόν, συμφώνως πρὸς τοὺς πόθους τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, τὴν ὁποίαν ἀπόφασιν ἐγνώριζεν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις — ἡ τελευταία ἀπήντησε δι' ἐκπροσώπων της ὅτι «δὲν ἐξαρτᾶται οὔτε ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, οὔτε ἀπὸ τὸν Μακάριον, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Νῆσον ὁ ΔΙΓΕΝΗΣ, καθ' ὅσον οὗτος ἐνεργεῖ κατ' ἰδίαν κρίσιν».

Ἐν τούτοις ἐπληροφορήθην, ὅτι μεταξὺ Κυβερνήτου Χάρντιγκ καὶ ἀποικιακοῦ Γραμματέως Ρενταγουαίη διεξήχθη σφοδρὰ λογομαχία περὶ τὰ μέσα Ἰουνίου 1957 ἐν σχέσει μὲ τὸν τόπον, ὅπου εὑρισκόμην. Ὁ μὲν Χάρντιγκ ἐπέμενε, ὅτι εὑρισκόμην εἰς Κύπρον, ἐνῷ ὁ Ρενταγουαίη εἰς Ἑλλάδα πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ συνεννοηθῶ μετὰ τοῦ Μακαρίου. Κατὰ τὰς αὐτὰς πληροφορίας, φαίνεται, ὅτι ἐπεκράτησεν ἡ γνώμη τοῦ Ρενταγουαίη.

Τὴν 5ην Ἰουλίου 1957 εἰς τὴν Κυπριακὴν ἐφημερίδα ΕΘΝΟΣ ἐδημοσιεύθη, ὅτι ὑπῆρχεν Ἀγγλικὴ σκέψις «περὶ συναντήσεως τοῦ Ταξιάρχου Χάρις, ἤδη ἀρχηγοῦ τοῦ καταδιωκτικοῦ ἀποσπάσματος τοῦ καταδιώκοντος τὸν ΔΙΓΕΝΗ, καὶ παλαιοῦ συνεργάτου του ἐν Ἑλλάδι, μετὰ τοῦ ΔΙΓΕΝΗ, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισήμου διαβιβάσεως τῆς προσφορᾶς τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως πρὸς αὐτόν, ὅπως ἐγκαταλείψῃ τὴν νῆσον».

Τοιαύτη πρότασις οὐδέποτε μοῦ ἐγένετο, δὲν ἐνθυμοῦμαι δὲ νὰ ἔχω συνεργασθῆ ἐν Ἑλλάδι μετὰ τοῦ Ταξιάρχου κ. Χάρις.

Τὴν 18ην Ἀπριλίου 1957 ἐλήφθη σημείωμα τοῦ ἐν Λευκωσίᾳ Ἕλληνος Προξένου κ. Φρυδᾶ, τὸ ὁποῖον, μεταξὺ ἄλλων, περιεῖχε καὶ τὰ ἀκόλουθα:

«Δὲν ἀποκλείεται, εἰς ἣν περίπτωσιν ἀπεφασίζετο κατάπαυσις, ἡ πρόσκλησις πρὸς τοῦτο νὰ γίνῃ διὰ δημοσίας δηλώσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου...... Γνωρίζω, ὅτι γίνεται ἐνέργεια δι' ἀναστολὴν ἐπιχειρήσεων ὑπὸ Ἄγγλων».

Τὴν 22αν Ἀπριλίου ἔλαβον τὰ ἀκόλουθα δύο σημειώματα τοῦ Προξένου, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 17 καὶ 18 Ἀπριλίου.

«Ὁ Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν συμφωνεῖ μὲ ἀπόψεις σας διατυπωθείσας πρὸς ἐμέ. Ὅπως ἔχουν τὰ πράγματα σήμερον, συμφέρει παραμονή σας. Ἐν τούτοις δὲν δυνάμεθα νὰ ἀγνοήσωμεν, ὅτι ἀπώλειά σας δι' ἡρωϊκοῦ θανάτου θὰ εἶναι φοβερὸν πλῆγμα διὰ τὸ ζήτημα καὶ διὰ χειρισμὸν δυσχεροῦς ὑποθέσεως. Σήμερον εἶσθε νικητὴς καὶ παραχωρεῖτε. Ἂν ἀπολεσθῆτε, θὰ ἔχουν νικήσει ἐκεῖνοι καὶ οἱ κυβερνῶντες θὰ μετατραποῦν εἰς ἱκέτας..........πρὸς Θεοῦ φυλαχθῆτε».

Εἰς τὸ ἕτερον σημείωμα ἀνεφέρετο, ὅτι «Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐνημερώθη καὶ κατ' ἐντολὴν τούτου ἀνακοινῶ, ὅτι ἡ ἐκεχειρία πρέπει νὰ τηρηθῇ ἀπαρεγκλίτως, παρὰ τὰς τυχὸν προκλήσεις».

Εἰς τὰ ἀνωτέρω σημειώματα ἀπήντησα ὡς ἑξῆς :

«Μονόπλευρος ἐκεχειρία εἶναι εἰς βάρος μας, καθ' ὅσον ὁ ἀντίπαλος, μὴ ἐνοχλούμενος ὑφ' ἡμῶν, συγκεντρώνει ἁπάσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ εἰς ἕνα χῶρον, καὶ ἐνεργεῖ παρατεταμένας ἐπιχειρήσεις. Ὁ ἀντίπαλος ἐπωφελεῖται τῆς ἐκεχειρίας διὰ νὰ μᾶς καταφέρῃ πλήγματα».

Τὴν 30ὴν Ἀπριλίου ἔλαβον τὸ ἀκόλουθον σημείωμα τοῦ Γεν. Προξένου κ. Βλάχου:

«Ἵνα ἔχετε πλήρη εἰκόνα πραγμάτων ἀπὸ τεχνικῆς πλευρᾶς, θέτω ὑπ' ὄψιν σας τὰ ἑξῆς: Ὑπάρχουν σοβαραὶ ἐνδείξεις περὶ στάσεως Ἄγγλων, ὅσον ἀφορᾷ ἐνδεχομένην τύχην ἤδη θανατοποινιτῶν, ὑποδίκων καὶ καταζητουμένων ἀγωνιστῶν. Κατ' αὐτὰς βασίμως θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ, ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ: α) Ἀναχώρησις θανατοποινιτῶν, β) Ἀναχώρησις ὑποδίκων, γ) διὰ καταζητουμένους θὰ κατεβάλλετο προσπάθεια νὰ ἔχουν εὐχέρειαν, εἴτε νὰ ἀναχωρήσουν, εἴτε νὰ παραμείνουν, ἀναλαμβάνοντες λ.χ. τὴν ὑποχρέωσιν ὅπως παρουσιάζωνται ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος εἰς τὴν Ἀστυνομίαν.

»Ἐὰν τοῦτο δὲν ἐπετυγχάνετο, τότε θὰ ἀνεχώρουν ὅλοι οἱ καταζητούμενοι — δὲν γνωρίζω τὸν ἀκριβῆ αὐτῶν ἀριθμόν — ....Ταυτοχρόνως ἡ μεσολάβησις τοῦ Γενικοῦ Προξένου καὶ τοῦ Προξένου δέον νὰ θεωρηθοῦν βέβαιαι, οὗτοι δὲ θὰ ἐτίθεντο εἰς τὴν ἀπόλυτον διάθεσίν σας διὰ τὸν ὅλον τεχνικὸν χειρισμόν, κατὰ τὰς ὑποδείξεις σας, δι' οἱανδήποτε εἰδικὴν πρόνοιαν ὡς πρὸς τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν τῶν ἀγωνιστῶν. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἀρχῆς ὑποβάλλω τὰς ἑξῆς σκέψεις: α) Κατάπαυσις εἶναι ἐθελούσιος, ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς πλευρᾶς, τερματισμὸς τοῦ ἀγῶνος, ὁπότε ὁ ἀντίπαλος θὰ εὑρεθῇ εἰς ἀδυναμίαν νὰ θριαμβολογήσῃ, ἀναγκαζόμενος νὰ προβῇ εἰς προσφορὰν καὶ μὴ δυνάμενος νὰ θέσῃ ὅρους. β) Θὰ διατηρηθῇ ἡ θέσις τῆς ἐθνικῆς ὑπεροχῆς, ἣν ἡ Ἑλληνικὴ πλευρὰ κατέκτησε παρὰ τῇ Διεθνεῖ Κοινῇ Γνώμῃ, πρώτη συμμορφωθεῖσα πρὸς τὴν ἀπόφασιν τοῦ ΟΗΕ. γ) Θὰ δικαιολογηθῇ ἡ ἀναχώρησις τοῦ Χάρντιγκ. δ) Θὰ ἐνισχυθῇ ἡ θέσις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἔναντι τῆς Ἀγγλικῆς Κοινῆς Γνώμης, διότι οὗτος θὰ ἔχῃ πλέον τὴν θέσιν τοῦ εἰρηνευτοῦ. ε) Θὰ διηυκολύνετο ἡ ἐπιστροφή του εἰς Κύπρον. στ) Θὰ ἐνισχύετο ἡ θέσις τῶν ἐργατικῶν....

Τέλος, ἂν καὶ νομίζω, ὅτι θὰ προσκρούσω εἰς τὴν ἀντίθεσίν σας, θεωρῶ ὅτι σήμερον δὲν ἀνήκετε πλέον εἰς ἑαυτόν, ἀλλὰ εἰς τὸ Ἔθνος».

Εἰς τὸ ἀνωτέρω σημείωμα ἀπήντησα, μεταξὺ ἄλλων, τὰ ἑξῆς:

«Ἐπὶ ζητήματος ἀρχῆς αἱ σκέψεις, αἱ ὁποῖαι ἐκτίθενται ἐν τῷ μηνύματί σας, εἶναι ὀρθαί, μὲ τὴν διαφοράν, ὅτι τὰ ἐκ τούτων ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα εἶναι δυνητικὰ καὶ δὲν παρέχουν αὗται καμμίαν ἐγγύησιν περὶ ἱκανοποιήσεως τοῦ αἰτήματος τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ. Δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζω ,ἐὰν ἡ διπλωματία μόνη θὰ ἐπιτύχῃ θετικὰ ἀποτελέσματα. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον πιστεύω εἶναι, ὅτι ὁ ἀγὼν (ἔνοπλος, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν παθητικὴν ἀντίστασιν) εἶναι ἓν ἰσχυρὸν ὅπλον εἰς χεῖράς μας πρὸς ὑποβοήθησιν τῆς διπλωματίας μας, ἡ δὲ κατάπαυσις τούτου πρέπει νὰ ἐξαγορασθῇ ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου δι' ὡρισμένων ἐγγυήσεων, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐξησφάλιζον εὐνοϊκὴν δι' ἡμᾶς λύσιν τοῦ ζητήματός μας».

Ἡ ἐκ νέου ἀνακίνησις τοῦ ζητήματος τῆς καταπαύσεως τοῦ ἀγῶνος ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Προξένου, καθ' ἣν στιγμὴν προηγουμένως μοῦ διεβιβάσθη μήνυμα τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, μέσῳ τοῦ Προξένου, ὅτι ὁ τελευταῖος συμφωνεῖ μὲ τὰς ἀπόψεις μου, καθ' ἃς, ὡς ἔχουν τὰ πράγματα σήμερον, συμφέρει ἡ παραμονή μου, μοῦ ἐπροξένησεν ἔκπληξιν. Ἠγνόουν τί ἀκριβῶς συμβαίνει. Δι' ὃ κατέστην λίαν ἐπιφυλακτικὸς ἀπέναντι τῶν ἐν Κύπρῳ ἐκπροσώπων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ προσεπάθουν νὰ μαντεύσω τί ἀκριβῶς οὗτοι ἐπεδίωκον.

Βραδύτερον μοῦ διεβιβάσθη τὸ ἀκόλουθον σημείωμα τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν:

«Ἐπανέρχομαι ἐπὶ τοῦ θέματος ἐνδεχομένης ἀναχωρήσεώς σας, διότι, νομίζω, ὅτι ἔχετε τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι δὲν λαμβάνω θέσιν. Ἰδοὺ μετὰ παρρησίας αἱ προσωπικαί μου ἀπόψεις. α) Συμφέρει νὰ εἶσθε αὐτοῦ (καὶ διὰ τοὺς λόγους ποὺ λέτε, καὶ δι' ἄλλους, περὶ ὧν ἄλλοτε) β) Δὲν συμφέρει ἐπανάληψις δράσεως μέχρι νέας ἀποφάσεως ΟΗΕ ... γ) Θὰ συμφέρῃ νὰ φύγετε, ἂν ἐξασφαλισθῇ ἔστω σχετικῶς ἱκανοποιητικὴ λύσις (ἢ βεβαία ὁδὸς πρὸς αὐτήν) καὶ ἐὰν προηγουμένως ἀναχώρησίς σας ἀποτελέσῃ προϋπόθεσιν τῆς τοιαύτης ἐξελίξεως».

Ὁ Λέννοξ Μπόϋντ εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων ἐδήλωσε τὴν 10ην Ἀπριλίου, ὅτι ὁ Γρίβας καὶ τὰ μέλη τῆς ΕΟΚΑ δὲν ἐπωφελήθησαν τῆς προσφορᾶς του περὶ ἀσφαλοῦς ἐξόδου των ἐκ Κύπρου. Ἐπὶ πλέον ὁ Χάρντιγκ τὴν 13ην Ἀπριλίου εἰς δηλώσεις του ἐπιμένει νὰ φύγῃ ἐκ Κύπρου ὁ Γρίβας... Ὄνειρα θερινῆς νυκτός... Ὁ Γρίβας δὲν πρόκειται νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Κύπρον, διότι τὸ θέλει ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις, ἢ τὸ συνιστοῦν ὡρισμένοι κύκλοι, ἀλλὰ θὰ παραμείνῃ πιστὸς εἰς τὸν ὅρκον του, εἰς τὸ καθῆκον καὶ εἰς τὰς ὑποχρεώσεις του ἀπέναντι τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

Ὁ Ἐργατικὸς βουλευτὴς Φράνσις Νόελ Μπαΐκερ, ἀφιχθεὶς εἰς Κύπρον τὴν 14ην Ἀπριλίου καὶ συνομιλήσας μετὰ τοῦ Χάρντιγκ, ἐδημοσίευσε τὴν 16ην Ἀπριλίου, ὅτι ὁ Κυβερνήτης ἐπιμένει νὰ φύγῃ ὁ Διγενὴς ἐκ Κύπρου. Τὸ δημοσίευμά του τοῦτο εἶναι ἄξιον προσοχῆς, διότι παραδέχεται, ὅτι ὁ Χάρντιγκ ἡττήθη καὶ ὅτι ὁ Διγενὴς θὰ ἀνεχώρει νικητὴς ἐκ Κύπρου, ἐξήταζε δὲ εἰς τί θὰ ὠφέλει ἡ τυχὸν ἀναχώρησίς του.

Ἡ νευρικότης καὶ ἡ ἀνησυχία τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Χάρντιγκ διὰ τὴν ἀπόφασίν μου νὰ μὴ ἐγκαταλείψω τὴν Κύπρον, καθὼς καὶ ὅλαι αὐταὶ αἱ ἐκκλήσεις ἐδείκνυον, ὅτι δὲν εὕρισκον πλέον ἄλλον τρόπον νὰ ἀπαλλαγοῦν τῆς παρουσίας μου, ἀπὸ τὴν..... ἑκουσίαν ἀναχώρησίν μου. Ἐχάθη ἡ σιδηρᾶ πυγμὴ τοῦ Χάρντιγκ καὶ ἀπεδείχθησαν ἄνευ ἀξίας αἱ 40.000 λόγχαι τοῦ Βρεττανικοῦ στρατοῦ. Καλυτέρα ὁμολογία τῆς ἥττης των ἀπὸ τοῦ νὰ μὲ ἐκλιπαροῦν, ὅπως φύγω, δὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ.

Ἀνταπόκρισις τῆς Κυπριακῆς ἐφημερίδος «Φιλελεύθερος» ἐκ Λονδίνου ἔγραφε τὰ ἑξῆς:

«Ἀναχώρησις τοῦ Γρίβα ἐκ Κύπρου θὰ ἐπέτρεπεν ὄχι μόνον τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Κυβερνήτου - ὑποστηρίζουν οἱ Ἀγγλικοὶ παράγοντες - διότι ἡ φυγὴ τοῦ Γρίβα ἀποτελεῖ ἐπιστέγασμα καὶ δικαίωσιν τῶν προσπαθειῶν, τῶν καταβαλλομένων ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου, πρὸς εἰρήνευσιν τῆς νήσου. Ὁ Κυβερνήτης θὰ ἤθελε νὰ φύγῃ, ἐπειδὴ θὰ ἐθεώρει ὅτι τὸ ἔργον του ὡς στρατιωτικοῦ ἡγέτου ἐτελείωσεν ἐπιτυχῶς, παρεμποδίζεται ὅμως νὰ πράξῃ οὕτω ἐκ τῆς συναισθήσεως, ὅτι ταὐτοχρόνως ἡ παραμονὴ τοῦ Γρίβα ἐν Κύπρῳ θὰ ἡρμηνεύετο ὡς λῆξις τοῦ ἀγῶνος μὲ νίκην τῆς ΕΟΚΑ».

Πυρά, λοιπόν, ἐξ ὅλων τῶν κατευθύνσεων διὰ τὴν ἀναχώρησίν μου ἐκ Κύπρου, τόσον ἀπὸ Βρεττανικῆς πλευρᾶς, ὅσον καὶ ἀπὸ Κυβερνητικῆς Κυπριακῆς. Δὲν ἁρμόζει νὰ προβῶ ὁ ἴδιος εἰς σχόλια ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου. Ἕκαστος δύναται νὰ ἐξαγάγῃ ἴδια συμπεράσματα.

Τὴν 17ην Μαΐου ἔλαβον ἀπάντησιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, εἰς τὴν ὁποίαν συνεφώνει μὲ τὴν γνώμην μου, ὅτι «ἡ ὁριστικὴ κατάπαυσις τοῦ ἀγῶνος δὲν συμφέρει».

Ὅταν ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀνώτερος ἀξιωματικός, ὅστις ἐβοήθησε μεγάλως διὰ τὴν ἐξεύρεσιν ὁπλισμοῦ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου διὰ Κύπρον καὶ ὁ ὁποῖος ἐξηκολούθησε νὰ προμηθεύῃ τοιοῦτον εἰς τὸ ἐντεταλμένον πρόσωπον διὰ τὸν ἐφοδιασμόν μου εἰς ὁπλισμὸν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τοῦ κ. Γ. Στράτου, τέως Ὑπουργοῦ, μοῦ ἀνέφερε τὰ ἑξῆς: «Πέντε ἡμέρας μετὰ τὴν ἄφιξίν του εἰς Ἀθήνας, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος μὲ ἐκάλεσε καὶ μοῦ ὑπέδειξε νὰ παύσω νὰ σᾶς στέλνω ὁπλισμὸν καὶ ὅτι θὰ μὲ ἐκάλει βραδύτερον, ἵνα μοῦ δώσῃ σχετικὰς ὁδηγίας. Πράγματι, μετὰ 15ήμερον ἐκλήθην πάλιν παρὰ τοῦ Μακαρίου, ὅστις μοῦ ἀνεκοίνωσε, ὅτι ὁ ἔνοπλος ἀγὼν θὰ παύσῃ καὶ συνεπῶς δὲν ἔχετε ἀνάγκην ὁπλισμοῦ εἰς Κύπρον. Εἰς ἐρώτησίν μου, ἐὰν ὁ Διγενὴς εἶναι σύμφωνος μὲ τὴν κατάπαυσιν τοῦ ἀγῶνος, ὁ Μακάριος ἀπήντησε, ὅτι ὁ Διγενὴς ἔχει ἀκόμη μερικὰς ἀντιρρήσεις, ἀλλὰ πιστεύει, ὅτι αὗται θὰ ἀρθοῦν.»

Ὁ Μακάριος δὲν ἠθέλησε νὰ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν, ὅτι δηλαδὴ ὁ Διγενὴς ἐπιμένει νὰ συνεχισθῇ ὁ ἀγὼν καὶ ὅτι ἀπέκρουσε μετ' ἀγανακτήσεως τὴν πρότασιν καταπαύσεώς του, ἄνευ ἐξασφαλίσεως τῶν ἀπαραιτήτων προϋποθέσεων διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πόθων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

Ἡ δήλωσις αὕτη τοῦ Ἕλληνος ἀξιωματικοῦ, ἐν συσχετίσει μὲ τὰς ἀνταλλαγείσας ἐπιστολὰς Μακαρίου καὶ Ἀβέρωφ μετ' ἐμοῦ, ὁμιλεῖ ἀφ' ἑαυτῆς καὶ ἐπιτρέπει εἰς πάντα νὰ ἐξαγάγῃ συμπεράσματα.

Προοπτικαὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Μακαρίου καὶ σχετικαὶ ἐνεργειαί μου.

Ἡ Βρεττανικὴ ἐνέργεια περὶ ἀπελευθερώσεως τοῦ Μακαρίου ἐκρίθη τότε ὡς ἀπαρχὴ λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ. Τὰ πράγματα ἀπέδειξαν, ὅτι αὕτη γενομένη διὰ λόγους ἐντυπωσιακούς, πρὸς διεθνῆ κατανάλωσιν, ἦτο ἀπαρχὴ νέων ὑπούλων ἑλιγμῶν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως.

Μολονότι ἐπεκράτει ἡ ἀντίληψις μεταξὺ διαφόρων πολιτικῶν προσωπικοτήτων, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις, ὑπὸ τὴν πίεσιν διαφόρων παραγόντων, ἀντελήφθη, ὅτι μόνον διὰ πολιτικῶν μέσων δύναται νὰ προχωρήσῃ εἰς λύσιν καὶ ὅτι διὰ λόγους γοήτρου προέβαινε μετὰ δισταγμοῦ εἰς ὅ,τι ἀφεώρα τὴν Ὀργάνωσιν, ὁ ἴδιος προσωπικῶς οὐδέποτε ἐπίστευσα εἰς ἀλλαγὴν πολιτικῆς ἐκ μέρους τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως. Ἐπίστευον μᾶλλον, ὅτι αὕτη ἐνεκαινίαζεν ἀλλαγὴν τακτικῆς πρὸς ἐξαπάτησίν μας. Διὰ τοῦτο, χωρὶς νὰ παύσω ἀπὸ τοῦ νὰ συμβάλλω εἰς τὴν εἰρηνικὴν διευθέτησιν, ἐλάμβανον μέτρα καὶ πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ «χειρίστου», δηλαδὴ τῆς συνεχίσεως τοῦ ἀγῶνος, ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ Βρεττανικὴ ἀδιαλλαξία θὰ ἐπέβαλλε τοῦτο.

Πάντοτε, ἡ ὅλη τακτική μου, ὡς πρὸς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος, ἐρρυθμίζετο ὑπὸ τὰς πολιτικὰς ἐξελίξεις καὶ τὰς διπλωματικὰς ζυμώσεις. Οὕτω, μετὰ τὴν δήλωσιν τοῦ Λέννοξ Μπόϋντ εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων τὴν 20ὴν Μαρτίου, δι᾽ ἧς οὗτος ἀπέρριπτε τὴν ἡμετέραν πρότασιν περὶ ἐκεχειρίας, ἐξέδωκα τὴν 22αν Μαρτίου διαταγὴν πρὸς τοὺς τομεῖς, ὅπως ὁ ἀγὼν συνεχισθῇ, ἔδιδον δὲ ὁδηγίας πρὸς σύντονον προπαρασκευὴν καὶ ἀναδιοργάνωσιν, διὰ νὰ εἶναι ἕτοιμοι πρὸς δρᾶσιν.

Μετὰ τὴν ἀναγγελίαν ὅμως τὴς ἀπελευθερώσεως τοῦ Μακαρίου, ἐξέδωκα τὴν 31ην Μαρτίου διαταγὴν «περὶ ἀναστολῆς τῶν ἐπιχειρήσεων, ἐνῷ συγχρόνως ἐλάμβανον τὰ ἀκόλουθα μέτρα:

—Ἀναδιοργάνωσιν τῶν δυνάμεών μου, ἐκλογὴν στόχων καὶ προπαρασκευὴν πρὸς δρᾶσιν, ἐν ᾗ περιπτώσει αἱ διπλωματικαὶ ἐνέργειαι ἀπέβαινον ἄκαρποι.

— Λῆψιν ὅλων τῶν ἐνδεικνυομένων μέτρων ἀσφαλείας καὶ ἐπιβολὴν ἀπολύτου ἐχεμυθείας πρὸς ἀποφυγὴν καὶ ἐξουδετέρωσιν ἐνδεχομένων ἐνεργειῶν τοῦ ἀντιπάλου.

— Διατήρησιν τοῦ ἀγωνιστικοῦ πνεύματος τοῦ λαοῦ ἀμειώτου, καλλιεργουμένης μεταξὺ αὐτοῦ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι, ἂν παραστῇ ἀνάγκη, ὁ ἀγὼν θὰ συνεχισθῇ μὲ οἱασδήποτε θυσίας μέχρι τῆς τελικῆς νίκης. Τὸ τελευταῖον ὑπηγόρευσεν ἡ ἀντίληψις, τὴν ὁποίαν μοῦ ἐξέφραζον πολλοί, ὅτι δηλαδὴ ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ μειωθῇ ἡ ἀγωνιστικὴ διάθεσις τοῦ λαοῦ, λόγῳ τῆς μακρᾶς ἀπραξίας. Προσωπικῶς οὐδέποτε ἔλαβον ὑπὸ σοβαρὰν ἔποψιν τοὺς φόβους τούτους, γνωρίζων τὸ ὑψηλὸν πολεμικὸν φρόνημα ἐκείνων, τοὺς ὁποίους διῴκουν. Ὅμως ἔκρινον ἀναγκαῖον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ τονώνω τὸ ἠθικὸν τοῦ λαοῦ.

—Ἐξουδετέρωσιν τῆς ἀντιπάλου προπαγάνδας.

Βάσει τῶν ἀνωτέρω ἐξεδόθησαν τὴν 31ην Μαρτίου καὶ τὴν 5ην Ἀπριλίου διαταγαὶ πρὸς τοὺς τομεῖς καὶ τὴν ΠΕΚΑ. Ἐπὶ πλέον ἐπεζήτησα ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς νὰ ἐπαυξήσω τὸ κῦρος καὶ τὸ γόητρον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, τόσον ἐν Κύπρῳ, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, διὰ λόγους ἐθνικούς, διὰ τῆς προβολῆς αὐτοῦ ὡς μόνου ἐκπροσώπου τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, δυναμένου νὰ διαπραγματευθῇ τὸ Κυπριακόν. Εἰς τοῦτο προέβην διὰ τοὺς ἑξῆς κυρίως λόγους: α) Διὰ νὰ ἀντιληφθῇ ἡ διεθνὴς γνώμη καὶ ἰδίως οἱ Ἄγγλοι, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναζητοῦν μετριοπαθεῖς ἢ ἄλλα ἀνεύθυνα πρόσωπα, μετὰ τῶν ὁποίων νὰ συζητήσουν τὸ Κυπριακὸν καὶ νὰ λάβουν ἀποφάσεις μετὰ τούτων, διότι τὰ πρόσωπα ταῦτα οὐδένα ἐξεπροσώπουν, πλὴν τοῦ ἑαυτοῦ των. β) Χάριν τῆς ἑνότητος καὶ πρὸς τερματισμὸν τῶν προσπαθειῶν τῶν διαφόρων αὐτοκλήτων μικροφιλοδόξων Κυπρίων, οἱ ὁποῖοι παρουσιάζοντο ὡς ἔχοντες βαρύνουσαν γνώμην ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, τινὲς μάλιστα τῶν ὁποίων ἐρωτοτροποῦσαν μετὰ τοῦ ἑκάστοτε Κυβερνήτου, ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἱκανοποίησιν προσωπικῶν φιλοδοξιῶν. Τὰ ἐλατήρια τῆς προσπαθείας μου ταύτης ἦσαν ἐντελῶς ἀντικειμενικά, οὐδεμίαν δὲ προσωπολατρείαν ἔτρεφον πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, τοῦ ὁποίου πολλὰς ἐπεμβάσεις ἐν Κύπρῳ, εἰς τομεῖς τῆς ἰδικῆς μου ἁρμοδιότητος, ἀπέτρεψα ἐπανειλημμένως.

Ἡ προσπάθειά μου αὕτη, «περὶ ἀναγνωρίσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ὡς τοῦ μόνου ἐκπροσώπου τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ» ἐξεδηλώθη διὰ διαταγῆς πρὸς ἁπάσας τὰς Ὀργανώσεις, ὅπως ἀποστείλωσι τηλεγραφήματα πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνη-

σιν, διαδηλοῦντα, ὅτι «ὁ μόνος ἐκπρόσωπος τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, μεθ' οὗ θὰ ἔπρεπε νὰ διαπραγματευθῇ αὔτη, ἦτο ὁ 'Αρχιεπίσκοπος». 'Η προσπάθειά μου αὕτη συνεχίσθη ἐπὶ μακρὸν καὶ ὁμολογουμένως ἐπέτυχε πλήρως, παρ' ὅλον ὅτι ἀρχικῶς ἐξεδηλώθη ἀρκετὴ δυσφορία ἐναντίον τοῦ 'Αρχιεπισκόπου, τόσον ἐν Κύπρῳ, ὅσον καὶ μεταξὺ τῶν ἐν 'Αθήναις Κυπρίων. Τοιουτοτρόπως, χάρις εἰς τὰς προσωπικάς μου προσπαθείας, ἀνεγνωρίσθη ὁ Μακάριος ὡς ὁ μόνος ἐκπρόσωπος, οἱ δὲ διάφοροι μικροφιλόδοξοι ἀνέκρουσαν πρύμναν.

Παθητικὴ ἀντίστασις.

'Ως ἤδη ἐλέχθη, εἶχον λάβει τὴν ἀπόφασιν, ὅπως συνδυάσω τὸν μαχητικὸν ἀγῶνα μὲ τὴν παθητικὴν ἀντίστασιν. Εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν εὗρον ἐνθάρρυνσιν. Τοὐναντίον, πλεῖστοι παράγοντες, πληροφορηθέντες τὴν ἀπόφασίν μου, μοῦ διεμήνυον νὰ ἀπόσχω, διότι... θὰ ἀπετύγχανον εἰς τοῦτο. Καὶ αὐτὸς ὁ 'Αρχιεπίσκοπος εἶχε τὰς ἀντιρρήσεις του. Εἰς τὴν ἀπόφασιν ὅμως ταύτην εἶχον καταλήξει κατόπιν σοβαρᾶς μελέτης καὶ ὑπολογισμῶν καὶ ἤμην ἀποφασισμένος νὰ προχωρήσω εἰς τὴν ἐφαρμογήν της ἀδιστάκτως. 'Εγνώριζον καλύτερον παντὸς ἄλλου, τί ἐπεδίωκον διὰ ταύτης, καθὼς καὶ τὴν ψυχολογίαν τοῦ λαοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου ἤμην βέβαιος, ὅτι θὰ μὲ ἠκολούθει καὶ εἰς τὴν νέαν μου προσπάθειαν.

Περὶ τὰ τέλη Μαρτίου τοῦ 1957 ἐξέδωκα διαταγὴν περὶ προσεχοῦς ἐφαρμογῆς τῆς παθητικῆς ἀντιστάσεως ὡς νέου μέσου καταπολεμήσεως τοῦ δυνάστου. Τὰ περὶ τῆς παθητικῆς ἀντιστάσεως ἐκτίθενται εἰς εἰδικὸν Κεφάλαιον.

Αἱ πραγματικαὶ Βρεττανικαὶ προθέσεις.—'Η ἀπειλὴ τοῦ διαμελισμοῦ.

Αἱ πραγματικαὶ Βρεττανικαὶ προθέσεις ἤρχισαν πλέον νὰ διευκρινίζωνται. Τὴν 11ην 'Απριλίου 1957 ὁ 'Υφυπουργὸς τῶν 'Αποικιῶν ἐδήλωσεν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Λόρδων, ὅτι «ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ θὰ συγκληθῇ ἐν Λονδίνῳ διάσκεψις ἀντιπροσώπων ὅλων τῶν κοινοτήτων πρὸς συζήτησιν ἐπὶ τοῦ Συντάγματος Ράντκλιφ». Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συζητήσεως ὁ 'Αρχιεπίσκοπος Καντερβουρίας εἶπε, ὅτι «θεωρεῖ τὸν διαμελισμὸν ἀναπόφευκτον, ἐὰν ὁ 'Εθνάρχης δὲν υἱοθετήσῃ θετικὴν στάσιν συνεργασίας καὶ συμβιβασμοῦ». 'Ο Λόρδος Ἄτλυ εἶπε, ὅτι «ἐὰν καθίσταται δυνατὴ λειτουργία τοῦ Συντάγματος Ράντκλιφ χωρὶς ἀναβολήν, θὰ ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ μὴ ἐπιθυμῇ ἡ Κύπρος τὴν Ἕνωσιν».

Οὕτω, παρὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ΟΗΕ «περὶ δικαίας καὶ δημοκρατικῆς λύσεως», ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἐπέμενεν εἰς τὸ ἀνελεύθερον Σύνταγμα Ράντκλιφ καὶ ἠπείλει μάλιστα διὰ τοῦ προκαθημένου τῆς 'Αγγλικῆς ἐκκλησίας νὰ μᾶς διαμελίσῃ, ἐὰν δὲν ἐδεχόμεθα τοῦτο. Αὐτὴ ἦτο ἡ δημοκρατική... ἐφαρμογὴ τῆς ἀποφάσεως τοῦ ΟΗΕ ὑπὸ τῆς Μ. Βρεττανίας! 'Επὶ πλέον, ἀντὶ λύσεως ἐν ἀτμοσφαίρᾳ εἰρηνικῇ καὶ παρὰ τὴν ἡμετέραν ἐκεχειρίαν, αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατοῦ συνεχίζοντο εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Τροόδους πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ Διγενῆ καὶ τῶν ἀνδρῶν του......

Τὴν 24ην 'Απριλίου 1957 ὁ Χάρντιγκ εἰς συνέντευξίν του πρὸς τὴν Βρεττανικὴν τηλεόρασιν ἐδήλωσεν ὅτι ἡ Κύπρος ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀεροπορικὴ βάσις δι' ὑποστήριξιν τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τοῦ ΝΑΤΟ καὶ τῶν Κρατῶν - Μελῶν τοῦ Συμφώνου τῆς Βαγδάτης. Καθώρισε δέ, ὅτι ἀπῃτεῖτο ἡ ἐκπλήρωσις τῶν ἀκολούθων τριῶν βασικῶν προϋποθέσεων δι' οἱανδήποτε διευθέτησιν ἐν τῇ ἀποικίᾳ.

1) Μόνιμος τερματισμὸς τῆς τρομοκρατίας.

2) Σταθερὰ κατανόησις μεταξὺ Βρεττανίας, 'Ελλάδος καὶ Τουρκίας ἐπὶ τῶν διεθνῶν ἀπόψεων τοῦ προβλήματος.

3) Συμφωνία μεταξὺ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἀντιπροσώπων τῶν 'Ελλήνων καὶ Τούρκων Κυπρίων ἐπὶ τοῦ Συντάγματος Ράντκλιφ.

Εἰς τὰς δηλώσεις ταύτας τοῦ Χάρντιγκ ἀπήντησα διὰ προκηρύξεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐξέθεσα τὰς ἀπόψεις μου ὡς ἑξῆς:

«Οἱ Ἄγγλοι χρησιμοποιοῦν τὸ τροπάριον τῆς ἀξίας τῆς Κύπρου ὡς στρατιωτικῆς βάσεως διὰ προπαγανδιστικοὺς σκοπούς. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸ ἀλλοπρόσαλλον τῶν ἑκάστοτε δηλώσεών των ἐπὶ τῆς χρησιμότητος τῆς νήσου. Οὕτω, εἰς τὴν ἀρχὴν μᾶς εἶπον, ὅτι ἡ Κύπρος τοὺς εἶναι χρήσιμος, διὰ νὰ ἐκπληρώσουν τὰς ἐν τῇ ἀνατολικῇ λεκάνῃ τῆς Μεσογείου ὑποχρεώσεις τῆς 'Αγγλίας ἔναντι τοῦ ΝΑΤΟ. Κατόπιν, ὅτι ἡ Κύπρος τοὺς ἦτο ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν πετρελαίων τῆς Μ. 'Ανατολῆς. Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν,

ὅτι ἡ Κύπρος θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀεροπορικὴ βάσις δι' ἀεροπλάνα μεταφέροντα ὑδρογονοβόμβας. Τώρα ὁ Χάρντιγκ ἐμφανίζει τὴν Κύπρον χρήσιμον διὰ τὴν δεξιὰν πτέρυγα τοῦ Συμφώνου τῆς Βαγδάτης. Ὡς πρὸς τὸ Σύμφωνον τῆς Βαγδάτης, ἡμεῖς εἰς προκήρυξίν μας κάποτε εἴπομεν αὐτὰ τὰ ὀρθὰ λόγια, ὅτι τοῦτο εἶναι χάρτινος πύργος, ἐφ' ὅσον ὁ Ἀραβικὸς κόσμος διάκειται δυσμενῶς πρὸς τοῦτο καὶ ἡ Ἑλλὰς δὲν θὰ ἦτο διατεθειμένη νὰ τὸ ὑποστηρίξῃ.

Ὡς πρὸς τὰς προϋποθέσεις, τὰς ὁποίας θέτει ὁ Χάρντιγκ διὰ τὴν εἰρήνευσιν τοῦ τόπου, ἔχομεν νὰ εἴπωμεν: Εἴμεθα σύμφωνοι διὰ τὴν κατάπαυσιν τῆς τρομοκρατίας. Αὕτη ὅμως σήμερον ὑφίσταται μόνον ἐκ μέρους του, μὲ τὰς καταπιέσεις, τὰς βαναυσότητας καὶ τὰς βαρβαρότητας ἐναντίον τοῦ πληθυσμοῦ. Τὸ Μηλικοῦρι εἶναι ἀποκλεισμένον ἐπὶ 54 ἡμέρας ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον καὶ πεινᾷ, οἱοσδήποτε δὲ Ἄγγλος στρατιώτης ἢ ἐπικουρικὸς εἰσβάλλει οἱανδήποτε ὥραν εἰς τὰ σπίτια διὰ τὴν ἀνεύρεσιν δῆθεν καταζητουμένων προσώπων, τὰ δὲ βασανιστήρια συνεχίζονται μὲ αὔξουσαν ἔντασιν κ.λ.π. Ἂς παύσῃ συνεπῶς καὶ ὁ Χάρντιγκ τὴν ἰδικήν του τρομοκρατίαν, ἐφ' ὅσον ἐκ μέρους τῆς ΕΟΚΑ αἱ ἐπιχειρήσεις ἀνεστάλησαν ἀπὸ καιροῦ. Ἤδη ἡ Ὀργάνωσις συνεμορφώθη πρὸς τὸ ψήφισμα τοῦ ΟΗΕ, πρὸς τὸ ὁποῖον ὤφειλε νὰ συμμορφωθῇ καὶ ὁ Χάρντιγκ».

Τὴν 25ην Ἀπριλίου ὁ Βρεττανὸς Ὑπουργὸς Ἀμύνης κ. Σάντυς, ἀναχωρῶν ἐκ Κύπρου, μετὰ βραχεῖαν ἐπίσκεψιν, προέβη εἰς τὰς ἑξῆς δηλώσεις. «Πρωταρχικὸς σκοπὸς τῆς ἐπισκέψεώς μου εἰς τὴν νῆσον ἦτο νὰ συζητήσω μετὰ τοῦ Κυβερνήτου καὶ τῶν στρατιωτικῶν Διοικητῶν τὸν ρόλον, τὸν ὁποῖον δύνανται νὰ διαδραματίζουν αἱ ἐν Κύπρῳ σταθμεύουσαι στρατιωτικαὶ δυνάμεις εἰς ὑποστήριξιν τοῦ ΝΑΤΟ καὶ τοῦ Συμφώνου τῆς Βαγδάτης, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἄλλων Βρεττανικῶν ὑποχρεώσεων ἐν τῇ Μ. Ἀνατολῇ. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐμελετήσαμεν μεθόδους διασφαλίσεως τῶν οὐσιωδῶν ἀναγκῶν τῆς Βρεττανικῆς βάσεως ἐν Κύπρῳ εἰς διαφόρους δυνητικὰς καταστάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐνδέχεται νὰ ἀναπτυχθοῦν. Μεταξὺ ἄλλων πραγμάτων, ἐξητάσαμεν τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἀναφυοῦν, ἐὰν τὸ συνεχιζόμενον πολιτικὸν ἀδιέξοδον καταστήσῃ ἀναγκαίαν τὴν ἐξέτασιν τοῦ διαμελισμοῦ τῆς νήσου».

Οὕτω, ἐξετόξευσε καὶ ὁ κ. Σάντυς, μετὰ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Καντερβουρίας, τὴν ἀπειλὴν τοῦ διαμελισμοῦ. Ἤδη, ὁ ξένος τύπος ἤρχισε νὰ γράφῃ περὶ σχεδίων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἀναφορικῶς μὲ τὸ Κυπριακόν. Ἓν ἐκ τούτων ὡμίλει περὶ ἀνεξαρτοποιήσεως τῆς νήσου, μὲ κυβέρνησιν ἀμιγῶς Ἑλληνικήν, μὲ πλήρη κατοχύρωσιν τῶν δικαιωμάτων τῆς Τουρκικῆς μειονότητος καὶ μὲ ἀποκλεισμὸν τῆς Ἑνώσεως μὲ τὴν Ἑλλάδα. Δεύτερον ὡμίλει περὶ εἰσαγωγῆς αὐτοκυβερνήσεως, μὲ ρητὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς αὐτοδιαθέσεως θὰ συζητηθῇ εἰς μελλοντικὴν χρονολογίαν. Τὰς διὰ τῶν δύο ἀνωτέρω σχεδίων λύσεις, λέγεται, ὅτι θὰ ἀναπτύξῃ ὁ Ντάλλες εἰς τὸ ἐν Βόννῃ συνερχόμενον Συμβούλιον τοῦ ΝΑΤΟ τὴν 2αν Μαΐου.

Εἰς Βόννην, ἔνθα συνῆλθον οἱ Ὑπουργοὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τοῦ ΝΑΤΟ (2αν Μαΐου), συνεζητήθη καὶ τὸ Κυπριακὸν παρασκηνιακῶς, μεταξὺ Ἀβέρωφ, Σπάακ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Δυτικῆς Γερμανίας Φὸν Μπρεντάνο. Δημοσιογραφικαὶ πληροφορίαι ἀνέφερον, ὅτι ἐπῆλθε κατ' ἀρχὴν συμφωνία ὡς πρὸς τὴν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ ΝΑΤΟ, βάσει σχεδίου τοῦ Ντάλλες. Τὸ προβλεπόμενον πολιτικὸν καθεστὼς ἐμφανίζεται παρόμοιον πρὸς τὴν Κρητικὴν Πολιτείαν, προέβλεπε δέ, ὅπως ἡ νῆσος ὑπαχθῇ ὑπὸ τὸ ΝΑΤΟ, ὑπὸ τρεῖς Ἁρμοστάς, ἕνα Σκανδιναυόν, ἕνα ἐκ Μεσογειακῆς χώρας καὶ ἕτερον Πορτογάλον, μὲ καθεστὼς αὐτοκυβερνήσεως, στηριζόμενον εἰς βελτιωμένην ἔκδοσιν τοῦ Συντάγματος Ράντκλιφ.

Ὁ Ἕλλην Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Ἀβέρωφ, ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας τὴν 6ην Μαΐου, εἶπεν εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον, ὅτι εἰς Βόννην οὐδὲν σχέδιον λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ ὑπεβλήθη, οὔτε ἔγιναν διευθετήσεις διὰ μεσολάβησιν. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος ἐπανέλαβεν εἰς τὸν Ἀβέρωφ, ὅτι ἀποκρούει οἱανδήποτε ἀνάμιξιν τοῦ ΝΑΤΟ εἰς τὸ Κυπριακὸν καὶ ἐμμένει εἰς τὴν διαδικασίαν μέσῳ τοῦ ΟΗΕ. Περιπλέον εἰς συνέντευξίν του πρὸς τὸν «Μαγχεστριανὸν Φύλακα» ὑπεγράμμισε καὶ πάλιν τὴν ἐμμονήν του εἰς λύσιν ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ ΟΗΕ, μὲ βάσιν τὴν αὐτοδιάθεσιν, καὶ ὅτι ἡ ἐπάνοδός του εἰς Κύπρον δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ συσχετισθῇ καθ' οἱονδήποτε τρόπον μὲ τὸ μέλλον τοῦ Γρίβα. «Ἡμεῖς», εἶπεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, «ἐνδιαφερόμεθα μεγάλως διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης εἰς τὴν Κύπρον. Τοῦτο ὅμως δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ Γρίβα, ἀλλ' ἀπὸ ὡρισμένα ἄλλα πράγματα, τὰ ὁποῖα περιλαμβάνονται εἰς τὸ ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον εἶχον ἀποστείλει εἰς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν ἐκ Σεϋχελλῶν καὶ τὸ ὁποῖον ἀνηγγέλθη εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων τὴν 28ην Μαρτίου 1957.

᾿Αλληλοσυγκρουόμεναι πληροφορίαι περὶ λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ.

Τὸν κυκεῶνα τοῦτον τῶν ἀλληλοσυγκρουομένων πληροφοριῶν περὶ τῆς πορείας τοῦ Κυπριακοῦ ἐπέτειναν αἱ κατωτέρω πληροφορίαι καὶ γεγονότα.

— Πληροφορίαι τῆς 7ης Μαΐου 1957, ὅτι ἐν Κύπρῳ καταρτίζεται ἔκθεσις ἐπὶ τῶν συνεπειῶν τοῦ διαμελισμοῦ. Κατὰ τὸν «Μαγχεστριανὸν Φύλακα» ἀντιμετωπίζοντο τρεῖς λύσεις τοῦ Κυπριακοῦ: 1) Αὐτοκυβέρνησις ὁδηγοῦσα εἰς αὐτοδιάθεσιν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ ΝΑΤΟ, 2) Αὐτοκυβέρνησις μὲ τὴν δυνατότητα ἀνεξαρτησίας, 3) Διαμελισμός.

— Τὴν 8ην Μαΐου ὁ Λέννοξ Μπόϋντ ἐδήλωσεν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, ὅτι εἶναι πάντοτε ἕτοιμος νὰ ἀκούσῃ τὰς ἀπόψεις τῶν ῾Ελλήνων καὶ τῶν Τούρκων Κυπρίων ἀντιπροσώπων διὰ τὸ Σύνταγμα Ράντκλιφ καὶ ἀπορρίπτει πρότασιν τοῦ Μακαρίου περὶ ὑπαγωγῆς εἰς τὸν ΟΗΕ πρὸ τῆς αὐτοδιαθέσεως, ἐμμένων εἰς τὸν χειρισμὸν τοῦ ζητήματος ὑπὸ τοῦ ΝΑΤΟ.

— Τὴν 9ην Μαΐου ὁ «Μαγχεστριανὸς Φύλαξ» ἐτόνιζεν ὅτι οἱ Τοῦρκοι τῆς νήσου δὲν ἠδύναντο νὰ ἀσκοῦν μόνιμον Βέτο ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ καὶ ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ δοθοῦν ἀσφαλέστεραι διαβεβαιώσεις, ἀπὸ ἐκείνας, τὰς ὁποίας προσέφερε μέχρι τοῦδε ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις περὶ αὐτοδιαθέσεως.

— ῾Ο ἡγέτης τῆς Κυπριακῆς Τουρκικῆς Κοινότητος Κιουτσοὺκ ἐπανῆλθεν ἐξ ᾿Αγκύρας, ἔνθα ἔσχε συνομιλίας μετὰ τοῦ Τούρκου Πρωθυπουργοῦ καὶ ἄλλων μελῶν τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐξεφώνησεν εἰς διάφορα μέρη τῆς Τουρκίας ἐμπρηστικοὺς λόγους. Τὴν ἑσπέραν τῆς 13ης Μαΐου ἐδήλωσεν εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ξένου Τύπου, ὅτι «ὁ διαμελισμὸς τῆς νήσου ἀποτελεῖ τὴν μόνην λύσιν, ἡ ὁποία θὰ κατοχυρώσῃ τὰ δικαιώματα καὶ τὰ συμφέροντά μας ἐν Κύπρῳ. Δὲν εἴμεθα διατεθειμένοι, προσέθεσε, εἰς ὕφος Καίσαρος, νὰ συζητήσωμεν τὸ Σύνταγμα Ράντκλιφ ἢ οἱονδήποτε ἄλλο Σύνταγμα».

῾Ο Κιουτσούκ, ὁ ὁποῖος τὴν ἑσπέραν τῆς προηγουμένης Δευτέρας ἔσχε συνέντευξιν μετὰ τοῦ Κυβερνήτου, ἰσχυρίσθη, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἔκαμε στροφὴν ὑπὲρ τῶν Τουρκικῶν ἀπόψεων, συνισταμένων εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ διαμελισμοῦ καὶ ἀπόρριψιν τῆς αὐτοδιαθέσεως ἐντὸς τακτῆς προθεσμίας, μὲ τὴν αὐτοκυβέρνησιν ὡς μεταβατικὸν σταθμόν. Τὸν ἴδιον, ὡς γνωστόν, ἰσχυρισμὸν διετύπωσε καὶ ὁ Μεντερὲς εἰς τὸν λόγον, τὸν ὁποῖον ἐξεφώνησεν εἰς Προῦσαν. ᾿Εν συνεχείᾳ ὁ Κιουτσοὺκ εἶπεν ὅτι ἡ Τουρκία θὰ ἀπορρίψῃ διαπραγματεύσεις ἐπὶ οἱωνδήποτε προτάσεων δι᾿ ἐπίλυσιν τοῦ Κυπριακοῦ, μὴ ἀναφερομένων ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν διαμελισμόν. ᾿Ερωτηθείς, ἂν ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις προέβη εἰς λεπτομερῆ μελέτην τοῦ διαμελισμοῦ, ἀπήντησε «῾Η Τουρκία μελετᾷ λίαν σοβαρῶς τὸν διαμελισμόν». ᾿Ερωτηθείς, ἐὰν ἡ στάσις του ἐναντίον οἱασδήποτε συνταγματικῆς λύσεως σημαίνῃ, ὅτι οὗτος δὲν ἐπιθυμεῖ, ὅπως ἡ Κύπρος παραμείνῃ πλέον ὡς Βρεττανικὴ ἀποικία, ἀπήντησε καταφατικῶς. ῾Ο ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος «῾Η Κύπρος εἶναι Τουρκική», προεξοφλῶν τὸν διαμελισμόν, εἶπεν ὅτι δὲν θὰ διενεργηθῇ καταναγκαστικὴ μετακίνησις πληθυσμῶν ἀπὸ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τῆς Κύπρου εἰς τὴν ἄλλην. Συνεχίζων τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐκ τῶν προτέρων συνταχθεισῶν ἐγγράφων δηλώσεών του, εἶπε, ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ ἱδρυθῇ μία ἑνιαία Τράπεζα, μὲ κλάδους εἰς ἀμφοτέρας τὰς ζώνας, διὰ νὰ προβαίνῃ εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν πωλουμένων περιουσιῶν, εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἐξεδηλοῦτο ἡ ἐπιθυμία ἐκ μέρους τῶν κατοίκων, ὅπως μετακινηθοῦν. ῾Η Τουρκία θὰ ἀπεδέχετο, φυσικά, τὴν ἐγκατάστασιν Βρεττανικῶν βάσεων εἰς τὴν Τουρκικὴν ζώνην τῆς Κύπρου. ᾿Αναμφιβόλως, προσέθεσεν ὁ Κιουτσούκ, ἡ Τουρκία θὰ διεξεδίκει τὸ τμῆμα ἐκεῖνο τῆς Κύπρου, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο κατάλληλον διὰ τὰς ἀμυντικὰς ἀνάγκας τῆς νοτίου Τουρκίας. ᾿Απαντῶν εἰς ἐρώτησιν, ἐὰν θὰ ἐδέχετο εἰδικὴν ᾿Επιτροπὴν τῶν ῾Ηνωμένων ᾿Εθνῶν διὰ τὴν Κύπρον, ἡ ὁποία νὰ ἐργασθῇ βάσει τῶν γραμμῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἰργάσθη ἡ διὰ τὴν Παλαιστίνην ἱδρυθεῖσα ᾿Επιτροπή, ὁ Δρ. Κιουτσοὺκ ἀπήντησεν ἀρνητικῶς, προσθέσας «τὸ ζήτημα τοῦτο δύναται νὰ λυθῇ ὑπὸ τοῦ ΝΑΤΟ». Εἰς ἑτέραν ἐρώτησιν, ἐὰν προβλέπῃ οἱανδήποτε ἐξέλιξιν τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος, ἡ ὁποία θὰ ὡδήγει εἰς ἐμφύλιον πόλεμον καθ᾿ ἅπασαν τὴν νῆσον, ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς, κατὰ τὸ Ρώϋτερ: «῎Οχι σήμερον, οὐδεὶς ὅμως δύναται νὰ προείπῃ, τί δύναται νὰ συμβῇ αὔριον». ᾿Απαντῶν εἰς ἑτέραν ἐρώτησιν, εἶπε, ὅτι ἡ ἐπάνοδος τοῦ ᾿Αρχιεπισκόπου εἰς τὴν Κύπρον θὰ ἐπηύξανε τοὺς κινδύνους ἐμφυλίου πολέμου. Τὴν ἄποψιν ταύτην, ἰσχυρίσθη, ὅτι ἐβάσιζεν εἰς παραδείγματα ἀντιτουρκικῶν

προκλήσεων εἰς διάφορα χωρία τῆς Κύπρου τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνηγγέλθη ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ 'Αρχιεπισκόπου. 'Επὶ πλέον, προσέθεσεν ὅτι πάντοτε συνέστησεν εἰς τὴν Τουρκικὴν Κοινότητα τῆς νήσου νὰ ἀγνοῇ τὰς 'Ελληνικὰς προκλήσεις καὶ νὰ σέβεται τὸν νόμον.

Αἱ ἀνωτέρω δηλώσεις τοῦ Κιουτσοὺκ μετεδόθησαν ἐν ἐκτάσει ὑπὸ τῶν Βρεττανῶν ἀνταποκριτῶν.

'Ο Κυβερνητικὸς ραδιοσταθμὸς τῆς νήσου, ὁ ὁποῖος μετέδωσεν ἐπίσης αὐθημερὸν περίληψιν τῶν δηλώσεων τοῦ Δρος Κιουτσούκ, προσέθεσεν ὅτι «κατὰ πληροφορίας ἐξ 'Αγκύρας, οἱ βουλευταὶ τοῦ Τουρκικοῦ Δημοκρατικοῦ κόμματος, τὸ ὁποῖον κυβερνᾷ τὴν Χώραν, συνελθόντες εἰς τετράωρον σύσκεψιν, ἐνέκριναν τὴν πολιτικὴν τοῦ Μεντερὲς ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος».

Τὴν 15ην Μαΐου, ὁ 'Αρχιεπίσκοπος, εἰς τηλεοπτικὴν συνέντευξίν του πρὸς τὸ 'Αμερικανικὸν δίκτυον τηλεοράσεως, ἐδήλωσεν ὅτι τὸ πρῶτον βῆμα διὰ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος δέον νὰ εἶναι ἡ χορήγησις αὐτοκυβερνήσεως ἐπὶ βραχεῖαν περίοδον, ὡς μεταβατικοῦ σταθμοῦ πρὸς τὴν αὐτοδιάθεσιν. Οἱ Κύπριοι κατὰ τὴν ἄσκησιν τῆς αὐτοδιαθέσεως θὰ ἔχουν νὰ ἐκλέξουν μεταξὺ α) τῆς ἑνώσεως μετὰ τῆς 'Ελλάδος, β) τῆς δημιουργίας ἀνεξαρτήτου κράτους καί γ) τῆς ἀνεξαρτησίας ἐντὸς τῆς Βρεττανικῆς Κοινοπολιτείας.

'Ο 'Αρχιεπίσκοπος Μακάριος πρὸς τὸν Βρεττανὸν Πρωθυπουργόν.

Τὴν 28ην Μαΐου 1957 ὁ 'Αρχιεπίσκοπος ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Βρεττανὸν Πρωθυπουργὸν τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν:

'Εν 'Αθήναις τῇ 28ῃ Μαΐου 1957.

Κύριε,

'Ως πνευματικὸς καὶ ἐκλελεγμένος 'Εθνικὸς 'Ηγέτης τοῦ 'Ελληνικοῦ Λαοῦ τῆς Κύπρου ἐπιθυμῶ νὰ ἐπισύρω τὴν προσοχὴν 'Υμῶν ἐπὶ τῶν κάτωθι:

1. 'Η Γενικὴ Συνέλευσις τῶν 'Ηνωμένων 'Εθνῶν εἰς τὴν σύνοδον τῆς 'Ολομελείας τῆς 26ης Φεβρουαρίου 1957 ἔλαβε τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 1013 ἀπόφασιν, ἥτις ἔχει ὡς ἀκολούθως: «'Η Γενικὴ Συνέλευσις, ἐξετάσασα τὸ Κυπριακὸν ζήτημα καὶ πιστεύουσα, ὅτι ἡ λύσις τοῦ προβλήματος τούτου ἀπαιτεῖ ἀτμόσφαιραν εἰρήνης καὶ ἐλευθερίας γνώμης, ἐκφράζει τὴν ζωηρὰν ἐπιθυμίαν, ὅπως ἐξευρεθῇ εἰρηνική, δημοκρατικὴ καὶ δικαία λύσις, συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς σκοποὺς τοῦ Χάρτου τῶν 'Ηνωμένων 'Εθνῶν, καὶ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ ἐπαναληφθοῦν καὶ συνεχισθοῦν αἱ διαπραγματεύσεις πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν».

2. 'Εν συνεχείᾳ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ὁ Κυπριακὸς λαὸς ἀνταπεκρίθη διὰ σημαντικῆς συμβολῆς εἰς τὴν ἀποκατάστασιν εἰρηνικῆς ἀτμοσφαίρας ἐν τῇ νήσῳ, δεικνύων ὅλην τὴν προθυμίαν του νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἀπόφασιν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὸ κίνημα ἀντιστάσεως κατέπαυσεν ὅλας τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ ἐκήρυξεν ἐκεχειρίαν ἀπὸ τῆς 14ης Μαρτίου 1957, πρὸς τὴν ὁποίαν ἔκτοτε πιστῶς καὶ αὐστηρῶς συνεμορφώθη.

3. 'Η Βρεττανικὴ Διοίκησις Κύπρου, ἐν τούτοις, παρέλειψε νὰ προβῇ εἰς οἱανδήποτε ἀντίστοιχον ἐνέργειαν πρὸς δημιουργίαν ἀτμοσφαίρας εἰρήνης καὶ ἐλευθερίας ἐκφράσεων, ὡς προβλέπεται ὑπὸ τῆς ρηθείσης ἀποφάσεως. 'Αντιθέτως, διετήρησε τὰ μέτρα ἐκτάκτου ἀνάγκης ἐν πλήρει ἰσχύϊ καὶ ἐφαρμογῇ. Αἱ στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις διεξάγονται ἐπὶ εὐρείας κλίμακος, αἱ συλλήψεις καὶ αἱ φυλακίσεις ἄνευ δίκης ἢ κατηγορίας συνεχίζονται ἀμείωτοι, ἐνῷ μέθοδοι ἀφαντάστων βασανιστηρίων ἐφαρμόζονται εἰς ἐπηυξημένον βαθμόν.

4. 'Η ἀπόφασις τῶν 'Ηνωμένων 'Εθνῶν ἐν τῇ ἐννοίᾳ της σαφῶς ἀποβλέπει εἰς παραλλήλους ἐνεργείας ἑκατέρωθεν πρὸς δημιουργίαν τῆς ρηθείσης ἀτμοσφαίρας.

'Ως ἐκ τούτου ἐπιβάλλεται εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς Κύπρου νὰ θέσῃ τέρμα εἰς ὅλα τὰ μέτρα ἐκτάκτου ἀνάγκης, τὰ ὁποῖα ἐπιπροσθέτως τοῦ καταπιεστικοῦ αὐτῶν χαρακτῆρος καὶ τῶν συνεπαγομένων δεινῶν δοκιμασιῶν, ἐμποδίζουν τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐκφράσεως, διὰ δὲ τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς παρουσίας μου εἰς Κύπρον κωλύουν ἀπαραίτητον προσωπικὴν ἐπαφήν μου μετὰ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, τὸν ὁποῖον ἐκπροσωπῶ.

5. Εἶναι ἡ ἐπιθυμία μου νὰ πράξω ὅ,τι δύναμαι ἐπὶ τῷ σκοπῷ, ὅπως ἐφαρμοσθῇ ἡ προμνησθεῖσα ἀπόφασις τῶν 'Ηνωμένων 'Εθνῶν. 'Επιθυμῶ, ὡς ἐκ τούτου, νὰ δηλώσω, ὅτι, ἐν τῇ προσπαθείᾳ πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος ἐν πνεύματι καλῆς θελήσεως καὶ ἀμοιβαίας κατανοήσεως καὶ ὑπὸ τοὺς ἐν τῇ ἀποφάσει προβλεπομένους ὅρους, ὡς μνημονεύονται εἰς τὴν παράγραφον 4 τῆς παρούσης, εἶμαι πρόθυμος καὶ ἕτοιμος νὰ λάβω μέρος ἐξ ὀνόματος τοῦ λαοῦ τῆς Κύπρου εἰς διμερεῖς συνομιλίας, μὲ βάσιν τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως, συμφώνως πρὸς τὸν Χάρτην τῶν 'Ηνωμένων 'Εθνῶν.

Διατελῶ, ἐπικαλούμενος ἐφ' ὑμᾶς τὰς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ,

Μακάριος

'Αρχιεπίσκοπος καὶ 'Εθνάρχης Κύπρου.

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἀπήντησε τὴν 30ὴν Μαΐου, κατ' ἐντολὴν τῆς Κυβερνήσεώς του, ὁ ἐν Ἀθήναις Βρεττανὸς Πρεσβευτὴς Ρότζερ Ἄλλεν. Εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἀπάντησιν, τὴν ὁποίαν ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Ἐθναρχικὸν Σύμβουλον Ζήνωνα Ρωσσίδην, ὁ Βρεττανὸς Πρεσβευτὴς ἰσχυρίζεται, ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας κατέβαλε προσπαθείας διὰ τὴν δημιουργίαν εἰρηνικῆς ἀτμοσφαίρας ἐν Κύπρῳ.

«Ἐδέχθη — συνεχίζει τὸ εἰρημένον ἔγγραφον — τὰς ἐποικοδομητικὰς προτάσεις αὐτοκυβερνήσεως, αἵτινες περιέχονται εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ Λόρδου Ράντκλιφ. Διέταξε τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου ἀπὸ τὴν κράτησιν. Ἐν Κύπρῳ ἐχαλαρώθησαν ἢ ἤρθησαν τὰ ἔκτακτα μέτρα εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις, εἰς τὰς ὁποίας τοῦτο ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ ἄνευ κινδύνου διὰ τὴν ἀσφάλειαν, διηυκρινίσθη δέ, ὅτι θὰ ἐσημειοῦτο περαιτέρω χαλάρωσις, εὐθὺς ὡς θὰ ἐπέτρεπον αἱ περιστάσεις. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος ἐδήλωσεν ἐπίσης, ὅτι ἦτο διατεθειμένη νὰ δεχθῇ τὰς καλὰς ὑπηρεσίας ἀμερολήπτου μεσολαβητοῦ μεταξὺ τῶν τριῶν ἐνδιαφερομένων Κυβερνήσεων, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ ΝΑΤΟ. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος λυπεῖται, διότι δὲν ὑπῆρξεν ἀντίστοιχος συμβολὴ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πρὸς μίαν βελτίωσιν τῆς ἀτμοσφαίρας. Ἀπὸ τῆς ἀπολύσεώς του προέβη εἰς δημοσίας δηλώσεις, διὰ τῶν ὁποίων φέρεται ὡς ἀπορρίψας τὰς προτάσεις αὐτοκυβερνήσεως ἐν Κύπρῳ, τὰς ὁποίας προέτεινεν ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος τὴν 19ην παρελθόντος Δεκεμβρίου, ὡς ἀρνηθεὶς τὸ δικαίωμα συμμετοχῆς τῶν Τούρκων τῆς Κύπρου εἰς ἀποτελεσματικὴν συζήτησιν τοῦ μέλλοντος τῆς Κύπρου καὶ ὡς ἐξαρτήσας τὴν ἰδίαν αὐτοῦ συμμετοχὴν εἰς τὰς συζητήσεις ἐκ τῆς χορηγήσεως εἰς αὐτὸν ἀδείας, ὅπως ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Κύπρον, χωρὶς νὰ εἶναι διατεθειμένος σαφῶς νὰ ἀποξενώσῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τὴν τρομοκρατίαν εἰς τὴν νῆσον. Αἱ δηλώσεις αὗται ἀσφαλῶς δὲν ἐβελτίωσαν τὴν προοπτικὴν διακανονισμοῦ βάσει συμφωνίας. Ἐν ὅσῳ ἡ ἀπειλὴ δι' ἐπανάληψιν τῆς τρομοκρατίας παραμένει, ἡ Κυβέρνησις τῆς Κύπρου δὲν θὰ ἐξετέλει τὸ καθῆκόν της, ἐὰν διέκοπτε τὰς προσπαθείας της πρὸς ἀναζήτησιν καὶ σύλληψιν γνωστῶν κακοποιῶν, οἵτινες παραμένουν ἀκόμη ἐλεύθεροι καὶ οἵτινες δὲν ἐπροτίμησαν νὰ ἐπωφεληθοῦν τῆς δημοσιευθείσης προσφορᾶς δι' ἀσφαλῆ ἐκ τῆς νήσου ἀποχώρησιν. Ἐὰν ἡ τρομοκρατία εἰς τὴν νῆσον ἐπανελαμβάνετο, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, διὰ τῆς ἀρνήσεώς του, ὅπως ἀποκηρύξῃ τὴν διὰ πολιτικοὺς σκοποὺς χρησιμοποίησιν τῆς βίας, θὰ ἔφερε βαρεῖαν εὐθύνην ἐνώπιον τῆς Παγκοσμίου κοινῆς γνώμης δι' οἱανδήποτε μεταγενεστέραν ἀπώλειαν ζωῆς.

Ὑπὸ τὰς ὑφισταμένας συνθήκας θὰ ἦτο ἀσυμβίβαστον πρὸς τὰς εὐθύνας τῆς Κυβερνήσεως τῆς Κύπρου, ὡς καὶ πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις μιᾶς ἀτμοσφαίρας εἰρήνης καὶ ἐλευθερίας ἐκφράσεως, αἵτινες καθωρίσθησαν διὰ τῆς ἀποφάσεως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, νὰ ἐπιτραπῇ ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου εἰς τὴν Κύπρον. Ἐν σχέσει πρὸς τὴν τελευταίαν παράγραφον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος ἔχει πάντοτε καταστήσει σαφές, ὅτι ἐπιθυμεῖ ζωηρῶς, ὅπως τὸ πρόβλημα τοῦτο ἐπιλυθῇ «ἐν πνεύματι καλῆς θελήσεως καὶ ἀμοιβαίας κατανοήσεως». Συγχρόνως δὲν δύναται αὕτη νὰ δεχθῇ τὴν πρότασιν, ὅπως τὸ μέλλον τῆς Κύπρου ἀποφασισθῇ διὰ διμερῶν συνομιλιῶν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως. Καὶ ἄλλα εὐρύτερα συμφέροντα πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν. Ὡς καὶ προηγουμένως ἐδήλωσεν ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις, θὰ ἦτο εὐτυχὴς νὰ ἐξετάσῃ τὰς ἀπόψεις ἀτόμων ἢ καὶ ἐπιτροπῶν ἐν Κύπρῳ, περιλαμβανομένου καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἐπὶ τῶν προτάσεων αὐτοκυβερνήσεως, αἵτινες ἐπροτάθησαν διὰ τῆς Ἐκθέσεως τοῦ Λόρδου Ράντκλιφ. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν αὐτοδιάθεσιν, ἡ θέσις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ἐξετέθη διὰ τῆς δηλώσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἀποικιῶν τῆς 19ης Δεκεμβρίου 1956».

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐδήλωσεν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἔδαφος συνεννοήσεως βάσει τοῦ Ἀγγλικοῦ ἐγγράφου.

Παραλλήλως πρὸς τὴν διπλωματικὴν Βρεττανικὴν δραστηριότητα πέριξ τοῦ Κυπριακοῦ, διὰ νὰ ἐπιβάλουν τὰς ἀπόψεις των οἱ Ἄγγλοι ἐν Κύπρῳ, συνεχίζουν ἀμειλίκτως τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις, παρὰ τὴν τηρουμένην ὑφ' ἡμῶν ἐκεχειρίαν, καὶ ἐπιζητοῦν τὴν συνεργασίαν τῶν ἐν Κύπρῳ κομμουνιστῶν διὰ νὰ κτυπήσουν τὸ Κίνημά μας. Περιπλέον διεξάγουν ἐντατικὴν προπαγάνδαν εἰς τὰς τάξεις μας καὶ τέλος ἐπιβάλλουν ἀνήκουστα βασανιστήρια εἰς τοὺς συλλαμβανομένους.

Στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις.

Ἐπιχειρήσεις εὐρείας ἐκτάσεως ἤρξαντο τὴν 16ην Μαρτίου εἰς τὴν περιοχὴν Τυλληριᾶς, δηλαδὴ τὴν μεθεπομένην τῆς κυκλοφορίας προκηρύξεως περὶ δυνατοῦ κηρύξεως ἐκ μέρους ἡμῶν ἐκεχειρίας, ἐφ' ὅσον ἐξεπληροῦντο οἱ ἐν αὐτῇ ὅροι. Τὸ χωρίον Μηλικοῦρι ἐπολιορκήθη στενῶς ἐπὶ 54 ἡμέρας καὶ οἱ κάτοικοι ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα. Καταστροφαὶ περιουσιῶν, στέρησις τροφῶν, ἀνασκαφὴ τῶν πάντων διὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Διγενῆ. Αἱ διαμαρτυρίαι τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου καὶ τῶν ὀργανώσεων τῆς Κύπρου δὲν συγκινοῦν τὴν Κυπριακὴν καὶ Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν. Αἱ ταλαιπωρίαι καὶ διαμαρτυρίαι τῶν κατοίκων ἦσαν τοιαῦται, ὥστε ἡ μετέπειτα ἐπισκεφθεῖσα τὴν Κύπρον Ἐπιτροπὴ ἀν-

θρωπίνων δικαιωμάτων τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης μετέβη ἐκεῖ καὶ ἠθέλησε νὰ τὰς διαπιστώσῃ.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ θὰ ἤθελα νὰ τονίσω διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὴν ἐπιπολαιότητα, μεθ' ἧς ἐνήργουν αἱ στρατιωτικαὶ Ἀρχαὶ ἐν Κύπρῳ. Αἱ ἐπιχειρήσεις εἰς τὸ Μηλικοῦρι ἤρχισαν κατόπιν ἰδικῆς μας ἐντολῆς. Οὕτω εἰς μίαν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνόμισα, ὅτι αἱ Ἀρχαὶ ἐν Κύπρῳ εἶχον προχωρήσει πολὺ εἰς τὰς ἐρεύνας των πρὸς ἀναζήτησιν μου, ἠθέλησα νὰ τὰς παραπλανήσω καὶ κατώρθωσα νὰ διαβιβάσω εἰς αὐτάς, δι' ἐμπίστων προσώπων μου, κατὰ τρόπον πιστευτόν, τὴν πληροφορίαν ὅτι εὑρισκόμην εἰς τὴν περιοχὴν Κύκκου - Μηλικουρίου. Ἡ πληροφορία αὕτη, χωρὶς καμμίαν βάσανον, ἐγένετο δεκτὴ καὶ ἤρξαντο αἱ ἐπιχειρήσεις μὲ αὔξουσαν ἔντασιν καὶ ἐμμονὴν τῶν στρατιωτικῶν Ἀρχῶν, ὥστε νὰ διαρκέσουν ἐπὶ 54 ἡμέρας, καθ' ἃς δὲν ἔμεινεν οὔτε θάμνος ἀνεξερεύνητος. Πλὴν ὅμως ὁ Διγενὴς δὲν ἀνευρέθη, διότι δὲν ἦτο ἐκεῖ. Τόση ἦτο ἡ πεποίθησις τῶν Ἄγγλων, ὅτι ἐντὸς τῆς περιοχῆς εὑρίσκετο ὁ Διγενής, ὥστε τακτικώτατα περιΐπταντο ταύτης ἑλικόπτερα, καλοῦντα τοῦτον νὰ παραδοθῇ. Ἐν τῷ μεταξὺ οὗτος, εὑρισκόμενος ἐκτὸς τῆς περιοχῆς, ἐθεᾶτο τὰς ἀκροβασίας τῶν Ἄγγλων καὶ ᾤκτειρε τούτους, ἐνῷ συνάμα τοὺς κατεπόνει.

Τὴν 8ην Μαΐου 1957, ἐν τούτοις, ἡ ἐφημερὶς «Ἐλευθερία» τῆς Κύπρου ἀνέφερε τὰ κάτωθι: Ὁ Γρίβας ἀναζητεῖται ὑπὸ 6.000 Βρεττανῶν στρατιωτῶν καὶ ἑλικοπτέρων, ὁ δὲ διευθυντὴς τῶν ἐπιχειρήσεων στρατηγὸς Κέντριου φέρεται ὡς ἔχων βασίμους ἐλπίδας, ὅτι ὁ Γρίβας εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀποκλεισμένην περιοχὴν ἀπὸ 50θημέρου, καὶ ὅτι ἔχει θέσει τὸν δάκτυλον ἐπὶ..... τοῦ ΓΡΙΒΑ καθηλωμένου καὶ ἀδρανοῦντος ἀπὸ 50θημέρου.....

Δὲν εἶναι ἡ πρώτη, οὔτε ἡ τελευταία φορά, καθ' ἣν σκοπίμως ὤθουν τὰς δυνάμεις ἀσφαλείας εἰς ἐξερευνητικὰς ἐπιχειρήσεις πρὸς παραπλάνησίν των, εἰς περιοχὰς «κενάς», προκειμένου νὰ ἐπιτύχω τὴν ἐφαρμογὴν κάποιου σχεδίου μου. Τὸ αὐτὸ ἐπέτυχον βραδύτερον καὶ διὰ τὰς ἐξερευνητικὰς ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ δάσους «Ἀδελφοί», εἰς τὸ δυτικὸν διαμέρισμα Πιτσιλιᾶς καὶ ἀλλαχοῦ. Μικροτέρας σημασίας παραπλανητικαὶ πληροφορίαι ἐδίδοντο εἰς τὸν στρατὸν διὰ δῆθεν ἀνακάλυψιν κρυπτομένων ὅπλων εἰς σπήλαια καὶ ἄλλους χώρους, ὅπου εὑρίσκοντο πράγματι τὰ κιβώτια, ἀλλὰ μὲ βόμβας, αἱ ὁποῖαι ἀνετίνασσον τοὺς ἁπτομένους τούτων Ἄγγλους εἰς τὸν ἀέρα.

Ἡ ἄρσις τῆς πολιορκίας Μηλικουρίου ἔληξε τὴν πρωΐαν τῆς 11ης Μαΐου. Αἱ προξενηθεῖσαι ζημίαι εἰς τὸ χωρίον ὑπελογίσθησαν εἰς λίρας 16.000. Ζῷα τῶν χωρικῶν ἀπέθανον, ἀγροὶ καὶ δένδρα κατεστράφησαν, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα, ἐπείνασαν καὶ θὰ ἀπέθνησκον ἐκ πείνης, ἐὰν ἐξ ἀλληλεγγύης ὁ λαὸς τῆς νήσου δὲν ἤρχετο ἀρωγός, διὰ τροφίμων καὶ δὲν προέβαινεν εἰς σύντονα διαβήματα ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς νήσου πρὸς διάσωσιν τῶν ἀναξιοπαθούντων ἀδελφῶν του.

Διὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴν ἀποτυχίαν των οἱ Ἄγγλοι, ἐδήλωσαν, ὅτι ὁ Γρίβας πιθανὸν νὰ διέφυγε τοῦ κλοιοῦ, ἐπωφεληθεὶς τῆς.... ὁμίχλης.

Τὴν 23ην Μαρτίου διενεργοῦνται ἔρευναι εἰς Λεμεσὸν καὶ τὴν περιοχήν της.

Τὴν 3ην Ἀπριλίου μεγάλης ἐκτάσεως ἐξερευνητικαὶ ἐπιχειρήσεις ἀρχίζουν εἰς τὴν περιοχὴν νοτίως τῶν Βαρωσίων.

Ἅπασαι αἱ ἀνωτέρω ἐπιχειρήσεις εἰς οὐδὲν ἀπέληξαν.

Ὁ ἀντάρτης Λάμπρος Καυκαλίδης τῆς ὁμάδος Διγενῆ.

Τὴν 3ην Μαΐου ἤρξαντο νέαι ἐπιχειρήσεις ἢ μᾶλλον ἐπεξετάθησαν ἐκ τῆς περιοχῆς Μαραθάσας - Τυλληριᾶς, καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ δάσους τοῦ Σταυροῦ Ψώκας. Ἡ περιοχὴ αὕτη περιλαμβάνει τὴν κοιλάδα τῶν Κέδρων καὶ ὁρίζεται ἀπὸ νότου ὑπὸ τοῦ χωρίου Ἄνω Παναγιά, δυτικῶς καὶ βορείως ὑπὸ τοῦ διαμερίσματος Τηλλυριᾶς καὶ ἐξ ἀνατολῶν ὑπὸ τῆς μονῆς Κύκκου καὶ τοῦ χωρίου Κάμπος. Τὸ Ἀρχηγεῖον τῶν ἐπιχειρήσεων εἶχεν ἐγκατασταθῆ εἰς τὴν περιοχὴν «Δώδεκα Ἄνεμοι καὶ Ἄππηδες».

Περὶ τὰς 6.000 στρατιῶται μὲ ἑλικόπτερα ἀνεζήτουν ἐκεῖ τὸν Διγενήν. Εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην εὑρίσκετο μία ἀνταρτικὴ ὁμάς, ἡ ὁποία κατώρθωσε νὰ διολισθήσῃ καὶ νὰ διαφύγῃ.

Τὴν 24ην Μαΐου ἤρχισαν μεγάλης κλίμακος στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν περιοχὴν Πάφου. Αὗται ἐπηρέαζον τὰ χωρία Παναγιὰ - Στατός, Ἁγ. Φώτιος, Κοιλίνια, Γαλαταριά, Βρέτσια, Μονὴ Χρυσορογιατίσσης. Αἱ ἔρευναι αὗται, αἱ ὁποῖαι οὐσιαστικῶς ἦσαν ἐπέκτασις τῶν ἀνωτέρω, σκοπὸν εἶχον τὴν σύλληψιν τοῦ Διγενῆ, ὁ ὁποῖος κατώρθωνε πάντοτε νὰ εὑρίσκεται ἐκτὸς τοῦ κλοιοῦ...

Καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν περίοδον ἐτηρήσαμεν τὴν ὑπόσχεσίν μας περὶ ἀναστολῆς τῶν ἐπιχειρήσεων, παρὰ τὰς προκλήσεις τοῦ ἀντιπάλου. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως αἱ ἐπιχειρήσεις τούτου οὐδόλως μᾶς παρεκώλυσαν εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν καὶ προετοιμασίαν μας διὰ δρᾶσιν. Οὕτω εἰς Πιτσιλιὰν ὠργανώθη νέα ἀνταρτικὴ ὁμὰς εἰς ἀναπλήρωσιν ἐκείνης τοῦ ἡρωϊκοῦ Αὐξεντίου καὶ ἑτέρα τοιαύτη εἰς τὴν περιοχὴν Μαραθάσας. Ἡ μὲν πρώτη ὑπὸ τὸν Λάμπρον Καυκαλίδην, μὲ ἀπομείναντα μέλη τῶν ὁμάδων Αὐξεντίου καθὼς καὶ νέα τινά, ἡ δὲ δευτέρα ὑπὸ τὸν πρώην θαλαμηπόλον τοῦ Χάρντιγκ Νεόφυτον Σοφοκλέους. Ἐπίσης εἰς Πάφον ἀναδιωργανώθησαν αἱ ἀνταρτικαὶ ὁμάδες. Συγχρόνως τὴν 23ην Μαΐου ἔδωσα ἐντολὴν νὰ παρασκευασθοῦν δολιοφθοραὶ ἐναντίον στόχων καὶ νὰ εἶναι ἕτοιμοι οἱ τομεῖς νὰ ἀναλάβουν δρᾶσιν εὐθὺς ὡς διαταχθοῦν.

Ἐν σχέσει μὲ τὸν πολιτικὸν τομέα, ἔδωσα διαταγὰς εἰς τὰς ΠΕΚΑ διὰ τὴν καλυτέραν ὀργάνωσίν του ἐν ὄψει ἀναλήψεως ἐντονωτέρου πολιτικοῦ ἀγῶνος.

Ἔρευναι στρατοῦ εἰς τὴν περιοχὴν καὶ εἰς τὴν οἰκίαν, ἔνθα τὸ κρησφύγετόν μου. Ἡ ψυχραιμία τῆς οἰκοδεσποίνης καὶ τὸ οὐΐσκυ.

Τὴν 1ην μ. μεσονύκτιον τῆς 6ης Ἰουνίου στρατιωτικαὶ δυνάμεις, ὑπολογιζόμεναι εἰς 300 περίπου, περιέζωσαν τὴν περιοχήν, ἔνθα διέμενον. Περὶ τὴν 4.30 ὥραν ὁ οἰκοδεσπότης τῆς οἰκίας μου, εἰδοποιηθεὶς ὑπὸ τῆς «ΙΡΜΑΣ», ἀντελήφθη τὰς κινήσεις τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἔφθασαν μέχρι τῆς αὐλῆς, χωρὶς ὅμως νὰ εἰσέλθουν ἐντὸς αὐτῆς, ἀναμένοντες νὰ ἐξημερώσῃ διὰ νὰ ἀρχίσουν ἐρεύνας. Ἀφυπνισθεὶς ἐντὸς τοῦ κρησφυγέτου, ὅπου ἐκοιμώμην μετὰ τοῦ Ἀντώνη Γεωργιάδη, ἔδωσα ἐντολὴν εἰς τὸν οἰκοδεσπότην νὰ ἐρευνήσῃ τὴν οἰκίαν καὶ νὰ ἐξαλείψῃ πᾶν τυχὸν ἴχνος, δυνάμενον νὰ προδώσῃ τὴν ἐκεῖ παρουσίαν μου, μολονότι πάντοτε ἐφρόντιζα, ὥστε τοιαῦτα τεκμήρια νὰ μὴ ὑπάρχουν, πρὸ δὲ τῆς κατακλίσεως μου καθ' ἑκάστην ἐπεθεώρουν ὁ ἴδιος τὴν οἰκίαν. Μετὰ τοῦ Γεωργιάδη ἡτοιμάσαμεν τὸν ὁπλισμόν, ὃν εἴχομεν ἐντὸς τοῦ κρησφυγέτου καὶ ἐκλείσαμεν τοῦτο καλῶς, ἀναμένοντες τὴν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐξήτασα διαφόρους ὑποθέσεις, διότι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γνωρίζωμεν περὶ τίνος ἀκόμη ἐπρόκειτο, λόγῳ τοῦ σκότους. Τὸ ἐρώτημα, τὸ ὁποῖον ἔθεσα εἰς ἐμαυτόν, ἦτο τὸ ἀκόλουθον:

Ἐπρόκειτο περὶ εἰδικῆς ἐρεύνης ἐντὸς τῆς οἰκίας; Τότε ὑπῆρχε προδοσία καὶ ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσω ἀγῶνα. Εὐτυχῶς, ἐντὸς τοῦ κρησφυγέτου εἶχον ἀφθονίαν ὁπλισμοῦ καθὼς καὶ εἰδικὰς καπνογόνους χειροβομβίδας. Ἡ ἀπόφασίς μου ἦτο νὰ ἐξέλθω μαχόμενος καὶ ἤμην βέβαιος, ὅτι θὰ ἐπετύγχανον τοῦτο, εἶτα δὲ θὰ ἠγωνιζόμην εἰς χῶρον, μὲ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἠδυνάμην, βεβαίως, νὰ προεικάσω, πάντως εἶχον μεγάλας ἐλπίδας νὰ διαφύγω, ὅπως διέφυγα καὶ εἰς ἄλλας ἐπίσης κρισίμους περιπτώσεις. Διὰ τοιοῦτο μάλιστα ἐνδεχόμενον εἶχον μελετήσει καὶ εἰδικὸν σχέδιον πρὸς ἐφαρμογήν, ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεώς μου εἰς τὴν οἰκίαν, ἡ ὁποία εὑρίσκετο εἰς χῶρον, ὁ ὁποῖος ἐπέτρεπε διαφυγήν, ἐφ' ὅσον θὰ κατώρθωνα νὰ ἐξέλθω τοῦ κρησφυγέτου.

Τὴν περίπτωσιν τῆς προδοσίας ἐθεώρουν ὀλίγον πιθανήν, διότι εἶχον λάβει τοιαῦτα μέτρα, ὥστε οὐδεὶς ἀπολύτως ἐγνώριζε ποῦ διέμενον, (οὔτε α ὐ τ ὸ ς ὁ σ ύ ν δ ε σ μ ό ς μ ο υ, ὅ σ τ ι ς μ ε τ έ φ ε ρ ε τ ὴ ν ἀ λ λ η λ ο γ ρ α φ ί α ν, καθ' ὅσον ἐφήρμοσα εἰδικὸν σύστημα ἐπαφῆς μου), πλὴν ἐλαχίστων προσώπων, λαβόντων μέρος εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ κρησφυγέτου καὶ εἰς τὰ ὁποῖα εἶχον ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην. Συνεπῶς, ἔκλινα ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως ὅτι μᾶλλον ἐπρόκειτο περὶ συνήθων ἐρευνῶν εἰς τὴν περιοχήν, τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον αὕτη εἰς τὸ πρόσφατον παρελθὸν ἐθεωρεῖτο ὡς ἐπικίνδυνος διὰ τοὺς Ἄγγλους καὶ ἐπετηρεῖτο ὑπ' αὐτῶν, συχναὶ δὲ ἔφοδοι τῆς στρατιωτικῆς ἀστυνομίας ἐγένοντο

πρὸς ἀνακάλυψιν καταζητουμένων προσώπων καὶ ὁπλισμοῦ. Εἰς τὴν πιθανωτέραν ταύτην περίπτωσιν ἔπρεπε νὰ τηρηθῇ παρὰ τοῦ ζεύγους παρὰ τῷ ὁποίῳ διέμενα ψυχραιμία καὶ νὰ μὴ δοθῇ ὑπὸ τούτου καμμία ὑπόνοια εἰς τοὺς Ἄγγλους. Περὶ τῆς ἐντιμότητος καὶ ψυχραιμίας τοῦ ζεύγους δὲν ἀμφέβαλλα, χάρις δὲ εἰς τὴν ἀφοσίωσιν, τὴν ἐντιμότητα καὶ εὐψυχίαν του ἐσώθην πολλάκις, διότι καὶ μετέπειτα διέτρεξα κινδύνους. Εὐθὺς ὡς ἐξημέρωσε, ἐγένετο ἀντιληπτὸν περὶ τίνος ἐπρόκειτο. Ἔκτασις 4 - 5 τετραγωνικῶν μιλίων, ἐντὸς τῆς ὁποίας περιεκλείετο ἀριθμὸς οἰκιῶν, ἦτο περικυκλωμένη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ. Δύο ὁμάδες στρατιωτῶν ἐσχηματίσθησαν, ὧν ἡ μὲν μία ἠρεύνα τὰς οἰκίας, ἡ δὲ ἑτέρα τοὺς ἀγρούς, ἰδίᾳ τοὺς πέριξ τῆς οἰκίας μου καὶ τῆς παρακειμένης τοιαύτης. Στρατιῶται, ἔχοντες ἀνὰ χεῖρας ἀνιχνευτικὰ μηχανήματα καὶ βαδίζοντες ὁ εἷς παραπλεύρως τοῦ ἄλλου, ἀνίχνευον τὸ ἔδαφος πρὸς ἀνακάλυψιν ὁπλισμοῦ καὶ κρησφυγέτων. Αἱ ἐξονυχιστικαὶ αὗται ἔρευναι διήρκεσαν ἐπὶ πολλὰς ὥρας, τὸ δὲ ἔδαφος ἠρευνήθη ἐπανειλημμένως σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμήν. Ἀνιχνευταὶ στρατιῶται διήρχοντο παραπλεύρως τοῦ κρησφυγέτου μου καὶ ἐπὶ τοῦ σκυροκονιάματος τούτου ἠκούαμεν τὰ βαδίσματά των. Ἐνῷ τὰ ἀνωτέρω συνέβαινον ἐκτὸς τῆς οἰκίας, ἐντὸς αὐτῆς διεδραματίζοντο ἄλλα γεγονότα. Ὁμὰς στρατιωτῶν ἠρεύνα ἐπισταμένως τὴν οἰκίαν. Εἰς μίαν στιγμὴν ἀκούω νὰ ἀνοίγῃ ἡ θύρα προφυλάξεως τοῦ χώρου καλύμματος τοῦ κρησφυγέτου, καθὼς καὶ θόρυβον, ὁ ὁποῖος ἐμαρτύρει, ὅτι οἱ στρατιῶται ἔθεσαν χεῖρα, χωρὶς βέβαια νὰ τὸ ἀντιλαμβάνωνται, ἐπὶ τοῦ ἀσφαλιστικοῦ καλύμματος τοῦ κρησφυγέτου. Μετὰ τοῦ Ἀντ. Γεωργιάδου ἡτοιμάσθημεν διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον...Ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν ἐπικίνδυνον στιγμὴν ἡ οἰκοδέσποινα, χωρὶς νὰ χάσῃ τὴν ψυχραιμίαν της καὶ μὲ τὴν μεγαλυτέραν ἀπάθειαν, κατορθώνει νὰ κάμῃ τοὺς στρατιώτας νὰ παραιτηθοῦν τῆς περαιτέρω συνεχίσεως τῆς ἐρεύνης εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην καὶ τοὺς παρασύρει πρὸς ἄλλην κατεύθυνσιν, ἐνῷ ὁ οἰκοδεσπότης, ὅστις ὡμίλει τὴν Ἀγγλικήν, ἐκάλει τὴν ὁμάδα τῶν στρατιωτῶν νὰ τῆς προσφέρῃ ἕνα οὐΐσκυ, τὸ ὁποῖον οἱ στρατιῶται εὐχαρίστως ἐδέχθησαν. Οὗτοι ἀπέσχον πάσης περαιτέρω ἐρεύνης, πίνοντες καὶ συνομιλοῦντες μετὰ τοῦ οἰκοδεσπότου καὶ παίζοντες μετὰ τῆς μικρᾶς θυγατρός του, ΜΥΡΙΑΣ ἡλικίας 15-16 μηνῶν. Μὲ τὴν ἀγωνίαν αὐτὴν ἐζήσαμεν μέχρι τῆς 11.30 ὥρας, ὁπότε ὁ στρατὸς ἀπεχώρησε, χωρὶς νὰ ἀνακαλύψῃ ἀπολύτως τίποτε...

Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ἐκφράσω τὰς εὐγνώμονας εὐχαριστίας μου πρὸς τὰ ζεύγη Μαρίου Χριστοδουλίδη, ὅπου διέμενον, καθὼς καὶ Δάφνη Παναγίδη, γειτονικὸν τοῦ πρώτου. Ἀμφότερα ὑπῆρξαν οἱ φύλακες ἄγγελοί μου. Δὲν θὰ λησμονήσω τὸ ἐνδιαφέρον τῶν δύο γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπετήρουν τὸν χῶρον καὶ μοῦ ἀνήγγελλον ἀμέσως πᾶσαν ὕποπτον κίνησιν ἢ ἐμφάνισιν στρατιωτικῶν δυνάμεων καὶ εἰς τὰ πρόσωπα τῶν ὁποίων διέκρινα τὴν ἀγωνίαν, ὁσάκις παρουσιάζετο καὶ ὁ ἐλάχιστος κίνδυνος. Ποσάκις μὲ εἰδοποίησαν περὶ κινδύνου, ἀλλὰ καὶ ποσάκις μοῦ μετέφερον ἀλληλογραφίαν, διασπῶσαι κλοιοὺς στρατιωτῶν καὶ χώρους ἐπιτηρουμένους, μὲ θάρρος, ψυχραιμίαν, χωρὶς ποτὲ νὰ ἀπολεσθῇ οὐδὲν ἔγγραφόν μου, ἀλλὰ οὔτε καὶ νὰ ἐπέλθῃ καθυστέρησις τῶν πρὸς διαβίβασιν διαταγῶν μου. Εἰς δυσκόλους ἢ ἐπειγούσας περιστάσεις ἀπέστελλα παντοῦ τὴν κυρίαν Δ. Παναγίδη, ἡ ὁποία ἔφερεν εἰς πέρας πάντοτε τὰς ἀποστολάς της.

Εἰς τοὺς φύλακάς μου αὐτοὺς προσετέθη βραδύτερον καὶ ἡ μικρὰ θυγάτηρ τοῦ ζεύγους Μ. Χριστοδουλίδη, ὀνόματι ΜΥΡΙΑ ἡ ὁποία, ὅταν ἐμεγάλωσε καὶ ἀντελαμβάνετο, κατέστη ἀσυνειδήτως φρουρός μου ὡς θὰ μοῦ παρουσιασθῇ εὐκαιρία νὰ ἐκθέσω.

Ποῖαι αἱ ἀντιλήψεις τῆς Ἀγγλικῆς Ἀστυνομίας ἐν Κύπρῳ περὶ τῶν κρησφυγέτων μας ἐμφαίνεται εἰς τὸ Παράρτημα σελ. 53 - 54.

Ἀγγλοκομμουνιστικὴ συνεργασία.

Ἡ Κυπριακὴ Κυβέρνησις, βλέπουσα νὰ ἀποτυγχάνουν τὰ σχέδιά της πρὸς κατάπνιξιν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος τῆς ΕΟΚΑ, ἀποφασίζει νὰ ἀπορρίψῃ τὸ προσωπεῖον καὶ νὰ ἀπελευθερώσῃ τοὺς Ἀκελικοὺς ἡγέτας, οἱ ὁποῖοι ἐκρατοῦντο εἰς τὰ κρατητήρια, ὥστε νὰ δύνανται νὰ ἐργασθοῦν φανερὰ ἐναντίον μας. Ἐκ τῶν κρατητηρίων οὗτοι ἐξῆλθον μὲ εὔφημον μνείαν. Ὁ Ἄγγλος διευθυντὴς τῶν κεντρικῶν φυλακῶν εἶπε διὰ τούτους «Ἡ διαγωγὴ τῶν κομμουνιστῶν κρατουμένων ὑπῆρξε, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἐκείνην τῶν ἐθνικοφρόνων ταραξιῶν, λίαν ἱκανοποιητική, ἡ δὲ συμπεριφορά των ἔναντι τῶν Ἀρχῶν τῶν κρατητηρίων

ἦτο μᾶλλον συμπεριφορὰ συνεργασίας μετ' αὐτῶν». Αὐτὰ τὰ καταπληκτικὰ εἶπεν ὁ δεσμοφύλαξ των... Ὁποία δὲ διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἡγετῶν τοῦ ΑΚΕΛ καὶ τῶν κρατουμένων καὶ φυλακισμένων ἐθνικῶν ἀγωνιστῶν, τῶν ὁποίων τὰ πατριωτικὰ ᾄσματα ἐδόνουν τοὺς αἰθέρας καὶ ἡ πατριωτικὴ στάσις τοὺς ἐστοίχισε στερήσεις καὶ κακώσεις ἐκτὸς καὶ ἐντὸς τῶν φυλακῶν. Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ΑΚΕΛ ὑπὸ τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως ἀπέβλεπε: 1) Εἰς ἀντίδρασιν κατὰ τῆς ΕΟΚΑ 2) Εἰς ὑπερφαλάγγισιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ 3) Εἰς χρησιμοποίησιν τοῦ δῆθεν κομμουνιστικοῦ κινδύνου διὰ προπαγάνδαν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἰδίᾳ εἰς Ἀμερικήν. Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἀνωτέρω ἐκινοῦντο δραστηρίως τὰ στελέχη τοῦ ΑΚΕΛ, ἐνῷ συγχρόνως ἡ συνεργασία μὲ τοὺς Ἄγγλους καὶ ἡ προδοσία εἰς βάρος ἀγωνιστῶν ὑπὸ μελῶν τοῦ ΑΚΕΛ ὠργίαζε. Σχετικῶς γράφομεν εἰς βιβλιάριόν μας, ἐκδοθὲν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ κομμουνιστικὴ ἡγεσία ἔναντι τοῦ Κυπριακοῦ ἀγῶνος».

Εἰς ἀντίδρασιν κατὰ τῶν Ἀγγλοακελικῶν σχεδίων ἐξέδωκα τὴν 18ην Μαΐου 1957 διαταγήν, εἰς τὴν ὁποίαν καθώριζα εἰς τοὺς τομεῖς τὰ ληφθησόμενα μέτρα. Ἓν τῶν μέτρων τούτων ἦτο ἡ διαφώτισις τῶν μελῶν τῶν Παλαιῶν Συντεχνιῶν (ΠΕΟ - Παγκύπριος Ἐργατικὴ Ὁμοσπονδία) περὶ τῆς προδοτικῆς στάσεως τῆς Ἀκελικῆς ἡγεσίας καὶ ἡ ἀναδιοργάνωσις τῶν Νέων Συντεχνιῶν (Ἐθνικόφρονος Ἐργατικοῦ Κινήματος). Ἡ προσπάθειά μου ἐστράφη πρὸς τὴν ἐργατικὴν τάξιν, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι ἡ ἐθνικόφρων μερὶς ταύτης (Νέα Συντεχνία) ἦτο πλημμελῶς ὠργανωμένη, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι τὸ ΑΚΕΛ ἤντλει τὴν δύναμίν του κυρίως ἐκ τῆς ἀριστερᾶς ἐργατικῆς τάξεως, ἡ ὁποία ἦτο πολὺ καλῶς ὠργανωμένη ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐθνικόφρονα. Ἡ ἀνεπάρκεια ἢ ἀδιαφορία τῆς ἐθνικόφρονος ἐργατικῆς ἡγεσίας ἠνάγκασε πολλοὺς ἐθνικόφρονας ἐργάτας νὰ ἐγγραφοῦν εἰς τὰς Παλαιὰς Συντεχνίας, χωρὶς οὗτοι νὰ ἀποβάλουν τὰς ἐθνικὰς πεποιθήσεις των. Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως ἡ δύναμις τῶν Παλαιῶν Συντεχνιῶν ἀνῆλθεν εἰς 30.000 καὶ πλέον, τοῦτο δὲ ἐχρησιμοποίει ἡ κομμουνιστικὴ ἡγεσία ὡς ἔνδειξιν τῆς δυνάμεώς της.

Νέα μορφὴ τῆς Βρεττανικῆς προπαγάνδας.

Ἡ προσπάθεια ταύτης ἐστράφη πρὸς δύο κυρίως κατευθύνσεις:

1) Πρὸς τοὺς καταδίκους καὶ κρατουμένους, διὰ νὰ τοὺς προσελκύσῃ μὲ τὸ μέρος της ἢ νὰ τοὺς ἀπειλήσῃ, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει νὰ ἐξασκήσῃ τοιαύτην ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτῶν, ὥστε οὗτοι νὰ ἐπέμβουν κατά τινα τρόπον, ἵνα ἡ Ὀργάνωσις σταματήσῃ τὴν δρᾶσιν.

2) Πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς ὑπαίθρου, ἢ καὶ πρὸς ἰδιώτας, ἔχοντας κάποιαν ἐπιρροήν.

Ὡς πρὸς τὴν πρὸς τοὺς καταδίκους κατεύθυνσιν ἀναφέρομεν τὴν ἀκόλουθον περίπτωσιν ἡ ὁποία ὅμως δὲν εἶναι ἡ μοναδική. Δύο κατάδικοι οἱ Πολύκαρπος Γεωρκάτζης καὶ Γ. Σπανός, ἐκλήθησαν εἰς Ὀμορφίταν ὑπὸ Ἄγγλων ἀνακριτῶν καὶ ἐζητήθη ἡ γνώμη των ἐπὶ πολιτικῆς φύσεως ζητημάτων. Ἐξετέθη εἰς τούτους σχέδιον λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ, τὸ ὁποῖον ὡς διετείνοντο οἱ ἀνακριταί, ἦτο ἰδικῆς των ἐμπνεύσεως. Τὸ σχέδιον τοῦτο εἶχεν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὡς ἑξῆς:

— Πλήρης ἐσωτερικὴ αὐτοκυβέρνησις. Εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν θὰ ὑπάρχῃ ὁ περιορισμὸς συνταυτισμοῦ της μετὰ τῆς τοῦ ΝΑΤΟ τοιαύτης.

— Ἡ Κύπρος θὰ εἶναι οὐσιαστικῶς ἀποστρατιωτικοποιημένη καὶ θὰ ἔχῃ μόνον σώματα δημοσίας τάξεως (χωροφυλακή, ἀστυνομία). Τὴν ἄμυναν τῆς νήσου θὰ ἀναλάβῃ τὸ ΝΑΤΟ, τὸ ὁποῖον θὰ ἔχῃ βάσεις, ἄνευ Ἑλληνικῶν, Τουρκικῶν καὶ Ἀγγλικῶν στρατευμάτων.

— Θὰ εἶναι ἐλεύθερα εἰς τὴν Κυπριακὴν ἀγορὰν τὰ νομίσματα Ἑλλάδος, Τουρκίας, Ἀγγλίας. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου θὰ ἠμποροῦν νὰ ἔχουν οἱανδήποτε ἀπὸ τὰς τρεῖς ὑπηκοότητας Ἀγγλικήν, Ἑλληνικήν, Τουρκικήν.

— Τὸ καθεστὼς τῆς Κύπρου θὰ τὸ ἐγγυηθῇ τὸ ΝΑΤΟ, ἀλλὰ θὰ ληφθῇ πρόνοια, ἐν ᾗ περιπτώσει τὸ ΝΑΤΟ ἤθελε διαλυθῇ.

— Ἡ Κύπρος θὰ δύναται νὰ ὑπαχθῇ ὑπὸ οἱονδήποτε στέμμα, οἱασδήποτε χώρας τοῦ ΝΑΤΟ, ἀλλὰ ἡ ὑπαγωγὴ αὕτη θὰ εἶναι ἐντελῶς τυπική, κἄτι παρόμοιον πρὸς τὴν ὑπαγωγὴν τῆς Ν. Ζηλανδίας ὑπὸ τὸ Ἀγγλικὸν στέμμα.

Τὸ γενικὸν πνεῦμα τοῦ σχεδίου τούτου δὲν ἦτο ἡ ἀνεξαρτοποίησις, ἀλλὰ ἡ διεθνοποίησις.

Οἱ Ἄγγλοι συνομιληταὶ τῶν δύο καταδίκων προέτεινον, ὅπως ὁ εἷς τούτων μεταβῇ εἰς Ἀθήνας, διὰ νὰ παραδώσῃ τὸ ἔγγραφον εἰς τὸν γραμματέα τῆς Ἐθναρχίας Ν. Κρανιδιώτην.

Ἡ ἀπάντησις τῶν δύο μελῶν μας ἦτο ὅτι : Δὲν δύνανται νὰ ἀπαντήσουν, διότι ἁρμόδιος νὰ συζητήσῃ τὸ ζήτημα εἶναι μόνον ὁ Μακάριος, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ ὑποβάλουν οἱονδήποτε σχέδιον ἔχουν. Οἱ Ἄγγλοι ἀνεκοίνωσαν καὶ εἰς ἄλλους κρατουμένους παρόμοιον σχέδιον. Ὁ ἐπίλογος ὅμως τῆς τοιαύτης συναντήσεως, ἡ ὁποία ἐπεῖχε μᾶλλον τὴν θέσιν ἀνακρίσεως καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἐδίδετο στερεοτύπως ἀπάντησις παρομοία πρὸς τὴν ἀνωτέρω, ἦτο ἡ ἀπειλὴ τῶν ἀνακριτῶν: «Ἀλλοίμονον σὲ σᾶς προσωπικῶς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἔξω, ἐὰν ἀρχίσῃ ἡ ΕΟΚΑ». Τὸ «ἀλλοίμονον» αὐτὸ οἱ σαδισταὶ ἀνακριταὶ τὸ ἐπεξήγουν : Τοὺς καταδίκους καὶ κρατουμένους θὰ τοὺς ἐξετέλουν καὶ θὰ ἐκάλυπτον τὴν ἐκτέλεσιν μὲ σκηνοθεσίαν ἀποπείρας δραπετεύσεως. Εἷς τῶν ἀνακριτῶν εἶπε νὰ διαβιβασθῇ εἰς τὸν Διγενῆ, ὅτι, ἐὰν δὲν σταματήσῃ τὴν δρᾶσιν, θὰ ἐκτελέσουν τοὺς κρατουμένους καὶ ὅτι θὰ προέβαινον εἰς τοῦτο, διότι ἐπίστευον, ὅτι ὁ θάνατος ἡγετικῶν στελεχῶν τῆς ΕΟΚΑ καταρρίπτει τὸ ἠθικὸν τοῦ λαοῦ.

Μὲ κάθε μέσον προσεπάθησαν νὰ πείσουν τοὺς καταδίκους, ὅτι μὲ τὴν ἔναρξιν τῆς δράσεως τῆς ΕΟΚΑ δὲν θὰ ἐγλύτωναν καὶ ὅτι τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐλάμβανον, θὰ ἦσαν σκληρὰ καὶ ἀπάνθρωπα, ὅσον καὶ ἐκεῖνα τῶν Γερμανῶν. «Δὲν εἴδατε, ἔλεγον, ἄνθρωπον νὰ κόβεται σὲ κομμάτια, ἀλλὰ θὰ τὸ δῆτε, ἐὰν ἡ ΕΟΚΑ ξαναρχίσῃ». Ἡ ΕΟΚΑ, ἔλεγον, ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ της πρὸ καιροῦ. Τὸ ζήτημά σας ἔγινε γνωστόν. Ἡ Ἀγγλία ὑπεχρεώθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ὕπαρξιν τοῦ Κυπριακοῦ καὶ ἀνέλαβε νὰ λύσῃ τοῦτο. Συνεπῶς ἡ ΕΟΚΑ δὲν χρειάζεται νὰ ξαναρχίσῃ.»

Δέον νὰ προστεθῇ, ὅτι τὸ σχέδιον τοῦτο ἀρχικῶς ὑπέβαλον οἱ ἀνακριταὶ Μέρλιν καὶ Μακλόκλαν εἰς τὸν ἀγωνιστὴν Χρ. Παπαχρυσοστόμου, Διευθυντὴν τοῦ Π. Γυμνασίου Θηλέων Λευκωσίας, ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀποφυλάκισίν του ἐκ τῶν κρατητηρίων Ὀμορφίτας, περισσότερον συμπεπληρωμένον. Συμφώνως πρὸς τὴν πρώτην ἔκδοσιν, ἡ Κύπρος θὰ ἀνεγνώριζεν ὡς βασιλέα της τὸν βασιλέα τῆς Ἑλλάδος, θὰ ἀπέκτα ἀπόλυτον δικαίωμα ἐλευθέρας ἐπικοινωνίας μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας, μὲ μόνην τὴν διαφοράν, ὅτι..... οὐδέποτε θὰ ἡνοῦτο μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ ἀγωνιστὴς οὗτος ἀπήντησεν ὅτι ὁ μόνος ἔχων δικαίωμα νὰ συζητήσῃ ἐπὶ τοῦ σχεδίου ἦτο ὁ ἐκλελεγμένος ἀντιπρόσωπος τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος. Οἱ ἀνακριταὶ τότε προέτειναν εἰς αὐτὸν νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον εἰς Ἀθήνας διὰ νὰ τοῦ διαβιβάσῃ τὸ σχέδιον. Τότε οὗτος ἀπήντησεν ὅτι ἀπεκλείετο νὰ διαβιβάσῃ σχέδιον, τὸ ὁποῖον ὁ ἴδιος προσωπικῶς ἐθεώρει ὡς φενάκην.

Εἰς ἐρώτησίν του, ἐὰν ἡ πρότασις ἐπεῖχεν ἐπίσημον χαρακτῆρα, ἠρνήθησαν νὰ ἀπαντήσουν.

Ἕνα μῆνα βραδύτερον, τὸ σχέδιον ἐδημοσιεύθη ὡς προταθὲν ὑπὸ τοῦ Κόμητος Καλλέργη.

Οἱ ἀνακριταὶ εἰς μίαν στιγμὴν τῆς συζητήσεώς των μὲ τὸν Γεωρκάτζην καὶ τὸν Σπανὸν ἐξέφρασαν τὴν ὕπαρξιν διαφωνίας δῆθεν μεταξὺ Ἰντέλλιντζες καὶ στρατοῦ. Οὕτω, κατὰ μὲν τὸν στρατὸν ὁ Διγενὴς καὶ οἱ ἀντάρται εὑρίσκοντο εἰς τὰ βουνὰ καὶ συνεπῶς ἐκεῖ ἔπρεπε νὰ ἀναζητηθοῦν, κατὰ δὲ τὴν Ἰντέλλιτζενς εἰς τὰ χωριά.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προπαγανδιστικῶν ἀνακρίσεων ἀντιλαμβάνεταί τις τὴν νοοτροπίαν τῶν Ἄγγλων, οἱ ὁποῖοι μετὰ τριετῆ ἀγῶνα δὲν εἶχον κατορθώσει νὰ ἀντιληφθοῦν τὸ ποιὸν τῶν ἀντιπάλων των. Ὑπὸ τοιαύτας, βεβαίως, συνθήκας, μὴ χρησιμοποιοῦντες τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ θέσουν εἰς ἐφαρμογὴν κατὰ τῶν ἀντιπάλων, ἦτο ἀδύνατον νὰ διεξαγάγουν νικηφόρον ἀγῶνα.

Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς προπαγάνδας μεταξὺ ἰδιωτῶν καὶ κατοίκων τῆς ὑπαίθρου, ἀπηυθύνοντο ἀδιακρίτως εἰς διάφορα πρόσωπα καὶ συνεζήτουν μετ' αὐτῶν ἀνάλογα σχέδια, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν σφυγμομέτρησιν τῆς κοινῆς γνώμης. Ἡ ἀπάντησις ἦτο κατὰ κανόνα στερεότυπος «Δὲν εἴμεθα οἱ ἁρμόδιοι· ἀπευθυνθῆτε εἰς τὸν Μακάριον».

Εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν προσεπάθουν νὰ ἐξακριβώσουν κυρίως τὴν λαϊκὴν ἀντίδρασιν ἐπὶ τῶν ἑξῆς ὑποθετικῶν περιπτώσεων : Διαμελισμὸς τῆς νήσου, ναυάγιον τῶν διαπραγματεύσεων, λύσις μέσῳ τοῦ ΝΑΤΟ, κατάπαυσις τοῦ ἀγῶνος. Ἐννοεῖται, ὅτι πολὺ

συντόμως ἀντελήφθησαν τὸ μάταιον τῶν προσπαθειῶν των, ὅπως κλονίσουν τὴν ἐμμονὴν τοῦ λαοῦ εἰς τὸ αἴτημα τῆς αὐτοδιαθέσεως.

Ἀπέμενε μόνον ἡ προσπάθεια πρὸς ἐξεύρεσιν μετριοπαθῶν. Ἀνώτεροι κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι περιήρχοντο τὰ χωρία, ἐκβιάζοντες τοὺς ἀγρότας, ὅπως παρουσιασθοῦν ὡς ἐκπρόσωποι, κραδαίνοντες ὡς φόβητρον τὸ διάταγμα προσωποκρατήσεως εἰς στρατόπεδον συγκεντρώσεως. Ἐννοεῖται, ὅτι ὅλαι αἱ προσπάθειαί των ἀπέβησαν ἄκαρποι, χάρις εἰς τὴν ἄγρυπνον παρακολούθησιν ἡμῶν καὶ τὸν ἀξιοθαύμαστον πατριωτισμὸν τῶν κατοίκων. Ἤδη ἀπὸ τῆς 31ης Μαΐου 1957 εἶχον κοινοποιήσει πρὸς τὴν ΠΕΚΑ διαταγήν, εἰς τὴν ὁποίαν καθώριζον τοὺς κινδύνους καὶ ὑπεδείκνυον τρόπους ἀντιδράσεως.

Τὰ ἀνήκουστα βασανιστήρια τῶν συλλαμβανομένων.

Ἐξεθέσαμεν καὶ ἀλλαχοῦ τὰ ἀπάνθρωπα μέσα, τὰ ὁποῖα ἐφήρμοζον εἰς βάρος τῶν συλλαμβανομένων ὑπόπτων καὶ ἀγωνιστῶν οἱ εἰδικῶς ἐκπαιδευθέντες καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀποσταλέντες εἰς Κύπρον βασανισταί. Τὰ βασανιστήρια ταῦτα ὠργανώθησαν ἐπὶ ἐπιστημονικῆς βάσεως καὶ ἐφηρμόζοντο τῇ βοηθείᾳ εἰδικῶν μηχανημάτων, μεταφερθέντων ἐξ Ἀγγλίας. Ταῦτα ἐξετέθησαν εἰς γενικὰς μόνον γραμμὰς εἰς προκήρυξιν ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ βασανιστήρια εἰς τὰς Μεσαιωνικὰς φυλακὰς Ἀμμοχώστου». (1)

Χαρακτηριστικὴ φωτογραφία τῶν βασανιστηρίων, τὰ ὁποῖα ὑφίσταντο οἱ κρατούμενοι εἰς Ὁμορφίταν διὰ νὰ προβοῦν εἰς ὁμολογίας.

Ὁ ραδιοσταθμὸς Ἀθηνῶν εἰς ἐκπομπήν του τῆς 11ης Ἰουνίου κατήγγειλεν ὅτι Ἕλληνες, ἐκ τῆς ἐπαρχίας Κυρηνείας, ἐτάφησαν μέχρις ὡρισμένου σημείου τοῦ σώματός των εἰς ἐκσκαφέντας λάκκους, διὰ νὰ ὁμολογήσουν ποῦ εὑρίσκεται ὁ Διγενής. Κατόπιν τῶν καταγγελιῶν τούτων, ἡ Κυβέρνησις Κύπρου προέβη εἰς ἀνακοίνωσιν, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας προσῆλθον τὴν 23ην Ἰουνίου 18 πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἕτοιμα νὰ προβοῦν εἰς καταθέσεις, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἐξασφαλισθοῦν ταῦτα ἐναντίον νέων κακομεταχειρίσεων, καθὼς καὶ δικαστικῶν συνεπειῶν. Αἱ τελευταῖαι ἦσαν λίαν πιθαναί, ἂν μὴ βέβαιαι, λόγῳ τοῦ τελευταίως ἐκδοθέντος διατάγματος, διὰ τοῦ ὁποίου οὐσιαστικῶς οὐ μόνον ἐξησφαλίζετο πλήρης ἀσυδοσία εἰς τὰ μέλη τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας, ἀλλ' ἐπεβάλλοντο καὶ αὐστηραὶ ποιναὶ εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐτόλμων νὰ ὑποβάλουν μήνυσιν ἐναντίον των. Ὁ δικηγόρος τοῦ Στέμματος (εἰσαγγελεὺς) ἐζήτησε πίστωσιν χρόνου διὰ νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν μαρτύρων, μετὰ δὲ σχετικὴν συνεννόησίν του μετὰ τῆς Κυβερνήσεως Κύπρου, δὲν ἐδέχθη τὰς ῥηθείσας ὑπὸ

---

(1) ΤΑ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ ΣΤΙΣ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ

Ρίχνονται εἰς ὑγρὰ κατασκότεινα κελλιά. Κανεὶς δὲν δικαιοῦται νὰ τοὺς ἐπισκεφθῇ ἐκεῖ, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς βασανιστάς των. Τροφὴ τοὺς δίδεται ἐλαχίστη καὶ κακῆς ποιότητος. Ὑπάρχουν ὅμως περιπτώσεις κρατουμένων, ποὺ ἔμειναν νηστικοὶ καὶ διψασμένοι ἐπὶ 2-3 ἡμέρας. Τὰ τρόφιμα, ποὺ τοὺς παίρνουν οἱ συγγενεῖς των συνήθως, τὰ τρώγουν οἱ ἐπικουρικοί.

Ὁδηγοῦνται ἀκολούθως εἰς εἰδικοὺς θαλάμους «ἀνακρίσεως». Ἐκεῖ τοὺς περιμένουν οἱ ἀνακριταὶ μὲ ἐπιτελεῖον ἐκγυμνασμένων καὶ ἐμπείρων βασανιστῶν. Ἐκεῖ τοὺς περιμένουν ὅλα τὰ σύνεργα βασανισμοῦ. Ἐννοεῖται, ὅτι οἱ βασανισταί, κατὰ κανόνα, μεθοκοποῦν καὶ ἀποκτηνώνονται ἔτσι ἐντελῶς, διὰ νὰ ἀντέχουν τὰ νεῦρά των

Ἰδοὺ ἡ φρικιαστικὴ σειρὰ τῶν βασανιστηρίων, ποὺ ἀκολουθοῦν. Οἱ ἀνακρινόμενοι ξεγυμνώνονται καὶ δένονται χειροπόδαρα. Ἔμπροσθεν τοῦ προσώπου των τοποθετεῖται προβολεὺς τεραστίας ἐντάσεως, διὰ νὰ

τῶν μαρτύρων προϋποθέσεις. Τοιουτοτρόπως ἡ ἀνάκρισις ἐματαιώθη. Πολιτικὸς κρατούμενος ἐν Πύλᾳ ἐζήτησε νὰ καταθέσῃ ἐπὶ τῶν καταγγελιῶν, πλὴν ὅμως δὲν τοῦ ἐπετράπη.

Αὐτὸ ἦτο τὸ κατάντημα τῆς Βρεττανικῆς δικαιοσύνης ἐν Κύπρῳ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς Χάρντιγκ.

Τὴν 5ην Ἰουλίου ἀνεκοινώθη, ὅτι ὁ Μπάτλερ ἀπέρριψε πρότασιν Ἄγγλου Ἐργατικοῦ, ὅπως μεταβῇ εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Λονδίνου Ἐπιτροπὴ ἐξ ἀνεξαρτήτων ἰατρῶν πρὸς ἔρευναν ἐπὶ τῶν καταγγελιῶν «περὶ κακώσεων Κυπρίων καταδίκων ἐν ταῖς φυλακαῖς τοῦ Λονδίνου».

Αἱ ἀνωτέρω ἀνήκουστοι βαρβαρότητες καὶ ἀξιόποινοι πράξεις μὲ ἠνάγκασαν νὰ ἐκδώσω καὶ ἕτερον φυλλάδιον, διὰ τοῦ ὁποίου κατήγγελλον, ἰδίᾳ πρὸς τὸν Βρεττανικὸν λαόν, τὰ ἀπάνθρωπα μέτρα τοῦ Χάρντιγκ.

Ἐργατικὸς βουλευτὴς ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων ἀνεφέρθη εἰς τὰ ἐν Κύπρῳ βασανιστήρια, καθὼς καὶ εἰς τὰ εἰς βάρος ἐν Λονδίνῳ καταδίκων Κυπρίων ἐφαρμοζόμενα. Ὁ Μπάτλερ ἀπήντησε δι' ὑπεκφυγῶν, δηλώσας, ὅτι θὰ ἀπηυθύνετο πρὸς τὸν Χάρντιγκ, ἵνα ἀποφανθῇ οὗτος περὶ τοῦ βασίμου ἢ ὄχι τῶν καταγγελιῶν. Ὁ ἀναγνώστης ἀντιλαμβάνεται, βεβαίως, τὴν σοβαρότητα τῆς δηλώσεως, ἂν λάβῃ μάλιστα ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ Μπάτλερ ἦτο πλήρως ἐνήμερος τοῦ γεγονότος, ὅτι μετεφέρθησαν ἐξ Ἀγγλίας εἰδικοὶ βασανισταὶ μετὰ εἰδικῶν μηχανημάτων.

Ὁ Δικηγορικὸς Σύλλογος Ἀθηνῶν ἀπηυθύνθη ὡσαύτως πρὸς τὸν Διεθνῆ Σύλλογον Δικηγόρων, ζητῶν τὴν παραπομπὴν τοῦ Χάρντιγκ εἰς εἰδικὸν δικαστήριον διὰ τὰ ἐν Κύπρῳ βασανιστήρια.

Πρὸ τοῦ δημιουργηθέντος θορύβου, ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ᾐσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ ἀντιδράσῃ. Τὰ ἐπιχειρήματά της, βεβαίως, ἦσαν λίαν πενιχρά. Οὕτω ὁ ραδιοσταθμὸς Κύπρου ἀνεμάσησε τὰ τετριμμένα περὶ «ἀσυστάτων κατηγοριῶν τῆς ΕΟΚΑ πρὸς δυσφήμησιν τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας», ἡ δὲ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἐξέδωκε Λευκὴν Βίβλον, τὴν ὁποίαν διένειμεν εἰς Ἀγγλίαν καὶ εἰς Κύπρον.

Παρ' ὅλα ταῦτα, μερὶς τοῦ Ἀγγλικοῦ Τύπου συνέχισε τὰς ἐναντίον τοῦ Χάρντιγκ ἐπι-

---

τοὺς θολώσῃ τὸ μυαλὸ καὶ νὰ τοὺς παραλύσῃ τὰ νεῦρα. Ἀρχίζουν ἔπειτα αἱ ἐρωτήσεις, ποὺ διαρκοῦν ὥρας ὁλοκλήρους.

Ὕστερα ἀρχίζουν τὰ κτυπήματα. Τοὺς κτυποῦν εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ σώματος, εἰς τὸ πρόσωπον, τὸ στομάχι, τὰ γεννητικὰ ὄργανα. Χρησιμοποιοῦν πρῶτα τοὺς γρόνθους των καὶ κατόπιν χονδρὲς σανίδες καὶ τὰ πιστόλια των. Ἕνας εἰδικὸς βασανιστὴς παίρνει φόρα καὶ τοὺς κουτουλᾶ. Τὰ ἀπάνθρωπα κτυπήματα συνεχίζονται, μέχρις ὅτου ὁ ἀνακρινόμενος χάσῃ τὰς αἰσθήσεις του, ἢ ἐξαντληθοῦν οἱ ἴδιοι οἱ βασανισταί. Αἱ περιπτώσεις σπασίματος τῶν πλευρῶν εἶναι συνηθέσταται.

Ἀκολουθεῖ κατόπιν τὸ δεύτερον στάδιον. Ἀφοῦ χύσουν εἰς τὰ ἀναίσθητα θύματά των κουβάδες παγωμένου νεροῦ διὰ νὰ συνέλθουν, τὰ ξαπλώνουν ἀνάσκελα εἰς τὸ ἔδαφος. Ἄγγλοι καὶ Τοῦρκοι τοὺς πατοῦν, διὰ νὰ τοὺς ἀκινητοποιήσουν. Ἐν τῷ μεταξὺ τοὺς μπάζουν μέσα στὸ στόμα μαντήλια βουτηγμένα εἰς τὸ αἷμά των. Πολλὲς φορὲς τοὺς γεμίζουν τὸ στόμα μὲ τὰ ἀποτσίγαρα, ποὺ ἔχουν ἐν τῷ μεταξὺ καπνίσει οἱ βασανισταί. Ὕστερα τοὺς χύνουν συνεχῶς νερὸ μέσα εἰς τὴν μύτην. Ὅταν ὁ ἀνακρινόμενος λιποθυμήσῃ, σταματοῦν, διὰ νὰ ἀρχίσουν μόλις συνέλθῃ· μὲ μόνην δὲ περιβολὴν τὸ ἐσώβρακον ρίχνονται στὸ κελλὶ ἐπὶ ἡμέρας, μὲ στρῶμα τὸ τσιμεντένιο πάτωμα καὶ 2-3 κουβέρτες.

Κατὰ τὸ τρίτον στάδιον τοποθετοῦν ἀναμμένα τσιγάρα πάνω στὸ δέρμα τῶν κρατουμένων εἰς τὸ πρόσωπον καὶ σὲ ἄλλα μέρη τοῦ σώματος. Συγχρόνως τοὺς πατοῦν στὰ γεννητικὰ ὄργανα καὶ προσπαθοῦν νὰ τούς διαχωρίσουν τοὺς ὄρχεις, ἀπειλοῦντες τὰ θύματά των, ὅτι θὰ τὰ καταστήσουν ἀνίκανα. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς «ἀνακρίσεως», μερικοὶ ἐκ τῶν βασανιστῶν τοποθετοῦν τὶς κάννες τῶν ὅπλων των εἰς τοὺς κροτάφους τῶν ἀνακρινομένων καὶ τοὺς ἀπειλοῦν, ὅτι θὰ τοὺς σκοτώσουν.

Ἐννοεῖται, ὅτι ἡ σειρὰ τῶν βασανιστηρίων ἐπαναλαμβάνεται. Ὑπάρχουν κρατούμενοι, ποὺ ὑπέστησαν τὰ ἀνωτέρω ἢ καὶ χειρότερα ἀκόμη βασανιστήρια, τρεῖς φορές.

Πολλὲς φορές, διὰ νὰ ἐκθέσουν τοὺς κρατουμένους ὡς προδότες, τοὺς βάζουν μέσα εἰς τὰ αὐτοκίνητά των καὶ τοὺς παίρνουν εἰς διάφορα μέρη, ὅπου γίνονται ἔρευναι, διὰ νὰ τοὺς βλέπουν οἱ χωρικοί.

Εἶναι περιττὸν νὰ τονίσωμεν, ὅτι παρόμοια καὶ χειρότερα βασανιστήρια λαμβάνουν χώραν εἰς ὅλην τὴν Κύπρον. Δὲν ὑπάρχει κανένας λόγος νὰ τὰ σχολιάσωμεν. Καλοῦμεν ὅμως ὅλους τοὺς συμπατριώτας μας νὰ φροντίσουν νὰ γνωσθῇ ἡ πραγματικότης ἐκτὸς τῆς Κύπρου, εἰς ὅσον τὸ δυνατὸν εὐρυτέραν κλίμακα. Ὁ καθένας μας ἂς κάμῃ ὅ,τι μπορεῖ. Εἶναι ἱερὸν καθῆκον ὅλων μας.

Καλοῦμεν τὴν ἐλευθέραν ἀνθρωπότητα νὰ λάβῃ ἀμέσως δραστικὰ μέτρα. Εἶναι ἱερὸν καθῆκόν της.

Ἐκ τῆς ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ (Π.Ε.Κ.Α.)

θέσεις, διὰ τὴν ἐπίμονον ἄρνησίν του, ὅπως δεχθῇ τὴν διεξαγωγὴν ἐρεύνης ἐπὶ τῶν καταγγελιῶν διὰ κακομεταχειρίσεις κρατουμένων.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος ὡσαύτως, εἰς δημοσιογραφικὴν συνέντευξίν του ἐν Ἀθήναις πρὸς Ἕλληνας καὶ ξένους δημοσιογράφους, προέβη εἰς καταγγελίαν τῶν Βρεττανικῶν ὠμοτήτων καὶ βασανιστηρίων ἐν Κύπρῳ, ἀνεφέρθη δὲ εἰς συγκεκριμένας περιπτώσεις καὶ ἐζήτησε τὴν διενέργειαν ἀμερολήπτου διεθνοῦς ἐρεύνης.

Παρ' ὅλας ὅμως τὰς ἀναληθεῖς διαψεύσεις τῶν καταγγελιῶν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, Βρεττανικοὶ παράγοντες ἐξήσκουν πίεσιν, ὅπως ἀποσταλῇ ἐγκαίρως εἰς Κύπρον Βρεττανικὴ Ἐπιτροπὴ Ἐρεύνης πρὸς ἀποφυγὴν τῆς διαγραφομένης ἤδη ἀπειλῆς διερευνήσεως τῶν καταγγελιῶν ὑπὸ ἀμερολήπτου Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς.

Παρ' ὅλον τὸν σάλον, ὁ Λέννοξ Μπόϋντ διὰ δηλώσεώς του, τὴν 21ην Ἰουνίου, ἀντιτίθεται εἰς τὴν διενέργειαν τοιαύτης ἐρεύνης, ἡ δὲ Συντηρητικὴ ἐφημερὶς «Νταίηλυ Μαίηλ» γράφει, ὅτι ὁ Χάρντιγκ πιθανὸν νὰ παραιτηθῇ, ἐὰν γίνῃ ἀποδεκτὸν τὸ αἴτημα τῶν Ἐργατικῶν «περὶ διερευνήσεως τῶν καταγγελιῶν ὑπὸ οὐδετέρας Ἐπιτροπῆς». Ἡ βουλευτὴς κυρία Λῆ, σύζυγος τοῦ Μπέβαν, ἔγραφεν εἰς τὴν «Τρίμπιουν», ὅτι «ἡ Ἀγγλία θὰ ἠδύνατο νὰ σώσῃ τὴν τιμήν της, ἐὰν ἐδέχετο τὴν διεξαγωγὴν ἀμέσου ἐρεύνης ἐπὶ τῶν ἐν Κύπρῳ ἐφαρμοζομένων μεθόδων. Ἐὰν ἐντὸς δύο ὡρῶν», ἔγραφε, «ἐμάθομεν τόσα πολλὰ εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Λονδίνου (εἶχεν ἐπισκεφθῇ τοὺς ἐκεῖ κρατουμένους Κυπρίους καταδίκους, οἵτινες εἶχον κακοποιηθῇ ἐνωρίτερον ἐν Κύπρῳ) ἀπὸ τόσον ὀλίγους Κυπρίους κρατουμένους, πόσα δὲν θὰ ἐμανθάνομεν, ἐπισκεπτόμενοι τὴν Κύπρον».

Τέλος τὴν 21ην Ἰουνίου 1957 ἡ Ἑλλὰς ἀπηυθήνθη εἰς τὸν ΟΗΕ καὶ ἐζήτησεν ἀμερόληπτον διεθνῆ ἔρευναν ἐπὶ τῶν ἐν Κύπρῳ ἐφαρμοζομένων μεθόδων.

Ἕνα μῆνα μετὰ ταῦτα, τὴν 26ην Ἰουλίου, ὁ Λέννοξ Μπόϋντ ἀπέρριψε πρότασιν, γενομένην εἰς τὴν Βουλὴν «περὶ διενεργείας ἐρεύνης ἐν Κύπρῳ», χαρακτηρίσας τὰς σχετικὰς κατηγορίας τοῦ Μακαρίου ὡς «φανταστικὰς» καὶ ἀποσκοπούσας εἰς τὸν διασυρμὸν τοῦ ὀνόματος τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

Τὴν 5ην Ἰουλίου ἀνηγγέλλετο ἐπὶ τέλους, ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Συμβουλίου ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν, ὅπως καλέσῃ τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν νὰ ἀναστείλῃ ὅλας τὰς ἐκτελέσεις Κυπρίων, δεδομένου ὅτι αὗται ἐλήφθησαν βάσει τῶν μέτρων «ἐκτάκτου ἀνάγκης» καὶ ὅπως ἐπιτρέψῃ τὴν μετάβασιν εἰς Κύπρον ἀντιπροσωπείας τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης πρὸς διερεύνησιν τῶν καταγγελιῶν διὰ παραβάσεις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἐκαλεῖτο, ὅπως μέχρι τῆς 20ῆς Ἰουλίου δώσῃ τὴν συγκατάθεσίν της πρὸς τοῦτο.

Αἱ καταγγελίαι περὶ κακομεταχειρίσεων ἐν Κύπρῳ προεκάλεσαν παγκόσμιον συγκίνησιν. Ἐξαίρεσιν ἀπετέλεσε μόνον ὁ Ἀμερικανικὸς Τύπος. Ἐσίγησε τελείως. . . . . .

Ἡ Ἀγγλοτουρκικὴ συνεργασία ἐπιτείνεται.

Πρὶν ἢ ἀναφέρομεν συγκεκριμένα γεγονότα, παραθέτομεν χαρακτηριστικὰ σημεῖα ἀνταποκρίσεως Ἄγγλου ἀνταποκριτοῦ, ἥτις ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ἐφημερίδα «Νταίηλυ Τέλεγκραφ» καὶ ἀνεδημοσιεύθη εἰς ἐφημερίδα τῆς Κύπρου τὴν 25ην Ἀπριλίου 1957. Εἰς τὴν ἀνωτέρω ἀνταπόκρισιν γίνεται ἀπροκάλυπτος μνεία «περὶ συγκεκριμένων ἀπειλῶν ἐκ μέρους τῆς Βολκὰν (τουρκικῆς Ὀργανώσεως), περὶ τῆς πιθανότητος νὰ διαδραματίσουν οἱ ἐπικουρικοὶ ἐνεργὸν ρόλον, περὶ πιθανῆς ἀποκρύψεως ὅπλων ὑπὸ τῶν Τούρκων, τῇ ἀνοχῇ τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως κ.λ.π.».

Ἰδοὺ ὅμως καὶ συγκεκριμένα γεγονότα:

1) Τοῦρκοι, ἰδίᾳ ἀπολυόμενοι ἐπικουρικοὶ ἀστυνομικοὶ μετέβησαν εἰς Τουρκίαν, πρὸς ἐκπαίδευσιν εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ὅπλων. Οὕτω, τὴν 14ην Μαΐου ἀνεχώρησαν εἰς Τουρκίαν διὰ τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν οἱ : Κασίμ, ἀστυνόμος Λεύκας, Νιχάτ, βοηθὸς ἀστυνόμος Λεύκας καὶ Κασὶφ ἐξ Ἀμπελικοῦ. Τὴν 20ὴν Μαΐου ἀνεχώρησαν διὰ τὸν ἴδιον σκοπὸν πάλιν εἰς Τουρκίαν οἱ : Ἐνίς, δεκανεὺς Λεύκας καὶ Μακλάουτ Ἄγγλος ἀστυνομικὸς ἐν Λεύκᾳ.

2) Τὴν νύκτα τῆς 10ης Μαΐου Τοῦρκοι ἀστυνομικοί, ἐπιστρέψαντες ἀργὰ εἴς τινα ἀστυνομικὸν σταθμὸν Βαρωσίων καὶ νομίσαντες, ὅτι οἱ δύο Ἕλληνες συνάδελφοί των ἐκοιμῶντο, ἤρχισαν νὰ ἐξιστοροῦν τὰ τῆς εἰσαγωγῆς ὅπλων ἐκ Τουρκίας πρὸς ἐξοπλισμὸν τῶν Τούρκων. Ὡς τόπους ἐκφορτώσεως ἀνέφερον τὰ Βαρώσια, τὴν Λάπηθον καὶ τὴν πόλιν τῆς Χρυ-

σοχοῦς. Τὰ ὅπλα, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν ἰδίων πάντοτε, μετεφέρθησαν εἰς τὴν ὕπαιθρον δι' αὐτοκινήτων «Βάν», ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἐπικουρικῶν.

3) Εἰς τὸν λιμένα 'Αμμοχώστου κατέπλευσε τὸ Τουρκικὸν ἀτμόπλοιον «ΑΥΛΑ» δύο φοράς, τὴν 24ην 'Απριλίου 1957, προερχόμενον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὴν 11ην Μαΐου 1957 ἐκ Τριπόλεως μετὰ φορτίου τὸ ὁποῖον, δὲν ἐξεφόρτωσε, ἀλλ' ἀνεχώρησε. Τὸ φορτίον ἐχρησίμευεν ὡς δικαιολογητικὸν διὰ τὸν κατάπλουν, διότι τὰ ὅπλα ἐξεφορτώνοντο εἰς τὰ ἀνοικτά, τῇ ἀνοχῇ τῶν 'Αρχῶν.

Τὴν ἀπροκάλυπτον ταύτην 'Αγγλοτουρκικὴν συνεργασίαν κατήγγειλα ἐπὶ τῇ βάσει συγκεκριμένων γεγονότων διὰ προκηρύξεών μου, αἵτινες ἐκυκλοφόρησαν εὐρύτατα ὑπὸ τοὺς τίτλους «'Αγγλοτουρκικὴ συνεργασία» καὶ «Συνεργασία κατεργαρέων».

Διπλωματικὴ δραστηριότης ἐπὶ τῇ προόψει νέας Ἑλληνικῆς προσφυγῆς εἰς τὸν ΟΗΕ. — Προπαρασκευαὶ τῆς ΕΟΚΑ.

'Εφ' ὅσον ἐπλησίαζεν ὁ χρόνος διὰ τὴν ὑποβολὴν τῆς νέας Ἑλληνικῆς προσφυγῆς εἰς τὸν ΟΗΕ, καὶ δὲν ἐφηρμόσθη ἀπὸ 'Αγγλικῆς πλευρᾶς ἡ ἀπόφασις τῆς 11ης Συνόδου τοῦ ΟΗΕ, ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις κατείχετο ὑπὸ νευρικότητος καὶ ἀνέπτυσσεν ἔντονον διπλωματικὴν δραστηριότητα. Τοῦτο ὠφείλετο ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς ὑπόδειξιν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν πρὸς διευθέτησιν τοῦ Κυπριακοῦ πρὸ τῆς ὑποβολῆς τῆς νέας προσφυγῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς ἐπιθυμίαν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, ὅπως ἀποσοβήσῃ τὴν προσφυγήν, ἤ, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, νὰ παρουσιάσῃ ἐπιχειρήματα, ὅτι κατέβαλε προσπαθείας πρὸς εἰρηνικὴν διευθέτησιν τοῦ ζητήματος.

Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἐν Ἑλλάδι εὑρισκομένου Φίλιπς Νόελ Μπαΐκερ, ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἀντιληφθεῖσα τὰς δυσχερείας, τὰς ὁποίας εἶχε δημιουργήσει δι' ἑαυτήν, ἐξ αἰτίας τῆς ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ πολιτικῆς της, θὰ ἔδιδε δικαίαν καὶ δημοκρατικὴν λύσιν, μὲ βάσιν τὴν αὐτοδιάθεσιν. Προσέθετε δέ, ὅτι τὸ 'Εργατικὸν κόμμα ἀνεγνώριζε τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιαθέσεως εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς καὶ ὅτι, μόλις ἀνελάμβανε τὴν ἀρχήν, τὸ πρῶτον θέμα, τὸ ὁποῖον θὰ ἔλυε, θὰ ἦτο τὸ Κυπριακὸν ἐπὶ τῆς διακηρυχθείσης βάσεως.

Τὴν 25ην 'Ιουνίου ὁ Ὑφυπουργὸς τῶν 'Αποικιῶν ἐδήλωσεν εἰς τὴν Βουλήν, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις δὲν ἦτο διατεθειμένη νὰ διεξαγάγῃ διμερεῖς συνομιλίας μετὰ τοῦ Μακαρίου, ὡς εἶχε ζητήσει οὗτος διὰ τῆς ἀπὸ 28 Μαΐου 1957 ἐπιστολῆς του, διότι εἶχε θέσει ἀπαραδέκτους ὅρους, ὑπέσχετο δὲ νὰ μελετήσῃ τὸ ζήτημα, ἐὰν ἀπεσύροντο οἱ ὅροι οὗτοι.

Κατὰ τὴν σύσκεψιν τῶν Πρωθυπουργῶν τῆς Κοινοπολιτείας, ἥτις ἔλαβε χώραν ἐν Λονδίνῳ τὴν 2αν 'Ιουλίου τοῦ 1957, συνεζητήθη καὶ τὸ Κυπριακόν. Κατ' αὐτὴν αἱ 'Ινδίαι καὶ ἡ Κεϋλάνη ἀντετάχθησαν εἰς τὰς 'Αγγλικὰς ἀπόψεις «περὶ ἐπιλύσεως τοῦ Κυπριακοῦ ἐν τῷ πολιτικῷ πλαισίῳ τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ ΝΑΤΟ» Ἡ Γκάνα ἐτήρησεν οὐδετερότητα.

Ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις, διὰ νὰ ματαιώσῃ τὴν ἐπικειμένην νέαν Ἑλληνικὴν προσφυγήν, ἀφῆκε, σκοπίμως, νὰ νοηθῇ, ὅτι ἐμελέτα νέα σχέδια διὰ τὴν Κύπρον, ἓν τῶν ὁποίων ἦτο ἡ ἀνεξαρτοποίησις, συμφώνως πρὸς τὸ σχέδιον τοῦ 'Ινδοῦ Ὑπουργοῦ 'Αμύνης κ. Μένον, ὅστις, εὑρισκόμενος τότε ἐν Λονδίνῳ, ἐφαίνετο, ὅτι διεδραμάτιζε σπουδαῖον ρόλον ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ.

'Εν τῷ μεταξύ, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, καλέσασα τὸν παρὰ τῷ ΟΗΕ μόνιμον αὐτῆς ἀντιπρόσωπον, κ. Παλαμᾶν, συνεζήτει μετὰ τοῦ Μακαρίου ἐπὶ τῆς μορφῆς, τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ λάβῃ ἡ νέα Ἑλληνικὴ προσφυγὴ εἰς τὸν ΟΗΕ. Τότε ἀκριβῶς ἀπεκαλύφθη, ἔκδηλος πλέον, ἡ 'Αγγλοαμερικανικὴ συνεργασία. Οὕτω, ὁ ἐν 'Αθήναις 'Αμερικανὸς Πρεσβευτὴς κ. Ἄλλεν ἐδήλωσε, σαφῶς, ὅτι τὸ ΝΑΤΟ ἔπρεπε νὰ ἐνδιαφερθῇ διὰ τὴν διένεξιν μεταξὺ συμμάχων κρατῶν. Ταυτοχρόνως εἰς τὴν Μ. Βρεττανίαν ἐμφανίζεται ἔκδηλος ἡ τάσις, ὅπως ἀναβληθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος οἱαδήποτε ἐκδήλωσις τῶν 'Αγγλικῶν προθέσεων διὰ τὴν Κύπρον, οἱ δὲ 'Εργατικοὶ δὲν φαίνονται πρόθυμοι νὰ πιέσουν τὴν Κυβέρνησιν, ὅπως θέσῃ συντόμως τὸ Κυπριακὸν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς πρὸς συζήτησιν, διότι τὰ 'Αγγλικὰ προβλήματα ἐφαίνοντο περισσότερον περιπεπλεγμένα, ἀπὸ ὅσον ἀρχικῶς ἐνομίζετο. Οὕτω, ὁ 'Αϊζενχάουερ ἐπέμενεν ἀνενδότως, εἰς πεῖσμα τῶν Ἄγγλων, εἰς τὴν πολιτικὴν τοῦ ἀφοπλισμοῦ, ἡ δὲ Διάσκεψις τῶν Πρωθυπουργῶν τῆς Κοινοπολιτείας ἐπεβεβαίωσεν ἐπισήμως τὴν ὕπαρξιν

τῶν μεγάλων ἐσωτερικῶν ἀδυναμιῶν τῆς Κοινοπολιτείας. Ἐνῷ ὅμως ἡ Ἀμερικανικὴ στάσις ἐνεφανίζετο δυσμενὴς ἀπὸ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς καὶ ὁ Ντάλλες ἐδήλου, ὅτι ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Κύπρου ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν χωρῶν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἀπὸ τὴν Ρωσσίαν, τὴν 6ην Ἰουλίου τοῦ ἰδίου ἔτους ἐδημοσιεύθη, ὅτι ὁ κ. Σπάακ ὑπέβαλεν εἰς τὰς τρεῖς χώρας, Ἀγγλίαν, Ἑλλάδα καὶ Τουρκίαν, σχέδιον ἀνεξαρτοποιήσεως τῆς νήσου, ἐντὸς τῆς Κοινοπολιτείας. Τὸ σχέδιον, τὸ ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Σπάακ, περιελάμβανεν ἀνεξαρτησίαν τῆς Κύπρου, μεταβίβασιν μέρους τοῦ πολιτικοῦ ἐλέγχου τῆς νήσου εἰς τὸ ΝΑΤΟ, μετατροπὴν τῆς νήσου εἰς βάσιν τοῦ ΝΑΤΟ καὶ διαπραγματεύσεις μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ἀμερικῆς, ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ διαχωρισμοῦ τῆς νήσου ὡς στρατιωτικῆς βάσεως.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Χάρντιγκ διὰ Λονδῖνον τὴν 6ην Ἰουλίου, ἤρχισε νὰ διαγράφεται φαινομενικῶς νέα Ἀγγλικὴ πολιτικὴ διὰ τὴν Κύπρον. Τὰ σχέδια ὅμως καὶ αἱ λύσεις, αἱ ὁποῖαι προετείνοντο, ἦσαν παλαιαί. Ὁ Χάρντιγκ, μετὰ σύντομον συνομιλίαν τὴν 7ην καὶ 8ην Ἰουλίου μετὰ τοῦ Λέννοξ Μπόϋντ, εἰσῆλθε τὴν ἐπαύριον, 9ην Ἰουλίου, εἰς νοσοκομεῖον τοῦ Λονδίνου, μὲ τὸ δικαιολογητικόν, ὅτι ἔπασχεν ἐκ φλογώσεως τῶν ἀμυγδαλῶν. Ἡ ἀσθένειά του ὠφείλετο μᾶλλον εἰς σφοδρὰν σύγκρουσίν του πρὸς τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸν Πρωθυπουργόν, ἰδίᾳ διότι διεψεύσθη ἐπανειλημμένως εἰς τὰς προβλέψεις του περὶ καταστολῆς τοῦ κινήματος τῆς ΕΟΚΑ! Συγχρόνως ὁ «Σπεκτέϊτορ» ζητεῖ προβιβασμὸν τοῦ Χάρντιγκ καὶ μετάθεσίν του ἐκ Κύπρου, ἡ δὲ «Τρίμπιουν» ὁμιλεῖ συγκεκριμένως περὶ διαφωνίας μεταξὺ Μακμίλλαν καὶ Μπόϋντ ὡς πρὸς τὸν Χάρντιγκ, τὸν ὁποῖον ὁ Ἄγγλος Πρωθυπουργὸς χαρακτηρίζει ὡς «βάρος διὰ τὴν Κυβέρνησιν».

Μὲ τὴν προσέγγισιν τῆς καταθέσεως τῆς Ἑλληνικῆς προσφυγῆς, κυκεὼν εἰδήσεων καὶ λύσεων ἐμφανίζονται εἰς τὰς στήλας τοῦ ξένου τύπου, ἰδίᾳ κατὰ τὸ διάστημα 10 - 15 Ἰουλίου. Παραθέτομεν τὰς πλέον ἀξιολόγους.

—Ὁ Σπάακ ὑπέβαλεν εἰς τὰς τρεῖς Κυβερνήσεις πρότασιν περὶ τριμερῶν διαπραγματεύσεων, ἀποβλέπουσαν εἰς ὑπαγωγὴν τῆς νήσου ὑπὸ τὸ ΝΑΤΟ. Ἐκπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος ἠρνήθη, ὅτι ἐγένετο τοιαύτη πρότασις.

— Κατὰ τοὺς «Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου δὲν ἀπεκλείετο νὰ διατάξῃ ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις αἰφνιδίαν ἀποχώρησιν τῆς διοικήσεώς της ἐκ Κύπρου, μὲ συνέπειαν τὴν ἔνοπλον ρῆξιν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας.

— Δημοσιογραφικὸν ὄργανον τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος ἐκάλει τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν, ὅπως ἐγκαταλείψῃ τὴν μωρίαν τοῦ διαμελισμοῦ καὶ ἀρχίσῃ διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Μακαρίου, βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως ἐντὸς τακτῆς προθεσμίας.

—Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος ἐδήλωσεν ὅτι, ἐὰν ἡ Μ. Βρεττανία κατωχύρωνε τὴν αὐτοδιάθεσιν, θὰ ἀπέσυρε τοὺς ὅρους του. Περὶ τῆς ΕΟΚΑ, ἐδήλωσεν ὅτι ἀπετέλει τὴν ἔκφρασιν τῆς ἐπιθυμίας τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ὅπως ζήσῃ ἐλεύθερος, ἀντιθέτως πρὸς τὸν Χάρντιγκ, ὅστις ἀπετέλει τὴν ἔκφρασιν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως περὶ καταπιέσεως τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

Ἀνεγράφη, ὅτι ὑφίσταται διαφορὰ γνωμῶν μεταξὺ Μακαρίου καὶ Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς νέας προσφυγῆς.

—Ἐξεδηλώθη Βρεττανικὴ πρόθεσις πρὸς σύγκλησιν νέας τριμεροῦς διασκέψεως, μετὰ τὴν μεσολαβητικὴν προσπάθειαν τοῦ ΝΑΤΟ.

—Ὁ Μακάριος κατηγόρησε τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν ἐπὶ ἀδιαλλαξία καὶ ἐδήλωσεν εἰς ἀνταποκριτὴν τοῦ «Μαγχεστριανοῦ Φύλακος», ὅτι εἶναι σφαλερὰ ἡ ἄποψις, καθ' ἣν ἡ ΕΟΚΑ θὰ ὑποστηρίξῃ τὴν Ἑλληνικὴν προσφυγὴν δι' ἐπαναλήψεως τῆς ἐνόπλου δράσεως. Εἰς συνέντευξίν του πρὸς τὸν συντηρητικὸν βουλευτὴν καὶ πρώην Ὑφυπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν, λόρδον Λάμπτον, προειδοποίησεν ὅτι ἀπόπειρα διαμελισμοῦ τῆς νήσου θὰ ἔχῃ ὡς πιθανώτατον ἀποτέλεσμα τὴν κήρυξιν Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου.

—Ἡ μεταφορὰ τοῦ Ἀρχηγείου Μ. Ἀνατολῆς εἰς Κένυαν ἀνεμένετο νὰ συμπληρωθῇ μέχρι τέλους τοῦ ἔτους. Μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου θὰ ἀνεχώρουν ἐκ Κύπρου αἱ δύο πρῶται στρατιωτικαὶ μονάδες, αἱ δὲ Ἀγγλικαὶ δυνάμεις ἐν τῇ νήσῳ, ἀνερχόμεναι ἤδη εἰς 36.000, θὰ ἠλαττοῦντο κατὰ τὸ 1/5. (Δημοσιογραφικαὶ πληροφορίαι).

—Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις, ἐνισχυομένη ἀπὸ τὴν Τουρκικήν, προσεπάθει νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν συζήτησιν τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τριμερεῖς διαπραγματεύσεις. Ἡ Τουρκία, λέγεται, ὅτι ἀπέρριψε τὰς προτάσεις Σπάακ περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Κύπρου, ἐμμένουσα εἰς τὴν διχοτόμησιν.

Εἰς τὸν κυκεῶνα τοῦτον τῶν ἀλληλοσυγκρουομένων πληροφοριῶν, ἀποβλέποντα κυρίως εἰς τὴν πρόκλησιν συγχύσεως καί, πιθανῶς, ἐξάσκησιν πιέσεως ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὅπως μὴ καταθέσῃ τὴν προσφυγήν, ἔθεσε τέρμα ἡ κατάθεσις τῆς Ἑλληνικῆς προσφυγῆς εἰς τὸν ΟΗΕ, γενομένη τὴν 15ην Ἰουλίου 1957. Δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν Γενικὸν Γραμματέα τοῦ ΟΗΕ, ὁ κ. Παλαμᾶς ἐζήτει τὴν ἀναγραφὴν εἰς τὴν προκαταρκτικὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς προσεχοῦς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ ἀκολούθου θέματος : 1) Ἐφαρμογή, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν Ἡ. Ἐθνῶν, τῆς ἀρχῆς τῶν «ἴσων δικαιωμάτων καὶ τῆς αὐτοδιαθέσεως τῶν Λαῶν» εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου Κύπρου. 2) Παραβιάσεις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ βαναυσότητες ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς Διοικήσεως ἐναντίον τῆς Κύπρου.

Μία περίεργος πληροφορία.—Ἡ πρώτη νύξις περὶ ἀνεξαρτησίας.

Ὑπὸ τοῦ ἐν Κύπρῳ Γεν. Προξένου κ. Βλάχου μοῦ ἐστάλη τὴν 25ην Ἰουλίου 1957 τὸ ἀκόλουθον σημείωμα: «Ὑπάρχουν ἐνδείξεις, ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος αἰσιοδοξεῖ, ἡ δὲ σκέψις του προσανατολίζεται πρὸς λύσιν «ἀνεξαρτησίας». Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος φαίνεται, ὅτι εἶπεν ὅτι μία λύσις, μὴ ἀποκλείουσα εἰς τὸ διηνεκὲς τὴν Ἕνωσιν, θὰ ἐγίνετο ἀποδεκτή. Προκύπτει, ὅτι καὶ πάλιν οἱ Τοῦρκοι εἶναι ἀντίθετοι πρὸς μίαν τοιαύτην ἐξέλιξιν, διότι ἀντιλαμβάνονται, ὅτι τὸ σύνθημα τῆς ἀνεξαρτησίας ἔχει κερδίσει ἔδαφος καὶ ὅτι, ἐπιτυγχανομένης μιᾶς τοιαύτης λύσεως, οὐδεμία διεθνὴς ἐγγύησις καὶ οὐδὲν διεθνὲς σχῆμα θὰ δυνηθῇ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν φυσιολογικὴν πορείαν τῆς ἀνεξαρτησίας πρὸς τὴν Ἕνωσιν. Βεβαίως, ἐὰν προκύψῃ ἡ πιθανότης τῆς λύσεως «ἀνεξαρτησία», μία τῶν κυριωτέρων δυσκολιῶν θὰ εἶναι ἡ παρουσίασις τοῦ ὅλου σχεδίου εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κοινὴν γνώμην, (ἔγγραφον Γενικοῦ Προξένου κ. Βλάχου).

Τὸ σημείωμα τοῦτο μὲ ἐξέπληξε, διότι προήρχετο ἀπὸ ἄτομον, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο ὀρθὸν νὰ γνωρίζῃ τὰς σκέψεις τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἀπήντησα τὴν 29ην Ἰουλίου 1957 ὡς ἑξῆς:

«Δι' ἡμᾶς βεβαίως ὑπάρχει μία μορφὴ ἀνεξαρτησίας, διὰ τοὺς Ἄγγλους ὅμως ὑπάρχουν πλεῖσται τοιαῦται, αἱ ὁποῖαι βλέπομεν συχνὰ νὰ δίδωνται εἰς τὰς Ἀποικίας πρὸς διαιώνισιν τῆς δουλείας καὶ τῆς ἐξαρτήσεώς των ἀπὸ τὴν Μ. Βρεττανίαν. Συνεπῶς, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ καμμία συζήτησις, ἐφ' ὅσον δὲν παρουσιάζεται ἡ μορφὴ τῆς ἀνεξαρτησίας. Ἡ γνώμη μου, τὴν ὁποίαν πλειστάκις διετύπωσα, εἶναι ὅτι οἱ Ἄγγλοι δὲν πρόκειται νὰ δώσουν τίποτε, τὸ ὁποῖον νὰ μᾶς ἱκανοποιῇ. Ὑποκύπτομεν εἰς τὴν βίαν καὶ τὰς ἀπειλάς, ἐνῷ ἡμεῖς ἔχομεν περισσότερα «ἀτοῦ», διὰ νὰ κτυπήσουμε τὴν γροθιά μας. Δι' αὐτὸ νομίζω, ὅτι μὲ τὴν νοοτροπίαν μας αὐτὴν δὲν μποροῦμεν, οὔτε πρόκειται νὰ ἐπιτύχωμεν τίποτε. Λέγω μὲ πᾶσαν εἰλικρίνειαν καὶ χωρὶς φόβον, ὅτι ἡ πολιτική μας δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς πολιτικὴ δολλαρίων».

Κατὰ περίεργον τρόπον αἱ ἀνωτέρω ἀντιλήψεις τοῦ κ. Βλάχου συνεφώνουν πρὸς ἀπόψεις, αἵτινες περιελαμβάνοντο εἰς ἓν φυλλάδιον ὑπὸ τὸν τίτλον «ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΚΥΠΡΟΣ». Τοῦτο ἐκυκλοφόρει ἐν Κύπρῳ κατὰ περιόδους, ἦτο ὑπὲρ μιᾶς ἀνεξαρτήτου Κύπρου καὶ ἰσχυρίζετο, ὅτι ἐξεπροσώπει τὰς γνώμας Κυπριακῶν παραγόντων. Ὁ τρόπος ὅμως τῆς διατυπώσεως τῶν προπαγανδιστικῶν ἐπιχειρημάτων ἐδείκνυεν ὅτι ἐξεδίδετο καὶ ἐκυκλοφόρει ὑπὸ τῶν ἐν Κύπρῳ Βρεττανικῶν Ἀρχῶν. Τοῦτο ἐπεβεβαίωσαν καὶ ἰδιαίτεραί μας πληροφορίαι.

Κατὰ πληροφορίας μας, τὴν 13ην Αὐγούστου 1957 συνῆλθεν εἰς μυστικὴν συνεδρίαν ἐν Λονδίνῳ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον καὶ συνεζήτησεν ἐκ νέου ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ. Ἓν τῶν ἐξετασθέντων σχεδίων ἦτο καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς νήσου.

Πολεμικὴ προπαρασκευὴ τῆς Ὀργανώσεως.

Κατὰ πληροφορίας, τὰς ὁποίας εἶχον, ὁ Χάρντιγκ προσεπάθει παντοιοτρόπως, δι' ἐπιχειρήσεων, προκλήσεων καὶ τῆς προπαγάνδας, νὰ μὲ παρασύρῃ, ὥστε νὰ παραβιάσω τὴν μονόπλευρον ἐκεχειρίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον κηρύξει σιωπηρῶς, διὰ τῆς ἀναστολῆς τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἵνα ἔχῃ δικαιολογίαν πρὸς συνέχισιν τῶν ἐναντίον ἡμῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τῶν ἐναντίον τοῦ πληθυσμοῦ καταπιεστικῶν μέτρων. Δὲν παρεσύρθην καὶ παρέμεινα ἀτάραχος, προσπαθῶν ἁπλῶς νὰ ἀποφεύγω τὰ κτυπήματα καὶ προετοιμαζόμενος συγχρόνως,

ὅπως τὰ ἀποδώσω ὅ π ο υ, ὅ π ω ς καὶ ὅ τ α ν θὰ ἐθεώρουν τὴν περίστασιν κατάλληλον. Εἰς τὸ Παράρτημα ἀναγράφονται αἱ ἐναντίον ἡμῶν ἐπιχειρήσεις καὶ τὰ εἰς βάρος τοῦ πληθυσμοῦ «κέρφιου» τοῦ Στρατάρχου, καθ' ὃν χρόνον ἐτηρεῖτο ὑφ' ἡμῶν μονοπλεύρως ἡ ἐκεχειρία.

Διὰ τὸν μὴ στρατιωτικὸν εἶναι ἐξαιρετικῶς δύσκολον νὰ ἀντιληφθῇ πόση δύναμις αὐτοσυγκρατήσεως ἐχρειάζετο διὰ νὰ ἀνθέξω εἰς μίαν κατάστασιν, ὡς ἡ ἀνωτέρω, παραταθεῖσαν, μάλιστα, ἐπὶ μῆνας. Τὸ εὐτύχημα εἶναι, ὅτι ἀντέσχον καὶ συνεκράτησα, ἀόρατος ἐγώ, διὰ σιδηρᾶς πειθαρχίας τὸν ἀόρατον στρατὸν τῆς ΕΟΚΑ, πειθαρχήσαντα κατὰ τρόπον ὑποδειγματικόν. Εἰς τοῦτο μεγάλως μᾶς ἐβοήθησε διὰ τῆς πειθαρχίας καὶ τῆς ἀπολύτου αὐτοῦ ἐμπιστοσύνης καὶ ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς νήσου, εἰς τρόπον ὥστε εἰς τὸ τέλος ἐξήλθομεν οὐ μόνον ἄνευ σοβαρῶν ζημιῶν, ἀλλὰ καὶ ἐνισχυμένοι. Δὲν γνωρίζω νὰ ὑπάρχουν πολλὰ ἀνάλογα παραδείγματα εἰς τὴν στρατιωτικὴν ἱστορίαν. Τοῦτο ἐξετίμησε καλῶς ὁ Στρατάρχης Μοντγκόμερυ, ὅστις ἀφικόμενος εἰς Κύπρον «ἰνκόγνιτο» τὴν 1ην Ἰουλίου 1957 πρὸς μελέτην τῶν ἐπιτοπίων στρατιωτικῶν προβλημάτων καὶ ἰδίως τοῦ ζητήματος τῆς μεταφορᾶς τοῦ Στρατηγείου ἐκ Κύπρου εἰς Κένυαν, ἐδήλωσεν ἐπὶ λέξει, ὅτι «σ τ ρ α τ η γ ι κ ῶ ς, ἡ κ α τ α β ο λ ὴ τ ῆ ς ΕΟΚΑ ε ἶ ν α ι ἀ δ ύ ν α τ ο ς».

Ἀντιμετώπισα βεβαίως καὶ ὡρισμένας ἀντιδράσεις ἐκ μέρους πολιτικῶν τινων παραγόντων, τὰς ὁποίας οὐ μόνον δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν, ἀλλὰ καὶ ἐκαυτηρίασα δεόντως. Οὕτω λ.χ. μοὶ παρετηρήθη ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος Προξένου κ. Φρυδᾶ, ὅτι, εἰς ἀντίκρουσιν τῶν περὶ ἐκεχειρίας ἡμετέρων ἀπόψεων, ὑπεβλήθη ἀπὸ Ἀγγλικῆς πλευρᾶς ὑπόμνημα, πειρώμενον νὰ δικαιολογήσῃ τὴν στάσιν τῶν Ἄγγλων, διότι, παρὰ τὴν ἐκεχειρίαν, πρόθεσις τῆς Ὀργανώσεως ἦτο ἡ ἐπανάληψις τῆς δράσεως. Προσετίθετο, ὅτι εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦτο περιελαμβάνοντο περικοπαί, εἰλημμέναι ἐκ φυλλαδίων μας. Μοῦ ὑπεδείχθη δὲ ὅτι τὰ φυλλάδια ταῦτα δίδουν εὐκαιρίαν ἐκμεταλλεύσεως ἐκ μέρους τοῦ ἀντιπάλου καὶ μοῦ ὑπεβλήθη πρότασις νὰ μὴ κυκλοφορήσω τοιαῦτα φυλλάδια. Ὤκτειρα τὸν ὑποβαλόντα τὴν πρότασιν κ. Πρόξενον καὶ ἀπήντησα ὡς ἀκολούθως:

«Δυστυχῶς, βλέπω πάλιν, ὅτι λαμβάνομεν θέσιν ἀμυνομένου. Ἡ τακτικὴ αὐτὴ εἶναι ἀκατανόητος εἰς ἐμέ. Ἡ γραμμή, τὴν ὁποίαν διεχαράξαμεν καὶ ἡ ὁποία περιελαμβάνετο καὶ εἰς τὰς προκηρύξεις μας, ἀφεώρα τὴν ἐκ μέρους τοῦ ἀντιπάλου μὴ συμμόρφωσιν πρὸς τὴν ἀπόφασιν τοῦ ΟΗΕ, ἐγένετο δὲ ὑπαινιγμὸς ὅτι, ὅταν παραστῇ καιρός, ὁ ἀντίπαλός μας θὰ δεχθῇ κτυπήματα. Εἰς τοιοῦτος ὑπαινιγμὸς παραβιάζει τὴν ἐκεχειρίαν; Ἄλλως τε, ἐκεχειρία σημαίνει προσωρινὴν ἀνακοπὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν μὲ ἐνδεχομένην ἐπανάληψιν τούτων, ἐφ' ὅσον δὲν ἤθελεν ἐκπληρωθῇ ὁ σκοπός, δι' ὃν αὕτη ἐγένετο. Τὸ νὰ ζητεῖται ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀγνώστου δι' ἐμὲ σκοπιμότητος νὰ ἀποκρύψωμεν τὴν οὐσιαστικὴν σημασίαν τοῦ ὅρου «ἐκεχειρία», εἶναι δι' ἐμὲ ἀκατανόητον.

»Τοὐναντίον, πρέπει νὰ διακηρυχθῇ, ὅτι ἡ ἐκεχειρία ἦτο μονόπλευρος καὶ ὅτι ἀκριβῶς ἐξ αἰτίας τούτου ἦτο ἐνδεχομένη ἡ ἐπανάληψις τῆς δράσεως. Ἀντὶ μιᾶς τοιαύτης ἀνδρικῆς στάσεως, φοβούμεθα νὰ κάμωμεν καὶ ἁπλῆν νύξιν περὶ τῆς πιθανότητος ἐπαναλήψεως τῆς δράσεως. Λυποῦμαι εἰλικρινῶς, μὴ δυνάμενος νὰ ἀντιληφθῶ διατὶ ἐπικρατεῖ εἰς ἡμᾶς τοιαύτη φοβία. Τὸ σύμπτωμα εἶναι θλιβερόν. Τώρα ἀντιλαμβάνομαι διατὶ ἡ Ἀγγλικὴ καὶ ἡ Τουρκικὴ διπλωματία εἶναι πάντοτε «καβάλλα». Τὸ νὰ κάμνωμεν ἐνίοτε νύξιν περὶ τῶν δυνατοτήτων μας ἔχει διττὴν σημασίαν. Ἐξωτερικήν, διότι οἱ Ἄγγλοι διακηρύσσουν εἰς τὸ ἐσωτερικόν των, ὅτι δὲν ὑπάρχομεν. Κυρίως ὅμως ἀπὸ ἐσωτερικῆς μας πλευρᾶς, διότι κάποτε μοῦ ἐξεφράσθησαν ἀμφιβολίαι κατὰ πόσον θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ κρατήσω τὴν Ὀργάνωσιν ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἰς ἀπραξίαν. Καὶ αὐτὸς ἦτο εἷς τῶν λόγων, δι' ὃν ἠρωτώμην, ἐὰν θὰ ἦτο προτιμοτέρα ἡ ὁριστικὴ κατάπαυσις τῆς δράσεως. Διαπιστώνετε καὶ σεῖς, ὅτι ἡ Ὀργάνωσις σήμερον εἶναι ἰσχυρά. Δὲν ἠρωτήθην ὅμως πῶς κατώρθωσα νὰ τὴν συγκρατήσω καὶ νὰ τὴν καταστήσω περισσότερον ἰσχυράν. Ὑπὸ τὰς συνθήκας, ὑφ' ἃς διάγομεν, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ προσωπικὴ ἐπαφὴ μὲ ὅλους δὲν εἶναι δυνατή, αἱ προκηρύξεις ἀποτελοῦν πηγὴν θάρρους. Ἐὰν λείψουν καὶ αὐταί, ἐὰν φοβώμεθα νὰ εἴπωμεν κάτι, τὸ ὁποῖον θὰ ἔδιδεν αὐτοπεποίθησιν, ὤθησιν πρὸς ἐργασίαν καὶ ἐγκαρτέρησιν εἰς νέας θυσίας, ἐὰν σκεπτώμεθα εἰς κάθε μας κίνησιν «τί θὰ ποῦν οἱ Ἄγγλοι», τότε εἶναι, ὡς νὰ σκάπτωμεν λάκκον διὰ νὰ ἐνταφιάσωμεν τὸν ἀγῶνα. Θὰ ἐπεθύμουν νὰ σᾶς διεβίβαζα ἀντιλήψεις ἀγωνιστῶν ἐπὶ τῆς ἀντιδράσεως τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰς Ἀγγλικὰς σφυγμομετρήσεις, καί, περιπλέον, θὰ ἤθελα νὰ εὑρίσκεσθε εἰς τὴν θέσιν μου, διὰ νὰ ἀντιληφθῆτε μὲ πόσας προσπαθείας συγκρατῶ τὴν κατάστασιν, ὥστε νὰ μὴ παρουσιασθῇ μέχρι τῆς στιγμῆς καμμία παραφωνία. Τότε, ἀσφαλῶς ὅλοι θὰ ὡμίλουν μὲ διαφορετικὴν γλῶσσαν. Εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ ἀντιληφθῇ τις τὰς δυσκολίας τοῦ διοικεῖν, ὅταν δὲν μετέχει τούτου, ἀλλὰ βλέπει τὰ ἀποτελέσματα μιᾶς σιωπηρᾶς καὶ μὲ πρόγραμμα ἐργασίας».

Τοιαύτας καὶ παρομοίας δυσκολίας εἶχον νὰ ἀντιμετωπίσω. Μεταξὺ ὅλων ἐπεκράτει πνεῦμα φοβίας ἔναντι τῶν Ἄγγλων. Οἱ Ἄγγλοι ἠδύναντο νὰ μὴ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὴν ἐκεχειρίαν μας, νὰ ὀργώνουν κυριολεκτικῶς τὴν Κύπρον, νὰ διεξάγουν ἐρεύνας, νὰ ὑποβάλλουν ἀθῴους Ἕλληνας εἰς βασανιστήρια καὶ ἡμεῖς, χάριν μιᾶς μονοπλεύρου ἐκεχειρίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἐχθρὸς δὲν εἶχε κἂν ἀνταποκριθῇ, δὲν ἔπρεπε νὰ κυκλοφοροῦμεν οὔτε φυλλάδια,

εἰδοποιοῦντα τούτους περὶ ἐνδεχομένης ἐπαναλήψεως τῆς δράσεως, ἐὰν δὲν συνεμορφοῦντο, διότι. . . θὰ παρεξηγούμεθα!

Ὁ πόλεμος εἶναι τέχνη καὶ ὄχι θεωρία. Τέχνη εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀποφάσεων, εἰς τὸ διοικεῖν, ἀκόμη καὶ εἰς τὸ νὰ ἀντιλαμβάνεταί τις τὴν ψυχολογίαν τῆς μάζης. Οἱ θεωρητικοὶ τῶν γραφείων, στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοί, εἶναι ἀδύνατον νὰ νοιώσουν ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος προσπαθεῖ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ πᾶν μὲ τὴν ρεαλιστικὴν ἐκτίμησιν τῶν περιστάσεων, μακρὰν ἀπὸ τὰς πεπαλαιωμένας θεωρίας καὶ τὰς σκοπιμότητας μιᾶς πολιτικῆς, στηριζομένης ἐπὶ τῆς φοβίας.

Πρέπει νὰ ὁμολογήσω, ὅτι παρ' ὅλην τὴν διάθεσίν μου νὰ τηρήσω τὴν ἐκεχειρίαν, δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀδιαφορήσω διὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ὁ Χάρντιγκ θὰ προέβαινεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καταδικασθέντων ἀγωνιστῶν, Νίκου Σαμψὼν καὶ Μιχαὴλ Ρωσσίδη, καθὼς καὶ ἄλλων, οἵτινες θὰ κατεδικάζοντο εἰς θάνατον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκεχειρίας. Λόγοι γοήτρου καὶ ἐμψυχώσεως τῆς μάζης μοῦ ἐπέβαλλον νὰ ἀντιδράσω στρατιωτικῶς. Διὰ τοῦτο, ἐξέδωκα διαταγήν, ὅπως, εἰς περίπτωσιν ἐκτελέσεως οἱουδήποτε θανατοποινίτου, ἐπαναρχίσῃ ἔντονος ἡ δρᾶσις, διὰ τῆς προσβολῆς ὅλων τῶν ἀψύχων στόχων, οἵτινες εἶχον ἐπιλεγῆ καὶ μελετηθῆ κατόπιν ἐντολῆς μου. Τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν στόχων τούτων συνεχρόνισα ὅσον τὸ δυνατὸν ἀκριβέστερον, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ ἀντιδράσῃ ὁ ἀντίπαλος. Μετὰ τὴν προσβολὴν θὰ ἀνέκοπτον πάλιν τὴν δρᾶσιν. Ἐπειδὴ προέβλεπον, ὅτι ἐνδεχόμενον ἦτο νὰ μὴ δυνηθῶ νὰ ἐπικοινωνήσω ἐγκαίρως μὲ τοὺς τομεῖς, διότι αἱ θανατικαὶ ποιναί, ὅσαι καθίσταντο ἀνέκκλητοι, ἐκοινοποιοῦντο ἀπροόπτως καὶ ἐπηκολούθουν ἀμέσως «κέρφιου» καὶ ἄλλοι περιορισμοί, ἔδωκα ἐντολὴν νὰ ἐπαναρχίσῃ ἡ δρᾶσις, ἄνευ ἄλλης διαταγῆς, τὴν δευτέραν νύκτα μετὰ τὰς ἐκτελέσεις, καὶ τοῦτο πρὸς παραπλάνησιν τοῦ ἀντιπάλου, ὅστις θὰ ἀνέμενε δρᾶσιν πρὸ τῆς ἐκτελέσεως ἢ ἀμέσως μετ' αὐτήν. Τὴν δευτέραν ἡμέραν τὰ μέτρα τοῦ ἀντιπάλου θὰ ἐχαλαροῦντο καὶ συνεπῶς αἱ εὐκαιρίαι προσβολῆς τῶν στόχων θὰ ἦσαν μᾶλλον εὐνοϊκαί.

ΑΠΟ ΤΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΑΡΝΤΙΓΚ

1. Συνέχεια πολεμικῆς προπαρασκευῆς τῆς Ὀργανώσεως.

Ἀπὸ τῶν μέσων Αὐγούστου ἤμην ἕτοιμος πρὸς ἐπανάληψιν τῆς δράσεως, ἐὰν παρίστατο ἀνάγκη. Μὲ ἀπησχόλουν ὅμως καὶ τὰ ἑξῆς ζητήματα:

Πρῶτον, ἡ ἀκαμψία καὶ ἡ δολοπλοκία τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως. Δεύτερον αἱ ὑπὸ τὰς Ἀγγλικὰς ἐμπνεύσεις Τουρκικαὶ ἀπειλαὶ καὶ τρίτον ἡ Ἀγγλοτουρκικὴ ἐν Κύπρῳ συνεργασία. Ἡ τελευταία μάλιστα ἔθεσεν ἐνώπιόν μου καὶ τὸ πρόβλημα ἀμύνης ἐναντίον ἐνόπλων Τουρκικῶν ἐπιθέσεων.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους καὶ τοὺς Τούρκους, εἶχον νὰ ἀντιμετωπίσω καὶ τοὺς κομμουνιστάς. Οἱ τελευταῖοι δὲν ἦσαν σοβαρῶς ὑπολογίσιμοι, διότι, κατὰ τὰς πληροφορίας μας ἐστεροῦντο ὁπλισμοῦ, ἐπὶ πλέον δὲ ἦσαν θρασύδειλοι. Ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων, ὅτι μερικὰ «χαστούκια» ἦσαν ἀρκετὰ διὰ νὰ ἀνακόψουν τὴν κομμουνιστικὴν ἀντίδρασιν. Ὁ μέγας κίνδυνος, ὅστις μᾶς ἠπείλει ἐκ μέρους τῶν κομμουνιστῶν ἦσαν αἱ προδοσίαι, εἰς τὰς ὁποίας προέβαινον εἰς βάρος τῆς Ὀργανώσεως, συνεργαζόμενοι μετὰ τῶν Ἄγγλων. Τοιαῦται περιπτώσεις ὑπῆρξαν πολλαί, μερικαὶ τῶν ὁποίων, ἐλάχισται, ἀναγράφονται εἰς τὸ βιβλιάριον, τὸ ὁποῖον ἐξεδώσαμεν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ κομμουνιστικὴ ἡγεσία». Διὰ τοὺς προδότας τούτους ἐξέδωκα καὶ σχετικὴν προκήρυξιν ὑπὸ τὸν τίτλον «Προδόται καὶ λιποτάκται καιροσκόποι».

Τὴν ἐκ μέρους τῶν κομμουνιστῶν ἀπειλὴν ἀπεφάσισα νὰ ἀντιμετωπίσω κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἀντίκρυζα καὶ τὰς ἀπειλὰς οἱωνδήποτε ἄλλων προδοτῶν, ἀνεξαρτήτως τῆς παρατάξεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκον. Τὸ πρόβλημα, βεβαίως, τοῦτο δὲν ἦτο τόσον εὔκολον, διότι πᾶσαν ἐκτέλεσιν κομμουνιστοῦ προδότου ἐπηκολούθουν διαμαρτυρίαι, δυναμικαὶ ἐπιδείξεις τῶν κομμουνιστῶν τοῦ ΑΚΕΛ, ἀπειλαὶ κ.τ.λ., πάντοτε, βεβαίως, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν τῆς Κύπρου. Παρ' ὅλα τὰ ἀνωτέρω ἐπροχώρησα εἰς τὸν σκοπόν μου, κατορθώσας ἐν τέλει νὰ ματαιώσω τὸ κομμουνιστικὸν σχέδιον «ἐξουθενώσεως τῆς Ὀργανώσεως τῇ συνεργασίᾳ τῶν Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν». Παρὰ τὸ μέγεθος καὶ

τοὺς κινδύνους τῆς κομμουνιστικῆς προδοσίας, εἶχον νὰ ἀντιμετωπίσω καὶ τὰς ἐπικρίσεις μερίδος τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὅστις προέβη καὶ εἰς δήλωσιν σχετικήν. Αἱ ἀντιδράσεις αὗται μὲ ἐξέπληξαν, διότι ἄτομα, ἀγνοοῦντα τὴν κομμουνιστικὴν τακτικήν, ἐπέκριναν ἐξ Ἀθηνῶν τὰ λαμβανόμενα μέτρα κατὰ τῆς κομμουνιστικῆς προδοτικῆς σπείρας. Εὐτυχῶς ὅμως, δὲν ἤμουν ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ὑποχωροῦν πρὸ πιέσεων καὶ ὑποδείξεων. Ἐπροχώρησα εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος μὲ σταθερότητα καὶ ἠρεμίαν. Τὰ πράγματα μὲ ἐδικαίωσαν.

2. Προετοιμασία δι' ἀπόκρουσιν Ἀγγλοτουρκικῆς δράσεως.

Τὸ σοβαρώτερον πρόβλημα δι' ἐμὲ ἦτο ἡ ἀντιμετώπισις τῆς δράσεως τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν Τούρκων, εἴτε ὁμοῦ, εἴτε κεχωρισμένως. Τοῦτο ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον σοβαρᾶς μελέτης, τὰ πορίσματα δέ, εἰς τὰ ὁποῖα κατέληξα καὶ τὰ σχέδια, τὰ ὁποῖα κατέστρωσα πρὸς ἀπόκρουσιν Τουρκικῶν ἐπιθέσεων τόσον εἰς τὴν ὕπαιθρον (χωριά), ὅσον καὶ εἰς τὰς πόλεις περιελήφθησαν εἰς διαφόρους διαταγάς μου, ὡς αἱ ἑξῆς:

«Ὁδηγίαι διὰ τὸν καταρτισμὸν σχεδίου Τ - Χ, ἀφορῶντος τὴν ἄμυναν τῶν χωρίων».

«Ὁδηγίαι διὰ τὸν καταρτισμὸν σχεδίου Τ - Π, ἀφορῶντος τὴν ἄμυναν τῶν πόλεων».

«Ὁδηγίαι, ἀφορῶσαι α) τὴν ἐφαρμογὴν μεθόδων καὶ β) μέσα διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀμύνης ἑνὸς χωρίου ἐναντίον Τουρκικῶν ἐπιθέσεων».

«Ὁδηγίαι, ἀφορῶσαι τὴν ἐφαρμογὴν μεθόδων καὶ μέσα διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀμύνης ἐντὸς τῶν πόλεων ἐναντίον Τουρκικῶν ἐπιθέσεων»

«Εἰδικαὶ ὁδηγίαι, ἀφορῶσαι τὸν ρόλον τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων εἰς τὴν ἄμυναν ἐναντίον τῶν Τουρκικῶν ἐπιθέσεων».

Αἱ ὁδηγίαι αὗται ἐκοινοποιήθησαν εἰς τοὺς τομεῖς καὶ ἤρχισεν ἡ σχετικὴ προπαρασκευή.

Τὸ ὅλον πρόβλημα τῆς ἀμύνης, οἷον προβάλλεται μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς συνδεδυασμένης Ἀγγλοτουρκικῆς δράσεως, δὲν ἦτο τόσον ἁπλοῦν. Ὅμως ἀντιμετωπίσθη κατὰ τὸν καλύτερον δυνατὸν τρόπον. Οἱ τομεῖς ἐμελέτησαν τὸ πρόβλημα καὶ ἐξεπόνησαν σχέδια, τὰ ὁποῖα μοῦ ὑπέβαλον πρὸς ἔλεγχον. Τοιουτοτρόπως, ἕκαστος τομεὺς εἶχε καὶ ἴδιον σχέδιον ἀντιμετωπίσεως τῶν Τουρκικῶν ἐπιθέσεων.

Τὸ ζήτημα ὅμως εἶχε καὶ τὴν γενικωτέραν του ὄψιν, ἡ ὁποία συνίστατο εἰς τὴν ὅλην στάσιν, τὴν ὁποίαν θὰ ἐτήρει ἡ Τουρκία εἰς τὸ Κυπριακόν, καὶ εἰς τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον θὰ ἀντιμετώπιζε τὴν Τουρκικὴν στάσιν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις.

Τὰ μεγάλα ἐρωτηματικά, τὰ ὁποῖα δὲν κατώρθωσα νὰ λύσω, ὅταν συνέτασσα τὰ σχέδια Τ - Χ καὶ Τ - Π, ἦσαν:

— Ποία θὰ εἶναι ἡ στάσις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἐπροχώρει εἰς τὸν διαμελισμόν.

— Ποία θὰ εἶναι ἡ στάσις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς περίπτωσιν Τουρκικῆς ἐξεγέρσεως ἐν Κύπρῳ ἐναντίον τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, τῇ ἀνοχῇ ἢ τῇ βοηθείᾳ τῶν Ἄγγλων.

Ἐπειδὴ οὐδέποτε ἐπληροφορήθην προθέσεις ἐνεργοῦ ἀναμίξεως τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ Κυπριακόν, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀνωτέρω προβλημάτων, ἡ ὁσημέραι εἰς ὅλα τὰ πεδία αὐξανομένη Ἀγγλοτουρκικὴ συνεργασία μὲ ἐστενοχώρει σοβαρῶς. Τὸ θράσος καὶ ἡ ἀσυδοσία τοῦ Κιουτσοὺκ εἶχε προχωρήσει εἰς σημεῖον, ὥστε νὰ διακηρύττῃ, χωρὶς φόβον καὶ ἄνευ οὐδενὸς ἐλέγχου τῶν Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν τῆς νήσου, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ συστήσῃ εἰς τοὺς Τούρκους νὰ σταματήσουν τὴν κατασκευὴν βομβῶν. Ἐπειδὴ ἐνόμισα, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀνακοινώσω τὰς ἀνησυχίας μου εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἐκυκλοφόρησα τὴν 8ην Σεπτεμβρίου φυλλάδιον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Ἀγγλοτουρκικὴ συνωμοσία».

Τὴν ἐπαύριον τῆς προκηρύξεως, μοῦ παρετηρήθη παρὰ τοῦ Ἕλληνος Προξένου, ὅτι παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει ἐπεκράτει ἡ ἀντίληψις, ὅτι ἐν τῷ φυλλαδίῳ ἐκείνῳ ὑπῆρχεν αἰχμὴ ἐναντίον της, ἐπειδὴ αὕτη δὲν ἀνεφέρετο ἐν τῇ προκηρύξει καὶ ὅτι τοῦτο θὰ ἔδιδε λαβὴν εἰς ἐκμετάλλευσιν ἐκ μέρους τῶν ἀντιπάλων της, ἐπὶ πλέον δὲ ὅτι ἡ δημιουργία ἀντιδικίας ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Ἑλληνικῆς πολιτικῆς θὰ ἐγίνετο ἀσφαλῶς ἀντικείμενον ἐκμεταλλεύσεως ἐκ μέρους τῶν ἐχθρῶν, κατὰ τὴν συζήτησιν ἐνώπιον τοῦ ΟΗΕ, διὰ νὰ ἐμφανισθῇ

ἡ Ἑλλὰς ὡς πολιτικῶς ἀσταθής. Ἐξεπλάγην διὰ τὴν τοιαύτην νοοτροπίαν, καθὼς καὶ διὰ τὴν προσπάθειαν φιμώσεώς μου. Ὡς ἐκ τούτου ἀπηύθυνα πρὸς τὸν Ἕλληνα Πρόξενον ἐπιστολήν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔλεγον, μεταξὺ ἄλλων, «εἰς τὴν ἔννοιαν «πολιτικὸς κόσμος» συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ ἀντιπολίτευσις, ὥστε οὐδεὶς δύναται νὰ ὑπολάβῃ, ὅτι τὰ διατυπούμενα ὑποστηρίζουν ἢ στρέφονται ἐναντίον οἱασδήποτε παρατάξεως».

Ὅταν ἄλλοτε ἀπηυθύνθην διὰ προκηρύξεώς μου πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἐδέχθην τοὺς μύδρους τοῦ Ἕλληνος Πρωθυπουργοῦ, ὅστις ἐδήλωσε τότε, ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος δὲν δύναται νὰ καθορίζεται ὑπὸ τῶν Κυπρίων. . . . Συνεπῶς, ἔπρεπε νὰ σιωπήσω; Αὐτὸ εἶναι ἀντίθετον τοῦ χαρακτῆρός μου.«Αἱ εὐθῦναί μου ὅμως ἔναντι τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ, ἐὰν τὸν ἄφινα νὰ σφαγιασθῇ ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ ὄχλου, θὰ ἦσαν πολὺ μεγαλύτεραι ἀπὸ ἐκείνας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία θὰ ἔνιπτε τὰς χεῖράς της. Ἡ Κυβέρνησις δὲν ἔλεγε πῶς ἐσκέπτετο νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν Τουρκικὸν κίνδυνον, ἐν περιπτώσει διχοτομήσεως. Εἰς τοιαύτας στιγμάς, οἱ ἡγέται δὲν σιωποῦν, ἀλλὰ ἀναλαμβάνουν εὐθύνας καὶ δίδουν ὁδηγίας! Ἤμην ὑποχρεωμένος, συνεπῶς, νὰ χαράξω ἰδικήν μου γραμμὴν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ νὰ πράξω ὅ,τι μοῦ ἐπέβαλλε τὸ ἐθνικὸν καθῆκον καὶ αἱ εὐθῦναί μου ἔναντι τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.»

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, πολλὰ ἄλλα ζητήματα μὲ ἀπησχόλουν, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ ἑξῆς:

α) Ἡ ἀναδιοργάνωσις τῆς Νεολαίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐδόθη ἡ ὀνομασία ΑΝΕ (Ἄλκιμος Νεολαία ΕΟΚΑ). Εἰδικαὶ ὁδηγίαι καθώρισαν τὸν τρόπον τῆς Ὀργανώσεως ταύτης, ἣν ἐχώρισα εἰς ἐνδοσχολικὴν καὶ ἐξωσχολικήν.

Αἱ ὁδηγίαι συνεπλήρουν προγενεστέρας διαταγὰς ὡς πρὸς τὸ ἔργον τῆς ΑΝΕ, καθὼς καὶ ἐκεῖνο τῆς ΑΝΕ Νεανίδων, καθώριζον δὲ ἐπὶ πλέον τὸν τρόπον δράσεως καὶ τὰ ἔργα, εἰς τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ καταγίνεται ἡ νεολαία, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπητεῖτο ἤδη ἐνεργοτέρα συμμετοχὴ εἰς ὡρισμένας μαχητικὰς ἐκδηλώσεις, αἵτινες καὶ καθωρίζοντο σαφῶς.

β) Ἡ ἐξύψωσις τοῦ ἠθικοῦ τοῦ λαοῦ. Ἔπρεπε νὰ γίνῃ πίστις εἰς τὸν λαόν, ὅτι ὁ ἀγὼν θὰ ἐκερδίζετο μόνον διὰ τῆς ἐμμονῆς, τῆς μαχητικότητος καὶ τῆς ἐγκαρτερήσεως. Εἰς ἐπιστολήν μου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 16 Αὐγούστου 1957, πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον, ἔγραφον τὰ ἑξῆς, ἀναφορικῶς μὲ τὸ ἠθικὸν τοῦ λαοῦ:

«Τοῦτο παραμένει ἀμείωτον, ἰδίως εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιοχάς, ὅπου ἡ ἀγωνιστικὴ διάθεσις οὐδόλως ἐκάμφθη, παρὰ τὰς δοκιμασίας. Πάντες ἀδιαφοροῦν διὰ τὰς θυσίας καὶ εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ συνεχίσουν τὸν ἀγῶνα, ἀπαιτοῦντες μόνον ἀξιοποίησιν τῶν θυσιῶν. Δὲν εἶναι αἱ θυσίαι, αἱ ὁποῖαι ἐπηρεάζουν τὸ ἠθικὸν τοῦ λαοῦ, τὰς ὁποίας οὗτος θεωρεῖ ὡς ἀναγκαῖον ἐπακόλουθον κάθε ἀγῶνος, ἀλλὰ οἱ διάφοροι ἑλιγμοὶ τῆς Ἑλληνικῆς διπλωματίας, οἱ ὁποῖοι πολλάκις εἶναι ἀκατανόητοι εἰς τοὺς πολλούς. Ὁ καθορισμός, συνεπῶς, μιᾶς διαυγοῦς πολιτικῆς γραμμῆς, συμφώνου πρὸς τοὺς πόθους τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ, μιᾶς γραμμῆς, τὴν ὁποίαν ν' ἀκολουθήσωμεν μετ' ἐπιμονῆς παρ' οἱασδήποτε δυσχερείας, εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ ἠθικοῦ τοῦ Λαοῦ, καθὼς καὶ διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἀγωνιστικῆς του διαθέσεως. Ἐξ αἰτίας τῆς δημιουργηθείσης συγχύσεως ὁ Λαὸς ἤρχισε νὰ διερωτᾶται ποῦ βαδίζομεν, ποῦ θὰ καταλήξωμεν, ἀκόμη δὲ καὶ διατὶ ἀγωνιζόμεθα. Ἡ πολιτικὴ ἡγεσία εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀντιληφθῇ, ὅτι ἐπιβάλλεται νὰ θέσῃ ἓν τέρμα εἰς τὴν ἀβεβαιότητα ταύτην τοῦ Λαοῦ, ἀκολουθοῦσα μίαν σταθερὰν πολιτικὴν γραμμὴν καὶ ἐγκαταλείπουσα τὰς χρησμικὰς ἐκφράσεις».

γ) Ἡ λῆψις προφυλακτικῶν μέτρων κατὰ τῆς ἐχθρικῆς κατασκοπείας καὶ ἡ ἀναδιοργάνωσις καὶ ἐνίσχυσις ὑπηρεσίας ἀντικατασκοπείας εἰς ἕκαστον τομέα. Ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω οἱ τομεῖς ἔπρεπε νὰ ὑποβάλουν τὴν συντελεσθεῖσαν ἐργασίαν μέχρι τῆς 10ης Σεπτεμβρίου 1957.

δ) Ἡ Ἐργατικὴ Συντεχνιακὴ Ὀργάνωσις. Κατήρτισα πλῆρες πρόγραμμα, τοῦ ὁποίου ὅμως ἡ ἐφαρμογὴ περιωρίζετο, λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ἐπαρκῶν πόρων καὶ ἱκανῶν συντεχνιακῶν στελεχῶν πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν Ὀργανώσεων καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον. Δυστυχῶς, καθὼς ἀνέφερα καὶ ἀλλαχοῦ, εὑρέθην πρὸ μιᾶς καταστάσεως ἀφορήτου ὡς πρὸς τὰ συντεχνιακὰ στελέχη, ὀφειλομένης κυρίως εἰς τὴν κατάπτωσιν τούτων, τὴν ὁποίαν προσεπάθησα νὰ συγκρατήσω καί, εἰ δυνατόν, νὰ ἐξαλείψω, παρ' ὅλον ὅτι τοῦτο ἦτο ἔργον ἄλλων.

ε) Ἡ ὀργάνωσις προπαγάνδας εἰς τὸ ἐξωτερικόν, τῆς ὁποίας τελείως ἐστερούμεθα, ἀντιθέτως πρὸς τὴν προπαγάνδαν τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἥτις ἦτο τελεία καὶ κατεξηυτέλισε τὴν ἐχθρικὴν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε ὁλόκληρος ὁ Κυπριακὸς λαὸς ἤκουε τὰ κηρύγματά της μὲ γέλωτας. Ἀμφιβάλλω, ἂν ὑπάρχῃ παρόμοιον παράδειγμα ἐξευτελισμοῦ ἐχθρικῆς προπαγάνδας! Ἡ προπαγάνδα ὅμως τοῦ ἐξωτερικοῦ δὲν ἦτο τῆς ἁρμοδιότητός μου. Παρὰ

ταῦτα, ἔγραψα εἰς φίλους μου ἐν Ἀθήναις περὶ τῆς ἀναγκαιότητος ταύτης, προτρέπων τούτους, ὅπως κινήσουν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἁρμοδίων. Εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιστολήν μου τῆς 16 Αὐγούστου πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον ἔγραφον μεταξὺ ἄλλων:

«Ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος δι' ἡμᾶς δὲν εἶναι αἱ στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις, τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζομεν διὰ τῆς τέχνης, τὴν ὁποίαν κατέχομεν. Ἐλάχιστοι εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ ἀνθέξουν εἰς τὰ βασανιστήρια τῶν Ἄγγλων, τὰ ὁποῖα πολλάκις διαρκοῦν ἑβδομάδας». ....

Καὶ συνέχιζα:

«Ἐπειδὴ οὔτε ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις οὔτε ἡ ΠΕΑΚ ἐξεπλήρωσαν, κατ' ἐμέ, τὸν ρόλον των εἰς τὸ ζήτημα τῆς προπαγάνδας εἰς τὸ ἐξωτερικόν, προτείνω, ὅπως ἱδρυθῇ εἰδικὸν γραφεῖον ἐν Ἀθήναις, διὰ νὰ ἀναλάβῃ ταύτην».

Ἀκολούθως ἐξέθετον τὰς ἀπόψεις μου ἐπὶ τοῦ τρόπου διοργανώσεως τούτου.

3. Ἐπίσημος προσανατολισμὸς πρὸς λύσιν ἀνεξαρτησίας.

Περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου 1957 ἔλαβον ἐπιστολὴν ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ἀβέρωφ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 26/8/57, εἰς τὴν ὁποίαν μοῦ ἐξετίθετο ὁ ἀπροκάλυπτος πλέον προσανατολισμὸς τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὴν λύσιν τῆς Ἀνεξαρτησίας. Παραθέτω κατωτέρω τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς, καθὼς καὶ ἐκεῖνο τῆς ἀπαντήσεώς μου. (Ὁ κ. Ἀβέρωφ, δι' εὐνοήτους λόγους, ἀναφέρει ἑαυτόν, εἰς τὴν ἐπιστολήν, ὡς τρίτον πρόσωπον).

«Θεωρῶ χρέος μου, σεῖς, ὃν ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐν Κύπρῳ τιμῶ, νὰ ἐνημερωθῆτε ἐπὶ τῶν τελευταίων ἐξελίξεων.

»Ὁ Τουρκικὸς παράγων δεσπόζει πάντοτε τῆς ἱερᾶς μας ὑποθέσεως, ἐνισχυθεὶς ἔτι περισσότερον ἐκ τῶν προσφάτων, ἐπικινδύνων, καθὼς φαίνεται, ἐξελίξεων τῆς Συρίας. Ἡ στάσις του κατέστη εὐπρεπεστέρα ἔναντι τῆς Ἑλλάδος (ἠπιώτερος τόνος, καταβολὴ ἀποζημιώσεων εἰς ὁμογενεῖς διὰ τὰ Κωνσταντινουπολίτικα) μετὰ τὴν ἐντονωτάτην ἀντίδρασιν εἰς τὰς ἰταμὰς προκλήσεις του, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Μακαρίου, παραμένει ὅμως ἄκαμπτον τὸ αἴτημα τῆς διχοτομήσεως, ὅπερ προβάλλεται ὡς μ ο ν α δ ι κ ὴ λύσις. Ἡ σχεδὸν βεβαία διεξαγωγὴ ἐκλογῶν κατὰ Ὀκτώβριον συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς παρατάσεως ἢ καὶ ἐντάσεως τῆς ἀδιαλλαξίας.

»Ἐν τούτοις ἔχει σημειωθῇ ἀρκετὴ ἀλλαγή, διότι οἱ πλεῖστοι τῶν Συμμάχων ἔχουν πεισθῇ —καὶ τὸ λέγουν— ὅτι ἡ λύσις δέον νὰ ἀναζητηθῇ μὲ βάσιν τὴν δημιουργίαν ἀνεξαρτήτου Κράτους Κύπρου, χ ω ρ ὶ ς ἐ γ γ ύ η σ ι ν ἀ ν ε ξ α ρ τ η σ ί α ς ε ἰ ς τ ὸ δ ι η ν ε κ έ ς. Οἱ Ἄγγλοι φέρονται ὡς ἀποδεχόμενοι τοιαύτην λύσιν ὑπὸ τὸν ὅρον α) νὰ κρατήσουν μίαν βάσιν καὶ β) νὰ συμφωνήσῃ καὶ ἡ Τουρκία. Ἡ τελευταία ἀποκρούει ἐντόνως, ἰσχυριζομένη, ὅτι α) Τὸ ἀνεξάρτητον κράτος, ἀργὰ ἢ γρήγορα, θὰ ἑνωθῇ μὲ τὴν Ἑλλάδα, β) Οὐδεμία ἐγγύησις τῆς ἀνεξαρτησίας ἀντέχει εἰς τὴν ἀλλαγὴν τῶν διεθνῶν συνθηκῶν, ἤ, ἂν εἶναι μικρά, εἰς τὸν χρόνον, γ) Καθ' ἣν περίοδον τὸ Κυπριακὸν Κράτος θὰ εἶναι ἀνεξάρτητον θὰ δεσπόζεται ὑπὸ τῶν φανατισμένων Ἑλλήνων Κυπρίων καὶ οἱαιδήποτε ἐγγυήσεις καὶ ἂν δοθοῦν εἰς τὴν μειονότητα, αὕτη δὲν θὰ εἶναι ἐξησφαλισμένη.

»Παρὰ τὴν ὀρθότητα τῶν ἐπιχειρημάτων τούτων, οἱ «τρίτοι» ἐμμένουν εἰς τὰς ἀπόψεις των, καί, ἂν δὲν προχωροῦν, εἶναι μόνον διὰ λόγους γενικωτέρας πολιτικῆς, δηλαδὴ διὰ νὰ μὴ προκαλέσουν μεγάλην ἀντίδρασιν τῆς Τουρκίας, ἀπειλούσης, ὡς φαίνεται, καὶ καταγγελίαν τοῦ Συμφώνου τῆς Βαγδάτης.

»Ἀπὸ πάσης πλευρᾶς, καὶ Ἀγγλικῆς ἀκόμη, βεβαιοῦται, ὅτι ὁ σκοπὸς τῶν προτεινομένων συνομιλιῶν τοῦ Λονδίνου— ἐπίμονοι βολιδοσκοπήσεις ἔγιναν - εἶναι νὰ ἀντιληφθοῦν ἐν συμμαχικῷ πλέον πλαισίῳ οἱ Τοῦρκοι, ὅτι ἀπεμονώθησαν καὶ νὰ προετοιμασθοῦν δι' ὑποχώρησιν εἰς τὰς βεβαιώσεις αὐτάς. Τινὲς πάντως - καὶ σημαντικαὶ- θεωροῦνται εἰλικρινεῖς.

»Καθ' ἃ πληροφοροῦμαι —ἐδῶ ἡ μυστικότης εἶναι μεγαλυτέρα— ἡ Ἑλληνικὴ στάσις ἔναντι τῶν βολιδοσκοπήσεων τούτων εἶναι ἀρνητική. Φαίνεται μόνον, ὅτι λαμβάνεται πρόνοια, ὥστε ἡ ἄρνησις νὰ μὴ λαμβάνῃ μορφὴν τυφλῆς ἀδιαλλαξίας καὶ νὰ ζητῇ ἐξασφάλισιν «π λ α ι σ ί ο υ λ ύ σ ε ω ς».

»Κατ' ἐμὲ ὑπάρχει δίλημμα διὰ τὴν Ἑλλάδα ἐνώπιον τῶν βολιδοσκοπήσεων, αἵτινες γίνονται μὲ τοιαύτας διαβεβαιώσεις. Θετικὴ ἀπάντησις μειονεκτεῖ, διότι πρῶτον ἀνατρέπει τὴν θέσιν της, ἰδίᾳ εἰς τὸν ΟΗΕ, ἀνατρέπουσα «ντὲ φάκτο» τὴν βάσιν της, καθ' ἣν τὸ θέμα ὑφίσταται μεταξὺ Κυπρίων καὶ Ἀγγλίας (ἀποδοχὴ μὲ πολλὰς καὶ ρητὰς ἐπιφυλάξεις, καλύπτει μερικῶς ὄχι πλήρως), καὶ δεύτερον θὰ ἐκινδύνευε νὰ προκαλέσῃ ἐσωτερικῶς τοιαύτην ἀποδοκιμασίαν, ὥστε ὁ Ἕλλην Ἀντιπρόσωπος εἰς τὰς συνομιλίας νὰ μὴ ἔχῃ κανὲν κῦρος, ὁ δὲ Τοῦρκος νὰ παίζῃ ἐπιτυχῶς τὸ χαρτὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἀδιαλλαξίας. Ἀρνητικὴ ἀπάντησις πάλιν μειονεκτεῖ, διότι χάνεται ἰ δ ί ω ς εὐκαιρία πιέσεως ἐπὶ τῆς Τουρκίας, καί, περιπλέον, ἐμφανιζόμεθα καὶ ἀσυνεννόητοι καὶ μὴ λαμβάνοντες ἀντικειμενικὰς ὅσον καὶ μεγάλας διεθνεῖς δυσχερείας, καθ' ἣν στιγμὴν ζητοῦν νὰ μᾶς βοηθήσουν χῶραι, αἱ ὁποῖαι μέχρι πρὸ ὀλίγων μηνῶν δὲν ἤθελον νὰ ἀκούσουν κἂν περὶ Κυπριακοῦ.

»Πάντως οἱ σοφοὶ Κυβερνῆταί μας, λέγεται, ὅτι ἠρνήθησαν καὶ δὲν μένει παρὰ νὰ εὐχηθῶμεν νὰ τὸ ἔπραξαν κατὰ τὸν εὐφυέστερον τρόπον.

»Εἶμαι μᾶλλον ἀνήσυχος, καθόσον φοβοῦμαι τὰ Η. Ἔθνη, ὄχι τὴν συζήτησιν. Ἰδοὺ αἱ προβλέψεις μου ὡς πρὸς αὐτήν: Μικρὰ πιθανότης δι' ἀπόφασιν δημιουργίας ἀνεξαρτήτου κράτους (θὰ ἦτο μεγάλη, ἂν ἐδεχόμεθα ἐγγύησιν τῆς ἀνεξαρτησίας εἰς τὸ διηνεκές, τοῦτο ὅμως τὸ ἀποκλείω). Μικρὰ πιθανότης πολὺ κακῆς ἀποφάσεως π.χ. συνιστώσης τριμερῆ, ἢ ἀναγνωριζούσης συμφέροντα Τουρκίας (ἥτις πάντως διὰ τῆς ἐντόνου

στάσεώς της προβάλλεται ὡς ἀποφασιστικὸς παράγων). Μεγάλη πιθανότης τελείως ἀχρόου ἀποφάσεως (ὡς π.χ. τῆς περυσινῆς δι' 'Αλγέριον) ἢ οὐδεμιᾶς ἀποφάσεως, λόγῳ μὴ συγκεντρώσεως τῶν 2/3 τῶν ψήφων ὑπὲρ οἱουδήποτε σχεδίου ἀποφάσεως.

»Οἱ ἀντίπαλοι τῆς ὑποθέσεως ἔβαλαν ἐξ ἄλλου τὰ δυνατά των διὰ τὸν ΟΗΕ: Ἄλλοι ἀρχηγοὶ ἀντιπροσωπειῶν πλέον μαχητικοὶ καὶ εὐέλικτοι ἀπὸ τοὺς περυσινούς, ἐξορμήσεις, συνεννοήσεις, διαφωτισμοὶ κ.λ.π.

»Τότε ποῦ πᾶμε;

»Ἔχω διὰ τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὡρισμένας σκέψεις διὰ τὸ μέλλον, ἀλλὰ θέλουν συζήτησιν. Πάντως δὲν σᾶς ἀποκρύπτω, ὅτι ἀνησυχῶ. . . . .
Θὰ ἤθελα νὰ ἔχω τὰς ἀπόψεις σας».

Εἰς τὴν ὡς ἄνω ἐπιστολὴν ἀπήντησα ὡς ἀκολούθως:

«Ἔλαβον τὴν ἐπιστολήν σου καὶ εἶδον τὰς σκέψεις σου ἀναφορικῶς μὲ τὸ Κυπριακόν.

»Σοῦ γράφω τὰς σκέψεις μου ἐν συντομίᾳ.

»1) Πρέπει νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὴν κατάστασιν τῆς διπλωματικῆς ἀμύνης εἰς τὴν τοιαύτην τῆς ἀντεπιθέσεως. Νὰ δημιουργήσωμεν τουτέστι τοιαύτην διεθνῆ κατάστασιν διὰ τοὺς 'Αγγλοαμερικανούς, ὥστε οὗτοι νὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν τὴν 'Ελλάδα, τὴν ὁποίαν τώρα ἀπελάκτισαν χάριν τῆς Τουρκίας, ἀρνοῦνται δὲ ὀφειλόμενον μέγα ἠθικὸν χρέος πρὸς τὴν 'Ελλάδα, χάριν τῆς ἀπίστου Τουρκίας, δίδοντες μεγαλυτέραν σημασίαν εἰς τὸν γεωγραφικὸν χῶρον καὶ τὴν ὑλικὴν ἰσχύν της παρὰ εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν σταθερότητα τῆς 'Ελλάδος. 'Η 'Ελληνικὴ διπλωματία πρέπει νὰ τοὺς ἀνοίξῃ τὰ μάτια καὶ νὰ τοὺς βγάλῃ ἀπὸ αὐταπάτας.
. . . . ».

Περαιτέρω ἐκφράζω τὴν γνώμην μου ἐπὶ τῆς στρατηγικῆς ἀξίας τῆς 'Ελλάδος καὶ τῶν χωρῶν τῆς Μέσης 'Ανατολῆς καὶ συνιστῶ ποῖος πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἐξωτερικὸς προσανατολισμὸς τῆς 'Ελλάδος, ὡς ἑξῆς:

«'Η σημασία τῶν στρατηγικῶν χώρων τῶν περικλειομένων ἐντὸς τοῦ τριγώνου...... εἶναι τοιαύτη, ὥστε δὲν δύναται νὰ γίνῃ σύγκρισίς του πρὸς τὴν τοιαύτην τῆς Τουρκίας, δύναμαι δὲ ἀκόμη νὰ εἴπω καὶ πρὸς τὸν τοιοῦτον τῶν χωρῶν τοῦ Συμφώνου τῆς Βαγδάτης, διὰ τοὺς κάτωθι λόγους:

α) Τὸ Σύμφωνον τῆς Βαγδάτης, ὡς ἀμυντικὸν συγκρότημα, εἶναι χάρτινος πύργος, διότι, ἄνευ τῶν 'Αραβικῶν χωρῶν, στερεῖται βάθους . . . .

β) . . . .

»'Αρκοῦμαι εἰς αὐτὰ μόνον διὰ νὰ κλείσω τὴν στρατηγικὴν ταύτην ἐπισκόπησιν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἐκμεταλλευθῇ ἡ ἡμετέρα διπλωματία. Πρὸς τοῦτο, νομίζω, ὅτι αἱ συνθῆκαι εἶναι λίαν εὐνοϊκαί, λόγῳ τῶν δεσμῶν μας φιλίας μετὰ τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ τῶν 'Αραβικῶν χωρῶν. 'Η πολιτική μας ἀπέναντι τῶν 'Αμερικανῶν καὶ τῶν 'Αγγλοτούρκων εἶναι λίαν «ἀβρὰ» καὶ πρὸς ἀχαρίστους χρειάζεται νὰ ὁμιλῇ κανεὶς τὴν γλῶσσαν τοῦ Σπαρτιάτου.

»'Η Κυβέρνησις Καραμανλῆ ὀφείλει νὰ δηλώσῃ καθαρὰ εἰς τοὺς 'Αμερικανούς: ὅτι ὁ 'Ελληνικὸς λαὸς ἔχει πάθει ψύχωσιν μὲ τὸ Κυπριακόν, διότι τὴν Κύπρον θεωρεῖ ὡς ἰδικήν του καὶ δὲν ἀνέχεται νὰ πληρώνεται ἀπὸ πρώην συμμάχους μὲ ἀχαριστίαν . . . .
Πολιτικὴ καθαρά, ἔντιμος καὶ ἀνδρική.

»2) 'Αναφορικῶς πρὸς τὰς διαφόρους λύσεις καὶ τὰ σχέδια, τὰ ὁποῖα προβάλλονται ἀνεξελέγκτως κατὰ διαστήματα εἰς τὸν τύπον, ἔχω νὰ σᾶς εἴπω τὰ ἑξῆς: Διὰ νὰ δυνηθῇ τις νὰ ἐκφέρῃ γνώμην, πρέπει νὰ εἶναι ἐνημερωμένος μὲ ὅσα διεξάγονται εἰς τὰ διπλωματικὰ παρασκήνια καὶ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἐνημερωμένος. Πρέπει νὰ γνωρίζῃ κανεὶς τὰς πραγματικὰς ἀντιδράσεις καὶ ἂν αὐταὶ δύνανται νὰ ὑπερνικηθοῦν μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἢ ὄχι.

»'Εν πάσῃ περιπτώσει σᾶς γράφω τὰς σκέψεις μου α) Νὰ ἐμμείνωμεν προσηλωμένοι εἰς τὸ αἴτημα τῆς αὐτοδιαθέσεως. Οἱαδήποτε ἄλλη λύσις δὲν μᾶς ἱκανοποιεῖ πλήρως. 'Η πραγματοποίησις ὅμως τοῦ αἰτήματος τούτου εἶναι ἔργον ἀποκλειστικὸν τῆς διπλωματίας. Σκοπὸς τοῦ μαχητικοῦ ἀγῶνος εἶναι νὰ ὑποβοηθήσῃ τὸν διπλωματικὸν τοιοῦτον, ὅστις δὲν δύναται νὰ λύσῃ μόνος τὸ ζήτημα. Νομίζω, ὅτι ἀρκετὰ συνεισέφερεν εἰς τὴν προώθησιν τοῦ διπλωματικοῦ ὁ μαχητικὸς ἀγών, ἐγγυᾶται δὲ ἀκόμη νὰ συνεισφέρῃ πολλά, ἐὰν ἀπαιτηθῇ.

»Καθὼς ἐδιάβασα εἰς τὴν ἐπιστολήν σου, ἡ ἄποψίς σου εἶναι, ὅτι αἱ πιθανότητες νὰ ἀποσπάσωμεν εἰς τὴν προσεχῆ σύνοδον τοῦ ΟΗΕ εὐνοϊκὴν ἀπόφασιν δι' αὐτοδιάθεσιν εἶναι μηδαμιναί. 'Ομολογουμένως καὶ ἐγὼ ἀπὸ τὴν μέχρι τοῦδε στάσιν τοῦ ΟΗΕ δὲν περιμένω καὶ πολλὰ πράγματα. 'Η διπλωματικὴ μάχη διὰ τὸ Κυπριακὸν δὲν θὰ δοθῇ ἐντὸς τοῦ ΟΗΕ, ἀλλὰ ἐκτός. 'Η ἀπόφασις τοῦ ΟΗΕ δὲν πρόκειται κατ' ἐμὲ νὰ δώσῃ λύσιν, ἀλλ' ἴσως νὰ ὑποβοηθήσῃ διὰ τὴν ἐξεύρεσιν λύσεως. 'Η γνώμη μου εἶναι, ὅτι εἰς τὸν ΟΗΕ πρέπει νὰ ὑποστηρίξωμεν σταθερῶς τὸ αἴτημα τῆς αὐτοδιαθέσεως. Εἶναι φανερόν, ὅτι θὰ ἀναζητηθοῦν ὑπὸ διαφόρων μεσαζόντων λύσεις συμβιβαστικαί. Οὐδεμία λύσις πρέπει νὰ γίνῃ δεκτὴ ὑφ' ἡμῶν, ἡ ὁποία θὰ ἀπέκλειε τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιαθέσεως. Μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ΟΗΕ, οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶναι αὐτή, θὰ διανοιχθοῦν δύο δρόμοι πρὸ τῆς δυάδος Καραμανλῆ-'Αβέρωφ. Ἢ ὁ χρόνος θὰ μᾶς ὑποβοηθήσῃ νὰ δημιουργηθοῦν εὐνοϊκώτεραι συνθῆκαι διὰ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ Κυπριακοῦ, λόγῳ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ κυβερνῶντος κόμματος ἐν 'Αγγλίᾳ ἢ θὰ ἀναμένῃ τὴν δημιουργίαν διεθνοῦς καταστάσεως εἰς τὰ Βαλκάνια καὶ τὴν Μ. 'Ανατολήν, ὡς ἀνωτέρω ἐξέθεσα, καὶ ἡ ὁποία θὰ δεσπόσῃ τῆς ἤδη δημιουργηθείσης ὑπὸ τοῦ Συμφώνου τῆς Βαγδάτης. 'Εν πάσῃ περιπτώσει δὲν πρέπει νὰ ὑποχωρήσῃ οὔτε βῆμα ἀπὸ τὸ αἴτημα τῆς αὐτοδιαθέσεως καὶ εἰς οὐδεμίαν συμφωνίαν νὰ καταλήξῃ ἄνευ αὐτῆς. 'Ο ἀπαιτούμενος χρόνος μέχρι τῆς ἀξιοποιήσεως τοῦ αἰτήματός μας θὰ χρησιμοποιηθῇ, ὥστε νὰ διατηρηθῇ τὸ ἠθικὸν τοῦ ἀγωνιζομένου λαοῦ ἀμείωτον καὶ νὰ μὴ καμφθῇ οὗτος πρὸ οὐδεμιᾶς βίας. 'Απαιτεῖται πρὸς τοῦτο ἡ ἐκπόνησις ὡρισμένου σχεδίου. 'Εὰν ἡ Κυβέρνησις δὲν πιστεύῃ εἰς τὴν δημιουργίαν τοιούτων εὐνοϊκῶν συνθηκῶν διὰ τὸ μέλλον καὶ ὅτι ἡ αὐτοδιάθεσις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ, τότε πρέπει νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ διὰ τὴν χάραξιν νέας κοινῆς γραμμῆς.

Νομίζω ὅμως, ὅτι εἶναι πρόωρον νὰ ἐκφέρῃ τις ἀπὸ τοῦδε γνώμην περὶ οἰασδήποτε ἀποδεκτῆς λύσεως. Μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ΟΗΕ, (καὶ ἐν ὄψει τῶν δυνατοτήτων τῆς διπλωματίας μας πρὸς δημιουργίαν νέων διεθνῶν καταστάσεων) καὶ ἐν ὄψει τῶν δυνατοτήτων δημιουργίας νέων διεθνῶν συνθηκῶν, θὰ δυνάμεθα νὰ συζητήσωμεν «μὲ ἀνοικτὰ χαρτιά».

»3) Πρέπει νὰ ληφθοῦν περιπλέον ὑπ' ὄψιν οἱ ἑξῆς δύο παράγοντες:

»α) Οἱ κομμουνισταὶ Κύπρου. Οὗτοι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναλάβουν τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ ἀγῶνος, παρ' ὅλον ὅτι προσπαθοῦν, ὑποβοηθούμενοι κρυφίως καὶ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Εἰς τὸν λαὸν ἐμφανίζονται ὑπὸ διαφορετικὸν προσωπεῖον καὶ διὰ τοῦτο ἔχουν γίνει ἀνεκτοί. Ὅμως, πρέπει νὰ παρακολουθοῦνται καὶ νὰ μὴ προβαίνωμεν εἰς οὐδεμίαν ὑποχώρησιν ἀπέναντί των.

»β) Οἱ Τοῦρκοι τῆς Κύπρου συνεργάζονται, φανερῶς πλέον, μετὰ τῶν Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν.

»Δύο ἐρωτήματα, τὰ ὁποῖα καὶ ἄλλοτε, νομίζω, σᾶς ἀνέφερα, ἀπασχολοῦν τὴν σκέψιν μου. Τὸ πρῶτον ἀφορᾷ τὴν στάσιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐν ᾗ περιπτώσει ἤθελεν ἀποφασισθῇ ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως ἡ διχοτόμησις. Τὸ δεύτερον ἀφορᾷ τὴν στάσιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πάλιν, ἐν ᾗ περιπτώσει οἱ Τοῦρκοι, τῇ ὑποκινήσει ἢ τῇ ἀνοχῇ τῶν Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν, ἤθελον ἐπιτεθῇ ἐναντίον μας. Ἀμφότερα τὰ ζητήματα εἶναι ἐξ ἴσου σοβαρὰ καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ λάβῃ ἐπ' αὐτῶν ἀποφάσεις ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις. Ὁ Στρατάρχης, ὅστις βαδίζει ἀπὸ ἀποτυχίας εἰς ἀποτυχίαν, δὲν θὰ διστάσῃ νὰ ἐξωθήσῃ τοὺς Τούρκους ἐναντίον μας. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ διεξαγάγωμεν διμέτωπον ἀγῶνα. Ἐπιμένω, ὅτι ἡ ἐλευθέρα Ἑλλὰς πρέπει νὰ μᾶς ὑποστηρίξῃ. Νομίζω μάλιστα, ὅτι ὁ περίφημος Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν μας, Κος Ἀβέρωφ, πρέπει νὰ εἰδοποιήσῃ σαφῶς τὴν Ἀγγλικὴν καὶ τὴν Ἀμερικανικὴν Κυβέρνησιν, ὅτι μία τοιαύτη ἐνέργεια δὲν θὰ ἄφηνε τὴν Ἑλλάδα ἀδιάφορον. Εἶναι ὁ μόνος τρόπος νὰ συγκρατηθῇ ὁ Στρατάρχης. Θὰ τὸ πράξῃ ὅμως ἡ Κυβέρνησις Καραμανλῆ; Ἀμφιβάλλω».

4. Ὀργάνωσις πολιτικοῦ κόμματος.

Ἤδη ἤρχισε νὰ ὡριμάζῃ εἰς τὸν νοῦν μου ἡ σκέψις περὶ ὀργανώσεως ἑνὸς πολιτικοῦ κόμματος, τὸ ὁποῖον νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τοῦ ΑΚΕΛ, εἰς περίπτωσιν λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ. Τοῦτο, ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν μοῦ ἐπέτρεπον τὴν ἵδρυσίν του αἱ συνθῆκαι, ἦτο καὶ ἐκτὸς τῶν ἁρμοδιοτήτων μου. Ὅμως δὲν ἤθελον, μετὰ τὴν εἰρήνευσιν τῆς νήσου, νὰ εὑρεθῇ αὕτη ἐντὸς πολιτικοῦ χάους, μὲ μίαν ἐθνικόφρονα παράταξιν ἀνοργάνωτον, ἔναντι μιᾶς ἀριστερᾶς ἄριστα ὠργανωμένης. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἔγραψα τὴν 20ὴν Ἰουλίου 1957 εἰς τὸν Μητροπολίτην Κιτίου ἐπιστολήν, εἰς τὴν ὁποίαν διετύπουν τὰ ἑξῆς:

«Κύριον προσὸν μιᾶς ἡγεσίας εἶναι τὸ «προβλέπειν» εἰς βαθμὸν ἀνάλογον τοῦ ὕψους, εἰς τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται αὕτη. Συνεπῶς, πρέπει νὰ προπαρασκευάσωμεν ἀπὸ τοῦδε τὴν πολιτικὴν μάχην τῆς αὔριον ἐναντίον τοῦ ΑΚΕΛ. Ὡς εἶναι σήμερον ὠργανωμένος —μᾶλλον ἀνοργάνωτος— ὁ πολιτικὸς κόσμος τῆς Κύπρου, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντεπεξέλθῃ οὗτος εἰς ἓν ὠργανωμένον κόμμα, μὲ πρόγραμμα καὶ κατευθύνσεις, ὡς εἶναι τὸ ΑΚΕΛ».

Περαιτέρω ἐξέθετον κατὰ ποῖον τρόπον ἔπρεπε νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ τοῦδε. Δυστυχῶς, κανεὶς δὲν μὲ ἤκουεν. Οἱ ἁρμόδιοι δὲν εἶχον καμμίαν διορατικότητα.

5. Διπλωματικὴ δραστηριότης.— Δήλωσις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου περὶ πραγματικῆς ἀνεξαρτησίας. — Ἡ πρώτη ὑποχώρησις... — Τὸ «σαθρὸν σκάφος» τῆς Τριμεροῦς.

Μετὰ τὴν κατάθεσιν τῆς Ἑλληνικῆς προσφυγῆς εἰς τὸν ΟΗΕ, ἡ Ἀγγλικὴ διπλωματία ἀνέπτυξε δραστηριότητα, ἐμφανίζουσα ἑαυτὴν μὲν ὡς ἐπιδιώκουσαν λύσιν διαλλακτικήν, τὴν δὲ Ἑλλάδα ἀδιάλλακτον καὶ ἄκαμπτον, διὰ νὰ ὑπονομεύσῃ οὕτω τὴν Ἑλληνικὴν προσφυγήν.

Ἐνῷ ἐν Ἀγγλίᾳ συνεχίζετο ὁ θόρυβος διὰ τὸ ἐπίμαχον ζήτημα τῆς κακομεταχειρίσεως τῶν καταδίκων καὶ τὸ «Κίνημα περὶ ἀπελευθερώσεως τῶν ἀποικιῶν» συνέλεγε ὑπογραφὰς καὶ ἐκυκλοφόρει ἔκκλησιν πρὸς τὸν Λέννοξ Μπόϋντ διὰ τὴν ἀποστολὴν ἐρευνητικῆς ἐπιτροπῆς εἰς Κύπρον, ὁ Ἀγγλικὸς τύπος ὡμίλει περὶ σχεδίου τριπλῆς συγκυριαρχίας ἐν Κύπρῳ ὑπὸ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας, διὰ νὰ κλείσῃ ὁ δρόμος πρὸς τὴν Ἕνωσιν καὶ τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν, ἀνοιχθῇ δὲ ἡ ὁδὸς πρὸς μίαν νέαν τριμερῆ διάσκεψιν, ἐκ παραλλήλου κατεβάλλετο, ματαίως, προσπάθεια διασπάσεως τοῦ Ἑλληνοκυπριακοῦ ἀγῶνος.

Τὴν 20ὴν Ἰουλίου, ὁ Βρεττανὸς Πρωθυπουργός, κ. Μακμίλλαν, ὁμιλῶν εἰς συγκέντρωσιν τοῦ Συντηρητικοῦ κόμματος, μεταξὺ ἄλλων, εἶπεν ὅτι τὸ Κυπριακὸν δὲν εἶναι ἁπλῶς ἓν ἀποικιακὸν πρόβλημα, διότι ὡς τοιοῦτον θὰ ἦτο ἀρκετὰ εὔκολον νὰ λυθῇ. Εἶναι κυρίως πρόβλημα στρατηγικὸν καὶ διεθνές, τὸ ὁποῖον περιπλέκει τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Κύπρον, τὴν

Ἑλλάδα, τὴν Τουρκίαν, τὸ ΝΑΤΟ καὶ τὸ Σύμφωνον τῆς Βαγδάτης. Οἱοσδήποτε προσπαθῶν νὰ ἐξεύρῃ λύσιν, χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν ὅλα αὐτά, λακτίζει πρὸς κέντρα.

Ὁ Μακάριος εἰς συνέτευξίν του πρὸς ἀνταποκριτὴν τῆς Κυπριακῆς ἐφημερίδος «Ἐλευθερία», δημοσιευθεῖσαν τὴν 21ην Ἰουλίου, ἐδήλωσεν ὅτι ἦτο ἕτοιμος νὰ συζητήσῃ σχέδια «πραγματικῆς ἀνεξαρτησίας» τῆς Κύπρου, τὰ ὁποῖα δὲν θὰ ἀπέκλειον τὴν αὐτοδιάθεσιν. Τοιουτοτρόπως ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, κατὰ παρέκκλισιν ἀπὸ τὰς ἀποφάσεις τῆς Παγκυπρίου Ἐθνοσυνελεύσεως, ἔκαμνε ἐπισήμως τὸ πρῶτον βῆμα ὑποχωρήσεως, χωρὶς νὰ ἔχῃ πρὸς τοῦτο οἱανδήποτε ἐξουσιοδότησιν.

Συγχρόνως δημοσιογραφικαὶ πληροφορίαι ὁμιλοῦν περὶ καταρτισμοῦ Συντάγματος ἀνεξαρτησίας τῆς Κύπρου ὑπὸ τοῦ συνταγματολόγου καθηγητοῦ τῆς Ὀξφόρδης Βίνσεντ Χάρλοου, τὸ ὁποῖον θὰ ὑπεβάλλετο εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον. Ἡ ἀνεξαρτοποίησις ὡς λύσις συζητεῖται εὐρέως ἐπὶ διεθνοῦς ἐπιπέδου καὶ ὑποβάλλονται διάφορα σχέδια. Τοιουτοτρόπως δημιουργεῖται ἡ ἀτμόσφαιρα νὰ δεχθῶμεν καὶ χειροτέραν λύσιν, καθ' ὅσον ὑπὸ μὲν τῶν Ἄγγλων ἀνομολογεῖται, ὅτι ἐπῆλθεν ἁπλῶς «ἐλαφρὰ ἄρσις» τοῦ ἀδιεξόδου, κατόπιν τῶν δηλώσεων τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἐνῷ συγχρόνως ἡ Βρεττανικὴ προπαγάνδα ἀποδύεται εἰς ἀχαλίνωτον δυσφήμησιν τῆς Ἑλλάδος, ἡ δὲ Τουρκία ἀντιδρᾷ εἰς πᾶσαν λύσιν, πλὴν τῆς διχοτομήσεως. Εἰς τὴν διχοτόμησιν, ὡς μόνην λύσιν, ἐπιμένει καὶ ὁ ἐκ Τουρκίας ἐπανακάμψας ἡγέτης τῶν Τουρκοκυπρίων Κιουτσούκ. Ὁ τελευταῖος εἰς δημοσιογραφικὴν διάσκεψιν ἐδήλωσεν, ὅτι ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις δέχεται μόνον τὴν διχοτόμησιν, καθώρισε δὲ ὡς διαχωριστικὴν γραμμὴν τὸν 35ον παράλληλον. Ἐὰν ἡ Ἑλλὰς δὲν δεχθῇ, ἐδήλωσε, ἡ Τουρκία θὰ διεκδικήσῃ ὁλόκληρον τὴν Κύπρον. Αὐτὸ ἦτο τὸ κατάντημα, εἰς τὸ ὁποῖον μᾶς ὡδήγησεν ἡ συνεχῶς ὑποχωροῦσα Ἑλληνικὴ πολιτική, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ Τουρκικὴ καὶ ἡ Βρεττανικὴ τοιαύτη ἐσκληρύνετο!

Τὴν 31ην Ἰουλίου ἐπανέκαμψεν ὁ Χάρντιγκ ἐκ Λονδίνου, ὅπου εἶχε μεταβῆ ἀπὸ τῆς 6ης Ἰουλίου πρὸς διεξαγωγὴν συνομιλιῶν. Παρ' ὅλον ὅτι τὴν 1ην Αὐγούστου ἀνεμένετο νέα δήλωσις ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, αὕτη δὲν ἐγένετο. Ἡ ἐσπευσμένη καὶ ἄνευ προειδοποιήσεως ἄφιξις τοῦ Χάρντιγκ ἐσχολιάσθη ποικιλοτρόπως. Κατά τινας, εἶχεν ἔλθει διὰ νὰ ὑποβάλῃ παραίτησιν, λόγῳ διαφωνίας του πρὸς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν.

Λαβὴν δι' εἰκασίας τῆς διπλωματικῆς δραστηριότητος διὰ τὸ Κυπριακὸν ἔδωκεν ἡ ἄφιξις εἰς Λονδῖνον, τὴν 29ην Ἰουλίου, τοῦ Ντάλλες, ὁ ὁποῖος συνεζήτησε μετὰ τοῦ Βρεττανοῦ συναδέλφου του καὶ τοῦ ἐν Λονδίνῳ Τούρκου Πρεσβευτοῦ τὸ Κυπριακόν. Συμφώνως πρὸς δημοσιογραφικὰς πληροφορίας, διεπιστώθη ἀντίθεσις μεταξὺ τῶν Ἡ. Πολιτειῶν καὶ τῆς Μ. Βρεττανίας ἐπὶ τῶν γενικῶν ζητημάτων ἀφοπλισμοῦ καὶ ἄλλων συναφῶν, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἐθεωρεῖτο ἀπίθανον, ὅτι θὰ ἐλαμβάνοντο ἀποφάσεις ὁριστικαὶ ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ.

Ὁ ἐν Λονδίνῳ Τοῦρκος Πρεσβευτὴς Νουρῆ Μπιργκὶ ἐξέφρασε τὴν δυσαρέσκειαν τῆς χώρας του πρὸς τὸν Ντάλλες, κατὰ τὴν συνάντησίν των τῆς 2ας Αὐγούστου, καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις δυνατὸν νὰ ἀναπροσήρμοζε τὴν ἐξωτερικήν της πολιτικὴν πρὸς τὰ οὐδετερόφιλα ρεύματα, ἐὰν δὲν ὑπεστηρίζοντο αἱ διὰ τὴν Κύπρον Τουρκικαὶ ἀπόψεις.

Ὁποία διαφορὰ ὡς πρὸς τὸν τρόπον ὑποστηρίξεως διεκδικήσεων μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως! Ἡ δευτέρα ἀπαιτητική, ἀπειλητική. Ἡμεῖς, ἱκετεύοντες καὶ συνεχῶς ὑποχωροῦντες, παρ' ὅλον ὅτι εἴχομεν τὸ δίκαιον μὲ τὸ μέρος μας. Οὐδὲν ἐλαφρυντικὸν ὑπάρχει διὰ τὴν στάσιν ταύτην τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, τὴν ὁποίαν ἡ ἱστορία θὰ κρίνῃ προσηκόντως.

Περὶ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου, ἡ Μ. Βρεττανία διεβίβασε πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκίαν πρότασιν περὶ συγκλήσεως νέας Τριμεροῦς. Εἰς πρότασιν τῆς Μ. Βρεττανίας πρὸς τὴν Οὐάσιγκτων, ὅπως ἀποστείλῃ εἰδικὸν παρατηρητήν, ἡ τελευταία ἀπήντησεν ἀρνητικῶς. Συγχρόνως ὁ Ντάλλες συνιστᾷ εἰς τὴν Τουρκίαν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἰδέαν τοῦ διαμελισμοῦ, ὁ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος ἀπορρίπτει τὴν πρότασιν περὶ συγκλήσεως νέας Τριμεροῦς. Κατὰ τὸν «Ἡμερήσιον Τηλέγραφον», ἡ Τριμερὴς ἦτο «σαθρὸν σκάφος», ἐπὶ τοῦ ὁποίου αἱ Ἡ. Πολιτεῖαι ἠρνοῦντο νὰ ἐπιβιβασθοῦν.

Ἡ προσπάθεια τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, ὅπως παρασύρῃ τὴν Ἑλληνικὴν εἰς τριμερῆ διάσκεψιν συνεχίζεται μετὰ διαφόρων ὑποσχέσεων, ἐνῷ συγχρόνως ἐξασκεῖται πίεσις ἐπὶ τῶν Ἡ. Πολιτειῶν, ὅπως εὐθυγραμμίσουν τὴν πολιτικήν των πρὸς τὴν Βρεττα-

νικήν. Ἡ Μ. Βρεττανία ἐν τῇ προσπαθείᾳ της ταύτῃ ἐπισείει εἰς τὰς Ἡ. Πολιτείας τὸν «μπαμπούλαν» τοῦ κομμουνισμοῦ ἐν Κύπρῳ.

Τὴν 13ην Αὐγούστου, συνῆλθεν εἰς μυστικὴν συνεδρίασιν τὸ Βρεττανικὸν Ὑπουργικὸν Συμβούλιον καὶ συνεζήτησεν ἐκ νέου τὸ Κυπριακόν. Μεταξὺ τῶν ἐξετασθέντων σχεδίων, κατὰ δημοσιογραφικὰς πληροφορίας, ἦτο καὶ ἡ ἀνεξαρτησία.

Διὰ νὰ συσκοτίσῃ ἔτι περισσότερον τὰ πράγματα καὶ νὰ δημιουργήσῃ μεγαλύτερον κυκεῶνα λύσεων καὶ προθέσεων, ἡ Μ. Βρεττανία διὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ τύπου διαδίδει σχέδια λύσεως, τύπου «Γιβραλτὰρ» καὶ αὐτονομίας ἐντὸς τῆς Κοινοπολιτείας, ἰσχυριζομένη συγχρόνως, ὅτι τὸ Κυπριακὸν εἶναι θέμα Ἑλληνοτουρκικόν. Ἄλλοτε πάλιν ἐπανέρχεται εἰς τὸ ἐπιχείρημα τῆς στρατιωτικῆς ἀξίας τῆς Κύπρου, λόγῳ τῶν γεγονότων τοῦ Ὀμάν, ἐνῷ συγχρόνως προσπαθεῖ νὰ διασπάσῃ τὸ Ἑλληνοκυπριακὸν μέτωπον.

Διὰ νὰ ἐξαπατήσῃ τοὺς ἀφελεῖς ξένους περὶ τῶν καλῶν της διαθέσεων ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις διατάσσει τὸν Χάρντιγκ νὰ ἀνακαλέσῃ μερικοὺς ἐκ τῶν κανονισμῶν «ἐκτάκτου ἀνάγκης». Κατ' οὐσίαν, οἱ βασικοὶ κανονισμοὶ παραμένουν, αἱ πλεῖσται δὲ τῶν περιπτώσεων, τῶν διαλαμβανομένων εἰς τοὺς καταργηθέντας κανονισμούς, καλύπτονται ὑπὸ τῆς συνήθους νομοθεσίας. Εἰς τὴν πραγματικότητα, ὁ Χάρντιγκ «δίδει μὲ τὸ ἕνα χέρι καὶ παίρνει μὲ τὸ ἄλλο». Διὰ νὰ ἀντιληφθῇ τις τοὺς μόλις συγκαλυπτομένους λόγους τῆς τοιαύτης χειρονομίας τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως δέον νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ ἀνωτέρω θεαματικὴ χειρονομία ἐγένετο εἰς τὰς παραμονὰς τῆς συνεδριάσεως τοῦ Συμβουλίου τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τοῦ Στρασβούργου.

Ἡ ἀντίδρασις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐμφανίζεται ὡς ἀπόλυτος ἄρνησις συμμετοχῆς εἰς οἱανδήποτε διεθνῆ διάσκεψιν πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ Κυπριακοῦ, πλὴν ὑπὸ τρεῖς ἀπαραιτήτους προϋποθέσεις, ἤτοι: ἀναγνωρίσεως τῆς αὐτοδιαθέσεως, ἐπεξεργασίας τῶν λεπτομερειῶν τῆς παραδεδεγμένης λύσεως ὑπὸ τῆς Διασκέψεως καὶ ἐγκρίσεως ἐκ τῶν προτέρων τοῦ διαγράμματος τῆς σχεδιαζομένης ρυθμίσεως ὑπὸ τῆς Ἑλλάδσς καὶ τῶν Κυπρίων.

Ὁ Ἀμερικανὸς Ὑφυπουργὸς διὰ τὰ ζητήματα Μ. Ἀνατολῆς καὶ ἔκτακτος ἀπεσταλμένος τοῦ Ἀϊζενχάουερ, κ. Χέντερσον, περιοδεύων διαφόρους χώρας, ἀφίκετο τὴν 25ην Αὐγούστου εἰς Ἀθήνας. Τοῦτο ἐνέβαλεν εἰς ὑπονοίας, ὅτι αἱ Ἡ. Πολιτεῖαι ἤθελον νὰ ἐξασκήσουν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος σοβαρὰν πίεσιν, ὅπως ἀποδεχθῇ τὴν σύγκλησιν Τριμεροῦς διὰ τὸ Κυπριακόν. Συγχρόνως ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις φαίνεται νὰ προσανατολίζεται πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν, ἐνῷ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος, διστακτικός, θεωρεῖ λίαν ἀσαφεῖς τὰς Βρεττανικὰς προτάσεις διὰ τὴν διάσκεψιν ταύτην, διότι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἐμμένει εἰς τὴν ἄποψιν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ καθορισθῇ προκαταβολικῶς τὸ πλαίσιον τῆς μελλοντικῆς συμφωνίας.

Ὁ Χέντερσον, μεταβὰς καὶ εἰς Ἄγκυραν, ἔσχε συνομιλίας μετὰ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, φαίνεται δὲ ὅτι προέκυψαν σοβαραὶ διαφωνίαι ἐπὶ σειρᾶς θεμάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ Κυπριακόν. Αἱ προσπάθειαί του, ὅπως πείσῃ τοὺς Τούρκους νὰ ὑποστηρίξουν σχέδιον παροχῆς περιωρισμένης ἀνεξαρτησίας εἰς τὴν Κύπρον ἀπέτυχον, μολονότι φέρεται τονίσας εἰς τὸν Μεντερές, ὅτι ὁ κομμουνιστικὸς κίνδυνος διεισδύσεως εἰς τὴν Συρίαν εἶναι πολὺ μεγαλύτερος διὰ τὴν Τουρκίαν ἀπὸ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Κύπρου.

Ἀπὸ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς, κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 29ης Αὐγούστου τοῦ Ἐθναρχικοῦ Συμβουλίου ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἀπεφασίσθη ἡ ἐμμονὴ εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς Παγκυπρίου Ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ 1955, ἤτοι τὴν αὐτοδιάθεσιν.

Τὴν 30ὴν Αὐγούστου, προτεραίαν τῆς ἀναχωρήσεώς του εἰς Ἀμερικήν, ὁ Μακάριος, ὁμιλῶν πρὸς Ἕλληνας καὶ ξένους ἀνταποκριτάς, προέβη εἰς τὴν ἑξῆς δήλωσιν.

«Ὁ Κυπριακὸς Λαός, ἀξιῶν αὐτοδιάθεσιν, ζητεῖ τὸ δικαίωμα νὰ ἀποφασίσῃ ὁ ἴδιος διὰ τὸ μέλλον του. Ἀρνουμένη τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰς τοὺς Κυπρίους ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις, προβάλλει ὡρισμένα ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα εἶναι πολλάκις ἀντιφατικὰ καὶ δὲν δύνανται νὰ ἀνθέξουν εἰς τὸν ἔλεγχον. Ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις προβάλλει τώρα τὴν ἀντίθεσιν τῆς Τουρκίας ὡς τὸ κύριον ἐμπόδιον εἰς τὴν αὐτοδιάθεσιν τῶν Κυπρίων, ἐπιζητοῦσα νὰ ἐξαρτήσῃ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος ἐκ τῆς θελήσεως ξένου παράγοντος, τῆς Τουρκίας. Πρόκειται περὶ προσπαθείας ἐμφανίσεως τοῦ ζητήματος ὡς Ἑλληνοτουρκικῆς διαφορᾶς, ἥτις θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὴν Βρεττανίαν νὰ ἀναλάβῃ ρόλον μεσολαβητοῦ εἰς ζήτημα, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ ἰδία εἶναι ἡ πραγματικὴ ἀντίδικος. Οὐσία τοῦ ζητήματος εἶναι ἡ αὐτοδιάθεσις».

6. Τὰ πρὸ τῆς συζητήσεως τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸν ΟΗΕ.

Ὁ Ἀθηναϊκὸς τύπος ἤρχισε νὰ γράφῃ περὶ σοβαρῶν δυσχερειῶν εἰς τὸν ΟΗΕ, λόγῳ τῆς ἐπικρατούσης διεθνοῦς καταστάσεως. Ἡ Μ. Βρεττανία, συνεπείᾳ τῶν διεθνῶν ἐξελίξεων, δὲν ἐπρόκειτο νὰ συναντήσῃ τὸ αὐτὸ ἀντιαποικιακὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον συνήντησε πέρυσιν. Συγχρόνως ὁ Ἕλλην Πρωθυπουργὸς τὴν 6ην Σεπτεμβρίου εἰς δημοσιογραφικὴν συνέντευξιν ἐδήλου, ὅτι δὲν θὰ ἀπέρριπτε τὴν λύσιν τῆς ἀνεξαρτοποιήσεως, ἐφ' ὅσον αὕτη θὰ ἐγίνετο δεκτὴ ὑπὸ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

Ἡ στάσις τῶν Ἡ. Πολιτειῶν ἐξεδηλοῦτο ἀπροκαλύπτως ἐχθρικὴ ἔναντι τοῦ Κυπριακοῦ. Λέγεται μάλιστα, ὅτι ἀπηυθύνθη πρὸς τὴν Ἑλλάδα ὠμὴ Ἀμερικανικὴ διακοίνωσις «περὶ παραμερισμοῦ τοῦ Κυπριακοῦ καὶ ἀποδοχῆς τῶν Βρεττανικῶν ὅρων», πρᾶγμα ποὺ διεψεύσθη ἀπὸ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς. Εἶναι ὅμως γεγονός, ὅτι ὁ Ἀϊζενχάουερ, κατόπιν ἀπαιτήσεως τῶν Τούρκων, δὲν ἐδέχθη τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον.

Τὴν 9ην Σεπτεμβρίου ἀνεχώρησε διὰ Νέαν Ὑόρκην ὁ Ἕλλην Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, ἵνα ἡγηθῇ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀντιπροσωπείας εἰς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ ΟΗΕ.

Τὴν 14ην Σεπτεμβρίου ἡ Ἑλλὰς ὑπέβαλεν εἰς τὰ Ἡν. Ἔθνη ἐπεξηγηματικὸν ὑπόμνημα διὰ τὰ αἴτια τῆς προσφυγῆς της ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ.

Τὴν 18ην Σεπτεμβρίου, ἡ Ἐπιτροπὴ Διαδικασίας τῶν Η.Ε. ἀπεφάσισε διὰ ψήφων 11, ἔναντι μηδεμιᾶς καὶ 4 ἀποχῶν, ὅπως ἐγγράψῃ τὴν Ἑλληνικὴν προσφυγὴν διὰ τὴν Κύπρον εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ ΟΗΕ ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ Κυπριακὸν ζήτημα». Ἡ Ἑλλὰς ἐπεφυλάχθη νὰ καταπολεμήσῃ τὴν τροπολογίαν καὶ νὰ ἐμμείνῃ εἰς τὴν ἀρχικὴν διατύπωσιν.

Ἡ τροποποίησις τοῦ τίτλου κατατεθείσης προσφυγῆς ἐπέσυρεν ἐπικρίσεις καὶ ὁ Μακάριος ἠναγκάσθη νὰ ἀνακοινώσῃ, ὅτι ἡ διατύπωσις τῆς ἐγγραφῆς δὲν μετέβαλε τὴν οὐσίαν τῆς προσφυγῆς, ἥτις παρέχει εὐχέρειαν συζητήσεως ἐπὶ ὅλων τῶν ἐπὶ μέρους θεμάτων καὶ συνεπῶς καὶ τῶν ὠμοτήτων.

Τὴν 20ὴν Σεπτεμβρίου ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ ΟΗΕ υἱοθέτησεν ὁμοφώνως τὴν ἐγγραφὴν τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς Συνελεύσεως.

Τὰ κατωτέρω ἐκτιθέμενα ἀποτελοῦν κρίσεις τοῦ Ἕλληνος Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ἀβέρωφ, ἃς μοῦ ἐξέθεσεν εἰς ἐπιστολήν του ὡς ἀκολούθως:

«α) Ἡ πρώτη φάσις τῆς συζητήσεως εἰς τὸν ΟΗΕ ὑπῆρξεν εὐνοϊκή. Ὁ Μακάριος καὶ ἡ Κυβέρνησις εἶναι εὐχαριστημένοι καὶ ἀπὸ τὴν ἐγγραφὴν καὶ ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς προβολῆς τοῦ ζητήματος, ὁ ὁποῖος ἐτόνωσεν ἀρκετὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἀντιπροσωπείαν. Ἡ δευτέρα φάσις προβλέπεται δυσχερεστέρα. Δὲν φοβούμεθα τὴν συζήτησιν, ἀλλὰ τὴν ἀπόφασιν, ἡ ὁποία δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἱκανότητα τῶν ἡμετέρων, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς συνδυασμοὺς τῶν ἀριθμῶν. Καὶ οἱ ἀριθμοί, ἐξαρτώμενοι ἀπὸ τὰ συμφέροντα καὶ μόνον, μᾶς εἶναι δυσμενεῖς. Βεβαιοῦται, ὅτι, λόγῳ συμφερόντων, στενοί μας φίλοι, γείτονες μᾶλλον, σφοδρότατα ἀντιβρεττανικοί, παρ' ὅλην τὴν σφοδρὰν πίεσιν, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν, ἠρνήθησαν νὰ μᾶς βοηθήσουν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐγγραφῆς. Οἱ περισσότεροι, καὶ ἀντιαποικιακοὶ λαοὶ ἀκόμη, ἐπιθυμοῦν ζωηρῶς ἀπόφασιν ἐντελῶς «ἄχρουν». Μάχη καὶ ἧττα ἐπὶ σχεδίου ἀποφάσεως «δι' ἄμεσον αὐτοδιάθεσιν» ἀποκλείεται ὑπὸ πάντων τῶν τεχνικῶν. Θεωρεῖται λίαν ἐπιζήμιον νὰ δοθῇ εἰς τὴν Τουρκίαν τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι ὁ ΟΗΕ, ἀποφανθεὶς ἐπὶ τῆς αὐτοδιαθέσεως, τὴν ἀπέρριψεν. (Ὁ Μακάριος φέρεται ὑπὸ τοῦ Ἀβέρωφ ὡς ἐνήμερος τῶν πάντων καὶ λέγων «ὡς πρὸς τὸν ΟΗΕ θὰ κάμωμεν τὸ καλύτερον, χωρὶς φόβον διὰ τὴν δημοκρατίαν»).

»Ἡ Τουρκία πιέζει δι' ἀπόφασιν, ἡ ὁποία νὰ λέγῃ, ὅτι πρέπει νὰ εὑρεθῇ λύσις «ἱκανοποιοῦσα καὶ τοὺς τρεῖς ἐνδιαφερομένους».

»Ἡ ἀπόφασις ἐλπίζεται, ὅτι θὰ εἶναι τοιαύτη.

»β) Ἡ Δύσις, καθὼς καὶ πολλοὶ ἄλλοι, εἶναι περίπου εἰς τὴν αὐτὴν γραμμήν, ἀλλὰ ἐνδιαφέρεται ζωηρότερον, ὥστε (ἀνεξαρτήτως τοῦ ΟΗΕ, ὅστις ἐνοχλεῖται, λόγῳ τῆς δημοσιότητος ἐνδοοικογενειακῶν ἐρίδων) νὰ ἐξευρεθῇ λύσις. Ἀναφορικῶς πρὸς τὸ τελευταῖον φαίνεται, ὅτι ἔχουν γίνει πρόοδοι, διότι διάφοροι ἰδέαι ἡμιανεξαρτησίας ἢ καὶ πλήρους ἀνεξαρτησίας, μὴ ἀποκλειούσης τὴν αὐτοδιάθεσιν ἢ καὶ ἐξασφαλιζούσης αὐτὴν μετὰ μίαν περίοδον, θεωροῦνται πλέον ὡς ὀρθαὶ ὑπὸ πολλῶν Δυτικῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἰσχυροί. Οὗτοι συμβουλεύουσι σχετικῶς τοὺς Τούρκους καὶ ἀρνοῦνται νὰ τοὺς πειθαναγκάσουν. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις φέρεται ὡς ἐγκαινιάσασα, λόγῳ αὐτοῦ, πολὺ περισσότερον δύσκαμπτον στάσιν, λόγῳ καὶ ἔργῳ.

»Οὕτω, ἔχομεν μίαν ἀνυπέρβλητον δυσχέρειαν, λόγῳ τῆς Τουρκικῆς ἀδιαλλαξίας, ἀλλὰ καὶ ἐλπίδας νὰ ὑπερνικηθῇ αὕτη. Ἐλπίδας βεβαίως, ἀλλὰ ταύτας δὲν εἴχαμεν ἄλλοτε.

»γ) Ἡ ἀπόφασις τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος, μεγάλης σημασίας, διότι καταδικάζει τὴν διχοτόμησιν καὶ δεσμεύεται νὰ δώσῃ αὐτοδιάθεσιν. Ταῦτα εἶναι ἀνυπολογίστου ἀξίας.

»Θὰ εἴμεθα ὅμως ἐκτὸς τῆς πραγματικότητος, ἐὰν ἐπανηγυρίζομεν καὶ διὰ τὸν χρόνον λύσεως. Ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων βασίμων σκέψεων, αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἀπόφασις ὁμιλεῖ περὶ αὐτοδιαθέσεως «μετὰ καθορισθησομένην περίοδον» καὶ αἱ σχετικαὶ δηλώσεις τῶν Ἐργατικῶν ὁμιλοῦν «περὶ προσπαθείας πρὸς ὁλοκλήρωσιν τῆς δ ι α δ ι κ α σ ί α ς τῆς ἐλευθερίας κατὰ τὴν προσεχῆ θητείαν». Δηλαδὴ προσπάθεια ὑπογραφῆς τῆς συμφωνίας.

Συμπέρασμα: Μὲ τοὺς Ἐργατικούς, ἐφ' ὅσον θὰ ἀνήρχοντο εἰς τὴν ἀρχήν, ἡ αὐτοδιάθεσις, εἶναι βεβαία, ὁ χρόνος ὅμως αὐτῆς θὰ καθορισθῇ. Ἡ ἀπόφασις τῶν Ἐργατικῶν ηὔξησε τὴν Τουρκικὴν ἀντίδρασιν, (ὑποθέτω λόγῳ ὀργῆς ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἐπιτύχουν κἄτι, πρὸ τῆς ἀνόδου των εἰς τὴν ἀρχήν), καὶ κατέστησε πλέον ἀδιαλλάκτους καὶ ἀπαιτητικούς, μὴ ἐπιθυμοῦντας νὰ φανοῦν, ὅτι ὑποκύπτουν εἰς τὴν πίεσιν τῶν ἀντιπάλων.

»Ἀπὸ ἀπόψεως χρονικοῦ χειρισμοῦ ἐντὸς ἢ ἐκτός, καὶ κατὰ ἢ μετὰ τὴν συνέλευσιν τοῦ ΟΗΕ, θὰ δυσχεράνουν ἀναμφισβητήτως τὰ πράγματα δολοπλοκίαι κατὰ τοῦ Μακαρίου».

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν, 20ὴν Σεπτεμβρίου, ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἀγγλικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος κ. Ντράϊμπεργκ, ἀναχωρῶν ἐκ Κύπρου, ἔκαμε δηλώσεις πρὸς τὸν Κυπριακὸν ραδιοσταθμόν, συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας τὸ Βρεττανικὸν Ἐργατικὸν κόμμα ἐπανεβεβαίου τὴν ὑπόσχεσίν του περὶ αὐτοδιαθέσεως τῆς Κύπρου, ὅτι κατὰ τὴν ἀντίληψίν του δημοψήφισμα ἐν Κύπρῳ θὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν Ἕνωσιν, ὅτι, μετὰ τὴν ἕνωσιν τῆς Κύπρου μὲ τὴν Ἑλλάδα, θὰ ἐλαμβάνετο πρόνοια, ὅπως περιφρουρηθοῦν τὰ δικαιώματα τῶν Τούρκων καὶ ὅτι οἱ στρατηγικοὶ λόγοι, τοὺς ὁποίους ἐπεκαλεῖτο ἡ Τουρκία, ἦσαν ἀδικαιολόγητοι.

Μετὰ τὴν ἀπόφασιν περὶ ἐγγραφῆς τοῦ Κυπριακοῦ, ἤρχισαν αἱ παρασκηνιακαὶ ἐνέργειαι. Αἱ Ἡ. Πολιτεῖαι ἐξασκοῦν πίεσιν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, ὅπως προέλθῃ εἰς οἱανδήποτε συμφωνίαν μετὰ τῆς Τουρκίας πρὸς διευθέτησιν τοῦ Κυπριακοῦ, ἐνῷ ὁ ἐν Ἀθήναις Ἀμερικανὸς Πρεσβευτὴς κ. Ἄλλεν προέβη εἰς δηλώσεις, καταδικασθείσας ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου, ὡς εὑρισκομένας εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰς παραδεδεγμένας ἀρχὰς περὶ διεθνοῦς σεβασμοῦ καὶ ἐφαρμογῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως. Οἱ ἐν Κύπρῳ Τοῦρκοι Δημοτικοὶ Σύμβουλοι παραιτοῦνται, μὲ τὴν προοπτικὴν δημιουργίας χωριστῶν Δημαρχείων καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν προωθήσεως τοῦ περὶ διχοτομήσεως τῆς νήσου τουρκικοῦ αἰτήματος.

Ἡ στάσις τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, ἡ ὁποία θὰ εἶναι βαρύνουσα ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι μᾶλλον δυσμενὴς δι' ἡμᾶς, ἡ δὲ Μ. Βρεττανία προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τοὺς Ἀμερικανούς, ὅπως ἀδρανήσουν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, ἵνα ἐκφυλισθῇ τοῦτο βαθμιαίως. Ἀντικειμενικὸς σκοπὸς εἶναι νὰ ἐξασφαλισθῇ διφορουμένη ἀπόφασις τοῦ ΟΗΕ, ὑπὸ Ἀγγλοαμερικανικὴν καθοδήγησιν, στερουμένη οὐσιαστικῶς περιεχομένου.

Ἀφ' ἑτέρου, λόγῳ τῆς στάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰ γεγονότα τοῦ Λιβάνου, ἐξεδηλώθη ψυχρότης τῶν Ἀραβικῶν Χωρῶν ἔναντι τῆς Ἑλλάδος, καθὼς καὶ ἐκ μέρους τῆς Γιουγκοσλαβίας, ἐξ αἰτίας τῆς ἀρνήσεως τῆς Ἑλλάδος, ὅπως συμμετάσχῃ τῆς Βαλκανικῆς Διασκέψεως, τὴν ὁποίαν εἶχε προτείνει ἡ Ρουμανία. Ποῦ βαδίζομεν, λοιπόν; Δὲν ἔχομεν φίλους πλέον;

Χαρακτηριστικὸν τῆς στάσεως τῶν Ἡν. Πολιτειῶν ἀπέναντί μας εἶναι καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν ὑποστηριζόμενα, ὅτι, λόγῳ τῆς ὀξυτάτης κρίσεως εἰς τὴν Μ. Ἀνατολήν, ἐπιβάλλεται παραμερισμὸς ἐπί τινα χρόνον τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος, ἔστω καὶ μὲ θυσίας διὰ τοὺς Κυπρίους.

7. Ἀντικατάστασις τοῦ Χάρντιγκ.

Ὁ Ἀγγλικὸς τύπος τῆς 1ης Ὀκτωβρίου 1957 ἐδημοσίευσε, ὅτι ἐκδίδεται συντόμως ἐπίσημος ἀνακοίνωσις περὶ ἀποχωρήσεως τοῦ Χάρντιγκ. Ἡ πληροφορία ἦτο ἀληθής. Οὕτω τὴν 15ην Ὀκτωβρίου ὁ Χάρντιγκ προέβη εἰς δήλωσιν, καθ' ἣν θὰ παρῃτεῖτο συντόμως. Μετὰ μίαν δὲ ἑβδομάδα, τὴν 22αν Ὀκτωβρίου, παρῃτήθη, διορισθέντος νέου Κυβερνήτου τῆς νήσου τοῦ Σὲρ Χιοῦ Φούτ, Κυβερνήτου τῆς Ἰαμαϊκῆς.

Ἡ ἀντικατάστασις τοῦ Χάρντιγκ ὑπὸ τοῦ Φοὺτ ἐξελήφθη ὑπό τινων ὡς ἀλλαγὴ τακτικῆς καὶ μέσων ἐκ μέρους τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ Ἀγγλικὸς ὅμως τύπος δὲν προβλέπει μεταβολὴν τῆς Βρεττανικῆς τακτικῆς ἐκ τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ Χάρντιγκ. Ὁ τελευταῖος, ἀναχωρῶν ἐκ Κύπρου διὰ Λονδῖνον, τὴν 4ην Νοεμβρίου, εἰς ἐρώτησιν τῶν δημοσιογράφων ἐπὶ τῶν λόγων τῆς παραιτήσεώς του, ἀπήντησε:

«Ἔφθασα εἰς Κύπρον διὰ περιωρισμένην περίοδον, πρὸς ἐπιτέλεσιν ὡρισμένου καθήκοντος, κατὰ δὲ τὸ παρελθὸν ἔτος ἔφθασα εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἔπραξα ὅ,τι ἠδυνάμην ἔναντι τοῦ καθήκοντος τούτου. Ἔκρινα, ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ εὑρίσκετο ἐν Κύπρῳ κατὰ τοὺς προσεχεῖς ὀλίγους μῆνας, πρέπει νὰ παραμείνῃ καὶ κατὰ τὰ προσεχῆ ὀλίγα ἔτη, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ πράξω ἐγώ. Ἔκρινα, ὅτι ἦτο ἀναγκαία μακρὰ παραμονή, διότι ἐφθάσαμεν τώρα εἰς σπουδαῖον σημεῖον ἐν Κύπρῳ».

Εἰς ἑτέραν ἐρώτησιν, διέψευσε κατηγορηματικῶς, ὅτι ἐσημειώθη διαφωνία μεταξὺ αὐ-

τοῦ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἀποικιῶν ἢ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως. Ἐρωτηθεὶς ἂν τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιβληθέντα μέτρα ἐν Κύπρῳ ἦσαν ὑπερβολικῶς αὐστηρά, ἀπήντησε:

«Βεβαίως ὄχι. Ὅταν ἔφθασα εἰς Κύπρον συνήντησα μίαν βάναυσον καὶ ἀπάνθρωπον ὀργάνωσιν, ὑποστηριζομένην ὑπὸ μιᾶς ἀσυνειδήτου ἐκκλησίας. Δὲν πιστεύω ὅτι τὸ ἔργον μου θὰ ἠδύνατο νὰ ἐκτελεσθῇ κατ' ἄλλον τρόπον».

Ἡ ἀνωτέρω δήλωσις τοῦ Χάρντιγκ μὲ ἠνάγκασε νὰ ἐκδώσω φυλλάδιον ὑπὸ τὸν τίτλον «ΟΙ ΝΑΖΗΤΟΡΗΔΕΣ ΚΑΙ ΗΜΕΙΣ» εἰς τὸ ὁποῖον ἀνέφερα τὰ σκληρὰ καὶ ἀπάνθρωπα μέτρα τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας ἐναντίον ἀθῴων Κυπρίων καὶ ὑπεγράμμιζα τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀγωνισθῶμεν μὴ φειδόμενοι θυσιῶν διὰ τὴν ἐλευθερίαν μας. Ἀφ' ἑτέρου αἱ κακομεταχειρίσεις κρατουμένων τῆς Πύλας τὴν 11)10)57 μὲ ἠνάγκασαν νὰ διατάξω ἀντίποινα. Οὕτω τὴν 17 Ὀκτωβρίου προσεβλήθη εἰς Λευκωσίαν ὁ ραδιοσταθμὸς καὶ τὸ ἀεροδρόμιον τῆς ΡΑΦ δι' ὡρολογιακῶν βομβῶν. Αἱ ζημίαι εἰς τὸ ἀεροδρόμιον ἀνῆλθον εἰς £ 9.000. Κατεστράφησαν δύο μεταφορικὰ καὶ ὑπέστη ζημίαν ἓν ὑπόστεγον.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι ὁ Χάρντιγκ, πρὶν ἢ ἀναχωρήσῃ ἐκ Κύπρου, συνηντήθη μυστικῶς μετὰ Κυπρίων, θεωρουμένων ὡς οὐδετέρων, ἐνῷ ἦσαν ὅλοι «ἀ ρ ι σ τ ε ρ ο ί», μετὰ τῶν ὁποίων εἶχε καὶ προηγουμένως ἐπαφὰς διὰ τὸν καταρτισμὸν σχεδίων Συντάγματος. Εἰς σύστασιν αὐτοῦ, ὅτι ἔπρεπε νὰ κινηθοῦν «ἀνοικτά», ἀπήντησαν, ὅτι τοῦτο ἦτο ἐπικίνδυνον, διότι ἐφοβοῦντο τὴν ΕΟΚΑ.

«Ὁ Γρίβας», εἶπον, «εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνος καὶ πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ φύγῃ».

Κατόπιν τούτου, ὁ Χάρντιγκ ἔδωκεν ἐντολήν, ἐὰν συλληφθῇ ὁ Γρίβας, νὰ δολοφονηθῇ ἀμέσως.

Μετὰ τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ Χάρντιγκ, ἡ Ἀθηναϊκὴ ἐφημερὶς «Βῆμα» ἔγραψε τὰ ἑξῆς:

«Σχεδὸν ἐπὶ μίαν διετίαν διεξάγεται εἰς τὴν Κύπρον φοβερὰ μονομαχία μεταξὺ δύο ἀνδρῶν, τοῦ Στρατηγοῦ Γεωργίου Γρίβα, Ἀρχηγοῦ τῆς ΕΟΚΑ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον ΔΙΓΕΝΗΣ καὶ τοῦ Στρατάρχου Τζὼν Χάρντιγκ, ἄλλοτε Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ἐπιτελείου τῆς Μ. Βρεττανίας. Ἀπὸ τὴν μονομαχίαν αὐτὴν νικητὴς ἐξέρχεται ὁ σεμνὸς καὶ γενναῖος Ἕλλην Ἀξιωματικός. Ὁ Στρατάρχης Χάρντιγκ εἶχε διακηρύξει ἀνὰ τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης, ὅταν ἐπάτησε τὸ πόδι του εἰς τὴν Κύπρον, ὅτι, τὸ πολὺ ἐντὸς 6 μηνῶν, ἡ χαλυβδίνη ἀράχνη τῶν πολυαρίθμων στρατευμάτων του θὰ εἶχε συλλάβει τὸν ΔΙΓΕΝΗ καὶ διαλύσει τὴν ΕΟΚΑ. Οἱ ἓξ μῆνες διέρρευσαν. Ἐπέρασαν καὶ ἕτεροι ἕξ. Παρῆλθον ἀκόμη ἄλλοι ἕξ. Καὶ συνεπληρώθησαν ἀκόμη ἓξ καὶ ὁ Στρατάρχης ἐπιστρέφει ἄπρακτος εἰς τὴν Μ. Βρεττανίαν, ἐνῷ ὁ ΔΙΓΕΝΗΣ παραμένει εἰς τὴν Κύπρον ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ΕΟΚΑ, ἕτοιμος νὰ διακόψῃ τὴν ὑπ' αὐτοῦ παραχωρηθεῖσαν ἀνακωχήν, ὅταν αἱ περιστάσεις τὸ ἀπαιτήσουν. Ὅταν κάποτε γραφῇ ἡ ἱστορία τοῦ μυστικοῦ κινήματος ἀντιστάσεως τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ, τότε θὰ καταφανῇ εἰς ὅλον της τὸ ἀσύλληπτον μεγαλεῖον ἡ συγκλονιστικὴ ἐποποιΐα τοῦ ΔΙΓΕΝΗ. Ἤρχισε τὸν ἀγῶνά του τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1955. Μετὰ ἕνα μῆνα τὸ Κ.Κ.Ε. κατέδιδεν εἰς τοὺς Ἄγγλους τὴν ταυτότητα τοῦ ΔΙΓΕΝΗ. Μὲ μίαν δρᾶκα γενναίων Κυπρίων, ἀντιμετώπισε δεκάδας χιλιάδων Βρεττανῶν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι τὸν ἰχνηλατοῦσαν μὲ τὰ τελειότερα μηχανήματα ἐρευνῶν. Ὑπῆρξαν ἀφάνταστοι αἱ κακουχίαι του, αἱ στερήσεις του, αἱ προσωπικαί του ταλαιπωρίαι, οἱ κίνδυνοι καὶ αἱ δυσχέρειαι. Ἴσως ἡ παγκόσμιος ἱστορία δὲν ἔχει νὰ ἀναφέρῃ προηγούμενον, ὅμοιον μὲ τὴν περίπτωσιν τοῦ ΔΙΓΕΝΗ. Ἡ ἀγωνιζομένη ὑπόδουλος Κύπρος καὶ ἡ ἐλευθέρα Ἑλλὰς χαιρετίζουν τὸν νικητήν, ὁ ὁποῖος ἐπλούτισε τὰς εὐγενεῖς παραδόσεις τοῦ Ἔθνους μὲ μίαν ἀπὸ τὰς λαμπροτέρας σελίδας μεγαλειώδους Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος».

Ἡ ἐφημερὶς «Σκότσμαν» τοῦ Λονδίνου ἔγραφε: «Ὁ Χάρντιγκ ἀπέρχεται ὡς ἡττημένος ἀνήρ.»

Κατὰ τοὺς «Times of Cyprus» τῆς 4ης Νοεμβρίου 1957 :

«Ὁ Χάρντιγκ μεταξὺ τοῦ περιβάλλοντός του ἀνεγνώρισε, ὅτι διέπραξε δύο σφάλματα. Τὸ πρῶτον ἦτο ἡ ἐξορία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τὸ δεύτερον ἡ ἀπελευθέρωσίς του, χωρὶς νὰ εἶναι ἕτοιμος διὰ διαπραγματεύσεις. Δι' ἀμφότερα δὲν ἦτο οὗτος ὁ ὑπεύθυνος, ἀλλὰ τὸ Λονδῖνον· οὗτος δὲν τὰ ἀπεδοκίμασεν. Ἐνόμισε, καθὼς καὶ τὸ Λονδῖνον, ὅτι ἡ ΕΟΚΑ θὰ ἠδύνατο νὰ κτυπηθῇ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ πληθυσμοῦ. Σὺν τῷ χρόνῳ ἀντελήφθη, ὅτι πολλοὶ Ἕλληνες Κύπριοι εὐνοοῦσαν τὴν ΕΟΚΑ, ἀλλὰ τότε ἦτο ἀργὰ νὰ ἐφαρμόσῃ μίαν μᾶλλον ἀποτελεσματικὴν πολιτικήν. Εἰς διαφόρους ὁμιλίας εἶπεν ὅτι ἡ ΕΟΚΑ δύναται νὰ τεθῇ ὑπὸ ἔλεγχον, πάντως δὲν ἰσχυρίσθη, ὅτι αὐτὴ ἐτέθη ὑπὸ ἔλεγχον».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄

ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΠΟΧΩΡΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΑΡΝΤΙΓΚ ΜΕΧΡΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ (7 Νοεμβρίου 1957 - 19 Ἰουλίου 1958).

Ἀνησυχίαι τῶν Ἄγγλων διὰ τὴν ἔναρξιν τῆς δράσεως καὶ ἀντίστοιχος προπαγάνδα των.— «Ψεύδεσθε, κύριε Προφοῦμο!»

Αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ ἰδίᾳ τῆς Νεολαίας ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἑορτῇ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου, καθ' ἣν ἐπεδείχθη ἐθνικὸς παλμός, μαχητικότης καὶ ἀποφασικότης ὡς καὶ αἱ διενεργηθεῖσαι δολιοφθοραὶ εἰς στρατιωτικὰς ἐγκαταστάσεις ὡς ἀντίποινα, προεκάλεσαν μεγάλην ἀνησυχίαν καὶ ἀμηχανίαν εἰς τὸ Λονδῖνον, ἔνθα ὁ Ὑφυπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν ἐκλήθη νὰ ὑποβάλῃ ἔκθεσιν. Ἡ Βρεττανικὴ ἐφημερὶς «Ἡμερήσιος Τηλέγραφος» ἐτόνισεν ὅτι αἱ ἐκδηλώσεις αὗται φανερώνουν ὅτι εἶναι ἀδύνατον πλέον νὰ δηλωθῇ μετὰ βεβαιότητος ὅτι ἡ ΕΟΚΑ δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐπαναρχίσῃ ἔνοπλον δρᾶσιν ἐν δεδομένῃ στιγμῇ. Ἀναγνωρίζεται γενικῶς, ὅτι αἱ ἐκδηλώσεις αὗται ἐπιτείνουν τὰς τεραστίας δυσχερείας, τὰς ὁποίας ἡ Ἀγγλία ἀντιμετωπίζει εἰς τὸ Κυπριακόν, ὡς ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Βρεττανικοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὅπως ὁ Ὑφυπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν ὑποβάλῃ ἔκθεσιν διὰ τὰ ἐν Κύπρῳ συμβαίνοντα. Οὗτος τὴν 1ην Νοεμβρίου, εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, ἐδήλωσεν ὅτι ἡ Μ. Βρεττανία ἀνυπομονεῖ, ὅπως συνεχίσῃ τὴν ἀνταλλαγὴν ἀπόψεων, ἐμπιστευτικῶς, μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας διὰ τὸ μέλλον τῆς Κύπρου, ὅτι παρετηρήθησαν ἀδιάψευστοι ἐνδείξεις περὶ ἐπαναλήψεως τῆς βίας ὑπὸ τῶν τρομοκρατῶν εἰς Κύπρον καὶ ὅτι ἡ ἐπανάληψις τῆς βίας, ἐξ οἱασδήποτε πλευρᾶς, θὰ ἀπετέλει σοβαρὰν ὀπισθοδρόμησιν εἰς τὴν ἐπίτευξιν λύσεως, θὰ ἀντιμετωπίζετο δὲ μετὰ σταθερότητος καὶ ἀποφασιστικότητος.

Εἰς ἀπάντησιν τῶν ἀνωτέρω ἐκυκλοφόρησα τὴν 7ην Νοεμβρίου 1957 φυλλάδιον εἰς τὸ ὁποῖον, διὰ συγκεκριμένων γεγονότων, ἀπεδείκνυον ὅτι ἡ εὐθύνη τῆς ἐπαναλήψεως τῆς δράσεως ὀφείλεται εἰς τὴν ὑπὸ τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας ἐπιδειχθεῖσαν βάναυσον συμπεριφοράν.

Ἡ ἀνησυχία τῶν Ἄγγλων ἐπισήμων ἐκδηλοῦται καὶ διὰ τῆς ἀφίξεως εἰς Κύπρον, ἀσφαλῶς τῇ ὑποδείξει τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, βουλευτῶν καὶ ἄλλων προσωπικοτήτων τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος, διὰ νὰ μᾶς εἰδοποιήσουν, ὅτι, ἐὰν ἐπαναρχίσῃ ἡ δρᾶσις, θὰ προκύψουν κακὰ εἰς τὸν Κυπριακὸν λαὸν καὶ τὴν ὑπόθεσίν μας.

Ἐπὶ τῇ ἀφίξει τῶν Ἄγγλων ἐπισήμων ἐξέδωκα τὴν 5ην Νοεμβρίου ἕτερον φυλλάδιον ὑπὸ τὸν τίτλον «ΟΙ ΠΑΝΙΚΟΒΛΗΤΟΙ ΤΟΡΗΔΕΣ», εἰς ὅ, μεταξὺ ἄλλων, ἀνέφερον καὶ τὸ τοῦ Τσῶρτσιλ:

«Πρωταρχικὸν καθῆκον παντὸς ὑποδούλου λαοῦ εἶναι νὰ σκοτώνῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρους εἰσβολεῖς καὶ ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐθέρμαναν τὰς χεῖράς των εἰς τὴν ἑστίαν τῶν κατακτητῶν».

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ πόλεμος τῶν νεύρων συνεχίζεται ἐκ μέρους τῶν Ἄγγλων. Κύριος στόχος, νὰ σταματήσῃ ἡ δρᾶσις. Ἐκεχειρία. Μᾶς συμβουλεύουν νὰ θέσωμεν τέρμα εἰς τὸν ἀγῶνα πρῶτον καὶ κατόπιν νὰ ζητήσωμεν, τί εἶναι δυνατὸν νὰ μᾶς δώσουν. Αὐτὸ ὅμως ἀποτελεῖ ἀναισχυντίαν καὶ δεικνύει τὰς προθέσεις τῶν ἀποικιοκρατῶν, ὅπως μᾶς ἐξαπατήσουν, ὥστε, ἀφοῦ σταματήσωμεν τὴν δρᾶσιν, νὰ ἀκούσωμεν νὰ ἐπαναλαμβάνεται σαρκαστικῶς τὸ ΟΥΔΕΠΟΤΕ τοῦ Χόπκινσον.

Ἀλλὰ διατί δὲν λέγουν πρῶτον, τί εἶναι δυνατὸν νὰ μᾶς δώσουν, ὥστε ἐὰν αὐτὸ μᾶς ἱκανοποιῇ, νὰ σταματήσωμεν τὸν ἀγῶνα;

Μᾶς προτείνουν ἐπὶ πλέον ἐκεχειρίαν διὰ τὸ Κυπριακὸν ἐπὶ μίαν διετίαν. Ἡμεῖς ὅμως, οἱ ὁποῖοι γνωρίζομεν πόσον σέβονται τὸν λόγον των καὶ τὰς ἐκεχειρίας οἱ Τόρηδες, ἀντιλαμβανόμεθα τὴν πραγματικὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ζητοῦν τώρα τοιαύτην ἐκεχειρίαν. Ἡ λαβίς, τὴν ὁποίαν τοὺς ἐβάλαμεν εἰς τὸν λαιμόν, εἶναι πολὺ σφικτὴ καὶ θέλουν νὰ τὴν χα-

λαρώσουν, διὰ νὰ εἶναι εἰς θέσιν, νὰ συμπεριφερθοῦν ὅπως θέλουν κατόπιν. Τὸ σύνθημα τὸ ἰδικόν μας εἶναι ἕνα: «ΤΩΡΑ ἢ ΠΟΤΕ». Ἀναβολὴ δὲν ἐπιτρέπεται.

Πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῆς Ἀγγλικῆς προπαγάνδας καὶ τῆς διαβρωτικῆς προσπαθείας της, ἐξέδωκα τὴν 4ην Δεκεμβρίου 1957 τὴν ἐν ὑποσημειώσει διαταγήν (1).

Ὁ νέος Κυβερνήτης Φούτ, ὑποδείξει τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, εἰς τὰς πρώτας δηλώσεις του εἰς Ἰαμαϊκὴν εἶπε: «Μισῶ τὴν βίαν. Ἡ βία εἶναι ὑπηρέτης τῆς τυραννίας...»

Εἰς ἀπάντησιν τῶν δηλώσεων τοῦ Φοὺτ ἐκυκλοφόρησα ἕτερον φυλλάδιον ὑπὸ τὸν τίτλον « ΚΑΙ Ο ΦΟΥΤ ΕΙΠΕ », εἰς τὸ ὁποῖον, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἔγραφον ὅτι:

«Ἐὰν ὁ κ. Φοὺτ σκοπεύῃ νὰ ἐργασθῇ εἰλικρινῶς διὰ τὴν εἰρήνευσιν τῆς νήσου καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἑλληνοαγγλικῆς φιλίας μὲ τὴν φιλοδοξίαν νὰ εἶναι ὁ τελευταῖος κυβερνήτης, τότε θὰ μᾶς εὕρῃ παρὰ τὸ πλευρόν του. Ἐὰν ὄχι, τότε λυπούμεθα, διότι θὰ συνεχισθῇ ἐκεῖνο, ποὺ χαρακτηρίζει ὡς ΒΙΑΝ καὶ ποὺ ὅλοι οἱ φιλελεύθεροι λαοὶ τοῦ κόσμου καὶ ἡμεῖς ἀποκαλοῦμεν «ΑΓΩΝ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ».

Δημοσιογραφικαὶ πληροφορίαι ἀνέφερον, ὅτι ὁ Φούτ, ἅμα τῇ ἀφίξει του εἰς Κύπρον, θὰ ἐλάμβανε σειρὰν μέτρων, διὰ τῶν ὁποίων ἠλπίζετο νὰ ἀφοπλίσῃ ψυχολογικῶς τὸν Κυπριακὸν λαόν, θὰ ἀπέτρεπε τὴν ὑπὸ τῆς ΕΟΚΑ ἐπανάληψιν τῆς δράσεως καὶ τελικῶς θὰ ἔπειθε ταύτην, ἵνα προβῇ εἰς αὐτοδιάλυσίν της.

Κατὰ τοὺς αὐτοὺς κύκλους πάντοτε, αἱ ἐνέργειαι αὗται τοῦ Φοὺτ προεβλέποντο «κεραυνοβόλοι», διὰ τὴν δημιουργίαν ἐντυπώσεων. Ἡ Ἀγγλικὴ ἡγεσία ἐπὶ πλέον θὰ ἐνήργει εἰς τρόπον, ὥστε νὰ διαιρέσῃ καὶ ἐξασθενήσῃ τὸ κίνημα διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ἐπιβολὴ τῶν ἀπόψεών της.

Τὰ ἀνωτέρω ἀπετέλουν εὐσεβεῖς πόθους τῶν Τόρηδων. Εἰδικὸς ἀπεσταλμένος τοῦ «Σκότσμαν» εἰς Λευκωσίαν μετέδωκεν εἰς τὸ Λονδῖνον τὴν 5 Νοεμβρίου τὰ ἀκόλουθα διὰ τὴν ΕΟΚΑ:

«Ἡ ΕΟΚΑ δὲν ἔχει ἡττηθῇ, ἀλλ' ἁπλῶς ἐσπρώχθη περισσότερον ὑπογείως, ἐνῷ ὁ Ἀρχηγὸς Γρίβας ἐξουδετέρωσεν ἁπάσας τὰς προσπαθείας πρὸς σύλληψίν του ἢ φόνον του. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος

---

(1) «Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις, μὴ δυναμένη νὰ καταστείλῃ τὸ κίνημά μας δυναμικῶς, καὶ ἀντιλαμβανομένη, ὅτι κάθε μέρα ποὺ παρέρχεται, τοῦτο ἐνισχύεται τόσον δυναμικῶς, ὅσον καὶ ἠθικῶς, προσπαθεῖ τώρα διὰ τῆς προπαγάνδας νὰ διαδώσῃ, ὅτι ἡ μὴ κατάπαυσις τοῦ ἀγῶνος θὰ βλάψῃ τὴν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ.

»Ὁ σκοπὸς τῆς Ἀγγλικῆς ταύτης προπαγάνδας εἶναι σαφὴς καὶ πρέπει νὰ τὸν κατανοήσωμεν ὅλοι, ἤτοι:

»Νὰ παύσῃ ὁ ἀγών, νὰ διαλυθῇ ἡ ΕΟΚΑ καὶ τότε θὰ ἀκουσθῇ καὶ πάλιν τὸ ΟΥΔΕΠΟΤΕ. Ὁ δὲ Κυπριακὸς λαὸς νὰ ἄγεται καὶ φέρεται ἀπὸ τοὺς μπράβους τῶν Ἄγγλων, ὅπου καὶ ὅπως οὗτοι θέλουν. Ἐπειδὴ δὲ γνωρίζουν ὅτι ἡ ΕΟΚΑ δὲν θὰ δεχθῇ ποτὲ νὰ παύσῃ τὸν ἀγῶνα, ἐκτὸς ἐὰν λάβῃ ἀσφαλεῖς ἐγγυήσεις περὶ ἐφαρμογῆς τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως, ὅπερ καὶ τὸ ἐγνωστοποίησα, ἤδη ἡ Ἀγγλικὴ προπαγάνδα προσπαθεῖ νὰ ἀναγκάσῃ τὴν Ὀργάνωσιν νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν πίεσίν της διὰ δύο μέσων, πρῶτον νὰ ἀποξενώσῃ ταύτην τοῦ λαοῦ, εἰς τὰς τάξεις τοῦ ὁποίου διαδίδει, ὅτι ὅλα τὰ ζητήματα θὰ λυθοῦν, ἐὰν διαλυθῇ ἡ ΕΟΚΑ, καὶ δεύτερον θέτουσα ὡς ὅρον τῆς ἐπανόδου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τὴν κατάπαυσιν τοῦ ἀγῶνος (προηγουμένως ἔθετε ὡς ὅρον τὴν καταγγελίαν τῆς βίας).

»Θὰ ἀποτύχῃ ὅμως καὶ πάλιν ἡ νέα Ἀγγλικὴ προπαγάνδα, διότι πάντες πρέπει νὰ κατανοήσουν, ὅτι ἡ ΕΟΚΑ εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία θὰ ἀναγκάσῃ τελικῶς τοὺς Τόρηδες νὰ ὑποκύψουν. Συνεπῶς ἔχω νὰ συστήσω τὰ ἀκόλουθα:

»1) Ἅπαντα τὰ μέλη μας, ὑπερήφανα διότι ὁ ἀγών μας ἔφερε τοιαῦτα ἀποτελέσματα, ὥστε νὰ γίνῃ ὁ τρόμος τῶν Τόρηδων καὶ νὰ ἐκλιπαροῦν οὗτοι, τρόπον τινά, νὰ παύσῃ διὰ νά...... δώσουν δῆθεν μίαν λύσιν, πρέπει νὰ παραμείνουν ἀλύγιστα καὶ πειθαρχημένα πέριξ τῆς Ὀργανώσεως, ἀποφασισμένα νὰ ἐπιτύχουν ΤΩΡΑ τὴν λύσιν τοῦ Ἐθνικοῦ μας ζητήματος. Οἱαδήποτε λιποψυχία θὰ χαρακτηρισθῇ ὡς δειλία καὶ προδοσία τοῦ ἀγῶνος. Ὅλοι μαζὶ ἐξεκινήσαμεν διὰ τὸν ἀγῶνα καὶ ὅλοι μαζὶ πρέπει νὰ φθάσωμεν στὸ τέρμα.

»2) Νὰ διαπαιδαγωγηθῇ καταλλήλως ὁ λαός, ὥστε νὰ κλείσῃ τὰ αὐτιά του στὴν Ἀγγλικὴ προπαγάνδα. Ἡ πεῖρα τόσων ἐτῶν ἀγώνων πρέπει νὰ διδάξῃ ὅλους, ὅτι ἐκεῖνο ποὺ φωνάζει ἡ Ἀγγλικὴ προπαγάνδα εἶναι παγίδα καὶ συνεπῶς πρὸς ζημίαν μας, καὶ πρέπει ἀκριβῶς νὰ πράττωμεν μόνον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διατάσσει ἡ Ὀργάνωσις, ἡ ὁποία διὰ τῶν πράξεων καὶ ἔργων της ἀπέδειξεν ἐπανειλημμένως ὅτι ἀκολουθεῖ τὴν ὀρθὴν ὁδόν.

»Μένουν ἀκόμη ἀρκετὰ βήματα νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ τέρμα, ἀλλὰ τώρα τοῦτο φαίνεται καὶ θὰ φθάσωμεν ἀσφαλῶς. Σᾶς τὸ ΕΓΓΥΩΜΑΙ, ἐὰν κανεὶς δὲν λείψῃ ἀπὸ τὸ προσκλητήριον, ἀλλὰ ὅλοι εἶναι παρόντες. Παρακολουθῶ προσεκτικὰ τὴν κατάστασιν καὶ αἱ ἀποφάσεις, τὰς ὁποίας θὰ λάβω θὰ εἶναι ἴσως ἱστορικαί, ἀλλά, διὰ νὰ φέρουν τὸ ἀναμενόμενον ἀποτέλεσμα, ἀπαιτεῖται πλήρης συμμόρφωσις ὅλων πρὸς τὰς διαταγάς μου. Ἀνέλαβα ἀπέναντι ὑμῶν καὶ τοῦ Ἔθνους εὐθύνην. Τὸ φορτίον εἶναι βαρύ, ἀλλὰ θὰ τὸ σηκώσω, ἀρκεῖ νὰ μὴν εὑρίσκω ἐμπόδια ἀπὸ κανένα. Ὑπὸ τὴν τελευταίαν αὐτὴν προϋπόθεσιν νὰ εἶσθε βέβαιοι, ὅτι ΘΑ ΝΙΚΗΣΩΜΕΝ».

ἐν Κύπρῳ ἐδημιουργήθησαν πολλοὶ μάρτυρες, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρῶτος ὁ Μακάριος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἅπαντες οἱ Ἕλληνες Κύπριοι στρέφουν τὰ βλέμματα. Ὁ ἐν λόγῳ ἀνταποκριτής, δίδων ἔμφασιν εἰς τὴν μονολιθικότητα τῶν Κυπρίων, τονίζει, ὅτι οὐδεὶς Ἕλλην Κύπριος παρέλειψε νὰ προσφέρῃ τὸν ὀβολόν του εἰς τὸν ἔρανον ὑπὲρ τῶν κρατουμένων ἀδελφῶν του. Εἰς περίπτωσιν ἐπαναλήψεως τῆς δράσεως τῆς ΕΟΚΑ, οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι οἱ Κύπριοι, εἰς τὰ χωριὰ καὶ τὰς πόλεις, θὰ βοηθήσουν τὴν ΕΟΚΑ, παρ' ὅλας τὰς δηλώσεις τοῦ Χάρντιγκ, ὅτι κατέβαλε τὴν ΕΟΚΑ. Ἡ ὀργάνωσις αὕτη δὲν ἡττήθη καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους ὀκτὼ μῆνας ἔχει ἀναδιοργανωθῆ».

Ἐν συνεχείᾳ ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ «Σκότσμαν» ἐτόνιζεν ὅτι :

«Ἡ βία πιθανὸν νὰ ἐπαναρχίσῃ ἐν Κύπρῳ καλῶς ἢ κακῶς, ἐκτὸς ἐὰν ὁ Σὲρ Χιοῦ Φοὺτ δυνηθῇ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν πολιτικήν, ἡ ὁποία τρέφει τὴν βίαν. Ἡ ΕΟΚΑ δύναται νὰ ἀντιμετωπισθῇ μόνον διὰ δύο τρόπων, εἴτε διὰ στρατιωτικοῦ μηχανισμοῦ, τοῦ καθεστῶτος τοῦ Χάρντιγκ, εἴτε διὰ μεγάλων ὑποχωρήσεων. Ὁ μόνος τρόπος λύσεως εἶναι μία μεγάλη χειρονομία. Ὁ Φοὺτ δύναται νὰ ἀρχίσῃ δοσοληψίας μετὰ τοῦ Μακαρίου πολὺ διαφόρους ἀπὸ ἐκείνας τοῦ Χάρντιγκ—Μακαρίου. Ὁ Μακάριος εἶναι ὁ μόνος ἱκανὸς νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν βίαν».

Τὴν 3ην Δεκεμβρίου ὁ Λέννοξ Μπόϋντ ἐδήλωσεν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, ὅτι ὁ Μακάριος θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπανέλθῃ, ἐὰν ἀπεκήρυττε τὴν βίαν. Ἡ δήλωσις αὕτη μὲ ἠνάγκασε νὰ ἀπαντήσω διὰ φυλλαδίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἔλεγα, ὅτι :

«Ματαιοπονεῖ ὁ Λέννοξ Μπόϋντ, ἀναμασῶν ἑκάστοτε τὰ ἴδια ἀνταλλάγματα διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Μακαρίου, καὶ ἂς ἐκλέξῃ : Ἢ ἐπιστροφὴν τοῦ Μακαρίου καὶ ἔναρξιν διαπραγματεύσεων ἢ διαιώνισιν τῆς καταστάσεως καὶ πόλεμον. Ἐμεῖς εἴμεθα προετοιμασμένοι καὶ διὰ τὰ δύο».

Ἀφ' ἑτέρου, ἔγραφα τὴν 5ην Δεκεμβρίου 1957 εἰς τὸν Ἕλληνα Πρόξενον:

«Κατάπαυσιν τοῦ ἀγῶνος μὲ ἀντάλλαγμα τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Μακαρίου οὐδέποτε πρέπει νὰ δεχθῶμεν, διότι τότε θὰ ἀκούσωμεν πάλιν τὸ ΟΥΔΕΠΟΤΕ. Αὐτὸς εἶναι νῦν ὁ σκοπὸς καὶ ἡ προσπάθεια τῆς Ἀγγλικῆς διπλωματίας, νὰ ἐπιτύχῃ τὴν κατάπαυσιν τοῦ ἀγῶνος καὶ ἐν συνεχείᾳ, κινδύνου μὴ ὑπάρχοντος, νὰ μᾶς ἐπιβάλῃ ὅ,τι θέλει. Ἡ κατάπαυσις τοῦ ἀγῶνος θὰ γίνῃ μόνον μὲ ἀντάλλαγμα ἀναγνώρισιν τῆς αὐτοδιαθέσεως, ἐντὸς τακτῆς προθεσμίας καὶ ἔναρξιν διαπραγματεύσεων μετὰ τοῦ Μακαρίου διὰ τὴν τελικὴν λύσιν.

»Ἐγώ, τοὐλάχιστον, ἀδυνατῶ νὰ δεχθῶ ἄλλην λύσιν καὶ πρέπει ὅλοι νὰ ἐνστερνισθοῦν τὴν ἰδέαν αὐτήν».

Τοὺς ἑλιγμοὺς τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ὑπεβοήθουν καὶ οἱ Ἐργατικοί. Πλὴν τῆς κατὰ καιροὺς ἀφίξεως εἰς Κύπρον Ἐργατικῶν βουλευτῶν, διὰ νὰ μᾶς δώσουν συμβουλάς, αἱ ὁποῖαι θὰ ὑπεβοήθουν τὴν πολιτικὴν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος Ντράϊμπεργκ, ὅστις ἀφίχθη εἰς Κύπρον ἀρχὰς Νοεμβρίου 1957, προσεπάθησε νὰ ἱδρύσῃ ἐν Κύπρῳ «Κυπριακὸν Ἐργατικὸν κόμμα» μὲ ἱδρυτὰς ἀριστερούς, ἐνῷ συγχρόνως ἡ Ἀγγλικὴ Ἐργατικὴ ἡγεσία συνίστα εἰς τοὺς Κυπρίους νὰ δεχθοῦν συνομιλίας διὰ Σύνταγμα, παρ' ὅλας τὰς ληφθείσας ἀποφάσεις τῶν Συνεδρίων της καὶ τὰς ἑκάστοτε διακηρύξεις ἡγετικῶν στελεχῶν της, ὅτι ἐμμένουν εἰς τὴν αὐτοδιάθεσιν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Ἄλλοι πάλιν καταβάλλουν προσπαθείας νὰ πείσουν Κυπρίους, ὅπως συνεργασθοῦν μετὰ τοῦ Φούτ. Ἡ κίνησις αὕτη δὲν φαίνεται ἄσχετος μὲ ὡρισμένας ἐνεργείας τούτου πρὸς τοὺς Ἐργατικούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἔχει συμπαθείας. Ἡ Ἐργατικὴ ἡγεσία, παρὰ τὰς διακηρύξεις περὶ αὐτοδιαθέσεως, συνιστᾷ εἰς τοὺς Κυπρίους νὰ δεχθοῦν συνομιλίας διὰ τὸ Σύνταγμα....

Ἡ ἄκαρπος Βρεττανικὴ προπαγάνδα συνεχίζεται καὶ δι' ἐπισήμων δηλώσεων. Οὕτω:

Ὁ Ὑφυπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν Προφοῦμο, τὴν 30ὴν Νοεμβρίου, ἐπετέθη δριμύτατα κατὰ τῆς ΕΟΚΑ, ἰσχυρισθείς, ὅτι αὕτη οὐδέποτε ἐσεβάσθη τὴν ὑπόσχεσίν της νὰ ἀναστείλῃ τὴν δρᾶσίν της, ὅταν θὰ ἀφίνετο ὁ Μακάριος ἐλεύθερος.

Εἰς τὰς ψευδολογίας τοῦ Προφοῦμο ἀπήντησα διὰ τῆς ἀκολούθου προκηρύξεώς μου:

ΨΕΥΔΕΣΘΕ κ. ΠΡΟΦΟΥΜΟ 2-12-57

«Ὁ κ. Προφοῦμο, Ὑφυπουργὸς Ἀποικιῶν τῶν Τόρηδων, κατηγόρησε τὴν ΕΟΚΑ ὅτι «παρέβη τὴν ὑπόσχεσίν της νὰ παύσῃ τὴν δρᾶσίν της, ἐφόσον θὰ ἀπηλευθεροῦτο ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος κ.λ.π.»

»Ψεύδεσθε ἐσκεμμένως, κ. Προφοῦμο, καὶ σᾶς παραπέμπομεν πρὸς τοῦτο εἰς τὴν προκήρυξίν μας τῆς 14ης Μαρτίου ἐ.ἔ. Διὰ τῆς προκηρύξεως ἐκείνης ἡ ΕΟΚΑ :

»1. ΑΝΕΣΤΕΙΛΕΝ ἁπλῶς τὴν δρᾶσίν της (ἐκεχειρία) καὶ δὲν τὴν ΚΑΤΕΠΑΥΣΕΝ ὁριστικῶς. Τοῦτο, ἄλλωστε, διεκήρυξε καὶ ὁ ἀντικατασταθεὶς Κυβερνήτης Χάρντιγκ.

»2. Δὲν ἔθεσεν ὡς ὅρον τῆς ἀναστολῆς τῆς δράσεως ἁπλῶς τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἐθνάρχου, διότι τότε ἡ ΕΟΚΑ θὰ ἐνεφανίζετο, ὅτι ἀγωνίζεται διὰ πρόσωπα καὶ ὄχι διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ παντὸς Κυπρίου, τ ὴ ν ἐ λ ε υ θ ε ρ ί α ν.

»Ἡ ἀναστολὴ τῆς δράσεως τῆς ΕΟΚΑ ἐγένετο πρὸς συμμόρφωσιν εἰς τὸ γνωστὸν ψήφισμα τοῦ ΟΗΕ πρὸς διευκόλυνσιν τῶν διαπραγματεύσεων καὶ ὑπὸ δύο ὅρους:

α) Ὅτι θὰ ἤρχιζον πράγματι διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, ἀπηλευθερωμένου. β) Ὅτι ἡ ἡμετέρα ἐκεχειρία θὰ εὕρισκεν ἀνταπόκρισιν ἐκ μέρους τῶν ἀντιπάλων μας.

»Τώρα, ἕκαστος δύναται νὰ κρίνῃ, ἐὰν οἱ ὅροι οὗτοι ἐξεπληρώθησαν ὑπὸ τῶν Τόρηδων:

»—Ὅταν τὴν 17ην Μαρτίου, δηλ. τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἐκεχειρίαν, ἐξαπελύθη ἡ γνωστὴ ἀκροβασία τῶν Ἀγγλικῶν στρατευμάτων ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου καὶ ὁ δίμηνος ἀποκλεισμὸς τοῦ Μηλικουρίου καὶ τὰ δεινοπαθήματα τοῦ πληθυσμοῦ,

»—Ὅταν τὰ «κέρφιου», αἱ καταπιέσεις καὶ τὰ ἀπαίσια κακουργήματα κατὰ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ δὲν ἔπαυσαν οὔτε ἡμέραν μέχρι σήμερον,

»—Ὅταν, παρ' ὅλας τὰς ὑποδείξεις Ἀγγλικῶν προσωπικοτήτων καὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, διὰ τὴν ἔναρξιν συνομιλιῶν μετὰ τοῦ Ἐθνάρχου, αὗται προσέκρουσαν εἰς τὴν πείσμονα ἄρνησιν τῶν Τόρηδων.

»Ἀφ' ἑτέρου ἡμεῖς ἐπὶ ὀκτάμηνον ἀπέσχομεν πάσης δράσεως, παρὰ τὰς προκλήσεις τοῦ Χάρντιγκ, ὥστε ὁ τελευταῖος νὰ ἀποκαλύψῃ εἰς κύκλον του τὸ ἑξῆς, τὸ ὁποῖον καὶ μᾶς μετεδόθη: «Ἀπέτυχα παρ' ὅλας τὰς προκλήσεις νὰ ἐξαναγκάσω τὸν ΔΙΓΕΝΗ εἰς δρᾶσιν».

»Ἡ ΕΟΚΑ, ἀφοῦ ἡ τηρηθεῖσα ὑπ' αὐτῆς ἐκεχειρία δὲν εὗρεν ἀνταπόκρισιν ἐκ μέρους τῶν ἀντιπάλων της, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τὴν καταγγείλῃ οἱανδήποτε στιγμὴν καὶ δύναται ὁποτεδήποτε θέλει νὰ ἀρχίσῃ τὴν δρᾶσίν της, χωρὶς νὰ ζητήσῃ ἄδειαν ἀπὸ κανένα, οὔτε νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς ὑστερικὰς κραυγὰς τῶν Τόρηδων, τρομοκρατημένων μπροστὰ στὸ μεγαλεῖον τῆς ὁρμῆς, τῆς μαχητικότητος καὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ διὰ τὴν νίκην, ἐκπροσωπουμένου ἀπὸ τὴν λεβεντιὰν τῆς ἀκαταβλήτου ΕΟΚΑ.

ΕΟΚΑ Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ

Οὐδόλως διέφευγον τὴν προσοχήν μας οἱ σκοποὶ τῆς Βρεττανικῆς προπαγάνδας καὶ ἐλαμβάνομεν πάντοτε τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς ἐξουδετέρωσίν της, καθὼς καὶ πρὸς διαφώτισιν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Προκήρυξίς μας, διανεμηθεῖσα τὴν 13ην Νοεμβρίου, ὑπὸ τὸν τίτλον «ΤΑ ΔΩΡΑ ΚΑΙ Η ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ ΤΩΝ ΤΟΡΗΔΩΝ», εἶναι χαρακτηριστικὴ τῆς προσπαθείας μας ταύτης, ἡ ὁποία καὶ ἐσημείωσεν ἐπιτυχίαν.

Γενικῶς οἱ Ἄγγλοι διὰ τῆς προπαγάνδας των ἐπεδίωκον δύο τινά: Κέρδος χρόνου καὶ ρῆγμα ἐντὸς τῆς παρατάξεώς μας. Οὔτε τὸ ἕν, ὅμως, οὔτε τὸ ἄλλο ἐπέτυχον.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐσημειώθη ἔντονος διπλωματικὴ δραστηριότης, κυκεὼν δὲ λύσεων καὶ πλεῖσται ὅσαι διαδόσεις.

Ἡ στάσις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.—Ἐπικρίνεται ἡ ΕΟΚΑ.—Μία ἀπάντησις εἰς τὸν κ. Ἀβέρωφ: «Δὲν δέχομαι φίμωτρον!»

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, παρὰ τὰς διαδόσεις, ἐβάδιζε πρὸς συζήτησιν τῆς οὐσίας τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὴν Πολιτικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ ΟΗΕ, ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τὰς προειδοποιήσεις καὶ ἐρωτοτροπίας τοῦ Σπάακ πρὸς λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ μέσῳ ΝΑΤΟ. Δι' ὃ καὶ δι' ἐγγράφου της πρὸς αὐτόν, ἀποκρούει ἐμπλοκὴν τοῦ Κυπριακοῦ εἰς ὀργανισμοὺς ἄλλους ἀπὸ τὸν ΟΗΕ.

Πρέπει νὰ γίνῃ μνεία, ὅτι δημοσιογραφικαὶ πληροφορίαι τῆς 12ης καὶ 13ης Νοεμβρίου ἐτόνιζον, ὅτι οἱ Ἑλληνικοὶ κύκλοι δὲν θὰ ἠρνοῦντο συμμετοχὴν εἰς τριμερῆ διάσκεψιν, ἵνα ἀποδειχθῇ ἡ Τουρκικὴ ἀδιαλλαξία, ἐπέμενον ὅμως πάντοτε εἰς τὸν καθορισμὸν τακτῆς προθεσμίας διὰ τὴν αὐτοδιάθεσιν. Βραδύτερον ἐγένετο λόγος περὶ προθυμίας τῆς Ἑλλάδος, ὅπως δεχθῇ τοὐλάχιστον δεκαετῆ περίοδον αὐτοκυβερνήσεως, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἡ Ἀγγλία θὰ συνεφώνει, ὅπως ὁ ΟΗΕ καθορίσῃ, μετὰ τὴν περίοδον ταύτην, προθεσμίαν διὰ τὴν ἄσκησιν τῆς αὐτοδιαθέσεως.

Παρὰ ταῦτα, τὴν 24ην Νοεμβρίου δημοσιογραφικαὶ πληροφορίαι ἀνέφερον, ὅτι θὰ ἐπεδιώκετο ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ὁ ΟΗΕ ἀναθέσῃ εἰς τὸν Χάμμερσκελδ πρωτοβουλίαν διὰ τὸ Κυπριακόν, ἐκ φόβου μὴ τυχὸν προκύψῃ δυσμενὴς ἀπόφασις, λόγῳ τοῦ ἐπικρατοῦντος εἰς τοὺς κύκλους τοῦ ΟΗΕ δυσμενοῦς δι' ἡμᾶς κλίματος.

Ἡ σκέψις αὕτη βραδύτερον ἐγκατελείφθη, διότι ἡ Ἑλληνικὴ ἀντιπροσωπεία ἐθεώρει ἐπικινδύνους τὰς συμβιβαστικὰς λύσεις καὶ ἀπεφασίσθη ἡ τήρησις μαχητικῆς στάσεως, μὲ ἐμμονὴν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς αὐτοδιαθέσεως.

Ἐνῷ ἡ ἐπίσημος Τουρκία καὶ ὁ Κιουτσοὺκ ἠπείλουν, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἠνείχετο κἂν νὰ γράψωμεν ἡμεῖς τὸ παραμικρόν, τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ διαταράξῃ τὴν Ἑλληνοτουρκικὴν φιλίαν. Ἐξ αἰτίας κάποιου φυλλαδίου τῆς ΠΕΚΑ, εἰς τὸ ὁποῖον ἐγίνετο

λόγος περὶ δυνατότητος ἐκρήξεως Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου, λόγῳ τοῦ Κυπριακοῦ, καὶ ρήγματος εἰς τὴν ἑνότητα τοῦ ΝΑΤΟ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνατολικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου, ἐπληροφορήθην ἀπὸ τὸν ραδιοσταθμὸν Κύπρου τὴν 10ην Νοεμβρίου, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐπέκρινε τὴν ΕΟΚΑ ἐπὶ ἐπεμβάσει εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ὅμως, παρομοία δήλωσις περὶ κινδύνου ἐκρήξεως Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου, ἐξ αἰτίας τοῦ Κυπριακοῦ, ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Μακαρίου, χωρὶς τότε ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νὰ ὀργισθῇ....

Κατόπιν τούτου, ἐζήτησα μέσῳ τοῦ Ἕλληνος Προξένου νὰ πληροφορηθῶ τὸ ἀκριβὲς κείμενον τῶν δηλώσεων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, καθ' ὅσον, ὡς ἔγραφον:

«Δὲν εἶμαι διατεθειμένος νὰ δέχωμαι τοιούτους κολάφους. Φίμωτρον δὲν δέχομαι ἀπὸ κανένα, προκειμένου νὰ ἐκφράσω ἐκεῖνο, ποὺ σκέπτομαι καὶ πιστεύω. Ἀλλὰ καὶ εἰς οὐδένα ἐπέβαλα τὰς ἀπόψεις μου, οὔτε ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δεσμεύεται ὑπὸ ἡμετέρων πράξεων καὶ ἐνεργειῶν. Διὰ τοιούτων ἀστόχων δηλώσεων ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις πίπτει θῦμα τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖ αὐτὰς διὰ τὴν πρόκλησιν συγχύσεως εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν. Περιμένω τὰς ἀκριβεῖς δηλώσεις».

Τονίζω, ὅτι αἱ δηλώσεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως προὐκάλεσαν ἀλγεινὴν ἐντύπωσιν παρὰ τῷ Κυπριακῷ λαῷ, δι' ὃ καὶ ὁ Ἕλλην Πρόξενος Φρυδᾶς ἀνεχώρησε δι' Ἀθήνας τὴν 12ην Νοεμβρίου, ἀσφαλῶς διὰ νὰ ἐνημερώσῃ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν περὶ τῆς ἀντιδράσεως τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Δὲν εἶναι δὲ ἄσχετος πρὸς τὰ ἀνωτέρω καὶ ἡ γενομένη τὴν ἑσπέραν τῆς 12ης Νοεμβρίου δήλωσις τοῦ Ἕλληνος Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ἀβέρωφ, ἡ ὁποία ἔλεγε τὰ ἑξῆς:

«Πλανᾶται πλάνην μεγάλην ὁ Βρεττανικὸς τύπος, ἐὰν νομίζῃ, ὅτι ἡ Κυβερνητικὴ ἀνακοίνωσις ἔχει τὴν ἔννοιαν τῆς ἐπιτιμήσεως τῆς ΕΟΚΑ. Ἡ θέσις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἔναντι τῆς ΕΟΚΑ ἔχει ἐπανειλημμένως καὶ ἐπισήμως καθορισθῆ. Τὸν ἀγῶνα τῶν Κυπρίων, τὸν ὁποῖον ἡ Κυβέρνησις ἐχαρακτήρισεν ἡρωϊκόν, ἐδήλωσε πάντοτε ὅτι τιμᾷ καὶ θαυμάζει. Συνεπῶς, πρόκειται περὶ ἠθελημένης παρερμηνείας. Εἶναι προφανές, ὅτι σκοπὸς τῆς Κυβερνητικῆς ἀνακοινώσεως ἦτο νὰ διευκρινισθῇ βασικὸν θέμα, τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς χώρας, ὡς τοῦτο σαφῶς καθωρίσθη εἰς τὸ δημοσιευθὲν Κυβερνητικὸν κείμενον».

Ἦτο φανερόν, ὅτι τόσον ὁ Ἕλλην Πρόξενος, ὅσον καὶ ὁ Μητροπολίτης Κιτίου ἀνησύχησαν ἐκ τῆς δηλώσεως τοῦ Ἕλληνος Πρωθυπουργοῦ καὶ ἠθέλησαν νὰ μὲ καθησυχάσουν.

Δὲν ἐπρόκειτο νὰ μὲ παρασύρουν τὰ γεγονότα, δι' ὃ καὶ ἔγραψα εἰς τὸν Μητροπολίτην Κιτίου :

«Δὲν πρόκειται νὰ δώσω συνέχειαν εἰς τὴν γνωστὴν Κυβερνητικὴν ἀνακοίνωσιν. Θὰ ἤθελα ὅμως νὰ ἐρωτήσω διατὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν διαμαρτύρεται διὰ τὰ ἐν Κύπρῳ ὑπὸ τοῦ Συντηρητικοῦ βουλευτοῦ κ. Γκλὺν λεχθέντα κατὰ τὰς συνομιλίας του μετὰ τοῦ κ. Δέρβη καὶ Παρτασίδη, καθ' ἃ «ἐὰν ἡ Ἀγγλία ἐγκαταλείψῃ τὴν Κύπρον, τότε ἡ Τουρκία ἐνδέχεται νὰ τὴν καταλάβῃ καὶ ὅτι κανεὶς δὲν θὰ ἠμπορῇ νὰ τὴν ἐμποδίσῃ». Πρὸ μιᾶς τοιαύτης ἀναιδοῦς καὶ προκλητικῆς ἀνακοινώσεως ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔμεινεν ἀπαθής...»

Εἰς τὸν Ἕλληνα Πρόξενον ἐν Κύπρῳ ἔγραφον τὰ ἑξῆς ἐπὶ τοῦ ζητήματος:

«Δὲν εἶμαι ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐνεργοῦν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν θυμοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἐζήτησα νὰ πληροφορηθῶ τί ἀκριβῶς ἐλέχθη.

»Μένω κατάπληκτος, διότι ὁ κ. Πρωθυπουργὸς προέβη εἰς τοιαύτην ἀνακοίνωσιν, καθ' ὃν χρόνον δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψιν του τὸ ἀκριβὲς κείμενον τοῦ φυλλαδίου, καὶ διότι ἠδύνατο, ἐπιδεξίως καὶ διπλωματικῶς, νὰ δώσῃ τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν : «Δὲν ἐλέγχω τὴν ΕΟΚΑ, ἡ ὁποία ἐνεργεῖ αὐτοβούλως καὶ ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην. Αἱ πράξεις καὶ τὰ γραφόμενά της δὲν δύνανται νὰ βαρύνουν τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν».

»Μένω ἀκόμη περισσότερον κατάπληκτος, διότι ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ἔπεσεν εἰς τὴν παγίδα τῶν Ἄγγλων καὶ ἐβιάσθη νὰ δώσῃ ἀπάντησιν, ἡ ὁποία ἐξυπηρετεῖ τὰς Ἀγγλικὰς δολοπλοκίας, πρὸς δημιουργίαν ρήγματος εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μέτωπον. Δι' ὃ καὶ ὁ Ἀγγλικὸς τύπος χαίρει διὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ».

Ἰδοὺ αἱ ἀπόψεις τοῦ Ἕλληνος Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν ἐπὶ τῆς πορείας τοῦ Κυπριακοῦ :

«Ἔλαβα ἐπιστολήν σου 24. Εὐχαριστῶ διὰ τὰ λίγα λόγια σου, τὰ ὁποῖα, μετρημένα καὶ ἴσια, ὅπως εἶναι, τονώνουν εἰς ὥρας διεθνῶν δυσχερειῶν καὶ κάποιας συγχύσεως.

»Φαίνεται βέβαιον, ὅτι οἱ Ἄγγλοι δὲν ἀποτελοῦν πλέον ἐμπόδιον δι' ἱκανοποιητικὴν λύσιν. Τοῦτο ἀποτελεῖ πρόοδον. Οἱ Τοῦρκοι ὅμως ἀντιθέτως καθίστανται ὁσημέραι καὶ περισσότερον ἀδιάλλακτοι. Ἡ θέσις τῆς Τουρκίας, μετὰ περιπλοκὴν Συρίας, κατέστη ἰσχυροτέρα παρὰ ποτέ. Ἡ Δύσις στηρίζεται πολὺ ἐπὶ τῆς Τουρκίας. Ὄχι μόνον δὲν τὴν δυσαρεστεῖ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀναβιβάζει εἰς τὰ οὐράνια. Οἱ δικοί μας ἀντιδροῦν ἔντονα καὶ ὄχι λόγῳ, ἀλλὰ ἔργῳ. Τοῦτο δὲν στερεῖται κινδύνων, ἀλλὰ γίνεται. Ἄγνωστον τί θὰ ἀποδώσῃ αὐτὴ ἡ πολιτική... Ἐξ ἄλλου, ὑπάρχουν μερικὰ θετικὰ σημάδια, ὅτι κάτι προσπαθοῦν οἱ Μεγάλοι εἰς τὰ παρασκήνια. Τὸ ἂν πάντα ταῦτα θὰ ἀποδώσουν, θὰ φανῇ ἀπὸ τὴν συνάντησιν τῶν Πρωθυπουργῶν τοῦ ΝΑΤΟ. Ἀσχέτως πρὸς τὸ τί θὰ κάνουν οἱ ἄλλοι, θὰ θέσῃ δυνατὰ τὸ θέμα ὁ Καραμανλῆς. Συνεπῶς, τότε μόνον θὰ ξέρουμε ἂν μπορῇ νὰ γίνῃ κάτι ἢ ὄχι. Δι' αὐτὸ θεωρῶ, ὅτι, μέχρις ὅτου φανοῦν τὰ ἀποτελέσματα τῆς συναν-

τήσεως τῶν Παρισίων, εἶναι χρήσιμον νὰ συνεχισθῇ ἡ ἐκεχειρία. Ἀποτελεῖ ὅπλον, ὅπως ὅπλον ἀποτελεῖ φοβερὸν καὶ ἡ ἐκεῖ παρουσία σου καὶ ὅτι τελευταίως ἐπεβεβαιώθη ὅτι αὐτη.................. Διὰ νὰ σὲ ἐνημερώσω ὅμως καὶ ἐπὶ τῆς προοπτικῆς, προσθέτω τὰ ἀκόλουθα:

1. Ἀπὸ τὸν ΟΗΕ οὐδὲν τὸ καλὸν ἀναμένεται........ Αἱ δυνατότητες ἐλάχισται. Δὲν διαθέτομεν φαίνεται ψήφους διὰ τίποτε τὸ ἀξιόλογον. Πίεσις ὅμως διὰ τῆς συζητήσεως θὰ ἀσκηθῇ.

2. Ἡ ἀπόφασις τοῦ Ἐργατικοῦ, κεφαλαιώδης σταθμός, διότι καταδικάζει διχοτόμησιν καὶ δεσμεύει δι' αὐτοδιάθεσιν. Κατόπιν ὅμως ἐρεύνης ἐβεβαιώθη ὅτι δὲν δεσμεύει διὰ τακτὴν καὶ εὔλογον προθεσμίαν. Ὑπάρχει ὑπόσχεσις «προσπαθείας» ὅπως κατὰ τὴν προσεχῆ θητείαν τῶν Ἐργατικῶν ὑπογραφῇ συμφωνία προβλέπουσα αὐτοδιάθεσιν μετὰ καθωρισμένην περίοδον. Ἐπ' αὐτῶν δυνάμεθα νὰ ὑπολογίζωμεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ εἶναι σπουδαῖα, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν δυσχερειῶν καὶ δυνατοτήτων τῆς Ἑλλάδος.

3. Προοπτικὴ σήμερα μὲ τοὺς συντηρητικούς:

»Ἐξ ὅσων ὅμως γνωρίζω μέχρι τῆς στιγμῆς, ἡ Τουρκία οὐδὲν δέχεται ποὺ νὰ μπορῇ νὰ μᾶς ἱκανοποιήσῃ. Οἱ δικοί μας φαίνεται, ὅτι κατ' ἀρχὴν ἀφήνουν νὰ φανῇ, ὅτι θὰ συζητήσουν μόνον λύσεις, αἱ ὁποῖαι νὰ μὴν ἀποκλείουν τὴν αὐτοδιάθεσιν, σύμφωνα μάλιστα, ἄλλωστε, μὲ ἔκφρασιν προσφάτου ἐπιστολῆς σου. Ἡ Τουρκία ὅμως ἀντιδρᾷ μαχητικώτατα. Δὲν δέχεται οὔτε ἀνεξαρτησίαν ἐγγυημένην εἰς τὸ διηνεκές, ἣν κατηγορηματικῶς ἀπορρίπτουν καὶ οἱ δικοί μας. Παρὰ ταῦτα, χωρὶς νὰ ἔχω πολλὰς ἐλπίδας, ἔχω μερικὰς ὅτι τὸ μέγιστον τοῦ ἐφικτοῦ, ὅπως ἔχουν σήμερα τὰ πράγματα, θὰ ἦτο καθεστὼς μεγάλης ἐλευθερίας ὑπὸ τὴν Α ἢ Β μορφήν, χωρὶς ἀποκλεισμὸν ὁδηγοῦντα πρὸς αὐτήν. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως αἱ τελευταῖαι ἐξελίξεις νὰ ἔχουν ἀλλάξει αὐτὴν τὴν προοπτικήν, πρὸς τὸ καλύτερον ἢ πρὸς τὸ χειρότερον.

»Λέγω ἐπίσης, ὅτι συμφωνία ἐπὶ τοιαύτης λύσεως θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ μόνον, ἂν συμφωνήσῃ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ «οἱ Κύπριοι, οἱ δυνάμενοι νὰ ἔχουν λόγον». Ἐννοῶ μὲ αὐτὸ τὸν Μακάριον, τὸν ὁποῖον θὰ δῶ τώρα στὴν Νέα Ὑόρκη (ἐν παρενθέσει σοῦ λέγω, ὅτι ὁ Μακάριος κάνει θαυμασίαν ἐργασίαν εἰς τὴν Ἀμερικήν. Μόνον χάρις εἰς αὐτὸν προβάλλεται πολὺ τὸ ζήτημά μας καὶ κατακτᾶται σιγὰ - σιγὰ ἡ Ἀμερικανικὴ κοινὴ γνώμη καὶ πολλοὶ ἰθύνοντες).

»Τὸν ἡρωϊκόν μας ΔΙΓΕΝΗ δὲν πρόκειται νὰ τὸν βρῶ, γιὰ νὰ πάρω τὴν γνώμην του. Δι' αὐτό, καίτοι ἀπὸ προηγουμένας ἐπιστολὰς γνωρίζω τὰς ἀπόψεις σου, σὲ παρακαλῶ νὰ ἔχω πάλιν τοὐλάχιστον τὴν δικήν σου γνώμην ὡς πρὸς τὸ σήμερον ἐφικτόν........... Μὲ ρωτοῦν ἀρκετοὶ δικοί μας καὶ ἀρκετοὶ πολιτικοί, ἐγὼ δὲν λαμβάνω θέσιν, ἀλλὰ προτιμῶ νὰ ἔχω τὴν πρόσφατον ἄποψιν πολλῶν ἄλλων Κυπρίων. Ἡ θέσις μου εἶναι ἡ ἑξῆς.

»Πολιτικὸν καὶ διπλωματικὸν ἀγῶνα κάνει ἡ Ἑλλάς, τὸν δυναμικώτερον καὶ καλύτερον, ποὺ μπορεῖ νὰ κάνῃ. Δυνατότητα ἄλλην ἀποτελεσματικωτέρου ἑλιγμοῦ δὲν ἔχει.

»Περισσότερα ἡ Ἑλλὰς δὲν μπορεῖ νὰ κάνῃ καὶ τοῦτο δὲν εἶναι ζήτημα ἱκανότητος ἢ θάρρους. Φυσικά, πρέπει νὰ ἐπιμείνῃ. Ἐξ ἄλλου, κάτω θὰ γίνῃ ὅ,τι εἶναι δυνατὸν (θὰ σοῦ ἔγραψε ὁ Φαέθων - ἐλπίζω κάτι νὰ γίνῃ) ἀλλὰ θὰ ἀντιμετωπίσωμεν διμέτωπον ἀγῶνα. Καὶ δι' αὐτὸν δὲν ἀρκεῖ ἡρωϊσμὸς καὶ ἱκανότης, ποὺ ὅλοι ἀναγνωρίζουν. Καὶ ποῦ θὰ ὁδηγήσῃ ὁ διμέτωπος ἀγών; Θὰ πρέπῃ νὰ γίνῃ, ἂν χρειασθῇ. Θὰ μᾶς ὁδηγήσῃ ὅμως εἰς καλλιτέραν καὶ ταχυτέραν λύσιν; Μπορεῖ ναί, ἀλλὰ μπορεῖ καὶ ὄχι. Καὶ μπορεῖ νὰ μᾶς δημιουργήσῃ καὶ ἄλλα εὐρύτερα ζητήματα, τὰ ὁποῖα, εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ ἀντιμετωπίσῃ μὲ ὑπερηφάνειαν καὶ θάρρος, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα δὲν θὰ παύσουν νὰ εἶναι βαρυσήμαντα διὰ τὸ μέλλον καὶ τῆς χώρας καὶ τοῦ Κυπριακοῦ. (Σημείωσε, ὅτι διεμαρτυρήθην δι' ἐξοπλισμὸν Τουρκικῆς μειονότητος καὶ ἐπισήμως καὶ εἰς ΝΑΤΟ). Τούτων οὕτως ἐχόντων, πρέπει νὰ παίρνουμε σταδιακὰς λύσεις, ἀρκεῖ αὗται νὰ μὴν ἀποκλείουν αὐτοδιάθεσιν καὶ νὰ ἐξασφαλίζουν ἐλευθερίαν. Οὕτω θὰ ἀναμείνωμεν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν ἐκεῖνο ποὺ θέλομεν. Φυσικὰ διὰ τὰς σταδιακὰς λύσεις, θὰ πρέπῃ νὰ εἴμεθα σύμφωνοι, πρὶν ἀπὸ ὅλους, ὅσοι ἐξ ἡμῶν τῶν Κυπρίων δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν γνώμην. Συμφωνεῖς;»

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν ἀπήντησα ὡς ἑξῆς:

«Αἱ ἀπόψεις μου διίσταντο ριζικῶς ἐκείνων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Προσωπικῶς, ἐπιμένω καὶ πρὸς ὅσα ἄλλοτε ἐξέθεσα λεπτομερῶς, ὅτι ἡ λύσις τοῦ Κυπριακοῦ πρέπει νὰ ἐπιζητηθῇ οὐχὶ εἰς γραφειοκρατίαν καὶ μὲ τὸ συναίσθημα πάντοτε τῆς φοβίας ἀπέναντι τῶν Ἀγγλοαμερικανῶν, ἀλλὰ διὰ μιᾶς σθεναρᾶς στάσεως καὶ ἀναπροσαρμογῆς τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς καὶ τῶν συμμαχιῶν μας.

Ὡς στρατιωτικὸς καὶ ἐν πλήρει ἐπιγνώσει τῶν ὅσων γράφω, κρίνω, ὅτι ὁ βαλκανικὸς χῶρος θὰ παίξῃ σοβαρώτατον ρόλον εἰς μέλλουσαν σύρραξιν, ὁ δὲ ἄξων Γιουγκοσλαυία — Ἑλλὰς — Ἀραβικαὶ Χῶραι θὰ ἐξουδετερώσῃ τελείως τὸν ρόλον τῆς Τουρκίας ὡς παράγοντος εἰς τὸ σύμφωνον τῆς Βαγδάτης καὶ τὴν Μ. Ἀνατολήν. Πέραν τούτου οὐδὲν ἔχω νὰ εἴπω καὶ τὴν περαιτέρω διαχείρισιν τοῦ Κυπριακοῦ ἀναλαμβάνει πλέον ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις μὲ πλήρη εὐθύνην, ἡμεῖς δὲ θὰ κρίνωμεν ταύτην ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων. Δὲν ἀρκεῖ νὰ λέγῃ τις ὅτι «δὲν μπόρεσα νὰ ἐπιτύχω περισσότερα», ἀλλὰ νὰ δικαιολογήσῃ καὶ ποῖα «ἀτοῦ» ἐχρησιμοποίησε.

»Ὡς ἀγωνιστής, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβα ἐν δυσχερὲς ἔργον, ἔχω ὑποχρέωσιν νὰ τὰ πῶ τώρα καὶ θὰ τὰ λέγω πάντοτε καὶ δὲν δέχομαι νὰ μοῦ θέτῃ κανεὶς φίμωτρον. Οὐδένα θέλω νὰ δεσμεύω, ἀλλ' οὔτε καὶ δεσμεύεται τις διὰ τὰς πράξεις καὶ τὰ γραφόμενά μου».

Προπαρασκευὴ τῆς συζητήσεως εἰς τὸν ΟΗΕ καὶ διεξαγωγὴ ταύτης.

Ἐνόσῳ πλησιάζει ἡ ἡμέρα τῆς συζητήσεως τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸν ΟΗΕ, ἡ ἀγωνία αὐξάνει, ἀλλὰ καὶ ἡ προετοιμασία συνεχίζεται, ἵνα ὑποδεχθῶμεν οἱανδήποτε λύσιν καὶ ἀντιμετωπίσωμεν τὰς συνεπείας της.

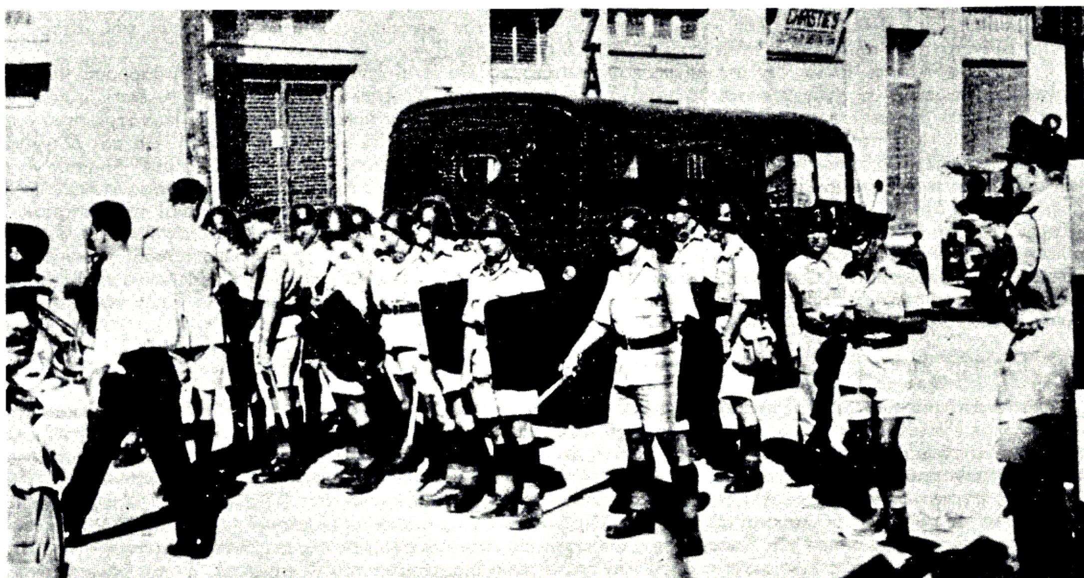
Ἀπὸ ἐπιστολὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς 9ης Νοεμβρίου ἐπληροφορούμην τὰ ἑξῆς:

«Εἰς τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη δὲν ἀναμένεται ἀπόφασις ἐπὶ τῆς οὐσίας, διότι οἱ Ἀμερικανοὶ ἐπιδιώκουν λύσιν ἐξωδίκως ἢ ἐντὸς τοῦ ΝΑΤΟ. Αἱ Δυτικαὶ ἀντιπροσωπεῖαι βλέπουν σήμερον τὸ ζήτημα ὑπὸ τὸ φῶς τῶν διεθνῶν ἐξελίξεων ὡς πληγὴν εἰς τὰ σπλάχνα τῆς Βορειοατλαντικῆς συμμαχίας, χρῄζουσαν ἀμέσου θεραπείας.

Οὐδεὶς δύναται μετὰ βεβαιότητος νὰ προβλέψῃ ποία θὰ εἶναι ἡ ἄμεσος ἐξέλιξις τοῦ Κυπριακοῦ, ὁ Μακάριος ὅμως ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι αἰσιόδοξος. Ἀντλεῖ τὴν αἰσιοδοξίαν του «ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιστάσεως τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, τὸ ὁποῖον ἐνέπνευσεν ὁ θρυλικὸς Διγενής», ὡς ἐπίσης «ἀπὸ τὴν ἀμέριστον συμπαράστασιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ ἀνεχθῇ τὸν περαιτέρω ἐμπαιγμὸν ὑπὸ τῶν Δυτικῶν συμμάχων». Ἡ Ἑλληνικὴ ἀντιπροσωπεία, ὡς μανθάνω, θὰ προβάλῃ ἐντόνως τὸ ζήτημα τῆς αὐτοδιαθέσεως, ὅσον καὶ ἐκεῖνο τῶν βασανιστηρίων. Αἱ κατηγορίαι περὶ δῆθεν φυγομαχίας, πνεύματος ἡττοπαθείας κ.λ.π. προέρχονται ἀπὸ ἀντιπολιτευτικὴν διάθεσιν καὶ κομματικὸν «καιροσκοπισμόν».

Διὰ νὰ εἰδοποιήσω τὰ μέλη τοῦ ΟΗΕ ἐπὶ τῶν συνεπειῶν, τὰς ὁποίας θὰ ἔχῃ ἡ ἀπόφασίς των, καθὼς καὶ τὸν Κυπριακὸν λαὸν ὅπως εἶναι ἕτοιμος νὰ ἀποδυθῇ εἰς νέους ἀγῶνας, ἐκυκλοφόρησα τρεῖς προκηρύξεις, ὑπὸ τὸν τίτλον «ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΑΟΝ», «ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΛΑΟΝ», «ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΜΜΑΧΟΥΣ ΤΩΝ ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΩΝ», εἰς τὰς ὁποίας ἐτονίζετο ἡ ἀμετάτρεπτος ἀπόφασις τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ νὰ συνεχίσῃ τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνά του μὲ σύνθημα: «Ἐλευθερία ἢ θάνατος»

Καθ' ἃ ἐπληροφορήθην, ὁ Μακάριος ἐπέμενε, ὅπως τὸ Ἑλληνικὸν ψήφισμα τεθῇ ἐνώπιον τῆς Πολιτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀνεξαρτήτως τῶν πιθανῶν ἀποτελεσμάτων. Ἐθεώρει προτιμότερον νὰ δοθῇ μάχη ἔστω καὶ ἂν ἀπέληγεν εἰς ἧτταν, παρὰ ἡ Ἑλλὰς νὰ φυγομαχήσῃ. Τὸ Ἑλληνικὸν σχέδιον προτάσεως, κατατεθὲν εἰς τὴν Γενικὴν Γραμματείαν τοῦ ΟΗΕ, εἶχεν ὡς ἑξῆς: «Ἡ Γενικὴ Συνέλευσις ἐκφράζει τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως παρασχεθῇ εἰς τὸν λαὸν τῆς Κύπρου ἡ εὐκαιρία νὰ ἀποφασίσῃ τὸ μέλλον του διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως». Κατόπιν πληροφοριῶν, ὅτι τὸ Κυπριακὸν θὰ συνεζητεῖτο τὴν 7ην Δεκεμβρίου,

Τοῦρκοι ἐπικουρικοὶ ἀστυνομικοὶ μὲ ἀντιδιαδηλωτικὴν στολήν, ἕτοιμοι νὰ διαλύσουν διαδηλώσεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυπριακῆς νεολαίας.

εἴς τινας πόλεις ἐκηρύχθησαν ὅλως αὐθορμήτως ἀπεργίαι. Συγκρούσεις μεταξὺ δυνάμεων ἀσφαλείας καὶ νεολαίας ἔλαβον χώραν εἰς Λευκωσίαν.

Ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ ἤρχισε τὴν 9ην Δεκεμβρίου 1957. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν παναπεργία ἐκηρύχθη καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον, στεφθεῖσα ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας. Τὴν ἑπομένην ἔλαβον χώραν σοβαραὶ συγκρούσεις εἰς τὸ Παγκύπριον Γυμνάσιον, καθ' ἃς ἐσημειώθησαν ἀρκετοὶ τραυματισμοὶ μεταξὺ μαθητῶν καὶ «δυνάμεων ἀσφαλείας». Τοῦρκοι, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τραυματισμοῦ Τούρκου ἐπικουρικοῦ ἀστυνομικοῦ, ἐλεηλάτησαν καταστήματα Ἑλλήνων εἰς Τουρκικὸν τομέα. Συνεπείᾳ τῶν ἀνωτέρω ἐπεβλήθη «κέρφιου» εἰς Λευ-

κωσίαν. Διακόσιοι περίπου Τοῦρκοι εἰς Κνώδαρα, Ψιλλᾶτον καὶ Τσιάος, ὑπὸ τὴν ἀνοχὴν Ἄγγλων στρατιωτῶν, ἐπέδραμον τὴν 10ην τοῦ ἰδίου μηνὸς κατὰ τοῦ χωρίου Βιτσάδα, πλὴν ὅμως ἠναγκάσθησαν νὰ παραιτηθοῦν τοῦ σκοποῦ των, κατόπιν ἀφίξεως εἰς τὸ χωρίον Ἑλληνικῶν ἐνισχύσεων ἐκ Μαραθοβούνου.

Τὴν 12ην Δεκεμβρίου ἡ Πολιτικὴ Ἐπιτροπὴ ἐνέκρινε τροποποιημένον Ἑλληνικὸν ψήφισμα διὰ ψήφων 33 ἔναντι 20 καὶ 25 ἀποχῶν, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξεφράζετο ἡ διακαὴς εὐχή, «ὅπως ἀναληφθοῦν προθύμως περαιτέρω διαπραγματεύσεις καὶ συζητήσεις, ἐν πνεύματι συνεργασίας, πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ δικαιώματος τῆς αὐτοδιαθέσεως τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ». Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐθεωρήθη ὡς μεγάλη νίκη τῆς Ἑλλάδος καὶ πλῆγμα κατὰ τῆς Βρεττανίας καὶ Τουρκίας, αἱ ὁποῖαι ἀντετάχθησαν εἰς τὴν ἐν αὐτῇ μνείαν τῆς αὐτοδιαθέσεως. Ἐν Ἀθήναις ἦτο σχεδὸν γενικὴ ἡ ἱκανοποίησις καὶ ἡ ἀντιπολίτευσις ἐφάνη ἱκανοποιημένη.

Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως, ἀπὸ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς ἐξεδηλώθη πικρία καὶ ἀγανάκτησις διὰ τὴν στάσιν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπέσχον τῆς ψηφοφορίας, καθὼς ἐπίσης καὶ διὰ τὴν στάσιν ὅλων τῶν συμμάχων τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ ΝΑΤΟ, οἱ ὁποῖοι κατεψήφισαν τὸ Ἑλληνικὸν ψήφισμα.

Τὴν 14ην Δεκεμβρίου εἰς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τῶν Ἡ. Ἐθνῶν τὸ ἀνωτέρω ψήφισμα τῆς Πολιτικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπερρίφθη, διότι δὲν κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ τὴν ἀπαιτουμένην πλειοψηφίαν τῶν δύο τρίτων. Ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ψηφίσματος ἐψήφισαν 31 χῶραι, ἐναντίον 23 καὶ ἀπέσχον 24.

Ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαὸς μὲ πικρίαν καὶ ἀγανάκτησιν ἤκουσε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀνωτέρω ἀποφάσεως. Ὅμως ἡ ἰδική του ἀπόφασις πρὸς συνέχισιν τοῦ ἀγῶνος παρέμεινεν ἀσάλευτος.

Ἐπεισόδια καὶ συγκρούσεις «δυνάμεων ἀσφαλείας» μὲ Ἕλληνας διαδηλωτὰς λαμβάνουν χώραν. Κατ' αὐτὰς ἐτραυματίσθη θανασίμως Ἕλλην ἐξ Ἀφανείας.

Αἱ Τουρκικαὶ ἐνέργειαι.

Ἐν Κύπρῳ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐπαύσαμεν ἀντιδρῶντες, κατὰ τὸ δυνατόν, εἰς τὰ σχέδια καὶ τὰς ἐνεργείας τῶν Τούρκων, αἱ ὁποῖαι συνωψίζοντο εἰς τὰ ἑξῆς:

— Λαθραία εἰσαγωγὴ ὅπλων πρὸς σχηματισμὸν νέας «Τουρκικῆς ἀμυντικῆς Ὀργανώσεως».

— Ἀθρόα κατάταξις Τούρκων εἰς τὴν ἐπικουρικὴν ἀστυνομίαν, ἡ ὁποία οὐσιαστικῶς ἀπετέλει ἄντρον ἐνόπλων Τούρκων κατὰ τῶν Ἑλλήνων.

Εἰς τὴν Κυπριακὴν ἀστυνομίαν τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1956 ὑπηρέτουν 697 Ἕλληνες καὶ 1135 Τοῦρκοι, 1475 Τοῦρκοι εἰδικοὶ χωροφύλακες καὶ 1417 Τοῦρκοι ἐπικουρικοί, ἐπὶ ἀναλογίας πληθυσμοῦ: 82% Ἕλληνες καὶ 18% Τοῦρκοι. Καὶ ἐνῷ ὁ Βρεττανικὸς τύπος καταδικάζει τὴν χρησιμοποίησιν Τούρκων κατὰ Ἑλλήνων διαδηλωτῶν καὶ τὸ Ἐργατικὸν κόμμα φρονεῖ, ὅτι πρέπει νὰ διαλυθῇ ἡ Τουρκικὴ ἐπικουρικὴ ἀστυνομία, ἡ Κυβέρνησις Κύπρου συνεχίζει, ἀπροκαλύπτως πλέον, τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν ὑποστήριξίν της πρὸς τοὺς Τούρκους, μεθ' ὧν ἁρμονικῶς συνεργάζεται ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων. Τοῦτο εἶναι ἀρκετὰ ὑποδηλωτικὸν τῆς ὑπὸ τῆς Μ. Βρεττανίας χαραχθείσης γραμμῆς, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀγωνιζομένων διὰ τὴν ἐλευθερίαν των Ἑλλήνων τῆς Κύπρου, διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως καὶ προβολῆς τοῦ Τουρκικοῦ παράγοντος.

Συνταγματάρχης τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, Κυπριακῆς καταγωγῆς, ὁ Χασὰν Ταχσὶν Ὀγκερλάτ λέγεται ὅτι ἀφίχθη εἰς Κύπρον μετὰ τὴν 8ην Φεβρουαρίου 1957, ἵνα ἀσκήσῃ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ φωτογράφου κατὰ τὴν αἴτησιν ἀδείας ἀφίξεώς του εἰς Κύπρον. Ἡ οἰκογένειά του διέμενεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Οὗτος φέρεται χρησιμοποιηθεὶς ὡς ὀργανωτὴς τῶν Τούρκων τῆς Κύπρου, ἂν μὴ καὶ ὡς στρατιωτικὸς ἀρχηγός των.

Αἱ τελευταῖαι ὀχλαγωγίαι τῶν Τούρκων κατὰ τὸν Δεκέμβριον 1957, αἱ ὁποῖαι ἐξεδηλώθησαν ἐναντίον Ἑλληνικῶν καταστημάτων καὶ τῆς ζωῆς Ἑλλήνων, μὲ ἠνάγκασαν νὰ λάβω τὰ ἀκόλουθα μέτρα.

1. Ἐξέδωκα διαταγήν, ὅπως ἐξαχθοῦν ἐκ τούτων συμπεράσματα, περὶ τοῦ πιθανοῦ τρόπου ἐνεργείας τῶν Τούρκων καθ' ἡμῶν καὶ ὑποβληθοῦν αἱ σχετικαὶ παρατηρήσεις τῶν

τομέων, ἵνα ἐπιφέρωμεν ἐν ἀνάγκῃ τροποποιήσεις εἰς τὰ ἐν ἰσχύϊ σχέδια Τ - Π καὶ Τ - Χ.

2. Δι' ἑτέρας διαταγῆς ἐφρόντισα νὰ ἐμψυχώσω τοὺς γειτνιάζοντας πρὸς Τουρκικὰς συνοικίας Ἕλληνας, ὑποδεικνύων συγχρόνως τὴν αὐτοάμυναν καὶ μέριμναν προφυλάξεως τῶν περιουσιῶν των ἀπὸ τὰς Τουρκικὰς ληστρικὰς διαθέσεις.

Ἡ διαταγὴ διελάμβανε ἐπίσης ὁδηγίας περὶ ὀργανώσεως τῆς αὐτοαμύνης τοῦ πληθυσμοῦ, εἰς περίπτωσιν ἐπαναλήψεως τῶν Τουρκικῶν βανδαλισμῶν. Ἐθεώρησα ἀναγκαῖον τοῦτο, μολονότι ὑπῆρχε σχέδιον Τ - Π δι' ἑκάστην πόλιν, προβλέπον παρομοίαν περίπτωσιν, διὰ συμμετοχῆς μελῶν τῆς Ὀργανώσεως, ἀλλὰ τὸ Σχέδιον τοῦτο ἀφεώρα γενικὴν ἐκδήλωσιν τῶν Τούρκων. Συνεπῶς, δὲν συνέφερε διὰ τοιαύτας, περιωρισμένης ἐκτάσεως, ὀχλαγωγίας τῶν Τούρκων νὰ ἀποκαλυφθῇ τὸ γενικὸν Σχέδιον καὶ ἐθεώρησα καλὸν αἱ καταστάσεις αὗται νὰ ἀντιμετωπίζωνται ὑπὸ τῶν ἰδίων τῶν καταστηματαρχῶν καὶ ἄλλων ἀνοργανώτων ἀτόμων.

Τὴν ὀργάνωσιν ταύτην θὰ ἀνελάμβανεν ἕκαστος τομεὺς καὶ θὰ ἐστηρίζετο ἐπὶ τῶν ἑξῆς:

α) Οἱ καταστηματάρχαι καὶ οἱ ἔνοικοι ἑκάστης περιοχῆς νὰ καταρτίσουν εἰδικὰς ὁμάδας ἀμύνης, εἰς περίπτωσιν Τουρκικῆς ἐξορμήσεως πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ καταστήματα καὶ περιοχάς.

β) Ἕκαστον κατάστημα νὰ διαφυλάττῃ ἐντὸς τούτου ἀντικείμενα ἀμυντικὰ καὶ ἐπιθετικά, τὰ ὁποῖα θὰ χρησιμοποιηθοῦν ὑπὸ τῶν ὁμάδων ἀμύνης.

Μετὰ τὴν τοιαύτην ὀργάνωσιν οἱ τομεῖς θὰ ἀνέφερον τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐνεργειῶν των, ὁπότε θὰ διέτασσον συνδυασμὸν τῆς ἀμύνης ταύτης πρὸς τὸ ὅλον σχέδιον Τ - Π τῶν πόλεων.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω, ἔδωκα ἐντολὴν εἰς τὰς ΠΕΚΑ νὰ εἰδοποιηθοῦν οἱ καταστηματάρχαι τῶν πόλεων, ὅπως δι' ἐγγράφου των πρὸς τὸν Διοικητὴν τῶν ἐπαρχιῶν των ζητήσουν ἐξασφάλισιν τῶν καταστημάτων των ἀπὸ τοὺς βανδαλισμοὺς τῶν Τούρκων ἢ νὰ ἐπιτραπῇ νὰ ἀναλάβουν οἱ ἴδιοι τὴν φρούρησίν των, ἄλλως ἡ Κυβέρνησις θὰ φέρῃ τὴν εὐθύνην. Πράγματι, τοιαῦται αἰτήσεις ὑπεβλήθησαν ὑπὸ καταστηματαρχῶν ὡρισμένων πόλεων, ἀλλὰ δὲν ἔτυχον ἀπαντήσεως, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀπεδείκνυε τὴν συνενοχὴν τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰ ἔργα τῶν Τούρκων.

Αἱ ἀπόψεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἔναντι τῶν Τουρκικῶν ἐνεργειῶν ἐν Κύπρῳ ἦσαν αἱ ἀκόλουθοι:

«Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἦτο δυσηρεστημένη, διότι πολλοὶ ἀνεμίχθησαν εἰς τὴν λεπτὴν καὶ τολμηράν, ὡς ἔλεγε, πολιτικήν, τὴν ὁποίαν διεξῆγε τελευταίως καὶ ἐκινδύνευον νὰ τὴν ἀνατρέψουν, διότι, κατὰ τοὺς ἰσχυρισμούς της, ἐχρειάζετο «μέτρον» διὰ νὰ μὴ θεωρηθῶμεν ἀναξιόπιστοι σύμμαχοι, ὁπότε τὸ Κυπριακὸν θὰ καθίστατο ἄλυτον, ἐ φ' ὅ σ ο ν μ ό ν ο ν ἐ ν τ ὸ ς τ ῶ ν σ υ μ μ α χ ι ῶ ν θὰ ἠδύνατο νὰ λυθῇ, περιπλέον κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην ἀκριβῶς ἐκρίνετο ἡ περαιτέρω ἐνίσχυσις τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καί, ἔκδηλος ἐχθρότης πρὸς τὴν Τουρκίαν, θὰ ἐμείωνε τὰς πιθανότητας ἐνισχύσεως τοῦ ἐθνικοῦ ἐξοπλισμοῦ.

.... Ἡ Τουρκία ἐξεμεταλλεύετο ἐντόνως ταῦτα, προσπαθοῦσα νὰ πείσῃ τοὺς συμμάχους περὶ τῆς ἀναξιοπιστίας μας. Οὕτω ὅμως, ἡ κατάστασις εὑρίσκετο ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς καὶ ἀπῃτεῖτο μεγάλη προσοχή.

Γενικῶς, ἡ Ἑλληνικὴ πολιτικὴ ἐστηρίζετο κυρίως εἰς ἐμμονὴν εἰς τὰς Συμμαχίας, μὲ ἀντίθεσιν πρὸς αὐτὴν ὅπου ἐπιβάλλεται, μὲ πολλὴν προσοχὴν ὅμως, ὥστε νὰ μὴ προκληθοῦν βασικαὶ ζημίαι.

Δὲν θὰ σχολιάσω τὴν πολιτικὴν αὐτήν, ἴσως ὅμως τὰ ἀνωτέρω, ἐν συνδυασμῷ μὲ ἄλλα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἐν καιρῷ θὰ ἔλθουν εἰς φῶς, νὰ χρησιμεύσουν βραδύτερον διὰ τὴν σύνταξιν τῆς διπλωματικῆς ἱστορίας τοῦ Κυπριακοῦ.

Ἀπὸ τοῦ τέλους Νοεμβρίου 1957 ἤρχισεν ἡ προπαρασκευὴ τῆς Παθητικῆς Ἀντιστάσεως. Εἰς εἰδικὸν Κεφάλαιον, ὑπὸ τὸν τίτλον ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ, ἐμφαίνεται ὁ τρόπος, καθ' ὃν αὕτη προπαρεσκευάσθη καὶ ποῖα ἐν συνεχείᾳ τὰ ἐπιτεύγματά της.

Περιωρισμένη δρᾶσις τῆς Ὀργανώσεως.

Διανύομεν περίοδον μονοπλεύρου ἐκεχειρίας, διότι τὴν ὑφ' ἡμῶν κηρυχθεῖσαν ἐκεχειρίαν ὄχι μόνον δὲν ἐσεβάσθη ὁ ἀντίπαλος, ἀλλὰ καὶ διακηρύσσει, ὅτι ἡμεῖς δὲν τὴν ἐσεβάσθημεν........

Τὴν 21ην Νοεμβρίου ἀνταρτικὴ ὁμάς μας παρὰ Παραμύθαν (Β. Λεμεσοῦ) συνεπλάκη μὲ στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα. Μετ' ἀνταλλαγὴν πυροβολισμῶν ἡ ὁμὰς κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ. Κατόπιν προδοσίας ἀνευρέθη εἶτα τὸ κρησφύγετόν της ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, προεκλήθη δὲ ὑπὸ τούτων σκοπίμως ἔκρηξις,συνεπείᾳ τῆς ὁποίας παρατυχόντες ἄνδρες τῆς

ὁμάδος, ἀσχολούμενοι μὲ πυρομαχικά, προσέτρεξαν ἐκεῖ, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν σύλληψιν δύο ἐκ τούτων.

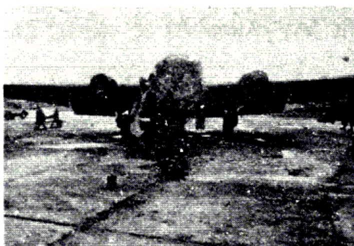
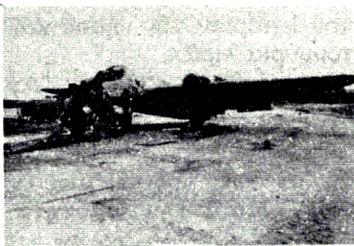
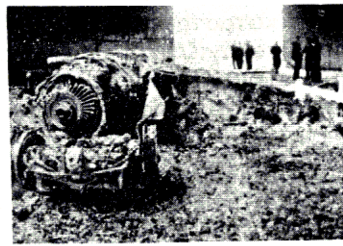
Ἐπειδὴ αἱ ἔρευναι, τὰ «κέρφιου» καὶ αἱ ταλαιπωρίαι τῶν κατοίκων συνεχίζοντο, ἠναγκάσθην νὰ προβῶ εἰς ὡρισμένας μεμονωμένας πράξεις δολιοφθορᾶς, διὰ νὰ ὑπενθυμίσω εἰς τοὺς Ἄγγλους στρατιωτικούς, ὅτι δὲν δύνανται νὰ ἐνεργοῦν ἀσυδότως.

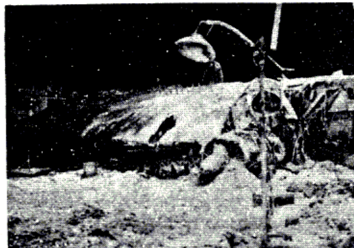
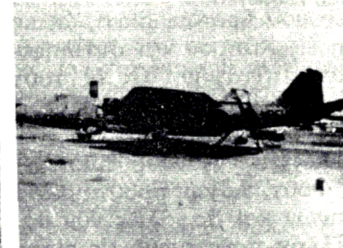
Πρώτη τοιαύτη ἐνέργεια ἐγένετο τὴν 21ην Νοεμβρίου μὲ μαγνητικὴν νάρκην ἐπὶ τοῦ Βρεττανικοῦ ἐμπορικοῦ σκάφους «Ἄφρικα Πρένς», 4.650 τόννων, ναυλοχοῦντος παρὰ τὸ Καραβοστάσι. Τὴν ἀκριβῆ ἔκτασιν τῶν ζημιῶν δὲν ἐγνωρίσαμεν.

Κατὰ κυβερνητικὸν ἀνακοινωθὲν εἰσέρρευσαν ὕδατα εἰς διανοιχθεῖσαν ὀπήν.

Δολιοφθοραὶ ἀεροπλάνων τῆς ΡΑΦ εἰς τὴν ἀεροπορικὴν βάσιν Ἀκρωτηρίου.— Εἷς μαθητὴς ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ σαμποτάζ.

Δὲν εἶναι, βεβαίως, πρὸς τιμὴν τῶν Ἀγγλικῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν τῆς Κύπρου, ὅτι αἱ βάσεις των συνεκλονίζοντο συχνότατα ἀπὸ τὰς ἡμετέρας βόμβας. Δὲν πρόκειται νὰ ἐκθέσω τίνι τρόπῳ συνεκροτήσαμεν τὰς ὁμάδας δολιοφθορῶν ἐντὸς αὐτῶν καὶ πῶς αὗται εἰργάζοντο τόσον διὰ νὰ εἰσαγάγουν τὰς ἐκρηκτικὰς ὕλας, ὅσον καὶ διὰ νὰ τὰς τοποθετήσουν. Τὸ ὅτι ὅμως οἱ Ἄγγλοι, παρ' ὅλα τὰ αὐστηρότατα μέτρα, τὰ ὁποῖα ἔλαβον, δὲν κατώρθωσαν ποτὲ νὰ ἐξουδετερώσουν τὰς ὁμάδας δολιοφθορῶν ἐντὸς τῶν βάσεών των,

Ἀποτελέσματα δολιοφθορᾶς εἰς τὴν ἀεροπορικὴν βάσιν Ἀκρωτηρίου κατὰ τὴν 27-11-57

ἀποδεικνύει τόσον τὴν καλὴν ὀργάνωσιν τῶν ἡμετέρων ὁμάδων καὶ τὴν συστηματικὴν ἐργασίαν των, βάσει σχεδίου, ὅσον καὶ τὴν ἀποφασιστικότητα καὶ αὐτοθυσίαν τῶν μελῶν μας. Εἶναι, τῷ ὄντι, πρὸς τιμὴν τῶν ἐκτελεστῶν τῶν ἀποστολῶν δολιοφθορῶν τὸ ὅτι ἐμηχανεύοντο ἑκάστοτε διαφόρους τρόπους νὰ ἐξαπατῶσι τοὺς Ἄγγλους κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἐμπρηστικοῦ ὑλικοῦ καὶ κατὰ τὴν τοποθέτησιν τῶν βομβῶν εἰς τοὺς στόχους. Ἐὰν κανεὶς ἐγνώριζε ποῖαι δυσκολίαι παρενεβάλλοντο εἰς τὰς δολιοφθορὰς ἐντὸς τῶν στρατιωτικῶν Ἀγγλικῶν βάσεων, τότε θὰ ἀντελαμβάνετο ὁποῖαι ἡρωϊκαὶ πράξεις ἐπετελέσθησαν ὑπὸ τῶν ὁμάδων μας.

Ἑκάστην πρωΐαν Ἄγγλοι φρουροὶ ἠρεύνων μὲ μεγάλην σχολαστικότητα τοὺς ἐργαζομένους ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῶν βάσεων κατὰ τὴν εἴσοδόν των, ἐνίοτε δὲ ἡ ἔρευνα ἔφθανε μέχρις ἀπογυμνώσεως μερικῶν ἐξ αὐτῶν. Τὰ φαγητὰ τῶν ἐργατῶν τῆς βάσεως ἠρευνῶντο, τὰ αὐγά, τὰ ὁποῖα μετέφερον, ἐθραύοντο καθὼς καὶ τὰ καρπούζια καὶ πεπόνια. Ὁλόκληρος ἡ ἀεροπορικὴ βάσις Ἀκρωτηρίου περιεβάλλετο ὑπὸ σειρῶν συρματοπλεγμάτων φρουρουμένων ἀπὸ φρουροὺς καὶ ἀνιχνευτικοὺς κύνας. Καὶ ἐν τούτοις ὅλα αὐτὰ τὰ μέτρα

δὲν ἠμπόδισαν σοβαρωτάτας δολιοφθοράς. Ἀπῃτεῖτο πρὸς τοῦτο πανουργία, σθένος, τέχνη, ἀφοσίωσις εἰς τὸ καθῆκον καὶ πίστις εἰς τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν Κύπρον. Αἱ ὁμάδες δολιοφθορῶν διῳκοῦντο καὶ ἀπετελοῦντο ἀπὸ νεαροὺς ἐφήβους καὶ μαθητάς, ἐνεργοῦντας μὲ δεξιοτεχνίαν, μολονότι αὐτοδίδακτοι καὶ χωρὶς καμμίαν προηγουμένην πεῖραν, τὴν ὁποίαν θὰ ἐζήλευε καὶ ὁ καλύτερος στρατός. Τομεάρχης, ὑφ᾽ ὃν ὑπήγοντο αἱ ὁμάδες αὐταί, ἦτο ὁ Δῆμος Χατζημιλτής.

Παρ᾽ ὅλας δὲ τὰς συλλήψεις καὶ τὰ περιοριστικὰ μέτρα, οὐδέποτε ἐπαύσαμεν νὰ ἔχωμεν ὁμάδας δολιοφθορῶν ἐντὸς στρατιωτικῶν βάσεων καὶ νὰ τὰς συγκλονίζωμεν μὲ ἐκρήξεις.

Αἱ ἀνατινάξεις τῶν ἀεροπλάνων εἰς τὴν στρατιωτικὴν βάσιν τοῦ Ἀκρωτηρίου τὴν 26ην Νοεμβρίου 1957, μὲ τόσον θαυμάσια ἀποτελέσματα, ἐγένοντο ὑπὸ ὁμάδος, ὀργανωθείσης καὶ διευθυνομένης ὑπὸ ἑνὸς νεαροῦ μαθητοῦ τοῦ Γυμνασίου Λεμεσοῦ, ἡλικίας 17 ἐτῶν. Αἱ βόμβαι, δύο τὸν ἀριθμόν, ἐτοποθετήθησαν ἐντὸς τῶν μηχανῶν δύο ἀεριωθουμένων βομβαρδιστικῶν «Καμπέρα». Περὶ τὴν 16.15΄ ὥραν ἠκούσθησαν δύο ἐκκωφαντικαὶ ἐκρήξεις, τὰς ὁποίας ἠκολούθησαν ἐκρήξεις ντεποζίτων βενζίνης τῶν ἀεροσκαφῶν.

Ἐντὸς δευτερολέπτων φλόγες περιέζωσαν ὁλόκληρον τὸ ὑπόστεγον, κατεσκευασμένον ἀπὸ λευκοσίδηρον, ὕψους 20 μέτρων καὶ μήκους 120 μ., ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπῆρχον 4 ἀεριωθούμενα «Καμπέρα» καὶ ἓν τύπου «Βένομ». Ὁλόκληρον τὸ ὑπόστεγον κατέρρευσε καὶ κατεστράφη μαζὶ μὲ τὰ ἀεροπλάνα καὶ ὅλον τὸ ἐν αὐτῷ ὑλικὸν ἐκ μηχανῶν ἀεροπλάνων καὶ τόρνων.

Οὐδεὶς ἐκ τῶν ἐνεργησάντων τὴν δολιοφθορὰν ταύτην συνελήφθη. Αὕτη δὲ θεωρεῖται ἡ καταστρεπτικωτέρα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου καὶ τῆς Ἀγγλίας. Αἱ ἐξ αὐτῆς ζημίαι ὑπολογίζονται εἰς 4,5 ἑκατομμύρια λιρῶν.

—Τὴν 27ην Νοεμβρίου ἐτραυματίσθη εἰς Λεμεσὸν Ἄγγλος ἀστυνομικός, εἰς ἀντίποινα διὰ κακοποιήσεις κρατουμένων, ὡς σχετικῶς προειδοποίησα διὰ φυλλαδίου μου.

Ἄφιξις εἰς Κύπρον τοῦ Φούτ.—Αἱ πρῶταί μας ἐντυπώσεις περὶ τούτου.— Διπρόσωπος Ἰανός.—Μετὰ τὴν ὠμότητα ἡ ὑπουλότης...

Αἱ πρῶται δηλώσεις, εἰς τὰς ὁποίας προέβη ὁ Φοὺτ ἐξ Ἰαμαϊκῆς, ὁμιλῶν περὶ «βίας», δὲν μοῦ ἤρεσαν, διότι, ὡς καὶ ὁ προκάτοχός του, ἔσπευσε νὰ εἴπῃ κάτι, πρὶν ἢ ἔλθῃ εἰς Κύπρον καὶ ἀντιληφθῇ τὴν κατάστασιν. Τοῦτο μὲ ἐνέβαλεν εἰς σκέψεις, ὅτι ἐνεργεῖ κατ᾽ ἐπιταγήν. Ὡς ἐκ τούτου ἐξέδωκα διαταγήν, ὅπως τηρηθῇ ἄκρα ἐπιφυλακτικότης ἀπέναντί του, μέχρις ὅτου ἀποκαλυφθοῦν αἱ προθέσεις του. Εὑρισκόμεθα ἀπὸ τοῦδε ἔναντι ἑνὸς διπλωμάτου καὶ πολιτικοῦ, οὐχὶ ἁπλῶς στρατιωτικοῦ ὡς ὁ Χάρντιγκ, καὶ ἑπομένως ἔπρεπε νὰ ρυθμίσωμεν μετὰ συνέσεως τὴν στάσιν μας ἀπέναντι αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Φούτ, λόγῳ προϋπηρεσίας του εἰς Κύπρον, εἶχεν ἀσφαλῶς γνωριμίας μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀσφαλῶς νῦν θὰ ἐπεζήτει νὰ χρησιμοποιήσῃ ταύτας, συνέστησα ὅπως οὐδεὶς Ἕλλην παρασυρθῇ εἰς οἱανδήποτε συζήτησιν μετ᾽ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος, τοῦ ὁποίου ἡ διαχείρισις εὑρίσκεται ἀποκλειστικῶς εἰς χεῖρας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, πρὸς οὓς ἔπρεπε νὰ ἀποταθοῦν οἱ Ἄγγλοι διὰ συζητήσεις.

Συνέστησα ἐπίσης, ὅπως πᾶν μέλος μας, καλούμενον ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου, μὴ ἀποδεχθῇ τὴν πρόσκλησιν, ἀναφέρῃ δὲ ταύτην καὶ εἰς ἡμᾶς.

Ἑτέρα ἐνέργειά μου ἦτο νὰ κληθοῦν οἱ δήμαρχοι εἰς σύσκεψιν, ὅπως καθορίσουν ἀπὸ κοινοῦ γραμμὴν ἔναντι τοῦ νέου Κυβερνήτου, νὰ ἐπιστηθῇ δὲ ἡ προσοχὴ τῶν ἀριστερῶν διὰ τῶν οἰκείων δημάρχων, ὅπως ἀποφύγουν οἱανδήποτε συνεργασίαν μετὰ τῆς Κυβερνήσεως, διότι ἐκ μέρους κυβερνητικῶν παραγόντων εἶχον τὴν πληροφορίαν, ὅτι οἱ ὑπεύθυνοι σύμβουλοι τῆς Κυβερνήσεως, ἅμα τῇ ἀφίξει τοῦ Φούτ, θὰ εἰσηγοῦντο εἰς αὐτόν, ὅπως καλέσῃ τοὺς ἀριστεροὺς πρὸς συνεργασίαν, ἐν περιπτώσει δὲ ἀποτυχίας πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, νὰ ἀκολουθήσῃ γραμμὴν «Ἀνεξαρτησίας ἐντὸς τῆς Κοινοπολιτείας, ἀποκλειομένης τῆς Ἑνώσεως». Ἐὰν ἀπετύγχανε καὶ τοῦτο, τότε ἡ νέα γραμμὴ θὰ ἦτο διχοτόμησις.

Οἱ Ἕλληνες δήμαρχοι, συνελθόντες τὴν 30ὴν Νοεμβρίου, ἐξέδωκαν ἀνακοινωθέν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐδήλουν, ὅτι θὰ ἀπεῖχον πάσης ἐπαφῆς μετὰ τοῦ νέου Κυβερνήτου, ἐκτὸς ἐὰν ἐτίθετο ἐπὶ τάπητος τὸ ζήτημα τῆς αὐτοδιαθέσεως.

Τὴν 18ην Νοεμβρίου ὁ Φοὺτ ἀνεχώρησε διὰ Λονδῖνον. Κατὰ τὴν ἄφιξίν του, τὴν 22αν τοῦ ἰδίου μηνός, ἐδήλωσεν ὅτι θὰ ἀφοσιωθῇ εἰς ἀναζήτησιν λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ, τὸ ὁποῖον ἐχαρακτήρισεν ὡς «τὸ πολυπλοκώτερον πρόβλημα τοῦ κόσμου». Εἰς Λονδῖνον συνειργάσθη μετὰ τοῦ Λέννοξ Μπόϋντ καὶ συνέφαγε μετὰ τοῦ Χάρντιγκ.

Τὴν 3ην Δεκεμβρίου ὁ Φοὺτ ἀφίκετο, μέσῳ Μάλτας, εἰς Κύπρον. Κατὰ τὴν ἄφιξίν του ἐλήφθησαν ἐξαιρετικὰ μέτρα ἀσφαλείας, δὲν ἐπετράπη δὲ οὔτε εἰς ξένους δημοσιογράφους νὰ παραστοῦν εἰς τὸ ἀεροδρόμιον, οὔτε εἰς τὴν ὁρκωμοσίαν του, δι' ὃ καὶ οὗτοι διεμαρτυρήθησαν. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀφίξεως τοῦ Κυβερνήτου ἐκυκλοφόρησα ἐπιστολὴν «ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΦΟΥΤ», εἰς ἣν περιείχοντο καὶ τὰ ἀκόλουθα: (1)

Ὑπὸ συντηρητικῶν στοιχείων ἐν Ἀγγλίᾳ ἐγένετο ἐπίμονος σύστασις, ὅπως δώσωμεν πίστωσιν χρόνου εἰς τὸν νέον Κυβερνήτην. Κατ' ἀκολουθίαν τῶν συστάσεων τούτων καὶ εἰς ἔνδειξιν καλῆς θελήσεως, παρέσχον εἰς τὸν νέον Κυβερνήτην πίστωσιν χρόνου διὰ νὰ λάβῃ τὰς ἀποφάσεις του ἐν ἠρεμίᾳ. Οὕτω θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ βεβαιωθῶμεν, ἐὰν ἦτο εἰλικρινὴς εἰς τὰς ὑποσχέσεις του, ἐὰν δὲ ἀπεδεικνύετο τὸ ἀντίθετον θὰ εἴμεθα δικαιολογημένοι ἀπέναντι ὅλων καὶ αὐτοῦ τοῦ Βρεττανικοῦ Ἔθνους, διὰ τυχὸν ἐπανάληψιν τῆς δράσεώς μας. Δὲν ἔπρεπε νὰ δώσωμεν δικαίωμα εἰς τὸν Φοὺτ νὰ εἴπῃ, ὅτι ἠμποδίσαμεν νὰ ἐπιτύχῃ λύσιν εὐνοοῦσαν ἡμᾶς.

Ὑπὸ τὸ ἄνω πνεῦμα ἐξέδωκα διαταγὴν εἰς τοὺς τομεῖς, συνιστῶν, ὅπως ἐπικρατήσῃ πλήρης ἠρεμία, ἀποφευγομένου παντὸς ἐπεισοδίου.

Ὁ Φοὺτ ὅμως ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἀφίξεώς του εἰς τὴν Κύπρον ἐμφανίζεται ὡς ὁ θεὸς Ἰανός. Μειδιᾷ ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν καὶ κρατᾷ ἀπὸ τὸ ἕνα χέρι τὴν ἁγιαστούραν τῆς εἰρήνης, ὑπόσχεται πολλὰ καὶ καθησυχάζει, ἐνῷ ἀπὸ τὴν ἄλλην ἐργάζεται ὑ-

---

(1) ΠΡΟΣ
ΤΟΝ ΣΕΡ ΧΙΟΥ ΦΟΥΤ

Ἡ φήμη σᾶς παρουσιάζει ὡς ἄνδρα φιλελεύθερον καὶ δημοκρατικῶν ἀρχῶν. Ὁ Ἀγγλικὸς τύπος καὶ οἱ πολιτικοὶ τῆς Ἀγγλίας σᾶς ἐπαινοῦν καὶ διακηρύσσουν, ὅτι ἔρχεσθε μὲ τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἀπόφασιν νὰ δώσετε λύσιν εἰς τὸ Κυπριακόν.

Δὲν θέλουμε νὰ ἀμφιβάλλουμε περὶ τῶν ὅσων ἀκούομεν διὰ σᾶς, διερωτώμεθα ὅμως, ἐὰν θὰ ἔχετε ἐλευθερίαν εἰς τὰς ἐνεργείας σας καὶ ἐὰν ἔρχεσθε νὰ δώσετε λύσιν, σύμφωνα μὲ τὸ δίκαιον καὶ τὰς θεσπισθείσας ἀρχὰς ὑπὸ διεθνῶν Ὀργανισμῶν περὶ αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν, ἢ τοὐναντίον ἔρχεσθε μὲ δεμένα τὰ χέρια καὶ μὲ ἐντολὲς νὰ ἐπιβάλετε ὁπωσδήποτε τὰς στραβὰς ἀπόψεις τῶν Τόρηδων, τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος τύπος, ποὺ ἐξυμνεῖ σᾶς προσωπικῶς, συγχρόνως μᾶς τὲς προβάλλει, τρόπον τινά, ὡς πλαίσια μέσα στὰ ὁποῖα θὰ κινηθῆτε.

Ὀφείλομεν ἀκόμη νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι καὶ αἱ δηλώσεις σας ἐξ Ἰαμαϊκῆς περὶ ΒΙΑΣ δὲν μᾶς ἔκαμαν καλὴν ἐντύπωσιν καὶ μένουμε μὲ τὴν ἀντίληψιν, ὅτι ἔρχεσθε ἐνταῦθα προκατειλημμένος, ἀφοῦ ἐξεφράσθητε, πρὶν ἢ ἀκόμη ἔλθετε ἐνταῦθα καὶ ἀντιληφθῆτε τὴν κατάστασιν.

Πῶς θέλετε, συνεπῶς, νὰ πιστεύσουμε εἰς ὅσα γράφονται καὶ διαδίδονται περὶ ὑμῶν καὶ πῶς ἄλλως θὰ ἠθέλατε νὰ σᾶς δεχθοῦμε παρὰ μὲ σκεπτικισμὸν καὶ σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα παγερή, τὴν ὁποίαν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θερμάνουν παρὰ τὰ ΕΡΓΑ σας καὶ οὐχὶ τὰ ψυχρὰ λόγια τὰ προερχόμενα ἀπὸ βορρᾶ ;

Θέλουμε εἰλικρινὰ νὰ συντείνουμε στὴν εἰρήνευσιν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν προτέρων σχέσεών μας. Δι' αὐτὸ σᾶς προσφέρουμε τὸ χέρι καὶ σᾶς λέμε: Καλέσατε στὸ νησὶ τὸν ἐκπρόσωπόν μας καὶ Ἐθνάρχην ΜΑΚΑΡΙΟΝ καὶ συζητήσατε μαζί του εἰς ἀτμόσφαιραν ἀμοιβαίας κατανοήσεως. Συζητήσατε μὲ εἰλικρίνειαν καὶ ἐντιμότητα καὶ οὐχὶ μὲ διπλοπροσωπίαν διὰ νὰ μᾶς ξεγελάσετε, ὅπως συνέβη μὲ τὸν προκάτοχόν σας. Συζητήσατε διὰ λύσιν βάσει τοῦ δικαίου. Καὶ τὸ δίκαιον αὐτὸ ὑπαγορεύει, ὅπως εἰς τὸν γενναῖον καὶ ἡρωϊκὸν αὐτὸν λαὸν δοθῇ τὸ ἀναφαίρετον δικαίωμα παντὸς λαοῦ, νὰ ἀποφασίζῃ διὰ τὰς τύχας του. Οὐδεμία σκοπιμότης θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ στραγγαλίζῃ τὸ δίκαιον καὶ νὰ ὑποχρεώνῃ ἕνα λαὸν νὰ στενάζῃ καὶ νὰ ὑποφέρῃ. Τὸ ψευτοσύνταγμα εἶναι μόνον διὰ τὸ ντουλάπι τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἀποικιῶν.

Ἡ Κύπρος αὐτὴν τὴν στιγμὴν εἶναι ἕνα κοχλάζον ἡφαίστειον καὶ ἀπὸ τὴν στάσιν σας ἐξαρτᾶται, ἐὰν θὰ ἐπαναρχίσῃ τὴν δρᾶσίν του ἢ θὰ σωπάσῃ.

ΕΚΛΕΞΑΤΕ :

Ἐὰν δεχθῆτε τὴν προσφοράν μας θὰ μᾶς ἔχετε παρὰ τὸ πλευρόν σας.

Ἐὰν ὅμως δὲν τὴν δεχθῆτε καὶ ἀντὶ νὰ μᾶς δώσετε τὸ χέρι, κτυπήσετε πυγμήν, ὡς ὁ προκάτοχός σας καὶ μᾶς πετάξετε τὸ γάντι, θὰ σᾶς ἀνταποδώσωμεν τὰ ἴσα μὲ ἀξιοπρέπειαν, ἀλλὰ καὶ ὁρμήν, ἀποφασιστικότητα καὶ πεῖσμα.

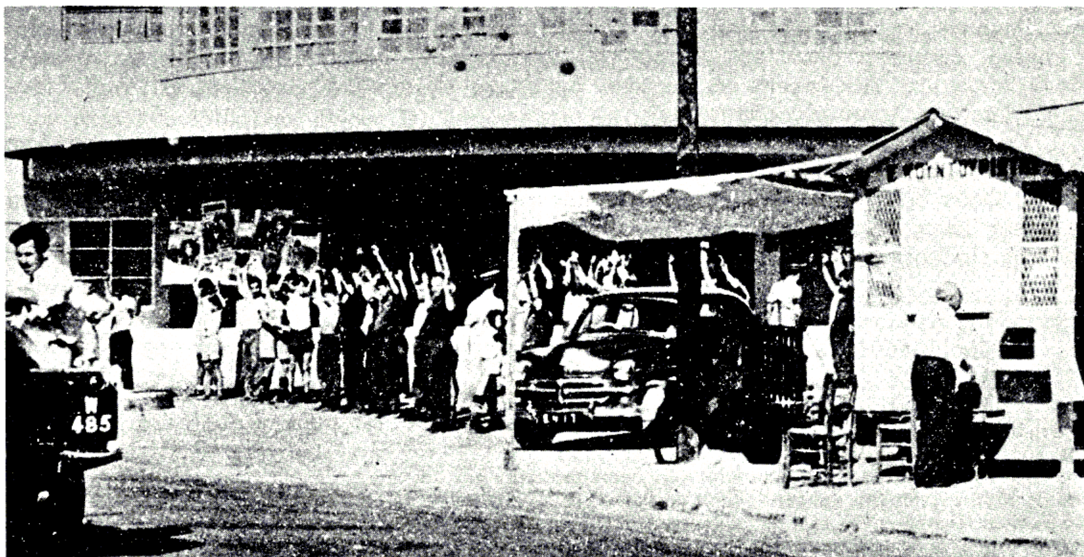
Πρέπει νὰ γνωρίζετε, ὅτι καμμία δύναμις δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ ὑποχωρήσωμε, οὔτε ἡ ἰσχύς σας, οὔτε οἱ δολοπλοκίαι, οὔτε ὁ Θεὸς ΧΡΟΝΟΣ, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις στηρίζει πολλὰς ἐλπίδας.

Δ ὲ ν κ ύ π τ ο μ ε ν τ ὸ ν α ὐ χ έ ν α π ρ ὸ ο ὐ δ ε ν ό ς, ο ὔ τ ε ὑ π ο κ ύ π τ ο μ ε ν ε ἰ ς ἀ π ε ι λ ά ς. Ζ η τ ο ῦ μ ε ν τ ὸ δ ί κ α ι ό ν μ α ς, ἀ γ ω ν ι ζ ό μ ε θ α κ α ὶ π ί π τ ο μ ε ν ἡ ρ ω ϊ κ ά.

Τὰ ἀνωτέρω εἶναι προειδοποίησις ἔντιμος καὶ εἰλικρινής, θὰ ηὐχόμεθα καὶ ἐκ μέρους σας τὴν ἰδίαν ἐντιμότητα καὶ εἰλικρίνειαν.

Ε.Ο.Κ.Α. Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ

πούλως, ἐνῷ συγχρόνως στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις καθ' ἡμῶν συνεχίζονται. Εἰς τὴν κωμόπολιν 'Ακανθοῦ, 1.000 περίπου στρατιῶται διεξήγαγον ἐρεύνας, τρομοκρατήσαντες τοὺς κατοίκους καὶ καταστρέψαντες οἰκίας καὶ περιουσίας, εἰς τρόπον ὥστε αἱ περίφημοι αὗται ἐπιχειρήσεις ἐχαρακτηρίσθησαν ὑπὸ τοῦ δημάρχου τῆς κωμοπόλεως ὡς «ἐμπίπτουσαι εἰς τὰ ὅρια τῆς λεηλασίας». Εἰς τὸ χωρίον Πάχνα τῆς Λεμεσοῦ τὴν 6ην Δεκεμβρίου διεπράχθησαν νέοι βανδαλισμοὶ καὶ συνελήφθησαν πρόσωπα, τινὰ δὲ τούτων καὶ ἐκακοποιήθησαν. Παρ' ὅλα ταῦτα, τὴν μεθεπομένην τῆς ἀφίξεώς του εἰς Κύπρον ὁ Φοὺτ ἐξέρχεται εἰς περιοδείαν. 'Επισκέπτεται τὴν 'Αμμόχωστον καὶ ἄλλας πόλεις, καθὼς καὶ χωρία τῆς ὑπαίθρου. 'Αλλὰ πρὸς ποῖον σκοπόν; Διὰ νὰ ἀντιληφθῇ τὴν κατάστασιν; Διὰ νὰ προβῇ εἰς εἰσηγήσεις πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του; Κάθε ἄλλο. Ὅλα εἶναι παγίδες. Ἡ ἀπόφασίς του εἶναι εἰλημμένη, ἢ μᾶλλον τοῦ ὑπηγορεύθη εἰς Λονδῖνον. Ὅ,τι πράττει τώρα, τὸ πράττει διὰ νὰ ρίψῃ «στάχτη στὰ μάτια» τῶν Ἑλλήνων, διὰ νὰ τοὺς ἐξαπατήσῃ. Ὁ Φοὺτ ἐπελέγη ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ὄχι τυχαίως. Αὐτὸς ἦτο ἴσως ὁ καταλληλότερος ἀποικιακὸς ὑπάλληλος, διὰ νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὰ σχέδιά της.

Σκηνὴ ἀπὸ τὰς ἐρεύνας τοῦ Στρατοῦ.

Ὁ Στρατάρχης Χάρντιγκ, εὐθὺς καὶ ὠμός, ἀπέτυχε. 'Εχρειάζετο διπλωμάτης, ὁ ὁποῖος θὰ δύναται νὰ συγκαλύπτῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον λέγει, ἐνῷ ἐξ ἀντιθέτου θὰ ἐργάζεται ὑπούλως διὰ νὰ ἐξαπατήσῃ καὶ ὁδηγήσῃ ἐκεῖ ὅπου ἀκριβῶς θέλει. Ὡς τοιοῦτος ὁ Φοὺτ ἦτο ἄφθαστος καὶ ἡ ἐπιλογή του ἀρίστη.

'Ενῷ εἰς τὸν ἀνταποκριτὴν τοῦ B.B.C. διὰ τὴν Μ. 'Ανατολὴν ἐδήλωσε, περὶ τὰ τέλη Νοεμβρίου 1957, ὅτι :

«Δὲν πρόκειται νὰ παραχωρήσωμεν τὴν Κύπρον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπειδὴ αὐτὸ ἀπαιτοῦν τὰ 4/5 τοῦ πληθυσμοῦ της, καὶ ὅτι οἱ Τοῦρκοι τῆς Κύπρου δὲν θεωροῦνται ὡς μειονότης, ἀλλὰ ὡς ἀντιπρόσωποι 25 ἑκατομμυρίων Τούρκων, μετὰ τῶν ὁποίων ἡ 'Αγγλία συνδέεται διὰ δύο συμμαχιῶν».

Ὁ ἴδιος, ἀναφερόμενος τὴν 8ην Δεκεμβρίου εἰς τὴν προκήρυξίν μου «ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΕΡ ΧΙΟΥ ΦΟΥΤ» εἶπε :

«Κατὰ τὴν πρωΐαν ἀνέγνωσα φυλλάδιον τῆς ΕΟΚΑ ἀπευθυνόμενον πρὸς ἐμέ. Τοῦτο ἀνέφερεν: 'Επιθυμοῦμεν εἰλικρινῶς νὰ συμβάλωμεν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης καὶ τῶν προηγουμένων σχέσεών μας. Μὲ ἐκάλει ὅμως νὰ ἐπιδείξω ἔναντι τῆς Κύπρου εἰλικρίνειαν καὶ ἐντιμότητα καὶ οὐχὶ διπλοπροσωπίαν διὰ νὰ σᾶς ἐξαπατήσω.

Δὲν δύναμαι νὰ πιστεύσω, ὅτι νομίζετε, ὅτι ἦλθα εἰς τὴν Κύπρον διὰ νὰ ἐξαπατήσω τὸν λαόν. Τὸ νὰ

γίνεται εἰσήγησις, ὅτι δὲν θὰ δώσω εἰλικρινῆ καὶ τιμίαν συμβουλήν, τοῦτο πραγματικῶς ἀποτελεῖ προσβολήν, τὴν ὁποίαν δὲν δύναμαι νὰ ἀνεχθῶ.

'Επιθυμῶ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο εἰς τὸν κόσμον νὰ συμβάλω πρὸς ἐπικράτησιν τῆς δικαιοσύνης καὶ εἰρήνης εἰς τὴν Κύπρον».

Ἕκαστος δύναται νὰ κρίνῃ τὸν ἄνδρα, τόσον ἀπὸ τὰ λεγόμενά του, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν συσχετισμὸν τούτων μὲ τὰς πράξεις του. Ὁσάκις διεδίδοντο λύσεις τοῦ Κυπριακοῦ ἢ ἐγίνοντο δηλώσεις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, αἱ ὁποῖαι ἐξώργιζον τὸν Κυπριακὸν λαόν, ὁ Φοὺτ παρουσιάζετο, διὰ τῆς ἐντέχνως διασπειρομένης προπαγάνδας του, ὅτι ἦτο ἀντίθετος πρὸς αὐτὰς καὶ ὅτι ἐπέκειτο... ἡ παραίτησίς του, ἐὰν δὲν ἐγίνοντο ἀποδεκταὶ αἱ προτάσεις του. Ἐννοεῖται, ὅτι αἱ προτάσεις του συνεφώνουν ἀπολύτως πρὸς τὰς δηλώσεις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως. Ἤλπιζεν ὅτι θὰ παρέσυρε τὸν Κυπριακὸν λαὸν μὲ τὸ μέρος του καὶ θὰ τὸν ὡδήγει σιγὰ - σιγά, ὑπούλως, ἐκεῖ ὅπου ἤθελε. Εὐτυχῶς, ὁ Κυπριακὸς λαὸς ἦτο πολὺ περισσότερον ἔξυπνος, ἀπὸ ὅ,τι τὸν ἐνόμιζεν.

Οὐδέποτε ἐξετίμησα αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ περὶ αὐτοῦ ἐντύπωσίς μου δὲν ἦτο καλὴ καὶ τὴν ἐξωτερίκευσα εἰς πολλούς. Ἡ τοιαύτη περὶ τοῦ ἀνδρὸς γνώμη μου μὲ ἔφερεν εἰς ἀντίθεσιν μὲ ὡρισμένον κύκλον. Ἐνωρὶς ἐπληροφορήθην, ὅτι καὶ μέλη τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, καὶ αὐτὸς ὁ Μακάριος, εἶχον σχηματίσει περὶ τοῦ Φοὺτ καλὴν γνώμην. Οὗτος εἰς τὸν συνομιλητήν του ἔδιδε τὴν ἐντύπωσιν μειλιχίου ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν πραγματικότητα, δὲν «χαλᾶ τὸ χατῆρι» οὐδενός. Εἶχε μεγάλην ἰδέαν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ἐπίστευε, ὅτι δύναται νὰ ἐξαπατήσῃ τοὺς πάντας, τοὺς ὁποίους καὶ ἐθεώρει διανοητικῶς κατωτέρους του, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ ἀντιληφθοῦν τὰ σχέδιά του.

Δὲν ἔκαμνε διάκρισιν ἀτόμων, προκειμένου νὰ ἐξαπατήσῃ ταῦτα. Ἐπεζήτησε νὰ ἐξαπατήσῃ καὶ ἐμὲ τὸν ἴδιον καὶ νὰ μὲ παρασύρῃ εἰς μίαν συνάντησιν - παγίδα, περὶ τῆς ὁποίας θὰ ὁμιλήσω κατωτέρω. Ἐπειδὴ τὸν ἀπηξίωσα ἀπαντήσεως, ἐζήτησε νὰ ἐκμεταλλευθῇ κατόπιν τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν πολιτικῶς, κατὰ τὸν πλέον ἀνόητον τρόπον.

Ἐνῷ διετείνετο, ὅτι ἦτο Κυβερνήτης τῆς Κύπρου καὶ στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς τῶν ἐν Κύπρῳ δυνάμεων, ἐπέρριπτεν εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς ὅλας τὰς εὐθύνας διὰ τὰ ζητήματα ἐρευνῶν, καταπιέσεων τοῦ λαοῦ, στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων κ.λ.π., διαχωρίζων οὕτω τὰς εὐθύνας του. Τοῦτο τὸν ἐξέθετε φανερῶς, ὅτι δὲν εἶχε κανένα ἔλεγχον ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ἢ ὅτι ἄλλα ἐνήργει καὶ ἄλλα διέδιδε, σκοπίμως, διὰ νὰ νίψῃ τὰς χεῖράς του. Ἦτο ἕνα κρᾶμα διπροσωπίας καὶ ὑπουλότητος, νομίζων ὅτι τοιουτοτρόπως ἤσκει πολιτικὴν ἐν Κύπρῳ καὶ ὅτι ἐξεπλήρου διπλωματικώτατα τὴν ἀποστολήν του. Προέβαινε πολλάκις εἰς θεαματικὰς χειρονομίας διὰ νὰ μᾶς προδιαθέσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ διετυμπάνιζε σκοπίμως τὰς ἀγαθάς του διαθέσεις κατὰ τὰς ἀπολύσεις κρατουμένων γυναικῶν τῆς Ὀργανώσεως, αἱ ὁποῖαι ἐγίνοντο κατὰ τρόπον ἐπιδιώκοντα τὴν κάλυψιν τῆς κακῆς διευθύνσεως τῶν φυλακῶν. Τὴν θέσιν τῶν ἀπολυομένων γυναικῶν εὐθὺς ἀμέσως κατελάμβανον ἑκατοντάδες συλλαμβανομένων ἀνδρῶν. Ἄλλοτε πάλιν ἐχρησιμοποίει αὐστηρὸν τόνον ὁμιλίας πρὸς τοὺς Τούρκους, ὑπογραμμίζων, ὅτι δὲν ἐξαρτᾷ τὰς ἐνεργείας του ἀπὸ τὰς ἰδικάς των γνώμας, ἐνῷ, μὲ τὸ ἄλλο πρόσωπον τοῦ Ἰανοῦ, ἐμειδία πρὸς αὐτούς, συνεργαζόμενος στενῶς εἰς τοὺς βανδαλισμοὺς καὶ τὴν προπαρασκευὴν τῆς ἐνόπλου ἐξορμήσεώς των ἐναντίον μας.

Ὁ Φούτ, ὅταν ἀντελήφθη, ὅτι ὁ Κυπριακὸς λαὸς τὸν ἐγνώρισεν ἀπὸ «τὴν καλή», ἐγκατέλειψε τὰς ὑποσχέσεις καὶ τὸ μειλίχιον ὕφος καὶ ἐξετόξευσεν ἀπειλὰς κατὰ τὸ σύστημα Χάρντιγκ. Ἀφοῦ ἀντελήφθη τέλος, ὅτι οὔτε ἡ ἀπάτη, οὔτε ἡ δολοπλοκία, οὔτε αἱ ὑποσχέσεις κατώρθωσαν νὰ προαγάγουν τὰ σχέδιά του, ἐξαπέλυσε τὸν Τουρκικὸν ὄχλον κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούλιον - Αὔγουστον τοῦ 1958, ἐλπίζων, ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαὸς καὶ ἡ ΕΟΚΑ θὰ ἐκάμπτοντο πρὸ τῆς συνδεδυασμένης Ἀγγλοτουρκικῆς συνωμοσίας καὶ θὰ ἀπεδέχοντο τὰ σχέδιά του. Ὅταν διεπίστωσεν ἀντιθέτως ὅτι ἡ ΕΟΚΑ καὶ ὁ Κυπριακὸς λαὸς ἀντιμετώπισαν θαρραλέως καὶ νικηφόρως τὴν νέαν ἀπειλὴν καὶ ἀντελήφθη ποῦ ὡδηγεῖτο ἡ Κύπρος μὲ τὴν σύρραξιν αὐτήν, ἤρχισε νὰ ἐκλιπαρῇ τὴν ΕΟΚΑ νὰ σταματήσῃ τὴν δρᾶσίν της.

Τοιοῦτος ἐν ὀλίγοις ὁ Φούτ. Τοῦτον θὰ γνωρίσῃ καλύτερον ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῆς περαιτέρω ἐξιστορήσεως τῶν γεγονότων. Πολιτικὸς ὕπουλος, δὲν εἶχε σεβασμὸν πρὸς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰ δικαιώματα τῶν λαῶν. Ἡ ἱκανότης περὶ τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν διπλωματίαν δὲν κρίνεται μὲ τὸν βαθμὸν ἱκανότητος ἐξαπατήσεως, ὑπουλότητος καὶ πολιτικῆς ἀνεντιμότητος, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν δεξιότητα χειρισμοῦ διὰ τῆς εὐθύτητος καὶ ἐντιμότητος

πρὸς ἐπικράτησιν τοῦ ὀρθοῦ καὶ τοῦ δικαίου. Διότι ἡ ἀδικία καὶ ἡ ἀνεντιμότης πιθανῶς προσωρινῶς νὰ ἐπικρατοῦν καὶ νὰ προσπορίζουν κέρδη εἰς τὸν χρησιμοποιοῦντα αὐτάς, δὲν παύουν ὅμως νὰ τὸν καλύπτουν ἐσαεὶ μὲ ἠθικὴν μείωσιν. Ἡ ἀδέκαστος ἱστορία θὰ κρίνῃ τόσον αὐτὸν ὅσον καὶ τὸν Χάρντιγκ μίαν ἡμέραν, ἴσως δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἄγγλοι, τὴν ἱστορίαν τῶν ὁποίων ἀμφότεροι ἠμαύρωσαν κατὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος ἑνὸς Εὐρωπαϊκοῦ λαοῦ, μὲ ἱστορίαν καὶ πολιτισμὸν αἰώνων.

Ἡ μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ΟΗΕ διπλωματικὴ δραστηριότης.— Ἡ πολιτικὴ τῆς φοβίας...

Μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ΟΗΕ ἀναπτύσσεται ἔντονος διπλωματικὴ δραστηριότης, ὁ δὲ Φοὺτ ἐν Κύπρῳ προβαίνει εἰς θεαματικὰς κατευναστικὰς χειρονομίας.

Κατὰ τὴν διάσκεψιν τῶν Πρωθυπουργῶν τῶν κρατῶν - μελῶν τοῦ ΝΑΤΟ τῇ 16-12-1957 εἰς Παρισίους, ἧς προήδρευσε ὁ Ἀϊζενχάουερ, συνεζητήθη τὸ Κυπριακὸν μεταξὺ Ἀϊζενχάουερ - Καραμανλῆ - Μεντερὲς ἀφ᾽ ἑνὸς καὶ Καραμανλῆ - Μεντερὲς - Λόϋντ καὶ Σπάακ ἀφ᾽ ἑτέρου. Ὁ τελευταῖος ἐξακολουθεῖ νὰ λέγῃ, ὅτι προσφέρει τὰς καλὰς ὑπηρεσίας του διὰ λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ.

Φημολογεῖται ἡ ἐπάνοδος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου εἰς Κύπρον ἢ ἡ ἔναρξις συνομιλιῶν μετ᾽ αὐτοῦ. Ὁ Μπόϋντ ὅμως, ἐπικουρούμενος ὑπὸ τοῦ Χάρντιγκ, ἀντιτίθεται εἰς τοῦτο.

Ἐκ μέρους τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ζητεῖται ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον νὰ ἀσκήσῃ τὴν ἐπιρροήν του, ἵνα μὴ ἐπαναληφθῇ ἡ δρᾶσις τῆς ΕΟΚΑ καὶ προβάλλεται πρὸς τοῦτο ὁ κίνδυνος δράσεως ἐνόπλων Τούρκων, τοὺς ὁποίους ὅμως ἐξώπλισε καὶ ἐξεπαίδευσε πρὸς τοῦτο αὐτὴ αὕτη ἡ Βρεττανικὴ Διοίκησις.

Ὁ Φούτ, φέρεται, ὅτι ζητεῖ, δι᾽ ἐκθέσεώς του πρὸς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν, τὴν ἐπάνοδον τοῦ Μακαρίου εἰς Κύπρον καὶ τὴν ἔναρξιν διαπραγματεύσεων μετ᾽ αὐτοῦ. Ζητεῖ ἐπίσης, ὅπως τοῦ ἐπιτραπῇ, ἵνα μεταβῇ εἰς Ἀθήνας καὶ Ἄγκυραν διὰ συνομιλίας μετὰ τῶν οἰκείων Κυβερνήσεων. Εἰς ραδιοφωνικὴν ὁμιλίαν του τὴν 22αν Δεκεμβρίου εἰδοποίησεν ὅτι οὐδέποτε ἄφησε νὰ πιστευθῇ, ὅτι δύναται νὰ ὑπάρξῃ ὁλοκληρωτικὴ λύσις τοῦ Κυπριακοῦ, δυναμένη νὰ διακηρυχθῇ ἢ νὰ ἐπιβληθῇ ἀμέσως. Ὑπάρχει, εἶπε, ἁπλῶς ἕνας δρόμος διὰ νὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν μαζὶ καὶ ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ πρὸς μίαν δικαίαν διευθέτησιν.

Ταῦτα προεκάλεσαν σύγχυσιν καὶ σκεπτικισμὸν εἰς τὸν Κυπριακὸν λαόν, καθ᾽ ὅσον ἦσαν ἀντίθετα πρὸς τὴν ἀτμόσφαιραν αἰσιοδοξίας, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησεν ὁ Φούτ. Συγχρόνως προβαίνει εἰς θεαματικὰς χειρονομίας διὰ τῆς ἀπελευθερώσεως 11 κρατουμένων νεανίδων καὶ 112 κρατουμένων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ 12 ἱερεῖς, τὴν δὲ 23ην Δεκεμβρίου ἑτέρων 100 κρατουμένων καὶ 12 ἱερέων. Ὁμολογουμένως, ἡ πολιτικὴ τοῦ Φοὺτ μοῦ ἐμπνέει ἀνησυχίας καὶ γράφω περὶ τούτου εἰς τὸ ἡμερολόγιόν μου :

«Ἐξακολουθῶ νὰ πιστεύω, ὅτι ὁ Κυβερνήτης εἶναι ὕπουλος καὶ ἐπικίνδυνος διπλωμάτης καὶ ἐπιζητεῖ νὰ παρασύρῃ τὸν λαὸν μὲ τὸ μέρος του, ὥστε νὰ ἀποξενώσῃ τὴν ΕΟΚΑ. Ἐφαρμόζει κατευναστικὴν πολιτικήν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πολιτικὴν πυγμῆς τοῦ Χάρντιγκ».

Ὑπὸ τὸ ἀνωτέρω πνεῦμα ἐκδίδω διαταγὴν πρὸς τὴν Ὀργάνωσιν νὰ διαφωτίζῃ τὸν λαόν, ὥστε νὰ μὴ παρασύρεται ἀπὸ τοιαύτας χειρονομίας - παγίδας.

Τὴν 30ὴν Δεκεμβρίου ὁ Φοὺτ ἀνεχώρησε διὰ Λονδῖνον. Ἅμα τῇ ἀφίξει του, προέβη εἰς δηλώσεις, ὅτι, καθ᾽ ἃ διεπίστωσε, ἡ κοινὴ γνώμη ἐν Κύπρῳ εἶχεν ἀπαυδήσει ἐκ τῆς σημερινῆς καταστάσεως καὶ ὅτι ἡ γενικὴ ἐπιθυμία ἦτο νὰ ἐξευρεθῇ διέξοδος ἐκ τοῦ ἀδιεξόδου, ὥστε οἱ κουρασμένοι Κύπριοι νὰ ἡσυχάσουν. Ἐπανέλαβεν ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξευρεθῇ ὁριστικὴ λύσις ἢ νὰ ἐπιτευχθῇ θαῦμα, ἀλλὰ μόνον νὰ διανοιχθῇ ὁδὸς πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἐπεβεβαίωσε, ἐπὶ πλέον, ὅτι ἅπαντες οἱ Κύπριοι ἐπιμένουν, ὅπως ἐπαναπατρισθῇ ὁ Μακάριος.

Ἡ προσπάθεια τῆς Συντηρητικῆς Κυβερνήσεως νῦν τείνει εἰς τὸ νὰ ἐπιβάλῃ προσωρινὸν καθεστὼς εἰς τὴν Κύπρον, τῇ συνεργασίᾳ τῶν Κυβερνήσεων Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας. Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην τείνουν τόσον αἱ ἐνέργειαι τῆς Ἀγγλικῆς διπλωματίας, ὅσον καὶ αἱ ἐν Κύπρῳ στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις, αἱ ὁποῖαι οὐδόλως ἐσταμάτησαν, παρὰ τὴν ὑφ᾽ ἡμῶν τηρουμένην ἐκεχειρίαν.

Τὴν 2αν Ἰανουαρίου 1958 συνῆλθε τὸ Βρεττανικὸν Ὑπουργικὸν Συμβούλιον. Εἰς τὴν συνεδρίαν ταύτην, καθ᾽ ἣν ἐξητάσθη τὸ Κυπριακόν, παρέστη καὶ ὁ Φούτ. Αἱ συσκέψεις

Μπόϋντ - Φούτ, καθὼς καὶ τοῦ Βρεττανικοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου συνεχίσθησαν μέχρι τῆς 6ης Ἰανουαρίου. Συγχρόνως, ὁ ραδιοσταθμὸς Κύπρου ἀνήγγειλεν, ὅτι τὸ Βρεττανικὸν Ὑπουργικὸν Συμβούλιον κατέληξεν εἰς συμπεράσματα, δὲν ἔπρεπε ὅμως νὰ ἀναμένωνται δραματικὰ γεγονότα καὶ ὅτι τὰ Ἀγγλικὰ σχέδια θὰ ἀνακοινωθοῦν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων τὴν 21ην Ἰανουαρίου 1958. Αἱ πληροφορίαι περὶ τῶν ληφθεισῶν ἀποφάσεων εἶναι ἀλληλοσυγκρουόμεναι. Κατά τινας μὲν ἐπῆλθε διάσπασις εἰς τοὺς κύκλους τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, κατ' ἄλλους δὲ ὅτι αἱ προτάσεις Φοὺτ ἐγένοντο δεκταὶ εἰς τὴν οὐσίαν.

Αἱ ζυμώσεις καὶ αἱ συσκέψεις Ὑπουργῶν ἐν Λονδίνῳ συνεχίσθησαν, ὁ δὲ Φοὺτ παρέτεινε τὴν ἐκεῖ διαμονήν του μέχρι τῆς 18ης Ἰανουαρίου. Ἅμα τῇ εἰς Κύπρον ἐπιστροφῇ του, ἐδήλωσεν ὅτι «μὲ πίστωσιν χρόνου, εἰρήνην καὶ καλὴν θέλησιν δύναται νὰ ἐξευρεθῇ δικαία λύσις τοῦ Κυπριακοῦ», ἀφήνων οὕτω νὰ εἰκάσῃ κανεὶς ὅτι ἦλθε μὲ κενὰς τὰς χεῖρας, παρὰ τὰς ἐλπίδας, τὰς ὁποίας ἄφηνε νὰ δημιουργηθοῦν μεταξὺ τοῦ λαοῦ καὶ εἰς στενὸν κύκλον του, ὅστις καὶ τὰς μετέδιδε.

Οὕτω, ἐνῷ τὴν 21ην Ἰανουαρίου 1958 ἀνεμένετο εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, ὡς ἀνηγγέλθη, δήλωσις ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, ὁ μὲν Ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν ἀνήγγειλε, ὅτι «δὲν εἶναι ἕτοιμος νὰ ἀνακοινώσῃ τι περὶ Κύπρου», ὁ δὲ Μὰκ Μίλλαν, ὅστις εἶχεν ἀναχωρήσει διὰ περιοδείαν εἰς τὰς χώρας τῆς Κοινοπολιτείας, εὑρισκόμενος εἰς Κεϋλάνην, εἶπεν ὅτι «τὸ Κυπριακὸν εἶναι διπλοῦν ζήτημα, μερικῶς διεθνὲς καὶ μερικῶς στρατηγικόν. Δὲν εἶναι ἀποικιακόν, καθ' ὅσον, ἐὰν ἦτο τοιοῦτον, θὰ ἐλύετο», καὶ προσέθεσεν: «Εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτευχθῇ λύσις, ἐκτὸς ἐὰν ἐπιτύχωμεν τὴν σύμπραξιν ὅλων τῶν ἐνδιαφερομένων. Ἡ Τουρκία θὰ ἐθεώρει ὡς στρατηγικὸν κίνδυνον, ἐὰν ἡ Κύπρος περιήρχετο εἰς χεῖρας μὴ φιλικάς».

Τὰ ἀνωτέρω ἐνισχύουν τὰς εἰκασίας, αἱ ὁποῖαι ἐδημοσιεύθησαν, ὅτι ἐναυάγησαν αἱ προσπάθειαι προωθήσεως τοῦ Κυπριακοῦ, λόγῳ ἀδιαλλαξίας τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ Κυπριακὴ Κυβέρνησις φοβεῖται, ὅτι, κατόπιν τῆς ἀποτυχίας τοῦ εἰς Λονδῖνον ταξειδίου τοῦ Κυβερνήτου, ὁ ὁποῖος ἐπανῆλθε μὲ κενὰς τὰς χεῖρας, ἡ ΕΟΚΑ θὰ ἐπαναρχίσῃ τὴν δρᾶσιν. Ἐκδήλωσιν τῶν ἀνησυχιῶν της ἀποδεικνύει ἡ κατὰ τὴν 19 - 1-1958 σύσκεψις τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἐν τῇ νήσῳ δυνάμεων ἀσφαλείας.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὁ Χάρντιγκ ἐπανεμφανίζεται ἐπὶ σκηνῆς διὰ νὰ παρεμποδίσῃ πᾶσαν εἰρηνικὴν διευθέτησιν, ἀντίθετον πρὸς τὰς ἀπόψεις του. Οὕτω, τὴν 30ὴν Νοεμβρίου 1957 συνιστᾷ εἰς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν νὰ ἐπιδείξῃ ἀπόλυτον ἀδιαλλαξίαν. Ὁ Μπόϋντ, μὲ ὑποστήριξιν τοῦ Χάρντιγκ, ἀντιτίθεται εἰς τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Ὁ Χάρντιγκ διὰ συχνῶν ἐπισκέψεών του εἰς τὴν Βρεττανικὴν Βουλὴν προσπαθεῖ νὰ διοχετεύσῃ τὰς ἀπόψεις του εἰς τοὺς βουλευτὰς καὶ νὰ τοὺς ἐπηρεάσῃ. Ἐπεμβαίνει σκανδαλωδῶς πρὸς ματαίωσιν τῆς ἀποστολῆς τοῦ Φούτ, ὅταν ὁ τελευταῖος εὑρίσκετο εἰς Λονδῖνον διὰ συνομιλίας, ἀπειλεῖ, ὅτι θὰ δημοσιεύσῃ ἄρθρα κ.λ.π. Οἱ Ἐργατικοὶ συσκέπτονται περὶ τοῦ τρόπου ἀντιμετωπίσεως τῆς ἀναμίξεως τοῦ Χάρντιγκ. Ὁ «Ἡμερήσιος Κῆρυξ» ἀρχίζει τὴν δημοσίευσιν ἄρθρων τοῦ Χάρντιγκ ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, τὰ ὁποῖα οὐσιαστικῶς στρέφονται κατὰ τῆς «τρομοκρατίας» τῆς ΕΟΚΑ. Εἰς αὐτὰ οὗτος δὲν δύναται, ὡς στρατιώτης, παρὰ νὰ κρίνῃ καὶ τὸν ἀντίπαλόν του καὶ ἰδοὺ τί γράφει περὶ ΔΙΓΕΝΗ: «Εἶναι ἀλύγιστος καὶ σκληρὸς ὑποστηρικτὴς τῆς Ἑνώσεως καὶ παθολογικὸς ἀντικομμουνιστής. Εἶναι ἐξαιρετικὸς ὀργανωτὴς καὶ εἰδικὸς ἀρχηγὸς ἀνταρτῶν. Εἶναι ἄνδρας μεγάλης ἐπιμονῆς καὶ ἀντοχῆς. Ἐπιβάλλει σιδηρᾶν πειθαρχίαν τόσον εἰς ἑαυτόν, ὅσον καὶ εἰς τοὺς ὑπὸ τὰς διαταγάς του. Ἐφ' ὅσον ὁ Γρίβας εὑρίσκεται εἰς Κύπρον, ἡ ΕΟΚΑ θὰ διατηρήσῃ τὴν δύναμίν της. Ἀμφιβάλλω ὅμως ἐὰν κανεὶς τῶν ὑφισταμένων του εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω κρίσεων δύναταί τις νὰ ἀντιληφθῇ, διατί ἡ τόση ἐπιμονὴ τοῦ Χάρντιγκ καὶ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, ὅπως ὁ Διγενὴς ἀπομακρυνθῇ ἐκ Κύπρου.

Αἱ προσωπικαί μου ἐντυπώσεις ἐκ τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως εἶναι αἱ ἀκόλουθοι, διαβιβασθεῖσαι εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον:

«Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ σᾶς ἐκθέσω μετὰ παρρησίας πῶς ἀντιλαμβάνομαι τὴν δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν, κατόπιν τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεως τοῦ Κυβερνήτου, ἐκ τῶν συνομιλιῶν του ἐν Λονδίνῳ μετὰ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως.

»Ἡ ἐντύπωσίς μου, τὴν ὁποίαν, ἄλλως τε, σᾶς ἀνεκοίνωσα εἰς προηγουμένην ἐπιστολήν μου, εἶναι ὅτι μεταξὺ Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως καὶ Κυβερνήτου ὑπάρχει συμπαιγνία πρὸς ἐξαπάτησιν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Αὕτη στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς νέας τακτικῆς, διὰ διαφόρων πολιτικῶν χειρονομιῶν κατευνασμοῦ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πολιτικὴν «πυγμῆς» τοῦ Χάρντιγκ. Σκοπὸς τῆς νέας ταύτης τακτικῆς εἶναι ἡ κάμψις τῆς ἀντιστάσεως τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ διὰ τοῦ παράγοντος ΧΡΟΝΟΥ, τὸν ὁποῖον ἐπιμόνως καὶ ἐπανειλημμένως

μᾶς ζητεῖ ὁ Κυβερνήτης νὰ τοῦ πιστώσωμεν ἐν «εἰρήνῃ» καὶ «ἠρεμίᾳ», διότι δῆθεν τοῦ ἀναγκαιοῖ διὰ νὰ ἐξευρεθῇ μία λογικὴ λύσις..... Οὕτω, ἐλπίζει οὗτος, διὰ τῆς ἀδρανείας μας θὰ ἐπέλθῃ μαρασμὸς εἰς τὸ ἀπελευθερωτικόν μας κίνημα καὶ ὁ λαὸς τελικῶς θὰ καμφθῇ, λόγῳ καμάτου καὶ ἀπογοητεύσεως, καὶ ὅτι, τίς οἶδε, δυνατὸν νὰ προσεταιρισθῇ καὶ τοὺς κομμουνιστάς, τοὺς ὁποίους θὰ ὀργανώσῃ ἐναντίον μας καὶ πρὸς τοὺς ὁποίους ἤδη ἐρωτοτροπεῖ. Τέλος ὑπάρχει ὁ Τουρκικὸς παράγων, ὅστις σὺν τῷ χρόνῳ γίνεται ἀπειλητικώτερος, ὄχι μόνον ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ πεδίου, ἀλλὰ διὰ τῆς δυναμικῆς ἐπεμβάσεώς του ἐναντίον μας, χάρις, γιατὶ νὰ τὸ ἀποκρύψω, εἰς τὴν ἀκατανόητον τακτικὴν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

»Ἀντιλαμβάνεσθε συνεπῶς, ὅτι, ἐνῷ ἐγκατελείφθην ἄοπλος, ἔχω νὰ ἀντιπαλαίσω τοῦ λοιποῦ πρὸς τρεῖς ἀντιπάλους, οἱ ὁποῖοι συνεχῶς ἐνισχύονται καὶ συνεχῶς ἡ συνεργασία των, ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν καθοδήγησιν, γίνεται στενωτέρα καὶ ἀπειλητικωτέρα.

»Οὕτω, ὁ χρόνος ἐργάζεται ἐναντίον μας καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀντιπάλου. Εἶχον τὴν ἐντύπωσιν, ἐὰν δὲν ἐδικαιούμεθα εἰς τὸν ΟΗΕ, νὰ προχωρήσωμεν μέχρι τοῦ χρόνου τῆς ἀλλαγῆς τῆς σημερινῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως. Τὸ τοιοῦτον συνέστησα καὶ εἰς Ἀβέρωφ. Εἶχον ὅμως ὑπ' ὄψιν διπλωματικὴν δραστηριότητα, ἐν συναρτήσει πρὸς κατάλληλον χειρισμὸν τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς μας. Δυστυχῶς, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἐννοεῖ νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν ρουτίναν, ἡ ὁποία τὴν καθοδηγεῖ εἰς τὸν χειρισμὸν τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς......

»Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις σήμερον κάμνει «πολιτικὴν δολλαρίων» καὶ ὄχι ἐθνικὴν πολιτικήν, ἐξυπηρετοῦσαν καὶ τὸ Κυπριακόν. Ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης πολιτικῆς, ἡ ὁποία ἐγένετο ἀντιληπτὴ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους μας, εἶναι ἡ πίεσις τῆς Ἀμερικῆς ἐναντίον μας, ὁ ἐναγκαλισμὸς τῆς Τουρκίας, ἡ πείσμων ἀκαμψία τῆς Ἀγγλίας καὶ ἡ θρασύτης τῆς Τουρκίας. Καὶ ἐνῷ λείχομεν ὡς φίλους τοὺς ἀνωτέρω ἀντιπάλους μας, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἀπολακτίζουν, δὲν κατωρθώσαμεν νὰ ἀποκτήσωμεν κανένα φίλον, μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἀμφιβάλλω, ἐὰν εἰς προσεχῆ σύνοδον τοῦ ΟΗΕ, ἐφ' ὅσον τὸ Κυπριακὸν ἤθελεν ἀχθῇ ἐκεῖ, θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὰς ψήφους, τὰς ὁποίας ἐξησφαλίσαμεν τελευταίως.............. Θὰ ἀρκεσθῶ νὰ συνοψίσω τὰ κάτωθι, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τρόπον τινὰ καὶ προτάσεις μου, διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀντεπεξέλθωμεν εἰς τοὺς παρουσιαζομένους κινδύνους.

1. Ὡς ἐδήλωσα πλειστάκις, οὐδεμία δυσχέρεια ἢ ἀντιξοότης εἶναι δυνατὸν νὰ μὲ κάμψῃ. Θὰ ρίψω καὶ τὸ τελευταῖον φυσίγγιόν μου διὰ τὴν τιμὴν τῶν ὅπλων. Πολὺ διαφορετική, βεβαίως, θὰ ἦτο ἡ κατάστασις, καθὼς καὶ ἡ τακτική, ἣν θὰ ἐφήρμοζα ἐναντίον τῶν τριῶν ἀντιπάλων μας, ἐὰν ἦτο δυνατὴ ἡ ἐνίσχυσίς μου, ἣν ἀπὸ μακροῦ καὶ ἐπιμόνως ζητῶ καὶ πάντοτε μοῦ προβάλλονται ἀδικαιολόγητοι δικαιολογίαι.

2. Ὁ μαχητικὸς ἀγὼν οὐδέποτε πρέπει νὰ παύσῃ, διότι εἶναι ὁ «μπαμπούλας» τῶν Ἄγγλων.

....

3. Τὸν μαχητικὸν ἀγῶνα θὰ διεξαγάγω νῦν εἰς ὅλα τὰ ἐπίπεδα τόσον μὲ τὰ ὅπλα, ὅσον καὶ μὲ τὴν Π. Ἀντίστασιν τοῦ πληθυσμοῦ, ἣν προετοιμάζω.

4. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὀφείλει νὰ καθορίσῃ τὴν στάσιν της ἔναντι τοῦ Κυπριακοῦ, ἤτοι:

α) Ἐὰν τὴν ἐνδιαφέρῃ ὡς καθαρὸν ἐθνικὸν ζήτημα, τοῦ ὁποίου λύσιν σύμφωνα πρὸς τοὺς πόθους μας θὰ ἐπιζητήσῃ ὁπωσδήποτε, ἔστω καὶ ἐὰν διὰ τὸ τοιοῦτον ἀπαιτεῖται ἡ ἀναπροσαρμογὴ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς της.

β) Ἢ ἐάν, τοὐναντίον, τοῦτο τὴν ἐνδιαφέρῃ ὡς ἓν πολιτικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἐννοεῖ νὰ λύσῃ μόνον ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν δυτικῶν συμμαχιῶν της.

»Ἐὰν υἱοθετήσῃ τὸ πρῶτον, εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὁλόκληρος ὁ πολιτικὸς κόσμος ἐν Ἑλλάδι καὶ ἡ μεγίστη πλειονότης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ θὰ εἶναι παρὰ τὸ πλευρόν της. Ἐὰν υἱοθετήσῃ τὸ δεύτερον, ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δὲν ἐκπροσωπεῖ τὴν πλειονότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν λαϊκὴν ἐτυμηγορίαν. Δὲν εἶναι ἀρκετὸν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νὰ λέγῃ ἑκάστοτε, ὅτι αὕτη εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἀκολουθουμένην ἐξωτερικὴν πολιτικήν. Διότι ἐνταῦθα εὑρισκόμεθα ἀναμφιβόλως πρὸ διαφωνίας μεταξὺ Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ δημοσίας γνώμης ἐν Ἑλλάδι καὶ πρὸς διαπίστωσιν τοῦ τοιούτου δὲν ὑπάρχει ἄλλο μέσον παρὰ αἱ ΕΚΛΟΓΑΙ, καὶ μάλιστα τοιαῦται ἐνεργούμεναι ταχέως.

»Τὸ Κυπριακὸν δὲν λύεται οὔτε μὲ τὴν «πολιτικὴν τῶν δολλαρίων», ἣν ἀκολουθεῖ σήμερον ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, οὔτε μὲ τὴν πολιτικὴν τῆς «φοβίας» ἔναντι τῶν Ἀγγλοτούρκων, ἀλλὰ διὰ τῆς πολιτικῆς τῆς ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τῆς πολιτικῆς τῆς πυγμῆς ἐναντίον τῆς Ἀγγλοτουρκικῆς θρασύτητος.

5. Διὰ νὰ σταματήσῃ ἡ Τουρκικὴ θρασύτης καὶ ἀπειλὴ πρέπει ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νὰ δηλώσῃ, ὅτι, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἤθελεν ἐπέμβῃ καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἐν Κύπρῳ ἢ Τουρκικαὶ βαρβαρότητες ἤθελον διαπραχθῇ ἐν Κύπρῳ ὑπὸ τὴν ἀνοχὴν τῶν Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν, τότε ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν θὰ ἔμενεν ἀδιάφορος, ἀλλὰ θὰ ἐλάμβανε τὰ κατὰ τὴν κρίσιν της μέτρα.

»Τὸ τοιοῦτον εἶναι ἀπαραίτητον, τόσον διὰ νὰ τεθῇ φραγμὸς εἰς τὰς Τουρκικὰς ἀπειλὰς καὶ τὴν Ἀγγλοτουρκικὴν συμπαιγνίαν, ὅσον καὶ πρὸς ἐξύψωσιν τοῦ ἠθικοῦ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ὅστις ἐνῷ βλέπει ὅτι ὁ Κιουτσοὺκ ἀπειλεῖ, εὑρισκόμενος μάλιστα ἐν Τουρκίᾳ, ὑπὸ τὰς εὐλογίας τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις τηρεῖ ἀχαρακτήριστον σιωπήν.

»Αὐτὰ εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐπιθυμῶ νὰ ἐκθέσω. Μπορεῖτε νὰ τὰ φέρετε εἰς γνῶσιν καὶ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν (Σημ. Γράφω εἰς τρίτον πρόσωπον διὰ λόγους ἀσφαλείας).

»Ἐὰν αἱ εἰσηγήσεις μου δὲν εἰσακουσθοῦν θὰ λυπηθῶ, διότι θὰ ἀναγκασθῶ νὰ ἀκολουθήσω διάφορον δρόμον ἀπὸ τὸν τοιοῦτον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ θὰ ἀναλάβω ἔντονον ἀγῶνα πρὸς διαφώτισιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν κινδύνων, οἱ ὁποῖοι ἐπισωρεύονται εἰς τὸ Ἔθνος.

»Θὰ ἀναμένω μέχρι τέλους Φεβρουαρίου 1958 διὰ νὰ ἀντιληφθῶ ποίαν πολιτικὴν ἀκολουθεῖ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις. Πέραν τῆς ἡμερομηνίας ταύτης θὰ κρίνω καὶ θὰ ἐνεργήσω σύμφωνα μὲ τὴν συνείδησίν μου, τὰς ὑποχρεώσεις μου ἔναντι τοῦ ἀγῶνος καὶ τὰς εὐθύνας μου ἔναντι τῆς Κύπρου καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, διότι τὸ Κυπριακὸν σήμερον εἶναι πανεθνικὸν ζήτημα. Ἕκαστος ἂς ἀναλάβῃ τὰς εὐθύνας του. Ἐγὼ θὰ ἀναλάβω τὰς ἰδικάς μου, ἀλλὰ καὶ θὰ ἐκπληρώσω σύμφωνα μὲ αὐτὰς τὰς ὑποχρεώσεις μου καὶ τὸ καθῆκόν μου ἔναντι τῆς Κύπρου».

Δυστυχῶς, ἀπὸ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς ἐπικρατοῦν διάφοροι ἐντελῶς ἀντιλήψεις ἐκείνων, τὰς ὁποίας διετύπωσα καὶ αἱ ὁποῖαι μοῦ ἐκτίθενται, εἰς ἀπάντησιν τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς μου, ὡς ἀκολούθως, ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν:

«Αἱ δημιουργηθεῖσαι συνθῆκαι δὲν παρέχουν περιθώριον διὰ νὰ κινηθῶμεν ἐν σχέσει μὲ τὴν ἀναπροσαρμογὴν τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ἑλλάδος. Μακρὰ ἅλυσις λαθῶν, ἀπὸ ὅλας τὰς μεταπολεμικὰς Κυβερνήσεις καὶ μὴ ἐκμετάλλευσις εὐκαιριῶν, αἱ ὁποῖαι παρουσιάσθησαν εἰς τὸ παρελθόν, ὡδήγησαν εἰς τὴν σημερινὴν μειονεκτικὴν θέσιν μας.

»Ἡ Τουρκία κατέχει σήμερον ἐξέχουσαν θέσιν μεταξὺ τοῦ Δυτικοῦ Κόσμου. Ἡ Ἀμερικὴ δὲν θὰ ἤθελε ποτὲ νὰ χάσῃ τὴν Ἑλλάδα, πολὺ ὅμως περισσότερον τὴν Τουρκίαν. Ἐὰν εὑρεθῇ ποτὲ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν, θὰ προτιμήσῃ τὴν Τουρκίαν. Ἀπὸ τὴν παροῦσαν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν δὲν πρέπει νὰ ἀναμένωμεν λύσιν τοῦ ζητήματός μας. Κατ' ἀνάγκην θὰ κρατήσωμεν τὸ ζήτημα ἀνοικτὸν καί, ἐπὶ τοῦ προκειμένου, μέχρις ὅτου ἔλθουν εἰς τὴν ἡγεσίαν οἱ Ἐργατικοί. Πολύτιμον κεφάλαιον διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς μελλούσης ἐν Κύπρῳ καταστάσεως θὰ εἶναι, ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὁ ἀγὼν τῆς ΕΟΚΑ, ὁ ὁποῖος ἔχει δημιουργήσει παράδοσιν σεβαστὴν ὄχι μόνον ἐν Κύπρῳ ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Ἐξωτερικόν».

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἀπήντησα ὡς ἑξῆς:

«Δὲν πρόκειται νὰ ὑποδείξω οὔτε σὲ μερικοὺς ἰθύνοντας ἰδικούς μας ποία πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ πολιτική μας, οὔτε εἰς τοὺς Ἀμερικανοὺς ποία εἶναι ἡ πραγματικὴ ἀξία τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν ὅλην πολιτικο-στρατιωτικὴν κατάστασιν εἰς τὴν Μ. Ἀνατολὴν καὶ τὰ Βαλκάνια. Τὸ γεγονὸς εἶναι, ὅτι διαφωνοῦμεν ριζικῶς μὲ ἀμφοτέρους. . . . .

»Τέλος, νομίζω, ὅτι τὸ δικόν μας βλέμμα πρέπει νὰ στραφῇ μὲ θάρρος πρὸς τὸν ἀναγεννώμενον Ἀραβικὸν κόσμον καὶ τὴν Ἀφρικήν. . . . .».

Διπλωματικὴ δραστηριότης εἰς Ἑλλάδα καὶ Τουρκίαν.

Εἰς Ἀθήνας παρατηρεῖται ἔκτακτος δραστηριότης διὰ τὸ Κυπριακόν, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἄσχετος μὲ τὰς ὑπουργικὰς συσκέψεις ἐν Λονδίνῳ καὶ τὴν ἄφιξιν τοῦ Φράνσις Νόελ Μπαΐκερ εἰς Ἀθήνας. Ἀφ' ἑτέρου ὁ Ἀρχιεπίσκοπος δηλοῖ, ὅτι ἡ ἐπάνοδός του εἰς Κύπρον, περὶ ἧς γίνεται σήμερον λόγος ἐν Λονδίνῳ, εἶναι ἡ λύσις τοῦ Κυπριακοῦ βάσει τῆς αὐτοδιαθέσεως. Οὗτος ζητεῖ νὰ μεταβῇ εἰς Τουρκίαν πρὸς ἀποκατάστασιν καλῶν σχέσεων μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Κύπρου καὶ τῆς Τουρκικῆς μειονότητος, ὁ Τοῦρκος ὅμως Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἀπήντησε, ὅτι εἶναι περιττὴ ἡ μετάβασίς του.

Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν δηλοῖ τὴν 21ην Ἰανουαρίου, ὅτι ἡ Ἑλλὰς οὐδὲν δικαίωμα ἀναγνωρίζει εἰς τὴν Τουρκίαν ἐπὶ τοῦ καθορισμοῦ τοῦ μέλλοντος τῆς Κύπρου. Ἔγιναν πολλαὶ παρόμοιαι δηλώσεις ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐπὶ τῆς προβολῆς τοῦ Τουρκικοῦ παράγοντος ὡς ἀμέσως ἐνδιαφερομένου εἰς τὸ Κυπριακόν, ἀλλὰ ποῖαι αἱ οὐσιαστικαὶ ἀντιδράσεις; Περιπλέον ἐκφράζουν ἆρά γε τὴν ἐνδόμυχον σκέψιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἢ ἁπλῶς προορίζονται διὰ νὰ ρίψουν στάκτην εἰς τὰ μάτια τῶν Ἑλλήνων, ἐνῷ εἰς τὴν πραγματικότητα συνεχίζονται μυστικὰ αἱ συνομιλίαι διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ μεταξὺ Ἑλληνικῆς καὶ Τουρκικῆς Κυβερνήσεως;

Ἀλλὰ καὶ εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν εἶναι εἰλικρινής, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θὰ ἀνθέξῃ μέχρι τέλους;

Εἰς τοὺς ἐν Κύπρῳ ἐκπροσώπους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπεκράτουν αἱ ἀκόλουθοι ἀντιλήψεις, συμφώνως πρὸς ἐπιστολὴν τοῦ Ἕλληνος Προξένου τῆς 20 Ἰανουαρίου 1958:

«Αἱ δηλώσεις τοῦ Φοὺτ μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἐκ Λονδίνου προεκάλεσαν αἴσθημα ἀπογοητεύσεως. Ἡ εἰκὼν εἶναι διάφορος ἐκείνης, ἡ ὁποία ἐδημιουργήθη ἀπὸ τὰς δηλώσεις, καὶ φαίνεται, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις, πρὶν ἢ προβῇ εἰς ἀνακοίνωσιν, θὰ θελήσῃ διὰ διπλωματικῆς ὁδοῦ νὰ προετοιμάσῃ τὸ ἔδαφος. Πολλαὶ τῶν εἰσηγήσεων τοῦ Κυβερνήτου εἰσηκούσθησαν κατ' ἀρχὴν ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἔχουν ἀρχίσει παρασκηνιακαὶ ἐπαφαὶ διὰ τρίτων προσώπων καὶ ἐρωτήματα πρὸς διατύπωσιν τῶν ἀπόψεων τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὁ ὁποῖος ἔχει ἐκφρασθῆ μετ' ἐμπιστοσύνης διὰ τὰς προσωπικὰς προθέσεις τοῦ Κυβερνήτου. Ἀπὸ Ἀγγλικῆς πλευρᾶς ἤρχισε νὰ ἐκδηλοῦται δυσφορία διὰ τὴν ἔξαλλον προπαγάνδαν καὶ τὴν παράλογον θέσιν τῆς Τουρκικῆς πλευρᾶς, τὸ δὲ Ἀγγλοτουρκικὸν μέτωπον χαλαροῦται καὶ δημιουργοῦνται σκιαὶ εἰς τὰς μέχρι τοῦδε σχέσεις τῶν δύο κρατῶν, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἐκμεταλλευθῶμεν».

Αὐτὰ ἐπίστευεν ἡ Ἑλληνικὴ διπλωματία. Οὐδέποτε ὅμως προσωπικῶς τὰ ἐπίστευσα, δι' ὃ καὶ δὲν συνεφώνουν.

Εἰς τὴν Τουρκίαν ἐκδηλοῦται ἀντίθεσις πρὸς ἐπίτευξιν οἱασδήποτε λύσεως ἄνευ συμμετοχῆς της. Τὴν 10ην Ἰανουαρίου 1958 ὁ Τοῦρκος Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἐδήλωσεν εἰς τὸ Τουρκικὸν Πρακτορεῖον Εἰδήσεων, ὅτι «ἔλαβεν εἰς διαφόρους περιπτώσεις διαβεβαιώσεις παρὰ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, ὅτι οὐδεμία ἀπόφασις θὰ ληφθῇ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Κύπρου, προτοῦ ζητηθοῦν αἱ ἀπόψεις τῆς Τουρκίας, καὶ ὅτι «ἡ Τουρκία ἐμμένει σταθερῶς εἰς τὴν ἄποψίν της περὶ διαμελισμοῦ τῆς νήσου». Τὴν τελευταίαν ταύτην ἰδέαν ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἐπροπαγάνδιζε θορυβωδῶς, ἐξωθοῦσα τοὺς Τούρκους εἰς βιαιοπραγίας ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων τῆς Κύπρου πρὸς δημιουργίαν ἐντυπώσεων, καθ' ἣν στιγμὴν ἀκριβῶς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐκάλει τοὺς Ἕλληνας τῆς Κύπρου νὰ ἐξακολουθήσουν περιβάλλοντες τοὺς Τούρκους τῆς Κύπρου μὲ ἀγάπην.....

Ἐκ παραλλήλου, ὁ Βρεττανικὸς τύπος προσπαθεῖ νὰ ἐμφανίσῃ τοὺς Τούρκους τῆς Κύπρου ἀποφασισμένους νὰ ἀντιδράσουν καὶ ἑτοίμους νὰ μετέλθουν βίαν κατὰ παντὸς σχεδίου μὴ ὁδηγοῦντος εἰς διχοτόμησιν, ὁ δὲ Κιουτσοὺκ ἐδήλωσεν ὅτι γίνονται προετοιμασίαι εἰς τὴν Τουρκίαν, ὥστε νὰ λειτουργήσουν Τουρκικαὶ δημόσιαι ὑπηρεσίαι ἐν Κύπρῳ μετὰ τὴν διχοτόμησιν.

Εἰς Ἄγκυραν παρατηρεῖται ζωηρὰ διπλωματικὴ δραστηριότης κατὰ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1958 μεταξὺ τοῦ αὐτόθι Βρεττανοῦ Πρεσβευτοῦ καὶ μελῶν τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως. Ἀνάλογοι Ἀγγλοτουρκικαὶ ἐπαφαὶ ἐπραγματοποιήθησαν κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ Ἰανουαρίου εἰς Λονδῖνον.

Κομμουνιστικὴ ἀντίδρασις (ΑΚΕΛ)

Ἡ τακτικὴ τῶν κομμουνιστῶν ἔναντι ἡμῶν ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὕπουλος. Εἰς τοὺς ἰδικούς των δὲν παύουν νὰ συκοφαντοῦν τὴν ΕΟΚΑ ὡς Ὀργάνωσιν ἔχουσαν μοναδικὸν σκοπὸν τὴν καταπολέμησιν τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ καυτηριάζουν τὴν «βίαν» διὰ νὰ δικαιολογοῦν τὴν ἰδικήν των ἀδράνειαν καὶ τὸν ἰδικόν των φανατισμόν. Εἰς ἄλλους διαδίδουν, ὅτι ἡ ΕΟΚΑ εἶναι πατριωτικὴ Ὀργάνωσις, ἀλλὰ ὅτι ἡ πλέον συνεπὴς τακτική, κατὰ τὴν γνώμην των, εἶναι «τοῦ ἑνιαίου μαζικοῦ εἰρηνικοῦ ἀγῶνα» καὶ ὅτι τώρα ἐπιβάλλεται «ἑνότητα».

Ἀφοῦ ἀπέτυχον τόσον νὰ μᾶς προξενήσουν ζημίαν, ὅσον καὶ νὰ προσελκύσουν μὲ τὸ μέρος των οἱανδήποτε προσωπικότητα, ἐστράφησαν πρὸς ἀναβίωσιν τοῦ μετώπου εἰρήνης καὶ ἤρχισαν συλλέγοντες ὑπογραφὰς μερικῶν ἀφελῶν, οἱ ὁποῖοι καλῇ τῇ πίστει ἔσπευσαν εἰς τὴν ὑπογραφὴν ἑνὸς ἀνουσίου ἐγγράφου.

Οἱ πλεῖστοι τούτων ἀπέσυραν ἀμέσως τὴν ὑπογραφήν των, μόλις ἀντελήφθησαν τοὺς σκοποὺς τῶν Ἀκελικῶν.

Τὸ Α Κ Ε Λ ἐξέθεσε τὰς σκέψεις καὶ δικαιολογίας του, διὰ τὴν ἔναντι τοῦ ἀγῶνος τακτικήν του, εἰς εἰδικὸν φυλλάδιον, ὑπὸ τὸν τίτλον «περὶ στρατηγικῆς καὶ τακτικῆς τοῦ ΑΚΕΛ», τὸ ὁποῖον ἐμοιράζετο εἰς τοὺς ὀπαδούς του ὡς μάθημα.

Οἱ Ἀκελικοί, ἐπειδὴ ἤθελον νὰ κρατοῦν τοὺς ὀπαδούς των ἐν ἐγρηγόρσει, προεκάλεσαν εἰς Λύσην καὶ Κώμην Κεπὴρ ἐπεισόδια τὴν 21ην Ἰανουαρίου, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθοῦν δύο ἐξ αὐτῶν. Τοὺς φόνους τούτους ἐπηκολούθησαν παρελάσεις Παλαιοσυντεχνιακῶν εἰς Λευκωσίαν καὶ Ἀμμόχωστον, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλικῆς ἀστυνομίας, ὅπου τὸ παράνομον ΑΚΕΛ, ὑπὸ τὰ μειδιάματα καὶ τὴν προστασίαν τῆς τελευταίας, ἐξεφώνει συνθήματα ὑπὲρ τοῦ ΑΚΕΛ καὶ κατὰ τῆς ΕΟΚΑ. Εἰς αὐτὸ τὸ κατάντημα ἔφθασαν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ὥστε, χάριν τοῦ κόμματος, ἀδιαφοροῦντες διὰ τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα, νὰ μᾶς προκαλοῦν πρὸς δημιουργίαν ἐπεισοδίων διὰ νὰ εὑρίσκουν εὐκαιρίαν, παρ' ὅλον ὅτι ἦσαν, ὡς Ὀργάνωσις, ἐκτὸς νόμου, νὰ συγκεντρώνουν τοὺς ὀπαδούς των, πρὸς διατήρησιν τοῦ μεταξύ των συνεκτικοῦ δεσμοῦ, ὑπὸ τὴν προστασίαν μάλιστα τῆς ἀστυνομίας...............

Ὁ Φούτ, ἐκμεταλλευόμενος τὴν δυσαρέσκειαν τῶν Ἀκελικῶν ἐναντίον μας, καλεῖ τούτους εἰς συνάντησιν τὴν 25ην Ἰανουαρίου 1958 «πρὸς ἐξεύρεσιν μέτρων μειώσεως τῆς παρούσης ἐντάσεως, διατηρήσεως τῆς δημοσίας τάξεως καὶ τῶν εἰρηνικῶν συνθηκῶν». Νῦν ὁ Γ. Γραμματεὺς τῶν Παλαιῶν Συντεχνιῶν (Κομμουνιστικῆς Ἐργατικῆς Ὀργανώσεως) Ζιαρτίδης εὑρίσκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὑποβάλῃ Ἀγγλιστί! ὑπόμνημα, εἰς τὸ ὁποῖον οὐδαμοῦ γίνεται μνεία περὶ τοῦ αἰτήματος τῆς αὐτοδιαθέσεως. Εὗρεν ὅμως τὴν εὐκαιρίαν νὰ καταφερθῇ ἐναντίον τῆς δράσεώς μας.

«Δὲν εὐνοεῖ, ἔγραφε τὸ ὑπόμνημα Ζιαρτίδη, τὴν ἔντασιν, γιατὶ ἀπ' αὐτὴν δὲν μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῇ πρόοδος στὴν ἐξεύρεσιν διεξόδου ἀπὸ τὸ σημερινὸν ἀδιέξοδο καὶ στὴν ἐξεύρεσι μιᾶς δίκαιης καὶ δημοκρατικῆς λύσεως τοῦ προβλήματός μας».

Ἡ τακτική μας ἔναντι τῆς Ἀκελικῆς προδοσίας παρέμεινεν ἀμετάβλητος μέχρι τέλους, παρὰ τὴν ἀντίδρασιν ἰσχυρῶν παραγόντων ἐν Κύπρῳ καὶ ἐν Ἑλλάδι, μερίδος τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, πρὸς τὴν ὁποίαν οὐδεμίαν σημασίαν ἔδωκα. Εἴς τινας μάλιστα ἔγραψα ἐπιτιμητικὰς ἐπιστολὰς διὰ τὴν τοιαύτην ἐπέμβασίν των. Ἡ τακτική μας ἐκείνη, τακτικὴ ἁρμόζουσα πρὸς θρασυδείλους, ἀπεδείχθη, ὅτι ἦτο ἡ προσήκουσα, διότι ἠνάγκασε τοὺς κομμουνιστὰς νὰ ἀντιληφθοῦν, ὅτι «δὲν ἀστειευόμεθα». Πρὸ τῆς σταθερᾶς στάσεώς μας οἱ κομμουνισταὶ τοῦ ΑΚΕΛ ἀνέκοψαν προσωρινῶς τὴν συνεργασίαν μετὰ τοῦ δυνάστου καὶ ἠκολούθησαν τὴν προσφιλῆ των καιροσκοπικὴν πολιτικήν.

Δὲν πρόκειται, βεβαίως, νὰ ἀποκαλύψω τὸ ὅλον σχέδιον ἐξουδετερώσεως πάσης κομμουνιστικῆς ἀντιδράσεως, τὸ ὁποῖον ἐφήρμοσα μὲ συνετὴν ἐμμονήν, παρὰ τὰς ρηθείσας ἀντιδράσεις. Τοῦτο ὅμως τονίζω διὰ νὰ τὸ ἔχουν ὑπ' ὄψιν ὅλοι: Ἐὰν ὑπέκυπτα εἰς τὰς ἐπιμόνους ἐκκλήσεις καὶ ἀερολογήματα τῶν διαφόρων μεσολαβητῶν ἢ κοπτομένων ὑπὲρ τῆς ἑνότητος ἐθνικοφρόνων, ἀμφιβάλλω ἐὰν τὸ κίνημά μας δὲν θὰ ἐξουδετεροῦτο ὑπὸ τῆς συνδεδυασμένης Ἀγγλοτουρκικῆς συνεργασίας.

Προπαρασκευὴ διὰ μαχητικὴν δρᾶσιν.— Παρασκευὴ ἐν Κύπρῳ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν.— Ὁ ἠθικὸς παράγων.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον περατωθῆ αἱ προετοιμασίαι διὰ τὴν ἐπανάληψιν τῆς δράσεως. Οἱ στόχοι εἶχον ἐπιλεγῆ καὶ τὰ ἀπαιτούμενα ὑλικὰ εἶχον ἐξασφαλισθῆ.

Ἡ συμπεριφορὰ ἀφ' ἑνὸς τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας» ἔναντι τοῦ πληθυσμοῦ μὲ τὰ «κέρφιου», ἐρεύνας, καθὼς καὶ αἱ πανταχόθεν διασταυρούμεναι πληροφορίαι περὶ ἀπροθυμίας τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως διὰ μίαν λύσιν δικαίαν καὶ δημοκρατικήν, μὲ ἔπεισαν, ὅτι συντόμως θὰ παραστῇ ἀνάγκη ἐπαναλήψεως τῆς δράσεώς μας. Οὕτω τὴν 11ην Ἰανουαρίου 1958 ἐξέδωκα διαταγήν, διὰ τῆς ὁποίας καθώριζα τὰ ἀκόλουθα:

—Ἡ ἐπιχείρησις ἐναντίον τῶν ἐμψύχων στόχων λαμβάνει τὴν ὀνομασίαν «ΜΠΙΖΑΝΙ» κατὰ δὲ τῶν ἀψύχων «ΚΟΡΥΤΣΑ» καὶ τοῦτο, διότι ἡ δρᾶσις ἐναντίον ἑκατέρου προεβλέπετο διάφορος.

—Οἱ τομεῖς ἔπρεπε νὰ εἶναι ἕτοιμοι ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν, μετὰ τὴν διαταγὴν πρὸς δρᾶσιν, καθ' ὅσον ἡ προθεσμία, ἡ ὁποία θὰ διαρρεύσῃ μεταξὺ κοινοποιήσεως διαταγῆς καὶ ἐνάρξεως δράσεως δὲν θὰ ὑπερέβαινε τὸ 48ωρον καὶ τοῦτο, ἵνα ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐχεμύθεια καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὁ αἰφνιδιασμός.

Ἐπὶ πλέον, συνεπείᾳ τῶν ἐπιθετικῶν ἐναντίον ἡμῶν ἐκδηλώσεων τῶν Τούρκων, ἐξέδωκα τὴν 16ην Ἰανουαρίου 1958 ἑτέραν διαταγὴν πρὸς τοὺς τομεῖς, ἡ ὁποία διελάμβανε τὴν βελτίωσιν τῶν ἀμυντικῶν σχεδίων ἔναντι ἐπιθέσεων τῶν Τούρκων, ὡς καὶ τὸν ἐφοδιασμὸν ὁμάδων, πρὸς τοῦτο τεταγμένων, διὰ τοῦ ἀπαραιτήτου ὑλικοῦ, συμφώνως πρὸς προγενεστέραν διαταγήν.

Διὰ νὰ ἀντιμετωπίσω καὶ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἥν, λόγῳ τῶν Τουρκικῶν ὀχλαγωγιῶν, θὰ ἀπεκόπτετο πᾶσα ἐπικοινωνία μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τῶν τομέων, ἐξουσιοδότησα τοὺς τελευταίους, ὅπως εὑρίσκωνται ἐν ἐπιφυλακῇ διὰ νὰ ἐφαρμόσουν, ἄνευ ἑτέρας διαταγῆς μου, τὰ ἀντίστοιχα σχέδια Τ - Π καὶ Τ - Χ εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν Τουρκικὸς ὄχλος προσέβαλλεν Ἑλληνικὰς συνοικίας ἐντὸς τῶν πόλεων, ὡς καὶ Ἑλληνικὰ χωρία. Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ προσπάθειά μου, ἐν σχέσει μὲ τὸν ἠθικὸν παράγοντα, ὥστε νὰ μὴ ὑποστῇ οὗτος κλονισμὸν μεταξὺ τῶν τάξεών μας, παραμένει ἀμείωτος.

Εἰς τὸ ὑψηλὸν ἠθικόν, κυρίως, στηρίζω τὰς ἐλπίδας μου καὶ τὴν ἰσχύν μου. Πρὸς τοῦτο, διαταγή, ἐκδοθεῖσα τὴν 19ην Ἰανουαρίου, κατετόπιζε τοὺς τομεάρχας ἐπὶ τῆς ἀποστολῆς των εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο καὶ ἐπεζήτει νὰ τοὺς ἐμψυχώσῃ καὶ ὑπογραμμίσῃ τὴν ἀνάγκην συστηματικῆς καὶ ἀδιαλείπτου ἐργασίας. Μολονότι διέθετα τομεάρχας πεπειραμένους, μὲ τὴν φλόγα τῆς δράσεως καὶ τῆς αὐτοθυσίας, καὶ μεταξύ μας ὑπῆρχε ὁ σφυρηλατηθεὶς ἐν μέσῳ κινδύνων καὶ ἀγώνων ψυχικὸς σύνδεσμος, ἐν τούτοις δὲν ἔπαυα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, εἰς ἑκάστην δύσκολον καμπὴν τοῦ ἀγῶνος, νὰ τοὺς ὑπενθυμίζω τὸ καθή-

κόν των καὶ νὰ ἀναζητῶ εἰς τὸν ἠθικὸν παράγοντα τὸν κύριον συντελεστὴν τῆς νίκης, διότι, μὲ τὰς μεθόδους μάχης τοῦ ἀγῶνός μας, ὁ παράγων «ἀριθμητικὴ ὑπεροχὴ» δύναται νὰ ἐξουδετερωθῇ, ὅταν τὸ ἠθικὸν τοῦ ἀγωνιστοῦ παραμένῃ ἀκμαῖον.

Ἐν τῇ προσπαθείᾳ μου ἐξυψώσεως τοῦ ἠθικοῦ παράγοντος, τὴν 15ην Ἰανουαρίου 1958, ὀγδόην ἐπέτειον τοῦ ἱστορικοῦ δημοψηφίσματος διὰ τὴν ΕΝΩΣΙΝ, ἐξέδωκα κατάλληλον προκήρυξιν ὑπὸ τὸν τίτλον «ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ».

Ὡς πρὸς τὴν δι' ὑλικοῦ ἐνίσχυσίν μου, μικραὶ μόνον ποσότητες ὁπλισμοῦ εἰσάγονται διὰ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦμεν καὶ τὰ ὁποῖα ὁ ἀντίπαλος δὲν κατώρθωσε νὰ ἀνακαλύψῃ. Μεγάλαι ὅμως πρόοδοι συνετελέσθησαν εἰς τὴν παρασκευὴν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, ὡς πρὸς τὰς ὁποίας κατέστημεν αὐτάρκεις, σχηματίσαντες μάλιστα καὶ ἀποθέματα δι' ἔτη ἀγῶνος, διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως ὑλικῶν, εὑρισκομένων ἐπὶ τόπου. Ἐκρηκτικαὶ ὗλαι διαφόρων τύπων καὶ ἐντάσεων, πυροκροτηταὶ κοινοὶ καὶ ἠλεκτρικοί, χειροβομβίδες μὲ αὐτόματον πυροδοτικὸν μηχανισμὸν καὶ ὡρολογιακοὶ ἀκόμη μηχανισμοὶ κατεσκευάζοντο εἰς σημαντικὰς ποσότητας.

Πρὸς τοῦτο κατηρτίσθη ὁμὰς εἰδικευμένη, ἀπὸ εἰδικοὺς ἐπιστήμονας, οἱ ὁποῖοι, συμφώνως πρὸς ὁδηγίας μου, κατεγίνοντο εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ἀνωτέρω καὶ εἰς διαφόρους ἄλλους πειραματισμοὺς διὰ πολεμικὰ μηχανήματα. Ἡ προσπάθειά μου ἔτεινεν εἰς τὴν κατασκευὴν ναρκῶν ἐναντίον ὀχημάτων, διότι εἰς ταύτας ἀπέδιδα μεγίστην σημασίαν.

Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην εἰργάζοντο τόσον ἡ ἀνωτέρω εἰδικὴ ὁμάς, ὅσον καὶ οἱ τομεῖς. Τελικῶς δὲ κατεσκευάσθησαν ἀπὸ τὸν τομέα Ἀμμοχώστου καὶ τὴν εἰδικὴν ὁμάδα μας δύο θαυμάσιοι τύποι νάρκης, ἐναντίον ὀχημάτων, τοὺς ὁποίους θὰ ἐζήλευε καὶ σύγχρονος στρατός, οἵτινες καὶ ἐτέθησαν ἐν χρήσει περὶ τὰ μέσα τοῦ 1958. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου θὰ ἐπανέλθω.

Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῆς πολεμικῆς μας προπαρασκευῆς, διερωτῶμαι ποῦ βαδίζουν οἱ χειριζόμενοι ὑπευθύνως τὴν πολιτικὴν πλευρὰν τοῦ ἀγῶνος μέσα εἰς τὸν κυκεῶνα τῶν προτεινομένων λύσεων, τῆς ἀβεβαιότητος, καὶ τῆς ἀπειλητικῆς στάσεως τοῦ συνησπισμένου Ἀγγλοτουρκικοῦ μετώπου, ἐπικουρουμένου σταθερῶς ὑπὸ τῶν Ἡ. Πολιτειῶν. Ἡ σκέψις μὲ βασανίζει. Δυστυχῶς, δὲν ἤμουν ὁ μόνος ὑπεύθυνος καὶ δὴ ὁ ἁρμόδιος διὰ τὸν χειρισμὸν τοῦ Κυπριακοῦ, διότι τότε ἡ λύσις θὰ εὑρίσκετο ἀμέσως, ἔστω καὶ ἐὰν εἶχεν ἀρχικῶς δραματικὰς ἐξελίξεις. Εἰς τὸ ἡμερολόγιόν μου σημειώνω τὰ ἑξῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 18 Ἰανουαρίου 1958:

> «Γεννᾶται τὸ ζήτημα ποία πολιτικὴ θὰ υἱοθετηθῇ ὑφ' ἡμῶν καὶ ἰδίᾳ τοῦ Μακαρίου. Τὴν γνώμην μου ἐξέφρασα καὶ ἄλλοτε. Ἀπαιτεῖται πολιτικὴ πυγμῆς ἔναντι τοῦ Ἀγγλο - Ἀμερικανοτουρκικοῦ μετώπου καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἀλλαγὴ ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Ἄλλως, τὸ Κυπριακὸν θὰ ἔχῃ δραματικὰς ἐξελίξεις. Θὰ τὸ κατανοήσῃ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις; Θὰ ἀναμένω τὴν στάσιν της, ἔναντι τῆς νέας καταστάσεως, διὰ νὰ ρυθμίσω καὶ ἐγὼ τὴν ἰδικήν μου ἔναντι αὐτῆς».

Νέοι κίνδυνοι καὶ δυσχέρειαι.—Ἡ μικρὰ Μύρια καὶ ἡ συμβολὴ τοῦ γυναικείου φύλου.—Ἀλληλογραφία κάτω ἀπὸ τὴν μύτην τῶν Ἄγγλων...

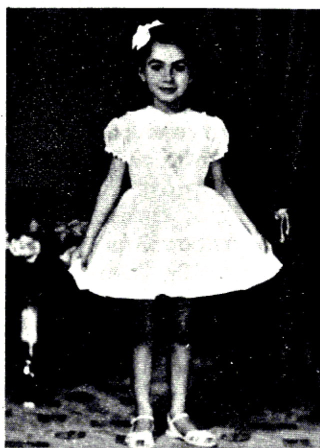
Τὴν θέσιν μου κατέστησε δυσχερῆ ἡ ἐγκατάστασις στρατιωτικοῦ τμήματος παρὰ τὸν τόπον διαμονῆς μου ὡς φρουρᾶς ἀγγλικοῦ οἰκήματος. Τοῦτο ἐδυσχέρανε μεγάλως καὶ τὸν σύνδεσμον μὲ τοὺς ὑποτομεῖς, καθ' ὅσον ἡ ἀνταλλαγὴ τῆς ἀλληλογραφίας ἔπρεπε νὰ γίνεται ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν Ἄγγλων στρατιωτῶν. Ἐπὶ ἓν καὶ πλέον ἔτος οἱ στρατιῶται οὗτοι περιεφέροντο πέριξ τοῦ κρησφυγέτου μου, εἰσήρχοντο ἐντὸς τῆς αὐλῆς τῆς οἰκίας, κόπτοντες φροῦτα ἐνῷ εἰργαζόμην, ἡ δὲ γραφομηχανὴ ἐκτύπα διὰ νὰ ἀντιγράφῃ διαταγάς μου. Παρὰ ταῦτα, ἡ παρουσία τῶν στρατιωτῶν πλησίον μου οὐδόλως μὲ ἠμπόδισε νὰ ἐργάζωμαι καὶ ἐπικοινωνῶ, ὅπως καὶ πρότερον, μὲ τοὺς τομεῖς. Ἀντιμετώπισα τὴν παρουσίαν αὐτὴν τῶν στρατιωτῶν κατὰ τρόπον ἀποτελεσματικόν.

Ἡ θυγάτηρ Μύρια τοῦ οἰκοδεσπότου Μαρίου Χριστοδουλίδου εἶχε μεγαλώσει, ὥστε νὰ ἔχῃ σχετικὴν ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων (ἦτο περίπου 2 - 2,5 ἐτῶν).Εἶχε δὲ δύο προσόντα: Ἦτο τρομερὰ ἔξυπνη, ἀλλὰ συγχρόνως εἶχε ἄσπονδον μῖσος κατὰ τῶν Ἄγγλων. Εἶναι περίεργον πῶς οἱ Ἄγγλοι στρατιῶται κατώρθωσαν νὰ γίνουν μισητοὶ καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ νήπια, ποὺ μόλις ἤρχιζαν νὰ ὁμιλοῦν καὶ νὰ ἀντιλαμβάνωνται, διότι τὸ φαινόμενον τῆς μικρᾶς Μύριας παρετηρήθη καὶ εἰς ἄλλα παιδιά.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὰ προτερήματα αὐτὰ τῆς μικρᾶς Μύριας ἐχρησιμοποιήσαμεν καταλλήλως. Καθ' ἑκάστην ἡ μικρὴ ἐτοποθετεῖτο σκοπὸς ὑπὸ τῆς μητρός της καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὰς στιγμάς, τὰς ὁποίας ἐθεωρούσαμεν ἐπικινδύνους. Οἱαδήποτε ἐμφάνισις στρατιώτου ἐσημειοῦτο ἀσυνειδήτως ὑπὸ τῆς μικρᾶς Μύριας, ἡ ὁποία ἐφώναζε: «Παληοεγγλέζοι θὰ φωνάξω τὸν παπᾶ μου νὰ σᾶς δείρῃ». Αὐτὸ ἦταν τὸ σῆμα κινδύνου, ὅτι οἱ Ἄγγλοι εὑρίσκοντο ἐγγύτατα ἡμῶν. Καὶ ἡ μικρὰ Μύρια οὐδέποτε ἔσφαλε, ἀλλ' οὔτε καὶ οἱαδήποτε κίνησις τῶν Ἄγγλων τῆς διέφυγε ποτέ.

Ἐνθυμοῦμαι πολλὰς τοιαύτας περιστάσεις, κατὰ τὰς ὁποίας μᾶς προειδοποίησε περὶ τοῦ κινδύνου, εἰς μίαν ὅμως τούτων ὁμολογουμένως ὑπῆρξε σωτήρ μας. Εἰργαζόμην ἐντὸς ἑνὸς δωματίου τῆς οἰκίας μετὰ τοῦ Ἀντώνη Γεωργιάδη, ὁ ὁποῖος ἐδακτυλογράφει μίαν διαταγήν. Ἡ οἰκοδέσποινα εὑρίσκετο ἐντὸς τῆς οἰκίας, ἐνῷ ἡ μικρὰ Μύρια ἔπαιζε εἰς τὴν αὐλήν, οὖσα συνάμα ἀσυνειδήτως καὶ φρουρός. Ἐνῷ τὰ πλῆκτρα τῆς γραφομηχανῆς ἐκτύπων, ἀκουόμενα μέχρις ἔξω, ἀκούομεν τὴν μικρὰν Μύριαν νὰ δίδῃ τὸ γνωστὸν σύνθηθημα. Ἀμέσως ὁρμᾷ ἔξω ἡ μητέρα της, ἡ ὁποία βλέπει ἔνοπλον Ἄγγλον στρατιώτην κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα, τὰ ὁποῖα εὑρίσκοντο εἰς ἀπόστασιν 4 - 5 μέτρων ἀπὸ τοῦ παραθύρου τοῦ δωματίου, ὅπου εἰργαζόμεθα, καὶ νὰ κόπτῃ καρποὺς ἀπὸ αὐτά. Ἀμέσως ἡ μητέρα ἔδωσε τὸ συμπεφωνημένον σῆμα κινδύνου, ἐνῷ συγχρόνως ἐφιλοδώρει τὸν στρατιώτην μὲ ὀλίγους καρπούς, τοὺς ὁποίους οὗτος λαβὼν εὐχαρίστως, ἀπεχώρησε. Εἰς μίαν ἄλλην περίπτωσιν εὑρισκόμεθα ἐντὸς τῆς οἰκίας μετὰ τοῦ οἰκοδεσπότου, ὁπότε ἡ μικρὰ Μύρια, ἡ ὁποία ἦτο εἰς τὴν αὐλήν, ἐκπέμπει πάλιν τὸ γνωστὸν σῆμα κινδύνου. Ὁ οἰκοδεσπότης ἐξέρχεται ἀμέσως καὶ βλέπει ἓν αὐτοκίνητον πλῆρες στρατιωτῶν νὰ σταθμεύῃ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς οἰκίας καὶ τοὺς στρατιώτας κατερχομένους δι' ἐρεύνας. Ἡ μικρὰ Μύρια μᾶς ἔσωσε καὶ αὐτὴν τὴν φοράν. Σημειωτέον, ὅτι ἡ μικρὰ Μύρια δὲν ἐγνώριζε τὴν παρουσίαν μας εἰς τὴν οἰκίαν. Εἶναι λίαν ἐπικίνδυνον εἰς τοιαύτας περιπτώσεις μικρὰ παι-

Μάριος Χριστοδουλίδης,

Μύρια Χριστοδουλίδου,

Ἔλλη Χριστοδουλίδου.

διὰ νὰ γνωρίζουν τι ἐπὶ συνωμοτικοῦ ἀγῶνος (τόπον καταζητουμένων, ὅπλα, φυλλάδια κ.λ.π.), διότι ἀσυνειδήτως δύνανται νὰ τὸ ὁμολογήσουν εἴτε εἰς τὰς μεταξὺ μικρῶν ὁμιλίας των, ὁπότε αἱ πληροφορίαι θὰ ἀκουσθοῦν καὶ ἀπὸ μεγάλους, εἴτε καὶ ἀκόμη ἐρωτώμενα ἢ ἀπειλούμενα ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου. Ὡς ἐκ τούτου, ὁ τόπος διαμονῆς μου καὶ τὸ κρησφύγετον ἦσαν χῶροι ἀπηγορευμένοι διὰ τὴν μικρὰν Μύριαν, ἡ ὁποία τότε δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ διατί τῆς ἀπηγορεύετο νὰ εἰσέλθῃ εἰς ἓν δωμάτιον τῆς οἰκίας καὶ εἰς τὴν κουζίναν, χώρους οἱ ὁποῖοι ἦσαν πάντοτε κλειστοί.

Πλὴν τῆς μικρᾶς Μύριας, φρουροὶ συνεχῶς ἦσαν ἡ κυρία Μαρούλα Δάφνη Παναγίδου, ἡ ὁποία ἐπετήρει καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τὰς κινήσεις τῶν Ἄγγλων στρατιωτῶν καὶ μᾶς εἰδοποίει περὶ πάσης ὑπόπτου τοιαύτης, καθὼς καὶ ἡ οἰκοδέσποινα Ἔλλη Χριστο-

δουλίδη, σύζυγος τοῦ ὑπαλλήλου τῆς Ὀθωμανικῆς τραπέζης Μαρίου Χριστοδουλίδη, ἡ ὁποία, ὁσάκις ἡ μικρὰ Μύρια ἀπουσίαζε, εὑρίσκετο ἐκτὸς τῆς οἰκίας εἰς τὴν αὐλήν, ἐκτελοῦσα χρέη φρουροῦ. Ἀμφότεραι μᾶς ἔσωσαν πολλάκις ἀπὸ βεβαίους κινδύνους. Ἡ ἑτοιμότης καὶ τὸ θάρρος των μὲ ἐξέπληττε. Εἰς μίαν περίπτωσιν Ἀγγλικὴ περίπολος ἔφθασε πρὸ τῆς οἰκίας μας χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτὴ (ἀπουσίαζε ἡ μικρὰ Μύρια), εἰς δὲ Ἄγγλος ὑπαξιωματικὸς σπεύδει πρὸς τὴν θύραν. Εἶδον τοῦτον ἀπὸ τὸ παράθυρον, ἀλλ' ὅταν εἶχε πλέον φθάσει εἰς μικρὰν ἀπόστασιν πρὸ τῆς θύρας. Σπεύδω νὰ εἰδοποιήσω, ἀλλὰ εὑρίσκω τὸν μὲν Ἀντώνην Γεωργιάδην νὰ λούεται, τὴν δὲ οἰκοδέσποιναν νὰ καταγίνεται εἰς οἰκιακά. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας. Κατέρχομαι εἰς τὸ κρησφύγετον, ἀφοῦ ἔδωσα ἐντολὴν εἰς τὴν οἰκοδέσποιναν νὰ βραδύνῃ νὰ ἀνοίξῃ ἕως ὅτου δοθῇ ὁ ἀπαιτούμενος χρόνος εἰς τὸν Γεωργιάδην νὰ κατέλθῃ εἰς τὸ κρησφύγετον, εὑρίσκουσα συνάμα καὶ δικαιολογητικὸν τῆς καθυστερήσεως διὰ τὸ ἄνοιγμα. Ἔτσι καὶ ἔγινε. Ἤνοιξε μόνον, ὅταν ἐβεβαιώθη, ὅτι εἴμεθα ἀμφότεροι ἐν ἀσφαλείᾳ ἐντὸς τοῦ κρησφυγέτου, προβάλλουσα ὡς δικαιλογητικὸν διὰ τὴν βραδύτητα τὸ ὅτι ἐνεδύετο, ἐξελθοῦσα μόλις τοῦ μπάνιου. Εὐτυχῶς ὁ Ἄγγλος ἐπίστευσε!...

Μαρούλα Δάφνη Παναγίδη.

Καὶ ὡς πρὸς τὴν διαβίβασιν τῆς ἀλληλογραφίας ὅλον τὸ βάρος ἀνέλαβον πάλιν αἱ δύο γυναῖκες καὶ ὁ ἐκ Μηλικουρίου σωφὲρ Χρῖστος Ρασπόπουλος. Καὶ οἱ τρεῖς ἀπεδείχθησαν ἀντάξιοι τῆς σοβαρᾶς ἀποστολῆς των καὶ ἄξιοι τῆς πρὸς αὐτοὺς ἐμπιστοσύνης μου. Ἕτερον σύστημα διαβιβάσεως ἀλληλογραφίας μου, ἐπιβοηθητικόν, ὁσάκις παρουσιάζετο ἀνάγκη, εἶχον μέσῳ αὐτοκινήτων τῆς ΚΕΜ. Ἡ ἀλληλογραφία ἡ ἐρχομένη ἐκ τῶν τομέων καὶ ἡ μεταβιβαζομένη εἰς τούτους ἀντηλλάσσετο κάτω ἀπὸ τὴν μύτη τῶν Ἄγγλων, χωρὶς ποτὲ νὰ διακινδυνεύσῃ, ἐπρόκειτο δὲ περὶ ὀγκωδῶν φακέλλων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποκρυβοῦν εὐκόλως ἐπὶ τοῦ σώματος. Τὰς δύο γυναῖκας εἶχον τόσον καλὰ καθοδηγήσει καὶ ταχέως αὗται εἶχον ἀποκτήσει τοιαύτην πεῖραν, ὥστε οὐδόλως ἀπησχολούμην μὲ τὴν ἀλληλογραφίαν. Καὶ οἱ καλύτεροι κατάσκοποι δὲν θὰ ἐλάμβανον τόσα προληπτικὰ μέτρα, ἐπὶ πλέον δὲ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἀντεπεξέλθουν καὶ ἐναντίον οἱουδήποτε τυχὸν ἀπροόπτου. Καὶ ὁ σωφὲρ ἐπίσης, ὁ ὁποῖος ἠγνόει ποῦ διέμενον, εἶναι ἄξιος ἐπαίνων καὶ συγχαρητηρίων, διότι ἐξεπλήρωσε εὐσυνειδήτως καὶ θαρραλέως τὴν ἀποστολήν του, παρὰ τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους πολλάκις διέτρεξε. Ἐπανειλημμένως ἠρευνήθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, τῶν ὁποίων ἡ ἔρευνα ἐπεξετείνετο εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ αὐτοκινήτου μέχρι καὶ τῆς μηχανῆς καὶ τῶν ἐλαστικῶν, καὶ ὅμως ἡ ἀλληλογραφία δὲν ἀνεκαλύφθη ποτὲ καὶ ἔφθανε εἰς τὸν προορισμόν της πάντοτε ἀσφαλῶς.

Αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ μνημονεύσω καὶ τὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας προσέφερον οἱ σωφὲρ τῆς ΚΕΜ, μεταφέροντες ἀλληλογραφίαν τῆς ΕΟΚΑ εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς.

Εἰς τὴν διαβίβασιν τῆς ἀλληλογραφίας ἐκεῖ ὅπου διέμενον, μετεῖχε καὶ ἡ Δνὶς Ἐλισάβετ Νικολάου, ἡ ὁποία ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις, καθ' ὅσον ἑκάστοτε ἐτροποποίουν τὸ μέσον διαβιβάσεως ἀλληλογραφίας, διὰ λόγους ἀσφαλείας. Καὶ ἡ νεᾶνις αὕτη ὑπῆρξε πραγματικῶς πολύτιμος δι' ἐμὲ καὶ εἶναι ἀξία ἐπαίνων καὶ συγχαρητηρίων.

Εἰς πολὺ ἐμπιστευτικὰς ἀποστολὰς ἐχρησιμοποίουν τὸ γυναικεῖον φῦλον. Αἱ γυναῖκες ἀπεδείχθησαν πολὺ ἔμπιστοι καὶ παραδόξως ὀλιγώτερον φλύαροι ἢ οἱ ἄνδρες εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς των, καθὼς ἐπίσης καὶ περισσότερον καρτερικαὶ εἰς τὰ βασανιστήρια τῶν Ἄγγλων. Οὐδεμία γυνὴ ἐξ ἐκείνων, τὰς ὁποίας ἐπέλεξα καὶ ἐχρησιμοποίησα εἰς ἐμπιστευτικὰς ἀποστολάς, ἐπρόδωσε ἢ ἐφλυάρησε ἢ ἀπεκάλυψέ τι κατόπιν βασάνων ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως. Κατ' ἐμέ, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι αἱ γυναῖκες εἶναι περισσότερον ἐγωΐστριαι ἢ οἱ ἄνδρες, εἰς δὲ τὴν περίπτωσιν τοῦ Κυπριακοῦ ἀγῶνος αὗται ἠθέλησαν νὰ δείξουν, ὅτι δύνανται νὰ προσφέρουν περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄνδρας καὶ ὅτι ἔχουν μεγαλυτέραν ἀντοχὴν τούτων εἰς τοὺς κινδύνους καὶ τὰς κακουχίας. Τινὲς τούτων μοῦ ἐζήτησαν νὰ σχηματίσουν ἀνταρτικὰς ὁμάδας ἢ νὰ μετάσχουν τούτων, ὅπερ

ὅμως δὲν ἐπέτρεψα. Αἱ Κύπριαι Ἑλληνίδες κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος ἐφανατίσθησαν μέχρι τοιούτου σημείου, ὥστε νὰ ὀργανοῦνται καὶ νὰ προβάλλουν ἀντίστασιν καὶ εἰς τὰς ἐνόπλους δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου. Αἱ γυναῖκες ἐπιτυγχάνουν τὰ πάντα, ὅταν κανεὶς κατορθώσῃ νὰ διεγείρῃ τὴν φιλοτιμίαν των καὶ ἀναζωπυρώσῃ τὴν φλόγα τῆς φιλοπατρίας, ἡ ὁποία ὑπάρχει εἰς τὰ στήθη των. Ἡ Ἑλληνὶς Κυπρία ἐφάνη ἀξία τῶν ὡραιοτέρων Ἑλληνικῶν παραδόσεων.

Ἄφιξις τῆς Ὑποεπιτροπῆς ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τοῦ Συμβουλίου Εὐρώπης.

Τὴν 12ην Ἰανουαρίου 1958 ἀφίχθη εἰς Κύπρον ἡ Ὑποεπιτροπὴ ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης, ἵνα ἐξετάσῃ τὴν Ἑλληνικὴν προσφυγὴν διὰ παραβάσεις τῶν Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν εἰς Κύπρον. Πρὸς αὐτὴν ἀπηύθυνα τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν:

«ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

«Ὁ ἀγωνιζόμενος διὰ τὴν ἐλευθερίαν του Κυπριακὸς Λαὸς χαιρετίζει τὴν ἄφιξίν σας στὸ νησί μας, μὲ ἀνυπόκριτον χαράν, καὶ λυπεῖται, διότι αἱ περιστάσεις δὲν τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ σᾶς ἐπιδαψιλεύσῃ τὴν φιλοξενίαν, ἣν θὰ ἐπεθύμει, πατροπαράδοτον κληρονομίαν τοῦ Ἕλληνος.

»Κορυφαὶ νομικαὶ τῶν χωρῶν ὑμῶν, ἃς τιμᾶτε, ἀναμένομεν μετ' ἐμπιστοσύνης ἀπὸ τὴν ἐντιμότητα, ἀκεραιότητα καὶ ἀμεροληψίαν ὑμῶν, νὰ ἀποδώσετε τὸ δίκαιον, βάσει τῶν γραπτῶν καὶ τῶν ἀγράφων ἠθικῶν νόμων, καί, διὰ τῆς διαπιστώσεως τῶν Ἀγγλικῶν αὐθαιρεσιῶν καὶ ὑπερβασιῶν, νὰ συντελέσετε εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς λειτουργίας τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ὥστε νὰ καταπαύσουν αἱ καταπιέσεις καὶ αἱ βαναυσότητες ἐναντίον ἑνὸς Λαοῦ, αἱ ὁποῖαι, διαπραττόμεναι ἐν εἰκοστῷ αἰῶνι, στιγματίζουν τὸν πολιτισμόν.

»Ἠναγκάσθημεν νὰ προσφύγωμεν εἰς τὰ ὅπλα, τελευταῖον καταφύγιον τῶν ὑποδούλων Λαῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἀνακτήσουν τὴν ἐλευθερίαν των, διότι, ὁσάκις ἐζητούσαμεν ἀπὸ τὴν Κυρίαρχον Δύναμιν εἰρηνικὴν διευθέτησιν, ἠκούσαμεν πάντοτε μετὰ περιφρονήσεως τὸ ἀγέρωχον «ΟΥΔΕΠΟΤΕ».

»Ἡ ἰδία τακτικὴ ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερον ἐκ μέρους τοῦ Κυριάρχου τῆς νήσου, δεῖγμα, ὅτι οὗτος δὲν ἐπιθυμεῖ εἰρηνικὴν διευθέτησιν, ἀλλά, υἱοθετῶν ἀδιάλλακτον στάσιν καὶ ἐφαρμόζων καταπιεστικὰ καὶ ἀνελεύθερα μέτρα, ἐλπίζει νὰ καταπνίξῃ τὴν κραυγὴν τοῦ δικαίου ἑνὸς μικροῦ, ἀλλὰ ἡρωϊκοῦ Λαοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ μόνον ἁμάρτημα εἶναι ἡ ἀδάμαστος θέλησίς του, νὰ καθορίζῃ μόνος του τὰς τύχας του καὶ νὰ ζήσῃ ἐλεύθερος.

»Μία σύγκρισις τῶν πράξεων ἡμῶν, τοὺς ὁποίους ἡ Ἀγγλικὴ προπαγάνδα χαρακτηρίζει «τρομοκράτας», μὲ ἐκείνας τοῦ ἀντιπάλου μας, ὁ ὁποῖος ἀρέσκεται νὰ αὐτοκαλῆται θεματοφύλαξ τῶν φιλελευθέρων καὶ δημοκρατικῶν ἀρχῶν, θὰ καταδείξῃ, ὅτι ἡμεῖς ἐσεβάσθημεν τοὺς ἀγράφους νόμους τῶν κινημάτων ἀντιστάσεως τοῦ τελευταίου πολέμου, παρὰ δὲ τὰς προκλήσεις τῶν Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν τῆς νήσου, δὲν προέβημεν εἰς ἀντίποινα, οὔτε καὶ ὅταν ἐφονεύοντο ὑπὸ τούτων, ἄνευ διακρίσεως καὶ ἀδικαιολογήτως, παιδιά, γέροντες καὶ γυναῖκες. Εἶμαι στρατιώτης, ἐμπεποτισμένος μὲ τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, καὶ θὰ παραμείνω τοιοῦτος. Ὑπὲρ πᾶν ἄλλο, εἰς μίαν σύρραξιν διακρίνονται οἱ χαρακτῆρες τῶν ἡγετῶν καὶ ὁ πολιτισμὸς τῶν ἐμπολέμων Λαῶν.

»Εὔχομαι καὶ πάλιν τὸ ἔργον ὑμῶν νὰ ἀποβῇ καρποφόρον.

ΕΟΚΑ Ὁ Ἀρχηγὸς Διγενής».

Ἡ Ἐπιτροπή, πρὸ τῆς ἀφίξεώς της εἰς Κύπρον, ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν τῆς παρουσίας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου εἰς τὴν νῆσον, πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ἔργου της.

Τοῦτο ὅμως δὲν ἐγένετο δεκτὸν ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως.

Τὴν 15ην Ἰανουαρίου ἤρχισε τὰς ἐργασίας της, ἐξετάσασα τὸν διοικητικὸν γραμματέα Ρενταγουαίη, τὸν Δημόσιον Κατήγορον καὶ τὸν Μητροπολίτην Κιτίου. Τὴν 18ην Ἰανουαρίου ἐπεσκέφθη τὰ κρατητήρια Πύλας καὶ τὴν 21ην Ἰανουαρίου τὸ χωρίον Μηλικοῦρι, τὸ ὁποῖον ἐταλαιπωρήθη ἀπὸ συνεχὲς καὶ ἀπάνθρωπον «κέρφιου», ἀποκλεισθὲν ἐπὶ 54 ἡμέρας, κατὰ τὴν διάρκειαν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν περιοχὴν Τροόδους, διὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Διγενῆ.

Τὴν 29ην Ἰανουαρίου, ἀποπερατώσασα τὰς ἐργασίας της, ἀνεχώρησεν ἐκ Κύπρου.

Αἱ συνομιλίαι Ἀγκύρας —Ἀθηνῶν.

Τὴν 24ην Ἰανουαρίου 1958, ὁ Βρεττανὸς Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Λόϋντ ἀνεχώρησεν εἰς Ἄγκυραν διὰ συνομιλίας μετὰ τῶν Τούρκων ἡγετῶν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκεῖ μεταβάσεώς του, ὅπως παρακαθήσῃ εἰς διάσκεψιν τῶν Κρατῶν τῶν μετεχόντων τοῦ συμφώνου τῆς Βαγδάτης. Κατά τινας, ὁ Λόϋντ θὰ ἐπεδίωκε νὰ πείσῃ τὴν Ἄγκυραν, ὅπως δεχθῇ σχέδιον αὐτοκυβερνήσεως τῆς Κύπρου μέχρις ὅτου κριθῇ κατάλληλος ὁ χρόνος διὰ τὴν διχοτόμησίν της.

Τὴν 26ην Ἰανουαρίου ἀνεχώρησε δι' Ἄγκυραν καὶ ὁ Κυβερνήτης Φούτ, κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Βρεττανοῦ Ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν κ. Λόϋντ.

Ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν συνομιλιῶν τῆς Ἀγκύρας οὐδὲν τὸ συγκεκριμένον ἐγνώσθη.

Οἱ Τοῦρκοι Κύπριοι, κατόπιν πληροφοριῶν, ὅτι κατὰ τὰς συνομιλίας τῆς Ἀγκύρας συνεφωνήθη ἡ διχοτόμησις, συνεκρότησαν ἐν Λευκωσίᾳ τὴν 26ην καὶ 27ην Ἰανουαρίου διαδηλώσεις. Εἰς τὸν Τουρκικὸν τομέα Λευκωσίας ἐπεβλήθη «κέρφιου» καὶ ἐφονεύθησαν τρεῖς Τοῦρκοι ἐκ πυροβολισμῶν τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας». Παρόμοιαι διαδηλώσεις ἐγένοντο εἰς Βαρώσια τὴν 27ην Ἰανουαρίου.

Τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου ὁ Φοὺτ ἐπανέρχεται εἰς Κύπρον. Αἱ πληροφορίαι ἀνέφεραν, ὅτι ὁ Λόϋντ δὲν κατώρθωσε νὰ πείσῃ τοὺς Τούρκους, ὅπως παραιτηθοῦν τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ ἀμέσου διαμελισμοῦ καὶ μερὶς τοῦ Ἀγγλικοῦ τύπου ἤρχισε νὰ βάλλῃ κατὰ τῆς Τουρκικῆς ἀδιαλλαξίας. Εἶναι ἀμφίβολον, ἐὰν αἱ πληροφορίαι περὶ Τουρκικῆς ἀδιαλλαξίας ἀνταπεκρίνοντο εἰς τὴν πραγματικότητα καὶ δὲν ἀπετέλουν τέχνασμα τῆς Ἀγγλοτουρκικῆς συμπαιγνίας διὰ τὴν κάμψιν τῆς Ἑλλάδος.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μακάριος καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις παρουσιάζονται ἀνένδοτοι, ἐμμένοντες εἰς τὴν αὐτοδιάθεσιν.

Ἐξ αἰτίας τῆς Τουρκικῆς ἀδιαλλαξίας καὶ τῆς προβολῆς τῆς Τουρκικῆς ἀπαιτήσεως, ὅπως ἐξασφαλισθῇ εἰς αὐτὴν τὸ ΒΕΤΟ ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, ἐκπρόσωπος τοῦ Φόρεϊν Ὄφφις ἐδήλωσεν ὅτι «ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις δὲν δύναται κατὰ τὸν χειρισμὸν τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος νὰ παραιτηθῇ τῆς εὐθύνης της ἢ νὰ ὑποβάλῃ τὴν εὐθύνην ταύτην εἰς τὴν ἀρνησικυρίαν οἱουδήποτε ἐκ τῶν συμμάχων της».

Ἡ ἀνωτέρω δήλωσις ἀνεφέρετο εἰς τὴν δήλωσιν τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας Ζορλοῦ, καθ' ἣν ἡ Βρεττανία καὶ ἡ Τουρκία ἔμειναν σύμφωνοι ἐπὶ τοῦ ὅτι ἡ πρώτη δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναλάβῃ δρᾶσιν πρὸς διευθέτησιν τοῦ Κυπριακοῦ, ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τῆς δευτέρας.

Ὁ ἴδιος ἐκπρόσωπος διέψευσε πληροφορίας Ἀγγλικῆς ἐφημερίδος, καθ' ἃς τὸ νέον Βρεττανικὸν σχέδιον προὐνόει περὶ παραχωρήσεως εἰς τὴν Τουρκίαν στρατιωτικῶν βάσεων ἐν Κύπρῳ διὰ δύο Μεραρχίας.

Τὴν ἑσπέραν τῆς 31ης Ἰανουαρίου, ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀγκύρας ὁ Ἄγγλος Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, μὴ κατορθώσας νὰ μεταπείσῃ τὸν Μεντερές, τὸν ὁποῖον οἱ «Times» ἐχαρακτήριζον ὡς «αὐταρχικὸν» καὶ «ἀσύνετον».

Μερὶς τοῦ Βρεττανικοῦ τύπου ἐπικρίνει τὴν Μ. Βρεττανίαν διὰ τὴν ἀναβλητικότητα, ἡ ὁποία ἐγκυμονεῖ κίνδυνον, ὁ δὲ «Ἐκόνομιστ» γράφει ὅτι ἡ ΕΟΚΑ ἔδωκεν εἰς τὸν Φοὺτ τὴν αἰτηθεῖσαν πίστωσιν χρόνου καὶ δὲν εἶναι ρεαλιστικὸν νὰ περιμένωμεν παράτασιν ταύτης. Ἄλλοι πάλιν Ἀγγλικοὶ κύκλοι προτείνουν, ὅπως ζητηθῇ ἡ βοήθεια τοῦ ΟΗΕ πρὸς ἐφαρμογὴν σχεδίου, προβλέποντος τελικῶς ἀνεξαρτησίαν τῆς Κύπρου, μὲ ἐγγυήσεις διὰ τὴν μειονότητα.

Ὁ Φοὺτ ἐπανῆλθεν εἰς Κύπρον καί, μὴ δυνάμενος νὰ προσφέρῃ τίποτε ἄλλο, ἐθεώρησε καλὸν νὰ ὁμιλήσῃ, ὅπως καὶ ὁ προκάτοχός του, ἀπὸ ραδιοφώνου. Οὕτω τὴν 2αν Φεβρουαρίου διεκήρυξεν ἀπὸ ραδιοφώνου:

> «Κατὰ τὴν τελευταίαν ἑβδομάδα ἐλάβομεν πληροφορίας, ὅτι ἡ ΕΟΚΑ κατήρτισε λεπτομερῶς σχέδια δι' ἐπανάληψιν τῆς βίας καὶ ὅτι εἶναι ἑτοίμη νὰ τὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν. Ἐὰν σημειωθῇ βία, οὐδεμία λύσις δύναται νὰ ὑπάρξῃ διὰ περαιτέρω πρόοδον, ἡ δὲ δυνατότης πρὸς ἐξεύρεσιν τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν ἀναζητοῦμεν, θὰ χαθῇ. . . . .»

Τὰς δηλώσεις ταύτας τοῦ Κυβερνήτου ἀντέκρουσα διὰ φυλλαδίου, ὑπὸ τὸν τίτλον «Η ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ», εἰς ὃ κατέληγον: «Αἱ προθεσμίαι, τὰς ὁποίας ἐζητήσατε ἐξηντλήθησαν, διότι ἐξηντλήθη καὶ ἡ ὑπομονή μας. Ὁ ἀγὼν δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ συνεχισθῇ, διότι δὲν ὑπάρχει ἄλλο μέσον συμβιβασμοῦ κατόπιν τῆς Βρεττανικῆς ἀδιαλλαξίας».

Διερωτᾶται κανείς, διατὶ ὁ Φοὺτ ἔκαμε τὰς ἀκαίρους ἐκείνας δηλώσεις; Τινὲς ἀπέδιδον ταύτας εἰς τὸ ὅτι ἤθελε νὰ εἶναι κεκαλυμμένος ἔναντι τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τῶν συντηρητικῶν. Ἄλλοι διότι ἐπιέσθη ἀπὸ τοὺς στρατιωτικοὺς καὶ ἄλλοι εἰς τὸ ὅτι ἐπεδίωκε νὰ ἐξωθήσῃ τὴν Ὀργάνωσιν εἰς δρᾶσιν, ἵνα ἐξέλθῃ ἡ Κυβέρνησις ἀπὸ τὴν δύσκολον θέσιν, εἰς ἣν εὑρίσκετο, μὴ δυναμένη νὰ ἐξαγγείλῃ νέαν πολιτικήν.

Ἂν συνέβαινε τὸ τελευταῖον, θὰ ἦτο τελείως ἀδικαιολόγητος ὁ Φούτ, διότι θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι πλήρως ἐνημερωμένος ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἀπὸ τὸν προκάτοχόν του, ὅστις ἀναχωρῶν ἐκ Κύπρου ὡμολόγησε τὴν ἀδυναμίαν του νὰ ἐξωθήσῃ τὴν Ὀργάνωσιν εἰς δρᾶσιν, παρὰ τὴν θέλησίν της.

Ὁ Βρεττανὸς Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τὴν 3ην Φεβρουαρίου εἶπεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ δήλωσιν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, τοῦτο δὲ ἐπανελήφθη τὴν ἑπομένην καὶ ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἀποικιῶν. Λόγῳ διαδόσεων περὶ τοῦ πιθανοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου, ἐκπρόσωπος τοῦ Φόρεϊν Ὄφφις διέψευσε, ὅτι τοῦτο προέβλεπεν αὐτοκυβέρνησιν καὶ ἀναβολὴν τοὐλάχιστον ἐπὶ δεκαετίαν τῆς ἀποφάσεως περὶ ἑνώσεως τῆς Κύπρου μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἢ τῆς Τουρκίας, ἢ τέλος τὴν ἐκχώρησιν μονίμου βάσεως τοῦ ΝΑΤΟ εἰς Κύπρον ὑπὸ Τουρκικὴν διοίκησιν.

Τὴν 10ην Φεβρουαρίου ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας ὁ Βρεττανὸς Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Σέλγουϊντ Λόϋντ, πρὸς διεξαγωγὴν συνομιλιῶν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, τὴν δὲ ἑπομένην ἔφθασε καὶ ὁ Κυβερνήτης Φούτ, διὰ νὰ συμμετάσχῃ τῶν συνομιλιῶν. Κατὰ δημοσιογραφικὰς πληροφορίας, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος ἀπεσαφήνισε εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὰς ἀπόψεις τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, αἱ ὁποῖαι ἦσαν δύο: πρῶτον, ὅτι οἱαδήποτε μεταβατικὴ λύσις ἔπρεπε νὰ καθορίζῃ τὴν ἐφαρμογὴν ἀδεσμεύτου αὐτοδιαθέσεως καὶ δεύτερον ὅτι διαμελισμός, βάσεις ἐπηνδρωμέναι ἐν Κύπρῳ ὑπὸ Τούρκων καὶ τριμερεῖς συνομιλίαι, ἀπεκρούοντο.

Ἐνῷ συνεχίζονται αἱ συνομιλίαι μεταξὺ Σέλγουϊντ Λόϋντ καὶ Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὁ Ἀγγλικὸς τύπος ἐξαπέλυσε συντονισμένην ἐκστρατείαν πρὸς ἐκφοβισμὸν καὶ δημιουργίαν ἀτμοσφαίρας πανικοῦ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, ὥστε νὰ ἐξαναγκασθῶμεν νὰ συγκατανεύσωμεν εἰς παραμερισμὸν τῆς αὐτοδιαθέσεως. Κατὰ πληροφορίας ἐκ Βρεττανικῶν πηγῶν, ἡ Ἑλλὰς ἦτο ἑτοίμη νὰ ἀνεχθῇ τὴν συνέχισιν τῆς Βρεττανικῆς παρελκυστικῆς πολιτικῆς. Αἱ ἴδιαι πηγαὶ ἰσχυρίζοντο, ὅτι ἀπὸ πενταμήνου ἐπετεύχθη, τῇ μεσολαβήσει τῶν ἡγετῶν τοῦ Ἀγγλικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος Γκέϊτσκελ, Γκρίφφιθς καὶ Κάλλαχαν καὶ τῆς Ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως, συμφωνία μεταξὺ Κυπρίων, Λονδίνου καὶ ὡρισμένων Ἑλλήνων ἰθυνόντων. Ἀναφέρονται σχετικῶς τὰ ὀνόματα τῶν Ὑπουργῶν κ.κ. Ἀβέρωφ καὶ Τσάτσου, κυρίως ὅμως τοῦ Τσάτσου. Ἡ συμφωνία αὐτὴ προέβλεπε, ὅπως δημιουργηθῇ βραδεῖα ὕφεσις τῆς ἀναταραχῆς ἐν Κύπρῳ καὶ βαθμιαία πορεία πρὸς καθεστὼς ἀποικιακῆς αὐτοκυβερνήσεως, μὲ παραμερισμὸν τῆς αὐτοδιαθέσεως.

Ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἠκούσθησαν καὶ φωναὶ Ἄγγλων κατὰ τῆς διχοτομήσεως καὶ ἄλλων παραλόγων ἀξιώσεων τῶν Τούρκων.

Ὁ πρώην Κυβερνήτης τῆς Κύπρου Λόρδος Γουΐνστερ εἰς ἄρθρον του εἰς τὸν «Μαγχεστριανὸν Φύλακα» τῆς 7ης Φεβρουαρίου 1958 χαρακτηρίζει τὴν προτεινομένην διχοτόμησιν τῆς Κύπρου ὡς «γελοίαν ἰδέαν».

«Οἱ Τοῦρκοι τῆς Κύπρου — γράφει ὁ πρώην Κυβερνήτης — οἵτινες ἀποτελοῦν τὰ 18% τοῦ πληθυσμοῦ, ἐνεθαρρύνθησαν νὰ νομίζουν, ὅτι ἔχουν ἴσα, ἂν μὴ ἰσχυρότερα, δικαιώματα ἐν Κύπρῳ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας. Περαιτέρω ἐνεθαρρύνθησαν νὰ πιστεύουν, ὅτι ὑπὸ ὡρισμένας συνθήκας ἡ Ἀγγλία θὰ ἐπροχώρει εἰς διχοτόμησιν τῆς νήσου. Τώρα, ἀφοῦ ὑπεσχέθησαν εἰς αὐτοὺς τὸ χρυσὸ νερὸ καὶ τοὺς μετεχειρίσθησαν ὡς χαϊδεμένα παιδιά, ἀντιλαμβάνονται, ὅτι ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τὴν διχοτόμησιν, ἡ ὁποία εἶναι μία κωμικὴ ἰδέα».

Ἐν συνεχείᾳ, ὁ Λόρδος Γουΐνστερ γράφει:

«Οἱ Τοῦρκοι εἶδον ἐπίσης τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ζορλοῦ νὰ πιάνεται ἀπὸ τεμάχιον ἀχύρου, μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Βρεττανοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν γενομένην ὑπόμνησιν, ὅτι ἡ Κύπρος ἀποτελεῖ Βρεττανικὴν καὶ οὐχὶ Τουρκικὴν εὐθύνην. Ἀντιλαμβάνομαι, φυσικῶς, ὅτι ἀφέθησαν νὰ ὀπισθοδρομήσουν. . . . .».

Ἀφοῦ ὁ λόρδος Γουΐνστερ ὑποστηρίζει, ὅτι τὰ δικαιώματα τῶν ἐν Κύπρῳ Τούρκων πρέπει νὰ ἐξασφαλισθοῦν, προσθέτει:

«Δὲν νομίζω, ὅτι εἰς τὴν Τουρκικὴν μειονότητα πρέπει νὰ δοθῇ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὁ Σὲρ Τζὼν Χάρντιγκ ὀνομάζει «Βέτο» ὡς πρὸς τοὺς ὅρους διευθετήσεως τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος.

Μέγα μέρος τῆς ἀνωμαλίας ὀφείλεται εἰς τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἐνθαρρυνθῆ νὰ πιστεύουν, ὅτι ἔχουν τὸ δικαίωμα τοῦ «βέτο». Διαπιστώνω εὐχαρίστως, ὅτι, ἐνῷ ὁ Σὲρ Τζὼν Χάρντιγκ δὲν προβαίνει εἰς εἰσηγήσεις ὡς πρὸς τὴν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ, ἀπορρίπτει τὴν ἰδέαν τῆς διχοτομήσεως, τὴν ὁποίαν ὁ Ὑπουργὸς τῆς Ἀποικιῶν κ. Λέννοξ Μπόϋντ ἦτο τόσον ἀνόητος, ὥστε νὰ τὴν ἐνθαρρύνῃ».

῾Ο Λόρδος Γουΐνστερ παρατηρεῖ, ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει τὰ δικαιώματα τῶν Τούρκων δὲν κινδυνεύουν καὶ ὑποδεικνύει, ὅτι ἡ ἐνθάρρυνσις τῶν Τούρκων εἶναι ἔργον τοῦ Λόρδου Σώλσμπερυ.

Τὴν ἑσπέραν 12ης Φεβρουαρίου ἔληξαν αἱ συνομιλίαι τῶν ᾿Αθηνῶν, περιελθοῦσαι εἰς ἀδιέξοδον. Κατὰ ταύτας ὁ Σέλγουΐντ Λόϋντ ἐξήρτησε τὴν ἐφαρμογὴν τῆς αὐτοδιαθέσεως ἐν Κύπρῳ ἀπὸ τὴν ἐκχώρησιν βάσεων ἐπὶ Κυπριακοῦ ἐδάφους εἰς τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν. Τὸ ἐκδοθὲν κοινὸν ἀνακοινωθὲν λέγει, ὅτι αἱ ἀπόψεις τῶν δύο ῾Υπουργῶν δὲν συνταυτίζονται ἐπὶ ὡρισμένων βασικῶν σημείων, ἐν τούτοις οὗτοι συμφωνοῦν ὅτι αἱ συνομιλίαι ἀπέβησαν πρὸς τὸ ἀμοιβαῖον συμφέρον καὶ θὰ μελετήσουν περαιτέρω τὰς ἑκατέρωθεν ἀπόψεις των. Τὴν 19ην Φεβρουαρίου ὁ Φοὺτ συνηντήθη εἰς ᾿Αθήνας μὲ τὸν ᾿Αρχιεπίσκοπον Μακάριον. Κατ᾿ αὐτὴν ὁ ᾿Αρχιεπίσκοπος ἠξίωσεν, ὅπως ἀρθοῦν τὰ μέτρα ἐκτάκτου ἀνάγκης, ἀπολυθοῦν οἱ ἐπικουρικοὶ ἀστυνομικοὶ καὶ ἀποθαρρυνθοῦν οἱ Τοῦρκοι τῆς Κύπρου, οἱ ὁποῖοι μὲ τὸν ἀέρα, ποὺ τοὺς ἔδωσεν ὁ Χάρντιγκ, κατέστησαν ἀπό τινος θρασύτατοι. ῾Ο Φοὺτ ἀπήντησεν ὅτι συμφωνεῖ μὲ τὰς ἀπόψεις τοῦ ᾿Αρχιεπισκόπου καὶ ὅτι ἔχει κατὰ νοῦν νὰ προβῇ εἰς ὡρισμένας ἐνεργείας.

᾿Επὶ τῶν συνομιλιῶν τῶν ᾿Αθηνῶν ἔλαβα τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν τοῦ ῞Ελληνος Προξένου :

«᾿Απὸ ᾿Αγγλικῆς πλευρᾶς δὲν ὑπεβλήθη συγκεκριμένον σχέδιον, ἀλλὰ κατεβλήθη προσπάθεια ὑπογραμμίσεως τῶν δυσκολιῶν, λόγῳ τῆς Τουρκικῆς ἀδιαλλαξίας, ἥτις ἔφθανε μέχρι τοῦ σημείου ἀπειλῆς συρράξεως μετὰ τῆς ῾Ελλάδος καὶ ὅτι ἀπὸ ῾Ελληνικῆς πλευρᾶς ἐπανελήφθη, ὅτι αἱ ἀπειλαὶ δὲν τὴν ἐφόβιζον καὶ ὅτι ἦτο ἑτοίμη νὰ ἀντιμετωπίσῃ πᾶν ἐνδεχόμενον. ῾Η ἰδέα περὶ Τουρκικῆς βάσεως ἀορίστως καὶ παρεμπιπτόντως ἀνεφέρθη ὡς πιθανὸν ὑποκατάστατον τῆς διχοτομήσεως. Συνήντησεν ὅμως κατηγορηματικὴν καὶ ἀποφασιστικὴν ἀντίδρασιν ἀπὸ ῾Ελληνικῆς πλευρᾶς, τῆς ῾Ελλάδος ἀρνηθείσης νὰ ἀκούσῃ κἂν περὶ τοιούτου ἐνδεχομένου. Τὸ κύριον θετικὸν ἀποτέλεσμα τῶν συνομιλιῶν εἶναι, ὅτι οἱ ῎Αγγλοι ἀντελήφθησαν, ὅτι δὲν δύνανται νὰ ὑπολογίζουν εἰς τὴν Τουρκικὴν ἀδιαλλαξίαν πρὸς ἀποφυγὴν τῶν εὐθυνῶν των πρὸς προώθησιν τοῦ Κυπριακοῦ, διότι ἔχουν νὰ ἀντιμετωπίσουν καὶ τὴν ῾Ελληνικὴν ἀδιαλλαξίαν, ἥτις μάλιστα προβάλλεται κατὰ τρόπον θέτοντα αὐτοὺς εἰς πολὺ δυσκολωτέραν θέσιν διεθνῶς ἀφ᾿ ὅ,τι τοὺς θέτει ἡ Τουρκικὴ στάσις».

᾿Επὶ τῶν συνομιλιῶν τῶν ᾿Αθηνῶν ἔλαβα, ἐξ ἄλλου, τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν τοῦ ᾿Αρχιεπισκόπου Μακαρίου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 21 Φεβρουαρίου 1958:

«Οἱ ῎Αγγλοι δὲν ὑπέβαλον συγκεκριμένας προτάσεις, ἀλλ᾿ ἐτόνισαν ἐπανειλημμένως, ὅτι οἱονδήποτε σχέδιον λύσεως τοῦ ζητήματος εἶναι ἀποδεκτὸν ἐκ μέρους των ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι πρέπει κατά τινα τρόπον νὰ ἱκανοποιηθῇ καὶ ἡ Τουρκία. ᾿Εβολιδοσκόπησαν κατὰ πόσον θὰ εἴμεθα διατεθειμένοι εἰς παραχώρησιν Τουρκικῆς βάσεως ἐν Κύπρῳ, ἐὰν μᾶς ἐδίδετο αὐτοκυβέρνησις διὰ σύντομον χρονικὸν διάστημα, μετὰ τὸ πέρας τοῦ ὁποίου ὁ λαὸς θὰ ἀπεφάσιζεν ἐλευθέρως περὶ τοῦ μέλλοντός του. Εἶναι γεγονὸς ὅτι σήμερον τὸ ζήτημα ἔχει τοποθετηθῆ ἐπὶ ἄλλης βάσεως. Δὲν συζητεῖται ἡ παραχώρησις συντάγματος αὐτοκυβερνήσεως προνοοῦντος ἢ ὄχι περὶ αὐτοδιαθέσεως, ἀλλὰ ἡ ἐξεύρεσις τρόπου ἱκανοποιήσεως τῆς Τουρκίας. Διερχόμεθα ἀπὸ κρίσιμον καμπήν, εἶμαι ὅμως βέβαιος, ὅτι μὲ ἐπιδέξιον χειρισμὸν θὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὴν κρίσιν αὐτὴν καὶ εὐνοϊκώτεραι συνθῆκαι θὰ δημιουργηθοῦν δι᾿ ἡμᾶς».

Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐξ ᾿Αθηνῶν, ὁ Βρεττανὸς ῾Υπουργὸς τῶν ᾿Εξωτερικῶν ἐδήλωσε, ὅτι ἡ Κυβέρνησίς του θὰ προβῇ εἰς ἀνακοίνωσιν συγκεκριμένου σχεδίου καὶ ὅτι θὰ καταβληθῇ προσπάθεια, ὅπως τοῦτο τύχῃ καὶ τῆς ἐγκρίσεως τῶν ᾿Εργατικῶν.

Αἱ ἐκ τῶν συνομιλιῶν ᾿Αγκύρας — ᾿Αθηνῶν ἐπιπτώσεις.— ῾Η ἀνοχὴ τῶν ῎Αγγλων ᾿Εργατικῶν καὶ ἡ ὀργὴ τῶν Γάλλων διὰ τὸ ᾿Αλγερινόν.

᾿Εκ τῶν ἀνωτέρω ἀπεδείχθη, ὅτι οἱ ῎Αγγλοι προσεπάθουν νὰ ἐκβιάσουν λύσιν, προβάλλοντες τὰς ἀπαραδέκτους δι᾿ ἡμᾶς ἀπαιτήσεις τῶν Τούρκων. Οἱ Τοῦρκοι, ἐξ ἄλλου, ἐφαίνοντο, ὅτι ἐπίεζον προσπαθοῦντες νὰ ἐκβιάσουν ἐπίσης λύσιν τὸ συντομώτερον, πρὶν ἢ οἱ ᾿Εργατικοὶ ἀνέλθουν εἰς τὴν ἀρχήν. Αἱ αἰτιάσεις τῶν ῎Αγγλων περὶ Τουρκικῆς ἀδιαλλαξίας καθὼς ἐπίσης αἱ ἀπειλαὶ καὶ αἱ ἀπαιτήσεις τῶν Τούρκων εἶναι πραγματικαὶ ἢ συμπαιγνία ᾿Αγγλοτουρκικὴ διὰ νὰ ἐκβιασθῇ ἡ ῾Ελλάς. ῞Ο,τιδήποτε καὶ ἂν συμβαίνῃ, τὸ γεγονὸς εἶναι, ὅτι σήμερον ζητεῖται ἡ ἐξεύρεσις τρόπου ἱκανοποιήσεως τῆς Τουρκίας.

Τὸ Κυπριακὸν πάντως διήρχετο κρίσιμον καμπὴν καὶ ἡ μετατόπισίς του ἐπὶ ἄλλης βάσεως θὰ ἀπεφεύγετο, ἐὰν ἡ ῾Ελληνικὴ διπλωματία ἐδεικνύετο περισσότερον ἀποφασιστική.

Δυστυχῶς, μολονότι εἴχομεν τὸ δίκαιον μὲ τὸ μέρος μας, ἡ ἡμετέρα διπλωματία ἔλαβε

πάντοτε θέσιν ἀμύνης ἀντὶ ἐπιθέσεως. Τοὐναντίον συνέβη μὲ τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι ἀνέλαβον σθεναρὰν καὶ ἀποφασιστικὴν ἐπίθεσιν, παρ' ὅλον ὅτι εὑρίσκοντο ἐν ἀδίκῳ.

Ὁ Βρεττανὸς Πρωθυπουργός, ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ ἀνὰ τὰς χώρας τῆς Κοινοπολιτείας ταξειδίου του, διῆλθε τὴν 14ην Φεβρουαρίου ἐκ Κύπρου καὶ συνωμίλησε μετὰ τοῦ Κυβερνήτου ἐπὶ τῶν Ἀγγλοελληνικῶν συνομιλιῶν τῶν Ἀθηνῶν. Μόλις ἔφθασεν εἰς Λονδῖνον, ἔσχε συνομιλίας μετὰ τῶν Λόϋντ καὶ Μπάτλερ ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ καθὼς καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἀποικιῶν καὶ τοῦ Λόρδου Προέδρου τοῦ Συμβουλίου Χέϊλσαμ. Κατὰ τὰς συνομιλίας ταύτας ἀπεφασίσθη ἡ υἱοθέτησις ἀναβλητικῆς τακτικῆς εἰς τὸν χειρισμὸν τοῦ Κυπριακοῦ, ἵνα δοθῇ καιρὸς εἰς τὰς δυνάμεις ἀσφαλείας νὰ πλήξουν τὸν ἀγῶνα.

Τὴν 18ην Φεβρουαρίου ὁ Βρεττανὸς Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἔκαμε δηλώσεις εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, εἰς τὰς ὁποίας διετείνετο, ὅτι ἦτο πεπεισμένος, περὶ τοῦ δυνατοῦ ἐξευρέσεως κοινοῦ ἐδάφους συνεννοήσεως καὶ ὅτι προετίθετο νὰ ἀρχίσῃ ἐπειγόντως συνομιλίας πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην. Ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας τῶν προσπαθειῶν πρὸς ἐξεύρεσιν λύσεως, ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις προετίθετο νὰ ἐφαρμόσῃ ἰδικήν της πολιτικὴν ἐν Κύπρῳ.

Ὁ Ἐργατικὸς ἡγέτης ἐπέρριψε τὴν εὐθύνην χειροτερεύσεως τῆς καταστάσεως εἰς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν καὶ ἐζήτησε νὰ μάθῃ ποία ἡ μορφὴ τῶν συζητήσεων. Ὁ Βρεττανὸς ὅμως Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἀπέφυγε νὰ καθορίσῃ τὴν μορφὴν τῶν συζητήσεων ἀπὸ τοῦδε καὶ ἐζήτησεν ἀνεκτικότητα ὑπὸ τῶν Βουλῶν. Αἱ δηλώσεις αὗται ἐγένοντο δεκταὶ μὲ ἐπιφυλακτικότητα καὶ σκεπτικισμὸν ὑπὸ τῶν ἐπισήμων Ἑλληνικῶν κύκλων ὡς μὴ παρέχουσαι σαφῆ ἔνδειξιν τῶν προθέσεων τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως διὰ τὸ μέλλον τῆς Κύπρου.

Αὗται φαίνεται, ὅτι ἐνέπιπτον ἐσκεμμένως ἐντὸς τῆς υἱοθετηθείσης Βρεττανικῆς τακτικῆς τῆς σιωπῆς, τόσον ἐκ μέρους τῆς Βρεττανικῆς ἀντιπολιτεύσεως, ὅσον καὶ ἐκ μέρους τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν Βρεττανικὴν ἀντιπολίτευσιν, δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ὑπῆρχε μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Κυβερνήσεως συμπαιγνία ἢ τοὐλάχιστον ἀνοχὴ ἐκ μέρους της ἔναντι τῆς Κυβερνήσεως, ὡς πρὸς δὲ τὰς Ἀθήνας ἡ σιωπὴ ἐπεβάλλετο, ὡς ἐλέχθη τότε, ἐκ λόγων στοιχειώδους διπλωματικοῦ τάκτ. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐδήλωσεν ὅτι εἶναι ἄσκοποι περαιτέρω συνομιλίαι ἐφ' ὅσον ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἐξαρτᾷ τὴν διευθέτησιν ἐκ τῆς Τουρκικῆς ἀποδοχῆς, ὁ δὲ Ἕλλην Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἐδήλωσεν εἰς τὴν Βουλήν, ὅτι ἡ πολιτικὴ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ τῆς αὐτοδιαθέσεως, ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον.

Παραλλήλως, ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις προσπαθεῖ νὰ δημιουργήσῃ ὕφεσιν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, λόγῳ τῆς ἐπικειμένης Ἀγγλοαμερικανικῆς ἐπεμβάσεως εἰς τὸ Ἀλγερινόν. Οἱ Ἀμερικανοὶ θὰ ἐπωφελοῦντο τῆς κρίσεως τῶν Γαλλοτυνησιακῶν σχέσεων, ὅπως ὑποχρεώσουν τοὺς Γάλλους νὰ μεταβάλουν πολιτικὴν ἐπὶ τοῦ Ἀλγερινοῦ. Οὕτω, τὸ Κυπριακὸν συνδέεται μὲ τὸ Ἀλγερινόν. Οἱ Γάλλοι, ἐξοργισθέντες ἐκ τούτου, ἐπιρρίπτουν κατὰ τῆς Ἀγγλίας τὸ Κυπριακόν. Ὁ Γάλλος Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Πινὼ ἐδήλωσεν ὅτι «ἐὰν πρόκειται νὰ μετατραπῇ ἡ Γαλλικὴ βάσις τῆς Μπιζέρτας ἐν Τυνησίᾳ εἰς βάσιν τοῦ ΝΑΤΟ, τότε διατὶ ἀρνεῖται ἡ Ἀγγλία μετατροπὴν τοῦ Γιβραλτὰρ καὶ τῆς Μάλτας εἰς βάσιν τοῦ ΝΑΤΟ;». Ἐκ τούτων φαίνεται πόσον ἐπικίνδυνος ἠδύνατο νὰ εἶναι διὰ τὴν Ἀγγλίαν δυσμενὴς ἐξέλιξις τοῦ Κυπριακοῦ.

Ἡ ἀπόφασίς μου

Δι' ἐμὲ ἡ τακτικὴ αὕτη τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία κατ' οὐσίαν ἐπεδίωκε νὰ περιπλέξῃ τὰς συνομιλίας, ὥστε νὰ ἐμφανίζεται ἀδύνατος ἡ ἐκκαθάρισις τῆς καταστάσεως, προοιώνιζεν ἔντασιν τοῦ ἀγῶνος. Τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἀπεφάσισα νὰ διεξαγάγω δι' ὅλων τῶν μέσων, ἐπεκτείνων αὐτὸν καὶ εἰς τὴν Παθητικὴν Ἀντίστασιν ἐκ μέρους τοῦ πληθυσμοῦ, συμφώνως καὶ πρὸς τὴν γενομένην ἤδη μελέτην τοῦ θέματος καὶ προπαρασκευὴν τῶν τομέων. Συγχρόνως δὲ ἀπεφάσισα, ὅπως θέσω εἰς ἐφαρμογὴν τὰ ἀκόλουθα μέτρα διὰ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ἀγῶνος.

1. Προώθησις τῶν προπαρασκευαστικῶν ἐνεργειῶν διὰ τὴν παθητικὴν ἀντίστασιν καὶ προετοιμασία τοῦ πληθυσμοῦ διὰ τὴν ἀποδοχὴν ταύτης. Μετὰ τὸ πέρας τούτων ἡ ταχυτέρα ἔναρξίς της.

2. Ἡ ὅλη προσπάθεια ἐπὶ τοῦ παρόντος θὰ πέσῃ ἐπὶ τῆς παθητικῆς ἀντιστάσεως. Ἔνοπλος δρᾶσις θὰ λαμβάνῃ χώραν μόνον ἐφ' ὅσον αὕτη εἶναι ἐπωφελὴς διὰ τὸν ὅλον ἀγῶνα, δυναμένη νὰ παραλειφθῇ τελείως ἢ ἀκόμη καὶ νὰ ἐνταθῇ.

3. Προπαρασκευαστικὰ μέτρα πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν Τούρκων, ἐὰν οὗτοι ἤθελον κινηθῇ.

4. Ἐξύψωσις τοῦ ἠθικοῦ τοῦ λαοῦ καὶ δημιουργία Ἑνιαίου Ἀρραγοῦς Ἐθνικοῦ Μετώπου (ΕΑΕΜ) πρὸς ἐπιβολὴν πειθαρχίας καὶ συνοχῆς εἰς τὰς λαϊκὰς μάζας, ἵνα μὴ προβαίνῃ ὁ λαὸς εἰς μεμονωμένας πράξεις, οὔτε νὰ παρασύρεται ὑπὸ διαφόρων καιροσκόπων καὶ πολιτικολόγων.

Πρὸς τοῦτο ἐξέδωκα:

α) Προκήρυξιν ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΛΑΟΝ (1), δι' ἧς ὕψωνα τὴν σημαίαν τῆς Π.Α., παραλλήλως πρὸς τὴν τοῦ ἐνόπλου ἀγῶνος. Ταύτην θὰ ἐπηκολούθει ἄλλη, διαλαμ-

---

(1) ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΛΑΟΝ

Ἡ Λευτεριὰ ἀποκτᾶται μὲ αἷμα καὶ θυσίας. Αὐτὰ μᾶς διδάσκει ἡ Ἱστορία. Αὐτὸ μᾶς διδάσκουν οἱ ἀπελευθερωτικοὶ ἀγῶνες τοῦ Ἔθνους. Αὐτὸν τὸν δρόμον οἱ Ἄγγλοι μᾶς ἀναγκάζουν νὰ ἀκολουθήσουμε μὲ τὴν πολιτικήν των.

Μᾶς ἐμπαίζουν καὶ συνεχῶς ἀναβάλλουν τὴν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι...... θὰ βαρεθοῦμε καὶ θὰ καθήσουμε ἥσυχα καὶ ἔτσι τὸ Κυπριακὸν θὰ χωθῇ στὰ ντουλάπια τοῦ Ὑπουργείου Ἀποικιῶν.

Πρὸς τοῦτο μᾶς προβάλλουν ἑκάστοτε καὶ νέα ἐπιχειρήματα. Ἀρχικῶς ἦτο ἡ ἀξία τῆς Κύπρου ὡς στρατηγικῆς βάσεως· κατόπιν ἦτο ἡ προστασία τῶν πετρελαίων τῆς Μ. Ἀνατολῆς, τὰ ὁποῖα ἐθεωροῦντο περιουσία τῶν λόρδων· τώρα μᾶς παρουσιάζουν νέον φροῦτον, τὸν Τουρκικὸν παράγοντα, ὁ ὁποῖος πρό τινος ἀκόμη ἐκοιμᾶτο καὶ ἀδιαφοροῦσε τί συμβαίνει στὴν Κύπρο καὶ σὲ ποιὸν αὐτὴ θὰ περιέλθῃ.

Καὶ μᾶς λέγουν τώρα : Ἡσυχᾶστε γιὰ νὰ ἐξευρεθῇ μία λύσις ἀποδεκτὴ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐνδιαφερομένους!!! Ἀλλὰ πότε καὶ ποία ἡ λύσις αὐτή, μέσα στὸν λαβύρινθο, εἰς τὸν ὁποῖον σκοπίμως καὶ ἐντέχνως περιέπλεξαν τὸ Κυπριακὸν οἱ Τόρηδες καὶ ἀπὸ ὅπου δὲν φαίνεται, ὅτι ἔχουν διάθεσιν νὰ τὸ βγάλουν, ἀφοῦ καὶ δὲν μᾶς λέγουν τὴν λύσιν αὐτήν ; Συγχρόνως ὅμως καὶ μᾶς ἀ π ε ι λ ο ῦ ν, ἐὰν ἐπαναρχίσῃ ἡ βία. Ἀπαντῶμεν στοὺς Τόρηδες : Δὲν ὑπάρχουν ἄλλα περιθώρια ἀναμονῆς, ἀρκετὰ ἀνεμέναμεν. Ὡς πρὸς τὰς ἀπειλάς σας, μᾶς γνωρίζετε καλῶς ἀπὸ τὸ παρελθόν μας, τ ὲ ς γ ρ ά φ ο υ μ ε σ τ ὰ π α λ η ά μ α ς τ ὰ π α π ο ύ τ σ ι α.

Ἔχουμε ἐπίγνωσιν τῶν κινδύνων, ἀλλὰ ε ἴ μ ε θ α ἕ τ ο ι μ ο ι ν ὰ τ ο ὺ ς ἀ ν τ ι μ ε τ ω π ί σ ο υ μ ε ὁ π ο θ ε ν δ ή π ο τ ε κ α ὶ ἂ ν ο ὗ τ ο ι π ρ ο έ ρ χ ω ν τ α ι. Θὰ ἀγωνισθοῦμε καὶ θὰ νικήσουμε.

Εἶναι τὸ ὀλιγώτερον ἀναιδὲς νὰ ὁμιλοῦν οἱ Ἄγγλοι περὶ ἐπαναλήψεως τῆς βίας ἐκ μέρους μας, ὅταν ὁ τόπος αὐτός, παρὰ τὴν ἐκεχειρίαν μας, δὲν ἡσύχασε ἀπὸ συνεχεῖς ἐρεύνας καὶ τραμπουκισμοὺς στρατιωτῶν, ὅταν ἐξακολουθοῦν αἱ ἀπάνθρωποι μεταχειρίσεις καταδίκων, τὰς ὁποίας ὁ Φοὺτ ἀποκρύπτει, ἀλλὰ καὶ εὐλογεῖ καὶ ὅταν τὰ βασανιστήρια συλλαμβανομένων ἐξακολουθοῦν καὶ διὰ τὰ ὁποῖα ὁ Φοὺτ προσποιεῖται ὅτι οὐδὲν γνωρίζει. Οἱοσδήποτε ἀμφιβάλλει περὶ τούτων, ἔχομεν ἀποδείξεις. Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ κάμνουν οἱ πραιτωριανοὶ τοῦ Φούτ, οἱ δὲ Ἄγγλοι τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων τὰ θεωροῦν ἀναγκαῖα διὰ τ ὴ ν ε ἰ ρ ή ν ε υ σ ι ν τ ῆ ς Ν ή σ ο υ!!

Κυπριακὲ Λαέ,

Θὰ σὲ καλέσω διὰ νέους ἀγῶνας. Ἡ ὥρα πλησιάζει. Καὶ πρέπει νὰ κατέλθωμεν ὅλοι πάνοπλοι στὸν ἀγῶνα. Ὄχι μόνον μὲ τὸ τουφέκι, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἐγκαρτέρησιν καὶ τὴν ἀπόφασιν νὰ ὑποστῶμεν οἱανδήποτε ὑλικὴν ζημίαν καὶ στέρησιν.

Εἰδοποιήσαμεν, ὅτι θὰ δώσωμεν πόλεμον ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΚΟΝ. Καὶ θὰ τὸν ἔχουν οἱ Ἄγγλοι, ἀφοῦ τὸν θέλουν.

Πόλεμος ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΚΟΣ. Δηλαδὴ παντοῦ θὰ πολεμᾶμε τὸν κατακτητή. Στὴν οἰκονομίαν του, στὰ διοικητικὰ μέτρα του. Παθητικὴ ἀντίστασις τοῦ πληθυσμοῦ, εἰς ὅ,τι μπορεῖ ὁ καθένας νὰ προσφέρῃ.

Ο ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ θὰ ἀπαιτήσῃ, συνεπῶς, ὄχι μόνον θυσίας αἵματος, ἀλλὰ καὶ χρήματος. Ἡ Ὀργάνωσις δὲν ἐζήτησε ἀπὸ κανένα τὴν εἰσφορὰν χρημάτων, οὔτε καὶ πρόκειται νὰ ζητήσῃ. Θὰ ζητήσῃ ὅμως ἀπὸ ὡρισμένας κατηγορίας ἐμπόρων, συναλλασσομένων μὲ Ἀγγλικοὺς οἴκους ἢ βιομηχανίας, ὅπως σταματήσουν ἢ περιορίσουν τὰς συναλλαγάς των μετὰ τούτων. Θὰ ζητήσῃ ἀκόμη ἀπὸ τὸ κοινὸν νὰ περιορίσῃ ὡρισμένας ἀνάγκας καὶ ἀπαιτήσεις του, ὥστε νὰ ἐξοικονομῇ τὰ περισσότερα ποὺ τοῦ χρειάζονται νὰ ζήσῃ ἀπὸ τὴν ἐγχώριον βιομηχανίαν. Θὰ ζητήσῃ ἀκόμη ὡρισμένας θυσίας ἀπὸ ἄλλας κατηγορίας ἀτόμων, τὰ ὁποῖα ἐν καιρῷ θὰ ὑποδείξωμεν. Οὕτω πράττοντες ὅλοι, ὑποβοηθοῦμεν τὸν ἀγῶνα καὶ φέρομεν ἐγγύτερον τὸ τέρμα του.

Οἱ πρόγονοί μας τοῦ 21 ἔδωσαν τὰς περιουσίας των διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ ἀγῶνος καὶ ὑπέστησαν στερήσεις μέχρι καὶ τῆς πείνης. Καὶ οἱ Κύπριοι χάριν τῆς ἐλευθερίας των ὀφείλουν νὰ συνεισφέρουν, ὄχι δίδοντες τὰς περιουσίας των, ἀλλὰ ἐλαττώνοντες τὰ κέρδη των καὶ περιορίζοντες τὰς ἀνάγκας των.

Ἀφ' ἑτέρου ὅμως πρέπει νὰ ὑποστηρίξουμε τὴν ἐγχώρια βιομηχανίαν, ἀγοράζοντες ὅ,τι χρειαζόμεθα ἀπὸ τὸν τόπον μας, διότι τὸ χρῆμα ποὺ θὰ διαθέσωμεν θὰ μείνῃ στὸν τόπο μας καὶ γιατί, ἀκόμη, ἡ ἐγχώριος βιομηχανία ἀπασχολεῖ Κυπρίους ἐργάτας· ἡ αὔξησις δὲ τῆς καταναλώσεως ἐγχωρίων προϊόντων εἰς βάρος τῶν εἰσαγομένων ἐκ τῆς Κοινοπολιτείας, σημαίνει ἐπὶ πλέον καὶ ἀπασχόλησιν ἐργατικῶν χειρῶν.

Τὸ σύνθημά μας εἶναι :

Περιορισμὸς τῶν εἰσαγωγῶν ἐκ τῶν χωρῶν τῆς Κοινοπολιτείας.

Περιορισμὸς τῶν ἀναγκῶν μας.

Συντήρησίς μας, εἰ δυνατόν, ἐξ εἰδῶν τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας.

Ἐλπίζομεν νὰ εὕρωμεν εἰλικρινῆ κατανόησιν τόσον ἐκ μέρους τῶν ἐμπόρων, ὅσον καὶ ἐκ μέρους τοῦ κατα-

βάνουσα τὰ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα θὰ ἀφεώρων εἰς τὴν παθητικὴν ἀντίστασιν. Ἡ ἀπόφασίς μου αὕτη ἀνησύχησε τοὺς Ἄγγλους, οἱ ὁποῖοι τὴν ἐσχολίασαν ποικιλοτρόπως.

β) Διαταγὴν πρὸς τοὺς τομεῖς νὰ εἶναι ἕτοιμοι πρὸς δρᾶσιν.

γ) Διαταγὴν διὰ τὴν ἑτοιμότητα ἐφαρμογῆς τῶν σχεδίων Τ - Π καὶ Τ - Χ. (Σχέδια ἀμύνης κατὰ Τουρκικῶν ἐπιθέσεων).

δ) Διαταγὴν πρὸς τὰς ΠΕΚΑ, ὅπως ἐντείνουν τὰς προσπαθείας των διὰ τὴν σύμπτηξιν ΕΑΕΜ ἀρχικῶς κατὰ χωρία ἢ περιοχάς, ἵνα καταλήξῃ κατὰ ἐπαρχίας. Οὕτω θὰ ἐπετυγχάνετο: Ἡ ἐμφάνισις τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ ἡνωμένου καὶ ἀποφασισμένου νὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνά του. Εἰς τὰ μέτωπα ταῦτα θὰ ἐκαλοῦντο, ὅπως μετάσχουν καὶ οἱ Κομμουνισταί, ἐὰν ἐπιθυμοῦν.

Τὰ ΕΑΕΜ θὰ ἦσαν ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τῆς ΠΕΚΑ. Ἡ μετέπειτα ἀνάπτυξις καὶ λειτουργία τούτων ἐσημείωσε τόσην ἐπιτυχίαν, ὥστε ἐπεσκίασε καὶ αὐτὴν τὴν ΠΕΚΑ., πολλὰς ἀποστολὰς τῆς ὁποίας καὶ ἀνέλαβον ταῦτα.

Ὁ ἐν Κύπρῳ ἀνταποκριτὴς τοῦ «Ὀμπσέρβερ», εἰς συνομιλίαν του μὲ τὸν Δήμαρχον Λευκωσίας κ. Δέρβην, συνέστησε νὰ μὴ ἀρχίσῃ ἔνοπλος δρᾶσις, διότι οἱ Τόρηδες ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ θὰ ἐξαπέλυον τὸν Τουρκικὸν ὄχλον ἐναντίον τῶν Ἑλληνικῶν συνοικιῶν. Φαίνεται, ὅτι ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ «Ὀμπσέρβερ» κἄτι ἔμαθε ἀπὸ τὰς συνομιλίας του μὲ στρατιωτικοὺς περὶ τῆς Ἀγγλοτουρκικῆς ἐναντίον μας ἐπιθέσεως.

Ἡ «Νιοὺς Κρόνικλ» ἔγραψε: Ἐνῷ ἡ ΕΟΚΑ ἐτήρησε τὴν ἐκεχειρίαν, τὴν ὁποίαν προέτεινεν ὄχι χωρὶς ὅρους, ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις οὐδὲν ἔπραξεν».

Ἐπικίνδυνοι συλλήψεις μελῶν μας.—Ἐπιδειχθεῖσα ἐπιπολαιότης καὶ βραδύτης ἐκ μέρους τῆς Ἰντέλλιντζενς Σέρβις.—Ἐκτέλεσις ἑνὸς καταδότου.

Κατὰ Φεβρουάριον 1958 συνελήφθη, κατόπιν προδοσίας, ἡ ἐπιφορτισμένη μὲ τὴν παραλαβὴν καὶ διανομὴν τῆς ἀλληλογραφίας νεᾶνις. Ἡ ἀνακάλυψις ταύτης ὠφείλετο κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν συνδέσμων καὶ ὑπεύθυνον τῆς διαβιβάσεως τῆς ἀλληλογραφίας, ὅστις, παρὰ τὰς διαταγάς μου, εἶχεν ἀναθέσει εἰς ταύτην καὶ καθήκοντα ἀλλότρια πρὸς τὴν ἀποστολήν της. Εἶχα δώσει αὐστηρὰς διαταγάς, ὅπως οἱ ἐντεταλμένοι μὲ σοβαρὰ καθήκοντα μὴ ἀναμιγνύωνται καὶ εἰς ἄλλα δευτερεύοντα, διότι τυχὸν παρακολούθησις εἰς ταῦτα, πιθανώτατα νὰ ἀπεκάλυπτε καὶ τὰ κύρια αὐτῶν καθήκοντα. Τοῦτο ἀκριβῶς συνέβη καὶ μὲ τὴν συλληφθεῖσαν νεάνιδα. Εἰς αὐτὴν ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν συνδέσμων ἀνέθεσε τὴν διαφύλαξιν ὁπλισμοῦ ἐν τῇ κατοικίᾳ της καθὼς καὶ ἄλλα καθήκοντα, ξένα πρὸς τὴν ἀποστολήν της. Εἰς τὴν ἀντίληψιν πρακτόρων τῶν Ἄγγλων περιέπεσε, φαίνεται, κίνησις μεταφορᾶς ὁπλισμοῦ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νεάνιδος, ὁπότε Ἀγγλικὴ ἀστυνομία, εἰσβαλοῦσα εἰς ταύτην, ἀνεκάλυψε τὸν ὁπλισμόν. Ἐν τῇ ἐρεύνῃ ὅμως ἀνεκαλύφθη καὶ ἀλληλογραφία τῆς Ὀργανώσεως, ἣν ἡ μήτηρ τῆς νεάνιδος, κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτῆς, δὲν κατώρθωσε νὰ καταστρέψῃ ἐξ ὁλοκλήρου μὲ τὴν εἴσοδον τῆς ἀστυνομίας. Ἡ ἀλληλογραφία αὕτη ἀπετελεῖτο τόσον ἀπὸ διαταγάς μου πρὸς τοὺς τομεῖς, ὅσον καὶ ἀναφορὰς τῶν τελευταίων πρὸς ἐμέ. Ἡ νεᾶνις συνελήφθη βραδύτερον καὶ ἐκρατήθη, ὑποβληθεῖσα εἰς βασανιστήρια,

---

ναλωτικοῦ κοινοῦ καὶ νὰ ἔχωμεν τὴν ἀμέριστον καὶ ἐνθουσιώδη ὑποστήριξιν καὶ συμπαράστασίν των εἰς τὴν νέαν μορφὴν τοῦ ἀγῶνος. Νὰ εἶναι δὲ πάντες βέβαιοι, ὅτι ἡ κατὰ τοιοῦτον τρόπον συμβολή των θὰ εἶναι μεγίστη καὶ δὲν θὰ μείνῃ ἄνευ τῆς δεούσης ἐκτιμήσεως, ἀλλὰ καὶ θὰ τύχουν οὗτοι ἐκ μέρους μας τῆς ὑποστηρίξεως κατ' ἄλλον τρόπον διὰ τὰς τυχὸν ζημίας των, λόγῳ τῶν διαταχθησομένων μέτρων.

Ἡ παροῦσα ἀποτελεῖ ἁπλῆν προειδοποίησιν, σκοπὸν ἔχουσα νὰ προετοιμάσῃ ὅλους καὶ νὰ τοὺς ὑποδείξῃ τὸ καθῆκόν των. Πότε θὰ ἀρχίσῃ ὁ ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ καὶ τί ἀκριβῶς θὰ ζητήσωμεν ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν Κυπριακὸν λαὸν θὰ κοινοποιήσωμεν ἐν καιρῷ... ΟΛΟΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΕΤΟΙΜΟΙ.

Εἰδοποιοῦμεν ὅμως τὸ κοινὸν νὰ προσέξῃ ἀπὸ τυχὸν ἐκμετάλλευσιν, ἐκ μέρους διαφόρων ἐπιτηδείων καὶ ἀπατεώνων, καθόσον τὰ διαταχθησόμενα ὑφ' ἡμῶν δὲν πρόκειται κατ' οὐδένα τρόπον νὰ θίξουν τρόφιμα ἢ ἄλλα εἴδη πρώτης ἀνάγκης, ἀλλὰ μόνον εἴδη πολυτελείας καὶ τοιαῦτα χρησιμοποιούμενα μόνον ὑπὸ τῶν ὀλίγων καὶ τῶν ὁποίων μάλιστα μποροῦμε νὰ ποῦμε, ὅτι θὰ ἦτο περιττὴ ἡ χρησιμοποίησίς των. Ἴσως μάλιστα νὰ ὠφελήσουμε καὶ τὲς τσέπες μερικῶν ἀνοήτων, οἱ ὁποῖοι ἢ θέλουν νὰ ἐπιδείξουν τὸν πλοῦτόν των ἢ νὰ χρησιμοποιήσουν διάφορα ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα νὰ φέρουν τὴν μάρκαν τοῦ «Ἐξωτερικοῦ», ἐνῷ πολλὰ τούτων θὰ μποροῦσαν νὰ προμηθευθοῦν ἀπὸ τὸν τόπον μας.

Ἡ φτωχολογιὰ δὲν πρόκειται τίποτε νὰ στερηθῇ.

Ε.Ο.Κ.Α. Ο ΑΡΧΗΓΟΣ — ΔΙΓΕΝΗΣ

χωρὶς νὰ ἀποκαλύψῃ τι. Δι' ἐμὲ ἐδημιουργεῖτο οὕτω, πάλιν, σοβαρώτατος κίνδυνος. Πρῶτον, διότι ἐὰν ἡ νεᾶνις ἀπεκάλυπτε, ὅτι ἡ ἀλληλογραφία ἀφεώρα ἐμέ, θὰ ὑπεβάλλετο εἰς τὰ φρικτώτερα τῶν βασανιστηρίων καὶ ἐὰν ὑπέκυπτε καὶ ὡμολόγει ὅσα ἐγνώριζε περὶ τοῦ τρόπου διεξαγωγῆς τῆς ἀλληλογραφίας θὰ συνελαμβάνοντο τὰ περισσότερα στελέχη μας καὶ πιθανώτατα ὁ ἀντίπαλος νὰ ἔφθανε καὶ μέχρις ἐμοῦ. Δεύτερον, διότι μετὰ τῆς νεάνιδος ταύτης συνελήφθη καὶ ἑτέρα, ἡ ὁποία τυχαίως εὑρίσκετο εἰς τὴν οἰκίαν κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῆς ἀστυνομίας καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο προηγουμένως εἰς τὴν θέσιν τῆς συλληφθείσης νεάνιδος, ἀντικατεστάθη δὲ καὶ ἐτέθη ἐν ἐφεδρείᾳ, διότι εἶχον πληροφορίας, ὅτι κατέστη ὕποπτος εἰς τὴν 'Αγγλικὴν ἀστυνομίαν καὶ ὡς ἐκ τούτου παρηκολουθεῖτο. Τὸ σοβαρώτερον ὅμως ἦτο ὅτι ἡ τελευταία αὕτη νεᾶνις ἐγνώριζε πολλά, ἐχρησιμοποιήθη δὲ κάποτε διὰ νὰ μοῦ μεταφέρῃ τὸ ἐπεῖγον σημείωμα περὶ ἀποκαλύψεως τοῦ κρησφυγέτου μου, περὶ οὗ ἀναφέρω ἀλλαχοῦ, καὶ ἐγνώριζε ὡς ἐκ τούτου πολλὰ πρόσωπα, ἔχοντα σχέσιν μὲ τὸ ἄμεσον περιβάλλον μου. Κίνδυνος, συνεπῶς, σοβαρὸς ἐπεκρέματο κατὰ τῆς 'Οργανώσεως. Εὐτυχῶς, ἐγὼ μὲν ἐνήργησα κεραυνοβόλως, οἱ δὲ Ἄγγλοι μὲ ἀσυγχώρητον βραδύτητα καὶ δύναμαι νὰ εἴπω πλημμελῶς ἠρεύνησαν τὴν ὑπόθεσιν. Ἡ ἀλληλογραφία, ἡ ὁποία περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῆς ἀστυνομίας, ἦτο σοβαρωτάτη ὄχι τόσον λόγῳ τοῦ περιεχομένου, ὅσον λόγῳ τῶν ἀποστολέων καὶ παραληπτῶν ταύτης. 'Εὰν οἱ ἀνακριταὶ κατέβαλλον μεγαλυτέραν προσπάθειαν, θὰ ἀντελαμβάνοντο, ὅτι μέρος τῆς ἀλληλογραφίας ἀπηυθύνετο πρὸς ἐμὲ καὶ ἑτέρα τοιαύτη ἐκ μέρους μου πρὸς στελέχη τῆς 'Οργανώσεως. Λέγω «θὰ ἀντελαμβάνετο», διότι διὰ τὴν ἐξαπάτησιν τῶν 'Αρχῶν, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἀλληλογραφία περιήρχετο εἰς χεῖράς των, ἐχρησιμοποίουν ἴδιον ψευδώνυμον μὲ ἕκαστον τομέα. Οὕτω, εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν ἐφαίνοντο διάφορα ψευδώνυμα ὡς παραλῆπται καὶ ἀποστολεῖς, ἅπαντα ὅμως ἀφεώρων ἐμέ. Ἡ ἀνάκρισις, εὐτυχῶς, κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅπως ἀνεκοινώθη, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἀλληλογραφίας, ἡ ὁποία ἀφεώρα σοβαρὰ καὶ σημαντικὰ στελέχη τῆς 'Οργανώσεως, τοῦ συμπεράσματος ἐξαχθέντος ἀσφαλῶς ἐκ τοῦ περιεχομένου τῶν ἐπιστολῶν. Αἱ ἀνακρίσεις διεξήχθησαν μὲ βραδὺν ρυθμόν, τοῦτο δὲ μοῦ ἐπέτρεψε νὰ ἀναζητήσω τὸν καταδότην. Πραγματικῶς, οὗτος ἀπεκαλύφθη καὶ ἦτο λίαν ἐπικίνδυνος, καθ' ὅσον ἐγνώριζε πολλὰ καὶ τόσα τοὐλάχιστον ὅσα καὶ ἡ νεᾶνις, ἡ ὁποία μοῦ προσεκόμισε τὸ ἐπεῖγον σημείωμα περὶ ἀνακαλύψεως τοῦ κρησφυγέτου μου καὶ τὴν ὁποίαν οὗτος εἶχε μεταφέρει διὰ τοῦ αὐτοκινήτου του. Δὲν ὑπῆρξε δι' ἐμὲ οὔτε δισταγμὸς οὔτε χρονοτριβή. Διέταξα καὶ ἐξετελέσθη ἀμέσως καὶ οὕτω τὸ νῆμα τῶν ἀνακρίσεων ἀπεκόπη καὶ κατέστη ἀδύνατον νὰ ἐπεκταθῇ ἡ ἔρευνα πρὸς τὴν κατεύθυνσίν μου.

Δύο σοβαροὶ κίνδυνοι, οἱ ὁποῖοι μὲ ἐπαπειλοῦσαν, ὁ τῆς ἐξακριβώσεως ὑπὸ τῶν 'Αρχῶν τῶν ἀποστολέων καὶ παραληπτῶν τῆς ἀλληλογραφίας καὶ ἡ κατάδοσις τῆς περιοχῆς, εἰς ἣν εὑρισκόμην, καθὼς καὶ προσώπων τοῦ ἀμέσου περιβάλλοντός μου ὑπὸ τοῦ καταδότου, ἔπαυσαν νὰ ὑφίστανται. Ὑφίστατο ὅμως κίνδυνος διαφυγῆς μυστικῶν ἐκ μέρους τῶν συλληφθεισῶν δύο νεανίδων. Εὐτυχῶς ἀμφότεραι παρέμειναν βράχοι, παρὰ τὰς κακοποιήσεις, τὰς ὁποίας ὑπέστησαν, μηδὲν ἀποκαλύψασαι. Ἡ συλληφθεῖσα μάλιστα νεᾶνις, εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ὁποίας ἀπεκαλύφθη ἡ ἀλληλογραφία, ἔσπευσε νὰ μοῦ ἀποστείλῃ μακροσκελεστάτην ἀναφορὰν ἐπὶ φύλλου χάρτου διαστάσεων ἐφημερίδος, ἐφ' οὗ ἀνέγραψε διὰ χυμοῦ λεμονίου πολυτίμους πληροφορίας, καὶ ἰδίᾳ ἐκείνας αἱ ὁποῖαι ἀφεώρων τὸ πρόσωπόν μου καὶ τὰς ὁποίας ἐπιμόνως ἐζήτουν παρ' αὐτῆς οἱ ἀνακριταί.

Διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἡ 'Ιντέλλιντζες Σέρβις ἡττήθη, λόγῳ τοῦ ὅτι δὲν ἐνήργησε μὲ σύστημα καὶ ταχύτητα. Ἓν μέγα μειονέκτημα τῆς 'Ιντέλλιντζες Σέρβις ἐν Κύπρῳ, ἦτο, ὅτι ἐπεζήτησε τὴν ἀπόκτησιν πληροφοριῶν, μετερχομένη βίαν καὶ συστηματικὰ καὶ προγραμματισμένα βασανιστήρια καὶ οὐδόλως ἀπέβλεψεν εἰς τὸ σύστημα καὶ τὸν τρόπον διεξαγωγῆς τῶν ἀνακρίσεων, ὥστε νὰ ἐκμαιεύσῃ πληροφορίας διὰ τῆς ἐπισταμένης διερευνήσεως ὡρισμένων σημείων ἢ ἐνδείξεων, νὰ διευρύνῃ δὲ ταύτας πρὸς ἀπόκτησιν συνεχῶς πληροφοριῶν, μείζονος σπουδαιότητος. 'Επὶ πλέον, αἱ ἀνακρίσεις διήρκουν πολὺ καὶ οἱ ἀνακρινόμενοι ὑπεβάλλοντο εἰς ταύτας βάσει προγράμματος, τὸ ὁποῖον περιῆλθεν εἰς χεῖράς μου καὶ τὸ ὁποῖον καθώριζεν εἰς ποίου εἴδους ἐξέτασιν καὶ βασανιστήρια ἔπρεπε νὰ ὑποβληθῇ ὁ ἀνακρινόμενος ἐντὸς καθωρισμένων χρονικῶν διαστημάτων. Συνήθως ἡ συνολικὴ διάρκεια μιᾶς κανονικῆς ἐξετάσεως συλλαμβανομένου ἦτο 28 ἡμερῶν. Οὕτω ἡμεῖς εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐξαλείψωμεν πᾶν ἐνοχοποιητικὸν ἴχνος ἢ νὰ τροποποιήσωμεν οἱανδήποτε κατάστασιν, γνωστὴν εἰς συλλαμβανόμενον.

Τὸ ἀνωτέρω ἐπεισόδιον μὲ δικαιώνει ἅπαξ ἔτι διὰ τὴν ἐμπιστοσύνην, τὴν ὁποίαν ἔτρεφα ἐπὶ τῆς ἐχεμυθείας τῆς Ἑλληνίδος Κυπρίας εἰς σοβαρὰς καὶ ἐμπιστευτικὰς ἀποστολάς.

Ἐπανάληψις τῆς δράσεως.

Τὴν 4ην Μαρτίου ἔδωκα ἐντολὴν ἐνάρξεως τῆς δράσεως. Αὕτη πρὸς τὸ παρὸν θὰ περιωρίζετο εἰς προσβολὴν ἀψύχων στόχων, ὡς τοιοῦτοι δὲ ἐδόθησαν ἀρχικῶς τὸ ἀεροδρόμιον Λευκωσίας καὶ πλωτὰ σκάφη καὶ ἐσκόπει:

-Νὰ ἐνισχυθῇ ἡ προσπάθειά μας διὰ τὴν Παθ. Ἀντίστασιν.

-Νὰ δείξωμεν, ὅτι ἡ μέχρι τοῦδε ἀδράνειά μας ἦτο ἠθελημένη καὶ δὲν ἐπεβλήθη διὰ λόγους ἀδυναμίας.

-Νὰ ἐξυψωθῇ τὸ ἠθικὸν τοῦ λαοῦ καὶ τῶν μελῶν μας, τὸ ὁποῖον πιθανὸν νὰ εἶχεν ἐπηρεασθῇ, λόγῳ τῆς μακρᾶς ἀδρανείας.

-Νὰ διαπιστώσωμεν τὴν ἀντίδρασιν τοῦ ἀντιπάλου (Ἄγγλων καὶ Τούρκων).

Ἡ προσβολὴ τῶν στόχων συνεχίσθη προοδευτικῶς, συμφώνως πρὸς τὸ σχέδιον. Τὸ ἐφαρμοσθὲν σύστημα ἦτο διάφορον τοῦ ἐφαρμοσθέντος προηγουμένως. Ἦτο «διευθυνόμενον», ἄνευ δηλαδὴ ἐλευθερίας δράσεως ἐκ μέρους τῶν τομέων καὶ ἐπιλογῆς σειρᾶς προσβολῆς τῶν στόχων. Τὸ σύστημα τοῦτο ἐπεβάλλετο ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας, ἵνα ἔχω τὴν δυνατότητα ἐπιταχύνσεως καὶ ἐπιβραδύνσεως τοῦ ρυθμοῦ προσβολῆς καὶ νὰ δύναμαι, ὑπὸ ὡρισμένας προϋποθέσεις, νὰ μεταβάλλω τακτικήν, ὥστε νὰ παραπλανῶ τὸν ἀντίπαλον, ὡς πρὸς τὰς προθέσεις μου καὶ διεξαγάγω ἀποτελεσματικώτερον ἐπιθέσεις κατὰ τῶν προκαθοριζομένων στόχων. Ἦτο δυνατὸν δὲ τοῦτο νὰ ἐπιτευχθῇ χάρις εἰς τὸ ἄριστον σύστημα συνδέσμων, τὸ ὁποῖον ὠργάνωσα καὶ τὸ ὁποῖον ἐλειτούργει θαυμάσια. Τὸ ἐφαρμοσθὲν σύστημα, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπέτυχε πλήρως, ἀφεώρα οὐχὶ τὴν ταυτόχρονον προσβολὴν στόχων ἀπὸ ὅλους τοὺς τομεῖς, ἀλλὰ τὴν διαδοχικὴν τοιαύτην κατὰ τομεῖς.

Οἱ ἐν Κύπρῳ στρατιωτικοί, ἀνησυχήσαντες ἐκ τῆς ἐνάρξεως τῆς δράσεώς μας, ἐνεφανίσθησαν συνιστῶντες τερματισμὸν τῆς ἐκεχειρίας, ὡς ἐὰν οὗτοι νὰ ἐτήρουν ἐκεχειρίαν. Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις, προβλέπουσα ἐπέκτασιν τῶν δολιοφθορῶν καὶ βεβαιωθεῖσα τώρα ὅτι ἡ ΕΟΚΑ ἦτο ἱκανὴ νὰ ἐπαναρχίσῃ μεγάλης κλίμακος ἐπιχειρήσεις, ἐξεδήλωσε ζωηρὰς ἀνησυχίας ἐκ τῆς ἐξελίξεως τῆς καταστάσεως καὶ ὁ Φοὺτ τὴν 21ην Μαρτίου συνεσκέφθη μετὰ τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν του συμβούλων. Ἐκπρόσωπος τῆς Κυβερνήσεως ἐδήλωσε, τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ὅτι αἱ τελευταῖαι δολιοφθοραὶ τῆς ΕΟΚΑ καταδεικνύουν ἀλλαγὴν συστήματος εἰς τὴν τακτικὴν αὐτῆς, διότι αἱ ἐπιθέσεις της στρέφονται ἐναντίον στρατιωτικῶν καὶ κυβερνητικῶν ἐγκαταστάσεων μᾶλλον, παρὰ ἐναντίον ἐμψύχων στρατιωτικῶν στόχων, ὡς ἐγένετο εἰς τὸ παρελθόν.

Λονδίνειος ἐφημερὶς ἔγραφεν ὅτι ἡ κατάστασις ἐν Κύπρῳ ἐμφανίζεται κρίσιμος ἐκ τῆς δυνατότητος ἐπαναλήψεως δράσεως τῆς ΕΟΚΑ καὶ τῆς μειώσεως τῆς ἐπιρροῆς τοῦ Φούτ.

Τὴν 31ην Μαρτίου ἐτροποποίησα τὸ σύστημα ὡς πρὸς τὸν ρυθμὸν προσβολῆς τῶν ἀψύχων στόχων καὶ ἄφινα πρωτοβουλίαν δράσεως εἰς τοὺς τομεῖς μὲ μόνον περιορισμὸν νὰ ἀποφευχθῇ ἡ προσβολὴ στόχων, ἡ ὁποία θὰ συνεπήγετο θύματα.

Ἡ δρᾶσις ἐν τῷ μεταξὺ ἐπεξετάθη καὶ εἰς ἄλλους τομεῖς. Οὕτω τὴν 2αν Μαρτίου ἐτελέσθησαν μνημόσυνα καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον, ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τοῦ ἡρωϊκοῦ θανάτου τοῦ Γρηγορίου Αὐξεντίου. Τὸ ἐπίσημον μνημόσυνον ἐγένετο εἰς Βαρώσια. Περὶ τὰς 15.000 λαοῦ ἀπὸ ὅλην τὴν νῆσον συνέρρευσαν εἰς Βαρώσια, ἠμποδίσθησαν ὅμως ὑπὸ τῶν πραιτωριανῶν τοῦ Φοὺτ νὰ φθάσουν εἰς τὸν τόπον τοῦ μνημοσύνου καὶ μετέβησαν ὡς ἐκ τούτου εἰς Λύσην, ὅπου καὶ ἐτέλεσαν μνημόσυνον.

Τὴν 9ην Μαρτίου οἱ μαθηταὶ τῆς Ἀγγλικῆς Σχολῆς Λευκωσίας ἀπήργησαν, διότι συμμαθηταί των ἀπεβλήθησαν, λόγῳ κατοχῆς φυλλαδίων τῆς ΕΟΚΑ.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀθρόα τηλεγραφήματα ἀπεστάλησαν πρὸς τὸν Κυβερνήτην, ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ ἐπετείῳ τῆς ἐξορίας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, τοῦ Μητροπολίτου Κυρηνείας καὶ τῶν δύο συνεξορίστων.

Ὁ ἑορτασμὸς τῆς ἐθνικῆς ἑορτῆς τῆς 25ης Μαρτίου ὑπῆρξε περίλαμπρος καθ'

ὅλην τὴν νῆσον. Ἐξέδωκα τὴν ἀκόλουθον προκήρυξιν (1). Ἐκυριάρχει ἡ ἰαχὴ «ΕΝΩΣΙΣ». Ἐπεκράτησε μέγας ἐνθουσιασμὸς καὶ ἐξεδηλώθη ὑψηλὸς ἐθνικὸς παλμός.

Κατὰ τὰς ἐκδηλώσεις αὐτάς, οἱ Κύπριοι κομμουνισταὶ ἀπέδειξαν, ὅτι ἡ «ἑνότητα», τὴν ὁποίαν διακηρύσσουν, εἶναι κενὴ λέξις, ὅταν δὲν ἐξυπηρετῇ κομματικοὺς αὐτῶν σκοπούς.

Παρέλασις μαθητῶν μὲ ἑλληνικὰς σημαίας.

Οὗτοι παρήλασαν κεχωρισμένως, μὴ μετασχόντες τῶν παρελάσεων τῶν ἐθνικιστῶν. Κατὰ τὰς παρελάσεις ἡ μὲν φάλαγξ τῶν ἐθνικιστῶν ὑπερέβαινε τὰς 30.000, ἐνῷ ἡ τῶν κομμουνιστῶν ἠρίθμει περὶ τὰς 6 - 7 χιλιάδας.

---

(1) ΔΥΟ ΕΠΕΤΕΙΟΙ

ΕΛΛΑΣ — 25η Μαρτίου 1821

Ἕνας παπᾶς, ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός, σήκωσε τὸ λάβαρον τῶν σκλαβωμένων ραγιάδων. Καὶ ἐγέμισαν τὰ βουνὰ καὶ οἱ λόγγοι ἀπὸ πολεμάρχους σταυραετούς. Καὶ τὸ καρυοφύλλι ἀντήχησε καὶ τὰ πυρπολικὰ τοῦ Μιαούλη καὶ τοῦ Κανάρη ἐσκόρπιζαν τὸν ὄλεθρον μὲ τὲς φωτοχυσίες των. Καὶ ἔγιναν ἑκατόμβαι καὶ ὁλοκαυτώματα. Καὶ ἐγεννήθησαν δόξες καὶ θρῦλοι: Γραβιά, Μεσολόγγι, Δερβενάκια... Καὶ ὁ στρατὸς τοῦ δυνάστου σὰν ὁδοστρωτήρας παρέσυρε τὸ πᾶν. Παντοῦ καταστροφή, ἐρείπια, στάχτη, ἐρήμωσις, ἀντάρα, νεκροί, πεῖνα... Παρέμεινεν ὅμως ΑΣΒΕΣΤΗ ἡ ΠΙΣΤΙΣ στὴν νίκη. Καὶ μόνη ζωή, παρέμειναν τὰ Ἑλληνικὰ νειᾶτα μὲ τούς: Κολοκοτρώνην, Καραϊσκάκην, Τζαβέλλαν, Μπότσαρην, Παπαφλέσσαν... ραγιάδες ἀνυπότακτους, ἀλλὰ καὶ ἀποφασισμένους νὰ νικήσουν ἢ νὰ πεθάνουν. Καὶ νίκησαν. Μία δράκα μικρῶν, ἀλλὰ μεγάλων στὴν ψυχήν, νίκησε μιὰ ἀπέραντη αὐτοκρατορία. Γιατί;

Ἡ μεγαλωσύνη εἰς τὰ ἔθνη δὲν μετριέται μὲ τὸ στρέμμα
μὲ τῆς καρδιᾶς τὸ πύρωμα μετριέται καὶ μὲ τὸ αἷμα.

Τί καὶ ἂν παντοῦ ἦσαν ἐρείπια καὶ στάχτη; Τί καὶ ἂν ὅλη ἡ Ἑλλὰς ἔγινεν ὁλοκάυτωμα; Ἀπὸ τὴν στάχτη καὶ τὰ ἐρείπια ξεπήδησε μὲ τὴν αἱματοβαμμένη χλαμύδα της, πανένδοξη, ὑπερήφανη, Η ΝΕΑ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΕΛΛΑΔΑ. Τί καὶ ἂν ὑπῆρχαν νεκροί; Ἀπὸ τὴν γενιὰ ἐκείνη ξεπήδησε ἡ ἀνδρειωμένη καὶ ἔμπειρη ἡγεσία τοῦ Ἔθνους, ποὺ ἔκαμε τὴν Ἑλλάδα κάποτε χώραν τῶν πέντε θαλασσῶν καὶ δύο Ἠπείρων.

ΚΥΠΡΟΣ — 1η Ἀπριλίου 1955

Νησὶ ποὺ μοσχοβολᾷ καὶ θυμίζει παντοῦ ΕΛΛΑΔΑ. Χρόνια, τώρα, δούλη. Ὁ δυνάστης τὴν ἀποκαλοῦσε «φρόνιμη σκλάβα». Ἦλθε ὅμως μέρα, ποὺ τὸ Ἑλληνικὸ αἷμα της κόχλασε. Καὶ τότε ἀκούστηκε τὸ σάλπισμα τοῦ πολεμικοῦ παιᾶνος: «ΡΑΓΙΑΔΕΣ, ΞΥΠΝΑΤΕ, ΛΕΥΤΕΡΟΙ ἢ ΝΕΚΡΟΙ· ΠΟΤΕ ΔΟΥΛΟΙ.

Ὅπως τότε, ἔτσι καὶ σήμερα μιὰ δράκα ἀντρειωμένων σήκωσε τὸ λάβαρο τῆς λευτεριᾶς ἐναντίον μιᾶς

'Ως ἐλέχθη, ἡ ἐπανάληψις τῆς δράσεώς μας ἀνησύχησε τὸ Λονδῖνον, ἐπληροφορήθην δὲ ὅτι ἐγένετο Βρεττανικὸν διάβημα εἰς 'Αθήνας συνεπείᾳ ταύτης.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὁ 'Αμερικανικὸς τύπος ἔδωκεν εὐρεῖαν δημοσιότητα εἰς τὰ Κυπριακὰ γεγονότα, ἀποκαλῶν ἡμᾶς «ἐγωϊστὰς» καὶ ὄχι «τρομοκράτας», ὡς συνήθιζε, καὶ ἀπέδιδεν εἰς τὰς Μ. Δυνάμεις εὐθύνην διὰ τυχὸν χειροτέρευσιν τῆς καταστάσεως.

Θεαματική, παραπλανητικὴ χειρονομία τοῦ Φούτ.—'Αβάσιμοι δικαιολογίαι τούτου διὰ τὴν τακτικήν του.

Τὴν 10ην Μαρτίου, ὁ Φοὺτ ἐπεσκέφθη τὰ κρατητήρια ΠΥΛΑΣ καὶ ἐδήλωσε πρὸς τοὺς κρατουμένους, ὅτι ἡ ἀπόλυσίς των θὰ ἠκολούθει τὴν συνήθη διαδικασίαν, δηλαδὴ ὡς καὶ πρότερον, μὲ τὸ σταγονόμετρον καὶ κατόπιν ἐξετάσεως τοῦ φακέλλου ἑκάστου, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ μέτρον τοῦτο θὰ ἀνεστέλλετο ἐὰν ἡ ΕΟΚΑ ἐπανελάμβανε τὴν δρᾶσιν. Τοῦτο ἐσήμαινε καθαρὸν ἐκβιασμὸν καὶ καθιέρωσιν τῆς ὁμηρίας διὰ νὰ ἐξαναγκασθῇ ἡ ΕΟΚΑ ὅπως παύσῃ τὸν ἀγῶνα. Οὕτω ὁ Φοὺτ ἀπεδεικνύετο ἀφελέστερος τοῦ προκατόχου του, μὴ κατορθώσας μετὰ τόσους πειραματισμοὺς καὶ ἐξευτελισμοὺς νὰ ἀντιληφθῇ τὴν ἀγωνιστικὴν διάθεσιν καὶ σταθερότητα τῶν Κυπρίων.

Εἰς τὸν ἐκβιασμὸν τοῦτον τοῦ Κυβερνήτου ἀπήντησα διὰ φυλλαδίου ὑπὸ τὸν τίτλον «Εκβιασμός». (1)

αὐτοκρατορίας. Ὅπως τότε, ἔτσι καὶ τώρα γέμισαν τὰ βουνὰ καὶ οἱ κάμποι ἀπὸ πολεμάρχους καὶ λεβεντονιούς. Ὅπως καὶ τότε, παντοῦ ἐρείπια, καταστροφαί, ἑκατόμβαι, νεκροί. Ὅπως τότε, ἔτσι καὶ τώρα παραμένει ἄσβεστη ἡ ΠΙΣΤΙΣ διὰ τὴν νίκην καὶ μὲ τὴν δᾶδα τῆς λευτεριᾶς οἱ λεβεντονιοὶ τῆς Ε.Ο.Κ.Α. βαδίζουν μπροστὰ δείχνοντας τὸν δρόμον. Ἑκατόμβαι παντοῦ. Πάνω ὅμως σ' αὐτὲς κυματίζει ἡ σημαία τοῦ ἀγῶνος, ἡ ὁποία δὲν θὰ ὑποσταλῇ παρὰ μὲ τὴν νίκην, διὰ νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ ἡ γαλανόλευκη. Ὅπως καὶ τότε, ἔτσι καὶ σήμερα ἀπὸ τὸ Κυπριακὸ ὁλοκαύτωμα θὰ ξεπηδήσῃ ἡ ΛΕΥΤΕΡΙΑ καὶ ὁ δυνάστης, θαμβωμένος ἀπὸ τὴν δόξα μας, θὰ ἔλθῃ μία μέρα, ἐὰν εἶναι πράγματι γενναῖος, νὰ ἀποτίσῃ φόρον τιμῆς καὶ θὰ γονατίσῃ μπροστὰ στὴν Κυπριακὴ δόξα καὶ θὰ πῇ: Ἦσαν γενναῖοι· τοὺς ἄξιζε ἡ Λευτεριά.

Μπροστὰ στὸ Κυπριακὸ ὁλοκαύτωμα γονατίζω εὐλαβικά, σὰν ἁπλοῦς στρατιώτης. Ἡ σκέψις μου στοὺς ἡμίθεους τοῦ 21. 'Απὸ τὲς πράξεις των ἀντλῶ νέες δυνάμεις, ὑπομονήν, ἐμμονὴν καὶ ἐγκαρτέρησιν. Μὲ τὴν δᾶδα ἀναμμένην ἀπὸ τὸ φῶς των, βαδίζω μπροστά, ἐκεῖ ποὺ μοῦ ἔταξε ὁ Θεός. Βαδίζω σταθερὰ πρὸς τὸ τέρμα, χωρὶς νὰ λυγίσω, χωρὶς νὰ ὑπολογίσω τὲς δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου, χωρὶς νὰ κυττάξω πίσω. Ὁδηγός μου ἡ Κύπρος, ἡ ὁποία μοῦ ἐπιτάσσει: ΛΕΥΤΕΡΙΑ ἢ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ.

Τὴν προσταγὴ αὐτὴ θὰ τὴν ἐκτελέσω καὶ δίδω μὲ τὴν σειράν μου ὑπόσχεσιν: ΝΕΚΡΟΣ, ἀλλὰ ποτὲ ΡΙΨΑΣΠΙΣ. Αὐτὸς εἶναι ὁ δρόμος τῆς τιμῆς. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαὸς θὰ μὲ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ.

Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ δρόμος τῶν γενναίων. Καὶ ὁ γενναῖος στὸ τέλος ΝΙΚΑ.

Ε.Ο.Κ.Α. Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ

(1) Ο ΕΚΒΙΑΣΜΟΣ

«Ἡ πολιτικὴ τῶν ἀπολύσεων κρατουμένων πιθανὸν νὰ ἀνασταλῇ ἢ νὰ ἀκυρωθῇ πλήρως, ἐὰν σημειωθοῦν περαιτέρω πράξεις βίας ἐκ μέρους τῆς ΕΟΚΑ». Αὐτὰ εἶπεν ὁ κ. Φοὺτ πρὸ τινων ἡμερῶν. 'Εμεῖς τὰ χαρακτηρίζομεν: ΕΚΒΙΑΣΜΟΝ.

'Ενθυμούμεθα ὅμως καὶ τὰ λόγια τοῦ κ. Φοὺτ εἰς Ἄγκυραν. «Αἱ γενόμεναι ἀπολύσεις κρατουμένων ἦσαν δίκαιαι, καθ' ὅσον οὗτοι συνελήφθησαν καὶ ἐκρατοῦντο ἄνευ δίκης».

Εἰς τὰ λόγια τῆς 'Αγκύρας ἐπικρατεῖ τὸ ΔΙΚΑΙΟΝ. Εἰς τὰ λόγια τῆς Λευκωσίας ἡ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΣ.

Τί εἶναι, ὅμως, ἐκεῖνο ποὺ ἠνάγκασε τὸν κ. Φοὺτ νὰ ἀλλάξῃ γνώμην σ' ἕνα μῆνα καὶ νὰ καταπατήσῃ τὸ δίκαιον; Αὐτὸ βέβαια δὲν θὰ θελήσῃ νὰ μᾶς τὸ πῇ. 'Εμεῖς, ὅμως, δικαιούμεθα νὰ σημειώσωμεν τὸ ἀλλοπρόσαλλον τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὸν ἐπιχειρούμενον ὑπὸ τούτου ἀνήθικον ἐκβιασμόν. Διότι ὁ κ. Φοὺτ μᾶς λέγει: Μὴν ἀρχίσετε δρᾶσιν, διότι ἄλλως κρατῶ ΟΜΗΡΟΥΣ τοὺς πολιτικοὺς κρατουμένους, ἄτομα ἄοπλα καὶ ἀνυπεράσπιστα, ἀφοῦ δὲν μπορῶ νὰ πιάσω τοὺς ὡπλισμένους τῆς ΕΟΚΑ. 'Αφήνομεν στὸν καθένα νὰ κρίνῃ τὸν ἄνδρα.

'Αλλὰ ἡ πολιτικὴ τοῦ κ. Φοὺτ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, μολονότι τόσον σοβαροῦ, ἐνέχει καὶ τὴν κωμικήν της πλευράν. Διότι ὅλοι θὰ ἐνθυμοῦνται, ὅτι πρὸ τινων ἀκόμη ἡμερῶν οὗτος μαζὶ μὲ τὸν ἀνεκδιήγητον στρατηγὸν Κέντριου, ὁ ὁποῖος μολονότι ἡγεῖται 36 χιλιάδων ἀνδρῶν ἔκαμε «μία τρύπα στὸ νερό», ποζάρων μάλιστα διὰ τοῦτο ἐπιδεικτικῶς μὲ τὸ ὅπλον ἐπ' ὤμου, ἐξετόξευσαν ΑΠΕΙΛΑΣ ἐναντίον τῆς ΕΟΚΑ, ὅτι θὰ τὴν συνέτριβαν, ἐὰν καὶ ἁπλῶς ἐκινεῖτο. Λεονταρισμοὶ θρασυδείλων. Καὶ ἀντὶ τῶν μύδρων ἐκείνων ποὺ θὰ...... ἐσείετο ἡ Κύπρος, ὁ δυστυχὴς Κυβερνήτης μεταχειρίζεται τώρα τὸν ΕΚΒΙΑΣΜΟΝ, χρησιμοποιῶν ὡς μέσον τὴν ΟΜΗΡΙΑΝ, ἐπιχειρῶν οὕτω ν' ἀναγκάσῃ, ὡς νομίζει, τὴν ΕΟΚΑ νὰ παύσῃ τὸν ἀγῶνα, ἀφοῦ οὔτε διὰ τῶν ὅπλων, οὔτε διὰ τῶν ἀπειλῶν τὸ ἐπέτυχε.

Εἰς τὸν κ. Φοὺτ θὰ ἀπαντήσωμεν διὰ τελευταίαν φοράν:

1) Ἡ ΕΟΚΑ δὲν φοβεῖται ἀπειλὰς καὶ τὸ ἀπέδειξε πλειστάκις. Αἱ πράξεις της δὲν ὑπαγορεύονται ἀπὸ τὸ «γοῦστο» ἢ τὰς ἀπειλὰς οἱουδήποτε, ἀλλὰ ἀπὸ μόνον τὸ συμφέρον τῆς Κύπρου.

2) Οἱ πολιτικοὶ κρατούμενοι, τὸ ἄνθος τῆς Κυπριακῆς νεότητος καὶ τὸ ἴνδαλμα τῆς Κύπρου, δὲν εἶναι δια-

Ἐκ τοῦ στενοῦ περιβάλλοντος τοῦ Κυβερνήτου καὶ διὰ προσώπου, ἔχοντος ἐπαφὴν μετ' αὐτοῦ, μοῦ διεβιβάσθησαν πληροφορίαι, καθ' ἃς ὁ Κυβερνήτης ἔφθασεν εἰς Κύπρον μὲ καλὰς διαθέσεις πρὸς ἐξεύρεσιν μιᾶς δημοκρατικῆς λύσεως, παρενεβλήθησαν ὅμως ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἀκόλουθοι παράγοντες:

α. Ἡ Τουρκικὴ ἀδιαλλαξία, μὲ σύνθημα τὸν διαμελισμόν.

β. Ἡ ἐπίμονος καὶ ἔντονος ὑποστήριξις τῶν Τούρκων ὑπὸ τῆς ὁμάδος Σώλσμπερυ, μὲ σαφῆ κατεύθυνσιν πρὸς στρατιωτικὴν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ, καὶ

γ. Ἡ Ἀμερικανικὴ ἐπιμονὴ καὶ ἡ οὐσιαστικὴ ἐνθάρρυνσις τῶν παραλόγων Τουρκικῶν ἀξιώσεων.

Ἀλλ' οἱ παράγοντες οὗτοι ἦσαν καὶ προηγουμένως γνωστοὶ εἰς τὸν Φοὺτ καὶ δὲν εἶχον ἐμφανισθῆ τὸ πρῶτον τώρα. Συνεπῶς, τὰ ἀνωτέρω ἀποτελοῦν ἀπόπειραν δικαιολογίας τῆς ἐφαρμοζομένης τακτικῆς του.

Κατὰ τὰς αὐτὰς πληροφορίας, ὁ Κυβερνήτης, κατὰ τὴν εἰς Λονδῖνον μετάβασίν του, ἐπέτυχε μετὰ πολλὰς δυσκολίας ὁμόφωνον ἔγκρισιν τῶν προτάσεών του, αἱ ὁποῖαι προέβλεπον, πλὴν τῶν ἄλλων, ἐπάνοδον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ διαπραγματεύσεις ἀπ' εὐθείας μετὰ τούτου, συγχρόνως δὲ εἶχε πείσει τοὺς ἐν Λονδίνῳ, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἠγωνίζοντο διὰ μίαν καλὴν ὑπόθεσιν.

Μετὰ τὴν ἔγκρισιν τῆς ἐκθέσεώς του ἀπὸ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἐθεωρήθη ἀναγκαῖον, ὅπως ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν προσεγγίσῃ τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν, ἵνα ἐπιτύχῃ διαλλακτικότητα πρὸς ἐφαρμογὴν κάποιου σχεδίου, ἀσαφοῦς μέν, ἀλλὰ τοιούτου, τὸ ὁποῖον ἀποκλείει τὸν διαμελισμὸν καὶ τὴν ἕνωσιν.

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τοῦ Φοὺτ εἰς Ἄγκυραν ἀπέτυχε, διότι οἱ Τοῦρκοι ἐπέμενον ὁπωσδήποτε εἰς ἄμεσον διαμελισμόν. Αἱ τουρκικαὶ ἐφημερίδες ἐξῆπτον καθημερινῶς τὴν λαϊκὴν φαντασίαν καὶ ἐκαλλιέργουν τὴν ἰδέαν Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου, καθὼς καὶ τῆς ὁμαδικῆς σφαγῆς τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἑλλήνων.

Ἐν τῷ μεταξύ, οἱ ἐν Κύπρῳ Τοῦρκοι ἐνεθαρρύνοντο ἀπὸ τὴν Τουρκίαν καὶ τὸν Κιουτσοὺκ πρὸς δημιουργίαν σοβαρῶν ταραχῶν καὶ ἐπεισοδίων. Τὸ Συμβούλιον τῆς Βαγδάτης ἀπέδωσε, τῇ ἐνθαρρύσει τῶν Ἀμερικανῶν, μεγάλην στρατηγικὴν σπουδαιότητα εἰς τὴν θέσιν τῆς Τουρκίας καὶ τώρα οἱ Τοῦρκοι ἔκαμνον κατάχρησιν τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς χώρας των πρὸς ἐπιβολὴν τῶν παραλόγων ἀξιώσεών των.

Ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἐφέρετο ὡς δυσηρεστημένη ἀπὸ τὴν Τουρκικὴν στάσιν, παρέμενεν ὅμως ἀναποφάσιστος μέχρι τῆς στιγμῆς, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀλλαγὴν στάσεως ἔναντι τῆς Τουρκίας. Πρὸ τῆς καταστάσεως ταύτης ὁ Φοὺτ προσπαθεῖ νὰ συγκρατηθῇ μὲ ἐνεργείας, αἱ ὁποῖαι φαινομενικῶς εἶναι φιλοτουρκικαί, κατὰ βάθος ὅμως τὸν βοηθοῦν, ὡς πιστεύει, νὰ προωθήσῃ τὸ πρόγραμμά του πρὸς ἐπίτευξιν εἰρηνικῆς λύσεως.

Πιστεύει, δηλαδή, ὅτι αἱ φιλοτουρκικαὶ ὁμιλίαι του, μερικαὶ φιλοτουρκικαὶ χειρονομίαι του καὶ ἡ αὐστηρὰ γλῶσσα πρὸς τοὺς Ἕλληνας στερεώνουν καλύτερον τὴν θέσιν του ἔναντι τοῦ Βρεττανικοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν καθιστοῦν ἰσχυρότερον διὰ τὴν ἀποφασιστικὴν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ δοθῇ ἡ μάχη πρὸς λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ. Ἡ κατεύθυνσις αὐτή, μετὰ τὰς συνομιλίας τῆς Ἀγκύρας, τὸν κάμνει νὰ καθυστερῇ νέας χειρονομίας πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Τὴν τακτικήν του αὐτὴν ἐστήριξεν εἰς τὴν δικαιολογίαν ὅτι οἱ Ἕλληνες, ὡς πλέον πολιτισμένοι, ἦσαν εἰς θέσιν νὰ δείξουν μεγαλυτέραν κατανόησιν ἀπὸ τοὺς καθυστερημένους Τούρκους.

Μὲ τὴν Τουρκόφιλον αὐτὴν πολιτικὴν ὁ Φοὺτ ἐπίστευεν ὅτι ἦτο εἰς καλυτέραν θέσιν νὰ δώσῃ λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ, ἀρεστὴν εἰς τοὺς Ἕλληνας, καὶ διετείνετο, ὅτι εἰργάζετο νυχθημερὸν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν, ἐὰν δὲ ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις προέβαινεν εἰς

τεθειμένοι νὰ παζαρέψουν μὲ τὸν δυνάστην τὴν ἐλευθερίαν των, πολὺ δὲ περισσότερον νὰ τὴν ἐξαγοράσουν μὲ τὴν κατάπνιξιν τῆς φωνῆς τῆς ἀγωνιζομένης Πατρίδος των.

3) Ἐὰν τολμήσετε νὰ ἐφαρμόσετε τὸ μέτρον τῆς ΟΜΗΡΙΑΣ διὰ τοὺς πολιτικοὺς κρατουμένους, θὰ λάβετε ἀμέσως ἀπάντησιν καὶ δὲν θὰ δύνανται νὰ σᾶς σώσουν οὔτε οἱ πραιτωριανοὶ τοῦ Κέντριου, οὔτε ὁ συρφετὸς τοῦ Κιουτσούκ, τὸν ὁποῖον ἐξωπλίσατε. Ὁ κ. Φοὺτ πρέπει νὰ γνωρίζῃ ἐπίσης ὅτι ἡ ΕΟΚΑ δὲν ἐκτοξεύει ἁπλᾶς ἀπειλὰς ἀλλὰ ὅ,τι ἀποφασίζει τὸ ἐκτελεῖ.

Ἐμπρὸς κ. Φοὺτ ΤΟΛΜΗΣΕ........

Ε.Ο.Κ.Α. Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ

ἐνεργείας, αἱ ὁποῖαι θὰ τὸν ἔπειθον, ὅτι τοῦτο δὲν ἦτο ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐχρειάζετο, θὰ παρῃτεῖτο.

Κατὰ τὸν αὐτὸν πληροφοριοδότην, ὁ Χάρντιγκ προσεποιεῖτο, ὅτι δὲν ἔβλεπε, ἐνῷ ὁ Φοὺτ ἔκαμνεν ὅ,τι τοῦ ἦτο δυνατὸν διὰ νὰ βοηθήσῃ εἰς μίαν καλὴν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ.

Παρὰ τὰς πληροφορίας ταύτας δὲν ἔδωσα πίστιν εἰς τὰς καλὰς διαθέσεις τοῦ Φούτ, διότι ἐξηκολούθουν νὰ θεωρῶ τοῦτον ὡς δούρειον ἵππον. Ἡ μετέπειτα τακτικὴ τοῦ Φοὺτ καὶ ἰδίᾳ ἡ ἐξαπόλυσις τῶν Τουρκικῶν ὀρδῶν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸν Ἰούλιον — Αὔγουστον καθὼς καὶ τὸ ἀνθρωπομάζωμα τῶν Ἑλλήνων, τὸν Αὔγουστον 1958, καταρρίπτει οἱονδήποτε ἰσχυρισμὸν περὶ ἀγαθῶν διαθέσεών του ἔναντι τῶν Ἑλλήνων. Ἡ τακτικὴ αὐτὴ ἦτο ἀνέντιμος καὶ ἄνανδρος, ἐὰν δὲ εἶχεν ἐπιβληθῆ εἰς αὐτὸν ἄνωθεν ἔπρεπε νὰ παραιτηθῆ, ἵνα μὴ συνδέσῃ τὸ ὄνομά του μὲ μίαν ἀτιμίαν ἄνευ προηγουμένου εἰς τὴν ἱστορίαν.

Τὴν 9ην Μαρτίου, δευτέραν ἐπέτειον τῆς ἐξορίας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὁ Κυβερνήτης εὗρε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὁμιλήσῃ ἀπὸ ραδιοφώνου περὶ ὑπομονῆς καὶ συνεργασίας.

Κατεφέρθη κατὰ τῆς Παθ. Ἀντιστάσεως καὶ ὡμίλησε περὶ τῶν καθηκόντων τῶν Κυπρίων. Τὴν ὁμιλίαν του αὐτὴν μέρος τοῦ Βρεττανικοῦ τύπου ἐχαρακτήρισεν ὡς «ὑστάτην κραυγὴν ἀπελπισίας».

Εἰς ταύτην ἀπήντησα διὰ φυλλαδίου ὑπὸ τὸν τίτλον «Η ΑΞΙΟΘΡΗΝΗΤΟΣ ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ κ. ΦΟΥΤ».

Ἡ Βρεττανικὴ ἐφημερὶς «Νιοὺς Κρόνικλ» εἰς ἄρθρον της ἐπικρίνει τὸν Φοὺτ καὶ διερωτᾶται, μήπως οὗτος εὑρίσκεται εἰς τὰς παραμονὰς προσωπικῆς χρεωκοπίας. Ἀφ' ἑτέρου, Ἄγγλοι ἀνταποκριταὶ ἐν Κύπρῳ μεταδίδουν, ὅτι ὁ Φοὺτ εἶναι ἀπομεμονωμένος καὶ βαθύτατα στενοχωρημένος καὶ οὐδεὶς πλέον Κύπριος ἐπισκέπτεται τὸ Κυβερνεῖον.

Συνέχισις τῶν διπλωματικῶν ἐνεργειῶν.— Προεκλογικὰ τεχνάσματα.

Ἡ Μ. Βρεττανία συνεχίζει τὴν παρελκυστικὴν πολιτικήν της διὰ νὰ ἐπιτύχῃ πίστωσιν χρόνου, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ μόνον στηρίζει τὰς ἐλπίδας της διὰ νὰ κάμψῃ τὴν Κυπριακὴν ἀντίστασιν. Εἰς τοῦτο συνηγοροῦν:

Πρῶτον ἡ συνάντησις Λόϋντ καὶ Τούρκου Πρεσβευτοῦ Μπίργκ ἐν Λονδίνῳ τὴν 26ην Φεβρουαρίου, δεύτερον δὲ ἡ ἀπόφασις τοῦ Βρεττανικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος νὰ ἀναβάλῃ τὴν διεξαγωγὴν κοινοβουλευτικοῦ ἐλέγχου ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα καὶ τρίτον αἱ δηλώσεις τοῦ Τούρκου Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Ζορλοῦ, ἐπιμένοντος εἰς τὴν διχοτόμησιν.

Λέγεται μάλιστα ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐπέβαλον εἰς τὴν Μ. Βρεττανίαν «βελτιωμένην» ἔκδοσιν διαμελισμοῦ. Κατ' αὐτήν, δὲν ἐπέμεναν εἰς τὴν μετακίνησιν τοῦ πληθυσμοῦ ἀλλ' εἰσηγοῦντο εἰδικὸν καθεστώς, ὥστε νὰ διευκολύνεται ἡ μετακίνησις τοῦ πληθυσμοῦ ἑκατέρωθεν τῆς ζώνης διαχωρισμοῦ.

Τὴν 2αν Μαρτίου ἡ Κυβέρνησις Καραμανλῆ ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν της καὶ εἰσηγήθη εἰς τὸν Βασιλέα διάλυσιν τῆς Βουλῆς καὶ προκήρυξιν ἐκλογῶν. Ὁ Βασιλεὺς ἀνέθεσε τὸν σχηματισμὸν Ὑπηρεσιακῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸν κ. Κ. Γεωργακόπουλον, Πρόεδρον τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ἡ ὁποία, μετὰ τὴν ψήφισιν νέου ἐκλογικοῦ νόμου, νὰ προκηρύξῃ ἐκλογάς.

Ὁ νέος Ἕλλην Πρωθυπουργός, ἅμα τῇ ὁρκωμοσίᾳ του, ἐδήλωσεν ὅτι ἡ πρώτη του σκέψις στρέφεται πρὸς τὴν Νῆσον.

Τὸ Λονδῖνον ἀνησυχεῖ ἐκ τῆς ἐντάσεως, ἡ ὁποία θὰ δοθῆ εἰς τὸ Κυπριακὸν κατὰ τὰς προσεχεῖς Ἑλληνικὰς ἐκλογάς, καθ' ἣν στιγμὴν αἱ προσπάθειαί του ἔτειναν εἰς τὸν βαθμιαῖον παραμερισμόν του.

Τὴν 6ην Μαρτίου ἀνεκοινώθη εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων ὑπὸ τοῦ Ὑφυπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, ὅτι ἐγένετο ἔναρξις συζητήσεων ἐπὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Κύπρου, περὶ τῶν ὁποίων εἶχε κάμει λόγον τὴν 18ην Φεβρουαρίου 1958 ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Σέλγουϊντ Λόϋντ, ἀλλ' ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ παράσχῃ οἱασδήποτε λεπτομερείας κατὰ τὸ παρὸν στάδιον.

Ἡ προσπάθεια τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως τείνει νῦν εἰς τὸ νὰ δημιουργήσῃ ἀτμόσφαιραν αἰσιοδοξίας, ἐνόσῳ διαρκεῖ ἡ Ἑλληνικὴ προεκλογικὴ περίοδος, ὥστε τὸ Κυπριακὸν νὰ μὴ ἀποτελέσῃ θέμα ἐκλογικοῦ προγράμματος τῶν πολιτικῶν κομμάτων. Τὸ Λονδῖνον

μάλιστα, λέγεται, ὅτι ἐλπίζει νὰ εὑρεθῇ τρόπος ματαιώσεως καὶ αὐτῶν τῶν Ἑλληνικῶν ἐκλογῶν, καθ' ὅσον αὗται θὰ ὁδηγήσουν εἰς διακήρυξιν τῶν ζωηρῶν αἰσθημάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ τὸ Κυπριακόν.

Ἐν τῇ προσπαθείᾳ της ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις, ὅπως δημιουργήσῃ ἀτμόσφαιραν αἰσιοδοξίας, δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ ὁμιλῇ περὶ δῆθεν διεξαγομένων διαπραγματεύσεων ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, ἐνῷ ὁ Βρεττανικὸς τύπος δημοσιεύει διάφορα σχέδια λύσεως. Εἰς ἀπάντησιν τῶν ἀνωτέρω διαδόσεων, ὁ Ἕλλην Πρωθυπουργὸς κ. Γεωργακόπουλος ἐδήλωσεν ὅτι ὑπευθύνους συνομιλίας ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ μόνον ἡ σχηματισθησομένη μετὰ τὰς ἐκλογὰς Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δύναται νὰ ἀναλάβῃ. Συγχρόνως ὁ Ἀρχιεπίσκοπος διέψευσεν ὅτι διεξάγονται νέαι συνομιλίαι διὰ τὸ Κυπριακόν. Παρὰ ταῦτα, ὁ Λέννοξ Μπόϋντ, ἐρωτηθεὶς εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων τὴν 21ην Μαρτίου, ἐδήλωσεν ὅτι διεξάγονται συζητήσεις ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, χωρὶς ὅμως νὰ καθορίσῃ μὲ ποῖον διεπραγματεύετο. Ἐπὶ τῆς δηλώσεως ταύτης ὁ Ἕλλην Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Πεσματζόγλου ἀνεκοίνωσεν ὅτι δὲν διεξάγονται οἱαιδήποτε συνομιλίαι μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, οὔτε μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, οὔτε μεθ' οἱουδήποτε Κυπρίου ἡγέτου.

Τὴν 29ην Μαρτίου 1958, ἐκ τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν μεταδίδεται, ὅτι συνεχίζονται εἰς πρεσβευτικὸν ἐπίπεδον αἱ ἀνταλλαγαὶ ἀπόψεων μεταξὺ Λονδίνου — Ἀθηνῶν — Ἀγκύρας.

Τὴν 30ὴν Μαρτίου, τὸ Γραφεῖον τύπου τοῦ Ὑπουργείου Ἀποικιῶν ἠναγκάσθη νὰ ἀνακοινώσῃ, ὅτι δὲν ὑπῆρχον οἱαιδήποτε ἐξελίξεις τοῦ Κυπριακοῦ.

Τὴν 1ην Ἀπριλίου, ὁ Λέννοξ Μπόϋντ ἐδήλου εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, ὅτι θὰ προβῇ εἰς δηλώσεις περὶ Κύπρου, ὅταν θὰ ἔχῃ νὰ εἴπῃ τι τὸ θετικόν.

Τὴν 17ην Ἀπριλίου, ὁ ἴδιος ἐδήλωσεν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, ὅτι διεξάγονται συνομιλίαι ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, χωρὶς πάλιν νὰ καθορίσῃ τὴν φύσιν των. Ἐκ τῆς δηλώσεως ταύτης ἐφάνη ἱκανοποιημένη ἡ Ἐργατικὴ ἀντιπολίτευσις, ἡ ὁποία καὶ δὲν ἐπέμενεν εἰς τὴν διεξαγωγὴν συζητήσεων.

Τὴν 29ην Ἀπριλίου, αἱ Ἀθῆναι διαψεύδουν τὸν Λέννοξ Μπόϋντ, ὅτι διεξάγονται διαπραγματεύσεις.

Τὴν 21ην Ἰουλίου, ὁ ἐν Λονδίνῳ Ἕλλην Πρεσβευτὴς συνηντήθη μὲ τὸν Ἄγγλον Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν. Τὸ Λονδῖνον ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπιμένῃ, ὅτι διεξάγονται συνομιλίαι ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ.

Τὴν 24ην Ἰουλίου ὁ Βρεττανὸς Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, ὅτι ἔπρεπεναὕτη νὰ δείξῃ καὶ πάλιν ὑπομονὴν διὰ τὸ Κυπριακόν. Ἡ ἀναμενομένη Βρεττανικὴ δήλωσις ἀνεβλήθη, λόγῳ ὡρισμένων παραγόντων.

Αἱ παλινῳδίαι τοῦ Βρεττανικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος.

Ἐνῷ ἡ στάσις τῶν Ἐργατικῶν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων χαρακτηρίζεται ὡς στάσις ἀνοχῆς ἔναντι τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, αἱ δηλώσεις τῶν Ἐργατικῶν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ δημιουργοῦν σύγχυσιν. Λέγεται μάλιστα, ὅτι ἡ ἀδιάλλακτος στάσις τοῦ Συντηρητικοῦ κόμματος ἐνισχύεται ὑπὸ τῆς ἡγεσίας τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος. Ὡς ἐκ τούτου ἐκδηλοῦται δυσαρέσκεια εἰς τὰς τάξεις τοῦ τελευταίου.

Περὶ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου, ὁ καθηγητὴς κ. Ἀγγελόπουλος, ὅστις ἀντεπροσώπευσε τὸν σοσιαλιστικὸν σύλλογον τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν διάσκεψιν τῶν οἰκονομολόγων τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος εἰς Νταρκιγώ, ἔλαβε διαβεβαίωσιν τῶν Ἐργατικῶν, ὅτι οὗτοι, ἀνερχόμενοι εἰς τὴν ἐξουσίαν, θὰ ἀντιμετωπίσουν τὸ Κυπριακὸν βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Μπράϊτον. Ὁ Ἀρηγηγὸς τοῦ κόμματος Γκέϊτσκελ ἐξουσιοδότησε τὸν κ. Ἀγγελόπουλον νὰ κάμῃ χρῆσιν τῆς διαβεβαιώσεως ταύτης.

Τὴν 12ην Μαρτίου, ὁ κ. Μπέβαν ἐξεφράσθη ὑπὲρ ἀμέσου αὐτοκυβερνήσεως τῆς Κύπρου, ἀπωθουμένης εἰς τὸ ἀπώτερον μέλλον τῆς αὐτοδιαθέσεως.

Τὴν 3ην Ἀπριλίου, ἀνεκοινώθη, ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ πολιτικὴ τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος παραμένει ἀναλλοίωτος καὶ ὅτι ὡρίσθη τὴν 14ην Μαΐου συλλαλητήριον ἐν Λονδίνῳ, ὑπὸ τῆς «Κινήσεως διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀποικιῶν», εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ὁμιλήσῃ ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος κ. Ντράϊμπεργκ.

Τὴν 4ην Ἀπριλίου, ὁ Ὑπαρχηγὸς τοῦ Βρεττανικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος διεβεβαίωσε

τὸν ἐν Λονδίνῳ ἀντιπρόσωπον τῆς Ἐθναρχίας, ὅτι οἱ Ἐργατικοὶ παραμένουν πιστοὶ εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Μπράϊτον.

Δημοσιογραφικαὶ πληροφορίαι τῆς 20ῆς Ἀπριλίου ἀναφέρουν, ὅτι οἱ Ἄγγλοι Ἐργατικοὶ διεμήνυσαν εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον, ὅτι ἑτοιμάζεται σχέδιον ἐπιλύσεως τοῦ Κυπριακοῦ καὶ ὅτι τοῦτο θὰ ἀνακοινωθῇ μετὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς νέας Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Τὴν 26ην Ἀπριλίου, ἕτεραι δημοσιογραφικαὶ πληροφορίαι ἀνέφερον, ὅτι διεβιβάσθη εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον μήνυμα τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος περὶ Βρεττανικοῦ σχεδίου λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ.

Πληροφορίαι περὶ ἐπεμβάσεως τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν εἰς τὸ Κυπριακόν.

Εἶναι βέβαιον, ὅτι αἱ Ἡ. Πολιτεῖαι ἔπαιξαν σοβαρὸν ρόλον εἰς τὰ διπλωματικὰ παρασκήνια κατὰ τὰς ἐξελίξεις τοῦ Κυπριακοῦ. Ἡ στάσις των, κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸν ΟΗΕ, ἦτο μᾶλλον δυσμενὴς πρὸς ἡμᾶς, μολονότι διὰ λόγους σκοπιμότητος ἀπέσχον τῶν ψηφοφοριῶν τόσον εἰς τὴν πολιτικὴν Ἐπιτροπήν, ὅσον καὶ εἰς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν.

Ἡ Κυβέρνησις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ὑπερτιμῶσα τὴν σοβαρότητα τοῦ Τουρκικοῦ παράγοντος εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ΝΑΤΟ καὶ τοῦ Συμφώνου τῆς Βαγδάτης, ἄνευ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἀραβικῶν χωρῶν, παρὰ τὸ δίκαιον καὶ τὰς ὑπογραφάς της εἰς διεθνεῖς συμφωνίας, ἐπεδείκνυεν εἰς τὸ Κυπριακὸν εὔνοιαν πρὸς τὰς Τουρκικὰς ἀπόψεις. Χάριν τοῦ Τουρκικοῦ παράγοντος ἐπίσης ἔκλεισε τὰ ὄμματα καὶ τὰ ὦτα εἰς τοὺς βανδαλισμοὺς τῶν Τούρκων ἐν Κων/πόλει, Σμύρνῃ καὶ Κύπρῳ ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, ἀποδείξασα οὕτω, ὅτι ἔναντι τῆς σκοπιμότητος ὑποχωρεῖ τὸ δίκαιον. . . . .

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω δὲν εἶναι ἴσως ἀπίθανον, ὅτι οἱ Τοῦρκοι εἶχον τὴν σιωπηρὰν ἐπιδοκιμασίαν τῶν πράξεων καὶ τῆς πολιτικῆς των ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ ἀπὸ τὸν ἀνεκδιήγητον Ντάλλες, ὅστις, κατὰ τὸν Τουρκοκύπριον ἡγέτην Κιουτσούκ, εὐνοεῖ τὴν διχοτόμησιν.

Περὶ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, λέγεται, ὅτι ἐβολιδοσκοπήθη ὑπὸ τῶν Ἡ. Πολιτειῶν, πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Σέλγουϊντ Λόϋντ διὰ τὰς συνομιλίας τῆς Ἀγκύρας, ἐπὶ σχεδίου αὐτοκυβερνήσεως, μὴ ἀποκλείοντος τελικῶς τὴν διχοτόμησιν. Ἡ ἀπάντησις, κατὰ τὰς αὐτὰς πληροφορίας, ὑπῆρξεν ἀρνητικὴ καὶ ἐτονίσθησαν οἱ κίνδυνοι ἐκ τῆς τυχὸν ἐπιβολῆς τοιούτου σχεδίου.

Ὑπάρχουν πληροφορίαι, ὅτι αἱ Ἡ. Πολιτεῖαι πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς Παναραβικῆς ἀπειλῆς ἐσχεδίαζον μέτωπον μετὰ τῶν Ἄγγλων διὰ τὴν ἵδρυσιν εὐρείας Μεσογειακῆς συμμαχίας, μὲ ἔνταξιν εἰς αὐτὴν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας, καὶ παραμερισμὸν τῶν προβλημάτων Κύπρου καὶ Ἀλγερίου.

Οὕτω, ἡ Ἑλλὰς θὰ ἐκαλεῖτο νὰ συμμετάσχῃ, δίδουσα συνεχῶς εἰς τοὺς Ἄγγλους καὶ τοὺς Τούρκους, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιπαροχῆς. Διερωτᾶται κανεὶς πῶς οἱ Ἀγγλοαμερικανοί, ἐνῷ ἔχουν ἀνάγκην τῆς Ἑλλάδος διὰ τὸν σχηματισμὸν ἑνὸς τοιούτου Μεσογειακοῦ μετώπου, ἐζήτουν νὰ πληρώσῃ αὐτὴ καὶ τώρα, ὅπως καὶ εἰς τὸ παρελθόν, ἄνευ δικαιώσεως οὐδεμιᾶς ἐθνικῆς της διεκδικήσεως.

Δρᾶσις τῆς Ὀργανώσεως.—Ἡ ἐπιστολὴ - παγὶς τοῦ Φοὺτ περὶ συναντήσεώς μας.

Ἡ 1η Ἀπριλίου 1958, τρίτη ἐπέτειος τοῦ κινήματός μας, ἑωρτάσθη καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον. Κατ' αὐτὴν ἐκυκλοφόρησα τὴν ἀκόλουθον προκήρυξιν : (1)

---

(1) 1η ΑΠΡΙΛΙΟΥ
«ΙΤΕ ΠΑΙΔΕΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΤΕ ΠΑΤΡΙΔΑ»

Μπαίνουμε στὸν τέταρτο χρόνο ἀπὸ τότε ποὺ ἀντήχησε στὴν Κύπρο ὁ πολεμικὸς παιάν, γνώριμος στὴν Ἑλληνικὴ φυλή. 1η Ἀπριλίου ἐπέτειος ἱστορικὴ γιὰ τὸ Πανελλήνιον. Μία σελίδα νέας δόξης· ἕνα νέον Ἑλληνικὸν Πάνθεον· νέοι θρῦλοι, νέα ὁλοκαυτώματα, δόξα γιὰ τὴν Κύπρο, τιμὴ καὶ περηφάνεια γιὰ τοὺς Πανέλληνας. Γιατὶ ἐκεῖνο ποὺ ἔγινε σὲ τρία χρόνια εἶναι ἀσύλληπτο, ἀπίστευτο καὶ ἡ ἱστορία λίγα ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ τέτοια.

Μία δράκα πολιορκημένων ἐναντίον μιᾶς Αὐτοκρατορίας 500 ἑκατομ. μὲ ὅπλον τὴν ΨΥΧΗ καὶ σύντροφο

Ἐπειδὴ αἱ κακοποιήσεις, τὰ βασανιστήρια καὶ ἄλλα ἀπάνθρωπα μέσα κατὰ τῶν συλλαμβανομένων καὶ κρατουμένων συνεχίζοντο, ἐκυκλοφόρησα φυλλάδιον τὴν 8ην Ἀπριλίου, διὰ τοῦ ὁποίου εἰδοποίουν, ὅτι, ἐὰν ταῦτα συνεχισθοῦν, θ ὰ δ ώ σ ω ἐ ν τ ο λ ὴ ν ἐ π ι θ έ σ ε ω ς ἐ ν α ν τ ί ο ν τ ῶ ν Ἄ γ γ λ ω ν, καὶ κατέληγον: «Φέρετε ἀκεραίαν τὴν εὐθύνην διὰ τὰ μεσαιωνικὰ καὶ ἄτιμα μέσα, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦν οἱ ἱεροεξετασταὶ βασανισταὶ τῆς Ἰντέλλιντζες».

Τὴν 1ην Ἀπριλίου ἔλαβε χώραν διαταχθεῖσα παναπεργία διαμαρτυρίας πρὸς ἐπαναφορὰν τῶν ἐξ Ἀγγλίας καταδίκων καὶ ἀπόλυσιν τῶν κρατουμένων ἄνευ δίκης. Διαδηλώσεις ἐγένοντο εἰς Λευκωσίαν, εἰς ἃς μετέσχον οἱ γονεῖς τῶν ἀνωτέρω. Οἱ κρατούμενοι Κοκκινοτριμυθιᾶς συμμετέσχον εἰς τὰς διαμαρτυρίας αὐτάς, προέβησαν δὲ καὶ εἰς πυρπόλησιν παραπηγμάτων κ.λ.π. Πολλοὶ κρατούμενοι ἐκακοποιήθησαν, τινὲς δὲ παρεπέμφθησαν εἰς δίκην, καταδικασθέντες εἰς φυλακίσεις. Ἡ ἐκ τῶν ἐπεισοδίων τούτων ἀναταραχὴ εἰς τὰ κρατητήρια διήρκεσεν ἐπὶ ἀρκετὰς ἡμέρας, μὲ κακοποιήσεις κρατουμένων, στερήσεις τροφῆς καὶ ἄλλων προνομίων των. Παρ' ὅλα ταῦτα, τὸ φρόνημα τῶν κρατουμένων παρέμενεν ἀκλόνητον.

Οἱ Μαλτέζοι Ἐθνικισταὶ ἐμπνέονται καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Ἡ ἐφημερὶς τοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς Μάλτας κ. Μιντὼφ γράφει. «Ὁ Κυπριακὸς ἀγὼν ἐγγίζει τώρα εἰς τὸ τέρμα του καὶ ὁ Μαλτέζικος λαὸς ἐμπνέεται ἀπ' αὐτόν.»

Τὴν 6ην Ἀπριλίου 1958 ἐγένετο ἐπίθεσις ἐκ μέρους ἀνταρτικῆς ὁμάδος ἐναντίον τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Κουτρουφᾶ ἐπὶ τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ Ἀστρομερίτη - Εὐρύχου καὶ εἰς ἀπόστασιν 25 μιλίων ἀπὸ τῆς Λευκωσίας. Ἡ ἐπίθεσις ἤρχισεν τὴν 21.30 ὥραν καὶ ἔλαβον μέρος εἰς αὐτὴν 8 ἀντάρται, μὲ 2 αὐτόματα, 4 κυνηγετικὰ τυφέκια, δύο περίστροφα, νάρκες. Τρεῖς ἀντάρται εἰσώρμησαν αἰφνιδιαστκῶς ἐντὸς τοῦ σταθμοῦ καὶ ἐξουδετέρωσαν ἀμέσως καὶ ἄνευ ἀντιστάσεως τοὺς ἀστυνομικούς, ἐνῷ οἱ ἕτεροι πέντε ἀντάρται κατεγίνοντο εἰς τὴν ἀνόρυξιν ὀπῆς ἐπὶ τοῦ κτιρίου καὶ τὴν τοποθέτησιν ναρκῶν. Ἡ ἐργασία αὕτη ἐγένετο ἄνευ ἀπευκταίου τινός, μολονότι διὰ τῆς ὁδοῦ διῆλθον δεκάδες·αὐτοκινήτων. Περὶ τὴν 22αν ὥραν ἐγένετο ἡ ἀνατίναξις τοῦ κτιρίου, μὲ ἀποτέλεσμα σοβαρωτάτας εἰς τοῦτο ζημίας. Οἱ ἡμέτεροι ἀπῆλθον ἀνενόχλητοι.

Τὴν 14ην Ἀπριλίου φονεύεται εἰς Βαρώσια ὁ Ἄγγλος λοχίας βασανιστὴς Ντίαρ,

---

τὴν ΠΙΣΤΙ, δίδει ἠχηρὰ ραπίσματα στὸν πανίσχυρον Γολιάθ, ὁ ὁποῖος ὡς ἐφόδια ἔχει τὴν ὑλικὴν ἰσχύν. Καὶ ἐδῶ μάχεται τὸ ΔΙΚΑΙΟΝ, τὸ ὁποῖον ἐμψυχώνει καὶ γεννᾷ τὲς ΗΘΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ καὶ ἐμπνέει τὰ καλύτερα ἰδανικά, ἐναντίον τῆς ΑΔΙΚΙΑΣ καὶ τῆς στυγνῆς βίας.

Νά, γιατὶ ἀντέχουμε καὶ κρατᾶμε σὲ προσοχὴ πανίσχυρους ἀντιπάλους καὶ θὰ ἀνθέξουμε, μέχρις ὅτου νικήσουμε. Νά, γιατὶ τόσες ἡρωϊκὲς πράξεις, αὐτοθυσίες, τόση ἐγκαρτέρησις καὶ ἐμμονή. Νά, γιατὶ τὸ «ΜΟΛΩΝ ΛΑΒΕ» τοῦ Λεωνίδα καὶ τὸ «ΑΕΡΑ» τοῦ τσολιᾶ δονοῦν τὸν Κυπριακὸν αἰθέρα καὶ τρομάζουν τὸν τύραννον. Νά, τέλος, γιατὶ ὅσον μᾶς πιέζει ὁ δυνάστης, τόσον περισσότερον γιγαντοῦται ἡ ψυχή μας.

Τὸν ἀπολογισμὸν τοῦ ἔργου μας μπορεῖ ὁ καθένας νὰ τὸν κάμῃ, γιατὶ εἶναι ὁλοφάνερος.

Ἐκερδίσαμεν μία ἠθικὴ νίκη. Μιὰ Αὐτοκρατορία συγκλονίζεται καὶ ταπεινοῦται. Ἡ Κύπρος, ἄγνωστη στοὺς πολλούς, καὶ διπλωμάτας ἀκόμη, εἶναι σήμερον σὲ διεθνῆ προβολὴ καὶ ἔγινε μεγάλος «μπελᾶς» στοὺς Ἀγγλοαμερικανοὺς καὶ καρκίνωμα στοὺς Ἄγγλους. Οἱ Φιλελεύθεροι λαοὶ εἶναι παρὰ τὸ πλευρόν μας.

Ἐκερδίσαμε μία νίκη στὸν πολεμικὸ στίβο. Ἕνας στρατὸς 36 χιλιάδων ἀνδρῶν ἡττᾶται καὶ ἕνας Στρατάρχης ἀπέρχεται ντροπιασμένος.

Οὔτε οἱ ἱστοὶ τῆς ἀράχνης, οὔτε τὰ «κέρφιου», οὔτε οἱ τυφεκισμοί, οὔτε τὰ κρατητήρια, οὔτε τὰ βασανιστήρια δὲν κατώρθωσαν νὰ μᾶς δαμάσουν. Τοὐναντίον ΕΔΑΜΑΣΑΜΕΝ τὸν ἀντίπαλον. Ἀπὸ ἐλεύθεροι πολιορκημένοι ποὺ εἴμεθα, οὐσιαστικῶς ἔχομεν πολιορκημένον τὸν ἀντίπαλον καὶ καθηλωμένον εἰς τὰ στρατόπεδά του.

Σήμερον, ἰσχυροὶ ὅσον ποτέ, μὲ τὰς τάξεις μας πυκνουμένας καθημερινῶς μὲ νέον αἷμα ἀπὸ τὴν ἀνεξάντλητον ἐφεδρείαν τῶν νέων μας, ζυμωμένων τώρα στὸν ἀγῶνα καὶ μὲ πεῖραν μαχητικήν, στεκόμεθα ἀντιμέτωποι τῶν ΑΝΤΙΠΑΛΩΝ ΜΑΣ καὶ τοὺς φωνάζουμε :

Παρῆλθεν ἡ ἐποχὴ τῶν «τεμενάδων». Παρῆλθεν ἡ ἐποχὴ τοῦ ζῆν εἰς βάρος τῶν μικρῶν καὶ ἀδυνάτων. Σήμερον θὰ κυριαρχήσῃ τὸ ΔΙΚΑΙΟΝ καὶ ἡ ΗΘΙΚΗ. Οὔτε ἡ αἰσχρὰ Ἀγγλοαμερικανικὴ συμμαχία ἐναντίον μας. στίγμα τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ, οὔτε ἡ Ἀγγλοτουρκικὴ συμπαιγνία, ἐκβιαστικὸν κατασκεύασμα δύο καιροσκόπων καὶ κατεργαραίων, εἶναι δυνατὸν νὰ μᾶς κάμψουν.

Εἴμεθα ΠΑΝΕΤΟΙΜΟΙ. Μὲ τὴν σφενδόνην, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ΔΑΥΙΔ θὰ σᾶς ἀντιμετωπίσωμεν ἔστω καὶ σιδηροφράκτους. Κ α ὶ θ ὰ σ ᾶ ς ΝΙΚΗΣΟΥΜΕ.

Ὡς στρατιωτικὸς ἡγέτης ΔΕΝ ΘΑ ΔΕΧΘΩ ΟΥΔΕΜΙΑΝ ΛΥΣΙΝ ΚΑΙ ΔΕΝ ΘΑ ΑΚΟΥΣΩ ΤΗΝ ΦΩΝΗΝ ΟΥΔΕΝΟΣ ΠΑΡΑ ΕΚΕΙΝΗΝ ΤΗΣ ΑΓΩΝΙΖΟΜΕΝΗΣ ΚΥΠΡΟΥ. Καὶ ἡ φωνὴ αὐτὴ μὲ ἀκολουθεῖ παντοῦ καὶ μοῦ ἐπιτάσσει : Οὐδεὶς συμβιβασμός. Π ό λ ε μ ο ς ὁ λ ο κ λ η ρ ω τ ι κ ό ς. ΛΕΥΤΕΡΙΑ Η ΘΑΝΑΤΟΣ.

Ε.Ο.Κ.Α. Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ

ἐκτελεστὴς τοῦ Παπαθεοδοσίου ἐκ Στύλλων.Τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ γίνουν ἔρευναι εἰς τὸ κινηματοθέατρον «Ἡραῖον», ὅπου, ὡς ἰσχυρίζονται οἱ Ἄγγλοι, ἀνευρέθησαν μερικαὶ βόμβαι. Μὲ τὴν δικαιολογίαν, ὅτι αὗται δὲν ἠδύναντο νὰ μετακινηθοῦν, τὸ κινηματοθέατρον ἀνετινάχθη διὰ τοποθετήσεως μεγίστης ποσότητος ἐκρηκτικῶν ὑλῶν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, παρὰ τὴν προσφορὰν τοῦ ἰδιοκτήτου νὰ ἀπομακρύνῃ ὁ ἴδιος τὰς χαρακτηρισθείσας ἐπικινδύνους βόμβας.

Τὴν 18ην Ἀπριλίου ἔλαβα ἐπιστολὴν τοῦ Κυβερνήτου Φούτ, μέσῳ τοῦ Γλαύκου Κληρίδη, τὴν ὁποίαν παραθέτω ἐν μεταφράσει εἰς τὴν Ἑλληνικήν:

Κυβερνεῖον Κύπρου

Προσωπικὴ 12 Ἀπριλίου

«Συνταγματάρχα Γρίβα,

Εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι, ἐὰν ἡ παροῦσα ἐκστρατεία δολιοφθορῶν συνεχισθῇ, θὰ ἐπακολουθήσῃ συμφορὰ δι' ὁλόκληρον τὸν Κυπριακὸν Λαόν. Ἐξ ὀνόματος τοῦ Λαοῦ αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸ συμφέρον του σᾶς καλῶ, ὅπως τὸν σώσετε, διατάσσοντες τὸν τερματισμὸν τῆς ἐκστρατείας τῶν δολιοφθορῶν καὶ τῆς βίας.

Ἐὰν θὰ ἐβοηθοῦσε, εἶμαι ἕτοιμος νὰ μεταβῶ εἰς οἱονδήποτε μέρος καὶ εἰς χρόνον, τὸν ὁποῖον θὰ ἠθέλατε ὁρίσει σεῖς, ὅπως σᾶς συναντήσω καὶ συνηγορήσω θερμῶς παρ' ὑμῖν, ἵνα ἀνταποκριθῆτε εἰς τὴν ἔκκλησίν μου ταύτην. Θὰ ἔλθω μόνος καὶ ἄοπλος καὶ θὰ σᾶς δώσω τὸν λόγον μου, ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην οὐδεὶς κίνδυνος συλλήψεώς σας θὰ ὑπάρχῃ.

Ποιοῦμαι τὴν ἔκκλησιν καὶ τὴν πρότασιν αὐτὴν πρὸς ὑμᾶς, διότι πιστεύω, ὅτι εἶναι καθῆκόν μου, νὰ πράξω πᾶν ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμὲ διὰ νὰ σώσω τὸν Λαὸν τῆς Κύπρου ἐκ τῆς συμφορᾶς, ἡ ὁποία εὑρίσκεται τόσον πλησίον».

Χιοῦ Φοὺτ Κυβερνήτης.

Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ συνωδεύετο καὶ ὑπὸ τῶν ἀκολούθων δύο σημειωμάτων τοῦ Γλαύκου Κληρίδη (Ὑπερείδης ἦτο τὸ ψευδώνυμον τοῦ Γλαύκου Κληρίδη)

Σημείωμα Α.
18 - 4 - 58

«Χθὲς 16ην ὁ Κυβερνήτης ἐτηλεφώνησε καὶ ἐζήτησε συνέντευξιν μετὰ τοῦ δικηγόρου Γλαύκου Κληρίδη. Ὁ Γλαῦκος Κληρίδης ὑπέβαλεν εἰς τὸν Κυβερνήτην παράπονον διὰ τὴν κακοποίησιν Ἰωάννη Ἀρίστου ἐξ Ὁμόδους. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶχε μέχρι τῆς χθές, δηλ. 16 - 4 - 58, λάβει ἀναγνώρισιν λήψεως τοῦ ὑποβληθέντος παραπόνου, ἐτηλεγράφησε διαμαρτυρίαν εἰς Κυβερνήτην. Ὅταν ἔλαβε τὸ τηλεφώνημα τοῦ Κυβερνήτου, ἐξέλαβε τοῦτο ὡς πρόσκλησιν διὰ συζήτησιν τοῦ παραπόνου καὶ διὰ τοῦτο μετέβη εἰς τὸ Κυβερνεῖον εἰς τὰς 9,45 π.μ., ὅπου ἔσχε συνέντευξιν μετὰ τοῦ Κυβερνήτου.

Ὁ Κυβερνήτης ἀμέσως εἶπεν εἰς τὸν Γ. Κληρίδην, ὅτι ὁ λόγος τῆς συνεντεύξεως δὲν σχετίζεται μὲ τὸ ὑποβληθὲν παράπονον, ἀλλά, διότι νομίζει, ὅτι ὁ Γλαῦκος Κληρίδης μπορεῖ νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς μίαν πολὺ ἐμπιστευτικῆς φύσεως ἀποστολήν. Ἐτόνισεν ὅτι οὐδεὶς γνωρίζει περὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς καὶ ὅτι, ἐὰν ὁ Κληρίδης ἐρωτηθῇ περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς συνεντεύξεως νὰ πῇ, ὅτι συνεζητήθησαν ζητήματα παραπόνων κακομεταχειρίσεως.

Ἀκολούθως ὁ Κυβερνήτης εἶπεν ὅτι, λόγῳ τῆς ἐνάρξεως δράσεως τῆς ΕΟΚΑ καὶ λόγῳ τοῦ τελευταίου φυλλαδίου καὶ τοῦ πυροβολισμοῦ Ἄγγλου στρατιώτου εἰς Ἀμμόχωστον, φαίνεται, ὅτι ὑπάρχει πρόθεσις, ὅπως ἡ ΕΟΚΑ ἐπαναρχίσῃ πλήρη δρᾶσιν. Κατὰ τὴν γνώμην του, ἡ ἐπανάληψις δράσεως θὰ εἶχε δυσμενῆ ἀποτελέσματα διὰ τὴν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος καὶ διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Μακαριωτάτου εἰς Κύπρον. Ἐπὶ πλέον δὲ θὰ ἐδυνάμωνε τὴν Τουρκικὴν ἀντίδρασιν, ὡς καὶ τὴν ἀντίδρασιν τῶν ἐν Κύπρῳ στρατιωτικῶν, οἵτινες διαφωνοῦν μὲ τὰς ἀπόψεις τοῦ Κυβερνήτου. Περιπλέον ὁ Κυβερνήτης ἀντιλαμβάνεται, ὅτι δικαίως ὁ Κυπριακὸς Λαὸς δυσανασχετεῖ διὰ τὴν καθυστέρησιν ἐξευρέσεως λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ, ἀλλὰ δι' αὐτὸ δὲν πταίει ὁ ἴδιος, ἀλλὰ ἡ καθυστέρησις συνομιλιῶν μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, λόγῳ τῶν μελλοντικῶν ἐκλογῶν ἐν Ἑλλάδι.

Ἐξακολουθῶν, εἶπεν ὅτι δὲν μπορεῖ, λόγῳ τῆς καταστάσεως, νὰ κάμῃ καμμίαν καλὴν χειρονομίαν, ὅπως π.χ. τὴν ἀπόλυσιν ὅλων τῶν κρατουμένων, ἡ ὁποία χειρονομία νὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν προσωρινὴν καθησύχασιν τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Μακαριωτάτου καὶ τῆς ἐνάρξεως συνομιλιῶν. Ἐπὶ πλέον, λόγῳ ἀντιδράσεως τῶν στρατιωτικῶν κύκλων, ἡ ὁποία ἀντίδρασις αὐξάνεται μὲ τὸν ρυθμὸν αὐξήσεως δράσεως ὑπὸ τῆς ΕΟΚΑ, εἶναι ἀμφίβολον, ὅτι θὰ μπορέσῃ νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ ἀπολύῃ σποραδικῶς κρατουμένους, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἐπιφέρῃ μεγαλυτέραν δυσανασχέτησιν τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ. Καταλήγων, ὁ Κυβερνήτης ἐτόνισεν ὅτι διὰ νὰ μὴ ἐπικρατήσουν οἱ ἐξτρεμισταὶ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως καὶ διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ ἐπιτύχῃ σύντομον ἐπάνοδον τοῦ Μακαριωτάτου, εἶναι ἀνάγκη, ὅπως ἡ ἐκεχειρία ἐξακολουθήσῃ διὰ 2 ἢ 3 μῆνας ἀκόμη. Ἐξακολουθῶν, εἶπε: Ἀντιλαμβάνομαι, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ στιγμὴ εἶναι κρισιμωτάτη διὰ τὸ Κυπριακὸν ζήτημα καὶ ἐπειδὴ βλέπω, ὅτι διὰ νὰ ἀποφευχθοῦν οἱ κίνδυνοι, τοὺς ὁποίους προβλέπω, χρειάζονται δραστικὰ μέτρα, ἀπεφάσισα, ὅπως διαπραγματευθῶ μετὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ὀργανώσεως, Συνταγματάρχου Γρίβα, ἀπ' εὐθείας. Δὲν ἀποκρύπτω, ὅτι κάμνοντας τὸ διάβημα αὐτὸ δὲν ἔχω τὴν ἔγκρισιν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως. Ἑτοίμασα μίαν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν ἀπευθύνω πρὸς τὸν Συνταγματάρχην Γρίβαν καὶ τὴν ὁποίαν, σὲ ἐκάλεσα ἐδῶ, διὰ νὰ μὲ βοηθήσῃς, ἐὰν ὑπάρχῃ τρόπος, νὰ τὴν ἀποστείλω.

Ὁ κ. Κληρίδης ἀπήντησεν ὅτι αὐτὸ ἦτο ἀδύνατον, καθότι ὁ ἴδιος δὲν ἐγνώριζε κανένα τρόπον ἐπικοι-

νωνίας μετὰ τῆς 'Οργανώσεως, ἠρώτησε δὲ ἀμέσως τὸν Κυβερνήτην, τί τὸν ἔκαμε νὰ νομίζῃ, ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ γνωρίζῃ τρόπον ἐπικοινωνίας μετὰ τῆς 'Οργανώσεως. 'Ο Κυβερνήτης ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς: Γνωρίζω, ὅτι ὑπερασπίζετε καὶ βλέπετε εἰς κρατητήρια πολλὰ μέλη τῆς ΕΟΚΑ. Πιθανόν, ἐὰν θέλετε νὰ μὲ βοηθήσετε, νὰ μάθετε ἀπὸ πελάτας σας τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον νὰ κατορθώσετε νὰ στείλετε τὴν ἐπιστολὴν ἐκ μέρους σας.

'Ο κ. Κληρίδης ἀπήντησεν ὅτι εἶναι γεγονός, ὅτι ὑπερήσπισε καὶ ὅτι βλέπει πολλοὺς κρατουμένους, ἀλλὰ περιορίζεται αὐστηρῶς εἰς τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν περίπτωσιν ἑκάστου πελάτου του, καὶ οὐδέποτε ἐρωτᾷ, περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας τῆς ΕΟΚΑ.

'Ακολούθως ὁ Κυβερνήτης ἔδειξεν εἰς τὸν Κληρίδην χειρόγραφον ἐπιστολήν, ἐπὶ ἐπισήμου χάρτου, ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν Συνταγματάρχην Γρίβαν. 'Η ἐπιστολὴ περιέχει τὰς γνώμας τοῦ Κυβερνήτου ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἐκεχειρίας καὶ καταλήγει, ὅτι, ἐὰν ὁ Συνταγματάρχης Γρίβας δὲν πεισθῇ μὲ τὰ ἐπιχειρήματά του καὶ τὴν καλὴν πίστιν τοῦ Κυβερνήτου καὶ θεωρῇ σκόπιμον, ὅπως ἔχῃ συνέντευξιν μετὰ τοῦ Κυβερνήτου, εἶναι διατεθειμένος ὁ Κυβερνήτης νὰ τὸν συναντήσῃ σὲ ὁ,τιδήποτε μέρος ὁρίσῃ ὁ Συνταγματάρχης, ὅτι θὰ μεταβῇ μόνος καὶ ἄοπλος, καὶ ὅτι δίδει τὸν λόγον τῆς τιμῆς του, ὅτι δὲν θὰ διατρέξῃ κίνδυνον συλλήψεως.

'Ο Γλαῦκος Κληρίδης, ἀφοῦ ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολήν, τὴν ἔδωσεν εἰς τὸν Κυβερνήτην, εἰπών, ὅτι, ἂν καὶ δὲν ἔχει καμμίαν ἀμφιβολίαν περὶ τῶν καλῶν προθέσεων τοῦ Κυβερνήτου, ἐν τούτοις τοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ φανῇ χρήσιμος, λόγῳ τοῦ ὅτι δὲν εἶχε τρόπον ἐπικοινωνίας. Προτοῦ φύγῃ, ὑπέβαλε τὴν ἑξῆς ἐρώτησιν εἰς τὸν Κυβερνήτην. 'Εὰν κατώρθωνε νὰ ἐπικοινωνήσῃ ὁ Κυβερνήτης μὲ τὸν Συνταγματάρχην, καὶ ὁ Συνταγματάρχης ἐδημοσίευε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Κυβερνήτου, ποία θὰ ἦτο ἡ θέσις τοῦ Κυβερνήτου, ἐφ' ὅσον ὁ Κυβερνήτης λέγει, ὅτι δὲν ἔχει τὴν ἔγκρισιν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως. 'Ο Κυβερνήτης ἀπήντησεν ὅτι αὐτὸ θὰ ἐσήμαινε παῦσιν τοῦ Κυβερνήτου καὶ τέλος εἰς τὴν σταδιοδρομίαν του. 'Αλλά, προσέθεσε, ὅτι δὲν νομίζει, ὅτι ὁ Συνταγματάρχης εἶναι ὁ τύπος τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ ἐτηροῦσε μυστικὴν μίαν ἐπιστολήν, ἡ ὁποία τοῦ ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου ὡς ἐμπιστευτική.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: α) 'Αναμφιβόλως δὲν πρέπει ὁ 'Αρχηγὸς νὰ δεχθῇ συνάντησιν μετὰ τοῦ Κυβερνήτου, β) 'Η ἐπιστολὴ τοῦ Κυβερνήτου εἶναι πολυτίμου ἀξίας διὰ τὸ Κυπριακὸν ζήτημα. Θὰ ἔπρεπε δὲ νὰ περιέλθῃ εἰς χεῖρας τῆς 'Οργανώσεως. 'Εὰν ὁ 'Αρχηγὸς εἶναι τῆς γνώμης, ὅτι πρέπει νὰ περιέλθῃ εἰς χεῖράς μας ἡ ἐπιστολή, τότε, παρακαλῶ, ὅπως δοθοῦν ὁδηγίες.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

Εἶναι δυνατὸν νὰ ζητηθῇ, ὅπως ὁ Κληρίδης ζητήσῃ τὴν ἐπιστολήν, μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ εὕρῃ τρόπον μεταβιβάσεως, φωτογραφηθῇ ἡ ἐπιστολὴ καὶ ἐπιστραφῇ, διότι δὲν ὑπάρχει τρόπος μεταβιβάσεως;

Σ η μ ε ί ω μ α Β.

22 - 4 - 5

'Υπερείδης ἤδη ἀνέφερε δι' ἄλλου σημειώματος τὰ τῆς συνομιλίας Γλαύκου Κληρίδη μετὰ Κυβερνήτου. Διὰ τοῦ ὡς ἄνω σημειώματος ἐπιζητεῖ παρ' ὑμῶν ὁδηγίας, ἀναφορικῶς μὲ τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἐπιστολῆς ἢ μή. Προτοῦ ληφθῇ ἡ ἀπάντησις ὑμῶν, ἐδόθησαν ὁδηγίαι περὶ ἀποδοχῆς τῆς ἐπιστολῆς, λόγῳ τοῦ ἐπείγοντος τοῦ πράγματος, προτοῦ ὑμεῖς ἀπαντήσετε.

"Ηδη ἡ ἐπιστολὴ παρελήφθη καὶ σᾶς ἀπεστάλη μετὰ συνοδευτικῆς ἐκθέσεως.

Τὴν παροῦσαν ἀποστέλλω δι' ἄλλης ὁδοῦ, διότι μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔλθω καὶ αὖθις εἰς ἐπαφὴν μετὰ "Εκτορος σήμερον.

Εἰς προηγούμενον σημείωμά μου παρέλειψα νὰ ἀναφέρω τὰς ἀπόψεις, ἃς Γλαῦκος Κληρίδης συναπεκόμισεν ἐκ τῆς συνομιλίας του, δεδομένου ὅτι δὲν ἐγνώριζα, κατὰ πόσον θὰ ἐλαμβάνετο ἡ ἐπιστολὴ ἢ ὄχι.

Παρακαλῶ, ἐπιτρέψατέ μου νὰ ἀναφέρω ταύτας διὰ τοῦ παρόντος, μὲ τὴν παράκλησιν, ὅπως, ἀφοῦ ἐξετάσητε ταύτας, ἀποφασίσητε ὑμεῖς, μὲ πλήρη γνῶσιν τῶν διαμειφθέντων:

α) Σκοπὸς τοῦ διαβήματος τοῦ Κυβερνήτου εἶναι νὰ ἐξασφαλίσῃ ἠρεμίαν διὰ περίοδον δύο - τριῶν μηνῶν, μέχρις ὅτου ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀρχίσῃ συνομιλίας μετὰ τῆς ἐκλεγησομένης 'Ελληνικῆς Κυβερνήσεως.

β) Διεπιστώθη, ὅτι ὑφίσταται διάστασις γνωμῶν μεταξὺ Κέντριου (στρατιωτικῶν) καὶ Φούτ, ὡς πρὸς τὴν γραμμήν, ἥτις δέον νὰ ἀκολουθηθῇ τώρα.

γ) "Εχω τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὁ Κέντριου, χρησιμοποιῶν ὡς ἐπιχείρημα τὴν δρᾶσιν τῆς 'Οργανώσεως, ἀντίκειται πρὸς μαζικὴν ἀπόλυσιν κρατουμένων καὶ ἐπιμένει, ὅπως τὰ μέτρα 'Εκτάκτου 'Ανάγκης χρησιμοποιηθοῦν μὲ ὅλην τὴν αὐστηρότητα.

δ) Εἶναι καθαρόν, ὅτι ὁ Κέντριου ἀντίκειται εἰς τὴν ἐπάνοδον 'Εθνάρχου. 'Αφ' ἑτέρου ὁ Φούτ εἶναι πεπεισμένος, ὅτι ἡ ἐπάνοδος 'Εθνάρχου εἶναι ἀναγκαιοτάτη. 'Αλλὰ φαίνεται, ὅτι ἡ θέσις του εἶναι μειονεκτικὴ τῆς θέσεως τοῦ Κέντριου, ὅστις προβάλλει εἰς τὴν 'Αγγλικὴν Κυβέρνησιν, ὄχι μόνον τὸ ἐπιχείρημα τῆς δράσεως τῆς 'Οργανώσεως, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀντίδρασιν τῶν Τούρκων.

ε) Κυβερνήτης σκέπτεται νὰ ἐπιδιώξῃ ἔγκρισιν τοῦ 'Υπουργείου διὰ μετάβασίν του εἰς 'Αγγλίαν, μὲ σκοπὸν τὴν ἐπίσπευσιν τῆς ἐπανόδου τοῦ 'Εθνάρχου, εὐθὺς μετὰ τὰς Τουρκικὰς διαδηλώσεις, ἃς ἀναμένει νὰ λάβουν χώραν τὴν 23ην 'Απριλίου.

ζ) 'Εκ τούτου συνάγεται, ὅτι ὁ ἀπώτερος σκοπὸς τοῦ διαβήματος τοῦ Κυβερνήτου πρὸς Γλαῦκον Κληρίδην εἶναι ἡ ἐνίσχυσις τῆς θέσεώς του ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐπανόδου τοῦ 'Εθνάρχου καὶ οὕτω ἡ ἐνδυνάμωσις τῶν ἀπόψεων τούτου ἔναντι τῶν ἀντιθέτων ἀπόψεων Κέντριου. Προσωπικὴ ἄποψις Γλαύκου Κληρίδη εἶναι, ὅτι ὁ Φοὺτ ἦτο εἰλικρινὴς καὶ καλῇ τῇ πίστει ἀνέφερε τὰς δυσκολίας ἐπιβολῆς τῶν ἀπόψεών του, ἐν ὄψει τῆς ἀντιδράσεως τῶν στρατιωτικῶν.

η) 'Ο Κυβερνήτης εἶναι πεπεισμένος, ὅτι τὸ Κυπριακὸν δὲν δύναται νὰ λυθῇ διὰ διαπραγματεύσεων μετὰ Τούρκων ἀντιπροσώπων μόνον, ἀλλὰ διὰ διεθνῶν διαπραγματεύσεων μεταξὺ 'Ελλάδος, 'Αγγλίας, Τουρκίας. 'Εκ τούτου προκύπτει, ὅτι τὴν ἐπάνοδον τοῦ 'Εθνάρχου τὴν θεωρεῖ ἀναγκαιοτάτην, οὐχὶ διότι πιστεύει,

ὅτι δύναται νὰ ἐξεύρῃ λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ μετὰ τοῦ Ἐθνάρχου, ἀλλὰ διότι εἶναι πεπεισμένος, ὅτι πρέπει νὰ καταπραΰνῃ τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον, δεικνύων διὰ τῆς πράξεως ταύτης καλὴν θέλησιν. Εἰς τὴν ἐπιθυμίαν του πρὸς ἐπάνοδον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου δὲν μπορεῖ νὰ ἀποδοθῇ ἄλλη πολιτικὴ σημασία ρυθμίσεως τοῦ Κυπριακοῦ.

Ἄνευ οἱουδήποτε ἐνδεικτικοῦ στοιχείου Γλαῦκος Κληρίδης διαισθάνεται, ὅτι ἡ ἐπιθυμία τοῦ Κυβερνήτου, ὅπως κατευνασθῇ τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον διὰ τῆς ἐπανόδου τοῦ Ἐθνάρχου, ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Κυβερνήτου νὰ ἐγκολπωθῇ καὶ ὑποστηριχθῇ ὑπὸ ἑνὸς τοὐλάχιστον στοιχείου (ἤτοι τοῦ Ἑλληνικοῦ) ἐν ὄψει τῆς ὁλοὲν αὐξανομένης ἀντιπαθείας, ἐναντίον τοῦ Φούτ, τοῦ Τουρκικοῦ στοιχείου καὶ τῶν στρατιωτικῶν. Τοιαύτην εἰσήγησιν δὲν ἀποκλείει ἐν ὄψει τῆς συνομιλίας του μετὰ τοῦ Φούτ.

θ) Ἔχοντας ὑπ' ὄψιν τὰ ἄνωθεν, καὶ χωρὶς νὰ ἐπιθυμῶ, ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον, νὰ φανῶ, ὅτι προβαίνω εἰς ὑποδείξεις, ἢ ὅτι θέλω νὰ ὑποκαταστήσω τὴν κρίσιν ὑμῶν, ὑποβάλλω τὰς ἀκολούθους γνώμας πρὸς μελέτην ὑφ' ὑμῶν:

1. Πιθανὸν νὰ ἦτο σκόπιμον νὰ καλλιεργήσωμεν τὴν διάστασιν μεταξὺ Φοὺτ καὶ στρατιωτικῶν, μὲ ἀπώτερον σκοπὸν τὴν ρῆξιν μεταξὺ τούτων, ἀλλὰ τελικὴν ἐπικράτησιν τοῦ Φούτ.

2. Ἐὰν ἐπικρατήσῃ ὁ Κέντριου, ὑπάρχει πιθανότης παραιτήσεως τοῦ Φούτ, μὲ σημαντικὰ ἀποτελέσματα τὴν ἐκτράχυνσιν τῆς στάσεως τῶν Συντηρητικῶν ἐν Ἀγγλίᾳ, ἥτις δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπερνικηθῇ διὰ μόνον τῶν συμπαθειῶν τῶν Ἐργατικῶν.

3. Θὰ ἦτο ἴσως πολιτικῶς σκόπιμον, ἐὰν ἠθέλατε θεωρήσει τὰς ὡς ἄνω ἀπόψεις ὡς ὀρθάς, νὰ καλλιεργήσετε δι' ἀπαντήσεώς σας πρὸς τὸν Φοὺτ τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι διὰ διατήρησιν τῆς ἐκεχειρίας ἐπιβάλλεται ἀπαραιτήτως, ὅπως ληφθοῦν τάχιστα (ἴσως ἐντὸς τακτῆς προθεσμίας) θετικὰ μέτρα πρὸς ὁριστικὴν προώθησιν τῆς λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ ἐν συνόλῳ καὶ οὐχὶ ἁπλῶς διὰ τῆς ἐπανόδου τοῦ Ἐθνάρχου. Δεδομένου ὅμως, ὅτι λῆψις τοιούτων θετικῶν μέτρων διὰ προώθησιν λύσεως εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἔχῃ τὴν ἔγκρισιν τῆς Μητροπολιτικῆς Κυβερνήσεως, θὰ ἔπρεπε νὰ ἀφεθῇ ἀνοικτὴ ἡ θύρα εἰς τὸν Φούτ, ὅπως καλλιεργήσῃ τὸν ὅρον τοῦτον μεταξὺ τῶν κύκλων τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, ὥστε οὗτοι νὰ ἀσπασθοῦν τὴν ἰδέαν, ὅτι πρέπει νὰ δράσουν ἐντὸς τακτῆς προθεσμίας. Διότι, ἔστω καὶ ἂν ὁ Φοὺτ προσωπικῶς θέλῃ νὰ δεχθῇ τυχὸν ὅρον σας ὡς ἀνωτέρω, θὰ τοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ σᾶς παράσχῃ τὴν διαβεβαίωσιν, προτοῦ πείσῃ καὶ τὴν Κυβέρνησίν του ἐπὶ τῶν ἀπόψεών του.

4. Τυχὸν ἀπάντησίς σας πρὸς τὸν Φούτ, θὰ ἠδύνατο νὰ διευθετηθῇ, ὅπως παραδοθῇ μέσον ΥΠΕΡΕΙΔΟΥ

ΥΠΕΡΕΙΔΗΣ».

Πρὸς τὸν Γλαῦκον Κληρίδην (Ὑπερείδην) ἀπήντησα ὡς ἑξῆς:

25 - 4 - 58

ΥΠΕΡΕΙΔΗΝ

«Ἐλήφθη ἐπιστολὴ Φ καὶ δύο σημειώματά σας.

Οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἔχω νὰ δώσω εἰς τὴν ἐπιστολήν. Ἡ προκήρυξις, ἡ ὁποία ἐκυκλοφόρησε τὴν 21ην τρέχ., ἐξωτερικεύει τὰς προθέσεις μου.

Ἐσταμάτησα τὴν δρᾶσιν, ἀλλὰ καὶ ἀναμένω. Προθεσμίαν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν διὰ προώθησιν τοῦ Κυπριακοῦ δὲν δύναμαι νὰ καθορίσω, διότι αὕτη εἶναι σχετική. Ἐὰν ἀντιληφθῶ, ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἐξακολουθεῖ νὰ ἐμπαίζῃ, τότε θὰ ἀρχίσω τὸ ΣΥΝΤΟΜΩΤΕΡΟΝ.

Δυστυχῶς, βλέπω, ὅτι ἡ συμπεριφορὰ τῶν Ἀρχῶν ἔναντι τῶν πολιτικῶν ὁμήρων των καὶ ἡ ἐξαπολυθεῖσα τρομοκρατία θὰ μὲ ἀναγκάσουν νὰ προβῶ εἰς ἀντίποινα. Ἡ γαλήνη δὲν δύναται νὰ τηρηθῇ μονοπλεύρως.

ΔΙΓΕΝΗΣ».

Ὁμολογουμένως, ἐσκέφθην πολὺ ποία θὰ ἔπρεπε νὰ ἦτο ἡ ἀνταπόκρισίς μου εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Φούτ. Ἡ ἐνέργεια τοῦ Φοὺτ ἦτο λίαν τολμηρὰ καὶ δι' ἐμὲ ἐτέθη ἄμεσον τὸ ἐρώτημα: Ἐγνώριζον τὴν ἐνέργειαν ταύτην οἱ προϊστάμενοι τοῦ Φοὺτ ἢ αὕτη ἦτο ἰδική του πρωτοβουλία; Ἡ ἰδική μου ἀντίληψις ἦτο, ὅτι αὕτη ἐπεβλήθη εἰς τὸν Φοὺτ ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ἢ τοὐλάχιστον ἦτο τῆς ἐγκρίσεώς της, μολονότι ὁ Φοὺτ ἔλεγε, ὅτι ἦτο ἰδική του πρωτοβουλία. Ἦσαν δὲ τόσον ἀστήρικτα τὰ ἐπικαλούμενα ὑπὸ τοῦ Φοὺτ περὶ ἰδικῆς του πρωτοβουλίας, ὥστε μόνον θυμηδίαν ἠδύναντο νὰ προκαλέσουν.

Μετὰ τῆς ἐπιστολῆς διεβιβάσθησαν εἰς ἐμὲ καὶ τὰ ἑξῆς, ὡς λεχθέντα εἰς τὸν Ὑπερείδην ὑπὸ τοῦ Φούτ.

«Ἠναγκάσθην νὰ χρησιμοποιήσω ὕφος ξηρόν, ἐκ φόβου μήπως ἡ ἐπιστολὴ περιέλθῃ εἰς χεῖρας τῆς Ἰντέλλιντζενς Σέρβις, ὁπότε θὰ ἐξετιθέμην εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς καὶ ἀκόμη ὅτι ἐσκεπτόμην νὰ ἀποστείλω τὴν ἐπιστολὴν μέσῳ τῆς Ἀγγλικῆς Πρεσβείας τῶν Ἀθηνῶν, ἵνα δοθῇ εἰς τὸν Μακάριον, ἐὰν οὗτος ἠδύνατο νὰ κάμῃ κάτι, ἀλλὰ φοβοῦμαι μήπως ἡ Πρεσβεία ἀνακοινώσῃ τὸ περιεχόμενόν της εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν. . . . .».

Τὰ ἀνωτέρω προωρίζοντο μόνον διὰ μικρὰ παιδιὰ καὶ ὄχι δι' ἄνδρας μὲ πεῖραν, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ μέγιστον σφάλμα τοῦ Φούτ, ὁ ὁποῖος δὲν κατώρθωσε νὰ μᾶς κατανοήσῃ.

Δι' ἐμὲ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Φοὺτ ἐξηγεῖται μόνον ὡς ΠΑΓΙΣ. Πρὸς ποῖον σκοπόν; Διὰ νὰ ἔχῃ ἐπιστολήν μου εἰς χεῖράς του, τὴν ὁποίαν, ἀδιαφόρως τοῦ περιεχομένου της, νὰ δύναται νὰ χρησιμοποιήσῃ καθ' ἡμῶν καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ; Διὰ νὰ συλληφθῶ; Διότι οὐδεὶς

λογικὸς ἦτο δυνατὸν νὰ σκεφθῇ, ὅτι αἱ κινήσεις τοῦ Κυβερνήτου δὲν θὰ παρηκολουθοῦντο ὑπὸ τοῦ ἀμέσου περιβάλλοντός του καὶ ὅτι ἡ θέσις συναντήσεώς μας δὲν θὰ ἐπεσημαίνετο, ἔστω καὶ ἐὰν ὁ Φοὺτ δὲν θὰ εἰδοποίει, ὁπότε ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ θὰ ἀπεκλείετο. Ἄλλως τε καὶ ὁ ἴδιος ἐν τῇ ἐπιστολῇ του χαρακτηριστικῶς καὶ ἀφελῶς λέγει, ὅτι «τὴν ἡμέραν ἐκείνην οὐδεὶς κίνδυνος συλλήψεώς σας θὰ ὑπάρχῃ». Δηλαδὴ ἐγγυᾶται μόνον διὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, οὐχὶ ὅμως καὶ διὰ τὴν ἀσφαλῆ διαφυγήν μου ἐκ τῆς περιοχῆς συναντήσεως, τοῦθ' ὅπερ ἀπῄτει ἐλευθερίαν κινήσεώς μου ἡμερῶν τινων καὶ δὴ ἄνευ παρακολουθήσεως. Ὡς ἐκ τούτου ἡ συνάντησις ἦτο ἀδύνατος καὶ ἐσφαλμένως ὁ Φοὺτ μὲ ἐθεώρησε τόσον ἀπερίσκεπτον, ὥστε νὰ ἐμπέσω εἰς τὴν παγίδα, ἐνθουσιασμένος ἀπὸ τὴν πρόσκλησιν συναντήσεώς του.........

Ἡ πρώτη, συνεπῶς, ἀπόφασίς μου ἦτο νὰ μὴ ἀπευθύνω ἐπιστολὴν εἰς τὸν Φοὺτ καὶ νὰ μὴ δεχθῶ τὴν πρόσκλησιν συναντήσεως.

Ὡς πρὸς τὴν κατάπαυσιν «τῆς ἐκστρατείας δολιοφθορῶν καὶ βίας», τὴν ὁποίαν προέτεινε, ἐσκέφθην, ὅτι ὁ Ἄγγλος Κυβερνήτης ἐζήτει ἀπὸ ἡμᾶς κατάπαυσιν δράσεως, ὄχι ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν τῆς Κύπρου, ἀλλὰ διὰ τὴν προώθησιν τῶν σχεδίων του. Τὰ στρατιωτικά του μέτρα ἐναντίον ἡμῶν οὐδόλως ἴσχυον διὰ νὰ ἐξαγάγωσι τοῦτον ἐκ τῆς δυσχεροῦς θέσεως, εἰς ἣν εἶχε περιέλθει.

Ἀντελαμβανόμην, ὅτι θὰ ἔπαιζα τὸ παιχνίδι τοῦ Φούτ, ἐὰν συνήνουν ἄνευ ὅρων. Ἐτήρουν ἐκεχειρίαν ἐπὶ μακρὸν, χωρὶς ἐκ ταύτης νὰ ἀπέρρεε κάτι τὸ θετικόν. Δὲν θὰ ὠφέλει νὰ συναινέσω εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Φούτ. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἀπόλυτος ἄρνησίς μου θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο ἀσφαλῶς ἐναντίον μας. Διὰ τοῦτο ἐξέδωκα τὴν ἀκόλουθον προκήρυξιν, ἡ ὁποία ἐκυκλοφόρησε τὴν 21ην Ἀπριλίου 1958.

Ε.Ο.Κ.Α.

Πρὶν ἢ διατάξω γενικὴν ἐξόρμησιν, θεωρῶ καθῆκον νὰ ἀπευθυνθῶ πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν, ὅπως αὐτὴ συντόμως ἀναλάβῃ πρωτοβουλίαν δι' ἔναρξιν διαπραγματεύσεων πρὸς λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ.

Δὲν μπλοφάρω, διότι τὸ τοιοῦτον εἶναι ἀντίθετον πρὸς τὸν χαρακτῆρά μου, οὔτε καὶ ἐνδίδω εἰς ἀπειλάς, διότι τὸ θάρρος καὶ ἡ εὐψυχία εἶναι τὸ κύριον προτέρημά μας. Ἁπλῶς προειδοποιῶ. Ὡς ἀνθρωπιστὴς θέλω νὰ ἀποφύγω νέαν αἱματοχυσίαν, τὴν ὁποίαν βλέπω αὐτὴν τὴν φορὰν πολὺ μεγάλην, διότι θὰ ἀγωνισθῶμεν μὲ περισσότερον πεῖσμα καὶ μὲ σύνθημα: «ΟΛΑ ΓΙΑ ΟΛΑ». Ὡς Ἀρχηγὸς ὅμως ἐννοῶ νὰ πειθαρχήσω εἰς τὴν φωνὴν τῆς Κύπρου, ἡ ὁποία μοῦ ἐπιτάσσει: Νὰ πέσω ἢ νὰ τὴν ἐλευθερώσω.

Τὴν εὐθύνην δι' ὅ,τι συμβῇ θὰ τὴν φέρῃ ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις.

Ε.Ο.Κ.Α. ΑΡΧΗΓΟΣ – ΔΙΓΕΝΗΣ».

Οὕτω ἐνόμισα, ὅτι ἀντιμετωπίζεται καλύτερον τὸ ζήτημα τῆς ἀναστολῆς τῆς δράσεώς μας, διότι δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ ἐκμετάλλευσις ἐκ μέρους τῶν Ἄγγλων, ὅτι ἡ ἀναστολὴ αὕτη προήρχετο ἀπὸ ἀδυναμίαν ἢ ὅτι ἦτο ἀποτέλεσμα τῶν ἀπειλῶν, αἱ ὁποῖαι ἐξετοξεύοντο συνεχῶς ὑπὸ τοῦ ὑπερφιάλου στρατηγοῦ Κέντριου. Ἀφ' ἑτέρου ἡ κοινὴ γνώμη τοῦ Ἐξωτερικοῦ θὰ ἀντελαμβάνετο, ὅτι, μολονότι εἴχομεν τὴν δύναμιν, ὡς ἀπεδείξαμεν διὰ τῶν προσφάτων δολιοφθορῶν μας, ἐν τούτοις κατεβάλλομεν ἀκόμη μίαν τελευταίαν προσπάθειαν, πρὸς ἀποτροπὴν νέας αἱματοχυσίας, τῆς ὁποίας ἡ ἐπανάληψις θὰ ἐβάρυνεν ἐξ ὁλοκλήρου τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν. Ἐπὶ πλέον, ὁ Κυπριακὸς λαὸς κατετοπίζετο ἐπὶ τῶν λόγων, οἱ ὁποῖοι ἐπέβαλλον τὴν ἀναστολὴν τῆς δράσεως, καὶ θὰ ἀνέμενε μετ' ἀξιοπρεπείας ἔμπρακτον ἀνταπόκρισιν ἐκ μέρους τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, ἀποφασισμένος, ἐὰν διεψεύδοντο αἱ προσδοκίαι του, νὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα μὲ περισσότερον φανατισμόν.

Ὅτι αἱ προθέσεις τοῦ Φοὺτ διὰ τῆς πρὸς ἐμὲ ἐπιστολῆς του δὲν ἦσαν εἰλικρινεῖς, ἐστάλη δὲ αὐτὴ τῇ ἐγκρίσει τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, συνάγεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ ἴδιος δὲν ἐκράτησε μυστικὴν τὴν προσπάθειάν του, ὅπως λάβῃ ἐπαφὴν μετ' ἐμοῦ, ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ἀκολούθου ἀποσπάσματος τῆς ἀπὸ 24 - 4 - 58 ἐπιστολῆς τοῦ δικηγόρου κ. Μιχ. Τριανταφυλλίδη πρὸς ἐμέ(1). Ἐπὶ πλέον τὴν 26ην Ἰουνίου 1958, ὀλίγον πρὸ

(1) ΑΝΑΦΟΡΑ – ΑΚΡΩΣ ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΗ

...Διηυθετήθη μέσῳ τοῦ Ἀμερικανικοῦ Προξενείου συνάντησίς μου μετὰ τοῦ Κυβερνήτου Κύπρου τὴν 22/4/1958 ὥραν 6μ.μ. Ἀφοῦ ἐξέθεσα σαφῶς ὅτι οὐδὲν δικαίωμα ἢ σκοπὸν εἶχον νὰ διαπραγματευθῶ τὸ ζήτημά μας καὶ ὅτι ὁ μόνος ἐντολοδόχος εἶναι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, προσπάθησα νὰ πείσω τὸν Κυβερνήτην ὅτι αἱ συστάσεις τῶν συμβούλων του ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ διαχωρισμὸς μεταξὺ ΕΟΚΑ καὶ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ

τῆς ἀναχωρήσεώς του εἰς Λονδῖνον, ἔσπευσε νὰ μεταδώσῃ διὰ τοῦ Κυπριακοῦ ραδιοφώνου, ὅτι ἀπέστειλεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Διγενή, ἵνα οὗτος σταματήσῃ τὰς δολιοφθοράς. Ὁ σκοπὸς τῆς ἀνακοινώσεως ἦτο πασιφανής. Ἐφ' ὅσον δὲν κατώρθωσε νὰ ἔχῃ εἰς χεῖράς του περισσότερα στοιχεῖα, ἔδωκεν εἰς τὴν δημοσιότητα τὴν ἰδίαν του ἐπιστολήν, τὸ περιεχόμενον τῆς ὁποίας ἐγνώριζε καὶ ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις, διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τοὐλάχιστον τὴν θέσιν του κατὰ τὰς ἐπαφάς του μὲ τούς Βρεττανοὺς Ἐργατικοὺς καὶ γενικῶς νὰ ἐκμεταλλευθῇ ταύτην κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου διὰ τὴν Κύπρον, τὸ ὁποῖον θὰ ἀνεκοινοῦτο εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων.

Ἡ συμπεροφορὰ αὕτη τοῦ Φοὺτ μὲ ἠνάγκασε νὰ κυκλοφορήσω τὸ ἀκόλουθον φυλλάδιον:

ΙΔΟΥ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

«Ὁ κ. Φοὺτ ἔδωσε πρὸς δημοσίευσιν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν μοῦ ἀπηύθυνεν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 12ης Ἀπριλίου καὶ τὴν ὁποίαν ἐχαρακτήρισεν ὡς «ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΗΝ».

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν δὲν ΚΑΤΕΔΕΧΘΗΝ κἂν νὰ ἀπαντήσω, διότι ἀντελήφθην τὸν δόλον, οὔτε ἀπεδέχθην τὴν συνάντησιν, ἣν ὁ κ. Φοὺτ μοῦ ἐζήτησε, διότι ἀντελήφθην τὴν «παγίδα». Ἀμφότερα, δόλος καὶ παγίς, εἶναι ἀνέκαθεν χαρακτηριστικὰ μέσα τῆς Βρεττανικῆς διπλωματίας διὰ τὴν ἐξαπάτησιν τοῦ ἀντιπάλου, τὰ ὁποῖα ἐδοκίμασαν πικρὰ καὶ μεγάλοι ἀκόμη ἄνδρες, ὡς ὁ Μ. Ναπολέων, ὅταν διὰ δόλου ὡδηγεῖτο ὡς αἰχμάλωτος εἰς τὴν νῆσον Ἔλβαν.

»Τὸ ζήτημα θὰ τὸ ἐξετάσω μόνον ἀπὸ ἀπόψεως ἠθικῆς τάξεως, διότι πᾶς δημόσιος ἀνὴρ καί ἰδίᾳ ὁ πολιτικός πρέπει νὰ διακρίνεται διὰ τὴν ἐντιμότητα καὶ ἠθικήν του. Δὲν πρόκειται ἐγὼ ὁ «τρομοκράτης» νὰ δώσω τοιαῦτα μαθήματα εἰς ἕνα ἀνώτατον ὑπάλληλον τοῦ Ὑπουργείου Ἀποικιῶν, ἀλλὰ ἁπλῶς νὰ ἀποκαλύψω τὰς πράξεις ἐκείνου, ὁ ὁποῖος κομπάζει ἐπὶ φιλελευθερισμῷ καὶ πολιτικῇ ἐντιμότητι.

»1. Ἡ στιγμὴ τὴν ὁποίαν ἐδιάλεξεν ὁ κ. Φοὺτ νὰ δημοσιεύσῃ τὴν «ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΗΝ» ἐπιστολήν του, εἰς παραμονὰς ἀναχωρήσεώς του εἰς Λονδῖνον, ἀποκαλύπτει τοὺς σκοπούς του νὰ τὴν ἐκμεταλλευθῇ κατὰ τὴν ὑστάτην προσπάθειάν του διὰ νὰ καταπνίξῃ καὶ τὰς τελευταίας φωνὰς διαμαρτυρίας, αἱ ὁποῖαι θὰ μπορέσουν νὰ ἀκουσθοῦν ἀπὸ τοὺς Ἐργατικοὺς τῆς Ἀγγλίας ἐναντίον τοῦ ἐξαμβλωματικοῦ ἐκτρώματός του καὶ νὰ ἐμφανισθῇ ὡς ὁ «τολμηρός», ὁ «θαρραλέος» καὶ ὁ «ἀποφασιστικός» ἀνήρ, ὁ ὁποῖος ἐπιχειρεῖ τὰ πάντα διὰ «τὸ καλὸν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ».

»2. Ὁ τρόπος ἀφ' ἑτέρου καθ' ὃν ὁ «θαρραλέος» αὐτὸς ἀνὴρ ἀνήγγειλε τὴν ἐπιστολήν του, μᾶς ἐνθυμίζει τὴν τακτικήν, ἣν ἀκολουθοῦν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὴν πρᾶξίν των σπεύδουν νὰ ἐξαφανισθοῦν διὰ νὰ μὴ δεχθοῦν ἀμέσως τὰ βέλη τοῦ ἀντιπάλου των.

Ἡμεῖς, τοὐναντίον, δὲν ἐδώσαμεν ἀπάντησιν εἰς τὰς δηλώσεις τοῦ κ. Φούτ, ἀπόντος, ἀλλὰ ἀνεμέναμεν τὴν ἄφιξίν του διὰ νὰ τοῦ τὰ ποῦμε κατάμουτρα καὶ εὐθαρσῶς. Διότι ἡ «αὐλαία δὲν ἔπεσε», ἀλλὰ τώρα ἀκριβῶς ἀρχίζει καὶ θὰ ἔχῃ συνέχειαν καὶ ἀναμένομεν ἀπὸ τὸν «τολμηρὸν καὶ θαρραλέον» νὰ μᾶς ἀπαντήσῃ «θαρραλέα».

»3. Ὁ κ. Φοὺτ ἐπανειλημμένως ἐζήτησε πίστωσιν χρόνου διὰ νὰ ἐξεύρῃ λύσιν ἱκανοποιοῦσαν τὸν Κυπριακὸν λαόν : Ἡ πίστωσις χρόνου τοῦ ἐδόθη ἐπανειλημμένως. Ἀλλ' αὐτὸς πῶς τὴν ἐχρησιμοποίησεν ; Τὴν ἐχρησιμοποίησεν γιὰ νὰ ὑποδουλώσῃ γιὰ πάντα τὸν Κυπριακὸν λαόν, ὄχι μόνον εἰς τὴν ἰδικήν του ἰμπεριαλιστικὴν Κυβέρνησιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς βανδάλους Τούρκους. Τὴν ἐχρησιμοποίησεν ἀκόμη διὰ νὰ βάψῃ τὴν Κύπρον μὲ αἷμα ἀθώων Ἑλλήνων, νὰ ἐρημώσῃ μὲ φλόγες καὶ στιγματίσῃ τὸν πολιτισμὸν μὲ πράξεις βανδάλους.

»Ἂν νομίζῃ ὁ κ. Φοὺτ ὅτι μὲ τὴν «τολμηρὰν» καὶ θαρραλέαν» χειρονομίαν του μᾶς ξεγέλασεν, ἀπατᾶται. Ἐμεῖς μέν, οὐδὲν ἄλλο ἐπράξαμεν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐμμένωμεν εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος χαρα-

---

λαοῦ ἢ ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποταχθῇ ἡ ΕΟΚΑ διὰ οἱωνδήποτε μέτρων ἀποτελοῦν χίμαιραν καὶ πλανῶνται μεγάλως βασιζόμενοι εἰς τὰ τοιαῦτα. Ἐτόνισα δὲ ὅτι ἡ ἀπογοήτευσις, ἀνυπομονησία καὶ ἀγανάκτησις τῶν Ἑλλήνων καὶ μεγάλη εἶναι καὶ δικαιολογημένη. Ἐφρόντισα νὰ δοθῇ ἡ ἐντύπωσις ὅτι ἡ κατάστασις ἐπείγει τὰ μέγιστα. Παρεκλήθην νὰ σᾶς διαβιβάσω τὰ κάτωθι : (Ἐ δ ή λ ω σ α ὅτι δὲν ἀνήκω εἰς τὴν ΕΟΚΑ, ὅτι οὐδεμίαν μαζί σας ἐπικοινωνίαν ἔχω, ἀλλὰ ἴσως νὰ γίνῃ τοῦτο κατορθωτὸν ἐμμέσως). (α) Ὁ Κυβερνήτης εἰλικρινῶς πληροφορεῖ τὸν Ἀρχηγόν, ὅτι, παρ' ὅλην τὴν ἀργοπορίαν, ἐν τούτοις ἔχουν συμβῆ ἐξελίξεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι πολὺ ἐλπιδοφόροι καὶ ἀναμένεται ἡ σταθεροποίησις τῆς καταστάσεως ἐν Ἑλλάδι διὰ νὰ σημειωθῇ πρόοδος. (β) Ὁ Κυβερνήτης σκοπεύει συντόμως νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς Λονδῖνον διὰ νὰ ὑποβάλῃ σχέδιά του πρὸς ἐπίλυσιν τῆς καταστάσεως. (γ) Ἐὰν ὁ Ἀρχηγὸς πιστεύῃ εἰς τὰ ἀνωτέρω καὶ ἀποφασίσῃ νὰ ἀναστείλῃ πᾶσαν βιαίαν ἐνέργειαν, ἔστω σιωπηρῶς, τότε ἀναλαμβάνει ὁ Κυβερνήτης νὰ προβῇ εἰς τὸν κατὰ στάδια τερματισμὸν τῆς καταστάσεως ἐκτάκτου ἀνάγκης ὑπὸ τὸ φῶς τῶν περιστάσεων.

Ἐὰν ὁ Κυβερνήτης προβῇ εἰς δήλωσιν προσεχῶς, τότε αὕτη δέον νὰ μελετηθῇ ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἀνωτέρω. Τὴν δήλωσιν ταύτην ἴσως ἐκδώσῃ ὁ Κυβερνήτης τὴν Παρασκευὴν 25/4 καὶ τὸ περιεχόμενόν της τοῦ ἔχει κατὰ μέγα μέρος ὑποδειχθῇ ἐκ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ.

Ἐπείγεται ὁ Κυβερνήτης, εἰ δυνατόν, νὰ γνωρίζῃ ταχέως τὰς ἀπόψεις τοῦ Ἀρχηγοῦ.

Ἐλπίζω νὰ ἐνήργησα ὀρθῶς καὶ παρακαλῶ νὰ μοῦ δοθοῦν ὁδηγίαι διὰ περαιτέρω διατήρησιν τῶν ἐπαφῶν πρὸς σφυγμομέτρησιν τῆς καταστασεως καὶ ἀναφορὰν εἰς τὸν Ἀρχηγόν.

Νομίζω δίκαιον νὰ ἐπιτυγχάνω ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὅπως ὁ Κυβερνήτης μὴ παρασύρεται ἀπὸ τὰς ἀνοήτους ἀκρότητας τῶν στρατιωτικῶν του καὶ ὅτι, ἐὰν αἰσθάνεται ὅτι διατηρεῖ ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ (τὸν ὁποῖον θεωρεῖ ἔντιμον στρατιωτικόν), τότε ἴσως τοῦτο ἀποβῇ εἰς ὄφελος τῆς ἱερᾶς ὑποθέσεώς μας.

Μιχ. Α. Τριανταφυλλίδης, Δικηγόρος Λευκωσίας.

χθεῖσαν γραμμήν. Τὸν ἀγῶνα δὲν τὸν θεωροῦμεν ὡς σκοπόν, ἀλλὰ ὡς μέσον πρὸς ἐπίτευξιν ἐκείνου ποῦ ποθοῦμεν: Τῆς Λευτεριᾶς.

»Καίτοι οὐδέποτε ἐπιστεύσαμεν εἰς τὰς ὑποσχέσεις του, ἐθεωρήσαμεν ὅτι εἴχαμεν ὑποχρέωσιν ἔναντι τῆς ἱερᾶς ὑποθέσεώς μας, διὰ τὴν ὁποίαν ἀγωνιζόμεθα, νὰ μὴ ἀφήσωμεν οὔτε καὶ τὴν ἐλαχίστην εὐκαιρίαν δι' εἰρηνικὴν διευθέτησιν τοῦ ζητήματος. Ὁ Κυβερνήτης κ. Φούτ, ἀπεκάλυψεν ἤδη, πῶς ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς εἰλικρινεῖς διαθέσεις ἑνὸς ἡρωϊκῶς ἀγωνιζομένου διὰ τὴν ἐλευθερίαν του λαοῦ.

»Τὸν κ. Φοὺτ μὲ τὰς πρώτας δηλώσεις του περὶ Κύπρου, γενομένας εἰς Ἰαμαϊκήν, τὸν ἐχαρακτήρισα ΔΟΥΡΕΙΟΝ ΙΠΠΟΝ. Ἐξακολουθῶ νὰ τὸν θεωρῶ ὡς τοιοῦτον διὰ τὴν Κύπρον καὶ οὐχὶ ὡς ἄνδρα φιλελεύθερον καὶ πολιτικὸν ἔντιμον. Καὶ ἕνα δεῖγμα εἶναι καὶ ἡ ὅλη συμπεριφορά του εἰς τὸ ζήτημα τῆς πρὸς ἐμὲ ἐπιστολῆς του, τὴν ὁποίαν ἐχαρακτήρισεν ὡς ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΗΝ καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν μορφὴν αὐτὴ μοῦ διεβιβάσθη.

»Ὁ Κυβερνήτης εἰς τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην ἔδωσε τὸν «λόγον τῆς τιμῆς του». Ἡμεῖς οὐδεμίαν ὑπόσχεσιν ἐδώσαμεν, ἀλλὰ ἐθεωρήσαμεν ζήτημα ἠθικῆς τάξεως καὶ εὐπρεπείας νὰ κρατήσωμεν μυστικὴν τὴν ἐνέργειάν του, ἐφ' ὅσον μᾶς ἀνεκοινώθη, ὅτι ἡ ἀποκάλυψίς της θὰ τοῦ ἐστοίχιζε τὴν σταδιοδρομίαν του.

»Ἀλλὰ ἡ συμπεριφορά μας αὐτὴ ἀποτελεῖ προφανῶς βλακείαν... κατὰ τὸν «πεπολιτισμένον» καὶ «φιλελεύθερον» καὶ «ἔξυπνον» κ. Φούτ. Δι' αὐτὸ καὶ ἄφησε τὸν «τρομοκράτην ΔΙΓΕΝΗ» νὰ κρατήσῃ τὸν λόγον τὸν ὁποῖον ΔΕΝ ἔδωσε ὁ ἴδιος, ἀλλὰ ἐσεβάσθη ἁπλῶς τὴν θέλησιν τοῦ γράψαντος τὴν ἐπιστολήν, ἐνῷ ὁ πεπολιτισμένος Ἄγγλος ἀξιωματοῦχος τῆς Αὐτοκρατορίας παρέβη τὸν λόγον ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον μὲ τόσην «τόλμην» ἔδωσεν.

»ΙΔΟΥ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ. Παραδίδεται εἰς τὴν κοινὴν γνώμην.

Ε.Ο.Κ.Α. Ο ΑΡΧΗΓΟΣ – ΔΙΓΕΝΗΣ

Κατόπιν τῆς κυκλοφορίας τοῦ ἀνωτέρω φυλλαδίου, ὁ Φοὺτ συνεσκέφθη τὴν ἑπομένην (22αν Ἀπριλίου) μετὰ τοῦ Ἐπιτελάρχου του καὶ ἄλλων συμβούλων του ἐπὶ τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως ἀπὸ ἀπόψεως ἀσφαλείας. Φαίνεται, ὅτι οἱ στρατιωτικοὶ διαφωνοῦν μὲ τὸν Φοὺτ ὡς πρὸς τὴν τηρητέαν γραμμὴν ἔναντι τοῦ φυλλαδίου μου, διότι αἱ ἔρευναι, ταλαιπωρίαι καὶ ἐκφοβισμοὶ τῶν κατοίκων συνεχίζονται μὲ αὔξουσαν ἔντασιν καὶ μὲ ἀποκλειστικὸν σκοπὸν νὰ κάμψουν τὸ ἠθικὸν τοῦ λαοῦ.

Ἐπίσης αἱ βαναυσότητες ἐναντίον κρατουμένων συνεχίζονται, πρᾶγμα ποὺ μὲ ἔκαμνε νὰ πιστεύω, ὅτι διηύθυνον μᾶλλον οἱ στρατιωτικοὶ παρὰ ὁ Φούτ. Ἐπίσης ἀμφέβαλλον περὶ τῆς εἰλικρινείας τῆς ἐπιθυμίας του διὰ τὴν εἰρήνευσιν. Ὡς ἐκ τούτου, τὴν 26ην Ἀπριλίου ἀπηύθυνα τὰ ἀκόλουθα πρὸς τὸν Φούτ:

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΝ κ. ΦΟΥΤ

«Αἱ βαναυσότητες τῶν πραιτωριανῶν σας ἐναντίον πολιτικῶν ὁμήρων προκαλοῦν ἀποτροπιασμὸν καὶ ἀγανάκτησιν, στιγματισμὸν δὲ διὰ τὸν σημερινὸν πολιτισμόν.

Δακρυγόνος βόμβα κατὰ τῶν κρατουμένων εἰς Πύλαν.

»Βιαιοπραγίαι ἐνόπλων στρατιωτῶν ἐναντίον ἀόπλων πολιτῶν, κεκλεισμένων ἐντὸς συρματοπλεγμάτων, ἀποτελοῦν ΑΝΑΝΔΡΙΑΝ.

»Ζητεῖτε νὰ ἐπικρατήσῃ γαλήνη, καθ' ἣν στιγμὴν οἱ ὑφ' ὑμᾶς προκαλοῦν καὶ συνεχίζουν ἀνὰ τὴν ὕπαιθρον ἐκφοβισμούς, ταλαιπωρίας τοῦ Λαοῦ καὶ ἀνάρμοστον συμπεριφοράν.

»Σᾶς δίδω προθεσμίαν διήμερον ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως τῆς παρούσης νὰ ἀρθοῦν ἅ π α ν τ α τ ὰ μ έ τ ρ α κατὰ τῶν πολιτικῶν κρατουμένων, ἄλλως θὰ κτυπήσω Ἄγγλους εἰς ἀντίποινα.

Ε.Ο.Κ.Α. Ο ΑΡΧΗΓΟΣ – ΔΙΓΕΝΗΣ».

Συγχρόνως εἰδοποίησα τοὺς τομεῖς Λεμεσοῦ, Μόρφου, Λευκωσίας, Βαρωσίων νὰ εἶναι ἕτοιμοι νὰ προσβάλουν ὡρισμένους Ἄγγλους βασανιστάς. Ἴσως ἐκλάβῃ τις, ὅτι ὑπάρχει κάποια ἀντινομία μεταξὺ τῶν δύο ἀνωτέρω προκηρύξεων τῆς 21ης καὶ 26ης Ἀπριλίου. Ὅμως, κατ' ἐμέ, ἐπεβάλλετο ἡ αὐστηρὰ προειδοποίησις πρὸς τὸν Φοὺτ διὰ τὰς συνεχιζομένας βαναυσότητας τοῦ στρατοῦ. Ἐὰν οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιβάλῃ πειθαρχίαν, θὰ ἐφηρμόζαμεν ἡμεῖς, ἐναντίον τοῦ ἀσυδότου τούτου στρατοῦ, ἀντίποινα.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, τὰ γεγονότα ἐξετυλίχθησαν ὡς ἀκολούθως: Ὁ κ. Φοὺτ ἔσπευσε, τὴν 26ην Ἀπριλίου, νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ κρατητήριον Κοκκινοτριμυθιᾶς διὰ νὰ ἀντιληφθῇ ὁ ἴδιος τί ἀκριβῶς συνέβαινεν ἐκεῖ. Παραθέτω σημείωμα ἐπὶ τῆς ἐπισκέψεώς του ταύτης, ἀποσταλέν μοι ὑπὸ τοῦ Γλαύκου Κληρίδου.

«Ὡς ἀναφέρει («TIMES OF CYPRUS» 25ης Ἀπριλίου 1958) ὁ Γλαῦκος Κληρίδης εἰς συνέντευξίν του μετὰ τοῦ Κυβερνήτου ὑπέβαλε παράπονα διὰ τὴν συμπεριφορὰν τοῦ στρατοῦ εἰς τὸ στρατόπεδον «Κ». Ὁ Κυβερνήτης εἰς τὰς 26 Ἀπριλίου μετὰ τὴν ἐπίσκεψίν του εἰς τὸ στρατόπεδον «Κ» ἐκάλεσε τὸν Γ. Κληρίδην εἰς Κυβερνεῖον περὶ τὰς 7,30 βράδυ, ἀνακοινώσας εἰς αὐτὸν τὰ ἀκόλουθα:

»Κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν του συνωμίλησε μετὰ τοῦ Δημάρχου ΛΑΠΗΘΟΥ. Τοῦ ἔκαμε δὲ ἐντύπωσιν ἡ ἀντικειμενικότης, μὲ τὴν ὁποίαν οὗτος ἔθεσε τὰ παράπονα τῶν κρατουμένων. Ὁ Δήμαρχος εἶπεν ὅτι δὲν παραπονοῦνται διὰ τὴν τιμωρίαν εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεβλήθησαν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀνέμενον, ἀλλὰ διὰ τὰς ὑπερβασίας τοῦ στρατοῦ. Φαίνεται, ὅτι ὁ Κυβερνήτης πιστεύει, ὅτι ὑπάρχει βάσις διὰ τὰ παράπονα, διὰ τοῦτο διεβεβαίωσε τὸν Γ. Κληρίδην:

— ὅτι θὰ ἀποσυρθοῦν τὰ στρατεύματα ἀμέσως μόλις ἐπιδιορθωθοῦν αἱ καταστραφεῖσαι θύραι.
— ὅτι θὰ ἐπαναρχίσουν συντομώτατα αἱ ἐπισκέψεις τῶν συγγενῶν.
— ὅτι θὰ διατάξῃ ὅπως ἐξετασθοῦν τὰ παράπονα τῶν κρατουμένων.

»Περιπλέον, ἔδειξε δακτυλογραφημένην ἀνακοίνωσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεφέρετο ὅτι τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα ἐλήφθησαν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἦσαν ἀπολύτως ἀναγκαῖα καὶ ὅτι οἱ κρατούμενοι ἐπροξένησαν ζημίαν εἰς τὸ στρατόπεδον ἀξίας 4.000 λιρῶν. Ἡ ἔκθεσις προήρχετο ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ ἀρχηγείου καὶ θὰ ἀπετέλει τὴν βάσιν τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ Κυβερνήτου, ἐνῷ ὁ Κυβερνήτης διεβεβαίωσεν ὅτι δὲν ἔκαμε τὴν δήλωσιν αὐτὴν ἀπὸ ραδιοφώνου, περιορισθεὶς ἁπλῶς εἰς τὸ νὰ ἀνακοινώσῃ ὅτι μετέβη εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ συνωμίλησε μετὰ κρατουμένων. Ὁ Κυβερνήτης τότε ἔδειξεν Ἀγγλικὴν μετάφρασιν τοῦ φυλλαδίου, τὸ ὁποῖον ἠπείλησεν ἀντίποινα τῶν Βρεττανῶν, εἶπε δὲ τὰ ἑξῆς: «Μόλις εἶδα τὸ φυλλάδιον αὐτὸ μετέβην εἰς «Κ» στρατόπεδον. Τὸ φυλλάδιον μὲ ἀνησύχησεν ὑπερβολικά, διότι μετὰ τὸ φυλλάδιον τῆς περασμένης Δευτέρας, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ συνταγματάρχης Γρίβας ἔδειξε διάθεσιν νὰ δώσῃ μίαν τελευταίαν εὐκαιρίαν διὰ συνομιλίας, ὑπὸ «εὐμενεῖς συνθήκας» διὰ τὴν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ, καὶ μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῆς δράσεως τῆς Ὀργανώσεως ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἀπὸ τῆς ὁποίας τὸ ἄνω φυλλάδιον ἐκυκλοφόρησεν, θὰ ἦτο πολὺ θλιβερὸν ἐὰν ὁ ἴδιος ἄφηνε τὸ ζήτημα τοῦ στρατοπέδου «Κ» νὰ ἀποτελέσῃ λόγον ἐνάρξεως δράσεως, μὲ τὸ φυσικὸν ἐπακόλουθον τὴν δημιουργίαν συνθηκῶν, αἵτινες θὰ ἐπηρέαζον, κατὰ τὴν γνώμην του, δυσμενῶς τὴν προώθησιν τῶν συνομιλιῶν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, τὰς ὁποίας θὰ διεξῆγον συντόμως εἰς Λονδῖνον. Τελικῶς ὁ Κυβερνήτης ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν Συνταγματάρχην Γρίβαν, διότι οὗτος δὲν ἀπέρριψε τὴν πρὸς αὐτὸν ἔκκλησιν ὅπως ἐξακολουθήσῃ πλήρη ἐκεχειρίαν. Τοῦτο εἶχεν ἀντιληφθῇ ὁ ἴδιος ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ δρᾶσις τῆς ὀργανώσεως ἔπαυσεν ἀπὸ τῆς παρελθούσης Δευτέρας συγχρόνως μὲ τὴν κυκλοφορίαν, ἡ ὁποία ἐπηκολούθησεν τὴν ἰδίαν ἡμέραν.

ΥΠΕΡΕΙΔΗΣ».

Τὴν 28ην Ἀπριλίου, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς προθεσμίας, τὴν ὁποίαν ἔταξα, ἐφ' ὅσον οὐδὲν τῶν εἰς βάρος τῶν κρατουμένων Κοκκινοτριμυθιᾶς καταπιεστικῶν μέτρων ἤρθη, συνεπὴς πρὸς ὅ,τι διεκήρυξα, διέταξα ἀντίποινα ἐναντίον Ἄγγλων στρατιωτικῶν.

Ἡ ἐκ μέρους τῶν Βρεττανικῶν ἀρχῶν ἀντίδρασις ἐξεδηλώθη διὰ κηρύξεως ὡρισμένων περιοχῶν τῶν πόλεων εἰς ἀπηγορευμένας ζώνας διὰ τοὺς στρατιωτικούς, διὰ τῆς πυκνώσεως τῶν περιπολιῶν καὶ διὰ διαταγῶν πρὸς τοὺς στρατιωτικοὺς νὰ κυκλοφοροῦν ὡπλισμένοι.

Ἡ Βρεττανικὴ κοινὴ γνώμη ἐξέφρασε βαθεῖαν ἀνησυχίαν, οἱ δὲ Βρεττανοὶ ἁρμόδιοι ἤρχισαν νὰ ἀνησυχοῦν σοβαρῶς ἀπὸ τὰς προθέσεις τῆς ΕΟΚΑ. Ἀνταποκριταὶ Ἀγγλικῶν ἐφημερίδων μετέδιδον ἐκ Κύπρου, ὅτι καθ' ἑκάστην ὥραν συμβαίνει καὶ μία ἔκρηξις εἰς τὴν νῆσον. Συγχρόνως ἐκφράζεται ἀνησυχία περὶ τῆς τύχης τῶν Ἄγγλων στρατιωτῶν ἐν Κύπρῳ, λόγῳ τῶν ἱκανοτήτων τοῦ Διγενῆ. Οὕτω, εἰς μακρὸν ἄρθρον, δημοσιευ-

θὲν εἰς τὴν «Νταίϊλυ Μαίϊλ» τῆς 30ῆς Ἀπριλίου περὶ τοῦ Διγενῆ ὑπό τινος Μπέκλεϋ Μάθερ (ψευδώνυμον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα Ἄγγλου στρατιωτικοῦ, ὑπηρετήσαντος ἐν Κύπρῳ) παραλληλίζεται ὁ Διγενὴς πρὸς τὸν Ναπολέοντα καὶ τὸν Χίτλερ.

Ἐκ παραλλήλου ὁ Χάρντιγκ, κατὰ δημοσιογραφικὰς πληροφορίας, εἰς διάλεξίν του δοθεῖσαν εἰς στρατιωτικὴν Σχολὴν τοῦ Λονδίνου, ἀνεφέρθη εἰς τὸ Κυπριακόν, πλέξας ἐγκώμιον διὰ τὸ στρατιωτικὸν δαιμόνιον τοῦ Διγενῆ, τὸν ὁποῖον ἐχαρακτήρισεν ὡς ἐξαιρετικὸν στρατιωτικὸν ἡγέτην. Ὡσαύτως ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ Βρεττανικοῦ τύπου ἀφήνεται νὰ νοηθῇ, ὅτι ὑφίστανται διαφωνίαι μεταξὺ Φοὺτ καὶ στρατιωτικῶν ἐν Κύπρῳ, ἀφ' ἑνός, καὶ Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, ἀφ' ἑτέρου.

Τὴν 4ην Μαΐου ἐξετελέσθησαν ὑφ' ἡμῶν εἰς Βαρώσια, εἰς ἀντίποινα, δύο Ἄγγλοι στρατιωτικοί. Ἡμέραν τρόμου διῆλθον οἱ κάτοικοι τῶν Βαρωσίων. Ὑπὲρ τὰ 1.000 πρόσωπα συνελήφθησαν καὶ περὶ τοὺς 100 ἐκ τούτων ἐκακοποιήθησαν. Τὸ σοβαρώτερον ἐξ ὅλων καὶ τὸ πλέον χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι ὁ Φοὺτ ἀφίκετο εἰς Βαρώσια καὶ παρηκολούθησε τὰ ὄργια τοῦ στρατοῦ.

Ἑτέρα ἀντίδρασις τοῦ Φοὺτ ἦτο ἡ ὑπογραφὴ νόμου, ἴσως ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν στρατιωτικῶν, ἐπιβάλλοντος ὡς μοναδικὴν ποινὴν τὸν θάνατον, διὰ τοὺς φέροντας ὅπλα, βόμβας κ.λ.π. Προφανῶς, ἐνόμιζεν ὅτι οὕτω θὰ ἐφόβιζε τοὺς μαχητὰς τῆς ΕΟΚΑ., πρᾶγμα τελείως περιττὸν καὶ ἀψυχολόγητον, διότι τοιοῦτοι νόμοι ὑφίσταντο καὶ προηγουμένως ἐπὶ Χάρντιγκ - τοὺς κατήργησε ὁ ἴδιος - χωρὶς νὰ μειώσουν καὶ ἐπ' ἐλάχιστον τὴν δρᾶσίν μας ἢ τὸν ἀριθμὸν τῶν μαχητῶν, οἱ ὁποῖοι, ἀδιαφοροῦντες διὰ τὰς ποινάς, ἐπύκνωναν καθημερινῶς τὰς τάξεις μας. Ἦτο πραγματικῶς ἐξόχως συγκινητικὴ ἡ προθυμία τῶν νέων τῆς Κύπρου νὰ πέσουν ἀγωνιζόμενοι διὰ τὴν ἐλευθερίαν των.

Τὴν 3ην Μαΐου ἀνηγγέλθη, ὅτι ὁ Φοὺτ θὰ μετέβαινε εἰς Λονδῖνον διὰ συνομιλίας. Ἔθεσα ὡς ἐκ τούτου εἰς κυκλοφορίαν τὴν ἀκόλουθον προειδοποίησιν τὴν 6ην Μαΐου, ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς του.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΝ κ. ΦΟΥΤ

Κατὰ τὴν μετάβασίν σας εἰς Λονδῖνον, εἰδοποιήσατε τὴν Κυβέρνησίν σας:

1. Ἐὰν προτίθεται, ὡς ἀπειλεῖ, νὰ ΕΠΙΒΑΛΗ λύσιν τῆς ἀρεσκείας της καὶ ἀντίθετον πρὸς τὴν ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΙΝ, ματαιοπονεῖ, διότι οὔτε τὰ στρατοκρατικὰ μέτρα θὰ μᾶς δαμάσουν, οὔτε αἱ ὕπουλοι ὑποσχέσεις. Ὁ μαῦρος Νοέμβριος 1956 θὰ ὠχριᾷ πρὸ ἐκείνου ποὺ θὰ ὑποστῆτε, οἱαδήποτε μέτρα προληπτικὰ ἢ κατασταλτικὰ καὶ ἂν λάβετε.

2. Ἐὰν προτίθεται νὰ ἀναμίξῃ τὸν Τουρκικὸν παράγοντα ἐνεργῶς ἐναντίον μας ἢ νὰ παραχωρήσῃ Τουρκικὰς βάσεις ἐν Κύπρῳ, τότε ΠΑΙΖΕΙ ΜΕ ΤΗΝ ΦΩΤΙΑ. Εἴμεθα ἀποφασισμένοι νὰ παίξουμε «ΟΛΑ ΓΙΑ ΟΛΑ». Καὶ εἰς τὸν ἀγῶνά μας αὐτὸν ΔΕΝ ΘΑ ΕΙΜΕΘΑ ΜΟΝΟΙ.

Δὲν ξέρουμε τί σκέπτεται ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἢ ἐὰν ἔχωνται ἀληθείας ὅσα σκοπίμως αὐτὴ ἀποδίδει ὡς λεχθέντα ἀπὸ ἀποικιοκρατικὰς Κυβερνήσεις ἢ Ἑλληνικὰς προσωπικότητας. Ὅλα αὐτὰ δι' ἡμᾶς εἶναι λογαριασμοὶ χωρὶς τὸν ξενοδόχον. Καὶ ξενοδόχος εἶναι ΜΟΝΟΝ Ο ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΛΑΟΣ καὶ ΟΥΔΕΙΣ ΑΛΛΟΣ.

Ε.Ο.Κ.Α. Ο ΑΡΧΗΓΟΣ – ΔΙΓΕΝΗΣ

Ἡ τελευταία παράγραφος τοῦ ἀνωτέρω φυλλαδίου ἀφεώρα τὰς ἀκολούθους δημοσιογραφικὰς πληροφορίας περὶ λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ:

—Ἡ Μ. Βρεττανία μελετᾷ σχέδιον, ἀποβλέπον εἰς καθεστὼς αὐτοκυβερνήσεως, ἥτις θὰ ὁδηγήσῃ εἰς ἀνεξαρτησίαν τῆς νήσου ἐντὸς δεκαετίας.

Αἱ Τουρκικαὶ ἀπαιτήσεις περιωρίσθησαν εἰς ἐγκατάστασιν Τουρκικῆς στρατιωτικῆς βάσεως εἰς τὸ ΒΑ τμῆμα τῆς νήσου, ἡ ὁποία θὰ ἐνσωματωθῇ εἰς τὰς Ἀτλαντικὰς στρατηγικὰς βάσεις πρὸς ἄμβλυνσιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀντιδράσεως. Ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις πιστεύει, ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ προσωρινὸν συμβιβασμὸν μέχρις ἐξευρέσεως μονίμου λύσεως.

—Ἐγένοντο ὑποδείξεις, ὅπως αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἢ τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη ἀναλάβουν τὴν κυριαρχίαν τῆς Κύπρου καὶ τῆς Μάλτας, ἀλλ' αὗται δὲν ἐπέδειξαν μεγάλην προθυμίαν.

—Τὸ νέον Βρεττανικὸν σχέδιον, δημοσιευθὲν καὶ εἰς τοὺς «Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου, ἀποβλέπει εἰς αὐτοκυβέρνησιν, ἀπόρριψις δὲ αὐτοῦ δυνατὸν νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν μονομερῆ λύσιν τῆς διχοτομήσεως.

—Οἱ Βρεττανοὶ ἐπίσημοι εἶναι αἰσιόδοξοι, ὅτι αἱ Ἀθῆναι εἶναι πρόθυμοι νὰ δεχθοῦν συμβιβαστικὴν λύσιν.

—Ἡ ἐξαγγελία τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου θὰ προβληθῇ διεθνῶς ὡς λύσις, τὴν ὁποίαν

τὸ Λονδῖνον ἀναγκάζεται νὰ ἐπιβάλῃ, λόγῳ τῆς στάσεως τῶν 'Αθηνῶν καὶ τῆς 'Αγκύρας, καὶ ὅτι θὰ ἐξασκηθῇ 'Αγγλοαμερικανικὴ πίεσις ἐπὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν σιωπηρὰν ἐκ μέρους της ἀποδοχὴν τούτου καὶ συνεργασίαν ἐπιβολῆς του.

'Εν τῇ ἐπιθυμίᾳ μου, ὅπως μὴ δώσω ἐπιχειρήματα εἰς τοὺς ἐχθροὺς μας, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Φοὺτ μετέβη εἰς Λονδῖνον διὰ συνομιλίας ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, ἐξέδωκα τὴν 9ην Μαΐου διαταγὴν πρὸς τοὺς τομεῖς, δι' ἧς διέτασσον ἀναστολὴν πάσης δράσεως μέχρι νεωτέρας μου τοιαύτης. Παραλλήλως πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἐνεργείας, ἐμερίμνησα διὰ τὴν καλυτέραν ἀπόδοσιν τῆς 'Οργανώσεως εἰς περίπτωσιν γενικῆς ἐξορμήσεως καὶ διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς διαρκείας της, εἰς περίπτωσιν ἀπωλειῶν ἢ μακροχρονίου ἀγῶνος. Εἰδικὴ διαταγή μου πρὸς τοὺς τομεῖς τὴν 1ην Μαΐου καθώριζε τὰ ἑξῆς:

—Οὐδὲν πρέπει νὰ ἐπαφίεται εἰς τὴν τύχην, ἀλλὰ τὸ πᾶν νὰ προβλέπεται καὶ προπαρασκευάζεται.

—Νὰ ὀργανωθοῦν ἐφεδρικαὶ ὁμάδες δολιοφθορῶν καὶ ἐκτελέσεων, αἱ ὁποῖαι νὰ μὴ ἔχουν ἐνεργὸν συμμετοχὴν εἰς τὸν ἀγῶνα.

—Νὰ ἐκπαιδευθοῦν καὶ παραμείνουν ἐφεδρεῖαι ἀντικαταστάσεως ὡρισμένων κατονομαζομένων εἰδικοτήτων.

Νὰ ὑπάρχῃ ἐν ἐφεδρείᾳ ἀντικαταστάτης τοῦ τομεάρχου, πλήρως ἐνημερωμένος

Ἡ ὀργάνωσις τῶν ἀνωτέρω καὶ ἡ παραμονή των ἐν ἐφεδρείᾳ καὶ πλήρει μυστικότητι μᾶς ἐπέτρεψαν, ὥστε οὐδέποτε νὰ αἰσθανθῶμεν ἔλλειψιν ἐμψύχου ὑλικοῦ, λόγῳ ἀπωλειῶν, εἴτε, ὁσάκις παρίστατο ἀνάγκη, ἐντάσεως τοῦ ἀγῶνος. 'Απῃτεῖτο ὅμως μεγίστη προσοχή, ἔλεγχος καὶ δεξιοτεχνία τοῦ τομεάρχου εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοιούτων ὁμάδων, τὴν τήρησιν τούτων ἀνεπάφων καὶ ἐν πλήρει μυστικότητι.

Αἱ συνομιλίαι Φοὺτ εἰς Λονδῖνον.— Πληροφορίαι περὶ Βρεττανικοῦ σχεδίου.

Ὁ Φοὺτ ἔσχε τὴν 6ην Μαΐου συνομιλίαν μετὰ τοῦ Λέννοξ Μπόϋντ, ὁ δὲ Τοῦρκος Ὑπουργὸς τῶν 'Εξωτερικῶν Ζορλοῦ, εὑρισκόμενος ἐν Κοπεγχάγῃ, συνεσκέφθη μετὰ τοῦ Βρεττανοῦ Ὑπουργοῦ τῶν 'Εξωτερικῶν. Ἡ Βρεττανικὴ προπαγάνδα προπαρασκευάζει τὸ ἔδαφος διὰ τὴν ἐξαγγελίαν τῆς ἀποφάσεώς της πρὸς ἐπιβολὴν ἰδίας λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ. Ἡ σχετικὴ ἀνακοίνωσις θὰ ἐγίνετο τὴν 22αν Μαΐου. Διεδίδετο μάλιστα, ὅτι εἰς τὴν διάσκεψιν τοῦ ΝΑΤΟ, ἐν Κοπεγχάγῃ, ἠσκήθη πίεσις ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ἀποδεχθῇ τὸ σχέδιον, ὁ δὲ Ντάλλες ἠρκέσθη νὰ συστήσῃ εἰς ὅλους τοὺς ἐνδιαφερομένους ψυχραιμίαν εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ Κυπριακοῦ.

Τὴν 19ην Μαΐου ὁ Ὑπουργὸς τῶν 'Αποικιῶν ἐδήλωσεν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, ὅτι ἡ πολιτικὴ τῆς Μ. Βρεττανίας διὰ τὴν Κύπρον ἔχει σχεδὸν συμπληρωθῇ καὶ θὰ ἀνακοινωθῇ πρὸ τῆς 17ης 'Ιουνίου ἐ. ἔ. Ἡ ἀναβολὴ ἐκρίθη ἀναγκαία διὰ νὰ περατωθοῦν αἱ διπλωματικαὶ συζητήσεις μετὰ τῶν ἐνδιαφερομένων Κυβερνήσεων. Ἡ ἐντύπωσις ὅμως ἦτο, ὅτι ἐπιδίωξις τῆς Βρεττανικῆς πολιτικῆς ἦτο ἡ ἐμπλοκὴ τῶν Ἑλλήνων εἰς τριμερεῖς συμφωνίας, ἐφ' ὅσον εἰς τὴν πραγματικότητα ἡ βρεττανικὴ πολιτικὴ ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ οὐδεμίαν οὐσιαστικὴν μεταβολὴν ὑπέστη. Ἡ ἀναβολὴ αὐτὴ μὲ ἠνάγκασε νὰ κυκλοφορήσω φυλλάδιον, ὑπὸ τὸν τίτλον «ΕΙΡΗΝΗΝ ἢ ΠΟΛΕΜΟΝ», διὰ τοῦ ὁποίου ἀνήγγελλον, ὅτι θὰ ἀναμένωμεν μετὰ ψυχραιμίας, ἀξιοπρεπείας καὶ ἀποφασιστικότητος, πανέτοιμοι διὰ τὴν εἰρήνην ἢ τὸν πόλεμον.

Τὴν 20ὴν Μαΐου ὁ 'Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ἐπανέλαβεν ὅτι ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἐφαρμογῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως ἀποτελεῖ ἀπαραίτητον βάσιν συζητήσεως μεταξὺ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως.

Τὴν 20ὴν Μαΐου ἐπανῆλθεν ἐκ Λονδίνου εἰς Κύπρον ὁ Φούτ, περιορισθεὶς νὰ εἴπῃ, ὅτι ὑπάρχει λόγος δικαιολογῶν τὴν ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας ἀναμονὴν τῆς δηλώσεως τῆς 'Αγγλικῆς Βουλῆς. Ὁ 'Αρχιεπίσκοπος Καντερβουρίας προσεκάλεσε τὸν Μακάριον εἰς Λονδῖνον τὴν 27ην 'Ιουνίου, κατόπιν ὅμως ἀντιδράσεως τοῦ Βρεττανικοῦ τύπου, οὗτος ἐδήλωσεν ὅτι ἡ πρόσκλησις τοῦ Μακαρίου δὲν ἔχει πολιτικὸν χαρακτῆρα.

Τὴν 23ην Μαΐου ὁ Ἕλλην Ὑπουργὸς τῶν 'Εξωτερικῶν, ἀπαντῶν εἰς δηλώσεις τοῦ Τούρκου Ὑπουργοῦ τῶν 'Εξωτερικῶν Ζορλοῦ, ἐπιμένοντος εἰς τὴν διχοτόμησιν, ἐδήλωσεν ὅτι «ἡμεῖς δὲν ἀξιοῦμεν ὁλόκληρον ἢ τμῆμα τῆς νήσου. 'Αξιοῦμεν τὸ δικαίωμα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ νὰ ἀποφασίσῃ ὁ ἴδιος διὰ τὸ μέλλον του. Δὲν θὰ δεχθῶμεν ἐπιβολὴν οἱασδήπο-

τε λύσεως πλὴν ἐκείνης, ἡ ὁποία θὰ βασίζεται ἐπὶ τῆς θελήσεως τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ». Τὸ Βρεττανικὸν Ἐργατικὸν κόμμα φέρεται ἀποδεχθὲν προκαταβολικῶς τὸ σχέδιον λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ, ὁ δὲ Φοὺτ ἐχρησιμοποιήθη ὡς ἐνδιάμεσος παράγων μεταξὺ Ἐργατικοῦ κόμματος καὶ Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως. Τὴν 2αν Ἰουλίου ἐξαπελύθη ἔντονος Βρεττανικὴ προπαγανδιστικὴ ἐπίθεσις πρὸς ἐπιβολὴν συνταγματικοῦ σχεδίου ἐπὶ τῆς Κύπρου.

Προοπτικαὶ Ἑλληνικῶν κύκλων.—Ὁ Ἕλλην Πρόξενος ἐκτὸς πραγματικότητος.

Εἰς σταλείσας μοι ἐπιστολὰς ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος Προξένου ἐξέφραζεν οὗτος ὡς ἀκολούθως τὰς ἀπόψεις του:

«Ἐν σχέσει πρὸς τὸ Σχέδιον Φούτ, κατὰ μίαν πληροφορίαν, θὰ προταθῇ αὐτοκυβέρνησις, μετὰ ἑπταετίαν δὲ τὸ θέμα τῆς αὐτοδιαθέσεως θὰ ρυθμισθῇ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων. Κατ' ἄλλην, θὰ προταθῇ αὐτοκυβέρνησις καὶ μετὰ ἑπταετίαν ρύθμισις τῆς αὐτοδιαθέσεως ὑπὸ τῶν Ἡ. Ἐθνῶν. Οἱ κύκλοι οὗτοι ἐπίστευον, ὅτι, ἂν καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις θελήσῃ νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν μέχρι τοῦδε τακτικήν της καὶ δὲν δημιουργήσῃ προϋποθέσεις ἐξελίξεως τοῦ ζητήματος, θὰ πρέπῃ νὰ συναγάγωμεν τό συμπέρασμα, ὅτι οἱ Τοῦρκοι εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ κληροδοτήσουν τὸ Κυπριακὸν εἰς τὴν πιθανὴν διάδοχον Ἐργατικὴν Κυβέρνησιν.

Παρὰ τὰς παλινῳδίας τῶν Ἐργατικῶν, παραμένει τὸ γεγονὸς ὅτι οὗτοι εἶχον δημιουργήσει δι' ἑαυτοὺς ὑποχρεώσεις ἔναντι τοῦ Κυπριακοῦ, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἦτο πολὺ δύσκολον νὰ ἀπαλλαγοῦν, ὅταν θὰ ἤρχοντο εἰς τὴν ἀρχήν.

Ὁ Ἕλλην Πρόξενος εἶχεν ἐπὶ πλέον τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι οἱ Τοῦρκοι τῆς Κύπρου θὰ συνεκρούοντο πρὸς τοὺς Ἄγγλους καὶ μᾶς συνεβούλευεν νὰ παραμείνωμεν θεαταί. . . . .»

Ὤκτειρα τὸν γράψαντα τὰ ἀνωτέρω, διότι ἦτο τελείως ἔξω τῆς πραγματικότητος καὶ δὲν εἶχεν εἰσδύσει εἰς τὸν οὐσιαστικὸν χαρακτῆρα τῶν συνωμοτικῶν Ἀγγλοτουρκικῶν σχεδίων καὶ ἀπήντησα εἰς αὐτὸν ὡς ἀκολούθως:

«Δὲν πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν εἰς ἀνοικτὴν διένεξιν Τουρκοκυπρίων μετ' Ἄγγλων μέχρι τοῦ σημείου νὰ φθάσουν οὗτοι εἰς τὰ ἔνοπλα σχέδια. Ὅλα εἶναι σκηνοθεσίαι εἰς βάρος μας. Εὔχομαι νὰ δικαιωθοῦν αἱ προβλέψεις σας, ὁπότε θὰ εἴμεθα θεαταί».

Γενικῶς, οἱ διπλωματικοὶ Ἑλληνικοὶ κύκλοι ἐπίστευον, ὅτι τὴν φορὰν αὐτὴν ναὶ μὲν θὰ ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ὁ Τουρκικὸς παράγων, ἀλλὰ δὲν ἐπρόκειτο πλέον νὰ τοῦ ἀναγνωρισθῇ ρυθμιστικὸν δικαίωμα, ὡς ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ἤντεν καὶ τῆς ὁμάδος του.

Αἱ ἐπιχειρήσεις ἐναντίον τῆς ΕΟΚΑ καὶ αἱ προσπάθειαι συλλήψεώς μου.— Ραδιουργίαι τῶν Ἄγγλων.

Οἱ Ἄγγλοι ἐδέχοντο μὲν τὴν εἰρήνην, τὴν ὁποίαν τοὺς παρείχομεν, οἱ ἴδιοι ὅμως ἐξαπέλυον τὰς δυνάμεις των ἐναντίον μας. Τὴν τακτικὴν τοῦ Χάρντιγκ ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Φούτ, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ Χάρντιγκ, στρατιώτης ὡς ἦτο, ἔλεγεν ὠμὰ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐσκέπτετο, ἐνῷ ὁ διπλωμάτης Φοὺτ ἐπεζήτει διὰ δολοπλοκιῶν νὰ τὸ ἐπιτύχῃ. Ἀνέντιμος διπλωμάτης, ἀνειλικρινὴς καὶ ὕπουλος ἐνόμισεν ὅτι ἔπρεπε, οὕτω κινούμενος καὶ δρῶν, νὰ ἐκκαθαρίσῃ τὴν κατάστασιν εἰς τὴν Κύπρον. Καὶ ὅταν ἡ τακτική του δὲν ἐπέτυχε, ἐχρησιμοποίησεν ὑπούλως τὴν «πυγμὴν» τῶν πραιτωριανῶν του, ἐνῷ συγχρόνως ἔνιπτε τὰς χεῖρας. Ἐὰν τοιούτους ἀνεντίμους διπλωμάτας διαθέτῃ ἡ Μ. Βρεττανία, ἀσφαλῶς ἡ ζωή της δὲν θὰ εἶναι μακρά, διότι σιγὰ - σιγὰ ἀντιλαμβάνεται ἡ ἀνθρωπότης καὶ ἰδίᾳ οἱ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν της λαοί, ποίους αὐθέντας ἔχουν. Εἰς τὸ Παράρτημα ἐμφαίνονται αἱ ἐπιχειρήσεις τῶν Ἄγγλων ἐναντίον μας.

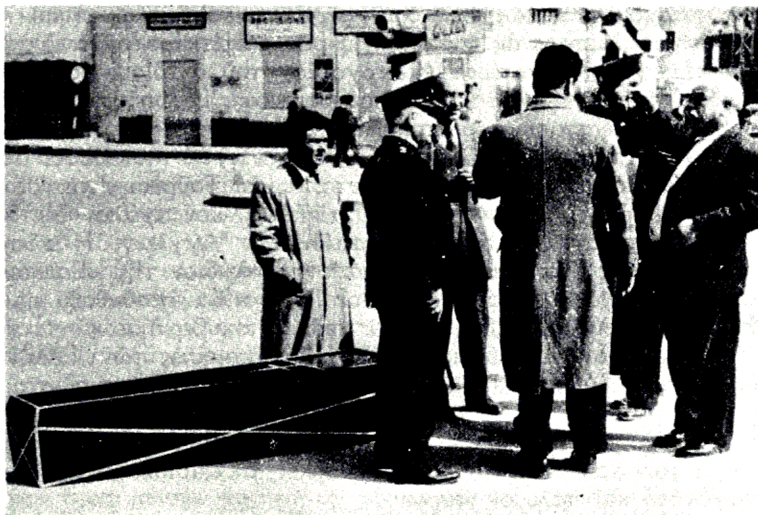
Ἡ ἔντασις τῆς δράσεως ἐναντίον μας συμπίπτει μὲ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Φοὺτ εἰς Λονδῖνον καὶ σκοπὸν εἶχε τὸν ἐκφοβισμὸν τῶν Ἑλλήνων, πρὸς κλονισμὸν τοῦ ἠθικοῦ των καὶ ἀποδοχὴν τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου. Καὶ εἰς τοῦτο ἀνευρίσκει κανεὶς νοοτροπίαν Χάρντιγκ, μὲ τὰς θεαματικὰς ἐρεύνας πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του διὰ Λονδῖνον καὶ κατὰ τὴν παραμονήν του ἐκεῖ, διὰ συνομιλίας, ὡς ἡ ἀκόλουθος :

Ἡ σκληρότης τῶν Ἄγγλων καὶ οἱ φόνοι ἐπεξετάθησαν καὶ ἐναντίον τῶν σκύλων τῶν Ἑλλήνων. Εἰς μόνον τὸ χωρίον Καϊκμακλί, προάστειον τῆς Λευκωσίας, τὴν 8ην Μαΐου ἐφονεύθησαν 100 σκύλοι, οἱ ὁποῖοι καὶ ἀφέθησαν εἰς τὰς ὁδοὺς ἄταφοι. Αἱ κακοποιήσεις ὑπὸ Τούρκων τῆς ἐπικουρικῆς ἀστυνομίας συνεχίζονται, ὅπως εἰς Σύγκρασιν, Λάπηθον καὶ ἀλλαχοῦ.

Βόμβαι τοποθετοῦνται ὑπὸ Ἄγγλων ἀστυνομικῶν τὴν 10ην Μαΐου εἰς ἐθνικόφρονα σωματεῖα, ὡς εἰς τὸν «Πεζοπορικὸν» καὶ Ν. Συντεχνίας Λάρνακος.

Εἰς τὸ χωρίον Ὅμοδος αἱ δυνάμεις ἀσφαλείας προέβησαν εἰς ἐρεύνας καὶ συλλήψεις τὴν 12ην Μαΐου.

Εἰς τὸ χωρίον Τρούλλους διεξήχθησαν ἔρευναι τῇ συνοδείᾳ ἑλικοπτέρων. Ὡσαύτως εἰς τὰ περίχωρα Λεμεσοῦ. Τὴν 16ην Μαΐου ἀρχίζουν εὐρείας κλίμακος ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν περιοχὴν Φασούλας — Μαθηκολώνης — Λεμεσοῦ. Εἰς αὐτὰς μετέχουν σημαντικαὶ δυνάμεις στρατοῦ καὶ ἀστυνομικαί, διαθέτουσαι ραντάρ, προβολεῖς, ἀνιχνευτικοὺς κύνας, σκαφευτικὰ ἐργαλεῖα καὶ μηχανάς. Τὰ ἀνωτέρω χωρία ἀπεκλείσθησαν τελείως, ὡς ἐγένετο εἰς Μηλικούρι, καὶ οἱ κάτοικοι ὑπέστησαν πολλὰς στερήσεις. Ἡ Ἀγγλόφωνος ἐφημερὶς τῆς Κύπρου «Times of Cyprus» ἀνέγραψεν ὅτι αἱ ἐπιχειρήσεις αὐταί, εἰς ἃς συμμετέχουν 2.000 στρατοῦ, ἀποβλέπουν εἰς τὴν σύλληψιν τοῦ Γρίβα.

Καὶ φέρετρα νεκρῶν ἐρευνῶνται μὴ τυχὸν ταῦτα χρησιμοποιοῦνται πρὸς μεταφορὰν τοῦ Διγενῆ ἢ καταζητουμένων ἀνδρῶν τῆς ΕΟΚΑ.

Τὸ ἔδαφος ἐρευνᾶται σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμήν, αἱ χρησιμοποιούμεναι δυνάμεις ἐνισχύονται, λόφοι ἰσοπεδώνονται διὰ μηχανημάτων καὶ ἀνατινάξεων, τὸ ἔδαφος ἀνασκάπτεται παντοῦ, οἱ δὲ Ἄγγλοι στρατιῶται ἀκούουν. . . . . φωνὰς ὑπογείους, τοῦθ' ὅπερ αὐξάνει τὴν νευρικότητα τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἀποτυγχάνουν εἰς τὰς ἐρεύνας των. Δὲν ὑπάρχει σπιθαμὴ γῆς εἰς κάθε ὕποπτον περιοχήν, ποὺ νὰ μὴ ἐκσκαφῇ εἰς μέγα βάθος διὰ τὴν ἀνακάλυψιν κρησφυγέτων τῶν ἀνδρῶν τῆς ΕΟΚΑ. Τὸ ἔδαφος κατὰ τὴν νύκτα ἐφωτίζετο διὰ προβολέων. Τέλος οἱ Ἄγγλοι στρατιωτικοί, ἀπαυδήσαντες νὰ ἀναζητοῦν καὶ νὰ μὴ ἀνευρίσκουν τὸν Διγενῆ, ἔλυσαν τὴν πολιορκίαν τῆς περιοχῆς, ἡ ὁποία διήρκεσε περίπου ἐπὶ δεκαπενθήμερον. Κατὰ δημοσιογραφικὰς πληροφορίας, ἡ ἀπογοήτευσις ἐν Ἀγγλίᾳ ἦτο μεγίστη διὰ τὴν μὴ σύλληψιν τοῦ Διγενῆ, ἡ ὁποία ἀνεμένετο μετὰ βεβαιότητος. Λέγεται, ὅτι αἱ ἁρμόδιαι ὑπηρεσίαι ἐν Λονδίνῳ εἶχον εἰδοποιηθῆ νὰ ἀναμένουν ἀναγγελίαν συλλήψεως τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς ΕΟΚΑ κατὰ τὴν 23ην Μαΐου, ἡμέραν τῶν γενεθλίων του καὶ εἶχον καταστρωθῆ λεπτομερῆ σχέδια διὰ τὴν πανηγυρικὴν προβολὴν τῆς συλλήψεώς του, ἡτοιμάζοντο δὲ ἑορταστικαὶ ὁμιλίαι, ἄρθρα, βιογραφικὰ σημειώματα, περιγραφαὶ τῆς δράσεώς του κ.λ.π.

Φαίνεται, ὅμως, ὅτι τὸ «Σπέσιαλ Μπράντς», δὲν ἦτο σύμφωνον μὲ τὰς ἐρεύνας Μαθηκολώνης, διότι τὴν 21 - 6 - 58 ἔλαβα τὸ ἀκόλουθον σημείωμα τοῦ πράκτορός μας ἀστυνομικοῦ Γ. Λαγουδόντη:

«Ὁ ὑπεύθυνος τοῦ «Σπέσιαλ Μπράντς» Μπάρλο εἶπε προχθὲς τὰ ἑξῆς: «Αἱ ἔρευναι εἰς τὴν Μαθηκολώνην εἶναι βλακώδεις. Αἱ πληροφορίαι μου εἶναι ὅτι ὁ Γρίβας εὑρίσκεται εἰς τὸ Βαρῶσι καὶ ὄχι ἐκεῖ».

Καὶ ὅμως ὁ Γρίβας δὲν εὑρίσκετο οὔτε εἰς τὸ Βαρῶσι.

Τὰ ἀνωτέρω ἐξηγοῦν διατί ἡ ὁρισθεῖσα διὰ τὴν 22αν Μαΐου ἀνακοίνωσις ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων ἀνεβλήθη, ὁ δὲ Λέννοξ Μπόϋντ τὴν ἐδικαιο-

λόγησεν ὡς «ἀναγκαίαν». Τυχὸν σύλληψις τοῦ Διγενῆ θὰ συνεπήγετο τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον τροποποίησιν τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου, ὅπερ πιθανῶς καὶ νὰ μὴ ἀνηγγέλλετο. Πιθανώτερον μάλιστα νὰ ἐκαλεῖτο ἁπλῶς ὁ Κυπριακὸς λαὸς νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν γαλήνην καὶ νὰ ἀρκεσθῇ εἰς μερικὰ ψιχία νόθου αὐτοκυβερνήσεως, ἡ ὁποία κατ' οὐδὲν θὰ μετέβαλλε τὸ ὑπάρχον καθεστώς. Καὶ ὅμως οἱ Ἑλληνικοὶ διπλωματικοὶ κύκλοι ἐθεώρουν τὴν ἀναβολὴν τῆς δηλώσεως ὡς σχετικῶς μικρὰν καὶ ἐπιτρέπουσαν νὰ ὑποθέσῃ κανείς, ὅτι ἐγένετο διὰ τὴν προσεκτικωτέραν ἐπεξεργασίαν τοῦ σχεδίου, τὸ ὁποῖον εἶχον ὑπ' ὄψιν των οἱ ἐρχόμενοι εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς ἐνδιαφερομένους. Ἐθεώρουν δὲ ὡς ἄξιον προσοχῆς, ὅτι ὁ παράγων τοῦ Ἀρχιεπισκόπου εἰσήρχετο κατὰ τρόπον πλέον θετικὸν εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἀντιμετώπισιν τοῦ ὅλου θέματος. Μὴ θέλοντες νὰ πιστεύσουν σοβαρῶς εἰς τὴν συμπαιγνίαν Ἄγγλων καὶ Τούρκων, παρεδέχοντο, ὅτι οἱ Τοῦρκοι εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ ἀντιδράσουν σοβαρῶς εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν τὸ Ἀγγλικὸν σχέδιον δὲν θὰ τοὺς ἱκανοποιεῖ. Ἡ ἀντίδρασις δὲ αὐτὴ θὰ ἐστρέφετο ἐναντίον τῶν Ἄγγλων. Ἡ ἐκδοχὴ αὐτὴ κατὰ τοὺς αὐτοὺς κύκλους ἐνισχύετο ἀπὸ τὸ τελευταῖον φυλλάδιον τῆς «Βολκάν», τὸ ὁποῖον ἐκυκλοφόρησε καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἀνεφέρετο, ὅτι οἱ Τοῦρκοι θὰ ἀποδυθοῦν εἰς δρᾶσιν, εὐθὺς ὡς ἀκούσουν, ὅτι τὸ Ἀγγλικὸν σχέδιον ὁμιλεῖ περὶ αὐτοκυβερνήσεως.

Αἱ ἔρευναι, τὰ «κέρφιου» καὶ αἱ κακοποιήσεις τῶν Ἑλλήνων συνεχίζονται εἰς Πύλαν, Λεύκαρα, Εὐρύχου καὶ Μόρφου. Μικρὰ παιδία δολοφονοῦνται, πρᾶγμα ποὺ μὲ ἠνάγκασε νὰ κυκλοφορήσω τὴν 16ην Μαΐου φυλλάδιον, ὑπὸ τὸν τίτλον «ΟΙ ΒΑΡΒΑΡΟΙ» (1).

Συγχρόνως καὶ βάσει προδιαγεγραμμένου σχεδίου ἐξωθοῦνται ἐναντίον μας οἱ σύμμαχοί των κομμουνισταὶ καὶ οἱ Τοῦρκοι, οἱ ὁποῖοι διεξάγουν ἐναντίον μας ἔντονον προπαγάνδαν καὶ πόλεμον νεύρων.

Κομμουνισταὶ — Συνοδοιπορία μὲ τοὺς Ἄγγλους.

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐκτελέσεως δύο προδοτῶν εἰς Λευκόνοικον καὶ Γύψου, ἀνηκόντων εἰς τὴν ἀριστερὰν παράταξιν, ἀριστεροὶ εἰς Βαρώσια καὶ Λεμεσὸν προέβησαν τὴν 24ην Μαΐου εἰς διαδηλώσεις ἐναντίον μας ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ἄγγλων. Τὴν 26ην Μαΐου οἱ ἀριστεροὶ κηρύσσουν ἀπεργίαν διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, καθ' ἣν ἔλαβον χώραν συγκρούσεις μεταξὺ τούτων καὶ ἡμετέρων εἰς Βαρώσια καὶ Λεμεσόν.

Ἡ συμπεριφορὰ αὐτὴ τῶν κομμουνιστῶν μὲ ἠνάγκασε νὰ κυκλοφορήσω φυλλάδιον, δι' οὗ καθίστων γνωστόν, ὅτι κτυπῶμεν μόνον προδότας καὶ πρὸς τοῦτο δὲν κάμνομεν διάκρισιν μεταξὺ παρατάξεων (2). Ἀντιπροσωπεία ἀριστερῶν μὲ τοὺς Παρτασίδην καὶ Χρι-

---

(1) ΟΙ ΒΑΡΒΑΡΟΙ

Ἐσεβάσθημεν τὰς ἀνυπερασπίστους ὑπάρξεις καὶ ἰδίᾳ τοὺς Ἀγγλόπαιδας.

Ἐκεῖνοι, οἱ ἀντίπαλοί μας, δὲν ἐσεβάσθησαν ἀθώας Ἑλληνικὰς ὑπάρξεις. Ἐδολοφόνησαν ἐν μέσῃ ὁδῷ καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἔπαιζον, μικρὰ παιδιά. Οὐδεὶς ὅμως ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους των τοὺς ἐπέβαλε ποινάς, πρᾶγμα ποὺ σημαίνει, ὅτι αἱ τοιαῦται πράξεις τυγχάνουν τῆς ἐπιδοκιμασίας των. Δι' ὃ καὶ ἡ κακομεταχείρισις ἀθώων παιδιῶν 4 - 5 ἐτῶν ἐξακολουθεῖ ἀπὸ τοὺς πραιτωριανοὺς τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως, πρὸς αἰώνιον αἶσχος τοῦ Ἀγγλικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ ἀνθρωπότης μιὰ μέρα θὰ κρίνῃ ἐμᾶς τούς... «τρομοκράτας» !! καὶ ἐκείνους τοὺς ἐντεταλμένους τήν..... «ἀσφάλειαν» τῶν κατοίκων τῆς νήσου, πεπολιτισμένους !!! Βρεττανούς.

Ἐμεῖς ἐδείξαμεν τὸν πολιτισμόν μας καὶ θὰ συνεχίσουμε νὰ τὸν δείχνουμε, παρὰ τὰς προκλήσεις των.

Ἐκεῖνοι δεικνύουν τὴν βαρβαρότητά των, ἡ ὁποία ὅμως ἀντανακλᾷ καὶ εἰς ὁλόκληρον τὸ Ἀγγλικὸν Ἔθνος, ἐφ' ὅσον οὐδεὶς Ἄγγλος εὑρίσκεται νὰ διαμαρτυρηθῇ διὰ τὰς τοιαύτας βαρβαρότητας τῶν Ἄγγλων στρατιωτικῶν. Καὶ αὐτὰ γίνονται, ὅταν οἱ ἀντίπαλοί μας φωνάζουν καὶ ζητοῦν ἐκ μέρους μας νὰ ἐπικρατήσῃ ἠρεμία, ἐνῷ εἰς τὴν πραγματικότητα αὐτοὶ ρίπτουν ΕΛΑΙΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΥΡΑΝ.

Ε.Ο.Κ.Α. Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ

(2) Θὰ κτυπᾶμε τοὺς ΠΡΟΔΟΤΑΣ, ἀδιαφοροῦντες σὲ ποιὰ παράταξι ἢ κόμμα καὶ ἂν ἀνήκουν. Ὁ ἀγώνας μας δὲν κάμνει διάκρισιν μεταξὺ παρατάξεων καὶ ἀπόδειξις, ὅτι κτυπᾶμε προδότας δεξιοὺς καὶ ἀριστερούς. Ἡ ἀριστερὰ ὅμως παράταξις ἔλαβε ἐπισήμως πλέον ὑπὸ τὴν προστασίαν της τοὺς προδότας, γιατὶ καὶ αὐτὴ προδίδει τὸν ἀγῶνα, ὅπως σύντομα ὁ λαὸς θὰ τὸ δῇ σὲ γραπτὰ βιβλιαράκια, μὲ ἀτράνταχτα στοιχεῖα, ποὺ θὰ κυκλοφορήσουν.

Ὁ Κυβερνήτης Φοὺτ εὗρε εὐκαιρίαν μὲ τὰς παρελάσεις καὶ ἀπεργίας τῶν ἀριστερῶν νὰ καταφερθῇ κατὰ τῶν...... τρομοκρατῶν!!! οἱ ὁποῖοι σκοτώνουν τοὺς προδότας, τοὺς ὁποίους οὗτος χρησιμοποιεῖ καὶ πληρώνει μὲ τὸ χρῆμα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Ἀνησύχησε δὲ σφόδρα, διότι οἱ φονευθέντες τελευταίως ἦσαν πράκτορες τῆς Ἰντέλλιντζενς Σέρβις καί τινες μάλιστα σημαίνοντες.

στοδουλίδην, δημάρχους Λεμεσοῦ καὶ Λάρνακος, ἔφθασεν εἰς Ἀθήνας πρὸς συνάντησιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Ὡς ἐπληροφορήθην, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐξεδήλωσεν ἀντίληψιν διάφορον τῆς ἰδικῆς μου, ὡς πρὸς τὸν τρόπον συμπεριφορᾶς ἔναντι τῶν κομμουνιστῶν. Δὲν ἤλλαξα γραμμήν, διότι ἡ ἀκολουθουμένη ἦτο ἡ μόνη ὀρθή, ὡς ἀπέδειξαν καὶ τὰ ἀποτελέσματα.

Ἡ συνοδοιπορία τῶν κομμουνιστῶν μετὰ τῶν Ἄγγλων ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς παθητικῆς ἀντιστάσεως, ἐκ τῆς ὁποίας συγχρόνως ἐπεζήτουν νὰ καρπωθοῦν πολιτικὰ ὀφέλη.

Ἡ ἡγεσία τοῦ ΑΚΕΛ κινεῖται δραστηρίως μεταξὺ τῶν ἐμπόρων εἰσαγωγῶν, ἵνα ἐκμεταλλευθῇ τὸ σύνθημα μποϋκοταρίσματος τῶν Ἀγγλικῶν προϊόντων καὶ ἐπεκτείνῃ τὴν ἀντιεοκικὴν δρᾶσίν της. Αὕτη ἐπισείει τὸν κίνδυνον οἰκονομικῆς καταστροφῆς τῶν εἰσαγωγῶν καὶ καλλιεργεῖ τὸ ἔδαφος συνασπισμοῦ μετὰ τούτων, μὲ προοπτικὴν νὰ δημιουργήσῃ μίαν εὐρυτέραν πολιτικὴν κατάστασιν μὲ ἐπίκεντρον τὸ ΑΚΕΛ καὶ περίμετρον μέλη τοῦ δυσηρεστημένου ἐμπορικοῦ κόσμου. Δὲν τὴν ἐνδιαφέρει, ἐὰν τὸ μποϋκατάζ μας κτυπᾷ τοὺς Ἄγγλους. Τὴν ἐνδιαφέρει κυρίως νὰ καρπωθῇ τοὺς ἐκ τούτου δυσηρεστημένους, τοὺς ὁποίους προσπαθεῖ νὰ αὐξήσῃ, καταφερομένη ἐναντίον τῆς παθητικῆς ἀντιστάσεως.

Ἡ κίνησις τῶν κομμουνιστῶν μὲ ἀνησυχεῖ καὶ διὰ τοῦτο ἔγραψα εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τὴν 28ην Ἀπριλίου 1958 μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

«Σήμερον οἱ Κομμουνισταὶ κινοῦνται πολιτικῶς, ἐνῷ ἐμεῖς ὑπνώττομεν. Αὔριον θὰ εἶναι προπαρεσκευασμένοι καὶ ξεκούραστοι, ἐνῷ ἐμεῖς τελείως ἀνοργάνωτοι καὶ μερικοὶ μάλιστα ἀπογοητευμένοι, διότι δὲν ὑπάρχει πολιτικὴ ἡγεσία. Τοὺς καρποὺς τῶν ἀγωνιστῶν θὰ τοὺς καρπωθοῦν οἱ Κομμουνισταὶ καὶ οἱ συνοδοιπόροι. Ἡ ἀδιαφορία μας φθάνει τὰ ὅρια τῆς ἀσυγγνώστου ἀμελείας. Ἔκρουσα καὶ κρούω τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου. Διὰ τὴν ἀκολουθουμένην ἔναντι τούτων τακτικήν μας δὲν ἀπορῶ, διότι πάντοτε ξυπνοῦμεν, ὅταν μᾶς προλάβουν τὰ γεγονότα καὶ τότε ζητοῦμεν νὰ εὕρωμεν τὸν Μεσσίαν διὰ νὰ μᾶς σώσῃ». Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. Οὐδεὶς μὲ κατανοεῖ!»

Ἐπιείκεια τῶν Ἄγγλων ἔναντι τῶν Τούρκων καὶ Βρεττανικὴ προπαγάνδα.

Ἡ ἐκπαίδευσις τῶν Τούρκων εἰς τὰ τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν ὑπὸ Ἄγγλων συνεχίζεται. Ὁπλισμὸς ἐξάγεται ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀστυνομικῶν ἀπὸ τὴν ἀποθήκην τῆς ἀστυνομίας, τοῦθ' ὅπερ κατηγγείλαμεν διὰ φυλλαδίου μας. Πληροφορίαι διαδίδονται, ἴσως σκοπίμως, ὑπὸ τῶν Ἀγγλοτούρκων, πρὸς ἐκφοβισμόν μας, εἰς τὰς παραμονὰς τῆς ἐπιθέσεως τῶν Τουρκικῶν στιφῶν ἐναντίον ἡμῶν, ὅτι ἡ Τουρκία συγκεντρώνει στρατὸν εἰς τὰς ἔναντι τῆς Κύπρου ἀκτάς.

Ναοὶ βεβηλώνονται καὶ καίονται ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ εἰκόνες ρυπαίνονται ὑπὸ τῶν βανδάλων ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας», ὡς κατήγγειλα διὰ κυκλοφορήσαντος φυλλαδίου, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ο ΑΘΕΟΣ». Ἐκρήξεις βομβῶν γίνονται εἰς οἰκίας Τούρκων, ὡς συνέβη τὴν 21ην Ἀπριλίου κατὰ τὴν κατασκευὴν τοιούτων, μὲ ἀρκετοὺς πληγωμένους. Καὶ ὅμως διὰ τοὺς Ἄγγλους ἦτο ὡς νὰ μὴ συνέβη τίποτε.....

Οὔτε κἂν ὁ ραδιοσταθμὸς Κύπρου τὸ ἀνήγγειλε.....

Τὴν 27ην Φεβρουαρίου στρατιωτικὴ περίπολος ἐρευνᾷ αὐτοκίνητα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἐρήμης - Κωβίδων. Συλλαμβάνει τὸν Τοῦρκον Μουχτάρην τοῦ χωρίου Καντοῦ, Οὐσεὶν Ντερβίς, μὲ μερικὲς Τουρκάλες, αἱ ὁποῖαι μετέφεραν γεμᾶτα φυσίγγια κυνηγετικοῦ ὅπλου. Οὗτοι, ἀφοῦ ὡδηγήθησαν εἰς τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν Ἐπισκοπῆς, ἀπελύθησαν ἀμέσως, χωρὶς νὰ ἀπαγγελθῇ κατ' αὐτῶν κατηγορία.

Ἡ Βρεττανικὴ προπαγάνδα ἐκυκλοφόρησε δύο προκηρύξεις. Ἡ μία φέρει τὸν τίτλον «THE HATERS OF EOKA» (Παράρτημα σελ. 54-55). Αὕτη ὑπαινίττεται τὴν ὕπαρξιν

Ὁ λαλίστατος Κυβερνήτης μᾶς εἶπεν ἀκόμη, ὅτι οἱ φόνοι προδοτῶν δὲν συνεισφέρουν προκειμένου νὰ γίνῃ ἐντὸς τριῶν ἑβδομάδων βαρυσήμαντος δήλωσις ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ.

Κατ' αὐτὸν ὅμως ἐπιτρέπεται καὶ συνεισφέρουν εἰς τὴν γαλήνην οἱ ἀποκλεισμοὶ χωρίων, ὥστε νὰ ἀποθνήσκουν ἐξ ἀσιτίας καὶ δείψης ἀθῶοι πολῖται· ἐπιτρέπονται οἱ τραμπουκισμοὶ τῶν στρατιωτῶν του καὶ οἱ ξυλοδαρμοὶ ὑπὸ τούτων πολιτῶν· ἐπιτρέπεται ἀκόμη καὶ ἡ ἀσυδοσία τῶν πληρωμένων προδοτῶν, οἱ ὁποῖοι κατασκοπεύουν καὶ ὑποδεικνύουν συλλήψεις ἀτόμων, τὰ ὁποῖα βασανίζονται καὶ φυλακίζονται!

Ντροπὴ κ. Φούτ.

Πλήρης σύμπτωσις ἀντιλήψεων ΑΚΕΛ - ΦΟΥΤ.

Ε.Ο.Κ.Α.

'Αγγλικῆς ἐν Κύπρῳ 'Οργανώσεως, τῆς ὁποίας σκοπὸς εἶναι ἡ ἀντίδρασις ἐναντίον τοῦ ἡμετέρου μποϋκοτάζ κατὰ τῶν Βρεττανικῶν προϊόντων.

'Η ἑτέρα προέρχεται ἀπὸ 'Αγγλικὴν 'Οργάνωσιν ἐν Κύπρῳ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «ΚΡΟΜΒΕΛ», στρέφεται ἐναντίον τοῦ ἡμετέρου κινήματος καὶ ὑπόσχεται ἀνταπόδοσιν πληγμάτων. (Παράρτημα σελ. 55).

'Αγγλοτουρκικὴ ἐπίθεσις ἐναντίον τῶν 'Ελλήνων.— Δολοφονίαι ἀθώων.— Καταστροφαὶ περιουσιῶν.—Πυρπολήσεις 'Εκκλησιῶν.—'Ο Φούτ... ἐκοιμᾶτο!

Περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς 7ης 'Ιουνίου μαινόμενος Τουρκικὸς ὄχλος ἐν Λευκωσίᾳ ἐπέδραμεν εἰς τὰς 'Ελληνικὰς συνοικίας. Πρόσχημα ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τῶν ἰδίων Τούρκων ρῖψις βόμβας ἐναντίον τοῦ Γραφείου Πληροφοριῶν τοῦ Τουρκικοῦ Προξενείου. 'Η ἐπιδρομὴ αὕτη προπαρεσκευάσθη τῇ διαταγῇ τῆς 'Αγκύρας, ὡς εὐλόγως δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τοῦ συγχρονισμοῦ τῆς ἐπιθέσεως μὲ διαδηλώσεις τῶν Τούρκων ἐν 'Αγκύρᾳ καὶ ἐκφωνήσεις κατ' αὐτὰς ἐμπρηστικῶν λόγων.

'Ο ραδιοσταθμὸς τοῦ Λονδίνου ἀνέφερεν ὅτι ἐκπρόσωπος τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως ἐδήλωσεν ὅτι τὸ Τουρκικὸν ἐπεισόδιον εἶχε προσχεδιασθῆ ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Χαρακτηριστικὴ ἐπίσης ὑπῆρξε καὶ ἡ ἀνοχὴ τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας», αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἀ π ο υ σ ί α σ α ν σ κ ο π ί μ ω ς καὶ ἐπὶ ὥρας ἀπὸ τὸν τόπον, ὅπου ἔλαβον χώραν οἱ βανδαλισμοὶ τῶν Τούρκων, ἐνῷ εἰς οἱανδήποτε περίπτωσιν καὶ ἁπλῆς ρίψεως χειροβομβίδος ὑπὸ ἡμετέρων, ἐντὸς λεπτῶν μόνον, κατέφθανον καὶ ἀπέκλειον τὴν περιοχὴν ἐπιβάλλουσαι «κέρφιου». 'Αλλὰ καὶ ὅταν ἔφθασαν, ἀφοῦ οἱ Τοῦρκοι εἶχον συμπληρώσει κατὰ μέγα μέρος τὴν καταστροφήν, δὲν ἐπενέβησαν παρὰ διὰ νὰ συγκρατήσουν ὄχι τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ τοὺς ἀμυνομένους Ἕλληνας διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν περιουσιῶν καὶ τῆς ζωῆς των. 'Ο ἀπολογισμὸς τῶν Τουρκικῶν ἐπιθέσεων ἦτο δύο Ἕλληνες νεκροί, ἀρκετοὶ τραυματίαι καὶ ἐμπρησμοὶ ἀρκετῶν 'Ελληνικῶν καταστημάτων.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ ἐπίθεσις τῶν Τούρκων δὲν ἀνεμένετο ὑφ' ἃς συνθήκας ἔλαβε χώραν, μὲ πλήρη συνενοχήν, δύναταί τις νὰ εἴπῃ, τῶν Βρεττανικῶν Κυπριακῶν 'Αρχῶν, ἐξ οὗ καὶ παρουσιάσθη ὀλιγωρία τις εἰς τὰ τμήματα τοῦ σχεδίου Τ - Π τῆς πόλεως Λευκωσίας, τὰ ὁποῖα ἐκινήθησαν βραδέως.

'Ομολογουμένως ὅμως, ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μᾶς κατέπληξε καὶ οὐδέποτε ἀνεμένομεν νὰ ἐκδηλωθῇ τόσον κυνικῶς, ἦτο ἡ στάσις τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας», αἱ ὁποῖαι, ἀφήσασαι πλέον τὰ προσχήματα, ἐτάσσοντο παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν βανδάλων. 'Εκ τῶν ἐπιθέσεων τούτων, αἱ ὁποῖαι συνεκλόνισαν ὁλόκληρον τὴν Λευκωσίαν, δὲν συνεκινήθη ὁ Φούτ, ὅστις... ἐκοιμᾶτο. Μὲ ὅλον του τὸ δίκαιον, βεβαίως, ἐφ' ὅσον τὰς δ ι έ τ α ξ ε καὶ εἶχεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὰς «δυνάμεις ἀσφαλείας» ὅτι θὰ συνεμορφοῦντο πλήρως πρὸς τὰς ἐντολάς του. Μόνον τὴν ἑπομένην καὶ ἀφοῦ συνεπληρώθη ἡ καταστροφὴ καὶ ὁ 'Ελληνικὸς πληθυσμὸς ἦτο πανέτοιμος δι' αὐτοάμυναν, διέταξε «κέρφιου» εἰς τὴν ἐντὸς τῶν τειχῶν πόλιν τῆς Λευκωσίας. Τοῦτο περιελάμβανε καὶ τοὺς Ἕλληνας, ὄχι διότι ὑπῆρχε φόβος ἀντιποίνων ἐκ μέρους των, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς κλείσῃ στὸ σπίτι των, ἵνα μὴ ἔχουν τὴν δυνατότητα ὀργανώσεως αὐτοαμύνης, καθ' ὃν τρόπον οἱ ἐπικουρικοὶ Τοῦρκοι τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας» θὰ εἶχον ὅλην τὴν εὐχέρειαν νὰ θ έ τ ο υ ν π υ ρ κ α ϊ ὰ ς εἰς τὰ 'Ελληνικὰ καταστήματα, τὰ ὁποῖα οὕτω ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός, ὑπὸ κατάστασιν «κέρφιου», χωρὶς νὰ ἀνακαλύπτωνται οἱ δρᾶσται..... οἱ ὁποῖοι δὲν ἦσαν ἄλλοι ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἐπικουρικοὺς ἀστυνομικούς...

Τὴν ἑπομένην 8ην 'Ιουνίου ἔλαβον χώραν τὰ ἀκόλουθα γεγονότα:

Εἰς Λεμεσὸν συνεκεντρώθησαν περὶ τὰς 2.000 Τοῦρκοι εἰς τὸν Τουρκικὸν τομέα. Διελύθησαν ὅμως, χωρὶς νὰ προβοῦν εἰς βανδαλισμούς, διότι, ἴσως, ἐπληροφορήθησαν, ὅτι εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ τοὺς ἀντιμετωπίσωμεν. Πράγματι, τὰ τμήματα τοῦ σχεδίου Τ - Π τῆς πόλεως εἶχον καταλάβει ἐγκαίρως τὰς θέσεις των καὶ ἀνέμενον. Εἰς Λάρνακα οἱ Τοῦρκοι συνεκεντρώθησαν τὸ ἀπόγευμα καὶ ἐπετέθησαν ἐναντίον τῆς 'Ελληνικῆς συνοικίας, φονεύσαντες δύο Ἕλληνας. 'Ο στρατὸς ἔφθασεν ἐπὶ τόπου ἀργὰ καὶ ἐτήρησε παθητικὴν στάσιν ἐναντίον τῶν Τούρκων, ἐνῷ διέλυε μὲ βίαια μέσα τοὺς ἀμυνομένους Ἕλληνας.

Εἰς Βαρώσια καὶ Κτῆμα, κατόπιν πληροφοριῶν, ὅτι καὶ ἐκεῖ οἱ Τοῦρκοι θὰ ἐπετίθεντο, οἱ Ἕλληνες συνεκεντρώθησαν δι' αὐτοάμυναν, συμφώνως τῷ σχεδίῳ. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς

περιπτώσεις ὁ στρατὸς ἐπενέβη καὶ διέλυσε τοὺς ἡμετέρους. Εἰς ἐμὲ οὐδεμία ἀμφιβολία ἔμενεν ὅτι δὲν ἐπρόκειτο πλέον περὶ μεμονωμένων Τουρκικῶν ἐπιθέσεων τῶν προηγουμένων μορφῶν, ἀλλὰ περὶ ὠργανωμένης Τουρκοαγγλικῆς ἐξορμήσεως ἐναντίον μας, τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσωμεν σθεναρῶς, διὰ νὰ μὴ καμφθῇ ὁ πληθυσμός. Δὲν ἐστρέφετο πλέον αὕτη ἐναντίον τῆς ΕΟΚΑ, ἀλλὰ ἐναντίον ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου. Δὲν ἦτο πλέον ἁπλῶς Τουρκικὴ ἐπίθεσις, ἀλλὰ πλήρης συνωμοτικὴ Ἀγγλοτουρκικὴ ἐπίθεσις ἐναντίον μας.

Εἰς τί ἀπέβλεπον αἱ Τουρκικαὶ ἐπιθέσεις καὶ ποία ἡ ἀπόφασίς μου πρὸς ἀντιμετώπισίν των.

Αἱ ἀπροκάλυπτοι αὗται ἐπιθέσεις οὐδόλως ἀμφέβαλλον, ὅτι ἀπέβλεπον: α) Νὰ ἀποδειχθῇ ἐμπράκτως τὸ διαλαλούμενον καὶ ἐπικαλούμενον ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἐπιχείρημα ὅτι δὲν εἶναι δυνατὴ συμβίωσις Τούρκων καὶ Ἑλλήνων, οὕτως ὥστε οἱ μὲν Τοῦρκοι νὰ ζητοῦν διχοτόμησιν, οἱ δὲ Ἄγγλοι νὰ ἐμφανίζουν ἑαυτοὺς ὡς διαιτητάς, τὴν δὲ παρουσίαν των ἀναγκαίαν ἐν Κύπρῳ. β) Νὰ δικαιολογήσουν τὸ ἀδύνατον τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν Ἑλληνικῶν αἰτημάτων. γ) Νὰ ἐξουδετερώσουν πᾶσαν ἀντίστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, καταρρίπτοντες τὸ ἠθικόν του, ὥστε ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ δεχθῇ οὗτος τὸ νέον Ἀγγλικὸν σχέδιον, τὸ ὁποῖον ἐπρόκειτο νὰ ἐξαγγελθῇ, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἀποξενώσουν τὴν ΕΟΚΑ τῆς ὑποστηρίξεώς του, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζον οἱ Ἄγγλοι, ὅτι οὕτω θὰ κατέβαλλον εὐκολώτερον. δ) Νὰ ἀναγκάσουν τὴν ΕΟΚΑ νὰ ἀποδυθῇ εἰς διμέτωπον ἀγῶνα ἐναντίον Ἄγγλων καὶ Τούρκων, νὰ ἀποκαλύψῃ τὰς δυνάμεις της καὶ τοιουτοτρόπως νὰ δυνηθοῦν νὰ τῆς καταφέρουν καίριον πλῆγμα.

Πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀνωτέρω, ἀπεφάσισα τὰ ἀκόλουθα:

1. Συστηματικωτέραν ὀργάνωσιν τῆς ἀμύνης τῶν πόλεων καὶ ἰδιαιτέρως τῆς Λευκωσίας, βάσει τῆς κτηθείσης πείρας περὶ τοῦ τρόπου ἐπιθέσεων καὶ ἐνεργειῶν τῶν Τούρκων, συμπραττόντων μετὰ τῶν Ἄγγλων (Συμπλήρωσις τῶν Σχεδίων Τ - Π).

Ἠσχολήθην ἰδιαιτέρως δι' ἑκάστην πόλιν καὶ ἐξεπόνησα σχέδια, τὰ ὁποῖα ἐστηρίζοντο α) Ἐπὶ τῶν ἐνόπλων μαχητικῶν ὁμάδων τῆς Ὀργανώσεως ἐν ἑκάστῃ τούτων. β) Εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς αὐτοαμύνης τοῦ πληθυσμοῦ. Καθώρισα χώρους συγκεντρώσεως, ἀποστολὰς κ.λ.π. γ) Εἰς τὸν συνδυασμὸν τῶν ἀποστολῶν τῶν δύο τούτων τμημάτων ὑπὸ μίαν κοινὴν διοίκησιν καὶ εἰς τρόπον, ὥστε τὰ τμήματα αὐτοαμύνης νὰ μὴ γνωρίζουν οὔτε τὰς ἀποστολάς, οὔτε καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ τμήματα τοῦ Σχεδίου Τ - Π, διὰ λόγους ἐχεμυθείας.

Ἡ ταχύτης, μεθ' ἧς ἐνηργήσαμεν καὶ ἡ συστηματικὴ ἐργασία, ἔφερε τὰ ἀποτελέσματά της, καθ' ὅσον οἱ Τοῦρκοι οὐδέποτε πλέον ἐτόλμησαν νὰ ἐνεργήσουν ὁμαδικὰς ἐπιθέσεις ἐναντίον τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῶν πόλεων, περιορίσαντες τὴν δρᾶσίν των εἰς αἰφνιδιαστικὰς ἀποπείρας δολοφονιῶν καὶ καταστροφὴν περιουσιῶν, ἰδίᾳ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι εὑρίσκοντο ἐντὸς τῶν Τουρκικῶν τομέων ἢ εἰς τὰ ὅριά των.

Ὁ πληθυσμὸς ἀνταπεκρίθη ἀμέσως εἰς τὴν ἔκκλησίν μου δι' αὐτοάμυναν. Συστηματικὴ ὑπῆρξεν ἡ ἐργασία τῶν τομέων βάσει τοῦ σχεδίου, ὅπερ καθώρισα. Οὕτω, ἦσαν εἰς θέσιν ἐντὸς ὀλίγων μόνον λεπτῶν νὰ συγκεντρώσουν τὸν Ἑλληνικὸν πληθυσμὸν δι' αὐτοάμυναν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον πολλάκις συνέβη ἐπὶ τῇ πληροφορίᾳ Τουρκικῶν συγκεντρώσεων ἐγγὺς τῶν Ἑλληνικῶν συνοικιῶν. Ἡ ἐπιτυχία αὕτη ἐξέπληξεν ὄχι μόνον τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἄγγλους, οἱ ὁποῖοι παντοιοτρόπως ἐπεζήτουν νὰ πληροφορηθοῦν τὸ σχέδιον συγκεντρώσεως δι' αὐτοάμυναν, οὐ μόνον εἰς τὰς πόλεις, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ χωρία καὶ προσεπάθουν διὰ τοῦ ἐκφοβισμοῦ νὰ διαλύσουν τὰς συγκεντρώσεις ταύτας, ὁσάκις ἐγένοντο, καθιστῶντες γνωστὸν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, ὅτι δὲν θὰ ἐπέτρεπον ταύτας, διότι αὐτοὶ ἦσαν ἐντεταλμένοι διὰ τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν. . . . . Ἰδοὺ κυνισμοί, τὸ μέγεθος τῶν ὁποίων θὰ ἐκτιμήσῃ δεόντως ἡ ἱστορία.

2. Προετοιμασίαν πρὸς ἀντιμετώπισιν Τουρκικῶν ἐπιθέσεων εἰς τὴν ὕπαιθρον ἐναντίον χωρίων ἢ ἀτόμων. Πρὸς τοῦτο ἐξέδωκα διαταγήν, ὅπως τὰ τμήματα τοῦ σχεδίου Τ - Χ εὑρίσκωνται ἐν ἐπιφυλακῇ ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν. (Συμπλήρωσις τοῦ σχεδίου Τ - Χ).

3. Πλὴν τῆς συμπληρώσεως τῶν σχεδίων Τ - Π καὶ Τ - Χ, τῶν ὁποίων ἡ ἐφαρμογὴ ἐν ἀρχῇ ἀπετέλει τρόπον τινὰ τὰς προφυλακὰς τῆς ἀμύνης, ἐπεζήτησα τὴν συστηματικωτέραν ὀργάνωσιν τῆς αὐτοαμύνης τῶν κατοίκων τόσον εἰς τὰς πόλεις, ὅσον καὶ εἰς τὰ

χωριά. Εἰς ταύτην θὰ συμμετεῖχε πᾶς Ἕλλην, δεξιὸς ἢ ἀριστερός. Τὴν πρωτοβουλίαν διὰ τὴν κινητοποίησιν καὶ τὴν ὀργάνωσιν θὰ ἀνελάμβανον αἱ ΠΕΚΑ διὰ τῶν ΕΑΕΜ. Εἰδικαὶ ὁδηγίαι καθώριζον τὰ ἀκόλουθα:

Ἐκλογὴν χώρων συγκεντρώσεως τῶν τμημάτων αὐτοαμύνης, ἀποστολάς, ἡγήτορας, ἐπεμβάσεις των εἰς τὰς διαφόρους περιπτώσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ παρουσιασθοῦν.

Τὸ σύνολον τῶν ἐν τοῖς ἐδαφίοις 1,2,3, ἐργασιῶν δι' ἕκαστον τομέα ἀπετέλει τὴν ΑΥΤΟΑΜΥΝΑΝ του, ἥτις ἐτέλει ὑπὸ μίαν ἑνιαίαν διοίκησιν τοῦ ἀντιστοίχου τομεάρχου, μὲ τὰς ὑφισταμένας ἀντιστοίχους πρὸς τὰς διαφόρους ἀποστολὰς διοικήσεις.

4. Τὴν μὴ ἀποκάλυψιν προώρως καὶ ἄνευ ἀνάγκης τῶν τμημάτων καὶ τῶν σχεδίων Τ - Π καὶ Τ - Χ, πρᾶγμα ποὺ θὰ ἐπεζήτει ὁ ἀντίπαλος διὰ νὰ τὰ πλήξῃ ἐπὶ τῶν ἀναγνωρισθεισῶν θέσεών των.

Πρὸς τοῦτο ἐδόθησαν λεπτομερεῖς ὁδηγίαι α) πῶς καὶ πότε θὰ καταλαμβάνωνται αἱ θέσεις των, β) διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς μυστικότητος καὶ γ) ὡς πρὸς τὰς καταληπτέας θέσεις καθὼς καὶ τὴν φύσιν καὶ δύναμιν αὐτῶν τούτων τῶν τμημάτων.

5. Ἀποφυγὴν ἐπεμβάσεως τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων, διὰ νὰ μὴ ἀποκαλυφθῶσιν αὗται, πλὴν εἰδικῶν περιπτώσεων, αἱ ὁποῖαι καὶ καθωρίσθησαν δι' ἑκάστην τούτων.

Τὰ ἀνωτέρω ἀπέβλεπον ἀρχικῶς μόνον εἰς ἄμυναν ἔναντι τῶν Τούρκων, διὰ τοὺς ἀκολούθους λόγους: α) Διὰ νὰ ἐξασφαλίσω χρόνον διὰ νὰ προσαρμόσω καλῶς τὴν ἄμυνάν μου πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐφαρμοζομένην τακτικὴν ἐπιθέσεων καὶ καταστήσω ταύτην ἐπὶ πλέον ἐλαστικήν, ὥστε νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς οἱανδήποτε ἀλλαγὴν τακτικῆς ἐπιθέσεως τῶν Τούρκων. β) Νὰ ἀφήσω τοὺς Τούρκους νὰ ἐκδηλωθοῦν καλῶς ἐναντίον μας, διὰ νὰ ἀντιληφθῇ ἡ κοινὴ γνώμη τοῦ ἐξωτερικοῦ ὅτι ὑπέστημεν ἀπρόκλητον ἐπίθεσιν. Ἔπρεπε ἐπίσης, εἰς τὸ συμβούλιον τοῦ ΝΑΤΟ, τὸ ὁποῖον ἡ Ἑλλὰς ἐζήτησε, ὅπως συγκληθῇ τὴν 9ην Ἰουνίου, ἵνα ἐξετάσῃ τὰς ἀνθελληνικὰς βιοπραγίας τῶν Τούρκων ἐν Κύπρῳ, νὰ ἐμφανισθῶμεν ὡς κατήγοροι. γ) Νὰ κρατήσω ἀνεπάφους ἐφεδρικὰς δυνάμεις, ὥστε νὰ δυνηθῶ νὰ ἀντεπεξέλθω καὶ ἐναντίον τῶν Ἄγγλων, ἐὰν οὗτοι προέβαινον εἰς μεγάλης ἐκτάσεως ἐπιχειρήσεις ἐναντίον μας.

Ἀφ' ἑτέρου, ἐναντίον τῶν Ἄγγλων δὲν ἐσκόπευον νὰ ἀναλάβω δρᾶσιν, ἵνα μὴ τοὺς ἐξωθήσω εἰς κεχωρισμένας ἐνεργείας ἐναντίον μας. Πάντως ἐσκόπευον βραδύτερον, ἐφ' ὅσον θὰ ἀντεπεξηρχόμην τελεσφόρως ἐναντίον τῶν ἐπιθέσεων τῶν Τούρκων, νὰ ἀναλάβω ἐπίθεσιν καὶ ἐναντίον τῶν Ἄγγλων εἰς ἀντίποινα.

Ὑποδείξεις Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου ἐκτὸς πραγματικότητος.

Ἐν τῷ μεταξύ, λαμβάνομεν ἐξ Ἀθηνῶν παρὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου σχέδιον ἀντιμετωπίσεως τῶν Τούρκων. Εἰς τὴν ἀπὸ 3/3/58 ἐπιστολήν του σχετικῶς μοῦ ἔγραφε τὰ ἑξῆς:

«Τοῦρκοι. Δὲν γνωρίζω ποία θὰ εἶναι ἡ στάσις τῶν Τούρκων εἰς περίπτωσιν ἐπαναλήψεως τῆς δράσεως ὑπὸ τῆς Ὀργανώσεως. Ἡμεῖς ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει θὰ τοὺς προκαλέσωμεν. Δὲν θὰ δείξωμεν ὅμως καὶ δέος ἐναντίον των, διότι τότε περισσότερον ἀποθρασύνονται. Ἐὰν ἀπροκλήτως οἱ Τοῦρκοι, εἴτε κατόπιν ὁδηγιῶν ἐξ Ἀγκύρας, εἴτε διὰ νὰ δημιουργήσουν θόρυβον, προχωρήσουν, ὡς συνήθως, κατὰ μπουλούκια εἰς τὸν Ἑλληνικὸν τομέα, πρέπει νὰ τοὺς ἀντιμετωπίσωμεν. Ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι πρέπει νὰ τοὺς ρίψωμεν μία - δύο χειρομομβίδας ἀπὸ κάποιαν ταράτσαν καὶ ἔτσι θὰ τοὺς δοθῇ ἕνα καλὸν μάθημα καὶ δὲν θὰ τολμήσουν ἄλλην φορὰν νὰ μαζεύωνται κατὰ μπουλούκια».

Οὕτω, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐνόμισε, ὅτι μὲ μιὰ-δυὸ χειροβομβίδες, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐρρίπτοντο ἀπὸ κάποιαν ταράτσαν, θὰ ἦτο ὁ καταλληλότερος τρόπος νὰ ἀντιμετωπισθοῦν αἱ Τουρκικαὶ ἐπιθέσεις!...

Ἀπήντησα εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον τὰ ἑξῆς:

«Εἶμαι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζω πῶς νὰ ἀντιμετωπίσω τοὺς Τούρκους. Ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὅμως ζητῶ νὰ ἀντιμετωπίσῃ αὐτὴ σθεναρῶς τὰς ἀπειλὰς ἢ ἄλλας ἐνεργείας τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως, διότι ταύτας δὲν δύναμαι νὰ ἀντιμετωπίσω καὶ διότι τοιαῦται ἐνέργειαι τῆς ἐπισήμου Τουρκίας, πιθανὸν νὰ ἀποτελέσουν ἀποφασιστικὸν παράγοντα εἰς βάρος τοῦ ἀγῶνός μας. Δὲν σᾶς ἀποκρύπτω, ὅτι ὁ Κυπριακὸς λαὸς εἶναι ἀπογοητευμένος ἐκ τῆς στάσεως αὐτῆς τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, τὴν ὁποίαν χαρακτηρίζει ἡ φοβία καὶ τὸ ἀναποφάσιστον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν, τῆς ὁποίας ἡ σθεναρὰ στάσις ἔχει καταστήσει θρασεῖς τοὺς δειλοὺς Τούρκους Κυπρίους».

Ὅταν ἤρχισαν αἱ Τουρκικαὶ ἐπιθέσεις τοῦ Ἰουνίου, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐχολώθη, διότι δὲν ἐδώσαμεν ἀμέσως ἓν μάθημα εἰς τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι ἐτόλμησαν νὰ ἐπιτεθοῦν ἐναν-

τίον μας. Εἰς τοῦτον, εὑρισκόμενον μακρὰν καὶ ἀγνοοῦντα τὰ στρατιωτικὰ καὶ τὰς εἰδικὰς συνθήκας ἐν Κύπρῳ, ἀπήντησα διὰ τῆς ἀπὸ 26 Ἰουνίου 1958 ἐπιστολῆς μου, ἐν ᾗ κατέληγα:

«Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὲ παρασύρουν τὰ γεγονότα, ἀλλὰ κατευθύνω ἐγὼ τὰ γεγονότα, ὡς θέλω. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κάμω ὅ,τι ἀρέσει εἰς τὸν καθένα ἢ χάριν ἐπιδείξεως, ἀλλὰ μόνον ὅ,τι συμφέρει εἰς τὸν ἀγῶνα. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φθείρω τὰς δυνάμεις μου εἰς ἄκαρπον καὶ ἁπλῶς ἐπιδεικτικὴν ἐνέργειαν, διὰ νὰ εὐχαριστήσω μερικὰ ἄτομα. Εἶμαι στρατιώτης καὶ γνωρίζω πότε θὰ πλήξω, ἀντὶ νὰ κάμω ἐπίδειξιν δυνάμεως. Ἐγὼ ἐνεργῶ ὡς στρατιωτικὸς καὶ οὐχὶ ὡς δημαγωγός. Καὶ ὡς στρατιώτης ἀντελήφθην, ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἔστησαν παγίδα μὲ σκοπὸν νὰ ἐμπλέξω τὰς δυνάμεις μου, νὰ τὰς ἀποκαλύψω διὰ νὰ μπορέσουν νὰ μοῦ δώσουν θανάσιμον κτύπημα. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐπέτυχον. Διότι σήμερον διεφύλαξα πλήρως τὰς δυνάμεις μου, τὰς ἀναδιωργάνωσα καὶ τὰς προσήρμοσα πρὸς τὴν νέαν μέθοδον, τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖ ὁ ἀγὼν διὰ νὰ εἶμαι ἕτοιμος διὰ νέαν Ἀγγλοτουρκικὴν ἐπίθεσιν. Καὶ τοῦτο εἶναι μία μεγάλη νίκη, ἀντὶ τῶν ὀλίγων ἀντεπιθέσεων ἢ ἀντιποίνων, τὰ ὁποῖα τινὲς θὰ ἤθελον καὶ τὰ ὁποῖα θὰ μᾶς ἐστοίχιζαν πιθανῶς μίαν μεγάλην ἧτταν. Κατὰ πληροφορίας μου οἱ Ἄγγλοι ἀνέμενον, ὅτι θὰ ἐνέπλεκα καὶ τὰς ἀνταρτικὰς ὁμάδας καὶ θὰ ἔκαμνα ἐπίδειξιν τῆς ὅλης μου δυνάμεως. Οὕτω οἱ Ἄγγλοι στρατιῶται ἐφώναξαν εἰς τοὺς δικούς μας. «Γιατὶ δὲν καλεῖτε τοὺς ἀντάρτας νὰ σᾶς σώσουν;» Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἄλλως τε ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου καὶ σχετικὴ ἀνταπόκρισις ἐκ Λονδίνου, καθ' ἣν οἱ Ἄγγλοι ἀπεγοητεύθησαν, διότι δὲν κατώρθωσαν νὰ μᾶς ἀναγκάσουν νὰ ἐμπλακῶμεν διὰ νὰ μᾶς πλήξουν».

Καὶ δὲν ἦσαν μόνον αἱ ἐπικρίσεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου κατὰ τῆς τακτικῆς ἣν ἐφήρμοσα. Ἠκούοντο τοιαῦται καὶ ἐν Κύπρῳ ἐκ μέρους μερικῶν πανικοβλήτων, ἰδίᾳ ἐν Λευκωσίᾳ. Κατεσίγησα πάσας τὰς φωνὰς καὶ ἐπέβαλα ἀπόλυτον πειθαρχίαν. Χάρις εἰς τὰς προσπαθείας ὅλων καὶ ἰδίᾳ τὴν ἐπιτευχθεῖσαν σημαντικὴν ἐργασίαν εἰς τὸν τομέα Λευκωσίας, διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ὁποίου ἔδωσα ἰδιαιτέραν σημασίαν, ἅπαντες ἀπέκτησαν αὐτοπεποίθησιν καὶ τὴν πρώτην σύγχυσιν ἐπηκολούθησεν ἐντατικὴ ἐργασία, ὥστε νὰ εἴμεθα εἰς θέσιν οὐ μόνον νὰ ἀντεπεξέλθωμεν εἰς οἱονδήποτε κτύπημα, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ ἀνταποδώσωμεν.

Τὴν 13ην Ἰουνίου ἐκυκλοφόρησα τὴν ἀκόλουθον προκήρυξιν πρὸς ἀναπτέρωσιν τοῦ ἠθικοῦ:

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΛΑΟΝ

«Αἱ λόγχαι τῶν στρατιωτῶν τῶν Τόρηδων δὲν μᾶς ἐλύγισαν. Ἔτσι καὶ οἱ βανδαλισμοὶ καὶ αἱ δολοφονίαι τῶν ἀλητῶν τοῦ Κιουτσοὺκ καὶ συνεργατῶν τοῦ Φοὺτ δὲν πρόκειται νὰ μᾶς πτοήσουν.

Ὁ Κυπριακὸς λαὸς θὰ ὑποστῇ καὶ τὴν νέαν δοκιμασίαν, χωρὶς νὰ καμφθῇ. Εἶναι καὶ τοῦτο νέος τίτλος τιμῆς.

Ἐὰν ἐνόμισεν ὁ ἔνοχος Κυβερνήτης, ὅτι θὰ μᾶς ἐξασθενήσῃ, ἠπατήθη. Τοὐναντίον μᾶς ἐδυνάμωσε καὶ μᾶς ἐφανάτισε. Αἱ δυνάμεις μας εἶναι πανέτοιμοι.

Βεβαιῶ τὸν Κυπριακὸν λαόν, ὅτι θὰ ἀνταποδώσωμεν ἠχηρότατα ραπίσματα ἐπὶ τῶν ἀνερυθριάστων παρειῶν τοῦ ὑπούλου καὶ αἱμοσταγοῦς Φοὺτ καὶ τῶν βρωμερῶν τοῦ Κιουτσούκ, ἐὰν συνεχίσουν τὸ ὄργιόν των.

ΕΟΚΑ Ο ΑΡΧΗΓΟΣ — ΔΙΓΕΝΗΣ

Ἐξέλιξις τῶν γεγονότων καὶ διπλωματικὴ δραστηριότης.

Τὰ γεγονότα τῶν ἑπομένων ἡμερῶν ἐξειλίχθησαν ὡς ἑξῆς:

Τὴν 9ην Ἰουνίου ἡ Ἑλλὰς ἐζήτησε ἔκτακτον σύγκλησιν τοῦ Συμβουλίου τοῦ ΝΑΤΟ πρὸς ἐξέτασιν τῶν ἀνθελληνικῶν βιαιοπραγιῶν τῶν Τούρκων, ὁ δὲ Ἕλλην Πρεσβευτὴς ἐν Ἀγκύρᾳ κ. Γ. Πεσματζόγλου, εὑρισκόμενος εἰς Ἀθήνας, διετάχθη νὰ ἀκυρώσῃ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς Ἄγκυραν. Ὁ Αὐστραλὸς Ἔβατ, ἀδελφὸς τοῦ Αὐστραλοῦ Πρωθυπουργοῦ, ὁ ὁποῖος εὑρίσκετο εἰς Κύπρον κατὰ τὰς ἀνθελληνικὰς ἐξορμήσεις τῶν Τούρκων, ἀφιχθεὶς εἰς Ἀθήνας, ἐδήλωσεν «ὅτι αἱ ταραχαὶ ἦσαν προμελετημέναι ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ὅτι ὁ στρατὸς προβαίνει εἰς βιαιοπραγίας, συνεργαζόμενος μὲ ἐγκληματικὰ στοιχεῖα».

Εἰς ὅλας τὰς πόλεις ἐπεβλήθη νυκτερινὸν «κέρφιου» ἀπὸ 18.30 μέχρι 4.30 ὥρας. Εἰς Λευκωσίαν, Βαρώσια καὶ Λάρνακα τοῦτο ἦτο συνεχές.

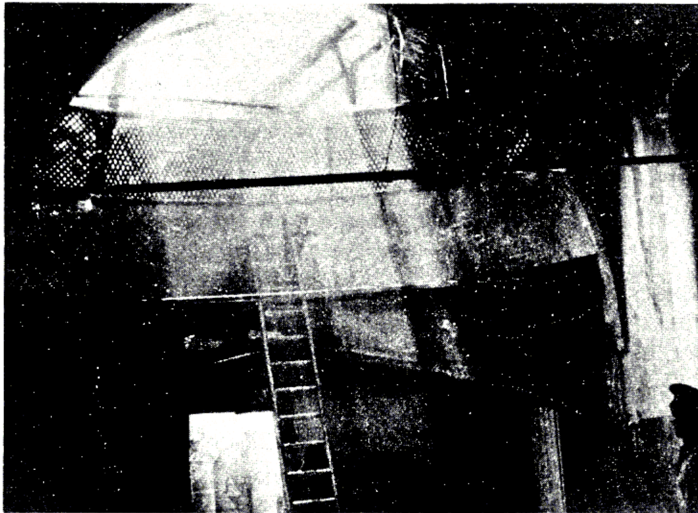
Εἰς Τυλληριὰν καὶ περιοχὴν Λεύκας, Ξεροῦ, Σκουριωτίσσης, ἐγένοντο ταραχαί, προκληθεῖσαι ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐπιτεθέντων ἐναντίον Ἑλλήνων. Δὲν ὑπάρχουν θύματα. Εἰς Ὀμορφίταν, προάστειον τῆς Λευκωσίας, ἐφονεύθη ὑπὸ Ὀθωμανῶν εἷς Ἕλλην.

Τὴν 10ην Ἰουνίου, αἱ ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων στρέφονται καὶ κατὰ τῆς ὑπαίθρου. Οὕτω:

Εἰς Λευκωσίαν νέαι βιαιοπραγίαι ἐγένοντο ἐναντίον Ἑλλήνων. Ἐλεηλατήθησαν Ἑλληνικὰ καταστήματα εἰς τὴν Δημοτικὴν ἀγοράν.

Εἰς Κουτσουβέντην τῆς ἐπαρχίας Κυρηνείας ἐγένετο ἐπίθεσις ὁμάδος Τούρκων ἐναντίον δύο Ἑλλήνων. Εἰς Πυρόϊ ἔλαβον χώραν αἱματηρὰ ἐπεισόδια. Δύο Ἕλληνες ἐξ Ἀθηαίνου ἐτραυματίσθησαν ὑπὸ Τούρκων ἐπικουρικῶν, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπέστρεφον ἐκ Πυροΐου, ὅπου μετέβησαν δι' ἐνίσχυσιν.

Τὴν 11ην Ἰουνίου, εἰς Λευκωσίαν, ἐφονεύθη ὑπὸ Τούρκων Ἕλλην ὑπάλληλος τοῦ Δήμου, προεκλήθησαν πυρκαϊαὶ εἰς Ἑλληνικὰς περιουσίας καὶ ἐνεπρήσθη ὁ ἱερὸς ναὸς τοῦ Ἁγ. Λουκᾶ.

Ἡ ἱστορικὴ ἐκκλησία Ἁγίου Λουκᾶ ἐν Λευκωσίᾳ, πυρποληθεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Εἰς Λεμεσόν, τουρκικὸς ὄχλος ἐβάδισε πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν συνοικίαν, ἀντιμετωπίσθη ὅμως ἐπιτυχῶς, μὲ ἀποτέλεσμα ἀρκετοὺς τραυματίας ἑκατέρωθεν.

Εἰς Κτῆμα, ἐπυρπολήθησαν δύο Ἑλληνικὰ καταστήματα ὑπὸ Τούρκων. Τὴν 12ην Ἰουνίου παρὰ τὸ χωρίον Κιόνελι, κατόπιν ἐνέδρας, τῇ συνενοχῇ τῶν Βρεττανικῶν Ἀρχῶν, 7 Ἕλληνες ἐφονεύθησαν καὶ ἄλλοι ἐτραυματίσθησαν. Τινὲς ἐσφάγησαν. Ἅπαντες κατήγοντο ἐκ τοῦ ἐγγὺς χωρίου Κοντεμένου καὶ εἶχον μεταβῆ εἰς Σκυλλούραν, διὰ νὰ συνδράμουν συγχωριανούς των νὰ διέλθουν διὰ τοῦ χωρίου, ὅπου ἠπειλοῦντο ὑπὸ Τούρκων. Αἱ στρατιωτικαὶ Ἀρχαὶ τοὺς συνέλαβον διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ὡδήγησαν εἰς Γερόλακον, δῆθεν δι' ἀνάκρισιν. Ἀκολούθως Ἄγγλος ἀξιωματικὸς τοὺς ὡδήγησεν εἰς ἀπόστασιν $1^1/_2$ μιλίου βορείως τοῦ Κιόνελι, ὅπου Τοῦρκοι, εἰδοποιηθέντες προηγουμένως, ἐνήδρευον καὶ ἐκεῖ τοὺς προσέβαλον διὰ ὅπλων, ροπάλων καὶ μαχαιρῶν.

Ὁ Ἕλλην Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἐδήλωσεν ὅτι θὰ προσφύγῃ εἰς τὸ Συμβούλιον Ἀσφαλείας, ἐὰν συνεχισθοῦν αἱ Τουρκικαὶ βιαιότητες.

Ἐπεδόθη τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον διὰ τὴν Κύπρον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.

Τὴν 13ην καὶ 14ην Ἰουνίου, ἡ κατάστασις παραμένει τεταμένη, ἀλλὰ ἄνευ ἐπεισοδίων.

Τὴν 15ην Ἰουνίου, ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Τουρκία ἀπέρριψαν τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον. Ἡ Ἑλλὰς ἀνεκάλεσε καὶ τὸ ἐν Σμύρνῃ Κλιμάκιον τοῦ ΝΑΤΟ. Ἐπεβλήθη «κέρφιου» εἰς ὅλας τὰς πόλεις.

Ἤδη ἤμην ἕτοιμος νὰ ἀνταποδώσω τὰ κτυπήματα ἐναντίον τῶν Τούρκων. Πρὸς τοῦτο ἐξέδωκα διαταγὴν σκληρῶν ἀντιποίνων ἐναντίον Τουρκικῶν χωρίων, εἰς περίπτωσιν ἐπαναλήψεως τῶν Τουρκικῶν ἐπιθέσεων. Ἡ διαταγὴ καθώριζεν ἐπιλογὴν ἀπὸ τοῦδε τῶν προσβλητέων Τουρκικῶν χωρίων, μελέτην τρόπου προσβολῆς, καθὼς καὶ περιπτώσεις, καθ' ἃς ἀφίετο ἡ πρωτοβουλία προσβολῆς εἰς τοὺς τομεάρχας.

Τὴν 16ην Ἰουνίου, ὁ Μακάριος ἐκάλεσεν εἰς Ἀθήνας τοὺς Ἕλληνας Κυπρίους Δημάρχους πρὸς σύσκεψιν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ.

Τὸ ὀλιγοήμερον «κέρφιου» τῶν πόλεων ἤρθη καὶ ἔμεινε μόνον τὸ νυκτερινόν. Ἐκ Μάλτας ἀφικνοῦνται 100 πεζοναῦται. Μία ταξιαρχία ἀλεξιπτωτιστῶν μετακαλεῖται ἐξ Ἀγγλίας εἰς Κύπρον, τὰ τμήματα τῆς ὁποίας ἀφικνοῦνται καθημερινῶς τμηματικῶς.

Τὴν 17ην Ἰουνίου, τὸ Στέϊτ Ντηπάρτμεντ ἀπέδωσεν εἰς τὴν Ἄγκυραν τὰς Τουρκικὰς θηριωδίας ἐν Κύπρῳ. Ἐντατικὴ διπλωματικὴ δραστηριότης παρατηρεῖται εἰς Ἀθήνας. Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ἀβέρωφ συνηντήθη μετὰ τοῦ Βρεττανοῦ Πρωθυπουργοῦ ἐν Ἀθήναις.

Ἡ Τουρκικὴ Ἐθνοσυνέλευσις ἐπιμένει εἰς τὴν διχοτόμησιν. Ἤρχισεν ἡ μεταφορὰ εἰς

Κύπρον καὶ τοῦ 26ου συν/τος πεδινοῦ πυρ/κοῦ, οὗτινος οἱ ἄνδρες μεταφέρονται ἀεροπορικῶς.

Τὴν 19ην Ἰουνίου, μεταφέρεται ἀεροπορικῶς εἰς Κύπρον ἡ 1η Ἀγγλικὴ Ταξιαρχία Φρουρᾶς. Ἡ Ἑλλὰς προέτεινεν εἰς τὴν Τουρκίαν σύστασιν Ἐπιτροπῆς ἐρεύνης, ἐπὶ τῆς ὑποκινήσεως τῶν ἐν Κύπρῳ βιαιοπραγιῶν. Ἡ Μ. Βρεττανία ἀπέρριψεν εἰσήγησιν προσφυγῆς εἰς τὸ Συμβούλιον Ἀσφαλείας, γενομένην ὑπὸ τοῦ Φράνσις Νόελ Μπαΐκερ, διὰ τὴν Τουρκικὴν ἐπέμβασιν ἐν Κύπρῳ.

Αἱ Ἡ. Πολιτεῖαι συνέστησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ Τουρκίαν τὴν ἀποδοχὴν τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου διὰ τὴν Κύπρον.

Ὁ Ἄγγλος Πρωθυπουργὸς ἐξήγγειλεν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων τὸ Βρεττανικὸν συνεταιριστικὸν σχέδιον περὶ Κύπρου. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἀπερρίφθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον προεκάλεσεν ἀπογοήτευσιν μεταξὺ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ἀπερρίφθη ὑφ' ἡμῶν καὶ διὰ φυλλαδίου ἀνεκοίνωσα:

«Ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαὸς δὲν ζητεῖ ψευτοσυντάγματα. Τὸ αἴτημά μας εἶναι ΕΝΑ, ἀναλλοίωτον, ἐν μέσῳ οἱωνδήποτε δυσχερειῶν, ἀντιξοοτήτων, κινδύνων καὶ μετ' ἐπιμονῆς καὶ ἐμμονῆς ἐπιδιωκόμενον: ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΙΣ. Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τούτου θὰ ἀγωνισθῶμεν μέχρις ἐσχάτων».

Συγχρόνως ἀπέστειλα τὴν 25ην Ἰουνίου 1958 τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κιτίου:

«Ἔλαβα ἐπιστολήν σας.

»1. Ἐν σχέσει μὲ ἐθνικὸν ζήτημα. Πολὺ ὀρθῶς ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπέρριψε τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον. Δὲν ξέρω ποίους περαιτέρω διπλωματικοὺς ἐλιγμοὺς θὰ κάμῃ αὐτή. Ἐν τούτοις θὰ θίξω μόνον τρία σημεῖα:

»α) Οὐδεμία λύσις εἶναι δεκτὴ πλὴν ἐκείνης, ἡ ὁποία θὰ προβλέπῃ εἰς αὐτοδιάθεσιν. Ἐγὼ τοὐλάχιστον, καὶ τὸ δηλώνω, δὲν θὰ δεχθῶ καὶ θὰ ἀγωνισθῶ ἔστω καὶ μόνος. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἐὰν δείξωμεν σταθερότητα καὶ ἐμμονήν, θὰ νικήσωμεν.

Ὁ μαχητικὸς ἀγὼν οὐδέποτε θὰ ὑποστείλῃ τὴν σημαίαν του, πρὸ οἱωνδήποτε ἀντιξοοτήτων.

β) Ὑπεστήριξα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς σθεναρὰν πολιτικὴν ἔναντι τῶν Ἀγγλοαμερικανῶν. Τὸ τοιοῦτον διεμήνυσα εἰς Ἀβέρωφ καὶ Μακάριον. Τοὺς ἀνέλυσα ἐπανειλημμένως τὸ ζήτημα πολιτικοστρατιωτικῶς, συνέκρινα τοὺς παράγοντας Ἑλλὰς καὶ Τουρκία εἰς τὸ διεθνὲς πεδίον καὶ τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ λάβωμεν ἔναντι τῶν δύο ἀντιπάλων συνασπισμῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως καὶ τοῦ τρίτου νεογεννήτου τοιούτου, τῶν οὐδετέρων.................

»Εὐτυχῶς, ἔστω καὶ ἀργά, βλέπω νὰ ξυπνᾷ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις. Εὔχομαι νὰ μὴ εἶναι ἀργά, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ ὑπαναχωρήσῃ καὶ νὰ προχωρήσῃ μὲ βῆμα σταθερὸν καὶ ἀποφασιστικὸν ἔναντι τῶν Ἀγγλοαμερικανῶν. Μιὰ τοιαύτη πολιτικὴ θὰ εὕρῃ ὁλόθερμα ὑποστηρικτὰς ὅλον τὸν Κυπριακόν, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἑλληνικὸν λαόν.

»Ἂς ἀναμένωμεν ὅμως διὰ νὰ ἴδωμεν, διότι τίποτε δὲν πιστεύω ἀπὸ ὅσα λέγουν οἱ διπλωμάται.

»γ) Ὁ ἀγὼν θὰ συνεχισθῇ μέχρις ἐπικρατήσεως τῶν ἀπόψεών μας. Καὶ ἐφ' ὅσον θὰ συνεχισθῇ ἀπαιτεῖται ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ. Ὅ,τι ἔγινε σήμερον ἐδῶ, ἔγινεν «ἁρπακτό». Νὰ ἐξευρεθοῦν τὰ κατάλληλα πρόσωπα καὶ ἔχω σχέδιον καὶ πρόγραμμα ἐργασίας. Καὶ μόνον μὲ τὴν ἐφαρμογὴν τοιούτου μποροῦμε νὰ ποῦμε, ὅτι ὅλαι μας αἱ ἐνέργειαι θὰ εἶναι μελετημέναι καὶ συντονισμέναι.

»2. Ἐν σχέσει μὲ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ΑΥΤΟΑΜΥΝΗΣ σᾶς ἀπηύθυνα ἐπιστολήν. Πάντως αὐτὴ προχωρεῖ ἐπὶ τῶν βάσεων, ἃς ἔθεσα, μὲ ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα. Προσπάθειά μου εἶναι ἡ πειθάρχησις τοῦ ὄχλου τῶν πόλεων καὶ ἡ συγκρότησίς του εἰς ὠργανωμένα τμήματα. Διότι μόνον οὕτω θὰ ἐπιτευχθῇ τι τὸ σοβαρόν. Παρακολουθῶν, ἀντελήφθην πρόοδον καὶ εἶμαι βέβαιος, ὅτι καὶ εἰς τὰς πόλεις θὰ λειτουργήσῃ καλῶς τὸ σύστημα. Ἀπαράβατος ὅμως ὅρος: Οἱ πάντες νὰ πειθαρχήσουν καὶ πρὸ παντὸς οἱ διανοούμενοι καὶ οἱ τῆς ἀνωτέρας τάξεως.

ΔΙΓΕΝΗΣ

Ἀθηναϊκὴ ἐφημερὶς τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἀξιοῖ τὴν παραίτησιν τῆς Κυβερνήσεως Καραμανλῆ καὶ σχηματισμὸν Κυβερνήσεως συνασπισμοῦ ὑπὸ τὸν Μακάριον, ὁ δὲ Καραμανλῆς κατηγορεῖται ὡς ἐγκαταλείψας τὸν ἀγῶνα δι' αὐτοδιάθεσιν.

Εἰς τὰς τάξεις τοῦ Βρεττανικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος ἀναφύονται διαφωνίαι ἐν σχέσει μὲ τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον περὶ Κύπρου. Πολλοὶ Ἐργατικοὶ βουλευταὶ ζητοῦν ἀπὸ τὸ Ἐργατικὸν κόμμα νὰ ἀποκηρύξῃ τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον, τὸ ὁποῖον φαίνεται νὰ ὑποστηρίζουν οἱ Γκέϊτσκελ, Γκρίφφιθς, Κάλλαχαν.

Οἱ Συντηρητικοὶ ἐκινητοποίησαν ὅλον τὸν μηχανισμόν των πρὸς προσεταιρισμὸν τῶν Ἐργατικῶν εἰς τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον, χρησιμοποιοῦντες ὡς ὄργανον τὸν Φούτ. Οὗτος ἀναχωρεῖ τὴν 24ην Ἰουνίου ἐσπευσμένως εἰς Λονδῖνον μὲ κύριον σκοπόν, ὡς φαίνεται, νὰ ἐπι-

τύχη ἐπαφὰς μὲ Ἐργατικοὺς διὰ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου. Κατὰ τὴν ἀναχώρησίν του ἐκ Λευκωσίας ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἀπέστειλε πρὸς τὸν Διγενὴ ἐπιστολήν, περὶ τῆς ὁποίας ὡμίλησα εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον, ἵνα ἐκμεταλλευθῇ ταύτην, ὅταν θὰ συζητηθῇ εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον.

Τὸ Βρεττανικὸν Ἐργατικὸν κόμμα ἐξεδήλωσεν ἐν τῇ Βουλῇ τὴν ἀντίθεσίν του πρὸς τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον καὶ ἐζήτησε τροποποίησιν τούτου, ἀλλὰ ἡ στάσις τῶν Ἐργατικῶν, ἀτυχῶς, ὑπῆρξε χλιαρά, διότι ὁ Μὰκ Μίλλαν ἠπείλησεν ὅτι, ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας τοῦ σχεδίου, θὰ ἐπανήρχετο εἰς τὸ σχέδιον διαμελισμοῦ.

Αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι ἐτάχθησαν πλέον ἀπροκαλύπτως ὑπὲρ τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου.

Κατόπιν πληροφοριῶν καὶ διαδόσεων, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις θὰ ἐπιδιώξῃ βιαίως τὴν ἐπιβολὴν τοῦ ἐξαγγελθέντος σχεδίου, ἐκυκλοφόρησα φυλλάδιον ὑπὸ τὸν τίτλον «ΝΥΝ ΥΠΕΡ ΠΑΝΤΩΝ ΑΓΩΝ» (1).

Οὕτω, ἡ πρώτη φάσις τῶν Τουρκικῶν ἐπιθέσεων ἐναντίον μας, μὲ πλήρη συνενοχὴν καὶ συμπαράστασιν τῶν Βρεττανικῶν Κυπριακῶν Ἀρχῶν, ἔληξε, μὲ ἀποτυχίαν τοῦ σκοποῦ των. Διότι, πλὴν τῶν ὀλίγων ἀπωλειῶν, ἃς ὑπέστημεν, τὸ ἠθικὸν τοῦ λαοῦ ὄχι μόνον δὲν ἐκάμφθη, ἀλλὰ ἐγρανιτώθη περισσότερον, καὶ αὐτὸ κυρίως μὲ ἐνδιέφερε. Διότι ἅπασαι αἱ προσπάθειαί μου εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τοῦτο ἔτεινον. Διὰ τοῦ ἠθικοῦ παράγοντος κατώρθωσα νὰ συγκρατήσω τὴν ἀπρόκλητον καὶ αἰφνιδιαστικὴν Τουρκικὴν ἐπίθεσιν. Ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ παράγοντος ἐστήριξα τὰ σχέδιά μου, τόσον κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐπιθέσεων τούτων ὅσον καὶ διὰ τὸ μέλλον καὶ ἀναδιωργάνωσα τὰς δυνάμεις μου συμφώνως πρὸς τὰς νέας ἀπαιτήσεις τοῦ ἀγῶνος, ὥστε νὰ εἶμαι πανέτοιμος νὰ δεχθῶ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀνταποδώσω πλέον νικηφόρως τὰ κτυπήματα εἰς ἀμφοτέρους τοὺς ἀντιπάλους. (Ἄγγλους - Τούρκους).

Δέον νὰ τονισθῇ ἐπίσης, ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἠθέλησαν νὰ ἐφαρμόσουν τὴν τακτικὴν τοῦ ἐκφοβισμοῦ καὶ εἰς ἐμὲ τὸν ἴδιον, διαδίδοντες ἐντέχνως φήμας περὶ δῆθεν ἀνακαλύψεως τοῦ κρησφυγέτου μου. Οὕτω τὴν 21 Ἰουνίου 1958 ἔλαβα τὸ κάτωθι σημείωμα τοῦ ἀστυνομικοῦ Γ. Λαγουδόντη. Ὁ Μάρλοου, ὅστις εἶναι ἀρχιεπιθεωρητὴς τοῦ «Σπέσιαλ Μπράντς», ἔχει βοηθὸν τὸν Πέτερ. Ὁ Πέτερ εἰς ὁμιλίαν του τοῦ εἶπεν:

«Μὴν ἀνησυχῆς, Τζώρτζ, γνωρίζομεν ποῦ εὑρίσκεται τώρα ὁ Γρίβας, γνωρίζομεν ποῦ πηγαίνει καὶ ἐντὸς τῶν ἡμερῶν θὰ τὸν συλλάβωμεν ὡραῖα - ὡραῖα !».

---

(1) ΝΥΝ ΥΠΕΡ ΠΑΝΤΩΝ ΑΓΩΝ

Τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον «συνεταιρισμοῦ» διὰ τὴν διαιώνισιν τῆς δουλείας τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ ΑΠΕΡΡΙΦΘΗ ἤδη μετ' ἀγανακτήσεως, ἀλλὰ καὶ ἀποτροπιασμοῦ, διὰ τὰ μέσα ποὺ χρησιμοποιεῖ ἡ ἀποικιοκρατία διὰ νὰ στηριχθῇ στὴν Κύπρον.

Ἐὰν ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἀποπειραθῇ νὰ ἐφαρμόσῃ, ἔστω καὶ μονομερῶς, τὸ καταχθόνιον τοῦτο σχέδιον, ἡ ἀντίδρασίς μας θὰ εἶναι ἄμεσος.

Ὡς στρατιώτης, ὁ ὁποῖος δὲν ἀθετεῖ τὸν λόγον του ΕΙΔΟΠΟΙΩ, ὅτι θὰ ΚΤΥΠΗΣΩΜΕΝ σκληρά, ἄνευ οἴκτου, διότι δὲν ἀναμένομεν τίποτε τὸ χειρότερον καὶ θὰ παίξωμεν ὅλα γιὰ ὅλα.

Ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαὸς καλεῖται νὰ εἶναι ἕτοιμος καὶ νὰ πειθαρχήσῃ ἀπόλυτα στὲς διαταγές μας. Ὅλοι, ἡνωμένοι στὸν ἀγῶνα ἄνευ οὐδεμιᾶς διακρίσεως κοινωνικῆς τάξεως ἢ πολιτικῶν πεποιθήσεων, θὰ μοιρασθοῦμε μαζὶ τὲς θυσίες, ἀλλὰ καὶ τὴν χαρὰ τῆς Νίκης.

Ἐδείξαμεν αὐτοσυγκράτησιν μέχρι σήμερον καὶ ὅταν ἀκόμη ὠργανωμέναι δολοφονίαι τῶν βανδάλων Τούρκων, τῇ ὑποκινήσει καὶ συνεργασίᾳ τῶν Ἄγγλων, μᾶς ἐμάτωναν ἀπὸ πόνον τὴν ψυχήν. Καὶ τοῦτο ΟΧΙ ΑΠΟ ΑΔΥΝΑΜΙΑΝ νὰ δώσωμεν σκληρὰν ἀπάντησιν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποκαλυφθῇ ἐν ὅλῃ τῇ αἰσχρότητι, ἀλλὰ καὶ λαμπρότητι εἰς τὰ ὄμματα τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ἡ Ἀγγλοτουρκικὴ συνωμοσία κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ ἡ βαρβαρότης ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι σήμερον ἀναιδῶς ὁμιλοῦν περὶ δημοκρατικῶν θεσμῶν.

Δὲν ἐδώσαμεν ἀπάντησιν διὰ τῶν ὅπλων, ἀκόμη, διὰ νὰ δείξωμεν αὐτοσυγκράτησιν καὶ μὴ δώσωμεν εἰς τὸν ἀντίπαλόν μας λαβήν, ὅτι τόν..... ἐδυσχεράναμεν εἰς τὴν προσπάθειάν του νὰ ἐξεύρῃ καὶ ἐξαγγείλῃ μίαν λύσιν.

Σήμερον ὅμως, μετὰ τὸν ἐσκεμμένον στραγγαλισμὸν τῶν ἐλευθεριῶν μας, θὰ ἐκδηλωθῇ ὅλη ἡ ΟΡΜΗ καὶ ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΟΤΗΣ τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία δὲν ἐδειλίασε ποτέ, ἔστω καὶ πρὸ πανισχύρων ἀντιπάλων καὶ ξέρει πάντα νὰ ΝΙΚΑ.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐπιθυμοῦμεν νὰ δώσωμεν τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν καὶ νὰ τὴν διευκολύνωμεν εἰς ΔΙΜΕΡΕΙΣ συνομιλίας, ὅπως προνοεῖ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ἐθνάρχου μας πρὸς τὸν Κυβερνήτην. Ἐλπίζομεν ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις νὰ δείξῃ κατανόησιν καὶ νὰ προληφθῇ νέα αἱματοχυσία.

Ἄλλως, ἐὰν δὲν εἰσακουσθῇ ἡ φωνή μας, τόσον τὸ χειρότερον δι' αὐτήν. Θὰ κλείσῃ ἡ θύρα τῆς διπλωματίας καὶ θὰ ἀνοίξῃ ἡ θύρα τοῦ ΑΡΕΩΣ, θεοῦ τοῦ πολέμου, καὶ θὰ ἀκουσθῇ : ΝΥΝ ΥΠΕΡ ΠΑΝΤΩΝ ΑΓΩΝ.

Ε.Ο.Κ.Α. Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄

ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΟ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΟΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΟΝ ΜΕΧΡΙΣ ΕΝΑΡΞΕΩΣ ΤΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ 12ην ΣΥΝΟΔΟΝ ΤΟΥ ΟΗΕ.

(Ἰούλιος 1958 - 25 Νοεμβρίου 1958).

Αἱ Ἀγγλοτουρκικαὶ ἐπιθέσεις συνεχίζονται.

Ἀρχίζει ἤδη ἡ δευτέρα φάσις συνδεδυασμένης Ἀγγλοτουρκικῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον μας. Ἡ πρώτη, ἡ ὁποία εἶχε τὴν μορφὴν Τουρκικῶν ἐπιθέσεων καὶ βανδαλισμῶν εἰς βάρος τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου, τῇ ἀνοχῇ τῶν Ἀρχῶν, σκοπὸν εἶχε νὰ μᾶς καταπτοήσῃ, ὥστε νὰ δεχθῶμεν τὸ συνεταιριστικὸν Βρεττανικὸν Σχέδιον, ἅμα τῇ ἐξαγγελίᾳ του. Ἡ δευτέρα αὕτη φάσις, ἡ ὁποία ἔλαβε μᾶλλον μορφὴν συνδεδυασμένης Ἀγγλοτουρκικῆς ἐπιθέσεως, ἐπεῖχε δέ, τρόπον τινά, θέσιν ἀντιποίνων εἰς βάρος μας, διότι δὲν ἀπεδέχθημεν τὸ σχέδιον, σκοπὸν εἶχε νὰ μᾶς κάμψῃ διὰ νὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν προταθεῖσαν λύσιν καὶ μᾶς προειδοποίει συγχρόνως, ὅτι μᾶς ἀνέμενον μεγαλύτεραι συμφοραί.

Καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτήν, ὅπως καὶ εἰς τὰς προηγουμένας, οἱ Ἀγγλοτοῦρκοι ἐσφαλμένως ὑπελόγισαν τὴν δύναμιν ἀντιστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Ἀντιθέτως, ὄχι μόνον οὗτος δὲν ἐκάμφθη ἐκ τῶν Ἀγγλοτουρκικῶν ἐπιθέσεων, ὄχι μόνον δὲν ἐμειώθη ἡ μαχητικότης του, παρὰ τὰς ὁμαδικὰς συλλήψεις, αἱ ὁποῖαι ἀνῆλθον εἰς 2.000, ἀλλ' ἀνταπέδωκε τὰ κτυπήματα νικηφόρως, εἰς τρόπον ὥστε οἱ ἀντίπαλοι καὶ μάλιστα οἱ Πρωθυπουργοὶ τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ τῆς Τουρκίας νὰ ἐκλιπαροῦν κατάπαυσιν τοῦ πυρός. Ἡ νίκη αὕτη τοῦ Ἑλληνοκυπριακοῦ λαοῦ, ἀπὸ ἀπόψεως μαχητικῆς καὶ ἠθικῆς, ὑπῆρξεν ἀνεκτίμητος.

Οἱ Τοῦρκοι, τῇ ἀνοχῇ καὶ εἴς τινας περιπτώσεις με φανερὰν ὑποστήριξιν τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας», συνέχισαν τὰς ἐναντίον ἡμῶν ἐπιθέσεις. Ἀφ' ἑνὸς μὲν δολοφονοῦν Ἕλληνας εἰς τὴν ὕπαιθρον καὶ εἰς τὰς πόλεις — εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν ἐξ ἐνέδρας — ἀφ' ἑτέρου δὲ καταβάλλεται συστηματικὴ προσπάθεια τρομοκρατήσεως ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου. Χαρακτηριστικὰ τῆς Ἀγγλοτουρκικῆς συνεργασίας γεγονότα παραθέτομεν εἰς τὸ Παράρτημα σελ. 46 - 49. Ἀπώτερος σκοπὸς τῶν ἐνεργειῶν τούτων εἶναι νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τοὺς κύκλους τῆς Νέας Ὑόρκης «ντὲ φάκτο» ἡ διχοτόμησις.

Βάσει τοῦ Βρεττανικοῦ συνεταιριστικοῦ σχεδίου, ἐκ τῶν χωρίων, μεικτοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ πληθυσμοῦ, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπερτεροῦν οἱ Τοῦρκοι, ἐκδιώκονται οἱ Ἕλληνες. Τουρκικοὶ πληθυσμοὶ ἐκ διαφόρων περιοχῶν τῆς νήσου, κειμένων νοτίως τοῦ 35ου παραλλήλου (διαχωριστικὴ γραμμή, τῆς διχοτομήσεως κατὰ τὸν Κιουτσούκ) κινοῦνται πρὸς τὸ βορείως τοῦ παραλλήλου τούτου τμῆμα. Εἰς τὰς πόλεις τίθεται διαχωριστικὴ γραμμή, ὄχι ἁπλῶς ἐκεῖ, ὅπου διετείνοντο ὅτι ἐδικαιοῦντο, ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου ἤθελον, ὅλως αὐθαιρέτως, τῇ ὑποστηρίξει τῶν Ἄγγλων. Οὕτω ἐν Λεμεσῷ, μετὰ ἐπανειλημμένας ἀποπείρας, ἐπέτυχον τελικῶς, τῇ ἀρωγῇ τῶν Ἀρχῶν, νὰ καταλάβουν τὴν Βαν Δημοτικὴν Ἀγοράν, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τοῦ Δημάρχου. Ἐν Λευκωσίᾳ κατέλαβον ὁλόκληρον τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ, τὴν ἐμπορικωτέραν ἀρτηρίαν τῆς πόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἐλάχιστα Τουρκικὰ καταστήματα, ἐν ἀναλογίᾳ, εὑρίσκονται, καὶ τὴν κεντρικὴν Δημοτικὴν Ἀγοράν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀντιπροσωπεύονται ὡσαύτως ἐν μικρᾷ ἀναλογίᾳ, καὶ διεξεδίκουν τὰς συνοικίας Ἁγίου Κασσιανοῦ καὶ Χρυσαλινιωτίσσης, ἐξασκοῦντες ἀνήκουστον τρομοκρατίαν. Ἡ προσπάθειά των ἐν Λευκωσίᾳ ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ φέρῃ ὑπὸ τὴν κατοχήν των ὁλόκληρον τὸ ἐντὸς τῶν τειχῶν τμῆμα τῆς πόλεως. Συμπληρωματικῶς ἐκδιώκονται τῶν οἰκιῶν των καὶ οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τῆς Ὀμορφίτας, προαστείου τῆς Λευκωσίας, διὰ νὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ συμπεριληφθῇ καὶ αὕτη ἐντὸς τοῦ Τουρκικοῦ τομέως.

Αἱ ἐπιθέσεις ἐναντίον μεμονωμένων Ἑλλήνων, τῆς ὑπαίθρου κυρίως, συνεχίζονται. Εἰς τὴν περιοχὴν Κελοκεδάρων Πάφου ἐτραυματίσθησαν δύο Ἕλληνες, ὧν ὁ εἷς ὑπέκυψε βραδύτερον εἰς τὰ τραύματά του. Εἰς Πηγὴν Ἀμμοχώστου, κατόπιν συμπλοκῆς μετὰ τῶν

κατοίκων, ἐτραυματίσθησαν 4 Ἄγγλοι στρατιῶται καὶ εἷς Ἕλλην. Εἰς Ριζοκάρπασον ἐτραυματίσθη, κατόπιν λιθοβολισμοῦ, εἷς Ἄγγλος στρατιώτης.

Τὴν 30ὴν Ἰουνίου, παρὰ τὸν 4ον μιλλιοδείκτην τῆς ὁδοῦ Λευκωσίας - Βαρωσίων, ἐτραυματίσθη ὑπὸ Τούρκων εἷς Ἕλλην. Εἰς ἀντίποινα ἐφονεύθη ὑφ' ἡμῶν εἷς Τοῦρκος εἰς Λεμεσόν.

Τὰ μετέπειτα γεγονότα ἀπὸ 1 - 7 - 58 μέχρι 30 - 9 - 1958 ἐμφαίνονται εἰς τὸ Παράρτημα σελ. 34 - 40.

Ἐπίθεσις καὶ δολιοφθορὰ κατὰ τοῦ Διδασκαλικοῦ Κολλεγίου Λευκωσίας.— Σκληρότης τῶν Ἄγγλων.—*Δάκτυλοι τραυματίου ἐντὸς κυτίου σιγαρέττων !*

Ὡς ἐνδεικτικὴν τῶν θαρραλέων ἐνεργειῶν τῶν ἀγωνιστῶν τῆς ΕΟΚΑ ἀναφέρω τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Διδασκαλικοῦ Κολλεγίου Λευκωσίας, τὸ ὁποῖον ἦτο Ἀγγλικὸν ἵδρυμα. Αὕτη ἔλαβε χώραν τὴν 20ὴν Ἰουλίου 1958, κατὰ περίοδον γενικοῦ «κέρφιου», λόγῳ τῶν διακοινοτικῶν ταραχῶν, ἀπὸ τῶν ἀπογευματινῶν ὡρῶν μέχρι τῆς πρωΐας τῆς ἑπομένης. Συνεπείᾳ τούτου ἡ ἔξοδος ἐκ τῶν οἰκιῶν καὶ ἡ κυκλοφορία οἱουδήποτε ἦτο ἐπικίνδυνος. Παρ' ὅλα ταῦτα εἶχα δώσει ἐντολήν, ὅπως τὰ «κέρφιου» παραβιάζωνται προκειμένου περὶ δράσεως, αἱ δὲ ἀνατιθέμεναι ἀποστολαὶ ἐκτελοῦνται ὑπὸ οἱασδήποτε συνθήκας. Οὕτω, εἰς ἀντίποινα διὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἀδικαιολόγητον ἀνατίναξιν τοῦ κτιρίου τῆς «Ἀνορθώσεως» Βαρωσίων, διέταξα τὴν ἀνατίναξιν τοῦ Ἀγγλικοῦ κτιρίου τοῦ Κολλεγίου. Ἡ ὁμὰς, ἡ ὁποία ἀνέλαβε τὴν ἀποστολὴν ταύτην, ἦτο ἡ τοῦ προαστείου Λευκωσίας Ἀγλαντζιᾶ, ἀποτελουμένη ἐκ 13 νέων. Ἀρχικῶς ἐγένετο ἡ συγκέντρωσις τῆς ὁμάδος εἰς οἰκίαν τοῦ χωρίου οὐχὶ ἄνευ κινδύνων, διότι αἱ σειρῆνες διὰ τὸ «κέρφιου» ἤχησαν ἡμίσειαν ὥραν ἐνωρίτερον τοῦ καθωρισμένου χρόνου καὶ οὕτω αἱ στρατιωτικαὶ περιπολίαι ἠμπόδισαν τὴν ἔγκαιρον συγκέντρωσιν τῆς ὁμάδος, τῆς ὁποίας μάλιστα δύο μέλη κατεδιώχθησαν κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ «κέρφιου». Ἀφοῦ ἡ ὁμὰς συνεκεντρώθη, ἀψηφοῦσα κάθε κίνδυνον, μετεφέρθη δι' ἑνὸς αὐτοκινήτου εἰς τὸν τόπον ἐξορμήσεώς της, ὅστις ἦτο τὸ ἐργοστάσιον Πλατάνη, ὅπου εἶχον ἐναποτεθῆ προηγουμένως ὁ ὁπλισμὸς τῆς ὁμάδος καὶ αἱ 19 βόμβαι διὰ τὴν ἀνατίναξιν. Ἀφοῦ ἀπεκόπησαν τὰ τηλεφωνικὰ καλώδια, ἵνα διακοπῇ ἡ ἐπικοινωνία τῆς Σχολῆς μὲ τὴν ἀστυνομίαν, τέσσαρες ἀγωνισταὶ εἰσέβαλον ἐντὸς τοῦ κτιρίου ὡς ἐμπροσθοφυλακὴ καὶ ἀφοῦ ἐξουδετέρωσαν τοὺς τέσσαρας φρουρούς, ἔδωσαν τὸ σύνθημα διὰ τὴν εἰσβολὴν καὶ τῶν ὑπολοίπων ἀνδρῶν τῆς ὁμάδος καὶ τὴν μεταφορὰν ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ ἐκρηκτικοῦ ὑλικοῦ. Μετὰ ταῦτα ἤρχισεν ἡ ἐργασία τῆς ἀνορύξεως ὀπῶν διὰ τὴν τοποθέτησιν τῶν βομβῶν καὶ κατάβρεγμα ὅλων τῶν ἐπίπλων μὲ βενζίνην. Τὴν 10.30' ὅλη ἡ προπαρασκευαστικὴ ἐργασία ἐτελείωσε καὶ ἐπρόκειτο νὰ τοποθετηθοῦν αἱ βόμβαι. Ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν ἐκείνην συνέβη ἔκρηξις, ἡ ὁποία συνετάραξε τὴν περιοχήν. Ὠφείλετο εἰς ἐλαττωματικὴν κατασκευὴν μιᾶς βόμβας, τὴν ὁποίαν ἐχειρίζετο ὁ Θάσος Ἠλία ἐξ Ἀγλαντζιᾶς. Ἀπέκοψε τὰς δύο χεῖράς του, τραυματίσασα αὐτὸν σοβαρῶς εἰς ἀμφοτέρας τοὺς πόδας, τοὺς ὀφθαλμούς, τὸ πρόσωπον καὶ τὸ στῆθος. Παρὰ ταῦτα ἡ πυροδότησις τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν ἐγένετο καὶ οἱ ἀγωνισταὶ ἤρχισαν νὰ ἀποχωροῦν, ὁπότε ἠκούσθησαν ριπαὶ αὐτομάτων ὅπλων στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχον καταφθάσει.

Ὁ ἀκρωτηριασθεὶς Θάσος Ἠλία.

Ἅπαντες οἱ ἀγωνισταὶ κατώρθωσαν νὰ διαφύγουν, πλὴν τοῦ σοβαρῶς τραυματίου, τὸν ὁποῖον δὲν κατώρθωσαν νὰ μεταφέρουν. Πρὸς τὸ ἀνθρώπινον τοῦτο ράκος, τὸν ἀκρωτηριασμένον τραυματίαν, οἱ Ἄγγλοι ἔδειξαν τὸν πολιτισμόν των. Εἰς τὰς οἰμωγάς του ἀπήντων μὲ ὕβρεις, ἡ δὲ μεταφορά του ἐγένετο οὐχὶ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, ἀλλὰ ὑπὸ ἀνδρῶν τῆς πυροσβεστικῆς ὑπηρεσίας, ἡ ὁποία κατέφθασε. Οἱ Ἄγγλοι στρατιῶται ἔθεσαν ἐντὸς κυτίου σιγαρέττων τὰ ἀποκοπέντα δάκτυλα τοῦ τραυματίου καὶ καγχάζοντες τὰ προσέφερον πρὸς ἀλλήλους !

Αἱ προξενηθεῖσαι ζημίαι εἰς τὸ κτίριον ἀνῆλθον εἰς £ 15.000.

Ὁ Θάσος Ἠλία μετεφέρθη βραδύτερον εἰς Ἀθήνας πρὸς θεραπείαν, ὅπου καὶ εὑρίσκεται εἰσέτι. Ὁ εἷς τῶν ὀφθαλμῶν του διεσώθη, δύναται ἤδη νὰ βαδίσῃ καὶ τοῦ προσετέθησαν τεχνηταὶ χεῖρες.

Ημέτεραι ἐνέργειαι καὶ ἀντιδράσεις.

Α. Γενικὸν σχέδιον δράσεως. Ὡς καὶ προηγουμένως ἀνέφερα, τοῦτο ἀπέβλεπε: 1) Εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν δυνάμεών μας πρὸς αὐτοάμυναν καὶ ἀντεπίθεσιν. Ἡ ὀργάνωσις τῆς αὐτοαμύνης ἦτο ζήτημα ἐξόχως δύσκολον, διότι ἐζητεῖτο ἀπὸ ὅλους τοὺς κατοίκους νὰ ὀργανωθοῦν καὶ νὰ πειθαρχήσουν. Εἰς τὰ χωρία τὸ πρᾶγμα ἦτο εὐκολώτερον, διότι εἰς αὐτὰ ἡ αὐτοάμυνα εἶχε προπαρασκευασθῆ ἐνωρίτερον καὶ ἡ προθυμία τῶν κατοίκων ἦτο μεγαλυτέρα. Εἰς τὰς πόλεις ὅμως, ὅπου ὁ πληθυσμὸς ἦτο συνηθισμένος μᾶλλον εἰς τὴν εὐμάρειαν, ἡ προσπάθεια συνήντα μεγάλας δυσκολίας, εἰς δὲ τὴν Λευκωσίαν ἐξαιρετικάς, διότι καὶ οἱ κίνδυνοι εἰς αὐτὴν ἦσαν μεγαλύτεροι.

Διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀμύνης Λευκωσίας ἠσχολήθην εἰδικῶς καὶ λόγῳ τῶν εἰς αὐτὴν ἐμφανιζομένων μεγαλυτέρων τεχνικῶν δυσκολιῶν καὶ κινδύνων, ἀλλὰ καὶ διότι πιθανὴ κάμψις τῆς ἀγωνιστικῆς διαθέσεως εἰς τὴν Κυπριακὴν πρωτεύουσαν θὰ ἠλάττωνε τὸ κῦρός μας καὶ θὰ εἶχε σοβαρὸν ἀντίκτυπον ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ τοῦ λαοῦ. Πρὸς τοῦτο τὴν 3ην Ἰουλίου ἐξέδωκα εἰδικὰς ὁδηγίας πρὸς αὐτοάμυναν, προβλεπούσας καὶ ἐνέργειαν ἀντεπιθέσεων. Αἱ ὁδηγίαι αὗται καθώριζαν τὴν λειτουργίαν τῶν συνδέσμων, καθὼς καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἀμύνης τῆς πόλεως διὰ τμημάτων, τὰ ὁποῖα ἐπρόκειτο νὰ μεταφερθοῦν ἐκ τῶν γειτονικῶν χωρίων. Ἤμην βέβαιος, ὅτι, μετὰ τὰ ληφθέντα μέτρα, ἡ ἄμυνα θὰ ἦτο ἀποτελεσματικὴ καὶ ὁ ἀντίπαλος, ἂν ἐνήργει κατὰ μάζας, θὰ ἀπετύγχανεν οἰκτρῶς.

Σημειώνω, ὅτι ὁ καταρτισμὸς τῶν σχεδίων ἀμύνης τόσον τῶν πόλεων, ὅσον καὶ τῶν χωρίων ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν τὰς ἑξῆς πιθανότητας : α) μαζικὴν ἐπίθεσιν τῶν Τούρκων ἐναντίον τῶν Ἑλληνικῶν συνοικιῶν. β) δολοφονικὰς ἀποπείρας Τούρκων ἐναντίον ἡμετέρων. γ) ἀνταπόδοσιν τῶν πληγμάτων εἰς περίπτωσιν πραγματοποιήσεως τῶν ἀνωτέρω δύο ἐνδεχομένων.

Εἰδικὴ διαταγὴ καθώριζε τὸν τρόπον ἀντιμετωπίσεως αἰφνιδιαστικῶν εἰσορμήσεων Τούρκων εἰς χωρία καὶ Ἑλληνικὰς συνοικίας ἐπ' αὐτοκινήτων.

Χάρις εἰς τὴν ἐργατικότητα τῶν τομεαρχῶν, τῶν λοιπῶν στελεχῶν καὶ τὴν κατανόησιν τοῦ πληθυσμοῦ, τὰ μέτρα ὑπῆρξαν τόσον τελεσφόρα, ὥστε ὁ ἀντίπαλος, ἀντιληφθεὶς τὴν βεβαίαν ἀποτυχίαν μαζικῶν ἐπιθέσεών του κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν συνοικιῶν, δὲν ἀπετόλμησε τοῦ λοιποῦ νὰ προβῇ εἰς τοιαύτας. Ἐπὶ πλέον τὰ ἡμέτερα ἄμεσα αἰφνιδιαστικὰ κτυπήματα κατὰ μεμονωμένων στόχων ἐκλόνισαν τὸ ἠθικὸν τῶν ἐπιτιθεμένων.

Πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς βεβαίας καὶ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐπιτυχοῦς ἐφαρμογῆς τῶν ἀνωτέρω σχεδίων, ἠναγκάσθην νὰ ἐξασκῶ συνεχῆ ἐπιτήρησιν καὶ νὰ κρατῶ διαρκῶς μερικὰ τμήματα ἐν συναγερμῷ. Ὡς ἐκ τούτου, ὡρισμένοι ἄνδρες ἐγκατέλειψαν πᾶσαν ἄλλην ἀπασχόλησιν καὶ ἐτέλουν συνεχῶς ἐν ἐπιφυλακῇ.

Τὸ γενικὸν σχέδιόν μου διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν Ἀγγλοτουρκικῶν ἐπιθέσεων παρέμεινεν ἀμετάβλητον, συνιστάμενον: 1) α) εἰς ταχεῖαν ἀναδιοργάνωσιν, ὥστε νὰ ἀντιμετωπίσωμεν εἰς οἱανδήποτε στιγμὴν ἀμφοτέρους , β) ἀνταπόδοσιν τῶν πληγμάτων εἰς τρόπον ὥστε νὰ κρατηθῇ τὸ ἠθικὸν τοῦ λαοῦ, χωρὶς νὰ μειωθῇ ὁ ρυθμὸς τῆς ταχείας ἀναδιοργανώσεώς μας, γ) ἀνταπόδοσιν ἰσχυρῶν πληγμάτων εὐρείας κλίμακος ὑπὸ μορφὴν ἀντιποίνων, μετὰ τὴν πλήρη ἀναδιοργάνωσίν μας. Ταῦτα θὰ ἐξαπελύοντο μόνον κατόπιν διαταγῆς μου, θὰ συμμετεῖχον δὲ καὶ αἱ ἀνταρτικαὶ ὁμάδες. Οἱ στόχοι καὶ τὰ σχέδια εἶχον μελετηθῆ ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων τομεαρχῶν.

2) Εἰς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ ἠθικοῦ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ εἰς τὸν συναγερμὸν ὅλων τῶν ἠθικῶν του δυνάμεων ἐναντίον ἀπροκλήτων ἐπιθέσεων καὶ τῶν δύο ἀντιπάλων. Πρὸς τοῦτο ἐξέδωκα καὶ ἐκυκλοφόρησα τρεῖς προκηρύξεις : α) « ΔΕΝ ΘΑ ΛΥΓΙΣΗ Η ΨΥΧΗ ΜΑΣ », β) «ΑΛΤ» καὶ γ) «ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΛΑΟΝ», τὸ περιεχόμενον τῶν ὁποίων εὗρε τὴν ἀναμενομένην ἀπήχησιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων, εἰς τοὺς ἀντιπάλους δὲ προεκάλεσε βαθυτάτην ἐντύπωσιν.

3) Εἰς τὴν προσαρμογὴν καὶ τὴν ἀναδιοργάνωσιν ὅλων τῶν δυνάμεών μας πρὸς τὴν νέαν μορφὴν τοῦ ἀγῶνος. Ὁ συντονισμὸς ὅλων τῶν ἐνεργειῶν, τόσον εἰς τὸ πολιτικόν, ὅσον καὶ τὸ στρατιωτικὸν πεδίον, ἐχώλαινε. Ἐπειδή, λόγῳ τοῦ τόπου διαμονῆς μου, δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐπικοινωνῶ αὐτοπροσώπως μὲ τὰς διαφόρους ὑπηρεσίας καὶ νὰ ἔχω ἰδίαν ἀντίληψιν τῆς καταστάσεως, πολλὰ μοῦ διέφευγον. Ἐπίσης, λόγῳ ἐλλείψεως πολιτικῆς ὀργανωτικῆς πείρας, οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ μὲ συνδράμῃ εἰς τὸν πολιτικὸν τομέα, διὸ καὶ ἠναγκάσθην,

ὡς ἀναφέρεται ἀλλαχοῦ, νὰ ἀναλάβω ὑπὸ τὴν εὐθύνην καὶ τὴν καθοδήγησίν μου καὶ τὸ ἔργον τοῦτο.

Πρὸς τοῦτο συνέταξα σημείωμα «ἐπὶ τῆς τηρητέας γραμμῆς ἔναντι τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος», τὸ ὁποῖον ἀπετέλει τρόπον τινὰ τὸ γενικὸν σχέδιόν μου, σταλὲν πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κιτίου κ. Ἄνθιμον.

Εἰς τὸ σημείωμα τοῦτο, ὅπερ δημοσιεύεται εἰς τὸ Παράρτημα σελ. 57-59 ἐκτίθενται α) ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ ζητήματος, β) αἱ ἀνάγκαι ἐνισχύσεως εἰς ὑλικὸν καὶ στελέχη, γ) τὸ σχέδιον δράσεως ἐναντίον τῶν Τούρκων, δ) ἡ ἔναντι τῶν κομμουνιστῶν στάσις μας καὶ ε) ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀγῶνος.

Ἐμερίμνησα ὡσαύτως διὰ τὸν καταρτισμὸν Πολιτικῆς Ἐπιτροπῆς (Π.Ε.) μὲ καθήκοντα καὶ ἁρμοδιότητας, ὡς διαλαμβάνονται εἰς τὰς πρὸς Μητροπολίτην Κιτίου ἀπὸ 29-6-1958 καὶ 10-7-58 ἐπιστολάς μου, δημοσιευομένας μετὰ τῶν ἀπαντήσεών του εἰς τὸ Παράρτημα σελ. 55-57. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη θὰ ἐτέλει ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου κ. Ἀνθίμου, τὸ πρῶτον δὲ ἀνατεθὲν εἰς αὐτὴν ἔργον ἦτο νὰ μελετήσῃ καὶ μοῦ εἰσηγηθῇ ἀμέσως περὶ τῶν ἀφορώντων τοὺς Τούρκους καὶ τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ προβλημάτων.

Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον, ἔπρεπε νὰ μελετηθοῦν οἱ πιθανοὶ τρόποι βιαίας ἐπιβολῆς του. Θὰ ἔπρεπεν ὡσαύτως νὰ μελετηθοῦν καὶ ἐξευρεθοῦν οἱ ἰδιαίτεροι τρόποι ἀντιμετωπίσεως ἑκάστου τούτων. Ἰδιαιτέρως συνίστων νὰ μελετηθῇ ὁ τρόπος, καθ' ὃν θὰ μᾶς ὑπεβοήθουν εἰς τὴν προσπάθειαν ἀντιμετωπίσεως βιαίας ἐπιβολῆς τοῦ σχεδίου, δύο παράγοντες, ἀρκούντως σοβαροί, οἱ κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι καὶ οἱ διδάσκαλοι, λόγῳ τοῦ ὅτι αἱ ἀντιδράσεις αὐτῶν ἠδύναντο νὰ εἶναι οὐσιαστικαί, τόσον διὰ τῆς κηρύξεως ἀπεργιῶν, ὅσον καὶ τῆς διενεργείας δολιοφθορῶν εἰς τὴν κυβερνητικὴν ἐργασίαν κλπ. Ἐν συνεχείᾳ ἤρχισα νὰ ἔρχωμαι εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν ἀνωτέρω, διὰ τὴν καθοδήγησίν των πρὸς ἀποτελεσματικὴν δρᾶσιν.

4) Ἡ διαστρέβλωσις τῶν γεγονότων καὶ ἡ ἀπόκρυψίς τινων ἐκ τούτων ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν τῆς νήσου, ὡς καὶ ἡ ἀνάγκη ἐξουδετερώσεως τῆς ἀντιπάλου προπαγάνδας, μὲ ἠνάγκασε νὰ ἐπιδιώξω τὴν ὀργάνωσιν «εἰδικοῦ γραφείου πληροφοριῶν καὶ διαφωτίσεως».

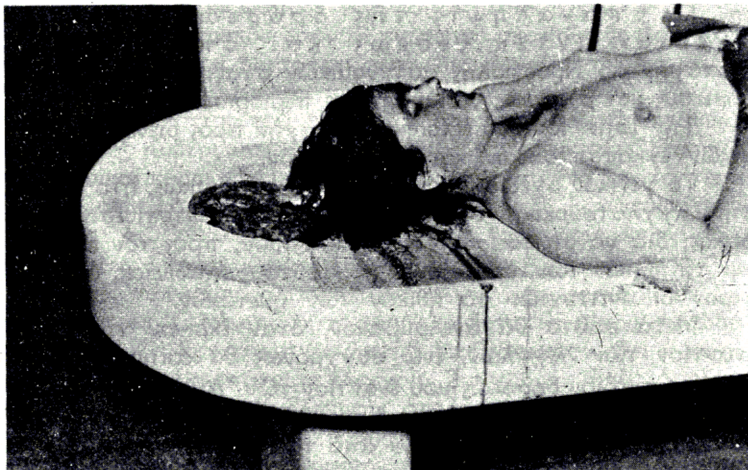
Ἐφ' ὅσον αἱ προπαρασκευαστικαί μας ἐνέργειαι ἐπροχώρουν, ηὐξάνοντο προοδευτικῶς καὶ αἱ ἐπιθετικαί μας τοιαῦται. Οὕτω τὴν 7ην Ἰουλίου ἔδωκα διαταγὴν εἰς τοὺς τομεῖς Κυρηνείας, Λευκωσίας καὶ Ἀμμοχώστου διὰ δολιοφθορὰς ἐναντίον ἀ ψ ύ χ ω ν Ἀγγλικῶν στόχων, ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς ἀντιπερισπασμόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς ἀντίποινα διὰ τὰ γεγονότα Αὐγόρου.

Β.—Σ υ μ π λ ο κ ὴ χ ω ρ ι κ ῶ ν μ ε τ ὰ σ τ ρ α τ ο ῦ ε ἰ ς Α ὐ γ ό ρ ο υ κ α ὶ δ ο λ ο φ ο ν ί α τ ῆ ς Λ ο υ κ ί α ς Γ ε ω ρ γ ί ο υ ὑ π ὸ τ ῶ ν Ἄ γ γ λ ω ν. Εἰς τὸ χωρίον Αὐγόρου τῆς ἐπαρχίας Ἀμμοχώστου συνέβη κάτι τὸ συνταρακτικόν, τὸ ὁποῖον συνεκλόνισε τὸ Πανελλήνιον, λόγῳ τῆς ἐσκεμμένης δολοφονικῆς ἐπιθέσεως Ἄγγλων στρατιωτῶν ἐναντίον τῶν χωρικῶν, μὲ ἀποτέλεσμα τὸν φόνον δύο τούτων, ἐξ ὧν μία γυνὴ ἔγκυος καὶ μήτηρ ἑπτὰ τέκνων, καὶ τὸν τραυματισμὸν 50 περίπου ἀτόμων.

Ἀφορμὴ ὑπῆρξαν πανὼ μὲ πατριωτικὰ συνθήματα, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀνηρτημένα ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ χωρίου. Τὴν 4ην Ἰουλίου 1958 Ἄγγλοι στρατιῶται, συλλαβόντες Ἑλληνόπαιδα τὸν ἐκτύπων, διότι οὗτος ἠρνεῖτο νὰ καταβιβάσῃ τὰ συνθήματα. Τότε συνήφθη πεισματώδης συμπλοκὴ μεταξὺ στρατιωτῶν καὶ γυναικοπαίδων, καθ' ἣν ἐπετεύχθη ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ συλληφθέντος παιδός.

Τὴν ἐπομένην, 5 Ἰουλίου, κατέφθασαν ἐκ νέου εἰς τὸ χωρίον τριάκοντα στρατιῶται. Οὗτοι, ἀντιληφθέντες ἓν σύνθημα, τὸ μόνον ἐναπομεῖναν ἐκ τοῦ ξεσχίσματος τῶν συνθημάτων τῆς προτεραίας, συνέλαβον τὸν παῖδα Κυριάκον Α. Μακρῆν καὶ τὸν διέταξαν νὰ τὸ καταβιβάσῃ. Εἰς τὴν ἐπίμονον ἄρνησίν του, οἱ στρατιῶται ἤρχισαν νὰ τὸν κτυποῦν καὶ νὰ τὸν σύρουν κατὰ γῆς. Μερικαὶ γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι ἦσαν παροῦσαι, ἔσπευσαν νὰ ἐλευθερώσουν τὸν παῖδα, συμπλακεῖσαι μετὰ τῶν στρατιωτῶν. Ἡ συμπλοκὴ ἐγενικεύθη καὶ ἔλαβε μεγάλας διαστάσεις, ὅταν ἐπὶ τόπου προσέτρεξαν καὶ ἄλλαι γυναῖκες τοῦ χωρίου. Τελικῶς ὑπερίσχυσαν αἱ τελευταῖαι, ἐπιτυχοῦσαι νὰ ἀποσπάσωσι τὸν παῖδα ἀπὸ τοὺς στρατιώτας, οἱ ὁποῖοι, κατεντροπιασμένοι πρὸ τοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ τῆς θυελλώδους ὁρμῆς τῶν Ἑλληνίδων, ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ αὐτοκίνητά των. Ὁ ὑπεύθυνος Ἄγγλος ἀξιωματικὸς διέταξε τότε τούτους νὰ κυκλώσουν τὸ χωρίον, ἐνῷ συνάμα ἐζήτησε διὰ τοῦ ἀσυρμάτου ἐνισχύσεις,

αἱ ὁποῖαι καὶ κατέφθασαν μετὰ πάροδον 20' καὶ ἀπετελοῦντο ἐξ 80 περίπου στρατιωτῶν, ἐπιβαινόντων 8 τεθωρακισμένων αὐτοκινήτων καὶ 4 μεγαλυτέρων τοιούτων. Οἱ πλεῖστοι τῶν στρατιωτῶν, κατελθόντες τῶν αὐτοκινήτων, ἐπροχώρησαν πρὸς ἕνα τῶν καφενείων τοῦ χωρίου, ὅπου εὑρίσκοντο περὶ τοὺς 15 Ἕλληνες, συνέλαβον ἕνα τούτων, τὸν Ἀνδρέαν Α. Μακρῆν (ἀδελφὸν τοῦ πρώτου συλληφθέντος Κυριάκου Μακρῆ). Οὗτος ὡδηγήθη πλησίον τοῦ ἀναγεγραμμένου συνθήματος καὶ διετάχθη νὰ τὸ καταβιβάσῃ. Εἰς ἄρνησίν του, οἱ στρατιῶται ἤρχισαν νὰ τὸν κτυποῦν ἀνηλεῶς καὶ ἀγρίως. Τότε, αἱ γυναῖκες ὥρμησαν νὰ ἐλευθερώσουν τὸν ὁμοχώριόν των. Οἱ στρατιῶται ἀφ' ἑτέρου ἤρχισαν νὰ κτυποῦν τὰς γυναῖκας μὲ ρόπαλα. Ἡ συμπλοκὴ ἐγενικεύθη, κατ' αὐτὴν δὲ ἐχρησιμοποιήθησαν ὑπὸ τῶν χωρικῶν πέτραι καὶ ξύλα. Οἱ Ἄγγλοι στρατιῶται, πρὸ τῆς ὁρμῆς τῶν γυναικῶν καὶ τῶν ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι συμμετέσχον εἰς τὴν συμπλοκήν, ἐκάμφθησαν καὶ ἤρχισαν νὰ ὑποχωροῦν. Ἀντιληφθεὶς τοῦτο ὁ ἐπὶ κεφαλῆς ἀξιωματικός, διέταξε τοὺς στρατιώτας νὰ εἰσέλθουν εἰς τὰ αὐτοκίνητα, ἐγκαταλείποντες οὕτω τὸν ἀγῶνα διὰ νὰ μεταχειρισθοῦν τὸ φονικὸν πῦρ, ἐν ἀσφαλείᾳ. Καὶ ἐνῷ οὗτοι ἠδύναντο, ἀφοῦ ἐπέβησαν πλέον τῶν αὐτοκινήτων των, νὰ ἀπομακρυνθοῦν, ἐπροτίμησαν νὰ χρησιμοποιήσουν τὰ δολοφονικὰ ὅπλα των, ἐνσπείραντες διὰ τῶν αὐτομάτων των τὸν θάνατον. Αἱ πρῶται σφαῖραι πλήττουν εἰς τὸ στῆθος τὸν Παναγῆ Ζαχαρία καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν τὴν Λουκίαν Γεωργίου, ἔγκυον καὶ μητέρα ἑπτὰ τέκνων καὶ τραυματίζουν 35 γυναῖκας, ἐξ ὧν τὰς 4 σοβαρῶς. Ἡ ὅλη συμπλοκὴ διήρκεσε περὶ τὰ 15', κατ' αὐτὴν δὲ ἐτραυματίσθησαν διὰ λίθων καὶ ξύλων περὶ τοὺς 35 στρατιῶται, ἐξ ὧν 7-8 σοβαρῶς.

Ἡ φονευθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἄγγλων Λουκία Γεωργίου.

Ὁ τόπος τῆς συμπλοκῆς εἶχε τὴν ὄψιν πραγματικοῦ πεδίου μάχης. Πέτραι, ξύλα ἐκάλυπτον τὸν αἱματοβαμμένον χῶρον, οἱ δὲ τοῖχοι τῶν πέριξ οἰκιῶν ἦσαν διάτρητοι ἀπὸ τὰς Ἀγγλικὰς σφαίρας.

Οἱ Ἄγγλοι στρατιῶται, ἀφοῦ ἀπετελείωσαν τὸ δολοφονικὸν ἔργον των, διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν ἐκδίκησιν τῶν χωρικῶν, ἔφυγαν προτροπάδην ἐκ τοῦ χωρίου, παρασύροντες ἐν τῇ σπουδῇ των καὶ κάρρα τῶν χωρικῶν.

Ἰδοὺ τί ἀναγράφει τὸ ὑπ' ἀριθ. 9 Δελτίον ἐπιχειρήσεων τῆς 1ης Ἰουλίου 1958 τῆς ἀστυνομίας διὰ τὰς συγκεντρώσεις γυναικῶν δι' αὐτοάμυναν:

«Παρουσιάσθη σοβαρὰ ἀνυπακοὴ τῶν πολιτῶν εἰς ΑΥΓΟΡΟΥ, ὅταν τὸ χωρίον ἐτέθη ὑπὸ «κέρφιου» τὴν 14ην Ἰουνίου μετὰ ἀναγραφὰς συνθημάτων ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

Στρατεύματα καὶ κινητὴ ἐφεδρεία ἐστάλησαν εἰς τὸ χωρίον καὶ ἐγένοντο δεκτὰ εἰς τὴν πλατεῖαν ὑπὸ πλήθους, περιλαμβάνοντος περὶ τὰς 150 γυναῖκας εἰς πολὺ προκλητικὸν τρόπον, αἱ ὁποῖαι ὕβριζον, ἔρριπτον ἄμμον, πέτρας, ὕδωρ. Φαίνεται, ὅτι τὸ σύνθημα τῆς συγκεντρώσεως τῶν γυναικῶν πρὸς τὴν πλατεῖαν τὸ ἔδωσε ἡ κωδωνοκρουσία. Κωδωνοκρουσία ἐχρησιμοποιήθη ἐπίσης διὰ τὴν συγκέντρωσιν γυναικῶν τὴν προηγουμένην ἡμέραν εἰς ΠΑΤΡΙΚΙ καὶ πιθανὸν τὸ σύνθημα τοῦτο νὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ μελλοντικὰ παρόμοια γεγονότα.

Ἐὰν γυναῖκες θὰ χρησιμοποιηθοῦν ἐκ νέου διὰ νὰ διαχωρίσουν τὰς δυνάμεις ἀσφαλείας καὶ ἐξουδετερώσουν ταύτας ἐναντίον παρανόμως ἐνεργοῦντος ὄχλου, ἐνδείκνυται ἡ χρησιμοποίησις ἐκτοξευτοῦ βαφῆς.»

Οἱ χωρικοὶ ἐτοποθέτησαν τοὺς τραυματίας των ἐπὶ αὐτοκινήτων διὰ νὰ τοὺς μεταφέρουν εἰς Βαρώσια. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα οἱ Ἄγγλοι στρατιῶται ἔδειξαν τὰ ἀνθρωπιστικὰ αἰσθήματά των. Παρημπόδισαν νὰ μεταφερθοῦν οἱ τραυματίαι καὶ ὡς ἐκ τούτου τὰ αὐτοκί-

νητα ἠναγκάσθησαν νὰ ἀλλάξουν κατεύθυνσιν διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἐξαπάτησιν τῶν στρατιωτῶν καὶ τὴν μεταφορὰν τῶν τραυματιῶν, κατόπιν περιπλανήσεων εἰς Βαρώσια.

Θεωρῶ ὑποχρέωσιν νὰ ἐξάρω τὸ ἄφθαστον θάρρος καὶ τὴν ἀπαράμιλλον εὐψυχίαν τῶν Ἑλληνίδων τοῦ χωρίου Αὐγόρου, αἱ ὁποῖαι ὡς ἄλλαι Σουλιώτισσαι, ἀψηφοῦσαι τὸν θάνατον «ἐστόρεσαν τὴν δύναμιν τῶν ὁπλοφόρων Τόρηδων». Δὲν εἶναι, ἄλλως τε, ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν ἀντιμετώπισαν μόναι ἐνόπλους Ἄγγλους στρατιώτας, ἄλλοτε ἀπελευθερώνουσαι συλλαμβανομένους ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ ἄλλοτε διασπῶσαι τὸν κλοιὸν «κέρφιου» καὶ εἰδοποιοῦσαι ἀγωνιστὰς ἢ μεταφέρουσαι εἰς τούτους τρόφιμα. Εἰς μίαν τοιαύτην ἀποστολὴν ἐτραυματίσθη ν ε ᾶ ν ι ς. Αἱ Ἑλληνίδες εἰς Κύπρον περιεφρόνουν τελείως καὶ τοὺς σιδηροφράκτους Ἄγγλους στρατιώτας καὶ τὸν θάνατον. Πρὸ τοιούτου ψυχικοῦ μεγαλείου τὸ Ἔθνος ὑπερήφανον παρηκολούθει μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν τὸν ἀγῶνα τῆς Κύπρου.

Γ. Ἐ π α ν ά λ η ψ ι ς τ ῆ ς δ ρ ά σ ε ώ ς μ α ς. Ἀ ν τ ε π ί θ ε σ ι ς. Γ ε ν ι κ ὸ ν σ χ έ δ ι ο ν ἀ ν τ ε π ι θ έ σ ε ω ς κ α ὶ ἀ π ο τ ε λ έ σ μ α τ α. Τὴν 9ην Ἰουλίου ἔδωκα διαταγὴν α) Προσβολῆς ἀστυνομικῶν σταθμῶν, μὲ κύριον στόχον τοὺς Τούρκους ἀστυνομικοὺς καὶ β) ἄρσεως οἱουδήποτε περιορισμοῦ, ἐν σχέσει μὲ τὴν ἐκτέλεσιν Τούρκων.

Τὴν 15ην Ἰουλίου ἐξέδωκα διαταγὴν πρὸς διενέργειαν δολιοφθορῶν ἐναντίον στρατιωτικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ ἐπισταθμιῶν.

Τὸ γενικὸν σχέδιον, ποὺ ἐφήρμοσα σταδιακῶς, ἦτο τὸ ἀκόλουθον : Ἀφοῦ συγκρατήσω τὴν Ἀγγλοτουρκικὴν ἐπίθεσιν, νὰ ἀναλάβω ἀντεπίθεσιν ἐναντίον τῶν Τούρκων, μικρᾶς κλίμακος, διὰ νὰ μὴ φθείρω τὰς δυνάμεις μου, πρὸς τὸν σκοπὸν ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ καταρρίψωμεν τὸ ἠθικόν των, ἐπιφέροντες εἰς τούτους ἀπωλείας, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἐξυψώσω περισσότερον δι' ἐπιτυχιῶν τὸ ἠθικὸν τῶν ἡμετέρων.

Μετὰ ταῦτα θὰ ἀνελάμβανον, ὅταν ἔκρινον τὴν περίστασιν κατάλληλον, ἐπίθεσιν ἐναντίον τῶν Ἄγγλων, ἐνῷ συγχρόνως θὰ ἀπησχόλουν τοὺς Τούρκους.

Τὸ σχέδιον δράσεώς μου ἐναντίον τῶν Ἄγγλων ἐστηρίζετο ἐπὶ τῶν ἑξῆς : α) δὲν ἔπρεπε νὰ τοὺς ἀφήσωμεν τελείως ἀνενοχλήτους, διὰ νὰ μὴ ἐπιτύχουν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπεζήτουν, δηλαδὴ νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὰ ἰδικά μας πλήγματα ἐκ τῆς προβολῆς τοῦ Τουρκικοῦ παράγοντος, παραμένοντες οὕτω ἁπλοῖ θεαταὶ τοῦ ἀγῶνος φαινομενικῶς, συνεργοὶ δὲ τῶν Τούρκων ἐν κρυπτῷ. Ἐκτὸς τούτου ἔπρεπε νὰ προκαλέσωμεν ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὰς ἐπὶ εὐρείας κλίμακος διεξαγομένας ἐναντίον μας ἐπιχειρήσεις των καὶ τέλος νὰ γεννήσωμεν τὴν ἐντύπωσιν τόσον εἰς τοὺς ἰδίους, ὅσον καὶ τοὺς ἡμετέρους, ὅτι ἤμεθα ἀρκετὰ ἰσχυροὶ διὰ νὰ ἀντιμετωπίσωμεν Ἄγγλους καὶ Τούρκους συγχρόνως. β) νὰ μὴ φθείρωμεν τὰς δυνάμεις μας, διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀνθέξωμεν ἐπὶ μακρόν, δι' ὃν λόγον καὶ αἱ ἐναντίον τῶν Ἄγγλων ἐπιχειρήσεις μας δὲν ἔπρεπε νὰ διεξαχθοῦν ἐπὶ εὐρείας κλίμακος, μάλιστα δὲ καὶ προκαλούμενοι εἰς τοῦτο ἔδει νὰ μὴ παρασυρθῶμεν. γ) ἡ ἐναντίον τῶν Ἄγγλων δρᾶσίς μας νὰ μὴ μᾶς ἐξασθενήσῃ, οὔτε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν δρᾶσιν ἐναντίον τῶν Τούρκων, τοὺς ὁποίους ἔπρεπε πάντοτε νὰ εἴμεθα εἰς θέσιν, ὄχι μόνον νὰ ἀντιμετωπίσωμεν ἀμυντικῶς, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀντεπιτεθῶμεν κατ' αὐτῶν ἐπιτυχῶς.

Βάσει τῶν ἀνωτέρω, ἡ ἐναντίον τῶν Ἄγγλων δρᾶσίς μας θὰ ἐξειλίσσετο ὡς ἀκολούθως : Δολιοφθοραὶ ἐναντίον ἀψύχων στόχων ἐπὶ ὅσον τὸ δυνατὸν μακρότερον χρόνον, σποραδικαί, διότι οὕτω προκαλεῖται σύγχυσις καὶ ἐκνευρισμὸς εἰς αὐτούς. Ἀντίποινα δι' ἐκτέλεσιν ἡμετέρων ὑπὸ Ἄγγλων καὶ διὰ σοβαρὰς πράξεις βίας ἐκ μέρους των. Τὰ ἀντίποινα ταῦτα θὰ ἐστρέφοντο ἐναντίον ἀνακριτῶν καὶ ἀνδρῶν τοῦ Εἰδικοῦ Κλάδου, τοῦ... περιφήμου «Σπέσιαλ Μπράντς». Εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν θὰ παρουσιάζετο ἀνάγκη μεγαλυτέρων ἀντιποίνων, θὰ προσεβάλλοντο ἐξ ἐνέδρας στρατιωτικαὶ δυνάμεις.

Ὁ καθορισμὸς τοῦ ἑκάστοτε πρὸς προσβολὴν ἀντιπάλου (Τοῦρκοι ἢ Ἄγγλοι) θὰ ἐγίνετο ἀναλόγως τῶν περιστάσεων, ἔλαβον δὲ τὴν πρόνοιαν, ὥστε νὰ δύναμαι νὰ τροποποιῶ καὶ νὰ ρυθμίζω τὴν ἔντασιν καὶ τὸν ρυθμὸν τῆς ἐναντίον των δράσεως.

Τὴν ταυτόχρονον προσβολὴν Τούρκων καὶ Ἄγγλων θὰ ἠδυνάμην νὰ ἀναλάβω, ἐφαρμόζων δι' ἕκαστον τῶν ἀντιπάλων ἰδίαν τακτικήν, διαθέτων πρὸς τοῦτο τὸ ἀπαιτούμενον ἔμψυχον ὑλικόν, παρ' ὅλον τὸ περιωρισμένον τῶν ὑλικῶν μέσων μου. Διέθετον πρὸς τούτοις ἀκμαιότατον τὸν ἠ θ ι κ ὸ ν π α ρ ά γ ο ν τ α τῶν ἀγωνιστῶν μου, ὅπλον ἰσχυρότατον, τὸ ὁποῖον μετ' ἐπιμονῆς ἐκαλλιέργησα καὶ εἰς τὸ ὁποῖον, ὡς ἐπανειλημμένως ἐτόνισα, ὀφείλω ὅλας τὰς νίκας, τὰς ὁποίας ἐκερδίσαμεν κατὰ τὰς διαφόρους μάχας.

Βάσει τοῦ ἀνωτέρω σχεδίου, ἀπὸ τῆς 18 Ἰουλίου 1958 ἔδωσα διαταγήν, ὅπως οἱ το-

μεῖς ἀναλάβουν ἀντεπίθεσιν ἐναντίον τῶν Τούρκων, τῶν ὁποίων τὸ ἠθικόν, κατὰ τὰς πληροφορίας μας, εἶχε καταπέσει, καθ'ὅσον δὲν ἀνέμενον τοιαύτην ἰσχυρὰν ἀντίδρασιν ἐκ μέρους μας, νομίζοντες ὅτι μὲ τὰς πρώτας ἐπιθέσεις των τὰ πάντα θὰ παρέλυον ἀπὸ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς.

Περὶ τὸ τέλος Ἰουλίου 1958 ἤρχισεν ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ σχεδίου, ἤτοι καὶ ἡ ἐναντίον τῶν Ἄγγλων δρᾶσις.

Τὰ κυριώτερα στρατιωτικὰ γεγονότα τοῦ ἀγῶνος ἐναντίον τοῦ ἀντιπάλου ἐκτίθενται χρονολογικῶς εἰς τὸ Παράρτημα. Τὰ ἠθικὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπιτυχοῦς δράσεώς μας ἦσαν μέγιστα, συνίσταντο δὲ εἰς τὴν ἑδραίωσιν τῆς αὐτοπεποιθήσεως τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ὅτι ἠδύνατο νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τῶν συνδεδυασμένων ἐπιθέσεων τῶν Ἀγγλοτούρκων καὶ τὴν ἐπίρρωσιν τῆς ἐμπιστοσύνης του πρὸς τὴν στρατιωτικήν του ἡγεσίαν, τὰ ὁποῖα ἠγγυῶντο τὴν δυνατότητα συνεχίσεως τοῦ ἀγῶνος μέχρι τῆς τελικῆς νίκης. Τὸ ἀκμαῖον φρόνημα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ ἐτόνιζον καὶ οἱ ἐν Κύπρῳ Ἄγγλοι ἀνταποκριταί.

Ἀπεκαλύφθησαν ὡσαύτως εἰς τὸν Βρεττανικὸν λαὸν οἱ σκοτεινοὶ σκοποὶ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν ὁποίων ἠδιαφόρει αὕτη διὰ τὸ αἱματοκύλισμα τῆς Κύπρου καὶ δὲν ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν τὴν διάσπασιν τῶν συμμαχικῶν δεσμῶν Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας καὶ τὴν χαλάρωσιν τῆς ἑνότητος τοῦ ΝΑΤΟ. Ἤδη, μερὶς τοῦ Βρεττανικοῦ τύπου ἤρχισε νὰ καταφέρεται κατὰ τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὰ συμβαίνοντα μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἐν Κύπρῳ, ἡ δὲ Βρεττανικὴ κοινὴ γνώμη ἤρχισε νὰ δυσανασχετῇ διὰ τὰ στρατοκρατικὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἐφηρμόζοντο, ὁ δὲ Πρόεδρος τοῦ Βρεττανικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος κ. Ντράϊμπεργκ ἐδήλωσεν ὅτι οἱ Τοῦρκοι εἶναι «κατάλοιπα θηριώδους ἐποχῆς!»

Μέγα ἠθικὸν κέρδος ἀπετέλει καὶ ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἀδυναμίας τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως νὰ ἐπιβληθῇ ἐν Κύπρῳ. Τινὲς τῶν ἀντιπολιτευομένων Ἀγγλικῶν ἐφημερίδων διεκήρυσσον, ὅτι οὔτε αἱ μαζικαὶ συλλήψεις Ἑλλήνων, οὔτε τὰ ἄλλα ἔκτακτα μέτρα θὰ ὡδήγουν εἰς θετικὰ ἀποτελέσματα, πολλοὶ δὲ Ἐργατικοὶ βουλευταὶ διαβεβαίωνον, ὅτι ἡ κατάστασις ἐν Κύπρῳ εἶχεν ἐκφύγει ἀπὸ τὸν Βρεττανικὸν ἔλεγχον. Συγχρόνως ἡ ἐν Λονδίνῳ Ἐπιτροπὴ Συμφιλιώσεως ἐκάλει τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν, ὅπως ὑποβάλῃ τὸ Κυπριακὸν εἰς τὸ Συμβούλιον Ἀσφαλείας, διότι ἦτο ἀνίκανος νὰ τὸ λύσῃ μόνη, ἐξεδήλωσε δὲ καὶ τὰς ἀνησυχίας της διὰ τὴν ὑπὲρ τῶν Τούρκων ἐπιδεικνυομένην μεροληψίαν. Μερὶς τοῦ Βρεττανικοῦ τύπου ὡμίλει συνεχῶς περὶ τραγικῆς «ἀποτυχίας» ἐν Κύπρῳ καὶ συνίστα τὴν ἄμεσον ἀλλαγὴν πολιτικῆς. Ὁ Κρόσσμαν προέτεινεν ὅπως καταρτισθῇ σχέδιον αὐτοκυβερνήσεως, ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τοῦ ΟΗΕ, ἢ μεταβιβασθῇ ἡ νῆσος εἰς τὸν ΟΗΕ.

Εἶναι αὐτονόητον ἀφ' ἑτέρου, ὅτι ἡ ἀναγνώρισις τῆς μαχητικότητος τῆς Ὀργανώσεως καὶ ἡ ἐξύψωσίς της εἰς τὴν Παγκόσμιον κοινὴν γνώμην, ἐν ἀντιπαραβολῇ μάλιστα πρὸς τὴν μείωσιν τοῦ γοήτρου τῶν Ἄγγλων, ὑπῆρξαν μέγα κέρδος.

Ἡ τακτικὴ τοῦ ἐκφοβισμοῦ.—Ὁμαδικαὶ συλλήψεις.—Ἐκκλήσεις Φούτ, Καραμανλῆ καὶ Μὰκ Μίλλαν διὰ κατάπαυσιν τῆς αἱματοχυσίας.

Ὁ Φοὺτ ἀντιληφθείς, ὅτι ὁ σκοπός του νὰ ἐκφοβίσῃ διὰ τῶν Τούρκων τὸν Ἑλληνικὸν πληθυσμὸν καὶ νὰ συντρίψῃ διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὸν ἀγῶνα πρὸς ἐπιβολὴν τοῦ ψευδοσυντάγματός του ἀπέτυχε, βλέπων δὲ συγχρόνως, ὅτι, ἂν ἐξηκολούθει ἡ αἱματοχυσία, θὰ ὡδήγει ἀσφαλῶς εἰς τὴν κάμψιν τῆς Τουρκικῆς ἀντιστάσεως καὶ ὄχι τῆς Ἑλληνικῆς, ἔκαμε στροφὴν καὶ ἐζήτησεν.... εἰρήνην!

Οὕτω τὴν 14ην Ἰουλίου, χωρὶς ἴχνος ἐντροπῆς, ἐκάλεσε τοὺς Ἕλληνας Δημάρχους πρὸς συζήτησιν ἐπὶ τῶν μέτρων ἀσφαλείας, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ ληφθῶσι, τὴν ἑσπέραν δὲ τῆς ἰδίας ἡμέρας ἔκαμεν ἀπὸ ραδιοφώνου ἔκκλησιν πρὸς τὸν λαὸν πρὸς κατάπαυσιν τῆς αἱματοχυσίας, τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος προητοίμασε.

Εἰς τὴν ἔκκλησίν του ταύτην ἀπήντησα διὰ φυλλαδίου, ὅτι «ὁ ἀγών, ἀπὸ ἰδικῆς μας πλευρᾶς, δὲν θὰ σταματήσῃ μὲ τὰς ὑστερικὰς κραυγὰς τοῦ πανικοβληθέντος σατραπίσκου, παρὰ ὑπὸ ΟΡΟΥΣ, ἐξασφαλίζοντας σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιαθέσεως». Ἐν τέλει προσέθετον, ὅτι δὲν δύναται ὁ ὑποκινήσας τὴν αἱματοχυσίαν Κυβερνήτης νὰ παίζῃ τώρα τὸν ρόλον τοῦ μεσολαβητοῦ, διὰ τὴν κατάπαυσιν αὐτῆς.

Ἐπειδὴ δὲν ἐδέχθημεν νὰ ὑποταχθῶμεν εἰς τὴν ἔκκλησιν τοῦ Φούτ, ἐξεδόθη κυβερνητικὴ ἀνακοίνωσις, ἀναφέρουσα, ὅτι: «ἐπειδὴ δὲν εἰσηκούσθη ἡ ἔκκλησις περὶ καταπαύσεως τῆς

αἱματοχυσίας, ἀπεφασίσθη ἡ λῆψις διαφόρων μέτρων... πρὸς προστασίαν τοῦ φιλειρηνικοῦ λαοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ νυκτερινὸν «κέρφιου», διαρκείας ἑνὸς μηνός, ἀπὸ τῆς 19-4.30' ὥρας. Ἐπρόκειτο περὶ τῆς προστασίας τοῦ ἰδίου φιλειρηνικοῦ λαοῦ, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ὁ ἴδιος Κυβερνήτης εἶχεν ἐξαπολύσει τὰς ὀρδὰς τοῦ Κιουτσούκ. Περιττὸν νὰ προσθέσῃ κανείς, ὅτι ἡ προστασία τοῦ φιλειρηνικοῦ λαοῦ ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου διὰ τῆς λήψεως μέτρων, ὅπως τεθῇ τέρμα εἰς τὰς ἐν ψυχρῷ δολοφονίας φιλειρηνικῶν Ἑλλήνων καὶ τοὺς ἐμπρησμοὺς τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Τὸ «κέρφιου» ὅμως ἐπεβλήθη κυρίως πρὸς περαιτέρω τιμωρίαν τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες δὲν ὑπέκυψαν εἰς τὴν ἔκκλησιν τοῦ Κυβερνήτου, ἐχρησιμοποιήθη δὲ καὶ διὰ τὴν ἄνετον σύλληψιν ἑκατοντάδων ἀθῴων πολιτῶν, μὲ τὴν δικαιολογίαν, ὅτι συνεπάθουν τὴν ΕΟΚΑ. Εἰς τὴν πραγματικότητα, αἱ συλλήψεις ἐκεῖναι διενηργήθησαν μὲ τὴν ἀνόητον ἐλπίδα, ὅτι μεταξὺ τῶν συλληφθέντων θὰ συμπεριελαμβάνετο καὶ ἀριθμὸς μαχητικῶν στελεχῶν τῆς ΕΟΚΑ. Εἰς τοὺς συλληφθέντας συμπεριελαμβάνοντο καθηγηταί, δημοτικοὶ σύμβουλοι, ἰατροί, δικηγόροι καὶ κυβερνητικοὶ ὑπάλ-

Ὁμαδικαὶ συλλήψεις Ἑλλήνων.

ληλοι. Τὰς ἀνωτέρω συλλήψεις κυβερνητικὸν ἀνακοινωθὲν ἐδικαιολόγει ὡς γενομένας «πρὸς διάσωσιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας τῶν πολιτῶν, ἔτι δὲ καὶ πρὸς παρεμπόδισιν ἐμφυλίου πολέμου!!». Ἐπηκολούθησε δημοσίευσις κανονισμῶν «ἐκτάκτου ἀνάγκης», παρεχόντων εἰς ἀστυνομικοὺς καὶ μέλη τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας δικαίωμα νὰ προβαίνουν εἰς συλλήψεις καὶ κρατήσεις προσώπων ἄνευ ἐντάλματος!!

Εἰς δημοσιογραφικὴν συνέντευξιν, τὴν ὁποίαν ἔδωσεν ὁ Φούτ, ἐδικαιολόγησε τὰς ἀνωτέρω συλλήψεις διὰ τῶν ἑξῆς:

> «Κατὰ τὰς τελευταίας 15 ἡμέρας ἐλήφθησαν πληροφορίαι ἀπὸ ἀριθμὸν πηγῶν, συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας ἡ ΕΟΚΑ ἔδωκεν ὁδηγίας, ὅπως αὐξηθοῦν αἱ ἐπιθέσεις τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν Τούρκων. Ἐλήφθησαν ἐπίσης ἔγκυροι πληροφορίαι, καθ' ἃς ἡ ΕΟΚΑ εἶχεν ἀποφασίσει τὴν ἔναρξιν δολιοφθορῶν ἐπὶ εὑρείας κλίμακος καὶ τὴν διενέργειαν ἐπιθέσεων ἐναντίον τῶν Δυνάμεων Ἀσφαλείας....... Συνεπείᾳ τούτων ἔδωκα διαταγὰς διὰ τὴν σύλληψιν καὶ τὴν κράτησιν μεγάλου ἀριθμοῦ Ἑλλήνων......»

Οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἐσχεδίαζον τοὺς φόνους, κατὰ τὸν κ. Φούτ, ἦσαν γυμνασιάρχαι, καθηγηταί, ἱερωμένοι, ἐπιστήμονες, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων προκεχωρημένης μάλιστα ἡλικίας!

Όταν Έλλην ἐκπρόσωπος κατὰ τὴν ἀνωτέρω συνέντευξιν παρετήρησεν ὅτι αἱ ἐπιθέσεις ἤρχισαν ἐκ μέρους τῶν Τούρκων καὶ ὅτι οὐδεὶς Τοῦρκος ὑπέστη ἐπίθεσιν μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν, ὁ Φοὺτ ἀπήντησε : «Σκοπὸς τῆς παρούσης συγκεντρώσεως δὲν εἶναι νὰ ἀκούσω ὁμιλίας...» Ὁ ἔνοχος ὡμολόγει τοιουτοτρόπως ἐμμέσως τὴν ἐνοχήν του. Εἰς θαρραλέαν παρατήρησιν δημοσιογράφου, καθ' ἣν «τὴν κρίσιν εἶχε δημιουργήσει αὐτὴ αὕτη ἡ Κυβέρνησις», ὁ Φοὺτ ἀπήντησεν ἐντόνως: «Ἀπορρίπτω οἱανδήποτε μομφὴν κατὰ τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας». Αὗται διεδραμάτισαν σοβαρὸν ρόλον εἰς τὸ ἔργον τῆς παρεμποδίσεως περαιτέρω αἱματοχυσίας»!!! Κατὰ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν αἱ «δυνάμεις ἀσφαλείας» διεδραμάτιζον τὸν σπουδαῖον ρόλον των, ἐπυρπολοῦντο κατ' ἐπανάληψιν μεγάλης ἀρχαιολογικῆς ἀξίας Χριστιανικοὶ ναοὶ ἐν Λευκωσίᾳ, ὅπως οἱ ναοὶ τοῦ Ἀποστόλου Λουκᾶ καὶ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου. Πρέπει νὰ τονισθῇ, ὅτι, παρ' ὅλας τὰς συλλήψεις, ἀνελθούσας εἰς 2.000, ὄχι μόνον δὲν ἐμειώθη ἡ μαχητικὴ ἰσχὺς τῆς ΕΟΚΑ, ἀλλὰ καὶ ἐνετάθη. Τοῦτο ὠφείλετο εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Ὀργάνωσις ἀντιμετώπισε τὴν πιθανότητα τῶν συλλήψεων αὐτῶν ἐνωρίτερον, ἐπὶ πλέον δὲ ἦτο ὠργανωμένη κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε τὰ ἀγωνιστικὰ μέλη της νὰ μὴ ἀποκαλύπτωνται εὐκόλως. Συντριπτικὴν ἧτταν ὑπέστη καὶ πάλιν εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἡ περίφημος Ἰντέλλιτζενς Σέρβις τῶν Ἄγγλων ἀπὸ τὸν Ἕλληνα Ὀδυσσέα. Ὄχι μόνον δὲν κατώρθωσε νὰ ἀνεύρῃ καὶ συλλάβῃ τοὺς μαχητὰς τοῦ σκληροῦ πυρῆνος, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε οὔτε τοῦ μαλακοῦ πυρῆνος μέλη νὰ συλλάβῃ, περιορισθεῖσα εἰς τὴν σύλληψιν αὐτοαμυνομένων Ἑλλήνων.

Ἡ ἱστορικὴ ἐκκλησία Ἁγίου Ἰακώβου ἐν Λευκωσίᾳ μετὰ τὴν πυρπόλησίν της ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Παρ' ὅλον ὅτι καὶ εἰς αὐτὸ τὸ Λονδῖνον ἀνομολογεῖται, ὅτι αἱ διενεργηθεῖσαι ὁμαδικαὶ συλλήψεις ἀπέτυχον τοῦ σκοποῦ των, οἱ ἐν Κύπρῳ Ἄγγλοι στρατιωτικοὶ ἐμμένουν εἰς τὰς ἐσφαλμένας μεθόδους των, ἀντικρύζοντες τὴν κατάστασιν διὰ καταπιέσεων καὶ ὁμαδικῶν συλλήψεων, τὰς ὁποίας ἐπιβάλλουν καὶ εἰς τὸν Φούτ.

Τὴν 31ην Ἰουλίου, ὁ Ἕλλην πρωθυπουργὸς κ. Καραμανλῆς ἀπηύθυνεν ἔκκλησιν πρὸς τοὺς Ἕλληνας τῆς Κύπρου, ὅπως βοηθήσουν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς τάξεως, ἀνταποκρινόμενος, ὡς ἐγράφη, εἰς παράκλησιν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως. Δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν τὴν ἔκκλησιν τοῦ Ἕλληνος Πρωθυπουργοῦ, ὁ ὁποῖος, ἀντὶ ἐκκλήσεως πρὸς ἡμᾶς, ἔπρεπε νὰ προβῇ εἰς σύστασιν πρὸς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν, ὅπως χαλιναγωγήσῃ τὰ ὑπ' αὐτῆς ἐξαπολυθέντα Τουρκικὰ στίφη, ὁπότε ἐπερίττευεν ἡ πρὸς ἡμᾶς ἔκκλησις. Ὁ Ἕλλην Πρωθυπουργός, προβαίνων εἰς τὴν ἔκκλησιν ἐκείνην, κατελόγιζεν ἐμμέσως εὐθύνας εἰς τὸν Κυπριακὸν λαόν, διότι ἠμύνθη κατὰ τῶν Ἀγγλοτουρκικῶν ἐπιθέσεων καθ' ἣν στιγμὴν ὤφειλε νὰ ὀρθωθῇ ἀγέρωχος ἐπιτιμητὴς τῆς ἐν Κύπρῳ Ἀγγλικῆς πολιτικῆς. Ἐπιτυχεστέρα ἦτο ἡ ἔκκλησις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, ὅστις ἐκάλεσε τοὺς ἐν Κύπρῳ Τούρκους νὰ δηλώσουν σαφῶς, ὅτι θὰ θέσουν τέρμα εἰς τὰς ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἐπιθέσεις, ὁπότε καὶ ἡ ἀνταπόκρισις ἐκ μέρους μας θὰ ἦτο ἄμεσος.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ἀνθρωπομαζώματος τοῦ Φοὺτ καὶ τῆς ἐκκλήσεως τοῦ Ἕλληνος Πρωθυπουργοῦ, ἀπηύθυνεν ἔκκλησιν πρὸς κατάπαυσιν τῆς αἱματοχυσίας καὶ ὁ Πρωθυπουργὸς κ. Μὰκ Μίλλαν. Εἰς αὐτὴν ἀπήντησα ὡς ἀκολούθως :

Η ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΜΑΣ

«Ὁ Ἄγγλος Πρωθυπουργὸς ἀπηύθυνεν ἔκκλησιν διὰ κατάπαυσιν τῆς αἱματοχυσίας. Δὲν ἤμεθα ὅμως ἡμεῖς οἱ ἐπιτιθέμενοι, ἀλλὰ οἱ ἀμυνόμενοι. Δὲν ἤμεθα ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐδείξαμεν καλὴν θέλησιν, ἀλλ' ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις. Ἐπανειλημμένως τῆς ἐδώσαμεν εὐκαιρίας δι' εἰρηνικὴν διευθέτησιν τοῦ Κυπριακοῦ καὶ εἰς ἀπάντησιν ἐδέχθημεν τὰς σφαίρας, ἐν ψυχρῷ, καὶ ἐδοκιμάσαμεν ἀνήκουστον βίαν, τρομοκρατίαν καὶ καταστροφάς. Καὶ ὅταν εἶδε, ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ μέσα δὲν κατώρθωσαν νὰ κάμψουν τὴν θέλησίν μας γιὰ τὴν ἐλευθερίαν, τότε ἐξώθησεν ἐναντίον μας τὸν Τουρκικὸν ὄχλον, ὁ δὲ ἐν Κύπρῳ ἐκπρόσωπός της ἐθεᾶτο ἀπαθῶς καὶ χαιρεκάκως τὰς φλόγας, τὴν ἐρήμωσιν, τὴν ἱεροσυλίαν καὶ τὰς σφαγὰς ὑπὸ τῶν βανδάλων Τούρκων, ἐν πλήρει συνεργασίᾳ μὲ τὰ ὄργανά του καὶ ἰδίᾳ τὴν Τουρκικὴν Ἀστυνομίαν.

Συνεπῶς, δὲν ἐναπόκειται εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ εἰς τοὺς ἀντιπάλους μας, Ἄγγλους καὶ Τούρκους, νὰ δείξουν καλὴν θέλησιν διὰ νὰ παύσῃ ἡ αἱματοχυσία καὶ τότε νὰ εἶναι βέβαιοι, ὅτι θὰ εὕρουν ἄμεσον ἀνταπόκρισιν ἐκ μέρους μας. Ἄλλως, ἐφ' ὅσον ἐξακολουθοῦν ὑπὸ τούτων οἱ φόνοι, ἐφ' ὅσον ἐξακολουθεῖ τὸ ἀπάνθρωπον ἀνθρωπομάζωμα, ἐφ' ὅσον ἐξακολουθεῖ ὁ ἐκφοβισμὸς καὶ αἱ καταπιέσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ΘΑ ΑΜΥΝΘΩΜΕΝ ΜΕΧΡΙΣ ΕΣΧΑΤΩΝ ΕΝ ΟΣΩ ΚΑΙ ΕΙΣ ΑΚΟΜΗ ΕΛΛΗΝ ΖΗ ΕΝ ΚΥΠΡΩ.

Εἶναι, συνεπῶς, προτιμότερον, ἀντὶ ἀερολογημάτων καὶ ὑπόπτων ἐκκλήσεων, ὁ Ἄγγλος Πρωθυπουργὸς νὰ διατάξῃ τοὺς Ἄγγλους στρατιώτας καὶ τοὺς Τούρκους συνεργάτας των: ΠΑΥΣΑΤΕ ΠΥΡ.

Ε.Ο.Κ.Α. Ο ΑΡΧΗΓΟΣ — ΔΙΓΕΝΗΣ

Ταυτοχρόνως διὰ διαταγῆς πρὸς τοὺς τομεῖς, ἐγνώριζα, ὅτι αἱ ἐκκλήσεις τῶν Πρωθυπουργῶν Ἑλλάδος καὶ Μ. Βρεττανίας κατ' οὐδὲν μετέβαλλον τὴν τακτικήν μου ἐναντίον τῶν Ἀγγλοτούρκων, ὡς αὕτη τοὺς εἶχε γνωστοποιηθῆ ἐνωρίτερον.

Τὴν 2αν Αὐγούστου 500.000 φυλλαδίων, περιεχόντων τὴν ἔκκλησιν τοῦ Μὰκ Μίλλαν πρὸς εἰρήνευσιν, ρίπτονται ὑπὸ τοῦ Φοὺτ δι' ἀεροπλάνου. Ἡ ἔκκλησις εἶχεν ὡς ἑξῆς:

«Ὁ ἀνθρωπισμὸς ἐπιβάλλει, ὅπως ἡ βία ἐν Κύπρῳ παύσῃ. Αἱ δολοφονίαι, οἱ τραυματισμοὶ καὶ αἱ ζημίαι περιουσιῶν δὲν δύνανται παρὰ μόνον νὰ βλάψουν τὰ συμφέροντα ὅλων τῶν κοινοτήτων τῆς Νήσου. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὁ κοινὸς πολίτης τῆς Νήσου ἐπιθυμεῖ διακαῶς εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν. Ὡς ἐκ τούτου ἀπευθύνω τὴν ἔκκλησιν αὐτὴν πρὸς πάντας τοὺς ἐνδιαφερομένους, τόσον ἐντός, ὅσον καὶ ἐκτὸς τῆς Νήσου, ὅπως ἀπέχουν ἀπὸ κάθε ἐνέργειαν, ἡ ὁποία θὰ συνέβαλλεν εἰς τὴν παράτασιν τῆς βίας. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἡ παροῦσα ἔκκλησίς μου θὰ τύχῃ τῆς πλήρους ὑποστηρίξεως τῶν Πρωθυπουργῶν Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, ὡς καὶ τῶν ἁπανταχοῦ τῆς Γῆς ἀνθρώπων καλῆς θελήσεως».

Εἰς τὸ ὄψιμον τοῦτο ἐνδιαφέρον τοῦ Ἄγγλου Πρωθυπουργοῦ δὲν ἀνταπεκρίθησαν οὔτε οἱ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν ἐν Κύπρῳ ἀξιωματικῶν του διατελοῦντες στρατιῶται. Ἐὰν ἀνατρέξῃ τις εἰς τὸ Παράρτημα θὰ διαπιστώσῃ, ὅτι ἡ βία ὑπὸ τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας τοῦ Βρεττανοῦ Πρωθυπουργοῦ ἐν Κύπρῳ συνεχίζεται. Κάτοικοι τῶν χωρίων κακοποιοῦνται ὑπὸ στρατιωτῶν, ὅπως συνέβη εἰς Φιλιάν, Κλεπίνην, Ἀκανθοῦν καὶ ἀλλαχοῦ, ἐνῷ συγχρόνως τὸ μαρτύριον τῶν κατοίκων τῶν χωρίων Βατυλῆς, Λύσης καὶ Ἄσσιας, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐγκλωβισμένοι ἀπὸ τῆς 1ης Αὐγούστου, συνεχίζεται, αἱ οἰκίαι των κατεδαφίζονται, δῆθεν πρὸς ἀνακάλυψιν ὅπλων, τὰ ὁποῖα οὐδαμοῦ ἀνευρίσκονται, τὰ δὲ γεωργικὰ προϊόντα των ἀφήνονται σκοπίμως νὰ καταστραφοῦν. Τὸ ἀνθρωπομάζωμα ἐξακολουθεῖ.

Προσφορά μας διὰ νέαν ἐκεχειρίαν.

Τὴν νύκτα τῆς 4ης Αὐγούστου ἔθεσα εἰς κυκλοφορίαν τὴν ἀκόλουθον προκήρυξιν :

«Διὰ φυλλαδίου ὑπὸ τὸν τίτλον «Η ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΜΑΣ» ἀνεκοίνωσα εἰς τὸν κ. Μὰκ Μίλλαν, πῶς ὁ Κυπριακὸς Λαὸς ὑποδέχεται τὰς ἐκκλήσεις του...... Διὰ τοῦ παρόντος καθιστῶ ἐνήμερον τὴν Διεθνῆ Κοινὴν Γνώμην τῶν ἐνεργειῶν μου κατὰ τὴν παροῦσαν στιγμήν.

Διέταξα νὰ παύσῃ πᾶσα ἐνέργεια ἐναντίον Ἄγγλων καὶ Τούρκων. Ἀλλὰ δηλῶ, ὅτι, ἂν συνεχισθοῦν καθ' οἱονδήποτε τρόπον αἱ προκλήσεις ὑπὸ Ἄγγλων καὶ Τούρκων, τότε ἀπὸ τῆς 10ης τρέχοντος θὰ εἶμαι ἐλεύθερος νὰ διατάξω κατ' ἀμφοτέρων ἄμεσον δρᾶσιν».

Σκοπός μου ἦτο νὰ δώσω ἀκόμη μίαν εὐκαιρίαν εἰς τοὺς Τόρηδες νὰ ἀνανήψουν. Δὲν ἤμην ὅμως διατεθειμένος νὰ διατάξω κατάπαυσιν τῆς αἱματοχυσίας, ἄνευ ἀμοιβαίας ἀνταποκρίσεως ἐκ μέρους τοῦ ἀντιπάλου. Ὅλοι διετύπωνον τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως καταπαύσῃ ἡ αἱματοχυσία, οὐδεὶς ὅμως ἔκαμνε τὸ πρῶτον βῆμα. Ἀπεφάσισα νὰ τὸ κάμω πρῶτος, διαδηλῶν συγχρόνως, ἀπὸ θέσεως ἰσχύος, καὶ τὴν ἀπαίτησίν μου πρὸς κατανόησιν καὶ ἀμοιβαιότητα. Πράττων οὕτω, ἐπίστευον, ὅτι προσέφερον ἀκόμη μίαν ὑπηρεσίαν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ μίαν εὐκαιρίαν εἰς τὸν ἀντίπαλον νὰ ἀποδείξῃ, ἐὰν ἐπεθύμει πραγματικῶς τὴν εἰρήνην.

Ἡ ὡς ἄνω προκήρυξίς μου ἐγένετο εὐμενῶς δεκτὴ ὑπὸ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ὁ δὲ Μακάριος ἐκάλεσε τοὺς Ἄγγλους καὶ τοὺς Τούρκους, ὅπως ἀποδεχθοῦν τὴν προσφοράν μου- «Θὰ ἦτο τραγικὸν σφάλμα», ἐδήλωσεν ὁ Μακάριος, «ἐὰν ἡ προσφορὰ ἐκεχειρίας τῆς ΕΟΚΑ ἐθεωρεῖτο ὡς ἀδυναμία».

Ἐν Ἀθήναις ἐκρίθη, ὅτι ἡ προσφορά μας ἀντιμετώπισε τὸ θέμα ἀποκαταστάσεως τῆς εἰρήνης ἐν τῇ νήσῳ ἐν τῷ συνόλῳ του καὶ δὲν ἐνετόπισε τοῦτο μόνον εἰς τὰς μεταξὺ τῶν δύο συνοίκων σχέσεις. Ἀντιθέτως, ἀπὸ ἐπισήμου Ἀγγλικῆς πλευρᾶς παρετηρήθη μεγάλη ἀντίδρασις ἐκ μέρους Βρεττανικῶν ἡγετικῶν κύκλων τοῦ Λονδίνου, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τοῦ Χάρντιγκ, ἐνῷ ἡ Βρεττανικὴ κοινὴ γνώμη ἦτο ὑπὲρ τῆς εἰρηνεύσεως ἐν τῇ νήσῳ. Τοιουτοτρόπως ἡ περὶ ἐκεχειρίας πρότασίς μας ἔθεσε τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν πρὸ διλήμματος. Οἱ «TIMES» τοῦ Λονδίνου ἔγραψαν, ὅτι ἡ ἐκεχειρία ἀποτελεῖ τακτικὴν ἑλιγμοῦ τοῦ Γρίβα καὶ εἰσηγοῦντο τὴν συνέχισιν τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἀντιθέτως ὁ κ. Κάμερον εἰς τὰ «ΝΕΑ ΧΡΟΝΙΚΑ» ὑπεγράμμισε τὴν ἱκανότητα τοῦ Διγενῆ.

Ὁ Κυβερνήτης συνεσκέφθη ἐπὶ τῆς προκηρύξεως τὴν 5ην καὶ τὴν 6ην Αὐγούστου μετὰ τῶν συμβούλων του καὶ ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῆς κεντρικῆς Κυβερνήσεως. Αἱ πρῶται πληροφορίαι, ὡς πρὸς τὰς ἐν Λονδίνῳ ἀντιδράσεις ἐπὶ τῆς προκηρύξεως, εἶναι ἀντιφατικαί, ἡ δὲ στάσις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως παραμένει ἀσαφής. Ἀντιθέτως, ἐν Ἀμερικῇ ἡ ἀπήχησις τῆς προσφορᾶς μας ὑπῆρξεν εὐμενής.

Τὴν 6ην Αὐγούστου ἐκυκλοφόρησε φυλλάδιον τῆς Τουρκικῆς Ὀργανώσεως Τ.Μ.Τ., δι' οὗ διετάσσετο ἡ κατάπαυσις τῆς ἐνόπλου δράσεως ἐκ μέρους τῶν Τούρκων. Συγχρόνως ὁ Κυπριακὸς ραδιοσταθμὸς ἀνήγγελλεν, ὅτι ὁ Βρεττανὸς Πρωθυπουργὸς θὰ ἀνεχώρει τὴν ἑπομένην δι' Ἀθήνας, καθὼς καὶ ὁ Φούτ, πρὸς συνάντησιν τοῦ Ἕλληνος Πρωθυπουργοῦ.

Ἀντιδράσεις καὶ παρεμβληθεῖσαι δυσχέρειαι.—Ρῆξις μὲ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον.

Κατὰ τὴν περίοδον τοῦ ἀγῶνος πρὸς τοὺς Ἀγγλοτούρκους μοῦ παρενεβλήθησαν δυσχέρειαι, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ μέρους τοῦ Μακαρίου, διὰ τῶν παρεμβάσεών του καὶ τῶν κομμουνιστῶν διὰ τῶν ἀντιδράσεών των, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἥτις ἔπαιζε τὸν ρόλον δειλοῦ συμμάχου.

Ἡ παρέμβασις τοῦ Μακαρίου ἀφεώρα εἰς δύο ζητήματα: α) Τακτικῶν μεθόδων ἔναντι τῶν Τούρκων καὶ β) Παθητικῆς ἀντιστάσεως. Ἀποτέλεσμα τῶν παρεμβάσεων τούτων ἦτο νὰ προκληθῇ μεταξὺ ἡμῶν ρῆξις.

Ἐν σχέσει μὲ τὸ πρῶτον ζήτημα, πλὴν τῶν εἰς τὸ προηγούμενον Κεφάλαιον ἀναγραφομένων περιπτώσεων, ἔλαβον τὴν 18ην Ἀπριλίου 1958 ἐκ μέρους του ἐπιστολήν, εἰς τὴν ὁποίαν μοῦ ἔδιδε μαθήματα, πῶς νὰ κτυπήσω τοὺς Τούρκους, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεγράφοντο τὰ ἑξῆς:

«Ἡ ὑπὸ τῶν πολιτῶν ὀργάνωσις αὐτοαμύνης ἦτο ἐπιβεβλημένη, ἀλλ' αἱ δυνατότητες νὰ ἀντιμετωπίσουν οὗτοι ἀποτελεσματικῶς τὰς ἐπιθέσεις εἶναι περιωρισμέναι, ἐφ' ὅσον ὡς μόνα ὅπλα διαθέτουν ρόπαλα καὶ πέτρες. Μόνον ἡ ΕΟΚΑ μπορεῖ νὰ δώσῃ κτυπήματα, διὰ νὰ χρησιμεύσουν ὡς μαθήματα εἰς τοὺς Τούρκους. Ἀντιλαμβάνομαι τὰς δυσκολίας, ὑπάρχουν ὅμως δυνατότητες. Εἰς τὴν Λεμεσὸν ἔγιναν πρὸ ἡμερῶν συγκρούσεις μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων κατόπιν φόνου Ἕλληνος. Κατὰ τὴν συμπλοκὴν ἐπυροβολήθη εἷς Τοῦρκος. Νομίζω, ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ριφθοῦν μία δύο χειροβομβίδες κατὰ τῶν Τουρκικῶν «μπουλουκιῶν». Τὸ ἴδιον νὰ γίνῃ καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις, εἰς περίπτωσιν παρομοίων ἐπεισοδίων. Θὰ ἦτο καλόν, ἐὰν εἴχομεν δύο τοὐλάχιστον ἐνόπλους δικούς μας εἰς τὰ χωρία, ὅπου ὑπάρχουν Τοῦρκοι, ἢ εἶναι γειτονικὰ πρὸς Τούρκικα........»

Δὲν ἠθέλησα νὰ ἀπαντήσω εἰς τὰ ἀνωτέρω, διότι ἦσαν τόσον ἐκτὸς τῆς πραγματικότητος, ὅσον καὶ ἀκατανόητα. Μία λέξις μόνον ἐξέφυγε τῶν χειλέων μου «Ἀλλοίμονον»!!

Σχετικῶς ἔγραφα εἰς τὸν Ἀνδρέαν Ἀζίναν τὰ ἀκόλουθα:

«Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἔπρεπε νὰ ἀσχοληθῇ μὲ ἄλλα ζητήματα καὶ ὄχι νὰ μοῦ γράφῃ πότε καὶ πῶς νὰ ρίχνουμε χειροβομβίδες στοὺς Τούρκους. Δι' αὐτὰ τὰ ζητήματα ἔχουμε πάρει ἄριστα καὶ δὲν χρειαζόμαστε νὰ μᾶς τὰ ὑποδεικνύουν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Ἀλλοίμονον, ἐὰν ἐμεῖς ἐδῶ δὲν ξέραμε, τί πρέπει νὰ κάνουμε. Νὰ σταματήσῃ ἡ νευρικότης καὶ νὰ μᾶς ἀφήσουν ἡσύχους νὰ κάνουμε τὴν δουλειά μας. Ἔχω σχέδιον δράσεως καὶ δὲν ἀκούω κανένα τί μοῦ λέει, πολὺ δὲ περισσότερον, ὅταν μοῦ ὑποδεικνύουν, πότε νὰ ρίχνω χειροβομβίδες καὶ ποῦ νὰ δώσω ὅπλα!!!... Συνεπῶς ψυχραιμία καὶ ὁ καθένας νὰ ἀφεθῇ ἥσυχος στὸν ρόλον ποὺ ἔχει ἀναλάβει».

Ἐν σχέσει μὲ τὸ δεύτερον ζήτημα, αἱ ἀντιλήψεις καὶ ἀντιδράσεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐκτίθενται εἰς τὸ Κεφάλαιον «ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ».

Μοῦ προεκάλεσε κατάπληξιν, ὅταν ἤκουσα νὰ εἶναι διαδεδομένον εἰς εὐρεῖαν κλίμακα, ὅτι «Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος δὲν συμφωνεῖ μὲ τὸν ΔΙΓΕΝΗ εἰς τὸ ζήτημα τῆς παθητικῆς ἀντιστάσεως». Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐνήργει καὶ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ἐκτὸς τῆς πραγματικότητος, μολονότι ἐπληροφορεῖτο τὰ πολὺ καλὰ ἀποτελέσματα τῆς παθητικῆς ἀντιστάσεως. Ἡ διαφωνία του προήρχετο ἐκ τοῦ ὅτι ἠθέλησε νὰ ἱκανοποιήσῃ ἐκπροσώπους ὡρισμένων μεγάλων συμφερόντων ἐν Κύπρῳ, οἱ ὁποῖοι, μεταβαίνοντες εἰς Ἀθήνας, τὸν ἐπίεζον. Ἐπειδὴ ἡ στάσις αὕτη τοῦ Ἀρχιεπισκόπου μοῦ ἀνεκοινώθη καὶ ὑπὸ τοῦ ὑπευθύνου τῆς ΠΕΚΑ Λευκωσίας, διέταξα τοῦτον, ὅπως προχωρήσῃ εἰς τὴν ἐπιβολὴν τῆς παθητικῆς ἀντιστάσεως διότι ἐν Κύπρῳ τὰ ἀφορῶντα τὸν ἀγῶνα ἐρρυθμίζοντο ὑπ' ἐμοῦ. Περιπλέον εἰς τὸν Ἕλληνα Πρόξενον ἔγραψα τὰ ἀκόλουθα τὴν 28 Ἀπριλίου 1958:

«Μοῦ προξενεῖ κατάπληξιν ὁ τελείως ἀήθης τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐπεζήτησε νὰ διαβιβάσῃ τὰς ἀπόψεις του. Ἐνῷ οὐδέποτε ἔστειλεν οἱανδήποτε ὁδηγίαν περὶ τῶν θιγομένων ζητημάτων, τὰ ὁποῖα, ἄλλως τε, ἦσαν ἰδική μου πρωτοβουλία, ἤδη, ὅτε ἡ ἐργασία ἐπροχώρησε βάσει ἑνὸς προγράμματος, ἐπεμβαίνει, διὰ νὰ θέσῃ βάσεις ὅλως διαφόρους. Ἀνεξαρτήτως τῆς διαφωνίας μου ὡς πρὸς τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἀντικρύζει τὰ θιγόμενα ζητήματα, ὁ τρόπος καθ' ὃν διεβίβασε τὰς ἀπόψεις του, δὲν ἦτο ὁ ἐνδεδειγμένος...».

Ὁπωσδήποτε, δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν τὰς ἀντιδράσεις καὶ ἐπροχώρησα βάσει τοῦ σχεδίου, τὸ ὁποῖον εἶχον ἤδη καταρτίσει. Τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν σημαντικὰ καὶ μὲ ἐδικαίωσαν εἰς τὰς προβλέψεις μου πλήρως. Ὅμως, ἡ συμπεριφορὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὁ τρόπος ἐπεμβάσεώς του, τὰ ἐλατήρια, τὰ ὁποῖα, κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου, τὸν ὤθουν εἰς τὰ ἀνωτέρω διαβήματά του, μοῦ ἐκλόνισαν τὴν ἐμπιστοσύνην ὡς πρὸς τὸν ἐκ μέρους του ἐπιτυχῆ χειρισμὸν τοῦ Κυπριακοῦ. Εἰς τοῦτο συνετέλεσαν καὶ ἄλλα γεγονότα. Συγχρόνως διέκοψα πᾶσαν μετ' αὐτοῦ ἐπαφήν. Ἐπεμβάσεις τρίτων παραγόντων, οἱ ὁποῖοι, πληροφορηθέντες τὰ τῆς διενέξεως, ἠθέλησαν νὰ μὲ ἐξευμενίσουν, ἀπέβησαν ἄκαρποι. Ἡ μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐπαφή μου ἀποκατεστάθη πολὺ βραδύτερον.

Εἰς ὅλα τὰ στάδια καὶ τὰς ἐξελίξεις τοῦ ἀγῶνος, ἔλαβον ὑπ' ὄψιν μόνον τὸ συμφέρον τούτου, χωρὶς οὐδέποτε νὰ ὑποκύψω εἰς ἀντιδράσεις, κλαυθμηρισμούς, ἀντενδεικνυομένας λύσεις ἢ συμφέροντα ἀτόμων. Ἐπέβαλα αὐστηροτάτας κυρώσεις καὶ εἰς συγγενεῖς μου, ἀκόμη, νομίσαντας ὅτι θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ φανῶ ἐπιεικὴς πρὸς αὐτούς. Ἤμην καὶ ἐξακολουθῶ νὰ εἶμαι ἀπολύτως βέβαιος, ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῶν τοιούτου εἴδους ἀγώνων δὲν ἐπιτυγχάνεται μὲ ἐνδοιασμούς, ἀνερματίστους ἀποφάσεις καὶ προσωπικὰς χάριτας, «ρουσφέτια», ἀλλὰ διὰ τοῦ καταρτισμοῦ ἑνὸς γενικοῦ καλῶς μελετημένου σχεδίου, τὸ ὁποῖον νὰ τίθεται εἰς ἐφαρμογὴν μὲ θάρρος, ἀποφασιστικότητα καὶ πυγμήν, ἱκανὴν νὰ ἐξουδετερώσῃ τὰς ὁποθενδήποτε ἀντιδράσεις.

Κομμουνισταί.

Δὲν ἠθέλησα νὰ ἐμποδίσω τοὺς κομμουνιστὰς νὰ συμμετάσχουν εἰς τὴν αὐτοάμυναν κατὰ τῶν Τουρκικῶν ἐπιθέσεων. Ἐπέτρεψα νὰ κληθοῦν, ὅπως λάβουν μέρος, ἰδίως εἰς τὰ χωρία. Ἀντὶ νὰ ἐνταχθοῦν ὅμως εἰς τὰς ὁμάδας αὐτοαμύνης, ἐδημιούργησαν εἴς τινα χωρία ἰδικάς των ὁμάδας, διὰ τῶν ὁποίων ἐπεδόθησαν, ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν παρακολούθησιν τῶν ἡμετέρων ὁμάδων ἀμύνης, πρὸς ἀποκάλυψιν τῶν προθέσεων καὶ τῶν σχεδίων των, ἐνδεχομένως δὲ καὶ τοῦ ὁπλισμοῦ των, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν πρόκλησιν τῶν ἡμετέρων ὁμάδων. Ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης τακτικῆς ὑπῆρξαν διάφορα λυπηρὰ ἐπεισόδια, ὅπως τὸ τῆς Ἄχνας, ὅπου ἡ κομμουνιστικὴ ὁμὰς αὐτοαμύνης παρ' ὀλίγον νὰ ἤρχετο εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν ἡμετέραν. Οὗτοι, εἰς πρόσκλησιν τῶν ἡμετέρων, ὅπως ἑνοποιηθοῦν μετ' αὐτῶν, ἐπετέθησαν ἐναντίον των μετὰ ροπάλων. Ἐπῆλθε συμπλοκή, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ἦτο ἡ ἄφιξις εἰς τὸ χωρίον στρατοῦ καὶ ἀστυνομίας, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ὁποίων οἱ κομμουνισταὶ προέβησαν εἰς διαδηλώσεις ἐντὸς τοῦ χωρίου, ὑβρίζοντες τὸν ὑπεύθυνον αὐτοαμύνης τοῦ χωρίου, τοῦ ὁποίου τὴν οἰκίαν ἐκύκλωσαν, φωνάζοντες καὶ ἀποκαλύπτοντες εἰς τοὺς Ἄγγλους τὰ ὀνόματα μελῶν μας.

Συγκεκριμένας περιπτώσεις προδοσίας κομμουνιστῶν ἀπεκαλύψαμεν διὰ φυλλαδίου μας ὑπὸ τὸν τίτλον «ΟΙ ΑΔΙΟΡΘΩΤΟΙ» δημοσιευόμενον εἰς τὸ Παράρτημα σελ. 59-60. Μετὰ

τὴν κυκλοφορίαν τούτου τινὲς τῶν κομμουνιστῶν ἐλιθοβολήθησαν ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἄλλοι τούτων ἔκλαιον καὶ ἄλλοι ἐζήτουν συγγνώμην.

Ἡ κομμουνιστικὴ ἡγεσία διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ καὶ συγκρατήσῃ τὰ μέλη τοῦ κόμματος, τὰ ὁποῖα ὁσημέραι διέρρεον, διότι ὁ ἐναντίον μας ἀγών της δὲν εἶχεν ἀνταπόκρισιν εἰς τὰς μάζας καὶ διὰ νὰ δείξῃ, ὅτι δῆθεν θὰ ἀνελάμβανεν ἀγῶνα ἐναντίον ἡμῶν καὶ τῶν Ἄγγλων, προέβη εἰς τὴν λῆψιν διαφόρων ἀποφάσεων. Συμφώνως πρὸς αὐτὰς θὰ ἀνελάμβανεν ἀντεπίθεσιν ἐναντίον ἡμῶν, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ συνδυασθῇ μὲ κάποιαν μορφὴν δυναμικοῦ ἀγῶνος κατὰ τῶν Ἄγγλων. Πρὸς τοῦτο τὸ κόμμα θὰ ἐφρόντιζε νὰ εἰσαγάγῃ ὅπλα ἐκ Τσεχοσλοβακίας, μέσῳ τοῦ Α.Ο.Ε.Λ., καὶ ἐξ Ἀγγλίας.

Οὐδέποτε ὑπελόγισα εἰς τὸ ἐνδεχόμενον δυναμικῆς ἐνεργείας τῶν κομμουνιστῶν, γνωρίζων καλῶς τὸν «φιλοτομαρισμόν» των καὶ μολονότι, ὡς ἡγέτης, ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσω τοιοῦτον ἐνδεχόμενον, ἐν τούτοις τὸ ὑπελόγισα ὡς τὸ ὀλιγώτερον δυνάμενον νὰ συμβῇ. Ἐνῷ οὗτοι εἶχον εὐκαιρίας νὰ εἰσαγάγουν ὅπλα, οὐδέποτε τὰς ἐχρησιμοποίησαν, διότι δὲν ἐγνώριζον πῶς νὰ τὰ χρησιμοποιήσουν καὶ ἐὰν εἶχον τοιαῦτα ἐφοβοῦντο νὰ τὰ χρησιμοποιήσουν.

Ἡ ἔναντι τῶν κομμουνιστῶν τακτικὴ ἡμῶν ἐπέσυρε τὴν δυσμενῆ κριτικὴν τόσον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὅσον καὶ διαφόρων ἄλλων Κυπριακῶν παραγόντων, ἐπιπλέον δὲ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου. Καὶ τὴν μὲν κριτικὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καθὼς καὶ ἐκείνην τῶν Κυπριακῶν παραγόντων ἀντιπαρῆλθον, ἐλυπήθην ὅμως ἐξαιρετικῶς διὰ τὴν κριτικὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου, ὁ ὁποῖος ἐφοβεῖτο, ὅτι ἠδύνατο νὰ προκληθῇ «ρῆγμα εἰς τὸ ἐθνικὸν μέτωπον». Οἱ φόβοι οὗτοι ἦσαν τελείως ἀβάσιμοι, καθ' ὅσον οὐδέποτε οἱ κομμουνισταὶ ἀπετέλεσαν κοινὸν μέτωπον μὲ ἡμᾶς, ποικιλοτρόπως ἀντιδράσαντες καί, εἴς τινας περιπτώσεις, προδώσαντες τὸν ἡμέτερον ἀγῶνα εἰς τοὺς Ἀγγλοτούρκους.

Παρὰ τὰς ἀνωτέρω ἀντιδράσεις, ἠκολούθησα ἔναντι τῶν κομμουνιστῶν σταθερῶς τὴν γραμμήν, τὴν ὁποίαν ἐχάραξα ἀρχικῶς. Τὰ πράγματα τελικῶς μὲ ἐδικαίωσαν. Οἱ κομμουνισταὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μᾶς βλάψουν εἰς σημεῖον, ὥστε νὰ κινδυνεύσῃ ὁ ἀγών.

Ἡ Ἀκελικὴ ἡγεσία, κατὰ πληροφορίας μας, ἐξηκολούθει νὰ εὑρίσκεται εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Κυβερνήτου, ὑποβάλλουσα εἰς αὐτὸν προτάσεις περὶ ἀναζωογονήσεως τοῦ ΑΚΕΛ, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἀναλάβῃ τοῦτο τὴν ἀρχήν. Συμφώνως πρὸς τὰς ἰδίας πληροφορίας, ὁ ἡγέτης τῆς κομμουνιστικῆς ἐργατικῆς Ὀργανώσεως (Παλαιαὶ Συντεχνίαι) Ζιαρτίδης, εἰς συνομιλίαν του μετὰ τοῦ Κυβερνήτου κατὰ Μάϊον 1958 ἐν Λεμεσῷ, συνεζήτησε καὶ τὴν εἰσαγωγὴν Συντάγματος αὐτοκυβερνήσεως, καθὼς καὶ τὴν στάσιν τοῦ ΑΚΕΛ, ἐν περιπτώσει ἀπορρίψεως τούτου ὑπὸ τοῦ Μακαρίου. Ὁ Ζιαρτίδης ἔδωκε διαβεβαιώσεις, ὅτι ἓν τοιοῦτον Σύνταγμα θὰ ἐγίνετο δεκτὸν ὑπὸ τοῦ ΑΚΕΛ, τὸ ὁποῖον καὶ θὰ κατήρχετο εἰς τὰς ἐκλογὰς καὶ συνηγόρησεν ὅπως, πρὸς ἐπαναφορὰν τῆς «ὁμαλότητος» ἐν Κύπρῳ καὶ πλήρη καταστολὴν τῆς «ἀνταρσίας», ἐγκαθιδρυθῇ κατ' ἀρχὴν μεταβατικὴ Κυβέρνησις ἐκ Κυπρίων, κυρίως ἐκ στελεχῶν τῆς Παλαιοσυντεχνιακῆς καὶ τῆς Ἀκελικῆς ἡγεσίας, ἥτις, χρησιμοποιοῦσα πλήρως τὰς στρατιωτικὰς καὶ τὰς ἀστυνομικὰς δυνάμεις, (στρατόν, ἐπικουρικούς, κατασκόπους κ.λ.π.) καθὼς καὶ τοὺς κανονισμοὺς «ἐκτάκτου ἀνάγκης», νὰ ἐξαπολύσῃ ὁλόπλευρον ἐκστρατείαν πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς ΕΟΚΑ. Ὁ Ζιαρτίδης ἦτο λίαν αἰσιόδοξος, ὅτι μία τοιαύτη ἐκστρατεία θὰ ἀποβῇ ἀποτελεσματικὴ ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος, ὁπότε ἡ θέσις τῆς Ἀκελικῆς ἡγεσίας θὰ ἡδραιοῦτο διὰ τοῦ Νομοθετικοῦ εἰς τὸ ὁποῖον θὰ παρεκάθητο ἄνευ ἀντιπάλου. Κατὰ τὰς ἰδίας ὡς ἄνω πηγάς, ὅταν ὁ Λέννοξ Μπόϋντ ἀνέφερεν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, ὅτι ἡ Κυβέρνησίς του συνεζήτει μετὰ Κυπρίων ἐκπροσώπων τὸ μέλλον τῆς νήσου, ἀνεφέρετο εἰς τὴν ἐν λόγῳ συνάντησιν.

Εἰς τὴν ἀνωτέρω συνάντησιν, ἡ ὁποία ἔγινε πράγματι καὶ ἀνεφέρετο καὶ ὁ τόπος, ὅπου αὕτη ἔλαβε χώραν, δὲν ἐμνημονεύετο, ὅτι παρέστη καὶ ὁ Ζιαρτίδης, ἐβεβαιοῦτο ὅμως ὅτι μετέσχε ταύτης ὁ Δήμαρχος Λεμεσοῦ Παρτασίδης, ὅστις καὶ ἀμέσως, μετὰ τὴν συνάντησιν, ἀνεχώρησε δι' Ἀθήνας.

Δὲν ἀναφέρεται, πῶς ἀντίκρυσε τὰς ἀνωτέρω προτάσεις ὁ Κυβερνήτης, οὔτε, ἂν ἀντελήφθη τὰ ἐλατήρια τῶν ἀτόμων, μεθ' ὧν συνωμίλησε. Μᾶλλον φαίνεται, ὅτι δὲν συνέχισε τὰς οὕτω ἀρξαμένας συνομιλίας.

Τὰ ἀνωτέρω κατέστησα γνωστὰ εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, προσθέσας τὰ ἑξῆς:

«Πρὸ τοιαύτης προδοτικῆς ἡγεσίας ἐφεκτικὴ στάσις ἡμῶν ἀποτελεῖ ἐθνικὸν ἔγκλημα. Ἐγὼ ἔπραξα τὸ καθῆκόν μου καὶ κρούω τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου, παρ' ὅλον ὅτι δέχομαι μύδρους ἐκ τῆς ἐλευθέρας Ἑλ-

λάδος. Χρειάζεται συστηματική προπαγάνδα καὶ ἐκστρατεία, ἡ ὁποία νὰ ὀργανωθῇ εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, καὶ νὰ διαφωτίζῃ τὸν Κυπριακὸν Λαόν. Κηρύγματα προερχόμενα ἐκεῖθεν ἔχουν μεγαλυτέραν βαρύτητα καὶ γίνονται περισσότερον πιστευτά, τόσον μεταξὺ τῶν συνοδοιπόρων, ὅσον καὶ μεταξὺ τῶν μετριοπαθῶν κομμουνιστῶν. Λυποῦμαι διότι ἐπαναλαμβάνω διὰ πολλοστὴν φοράν, ὅτι θὰ κερδίσωμεν τὸν ἔνοπλον ἀγῶνα καὶ θὰ χάσωμεν ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ πεδίου, ὁ δὲ κομμουνισμὸς θὰ ἐκμεταλλευθῇ τὸ αἷμά μας καὶ τὰς θυσίας μας. Τὶς πταίει ;»

Πῶς ἀντιμετωπίσθη ἡ Ἀγγλοτουρκικὴ ἐπίθεσις ἀπὸ διπλωματικῆς πλευρᾶς ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου.

Τὴν 9ην Ἰουνίου 1958, ὡς ἐλέχθη, ἡ Ἑλλὰς ἐζήτησεν ἔκτακτον σύγκλησιν τοῦ Συμβουλίου τοῦ ΝΑΤΟ, πρὸς ἐξέτασιν τῶν ἀνθελληνικῶν βιαιοπραγιῶν τῶν Τούρκων ἐν Κύπρῳ, τὴν δὲ 12ην Ἰουνίου ὁ Ἕλλην Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἐδήλωσεν ὅτι θὰ προσέφευγεν εἰς τὸ Συμβούλιον Ἀσφαλείας, ἐὰν συνεχίζοντο αἱ Τουρκικαὶ βιαιοπραγίαι. Τὴν 13ην Ἰουνίου, ἡ Ἑλλὰς κατέθεσε τὴν προσφυγὴν εἰς τὸ Συμβούλιον Ἀσφαλείας.

Τὴν 16ην Ἰουνίου ὁ Μακάριος ἐκάλεσεν εἰς Ἀθήνας τοὺς Κυπρίους Δημάρχους εἰς εἰδικὴν σύσκεψιν.

Ἰδοὺ τί μοῦ ἔγραφε, τὴν 4ην Ἰουλίου, ὁ Μητροπολίτης Κιτίου, ἀφοῦ ἐπεκοινώνησε μὲ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον:

«Ἀντιλαμβάνομαι, ὅτι ὑπάρχει κάποια ἀντίθεσις γνωμῶν μεταξὺ Ἀρχιεπισκόπου καὶ Ὑμῶν, ἐν σχέσει μὲ τὴν γραμμήν, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἀκολουθηθῇ μετὰ τὰς ἐπαισχύντους προτάσεις τῶν Ἄγγλων. Φρονῶ, ὅτι προσεκτικὴ μελέτη τῆς ὅλης καταστάσεως, ὡς καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων καὶ τῶν κινδύνων, τοὺς ὁποίους θὰ εἶχε τυχὸν συνέχεια τοῦ δυναμικοῦ ἀγῶνος ἐναντίον τῶν Τούρκων καὶ Ἄγγλων, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ὁδηγήσῃ εἰς ταυτότητα ἀντιλήψεων μεταξὺ Ὑμῶν καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Πάντως, ἐὰν πρόκειται νὰ ἀποθάνωμεν διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος μας, εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ ἀποθάνωμεν ὅλοι. Ποτὲ δὲν θὰ σᾶς ἐγκαταλείψωμεν καὶ εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι, ὅπως ἠρχίσαμεν μαζί, μαζὶ θὰ φέρωμεν εἰς πέρας τὸν ἱερὸν ἀγῶνά μας».

Εἰς ἑτέραν ἐπιστολήν του, ληφθεῖσαν τὴν 24ην Ἰουλίου 1958, ὁ Μητροπολίτης Κιτίου μοῦ ἔγραφε τὰ ἑξῆς:

«Συνήντησα τὸν Ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν κ. Ἀβέρωφ, ὅστις μὲ διεβεβαίωσε, ὅτι ἐξαντλεῖ ὅλα τὰ μέσα, ἰδίως κατὰ τὴν παροῦσαν κρίσιμον περίοδον, λόγῳ τῶν γεγονότων Μέσης Ἀνατολῆς, διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν θυσιῶν καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Ἀγῶνος. Ἔχω πληροφορίας, ὅτι ὁ Ἀβέρωφ θεωρεῖται ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν ὡς ὁ μόνος ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ἑλλήνων Ἀξιωματικῶν ἐκ τοῦ κλιμακίου τοῦ ΝΑΤΟ Σμύρνης καὶ διὰ τὴν ματαίωσιν τῆς συσκέψεως τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ΝΑΤΟ εἰς Ἀθήνας καὶ δι' αὐτὸ τοῦ ἐκήρυξαν προσωπικὸν πόλεμον πρὸς ἀπομάκρυνσίν του ἐκ τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν..............

....

Τὸ ζήτημά μας θὰ ἐγγραφῇ εἰς τὸν ΟΗΕ καὶ θὰ ὑποστηριχθῇ δι' ὅλων τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα διαθέτει ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις. Διὰ νὰ μὴν ἐξασθενίσῃ ὅμως ἡ θέσις μας εἰς τὸν ΟΗΕ καὶ νὰ μὴ δίδωμεν ἀφορμὴν στενωτέρας συνεργασίας Ἄγγλων καὶ Τούρκων ἐν Κύπρῳ, νὰ περιορίσωμεν τὰς ἐπιθέσεις μας μόνον ἐναντίον τῶν Τούρκων καὶ μάλιστα καταφέροντες κατ' αὐτῶν ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλύτερα πλήγματα. Εἶναι ἀνάγκη νὰ κτυπηθοῦν ἀμειλίκτως, διότι μόνον διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ τρομοκρατηθοῦν καὶ νὰ καθήσουν στὰ αὐγά τους.

»Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀνέφερα ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὴν μεταξὺ Ὑμῶν καὶ αὐτοῦ ἀναφυεῖσαν παρεξήγησιν, συμφωνεῖ πρὸς τὰ ἀνωτέρω καὶ θὰ σᾶς γράψῃ ἐντὸς τῶν προσεχῶν ἡμερῶν. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε ὅμως νὰ παρατηρήσω, ὅτι ὁ ὑπεύθυνος Λάρνακος, τοῦ ὁποίου σημείωμα μοῦ ἀπεστείλατε, δὲν γνωρίζω διὰ τίνα λόγον ἐπεζήτησε νὰ ἐξαγάγῃ συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα δὲν συμβιβάζονται ποσῶς πρὸς τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Δημάρχου Λάρνακος. Οὗτος εἶπεν ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, λόγῳ τοῦ ἐμφανισθέντος Τουρκικοῦ παράγοντος, ὅστις ἀποτελεῖ σοβαρὰν ἀπειλὴν διὰ τὴν ὑπόθεσίν μας, εἶναι ἀνάγκη νὰ κάμωμεν ἑλιγμούς, ἵνα μὴ κλείσωμεν τὴν θύραν τῶν διαπραγματεύσεων καὶ διὰ νὰ ὑπερφαλαγγίσωμεν τὸν παράγοντα τοῦτον. Αὐτό, ἄλλωστε, ἐλέχθη εἰς τὴν πρώτην σύσκεψιν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ Ἐθναρχία μετὰ τῶν Δημάρχων ἐν Ἀθήναις. Τώρα πῶς ὁ ὑπεύθυνος Λάρνακος ἐκ τῶν ἀνωτέρω κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ὑπενόει, ὅτι ὁ ἀγὼν ἀπέτυχε, μόνον ὡς κακόβουλος πρόθεσις καὶ νοσηρὰ φαντασία δύναται νὰ ἐξηγηθῇ».

Ἐξ ἄλλου αἱ ἀντιλήψεις τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ἀβέρωφ, πρὸ τῆς γνωστοποιήσεως τῶν Βρεττανικῶν σχεδίων καὶ τῶν Τουρκικῶν ἐπιθέσεων, ἦσαν αἱ ἀκόλουθοι:

«Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔκαμε διαφόρους ἐνεργείας, διὰ νὰ ἐπιδράσῃ, ὥστε νὰ εἶναι τοὐλάχιστον ἀνεκταὶ αἱ Βρεττανικαὶ προτάσεις ἀπὸ ἀπόψεως ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας καὶ ἀπὸ ἀπόψεως παρόντος καὶ προετοιμασίας τῆς ὁδοῦ πρὸς τὸν τελικὸν σκοπόν. Αὐτὴ ἀπὸ διαφόρους σοβαρὰς ἐνδείξεις συνεπέρανεν ὅτι α) Δὲν θὰ πρόκειται περὶ προτάσεων, ἀλλὰ περὶ προγράμματος, τοῦ ὁποίου θὰ δύναται νὰ συζητηθοῦν

μόνον λεπτομέρειαι. β) Οὐδὲν τὸ θετικὸν δύναται νὰ προβλεφθῇ ἐπὶ τοῦ περιεχομένου των, δεδομένου ὅτι ὑπάρχουν πολλαὶ ἀντικρουόμεναι πληροφορίαι.

»'Από 'Ελληνικῆς πλευρᾶς, πλὴν τῆς διχοτομήσεως, ἀποκλείεται σταθερῶς καὶ τὸ θέμα τῶν Τουρκικῶν βάσεων.

»Οἱ Τοῦρκοι ἀφ' ἑτέρου ζητοῦν ἐπιμόνως τὴν διχοτόμησιν, τὴν ὁποίαν θέλουν ἄμεσον, καὶ προσπαθοῦν μάλιστα νὰ τὴν θεμελιώσουν νομικῶς ἐπὶ κανόνων διεθνοῦς δικαίου. Εἰς τὰ περὶ σοβαρῶν Τουρκικῶν συγκεντρώσεων εἰς τὴν ἀπέναντι τῆς Κύπρου Τουρκικὴν ἀκτήν, ἡ 'Ελληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἔδωσε μεγάλην πίστιν, ἀλλ' ἐὰν ἀπεδεικνύοντο ἀληθῆ, θὰ ἀντέδρα μέσῳ τοῦ ΟΗΕ, προκαλοῦσα θύελλαν ἐναντίον τῶν Τούρκων καὶ συντρίβουσα οὕτω τὸν Τουρκικὸν παράγοντα.

»'Εν σχέσει μὲ τὸν ἀγῶνά μας, καὶ τοῦτο μᾶς ἐνδιαφέρει κυρίως, ἀνησυχοῦν τὴν 'Ελληνικὴν Κυβέρνησιν ζωηρῶς αἱ συνέπειαι μιᾶς γενικῆς ἐπαναλήψεως τοῦ ἀγῶνος. 'Εὰν εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ Τουρκικὴ μειονότης εἶναι ὡπλισμένη καὶ ὠργανωμένη καὶ ὅτι εἶναι ἀποφασισμένη νὰ προβῇ εἰς ἀντίποινα, τότε, μοιραίως, θὰ ἀκολουθήσῃ ἕνας πόλεμος ἀλληλοδιαδόχων ἑκατέρωθεν ἀντιποίνων, μὲ ἐκτελέσεις, πυρπολήσεις κλπ. 'Εὰν τοῦτο συμβῇ, τότε, ἐκτὸς τῆς ταλαιπωρίας τῶν 'Ελλήνων Κυπρίων, θὰ ἔχωμεν τὰς ἀκολούθους συνεπείας: α) Συμφορὰς καὶ σφαγὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει, β) 'Ανώμαλον ἐξέλιξιν τῶν 'Ελληνοτουρκικῶν σχέσεων, εἰς βαθμὸν μὴ δυνάμενον νὰ προβλεφθῇ, γ) 'Αποτελεσματικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν γεγονότων ὑπὸ τῆς ΕΔΑ, καὶ δ) Σοβαρὰς πλέον πιθανότητας τῆς ἐπιβολῆς τῆς διχοτομήσεως, δεδομένου ὅτι σήμερον κατωρθώθη μὲν νὰ πεισθοῦν ὅλαι αἱ Κυβερνήσεις, ὅτι ἡ διχοτόμησις εἶναι ἀνεφάρμοστος καὶ κακή, ἀλλὰ τότε ἐνδέχεται νὰ σκεφθοῦν, ὅτι, διὰ νὰ εἰρηνεύσῃ ἡ Νῆσος, δὲν ἀπομένει ἄλλη λύσις ἀπὸ τὴν διχοτόμησιν.

»Διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους οἱ ἐν 'Αθήναις κύκλοι φρονοῦν, ὅτι ἡ ἀπόφασις περὶ τυχὸν ἐπαναλήψεως τοῦ ἀγῶνος εἶναι σοβαρωτάτη ὑπόθεσις καὶ πρέπει νὰ προσέξωμεν πολύ, διότι σήμερον διέρχεται οὗτος μεγάλους κινδύνους καὶ διὰ πολλὰς χιλιάδας 'Ελλήνων καὶ διὰ βασικὰ συμφέροντα τοῦ Ἔθνους. 'Εὰν ὑπάρξῃ ἀνάγκη ἀγῶνος, ἐκτὸς τοῦ πολυμόρφου πολιτικοῦ ἀγῶνος, δὲν βλέπουν ἄλλον παρὰ ἐκεῖνον τῶν δολιοφθορῶν καὶ τοῦτο διὰ νὰ ἀποφευχθῇ ἡ ἐκτέλεσις ἐπικουρικῶν καὶ ἡ ἐκτέλεσις ἀντιποίνων».

Τὰς ἀνωτέρω ἀπόψεις δὲν προτίθεμαι νὰ σχολιάσω. Τοῦτο μόνον τονίζω, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦ μαχητικοῦ ἀγῶνος ἡ 'Ελληνικὴ Κυβέρνησις δὲν τὸ ἀντιμετώπιζε μὲ ρεαλισμὸν καὶ ὅτι, ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τῆς πραγματικῆς καταστάσεως, διακατείχετο ἀπὸ φοβίαν. Τὰ μετέπειτα γεγονότα τὴν διέψευσαν. Εὐτυχῶς, ἤμην πάντοτε ἕτοιμος διὰ τὸ χείριστον.

'Ο 'Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ἀφ' ἑτέρου ἔγραφε τὴν 9ην 'Ιουλίου:

«'Ο ἀγὼν μας προβλέπεται μακρός. 'Υπάρχει διάχυτον ἕνα πνεῦμα ἀπαισιοδοξίας καὶ ἀνησυχίας, τόσον ἐν 'Ελλάδι, ὅσον καὶ ἐν Κύπρῳ, ὡς πρὸς τὰς μελλοντικὰς ἐξελίξεις τοῦ ζητήματος. Δυστυχῶς ἀντιλαμβάνεται ὁ ἀντίπαλός μας αὐτὰς τὰς ἀνησυχίας καὶ ἀσκεῖ ψυχολογικὴν πίεσιν καὶ πόλεμον νεύρων. Δὲν πρόκειται ἡμεῖς νὰ ὑποκύψωμεν εἰς οἱασδήποτε φύσεως πίεσιν. Δὲν ἐθελοτυφλοῦμεν πρὸ τῆς καταστάσεως. Θὰ τὴν ἀντιμετωπίσωμεν ὅμως μὲ θάρρος καὶ ἐπὶ τοῦ διπλωματικοῦ πεδίου καὶ ἐπὶ ἄλλου πεδίου».

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν ἀπαισιοδοξίαν ἐν 'Ελλάδι δὲν δύναμαι νὰ γνωρίζω, ἐὰν ἦτο πραγματικὴ ἢ φανταστική. Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τὴν Κύπρον, ὑπῆρχε πράγματι τοιαύτη, διότι ἐκλονίσθη ἡ ἐμπιστοσύνη πρὸς τοὺς διαχειριζομένους τὸ Κυπριακὸν καὶ ἐπιστεύετο, ὅτι μόνον ἡ μαχητικότης καὶ ὁ ἀγὼν τῆς Κύπρου θὰ ἀπέδιδον καρπούς, καθιστῶντας τοὺς Ἕλληνας διπλωμάτας περισσότερον προσεκτικούς, θαρραλέους καὶ σταθεροὺς εἰς τὴν διεκδίκησιν τῶν Κυπριακῶν δικαίων.

Περὶ τῶν ἀπόψεων τῶν κυβερνητικῶν κύκλων ἔλαβον ἐπιστολὴν τοῦ 'Υπουργοῦ 'Εξωτερικῶν κ. 'Αβέρωφ, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 14ην 'Ιουλίου, ἐξ ἧς παραθέτω τὰ ἀκόλουθα:

«'Η ἱερά μας ὑπόθεσις, μέχρι περίπου τοῦ Φεβρουαρίου 1958, ἐπήγαινε καλά. 'Ο ἡρωϊκὸς ἀγών μας εἶχε ξυπνήσει τοὺς πάντας καὶ εἶχε θέσει τὸ ζήτημα ἐπὶ τῆς μόνης ἰσχυρᾶς καὶ ρεαλιστικῆς βάσεως. 'Αφ' ἑτέρου, ὅπου καὶ ἂν προσέφευγεν ἡ 'Ελλάς, κάτι ἐκέρδιζε. 'Η ἄφιξις τοῦ Ἄγγλου 'Υπουργοῦ τῶν 'Εξωτερικῶν ἐν 'Αθήναις ἐτόνωσε τὴν θέσιν μας καὶ ἀνοίγει προοπτικὰς ἀρκετὰ εὐμενεῖς.

»'Αλλὰ μετὰ τὴν τελευταίαν προσφυγήν μας καὶ μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ἄγγλου 'Υπουργοῦ τῶν 'Εξωτερικῶν, οἱ Τοῦρκοι ἤλλαξαν τακτικήν. 'Εφοβήθησαν τὴν πρόοδόν μας καὶ ἀπεφάσισαν α) Προετοιμασίαν σοβαρὰν διὰ τὸν ΟΗΕ, β) Πολιτικὴν ἐκβιασμοῦ διὰ παντὸς μέσου - καὶ ὑπάρχουν τοιαῦται, ἰδίᾳ λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς των θέσεως καὶ τῶν λίαν σημαντικῶν ἐνόπλων δυνάμεών των καὶ γ) Δημιουργίαν γεγονότων εἰς Κύπρον, ὥστε ἀφ' ἑνὸς νὰ φοβίσουν τοὺς Συμμάχους, ὅτι δύνανται καὶ αὐτοὶ νὰ ἀναστατώσουν τὸ Νησὶ καὶ ἀφ' ἑτέρου - καὶ πρὸ παντὸς - νὰ πείσουν τοὺς πάντας, ὅτι αἱ δύο κοινότητες ἀδυνατοῦν νὰ συμβιώσουν καὶ ὅτι ἡ ἔστω κακὴ λύσις τῆς διχοτομήσεως, εἶναι ἡ μόνη δυνατή.

»'Η τακτικὴ αὐτὴ ἔπιασε. Ὄχι τὰ δύο πρῶτα. 'Εκεῖ ὑπάρχουν τρόποι ἀντιδράσεως καὶ φαίνεται ὅτι χρησιμοποιοῦνται. Εἰς τὸ τρίτον ὅμως ὑπάρχει δυσχέρεια, ἂν μὴ σχεδὸν ἀδυναμία, ἀντιδράσεως. Διότι κατηγορίαι δριμύτεραι καὶ ἀπειλαὶ λήψεως ἀποφάσεων καὶ μέτρων πρωτοφανῶν διὰ τὴν 'Ελλάδα ἐκτοξεύονται».

Καὶ μοῦ ὑπεβάλλετο, ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ σκεφθῶ καὶ μόνος, διότι οἱ ἐν 'Αθήνοις ἔκαμναν ὅ,τι ἠδύναντο καὶ μάλιστα εἰς τρόπον, ὥστε νὰ διαγράφεται δυσαρέσκεια, ἂν ὄχι κτύπημα, τῶν Μεγάλων ἐναντίον τῆς Κυβερνήσεως καὶ δὴ τοῦ κ. 'Αβέρωφ. 'Η 'Ελληνικὴ Κυβέρνησις ἔκαμνεν ὅ,τι ἦτο δυνατὸν διὰ μίαν ἱκανοποιητικὴν λύσιν

ἢ προώθησιν τοῦ θέματος ἀπὸ τὴν σημερινήν κακήν του θέσιν, καὶ πρὸ παντὸς διὰ νὰ σταματήσῃ τὰς Τουρκικὰς βιαιότητας ἐν Κύπρῳ. Τὸ τελευταῖον ἦτο τὸ μᾶλλον ἐπεῖγον καὶ σοβαρόν, καὶ διότι ταλαιπωροῦνται οἱ Ἕλληνες Κύπριοι, ἀλλὰ καὶ διότι φαίνεται, ὅτι αἱ βιαιότητες τρέπουν συνεχῶς περισσότερον τὰς διαφόρους Κυβερνήσεις πρὸς τὴν λύσιν τῆς διχοτομήσεως. Ἀκολούθως μοῦ ὑπεδείκνυον τρόπους συμπεριφορᾶς ἀπέναντι τῆς ἐναντίον μας Ἀγγλοτουρκικῆς συμπαιγνίας καὶ δράσεως.

Αἱ προοπτικαὶ τοῦ Ἕλληνος Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ἀβέρωφ εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν θὰ εἴχομεν ἡσυχίαν καὶ θὰ ἠδυνάμεθα νὰ κερδίσωμεν χρόνον, ἦσαν αἱ ἑξῆς, ὡς μοῦ διεβιβάσθησαν διὰ τῆς μνημονευθείσης ἐπιστολῆς του τῆς 14 - 7 - 58:

«Ὑπῆρχον πιθανότητες διὰ καλυτέραν πολιτικὴν τοποθέτησιν καὶ ὅτι, παρὰ τὰς δυσχερείας, αὐτὴν τὴν φοράν, χάρις εἰς ἄλλον ἑλιγμόν, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀνέμενεν ἀκόμη καλύτερα ἀποτελέσματα ἀπὸ τὸν ΟΗΕ, καὶ ὅτι εἶχε σοβαρὰς πιθανότητας διὰ λίαν πειστικὰ ἀποτελέσματα. Ἀντιθέτως ἡ ὕπαρξις Τουρκικῶν βιαιοπραγιῶν ἦγε πρὸς τὴν διχοτόμησιν, παρέχουσα ἀμυδρὰς ἐλπίδας διὰ καλὴν ἐξέλιξιν τοῦ ζητήματος πρὸ τοῦ ΟΗΕ.»

Ἀγγλοελληνικαὶ συνομιλίαι ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ μετὰ τοῦ Βρεττανοῦ Πρωθυπουργοῦ.— Τὸ νέον Βρεττανικὸν σχέδιον διὰ τὴν Κύπρον.— Ἀντίκτυπος ἐκ τῆς ἐξαγγελίας τούτου.

Ἡ προκήρυξίς μας τῆς 4ης Αὐγούστου «Η ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ», συνέτεινεν ὥστε ὁ Μὰκ Μίλλαν καὶ ὁ Κυβερνήτης Φοὺτ νὰ ἀναχωρήσουν εἰς Ἀθήνας τὴν 7ην Αὐγούστου διὰ συνομιλίας ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ.

Αἱ συνομιλίαι διήρκεσαν μέχρι τῆς 9ης Αὐγούστου, χωρὶς νὰ σημειωθῇ καμμία πρόοδος. Τὸ ἐκδοθὲν κοινὸν ἀνακοινωθὲν ἔλεγεν: «Οἱ δύο Πρωθυπουργοὶ ἀντήλλαξαν ἀπόψεις πολὺ εἰλικρινεῖς καὶ πλήρεις, συνεφώνησαν δὲ ὅτι αἱ συνομιλίαι των ὑπῆρξαν πολὺ χρήσιμοι ἀλλὰ δὲν δύναται ἀκόμη νὰ λεχθῇ, ὅτι αἱ ἀπόψεις των συμπίπτουν πλήρως». Ὁ Ἕλλην Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν ἐδήλωσεν ὅτι «ἐγένετο χρήσιμος ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων, ἀλλὰ δὲν ἐπετεύχθη πρόοδος» καὶ ὅτι ἦτο αἰσιόδοξος.

Ὁ Μὰκ Μίλλαν μετὰ τοῦ Φοὺτ ἀνεχώρησαν τὸ ἀπόγευμα τῆς 9ης Αὐγούστου δι' Ἄγκυραν καὶ τὴν ἑπομένην ἠγγέλθη, ὅτι αἱ Ἀγγλοτουρκικαὶ συνομιλίαι ἔληξαν, χωρὶς νὰ ἀναφερθῇ τι τὸ συγκεκριμένον περὶ τούτων. Τὴν 11ην Αὐγούστου ὁ Βρεττανὸς Πρωθυπουργὸς ἀφίχθη εἰς Κύπρον, ὅπου συνωμίλησε μὲ τοὺς Ἕλληνας Δημάρχους Λευκωσίας καὶ Κυρηνείας καθὼς καὶ τοὺς Τούρκους ἡγέτας. Ἀπὸ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς ἐτονίσθη, ὅτι εἶναι ἀδύνατος πᾶσα λύσις ἄνευ τοῦ Μακαρίου καὶ κατηγγέλθη ἡ μεροληπτικὴ στάσις τῆς Κυβερνήσεως ἔναντι τῶν Τούρκων, αἱ ἐμπρηστικαὶ ὁμιλίαι τῶν Τούρκων, καθὼς καὶ ἡ στάσις τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας». Εἰς δημοσιογραφικὴν συνέντευξιν ὁ Βρεττανὸς Πρωθυπουργὸς ἐδήλωσεν, ὅτι σκοπὸς τοῦ ταξειδίου του εἰς Ἀθήνας καὶ Ἄγκυραν δὲν ἦτο ἡ ἐπίτευξις τελικῆς συμφωνίας, ἀλλὰ ἡ συζήτησις τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς συνομιλίας ἐν Ἀθήναις, ὡμίλησε περὶ πατροπαραδότου φιλίας μεταξὺ Βρεττανικοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ὅτι ἐπιστρέφει εἰς Λονδῖνον πολὺ καλύτερον ἐνημερωμένος ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος καὶ προσέθεσεν: «Δὲν πρόκειται νὰ εἴπω ποία θὰ εἶναι ἡ νέα φάσις τῶν ἐνεργειῶν μας. Πάντως δηλῶ, ὅτι θὰ ἐκπληρώσωμεν τὰς εὐθύνας μας πρὸς τὴν Κύπρον».

Περαίνων, ὁ κ. Μὰκ Μίλλαν εἶπε «Πρὸς τὸ παρὸν χρειαζόμεθα δύο τινά: Πρῶτον διαρκῆ εἰρήνην καὶ τερματισμὸν τῆς τρομοκρατίας καὶ δεύτερον μίαν εἰρηνικὴν ἑπταετῆ περίοδον, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας αἱ ἐξτρεμιστικαὶ λύσεις τοῦ προβλήματος πρέπει νὰ παραμερισθοῦν. Οὐδεὶς καλεῖται νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς φιλοδοξίας του. Ζητοῦμεν ἁπλῶς νὰ τὰς παραμερίσῃ διὰ τὸ καλὸν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἑπταετοῦς περιόδου θὰ εἶναι πολὺ εὐκολώτερον νὰ κάμωμεν τὸ ἑπόμενον βῆμα. Δὲν πρόκειται νὰ εἴπω τώρα ὅ,τιδήποτε ὅσον ἀφορᾷ τὸ σχέδιόν μας διὰ τὰ ἑπτὰ αὐτὰ ἔτη. . . .»

Τὴν πρωΐαν τῆς 12ης Αὐγούστου ὁ Μὰκ Μίλλαν ἀνεχώρησε διὰ Λονδῖνον. Οὕτω τὸ ταξείδιον ἐπιδείξεως τοῦ κ. Μὰκ Μίλλαν εἰς Ἀθήνας - Ἄγκυραν - Κύπρον ἔληξεν ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἡ ἀποτυχία τῶν συνομιλιῶν ἐπιστοποιήθη διὰ τῆς καταθέσεως τῆς Ἑλληνικῆς προσφυγῆς εἰς τὸν ΟΗΕ τὴν 14ην Αὐγούστου.

Κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις παραμονήν του, ὁ Φοὺτ συνηντήθη δὶς καὶ μετὰ τοῦ Μακαρίου.

Ἡ συνομιλία, ὡς μοῦ διεβιβάσθη, περιεστράφη ἐπὶ τῶν ἀκολούθων:

«Ὁ Φούτ, εἰς ὕφος δραματικόν, προσεπάθει νὰ πείσῃ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, ὅτι ἡ βία εἰς οὐδεμίαν λύσιν δύναται νὰ ὁδηγήσῃ παρὰ εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ ὅτι διὰ τὴν ἐξεύρεσιν λύσεως πρέπει πρῶτον νὰ ἀποκατασταθῇ ἡ εἰρήνη καὶ ἡ τάξις, ἐζήτησε δὲ ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον νὰ ἐξασκήσῃ τὴν ἐπιρροήν του διὰ τὸν τερματισμὸν τῆς βίας. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἀπήντησεν ὅτι ἡ ἀποκατάστασις τῆς εἰρήνης δὲν δύναται νὰ συζητηθῇ ὡς χωριστὸν θέμα, ἄσχετον μὲ τὴν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ καὶ ὅτι διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ εἰρήνη δὲν ἀρκεῖ μία ἔκκλησις πρὸς τὴν ΕΟΚΑ, ἀλλὰ πρέπει αὕτη νὰ συνοδεύεται μὲ τὴν ἐξαγγελίαν μιᾶς συμφωνίας ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ ἢ τοὐλάχιστον νὰ παρέχῃ βάσιμον ἐλπίδα περὶ συμφωνίας. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος προσέθεσεν ὅτι οἱ Ἄγγλοι οὐδέποτε συνέβαλον εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης, ἡ δὲ ἐκεχειρία τῆς ΕΟΚΑ ὑπῆρξε πάντοτε μονομερής. Περαιτέρω ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἶπεν ὅτι τὸ Βρεττανικὸν Σχέδιον εἶναι ἀπαράδεκτον καὶ πρέπει νὰ ἐγκαταλειφθῇ.

Εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὁ Φοὺτ δὲν ἠθέλησε νὰ ἀπαντήσῃ κατὰ τρόπον δεσμευτικόν. Ἐν τούτοις ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἔμενε μὲ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ἐγκαταλείψουν οἱ Ἄγγλοι τὸ πρῶτον σκέλος τοῦ Σχεδίου (τὴν συνεταιριστικὴν βάσιν) διὰ νὰ ἀρχίσουν συνομιλίας ἐπὶ τοῦ Συντάγματος, ἀφοῦ ἐπιτραπῇ ἡ ἐπάνοδος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου εἰς Κύπρον.

Εἰς μίαν στιγμὴν ὁ Κυβερνήτης ἠρώτησε τὸν Ἀρχιεπίσκοπον κατὰ πόσον ἦτο δυνατὸν νὰ πεισθῇ ὁ Γρίβας, ὅπως ἐγκαταλείψῃ τὴν Νῆσον, ὁ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος ἀπήντησε, ὅτι «ὁ Γρίβας δὲν θὰ εἶναι διατεθειμένος νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Κύπρον προτοῦ ἐπιτευχθῇ συμφωνία ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ».

Ἡ παρουσία τοῦ ΓΡΙΒΑ ἐν Κύπρῳ ἐθεωρεῖτο, ὅτι ἦτο ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν τῆς Βρεττανικῆς διπλωματίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἑλληνικῆς τοιαύτης. Ὁ Φοὺτ ὡμολόγησε ὠμὰ εἰς διάλεξιν δοθεῖσαν ἐν Λονδίνῳ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1960 ἐνώπιον τῶν μελῶν τῆς Βασιλικῆς Κοινοπολιτειακῆς Ἑταιρείας:

«Ἡ κυρία μας προσπάθεια ἦτο νὰ ἐπαναφέρωμεν εἰς τὴν νῆσον τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ νὰ ἐκδιώξωμεν τὸν στρατηγὸν Γρίβαν».

Ἅμα ὡς ἔλαβον γνῶσιν τῶν ἀνωτέρω, ἔγραψα μεταξὺ ἄλλων τὰ ἀκόλουθα εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον:

«Τὸ Κυπριακὸν δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ λυθῇ μὲ ἁπλᾶ κουβεντολόγια Λονδίνου — Ἀθηνῶν — Ἀγκύρας, ἀλλὰ διὰ μιᾶς σθεναρᾶς καὶ ἀποφασιστικῆς στάσεως ἔναντι παντὸς ἀντιτιθεμένου εἰς τὴν δικαίαν καὶ ἠθικὴν λύσιν του. Αἱ μεγάλαι στιγμαὶ ἀπαιτοῦν καὶ μεγάλας ἀποφάσεις, τὰ δὲ μεγάλα προβλήματα δὲν λύονται μὲ τὴν φοβίαν τοῦ τί δυνατὸν νὰ ἐπακολουθήσῃ, ἀλλὰ μὲ τὸ ριψοκινδυνεύειν καὶ τὴν στερεὰν ἀπόφασιν νὰ κερδίσῃ τις παίζων «Ὅλα γιὰ ὅλα».

Ἐφ' ὅσον ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν υἱοθετεῖ μίαν τοιαύτην τακτικήν, ἐφ' ὅσον ἐννοεῖ νὰ λύσῃ τὸ Κυπριακὸν ἐντὸς τῶν συμμαχιῶν της μὲ τοὺς Δυτικούς, λύσις τοῦ Κυπριακοῦ ὑπὲρ ἡμῶν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ.

Ἀτενίζομεν μὲ ἀπογοήτευσιν, ἀλλὰ καὶ μὲ ψυχικὸν πόνον τὴν ἠθικὴν κατάπτωσιν τοῦ ἔθνους, νὰ ἀτενίζῃ τοῦτο μὲ ἀδράνειαν τὰς ἀνηκούστους καὶ ἀπανθρώπους μεθόδους, ποὺ ἀκολουθοῦν οἱ Ἄγγλοι στὴν Κύπρον ἐναντίον παντὸς Ἑλληνικοῦ καὶ παρομοίας τῶν ὁποίων δὲν ἀντίκρυσα ποτέ, χωρὶς ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νὰ λαμβάνῃ πρακτικὰ καὶ δραστικὰ μέτρα παρεμποδίσεως των, ἀρκουμένη μόνον...... εἰς διαμαρτυρίας προφορικὰς ἢ ἐγγράφους. Ὁποία κατάπτωσις!....

Ἕκαστος ἂς ἀναλογισθῇ τὰς εὐθύνας του ἔναντι τῆς ἱστορίας. Ἡμεῖς θὰ πράξωμεν τὸ καθῆκόν μας, ἀποφασισμένοι νὰ πέσωμεν μέχρις ἑνός. Λυπούμεθα μόνον ὅτι, ὅταν θὰ ἀνατείλῃ ἡ ἡμέρα τῆς Λευτεριᾶς, χάρις στὸν ἀγῶνά μας, δὲν θὰ ὑπάρχῃ ζωὴ στὸ νησί μας γιὰ νὰ τὴν ἀγκαλιάσῃ, ἀλλοίμονον, παρὰ μερικοὶ γέροντες γιὰ νὰ ἀναγγείλουν, ὅτι ὑπήρξαμεν ἄξιοι τῆς Πατρίδος, τῆς Πατρίδος ἐκείνης, τῆς ὁποίας οἱ Κυβερνῆται δὲν ὑπῆρξαν ἰσάξιοι τῶν εὐκλεῶν προγόνων».

Ἐν τούτοις, εἰς τοὺς ἐπισήμους Ἑλληνικοὺς κύκλους ἐπεκράτουν ἄλλαι ἀντιλήψεις. Οὗτοι δὲν ἀπέκλειον νὰ ὑπάρχῃ ἀπὸ Ἀγγλικῆς πλευρᾶς διάθεσις ὑποχωρήσεως πρὸς ἐξεύρεσιν, ἂν ὄχι ἀμέσου λύσεως, τοὐλάχιστον ἑνὸς τρόπου μεταβατικοῦ πρὸς λύσιν καὶ ἰσχυρίζοντο, ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ φαντασθῇ κανείς, ὅτι τὸ ταξείδιον τοῦ Βρεττανοῦ Πρωθυπουργοῦ ἀπεσκόπει μόνον εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἐπιχειρήματος, ὅτι ἀπὸ Ἀγγλικῆς πλευρᾶς ἐπεχειρήθη τὸ πᾶν, ἀλλὰ ἐπὶ ματαίῳ, πρὸς ἐξεύρεσιν λύσεως. Οὕτω εἰδοποιοῦμαι ἐξ Ἀθηνῶν ὅτι εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ διατηρηθῇ ἡ ἐκεχειρία πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν, ἡ δὲ ἐπιφυλακτικότης εἰς τὰς δηλώσεις ἀπὸ ἰδικῆς μας πλευρᾶς ὑπηγορεύθη, κατὰ μέγα μέρος, ἀπὸ λόγους τακτικῆς, ὑπάρχουν δὲ ἐλπίδες πολλαὶ διὰ θετικὴν προώθησιν.

Δὲν γνωρίζω ποῦ ἐστήριζον τὴν τόσην αἰσιοδοξίαν των οἱ κυβερνητικοὶ κύκλοι. Μήπως ἡ προσπάθειά των ἔτεινε μόνον εἰς τὸ νὰ τηρηθῇ ἡ ἐκεχειρία, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἐκόπτοντο καὶ τὴν ὁποίαν δὲν ἐθεώρουν ὡς ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ ὡς ἀπαρχὴν διὰ λῆψιν οἱασδήποτε ἄλλης ἀποφάσεως πρὸς λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ; Εἰς τὸν Μητροπολίτην Ἄνθιμον ἔγραφα σχετικῶς τὴν 11ην Αὐγούστου:

«Εὔχομαι νὰ διαψευσθῶ, ἀλλὰ προσωπικῶς οὐδὲν ἀναμένω ἀπὸ τὰ «κουβεντολόγια» αὐτὰ μεταξὺ Λονδίνου - Ἀθηνῶν - Ἀγκύρας. Ἡ γραμμή, ἡ ὁποία ἐχαράχθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς, εἶναι ἐσφαλ-

μένη καὶ ὁ ροῦς τῶν πραγμάτων θὰ βαίνῃ συνεχῶς ἀποκλίνων τῆς εὐθείας, ἐφ' ὅσον μοιρολατρικῶς παρακολουθοῦμεν ἁπλῶς τὸν ροῦν τῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα θὰ φθάσουν μία μέρα σὲ πλῆρες ἀδιέξοδον.»

Τὴν 18ην Αὐγούστου λαμβάνω ἀπὸ τὸν κ. 'Αβέρωφ τὰς ἀκολούθους πληροφορίας:

«Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπὸ τὴν δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν ἀνέμενε χειρότερα: Διχοτόμησιν μὲ τὸ ζόρι, πρόσκλησιν τῶν Τούρκων νὰ καταλάβουν ἐν Κύπρῳ τὸ μέρος των, ἰσχυρὰν στρατιωτικὴν κατάληψιν ἀπὸ Τουρκικὰ στρατεύματα, βιαιοτάτην ἀντίδρασιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν ΟΗΕ καὶ μοιραίως διάρρηξιν ὅλων τῶν συμμαχιῶν της. Φαίνεται, ὅτι κατὰ τὰς συνομιλίας Καραμανλῆ - Μὰκ Μίλλαν ἐξετέθησαν ἑκατέρωθεν αἱ ἑξῆς ἀπόψεις:

»Μ. Βρεττανία. 'Εὰν ἡ Κύπρος ἦτο δυτικῶς τῆς Ἑλλάδος, θὰ τὴν ἔδιδεν εὐχαρίστως. 'Εκεῖ ὅπου εἶναι, ὅπως ἐκδηλοῦται τὸ Τουρκικὸν ἐνδιαφέρον καὶ μὲ τὸν διεθνῆ ρόλον τῆς Τουρκίας, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀγνοηθῇ αὐτὴ ἡ πλευρὰ τοῦ θέματος. 'Επιμένει ἐπὶ τῆς διχοτομήσεως καὶ προσπαθεῖ μάλιστα νὰ τὴν ἐπιβάλῃ, μολονότι δὲν τὴν θεωροῦν οἱ ἴδιοι καλὴν λύσιν. 'Επειδὴ ἀντελήφθησαν, ὅτι ἄκοντες καὶ μέσῳ τοῦ χάους ἔβαινον πρὸς τὰ ἐκεῖ, ἐπειδὴ οὔτε μὲ 100.000 ἄνδρας δὲν δύνανται νὰ τηρήσουν τὴν τάξιν, ἂν οἱ κάτοικοι θέλουν ἐμφύλιον πόλεμον, συνέλαβον τὸ νέον σχέδιον, ὡς μεταβατικὴν προσωρινὴν λύσιν, ἑκάστου μέρους τηροῦντος τὰς διεκδικήσεις του. Ἡ μόνη οὐσία τοῦ σχεδίου εἶναι: α) Αἱ δύο Βουλαὶ δὲν δύνανται νὰ ἐνοχλοῦν, ἐφ' ὅσον οἱ Τοῦρκοι θὰ πάρουν δι' αὐτῆς μόνον τὰς ἁρμοδιότητας, τὰς ὁποίας ἤδη ἔχει ἡ μειονότης εἰς χεῖράς της, β) ἡ μὴ ἀνάλογος πρὸς τὴν σύνθεσιν τοῦ πληθυσμοῦ πλειοψηφία εἰς τὸ γενικὸν συμβούλιον ἀποτελεῖ παραχώρησιν εἰς τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ αὐτόχρημα ἀσήμαντον, ὅταν σκεφθῇ κανεὶς ὅτι σῶμα μὲ Ἑλληνικὴν πλειοψηφίαν θὰ ἀποφασίζῃ ἐπὶ δημοσίων ἔργων, ἐμπορίου, ὅλων τῶν ἄλλων θεμάτων, πλὴν ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, ἀμύνης καὶ ἀσφαλείας.

»Ἑλλάς. 'Ετάχθη ὑπὲρ ὁριστικῆς λύσεως, ἵνα καταστῇ δυνατὸν ν' ἀναβιώσουν εἰλικρινεῖς συμμαχίαι - φιλίαι. Τούτου μὴ ὄντος δυνατοῦ, δεκτὴ προσωρινὴ λύσις.

»'Απαραίτητον δι' αὐτήν.

— Μὴ ὑπάρξῃ καμμία ἀνάμειξις Κυβερνήσεως Ἑλλάδος - Τουρκίας εἰς προσωρινὴν διοίκησιν Νήσου δηλ. νὰ μὴ ὑπάρξῃ ἰδέα τριμερῶν συνεταιρισμῶν, ἐκδηλουμένη δι' ἀντιπροσώπων τῶν δύο Κυβερνήσεων.

—'Αποκλεισθῇ διπλῆ ἰθαγένεια.

— Δύο Βουλαὶ καταργηθοῦν, ἀλλὰ ἐὰν τοῦτο ἀδύνατον, μνημονευθοῦν περιοριστικῶς ἁρμοδιότητες εἰς θρησκευτικά, ἐκπαιδευτικὰ καὶ θέματα οἰκογενειακοῦ δικαίου καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ δημιουργηθῇ ἑνιαία Βουλή.

— Κατὰ τὴν ἑπταετίαν οὐδὲν νὰ μὴ προδικάσῃ τὴν ὁριστικὴν λύσιν. Οὐσιαστικὴ προσέγγισις τῶν δύο θέσεων, ἐκτὸς ἴσως τοῦ θέματος τῆς διπλῆς ἰθαγενείας, ὅπερ θεωρεῖται βασικὸν ὑφ' ἡμῶν, δὲν ἐπῆλθεν. 'Εν τούτοις, Βρεττανὸς Πρωθυπουργὸς φαίνεται, ὅτι ἀφῆκε ἐλπίδας, ὅτι, ἂν πείσῃ τοὺς Τούρκους, θὰ ὑποχωρήσῃ.

»Κατὰ τὰς συνομιλίας Κυβερνητικῶν παραγόντων μετὰ τοῦ Φοὺτ θεωρεῖται βέβαιον, ὅτι ἐλέχθησαν τὰ ἑξῆς:

»Ὁ Φοὺτ εἶπεν ὅτι ἐὰν οἱ Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι θέλουν νὰ ἀλληλοκαταστρέφωνται δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ τοὺς σταματήσῃ καὶ ὅτι εἶναι πεπεισμένος ὅτι ὁ Βρεττανὸς λαὸς δὲν θὰ δεχθῇ νὰ δολοφονοῦνται ἐπὶ μακρὸν τὰ τέκνα του. Ὅτι συνεχιζομένης τῆς καταστάσεως καὶ ὁ ἴδιος θὰ συστήσῃ ἀποχώρησιν τῶν Ἄγγλων ἐκ Κύπρου, διότι δὲν τοὺς ἐνδιαφέρει ἡ Κύπρος, ἀλλὰ μόνον αἱ βάσεις.

»—Οἱ Ἑλληνικοὶ Κυβερνητικοὶ παράγοντες ἀπήντησαν, ὅτι ἀποχώρησις τῶν Βρεττανῶν θὰ σημαίνῃ ἀπὸ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς πλήρη νίκην, διότι θὰ κατορθώσῃ νὰ παρεμβάλῃ τὸν ΟΗΕ διὰ μίαν περίοδον.

»Ἂν δὲν παρέμβῃ ὁ ΟΗΕ, τότε βαίνομεν πρὸς Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον, ὅστις θὰ καταστῇ ἀναπότρεπτος. 'Αλλὰ τότε μὲ πλήρως ἐπαναστατημένην τὴν νῆσον πῶς θὰ σταθοῦν βάσεις 'Αγγλικαί;

»Κατὰ τοὺς Κυβερνητικοὺς πάντοτε παράγοντας, τίποτε τὸ βέβαιον δὲν βγαίνει ἀκόμη, πλὴν τοῦ ὅτι εἶχον περιέλθει πράγματι εἰς πολὺ ἐπικίνδυνον θέσιν καὶ ὅτι τώρα ἐδημιουργήθησαν μερικαὶ ἐλπίδες καὶ ὅτι ἐὰν αὗται δὲν ἐπαληθεύσουν θὰ ἔχωμεν θλιβερὰς συνεπείας».

Ὁμολογουμένως αἱ ὑποχωρήσεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως μοῦ ἦσαν κάτι τὸ ἀκατανόητον καὶ ἦτο βέβαιον, ὅτι αὐτὴ ἐξέφυγε ἀπὸ τὴν ὀρθὴν ὁδόν. Ὡς ἐκ τούτου, εἰς τὸν κ. 'Αβέρωφ ἀπήντησα τὰ ἑξῆς:

«Τὸ Κυπριακὸν δὲν πρόκειται νὰ λυθῇ, ἐφ' ὅσον δὲν βλέπομεν καθαρὰ τὴν διεθνῆ κατάστασιν καὶ τὸν ρόλον, ποὺ πρόκειται νὰ διαδραματίσῃ κάθε κράτος σὲ μέλλουσαν σύρραξιν. Δυστυχῶς, σὲ στιγμὰς τραγικὰς διὰ τὸ Ἔθνος βρίσκομαι μόνος νὰ βλέπω διαφορετικὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Βλέπω μετὰ λύπης μου, ὅτι διαφωνῶ πρὸς τὴν πολιτικοστρατιωτικὴν ἡγεσίαν τῆς χώρας καὶ βαδίζω μόνος ἕνα μονοπάτι ποὺ ἐχάραξα, ἀφήσας δι' ἄλλους τὴν συνηθισμένην λεωφόρον, ποὺ ἀκολουθοῦν οἱ ἄνθρωποι τῆς ρουτίνας καὶ τῆς ἀνωδύνου πορείας. 'Εὰν ἤμουν ὑπεύθυνος εἰσηγητὴς εἴτε εἰς τὸν πολιτικόν, εἴτε εἰς τὸν στρατιωτικὸν τομέα, αἱ εἰσηγήσεις μου θὰ ἦσαν διαφορετικαὶ τῶν ὅσων γίνονται καὶ ἴσως θὰ ἐθεωροῦντο ἐπαναστατικαί. 'Αλλ' εἰς μεγάλας στιγμὰς χρειάζονται μεγάλαι ἀποφάσεις καὶ αἱ ἐπαναστάσεις ἰδεῶν, δοξασιῶν ἢ μεθόδων μόναι δύνανται νὰ σώσουν μίαν κατάστασιν.

»Δὲν ἔχω τὴν δύναμιν, οὔτε ἀπαίτησιν νὰ ἐπιδράσω ἐπὶ οὐδενὸς καὶ νὰ ἐπιβάλω τὰς ἀπόψεις μου.

»Ἔχω ὅμως ἕνα χρέος, ἀλλὰ καὶ καθῆκον νὰ ὑποδείξω εἰς τοὺς Κυβερνῶντας κάτι, τὸ ὁποῖον οὗτοι ἔχουν ὑποχρέωσιν νὰ ἀκούσουν. Ἂς δείξουν τοὐλάχιστον ἐθνικὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ νὰ μὴ δεχώμεθα «μπάτσους» ἀπὸ τὴν ἀπόλεμον Τουρκίαν, καθ' ἣν στιγμὴν δὲν ἐδέχθημεν νὰ ρυπάνουν τὰς παρειάς μας δύο πανίσχυροι αὐτοκρατορίαι, Γερμανία - 'Ιταλία. Εἶναι προτιμότερον νὰ πίπτῃ κανεὶς μαχόμενος γενναῖα παρὰ νὰ ἐπιζῇ μέ...... τὴν ἀνοχὴν τῶν ἄλλων. Αὐτὸ θὰ πράξωμεν ἐμεῖς ἐδῶ στὴν Κύπρον, μὴ δεχόμενοι κανένα συμβιβασμὸν διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἐλευθερίας μας, σύμφωνα μὲ τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην τῶν προγόνων μας. Ἔτσι πράττομεν τὸ καθῆκόν μας. 'Εναπόκειται τώρα εἰς ἄλλους νὰ πράξουν καὶ αὐτοὶ τὸ ἰδικόν των».

'Εν πάσῃ περιπτώσει, πρὸς ἐξουδετέρωσιν τοῦ ἐπιχειρήματος, ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις δὲν εὐοδοῦνται, λόγῳ ἐπαναλήψεως τῆς δράσεώς μας, παρέτεινα τὴν μέχρι 10ης Αὐγούστου καθορισθεῖσαν, διὰ τῆς ἀπὸ 4 Αὐγούστου προκηρύξεώς μου, διάρκειαν τῆς ἐκεχειρίας, μέχρις ἐκδόσεως νεωτέρας διαταγῆς μου, μολονότι αἱ ἔρευναι καὶ αἱ συλλήψεις ὑπὸ τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας» ἐξηκολούθουν ὡς καὶ οἱ ἐμπρησμοὶ 'Ελληνικῶν περιουσιῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Τὴν 14ην Αὐγούστου ὁ Βρεττανὸς Πρωθυπουργὸς προέβη εἰς δηλώσεις ἐπὶ τῆς Βρεττανικῆς πολιτικῆς διὰ τὴν Κύπρον.

Διὰ τούτων καθωρίζετο, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις θὰ χωρήσῃ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς πολιτικῆς, ἡ ὁποία ἐξηγγέλθη τὴν 19ην 'Ιουλίου. Αἱ ἐπενεχθεῖσαι ἐπὶ ταύτης τροποποιήσεις εἶναι αἱ ἀκόλουθοι:

—'Εγκαθίδρυσις χωριστῶν 'Ελληνικῶν καὶ Τουρκικῶν δημοτικῶν Συμβουλίων, ὅπου κρίνει ἀναγκαῖον τοῦτο ὁ Κυβερνήτης.

'Αναβάλλεται ἡ ἐφαρμογὴ τῆς προτάσεως διὰ τὴν διττὴν ὑπηκοότητα.

— Οἱ ἀντιπρόσωποι 'Ελλάδος καὶ Τουρκίας δὲν θὰ παρακάθηνται ὡς μέλη τοῦ Συμβουλίου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Κυβερνήτου, ἀλλὰ θὰ θεωρῶνται ὡς εἰδικῶς διωρισμένοι ἀντιπρόσωποι τῶν χωρῶν των, μὲ δικαίωμα ἀμέσου ἐπαφῆς μετὰ τῶν Κυβερνήσεών των.

'Εκ τῶν προτάσεων τῆς 'Ελληνικῆς Κυβερνήσεως, κατὰ τὴν συνάντησιν Καραμανλῆ - Μὰκ Μίλλαν, ἀ ν ε β λ ή θ η μ ό ν ο ν, ἡ ἐφαρμογὴ τῆς διπλῆς ἰθαγενείας καὶ καθωρίσθη διαφορετικὴ ἡ ἰδιότης τῶν ἀντιπροσώπων 'Ελλάδος καὶ Τουρκίας. Προσετέθη ὅμως εἰς βάρος μας ἡ ἐγκαθίδρυσις χωριστοῦ 'Ελληνικοῦ καὶ Τουρκικοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου.

Οὕτω ἀπὸ τὰς συνομιλίας 'Αθηνῶν - 'Αγκύρας προέκυψε τὸ νέον ἔκτρωμα. Ἤμην ἀποφασισμένος νὰ μὴ ὑποχωρήσω οὔτε κατὰ χιλιοστὸν ἀπὸ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπανειλημμένως διεκήρυξα· τὰ δίκαια ἑνὸς λαοῦ δὲν δύνανται νὰ ὑποστηριχθοῦν ἀπὸ τοὺς ὑπευθύνους μὲ χλιαρὰς ἐξαγγελίας καὶ δῆθεν ἀπειλάς, ἐφ' ὅσον ὁ ἀντίπαλος γνωρίζει καλῶς, ὅτι οὐδέποτε θὰ πραγματοποιηθοῦν αὗται, ἀλλ' ἁπλῶς λέγονται διὰ κατανάλωσιν. 'Ο πολιτικὸς ἀνὴρ πρέπει νὰ εἶναι ἀνὴρ τῶν μεγάλων ἀποφάσεων εἰς στιγμὰς ἱστορικὰς διὰ τὸ Ἔθνος. Πρέπει νὰ εἶναι εὐθὺς καὶ συνεπὴς διὰ νὰ γνωρίζουν οἱ πάντες, ὅτι ἐκεῖνο ποὺ λέγει, θὰ τὸ κάμῃ. 'Η 'Ελληνικὴ πολιτικὴ ἡγεσία ἡ διαχειρισθεῖσα τὸ Κυπριακὸν δὲν δύναται νὰ καυχηθῇ, ὅτι ἐπέδειξε τοιαῦτα προτερήματα. Εἰς στιγμὰς ἱστορικάς, ὅπως αἱ τοῦ Κυπριακοῦ, ἀπῃτοῦντο καὶ ἱστορικαὶ ἀποφάσεις, διότι τὰ μεγάλα προβλήματα δὲν λύονται μὲ τὴν συνήθη ρουτίναν τῶν διπλωματικῶν παρασκηνίων καὶ τῆς συναλλαγῆς. Τὰς ἀνωτέρω ἀπόψεις μου κατέστησα γνωστὰς εἰς τὸν Μητροπολίτην Κιτίου κ. Ἄνθιμον διὰ τῆς ἀπὸ 18ης Αὐγούστου 1958 ἐπιστολῆς μου.

'Η δυσαρέσκειά μου ἐναντίον τῆς 'Ελληνικῆς Κυβερνήσεως, λόγῳ κακῆς διαχειρίσεως τοῦ Κυπριακοῦ, ἔφθασεν εἰς τὰ ὦτά της, δι' ὃ καὶ ὁ κ. 'Αβέρωφ μοῦ ἔγραψε τὰ ἑξῆς:

«'Η ἀκολουθουμένη διὰ τὸ Κυπριακὸν πολιτικὴ τῆς 'Ελληνικῆς Κυβερνήσεως δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν ἔλλειψιν δυναμισμοῦ καὶ θάρρους, ἀλλὰ εἰς πεποιθήσεις ὡς πρὸς τὸ συμφέρον ὁλοκλήρου τοῦ Ἔθνους. Τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Τουρκίας, ἀνύπαρκτον ἢ ἐλάχιστον πρό τινος, ἐκαλλιεργήθη τεχνητῶς καὶ ἤδη εἶναι πραγματικόν. Οἱ κυβερνῆται της εἶναι αἰχμάλωτοι αὐτῆς τῆς ἀδιαλλαξίας. 'Εξ αὐτῆς κινδυνεύει «τὸ τελευταῖον κατάλοιπον τοῦ Βυζαντίου» ὡς χαρακτηρίζεται ὁ 'Ελληνισμὸς τῆς Κων/πόλεως καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. 'Η Τουρκία θεωρεῖται, κακῶς, ἀποφασιστικὸς παράγων τῆς Δύσεως εἰς τὴν Μ. 'Ανατολήν, ἥτις, λόγῳ τῶν πετρελαίων καὶ τοῦ Σουέζ, ἐνδιαφέρει τὴν Δύσιν, ὅσον καμμία ἄλλη περιοχὴ εἰς τὸν κόσμον.

»'Η 'Ελληνικὴ Κυβέρνησις κατὰ διαφόρους τρόπους κατεπολέμησε αὐτὴν τὴν θέσιν τῆς Τουρκίας.»

Μοῦ ἀνέπτυξεν ἀκολούθως τὰ ἐνδεχόμενα ἐπακόλουθα μιᾶς πολιτικῆς οὐδετεροφίλου.

Τὸ συμπέρασμα ἦτο, ὅτι ἡ 'Ελληνικὴ Κυβέρνησις θεωρεῖ, ὅτι διὰ τὸ Κυπριακὸν «δὲν χωρεῖ παρὰ ἀ γ ὼ ν ἐ ν τ ὸ ς τ ῆ ς Σ υ μ μ α χ ί α ς. 'Αγὼν ζωηρός, μὲ χρῆσιν κάθε πολιτικοῦ μέσου καὶ μὲ πλήρη ἀνεξαρτησίαν γνώμης.»

'Η περίοδος, ἣν διατρέχομεν, εἶναι ἡ δυσχερεστέρα ὅλων κατὰ τὸν κ. 'Αβέρωφ, διότι ἡ Τουρκία φοβηθεῖσα, μετὰ τὸν ΟΗΕ, θέλει νὰ δημιουργήσῃ κἄτι τὸ οριστικόν. Ἂν δὲν τὸ ἐπιτύχῃ ἐκβιάζουσα, θὰ τὸ ἐπιδιώξῃ διὰ τῆς αἱματοχυσίας ἐν Κύπρῳ. 'Η 'Αγγλία δὲν θέλει τὴν αἱματοχυσίαν, διότι φθείρεται παγκοσμίως τὸ κῦρός της καὶ διότι προκαλεῖ ἐσωτερικὰς πολιτικὰς δυσχερείας σοβαράς. Σημαίνοντες Συντηρητικοὶ καὶ ἀτυχῶς σημαίνοντες 'Εργατικοί, ἔχουν τὴν γνώμην, ὅτι ἂν γίνῃ ἀξιόλογος ἀναταραχὴ εἰς τὴν Κύπρον, πρέπει νὰ δηλώσουν, ὅτι κρατοῦν τὰς βάσεις καὶ νὰ καλέσουν τοὺς Τούρκους νὰ καταλάβουν τὸ βόρειον τμῆμα τῆς Κύπρου καὶ τοὺς Ἕλληνας τὸ νότιον καὶ νὰ παραιτηθοῦν τῆς κυριαρχίας. Φαί-

νεται δέ, ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐπ' αὐτῆς τῆς σκέψεως ὑπολογίζουν, εὐνοοῦντες τὴν σύγκρουσιν ἐν Κύπρῳ.

Αὗται εἶναι αἱ ἀντιλήψεις τοῦ Ἕλληνος Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἕκαστος δύναται νὰ συναγάγῃ ἐξ αὐτῶν συμπεράσματα. Ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Τουρκία εἶναι τοῦ αὐτοῦ συνασπισμοῦ. Ἡ πρώτη ἐκβιάζει καὶ ἐπιτυγχάνει ὅ,τι θέλει, ἐνῷ ἡ δευτέρα ἀμύνεται καὶ συνεχῶς ὑποχωρεῖ. Καὶ ὅμως, ἡ μὲν πρώτη καὶ εἰς τοὺς δύο Παγκοσμίους πολέμους οὐδέποτε ὑπῆρξε σύμμαχος πρὸς τὴν Δύσιν, ἐνῷ ἡ δευτέρα παρέμεινε πιστὴ σύμμαχος, γενομένη ὁλοκαύτωμα χάριν τοῦ Συμμαχικοῦ ἀγῶνος. Θὰ προβληθῇ καὶ πάλιν ἡ σημασία, ἥτις ἀποδίδεται εἰς τὸν Τουρκικὸν παράγοντα ἐκ μέρους τῶν Δυτικῶν. Σφάλμα τεράστιον, διότι ἡ στρατιωτικὴ ἀξία τοῦ Τουρκικοῦ παράγοντος δὲν εἶναι ἀπόλυτος, ἀλλὰ σχετική. Ὅπως καὶ ἄλλοτε ἐτόνισα, ἡ ἀξία τῆς Τουρκίας εἶναι στενῶς συνδεδεμένη μὲ τὴν συμβολὴν τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἀραβικοῦ κόσμου καὶ μειοῦται σημαντικώτατα ἄνευ τούτων. Ὁ Ἀραβικὸς ἤδη κόσμος διάκειται ἐχθρικῶς πρὸς τὴν Τουρκίαν καὶ δὲν ἀπομένει ἄλλο στήριγμα τῆς Τουρκίας τόσον εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἤπειρον, ὅσον καὶ εἰς τὴν Μ. Ἀνατολὴν παρὰ μόνον ἡ Ἑλλάς. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἀκόμη ὑποθέσωμεν, ὅτι δίδεται ὑπὸ τῶν Συμμάχων τόση μικρὰ σημασία εἰς τὸν Ἑλληνικὸν παράγοντα, ὥστε νὰ μὴ γίνεται καμμία σύγκρισις μὲ τὸν Τουρκικὸν τοιοῦτον, ποῖος πταίει; Πταίει ἡ Ἑλληνικὴ πολιτικὴ ἡγεσία, ἡ ὁποία τὴν Ἑλλάδα τῆς δόξης, τὴν ὑπερήφανον Ἑλλάδα τῆς Πίνδου, τὴν κατήντησε νὰ δέχεται ἐντολὰς καὶ ραπίσματα. Ἡ Ἑλλὰς σύμμαχος τῶν Δυτικῶν, ἡ ὁποία πρὸ εἴκοσι ἑνὸς ἐτῶν ἀντιμετώπισε μόνη δύο Αὐτοκρατορίας, σήμερον ἐγκαταλείπεται εἰς τὰς δικαίας ἀξιώσεις της καὶ ἀμείβονται οἱ ὄψιμοι φίλοι τῆς Δύσεως καὶ τοῦτο διότι ἡ συμβολή της εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς Δύσεως δὲν θεωρεῖται σημαντικὴ ἐν σχέσει μὲ ἐκείνην τῆς Τουρκίας!! Καὶ ὅμως, ἄλλη πολιτικὴ ἡγεσία, ἥτις θὰ ἐχειρίζετο καλύτερα διπλωματικῶς τὴν θέσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ θὰ ἀξιοποιοῦσε καλύτερον τὰς δυνάμεις της, θὰ ἔπρεπε νὰ δώσῃ εἰς τοὺς Συμμάχους νὰ κατανοήσουν, ὅτι ἡ ἰσχὺς τῶν ἐθνῶν δὲν μετρᾶται οὔτε μὲ τὰ χρήματα, οὔτε μὲ τὰ στρέμματα τῆς γῆς, ποὺ διαθέτουν, ἀλλὰ μὲ τὸ πύρωμα τῆς ψυχῆς, ὅπως ἄλλοτε τὸ ἀπέδειξε πλειστάκις ἡ Ἑλλὰς καὶ μάλιστα τελευταίως εἰς Ἀλβανίαν καὶ Κύπρον. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιτελέσῃ ἕνα τοιοῦτον ἔργον μία Κυβέρνησις πρέπει πρῶτον αὐτὴ νὰ ἔχῃ τὸ πύρωμα τῆς ψυχῆς· ἡ Ἑλληνική, ὅμως, Κυβέρνησις, ἀπέδειξεν, ἀτυχῶς, ὅτι ἐστερεῖτο τούτου.

Ὁ Μακάριος δι' ἐπιστολῆς, τὴν 15ην Αὐγούστου, πρὸς τὸν Φοὺτ ἀπέρριψε τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον. Εἰς δημοσιογραφικὴν συνέντευξιν τῆς 28ης Αὐγούστου ἐδήλωσεν ὅτι θὰ ἀντιταχθῇ μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου, ζητήσας ἐπὶ πλέον καὶ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ ΟΗΕ πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης εἰς τὴν Κύπρον καὶ πρὸς τερματισμὸν τοῦ Κυπριακοῦ δράματος. Ὁ Μακάριος ἀπεσαφήνισεν ἐπίσης ὅτι εἶναι καθῆκον τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν νὰ λάβουν σαφῆ ἀπόφασιν περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως εἰς Κύπρον. Τὴν 19ην Αὐγούστου ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπέρριψεν ἐπίσης τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον.

Εἰς τὸν τύπον γίνεται λόγος περὶ πιθανῆς διακοπῆς τῶν διπλωματικῶν σχέσεων τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ Τουρκίας εἰς περίπτωσιν ἐφαρμογῆς του. Οἱ ἡγέται τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐν Ἑλλάδι συνεφώνησαν, ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ συνέχισις τοῦ Κυπριακοῦ ἀγῶνος.

Ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ κοινὴ γνώμη εἶναι διχασμένη. Ὁ «Ὀμπσέρβερ» εἰσηγεῖται ἀνάθεσιν τῆς εὐθύνης εἰς τὸν ΟΗΕ. Ὁ «Ἡμερήσιος Κῆρυξ» διακηρύσσει, ὅτι ὅστις προσπαθεῖ νὰ ἐπιβάλῃ Σύνταγμα ξανανοίγει τὴν θύραν πρὸς τὴν αἱματοχυσίαν. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἀγγλικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος Ντράϊμπεργκ κατηγορεῖ τοὺς Τόρηδες διὰ κακὸν χειρισμὸν τοῦ Κυπριακοῦ.

Ἐν τούτοις, ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις οὐ μόνον ἀρνεῖται ἐπιμόνως νὰ προβῇ εἰς οἱανδήποτε τροποποίησιν τοῦ σχεδίου, ἀλλὰ καὶ ἀποφεύγει νὰ ὑποσχεθῇ, ὅτι τοῦτο δὲν θὰ ὁδηγήσῃ πρὸς τὴν διχοτόμησιν.

Ταυτοχρόνως, Ἑλληνικοὶ πολιτικοὶ κύκλοι παρουσιάζουν τοὺς περὶ τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν λίαν ἐπιφυλακτικοὺς διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου, λόγῳ ὀξύνσεως τῆς καταστάσεως ἐν Κύπρῳ καὶ φρονοῦν ὅτι τὸ σχέδιον δὲν θὰ ἐφαρμοσθῇ, ἐφ' ὅσον ἀπερρίφθη ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου καὶ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

Ἡ Ἀμερικανικὴ πολιτικὴ παραμένει πάντοτε Τουρκόφιλος. Ὁ ἐν Οὐάσιγκτων Ἕλλην

Πρεσβευτὴς κ. Γ. Μελᾶς παρητήθη, ὡς αἰτία δὲ φέρεται ἡ ἀνθελληνικὴ πολιτικὴ τῶν Η. Πολιτειῶν εἰς τὸ Κυπριακόν.

Ἐν Ἑλλάδι καὶ Κύπρῳ ἡ ἀγανάκτησις ἐκ τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου εἶναι καθολική. Ὁ Κυπριακὸς λαὸς εἶναι εἴπερ ποτε καὶ ἄλλοτε ἀποφασισμένος νὰ ἀγωνισθῇ διὰ τὴν ἐλευθερίαν του.

Ἀντιδράσεις ἡμῶν διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου.

Ἡ ἀντίδρασίς μας ἐναντίον τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου ἀφεώρα τὴν λῆψιν προληπτικῶν καὶ κατασταλτικῶν μέτρων.

Τὰ μέτρα ταῦτα ἀφεώρων: 1) Τὴν συμπεριφοράν μας ἔναντι τῶν Τούρκων, εἰς τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ δείξωμεν, ὅτι εἴμεθα ἀποφασισμένοι νὰ ἀντιδράσωμεν. Τὴν μελέτην τῶν σχετικῶν θεμάτων ἀνέθεσα εἰς τὴν Πολιτικὴν Ἐπιτροπὴν ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Ἄνθιμον, ἡ ὁποία καὶ θὰ ὑπέβαλλε τὸ πόρισμα τῆς μελέτης της. 2) Τὴν ἐπιβράδυνσιν τῆς συντάξεως τῶν ἐκλογικῶν καταλόγων. 3) Ἀντίδρασιν εἰς τὸν διαχωρισμὸν τῶν κυβερνητικῶν ὑπηρεσιῶν, τὸν ὁποῖον ἐμελέτα ἡ Κυπριακὴ Κυβέρνησις καὶ ἤρχισε νὰ θέτῃ εἰς ἐφαρμογήν, δελεάζουσα τὰς φιλοδοξίας τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων διὰ τῆς προσφορᾶς ἀνωτέρων θέσεων κ.λ.π.

Ἦτο φανερόν, ὅτι ἡ Κυπριακὴ Κυβέρνησις θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου της μόνον ἀφοῦ ἐκέρδιζε μὲ τὸ μέρος της τοὺς κυβερνητικοὺς ὑπαλλήλους. Συνεπῶς, ἡ προσπάθειά μας ἔπρεπε νὰ στραφῇ πρὸς αὐτούς, ὥστε οὗτοι νὰ ἐκτελοῦν διαταγὰς τῆς Ὀργανώσεως καὶ μόνον ταύτης, διὰ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ὑπὸ τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως συντελεσθησομένην ἐργασίαν προωθήσεως ἐφαρμογῆς τοῦ σχεδίου. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὠργάνωσα: α) Δίκτυον πληροφοριῶν ἀπὸ ἀνωτέρους ὑπαλλήλους, ὥστε ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ πληροφοροῦμαι τὰς προθέσεις τῆς Κυβερνήσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ δίδουν οὗτοι γνώμην ἐπὶ τῶν ληπτέων μέτρων ἐναντίον τῶν κυβερνητικῶν σχεδίων. β) Ἐξέδωκα διαταγὴν εἰς τοὺς τομεῖς διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων, οὕτως ὥστε ἐν τῇ ἐπαγγελματικῇ των ἁρμοδιότητι νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ συνεισφέρουν γενικῶς εἰς τὸν Ἐθνικὸν ἀγῶνα, συνίστων δὲ ὅπως ἡ ἐργασία αὕτη συντελεσθῇ μὲ πᾶσαν ἐχεμύθειαν καὶ ἀθορύβως, ἵνα μὴ περιέλθῃ εἰς γνῶσιν τῶν Ἀρχῶν.

Ἡ ἐργασία αὕτη ἐπροχώρησεν ἀρκετά, εὕρομεν δὲ πρόθυμον κατανόησιν ἐκ μέρους τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων. Πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀποτελεσματικωτέρας ἀντιδράσεως, κατὰ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου καὶ ἐφαρμογῆς τῶν ἀνωτέρω, τῶν τε προληπτικῶν καὶ κατασταλτικῶν μέτρων, ἐξεδόθη διαταγὴ εἰς τοὺς τομεῖς καθορίζουσα: 1) Τὴν παρακολούθησιν τῶν ἐνεργειῶν τῶν Ἀρχῶν 2) Τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν ΠΕΚΑ καὶ ΕΑΕΜ, ὥστε νὰ καταστῇ εὔκολος ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ λαοῦ 3) Τὴν καθοδήγησιν τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου ὅτι ἡ τυχὸν ἐπιβολὴ τούτου θὰ εὕρῃ ὁλόκληρον τὸν Κυπριακὸν λαὸν πανέτοιμον πρὸς δρᾶσιν διὰ νὰ τὸ ματαιώσῃ. Εἶχον, ἄλλως τε, τὴν γνώμην ὅτι καὶ μόνη ἡ σταθερὰ ἀπόφασις τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, νὰ μὴ δεχθῇ τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον, καὶ ἡ ἀποφασιστικότης του νὰ καταπολεμήσῃ τοῦτο δι' ὅλων τῶν μέσων ἦσαν ἀρκετά, ὥστε νὰ καταστήσουν τοῦτο ἀνεφάρμοστον. Ἡ ἀπόφασις τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ὅπως μὴ ὑποκύψῃ εἰς τὴν βίαν ἔπρεπε νὰ ἐκδηλοῦται δημοσίᾳ καὶ μὲ φανατισμὸν καὶ νὰ περιέρχεται εἰς γνῶσιν τῶν Ἀρχῶν. 4) Τὴν προπαρασκευὴν τοῦ μαχητικοῦ ἀγῶνος εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐνισχύσῃ τὰ μέγιστα τὴν παθητικὴν καὶ ἐνεργὸν ἀντίστασιν τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ σχεδίου καὶ νὰ καθιστᾶ τοῦτον μᾶλλον ἀποφασιστικόν.

Τὴν 21ην Αὐγούστου, ἐκυκλοφόρησα φυλάδιον μὲ τὸ ἀκόλουθον περιεχόμενον:

> «Δὲν θὰ ὑποκύψωμεν εἰς τὴν Ἀγγλοτουρκικὴν συνωμοσίαν τοῦ συνεταιρισμοῦ. Δὲν δεχόμεθα συμβιβασμούς. Ζητοῦμεν καθαρὰ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΙΝ. Αἱ 450.000 Ἕλληνες εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ ἀντιδράσουν δι' ὅλων τῶν μέσων. Οὐδεμία δύναμις εἶναι ἱκανὴ νὰ μᾶς καθυποτάξῃ καὶ νὰ μᾶς ἐπιβάλῃ τὸ ἔκτρωμα, Βρεττανικὸν Σχέδιον ὑποδουλώσεως εἰς τοὺς Ἀγγλοτούρκους. Τὸ Ἀγγλικὸν Σχέδιον θὰ συντριβῇ εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.»

Ἐκάλουν δὲ τὸν Ἑλληνικὸν Κυπριακὸν λαὸν «νὰ εἶναι ἕτοιμος διὰ τὴν μεγάλην μάχην καὶ νὰ πειθαρχήσῃ εἰς τὰς διαταγὰς τῆς ἡγεσίας τοῦ ἀγῶνος».

Δι' ἑτέρου φυλλαδίου, εἰδοποίουν τὸν Φοὺτ ὅτι πρέπει νὰ θάψῃ ὁριστικῶς τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον, διότι μόνον ἀφοῦ πατήσῃ ἐπὶ τῶν πτωμάτων 450.000 Ἑλλήνων θὰ μπο-

ρέση νὰ τὸ ἐπιβάλῃ καὶ ὅτι εἴμεθα ἀποφασισμένοι νὰ πατήσωμεν ἡμεῖς ἐπὶ Ἀγγλικῶν πτωμάτων.

Ἡ σθεναρὰ ἀντίστασις τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, μὲ ἔκδηλον ἀποφασιστικότητα ἀντιδράσεως δι' ὅλων τῶν μέσων κατὰ τοῦ Βρεττανικοῦ ἐκτρώματος, ἐπέφερε τοὺς καρπούς της.

Τὸ Λονδῖνον δηλοῖ μὲν ὅτι θὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἐφαρμογήν του ἄνευ τροποποιήσεων, δὲν τολμᾷ ὅμως νὰ προχωρήσῃ καὶ δεικνύει ἐπιφυλακτικότητα. Εἴχομεν ἀφ' ἑτέρου ἐνδείξεις, ὅτι ἀπὸ Βρεττανικῆς πλευρᾶς ὡριμάζει ἡ σκέψις παρελκύσεως τοῦ ζητήματος ἐφαρμογῆς τοῦ σχεδίου. Ὁ Βρεττανικὸς ἀντιπολιτευόμενος τύπος, ὁ ὁποῖος ἀρχικῶς ἐκθύμως εἶχεν ὑποστηρίξει τὸ σχέδιον, ἤδη ὁμολογεῖ τὸ ναυάγιον τούτου καὶ ἐπικρίνει τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν. Τοῦτο ἐξησθενεῖ τὴν θέσιν τῆς τελευταίας, ἡ ὁποία ἐδικαιολόγει τὴν ἐμμονήν της εἰς τὸ σχέδιον μὲ τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι ἐτύγχανε τῆς ἐγκρίσεως καὶ τῆς ἀντιπολιτεύσεως.

Ἡ κ. Λένα Τζέκερ, γνωστὸν Βρεττανικὸν Ἐργατικὸν στέλεχος, μεταβᾶσα εἰς Ἀθήνας, ἀφοῦ συνήντησε τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον καὶ τὸν Ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν, προέβη τὴν 25ην Αὐγούστου εἰς δηλώσεις, δι' ὧν προέτεινε νέον σχέδιον πρὸς ρύθμισιν τοῦ Κυπριακοῦ. Δι' αὐτοῦ ζητεῖ ἀποστολὴν εἰς Κύπρον ὁμάδος τῶν Ἡ. Ἐθνῶν, ἑνιαίαν Νομοθετικὴν Συνέλευσιν καὶ ἀναλογικὴν ἀντιπροσώπευσιν εἰς τὸ Συμβούλιον τοῦ Κυβερνήτου. Ἐὰν δὲ ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις δὲν θέλῃ νὰ προβῇ εἰς τροποποιήσεις, τότε αὕτη ὀφείλει νὰ ἀναβάλῃ πᾶσαν ἐνέργειαν, μέχρις ὅτου ἐπιληφθοῦν τοῦ ζητήματος τὰ Ἡωμένα Ἔθνη.

Ἀπόψεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἡ θέσις μου ἔναντι αὐτῶν.— Ἀβέρωφ: «Ὁ Ζορλοῦ εἶναι πολὺ πείσμων...»

Τὴν 28ην Αὐγούστου εἶχα τὰς ἀπόψεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, διὰ τοῦ κ. Ἀβέρωφ (γράφει εἰς τρίτον πρόσωπον διὰ λόγους ἀσφαλείας).

20-8-58

«Ἀγαπητέ μου φίλε,

»Πιστὸς εἰς τὸν ρόλον μου ἤθελα καὶ πάλιν νὰ σὲ τηρήσω ἐνήμερον. Δὲν ἔχω ὅμως οὐσιώδη νέα νὰ σοῦ πῶ. Τὴν ἀπάντησιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως θὰ τὴν εἶδες ἀπὸ τὰς ἐφημερίδας. Ἐδῶ εἰς δικούς μας καὶ ξένους κύκλους ἔκανε πολὺ καλὴν ἐντύπωσιν, ὡς σφιχτοδεμένη σὲ λογικὴ καὶ ἀξιοπρέπεια.

»Ἐν τούτοις ἐγὼ δὲν βλέπω τί μπορεῖ νὰ βγῇ. Βλέπω τόσο δύσκολα τὰ πράγματα, ὥστε σκέπτομαι νὰ κάμω ἕνα ἀπονενοημένο διάβημα, ποὺ δὲν εἶναι σύμφωνο πρὸς τὰς συνηθείας μου καὶ τὸν χαρακτῆρά μου: Σκέπτομαι, μέσῳ τοῦ κοινοῦ φίλου, νὰ ζητήμω νὰ γνωρίσω τὸν Ἀβέρωφ, νὰ τοῦ πῶ τὴν ἰδιότητά μου, ἂς ποῦμε, «ἐνημερωτοῦ» σου, καὶ νὰ ἀντιληφθῶ ἐκ πρώτης χειρὸς τί διάβολο σκέπτονται αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι. Ἔχουν κανένα σχέδιον; Μήπως βλέπουν καὶ αὐτοὶ ἀδιέξοδον; Μήπως βλέπουν μακράν, πολὺ μακράν, παράτασιν τοῦ ἀγῶνος, μὲ ἐνδεχόμενα μάλιστα τετελεσμένα γεγονότα ἐν τῷ μεταξύ;

»Αὐτὰ καλὸν εἶναι νὰ σοῦ τὰ ξεκαθαρίσω. Ἐπίσης καλὸν εἶναι νὰ ἀντιληφθῶ, ἂν εἶναι ἢ ὄχι ἕτοιμος διὰ παράτασιν τοῦ ἀγῶνος. Αἱ πληροφορίαι μου εἶναι ὅτι, ἂν καὶ βλέπουν σοβαρὰς ταλαιπωρίας, ἂν καὶ δὲν θέλουν ἔξοδον ἀπὸ τὰς συμμαχίας (λόγῳ κινδύνων ἀσφαλείας καὶ λόγῳ τοῦ ὅτι ἐξ αὐτῆς θὰ προκύψῃ χειροτέρευσις τοῦ Κυπριακοῦ), εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ συνεχίσουν ζωηρὸν ἀγῶνα, τηροῦντες ἀνεξάρτητον στάσιν καὶ ἔναντι τῶν συμμάχων. Αἱ αὐταὶ πληροφορίαι λέγουν, ὅτι δὲν θὰ δεχθοῦν ποτὲ μεταβατικὴν λύσιν ἐκτὸς ἐὰν εἶναι ἀπὸ ἐκείνας, ποὺ καὶ ἐμεῖς δεχόμεθα. Ἀλλὰ πρῶτον: εἶναι πράγματι ἔτσι; δεύτερον: τί βλέπουν ὡς προοπτικὴν διὰ τῆς τακτικῆς αὐτῆς; τρίτον: ποῖα τὰ συγκεκριμένα μέσα, ἅτινα θὰ χρησιμοποιηθοῦν διὰ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῆς τῆς τακτικῆς; εἶναι σοβαρά, εἶναι ἀποτελεσματικά;

»Πρὶν ἐπιχειρήσω αὐτὴν τὴν προσωπικὴν ἔρευναν, θὰ ἤθελα νὰ εἶχα τὰς ἀπόψεις σου. Τοῦτο ἐπείγει ἀφ' ἑνὸς διότι εἶναι προφανές, ὅτι βιάζει αὐτὴ ἡ ἔρευνα, ἀφ' ἑτέρου ἀρκετὰ συντόμως θὰ λείψῃ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας.

»Ἐν τῷ μεταξὺ δὲν ξέρω τί θὰ κάμῃς ἐσύ. Εἶναι δύσκολο νὰ σοῦ δώσω γνώμην ἐπ' αὐτοῦ, διότι διὰ νὰ σχηματίσω γνώμην πρέπει νὰ κατέχω ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ θέματος, ἐνῷ, ὡς γνωρίζεις, κατέχω ἐλάχιστα καὶ αὐτὰ ὄχι ἀπολύτως ἀσφαλῆ.

»Ἐν τούτοις σοῦ μεταδίδω τὰς ἀκολούθους σκέψεις μου. Ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ ἔλλειψις οἱασδήποτε προοπτικῆς καὶ ἐπαρκοῦς κατανοήσεως συνηγορεῖ ὑπὲρ ἐπαναλήψεως τοῦ ἐντόνου πολιτικοῦ ἀγῶνος τῆς πολιτικῆς ὀργανώσεως, ἣν διαθέτεις.

«Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὅμως τοῦτο θὰ προκαλέσῃ ἄμεσον ἔνοπλον δρᾶσιν Βρεττανῶν καὶ Τούρκων, βοηθουμένων ἀπὸ τοὺς πρώτους. Δὲν μὲ φοβίζουν αἱ ἐκ τῆς συγκρούσεως ταύτης ταλαιπωρίαι. Μὲ τρομάζουν ὅμως αἱ ἐξ αὐτῆς ἐνδεχόμεναι πολιτικαὶ συνέπειαι. Πρωτίστως μὴ τυχὸν καὶ βγοῦν σχεδὸν τετελεσμένα γεγονότα.

«Ἐπίσης, δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ ζυγίσω κατὰ τὰς συνεπείας ἐπὶ τῆς προσφυγῆς εἰς τὸν ΟΗΕ.

»Δι' αὐτὸ νομίζω, ὅτι τοὐλάχιστον δι' ἕνα διάστημα ὡς ποὺ νὰ μελετήσωμεν τὴν κατάστασιν καὶ ἐφ' ὅσον αὐτοῦ δὲν χτυποῦν οἱ Τοῦρκοι καὶ εἶναι ἐφεκτικοὶ οἱ Ἄγγλοι, θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναμείνωμε.

»Πάντως παρακαλῶ νὰ ἔχω τὰς ἀπόψεις σου.

»Ὁ Θεὸς μαζί σου ἀγαπητὲ φίλε. Σὲ φιλῶ.

Ἡ ἀπάντησίς μου εἰς τὸν κ. Ἀβέρωφ ἦτο ἡ ἑξῆς:

29-8-58

«Ἀγαπητέ μου,

«Πῆρα τὸ γράμμα σου τῆς 20-8-58. Θὰ προσπαθήσω νὰ εἶμαι σύντομος γιὰ νὰ σοῦ πῶ τὰς ἀπόψεις μου.

«Διὰ νὰ ἐξετάσωμεν τὴν σημερινὴν κατάστασιν τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος πρέπει νὰ ἀνατρέξωμεν στὸ παρελθόν, νὰ δοῦμε τὰ σφάλματα, τὰ ὁποῖα ὡδήγησαν στὸ σημερινὸν ἀδιέξοδον καὶ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ λάβουμε ὡς βάσιν διὰ νὰ ποῦμε τί μπορεῖ νὰ γίνῃ στὸ μέλλον.

»Ἀνέκαθεν ἤμουν ὑποστηρικτὴς τοῦ ἀδυσωπήτου καὶ μέχρι τῶν ἄκρων πολιτικοῦ καὶ μαχητικοῦ ἀγῶνος. Τὸ Κυπριακὸν ἢ μᾶς ἐνδιαφέρει ὡς ἐθνικὴ ὑπόθεσις καὶ εἴμεθα συνεπῶς ἀποφασισμένοι νὰ παίξουμε «ὅλα γιὰ ὅλα», ἢ μᾶς ἐνδιαφέρει μὲν ὡς τοιοῦτον, ἀλλὰ ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν συμμαχιῶν μας. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν, ἐὰν ἐπαίζαμε τὰ «ἀτοῦ μας» μὲ ἀποφασιστικότητα καὶ σταθερότητα εἶμαι βέβαιος, ὅτι 100 ο)ο θὰ ἐπετυγχάναμε.

»Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν οἱ Ἄγγλοι δὲν πρόκειται νὰ ὑποχωρήσουν, ἐφ' ὅσον γνωρίζουν, ὅτι δὲν θὰ ἀποκολληθῶμεν ἀπὸ τὰς συμμαχίας μας καὶ συνεπῶς, ὅ,τι καὶ ἂν κάμνουμε καὶ λέγουμε θὰ εἶναι μία μπλόφα.

»Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐξέλεξε τὴν δευτέραν ὁδόν. Ἀποτέλεσμα, ἀντὶ νὰ πιέσωμεν τὴν Ἀγγλίαν, μᾶς πιέζει. Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς ὁ μαχητικὸς ἀγὼν τοῦ ὁποίου σκοπὸς ἦτο νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν διπλωματίαν, εὑρίσκεται σήμερον πρὸ ἀδιεξόδου, ἐφ ὅσον δὲν ἐγένετο μέχρι τοῦδε ἐκμετάλλευσις τῶν ἀποτελεσμάτων του καὶ ἐφ' ὅσον σήμερον δὲν καθωρίσθη εἰς σαφῶς προδιαγεγραμμένος σκοπός. Καὶ ἐρωτῶ σήμερα τὸν κ. Ἀβέρωφ: Τί ζητεῖ ἡ διπλωματία ἀπὸ τὸν μαχητικὸν ἀγῶνα; Νὰ κρατήσῃ; Μπορεῖ ἀσφαλῶς νὰ κρατήσῃ. Ἀλλὰ πόσον καιρὸν καὶ διὰ ποῖον σκοπόν;

Ἡ Τουρκία ἐξ ἀντιθέτου ἡ ὁποία μέχρι πρό τινος δὲν εἶχε καμμίαν σχέσιν μὲ τὴν Κύπρον κατώρθωσε χάρις εἰς τὴν ἀποφασιστικότητά της καὶ μὲ τό: «Ἢ μοῦ δίδετε τὴν μισὴ Κύπρο ἢ ἐγκαταλείπω τὰς συμμαχίας μου», νὰ παίζῃ καὶ νὰ χορεύουν οἱ Ἀγγλοαμερικανοί.

Γνωρίζω τί θὰ μοῦ πῆτε. Ἡ θέσις τῆς Τουρκίας ὡς παράγοντος κ.λ.π.

Ἀπαντῶ: Ὅλα αὐτὰ εἶναι «κουραφέξαλα». Δὲν ξέρω τί λέγουν οἱ στρατιωτικοὶ σύμβουλοι τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐγὼ ὅμως ἐπαναλαμβάνω ἐκεῖνο, ποὺ πολλάκις διετύπωσα καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπιμένω: Ἡ Τουρκία εἶναι σοβαρὸς παράγων, ἀλλ' ἐξεταζομένη μόνον μέσα εἰς ἕνα συνολικὸν πλαίσιον Βαλκανομεσανατολικοῦ συνασπισμοῦ. Ἄλλως μεμονωμένη ἡ Τουρκία ὅπως εἶναι καὶ πανταχόθεν περιστοιχουμένη ἀπὸ ἐχθροὺς καὶ μὲ μόνους συμμάχους, ἀμφιβόλου ἐκτιμήσεως, τὸ Ἰρὰν καὶ Πακιστάν, εἶναι ὡς εἷς βράχος ἕτοιμος νὰ καταποντισθῇ εἰς τὴν θάλασσαν μὲ τὴν πρώτην κροῦσιν. (σχηματικῶς καὶ οὐσιαστικῶς).

Ἐὰν σὲ μένα ἐτίθετο τὸ δίλημμα: Τουρκία ἢ Σερβία - Ἑλλὰς - Ἀραβικὸς κόσμος, θὰ ἐπροτιμοῦσα ἀδιστάκτως τὸ δεύτερον.

»Ἰδοὺ γιατί εἶχα ζητήσει κάποτε ἕνα τέτοιο συνασπισμό.. Εἶναι χίμαιρα οὗτος σήμερα; Ἴσως. Δι' ἕνα μεγάλον ὅμως πολιτικὸν κατορθωτός.

»Ἕνας τέτοιος συνασπισμὸς παρέχει ὄχι μόνον εὐελιξίαν, ἀλλὰ καὶ ἀσφάλειαν ὁλοκλήρου τῆς Ἀφρικανικῆς Ἠπείρου καὶ ἐξασφαλίζει τὸν Βαλκανικὸν χῶρον, πρᾶγμα ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἡ Τουρκία μόνη.

»Συνεπῶς δὲν νομίζω, ὅτι εἶναι τόσον ἡ στρατηγικὴ θέσις τῆς Τουρκίας, ἡ ὁποία τῆς ἐξασφαλίζει τόσα πλεονεκτήματα ἔναντι τῶν Ἀγγλοαμερικανῶν, ἀλλ' ἡ ἀποφασιστικότης καὶ ἡ σταθερότης εἰς τὰς ἀπαιτήσεις της, ἐνῷ ἐξ ἀντιθέτου ἡμεῖς περιεφρονήθημεν τελείως ἀπὸ τοὺς Δυτικοὺς καὶ ἐπέσαμε εἰς τελείαν ἀνυποληψίαν, λόγῳ τῆς ἐσφαλμένης τακτικῆς μας νὰ διακηρύσσωμεν ὅτι δὲν ἐννοοῦμεν νὰ ἀποχωρισθῶμεν τῶν συμμαχιῶν μας ἔστω καὶ ἐὰν δεχώμεθα μπάτσους.

»Συμπέρασμα: Γιὰ μένα τὸ Κυπριακὸν δὲν μπορεῖ νὰ λυθῇ ἐφ' ὅσον ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἶναι ἀποφασισμένη νὰ ζητήσῃ λύσιν τούτου ἐντὸς τῶν σημερινῶν συμμαχιῶν της καὶ δὲν ἀποφασίζει νὰ τηρήσῃ ἀνεξάρτητον πολιτικὴν συμφέροντος, τοῦ: «δῶσε μου νὰ σοῦ δώσω».

»Ἡ τακτικὴ τῶν συμμαχιῶν βάσει συναισθηματισμῶν ὑπῆρξε καταστρεπτικὴ μέχρι σήμερα διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐν τούτοις αὐτὴ ἐξακολουθεῖ νὰ κυριαρχῇ εἰς ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς Κυβερνήσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τοῦ τελευταίου πολέμου ἐσχηματίσθησαν.

»Καὶ ἡ τακτικὴ αὐτὴ εἶναι καταστρεπτικὴ καὶ ἀπὸ ἄλλης πλευρᾶς, τῆς ἐσωτερικῆς.

» Ἡ ἀκολουθουμένη πολιτική, τῆς διαπιστώσεως δηλαδὴ ὅτι μᾶς ἀδικεῖ ἡ Δύσις καταφώρως, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νὰ μὴ ἀντιδρᾷ δεόντως καὶ ἡ ἔκδηλος ἀφ' ἑτέρου, ὑποστήριξις τοῦ Κυπριακοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀνατολικοῦ μπλόκ, γεννᾷ παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ λαῷ ἕνα συναίσθημα ἀγανακτήσεως πρὸς τὴν Δύσιν καὶ συμπαθείας πρὸς ἐκεῖνο.

»Καὶ ἐνῷ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νομίζει ὅτι διὰ τῆς τακτικῆς, ἣν ἐφαρμόζει θέτει φραγμὸν εἰς τὴν κομμουνιστικὴν διείσδυσιν ἐν Ἑλλάδι, τοὐλάχιστον τὴν ἐνισχύει, διότι ὁ λαός, μὴ γνωρίζων τίνι ἄλλῳ τρόπῳ θὰ ἐκδηλώσῃ τὰ αἰσθήματά του ἐναντίον τῶν Δυτικῶν, μὲ τοὺς ὁποίους ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἐννοεῖ νὰ παύσῃ τοὺς θερμοὺς ἐναγκαλισμούς, ἀρχίζει νὰ ἐκδηλώνῃ αἴσθημα συμπαθείας πρὸς Ἀνατολάς, συνοδευόμενον μὲ κατηγορίας ἐναντίον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

»Αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικότης, ποὺ σᾶς λέγει ἕνας φίλος. Σήμερα στὴν Κύπρο δὲν ὑπάρχει ἕνας Ἕλλην, ποὺ νὰ μὴν ἔχῃ τὴν ἀνωτέρω νοοτροπίαν, ἐὰν δὲ ἐγίνετο δημοψήφισμα, ἡ Κυβέρνησις Καραμανλῆ καὶ οἱ Ἀγγλοαμερικανοὶ δὲν θὰ ἔπαιρναν οὔτε μίαν ψῆφον.

»Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις συνεπῶς διὰ τῆς τοιαύτης στάσεώς της ἐνισχύει τὸν κομμουνισμὸν ἐν Ἑλλάδι, ἀντὶ νὰ τὸν συγκρατήσῃ, ὡς νομίζει, φοβοῦμαι δὲ ὅτι ἐὰν ἐξακολουθήσῃ τὴν αὐτὴν τακτικήν, εἰς νέας ἐκλογὰς τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα θὰ βγῇ πανίσχυρον. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἔχει ἓν μέγα ἐλάττωμα: Ἐκδικεῖται, ἀδιαφορῶν διὰ τὰς συνεπείας.

«Ὕστερα ἀπὸ ὅσα σᾶς γράφω, τί θέλετε νὰ ἀπαντήσω στὰ ἐρωτήματα, ποὺ μοῦ θέτετε; Ἡ ἀπάν-

τησις εὑρίσκεται ὄχι στὰ τεχνικὰ μέσα ποὺ ψάχνουμε νὰ βροῦμε, διὰ νὰ βγοῦμε ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδον, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῶν αἰτίων. Ὁ ἄρρωστος ποὺ ἐκδηλώνει ρίγη δὲν θεραπεύεται μὲ ὁσαδήποτε σκεπάσματα καὶ ἐὰν τοῦ ρίψετε γιὰ νὰ ζεσταθῇ, ἐὰν δὲν ἐξακριβώσετε τὸ αἴτιον καὶ δώσετε τὸ κατάλληλον φάρμακον.

»Ἐκεῖνο ποὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμένα τὸ διακηρύσσω: Μπορεῖτε νὰ βασισθῆτε ὅτι θὰ διεξαγάγω τὸν ἀγῶνα μέχρι τοῦ τελευταίου φυσιγγίου, καὶ ἐν ὅσῳ ζῶ δὲν θὰ ὑποκύψω.

»Νὰ μὴ τολμήσῃ ὅμως κανεὶς νὰ μὲ συμβουλεύσῃ νὰ ἐγκαταλείψω τὴν Κύπρον καὶ τὸν ἀγῶνα διὰ νὰ ἐπιβληθῇ τὸ ἔκτρωμα - Βρεττανικὸν σχέδιον, διότι δὲν ἐννοῶ νὰ ἀτιμάσω ἑαυτὸν καὶ τὴν Κύπρον. Διότι εἶναι ἀτιμωτικὸν ὕστερα ἀπὸ 3 1)2 ἐτῶν ἡρωικὸν ἀγῶνα νὰ ἐγκαταλείψω τὴν Κύπρον ὄχι μόνον εἰς τὴν Βρεττανικὴν τυραννίαν ὡς μέχρι τοῦδε, ἀλλὰ εἰς διπλῆν, τὴν Βρεττανοτουρκικήν.

»Καὶ ἐὰν ἀκόμη δὲν δύναται ἡ Ἑλλὰς διπλωματικῶς νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὸν μαχητικὸν ἀγῶνα, προσωπικῶς ἔχω ὑποχρέωσιν νὰ πέσω, οὐδέποτε ὅμως νὰ συνθηκολογήσω, ξεπλύνων τοὐλάχιστον τὴν ντροπὴν ἄλλων.

»Ἐὰν τώρα μπορεῖ νὰ ἀκουσθῇ καὶ ἡ φωνή μου εἰς τοὺς διαδρόμους τῆς Κυβερνήσεως Καραμανλῆ ἡ γνώμη μου εἶναι ἡ ἑξῆς καὶ ἡ ὁποία κατ' ἐμὲ μόνη μπορεῖ νὰ φέρῃ ἀποτέλεσμα.

»Ἐὰν ἡ Κυβέρνησις Καραμανλῆ ἔχῃ τὸ ἀνάστημα νὰ σηκώσῃ μόνη τὴν σημαίαν τῆς ἀνεξαρτήτου πολιτικῆς καὶ νὰ ἀπολακτίσῃ Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν, ἂς τὸ πράξῃ. Εἶναι ἡ μόνη σωτηρία ὁδός. Ὁλόκληρον τὸ Ἔθνος θὰ τὴν ἀκολουθήσῃ καὶ τὸ ὁποῖον πλέον θὰ κληθῇ εἰς ἱερὸν ἀγῶνα. Ἐὰν θέλῃ ἐνίσχυσιν ἂς καλέσῃ καὶ τὴν ἀντιπολίτευσιν. Δὲν εἶναι ὑποτιμητικόν. Τοὐναντίον θὰ τὴν ἐξυψώσῃ εἰς τὴν συνείδησιν ὅλων τῶν Ἑλλήνων, ὅτι εἰς στιγμὰς ἱστορικὰς δὲν ἐπεζήτησε κομματικὰ ὀφέλη, ἀλλὰ τὴν ἕνωσιν ὅλου τοῦ Ἔθνους διὰ νὰ ὑπερασπισθῇ τὸ δικαίωμα μισοῦ ἑκατομμυρίου Ἑλλήνων, καθὼς καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἀξιοπρέπειαν κατὰ τῆς κακῆς καὶ ἀδίκου μεταχειρίσεως συμμάχων.

»Ἡ τελευταία λύσις θὰ μὲ εὕρισκε, ὅπως καὶ ἡ πρώτη, θιασώτην τῆς Κυβερνήσεως Καραμανλῆ καὶ ἔνθερμον ὑποστηρικτήν της.

»Ἐὰν οὔτε τὸ ἕνα συμβῇ, οὔτε τὸ ἄλλο, δὲν βλέπω ἱκανοποιητικὴν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ, ἀλλὰ χειροτέρευσιν τῆς καταστάσεως καὶ νέους ἐξευτελισμοὺς τῆς Ἑλλάδος.

»Τ' ἀνωτέρω ἐκφράζουν τὰς κατευθυντηρίους γραμμὰς τῶν σκέψεών μου. Βεβαίως γιὰ δικαιολογίαν θὰ μοῦ πῆτε περὶ ἀπομονώσεως τῆς Ἑλλάδος, περὶ οἰκονομικῆς βοηθείας της κ.λ.π. Ἐὰν προβάλετε τοιαύτην, τότε εἶμαι ἕτοιμος νὰ τὴν συζητήσω καὶ νὰ τὴν ἀντικρούσω καὶ θὰ δῆτε, ὅτι δὲν ἔχει τίποτε νὰ φοβηθῇ ἡ Ἑλλάς.

ΔΙΓΕΝΗΣ

Τὴν 1ην Σεπτεμβρίου ἔλαβον εἰς ἀπάντησιν τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ἀβέρωφ: (γράφει εἰς τρίτον πρόσωπον διὰ λόγους ἀσφαλείας).

«Ἀγαπητέ μου φίλε,

»Αὐτὸ ποὺ σᾶς εἶπα ὡς ἁπλῆν καὶ ἀσυμπαθῆ σκέψιν πρὸ ἡμερῶν τὸ ἐπραγματοποίησα πρὸ ὀλίγου. Μόλις ἔλαβα τὸ τελευταῖον σημείωμά σου ἐστενοχωρήθηκα καὶ ἀνησύχησα τόσον, ὥστε ἔβαλα κατὰ μέρος τὴν ἀρχὴν τὴν ὁποίαν ἀκολουθῶ, νὰ μὴ γνωρίζω (καὶ νὰ μὴ μὲ γνωρίζουν) ἐπίσημα καὶ ὑπεύθυνα πρόσωπα. Ἐκινήθην ἀμέσως καὶ ἐγνώρισα τὸν Ἀβέρωφ.

»Συνηντήθημεν σπίτι του, μεσολαβήσαντος τοῦ γνωστοῦ κοινοῦ φίλου, ὁ ὁποῖος ὡς τώρα τὸν «ἐψάρευε».

»Δὲν θέλω νὰ μακρηγορήσω ἐπὶ τῶν ἐντυπώσεών μου ἐπ' αὐτοῦ, θὰ σοῦ τὰ πῶ ἄλλοτε. Μοῦ ὡμίλησε πολὺ ἀνοικτὰ καὶ τοῦτο λόγῳ ἰδία τοῦ μεσολαβήσαντος προσώπου καὶ λόγῳ τοῦ ὅτι τὸ χαρτὶ ποὺ εἶχα ἀπὸ σένα ἐδικαιολόγει πλήρη ἐμπιστοσύνην.

»Μόλις ἐδιάβασε τὸ γράμμα σου, ἔγινε χλωμὸς καὶ ἐκαταστενοχωρήθηκε. Μετὰ ἀρκετὴ σιωπὴν ἔκαμε περίπου τὴν ἑξῆς εἰσαγωγήν. «Δὲν τὸ ἀνέμενα». Χωρὶς νὰ γνωριζώμεθα, χωρὶς νὰ ἔχωμεν ἐπαφήν, ἐνόμιζα — ὅτι μᾶς ἑνώνει ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη.

»Δὲν τὸν βοηθῶ καὶ ἀπέφυγα ἐπιμελῶς πᾶσαν ἐπαφὴν διὰ νὰ δύναμαι νὰ διεξαγάγω τὸν πολιτικὸν ἀγῶνα. Ἀλλὰ τὸν ἐμπιστεύομαι, τὸν ἀγαπῶ καὶ τὸν θαυμάζω τόσον, ὥστε ἐθεώρησα χρέος μου νὰ βρῶ τρόπον, χωρὶς νὰ ζημιώσω τὴν διεθνῆ πολιτικὴν θέσιν τῆς Κυβερνήσεως, νὰ τοῦ ἀποδώσω τὰ δέοντα καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὸν ΟΗΕ. Αὐτὸ σᾶς δείχνει τὰ αἰσθήματά μου διὰ τὸν ἄνδρα. Μὲ βαθυτάτην πικρίαν βλέπω, ὅτι ἐκεῖνος διατυπώνει ἀμφιβολίας διὰ τοὺς κυβερνῶντας τὴν πατρίδα του καὶ δι' ἐμὲ τὸν ἴδιον.

»Δι' αὐτὸ δὲν θὰ διστάσω νὰ σᾶς ἐξηγήσω τὴν κατάστασιν, διὰ νὰ τοῦ τὴν μεταδώσετε καὶ νὰ πεισθῇ ὅτι ἂν ἐκεῖνος κάνει πολὺ παραπάνω ἀπὸ τὸ καθῆκον, κάνομε καὶ ἐμεῖς τὸ καθῆκόν μας εἰς τὸ ἀκέραιον. Ἡ πολιτική μας δὲν ὀφείλεται εἰς ἔλλειψι δυναμισμοῦ καὶ θάρρους, ἀλλὰ εἰς πεποιθήσεις ὡς πρὸς τὸ συμφέρον ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους. Ὡς πρὸς τὰς πεποιθήσεις αὐτὰς δὲν ὑπάρχουν διαφωνίαι εἰς τοὺς κόλπους τῆς Κυβερνήσεως. Τὸ λέγω αὐτὸ διὰ νὰ διαλύσω πλάνας, λόγῳ φημῶν ποὺ τίθενται εἰς κυκλοφορίαν καὶ καθ' ἃς δὲν μὲ ἀφίνουν νὰ κάμω δυναμικωτέραν πολιτικήν. Τοῦτο εἶναι ἀνακριβές. Διαφοραὶ ἀντιλήψεων εἰς λεπτομερείας ἀλλοίμονον ἂν δὲν ὑπάρχουν εἰς συλλογικὰ ὄργανα. Κατὰ βάσιν ὅμως ὑπάρχει πλήρης συμφωνία καὶ ἀπόλυτος πειθαρχία καὶ ἀφοσίωσις εἰς τὸν Καραμανλῆν, ὅστις καὶ πολὺ ἄξιος ἡγέτης εἶναι καὶ - ὅπως ἐξειλίχθησαν τὰ πολιτικά μας πράγματα - εἶναι τὸ ἄξιον, ἀλλὰ καὶ μοναδικὸν στήριγμα τοῦ ἐθνικόφρονος κόσμου δι' ὁμαλὸν πολιτικὸν βίον.

»Αὐτὰ τὰ τελευταῖα μοῦ τὰ εἶπε προφανῶς διότι πολλὰ ἐλέχθησαν καί τινα ἐγράφησαν σχετικῶς. Πάντως ὅμως ἐφαίνετο πολὺ εἰλικρινὴς λέγων αὐτὰ καὶ ἡ εἰλικρίνεια αὐτὴ ἐνισχύεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐφαίνετο πιστεύων πλήρως ὅσα μοῦ εἶπεν ἀναλύων τὴν κατάστασιν, ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὴν ἄποψίν σου ἐπὶ τῆς ἀκολουθητέας πολιτικῆς. Ταῦτα ἔχουν ὡς ἀκολούθως: Τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Τουρκίας διὰ τὴν

Κύπρον ἦτο ἀνύπαρκτον ἢ ἐλάχιστον. Ἐκαλλιεργήθη ὅμως τεχνητῶς καὶ ἤδη εἶναι πραγματικὸν (Ἀπωλέσθη εὐκαιρία εὐχεροῦς καὶ ἀδαπάνου συννενοήσεως μαζί της, ὅταν τὸ ἐνδιαφέρον ἦτο μικρὸν καὶ αἱ σχέσεις ἄρισται. Περιαυτολογῶν λέγει, ὅτι τὸ ἐπέδειξε δι' ἐκθέσεώς του, τὸ 1952, ὡς Ὑφυπουργός).

»Σήμερον διὰ διαφόρους λόγους, οὓς ἀνέλυσε, ἐνδιαφέρεται πράγματι καὶ δείχνει μεγάλην ἀδιαλλαξίαν. Οἱ Κυβερνῆταί της εἶναι αἰχμάλωτοι αὐτῆς τῆς ἀδιαλλαξίας καὶ λόγῳ τῶν ὅσων ἔχουν ἐπανειλημμένως διακηρύξει καὶ λόγῳ ἀπιστεύτως πείσμονος χαρακτῆρος (ἰδίᾳ Ζορλοῦ). Ἐξ αὐτῆς κινδυνεύει τὸ τελευταῖον κατάλοιπον τοῦ Βυζαντίου, ὡς τὸ χαρακτηρίζει, ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Ἐλπίζουν ὅτι τὸ ἐπροστάτευσαν διὰ διακοινώσεων πρὸς Τούρκους καὶ ἄλλους, οἵτινες «δὲν ἀφίνουν καμμίαν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ὀξυτέρας δυνατῆς Ἑλληνικῆς ἀντιδράσεως.»

»Ἡ Τουρκία θεωρεῖται - κακῶς - ἀποφασιστικὸς παράγων τῆς Δύσεως εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν, ἥτις λόγῳ πετρελαίων καὶ Σουὲζ ἐνδιαφέρει τὴν Δύσιν ὅσον καμμία ἄλλη περιοχὴ εἰς τὸν κόσμον, ἐκτός, βεβαίως, τῆς ἰδικῆς της βασικῆς περιοχῆς. Ἡ Κυβέρνησις, ἰδίᾳ ἀφ' ἧς διευθύνει ὁ ἴδιος τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς χώρας, κατεπολέμησεν αὐτὴν τὴν θέσιν τῆς Τουρκίας μὲ τρεῖς τρόπους. α) Δι' ἰσχυρᾶς ἐπιχειρηματολογίας ἵνα μεταπεισθοῦν οἱ ὑπεύθυνοι τῆς Δύσεως ὡς πρὸς τὴν ὀρθότητα τῆς πολιτικῆς των. (Ὑπεσχέθη νὰ μοῦ δώσῃ σχετικὸν σημείωμα, θεωρῶν ὅτι ἡ ἐπιχειρηματολογία εἶναι ἀρίστη καὶ ἤρχισε νὰ φέρῃ ἀποτελέσματά τινα). β) Διὰ τῆς ἀσκήσεως φιλοαραβικῆς πολιτικῆς, ὥστε καὶ γενικώτερα συμφέροντα τῆς χώρας (ἰδίᾳ μελλοντικὰ) νὰ ἐξυπηρετηθοῦν καὶ νὰ καταφανῇ, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἀκτινοβολεῖ εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν, ἐνῷ ἡ Τουρκία οὐδόλως. Εἰς τὸν τομέα αὐτὸν λέγει ἔχομεν ἐπιτυχίαν καὶ προφανῆ ἀποτελέσματα. γ) Δι' ἐμπράκτου ἀποδείξεως ὅτι, λόγῳ τοῦ Κυπριακοῦ, ἡ Ἑλλὰς δυνατὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Δύσιν, ἀποκόπτουσα οὕτω τὴν Τουρκίαν ἀπὸ τὴν Δύσιν (Ἀνέφερεν ἀνάκλησιν ἀξιωματικῶν Σμύρνης, ἥτις ἐπὶ ἀρκετὸν διάστημα παρέλυσε τὸ ἐκεῖ Στρατηγεῖον ΝΑΤΟ κ.ἄ.). Εἰς τὸν τομέα αὐτὸν ἐσημειώθη σχεδὸν πλήρης ἀποτυχία καὶ αὕτη ἔγινε πληρέστερα ἀντιληπτὴ κατὰ τὴν ἀπόβασιν εἰς Λίβανον. Ὡς τότε τὸ ΝΑΤΟ ἐδυσφόρει καὶ ἀνησύχει, ἀλλὰ ἀπήντα ὅτι «τὸ πολὺ θ' ἀλλάξωμε τὰ σχέδιά μας». Τοῦτο ἐθεωρεῖτο μᾶλλον ὡς ἀνταπόδοσις ἀπειλῆς. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπόβασιν εἰς Λίβανον, ἥτις ἦτο ἀρκετὰ σημαντικὴ ἐπιχείρησις καὶ ἐγένετο καὶ μὲ προετοιμασίαν καὶ διὰ μεγάλην σύρραξιν, μᾶς ἐζητήθη χρῆσις πολλῶν ἀεροδρομίων καὶ ἄλλαι εὐκολίαι. Παρὰ ἐνδεχομένους ἄλλους ἀντικτύπους ἠρνήθημεν, ὄντες, τυπικῶς, ἐν τάξει, ἐφ' ὅσον δὲν ἐπρόκειτο περὶ ἐπιχειρήσεως ΝΑΤΟ. (Ἀλλ' αἱ μεγάλαι χῶραι τῆς Ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης ἐτήρησαν ἐντελῶς ἀντίθετον στάσιν.) Καὶ ἡ ἐπιχείρησις διεξήχθη μέσῳ Λιβύης καὶ Μάλτας. Λοξοδρόμησις καὶ περισσότεραι δαπάναι, ἀλλὰ μετὰ διαβήματα καὶ παράπονα ὡρῶν, ἄγνοια τοῦ Ἑλληνικοῦ παράγοντος.

»Τὰ σύγχρονα πολεμικὰ μέσα καθιστοῦν οὕτω τὴν Ἑλλάδα σοβαρῶς ἐνοχλητικὴν μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν θὰ εἶναι ἐνεργῶς ἐχθρικὴ πρὸς τὴν Δύσιν - Τουρκίαν. Ἀλλὰ τοῦτο λέγει δὲν θὰ τὸ κάμνῃ κανεὶς ἐθνικόφρων Ἕλλην πολιτικός. Οὐδετέρα Ἑλλὰς θὰ ἐνοχλήσῃ, ἀλλὰ ὄχι τόσον σοβαρῶς ὥστε, παρὰ τὴν τουρκικὴν δυσφορίαν, νὰ δοθοῦν σοβαρὰ ἀνταλλάγματα διὰ νὰ τὴν ξαναπάρουν εἰς τὴν Συμμαχίαν.

»Οὐδετέρα δὲ Ἑλλὰς θὰ εἶχε κατηγορηματικὴν τὴν ἀντίθεσιν ὅλων τῶν Συμμάχων ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ. Σήμερον ἡ «ἀτμόσφαιρα» εἰς τὸ ΝΑΤΟ εἶναι πολὺ εὐμενὴς ὑπὲρ τοῦ Κυπριακοῦ, ὅλοι δὲ καταβάλλουν προσπάθειαν νὰ λυθῇ σταδιακῶς καὶ εὐμενῶς, ἔξω ὅμως ἀπὸ τὸν ΟΗΕ, ὅπου γίνεται ἐνδοσυμμαχικὴ σύγκρουσις ἐνώπιον τῶν Σοβιετικῶν. Μία μεγάλη προσωπικότης τοῦ ΝΑΤΟ κάμνει συνεχῆ ἀγῶνα διὰ τὸ Κυπριακόν. Βεβαίως, λόγῳ Ἄγγλων καὶ Τούρκων, δὲν ἐπῆλθον ἀποτελέσματα, ἀλλὰ δὲν πρόκειται νὰ ἐπέλθουν μὲ τὴν οὐδετεροποίησιν. Ἄλλωστε, ἐντὸς τῶν συμμαχιῶν ἀσκεῖται ἐπὶ τῶν Ἀγγλοτούρκων καλὴ δι' ἡμᾶς πίεσις. Αὐτός, ἄλλωστε, εἶναι εἷς ἐκ τῶν λόγων (οἱ ἄλλοι «ὁ χρόνος ἐργάζεται ὑπὲρ ἡμῶν» - «ἡ ἄνοδος τῶν Ἐργατικῶν δὲν θὰ λύσῃ ἀλλὰ θὰ βελτιώσῃ») ποὺ κάμνουν τοὺς Τούρκους νὰ ἐκβιάζουν καὶ νὰ πιέζουν δι' ἄμεσον λύσιν. Ἀλλ' ἐνῷ τὸ Κυπριακὸν θὰ χειροτερεύῃ, ἐκτὸς τῶν συμμαχιῶν θὰ χειροτερεύῃ γενικώτερα ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος. Δὲν εἶναι μόνον τὸ οἰκονομικόν. Αὐτὸ κάπως (ἀλλ' οὐχὶ ἄνευ κινδύνων) θὰ ἀντιμετωπίζετο χάρις εἰς μεγάλην προθυμίαν τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως, ὅπως ἀναπτύξῃ πολὺ τὰς ἤδη σημαντικῶς ἀναπτυχθείσας οἰκονομικὰς σχέσεις. Εἶναι πλεῖστα ἄλλα καὶ δὴ βασικά. Τρίτοι ἐκτὸς τοῦ ΝΑΤΟ θέλουν τὴν Ἑλλάδα ἐντὸς αὐτοῦ καὶ ἐπειδὴ εἶναι αὐτοῦ, τῆς φέρονται μὲ σεβασμὸν καὶ τὴν ἐνισχύουν. Ἄλλωστε, λόγῳ γεωγραφικῆς θέσεως καὶ ἰσχύος, μὴ ἔχουσα ποῦ νὰ στηριχθῇ θὰ καταντήσῃ οὐραγός των. Ἐκτὸς αὐτοῦ εἰς τὴν τακτικὴν τῶν Σοβιὲτ ὑπάρχει πάντα ἡ τακτικὴ τῆς διηθήσεως, ὡς καὶ τῶν τοπικῶν πολέμων. Ἀπὸ ἀπόψεως διηθήσεως δὲν πᾶμε καλά, λαμβάνονται δὲ μέτρα, τινὰ τῶν ὁποίων φαίνεται σὺ νὰ ὑπέδειξες ....

....

»Καὶ τίθενται καὶ ἄλλα γενικὰ θέματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ συνομιλητής μου δὲν ἔκρινε ἀπαραίτητον νὰ ἐπεκταθῇ (Ἴσως νὰ ἐννοοῦσε τὸ οἰκονομικὸν δεδομένον ὅτι τὸ 90 ο)ο τῶν ἐξαγωγῶν μας πάει πρὸς τὴν Δύσιν, ἴσως νὰ ἐννοοῦσε τὸν Ἑλληνισμὸν τῆς Κων)λεως καὶ ἄγνωστον ποῖα ἄλλα).

»Οὕτω εἶπε καὶ διὰ τὸ Κυπριακὸν καὶ διὰ βασικωτάτους ἄλλους λόγους δὲν χωρεῖ παρὰ ἀγὼν ἐντὸς τῆς Συμμαχίας. Ἀγὼν ζωηρὸς μὲ χρῆσιν κάθε πολιτικοῦ μέσου καὶ μὲ πλήρη ἀνεξαρτησίαν γνώμης (ὅπως ἔκαμαν, λέγει, εἰς πλείστας περιπτώσεις - Σουὲζ - Συριακὸν 1957 - ἀνάκλησις ἀξιωματικῶν Σμύρνης - συνομιλία Μπριόνι - ἀναγνώρισις Ἰρὰκ κ.ἄ.). Αὐτὴ ἡ περίοδος εἶναι ἡ δυσχερεστέρα ὅλων, διότι ἡ Τουρκία, φοβηθεῖσα μετὰ τὸν ΟΗΕ, θέλει νὰ δημιουργήσῃ κάτι τὸ ὁριστικόν. Ἂν δὲν ἐπιτύχῃ ἐκβιάζουσα, θὰ τὸ ἐπιδιώξῃ διὰ τῆς αἱματοχυσίας ἐν Κύπρῳ. Ἡ Ἀγγλία δὲν θέλει τὴν αἱματοχυσίαν, διότι φθείρεται παγκοσμίως τὸ κῦρος της καὶ διότι τῆς προκαλεῖ ἐσωτερικὰς πολιτικὰς δυσχερείας σοβαράς. Σημαίνοντες συντηρητικοὶ καὶ ἀτυχῶς σημαίνοντες ἐργατικοί, ἔχουν τὴν γνώμην ὅτι ἂν γίνῃ ἀξιόλογος ἀναταραχὴ εἰς τὴν Κύπρον πρέπει νὰ δηλώσουν ὅτι κρατοῦν τὰς βάσεις καὶ νὰ καλέσουν τοὺς Τούρκους νὰ καταλάβουν τὸ βόρειον τμῆμα τῆς Κύπρου καὶ τοὺς Ἕλληνας τὸ νότιον καὶ νὰ παραιτη-

θοῦν τῆς κυριαρχίας. Φαίνεται δὲ ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐπ' αὐτῆς τῆς σκέψεως ὑπολογίζουν, εὐνοοῦντες τὴν σύγκρουσιν ἐν Κύπρῳ.

»Ταῦτα συνιστοῦν καὶ τὴν μεγάλην δυσχέρειαν τῆς παρούσης φάσεως. Τί δέον γενέσθαι σήμερον;

»Πρῶτον καὶ κύριον νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ ματαίωσις τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου, ὅπερ εἶναι μεστὸν κινδύνων διὰ τὸ παρὸν καὶ διὰ τὸ μέλλον.....

»Πολλοὶ σύμμαχοι φρονοῦν, ὅτι ἂν ὑπάρξῃ ἡσυχία ἐν Κύπρῳ καὶ ἀποδειχθῇ ἐντὸς 2 - 3 τὸ πολὺ μηνῶν ἀνεφάρμοστον τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον, θὰ ἐκβιασθοῦν οἱ Βρεττανοὶ εἰς κάτι τὸ μεταβατικὸν καὶ ἀνεκτόν.

»Δεύτερον νὰ ἀποφευχθῇ προσωρινῶς ἐν Κύπρῳ ἡ σύγκρουσις εἴτε μὲ τοὺς Βρεττανοὺς εἴτε μὲ τοὺς Τούρκους, διότι τοῦτο δύναται νὰ ὁδηγήσῃ ραγδαίως εἰς λίαν δυσαρέστους ἐξελίξεις, διότι θὰ δυσχεράνῃ ἢ καὶ θὰ ματαιώσῃ παρασκηνιακὰς ἐνεργείας συμμάχων, αἵτινες ἔχουν ὀλίγας ἐλπίδας, ἀλλὰ εἶναι ἐπίμονοι καὶ διότι δὲν θὰ διευκολύνῃ τὴν ἔκβασιν εἰς τὸν ΟΗΕ, ἥτις ἀποτελεῖ καὶ τὴν ἑτέραν ἐνέργειαν, πράγματι.

»Τρίτον, προσφυγὴ εἰς τὸν ΟΗΕ μὲ χρησιμοποίησιν καλοῦ «ἄλλου μονοπατιοῦ», ἐπὶ τοῦ ὁποίου δὲν ἠθέλησε νὰ εἴπῃ πλέον τοῦ ὅτι μπορεῖ νὰ τοὺς αἰφνιδιάσῃ καὶ κάτι νὰ βγάλῃ. Ἐπέμενεν ὅτι δὲν ἔχει καμμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι πάντως αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἡ ἐπανάστασίς μας δὲν θὰ ὠφελήσῃ καὶ ἴσως ζημιώσει πολύ. Ἡ ἀπειλὴ τῆς ἐπαναστάσεως ὠφελεῖ. Φοβεῖται ὅμως ὅτι δὲν θὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ κρατηθῇ ἡσυχία καὶ ἂν σὺ τὸ θελήσῃς, διότι οἱ Τοῦρκοι ἔχουν συμφέρον καὶ πιθανώτατα θὰ προκαλέσουν, ὁπότε μοιραίως θὰ ἀντιδράσῃς.

»Αὐτὴ περίπου ἦταν ἡ συνομιλία μας. Σοῦ τὴν μεταδίδω ὅσο περισσότερο μπορῶ. Δὲν προβαίνω εἰς σχόλια, σὲ ἀφίνω νὰ τὰ κάμῃς μόνος σου, καὶ ἐὰν θέλῃς νὰ μοῦ τὰ μεταδώσῃς.

»Ὁ Θεὸς μαζί σου.

Σὲ φιλῶ
ΙΣΑΑΚΙΟΣ (ψευδώνυμον Ἀβέρωφ)

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἀπήντησα ὡς ἀκολούθως :

1 - 9 - 58

»Ἔλαβα ἐπιστολήν σας 23)8.

»Εἰς τὰς ἐπιστολάς μου δὲν ἠθέλησα ποτὲ νὰ σᾶς ἐπικρίνω, ἀλλὰ νὰ σᾶς καταστήσω κοινωνὸν τὸ πῶς βλέπω καὶ πῶς σκέπτομαι μὲ τὴν μικράν μου πεῖραν.

»Σᾶς ἐξένισε ἴσως ἡ εἰλικρίνειά μου, διότι δὲν ἐσυνήθισα νὰ κρύβω ἐκεῖνο ποὺ αἰσθάνομαι. Θέλετε νὰ σᾶς ἀποκρύψω, ὅτι σήμερον ὁ Καραμανλῆς δὲν χαίρει οὐδεμιᾶς ἐκτιμήσεως παρὰ τῷ Κυπριακῷ λαῷ, διότι τὸν θεωρεῖ ὅτι δὲν ἐχειρίσθη καλῶς τὸ Κυπριακόν; Θέλετε νὰ σᾶς ἀποκρύψω, ὅτι ὁ Κυπριακὸς λαὸς βλέπει μὲ ὀδύνην τὴν ταπείνωσιν, ποὺ ὑφιστάμεθα ἀπὸ τοὺς Τούρκους, τὴν σχεδὸν παθητικὴν στάσιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διὰ τὸ ἀνθρωπομάζωμα, διὰ τὰς κακοποιήσεις, διὰ τὴν τελείαν ἔλλειψιν προπαγάνδας εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐν σχέσει μὲ τὰ διαδραματιζόμενα ἐν Κύπρῳ; Ἔχω μπροστά μου αὐτὴν τὴν στιγμὴν μίαν ἀναφορὰν τομεάρχου, ὁ ὁποῖος μοῦ γράφει τὰ ἑξῆς: «Οἱ κυβερνῶντες σήμερον τὴν Ἑλλάδα ἂς μιμηθοῦν τοὐλάχιστον τὴν ἀγωνιστικότητα τῶν Τούρκων συναδέλφων των. Φθάνω εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐχρειάζετο σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἕνας....... Μεντερές».

»Μὴ νομισθῇ ὅτι αὐτὰ ποὺ γράφω εἶναι δικά μου, σᾶς ὁρκίζομαι ὅτι εἶναι ἀναφορὰ τομεάρχου.

»Ἡ κατακραυγὴ εἶναι γενική. Τὴν συγκρατῶ. Ἐὰν τὴν ἄφινα νὰ ξεσπάσῃ θὰ ἀκούατε καὶ σεῖς τὸν ἐκκωφαντικὸν κρότον.

»Θέλετε νὰ σᾶς τὰ ἀποκρύπτω; Εἶναι ἀντίθετον πρὸς τὸν χαρακτῆρά μου.

»Ἐγὼ δὲν χειρίζομαι τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικήν. Ἕκαστος ἔχει ἴδιον τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ βλέπει τὰ πράγματα μὲ διάφορον πρῖσμα. Δι' αὐτὸ διαφέρουν καὶ τὰ ἄτομα, ὡς πρὸς τὸ τί δύνανται νὰ πράξῃ ἕκαστον. Ἡ μόνη συνεπὴς φιλοδοξία μου ἦτο νὰ σὲ καταστήσω κοινωνὸν καὶ ἄλλων σκέψεων πλὴν τῶν ἰδικῶν μου καὶ τίποτε περισσότερον.

»Ἐγὼ παραμένω πάντα στρατιώτης.

»Τὸ μέλλον θὰ ἀποδείξῃ ποῖος ἔχει δίκαιον.

ΔΙΓΕΝΗΣ

Ἀπαντητικὴ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ἀβέρωφ:

14 - 10 - 58

»Ἀγαπητέ μου φίλε,

»Οἱ Ἄγγλοι, ὅταν ἦταν ἐδῶ, φαίνεται πὼς ἦσαν διατεθειμένοι εἰς πολλὰς καὶ ἱκανοποιητικὰς ὑποχωρήσεις. Τοῦτο ἐπεβεβαιώθη καὶ ἀπὸ τρίτους. Ἡ Τουρκικὴ ἀντίδρασις ὑπῆρξεν ὀξυτάτη. Τοὺς ἐπίεσαν ἀλλὰ εἰς μάτην, καὶ ὑπεχώρησαν· οἱ πιέσαντες διότι ἐξακολουθοῦν νὰ πιστεύουν ὅτι τοὺς ἔχουν μεγάλην ἀνάγκην. Οἱ δικοί μας ἀντέδρασαν δι' ἀκαμψίας καὶ ἐντόνου δυσφορίας κατὰ τῆς Συμμαχίας. Τὴν δυσφορίαν ἔφθασαν εἰς πολὺ προκεχωρημένον σημεῖον καὶ οὕτω ἐκινητοποιήθησαν πολλοὶ ἐκ τῶν συμμάχων. Σχεδὸν ὅλοι - πλὴν φαίνεται τῶν Τούρκων - ἐθεώρησαν ὅτι πράγματι ἐπέκειτο ἐγκατάλειψις τῆς Συμμαχίας, οἱ δὲ δικοί μας σὲ διαφόρους συμβουλὰς ἐφάνησαν ἄκαμπτοι. Οὕτω ἦλθεν ἐσπευσμένως ἐδῶ ὁ Σπάακ. Αὐτὸς φαίνεται ὅτι πράγματι κόπτεται ὑπὲρ τῶν ἀπόψεών μας καὶ δι' αὐτὸ κατὰ τρόπον ὀ ξ ύ τ α τ ο ν τοῦ ἀπέδωκαν μομφὴν σκανδαλώδους μεροληψίας Ἄγγλοι καὶ Τοῦρκοι.

»Εἰς τὰς διαφόρους συνεδριάσεις τοῦ Συμβουλίου τοῦ ΝΑΤΟ ἅπαντες, πλὴν τῶν δύο, ἐτήρησαν εὐμενῆ στάσιν ὑπὲρ ἡμῶν (ἄλλοι θερμότεροι, ἄλλοι χλιαρώτεροι, οἱ Ἀμερικανοὶ μόνον, μᾶλλον οὐδέτεροι) ἀλλὰ ἐνώπιον ὀξείας Ἀγγλο - Τουρκικῆς ἀντιδράσεως ἡ ὑποστήριξις ἔγινεν ὀλιγώτερον θερμὴ καὶ ἐθεωρήθη, ὅτι ἡ ὀνομασία τοῦ Γενικοῦ Προξένου ὡς ἀντιπροσώπου καὶ ἡ ρητὴ δήλωσις ὅτι δὲν ἔχει ἐξουσίαν ἢ Διοίκησιν καὶ ὅτι ἡ παρουσία του δὲν προδικάζει τὸ μέλλον, μαζὶ μὲ ἐνδεχομένας ἀλ-

λαγὰς τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου, ἀπετέλουν πλήρως ἱκανοποιητικὰς παραχωρήσεις. Οἱ Τοῦρκοι ἐπέμειναν, μὴ δεχόμενοι τὰς παραχωρήσεις αὐτὰς καὶ οἱ δικοί μας μὴ ἀποδεχόμενοι ταύτας ὡς ἐπαρκεῖς. Ἐζήτουν κατάργησιν τῶν ἀντιπροσώπων, ἑνιαίαν βουλὴν κ.ἄ. ἢ ἀνεξαρτησίαν εἰς τὸ τέλος τῆς ἑπταετίας, συμφώνως πρὸς δήλωσιν Μακαρίου, ὁπότε θὰ συνεζήτουν τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον. Οὕτω προέκυψεν ἡ ἰδέα τῆς διασκέψεως τῶν τριῶν Κυβερνήσεων καὶ τῶν δύο κοινοτήτων πρὸς συζήτησιν τῶν διαφορῶν. Ἦλθε τότε ἐδῶ ὁ ἀντιπρόσωπός μας εἰς τὸ ΝΑΤΟ. Μυστήριον καλύπτει τὰ ἐδῶ διαμειφθέντα. Ὁ Μακάριος, ἀπὸ ἐμμέσους καλὰς πληροφορίας μου, ἀνεμίχθη μᾶλλον θεωρητικῶς. Ὅλα ἔγιναν εἰς ἀριθμητικῶς περιωρισμένην κυβερνητικὴν στάθμην, ἀλλ' ἰδίως μεταξὺ Καραμανλῆ, Ἀβέρωφ καὶ Μακαρίου: Ὁ Καραμανλῆς διηρωτᾶτο μήπως συμφέρει ἡ συμμετοχὴ ὑπὸ τοὺς ὅρους ποὺ καὶ ἄλλοτε εἶχε θέσει (τῶν γνωστῶν πλαισίων ἐντὸς τῶν ὁποίων θὰ γίνῃ ἡ συζήτησις), καὶ τοῦτο διότι εἶχε πάντα τὴν γνώμην, ὅτι ἀποτέλεσμα θὰ ἐπιτευχθῆ κάποτε μέσῳ συνομιλιῶν. Ὁ Ἀβέρωφ ἦτο ἐντόνως κατὰ τῆς διασκέψεως θεωρῶν ὅτι αὐτὴ ἦτο ἀδύνατον νὰ καταλήξῃ εἰς ἱκανοποιητικὸν ἀποτέλεσμα καὶ ὅτι ἐφ' ὅσον οἱ ἄλλοι διαθέτουν τὸν παγκόσμιον τύπον (τοῦτο εἶναι ἀναμφισβήτητον, σχεδὸν πλῆρες καὶ δυστυχῶς, φαίνεται, ἀκαταμάχητον) οὔτε ἀποτέλεσμα θὰ ἔχωμεν καὶ θὰ ἐμφανισθῶμεν καὶ ἀδιάλλακτοι, ἐνῷ οἱ ἄλλοι (ἀδίκως) θὰ ἐμφανισθοῦν διαλλακτικοί. Ὁ Μακάριος ἦτο πολὺ ὑπὲρ τῆς διασκέψεως ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ προστεθῇ εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν συνδυασμὸς τῆς συζητήσεως μὲ συζήτησιν τοῦ σχεδίου Μακαρίου, νὰ διευρυνθῇ ἡ διάσκεψις μὲ συμμετοχὴν Η.Π.Α., Γαλλίας, Ἰταλίας καὶ εἰ δυνατὸν νὰ γίνῃ αὐτὴ εἰς Πρωθυπουργικὸν ἐπίπεδον. Τοῦτο διότι πιστεύει, ὅτι δὲν ἠδυνάμεθα ἀρνούμενοι νὰ ἐμφανισθῶμεν ἀδιάλλακτοι καὶ διότι θὰ ἦτο πιθανὸν νὰ ἐπιτύχωμεν κάτι ἱκανοποιητικόν. Τοὺς Κυπρίους θ' ἀντεπροσώπευε, φυσικά, ὁ Μακάριος. Ὑπηρεσιακοὶ παράγοντες, φαίνεται, ὅτι ἦσαν καὶ αὐτοὶ διχασμένοι ὑπὲρ καὶ κατά.

»Οὕτω κατέληξαν εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς θετικῆς ἀπαντήσεως ὑπὸ τοὺς μόλις ἀναφερθέντας ὅρους. Ταῦτα φαίνεται διεβιβάσθησαν διὰ τοῦ ἀντιπροσώπου μας, ἀλλὰ ἤδη φέρονται ἀντιδρῶντες ζωηρῶς οἱ Τοῦρκοι καὶ δυσφοροῦντες οἱ Ἄγγλοι διὰ τὴν διεύρυνσιν, ἥτις θίγει τὸ φιλότιμόν των.

»Φαίνεται πὼς οἱ Ἀμερικανοὶ ἐνδιαφέρονται διὰ νὰ γίνῃ ἡ Διάσκεψις καὶ πληροφοροῦμαι, ὅτι ἔκαμαν μεγάλους καυγάδες εἰς τὴν Ἄγκυραν διὰ τὴν ἀδιαλλαξίαν της.

»Οὕτω δὲν μπορῶ νὰ ξεύρω —ἐγὼ τοὐλάχιστον— ἂν θὰ γίνῃ ἡ διάσκεψις. Προσωπικῶς τὴν φοβοῦμαι. Ὅσον καὶ ἂν πιέσουν τοὺς Τούρκους, δὲν θὰ τοὺς δυσαρεστήσουν τελικῶς κατὰ βάσιν. Συνεπῶς δὲν θὰ δεσμευθοῦν δι' ἀνεξαρτησίαν καὶ δὲν θὰ καταργήσουν πλήρως τὸν Τοῦρκον ἀντιπρόσωπον. Ἀναγνωρίζω τὴν βαρύτητα τῶν ἀντιθέτων ἐπιχειρημάτων, ἀλλὰ φοβοῦμαι περιπέτειαν, παρὰ τὴν ἔκδηλον συμπάθειαν τῶν περισσοτέρων μελῶν τοῦ ΝΑΤΟ καὶ τὴν μεγάλης σημασίας ἀντικειμενικὴν συμπαράστασιν τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως της.

»Ἐν τῷ μεταξὺ ἔχομεν μίαν δυσάρεστον μεταστροφὴν τῶν Ἐργατικῶν. Ἦσαν ἀπὸ καιρὸ χλιαρώτεροι ἀπὸ πέρυσι. Τώρα μὲ τὸν φόνον τῆς Ἀγγλίδος καὶ τὴν ἐκστρατείαν ὅλου τοῦ Ἀγγλικοῦ τύπου, ἐξεστράτευσαν καὶ αὐτοί. Καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν θερμότεροι καὶ οἱ ἀριστεροὶ ἀκόμη. Τὰ βάζουν καὶ μὲ τὸν Μακάριον, τοῦ ὁποίου τὸ διάγγελμα θεωροῦν ὡς προκαλέσαν τὸν φόνον καὶ ὡς ἐμπρηστικὸν καθ' ἣν στιγμὴν καὶ οἱ ἴδιοι καὶ τὸ ΝΑΤΟ προσπαθοῦν διὰ πολιτικὴν λύσιν. Ἂν πληροφοροῦμαι σωστά, μέσῳ Κυπριανοῦ, τοῦ ἔστειλαν ἐμπιστευτικῶς καὶ ἔκκλησιν ν' ἀποκηρύξῃ τὸν φόνον καὶ νὰ κάμῃ διαλλακτικὰς δηλώσεις διότι καθίσταται δυσχερὴς ἡ παροχὴ τῆς ὑποστηρίξεώς των. Τὰς ἰδίας ἐπιθέσεις φαίνεται ὑφίσταται —καὶ ἀπὸ φίλους— ἡ ἀντιπροσωπεία μας εἰς τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη.

»Φθάνουν μέχρι τοῦ σημείου νὰ λὲν ὅτι τὰ χιτλερικὰ ὄργια τῆς Ἀμμοχώστου εἶναι φυσικὴ ἀντίδρασις ἐξηγριωμένων στρατιωτῶν.

»Ἐπίσης, καθ' ἃ πληροφοροῦμαι ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ἀνταποκριτὰς εἰς τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη, ἔχομεν ἐκεῖ μίαν μεγίστην δραστηριότητα τῶν Τούρκων, π.χ. ἐφέτος διὰ πρώτην φορὰν ὄχι μόνον δὲν καταπολεμοῦν τὴν προσφυγὴν τοῦ Ἀλγερινοῦ, ἀλλὰ...... τὴν προσυπέγραψαν. Κάνουν καὶ ἄλλα πολλὰ (ἀναγνώρισις τῆς Ἀλβανίας). Φαίνεται πὼς ἡμεῖς ἔχομεν καὶ κάποιαν δυσαρέσκειαν τῶν Σοβιέτ, ἂν καὶ εἰς θέματα εἰσδοχῆς Κίνας εἰς Ο.Η.Ε. κ.ἄ. διὰ πρώτην φορὰν δὲν εὐθυγραμμίσθημεν μὲ Η.Π.Α.

»Παρὰ ταῦτα, εἶμαι αἰσιόδοξος διὰ τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη, ἐφ' ὅσον πολεμήσω μὲ βάσιν τὴν ἀνεξαρτησίαν. Λυποῦμαι διότι ἐχάθη ὁ αἰφνιδιασμὸς καὶ ἤθελα νὰ ἔλθῃ ἡ πρότασις περὶ ἀνεξαρτησίας εἰς καιρίαν στιγμὴν οἱασδήποτε διασκέψεως, ἀλλὰ παρ' ὅλα ταῦτα αἰσιοδοξῶ.

»Προβλέψεις φυσικὰ δὲν μπορῶ νὰ σοῦ γράψω, ἐλλείψει ἐπαρκῶν στοιχείων ἢ ἴσως καὶ λόγῳ τῆς ἀσαφοῦς καταστάσεως. Πάντως, μόλις θὰ ἔχω κάτι νεώτερον θὰ σοῦ ξαναγράψω μὲ τὴν ἰδίαν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν ἰδίαν ἀγάπην ποὺ ἔχω πάντα γιὰ σένα καὶ γιὰ τὸ ἔργον σου.

Ὁ Θεὸς μαζύ σου,
Σὲ φιλῶ

»Υ.Γ. Σοῦ γράφω ἐν μεγάλῃ βίᾳ καὶ δι' αὐτὸ δὲν κάμνω λογοτεχνίαν, ὡς μοῦ ἀρέσει συνήθως, ἀλλὰ — ὡς εὐχερῶς θὰ παρατηρήσῃς — εἶμαι μᾶλλον εἰς στὺλ προχειρολογίας.

Εἰς τὸν κ. Ἀβέρωφ ἀπήντησα ὡς ἑξῆς:

»Ἀγαπητέ μου,

»Ἔλαβα τὴν ἐπιστολήν σου, ἡ ὁποία μὲ κατετόπισε κάπως ἐπὶ τῶν τεκταινομένων εἰς τὰ διπλωματικὰ παρασκήνια.

»Ἐγὼ μὲ τὸ ἁπλὸ μυαλό μου, ποὺ δὲν πελαγοδρομεῖ μέσα στοὺς δαιδάλους τῆς διπλωματίας, ἀντιλαμβάνομαι τὰ ἑξῆς: Ὅλη αὐτὴ ἡ συνδεδυασμένη Ἀγγλοτουρκικὴ προσπάθεια, ἢ μᾶλλον κατὰ κυ-

ριολεξίαν συνωμοσία, μὲ τὴν σιωπηρὰν ὑποστήριξιν τῆς 'Αμερικῆς, σκοπὸν ἔχει τὴν παράτασιν τῆς σημερινῆς καταστάσεως καὶ τὴν πρόκλησιν συγχύσεως παρὰ τῷ 'Ελληνικῷ καὶ Κυπριακῷ λαῷ μὲ ἀναμενόμενον ἐκ μέρους των ἀποτέλεσμα:

»1) Εἰς τὴν Κύπρον:

α) Τὴν κάμψιν τῆς ἀντιστάσεως τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ ἢ τοὐλάχιστον τὴν σιωπηρὰν ἀνοχήν του διὰ τὴν προώθησιν τῆς ἐφαρμογῆς σταδιακῶς τοῦ Βρεττανικοῦ Σχεδίου β) Τὴν ἐξέγερσιν τῆς Κοινῆς Γνώμης ἐναντίον τῆς Κυβερνήσεως Καραμανλῆ καὶ πιθανῶς ἐναντίον τοῦ 'Αρχιεπισκόπου, ἡ ὁποία θὰ ἔχῃ ἀντίκτυπον ἐπὶ τῆς πολιτικῆς ζωῆς ἐν 'Ελλάδι καὶ τῆς καταστάσεως ἐν Κύπρῳ γ) Πιθανὴν ἀναθεώρησιν τῶν ἀποφάσεων τοῦ ΑΚΕΛ, ὥστε νὰ προκληθῇ ἀκόμη μεγαλύτερος σάλος τόσον ἐν Κύπρῳ ὅσον καὶ ἐν 'Ελλάδι.

»'Ως πρὸς τὸ πρῶτον, τοὺς ἐξένισε καὶ τοὺς ἀπεγοήτευσεν ἡ μεγαλυτέρα μαχητικότης τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, παρὰ τὰ ἀφαντάστως ἀπάνθρωπα μέσα, ποὺ χρησιμοποιοῦνται ἐναντίον του.

»'Εν τούτοις ὁ κατακτητὴς ἐλπίζει ἀκόμη.

»Τὸ κατ' ἐμέ, ὁ Κυπριακὸς λαὸς οὐδέποτε θὰ ἐκάμπτετο, ἐὰν ἔβλεπε κάποια ἀκτῖνα φωτός. Δυστυχῶς οὐδαμοῦ βλέπει τοιαύτην, τοὐναντίον ἀντιλαμβάνεται κάκιστον χειρισμὸν τοῦ Κυπριακοῦ, ἐξ οὗ καὶ κάπου - κάπου ἀκούονται δημοσίᾳ φωναὶ ἐπικρίσεως.

»Δὲν τὸ ἀποκρύπτω, ὅτι καταβάλλω προσπαθείας καὶ ἐκράτησα μέχρι σήμερον τόσον τὸ ἠθικὸν ὅσον καὶ τὴν ἐν γένει συμπεριφορὰν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ εἰς ζηλευτὸν ὕψος.

»Διερωτῶμαι ὅμως καὶ ἐγὼ ἕως πότε θὰ κατορθώνω νὰ τὸ ἐπιτυγχάνω, ἀφοῦ ἐπὶ 2 1)2 ἔτη δὲν τοῦ δίδομεν κανένα θετικὸν ἀποτέλεσμα, παρὰ μόνον διπλωματικὰς ἥττας, ἡ δὲ κατάστασις ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ πεδίου συνεχῶς βαίνει ἐπὶ τὰ χείρω;

»'Ομολογῶ, ὅτι ὁ λαὸς αὐτὸς μᾶς ἔδωσεν ὅ,τι τοῦ ἐζητήσαμεν καὶ ἐν τούτοις βλέπει, ὅτι οἱ ἀγῶνές του εἰς οὐδὲν συνεισέφεραν.

»'Η θέσις μας πολιτικῶς αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἐν Κύπρῳ εἶναι θέσις ἀμυνομένου καὶ προσπαθοῦμεν νὰ ἀντιδράσωμεν μόνοι μας, δι' ὅλων τῶν μέσων, κατὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Βρεττανικοῦ Σχεδίου, τὸ ὁποῖον ἤρχισε νὰ τίθεται εἰς ἐφαρμογὴν σταδιακῶς καὶ μὲ μεγάλην ἐπιδεξιότητα. Ἤρχισεν ἤδη ἡ κατ' αὐτοῦ μάχη, ἀλλὰ ἡ μεγαλυτέρα σύγκρουσις θὰ γίνῃ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Διοικητικοῦ συστήματος καὶ τὸν ἀγῶνα τοῦτον προετοιμαζόμεθα νὰ τὸν δώσωμεν μόνοι, ἐφ' ὅσον βλέπομεν, ὅτι ἡ διπλωματικὴ ὑποστήριξις τῆς 'Ελληνικῆς Κυβερνήσεως οὐδὲν ἀποδίδει.

»'Ως πρὸς τὸ δεύτερον δὲν σᾶς ἀποκρύπτω ὅτι οὐδεὶς Κύπριος σήμερον ἔχει τὴν ἀντίληψιν, ὅτι ἡ Κυβέρνησις Καραμανλῆ ἐχειρίσθη καλῶς τὸ Κυπριακόν, διὰ τοῦτο καὶ οὐδεμίαν συμπάθειαν τρέφει πρὸς αὐτήν. 'Εὰν δὲν γίνεται δημοσίᾳ ἐκδήλωσις τοῦ αἰσθήματος τούτου, εἶναι διότι τὸ συγκρατοῦμεν, διότι θεωροῦμεν καταστρεπτικὸν ὑπὸ τὰς σημερινὰς περιστάσεις νὰ σημειωθῇ ρῆγμα μεταξὺ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ 'Ελληνικῆς Κυβερνήσεως.

»—'Ως πρὸς τὸ τρίτον, δηλαδὴ τοὺς κομμουνιστάς, ἰδοὺ τελευταία πληροφορία μου.

»— Σᾶς ἀποστέλλω ἀντίγραφον ἐπιστολῆς, ἡ ὁποία ἐστάλη ἀπὸ πρώην κομμουνιστικὸν στέλεχος.

»— Πληροφορία, ληφθεῖσα ἀπὸ τὸν κομμουνιστὴν ΣΑΒΒΑΚΗΝ ΓΙΩΡΓΑΛΗΝ ἔχει ὡς ἀκολούθως: Κατόπιν συνεδριάσεως τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος ΑΚΕΛ ἀπεφασίσθη ἡ ἐπίσκεψις εἰς 'Ελλάδα δύο κομμουνιστικῶν στελεχῶν (ΣΤΕΛΙΟΥ ΙΑΚΩΒΙΔΗ καὶ ΧΑΜΠΗ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ) μὲ σκοπὸ νὰ διαβιβάσουν εἰς τὸν ΜΑΚΑΡΙΟΝ τὰς ἀποφάσεις τοῦ κόμματός των.' 'Απεφασίσθη ὅπως ζητηθῇ ἀπὸ τὸν ΜΑΚΑΡΙΟΝ νὰ ἐκθέσῃ τὴν 'Ελληνικὴν Κυβέρνησιν, ἐὰν ἡ τελευταία ἐξακολουθήσῃ τὴν προδοτικὴν στάσιν ἀπέναντι τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ ὅτι ἐὰν ὁ ΜΑΚΑΡΙΟΣ παραλείψῃ νὰ πράξῃ τοῦτο, τότε τὸ ΑΚΕΛ θὰ ὑποχρεωθῇ νὰ ὑποβάλῃ ἰδικές του προτάσεις πρὸς λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὴν 'Αγγλικὴν Κυβέρνησιν.

»Μοῦ φαίνεται, ὅτι τὰ ἀνωτέρω ὁμιλοῦν ἀφ' ἑαυτῶν καὶ πρέπει νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι παράτασις μιᾶς τοιαύτης καταστάσεως ἀβεβαιότητος ἐνισχύει τοὺς ἐνταῦθα καὶ ἐν 'Ελλάδι κομμουνιστάς.

»'Η Κυβέρνησις Καραμανλῆ δημιουργεῖ φαῦλον κύκλον ἐν σχέσει μὲ τοὺς κομμουνιστάς. Νομίζει, ὅτι μὲ τὴν στάσιν της, δηλαδὴ νὰ διακηρύττῃ ὅτι παραμένει πιστὴ εἰς τὸ Δυτικὸν στρατόπεδον, ἔστω καὶ ἐὰν μᾶς δίδῃ τοῦτο «καρπαζές», περιορίζει τὴν δρᾶσιν τοῦ κομμουνισμοῦ ἐν 'Ελλάδι καὶ τοὺς ἀπομονώνει, ἐνῷ συμβαίνει ἁπλῶς τὸ ἀντίθετον. Τοῦτο τὸ ἐτόνισα καὶ ἄλλοτε. 'Η ἐπαμφοτερίζουσα στάσις τῆς 'Ελληνικῆς Κυβερνήσεως δυναμώνει τὸν κομμουνισμὸν ἐν 'Ελλάδι, ἐν Κύπρῳ δὲ τοῦ δίδει πολλὰ ἐπιχειρήματα, ὥστε νὰ τὸν βγάλῃ σήμερον ἀπὸ τὴν ἀφάνειαν, εἶναι δὲ πιθανὸν οἱ κομμουνισταὶ νὰ προβοῦν εἰς μεμονωμένην ἐνέργειαν καὶ συμφωνίαν μὲ τοὺς Ἄγγλους.

»2) Εἰς 'Ελλάδα.

»'Ελπίζει εἰς ὄξυνσιν τῆς πολιτικῆς καταστάσεως καὶ νέας ὑποχωρήσεως τῆς Κυβερνήσεως Καραμανλῆ διὰ κλείσιμον τοῦ Κυπριακοῦ πρὸ τοῦ κινδύνου καταρρεύσεώς της καὶ ἐνισχύσεως τοῦ Κομμουνισμοῦ εἰς τὰς μάζας.

»Τέλος ἐλπίζει, πρὸ τοιαύτης καταστάσεως, ἐὰν μὴ νὰ ὑπερισχύσουν τὰ 'Αγγλόφιλα στοιχεῖα, τοὐλάχιστον τὴν ἐνθάρρυνσίν των καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς προπαγάνδας των εἰς τὰς μάζας διὰ τὸν ἐπηρεασμὸν τῆς 'Ελληνικῆς Κυβερνήσεως. 'Αγαπητέ μου. Δὲν ἔχω καιρὸν γιὰ νὰ σοῦ ἐκθέσω ἐν πλάτει ὅσα σκέπτομαι, τὰ ὁποῖα ὅμως θὰ ἦσαν χρήσιμα.

»Σοῦ δίνω τὸ ἀπαύγασμα τῶν σκέψεών μου αὐτῶν καὶ ἐὰν σοῦ δοθῇ εὐκαιρία πέστα στοὺς πολιτικούς μας.

»1) Εἶναι ἀνάγκη νὰ σπεύσωμεν, διότι ὁ καιρὸς εἶναι ἐναντίον μας. Χρειάζονται τολμηραὶ ἀποφάσεις, αἱ ὁποῖαι πολλάκις εἶναι καὶ αἱ καλύτεραι. 2) 'Αντιλαμβάνομαι τὰς ἀντιρρήσεις μερικῶν ὅτι πρέπει νὰ τηρήσωμεν τοὺς δεσμούς μας μὲ τὸ ΝΑΤΟ κ.λ.π., ἔστω καὶ ἐὰν μᾶς ἀδικοῦν, ἔστω καὶ ἐὰν πρό-

κειται νὰ πολεμήσωμεν παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Ἄγγλων καὶ Τούρκων. Καὶ οἱ λόγοι αὐτοὶ εἶναι κυρίως στρατιωτικοὶ καὶ οἰκονομικοί. Μὲ αὐτοὺς δὲν συμφωνῶ διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους:

»α) Ἡ Ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία καὶ ἀξιοπρέπεια ἑνὸς κράτους πρέπει νὰ τίθενται ὑπεράνω παντὸς ἄλλου ὑπολογισμοῦ καὶ οἰκονομικῶν ὠφελημάτων. Εἶναι προτιμότερον νὰ ζήσωμεν ἀνεξάρτητοι, ἔντιμοι, ἔστω καὶ πτωχοί, παρὰ μὲ τὰ Ἀμερικανικὰ δολλάρια καὶ νὰ χάσωμεν τὴν ἐθνικήν μας ἀνεξαρτησίαν, γινόμενοι ἕρμαιον τῶν θελήσεων τῶν δολλαριούχων. Διερωτῶμαι πῶς τὸ 1939 - 40 τὰ ἐβγάλαμε πέρα μόνοι μας οἰκονομικῶς, ἐξωπλίσαμεν καλῶς ἕνα στρατὸν καὶ ἐκάμαμεν ἕνα πόλεμον καὶ σήμερα, ὕστερα ἀπὸ τόσην οἰκονομικὴν βοήθειαν, δὲν μποροῦμε νὰ ζήσουμε χωρὶς δανεικὰ β) Ἐὰν ἤμουν Ἀρχηγὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ θὰ σᾶς ἔλεγα μὲ παρρησίαν καὶ ἀποφασιστικῶς! Τραβᾶτε μπροστὰ διὰ τὴν ἐφαρμογὴν μιᾶς νέας ἐθνικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, ἀνεξαρτήτου, καὶ εἶμαι εἰς θέσιν νὰ ὑπερασπίσω τὴν ἀκεραιότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους ἐναντίον Βουλγαροσοβιετικῆς ἀπειλῆς. Ἀναλογισθῆτε ὅτι δύο περίπου Ἑλληνικαὶ Μεραρχίαι ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν ὀχυρῶν ἐκράτησαν τὴν Γερμανικὴν λαίλαπα ἐπὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ μετώπου τὸ 1941. Καὶ οἱ ἐπιτιθέμενοι ἦσαν Γερμανοί........

»Γιατί σήμερα τρέμουμε πρὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ κινδύνου; Διότι τοιοῦτόν τι ἤκουσα νὰ λέγεται. Ὁμολογουμένως ἐκπλήττομαι καὶ διερωτῶμαι ἐὰν τοιαύτη εἶναι ἡ ἀντίληψις τῶν σήμερον διοικούντων τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν. Γιὰ νὰ γίνουν ὅμως αὐτὰ χρειάζεται στρατὸς καὶ πρὸ παντὸς μὲ πνοὴν ὡς ἐκείνην τοῦ 40. Καὶ τέτοιος στρατὸς μπορεῖ νὰ γίνῃ. Ἀρκεῖ νὰ τὸ θέλουμε.

»Χρειάζεται ἐπίσης Ἔθνος μὲ ἐθνικὸν παλμόν, ἀποφασιστικότητα καὶ ἕτοιμον νὰ παίξῃ ὅλα γιὰ ὅλα. Καὶ αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνῃ. Ἀρκεῖ νὰ τὸ ἐπιδιώξῃ μία Κυβέρνησις. Τέλος κάποια ἀκτὶς ἐμφανίζεται ἐκ Δυσμῶν. Προέρχεται ἀπὸ τὸν ἀστέρα τοῦ Ντὲ Γκώλ. Φαίνεται ἡγέτης φιλελευθέρων ἀρχῶν, μὲ καθαρῶς ἀνεξάρτητον ἐθνικὴν πολιτικὴν καὶ χωρὶς νὰ σύρεται ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοαμερικανούς.

»Μήπως μπορεῖ νὰ προέλθῃ τὶ καλὸν ἐκ τούτου;

»Αὐταὶ ὅλαι εἶναι σκέψεις μου, τὰς ὁποίας ἐσχημάτισα μέσα στὴ φυλακή μου καὶ τὰς ὁποίας συνεζήτησα μόνον μὲ τὸν ἑαυτόν μου, διότι δὲν ἔχω κανένα νὰ τὰς συζητήσω. Ἴσως μάλιστα ἔτσι νὰ ἔχουν καὶ μεγαλυτέραν ἀξίαν, διότι δὲν εἶναι ἐπηρεασμέναι ἀπὸ κανένα.

»Ἡ σύστασίς μου εἶναι μία: ΤΟΛΜΗ καὶ πάλιν ΤΟΛΜΗ καὶ ἀκόμη ΤΟΛΜΗ.

»— Τέλος ἔχω νὰ θίξω ἕνα σημεῖον τῆς ἐπιστολῆς σου, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τὸν φόνον τῆς Ἀγγλίδος καὶ τὰς δηλώσεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου.

»Θλίβομαι, πράγματι, γιὰ δύο πράγματα: Πρῶτον διὰ τὴν τελείαν ἔλλειψιν προπαγάνδας ἐκ μέρους μας καὶ δεύτερον διὰ τὴν τακτικήν μας νὰ λαμβάνωμεν πάντοτε θέσιν ἀμυνομένου καὶ ἐκεῖ ἀκόμη ποὺ ἔχομεν δίκαιον. Ὡς πρὸς τὸν φόνον τῆς Ἀγγλίδος, ἡ ΕΟΚΑ ἐξέδωκεν ἀνακοινωθέν. Ἐδιάβασα, βέβαια, καὶ δηλώσεις τοῦ κ. Ἀβέρωφ καὶ ἐκπροσώπου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Εἰς αὐτὰς εἶναι ὡς νὰ ἀπολογούμεθα μᾶλλον, καυτηριάζοντες ἁπλῶς τὸν φόνον. Δὲν εἶδα ὅμως νὰ ἀναλάβωμεν πραγματικὴν ἀντεπίθεσιν κατὰ τῶν Ἄγγλων καὶ νὰ τοὺς ἐρωτήσωμεν διατί ἐφόνευσαν ἐν ψυχρῷ δεκάδας γυναικῶν καὶ ἀνηλίκων 8 - 10 ἐτῶν; Μία τοιαύτη ἐκστρατεία μὲ συγκεκριμένα ὀνόματα θὰ ἀπεστόμωνε τοὺς θρασεῖς Ἄγγλους. Τελευταίως ἐδημοσίευσα τὰ ὀνόματα γυναικῶν καὶ παιδίων, φονευθέντων ὑπὸ Ἄγγλων ἐν ψυχρῷ.

»Ὡς πρὸς τὸ μήνυμα τοῦ Ἐθνάρχου πρὸς τὸν Κυπριακὸν λαόν, τοῦτο ἦτο ἐνδεδειγμένον, διότι ἀνεπτέρωσε τὸ φρόνημα καὶ ἐχαλύβδωσε περισσότερον τὴν πίστιν εἰς τὸν ἀγῶνα. Βεβαίως οἱ Τόρηδες θὰ τὸ κατέκριναν, ἀλλὰ ἀκριβῶς τὸ κατέκριναν ἐπειδὴ ἀντελήφθησαν ὅτι ἔφερε κάποιο ἀποτέλεσμα.

»Κατηντήσαμεν μὲ τὴν φοβίαν μας, μὲ τὴν ἔλλειψιν προπαγάνδας συστηματικῆς καὶ ὠργανωμένης, νὰ μᾶς ὑποχρεώσουν νὰ ζητοῦμεν ἄδειαν ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους διὰ τὰς δηλώσεις καὶ τὰς κινήσεις μας.

»Διὰ νὰ ἀντεπεξέλθωμεν εἰς τὰς Ἀγγλικὰς μηχανορραφίας καὶ συκοφαντίας ἀπαιτεῖται ἡ ὀργάνωσις πραγματικῆς προπαγανδιστικῆς ἐκστρατείας καὶ νὰ ἀντιμετωπίζωμεν μὲ σθένος καὶ ὄχι μὲ φοβίαν τὴν Ἀγγλικὴν προπαγάνδαν.

Μὲ ἀγάπην
ΔΙΓΕΝΗΣ

Τὰ καταχθόνια Ἀγγλικὰ σχέδια.

Τὴν προσοχήν μου ἐπέσυρε ἀνταπόκρισις ἐκ Λονδίνου, δημοσιευθεῖσα εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα «Ἐλευθερία» τὴν 25ην Αὐγούστου, ὑπὸ τὸν τίτλον «οἱ ἑλιγμοὶ τοῦ παμπονήρου Φούτ. Τὸ ἀληθὲς Σχέδιον Φούτ», εἰς τὸ ὁποῖον διελαμβάνοντο τὰ ἀκόλουθα:

1) Ἡ ἐπαναφορὰ τοῦ Μακαρίου εἰς Κύπρον, τῆς ὁποίας ἐμπνευστὴς καὶ ὑποστηρικτὴς εἶναι ὁ Φούτ, ἐθεωρεῖτο ὑπὸ σημαντικῆς μερίδος Ἄγγλων πολιτικῶν ὡς λογικῶς ἐνδεδειγμένη, αἱ δὲ συνθῆκαι ἰδιαιτέρως εὐνοϊκαὶ διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς διπλωματικῆς αὐτῆς ἐφεδρείας. Ἡ θέσις αὕτη ἐστηρίζετο ἐπὶ τῶν ἑξῆς: α) Θὰ ἀνέτρεπε τὰ σχέδια διπλωματικῆς δράσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου εἰς παραμονὰς ἀναχωρήσεώς του διὰ ΟΗΕ. β) Θὰ ἐξησφαλίζετο ἀδράνεια τῆς ΕΟΚΑ καὶ νέα μακρὰ περίοδος δι' ἐξακολούθησιν ἐκκαθαριστικῶν ἐπιχειρήσεων ἐν πάσῃ ἀνέσει, χαλάρωσιν τῆς ἐντάσεως, ὕφεσιν καὶ γενικῶς ἀτμόσφαιραν εὐνοοῦσαν τὴν ἐγκατάστασιν Τούρκου ἀντιπροσώπου, εἰς ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου, ἄνευ ὁλοκληρωτικῆς ἐπαναλήψεως τῶν ἐχθροπραξιῶν ἐκ μέρους τῆς Κυπριακῆς ἀντιστάσεως. γ) Ἡ ἀτμόσφαιρα αὐτὴ ὑφέσεως θὰ διηυκόλυνε τὴν ἐκδήλωσιν κοπώσεως μερίδος τῆς Κυπριακῆς γνώμης, τὴν προβολὴν διαλλακτικῶν ἀπόψεων καὶ θὰ ηὐνόει τὴν ἀνάπτυξιν διαφωνιῶν. δ) Θὰ ἐξησφάλιζε τὴν προϋπόθεσιν διὰ τὴν ὁπλῆν διατήρησιν τοῦ σχεδίου ἐν

ζωῆ. ε) Θὰ ἀπήλλασσε τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, τῆς ὁποίας τὰ φιλικὰ συμμαχικὰ αἰσθήματα ἐκτιμῶνται, ὡς τοὺς ἀξίζει, ἀπὸ τὴν ἐπαγρυπνοῦσαν παρουσίαν τοῦ Ἐθνάρχου εἰς Ἀθήνας καὶ θὰ τὸν ἔθετε οὐσιαστικὰ ἐνώπιον τῶν ἐκτάκτων μέτρων, δηλαδὴ θὰ τὸν καθίστα αἰχμάλωτον. στ) Θὰ ἐτροφοδότει μὲ ἐπιχειρήματα τὴν συνθηκολόγον πολιτικὴν τοῦ κ. Καραμανλῆ καὶ θὰ ἐνετυπωσίαζε τὴν Διεθνῆ γνώμην μὲ «μίαν ἀκόμη διαλλακτικὴν χειρονομίαν».

2) Διὰ τὴν ἐφαρμογὴν οἱασδήποτε Βρεττανικῆς λύσεως ἀπαραίτητος προϋπόθεσις εἶναι ἡ συντριβὴ τῆς ΕΟΚΑ.

Ἡ ἰσχύς της εἶναι τὸ ΜΟΝΑΔΙΚΟΝ διαπραγματευτικὸν «ἀτοῦ» εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων Κυπρίων, εἶναι ἡ σπονδυλικὴ στήλη τῆς Κυπριακῆς ἀντιστάσεως καὶ ἡ πηγὴ ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὁ Κυπριακὸς λαός, ἐγκαταλελειμμένος εἰς τὴν πραγματικότητα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἀντλεῖ ἐμπιστοσύνην διὰ τὴν ἔκβασιν τοῦ ἀγῶνος. Ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν οἱ Αὐξεντίου καὶ ξαναζῆ τὸ Χάνι τῆς Γραβιᾶς εἰς τὸ Λιόπετρι, τὰ καταπιεστικὰ μέτρα καὶ ἡ ἐγκατάλειψις τῶν Ἀθηνῶν δὲν πρόκειται νὰ κάμψουν τοὺς Κυπρίους.

Ἐν σχέσει μὲ τὴν μορφὴν τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων τὸ σχέδιον Φοὺτ εἶναι ὑπὲρ μιᾶς εὐφυοῦς καὶ ὀξυδερκοῦς πολιτικῆς στρατηγικῆς. Αἱ στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις, αἱ ὁποῖαι διεξήχθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκεχειρίας καὶ ἐνῷ αἱ χεῖρες τῆς ΕΟΚΑ ἦσαν δεμέναι ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, εὗρον σύμφωνον τὸν Φούτ, ὅστις εἶναι ὑπὲρ τοῦ «στρατιωτικοῦ κλεφτοπολέμου». Ἀλλὰ δὲν θεωρεῖ τοῦτον ἀρκετὸν ὡς μέσον ἐξοντώσεως τῆς ΕΟΚΑ καὶ φρονεῖ, ὅτι πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ ἀποξενώσῃ ταύτην ἀπὸ τὴν εὐρεῖαν λαϊκὴν ὑποστήριξιν. Δι' ὃ κρίνεται ἀπαραίτητος ἡ ἀνακάλυψις καὶ ἐκμετάλλευσις τῶν ἑστιῶν ἀντιστάσεώς της.

Ἡ ἀνταπόκρισις αὕτη εἶναι ἀρκετὰ διαφωτιστική, ὡρισμένα δὲ σημεῖά της ἀξίζουν νὰ σημειωθοῦν:

1) Ἡ ἐπὶ μακρὸν ἀδράνεια τῆς ΕΟΚΑ διὰ τῆς μονοπλεύρου ἐκεχειρίας. Ἡ Κυβέρνησις τῶν Ἀθηνῶν ἐκόπτετο ὑπὲρ τῆς διατηρήσεώς της ἐκ μέρους μας πάσῃ θυσίᾳ. Οὐδέποτε ὑπέκυψα εἰς τοιαύτας πιέσεις καὶ ὑποδείξεις, αἱ ὁποῖαι ἑκάστοτε μοῦ ἐγένοντο καὶ ὁσάκις τὰς ἔκρινα ἀσυμφόρους καὶ κατὰ τὰς περιόδους ἀκόμη ἐκεχειρίας, προέβαινα εἰς ἀντίποινα δι' ὡρισμένας πράξεις τῶν Ἄγγλων.

Εἰς ἐπιστολήν, σταλεῖσαν μοι ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος Προξένου, καθ' ἣν ὁ Κυβερνήτης διεβεβαίωσεν οὐδέτερον παράγοντα, ὅτι, μεταβαίνων εἰς Λονδῖνον, πρόκειται νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Μακαρίου, καίτοι ἡ ὑπάρχουσα ἀναταραχὴ θὰ δυσχεράνῃ πολὺ τοιαύτην ἀπόφασιν, ἀπήντησα τὴν 8ην Σεπτεμβρίου ὡς ἑξῆς:

»Ἔπαυσα πλέον νὰ ἀκούω τί σκέπτεται νὰ κάμῃ ὁ Κυβερνήτης ἢ ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις, τῆς ὁποίας ὅλαι αἱ πράξεις εἶναι παγίδες, μέσα στὰς ὁποίας δυστυχῶς ἔπεσαν ὅλοι, καὶ σκέπτομαι μόνο τί πρέπει νὰ κάμωμεν ἐμεῖς διὰ νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδον, εἰς τὸ ὁποῖον μᾶς ἔρριψεν ἡ ἀφροσύνη μας.

»Ἁπάσας συνεπῶς τὰς πράξεις μου θὰ κατευθύνῃ τὸ τί πρέπει νὰ γίνῃ γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσωμεν ἀποτελεσματικῶς τὰ καταχθόνια Ἀγγλικὰ σχέδια καὶ δὲν ἐννοῶ νὰ τείνω τὸ οὖς εἰς ψιθύρους, τοὺς ὁποίους ἐντέχνως διασπείρει ἡ ἀντίπαλος προπαγάνδα. Ἔχω καὶ ἐγὼ εὐθύνας καὶ μάλιστα πολὺ περισσοτέρας ἀπὸ κάθε ἄλλον ἐνώπιον τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ ἐννοῶ νὰ ἐκπληρώσω ἀπέναντι τούτου τὰς ὑποχρεώσεις μου, ὅπως νομίζω καλύτερον. Βλέπω μάλιστα, ὅτι οὐδέποτε ἔσφαλα τόσον εἰς τὰς κρίσεις μου, ὅσον καὶ εἰς τὰς ἐνεργείας μου.

»Τὸ σχέδιον, τὸ ὁποῖον ἀκολουθῶ διὰ τὸν μαχητικὸν ἀγῶνα θὰ τὸ ἐφαρμόσω, διότι εἶναι τὸ μόνον ὀρθὸν καὶ δὲν θὰ ἀκούσω οὐδεμίαν εἰσήγησιν ἢ ὑπόδειξιν. Ἡ συνεχὴς μονόπλευρος ἐκεχειρία, ἐφεύρεσις τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς, εἶναι καταστρεπτικὴ διὰ τὸν ἀγῶνα καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι τὴν ὑποστηρίζουν, βλάπτουν τὸν ἀγῶνα.»

2) Αἱ διαθέσεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διατυποῦνται, πράγματι, ὅπως τὰς διεπίστωσα.

3) Ἡ ΕΟΚΑ ἦτο τὸ μοναδικὸν ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου καὶ οὐχὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἡ ὁποία ἠκολούθει «συνθηκολόγον πολιτικήν».

4) Ὀρθῶς ἐσκέπτετο ὁ Φούτ, ὅπως ἄλλοτε καὶ ὁ προκάτοχός του, ὅτι μόνον ὅταν ἡ ΕΟΚΑ ἀπεξενοῦτο τοῦ λαϊκοῦ ἐρείσματος, θὰ κατεβάλλετο. Εὐτυχῶς, αἱ πράξεις των ἦσαν ἀντίθετοι πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενον ὑπ' αὐτῶν σκοπὸν καὶ οἱ μεγαλύτεροι σύμμαχοί μας διὰ τὴν συσπείρωσιν ὅλων τῶν Ἑλληνοκυπρίων περὶ τὴν Ὀργάνωσιν, ἡ ὁποία μόνη θὰ ἠδύνατο νὰ τοὺς προστατεύσῃ ἀπὸ τοὺς βανδαλισμοὺς καὶ τὰ ἔκτροπα τῶν

ἀφηνιασάντων στρατιωτικῶν. Ἄλλως τε, αἱ πράξεις αὗται ἀπεκάλυψαν πλέον φανερὰ τὸ ποιὸν καὶ τὰς πραγματικὰς προθέσεις τῶν Ἄγγλων ἔναντι τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

Ὁ ἔνοπλος ἀγών.

1) Ἀγγλοτουρκικὴ δρᾶσις. Τὸ Γραφεῖον Δημοσίων σχέσεων ἀνεκοίνωσε τὴν 20ὴν Αὐγούστου, ὅτι ἀπὸ τῆς 22ας Ἰουλίου, ὅτε ἤρχισε τὸ ἀνθρωπομάζωμα, συνελήφθησαν 1952 Ἕλληνες καὶ 58 Τοῦρκοι καὶ ὅτι ἐπεδόθησαν ἐντάλματα προσωποκρατήσεως εἰς 1442 Ἕλληνας (τῶν ὑπολοίπων 550 ἀπολυθέντων) καὶ εἰς 52 Τούρκους. Οὕτω, ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν εἰς τὰ κρατητήρια κρατουμένων ἄνευ δίκης Ἑλλήνων, βάσει μόνον ὑπονοιῶν, ὑπερβαίνει τὰς 2.500, ἔναντι τῶν ὁποίων συνελήφθησαν, γιὰ «στάχτη στὰ μάτια» τῶν ἀφελῶν, μόνον 58 Τοῦρκοι. Οἱ προκαλέσαντες τὰς σφαγὰς τῶν Ἑλλήνων εὑρίσκονται ἐκτὸς τῶν φυλακῶν καὶ περιφέρονται ἀπειλητικοί, ἐνῷ πᾶς Ἕλλην δυναμικός, ἀνεξαρτήτως ἡλικίας, συλλαμβάνεται καὶ φυλακίζεται. Αἱ βαρβαρότητες τῶν Ἄγγλων καὶ αἱ ἔρευναι συνεχίζονται. Ἡ Λύση, Βατυλή, Ἄσσια εἶναι ἀποκεκλεισμέναι καὶ οἱ κάτοικοί των ἐγκλωβισμένοι. Εἰς Ἀκανθοῦν, Κυθραίαν, Μόρφου καὶ ἀλλαχοῦ ἐπέδραμον αἱ «δυνάμεις ἀσφαλείας» καὶ ἐκακοποίησαν τὸν πληθυσμόν.

Αἱ συλλήψεις συνεχίζονται εἰς Λεμεσόν, Κυρήνειαν, Κτῆμα, Μύρτου, Βαρώσια, Εὐρύχου καὶ Στύλλους. Εἰς Μύρτου τὴν 28ην Αὐγούστου ἐπέδραμον 1000 στρατιῶται καὶ ἐπέβαλον «κέρφιου». Ἡ ἐξασκουμένη τρομοκρατία εἶναι ἀφάνταστος. Σκοπὸς ἡ κατάρριψις τοῦ ἠθικοῦ τοῦ λαοῦ, ὥστε νὰ ἀποκολλήσουν τοῦτον τῆς Ὀργανώσεως καὶ ἀναγκασθῇ νὰ δεχθῇ τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον.

Ἡ ἀντίδρασίς μου εἰς τοὺς εὐσεβεῖς τούτους πόθους ὑπῆρξεν ἄμεσος. Εἰς τοὺς τομεῖς ἐκοινοποίησα διαταγήν, καθ' ἣν ἓν μόνον πρέπει νὰ εἶναι τὸ σύνθημά μας. ΔΕΝ ΘΑ ΛΥΓΙΣΩΜΕΝ. Καὶ οἱ Ἕλληνες Κύπριοι πράγματι δὲν ἐλύγισαν, τὴν δὲ 1ην Σεπτεμβρίου ἐκυκλοφόρησα φυλλάδιον μὲ τὸ ἀκόλουθον περιεχόμενον.

ΦΟΥΤ ΤΟΛΜΗΣΕ...

«Κύριος σκοπὸς τοῦ σατραπίσκου τῆς Κύπρου εἶναι ὁ ἐκφοβισμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ, διότι νομίζει, ὅτι οὕτω θὰ ἐπιβάλῃ τὸ ἔκτρωμα, τὸ ὁποῖον προῆλθεν ἀπὸ τὸν ἀθέμιτον γάμον Μὰκ Μίλλαν - Μεντερές.

Συνεκέντρωσαν ἐν Κύπρῳ στρατεύματα, τῶν ὁποίων οἱ ἀξιωματικοὶ ἐξησκήθησαν εἰδικῶς εἰς τὰς χώρας τῶν Ζουλοῦ καὶ Κάφρων καὶ ἐπῆραν ἐκεῖθεν μαθήματα, τὰ ὁποῖα ἦλθαν νὰ ἐφαρμόσουν εἰς τὸν προηγμένον Ἑλληνικὸν λαόν. Οὕτω, στρατιῶται ἐμφανίζονται αἰφνιδιαστικῶς πρὸ χωρίων, εἰσορμοῦν ἐντὸς τούτων μὲ ἀλαλαγμοὺς καὶ τενεκέδες, τοὺς ὁποίους κτυποῦν δαιμονιωδῶς, προκαλοῦντες τὸν τρόμον εἰς μικρὰ παιδιά. Καὶ κατόπιν ἕπεται συνέχεια μὲ τὰς διαφόρους κακοποιήσεις χωρικῶν, τὰ συρματοπλέγματα, ἕλξιν δοκανῶν, ἐφ' ὧν εὐωχοῦνται.

Καὶ ἔτσι οἱ γενναῖοι στρατιῶται τοῦ Κέντριου δίδουν μίαν πραγματικὴν εἰκόνα τῶν Ζουλοῦ. Καὶ νομίζουν, Φοὺτ καὶ Κέντριου, ὅτι μὲ αὐτὰ μποροῦν νὰ ἐκφοβίσουν τὸν γενναῖον, ἡρωϊκόν, ἀδάμαστον καὶ ὑπερήφανον Ἕλληνα.

Στὰ πεδία τῶν μαχῶν πρέπει νὰ ἐξασκήσετε τὸν στρατόν σας, κ. Κέντριου, νὰ φαίνεται γενναῖος καὶ ὄχι νὰ τὸν ἐκμανθάνετε τὰς τρομοκρατικὰς μεθόδους ἀπέναντι ἀόπλων. Καὶ νομίζει ἡ δυὰς Φοὺτ - Κέντριου, ὅτι μὲ αὐτὰ θὰ τρομοκρατήσῃ τὸν Ἕλληνα Κύπριον. Μόνον τὰ μικρὰ παιδιὰ μποροῦν νὰ ἐκφοβίσουν καὶ αὐτὰ τοὺς ἔμαθαν καὶ τοὺς λιθοβολοῦν, ὅπως λιθοβολεῖ κανεὶς τοὺς ἀνοήτους εἰς τὰς πλατείας καὶ τὰς ὁδοὺς τῶν χωρίων, ὅταν οὗτοι διὰ τῶν πράξεών των καθίστανται γελοῖοι.

ΦΟΥΤ πᾶρτο ἀπόφασιν. Τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον ΕΤΑΦΗ. Πρέπει νὰ πατήσῃς στὰ πτώματα 450.000 Ἑλλήνων γιὰ νὰ τὸ ἐπιβάλῃς. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ δὲν θὰ γίνῃ ποτέ, γιατὶ εἴμεθα ἀποφασισμένοι νὰ πατήσουμε ἐμεῖς στὰ πτώματα τὰ δικά σας. Ἐμπρός, λοιπόν, ΤΟΛΜΗΣΕ..........».

Καὶ ἐνῷ οἱ Ἄγγλοι τρομοκρατοῦν Ἕλληνας, προστατεύουν ἀντιθέτως τοὺς Τούρκους. Μηχανοκίνητος ἐφεδρικὴ Τουρκικὴ ἀστυνομία ἐγκατεστάθη εἰς διαφόρους ἀστυνομικοὺς σταθμοὺς πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ περιπολῇ καὶ νὰ προστατεύῃ τοὺς Τούρκους. Καὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῇ κανεὶς τὸ ποιὸν τῶν στρατολογηθέντων Τούρκων διὰ τὴν ἀστυνομίαν (ἐπικουρικὴν καὶ μηχανοκίνητον), παραθέτομεν μερικὰ μόνον ἀδιάψευστα στοιχεῖα. Ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου 1956 μέχρι τοῦ Αὐγούσου 1958 προσήχθησαν ἐνώπιον μόνον τοῦ εἰδικοῦ δικαστηρίου Λευκωσίας, βαρυνόμενοι μὲ κατηγορίας φόνου, κλοπῆς λεηλασίας κ.λ.π., περὶ τοὺς τριακοσίους Τοῦρκοι ἀστυνομικοί· ἐὰν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς προσαφθείσας κατηγορίας ἐναντίον Τούρκων ἀστυνομικῶν εἰς ἄλλας πόλεις πρέπει νὰ ἀναβιβάσωμεν τὸ σύνο-

λον εἰς 600 περίπου, χωρὶς νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν αἱ ἀξιόποινοι πράξεις Τούρκων ἐπικουρικῶν, τὰς ὁποίας αἱ Ἀρχαὶ συνεκάλυψαν, καθὼς καὶ οἱ ἐμπρησμοὶ Ἑλληνικῶν περιουσιῶν ὑπὸ Τούρκων ἀστυνομικῶν. Καὶ ὅμως αὐτοὶ ἦσαν οἱ τηρηταὶ «τοῦ νόμου καὶ τῆς τάξεως». Ἀξιοθρήνητος ἡ κατάστασις, ἀξιοθρήνητος ὅμως καὶ ἡ Ἀγγλικὴ δικαιοσύνη, ἡ ὁποία ὑπέστη βαρύτατον τραυματισμὸν ἐν Κύπρῳ. Παρῳδία δικῶν. Ἐνῷ ἡ ἐνοχὴ τῶν Τούρκων εἶναι αὐταπόδεικτος, ὁ δικαστὴς ἀποφαίνεται: Ἀθῷος ὁ κατηγορούμενος. Ἕλλην ἀστυνομικὸς πυροβολεῖται καὶ τραυματίζεται ὑπὸ Τούρκου, ἀναγνωρισθέντος ὑπὸ τοῦ παθόντος. Ὁ Ἄγγλος δικαστὴς ἀθῳώνει τὸν κατηγορούμενον διότι πιθανὸν ὁ παθὼν νὰ... ἐπλανήθη!!

Ἐπικουρικοὶ ἀστυνομικοί, κατηγορούμενοι ἐπὶ ἐμπρησμῷ Ἑλληνικῶν περιουσιῶν κατὰ τὴν διάρκειαν «κέρφιου», καθ' ὃ οὐδεὶς Ἕλλην ἦτο δυνατὸν νὰ κυκλοφορήσῃ, ἀθῳοῦνται. Καὶ διερωτᾶταί τις ποῖος ἔβαλε τὴν πυρκαϊάν; Κωμικοτραγικὴ δίκη διεξάγεται διὰ τοὺς Τούρκους φονεῖς, παρὰ τὸ Τουρκικὸν χωρίον Κιόνελι, ἐννέα Ἑλλήνων, καθ' ἣν οἱ δράσται ἀθῳοῦνται!

Εἰς τὴν Κύπρον ἐκρίθη ἡ ἰδία ἡ Ἀγγλικὴ δικαιοσύνη!

2) Τὸ κατάντημα τῶν Ἄγγλων. Οἱ Ἄγγλοι περιστρέφονται εἰς μίαν δίνην, ἐκ τῆς ὁποίας δὲν γνωρίζουν πῶς νὰ ἐξέλθουν, καὶ ὡς ἐκ τούτου προβαίνουν εἰς ἐνεργείας, τόσον πολιτικὰς ὅσον καὶ στρατιωτικάς, ἀξιοθρηνήτους. Τὸν Αὔγουστον 1958 ἐκυκλοφόρησε φυλλάδιόν των. Τὸ παραθέτομεν κατωτέρω, διότι θὰ ἀποτελέσῃ ἱστορικὸν κειμήλιον, χαρακτηρίζον τὴν Ἀγγλικὴν νοοτροπίαν καὶ τὴν Ἀγγλικὴν ἀπελπισίαν. Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ φυλλαδίου τούτου ἦσαν, ὅπως καὶ τόσων ἄλλων παρομοίων Ἀγγλικῶν. Τὰ μόνα ὑλικὰ ποὺ συνέλεξαν ἦσαν ἁπλῶς μερικαὶ χειροβομβίδες καὶ πιστόλια, ἄχρηστα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὰ ὁποῖα παρουσίαζον οἱ ἴδιοι οἱ Τοῦρκοι ἀστυνομικοὶ διὰ νὰ εἰσπράξουν τὸ ποσὸν τῆς ἀμοιβῆς των. Οὐδεὶς Ἕλλην προσεφέρθη οἰκειοθελῶς νὰ καταδώσῃ ὁπλισμόν. Ἰδοὺ τὸ κείμενον.

«ΠΡΟΣΟΧΗ!
ΘΑ ΒΟΗΘΗΣΕΤΕ ΔΙΑ ΝΑ ΣΩΘΟΥΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑΙ ΖΩΑΙ
ΘΑ ΒΟΗΘΗΣΕΤΕ ΔΙΑ ΝΑ ΤΕΘΗ ΤΕΡΜΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΒΙΑΝ ΠΟΥ ΟΔΗΓΟΥΝ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΝ;

Γνωρίζετε ποῦ εὑρίσκονται κρυμμένα ὅπλα ἢ ἐκρηκτικαὶ ὗλαι; Ἐὰν γνωρίζετε, μπορεῖτε νὰ συμβάλετε εἰς τὴν διάσωσιν ζωῶν, δίδοντες πληροφορίας εἰς τὰς ἀρχὰς περὶ τοῦ ποῦ εὑρίσκονται αὐτὰ τὰ ὅπλα καὶ αἱ ἐκρηκτικαὶ ὗλαι.

Ἡ Κυβέρνησις εἶναι διατεθειμένη νὰ καταβάλῃ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑΣ ΑΜΟΙΒΑΣ διὰ πληροφορίας, ὁδηγούσας εἰς τὴν ἀνεύρεσιν ὅπλων καὶ πυρομαχικῶν καταλλήλων πρὸς χρῆσιν. Αἱ ἀμοιβαὶ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: Ἐλαφρὰ μυδραλιοβόλα ἢ ὅλμοι Λίρες 500, Αὐτόματα ὅπλα (τύπου στέν, θόμπσον κ.λ.π.) Λίρες 150, Αὐτόματα περίστροφα Λίρες 150, Τυφέκια ἢ ὅπλα γκρῆνερ Λίρες 50, Περίστροφα Λίρες 50, Κυνηγετικὰ ὅπλα Λίρες 40.

»Ἐπὶ πλέον, διὰ πληροφορίας ὁδηγούσας εἰς τὴν ἀπ' εὐθείας ἀνακάλυψιν ἀριθμοῦ ὅπλων εἰς χρησιμοποιήσιμον κατάστασιν (ἢ δυναμένων εὐκόλως νὰ καταστοῦν χρησιμοποιήσιμα), ἡ Κυβέρνησις θὰ πληρώσῃ Λίρες 2.500 (δύο χιλιάδας πεντακοσίας λίρας).

»Ἐὰν γνωρίζετε ποῦ εἶναι κρυμμένα οἱαδήποτε ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὅπλα ἢ ἐκρηκτικαὶ ὗλαι καὶ ἐπιθυμεῖτε νὰ λάβετε τὴν ἀμοιβήν, ἰδοὺ τί πρέπει νὰ πράξετε:

»Ἀναγράψατε τὰς πληροφορίας σας μεθ' ὅλων τῶν λεπτομερειῶν ἐπὶ καθαροῦ φύλλου χάρτου. Μὴν ὑπογράψετε διὰ τοῦ ὀνόματός σας, ἀλλὰ χρησιμοποιήσατε ψευδώνυμον ἢ ἀριθμόν. Ἀναγράψατε τὴν ἡμερομηνίαν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χάρτου. Ταχυδρομήσατε τὴν ἐπιστολήν σας, ἐντὸς ἁπλοῦ φακέλλου, πρὸς τήν:

Α.Ε. Κυβερνήτην. Κυβερνεῖον - Λευκωσίαν.

καὶ ἀναγράψατε ἐπὶ τοῦ ἄνω ἀριστερὰ μέρους τὴν λέξιν προσωπική.

»Περιμένετε, μέχρις ὅτου μεταβῆτε εἰς τὴν πλησιεστέραν πόλιν ἢ χωρίον. Μὴν ἀναγράψετε τὴν διεύθυνσιν ἐπὶ τοῦ φακέλλου, μέχρις ὅτου εἶσθε ἕτοιμοι νὰ ταχυδρομήσετε τὴν ἐπιστολήν.

»Ἐὰν τὸ πράξετε τοῦτο μόνον Ἄγγλοι, οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦν καὶ γράφουν τὴν Ἑλληνικήν, θὰ ἀναγνώσουν τὴν ἐπιστολήν σας. Μετὰ τὸν τερματισμὸν τῆς καταστάσεως ἐκτάκτου ἀνάγκης δύνασθε νὰ μεταβῆτε εἰς οἱονδήποτε ἀστυνομικὸν σταθμὸν καὶ νὰ ἀναφέρετε τὸ ψευδώνυμόν σας καὶ ἀμέσως θὰ λάβετε τὴν ἀμοιβήν σας.

Ἐὰν ἔχετε ἀμέσως ἀνάγκην χρημάτων, ἀποστείλατε τὴν πληροφορίαν σας καὶ παρακολουθῆτε τὸ ραδιόφωνον καὶ τὰς ἐφημερίδας. Ὅταν πληροφορηθῆτε, ὅτι ἀνελήφθη ἐπιτυχὴς δρᾶσις ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πληροφοριῶν σας, ἀποστείλατε καὶ ἑτέραν ἐπιστολήν, ἀναγράφοντες μόνον τὸ ψευδώνυμον καὶ τὴν

διεύθυνσίν σας, ο ὐ δ ὲ ν ἄ λ λ ο. Ἡ Κυβέρνησις θὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μαζί σας ἐν ἀπολύτῳ μυστικότητι καὶ τὰ χρήματα θὰ σᾶς καταβληθοῦν ἀμέσως ἢ θὰ φυλαχθοῦν ἀσφαλῶς ἢ θὰ δοθοῦν εἰς οἱονδήποτε πρόσωπον ὑποδείξετε.

Ἐὰν ἐπιθυμῆτε νὰ σώσετε ζωὰς καὶ νὰ λάβετε ἀμοιβὴν — ἐνεργήσατε ἀμέσως. Ὅσον ταχύτερον ἀνακαλυφθοῦν αὐτὰ τὰ ὅπλα, τόσον ταχύτερον ἡ ζωὴ θὰ ἐπανεύρῃ τὸν κανονικόν της ρυθμὸν καὶ ἡ Κύπρος θὰ γίνῃ καὶ πάλιν εἰρηνική».

Διὰ νὰ ἀντεπεξέλθουν ἀφ' ἑτέρου οἱ Ἄγγλοι εἰς τὰ κτυπήματα τῆς ΕΟΚΑ, ἀφοῦ ἀπέτυχεν οἰκτρῶς ἡ Ἀγγλοτουρκικὴ τρομοκρατικὴ συνεργασία, συνέχισαν τὰς ἀπειλὰς τῆς νέας Ἀγγλικῆς τρομοκρατικῆς Ὀργανώσεως «Κρόμβελ», ἡ ὁποία ἐν τῇ πραγματικότητι ἀ π ε τ ε λ ε ῖ τ ο ἀ π ὸ σ τ ρ α τ ι ώ τ α ς κ α ὶ ἐ π ι κ ο υ ρ ι κ ο ύ ς, ἐ ν π ο λ ι τ ι κ ῇ π ε ρ ι β ο λ ῇ.

Πέραν δὲ τῶν ἀνωτέρω καὶ κοινοὺς ἀπατεῶνας ἀκόμη ἐχρησιμοποίησαν ὡς συνεργάτας ἐναντίον μας. Ὅταν εἷς περιβόητος διαρρήκτης, γνωστὸς ὡς «Μούγιας», συνελήφθη εἰς Λευκωσίαν ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας, ἐπενέβη ἀξιωματικὸς τοῦ «Σπέσιαλ Μπράντς» καὶ τὸν ἀπηλευθέρωσε, λέγων: «Εἶναι δικός μας ἄνθρωπος καὶ μὴ τοῦ προσάψετε κατηγορίαν».

3) Ἀ π ό φ α σ ί ς μ ο υ ν ὰ κ τ υ π ή σ ω τ ο ὺ ς ἐ ν Ἀ γ γ λ ί ᾳ μ ε τ α φ ε ρ θ έ ν τ α ς π ρ ο δ ό τ α ς δ ὲ ν π ρ α γ μ α τ ο π ο ι ε ῖ τ α ι, λ ό γ ῳ ἀ ρ ν ή σ ε ω ς τ ο ῦ Ἀ ρ χ ι ε π ι σ κ ό π ο υ Μ α κ α ρ ί ο υ. Τὸ ζήτημα τῶν ἀργυρωνήτων προδοτῶν, ἐλαχίστων εὐτυχῶς, μὲ ἀπησχόλησε σοβαρῶς. Οὗτοι μετὰ τὴν προδοσίαν των ἢ ἐξησφαλίζοντο εἰς εἰδικὰ στρατόπεδα ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ἄγγλων, ἐφ' ὅσον ἦσαν ἱκανοὶ καὶ διατεθειμένοι νὰ ἐξυπηρετήσουν τὸν αὐθέντην των, ἢ μετεφέροντο εἰς Ἀγγλίαν ἢ καὶ τὰς ἀποικίας καὶ συνετηροῦντο ἀπὸ τὸν Κυπριακὸν προϋπολογισμόν.

Ἐναντίον τῶν εἰς Ἀγγλίαν μεταφερομένων ἀπεφάσισα νὰ δράσω ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς κολασμὸν τῆς προδοσίας, ἀφ' ἑτέρου πρὸς παραδειγματισμὸν ἄλλων, οἱ ὁποῖοι τυχὸν θὰ ἤθελον νὰ ἀκολουθήσουν τὸν προδοτικὸν δρόμον των. Ἡ ἀπόφασίς μου συνίστατο εἰς τὴν ὀργάνωσιν ὁμάδων ἐκτελεστῶν εἰς αὐτὴν τὴν καρδιὰ τῆς Ἀγγλίας, μὲ ἀποκλειστικὸν σκοπὸν τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προδοτῶν. Δὲν ἐπρόκειτο αἱ ὁμάδες αὗται νὰ δράσουν ἐναντίον τοῦ φιλησύχου Ἀγγλικοῦ λαοῦ, μὲ τὸν ὁποῖον δὲν εἶχα οὐδεμίαν ἀντιδικίαν, ἀλλὰ ἐναντίον τῶν προδοτῶν Κυπρίων, τοὺς ὁποίους ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἐφιλοξένει ἐπὶ Βρεττανικοῦ ἐδάφους. Αἱ ὁμάδες αὗται ἤρχισαν νὰ ὀργανοῦνται καὶ ἤμην βέβαιος, ὅτι θὰ ἐξεπλήρουν πλήρως τὴν ἀποστολήν των. Καὶ ἐνῷ μὲν ἡ ὀργάνωσις καὶ ἡ καθοδήγησις τούτων ἀνῆκε εἰς ἐμέ, ἐν τούτοις ὑπῆρχε τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον δὲν ἤμην εἰς θέσιν νὰ λύσω, διότι δὲν εἶχον πόρους. Ὡς ἐκ τούτου ἀπετάθην πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνεκοίνωσα τὴν ἀνωτέρω ἀπόφασίν μου, τὴν ὁποίαν, ἀτυχῶς, δὲν υἱοθέτησε καὶ οὕτω ἐχάθη μία ὡραία εὐκαιρία, νὰ τιμωρηθοῦν οἱ προδόται, νὰ κατεξευτελισθοῦν οἱ πάτρωνές των, ἀλλὰ καὶ νὰ δείξῃ ἡ Ὀργάνωσις ποῖον ἀκόμη ἔργον ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἐπιτελέσῃ.

Ἐλυπήθην, διότι δὲν ἐφηρμόσθη τὸ σχέδιον τοῦτο, ἀπὸ ἔλλειψιν ὑλικῶν πόρων, ἄλλως ἐὰν διέθετα τοιούτους θὰ ἐπραγματοποιεῖτο ὁπωσδήποτε, χωρὶς νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ γνώμη οὐδενός.

4) Α ἱ Σ τ ρ α τ ι ω τ ι κ α ὶ ἐ π ι χ ε ι ρ ή σ ε ι ς κ α ὶ ἡ ἀ ν τ ί δ ρ α σ ί ς μ α ς. Οἱ Ἄγγλοι, πελαγοδρομοῦντες εἰς τὴν συνεχῶς τροποποιουμένην τακτικὴν διεξαγωγῆς τοῦ ἀγῶνος καὶ τὴν ἀλλαγὴν μεθόδων μας, προσπαθοῦν νὰ ἀντιδράσουν, υἱοθετοῦντες νέας μεθόδους· αὗται ὅμως δὲν δύνανται νὰ ἐπιφέρουν τὸ ἐπιδιωκόμενον ἀποτέλεσμα.

Ὡς ἠδυνήθην νὰ ἀντιληφθῶ, ἡ νέα τακτική των συνίστατο τώρα εἰς ἓν εἶδος ἀνταρτοπολέμου, εἰς αἰφνιδιαστικὴν δηλαδὴ εἰσβολὴν διὰ μικρῶν δυνάμεων ἐντὸς περιοχῶν, αἱ ὁποῖαι ἐθεωροῦντο ὡς ἑστίαι ἡμετέρας ἀντιστάσεως, ἐπισημαινομένων βάσει πληροφοριῶν ἢ συνεπείᾳ προηγουμένων ἐνεργειῶν μας. Οὕτω, ἀπὸ τὰς ἐπιχειρήσεις εἰς εὐρεῖαν κλίμακα (μὲ μεγάλας δυνάμεις εἰς ἐκτεταμένας περιοχὰς) κατέληξαν εἰς τὸ ἄκρον ἀντίθετον, δηλαδὴ εἰς τὰς δι' εὐαρίθμων τμημάτων αἰφνιδιαστικὰς ἐνεργείας εἰς περιωρισμένας περιοχάς. Ἡ τακτικὴ αὕτη, βεβαίως, δὲν ἦτο κακή, δύναται μάλιστα νὰ λεχθῇ, ὅτι ἐνεδεικνύετο, ἀλλὰ δὲν ἦτο ἐκείνη ἡ ὁποία μόνη θὰ ἐπέφερε θετικὰ ἀποτελέσματα. Πρὸς τοῦτο θὰ ἔπρεπε νὰ συνδυασθῇ καὶ μὲ ἄλλας ἐνεργείας, τὰς ὁποίας ὅμως οἱ Ἄγγλοι στρατιωτικοὶ δὲν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ υἱοθετήσουν, διότι οὐδέποτε ἠδυνήθησαν νὰ παρακολουθήσουν καὶ κατανοήσουν τὴν ἡμετέραν τακτικήν. Ἐθριαμβολόγουν καὶ διετυμπάνιζον μίαν μικρὰν ἐπιτυχίαν των,

ὡς λ.χ. τὸν φόνον μερικῶν ἀνδρῶν μας, πολλάκις δὲ ἐθεώρουν τοῦτον ὡς...... συντριβὴν τῆς ΕΟΚΑ.

Ἐναντίον τῆς τοιαύτης τακτικῆς τῶν Ἄγγλων εἴχομεν λάβει τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα, δι' ὃ καὶ αἱ ἐπιτυχίαι των ἦσαν ἐλάχισται, ὀφειλόμεναι ἀποκλειστικῶς εἰς προδοσίας.

Εἰς τοιούτου εἴδους ἐπιχειρήσεις τῶν Ἄγγλων καὶ καθ' ὃν χρόνον συνεχίζετο ὑφ' ἡμῶν ἡ μονόπλευρος ἐκεχειρία, ἣν ἠναγκάσθην νὰ παρατείνω κατόπιν πιέσεων τῆς πολιτικῆς, ἵνα μὴ δυσχεράνω, ὡς μοῦ διεμηνύθη, τὴν προσπάθειάν της, ἔλαβον χώραν τὰ ἀκόλουθα γεγονότα:

α) Ἡ συμπλοκὴ παρὰ τὸ χωρίον ΛΥΣΗ. Τὴν 23ην Αὐγούστου παρὰ τὸ χωρίον Λύση ἐφονεύθησαν ἐξ ἐνέδρας 3 μέλη μας, οἱ : Μιχαὴλ Παναγῆ Καϊλῆς (Σιάλος), Δημητράκης Φ. Ἀναστάσης καὶ Καλλῆς Π. Σακκᾶ, μεταφέροντες ὁπλισμὸν ὑπὸ τὰς ἀκολούθους συνθήκας:

Κατόπιν συλλήψεων μελῶν μας, τὰ ὁποῖα ἐγνώριζον μικρὰν ἀποθήκην ὁπλισμοῦ, εἰς ἣν περιελαμβάνοντο: 1 αὐτόματον Στέν, 1 Μαρτίνι, 1 περίστροφον 0,38, 7 κυνηγετικά, 15 χειροβομβίδες, 2 νάρκαι καὶ ἀρκετὴ ποσότης πυρομαχικῶν, διετάχθη ὑπὸ τοῦ ὑπευθύνου, συμφώνως πρὸς γενικὴν διαταγήν μου διὰ παρομοίαν περίπτωσιν, ἡ μετακίνησις τοῦ ὁπλισμοῦ τούτου. Ἡ ὁμάς, εἰς τὴν ὁποίαν συμπεριελαμβάνετο καὶ ὁ Παναγῆς Τοφῆ Μάρκου, μόλις ἐξῆλθε τοῦ χωρίου μεταφέρουσα τὸν ὁπλισμὸν ἐπὶ ποδηλάτων καὶ περὶ ὥραν 20 ἔπεσεν εἰς ἐνεδρεύουσαν στρατιωτικὴν δύναμιν. Παρ' ὅλον ὅτι ἡ ὁμὰς αἰφνιδιάσθη, ἐν τούτοις οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὴν ἔδωσαν δείγματα ὑπερόχου πατριωτισμοῦ, αὐτοθυσίας καὶ γενναιότητος. Ἐνῷ ὁ προπορευόμενος τῆς ὁμάδος Δημητράκη ἔπιπτε βληθεὶς θανασίμως, ὁ ὄπισθεν τούτου εὑρισκόμενος ἀγωνιστὴς Μιχαὴλ Π. Καϊλῆς (Σιάλος) εἰς ἀπόστασιν μόλις 10 μ. ἀπὸ στρατιώτας συνοδευομένους ἀπὸ σκύλον, ἐπυροβόλησε καὶ ἐκτύπησε ἕνα στρατιώτην. Οἱ Ἄγγλοι στρατιῶται ἐξεκένωσαν κατ' αὐτοῦ τὰ ὅπλα των. Οὗτος, καίτοι σοβαρῶς τραυματισμένος καὶ μὴ δυνάμενος νὰ κινηθῇ, ἔρριψε χειροβομβίδα, τὴν ὁποίαν ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ, ἐναντίον τῶν στρατιωτῶν. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὀλιγολέπτου αὐτῆς συμπλοκῆς ἦσαν τὰ ἑξῆς, ὡς μετεδόθησαν εἰς τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν Βατυλῆς δι' ἀσυρμάτου ὑπὸ τῶν ἐνεδρευόντων στρατιωτῶν: «Κατόπιν συγκρούσεως εἰς τὰ νότια Λύσης μὲ ὁμάδα τρομοκρατῶν, οἱ ὁποῖοι μετέφεραν ὅπλα, ἔχομεν πέντε νεκροὺς καὶ ἕνα τραυματίαν, ἐνῷ οἱ τρομοκράται ἕνα νεκρὸν καὶ δύο τραυματίας». Ὡς μᾶς ἐγνώσθη ἀργότερον ὑπὸ ἀστυνομικοῦ τοῦ σταθμοῦ Βατυλῆς, οἱ δύο τραυματίαι ἦσαν οἱ Καλλῆς καὶ Δημητράκης τοὺς ὁποίους οἱ Ἄγγλοι στρατιῶται ἐφόνευσαν κατὰ τὴν αὐγήν, διότι τοιαύτη ἦτο ἡ γενικὴ διαταγή, νὰ φονεύουν πάντας τοὺς συλλαμβανομένους.........!!

Οἰκία εἰς Βάβλαν Λάρνακος, ὅπου ἔπεσεν ἀγωνιζόμενος ὁ Μιχ. Παρίδης.

β) Διακοπὴ ἐκεχειρίας. Ἀντίποινα. Θάνατος ἀγωνιστοῦ Μιχαλάκη Παρίδη. Εἰς ἀπάντησιν διὰ τὸν φόνον τῶν Ἑλλήνων ἀγωνιστῶν διέταξα ἀμέσως ἀντίποινα, διακόπτων οὕτω τὴν ἐκεχειρίαν. Ἡ δρᾶσις θὰ ἦτο περιωρισμένης κλίμακος καὶ ἀφεώρα μόνον ὡρισμένους τομεῖς.

Τὴν 27ην Αὐγούστου εἰς Βάβλαν Λάρνακος φονεύεται ὁ τομεάρχης τῆς Περιοχῆς Μιχαλάκης Παρίδης. Ὁ Παρίδης ἦτο μεταξὺ τῶν πρώτων, οἱ ὁποῖοι προσεχώρησαν εἰς τὴν Ὀργάνωσιν. Συμμετέσχε εἰς τὰς δολιοφθορὰς τῆς 1ης Ἀπριλίου 1955 εἰς Λάρνακα, συλληφθεὶς δὲ τὴν ἐπομένην, βάσει ὑπονοιῶν, κατεδικάσθη καὶ ἐφυλακίσθη. Ἐντὸς ὀλίγου ἐδραπέτευσεν ἐκ τῶν φυλακῶν διὰ νὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα καὶ ἐζήτησε νὰ τοῦ ἀνατεθῇ ὑπηρεσία. Εἰς τοῦτον ἀνέθεσα τὴν διοίκησιν καὶ ἀναδιοργάνωσιν τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων τῆς ἐπαρχίας Λάρνακος. Νέος λαμ-

πρός, ἔντιμος, πειθαρχικὸς καὶ θαρραλέος ἐξεπλήρωσεν ἄριστα τὴν ἀποστολήν του. Ὁ θάνατος τοῦ γενναίου αὐτοῦ παλληκαριοῦ ἐγένετο ὑπὸ τὰς ἀκολούθους συνθήκας:

Τὴν 8ην πρωινὴν τῆς 27 Αὐγούστου δύο στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα ἔφθασαν εἰς τὸ χωρίον Βάβλα καὶ ἀπεβίβασαν στρατιώτας, οἱ ὁποῖοι κατηυθύνθησαν εἰς τὸ σχολεῖον, ἀκολούθως δὲ ἄλλοι περιεπόλουν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ χωριοῦ, ἄλλοι δὲ κατέλαβον θέσεις ἐπάνω εἰς τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν. Ὁμὰς ἐξ ἐννέα στρατιωτῶν μὲ ἀξιωματικόν, συνοδευόμενοι καὶ ἀπὸ Τοῦρκον ἀστυνομικόν, μετέβησαν εἰς τὸ σπίτι ὅπου διέμενε ὁ Παρίδης καὶ ἐκτύπησαν τὴν πόρταν. Οὗτος ἀντελήφθη πλέον ὅτι ἡ σύγκρουσις μὲ τὸν στρατὸν ἦτο ἀναπόφευκτος καὶ ἀπεφάσισε νὰ κτυπήσῃ πρῶτος καὶ νὰ πέσῃ ἡρωϊκῶς. Πῆρε τὸ ὅπλον ἀνέβηκε τὴν κλίμακα τοῦ σπιτιοῦ διὰ νὰ ἔχῃ καλὸν πεδίον βολῆς, κατέλαβε θέσιν καὶ ἤρχισε νὰ πυροβολῇ. Μία σφαῖρα τὸν βρῆκε εἰς τὴν καρδιὰ καὶ ἔμεινεν ἄπνους. Ἀκόμη ἕνας ἔνδοξος θάνατος ἑνὸς ἐξαιρέτου ἀγωνιστοῦ. Εἰς ἀντίποινα ἐφονεύθησαν εἰς Λευκωσίαν τὴν 16ην Σεπτεμβρίου Ἄγγλος ἀστυνομικὸς καὶ τὴν ἐπαύριον Ἄγγλος ἀεροπόρος.

Τὸ «Χάνι τῆς Γραβιᾶς». — Πῶς διεξήχθη ἡ μάχη.

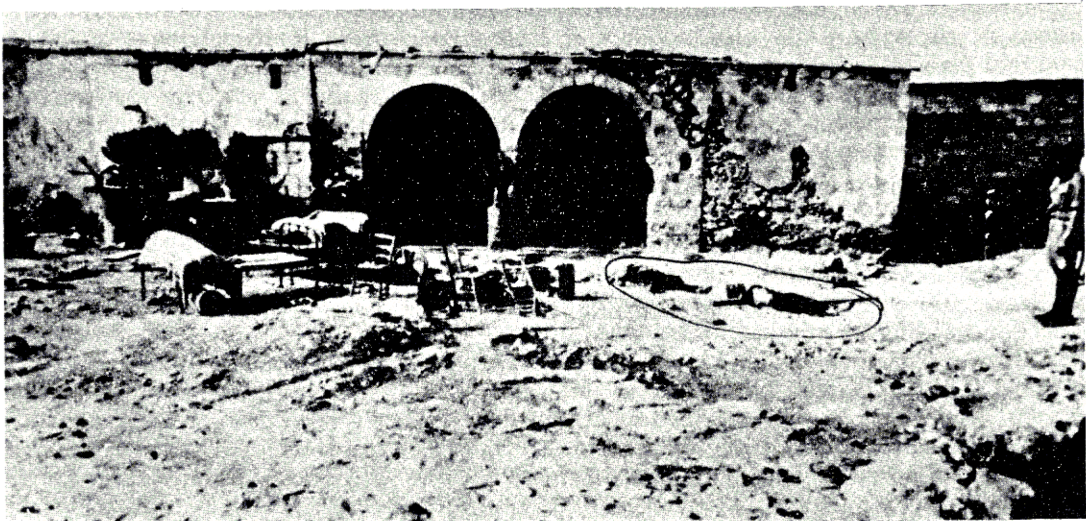
Αὐτὴ ἡ ὀνομασία ἁρμόζει εἰς μίαν τῶν ἐπικωτέρων μαχῶν ἐξ ὅσων ἔχει δώσει ἡ ΕΟΚΑ, ἡ ὁποία ἔλαβε χώραν εἰς ἕνα ἀχυρῶνα τοῦ χωρίου ΛΙΟΠΕΤΡΙ τὴν 2αν Σεπτεμβρίου 1958 μεταξὺ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ καὶ τεσσάρων γενναίων μαχητῶν τῆς ΕΟΚΑ, τῶν Ἀνδρέα Κάρυου, Φώτη Σταύρου Πήττα (διδασκάλου), Ἠλία Παπακυριακοῦ καὶ Χρήστου Σαμάρα. Ἡ δρᾶσις καὶ τῶν τεσσάρων ἦτο πλουσιωτάτη. Εἰς τὴν Ὀργάνωσιν κατετάγησαν μεταξὺ τῶν πρώτων.

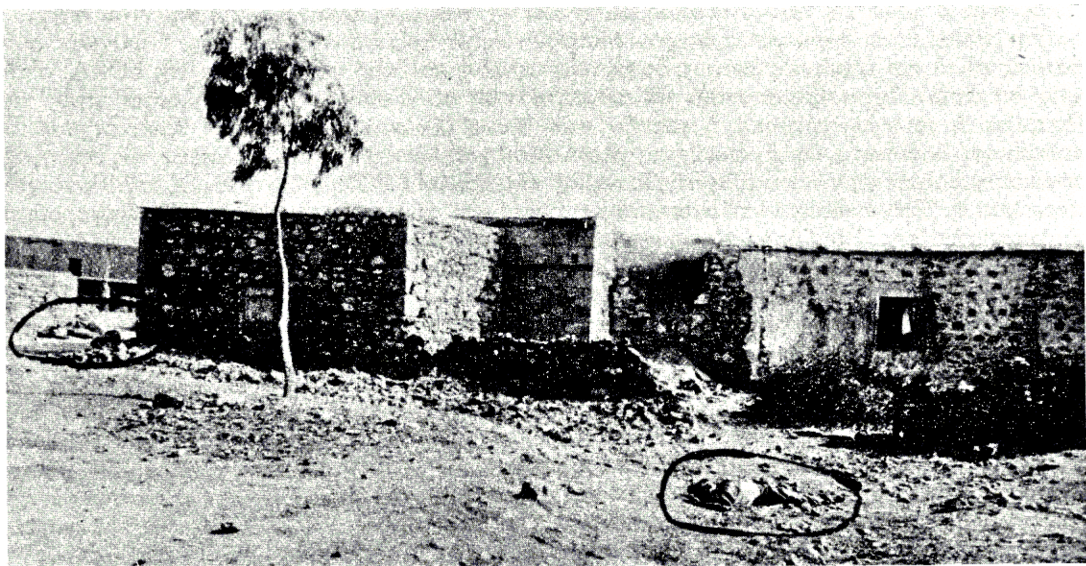
Εἶναι πολὺ δύσκολον εἰς ἐμὲ νὰ ξεχωρίσω μεταξὺ τῶν τεσσάρων αὐτῶν παλληκαριῶν ποιὸς ἦτο ὁ γενναῖος τῶν γενναίων, διότι καὶ οἱ τέσσαρες συνηγωνίσθησαν τὴν στιγμὴν ἐκείνην ποῖος θὰ πέθαινε γενναιότερον. Μεταξύ των ὑπῆρξεν ὁ ἀγωνιστικός, ὁ ψυχικὸς σύνδεσμος, ἀλλὰ καὶ ὁ φιλικὸς δεσμός, ὅστις τοὺς συνέδεε καὶ πρὸ τοῦ ἀγῶνος τῆς ΕΟΚΑ, στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευσαν διὰ νὰ σφυρηλατηθῇ τὸ αἴσθημα τοῦ καθήκοντος πρὸς τὴν Πατρίδα, ἡ ἀλληλεγγύη καὶ ἡ μεταξύ των συναδέλφωσις. Ὁ ἡρωϊκὸς θάνατός των μὲ συνεκίνησε βαθύτατα, ὑφ' ἃς συνθήκας συνετελέσθη, ἀλλὰ καὶ μὲ ὑπερηφάνειαν, ὡς ἀρχηγός, τὸν κατεχώρησα εἰς τὰς σελίδας τῆς ἱστορίας τῆς ἡρωϊκῆς ΕΟΚΑ, διότι ἔδειξε, ποῖα στοιχεῖα περικλείει ἡ Ὀργάνωσις... «τῶν τρομοκρατῶν»!! καὶ ἀπὸ ποῖα ὑψηλὰ ἰδεώδη ἐνεφοροῦντο οἱ ἀγωνισταί της. Παρ' ὅλον τὸν ψυχικὸν πόνον, ποὺ ᾐσθάνθημεν ὅλοι οἱ Ἕλληνες, ὁ θάνατός των μᾶς ἐνέπλησε ἐθνικῆς ὑπερηφανείας, διότι μὲ τέτοιους ἀγωνιστὰς ὁ ἀγών μας θὰ ἐκερδίζετο ὁπωσδήποτε. Εἰς τὸν τόπον ποὺ ἔπεσαν, εἰς τὸν ταπεινὸν «ἀχυρῶνα» τοῦ Λιοπετρίου, θὰ στηθῇ ἀσφαλῶς καλλιμάρμαρον μνημεῖον τὸ ὁποῖον θὰ συμβολίζῃ τὸ δεύτερον «Χάνι τῆς Γραβιᾶς», τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς Ἱστορίας.

Τὴν νύκτα τῆς 30ῆς Αὐγούστου οἱ ἀνωτέρω τέσσαρες ἀγωνισταὶ μετέβησαν εἰς τὸ χωρίον Λιόπετρι καὶ ἔκαμαν διδασκαλίαν εἰς τὰ ἐκεῖ μέλη μας ἐπὶ ἐνεδρῶν καὶ τρόπου ἐπιθέσεων κατ' αὐτάς. Περὶ τὴν 2αν ὥραν μ. μεσονύκτιον τῆς 1ης Σεπτεμβρίου ἀρκετὰ στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα μετὰ στρατοῦ ἐνεφανίσθησαν ἐκτὸς καὶ ἐγγὺς τοῦ χωρίου. Ἡ πρώτη σκέψις τῶν τεσσάρων ἀγωνιστῶν ἦτο νὰ ἐξέλθουν τοῦ χωρίου. Ἡ πρώτη προσπάθειά των ἀπέτυχε, διότι εὑρέθησαν πρὸ στρατιωτῶν. Δευτέρα σκέψις ἦτο νὰ ἀνέλθουν ἐπὶ αὐτοκινήτου, τὸ ὁποῖον τοὺς ἀνέμενε καὶ νὰ διασπάσουν τὸν στρατιωτικὸν κλοιόν, πυροβολοῦντες. Πράγματι, ἀνῆλθον ἐπὶ αὐτοκινήτου, τοῦ ὁποίου προεπορεύετο εἷς ἀγωνιστής, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἐπέρασε ἕνα φρουρὸν στρατιώτην, ἠμποδίσθη ὑπὸ ἑτέρου, ὁπότε οἱ τέσσαρες ἐπιβαίνοντες τοῦ αὐτοκινήτου ἤνοιξαν πῦρ, φονεύσαντες πιθανώτατα ἕνα στρατιώτην. Οἱ πυροβολισμοὶ ἐγενικεύθησαν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων στρατιωτῶν ἐκ πολλῶν κατευθύνσεων, ὅτε οἱ τέσσαρες ἀγωνισταὶ ἠναγκάσθησαν νὰ συμπτυχθοῦν πρὸς τὸ χωρίον, ὅπου κατέληξαν εἰς τὸν ἀχυρῶνα τοῦ Παναγιώτη Καλλῆ περὶ τὴν 3-4ην πρωϊνὴν ὥραν τῆς 1ης Σεπτεμβρίου.

Εἰς τὸ χωρίον Λιόπετρι ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμὸς καὶ ὅλοι οἱ κάτοικοι μέχρι τῆς 15ης ὥρας εὑρίσκοντο ἐντὸς συρματοπλέγματος καὶ ἀνεκρίνοντο. Ὁ ἀχυρὼν ἠρευνήθη κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὑπὸ στρατιωτῶν ἄνευ ἀποτελέσματος. Κατὰ τὴν 1ην μετὰ μεσονύκτιον τῆς 2ας Σεπτεμβρίου καὶ κατόπιν προδοσίας ἐπανῆλθον οἱ στρατιῶται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ ἀχυρῶνος καὶ ἐζήτησαν νὰ μάθουν ποῦ εὑρίσκονται οἱ κρυπτόμενοι ἐκεῖ τέσσαρες ἀγωνισταί. Ἐπειδὴ ὁ ἰδιοκτήτης ἠρνήθη νὰ δώσῃ οἱανδήποτε πληροφορίαν, οἱ

στρατιῶται ἐκάλεσαν τρὶς τοὺς ἀγωνιστὰς νὰ παραδοθοῦν καὶ ἀφοῦ οὐδεμία ἀπάντησις ἐδόθη, τότε εἷς στρατιώτης, χρησιμοποιῶν ὡς προκάλυμμα τὸν ἰδιοκτήτην, ἤρχισε πυροβολῶν ἐντὸς τοῦ ἀχυρῶνος. Ἀλλὰ καὶ πάλιν οὐδεμία ἀπάντησις ἐδόθη ἐκ μέρους τῶν ἀγωνιστῶν.

Ὁ ἀχυρὼν τοῦ Λιοπετρίου, τὸ «Χάνι τῆς Γραβιᾶς» τῆς ΕΟΚΑ, ὅπου ἐφονεύθησαν ἡρωικῶς ἀγωνιζόμενοι οἱ: 1) Χρῆστος Σαμάρας, 2) Ἠλίας Παπακυριακοῦ, 3) Φώτης Σ. Πήττας καὶ 4) Ἀνδρέας Κάρυος. Ἄνω ἡ ἐμπροσθία ὄψις. Κάτω ἡ ὀπισθία ὄψις. Ἐντὸς κύκλων διακρίνονται τὰ πτώματά των.

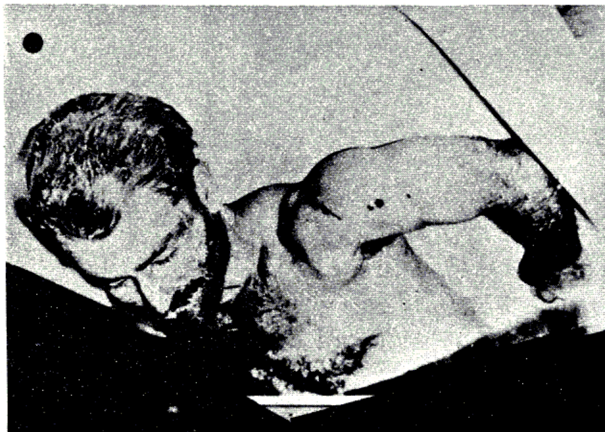
Ὁ ἰδιοκτήτης καὶ ἡ οἰκογένειά του παρ' ὅλα τὰ βασανιστήρια δὲν ἀπεκάλυψαν ποῦ εὑρίσκοντο οἱ ἀγωνισταί.

Τὴν πρωΐαν τῆς 2ας Σεπτεμβρίου νέον «κέρφιου» εἰς τὸ χωρίον καὶ νέα βασανιστήρια τοῦ ἰδιοκτήτου. Περὶ τὴν 8ην ὥραν ἤρχισεν ἡ μάχη τοῦ ἀχυρῶνος τὴν ὁποίαν περιγράφει ὡς ἀκολούθως ὁ Ἄγγλος λοχαγὸς Τέϋλορ κατὰ τὴν διεξαχθεῖσαν ἀνάκρισιν.

«Τὴν 2αν Σεπτεμβρίου μετέβην μὲ οὐλαμὸν στρατιωτῶν εἰς Λιόπετρι πρὸς διεξαγωγὴν ἐρεύνης εἰς μίαν οἰκίαν. Ὅταν οἱ στρατιῶται ἔφθασαν πλησίον τοῦ ἀχυρῶνος, ἐρρίφθησαν κατ' αὐτῶν πυροβολισμοὶ ἐξ αὐτοῦ. Τότε οἱ στρατιῶται περιεκύκλωσαν τὴν οἰκίαν καὶ ἐζήτησαν ἐνισχύσεις, αἱ

ὁποῖαι ἔφθασαν μετ' ὀλίγον. Οἱ πυροβολισμοὶ ἐκ τοῦ ἀχυρῶνος συνεχίζοντο ἐπὶ πολλὴν ὥραν. Εἷς στρατιώτης, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε καλῶς τὴν Ἑλληνικήν, ἐφώναξεν ἐπανειλημμένως καὶ μεγαλοφώνως πρὸς τοὺς πυροβολοῦντας ἐκ τοῦ ἀχυρῶνος νὰ παραδοθοῦν. Πρὸς στιγμὴν οἱ πυροβολισμοὶ κατέπαυσαν ἀλλ' οὗτοι ἐπανήρχισαν μετ' ὀλίγον σφοδρότεροι. Ἀρκετοὶ στρατιῶται ἐτραυματίσθησαν.

Κατόπιν τούτου διέταξα καὶ ἐρρίφθησαν ἐναντίον τοῦ ἀχυρῶνος χειροβομβίδες τριῶν τύπων ὡς ἐπίσης καὶ 11 βόμβαι τύπου «ροκέτας», τ' ἀποτελέσματα ὅμως αὐτῶν ὑπῆρξαν ἄκαρπα. Εἷς ἐκ τῶν ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκοντο ἐντὸς τοῦ ἀχυρῶνος, ἔτρεξεν ἐκτὸς αὐτοῦ καὶ ἤρχισε νὰ πυροβολῇ. Οὗτος ἐπυροβολήθη ὑπὸ Βρεττανοῦ στρατιώτου καὶ ἐφονεύθη. Κατόπιν διαταγῆς οἱ στρατιῶται, 14 τὸν ἀριθμόν, ὥρμησαν διὰ νὰ καταλάβουν τὸν ἀχυρῶνα, ἐξ δὲ τούτων κατώρθωσαν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν οἰκίαν διὰ μέσου χαμηλῶν κλάδων. Καθ' ὃν χρόνον οἱ στρατιῶται εὑρίσκοντο ἐπὶ τῆς βεράντας, ἐρρίφθησαν κατ' αὐτῶν ἀρκετοὶ πυροβολισμοί, εἷς δὲ στρατιώτης καὶ εἷς λοχαγός, ἐτραυματίσθησαν. Ὅταν εἷς ἐκ τῶν στρατιωτῶν προσεπάθησε νὰ μεταφέρῃ τοὺς τραυματισθέντας συναδέλφους του ἐντὸς δωματίου, ἓν πρόσωπον ἐκ τοῦ ἀχυρῶνος ἐπυροβόλησε κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ στρατιώτης, ἀνταπέδωσε τὸ πῦρ, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονεύσῃ τοῦτον.

Τὸ πτῶμα τοῦ Χρήστου Σαμάρα (ψευδώνυμον Ξάνθος). Ἔπεσε μὲ τὸ μειδίαμα εἰς τὰ χείλη.

Οἱ ἄλλοι στρατιῶται ἤνοιξαν ὀπὴν εἰς τὴν ὀπισθίαν πλευρὰν τῆς οἰκίας καὶ κατώρθωσαν δι' αὐτῆς νὰ ἀνέλθουν ἐπὶ τῆς ὀροφῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἤνοιξαν νέαν ὀπήν. Διὰ μέσου αὐτῆς ἔχυσαν βενζίνην καὶ ἐπυρπόλησαν τὸν ἀχυρῶνα. Κατόπιν τούτου δύο ἐκ τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἦσαν ἐντὸς τοῦ ἀχυρῶνος, ὥρμησαν ἔξω, ἀλλὰ ἐπυροβολήθησαν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καὶ ἐφονεύθησαν. Κατὰ τὴν διάρκειαν ἐρεύνης ἐντὸς τοῦ ἀχυρῶνος, ἀνευρέθησαν δύο βόμβαι, ἓν ραδιόφωνον, εἴδη τροφίμων καὶ ὅπλα.»

Καὶ ἐνταῦθα, ὅπως καὶ εἰς τὴν μάχην τοῦ Μαχαιρᾶ κατὰ τοῦ Αὐξεντίου, οἱ Ἄγγλοι στρατιῶται μολονότι πολυάριθμοι καὶ διαθέτοντες ὅλα τὰ σύγχρονα μέσα, δὲν κατώρθωσαν νὰ καταβάλουν τοὺς ἐλαχίστους ὑπερασπιστὰς τοῦ ἀχυρῶνος καὶ ἐχρησιμοποίησαν βενζίνην διὰ νὰ πυρπολήσουν τὸν ἀχυρῶνα καὶ ἐξοντώσουν ἀπανθρώπως τοὺς ἐντὸς αὐτοῦ ἀγωνιζομένους.

Ὁ Κυπριακὸς καὶ ὁ ξένος τύπος ἐξῆρε τὴν γενναιότητα τῶν τεσσάρων ἀγωνιστῶν, Βρεττανὸς δὲ λοχαγὸς ἐδήλωσεν ὅτι «κατεπλάγησαν ὅλοι ἀπὸ τὴν μάχην ποὺ ἔδωσε ἡ ΕΟΚΑ στὸ Λιόπετρι».

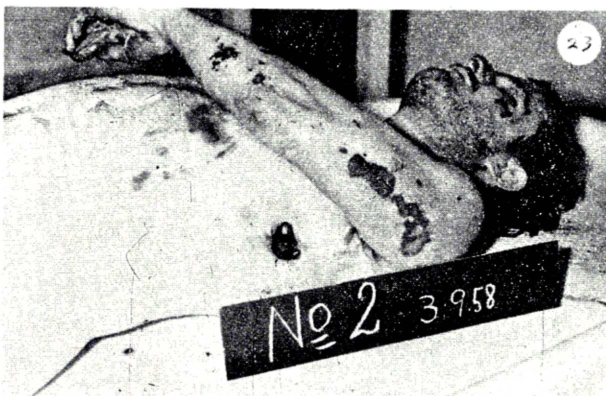
Ποῖος ὁ προδώσας ; Οὗτος, ἀτυχῶς, ἦτο ὁ ἀδελφὸς τοῦ Χρήστου Σαμάρα, Ἠλίας Σαμάρας, ἀγωνιστὴς καὶ αὐτὸς μὲ πλουσίαν δρᾶσιν.

Τὸ πτῶμα τοῦ Ἠλία Παπακυριακοῦ κατάστικτον ἀπὸ σφαίρας.

Ἀναφέρω τὴν περίπτωσιν τῆς προδοσίας ταύτης ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τῆς τραγικότητός της, ἀδελφὸς νὰ καταδώσῃ ἀδελφόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τῆς συνεπείᾳ τύψεων μεταμελείας καὶ ἀποφάσεως τοῦ προδώσαντος. Ὑπὸ ποίας συνθήκας ἐπρόδωσε ὁ Ἠλίας Σαμάρας ἐμφαίνεται εἰς ἀναφορὰν πρὸς τὸν τομεάρχην του, μετὰ τὴν ἑκουσίαν παράδοσίν του εἰς τὸν τομέα, εἰς ὃν ἀνῆκε, ἀφοῦ ἐπανῆλθεν οἰκειοθελῶς, λόγῳ τύψεων ἐκ Λονδίνου, ὅπου μετεφέρθη πρὸς ἀσφάλειάν του οἰκογενειακῶς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, μετὰ τὴν προδοσίαν. Περὶ τὰ μέσα Νοεμβρίου ἔλαβον ἀναφορὰν τοῦ τομεάρχου μετὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀναφορᾶς τοῦ Ἠλία Σαμάρα καὶ τῆς ἀκολούθου ἐπιστολῆς ἀδελφοῦ του, καθηγητοῦ εἰς τὸ Γυμνάσιον Βαρωσίων :

«Εἶμαι πραγματικὰ πολὺ συγκεκινημένος τὴν στιγμὴν αὐτήν, διότι θὰ ἀναφερθῶ εἰς μίαν πραγματικῶς ἡρωϊκὴν πρᾶξιν. Διότι μόνον ἡρωϊκὴ μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῇ ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος. Τὸ νὰ φύγῃ — δραπετεύσῃ καλύτερον — ἀπὸ τὴν χώραν τῆς ἐξορίας του, νὰ περάσῃ θαλάσσας καὶ χώρας διὰ νἀρθῇ νὰ παραδοθῇ ποῦ; εἰς τὸν θάνατον, τὸ γεγονὸς τοῦτο, αὐτὸ καθ' ἑαυτό, ἀποτελεῖ κατ' ἐμὲ πρᾶξιν, πιστεύω, καὶ ἔχει τὴν ἀξίαν ἡρωϊκῆς ἐνεργείας.

Τὸ πτῶμα τοῦ Φώτη Σ. Πήττα διάτρητον ἀπὸ σφαίρας.

»Πολλοὶ φίλοι μου, ὅταν χθὲς τὸ ἔμαθαν καὶ τὸ ἔμαθα καὶ ἐγὼ δὲν ξεύρω πῶς — ἐξέφρασαν εἰς ἐμὲ τὸν θαυμασμόν των διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς πράξεώς του καὶ διὰ τὸ ὕψος τῆς πραγματικῆς μετανοίας του.

»Δὲν θὰ ἤθελα κατ' οὐδένα τρόπον νὰ προσβάλω τὴν ἀπόφασιν τῆς ἡμετέρας Ὀργανώσεως, ἀλλὰ μοῦ φαίνεται πὼς χριστιανικὸν θὰ ἦτο, ἐὰν μπροστὰ στὴν συντριβήν, μπροστὰ στὴν πραγματικὴν μετάνοιαν ἑνός, χριστιανικὸν λέω θὰ ἦτο, ὅπως μὴ ἀντιτάξωμεν βίαν.

»Πάντως οἱ δικοί του, εἶμαι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζω, ὅτι ἀγογγύστως καὶ εὐχαρίστως ἤθελον δεχθῆ οἱανδήποτε καταδικαστικὴν ἀπόφασιν τῆς ἡμετέρας ὀργανώσεως, ἔστω καὶ ἂν αὕτη εἶναι ἡ ἐσχάτη τῶν ποινῶν.

»Εἰς τοιαύτην περίπτωσιν — ἂν ἐπιτρέπεται βεβαίως νὰ ζητήσωμεν μονάχα μίαν χάριν — καλὸν θὰ ἦτο νὰ μὴν φονευθῇ ὑπὸ μελῶν, ἀλλὰ νὰ πέσῃ ὁπωσδήποτε εἰς μίαν στηθησομένην ἐνέδραν.

»Ἂν οὔτε καὶ αὐτὸ μπορῇ νὰ γίνῃ, τότε καὶ πάλιν σᾶς λέω, ὅτι οἱ δικοί του, ὡς εἶμαι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζω — ἀγογγύστως θὰ ἀπεδέχοντο τὰς ἀποφάσεις τοῦ Ἀρχηγοῦ.

»Θέλομεν ὅμως νὰ ἐλπίζωμεν, ὅτι ἡ ὀργάνωσις θὰ κωφεύσῃ εἰς τὰς κατηγορίας ὡρισμένων καкεντρεχῶν καὶ ψευτοπατριωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν κατηγοροῦν διὰ προδοσίαν, ἀφ' ἑτέρου ὅμως στέλλουν τὰ παιδιά των εἰς Ἀγγλίαν διὰ νὰ γλυτώσουν ἐκεῖνοι τὸ τομάρι των, χωρὶς νὰ τοὺς νοιάζει γιὰ τοὺς ἄλλους, καὶ θέλει ἐνεργήσει χριστιανικῶς καὶ ἠρέμως.

»Θὰ ἤθελα νὰ εἶχα τὴν σύντομον ἀπάντησίν σας. Ἐλπίζω νὰ εἶσθε καλά, ὁ Θεὸς δὲ νὰ φυλάῃ ὅλους τοὺς καταταγμένους εἰς τὴν ἡμετέραν ὀργάνωσιν».

Ἡ περίπτωσις αὐτή, ὁμολογουμένως, ἀφ' ἑνὸς μὲ συνεκίνησε διὰ τὴν εἰλικρινῆ μεταμέλειαν καὶ τύψιν συνειδήσεως τοῦ προδώσαντος, ἀφ' ἑτέρου δὲ μοῦ παρουσίαζε ὅλην τὴν τραγικότητα μιᾶς οἰκογενείας, ἡ ὁποία εἶχεν ἕνα ΗΡΩΑ καὶ ἕνα ΠΡΟΔΩΣΑΝΤΑ καὶ ἡ ὁποία ἐπαφίετο εἰς τὴν κρίσιν μου νὰ ἀποφασίσω διὰ τὴν τιμήν της. Διότι εἰς μίαν οἰκογένειαν μὲ ἐθνικὰς παραδόσεις δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάρξουν δύο τοιαῦται ἀντιθέσεις.

Δι' ἐμὲ δὲν ὑπῆρξεν οὔτε στιγμὴ δισταγμοῦ: Διέταξα τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ προδώσαντος, πρῶτον πρὸς ἐξαγνισμὸν τῆς μνήμης τούτου, δεύτερον διὰ τὴν τιμὴν τῆς οἰκογενείας ἑνὸς ἥρωος καὶ τρίτον πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν λοιπῶν ἀγωνιστῶν, ἐκδώσας πρὸς τὸν τομεάρχην τὴν κάτωθι διαταγήν:

Τὸ πτῶμα τοῦ Ἀνδρέα Κάρυου κατάστικτον ἀπὸ σφαίρας καὶ λογχισμούς.

«Δὲν βλέπω ἐλαφρυντικὰ εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ Ἠλία Σαμάρα. Οὗτος νὰ ἐκτελεσθῇ. Ἡ ἐκτέλεσις θὰ εἶναι ἕνα μάθημα δι' ὅλους, ὅτι δηλαδὴ δὲν μπορεῖ ὁ καθένας νὰ προδίδῃ μὲ τὴν δικαιολογίαν, ὅτι ὑπέκυψεν εἰς τὰ βασανιστήρια καὶ κατόπιν νὰ ζητῇ συγχώρησιν. Τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀγωνιστοῦ εἶναι νὰ μὴ ὑποκύπτῃ πρὸ οὐδεμιᾶς βίας ἢ σωματικῆς κακώσεως, ὅπως δὲν πτοεῖται καὶ ἀντιμετωπίζει τὸν θάνατον πρὸ τῶν σφαιρῶν τοῦ ἐχθροῦ».

Ὡς Ἀρχηγός, πρὸ τῆς εἰλικρινοῦς μετανοίας τοῦ προδώσαντος, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ θανά-

του ἐπλήρωσε τὸ ἁμάρτημά του, πρὸ τοῦ ψυχικοῦ μεγαλείου τῆς οἰκογενείας Σαμάρα, εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ μὴ εἴπω ἄλλο τι διὰ τὸν προδώσαντα. Ἕκαστος ἂς κρίνῃ τοῦτον.

Μετὰ τὴν ἐπάνοδόν μου εἰς Ἀθήνας, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Σαμάρα καὶ ἡ σύζυγος τοῦ ἥρωος Χρήστου Σαμάρα μὲ ἐπεσκέφθησαν εἰς τὴν οἰκίαν μου καὶ ἀφοῦ μοῦ ἀνέγνωσαν ἐπιστολὴν τοῦ Ἠλία Σαμάρα, καὶ ὑπάρχει αὕτη, δακρύοντες, μὲ ηὐχαρίστησαν διὰ τὴν ἀπόφασίν νὰ διατάξω τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδελφοῦ των Ἠλία, τὸν ὁποῖον ἐθεώρουν ἐξαγνισθέντα διὰ τοῦ θανάτου, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπον μὲ ψυχικὴν ἀνωτερότητα. Ἡ ἐκδήλωσις αὕτη μὲ συνεκίνησε βαθύτατα, εἰς αὐτὴν δὲ ἀπεικονίζεται καὶ τὸ ψυχικὸν μεγαλεῖον ὁλοκλήρου τῆς οἰκογενείας Σαμάρα.

Μετὰ τὴν ἀφήγησιν τῆς ἐποποιΐας τοῦ Λιοπετρίου, συνεχίζω τὴν ἀφήγησιν τῶν ἀντιποίνων μας.

5) Τὴν 2αν Σεπτεμβρίου δολιοφθορὰ εἰς ἀεριωθούμενον τῆς βάσεως Ἀκρωτηρίου ἀπέτυχε, διότι ἀνεκαλύφθη ἡ ἐντὸς τούτου τεθεῖσα βόμβα. Ἀφ' ἑτέρου δολιοφθορὰ εἰς Ναάφι Ἀκρωτηρίου προεκάλεσεν ἐκτεταμένας ζημίας.

6) Εἰς Λευκωσίαν ἐτραυματίσθη τὴν 4ην Σεπτεμβρίου στρατιώτης, συνεπείᾳ ρίψεως βόμβας κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος. Δολιοφθορὰ εἰς Ναάφι Λευκωσίας μὲ ἀρκετὰς ζημίας.

7) Τὴν 5ην Σεπτεμβρίου, δολιοφθορὰ εἰς τὸ Ἀρχηγεῖον τῆς ἐπισταθμίας Ἐπισκοπῆς, προκαλέσασα ἐκτεταμένας ζημίας. Ἐνέδρα ἐναντίον στρατιωτικοῦ ὀχήματος παρὰ τὸ χωρίον Παραλίμνι. Τὸ ἀνακοινωθὲν λέγει, ὅτι δὲν ὑπάρχουν θύματα.

8) Τὴν 5ην Σεπτεμβρίου ἐξέδωκα τὴν ἀκόλουθον προκήρυξιν :

ΚΑΘΑΡΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ

«Ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ μας, ὅπως ἐπιτρέψωμεν εἰς τὴν πολιτικὴν νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν προώθησιν τοῦ Κυπριακοῦ, πρὸς ἐξεύρεσιν λύσεως δικαίας καὶ δημοκρατικῆς, ἐκηρύξαμεν τὴν 4ην Αὐγούστου ἐ.ἔ. ἐκεχειρίαν, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι αὕτη θὰ εὕρῃ ἀνταπόκρισιν ἐκ μέρους τῶν ἀντιπάλων μας. Ἐν τούτοις ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας παρέστημεν πρὸ συνεχῶν «κέρφιου», συλλήψεων πολιτῶν, βασανιστηρίων μέχρι θανάτου κρατουμένων καὶ λοιπῶν καταπιεστικῶν μέτρων.

»Ἀνεμέναμεν τοὐλάχιστον, ὅτι, μετὰ τὴν ἀπόρριψιν τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου —ἐκτρώματος— ὑπὸ σύμπαντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις θὰ ἀντιμετώπιζε τὸ ζήτημα μὲ περισσότερον ρεαλισμὸν καὶ κατὰ δημοκρατικὸν τρόπον. Ἀντὶ τούτου ὅμως, αὕτη ἐπεζήτησε, μὲ μέσον τὸν ἐκφοβισμόν, νὰ προλειάνῃ, ὡς νομίζει, τὸ ἔδαφος διὰ βιαίαν ἐπιβολὴν τοῦ Σχεδίου της. Οὕτω, ἐνετάθησαν τελευταίως τὰ ἐναντίον τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ ἀπάνθρωπα καὶ ἀντιδημοκρατικὰ μέτρα καὶ αἱ συνεχεῖς προκλήσεις ἐναντίον μας, μὲ ἀποτέλεσμα τὸν φόνον 8 Ἑλλήνων.

»Τὸ τοιοῦτον μὲ ἠνάγκασε, σύμφωνα ἄλλως τε καὶ πρὸς τὴν προειδοποίησίν μου, νὰ ἐφαρμόσω ἀντίποινα καὶ νὰ λάβω μέτρα ἀμύνης.

»Ἐὰν ἡ Ἀγγλικὴ ἀποικιοκρατία οὕτω ἀντιλαμβάνεται τὴν ἐξασφάλισιν τῆς γαλήνης ἐν τῇ Νήσῳ, μόνον διὰ τῆς ἰδικῆς μας ἀδρανείας καὶ τῆς ἰδικῆς της ἀσυδοσίας νὰ φονεύῃ καὶ βασανίζῃ, ΔΗΛΟΥΜΕΝ ὅτι τοιαύτη μονόπλευρος ἐκεχειρία ἐκ μέρους μας εἶναι ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟΣ.

»Εἰδοποιῶ τὴν συντηρητικὴν Κυβέρνησιν, ὅτι οἱ πραιτωριανοί της δὲν δύνανται ἀτιμωρητὶ νὰ φονεύουν, ἐκφοβίζουν, καταστρέφουν, βασανίζουν. ΕΔΩΣΑ ΔΙΑΤΑΓΗΝ νὰ ἐφαρμόζωνται ἀμέσως ἀντίποινα διὰ φόνον ἢ τραυματισμὸν Ἑλλήνων ὑπὸ Ἄγγλων καὶ νὰ λαμβάνωνται ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἅπαντα τὰ μέτρα ἀμύνης κατὰ τῶν αὐθαιρεσιῶν τῶν πραιτωριανῶν της.

»Τὸ σύνθημα τῆς ΕΟΚΑ εἶναι: Νὰ ἀμυνθῇ, ἀδιαφοροῦσα διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπιτιθεμένων, οἱ δὲ ἄνδρες της νὰ πίπτουν μέχρις ἑνός, φονεύοντες ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρους πραιτωριανοὺς τῆς ἀποικιοκρατίας. Καὶ αἱ ἀπώλειαι τῶν ἀποικιοκρατῶν θὰ εἶναι πολλαί, μολονότι τὰς ἀποκρύπτουν, ἐὰν λάβῃ κανεὶς ὑπ' ὄψιν ὅτι στὴν Λύσην οἱ τρεῖς λεβεντονιοὶ τῆς ΕΟΚΑ, ποὺ ἔπεσαν καὶ μὲ μόνα ὅπλα τὸ πιστόλι καὶ χειροβομβίδας, ἐφόνευσαν 5 καὶ ἐτραυμάτισαν 1 ἐκ τῶν πανόπλων ἀγγλικῶν περιπόλων καὶ ὅτι στὸ Λιόπετρι ἀνυψώθη καὶ πάλιν Πάνθεον τῆς Κυπριακῆς ἐποποιΐας.

»Προσεφέραμεν τὴν γαλήνην. Ὁ ἀντίπαλός μας ἐθεώρησε τὴν προσφοράν μας ὡς ἀδυναμίαν καὶ προκαλεῖ.

»Θὰ δέχεται τοῦ λοιποῦ τὴν πυγμήν μας κάθε φορά, ποὺ δολοφονεῖ καὶ κακοποιεῖ. ΚΑΘΑΡΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ.

Ε.Ο.Κ.Α.
Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ

9) Τὴν ἑσπέραν τῆς 7ης Σεπτεμβρίου δολιοφθορὰ εἰς ΝΑΑΦΙ Βαρωσίων ἐπροξένησε μεγάλας ζημίας.

10) Τὴν 8ην Σεπτεμβρίου εἰς τὴν ΝΑΑΦΙ τοῦ στρατιωτικοῦ χωρίου Βερεγγάρια ἐξερράγη ὡρολογιακὴ βόμβα, προξενήσασα ζημίας περὶ τὰς 7.000 λίρας.

Εἰς τὴν ἀεροπορικὴν βάσιν Ἀκρωτηρίου, κατόπιν δολιοφθορᾶς, προεκλήθησαν σοβαραὶ ζημίαι εἰς τὴν κινητὴν γεννήτριαν τῆς βάσεως. Εἰς λιμένα Βαρωσίων ἐξερράγησαν δύο βόμβαι, ὧν ἡ μία ἐπὶ Ἀγγλικοῦ πλοίου.

Τὴν 8ην Σεπτεμβρίου, ἐπειδὴ οἱ Ἄγγλοι ἐξηκολούθουν τοὺς βανδαλισμοὺς καὶ τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις ὑπὸ τύπον ἐρευνῶν καὶ «κέρφιου», διέταξα τοὺς τομεῖς νὰ προβαίνουν εἰς ἀντίποινα ἀπεριορίστως, ἰδίᾳ πλέον πρωτοβουλίᾳ, καθ' ὅσον ἡ ἐκ μέρους μας μονόπλευρος ἐκεχειρία τερματίζεται.

Διπλωματικὴ δραστηριότης.—Ἐπιστολὴ τοῦ προέδρου τοῦ Ἀγγλικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος κ. Ντράϊμπεργκ πρὸς τὸν Διγενή.

1) Ἀπὸ Ἀγγλικῆς πλευρᾶς. Τὴν 3ην Σεπτεμβρίου ὁ Λέννοξ Μπόϋντ εἰς δηλώσεις του εἰς Βερμούδας εἶπεν: «Οὐδὲν αὐτοκρατορικὸν πρόβλημα εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν διατήρησιν τῶν ἀποικιακῶν φρουρίων τῆς Βρεττανίας, ὡς τὸ Χόγκ Κόγκ, ἡ Κύπρος, ἡ Σιγκαπούρη, ἡ Μάλτα καὶ τὸ Γιβραλτάρ».

Ἡ ἀνωτέρω δήλωσις ἀποτελεῖ ἀντίφασιν πρὸς τὴν διακηρυσσομένην ὑπὸ τοῦ Μὰκ Μίλλαν πολιτικήν, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς περὶ Κύπρου δηλώσεως τῆς 15ης Αὐγούστου, καὶ ἀποτελεῖ οὐσιαστικῶς ἐπανάληψιν τοῦ «ΟΥΔΕΠΟΤΕ» τοῦ Χόπκινσον. Ἐκπρόσωπος τοῦ Ὑπουργείου Ἀποικιῶν, ὑπ' ὄψιν τοῦ ὁποίου ἐτέθη ἡ δήλωσις, εἶπεν «αὕτη δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς προοιωνίζουσα μεταβολὴν τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς καὶ ὅτι ὁ Λέννοξ Μπόϋντ προφανῶς ἀνεφέρετο εἰς τὴν ὑφισταμένην σήμερον ἐν Κύπρῳ κατάστασιν δηλαδὴ εἰς Ἀγγλικὴν βάσιν καὶ εἰς οὐδὲν περισσότερον»

Ὁ Κυβερνήτης Φούτ ἀνεχώρησε τὴν 5ην Σεπτεμβρίου διὰ Λονδῖνον καὶ τὴν ἑπομένην ἤρχισαν συνομιλίαι μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Μὰκ Μίλλαν. Ἐπὶ τῶν συνομιλιῶν οὐδὲν ἐγνώσθη. Δημοσιογραφικαὶ ἐν τούτοις πληροφορίαι ἀναφέρουν, ὅτι τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον θὰ ἐφαρμοσθῇ μόνον διὰ τοὺς Τούρκους τὸ δὲ Λονδῖνον βαυκαλίζεται μὲ τὴν ψευδαίσθησιν ὅτι τελικῶς οἱ Ἕλληνες θὰ συνεργασθοῦν. Φαίνεται, ὅτι πρὸ τῆς μεγίστης ἀντιδράσεως ἐν Κύπρῳ καὶ Ἀθήναις, ἡ Μ. Βρεττανία δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιβάλῃ τὸ σχέδιόν της, βιαίως. Ὁ Φούτ, ἐπανακάμψας ἐκ Λονδίνου τὴν 10ην Σεπτεμβρίου, εἰς οὐδεμίαν δήλωσιν προέβη.

Μερὶς τοῦ Ἀγγλικοῦ τύπου δέχεται, ὅτι ἡ ἀπόφασις τῆς Μ. Βρεττανίας, ὅπως ἐφαρμόσῃ τὸ σχέδιον ἀπὸ 1ης Ὀκτωβρίου μένει ἀμετάβλητος, ἐνῷ ἑτέρα φρονεῖ, ὅτι ἡ κατάστασις ἐν Κύπρῳ προσεγγίζει σοβαρὰν κρίσιν· ἐφημερίδες τινὲς μάλιστα συνιστοῦν νὰ καταβληθῇ προσπάθεια πρὸς ἐξεύρεσιν λύσεως, ἡ δὲ «Τρίμπιουν» συνιστᾷ ἐγκατάλειψιν καὶ αὐτοῦ τοῦ σχεδίου. Κατὰ τὸ συνέδριον τοῦ Βρεττανικοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων διεκηρύχθη, ὅτι ὁ Ἀγγλικὸς λαὸς δὲν ἐγκρίνει νὰ καταπιέζεται ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ ὁ Κυπριακὸς λαός, ὁ ὁποῖος ζητεῖ τὴν ἐλευθερίαν.

Ἀφ' ἑτέρου ὁ Πρόεδρος τοῦ Βρεττανικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος, Ντράϊμπερκγ, εὑρισκόμενος ἐν Κύπρῳ, ἐδήλωσε τὴν 7ην Σεπτεμβρίου, ὅτι δὲν θὰ μεταβῇ εἰς Ἄγκυραν, διότι δὲν ἀναγνωρίζει δικαιώματα εἰς τὴν Τουρκίαν ἐπὶ τῆς Κύπρου. Ἐν Ἀθήναις οὗτος ἐδήλωσεν εἰς τὸν Μακάριον, ὅτι οἱ Ἐργατικοὶ ἀποκρούουν τὴν διχοτόμησιν καὶ ἐμμένουν εἰς τὴν δήλωσιν τοῦ Μακαρίου περὶ αὐτοδιαθέσεως.

Ὁ κ. Ντράϊμπερκγ μοῦ ἀπηύθυνε τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν:

ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟΝ Τρίτη 9-9-58

Ἀγαπητὲ Κύριε,

«Σᾶς γράφω τὴν ἰδιωτικὴν αὐτὴν ἐπιστολήν, ἡ ὁποία, ὡς ἔμαθα, δύναται νὰ φθάσῃ κοντά σας σύντομα, μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅπως, ἐὰν εἶναι εὔκολον διὰ σᾶς, συναντηθῶμεν κάποτε διὰ μίαν πληροφοριακὴν καὶ ἐμπιστευτικὴν συζήτησιν διὰ τὸ μέλλον τῆς Κύπρου.

Ἡ παροῦσά μου ἐπίσκεψις διαρκεῖ μόνον μέχρι τῆς προσεχοῦς Κυριακῆς καὶ ἔτσι θὰ εἶναι δύσκολον νὰ ὑπάρξῃ καιρὸς διὰ νὰ διευθετηθῇ τοιαύτη συνάντησις τώρα (ἐκτὸς ἐὰν κανονισθῇ διὰ τὸ Σάββατον). Ἀλλὰ ἐὰν ἡ ἰδέα περὶ συναντήσεως γίνῃ ἀποδεκτὴ ἀπὸ σᾶς, θὰ ἐπιστρέψω εἰς Κύπρον λίγο ἀργότερα — ἴσως Ὀκτώβριον ἢ Νοέμβριον — θὰ ἀποστείλω δὲ μήνυμα μέσον τῆς ἰδίας ὁδοῦ, νοουμένου ὅτι τὸ σημερινὸν θὰ φθάσῃ κοντά σας.

Εἶναι εἰς γνῶσίν σας, ὅτι κατέβαλα ὅλας μου τὰς προσπαθείας, καθ' ὅλα τὰ χρόνια, διὰ νὰ ὑπερισχύσῃ ὁ δίκαιος ἀγὼν τῶν Ἑλλήνων τῆς Κύπρου: Οὕτω, ἐλπίζω, ὅτι δὲν θὰ ὑποπτευθῆτε, ὅτι εἶμαι τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο, ποὺ πηγαίνω μεταξὺ τῶν δύο μερίδων ὡς ὄργανον ἢ ὡς πράκτωρ τῶν Βρεττανικῶν Ἀρχῶν. Ἀλλὰ πρὸς διαβεβαίωσίν σας λέγω, ὅτι δὲν ἔχω ἀναφέρει, ὅτι σᾶς ἐπλησίασα, σὲ κανένα Βρεττανὸν ἐδῶ ἢ στὴν Ἀγγλίαν καὶ ὅτι μόνον σὲ τρεῖς Κυπρίους Ἕλληνας, ὑποστηρικτὰς ὅλους τῆς Ἐθναρχίας, ἀνέφερα σχετικῶς. Θὰ προτιμοῦσα ἐπίσης νὰ μὴ γνωρίζω ποῦ θὰ σᾶς συναντήσω· νομίζω, ὅτι θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ μεταφερθῶ ἐντὸς κλειστοῦ αὐτοκινήτου εἰς τὸ κατάλληλον σημεῖον.

«Ὁ σκοπὸς ποὺ θέλω νὰ σᾶς συναντήσω εἶναι διττός: Εἶμαι καὶ πολιτικὸς (κατὰ τὸ παρὸν Πρόεδρος τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος) καὶ δημοσιογράφος.

«Σὲ κατάστασιν, ὡς ἡ παροῦσα ἐν Κύπρῳ, πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ ζητήματα ἀλληλοσυνδέονται τόσον ὥστε νὰ εἶναι ἐπιθυμητὸν εἰς ἕνα πολιτικὸν νὰ ἔχῃ ἐπαφὰς μὲ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἶναι ὑπεύθυνοι τῆς στρατιωτικῆς πλευρᾶς ἑνὸς σκοποῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον γενικῶς διάκειται συμπαθῶς. Δημοσιογραφικῶς θὰ ἦτο φυσικὰ μεγίστου ἐνδιαφέροντος γιὰ μένα νὰ συναντήσω ἕναν ἄνδρα, διὰ τὸν ὁποῖον αἱ περισσότεραι Ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες ὑποψιάζομαι, ὅτι ἔδωσαν μίαν ψεύτικην καὶ οὐχὶ ἱκανοποιητικὴν εἰκόνα.

«Ἐὰν εἶχα νὰ γράψω κάτι γιὰ σᾶς γιὰ νὰ δημοσιευθῆ, εἶναι ἕνα θέμα, τὸ ὁποῖον θὰ συζητούσαμεν, ἐὰν συναντώμεθα. Σᾶς δίδω τὸν λόγον μου, ὅτι δὲν θὰ τὰ ἐδημοσίευα, ἐάν, μετὰ τὴν συνομιλίαν μας, θὰ ἀπεφασίζατε πὼς ἔπρεπε νὰ μὴ δημοσιευθοῦν.

«Ἐλπίζω, ὁπωσδήποτε, ὅτι θὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ ἀπαντήσετε εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην.

Μετὰ τιμῆς
TOM DRIBERG»

Τὴν αἰτηθεῖσαν συνάντησιν δὲν ἐδέχθην, καθ' ὅσον ἔκρινα ταύτην τελείως ἄσκοπον. Εἶχα, ἄλλως τε, μορφωμένην γνώμην καὶ ἀπὸ ἄλλα γεγονότα, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ ἀντιπολίτευσις παίζει τὸ παιχνίδι τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως.

2) Ἀπὸ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς. Ὁ Ἕλλην Πρωθυπουργὸς κ. Καραμανλῆς, κατόπιν τῆς ἐμμονῆς τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, ὅπως ἐφαρμόσῃ τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον, προειδοποίησε ταύτην τὴν 6ην Σεπτεμβρίου περὶ τῶν καταστρεπτικῶν συνεπειῶν, τὰς ὁποίας θὰ εἶχεν ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ σχεδίου εἰς Κύπρον. Αἱ δηλώσεις τοῦ κ. Καραμανλῆ ἔχουν ὡς ἑξῆς:

«Ἡ Βρεττανία διέπραξε μέχρι σήμερον πολλὰ σφάλματα ἐν σχέσει μὲ τὸ Κυπριακὸν ζήτημα. Μεγαλύτερον ἀκόμη σφάλμα εἶναι ἡ ἐμμονὴ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως νὰ ἐφαρμόσῃ μονομερῶς καὶ αὐθαιρέτως τὸ προταθὲν ὑπ' αὐτῆς σχέδιον. Τὸ σχέδιον τοῦτο εἶναι πρωτίστως ἄδικον, διότι συνεπάγεται καταπάτησιν τῆς θελήσεως τῆς μεγάλης πλειονότητος τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

Τὸ σχέδιον ἦτο ἐξ ἀρχῆς δύσκολον νὰ ἐφαρμοσθῆ.

Τώρα κατέστη πρακτικῶς ἀδύνατον νὰ ἐφαρμοσθῆ, ἐφ' ὅσον οἱ παράγοντες ἐκ τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ, συγκεκριμένως τὰ 80 ο)ο τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀρνοῦνται νὰ συνεργασθοῦν. Ἀλλὰ τὸ σχέδιον τοῦτο ἀποτελεῖ ἐπὶ πλέον παραβίασιν τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάννης. Ὁ καθεὶς πρέπει νὰ ἀναμένῃ ἀπὸ μίαν μεγάλην δημοκρατικὴν χώραν, ὅτι δὲν θὰ ἐδημιούργει παράδειγμα τοιαύτης καταφώρου παραβιάσεως μιᾶς Συνθήκης, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔθεσε καὶ αὕτη τὴν ὑπογραφήν της. Ἡ ἐμμονὴ τῆς Βρεττανίας διὰ μονομερῆ ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου θὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἐπιδεινωθῆ ἔτι περισσότερον ἡ κατάστασις ἐν Κύπρῳ καὶ νὰ ὁδηγήσῃ πιθανῶς εἰς ἐπικινδύνους ἐξελίξεις, αἱ ὁποῖαι δὲν θὰ ἦσαν σύμφωνοι πρὸς τὰ συμφέροντα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐλευθέρου κόσμου.

Ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις, ἐμμένουσα εἰς ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου καὶ ἀγνοοῦσα τὰς λογικὰς καὶ μετριοπαθεῖς προτάσεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Ἑλλήνων τῆς Κύπρου, θὰ φέρῃ ἀποκλειστικῶς τὴν εὐθύνην δι' ὁ,τιδήποτε θὰ ἐπακολουθήσῃ. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις πρὸς ἀντιμετώπισιν τοιαύτης ἀποφάσεως ἐκ μέρους τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, ἀποφάσεως ἡ ὁποία εἶναι ἄδικος διὰ τὸν Κυπριακὸν λαὸν καὶ προκλητικὴ διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ χρῆσιν ὅλων τῶν εἰς τὴν διάθεσίν της πολιτικῶν καὶ διπλωματικῶν μέσων. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔχει ἤδη πληροφορήσει τὰς συμμαχικὰς Κυβερνήσεις ἐπὶ τῆς ὡς ἄνω ἀποφάσεώς της,»

Ἐξ ἄλλου, ὁ Βασιλεὺς Παῦλος διεκήρυξεν εἰς Ἑλβετίαν, ὅπου εὑρίσκετο φιλοξενούμενος τῆς Ἑλβετικῆς Κυβερνήσεως, ὅτι οἱ Κύπριοι ἐπιθυμοῦν νὰ γίνουν ἐλεύθεροι, δικαιοῦνται νὰ γίνουν ἐλεύθεροι καὶ θὰ γίνουν ἐλεύθεροι. Ἡ Ἑλλὰς ἔχει ἐξαντλήσει τὰ ὅρια ὑποχωρήσεων ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ.

Ὁ Μακάριος προέβη τὴν 13ην Σεπτεμβρίου εἰς δραματικὴν ἔκκλησιν πρὸς τοὺς ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτὰς τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ Η. Πολιτειῶν διὰ τὴν ματαίωσιν τῆς ἀφίξεως εἰς Κύπρον Τούρκου Ἁρμοστοῦ, συμφώνως πρὸς τὸ νέον Βρεττανικὸν σχέδιον, καὶ ἐδήλου ὅτι τυχὸν ἄφιξις τούτου θὰ ἐξηνέμιζε πᾶσαν ἐλπίδα διακανονισμοῦ τοῦ Κυπριακοῦ.

Ὁ Ἕλλην Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ἀβέρωφ, εἰς δηλώσεις του ἐν Ν. Ὑόρκῃ, ἐχαρακτήρισε τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον «παρὰ φύσιν λύσιν» καὶ προσέθεσε, ὅτι τὸ Κυπριακὸν θὰ περιπλέξῃ ἐπικινδύνως τὴν κατάστασιν εἰς τὴν Μ. Ἀνατολήν. Ἡ Ἑλλάς, εἶπεν ὁ κ. Ἀβέρωφ, θὰ προχωρήσῃ ἀγωνιζομένη διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Κύπρου ἀπὸ τὴν ἀποικιακὴν κυριαρχίαν.

Ὁ Ἕλλην ἀντιπρόσωπος παρὰ τῷ ΟΗΕ κ. Παλαμᾶς, εἰς ὑπόμνημά του πρὸς τὸν Ὀργα-

νισμὸν τοῦτον, ὑπογραμμίζει τὴν κρισιμωτάτην φάσιν τοῦ Κυπριακοῦ, συνεπείᾳ τοῦ τυχοδιωκτικοῦ Ἀγγλοτουρκικοῦ συνεταιρισμοῦ.

Τὴν 17ην Σεπτεμβρίου τὸ Κυπριακὸν ἀνεγράφη εἰς τὴν Ἡμερησίαν διάταξιν τῆς Γεν. Συνελεύσεως τοῦ ΟΗΕ, τὴν δὲ 19ην Σεπτεμβρίου ἡ Ἑλλὰς ἐπέδωκε διακοίνωσιν πρὸς τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι ὑπέγραψαν τὴν συνθήκην τῆς Λωζάννης, ὅτι ἡ Μ. Βρεττανία καὶ ἡ Τουρκία παραβιάζουν τὴν συνθήκην.

Τὴν 22αν Σεπτεμβρίου ἔλαβα ἐπιστολὴν τοῦ Μακαρίου, δι' ἧς μὲ ἐπληροφόρει, ὅτι, ἐὰν διορισθῇ Τοῦρκος ἀντιπρόσωπος εἰς Κύπρον, τὸ γεγονὸς τοῦτο θὰ ἐπηρέαζε καὶ τὴν ἐν Ἑλλάδι πολιτικὴν κατάστασιν.

Εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον ἀπήντησα ὡς ἑξῆς:

«Ἡ πολιτικὴ ἐν Ἑλλάδι μὲ ἐνδιαφέρει ἐφ' ὅσον αὕτη ἐξυπηρετεῖ τὸν ἀγῶνά μας. Δὲν μὲ ἐνδιαφέρουν τὰ πρόσωπα ἢ τὰ κόμματα, θὰ ἐχειροκρότουν δὲ οἱονδήποτε πολιτικὸν σχῆμα τῶν ἐθνικοφρόνων κομμάτων, τὸ ὁποῖον θὰ ἐθεώρει τὸ Κυπριακὸν ὡς πραγματικὸν Ἐθνικὸν ζήτημα καὶ θὰ προσεπάθει νὰ τὸ λύσῃ ἀκολουθοῦν καθαρῶς ἐθνικὴν πολιτικὴν καὶ ὄχι τοιαύτην ὑπαγορευομένην ἀπὸ συναισθηματικὰς συμμαχίας ἢ οἰκονομικὰ ὀφέλη. Τὴν ἀκολουθητέαν ἐθνικὴν πολιτικὴν ἐπανειλημμένως ἐξέθεσα, σήμερον δὲ ὄχι μόνον δὲν ἀπέστην ταύτης, ἀλλὰ τὰ γεγονότα μὲ ἐδικαίωσαν καὶ μὲ ἐνίσχυσαν εἰς τὰς ἀντιλήψεις μου. Μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ μὲ χαρακτηρίσῃ κανεὶς ὅτι κομματίζομαι, ἡ σημερινὴ Κυβέρνησις δὲν συνέλαβε ὀρθῶς τὴν πολιτικοστρατιωτικὴν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος. Ἐὰν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι διαχειρίζονται τὰς τύχας της συνελάμβανον καλῶς ποίαν ἀξίαν ἔχει ἡ Ἑλλὰς εἰς μέλλουσαν σύρραξιν καὶ ἐξεμεταλλεύοντο ταύτην, ἀσφαλῶς σήμερον θὰ εἴμεθα νικηταὶ εἰς τὸ Κυπριακόν. Ἂς λέγουν οἱ Ἀγγλοαμερικανοί, ὅτι δὲν μᾶς χρειάζονται καὶ ὅτι θὰ μεταβάλουν τὰ σχέδιά των ἐὰν φύγωμεν. Αὐτὰ δὲν μποροῦν νὰ τὰ λέγουν σὲ ἀνθρώπους μὲ πεῖραν τῆς πολιτικῆς καὶ γνώστας τῆς στρατηγικῆς».

Ἀπαρχὴ ὑποχωρήσεων.—Ὁ Μακάριος δέχεται καθεστὼς ἀνεξαρτησίας. Ἡ ἀπάντησίς μου.

Τὴν ἑσπέραν τῆς 23ης Σεπτεμβρίου ἡ κ. Βαρβάρα Κάσλ, στέλεχος τοῦ Βρεττανικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος, ἐπιστρέφουσα ἐξ Ἀθηνῶν, ὅπου συνωμίλησε μὲ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον, ἐδήλωσεν ὅτι οὗτος δὲν ἀποκλείει ἀνεξαρτησίαν τῆς Κύπρου, ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τοῦ ΟΗΕ, κατόπιν ὡρισμένης περιόδου αὐτοκυβερνήσεως. Ἡ εἴδησις ἦτο αἰφνιδιασμὸς δι' ἐμὲ καὶ ὁμολογῶ, ὅτι μὲ συνετάραξε. Οὐδεμίαν ἐντολὴν εἶχεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ νὰ ἐξέλθῃ τοῦ πλαισίου τῆς αὐτοδιαθέσεως. Ἦτο φανερόν, ὅτι ἐνήργει αὐτοβούλως χωρὶς νὰ ζητήσῃ τὴν γνώμην μας. Ὑπὸ τὴν πίεσιν ὅμως τίνος; Δὲν ἠδυνάμην νὰ κρίνω.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐδήλωσε βραδύτερον, τὴν 21ην Νοεμβρίου, εὑρισκόμενος εἰς Η. Πολιτείας, ὅτι τὸ Στέϊτ Ντιπάρτμεντ τὸν ἐνεθάρρυνε νὰ ὑποβάλῃ αἴτημα περὶ ἀνεξαρτησίας, διὰ νὰ δηλώσῃ τὴν 23ην Νοεμβρίου εἰς Ν. Ὑόρκην, ὅτι Ἀμερικανικοὶ κύκλοι καὶ οὐχὶ ἡ Κυβέρνησις τῶν Η. Πολιτειῶν τὸν ἐνεθάρρυνον.

Ἡ πρότασις αὕτη τοῦ Ἀρχιεπισκόπου προεκάλεσε ἀναταραχὴν καὶ αἱ συνέπειαί της θὰ ἦσαν μεγάλαι ἐν Κύπρῳ, ἂν δὲν ἔσπευδον ἀμέσως νὰ λάβω μέτρα διὰ τὴν συνοχὴν καὶ πειθαρχίαν τῆς Ὀργανώσεως. Ἦτο καὶ αὐτὸ ἓν δεῖγμα πῶς ὁ Μακάριος ἐνήργει αὐτοβούλως, πολλάκις δὲ καὶ ἀψυχολογήτως καὶ χωρὶς νὰ προπαρασκευάσῃ τὸ ἔδαφος.

Τὴν 28ην Σεπτεμβρίου ἔλαβα τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν τοῦ Μακαρίου:

«Ὅπως θὰ ἔχῃς πληροφορηθῆ ἐν τῷ μεταξὺ ἀπὸ τὰς ἐφημερίδας, προέβην χθὲς πρὸς τὴν βουλευτίναν Κάσλ εἰς δηλώσεις, διὰ τῶν ὁποίων οὐσιαστικῶς δημιουργεῖται νέα κατάστασις. Ἐδήλωσα, ὅτι, ἐὰν ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἐγκαταλείψῃ τὸ σχέδιον Μὰκ Μίλλαν - Φούτ, θὰ ἤμην διατεθειμένος, μετὰ τακτὴν προθεσμίαν αὐτοκυβερνήσεως, νὰ δεχθῶ καθεστὼς ἀνεξαρτησίας, μὴ δυνάμενον νὰ μεταβληθῇ εἰμὴ κατόπιν ἀποφάσεως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Καίτοι ἡ νέα αὕτη γραμμὴ εἶναι δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς παραχώρησις, ἀποτελεῖ τακτικήν, τὴν ὁποίαν ἐπέβαλεν ἡ παροῦσα κατάστασις καὶ ἡ ψύχραιμος ἀντιμετώπισις τῆς πραγματικότητος.

«Αἱ τελευταῖαι πληροφορίαι, τὰς ὁποίας εἶχον, ἦσαν πάρα πολὺ ἀποκαρδιωτικαί. Συμφώνως πρὸς αὐτὰς ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις φέρεται ἀποφασισμένη νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ σχέδιόν της.

«Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Βρεττανικὴ κοινὴ γνώμη ἐσημείωσε σοβαρὰν μεταστροφὴν καθ' ἡμῶν, ὁ δὲ Βρεττανικὸς τύπος συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν Ἐργατικῶν ἐφημερίδων, ὁσάκις δὲν καταφέρεται ἐναντίον μας, ἀποφεύγει προσεκτικῶς, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς κοινῆς γνώμης, οἱονδήποτε δημοσίευμα τὸ ὁποῖον θὰ προσέβαλλε τὸ γόητρον τῶν ἐν Κύπρῳ Βρεττανικῶν στρατευμάτων, ἀποσιωπᾷ δὲ τὰ βασανιστήρια καὶ τὴν ἄλλην βάρβαρον στάσιν τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας καὶ ἀρκεῖται νὰ ὑπογραμμίζῃ τὴν σοβαρότητα τῆς καταστάσεως καὶ τὴν ἀνάγκην, ὅπως προστατευθοῦν τὰ συμφέροντα τῶν ἐν Κύπρῳ Τούρκων.

«Ἐξ ἄλλου, ἡ Ἀμερικὴ ἔχει εὐθυγραμμίσει πλήρως τὴν πολιτικήν της μετὰ τῶν Ἄγγλων.

Αἱ πιθανότητες εἰς τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη εἶναι ἄκρως περιωρισμέναι, μὲ αἴτημα δὲ αὐτοδιαθέσεως δὲν θὰ εἴχαμεν οὔτε τὴν περυσινὴν ἐπιτυχίαν.

«Ἡ Μπαρμπάρα Κάσλ καὶ ἄλλοι Ἐργατικοὶ παράγοντες ἐξεδήλωσαν ἀδυναμίαν νὰ ἀντιδράσουν κατὰ τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου, ἐκτὸς ἐὰν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος προσέφερε κάτι νέον, τὸ ὁποῖον θὰ ἀπήχει εὐμενῶς ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας ἐν Ἀγγλίᾳ.

«Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, εἶπον, θὰ ἦσαν διατεθειμένοι νὰ προβοῦν εἰς διάβημα παρὰ τῷ Βρεττανῷ Πρωθυπουργῷ καὶ νὰ προωθήσουν διὰ τοῦ συνερχομένου κατ' αὐτὰς Συνεδρίου των καὶ τῶν ἐφημερίδων των τὰς ἀπόψεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου.

«Δὲν δύναμαι νὰ προβλέψω ἀπὸ τοῦδε τὰς συνεπείας, ἀλλὰ αὗται δὲν δύνανται νὰ εἶναι κακαί. Ἄλλως τε καὶ εἰς τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη μόνον ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς ἀνεξαρτησίας θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἐλπίδας. Εἶναι τοιαύτη ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος μέσα εἰς τὰς Δυτικὰς Συμμαχίας καὶ τὸ Δυτικὸν ἐν γένει στρατόπεδον, ὥστε νὰ δυσχεραίνεται ἀφαντάστως οἱαδήποτε ἀποφασιστικὴ ἐνέργεια πρὸς οὐσιαστικὴν καὶ θετικὴν ὑποστήριξιν τοῦ Κυπριακοῦ αἰτήματος. Μόνον ἐγκατάλειψις τοῦ Δυτικοῦ στρατοπέδου θὰ ἐδημιούργει νέαν κατάστασιν. Τοιοῦτον ὅμως ἐγχείρημα εἶναι τελείως ἀπαράδεκτον ἀπὸ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς.

«Ὑπὸ τὰς ὑφισταμένας λοιπὸν συνθήκας ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ καταλήξωμεν εἰς τὴν λύσιν τῆς ἀνεξαρτησίας. Ἐπεβάλλετο, ὅθεν, θαρραλέα καὶ ρεαλιστικὴ ἀντιμετώπισις τῆς καταστάσεως καὶ ἔγκαιρος λῆψις ἀποφάσεων, πρὶν ἢ αἱ ἐξελίξεις ἐδημιούργουν τετελεσμένα γεγονότα. Διότι ἐπιβολὴ τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου - ὁσονδήποτε θαρραλέα καὶ ἀποφασιστικὴ καὶ ἂν ἦτο ἡ ἀντίστασις τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ - θὰ ὡδήγει μοιραίως εἰς τὴν διχοτόμησιν ἢ τὸ ὀλιγώτερον θὰ διεμόρφωνε αὐτομάτως καταστάσεις καὶ θὰ ἐξησφάλιζεν εἰς τοὺς Τούρκους δικαιώματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἦτο ἀδύνατον ὕστερον— καὶ ἂν ἀκόμη μετεβάλλοντο αἱ διεθνεῖς συνθῆκαι— νὰ διαγραφῶσιν».

Εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον ἀπήντησα τὴν 29ην Σεπτεμβρίου ὡς ἀκολούθως :

«Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ἐπαναλαμβάνω ἑκάστοτε, ὅτι τὸ Κυπριακὸν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λυθῇ εὐνοϊκῶς ὑπὲρ ἡμῶν, ἐφ' ὅσον γίνεται ἀντιληπτὸν ἀπὸ τοὺς Δυτικούς, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις «μ π λ ο φ ά ρ ε ι» εἰς τὰς δῆθεν ἀπειλάς της, ἀντὶ νὰ ἀ π α ι τ ῇ.

«Εἶναι, βέβαια, δικαίωμα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως νὰ κατευθύνῃ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ δικαίωμα ἀναφαίρετον ἡμῶν νὰ λέγωμεν, ὅτι αὐτὴ σ φ ά λ λ ε ι καὶ νὰ τὴν ἐπικρίνωμεν, ὅτι ἐχειρίσθη τὸ Κυπριακὸν κατὰ τρόπον ἀξιοθρήνητον. Θὰ ἔλθῃ καιρὸς διὰ δημοσίας συζητήσεως νὰ ἀντιληφθῇ πᾶς τις ποῦ εὑρίσκεται τὸ δίκαιον. Ὑποχρέωσις ἐξ ἄλλου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἶναι νὰ πῇ καθαρὰ στὴν ἡγεσία τοῦ Κυπριακοῦ ἀγῶνος τὰς δυνατότητάς της διὰ νὰ λάβῃ πλέον ἀποφάσεις, τόσον ὅσον ἀφορᾷ τὰς σχέσεις της μὲ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς πορείας τοῦ ἀγῶνος. Διότι εἶναι ἀνήκουστον ὁ Κυπριακὸς Λαὸς νὰ σχηματίζῃ ἑκατόμβας μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐν ὀνόματι τῶν συμμαχιῶν της πρὸς τοὺς.......... ἐχθρούς του, νὰ μὴ ἐκμεταλλεύεται ταύτας, ἀλλὰ καὶ νὰ σιωπᾷ καὶ νὰ τὰς ἀφήνῃ νὰ συνεχίζωνται. Παρελάβαμεν ἕνα λαόν, τὸν ἐξωθήσαμεν εἰς ἕνα ἡρωϊκὸν ἀγῶνα, εἰς τὸν ὁποῖον οὗτος μᾶς ἔδωσεν ὅ,τι τοῦ ἐζητήσαμεν, καὶ ἐν τούτοις ὕστερα ἀπὸ 3 1)2 ἔτη, ὕστερα ἀπὸ ἑκατόμβας, ὕστερα ἀπὸ ἀνηκούστους καταστροφὰς καὶ καταπιέσεις ποὺ ὑπέστη, ὕστερα ἀπὸ πράξεις ἡρωϊσμοῦ ἐκ μέρους του, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν τὸν θαυμασμὸν ἀλλὰ καὶ ὑπερηφάνειαν, τὸν παραδίδομεν εἰς στυγνοτέραν ἢ μέχρι σήμερον δουλείαν καὶ μάλιστα εἰς δύο ἀφέντας ἀντὶ ἑνὸς καὶ μὲ πιθανότητα νὰ μὴ ἐξέλθῃ πλέον ἐκ τοῦ τάφου, εἰς τὸν ὁποῖον τὸν ἐρρίψαμεν.

«Ποῖος ἐξ ἡμῶν τῶν ἡγετῶν του θὰ τολμήσῃ νὰ τὸν ἀτενίσῃ;

«Ἀλλὰ καὶ ποῖος ἐξ ἡμῶν εἶναι ἄξιος νὰ ἐπιζήσῃ μιᾶς τοιαύτης καταισχύνης;

«Καὶ ἐγὼ μὲν θὰ πράξω τὸ καθῆκόν μου ἀπέναντι τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ὅπως τὸ ἀντιλαμβάνομαι, μὴ ἔχων πλέον καμμίαν δέσμευσιν παρὰ πρὸς τὴν ἐθνικὴν καὶ ἀτομικήν μου ἀξιοπρέπειαν. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἂς πράξουν τὸ ἰδικόν των, καθιστῶντες γνωστὸν εἰς τὸν Κυπριακὸν λαὸν τὴν πραγματικὴν ἀλήθειαν, ὥστε νὰ μὴ τρέφῃ οὗτος αὐταπάτας, καὶ νὰ μετριασθοῦν αἱ ἄνευ πλέον λόγου, μὴ ἐκμεταλλευθεῖσαι μέχρι τοῦδε, θυσίαι του. Ὀφείλουν ἐπίσης νὰ τοῦ ποῦν καθαρὰ τί ἀναμένουν ἀπὸ τοῦτον σήμερον καὶ ἂν χρειάζωνται οἱ ἀγῶνές του καὶ αἱ τοιούτου εἴδους καὶ τοιαύτης κλίμακος θυσίαι του. Σήμερον ἀγνοοῦμεν ποῖος ὁ σκοπὸς τοῦ ἀγῶνός μας καὶ ποία ἡ μορφὴ ἡ ὁποία πρέπει νὰ τοῦ δοθῇ. Ὁμιλοῦμεν μόνον περὶ ἀδυναμίας τῆς Ἑλληνικῆς διπλωματίας νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὸν ἀγῶνά μας καὶ τοῦ ἀδυνάτου νὰ κάμψῃ αὐτὴ τὴν Βρεττανικὴν ἀδιαλλαξίαν. Ο ὐ δ ε ὶ ς σ υ ν τ ο ν ι σ μ ὸ ς ὑ π ά ρ χ ε ι διπλωματικοῦ καὶ μαχητικοῦ ἀγῶνος. Ἴσως μάλιστα, ὡς ἀντιλαμβάνομαι, ἡ διπλωματία νὰ θεωρῇ ὅτι ὁ μαχητικὸς ἀγών μας τῆς παρεμβάλλει δυσχερείας. Ἐν τοιαύτῃ ὅμως περιπτώσει ὀφείλει μετὰ παρρησίας νὰ τὸ πῇ, διὰ νὰ καθορίσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν θέσιν μας, θέσιν ὄχι ἀπέναντι τῆς διπλωματίας, ἀλλὰ ἀπέναντι τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ σύμφωνα πρὸς τὴν τιμὴν καὶ τὸ καθῆκόν μας.

«Ὅσον ἀφορᾷ τὰς νέας προτάσεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου περὶ ἀνεξαρτησίας, δὲν γνωρίζω ποῖον ἀκριβῶς σκοπὸν ἔχουν. Ἐὰν σκοπός των, κατόπιν τῆς χρεωκοπίας τῆς Ἑλληνικῆς πολιτικῆς, εἶναι νὰ καμφθῇ ἡ Βρεττανικὴ ἀδιαλλαξία ὑπὸ τὴν δῆθεν πίεσιν τῶν Ἄγγλων Ἐργατικῶν, φοβοῦμαι, ὅτι θὰ πέσωμεν εἰς νέαν Ἀγγλικὴν παγίδα καὶ αἱ προτάσεις αὐταὶ θὰ σημαίνουν τὴν ἀπαρχὴν σειρᾶς ὑποχωρήσεων μέχρις ὅτου φθάσωμεν εἰς ἕνα νέον σχέδιον — ἔκτρωμα.

«Ἀγωνιζόμεθα αὐτὴν τὴν στιγμὴν νὰ σταματήσωμεν τὴν ἐπιβολὴν ἑνὸς ἐκτρώματος ἐπὶ τῆς ράχεως τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ δὲν τὸ ἐπιτυγχάνομεν, χάρις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν πολιτικήν. Πῶς εἶναι δυνατόν, συνεπῶς, νὰ ζητῶμεν κάτι καλύτερον μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ ἐπιτύχωμεν τοῦτο, ἀφοῦ ἡ νοοτροπία τῆς Ἑλληνικῆς πολιτικῆς δὲν ἤλλαξεν; Αὐτὸ δὲν δύναμαι νὰ τὸ κατανοήσω. Δὲν εἶναι τὰ διά-

φορα σχέδια πού λείπουν καὶ πού μπορεῖ νὰ ἐμφανίσῃ τις δεκάδας τοιούτων, ἐκεῖνο πού λείπει εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ μπορέσῃ νὰ ὑποστηρίξῃ ΕΝΑ ΣΧΕΔΙΟΝ καὶ νὰ ἐπιμείνῃ μέχρι τέλους διὰ τὴν ἀποδοχήν του ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων μας. Ἐλαστικότης μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας τοῦ σχεδίου, οὐχὶ ὅμως καὶ ὡς πρὸς τὰς βασικὰς ἀρχάς του.

«Μέχρι σήμερον ἀλλάξαμεν βασικῶς ἀρκετὰ σχέδια, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴ γνωρίζωμεν καὶ ἐμεῖς τί ἀκριβῶς θέλουμε, ἀλλὰ καὶ νὰ φαινώμεθα εἰς τὰ ὄμματα φίλων καὶ ἐχθρῶν ὡς λαὸς μὴ σταθερὸς εἰς τὰς ἐπιδιώξεις του.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει δηλῶ, ὅτι ἡ ἀντίθεσίς μου πρὸς τὴν ἀκολουθουμένην γενικῶς πολιτικὴν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ εἶναι ὁριστική. Δὲν πρόκειται αὕτη νὰ λάβῃ συγκεκριμένην ἐξωτερικὴν μορφήν, διὰ νὰ μὴ νομισθῇ, ὅτι θέλω νὰ ἐκμεταλλευθῶ τὰς περιστάσεις διὰ πολιτικὰς ἐπιδιώξεις, τὰς ὁποίας δὲν ἔχω, οὔτε ὅτι παρεμβάλλω προσκόμματα εἰς μίαν νέαν προσπάθειαν τῆς πολιτικῆς διὰ διακανονισμὸν τοῦ Κυπριακοῦ καὶ θὰ ἐξακολουθήσω νὰ παραμένω στρατιώτης.

Ἐὰν ὅμως ἀντιληφθῶ, ὅτι οἱ ἀγῶνες τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ θὰ χαθοῦν, τότε θὰ εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ἀπευθυνθῶ μετὰ παρρησίας πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν καὶ Κυπριακὸν λαόν.»

ΔΙΓΕΝΗΣ

Τὴν 3ην Ὀκτωβρίου ἔλαβον τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου, πρὸς ὃν ἐκοινοποιήθη ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς μου πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον :

«Ἐλήφθησαν τὰ σημειώματά σας, ὡς καὶ ἀντίγραφον ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον.

«Δὲν νομίζω, ὅτι ὑπὸ τὰς δραματικὰς συνθήκας πού διέρχεται σήμερον τὸ ἐθνικὸν ζήτημά μας, εἶναι καιρὸς νὰ προβαίνωμεν εἰς κριτικὴν διὰ σφάλματα, τὰ ὁποῖα διέπραξεν οἱοσδήποτε ὑπεύθυνος τοῦ ἀγῶνος καὶ νὰ δημιουργοῦνται ἀντιθέσεις, αἵτινες εἶναι δυνατὸν νὰ προκαλέσουν διχόνοιαν εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμήν. Ἡ τελευταία τοποθέτησις τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ὑπηγορεύθη, ὡς ἀσφαλῶς ἀντιλαμβάνεσθε, ἀπὸ τὴν σκληρὰν πραγματικότητα.

Εἶναι ὁ μόνος τρόπος, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἠδύνατο, ἐὰν βεβαίως δὲν ἐδίδοντο ἔγγραφοι ὑποσχέσεις ὑπὸ τοῦ Μὰκ Μίλλαν εἰς τὸν Μεντερές, νὰ ὑπερφαλαγγισθῇ ὁ Τουρκικὸς παράγων καὶ ἡ βιαία ἐφαρμογὴ τοῦ Ἀγγλοτουρκικοῦ ἐκτρώματος.

«Καίτοι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις, συνεχίζουσα τὴν ἀδιαλλαξίαν της, προέβη εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Τούρκου ἀντιπροσώπου, ἐν τούτοις ἀποτελεῖ ἀναμφισβήτητον γεγονὸς ὅτι διὰ τῶν νέων προτάσεων Μακαρίου αὐτὴ ἀπεγυμνώθη ἐντελῶς παντὸς λογικοῦ ἐρείσματος διὰ τὴν τοιαύτην πολιτικήν της.

«Ἀνεξαρτήτως ὅμως τούτου, φρονῶ ἀδιστάκτως, ὅτι ἡ νέα αὕτη τοποθέτησις τοῦ Κυπριακοῦ δὲν ἀποτελεῖ ἀπεμπόλησιν τῶν ἐθνικῶν ἀξιώσεών μας, ὡς πολλοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Κυρηνείας μετὰ τῶν περὶ αὐτόν, ζητοῦν νὰ παρουσιάσουν. Θὰ ἦτο καθαρὰ οὐτοπία, ἐάν, πρὸ τῶν σοβαρωτάτων κινδύνων, οἵτινες μᾶς ἀπειλοῦν, ἐπιμένωμεν εἰς τὸ σύνθημα «ἕνωσις καὶ μόνον ἕνωσις» . . . .

. . . .

Ἐπὶ πλέον διὰ τῆς νέας προτάσεως τοῦ Μακαρίου ἐκερδίσαμεν οὐχὶ μόνον τὴν ἀπροκάλυπτον ὑποστήριξιν τῶν Ἐργατικῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης, τῆς ὁποίας τόσον ἀνάγκην ἔχομεν κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ θέματος εἰς τὰ Ἡν. Ἔθνη. Ἕνας ἄλλος παράγων, ὁ ὁποῖος συνετέλεσεν εἰς τὴν νέαν τοιαύτην στροφὴν τοῦ Ἐθνάρχου, εἶναι ἡ ἀπροθυμία τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως νὰ χρησιμοποιήσῃ ὅλα τὰ εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς μέσα ὡς λ.χ. ἀποχώρησις ἀπὸ τὸ ΝΑΤΟ καὶ ἡ πολιτικὴ οὐδετερότης διὰ τὴν θετικὴν ὑποστήριξιν τοῦ ζητήματός μας. Ἔχω πληροφορίας, ὅτι ὁ Ἀβέρωφ ἐξέφρασε πρὸς τὸν Κιτίου τὴν δυσαρέσκειάν του τόσον ἐναντίον αὐτοῦ, ὅσον καὶ ἐναντίον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὅτι σκέπτονται δῆθεν νὰ καταγγείλουν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν τὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν χλιαρὰν πολιτικήν, τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ ἔναντι τοῦ Κυπριακοῦ. Ἐπίσης πληροφοροῦμαι, ὅτι εἰς ἐντόνους παραστάσεις πρὸς τὸν Ἀβέρωφ, τὰς ὁποίας ἔκαμεν ὁ Κιτίου σχετικῶς μὲ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἀποχωρήσεως ἐκ τοῦ ΝΑΤΟ, ὁ Ἀβέρωφ, προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὸν Κιτίου, ὅτι τόσον ὁ λαός, ὅσον καὶ ὁ στρατὸς θὰ ἀντέδρων εἰς μίαν τοιαύτην ἐνέργειαν τῆς Κυβερνήσεως . . . .

. . . .

Εἰς ἀπάντησιν ὁ Κιτίου εἶπεν ὅτι παρῆλθεν ἡ ἐποχή, πού αἱ ἐθνικαὶ διεκδικήσεις καὶ διαφοραὶ ἐλύοντο μεταξὺ κρατῶν. Τώρα ὑπάρχουν συνασπισμοὶ Κρατῶν καὶ οἱαδήποτε διαφορὰ μεταξὺ τούτων δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ κινήσῃ τὸ παγκόσμιον ἐνδιαφέρον, ὡς συμβαίνει εἰς τὸν Λίβανον, εἰς τὴν Φορμόζαν κ.ἄ. Ἄλλως τε, ἐτόνισε, ἐὰν οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ πεισθοῦν, πέραν πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι εἰς περίπτωσιν μονομεροῦς ἐφαρμογῆς τοῦ σχεδίου, ἡ Ἑλλὰς δὲν μπλοφάρει, ἀλλὰ εἶναι ὁπωσδήποτε ἀποφασισμένη νὰ ἀποχωρήσῃ ἀπὸ τὸ ΝΑΤΟ, θὰ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ἐξεύρουν τρόπον ἱκανοποιητικῆς λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ διὰ νὰ ἀποφύγουν διάλυσιν τοῦ ΝΑΤΟ καὶ τὴν ἐξουδετέρωσιν τῆς Τουρκίας ὡς στρατιωτικοῦ παράγοντος. Βεβαίως ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις προέβη εἰς τὴν ἀπειλὴν ταύτην ἀλλά, κατὰ τὴν γνώμην μου, μόνον ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ἐδῶ γεγονότων εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀπειλήν της ταύτην. Ὡς ἐκ τούτου φρονῶ, ὅτι ὁπωσδήποτε θὰ πρέπῃ νὰ ἐνταθῇ εἰς μέγιστον βαθμὸν ἡ δρᾶσις τῆς Ὀργανώσεως ἐναντίον μόνον τῶν Ἄγγλων, ἀφοῦ προηγουμένως διὰ φυλλαδίου γνωστοποιηθῇ εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ὅτι, κατόπιν τῆς ἐπιβολῆς τοῦ σχεδίου, τερματίζεται ὁριστικῶς ἡ ἐκεχειρία. Αὐτὴ εἶναι ἡ γνώμη τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, μὲ τὸν ὁποῖον συνωμίλησα σχετικῶς.

Εἰς τοῦτον ἀπήντησα τὴν 6ην Ὀκτωβρίου ὡς ἀκολούθως :

«Ἐλήφθη σημείωμά σας.

1. Ὁ καθεὶς δύναται νὰ ἔχῃ τὴν γνώμην του διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς σημερινῆς καταστάσεως. Ἔχω καὶ ἐγὼ τὴν ἰδικήν μου, ἡ ὁποία εἶναι προϊὸν πολιτικοστρατιωτικῆς μελέτης καὶ τὴν ὁποίαν

τὰ γεγονότα ἐπιβεβαιώνουν καθημερινῶς. Συνεπῶς δὲν πρόκειται νὰ πεισθῶ μὲ λόγους. Ἄλλως τε, κυττᾶτε τί γράφει ὁ Ἀγγλικὸς τύπος, ὁ ὁποῖος χλευάζει τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς ἀπειλάς της, τὰς ὁποίας οὐδέποτε θὰ πραγματοποιήσῃ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν στρατιωτικὴν πλευρὰν τοῦ ζητήματος, εἶμαι καλὸς στρατιώτης ὥστε νὰ μὴν ἀκούω τὰς συνήθεις δικαιολογίας ψοφοδεῶν καὶ πανικοβλήτων.

2. Δὲν χρειάζεται φυλλάδιον διὰ τὴν καταγγελίαν τῆς ἐκεχειρίας, τὴν ὁποίαν τὰ γεγονότα μόνα των κατήγγειλαν.

Ἔχομεν γίνει γελοῖοι μὲ τὸ νὰ ὁμιλοῦμεν κάθε λίγο περὶ ἐκεχειρίας.

3. Θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ σκέψις μὲ τὰ ἀλλεπάλληλα «κέρφιου» καὶ νὰ ληφθοῦν ἀποφάσεις, διότι σκοπός των φαινομενικῶς εἶναι ἡ πρόληψις δράσεως ἡμῶν, πραγματικῶς ὅμως τὸ σπάσιμον τῶν νεύρων μας, ἡ οἰκονομικὴ καταστροφὴ καὶ ἡ διακοπὴ τῆς λειτουργίας τῶν σχολείων.

Τὸ ζήτημα δὲν εἶναι τῆς ἁρμοδιότητός μου καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ μελετηθῇ ὑφ' ὅλων τῶν τάξεων καὶ Ὀργανώσεων πρὸς ἀντιμετώπισίν του ἐν ἀνάγκῃ καὶ δυναμικῶς. Γράφω τοῦτο, διότι διαβλέπω τοὺς κινδύνους, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ Ὀργάνωσις δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς. Πρέπει νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ σημεῖον ὥστε ὁ λαὸς σύσσωμος νὰ παραγνωρίσῃ τὰ «κέρφιου» καὶ νὰ τὰ παραβιάσῃ· εἶναι καὶ οὗτος εἷς τρόπος παθητικῆς ἀντιστάσεως.

4. Μοῦ προξενεῖ κατάπληξιν ἡ ἀπάθεια τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρὸ τῶν βαρβαροτήτων τοῦ στρατοῦ. Οὔτε μία διαμαρτυρία. Μανθάνω, ὅτι εἰς Πάφον οἱ Ἄγγλοι ἐφαρμόζουν νέον σύστημα· περιλούουν συλλαμβανομένους μὲ ζεστὸ νερό. Αὐτοὶ οἱ διάφοροι Ὀργανισμοὶ ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ΟΗΕ κ.λ.π., εἰς οὓς μετέχει καὶ ἡ Ἑλλάς, τί κάμνουν; Καὶ δὲν ντρεπόμαστε ἀκόμη νὰ εἴμεθα μέλη των;

Τὸ ποτῆρι ξεχειλίζει καὶ δὲν θὰ φταίω ἐγὼ ἂν παρασύρῃ τὰ πάντα. Ἀναμένω διὰ νὰ μάθω τὰς ἀποφάσεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Υ.Γ.

»Μὲ κατάπληξιν διάβασα τὴν δήλωσιν τοῦ Ἕλληνος Ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν διὰ τὸν φόνον Ἀγγλίδος. Δὲν βρῆκε μίαν λέξιν νὰ πῇ διὰ τὰς βαρβαρότητας τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ καὶ τοὺς ὑπὸ τούτου φόνους γυναικῶν. Ντροπή......»

Ἀπειλαὶ τῶν Ἄγγλων ἐναντίον ἡμῶν καὶ ἐνέργειαί των ὑπὲρ τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου.— Ἀντιδράσεις ἐναντίον τῆς προτάσεως Μακαρίου περὶ ἀνεξαρτησίας.

Ὁ Μακάριος ὑπέβαλε τὴν 17ην Σεπτεμβρίου 1958 ἐπισήμως πρότασιν εἰς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν δι' ἀνεξαρτοποίησιν τῆς Κύπρου ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ ΟΗΕ. Ἡ Βρεττανικὴ ὅμως Κυβέρνησις φαίνεται νὰ ἀγνοῇ τὰς νέας προτάσεις τοῦ Μακαρίου καὶ προχωρεῖ εἰς ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου της, ἀναλαβοῦσα ἐπὶ πλέον ἐγγράφως δέσμευσιν ἔναντι τῆς Τουρκίας διὰ τὴν μὴ ἐφαρμογὴν τῆς αὐτοδιαθέσεως, οὐχὶ ὅμως καὶ τῆς διχοτομήσεως.

Ὁ Ἀγγλικὸς Συντηρητικὸς τύπος ἀπειλεῖ ὅτι ἀπόρριψις τῶν προτάσεων τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως θὰ ἔχῃ σοβαρωτάτας συνεπείας δι' ὅλους τοὺς Ἕλληνας, ἐνῷ συγχρόνως ἡ Τουρκία ὑποθάλπεται ἐντέχνως, ὅπως ἐγείρῃ ζήτημα Δωδεκανήσου.

Οἱ Τόρηδες δικαιολογοῦνται διὰ τὴν μὴ ἀποδοχὴν τοῦ σχεδίου Μακαρίου, ἰσχυριζόμενοι, ὅτι τοῦτο προτείνει τελικὴν λύσιν, ἐνῷ τὸ ἰδικόν των ἀποτελεῖ μίαν μεταβατικὴν κατάστασιν, ἡ ὁποία κρίνεται ἀναγκαία, πρὸ πάσης ὁριστικῆς λύσεως, καθ' ὅσον νῦν τὰ πάθη ἐν Κύπρῳ εὑρίσκονται εἰς ἔντασιν.

Ἐξ ἀντιθέτου, οἱ Ἄγγλοι Ἐργατικοί, δι' ἀνακοινώσεως τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος, δηλοῦν, ὅτι θεωροῦν τὰς προτάσεις Μακαρίου ὡς βάσιν διὰ διαπραγματεύσεις καὶ συνιστοῦν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν τὴν ἀναστολὴν τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου, ὁ δὲ ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος κ. Γκέϊτσκελ εἰς συνέντευξίν του ἐχαρακτήρισε τὴν πρότασιν Μακαρίου περὶ ἀνεξαρτησίας ὡς ὑψίστης σημασίας.

Ἐργατικὰ στελέχη, ὡς ὁ Γκάλλαχαν καὶ ἡ Βαρβάρα Κάσλ, χαρακτηρίζουν ἐγκληματικὴν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου καὶ καθιστοῦν ὑπεύθυνον τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς ζωῆς Βρεττανῶν καὶ Κυπρίων.

Ὁ Μπέβαν ἐπετέθη σφοδρότατα κατὰ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, τὴν ὁποίαν κατηγόρησε, ὅτι ἐμποδίζει τὴν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ καὶ ὑπερημύνθη τῶν προτάσεων Μακαρίου.

Ὁ ἐκπρόσωπος τῶν Βρεττανῶν εἰς τὸ Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν κ. Μάκκυ καὶ πρόεδρος τοῦ Διεθνοῦς Γραφείου τοῦ Συμβουλίου, κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ Κυπριακοῦ εἶπεν ὅτι εἶναι τρομερὸν νὰ ἀγνοῆται ἡ καταπληκτικὴ εἰς τὸ ἰδεῶδες τῆς ἐλευθερίας ἐμμονὴ τῶν Ἑλλήνων καὶ κατέκρινε τὰς βιαιότητας.

Ὁ Μὰκ Μίλλαν εἰς Βόννην συνεζήτησε καὶ τὸ Κυπριακὸν μετὰ τοῦ Γερμανοῦ Καγκελλαρίου. Εἰς δηλώσεις του, εἶπεν ὅτι κατὰ τὰς συνομιλίας του μετὰ τοῦ κ. Ἀντενάουερ

ἀνεγνωρίσθη, ὅτι χρειάζεται μία ἑπταετὴς περίοδος εἰρήνης ἐν Κύπρῳ πρὶν ἢ καταστῇ δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ τελικὴ λύσις.

Ὁ Λέννοξ Μπόϋντ, ὁμιλῶν ἐνώπιον τοῦ εἰς Μπλάκπουλ ἐτησίου συνεδρίου τοῦ Συντηρητικοῦ Κόμματος, ὑπεστήριξε τὴν καταπληκτικὴν θεωρίαν περὶ Τουρκικῶν δικαιωμάτων ἐν Κύπρῳ. «Ἡ Κύπρος, εἶπε, περιῆλθεν εἰς Ἀγγλικὰς χεῖρας ἐκ τῆς Τουρκίας πρὸς προστασίαν τῶν Τουρκικῶν ἀσιατικῶν κτήσεων ἐναντίον τῆς Ρωσσίας. Οἱ Τοῦρκοι πιστεύουν, ὅτι ὁ κίνδυνος ἀναφαίνεται ἐν νέου. Τὰ 80$^0/_0$ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ εἶναι Ἑλληνόφωνοι, ἀλλὰ ἡ Κύπρος ἀπέχει 600 μίλια ἐξ Ἀθηνῶν καὶ μόνον 40 ἐκ τῆς Τουρκίας. Διὰ τὴν Τουρκίαν ἡ Κύπρος εἶναι παράκτιος νῆσος. Βορείως καὶ ἀνατολικῶς ἡ Τουρκία ἔχει γείτονας κομμουνιστάς, νοτιοανατολικῶς δὲ τὰ ἀμφίβολα Ἀραβικὰ κράτη. Δυτικῶς καὶ νοτιοδυτικῶς ἔχει Ἑλληνικὰς νήσους. Ἡ Τουρκία δύναται νὰ ὑπολογίζῃ εἰς βοήθειαν μέσῳ δύο νοτίων λιμένων, ἐφ' ὅσον ἡ ἔναντι αὐτῶν Κύπρος παραμένει εἰς φιλικὰς χεῖρας. Εἰς τοῦτο ὁ Ἕλλην Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ἀβέρωφ ἀπήντησεν ὅτι, ἐὰν πράγματι αἱ δηλώσεις αὗται ἀπηχοῦν ἀντιλήψεις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, περιττεύει πᾶσα διαπραγμάτευσις μεταξὺ Ἑλληνικῆς καὶ Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως.

Ἐξ ἄλλου, ὁ Βρεττανὸς Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Λόϋντ διεκήρυξεν ὅτι ἢ πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ Βρεττανικόν σχέδιον ἢ ἡ Κύπρος νὰ διχοτομηθῇ εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον.

Ἄγγλος ἐκπρόσωπος παρεδέχθη ἐμμέσως, ὅτι ἡ Ἀγγλία ἀνέλαβεν ὑποχρέωσιν ἔναντι τῆς Τουρκίας.

Κατὰ δημοσιογραφικὰς πληροφορίας οἱ Τοῦρκοι ἡγέται ἀπεκάλυψαν εἰς προσωπικότητα τοῦ Βρεττανικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος ὄχι μόνον τὴν ὕπαρξιν συμφωνίας πρὸς διαμελισμόν, ἀλλὰ καὶ τὸν χρόνον ἐφαρμογῆς της. Εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, κατόπιν σφοδρᾶς ἐπιθέσεως τῆς Βρεττανικῆς ἀντιπολιτεύσεως νὰ ἀποσυρθῇ τὸ ἀνεφάρμοστον Βρεττανικὸν σχέδιον διὰ τὴν Κύπρον καὶ νὰ καταδικασθῇ ὁ διαμελισμός, οἱ Μὰκ Μίλλαν καὶ Μπόϋντ ἔμειναν ἀνένδοτοι, ὁ δὲ πρῶτος ἐπανέλαβεν ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ σχεδίου «θὰ προχωρήσῃ ἡσύχως καὶ ἄνευ προκλήσεων».

Ἦτο φανερόν, ὅτι αἱ ἀνωτέρω δηλώσεις ὑπευθύνων Ἄγγλων σκοπὸν εἶχον τὸν ἐκφοβισμὸν καὶ τὴν κάμψιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀντιστάσεως, ἣν συστηματικῶς ἐπιδιώκει ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις τόσον εἰς Ἀθήνας, ὅσον καὶ εἰς Κύπρον, ὅπου χρησιμοποιεῖ καὶ ἄλλα μέσα καταπιέσεως, ὡς τὸν ἐκφοβισμὸν καὶ τὰ «κέρφιου». Διὰ τοῦ ἐκφοβισμοῦ οἱ χωρικοὶ ἔπαυσαν νὰ κατέρχωνται εἰς τὰς πόλεις δι' ἀγοραπωλησίας, μὲ τὰ «κέρφιου» δέ, τὰ ὁποῖα ἐπὶ ἡμέρας διαρκοῦν καὶ συνεχίζονται ἐπὶ μῆνας, κλείουν τὰ καταστήματα καὶ στεροῦνται ἐργασίας οἱ ἐργάται. Καταστήματα καὶ καφενεῖα, ὁσάκις δὲν ὑπάρχει «κέρφιου», κλείουν ἀπὸ τῆς 17ης ὥρας, διότι κανεὶς Ἕλλην δὲν ἐξέρχεται διὰ τὸν φόβον τῶν Ἄγγλων. Διὰ τῶν ἀνωτέρω αἱ Ἀγγλικαὶ Ἀρχαὶ πιστεύουν, ὅτι θὰ καταβάλουν οἰκονομικῶς τὸν λαόν, ὁ ὁποῖος οὕτω θὰ ἀπαυδήσῃ ἐκ τῆς καταστροφῆς καὶ θὰ ὑποκύψῃ ἢ θὰ στραφῇ κατὰ τῆς Ὀργανώσεως ὡς ὑπαιτίου τῆς καταστάσεως αὐτῆς. «Λογαριασμοὶ χωρὶς τὸν ξενοδόχον»! Ὁ Κυπριακὸς ὅμως λαὸς ἦτο ἀποφασισμένος νὰ ὑποστῇ τὰ πάντα πλὴν τῆς δουλείας.

Εἰς ἐπιστολήν μου κατέστησα γνωστὰ τ' ἀνωτέρω καὶ εἰδοποίουν τὸν Μητροπολίτην Κιτίου κ. Ἄνθιμον, ὅτι μετὰ τῶν Δημάρχων ἔπρεπε νὰ μελετήσουν σοβαρῶς τὸ ζήτημα καὶ νὰ ληφθοῦν ἀποφασιστικὰ μέτρα ἀντιδράσεως. Ὡς μέτρα ὑπέδειξα: 1) Νὰ εἰδοποιήσουν τὴν Κυβέρνησιν, ὅτι ὁ λαὸς δὲν θὰ συμμορφοῦται τοῦ λοιποῦ, ἐφ' ὅσον μὲ τὸ ἐλάχιστον ἐπιβάλλεται «κέρφιου», ἀδιακρίτως εἰς πάντας. 2) Νὰ καταγγελθῇ ἡ Κυπριακὴ Κυβέρνησις εἰς τὴν διεθνῆ κοινὴν γνώμην, ὅτι διὰ τῆς τρομοκρατίας καὶ τοῦ ἐκφοβισμοῦ παρακωλύονται αἱ κινήσεις τῶν ἀτόμων διὰ τὰς καθημερινάς των ἐργασίας, μὲ ἀποτέλεσμα αἱ οἰκογένειαι νὰ στεροῦνται καὶ τῶν πρὸς τὸ ζῆν καὶ νὰ παραλύῃ ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τοῦ τόπου 3) Τὴν ἐμψύχωσιν τοῦ λαοῦ, ὥστε νὰ τηρηθῇ τὸ ἠθικόν του εἰς ὑψηλὸν ἐπίπεδον.

Πράγματι, ὁ λαὸς ἀντεπεξῆλθεν εἰς τὰ μέτρα τῆς Κυβερνήσεως, ἡ δὲ ἀλληλεγγύη τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἡ βοήθεια τῶν στερουμένων τροφῆς ὑπῆρξεν ἀξιοθαύμαστος.

Τὴν πρότασιν τοῦ Μακαρίου περὶ ἀνεξαρτησίας κατέκρινε καὶ ὁ Μητροπολίτης Κυρηνείας Κυπριανός, χαρακτηρίσας ταύτην ἀπαράδεκτον. Εἰς ἀπάντησιν ὁ Μακάριος εἶπεν ὅτι ὁ Κυρηνείας εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἔχῃ οἱανδήποτε προσωπικὴν γνώμην ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ.

Τὸ Κυπριακὸν εἰς τὸ Συμβούλιον τοῦ ΝΑΤΟ.

Τὴν 23ην Σεπτεμβρίου ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ ΝΑΤΟ Σπάακ διὰ συνομιλίας ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, ἐν ὄψει τῆς ἐπικειμένης ἐφαρμογῆς τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου. Ὡς ἐγνώσθη, ὁ Σπάακ ἐτάχθη ἐναντίον τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου καὶ ἀνέλαβε - πλὴν εἰς μάτην - μεσολαβητικὴν προσπάθειαν μεταξὺ Μ. Βρεττανίας, Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, προέτεινε δὲ εἰς τὸ Συμβούλιον τοῦ ΝΑΤΟ τριμερῆ διάσκεψιν. Οὗτος ἐδήλωσεν εἰς Ἀθήνας,ὅτι τὸ Κυπριακὸν θέμα προκαλεῖ σοβαρὰς ἀνησυχίας εἰς τὴν συμμαχίαν τοῦ ΝΑΤΟ καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου καθιστᾷ τὴν κατάστασιν πολὺ δύσκολον, χαρακτηρίσας συνάμα τὴν δήλωσιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου περὶ ἀνεξαρτησίας ὡς σπουδαίαν.

Τὴν 21ην Ὀκτωβρίου ἔλαβον τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν τοῦ Μακαρίου, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 6ης Ὀκτωβρίου :

«Ἀντέστην εἰς τὴν προταθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ ΝΑΤΟ τριμερῆ ἢ πενταμερῆ διάσκεψιν μὲ θέμα τὴν ἐξέτασιν τῶν σχεδίων Μὰκ Μίλλαν καὶ Σπάακ. Ἡ Ἑλλὰς δύναται νὰ μετάσχῃ εἰς τοιαύτην διάσκεψιν μόνον, ἐὰν τὰ σχέδια ταῦτα ἐξετασθοῦν ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰς ἰδικάς μου προτάσεις περὶ ἀνεξαρτησίας. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο διετυπώθη τελικῶς ἐπιστολὴ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν κ. Σπάακ... Ἐναντίον τοῦ Ἀγγλοτουρκικοῦ σχεδίου θὰ ἀντιδράσωμεν δι' ὅλων τῶν μέσων καὶ εἶμαι βέβαιος, ὅτι πολὺ συντόμως οἱ Ἄγγλοι θὰ παραδεχθοῦν, ὅτι ἦτο σφάλμα ἡ ἐπιμονή των εἰς ἐπιβολήν του».

Τὸ Συμβούλιον τοῦ ΝΑΤΟ ἐπελήφθη τοῦ Κυπριακοῦ ἐν Παρισίοις τὴν 24ην Σεπτεμβρίου, κατὰ δὲ τὴν γενομένην διάσκεψιν ἐπεδείχθη μεγίστη Βρεττανοτουρκικὴ ἀκαμψία.

Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 6ης Ὀκτωβρίου, λέγεται, ὅτι ἐπῆλθεν ἐλαφρὰ προσέγγισις ἀπόψεων καὶ ὅτι ὁ Ἕλλην ἀντιπρόσωπος δὲν ἔθεσεν «αὐστηροὺς ὅρους», τοὺς ὁποίους ἀνεμένετο, ὅτι θὰ ἔθετεν ἡ Ἑλλάς. Οἱ Ἄγγλοι ἐν τούτοις ὁμιλοῦν περὶ ἐνδεχομένης ἐπιτεύξεως συμβιβασμοῦ εἰς τὸ ΝΑΤΟ, βάσει τοῦ ἰδικοῦ των σχεδίου.

Ἡ Ἑλλὰς φέρεται, ὅτι κατόπιν Ἀμερικανικῆς μεσολαβήσεως ὑπέβαλε συμβιβαστικὴν πρότασιν εἰς τὸ ΝΑΤΟ κατὰ τὴν συνεδρίασίν του τῆς 8ης Ὀκτωβρίου. Κατ' αὐτὴν εἰσηγήθη τὴν σύγκλησιν ἐννεαμεροῦς διασκέψεως διὰ συμμετοχῆς τῶν Η. Πολιτειῶν, Γαλλίας, Ἰταλίας καὶ Γερμανίας. Κατόπιν νέων ἀναβολῶν, τὸ Συμβούλιον τοῦ ΝΑΤΟ συνῆλθε τὴν 14ην Ὀκτωβρίου διὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ Κυπριακοῦ διὰ νὰ ἀναβάλῃ καὶ πάλιν τὴν συνεδρίασιν, διότι ὁ Ἕλλην ἀντιπρόσωπος ἐδήλωσεν ὅτι δὲν εἶχεν εἰσέτι λάβει ὁδηγίας τῆς Κυβερνήσεώς του.

Τὴν 16ην Ὀκτωβρίου τὸ Συμβούλιον τοῦ ΝΑΤΟ ἐπανέρχεται εἰς τὰ Ἀγγλικὰ σχέδια. Ὁ Ἕλλην Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ἀβέρωφ μετέβη εἰς Παρισίους διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τοὺς ὅρους συμμετοχῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς διάσκεψιν διὰ τὴν Κύπρον. Εἰς δηλώσεις του εἰς Παρισίους εἶπεν «ἦλθα μὲ σταθερὰν ἀπόφασιν· νὰ ἐπιτύχω συγκεκριμένα ἀποτελέσματα». Τὴν 17ην Ὀκτωβρίου συνῆλθε καὶ πάλιν τὸ Συμβούλιον τοῦ ΝΑΤΟ διὰ τὸ Κυπριακόν. Ἐγνώσθη τότε, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ὑπέβαλε τοὺς ἑξῆς ὅρους διὰ τὴν συμμετοχήν της εἰς διάσκεψιν στρογγύλης τραπέζης: α) Νὰ μετάσχουν αἱ Η. Πολιτεῖαι, Γαλλία, Ἰταλία καὶ ἐκπρόσωποι τῶν δύο κοινοτήτων τῆς Κύπρου. β) Νὰ περιληφθῇ εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τὸ θέμα ὁριστικοῦ καθεστῶτος μετὰ ἑπταετῆ αὐτοκυβέρνησιν. γ) Νὰ ἀποκλεισθῇ ἡ διχοτόμησις καὶ πᾶν σχέδιον συνεταιριστικῆς βάσεως. Μετὰ τρίωρον συνεδρίασιν τοῦ μονίμου Συμβουλίου ἐξεφράζετο ἡ αἰσιοδοξία, ὅτι ἐσμικρύνθη ἡ διαφορὰ ἀπόψεων, ἐγνώσθη δὲ ὅτι ἡ Τουρκία ἀντετάχθη εἰς συμμετοχὴν τῆς Ἀμερικῆς, Γαλλίας καὶ Ἰταλίας εἰς τὴν προτεινομένην διάσκεψιν.

Αἱ πληροφορίαι μας εἶναι ἀσαφεῖς περὶ τῆς περαιτέρω ἐξελίξεως τῆς συζητήσεως τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸ ΝΑΤΟ καὶ διάφοροι εἰκασίαι γίνονται μεταξὺ προσεγγίσεως ἀπόψεων καὶ ἐλαχίστων πιθανοτήτων διευθετήσεως. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀμερικανὸς Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν Ντάλλες ἔφθασε τὴν 19ην Ὀκτωβρίου αἰφνιδίως εἰς Λονδῖνον, λόγῳ τῶν ἐξελίξεων εἰς Φορμόζαν, συνεζήτησε δὲ μετὰ τοῦ Βρεττανοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τὸ Κυπριακόν. Πρὸ τῆς ἀφίξεώς του εἰς Λονδῖνον ἀνηγγέλθη Ἀμερικανικὴ βοήθεια διὰ τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ τρέχον ἔτος ἐκ 40 ἑκατομμυρίων δολλαρίων. . . . .

Τελικῶς αἱ συνομιλίαι εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ΝΑΤΟ κατέληξαν εἰς πλῆρες ἀδιέξοδον. Ἡ διαφωνία φαίνεται νὰ εἶναι τόσον ἐπὶ τῆς συνθέσεως τῆς προτεινομένης διασκέψεως, ὅσον καὶ ἐπὶ τῶν ὅρων ἐντολῆς, ἐφ' ὅσον οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Τοῦρκοι ἀπορρίπτουν συζήτησιν τελικοῦ καθεστῶτος, ὡς ζητεῖ ἡ Ἑλλάς. Φαίνεται πλέον φανερά, ὅτι ἡ Μ. Βρεττανία ἐπιδιώκει διαιώνισιν τῆς συζητήσεως διὰ στείρων συνομιλιῶν εἰς τὸ ΝΑΤΟ, ἵνα οὕτω ἐμπλέξῃ τὴν

Ἑλλάδα εἰς ταύτας, πρὸς τὸν σκοπὸν ματαιώσεως τῆς Ἑλληνικῆς προσφυγῆς εἰς τὸν ΟΗΕ. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν μεσολαβητικῶν προσπαθειῶν τοῦ ΝΑΤΟ ἡ ἀτμόσφαιρα τῶν Ἑλληνοαγγλικῶν σχέσεων εἶναι βαρυτέρα, ὁ δὲ Ἀγγλικὸς Τύπος καλεῖ τὴν Ἑλλάδα νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ Κύπρου καὶ ΝΑΤΟ. Ὁ Σπάακ διεξάγει ἀπεγνωσμένας προσπαθείας διὰ νὰ περισωθῇ ἡ κατάστασις, αἱ δὲ προσπάθειαί του, ὅπως πείσῃ τὸν Βρεττανὸν Πρωθυπουργὸν εἰς ὑποχωρήσεις πρὸς συγκρότησιν διασκέψεως, ἀπέτυχον.

Τὴν 29ην Ὀκτωβρίου τὸ Συμβούλιον τοῦ ΝΑΤΟ ἔλαβεν ἐπισήμως γνῶσιν τῆς ἀρνήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως νὰ μετάσχῃ διασκέψεως διὰ τὴν Κύπρον καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ταύτης, ὅπως τὸ ΝΑΤΟ ἐγκαταλείψῃ τὴν διένεξιν, τὴν διαγράψῃ δὲ ἐκ τῆς ἡμερησίας διατάξεώς του. Ὁ Βρεττανὸς ἀντιπρόσωπος εἰς τὸ ΝΑΤΟ ἐδήλωσεν ὅτι ἡ Κυβέρνησίς του ἀφίνει τὴν θύραν ἀνοικτὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ διάσκεψιν, ὁ δὲ Τοῦρκος ἀντιπρόσωπος ἐξέφρασε τὴν λύπην του. Συγχρόνως ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐξέδωκεν ἀνακοινωθὲν διὰ τοῦ ὁποίου ἀποκαλύπτει, ὅτι αἱ μεσολαβητικαὶ προσπάθειαι τοῦ ΝΑΤΟ ἐτορπιλλίσθησαν ὑπὸ τῶν Ἀγγλοτούρκων καὶ ὅτι αὕτη ἀρνεῖται νὰ ἀναγνωρίσῃ οἱονδήποτε τετελεσμένον γεγονὸς εἰς τὴν Κύπρον, θὰ καταφύγῃ δὲ εἰς τὰ Ἡ. Ἔθνη πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Κυπρίων. Τὸ ἀνακοινωθὲν τονίζει, ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶναι διατεθειμένη νὰ συμμετάσχῃ εἰς συζητήσεις, νοουμένου ὅτι θὰ συναντήσῃ καλὴν θέλησιν.

Ἐν σχέσει μὲ τὰς εἰς τὸ ΝΑΤΟ συζητήσεις, ἔλαβον τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου:

«Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, φαίνεται, δὲν ἀντελήφθη τὴν Ἀγγλοτουρκικὴν συμπαιγνίαν, ἥτις παίζεται εἰς τὸ ΝΑΤΟ εἰς βάρος τῆς Κυπριακῆς ὑποθέσεως. Αἱ συζητήσεις καὶ αἱ παρελκυστικαὶ ἐνέργειαι τούτου δὲν ἀποβλέπουν παρὰ εἰς τὴν παραπλάνησιν τῆς κοινῆς γνώμης καὶ εἰς τὸ νὰ κερδίσουν χρόνον οἱ Ἀγγλοτοῦρκοι πρὸς ἀποφυγὴν συζητήσεως τοῦ ζητήματος εἰς τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ σατανικοῦ σχεδίου των. Συμφωνῶ μαζί σας, ὅτι καθῆκον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως θὰ πρέπῃ νὰ εἶναι ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὸ ΝΑΤΟ καὶ ἡ πολιτικὴ οὐδετερότητος. Τότε μόνον θὰ ὑποχωρήσουν οἱ Ἀγγλοτοῦρκοι, ὅταν ἀντιληφθοῦν, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἶναι ἀποφασισμένη νὰ πράξῃ οὕτω. Ἔγραψα εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, ὅτι εἶναι καιρὸς νὰ ὑψώσῃ τὸ ἀνάστημά του καὶ νὰ ἀπαιτήσῃ σθεναρωτέραν στάσιν ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἄλλως θὰ βαίνωμεν συνεχῶς πρὸς τὰ χείρω».

Εἰς τὰ ἀνωτέρω ἀπήντησα τὴν 26ην Ὀκτωβρίου οὕτω:

«Ἔπραξα καὶ πράττω τὸ καθῆκόν μου. Αὐτὴν τὴν στιγμὴν δὲν ἐπιθυμῶ νὰ φέρω δυσχερείας εἰς τὰς συζητήσεις διὰ νὰ μὴ μοῦ ἐπιρριφθῇ ἡ εὐθύνη ὅτι τὰς ἐματαίωσα. Ἀφ' ἑτέρου δὲν θὰ πρέπῃ αὐτὴν τὴν στιγμὴν νὰ ἐκδηλωθῇ καὶ διαφωνία ἡμῶν μὲ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, ὁ ὁποῖος δὲν γνωρίζω τί σκέπτεται ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Πάντως ἐγὼ εἶμαι ἀποφασισμένος, ἐὰν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐμπέσουν εἰς τὴν παγίδα τῶν Ἀγγλοτούρκων, νὰ διαχωρίσω τὰς εὐθύνας μου. Μπορεῖτε νὰ γράψετε στὸν Ἀρχιεπίσκοπον, ἐὰν νομίζῃ, ὅτι συμφέρει καὶ ἐὰν ὁ χρόνος κρίνεται εὔθετος, διὰ νὰ ἀρχίσω ἀγῶνα ἐναντίον ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι θὰ καταπροδώσουν τοὺς ἀγῶνας τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ χάριν τῶν συμμαχιῶν... μὲ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐγὼ εἶμαι πανέτοιμος.

»Ἐν τούτοις τὸν ἀγῶνα αὐτὸν θὰ τὸν ἀνοίξω ὁπωσδήποτε καὶ ἐναντίον οἱουδήποτε, ὁ ὁποῖος θὰ ἤθελε θέσει τὰ συμφέροντα τῶν συμμαχιῶν ὑπεράνω τοῦ Κυπριακοῦ».

Ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις διὰ νὰ δικαιολογηθῇ, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν συνομιλιῶν εἰς τὸ ΝΑΤΟ, ἐξέδωκε τὴν 31ην Ὀκτωβρίου Λευκὴν Βίβλον. Εἰς ἀπάντησιν τῆς Βίβλου ταύτης, τὴν ὁποίαν ἡ Λονδίνειος ἑβδομαδιαία ἐπιθεώρησις «Νιοὺ Στέϊτσμαν» χαρακτηρίζει ὡς «ἀνέντιμον», ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐξέδωκεν ἀνακοινωθέν, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρει, ὅτι ἡ Τουρκία προσεπάθησε, μὲ διαδικαστικοὺς ἑλιγμούς, νὰ τορπιλλίσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς προταθείσης διασκέψεως καὶ νὰ μεταθέσῃ τὸ βάρος τῆς εὐθύνης διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν συνομιλιῶν ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν παρατίθενται ἀποσπάσματα δύο ἐγγράφων, ὧν τὸ ἓν εἶναι ἐπιστολὴ τοῦ κ. Σπάακ πρὸς τὸν κ. Καραμανλῆν, διὰ τῆς ὁποίας πληροφορεῖται ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ καὶ Τουρκικὴ Κυβερνήσεις ἀπέρριψαν τὰς προτάσεις του, τὸ δὲ δεύτερον εἶναι ὁμιλία τοῦ Ἕλληνος ἀντιπροσώπου εἰς τὸ ΝΑΤΟ κ. Μελᾶ, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπογραμμίζεται ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ ἦτο διατεθειμένη νὰ μετάσχῃ διασκέψεως στρογγύλης τραπέζης ὑπὸ ὅρους.

Συνεχίζονται αἱ ἀντιδράσεις ἐν Κύπρῳ κατὰ τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου.

1. Πολιτικὴ δραστηριότης.

Ἡ θρυλουμένη ἄφιξις Τούρκου ἀντιπροσώπου εἰς Κύπρον μὲ ἀπησχόλησε ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς. Ἔπρεπε νὰ ἀντιδράσωμεν πάσῃ θυσίᾳ διὰ νὰ μὴ εὑρεθῶμεν πρὸ τετελεσμένου γεγονότος, κατέληξα δὲ εἰς τὴν ἑξῆς ἀπόφασιν:

α) Πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Τούρκου ἀντιπροσώπου ἔδει νὰ γίνῃ ἔντονος προπαγάνδα, ὥστε νὰ ἀντιληφθοῦν αἱ Βρεττανικαὶ Ἀρχαί, ὅτι δὲν θὰ μείνωμεν ἀδιάφοροι καὶ θὰ ἐπακολουθήσουν αἱματηρὰ γεγονότα τὴν τυχὸν ἄφιξίν του.

β) Κατὰ τὴν ἄφιξίν του, νὰ λάβῃ χώραν ἔντονος διαμαρτυρία τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ἡ ὁποία νὰ ἐκδηλωθῇ διὰ παναπεργίας 24ώρου, μαχητικῶν διαδηλώσεων, ἔστω καὶ ἂν θὰ ὑπάρξουν θύματα, ἀποστολῆς ψηφισμάτων, διαμαρτυριῶν ἐκ μέρους ὅλων τῶν Ὀργανώσεων, Σωματείων, ΕΑΕΜ, πρὸς τὰς Κυβερνήσεις Μ. Βρεττανίας, Ἑλλάδος καὶ τὸν ΟΗΕ καὶ νὰ ἐπακολουθήσῃ εἶτα ἔντονος μαχητικὴ δρᾶσις.

Σχετικὴ διαταγὴ ἐδόθη εἰς τοὺς τομεῖς τὴν 26ην Σεπτεμβρίου.

γ) Μεταγενέστερα μέτρα.

Ταῦτα θὰ ἀφοροῦν τὴν παράλυσιν τῆς κυβερνητικῆς μηχανῆς, ὥστε νὰ παρακωλυθῇ ἢ καὶ ματαιωθῇ ἀκόμη ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ σχεδίου, θὰ ἀπεσκόπουν δὲ εἰς:

—Ἀπεργίαν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων καὶ διδασκάλων καὶ

—Ἐνδεχομένως ἀναστολὴν πληρωμῆς φόρων, ἐφ' ὅσον τὸ Κυπριακὸν χρῆμα διατίθεται διὰ τοὺς «Πασάδες».

Τὸ ζήτημα τῆς ὀργανώσεως τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων ἐπροχώρει καλῶς. Σχετικῶς ἐμελετήθη ὑπὸ ποίας προϋποθέσεις θὰ ἐξευρίσκετο ἡ καταλληλοτέρα εὐκαιρία διὰ τὴν κήρυξιν ἀπεργίας, ὥστε νὰ παρασυρθοῦν ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι.

Τὸ ζήτημα τῆς ἀναστολῆς πληρωμῆς φόρων ἀνετέθη εἰς ἐπιτροπὴν νὰ τὸ μελετήσῃ.

Ἡ ἄφιξις τοῦ Τούρκου ἀντιπροσώπου εἰς Κύπρον ἐθεωρεῖτο τολμηρὰ ἐνέργεια τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἔναρξις ἐφαρμογῆς τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου, δι' ὃ καὶ ἡ ἀντίδρασίς μας ἐν Κύπρῳ ἦτο μεγάλη. Ἐκ παραλλήλου καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐλαμβάνοντο μέτρα διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ. Ὁ Μακάριος προειδοποίησε, ὡς εἴδομεν, τοὺς ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὰς Μ. Βρεττανίας καὶ Ἡ. Πολιτειῶν, ὅτι ἡ ἄφιξις Τούρκου ἀντιπροσώπου θὰ ἐξεμηδένιζε πᾶσαν ἐλπίδα διακανονισμοῦ τοῦ Κυπριακοῦ.

Ἡ Βαρβάρα Κάσλ, Πρόεδρος τοῦ Βρεττανικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος, ἐτόνισεν εἰς Ἀθήνας τὴν 22αν Σεπτεμβρίου, ὅτι ἡ ματαίωσις τῆς ἀφίξεως Τούρκου ἀντιπροσώπου θὰ ἀπετέλει τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς ἐξεύρεσιν ἐπειγούσης λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ.

Ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης ἀντιδράσεως ἦτο νὰ μὴ σταλῇ Τοῦρκος ἀντιπρόσωπος εἰς Κύπρον, ἀλλά, διὰ νὰ πληρωθοῦν ἁπλῶς οἱ τύποι καὶ νὰ μὴ φανῇ ἡ Μ. Βρεττανία ὡς ὑποχωρήσασα, ἀνηγγέλθη διὰ τοῦ ραδιοσταθμοῦ Κύπρου, τὴν ἑσπέραν τῆς 29ης Σεπτεμβρίου, ὁ διορισμὸς τοῦ ἐν Λευκωσίᾳ Τούρκου Προξένου Μπουρχὰν Ἰσίν, ὡς ἀντιπροσώπου τῆς Τουρκίας «διὰ νὰ συμβουλεύῃ ἐπὶ ζητημάτων ἀφορώντων τὴν ἐν Κύπρῳ Τουρκικὴν κοινότητα».

Ἐν τούτοις, εἰς ἀντίδρασιν κατὰ τοῦ διορισμοῦ τούτου, ἐκηρύχθη τὴν 1ην Ὀκτωβρίου ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Κυπρίων ἡ καθορισθεῖσα 24ωρος παναπεργία, ἐνῷ οἱ Τοῦρκοι ἑώρταζον. . . . .διὰ τὸν διορισμόν. Συγκρούσεις στρατοῦ μετὰ Ἑλλήνων διαδηλωτῶν ἔλαβον χώραν εἰς Λάρνακα καὶ εἰς Βαρώσια, ὅπου οἱ στρατιῶται ἐπυροβόλησαν καὶ ἐτραυμάτισαν Ἕλληνα Κύπριον. Τὴν 2αν Ὀκτωβρίου αἱ ἐκδηλώσεις κατὰ τοῦ σχεδίου συνεχίζονται, εἰς δὲ τὴν Λευκωσίαν ἐπεβλήθη «κέρφιου».

Τὴν 3ην Ὀκτωβρίου ὁ Μακάριος ἀπηύθυνε διάγγελμα πρὸς τὸν Κυπριακὸν λαόν, παρατιθέμενον εἰς τὸ Παράρτημα σελ. 63, δι' οὗ ἐπέκρινε τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον.

Εἶχον τὴν ἀντίληψιν, ὅτι ἡ Κυπριακὴ Κυβέρνησις δὲν θὰ ἐπροχώρει ποτὲ εἰς ἐπιβολὴν τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου ὡς συνόλου, ἀλλὰ τμηματικῶς καὶ σταδιακῶς. Οὕτω, ἀφ' ἑνὸς μὲν θὰ προπαρεσκευάζετο καταλλήλως τὸ ἔδαφος δι' ἕκαστον τμῆμα τούτου, ἀφ' ἑτέρου δέ, διὰ τοῦ τοιούτου τεμαχισμοῦ, θὰ παρουσιάζετο μικροτέρα ἀντίδρασις τοῦ λαοῦ, κατανεμομένη καὶ αὐτὴ χρονικῶς, ὥστε σὺν τῷ χρόνῳ νὰ προκληθῇ ὁ κάματος τούτου.

Τοιαύτην, πράγματι, τακτικὴν ἠθέλησε νὰ ἐφαρμόσῃ ἡ Κυβέρνησις καὶ ἔκαμε κρούσεις

ἀρχικῶς διὰ τὴν παιδείαν, τὸ ταχυδρομεῖον, τοὺς δήμους. Εὐτυχῶς, ἡ ἀντίδρασίς μας ἦτο τοιαύτη, ὥστε ἡ προσπάθεια αὕτη ἀπέτυχε, καταλήξασα ἁπλῶς εἰς ἀπειλητικὴν ἐπίδειξιν ἐναντίον μας καὶ εἰς ὑποσχέσεις πρὸς τοὺς Τούρκους.

2. Ἡ ἐπίθεσις τῆς ΕΟΚΑ.— Τρομακτικαὶ ἀπώλειαι τῶν Ἄγγλων. — Ὁ μαῦρος Ὀκτώβριος.

Ἀπὸ τῆς 8ης Σεπτεμβρίου, ὁπότε ἡ ἐκεχειρία κατηγγέλθη ὑφ' ἡμῶν, ἡ δρᾶσίς μας περιωρίσθη εἰς ἁπλᾶ ἀντίποινα. Αἱ κυριώτεραι ἐνέργειαι ἦσαν αἱ ἑξῆς:

Τὴν 13ην Σεπτεμβρίου 1958 καὶ ὥραν 19.15 ἔλαβε χώραν ἐνέδρα παρὰ τὸ χωρίον Γιόλου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κτήματος - Πόλεως Χρυσοχοῦ, καθ' ἣν ἐφονεύθη εἷς στρατιώτης καὶ ἕτερος ἐτραυματίσθη. Μετὰ τὴν ἐνέδραν οἱ ἄνδρες μας κατηυθύνθησαν ἀνενόχλητοι πρὸς τὸ χωρίον Σύμου. Ἐντὸς ὀλίγου ὅμως κατέφθασαν ἐπὶ τόπου στρατιωτικαὶ δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι, ὁδηγούμεναι ἀπὸ ἰχνηλάτας κύνας, κατηυθύνθησαν πρὸς Κάθηκα - Θελέτρα, δηλαδὴ κατεύθυνσιν ἀντίθετον πρὸς τὴν ἀκολουθηθεῖσαν ἀπὸ τοὺς ἀντάρτας. Οἱ στρατιῶται εἰσέβαλον κατόπιν ἐντὸς τῶν χωρίων Κάθηκα, Γιόλου, Θελέτρα καὶ προέβησαν εἰς ἀνηκούστους βαρβαρότητας καὶ βανδαλισμούς, ὡς ἀντίποινα. Οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων τούτων ἐξυλοκοπήθησαν ἀγρίως, καθὼς καὶ οἱ πολιτικοὶ κρατούμενοι εἰς τὸ στρατόπεδον συγκεντρώσεως Πολεμίου. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας διήρκεσε τὸ «κέρφιου» καὶ οἱ βανδαλισμοί, οἱ ὁποῖοι ἤγειραν τὴν ἀγανάκτησιν τῶν Κυπρίων καὶ περὶ τῶν ὁποίων ἠσχολήθη ὁ τύπος ἐν Κύπρῳ, καθὼς καὶ Ἄγγλοι δημοσιογράφοι, ἐπισκεφθέντες τὰ ἀνωτέρω χωρία. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν βανδαλισμῶν ἐφονεύθη ὁ ἐκ Κάθηκα Χαράλαμπος Καλαϊτζῆς, πατὴρ ἑπτὰ τέκνων. Ἰδοὺ πῶς ἀφηγεῖται τὰ τοῦ φόνου ἡ σύζυγός του :

«Τὸ χωριὸ κοιμόταν κρυμμένο στὸ σκοτάδι, ὅταν ἀκούσθησαν φωνὲς στρατιωτῶν, κλάμματα γυναικῶν καὶ παιδιῶν. Ἀμέσως κατάλαβα πὼς πάτησαν τὸ χωριό μας οἱ λεγόμενες «δυνάμεις ἀσφαλείας». Ἔσερναν βίαια τοὺς ἄνδρες ἔξω ἀπὸ τὰ σπίτια τους καὶ τοὺς ξυλοκοποῦσαν ἄγρια γιὰ νὰ ἐκδικηθοῦν τὲς ἀπώλειες τῶν δικῶν τους, ποὺ εἶχαν σὲ μία ἐνέδρα κοντὰ στὴ Γιόλου, τὴν ἴδια ἡμέραν.

»Ἦταν ἡ ὥρα 11 μ.μ. Ξύπνησα τὸν σύζυγό μου καὶ τοῦ εἶπα νὰ ντυθῇ. Μόλις ντύθηκε, ἀκούστηκαν φωνὲς στρατιωτῶν ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μας. Πέντε Ἄγγλοι στρατιῶται, Σκωτικοῦ συντάγματος, ὥρμησαν μέσα μὲ προτεταμένα τὰ ὅπλα καὶ ἅρπαξαν τὸν ἄνδρα μου γιὰ νὰ τὸν βγάλουν ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι του, νὰ τὸν ξυλοκοπήσουν καὶ νὰ τὸν κλείσουν στὸ περιφραγμένο μὲ συρματοπλέγματα χῶρο, ἐνῷ τὰ ἀνήλικα παιδιά μας κλαίοντας κρύβονται πίσω μου.

Τὸ μέρος, ἔνθα ἐφονεύθη ὁ Χαράλ. Καλαϊτζῆς, εἰς Κάθηκαν Πάφου, ἀφοῦ ἐφόνευσε δύο Βρεττανοὺς στρατιώτας.

Ὁ Καλαϊτζῆς ὅμως μὲ κανένα τρόπον δὲν ἤθελε νὰ τὸν βγάλουν ἀπὸ τὸ σπίτι του. Προτιμοῦσε νὰ πεθάνῃ παρὰ νὰ τὸν κτυπήσουν μ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ Ἄγγλοι στρατιῶτες. Ἄρχισε τότε μιὰ ἄγρια πάλη ἀνάμεσα στοὺς ὡπλισμένους στρατιῶτες καὶ τὸν ἄνδρα μου. Τρεῖς ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες ἐτέθησαν ἐκτὸς μάχης, ἐνῷ τέταρτος σαστισμένος, ἐγκατέλειψε τὸ ὅπλο του καὶ τὸ πηλίκιό του καὶ βγῆκε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι. Ἡ πάλη συνεχίστηκε κι ἔξω στὴν αὐλὴν τοῦ σπιτιοῦ. Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ Καλαϊτζῆς ἅρπαξε ἕνα μαχαίρι πάνω ἀπὸ τὸ τραπέζι κι' ἐκεῖ ποὺ οἱ Ἄγγλοι ἠγωνίζοντο νὰ τὸν πάρουν μαζί τους, δυὸ ἀπ' αὐτοὺς ἔπεφταν νεκροὶ κάτω ἀπὸ τὰ κτυπήματά του, ἐνῷ ἄλλοι δύο ἐτραυματίσθησαν σοβαρῶς. Βγῆκα τότε καὶ ἐγὼ ἔξω νὰ δῶ τί γίνεται. Εἶδα τὸν σύζυγό μου, ποὺ πήδησε ἀπὸ τὸν τοῖχο τῆς αὐλῆς μας καὶ προσπαθοῦσε νὰ πηδήσῃ ἕνα διπλανὸ πρὸς τὸ σπίτι μας τοῖχο, γιὰ νὰ ἐξαφανισθῇ. Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὅμως, οἱ ὑπόλοιποι στρατιῶτες, εἶχαν ἐν τῷ μεταξὺ μαζευτῆ κι ἄλλοι, πυροβόλησαν τὸν Καλαϊτζῆν κι αὐτὸς κατρακύλησε μὲ τὸ μαχαῖρι στὸ χέρι».

Τὸ ἐπίσημον ἀνακοινωθὲν τῶν Ἄγγλων ἀνέφερε περὶ δύο τραυματιῶν Ἄγγλων στρατιωτῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν ὅμως τῆς μάχης, ἡ σύζυγος τοῦ Καλαϊτζῆ ἥρπασε τὰ ὅπλα τῶν δύο νεκρῶν στρατιωτῶν καὶ ἐδοκίμασε νὰ τρέξῃ, ἀλλὰ τὸ φῶς τῶν φωτοβολίδων καὶ ἡ προσέλευσις ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἄλλων στρατιωτῶν τὴν ἔκαμαν νὰ τὰ πετάξῃ εἰς παρακειμένην μάντραν. Τὰ μετέπειτα γεγονότα καὶ ἡ δρᾶσις ἐμφαίνονται εἰς τὸ Παράρτημα.

—Ἐφ' ὅσον ἐπλησίαζεν ἡ 1η Ὀκτωβρίου, ἥτις ὡρίσθη διὰ τὴν ἔναρξιν ἐφαρμογῆς τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου, ἐπὶ τοσοῦτον ἐνετείνοντο αἱ προπαρασκευαστικαί μας ἐνέργειαι δι' ἐνδεχομένην ἔναρξιν ἐντόνου ἀγῶνος.

Τὴν 25ην Σεπτεμβρίου ἐκοινοποίησα δύο διαταγάς, μίαν πρὸς τὰς ἀνταρτικὰς ὁμάδας διὰ δρᾶσιν, εἰς περίπτωσιν ἀφίξεως εἰς Κύπρον Τούρκου ἀντιπροσώπου, καὶ ἑτέραν εἰς τοὺς τομεῖς διὰ παρομοίαν περίπτωσιν. Εἰς τοὺς τομεῖς καθωρίζοντο τὰ ἀκόλουθα: Στόχοι θὰ εἶναι ἔμψυχοι καὶ ἄψυχοι, ἐκ τῶν ἐκλεγέντων καὶ μελετηθέντων διὰ προσβολήν, καθὼς καὶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι ἤθελον παρουσιασθῆ ἐκτάκτως.

Ἡ δρᾶσις πρέπει νὰ εἶναι σ φ ο δ ρ ά. Οὐδεμία ἐνέργεια κατὰ τῶν Τούρκων, ἐφ' ὅσον δὲν προκαλέσουν. Ἡ διαταγὴ καθώριζε, εἰς περίπτωσιν «κέρφιου», νὰ γίνῃ προσπάθεια δράσεως καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τούτου. Τὴν ἑσπέραν τῆς 30ῆς Σεπτεμβρίου — 1 Ὀκτωβρίου ἤρχισεν ἡ δρᾶσις, συμφώνως πρὸς καταρτισθὲν γενικὸν σχέδιον. Ἀρχικῶς ἡ δρᾶσις ἀνελήφθη εἰς τὰς πόλεις καὶ ὑπὸ τῶν ὁμάδων ἐνεδρῶν εἰς τὴν ὕπαιθρον, ἀπὸ δὲ τῆς 7ης Ὀκτωβρίου ἐδόθη διαταγὴ νὰ κτυπήσουν καὶ αἱ ἀνταρτικαὶ ὁμάδες.

Ἡ δρᾶσίς μας ὑπῆρξε νέα ἔκπληξις διὰ τοὺς Ἄγγλους, λόγῳ τῶν ἀπωλειῶν, ἃς ὑπέστησαν, τῆς σφοδρότητός της, τῆς διαρκείας της καὶ τῶν χρησιμοποιηθεισῶν νέων μεθόδων. Αὕτη συνεχίσθη μέχρι τέλους Δεκεμβρίου, ὁ δὲ Ὀκτώβριος ἀπεκλήθη διὰ τοὺς Ἄγγλους «μαῦρος Ὀκτώβριος». Οἱ προσβληθέντες στόχοι καὶ τὰ ἀποτελέσματα ἐμφαίνονται εἰς τὸ Παράρτημα.

Ἐνέργειαί μας ἄξιαι ἰδιαιτέρας μνείας.—Νεκρὸς μὲ φύλλα ἐλαίας εἰς τὴν τσέπην.—Πανουργίαι καὶ κατορθώματα «Ὀδυσσέως».

I. Ἡ ἐνέδρα τῆς 22ας Ὀκτωβρίου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κακοπετριᾶς - Κυπερούντας, καθ' ἣν ἐφονεύθη ὁ ἀντάρτης Παναγιώτης Τουμάζος, υἱὸς ἡρωϊκοῦ πατρός, ὁ ὁποῖος, ὑπερήφανος διὰ τὸν υἱόν του, τοῦ ἔγραφε εἰς τὴν τελευταίαν του ἐπιστολήν: «Ἡ συμβουλή μου εἶναι νὰ ἔχῃς θάρρος, νὰ εἶσαι ἀτρόμητος, νὰ εἶσαι τολμηρός, νὰ εἶσαι τίμιος καὶ ἐγκρατής, νὰ μὴ λερώσῃς τὸ καθαρὸ πρόσωπό σου, νὰ εἶσαι ἀγαπητὸς στοὺς φίλους σου καὶ στὸν κύκλο ποὺ βρίσκεσαι καὶ τέλος τὸ καὶ καλύτερον, μὴ προδώσῃς τὰ ὅπλα τὰ ἱερά. Προτίμα τὸν σκληρότερον θάνατον. Αἱ εὐχαί μου νὰ σὲ δυναμώνουν. Οἱ συγγενεῖς, φίλοι καὶ ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας εἶναι καλὰ καὶ σὲ χαιρετοῦν καὶ σοῦ εὔχονται καλὴν ἐπιτυχίαν». Ὁ Παναγιώτης Τουμάζος μετὰ ἑτέρων δύο ἀνταρτῶν ἔστησε ἐνέδραν παρὰ τὸ 40ὸν μίλι τῆς ὁδοῦ Κακοπετριᾶς - Κυπερούντας, ἀπὸ ὅπου ἄρχεται ἡ ὁδὸς πρὸς Σπήλια. Τὴν 19.15' δύο μεγάλα στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα πλήρη στρατιωτῶν προχωροῦν ἀπὸ Κακοπετριᾶς πρὸς Κυπερούντα διὰ νὰ ἐνισχύσουν στρατιωτικὰ τμήματα, τὰ ὁποῖα εἶχον πέσει εἰς ἑτέραν ἐνέδραν μας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κυπερούντας - Ἀγροῦ. Δυστυχῶς, ἡ τοποθετηθεῖσα νάρκη δὲν ἐλειτούργησε, ὁπότε οἱ ἄνδρες μας ἠναγκάσθησαν νὰ βάλουν διὰ τῶν αὐτομάτων των ἐναντίον τοῦ πρώτου αὐτοκινήτου, τὸ ὁποῖον ἀκινητοποιήθη καὶ ἐξ αὐτοῦ ἠκούοντο κραυγαὶ πόνου. Ὁ Τουμάζος, καθ' ἣν στιγμὴν ἔρριπτε χειροβομβίδα, ἀνασηκώσας τὸ σῶμα του ἐβλήθη θανασίμως καὶ ἔμεινεν ἄπνους. Οἱ σύντροφοί του διηγοῦνται, ὅτι ἐνῷ μετέβαινον εἰς τὸν τόπον τῆς ἐνέδρας ὁ Τουμάζος συνήντησε ἐλαίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔκοψε μερικὰ φύλλα τὰ ὁποῖα ἔθεσε εἰς τὴν τσέπην του λέγων: «Ἂν τυχὸν καὶ πέσω, τότε ὁ ἀντίπαλός μας, ποὺ θὰ δῇ τὰ φύλλα τῆς ἐλῃᾶς, θὰ ἀντιληφθῇ, ὅτι δὲν εἴμεθα τρομοκράται, ἀλλὰ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἀγαποῦμεν τὴν εἰρήνην».

II. Ἡ ἀπόπειρα δολιοφθορᾶς τοῦ Αὐγούστου καὶ ἡ δολιοφθορὰ τοῦ Ὀκτωβρίου 1958 εἰς τὴν ἀεροπορικὴν βάσιν Ἀκρωτηρίου θὰ παραμείνουν παραδείγματα θάρρους καὶ αὐτοθυσίας τῶν ἀγωνιστῶν τῆς ΕΟΚΑ.

Λόγῳ ἐντάσεως τῆς δράσεώς μας, τὰ μέτρα ἀσφαλείας εἰς τὰς ἀεροπορικὰς βάσεις εἶχον ἐνταθῆ εἰς τὸ ἔπακρον. Ἡ μεταφορὰ ὑλικοῦ εἰς αὐτὰς ἦτο ἆθλος, ἡ δὲ ἐκτέλεσις δολιο-

φθορᾶς θὰ ἔπρεπε νὰ χαρακτηρισθῇ ἡρωϊκὴ πρᾶξις. Παρὰ τὰς παρουσιαζομένας δυσκολίας, ἃς δὲν ἠγνόουν, ἔδωσα διαταγὴν αἱ δολιοφθοραί, ἰδίᾳ εἰς ἀεροπλάνα, νὰ συνεχισθοῦν πάσῃ θυσίᾳ. Ὁ τομεὺς Λεμεσοῦ μετὰ τῶν ὁμάδων δολιοφθορέων του ἀνταπεκρίθη πλήρως.

Τὴν 29ην Αὐγούστου 1958, μὲ τὴν πανουργίαν Ὀδυσσέως, εἰσήχθη ἐκρηκτικὸν ὑλικὸν ἐντὸς τῆς βάσεως καὶ μὲ τὴν αὐτὴν πανουργίαν ἐξηπατήθησαν οἱ Ἄγγλοι φρουροὶ παρὰ τὸν στόχον, ὁ ὁποῖος ἦτο ὑπόστεγον ἀεροπλάνων. Ὁ στόχος ἐφρουρεῖτο αὐστηρῶς ἀπὸ τρεῖς

Τὸ ἐσωτερικὸν κρησφυγέτου ἀνταρτῶν τῆς ΕΟΚΑ παρὰ τὴν Κακοπετριάν, ὅπου διέμενεν ὁ φονευθεὶς κατὰ τὴν συμπλοκὴν τῆς 22-10-58 Παναγιώτης Τουμάζος. Εἰς τὸ κάτω μέρος ἀναγράφεται τὸ σύνθημα : «Αὐτοὶ δὲν ὑπέκυψαν».

στρατιώτας, ὧν ὁ εἷς ἵστατο παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ὑποστέγου, ὁ ἕτερος περιεπόλει πέριξ αὐτοῦ καὶ ὁ τρίτος πέριξ τῶν ἀεροπλάνων. Παρὰ ταῦτα, ὁ δολιοφθορεὺς κατώρθωσε, ἐν πλήρει ἡμέρᾳ, ἀρχικῶς ἕρπων νὰ διέλθῃ τρεῖς σειρὰς συρματοπλεγμάτων καὶ εἶτα νὰ πλησιάσῃ ἀεροπλάνον καὶ νὰ τοποθετήσῃ βόμβαν ἐντὸς αὐτοῦ. Ἀπερχόμενος, κατεξέσχισε τὰ ἐνδύματά του ἐπὶ τῶν συρματοπλεγμάτων καὶ ὑπέστη ἐκδορὰς εἰς τὸ πρόσωπον. Διὰ νὰ παραπλανήσῃ τὸν φρουρόν, ὁ ὁποῖος ἴσως νὰ ὑπωψιάζετο, ὅταν τὸν ἔβλεπεν εἰς τοιαύτην κατάστασιν, συνεπλάκη δῆθεν μὲ σύντροφόν του, ὅστις τὸν ἐβοήθησε. Οὕτω ὁ φρουρὸς τὸν περιεγέλα, ὅταν τὸν εἶδε εἰς τοιαύτην κατάστασιν, χωρὶς νὰ ὑποψιασθῇ τὸ τέχνασμα.

Δυστυχῶς, ὁ ὡρολογιακὸς μηχανισμὸς δὲν ἐλειτούργησε καὶ οὕτω ἡ βόμβα δὲν ἐξερράγη, ἀνακαλυφθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἄγγλων.

Συνεπείᾳ τοῦ ἀνωτέρω γεγονότος, ἀπηγορεύθη τελείως ἡ εἴσοδος ἐργατῶν εἰς τὸ ἀεροδρόμιον. Παρὰ ταῦτα, δὲν ἀπεκαρδιώθημεν, ἀλλὰ ἐδόθη διαταγὴ ἡ προσπάθεια νὰ συνεχισθῇ ὁπωσδήποτε.

Οὕτω τὴν 20ὴν Ὀκτωβρίου 1958 ἑτέρα βόμβα μετεφέρθη ἀρχικῶς, κατόπιν ἐπιπόνων προσπαθειῶν, εἰς χῶρον ἀπέχοντα περὶ τὰ 70 μ. τοῦ στόχου ἐκ 10 βομβαρδιστικῶν τύπου «Καμπέρα». Ὁ στόχος ἐφρουρεῖτο ὑπὸ τριῶν στρατιωτῶν, ὧν ὁ εἷς ἵστατο παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ χώρου σταθμεύσεως τῶν ἀεροπλάνων, ὁ ἕτερος περιεπόλει πέριξ τούτου καὶ ὁ

τρίτος ἠρεύνα διὰ τηλεσκοπίου καὶ ἀπὸ παρατηρητηρίου τὸν πέριξ χῶρον. Ὁ δολιοφθορεύς, συρόμενος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ διὰ μέσου θάμνων, ἔφθασε περὶ τὰ 20 μέτρα ἀπὸ τὸν στόχον. Ἀκριβῶς ἐκείνην τὴν στιγμὴν κατέφθασε στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον, μεταφέρον στρατιώτας διὰ τὴν ἔρευναν τῶν ἀεροπλάνων. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ αὐτοκινήτου ὁ δολιοφθορεὺς ἐπροχώρησε πρὸς τὰ συρματοπλέγματα, ὀκτὼ σειραὶ τῶν ὁποίων ἐπροστάτευον τὸν στόχον, καὶ ἀφοῦ διῆλθε ταῦτα εἰσῆλθεν εἰς παρακείμενον ἀποχωρητήριον χωρὶς νὰ τὸν ἀντιληφθοῦν οἱ φρουροί. Καθ' ἣν στιγμὴν οἱ τελευταῖοι ἦσαν ἀπησχολημένοι μὲ τὸ κόψιμον σιδηρῶν δοκῶν, ὁ δολιοφθορεὺς διωλίσθησεν ἐκ τῆς κρύπτης του, ἐπλησίασεν ἓν ἀεροπλάνον καὶ ἐτοποθέτησεν ἐντὸς τούτου μίαν βόμβαν, κατορθώσας εἶτα νὰ ἐξέλθῃ καθ' ὃν τρόπον εἰσῆλθε. Κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην κατεξεσχίσθησαν τελείως τὰ ἐνδύματά του ἐπὶ τῶν συρματοπλεγμάτων καὶ τὰ ἀντικατέστησε μὲ ἄλλα, τὰ ὁποῖα εἶχε τὴν πρόνοιαν νὰ παραδώσῃ προηγουμένως εἰς σύντροφόν του ἐργάτην. Καθ' ὁδὸν πρὸς Λεμεσὸν ἠρευνήθη ἐπανειλημμένως ὑπὸ στρατιωτῶν, ἄνευ ἀποτελέσματος.

Τὴν 3.10' ὥραν τῆς 20 Ὀκτωβρίου ἐγένετο ἔκρηξις, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν καταστροφὴν ἑνὸς ἀεριωθουμένου «Καμπέρα».

III. Τοποθέτησις ναρκῶν εἰς τὴν ὑπόνομον τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Αἰγιαλούσης τὴν 25ην Ὀκτωβρίου 1958.

Ἐν τῇ προσπαθείᾳ, ὅπως προσβληθοῦν στόχοι σοβαροί, ὥστε, ἐκτὸς τῶν ὑλικῶν ἀποτελεσμάτων, νὰ ἐξυψώνεται εἰς τὰ βλέμματα τοῦ κόσμου καὶ ἡ μαχητικότης τῆς Ὀργανώσεως, ὁ τομεὺς Καρπασίας ἀπεφάσισεν ἓν τολμηρότατον ἐγχείρημα, τὴν τοποθέτησιν ναρκῶν ἐντὸς τῆς ὑπονόμου τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Αἰγιαλούσης καὶ τὴν ἀνατίναξίν της καθ' ἣν στιγμὴν θὰ διήρχοντο ἄνωθεν αὐτῆς στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα. Ἡ ὑπόνομος εἶχε πλάτος 2 πόδας, ὕψος 1 $^1/_2$ πόδας καὶ μῆκος 40 μέτρα. Εἰς τὸ ἓν στόμιον αὐτῆς περιεπόλουν συνεχῶς δύο στρατιῶται καὶ παρὰ τὸ ἕτερον εὑρίσκετο πολυβολεῖον ἐκ σάκκων ἄμμου. Ἀντιλαμβάνεται, συνεπῶς, πᾶς τις πόσον δύσκολον ἦτο τὸ ἐγχείρημα, διότι ἔπρεπε πρῶτον νὰ ἐξευρεθῇ τὸ ἀποφασισμένον νὰ βαδίσῃ ἀσφαλῶς πρὸς τὸν θάνατον ἄτομον καὶ δεύτερον νὰ ἐξεύρῃ τοῦτο κατάλληλον τρόπον διὰ νὰ ἐξαπατήσῃ τὴν φρουράν, ἵνα εἰσέλθῃ ἐντὸς τῆς ὑπονόμου καὶ τοποθετήσῃ ἐκρηκτικὴν ὕλην ἱκανῆς ποσότητος διὰ νὰ ἀνατινάξῃ καὶ τὰ δι' αὐτῆς μέλλοντα νὰ διέλθουν αὐτοκίνητα. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐγένοντο αἱ κάτωθι προπαρασκευαστικαὶ ἐνέργειαι.

Νάρκαι, ἐκραγεῖσαι ἔξωθι τοῦ Ἀστυνομικοῦ Σταθμοῦ Αἰγιαλούσης, εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα: 1 νεκρόν, 6 σοβαρῶς καὶ 12 ἐλαφρῶς τραυματίας.

α) Ὡρίσθησαν οἱ μαχηταί, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐλάμβανον μέρος εἰς τὸ ἐγχείρημα καὶ οἱ ὁποῖοι παρηκολούθουν ἐπὶ σειρὰν ἡμερῶν, νυχθημερόν, τὰς κινήσεις τῶν στρατιωτῶν παρὰ τὸν στόχον.

β) Ἐστάλη ὁ δεκαεξαετὴς γυμνασιόπαις Ἀνδρέας Μοδέστου νὰ δοκιμάσῃ μόνος, ἄνευ ὑλικοῦ, ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τῆς ὑπονόμου καὶ νὰ προχωρήσῃ ἐντὸς αὐτῆς διὰ τὴν τοποθέτησιν τοῦ ἐκρηκτικοῦ ὑλικοῦ. Ἡ προσπάθεια αὕτη ἐπέτυχε πλήρως.

γ) Μετεφέρθη τὸ ὑλικὸν (σωλῆνες καὶ ἐκρηκτικὴ ὕλη) εἰς τὸ ἐργαστήριον κατασκευῆς ναρκῶν τοῦ τομέως καὶ ἡτοιμάσθησαν αἱ νάρκαι.

Ἡ παρακολούθησις τῶν κινήσεων τῶν στρατιωτῶν ἀπέδειξε, ὅτι οὗτοι περὶ τὴν 3ην πρωϊνὴν ὥραν καθ' ἑκάστην ἐνεκλείοντο εἰς τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν καὶ περιωρίζοντο εἰς τὴν φρούρησιν τοῦ σταθμοῦ ἀπὸ τὰ ἐκεῖ φυλάκιά των. Κατόπιν τῆς διαπιστώσεως αὐτῆς ὁ μικρὸς Μοδέστος τὴν 3ην πρωϊνὴν ὥραν τῆς 23ης Ὀκτωβρίου 1958 ἐτοποθέτησε τὰς νάρκας ἐπὶ ἑνὸς μικροῦ παιδικοῦ ἁμαξιοῦ, καταλλήλως διασκευασθέντος, ὥστε τοῦτο νὰ χωρῇ ἐντὸς τῆς ὑπονόμου. Ἕρπων ὁ ἴδιος ἐντὸς τῆς ὑπονόμου, ἔσυρε τὸ ἁμαξάκι, τὸ ὁποῖον ἠναγκάσθη εἶτα, λόγῳ τῆς στενότητος τῆς ὑπονόμου, νὰ τὸ τοποθετήσῃ ἐπὶ τοῦ στήθους του καὶ νὰ σύρεται μὲ τὴν ράχιν. Ὅταν ἔφθασε εἰς τὸ ἥμισυ τῆς ἀποστάσεως συνήντησε νέον ἐμπόδιον ἀπὸ μικρὸν σωλῆνα, ποὺ διεσταυρώνετο μὲ τὴν ὑπόνομον, καὶ ὡς ἐκ τούτου κατέστη ἀδύνατος ἡ μεταφορὰ τῶν ναρκῶν ἐπὶ τοῦ ἁμαξιοῦ. Οὕτω, ἠναγκάσθη νὰ μεταφέρῃ τὰς νάρκας ἀνὰ μίαν. Κατὰ τὴν μεταφορὰν μιᾶς τούτων, λόγῳ τριβῆς της ἐπὶ τοῦ σωλῆνος, ἀπεκόπησαν τὰ ἐλάσματα τοῦ καψυλίου πυροδοτήσεως καὶ ὡς ἐκ τούτου ἠναγκάσθη νὰ ἐξέλθῃ διὰ νὰ τὴν δώσῃ πρὸς ἐπιδιόρθωσιν. Ὅλα τὰ ἐτελείωσε καὶ μετὰ παρέλευσιν $6^1/^2$ περίπου ὡρῶν ἐργασίας ὁ μικρὸς Μοδέστος ἐξῆλθε τῆς ὑπονόμου, σύρων τὰ σύρματα πυροδοτήσεως, διότι αἱ νάρκαι θὰ ἐτίθεντο εἰς λειτουργίαν δι' ἠλεκτρικῆς πυροδοτήσεως, εὐθὺς ὡς ὁ στόχος θὰ διήρχετο ἄνωθεν τῆς ὑπονόμου.

Τὴν ἑπομένην ἐπανέλαβε τὴν ἐργασίαν του, τοποθετήσας καὶ τὴν ἐπισκευασθεῖσαν ἐν τῷ μεταξὺ νάρκην. Τέλος ἐτοποθετήθησαν δύο σηματοδόται, οἱ ὁποῖοι θὰ ἔδιδον τὸ σύνθημα εἰς τοὺς δολιοφθορεῖς, εὐθὺς ὡς τὰ αὐτοκίνητα θὰ διήρχοντο διὰ τοῦ σημείου τοποθετήσεως τῶν ναρκῶν.

Ἡ 24η Ὀκτωβρίου διῆλθεν ἡσύχως, διότι δὲν ἐνεφανίσθη στόχος. Τὴν 25ην Ὀκτωβρίου καὶ περὶ ὥραν 14.30 ἐνεφανίσθησαν δύο στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα πλήρη στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι προωρίζοντο δι' ἀλλαγὴν τῆς φρουρᾶς τοῦ στρατιωτικοῦ σταθμοῦ. Ἀμέσως ἐδόθη τὸ σύνθημα καὶ τότε ἠκούσθη ἐκκωφαντικὸς κρότος, ὁ ὁποῖος συνετάραξε ὁλόκληρον τὴν περιοχήν, ἓν δὲ αὐτοκίνητον τριῶν τόννων, πλῆρες στρατιωτῶν, ἀτενινάχθη εἰς ἀπόστασιν δεκάδων μέτρων μακράν, καταστραφὲν τελείως, καθὼς καὶ ἕτερον τύπου τζίπ. Αἱ ἀπώλειαι τῶν Ἄγγλων ἦσαν 1 νεκρὸς καὶ 18 τραυματίαι. Ἡ χρησιμοποιηθεῖσα ποσότης ἐκρηκτικῆς ὕλης διὰ τὴν ἀνατίναξιν ἦτο ἡ μεγαλυτέρα ἐξ ὅσων ἐχρησιμοποιήσαμέν ποτε, διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν συγκλονιστικά. Οἱ Ἄγγλοι ἐθορυβήθησαν τὰ μέγιστα, τόσον λόγῳ τοῦ τολμηροῦ ἐγχειρήματός μας, ὅσον καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τούτου. Ἔβλεπον, ὅτι ἡ ἔντασις τῆς δράσεώς μας ηὐξάνετο, ἡ τόλμη μας, παρὰ τὰ πιεστικά των μέτρα, καθίστατο ὁσημέραι ἄκρως ἐπικίνδυνος δι' αὐτοὺς καὶ τὰ μέσα δολιοφθορῶν μας, ἀντὶ νὰ ἐλαττῶνται, καθημερινῶς ηὔξανον. Ὁ στρατηγὸς Ντάρλιγκ ἔκαμε καὶ πάλιν τὴν συνήθη κωμικὴν ἐμφάνισίν του εἰς τὸν τόπον τοῦ ἐγχειρήματος διὰ νὰ ἀπειλήσῃ, ἀλλὰ οὐσιαστικῶς διὰ νὰ διαπιστώσῃ τὸ μέγεθος τοῦ ἐγχειρήματος, καταληφθεὶς ὑπὸ φόβου ἐκ τῶν ἠθικῶν ἀποτελεσμάτων ἐπὶ τῶν στρατιωτῶν του.

Εἶμαι ὑποχρεωμένος ἐνταῦθα νὰ ἐξάρω καὶ τὸν πατριωτισμὸν τῶν κατοίκων Αἰγιαλούσης. Ἐπειδὴ ὁ στόχος εὑρίσκετο ἐγγὺς τοῦ ταχυδρομείου, ὅπου μετέβαινον πολῖται διὰ τὴν ἀλληλογραφίαν των, ἐδόθη ἐντολὴ εἰς ὡρισμένα ἄτομα, ὅπως, κατὰ τὴν ὥραν ἀλλαγῆς τῆς φρουρᾶς, ἡ ὁποία συνήθως ἐλάμβανε χώραν κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου ὥραν, προτρέπουν τοὺς πολίτας νὰ ἀπομακρύνωνται τοῦ χώρου τοῦ ταχυδρομείου. Ὡσαύτως τὴν 23ην Ὀκτωβρίου, καθ' ἣν ὥραν ὁ μικρὸς Μοδέστος ἐξήρχετο τῆς ὑπονόμου, τὸν εἶδον ἀρκετοὶ πολῖται, τοῦτο δὲ διεδόθη εἰς ὁλόκληρον τὴν κωμόπολιν. Εὐτυχῶς ὅμως οὐδεὶς τὸ μετέδωσεν εἰς τοὺς Ἄγγλους.

Ἡμίσειαν ὥραν μετὰ τὴν ἔκρηξιν ἐγένετο «κέρφιου» δι' ὅλους τοὺς ἄνδρας ἀπὸ 16-60 ἐτῶν. Ἡ κωμόπολις ὅμως εἶχε νεκρωθῇ, διότι οἱ ἄνδρες ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον φύγει καὶ ἔμενον

μόνον μερικοὶ γέροντες. Οὕτω ὁ ἐπὶ κεφαλῆς ἀξιωματικὸς ἠναγκάσθη νὰ εἴπῃ «ἐδῶ ὅλοι εἶναι ΕΟΚΑ καὶ λίαν ἐπικίνδυνοι». Τὸ «κέρφιου» διήρκεσεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, χωρὶς νὰ ἀνακαλυφθοῦν οἱ πραγματικοὶ δρᾶσται.

Διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἀπεδείχθη τὸ ψυχικὸν μεγαλεῖον τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἐνεκολπώθη τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα, παρὰ τοὺς τόσους κινδύνους, διότι τοῦτο ἀπέβλεπεν εἰς ἕνα καὶ μόνον σκοπὸν τὴν Ἐλευθερίαν. Ἀλλ' οὕτω καὶ μόνον ἠμποροῦν νὰ ἐπιτύχουν ἀπελευθερωτικὰ κινήματα διὰ τῆς ὁλοθέρμου ὑποστηρίξεως τοῦ ἐπαναστατημένου λαοῦ. Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ ἔχουν ὑπ' ὄψιν οἱ ἀρχηγοὶ καὶ οἱ λαοί, οἱ ὁποῖοι ἀναγκάζονται νὰ προσφεύγουν εἰς τὰ ὅπλα διὰ νὰ ἀποκτήσουν τὴν ἐλευθερίαν των...

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἄξιαι μνείας εἶναι καὶ αἱ κάτωθι ἐνέργειαι:

— Τὴν 5ην Ὀκτωβρίου 1958 ἐγένετο ἐνέδρα παρὰ τὸ χωρίον Ζώδια. Ἡ ἐνέργεια ἦτο ἀρκετὰ ριψοκίνδυνος, διότι τὸ ἔδαφος ἦτο τελείως ὁμαλὸν καὶ ὁ τόπος δὲν προσεφέρετο ἀπὸ οἱασδήποτε ἀπόψεως διὰ τὸ ἐγχείρημα. Παρὰ ταῦτα, ὡς τόπος ἐγκαταστάσεως τῆς ὁμάδος ἐνέδρας ἐξελέγη ἡ ὀροφὴ οἰκίας. Ἐκ ταύτης προσεβλήθη στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπέβαινον 7 στρατιῶται, ἐξ ὧν τρεῖς ἐφονεύθησαν καὶ τέσσαρες ἐτραυματίσθησαν. Ἐκ τῶν ἡμετέρων οὐδεὶς ἔπαθέ τι. Μετὰ τὴν ἐνέδραν ἐπηκολούθησεν ἐκ μέρους τῶν στρατιωτικῶν Ἀρχῶν κτηνώδης μεταχείρισις τῶν κατοίκων καὶ συνεχὲς «κέρφιου» τῆς νεολαίας.

— Τὴν 29ην Ὀκτωβρίου 1958 ἐτέθη ὑπὸ ἡμετέρων ὡρολογιακὴ βόμβα ἐντὸς τῶν ἀποσκευῶν Ἄγγλου στρατιώτου εἰς τὸ ἀεροδρόμιον ΡΑΦ τῆς Λευκωσίας ἐκ τῶν μεταφερομένων ἐξ Ἰορδανίας. Σκοπὸς ἦτο ἡ ἔκρηξις νὰ γίνῃ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς πτήσεως τοῦ μεταφέροντος τοὺς στρατιώτας τούτους ἀεροπλάνου τύπου «Κομήτης» εἰς Ἀγγλίαν. Ἡ ἔκρηξις ὅμως συνέβη ὀλίγον ἐνωρίτερον τῆς ἐπιβιβάσεως τῶν στρατιωτῶν, μὲ ἀποτέλεσμα μόνον τὸν τραυματισμὸν δέκα ἐξ αὐτῶν.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, παρακολουθῶν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν δρᾶσιν ἑκάστου τομέως, καθώριζα τὸν γενικὸν ρυθμὸν τῶν προσβολῶν καὶ τὰ τῆς ἀναδιοργανώσεως ὅλων τῶν τομέων. Οὕτω, τὴν 26ην Ὀκτωβρίου διὰ διαταγῆς καθώρισα χρησιμοποιητέας μεθόδους καὶ μέσα, πρὸς ἃ οἱ τομεῖς ὤφειλαν νὰ προσαρμόσουν τὰ σχέδια δράσεώς των.

Τὴν 16ην Νοεμβρίου, μετὰ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος μηνὸς δρᾶσιν, ἔκρινα ἐπιβεβλημένον νὰ μετριάσω ταύτην εἰς ἁπλῆν παρενόχλησιν καὶ ἐκνευρισμὸν τοῦ ἀντιπάλου, προκαλῶν συγχρόνως εἰς τοῦτον καὶ ἀπωλείας, προκειμένου νὰ προβῶ εἰς ἀναδιοργάνωσιν καὶ συμπλήρωσιν τῶν ἐλλείψεών μας διὰ νέαν ἰσχυροτέραν δρᾶσιν. Ὡς ἐκ τούτου αἱ ἀποστολαὶ τῶν τομέων καθωρίσθησαν ὡς ἀκολούθως:

— Λελογισμένη δρᾶσις, ἐφ' ὅσον παρουσιάζονται κατάλληλοι εὐκαιρίαι.

— Ἀναδιοργάνωσις, ἐξάσκησις τῶν ἀνδρῶν, ὡς καὶ προετοιμασία διὰ σοβαρωτέραν δρᾶσιν, λῆψις μέτρων ἀσφαλείας ἀπὸ ἐνδεχομένας ἐρεύνας καὶ ἐπιχειρήσεις τοῦ ἀντιπάλου.

Καθωρίσθησαν ἐπίσης αἱ κατηγορίαι τῶν προσβλητέων στόχων. Τὴν 16ην Νοεμβρίου ἐξέδωκα φυλλάδιον, συγχαίρων τὰ μέλη τῆς Ὀργανώσεως διὰ τὴν μέχρι τοῦδε, ἀξίαν τῶν καλλιτέρων ἐθνικῶν μας παραδόσεων, δρᾶσίν των.

Ἀναδιοργάνωσις τῶν δυνάμεών μας.

Αἱ ἔρευναι καὶ ἀκροβασίαι τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ εἰς τὰ βουνὰ διὰ τὴν καταδίωξιν τῶν ἀνταρτῶν, τὰ «κέρφιου» καὶ αἱ ἔρευναι εἰς τὴν ὕπαιθρον οὐδόλως παρεκώλυσαν τὴν ἀναδιοργάνωσίν μας. Ἡ μεταφορὰ ὑλικοῦ ἐγένετο ἀπροσκόπτως, παρὰ τὰ λίαν περιοριστικὰ μέτρα τῶν Ἀρχῶν, χάρις εἰς τὰ ληφθέντα μέτρα καὶ τοὺς υἱοθετηθέντας τρόπους μεταφορᾶς. Πολὺ μεγάλαι ποσότητες ἐκρηκτικῶν ὑλῶν μετεφέροντο, ἄνευ ἀπωλειῶν. Οἱ Ἄγγλοι διετείνοντο, ὅτι αἱ ἐκεχειρίαι ἐχρησιμοποιοῦντο ὑφ' ἡμῶν δι' ἀναδιοργάνωσιν καὶ οὕτω ἠρέσκοντο νὰ δικαιολογοῦν διατὶ δὲν ἐδέχοντο νὰ ἀποτελέσουν τὸ ἕτερον σκέλος τῆς ἐκεχειρίας. Ἦτο μεγάλη πλάνη, ἐὰν πράγματι ἐπίστευον τοῦτο, διότι εἴχομεν πάντοτε τὴν πρωτοβουλίαν εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν, χωρὶς νὰ κωλυώμεθα σοβαρῶς ἀπὸ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατοῦ.

Ἐφ' ὅσον αἱ ἐπιχειρήσεις τούτου δὲν ἦσαν καθολικαί, καθ' ἅπασαν τὴν

ν ῆ σ ο ν κ α ὶ σ υ ν ε χ ε ῖ ς, ἀλλὰ διεδέχοντο ἀλλήλας, κατὰ διαστήματα εἰς διαφόρους περιοχάς, ἡ ἀναδιοργάνωσις οὐδόλως, ὡς ἐλέχθη, σχεδὸν παρεκωλύετο.

1. Αἱ ἀνταρτικαὶ ὁμάδες, ἀναδιοργανωθεῖσαι πλήρως, περιελάμβανον 4 - 6 ἄνδρας ἑκάστη, ἦσαν δὲ αἱ ἀκόλουθοι :

α) Πάφου. Δύο ὁμάδες, τεθεῖσαι βραδύτερον ὑπὸ ἑνιαίαν διοίκησιν.

β) Λεμεσοῦ. Τρεῖς ὁμάδες, ὧν αἱ δύο ὑπὸ ἑνιαίαν διοίκησιν.

γ) Πιτσιλιᾶς. Τέσσαρες ὁμάδες, ἀνὰ δύο ὑπὸ ἑνιαίαν διοίκησιν.

δ) Σολέας. Δύο ὁμάδες ὑπὸ ἑνιαίαν διοίκησιν.

ε) Μαραθάσας - Τυλληριᾶς. Τρεῖς ὁμάδες, τεθεῖσαι βραδύτερον ὑπὸ ἑνιαίαν διοίκησιν.

στ) Ἐπαρχία Λάρνακος. Τρεῖς ὁμάδες, ὧν αἱ δύο ὑπὸ ἑνιαίαν διοίκησιν.

ζ) Περιοχὴ Κυθραίας. Μία ὁμάς.

Εἰς τὰς ἐπαρχίας Λευκωσίας, Κυρηνείας, Ἀμμοχώστου, Καρπασίας, λόγῳ τῆς ἰδιορρυθμίας τῶν περιοχῶν τούτων, ἐπεκράτει ἴδιον σύστημα ὀργανώσεως, τὸ ὁποῖον ἀπεδείχθη ἀποτελεσματικόν, ὥστε ἡ κυκλοφορία Ἀγγλικοῦ στρατοῦ εἰς ταύτας κατέστη προβληματικὴ καὶ λίαν ἐπικίνδυνος. Αἱ εἰς τὰς περιοχὰς αὐτὰς δυνάμεις ἔλαβον εἰδικὰς ἐντολάς, ἑκάστη χωριστά, ὡς πρὸς τὸν τρόπον ὀργανώσεως καὶ προσβολῆς στόχων. Παντοῦ ὑπῆρχον ὠργανωμένα τμήματά μας, ἐξωπλισμένα εἰδικῶς διὰ τὰς διαφόρους ἀποστολάς, ἀλλὰ καὶ ἀόρατα εἰς τὸν ἀντίπαλον καὶ ἀσύλληπτα, παρὰ τὰς συχνὰς ἐρεύνας, ἐνέδρας καὶ «κέρφιου», ἐξ οὗ καὶ ὁ ἐκνευρισμὸς τῶν Ἄγγλων, ἡ ἀπώλεια τῆς ψυχραιμίας των καὶ ὁ συνεχῶς ἐπικρεμάμενος δι' αὐτοὺς ἐφιάλτης τοῦ θανάτου.

2. Εἰς τὰς πόλεις, αἱ ἐπιτυχίαι μας καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν νέων, ἐπύκνωνε συνεχῶς τὰς τάξεις μας εἰς βαθμὸν ζηλευτόν. Δὲν ἐστερούμεθα ἐμψύχου ὑλικοῦ. Ἡ νεολαία ὑπῆρξε πάντοτε πρωτοπόρος καὶ ἐσχημάτιζε τόσον τὰς ὁμάδας κρούσεως, ὅσον καὶ τὰς ἐφεδρικὰς τοιαύτας. Τίποτε δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνακόψῃ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν νέων νὰ καταταγοῦν εἰς τὴν Ὀργάνωσιν. Αἱ ὁμάδες τῶν πόλεων ὠργανώθησαν ἄριστα καὶ εἶχον ἐφοδιασθῆ δι' ὑλικοῦ διὰ νὰ ἀποκρούσουν νέας ἐπιθέσεις τόσον τῶν Τούρκων, ὅσον καὶ τῶν Ἄγγλων. Διὰ νὰ παραλύσουν τὴν δρᾶσίν μας εἰς τὰς πόλεις οἱ Ἄγγλοι ἐπέβαλλον «κέρφιου» εἴτε συνεχῆ εἴτε μόνον κατὰ τὴν νύκτα εἰς νέους ἡλικίας μέχρις 26 ἐτῶν. Διὰ νὰ ἀντιδράσω ἐναντίον τοῦ μέτρου τούτου, ἔδωσα τὰς ἀκολούθους ὁδηγίας:

α) Νὰ καταρτισθοῦν ὀλιγομελεῖς ὁμάδες ἁπανταχοῦ καὶ ἰδίως εἰς τὰς πόλεις ἀπὸ ἄνδρας ἄνω τῶν 26 ἐτῶν, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν «κέρφιου» νὰ ἀναλαμβάνουν δρᾶσιν, ἔστω καὶ περιωρισμένης κλίμακος, εἰς τρόπον ὥστε ἀφ' ἑνὸς μὲν συνεχῶς νὰ παρενοχλῆται ὁ ἀντίπαλος, ἀφ' ἑτέρου δὲ οὗτος νὰ ἀντιληφθῇ, ὅτι τὰ «κέρφιου» νεολαίας δὲν τοῦ προσπορίζουν μεγάλα ὀφέλη.

β) Εἰς περίπτωσιν «κέρφιου», ἐπιβαλλομένου ὑπὸ τῶν Ἄγγλων εἰς τὰ χωρία, λόγῳ ἐνεδρῶν μας, νὰ ἐπαναλαμβάνωνται κατὰ τὴν διάρκειαν τούτου ἐνέδραι ἢ καὶ ἄλλαι παρενοχλήσεις τοῦ στρατοῦ ὑπὸ ὁμάδων ἐρχομένων ἐξ ἄλλων χωρίων ἢ περιοχῶν ἐγγὺς τῶν ὑπὸ «κέρφιου» χωρίων, ὥστε νὰ ἀντιληφθῇ πάλιν ὁ ἀντίπαλος, ὅτι δὲν πρόκειται νὰ ἡσυχάσῃ καὶ διὰ τοῦ μέτρου τούτου.

3 Νεολαία. Τὰ τμήματα ΑΝΕ νέων καὶ νεανίδων, κεχωρισμένως, ἀναδιωργανοῦντο συνεχῶς δι' ἐθνικὰς ἐξορμήσεις καὶ διὰ συμμετοχήν των εἰς τὸν ἀγῶνα διὰ διαδηλώσεων, διανομῆς φυλλαδίων κ.λ.π.

Ἐκ τῶν τμημάτων τούτων ἐγένετο ἐπιλογὴ διὰ συνδέσμους, κατασκευὴν βομβῶν κ.λ.π. Πλὴν τούτου τὰ μὲν τμήματα τῶν νέων εἶχον ὀργανωθῆ διὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν εἰς περίπτωσιν Τουρκικῶν ἐπιθέσεων, ἐκ δὲ τῶν τμημάτων νεανίδων εἶχον ὀργανωθῆ εἰδικαὶ ὁμάδες δολιοφθορῶν καὶ κατασκευῆς βομβῶν. Ὁλόκληρος ἡ νεολαία ἦτο εἰς συναγερμὸν καὶ ἑτοίμη δι' ἀποστολάς, αἵτινες τῆς καθωρίσθησαν.

Πλὴν τῆς μαχητικῆς ἀποστολῆς συνετελεῖτο καὶ ἡ ἐθνικὴ καὶ ἠθικὴ διαπαιδαγώγησίς της, βάσει ὁδηγιῶν, εἰδικὰ δὲ περιοδικὰ ἐκυκλοφόρουν, ὡς τὸ «Ἐγερτήριον Σάλπισμα», καὶ ἡ «Ἀγωγὴ Νέων».

4. Παραλλήλως ἤρχισε καὶ ἡ ὀργάνωσις ὁλοκλήρου τοῦ πληθυσμοῦ, εἰς τὴν ὕπαιθρον ἰδίᾳ, διὰ νὰ ἀντιδράσῃ εἰς βιαιοπραγίας καὶ ἀνάνδρους ἐπιθέσεις τῶν Ἄγγλων στρατιωτῶν.

Τὸ ἠθικὸν τόσον τοῦ λαοῦ, ὅσον καὶ τῶν μαχητῶν ἦτο ἄ ρ ι σ τ ο ν. Τὴν ψυχὴν ὅλων ἐχαλύβδωνον ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, οἱ σκληροὶ καὶ αἱματηροὶ ἀγῶνες, αἱ ἐπιτυχίαι

μας καὶ ἡ ἀποτυχία τῶν Ἄγγλων νὰ μᾶς καταβάλουν, παρὰ τὰ τεράστια μέσα, τὰ ὁποῖα διέθετον. Οἱ βανδαλισμοί, αἱ κακοποιήσεις καὶ αἱ καταστροφαὶ τῶν Ἄγγλων, ἀντὶ νὰ καταρρίψουν τὸ ἠθικόν μας, τοὐναντίον ηὔξανον τὸ μῖσος κατὰ παντὸς Ἀγγλικοῦ καὶ μᾶς ἐδυνάμωναν διὰ νέους σκληροὺς ἀγῶνας. Σπανίως παρετηρήθη εἰς τὴν ἱστορίαν, ἕνας τόσον μικρὸς λαὸς νὰ ἐπιτελέσῃ ἔργον τόσον μεγάλον καὶ μὲ ἠθικὸν συνεχῶς γιγαντούμενον, ἐφ' ὅσον ηὐξάνετο ἡ πίεσις τοῦ ἀντιπάλου καὶ ὁ χρόνος τῆς δοκιμασίας του.

Ἡ ἀντοχὴ τοῦ λαοῦ τούτου καὶ ἡ ἀπόφασίς του νὰ μὴ ὑποκύψῃ, καθὼς καὶ ἡ μαχητικότης του, δὲν ὑπῆρξεν ἔκπληξις μόνον διὰ τοὺς ξένους, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν λαόν, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπίστευε, ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτελέσῃ τοιοῦτον ἔργον.

Δι' ἐμέ, ὁ ὁποῖος τὸν παρηκολούθουν, τὸν ἐνεψύχωνα, τὸν κατηύθυνα εἰς ἔργα μεγάλα, δὲν ὑπῆρξεν ἔκπληξις ἡ καθόλου συμπεριφορά του, διότι ἐγνώριζα καλῶς τί ἠδύνατο νὰ ἐπιτελέσῃ καὶ τί ἠδυνάμην ἀκόμη νὰ τοῦ ζητήσω, ἔτρεφον δὲ δι' αὐτὸν ἀπέραντον θαυμασμόν καὶ ἄπειρον λατρείαν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀντιλαμβάνεταί τις, ὅτι εὑρισκόμεθα εἰς ὑψηλὸν ὀργανωτικὸν ἐπίπεδον, εἰς μεγίστην ἠθικὴν ἔξαρσιν καὶ συνεπῶς δὲν εἶναι παράδοξον διατὶ ἐπετύχομεν ἔργον τόσον μεγάλον κατὰ τὴν νέαν αὐτὴν ἐξόρμησιν ἐναντίον ἑνὸς ἀρτίως ἐξωπλισμένου καὶ πολυπληθοῦς στρατοῦ, χρησιμοποιοῦντος πᾶν θεμιτὸν καὶ ἀθέμιτον μέσον.

Υἱοθετηθεῖσαι ὑφ' ἡμῶν νέαι μέθοδοι ἀγῶνος.— Μέτρα κατὰ τῆς ὁμηρίας.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος εἶχον ὡς ἀρχὴν νὰ τροποποιῶ τὰς μεθόδους τοῦ μάχεσθαι, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ αἰφνιδιάζω τὸν ἀντίπαλον, ὁ ὁποῖος πάντοτε βραδέως ἐνεργῶν, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀντιδράσῃ ἀμέσως καὶ ἀποτελεσματικῶς, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι πᾶσα πρόοδος εἰς τὴν ἐφαρμογὴν νέων μεθόδων ηὔξανε τὰς ἀπωλείας καὶ τὴν σύγχυσιν τοῦ ἀντιπάλου καὶ ἐξύψωνε τὸ φρόνημα μαχητῶν καὶ λαοῦ.

Τρία νέα στοιχεῖα ὑπεισῆλθον εἰς τὸν τρόπον τοῦ μάχεσθαι:

α) Ἡ χρῆσις νάρκης πιέσεως (αὐτομάτου ἢ πυροδοτήσεως κατὰ βούλησιν). β) Εὐρεῖα χρῆσις μικροῦ κανονιοῦ, ἠλεκτρικῶς πυροδοτουμένου. Τούτου ἐγένετο προηγουμένως περιωρισμένη χρῆσις καὶ γ) Ἡ μαζικὴ ὠργανωμένη ἀντίστασις τοῦ λαοῦ, ἰδίᾳ τῆς ὑπαίθρου, εἰς τὰς ἐπιθέσεις τῶν Βρεττανῶν στρατιωτῶν. Πλὴν τούτου ὅμως καὶ νέαι μέθοδοι υἱοθετήθησαν διὰ τὰς ἐνέδρας εἰς τὴν ὕπαιθρον καὶ τὰς προσβολὰς ἐντὸς τῶν πόλεων. Διὰ τὰς πόλεις ἐγένετο χρησιμοποίησις ὁμάδων κρούσεως δι' αὐτομάτων ὅπλων, καθὼς καὶ ἐνέδραι δι' ἠλεκτρικῆς πυροδοτήσεως ναρκῶν. Οἱαδήποτε ὅμως καὶ ὁσαδήποτε μέσα καὶ ἐὰν ἐχρησιμοποίουν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ φθάσω τὴν ὑλικὴν δύναμιν τοῦ ἀντιπάλου. Ἔπρεπε πρὸς τοῦτο νὰ χρησιμοποιήσω ἄλλους παράγοντας, οἱ ὁποῖοι θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ δώσουν ὑπεροχὴν μέσων. Τοιοῦτοι ἦσαν α) Ὁ ἠθικὸς παράγων β) Ὁ αἰφνιδιασμὸς τοῦ ἀντιπάλου γ) Ὁ δόλος καὶ ἡ πανουργία δ) Ἡ ἐναλλασσομένη ἑκάστοτε ὑφ' ἡμῶν τακτικὴ καὶ ἡ χρησιμοποίησις νέων μέσων.

Ἡ ἐξασφάλισις μεγάλων ποσοτήτων ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, εὑρεθεισῶν ἐν Κύπρῳ, μᾶς ἔδωσε τὴν δυνατότητα παρασκευῆς διαφόρων τύπων καὶ διαφόρου ἐντάσεως ἐκρηκτικῶν καὶ ἐμπρηστικῶν μιγμάτων. Ἵνα ὑποκινήσω τὴν ἅμιλλαν, ἔδωσα ὁδηγίας τόσον εἰς τὸ εἰδικὸν τμῆμα ἐκρηκτικῶν ὑλῶν τῆς Ὀργανώσεως, ὅσον καὶ εἰς τοὺς τομεῖς, νὰ ὠθήσουν τὰς ἐρεύνας των πρὸς ἐφεύρεσιν νέων βομβῶν καὶ πολεμικῶν μέσων. Ἐπέστησα ἰδίᾳ τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῆς ἐφευρέσεως τύπου νάρκης πιέσεως μεγάλης ἐκρηκτικῆς ἰσχύος διὰ βαρέα ὀχήματα. Τὸ μέσον τοῦτο ἐθεώρουν λίαν ἀποτελεσματικόν, διὰ τὴν πεδινὴν ὕπαιθρον, ὅπου ἡ κίνησις στρατιωτικῶν ὀχημάτων ἦτο λίαν ἐντατική, συνάμα δὲ παρέχει ἀσφάλειαν εἰς τοὺς ἐκτελεστὰς καὶ οἰκονομίαν ἐμψύχου ὑλικοῦ καὶ πυρομαχικῶν.

Οὕτω ἐτελειοποιήθησαν καὶ ἐτέθησαν ἐν χρήσει οἱ ἐφευρεθέντες δύο τύποι ναρκῶν, εἷς ὑπὸ τοῦ τομέως Ἀμμοχώστου καὶ ἕτερος ὑπὸ τοῦ ἀσχολουμένου μὲ τὰς ἐκρηκτικὰς ὕλας. Τὰ ὑλικὰ ἀποτελέσματα ἐκ τῆς χρήσεως ἀμφοτέρων ἦσαν μεγάλα, τὰ δὲ ἠθικὰ τεράστια.

Περιοχαί, χρησιμοποιούμεναι ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου, ἐναρκοθετοῦντο, ὁ δὲ Ἄγγλος στρατιώτης δὲν ᾐσθάνετο ἑαυτὸν ἐν ἀσφαλείᾳ, ὁσάκις μετεκινεῖτο ἢ ἐστάθμευε προσκαίρως εἴς τινα χῶρον. Τὸ ἠθικὸν τῶν ἡμετέρων ἐξυψώθη, ἐνῷ τὸ τοῦ ἀντιπάλου κατέπεσε. Ἄγγλοι ἀστυνομικοί, περὶ τοὺς 150 ἐκ τῶν 300 σταλέντων εἰς Κύπρον, ἐζήτησαν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς Ἀγγλίαν. Ὁ αἰφνιδιασμὸς τοῦ ἀντιπάλου ἦτο τοιοῦτος, ὥστε ὑφίστατο τὰ πλήγματα

ἐπ' ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα, χωρὶς νὰ δύναται νὰ ἀντιδράσῃ. Τελικῶς υἱοθέτησε ὡς ἀντίδοτον τὴν ὁ μ η ρ ί α ν, τὴν ὁποίαν καταδικάζει ὁ διεθνὴς νόμος.

Κινούμενα μεμονωμένα στρατιωτικὰ ὀχήματα ἢ ἐφοδιοπομπαὶ συνελάμβανον ἀδιακρίτως χωρικοὺς καὶ ἐτοποθέτουν τούτους ἐπὶ τῶν αὐτοκινήτων των. Οὗτοι διέτρεχον διπλοῦν κίνδυνον, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἀνατιναχθοῦν ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ναρκῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἐκτελεσθοῦν ὑπὸ τῶν ἰδίων τῶν στρατιωτῶν (ὅπως καὶ ἐξετελέσθησαν μερικοί), ὁσάκις τὰ στρατιωτικὰ ὀχήματα προσέκρουον ἐπὶ νάρκης.

Κρατούμενοι, παιδία δημοτικῶν σχολείων, τρακτὲρ ἰδιωτῶν ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ νὰ προπορεύωνται τῶν στρατιωτικῶν ὀχημάτων. Πρὸ τῶν νομίμων μεθόδων μιᾶς δρακὸς ἀγωνιστῶν τῆς ἐλευθερίας, ὁ στρατὸς μιᾶς αὐτοκρατορίας, μὴ δυνάμενος νὰ ἀντιδράσῃ ἄλλως, μεταχειρίζεται ἄνανδρα μέσα διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὰ πλήγματα.

Ἡ ἄμεσος ἀντίδρασίς μας εἰς τὸ σύστημα τῆς ὁμηρίας ἐγένετο διὰ τῶν ἑξῆς μέσων:

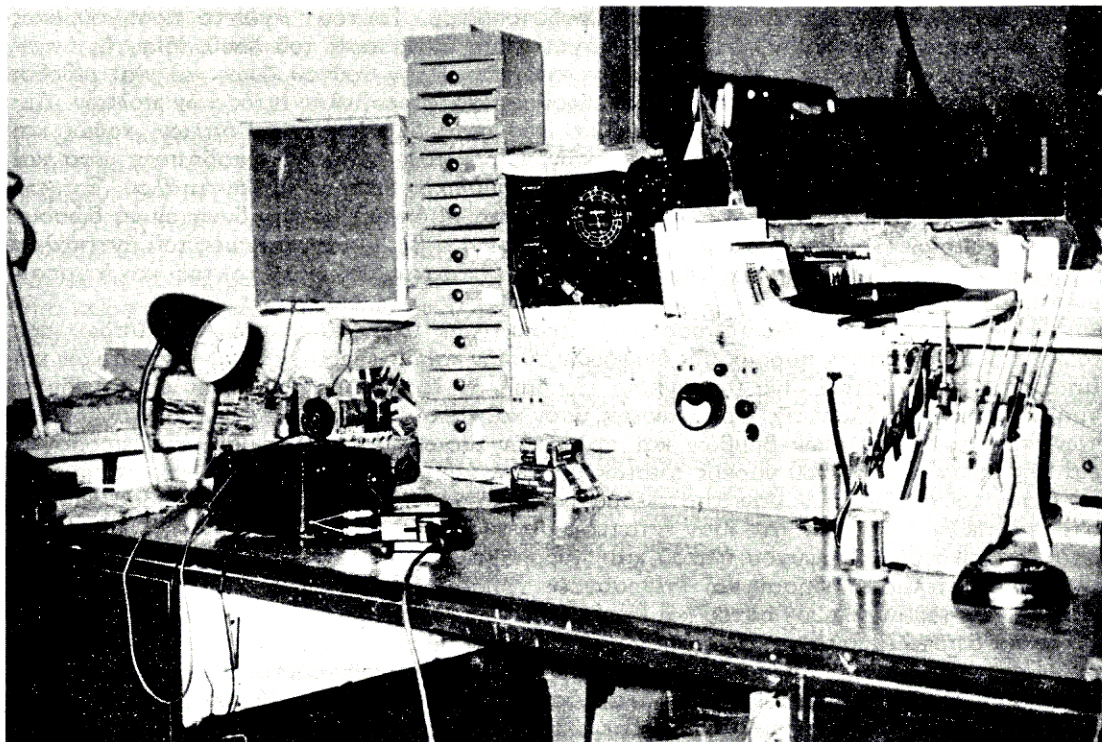
α) Ὁμαδικὴ ὠργανωμένη ἀντίδρασις τῶν χωρικῶν, ἰδίᾳ γυναικῶν. Γυναῖκες, ὠργανωμέναι, μὲ ἀρχηγὸν γυναῖκα ἐπὶ κεφαλῆς, μὲ ὅπλα δὲ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ ρόπαλον, ἐπετίθεντο ἐναντίον στρατιωτικῶν, ἐνεργούντων ὁμηρίαν καὶ πολλάκις οἱ τελευταῖοι ἐτρέποντο εἰς φυγήν, ἐγκαταλείποντες καὶ τοὺς ὁμήρους των.

β) Διὰ ψηφισμάτων καὶ διαμαρτυριῶν τῶν ὀργανώσεων καὶ ΕΑΕΜ πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν καὶ τοὺς διεθνεῖς Ὀργανισμοὺς ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων.

Τὸν ἀντίκτυπον τῆς ἀντιδράσεώς μας κατοπτρίζει ἡ ἀκόλουθος διαταγή, περιελθοῦσα εἰς χεῖράς μας, ἀρχὰς Δεκεμβρίου:

«Παύσατε νὰ χρησιμοποιῆτε Ἕλληνας ὡς ὁμήρους, διότι ἐγίναμε ρεζίλι· θὰ τιμωρήσω αὐστηρῶς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος θὰ παραβῇ τὴν διαταγήν μου».

Τὸ περίεργον εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν εἶναι, ὅτι ἐχρησιμοποιούσαμεν ὑλικὰ τοῦ ἐμπορίου καὶ τοῦτο ἀσφαλῶς ἐγνώριζον αἱ Ἀρχαί, ἀπὸ νάρκας καὶ βόμβας, περιελθούσας εἰς χεῖράς των. Ἐν τούτοις ἐβράδυναν νὰ θέσουν τὰ ὑλικὰ ταῦτα ὑπὸ ἔλεγχον,

Ἠλεκτρολογικὸν ἐργαστήριον τῆς Ὀργανώσεως, εἰς ὃ κατεσκευάζοντο ἠλεκτρικοὶ πυροκροτηταί, νάρκαι, παγίδες κλπ.

ὅταν δὲ ἔπραξαν τοῦτο, εἴχομεν ὄχι μόνον περίσσειαν βομβῶν καὶ ναρκῶν, ἀλλὰ καὶ ἐφεδρικὰς παρακαταθήκας ὑλῶν διὰ νὰ συντηρήσωμεν τὸν ἀγῶνα τῶν δολιοφθορῶν ἐπὶ δύο καὶ πλέον ἔτη.

Εἶναι καὶ τοῦτο ἓν δεῖγμα πόσον βραδέως ἐνήργουν οἱ Βρεττανοὶ στρατιωτικοί.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην κατωρθώσαμεν νὰ κατασκευάσωμεν καὶ νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὰ ἑξῆς:

Ἐκρηκτικὰ καὶ ἐμπρηστικὰ μίγματα ἰσχυρᾶς ἐντάσεως — Ἐνισχυτὰς — Βροντώδη ὑδράργυρον — Ἠλεκτρικοὺς καὶ κοινοὺς πυροκροτητὰς — Ἐμπρηστικὰς βόμβας, πυροδοτουμένας διὰ κοινοῦ ἢ ἠλεκτρικοῦ πυροκροτητοῦ — Ὡρολογιακὰς ἐμπρηστικὰς βόμβας — Νάρκας πιέσεως — Ὡρολογιακὰ μολυβδοκόνδυλα — Χειροβομβίδας μὲ αὐτόματον μηχανισμὸν πυροδοτήσεως — Περὶ τὸ τέλος κατωρθώσαμεν νὰ κατασκευάσωμεν καὶ μερικὰ αὐτόματα καθὼς καὶ πυρομαχικά των.

Εἶναι ἄξιοι θαυμασμοῦ καὶ εἰλικρινεστάτων συγχαρητηρίων ὅλοι, ὅσοι συνέβαλον εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ἀνωτέρω μέσων, δι' ὧν κατέστημεν αὐτάρκεις.

Ἐντατικὴ ἐξάσκησις τῶν ἀνδρῶν μας ἐγένετο εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν μέσων τούτων. Δι' ὁδηγιῶν δὲ καθώριζον τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιηθοῦν ταῦτα εἴτε μεμονωμένως, εἴτε ἐν συνδυασμῷ πρὸς ἄλληλα.

Τὸ συνεργεῖον διὰ τὴν προμήθειαν ὑλικοῦ, κατασκευὴν ἐκρηκτικῶν μιγμάτων κ.λ.π. καὶ ἀποστολὴν τούτων εἰς τοὺς τομεῖς, ἀπετέλουν οἱ κάτωθι, τοὺς ὁποίους θεωρῶ ὑποχρέωσιν νὰ μνημονεύσω ἰδιαιτέρως, νὰ συγχαρῶ καὶ νὰ εὐχαριστήσω ὁλοψύχως.

—Χρ. Παπαχρυσοστόμου. Ὑποδιευθυντὴς τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου, πνευματικὸς ἀρχηγὸς συνεργείου.

— Νῖκος Γ. Σέρβος, διπλωματοῦχος χημικός, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον ΦΑΟΥΣΤ, διευθυντὴς τοῦ ἐργαστηρίου.

— Κώστας Οἰκονομίδης, φαρμακοποιός, ἀντικαταστάτης τοῦ ΦΑΟΥΣΤ, ὑπεύθυνος ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας καὶ ἐκπαιδεύσεως, ἀγορῶν, ἐναποθηκεύσεως καὶ ἀποστολῆς ὑλικοῦ καὶ εἰδικὸς εἰς τὴν κατασκευὴν ἠλεκτρικῶν πυροκροτητῶν.

— Χαράλαμπος Μεϊμαρίδης, ραδιοηλεκτρολόγος, ὑπεύθυνος ἐπὶ τῶν σχεδίων καὶ μελετῶν.

—Ἰωάννης Μαυροκορδᾶτος, ὑπεύθυνος ἐπὶ τῶν μεταφορῶν, εἰδικὸς εἰς τὴν κατασκευὴν βροντώδους ὑδραργύρου.

— Γεώργιος Μεϊμαρίδης, ὑπεύθυνος ἐπὶ τῶν μεταφορῶν καὶ ἀποθήκης.

— Γρηγόριος Γιαννάκης, σύνδεσμος καὶ ὁδηγὸς κατὰ τοὺς πειραματισμούς.

—Ὀδυσσεὺς Ἰωαννίδης, ἰατρὸς χειροῦργος, διὰ τὰς ἰατρικὰς περιθάλψεις.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πειραματισμῶν ἐτραυματίσθησαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σοβαρῶς οἱ: Κώστας Οἰκονομίδης καὶ Ἰωάννης Μαυροκορδᾶτος, οἱ ὁποῖοι, μετὰ τὴν θεραπείαν των, ἐξηκολούθησαν ἐργαζόμενοι.

Ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἐργαστηρίου ἐλειτούργει καὶ κέντρον ἐκπαιδεύσεως, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπεστέλλοντο ὑπὸ τῶν τομέων ἄνδρες δι' ἐκπαίδευσιν εἰς τὸ κατασκευαζόμενον ὑλικόν.

Εἰς τὴν προμήθειαν ἐκρηκτικῶν ὑλικῶν μεγάλως συνεισέφεραν ἡ Δὶς Ἑλένη Ἰωάννου, γραμματεὺς τοῦ φαρμακεμπόρου Πέτρου Μιχαηλίδου καὶ ὁ φαρμακοποιὸς Βοῦρος.

Ἀντιδράσεις τῶν Ἄγγλων καὶ χρησιμοποιηθέντα ὑπὸ τούτων μέτρα.— Οἱ «δίδυμοι» τῆς Σκότλανδ Γυὰρδ ἀναχωροῦν ἄπρακτοι...

1. Κατὰ τῶν ἐξ ἐνέδρας ἐνόπλων προσβολῶν μας, οἱ Ἄγγλοι ἀντέδρασαν διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῆς κυκλοφορίας τῶν στρατιωτικῶν ὀχημάτων μόνον κατὰ τὴν ἡμέραν.

Εἰς ἀπάντησιν, ἐχρησιμοποιήσαμεν εἰς εὐρεῖαν κλίμακα τὰς νάρκας πιέσεως, ἰδίᾳ αὐτομάτου πυροδοτήσεως, τὰς δὲ ἐνέδρας ἐν ἡμέρᾳ περιωρίσαμεν μόνον εἰς περιοχάς, ὅπου παρουσιάζοντο δυνατότητες διαφυγῆς τῶν τμημάτων μας.

2. Ἐναντίον τῶν ἐν καιρῷ ἡμέρας ἐνεδρῶν μας οἱ Ἄγγλοι ἐχρησιμοποίησαν τὴν ταχεῖαν ἄφιξιν ἐνισχύσεων εἰς τὸν χῶρον ἐνέδρας, δι' ἑλικοπτέρων καὶ αὐτοκινήτων, τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς περιοχῆς καὶ τὴν ἐπιτήρησιν ἀπὸ ἀέρος. Ἐπίσης ἀεροπλάνα συνώδευον

τὰς ἐφοδιοπομπάς των. Ἀλλὰ καὶ τὰ μέτρα ταῦτα δὲν ἐτελεσφόρησαν, διότι τὰ προεβλέψαμεν καὶ τὰ ἀντεμετωπίσαμεν καταλλήλως.

3. Πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἐκ τῶν ναρκῶν κινδύνων, ὁ ἀντίπαλος ἐχρησιμοποίησε δύο μέσα: α) Τὴν ὁμηρίαν, περὶ ἧς ἀνεφέραμεν, καὶ β) τὴν ἀνίχνευσιν καὶ ἐπισήμανσιν τῶν ναρκῶν. Στρατιῶται κατήρχοντο τῶν ὀχημάτων εὐθὺς ὡς ἀντελαμβάνοντό τι τὸ ὕποπτον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ καὶ ἐπροχώρουν διὰ νὰ ἀνακαλύψουν σύρμα πυροδοτήσεως τῆς νάρκης.

4. Πρὸς παρακώλυσιν τῶν' κινήσεών μας, κατὰ τὴν νύκτα, ὁ ἀντίπαλος ἐχρησιμοποίησε τὸ σύστημα τῶν ἐνεδρῶν εἴτε ἐπὶ μονοπατιῶν καὶ ὁδῶν, εἴτε εἰς πηγάς, ἀπὸ ὅπου, ὡς ἐνόμιζε, ὑδρευόμεθα.

Καὶ εἰς τὸ μέτρον τοῦτο ἀντεπεξήλθομεν ἀποτελεσματικῶς διὰ τῆς ἐπιτηρήσεως τῶν ἐνεδρῶν καὶ τῆς ἀποφυγῆς, κατὰ τὰς μετακινήσεις, τῶν ὁδῶν καὶ ἀτραπῶν.

Κατὰ τὴν ἐπὶ δεκαπενθήμερον, περίπου, ἐπίπονον πορείαν μου, τὸν Ἰούνιον 1956, ὅπως ἐξέλθω ἐκ τῶν κατ' ἐπέκτασιν κλοιῶν, οἱ ὁποῖοι μὲ ἐνεκλώβισαν εἰς τὴν περιοχὴν «Διπλῆς», παρὰ τὸ Μηλικοῦρι, μετὰ τῆς ὁμάδος, τὴν ὁποίαν εἶχον μαζί μου δὲν ἐχρησιμοποίησα ποτὲ ἀτραπούς, ἀλλὰ ἐχάραξα τὴν πορείαν μου δι' ἀδιαβάτων σχεδὸν χώρων, ἐπιτυχὼν οὕτω νὰ διασπάσω τοὺς συνεχεῖς κλοιούς. Συνάντησίς μας μὲ τὸν ἀντίπαλον δὲν ἐπῆλθε παρὰ μόνον εἰς δύο περιπτώσεις, μία εἴς τι ρυάκιον, ὅπου ἐκαθήσαμεν δι' ὕδρευσιν καὶ ἑτέρα ἐγγὺς χωρίου, ὅπου μετέβημεν πρὸς ἀνεφοδιασμὸν εἰς τρόφιμα.

Παραθέτομεν μερικὰς μεθόδους, τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποίησαν οἱ Ἄγγλοι πρὸς ἐξαπάτησιν τῶν ἡμετέρων καὶ αἱ ὁποῖαι δὲν «ἔπιασαν» εἰς τὸν νοήμονα Ἕλληνα, ἀλλά, τοὐναντίον, κατέστησαν τοὺς χρησιμοποιήσαντας ταύτας Ἄγγλους καταγελάστους.

— Παραπλεύρως τῆς ὁδοῦ ἐξηπλώνετο εἷς στρατιώτης, βαμμένος μὲ κόκκινο χρῶμα τόσον εἰς τὸ πρόσωπον, ὅσον καὶ εἰς τὰ ροῦχα, ὥστε νὰ δίδῃ τὴν ἐντύπωσιν φονευθέντος. Πλησίον τούτου εὑρίσκετο ἐγκαταλελειμμένον τὸ ὅπλον του, εἰς μικρὰν δὲ ἀπόστασιν ἐνήδρευον ἄλλοι στρατιῶται. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἤλπιζον νὰ παρασύρουν εἰς παγίδα τοὺς ἡμετέρους.

— Ἐντὸς τῶν χωρίων ἐκυκλοφόρουν 1 - 2 στρατιῶται μόνον μὲ πιστόλια εἴτε πεζῇ εἴτε ἐπὶ ποδηλάτων, εἰς διάφορα ὅμως σημεῖα τοῦ χωρίου ἢ κάπου ἐκεῖ πλησίον ὑπῆρχον ἄλλοι στρατιῶται ἐνεδρεύοντες.

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἤλπιζον, ὅτι οἱ ἰδικοί μας θὰ ἐπετίθεντο ἐναντίον τῶν στρατιωτῶν, ἐφ' ὅσον οὗτοι ἔφερον μόνον πιστόλια καὶ οὕτω θὰ εὕρισκον ἀφορμὴν διὰ νὰ ἐπιδοθοῦν εἰς ἀντεκδικήσεις, φόνους κλπ. κατὰ τῶν χωρικῶν.

— Στρατιῶται, γνωρίζοντες τὴν Ἑλληνικήν, ἐφόρουν βράκας ἢ ἐνεδύοντο ὡς ἀθίγγανοι καὶ ἐπὶ ὄνων περιεφέροντο εἰς τὰ χωρία πρὸς ἀνακάλυψιν ἡμετέρων, προσποιούμενοι, ὅτι εἶναι μέλη μας, ζητοῦντα στέγην καὶ τρόφιμα. Ὁ παρέχων ταῦτα θὰ συνελαμβάνετο. Ἄλλοτε πάλιν Ἄγγλοι στρατιῶται ἐν στολῇ ἐπὶ ὄνων ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς δόλωμα διὰ τὰς ἀνταρτικὰς ὁμάδας μας ἐπὶ τῶν ὀρέων. Οἱ στρατιῶται οὗτοι, 2 - 3 τὸν ἀριθμόν, προεπορεύοντο, ἐνῷ ἕτεροι ἔνοπλοι στρατιῶται ἐβάδιζον ὄπισθεν τούτων εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν.

Μέσα ἀνόητα, τὰ ὁποῖα οὐδὲν ἀπέφεραν.

5. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω, οἱ Ἄγγλοι ἐχρησιμοποίησαν καὶ τὰ ἑξῆς: α) Τὴν προπαγάνδαν. Ὁ Κυβερνήτης Φοὺτ εὗρεν εὐκαιρίαν, κατόπιν τῆς δράσεώς μας, νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ τροπάριον, ὅτι δῆθεν ἡ λύσις τοῦ Κυπριακοῦ παρημποδίζετο ἀπὸ τὴν ἀνώμαλον κατάστασιν εἰς τὴν Κύπρον, διὰ τὴν ὁποίαν ὑπεύθυνοι εἶναι ἡ ΕΟΚΑ καὶ ὁ Κυπριακὸς λαός. Ἀπήντησα καταλλήλως διὰ φυλλαδίου, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὡμίλησε πάλιν ὁ Σαλτιμπάκος». Οἱ Τόρηδες ἐλησμόνησαν, ὅτι τοὺς προσεφέρθη τρὶς ἐκεχειρία μονόπλευρος, τὴν ὁποίαν ἠγνόησαν τελείως, ἐπιζητήσαντες, εἰς μάτην, κατὰ τὴν διάρκειαν ταύτης νὰ καταβάλουν τὴν ἀντίστασιν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ ἐπιβάλουν τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον.

Τὴν 14ην Νοεμβρίου ὁ Φοὺτ δι' ἑτέρας ραδιοφωνικῆς ὁμιλίας, ἀνεφέρθη εἰς τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὰ πολιτικὰ ζητήματα. Εἰς τὴν γέμουσαν ἀνακριβειῶν ὁμιλίαν τούτου ἀπήντησα διὰ δύο φυλλαδίων, ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Τὸ Ντουέττο Φοὺτ - Ντάρλιγκ» καὶ «αἱ Ἀνοησίαι ἀνοήτων».

β) Τὴν συκοφαντίαν. Τόσον οἱ ἐν Κύπρῳ Ἄγγλοι, ὅσον καὶ ὁ Βρεττανικὸς τύπος ἐξέπεμπον ὑστερικὰς κραυγάς, ὁσάκις ὑφ' ἡμῶν ἐφονεύοντο Ἄγγλοι πράκτορες τῆς Ἰντέλλιντζενς Σέρβις. Εἰς ἀπάντησιν, ἐκυκλοφόρησα τέσσαρα φυλλάδια, δι' ὧν κατήγγελλον φόνους γυναικοπαίδων καὶ κρατουμένων ὑπὸ τῶν Ἄγγλων (Παράρτημα σελ. 63-64).

γ) Τὸν ἐκφοβισμὸν τῶν κατοίκων. Τὴν 3ην 'Οκτωβρίου, λόγῳ φόνου τῆς 'Αγγλίδος Κάθρην Κάτλιφ, εἰς Βαρώσια, ἧς ὁ φονεὺς δὲν ἀνεκαλύφθη, τέσσαρα Βρεττανικὰ Συντάγματα εἰσώρμησαν ἐντὸς τῆς πόλεως καί, ὑπὸ τὰς εὐλογίας τοῦ Φοὺτ καὶ τοῦ στρατηγοῦ Κέντριου, οἱ ὁποῖοι ἔφθασαν εἰς τὴν πόλιν, προέβησαν εἰς ἀνηκούστους βαρβαρότητας.

Ἡ πόλις διῆλθε νύκτα τρόμου. Περὶ τὰ 3.000 πρόσωπα συνελήφθησαν, ἐνῷ ἐβάδιζον ἀμέριμνα εἰς τὰς ὁδοὺς ἢ εὑρίσκοντο ἐντὸς τῶν οἰκιῶν των. 'Εκ τούτων τρία ἀπέθανον συνεπείᾳ κακώσεων, ὧν μία μικρὰ μαθήτρια ἐκ κλονισμοῦ. 'Ετραυματίσθησαν 16 σοβαρῶς καὶ 800 ἐλαφρότερον, ἐξ ὧν 400 μετεφέρθησαν εἰς νοσοκομεῖα. Αἱ 'Αγγλικαὶ βαναυσότητες εἰς Βαρώσια κατηγγέλθησαν ὑπὸ τῆς ἐν Κύπρῳ 'Αγγλίδος Χίλντας Δημητρίου, δι' ἐπιστολῆς της πρὸς τὸν «Μαγχεστριανὸν Φύλακα». Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη κατετρόμαξε τὰς 'Αρχὰς τῆς Κύπρου καὶ τοὺς Τόρηδες τοῦ Λονδίνου, πολλοὶ δὲ Ἄγγλοι τὴν ἐσχολίασαν εὐνοϊκῶς. Εἰς δηλώσεις τοῦ Λέννοξ Μπόϋντ, δικαιολογούσας τὰς 'Αγγλικὰς βαρβαρότητας ἐν Βαρωσίοις, ὁ «Μαγχεστριανὸς Φύλαξ, ἀπήντησε: «Ἄνδρες ἀνθιστάμενοι, δὲν ἀποθνήσκουν ἐξ ἀσφυξίας ἢ ἐκ συγκοπῆς καρδίας».

δ) Τὰς ἀπειλάς. Μία νέα τρομοκρατικὴ 'Αγγλικὴ 'Οργάνωσις ὑπὸ τὰ στοιχεῖα I.C.O. διένειμε φυλλάδια, ἐπὶ κυβερνητικοῦ χάρτου, ἀπειλοῦσα τὴν χρῆσιν βίας, διὰ νὰ κάμῃ τοὺς Κυπρίους νὰ φοβοῦνται τὰς «δυνάμεις ἀσφαλείας».

Τὰ φυλλάδια ἀνέφερον, ὅτι ἡ I.C.O. εἶναι Βρεττανικὴ 'Οργάνωσις, τῆς ὁποίας σκοπὸς εἶναι ἡ ἀντιμετώπισις τῆς Ε.Ο.Κ.Α.

ε) Τὰς καταστροφὰς περιουσιῶν.

στ) Τὰ «κέρφιου». Ταῦτα ἦσαν ἢ συνεχῆ καθ' ὅλον τὸ εἰκοσιτετράωρον ἢ μόνον κατὰ τὴν νύκτα ἢ μόνον διὰ τοὺς νέους κάτω τῶν 26 ἐτῶν, καθ' ὁλόκληρον τὸ εἰκοσιτετράωρον ἢ μόνον κατὰ τὴν νύκτα. Διὰ τοῦ μέσου τούτου ἤλπιζον ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ κάμψουν οἰκονομικῶς τοὺς Ἕλληνας Κυπρίους, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ περιορίσουν τὰς ἐπιθέσεις μας, ἰδίᾳ εἰς τὰς πόλεις.

ζ) Τὰς ἐρεύνας καὶ αἰφνιδιαστικὰς εἰσορμήσεις εἰς τὰ χωρία. Τὴν ἐντύπωσιν καννιβάλων εὐωχουμένων ἔδιδον αἱ σκηναὶ στρατιωτῶν, εἰσορμούντων μὲ ἀλαλαγμοὺς εἰς τὰ χωρία καὶ πυροβολούντων ἐναντίον τῶν οἰκιῶν, ὡς συνέβη εἰς τὰ χωρία Γαλάτα, Κακοπετριὰν κ.λ.π.

η) Τὸν ἐξοπλισμὸν τῶν Ἄγγλων πολιτῶν πρὸς ἄμυναν. Πολλοὶ τούτων ἠρνήθησαν, προβάλλοντες ὡς δικαιολογίαν, ὅτι ὁ ἐξοπλισμός των θὰ συνέτεινε εἰς τὸ νὰ κτυπῶνται πλέον ἀδιακρίτως οἱ Ἄγγλοι, ἐνῷ ἡ ΕΟΚΑ ἐκτύπα τοὺς Ἄγγλους πράκτορας τῆς 'Ιντέλλιντζενς Σέρβις. Εἰς σύσκεψιν Ἄγγλων πολιτῶν μετὰ τοῦ Κυβερνήτου, εἰς τοὺς στρατῶνας Οὐωλσέϋ ἐν Λευκωσίᾳ, ἡ μεγίστη πλειοψηφία τούτων ἀπέρριψε τὴν εἰσήγησιν, ὅπως ἐξοπλισθοῦν. Μόνον 10 ἐπροθυμοποιήθησαν, ἐνῷ οἱ ἄλλοι ἐζήτησαν πολιτικὴν λύσιν. Τὴν ἀντίληψιν ταύτην εἶχε καὶ μερὶς τοῦ Βρεττανικοῦ τύπου, ἡ ὁποία παραδέχεται, ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο μᾶλλον θὰ ἐπιδεινώσῃ τὴν κατάστασιν καὶ οἱ Ἄγγλοι πολῖται θὰ γίνουν στόχος τῆς ΕΟΚΑ.

θ) Τὴν ἀπόλυσιν, πλέον τῶν 4.000 Ἑλλήνων ἐργατοϋπαλλήλων, ἀπασχολουμένων εἰς τὰς ἐν τῇ νήσῳ ἐγκαταστάσεις τῆς ἀεροπορίας καὶ τῆς ΝΑΑΦΙ.

ι) Τὴν μεταφορὰν ἐξ 'Αγγλίας ἀνεγνωρισμένης ἱκανότητος ἀστυνομικῶν ἀνιχνευτῶν. Περὶ τὰ τέλη 'Οκτωβρίου ἀφίκοντο εἰς Κύπρον καὶ ἀνέλαβον καθήκοντα οἱ δύο «δίδυμοι» ἀνιχνευταὶ τῆς Σκώτλανδ Γιάρδ, Τόμας Μπέτλερ καὶ Πήτερ Βάϊμπερτ. Διὰ τούτους ἡ Λονδίνειος ἐφημερὶς «Νταίϊλυ Μαίϊλ» ἔγραφε:

> «Κατόπιν ἐπειγούσης διαταγῆς ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Κυβερνήτου Σὲρ Χιοὺ Φοὺτ δύο ἐκ τῶν σκληροτέρων ἀνιχνευτῶν τῆς Σκότλανδ Γιάρδ μεταβαίνουν ἀεροπορικῶς εἰς Κύπρον διὰ νὰ βοηθήσουν εἰς τὴν συντριβὴν τῆς ΕΟΚΑ καὶ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Στρατηγοῦ Γρίβα».

Οὗτοι, μετὰ ἄκαρπον ὀλιγοχρόνιον παραμονὴν εἰς Κύπρον, ἐπανῆλθον εἰς 'Αγγλίαν, ἄπρακτοι.

Ἡ ἐφαρμοσθεῖσα ὑφ' ἡμῶν τακτικὴ ἀντιμετωπίσεως τῶν ἀνωτέρω καὶ τὰ ἀποτελέσματά της ἐθορύβησαν πολὺ τοὺς Τόρηδες. Οἱ Συντηρητικοὶ συνηγοροῦν ὑπὲρ ἐπιβολῆς τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου ἐν Κύπρῳ. Ζητοῦν κατάληψιν ὁλοκλήρων συνοικιῶν πόλεων ἀπὸ Ἄγγλους πολίτας καὶ διανομὴν ἀλεξισφαίρων ἐνδυμασιῶν εἰς τὰ ἐν τῇ νήσῳ Βρεττανικὰ στρατεύματα. 'Αγγλικαὶ ἐφημερίδες ζητοῦν, ὅπως ἀποσυρθοῦν ἐκ Κύπρου οἱ Ἄγ-

γλοι ἄμαχοι. Ἀφ' ἑτέρου, οἱ Ἄγγλοι Ἐργατικοὶ εἰδοποιοῦν τοὺς Συντηρητικούς, ὅτι ἡ Μ. Βρεττανία θὰ διχασθῇ, ἐὰν διορισθῇ εἰς Κύπρον στρατιωτικὸς διοικητής.

Λόγῳ τοῦ συγκρατημένου τούτου πανικοῦ μεταξὺ τῶν Ἄγγλων ἐκ τῆς χειροτερεύσεως τῆς καταστάσεως, γίνεται λόγος περὶ ἐνάρξεως ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ Φούτ· ἐπὶ τούτου ὅμως οἱ Συντηρητικοὶ εἶναι διχασμένοι.

Ἐπιθετικαὶ ἐνέργειαι ἐναντίον τῶν Ἄγγλων.— Συμπλοκὴ παρὰ τὸ χωρίον Γαλάτα καὶ φόνος Ἄγγλου ὑπολοχαγοῦ. Ὁ ἡρωϊκὸς θάνατος τοῦ Κυριάκου Μάτση.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιθετικῆς δράσεώς μας οἱ Ἄγγλοι συνέχισαν τὰς ἐπὶ εὐρείας ἐκτάσεως ἐνεργείας των, ἄνευ ὅμως ἀποτελέσματος. Τοιαῦται ἔλαβον χώραν εἰς τὰς ἀκολούθους περιοχάς.

Τὴν 8ην Ὀκτωβρίου οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων Κακοπετριᾶς καὶ Γαλάτας διῆλθον νύκτα τρόμου. Περὶ τὴν 20ὴν ὥραν Βρεττανοὶ στρατιῶται ἐξεχύθησαν εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ ὡς κανίβαλοι ἐξέβαλλον ἀνάρθρους φωνάς, πυροβολοῦντες συνάμα ἀδιακρίτως ἐναντίον οἰκιῶν. Πολλαὶ σφαῖραι, διατρήσασαι παράθυρα καὶ θύρας, ἐσύριζαν ὑπεράνω τῶν ἀνυπόπτως κοιμωμένων. Τὰ παιδιὰ ἐξέβαλλον κραυγὰς τρόμου, ἐνῷ οἱ ἄλλοι ἔνοικοι ἔσπευδον νὰ πέσουν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους διὰ νὰ σωθοῦν. Ἓν ἀληθὲς τραγικὸν πανδαιμόνιον ἐσχηματίσθη μὲ τὸ κροτάλισμα τῶν ὅπλων, τὸν συριγμὸν τῶν σφαιρῶν, τὰς κραυγὰς τῶν κατοίκων τῶν χωρίων καὶ τὰ ἀδιάκοπα γαυγίσματα τῶν σκύλων. Μετὰ τὰς ἐκφοβιστικὰς ταύτας ἐνεργείας, οἱ Βρεττανοὶ στρατιῶται εἰσῆλθον ἐντὸς τῶν οἰκιῶν, ἀφοῦ παρεβίασαν τὰς θύρας, ἐκακοποίησαν πολίτας καὶ ὑπέβαλον τούτους εἰς διαφόρους ταπεινώσεις διὰ νὰ ἀποκαλύψουν μέλη τῆς ΕΟΚΑ. Εἷς πολίτης αὐτοκινητοδηγὸς ἐκ Κακοπετριᾶς ἐλογχίσθη ὑπὸ στρατιώτου.

— Τὴν 9ην Ὀκτωβρίου εἰς Αἰγιαλοῦσαν καὶ Παραλίμνι διεξήχθησαν ὑπὸ 700 Βρεττανῶν στρατιωτῶν λεπτομερέσταται ἔρευναι, καθ' ἃς οἱ κάτοικοι ἐνεκλωβίσθησαν καὶ ὑπεβλήθησαν εἰς ἀνάκρισιν.

— Τὴν 13ην Ὀκτωβρίου εἰς τὴν περιοχὴν Κυθραίας ἤρχισαν εὐρεῖαι ἐπιχειρήσεις, εἰς ἃς συμμετέσχον περὶ τὰς 2.000 στρατιῶται.

— Τὴν 18ην Ὀκτωβρίου ἀπεκλείσθη τὸ χωρίον Ἀστρομερίτης. Ἐφονεύθη ὁ Γεώργιος Κυριακοῦ, ἀδελφὸς τοῦ εἰς Λιόπετρι ἡρωϊκῶς πεσόντος Κάρυου, καὶ συνελήφθησαν ἕτεροι τρεῖς καταζητούμενοι, μέλη μας.

— Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κυρηνείας ἤρξαντο τὴν 3ην Νοεμβρίου εὐρείας ἐκτάσεως ἐπιχειρήσεις, αἱ ὁποῖαι περιέλαβον τὰ χωρία Ἁγ. Γεώργιον, Καραβᾶν, Λάπηθον, Κάρμι, Ἅγ. Ἑρμόλαον, Λάρνακα Λαπήθου, Δίκωμον, αἱ ὁποῖαι ἔληξαν τὴν 8ην Δεκεμβρίου. Ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς περιοχῆς ἦτο αὐστηρότατος, συνεπληροῦτο δὲ καὶ ἀπὸ θαλάσσης διὰ Βρεττανικῶν πλοίων.

— Τὴν 3ην Νοεμβρίου 1958 ἔλαβε χώραν μάχη μεταξὺ τετραμελοῦς ἀνταρτικῆς ὁμάδος καὶ Ἀγγλικῆς περιπόλου ἐντὸς δάσους, παρὰ τὴν ἔσω Γαλάταν (μεταξὺ Γαλάτας καὶ Πεδουλᾶ), ὑπὸ τὰς ἀκολούθους συνθήκας. Οἱ ἄνδρες μας εὑρίσκοντο ἐντὸς τοῦ κρησφυγέτου των, ὅταν ἤκουσαν δυνατὸν σύριγμα, σῆμα κινδύνου, παρὰ τοῦ ἔξωθεν σκοποῦ. Οὗτος μόλις ἐπροχώρησε ἐκ τῆς θέσεώς του διὰ νὰ κατοπτεύσῃ τὰς κινήσεις περιπόλου ἐκ 15 - 20 στρατιωτῶν, ἐδέχθη πυρά. Οἱ ἄνδρες ἐντὸς τοῦ κρησφυγέτου λαμβάνουν τὰ ὅπλα καὶ ἑτοιμάζονται νὰ ἐξέλθουν τοῦ κρησφυγέτου, ὁπότε πρὸ τῆς εἰσόδου ἐμφανίζεται Ἄγγλος ὑπολοχαγός, ὁ ὁποῖος μὲ τὸ αὐτόματον κατὰ τοῦ ὁμαδάρχου Ἀντωνίου Πρ. Σολομῶντος, τοῦ ἐζήτησε νὰ παραδοθῇ. Ἀντὶ ἄλλης ἀπαντήσεως, ὁ ὁμαδάρχης ἐπυροβόλησε κατὰ τοῦ Ἄγγλου ἀξιωματικοῦ, τραυματίσας τοῦτον εἰς τὴν κεφαλήν. Τότε οἱ συνοδεύοντες τὸν ἀξιωματικὸν Ἄγγλοι στρατιῶται ἐτράπησαν εἰς φυγήν, ἐνῷ οἱ τέσσαρες ἀντάρται ἐξῆλθον τοῦ κρησφυγέτου των, πυροβολοῦντες κατὰ τῶν πανικοβληθέντων στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἀφῆκαν ἀβοήθητον τὸν ἀξιωματικόν των. Οὗτος, εἰς κλῆσιν τοῦ ὁμαδάρχου νὰ παραδοθῇ, ἤρχισε, ἐκβάλλων κραυγάς, νὰ πυροβολῇ. Διαταχθεὶς ἐκ δευτέρου νὰ σταματήσῃ καὶ μὴ συμμορφωθείς, ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη. Οἱ πυροβολισμοὶ κατὰ τῶν Ἄγγλων στρατιωτῶν συνεχίσθησαν ἐπὶ 15 λεπτὰ περίπου. Εἰς χεῖρας τῶν ἀνταρτῶν περιῆλθε τὸ αὐτόματον τοῦ ἀξιωματικοῦ. Κατὰ πληροφορίας μας, πλὴν τοῦ φονευθέντος ἀξιωματικοῦ, ἐτραυματίσθησαν καὶ 4 στρατιῶται.

— Τὴν 19ην Νοεμβρίου ἀνεκαλύφθη καὶ ἐφονεύθη ἐντὸς τοῦ κρησφυγέτου του, εἰς Κάτω Δίκωμον, ὁ τομεάρχης Κυρηνείας Κυριάκος Μάτσης.

Ὁ ἡρωϊκὸς θάνατος τοῦ Μάτση συνέβη ὑπὸ τὰς ἀκολούθους συνθήκας: Μετὰ τὰς ἐντατικὰς ἐρεύνας εἰς Ἁγ. Γεώργιον καὶ Καραβᾶν τῆς ἐπαρχίας Κυρηνείας, ὁ Μάτσης, διασπάσας τὸν κλοιὸν τῶν Ἄγγλων στρατιωτῶν ἐξ Ἁγ. Γεωργίου, κατώρθωσε, μέσῳ τῆς πόλεως Κυρηνείας, νὰ φθάσῃ εἰς τὸ Πέλλα - Παΐς. Ἐκεῖ παρέμεινε ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας καὶ ἀφοῦ ἔδωσεν ὁδηγίας διὰ μερικὰς ἐνέδρας, αἱ ὁποῖαι ἔπρεπε νὰ γίνουν εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην, ἀπεφάσισε νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ Δίκωμον, διότι αἱ ἔρευναι τοῦ στρατοῦ συνεχίζοντο εἰς ὁλόκληρον τὴν ἐπαρχίαν μὲ ἐντονώτερον ρυθμόν.

Εἰς Δίκωμον παρέμεινεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κυριάκου Διάκου, ὅπου εἶχε κατασκευασθῆ καὶ κρησφύγετον. Τὴν 17ην Νοεμβρίου 1958, ὥραν 16ην καὶ εἰς ἀπόστασιν 1 χιλμ. περίπου ἀπὸ τὸ χωρίον, ἐστρατοπέδευσαν περὶ τοὺς 40 στρατιῶται, ἐνῷ αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ συνεχίζοντο μὲ αὔξουσαν ἔντασιν καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν Κυρηνείας. Τὴν 19ην Νοεμβρίου 1958 στρατιῶται εἰσῆλθον εἰς τὸ χωρίον καὶ τὴν 9.30' ὥραν ἔκαμαν ἔρευναν εἰς τὸ σπίτι, ὅπου εὑρίσκετο ὁ Μάτσης μὲ δύο ἄλλους συντρόφους του, τοὺς Ἀνδρέαν Σοφιόπουλον καὶ Κώσταν Χριστοδούλου. Τὸ ποδοβολητὸν τῶν στρατιωτῶν ἠκούετο ἐπάνω ἀπὸ τὸ κρησφύγετον, ἐνῷ οἱ ἐντὸς αὐτοῦ παρέμειναν ἀκίνητοι καὶ σιωπηλοί. Μετ' ὀλίγον οἱ στρατιῶται ἀπεχώρησαν ἄπρακτοι. Τὴν 12.30' οἱ στρατιῶται ἐπανῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἀφοῦ συνέχισαν τὰς ἐρεύνας των, ἀνεχώρησαν καὶ πάλιν ἄπρακτοι. Ἡ δευτέρα αὐτὴ ἔρευνα ἐνέβαλεν εἰς ὑποψίαν τὸν Μάτσην ὅτι ἦσαν προδομένοι. Πράγματι, μετὰ ἕνα τέταρτον τῆς ὥρας οἱ στρατιῶται ἐπανῆλθον κατ' εὐθεῖαν αὐτὴν τὴν φορὰν εἰς τὸ στόμιον τοῦ κρησφυγέτου, τοῦ ὁποίου τὸ κάλυμμα ἤρχισαν νὰ σπάζουν, κάποιος δὲ ἐφώναξεν ἑλληνιστὶ «Ἔ, Μάτση, παραδόσου». Ὁ Μάτσης μετὰ τῶν συντρόφων του ἐγέμισαν τὰ ὅπλα των καὶ ἔκαυσαν τὰ διάφορα ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα εἶχον. Τὸ κρησφύγετον ἐγέμισε ἀπὸ καπνόν. Οἱ Ἄγγλοι ἐξηκολούθουν νὰ καλοῦν τὸν Μάτσην νὰ παραδοθῆ, διότι, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, θὰ τὸν ἔκαιαν μὲ πετρέλαιον. Στιχομυθία διεξήχθη τότε μεταξὺ Ἄγγλων καὶ Μάτση, ὅστις, ἀφοῦ διέταξε τοὺς δύο συντρόφους του νὰ ἐξέλθουν τοῦ κρησφυγέτου, ἀπήντησε μὲ βροντερὴν φωνήν: «Δὲν θὰ βγῶ ζωντανός. Θὰ βγῶ πυροβολῶν». Εἰς ἀπάντησιν, οἱ Ἄγγλοι πολιορκηταί του ἔρριψαν εἰδικὰς χειροβομβίδας ἐντὸς τοῦ κρησφυγέτου, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Μάτσης εὗρεν ἀκαριαῖον τὸν θάνατον.

Τὸ πτῶμα τοῦ Κυριάκου Μάτση, ἀπηνθρακωμένον, εἰς τὸ κρησφύγετόν του, εἰς Κάτω Δίκωμον.

Εἰς τοὺς δημοσιογράφους ἐπετράπη νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸ κρησφύγετον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὑρίσκετο εἰσέτι ὁ νεκρὸς τοῦ Μάτση. Τὸ θέαμα ἦτο φρικτόν, παρουσιάζον εἰκόνα τραγικό-

τητος καὶ μεγαλείου. Ὁ Μάτσης, μὲ ἔκφρασιν ἱκανοποιήσεως διὰ τὸ ἡρωϊκὸν τέλος του, εἶχεν ἀγκαλιασμένα τὰ δύο αὐτόματά του. Ὁ δεξιός ποῦς του ἦτο ἀποκομμένος καὶ ἀπηνθρακωμένος, νωπὸν δὲ τὸ αἷμα ἔσταζεν ἀκόμη ἐπὶ τοῦ δαπέδου τοῦ κρησφυγέτου.

Ἔτσι ἀπέθανεν ὁ Μάτσης. Ἕνας ἀκόμη ἥρως εἰς τὸ Πάνθεον τῆς Κυπριακῆς ἐποποιΐας. Ἐτάφη εἰς τὸν περίβολον τῶν Κεντρικῶν Φυλακῶν, παραπλεύρως τοῦ τάφου τοῦ Αὐξεντίου καὶ τῶν ἄλλων ἀθανάτων ἀγωνιστῶν τῆς ΕΟΚΑ.

Ὁ Κυριάκος Μάτσης ἐγεννήθη εἰς Παλαιχῶρι Κύπρου καὶ ἦτο ἀπόφοιτος τῆς Γεωπονικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ἐκ τῶν πρώτων κατετάγη εἰς τὴν Ὀργάνωσιν. Στρατιώτης τοῦ καθήκοντος, ἁγνὸς καὶ τίμιος, ὑπόδειγμα εἰς τοὺς ὑφισταμένους του, ἐμψυχωτής, εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἀγῶνα μὲ τὴν φλόγα τῆς αὐτοθυσίας καὶ τὴν δίψαν νὰ ἐπιτελέσῃ ἔργον μεγάλο. Συλληφθεὶς τὴν 6ην Ἰανουαρίου 1956, μὲ τὴν κατηγορίαν ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν ΕΟΚΑ, ἀπεστάλη εἰς τὰ κρατητήρια, ὁπόθεν ἀπέδρασε τὸν Νοέμβριον 1956, διὰ νὰ προσφέρῃ καὶ πάλιν τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὸν ἀγῶνα. Οἱ Ἄγγλοι ἐγνώριζον ὅτι ὁ Μάτσης ἦτο σημαῖνον στέλεχος τῆς Ὀργανώσεως καὶ εἶχεν ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Διγενῆ. Ὑπέστη πρὸς τοῦτο ἀρκετὰ βασανιστήρια, ἀλλὰ δὲν ἐκάμφθη. Ὁ Στρατάρχης Χάρντιγκ τὸν ἐπεσκέφθη εἰς τὰ κρατητήρια καὶ τοῦ ὑπεσχέθη £ 500.000, παρέχων ὅλας τὰς διασφαλίσεις, ἐὰν ἀπεκάλυπτε ποῦ ἐκρύπτετο ὁ Διγενής. Τότε ὁ Μάτσης ἀπήντησε: «Ἐξοχώτατε! οὐ περὶ χρημάτων τὸν ἀγῶνα ποιούμεθα, ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς». Διορισθεὶς Τομεάρχης Κυρηνείας μοῦ ἀπέδωσεν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τοῦ ἐζήτησα. Ἡ ἀπώλειά του μὲ ἐλύπησε τὰ μέγιστα ὄχι μόνον διότι ἔχασα ἕνα ἄριστον συνεργάτην, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ Κύπρος ἔχασεν ἕνα γενναῖον τέκνον, τὸ ὁποῖον θὰ τῆς ἦτο χρησιμώτατον καὶ διὰ τὴν εἰρηνικὴν περίοδον. Ὁ πατέρας τοῦ ἥρωος, ὁ Χριστοφῆς Μάτσης, ὅταν ἐπληροφορήθη τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του, εἶπε: «τόσον ἐγώ, ὅσον καὶ ἡ σύζυγός μου, εἴμεθα ὑπερήφανοι διὰ τὸν ἡρωϊκὸν θάνατον τοῦ προσφιλοῦς μας υἱοῦ, ὁ ὁποῖος ἠγωνίσθη μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς του διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς μαρτυρικῆς Νήσου μας. Εὔχομαι αἱ θυσίαι τῶν παιδιῶν μας νὰ φέρουν σύντομα τοὺς καρπούς των, τὴν πολυπόθητον, δηλαδή, ἐλευθερίαν».

Ὁ Κυριάκος Μάτσης μοῦ ἐκίνησεν ἰδιαιτέρως τὴν προσοχήν, διότι τὸν ἐγνώρισα καλῶς ἐκ τοῦ πλησίον. Ἦτο γενναῖος, συνετός, καὶ ἠγωνίζετο διὰ τὸ ἰδεῶδες τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ μητέρα τοῦ ἥρωος Κυριάκου Μάτση, γονυπετὴς εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ κρησφυγέτου τοῦ υἱοῦ της, εἰς Κάτω Δίκωμον.

Θὰ ἀναφέρω μερικὰ περιστατικά. α) Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον 1955 διέμενον εἰς μεμονωμένον οἰκίσκον τῆς Κακοπετριᾶς μετὰ τριῶν ἀνταρτῶν. Ὁ Κυριάκος Μάτσης ἐξετέλει τότε καθήκοντα ἀρχηγοῦ τῶν συνδέσμων τῆς Ὀργανώσεως καὶ ἦλθε νὰ μὲ συναντήσῃ νύκτωρ δι' ὑπηρεσιακὰ ζητήματα. Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἀπέστειλα, ὡς πάντοτε, σύνδεσμον πρὸς τὸν ἀστυνομικὸν σταθμόν, ὅστις ἐφρουρεῖτο τότε μόνον ἀπὸ ἀστυνομικούς, διὰ κατόπτευσιν, ὅστις, ἐπανελθὼν δρομαίως, μοῦ ἀνήγγειλε, ὅτι ἔφθασαν ἐκεῖ ἐπ' αὐτοκινήτου περὶ τοὺς 50 Ἄγγλοι στρατιῶται, οἱ ὁποῖοι ὁδεύουν ἐπὶ τῆς ἁμαξιτοῦ πρὸς Καρβουνᾶν, εὑρισκόμενοι ἤδη εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀφ' ἡμῶν.

Ἡτοιμάσθην ἀμέσως νὰ τοὺς ἀντιμετωπίσω, συγχρόνως δὲ καὶ νὰ ἐγκαταλείψω τὸν

οἰκίσκον, μέχρις ὅτου διευκρινισθοῦν αἱ προθέσεις τοῦ στρατιωτικοῦ τούτου τμήματος. Εἰς τὸν Μάτσην ἔδωσα ἐντολὴν νὰ μᾶς ἀφήσῃ καὶ νὰ διαφύγῃ, διότι δὲν ἐχρειάζετο, ἡ δὲ τυχὸν θυσία του δὲν ἐνεδείκνυτο. Ἦτο δὲ εὔκολον νὰ διαφύγῃ διὰ κεκαλυμμένης ὁδεύσεως καὶ ἀναχωρήσῃ διὰ τοῦ αὐτοκινήτου του, τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο παρὰ τὸ ξενοδοχεῖον Μακρῆ, δεδομένου ὅτι τότε δὲν ἦτο καταζητούμενος καὶ ἐκυκλοφόρει ἐλευθέρως. Ὁ Κ. Μάτσης ἠρνήθη διαρρήδην καὶ ἐπέμεινε νὰ μείνῃ μαζί μου δράξας δὲ ἓν αὐτόματον μὲ ἠκολούθησε. Μόνον ὅταν διεφύγαμεν τὸν κίνδυνον καὶ ἐφθάσαμεν εἰς ἐγγὺς ὑψώματα καὶ κατόπιν παροτρύνσεών μου, ἐδέχθη νὰ ἀναχωρήσῃ.

β) Τὸν Σεπτέμβριον 1958 ὁ Κ. Μάτσης εὑρίσκετο εἰς Πέλλα-Παΐς Κυρηνείας. Ἐκεῖθεν ἠθέλησε νὰ μεταβῇ δι' αὐτοκινήτου εἰς Κυρήνειαν. Καθ' ὁδὸν ἐνεφανίσθη ἀπροόπτως καὶ εἰς ἀπόστασιν 30 μέτρων περίπου αὐτοκίνητον, πλῆρες Ἄγγλων στρατιωτῶν. Τότε ὁ Μάτσης λέγει ἐπιτακτικῶς εἰς τὸν ὁδηγόν: «Τράβα ἴσια μὲ ψυχραιμίαν καὶ χωρὶς νὰ ἀλλάξῃς ταχύτητα. Ἐὰν οἱ στρατιῶται σοῦ κάμουν νόημα νὰ σταματήσῃς, στάσου ἀπότομα καὶ θὰ τοὺς θερίσουμε μέχρι τοῦ τελευταίου. Προτιμῶ νὰ πεθάνω πολεμῶντας, παρὰ νὰ παραδοθῶ».

Εὐτυχῶς, οὐδὲν συνέβη, τοὺς δὲ Ἄγγλους στρατιώτας συνήντησε βραδύτερον ὁ ὁδηγὸς τοῦ αὐτοκινήτου τοῦ μεταφέροντος τὸν Μάτσην, κατὰ τὴν ἐπιστροφήν, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ σημείου συναντήσεως, νὰ κάμνουν «μπλόκο» μὲ συρματόπλεγμα, διὰ νὰ συλλάβουν κυκλοφοροῦντα μέλη τῆς Ε.Ο.Κ.Α.

Τὸ ἡρωϊκὸν τέλος τοῦ Μάτση ἐξῆρα διὰ διαταγῆς: «Ζήτωσαν οἱ ἀγωνισταί μας». (1)

Ὁ Ἀγγλικὸς τύπος διὰ τὴν ΕΟΚΑ.

Ἡ δρᾶσις τῆς ΕΟΚΑ ἐξέπληξε πολλούς, ἰδίᾳ Βρεττανούς, οἱ ὁποῖοι ἐπίστευσαν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν προπαγάνδαν καὶ ἤλπιζον σύντομον κατάπνιξιν τοῦ κινήματός μας. Οὕτω, ὁ ἐν Κύπρῳ ἀνταποκριτὴς τοῦ Λονδινείου «Ὀμπσέρβερ» ἔγραφε: «Αἱ ἐν Κύπρῳ στρατιωτικαί, καθὼς καὶ αἱ πολιτικαὶ Ἀρχαὶ παραδέχονται τώρα, ὅτι ἡ ΕΟΚΑ εἶναι ἀδύνατον νὰ συντριβῇ, ὡς συνετρίβησαν οἱ Μάου - Μάου».

Ὁ ἐν Κύπρῳ ἀνταποκριτὴς τῆς «Νταίϊλυ Χέραλντ» κατήγγειλεν ὅτι τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον εἶναι ἡ αἰτία τῆς αἱματοχυσίας. Ἡ Κύπρος, λέγει, ἀνήκει εἰς τοὺς Κυπρίους. Ἡ ΕΟΚΑ δὲν εἶναι σπεῖρα, ἀλλ' ἰσχυρότατα ὠργανωμένη ἐθνικιστικὴ ὁμάς, τὴν ὁποίαν ὑποστηρίζει ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν Ἑλλήνων Κυπρίων. Ἡ ΕΟΚΑ εἶναι ἀδύνατον νὰ νικηθῇ».

Ὁ «Σπεκτέϊτορ» ὁμολογεῖ, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις προὐκάλεσε τὴν σύγκρουσιν μετὰ τῆς ΕΟΚΑ, ἡ ὁποία νικᾷ καὶ ὅτι οἱ Τοῦρκοι δύνανται νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ἐὰν ἐξακολουθήσουν ἀρνούμενοι τὴν μειονεκτικὴν ὑπόστασίν των.

Συντηρητικὸς ὁμολογεῖ, ὅτι εἶναι ἀδύνατος πλέον ἡ ἐπιβολὴ τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου, ὁ δὲ Συντηρητικὸς βουλευτὴς Λόρδος Λάμπτον καλεῖ τὸν Μὰκ Μίλλαν νὰ ἀποσύρῃ τὸ σχέδιόν του.

Ὁ «Ἡμερήσιος Κήρυξ» τοῦ Λονδίνου κάμνει διαφόρους εἰκασίας περὶ ὀργανώσεως

---

(1) ΖΗΤΩΣΑΝ ΟΙ ΑΓΩΝΙΣΤΑΙ ΜΑΣ

Ἕνας ἀκόμη ἥρως ἔπεσε καὶ ἐκόσμησε τὸ Πάνθεον τοῦ Κυπριακοῦ ἀγῶνος, ὁ ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΜΑΤΣΗΣ.

Ὁ ἡρωϊκὸς θάνατός του:

Χαράσσει γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ τὸν αἱματοβαμμένο δρόμο, ποὺ κάθε ἀγωνιστής μας θὰ ἀκολουθήσῃ, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν τύραννον, μὲ τὸν δάκτυλον πάντα στὴν σκανδάλην καὶ μὲ τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ τὸν συντρίψῃ ἢ νὰ πέσῃ ὁ ἴδιος.

Δείχνει σὲ κάθε Κύπριον Ἕλληνα (ἄνδρα, γυναῖκα, παιδὶ) τὸν δρόμον τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος, ποὺ πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ, γιὰ νὰ κατισχύσῃ τελικῶς ὁ ἀγῶνάς μας.

Διαλαλεῖ ἀνὰ τὸν πεπολιτισμένον κόσμον μὲ ποῖα ἰδανικά, ποίαν θυσίαν, ποῖα ἠθικὰ ἐφόδια κοσμοῦνται οἱ μαχηταὶ τῆς Κυπριακῆς Λευτεριᾶς.

Τὰ κενὰ ἐκείνων, ποὺ μᾶς ἀφήνουν γιὰ πάντα, συμπληροῦνται ἀμέσως μὲ τὰς ἐφεδρείας μας, αἱ ὁποῖαι μὲ τὴν σειράν των ἀνυπομονοῦν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ μὲ τὴν εὐγενῆ φιλοδοξίαν νὰ φανοῦν ὑπέρτεροι τῶν προκατόχων των.

Τέτοια λεβεντογενειά, μὲ ἡρωϊκοὺς νεκροὺς καὶ τιτᾶνας ἀγωνιστάς, ποτὲ δὲν πεθαίνει, ἀλλὰ πάντα ΝΙΚΑ.

Αἰωνία ἡ μνήμη τῶν νεκρῶν ἀγωνιστῶν μας.

Ζήτωσαν οἱ ἀγωνισταί μας. Ε.Ο.Κ.Α. Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ

τῆς ΕΟΚΑ καὶ ἀνομολογεῖ, ὅτι «εἷς στρατάρχης, τρεῖς στρατηγοὶ καὶ 40.000 Βρεττανοὶ στρατιῶται δὲν ἀπεδείχθησαν ἱκανοὶ νὰ νικήσουν τὴν ΕΟΚΑ».

Ἡ Συντηρητικὴ «Νταίϊλυ Ἐξπρὲς» ἐδημοσίευσεν ἄρθρον τοῦ Ντόναλτ Γουάϊς, εἰς τὸ ὁποῖον λέγει: «Καλῶ τοὺς Βρεττανοὺς νὰ σκεφθοῦν καλὰ καὶ νὰ ἀντιληφθοῦν, ὅτι, ἔστω καὶ ἂν ἡττηθῇ ἡ ΕΟΚΑ, δὲν πρόκειται νὰ νικήσωμεν τὴν ἰδέαν τῆς Κυπριακῆς ἀνεξαρτησίας».

Ἡ Συντηρητικὴ «Νταίϊλυ Μαίϊλ» εἰς ἄρθρον της περὶ τοῦ Διγενῆ γράφει, ὅτι οὗτος, δύναται νὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν μεγαλυτέρων ἀνταρτῶν ἡγετῶν ὅλων τῶν ἐποχῶν. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ Γρίβα, συνεχίζει, ὀφείλεται ἐν μέρει εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, ποὺ ἔλαβεν οὗτος ἀπὸ Βρεττανὸν ἀξιωματικὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν κατοχὴν καὶ ἐν μέρει εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι «ὁ Γρίβας εἶναι στρατιωτικὸς ἡγέτης μεγάλης ἀξίας». Ἡ ἐφημερὶς ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐκδοχήν, ὅτι ὁ Γρίβας πιθανὸν νὰ εἶναι νεκρός, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔχει σημασίαν, διότι ἡ προσωπική του ἀξία ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ὁ Γρίβας οὐδέποτε ἔλαβεν οἱανδήποτε ἐκπαίδευσιν ἀπὸ Βρεττανὸν ἀξιωματικόν, ἡ ἐφαρμοσθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ τακτικὴ εἶναι καθαρῶς ΕΛΛΗΝΙΚΗ, διηύθυνε δὲ προσωπικῶς τὸν ἀγῶνα, παραμείνας συνεχῶς ἐν Κύπρῳ.

Πολιτικοστρατιωτικαὶ συνέπειαι τῆς δράσεώς μας.

1. Στρατιωτικαί. Ὁ Στρατηγὸς Κέντριου, ἀρχηγὸς τῶν ἐπιχειρήσεων, ἀνεχώρησεν ἐκ Κύπρου, ἐν πλήρει μυστικότητι, τὴν 11ην Ὀκτωβρίου. Ὁ ἀντικαταστάτης τούτου στρατηγὸς Ντάρλιγκ εἶχε στρατιωτικὰς ἱκανότητας, ἦτο ὅμως περισσότερον καυχησιολόγος καὶ φλύαρος ἀπὸ τὸν προκάτοχόν του.

Κινεῖται ἐπιδεικτικῶς καὶ πολλάκις ἀσκόπως, ὁμιλεῖ πολύ, ὑβρίζει. Ἀπεκάλεσε τοὺς ἀγωνιστὰς τῆς ΕΟΚΑ «μπαστάρδους» καὶ ἐξαγγέλλει νίκας, ὅταν δὲν ἔχει γνωρίσει μέχρι τοῦδε παρὰ ἥττας. Ἐκτοξεύει ἀπειλὰς καὶ κάμνει ἀσκήσεις ἐπιδείξεων εἰς δημοσιογράφους, μὲ ἀποκλειστικὸν σκοπὸν τὴν ρεκλάμα, ἐνῷ ἐξ ἀντιθέτου ἀπαγορεύει εἰς τοὺς ἰδίους νὰ ἐπισκέπτωνται τὰ πεδία τῶν μαχῶν ἀμέσως μετὰ τὴν μάχην, διότι θὰ διεπίστωναν ἥττας καὶ θὰ ἀπεκόμιζον θλιβερὰ συμπεράσματα διὰ τὸν στρατόν. Τὸ τελευταῖον προὐκάλεσε τὴν διαμαρτυρίαν των. Διαψεύδει συνεχῶς ἀπωλείας τοῦ στρατοῦ καὶ ἐκεῖ ἀκόμη, ὅπου αὗται εἶναι αὐταπόδεικτοι.

Αἱ ἐμπρηστικαὶ καὶ ὑβριστικαὶ δηλώσεις τοῦ Ντάρλιγκ, καθὼς καὶ ἡ ὅλη στάσις του ἐπικρίνονται δριμύτατα ἐν Ἀγγλίᾳ, ὡς ἐμφαίνεται εἰς τὸ Παράρτημα σελ. 64 - 65.

Ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες συνιστοῦν τὴν ἀντικατάστασίν του, «ἵνα τοῦ δοθοῦν μαθήματα συμπεριφορᾶς».

Νέα στρατοκρατικὰ μέτρα λαμβάνονται, διὰ τῆς ἐπαναφορᾶς καταργηθέντων κανονισμῶν «ἐκτάκτου ἀνάγκης» (ἔλεγχος ταχυδρομείου, κατάληψις περιουσιῶν, κήρυξις ἐπικινδύνων περιοχῶν κ.λ.π.), τὰ ὁποῖα λέγεται, ὅτι ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ ὁ Στρατηγὸς Ντάρλιγκ, στρατιωτικοὶ δὲ παρατηρηταὶ ἐν Λονδίνῳ φέρονται ὁμιλοῦντες περὶ καταστάσεως πολέμου ἐν Κύπρῳ. Καὶ αὐτὸς ὁ Στρατηγὸς Ντάρλιγκ, ἀρχηγὸς τῶν ἐπιχειρήσεων ἐν Κύπρῳ, ἀναγκάζεται δι' ἀνακοινώσεών του νὰ παραδεχθῇ, ὅτι τὸ Κυπριακὸν δὲν λύεται διὰ στρατιωτικῶν μέτρων. Τοῦτο σημαίνει ἀδυναμίαν νὰ καταβληθῇ στρατιωτικῶς ἡ ΕΟΚΑ.

—Ἐξ ἄλλου τὸ ἠθικὸν τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ ἐκλονίσθη. Οὕτω, στρατιῶται, ὁμιλοῦντες πρὸς κρατουμένους, ἐκφράζουν τὴν χαράν των, διότι ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἀναχωροῦν ἐκ Κύπρου. Ἐπίσης τὴν νύκτα τῆς ἐνέδρας εἰς τὸ χωρίον Κάρμι Κυρηνείας ἀξιωματικοὶ εἴς τι ξενοδοχεῖον διεπληκτίζοντο ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν, διότι δὲν ἤθελον νὰ μεταβοῦν δι' ἔρευναν εἰς τὴν περιοχήν.

Τρομοκρατημένοι οἱ Τόρηδες ἀπὸ τὴν σθεναρὰν ἀντίστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ ἀπὸ τὴν δρᾶσιν τῆς ΕΟΚΑ, ἐπεστράτευον καὶ πάλιν Ἄγγλους Ἐργατικούς, τοὺς ὁποίους ἀπέστελλον εἰς Κύπρον, διὰ νὰ μᾶς δώσουν συμβουλὰς καταπαύσεως τῆς «βίας». Τὸ φαινόμενον τοῦτο κατήντησεν ἀηδές, διότι, ἐπαναλαμβανόμενον κατὰ διαστήματα, ἦτο πλέον ἔκδηλον, ὅτι ἐγίνετο κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Φούτ. Ὡς ἐκ τούτου ἠναγκάσθην νὰ κυκλοφορήσω φυλλάδιον, διὰ τοῦ ὁποίου εἰδοποιοῦν, ὅτι δὲν εἴμεθα διατεθειμένοι νὰ καταπαύσωμεν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον οἱ Ἄγγλοι χαρακτηρίζουν «βίαν», ἐφ' ὅσον ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις δὲν δεχθῇ τὰς δικαίας ἀπαιτήσεις μας.

Ἐξ ἄλλου, ὁ Τοῦρκος Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Ζορλοῦ ἐδήλωσε τὴν 6ην Νοεμβρίου, ὅτι «δέχεται εὐμενῶς τὴν προσφορὰν τῆς ΕΟΚΑ δι' ἀνακωχήν, καθ' ὅσον ἡ Τουρκία ἐπεθύμει πάντοτε κατάπαυσιν τῆς τρομοκρατίας». Τοιαύτη προσφορὰ ἄνευ ὅρων οὐδέποτε ἐγένετο ὑφ' ἡμῶν, ἐκτὸς ἐὰν ὁ Ζορλοῦ ἠννόει τὴν ἀνωτέρω προκήρυξίν μας. Εἰς ἀπάντησιν, ἐκοινοποίησα διαταγὴν εἰς τοὺς τομεῖς νὰ μείνουν ἀδιάφοροι εἰς τὰς ἐμμέσους ἐκκλήσεις τῶν Τόρηδων δι' ἐκεχειρίαν, συνεχισθῇ δὲ ὁ ἀγών, ἐφ' ὅσον δὲν γίνονται δεκτοὶ οἱ ὅροι μας.

Αἱ ἀνησυχίαι τῶν Τόρηδων ἐκ τῆς δράσεώς μας εἶναι καταφανεῖς καὶ ἔμμεσοι ὑπαινιγμοὶ ἐπαναλαμβάνονται δι' ἐκεχειρίαν. Δημοσιογραφικαὶ πληροφορίαι ἀναφέρουν, ὅτι Βρεττανοὶ ἐκπρόσωποι βεβαιοῦν, ὅτι δὲν θὰ γίνῃ σοβαρὰ ἐνέργεια ἐπιβολῆς τοῦ σχεδίου εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον, τὸ δὲ Λονδῖνον ἐλπίζει, ὅτι ἡ ΕΟΚΑ θὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν Ἀγγλικὴν ἐπιθυμίαν διαφυλάξεως τῆς εἰρήνης καὶ τῆς τάξεως καὶ θὰ κηρύξῃ ἐκεχειρίαν.

2. Πολιτικαί. Τὴν 1ην Ὀκτωβρίου, τὸ Ἑλληνικὸν Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ ἀποφάσεις μετὰ τὸ πέρας τῆς συζητήσεως εἰς τὸ ΝΑΤΟ. Λέγεται, ὅτι, ἀντὶ ἀποχωρήσεως ἐκ τοῦ ΝΑΤΟ, ὁπότε θὰ διεκόπτετο ἡ Ἀμερικανικὴ οἰκονομικὴ καὶ στρατιωτικὴ ἐνίσχυσις, ἐκρίθη προτιμοτέρα ἡ κήρυξις «μερικῆς Ἑλληνικῆς ἀπεργίας» ἐντὸς τοῦ ΝΑΤΟ, διὰ τῆς διακοπῆς τῆς συνεργασίας μετὰ τῶν Ἄγγλων καὶ Τούρκων.

Ὁ Ἐργατικὸς ἡγέτης κ. Μπέβαν ἐπετέθη δριμύτατα κατὰ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως: «Προορισμὸς τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ ἐν Κύπρῳ, εἶπε, δὲν εἶναι νὰ σώσῃ τοὺς Τόρηδες. Νὰ ἀνασταλῇ τὸ σχέδιον Μὰκ Μίλλαν καὶ νὰ ἐξετασθοῦν αἱ προτάσεις Μακαρίου. Ὁ Κυπριακὸς λαὸς ἔχει τὰ ἴδια δικαιώματα, ὅπως καὶ ὅλαι αἱ χῶραι αἱ ἐξαρτώμεναι ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν, διὰ τῆς περιωρισμένης αὐτοκυβερνήσεως, νὰ χωρήσῃ πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν». Ὁ Γκέϊτσκελ εἶπεν «ὅτι αἱ ἀνωτέρω δηλώσεις τοῦ Μπέβαν ἀπηχοῦν τὰς ἀπόψεις ὁλοκλήρου τοῦ κόμματος».

Ὁ κ. Κρόσμαν ἱκετεύει τὸν Μὰκ Μίλλαν νὰ ἐνθυμηθῇ τὴν Παλαιστίνην καὶ καταφέρεται κατὰ τοῦ Χάρντιγκ.

Ἐξ ἄλλου ἐλέχθη, ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἀντιτίθεται εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς «κατὰ δόσεις» ἀντιδράσεως καὶ φρονεῖ, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔδει νὰ λάβῃ δραστικὰς ἀποφάσεις, δημοσιογραφικαὶ δὲ πληροφορίαι λέγουν, ὅτι θὰ ἀξιώσῃ παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καθορισμὸν τῆς Ἑλληνικῆς στάσεως καὶ ἐὰν ἡ Ἑλλὰς δὲν ἀντιδράσῃ, ἐγκυμονεῖται κίνδυνος ἐθνικῆς κρίσεως. Ἀνταπόκρισις μάλιστα ἐξ Ἀθηνῶν ἀνέφερεν, ὅτι ἐγένετο εἰσήγησις εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἡγεσίαν ὁλοκλήρου τοῦ Ἔθνους. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἐν τούτοις, διέψευσεν ὅτι ἀνεφύησαν διαφωνίαι μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου. Οὗτος ὅμως, μὲ τὴν ἀναποφασιστικότητά του, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ λάβῃ τοιαύτας γενναίας ἀποφάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐπὶ πλέον ἀπῄτουν καὶ δυναμισμόν, τοῦ ὁποίου ἐστερεῖτο. Ἐξ οὗ καὶ ὑπέκυπτε συνεχῶς εἰς τὰς ἀξιώσεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, παρ' ὅλα τὰ σκοπίμως διαδοθέντα, ὅτι, ἐὰν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις προέβαινεν εἰς νέας ὑποχωρήσεις, θὰ ἐξέσπα ὀξυτάτη κρίσις μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Ἐθναρχίας.

Ὁ Ἕλλην Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν φέρεται εἰπών, ὅτι ἡ Ἑλλὰς προέβη εἰς τὸ ἀνώτατον ὅριον ὑποχωρήσεων μὲ ἀσυγκίνητον τὴν ἄλλην πλευρὰν καὶ ὅτι ἡ χειροτέρευσις τῆς καταστάσεως θὰ ἐσήμαινε πόλεμον μὲ τὴν Τουρκίαν. Τὸν πόλεμον ὅμως αὐτὸν ὁ κ. Ἀβέρωφ ἐφαντάζετο μόνον διὰ λόγων, διότι, ὅπως ἐμφαίνεται ἀπὸ τὰς μετέπειτα πράξεις του καὶ ἀπὸ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύσαμεν ἀλλαχοῦ, τοιοῦτον πόλεμον τὸν ἀπέκλειε τελείως.

Ἡ ἐφημερὶς «Νταίϊλυ Χέραλντ» συνιστᾷ συνομιλίας μὲ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ νὰ μὴ ἀναμένεται τερματισμὸς τῆς βίας ἐν Κύπρῳ, πρὸ τῶν συνομιλιῶν, ὡς ἐζήτουν οἱ Τόρηδες.

Εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων τὴν 30ὴν Ὀκτωβρίου ἡ Ἐργατικὴ ἀντιπολίτευσις υἱοθέτησε τὴν Ἑλληνικὴν θέσιν. Ὁ Ἐργατικὸς ἡγέτης κ. Μπέβαν διεκήρυξε, ὅτι πρέπει νὰ παύσῃ ἡ θυσία Βρεττανῶν στρατιωτῶν εἰς τὴν Κύπρον διὰ νὰ ἱκανοποιοῦνται αἱ ἀπόψεις τῶν Τούρκων καὶ ὅτι, ἐὰν θέλωμεν νὰ σταματήσῃ ἡ βία, πρέπει νὰ δημιουργήσωμεν συνθήκας, ὥστε ὁ λαὸς νὰ δύναται ἐλευθέρως νὰ κατευθύνῃ τὴν ζωήν του. Εἰς ἀπάντησιν, ὁ Βρεττανὸς Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν εἶπε, ὅτι διαφωνεῖ πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς ἀπόψεις, ἀλλὰ καὶ τὰς κατανοεῖ. Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἀρνεῖται νὰ ἀπαντήσῃ εἰς πρόσκλησιν τῆς Ἐργατικῆς κ. Κάσλ, ὅπως ἐγκαταλειφθῇ ἡ διχοτόμησις.

Ὁ Ἐργατικὸς κ. Σίνγουελ, πρώην Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, συνιστᾷ ἄμεσον ἀπο-

χώρησιν τῆς Ἀγγλίας ἐκ Κύπρου καὶ ἐπιτίθεται δριμύτατα κατὰ τῶν δηλώσεων τοῦ στρατηγοῦ Ντάρλιγκ, λέγων: «Αὐτὴ εἶναι γλῶσσα πολέμου, μὲ τὴν ὁποίαν δὲν συμβιβάζεται ἡ παραμονὴ γυναικοπαίδων ἐν Κύπρῳ».

Ὁ Χάρντιγκ, ἐπανεμφανιζόμενος ἐπὶ σκηνῆς, τάσσεται κατὰ τῆς ἐκεχειρίας καὶ ὑπὲρ τῆς συνεχίσεως τῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ τῆς ΕΟΚΑ.

Τέλος, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος καὶ ἡ Ἑλληνικὴ διπλωματία μοῦ ζητοῦν νέαν ἐκεχειρίαν ἐπὶ τῇ ἐπικειμένῃ συζητήσει τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸν ΟΗΕ:

α) Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος μοῦ ἀπηύθυνεν, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 9 Νοεμβρίου 1958, τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν:

«Μὲ ἐπεσκέφθη πρὸ ἡμερῶν Βρεττανὸς διαμένων ἐν Κύπρῳ καὶ μοῦ διεβίβασεν ἐκ μέρους τοῦ Φούτ, ὅτι ἐὰν ἡ ΕΟΚΑ κηρύξῃ ἐκεχειρίαν θὰ εὕρῃ τὴν δέουσαν ἀνταπόκρισιν ἀπὸ Βρεττανικῆς πλευρᾶς. Μοῦ προσέθεσε ἐπίσης, ὅτι ὁ Φοὺτ εἶναι ἄνθρωπος καλῶν προθέσεων καὶ ὅτι ἐπιθυμεῖ εἰλικρινῶς τὴν ἐξεύρεσιν μιᾶς δικαίας λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ. Τὴν αὐτὴν γνώμην περὶ καλῶν προθέσεων διετύπωσε καὶ διὰ τὸν Μὰκ Μίλλαν. Μοῦ προσέθεσεν ἐπίσης ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις δὲν εὐνοεῖ τὴν διχοτόμησιν, δὲν κρίνει ὅμως σκόπιμον ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ δηλώσῃ τοῦτο σαφῶς καὶ ὅτι ἡ πρότασις περὶ ἀνεξαρτησίας τυγχάνει σοβαρᾶς μελέτης, παρὰ τὰς Βρεττανικὰς ἐπιφυλάξεις ὅτι δὲν εἶναι εἰλικρινὴς ἡ πρότασις, ἀλλὰ μᾶλλον «μανούβρα». Τοῦ ἀπήντησα ὅτι δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμὲ ἡ δρᾶσις ἢ ἐκεχειρία τῆς ΕΟΚΑ. Λυποῦμαι πολὺ διὰ τὴν ἀπώλειαν ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων. Τὴν εὐθύνην ὅμως φέρει ἀκεραίαν ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις, ἡ ὁποία διὰ τῆς πολιτικῆς της ἠνάγκασε τὸν Κυπριακὸν λαὸν νὰ διεκδικήσῃ διὰ τῶν ὅπλων τὴν ἐλευθερίαν του. Δὲν συμμερίζομαι, προσέθεσα, τὴν γνώμην, ὅτι ὁ Φοὺτ ἢ γενικῶς ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἔχουν εἰλικρινεῖς διαθέσεις διὰ τὴν ἐπίτευξιν δικαίας καὶ ἐντίμου λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ. Ἂν ὑπῆρχε τοιαύτη διάθεσις καὶ καλὴ θέλησις ἐκ μέρους των, δὲν θὰ ἐπέμενον εἰς τὴν μονομερῆ ἐπιβολὴν ἀπαραδέκτου «συνεταιριστικοῦ σχεδίου», διὰ τοῦ ὁποίου ἀναγνωρίζονται δικαιώματα εἰς τὴν Τουρκίαν, δὲν θὰ ἐπροχώρουν δὲ εἰς τὴν διοικητικὴν διχοτόμησιν τῆς νήσου. Συμφωνῶ μὲ τὴν ἄποψίν σας' εἶπα ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις δὲν εὐνοεῖ τὴν ἐδαφικὴν διχοτόμησιν, ἀπὸ ἄλλας ὅμως σκέψεις ὁρμωμένη. Διότι ἡ διχοτόμησις δὲν ἐξασφαλίζει τὴν παραμονὴν τῶν Βρεττανῶν ἐν Κύπρῳ. Μονιμοποιεῖται ὅμως ἡ θέσις των διὰ τοῦ «συνεταιρισμοῦ». Εἰς ἐρώτησίν μου διατὶ ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις, ἐφ' ὅσον μελετᾷ σοβαρῶς τὴν πρότασιν περὶ ἀνεξαρτησίας, προχωρεῖ εἰς διοικητικὸν διαχωρισμόν, δημιουργοῦσα οὕτω γεγονότα καὶ καταστάσεις, αἱ ὁποῖαι περιπλέκουν περισσότερον τὸ ζήτημα, ἀπήντησεν ὅτι σχέδιον τῆς Κυβερνήσεως εἶναι νὰ προχωρήσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου μέχρι τοῦ σημείου ποὺ θὰ κατοχυροῦνται πλήρως τὰ δικαιώματα τῆς Τουρκικῆς κοινότητος καὶ θὰ εἴπῃ τότε εἰς τοὺς Τούρκους, ὅτι δὲν δύνανται νὰ ἔχουν πλέον ἄλλας ἀξιώσεις. Αὐτὰ ἐν συντομίᾳ τὰ διαμειφθέντα.

Ἔχω τὴν ἀντίληψιν, ὅτι ἡ ἐν Κύπρῳ κατάστασις καὶ ἰδιαιτέρως ἡ δρᾶσις τῆς ΕΟΚΑ ἔφερεν εἰς δύσκολον θέσιν τοὺς Ἄγγλους. Τὸ παρὸν ἀδιέξοδον στενοχωρεῖ βεβαίως τοὺς Κυπρίους, ἀλλὰ οὐχὶ ὀλιγώτερον τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν. Δὲν ἀποκλείεται, ἀφοῦ ναυαγήσουν ὅλαι αἱ Βρεττανικαὶ προσπάθειαι δι' ἀποδοχὴν τοῦ συνεταιριστικοῦ σχεδίου, νὰ γίνουν ἀπὸ Βρεττανικῆς πλευρᾶς ὑποχωρήσεις, ὥστε νὰ ἐπιτευχθῇ συμφωνία».

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἀπήντησα ὡς ἀκολούθως:

«Δὲν νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ κηρύξωμεν ἐκεχειρίαν διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους: α) Δὲν πρόκειται νὰ εὕρωμεν ἀνταπόκρισιν, διότι ὁ ἀντίπαλος θέλει ταύτην μονόπλευρον, μὲ σκοπὸν νὰ τὴν ἐκμεταλλευθῇ πολιτικῶς καὶ διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὰς ἀπωλείας, ἐνῷ, ἀφ' ἑτέρου, οὗτος θὰ ἁλωνίζῃ μὲ συλλήψεις, ἐρεύνας, βασανιστήρια κλπ. β) Θὰ χάσωμεν τὴν σοβαρότητά μας καὶ θὰ παρεξηγηθῶμεν τόσον ἐδῶ, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὅτι κάθε λίγο κηρύσσωμεν μίαν πρωτότυπον ἐκεχειρίαν μονοπλεύρως, ἡ ὁποία σὲ κανένα στρατιωτικὸν λεξιλόγιον δὲν ἑρμηνεύεται, καθ' ὃν τρόπον αὐτὴ γίνεται ὑφ' ἡμῶν ἀποδεκτή. Διὰ τοῦ τελευταίου φυλλαδίου καθώρισα τὰς προϋποθέσεις μιᾶς ἐκεχειρίας ἢ καὶ ἀνακωχῆς ἀκόμη, ἤτοι: ἀποδοχὴ τῶν δικαίων ἀπαιτήσεών μας καὶ παῦσις βίας ἐκ μέρους τοῦ ἀντιπάλου μας. Ἄλλως πρέπει νὰ τραβήξουμε μπροστὰ μέχρι τοῦ τέρματος, ἀδιαφοροῦντες διὰ τὰς ὑστερικὰς κραυγὰς συλλήβδην ὅλων τῶν Ἄγγλων, οἱ ὁποῖοι εἶναι τρομοκρατημένοι. Ἡ τακτική, ἣν θὰ ἐφαρμόσω τώρα, εἶναι ἡ ἑξῆς:

Δὲν θὰ ἀναζητήσωμεν τοὺς στόχους πάσῃ θυσίᾳ, ὡς ἐγένετο τὸν Ὀκτώβριον, ἀλλὰ θὰ προσβάλλωμεν στόχους εὐκαιρίας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀφ' ἑνὸς μὲν διαφυλάττομεν ἀνεπάφους τὰς δυνάμεις μας καὶ θὰ τὰς προστατεύωμεν ἀπὸ ἐκτεταμένας ἐρεύνας, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ κρατοῦμεν ἐν διηνεκεῖ συναγερμῷ καὶ ἐκνευρισμῷ τὸν ἀντίπαλον».

β) Ὁ Ἕλλην πρόξενος ἐν Κύπρῳ, εἰς σημείωμά του τῆς 17ης Νοεμβρίου 1958, εἶναι ὑπὲρ τῆς χαλαρώσεως τῆς δράσεως, διότι παρομοία ἐνέργεια θὰ ἐδημιούργει εὐμενῆ ἐντύπωσιν καὶ θὰ ἀφῄρει ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους τὸ ἐπιχείρημα τῆς φανατικῆς ἀδιαλλαξίας ἐκ μέρους μας καὶ περὶ τοῦ ἀδυνάτου ἀναπτύξεως πολιτικῆς λύσεως ὑπὸ κράτος «τρομοκρατίας».

Ἀφ' ἑτέρου ὁ Ἕλλην Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ἀβέρωφ εἰς σημείωμά του ληφθὲν τὴν 19ην Νοεμβρίου μοῦ ἔγραφε:

«Θαυμάζω τὸν ἀγῶνά σου. Καταπληκτικὰ τὰ ἀποτελέσματα τῶν τελευταίων ἡμερῶν. Πρόσεχε μὴ πάθῃς τίποτε. Ἀνεξαρτήτως φιλίας, τοῦτο εἶναι βασικὸν διὰ τὸν ἀγῶνα. Τὰ νέα διὰ τὸν ΟΗΕ μοῦ λὲν ὅτι δὲν εἶναι περίφημα. Ἀφ' ἑνὸς μεγάλη πίεσις τῶν Ἀγγλοτούρκων ἐπὶ ὅλων τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης καὶ Λατινικῆς Ἀμερικῆς, ἀφ' ἑτέρου κάποια «διστακτικότης» τῶν Σοβιέτ, τὰ ὁποῖα φαίνονται νὰ θέλουν «αὐτοδιάθεσιν» καὶ

τοῦτο ἵνα α) δυσχεράνουν τὴν ἐπίλυσιν β) δώσουν εἰς τοὺς ἀριστεροὺς τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι οὗτοι τώρα ζητοῦν τὸ μεῖζον. 'Αλλὰ ἡ τοιαύτη αὐτοδιάθεσις οὐδεμίαν ἐλπίδα ἄλλης ὑποστηρίξεως ἔχει, ἐνῷ ἀντιθέτως ἡ ἀνεξαρτησία ἔχει συμπαθείας.'Από ὅ,τι καταλαβαίνω, θὰ ἐβοηθοῦσε πολὺ ἂν σταματοῦσες γιὰ λίγο, π.χ. ἕνα δεκαήμερον. Δὲν ξέρω ὅλα τὰ δεδομένα, ἀλλὰ πιστεύω, ὅτι μία προκήρυξίς σου, ποὺ θὰ ἔλεγεν ὅτι «ἐφόσον τὰ Η."Εθνη ἀσχολοῦνται μὲ τὴν τύχην μας, ἐμπιστεύομαι εἰς τὰς φιλελευθέρας ἀρχάς των, ἀναστέλλω κλπ. 'Εάν δὲ μᾶς ἀποδώσουν τὴν ἐλευθερίαν μας, ἡμεῖς θὰ σταματήσωμεν, διότι σκοπός μας εἶναι νὰ ζοῦμε ἐλεύθεροι καὶ ἥσυχοι...... 'Επισημαίνω, ὅτι ἁπλῶς μίαν γνώμην λέγω, τὴν ὁποίαν θεωρῶ ὀρθήν. Φυσικὰ ἐσὺ θὰ κρίνης καὶ ἐσύ, ἂν συμφωνῇς, θὰ κάνης καὶ τὴν διατύπωσιν τῆς διακηρύξεως, διατύπωσιν, ἄλλως τε, τὴν ὁποίαν πάντα κάνεις πολὺ καλά».

Δύο ἀπόψεις κυβερνητικῶν παραγόντων διάφοροι ἀλλήλων! Ὅμως ἔπρεπε νὰ λάβω ὑπ' ὄψιν καὶ ἄλλα στοιχεῖα: α) Ὁ θάνατος τοῦ ἥρωος Κυριάκου Μάτση συνέβη τὴν ἰδίαν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐλάμβανον τὰ ἀνωτέρω δύο σημειώματα καὶ συνεπῶς τὸ σταμάτημα τῆς δράσεώς μας θὰ ἐξελαμβάνετο ὡς ἀδυναμία, β) 'Εκεχειρίαν μονόπλευρον δὲν ἔπρεπε νὰ υἱοθετήσω. γ) Εἶχα ἤδη χαλαρώσει τὴν δρᾶσιν, ὡς ἀναφέρω εἰς τὸ κεφάλαιον «'Επίθεσις τῆς ΕΟΚΑ κλπ.», δι' οὓς λόγους ἀναφέρω ἐν αὐτῷ. δ) Πρὸ ὀλίγου ἀκόμη εἶχα ἀπορρίψει τὰς ἐκκλήσεις Ζουρλοῦ καὶ Ἄγγλου 'Εργατικοῦ διὰ νέαν ἐκεχειρίαν.

Παρὰ ταῦτα, ἵνα μὴ ὀξύνω περισσότερον τὰ πράγματα κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν συζητήσεων εἰς τὸν ΟΗΕ, ἐξέδωκα προκήρυξιν ὑπὸ τὸν τίτλον: «ΕΝ ΑΝΑΜΟΝΗ» τὴν 22αν 'Οκτωβρίου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐτόνιζα, ὅτι ἡ δρᾶσίς μας θὰ περιορισθῇ εἰς ἁπλᾶς ἐνεργείας ἐξουδετερώσεως καὶ ἀνταποδόσεως τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ ἀντιπάλου καὶ ὅτι θὰ ἀναμένωμεν μὲ ἠρεμίαν τὴν ἀπόφασιν τοῦ ΟΗΕ, χωρὶς νὰ κάμωμεν ἐπιδείξεις ἰσχύος, συμβάλλοντες οὕτω εἰς τὴν δημιουργίαν ἀτμοσφαίρας ἠρεμίας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἀντίπαλόν μας. Εἰδοποιοῦμεν ὅμως συγχρόνως, ὅτι, ἐὰν δὲν ἐξευρεθῇ λύσις, θὰ συνεχίσωμεν ἐντονώτερον τὸν ἀγῶνα.

Ὁ Κυβερνήτης συνεκάλεσε τὴν νύκτα τῆς 22ας Νοεμβρίου 1958 τοὺς πολιτικοὺς καὶ στρατιωτικοὺς συμβούλους του. Τὸ Κυπριακὸν ραδιόφωνον ἀνήγγειλε τὴν κυκλοφορίαν τοῦ φυλλαδίου μας καὶ τὸ «κέρφιου» τῆς νεολαίας εἰς τὴν Λάρνακα, τὸ ὁποῖον ἀνηγγέλθη διὰ τὸ Σαββατοκύριακον 22 - 23 Νοεμβρίου, ἠκυρώθη. Αἱ ἐπιχειρήσεις ὅμως τοῦ στρατοῦ συνεχίζονται καὶ μετὰ τὴν προκήρυξίν μας, ὁ δὲ Κυβερνήτης Φούτ, εἰς ἀνταπόκρισιν τῆς χειρονομίας μας, προβαίνει εἰς δηλώσεις ἐμπρηστικάς, διὰ τῶν ὁποίων ἀπειλεῖ, ὅτι «θὰ συνεχισθοῦν αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατοῦ ἐφ' ὅσον εἶναι ἀναγκαῖαι διὰ τὴν καταστολὴν...... τῆς βίας, ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη ἐνέργεια τείνουσα εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον».

'Επίδειξις.... πυγμῆς, ὥστε νὰ φανῇ, ὅτι διὰ λόγους γοήτρου δὲν ἀνταπεκρίθη ἀμέσως εἰς τὴν πρότασίν μας.

Ἤθελον ἐκεχειρίαν οἱ Ἄγγλοι καὶ ὁ Ζουρλοῦ καί, ὅταν προσεφέρθη, αἱ 'Αρχαὶ τῆς Κύπρου δὲν ἔσπευσαν νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς αὐτήν, διὰ λόγους γοήτρου... Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶχον χάσει τὴν συναίσθησιν τί σημαίνει «γόητρον» καὶ ἐνόμιζον, ὅτι, ὅταν ἐπὶ ἕνα καὶ ἥμισυν μῆνα τοὺς ἐκτυπούσαμεν ἀνηλεῶς καὶ τοὺς ἐπεφέραμεν τεραστίας ἀπωλείας, χωρὶς νὰ δύνανται νὰ μᾶς ἀποδώσουν τὰ κτυπήματα, αὐτὸ δὲν κατερράκωνε τὸ γόητρόν των.

'Εθεώρουν, ὅτι ἵστανται ὑψηλὰ εἰς τὴν συνείδησιν οἱουδήποτε λαοῦ καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν φίλων των, ὅταν μία δρὰξ Κυπρίων ἀγωνιστῶν κατέφερε κτυπήματα ἐπὶ μίαν τετραετίαν εἰς μίαν αὐτοκρατορίαν, διατηροῦσαν ἐντὸς μιᾶς μικρᾶς νήσου 40.000 στρατόν, κατ' ἀναλογίαν ἑνὸς Ἄγγλου στρατιώτου πρὸς 10 Ἕλληνας Κυπρίους.

Αἱ δηλώσεις αὗται τοῦ Κυβερνήτου δὲν μὲ ἱκανοποίησαν καὶ ἔλαβα τὴν ἀπόφασιν, τὴν ὁποίαν ἀνεκοίνωσα εἰς τοὺς προτείναντας τὴν ἐκεχειρίαν, ὅτι ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς συζητήσεως εἰς τὸν ΟΗΕ καὶ ἐφ' ὅσον δὲν ἐξευρεθῇ λύσις, ἡ δρᾶσίς μας θὰ ἐπαναρχίσῃ ἐπὶ τῇ βάσει νέου σχεδίου.

Πολιτικὴ δραστηριότης καὶ πολιτικὴ ὀργάνωσις ἐν Κύπρῳ.

Ἡ πολιτικὴ ὀργάνωσις τοῦ πληθυσμοῦ συνεβάδιζε μὲ τὴν στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν τῶν μαχητικῶν ὁμάδων, ἀνεξαρτήτως τῆς παθητικῆς ἀντιστάσεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τοῦ μποϋκοταρίσματος τῶν 'Αγγλικῶν προϊόντων, περὶ τῶν ὁποίων γράφω εἰς εἰδικὸν κεφάλαιον «ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ». Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἐνδιεφέρθην, κυρίως, διὰ τὰ ἀκόλουθα:

1. Τὴν συνοχήν, πειθαρχίαν καὶ ἀποστολὴν τῶν ΕΑΕΜ. 'Εδόθησαν ὁδηγίαι, καθορίζουσαι τὰ πλαίσια, ἐντὸς τῶν ὁποίων τὰ ΕΑΕΜ θὰ ἐκινοῦντο ἀκομματίστως. Ἡ ἑνιαία κα-

τεύθυνσις τοῦ ἀγῶνος ἀπῄτει, ὅπως ταῦτα καθοδηγῶνται, ἵνα μὴ ἐκτραπῇ ὁ ἀγωνιστικὸς των προορισμὸς καὶ ἐξελιχθῇ εἰς ἀναρχίαν γνωμῶν καὶ ἐκδηλώσεων. «Ἡ πειθαρχία, ἔγραφα, ἀπαιτεῖ, ὅπως αἱ κατευθύνσεις δίδωνται ὑπὸ τῆς ἡγεσίας τοῦ ἀγῶνος ἐν Κύπρῳ. Ὅσοι θέλουν νὰ μὴ ὑποταχθοῦν εἰς ταύτην καὶ νὰ ἔχουν ἀνεξαρτησίαν γνώμης, δύνανται νὰ ἐξέλθουν παντὸς περιοριστικοῦ πλαισίου τοῦ ἀγῶνος καὶ νὰ ἐκθέτουν τὰς γνώμας των διὰ τοῦ τύπου ἢ ὁπωσδήποτε ἄλλως. Τὰ ΕΑΕΜ δὲν δύνανται νὰ γίνουν στίβος, ὅπου ἕκαστος νὰ ἐκθέτῃ δημοσίᾳ τὴν γνώμην του ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ ΕΑΕΜ ἄνευ ἐγκρίσεως τῆς ἡγεσίας τοῦ ἀγῶνος». Ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι, ἐκτὸς ἐλαχίστων περιπτώσεων, αἱ ὁποῖαι ἐπετιμήθησαν ἰδιαιτέρως καὶ συνεπείᾳ τῶν ὁποίων ἐξεδόθη ἡ ἀνωτέρω διαταγή, τὰ ΕΑΕΜ ἐξεπλήρωσαν τὸν προορισμόν των καὶ συνέβαλον εἰς τὸν ἀγῶνα.

2. Τὸ ζήτημα τῶν καταδόσεων, λόγῳ τῶν ἀνηκούστων βασανιστηρίων τῶν Ἄγγλων βασανιστῶν, μὲ ἀπησχόλησε σοβαρῶς. Προδόται ἐνσυνείδητοι δὲν ὑπῆρχον, πλὴν ἐλαχίστων ἀργυρωνήτων. Οἱ Ἄγγλοι ἐγνώριζον, ὅτι δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἐπιτύχουν τι ἐφ᾽ ὅσον δὲν εἶχον πληροφορίας. Ἔκαμαν ἐκκλήσεις πρὸς τὸν πληθυσμόν, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον ἐκώφευσε, ἀλλὰ καὶ τοὺς ᾤκτειρε. Οἱ ἐλάχιστοι ἀργυρώνητοι προδόται, δὲν ἠδύναντο νὰ τοὺς ἱκανοποιήσουν. Ὡς ἐκ τούτου κατέφυγον εἰς τὸ μέτρον τῶν ὠργανωμένων καὶ συστηματοποιημένων βασανιστηρίων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν στίγμα διὰ τὸν σημερινὸν πολιτισμόν. Ἐξεδόθη εἰδικὴ Βίβλος περὶ τούτων, κυκλοφορήσασα μεταξὺ τῶν ἐκπροσώπων κρατῶν - μελῶν τοῦ ΟΗΕ. Εἶναι γεγονός, ὅτι ὑπῆρχον ἄτομα ἰδιοσυγκρασίας καὶ ἀντοχῆς τοιαύτης, τὰ ὁποῖα, μὴ δυνάμενα νὰ ἀνθέξουν, προέβαινον εἰς ὁμολογίας. Βεβαίως, δὲν ἔπαυσα νὰ δίδω ὁδηγίας καὶ συμβουλὰς εἰς ὅλα τὰ μέλη μας, πῶς ἔπρεπε νὰ συμπεριφερθοῦν, ἐν περιπτώσει συλλήψεως καὶ κρατήσεώς των εἰς τὰς φυλακὰς καὶ τὰ κρατητήρια, ἀλλ᾽ ἦτο φανερόν, ὅτι αἱ νουθεσίαι δὲν ἤρκουν καὶ ἔπρεπε νὰ κινηθοῦν καὶ ἄλλαι, διαθέτοντες ἰσχυρότερα μέσα, ἢ ὅσα ἐγὼ διέθετον, καὶ ἰδίᾳ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἡ ὁποία ἔμενεν ἀδιάφορος εἰς τὰς ἐκκλήσεις μας. Εἰς τὸν Μητροπολίτην Ἄνθιμον ἔγραφα, τὴν 26ην Ὀκτωβρίου 1958, συνεπείᾳ σχετικῆς ἐπιστολῆς του:

«Τὸ αἴτιον τῶν σημερινῶν προδοσιῶν ὑπὸ συλλαμβανομένων εἶναι τὰ ἀφάνταστα μαρτύρια, τὰ ὁποῖα οὗτοι ὑφίστανται. Ποῖος πταίει γι᾽ αὐτό; Πταίουν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἱ Κύπριοι διανοούμενοι κλπ., οἱ ὁποῖοι θὰ ἠδύναντο νὰ συνεισφέρουν εἰς τοῦτο διὰ προβολῆς τοῦ ζητήματος διεθνῶς, ὄχι μὲ λόγια, ἀλλὰ μὲ ἔργα. Ἀπὸ ἔτους καὶ πλέον ἐπεσήμανα τὸν κίνδυνον εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ τοῦ ἔλεγα, ὅτι, ἐὰν ἐξακολουθήσουν τὰ βασανιστήρια, εἶναι ζήτημα ἐὰν θὰ μείνῃ μυστικόν μας. Παρ᾽ ὅλα αὐτὰ οὐδὲν θετικὸν μέτρον εἶδα πλὴν φιλολογίας, ἀερολογημάτων καὶ γραφειοκρατίας. Ἐπίσης ὑπέδειξα ἐνταῦθα νὰ ὀργανωθῇ συστηματικὴ παρακολούθησις, ἐξακρίβωσις καὶ προπαγάνδα διὰ τὰ βασανιστήρια. Τί ἔγινε; τίποτε. Ἀποτέλεσμα τῶν ἀνωτέρω εἶναι, ὅτι οἱ βασανισταί, ἀποθρασυνθέντες, τελειοποιοῦν τὰ συστήματα βασανιστηρίων μὲ ἠλεκτρικοὺς λαμπτῆρας καὶ ἄλλα μέσα. Τίς πταίει; Πταίουν ὅλοι οἱ ἀνωτέρω, εἰς τοὺς ὁποίους πρέπει ν᾽ ἀποταθῆτε γιὰ νὰ σταματήσῃ ἡ ἀσυδοσία τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως. Μιὰ ἡμέρα ἡ ἱστορία θὰ στιγματίσῃ ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔμειναν ἀπαθεῖς πρὸ τῶν βασανιστηρίων καὶ οἱ ὁποῖοι, ἐνῷ ἠδύναντο νὰ δράσουν τελεσφόρως, ἠρκέσθησαν εἰς φιλολογίαν. Ἐὰν ἐπιζήσω, θὰ εἶμαι ὁ μεγαλύτερος κατήγορός των» . . . . .

Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἠναγκάσθην νὰ ἀντεπεξέλθω καὶ εἰς τὸν κίνδυνον τοῦτον δι᾽ ἐκκλήσεων καὶ νουθεσιῶν πρὸς ὅλα τὰ μέλη.

3. Τὴν προώθησιν τῆς ὀργανώσεως τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων, οὕτως, ὥστε ἐν τῷ ἐπαγγελματικῷ των πλαισίῳ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ συνεισφέρουν εἰς τὸν Ἐθνικὸν ἀγῶνα. Ἐδόθησαν ἀπόρρητοι ὁδηγίαι, ὥστε νὰ συντελεσθῇ τὸ ταχύτερον ἐν πάσῃ μυστικότητι.

4. Εἰς τὴν Ἐθνικὴν ἔξαρσιν. Ἡ 28η Ὀκτωβρίου ἐπετράπη ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν νὰ ἑορτασθῇ. Ὁ ἑορτασμὸς ὑπῆρξε λαμπρότατος καὶ μὲ παραληρήματα ἐνθουσιασμοῦ χιλιάδες νέων παρήλασαν εἰς τὰς πόλεις, ἐν μέσῳ εἰρηνικῆς ἀτμοσφαίρας. Ἐπ᾽ εὐκαιρίᾳ ἐξέδωκα σχετικὴν προκήρυξιν, ἡ ὁποία κατέληγε:

«Ἡ ἑλληνικὴ κυπριακὴ ψυχὴ δὲν ἐδαμάσθη μέχρι τοῦδε καὶ δὲν θὰ δαμασθῇ ὁσαιδήποτε λόγχαι καὶ ἂν σταλοῦν εἰς Κύπρον. Ἡ φωνὴ ἐκείνων ποὺ ἔπεσαν στὴν Πίνδον τὸ 1940, ἀκούεται ἐπιτακτικὰ καὶ ὁ ἀντίλαλος τὴν μεταφέρει στὸ ἡρωϊκὸ νησί μας τὴν ἐπιταγὴν ἐκείνων: Λευτεριὰ ἢ Ὁλοκαύτωμα. Αὐτὸ εἶναι τὸ σύνθημα τῶν γενναίων. Ἂς τὸ ἀκούσουν ἄλλη μιὰ φορὰ οἱ δυνάσται μας».

Κομμουνιστικὴ ἀντίδρασις.

1. Τὸ ΑΚΕΛ, ἐφαρμόζον τὸ πρόγραμμά του, προεκάλει αἱματηρὰ ἐπεισόδια. Οὕτω, τὴν 25ην Ὀκτωβρίου, κατόπιν προκλήσεων ἀριστερῶν, ἐφονεύθησαν δύο γυναῖκες καὶ ἐτραυματίσθησαν ἄλλα πρόσωπα εἰς τὸ χωρίον Μηλιά. Τὸ ἀξιοσημείωτον εἶναι, ὅτι, μετὰ τὸ

ἐπεισόδιον, ὁμὰς κομμουνιστῶν ἐκ 5 - 6 προσώπων ἐθεάθη ἐπὶ στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων νὰ περιέρχεται τὸ χωρίον καὶ νὰ ὑποδεικνύῃ εἰς τοὺς Ἄγγλους πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ὑπωπτεύετο ὡς μέλη Ὀργανώσεως. Οἱ φιλοτομαρισταὶ τοῦ ΑΚΕΛ κατὰ τὴν περίοδον τῆς δράσεώς μας ἐκρύπτοντο διὰ νὰ σώσουν τὸ σαρκίον των, δι' ὃ καὶ τότε οὐδόλως ἠνωχλούμεθα δυναμικῶς ὑπ' αὐτῶν. Τοὐναντίον, εἰς περίοδον ἠρεμίας ἐπιδεικτικῶς ἐνεφανίζοντο εἰς τὰ χωρία, ὡς δῆθεν πολιτοφύλακες ἐναντίον ἐπιθέσεων Τούρκων, διὰ νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς θέσεις των μὲ τὸν πρῶτον πυροβολισμὸν ἢ ἐν περιπτώσει ἠρεμίας νὰ προκαλοῦν τοὺς ἡμετέρους.

Τὸ περίεργον δὲ ἦτο, ὅτι τὰ περισσότερα αἱματηρὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἐσημειώθησαν μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν Ἀκελικῶν, συνέβαινον ὁσάκις στελέχη τοῦ Βρεττανικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος ἐπεσκέπτοντο τὴν Κύπρον. Τοῦτο ἦτο συμπτωματικὸν ἢ Ἀγγλικὸς δάκτυλος;

Μέσῳ τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου, ὑπέδειξα εἰς τοὺς Ἀκελικούς, ὅτι τὸ καθῆκόν των εἶναι: α) Νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν ἡγεσίαν τοῦ μαχητικοῦ ἀγῶνος, β) Νὰ παύσουν νὰ φωνάζουν, ὅταν κτυπῶμεν ἀριστεροὺς προδότας, οἱ ὁποῖοι κατέστησαν ἀσύδοτοι, περιφερόμενοι μάλιστα μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ προδίδοντες.

Εἶχον πληροφορίας, ὅτι κομμουνισταὶ προπονοῦνται εἰς τὴν χρῆσιν καὶ ἐκμάθησιν ὅπλων εἰς τὴν περιοχὴν Κίτι Λάρνακος καὶ ὅτι εἰς περίπτωσιν συμβιβασμοῦ ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ οὗτοι θὰ ἤρχιζον δρᾶσιν. Ἤμην βέβαιος, ὅτι τὰ ἀνωτέρω σκοπίμως διέδιδον οἱ κομμουνισταί, διότι δὲν τοὺς ἐθεώρουν ἱκανοὺς δι' ἡρωϊκὰς πράξεις ἐναντίον τῶν Ἄγγλων, οὔτε καὶ διὰ νὰ κάμουν ἐναντίον μας ἀνοικτὸν ἔνοπλον ἀγῶνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'

ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΝΑΡΞΕΩΣ ΤΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ 12ην ΣΥΝΟΔΟΝ ΤΟΥ ΟΗΕ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΙΩΝ ΖΥΡΙΧΗΣ — ΛΟΝΔΙΝΟΥ.

(25 Νοεμβρίου 1958 - 19 Φεβρουαρίου 1959).

Προπαρασκευὴ διὰ μακροχρόνιον ἀγῶνα.

Αἱ δηλώσεις ἀφ' ἑνὸς τοῦ Κυβερνήτου, ὅτι θὰ συνεχισθοῦν αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατοῦ, ἐφ' ὅσον αὗται εἶναι ἀναγκαῖαι, διὰ τὴν καταστολὴν τῆς βίας, παρὰ τὴν ἡμετέραν ἐκεχειρίαν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ γνώμη, ἣν ἐσχημάτισα, ὅτι καὶ τὴν φορὰν αὐτὴν δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναμένωμεν λύσιν ἀπὸ τὸν ΟΗΕ, μὲ ἤγαγον εἰς τὴν σκέψιν προετοιμασίας μακροχρονίου ἀγῶνος.

Τὸ βασικὸν σχέδιόν μου ἦτο τὸ ἑξῆς:

1) Ὁ μαχητικὸς ἔνοπλος ἀγὼν πρέπει νὰ εἶναι ἡ βάσις, διότι, ἐὰν οὗτος καμφθῇ, τότε τὸ πᾶν θὰ ἀπολεσθῇ.

Ἡ δρᾶσις τοῦ τελευταίου διμήνου προὐξένησε κάποιαν φθορὰν εἰς τὴν Ὀργάνωσιν, οὐχὶ ὅμως εἰς ἀνησυχητικὸν βαθμόν. Διὰ μακροχρόνιον ἀγῶνα ἀπῃτοῦντο στελέχη καὶ ὑλικόν. Ἀμφότερα θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξευρεθοῦν.

2) Ἡ παθητικὴ ἀντίστασις τοῦ πληθυσμοῦ, μέσον λίαν ἰσχυρὸν καὶ ἐπικουρικὸν τοῦ μαχητικοῦ ἀγῶνος, θὰ ἔπρεπε νὰ ὀργανωθῇ συστηματικώτερον καὶ νὰ περιλάβῃ τὸ οἰκονομικὸν μποϋκοτὰζ καὶ τοὺς κυβερνητικοὺς ὑπαλλήλους, ἐπὶ τῇ βάσει προκαθωρισμένου σχεδίου καὶ νὰ εὑρίσκεται εἰς τὰς χεῖρας μιᾶς Ἐπιτροπῆς.

3) Ἀμφότεραι αἱ μορφαὶ τοῦ ἀγῶνος, μαχητικὸς ἔνοπλος καὶ παθητικὴ ἀντίστασις, πρέπει νὰ προβληθοῦν δεόντως εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ τὸ ἐσωτερικόν.

4) Ψυχικὴ τόνωσις τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Ζήτημα σημαντικώτατον, τὸ ὁποῖον ἐπέσυρε σοβαρῶς τὴν προσοχήν μου, διότι, ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει, οἱ ἀγῶνες κερδίζονται κυρίως μὲ τὴν ψυχὴν καὶ οὐχὶ μὲ τὰ ὅπλα.

Πρὸς τοῦτο ἐπιβάλλεται ὀργάνωσις συστηματικῆς προπαγανδιστικῆς ἐργασίας τόσον εἰς τὴν Κύπρον, ὅσον καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Πρέπει νὰ γίνῃ ἀντιληπτόν, ὅτι ὁ ἀγὼν τῆς Κύπρου ἔχει ἀνάγκην μεγαλυτέρας ἠθικῆς ὑποστηρίξεως, ὥστε οἱ Ἕλληνες Κύπριοι νὰ ἀντιλαμβάνωνται, ὅτι συμπαρίστανται εἰς τὸν ἀγῶνά των τόσον ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ὅσον καὶ ὁλόκληρον τὸ Ἔθνος. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτήν, περισσότερον ἢ ἄλλοτε, οἱ ἀγωνιζόμενοι ἐν Κύπρῳ διὰ τὴν ἐλευθερίαν των ᾐσθάνοντο τὴν ἀνάγκην τῆς ἠθικῆς συμπαραστάσεως τοῦ ἐλευθέρου κόσμου, ἰδίᾳ δὲ τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων ἀδελφῶν.

Τὸ Κυπριακὸν ἐνώπιον τοῦ Ο.Η.Ε.

Ἡ Μ. Βρεττανία ὑπέβαλε τὴν 19ην Νοεμβρίου 1958 ψήφισμα εἰς τὸν ΟΗΕ, ζητοῦσα, ὅπως ἡ Γενικὴ Συνέλευσις συνεχίσῃ τὰς προσπαθείας πρὸς ἐξεύρεσιν λύσεως, καλέσῃ δὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκίαν νὰ συνεργασθοῦν.

Ἀφ' ἑτέρου, ἡ Ἑλλὰς ὑπέβαλε τὴν 22αν Νοεμβρίου 1958 εἰς τὴν Πολιτικὴν Ἐπιτροπὴν σχέδιον ἀποφάσεως, εἰς τὸ ὁποῖον καλεῖται ἡ Μ. Βρεττανία νὰ βοηθήσῃ τοὺς Κυπρίους νὰ ἐγκαθιδρύσουν ἀνεξαρτησίαν, κατόπιν περιόδου γνησίας καὶ δημοκρατικῆς αὐτοκυβερνήσεως καὶ προτείνει νὰ ἱδρυθῇ ἐπιτροπὴ μεσολαβήσεως, ἀποτελουμένη ἀπὸ ἀντιπροσώπους πέντε χωρῶν, διὰ νὰ συνεργασθῇ μετὰ τῶν ἐνδιαφερομένων διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀποφάσεως τοῦ ΟΗΕ.

Ὁ Ἰνδὸς ἀντιπρόσωπος Μένον κινεῖται δραστηρίως ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας, καθ' ὅσον κατὰ τὴν προηγουμένην σύνοδον ὑπέβαλε παρομοίαν πρότασιν.

Κατὰ τὰς ὑπαρχούσας πληροφορίας, αἱ Η. Πολιτεῖαι θὰ τηρήσουν οὐδετερότητα κατὰ τὴν συζήτησιν.

Οἱ «Τάϊμς τῆς Νέας Ὑόρκης» ἐτάχθησαν ἀνεπιφυλάκτως ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας, ἀπορρίπτοντες τὸν διαμελισμόν. Ἡ διακομματικὴ ἐπιτροπὴ συνδιαλλαγῆς τοῦ Λονδίνου υἱοθέτησε τὸ περὶ ἀνεξαρτησίας ψήφισμα. Τὴν 25ην Νοεμβρίου ἤρχισεν ἡ συζήτησις εἰς τὴν Πολιτικὴν Ἐπιτροπήν. Ὁ Ἕλλην Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κατήγγειλε τὸ σχέδιον Μὰκ Μίλλαν ὡς Ἀγγλοτουρκικὴν παγίδα μὲ λείαν τὴν Κύπρον καὶ ἐζήτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν.

Ὁ Ἰνδὸς ἀντιπρόσωπος κατέθεσε ψήφισμα, τὸ ὁποῖον προνοεῖ περὶ εὐρείας καὶ γνησίας αὐτοκυβερνήσεως τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν ἑνότητα ἀναγνωρίζει, χωρὶς ὅμως νὰ ἀναφέρεται λεκτικῶς εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν.

Ἡ Μ. Βρεττανία ἀγωνίζεται πεισμόνως διὰ νὰ ματαιώσῃ τὴν υἱοθέτησιν τοῦ Ἰνδικοῦ ψηφίσματος. Ψηφίσματα ὑπέβαλον ἐπίσης τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Περσία. Τελικῶς ἐνεκρίθη τὸ Περσικὸν ψήφισμα μὲ τινας τροπολογίας. Ἐψήφισαν ὑπὲρ 31 χῶραι, ἐν αἷς καὶ ἡ Ἀμερική, κατὰ 22, ἐν αἷς ἡ Ἑλλὰς καὶ αἱ Ἰνδίαι, καὶ 28 ἀπέσχον. Οὕτω ἡ Ἀμερικὴ ἐγκατέλειψε τὴν οὐδετερότητα. Εἰς τὴν ὁλομέλειαν ὅμως τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως, τὴν 25ην Δεκεμβρίου, υἱοθετήθη τὸ σχέδιον τοῦ Μεξικοῦ «περὶ εἰρηνικῆς, δημοκρατικῆς καὶ δικαίας λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ, συμφώνως πρὸς τὸν χάρτην τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν», ἤτοι ψήφισμα ὅμοιον μὲ τὸ τοῦ 1957.

Πολιτικοστρατιωτικαὶ συνέπειαι τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ο.Η.Ε.

1) Πολιτικαὶ συνέπειαι. Ἡ ἀπόφασις αὕτη τοῦ ΟΗΕ οὐδόλως μᾶς ἱκανοποίησε, διότι περιελάμβανε θεωρητικὰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος ὁ Ὀργανισμὸς δὲν ἐφήρμοζε καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ ἀπόφασις αὕτη οὐδὲν πρακτικὸν ἀποτέλεσμα θὰ ἐπέφερε, ὅπως καὶ ἡ τοῦ 1957. Θὰ ἔλεγέ τις μάλιστα, ὅτι αὕτη ἦτο εἷς εὔσχημος τρόπος, ὅπως ὁ ΟΗΕ «ξεφορτωθῇ» τὴν ὑπόθεσιν δι' ἓν ἀκόμη ἔτος.

Οὕτω διεξήγετο πόλεμος νεύρων καὶ ἀγὼν καταπονήσεως τῆς Ἑλλάδος.

Προσωπικῶς ἐπίστευα, ὅτι μόνον ἀγὼν ἀδυσώπητος καὶ σκληρὸς θὰ ἠμποροῦσε νὰ κάμψῃ τὴν Ἀγγλικὴν διπλωματίαν καὶ νὰ ἐμψυχώσῃ τὴν Ἑλληνικήν. Ὡς ἐκ τούτου ἐξέδωκα πρὸς τοὺς τομεῖς σχετικὴν διαταγήν, εἰς τὴν ὁποίαν, μεταξὺ ἄλλων, ἐτόνιζον, ὅτι οἱ ἀπελευθερωτικοὶ ἀγῶνες κερδίζονται μὲ τὴν ψυχὴν τῶν λαῶν καὶ τελικῶς νικᾷ ἐκεῖνος ποὺ ὑπομένει καὶ δὲν κάμπτεται.

Ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ ΟΗΕ διάφοροι ἑρμηνεῖαι δίδονται ὑπὸ τῶν διαδίκων. Ἡ Ἑλλὰς διατείνεται, ὅτι δι' αὐτῆς ἐπετεύχθη ἐπὶ θεωρητικοῦ ἐπιπέδου ἡ κατοχύρωσις τῆς ἀκεραιότητος τῆς Κύπρου.

Αἱ ἀπόψεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου διατυποῦνται εἰς τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν του, ληφθεῖσαν τὴν 3ην Ἰανουαρίου 1959.

«Ἡ συζήτησις τοῦ Κυπριακοῦ στὰ Ἡνωμένα Ἔθνη. Οἱ Ἄγγλοι, ἐκμεταλλευθέντες τὴν προηγηθεῖσαν συζήτησιν τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸ ΝΑΤΟ, κατώρθωσαν νὰ παρουσιάσουν κατάστασιν διάφορον τῆς πραγματικότητος. Ἐτόνισαν, ὅτι ἐπιθυμοῦν τὴν ἐξεύρεσιν δικαίας λύσεως καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐκάλεσαν Διάσκεψιν, εἰς τὴν ὁποιαν θὰ μετεῖχον ἡ Ἑλλάς, ἡ Τουρκία, ἐκπρόσωπος τῶν Κυπρίων, μὴ ἀποκλείοντες καὶ τὴν συμμετοχὴν ἄλλων χωρῶν. Ὅλα ἦσαν ἕτοιμα διὰ τὴν διάσκεψιν, δὲν ἐπραγματοποιήθη ὅμως αὕτη, διότι τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, δι' ἀνεξηγήτους λόγους, ἠρνήθη συμμετοχήν. Πῶς θὰ ἐξευρεθῇ ἡ λύσις, εἶπον, ὅταν ἡ Ἑλλὰς ἀρνῆται συνομιλίας; Παρουσιάσαντες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ προηγηθέντα εἰς τὸ ΝΑΤΟ, ἐζήτησαν ὅπως τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη συστήσουν συνομιλίας διὰ τὴν ἐξεύρεσιν λύσεως.

Ἡ τοιαύτη τοποθέτησις τοῦ ζητήματος ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς ἀντιπροσωπείας κατέκτησε ἀρκετὸν ἔδαφος μεταξὺ τῶν διαφόρων ἀντιπροσωπειῶν.

Ἡ δὲ σαφὴς ὑποστήριξις τῆς θέσεως αὐτῆς καὶ ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν ἦτο ἑπόμενον, ὅτι θὰ ἐκέρδιζε τὴν πλειοψηφίαν τῶν ἀντιπροσωπειῶν, ὥστε τελικῶς νὰ υἱοθετηθῇ τὸ γνωστὸν ψήφισμα. Παρὰ ταῦτα, ἡ ὅλη συζήτησις ἦτο μᾶλλον εὐνοϊκή, διότι οἱ ἀντιπρόσωποι ὑπεστήριξαν ὡς ἐπιτακτικὴν τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος. Ἡ Τουρκικὴ ἀξίωσις περὶ διχοτομήσεως οὐδεμίαν ἀπήχησιν εὕρισκε καὶ πλὴν τοῦ Τούρκου ἀντιπροσώπου οὐδεὶς ἄλλος ἐτόλμησε νὰ ὑποστηρίξῃ τοιαύτην λύσιν».

Αἱ ἀπόψεις τῆς Ἀγγλίας διετυπώθησαν διὰ τῶν δηλώσεων τοῦ Πρωθυπουργοῦ Μὰκ Μίλλαν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων τὴν 10ην Δεκεμβρίου, ὅτι δηλαδὴ δέχεται νὰ μετάσχῃ διασκέψεως μὲ βάσιν τὸ γνωστὸν σχέδιον συνεταιρισμοῦ, χωρὶς νὰ ἀποκλείεται ἡ διχοτόμησις ὡς μακροπρόθεσμος λύσις· δηλαδὴ κατ' οὐσίαν τὸ ψήφισμα τοῦ ΟΗΕ οὐδεμίαν ἀλλαγὴν ἐπέφερεν εἰς τὴν Βρεττανικὴν πολιτικὴν διὰ τὴν Κύπρον.

Ἐπὶ πλέον κατὰ τὴν συγκέντρωσιν τῆς συντηρητικῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἀποικιακῶν ὑποθέσεων τὴν 11ην Δεκεμβρίου, ὁ Λέννοξ Μπόϋντ προέβη εἰς ἀπειλητικὰς δηλώσεις περὶ ὑπάρξεως Βρεττανικοῦ σχεδίου γεωγραφικῆς διχοτομήσεως τῆς νήσου. Εἰς ἀπάντησιν ὁ ἐργατικὸς Α. Μπέβαν ἐχαρακτήρησεν ὡς μοναδικῶς βλακῶδες τὸ ὅτι ὁ Ὑπουργὸς τῶν ἀποικιῶν προέβη εἰς τὰς δηλώσεις του κατὰ τὰς παραμονὰς νέων συνομιλιῶν εἰς Παρισίους. Μερὶς τοῦ Βρεττανικοῦ τύπου ἐπίσης ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ σχεδίου Μὰκ Μίλλαν, λόγῳ τῶν δηλώσεων τοῦ Λέννοξ Μπόϋντ, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζονται ὡς βλακώδεις καὶ «δολιοφθορὰ τῆς εἰρήνης».

Τὸ Λονδῖνον ποσπαθεῖ νὰ ἀνασκευάσῃ τὴν ἐντύπωσιν ἐπὶ τῶν δηλώσεων τοῦ Λέννοξ Μπόϋντ περὶ ὑπάρξεως Βρεττανικοῦ σχεδίου γεωγραφικῆς διχοτομήσεως τῆς Κύπρου. Ὁ Ὑφυπουργὸς Ἐξωτερικῶν κ. Νόμπλ, δικαιολογῶν τὸν κ. Λέννοξ Μπόϋντ εἰς τὴν Βουλὴν τὴν 15ην Δεκεμβρίου ἐδήλωσε, ὅτι ὁ τελευταῖος ἐπανέλαβεν ὅ,τι ἐδηλώθη τὸν Μάϊον 1957, ὅτι δηλαδὴ «προκαταρκτικαὶ ἔρευναι ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ἐὰν ἡ διχοτόμησις ἀπετέλει πρακτικὴν δυνατότητα καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα θὰ συνεπήγετο αὕτη». Καὶ ἡ δήλωσις ὅμως αὕτη τοῦ κ. Νόμπλ ἀποτελεῖ ἁπλῆν ὑπεκφυγήν, διότι ἀπέφυγε νὰ δηλώσῃ ρητῶς, ὅτι δὲν ὑφίσταται σχέδιον διχοτομήσεως.

Ὁ Μὰκ Μίλλαν, πρὸ τῆς πιέσεως τῆς ἀντιπολιτεύσεως εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων τὴν 18ην Δεκεμβρίου, ἐχαρακτήρισε τὴν διχοτόμησιν ὡς τὴν χειροτέραν διευθέτησιν τοῦ Κυπριακοῦ, δὲν τὴν ἀπέκλεισεν ὅμως ἐὰν ἀπετύγχανον αἱ ἄλλαι προσπάθειαι.

Καὶ αὐτὰ ὅλα ἐλέχθησαν ὀλίγας μόνον ἡμέρας μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ΟΗΕ.

Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ Κυπριακοῦ μεταξὺ 11 - 13 Δεκεμβρίου ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ἀβέρωφ ἐδήλωσε, ὅτι τελικὴ λύσις τοῦ Κυπριακοῦ εἶναι ἡ αὐτοδιάθεσις· ἐὰν ὅμως δὲν δοθῇ τελικὴ λύσις, τότε πρέπει νὰ ἐξευρεθῇ προσωρινὴ δημοκρατικὴ τοιαύτη, βάσει τῶν προτάσεων τοῦ κ. Σπάακ ἄνευ ἐπηρεασμοῦ τοῦ μέλλοντος.

Ἡ Ἑλλὰς συνέχισεν ὁ κ. Ὑπουργὸς οὐδέποτε θὰ προδώσῃ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ καὶ ὅτι τὸ Ἀγγλικὸν σχέδιον δὲν δύναται νὰ ἀποτελέσῃ βάσιν συζητήσεως.

Καὶ ὅμως, μετὰ δύο μῆνας ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς Λαὸς ἐπροδόθη, μὲ τὰς περιφήμους συμφωνίας Ζυρίχης - Λονδίνου!

Ἀπαντῶν ὁ κ. Ἀβέρωφ εἰς τὰς δηλώσεις τοῦ Λέννοξ Μπόϋντ εἶπεν, ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν πτοεῖται ἀπὸ ἀπειλὰς περὶ διχοτομήσεως καὶ εἶναι ἀποφασισμένη νὰ ἀντιμετωπίσῃ μακροχρόνιον ἀγῶνα καὶ νὰ μὴ καμφθῇ πρὸ οἱασδήποτε ἀπειλῆς.

Ὁ Ἕλλην Πρωθυπουργὸς κ. Καραμανλῆς ἐδήλωσεν εἰς τὴν Βουλήν, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν ἔχει νὰ συζητήσῃ τὸ Κυπριακὸν εἰς τὴν διάσκεψιν τοῦ ΝΑΤΟ, ἡ ὁποία συνέρχεται τὴν 16ην Δεκεμβρίου. Ἐπίσης ἀπεκάλυψεν ὅτι, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἀφ' ὅτου ἡ Ἑλλὰς ἤγειρε τὸ Κυπριακόν, αἱ Ἠ. Πολιτεῖαι κατέστησαν σαφὲς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ὅτι ἐθεώρουν τὴν ἐνέργειαν ταύτην ἄκαιρον καὶ ὅτι δὲν θὰ τὴν ὑπεστήριζον. Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ὁ κ. Καραμανλῆς ἔδιδε συγχωροχάρτι εἰς τὰς Ἡ. Πολιτείας διὰ τὴν στάσιν των εἰς τὸν ΟΗΕ.

Ἐν τούτοις ἐντατικαὶ ζυμώσεις γίνονται εἰς τὸ ΝΑΤΟ ἐν σχέσει μὲ τὸ Κυπριακόν, ὁ δὲ Σπάακ ἐδήλωσεν ὅτι δὲν προτίθεται νὰ ἀναλάβῃ οἱανδήποτε πρωτοβουλίαν συζητήσεως τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸ ΝΑΤΟ, ἐκτὸς ἐὰν ἐγείρουν τοῦτο οἱ Ὑπουργοὶ Ἐξωτερικῶν Ἑλλάδος, Βρεττανίας, Τουρκίας.

Εἰς Παρισίους, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς συνεδριάσεως τοῦ ΝΑΤΟ διὰ τὸ ζήτημα τοῦ Βερολίνου, συνηντήθησαν τὴν 18ην Δεκεμβρίου οἱ Σέλγουϊν Λόϋδ, Ἀβέρωφ καὶ Ζορλοῦ. Μετὰ τὴν συνάντησιν ταύτην δημοσιογραφικαὶ πληροφορίαι ἀνέφερον, ὅτι ἡ Τουρκία ἐξεδήλωσε προθυμίαν, ὅπως ἐγκαταλείψῃ τὸ Σχέδιον Μὰκ Μίλλαν καὶ ὅτι ἀποδέχεται τὰς προτάσεις Σπάακ, ὑπὸ τὸν ὅρον, ὅτι οἱ Τοῦρκοι νὰ ἔχουν ἴσην ἀντιπροσώπευσιν μετὰ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Κυπριακὴν Βουλήν.

Ὁ Ἕλλην Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς δηλώσεις του εἰς Ρώμην τὴν 20ην Δεκεμβρίου, ἐπιστρέφων ἐκ Παρισίων, εἶπεν: «Ἐσημειώθη βελτίωσις τῆς ἀτμοσφαίρας ἐν σχέσει μὲ τὸ Κυπριακόν, δὲν ἠδυνήθημεν ὅμως νὰ εἰσέλθωμεν εἰς οὐσιώδεις λεπτομερείας, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξαρτᾶται ἡ ἐπίλυσις τοῦ Κυπριακοῦ. Διακατέχομαι ἀπὸ συγκρατημένην αἰσιοδοξίαν», κατὰ δὲ τὴν ἄφιξίν του εἰς Ἀθήνας ἐδήλωσεν, ὅτι «ἐθραύσθη ὁ πάγος μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας». Ἡ Λονδίνειος ἐφημερὶς «Νταίϊλυ - Ἐξπρὲς» ἀναφέρεται εἰς συνέντευ-

ξιν μὲ τὸν κ. 'Αβέρωφ, καθ' ἣν οὗτος φέρεται πιστεύων, ὅτι τὸ Κυπριακὸν δύναται νὰ διευθετηθῇ «ἐντὸς ἑβδομάδων» καὶ ὅτι τὰ «γεγονότα δύνανται νὰ ἐξελιχθοῦν ταχύτατα».

Μήπως κατὰ τὰς ἐπαφὰς τῶν τριῶν 'Υπουργῶν τῶν 'Εξωτερικῶν ἐν Παρισίοις ἐξεκολάφθη ἡ περίφημος συμφωνία τῆς Ζυρίχης, διὰ νὰ εἶναι τόσον αἰσιόδοξος ὁ κ. 'Αβέρωφ ; Δὲν ἀποκλείεται νὰ συνέβη οὕτω, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι κατὰ τὸν ἴδιον χρόνον εὑρίσκετο εἰς 'Αθήνας ὁ 'Υφυπουργὸς 'Εξωτερικῶν τῶν 'Η. Πολιτειῶν κ. Ράουντρυ καὶ συνωμίλησε μετὰ τοῦ κ. Καραμανλῆ. 'Ο Ράουντρυ ἀναχωρῶν ἐξ 'Αθηνῶν τὴν 20ην Δεκεμβρίου, ἐδήλωσεν ὅτι ἡ θέσις τῆς 'Αμερικῆς ἔναντι τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος εἶναι «νὰ διαδραματίσῃ ἐποικοδομητικὸν ρόλον εἰς τὴν προσπάθειαν διεξαγωγῆς διαπραγματεύσεως μεταξὺ ἐνδιαφερομένων. «Συμπαθοῦμεν», εἶπε ὁ κ. Ράουντρυ, «τὰς ἀπόψεις τοῦ 'Ελληνικοῦ Λαοῦ καὶ τῶν Κυπρίων ὡς ἐπίσης ἀντιλαμβανόμεθα, ὅτι τὸ Κυπριακὸν ἀπασχολεῖ μεγάλως τοὺς ἐνταῦθα κύκλους».

'Ατμόσφαιραν αἰσιοδοξίας δημιουργεῖ ὁ 'Ελληνικὸς τύπος, κατόπιν τῶν δηλώσεων τοῦ κ. 'Αβέρωφ καὶ τῶν Τούρκων ἐπισήμων. Δίδεται ἡ ἐντύπωσις, ὅτι ἡ Τουρκικὴ ἀδιαλλαξία ἤρχισε νὰ κάμπτεται, λόγῳ ἀμυντικῶν ἀναγκῶν τῆς Τουρκίας, ἀπαιτούσης κάλυψιν ἀπὸ 'Ελληνικῆς πλευρᾶς, αἱ ὁποῖαι προσλαμβάνουν ὁσημέραι ἐπιτακτικωτέραν μορφὴν συνεπείᾳ τῆς καταστάσεως εἰς τὴν Μ. 'Ανατολήν. Τὰ περὶ στρατηγικῶν ἀναγκῶν τῆς Τουρκίας ὑπεστήριξα εἰς ἐπιστολήν μου πρὸς τὸν κ. 'Αβέρωφ, τονίσας, ὅτι ἡ Τουρκία ἔχει περισσοτέραν ἀνάγκην ἡμῶν παρὰ ἡμεῖς τῆς ἰδικῆς της εἰς μέλλουσαν σύρραξιν καὶ ὅτι ὑπετιμήθη πολὺ ἐκ μέρους τῶν 'Αμερικανῶν ἡ σημασία τῆς στρατιωτικῆς θέσεως τῆς 'Ελλάδος.

'Επὶ τῶν 'Ελληνοτουρκικῶν συνομιλιῶν ἔλαβα τὴν 27ην Δεκεμβρίου τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν τοῦ 'Υπουργοῦ 'Εξωτερικῶν κ. 'Αβέρωφ :

«Εἰς τὸν ΟΗΕ φέτος εἴμεθα συνεχῶς νικηταὶ κατὰ τὴν συζήτησιν καὶ εἴχαμε πείσει ὅλας σχεδὸν τὰς ἀντιπροσωπείας. Τοῦτο ἐξεδηλώθη διὰ κατηγορηματικῶν ἀγορεύσεων, αἵτινες εἶναι σχεδὸν ὅλαι κατηγορηματικὴ καταδίκη τῆς διχοτομήσεως καὶ λήψεως θέσεως ὑπὲρ τῆς ἠγγυημένης ἀνεξαρτησίας. Μόλις σήμερα πῆρα τὸ πλῆρες Πρακτικὸν καὶ τὸ μελετῶ.

»Δὲν ξέρω ἂν εἶδες τὸν πράγματι ἐκπληκτικὸν ὕμνον τῆς ΕΟΚΑ ποὺ ἔκαμα, ἀπαντῶν ἐκ τοῦ προχείρου εἰς τὰς κατηγορίας τῶν 'Αγγλοτούρκων. Θὰ σοῦ τὸν στείλω. 'Απὸ ὅ,τι ἐδιάβασα μέχρι τῆς στιγμῆς βλέπω, ὅτι καλλιτέραν συζήτησιν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωμεν ποτέ. Διαβάζοντας πρακτικὰ θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι θὰ ἐπαίρναμε ἀπόφασιν ὄχι μὲ τὰ 2/3, ἀλλὰ μὲ τὰ 9/10 καὶ ὅμως δὲν ἐπήραμε τίποτε. Πάλι καλὰ ποὺ δὲν πῆραν οἱ ἄλλοι ὅ,τι ζητοῦσαν. . . . . .Πείθομαι πλέον ὅτι, ὅ,τι καὶ ἂν ποῦν οἱ 'Αντιπρόσωποι, ἡ ψῆφος δίδεται μόνον καὶ μόνον βάσει τῶν συμφερόντων τῶν Κυβερνήσεων καὶ ὡς πρὸς τὰ συμφέροντα τῶν τρίτων, ἡ δύναμις παζαρευμάτων καὶ πιέσεων τῶν 'Αγγλοτούρκων εἶναι μεγαλυτέρα τῆς δυνάμεως τῆς 'Ελλάδος. Φοβοῦμαι, ὅτι ἀπὸ τὸν ΟΗΕ δυσχερῶς δυνάμεθα νὰ περιμένωμεν λύσιν. Δὲν πρέπει νὰ πλανώμεθα. 'Απὸ ἐκεῖ ἔχομεν ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ὅσην δύναται ν' ἀσκήσῃ πίεσιν ἡ συζήτησις. Καὶ ἐπειδὴ οὔτε ἀπ' ἐκεῖ οὔτε ἀπὸ ἀλλοῦ ('Ηνωμέναι Πολιτεῖαι κ.λ.π.) οὔτε ἀπὸ τὴν καλὴν θέλησιν τῆς πονηρᾶς 'Αλβιόνος δὲν μποροῦμε νὰ περιμένουμε πραγματικὸν ἀποτέλεσμα, θεωρῶ καλὴν θέλησιν τὴν προσπάθειαν τῶν δικῶν μας νὰ συνεννοηθοῦν μὲ τοὺς Τούρκους. 'Αλλὰ ἐπὶ ποίας βάσεως γίνεται αὐτὴ ἡ συνεννόησις; 'Εδῶ τὰ πράγματα εἶναι σκοτεινά. Πρόκειται περὶ καλῶς κρατουμένου μυστικοῦ.

»Καταβάλλεται ἤδη προσπάθεια συνεννοήσεως μὲ τοὺς Τούρκους μὲ βάσιν τὴν ἐγγυημένην ἀνεξαρτησίαν, ἀλλὰ μὲ ἴσην θέσιν 'Ελλήνων καὶ Τούρκων τῆς Κύπρου; Δέχομαι ὅτι εὑρισκόμεθα εἰς δύσκολον θέσιν καὶ ἴσως εἰς ἀδιέξοδον.

»'Αλλὰ τοιαύτη διέξοδος θὰ ἦτο ἐγκληματικὴ καὶ βλακώδης. Θὰ φθάσῃ μέχρις ἐκεῖ ἡ ἡττοπάθεια; 'Αντὶ αὐτοῦ, προτιμῶ ὁ,τιδήποτε. Βεβαίως, ἄλλως τίθεται τὸ ζήτημα ἐὰν παρεχωροῦντο εἰς τοὺς Τούρκους μειονοτικὰ προνόμια, συμμετοχὴ εἰς τὴν διακυβέρνησιν καὶ κάθε δυνατὴ ἀσφάλεια ὡς πρὸς τὸ ὅτι θὰ ζήσουν ὑπὸ ἴσους ὅρους μὲ τὴν πλειοψηφίαν. Τοῦτο καὶ δίκαιον θὰ ἦτο καὶ π ο λ ι τ ι κ ῶ ς σ κ ό π ι μ ο ν, ἐφ' ὅσον μόνον διὰ συνεννοήσεως μαζί των μποροῦμε νὰ ἔχωμεν ταχεῖαν λύσιν. . . . .
. . . .

»Φυσικὰ μιὰ λύσις διὰ συνεννόησιν, ἣν καὶ αὐτοὶ φαίνονται ἐπιδιώκοντες, σημαίνει ὅτι θὰ γίνουν ἑκατέρωθεν παραχωρήσεις. Θὰ κάμουν ὅμως τοιαύτας παραχωρήσεις, ὥστε νὰ μποροῦμε νὰ δεχθοῦμε; 'Αμφιβάλλω. 'Εξ ἄλλου ἔχω θετικὰς ἐνδείξεις ὅτι οἱ 'Άγγλοι ἀνησυχοῦν ζωηρῶς ἐκ τῆς 'Ελληνοτουρκικῆς προσεγγίσεως. Τί θὰ κάμουν ἂν ἡ προσέγγισις αὐτὴ καταστῇ οὐσιαστικὴ καὶ καταλήξῃ εἰς συμφωνίαν;

»Φοβοῦμαι, ὅτι δὲν ἐννοοῦν νὰ περιορισθοῦν εἰς τὰς βάσεις των καὶ νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν κυριαρχίαν των ἐπὶ τῆς Νήσου. Βεβαίως ἂν ἐπέλθῃ συμφωνία 'Ελλάδος - Τουρκίας (ὅπερ ἐπαναλαμβάνω ἀμφίβολον), θὰ εὑρεθοῦν εἰς δύσκολον θέσιν διὰ νὰ ἀρνηθοῦν νὰ συμφωνήσουν καὶ αὐτοὶ . . . .
. . . .

»'Υπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς δὲν τολμῶ νὰ αἰσιοδοξῶ. Αἱ 'Ελληνοτουρκικαὶ ἐπαφαὶ ἀποτελοῦν κάποιαν ἀχτίδα φωτὸς ἀλλὰ δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ πῶ ἂν αὐτὴ ἡ ἀκτὶς θὰ γίνῃ φῶς ἐλευθερίας.

»Πάντως πρὸς τὸ παρὸν πρέπει νὰ ἀναμένωμεν μήπως ἡ ἐν λόγῳ ἀκτὶς καταστῇ δυνατὸν νὰ δυναμώσῃ. Εἶναι μία ἐλπὶς ἡ ὁποία εἰς τὸ παρὸν ἀδιέξοδον δὲν πρέπει νὰ ἐγκαταλειφθῇ.

»Μόλις μάθω περισσότερα, θὰ σοῦ γράψω».

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἀπήντησα ὡς ἑξῆς:

»Θὰ σᾶς ἀπαντήσω ὡς στρατιώτης, διότι τὴν γλῶσσαν τῆς διπλωματίας δὲν τὴν χρησιμοποιῶ ποτέ.

»1. Δὲν πρόκειται νὰ ἐκφέρω γνώμην ἐπὶ τῶν Ἑλληνοτουρκικῶν διαπραγματεύσεων, διότι δὲν δύναμαι νὰ γνωρίζω ποῖον τὸ οὐσιαστικὸν ἀποτέλεσμά των. Ὅπου ἔφθασαν τὰ πράγματα ἐνδείκνυται νὰ διαπραγματευθοῦμε ἀπ' εὐθείας μαζί των γιὰ νὰ μάθωμε τί ζητοῦν καί, ἐὰν μποροῦμε, νὰ ἐπιφέρουμε ρῆγμα στὸ κοινὸν Ἀγγλοτουρκικὸν μέτωπον, πρᾶγμα ποὺ πολὺ ἀμφιβάλλω.

»Μοῦ γράφετε, ὅτι βάσις τῶν διαπραγματεύσεων τούτων εἶναι ἡ «ἠγγυημένη ἀνεξαρτησία». Ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους μας ὅμως ἐδιδάχθημεν, ὅτι γιὰ κάθε ὅρον οὗτοι ἔχουν καὶ δική τους ἑρμηνεία καὶ ὄχι τὴν διεθνῶς ἀνεγνωρισμένην τοιαύτην. Συνεπῶς, ἡ «ἀνεγνωρισμένη ἀνεξαρτησία» εἶναι δυνατὸν νὰ καταλήξῃ εἰς ἕνα τέρας συγκυριαρχίας καὶ συνδιοικήσεως πλειοψηφίας - μειοψηφίας. Μόνον ὅταν μοῦ παρουσιασθοῦν αἱ τελειωτικαὶ ἀπόψεις τῶν ἀντιπάλων μας θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποφανθῶ ὑπὲρ ἢ κατά.

»Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ σᾶς πῶ, ὅτι ἐνταῦθα ἐπωμίσθην ὅλα τὰ βάρη καὶ νὰ συγκρατῶ τὸν λαὸν ἀπὸ τοῦ νὰ ἀφήσῃ νὰ ἐκδηλωθῇ τὸ ποτήριον τῆς πικρίας του............

»2. Αἱ σκέψεις μου, τὰς ὁποίας ἐπανειλημμένως σᾶς ἐξέθεσα, ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Τουρκικοῦ παράγοντος, βλέπω ὅτι ὁσημέραι ἐπαληθεύουν καὶ ἐνισχύονται καὶ διὰ νέων στοιχείων.

»Τουρκία, ὡς κατήντησε σήμερα, = Σαπουνόφουσκα.

»Γνωρίζετε πολὺ καλὰ τὰ ἀσθενῆ της σημεῖα. Ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως. Πλήρως ἐξουδετερωμένη ἄνευ τῆς Ἑλλάδος. Ἑλληνικὸς χῶρος καὶ γενικώτερον Βαλκανικὸς τοιοῦτος = Σπουδαιότατος, τόσον διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν δυτικῶν πλευρῶν τῆς Τουρκίας, ὅσον καὶ ἀπὸ γενικωτέρας στρατιωτικῆς ἀπόψεως διὰ τὸ ΝΑΤΟ, διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς Μεσευρώπης, ἡ ὁποία σήμερον εἶναι τεταραγμένη, κατόπιν τῶν διαφαινομένων μαύρων νεφῶν ἐκ τοῦ ζητήματος Βερολίνου.

»Ἀπορῶ δὲ αὐτὰ πῶς δὲν τὰ βλέπει ἡ Ἑλληνικὴ πολιτικοστρατιωτικὴ ἡγεσία. Κάποτε σᾶς ἔγραφα ὅτι ἡ Τουρκία καὶ τὸ ΝΑΤΟ ἔχει περισσοτέραν ἀνάγκην ἡμῶν ἀπὸ ἀπόψεως στρατιωτικῆς, παρὰ ἡμεῖς ἐκείνων καὶ γενικῶς τὸ ΝΑΤΟ τῆς Τουρκίας, εἰς τὴν οἰκτρὰν θέσιν ἀπομονώσεως εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὴ εὑρίσκεται, περιβαλλομένη πανταχόθεν ἀπὸ ἐχθρούς. Νομίζω ὅτι καὶ τοῦτο ἀρχίζει νὰ γίνεται σιγὰ - σιγὰ ἀντιληπτὸν εἰς πολλούς.

»Δὲν νομίζετε ὅτι αὐτὸ θὰ μπορούσαμε νὰ τὸ ἐκμεταλλευθοῦμε καὶ τώρα;

»Ἂς φωνάζουν οἱ Ἀμερικανοὶ ὅτι δὲν μᾶς χρειάζονται. Θὰ τοὺς στοιχίσῃ τὴν νίκην, ἐὰν τοὺς λείψουμε. Καὶ αὐτὸ τὸ ξέρουν. Ἀλλὰ ξέρουν ἐπίσης, ὅτι «δὲν θὰ τοὺς λείψουμε».

»3. Γεννᾶται τὸ ζήτημα τί θὰ γίνῃ, ἐὰν ἡ Τουρκία καὶ ἡ Ἀγγλία δὲν ὑποχωρήσουν. Αὐτὸ ἀντελήφθην ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν Φαέθωνος (ψευδώνυμον Ἀζίνα) ὅτι σᾶς ἀνησυχεῖ, καθ' ὅσον σεῖς, τότε, δὲν εὑρίσκετε λύσιν.

»Τὴν ὁδόν, ποὺ πρέπει νὰ ἀκολουθήσωμεν, μᾶς τὴν δείχνουν ὅλοι οἱ Ἑλληνικοὶ ἀπελευθερωτικοὶ ἀγῶνες καὶ ἰδίᾳ ἡ ἐπανάστασις τοῦ 21: ΕΠΙΜΟΝΗ, ΥΠΟΜΟΝΗ. Κερδίζει ἐκεῖνος, ποὺ θὰ ἀνθέξῃ περισσότερον τοῦ ἀντιπάλου του, ἔστω καὶ κατὰ ἕνα λεπτόν.

»Ὁ Κυπριακὸς λαὸς εἶναι ἀποφασισμένος νὰ τραβήξῃ μπροστὰ καὶ νὰ νικήσῃ. Καὶ θὰ ΝΙΚΗΣΗ. Ἡ μόνη ἀπογοήτευσίς του εἶναι ὅτι δὲν βλέπει τὴν ἐλευθέραν Πατρίδα νὰ συμπαρίσταται πραγματικὰ εἰς τὸν ἀγῶνα ΑΚΜΑΙΑΝ, ἀλλὰ ΚΟΥΡΑΣΜΕΝΗΝ καὶ μένει μὲ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι αὐτὴ εἶναι ἕτοιμη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἀγῶνα. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ μόνον ποὺ τοῦ προξενεῖ πικρίαν καὶ κάποιαν ἀπογοήτευσιν. Ἕνας μακροχρόνιος ἀγών, ὡς εἶναι ὁ ἰδικός μας, ἀπαιτεῖ ἀρίστην ὀργάνωσιν. Καὶ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ ἡμᾶς ἐδῶ θὰ κάμωμεν τὸ πᾶν· ἀπαιτεῖται ὅμως ἐργασία καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἰδίᾳ ἀπὸ ἀπόψεως προπαγάνδας, ἡ ὁποία οὐσιαστικῶς δὲν ὑφίσταται.

«Τὸ συμπέρασμα ὅλων αὐτῶν, ποὺ σοῦ γράφω, ἀγαπητέ μου εἶναι:

»Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νὰ τραβήξῃ μπροστὰ διὰ μίαν λύσιν, ἱκανοποιοῦσαν τὸν Κυπριακὸν λαόν. Λύσιν καθαρὴν καὶ οὐχὶ ἑρμαφρόδιτον. Λύσιν ἐξασφαλίζουσαν τὴν εἰρήνην καὶ οὐχὶ συμβιβαστικὴν τῶν περιστάσεων, ἐγκλείουσαν τριβόλους.

»Λύσιν, ποὺ θὰ ἐπιτρέπῃ εἰς τὴν πλειοψηφίαν νὰ διοικῇ, ἡ ὁποία δὲν μπορεῖ νὰ ἄγεται καὶ νὰ καταδυναστεύεται οὔτε ὑπὸ τοῦ δυνάστου, οὔτε ὑπὸ τῆς μειοψηφίας.

»Ἐὰν μία τοιαύτη λύσις δὲν ἐπιτευχθῇ, τότε δύο δρόμοι ἀνοίγονται διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν:

»Νὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα, συμπαραστάτης τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ, τὸν ὁποῖον νὰ ὑποστηρίζῃ μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις της ἐπὶ τοῦ διπλωματικοῦ πεδίου καὶ ὄχι μὲ φοβίαν. Εἶναι τὸ μόνον, ποὺ ζητεῖ ὁ Κυπριακὸς Λαός, τὰ δὲ ὑπόλοιπα γιὰ τὸν ἀγῶνά του ἀνήκουν εἰς τοῦτον ἀποκλειστικῶς.

»Νὰ ὁμολογήσῃ μὲ εἰλικρίνειαν καὶ παρρησίαν ὅτι δὲν δύναται νὰ προσφέρῃ πλέον τίποτε εἰς τὸν Κυπριακὸν ἀγῶνα, πλὴν ἐκείνου τὸ ὁποῖον θὰ ἀποδώσουν αἱ διαπραγματεύσεις. Καὶ τότε ἐπαφίεται εἰς τὸν Κυπριακὸν λαὸν νὰ λάβῃ ἀποφάσεις.

»Τοῦτο εἶναι ἀνδρικὸν καὶ τίμιον».

2) Στρατιωτικαὶ συνέπειαι. Πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς περιπτώσεως, καθ' ἣν δὲν θὰ ἐπετυγχάνετο συμφωνία ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸν ΟΗΕ, ἡ ὁποία νὰ μᾶς ἱκανοποιῇ, αἱ δὲ Ἀρχαὶ Κύπρου θὰ ἀνελάμβανον μεγάλης κλίμακος ἐπιχειρήσεις ἐναντίον μας, διὰ νὰ καταφέρουν καίριον πλῆγμα κατὰ τῆς Ὀργανώσεως καὶ νὰ δυνηθοῦν οὕτω νὰ ἐφαρμόσουν τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον, ἔδωσα ὁδηγίας διὰ τὴν λῆψιν τῶν καταλλήλων μέτρων. Ἐπιπροσθέτως διέταξα τὴν ἐπιλογὴν νέων στόχων καὶ ἑτοιμότητα ἀναλήψεως δράσεως, ἐφ' ὅσον θὰ καθίστατο αὕτη ἀναγκαία.

Ἀρχικὴ ἀπόφασίς μου, μετὰ τὴν ἐτυμηγορίαν τοῦ ΟΗΕ, ἦτο νὰ ἀναμένω τὰ ἐξ αὐτῆς

πορίσματα τῶν ἡμετέρων, διὰ νὰ καθορίσω ὁριστικῶς τὴν στάσιν μου. Πάντως, μέχρι τοὐλάχιστον τοῦ πέρατος τῶν ἑορτῶν τῶν Χριστουγέννων, δὲν προέβλεπον ἐκ μέρους μας σοβαρὰν δρᾶσιν, ἐκτὸς ἐὰν προεκαλούμεθα, ὅτε καὶ θὰ περιοριζόμεθα εἰς ἀνταπόδοσιν τῶν κτυπημάτων εἰς ὅσους τομεῖς ὁ ἀντίπαλος μᾶς προσέβαλλε, ἢ πρὸς ἀνακούφισιν ἑτέρων προσβαλλομένων τομέων. Ἐπίσης διετύπωσα τὴν γνώμην πρὸς ἁρμοδίους ὅτι, διὰ τὴν πλέον τελεσφόρον διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος, ἔδει νὰ καταρτισθῇ κοινὸν πολιτικοστρατιωτικὸν σχέδιον δράσεως καὶ νὰ λείψουν αἱ προχειρότητες. Διὰ τὸν καταρτισμόν τοιούτου ἦτο ἀπαραίτητον νὰ γνωρίζω τὴν ἀκολουθησομένην ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πολιτικὴν γραμμήν. Δυστυχῶς, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐκινεῖτο εἰς τὰ διπλωματικὰ παρασκήνια, χωρὶς ἡμεῖς νὰ γνωρίζωμεν τί ἀκριβῶς ἐκεῖ συμβαίνει, καὶ ἐνῷ αὕτη μοῦ διετυμπάνιζεν ὅτι εἶχεν ἀνάγκην τοῦ ἀγῶνος μας, οὐσιαστικῶς προσεπάθει μὲ πᾶν μέσον νὰ τὸν καταπνίξῃ ἢ νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ ἐκπνεύσῃ. Δυστυχῶς, δὲν δύναμαι πρὸς τὸ παρὸν νὰ παραθέσω ἕτερα στοιχεῖα, μαρτυροῦντα τὴν στάσιν ταύτην τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐπιφυλάσσομαι ὅμως νὰ τὰ ἐκθέσω, ὅταν θὰ ἐπιτρέψουν αἱ περιστάσεις.

Τὴν 10ην Δεκεμβρίου ὁ Μὰκ Μίλλαν συνεσκέφθη μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἀμύνης καὶ τῶν Ἄγγλων ἐπιτελαρχῶν, ἀπεφασίσθη δέ, κατὰ δημοσιογραφικὰς πληροφορίας, νὰ συνεχισθοῦν αἱ ἐπιχειρήσεις κατὰ τῆς ΕΟΚΑ. Συγχρόνως ἤρχισαν εἰς τὰ ΒΑ τῆς Κύπρου (περιοχὴν Καλογραίας, Μάνδρες, Ἀκανθοῦ) μεγάλης κλίμακος στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐπεξετάθησαν βραδύτερον καὶ εἰς τὴν περιοχὴν Λευκονοίκου, τὸ ὁποῖον ἀπεκλείσθη ἐπὶ 10ήμερον. Πολεμικὰ πλοῖα καὶ ἀεροπλάνα μετέσχον τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων.

Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κυρηνείας αἱ στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις καὶ τὰ «κέρφιου» συνεχίζονται. Εἰς Μπέλλα - Παΐς ὁ κατ' οἶκον περιορισμὸς συνεχίζεται ἀπὸ τῆς 20ῆς Νοεμβρίου. Καὶ διερωτᾶταί τις : Διατί ἀφοῦ ἡμεῖς ἀπέσχομεν πάσης δράσεως ἀπὸ μακροῦ, διατί ἀφοῦ ἡ ἀπόφασις τοῦ ΟΗΕ ὁμιλεῖ περὶ εἰρηνικῆς λύσεως, τὸ Λονδῖνον διέτασσε συνέχισιν τῶν ἐπιχειρήσεων ; Ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν ἄλλην ἐξήγησιν, πλὴν ἐκείνης, ὅτι, εἴτε ὁ Μὰκ Μίλλαν προὐτίθετο νὰ ἐπιβάλῃ λύσιν ἰδικήν του, εἴτε εἰς τὰ διπλωματικὰ παρασκήνια κάτι ἐμαγειρεύετο μεταξὺ τῶν τριῶν ἐνδιαφερομένων Κυβερνήσεων καὶ εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, ἐπειδὴ ἡ ΕΟΚΑ θὰ ἀντέδρα, ἔπρεπε προηγουμένως νὰ τεθῇ ἐκποδών. Ἐκ τῶν μετέπειτα γεγονότων δὲν ἀποκλείεται ἡ δευτέρα ἐκδοχή. Καὶ ἐνῷ ἡ Ἀγγλία συνεχίζει τὴν πολιτικὴν τῆς πυγμῆς διὰ νὰ κατασυντρίψῃ τὴν ΕΟΚΑ, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ὁμιλεῖ περὶ καλλιεργείας κλίμακος ὑφέσεως καὶ ὅτι πρέπει νὰ συνεχισθῇ ἐκ μέρους μας ἡ ἐκεχειρία. Εἰς τὴν ἐπιστολήν του, ἡ ὁποία ἐλήφθη τὴν 3ην Δεκεμβρίου, γράφει :

«......Ἐκεχειρία τῆς ΕΟΚΑ. Κατὰ τὸ τελευταῖον δίμηνον καλλιεργεῖται ἀπὸ ὅλας τὰς πλευρὰς ἕνα κλῖμα ὑφέσεως. Ἑκάστη πλευρὰ εὐνοεῖ τὴν ὕφεσιν δι' ἰδίους λόγους.

»Οἱ Ἄγγλοι, διότι πιθανῶς νὰ ἔχουν ἐντὸς ὀλίγου ἐκλογάς. Οἱ Τοῦρκοι, διότι ἔχουν ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ προβλήματα καὶ θὰ ἤθελον ἄμβλυνσιν τῆς ὀξύτητος τῶν σχέσεών των μὲ τὴν Ἑλλάδα. Θὰ ἐπεθύμουν βεβαίως λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ, διότι ἀντιλαμβάνονται ὅτι ὁ χρόνος δὲν ἐργάζεται ὑπὲρ αὐτῶν, ἀλλὰ λύσιν εὐνοοῦσαν τὰς ἰδικάς των ἀπόψεις. Ἡ Ἑλλὰς ἐπιθυμεῖ ἐπίσης τὴν ὕφεσιν δι' ἐξομάλυνσιν τῶν σχέσεών της μετὰ τῆς Τουρκίας. Ἀπὸ καθαρῶς Κυπριακῆς πλευρᾶς πρέπει νὰ καταβληθῇ προσπάθεια, ὥστε ἡ ὑφισταμένη ὕφεσις νὰ ἀποβῇ μᾶλλον ἐπωφελής. Ὑπάρχει πιθανότης, ἐντὸς τῆς ἀνοίξεως νὰ γίνουν ἐκλογαὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Συμφέρει ὅπως παραταθῇ ἡ κατάστασις αὐτὴ μέχρι τῶν ἐκλογῶν, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τὸ Ἐργατικὸν Κόμμα. Καίτοι πρέπει νὰ ὑπάρχῃ μεγάλη ἐπιφυλακτικότης, ὅσον ἀφορᾶ τὴν στάσιν τῶν ἐργατικῶν ἀνερχομένων εἰς τὴν ἀρχήν, εἶναι ὅμως εὐκολωτέρα ἡ συνεννόησις μὲ αὐτούς, διότι δὲν ἔχουν ἀναλάβει δεσμεύσεις ἔναντι τῆς Τουρκίας. Ἐν τῷ μεταξὺ θὰ καταβληθῇ προσπάθεια, ὅπως ἀπολυθοῦν οἱ κρατούμενοι καὶ γενικῶς ἀρθοῦν τὰ μέτρα ἐκτάκτου ἀνάγκης, σταματήσουν δὲ αἱ ἐπιχειρήσεις κατὰ τῆς ΕΟΚΑ. Ἡ ἐκεχειρία πρέπει νὰ παραταθῇ, ἀλλὰ ἐὰν ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις δὲν δείξῃ κατανόησιν, πολὺ δὲ περισσότερον ἐὰν προχωρήσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου Μὰκ Μίλλαν, τότε θὰ φέρῃ ἀκεραίαν τὴν εὐθύνην, διότι ἀναγκάζει τὴν ΕΟΚΑ νὰ ἐπαναρχίσῃ τὴν δρᾶσιν της. Θὰ ἐξευρεθῇ τρόπος, ὥστε οἱ ὅροι διὰ τὴν συνέχισιν τῆς ἐκεχειρίας νὰ διαμηνυθοῦν εἰς τὸν Κυβερνήτην.

»Ἀπὸ σημείωμά σας πρὸς τὸν Κιτίου ἔλαβον γνῶσιν τῆς ὀρθῆς ἀπόψεώς σας ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχῃ συντονισμὸς τῆς ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ πολιτικῆς μὲ τὴν δρᾶσιν τῆς Ὀργανώσεως. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν κήρυξις ἢ λῆξις τῆς ἐκεχειρίας πρέπει νὰ γίνεται ἐν συνεννοήσει μετὰ τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας, ὥστε νὰ ἐκμεταλλευώμεθα ὑπὲρ ἡμῶν ἑκάστοτε τὴν κατάστασιν. Καὶ ἡ πολιτικὴ ἡγεσία βεβαίως πρέπει νὰ σᾶς ἐνημερώνῃ ἐπὶ ὅλων τῶν σκέψεών της καὶ γενικῶς νὰ ὑπάρχῃ συντονισμὸς καὶ συνεννόησις».

Ἡ ἀντίδρασίς μου εἰς τὰς ἀρξαμένας ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατοῦ ὑπῆρξεν ἄμεσος δι' ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν. Ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐσκεμμένη καὶ ὠργανωμένη ἐπίθεσις τοῦ στρατοῦ κατὰ χωρίων, μὲ σκοπὸν τὴν κάμψιν τοῦ ἠθικοῦ, μὲ ἀναγκάζει νὰ ἐκδώσω διαταγήν, ὅπως ὀργανωθοῦν τὰ γυναικόπαιδα δι' ἄμυναν ἐναντίον τοῦ στρατοῦ, εἰς ἃς περιπτώσεις στρα-

τιῶται προβαίνουν εἰς ὁμηρίας καὶ κακοποιήσεις ἐντὸς τῶν χωρίων. Τοιαῦται ἐνέργειαι στρατοῦ ἀντιμετωπίσθησαν εἰς Ζωοπηγήν, Γεροσκήπου, Ἅγ. Ἰωάννην Πιτσιλιᾶς, Ἀγρὸν καὶ Ἀγρίδια, ὡς ἐκτίθεται εἰς τὸ Παράρτημα. Πλὴν τῆς ἀνωτέρω ἀντιδράσεώς μας ἔδωσα διαταγὴν ἀμέσου ἐνάρξεως περιωρισμένης δράσεως, εἰς περίπτωσιν ἐκτελέσεων μελῶν μας, καταδικασθέντων εἰς θάνατον.

Τὴν 19ην Δεκεμβρίου ἔλαβα σημείωμα τοῦ Ἕλληνος Προξένου καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, δι' ὧν συνίστων νὰ ἐπικρατήσῃ πλήρης ἠρεμία. Τὸν Πρόξενον τῆς Ἑλλάδος ἐξένισε, μάλιστα, διότι προέβην εἰς ἀντίποινα καὶ μοῦ ἔγραφε :

«Ὀφείλω νὰ σᾶς ἀναφέρω ὅτι ἡ κοινὴ γνώμη δυσκολεύτηκε νὰ δικαιολογήσῃ ἐκρήξεις ναρκῶν κατὰ τελευταίας ἡμέρας. Ἀτμόσφαιρα δημιουργηθεῖσα ἐκ πολιτικῶν ἐπαφῶν ἦτο τοιαύτη ὥστε νὰ περιέλθῃ εἰς δευτέραν μοῖραν θέμα συνεχιζομένων ἐπιχειρήσεων, αἱ ὁποῖαι ἔτεινον ἐκφυλισθοῦν. Νομίζω ὅτι στιγμὴν ταύτην χρειάζεται τόλμη. Νὰ δοθοῦν ἐξηγήσεις διὰ τὰ ἐπεισόδια, τὰ ὁποῖα συνέβησαν καὶ νὰ μετατραπῇ ἡ χαλάρωσις εἰς ἐκεχειρίαν».

Μοῦ ἔδιδε δὲ καὶ συμβουλὰς τίνι τρόπῳ θὰ ἔπρεπε νὰ δικαιολογηθῶ διὰ τὰ ἀντίποινα . . . καὶ συνέχιζε . . .

«Δὲν πρέπει νὰ διευκολύνωμεν τὸν ἀντίπαλον νὰ ἐπιτύχῃ στὴν προσπάθειάν του «ν' ἀπομονώσῃ» τὴν Ὀργάνωσιν ἀπὸ τὸν λαόν, ἔστω καὶ ἐὰν ἡ ἀπομόνωσις αὕτη θὰ ὑπάρχῃ ὡς γεγονὸς μόνον εἰς τὴν σκέψιν τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης».

Εἰς ἑτέραν ἐπιστολήν του μοῦ ἐτόνιζε τὰς ζημίας, αἱ ὁποῖαι προέκυπτον ἀπὸ τὰς τελευταίας περιπτώσεις δράσεώς μας, διότι αὗται ἀνακόπτουν τὴν τάσιν τῶν ἀρχῶν δι' εὐνοϊκὴν λύσιν τῆς διώξεως ὑπὸ τούτων τῆς Ὀργανώσεως».

Μὲ ἐξένισαν καὶ μὲ ἐξώργισαν αἱ ἀντιλήψεις αὗται τοῦ Ἕλληνος Προξένου, μὲ τὸ πνεῦμα φοβίας καὶ ὑποταγῆς εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Ἄγγλων, ἄνευ οὐδενὸς ἀνταλλάγματος καὶ ἀπηύθυνα πρός τοῦτον τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν :

«Ἔλαβα σημείωμά σας. Μὲ ἐξέπληξε τόσον τὸ ὕφος του, ὅσον καὶ τὸ περιεχόμενον. Διεκήρυξα πολλάκις ὅτι μονόπλευρον ἐκεχειρίαν δὲν δέχομαι. Τοῦτο ἀνεκοίνωσα καὶ εἰς Ἀρχιεπίσκοπον. Ἐχαλάρωσα καὶ οὐχὶ ἀνέστειλα τὰς ἐπιχειρήσεις. Οἱ δύο τομεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐκτύπων Ἄγγλους, εἶναι ἐν ἀπολύτῳ τάξει καὶ ἐντὸς τοῦ πνεύματος τῶν κοινοποιηθεισῶν διαταγῶν. Διότι ὁ μὲν εἷς (ἐπεισόδιον Γαληνοῦ-Πέτρας) ἐπὶ δεκαπενθήμερον ἐπιέζετο ἀπὸ τὸν στρατὸν εἰς ἐρεύνας καὶ κακοποιήσεις τῶν κατοίκων τῶν ἀποκλεισθέντων χωρίων καὶ συνεπῶς ἡ ἐνέργειά του ἐδικαιολογεῖτο. Ὁ δὲ δεύτερος (ἐπεισόδιον Ἀγριδίων) εὑρέθη πρὸ ἀνηκούστου συμπεριφορᾶς στρατοῦ ἔναντι τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου Ἀγρὸς (Σχετικὰ ἐδημοσιεύθησαν καὶ εἰς τὸν τύπον). Συνεπῶς εἶναι καὶ οὗτος ἐν ἀπολύτῳ τάξει, ἐνεργήσας ἀντίποινα. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι εἰς τὸν ἴδιον αὐτὸν τομέα πρό τινος ἐφονεύθη ὁ Ρωτσίδης ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ Στρατοῦ. Συνεπῶς οἱ τομεῖς πολὺ καλῶς ἐνήργησαν, καθ' ὅσον ἡ σχετικὴ διαταγὴ δι' ἀναστολὴν τῶν ἐπιχειρήσεων, κατόπιν καὶ τοῦ σημειώματος τοῦ Ἀβέρωφ, δὲν εἶχε ἀκόμη φθάσει εἰς τοὺς τομεῖς.

»Ἐσεῖς πῶς ἀντιλαμβάνεσθε τὴν δρᾶσίν μας; Φρονεῖτε, ὅτι πρέπει νὰ δεχώμεθα ραπίσματα καὶ νὰ μὴν ἀπαντῶμεν, νὰ δολοφονοῦν τὰς γυναῖκας (ὡς ἐκείνην τῆς Λετύμπου) καὶ νὰ σιωπῶμεν ἐν ὀνόματι τῶν...... φιλειρηνικῶν διαθέσεών μας ἀπέναντι πανούργου καὶ δολοφόνου ἀντιπάλου;

»Ἐγὼ δὲν ἔχω τοιαύτην ἀντίληψιν καὶ ὅσοι τὴν ἔχουν ὀφείλουν νὰ τὸ ποῦν καθαρὰ διὰ νὰ κανονίσω τὴν θέσιν μου. Μὲ ἐκπλήττει ἀκόμη περισσότερον, διότι εἰς τὸ σημείωμά σας θέλετε νὰ λάβωμεν τὴν θέσιν κατηγορουμένου καὶ νὰ ἀπολογηθῶμεν διὰ τὸν φόνον τῶν δύο στρατιωτῶν, ἐνῷ θὰ ἔπρεπε νὰ λάβωμεν τὴν θέσιν τοῦ κατηγόρου ἔναντι τῶν δολοφόνων τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

»Σᾶς ἐρωτῶ : Τί ἐπράξατε διὰ τὴν προβολὴν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ τραυματισμοῦ τῆς Ἑλληνίδος τῆς Λετύμπου; Τί ἐκάματε διὰ τὴν προβολὴν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τῶν ἐρευνῶν τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν καταπιέσεων τοῦ πληθυσμοῦ, τῶν κλοπῶν τοῦ στρατοῦ, τῶν καταστροφῶν ὑπὸ τούτου περιουσιῶν, καθ' ἣν στιγμὴν ἡμεῖς ἐκηρύσσαμεν τὸ εὐαγγέλιον τῆς εἰρηνεύσεως ; Τὰ ἀνωτέρω ἀνήκουστα κατορθώματα τοῦ στρατοῦ δυστυχῶς δὲν ἐξῆλθον τῶν ὁρίων τῆς Κύπρου. Καὶ ὅμως αὐτὰ ἤρκουν νὰ δικαιολογήσουν τὴν ἀνταπόδοσιν τῶν κτυπημάτων μας.

»Ἡ στάσις μου ἔναντι τῶν Ἄγγλων δίδεται εἰς τὸ τελευταῖον φυλλάδιον, τὸ ὁποῖον θὰ κυκλοφορήσῃ τὴν 7ην Ἰανουαρίου καὶ τὸ ὁποῖον ἔστειλα εἰς Ἀντ. Γεωργιάδην καὶ ζητήσατέ το νὰ τὸ δῆτε.

»Ἐὰν ὑμεῖς καὶ οἱ προϊστάμενοί σας δὲν συμφωνεῖτε, λυποῦμαι ὅτι διαφωνοῦμεν καὶ οἱ δρόμοι μας θὰ χωρίσουν. Ἐγὼ δὲν ἀνέχομαι νὰ ἀτιμασθῶ».

Ἡ ἐπιστολή μου αὐτὴ ἔσχεν ἀποτέλεσμα. Ὁ Ἕλλην Πρόξενος ἀπήντησεν ὅτι ἐλυπήθη, διότι τὸ ὕφος τοῦ σημειώματός του ἦτο ἀπρόσεκτον. Εἰς ἀπάντησιν ἀπηύθυνα πρὸς αὐτὸν τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν :

«1.—Τὰ ὅσα σᾶς ἔγραψα εἰς προηγούμενον σημείωμά μου δὲν στρέφονται καθ' ὑμῶν. Καταφέρομαι κατὰ τῆς ἐπικρατούσης νοοτροπίας, ἡ ὁποία ἴσως νὰ ἐμπνέεται καὶ ἄνωθεν. Εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν συνεργασίαν μας, ἐν τούτοις δὲν δύναμαι παρὰ νὰ ἀγανακτήσω,ὅταν μοῦ ὑποβάλλωνται γνῶμαι καὶ εἰσηγήσεις διὰ τὸν χειρισμὸν τοῦ στρατιωτικοῦ, αἱ ὁποῖαι εἶναι καταστρεπτικαὶ διὰ τὴν Ὀργάνωσιν. Ἐδήλωσα καὶ ἄλλοτε καὶ πρὸς ὑμᾶς καὶ πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, ὅτι δὲν θέλω ὑποδείξεις ὡς πρὸς τὸν τρόπον χειρισμοῦ ἐκ μέρους μου καὶ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν ἀντίπαλον, διότι τὸ ζήτημα εἶναι λεπτὸν καὶ οὐδεὶς μπορεῖ νὰ γνωρίζῃ καλύτερον

ἐμοῦ, διατὶ γίνονται ὡρισμέναι ἐνέργειαι. Σᾶς ἐξήγησα καὶ εἰς τὸ προηγούμενον σημείωμά μου, ποῖος ὁ κύριος λόγος, ὁ ὁποῖος ἐπέβαλε τὰς ἐνεργείας εἰς Γαληνόπετραν, Ἀγρὸν καὶ ἑτέραν εἰς Περιστερῶνα, ὅπου καὶ ἐκεῖ οἱ Ἄγγλοι εἶχαν θύματα τὰ ὁποῖα δὲν ἀνεκοίνωσαν.

»Ἐπιτρέπω μόνον συζήτησιν ἐπὶ θέματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου πρόκειται νὰ συνδυασθοῦν αἱ προσπάθειαι τῆς διπλωματίας καὶ τῆς στρατιωτικῆς ἡγεσίας. Εἶναι ἀκατανόητον ὁ ἀντίπαλος νὰ μᾶς κτυπᾷ καὶ ἐμεῖς νὰ δεχώμεθα τὰ κτυπήματα ἄνευ ἀνταποδόσεως ἐν ὀνόματι...... τῆς πολιτικῆς καὶ χάριν αὐτῆς. Καὶ ἐπειδὴ ἐτέθη τὸ ζήτημα τοῦτο εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ὁμιλήσω ἀνοικτά.

»Εἰς τὰς συνεργασίας μου εἶμαι εἰλικρινὴς καὶ δὲν κρύβω ἐκεῖνο ποὺ σκέπτομαι. Εἰς ἕνα ἀγῶνα ἐθνικὸν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ εἰλικρινὴς συνεργασία, διότι, ἄλλως, τὰ ἀποτελέσματα τῆς τυχὸν διαφωνίας θὰ εἶναι τραγικά. Εἶμαι καὶ ἐγὼ κάποιος συντελεστὴς εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ δὲν πρέπει νὰ μοῦ ἀποκρύπτωνται ἀποφάσεις.

»Εἶμαι δὲ τοιούτου χαρακτῆρος, ὥστε δὲν πρέπει κανεὶς νὰ νομίζῃ ὅτι εἶναι δυνατὸν ἢ νὰ μὲ ξεγελάσῃ ἢ νὰ μὲ «τουμπάρῃ». Ἔχω δικές μου ἀντιλήψεις καὶ οὐδεὶς μπορεῖ νὰ μοῦ ἐπιβάλῃ τὰς δικάς του. Δέχομαι μόνον συζήτησιν ἐπὶ γνωμῶν, ἐξ ἧς καὶ μόνης δύναται νὰ προέλθῃ τι τὸ καλὸν καὶ ὁμοφωνία ἐπὶ ἀποφάσεων ἢ τοὐλάχιστον κάποια συμφωνία.

»Ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ ἔχω σαφῆ καὶ καθαρὰν γραμμήν. Ἐπὶ τῆς γενικωτέρας ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, ἐπίσης, τὴν ὁποίαν καὶ διετύπωσα καὶ βλέπω ὁσημέραι νὰ ἐπαληθεύουν αἱ σκέψεις μου, ἐν σχέσει μὲ τὸν Ἑλληνικὸν χῶρον ἀπὸ γενικωτέρας ἀπόψεως εἰς μέλλουσαν σύρραξιν. Τὸ νὰ θέλῃ κανεὶς νὰ μοῦ ἐπιβάλῃ τὰς γνώμας του μὲ τὸ «ἔτσι θέλω» ἢ τὸ «ἐγὼ κυβερνῶ» εἶναι μάταιον. Δὲν θέλω νὰ προχωρήσω περισσότερον. Σημειώνω μόνον τὸ ἑξῆς, τὸ ὁποῖον διεπίστωσα: Ἀπροθυμίαν δι' ἐνίσχυσίν μου. Διατὶ τοῦτο; Μήπως γιὰ νὰ ὑποκύψω; Μάταιος ὁ κόπος, διότι δὲν μὲ γνωρίζουν.

»Ξέρω νὰ πολεμῶ μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου φυσιγγίου, ἀλλὰ ξέρω καὶ νὰ ἀναλαμβάνω ἀγῶνας ἐναντίον οἱουδήποτε ἀντιπάλου.

»Θὰ ἤθελα ἐκ μέρους ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι παρεμποδίζουν τὴν ἐνίσχυσίν μου, εἰλικρινῆ δήλωσίν των· αὐτὸ εἶναι ἀνδρικόν.

»Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀναμένω τί θὰ γίνῃ μὲ τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ θὰ καθορίσω τὴν θέσιν μου. Μπορεῖτε ὅμως νὰ εἰδοποιήσετε τοὺς προϊσταμένους σας ὅτι: Ἡ τιμή μου μοῦ ἐπιβάλλει νὰ μὴν ὑποκύψω πρὸ οὐδεμιᾶς βίας, ὁποθεδήποτε καὶ ἐὰν αὕτη προέρχεται.

»Τὰ ὅπλα δὲν πρόκειται νὰ τὰ καταθέσω παρὰ μὲ τὴν ΝΙΚΗΝ τοῦ δικαίου μας. Δὲν θὰ δεχθῶ κανένα ἑρμαφρόδιτον συμβιβασμόν, χάριν πολιτικῶν σκοπιμοτήτων ἢ συμμαχιῶν. Μοῦ ἀπομένει ἀκόμη πολὺ ψυχικὸν θάρρος νὰ συνεχίσω τὸν ἀγῶνα ἐδῶ ἀλύγιστος, μὲ μόνα τὰ μέσα ποὺ διαθέτω, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀναλάβω ἀκόμη καὶ ἄλλους τοιούτους, συγχρόνως, καὶ ἐκτὸς τῆς Κύπρου, ἂν παραστῇ ἀνάγκη.

»Δὲν δέχομαι ἀπειλάς, ὅτι δηλαδὴ θὰ μᾶς δώσουν μίαν λύσιν καὶ ἂν δὲν τὴν δεχθῶμεν θὰ μᾶς ἐγκαταλείψουν. Ξέρουμε ν' ἀγωνιζώμεθα μόνοι. Μόνοι, ἄλλως τε, ἀνελάβαμεν τὸν ἀγῶνα καὶ μόνοι τὸν διεξηγάγομεν εἰς Κύπρον. Μόνοι μας καὶ θὰ τὸν συνεχίσωμεν μὲ τὴν συμπαράστασιν ὅλων τῶν Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους θὰ συναγείρωμεν».

Ἵνα ὑποδείξω τὴν ὀρθὴν ὁδόν, ἣν ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσωμεν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐκεχειρίας καὶ διὰ νὰ καταστήσω κοινωνοὺς τῶν ἀπόψεών μου τοὺς Μητροπολίτην Κιτίου καὶ Ἕλληνα Πρόξενον, ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων ἀναγομένων εἰς τὸν ἀγῶνα, ἀπέστειλα τὸν Ἀντώνιον Γεωργιάδην, πρὸς συνάντησιν καὶ ἐνημέρωσιν ἀμφοτέρων.

Κατόπιν ὡρίμου σκέψεως, ἐκυκλοφόρησα τὴν 24ην Δεκεμβρίου τὴν ἀκόλουθον προκήρυξιν :

«ΑΣ ΕΚΛΕΞΗ»

»Ἡ ἀπόφασις τοῦ Ο.Η.Ε. ὑπῆρξε σαφὴς καταδίκη τοῦ ἐκτρωματικοῦ σχεδίου, τὸ ὁποῖον ἐμηχανεύθη ἡ Κυβέρνησις τῶν Τόρηδων, διὰ νὰ συνεχίσῃ τὴν δουλείαν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ἐφαρμόζουσα τὸ «διαίρει καὶ βασίλευε».

»Ἡμεῖς πρὶν ἢ ἀκόμη ἀρχίσῃ ἡ συζήτησις στὸν Ο.Η.Ε. γιὰ τὸ Κυπριακόν, ἐχαλαρώσαμεν τὴν δρᾶσίν μας, ὡς καὶ τότε ἐδηλώσαμεν, καὶ ἀπὸ ἰδικῆς μας πλευρᾶς ἐδώσαμεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπικρατήσῃ εἰρηνικὴ ἀτμόσφαιρα.

»Ὅπως καὶ τόσες ἄλλες φορὲς στὸ παρελθόν, βρεθήκαμε καὶ πάλιν μπροστὰ στὴν ἀδιάλλακτον ἔλλειψιν ἀνταποκρίσεως ἐκ μέρους τῶν Τόρηδων, οἱ ὁποῖοι συνέχισαν τὴν καταπίεσιν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ μὲ ἐρεύνας, «κέρφιου», κακοποιήσεις πολιτῶν, καταστροφὰς περιουσιῶν κ.λ.π.

»Τὴν στάσιν ἡμῶν καθὼς καὶ τῶν Τόρηδων θὰ ἐκτιμήσουν αἱ χῶραι - μέλη τοῦ Ο.Η.Ε.

»Ἡμεῖς, ὅπως καὶ εἰς τὸ παρελθὸν σεβαστήκαμε τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ο.Η.Ε., θὰ ἐξακολουθήσωμεν νὰ τὴν σεβώμεθα. Συνεπῶς, θὰ σταματήσωμεν νῦν τὰς ἐπιβαλλομένας εἰς ἡμᾶς ἐνεργείας, ἐφόσον ὅμως καὶ ἡ ἄλλη πλευρὰ πράξῃ τὸ ἴδιον θὰ ἀναμένωμεν δὲ νὰ ἴδωμεν πῶς σκοπεύει ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ο.Η.Ε.

»Εἴμεθα ἕτοιμοι καὶ διὰ τὰ δύο.

»Καὶ διὰ μακροχρόνιον ἔνοπλον ἀγῶνα, ἐὰν συνεχισθῇ ἡ Βρεττανικὴ ἀδιαλλαξία καὶ διὰ κατάπαυσιν τοῦ ἀγῶνος, ἐφόσον ὅμως θὰ δοθῇ εἰς τὸ Κυπριακὸν λύσις δικαία, ἱκανοποιοῦσα τὰ αἰτήματα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

»Ἐλπίζομεν ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις νὰ μὴν ἐκλάβῃ καὶ διατυμπανίσῃ τὴν χειρονομίαν μας αὐτὴν ὡς ἀδυναμίαν, ὡς καὶ ἄλλοτε ἔπραξε, διότι θὰ ἐξέλθῃ τῆς πλάνης της μὲ ἔκπληξιν.

»Ἡμεῖς δίδομεν εὐκαιρίαν διὰ λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ, ἐν μέσῳ εἰρηνικῆς ἀτμοσφαίρας.

»Ὁ ἀντίπαλος ἂς ἐκλέξῃ.

Ε.Ο.Κ.Α. Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ»

Πῶς ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἐκεχειρία ἐκ μέρους τῶν Ἄγγλων.

Φαίνεται, ὅτι τὸ Λονδῖνον ἔδωσεν ἀρχικῶς τὴν πρέπουσαν σημασίαν εἰς τὴν ἡμετέραν προκήρυξιν καὶ ἀντήλλαξεν ἐπειγόντως ἀπόψεις μετὰ τοῦ Κυβερνήτου.

Ὁ Φοὺτ συνεκάλεσε τὴν 24ην Δεκεμβρίου τοὺς πολιτικοὺς καὶ στρατιωτικοὺς συμβούλους του καὶ συνεσκέφθη ἐπὶ ταύτης.

Εἶναι βέβαιον, ὅτι τὸ Λονδῖνον περιῆλθεν εἰς δυσχερῆ θέσιν ἐκ τῆς προσφορᾶς μας, διότι ἠδυνάτει νὰ τὴν ἀπορρίψῃ, ἐδυσκολεύετο ὅμως καὶ νὰ τὴν ἀποδεχθῇ, διὰ λόγους εἴτε οὐσιαστικούς, εἴτε γοήτρου, μολονότι ἡ Ἀγγλικὴ κοινὴ γνώμη καὶ τὸ Ἐργατικὸν κόμμα ἐχαιρέτισε τὴν νέαν χειρονομίαν μας.

Ἡ ἀκόλουθος ἀνταπόκρισις ἐκ Λονδίνου, δημοσιευθεῖσα εἰς τὰς Κυπριακὰς ἐφημερίδας, δίδει εἰκόνα τῆς ἐντυπώσεως, ἣν ἐπροξένησεν ἡ προσφορὰ ἐκεχειρίας εἰς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν.

«Ἡ προσφορὰ αὐτή, λέγει, δὲν ἤρεσε διόλου εἰς τοὺς Ἄγγλους ἐπισήμους. Διὰ νὰ εἴμεθα εἰλικρινεῖς, ἡ ΕΟΚΑ ἔχει ἐπιτύχει νὰ σ ο ρ ο λ ο π ο ι ή σ ῃ τὴν Κυβέρνησιν. Τὸ Λονδῖνον, ποὺ ὑπερηφανεύεται διὰ τὴν παντοδυναμίαν του, ἀντιλαμβάνεται πολὺ καλὰ ὅτι οἱ Ἕλληνες τῆς Κύπρου τὸ ἔχουν κάπως κωμικοποιήσει. Τέσσαρα χρόνια διαρκεῖ ἡ Κυπριακὴ ἀνωμαλία, χωρὶς ἡ Ἀγγλία νὰ κατορθώσῃ ποτὲ νὰ συντρίψῃ ἢ ἔστω καὶ νὰ πλήξῃ ἀποτελεσματικῶς τὴν Κυπριακὴν ἀντίστασιν. Ἔνοπλος ἀγὼν καὶ ἐκεχειρία διαδέχονται ἄλληλα, χωρὶς ἡ Ἀγγλικὴ ἡγεσία, εἴτε πολιτικὴ εἴτε στρατιωτικὴ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν. Εἶναι ὑποτιμητικὸν διὰ μίαν μεγάλην χώραν νὰ ὑποχρεώνεται νὰ ἀκολουθῇ τὰς πρωτοβουλίας ἑνὸς μυστικοῦ κινήματος ἀντιστάσεως. Καὶ εἶναι τρομερὸν δι' ἕνα στρατὸν νὰ μεταπηδᾷ ἀπὸ τὸν ἔνοπλον ἀγῶνα καὶ τὴν ὠμὴν καταπίεσιν εἰς ὁμαλὰς συνθήκας διὰ νὰ ξαναγυρίσῃ εἰς καθεστὼς βίας καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν ἀργότερα ἀπὸ τὸ μῖσος εἰς τὴν εἰρήνην. Ὁ καλύτερος στρατὸς θὰ χάσῃ ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς βαθμιαίως τὸ ἠθικόν του καὶ εἶναι ὁλοφάνερον ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ φρουρὰ τῆς Κύπρου, ποὺ ἀπαρτίζεται ἀπὸ τὰς καλυτέρας μονάδας τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ, θὰ χάσῃ βαθμιαίως τὸ ἠθικόν της.

»Ἔπειτα ἡ Ἀγγλία δὲν θέλει νὰ προβῇ εἰς παραχωρήσεις. Δὲν θέλει νὰ διαλύσῃ τὸν ἀνιαρὸν δεσμὸν ποὺ τὴν συνδέει μὲ τὴν Τουρκίαν εἰς βάρος τῆς Κύπρου ἐναντίον τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῶν Ἀράβων. Οἱ Τόρηδες ὀνειρεύονται πάντοτε τὴν «ρεβὰνς» ἐναντίον τοῦ Νάσσερ διὰ τὴν «νίλαν» τοῦ Σουέζ. Δὲν τολμοῦν ὅμως ἐπίσης νὰ ἀποκαλύψουν τὴν ἀδιαλλαξίαν των. Ξέρουν, ὅτι ὁ Ἀγγλικὸς λαὸς δὲν θὰ συγχωρήσῃ ποτὲ τοιαύτην ἀδιαλλαξίαν. Αἱ δὲ Ἀγγλικαὶ ἐκλογαὶ πλησιάζουν ἐνῷ οἱ Ἀμερικανοὶ φωνάζουν, ὅτι ὁ μέγας κίνδυνος εἶναι τὸ Βερολῖνον καὶ οἱ Σύμμαχοι πρέπει νὰ ἑνωθοῦν καὶ ἐνῷ τὸ ἠθικὸν τῶν ἀπομονωμένων Τούρκων ἔχει πασιφανῶς κλονισθῇ. Ἡ χειρονομία λοιπὸν τῆς ΕΟΚΑ εἶναι στενόχωρος, διότι ὑποχρεώνει τὸ Λονδῖνον νὰ ἀποκαλύψῃ τὸ παιχνίδι του εἰς τὴν πλέον ἀκατάλληλον δυνατὴν στιγμήν.

»Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον τὸ δυσχεραίνει εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς ἀδιαλλάκτου καὶ καταστροφικῆς πολιτικῆς, τὴν ὁποίαν ἐξακολουθεῖ νὰ προτιμᾷ».

Ἐν τούτοις ἡ Κυπριακὴ Κυβέρνησις, ἐνῷ ἀνταπεκρίθη σιωπηρῶς εἰς τὴν προκήρυξίν μας περὶ καταπαύσεως τοῦ πυρός, οὐδὲν ἀνήγγειλεν ἐπισήμως.

Κατὰ πληροφορίας μου, ὁ Κυβερνήτης, ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀνταποκριτοῦ τοῦ Ρώϋτερ εἰς Λευκωσίαν, διατὶ δὲν ἐδόθη ἀπάντησις εἰς τὴν πρότασίν μας, ἀπήντησεν ὅτι δὲν τοῦ ἐζητήθη νὰ ἀπαντήσῃ καὶ θὰ προσπαθήσῃ νὰ ἀνταποκριθῇ δι' ἔργων.

Ὁ Φοὺτ ἐπεσκέφθη τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1959 τὸν Μητροπολίτην Κιτίου. Ἡ θεαματικὴ αὐτὴ ἐνέργεια εἶχεν ὡς σκοπὸν νὰ παρακληθῇ ὁ Κιτίου νὰ ἐξασκήσῃ τὴν ἐπιρροήν του πρὸς συνέχισιν τῆς ἐκεχειρίας καὶ τὴν δημιουργίαν συνθηκῶν εἰρήνης, ἀπαραιτήτων διὰ τὴν συνέχισιν τῶν διαπραγματεύσεων πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ Κυπριακοῦ. Ὁ Κιτίου, λαβὼν ἀφορμὴν ὑπέδειξε, ὅτι εἰρήνη ὑπάρχει ἤδη ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ ἐξέφρασε τὴν λύπην του, διότι εἰς τὴν χειρονομίαν αὐτὴν οὐδεμία οὐσιαστικὴ ἀνταπόκρισις ἐγένετο ἐκ μέρους τοῦ Κυβερνήτου.

Εἰς ἐρώτησιν τοῦ τελευταίου «τί θέλετε νὰ πράξωμεν», ὁ Κιτίου ἀπήντησε 1) Νὰ ἀπολυθοῦν ὅλοι οἱ κρατούμενοι 2) Νὰ παύσουν ἐξ ὁλοκλήρου τὰ ἐν Κύπρῳ Βρεττανικὰ στρατεύματα νὰ προκαλοῦν 3) Νὰ σταματήσῃ πᾶσα κυβερνητικὴ ἐνέργεια, ἡ ὁποία τείνει εἰς τὴν ἔναρξιν ἐφαρμογῆς τοῦ διαμελισμοῦ (π.χ. νοσοκομεῖα καὶ δημαρχεῖα) 4) Νὰ παύσῃ ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις νὰ ἐπισείῃ συνεχῶς τὴν δαμόκλειον σπάθην τοῦ διαμελισμοῦ καὶ πρὸ παντὸς νὰ ἐπιδείξῃ καλὴν διάθεσιν διὰ μίαν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος, ἱκανοποιοῦσαν τοὺς πόθους καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

Ὁ Φοὺτ ἀπήντησεν ὅτι θὰ ἀνταποκριθῇ βεβαίως πρὸς τὴν χειρονομίαν τῆς Ὀργανώσεως οὐχὶ κατ' ἄμεσον τρόπον, ἀλλὰ βῆμα πρὸς βῆμα. Σχετικῶς μὲ τὴν ἰδέαν τοῦ διαμελισμοῦ, ὁ Φοὺτ ἀνεφέρθη εἰς τὰς σχετικὰς δηλώσεις τοῦ Μὰκ Μίλλαν, καθ' ἃς αὕτη ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἡ χειροτέρα λύσις τοῦ ζητήματος.

Εἶναι μᾶλλον βέβαιον, ὅτι οἱ ἐν Κύπρῳ στρατιωτικοὶ ἐπίεζον τὸν Φοὺτ καὶ τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν νὰ μὴ ἀποδεχθῇ ἐπισήμως τὴν προσφοράν μας.

Σχετικῶς, ἡ ἐφημερὶς «Νιοὺ Στέϊτσμαν» ἐδημοσίευσε τὴν 2αν Ἰανουαρίου 1959 ἄρθρον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ στρατηγὸς Ντάρλιγκ φέρεται ματαιώσας, εἰς ἐπίπεδον Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, εἰσήγησιν τοῦ Φοὺτ περὶ ἐπισήμου ἀναγνωρίσεως τῆς ἐκεχειρίας μας. Συνεπείᾳ τούτου, ἤρχισαν νέαι ἐπιχειρήσεις ἐναντίον μας. Τὴν 6ην Ἰανουαρίου 1959 ἰσχυραὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις (περὶ τοὺς χιλίους στρατιῶται μετὰ ἑλικοπτέρων καὶ ἐλαφρῶν ἀεροπλάνων) ἀπέκλεισαν εὐρεῖαν ἔκτασιν εἰς περιοχὴν Κάμπου - Κύκκου, αὗται δὲ ἐπεξετάθησαν βραδύτερον καὶ εἰς τὴν περιοχὴν Μαχαιρᾶ - Μαραθάσα - Σολέα. Τὴν 12ην Ἰανουαρίου αἱ ἐπιχειρήσεις ἐπεξετάθησαν περισσότερον καὶ περιελάμβανον τὴν ζώνην : Μόρφου - Πωμὸς - Πενάλια - Φολέα - Βάσα - Λάνια - Καπηλιὸ καὶ ἐκεῖθεν πρὸς βορρᾶν μέχρι Ξεροῦ. Κατὰ πληροφορίας, μεταδοθείσας ἐκ Λονδίνου, ἐντὸς τῆς ἀνωτέρω περιοχῆς ἀναζητεῖται ὁ Διγενής, ἀλλ' οὐδεὶς ὁμολογεῖ τοῦτο διὰ τὸν φόβον γελοιοποιήσεως. Ἀνώτερος Ἄγγλος ἀξιωματικὸς περιγράφει εἰς τοὺς Λονδινείους «Τάϊμς» μὲ ἀλαζονικὸν ὕφος «μεθόδους θηριοκυνηγῶν», ἐφαρμοζομένας κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας εἰς δασώδη περιοχὴν τοῦ Τροόδους.

Αἱ ἐπιχειρήσεις ἤρχισαν τὴν προτεραίαν τῆς ἀφίξεως τοῦ Βρεττανοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν κ. Σόαμς.

Τὴν 6ην Ἰανουαρίου ἐγένετο συνεδρίασις εἰς τὸ Κυβερνεῖον ὑπὸ τὸν Σόαμς καὶ τὸν Κυβερνήτην, καθ' ἣν παρέστησαν καὶ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ στρατοῦ καὶ ἀστυνομίας. Κατὰ ταύτην ἀπεφασίσθη, ὅπως εἰς ὡρισμένας περιοχὰς ἀρχίσουν ἔρευναι, ὑπὸ τύπον ἀσκήσεως, καθὼς καὶ εἰς κεντρικὰς ὁδικὰς ἀρτηρίας. Συνεζητήθη ἐπίσης πρότασις, ὅπως ἡ Κυβέρνησις καλέσῃ τὸν Διγενὴ νὰ ἀπέλθῃ τῆς νήσου, χωρὶς νὰ τοῦ προσαφθῇ κατηγορία καὶ νὰ καλέσουν τὴν ΕΟΚΑ νὰ παραδώσῃ τὰ ὅπλα.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου δὲν ἐλήφθη τελικῶς ἀπόφασις, διότι ὁ Ἀρχιαστυνόμος προέτεινε, ὅπως τοῦτο γίνῃ ὑπὸ τύπον εἰσηγήσεως, παρὰ ὑπὸ τύπον διαταγῆς, διὰ νὰ μὴ σπάσῃ ἡ ἐκεχειρία, ἀλλ' οἱ στρατιωτικοὶ δὲν τὸ ἐδέχθησαν. Ἡ γενικὴ ἀπόφασις στρατοῦ καὶ ἀστυνομίας ἦτο, ὅπως συνεχισθοῦν αἱ ἔρευναι μὲ τρόπον μὴ ἐνοχλητικὸν εἰς τὸ κοινόν, ἀλλὰ μὲ σταθερότητα καὶ σκοπὸν τὴν παρεμπόδισιν μεταφορᾶς ὅπλων καὶ κατασκευῆς κρησφυγέτων. Ἐπίσης ἐπικρατεῖ ἡ ἀντίληψις μεταξὺ τῶν κυβερνητικῶν κύκλων, ὅτι οἱ Ἕλληνες Κύπριοι θὰ ὑποχρεωθοῦν νὰ δεχθοῦν ὁποιανδήποτε λύσιν ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ οἰκονομικοῦ πολέμου.

Ὁ Σόαμς τὴν 8ην Ἰανουαρίου ἐδήλωσεν ἐν Κύπρῳ, ὅτι ἡ προσφορὰ τῆς Ε.Ο.Κ.Α. δι' ἀνακωχὴν δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς «μόνιμος εἰρήνη». Ὁ Ντάρλιγκ καὶ ὁ Κυβερνήτης, εἶπε, ἐχαλάρωσαν τοὺς περιορισμοὺς βῆμα πρὸς βῆμα, τὸ ὅλον ὅμως ζήτημα εὑρίσκεται εἰς χεῖρας τοῦ Κυβερνήτου, αἱ δὲ δυνάμεις ἀσφαλείας πρέπει νὰ ἐξακολουθήσουν πράττουσαι ὅ,τι ἀπαιτεῖται πρὸς τήρησιν τοῦ νόμου καὶ τῆς τάξεως.

Ὁ Στρατηγὸς Ντάρλιγκ ἐπήρετο, ὅτι κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις ἐγένετο χρῆσις νέας τακτικῆς καὶ νέων μεθόδων.

Ὡς κατώρθωσα νὰ ἐννοήσω, αὗται συνίσταντο :

— Εἰς ἀποκλεισμὸν μεγάλων περιοχῶν, μὲ εὐρεῖαν χρῆσιν ἑλικοπτέρων καὶ ἐλαφρῶν ἀεροπλάνων.

— Εἰς διηνεκῆ ἐκνευρισμὸν τοῦ λαοῦ, μὲ συνεχεῖς περιπολίας τόσον εἰς τὰ χωρία, ὅσον καὶ εἰς τὰς πόλεις.

— Εἰς χρησιμοποίησιν περιπολιῶν βρακοφόρων ἐπὶ ὄνων.

— Εἰς ἐγκατάλειψιν τῆς τακτικῆς ἀποκλεισμοῦ καὶ ἐρεύνης τῶν χωρίων καὶ καταπονήσεως τῶν κατοίκων, ἐπειδὴ αἱ στρατιωτικαὶ Ἀρχαὶ ἀντελήφθησαν, ὅτι ἡ βάναυσος συμπεριφορά των ἐξερεθίζει περισσότερον τοὺς χωρικοὺς καὶ τοὺς συσπειρώνει περὶ τὴν Ὀργάνωσιν.

Τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας παρηκολούθησα μετὰ προσοχῆς διὰ νὰ ἀντιδράσω, ἐὰν παρίστατο ἀνάγκη, καθ' ὅσον, κατὰ στρατιωτικὸν ἐκπρόσωπον, θὰ συνεχίζοντο ἀκόμη ἐπὶ μακρόν.

Κατ' ἐμέ, τὸ ζήτημα ἦτο ἐὰν θὰ ἐπεξετείνοντο εἰς μεγαλυτέραν ἔκτασιν ἢ ἐὰν ἡ συνέχισις τούτων ἀφεώρα λεπτομερεστέρας ἐρεύνας ἐντὸς τῆς ἀποκλεισθείσης περιοχῆς, ὡς συνέβη καὶ ἄλλοτε· καὶ τοῦτο, διότι διάφορος θὰ ἦτο ὁ τρόπος ἀντιδράσεώς μου εἰς ἑκατέραν τῶν περιπτώσεων τούτων. Αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται ἔληξαν τὴν 19ην Ἰανουαρίου, ἄνευ ἀποτε-

λέσματος καὶ συνεπῶς δὲν παρέστη ἀνάγκη ἐκ μέρους μου λήψεως εἰδικῶν μέτρων πρὸς ἀντιμετώπισίν των.

Μοῦ ἐγεννήθη ἐπίσης τὸ ἐρώτημα, ποῖον σκοπὸν εἶχον αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται τῶν Ἄγγλων, ἐὰν δηλαδὴ ἀπέβλεπον εἰς τὸ νὰ σώσουν τὸ γόητρον τῆς στρατιωτικῆς ἡγεσίας, ἡ ὁποία οὕτω ἐμφανίζεται, ὅτι δὲν δέχεται συνεννόησιν μεθ' ἡμῶν δι' ἐκεχειρίαν ἐπὶ ἴσοις ὅροις, ἢ τουναντίον ἀπέβλεπον εἰς οὐσιαστικὰ ἐναντίον ἡμῶν ἀποτελέσματα ἢ ἀκόμη εἰς ἐξερεθισμὸν τῆς Ὀργανώσεως, ἵνα αὕτη ἀντιδράσῃ καὶ οὕτω ἀποδεσμευθοῦν αἱ Ἀγγλικαὶ δυνάμεις, ἔστω καὶ ἠθικῶς, ἀπέναντι τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης διὰ δρᾶσιν ἐναντίον ἡμῶν.

Αἱ ἀπόψεις μου ἐπὶ τῶν ἐπιχειρήσεων ἦσαν αἱ ἀκόλουθοι :

Τὸ στρατοκρατικὸν πνεῦμα ὑπερίσχυσε τῆς λογικῆς. Ἡ συνέχισις τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων δὲν εἶχεν ὡς σκοπὸν τὴν τήρησιν τῶν προσχημάτων ἔναντι τῆς ἐκεχειρίας μας, ἀλλὰ καὶ τὴν κάμψιν τοῦ ἠθικοῦ τοῦ λαοῦ.

Ἡ ἀπόφασίς μου ἦτο : Πρὸς τὸ παρὸν νὰ μὴν ἀπαντήσω εἰς τὰς προκλήσεις, παρὰ μόνον ὁσάκις ἐπρόκειτο δι' αὐτοάμυναν. Ἀφοῦ ἐνισχυθῶ ἐπαρκῶς καὶ ἐφ' ὅσον δὲν δοθῇ λύσις ἢ δὲν προεικάζεται ἐπικειμένη τοιαύτη, τότε νὰ ἀναλάβω δρᾶσιν πρὸς ἀνταπόδοσιν τῶν τυχὸν κτυπημάτων καὶ ἀναπτέρωσιν τοῦ ἠθικοῦ τοῦ λαοῦ.

Ἐπειδὴ αἱ ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν περιοχὴν Κάμπου - Μονῆς Κύκκου ἔληξαν τὴν 19ην Ἰανουαρίου, διέταξα τοὺς τομεῖς νὰ μὴ προβοῦν εἰς οὐδεμίαν ἔνοπλον ἐνέργειαν, πλὴν τῆς περιπτώσεως αὐτοαμύνης ἐναντίον ἐπιθέσεων τοῦ ἀντιπάλου. Οὐχ' ἧττον διαταγαὶ ἐδόθησαν δι' εἰδικὰς περιπτώσεις ἀντιπερισπασμοῦ ἐναντίον ἐχθρικῶν ἐνεργειῶν καὶ καθωρίσθησαν στόχοι καὶ μέσα προσβολῆς των.

Ὁ Φοὺτ εἰς ραδιοφωνικὴν ὁμιλίαν του τὴν 13ην Ἰανουαρίου εἶπεν ὅτι «ἐὰν ἡ ἐκεχειρία ἀποτελῇ βῆμα πρὸς μόνιμον εἰρήνην τὴν καλωσορίζομεν, ἀλλὰ δὲν πρόκειται νὰ παζαρεύσωμεν μὲ τὴν βίαν». Τὸ ὅλον νόημα τῆς ὁμιλίας τοῦ Κυβερνήτου ἦτο, ὅτι αἱ ἐπιχειρήσεις θὰ συνεχίζοντο καὶ ὅτι τὸ σχέδιον Μὰκ Μίλλαν παραμένει πάντοτε ἡ βάσις τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς. Ἡ ὁμιλία τοῦ Φοὺτ προεκάλεσε βαθεῖαν ἀπογοήτευσιν ἐν Κύπρῳ καὶ Ἑλλάδι, ἐκπρόσωπος δὲ τοῦ Ὑπουργείου Ἀποικιῶν, διὰ νὰ διασκεδάσῃ τὴν ἐντύπωσιν αὐτήν, ἐδήλωσεν ὅτι ἡ ὁμιλία τοῦ Κυβερνήτου εὑρίσκεται ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς δηλώσεως τῆς 19ης Ἰουνίου 1958.

Παρὰ ταῦτα, ἐκυκλοφόρησα φυλλάδιον τὴν 16ην Ἰανουαρίου, μὲ τὸ ἀκόλουθον περιεχόμενον :

«Μετὰ τὸ ραδιοφωνικὸν λογίδριον τοῦ κ. Φούτ, εὑρισκόμεθα εἰς περίοδον, ὅπου ἕκαστος τῶν ἀντιμαχομένων ὀφείλει νὰ ἀποδείξῃ ἐ μ π ρ ά κ τ ω ς πλέον τὴν καλὴν θέλησίν του καὶ νὰ παρουσιάσῃ ἔργα.

»Ἐμεῖς προσεφέραμεν εἰρήνην, ὁ ἀντίπαλος μας συνεχίζει τὸν πόλεμον. Τὸν δεχόμεθα. Συνεπεῖς πάντοτε πρὸς τὰς ὑποσχέσεις μας, θὰ τηρήσωμεν ἀκριβέστατα ὅσα διὰ τῶν δύο προκηρύξεών μας τῆς 24ης Δεκεμβρίου π.ἔ. καὶ 1ης Ἰανουρίου ἐ.ἔ. διεκηρύξαμεν. Ὁ Κυπριακὸς λαὸς ἀντελήφθη πλήρως τὰ σκοτεινὰ σχέδια τῶν ἀποικιοκρατῶν τοῦ Λονδίνου καὶ θὰ συνεχίσῃ τοὺς ἀγῶνας του, μὲ οἱασδήποτε θυσίας, μέχρις ὅτου θέσῃ ὁριστικὸν τέρμα εἰς τὴν ἀποικιοκρατίαν ἐν Κύπρῳ».

Τὴν 20ὴν Ἰανουαρίου, ὁ Λέννοξ Μπόϋντ ἀπέρριψεν ἐμφαντικῶς πρότασιν τῶν Ἐργατικῶν περὶ ἀναστολῆς τῶν ἐναντίον τῆς ΕΟΚΑ ἐπιχειρήσεων, ἀνεξαρτήτως τῶν οἱωνδήποτε συνεπειῶν, υἱοθετήσας οὕτω πλήρως τὰς ἀδιαλλάκτους ἀπόψεις τοῦ Ντάρλιγκ. Οἱ Ἐργατικοὶ ὅμως κατήγγειλαν διὰ δριμυτάτων ἐκφράσεων τὴν κακοπιστίαν τῆς Βρετανικῆς Κυβερνήσεως, διακηρύσσοντες, ὅτι οἱ ἴδιοι πιστεύουν εἰς τὸ καλοπροαίρετον τῶν προτάσεων τῆς ΕΟΚΑ.

Αἱ εὐρείας κλίμακος ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν περιοχὴν Μαραθάσας Τυλληριᾶς - Σολέας ἔληξαν καθ' ἣν ἡμέραν ὁ Λέννοξ Μπόϋντ ἔκαμνε τὰς ἀνωτέρω δηλώσεις, ὁ δὲ Ἀγγλικὸς τύπος τὰς ἀπεδοκίμαζε καὶ ἐξέφραζε τὴν ἐλπίδα, ὅτι δὲν θὰ ἐπαναληφθοῦν.

Τὴν 29ην Ἰανουαρίου, ἀνηγγέλθησαν νέαι ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν περιοχὴν Καρπασίας. Ἐνῷ ὁ Μπάτλερ προσεποιήθη ἄγνοιαν τούτων, Συντηρητικὸς βουλευτής, ὁ κ. Γέϊτς καὶ οἱ ἡγέται τῆς ἀντιπολιτεύσεως κατήγγειλαν τὴν Κυβέρνησιν ὡς θέτουσαν ἐν κινδύνῳ τὴν εἰρήνην. Ἡ Κυβέρνησις κατηγορήθη ἐπίσης, ὅτι προσποιεῖται ἄγνοιαν τῶν γεγονότων, ὁ δὲ πρόεδρος τῆς Βουλῆς ἐπὶ μεροληψίᾳ.

Ὁ Λέννοξ Μπόϋντ, εἰς ἀπάντησιν, ἐχαρακτήρισε τὰς ἐπιχειρήσεις ὡς «ἄσκησιν». Ἦτο φανερόν, ὅτι ἡ σκοπιμότης καὶ ὁ στρατιωτικὸς ἐγωϊσμὸς ὑπερίσχυσε καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν

ταύτην, δι' ὃ καὶ ἡ ἑβδομαδιαία ἐπιθεώρησις «Τρίμπιουν» διερωτᾶται ποῖος θὰ συγκρατήσῃ τὸν Ντάρλιγκ καὶ προσθέτει: Φαίνεται ὅτι οὗτος εἶναι ἀποφασισμένος νὰ ματαιώσῃ τὰς δυνατότητας εἰρηνεύσεως ἐν Κύπρῳ.'Ενῷ ἡ ΕΟΚΑ τηρεῖ τὴν ὑπόσχεσίν της περὶ ἀνακωχῆς, αἱ Βρεττανικαὶ δυνάμεις ἀσφαλείας χρησιμοποιοῦνται προκλητικῶς. Ἡ αὐτὴ ἐφημερὶς ἐβροντοφώνησε «ἀποπέμψατε τὸν Ντάρλιγκ».

Ἡ Κυβέρνησις τῆς Κύπρου εὑρίσκεται ἐν ἀδυναμίᾳ νὰ δικαιολογήσῃ τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ ἀναμασᾷ τὰ αὐτά...... Ἀνακοίνωσις τῆς Κυβερνήσεως Κύπρου, ἐκδοθεῖσα τὴν 31ην Ἰανουαρίου, ἀνέφερε περὶ ἀναλήψεως ἐκτεταμένων περιπολιῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Καρπασίας καὶ ὅτι δὲν γίνονται εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην «ἐπιχειρήσεις», ἀλλὰ «συνδυασμὸς ἐκπαιδευτικῶν γυμνασίων μετ' ἐκτεταμένης περιπολικῆς δράσεως». Καὶ αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται ἐτερματίσθησαν, ἄνευ ἀποτελέσματος, τὴν 3ην Φεβρουαρίου.

Στρατιωτικαὶ ἀντιδράσεις ἡμῶν.

Ἡ ἀρχική μου ἀπόφασις παραμένει ἡ αὐτή: Νὰ μὴν ἀπαντήσω εἰς τὰς προκλήσεις παρὰ μόνον ὁσάκις πρόκειται δι' αὐτοάμυναν, προπαρασκευαζόμενος συγχρόνως διὰ μελλοντικὴν ἀνάληψιν δράσεως.

Πρὸς τοῦτο δι' εἰδικῶν διαταγῶν μου καθώρισα τὰ ἑξῆς: α) Λῆψιν μέτρων ἀσφαλείας β) Δημιουργίαν παρὰ τῷ λαῷ τοῦ πνεύματος, ὅτι εὑρισκόμεθα ἁπλῶς ἐν ἀναμονῇ καὶ ὅτι θὰ συνεχισθῇ ἀδυσώπητος ἀγὼν εἰς τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ὁ ἀντίπαλός μας μπλοφάρει. Τὸ πνεῦμα τοῦτο ἔπρεπε νὰ κατανοήσῃ, ὡς ἐνυπάρχον ἐν ἡμῖν καὶ ὁ ἀντίπαλος. γ) Τὴν μορφήν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ λάβῃ ὁ ἔνοπλος ἀγὼν καὶ προπαρασκευὴν διὰ τοῦτον. δ) Συγκρότησιν ὁμάδων αὐτοαμύνης τοῦ πληθυσμοῦ ἐναντίον ὑπερβασιῶν καὶ πράξεων βίας τοῦ στρατοῦ.

Ἐπίστευα εἰς τὴν σπουδαιότητα καὶ χρησιμότητα τῆς αὐτοαμύνης τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ ὁποία ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ ἐξ ἴσου σοβαρὰ ἀποτελέσματα, ὅπως καὶ ὁ ἔνοπλος ἀγών. Ἐξ ἄλλου ὁ ἠθικὸς ἀντίκτυπος εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν θὰ ἦτο μεγάλος καὶ θὰ ἐγίνετο ἀντιληπτὸν ἀπὸ πάντας, ὅτι ἡ Κύπρος ἦτο ἕνα ἀπέραντον πεδίον μάχης, ὅπου ὅλοι οἱ Ἕλληνες, γέροι, νέοι, γυναῖκες, παιδιὰ ἦσαν στρατιῶται τοῦ ἀγῶνος.

Αἱ ὁμάδες αὗται αὐτοαμύνης συνεκροτήθησαν καὶ ἀπέδωσαν ἄριστα ἀποτελέσματα. Ὁμολογουμένως μὲ κατέπληξεν ἡ ἀποφασιστικότης καὶ ἡ ὁρμὴ τῶν γυναικοπαίδων τῶν ὁμάδων αὐτοαμύνης. Δὲν γνωρίζω ἄλλο παράδειγμα ὁμαδικοῦ ἡρωϊσμοῦ γυναικῶν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν λαῶν, πλὴν τῶν Σουλιωτισσῶν. Ἐὰν ὁ ἀγών μας συνεχίζετο ἀκόμη, προέβλεπα ἐξοπλισμὸν καὶ γυναικοπαίδων καὶ τὴν χρησιμοποίησίν των διὰ πολεμικὰς ἀποστολάς. Ὅλοι πρέπει νὰ ἀποκαλυφθῶμεν καὶ πρῶτος ἀποκαλύπτομαι πρὸ τῆς Ἑλληνίδος Κυπρίας.

Πολιτικὴ προπαρασκευὴ τοῦ ἀγῶνος.

Ἐν ὄψει διεξαγωγῆς μακροχρονίου ἀγῶνος, αἱ προσπάθειαί μου ἔτεινον εἰς τὰ ἑξῆς:

— Εἰς τὴν Ὀργάνωσιν Γραφείου Διαφωτίσεως καὶ προπαγάνδας ὡς ἐμφαίνεται εἰς τὸ παράρτημα σελ. 65 - 66.

— Εἰς τὴν προώθησιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Πολιτικῆς Ἐπιτροπῆς (Π.Ε.) καὶ τῆς ὀργανώσεως τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων.

— Εἰς τὴν συγκρότησιν μιᾶς σοβαρᾶς Πολιτικῆς Ὀργανώσεως.

Ὀργάνωσις τοῦ Γραφείου Διαφωτίσεως καὶ Προπαγάνδας. Ἡ ὀργάνωσις τοῦ Γραφείου τούτου ἀνετέθη εἰς τὸν Ἕλληνα Πρόξενον κ. Φρυδᾶν, μὲ σκοπὸν α) τὴν διαφώτισιν τῆς κοινῆς γνώμης ἐπὶ ἐνεργειῶν τοῦ ἀντιπάλου μας, αἱ ὁποῖαι παραβιάζουν διεθνεῖς συμβάσεις καὶ ἠθικοὺς νόμους καὶ καταδεικνύουν τὰ ἀπάνθρωπα μέσα τῶν ἐν Κύπρῳ Βρεττανικῶν δυνάμεων.

β) Τὴν συγκράτησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ μετώπου εἰς ὑψηλὸν ἐπίπεδον ψυχικῆς ἀντοχῆς δι' ἀντίστασιν.

Δυστυχῶς, οὐδὲν σοβαρὸν ἐπετεύχθη, διότι ὁ κ. Φρυδᾶς ἐδήλωσεν ἀδυναμίαν νὰ ἐξεύρῃ τὰ κατάλληλα πρόσωπα.

Ἀτυχῶς, ἅπαντες ἀνέμενον τὰ πάντα ἀπὸ ἐμέ. Ἴσως μάλιστα οὗτος νὰ ἐθεώρει καὶ

περιττὴν τὴν ὀργάνωσιν τοιούτου γραφείου, διότι ἀσφαλῶς θὰ ἐγνώριζε, ὅτι εὑρισκόμεθα πρὸς τὸ τέρμα τοῦ ἀγῶνος καὶ ὅτι μία συμφωνία ἐπέκειτο.

Πολιτικὴ Ἐπιτροπὴ (Π.Ε.). Ἡ ὀργάνωσις καὶ διεύθυνσις τῶν ἐργασιῶν τῆς Πολιτικῆς Ἐπιτροπῆς εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς τὸν Μητροπολίτην κ. Ἄνθιμον. Αὕτη θὰ ἐχειρίζετο τὸ ὅλον πολιτικὸν ζήτημα, μὲ βάσιν τὴν ἐν Κύπρῳ κατάστασιν καὶ τὰς γενικὰς κατευθύνσεις, αἵτινες θὰ τῆς ἐδίδοντο, ὥστε νὰ ἀπαλλαγῶ τῆς ἐπεμβάσεως εἰς ζητήματα ἀναγόμενα εἰς τὴν ἁρμοδιότητά της.

Ἡ Πολιτικὴ Ἐπιτροπὴ θὰ ἐχειρίζετο καὶ τὸ ζήτημα τῆς Παθητικῆς Ἀντιστάσεως.

Δυστυχῶς καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ αὐτὴ οὐδὲν σοβαρὸν ἀπέδωσε καὶ ἠρκέσθη εἰς 2-3 συνεδριάσεις, καθ' ἃς ἐξητάσθησαν ζητήματα παθητικῆς ἀντιστάσεως, ἐνδιαφέροντα κυρίως τὸν ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κόσμον, διότι ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη κατηρτίσθη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου, κυρίως ἐκ πολιτῶν τῶν τάξεων τούτων.

Κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι. Ἡ ὀργάνωσις τούτων εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς τὸν Πρόξενον κ. Φρυδᾶν, ὅστις θὰ ἐχρησιμοποίει πρὸς τοῦτο τὸν κ. Παναγιώτην Καζαμίαν, τέως βοηθὸν Διοικητοῦ Πάφου. Εἰς τὸν κ. Φρυδᾶν ὑπέδειξα τρόπον ὀργανώσεως καθὼς καὶ τὸν σκοπόν, ὃν ἐπεδίωκον καὶ ὅστις ἀπέβλεπε κυρίως εἰς παθ. ἀντίστασιν τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων, εἰς τὸ διοικητικὸν κυβερνητικὸν ἔργον μέχρι καὶ τῆς ἀπεργίας.

Δυστυχῶς, καὶ ἐπὶ τούτων δὲν ἐγένετο σοβαρὰ προώθησις ὑπὸ τοῦ κ. Φρυδᾶ τῆς ἀπό τινος ἤδη ἀρξαμένης ἐργασίας, δι' ὃ καὶ ἀνέλαβα, προσωπικῶς, τὴν ἐπίβλεψιν τῆς ὀργανώσεως τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων, μέσῳ τῶν τομέων, ἀφήσας εἰς τὸν κ. Φρυδᾶν μόνον τὴν ἐπαφὴν μὲ ὑποδειχθεῖσαν αὐτῷ ἐπιτροπὴν ἀνωτέρων κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων, ὡς συμβουλευτικὴν τοιαύτην διὰ γενικώτερα ζητήματα, ἀφορῶντα τοὺς κυβερνητικοὺς ὑπαλλήλους. Ὡς σύνδεσμος ἐχρησιμοποιήθη ὁ κ. Παν. Καζαμίας, ὅστις μοῦ παρέσχε πράγματι λίαν πολυτίμους ὑπηρεσίας.

Πρότασίς μου συγκροτήσεως Πολιτικῆς Ὀργανώσεως δὲν τυγχάνει ἐπιδοκιμασίας ὑπὸ τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τοῦ Ἕλληνος Προξένου.

Εἶχον τὴν γνώμην, ὅτι ἔπρεπε νὰ προπαρασκευάσωμεν μίαν Πολιτικὴν Ὀργάνωσιν, νόμιμον, ἡ ὁποία θὰ ἦτο, τρόπον τινά, πρόδρομος πολιτικοῦ κόμματος, τὸ ὁποῖον θὰ ἔδρα μετὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ ἀγῶνος. Οὐδεὶς πολιτικὸς ὀργανισμὸς ὑπῆρχεν ἐκ μέρους τῆς ἐθνικόφρονος παρατάξεως, ἵνα συνεχίσῃ ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ πεδίου τὸ ἔργον τῆς ἀνασυγκροτήσεως, μετὰ τὴν εἰρήνευσιν τῆς νήσου.

Εἶχον ἐπίσης τὴν γνώμην, ὅτι τὰ ΕΑΕΜ ἦσαν ἐνδεδειγμένα νὰ ἀποτελέσουν τὸν πυρῆνα τῆς πολιτικῆς αὐτῆς Ὀργανώσεως. Τὰς ἐπὶ τούτου γνώμας μου ἐξέθεσα εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ τὸν Ἕλληνα Πρόξενον. Ἀμφότεροι ὅμως δὲν συνεφώνουν, ἄγνωστον εἰς ἐμὲ διὰ ποῖα βαθύτερα αἴτια. Ἴσως, διότι ἐπίστευον, ὅτι ἡ πολιτικὴ αὐτὴ ὀργάνωσις θὰ ἐπειθάρχει εἰς ἐμέ.

Εἰς τὸν Πρόξενον κ. Φρυδᾶν ἔγραφα τὴν 12ην Ἰανουαρίου:

«Δυστυχῶς, καὶ πάλιν δὲν θὰ συμφωνήσω εἰς τὴν ἀναβολὴν προσπαθείας διὰ μίαν Πολιτικὴν Ὀργάνωσιν. Εὔχομαι νὰ μὴν ἐνεργήσωμεν ἀργά, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ θρηνήσωμεν διὰ τὴν ἀναβλητικότητά μας. Ἐὰν ἐγὼ ἐκλείψω ἢ ἀποχωρήσω ἐκ Κύπρου, χωρὶς νὰ συντελεσθῇ εἰς τὸ πολιτικὸν πεδίον καμμία ἐργασία, εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἀνοργάνωτοι πολιτικῶς, ὡς εἴμεθα, θὰ ἐπικρατήσῃ χάος καὶ τότε θὰ χάσωμεν τὸν πολιτικὸν ἀγῶνα καὶ ἡ ἐπικράτησις τῶν πολιτικῶς ὠργανωμένων κομμουνιστῶν καὶ διαφόρων ἄλλων κατεργάρηδων δὲν ἀποκλείεται. Σήμερον εἶναι αἱ εὐνοϊκώτεραι συνθῆκαι Πολιτικῆς Ὀργανώσεως, μὲ ἀπόλυτον βεβαιότητα πλήρους ἐπικρατήσεώς μας. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ τονίσω καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο, ὄχι διὰ νὰ ἀποτινάξω εὐθύνας, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἀποτρέψω καταστροφάς......»

Τὸ ἐπεῖγον τῆς ἱδρύσεως Πολιτικῆς Ὀργανώσεως μὲ βάσιν τὰ ΕΑΕΜ ἐτόνισα καὶ πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἄνθιμον, δι' ἐπιστολῆς μου, τὴν 19ην Ἰανουαρίου. Πλὴν ὅμως «φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ».

Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι τόσον ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ὅσον καὶ ὁ ἐν Κύπρῳ ἐκπρόσωπος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀνεγνώριζον τὴν ἀνάγκην τοιαύτης Ὀργανώσεως, ἀλλ' ἤθελον ταύτην μὴ πειθαρχοῦσαν ἀποκλειστικῶς εἰς ἐμέ, δι' ὃ καὶ ἔσπευσαν νὰ ὀργανώσουν ἀμέσως μετὰ τὰς συμφωνίας, ἐν πάσῃ προχειρότητι, τὸ ΕΔΜΑ, μολονότι ἀνεγνώριζον,

ὅτι τοῦτο δὲν ὠργανώθη ὡς ἔπρεπε καὶ ἀπεκλείσθησαν πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἔδει νὰ συμμετάσχουν. Ὁ Πρόξενος κ. Φρυδᾶς ἀνεγνώρισεν εἰς συνομιλίας του μετ' ἐμοῦ εἰς Ἀθήνας τὴν προχειρότητα τῆς ὀργανώσεως τοῦ ΕΔΜΑ, δικαιολογήσας ταύτην, ὡς καὶ τὴν μὴ ἐπὶ τούτου ἐνημέρωσίν μου προηγουμένως, λόγῳ. . . . τοῦ κατεπείγοντος!

Ἀπὸ τὰ ΕΑΕΜ μάλιστα εἶχα προτείνει, ὅπως καλοῦνται σοβαρὰ πρόσωπα δι' οἱασδήποτε συζητήσεις ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ θέματος. Πάντως, τὸ ζήτημα τῆς γνησίας καὶ εὐρείας ἐκπροσωπήσεως τοῦ λαοῦ μὲ ἀπησχόλησε σοβαρῶς καὶ διετύπωσα τὴν γνώμην μου εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ τὸν Ἕλληνα Πρόξενον, καθ' ὅσον ἐφρόνουν, ὅτι οἱ Δήμαρχοι, ὧν οἱ τρεῖς ἦσαν κομμουνισταί, δὲν ἐξεπροσώπουν μόνον οὗτοι τὸν Κυπριακὸν λαόν. Οἱ κομμουνισταὶ μάλιστα Δήμαρχοι, τελοῦντες ὑπὸ κατηγορίαν ἐπὶ ἐθνικῇ ἀναξιότητι, δὲν ἔπρεπε κἂν καὶ νὰ συμμετέχουν εἰς οἱονδήποτε ἀντιπροσωπευτικὸν σῶμα, καλούμενον ν' ἀποφασίσῃ ἐπὶ ἐθνικοῦ ζητήματος.

Εἰς σημείωμά του τῆς 8ης Ἰανουαρίου 1959 ὁ Πρόξενος μοῦ ἔγραφε:

«Ὁ Ἀβέρωφ συμφωνεῖ, ὅτι πρέπει νὰ μελετηθῇ ὁ τρόπος, ὁ ὁποῖος θὰ ἐξασφαλίσῃ νὰ ἀκουσθῇ ἡ φωνὴ τοῦ ἀγωνιζομένου λαοῦ, εἰς περίπτωσιν διαπραγματεύσεων. Καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου χρειάζεται ἡ ἀπόφασις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Προσωπικῶς νομίζω, ὅτι ἡ ὁδὸς τῶν ΕΑΕΜ δὲν εἶναι ἡ καλυτέρα καὶ ἐπ' αὐτοῦ θὰ ἐπανέλθω».

Τίνι τρόπῳ ἐγένετο ἡ συγκρότησις τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ σώματος διὰ τὰς διαπραγματεύσεις καὶ ἐκ ποίων ἀπηρτίσθη, θὰ γνωσθῇ εἰς τὸ σχετικὸν κεφάλαιον περὶ συμφωνιῶν Ζυρίχης - Λονδίνου. Ὁ κ. Πρόξενος δὲν ἐθεώρει τὰ ΕΑΕΜ κατάλληλα διὰ νὰ ἀντιπροσωπεύουν τὸν Ἑλληνικὸν Κυπριακὸν λαόν, διότι ἀσφαλῶς ἐγνώριζε κάτι περὶ τῆς στηθείσης παγίδος κατὰ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ εἰς τὰς ἀνωτέρω συμφωνίας καὶ ἑπομένως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συμμετάσχουν μέλη τῶν ΕΑΕΜ, πειθαρχοῦντα εἰς τὸν Διγενή.

Ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι οὔτε ὁ κ. Πρόξενος οὔτε ὁ Μητροπολίτης κ. Ἄνθιμος ἐστεροῦντο ἱκανοτήτων ὀργανωτικῶν, οὔτε ἔλειπον τὰ πρὸς ἐπιλογὴν κατάλληλα πρόσωπα διὰ τὸ πολιτικὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον τοὺς ἀνετέθη. Ὁ λόγος, δι' ὃν δὲν συνετελέσθη ἡ εἰς αὐτοὺς ἀνατεθεῖσα ἐργασία, πρέπει νὰ ἀποδοθῇ ἀλλοῦ. Νομίζω, ὅτι ὁ κ. Πρόξενος, ἰδίᾳ, ἦτο πλήρως ἐνημερωμένος περὶ τοῦ τί ἐμαγειρεύετο καὶ συνεπῶς ἔβλεπε τὸ μάταιον τῆς προωθήσεως οἱασδήποτε ἐργασίας. Εἰς τὴν πρότασίν μου, ἣν ἐκθέτω εἰς τὸ προηγούμενον Κεφάλαιον, ὅπως καταρτισθῇ ἑνιαῖον πολιτικοστρατιωτικὸν πρόγραμμα, ὁ Πρόξενος μοῦ ἀπήντησε τὴν 8ην Ἰανουαρίου 1959 ὡς ἀκολούθως:

«Διὰ θέμα καταρτίσεως ἑνιαίου πολιτικοστρατιωτικοῦ προγράμματος ἀντήλλαξα ἀπόψεις μὲ Ἀβέρωφ, ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ συνεννοηθοῦμε καὶ μὲ Ἀρχιεπίσκοπον, μὲ τὸν ὁποῖον δὲν ἐπρόλαβα νὰ συνεννοηθῶ. Πάντως θὰ φροντίσω».

Καὶ διερωτᾶται τις ἐὰν ἦτο τόσον ἐπουσιῶδες ζήτημα, ὥστε νὰ μὴ συζητήσῃ τοῦτο μεταξὺ τῶν πρώτων κατὰ τὴν μετάβασίν του εἰς Ἀθήνας!

Οἱ προπαρασκευάζοντες τὰς συμφωνίας τῆς Ζυρίχης καὶ οἱ συνένοχοί των ἤρχισαν ἀπὸ τοῦδε νὰ ἐργάζωνται σατανικῶς καὶ μὲ πλήρη συσκότισιν. Ἀπορροφημένος ἀπὸ τὸν ἀγῶνα καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἐπικοινωνῶ ἐλευθέρως ἐν Κύπρῳ μὲ τὴν μητέρα Ἑλλάδα, εὑρισκόμην εἰς παντελῆ ἀδυναμίαν νὰ ἀντιληφθῶ τὰς προθέσεις των καὶ νὰ ἀντιδράσω ἐγκαίρως καὶ προσηκόντως.

Ἀνησυχίαι τοῦ κ. Ἀβέρωφ διὰ τὸν ὁπλισμὸν καὶ τῶν Ἄγγλων διὰ τὴν στάσιν μου.

Ὁ κ. Ἀβέρωφ διὰ πρώτην φορὰν ἐκφράζει ἀνησυχίας, μήπως ὑλικὸν ἔχῃ διαρρεύσει εἰς ἄτομα ἐκτὸς τῆς Ὀργανώσεως, μὲ πιθανότητα νὰ δημιουργηθοῦν «φράξιες». Συγκεκριμένως ἐφοβεῖτο δημιουργίαν μαχητικῶν ὁμάδων ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις περιβάλλοντος τοῦ Μητροπολίτου Κυρηνείας, αἱ ὁποῖαι «θὰ προωρίζοντο πρὸς δρᾶσιν ἐν δεδομένῃ στιγμῇ καὶ ἀνεξαρτήτως τοῦ Ἀρχηγοῦ». Ὁμολογουμένως, μὲ ἐξένισε τοῦτο καὶ δὲν ἠδυνάμην τότε νὰ τὸ ἀποδώσω εἰς ἄλλο τι, πλὴν εἰς τὸ ὅτι ὁ κ. Ἀβέρωφ ἤθελε νὰ πληροφορηθῇ πόσον ὁπλισμὸν ἔχω. Θὰ ηὔχετο, φυσικά, νὰ μὴν ἔχω ἀρκετόν, διὰ νὰ ὑποκύψω ἢ νὰ ἐπικαλεσθῇ τοῦτο ὡς δικαιολογίαν, ὅτι ὁ ἀγὼν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συνεχισθῇ, ἐλλείψει μέσων. Ἄλλως τε, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ἐνισχύσεώς μου εἰς μέσα, κατεβλήθη πᾶσα συγκεκαλυμ-

μένη προσπάθεια, ὅπως ἐπιβραδυνθῇ ἢ ἀκόμη καὶ διακοπῇ αὐτη. Εὐτυχῶς, ὅμως, εἶχα ἀρκετὰ μέσα ἀκόμη.

Οἱ ἐν Κύπρῳ Ἄγγλοι, τῆς Ἰντέλλιντζενς, οἱ ὁποῖοι ἀσφαλῶς γνωρίζουν πολὺ περισσότερα ἢ ἐγὼ περὶ τῶν διεξαγομένων συνομιλιῶν, ἀρχίζουν νὰ φοβοῦνται ἰδικήν μου ἀντίδρασιν.

Οὕτω, τὴν 2αν Ἰανουαρίου 1959 εἰς συνεδρίασιν Ἄγγλων στρατιωτικῶν καὶ ἀστυνομικῶν ἐγένετο συζήτησις κατὰ πόσον ἡ ΕΟΚΑ θὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα, ὅταν γίνῃ τελικὴ συμφωνία, καθ' ὅσον ἀμφέβαλλον ἐὰν αὕτη θὰ δεχθῇ νὰ πράξῃ τοῦτο, ὡς θὰ ἐζήτουν οἱ Ἄγγλοι.

Ἡ ἀκόλουθος ἔκθεσις μοὶ ὑπεβλήθη ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος ἀστυνομικοῦ κ. Γ. Λαγουδόντη:

«Σήμερον 23 - 12 - 58 εἶχα συνομιλήσει ἐπ' ἀρκετὸν μὲ τὸν κ. Τολιβέρα. Οὗτος μοῦ εἶπε τὰ ἑξῆς: Ἀρχικῶς μὲ ἐρώτησεν ποῦ εὑρίσκεται ὁ Νάσσερ καὶ ἐννοοῦσεν διὰ τὸν Γρίβαν. Νομίζω, εἶπε, ὅτι πλησιάζομεν πρὸς τὴν τελικὴν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ὁ Μακάριος καὶ ὁ Γρίβας δὲν συμφωνοῦν ἀπόλυτα. Παρ' ὅλον ποὺ δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ θετικὸν διὰ τὰς κινήσεις τοῦ Γρίβα ἀπὸ τὸν Φεβρουάριον 1957 εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Σολέας, ὅπου οὗτος ἐθεάθη, πιστεύομεν ὅτι οὗτος εὑρίσκεται στὴν Κύπρον καὶ ζῇ. Ἐὰν ὁ Γρίβας δὲν ἐζοῦσεν, ὁ Μακάριος θὰ ἐσυμφωνοῦσε μαζί μας ἀπὸ καιροῦ. Εἰς δύο περιπτώσεις ὁ Μακάριος ἔφθασεν εἰς συμφωνίαν μαζί μας, ἀλλὰ πάντοτε εὑρίσκετο τὸ ἐμπόδιον τῆς γενικῆς ἀμνηστίας. Διότι ὁ Γρίβας ἔπρεπε νὰ ἱκανοποιήσῃ ἐκείνους ποὺ συνειργάσθησαν μαζί του καὶ θὰ ἐζήτει ὅλοι, ὅσοι εὑρίσκονται στὲς φυλακὲς νὰ ἀπελευθερωθοῦν. Οἱ Ἕλληνες προσπαθοῦν νὰ βροῦν μίαν λύσιν διὰ νὰ κλείσῃ τὸ Κυπριακὸν ἢ μᾶλλον θέλουν νὰ ξεφορτωθοῦν τὸ Κυπριακὸν ζήτημα οὕτως ὥστε νὰ μπορέσῃ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νὰ κρατηθῇ καὶ νὰ σωθῇ ἀπὸ τὸν Κομμουνισμόν.

»Σύντομα θὰ εὑρεθῇ μία λύσις καὶ ἤδη εὑρίσκεται εἰς τὰς τελικάς της φάσεις. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ ὁ Μακάριος θὰ συμφωνήσουν ἀπόλυτα, ἀλλὰ ὁ Γρίβας πιθανὸν νὰ μὴν συμφωνήσῃ καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν πόλεμόν του.

»Αὐτὸ εἶναι ποὺ φοβούμεθα σήμερον, ἀσυμφωνίαν Γρίβα μὲ Μακάριον. Ἡμεῖς οἱ ἄλλοι πιστεύομεν ὅτι ὁ Γρίβας ἔχει περισσότερον κῦρος ἀπὸ τὸν Μακάριον καὶ ἡ ὕπαρξις Μακαρίου καὶ Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν Γρίβαν.

»Ὁ Μακάριος εὑρίσκεται εἰς πολυτελῆ ξενοδοχεῖα καὶ ἀναπαύεται, ἐνῷ ὁ Γρίβας εὑρίσκεται μέσα στὰ ὑπόγεια καὶ διατρέχει τόσους κινδύνους.

»Ὁ Γρίβας εἶναι ἕνας ἔξυπνος στρατιώτης καὶ ἀνέλαβε ὅλην τὴν εὐθύνην νὰ κάνῃ αὐτὸν τὸν πόλεμον. Λοιπὸν δὲν μπορεῖ νὰ τὸν ἐγκαταλείψῃ, ἐὰν δὲν ἱκανοποιηθῇ μὲ τὴν γνησίαν νίκην.

»Οὗτος ἐπέρανε ὡς ἑξῆς: Τὸ μόνον πρᾶγμα ποὺ μᾶς φοβίζει εἶναι ἀσυμφωνία Μακαρίου καὶ Γρίβα, ποὺ θὰ σημαίνῃ κάτι τὸ ἀτελείωτον. Ἀλλὰ νομίζω, εἶπεν οὗτος, δὲν θὰ θελήσῃ ὁ Γρίβας νὰ ἐκθέσῃ τὸν Μακάριον παρ' ὅλον ποὺ ὁ Γρίβας δὲν εἶναι εὐχαριστημένος μὲ τὴν διαχείρισιν τοῦ ζητήματος ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.»

Ἔντονος προειδοποίησίς μου πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κιτίου.— «Ὁ Ἰσαάκιος» (κ. Ἀβέρωφ) μᾶς ἐμπαίζει...

Ἐξ ὅλων τούτων διαισθάνομαι, ὅτι κάτι μαγειρεύεται. Ἡ διαίσθησίς μου προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφίαν τὴν ὁποίαν διεξήγαγον μετὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ Λευκωσίας. Περιωρισμένος εἰς τὸ κρησφύγετόν μου, δὲν δύναμαι νὰ πληροφορηθῶ περισσότερα. Δὶς ἐντὸς τοῦ ἔτους ἀπέστειλα τὸν Ἀντώνιον Γεωργιάδην νὰ συναντήσῃ τὸν Πρόξενον καὶ τὸν Μητροπολίτην Κιτίου, ἀλλὰ οὗτοι ἦσαν πολὺ φειδωλοὶ εἰς πληροφορίας. Τὴν 19ην Ἰανουαρίου 1959 ἀπέστειλα πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κιτίου, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ μεταβῇ εἰς Ἀθήνας, τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν:

«1) Ἐζήτησα ἐπανειλημμένως συντονισμὸν τῆς πολιτικῆς μὲ τὸ στρατιωτικόν, διότι ἄνευ τούτου τὰ ἐπιτεύγματα θὰ εἶναι πενιχρά, παρεξηγήσεις δὲ δύνανται νὰ προκύψουν μὲ δυσάρεστα ἀποτελέσματα.

»Δυστυχῶς, τοιοῦτος συντονισμὸς δὲν ὑφίσταται σήμερον καὶ ὅ,τι μανθάνομεν ἀπὸ τὴν πολιτικὴν διαχείρισιν τοῦ Κυπριακοῦ εἶναι ἢ ἀπὸ τὸν τύπον ἢ ἐλάχιστα, μέσες ἄκρες, ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ Ἀβέρωφ.

»Δὲν εἶναι δυνατὸν ἡ στρατιωτικὴ ἡγεσία νὰ ἀγνοῇ ποῦ μᾶς ἄγει ἡ διπλωματία.

»2) Ἀντιλαμβάνομαι προσπάθειαν ἐκ μέρους τῶν Ἄγγλων καταπαύσεως τοῦ ἀγῶνος, ἄνευ ἐγγυήσεων. Ἀντιλαμβάνομαι ἐπίσης ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ἐπιθυμία τῶν ἐν Ἀθήναις, μολονότι δὲν τολμοῦν νὰ τὸ ποῦν φανερά.

»Δηλῶ κατηγορηματικά, ὅτι οὐδέποτε θὰ καταπαύσῃ ὁ ἀγών, παρὰ ὑπὸ δύο ὅρους: α) Μετὰ ὁριστικὴν ἀπόφασιν, ἡ ὁποία θὰ ἱκανοποιῇ τοὺς πόθους μας καὶ νὰ γίνῃ δεκτὴ ὑπὸ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. β) Γενικὴν ἀμνηστίαν καὶ ἐγγυήσεις περὶ μὴ κακομεταχειρίσεως τῶν ἀγωνιστῶν.

»Ἐὰν τὰ ἀνωτέρω δὲν ἐξασφαλισθοῦν, ματαιοπονεῖ οἱοσδήποτε θέλει νὰ καταπαύσῃ ὁ ἀγών, ὁ ὁποῖος θὰ συνεχισθῇ καὶ πρὸς τοῦτο διαθέτω ἀκόμη ἀρκετὰ μέσα.

»3) Ὁ ΙΣΑΑΚΙΟΣ καὶ ἡ παρέα του μᾶς ἐμπαίζουν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀποστολῆς ὑλικοῦ. Ὑπάρχουν ἀρκεταὶ ἀποδείξεις περὶ τούτου.

»Ἴδιον ἐντίμου πολιτικοῦ εἶναι νὰ λέγῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ ἔχῃ τὴν παρρησίαν νὰ τὴν διακηρύττῃ καὶ οὐχὶ νὰ τὴν ἀποκρύπτῃ. Μὲ ἐλύπησεν ἰδιαιτέρως ἡ συμπεριφορὰ αὐτή, τὴν ὁποίαν οὐδέποτε θὰ λησμονήσω.

»Ἐὰν ὅμως ὑπολογίζουν τινές, ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ καμφθῶ ἀπὸ ἔλλειψιν μέσων, ἀ π α τ ῶ ν τ α ι. Ἔχω ἀρκετὰ μέσα ἀκόμη, ἀλλὰ πρὸ παντὸς διαθέτω τὴν ἀλύγιστον θέλησιν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ πολεμήσῃ μὲ περισσότερον ἀκόμη φανατισμόν, ὅταν μάθῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὰς δολοπλοκίας τῆς πολιτικῆς.

»4) Εἶμαι εἰς θέσιν νὰ συνεχίσω τὸν ἀγῶνα ἐ π ὶ π ο λ ὺ μ α κ ρ ὸ ν χ ρ ο ν ι κ ὸ ν δ ι ά σ τ η μ α, ἀρκεῖ νὰ ἐνισχυθῶ εἰς μέσα καὶ στελέχη, πρᾶγμα ποὺ ἐζήτησα ἐπανειλημμένως.

»Θὰ ἐπεθύμουν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω νὰ συζητήσετε μὲ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ νὰ δοθοῦν κατηγορηματικαὶ ἀπαντήσεις.

»Ἐὰν αἱ Ἀθῆναι ἐκουράσθησαν νὰ συζητοῦν πέριξ τοῦ Κυπριακοῦ, ἐμεῖς δὲν ἐκουράσθημεν νὰ πολεμοῦμεν μὲ τὸ ὅπλον καὶ τὴν ψυχήν μας. Ἡ Ἱστορία θὰ κρίνῃ ἀμφοτέρους.»

Οἰκονομικὰ ἀντίποινα τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως.

Ἀρχὰς Ἰανουαρίου 1959 ἡ Κυπριακὴ Κυβέρνησις χρησιμοποιεῖ ὡς ὅπλον τὴν οἰκονομικὴν ἐξαθλίωσιν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Πρὸς τοῦτο ἐπέβαλε : α) αὔξησιν τῆς φορολογίας καὶ β) ἄρσιν τοῦ ἐνοικιοστασίου τῶν καταστημάτων. Διὰ τοῦ πρώτου ἐλπίζει νὰ γονατίσῃ ὁ Κυπριακὸς λαὸς μὲ τὰ οἰκονομικὰ βάρη, ὥστε νὰ στραφῇ ἡ προσοχή του εἰς ἀγῶνα ἐπιβιώσεως καὶ οὕτω καμφθῇ ἡ ἀντίστασίς του. Αἱ ἐκ τῶν νέων φορολογιῶν εἰσπράξεις ὑπελογίζοντο εἰς 1 ἑκατομ. λιρῶν καὶ προωρίζοντο πρὸς κάλυψιν τῶν δαπανῶν ἐκτάκτου ἀνάγκης.

Διὰ τοῦ δευτέρου ἐπεδίωκε, πλὴν τῆς οἰκονομικῆς ἐξαθλιώσεως πτωχῶν βιοπαλαιστῶν, νὰ ἐνσπείρῃ διχόνοιαν μεταξὺ ἰδιοκτητῶν καὶ ἐνοικιαστῶν καὶ νὰ προκαλέσῃ οὕτω διάσπασιν τῆς ἁρμονικῆς συνεργασίας τοῦ ἀγωνιζομένου λαοῦ.

Ὁ κίνδυνος ἦτο σοβαρὸς καὶ ἔπρεπε νὰ ἀντιδράσωμεν. Καὶ διὰ μὲν τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν νέων φορολογικῶν μέτρων τῆς Κυβερνήσεως εἶχε καταρτισθῆ, πρωτοβουλίᾳ ἐκπροσώπων διαφόρων τάξεων, ὧν τὰ συμφέροντα ἐπλήττοντο διὰ τῶν νέων φορολογιῶν, πεντηκονταμελὲς «Οἰκονομικὸν Συμβούλιον».

Εἶναι πολὺ περίεργον πῶς τοιοῦτον συμβούλιον συνεκροτήθη ἀμέσως, ἐνῷ τόσον ὁ Μητροπολίτης Ἄνθιμος, ὅσον καὶ ὁ Πρόξενος δὲν εὕρισκον πρόσωπα διὰ τὰς ἐπιτροπάς, ἡ συγκρότησις τῶν ὁποίων ἀνετέθη εἰς αὐτούς, ἰδίᾳ διὰ τὴν Π.Ε., ἧς τὰ προβλήματα ἦσαν κυρίως οἰκονομικῆς φύσεως.

Τὸ Οἰκονομικὸν Συμβούλιον ἐτέλει ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἐθναρχίας, ὡς μοῦ ἀνεφέρθη, προσεπάθησα δὲ νὰ τὸ περιορίσω εἰς τὰ καθήκοντα, δι' ἃ συνεκροτήθη καὶ νὰ μὴν ἐπεκταθῇ εἰς εὐρύτερα τοιαῦτα, ἰδίᾳ δὲ τῆς παθητικῆς ἀντιστάσεως, διότι διὰ τῆς τελευταίας ἐπλήττοντο τὰ συμφέροντα ἀρκετῶν ἐκ τῶν μελῶν του.

Πλὴν τοῦ Συμβουλίου, ἔδωσα ὁδηγίας εἰς τοὺς τομεῖς νὰ μελετήσουν καὶ οἱ ἴδιοι τὸ ὅλον ζήτημα.

Πρῶτον μέτρον ὑπῆρξεν ἡ ἔκδοσις διαταγῆς περιορισμοῦ τῆς κυκλοφορίας τῶν αὐτοκινήτων, πρὸς μείωσιν τῆς καταναλισκομένης βενζίνης, ἐφ' ἧς εἶχεν ἐπιβληθῆ βαρεῖα φορολογία.

Ἐν σχέσει μὲ τὸ ἐνοικιοστάσιον, ἀπεφάσισα νὰ ἐπέμβω προσωπικῶς. Ἤμην βέβαιος, ὅτι ὁ λαὸς θὰ ἐπειθάρχει εἰς τὴν διαταγήν μου, ὁπότε καὶ τὸ κῦρος τῆς Ὀργανώσεως θὰ ἐξυψοῦτο, διότι παρουσιάζετο αὕτη ὡς ὑπερκυβέρνησις, ἐφ' ὅσον οἱ Ἕλληνες θὰ ἐκώφευον εἰς τοὺς νόμους τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως.

Πρὸς τοῦτο ἐξέδωκα προκήρυξιν, ἡ ὁποία, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἔλεγε:

«ΕΛΛΗΝΙΚΕ ΚΥΠΡΙΑΚΕ ΛΑΕ

»Ἡ ὑπέροχος ἀντίστασίς σου λάμπει ὡς μετέωρον, ὄχι μόνον εἰς τὸν Ἑλληνο-Κυπριακόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Παγκόσμιον ὁρίζοντα.

»Εἶναι ντροπὴ ΕΣΥ, ποὺ ἐφάνης γίγας εἰς τὸν ἀγῶνα νὰ φανῇς δειλὸς μπροστὰ στὰ οἰκονομικὰ προβλήματα καὶ νὰ ὑποταχθῇς στὴν ὕλην.

»Δεῖξε στὸν τύραννον, ὅτι, ὅπως δίδεις τὴν ζωήν σου στὸν ἀγῶνα, ἔτσι θὰ θυσιάσῃς καὶ τὰ ὑλικά σου συμφέροντα χάριν τοῦ ἀγῶνος αὐτοῦ. Δεῖξε στοὺς ἐχθρούς σου, ἀλλὰ καὶ στοὺς φίλους σου, ὅτι ἀγωνίζεσαι

διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν λευτεριὰ καὶ ὄχι γιὰ τὴν ὕλην. Δεῖξε ὅτι εἶσαι λαὸς πειθαρχημένος καὶ ὅτι ΕΣΥ ΕΙΣΑΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΣΟΥ, ὅτι ΕΣΥ ἀποφασίζεις, ΕΣΥ διατάσσεις στὸν τόπον σου. Καὶ τότε πράγματι θὰ δείξῃς ὅτι ΣΟΥ ΑΞΙΖΕΙ Η ΛΕΥΤΕΡΙΑ.

»Καὶ γιὰ μὲν τὰς νέας φορολογίας ἐν καιρῷ θὰ γίνουν ὡρισμέναι συστάσεις εἰς τὸν λαόν. Αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἀπευθύνομαι εἰδικῶς πρὸς τοὺς ΙΔΙΟΚΤΗΤΑΣ Καταστημάτων καὶ τοὺς ΚΑΛΩ νὰ κωφεύσουν εἰς τὸν νόμον τῆς Κυβερνήσεως καὶ νὰ ἀκούσουν τὴν φωνήν μου, διότι εἶναι ἡ φωνὴ τῆς ΑΓΩΝΙΖΟΜΕΝΗΣ ΚΥΠΡΟΥ καὶ νὰ ἀπορρίψουν τὰς αὐξήσεις ἐνοικίων, δίδοντες οὕτω δεῖγμα ἀνωτερότητος καὶ ἀφιλοκερδείας, δεῖγμα ἀγάπης πρὸς τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ συγχρόνως δίδοντες ΡΑΠΙΣΜΑ ἠχηρότατον εἰς τὰς παρειὰς τῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία νομίζει ὅτι δύναται νὰ ἐφαρμόσῃ καὶ εἰς τὴν Κύπρον τὸ «διαίρει καὶ βασίλευε».

»Καὶ ἡ ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΑΓΩΝΙΖΟΜΕΝΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΕΠΙΤΑΣΣΕ! ὅπως μέχρι τῆς 31ης Ἰουλίου 1959 οὐδεμία αὔξησις ἐνοικίων ζητηθῇ καὶ τὰ ἐνοίκια μείνουν ὡς ἔχουν. Μετὰ τὴν ἀνωτέρω ἡμερομηνίαν καὶ ἀναλόγως τῆς ἐξελίξεως τῆς καταστάσεως θὰ κοινοποιηθοῦν νέαι ὁδηγίαι μας, ἀφοῦ τὸ ζήτημα μελετηθῇ ὑφ' ἡμῶν.

»Εἶμαι βέβαιος, ὅτι σύμπας ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαὸς θὰ ἐπικροτήσῃ τὴν σύστασίν μου αὐτὴν καὶ θὰ δείξῃ γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ὅτι μπορεῖ νὰ κυβερνᾶται μόνος του, ἀγνοῶν νόμους μιᾶς ὑπούλου καὶ τυραννικῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ ὅτι εἶναι ἄξιος γιὰ ΛΕΥΤΕΡΙΑ.

ΔΙΓΕΝΗΣ».

Ὁ Κυπριακὸς λαὸς ἐπειθάρχησε κατὰ τρόπον ὑποδειγματικόν, ὁ ὁποῖος κατέπληξε τοὺς πάντας καὶ αὐτὸν τὸν δυνάστην. Ἡ διαταγὴ τῆς Ὀργανώσεως ἦτο νόμος διὰ τοὺς Ἕλληνας τῆς Κύπρου.

Βρεττανικαὶ προπαρασκευαὶ διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ συνεταιριστικοῦ σχεδίου.

Παρὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ΟΗΕ καὶ παρὰ τὰς συνεχιζομένας διπλωματικὰς διαπραγματεύσεις, ἡ Κυπριακὴ Κυβέρνησις φαίνεται νὰ προχωρῇ καὶ πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ συνεταιριστικοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου. Οὕτω, διὰ τὴν ἵδρυσιν χωριστῶν Δημαρχείων (Ἑλληνικοῦ καὶ Τουρκικοῦ), εἶχε σταλῆ εἰς Κύπρον ὁ Ἄγγλος Σάρριτζ, ὅστις συνέταξε σχετικὴν ἔκθεσιν, δι' ἧς οὐσιαστικῶς οἱ δῆμοι Λευκωσίας, Βαρωσίων, Λάρνακος, Λεμεσοῦ, Πάφου, ἐδιχοτομοῦντο.

Ἡ ἔκθεσις αὕτη ἦτο δυσμενὴς δι' ἡμᾶς, ἡ δὲ δημοσίευσίς της ἐπεκρέματο πάντοτε ἄνωθεν ἡμῶν ὡς δαμόκλειος σπάθη. Ἐμελετήσαμεν διαφόρους τρόπους ἀντιδράσεως, εἰς περίπτωσιν ἐφαρμογῆς της. Διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἐκθέσεως Σάρριτζ, ὁ Πρόξενος εἶχε τὴν γνώμην, ὅτι τὸ ζήτημα ἔδει νὰ ἀντιμετωπισθῇ μόνον ὑπὸ τῶν Δημάρχων. Ἡ ἰδική μου γνώμη ἦτο ἡ ἑξῆς: Εἴχομεν θέσει μίαν ὀρθὴν βάσιν, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Κυβέρνησις ἤθελε θέσει εἰς ἐφαρμογὴν τὸ συνεταιριστικὸν Βρεττανικὸν σχέδιον, ἤτοι ἄμεσος καὶ ἀποτελεσματικὴ ἀντίδρασις, διότι ἐὰν τοῦτο ἐπετύγχανεν εἰς τὰ πρῶτα βήματά του, τότε περαιτέρω προσπάθειά μας θὰ ἀπέβαινεν ἐπὶ ματαίῳ. Δὲν ἔπρεπε, ἀλλὰ οὔτε ἠδυνάμεθα νὰ ἀναθέσωμεν μόνον εἰς τοὺς Δημάρχους τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ μέλλοντος νὰ προκύψῃ ἐκ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἐκθέσεως Σάρριτζ ζητήματος. Τὸ ἐνδεχόμενον τοῦτο ἔδει νὰ ἀντιμετωπίζεται ὑπὸ τοῦ συνόλου τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ ὄχι μόνον ὑπὸ τῶν ἀμέσως ἐνδιαφερομένων Δημοτικῶν ἀρχόντων. Δὲν πρέπει, ἄλλωστε, νὰ μᾶς διαφεύγῃ, ὅτι ἡ Κυβέρνησις σφυγμομετρεῖ καὶ ἐὰν δὲν εὕρῃ σοβαρὰν ἀντίδρασιν μὲ τὴν δημοσίευσιν τῆς ἐκθέσεως, ἴσως προβῇ τὸ ταχύτερον εἰς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῆς.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω ἤμην ἀποφασισμένος, εἰς περίπτωσιν καὶ μόνον δημοσιεύσεως τῆς ἐκθέσεως, νὰ ἐνεργήσω διὰ τοῦ συνόλου τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ δι' ἀπεργιῶν, διαμαρτυριῶν καὶ ἐνάρξεως ἐνόπλου ἀγῶνος. Εἰς περίπτωσιν δὲ ἀποφάσεως τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως περὶ ἐφαρμογῆς της, τότε, σὺν τοῖς ἀνωτέρω, θὰ κατήρχοντο εἰς ἀπεργίαν καὶ οἱ κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι.

Ὡς πρὸς τὰς ἐκλογὰς τῶν δύο Βουλῶν, ἡ Κυπριακὴ Κυβέρνησις ἐφαίνετο νὰ καταλήγῃ εἰς τὸ συμπέρασμα ἀναδείξεως μόνον Τουρκικῆς Βουλῆς, ἀφίνουσα δι' εὐθετώτερον χρόνον τὴν Ἑλληνικήν. Κατὰ πληροφορίας μου, τὴν 28ην Ἰανουαρίου εἶχον δοθῆ εἰς τὸ κυβερνητικὸν τυπογραφεῖον ὁδηγίαι, ὅπως δημοσιευθῇ, εἰς τὸ φύλλον τῆς 29ης Ἰανουαρίου τῆς ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, νομοσχέδιον προνοοῦν περὶ Τουρκικῶν ἐκλογῶν βάσει τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου.

Παρ' ὅλον ὅμως ὅτι ἐγένετο ἡ σχετικὴ προεργασία, ὅλως ἀπροόπτως τὸ νομοσχέδιον τοῦτο τὴν τελευταίαν στιγμὴν δὲν ἐδημοσιεύθη. Φαίνεται, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις δὲν ἐπίστευεν ὅτι αἱ διεξαγόμεναι ἑλληνοτουρκικαὶ συνομιλίαι θὰ κατέληγον εἰς αἵ-

σιον πέρας καὶ ὡς ἐκ τούτου ἤθελε, εἰς περίπτωσιν ἀποτυχίας των, νὰ ἔχῃ ἕτοιμον σχέδιον, τὸ ὁποῖον νὰ θέσῃ ἀμέσως εἰς ἐφαρμογήν.

Μολονότι ἡ Κυπριακὴ Κυβέρνησις ἄφηνε νὰ διαδίδεται καὶ νὰ γίνεται προπαρασκευὴ τμηματικῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Βρεττανικοῦ σχεδίου καὶ σχετικαὶ πρὸς τοῦτο ἡμιεπίσημοι ἀνακοινώσεις ἐγένοντο διὰ τὸν χωρισμὸν τῶν νοσοκομείων, δημαρχείων κ.λ.π., ἐν τούτοις δὲν ἐπροχώρει εἰς τὴν ἐφαρμογήν. Ἆρά γε ἔκαμνε πόλεμον νεύρων ἢ ἐσφυγμομέτρει, ἢ τοὐναντίον ἀντελαμβάνετο, ὅτι ἡ ἀντίδρασίς μας θὰ εἶναι μεγάλη καὶ ἡ ἐφαρμογὴ ἀδύνατος ἢ τέλος ἀνέμενε τὸ ἀποτέλεσμα τῶν διπλωματικῶν συνεννοήσεων;

Ἡ στάσις αὐτή, μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ μᾶς ἐκνευρίζῃ, τοὐναντίον μᾶς ἐχαλύβδωνε περισσότερον καὶ ἀνεμέναμεν ψύχραιμοι, ἕτοιμοι νὰ ἀντιμετωπίσωμεν καὶ τὸ χείριστον, δι' ἐνεργοῦ ἀντιδράσεως, βέβαιοι ὅτι θὰ νικήσωμεν. Περὶ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου 1959 ὁ Ἄγγλος διευθυντὴς τῶν Κυπριακῶν ταχυδρομείων κ. Μακένζι ἐπεσκέφθη τὸν Μητροπολίτην Κιτίου, πιθανώτατα ὑποδείξει τοῦ Φούτ, καὶ τὸν ἠρώτησε, ἐὰν θὰ ἐπανήρχιζεν ἡ δρᾶσις τῆς ΕΟΚΑ, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν θὰ ἐδημοσιεύετο ἡ ἔκθεσις Σάρριτζ. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Μητροπολίτου ἦτο, ὅτι δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζῃ ποία θὰ ἦτο ἡ στάσις τῆς ΕΟΚΑ, πάντως ὅμως τοιαύτη ἐνέργεια θὰ ἀπετέλει πρόκλησιν.

Νέαι διπλωματικαὶ ζυμώσεις.

Οἱ Ἄγγλοι προσπαθοῦν νὰ ἐμπλέξουν καὶ πάλιν τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον εἰς τριμερῆ διάσκεψιν, διαδίδουν δὲ ὅτι διεξάγονται μυστικαὶ συνομιλίαι μεταξὺ Βρεττανίας, Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας. Ἀπὸ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς δηλοῦται, ὅτι δὲν ὑφίσταται ζήτημα τριμεροῦς, διαψεύδονται δὲ τὰ περὶ μυστικῶν συνομιλιῶν.

Ὁ Ζορλοῦ προσπαθεῖ νὰ ἐπαναφέρῃ τὸ Κυπριακὸν εἰς τὸ ΝΑΤΟ, καθ' ὅσον εὑρίσκει, ὅτι, μετὰ τὸν ΟΗΕ, ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι καλυτέρα, ἀλλ' ἡ προσπάθεια ὅμως αὐτὴ ἀποτυγχάνει.

Τὴν 22αν Δεκεμβρίου, ὁ Μὰκ Μίλλαν προήδρευσεν Ὑπουργικῆς συσκέψεως, ἥτις ἐξήτασε τὰς προσφάτους ἐξελίξεις τοῦ Κυπριακοῦ. Ἐκπρόσωπος τοῦ Φόρεϊν Ὄφφις ἐδήλωσεν ὅτι αἱ μεταξὺ τῶν τριῶν χωρῶν συνομιλίαι εἶναι ἐμπιστευτικῆς φύσεως. Ὁ ξένος τύπος ἀναγράφει περὶ Ἑλληνοτουρκικῶν συνομιλιῶν καὶ ἀνησυχιῶν τῆς Μ. Βρεττανίας, μὴ τυχὸν αὕτη εὑρεθῇ πρὸ τετελεσμένου γεγονότος Ἑλληνοτουρκικῆς συμφωνίας. Λέγεται, μάλιστα, ὅτι ἡ Μ. Βρεττανία προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τὴν Τουρκίαν, ὅτι ἀντενδείκνυται δραστηρία προώθησις τῶν συνομιλιῶν μετὰ τῆς Ἑλλάδος πρὸς λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ.

Ἦτο ὅμως τοῦτο ἀποτέλεσμα τοῦ διπλωματικοῦ δαιμονίου τοῦ Ἕλληνος Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν ἢ συμπαιγνία Μ. Βρεττανίας — Τουρκίας διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν περίφημον συμφωνίαν τῆς Ζυρίχης — Λονδίνου; Οἱαδήποτε ἄλλη Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, μὲ περισσότερον σθένος, ἀλλὰ καὶ καλυτέραν ἐκτίμησιν τῆς διεθνοῦς καταστάσεως καὶ τῆς θέσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας εἰς τὸ διεθνὲς πεδίον, θὰ ἠδύνατο νὰ κερδίσῃ πολλὰ εἰς τὸ Κυπριακόν. Ἡ Τουρκία εὑρίσκετο εἰς λίαν κρίσιμον θέσιν, διότι οὐδέποτε ὑπῆρξε τόσον ἀπομονωμένη· τὰ ἐρείσματα τῆς Τουρκικῆς πολιτικῆς (Σύμφωνον Βαγδάτης, Βαλκανικὸν) κατέρρευσαν. Ὁ Ἀραβικὸς κόσμος τῆς Μ. Ἀνατολῆς διέκειτο ἐχθρικῶς πρὸς αὐτήν. Μὲ τὴν Ἑλλάδα ἐχθρικῶς διακειμένην, ἡ θέσις της ἀκόμη θὰ ἐχειροτέρευε. Ἐπὶ πλέον ἡ ἐσωτερική της κατάστασις παρουσίαζε συμπτώματα καταρρεύσεως. Ἡ ἐπακολουθήσασα τὸν Μάϊον 1960 ἀνατροπὴ τῆς Κυβερνήσεως Μεντερὲς καὶ ἡ κατ' ἀκολουθίαν ταύτης ἀποκαλυφθεῖσα ἐσωτερικὴ κατάστασις ἐν Τουρκίᾳ δικαιώνουν πλήρως τὰς σκέψεις καὶ εἰσηγήσεις μου πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, αἱ ὁποῖαι ἀτυχῶς ἔπεσαν εἰς τὸ κενόν! Ὡς πρὸς τὴν Μ. Βρεττανίαν, ἡ σθεναρὰ ἀντίστασις τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, καθὼς καὶ ἡ ἀντοχή του νὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα, θὰ ἐπέδρα πολὺ ἐπὶ τῶν ἀποφάσεών της, διότι αὕτη δὲν ἠδύνατο ἐπὶ πολύ, διὰ λόγους ἰδίᾳ ἐσωτερικῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικούς, νὰ ἔχῃ ἀνοικτὴν τὴν πληγὴν τοῦ Κυπριακοῦ. Καὶ ὅμως, τὰ ἀνωτέρω ὑπὲρ ἡμῶν «ἀτοῦ» ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις οὐδόλως ἠθέλησε νὰ ἐκμεταλλευθῇ καὶ ἤρξατο ἀπ' εὐθείας διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Τουρκίας, θέτουσα οὕτω ἑαυτὴν ἐν μειονεκτικῇ θέσει ἔναντι ταύτης!

Ἡ πρόοδος τῶν διεξαγομένων Ἑλληνοτουρκικῶν συνομιλιῶν ἐμφαίνεται εἰς τὸ ἀκόλουθον ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ κ. Ἀβέρωφ πρὸς ἐμέ, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 11 Ἰανουαρίου 1959:

«Ἐπὶ τῶν διπλωματικῶν ἐνεργειῶν, μεγάλη συσκότισις. Ἐν τούτοις, ἄκρως ἀπόρρητοι πληροφορίαι μοῦ λέγουν τὰ ἀκόλουθα: Ἑλληνοτουρκικαὶ ἐπαφαὶ προχωροῦν περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι φαίνεται. Ἐπέρχεται κάποια σύμπτωσις ἀπόψεων μὲ βάσιν τὴν ἀνεξαρτησίαν μὲ εἰδικὴν θέσιν, προνόμια Τούρκων καὶ συμμετοχήν των εἰς τὸ Κράτος μὲ ἴσην φιλίαν ἔναντι Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, ἀλλὰ μὲ πολὺ δεσπόζουσαν θέσιν τῶν Ἑλλήνων. Ἀγγλικαὶ βάσεις παραμένουν ὑπὸ πλήρη Βρεττανικὴν κυριαρχίαν. Παραμένουν ὅμως ἀκόμη ἀρκεταὶ διαφωνίαι. Βρεττανοὶ μέχρι τῆς στιγμῆς βεβαιοῦν ὅτι δὲν τηροῦνται ἐνήμεροι τῶν λεπτομερειῶν. Ἠρωτήθησαν μόνον ἐὰν θὰ παραιτηθοῦν τῆς κυριαρχίας, ἐν ᾗ περιπτώσει συμφωνήσουν Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι.

»Ἀπήντησαν ναί, ἀλλ' ἐκ πλείστων ἐνδείξεων προκύπτει ὅτι εἶναι ἀνήσυχοι. Δὲν τοὺς ἀρέσει ἡ τυχὸν εἰλικρινὴς καὶ πλήρης Ἑλληνοτουρκικὴ προσέγγισις. Θὰ φθάσωμεν μέχρι ματαιώσεως; Πιθανὸν ναί, ἀλλὰ πιθανὸν καὶ ὄχι. Πάντως ἐγὼ νομίζω ὅτι ἐὰν π ρ ά γ μ α τ ι συμφωνήσουν Ἑλλὰς καὶ Τουρκία καὶ ὑποστηρίξουν τὴν συμφωνίαν των, θὰ εἶναι ἀδύνατον εἰς τὴν Ἀγγλίαν νὰ ἀντιταχθῇ. Στὴν περίπτωσιν αὐτὴν πιστεύω ὅτι ἡ διπλωματία τῆς ἐλευθέρας Πατρίδος θὰ μπορῇ νὰ κινητοποιήσῃ τοὺς Συμμάχους. Ἀλλὰ θὰ ἐπέλθῃ συμφωνία μὲ τοὺς Τούρκους διερωτῶμαι......

»Φαίνεται, ὅτι ἕνα ἀπὸ τὰ σημεῖα ἐπὶ τῶν ὁποίων συνεφώνησαν πρὶν ἀπὸ ὅλα οἱ Ἀβέρωφ καὶ Ζορλοῦ ἦσαν νὰ τηρήσουν ἀπόλυτον μυστικότητα μέχρι μιᾶς κατ' ἀρχὴν συμφωνίας............

Τὸν κ. Ἀβέρωφ, γράφοντα εἰς ἐμὲ διὰ δευτέραν φορὰν (ἡ πρώτη ἐπιστολή του ἦτο τῆς 27-12-58) ὅτι οἱ Ἄγγλοι δὲν ἐτηροῦντο ἐνήμεροι τῶν Ἑλληνοτουρκικῶν διαπραγματεύσεων, διαψεύδει ὁ ἴδιος ὁ Φούτ, ὅστις εἰς διάλεξίν του, τὸν Δεκέμβριον 1960, ἐνώπιον τῶν μελῶν τῆς Βασιλ. Κοινοπολ. Ἑταιρείας ὡμολόγησε, ὅτι ἡ Ζυρίχη δὲν θὰ ἐπετυγχάνετο ἄ ν ε υ τ ῆ ς Β ρ ε τ τ α ν ι κ ῆ ς π ρ ω τ ο β ο υ λ ί α ς καὶ ἀποδίδει ἐμμέσως τὴν συμφωνίαν εἰς τὸν ἑαυτόν του.

Εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν ἀπήντησα τὰ ἑξῆς:

«Θὰ σὲ παρακαλέσω νὰ μὲ τηρῇς ἐνήμερον ἐπὶ τῆς πορείας τῶν Ἑλληνοτουρκικῶν διαπραγματεύσεων, ἐφ' ὅσον τὸ τοιοῦτον σοῦ εἶναι δυνατόν, διὰ νὰ μπορῶ νὰ κανονίζω τὴν θέσιν μου ἔναντι τῶν Ἄγγλων......................

»Δὲν θὰ ἐπανέλθω ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς καὶ ἀντιλαμβάνομαι τὰς ἐσωτερικὰς ἀντιδράσεις πρὸς ὑπερνίκησιν. Δι' ἐμένα ὅμως ἡ μικρὰ Ἑλλὰς θὰ μποροῦσε εἰς τὸν στρατιωτικὸν τομέα νὰ κάμῃ θαύματα μὲ τὴν εὐφυΐαν, τὴν μόρφωσιν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς τοῦ στρατοῦ της, μὲ τὸ θαυμάσιον ἔδαφός της, ἀρκεῖ τόσον εἰς τὴν στρατηγικήν της ὅσον καὶ εἰς τὰς μεθόδους μάχης ἐπὶ τοῦ τακτικοῦ πεδίου νὰ ἐφαρμοσθοῦν τολμηρότερα σχέδια καὶ νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν εἴς τε τὴν στρατηγικὴν καὶ τὴν τακτικὴν οἱ νέοι ὁρίζοντες, τοὺς ὁποίους διαγράφει ὁ νέος ἀνταρτοπόλεμος. Πρέπει νὰ βγοῦμε λιγάκι ἀπὸ τὴν ρ ο υ τ ί ν α, ποὺ μᾶς ὑπαγορεύουν οἱ ξένοι στρατοί, γιατὶ σὲ ὅλους τοὺς πολέμους μας ἀπεδείχθη ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀντιγράφουμε κανένα στρατόν, ἀλλὰ νὰ ἔχουμε ἰδική μας «ἐ θ ν ι κ ὴ σ τ ρ α τ η γ ι κ ὴ κ α ὶ τ α κ τ ι κ ή».

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος, ἐπιστρέψας ἐξ Η. Πολιτειῶν, ἐδήλωσε τὴν 15ην Ἰανουαρίου 1959 εἰς Ἀθήνας, ὅτι ἡ σκέψις τοῦ συνεταιρισμοῦ πρέπει νὰ ἐγκαταλειφθῇ καὶ ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἐπιμένει εἰς αὐτόν.

Τὴν 18ην Ἰανουαρίου 1959 ἤρχισαν συνομιλίαι εἰς Παρισίους μεταξὺ Ἀβέρωφ — Ζορλοῦ ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, «ἐντὸς ἀτμοσφαίρας αἰσιοδοξίας».

Συγχρόνως ὁ Ἕλλην Πρεσβευτὴς ἐν Ἀγκύρᾳ ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, καθ' ὃν χρόνον ὁ Μακάριος συνεζήτει τὸ Κυπριακὸν μετὰ τοῦ κ. Καραμανλῆ.

Ὁ Ζορλοῦ ἐδήλωσεν ὅτι εἶναι πρόωρον νὰ ὁμιλῇ τις περὶ πιθανῆς ἐπιτεύξεως συμφωνίας, ὁ δὲ Ἀβέρωφ εἰς Παρισίους εἶπε «δὲν εἶμαι τόσον αἰσιόδοξος, ὅσον ὁ Ζορλοῦ, πλὴν τοῦ ὅτι δυνάμεθα νὰ συζητήσωμεν εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν ἀληθῶς εἰλικρινῆ καὶ ἐγκάρδιον».

Ἀμφότεροι ὅμως ἐδήλωσαν, ὅτι αἱ συνομιλίαι ὑπῆρξαν χρήσιμοι.

Ἀφιχθεὶς εἰς Ἀθήνας ὁ κ. Ἀβέρωφ, τὴν 21ην Ἰανουαρίου, ἐδήλωσεν ὅτι αἱ ἐλπίδες διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἔκβασιν τῶν συνομιλιῶν εἶναι 50% καὶ ὅτι αἱ συνομιλίαι θὰ συνεχισθοῦν διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος φαίνεται νὰ τηρῆται ἐνήμερος τῶν συνεχιζομένων συνομιλιῶν, διότι τὴν 27ην Ἰανουαρίου ἐδήλωσεν εἰς ἀνταποκριτὴν τοῦ B.B.C. ὅτι εἶναι μᾶλλον αἰσιόδοξος διὰ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ Κυπριακοῦ.

Δημοσιογραφικαὶ πληροφορίαι ἀναφέρουν, ὅτι ἡ Μ. Βρεττανία προσπαθεῖ νὰ τορπιλλίσῃ τὰς Ἑλληνοτουρκικὰς συνομιλίας.

Ἐκπρόσωπος τοῦ Φόρεϊν Ὄφφις ἐπεβεβαίωσε τὴν 29ην Ἰανουαρίου, ὅτι ἡ Ἀγγλία θὰ χωρήσῃ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου Μὰκ Μίλλαν, ὁ δὲ Μητροπολίτης Κιτίου, ἐπανελθὼν εἰς Κύπρον, ἐδήλωσεν ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις προσπαθεῖ νὰ τορπιλλίσῃ πᾶσαν προσπάθειαν Ἑλληνοτουρκικῆς προσεγγίσεως.

Τὴν 7ην Φεβρουαρίου 1959 ἔλαβα τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ἀβέρωφ:

«Ἡ προσπάθεια καταβάλλεται μεταξὺ Ἑλληνικῆς καὶ Τουρκικῆς Κυβερνήσεως, ἐρήμην τῶν Ἄγγλων. Εἰς τοὺς τελευταίους ἐλέχθη ὅτι τοῦτο γίνεται βάσει τῆς δηλώσεώς των ὅτι θ' ἀποδεχθοῦν πᾶσαν λύσιν ἀποδεκτὴν ἀπὸ τοὺς δύο. Ἀπήντησαν καταφατικῶς «ἐκτὸς τοῦ ἐδάφους τῶν βάσεων», ἀλλὰ εἶπαν καὶ διάφορα μασημένα λόγια. Δὲν φαίνονται εὐτυχεῖς. Φοβοῦνται μήπως ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Κύπρου θέσῃ εἰς προσεχὲς μέλλον ζήτημα ἀσφαλείας τῶν βάσεων καὶ μήπως ἀνεξαρτησία τῆς Κύπρου, δι' ἣν τόσον ἠγωνίσθησαν, ὠθήσῃ τὴν Μάλταν (ἥτις ἤδη κινεῖται) καὶ τὴν Κένυαν — Ταγκανίκαν νὰ ζητήσῃ τὸ ἴδιον.

»Εὔσχημοι ἐν καιρῷ ἀντιρρήσεις τῶν Βρεττανῶν θεωροῦνται ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ὡς ἓν τῶν σοβαρωτέρων ἐμποδίων δι' ἐπίτευξιν ὁριστικῆς λύσεως. Ἐν τούτοις ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς πιστεύεται, ὅτι εἰς εἰλικρινῆ Ἑλληνοτουρκικὴν συμφωνίαν δυσχερῶς θὰ ἀντισταθοῦν.

»Ἡ ἄλλη βασικὴ δυσχέρεια εἶναι ὅτι ἡ Τουρκία ζητεῖ νὰ ἐγκατασταθοῦν Ἑλληνικαὶ καὶ Τουρκικαὶ βάσεις (ἐνδεχομένως δύο Ἑλληνικαὶ καὶ μία Τουρκικὴ) καὶ οἱ ἰδικοί μας ἀρνοῦνται ἀπολύτως.

»Φοβοῦμαι, μήπως ἐδῶ σπάσῃ ὅλη ἡ προσπάθεια, διότι οἱ Τοῦρκοι ἐπιμένουν διὰ δύο σημαντικοὺς δι' αὐτοὺς λόγους: α) σχεδὸν ὅλοι τους θεωροῦν, ὅτι, παρὰ πᾶσαν ἐγγύησιν ἢ μορφὴν πολιτεύματος, ἡ Κύπρος θὰ ἑνωθῇ μὲ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν πρώτην κάμψιν τῆς Τουρκίας καὶ θέλουν τοὐλάχιστον νὰ εἶναι βέβαιοι ὅτι θὰ τοὺς μείνῃ μία βάσις διὰ τὴν ἀσφάλειάν των β) ἔχουν σοβαρὰς πολιτικὰς δυσχερείας ἐσωτερικῶς (ἰσχυρὰ ἀντιπολίτευσις, ἀμφίβολος ἑνότης κυβερνῶντος Κόμματος) καὶ πρόκειται νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ «διχοτόμησις ἢ θάνατος», ὅπερ μποροῦν νὰ περάσουν λύσιν ἀνεξαρτησίας. Οἱ ἰδικοί μας θεωροῦν ὅτι οὕτω θὰ ἐγίνετο μπακλαβαδοποίησις τῆς νήσου καὶ ὅτι ἡ παρουσία σχετικῶς σημαντικῶν Ἑλληνικῶν καὶ Τουρκικῶν στρατευμάτων θὰ προεκάλει ἐπικινδύνους παρεμβάσεις ἐπ' εὐκαιρίᾳ διαφόρων ἀναποφεύκτων καὶ ὄχι σοβαρῶν ἐπεισοδίων.

»Ἕτερον γενικώτερον, ἀλλὰ ἐπίμαχον θέμα, ὅπερ ἀποτελεῖ σοβαρὸν ἐμπόδιον, εἶναι ὅτι ἡ Τουρκία, κατεχομένη ἀπὸ τὸ φάσμα, ἀφ' ἑνὸς μελλοντικῆς ἑνώσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς δεσποζούσης θέσεως τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ Νήσῳ, ζητεῖ διαφόρους ἐξασφαλίσεις ἔναντι τῆς Δημοκρατίας τῆς Κύπρου, τὰς ὁποίας οἱ ἰδικοί μας θεωροῦν ὡς μειωτικὰς τῆς ἀνεξαρτησίας της, τὴν ὁποίαν ζητοῦν πλήρη. Φοβοῦμαι καὶ αὐτὸ τὸ σημεῖον *π ά ρ α π ο λ ὺ* καίτοι ἀπὸ ὅσα ἤκουσα, ἐντελῶς προσωπικὰ καὶ ὡς μὴ πλήρως ἐνήμερος, θεωρῶ ὅτι ὑπάρχει ἔδαφος ποιᾶς τινος ὑποχωρήσεως καὶ δι' ἐκείνους καὶ διὰ τοὺς ἡμετέρους. *Κ α τ ὰ τ ὰ ἄ λ λ α*, ἀπὸ ἀπόψεως πολιτεύματος, χορηγεῖται εἰς τοὺς Τούρκους Κυπρίους μία προνομιακὴ συμμετοχὴ εἰς τὴν διοίκησιν καὶ τέλος διάφοροι ἐξασφαλίσεις ἐναντίον μεροληπτικῆς διαγωγῆς τῶν Ἑλλήνων, διὰ τοὺς ὁποίους κατοχυροῦται δεσπόζουσα θέσις..

»Ἐκεῖνο, ποὺ ὀρθῶς μοῦ ἔγραψες πρὸ καιροῦ, δηλαδὴ νὰ μὴ γίνῃ κανένας Ἑλληνοτουρκικὸς τραγέλαφος, ποὺ δὲν θὰ μπορῇ νὰ λειτουργήσῃ νομίζω, ὅτι καλύπτεται. Αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἀρχικῶς ζητοῦσαν οἱ Τοῦρκοι (π.χ. γενικὸν δικαίωμα βέτο τῆς μειονότητος), ἐκεῖ θὰ ὡδηγοῦσαν. Ἤδη ὅμως νομίζω σκιαγραφεῖται πολίτευμα, τὸ ὁποῖον μὲ *ὀ λ ί γ η ν* καλὴν θέλησιν τῶν ἡμετέρων θὰ λειτουργῇ καλῶς, μὲ δικαιοσύνην καὶ ὠφέλειαν δι' ὅλους καὶ μὲ κατοχύρωσιν τῆς Ἑλληνικότητος τῆς Νήσου.

»Βεβαίως, ἁπλοποιῶ. Ὑπάρχουν καὶ εἰς τὸν τομέα αὐτὸν ἀρκετὰ ἀγκάθια, ἀλλὰ ἀπ' ὅ,τι ἤκουσα νομίζω ὅτι μποροῦν νὰ ἀρθοῦν.

»Νὰ δοῦμε ποῦ θὰ καταλήξῃ ὅλη αὐτὴ ἡ προσπάθεια, ἥτις μπῆκε πλέον σὲ ἀποφασιστικὴν φάσιν... Εὔχομαι ὁλοψύχως νὰ ἐπιτύχῃ, γιατί, ὅπως καὶ ἂν τὰ γυρίσω τὰ πράγματα, ὅσην μαχητικότητα καὶ ἐὰν ἐπιστρατεύσω, δὲν βλέπω ἄλλην καλὴν ἐξέλιξιν ἐντὸς λογικῆς περιόδου χρόνου».

Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ ἐστάλη ἐξ Ἀθηνῶν, πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ κ. Ἀβέρωφ διὰ τὰς συνομιλίας τῆς Ζυρίχης (5ην Φεβρουαρίου).

Ἐξ ἄλλου, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἰς ἐπιστολήν του, ἡ ὁποία ἐλήφθη τὴν 3ην Φεβρουαρίου 1959, μοῦ γράφει τὰ ἑξῆς, ἐν σχέσει μὲ τὰς Ἑλληνοτουρκικὰς συνομιλίας:

«Μετὰ τὸ πέρας τῆς συζητήσεως εἰς τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη, εἰς τυχαίαν συνάντησιν, ὁ Ζορλοῦ εἶπεν εἰς τὸν Ἀβέρωφ, ὅτι «ὅταν λέγωμεν διχοτόμησιν, δὲν ἐννοοῦμεν κατ' ἀνάγκην ἐδαφικὴν τοιαύτην», ἐπανέλαβεν ὅτι ἡ Τουρκία φοβεῖται κακομεταχείρισιν τῶν ἐν Κύπρῳ Τούρκων ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς πλειονότητος καὶ ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρξουν «ἁπταὶ» ἐγγυήσεις διὰ τὴν προστασίαν τῆς Τουρκικῆς μειονότητος. Ἄφησε νὰ ἐννοηθῇ ὅτι ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις θὰ ἐδέχετο ἕνα εἶδος ὁμοσπονδιακοῦ ἀνεξαρτήτου Κράτους.

»Τοῦτο ὅμως ἀπεκρούσθη, διότι ὁμόσπονδον κράτος δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ἄνευ ἐδαφικοῦ διαχωρισμοῦ. Ὅταν μετ' ὀλίγας ἡμέρας συνηντήθησαν εἰς τὸ Παρίσι, ἐπ' εὐκαιρίᾳ Διασκέψεως τοῦ ΝΑΤΟ, ὁ Ζορλοῦ διετύπωσεν ὡρισμένους ὅρους διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς ἰδέας τῆς διχοτομήσεως. Κυριώτεροι τῶν ὅρων ἦσαν: Οἱ Τοῦρκοι νὰ ἀντιπροσωπεύωνται εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς νήσου εἰς ποσοστὸν ἀνερχόμενον εἰς 30%. Εἰς τὸ ζήτημα ἀμύνης νὰ ἔχουν ἴσην ψῆφον.

»Ὁ Ἀντιπρόεδρος νὰ εἶναι Τοῦρκος. Ὁ ἀριθμὸς Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἀστυνομικῶν νὰ εἶναι ἴσος. Ἐκ τῶν ὅρων τούτων ἄλλοι ἦσαν ἀπαράδεκτοι καὶ ἄλλοι συζητήσιμοι. Παρέχουν ὅμως κοινὸν ἔδαφος διὰ συζήτησιν καὶ πιθανὴν συμφωνίαν.

»Κατὰ τὴν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν δευτέραν συνάντησιν εἰς τὸ Παρίσι, ὁ Ζορλοῦ προέβαλεν ἀξίωσιν περὶ ἐγκαταστάσεως Τουρκικῆς βάσεως εἰς τὴν Κύπρον. Εἶπεν ὅτι ὅλαι αἱ ἐγγυήσεις εἶναι «εἰς τὰ χαρτιὰ» καὶ μόνον πραγματικὴ ἐγγύησις διὰ τὴν προστασίαν τῆς Τουρκικῆς μειονότητος εἶναι ἡ παραχώρησις βάσεως εἰς τὴν Τουρκίαν.

»Ἡ τοιαύτη βάσις εἶναι ἀπαραίτητος καὶ διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς χώρας του, ἡ ὁποία φοβεῖται ἐπικράτησιν Κομμουνιστῶν εἰς τὴν Κύπρον, οἱ ὁποῖοι δυνατὸν νὰ παραχωρήσουν βάσεις εἰς τὴν Ρωσσίαν.

»Ἡ τοιαύτη ἀξίωσις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συζητηθῇ κἄν. Περιττὴ δὲ ἦτο καὶ ἡ περαιτέρω συζήτησις ἐπὶ ἄλλων λεπτομερειῶν, ἐφ' ὅσον οἱ Τοῦρκοι ἐπιμένουν εἰς τὴν ἀξίωσιν αὐτήν. Γεννᾶται τὸ ἐρώτημα κατὰ πόσον ἡ Ἑλλὰς ἔπρεπε νὰ δεχθῇ συνομιλίας, ἔστω παρασκηνιακὰς μετὰ τῆς Τουρκίας. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

φρονεῖ, ὅτι τοιαῦται ἀνεπίσημοι διπλωματικαὶ ἐπαφαί, ἀνιχνευτικῆς φύσεως, δὲν θὰ ἦσαν ἐπιζήμιοι. Ἀπαιτεῖται ὅμως προσοχὴ διὰ νὰ μὴ ἐμφανισθῆ τελικῶς τὸ Κυπριακὸν ὡς μία καθαρῶς Ἑλληνοτουρκικὴ διαφορά. Δι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ συνεχισθοῦν αἱ συνομιλίαι, προτοῦ οἱ Τοῦρκοι ἐγκαταλείψουν τὴν κατὰ πάντα ἀπαράδεκτον ἀξίωσιν περὶ παραχωρήσεως βάσεως. Ἐπρότεινον συνάντησιν Καραμανλῆ — Μεντερές, ἀπερρίφθη ὅμως ἡ πρότασίς των».

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Μακαρίου γίνεται μνεία καὶ «περὶ ἀνεξαρτήτου ὁμοσπόνδου Κράτους τῶν δύο κοινοτήτων». Καὶ διερωτᾶταί τις, μήπως συνεζητήθη ἡ ἵδρυσις τοιούτου κράτους εἰς Ζυρίχην μεταξὺ Ἀβέρωφ — Ζορλοῦ. Διότι ἀπεκαλύφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον 1959, κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν συμφωνιῶν, ὅτι ὑπῆρχε, πράγματι, τοιαύτη μυστικὴ συμφωνία, γενομένη ἐν Ζυρίχῃ.

Ἐὰν κανεὶς παραβάλῃ τὰ εἰς τὰς ἀνωτέρω δύο ἐπιστολάς, τοῦ κ. Ἀβέρωφ καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, τῆς 3ης Φεβρουαρίου, ἀντιλαμβάνεται ἀμέσως, ὅτι ἑκάτερος μοῦ ἔλεγε διάφορα. Ἐνῷ, δηλαδή, ὁ κ. Ἀβέρωφ ἐφρόνει, ὅτι «ὑπάρχει ἔδαφος ὑποχωρήσεως Ἑλλήνων καὶ Τούρκων καὶ ὅτι «μὲ ὀλίγην καλὴν θέλησιν» θὰ ἐπετυγχάνετο Ἑλληνοτουρκικὴ συμφωνία, τὴν ὁποίαν θὰ ὑπεχρεοῦντο νὰ ἀποδεχθοῦν οἱ Βρεττανοί, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος διηρωτᾶτο ἂν ἦσαν σκόπιμοι αἱ παρασκηνιακαί, ἔστω, συνεννοήσεις μὲ τοὺς Τούρκους καὶ ἐθεώρει «κατὰ πάντα ἀπαραδέκτους» ὡρισμένας ἀπὸ τὰς βασικὰς ἀξιώσεις των, τασσόμενος συγχρόνως κατὰ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Κυπριακοῦ ὡς καθαρῶς ἑλληνοτουρκικῆς διαφορᾶς. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἐπιστολῶν, ἔλαβον παρὰ τοῦ Ἀνδρέα Ἀζίνα τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν, ἀρκούντως διαφωτιστικήν:

«Εἰς Παρισίους ἐγένετο Ἑλληνοτουρκικὴ προσέγγισις, ἡ ὁποία προεκάλεσε ζωηρὰς καχυποψίας καὶ ἀντιδράσεις τῶν Ἄγγλων. Κατόπιν σφοδρᾶς πιέσεως καὶ παραστάσεως, αἱ ἀντιδράσεις τῶν Ἄγγλων φαίνονται ἀρθεῖσαι καὶ ἐντὸς τῶν ἡμερῶν ὁ Ἄγγλος Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπεσχέθη ν' ἀπαντήσῃ ἐπισήμως (παραμονὴν ἢ ἐπαύριον Χριστουγέννων), ἂν δέχωνται ἄρσιν τῆς κυριαρχίας των ἐπὶ τῆς Νήσου ὑπὲρ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου, πλὴν τῶν βάσεων. Οἱ Τοῦρκοι κατ' ἀρχὴν φαίνονται δεχόμενοι σκέψιν δημιουργίας Κυπριακοῦ Κράτους ἠγγυημένης ἀνεξαρτησίας, ἀποκλείοντες διχοτόμησιν, δὲν ἐννοοῦν ὅμως ἐκκαθαρίσουν ποίαν θέσιν θὰ ζητήσουν νὰ ἔχουν οἱ ἰδικοί των εἰς τὸ κράτος αὐτό. Ἐλέχθησαν ὑπονοούμενα περὶ συμμετοχῆς 50%, ἅτινα ἀπερρίφθησαν, ἄνευ συζητήσεως. Τοῦτο πιθανὸν νὰ ἀποτελέσῃ σημεῖον ἐκκινήσεως διὰ παζάρευμα. Φαίνεται, ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐπιθυμοῦν διακανονισμὸν τύπου Λιβάνου. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον φαίνεται βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ Τοῦρκοι, πλὴν τῶν συνήθων προνομίων, ἐκπαιδεύσεως, θρησκείας κ.λ.π. θὰ ἐπιμείνουν ἀνενδότως ἐπὶ ἐξουσιῶν, ἁρμοδιοτήτων τοιούτων, ὥστε ἡ Ἑλληνικὴ πλειονοψηφία νὰ μὴ δύναται, μέσῳ τῆς ἐργατικῆς, ἀγροτικῆς καὶ γενικῶς οἰκονομικῆς πολιτικῆς νὰ παραβλάψῃ αὐτοὺς καὶ νὰ εὐνοῇ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἵνα μὴ τὸ Κυπριακὸν κράτος καταστῇ δορυφόρον Ἑλλάδος.

»Ὁ Ἀβέρωφ δὲν εἶναι αἰσιόδοξος ὅτι θὰ ἐπέλθῃ συνεννόησις, διότι, ὡς φοβεῖται, οἱ Τοῦρκοι, ἐκτεθέντες μὲ τὸ «Διχοτόμησις ἢ θάνατος», θὰ ζητήσουν πολλὰ ἀπαράδεκτα δι' ἡμᾶς, ὥστε νὰ δυνηθοῦν πολιτικῶς νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ ἀνωτέρω σύνθημα. Ἐὰν τοὺς δοθοῦν ὅμως πλήρεις ἐγγυήσεις, θὰ πρέπῃ νὰ παραχωρήσωμεν, κατὰ τὰς ἐπικρατούσας ἀπόψεις, διὰ τοὺς κάτωθι λόγους: α) ἐξερχόμεθα τοῦ ἀδιεξόδου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν βλέπουν ποία δύναμις θὰ μᾶς ἐξαγάγῃ, β) ἀποβάλλομεν τῆς νήσου τὸν Κυρίαρχον, ὅστις καὶ μόνον δύναται νὰ ἐπιβάλῃ διχοτόμησιν, ὡς ἔπραξε εἰς ἄλλας περιπτώσεις, ὡς λύσιν ἀνάγκης. γ) Ἔχοντες τὴν διοίκησιν ἀνὰ χεῖρας μιᾶς εἰλικρινοῦς συνεργασίας, δημιουργοῦμεν ἕνα εὐτυχισμένον κράτος, μὲ δεσπόζουσαν θέσιν δι' ἡμᾶς (λόγῳ ἀριθμοῦ, δυναμικότητος) καὶ ἀναμένομεν καλυτέρας διεθνεῖς συνθήκας.

»Εἰς ἣν περίπτωσιν προχωρήσουν ἕως αὐτοῦ, ΣΕΙΣ καὶ ὁ Μακάριος θὰ ἔχετε κυρίαν θέσιν εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς νήσου, ἔστω κι' ἂν δὲν πολιτευθῆτε. Ὡς ἀντιλαμβάνομαι, οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν συμμετέχουν στὰς ἐξελίξεις καὶ τοῦτο λόγῳ αἰτήσεως τῶν ἰδικῶν μας, πρὸς ἀποφυγὴν μεροληπτικότητος ἔναντι τῶν Τούρκων.

»Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον φαίνεται νὰ ἀνησυχῇ τοὺς ἐδῶ εἶναι οἱ φωνὲς τῶν ἀντιπολιτευομένων Κυπρίων καὶ τῶν ἀριστεριζόντων. Ἐδῶ, ὄχι εἰς Κύπρον. Φοβοῦνται ἐπίσης τὴν «εὐθυνοφοβίαν» τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ὡς τὴν ἀποκαλοῦν ἔνιοι κύκλοι ἐδῶ. Καὶ μάλιστα προχωροῦν καὶ λένε ὅτι ἡ εὐθυνοφοβία τοῦ Μακαρίου δὲν ἀφορᾷ τὴν Ἱστορίαν, ἀλλὰ τοὺς ἐδῶ φωνασκοῦντας Κυπρίους καὶ Κυπροκαπήλους.

»Ὡς ἀντελήφθην, τὴν εὐθύνην εἶναι διατεθειμένοι νὰ ἐπωμισθοῦν οἱ ἐν τῇ Κυβερνήσει, ἀρκεῖ νὰ μὴ ὑπάρξῃ ἐκ τῶν ὑστέρων ἀποδοκιμασία ἐκ μέρους σου καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Τοῦτο δὲ προέχει ἀκόμη περισσότερον, νοουμένου ὅτι ὁ Ἀβέρωφ εἰς τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς ἐδήλωσεν ὅτι «ὅλα τὰ κανονίζει ἡ Κυβέρνησις ὑπευθύνως, ἀλλ' ὅτι οἱ Κύπριοι δικαιοῦνται νὰ κανονίζουν τοὺς ἐπιδιωκομένους σκοπούς». Πάντως, ὡς ἀντελήφθην, θὰ προχωρήσουν σὲ ἀνταλλαγὰς ἀπόψεων καὶ ἂν δὲν συμφωνήσετε σεῖς καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ἡ προσπάθεια θὰ ματαιωθῇ (ὅπερ ζωηρῶς ἀμφιβάλλουν, ἂν θὰ καρποφορήσῃ) καὶ θὰ εἰσέλθωμεν εἰς ἀγῶνα μακρᾶς διαρκείας μὲ τοὺς δύο κινδύνους δηλ. α) δὲν βλέπουν διέξοδον καὶ β) φοβοῦνται βιαίαν ἐφαρμογὴν τῆς διχοτομήσεως, ὡς ἄλλωστε τὸ ἐδήλωσεν ὁ Bevan (κατὰ θετικωτάτας πληροφορίας) ὡς μὴ δυναμένη ἡ Ἀγγλία νὰ ἀντιτίθεται κατὰ τοιοῦτον τρόπον στὸ διηνεκές.

»Αὐτὰ συνεπέρανα ἀπὸ τὴν πολύωρον συζήτησίν μας μὲ τὸν Ἀβέρωφ. Ἐξ ὅλων ἀποδίδει μεγίστην σημασίαν εἰς ΣΑΣ καὶ τὴν ἰδικήν σας γνώμην καὶ τοῦτο ὄχι διὰ νὰ καλυφθῇ «δηλώνοντας, ὅτι τὸ τοιοῦτον ἀπεφασίσατε μαζί», ἀλλὰ ἀφοῦ εἶναι βέβαιος ὅτι σεῖς ἐκ τῶν ὑστέρων θὰ πῆτε ὅτι δεδομένων τῶν συνθηκῶν δυνάμεθα νὰ προχωρήσωμεν, ἔστω καὶ μόλις θετικῶς ἱκανοποιημένοι κ.λ.π. κ.λ.π. κ.λ.π.

»Μὲ λίγα λόγια, ἀντελήφθην ὅτι εἰσερχόμεθα στὰ ἑξῆς: Ἑλληνοτουρκικαὶ προσεγγίσεις πρὸς δημιουργίαν ἀνεξαρτήτου αὐτοτελοῦς Κυπριακοῦ Κράτους, ἀποχώρησιν τῶν Ἄγγλων, συμμετοχὴ τῶν Τουρκοκυπρίων στὴν διοίκησιν κατ' ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν, μὲ ἐγγυήσεις σὲ ὡρισμένα σημεῖα κ.λ.π.

»Βεβαίως, ρόλον θὰ παίξουν αἱ λεπτομέρειες. 'Αλλὰ σεῖς κατ' ἀρχὴν τί λέγετε ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω; Ποία ἡ γνώμη σας; Πῶς θὰ βλέπατε μίαν τοιαύτην λύσιν. Λυποῦμαι διότι δὲν εἶναι ὁ Μακάριος ἐδῶ, νὰ σᾶς γράψω καὶ τὰ πορίσματά μου ἐκ τῆς συνομιλίας μαζί του. Περιμένω τὴν γνώμην σας ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω. 'Ανεξαρτήτως τῆς ἐξελίξεως, ποὺ θὰ ἔχωμεν, ἡ προώθησις ὑλικοῦ καὶ ἀνδρῶν θὰ συνεχίζεται καὶ ὡς σᾶς γράφω καὶ ἀνωτέρω ὁ 'Ιανουάριος καὶ δὴ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον θὰ εἶναι μὴν προωθήσεως.

»'Εὰν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ἔχετε καταφατικὴν γνώμην, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ σᾶς συναντήσω λίαν συντόμως καὶ δὲν θὰ σᾶς ἀφίσουν νὰ ἔλθετε ἐδῶ, ἀλλὰ θὰ παραμείνετε διὰ πάντα στὸ ὡραῖο μας νησί, ποὺ τόσο σᾶς ἀγάπησε καὶ τόσα περιμένει ὁ λαὸς ἀπὸ ἕνα ἀνιδιοτελῆ καὶ τίμιον ΑΝΔΡΑ, ὅσον σεῖς, διὰ τὴν ἐπούλωσιν τῶν πληγῶν καὶ τὴν κοινωνικήν του ἀνόρθωσιν.

»Περίεργον μοῦ ἐφάνη τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ Ἄγγλοι δὲν ἀπέρριψαν τὸ θέμα τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς κυριαρχίας των ἐπὶ τῆς νήσου καὶ εἶμαι σχεδὸν βέβαιος ὅτι θὰ ἀπαντήσουν ἐντὸς τῶν ἡμερῶν καταφατικῶς. Ὁ Τοῦρκος ὡμίλησε περὶ 51% μὲ 49%, ἀλλὰ ἀπερρίφθη, δηλωθέντος εἰς αὐτό, ὅτι τὸ 85% ποτὲ δὲν θὰ γίνῃ 51% ἐπίσης οὐδόλως ἀντέδρασαν εἰς πρότασιν περὶ παραδοχῆς σας κάτω καὶ ἀναλήψεως ἐξουσίας παρὰ σοῦ καὶ τοῦ Μακαρίου ἢ οἱουδήποτε προσώπου.

«Ὁ 'Αβέρωφ μὲ ἄφισε νὰ καταλάβω, ὅτι ἐπείγεται νὰ ἔχῃ τὴν γνώμην σας ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω, ἣν δύνασθε νὰ μοῦ γράψετε καὶ νὰ τὴν διαβιβάσω προφορικῶς».

Πῶς καὶ διατὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὰς συμφωνίας Ζυρίχης - Λονδίνου.

Τὴν 29-1-59 ἔλαβον τὴν κάτωθι ἀναφορὰν τοῦ Ἕλληνος ἀστυνομικοῦ κ. Γ. Λαγουδόντη:

«Τὴν 20-1-59 ἀφίχθη εἰς Κύπρον ὁ Πῆτερ, ὁ ὁποῖος εἶναι γενικὸς μεταφραστὴς ἐγγράφων τοῦ γενικοῦ γραφείου ἐπιχειρήσεων καὶ «Σπέσιαλ Μπράντς». Οὗτος εὑρίσκετο ἐπ' ἀδείᾳ εἰς Λονδῖνον καὶ εἶχε συνοδεύσει τοὺς «διδύμους» εἰς 'Αγγλίαν. Ὁμιλεῖ ἀπταίστως τὴν Ἑλληνικήν. Ὅταν εὑρίσκετο εἰς 'Αγγλίαν ἦτο μεταφραστὴς τοῦ Ὑπουργείου 'Αποικιῶν καὶ διερμηνεὺς τῶν ἑκάστοτε Ὑπουργῶν τῶν 'Εξωτερικῶν καὶ τοῦ Λέννοξ Μπόϋντ. Μὲ τὸν Πῆτερ συνήψαμεν μιὰ σχετικὴ φιλία καὶ τὴν Τρίτην τὸ βράδυ ἐπήγαμεν ἔξω μαζὺ γιὰ δεῖπνον. Ὡμιλήσαμεν πέριξ τοῦ Κυπριακοῦ καὶ κατώρθωσα νὰ πάρω τὰς ἑξῆς πληροφορίας:

«Ὅταν ἤρχισεν ὁ ἀγὼν ἐν Κύπρῳ, ἡ 'Αγγλικὴ Κυβέρνησις εἶχεν ἀπελπισθῆ, διότι ἐπίστευεν ὅτι δὲν θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ καταστείλῃ τὸ κίνημα.

«Ὅταν ἐγνώσθη ὅτι ὑπῆρχε συνεργασία Γρίβα καὶ Μακαρίου, ἡ 'Αγγλικὴ Κυβέρνησις ἔσπευσε νὰ στείλῃ τὸν Χάρντιγκ στὴν Κύπρο διὰ νὰ χρησιμοποιήσῃ ὅλην τὴν δύναμίν του διὰ νὰ σταματήσῃ τὴν βίαν καὶ ἀρχίσῃ διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Μακαρίου. Ἡ 'Αγγλικὴ Κυβέρνησις ἔδωσεν ὁδηγίας εἰς τὸν Χάρντιγκ νὰ δεχθῇ αὐτοδιάθεσιν μὲ τακτὴν προθεσμίαν 15 ἐτῶν ἢ καὶ ὀλιγώτερον, ἐὰν παρίσταται ἀνάγκη.

»Αὐτὴ ἐκ λόγων γοήτρου δὲν ἤθελε νὰ δείξῃ ἀδυναμίαν ἀπέναντι τῆς ΕΟΚΑ καὶ ΓΡΙΒΑ – ΜΑΚΑΡΙΟΥ καὶ προσεπάθησε νὰ περιπλέξῃ τὸ ζήτημα μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ γίνῃ μία καθυστέρησις πρὶν ἢ δοθῇ τελικὴ λύσις. 'Αρχικῶς προσεπάθησαν νὰ ἀνακινήσουν τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσαν, διότι ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἀπήντησεν ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἦτο φίλη της. Τότε ἡ 'Αγγλικὴ Κυβέρνησις προσήγγισε τοὺς ἀριστεροὺς ἐν Κύπρῳ, οἱ ὁποῖοι ὑπέδειξαν ὅτι ὁ Μακάριος καὶ οἱ τρεῖς ἄλλοι ἐξόριστοι ἦσαν τὸ ἐμπόδιον μιᾶς συντόμου λύσεως καὶ ὅτι οἱ ἀριστεροὶ καὶ μερὶς τῶν δεξιῶν θὰ ἐνεφανίζοντο μετριοπαθεῖς καὶ θὰ ἐδέχοντο μίαν μετρίαν λύσιν. Τότε ἡ 'Αγγλικὴ Κυβέρνησις προέβη εἰς τὴν ἐξορίαν τοῦ 'Αρχιεπισκόπου. Ὅταν ὁ Λέννοξ Μπόϋντ ἦλθεν εἰς τὴν Κύπρον, ὡμίλησεν μὲ τὸν Κιουτσοὺκ καὶ ἄλλους Τούρκους ἡγέτας καὶ τοὺς ἔπεισεν ὅτι εἶναι πρὸς ὄφελός των νὰ κάμουν κίνημα ἐναντίον τῆς προσπαθείας τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ ζητοῦν ἐδαφικὰς ἀπαιτήσεις. Ὁ Μπόϋντ ὑπεσχέθη πολλὰ στὸν Κιουτσοὺκ διὰ νὰ τὸν πείσῃ, διότι ὁ Κιουτσοὺκ ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἤθελε νὰ προχωρήσῃ πολὺ ἐπὶ τοῦ ζητήματος. Καὶ τότε ἤρχισε νὰ ἀναμιγνύεται ἡ Τουρκία στὸ ζήτημα, κατόπιν πιέσεως τοῦ Κιουτσούκ.

»'Εὰν οἱ ἀριστεροὶ τῆς Κύπρου μὲ τὰς σκέψεις των δὲν ἐνεθάρρυναν τὴν 'Αγγλικὴν Κυβέρνησιν, ἡ τελευταία θὰ ἔδιδε τελικὴν λύσιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος πρὸ πολλοῦ.

»Κατόπιν ἐνεφανίσθησαν διαφωνίαι μεταξὺ τῶν κύκλων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, αἱ ὁποῖαι ἦλθον εἰς γνῶσιν τῆς 'Αγγλικῆς Κυβερνήσεως καὶ τὴν ἐνεθάρρυναν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἀρνητικὴν στάσιν της ἀπέναντι τοῦ ζητήματος. Κατόπιν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔπεισε τὸν Μακάριον νὰ κάμῃ ὑποχωρήσεις. Ἑκάστην φορὰν ποὺ ἐγένοντο ὑποχωρήσεις ἐκ μέρους τοῦ Μακαρίου, ἡ 'Αγγλικὴ Κυβέρνησις τὰς ἐξεμεταλλεύετο εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων τῆς Κύπρου, μέχρις ὅτου κατώρθωσε καὶ ἔπεισε τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸν Μακάριον νὰ ἀποκηρύξουν τὴν αὐτοδιάθεσιν καὶ τὴν ἕνωσιν. Ἡ 'Αγγλικὴ Κυβέρνησις ἐφοβεῖτο τὸν Μακάριον καὶ τὸν Γρίβαν, ἐνῷ δὲν ἐφοβεῖτο τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, γνωρίζουσα τὴν ἀστάθειάν της».

Τὰ ἀνωτέρω λέγουν πολλά.

Κομμουνιστικαὶ ἐνέργειαι.

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Κομμουνιστικῆς Π.Ε.Ο. (Παγκύπριος 'Εργατικὴ Ὁμοσπονδία) 'Ανδρέας Ζιαρτίδης, ἐπανελθὼν εἰς Κύπρον ἐκ Πράγας καὶ Λονδίνου τὴν 2αν Δεκεμβρίου 1958, εἰς συνεδρίασιν τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ ΑΚΕΛ ἀνεκοίνωσε τὰ τῶν ἐπαφῶν του μὲ 'Εργατικοὺς ἡγέτας διὰ τὸ πολιτικὸν ζήτημα τῆς Κύπρου.

Οὗτος εἶπεν, ὅτι συνηντήθη μετὰ τῶν Μπέβαν καὶ Ντράϊμπεργκ, οἱ ὁποῖοι ἀπεδοκίμασαν τὴν βίαν καὶ συνεχάρησαν τὸν Ζιαρτίδην διὰ τὴν στάσιν τῶν ἀριστερῶν τῆς Κύπρου, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔλαβον μέρος εἰς αὐτήν.

Οἱ Ἄγγλοι Ἐργατικοὶ ἡγέται, κατὰ τὸν Ζιαρτίδην, τὸν ἠρώτησαν ποία θὰ εἶναι ἡ μελλοντικὴ στάσις τῶν ἀριστερῶν τῆς Κύπρου ἀπέναντι τῆς βίας, ἐὰν αὕτη ἐπαναρχίσῃ. Ὁ Ζιαρτίδης ἐδήλωσεν, ὅτι ἡ ἀριστερὰ τῆς Κύπρου θὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν οὐδετέραν στάσιν της, ὡς καὶ σήμερον, ἀλλὰ θὰ συνεχίσῃ ὑποστηρίζουσα τὸν Μακάριον, μέχρις ὅτου οὗτος ἐπανέλθῃ εἰς Κύπρον ἢ διευθετήσῃ τελικῶς τὸ ζήτημα.

Παραλλήλως πρὸς τὰ ἀνωτέρω, τὸ ΑΚΕΛ ἤρξατο νὰ ἀναδιοργανοῦται, συγχρόνως δὲ νὰ καταβάλλεται ὑπὸ τούτου προσπάθεια προσηλυτισμοῦ νέων μελῶν, ἰδίᾳ ἐκ τῆς νεολαίας, δι' ἀπάτης, ὑπὸ τὴν στέγην ἄλλων μυστικῶν ὀργανώσεων καὶ τοῦτο διότι εἰς τὰς γνωστὰς κομμουνιστικὰς Ὀργανώσεις οὐδεὶς θὰ ἤθελε νὰ προσχωρήσῃ, ἐπειδὴ οἱ ἀριστεροὶ τῆς Κύπρου ἐπρόδιδον τὸν ἀγῶνα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Οὕτω, ἤρχισαν νὰ ὀργανώνουν νεολαίαν ὑπὸ τὸν τίτλον ΠΟΝ (Προοδευτικὴ Ὀργάνωσις Νέων).

Ἡ Ὀργάνωσις αὕτη διηυθύνετο ὑπὸ γνωστῶν στελεχῶν τοῦ ΑΚΕΛ καὶ διεμορφοῦτο ἐπὶ κομμουνιστικῶν γραμμῶν. Αὕτη συμπεριελάμβανε νέους ἡλικίας 14 - 18 ἐτῶν, ὡς ἀκριβῶς ἡ διαλυθεῖσα κομμουνιστικὴ Ὀργάνωσις ΑΟΝ. Ἡ ΠΟΝ προωρίζετο διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς ΑΝΕ (Ἄλκιμος Νεολαία ΕΟΚΑ) καὶ γενικῶς θὰ ἦτο πρωτοπόρος τῶν κομμουνιστῶν, εἰς περίπτωσιν δράσεώς των ἐναντίον τῆς Ἐθνικῆς παρατάξεως.

Αἱ πληροφορίαι μας ἐπίσης ἦσαν, ὅτι οἱ κομμουνισταὶ κατέβαλλον προσπαθείας διὰ τὴν ἵδρυσιν μιᾶς ἄλλης ὀργανώσεως, ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ΠΟΚΑ (Προοδευτικὴ Ὀργάνωσις Κυπρίων Ἀγωνιστῶν), ἡ ὁποία θὰ ἀπετελεῖτο ἀπὸ κομμουνιστὰς καὶ δεξιούς, μὲ σκοπὸν ὅπως παρασύρῃ νέα μέλη.

Μὲ προσοχὴν παρηκολουθήσαμεν εἰς τοὺς κόλπους τῆς νεολαίας πᾶσαν κίνησιν κομμουνιστικήν. Ἀλλὰ οὐδεμία πρόοδος τῆς τελευταίας ἐσημειοῦτο, ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τῆς συνεχοῦς ἀντιδράσεώς μας, διὰ τῆς ἀποκαλύψεως πάσης νέας κομμουνιστικῆς Ὀργανώσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ ἀπροθυμίας τῶν νέων νὰ ἀκολουθήσουν ὀργανώσεις, αἱ ὁποῖαι διέκειντο ἐχθρικῶς πρὸς τὸν Ἐθνικὸν ἀγῶνα.

Μετακίνησίς μου.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐθεώρησα σκόπιμον νὰ μετακινηθῶ. Λόγῳ τῆς μεγάλης ἀποστάσεως, ἣν ἔπρεπε νὰ διανύσω, ἡ μεταφορὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ, παρὰ δι' αὐτοκινήτου καὶ εἰς μέρος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀσφαλές, ἐπιτρέπον εἰς ἐμὲ τὴν ἄσκησιν τῆς διοικήσεως καὶ τὴν παρακολούθησιν τῶν ἐξελισσομένων πολιτικῶν γεγονότων. Διὰ τοιαύτας μετακινήσεις εἶχον προβλέψει ἀπὸ μακροῦ καὶ εἶχον πάντοτε εἰς τὴν διάθεσίν μου τὰ μέσα. Πρὸς τοῦτο ὁ ἔνθερμος πατριώτης καὶ θαρραλέος Σωκράτης Ἠλιάδης εἶχε διασκευάσει ἰδικόν του αὐτοκίνητον διὰ τὰς μεταφοράς μου, τὸ ὁποῖον καὶ ἐχρησιμοποίησα. Ὡς συνοδὸν δὲ ἐχρησιμοποίησα τὴν ἄοκνον καὶ τολμηρὰν σύζυγον τοῦ ἱεροδιακόνου κ. Ἀνθίμου Κυριακίδη. Ἡ μεταφορὰ ἐγένετο ἄνευ ἀπευκταίου τινός.

Ὁ ἱεροδιάκονος Ἄνθιμος Κυριακίδης μετὰ τῆς συζύγου του Νίκης.

Ὀφείλω νὰ ἐξάρω τὴν συμβολὴν τόσον τοῦ ἐμπόρου Σωκράτη Ἠλιάδη, ὅσον καὶ τοῦ

ζεύγους ἱεροδιακόνου Ἀνθίμου Κυριακίδη, οἱ ὁποῖοι μὲ ἐβοήθησαν καὶ εἰς ἄλλους τομεῖς δράσεως καὶ συνεισέφεραν μεγάλως εἰς τὸν ἀγῶνα, ἰδίᾳ, ὁ μὲν πρῶτος εἰς μεταφορὰς ὁπλισμοῦ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, δι' ἃς διέθεσεν ἐξ ἰδίων ἀρκετὰ χρήματα, τὸ δὲ ζεῦγος Κυριακίδη εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν διατήρησιν προσωπικῶν ἐπαφῶν μετ' ἐμοῦ. Οὗτοι ἦσαν οἱ μόνοι, εἰς οὓς ἐνεπιστεύθην τὸν τόπον διαμονῆς μου καὶ μετὰ τῶν ὁποίων ἐπεκοινώνουν διὰ τῶν προσωπικῶν μου συνδέσμων. Ὁ Ἄνθιμος Κυριακίδης εἶχεν εἰς χεῖράς του τὸ προσωπικόν μου σύστημα συνδέσμων, τὸ ὁποῖον οὐδεὶς ἄλλος ἐγνώριζε, πλὴν τοῦ βοηθοῦ του δημοσιογράφου Φάνου Κωνσταντινίδη καὶ τὸ ὁποῖον ἐλειτούργησεν ἄριστα μέχρι τέλους, χωρὶς ἀπωλείας καὶ χωρὶς νὰ ἀποκαλυφθῇ. Μετὰ τὴν μετακίνησίν μου ταύτην τὸ ζεῦγος Ἀνθίμου Κυριακίδη ἦτο τ ὸ μ ό ν ο ν, τὸ ὁποῖον ἐγνώριζε ποῦ εὑρίσκομαι.

Μαζί μου παρέλαβον καὶ τὸν Ἀντώνιον Γεωργιάδην. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ἐξάρω ἐνταῦθα τὴν συμβολὴν τούτου εἰς τὸν ἀγῶνα. Νέος μορφωμένος, εἰλικρινὴς καὶ ἔνθερμος πατριώτης. Συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν Κύπρου εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἅμα τῷ πέρατι τῶν σπουδῶν του· εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Χάλκης. Ἀποδράσας ἐκ τῶν κρατητηρίων, προσῆλθεν εἰς ἐμὲ καὶ τοῦ ἀνέθεσα τὴν ὀργάνωσιν καὶ διοίκησιν ἀνταρτικῆς ὁμάδος εἰς τὴν περιοχὴν Μηλικουρίου, ἐξ οὗ κατήγετο. Ὡς ἀλλαχοῦ ἀνέγραψα, παρέλαβον εἶτα τοῦτον μαζὶ μου, μετὰ τὴν ἔναρξιν τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων τοῦ Χάρντιγκ, κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1956, καὶ ἔκτοτε παρέμεινε μετ' ἐμοῦ, καταστὰς ἀχώριστος σύντροφός μου, διαμοιρασθεὶς μετ' ἐμοῦ ὅλους τοὺς κινδύνους, ταλαιπωρίας καὶ πικρίας. Μὲ ἐβοήθησε μεγάλως εἰς τὸ ἔργον μου καὶ διὰ τοῦτο τοῦ ἐκφράζω τὰς εὐχαριστίας καὶ τὴν πλήρη εὐαρέσκειάν μου. Παρακολουθήσας με εἰς ὅλας τὰς δραματικὰς ἐξελίξεις τοῦ ἀγῶνος, γνωρίζει πῶς διεξήγαγον τοῦτον καθὼς καὶ τὴν δραματικὴν πάλην μου, ὄχι μόνον ἐναντίον τῶν ἐν Κύπρῳ ἐχθρῶν, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τῶν διαχειριζομένων τὴν πολιτικὴν καὶ διπλωματικὴν πλευρὰν τοῦ Κυπριακοῦ. Μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ ἀγῶνος διωρίσθη Ὑπουργὸς τῆς μεταβατικῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ βραδύτερον..... ἀπελύθη, διότι, συμφώνως πρὸς τὰς ἠθικὰς ἀρχάς του καὶ τὰς τόσας ἄλλας, τὰς ὁποίας ἐδιδάχθη ἀπὸ τὸν ἀγῶνα, δὲν ἀνεγνώριζε συμβιβασμοὺς μεταξὺ ἠθικῆς καὶ σκοπιμότητος.

Ὁ Διγενὴς καὶ ὁ Ἀντ. Γεωργιάδης εἰς τὴν οἰκίαν ὅπου καὶ τὸ κρησφύγετόν του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄

ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ (Π.Α.)

Τὴν παθητικὴν ἀντίστασιν ἐθεώρησα πάντοτε ὡς ἕνα ἰσχυρότατον ὅπλον διὰ τὸν ἀγῶνά μας κατὰ τῶν Ἄγγλων.

Εἴχομεν, ἄλλως τε, ἕνα προηγούμενον, τὴν παθητικὴν ἀντίστασιν τοῦ Μαχάτμα Γκάντι εἰς τὰς Ἰνδίας.

Καὶ εἰς τὸ θέμα τῆς Π.Α. δὲν ἠκολούθησα ὡρισμένον σύστημα, ἀλλὰ προσεπάθησα νὰ τὴν προσαρμόσω, ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἀγῶνος, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τὰς εἰδικὰς συνθήκας ἐν τῇ νήσῳ. Πρόθεσίς μου ἦτο νὰ μὴ θέσω εἰς ἐφαρμογὴν πολλὰς καὶ ἐντυπωσιακὰς ἐπιδιώξεις, ἀλλὰ μόνον ἐκείνας, τῶν ὁποίων ἡ ἐπιτυχία ἦτο ἐξησφαλισμένη, διότι τυχὸν ἀποτυχία θὰ εἶχε σοβαρὸν ἀντίκτυπον ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, μετὰ προσεκτικὴν μελέτην, καθώρισα τὸν σκοπὸν καὶ τὰ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα κυρίως αὕτη θὰ ἀφεώρα.

Σχετικὴ διαταγή μου, κοινοποιηθεῖσα εἰς τοὺς τομεῖς, καθώριζεν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὰ ἀκόλουθα :

Σκοπός.

Ἀφύπνισις τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης διὰ τὸν συνεχιζόμενον ἀγῶνα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ κατάδειξις τῆς ἀμετακλήτου ἀποφάσεώς του νὰ ἀγωνισθῇ δι' ὅλων τῶν μέσων πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἐλευθερίας του.

Ἔμπρακτος ἐμφάνισις τοῦ ἀγῶνος τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ ὡς καθολικοῦ, καλῶς ὠργανωμένου καὶ διευθυνομένου.

Ὁ ἀνωτέρω σκοπὸς θὰ ἐπραγματοποιεῖτο μέ :

1.—Οἰκονομικὸν μποϋκοτάρισμα τῶν Ἄγγλων.

2.—Ἐξάρθρωσιν τῆς διοικητικῆς μηχανῆς, ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ.

Εἶχον, πράγματι, τὴν γνώμην, ὅτι διὰ τῆς Π.Α. δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτύχωμεν εἰς μίαν μικρὰν νῆσον μεγάλα πράγματα, ἀλλ' ὅτι θὰ ἠδυνάμεθα δι' αὐτῆς νὰ ἐπιτείνωμεν τὸν ἐκνευρισμὸν τῶν Ἄγγλων καὶ νὰ ἐπισύρωμεν τὴν προσοχὴν τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης εἰς τὸν ἀγῶνά μας. Τοιαύτη ἐπιτυχία θὰ συνέτεινεν εἰς τὴν ἐξάσκησιν κάποιας πιέσεως ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Λονδίνου ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς κοινῆς γνώμης.

Διὰ τοῦ οἰκονομικοῦ μποϋκοτὰζ δὲν ἐπεζητήθη ἡ πρόκλησις ὑλικῶν ζημιῶν, ἀλλὰ ὁ ἠθικὸς ἀντίκτυπος ἐπὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ λαοῦ, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τῆς δημιουργίας οἰκονομικῶν δυσχερειῶν εἰς τὴν Κυπριακὴν Κυβέρνησιν, ἐκ τῆς μειώσεως τῶν ἐσόδων της, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς δημιουργίας ζημιῶν εἰς τὸν Ἄγγλον παραγωγόν, τοῦ ὁποίου τὰ προϊόντα εἰσήγοντο εἰς Κύπρον.

Ἐν σχέσει μὲ τὴν ἐξάρθρωσιν τῆς Διοικητικῆς μηχανῆς, ἡ προσπάθειά μας θὰ ἔτεινε:

α) Εἰς τὴν παραίτησιν τῶν μουχταρῶν καὶ τῶν κοινοτικῶν συμβουλίων ἀναπτύξεως ὡς καὶ τὸ μποϋκοτάρισμα ὅλων τῶν κυβερνητικῶν σχολῶν.

β) Εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν διδασκάλων καὶ τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων οὕτως ὥστε οὗτοι, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ μὴ χρησιμοποιηθοῦν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως εἰς ὑπηρεσίας ἄλλας, πλὴν ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι ἀπορρέουν ἐκ τῶν εἰδικῶν καθηκόντων των, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ πειθαρχοῦν οὗτοι εἰς τὴν Ὀργάνωσιν καὶ δι' ἀπεργίας, ὁσάκις θὰ ἔκρινε τοῦτο ἀναγκαῖον.

Ἡ Κυβέρνησις τῆς Κύπρου ἠθέλησε νὰ χρησιμοποιήσῃ τοὺς μὲν διδασκάλους πρὸς ἀφελληνισμὸν τῆς παιδείας, ὡς ἀστυνομικὰ ὄργανα εἰς τὰ σχολεῖα, ἐνδεχομένως δὲ καὶ ὡς ἀντικαταστάτας παραιτηθησομένων χωρικῶν ἐπιτροπῶν, τοὺς δὲ κυβερνητικοὺς ὑπαλλήλους τόσον ὡς μέλη χωρικῶν ἐπιτροπῶν, ὅσον καὶ ὡς εἰδικοὺς χωροφύλακας διὰ τὴν φρούρησιν κυβερνητικῶν γραφείων.

Ἦτο φανερόν, ὅτι διὰ τὴν ἐπιτυχίαν ἑνὸς τόσον σοβαροῦ μέτρου ἔπρεπε νὰ γίνῃ :

α) Ἡ ἀναγκαία προπαρασκευαστικὴ ἐργασία καὶ ἐν συνεχείᾳ

β) Νὰ δημιουργηθῇ ὁ μηχανισμὸς ἐφαρμογῆς τῶν ἐπιδιωκομένων, ἰδίᾳ ὡς πρὸς τοὺς οἰκονομικοὺς σκοποὺς τῆς Π.Α.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν προπαρασκευὴν ἔπρεπε νὰ διαφωτισθῇ ὁ λαὸς ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν ὠφελημάτων, ὥστε νὰ ἀγκαλιάσῃ ὁμοθύμως τὴν Π.Α., νὰ προειδοποιηθοῦν δὲ ἐκεῖνοι οἱ εἰσαγωγεῖς ἐμπορευμάτων, τῶν ὁποίων τὰ συμφέροντα ἐπλήττοντο, ἵνα, ἀφ' ἑνὸς μὲν

οὗτοι μὴν ὑποστοῦν σοβαρὰς ζημίας ἀπὸ νέας εἰσαγωγὰς ἐξ 'Αγγλίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ κατανοήσουν τὴν σημασίαν τοῦ μέτρου καὶ γίνουν συμπαρασστάται μας.

Ὡς πρὸς τὸν μηχανισμὸν ἐφαρμογῆς τῆς Π.Α., ἠκολουθεῖτο ρυθμὸς ἐξελικτικός. Τοῦτο ἐθεώρησα ἀπαραίτητον, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ σφυγμομετρῆται ἑκάστοτε ἡ κοινὴ γνώμη καὶ δημιουργοῦνται αἱ κατάλληλοι ψυχολογικαὶ καὶ λοιπαὶ συνθῆκαι, πρὶν ἢ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν συγκεκριμένης ἀποφάσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ διαπιστώσωμεν τὰ τῆς ἐπιτυχίας τῶν ὑποδεικνυομένων, πρὶν ἢ προχωρήσωμεν περαιτέρω.

Αἱ ἀνωτέρω ὁδηγίαι ἀπεστάλησαν εἰς τοὺς τομεῖς καὶ ἄλλους ἁρμοδίους τῆς ΠΕΚΑ, ἵνα τὰς μελετήσουν καὶ ἐκφέρουν τὴν γνώμην των, πρὶν ἢ ἀποφασίσω τὴν ἔναρξιν τῆς Π.Α.

Ποῖα, κατὰ προσέγγισιν, τὰ εἰσοδήματα τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως ἐκ διαφόρων δασμῶν.

— Τελωνειακοὶ δασμοὶ £ 1.800.000.

— Δασμοὶ ἐκ πωλήσεων καὶ ἄδειαι £ 1.340.000, ἐκ τῶν ὁποίων πρώτην θέσιν κατεῖχον αἱ ἐκ τῆς πωλήσεως καπνῶν καὶ σιγαρέττων (περὶ τὰς £ 740.000).

— Φόρος εἰσοδήματος καὶ κτηματικοὶ φόροι £ 1.060.000.

— Πρόστιμα, δάση, ταχυδρομεῖα κ.λ.π. £ 180.000.

Ἦτο, συνεπῶς, φανερὸν ὅτι, ἐὰν ἐπλήττοντο αἱ δύο πρῶται κατηγορίαι, ἀφ' ἑνὸς μὲν θὰ ἐμειοῦντο τὰ ἔσοδα τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ περιωρίζοντο τὰ ἐκ τῆς Κοινοπολιτείας εἰσαγόμενα ἐμπορεύματα καὶ κατ' ἀκολουθίαν θὰ ἐπλήττετο ὁ Βρεττανὸς παραγωγός.

Οἱ Κύπριοι, ἀτυχῶς, ὡς πρὸς τὴν προμήθειαν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν καὶ λοιπῶν εἰδῶν, ἐδείκνυον προτίμησιν εἰς τὰ 'Αγγλικὰ προϊόντα καὶ εἴδη, κατόπιν συστηματικῆς προπαγάνδας τῆς 'Αγγλικῆς διοικήσεως.

'Επίσης εἶχον καὶ τὴν ροπὴν πρὸς τὴν πολυτέλειαν, ἐλάττωμα κτηθὲν ἐξ ἀπομιμήσεως τῶν ἐν Κύπρῳ Ἄγγλων ὑπαλλήλων, οἱ ὁποῖοι ἠμείβοντο πλουσιοπαρόχως, ἐνῷ τὰ ἔσοδα τοῦ μέσου Κυπρίου δὲν ἦσαν τόσα διὰ νὰ δικαιολογοῦνται δαπάναι τόσον ὑψηλοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου.

Παραθέτω μόνον μερικὰ παραδείγματα:

1.—Καπνὰ καὶ σιγάρα, εἰσαγόμενα ἐτησίως. Σιγαρέττα ἐξ 'Αγγλίας ἀξίας £ 640.000 Καπνὰ ἐκ Ροδεσίας καὶ Η.Π. ἀξίας £ 190.000. Καπνὰ ἐξ 'Ελλάδος ἀξίας 38.000.

Καὶ ὅμως ἡ Κύπρος εἶχεν ἐγχώριον παραγωγὴν καπνοῦ περὶ τὰς 700 - 800 χιλιάδων ὀκάδων ἐτησίως, ὁ ὁποῖος ἔμενεν ἀδιάθετος, διότι οἱ Κύπριοι ἠρέσκοντο νὰ καπνίζουν καπνὰ Βιρτζίνια ἢ 'Αγγλικὰ σιγαρέττα.

2.—Αὐτοκίνητα. Τρομακτική, ἀλλὰ καὶ ἀκατανόητος, ἡ εἰσαγωγὴ αὐτοκινήτων. 'Αρκεῖ νὰ τονισθῇ, ὅτι κατὰ τὸν μῆνα Φεβρουάριον 1958 εἰσήχθησαν περὶ τὰ 460 ἰδιωτικὰ αὐτοκίνητα, αἱ δὲ εἰσαγωγαὶ μόνον εἰς βενζίνην καὶ ἐλαστικὰ αὐτοκινήτων ἀνήρχοντο ἐτησίως εἰς £ 1.500.000.

3.—Οἰνοπνευματώδη ποτά, ποδοσφαιρικὰ στοιχήματα κ.λ.π. 'Ενῷ ἡ Κύπρος παράγει ἄριστα οἰνοπνευματώδη ποτά, ἐν τούτοις, εἰσήγοντο καὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Τὸ αὐτὸ συνέβαινε καὶ μὲ τὰ εἴδη ζαχαροπλαστικῆς. 'Εκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσήγοντο καὶ ὑποδήματα, εἰς τοιαύτην δὲ ποσότητα, ὥστε οἱ Κύπριοι ὑποδηματοποιοὶ ἐστεροῦντο ἐργασίας. Ὡσαύτως πλέον τῶν £ 600.000 ἐξήγοντο ἐτησίως εἰς 'Αγγλίαν διὰ ποδοσφαιρικὰ στοιχήματα.

Συνεπῶς, ἀνεξαρτήτως τοῦ γενικοῦ σκοποῦ τῆς Π.Α., ὡς οὗτος καθωρίσθη ἀνωτέρω, διὰ τοῦ οἰκονομικοῦ μποϋκοταρίσματος θὰ ἐπετυγχάνοντο καὶ τὰ ἑξῆς, ὑποβοηθοῦντα ἐμμέσως τὸν ἀγῶνα: Κτύπημα κατὰ τῆς πολυτελείας καὶ τῆς ἐπιδείξεως πλούτου καὶ ἐξοικονόμησις ἐξαγομένου συναλλάγματος. Κατὰ τὸ 1957 εἰσήχθησαν εἰς τὴν Κύπρον ἐκ τῆς Κοινοπολιτείας ἐμπορεύματα ἀξίας £ 20.000.000, ποσὸν λίαν σοβαρὸν δι' ἕνα νησὶ 520.000 κατοίκων.

'Εξ ἄλλου, οἱ Ἄγγλοι ὑπάλληλοι τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως ἀπεμύζων ἀπὸ τὸν Κύπριον φορολογούμενον περὶ τὰς £ 600.000 ἐτησίως μόνον διὰ μισθούς, ἐκτὸς τῶν δαπανωμένων ποσῶν διὰ κατοικίας, αὐτοκίνητα μετακινήσεώς των, τὰ ὁποῖα ἀνέρχονται εἰς ἑκατοντάδας χιλιάδων λιρῶν, ἐπὶ πλέον δὲ τούτων ἦσαν καὶ οἱ ὑψηλοὶ μισθοὶ τῶν Ἄγγλων εἰς διαφόρους ἡμικρατικὰς ἢ δημοσίου δικαίου ὑπηρεσίας.

Προπαρασκευὴ καὶ ἐκδήλωσις τῆς Παθητικῆς Ἀντιστάσεως (Π.Α.).

Ἡ προπαρασκευὴ διὰ τὴν Π.Α. ὑπῆρξε μακρὰ καὶ διήρκεσε περὶ τὸ πεντάμηνον. Τοῦτο ἦτο ἀπαραίτητον, διότι ἓν τόσον σοβαρὸν μέτρον θὰ ἀπετύγχανε, ἐὰν δὲν ἐνεκολποῦτο τοῦτο ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαός.

Πλὴν εἰδικῶν διαταγῶν πρὸς τοὺς τομεῖς, διὰ τὴν προπαρασκευήν, ἐξέδωκα τὴν 6ην Δεκεμβρίου 1957 καὶ γενικὴν τοιαύτην, παρατιθεμένην εἰς τὸ Παράρτημα σελ. 66.

Ἐπὶ πλέον, κατὰ μῆνα Φεβρουάριον 1958, εἰδοποίησα τοὺς καπνοβιομηχάνους, τοὺς εἰσαγωγεῖς εἰδῶν ζαχαροπλαστικῆς, οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν καὶ ὑποδημάτων νὰ παύσουν τὰς εἰσαγωγὰς τῶν εἰδῶν τούτων ἐκ τῆς Κοινοπολιτείας, διότι ταῦτα συντόμως θὰ ἐμποϋκοταρίζοντο.

Ὅταν αἱ συγκεντρωθεῖσαι πληροφορίαι μὲ ἔπεισαν, ὅτι τὸ ἔδαφος προπαρεσκευάσθη καταλλήλως, ἐξέδωσα προκήρυξιν, ἀρχὰς Μαρτίου, διὰ τῆς ὁποίας ὕψωνα τὴν σημαίαν τῆς Π.Α. καὶ ἐκάλουν τὸν Κυπριακὸν λαὸν νὰ πειθαρχήσῃ εἰς τὴν διαταγήν μου καὶ νὰ ἐκτελῇ πιστῶς τὰ διατασσόμενα. (1)

---

(1) ΕΜΠΡΟΣ ΟΛΟΙ ΣΤΗΝ ΝΕΑΝ ΜΑΧΗΝ

Ἡ ἀποικιοκρατικὴ Ἀγγλία ἀπομυζᾷ τὸν μόχθον καὶ τὸν ἱδρῶτα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Βάζει τὸ χέρι της στὴν τσέπην τοῦ Κυπρίου καὶ παίρνει μὲ τὸ γάντι τὸ χρῆμα τοῦ ἐργάτη, τοῦ ἀγρότη, τοῦ ἐπαγγελματία, ὑπὸ μορφὴν τελωνειακῶν φόρων, διαφόρων δασμῶν, φόρων εἰσοδήματος, προστίμων κ.τ.λ. Ἐπίσης ὑπὸ μορφὴν χαρτοπαιγνίου, ὡς ὁ κοινὸς λωποδύτης, μὲ τὰ διάφορα λαχεῖα, διὰ νὰ πληρώνωνται οἱ ἐπικουρικοὶ καὶ βασανισταὶ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, καὶ μὲ τὰ καθιερωθέντα ποδοσφαιρικὰ στοιχήματα, ποὺ μερικοὶ ἀφελεῖς ἐξακολουθοῦν ἀκόμη νὰ παίζουν καὶ ἀπὸ τὰ ὁποῖα στοιχήματα φεύγουν ἀπὸ τὴν τσέπη τοῦ Κυπρίου καὶ πηγαίνουν στὴν τσέπη τοῦ Ἄγγλου τοῦ Λονδίνου πλέον τῶν ΠΕΝΤΑΚΟΣΙΩΝ ΧΙΛΙΑΔΩΝ ΛΙΡΩΝ ἐτησίως. Καὶ ὅλα αὐτὰ διὰ νὰ συντηρῇ τὸ ἀποικιακὸν καθεστώς της καὶ νὰ πλουτίζῃ συγχρόνως καὶ τὸ Ἀγγλικὸν θησαυροφυλάκιον μὲ τὰ χρήματα τοῦ Κυπρίου φορολογουμένου.

Ὕστερα ἀπ' αὐτά, δὲν ἀποροῦμεν γιατὶ ἡ τόση ἐπιμονὴ τῶν Ἄγγλων νὰ μὴ φύγουν ἀπὸ τὴν Κύπρον, ὅπου ἐξ ἄλλου ἐξοικονομοῦνται σὲ διαφόρους θέσεις καὶ Ἄγγλοι χαραμοφάγηδες ἄνευ ἐπαγγέλματος καὶ οἱ ὁποῖοι, ὅπως ἐγράψαμεν σὲ κάποιο φυλλάδιό μας, στοιχίζουν ἐτησίως στὸν Κύπριον φορολογούμενον πλέον τοῦ ΕΝΟΣ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΟΥ ΛΙΡΩΝ.

Συνεπῶς, ποῖος Κύπριος δὲν θὰ θελήσῃ νὰ ἀκούσῃ εἰς τὴν φωνὴν τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ κινήματος, γιὰ νὰ συνενώσῃ τὰς δυνάμεις του καὶ νὰ συνεισφέρῃ εἰς ἕνα ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΚΟΝ πόλεμον, διὰ τὴν συντριβὴν τῆς ἀποικιοκρατίας ἐν Κύπρῳ;

Ποῖος Κύπριος θὰ θελήσῃ νὰ πληρώσῃ ἀνοήτως διὰ τὴν διαιώνισιν τῆς δουλείας του ;

Ποῖος Κύπριος θὰ θελήσῃ νὰ παίρνῃ ὅ,τι ἀποκτᾷ μὲ τὸν ἱδρῶτά του καὶ ἀπὸ τὸ ψωμὶ τῶν παιδιῶν του καὶ νὰ τὸ δίδῃ στοὺς Ἄγγλους ;

Ποῖος Κύπριος θὰ θελήσῃ νὰ πληρώνῃ ἐκείνους, ποὺ πυροβολοῦν καὶ σκοτώνουν τ' ἀδέλφια του ;

Ἔχων ἐπίγνωσιν τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς μου, δι' ἧς μὲ ἐτίμησεν ὁ Κυπριακὸς λαός, διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ ὁποίου ἀνιδιοτελῶς ἐργάζομαι καὶ διὰ τὰς ὁποίας θὰ ἀφιερώσω ὅλας μου τὰς δυνάμεις,

ΥΨΩΝΩ

ἀπὸ σήμερα ΚΑΙ τὴν σημαίαν τῆς ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ δίπλα ἀπὸ τὴν σημαίαν τοῦ ἐνόπλου ἀγῶνος, ἡ ὁποία ΟΥΔΕΠΟΤΕ ΘΑ ΥΠΟΣΤΑΛΗ, ἀλλὰ θὰ ἐξακολουθῇ νὰ κυματίζῃ νικηφόρος καὶ κυρίαρχος τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὡς εἶναι σήμερον, σύμβολον ἀνδρείας καὶ αὐτοθυσίας τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, καθοδηγοῦσα τὰ βήματα καὶ τὰς σκέψεις ὅλων μας

ΚΑΙ ΚΑΛΩ

τὸν Κυπριακὸν λαὸν νὰ πειθαρχήσῃ ἀπολύτως εἰς τὴν διαταγήν μου καὶ νὰ ἐκτελῇ πιστῶς τὰ διατασσόμενα, μὲ τὴν αὐτὴν πειθαρχίαν, ἀποφασιστικότητα καὶ ἐμμονήν, αἱ ὁποῖαι διέκριναν μέχρι τοῦδε τοὺς ἀγῶνάς του.

Διὰ διαταγῶν μου, κοινοποιουμένων ἑκάστοτε, θὰ καθορίζωνται τὰ ἀντικείμενα τῆς Π. Ἀντιστάσεως.

Κύριος σκοπός μου εἶναι :

1. Νὰ δείξωμεν εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀποικιοκράτας καὶ συνοδοιπόρους των ὅτι ὁ Κυπριακὸς λαός, ὅπως δὲν ἐφείσθη αἵματος, ἔτσι εἶναι ἀποφασισμένος νὰ δώσῃ «Ο Λ Α» γιὰ τὴν Λευτεριά του.

2. Νὰ δείξωμεν ἐπίσης ὅτι ὁ ἀγώνας τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ δὲν εἶναι «ἀγώνας ὀλίγων θερμοαίμων», ὡς θέλουν νὰ φωνασκοῦν οἱ ἀποικιοκράται Ἄγγλοι, ἀλλὰ ἀγώνας εἰς τὸν ὁποῖον μετέχει ΟΛΟΚΛΗΡΟΣ ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαός.

3. Νὰ φωνάξουμε δυνατὰ γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ποὺ νὰ κλονίσῃ τὰ θεμέλια τοῦ ἀποικιοκρατικοῦ καθεστῶτος ἐν Κύπρῳ, ὅτι ἡ «Κύπρος εἶναι γιὰ τοὺς Κυπρίους» καὶ ὁ ἱδρῶτας τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ θὰ ἀπολαμβάνεται ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν λαόν, ὁ ὁποῖος θέλει, ἀλλὰ καὶ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ κανονίζῃ μόνος του τὰ τῆς τύχης του, καὶ ὅτι ἡ ἀποικιακὴ Κυβέρνησις εἶναι πλέον μία σκιὰ καὶ συνεπῶς περιττή.

Τὴν παροῦσαν θὰ ἐπακολουθήσουν εἰδικαὶ ἐντολαί.

Ε.Ο.Κ.Α. Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ

Ἐφαρμογὴ τῆς Παθητικῆς Ἀντιστάσεως.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς παθητικῆς ἀντιστάσεως ἐγένετο κατὰ στάδια. Ἀρχικῶς, περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου 1958, ἔδωσα ἐντολὴν παραιτήσεως τῶν μουχταρῶν καὶ τῶν κοινοτικῶν συμβουλίων ἀναπτύξεως, ἵνα δυσχεράνω τὴν ἐπαφὴν Κυβερνήσεως καὶ λαοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐγένετο σύστασις εἰς τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους νὰ μὴ ἀναλάβουν καθήκοντα μουχταρῶν, ἐὰν τοὺς ἀνετίθεντο τοιαῦτα ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως.

Τὴν 6-3-58 ἐμποϋκοταρίσθησαν τὰ εἴδη ζαχαροπλαστικῆς, τὰ οἰνοπνευματώδη ποτὰ καὶ τὰ ὑποδήματα. Διὰ τὰ εἴδη αὐτὰ εὕρομεν μεγαλυτέραν ἀνταπόκρισιν ἀπὸ τὸν λαόν.

Τὴν 14-3-58 ἐπεξετάθη τὸ μποϋκοτάρισμα εἰς τὰ Ἀγγλικὰ σιγάρα καὶ καπνὰ καὶ τὴν 20-3-58 εἰς τὸν Ἀγγλικὸν σάπωνα, σκόνην πλυσίματος καὶ τὰ χάρτινα πετσετάκια.

Τὴν 23-3-58 ἀπηγορεύθησαν τὰ ποδοσφαιρικὰ στοιχήματα, διὰ τὰ ὁποῖα £ 50.000, μηνιαίως, ἐξήγοντο εἰς Ἀγγλίαν.

Τὴν 7-4-58 διετάχθη : α) Ἡ προτίμησις τῶν Ἑλληνικῶν ἀσφαλιστικῶν ἑταιριῶν καὶ τὸ μποϋκοτάρισμα τῶν Ἀγγλικῶν τοιούτων.

β) Τὸ μποϋκοτάρισμα τῶν Ἀγγλικῶν βαμβακερῶν ἐνδυμάτων, καθ' ὅσον τὰ 80 % τούτων εἰσήγοντο ἐξ Ἀγγλίας, ἐνῷ ἕνα μέγα ποσοστὸν τούτων ἠδύνατο νὰ καλυφθῇ ἀπὸ τὴν ἐντόπιον παραγωγὴν καὶ

γ) Ἐδόθη γενικῶς τὸ σύνθημα: Νὰ φορᾶμε ὅ,τι παράγει ὁ τόπος καὶ νὰ τεθῇ εἰς λειτουργίαν ὁ ἐγκαταλελειμμένος ἀργαλειός.

Τὴν 16-4-58 ἐμποϋκοταρίσθησαν τὰ Ἀγγλικὰ αὐτοκίνητα, ἐλαστικὰ τούτων καὶ γεωργικὰ ἐργαλεῖα. Πλέον τῶν £ 600.000 διετίθεντο διὰ τὴν εἰσαγωγήν των ἐξ Ἀγγλίας.

Τὴν 5-5-58 ἐμποϋκοταρίσθησαν τὰ Ἀγγλικὰ καλλυντικά, εἴδη ξυρίσματος, καθαρισμοῦ ὀδόντων, τὰ Ἀγγλικὰ χρώματα καὶ τὰ ἔπιπλα.

Πλὴν τούτων, ἐγένοντο μέχρι τῆς 24ης Σεπτεμβρίου 1958, αἱ ἀκόλουθοι ὑποδείξεις πρὸς τὸν λαόν:

1) Νὰ ἀφαιρεθοῦν ἅπασαι αἱ Ἀγγλικαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ διαφημίσεις ἀπὸ τὰ καταστήματα. Ἡ Κύπρος πρέπει νὰ παρουσιάζῃ Ἑλληνοπρεπῆ ὄψιν.

Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις διὰ νὰ ἀντεπεξέλθῃ εἰς τὰς δαπάνας τῆς ἐκτάκτου ἀνάγκης ἀπεφάσισε τὴν ἔκδοσιν κυβερνητικοῦ λαχείου. Ἐν ἀρχῇ ἀντεδράσαμεν, διὰ δολιοφθορᾶς εἰς τὰς μηχανικὰς ἐγκαταστάσεις τῶν λαχείων, αἱ ὁποῖαι, ὅμως, ἀντικατεστάθησαν ἀμέσως δι' ἑτέρων ἐξ Ἀγγλίας. Ἐν συνεχείᾳ ἐδώσαμεν διαταγὴν νὰ μποϋκοταρισθῇ τὸ λαχεῖον.

Νὰ ἀναγράφεται Ἑλληνιστὶ ἐπὶ κυτίων εἰδῶν Κυπριακῆς παραγωγῆς τὸ περιεχόμενον καὶ ἡ μάρκα τοῦ ἐργοστασίου.

Νὰ μὴ δίδωνται ρεκλάμαι εἰς κυβερνητικὰ ἔντυπα καὶ Ἀγγλικὰς ἐφημερίδας. Νὰ μὴ προσλαμβάνωνται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν Ἑλλήνων Ἀγγλίδες, αἱ ὁποῖαι ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ ὡς πράκτορες τῆς Ἰντέλλιντζες Σέρβις. Τοῦτο διηυκόλυνε τὴν ἐξεύρεσιν ἐργασίας εἰς Ἑλληνίδας.

Νὰ προτιμῶνται τὰ Ἑλληνικὰ μέσα μεταφορᾶς διὰ ταξείδια εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

2) Ὁδηγίαι εἰς τοὺς τομεῖς καὶ τὰς ἐπιτροπὰς ΠΕΚΑ.

α. Νὰ μελετηθῇ τὸ ζήτημα ἐπιλύσεως ὡρισμένων διαφορῶν μεταξὺ Ἑλλήνων Κυπρίων διὰ «Διαιτητικῶν ἐπιτροπῶν», ἀντὶ τῆς προσφυγῆς εἰς τὰ Δικαστήρια. Τοῦτο ὄχι μόνον θὰ ἐμείωνε τὰς κυβερνητικὰς προσόδους καὶ θὰ ἐπέφερεν οἰκονομίαν εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους, ἀλλὰ θὰ συνέτεινεν εἰς τὴν χαλύβδωσιν τῆς πειθαρχίας παρὰ τῷ λαῷ, διὰ τὴν ὁποίαν ἐνδιεφερόμην τὰ μέγιστα.

β. Οἱ ἀγροφύλακες νὰ περιορισθοῦν ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ καθήκοντά των καὶ νὰ μὴ ἀναλάβουν οὐδεμίαν ἄλλην ὑπηρεσίαν, ἡ ὁποία τυχὸν ἤθελεν ἀνατεθῇ εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, νὰ μελετηθῇ δὲ τὸ θέμα παραιτήσεώς των, ἐὰν τυχὸν ἤθελον χρησιμοποιηθῇ ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν, ἀντὶ τῶν παραιτηθέντων μουχταρῶν.

γ. Ἡ ΑΝΕ (Ἄλκιμος Νεολαία τῆς ΕΟΚΑ) νὰ παρακολουθῇ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν διὰ τὸ μποϋκοτάρισμα τῶν Ἀγγλικῶν εἰδῶν.

δ. Νὰ ὀργανωθῇ εἰς ἕκαστον τομέα ὑπηρεσία ἀντιπροπαγάνδας διὰ τὴν Π.Α., πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῆς ἀντιπάλου προπαγάνδας, ἀσκουμένης ἀπὸ τὰς Ἀγγλικὰς Ἀρχὰς καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους καὶ εἰσαγωγεῖς Ἀγγλικῶν εἰδῶν, τῶν ὁποίων τὰ μεγάλα κέρδη ἐμειοῦντο ἐκ τῆς ἀπαγορεύσεως εἰσαγωγῆς τοιούτων.

Ὁμάδες διαφωτίσεως πρέπει νὰ ὀργανωθοῦν μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου χωρίου.

ε. Νὰ ὀργανωθῇ εἰδικὴ ὑπηρεσία παρακολουθήσεως ἐλέγχου εἰς τὰ τελωνεῖα καὶ τὰς Τραπέζας τῶν εἰσαγωγῶν, πρὸς διαπίστωσιν τῶν μὴ συμμορφουμένων πρὸς τὰς διαταγὰς ἀπηγορευμένων εἰσαγωγῶν.

Βεβαίως, δὲν παρεγνώριζα, ὅτι, συνεπείᾳ τῆς Παθητικῆς 'Αντιστάσεως, μεγάλοι εἰσαγωγεῖς θὰ ἐζημιοῦντο, ἀντιπρόσωποι ξένων οἴκων θὰ ἔχανον τὴν ἐργασίαν των καὶ θὰ ἀντιμετώπιζον ζήτημα συντηρήσεώς των καὶ ὅτι μέρος τῆς οἰκονομίας τοῦ τόπου, ἰδίᾳ ἀντιπροσωπεῖαι 'Αγγλικῶν Οἴκων, δυνατὸν νὰ περιήρχοντο εἰς χεῖρας Τούρκων.

Οἱ κίνδυνοι ὅμως οὗτοι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συνηγορήσουν ὑπὲρ τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς Π.Α. Καὶ τοῦτο, διότι οἱ μεγάλοι εἰσαγωγεῖς ἦσαν ἀρκετὰ πλούσιοι, ὥστε νὰ ὑποστοῦν ἀνωδύνως μίαν τοιαύτην θυσίαν. Ἄλλως τε, ἠδύναντο νὰ στραφοῦν πρὸς ἄλλας ξένας ἀγοράς, πλὴν τῆς Κοινοπολιτείας, ἐὰν ἤθελον, μολονότι ηὐχόμην νὰ παύσῃ ἡ εἰσαγωγὴ μερικῶν εἰδῶν, ὡς ἰδιωτικῶν αὐτοκινήτων, κ.λ.π., τὰ ὁποῖα εἰσάγονται κυρίως χάριν ἀνέσεως καὶ ἐπιδείξεως πλούτου, καθ' ἣν στιγμὴν αἱ πτωχαὶ τάξεις καὶ ἰδίᾳ ἡ ὕπαιθρος ὑφίσταντο θυσίας εἰς αἷμα καὶ χρῆμα.

Ὡς πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους 'Αγγλικῶν οἴκων ἐν Κύπρῳ, οἱ ὁποῖοι τυχὸν θὰ ἀντιμετώπιζον ζήτημα συντηρήσεώς των, ἐλήφθη μέριμνα, ὅπως, ἐὰν ἐπεθύμουν, προσληφθοῦν ὑπὸ ἐγχωρίων βιομηχανιῶν, αἱ ὁποῖαι παράγουν μποϋκοταριζόμενα εἴδη.

Ἡ μεταβίβασις τῶν 'Αγγλικῶν ἀντιπροσωπειῶν εἰς χεῖρας Τούρκων δὲν μοῦ ἐφαίνετο δυνατή, καθ' ὅσον οἱ 'Αγγλικοὶ οἶκοι δὲν εἶχον συμφέρον νὰ πράξουν τοῦτο, ἐφ' ὅσον οἱ Ἕλληνες δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἀγοράσουν τὰ εἴδη των ἀπὸ ἀντιπροσωπείας περιελθούσας μάλιστα εἰς χεῖρας Τούρκων, τόσον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος, ὅσον καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς νήσου εἰς τὴν ὁμαλότητα.

Αἱ ἀνωτέρω προβλέψεις μου ἐπηλήθευσαν, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι πρὸς ταύτας δὲν συνεφώνουν πολλοί, οἱ δὲ 'Αγγλικοὶ οἶκοι, πράγματι, δὲν ἐδέχθησαν αἰτήσεις Τούρκων, περὶ μεταβιβάσεως εἰς αὐτοὺς ἀντιπροσωπειῶν μποϋκοταρισθέντων εἰδῶν των.

'Αντίδρασις εἰς τὴν Παθητικὴν 'Αντίστασιν.

Ἡ ἀντίδρασις τῶν Ἄγγλων ἦτο, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ κυκλοφορήσουν μυστικῶς φυλλάδιον κατὰ τῆς Π.Α., ὡς προερχόμενον δῆθεν ἐκ μέρους Κυπρίων, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ὑποθάλψουν τὸ λαθρεμπόριον ὡρισμένων εἰδῶν π.χ. σιγαρέττων, τὰ ὁποῖα ἄφηναν λαθραίως νὰ φεύγουν ἀπὸ τὴν ΝΑΑΦΙ καὶ τὰ ὁποῖα οἱ πράκτορές των ἐπώλουν φθηνότερα τῶν πωλουμένων εἰς τὴν ἀγορὰν Ἑλληνικῶν σιγαρέττων. Διὰ νὰ ἐπηρεάσῃ δὲ ἡ 'Αγγλικὴ προπαγάνδα τὸ Ἑλληνικὸν κοινόν, διέδιδε, ὅτι ἡ παθητικὴ ἀντίστασις ἀπέτυχε.

'Εναντίον τῆς Π.Α. δὲν ἔλειψαν, ἀτυχῶς, καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ ἀντιδράσεις. Τοιαῦται ἦσαν:

1. 'Εκ μέρους τῶν ὀλίγων πλουσίων, τῶν ὁποίων τὰ συμφέροντα ἐπλήττοντο. Μερικοὶ μάλιστα τούτων προσήγγισαν τοὺς Κυπρίους κομμουνιστὰς διὰ νὰ σχηματίσουν κοινὸν μέτωπον ἐναντίον τῆς Π.Α. Τὸ κακὸν κεφάλαιον συνεμάχησε μὲ τοὺς κοπτομένους καὶ φωνασκοῦντας κατὰ τῆς κεφαλαιοκρατίας κομμουνιστάς!

Οὐδόλως ὑπελόγισα τοὺς κακοὺς τούτους πλουσίους καὶ τοὺς εἰδοποίησα, ὅτι ὀφείλουν νὰ ὑποταχθοῦν ἀγογγύστως εἰς τὰς διαταγὰς τῆς 'Οργανώσεως διὰ τὴν Π.Α. καὶ νὰ δείξουν πατριωτισμόν, ἀρκούμενοι εἰς ὀλιγώτερα κέρδη, καθ' ἣν στιγμὴν οὗτοι οὐδὲν προσφέρουν, ἐνῷ ἄλλοι προσφέρουν αἷμα καὶ χρῆμα.

2. Τῶν κομμουνιστῶν. Ἡ προδοσία τοῦ ἀγῶνος συνεχίσθη ὑπὸ τούτων καὶ εἰς τὸ θέμα τῆς Π.Α. Ἡ στάσις των ὑπῆρξεν ὕπουλος καὶ ἀντιδραστική. 'Ενῷ δὲν ἐτόλμων δημοσίᾳ νὰ καταπολεμήσουν τὴν Π.Α., ἐνήργουν ἐναντίον της πρὸς δύο κατευθύνσεις:

α. Ἡ ἡγεσία τοῦ ΑΚΕΛ ἀπευθύνεται πρός τινας εἰσαγωγεῖς καὶ ἀντιπροσώπους 'Αγγλικῶν οἴκων διὰ τὴν σύμπηξιν ἀντιδραστικοῦ μετώπου καὶ εὑρίσκουν εἰς τούτους ἀνταπόκρισιν, καθ' ὅσον ἐλπίζουν νὰ εὕρουν μεταξὺ τῶν Κυπρίων κομμουνιστῶν ἀγοραστὰς τῶν εἰσαγομένων ἀγγλικῶν προϊόντων.

β. Ὑποκινοῦν λάθρα τοὺς ὀπαδούς των νὰ μὴν συμμορφοῦνται πρὸς τὰ συνθήματα τῆς Π.Α., πολλοὶ τῶν ὁποίων ἀγοράζουν ξένα προϊόντα καὶ τὰ χρησιμοποιοῦν ἐπιδεικτικῶς. Σχεδὸν ἅπαντες οἱ κομμουνισταὶ καπνίζουν 'Αγγλικὰ σιγαρέττα. Οἱ κοπτόμενοι διὰ τοὺς ἐργάτας δὲν καπνίζουν Κυπριακὰ σιγάρα, τὰ ὁποῖα θὰ δώσουν ἐργασίαν εἰς τὸν Κύπριον ἐργάτην!

3. Ἦσαν ὅμως καὶ ἄλλοι, μὴ ἀνήκοντες εἰς τὰς ἀνωτέρω κατηγορίας, ἀλλὰ εἰς τὸν πολιτικὸν κόσμον τῆς νήσου, οἱ ὁποῖοι ἐφρόνουν, ὅτι διὰ τοῦ μποϋκοταρίσματος τῶν Ἀγγλικῶν προϊόντων, ἀφ' ἑνὸς μὲν θὰ ἀπεξενούμεθα τῶν συμπαθειῶν τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ἀγγλίας εἰς τὸν ἀγῶνά μας, ἐφ' ὅσον τὰ προϊόντα αὐτὰ κατασκευάζουν ἐργάται, οἱ ὁποῖοι οὐδέποτε ψηφίζουν Συντηρητικὴν Κυβέρνησιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ ἐζημιοῦτο σοβαρῶς ὁ ἐμπορικὸς κόσμος ἐν Κύπρῳ καὶ θὰ ἐπήρχετο οἰκονομικὴ κρίσις καὶ διάσπασις τοῦ λαοῦ! Αἱ ἀνωτέρω ἀντιλήψεις διεψεύσθησαν ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν γεγονότων.

Ἀποτελέσματα τῆς Παθητικῆς Ἀντιστάσεως.

Τὰ πρῶτα ἀποτελέσματα τῆς Π.Α. μέχρι τῶν μέσων Μαΐου 1958 ἦσαν τὰ ἀκόλουθα:

Α.— Οἰκονομικὸν μποϋκοτάζ.

1. Κυβερνητικὸν Λαχεῖον. Μποϋκοτάρισμα σχεδὸν πλῆρες. Ἡ ἀγορὰ περιωρίσθη μεταξὺ τῶν Τούρκων, κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων καὶ στρατιωτικῶν, ὑποχρεωθέντων πρὸς τοῦτο.
2. Ποδοσφαιρικὰ στοιχήματα. Ἔπαιζον μόνον ἐλάχιστοι φανατικοὶ θιασῶταί των.
3. Εἴδη ζαχαροπλαστικῆς. Ἡ κατανάλωσις τῶν εἰσαγομένων ἔπεσε κατὰ 60 - 65%. Εἰς τὴν ὕπαιθρον τὸ μποϋκοτάρισμα εἶναι καθολικόν. Ἡ κατανάλωσις ἐντοπίων εἰδῶν ηὐξήθη κατὰ 80%.
4. Οἰνοπνευματώδη. Ἡ ἐπιτυχία πλήρης. Κατανάλωσις ξένων προϊόντων γίνεται ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν, ἰδίᾳ τσεχοσλοβακικῆς μπύρας, ἡ ὁποία ἐξακολουθεῖ νὰ εἰσάγεται ὑπὸ τῆς κομμουνιστικῆς ἑταιρίας ΛΟΕΛ.
5. Ὑποδήματα. Αἱ εἰσαγωγαὶ ξένων ἐσταμάτησαν τελείως. Μεγάλη ζήτησις Κυπριακῶν, τῶν ὁποίων ἡ κατανάλωσις ηὐξήθη κατὰ 80%.
6. Σιγαρέττα. Ἐκ τῶν πωλουμένων τὰ 90% εἶναι Κυπριακῆς κατασκευῆς. Ὁ λαὸς συνεμορφώθη μετὰ φανατισμοῦ εἰς τὰς ὁδηγίας μου, πλὴν μερικῶν φανατικῶν κομμουνιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπιδεικτικῶς καπνίζουν Ἀγγλικὰ σιγαρέττα.

Τὸ μποϋκοτάρισμα τοῦτο ἀνησύχησε τοὺς Ἄγγλους, διότι ἡ εἰσαγωγὴ Ἀγγλικῶν σιγαρέττων ἐμειώθη κατὰ 80%, τὰ δὲ εἰσαγόμενα καπνίζονται κυρίως ὑπὸ Ἄγγλων καὶ Τούρκων. Μέρος, ἐξ ἄλλου, τῶν ἀποθεμάτων Κυπριακοῦ καπνοῦ εἰς χεῖρας τῶν παραγωγῶν ἠγοράσθη ὑπὸ τῶν καπνοβιομηχανιῶν.

7. Σκόναι πλυσίματος. Μεγάλη ζήτησις κυπριακῶν τοιούτων, αἱ ὁποῖαι δὲν δύνανται νὰ ἐπαρκέσουν εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ καταναλωτικοῦ κοινοῦ. Μέρος τούτων ἐκαλύπτετο διὰ τῶν ἐξ Ἑλλάδος εἰσαγωγῶν ἱκανῶν ποσοτήτων.

Παρετηρήθη μόνον κατανάλωσις Ἑλληνικοῦ καὶ ξένου σάπωνος καλλυντικοῦ, λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ Κυπριακὴ βιομηχανία δὲν κατώρθωσε, εἰσέτι, νὰ παρασκευάσῃ τοιοῦτον.

8. Χάρτινα πετσετάκια κ.λ.π. Ἐξηφανίσθησαν τελείως. Χρησιμοποιοῦνται ἐντόπια ὑφάσματα.
9. Ὑφάσματα. Ἤρχισεν ἡ ζήτησις Κυπριακῶν τοιούτων, ἰδίᾳ μεταξὺ τῶν γυναικῶν.
10. Ἀσφαλιστικαὶ ἑταιρεῖαι. Ὁ λαὸς ἀνταπεκρίθη πλήρως, δι' ὃ καὶ αἱ Ἀγγλικαὶ ἑταιρεῖαι ἀνέπτυξαν ματαίως, εἰς ἀντίδρασιν, ἔντονον δραστηριότητα.
11. Αὐτοκίνητα, γεωργικὰ ἐργαλεῖα, μηχαναὶ κ.λ.π. Ὁ λαὸς ἀνταπεκρίθη πλήρως. Ἡ ἀγορὰ αὐτοκινήτων τοῦ στρατοῦ ἐμποϋκοταρίσθη ἀγρίως.
12. Ἀγγλικὰ καλλυντικά. Ἠγοράζοντο μόνον τὰ Κυπριακῆς καὶ Ἑλληνικῆς προελεύσεως τοιαῦτα.
13. Ξέναι ἐπιγραφαί. Ἀξιέπαινος καὶ συγκινητικὴ ἡ προθυμία διὰ τὴν ἐξάλειψιν τούτων. Εἴς τινας πόλεις ἔλαβε τὴν μορφὴν ἀληθοῦς σταυροφορίας.

Β.— Διοικητικὸν μποϋκοτάζ.

1. Ἅπαντες οἱ μουχτάραι καὶ ἀζάδες τῶν χωρίων παρῃτήθησαν.
2. Οἱ ἀγροφύλακες δὲν ἀνελάμβανον ὑπηρεσίας, αἵτινες ἦσαν ἔργον τῶν παραιτηθέντων μουχταρῶν.
3. Ἤρχισεν ἡ σύστασις «Διαιτητικῶν ἐπιτροπῶν» διὰ τὴν ἐπίλυσιν διαφορῶν ἀστικοῦ δικαίου, (δι' ἃς δὲν ἀπαιτεῖται νομικὴ κατοχύρωσις) καθὼς καὶ ἰδιωτικῶν ποινικῶν ὑποθέσεων.

4. Ἐμποϋκοταρίσθησαν ἅπασαι αἱ κυβερνητικαὶ σχολαί, μὲ πλήρη ἐπιτυχίαν.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω, λίαν ἱκανοποιητικά, ἀποτελέσματα, ἡ προσοχὴ ἡμῶν ἐστράφη εἰς τὴν παρακολούθησιν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐκδοθεισῶν διαταγῶν μας, ὥστε ἡ ἐπιτυχία τούτων νὰ εἶναι ὁλοκληρωτική. Πρὸς τοῦτο ἐδώσαμεν ἰδιαιτέραν προσοχήν:

α. Εἰς τὴν πληρεστέραν διαφώτισιν τοῦ καταναλωτικοῦ κοινοῦ, ἵνα μὴ ἀγοράζῃ Ἀγγλικὰ εἴδη.

β. Εἰς ἐντόνους συστάσεις πρὸς τοὺς εἰσαγωγεῖς Ἀγγλικῶν προϊόντων, ὥστε οὗτοι νὰ μὴ εἰσάγουν τοιαῦτα. Ἐλαστικότης ὑπῆρξε μόνον διὰ τὴν κατανάλωσιν τῶν ἤδη ὑπαρχόντων ἀποθεμάτων ξένων, γενικῶς, προϊόντων.

Ἐθεώρησα ἀπαραίτητον τὰ ἑπόμενα βήματα νὰ γίνουν μὲ σύνεσιν καὶ ἀφοῦ βεβαιωθῶμεν περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἐξαγγελθέντων μέτρων καὶ παγιώσεως τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων.

Ἀξιοσημείωτον εἶναι ἐπίσης τὸ γεγονός, ὅτι οὐ μόνον οὐδεμία ἀπόλυσις ἐργατοϋπαλλήλου ἐσημειώθη, ἀλλά, τοὐναντίον, αἱ ἀπασχολούμεναι ἐργατικαὶ χεῖρες ηὐξήθησαν κατὰ 5⁰/₀.

Νέαι ἐπιδιώξεις τῆς Π.Α. καὶ ἀποτελέσματα ταύτης.

Τὴν 30 Ἀπριλίου 1958, ἵνα ἀντιδράσω κατὰ τῆς τακτικῆς τῶν Ἄγγλων, περὶ ἀφελληνισμοῦ τῆς νήσου, διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως ἀφίξεως Ἑλλήνων καθηγητῶν ἐξ Ἑλλάδος καὶ τῆς ἀφαιρέσεως ἀδείας ἐξασκήσεως ἐπαγγέλματος εἰς Ἕλληνας καθηγητάς, δίδω διαταγὴν μποϋκοταρίσματος τῆς ὑποχρεωτικῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς Πέμπτης καὶ Ἕκτης τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων, πέντε ὥρας ἑβδομαδιαίως, καθ' ἣν στιγμὴν διετίθεντο μόνον τρεῖς ὧραι ἑβδομαδιαίως διὰ τὴν Ἑλληνικὴν γραμματικὴν καὶ ὀρθογραφίαν. Καὶ ἡ προσπάθεια αὐτὴ ἐπέτυχε πλήρως. Οἱ μικροὶ Ἑλληνόπαιδες κατεξέσχισαν τὰ βιβλία των τῆς Ἀγγλικῆς καὶ ἐζήτουν ἀντιστοίχως νὰ αὐξηθοῦν αἱ ὧραι διδασκαλίας τῆς Ἑλληνικῆς.

Δευτέρα ἔκθεσις ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς Π.Α., συνταχθεῖσα ἀρχὰς Ἰουνίου 1958, παρουσίαζε τὰς ἀκολούθους διαφοράς, ἐν σχέσει μὲ τὴν προηγουμένην:

Κυβερνητικὸν λαχεῖον, ποδοσφαιρικὰ στοιχήματα. Ἐμειώθησαν σημαντικῶς. Ἀποχὴ 70 - 75⁰/₀.

Οἰνοπνευματώδη ποτά. Ἡ κατανάλωσις τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγομένων ἐσταμάτησε.

Ὑποδήματα. Ἡ ἐπιτυχία μεγίστη. Ἡ ζήτησις τῶν Κυπριακῶν ηὐξήθη κατὰ 90⁰/₀.
Ἡ πτῶσις τῶν ἐξ Ἀγγλίας εἰσαγωγῶν ἀνῆλθεν εἰς 70⁰/₀.
Εἰσαγωγαὶ Ἀπριλίου 1957 ζεύγη 15.177
» » 1958 » 3.282, τὰ ὁποῖα κυρίως ἀγοράζονται ἀπὸ Τούρκους καὶ Ἄγγλους.

Σιγάρα. Πώλησις Ἀγγλικῶν σιγαρέττων Ἰανουάριος 1957 108.000
» » » Ἀπρίλιος 1958 18.000
ἤτοι ἡ κατανάλωσις τούτων ἐμειώθη κατὰ 84⁰/₀.

Ἡ κατανάλωσις Κυπριακῶν σιγαρέττων ἀπὸ 22.000 ὀκάδας, ἀνῆλθε τὸν Ἀπρίλιον 1958 εἰς 36.000 ὀκάδας.

Ὑφάσματα. Ἐλάχισται παραγγελίαι ἐγένοντο εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Προτιμῶνται τὰ Ἑλληνικὰ καὶ Κυπριακὰ τοιαῦτα. Εἰς τὴν ὕπαιθρον ἡ προτίμησις εἶναι καθολική.

Ὁ ἀλατζᾶς τοῦ ἀργαλειοῦ εἶναι τὸ Ἐθνικὸν Κυπριακὸν ἔνδυμα. Εἶναι συγκινητικὴ ἡ προτίμησις τοῦ λαοῦ εἰς τὸ ὕφασμα τοῦτο. Καὶ γάμοι ἀκόμη ἐγένοντο μὲ ἔνδυμα νεονύμφων ἀπὸ ἀλατζᾶν! Οἱ ἀργαλειοὶ καὶ τὸ μόνον ὑφιστάμενον ἐν Κύπρῳ ἐργοστάσιον δὲν προλαμβάνουν νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν ζήτησιν.

Διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Κυπριακοῦ ἀλατζᾶ γίνονται καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον διαγωνισμοὶ καὶ δίδονται βραβεῖα ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους ΕΑΕΜ. Πραγματικὴ σταυροφορία ὑπὲρ τοῦ ἀλατζᾶ, τοῦ ὁποίου ἡ χρησιμοποίησις ἐξοικονομεῖ χρῆμα καὶ δίδει ἐργασίαν εἰς τὴν φτωχολογιά.

Ἀσφαλιστικαὶ ἑταιρεῖαι. Ἡ ἀνταπόκρισις τοῦ λαοῦ εἶναι σχεδὸν γενική, δι' ὃ καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ Ἀσφαλιστικαὶ ἑταιρεῖαι ηὔξησαν τὰς ἐργασίας των.

Αὐτοκίνητα κ.λ.π. Γενικὴ πτῶσις τῶν εἰσαγωγῶν κατὰ 25 - 30⁰/₀. Κατὰ τὸν μῆνα

'Ιούνιον παρηγγέλθη μόνον ἓν αὐτοκίνητον ΩΣΤΕΝ ὑπὸ Ἕλληνος, ἐνῷ, πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς Π.Α., εἰσήγοντο 20 - 30.

Ἀγορὰ στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων διὰ δημοπρασίας δὲν γίνεται πλέον. Ἐναντίον τῶν ἀγοραζόντων στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα ἐχρησιμοποιήσαμεν τὸ μέσον τοῦ ἐμπρησμοῦ τῶν αὐτοκινήτων των.

Γενικῶς, εἰς τὴν ἁγνὴν ὕπαιθρον τὸ μποϋκοτάρισμα τῶν Ἀγγλικῶν εἰδῶν εἶναι 100⁰/₀.

Κυβερνητικαὶ στατιστικαί, κυκλοφορήσασαι τὸν μῆνα Ἰούλιον 1958, δεικνύουν τὸν θρίαμβον τῆς ἐπιτυχίας τῆς Π.Α. Οὕτω, αἱ εἰσαγωγαί, αἱ ὁποῖαι κατὰ μῆνα Ἰούνιον 1958 ἦσαν £ 4.114.524, τὸν Ἰούλιον 1958 περιωρίσθησαν εἰς £ 2.501.979, ἤτοι ἐντὸς ἑνὸς μηνὸς ἡ πτῶσις ἦτο £ 1.612.545, ποσὸν τὸ ὁποῖον παρέμεινεν εἰς Κύπρον.

Ὁ εἰσαγωγικὸς δασμὸς κατὰ τὸν Ἀπρίλιον 1958 περιωρίσθη εἰς £ 401.803, τὸν Μάϊον εἰς £ 371.258 καὶ τὸν Ἰούνιον εἰς £ 199.720. Ἡ ἀπότομος αὕτη πτῶσις ἀνησύχησε σοβαρῶς τὴν Κυβέρνησιν.

Συνολικῶς ἀπὸ Ἰανουαρίου - Ἰουλίου 1957 εἰσήχθησαν εἰς Κύπρον ἐμπορεύματα ἀξίας £ 27.097.644, ἐνῷ κατὰ τὴν ἀντίστοιχον περίοδον τοῦ 1958 περιωρίσθησαν εἰς £ 21.512.916, ἤτοι μείωσις £ 5.600.000.

Χαρακτηριστικὸν ἐπίσης εἶναι, ὅτι κατὰ τὰς ἐξετάσεις τῆς Ἀγγλικῆς Σχολῆς Λευκωσίας τὸ 1958 προσῆλθον μόνον 16 μαθηταὶ ἐξ ὅλης τῆς νήσου, ἐνῷ τὸ 1956 προσῆλθον 352 καὶ τὸ 1957 προσῆλθον 161.

Διαφωνία καὶ ἀντιδράσεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου κατὰ τῆς Παθητικῆς Ἀντιστάσεως.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω συστηματικῶς ἀντιδρώντων πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ τὴν τακτικήν, ἣν ἠκολούθουν διὰ τῆς Π.Α., ἦσαν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος καὶ ὁ Πρόξενος κ. Φρυδᾶς.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος ἤθελε τὴν Π.Α. ἁπλῶς ὡς ἕνα «μ π α μ π ο ύ λ α ν» ἐπικρεμάμενον ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἀγγλίας.

Τοιαύτη ὅμως ἀντίληψις, ὡς ἔγραψα τὴν 24 Ἀπριλίου εἰς τὸν Ἕλληνα Πρόξενον, θὰ παρουσίαζε τὴν Π.Α. ὡς μίαν σαπουνόφουσκαν, ἡ ὁποία, μετὰ πάροδον ὀλίγου χρόνου, θὰ ἔσκαζε, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ ἴχνος καὶ θὰ μᾶς ἐγελοιοποίει.

Ὁ Ἕλλην Πρόξενος εἶχε μᾶλλον ἀντιρρήσεις ὡς πρὸς τὴν ἀκολουθητέαν τακτικὴν καὶ ἐφρόνει, ὅτι ἡ προσοχή μας ἔπρεπε νὰ στραφῇ κυρίως πρὸς τὸν καταναλωτὴν καὶ οὐχὶ πρὸς τὸν κερδοσκόπον εἰσαγωγέα.

Ἐννοεῖται, ὅτι δὲν συνεφώνησα μὲ τὰς ἀνωτέρω ἀντιλήψεις οὔτε τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, οὔτε τοῦ Ἕλληνος Προξένου καὶ ἐπροχώρησα βάσει τοῦ σχεδίου μου.

Ἤδη ἀρχίζει νὰ γίνεται ἐμφανὴς ἡ ἀντίδρασις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κατὰ τῆς Π.Α. Μερικοὶ κακοὶ πλούσιοι, τῶν ὁποίων τὰ συμφέροντα ἐζημιοῦντο, ἐπειδὴ δὲν ἐλάμβανον ὑπ' ὄψιν τὰς κραυγάς των, ἔσπευσαν εἰς Ἀθήνας πρὸς συνάντησιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, τὸν ὁποῖον καὶ ἐπηρέασαν, ὥστε οὗτος νὰ προβῇ εἰς ὡρισμένας ἐκδηλώσεις καὶ ἐνεργείας, ὧν ἔλαβον γνῶσιν μὲ εὐνόητον δυσαρέκειαν.

Συγχρόνως ἐλάμβανον τὴν 25 Ἀπριλίου 1958 ἐπιστολὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, εἰς τὴν ὁποίαν μοῦ ἔγραφε, ὅτι φοβεῖται μήπως ἡ ἐπέκτασις τοῦ μποϋκοταρίσματος τῶν Ἀγγλικῶν προϊόντων ἔχῃ οἰκονομικὰς συνεπείας μᾶλλον δυσαρέστους, διὰ μεγάλην μερίδα τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, παρὰ διὰ τὴν Ἀγγλικὴν οἰκονομίαν καὶ ὅτι διεπίστωσε μετὰ λύπης του ἀρκετὴν δυσφορίαν κατὰ τοῦ μέτρου τούτου καὶ μοῦ συνέστησε νὰ σταθμίσω ἐκ νέου τὴν κατάστασιν καὶ νὰ δείξω ἐλαστικότητα.

Εἰς ἀπάντησιν τῶν ἀνωτέρω, ἀπηύθυνα πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν.

«Ἐλήφθη ἐπιστολή σας. 28/4/58

»Π.Α. Νὰ μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ διατυπώσω τὴν ἀπορίαν μου, δι' ὅσα γράφετε περὶ τῆς προόδου καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων της καὶ νὰ σᾶς πληροφορήσω, ὅτι οἱ εἰσηγηθέντες ὑμῖν ἢ οἱ πληροφοριοδόται σας ἦλθον εἰς ἐπαφὴν μόνον μὲ τοὺς δυσαρεστημένους κεφαλαιοκράτας, οἱ ὁποῖοι εἶδον νὰ τοὺς διαφεύγουν ὀλίγα μόνον ἐκ τῶν κερδῶν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἀπεμύζων ἀπὸ τὸν ἱδρῶτα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Εἶναι οἱ ἴδιοι ἀσφαλῶς κύκλοι, οἱ ὁποῖοι «πιπιλίζουν» τὸ μυαλὸ τοῦ Ἕλληνος Προξένου καὶ τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου.

»Ἐγὼ ὅμως δὲν ὑπολογίζω τοὺς ἐθνικῶς ἀναξιοπρεπεῖς ἐκπροσώπους τῆς κεφαλαιοκρατίας, ἀλλὰ τὸν

ΛΑΟΝ, τὸν ΑΓΩΝΙΖΟΜΕΝΟΝ ΛΑΟΝ, ὁ ὁποῖος ἐνεκολπώθη τὴν Π.Α., ὅπως καὶ τὸν ἀγῶνά μας. Θὰ σᾶς στείλω εἰς τὸ προσεχὲς ἐκθέσεις αὐτούσιες γιὰ νὰ τὰς διαβάσετε.

«Θὰ ἀπαντήσω ἐπίσης σὲ μερικὰ σημεῖα τῆς ἐπιστολῆς σας ἐπὶ τῆς Π.Α.

»1. Παρεξηγήσεις μπορεῖ νὰ δημιουργοῦνται καὶ ἄλλοι μὲν νὰ ὠφελοῦνται, ἄλλοι δὲ νὰ ζημιοῦνται. Ἀλλὰ οὐδὲν μέτρον ὑπάρχει εἰς οἱανδήποτε ἐνέργειαν οἱασδήποτε φύσεως, ἡ ὁποία νὰ καθορίζῃ ὅτι ὅλοι πρέπει νὰ ὠφεληθοῦν ἢ ζημιωθοῦν τὸ ἴδιον. Καὶ εἰς τὸν ἀγῶνα ποὺ κάνομε, μέχρι σήμερα προσέφερεν ὁ πτωχός, ὁ ἐργάτης, ὁ ἀγρότης καὶ εἰς αἷμα καὶ εἰς χρῆμα, ἐνῷ οἱ κεφαλαιοκράται ἐκάθηντο καὶ ἢ ἐχειροκρότουν ἢ ἐπέκρινον. Οὐδεὶς ὅμως ἠθέλησε νὰ τοὺς ἐρωτήσῃ τί προσέφεραν εἰς τὸν ἀγῶνα. Τώρα ζητοῦνται θυσίαι οἰκονομικαί, ἐλάχισται ἀπὸ τὰ κέρδη μερικῶν μεγαλοκαρχαριῶν. Εἶναι αἶσχος καὶ τὸ νὰ ἀναλογιζώμεθα ἁπλῶς ὅτι οἱ κύριοι αὐτοὶ πιθανὸν νὰ ὑποστοῦν μερικὰς ζημίας καὶ ἑπομένως πρέπει νὰ σταματήσωμεν μίαν ἐνέργειαν καὶ μίαν μορφὴν ἀγῶνος κατὰ τοῦ ἀντιπάλου μας.

»Μὲ πιάνει ἀποτροπιασμὸς καὶ τὸ νὰ σκέπτωμαι μίαν τοιαύτην ἐξάρτησιν τοῦ ἀγῶνός μας ἀπὸ τὰ κεφαλαιοκρατικὰ συγκροτήματα καὶ διερωτῶμαι ποῦ πᾶμε.

»2. Μερικοὶ τῶν Ἑλλήνων Κυπρίων χάνουν τὰς ἀντιπροσωπείας των, τὰς ὁποίας θὰ λάβουν Τοῦρκοι κ.λ.π. Καὶ γιὰ τοὺς οὕτω πληττομένους ἰσχύουν τὰ ἀνωτέρω. Ἐπὶ πλέον ὅμως ὑπάρχει καὶ κάτι ἄλλο. Ἀλλοίμονον, ἐὰν πρόκειται, διὰ τὰς ὑλικὰς ζημίας ἐλαχίστων τοιούτων, οὕτω πληττομένων, νὰ θυσιάσωμεν τὰ μέγιστα ὀφέλη, τὰ ὁποῖα θὰ παραμείνουν καὶ πρέπει νὰ παραμείνουν καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνός μας.

»Μήπως σκέπτεται κανεὶς νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν Κύπρον τὸ ἴδιον καθεστὼς συναλλαγῶν μὲ τὴν Ἀγγλίαν, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει σήμερον, διὰ νὰ χρειάζωνται αἱ ἀντιπροσωπεῖαι αὐταί;

»Μήπως σκέπτεσθε νὰ ἐπαναφέρωμεν τὴν ἐποχήν, ὅπου πλέον τῶν £ 6.000.000 ἐξήγοντο εἰς Ἀγγλίαν διὰ σιγάρα γιὰ νὰ χρειάζωνται αἱ ἀντιπροσωπεῖαι τῶν Ἀγγλικῶν σιγαρέττων, κατὰ τὴν στιγμὴν ποὺ τὰ Κυπριακὰ καπνὰ ἔμειναν ἀδιάθετα καὶ τὰ Ἑλληνικὰ σιγάρα εἶχον ἐξοβελισθῆ ἀπὸ τὴν Κυπριακὴν ἀγοράν;

»Μήπως σκέπτεσθε νὰ ἐπανέλθῃ ἡ ἐποχή, ὅπου εἰσήγοντο σκόναι πλυσίματος, σάπωνες κ.λ.π. ἐξ Ἀγγλίας, καθ' ἣν στιγμὴν ὑπῆρχε Κυπριακὴ βιομηχανία ἱκανὴ νὰ ἱκανοποιήσῃ ὅλας τὰς ἀνάγκας μας;

»Μήπως σκέπτεσθε τὸ ἴδιον διὰ τὰ οἰνοπνευματώδη ποτά, γιὰ τὰ παπούτσια κ.λ.π. γιὰ νὰ χρειάζωνται οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῶν; Ἢ μήπως νομίζετε, ὅτι πρέπει νὰ ἐργασθοῦμε γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουμε τοὺς ὀλίγους αὐτοὺς ἀντιπροσώπους καὶ νὰ ἀπαρνηθοῦμε τὰς ἀρχάς μας καὶ ἕνα μέτρον, τὴν Π.Α., ποὺ πλήττει τὸν δυνάστην μας;

»Σταματῶ ἕως ἐδῶ. Ἡ ἱστορία θὰ μᾶς κρίνῃ, ἐὰν ἔχωμεν τοιαύτας ἀντιλήψεις.

»Ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ ἕνα ἄλλο ζήτημα, σοβαρώτατον δι' ἐμέ, τὸ ὁποῖον κλονίζει πλέον τὰ θεμέλια τῆς Ὀργανώσεως.

»Κάποιο πρόσωπον, τὸ ὁποῖον εἶδε τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, μοῦ γράφει τὰ κάτωθι ἐπὶ λέξει: «Σᾶς ἀναφέρω, χωρὶς νὰ συμμερίζωμαι τὴν ἄποψιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, τὴν ὁποίαν μοῦ ἀνέθεσε νὰ σᾶς διαβιβάσω καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν συμφέρει νὰ ἐπιμένωμεν εἰς τὴν ἀπόλυτον ἐφαρμογὴν τῆς Π.Α., διότι ἐνδέχεται οἱ Ἄγγλοι νὰ μᾶς βλάψουν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο. Προτιμότερον νὰ ἐπιδιώκωμεν μᾶλλον τὴν δημιουργίαν ἐντυπώσεων. Κατάπληξιν μοῦ προὐκάλεσε τὸ γεγονὸς ὅτι ἤκουσα νὰ εἶναι διαδεδομένον εἰς εὐρεῖαν κλίμακα τοῦτο: «Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος δὲν συμφωνεῖ μὲ τὸν Διγενῆ εἰς τὸ ζήτημα τῆς Π.Α.».

»Ἀφίνω νὰ κρίνετε σεῖς, ἐὰν ἡ ἐνέργεια αὐτὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου εἶναι ἡ πρέπουσα καὶ ἐὰν τοιαῦτα ζητήματα διαφωνίας πρέπῃ νὰ διαβιβάζωνται προφορικῶς, ὅπου ὑπάρχει κίνδυνος νὰ ἔλθουν εἰς δημοσιότητα.

»Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος ἐπολιτεύθην μὲ ἐντιμότητα ἀπέναντι ὅλων, διότι δὲν γνωρίζω ὑπόπτους ἑλιγμοὺς μετ' ἐκείνων, μεθ' ὧν συνεργάζομαι· εἶμαι πάντοτε εἰλικρινής. Ἡ διπλοπροσωπία εἶναι ξένη πρὸς ἐμέ.

»Ἦλθα πολλάκις εἰς διαφωνίαν μὲ πολλοὺς ὡς πρὸς τὸν ὅλον χειρισμὸν τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος· προσεπάθησα ὅμως τὰς διαφωνίας νὰ τὰς συζητήσω καὶ νὰ ἐξομαλυνθοῦν ἐν πνεύματι συνεργασίας καὶ ἀλληλοκατανοήσεως. Οὐδέποτε κατεδέχθην τὰς διαφωνίας αὐτὰς νὰ τὰς μεταφέρω ἐπὶ τῶν πεζοδρομίων διὰ νὰ συζητῶνται ὑπὸ τοῦ τυχόντος.

»Ἐὰν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος διεφώνει πρὸς τὴν τακτικὴν τῆς Π.Α., ὤφειλε νὰ τὸ ἀνακοινώσῃ μόνον εἰς ἐμὲ καὶ τότε θὰ συνεζήτουν τὸ ὅλον ζήτημα. Δὲν ἐπετρέπετο ὅμως νὰ τὸ διαδώσῃ ὁ ἴδιος, πρὶν ἢ περιέλθῃ εἰς γνῶσίν μου ἡ διαφωνία του.

»Τοιαύτη ἐνέργεια εἶναι δι' ἐμὲ ἀπαράδεκτος.

»Ἡ Ὀργάνωσις ὑπέστη βαρὺ πλῆγμα ὑπὸ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος προΐσταται τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος. Ἐπειδὴ δὲ εἶμαι πάντοτε εἰλικρινής, ἤδη διερωτῶμαι ποῖον δρόμον μελλοντικῶς πρέπει νὰ ἀκολουθήσω. Περὶ αὐτοῦ θὰ σκεφθῶ.

»Τώρα δὲ ἐξηγοῦνται ὅσα ἔβλεπα πολλάκις εἰς μερικὰς ἐφημερίδας, ὅτι δηλ. ὑπάρχει διαφωνία μεταξὺ Ἀρχιεπισκόπου καὶ Διγενῆ καὶ διηρωτώμην ποῦ ἔβλεπε κανεὶς τοιαύτην διαφωνίαν. Εἶναι οἱ ψίθυροι ἀρχικῶς, αἱ συζητήσεις, αἱ ὁποῖαι γίνονται πέριξ τῶν ἀνωτέρω καὶ τὰς ὁποίας κάμνουν οἱ κεφαλαιοκράται, οἱ κομμουνισταί, οἱ Ἄγγλοι καὶ πάντες αὐτοί, οἱ ὁποῖοι τρίβουν τὰ χέρια των, διότι τοὺς ἐδώσαμεν ὅπλα μὲ τὰ ὁποῖα θὰ μᾶς κτυπήσουν.

»Τέλος, ἔχω νὰ κλείσω τὴν παροῦσαν μὲ τὴν ἑξῆς δήλωσιν: Οὐδέποτε ἀνέλαβα κάτι τὸ ὁποῖον δὲν εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ ἐπιτύχω. Ἀνέλαβα τὸν ἀγῶνα αὐτόν, παρὰ τὴν γνώμην ὅλων, ὅτι δηλ. θὰ ἀπετύγχανεν ἡ προσπάθειά μου αὐτὴ καὶ ὅτι ἦτο ζήτημα μερικῶν ἑβδομάδων ἢ ὀλίγων μηνῶν ἡ διατήρησις τοῦ κινήματός μας καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν μοῦ ἐπετράπη νὰ λάβω εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅσα μέσα μοῦ ἐχρειάζοντο.

»Τὰ γεγονότα διέψευσαν τοὺς πάντας, διότι, ἀνεξαρτήτως τῶν πολιτικῶν συνεπειῶν τοῦ κινήματός μας, διὰ τὰ ὁποῖα θὰ κρίνῃ μόνον ἡ ἱστορία, τὰ στρατιωτικὰ ἀποτελέσματα ἦσαν τοιαῦτα, ὅσον οὐδεὶς ἀνέμενε καὶ διέψευσαν τοὺς πάντας, πλὴν ἐμοῦ.

»Ἔτσι καὶ μὲ τὴν Π.Α. Τὴν ἀνέλαβα καὶ θὰ τὴν ἔφερνα εἰς πέρας, παρὰ τὴν ἀντίδρασιν ὅλων, διότι γιὰ μένα δὲν ὑπάρχει κανένα ἐμπόδιον, ποὺ νὰ μὴ εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπερπηδηθῇ, ὁ δὲ ἀγὼν εἶναι ὡραιότερος ὅσον πιὸ πολλὰ ἐμπόδια συναντᾷ κανείς.

»Νομίζω, ὅτι ὁ καλύτερος τρόπος διαβιβάσεως τῶν σκέψεων τοῦ 'Αρχιεπισκόπου καὶ μάλιστα ἐπὶ τόσον σοβαρῶν ἀντικειμένων δὲν εἶναι ὁ ἐκλεγείς, ἀλλὰ ὑπάρχει ἄλλος μᾶλλον μυστικός.

»Ἤδη στὸν δρόμον, ποὺ χάραξα, στέκομαι μὲ σκεπτικισμόν. Μοῦ παρουσιάζεται ἕνα δίστρατο καὶ θὰ ἐκλέξω. Συνεργασίας καὶ ὑποδείξεις δέχομαι. 'Αντιδράσεις ὅμως καὶ τορπιλλισμὸν τοῦ ἔργου, ποὺ ἀνέλαβα, οὐδέποτε».

Μὲ παρόμοιον πνεῦμα ἔγραφα καὶ εἰς τὸν Ἕλληνα Πρόξενον καὶ προσέθετον, ὅτι ὁ 'Αρχιεπίσκοπος, ἀφοῦ οὐδέποτε ἔστειλεν οἱανδήποτε ὁδηγίαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς Π.Α., ἡ ὁποία ἦτο ἰδική μου πρωτοβουλία, ἤδη, ὁπότε ἡ ἐργασία ἐπροχώρησε βάσει ἑνὸς προγράμματος, ἐπεμβαίνει διὰ νὰ θέσῃ ὅλως διαφόρους βάσεις.

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐπιστολῆς μου ταύτης, ὁ 'Αρχιεπίσκοπος μοῦ ἀπηύθυνε τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν:

«Ἂν καὶ διατηρῶ τὰς ἐπιφυλάξεις μου ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, δὲν ἀποκρύπτω ὅμως ὅτι μὲ ἐλύπησεν ἡ ἐπιστολή σας. 'Εκ τῶν ὅσων σᾶς ἔγραψε ἢ σᾶς διεβίβασε πρόσωπον, μετὰ τοῦ ὁποίου συνωμίλησα ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ, ὡδηγήθητε εἰς σκέψεις καὶ συμπεράσματα, θίγοντα κατά τινα τρόπον τὴν εἰλικρίνειάν μου ἔναντί σας. Εἰς τὸ πρόσωπον, μετὰ τοῦ ὁποίου συνωμίλησα, δὲν ἀνέθεσα νὰ σᾶς διαβιβάσῃ τὰς σκέψεις μου.

»'Απλῶς, ἀντηλλάξαμεν ὡρισμένας σκέψεις. 'Ομολογῶ, ὅτι κακῶς ἔπραξα νὰ τοῦ ἐκφράσω τὰς ἰδικάς μου ἀπόψεις».

Τὴν 26 'Ιουνίου ἔλαβα νέαν ἐπιστολὴν τοῦ 'Αρχιεπισκόπου, εἰς τὴν ὁποίαν οὗτος μοῦ ἔγραφε:

«Παρὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς Π.Α. ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν καὶ τὸν προορισμόν της εἰς τὴν κατανάλωσιν 'Αγγλικῶν προϊόντων, ὁ οἰκονομικὸς ἀντίκτυπος ἔχει δυσαρέστους συνεπείας μᾶλλον διὰ τοὺς Ἕλληνας Κυπρίους, παρὰ διὰ τὴν 'Αγγλικὴν οἰκονομίαν. Βεβαίως, δὲν πρέπει ἡ 'Οργάνωσις νὰ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν παραδοχῆς σφάλματος ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ, ἀλλὰ κατὰ τρόπον σιωπηρὸν νὰ χαλαρωθῇ αὐτὴ ἡ ἔντασις καὶ ἡ ἔκτασις τῆς Π.Α. Πολὺ φοβοῦμαι, ὅτι οἱ εἰσηγηταὶ καὶ οἱ πληροφοριοδόται σας ἐπὶ τῆς καταστάσεως τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησεν ἡ Π.Α. δὲν σᾶς λέγουν τὴν ἀπόλυτον ἀλήθειαν. Σᾶς δίδουν εἰκόνα καταστάσεως μᾶλλον ρόδινη, διότι δὲν θέλουν τυχὸν νὰ διατυπώσουν ἀντίθετον γνώμην πρὸς τὴν ἰδικήν σας».

'Αντιλαμβάνεται πᾶς τις πόσον ἀπληροφόρητος ἦτο ὁ 'Αρχιεπίσκοπος.

Συγχρόνως ὁ τομεάρχης Λευκωσίας μοῦ ἀνέφερεν ὅτι ὁ Δήμαρχος Λευκωσίας κ. Δέρβης, ὅστις ἐσχάτως εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὸν 'Αρχιεπίσκοπον εἰς 'Αθήνας, μετέδωσε εἰς σύσκεψιν εἰς τὸ Δημαρχεῖον Λευκωσίας τὰ ἀκόλουθα: «'Ο 'Αρχιεπίσκοπος διαφωνεῖ μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς Π.Α., τὴν ὁποίαν ἡ 'Οργάνωσις ἀκολουθεῖ, καὶ ὅτι εἶναι ὑποχρεωμένος, κατ' ἐντολὴν τούτου, νὰ προβῇ εἰς ἀνακοινώσεις διὰ τοῦ τύπου. Εἰς ὑπόδειξιν παρευρισκομένου, ὅτι τὸ τοιοῦτον δὲν πρέπει νὰ γίνῃ, τότε ὁ κ. Δέρβης ἀπήντησεν ὅτι, ἐὰν δὲν κάμῃ ἀνακοινώσεις, θὰ προσπαθήσῃ νὰ διαδοθῇ τὸ τοιοῦτον καταλλήλως, ὥστε νὰ ὑπάρξῃ κάποια χαλάρωσις τῆς Π.Α., διότι τὸ ἐμπόριον καταστρέφεται, αἱ ἀντιπροσωπεῖαι θὰ περιέλθουν εἰς ξένας χεῖρας καὶ ὁ ἐμπορικὸς κόσμος θὰ ἐξαρθρωθῇ».

Οὕτω, ἐνῷ ὁ λαὸς μὲ ἐνθουσιασμὸν ἀγκάλιασε τὴν Π.Α. καὶ παρουσίασεν αὕτη ἱκανοποιητικώτατα ἀποτελέσματα ἀπὸ ἀπόψεως ὑλικῆς, προπαντὸς δὲ μίαν μεγαλειώδη πειθαρχίαν, φανατισμόν, συνοχήν, διὰ τὰ ὁποῖα καὶ μόνον ἤρκει νὰ ὑποστηρίξῃ κανεὶς ταύτην ὡς συνεπίκουρον σπουδαῖον τοῦ μαχητικοῦ ἀγῶνος, ἐκβάλλουν κραυγὰς ἐναντίον της, πλὴν τῶν Ἄγγλων, οἱ κομμουνισταὶ καὶ ὀλίγοι κακοὶ πλούσιοι, ἐπικουρούμενοι ὑπὸ τοῦ 'Αρχιεπισκόπου!!

Τὰς κραυγὰς ὅλων αὐτῶν δὲν ἤμην διατεθειμένος νὰ ἀκούσω, οὔτε νὰ ἐνδιαφερθῶ διὰ τὰς ζημίας τῶν ὀλίγων, πρὸ τῶν ἄλλων ἐπιτευγμάτων τῆς Π.Α., ὅπως δὲν ἔλαβα ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς ἀντιδράσεις ὡς πρὸς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ μαχητικοῦ ἀγῶνος. 'Ως ἐκ τούτου ἐπροχώρησα ἀποφασιστικῶς διὰ νὰ ἐξουδετερώσω καὶ αὐτὴν τὴν ἀντίδρασιν, ἀπηύθυνα δὲ τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κιτίου:

3/6/58

«1. Πρὸ τινων ἡμερῶν μέλος τῆς 'Οργανώσεως, ἐλθὸν εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν κ. Δέρβην, μοῦ ἀνέφερε τὰ ἑξῆς: «'Ο Δέρβης μοῦ εἶπεν ὅτι ἀρκετοὶ ἔμποροι δυσανασχετοῦν, διότι τοὺς διατάσσετε νὰ σταματήσουν τελείως τὴν εἰσαγωγὴν ἀρκετῶν εἰδῶν. Μὲ τὸν τρόπον ὅμως αὐτὸν γίνεται ἡ ἐπιτάχυνσις τῆς οἰκονομικῆς ἐξαρθρώσεως τοῦ τόπου. Εἶναι σύμφωνος διὰ τὴν Π.Α. ὄχι ὅμως καὶ τὴν τελείαν καταστροφήν. Εἶπαν δὲ οἱ ἔμποροι, ὅτι θὰ ἀποταθοῦν καὶ εἰς τὸν 'Αρχιεπίσκοπον νὰ ἐπέμβῃ, διὰ νὰ μὴ ἀναγκασθοῦν νὰ δημοσιεύσουν σχόλια καὶ ἄρθρα καὶ ἔλθουν εἰς ρῆξιν μὲ τὴν ΕΟΚΑ».

»'Απήντησα εἰς κ. Δέρβην καταλλήλως καὶ ἰδίᾳ ὑπέμνησα εἰς τοῦτον τὰς ὑποχρεώσεις ἑκάστου εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ τίθενται ὑπεράνω τῶν ἀτομικῶν συμφερόντων. Ὅτι αἱ θυσίαι πρέπει νὰ διανέμωνται κατ' ἀναλογίαν ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ πληθυσμοῦ, ἐνῷ μέχρι σήμερον κυρίως συνεισέφεραν εἰς αἷμα

καὶ χρῆμα μόνον ἡ ὕπαιθρος καὶ γενικὰ ἡ φτωχολογιά. Ὅτι αἱ θυσίαι τῶν Κυπρίων εἶναι σήμερον μηδέν, ἔναντι ἐκείνων, ἃς ὑπέστησαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Ἀνεξαρτησίας τοῦ 1821, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐκ τῶν 70.000 παλαιῶν χρυσῶν δραχμῶν, συνόλου δαπανῶν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος, αἱ 40.000 δρχ. ἐλήφθησαν ἀ π ὸ τ ὸ ν λ α ό ν, καὶ συγκεκριμένως 22.000 δρχ. ἀπὸ τὸν ἐργατικὸν κόσμον καὶ 18.000 δρχ. ἀπὸ τοὺς προκρίτους.

Ἐζήτησα νὰ ἐρωτηθῇ ὁ κ. Δήμαρχος καὶ οἱ φωνασκοῦντες τί ἀκριβῶς προσέφεραν καὶ ἐὰν ἐστερήθησαν μέχρι σήμερον τίποτε, καθ' ἣν στιγμὴν χιλιάδες Κυπρίων ἀγωνιστῶν, ὄχι μόνον ἔχασαν ὑπάρξεις καὶ περιουσίας, ἀλλὰ καὶ διαιτῶνται μὲ ψωμὶ καὶ ἐληά.

2. Τὴν 27-6-58 μοῦ διεβιβάσθη σημείωμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, οὗτινος ἀντίγραφον ἐπισυνάπτω. Τὸ περιεχόμενον τούτου μὲ ἐξέπληξε κυρίως κατὰ τοῦτο, ὅτι μοῦ λέγει οὔτε πολύ, οὔτε ὀλίγον ὅτι ἐγὼ δὲν γνωρίζω τί συμβαίνει ἐδῶ μὲ τὴν Π.Α. καὶ ὅτι γνωρίζει ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μὲ τοὺς πληροφοριοδότας του, ὅτι αἱ ἐκθέσεις μου εἶναι ψευδεῖς καὶ στηρίζονται ἐπὶ ἀναφορῶν τομεαρχῶν, οἱ ὁποῖοι, κατὰ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, μοῦ ὑποβάλλουν τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα. . . . . .θὰ μοῦ ἤρεσκον!!!

»Μεγαλυτέρα ὕβρις ἐναντίον ἐμοῦ καὶ τῶν ἀγωνιστῶν δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ὑπάρξῃ. Δὲν πρέπει νὰ κατέχω τὴν θέσιν, ἣν κατέχω, ἐὰν τρέφωμαι μὲ αὐταπάτας ἢ μὲ ξεγελοῦν οἱ τομεάρχαι μου.

»Τὸ παρελθόν, ἀλλὰ καὶ ἡ σημερινὴ δρᾶσίς μου, ἀπέδειξεν ὅτι δὲν εἶμαι ἐξ ἐκείνων ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ ξεγελάσῃ, ἀλλὰ καὶ βλέπω ὁλοκάθαρα ἐκεῖ ὅπου οἱ ἄλλοι δὲν μποροῦν νὰ δοῦν.

»Συνεπῶς, ἀπορρίπτω μίαν τοιαύτην ὕβριν, ἀλλὰ καὶ λυποῦμαι διὰ τὸν ἐκστομίσαντα ταύτην.

»Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν διὰ τὸ ἴδιον ζήτημα τῆς Π.Α. περιέπεσεν εἰς τὸ ἴδιο σφάλμα. Ὁ Πρόξενος γνωρίζει καλῶς τί συνέβη μὲ ἄλλο πρόσωπον ἐπισκεφθὲν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, εἰς ὃ ἐξέθεσε καθαρὰ τὴν διαφωνίαν του μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς Π.Α.

»Κατόπιν διαμαρτυρίας μου ἀνεγνώρισεν ὅτι ἔσφαλεν, ἐνεργῶν οὕτω. Ἤδη ὅμως ὑποπίπτει εἰς τὸ αὐτὸ σφάλμα. . . . .

»Ὁ τοιοῦτος τρόπος ἐνεργείας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου εἶναι δι' ἐμὲ ἀπαράδεκτος. Ἤδη ἤρχισα νὰ ἀμφιβάλλω διὰ τὸν ἐκ μέρους του χειρισμὸν τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος, ἐφ' ὅσον βλέπω ὅτι ἄλλα ζητήματα ὡς τὸ τῆς Π.Α. χειρίζεται κατὰ τρόπον πραγματικῶς ἀξιοθρήνητον καὶ εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ἀναθεωρήσω τὴν ὅλην στάσιν μου, αἴρων τὴν ἐν λευκῷ ἐξουσιοδότησιν ἐκ μέρους τῆς Ὀργανώσεως.

3. Ἐρχόμενος ἤδη εἰς τὴν οὐσίαν τῆς Π.Α. ἔχω νὰ σᾶς γνωρίσω τὰ κάτωθι:

»Ἡ ἐπιτυχία ταύτης ὑπερέβη τὰς προσδοκίας μου. Ὁ λαός, δηλαδή, ὁ ἁγνὸς ἐργατο-αγρότης καὶ ἡ μεσαία τάξις, τὴν ἐνεκολπώθη μὲ ἐνθουσιασμόν. Αὐτὸ λέγει ἡ ἔρευνά μου. Φωναὶ διαμαρτυρίας ἀκούονται ἀπὸ μεγαλοκαρχαρίας, οἱ ὁποῖοι μετροῦνται εἰς μερικὰς ἑκατοντάδας.

»Τὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα δι' ἐκθέσεών μου ἀνεκοίνωσα δὲν εἶναι εἰκονικά, ἀλλὰ ἀντικατοπτρίζουν τὴν πραγματικότητα. Σᾶς στέλλω καὶ μίαν ἔκθεσιν, προερχομένην ἀπὸ δημοσιογράφον. Τοῦτον γνωρίζει ὁ Πρόξενος καὶ δύναται νὰ τὸν καλέσῃ. Κατὰ σύμπτωσιν, συνεπῶς, ὅλοι οἱ πληροφοριοδόται μου βλέπουν σ τ ρ α β ὰ — θὰ ἔπρεπε μᾶλλον νὰ πῇ κανεὶς ἐθνικὰ — καὶ μόνον οἱ πληροφοριοδόται τοῦ Ἀρχιεπισκόπου βλέπουν ὀ ρ θ ὰ — θὰ ἔπρεπε νὰ πῇ κανεὶς συμφεροντολογικά.

»Καὶ ἐρωτῶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ τοὺς πληροφοριοδότας του! Τί θέλουν; Νὰ ἀφήσουμε ἐλεύθερα τὰ POOLS ποδοσφαίρου, ἀπὸ τὰ ὁποῖα φεύγουν μ η ν ι α ί ω ς £ 60.000 γιὰ νὰ μὴ ζημιοῦνται μερικοὶ πράκτορες τῶν ποδοσφαιρικῶν στοιχημάτων, οἱ ὁποῖοι σήμερον φωνασκοῦν ὅτι θὰ καταστραφοῦν;

»Νὰ ἀφήσωμεν νὰ εἰσάγωνται ἀγγλικὰ παπούτσια, γιὰ νὰ πεινᾶνε, ὅπως πράγματι συνέβη, καὶ βγῆκαν στὰ πεζοδρόμια ἑκατοντάδες Κύπριοι ἐργάται ὑποδηματοποιοί, διὰ νὰ μὴ ζημιωθοῦν μερικοὶ εἰσαγωγεῖς ἀγγλικῶν παπουτσιῶν;

Ἢ νὰ ἀφήσωμεν νὰ μᾶς πωλοῦν οἱ Ἄγγλοι τὰ σαπούνια των, καθ' ἣν στιγμὴν ὑπάρχει ἐγχώριος σαπωνοποιΐα;

Ἢ νὰ ἀφήσωμεν νὰ ἔρχωνται οἱ ἀγγλικὲς λιμουζίνες, τὲς ὁποῖες νὰ ἀγοράζουν πλουσιόπαιδα γιὰ ἀναψυχὴν καὶ νὰ προκαλοῦν τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ φτωχοῦ καὶ νὰ τὸν ἐξωθοῦν πρὸς τὸν κομμουνισμόν;

Ἂς μᾶς πῇ συνεπῶς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τί θέλει. Χαλάρωσιν; Τί ἐννοεῖ χαλάρωσιν; Χαλάρωσις δὲν χωρεῖ, διότι αὐτὸ σημαίνει πλήρη καταστρατήγησιν καὶ κατάπαυσιν τῆς Π.Α. Ἢ θὰ ἀπαγορεύσῃ κανεὶς ὁλοσχερῶς ἓν ἀντικείμενον ἢ δὲν θὰ τὸ ἀπαγορεύσῃ.

Γενικὰ ἐγὼ δὲν βλέπω χαλάρωσιν, ἀλλὰ τοὐναντίον σφίξιμο τῶν λουριῶν τῆς ἀδηφάγου βδέλλας τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ ἀγγλικοῦ τράστ, μέχρις ὅτου πνιγῇ τελείως.

Ὑποχώρησις, ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον, σημαίνει ἀδυναμίαν καὶ τελείαν ἐγκατάλειψιν.

Ἐὰν ὁ λαὸς πληροφορηθῇ τὰς ἀντιλήψεις αὐτὰς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, τότε θὰ ἀκουσθῇ γενικὴ κατακραυγὴ ἐναντίον του (πλὴν τῶν κεφαλαιοκρατῶν, οἱ ὁποῖοι θὰ τὸν χειροκροτήσουν) καὶ τότε οὔτε ἐγὼ θὰ μπορέσω νὰ τὸν συγκρατήσω. Ὁ κ. Δέρβης φαίνεται, ὅτι ἔχει προδιαγεγραμμένον σχέδιον, προβάλλων τὸν Ἀρχιεπίσκοπον ὡς διαφωνοῦντα εἰς τὴν Π.Α. καὶ ὑποστηρίζοντα τὰ συμφέροντα τῶν ὀλίγων καὶ εἰς βάρος τοῦ συνόλου.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ ἀπόφασίς μου εἶναι σαφὴς καὶ ἡ κάτωθι, τὴν ὁποίαν καὶ ἐκφράζω μετὰ παρρησίας καὶ δύνασθε νὰ τὴν ἀνακοινώσετε εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον. Ἐγὼ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ λάβω ἐπαφὴν μετὰ τούτου ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ, διότι φοβοῦμαι μήπως αἱ ἐκφράσεις μου καὶ τὸ ὕφος τῆς ἐπιστολῆς μου εἶναι πολὺ δριμύ.

Ἡ Π.Α. θὰ προχωρήσῃ μέχρι τοῦ τέρματος καὶ μὲ γνώμονα μόνον τὸ συμφέρον τοῦ ἀγῶνος καὶ οὐχὶ τῶν ὀλίγων συμφεροντολόγων.

Θὰ κτυπήσω σκληρὰ οἱονδήποτε βρῶ ἀντιμέτωπον στὸν ἀγῶνα, ποὺ διεξάγω καὶ τὸν ὁποῖον διακρίνει ἡ ἀνιδιοτέλεια καὶ ἁγνότης, ἀδιαφορῶν ἐὰν θὰ δυσαρεστήσω καὶ ποίους θὰ δυσαρεστήσω. Δὲν εἶμαι δημαγωγός, οὔτε θέλω νὰ κερδίσω συμπαθείας. Εἶμαι στρατιώτης καὶ θέλω νὰ κερδίσω τὸν ἀγῶνα.

Ἐὰν ὅσα ὁ κ. Δέρβης ἐξήγγειλε περὶ Ἀρχιεπισκόπου δὲν ἀνταποκρίνωνται εἰς τὴν πραγματικότητα, ἀλλὰ εἶναι ψευδῆ, τότε ὁ κ. Δέρβης ἀποτελεῖ ἐθνικὸν κίνδυνον καὶ θὰ τοῦ ἐπιβληθῇ ἡ δέουσα τιμωρία.

'Εάν ὅμως ἀνταποκρίνωνται πρὸς τὴν πραγματικότητα, τότε πρέπει νὰ ἀμφιβάλλω καὶ διὰ τὴν δυνατότητα ἐκ μέρους τοῦ 'Αρχιεπισκόπου νὰ χειρίζεται ὀρθῶς τὸ Κυπριακὸν καὶ δὲν εἶμαι διατεθειμένος τοῦ λοιποῦ νὰ ἀναθέσω εἰς τοῦτον ἐν λευκῷ νὰ ἐκπροσωπῇ τὰς γνώμας τῆς 'Οργανώσεως. Οἱαδήποτε ἀπόφασις ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ πρέπει νὰ ἐξετασθῇ καὶ ὑπ' ἐμοῦ διὰ νὰ ἀποφασίσω, ἐὰν θὰ τὴν ἀποδεχθῶ ἢ θὰ τὴν ἀπορρίψω».

'Επὶ τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς μου ὁ Μητροπολίτης Κιτίου μοῦ ἀπήντησε ὡς ἀκολούθως:

«'Ελήφθη ἔκτακτον σημείωμά σας σχετικῶς μὲ τὸ περιεχόμενον σημειώματος τοῦ 'Αρχιεπισκόπου πρὸς ὑμᾶς. Μετὰ λύπης μου, ἀντιλαμβάνομαι ὅτι τὸ πρὸς ἐμὲ σημείωμά σας ἐγράφη ἐξ ἐσφαλμένων ἴσως ἐντυπώσεων ὡς πρὸς τὸ πραγματικὸν πνεῦμα τοῦ σημειώματός του. 'Οφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι θὰ ἐθεώρουν ἐμαυτὸν ἔνοχον κακῆς πρὸς τὴν Πατρίδα ὑπηρεσίας, ἐὰν διαβιβάζων τὸ σημείωμά σας, ὡς ἔχει, συνετέλουν εἰς δημιουργίαν χάσματος μεταξὺ τῶν δύο βασικῶν παραγόντων τοῦ ἀγῶνος ὑπὲρ αὐτοδιαθέσεως. Εἶμαι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζω, ὅτι οὐδεμίαν πρόθεσιν εἶχεν ὁ 'Αρχιεπίσκοπος νὰ θίξῃ καθ' οἱονδήποτε τρόπον τὸ πρόσωπόν σας, πρὸς τὸ ὁποῖον, ὡς γνωρίζω καλῶς, τρέφει ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην καὶ ἐκτίμησιν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶμαι βέβαιος ὅτι ὀφείλεται ὁ ἀπερίφραστος τρόπος διατυπώσεως τῶν σκέψεών του. 'Ο λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἐξέφρασε τὴν περὶ Π.Α. γνώμην του εἶναι ἡ σκέψις ὅτι ἔχομεν ἤδη εἰσέλθει, λόγῳ τῆς ἐντόνου προβολῆς τοῦ Τουρκικοῦ παράγοντος διὰ τοῦ προταθέντος σχεδίου, εἰς μακροχρόνιον περίοδον ἀγῶνος, διὰ τὸν ὁποῖον ἀπαιτεῖται συγκέντρωσις καὶ μετὰ πάσης φειδοῦς ζηλότυπος διαφύλαξις πάσης ἰκμάδος τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς, ἐμψύχου καὶ ἀψύχου, πρᾶγμα διὰ τὸ ὁποῖον εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ συμφωνεῖτε καὶ σεῖς.

»Δὲν ὑπάρχει καμμιὰ ἀπολύτως ἀμφιβολία ὅτι ὁ 'Αρχιεπίσκοπος οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐσκέφθη νὰ συστήσῃ τερματισμὸν τῆς προσπαθείας, μάλιστα εἰς τοὺς τομεῖς τοὺς ὁποίους ἐνδεικτικῶς ἀναφέρετε εἰς τὸ σημείωμά σας πρὸς ἐμέ.

»Νομίζω ἔτι ὁ 'Αρχιεπίσκοπος, ὁμιλῶν περὶ χαλαρώσεως, ἀνεφέρετο εἰς τὰ μέσα ἐφαρμογῆς Π.Α.

»Τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν δὲν θὰ ἔγραφον ἐὰν δὲν ἐπίστευα εἰς τὸν ἄδολον πατριωτισμόν σας καὶ εἰς τὸ ἀνώτερον πνεῦμα, μὲ τὸ ὁποῖον ἀντιμετωπίζετε ὅλα τὰ ζητήματα. Ποιοῦμαι δὲ ἔκκλησιν, ὅπως ἐν ὀνόματι τῶν θυσιῶν σας καὶ τῆς ἱερᾶς ἐθνικῆς μας ὑποθέσεως μὴ θελήσετε νὰ θεωρήσετε τὴν παρεμπεσοῦσαν παρεξήγησιν ὡς ἀφορμὴν διὰ μίαν ἐξέλιξιν, ἥτις δὲν δύναται παρὰ νὰ ἀποβῇ ὀλεθρία διὰ τὸν ἀπελευθερωτικόν μας ἀγῶνα».

'Η διαφωνία μας μετὰ τοῦ 'Αρχιεπισκόπου ἐπὶ τῆς ἐπεμβάσεώς του εἰς τὴν Π.Α. ἐπρόκειτο νὰ ἔχῃ συνεπείας μέχρι καὶ τῆς διακοπῆς πάσης ἐπαφῆς μετ' αὐτοῦ. Τοῦτο ἐγένετο ἀντιληπτὸν καὶ ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος Προξένου, ὅστις προσεπάθησε νὰ συμβιβάσῃ τὰ πράγματα, θελήσας νὰ δικαιολογήσῃ τὸν 'Αρχιεπίσκοπον μὲ τὸ ὅτι, ἐπειδὴ οὗτος προέβλεπε μακροχρόνιον ἀγῶνα, ὁ ὁποῖος ἐπιβάλλει ἐξοικονόμησιν πάσης ὑπαρχούσης δυνάμεως καὶ δυνατότητος, ὡμίλησε περὶ χαλαρώσεως τῆς Π. Α., πιθανώτατα ἀποβλεπούσης εἰς τὰ μέσα ἐφαρμογῆς καὶ συνεπῶς ἡ παρατήρησίς του ἀνεφέρετο εἰς θέμα τακτικῆς καὶ ὄχι θέσεως. Εἰς τὸν Ἕλληνα Πρόξενον ἀπήντησα, ὅτι, δυστυχῶς, ἡ διαφορά μας μὲ τὸν Αρχιεπίσκοπον εἶναι βασική. Δὲν ἀφορᾷ μόνον βασικὰς ἀρχάς, ἀλλὰ καὶ μεθόδους ἐκτελέσεως ἐν τῷ στρατιωτικῷ ἔργῳ μου. Θὰ συνεχίσω τὸ ἔργον μου, ἀλλὰ δὲν ἐπιτρέπω τοιαύτας ἐπεμβάσεις εἰς τὸν στρατιωτικὸν τομέα, ὁ ὁποῖος εἶναι τῆς ἀποκλειστικῆς ἁρμοδιότητός μου. Συζήτησιν δέχομαι, ἀλλ' ἐγὼ εἶμαι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τελικῶς θὰ κρίνω.

Μόνον ἐγὼ ἠμπορῶ νὰ γνωρίζω ποίας ζημίας ὑπέστημεν, λόγῳ ἐπεμβάσεων εἰς τὸν στρατιωτικὸν τομέα, καὶ ἐὰν δὲν ἐπροχώρουν, χωρὶς νὰ ὑπολογίσω κανένα, ἴσως σήμερον νὰ μὴ ὑφιστάμεθα ὡς μαχητικὴ 'Οργάνωσις. Καὶ προσέθετον: 'Ο πόλεμος εἶναι τέχνη πολὺ δύσκολος, τὴν ὁποίαν καλὰ καλὰ δὲν γνωρίζει κανεὶς ἐξ ἡμῶν τελείως, πολὺ δὲ περισσότερον ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀνεμίχθησαν ποτὲ εἰς αὐτόν. Καὶ μεταξὺ ὅλων τῶν παραγόντων, οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ ἐξετάζωνται, εἶναι καὶ ἡ ψυχολογία τῆς μάζης. Οἱ στρατιωτικοὶ ἡγέται, οἱ ὁποῖοι συνεδύαζον τὰς γνώσεις μὲ τὴν ψυχολογίαν αὐτὴν τῆς μάζης πάντοτε ἐπέτυχον. Τοὐναντίον, μόνη ἡ γνῶσις τῆς θεωρίας τοῦ πολέμου ἀπεδείχθη ἀνίκανος νὰ ἀναδείξῃ καλοὺς στρατηγούς.

Δὲν ἤμην, συνεπῶς, διατεθειμένος νὰ δεχθῶ καμμίαν ἀβαρίαν ὡς πρὸς τὰς πεποιθήσεις μου διὰ τὴν Π.Α. καὶ τὸ ἐφαρμοζόμενον σχέδιον. Εὐτυχῶς, ὁ λαὸς ἐνεκολπώθη ταύτην, ἀδιαφορῶν διὰ τὰς φωνασκίας ὡρισμένων, διότι ἔβλεπε πράγματι ὅτι δι' αὐτῆς ὠφελεῖτο οἰκονομικῶς ἐνῷ συγχρόνως ἐκτύπα καὶ τοὺς Ἄγγλους, μέχρι τοῦ σημείου μάλιστα ὥστε νὰ μποϋκοτάρῃ, ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας, 'Αγγλικὰ εἴδη, διὰ τὰ ὁποῖα ἡμεῖς δὲν ἐδώσαμεν σχετικὴν διαταγήν, διότι ἀκόμη ὑπῆρχον μεγάλα ἀποθέματα εἰς τοὺς ἐμπόρους, ἰδία 'Αγγλικὰ κασμήρια.

'Ως ἐκ τούτου ἠναγκάσθην, ἵνα μὴ ζημιωθοῦν οἱ εἰσαγωγεῖς τῶν εἰδῶν τούτων, ἐφ' ὅσον μάλιστα ταῦτα εἶχον ἤδη εἰσαχθῇ, νὰ δώσω παράτασιν ἐπὶ ἓν ἑξάμηνον διὰ τὴν διάθεσιν ἢ ἐκποίησιν τῶν ἀνωτέρω ἀποθεμάτων, ἀπαγορεύσας ὅμως τὴν εἰσαγωγὴν νέων ποσοτήτων ἐκ τούτων.

Ἀντιδράσεις τῆς κομμουνιστικῆς ἡγεσίας καὶ κακῶν πλουσίων.

Ἡ κομμουνιστικὴ ἡγεσία ἐκινήθη δραστηρίως μεταξὺ τῶν κύκλων ἐμπόρων - εἰσαγωγέων, μὲ σκοπὸν νὰ ἐκμεταλλευθῇ κομματικῶς τὸ ζήτημα καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ οὕτω τὴν ἀντεθνικὴν δρᾶσίν της. Ἐπέσειε τὸν κίνδυνον οἰκονομικῆς καταστροφῆς, ἐκαλλιέργει τὸ ἔδαφος συμπράξεως μὲ τοὺς εἰσαγωγεῖς, ἐπιδιώκουσα τὴν δημιουργίαν μιᾶς εὐρυτέρας πολιτικῆς καταστάσεως, μὲ κέντρον τὴν ἀριστερὰν καὶ περὶ αὐτὴν μέλη τοῦ ἐμπορικοῦ κόσμου. Πυρὴν τῶν ἐν λόγῳ προσεγγίσεων φαίνεται νὰ ἦσαν οἱ περὶ τὸν Πλουτῆν Σέρβαν (παλαιὸν κομμουνιστικὸν στέλεχος) ὀλίγοι πλούσιοι. Οἱ ἐν λόγῳ ἐμπορικοὶ κύκλοι ἐπέδειξαν συμπάθειαν πρὸς τὰ συνθήματα ταῦτα τῆς ἀριστερᾶς καὶ τάσιν συνεργασίας μετ' αὐτῆς, διότι ἐπίστευον, ὅτι ἡ μόνη δύναμις, ἡ ὁποία ἠδύνατο νὰ ἀντιταχθῇ καὶ νὰ σπάσῃ τὸ μποϋκοτάζ, ἔστω καὶ μερικῶς, ἦτο ἡ ἀριστερά, ἡ ὁποία, διὰ τοὺς ἐνδιαφερομένους, ἠδύνατο νὰ ἀποτελέσῃ τὸ ἀγοραστικὸν κοινὸν πρὸς διάθεσιν τῶν ὑπ' αὐτῶν εἰσαγομένων ἐξ Ἀγγλίας προϊόντων.

Οὕτω, μετὰ τὸν προδοτικὸν κομμουνισμόν, εὑρισκόμεθα ἐνώπιον μιᾶς ἀθεμίτου συμμαχίας κακοῦ Κεφαλαίου καὶ Κομμουνισμοῦ. Δύο ἄκρως διάφοροι κατηγορίαι, αἱ ὁποῖαι δὲν γνωρίζουν Πατρίδα, οὔτε πρεσβεύουν ἀρχάς, ἀλλὰ τὸ πᾶν δι' αὐτοὺς εἶναι ἡ ὕλη. Ὁ μὲν κακὸς πλοῦτος ἐκμεταλλεύεται καὶ ἀπομυζᾷ τὸν ἱδρῶτα τοῦ λαοῦ, ὁ δὲ κομμουνισμὸς πάντοτε προσπαθεῖ νὰ ἐκμεταλλευθῇ μίαν ἀνώμαλον κατάστασιν, ἵνα ἐφαρμόσῃ τὴν κομματικὴν πολιτικήν του, ἀδιαφορῶν διὰ τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα. Δύο κατηγορίαι, αἱ ὁποῖαι ἂν καὶ φαινομενικῶς εὑρίσκονται εἰς τὰ ἄκρα τῆς διαβαθμίσεως τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος, προσεγγίζουν ὅμως καὶ ἑνοῦνται, ὅταν πρόκειται νὰ ἐπιτύχουν τὸν σκοπόν των, ὁ ὁποῖος κατὰ βάσιν εἶναι ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν ἄλλων.

Μία ἐκ τῶν μεγαλυτέρων προδοσιῶν τῆς Ἀκελικῆς ἡγεσίας κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος ἦτο καὶ αὐτή: Ἡ συνειδητή, ἐσκεμμένη καὶ μελετημένη ἀντίδρασίς της κατὰ τῆς Παθητικῆς Ἀντιστάσεως.

Ἀτυχῶς, αἱ ἀντιδράσεις μερικῶν εἰσαγωγέων ἐνετάθησαν μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε ὁ Μητροπολίτης Κιτίου νὰ μὲ εἰδοποιήσῃ, ὅτι ἐδημιουργήθη ἀναστάτωσις μεταξὺ τοῦ ἐμπορικοῦ κόσμου καὶ ὅτι τοῦ ἔστειλαν μάλιστα καὶ ἀπειλητικὰς ἐπιστολάς, διὰ τῶν ὁποίων τὸν ἐθεώρουν ὑπεύθυνον καὶ εἰδοποίουν, ὅτι, ἐὰν δὲν ληφθῇ πρόνοια, ὁ τόπος θὰ ὁδηγηθῇ εἰς πλήρη χρεωκοπίαν. Μερικοὶ τούτων δὲν ἐπλήρωνον μάλιστα τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Τραπέζης, τῆς ὁποίας ὁ Διευθυντὴς ἐδήλωσεν ὅτι θὰ εὑρεθῇ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ κινήσῃ ἀγωγάς.

Ἐπειδὴ ἀντελήφθην, ὅτι μερικοὶ κακοὶ εἰσαγωγεῖς παρὰ τὴν δοθεῖσαν παράτασιν ἐξαντλήσεως τῶν ἀγγλικῆς προελεύσεως ἀποθεμάτων των, ἐξηκολούθουν νὰ εἰσάγουν νέας ποσότητας, τὰς ὁποίας ἐνεφάνιζον ὡς παλαιὰ ἀποθέματα, εἰδοποίησα τούτους μὲν ὅτι θὰ λάβω σκληρότατα μέτρα ἐναντίον των, τὸν δὲ Μητροπολίτην Κιτίου, ὅτι ἔπρεπε νὰ παρακολουθῇ τὰς ἐνεργείας μερικῶν ἰδιοτελῶν εἰς βάρος τῆς Π.Α. καὶ ἀφοῦ τὸν ἐνημέρωνα ἐπὶ εἰδικῶν τινων περιπτώσεων τοῦ ἐτόνιζα:

> «Εἶμαι εἰς ἄκρον πείσμων καὶ δὲν ὑποχωρῶ πρὸ οὐδενός, ὅταν ἀντιλαμβάνωμαι, ὅτι ἔχω δίκαιον καὶ ὅτι μάλιστα τινὲς ζητοῦν νὰ μὲ ἐξαπατήσουν. Συνεπῶς οὐδεμία ὑποχώρησις δύναται νὰ γίνῃ ἐκ μέρους μου, ἀδιαφορῶ καὶ ἂν ἀκόμη πατήσω ἐπὶ μερικῶν πτωμάτων, διότι νομίζω ὅτι οὕτω ἐξυπηρετῶ τὸν ἀγῶνα. Καὶ ἐφόσον οἱ κύριοι αὐτοὶ ἀπειλοῦν, τότε τοὺς λέγω: Ἢ ἐγὼ ἢ αὐτοί».

Παρὰ τὰς ἀντιδράσεις ταύτας, παρέμεινα ἀκλόνητος εἰς τὰς ἀποφάσεις μου καὶ ἐπροχώρησα εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ὅλου προγράμματος διὰ τὴν Π.Α. Τὰ ἀποτελέσματα ἐφ' ὅσον προχωροῦμεν εἶναι λίαν ἐνθαρρυντικὰ καὶ παρατηρεῖται καὶ διαφοροποίησις τῶν ἀντιδράσεων τῶν καταστηματαρχῶν, οἱ ὁποῖοι ἔχουν παύσει τὰς ἐπικρίσεις των, ὁμολογοῦν ὅτι ἡ Π.Α. εἶναι θαυμάσιον μὲν ὅπλον τοῦ ἀγῶνός μας, ἀλλά..... ἕκαστος ἀναφέρει καὶ τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζει ὁ κλάδος του.

Ἤδη, ἡ προσπάθειά μου τείνει: α) Εἰς τὴν κατανάλωσιν μόνον Κυπριακῆς παραγωγῆς προϊόντων καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν νέων βιομηχανιῶν. β) Διὰ τὰς μὴ δυναμένας νὰ ἱκανοποιηθοῦν ἐπιτοπίως ἀνάγκας μας, εἰσαγωγαὶ θὰ γίνωνται κατὰ προτίμησιν ἐξ Ἑλλάδος καὶ ἀκολούθως ἐκ χωρῶν, αἱ ὁποῖαι ὑποστηρίζουν τὸν ἀγῶνά μας.

Ἐὰν ὑπῆρχε καλυτέρα κατανόησις ἐκ μέρους τοῦ Κυπριακοῦ Κεφαλαίου, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀναπτυχθοῦν ἀρκεταὶ Κυπριακαὶ βιομηχανίαι. Δυστυχῶς, λόγῳ τοῦ περιορισμέ-

νου τῶν κινήσεων καὶ ἐπαφῶν μου, δὲν κατώρθωσα νὰ θέσω εἰς ἐφαρμογὴν τὸ σχέδιον τοῦτο. Ἐκεῖ ὅπου παρουσιάσθησαν πρόοδοι ἦσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας σάπωνος, σιγαρέττων καὶ ἁλατζᾶ.

Ἀφ' ἑτέρου, αἱ εἰσαγωγαὶ ἐξ Ἑλλάδος δὲν ἐγίνοντο μὲ ρυθμὸν καὶ ἔντασιν, ὡς θὰ ἦτο δυνατόν, παρὰ τὰς ἐπιμόνους αἰτήσεις μου, μέσῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου, ὑπὸ διάφορα προσχήματα.

Εἰδικῶς ἐζήτησα εἰσαγωγὰς ἐξ Ἑλλάδος διὰ λιπάσματα, μηχανάς, σάπωνα, καπνόν. Διὰ τὰ λιπάσματα, μοῦ ἐδόθη ἡ ἀπάντησις ὅτι τὰ παραγόμενα ἐν Ἑλλάδι δὲν ἐπαρκοῦν διὰ τὰς ἐπιτοπίους ἀνάγκας. Διὰ μηχανάς, καπνὸν κ.λ.π., οὐδὲν μοὶ ἀνεκοινώθη. Τοὐναντίον μοῦ ἀπεστάλη ὑπό τινος ἐμπόρου ἔκθεσις, δι' ἧς μοῦ ἀνεφέρετο ἀπαγόρευσις ἐξαγωγῆς ἐξ Ἑλλάδος ζύθου διὰ Κύπρον. Καὶ ὅμως, διὰ νὰ καλυφθοῦν αἱ ἀνάγκαι ἐν Κύπρῳ, αἱ ὁποῖαι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἱκανοποιηθοῦν ἀπὸ τὴν ἐγχώριον παραγωγήν, εἰσήγετο τοιοῦτος ἐκ Τσεχοσλοβακίας ὑπὸ τῆς κομμουνιστικῆς ἑταιρείας ΛΟΕΛ!

Ἐν συνεχείᾳ, ὁ ὑποβαλὼν εἰς ἐμὲ τὴν ἀναφορὰν ὅτι δὲν τοῦ ἐπετράπη νὰ εἰσαγάγῃ Ἑλληνικὸν ζῦθον, μοῦ ἐγνώρισεν ἀπαντήσεις τοῦ μὲν Ἑλληνικοῦ Προξενείου ἐν Κύπρῳ ὅτι «γενικὴ πολιτικὴ τῆς Κυβερνήσεως ἦτο, ὅπως μὴ παρεμβάλλῃ προσκόμματα εἰς Κυπριακὰς βιομηχανίας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δυνατὸν νὰ προεκάλει μείωσιν τῆς καταναλώσεως Κυπριακῶν προϊόντων, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀπόλυσιν ἐργατῶν», τοῦ δὲ Ἑλληνικοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου ὅτι «τὸ ὑπάρχον ἐν Κύπρῳ Ἑλληνικὸν ἐργοστάσιον ΚΕΟ, παραγωγῆς ζύθου, εἶναι εἰς θέσιν νὰ καλύψῃ τὰς ἀνάγκας τῆς νήσου εἰς ζῦθον καὶ ὅτι, ἐνῷ ἡ τυχὸν ἐντεῦθεν ἐξαγωγὴ τοῦ ἐν λόγῳ προϊόντος θὰ ἔπληττε κυρίως τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην, δὲν θὰ ἐπηρέαζε τὰς εἰσαγωγὰς ζύθου εἰς Κύπρον ἐξ ἄλλων χωρῶν».

Ἀπήντησα εἰς τὸν αἰτοῦντα, ὅτι ἡμεῖς δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἐκφέρωμεν κρίσεις ἐπὶ τῶν εἰσηγήσεων τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου, οὔτε τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἀλλ' ὅτι συμφώνως πρὸς τὴν γραμμήν μας πρέπει νὰ προτιμηθῇ ἡ εἰσαγωγὴ Ἑλληνικοῦ ζύθου εἰς Κύπρον, ἐφ' ὅσον δὲν ἐπαρκεῖ ὁ ἐντόπιος.

Συγκρότησις Πολιτικῆς Ἐπιτροπῆς (Π.Ε.) ἐπιλαμβανομένης καὶ τῶν ζητημάτων τῆς Παθητικῆς Ἀντιστάσεως.

Ὡς εἰς προηγούμενον κεφάλαιον ἐξέθεσα, κατήρτισα Πολιτικὴν Ἐπιτροπήν, ἡ ὁποία, σὺν τοῖς ἄλλοις ἀνέλαβε νὰ ἐξετάζῃ καὶ τὰ ἀφορῶντα τὴν Παθητικὴν Ἀντίστασιν.

Πράγματι, ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου, ἔκαμε μερικὰς συνεδριάσεις καὶ μοῦ ὑπέβαλε πορίσματα, τὰ ὁποῖα ἀφεώρων τὴν γενικὴν ἐπισκόπησιν τῆς Π.Α., δυσκολίας αἱ ὁποῖαι προέκυψαν ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς της καὶ τρόπον ἀντιμετωπίσεώς των. Ἐν τῇ ἐκθέσει της ἡ Ἐπιτροπὴ ἐθεώρει τὴν Π.Α. ὡς ἐξαίρετον μέσον διὰ τοὺς ἀκολούθους λόγους: α) Τὴν πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἐνόχλησιν, τὴν ὁποίαν φέρει εἰς τὸν ἀντίπαλον. β) Τὴν δημιουργίαν παρὰ τῷ λαῷ τοιαύτης ψυχολογίας ἐπὶ τῆς καταστάσεως, ὥστε νὰ ἐκτιμήσῃ περισσότερον τὰς οἰκονομικὰς δυνατότητας, τὰς ὁποίας παρέχει ὁ τόπος του καὶ νὰ συσφίγξῃ τὴν ἑνότητά του. γ) Τὴν δημιουργίαν ἀτμοσφαίρας οἰκονομικῆς περισυλλογῆς.

Περαιτέρω ἡ Ἐπιτροπὴ ἐξέφραζε γνώμας τίνι τρόπῳ τὰ ἀνωτέρω θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθοῦν.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἔβλεπε καθαρὰ τοὺς σκοποὺς τῆς Π.Α. καὶ ἀπήντησα εἰς αὐτὴν μὲ τὰς σχετικὰς παρατηρήσεις μου ἐπὶ τεθέντων ὑπ' αὐτῆς θεμάτων.

Εἰς τὴν Π.Ε. ἀνέθεσα καὶ ἄλλα ζητήματα πρὸς μελέτην, ὡς τὸ τῆς Συνεργατικῆς Τραπέζης, εἰς ἣν ὑπῆρχε πλέον τοῦ ἑνὸς ἑκατομμυρίου λιρῶν ἐξ Ἑλληνικῶν καταθέσεων, δι' ὧν αὕτη ἐνίσχυε συνεχῶς τοὺς Τούρκους.

Δυστυχῶς, ἡ Π.Ε. δὲν ἐξηκολούθησε μὲ προθυμίαν τὰς ἐργασίας της, οὔτε καὶ ἐμερίμνησε δι' ἑτέρας ἀνατεθείσας αὐτῇ ἀποστολὰς ὡς α) ἡ παρασκευὴ καὶ κυκλοφορία νέου τύπου σιγαρέττων, ἀποκλειστικῶς ἐξ Ἑλληνικῶν καὶ Κυπριακῶν καπνῶν β) ἡ ἀντίδρασις κατὰ τῶν νέων φορολογιῶν τῆς Κυβερνήσεως καὶ γ) ἡ ἀντιμετώπισις τῆς ἄρσεως τοῦ ἐνοικιοστασίου. Ὡς ἐκ τούτου ἠναγκάσθην νὰ ἀναλάβω πλέον ὁ ἴδιος διὰ τῶν τομέων τὴν ἐπιδίωξιν τῶν ἀνωτέρω.

Μέτρα τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως κατὰ τῆς Παθητικῆς Ἀντιστάσεως.

Πράγματι, ἡ Κυπριακὴ Κυβέρνησις εὑρέθη εἰς πολὺ δύσκολον θέσιν ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς Π.Α., διότι δὲν ἀνέμενε τοιαύτην πειθαρχίαν τοῦ λαοῦ εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Ὀργανώσεως καὶ μάλιστα ἐπὶ οἰκονομικῶν ζητημάτων. Κατὰ τὸ τρίτον τρίμηνον τοῦ 1958 αἱ εἰσαγωγαὶ εἰς Κύπρον ἐκ τῆς Κοινοπολιτείας ἐμειώθησαν κατὰ τρία ἑκατομμύρια λιρῶν.

Ἐξ ἐπισήμων στοιχείων τοῦ γραφείου τῆς Κυβερνήσεως Κύπρου, δημοσιευθέντων εἰς Λονδῖνον, προκύπτει πτῶσις τοῦ Βρεττανικοῦ ἐμπορίου κατὰ 10.000.000, συνεπείᾳ τῆς μειώσεως τῶν εἰς Κύπρον εἰσαγωγῶν, ἐξ Ἀγγλίας.

Εἰς τὸ Ἀμερικανικὸν περιοδικὸν «Τάϊμ» τῆς 17 Μαρτίου 1958 ἐδημοσιεύθη μία δήλωσις Βρεττανοῦ ἐπιχειρηματίου διὰ τὴν Π.Α. εἰς τὴν Κύπρον, ὁ ὁποῖος εἶπε : «Μοῦ φαίνεται πὼς ἡ Π.Α. ὅπως στὶς Ἰνδίαις κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Γκάντι θὰ μᾶς στείλῃ νὰ ξαπλώσωμε ὅλους στὶς γραμμὲς τοῦ σιδηροδρόμου. .... Σὰν νὰ εἶναι χειρότερα τώρα».

Καὶ δὲν εἶχεν ἄδικον.

Τὸ κυβερνητικὸν λαχεῖον ἐχρεωκόπησε καὶ ἔκλεισε. Οὕτω, τὰ ἐξ αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἀναμενόμενα ἔσοδα δὲν ἐπραγματοποιήθησαν καὶ αὕτη ἀντιμετώπιζε χρεωκοπίαν, ἐφ' ὅσον δὲν εἶχε οὔτε τοὺς μισθοὺς τῶν ὑπαλλήλων της νὰ πληρώσῃ καὶ κατέφυγεν εἰς δάνεια ἀπὸ Τραπέζας καὶ ἐπιχειρήσεις!

Ἡ Κυπριακὴ Κυβέρνησις ἀντέδρασε κατὰ τῆς Π.Α. α) Διὰ τῆς δυσφημιστικῆς προπαγάνδας, ἡ ὁποία δὲν «ἔπιανε »παρὰ τῷ Κυπριακῷ λαῷ.

Ἡ ἀποικιοκρατία διαρρηγνύει τὰ ἱμάτιά της καὶ καταφέρεται κατὰ τῆς Ὀργανώσεως καὶ τῆς Π.Α., διότι ἐμειώθησαν αἱ εἰσαγωγαὶ ἐκ τῆς Κοινοπολιτείας καὶ τοῦτο ἐθεώρει καταστρεπτικὸν διὰ τὸν Κυπριακὸν λαόν.

Ὁ Φούτ, εἰς δηλώσεις του τὸν Νοέμβριον 1958, χαρακτηρίζει τὴν Π.Α. «οἰκονομικὴν καταστροφὴν» τῆς Κύπρου.

Ἀπὸ τὰς ὑστερικὰς κραυγὰς τῶν Ἄγγλων ἐν Κύπρῳ καὶ Ἀγγλίᾳ, τὰς ὁποίας οὗτοι δὲν δύνανται πλέον νὰ ἀποκρύψουν, γίνεται ἀντιληπτόν, ὅτι ἡ Π.Α. «ἔπιασε» καλὰ καὶ ὅτι ἐπείραξε σοβαρῶς τοὺς Ἄγγλους.

β) Δι' ἐπιβολῆς νέων φορολογιῶν, διὰ νὰ αὐξήσῃ τὰ κρατικὰ ἔσοδα. Μία τοιαύτη ἦτο ἡ αὔξησις τῆς φορολογίας ἐπὶ τῆς βενζίνης, ἐξ ἧς ἤλπιζε νὰ εἰσπράξῃ ἐτησίως φόρους περὶ τὸ 1 ἑκατομμύριον λιρῶν.

Κατὰ τοῦ μέτρου τούτου ἀντεδράσαμεν ἐπιτυχῶς, μὲ τὴν ἐντολὴν ὅπως: α) τὰ ἰδιωτικὰ αὐτοκίνητα μὴ κάμνουν ἀσκόπους κινήσεις, ἰδίᾳ χάριν ἀναψυχῆς καὶ β) τὰ αὐτοκίνητα συγκοινωνίας ἑκάστου χωρίου ἢ περιοχῆς δημιουργοῦν, τρόπον τινά, μίαν κοινοπραξίαν, ὥστε νὰ κυκλοφοροῦν ἐναλλάξ, ἵνα παύσῃ ὁ συναγωνισμὸς καὶ ἡ κίνησις καθημερινῶς ὅλων τῶν αὐτοκινήτων, τὰ ὁποῖα συνήθως μεταφέρουν μικρὸν ἀριθμὸν ἐπιβατῶν.

Πράγματι, ἡ ὑπόδειξίς μου αὕτη εὗρε, ὅπως καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι, πλήρη ἀνταπόκρισιν. γ) Διὰ καταβληθεισῶν προσπαθειῶν διασπάσεως τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ προκλήσεως ἐρίδων μεταξὺ τούτου δι' οἰκονομικὰ ζητήματα. Πρὸς τοῦτο ἐξέδωκε τὴν Πρωτοχρονιὰν τοῦ 1959 νόμον ἄρσεως τοῦ ἐνοικιοστασίου. Εἰς προηγούμενον κεφάλαιον ἀνέφερα πῶς ἀντιμετώπισα ἐπιτυχέστατα τοῦτο.

Διοικητικὴ Ὀργάνωσις τῆς Παθητικῆς Ἀντιστάσεως.

Αὕτη διεμορφώθη τελικῶς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀκολούθων ὁδηγιῶν:

1. Αἱ ἐπαρχιακαὶ ἐπιτροπαὶ τῆς Π.Α. καὶ τῆς ΠΕΚΑ καθὼς καὶ αἱ τῶν χωρίων συνεχωνεύθησαν καὶ ἀπετέλεσαν μίαν ὑπὸ τὸν τίτλον ΠΕΚΑ, τῆς ὁποίας ἡ Π.Α. θὰ ἀποτελῇ ἓν τμῆμα.

2. Αἱ ἐπαρχιακαὶ ἐπιτροπαὶ ἐξηρτῶντο ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν Ἀρχηγὸν τῆς ΕΟΚΑ, παρ' οὗ καὶ ἐλάμβανον διαταγάς. Οἱ τομεάρχαι τῆς ΕΟΚΑ εἰς ἕκαστον τομέα ἦσαν οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Ἀρχηγοῦ, παρηκολούθουν δὲ τὴν καλὴν λειτουργίαν τῶν ἐπιτροπῶν καὶ τὴν πιστὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν.

Ἡ Π.Α., ὀργανωθεῖσα ὡς ἀνωτέρω, ἐχώρει ἱκανοποιητικώτατα καὶ ἔτυχε τῆς πλήρους ἐπιδοκιμασίας τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Ἡ ὑπογραφὴ τῶν συμφωνιῶν τῆς Ζυρίχης - Λονδίνου εὗρε ταύτην ἐν πλήρει ἀναπτύξει.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ἡ Παθητικὴ Ἀντίστασις ἐπέτυχε τὰ ἀκόλουθα:

1.—Τὴν ἐνίσχυσιν τῆς συνοχῆς καὶ πειθαρχίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, τὸν ὁποῖον ἐνεφάνισεν ὡς ἓν σύνολον πειθαρχημένον καὶ ἐμμένον εἰς τὸν ἀγῶνα ὑπὸ οἱασδήποτε θυσίας.

Τοῦτο ἦτο τὸ μεγαλύτερον ἐπίτευγμα τῆς Π.Α.

2.—Συνέβαλεν εἰς τὸν ἐν γένει ἀγῶνα, διὰ τῆς δημιουργίας δυσχερειῶν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν διοίκησιν ἐν Κύπρῳ, τόσον ἀπὸ ἀπόψεως διοικητικῆς, ὅσον καὶ οἰκονομικῆς.

3.—Ἐπέτυχε νὰ ἐξοβελίσῃ, κατὰ τὸ δυνατόν, πᾶν ξένον, ἐνθυμίζον τὴν ἀποικιοκρατίαν καὶ ἔδωσε δυνατότητας ἀναπτύξεως τῆς Κυπριακῆς παραγωγῆς, ὡς καὶ τοῦ συνδέσμου μὲ ἄλλας ἐξωτερικὰς ἀγοράς.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐπίτευγμα θὰ ἔπρεπε νὰ τύχῃ τῆς δεούσης ἐκμεταλλεύσεως καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὸν εἰρηνικὸν βίον. Δυστυχῶς, ὅμως, μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ ἀγῶνος ὁ κακὸς πλοῦτος, ἐξυπηρετῶν ἴδια συμφέροντα, ἐξαπέλυσε τὸ σύνθημα τῆς ἐπανασυνδέσεως ἀποκλειστικῶς μὲ τὴν Ἀγγλικὴν ἀγορὰν καὶ μὴ ὑπαρχούσης πρὸς τοῦτο ἀντιδράσεως ἢ γενικοῦ οἰκονομικοῦ ρεαλιστικοῦ προγράμματος ὑπὸ τῆς Κυπριακῆς ἡγεσίας, ὅ,τι ἐπετεύχθη, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος, εἰς τὸν τομέα τοῦτον, ἀπωλέσθη!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄

ΑΙ ΣΥΜΦΩΝΙΑΙ ΖΥΡΙΧΗΣ — ΛΟΝΔΙΝΟΥ

Ἡ ἀναγγελία τῆς Συμφωνίας Ζυρίχης.— Παγερὰ ἀτμόσφαιρα ἐν Κύπρῳ

Μὲ εὐνόητον ἀγωνίαν ἀνεμέναμεν τὰ ἀποτελέσματα τῶν Ἑλληνοτουρκικῶν συνομιλιῶν τῆς Ζυρίχης. Αἱ πρῶται δημοσιογραφικαὶ πληροφορίαι ἀνέφερον πρόοδον τῶν συνομιλιῶν, ὅτι δηλαδὴ κατ' ἀρχὴν ἐπῆλθε συμφωνία, ὅπως ἡ Κύπρος καταστῇ ἀνεξάρτητος, ἡ δὲ Τουρκία ὑπεχώρησε καὶ ἐπεζήτει νὰ ρυθμίσῃ τὰς μετὰ τῆς Ἑλλάδος διαφοράς της.

Τὴν πρωΐαν τῆς 11ης Φεβρουαρίου 1959 ἀνηγγέλθη ἀπὸ τοῦ ραδιοσταθμοῦ Κύπρου, ὅτι ἐπῆλθεν οὐσιαστικὴ συμφωνία ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ καὶ ἐμονογραφήθη ἡ σχετικὴ συμφωνία ὑπὸ τῶν πρωθυπουργῶν Καραμανλῆ καὶ Μεντερές, οἱ ὁποῖοι καὶ ἀνεχώρησαν διὰ τὰς χώρας των, ἐνῷ οἱ Ὑπουργοὶ Ἐξωτερικῶν Ἀβέρωφ καὶ Ζορλοῦ ἀνεχώρησαν διὰ Λονδῖνον πρὸς συνάντησιν τοῦ Βρεττανοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν.

Καὶ γεννῶνται σήμερον τέσσαρα ἐρωτήματα:

1) Πῶς ἦτο δυνατὸν οἱ ὅροι μιᾶς τοιαύτης συμφωνίας νὰ συζητηθοῦν καὶ νὰ ἐπέλθῃ ταυτότης ἀντιλήψεων εἰς τόσον μικρὸν χρονικὸν διάστημα, πέντε περίπου ἡμερῶν;

Ἐξ αὐτοῦ συνάγεται, ὅτι μία κατ' ἀρχὴν συμφωνία εἶχεν ἐπέλθει πρὸ τῆς συναντήσεως τῆς Ζυρίχης, τοὐλάχιστον ἐπὶ τῶν πλέον οὐσιωδῶν ζητημάτων.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ προηγουμένου Κεφαλαίου ἀναφέρω τί ἀκριβῶς κατέστη εἰς ἐμὲ γνωστὸν ἐπὶ τῶν προκαταρκτικῶν συνομιλιῶν τόσον ὑπὸ τοῦ κ. Ἀβέρωφ, ὅσον καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ὅμως ἐτηρήθη ἐνήμερος τῶν ὅρων τῆς συμφωνίας πρὸ τῆς συναντήσεως τῆς Ζυρίχης ἤ, τοὐλάχιστον, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν συνομιλιῶν; Τοῦτο μόνον ὁ ἴδιος δύναται νὰ ἐπιβεβαιώσῃ καὶ ὀφείλει νὰ πράξῃ τοῦτο χάριν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας.

2) Ὁ Μακάριος ἔλαβε γνῶσιν τῶν ὅρων τῆς συμφωνίας ἀμέσως μετὰ τὴν ὑπογραφήν της εἰς Ζυρίχην; Ἐὰν ὄχι, ὡς ἰσχυρίσθη καὶ εἰς ἐμὲ τὸν ἴδιον, τότε οὗτος ἐ ξ η π α τ ή θ η ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν τούτοις ὁ κ. Ἀβέρωφ, ἀφιχθεὶς εἰς Λονδῖνον τὴν 11ην Φεβρουαρίου, ἐδήλωσεν ὅτι ὁ Μακάριος ἐγνώριζε τὰς λεπτομερείας τῆς συμφωνίας, εἰς ἐπιστολήν του δὲ πρὸς ἐμέ, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 21 Φεβρουαρίου 1959, ἣν δημοσιεύω, ὁ κ. Ἀβέρωφ μοῦ ἐγνώρισεν ὅτι ὄχι μόνον μετὰ τὴν Ζυρίχην ἐτέθησαν ὑπ' ὄψιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τὰ κείμενα τῶν συμφωνιῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸ αὐτῶν ἐτηρεῖτο ἐνήμερος ἐπὶ τῶν προκαταρκτικῶν τῆς συμφωνίας προσπαθειῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἀφ' ἑτέρου, ἡ κατωτέρω δημοσιευομένη ἐπιστολὴ τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 12 Φεβρουαρίου 1959, ἀναφέρει, ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἦτο π λ ή ρ ω ς ἐ ν ή μ ε ρ ο ς τ ο ῦ π ε ρ ι ε χ ο μ έ ν ο υ τ ῆ ς σ υ μ φ ω ν ί α ς.

3) Διατὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος (ἐὰν ὁ τελευταῖος ἐγνώριζε τοὺς ὅρους τῆς συμφωνίας) δὲν μὲ ἐτήρησαν ἐνήμερον τούτων καὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν συνομιλιῶν, συμφώνως πρὸς τὴν καθιερωθεῖσαν τακτικήν, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς ἐμὲ ὑποχρέωσίν των νὰ μὲ τηροῦν ἐνήμερον τῆς πορείας τῶν διαπραγματεύσεων ;

4) Διατὶ ὁ κ. Ἀβέρωφ ἔσπευσεν ἀμέσως εἰς Λονδῖνον καὶ δὲν διῆλθεν ἐξ Ἀθηνῶν, ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ ἐνημερωθοῦν πάντες οἱ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενοι, ἐπὶ τῶν ὅρων τῆς συμφωνίας, πρὶν ἢ αὐτὴ ὑπογραφῇ εἰς Λονδῖνον;

Πλὴν τῶν πρωταγωνιστῶν τῆς συμφωνίας καὶ ἐλαχίστων ἴσως ἐν Κύπρῳ (Ἕλληνος Προξένου καὶ ἴσως τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου κ. Ἀνθίμου), οὐδεὶς ἄλλος ἐγνώριζε τοὺς ὅρους ταύτης.

Αἱ ἀπὸ ραδιοφώνου καὶ διὰ τοῦ τύπου πληροφορίαι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μᾶς ἐνημερώσουν, διότι δὲν ἦσαν πλήρεις, ἔδιδον δὲ ἀφορμὴν εἰς πλῆθος διαδόσεων. Ὡς ἐκ τούτου ἐν Κύπρῳ ἐπεκράτησε παγερὰ ἀτμόσφαιρα ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συμφωνίας καὶ ἰδίως μετὰ τὴν ἀπὸ ραδιοφώνου μεταδοθεῖσαν εἴδησιν, σχετικῶς μὲ προβλεπομένην ἄφιξιν εἰς Κύπρον Τουρκικῶν στρατευμάτων ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ ΝΑΤΟ.

Ὁ Ἕλλην Πρωθυπουργὸς κατὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπιστροφήν του, τὴν 12ην Φεβρουαρίου, ἐδήλωσεν ὅτι εἶναι ἱκανοποιημένος καὶ ὑπερήφανος διὰ τὰς συμφωνίας, προσθέσας «ἡ ἡμέρα αὐτὴ εἶναι ἡ εὐτυχεστέρα τῆς ζωῆς μου καὶ θὰ ἀποτελέσῃ σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Κύπρου». Ἐξ ἄλλου, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ συγχαρῇ τὸν κ. Καραμανλῆν, ἐκφράσας τὴν ἱκανοποίησίν του διὰ τὰ ἀποτελέσματα τῶν συνομιλιῶν τῆς Ζυρίχης.

Προσπάθειαι δι' ἐκδήλωσιν συμπαραστάσεώς μου.

Τὴν 12ην Φεβρουαρίου ἔλαβον δύο σημειώματα, συγχρόνως, ἓν τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου καὶ ἕτερον τοῦ Ἕλληνος Προξένου κ. Φρυδᾶ, τὰ ὁποῖα καὶ παραθέτω:

Σημείωμα τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου:

«Μοῦ διεβιβάσθησαν τηλεφωνικῶς παρὰ Ἀβέρωφ τὰ ἀκόλουθα:

»1) Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θεωρεῖ, ὅτι ἡ ἐπιτευχθεῖσα συμφωνία ἀποτελεῖ σημαντικὴν ἐπιτυχίαν ἀπὸ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς καὶ ὅτι αὐτὴ ἐπέτυχε τὸ μάξιμουμ δυνατόν.

»2) Ὁ ἀγὼν τῶν Κυπρίων ἐπέτυχε τοῦ ἀντικειμενικοῦ του σκοποῦ, κατόπιν τῆς ἐπελθούσης συμφωνίας. Ἡ δήλωσις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὁ ὁποῖος εἶναι πλήρως ἐνήμερος τοῦ περιεχομένου τῆς συμφωνίας, ἐπιβεβαιοῖ τὰ ἀνωτέρω.

»3) Τὴν στιγμὴν αὐτὴν καταβάλλεται προσπάθεια παρακάμψεως ἐνδεχομένων δυσκολιῶν, αἱ ὁποῖαι πιθανὸν νὰ προβληθοῦν ἀπὸ Ἀγγλικῆς πλευρᾶς.

»Κύριον ὅπλον πρὸς ἀντιμετώπισιν παρομοίων Βρεττανικῶν προσπαθειῶν θὰ ἀποτελέσῃ ἡ ἐκ μέρους τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ ἐκδήλωσις τῆς ἀπολύτου συμπαραστάσεώς του πρὸς τὸν Ἐθνάρχην καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδηλωθεῖσαν ἀποδοχὴν τῆς συμφωνίας.

»4) Ἐντὸς τῶν ἀμέσως προσεχῶν ἡμερῶν προβλέπεται, ὅτι θὰ συγκληθῇ πενταμερὴς διάσκεψις διὰ τὴν τελικὴν διευθέτησιν (δηλαδὴ συμμετεχόντων ἀντιπροσώπων τῆς Ἑλληνικῆς πλειονότητος καὶ Τουρκικῆς μειονότητος τῆς νήσου).

»5) Εἶμαι ἀπολύτως τῆς γνώμης καὶ ἀντιλαμβάνομαι, ὅτι τοῦτο εἶναι καὶ ἐπιθυμία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὅπως ὑπάρξῃ ἐκδήλωσις συμπαραστάσεως τῆς Ὀργανώσεως καὶ τῶν διαφόρων Σωματείων ὑπὲρ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ληφθείσης θέσεως. Νομίζω, ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ στιγμή, ὅπου πρέπει ὁ Κυπριακὸς λαὸς νὰ ἐμφανισθῇ ἑνιαῖος καὶ ἀρραγής. Τοῦτο ἐπιβάλλεται καὶ διὰ νὰ προληφθοῦν ἐνδεχόμεναι διασπαστικαὶ κινήσεις τῶν Κομμουνιστῶν, αἱ ὁποῖαι πιθανολογοῦνται ἀπὸ τὴν τελευταίαν ἀρθρογραφίαν τῆς «Χαραυγῆς».

»6) Πληροφοροῦμαι, ὅτι ὁ Κιτίου (Σημ. Γράφει εἰς τρίτον πρόσωπον διὰ λόγους ἀσφαλείας) ἀναχωρεῖ αὔριον δι' Ἀθήνας. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν οὐσίαν τῆς συναφθείσης συμφωνίας, πληροφοροῦμαι, ὅτι ὑπάρχει ἀνειλημμένη ὑποχρέωσις νὰ μὴ γίνῃ οἱαδήποτε ἀνακοίνωσις. Ἔχω ὅμως πληροφορίας, τὰς ὁποίας θεωρῶ ἀπολύτως θετικάς, ὅτι εἶναι ὀρθὰ τὰ περὶ ἐκπροσωπήσεως τοῦ λαοῦ κατὰ 70% εἰς τὴν ἑνιαίαν Βουλήν, περὶ προνομιακῆς θέσεως τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Διοίκησιν καὶ περὶ διατηρήσεως τῆς ἑνότητος τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Ἐπίσης εἶναι ὀρθὰ τὰ περὶ διατηρήσεως Ἀγγλικῆς βάσεως. Ἔχω θετικὴν πληροφορίαν ὅτι ΔΕΝ ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν ἀλήθειαν τὰ περὶ Τουρκικῆς βάσεως ἢ βάσεως τοῦ ΝΑΤΟ. Ἡ θέσις, τὴν ὁποίαν ἐπῆρεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἔναντι τῆς συμφωνίας, μὲ πείθει, ὅτι αἱ πληροφορίαι μου εἶναι ὀρθαί».

Εἰς τὸ σημείωμα τοῦτο ἦτο συνημμένον καὶ τὸ ἀκόλουθον τοῦ Ἕλληνος Προξένου:

12-2-59

«Σᾶς γράφω βιαστικά. Ἀβέρωφ δὲν προφθάνει νὰ σᾶς ἐνημερώσῃ. Ἀντιλαμβάνομαι, ὅτι ὡρισμένας πληροφορίας, ἃς ἠδυνήθη συγκεντρώσῃ, θὰ σᾶς μεταδώσῃ Κιτίου. Θεωρήσατε ταύτας ὡς προερχομένας ἀπὸ αὐτόν. Προσωπικῶς θεωρῶ, ὅτι στιγμὴν αὐτὴν ἐπιβάλλεται ἐκδηλωθῇ συμπαράστασις Ὀργανώσεως καὶ λαοῦ πρὸς Ἐθνάρχην. Βλέπω σοβαρὸν κίνδυνον ἀπὸ Ἀγγλικὰς μηχανορραφίας, μέσῳ Ἑλληνικῆς ἀντιπολιτεύσεως, Κυρηνιακῆς καὶ Κομμουνιστῶν. Ταύτας δύναται νὰ προλάβῃ μία ἐπανάληψις παλαιοτέρας δηλώσεώς σας ὅτι Κυπριακὸς λαὸς πειθαρχήσῃ εἰς ἀποφάσεις ἐκπροσώπου του Ἐθνάρχου Μακαρίου».

Περὶ τῶν ὅρων τῶν συμφωνιῶν οὐδὲν τὸ συγκεκριμένον ἦτο γνωστόν, πλὴν τοῦ ποσοστοῦ συμμετοχῆς εἰς τὴν ἑνιαίαν Βουλὴν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, τῆς διατηρήσεως Ἀγγλικῶν βάσεων καὶ τῆς μὴ ἐγκαταστάσεως Τουρκικῆς βάσεως ἐν Κύπρῳ. Δὲν γνωρίζω, ἐὰν πράγματι ὑπῆρχε ἀνειλημμένη ὑποχρέωσις νὰ μὴ γίνῃ οἱαδήποτε ἀνακοίνωσις ἐπὶ τῶν συμφωνιῶν. Προσωπικῶς, δὲν δύναμαι νὰ ἐξηγήσω διατὶ ἡ τοιαύτη μυστικότης! Ἀπὸ τὸν ἀρχηγόν, ὅμως, τοῦ ἐνόπλου ἀγῶνος, κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τῆς ἐξορίας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τοῦ πολιτικοῦ, δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἀποκρύπτωνται οἱ ὅροι τῆς συμφωνίας καὶ νὰ δηλοῦται ἁπλῶς εἰς αὐτόν, ὅτι ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν δὲν προφθάνει νὰ τὸν ἐνημερώσῃ!!

Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι οἱ ἐν Κύπρῳ ἐκπρόσωποι τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐκινοῦντο δραστηρίως, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅπως ἁπλωθῇ πέριξ μου πέπλος συσκοτίσεως ἐπὶ τῶν συμφωνιῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ μὲ παρασύρουν, ὅπως δώσω ἐμμέσως τὴν

συγκατάθεσίν μου διὰ τὰς συμφωνίας, διὰ τῆς ἐκδηλώσεως συμπαραστάσεως τῆς Ὀργανώσεως «ὑπὲρ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ληφθείσης θέσεως».

Οἱ ἀνωτέρω ἐκπρόσωποι ἐθορυβήθησαν ἀσφαλῶς ἀπὸ τὴν ἔκδηλον ψυχρότητα, μεθ' ἧς ὁ Κυπριακὸς λαὸς ἐδέχθη τὴν ἀναγγελίαν τῶν συμφωνιῶν. Ταύτας, καίτοι οὗτος ἠγνόει εἰς τὰς γενικάς των γραμμάς, ἐν τούτοις, λόγῳ τῆς ἄκρας μυστικότητος, ἡ ὁποία ἐτηρήθη ἐπ' αὐτῶν, ὡς καὶ ἐκ διαφόρων δημοσιευμάτων τοῦ τύπου, ἐθεώρησεν ἀσυμφόρους καὶ ἐνδομύχως τὰς ἀπέρριψε.

Παρὰ ταῦτα, ὁ Μητροπολίτης Κιτίου ἐδήλωσεν εἰς Ἀθήνας τὴν 13ην Φεβρουαρίου, ὅτι «αἱ εἰδήσεις περὶ τῆς Ἑλληνοτουρκικῆς συμφωνίας τῆς Ζυρίχης ἐχαιρετίσθησαν ἐνθουσιωδῶς ἐν Κύπρῳ ἐξ ὅλων τῶν πλευρῶν!»

Ἡ προσπάθεια τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου καὶ τοῦ Ἕλληνος Προξένου ἔτεινε νὰ ἐμφανίσῃ τὸν Κυπριακὸν λαὸν εὐχαριστημένον ἀπὸ τὰς συμφωνίας, τὰς ὁποίας οὗτος ἠγνόει, δι' ἀποστολῆς τηλεγραφημάτων ὑπὸ διαφόρων Ὀργανώσεων πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον.

Εἰς ἀμφοτέρους ἀπήντησα ὡς ἀκολούθως:

Λίαν ἐπείγουσα 13/2/59

Μητροπολίτην Κιτίου κ. Ἄνθιμον

«Ἐλήφθη σημείωμά σας, καθὼς καὶ τοιοῦτον Φρυδᾶ.

»Ζήτημα τακτικῆς ἐπιβάλλει, ὅπως ἡ Ὀργάνωσις μὴ προβῇ εἰς οὐδεμίαν δήλωσιν. Οὕτω συγκρατῶ ταύτην. Ἤδη ἐπεκοινώνησα ἀμέσως μεθ' ἁπάντων τῶν στελεχῶν της καὶ τὴν ἔχω ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν εἰς χεῖράς μου.

»Νομίζω ὅμως ὅτι καὶ ὁ λαὸς δὲν πρέπει νὰ προβῇ εἰς ἐκδηλώσεις, διότι φοβοῦμαι μήπως ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις παρεξηγήσῃ ταύτας, ἐξηγοῦσα, ὅτι εἴμεθα εὐχαριστημένοι, διότι ἐπετύχαμεν κάτι καλύτερον τοῦ σχεδίου Μὰκ Μίλλαν καὶ συνεπῶς πιθανῶς νὰ μὴ δυσαρεστηθῶμεν, ἐὰν μᾶς ζητήσῃ καὶ ἡ ἰδία νὰ κάμωμεν μερικὰς ἀκόμη ὑποχωρήσεις.

»Τοὐναντίον, μίαν σιωπηρὰν ἀναμονήν μας δύναται νὰ τὴν ἐκμεταλλευθῇ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις.

»Διὰ τῆς τακτικῆς αὐτῆς καὶ διὰ τῆς μεγαλυτέρας ἐμπιστοσύνης, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ λαὸς θὰ περιβάλῃ τὴν Ὀργάνωσιν διὰ τὴν στάσιν της αὐτήν, νομίζω, ὅτι θὰ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἔχωμεν ὑποχειρίους τὰς μάζας καὶ τὰς ὠθήσωμεν εἰς ἐκδηλώσεις ὁποτεδήποτε θελήσωμεν.

»Ἀπὸ οὐσιαστικῆς ὅμως ἀπόψεως ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω τὰ ἑξῆς: Δὲν γνωρίζω ποία ἀκριβῶς ἡ συμφωνία καὶ συνεπῶς δὲν δύναμαι νὰ λάβω θέσιν ἔναντι ταύτης. Φέρω καὶ ἐγὼ εὐθύνας, τὰς ὁποίας κατ' οὐδένα λόγον ἐπιθυμῶ νὰ μεταφέρω ἐπὶ τῶν ὤμων ἄλλων. Ἐν τούτοις, ἐξ ὅσων ἦλθον εἰς δημοσιότητα, ἓν σημεῖον μοῦ προὐξένησε ἀλγεινὴν ἐντύπωσιν. Ἡ στάθμευσις Τουρκικῶν στρατευμάτων ἐν Κύπρῳ ὑφ' οἱανδήποτε ἰδιότητα καὶ ἂν αὕτη λάβῃ χώραν. Ἐὰν τοῦτο ἀληθεύῃ, θὰ μὲ ὁδηγήσῃ πιθανώτατα εἰς τὸ νὰ ἀναμετρήσω σοβαρῶς τὰς εὐθύνας μου.

»Οἱ ἰσχυρισμοί, οὓς προβάλλουν οἱ Τοῦρκοι, διὰ τὴν ἐνταῦθα στάθμευσιν εἶναι ἀστεῖοι καὶ δὲν εὐσταθοῦν, ἐγὼ δὲ προσωπικῶς δὲν δύναμαι νὰ τοὺς δεχθῶ.

»Αὐτὰ θεωρῶ σκόπιμον πρὸς τὸ παρὸν νὰ σᾶς καταστήσω γνωστά, εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐπιστολῆς ὑμῶν καὶ βάσει τῶν μέχρι τοῦδε γνωσθέντων ἐπὶ τῆς συμφωνίας.

»Ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ νομισθῇ, ὅτι θὰ διασπάσω τὴν ἑνότητα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, τοὐναντίον θὰ τὴν συγκρατήσω πάσῃ δυνάμει. Εἶμαι ὅμως ὑποχρεωμένος νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τῶν χειριζομένων τὸ Κυπριακόν, διότι τὰς εὐθύνας ἐπὶ τῆς ἀποδοχῆς τῆς συμφωνίας δὲν θὰ φέρῃ μόνον ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἀλλὰ πρὸ παντὸς οἱ ἡγέται τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, οἱ ὁποῖοι καὶ θὰ λογοδοτήσουν ἀπέναντί του.

Κοινοποίησις: Πρὸς κ. Φρυδᾶν ΔΙΓΕΝΗΣ

Ἡ παγερὰ ἀτμόσφαιρα, ἡ ὁποία ἐξηπλώθη καθ' ὅλην τὴν Κύπρον, ἐφοβήθην μήπως ἐπηρεάσῃ τὴν συνοχὴν καὶ πειθαρχίαν τῆς Ὀργανώσεως, δι' ὃ καὶ ἐκοινοποίησα τὴν 13ην Φεβρουαρίου 1959 τὴν ἀκόλουθον διαταγήν:

«Ἐν σχέσει πρὸς προγενεστέραν διαταγήν μου περὶ Ἑλληνοτουρκικῆς συμφωνίας ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ τονίζω ἐμμόνως τὴν ἀνάγκην ἐπιδείξεως συνοχῆς καὶ πειθαρχίας εἰς τὰς τάξεις τῆς Ὀργανώσεως. Ἀφοῦ ἐνημερωθῶ πλήρως ἐπὶ ὡρισμένων σημείων ταύτης, θὰ σᾶς κοινοποιήσω τὰς ἀποφάσεις μου.

»Δὲν πρόκειται νὰ καταπροδώσω οὔτε τὸν ἀγῶνα, οὔτε τὰς θυσίας τοῦ ἀγωνιζομένου Κυπριακοῦ λαοῦ. Ὅλοι πρέπει νὰ εἶναι βέβαιοι περὶ τούτου. Ὑπακούω μόνον εἰς τὴν φωνὴν τῆς Κύπρου.

»Ἕνα μόνον ζητῶ ἀπὸ ὅλους: Πειθαρχίαν εἰς τὰς διαταγάς μου. Ἦλθεν ἡ στιγμὴ νὰ δείξωμεν, ὅτι εἴμεθα ὠργανωμένον σύνολον, μὲ ὑψηλὰ ἰδανικά, μὲ φιλοπατρίαν καὶ ὅτι γνωρίζομεν νὰ κερδίσωμεν τὴν μάχην τόσον εἰς τὸ πεδίον τῆς τιμῆς, ὅσον καὶ εἰς τὸ πολιτικὸν πεδίον».

ΔΙΓΕΝΗΣ

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν (12 Φεβρουαρίου), καθ' ἣν ὁ Μητροπολίτης Κιτίου καὶ ὁ Πρόξενος κ. Φρυδᾶς μοῦ ἀπέστειλαν τὰ ἀνωτέρω σημειώματα, οὗτοι ἐκάλεσαν τοὺς Ἕλληνας Δημάρχους νὰ ἀποστείλουν συγχαρητήρια τηλεγραφήματα πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Οἱ Δήμαρχοι ἠρνήθησαν νὰ συγκατατεθοῦν καὶ ὁ Μητροπολίτης Κιτίου ἀνεχώρησε τὴν 13ην Φεβρουαρίου δι' Ἀθήνας. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀνεχώρησε καὶ ὁ Φοὺτ διὰ Λονδῖνον.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος ζητεῖ νὰ συμφωνήσω...—
Ὁ Διγενὴς δὲν εἰδοποιεῖται νὰ ὑποδείξῃ μέλη τῆς εἰς Λονδῖνον ἀντιπροσωπείας.

Τὴν 13ην Φεβρουαρίου ἔλαβα τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἐν σχέσει μὲ τὰ ἀποτελέσματα τῶν συνομιλιῶν τῆς Ζυρίχης:

«Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐν Ζυρίχῃ Ἑλληνοτουρκικῶν συνομιλιῶν δύναται νὰ χαρακτηρισθοῦν μᾶλλον ὡς ἱκανοποιητικά. Ὑπὸ τὰς ὑφισταμένας συνθήκας δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ καλυτέρα λύσις. Τελικὸς σκοπὸς τοῦ ἀγῶνος ἦτο βεβαίως ἡ Ἕνωσις, νομίζω ὅμως ὅτι θὰ εἴμεθα ἐκτὸς πάσης πραγματικότητος, ἐὰν ἐνομίζαμεν, ὅτι ἡ πολιτικὴ γραμμὴ τοῦ «Ἕνωσις καὶ μόνον Ἕνωσις» θὰ μᾶς ὡδήγει ἀσφαλῶς εἰς τὸν τελικὸν σκοπόν. Ὁ Τουρκικὸς ὅμως παράγων, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ ἐδημιουργήθη ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς διπλωματίας, δὲν θὰ ἔπαυε ποτὲ νὰ ὑφίσταται, ἐκτὸς βεβαίως εἰς περίπτωσιν διεθνοῦς ἀναστατώσεως. Καὶ ὁ παράγων αὐτὸς θὰ ἦτο ἀνυπέρβλητον ἐμπόδιον πρὸς τὴν Ἕνωσιν, ἔστω καὶ ἂν ἀκόμη ἐν Ἀγγλίᾳ ἤρχοντο εἰς τὴν ἐξουσίαν οἱ Ἐργατικοί. Εἰλικρινῶς πιστεύω ὅτι ἀξιοποιοῦμεν εἰς μέγιστον βαθμὸν τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς θυσίας τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ διὰ τῆς συμφωνίας τῆς Ζυρίχης. Ἡ ἐπιτευχθεῖσα συμφωνία θέτει τὰ θεμέλια ἑνὸς ἀνεξαρτήτου καὶ κυριάρχου Κυπριακοῦ κράτους, τερματιζομένης οὕτω τῆς μακραίωνος δουλείας τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Οἱ ὅροι τῆς συμφωνίας ταύτης δὲν ἀφίστανται πολὺ τῶν πληροφοριῶν, αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸν τύπον. Τὸ μόνον, ἴσως, σημεῖον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἔχῃ ἐπιφυλάξεις, εἶναι ἡ πρόνοια περὶ τριμεροῦς συμμαχίας, βάσει τῆς ὁποίας θὰ ὑπάρχῃ ἐν Κύπρῳ κοινὸν Ἑλληνοτουρκικοκυπριακὸν στρατηγεῖον, πλαισιούμενον ὑπὸ 900 Ἑλλήνων, 600 Τούρκων καὶ 2.000 Κυπρίων στρατιωτῶν. Τὸ στρατηγεῖον τοῦτο θὰ τελῇ περιοδικῶς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν Ἕλληνος, Τούρκου καὶ Κυπρίου Ἀρχιστρατήγου. Οἱ σκοποί του θὰ εἶναι καθαρῶς ἀμυντικοί. Ἐὰν ἡ Κύπρος καταστῇ μέλος τοῦ ΝΑΤΟ, τὸ στρατηγεῖον τοῦτο αὐτομάτως καταργεῖται, ὑποκαθιστάμενον ὑπὸ κλιμακίου τοῦ ΝΑΤΟ.

»Ὅσον ἀφορᾷ τὸ βέτο τοῦ Τούρκου Ἀντιπροέδρου, τοῦτο θὰ περιορίζεται εἰς τὴν ἄμυναν καὶ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικήν, τὴν ἀφορῶσαν σύναψιν συμμαχιῶν, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς θέματα μεροληπτικῆς μεταχειρίσεως τῆς μειονότητος, περὶ τῶν ὁποίων θὰ ἀποφασίζῃ τελικῶς Ἀνώτατον Δικαστήριον.

»Τὸ ἐκτελεστικὸν ἔργον θὰ ἀσκῆται ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος Προέδρου, βοηθουμένου ὑπὸ Τούρκου Ἀντιπροέδρου καὶ δέκα Ὑπουργῶν, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ τρεῖς Τοῦρκοι.

»Τὸ νομοθετικὸν ἔργον θὰ ἀσκῆται ὑπὸ τριῶν Βουλῶν, δύο κοινοτικῶν καὶ μιᾶς κοινῆς, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες θὰ ἐκπροσωποῦνται κατὰ 70% καὶ οἱ Τοῦρκοι κατὰ 30%.

Δὲν γνωρίζομεν ἀκόμη κατὰ πόσον ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις θὰ ἐγκρίνῃ τὴν συμφωνίαν τῆς Ζυρίχης. Ἂν συμφωνήσῃ ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις, τότε θὰ ἐπακολουθήσῃ διάσκεψις, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ λάβουν μέρος καὶ οἱ Κύπριοι. Πιθανῶς νὰ κατορθώσωμεν, ὥστε εἰς τὴν διάσκεψιν αὐτὴν νὰ βελτιώσωμεν ὑπὲρ ἡμῶν μερικοὺς ὅρους τῆς συμφωνίας.

»Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἶναι μᾶλλον εὐχαριστημένος.

»Ἐὰν δὲν φρονῆτε ἄλλως, νομίζω καλὸν νὰ ἐκδώσητε προκήρυξιν, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ λέγετε, ὅτι θὰ συμφωνήσετε μὲ τὴν λύσιν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν θὰ δεχθῇ ἡ πολιτικὴ ἡγεσία.

»Ἐπὶ μελλοντικῶν ἐξελίξεων ἐλπίζω νὰ δοθῇ εὐκαιρία νὰ ἀνταλλάξωμεν προσωπικῶς ἀπόψεις καὶ λάβωμεν ἀποφάσεις ἀπὸ κοινοῦ».

Μὲ πολλὴν ἀγάπην
ΧΑΡΗΣ (ψευδώνυμον Μακαρίου)

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης δύναταί τις νὰ συναγάγῃ, ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἦτο ἐνήμερος, πρὸ τῆς 19 Φεβρουαρίου 1959, ἡμέρας ὑπογραφῆς τῶν συμφωνιῶν ἐν Λονδίνῳ, ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τούτων.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀντιλαμβάνεται πᾶς τις ὅτι ἡ ἐνημέρωσίς μου ἐπὶ τῶν συμφωνιῶν ἦτο λίαν ἐλλιπὴς καὶ ἀνέμενα ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, ὅπως ἐπὶ τῶν μελλοντικῶν ἐξελίξεων ἀνταλλάξῃ μετ' ἐμοῦ ἀπόψεις, ὡς ἡ τελευταία παράγραφος τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς του.

Παρὰ ταῦτα, περὶ τὴν 20ὴν ὥραν τῆς 14ης Φεβρουαρίου, ἤκουσα ἀπὸ ραδιοφώνου ὅτι ἐκλήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου 23 ἀντιπροσωπευτικοὶ παράγοντες τῆς νήσου, ἵνα μεταβοῦν εἰς Λονδῖνον καὶ ἀποτελέσουν συμβουλευτικὸν αὐτοῦ σῶμα καὶ ὅτι οὗτοι ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρήσουν τὴν μεσημβρίαν τῆς ἑπομένης. Τοῦτο μὲ ἐξέπληξε, διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους:

Πρῶτον διότι δὲν ἐτηροῦντο αἱ δοθεῖσαι διαβεβαιώσεις τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου,

συνεπείᾳ ὑποδείξεώς μου, ὅτι ἔπρεπε νὰ ληφθῇ μέριμνα προσηκούσης ἐκπροσωπήσεως τοῦ ἀγωνιζομένου Κυπριακοῦ λαοῦ εἰς μελλούσας διαπραγματεύσεις.

Παρατίθεται ἡ ἀπὸ 10-11-1958 σχετικὴ ἐπιστολή μου πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κιτίου.

Μητροπολίτην Ἄνθιμον 10-11-1958

«Εἰς τὴν σκέψιν μου ἔρχεται αὐτὴν τὴν στιγμὴν πῶς θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀκουσθῇ ἡ φωνὴ τοῦ ἀγωνιζομένου Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ πῶς θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀντιπροσωπευθῇ αὐτὸς σὲ μελλούσας διαπραγματεύσεις, αἱ ὁποῖαι ἤθελον τυχὸν διεξαχθῇ μετὰ τοῦ Ἐθνάρχου, ἐφόσον θὰ παρίστατο ἀνάγκη νὰ μετάσχουν καὶ ἀντιπρόσωποι τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Αὐτοὶ δὲν μπορεῖ καὶ δὲν πρέπει νὰ εἶναι οἱ Δήμαρχοι, οἱ ὁποῖοι ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι σήμερον δὲν ἀντιπροσωπεύουν οὔτε τὰ γνήσια αἰσθήματα τῶν πόλεων των, παρουσιάζονται ὡς ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν Ἑλλήνων Κυπρίων, πρᾶγμα ποὺ δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν πραγματικότητα. Σὲ μιὰ τέτοια διάσκεψιν πρέπει νὰ ἀκουσθῇ ἡ γνησία φωνὴ τῶν ἀγωνιστῶν. Διὰ τοῦτο θὰ ἐπρότεινα τὰ ΕΑΕΜ νὰ ἀποτελέσουν μίαν Παγκύπριον Ὀργάνωσιν νόμιμον. Αἱ ἐπαρχιακαὶ ἐπιτροπαὶ τούτων, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦνται ἀπὸ σοβαρὰ πρόσωπα καὶ ἐπιστήμονας, εἶναι ἀπόλυτα πειθαρχημέναι σὲ μᾶς, ὅπως μᾶς τὸ διεδήλωσαν τελευταίως κατόπιν κάποιας παραφωνίας, ἡ ὁποία παρουσιάσθη μὲ τὰς κρίσεις καὶ ἐπικρίσεις τῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως, συνεπείᾳ τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ ἐκ μέρους μας παρατήρησίς των.

»Τὰς σκέψεις μου ἐπὶ τούτου θὰ τὰς διαβιβάσῃ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον θὰ δῇ τὸν κ. Φρυδᾶν καὶ ἐὰν θέλετε καὶ ὑμᾶς.

»Δύνασθε τόσον ὑμεῖς, ὅσον καὶ κ. Φρυδᾶς νὰ μοῦ πῆτε τὰς σκέψεις σας, ἐὰν συμφωνῆτε ἐπὶ τῆς τοιαύτης Ὀργανώσεως καὶ τὸν τρόπον τῆς καλυτέρας ὀργανωτικῆς διαρθρώσεώς της».

ΔΙΓΕΝΗΣ

Δεύτερον διότι, ἀνεξαρτήτως τῶν ἀνωτέρω, οὔτε κἂν εἰδοποιήθην, ἵνα ὑποδείξω ἀντιπροσώπους τῆς Ὀργανώσεως καὶ δώσω εἰς τούτους ὁδηγίας.

Οὕτω, ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ ἀγῶνος ἐν Κύπρῳ ἀπεκλείετο νὰ ἐκφέρῃ καθ' οἱονδήποτε τρόπον τὴν γνώμην του ἐπὶ τῶν συμφωνιῶν! Ἡ γνώμη τούτου ἐκρίθη ἀμελητέα, ἐζητεῖτο ὅμως ἡ γνώμη ἄλλων, τινὲς τῶν ὁποίων ἦσαν τελείως ξένοι πρὸς τὸν ἀγῶνα, ὅπως οἱ κομμουνισταὶ Δήμαρχοι, οἱ ὁποῖοι ἀπεδοκίμασαν τοῦτον!

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἤθελε, ὅπως ὁ Διγενὴς λάβῃ γνῶσιν τῶν ὅρων τῶν συμφωνιῶν, ἐγκαίρως, διότι ἐγνώριζε, ὅτι θὰ ἀντιδράσῃ. Δὲν ἤθελε, ἐπίσης, νὰ στείλῃ οὗτος ἀντιπροσώπους, διότι οὗτοι θὰ ἀπέρριπτον τὰς συμφωνίας καὶ δὲν θὰ ὑπέκυπτον εἰς οἱασδήποτε καὶ ὑφ' οἱουδήποτε ἀσκηθησομένας πιέσεις, ἐφ' ὅσον ἡ συμφωνουμένη λύσις δὲν θὰ ἱκανοποίει τοὺς πόθους καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

Παρὰ ταῦτα, ὁ κ. Ἀβέρωφ ἐδήλου ἀναληθῶς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν τὴν 25ην Φεβρουαρίου 1959, ὅτι ἡ ΕΟΚΑ ἀντεπροσωπεύθη εἰς τὸ Λονδῖνον καὶ ὅτι συνεφώνησεν ἐπὶ τῶν συμφωνιῶν, ἐκπρόσωπος δὲ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου ἠρνήθη νὰ σχολιάσῃ τὴν ἀνωτέρω δήλωσιν τοῦ κ. Ἀβέρωφ. Τὴν 26ην Φεβρουαρίου ὁ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς Ἀθηνῶν, μεταδίδων ἀνακριβείας, ἀναφέρει τηλεγράφημα τοῦ Γαλλικοῦ πρακτορείου εἰδήσεων, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ Διγενὴς ἐνέκρινε τὰς συμφωνίας!

Παραθέτω τὸ σχετικὸν ἀπόσπασμα τοῦ λόγου τοῦ κ. Ἀβέρωφ:

«Ἠθέλησεν ὁ Ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων νὰ ἐκμεταλλευθῇ καὶ τὴν σιωπὴν τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ε.Ο.Κ.Α. Τὸν πληροφορῶ, ὅτι εἶμαι πολὺ περισσότερον ἐκείνου εἰς θέσιν νὰ ἑρμηνεύσω τὰς σκέψεις καὶ τὴν σιωπὴν τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς ΕΟΚΑ καὶ τῆς ἡρωϊκῆς αὐτῆς Ὀργανώσεως. Τὸν πληροφορῶ, ὅτι οἱ Ἐθνικόφρονες Ἕλληνες τῆς Κύπρου εἶναι κατὰ τὸν Ἄλφα ἢ Βῆτα τρόπον Ε.Ο.Κ.Α. καὶ ὅτι τὸ μέγιστον καὶ ὑγιέστατον αὐτὸ τμῆμα τῶν Ἑλλήνων παρεδέχθη ἐν Λονδίνῳ διὰ τῶν ἐκπροσώπων του, ὅτι αἱ συμφωνίαι ἀποδίδουν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν τῆς Κύπρου. Θὰ ἠδυνάμην δὲ ἴσως νὰ τολμήσω νὰ προείπω ἐνώπιον τοῦ Σώματος, ὅτι ὁ Ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων θὰ διαψευσθῇ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἐπιχειρήματος τῆς σιωπῆς, ἐπὶ τοῦ ὁποίου φαίνεται ἐστήριζε τόσας ἐλπίδας, διότι ὁ ΔΙΓΕΝΗΣ ὑπῆρξε στρατιώτης, ἐφέρθη καὶ φέρεται ὡς στρατιώτης».

Τὴν 15ην Φεβρουαρίου ἀφίκετο εἰς Λονδῖνον ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου. Ὁ τελευταῖος, πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του, μοῦ ἀπηύθυνε τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν ἔλαβον τὴν 17ην Φεβρουαρίου :

«Ἐλήφθη ἡ ἀπὸ 13ης τρέχοντος μηνὸς ἐπιστολή σας καὶ συμφωνῶ πλήρως μὲ διατυπουμένας ἐν αὐτῇ ἀπόψεις σας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῶν ἐκδηλώσεων, νομίζω, ὅτι θὰ ἦτο σκόπιμον εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν ἤθελεν

ἐπιτευχθῇ ἐν Λονδίνῳ συμφωνία, ἀμέσως διὰ προκηρύξεώς σας νὰ ἐπαναλάβετε τὴν ἐμπιστοσύνην σας πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας καὶ τὴν ἐκ μέρους τῆς 'Οργανώσεως ἀποδοχὴν τούτων.

Πληροφοροῦμαι, ὅτι ὁ 'Αρχιεπίσκοπος καὶ ὁ ἅγιος Κιτίου ἀναχωροῦν αὔριον διὰ Λονδῖνον, ὅπου θὰ ἔχουν συνομιλίας μετὰ τῆς 'Αγγλικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐκπροσώπου τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Τουρκικῆς Κοινότητος τῆς νήσου. 'Ελπίζω, ὅτι αἱ συνομιλίαι θὰ καταλήξουν εἰς συγκεκριμένας προτάσεις, αἵτινες ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας νομίζομεν, ὅτι θὰ ἔπρεπε μᾶλλον νὰ κριθοῦν ἱκανοποιητικαί. Τὸ ζήτημα τῆς σταθμεύσεως μικρᾶς Τουρκικῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως εἶναι, δυστυχῶς, ἀλληλένδετον μὲ τὴν μετὰ τῆς Τουρκίας προβλεπομένην συμμαχίαν. Βάσει ὅμως τῶν ὑφισταμένων διεθνῶν νομίμων ὑπάρχει δυνατότης ἐν δεδομένῃ στιγμῇ ἡ Κύπρος, ὡς ἀνεξάρτητον κράτος, νὰ καταγγείλῃ τὴν σύμβασιν ταύτην, ὡς καὶ ἄλλα σημεῖα τῆς συμφωνίας».

Χαρακτηριστικὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης εἶναι τὰ ἑξῆς: α) 'Η δικαιολογία, ἡ ὁποία δίδεται διὰ τὴν στάθμευσιν μικρᾶς Τουρκικῆς δυνάμεως ἐν Κύπρῳ καὶ ἡ δυνατότης νὰ καταγγελθῇ ἡ σύμβασις αὕτη, ὡς καὶ ἄλλα σημεῖα τῆς συμφωνίας. 'Εξακολουθοῦν νὰ μὲ ἐξαπατοῦν, ἐφ' ὅσον δὲν εἶχα ἀκόμη τὸ κείμενον τῶν συμφωνιῶν, διὰ νὰ κρίνω ἐπὶ τῶν γραφομένων ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου. Διερωτᾶται ὅμως πᾶς τις πῶς οὗτος ἐτόλμησε νὰ γράψῃ τοιαύτας ἀναληθείας, ἐκτὸς ἐὰν καὶ οὗτος ἐξηπατήθη. β) 'Η προσπάθειά των, ὅπως πεισθῶ νὰ κυκλοφορήσω προκήρυξιν περὶ ἀποδοχῆς τῶν ἀποφάσεων τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας ἐπὶ τῶν συμφωνιῶν.

Ἤδη εἰς τὸ Λονδῖνον ἐξελίσσονται ἱστορικὰ δραματικὰ γεγονότα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξαρτᾶται τὸ μέλλον τῆς Κύπρου καὶ ὅμως ἐκεῖθεν ἀπουσίαζε, ἀποκλεισθεὶς σκοπίμως, ὁ πρωταγωνιστὴς τοῦ ἀγῶνος, ἡ ΕΟΚΑ. Εἰς Λονδῖνον ἐπίσης ἐξασκεῖται ὁ μεγαλύτερος πολιτικὸς ἐκβιασμὸς ἐξ ὅσων ἐγνώρισε ἡ διεθνὴς διπλωματία, ὑπὸ τῶν ἐκπροσώπων τῆς 'Ελευθέρας Πατρίδος ἐπὶ ὑποδούλων τέκνων, ἀγωνισθέντων διὰ τὴν ἐλευθερίαν των, ἵνα ὑποκύψουν καὶ συνθηκολογήσουν.

'Η 'Ελληνικὴ Κυβέρνησις συνεφώνησε μὲ τὴν 'Αγγλίαν καὶ τὴν Τουρκίαν, ὧν τὰ συμφέροντα κυρίως ὑπεστήριξεν εἰς βάρος τῶν συμφερόντων τοῦ 'Ελληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. 'Αλλὰ διατί; Μήπως διότι ἐκάμφθη ἡ ἀντίστασις τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ; Ὄχι. 'Ο λαὸς αὐτὸς ἦτο ΝΙΚΗΤΗΣ καὶ ἦτο ἀποφασισμένος νὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα. Ἦτο δὲ εἰς θέσιν νὰ τὸν συνεχίσῃ. 'Η ἡγεσία τοῦ μαχητικοῦ ἀγῶνος δηλοῖ ὑπευθύνως καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν στιγμήν, ὅτι: Οὐδέποτε ἐκάμφθη, οὔτε ἀμφέβαλλε περὶ τῆς τελικῆς νίκης διὰ τῶν ὅπλων καὶ ὅτι ἡ ΕΟΚΑ εὑρίσκετο εἰς πλήρη «φόρμαν» καὶ διέθετεν ἀρκετὰ μέσα διὰ νὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα, ἡ δὲ ἰσχύς της οὐδέποτε ἦτο τόσον μεγάλη, ὅσον ὅταν ὑπεγράφοντο αἱ ἀτιμωτικαὶ συμφωνίαι. Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ὑπῆρχον: 'Υλικὴ ἰσχὺς σημαντική, ἠθικὸν μαχητῶν καὶ λαοῦ ἄριστον, ἡγεσία τοῦ ἀγῶνος ἀποφασισμένη νὰ νικήσῃ. Αὐτὴ ἦτο ἡ πραγματικότης. Αὐτὰ τὰ ἐγνώριζον οἱ διαχειριζόμενοι τὸ πολιτικὸν καὶ διπλωματικὸν θέμα τοῦ ἀγῶνος καὶ διὰ τοῦτο οὔτε κἂν ἠθέλησαν νὰ ζητήσουν τὴν γνώμην τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ΕΟΚΑ, διότι οὗτος θὰ ἀπέρριπτε τὰς συμφωνίας καὶ θὰ προέτεινε συνέχισιν τοῦ ἀγῶνος. 'Αντὶ μιᾶς τοιαύτης βεβαίως ἀπαντήσεως ἐκ μέρους τοῦ Διγενῆ, ἡ 'Ελληνικὴ Κυβέρνησις ἐπροτίμησε τὴν ἣν καὶ ἠκολούθησεν ὁδὸν ὑπογραφῆς τῶν συμφωνιῶν καὶ ἐξαπατήσεως τούτου!

'Ιδοὺ τί μοῦ ἔγραφε τὴν 20 Φεβρουαρίου 1959 ὁ τομεάρχης Λευκωσίας καὶ νῦν 'Υπουργὸς τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως κ. Πολύκαρπος Γεωρκάτζης, ἐν σχέσει μὲ τὴν μαχητικότητα τῆς 'Οργανώσεως καὶ τὰς εὐθύνας τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας:

«Μόλις τώρα περιῆλθεν εἰς γνῶσίν μου τὸ περιεχόμενον τῆς συμφωνίας τοῦ Λονδίνου. Θεωρῶ καθῆκόν μου νὰ σᾶς γράψω μερικὲς γραμμὲς ἐπὶ τῆς ὅλης καταστάσεως, χωρὶς φυσικὰ νὰ θέλω ἢ νὰ προσπαθήσω νὰ σᾶς ἐπηρεάσω. Τὰ ὅσα γράφω εἶναι ἁπλῶς αἱ σκέψεις μου, ποὺ μὲ διακατέχουν αὐτὴν τὴν στιγμήν. Προτοῦ δὲ σᾶς ἐκθέσω τὰς ἰδέας μου θὰ ἤθελα νὰ σᾶς διαβεβαιώσω, ὅτι ὡς στρατιώτης σας ποὺ εἶμαι θὰ σταθῶ παρὰ τὸ πλευρόν σας εἰς οἱανδήποτε ἀπόφασιν καὶ ἐὰν λάβετε.

»'Ηρχίσαμεν τὸν ἀγῶνα τὸ 1955 μὲ ἕνα σκοπὸν καὶ μὲ ἕνα τέρμα. 'Η κατάστασίς μας τότε ἀπὸ στρατιωτικῆς πλευρᾶς ἦτο ἀθλία. 'Εκτὸς τοῦ ὑπερανθρώπου ἀρχηγοῦ μας, δὲν διεθέταμεν τίποτε ἄλλο ἄξιον λόγου. Μερικὰ - ἐλάχιστα ὅπλα καὶ ὀλίγους ἀπείρους ἄνδρας. Μέρα μὲ τὴν μέρα καὶ στηριζόμενοι μόνον ἐπὶ τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ 'Αρχηγοῦ μας κατωρθώσαμεν τὰ ἀκατόρθωτα. 'Ο ἀγῶνας ἐγενικεύθη. 'Αποκορύφωμα τῆς γενικεύσεως τοῦ ἀγῶνος ἐπετεύχθη στὸν φετεινὸ χρόνο. Μόνο φέτος παρατηρεῖται ἡ γενικὴ καὶ ὁλοκληρωτικὴ πίστις καὶ ἀφοσίωσις τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν ἀγῶνά μας. Οὐδέποτε προηγουμένως βρισκόμαστε ἀπὸ στρατιωτικῆς πλευρᾶς σὲ ὑψηλότερον ἐπίπεδον. 'Ο ἀγών, ὁ στρατιωτικὸς ἀγών, δύναται νὰ ἀνθέξῃ ἀκόμη ἐπὶ πολύ.

»'Ανήκω εἰς τὴν πλευρὰν τὴν στρατιωτικὴν καὶ ἔτσι βλέπω τὴν ὅλην κατάστασιν. Δὲν εἶμαι πολιτικὸς καὶ οὔτε θέλω νὰ ἀναμιχθῶ στὴν χαώδη αὐτὴ κατάστασιν, ποὺ ἡ πολιτικὴ μας ἡγεσία ἐδημιούργησεν.

»'Ἐὰν ἡ πολιτικὴ μας ἡγεσία ἔκαμε λάθη, νὰ εἶσθε βέβαιος, ὅτι σὲ λίγους μῆνες θὰ ὑπάρξῃ τὸ κατηγορῶ τοῦ λαοῦ μας καὶ τῆς ἱστορίας.

»'Ἡ στρατιωτικὴ μας ἡγεσία δύναται νὰ εἶναι ὑπερήφανος, δύναται νὰ ἀναμετρήσῃ τὰς δυνάμεις της, νὰ αἰσθανθῇ τοὺς πραγματικοὺς πόθους τοῦ λαοῦ μας, νὰ ἀκούσῃ τὴν ἐπιταγὴν τῶν νεκρῶν μας καὶ νὰ κάμῃ ὅ,τι ἡ συνείδησίς της τῆς ἐπιβάλλει. 'Η ὑποστήριξίς μας θὰ εἶναι ἀμέριστος. 'Ο λαὸς δὲ θὰ ἀκολουθήσῃ.

»'Ο Θεὸς νὰ σᾶς φωτίζῃ κατὰ τὰς χαλεπὰς ταύτας στιγμάς.

Υ.Γ. ΥΠΕΡΕΙΔΗΣ μὲ κατετόπισεν ἐπὶ ὅλων τῶν λεπτομερειῶν γύρω ἀπὸ συνομιλίας Λονδίνου.

»Ἔγιναν δυστυχῶς πολὺ θλιβερὰ πράγματα.

»Τοῦ εἶπα νὰ σᾶς ἀποστείλῃ ἔκθεσιν».

'Ηθικὴ πίεσις καὶ παραπλάνησις. Μία διαφωτιστικὴ ἐπιστολή.

Εἰς Λονδῖνον ἀναπτύσσεται ὅλη ἡ δραστηριότης τῶν κ. κ. Καραμανλῆ καὶ 'Αβέρωφ, ὑποβοηθουμένων καὶ ὑπὸ τοῦ Φούτ, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἀναγκάσουν τοὺς ἐκεῖ κληθέντας ὑπὸ τοῦ 'Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Κυπρίους, ἵνα ἀποδεχθοῦν τὰς συμφωνίας, διότι οὗτοι ἀντελήφθησαν, ὅτι αὗται ἦσαν ἐπιζήμιοι διὰ τοὺς Ἕλληνας Κυπρίους.

'Ο Μακάριος φέρεται ὡς νὰ ἠγνόει τὸ περιεχόμενον τῆς συμφωνίας καὶ ὅτι εὑρέθη πρὸ τετελεσμένου γεγονότος. 'Ως ἐκ τούτου, εἰς τὴν ἐκδηλωθεῖσαν διαφωνίαν μεταξὺ 'Ελληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ 'Ελλήνων Κυπρίων, ἐν ἀρχῇ ἐμφανίζεται διαφωνῶν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν καὶ θεωρεῖ τὴν συμφωνίαν τῆς Ζυρίχης ὡς «βάσιν δι' οἰκοδόμησιν λύσεως» καὶ ζητεῖ νὰ γίνουν δεκταὶ αἱ τροπολογίαι του. Αἱ κυβερνητικαὶ ἐφημερίδες «Καθημερινὴ» καὶ «'Ακρόπολις» ἐπιτίθενται κατὰ τοῦ Μακαρίου. Τελικῶς οὗτος ἐκάμφθη πρὸ τῆς πιέσεως τῆς 'Ελληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς 'Αγγλικῆς τοιαύτης. 'Εξ ἄλλου ἡ 'Ελληνικὴ Κυβέρνησις προειδοποίησε τὴν Κυπριακὴν ἀντιπροσωπείαν, ὅτι, ἐὰν δὲν ἐπιτευχθῇ συμφωνία, θὰ παύσῃ τοῦ λοιποῦ νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ Κυπριακὸν καὶ ἐδήλωσε, ὅτι ὁ 'Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, ὅστις εἶχε πληροφορηθῇ τὸ περιεχόμενον τῆς συμφωνίας τῆς Ζυρίχης, συνεφώνησεν ἐπ' αὐτοῦ καὶ διὰ πρώτην φορὰν ἐν Λονδίνῳ ἤρχισε νὰ διατυπώνῃ ἀμφιβολίας περὶ τῆς ἀποδοχῆς της.

Τέλος, ὁ Φοὺτ ἠπείλησε τὴν Κυπριακὴν ἀντιπροσωπείαν μὲ «νέας κακουχίας καὶ δάκρυα, ἐὰν ὁ Μακάριος δὲν μεταβάλῃ στάσιν ἔναντι τῶν συμφωνιῶν τῆς Ζυρίχης καὶ δὲν τὰς ἀποδεχθῇ».

'Ο ραδιοσταθμὸς 'Αθηνῶν, διὰ νὰ ἐπηρεάσῃ προφανῶς τὴν 'Ελληνικὴν Κυπριακὴν γνώμην, ἀνέφερε τὴν 19ην Φεβρουαρίου, ὅτι 300 χωρία τῆς νήσου ἐτηλεγράφησαν εἰς τὸν Μακάριον νὰ δεχθῇ τὰς συμφωνίας!! Ψεῦδος....

'Ατυχῶς, ἠθικὴ πίεσις καὶ παραπλάνησις ἦσαν τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα ἡ 'Ελληνικὴ Κυβέρνησις ἐχρησιμοποίησε διὰ νὰ ἐπιβάλῃ τὰς συμφωνίας.

Περὶ τῶν διπλωματικῶν παρασκηνίων τῆς συμφωνίας καὶ τῶν ὅρων ταύτης ὁ 'Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ὀφείλει μίαν ἡμέραν νὰ πληροφορήσῃ τὸ Ἔθνος καὶ ἰδίᾳ τὸν Κυπριακὸν λαόν. Τόσον σοβαρὰ γεγονότα δὲν δύνανται νὰ καλύπτωνται μὲ τὸν πέπλον τοῦ μυστηρίου καὶ τῆς σιωπῆς.

Εἶναι ἀρκούντως διαφωτιστικὸν τὸ περιεχόμενον τῆς ἀπὸ 26-2-1959 ἐπιστολῆς τοῦ κ. Τάσου Παπαδοπούλου, μετασχόντος τῆς κληθείσης ὑπὸ τοῦ 'Αρχιεπισκόπου εἰς Λονδῖνον Κυπριακῆς ἀντιπροσωπείας καὶ ἐν συνεχείᾳ 'Υπουργοῦ τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως.

Οὗτος ἦτο στέλεχος τῆς ΠΕΚΑ καὶ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς του μοὶ ἀπέστειλε σημείωμα, δι' οὗ ἐζήτει τὴν ἔγκρισίν μου, ἐὰν ἔπρεπε νὰ ἀναχωρήσῃ ἢ οὐ διὰ Λονδῖνον, καίτοι ἦτο βέβαιον, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ λάβω ἐγκαίρως τὸ σημείωμα καὶ νὰ ἀπαντήσω, ἐφ' ὅσον ἀνεχώρει τὴν μεσημβρίαν τῆς ἰδίας ἡμέρας.

'Ο κ. Τ. Παπαδόπουλος, χωρὶς νὰ λάβῃ ἐκ μέρους μου οἱανδήποτε ἀπάντησιν, ἀνεχώρησεν εἰς Λονδῖνον. Τὴν συμμετοχὴν τούτου εἰς τὴν Κυπριακὴν ἀντιπροσωπείαν ἠθέλησαν νὰ ἐκμεταλλευθοῦν οἱ 'Ελληνικοὶ κυβερνητικοὶ κύκλοι, διατυμπανίσαντες, ὅτι ἡ ΕΟΚΑ ἐξεπροσωπήθη εἰς Λονδῖνον καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐνέκρινε, δῆθεν, αὕτη τὰς συμφωνίας, ἐνῷ τοιοῦτόν τι δὲν συνέβαινε, ὅπως καὶ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ κ. Τ. Παπαδοπούλου ἀναφέρεται.

Οἱ ταῦτα ὅμως ὑποστηρίζοντες καὶ διαδίδοντες ἀσφαλῶς λησμονοῦν, ὅτι πραγματικὴ

καὶ ἔγκυρος ἐκπροσώπησίς τινος ὑπὸ ἑτέρου νοεῖται, ὅταν ὁ ἐκπροσωπούμενος εἶναι ἐνημερωμένος ἐπὶ τοῦ πρὸς συζήτησιν θέματος καὶ ἐκλέγῃ ὁ ἴδιος τὸν ἐκπρόσωπόν του, δίδῃ δὲ εἰς τοῦτον προφορικὰς ἢ γραπτὰς ὁδηγίας, ὡς καὶ σχετικὴν ἐξουσιοδότησιν.

Εἰς τὴν προκειμένην ὅμως περίπτωσιν οὐδὲν τῶν ἀνωτέρω συνέβαινε. Ὁ Τάσος Παπαδόπουλος οὔτε ὑπεδείχθη ὑπ' ἐμοῦ, ἀλλ' οὔτε, μολονότι διορισθεὶς ὑπὸ ἄλλων, ἔλαβε παρ' ἐμοῦ ἔγκρισιν ἢ οἱασδήποτε ὁδηγίας διὰ τὰς συμφωνίας, ὧν τὸ κείμενον ἠγνόουν.

Ἕκαστος δύναται νὰ συναγάγῃ καὶ περὶ τούτου συμπεράσματα.

Εἶναι ἀξιοπρόσεκτον, ὅτι ὁ Τάσος Παπαδόπουλος δὲν ἀνεχώρησεν ἐκ Λονδίνου μὲ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς ἀντιπροσωπείας, εὐθὺς μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῶν συμφωνιῶν, ἀλλὰ παρέμεινεν ἐκεῖ, ἐπὶ τινας ἡμέρας καὶ ἔσχεν ἰδιαιτέραν συνομιλίαν μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, ἡ ὁποία ἐκτίθεται εἰς τὴν ρηθεῖσαν πρὸς ἐμὲ ἀκόλουθον ἐπιστολήν του:

«Αἱ ἀπόψεις τὰς ὁποίας ἐξέθεσα εἰς ὑμᾶς διὰ τῆς ἐκθέσεώς μου 14ης ἐλέχθησαν ταυτολεξεὶ εἰς τὴν συνεδρίασιν. Κατὰ τὴν πρώτην σύσκεψιν ἤρχισαν ὡρισμένοι ἐκ τῶν παλαιοκομματικῶν στὺλ Δέρβη, Χρυσαφίνη κ.λ.π. νὰ ὁμιλοῦν μασημένα, τείνοντες νὰ ὑποστηρίξουν τὴν ὑπογραφὴν τοῦ σχεδίου.

»Εὐθὺς ὡς ἐξέθεσα τὰς ἀπόψεις μου καὶ ἠκολούθησαν οἱ τρεῖς ἄλλοι, τοὺς ὁποίους ὡς μέλη ἐπηρέαζα, ἀνέκρουσαν ὅλοι πρύμναν καὶ ἤρχισαν νὰ ἀποδεικνύωνται φανατικοὶ πολέμιοι τοῦ σχεδίου. Οὕτω τὸ σχέδιον κατεψηφίσθη παμψηφεί. Μετὰ ταῦτα ὅμως ἤρχισεν ὁ ἀηδὴς πόλεμος τῶν παρασκηνίων, περὶ τοῦ ὁποίου θὰ σᾶς ἀναφέρω κατωτέρω ἐν ἐκτάσει, διὰ νὰ γνωρίζετε τί εἴδους ἄνθρωποι εἶναι ὡρισμένοι «πατριῶτες».

»Μετὰ 3 ἡμέρας, ἤτοι τὴν Πέμπτην τὸ βράδυ, ἐγένετο ἡ τελικὴ συνεδρίασις. Κατ' αὐτὴν ἐψήφισαν καὶ ὡμίλησαν ὑπὲρ τοῦ σχεδίου ὅλοι πλὴν τοῦ Τάσου Παπαδοπούλου, Γλαύκου, Χρίστη (μέλος ΔΑΝΕ), Βάσου Λυσσαρίδη καὶ τῶν 5 κομμουνιστῶν. Οὕτω τὸ σχέδιον ἐνεκρίθη διὰ 27 ὑπὲρ καὶ 8 ἐναντίον.

»Ἐντύπωσιν προεκάλεσε μεταξύ μας αὐτὴ ἡ ἀπότομος μεταστροφὴ τῶν γνωμῶν.

»Ἐξηκρίβωσα ἀργότερον ὅτι τοῦτο ὠφείλετο εἰς τὸ αἶσχος τῆς παρασκηνιακῆς δράσεως. Δηλαδὴ μετὰ τὴν πρώτην ἡμέραν ἡ Ἑλληνικὴ Πρεσβεία ἤρχισε καλοῦσα διὰ διαφόρων ὀργάνων της διάφορα ἄτομα τῆς ἀποστολῆς, μὲ προεξάρχοντα τὸν κ. Δέρβην καὶ τὸν κ. Αἰμιλιανίδην, τοὺς ὁποίους καὶ ἔπεισαν νὰ δημιουργήσουν σφῆνα μεταξὺ τῆς ἀποστολῆς. Οὕτω καὶ ἐγένετο. Οἱ κύριοι αὐτοὶ ἤρχισαν εὐθὺς ἀμέσως τὸ πλευροκόπημα τῶν διαφόρων ἀντιπροσώπων καὶ τοὺς διεβίβαζον δῆθεν προσωπικὰ μηνύματα τοῦ Καραμανλῆ καὶ Ἀβέρωφ καὶ τοὺς διαβεβαίωναν πόσον καὶ οἱ δύο πολιτικοὶ ἡγέτες τοὺς ἐθαύμαζαν. Κολακευθέντες πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἤρχισαν νὰ ἐκφράζουν ἀμφιβολίας περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς ἀπορρίψεως τοῦ σχεδίου. Τὴν Τετάρτην 18ην συνεκλήθη εἰς τὴν Πρεσβείαν σύσκεψις καὶ γεῦμα τῶν παρασυρθέντων (διότι ἔτσι τοὺς ἀποκαλῶ ἐγώ), εἰς τὴν ὁποίαν παρέστησαν ὁ Αἰμιλιανίδης, Δέρβης, Χρυσαφίνης, Κώστας Ἰωάννου ἐξ Ἀμμοχώστου, περιέργως δὲ καὶ πρὸς μεγάλην μου ἀπογοήτευσιν καὶ ὁ Γλαῦκος Κληρίδης. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν των ἐγνώσθησαν τὰ ἑξῆς: Κύριον θέμα τῆς συνομιλίας ἦτο μία ἀνήθικος ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Μακαρίου, ὅτι δῆθεν ὁ Μακάριος εἶχεν ἐξ ἀρχῆς ἀποδεχθῆ τὸ σχέδιον καὶ ὅτι ἐν περιπτώσει καταψηφίσεως τοῦ σχεδίου θὰ ἐξετίθετο ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ θὰ ἐξέθετε καὶ αὐτὴ μὲ τὴν σειράν της τὸν Μακάριον εἰς τὰ ὄμματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Δὲν μ' ἐνδιαφέρει πρὸς τὸ παρὸν ἡ ἀλήθεια ἢ ὄχι τοῦ ἰσχυρισμοῦ οὔτε καὶ ἔχει σημασίαν. Ἐκεῖνο ποὺ θεωρῶ αἰσχρὸν εἶναι ἡ στάσις τῶν κυρίων αὐτῶν, οἵτινες μὲ τοιαύτην ὑπουλίαν ὑπέσκαψαν τὸ κῦρος τοῦ Ἐθνάρχου. Μάλιστα βολιδοσκοπήσας ἐναλλὰξ τοὺς κυρίους αὐτοὺς καὶ διαβάλλων τὸν ἕνα κατὰ τοῦ ἄλλου κατώρθωσα νὰ τοὺς προκαλέσω νὰ μοῦ ἀποκαλύψουν πλήρως τί διημείφθη καὶ ἰδιαιτέρως. Οὕτω ἐπληροφορήθην ὅτι εἰς τὸν κ. Χρυσαφίνην ὑπεσχέθη ὁ Ἀβέρωφ τὸ Ὑπουργεῖον Δικαιοσύνης, εἰς τὸν Αἰμιλιανίδην ὅτι πρόκειται νὰ τὸν περιλάβουν εἰς τὴν συντακτικὴν ἐπιτροπήν, ἥτις θὰ καταρτίσῃ τὸ σύνταγμα τῆς Κύπρου, τὸν Γλαῦκον Κληρίδην ἐκολάκευσαν δηλώσαντες ὅτι τὸν θεωροῦν δυναμικὸν ἡγέτην καὶ «μακάρι καὶ ἡ Ἑλλὰς νὰ διέθετε τοιούτους ἄνδρας» (ταῦτα μοῦ ἀπεκάλυψε μὲ αὐταρέσκειαν ὁ ἴδιος ὁ Γλαῦκος Κληρίδης καὶ τὸν ὕβρισα) τὸν Δέρβην ὅτι εἶναι ὁ μόνος ὥριμος πολιτικὸς ἡγέτης τῆς Κύπρου κ.λ.π. Μὲ πραγματικὴν θλῖψιν πράγματι γράφω τὰ ἀνωτέρω καὶ τὰ ὅσα εἶδα ἔχουν διασαλεύσει τὴν ἐμπιστοσύνην μου εἰς τὴν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀνθρώπων. Ἡ φιλαρχία, ἡ κολακεία, ἡ μικρότης παραμένουν, δυστυχῶς, ἡ κακοδαιμονία τῆς φυλῆς μας. Ἤλπιζα ὅτι ἡ Κυπριακὴ ἐπανάστασις καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀρχηγοῦ μας εἶχον πετύχει τὴν διαφοροποίησιν τῶν συνειδήσεων καὶ τὴν ἐξυγίανσιν τῶν ἠθῶν καὶ ὅτι εἴχομεν κατορθώσει νὰ δημιουργήσωμεν ἀνθρώπους μὲ ἀνώτερες ἀρχὲς καὶ ἀδαμάντινους χαρακτῆρας. Καὶ διὰ μὲν τοὺς παλαιοὺς «ἐθνοπατέρες» οὐδόλως ἐξεπλάγην, ἀλλὰ ὅτι ἦτο δυνατὸν καὶ ὁ Γλαῦκος Κληρίδης νὰ περιπέσῃ εἰς τὸ ἴδιον ἐπίπεδον, ἀπετέλει δι' ἐμὲ ὀδυνηρὰν ἀπογοήτευσιν. Ἀπὸ τῆς ἰδικῆς των πλευρᾶς οἱ κύριοι αὐτοὶ ἀπεκάλυψαν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἀρχὰς πάντα ὅσα συνέβησαν εἰς τὰς συνεδριάσεις μας, παρὰ τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν, ὅτι οὐδὲν θὰ ἀπεκάλυπτον. Μάλιστα ἀνέφερον ὀνομαστὶ καὶ ποῖοι ἦσαν οἱ προτρέψαντες εἰς τὴν ἀπόρριψιν, ἀναφέροντες ὡς πρῶτον ὑπεύθυνον ἐμέ. Κατόπιν τούτου μὲ ἐκάλεσε νὰ μὲ ἴδῃ ὁ πρώην πρόξενος Κος Βλάχος, ἀλλὰ δὲν ἐδέχθην. Εἶχε δημιουργηθῆ εἰς μερικοὺς ἡ ἐντύπωσις ὅτι ἐξεπροσώπουν τὰς ἀπόψεις τῆς Ὀργανώσεως καὶ οὕτω ἀπέφευγον νὰ ὁμιλήσουν ἐνώπιόν μου. Ἠναγκάσθην νὰ καταστήσω δημοσίως σαφῶς, ἀνεγράφη δὲ καὶ εἰς τὰ πρακτικά, ὅτι οὐδενὸς τὰς γνώμας ἐξεπροσώπουν καὶ ὅτι ὡμίλουν μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν μου, διότι πράγματι οὕτως εἶχε τὸ ζήτημα. Ὡς ἐπακόλουθον εἰς τὴν συγκέντρωσιν ἐπεκράτησαν οἱ ὡς ἄνω κύριοι, οἵτινες μάλιστα ἐδήλωσαν πρὸς τὴν πρεσβείαν ὅτι αὐτοὶ δὲν συνεφώνουν μετὰ τοῦ Μακαρίου εἰς τὴν ἀπόρριψιν τοῦ σχεδίου. Τὸ πόσον φθοροποιὸν τὸ τοιοῦτον ἦτο, ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Ἀβέρωφ εἶχε τὸ θράσος νὰ καλέσῃ τὴν ἀντιπροσωπείαν ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ Μακαριωτάτου διὰ νὰ πῇ ὅτι ἐὰν ἀπερρίπτετο τὸ σχέδιον δὲν ἐπρόκειτο ἡ Ἑλλὰς νὰ μᾶς ὑποστηρίξῃ πλέον εἰς οἱανδήποτε μορφὴν ἀγῶνος μας, ὅτι θὰ κατήγγελλε τὸν Ἐθνάρχην εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν καὶ ὅτι εἶχεν ἐνδείξεις ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς καὶ Κυπριακὸς Λαὸς θὰ ἐδικαίωναν τὴν Κυβέρνησιν. Εἶπε καὶ τὸ ἑξῆς χαρακτηριστικὸν «Τὸ αἷμα τῆς Κύπρου ἐπὶ τῶν χειρῶν σας. Ὡς Ἑλληνικὴ

Κυβέρνησις σᾶς δηλῶ ὅτι αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ ἄκρον ἄωτον τῶν προσπαθειῶν μας. Ὡς ἐδῶ καὶ μὴ παρέκει». Ἡ θλῖψις ποὺ κατέλαβε τὰς καρδίας μας, ἐμὲ τοὐλάχισον, ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοιούτων λόγων δὲν περιγράφεται. Δὲν συνεκρατήθην καὶ τοῦ ἀπήντησα «Ἐσεῖς, ἐξοχώτατε, ὡς Κυβέρνησις πιθανὸν νὰ ἀναγκασθῆτε νὰ μᾶς ἐγκαταλείψετε, ἀλλὰ δὲν πιστεύω ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς θὰ μᾶς ἐγκαταλείψῃ». Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἐγένετο ἡ τελική μας συνεδρίασις, τὴν ὁποίαν ἀνέφερα εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ σχέδιον ἐνεκρίθη διὰ 27 ψήφων. Δὲν ἰσχυρίζομαι ὅτι ἡ διὰ ψήφων ἀπόφασίς μας ἦτο ὁ ἀποφασιστικὸς παράγων εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Μακαρίου λῆψιν ἀποφάσεως. Οὔτε καὶ πιστεύω ὅτι ὁ Μακάριος ἐπεζήτησε νὰ διαμοιρασθῇ τὰς εὐθύνας ἢ νὰ ἐπιρρίψῃ ταύτας ἐπὶ ἄλλων ὤμων.

»Ὅμως πιστεύω ἀκραδάντως ὅτι, ἐὰν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν εἶχε τὰς ἐκ τῶν παρασκηνίων διαβεβαιώσεις τῶν φερομένων ὡς «ἐκπροσώπων τοῦ Λαοῦ» περὶ ἀντιθέσεώς των πρὸς τὸν Μακάριον, οὐδέποτε θὰ εἶχε τὸ θράσος νὰ ἐξασκήσῃ τόσην πίεσιν ἐπὶ τοῦ Μακαρίου. Παραμένει δὲ γεγονὸς ὅτι ὁ Μακάριος πολὺ ἐπηρεάσθη ἀπὸ τὴν πίεσιν, μᾶλλον τὸ τελεσίγραφον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Τοῦτο ἐμφαίνεται ἐκ τῆς δηλώσεώς του πρὸς ἡμᾶς τὴν ἑσπέραν τῆς Πέμπτης (τὴν προτεραίαν τῆς ὑπογραφῆς) ὅταν μὲ βουρκωμένους ὀφθαλμοὺς μᾶς ἐξέθεσε τὰ τῆς συνεδρίας καὶ ἐτελείωσε : «Καὶ οὕτω ᾐσθάνθην μόνος μου ἐν μέσῳ καθαρῶς ἐχθρικοῦ περιβάλλοντος, κατηγορούμενος ἀπὸ τοὺς πάντας ὡς ἀδιάλλακτος, μὲ προεξέχουσαν τὴν Ἑλληνικὴν ἀντιπροσωπείαν. Τὰ δὲ κτυπήματα τῆς Ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας ἦσαν καὶ τὰ πλέον ὀδυνηρά, διότι προήρχοντο ἐκ φίλου». (Μοῦ ἐνθυμίζει τὸ κτύπημα τοῦ Βρούτου κατὰ τοῦ Καίσαρος). . . . .

. . . .

»Προτοῦ φύγω εἶχα πολύωρον συνομιλίαν μετὰ τοῦ Μακαρίου.

»Δὲν πρέπει ποσῶς νὰ θλίβεσθε διὰ τὴν στάσιν τοῦ Ἐθνάρχου.

»ΣΗΜ. Ὅσα γράφω κατωτέρω ἀποτελοῦν τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβα ἀπὸ τὴν συνομιλίαν καὶ ἀποτελοῦν ἀποστήθισιν τῶν ὅσων ἤθελε νὰ σᾶς διαβιβάσω. Φυσικὰ δὲν μοῦ εἶπεν ρητῶς διαβίβασέ τα, ἀλλὰ ἀντελήφθην ὅτι αὐτὸ ἤθελε.

»Συγκεκριμένως ἀντελήφθην, ὅτι ὁ Ἐθνάρχης κατεθορυβήθη ἐξαιρετικῶς ἀπὸ τὴν ψυχρὰν ὑποδοχὴν μετὰ τῆς ὁποίας ἐγένετο ἀποδεκτὴ παρὰ τοῦ λαοῦ ἡ συμφωνία.

»Ἀντελήφθην ὅτι μὲ προέπεμψε πρὸ αὐτοῦ διὰ νὰ προσπαθήσω νὰ ἐπηρεάσω γνώμας.

»Φυσικὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἁρμοδιότης μου ἄνευ ἐντολῆς σας ἀλλὰ ἁπλῶς σᾶς ἀναφέρω ποίαν ἐντύπωσιν μοῦ ἔδωσε. Μοῦ εἶπε συγκεκριμένως: «Γνωρίζω πῶς αἰσθάνεσαι διὰ τὴν συμφωνίαν καὶ γνωρίζω τί εἶπες εἰς τὰς συνεδριάσεις. Ἐὰν λοιπὸν νομίζῃς, ὅτι αὐτὰ ποὺ σοῦ λέγω ἀντιτίθενται εἰς τὴν συνείδησιν καὶ τὰς πεποιθήσεις σου, μὴν κάνῃς τίποτε», ἐσυνέχισε.

»Δὲν προσπαθεῖ νὰ ἐπιρρίψῃ εὐθῦνες ἐπὶ τῶν ὤμων οἱουδήποτε, οὔτε καὶ νὰ διαμοιρασθῇ τὰς εὐθύνας, μεθ' οἱουδήποτε . . . .

. . . .

»Μοῦ ἐδηλώθη ὅτι εὐθὺς ἅμα τῇ ἐπιστροφῇ του θὰ ἐπιδιώξῃ συνάντησιν μετὰ Ἀρχηγοῦ καὶ θὰ τὸν παρακαλέσῃ νὰ συντάξωσι ὁμοῦ μίαν προκήρυξιν πρὸς τὸν Λαόν. Ἀντελήφθην ὅτι ἔχουν γίνει μετὰ τοῦ Φοὺτ ὡρισμέναι κρούσεις ἐπὶ τοῦ θέματος. Τοῦτο συνεπέρανα ἐκ τῆς δηλώσεως τοῦ Ἐθνάρχου ὅτι ἔκαμε ἀπαίτησιν πρὸς τὸν Φοὺτ περὶ δημοσίας ἐμφανίσεως τοῦ Ἀρχηγοῦ, ὁ δὲ Φοὺτ ἀπήντησε ὅτι οὐδεμίαν ἔνστασιν θὰ εἶχεν ἀλλὰ ὁ Φοὺτ προσέθεσε: «Ἐὰν γίνῃ δημοσίᾳ συνάντησίς σας, ὅλη ἡ Κύπρος θὰ εἶναι ἐκεῖ καὶ πῶς θὰ περιορίσωμεν τὰ πλήθη».

»Ὁ Ἐθνάρχης θὰ ἤθελε πολὺ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς του νὰ συμπέσῃ κάποια ἔνδειξις ἐκ μέρους τῆς Ὀργανώσεως, ὅτι ἐπιδοκιμάζει τὸ ἔργον του. Δὲν ἐπιθυμεῖ φυσικῶς ἄμεσον καὶ ρητὴν ἐπιδοκιμασίαν, ἀλλὰ ἐλπίζει τοὐλάχιστον εἰς μίαν ἔμμεσον ἐπικύρωσιν π.χ. Χαιρετισμὸς πρὸς τὸν Ἐθνάρχην ἐκ μέρους τοῦ Ἀρχηγοῦ ἢ ἴσως φυλλάδιον τῆς ΠΕΚΑ, διὰ τῆς ὁποίας νὰ χαιρετίζεται ἡ ἄφιξις τοῦ Ἐθνάρχου ὡς νίκη τῶν ὅπλων μὲ ὑπαινιγμὸν ὅτι ἡ ΕΟΚΑ δὲν εἶναι πολιτικὴ Ὀργάνωσις καὶ ὅτι ἔχει ἀπόλυτον πίστιν πρὸς τὸν πολιτικὸν ἡγέτην τοῦ Λαοῦ μας.

»Ἐὰν ἐνδιαφέρεσθε διὰ τὴν προσωπικήν μου γνώμην, πιστεύω ὅτι ἕνας προσωπικὸς χαιρετισμὸς τοῦ Διγενῆ πρὸς τὸν Ἐθνάρχην, χαιρετίζοντος τὴν ἄφιξίν του θὰ ἦτο ἄριστος συνδυασμὸς τῶν δύο προσωπικοτήτων καὶ θὰ ὑπεβοήθει ὑπερμέτρως εἰς τὴν ἀναπτέρωσιν τοῦ ἠθικοῦ τοῦ λαοῦ, εἰς τὴν συνένωσίν του. Θὰ ἐξαπελύετο ἀκράτητος ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ Λαοῦ πρὸς τὸν Διγενὴ καὶ τὸν Ἐθνάρχην.

»Ὁ Ἐθνάρχης ἐπέμενε ἰδιαιτέρως ὅτι κατὰ τὴν ὑποδοχήν του πρέπει νὰ δοθῇ διὰ συνθημάτων ἢ ἄλλως πως μεγαλυτέρα σημασία εἰς τὴν προβολὴν τῆς ΕΟΚΑ. Εἶδα διαταγὴν περὶ συμμετοχῆς τοῦ Λαοῦ εἰς τὴν ὑποδοχήν. Κατόπιν τούτου θὰ θεωρήσω τὸν ἑαυτόν μου ὡς ἐξουσιοδοτημένον νὰ ἀναρτήσω πολλὰ πανὼ καὶ ἄλλα συνθήματα ἐκθειάζοντα τὸν ΔΙΓΕΝΗ καὶ ὑπὲρ τῆς ΕΟΚΑ, ἀποφεύγων νὰ ὑποδηλῶ ὅμως τὴν στάσιν τῆς ΕΟΚΑ ἔναντι τῶν συμφωνιῶν . . . .

»Θὰ σᾶς ἀποστείλω ἀνάλυσιν τοῦ Συντάγματος ἄρθρον πρὸς ἄρθρον. Ἀναφέρω τὰ ἀνωτέρω ἐν γενικαῖς γραμμαῖς. Ἀνακεφαλαιώνων πρέπει νὰ ἀναφέρω ὅτι ἡ μάχη τοῦ Συντάγματος θὰ ἔπρεπε νὰ δοθῇ εἰς Ζυρίχην καὶ οὐχὶ εἰς τὸ Λονδῖνον. Τότε ἦτο ἤδη πολὺ ἀργὰ καὶ αἱ χεῖρες τοῦ Μακαρίου ἦσαν ἤδη δεδεμέναι. Πολλοὶ ἐπηρεάσθησαν ἀπὸ τὴν δήλωσιν τοῦ Ἀβέρωφ, ὅτι ὁ Ἐθνάρχης εἶχεν ἐγκρίνει τὴν συμφωνίαν τῆς Ζυρίχης. Ὅμως ἂς ποῦμεν ὅτι πράγματι ἔτσι ἐγένοντο. (Ὁ Ἐθνάρχης τὸ ἠρνήθη). Μήπως αὐτὸ καὶ μόνον ἐδέσμευε τὸν Ἐθνάρχην καὶ τοῦ ἀπηγόρευε νὰ ἀλλάξῃ ἀπόφασιν; Πολὺ στενοκέφαλος καὶ μικρόψυχος ἰσχυρισμός. Ἡ πολιτικὴ δὲν εἶναι «ρηγάκι» καὶ ἅπαξ καὶ εἶπεν ἕνας κάτι, πρέπει νὰ τοῦ ἀρνηθῇ κανεὶς τὸ δικαίωμα νὰ ἀλλάξῃ γνώμην, ἐὰν ἀργότερον ἀντελήφθη ὅτι ἐπρόκειτο περὶ λάθους καὶ μάλιστα ὅταν πάντοτε ἔλεγεν ὅτι τὴν τελευταίαν λέξιν θὰ εἶχεν ὁ Λαός;».

Τ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Συνεχίζονται αἱ προσπάθειαι, ὅπως ἀναγνωρίσω τὰς Συμφωνίας.

Ἐνῷ εἰς Λονδῖνον διεδραματίζοντο τὰ ἀνωτέρω γεγονότα, εἰς Κύπρον ὁ Ἕλλην Πρόξενος προσεπάθει νὰ μὲ πείσῃ, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι οἱ ὅροι τῶν συμφωνιῶν ἦσαν εὐνοϊκοὶ δι' ἡμᾶς, ἐξαίρων μάλιστα καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἐπιτυχίας, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ μοῦ ἐκθέτῃ τούτους ἐν τῷ συνόλῳ των, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ἔπρεπε νὰ λύσω τὴν σιωπήν μου καὶ νὰ ἀναγνωρίσω τὰς συμφωνίας.

Παραθέτω τὰ ἀκόλουθα δύο σημειώματα τοῦ ἐν Κύπρῳ Ἕλληνος Προξένου, ληφθέντα τὴν 16ην Φεβρουαρίου.

«Σημείωμα Πρῶτον. 16 - 2 - 59

»1. Ἐλήφθησαν σημειώματα 12 καὶ 13.

»2. Ἐπὶ τοῦ δευτέρου σημειῶ τὰ ἑξῆς: Δὲν δύναμαι ἔχω γνώμην εἰς ἣν περίπτωσιν ἀναφερομένη τακτικὴ θεωρεῖται ὡς πλέον ἐνδεδειγμένη δι' ἐσωτερικοὺς λόγους Ὀργανώσεως καὶ σέβομαι ἀπολύτως ταύτην. Ἂν τοῦτο δὲν εἶναι μόνος λόγος, θὰ ἤθελα νὰ σημειώσω τὰ ἑξῆς: Ἡ σιωπὴ τῆς Ὀργανώσεως θὰ ἠδύνατο νὰ δώσῃ λαβὴν εἰς τοὺς Ἄγγλους νὰ ἰσχυρισθοῦν ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου συναφθησομένη συμφωνία δὲν θὰ γίνῃ ἀντικείμενον σεβασμοῦ ἐκ μέρους ὁλοκλήρου τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ἐφ' ὅσον τὸ ἔνοπλον τοὐλάχιστον τμῆμα τούτου διὰ τῆς σιωπῆς του δὲν ἀποκαλύπτει τὰς σκέψεις του.

»Ἡ ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης θεμελίωσις τῆς Ἀγγλικῆς θέσεως θὰ ἔχῃ ὡς συνέπειαν τὴν ἐξασθένισιν τῆς διαπραγματευτικῆς δυνάμεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Ἐὰν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἠδυνήθη νὰ διαπραγματευθῇ μὲ τοὺς Τούρκους τοῦτο ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν συναίσθησιν τῶν τελευταίων ὅτι αὕτη ὁμιλεῖ ἀπὸ θέσεως ἰσχύος. Ἡ ἰσχύς της δὲ αὕτη προήρχετο ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι αὕτη ὡμίλει διὰ λογαριασμὸν ἑνὸς λαοῦ, ὅστις ἀνθίσταται ἐρρωμένως καὶ εἶναι ἡνωμένος. Ἐὰν οἱ ἀντίπαλοι διαπραγματευταὶ θεωρήσουν ὅτι ὑπάρχει ἀδυναμία ἐσωτερικὴ εἰς τὸ Ἑλληνοκυπριακὸν μέτωπον, θὰ φανοῦν πλέον σκληροὶ εἰς τὴν διαπραγμάτευσιν. Δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφύγῃ τὸ γεγονὸς ὅτι καὶ ἀπὸ Ἀγγλικῆς πλευρᾶς ὑπάρχουν διαφωνοῦντες, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὴν σιωπὴν τῆς Ὀργανώσεως πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπόψεών των παρὰ τῇ Ἀγγλικῇ Κυβερνήσει, προσθέτοντες τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο εἰς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον παρέχεται εἰς αὐτοὺς ἐκ τῆς στάσεως τοῦ Κυρηνείας καὶ ἐν μέρει τῶν κομμουνιστῶν.

»Ἡ πρόσκλησις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου εἰς Λονδῖνον ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως περιφανῆ νίκην τοῦ ἀγῶνος. Δὲν χρειάζεται νὰ ἐξαρθῇ τοῦτο, διότι δὲν θὰ ὑπάρξῃ ἄνθρωπος οὔτε ἐν Ἀγγλίᾳ, οὔτε ἀλλαχοῦ, ὁ ὁποῖος νὰ μὴν αἰσθανθῇ τὸ μέγεθος τῆς ἐπιτυχιας τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Τοῦτο ἤρχισε νὰ καταφαίνεται ἀπὸ τὴν προβολὴν τοῦ παράγοντος τοῦ ἀγῶνος εἰς διάφορα δημοσιογραφικὰ ὄργανα. Ἂν τὰ ἀποτελέσματα δὲν ὑπῆρξαν ἀκριβῶς ὅπως τὰ ἐπεδιώξαμεν, πάντως εἶναι τέτοια ποὺ μποροῦν νὰ μᾶς ὁδηγήσουν σὺν τῷ χρόνῳ σὲ αὐτά. Ὅταν θὰ λήξῃ ἡ μάχη διὰ τὴν ἐλευθερίαν θὰ ἀρχίσῃ δευτέρα μάχη διὰ τὴν Κύπρον καὶ τὸν λαόν της. Ἡ μάχη τοῦ νὰ συγκρατήσῃ τὸν ἑαυτόν του καὶ ν' ἀξιοποιήσῃ τὰ διδάγματα ποὺ τοῦ ἔδωσε ὁ ἀγών. Ἂς ἐλπίσουμε ὅτι ὁ Κυπριακὸς λαὸς θὰ μπορέσῃ σύντομα νὰ δώσῃ ἐξ ἴσου ἐπιτυχῶς τὴν δευτέραν αὐτὴν μάχην.

»3. Ἂν θέλετε νὰ στείλετε σημείωμα πρὸς Ἀρχιεπίσκοπον, δύνασθε νὰ μοῦ τὸ διαβιβάσητε».

«Σημείωμα δεύτερον. 16 - 2 - 59

»1. Κατὰ παράκλησιν Ἀβέρωφ μεταδίδω ἐκ μέρους του τὰ ἑξῆς:

»Ἔλαβε γνῶσιν τῶν ἀπόψεών σας ἐν σχέσει μὲ τὴν παρουσίαν τουρκικῆς μονάδος εἰς Κύπρον, κατὰ τὴν συμφωνίαν. Αὐτοπροσώπως σᾶς παρέχει τὰς ἑξῆς λεπτομερείας.

»Ἡ Κύπρος θὰ εἶναι πλήρως ἀνεξάρτητον μέλος τοῦ ΟΗΕ καὶ ἄλλων ὀργανισμῶν. Κύπρος θὰ συνάψῃ συμμαχίαν μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκίαν. Ὡς ὄργανον τῆς συμμαχίας ταύτης, θὰ ἑδρεύῃ ἐν Κύπρῳ Στρατηγεῖον αὐτῆς.

»Μὲ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Στρατηγείου θὰ εἶναι ἐκ περιτροπῆς ἐπιφορτισμένος εἷς Ἕλλην, εἷς Τοῦρκος καὶ εἷς Κύπριος στρατηγός, ἐκπροσωπῶν τὴν χώραν του. Ἡ ἀλλαγὴ εἰς τὴν Ἀρχηγίαν θὰ γίνεται εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους. Ἡ Φρουρὰ τοῦ Στρατηγείου θ' ἀποτελεσθῇ ἀπὸ 950 Ἕλληνας καὶ 650 Τούρκους ἀξιωματικοὺς καὶ ὁπλίτας. Οἱ Ἀξιωματικοὶ τῆς φρουρᾶς αὐτῆς θὰ χρησιμοποιηθοῦν κατὰ τὴν πρώτην περίοδον ὡς ἐκπαιδευταὶ τοῦ Κυπριακοῦ Στρατοῦ. Καὶ Κυπριακὸς στρατὸς θὰ συμμετάσχῃ τοῦ Στρατηγείου ὅταν γίνῃ.

»Ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἀνωτέρω λεπτομερειῶν, τὸ πραγματικὸν περιεχόμενον τῆς συμφωνίας εἶναι οὐσιωδῶς διάφορον τῶν εἰς τὸν τύπον ἐμφανισθεισῶν πληροφοριῶν.

»Ἐν προκειμένῳ δὲν ὑπάρχει ὁμοιογενὴς στρατιωτικὴ μονὰς ἑνὸς κράτους, ἀλλὰ μία μικτή, Ἑλληνοτουρκικὴ κατ' ἀρχὰς καὶ Ἑλληνοτουρκοκυπριακὴ ἀργότερον μονὰς ὑπὸ ἑ ν ι α ί α ν δ ι ο ί κ η σ ι ν. Πρόκειται δηλαδὴ περὶ ἀπομιμήσεως τοῦ συστήματος τοῦ ἀκολουθουμένου ὑπὸ τοῦ ΝΑΤΟ. Καὶ τοῦτο ἔχει Στρατηγεῖα εἰς διαφόρους χώρας. Στρατηγεῖα τοῦ ΝΑΤΟ ὑπάρχουν εἰς Νεάπολιν Ἰταλίας καὶ εἰς Σμύρνην, εἰς τὰ ὁποῖα μετέχουν Ἕλληνες ἀξιωματικοί, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ στρατηγεῖον τοῦ ΝΑΤΟ εἰς Ἑλλάδα οὔτε καὶ Ἰταλοὶ ἢ Τοῦρκοι ἀξιωματικοὶ εἰς Ἑλλάδα. Τὸ γεγονὸς τῆς ὑπάρξεως τῶν Στρατηγείων τούτων τοῦ ΝΑΤΟ εἰς ὡρισμένας χώρας οὐδόλως σημαίνει μείωσιν τῆς κυριαρχίας αὐτῶν. Ἐὰν τὸ τριμερὲς Βαλκανικὸν σύμφωνον ἐξελίσσεται, ὡς προβλέπεται, εἰς στρατιωτικὸν σύμφωνον καὶ τοῦτο θὰ προέβλεπε τὴν ἵδρυσιν Στρατηγείου, συμμετοχὴν εἰς αὐτὸ ἀξιωματικῶν τῶν τριῶν χωρῶν καὶ ἕδραν αὐτοῦ εἰς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν τῆς Κύπρου, ἡ συμμετοχὴ τῶν ὁπλιτῶν εἰς τὸ Στρατηγεῖον τῆς σύμμαχίας, ἐνέχει τὸν χαρακτῆρα τῆς Φρουρᾶς τοῦ Στρατηγείου. Τοῦτο καὶ σαφῶς προβλέπεται ἀλλὰ εἶναι καὶ φανερὸν ἐκ γεγονότος ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν μονάδων εἶναι πολὺ μικρός, σχεδὸν συμβολικός. Ἐὰν δὲν καθωρίσθη εἰς χαμηλότερα ἀκόμη ἐπίπεδα τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν σκέψιν ὅτι θὰ ἔπρεπε ἡ Φρουρὰ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ προφυλάξῃ ταύτην καὶ τὸ Στρατηγεῖον ἀπὸ ἀφοπλισμὸν εἰς τυχὸν περίπτωσιν ἐπαναστάσεως. Εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ μονὰς μόνον εἰς περίπτωσιν μικρᾶς ἐπαναστάσεως θὰ ἠμποροῦσε καὶ νὰ ἀντισταθῇ οὐχὶ δὲ καὶ μεγάλης. . . . .

»Ἐξ ἄλλου τὸ περιωρισμένον τῆς δυνάμεως τῆς Φρουρᾶς πραγματικὰ δὲν θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἀποτελεῖ ἀπειλὴν κατὰ τῆς νήσου. Ὅταν θὰ συμμετάσχῃ καὶ Κυπριακὸς στρατὸς εἰς τὸ Στρατηγεῖον, εὐθὺς μετὰ τὴν συγκρότησίν του, ἡ ὑπεροχὴ τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων θὰ εἶναι 50⁰/₀, πρᾶγμα ποὺ εἶναι πολὺ εὔγλωττον. Ὡς καὶ ἀνωτέρω ἀνέφερα, ἡ δύναμις αὕτη εἶναι ὄργανον τοῦ Στρατηγείου, τὸ ὁποῖον μὲ τὴν σειράν του εἶναι ἔκφρασις οὐχὶ ἀσυνήθης, τῆς Συμμαχίας. Ἐξ ἄλλου αὐτὸ τὸ ὄργανον κάθε τρία χρόνια θὰ τὸ διοικῇ Κύπριος.

»Τὸ γεγονὸς τοῦτο καθιστᾷ ἀπολύτως σαφὲς ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται τὸ ὄργανον τῆς Συμμαχίας νὰ θεωρηθῇ ὡς περιορίζον τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν κυριαρχίαν τῆς Κύπρου, ἐπὶ πλέον πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἔνταξις τῆς Κύπρου εἰς τὸ ΝΑΤΟ θὰ συνεπαχθῇ περαιτέρω κατατάξεις, αἱ ὁποῖαι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύνανται νὰ εἶναι ἐπιβλαβεῖς εἰς τὴν Κύπρον, ἐφ' ὅσον καὶ ἡ ἰδία καὶ ἡ Ἑλλὰς θὰ ἔχουν τὸ βέτο».

Ὡς ἀντιλαμβάνεταί τις ἓν ἐλάχιστον μέρος τῶν συμφωνιῶν ἐτέθη ὑπ' ὄψιν μου. Διατί τοῦτο; Ἀλλὰ καὶ κατεβάλλετο προσπάθεια νὰ πεισθῶ, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς σταθμεύσεως Τουρκικῶν στρατευμάτων εἰς Κύπρον δὲν ἦτο σοβαρόν. Αἱ προβαλλόμεναι δὲ πρὸς τοῦτο δικαιολογίαι, τώρα ποὺ ἀνέγνωσα ὅλον τὸ κείμενον τῶν συμφωνιῶν, χαρακτηρίζουν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τὰς προέβαλον, τοὐλάχιστον ὡς μὴ σοβαρούς!

Ἐπειδὴ ἐκ μέρους μου δὲν ἐδόθη καμμία ἀνταπόκρισις εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ Ἕλληνος Προξένου, οὗτος μοῦ ἀπηύθυνε τὴν 17ην Φεβρουαρίου τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν, μετὰ σημειώματος τοῦ κ. Ρούφου.

Ἐπιστολὴ Ἕλληνος Προξένου:

«Ἡ στάσις τῆς Μόσχας ἔναντι τῆς συμφωνίας τῆς Ζυρίχης εἶναι χαρακτηριστικὴ τῆς ἀνησυχίας της διὰ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ Κυπριακοῦ, τὸ ὁποῖον θέλει νὰ διαιωνίσῃ, καὶ διὰ τὰς ἐπιπτώσεις τῆς λύσεως ἐπὶ τῶν ἐν Κύπρῳ κομμουνιστῶν. Πιστεύω ὅτι ἐὰν εἶχεν ἐκδηλωθῇ ἡ συμπαράστασις τῆς Ὀργανώσεως πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, ἡ Μόσχα θὰ ἐσκέπτετο πολὺ πρὶν ἐκθέσῃ τοὺς ἐν Κύπρῳ ὀπαδούς της εἰς τὴν ἀντίθεσιν τῆς δεδηλωμένης πλειονότητος τοῦ λαοῦ. Ἡ στάσις τῆς Μόσχας εἶναι καὶ ἀπὸ ἄλλης πλευρᾶς ἐνδιαφέρουσα, διότι αὕτη γνωρίζει ὅτι ματαιοῦσα τὴν στιγμὴν αὐτὴν τὴν συμφωνίαν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, κατορθώνει νὰ διαιωνίσῃ τὸ ρῆγμα εἰς τὴν δυτικὴν παράταξιν. Ἐν περιπτώσει ματαιώσεως τῆς συμφωνίας θὰ προκύψῃ πλήρης ἀπομόνωσις τοῦ Κυπριακοῦ. Καὶ ἐὰν ἀκόμη ἡ Ἑλλὰς δυνηθῇ ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ συνεχίσῃ παρέχουσα τὴν συμπαράστασίν της πρὸς τὸν Κυπριακὸν λαόν, τὸ πνεῦμα τὸ ὁποῖον θὰ ἐπικρατήσῃ διεθνῶς, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν διαφόρων ἀπειλητικῶν διεθνῶν προβλημάτων (Βερολῖνον, Μέση Ἀνατολὴ κ.λ.π.), πᾶν ἄλλο ἢ εὐνοϊκὸν διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Κυπριακὴν ἄποψιν θὰ εἶναι. Τοῦτο εἶναι ἓν συμπέρασμα ποὺ φωτίζεται καλὰ ἀπὸ τὰ διδάγματα τῆς ἐνώπιον τῶν Η.Ε. πορείας τοῦ ζητήματος ....

»Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω σκέψεων νομίζω ὅτι ἀποτελεῖ ρεαλιστικὴν πολιτικὴν ἡ σύναψις μιᾶς συμφωνίας ἀποτιναζούσης κατ' οὐσίαν καὶ τύπον τὴν Ἀγγλικὴν κυριαρχίαν..........................

Ἡ διάσκεψις προβλέπεται νὰ λήξῃ αὔριον. Ὑπάρχει ἀκόμη καιρός, ἐὰν θελήσετε νὰ ἐκδηλώσητε τὴν συμπαράστασιν τοῦ μαχομένου λαοῦ πρὸς τὸν Ἐθνόρχην.

Καὶ ἂν ἀκόμη δὲν εἴμεθα πλήρως ἱκανοποιημένοι ἀπὸ ὡρισμένα σημεῖα τῆς συμφωνίας, τὰ ὁποῖα εἰς τὴν πραγματικότητα καὶ μέσα στὸ πλαίσιον τῆς πραγματικότητος αὐτῆς, εἶναι πράγματι δευτερεύοντα, συμφέρον ἔχομεν νὰ ἐμφανισθῶμεν ὅτι μὲ εἰλικρίνεια δεχόμεθα τὴν συμφωνίαν καὶ εἴμεθα ἀποφασισμένοι νὰ τὴν ἐφαρμόσωμεν. Εἰς ἡμᾶς ἐναπόκειται μετὰ νὰ ἀξιοποιήσωμεν τὴν συμφωνίαν ὑπὲρ ἡμῶν.

Ἐσωκλείω σημειώματα Ρούφου καὶ Μητροπολίτου Κιτίου.

Θὰ ἤθελα πολὺ νὰ εἶχα τὰς ἀπόψεις σας ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω».

Σημείωμα κ. Ρούφου:

«Πρὸ ὀλίγου μόλις συνήντησα τυχαίως τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ σπεύδω νὰ σοῦ γράψω, γιατὶ ἡ συζήτησις ἀφοροῦσε κατὰ μέγα μέρος ἐσένα. Ὁ Πρωθυπουργὸς μοῦ εἶπεν ὅτι κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμὴν τοῦ ἐθνικοῦ μας θέματος αἰσθάνεται ὅτι ἔχει χρέος νὰ ἐπικοινωνήσῃ ἀπ' εὐθείας μαζί σου διὰ νὰ σὲ ἐνημερώσῃ ἐπὶ τῶν τελευταίων ἐξελίξεων καὶ μάλιστα ἐξεφράζετο μὲ δυσφορίαν διότι δὲν ἠδύνατο νὰ εὕρῃ τρόπον ἐπικοινωνίας. Προσεφέρθην νὰ ἐπιχειρήσω νὰ εὕρω τοιοῦτον τρόπον εἰς τὰς προσεχεῖς ἡμέρας καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ μοῦ διατυπώσῃ τὰς σκέψεις του, ὥστε δοθείσης εὐκαιρίας νὰ σοῦ τὰς διαβιβάσω, χωρὶς φυσικὰ νὰ τοῦ ἀναφέρω περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐπικοινωνίας μας. Ὁ Πρόεδρος μοῦ ἐδήλωσε περίπου τὰ ἑξῆς: Θὰ ἐπεθύμουν νὰ γνωρίζῃ —ἐννοῶντας φυσικὰ ἐσένα— ὅτι, καταλήξας εἰς τὴν συμφωνίαν τῆς Ζυρίχης, κατέληξα εἰς αὐτὴν μὲ πλήρη βεβαιότητα, ὅτι αὕτη εἶναι ὄχι μόνον ἡ ἱστορικῶς δυνατὴ ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας, ἀλλὰ καὶ ἡ οὐσιαστικῶς πραγματοποιοῦσα τὸ μέγα αἴτημα τῆς ἐλευθερίας, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου διεξήχθη ὁ ἀγὼν ὑπὸ τῆς Ὀργανώσεως. Διὰ πρώτην φοράν, μετὰ μακροὺς αἰῶνας ἀνακηρύσσεται ἡ Κύπρος ἀνεξάρτητον Κράτος καὶ δὴ μὲ προέχοντα τὸν Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα, δεδομένου ὅτι ἐκτὸς τοῦ πραγματικοῦ γεγονότος ὅτι ὁ πληθυσμὸς θὰ παραμείνῃ τοὐλάχιστον κατὰ 80⁰/₀ Ἑλληνικός, ἡ διοίκησις καὶ γενικώτερον ἡ ἐξουσία κατὰ 70⁰/₀ θὰ εἶναι εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ εἶναι μέγα. Ἡ Ἕνωσις θὰ ἦτο ἀγαθὴ κυρίως διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ τοῦ ἀγαθοῦ αὐτοῦ ἡ Ἑλλὰς ἀναγκάζεται, ἐκτιμῶσα τὰς περιστάσεις καθὼς καὶ τὰ γενικώτερα συμφέροντα τῆς ἐξωτερικῆς της πολιτικῆς, νὰ παραιτηθῇ. Διὰ τὸν Κυπριακὸν Λαὸν τὸ μέγα ἀγαθὸν εἶναι ἡ ἀνεξαρτησία καὶ ἡ αὐτόνομος εἰς τὴν διεθνῆ οἰκογένειαν ὑπόστασίς του. Ἐάν, διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀγαθοῦ, ἀπητήθησαν ὡρισμέναι παραχωρήσεις ἐσωτερικοῦ δικαίου πρὸς τὴν Τουρκικὴν κοινότητα, αὐτὸ δὲν μειώνει διόλου τὴν ἀξίαν τοῦ ἀγαθοῦ. Ἅπασαι αἱ παραχωρήσεις ἐξασφαλίζουν ἁπλῶς εἰς τὴν Τουρκικὴν μειονότητα εὔλογα ἀμυντικὰ δικαιώματα ἔναντι τοῦ ἰσχυρῶς πλειοψηφοῦντος Ἑλληνικοῦ στοιχείου. Ἡ καλὴ μας πίστις ἐπέβαλλεν νὰ κατανοήσωμεν τὴν ἀνάγκην τῶν ἀμυντικῶν αὐτῶν δι-

καιωμάτων. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν παρουσίαν ἐν Κύπρῳ Ἑλληνικῶν καὶ Τουρκικῶν μονάδων, αὕτη θὰ ἐκφράζῃ μὲ τὸ κοινὸν Στρατηγεῖον τὴν συμμαχίαν τῶν τριῶν κρατῶν Ἑλλάδος, Τουρκίας καὶ Κύπρου καὶ θὰ ἀποτελέσῃ καὶ ἐγγύησιν ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ἀσφαλείας. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ φίλος μας, μοῦ εἶπεν ὁ Πρόεδρος, θὰ κατανοήσῃ τὴν μεγάλην ἱστορικὴν σημασίαν τῆς ἀνακηρύξεως τῆς Κύπρου εἰς ἀνεξάρτητον Κράτος, παραβλέπων λεπτομερείας καὶ ἐκτιμῶν τὴν οὐσίαν καὶ θὰ θεωρήσῃ ταύτην ὡς δικαίωσιν τῶν ἀγώνων του καὶ ὡς λύσιν, ἡ ὁποία ἀνοίγει μεγάλην εἰς τὸ μέλλον προοπτικὴν διὰ τὴν ἐξέλιξιν καὶ εὐημερίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Κύπρου.

»Ὅσον ἀφορᾷ τὸ θέμα τῶν Βρεττανικῶν βάσεων, οὐδέποτε Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐσκέφθη, ὅτι ἠδύνατο νὰ ἄρῃ ἡ Μεγ. Βρεττανία τὴν κυριαρχίαν της ἀπὸ τὴν νῆσον, χωρὶς νὰ τῆς ἀναγνωρισθοῦν βάσεις. Ἐπ' αὐτοῦ ὅλαι αἱ Ἑλληνικαὶ Κυβερνήσεις ὑπῆρξαν κατηγορηματικαί.

»Αὐτὰ μοῦ εἶπεν ὁ Πρόεδρος καὶ ἀφοῦ τὸν καθησύχασα, ὅτι θὰ εὕρω τὸν τρόπον νὰ σοῦ τὰ διαβιβάσω καὶ τοῦ ὑπεσχέθην νὰ τοῦ προσκομίσω ἀμέσως τὴν ἐνδεχομένην ἀπάντησίν σου, ἦλθα βιαστικὰ νὰ σοῦ τὰ γράψω διὰ νὰ τὰ λάβῃς ὅσον τὸ δυνατὸν συντομώτερον».

Οὕτω, ἀντὶ νὰ μοῦ κοινοποιηθῇ τὸ πλῆρες κείμενον τῶν συμφωνιῶν τῆς Ζυρίχης, μοὶ ἀνεκοινώθησαν σημεῖά τινα τούτων καὶ ταῦτα οὐχὶ κατὰ πληρότητα. Ὡς ἐκ τούτου τὴν 19ην Φεβρουαρίου ἀπήντησα εἰς τὸν Ἕλληνα Πρόξενον ὡς ἑξῆς :

«Ἐλήφθησαν τὰ κάτωθι:

»Σημείωμα ὑμῶν 16 καὶ ἕτερον ἄνευ ἡμερομηνίας σημείωμά σας, μεταδίδον σκέψεις Ἀβέρωφ, ἄνευ ὑπογραφῆς, σημείωμα Ρούφου καὶ τοιοῦτον Κιτίου.

»Διαφωνῶ πρὸς τὰ ἐπιχειρήματα τὰ διατυπούμενα ἐν τῷ σημειώματι Ρούφου καὶ τὸ τοιοῦτον Ἀβέρωφ καὶ τὰ ὁποῖα προβάλλονται διὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴν στάθμευσιν Τουρκικῶν στρατευμάτων εἰς Κύπρον. Ἐκπλήττομαι μάλιστα, διότι χρησιμοποιοῦνται τοιαῦτα ἐπιχειρήματα.

»Ἀλλὰ ἂς ἀναμένωμεν τὸ πλῆρες κείμενον τῆς συμφωνίας, τὸ ὁ π ο ῖ ο ν ἡ μ ε ῖ ς ἀ γ ν ο ο ῦ μ ε ν ἀ κ ό μ η, καθότι καθημερινῶς ἔρχονται εἰς φῶς καὶ νέα στοιχεῖα καταπληκτικὰ δι' ἡμᾶς.

»Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας συσκοτίσεως, δὲν εἶναι δυνατόν τις νὰ λάβῃ θέσιν».

Πλὴν τούτων, ἔπρεπε, κατὰ τοὺς χειριζομένους τὰ τῶν συμφωνιῶν, νὰ παραμείνω εἰς πλήρη ἀπομόνωσιν καὶ νὰ μὴν ἔλθω εἰς ἐπαφὴν μὲ οἱονδήποτε, ὁ ὁποῖος θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ μὲ ἐνημερώσῃ περὶ τούτων. Δι' ὃ καὶ ἡ ἄφιξις Ἑλλήνων δημοσιογράφων εἰς Κύπρον ἀνησύχησε τὸν Ἕλληνα Πρόξενον καὶ ἐκ φόβου, μὴ τυχόν τινες τούτων ἔλθουν ἐμμέσως εἰς ἐπαφὴν μετ' ἐμοῦ, μοῦ ἀπηύθυνε τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν:

«1. Εὑρίσκονται ἐνταῦθα δημοσιογράφοι ἐξ Ἑλλάδος. Εἶναι λίαν πιθανὸν νὰ προσπαθήσουν νὰ ἔλθουν εἰς ἐπαφὴν μὲ μέλη τῆς Ὀργανώσεως καὶ μέσῳ αὐτῶν μὲ Ἀρηγηγόν. Νομίζω, ὅτι θὰ ἦτο καλὸν νὰ ἐδίδοντο ὁδηγίαι, ἵνα εἶναι πολὺ προσεκτικὰ τὰ μέλη. Ἐπίσης θὰ ἦτο καλὸν ν' ἀπέφευγον νὰ ἐκφέρουν γνώμην ὀχυρούμενα ὄπισθεν τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος χειρίζεται τὰ ζητήματα καὶ εἰς αὐτὸν ἀπόκειται νὰ ὁμιλῇ ἐκ μέρους τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Ἐπίσης δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποκαλύπτουν τὴν ἰδιότητά των ὡς μελῶν τῆς Ὀργανώσεως. Σ' αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι πολὺ προσεκτικοί, διότι οἱ Ἕλληνες δημοσιογράφοι εἶναι πολὺ ἐπιδέξιοι καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ προφυλαχθοῦμε ἀπὸ ἀκριτομύθιες.

2. Ἀντιλαμβάνομαι, ὅτι σημείωμά μου Σαββάτου δυνατὸν ἀποσταλῇ μόλις σήμερον».

Τὴν 19ην Φεβρουαρίου ἀνηγγέλθη ἡ ὑπογραφὴ τῆς συμφωνίας ὑπὸ τῶν Πρωθυπουργῶν καὶ Ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν Ἑλλάδος, Ἀγγλίας καὶ Τουρκίας, καθὼς καὶ ὑπὸ τῶν Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου καὶ Κιουτσούκ.

Τὴν 21ην Φεβρουαρίου ἔλαβα τὴν κατωτέρω ἐπιστολὴν τοῦ ἐπανακάμψαντος ἐκ Λονδίνου Μητροπολίτου Κιτίου, μετὰ ἐπιστολῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου.

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου :

«Ἐσωκλείστως σᾶς διαβιβάζω σημείωμα Ἀρχιεπισκόπου καὶ ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ ἔχετε πλέον ἐνδοιασμοὺς εἰς τὸ νὰ ἐκδώσετε σχετικὸν φυλλάδιον, χαιρετίζοντες τὴν ἐπιτευχθεῖσαν συμφωνίαν, ὡς ἀρχηγὸς τοῦ μαχομένου τμήματος τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Παραλλήλως πρὸς ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὸ σημείωμα Ἀρχιεπισκόπου θὰ ἤθελα νὰ σᾶς πληροφορήσω ὅτι ἐξ ὅλων τῶν μελῶν τῆς Κυπριακῆς ἀντιπροσωπείας, ἥτις μετέβη εἰς τὸ Λονδῖνον, μόνον οἱ κομμουνισταὶ ἀντετάχθησαν σθεναρῶς εἰς τὴν ὑπογραφὴν τῆς ἐπιτευχθείσης συμφωνίας. Ὁ λόγος τῆς ἀρνήσεώς των ἦτο δῆθεν ἡ διατήρησις ἀγγλικῶν βάσεων ἐν Κύπρῳ. Ἔχω θετικὰς πληροφορίας ὅτι ἡ στάσις αὕτη ὠφείλετο εἰς ἐντολὴν τῆς Μόσχας, ἡ ὁποία δι' ἰδίους σκοποὺς δὲν θέλει νὰ ἴδῃ διευθετουμένην τὴν μεταξὺ συμμάχων χωρῶν τῆς Δύσεως δημιουργηθεῖσαν διαφοράν.

»Αἱ βάσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ παραμείνουν εἰς χεῖρας τῶν Ἄγγλων, εἶναι αἱ σημεριναὶ βάσεις Ἀκρωτηρίου καὶ Δεκελείας. Ἔκτασις τῶν βάσεων εἶναι ἡ σ η μ ε ρ ι ν ὴ ἐ δ α φ ι κ ὴ π ε ρ ι ο χ ή, ἐ π ὶ τ ῆ ς ὁ π ο ί α ς εὑ ρ ί σ κ ο ν τ α ι α ἱ ἐ γ κ α τ α σ τ ά σ ε ι ς.

»Δ ὲ ν θ ὰ ὑ π ά ρ ξ ῃ δ υ ν α τ ό τ η ς ἐ π ε κ τ ά σ ε ω ς, ο ὔ τ ε δ ι' ἀ γ ο ρ ᾶ ς π α ρ α κ ε ι μ έ ν ω ν κ τ η μ ά τ ω ν, ο ὔ τ ε ἄ λ λ ω ς. Ο ὐ δ ὲ ν κ υ ρ ι α ρ χ ι κ ὸ ν δ ι κ α ί ω μ α π α ρ ε χ ω ρ ή θ η εἰ ς τ ο ὺ ς Ἄ γ γ λ ο υ ς ἐ π ὶ τ ῶ ν σ υ γ κ ο ι ν ω ν ι α κ ῶ ν ἀ ρ τ η ρ ι ῶ ν μ ε τ α ξ ὺ τ ῶ ν δ ύ ο β ά σ ε ω ν.

»Προσωπική μου γνώμη εἶναι, ὅτι πολὺ συντόμως θὰ ὑποχρεωθοῦν νὰ ἐγκαταλείψουν ὁριστικῶς καὶ τὰς βάσεις.

»Τώρα ποὺ ἔλαβα γνῶσιν ὅλων τῶν λεπτομερειῶν τῆς συμφωνίας, εἶμαι εἰς θέσιν νὰ σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι ἡ παρουσία τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς Κύπρον οὐδόλως θίγει τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τοῦ ἀνεξαρτήτου κράτους ἢ δημιουργεῖ κυριαρχικὰ δικαιώματα διὰ τοὺς Τούρκους.

»Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῶν χωριστῶν Τουρκικῶν Δήμων ἔχω τὴν γνώμην ὅτι οὐδεμίαν θὰ προβάλετε ἔνστασιν, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον οὗτοι θὰ συντηροῦνται διὰ φορολογιῶν, τὰς ὁποίας θὰ ἐπιβάλλουν ἐπὶ τῶν Τούρκων πολιτῶν. Ἄλλωστε, ἐὰν μέχρι τοῦδε ἐτάχθημεν ἐναντίον τῆς διχοτομήσεως τῶν Δήμων, ὠφείλετο εἰς τὴν σκέψιν ὅτι αὕτη θὰ ἀποτελῇ προοίμιον τῆς ἐφαρμογῆς τῆς γενικῆς διχοτομήσεως τῆς Κύπρου. Οἰκονομικῶς δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι, ὑφ' ἣν μορφὴν θὰ ρυθμισθῇ τὸ θέμα, θὰ ὠφεληθῇ ἡ Ἑλληνικὴ πλευρά, ἀπαλλασσομένη τοῦ μέχρι τοῦδε οἰκονομικοῦ βάρους. Ἐξ ἄλλου, τὸ σύστημα τοῦτο προνοεῖται ὅτι θὰ ἐφαρμοσθῇ διὰ μίαν τετραετίαν δοκιμαστικῶς, μετὰ δὲ τὴν παρέλευσιν τῆς τετραετίας θὰ ἀποφασισθῇ ἡ συνέχισις ἢ ἡ κατάργησις τοῦ συστήματος τούτου.

»Ἡ συμφωνία προνοεῖ τὴν ἄμεσον ἀπόλυσιν τῶν Τούρκων ἐπικουρικῶν, ἐν σχέσει δὲ μὲ τὴν ἀστυνομίαν οἱ ὑπάρχοντες Τοῦρκοι ἀστυνομικοὶ θὰ παραμείνουν εἰς τὰς θέσεις των. Ἐπίσης θὰ ἐνταχθοῦν Ἕλληνες ἀστυνομικοὶ εἰς ποσοστὸν ἀποκαθιστῶν τὴν συμφωνηθεῖσαν ἀναλογίαν.

»Τώρα ποὺ διηνύθη τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ δρόμου πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ἐθνικῶν ἐπιδιώξεων τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, σᾶς παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὰ θερμά μου συγχαρητήρια διὰ τὸν ὑπέροχον ἀγῶνα, τὸν ὁποῖον μὲ δεξιοτεχνίαν καὶ ἱκανότητα διεξηγάγατε, ἐν μέσῳ ἀφαντάστων δυσχερειῶν καὶ ἀντιξοοτήτων ἐναντίον συντριπτικῶς πολυαριθμοτέρου καὶ ἀρτίως ἐξωπλισμένου ἀντιπάλου. Τὸ ὄνομά σας ἐγράφη ἤδη μὲ χρυσᾶ γράμματα εἰς τὴν πρώτην σελίδα τῆς Κυπριακῆς ἱστορίας καὶ ἡ ἡρωϊκὴ μορφή σας θὰ παραμείνῃ ἐσαεὶ εἰς τὰς σκέψεις τῶν ἐπερχομένων γενεῶν ὡς πρωτεργάτου τῆς Κυπριακῆς ἐλευθερίας καὶ ὡς ὑπερόχου ἀγωνιστοῦ τοῦ Ἔθνους.

«Ἐλπίζω, ὅτι πολὺ συντόμως θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ πρὸ πολλοῦ δικαία ἐπιθυμία μου νὰ σᾶς συναντήσω προσωπικῶς διὰ νὰ σᾶς σφίξω τὸ χέρι».

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς ὑπογραμμίζω δύο σημεῖα: α) Τὴν παροχὴν ἀνεπαρκῶν καὶ ἀνακριβῶν στοιχείων διὰ τὰς ἐπὶ τῆς νήσου Ἀγγλικὰς βάσεις καὶ β) τὴν ἀπόκρυψιν τοῦ γεγονότος, ὅτι ἐπέκρινον τὰς συμφωνίας, πλὴν τῶν κομμουνιστῶν Δημάρχων, καὶ ἕτεροι τρεῖς Κύπριοι ἀντιπρόσωποι, ὡς ἐμφαίνεται εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν τοῦ Τάσου Παπαδοπούλου.

Τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου, τὰς ὁποίας μοῦ ἀπηύθυνεν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 17 καὶ 21 Φεβρουαρίου 1959, ἐπέδειξα εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον κατὰ τὴν συνάντησίν μας εἰς Ρόδον, τὸν Σεπτέμβριον 1959, ἵνα τοῦ ἀποδείξω, μετ' ἄλλων συναφῶν ἐγγράφων, τὴν ἀπάτην, ἡ ὁποία διεπράχθη ὡς πρὸς ἐμέ, ἐν σχέσει μὲ τὸ περιεχόμενον καὶ τὸν χρόνον τῆς κοινοποιήσεως τῶν συμφωνιῶν.

Ὅταν τὸν Νοέμβριον 1959 ὁ Μητροπολίτης Κιτίου μὲ ἐπεσκέφθη εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις οἰκίαν μου, παρουσίᾳ τοῦ ἱεροδιακόνου Ἀνθίμου Κυριακίδου, μοῦ παρεπονέθη δι' ὅσα εἶπον περὶ αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, διὰ τὴν μὴ πλήρη ἐνημέρωσίν μου ἐπὶ τῶν συμφωνιῶν καὶ τὴν ἀλλοίωσιν, ἐν πολλοῖς, τῶν ἀνακοινωθέντων μοι στοιχείων τούτων καὶ προσέθεσε τὰ ἀκόλουθα, ἐπιβεβαιῶν οὕτω τὰ γραφέντα τότε ὑπ' αὐτοῦ: «Τί θέλετε; Σᾶς ἔγραφα ὅ,τι μοῦ ἔλεγαν καὶ ἐμένα νὰ σᾶς γράψω», χωρὶς νὰ θελήσῃ νὰ ἀποκαλύψῃ ποῖοι «τοῦ ἔλεγαν διὰ νὰ μοῦ γράψῃ». Τότε ὁ ἱεροδιάκονος Ἄνθιμος προσέθεσε, ὅτι ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ ἀποκαλύψῃ ποῖοι ἦσαν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔθετον εἰς τὸ στόμα του τοιαύτας πληροφορίας, ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ Μητροπολίτης Κιτίου ἠρνήθη νὰ δώσῃ σχετικὰ στοιχεῖα.

Τὰ αὐτὰ ὁ Μητροπολίτης Κιτίου ἐδήλωσεν εἰς ἄλλην περίστασιν εἰς τὴν οἰκίαν μου, παρουσίᾳ τοῦ κ. Σωκράτη Ἠλιάδη.

Θέλω νὰ πιστεύω, ὅτι καὶ ὁ Μητροπολίτης Κιτίου ἔπεσε, πιθανῶς, θῦμα. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς μετὰ τούτου συνεργασίας μου ἐν Κύπρῳ διέκρινα τὴν ἁγνότητα τῶν προθέσεών του. Δι' ὃ καὶ ἐξεπλάγην διὰ τὴν ἔναντί μου συμπεριφορὰν αὐτοῦ κατὰ τὴν περίοδον τῶν συμφωνιῶν. Σήμερον ὅμως ἔχει ἠθικὴν ὑποχρέωσιν ἔναντι τῆς ἱστορίας, ἀλλὰ καὶ ἔναντι τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς Ἕλληνος καὶ δὴ ἀξιωματούχου τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας, νὰ ἀποκαλύψῃ ὅ,τι γνωρίζει ἐπὶ τῆς θλιβερᾶς αὐτῆς περιόδου τῆς ἱστορίας τοῦ Κυπριακοῦ ἀγῶνος.

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, ἡ σταλεῖσα μετὰ τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου, ἔχει ὡς ἀκολούθως:

«20 Φεβρουαρίου 1959

»Μετὰ μακρὸν καὶ σκληρὸν ἀγῶνα. τὸν ὁποῖον διεξήγαγον ἐπὶ τοῦ διπλωματικοῦ πεδίου διὰ νὰ ἐπιτύχω βελτιώσεις εἰς ὡρισμένα σημεῖα τῆς συμφωνίας καὶ ὑπολογίζων τὰς θλιβερὰς συνεπείας, τὰς ὁποίας θὰ εἶχε διὰ τὸν Κυπριακὸν λαὸν καὶ γενικώτερον διὰ τὸ Κυπριακὸν ζήτημα καὶ τὴν Ἑλλάδα ματαίωσις τῆς συμφωνίας, ἐθε-

ώρησα ὅτι εἶχον ὑποχρέωσιν νὰ ὑπογράψω τὴν συμφωνίαν, διὰ τῆς ὁποίας τίθεται ἄμεσον τέρμα εἰς τὴν Βρεττανικὴν ἐν Κύπρῳ κυριαρχίαν καὶ δημιουργεῖται μία μικρὰ Ἑλλὰς εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου.

»Διὰ τῆς ἐπιτευχθείσης συμφωνίας ἡ Κύπρος καθίσταται ἀνεξάρτητος, τὰ δὲ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα παραχωροῦνται εἰς τὴν Τουρκικὴν μειονότητα ἀποβλέπουν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῶν συμφερόντων τῆς Τουρκικῆς μειονότητος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον πλειστάκις διεκηρύξαμεν, ὅτι εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ ἐγγυηθῶμεν καὶ διεθνῶς.

»Ἡ ἀποφασιστικὴ ἁρμοδιότης διὰ τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας καὶ τὴν θέσπισιν τῶν νόμων ἀνήκει ἀναμφισβητήτως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν πλειοψηφίαν. Ἡ Τουρκικὴ πλευρὰ ἔχει μόνον τὴν δυνατότητα νὰ προλαμβάνῃ τὴν θέσπισιν νόμων, ὡρισμένης κατηγορίας, οἱ ὁποῖοι ἀντικειμενικῶς θὰ ἠδύναντο νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς μεροληπτικοὶ εἰς βάρος τοῦ Τουρκικοῦ στοιχείου. Ἡ διαπίστωσις περὶ ὑπάρξεως μεροληψίας θὰ παραπέμπεται εἰς δικαστήριον προεδρευόμενον ἀπὸ οὐδέτερον πρόσωπον. Αἱ δεσμεύσεις, αἵτινες ἀφοροῦν τὰς διεθνεῖς σχέσεις τοῦ Κυπριακοῦ Κράτους, ἀποβλέπουν εἰς τὸ νὰ παρεμποδισθῇ μελλοντικῶς οἱαδήποτε σχέσις ἢ συμμαχία μετὰ κρατῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ Κομμουνιστικὸν μπλόκ.

»Ἐν σχέσει μὲ τὴν στάθμευσιν ἐν τῇ νήσῳ Ἑλληνικῶν καὶ Τουρκικῶν στρατευμάτων, παρατηρῶ ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ ἐκδήλωσιν τῆς συναφθησομένης συμμαχίας Κύπρου - Ἑλλάδος - Τουρκίας. Διαλυομένης τῆς συμμαχίας, οὐδεὶς Ἕλλην ἢ Τοῦρκος στρατιώτης θὰ εὑρίσκεται ἐνταῦθα.

»Πιστεύω ἀκραδάντως εἰς τὰς ἱκανότητας καὶ ἀρετὰς τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ δὲν ἔχω καμμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι διὰ τῆς νέας συμφωνίας διανοίγεται ἓν νέον λαμπρὸν καὶ ἐλπιδοφόρον μέλλον διὰ τὴν Κύπρον.....

»Κατὰ τὴν ἱστορικὴν ταύτην στιγμὴν αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ σᾶς ἀπευθύνω τὰ θερμά μου συγχαρητήρια διὰ τὸν ἀπαράμιλλον ἡρωϊσμόν σας καὶ τὸ ὑπέροχον πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐνεφυσήσατε εἰς τὸν Κυπριακὸν λαόν. Δὲν μοῦ μένει καμμία ἀμφιβολία, ὅτι ἐὰν ἐφθάσαμεν σήμερον νὰ ἑορτάσωμεν τὸ εὐχάριστον γεγονὸς τῆς ἐλευθερίας τῆς Κύπρου, τοῦτο ὀφείλεται βασικῶς εἰς τὸ ὑμέτερον ἔργον.

»Νομίζω, ὅτι τώρα θὰ συμφωνῆτε μαζί μου, ὅτι εἶναι ἡ κατάλληλος στιγμὴ νὰ πάρῃ σαφῆ θέσιν ἡ Ὀργάνωσις ὑπὲρ τῆς συμφωνίας. Τοῦτο θὰ καταστήσῃ ἐμφανὲς τὸ ἄρραγὲς τοῦ ἐθνικοῦ μετώπου.

Σᾶς χαιρετῶ Μακάριος».

Καὶ διὰ τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς δὲν μοὶ καθίστανται γνωστοὶ οἱ ὅροι τῶν συμφωνιῶν κατὰ πληρότητα, ὥστε νὰ δυνηθῶ νὰ μορφώσω γνώμην καὶ κατ' ἀκολουθίαν νὰ λάβω θέσιν ἔναντι τούτων, εἰδικώτερον δὲ οὐδὲν μοὶ ἀναφέρεται περὶ στρατιωτικῶν βάσεων.

Τὴν 20ὴν Φεβρουαρίου ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἀπηύθυνε τὸ ἀκόλουθον διάγγελμα πρὸς τὸν Κυπριακὸν λαόν, δι' οὗ αἱ συμφωνίαι χαρακτηρίζονται ὡς θέτουσαι τὰ θεμέλια τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Κύπρου :

«Τὴν στιγμὴν ταύτην, καθ' ἣν διαμορφοῦνται τὰ πεπρωμένα τῆς ἱστορικῆς Νήσου μας, μὲ ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν αἱ σκέψεις μου στρέφονται πρὸς ὁλόκληρον τὸν Κυπριακὸν λαὸν καὶ αἱ εὐχαί μου τὸν συνοδεύουν εἰς τὴν πορείαν του πρὸς τὴν λεωφόρον τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς προόδου, τὴν ὁποίαν ἐγκαινιάζομεν σήμερον.

»Διὰ τῆς ὑπογραφείσης ἐν Λονδίνῳ συμφωνίας ἐτέθησαν τὰ θεμέλια τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀνεξαρτήτου Δημοκρατίας τῆς Κύπρου καὶ νέα περίοδος εὐημερίας καὶ προόδου διανοίγεται δι' ὁλόκληρον τὸν Κυπριακὸν λαόν. Ἐντὸς ὀλίγου ὁ Κυπριακὸς λαὸς θὰ κληθῇ νὰ διαμορφώσῃ ἐλευθέρως τὸ μέλλον του καὶ τὸ μέλλον τῶν τέκνων του καὶ θὰ ἀναλάβῃ ἀποφασιστικῶς τὰ δικαιώματα καὶ τὰς εὐθύνας του εἰς τὸ ἐλεύθερον στάδιον τῆς εὐγενοῦς διεθνοῦς πολιτιστικῆς ἁμίλλης καὶ συνεργασίας.

»Οὐδόλως ἀμφιβάλλω, ὅτι θὰ φανῆτε ἀντάξιοι τῶν εὐγενῶν παραδόσεων τοῦ μεγάλου πολιτισμοῦ μας. Ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων μᾶς παρακολουθοῦν τὴν στιγμὴν ταύτην αἱ ψυχαὶ τῶν προγόνων μας καὶ ἀπὸ τὸ πάνθεον τῶν ἡρώων αἱ ψυχαὶ ὅλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν θυσίαν καὶ τοὺς ὑπερόχους ἀγῶνάς των ἐθεμελίωσαν τὴν Κυπριακὴν ἐλευθερίαν. Πρὸς τὴν ἱερὰν μνήμην τούτων ὡς καὶ πρὸς πάντας ἐκείνους, οἵτινες ἠγωνίσθησαν, ὑπέφεραν καὶ ἐδοκιμάσθησαν διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ λαοῦ μας ἀπὸ τὴν δουλείαν, στρέφονται τὴν στιγμὴν ταύτην εὐγνωμόνως αἱ σκέψεις μου.

»Χαιρετίζω ἰδιαιτέρως τὸν ἡρωϊκὸν ἡγέτην τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος τῆς Κύπρου Στρατηγὸν Γεώργιον Γρίβαν, τὸν Θρυλικὸν Διγενὴν καὶ πάντα τὰ μέλη τῆς Ἐθνικῆς Ὀργανώσεως Κυπρίων Ἀγωνιστῶν, χάρις εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς θυσίας τῶν ὁποίων δυνάμεθα σήμερον νὰ γευθῶμεν τοὺς καρποὺς τῆς ἐλευθερίας. Ἡ σημερινὴ σύμβασις ἀποτελεῖ ἀξιοποίησιν τῶν ἰδικῶν των ἀγώνων καὶ θυσιῶν καὶ τῆς ἰδικῆς των πατριωτικῆς ἐνεργείας. Εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Κύπρου θὰ παραμείνουν πάντοτε ὡς οἱ ἀνυπέρβλητοι μαχηταὶ καὶ οἱ μεγάλοι ἥρωες καὶ ἀγωνισταὶ τῆς ἐλευθερίας.

»Τὸ μέλλον διανοίγεται σήμερον ἐλπιδοφόρον καὶ λαμπρὸν ἐνώπιόν μας. Ὕστερα ἀπὸ μακροὺς αἰῶνας δουλείας ἀνατέλλει καὶ πάλιν εἰς τὴν Νῆσόν μας ὁ ἥλιος τῆς ἐλευθερίας. Ἂς μὴ λησμονῶμεν ὅμως ὅτι τὰ δικαιώματα δημιουργοῦν καὶ ἀντιστοίχους ὑποχρεώσεις. Ἕνα νέον στάδιον ἀγῶνος διανοίγεται τώρα ἔμπροσθέν μας, τὸ στάδιον τοῦ εἰρηνικοῦ ἀγῶνος τῆς προόδου καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Νήσου μας. Εἰς τὸ στάδιον τοῦτο ἂς κατέλθωμεν ὅλοι οἱ Ἕλληνες Κύπριοι, ἡνωμένοι καὶ ἀδιάσπαστοι καὶ μὲ πνεῦμα ἐγκαρδίου συνεργασίας καὶ ἀγάπης, ἂς καταβάλλωμεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ συνοίκου Τουρκικοῦ στοιχείου πᾶσαν προσπάθειαν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ προαγωγὴν τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος μας καὶ τὴν ἀνάδειξιν ταύτης ὡς κέντρου πολιτισμοῦ, προόδου καὶ εἰρήνης εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν.

»Ἀπευθύνων ἐγκαρδίους εὐχὰς πρὸς πάντας τοὺς Ἕλληνας καὶ Τούρκους τῆς Κύπρου, χαιρετίζω μὲ χαρὰν τὴν ἐπιτευχθεῖσαν Συμφωνίαν καὶ διακηρύσσω μετὰ πεποιθήσεως ὅτι ἡ ἡμέρα αὕτη θὰ εἶναι ἀπαρχὴ νέας περιόδου προόδου καὶ εὐημερίας τῆς πατρίδος μας».

Τὴν 21ην Φεβρουαρίου 1959, ἔλαβα τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν τοῦ Ἕλληνος Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν :

«Στρατηγὲ Γρίβα,

. . . .

. . . .

»Μακροὶ πολιτικοὶ καὶ διπλωματικοὶ ἀγῶνες, ὁπουδήποτε τοῦτο ἦτο δυνατόν, ἀγῶνες σᾶς βεβαιώνω διεξαχθέντες μὲ φλογερὰν πίστιν καὶ μὲ ὅσην διέθετε ἡ Κυβέρνησίς μας καὶ ἡ διπλωματία μας ἱκανότητα, μὲ ἔπεισαν ὅτι τὸ Κυπριακὸν εὑρίσκετο εἰς ἕνα δραματικὸν ἀδιέξοδον. Εἴχομεν σοβαρούς, ὅσον καὶ συγκεκριμένους λόγους νὰ φοβούμεθα, ὅτι τὸ ἀδιέξοδον τοῦτο θὰ ὡδήγει εἰς μίαν κακίστην λύσιν. Ἡ μὴ ἀναγνώρισις τετελεσμένων γεγονότων καὶ ἡ συνέχισις ἀκάρπων πολιτικῶν ἀγώνων δὲν ἀπετέλει διέξοδον. Τὰ γεγονότα θὰ παρέμενον τετελεσμένα καὶ ἡμεῖς θὰ παρηγορούμεθα ἀγωνιζόμενοι. . . . .

»Ὁ καταπληκτικὸς ἀγών, τὸν ὁποῖον ἐκάματε εἶχε προβάλει τὸ θέμα, θὰ ἔλεγα τὸ εἶχε γεννήσει καὶ ἀναθρέψει, ἀλλὰ ὅσον ἡρωϊσμὸν καὶ ἱκανότητα καὶ ἂν διεθέτατε δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιβάλῃ μόνιμον πολιτικὴν λύσιν. Ἀντιθέτως, μὲ τὴν εὐχέρειαν, ἣν εἶχον οἱ Τοῦρκοι, ἐφ' ὅσον τὰ πράγματα ἔβαινον κακῶς δι' αὐτούς, νὰ μετατρέψουν μίαν ἐπανάστασιν κατὰ τῆς κατεχούσης Δυνάμεως, εἰς αἱματηρὸν διακοινοτικὸν ἀγῶνα, ἦτο δυνατὸν τὰ ὅπλα νὰ ὠθοῦσαν πρὸς τὴν ἐπιβολὴν μιᾶς κακίστης διχοτομήσεως.

»Οὕτω ἐσχημάτισα τὴν ἐντύπωσιν ὅτι δὲν ἀπέμενε παρὰ μία ἐλπίς, ἕνας ἑλιγμός: Ἡ συνεννόησις μὲ τοὺς Τούρκους καὶ ἡ συμφωνία ἐπὶ μιᾶς συμβιβαστικῆς λύσεως.

»Ἡ προσπάθεια αὐτὴ εἶχε μερικὰς βασικὰς δυσχερείας.

»Πρώτη καὶ μεγαλυτέρα, ἡ καχυποψία τῶν Τούρκων, δικαιολογημένη ὅτι, ὅ,τιδήποτε καὶ ἂν ἀποφασισθῇ, θὰ κάμωμεν ἕνα πραξικόπημα εἰς τὴν κατάλληλον στιγμὴν καὶ θὰ κηρύξωμεν τὴν Ἕνωσιν. Καθ' ὃν χρόνον τοῦτο θὰ ἦτο ἀδύνατον, θὰ εἴχομεν τοὺς Τούρκους εἰς τὴν διάθεσίν μας καὶ θὰ ἐκάμναμε τὴν ἀνεξάρτητον Κύπρον — μέσῳ διαφόρων συμβάσεων — μίαν αὐτοδιοικουμένην Ἑλληνικὴν ἐπαρχίαν, ἔχουσαν καὶ διεθνῆ ὑπόστασιν. Ἐπὶ πλέον ἐφοβοῦντο τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ κομμουνισμοῦ ἐν τῇ νήσῳ, τὴν ἐπίδρασιν τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως, τὴν ἐνδεχομένην ἀπειλὴν ἐκ τῆς νήσου —μελλοντικῶς— κατὰ τῆς ἀσφαλείας των.

»Τὴν κάλυψιν αὐτῶν τῶν θεμάτων οἱ Τοῦρκοι ἐπεδίωκαν ἢ διὰ τῆς διχοτομήσεως ἤ, ἐν περιπτώσει ἀνεξαρτησίας, διὰ τῆς ὑπάρξεως ἰσχυρᾶς τουρκικῆς βάσεως καὶ διὰ τῆς εἰς ἴσα μέρη κατανομῆς τῶν ἐξουσιῶν.

»Οὕτω ὁ ἑλιγμὸς —ἡ συνεννόησις— ἐφαίνετο ἀδύνατος.

»Ἐχρειάσθη ἐπίπονος ἐργασία, διότι ἡ καχυποψία ἦτο μεγάλη καὶ πραγματική.

»Δὲν νομίζω, ὅτι χρειάζεται νὰ ἐπεκταθῶ ἐπ' αὐτῆς τῆς φάσεως, νὰ κάμω τὸ ἱστορικόν της καὶ νὰ τὴν ἐξηγήσω.

»Θὰ ἦτο μακρὰ ἱστορία. Χρειάζεται ὅμως νὰ ἔλθω εἰς τὴν οὐσίαν τῆς συμφωνίας, διότι πρὶν ἀπὸ οἱονδήποτε ἄλλον πρέπει σεῖς, Στρατηγὲ Γρίβα, νὰ ἔχετε γνῶσιν καὶ ὑπεύθυνον ἐξήγησιν τῆς συμφωνίας αὐτῆς.

»Πρὶν τὸ κάνω, θέλω μόνον νὰ σᾶς μεταδώσω ὅτι εἰς ὅλας τὰς φάσεις τῆς προσπαθείας αὐτῆς ἐτήρουν ἐνήμερον τὸν Ἀρχιεπίσκοπον — ἐμμέσως ὅταν ἦτο εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην, ἀπ' εὐθείας μετὰ — καὶ ἐγνώριζα ἐπὶ ἑκάστου σημείου τὴν τελευταίαν γραμμὴν ὑποχωρήσεώς του. Ὅταν ἐπροχωρήσαμεν, ἐτηρήθη ἐνήμερος καὶ ὁ ἅγιος Κιτίου.

»Τέλος, μετὰ τὴν Ζυρίχην, ἐτέθησαν ὑπ' ὄψιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ αὐτὰ ταῦτα τὰ κείμενα τῆς Ζυρίχης καὶ μόνον ὅταν τὰ ἐνέκρινεν ἐπιέσαμε διὰ πενταμερῆ διάσκεψιν, δεσμευθέντες καὶ ἔναντι τῶν Ἄγγλων.

»Δὲν λέγω τοῦτο διὰ νὰ μετατοπίσωμεν τυχὸν εὐθύνας, ἐὰν ὑπάρχουν εὐθῦναι τὰς ἀποδέχεται ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐγὼ - μόνοι ἐνήμεροι ἀρχικῶς. Τὸ λέγω ὅμως διότι εἶναι ἀνάγκη νὰ διευκρινίσω ὅτι οὐδόλως ἠγνοήθησαν αἱ ἀπόψεις τῆς ἡγεσίας τῶν Ἑλλήνων τῆς Κύπρου.

»Ἰδοὺ ἤδη μερικαὶ σκέψεις ἐπὶ τῆς οὐσίας τῶν συμφωνιῶν, σκέψεις αἱ ὁποῖαι θὰ ἀσχοληθοῦν ἰδιαιτέρως καὶ μὲ τὰ σημεῖα, ἅτινα ἐξένισαν κάπως καλοὺς πατριώτας . . . .

»Ἡ Κύπρος γίνεται πράγματι ἀνεξάρτητος, μὲ ὅλα τὰ κατὰ τὸ διεθνὲς δίκαιον γνωρίσματα τῆς ἀνεξαρτησίας (μέλος τοῦ ΟΗΕ, ἐλευθέρα ἐξουσία, ἴδιον νόμισμα κ.λ.π.).

»Δι' ὅλα τὰ θέματα (πλὴν τῶν ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των ἀνηκόντων εἰς ἑκάστην κοινότητα - θρησκευτικὰ κ.ἄ.) τὴν δύναμιν τῆς ἀποφάσεως τὴν ἔχουν μόνον οἱ Ἕλληνες, διότι αὐτοὶ ἔχουν δεσπόζουσαν πλειοψηφίαν παντοῦ (70 τοῖς ἑκατόν).

»Οἱ Τοῦρκοι τῆς νήσου ἁπλῶς λαμβάνουν ἕνα μερίδιον μεγαλύτερον τῆς ἀναλογίας των καὶ ὡς δύναμιν ἔχουν μόνον ἐκείνην τῆς ἀμύνης ἔναντι ὡρισμένων ἐκ τῶν ἀποφάσεων τῆς πλειοψηφίας. Ἡ βασικωτάτη αὐτὴ διάκρισις ἠγνοήθη ἀπὸ ὡρισμένους ἐπιφανειακῶς κρίνοντας τὰ πράγματα. Παντοῦ ἀποφασίζουν οἱ Ἕλληνες. Πουθενὰ δὲν ἀποφασίζουν οἱ Τοῦρκοι. Οὗτοι δύνανται μόνον ἀλλοῦ νὰ ἀναβάλλουν τὴν ἀπόφασιν ἐπὶ 15 - 30 ἡμέρας, ἀλλοῦ νὰ ζητοῦν τὴν κρίσιν δικαστηρίου ὑπὸ οὐδέτερον Πρόεδρον, ἀλλοῦ τέλος (ἐξωτερικὰ καὶ συγκεκριμένα θέματα ἀμύνης καὶ ἀσφαλείας) νὰ ματαιώνουν τὴν ἀπόφασιν, ὅπερ σημαίνει νὰ λαμβάνουν τὴν ἀπόφασιν ἀπὸ κοινοῦ μὲ τοὺς Ἕλληνας.

»(Δὲν σᾶς ἀντιγράφω τὰ κείμενα, διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι αὐτὰ θὰ τὰ πληροφορηθῆτε λίαν προσεχῶς διὰ τοῦ τύπου. Σᾶς κάμνω μίαν συνθετικὴν ἀνάλυσιν).

»Αὐτὰ προέκυψαν κατόπιν λίαν ἐπιπόνων διαπραγματεύσεων καὶ οἱ Τοῦρκοι, ἀφοῦ παρητήθησαν πλήρως πολλῶν ἄλλων ἐπιμόνων αἰτημάτων (χαρακτηρισμὸς τοῦ Κράτους ὡς ὁμοσπόνδου διὰ νὰ διευκολυνθῇ ἡ παραίτησις ἀπὸ τὴν διχοτόμησιν, ἀντὶ νέας σημαίας, Χιαστὶ ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Τουρκικὴ σημαία κλπ.).

»Δύο διατάξεις τῆς ἐσωτερικῆς διαρθρώσεως ἐξένισαν μερικούς.

»α) Νόμοι ἐπιβάλλοντες νέους φόρους πρέπει νὰ ἔχουν ὑπὲρ αὐτῶν τὸ ἥμισυ τῶν ψήφων τῶν Ἑλλήνων βουλευτῶν -35- καὶ τὸ ἥμισυ τῶν Τούρκων -15-. Τὸ πρᾶγμα παρουσιάζει μειονέκτημα. Ἂν ὅμως οἱ Τοῦρκοι θέλουν κάποιαν ἐξασφάλισιν ἔναντι κακῶν, εἰδικῶς δι' αὐτούς, φορολογιῶν, οἱ Ἕλληνες χρειάζονται τούλα-

χιστον τὴν ἰδίαν ἐξασφάλισιν, διότι ἔχουν περισσότερον πλοῦτον, αὐτοὶ θὰ ἀποδίδουν περισσοτέρους φόρους καὶ πρέπει νὰ φοβοῦνται ὅτι συνήθως ὅλοι οἱ Τοῦρκοι Βουλευταὶ θὰ ψηφίζουν ὑπὲρ τῶν φόρων.

»β) Ἡ δημιουργία χωριστῶν Δήμων εἰς τὰς 5 πόλεις ἀφίνω ὅτι ἦσαν δημιουργημένοι ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου 1958 καὶ ἦτο δύσκολον νὰ καταργηθοῦν, ἀφίνω τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ὑπάρχουν πλεῖστα - δίκαια καὶ ἄδικα - παράπονα τῶν Τούρκων ὅτι οἱ Ἕλληνες Δήμαρχοι δὲν τοὺς προσέχουν, ἀφίνω ὅτι θὰ ὑπάρχῃ συντονιστικὴ ἐπιτροπὴ εἰς κάθε πόλιν, ἀφίνω ὅτι τὸ θέμα θὰ ἐπανεξετασθῇ μετὰ τετραετίαν καὶ λέγω τοῦτο: Ἀρχιεπίσκοπος, Κιτίου καὶ Ἄγγελος Βλάχος παρετήρησαν εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν καὶ ἐμὲ ὅτι:

»α) Αἱ Τουρκικαὶ συνοικίαι ἦσαν.......... δύσκολοι καὶ οὕτω αἱ Ἑλληνικαὶ θὰ δύνανται νὰ νοικοκυρεύωνται χωρὶς νὰ δαπανοῦν διὰ τὰς δυσκόλους καὶ πτωχὰς τουρκικάς.

»β) Οἱ ἀσυγκρίτως μεγαλύτεροι Ἑλληνικοὶ πόροι θὰ δαπανῶνται μόνον διὰ τὰς Ἑλληνικὰς συνοικίας.

»γ) Ἡ παραβολὴ θὰ ἦτο συντριπτικὴ ὑπὲρ ἡμῶν.

»δ) Μετὰ τετραετίαν ἦτο σχεδὸν βέβαιον ὅτι οἱ Τοῦρκοι θὰ ἐζήτουν τὴν συγχώνευσιν καὶ λίαν ἀμφίβολον ἐὰν οἱ ἰδικοί μας θὰ τὴν ἐδέχοντο. Ἐνῷ λοιπὸν ἐπ' αὐτοῦ διαπραγματευτικῶς, ἐπαρουσίασα ἐπαχθῆ ὑποχώρησιν, εἰς τὴν πραγματικότητα - κατὰ τὴν κρίσιν ἁρμοδίων - περιεφρούρησα Ἑλληνικὰ συμφέροντα.

»Ἂς ἔλθω τώρα εἰς τὰ δύο σημεῖα τῶν συνθηκῶν, τὰ ὁποῖα ἤγειραν τὴν περισσοτέραν συζήτησιν.

»Ἡ συνθήκη ἐγγυήσεων τῆς ἀνεξαρτησίας, ἀκεραιότητος, θεμελιωδῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος, προβλέπει ἀπὸ κοινοῦ καὶ χωριστὰ τὸ δικαίωμα ἐπεμβάσεως τῶν τριῶν δυνάμεων. Πρῶτον ἡ χωριστὴ παρέμβασις προβλέπεται, ἀφοῦ προηγηθοῦν συνεννοήσεις καὶ διαπιστωθῇ ὅτι εἶναι ἀδύνατος ἡ κοινὴ παρέμβασις. Δεύτερον προβλέπεται ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἐπαναφορᾶς τῆς καθεστηκυίας τάξεως. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ εὐσταθῇ ὁ φόβος ὅτι ἡ Τουρκία θὰ ἐπεμβαίνῃ μὲ τὸ τίποτα;

»Πρῶτον, δὲν θὰ τὸ κάμῃ, διότι δὲν θὰ θέλῃ νὰ ἐκτεθῇ καὶ διότι ὑπάρχει καὶ πνεῦμα καὶ ἀνάγκη Ἑλληνοτουρκικῆς συνεργασίας.

»Δεύτερον διότι γνωρίζει ὅτι ἐπὶ τόπου θὰ ὑπάρχῃ καὶ Πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἄλλοι Πρέσβεις καὶ δυνατότης προσφυγῆς εἰς ἁρμόδια διεθνῆ ὄργανα. (Συμβούλιον Ἀσφαλείας κ.λ.π.). Ἂν πρόκειται νὰ τὸ κάμῃ διὰ νὰ εὕρῃ ἀφορμὴν πολέμου, τότε πρόκειται περὶ περιπτώσεως δυνάμεως καὶ τὸν πόλεμον τὸν κάμνει μὲ οἱανδήποτε ἀφορμήν. Ἂν ὅμως ἐχρειάζετο τὴν ἔγκρισιν τῆς Ἑλλάδος διὰ παρέμβασιν (ἡ ἀπὸ κοινοῦ παρέμβασις δὲν ἔτυχε τῆς παραμικρᾶς ἐπικρίσεως), τότε δὲν ἔχει δύναμιν ἀμύνης ἐναντίον πραξικοπήματος, τὸ ὁποῖον θὰ ηὐνόει ἡ Ἑλλάς, καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ τὸν ἐφιάλτην της.

»Στοιχειώδης καλὴ πίστις καὶ στοιχειώδης παροχὴ ἐγγυήσεων διατηρήσεως τῆς καθεστηκυίας τάξεως ἐπέβαλον νὰ παραχωρηθῇ τὸ δικαίωμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον, ἄλλωστε, ἔχομεν καὶ ἡμεῖς διὰ περιπτώσεις ἐνεργειῶν ὑπὲρ τῆς διχοτομήσεως.....................

»Τελευταῖον σημεῖον ἐπικριθέν: οἱ 650 Τοῦρκοι ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται.

»Λησμονεῖται πρῶτον ὅτι μαζὶ μὲ αὐτοὺς θὰ ὑπάρχουν 950 Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται. Ὅτι παραλλήλως θὰ ὑπάρχῃ, ὀλίγον μεγαλύτερος, μόνιμος Κυπριακὸς στρατός, ὅτι αὐτοὶ θὰ ἀνήκουν εἰς τὸ συμμαχικὸν στρατηγεῖον Ἑλλάδος, Τουρκίας, Κύπρου καὶ ὅτι τοῦ Στρατηγείου αὐτοῦ ἐκ περιτροπῆς θὰ ἀρχηγεύῃ ἀξιωματικὸς ἑκάστης χώρας, ὅτι δηλαδὴ εἰς κάθε τριετίαν τὰ δύο ἔτη θὰ ἀρχηγεύῃ ὁ Ἕλλην καὶ ὁ Κύπριος ἀξιωματικός. Ὅταν ἡ Τουρκία ἀπὸ ἐτῶν καὶ ἀμετακινήτως ἐζήτει ἰσχυρὰν τουρκικὴν βάσιν καὶ ὅταν τοῦτο ἀπετέλει τὸν ἕνα ἐκ τῶν τριῶν τεσσάρων ἀκρογωνιαίων λίθων τῆς προσπαθείας της, εἶναι τόσον δυσάρεστος ὁ συμβιβασμὸς ποὺ ἐπιτυγχάνεται ἐπ' αὐτῆς τῆς βάσεως;

»Ἄλλωστε, πρέπει νὰ σκεφθῶμεν ὅτι ἡ Δημοκρατία τῆς Κύπρου, ὡς μικρὸν Κράτος, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ μεγάλον στρατόν. Θὰ πρέπῃ νὰ ἔχῃ μικρὸν καὶ καλὸν στρατόν. Ἀλλὰ εἰς τὰς Ἀγγλικὰς βάσεις θὰ ὑπάρχουν ἀγγλικὰ στρατεύματα. Θέματα ἀμύνης καὶ ἀσφαλείας δυνατὸν νὰ προκύψουν. Δὲν συμφέρει νὰ ἔχῃ μίαν μικρὰν συμμαχικὴν δύναμιν, τῆς ὁποίας ἀνὰ διετίαν θὰ ἀρχηγεύῃ ἡ ἰδία καὶ εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες θὰ εἶναι κατὰ 50% περισσότεροι τῶν Τούρκων;

»Ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ τὰ «σημεῖα ἀντιστάσεως» καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἐγὼ ὁ ἴδιος θὰ ἠδυνάμην νὰ ἐπισημάνω, εἰς ὅσους δὲν τὰ ἐπρόσεξαν, δὲν σταματοῦν τὴν ἱκανοποίησίν μου διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους: Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐπετύχαμεν μίαν λύσιν συμβιβασμοῦ, ἀλλὰ ἡ λύσις αὐτή, πρῶτον μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ ἐπικινδύνους καὶ ἴσως καὶ ἀπροβλέπτους ἐξελίξεις, τὰς ὁποίας δὲν εἴχαμε τὰ πολιτικὰ μέσα διὰ νὰ καταπολεμήσωμεν· δεύτερον, φέρει τὴν ἄμεσον ἄρσιν τῆς Βρεττανικῆς κυριαρχίας (πλὴν τῶν Βάσεων), ὅπερ ἐθεωρεῖτο μέχρι χθὲς πάρα πολὺ δύσκολον, ἂν μὴ ἀδύνατον· τρίτον, διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν τρισχιλιετῆ ἱστορίαν τῆς Κύπρου, τὴν καθιστᾷ ἀνεξάρτητον, τὴν δίδει εἰς τοὺς κατοίκους της καὶ τῆς δημιουργεῖ προϋποθέσεις μιᾶς ἐλευθέρας ζωῆς καὶ ἐλευθέρας προσπαθείας εὐημερίας· τέταρτον, μὲ πληθυσμόν, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ Ἕλληνες ἀντιπροσωπεύουν τὸ 78,8%, μὲ ἀναλογίαν των βραδέως ἀλλὰ σταθερῶς αὐξανομένην, μὲ ἱκανότητας τῶν Ἑλλήνων περισσοτέρας ἀπὸ ἐκείνας τῶν ἄλλων καὶ μὲ θέσιν των εἰς τὴν διοίκησιν ἀπολύτως δεσπόζουσαν, εὔκολα βλέπει κανεὶς μίαν νῆσον, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλλὰς κάθε ἄλλο παρὰ πρόκειται νὰ σβύνῃ. Τὸ ἀντίθετον θὰ συμβαίνῃ.

»Ἐὰν ἡ ἀναπότρεπτος ἀνάγκη λύσεως συμβιβασμοῦ ἐπέβαλε παραδοχὴν μερικῶν «σημείων ἀντιστάσεως», νομίζω ὅτι τὰ ἀνταλλάγματα εἶναι, πράγματι, μεγάλα καὶ ἱστορικῆς σημασίας διὰ τὴν Κύπρον καὶ διὰ τὸν Ἑλληνισμόν.

»Δὲν θέλω νὰ ἀσχοληθῶ μὲ τὴν εὐρυτέραν σημασίαν τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν Ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων, μὲ τὰς καλυτέρας ἡμέρας ποὺ ἀνατέλλουν διὰ τὸν πολύτιμον Ἑλληνισμὸν τῆς Κων/λεως καὶ μὲ ἄλλα ἀκόμη παραπλήσια, πλὴν σοβαρὰ διὰ τὴν Ἑλλάδα θέματα.

»Θέλω νὰ περιορισθῶ εἰς ὅσα ἀφοροῦν ἀμέσως τὴν ἰδίαν τὴν Κύπρον, διότι αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσιν, ὅπως, αὐτὴν τὴν ἱστορικὴν στιγμήν, εἴπω πρὸς σᾶς, Στρατηγὲ Γρίβα, ὅτι ὁ ἀπίστευτος ἀγών σας ἀπέδωσε πολλὰ τὰ καλὰ διὰ τὴν προσφιλῆ γενέτειράν σας.

»Ἐπιθυμῶ νὰ προσθέσω ὅτι ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Καραμανλῆς, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὁλοψύχως ἠγωνίσθη διὰ τὸ Κυπριακόν, συμμερίζεται πληρέστατα τὰς ἀπόψεις αὐτάς. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ

δὲ τῆς ἐπιστολῆς μου αὐτῆς μοῦ ἐζήτησε νὰ σᾶς διαβιβάσω μαζὶ μὲ τὰ αἰσθήματά του τιμῆς καὶ ἀγάπης καὶ μίαν ἄλλην διαβεβαίωσίν του: Οὐδὲν θὰ συμφωνηθῇ ὁριστικῶς ἂν δὲν τακτοποιηθῇ τὸ θέμα τῶν ἀγωνιστῶν τῆς ΕΟΚΑ. Εἰς τὴν Ζυρίχην συνεφωνήθη —καὶ οἱ Τοῦρκοι τηροῦν πλήρως τὴν συμφωνίαν— ὅπως ὑποστηρίξωμεν γενικὴν ἀμνηστίαν ἅμα τῇ ὑπογραφῇ τῶν συμφωνιῶν. Ἤδη συνηντήσαμεν δυσχερείας, ἀλλὰ τὰς ὑπερπηδήσαμεν. Ἀπομένει μόνον ἐκείνη ἡ ἀφορῶσα τοὺς καταδικασθέντας διὰ φόνους ἢ τραύματα, ἥτις δημιουργεῖ διαφόρους δυσκολίας εἰς τοὺς Βρεττανούς, ἀλλὰ νομίζω ὅτι θὰ εὑρεθῇ ἱκανοποιητικὸν «μόντους βιβέντι». Ὅπως ἀντιλαμβάνεσθε, ἔθεσα καὶ προσωπικὸν θέμα ἰδικόν σας, ἐπ' αὐτοῦ φροντίζω ὅπως ἄλλος σᾶς μεταδώσῃ λεπτομερείας.

»Περιττεύει βεβαίως νὰ σᾶς εἴπω ὅτι θὰ μὲ ἐνδιέφερεν ἰδιαιτέρως νὰ ἔχω τὰς ἀπόψεις ὑμῶν, τοῦ σημαντικωτέρου καὶ ἡρωϊκωτέρου παράγοντος τοῦ Κυπριακοῦ ἀγῶνος.

Λονδῖνον 18 - 2 - 1959.

Μὲ βαθυτάτη τιμὴ καὶ ἀγάπη Ε. Ἀβέρωφ — Τοσίτσας.»

Δύο σημεῖα τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς ἐπισημαίνω ἰδιαιτέρως: 1) Μνεία ἁπλῶς γίνεται περὶ Ἀγγλικῶν βάσεων καὶ ἐγὼ στηρίζομαι ὡς πρὸς αὐτὰς μόνον εἰς τὴν τελευταίαν ἐπιστολὴν τοῦ Μητροπολίτου Ἀνθίμου, περὶ περιορισμοῦ τούτων εἰς ἃ σημεῖα εὑρίσκονται αἱ ἐγκαταστάσεις Δεκελείας καὶ Ἀκρωτηρίου. Καὶ ὅμως ὁ κ. Ἀβέρωφ ἐγνώριζε καλῶς, ὅτι διὰ τὸ ζήτημα τῶν στρατιωτικῶν βάσεων ἤμην ὁ ἁρμοδιώτερος ὅλων νὰ κρίνω. 2) Τὰ κείμενα τῶν συμφωνιῶν παραδέχεται, ὅτι δὲν μοῦ ἐκοινοποιήθησαν καὶ ὅτι θὰ τὰ πληροφορηθῶ λίαν προσεχῶς διὰ τοῦ τύπου, ὅπως, δηλαδή, καὶ ὅλος ὁ κόσμος.

Εἶναι φανερόν, ὅτι ἐξ ὅσων ἐγνωστοποιήθησαν εἰς ἐμὲ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μορφώσω οἱανδήποτε γνώμην ἐπὶ τῶν ὅρων τῆς συμφωνίας καὶ κυρίως: α) Ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν στρατιωτικῶν βάσεων. β) Ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν Δήμων, περὶ ὧν αἱ πληροφορίαι ἦσαν ἐλλιπεῖς καὶ συγκρουόμεναι, ὡς θὰ ἀντιληφθῇ τις ἐκ τῆς παραβολῆς τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Μητροπολίτου Ἀνθίμου καὶ τοῦ κ. Ἀβέρωφ, ἐνῷ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος οὐδὲ νύξιν κάμνει περὶ τούτων καὶ γ) Ὡς πρὸς τὴν διάρθρωσιν τῆς Κυπριακῆς Πολιτείας, δι' ἣν μοῦ μετεδόθησαν στοιχεῖα ἀνεπαρκῆ. Κατὰ τὸν κ. Ἀβέρωφ, οἱ Τοῦρκοι λαμβάνουν μόνον ἓν μερίδιον μεγαλύτερον τῆς ἀναλογίας των καὶ ὡς δύναμιν ἔχουν μόνον ἐκείνην τῆς ἀμύνης ἔναντι ὡρισμένων ἀποφάσεων τῆς πλειοψηφίας καὶ «παντοῦ» ἀποφασίζουν οἱ Ἕλληνες καὶ πουθενὰ δὲν ἀποφασίζουν οἱ Τοῦρκοι. Λανθασμένην ἑρμηνείαν, ἂν ὄχι σκόπιμον διαστρέβλωσιν τῶν ὅρων τῆς συνθήκης ἐγγυήσεως, δίδει ὁ κ. Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἐν τῇ ἐπιστολῇ του. Ἐκ τῆς μελέτης σήμερον τῆς συνθήκης ταύτης ὡς καὶ τῆς τοιαύτης τῆς συμμαχίας, ἀντελήφθην πολὺ διαφορετικὰ τὰ πράγματα καὶ μάλιστα δύναμαι νὰ εἴπω, ὅτι ἀμφότεραι ἐγένοντο ἐσπευσμένως καὶ κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον «εἰς τὸ γόνυ», διότι εἴς τινα σημεῖα συγκρούονται, ἐνῷ ἀλλαχοῦ εἶναι πολὺ ἀόριστοι, δίδουσαι λαβὴν ἐπεμβάσεως εἰς οἱανδήποτε τυχὸν ἐκδήλωσιν ὑπὲρ τῆς Ἑνώσεως.

Ἄλλωστε, αἱ ἀναφυεῖσαι ἤδη δυσχέρειαι εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν συμφωνιῶν ἀποδεικνύουν, ὅτι αὗται, ὡς μὴ ὤφειλε, ἐγένοντο ἐν σπουδῇ. Ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω ἀποδεικνύεται, ὅτι δὲν ἐνημερώθην ἐπὶ τῶν συμφωνιῶν ἐγκαίρως καὶ ὅτι στοιχεῖα τούτων, τὰ ὁποῖα μοῦ ἐκοινοποιήθησαν, ἦσαν ἐσφαλμένα, οὐχὶ πλήρη, τινὰ δὲ καὶ τελείως διαστρεβλωμένα.

Διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσαν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ἀβέρωφ ἀπήντησα τὴν 22αν Φεβρουαρίου, ὅτι:

«Ἐξ ὅσων μοῦ ἐκοινοποιήθησαν, ἐφ' ὅσον ἀγνοῶ ἀκόμη τὸ πλῆρες κείμενον τῶν συμφωνιῶν, ἔχω ὡρισμένας σοβαρὰς ἀντιρρήσεις ἐπὶ τῆς ἐπιτευχθείσης συμφωνίας καὶ ἔχω σοβαροὺς ἀκόμη ἐνδοιασμοὺς ἀπὸ ἀπόψεως πρακτικῆς ἐφαρμογῆς ἑνὸς τόσον πολυπλόκου συστήματος διοικήσεως».

Τὴν 22αν Φεβρουαρίου 1959 ἔλαβον παρὰ τοῦ Ἕλληνος Προξένου ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐπιστολήν μου τῆς 19ης Φεβρουαρίου, δι' ἧς μοῦ ἐγνώριζε, ὅτι δυστυχῶς καὶ οὗτος δὲν κατώρθωσε νὰ λάβῃ γνῶσιν πλήρως τῆς συμφωνίας καὶ ὅτι ἔχει διαβεβαιώσεις τοῦ Ἕλληνος Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου καὶ τοῦ κ. Ρούφου, οἱ ὁποῖοι βεβαιοῦν, ὅτι κατ' οὐδένα λόγον δύναται ἡ συμφωνία νὰ θεωρηθῇ ἐθνικῶς βλαβερά.

Εἶναι ἤδη ἡ δωδεκάτη ἡμέρα ἀφ' ὅτου ὑπεγράφη ἡ συμφωνία τῆς Ζυρίχης καὶ ἡ τετάρτη ἀφ' ὅτου ὑπεγράφη ἐν Λονδίνῳ καὶ ὁ Ἕλλην Πρόξενος μοῦ γράφει, ὅτι καὶ οὗτος τὰς ἀγνοεῖ!

Συζήτησις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν ἐπὶ τῶν Συμφωνιῶν.

Αἱ σύμφωνίαι ὑπεγράφησαν ἐν Λονδίνῳ, ὄχι μόνον ἐν ἀγνοίᾳ ἐμοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων τῆς Κύπρου, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐξηπάτησε καὶ τὴν ἐθνικὴν ἀντιπροσωπείαν, μὴ θέσασα ὑπ' ὄψιν ταύτης, προηγουμένως καὶ πρὶν ὑπογραφοῦν, τὰς συμφωνίας, ὡς ὤφειλε νὰ πράξῃ, συμφώνως καὶ πρὸς τὴν δήλωσιν τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Καραμανλῆ τῆς 24 - 6 - 58 εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλήν, ὡς ἐμφαίνεται ἀπὸ τὰ κάτωθι ἀποσπάσματα τῶν ἐπισήμων πρακτικῶν της :

«Γ. Παπανδρέου (Συναρχηγὸς Φιλελευθέρων). Ἐπιθυμῶ πρῶτον νὰ προβῶ εἰς τὴν παρατήρησιν, ὅτι καὶ ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὁ κ. Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν δὲν ἐτήρησαν τὴν ὑπόσχεσιν, τὴν ὁποίαν εἶχον δώσει εἰς τὸ Σῶμα, ὅτι, δηλαδή, ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ προβοῦν εἰς οἱανδήποτε μεταβολὴν τῆς γενικῆς γραμμῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως ἐντὸς εὐλόγου καὶ τακτῆς προθεσμίας, θὰ προσήρχοντο πρῶτον εἰς τὸ Σῶμα διὰ νὰ τὴν ἐγκρίνῃ καὶ κατόπιν θὰ ἐλάμβανον τὴν ἀπόφασιν . . . .

Ὅταν ἐπρότεινα ἡ Βουλὴ νὰ ἐγκρίνῃ ψήφισμα αὐτοδιαθέσεως ἐντὸς εὐλόγου καὶ τακτῆς προθεσμίας, ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἀπήντησεν : «Ἐὰν ἡ πρότασις τοῦ ἀξιοτίμου Ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων ἔχῃ τὴν ἔννοιαν τῆς δεσμεύσεως, διὰ τὴν ἀποφυγὴν τετελεσμένων γεγονότων, παρέχω ὑπευθύνως εἰς τὴν Βουλὴν τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι, ἐὰν ὑπάρξῃ πρότασις ἐπιλύσεως τοῦ Κυπριακοῦ, παρέχουσα βάσιν πρὸς συζήτησιν, πρὶν ἢ ἀναλάβωμεν οἱανδήποτε δέσμευσιν, θὰ τὴν θέσωμεν ὑπ' ὄψιν ὅλων τῶν ἁρμοδίων πολιτικῶν παραγόντων τῆς χώρας ὡς καὶ τῆς Βουλῆς».

Κ. Καραμανλῆς. (Πρόεδρ. Κυβερν.) Διὰ νὰ μὴ δημιουργοῦνται ἐντυπώσεις, ὅταν, προκληθείς, προέβην εἰς αὐτὴν τὴν δήλωσιν, εἶχον ὑπ' ὄψιν νὰ διαβεβαιώσω τὸ Σῶμα, ὅτι, ἐὰν ὑπάρξῃ πρότασις, ἡ ὁποία, κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Κυβερνήσεως, θὰ ἀπετέλει λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ, πρὶν ἢ τὴν ἀποδεχθῇ ἡ Κυβέρνησις θὰ ἤρχετο εἰς τὸ Σῶμα καὶ θὰ ἔθετε πολιτικὸν ζήτημα. Τοῦτο δέ, ἐὰν ἡ Κυβέρνησις ἐπίστευεν ὅτι ἡ πρότασις αὐτὴ ἀπετέλει λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ, ὁπότε δὲν θὰ ἤθελε νὰ θέσῃ τὸ Σῶμα πρὸ τετελεσμένου γεγονότος. Τότε θὰ ἔφερε τὸ ζήτημα ἐνώπιον τοῦ Σώματος καὶ θὰ ἐκρίνετο ἡ τύχη τῆς Κυβερνήσεως ἐκ τῆς συζητήσεως αὐτῆς».

Καὶ ὅμως ἡ Ἑλληνικὴ Βουλή, παρὰ τὴν ἀνωτέρω δήλωσιν τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ, εὑρέθη πρὸ τετελεσμένου γεγονότος, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἐπισήμων πρακτικῶν τῆς 23, 25, 26, 27 καὶ 28 Φεβρουαρίου 1959.

Γεγονότα, ἐπιβεβαιοῦντα τὴν εἰς βάρος μου ἀπάτην καὶ τὴν ἐξάσκησιν πιέσεως.— Ἐπεδιώχθη ἡ ἀνακάλυψις τοῦ κρησφυγέτου μου καὶ ἡ ἐξόντωσις τῶν συνδέσμων μου. Ἔκθεσις Λεωνίδου Μαρκίδου περὶ ἐγγράφων.

Τὰ ἀκόλουθα τρία γεγονότα μὲ πείθουν, ὅτι κύκλοι τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐπεζήτησαν νὰ μὲ ἐξουδετερώσουν, εἰς ἣν περίπτωσιν θὰ ἀντέδρων κατὰ τῶν συμφωνιῶν :

1. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν, καθ' ἣν ὑπεγράφοντο αἱ συμφωνίαι ἐν Λονδίνῳ, ἤτοι τὴν 19ην Φεβρουαρίου 1959, ἔλαβα τὸ ἀκόλουθον σημείωμα τοῦ Ἕλληνος Προξένου κ. Φρυδᾶ :

> «Β. Ἀναστάσης (Σημ. ψευδώνυμον τέως Γενικοῦ Προξένου ἐν Κύπρῳ κ. Βλάχου), μὲ εἰδοποιεῖ ὅτι ἀπὸ λόγους Κυβερνήτου καὶ Ἄγγλων Ὑπουργῶν πιθανολογεῖται σοβαρῶς ὅτι γνωρίζουν τὸν τόπον διαμονῆς (κρησφυγέτου) Ἀρχηγοῦ καὶ ὅτι ἐντελῶς προσωρινῶς ἀποφεύγουν προχωρήσουν εἰς σύλληψιν, λόγῳ τῶν ἐξελίξεων ἐπὶ πολιτικοῦ πεδίου. . . . .»

Συγκεκαλυμμένως διὰ τοῦ σημειώματος μοῦ λέγουν : «κινδυνεύετε νὰ συλληφθῆτε καὶ ἡ καλυτέρα ἄμυνα διὰ σᾶς εἶναι ἡ πολιτικὴ ἐξέλιξις τοῦ Κυπριακοῦ, δηλαδὴ αἱ συμφωνίαι, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ παραδεχθῆτε».

Μόλις ἀνέγνωσα τὰ ἀνωτέρω, ἐπείσθην, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τεχνάσματος τῶν Ἄγγλων ἢ συμπαιγνίας Ἄγγλων καὶ Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως - Μακαρίου. Τὸ κρησφύγετόν μου ἦτο ἀδύνατον νὰ τὸ ἐγνώριζον. Ἐντὸς αὐτοῦ ἤμην ἀσφαλέστατος, λόγῳ εἰδικῆς μερίμνης κατὰ τὴν κατασκευήν του. Δὲν εἶναι, ἄλλως τε, ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν οἱ Ἄγγλοι εἴτε λόγῳ ἐσφαλμένων πληροφοριῶν, εἴτε σκοπίμως διέδιδον, ὅτι ἐγνώριζον τὸν τόπον διαμονῆς μου καὶ ὅτι ἐπέκειτο ἡ σύλληψίς μου, ὡς συχνάκις ἀνεγράφη.

Εἰς τὸ νέον κρησφύγετόν μου εἶχον ἐγκατασταθῆ μόλις πρὸ δώδεκα ἡμερῶν, ἀφοῦ ἔλαβα ὅλα τὰ ἐνδεδειγμένα μέτρα, τὸ ἐγνώριζον δὲ μόνον τὸ ζεῦγος τοῦ ἱεροδιακόνου 'Ανθίμου Κυριακίδη καὶ οἱ ἰδιοκτῆται τῆς οἰκίας, πρὸς τοὺς ὁποίους εἶχον ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην.

'Ηρκέσθην νὰ μειδιάσω διὰ τὸ ἀφελὲς τέχνασμα τῶν ἐφευρετῶν του, ἀλλὰ τοῦτο μὲ ἐνέβαλεν εἰς σκέψεις διὰ τοὺς πληροφοριοδότας μου. Δι' ὃ καὶ ἀπήντησα εἰς τὸν κ. Φρυδᾶν ὡς ἀκολούθως :

«Τὰ ὅσα διεμήνυσεν 'Αναστάσης φρονῶ, ὅτι εἶναι ἁπλοῖ ἐκβιασμοὶ Φοὺτ καὶ Σία. 'Εάν, πράγματι, ἐγνώριζον ὅσα οὗτοι διατείνονται, θὰ προέβαιναν ἀμέσως εἰς ἐνέργειαν, διότι: α) Μεγίστη ἡ νίκη τούτων, ἀναστηλουμένου τοῦ καταρρακωθέντος γοήτρου των, β) Θὰ ἐχρησιμοποιοῦσαν τὴν νίκην των αὐτὴν δι' ἐκβιασμὸν τοῦ 'Αρχιεπισκόπου νὰ δεχθῆ τὴν συμφωνίαν. Πάντως, ὅ,τιδήποτε καὶ ἂν συμβαίνῃ, δὲν πτοοῦμαι· διότι γνωρίζω, ὅταν δὲν μπορῶ νὰ ξεγλυστρήσω, νὰ μάχωμαι. Πάντοτε τοὺς ἀνέμενα καὶ τοὺς ἀναμένω καὶ τώρα».

2. Τὴν 27ην Φεβρουαρίου 1959 ἡ Δὶς Λούλα Κοκκίνου, ὑπὸ ψευδώνυμον «Β ε ρ έ ν ι κ ο ς», ἤδη σύζυγος 'Αθανασίου Παπαγεωργίου, μοῦ ἀπέστειλε τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν μὲ τὰ παρατιθέμενα, ἐν μεταφράσει καὶ φωτοτυπίᾳ, δύο 'Αγγλικὰ ἔγγραφα :

«Σεβαστέ μου,

»Ἔλαβα σημείωμά σας καὶ εὐχαριστῶ. Τὰ ἀπόρρητα φωτοτυπημένα ἔγγραφα καὶ φωτογραφίας (δυστυχῶς δὲν βγῆκαν καθαρές, ἔχω ὅμως ὅλα τὰ πρωτότυπα σὲ ἀσφαλισμένο μέρος ἔτσι ἂν θέλετε καθαρώτερες φωτογραφίες θὰ σᾶς ξαναστείλω) τὰ ἐπῆρα ὡς ἑξῆς:

»Τὴν 28/2/59 κατὰ τὶς 12.45' περίπου μὲ εἰδοποίησε ὁ προϊστάμενος νὰ πάω ἀμέσως γιὰ ἕνα πολὺ σοβαρὸ ζήτημα, ποὺ συνέβη εἰς ἀδελφόν του. 'Επῆγα ἀμέσως καὶ μοῦ ἀνέφερε ὁ ἀδελφός του ὅτι δύο ἄνδρες τοῦ «Σπέσιαλ Μπράντς» τὸν ἀνέκριναν ἀνόητα καὶ ἐπιπόλαια, διὰ τὸν Σωκράτην 'Ηλιάδην. Πρὶν φύγουν μερικὰ λεπτὰ εἶχε πέσει ἡ τσάντα τοῦ ἑνὸς καὶ ἐσκορπίσθησαν ἔξω δύο ἕως τρία ἔγγραφα ὡς καὶ ἕνας φάκελλος, ὁ ὁποῖος ἐκρύβη στὸ κούφωμα τοῦ γραφείου, ἔσκυψε ὁ ἀνακριτὴς ἐπῆρε τὰ σκορπισμένα ἔγγραφα, δὲν εἶδε ὅμως τὸν φάκελλο ποὺ ἦτο στὸ κούφωμα τοῦ γραφείου· ἔτσι ἔμεινε ἐκεῖ· ὅταν ἔφυγαν μὲ εἰδοποίησε ἀμέσως γιὰ νὰ μοῦ τὸ ἀναφέρουν. Μόλις τὸ εἶδα, κόντεψα νὰ λιποθυμήσω ἀπὸ τὴν ταραχήν, τὰ ἐπῆρα ἀμέσως, τοῦ εἶπα νὰ κλείσῃ τὸ στόμα του, νὰ μὴν πῇ σὲ κανένα τίποτε καὶ ἔφυγα· τὸ ἔστειλα ἀμέσως εἰς Κλεῖτον διὰ νὰ τὰ δείξῃ εἰς Δίκαιον διὰ νὰ λάβῃ τὰ δέοντα μέτρα, διότι σύμφωνα μὲ ὅ,τι γράφει, ἂν εἶναι πραγματικά, κινδυνεύετε καὶ ἐ σ ε ῖ ς ὁ ἴδιος, ἀναφέρει δὲ μέσα καὶ εἰσαγωγὴν ὅπλων ὑπὸ Σωκρ. 'Ηλιάδη. Σᾶς λέω ὅτι κόντευα νὰ τρελλαθῶ. Δὲν τὰ ἄφησα τὰ ἔγγραφα εἰς Δίκαιον, διότι ἤθελα νὰ τὰ βγάλω φωτοτυπία καὶ νὰ κρατήσω τὰ πρωτότυπα γιὰ τυχὸν ἀπώλειαν. Εἰδοποίησα δὲ Κλεῖτον ὅτι τὰ ἔγγραφα αὐτὰ τὰ ἐπῆρε κάποιος γνωστός μου ἀπὸ τὸ «Σπέσιαλ Μπράντς» καὶ ὅτι τὰ ἤθελε ἀμέσως μετὰ τὴν εἰδοποίησιν Δικαίου. 'Ο ἀδελφὸς προϊσταμένου κατὰ τὸ βράδυ μοῦ τὰ ζήτησε, διότι τὸν εἰδοποίησαν οἱ ἀνακριταὶ διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀπορρήτου φακέλλου. 'Επειδὴ ὅμως ἐπῆγαν σὲ πολλοὺς δὲν ἤξεραν ποῦ τὸν ἔχασαν. Τοῦ ἐδήλωσα ὅτι δὲν πρόκειται νὰ τοῦ δώσω τίποτε καὶ ἡ ὑπόθεσις ἔκλεισε. 'Επίσης τοῦ εἶπα νὰ μοῦ ἑτοιμάσῃ ἔκθεσιν διὰ νὰ τὴν στείλω. Μὲ εἰδοποίησε, ὅμως, σήμερα ὅτι, κατόπιν ἄλλης διαταγῆς, τὴν ἔκθεσίν του τὴν παρέδωσε σὲ κάποιον ἄλλον ὑπεύθυνον, τὸν ὁποῖον δὲν ξέρω, διότι δὲν μοῦ ἀπεκάλυψε ποῖος εἶναι. Αὐτὰ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν ἐσωκλείστων ἐγγράφων. 'Εὰν θέλετε καμμίαν ἐπεξήγησιν πρόθυμος καὶ ἕτοιμος νὰ σᾶς ἐξυπηρετήσω.

Φωτογραφία ὑπηρεσίας «Special Branch» τοῦ ὑπὸ παρακολούθησιν Σ. 'Ηλιάδη.

'Ο Θεὸς νὰ σᾶς προστατεύῃ
Μὲ βαθύτατον σεβασμὸν
Βερένικος

SECRET.

To Major McGowan

SIR

Reference o the report which I send you on 18 Februry I now beg [illegible] that as you told me survei llance has been done on the priest Anth[illegible]

A. He has been constantly seen moving about in Nicosia old city and contacting all sorts of peoples including three places which are already much under suspicion about EOKA.

B. Also on 20 Februry he was followed by Andreas to Larnaca rd [illegible] the RAF HQ there.

C. Also on several occasions the wanted terrorist Andonis Georgiades has been watched entering into the house of the priest at Maria Singlitiki St no 1. Andreas says also he has seen the detainee person Fidias Kariolaimos visiting there. This man was also in Omorphita wich you may remember.

D. I wish ti say that surveillance on the priests house is not very good to do because [illegible] of the locality and the peoples [illegible] but the priest Anthimos is truly careless and can be followed most easily. He has no idea about all these things.

[signature] 23.2.59.

PS Selim Moustafa

D/Sgt Wilson

Please see the attached report. I don't want to discourage Selim who is doing well but please try to get him to improve his standard of typing and presentation

H.I.

24.2.59.

᾿Απόρρητον

Πρὸς τὸν Ταγματάρχην MCGOWAN

Κύριε,

᾿Αναφορικῶς μὲ τὴν ἔκθεσιν, τὴν ὁποίαν σᾶς ἔστειλα τὴν 18ην Φεβρουαρίου, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀναφέρω ὅτι, ὅπως εἴπατε, ἐπετηρήθη ὁ διάκονος ῎Ανθιμος.

Α.- ᾿Εθεάθη συνεχῶς περιφερόμενος εἰς τὴν παλαιὰν πόλιν τῆς Λευκωσίας, ἐπικοινωνῶν μὲ πάσης φύσεως πρόσωπα, περιλαμβανομένων καὶ τριῶν τύπων, οἱ ὁποῖοι θεωροῦνται ἤδη ὕποπτοι διὰ τὰς κινήσεις ΕΟΚΑ.

Β.- ᾿Επίσης τὴν 20ὴν Φεβρουαρίου παρηκολουθήθη ὑπὸ τοῦ ᾿Ανδρέου εἰς τὴν ὁδὸν Λάρνακος ἀρ. 22, πλησίον τοῦ Γεν. ᾿Επιτελείου τῆς ΡΑΦ.

Γ.- ᾿Επίσης ἀρκετὰς φορὰς ὁ καταζητούμενος τρομοκράτης ᾿Αντώνιος Γεωργιάδης ἐθεάθη εἰσερχόμενος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ῾Ιερέως, Μαρίας Συγκλητικῆς ἀρ. 1. ῾Ο ᾿Ανδρέας λέγει ἐπίσης ὅτι ἐπεσκέφθη τὴν ὡς ἄνω οἰκίαν καὶ ὁ πρώην κρατούμενος Φειδίας Καρυόλαιμος. ῾Ο ἄνθρωπος αὐτός, τὸν ὁποῖον θὰ ἐνθυμῆσθε, ἦτο ἐπίσης εἰς ᾿Ομορφίταν.

Δ.- ᾿Επιθυμῶ νὰ εἴπω, ὅτι δὲν εἶναι πολὺ καλόν, νὰ γίνῃ ἐπιτήρησις τῆς οἰκίας τοῦ ἱερέως, λόγῳ τῆς τοποθεσίας της καὶ τοῦ κόσμου κ.λ.π., ἀλλὰ ὁ διάκονος ῎Ανθιμος εἶναι πράγματι ἀπρόσεκτος καὶ μπορεῖ νὰ παρακολουθηθῇ πολὺ εὔκολα. Δὲν ἔχει ἰδέαν περὶ ὅλων αὐτῶν τῶν πραγμάτων.

Π.Σ. Σελὶμ Μουσταφᾶ

23 - 2 - 1959

᾿Απόρρητον

Παρακαλῶ ἀναγνώσατε τὴν ἐσώκλειστον ἔκθεσιν. Δὲν θέλω νὰ ἀποθαρρύνω τὸν Σελίμ, ὁ ὁποῖος ἐνεργεῖ καλῶς, ἀλλὰ παρακαλῶ προσπαθήσατε νὰ τὸν κάνετε νὰ βελτιώσῃ τὸν τρόπον ἐνεργείας του καὶ τὴν ἐμφάνισίν του.

Η - Ι

24 - 2 - 59

(Σχῆμα Ρ. 125)

SECRET

[Form P. 125.]

SPECIAL BRANCH—MEMO PAD

TO D/Sgt. Wilson DATE 25 Feb 59

FROM Major McGowan REF

TEXT OF MESSAGE:

1. Will you please carry out discreet enquiries regarding Socrates ELIADES of 22 LARNACA Rd. As I explained to you yesterday he is believed to belong to the EOKA clique who may be inclined to oppose the 'agreement' and in addition information at our disposal leads us to believe he is in close contact with Mr. 'X'. There is also the arms issue.

2. You will remember that Anthimos, the Deacon of the Ecclesiastical Court, who is believed to be 'X's personal courier was followed on 20 Feb to the house of S.E.

3. I would like to know soonest his political and social connections.

4. Surveillance photos are attached.

(G. J. McGowan)
H.1.

'Απόρρητον

Εἰδικὸν τμῆμα - Ἡμερολόγιον

Πρὸς D/SGT WILSON
'Απὸ Ταγματάρχην MCGOWAN
Περιεχόμενον μηνύματος.

Ἡμερομηνία 25 - 2 - 59
ἀρ.

1.- Θὰ εἴχατε τὴν καλωσύνην νὰ ἐνεργήσετε προσεκτικὴν ἔρευναν ἀναφορικῶς μὲ τὸν Σωκράτην 'Ηλιάδην τῆς ὁδοῦ Λάρνακος ἀρ. 22. Ὡς σᾶς ἐξήγησα χθές, πιστεύεται, ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν κλίκαν τῆς ΕΟΚΑ, ἡ ὁποία πιθανὸν νὰ εἶναι διατεθειμένη νὰ ἀντιταχθῇ εἰς τὴν «συμφωνίαν» καὶ ἐπιπροσθέτως αἱ εἰς τὴν διάθεσίν μας πληροφορίαι μᾶς ὁδηγοῦν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι εὑρίσκεται εἰς στενὴν ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Κου «Χ».'Υπάρχει ἐπίσης τὸ θέμα τῶν ὅπλων.

2.- Θὰ ἐνθυμῆσθε ὅτι ὁ Ἄνθιμος, ὁ Διάκονος τῆς ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὡς ὁ προσωπικὸς ταχυδρόμος τοῦ «Χ», παρηκολουθήθη τὴν 20ὴν Φεβρουαρίου εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Σ.Η.

3.- Θὰ ἐπεθύμουν νὰ γνωρίζω ὡς τάχιστα τὰς πολιτικὰς καὶ τὰς κοινωνικὰς σχέσεις του.

4.- 'Επισυνάπτονται ληφθεῖσαι φωτογραφίαι ἐπιτηρήσεως.

G. J. MCGOWAN H - I

'Ο Σωκράτης 'Ηλιάδης

Τὴν 28ην Φεβρουαρίου 1959 ὁ ἱεροδιάκονος Ἄνθιμος Κυριακίδης ἐλάμβανε παρὰ τοῦ 'Αθανασίου Παπαγεωργίου φάκελλον, εἰς ὃν περιείχοντο τὰ ἀνωτέρω 'Αγγλικὰ ἔγγραφα μετὰ τῶν φωτογραφιῶν. 'Ο Παπαγεωργίου, παραδίδων εἰς τὸν Ἄνθιμον Κυριακίδη τὸν φάκελλον, ἰσχυρίσθη, ὡς ὁ τελευταῖος μοῦ ἀνέφερε, ὅτι τὸν ἀπέσπασεν ἀπὸ τὸ ἀρχεῖον τοῦ «Σπέσιαλ Μπράντς».

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἔλαβον παρὰ τοῦ Πολυκάρπου Γεωρκάτζη τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν, μετὰ ἐκθέσεως τοῦ Λεωνίδα Μαρκίδη :

«ΑΤΛΑΝ. 28

Εὑρισκόμενον τὴν νύκτα τῆς 28ης Φεβρουαρίου μὲ τὸν Φειδία Καρυόλαιμον, μὲ ἐπληροφόρησε μερικὰ πολὺ παράδοξα πράγματα περὶ πληροφοριῶν ὅτι τὸ «Σπέσιαλ Μπράντς» ἐκτελεῖ παρακολουθήσεις μερικῶν ὑπόπτων καὶ πῶς ἔμαθε ὅτι τὸ ὄνομά του περιελαμβάνετο μεταξὺ τῶν παρακολουθουμένων.

Περὶ τὴν 10ην νυκτερινὴν τῆς ἰδίας ἡμέρας κατέφθασεν ἐπειγόντως βοηθός μου καὶ μὲ ἐπληροφόρησε τὰ ἑξῆς, τὰ ὁποῖα, ὡς εἶπε, ἤκουσεν ἀπὸ Κυρίαν Λεωνίδα Μαρκίδου: «Δύο λοχίαι τοῦ «Σπέσιαλ Μπράντς» ἐπεσκέφθησαν περὶ τὸ μεσημέρι τῆς σήμερον τὸν κύριον Λεωνίδαν Μαρκίδην καὶ ἀφοῦ τοῦ ἔκαμαν μίαν πρόχειρον ἀνάκρισιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐζητοῦσαν νὰ μάθουν λεπτομερείας περὶ κινήσεων, ἐργασίας καὶ φρονημάτων Σ.Η. ἔφυγαν. Εἷς δὲ φάκελλος ἀνευρέθη κατόπιν κάτωθεν τοῦ γραφείου τοῦ κυρίου Λ.Μ. Εἰδοποιηθεῖσα δὲ ἡ Λ. Κοκκίνου ἔλαβε τὸν φάκελλον . . . .»

Αὐτὰ ἐλέχθησαν ὑπὸ βοηθοῦ μου. Τὰ ἤκουσε δὲ καὶ Φ. Καρυόλαιμος, ὅστις καὶ μὲ ἐπληροφόρησεν ὅτι πρόκειται περὶ σοβαρωτάτης ὑποθέσεως καὶ συνεφωνήσαμεν νὰ ἐρευνήσω καὶ ἐξακριβώσω τὴν ὅλην ὑπόθεσιν. Ἐπεσκέφθηκα πρὸς τοῦτο ψὲς τὸν κύριον Λ. Μαρκίδην, ὅστις καὶ μοῦ ἔκαμε λεπτομερῆ ἔκθεσιν περὶ τῆς ὑποθέσεως, τὴν ὁποίαν καὶ ἐσωκλείω.

Ἐὰν τὰ ὅσα ἀναφέρει ἐν τῇ ἐκθέσει ὁ κ. Μαρκίδης ἀληθεύουν, ἔστω καὶ κατὰ τὸ ἐλάχιστον, θὰ πρέπει νὰ λάβετε ἄμεσα μέτρα καὶ ἐν ἀνάγκῃ ριζικὰς ἀλλαγὰς τοῦ τρόπου ὅλης τῆς διεξαγωγῆς τῆς ἐργασίας τῆς ὀργανώσεως.

Λαέρτης».

ΕΚΘΕΣΙΣ ΛΕΩΝΙΔΟΥ ΜΑΡΚΙΔΟΥ ΠΕΡΙ ΕΓΓΡΑΦΩΝ

«Τὴν 28ην Φεβρουαρίου κατὰ τὴν 11 π.μ. ἔλαβα τηλεφώνημα κάποιου Ἄγγλου ὀνόματι Γουΐλσον λοχία, ὅστις μοῦ ἐδήλωσε ὅτι εἶναι μέλος τοῦ «Σπέσιαλ Μπράντς» καὶ ὁ ὁποῖος ἐζήτησε νὰ μὲ δῇ «διὰ νὰ τὸν βοηθήσω εἴς τινα ὑπόθεσιν», ὡς εἶπεν. Κατόπιν τούτου ἦλθεν εἰς τὸ γραφεῖον μου περὶ τὴν 11.30 π.μ. μαζὶ μὲ ἕναν ἄλλον Ἄγγλον, νομίζω ὀνόματι Ντῶσον. Μὲ εἶδαν ἰδιαιτέρως. Μοῦ ἐδήλωσαν ὅτι εὑρίσκοντο ἐν Κύπρῳ ἀπὸ διετίας. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔβγαλαν ἕνα φάϊλ μὲ τὸ ὄνομα «Σωκράτης Ἠλιάδης» ἔξωθεν. Μὲ ἠρώτησαν ἐὰν «ἤξευρα τὸν Σωκράτην Ἠλιάδην καὶ τί σχέσεις εἴχομεν». Μὲ ἠρώτησαν διὰ τοὺς συνεταίρους του. Ἐπίσης ἠρώτησαν τί ἐργασίας κάμνει. Τοὺς εἶπα ὅτι εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος διανομῆς τῶν χολετρωτῶν ἀμιάντων κ.λ.π. Τοὺς ἠρώτησα περὶ τίνος ἐπρόκειτο καὶ μοῦ εἶπαν ὅτι πρόκειται περὶ μυστικῆς ὑποθέσεως καὶ ἐζήτουν μόνον ὡρισμένας λεπτομερείας. Μὲ ἐρωτοῦσαν συνεχῶς διὰ τὲς δουλειές του. Τοὺς εἶπα ὅτι ἔχει φορτηγὰ καὶ ἀσχολεῖται μὲ μεταφοράς. Μὲ ἠρώτησαν ἀργότερον διὰ τὰς πολιτικάς του πεποιθήσεις καὶ μὲ ἠρώτησαν ἂν εἶναι ἀριστερός. Ἀπήντησα ὅτι οὐδὲν ἐγνώριζα περὶ τούτου. Μὲ ἠρώτησαν περὶ τῶν στενῶν του φίλων καὶ ἐχθρῶν. Ἡ ἀπάντησίς μου ἦτο ὅτι οὐδὲν ἐγνώριζον. Μοῦ εἶπαν ὅτι λυποῦνται ποὺ μὲ ἀνησύχησαν, ἀλλὰ ἐτόνισαν ὅτι ἦτο οὐσιῶδες νὰ ἐξακριβώσουν τὰς πολιτικάς του πεποιθήσεις. Μὲ ἠρώτησαν, ποῦ ἦτο τὸ σπίτι του καὶ μετὰ ἔφυγαν.

»Πρέπει νὰ τονίσω ὅτι εὐθὺς ὡς ἦλθον εἰς τὸ γραφεῖον ἐναπόθεσε τὴν βαλίτσα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔβγαλε τὸ φάϊλ τοῦ Ἠλιάδη· παρετήρησα δύο τρία ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ἔπεσαν ἀπὸ τὴν βαλίτσαν ἐπὶ τοῦ δαπέδου ὅταν αὐτὴ ἔγυρε. Ἐμάζεψε τότε τὰ ἔγγραφα.

Μόλις ἔφυγαν, ἐγὼ ἔμεινα εἰς τὸ γραφεῖον καὶ παρετήρησα ὅτι ἕνας φάκελλος ἔμεινε ἐπὶ τοῦ δαπέδου ἀπὸ τὴν μέσα πλευρὰν τοῦ γραφείου. Τὸ γραφεῖον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔγινεν ἡ συνομιλία ἔχει κούφωμα ἐκ τῶν ἔσω καὶ εἶναι πιθανὸν ὅτι ὁ φάκελλος διέλαθε τῆς προσοχῆς του. Ὡς γεγονός, ἐκ τῆς θέσεως ἐκ τῆς ὁποίας ἐκάθητο ἦτο ἀδύνατον νὰ δῇ τὸν φάκελλον ἐκεῖ ποὺ εὑρίσκετο. Ἐγὼ τὸν εἶδα ὅταν ἐπῆγα νὰ ἀφαιρέσω τὴν πρίζαν τῆς σόμπας. Μόλις ἔφυγαν καὶ εἶδα τὸν φάκελλον, εἶδα ἐπ' αὐτοῦ 2-3 Ἀγγλικὲς σφραγίδες «Σήκρετ» «Τὸπ Σήκρετ» κ.λ.π. ποὺ σημαίνουν «ἐμπιστευτικὸς» ἢ «ἄκρως ἐμπιστευτικός». Ἐξήτασα τὸν φάκελλον καὶ δὲν ἦτο σφραγισμένος καὶ ἔτσι τὸν ἄνοιξα καὶ εἶδα τὸ περιεχόμενόν του. Εἶδα μίαν φωτογραφίαν κάποιου διάκου τῆς ἐκκλησίας Τρυπιώτου ὀνόματι Ἀνθίμου, νομίζω, δύο φωτογραφίας τῆς εἰσόδου τῆς οἰκίας τοῦ Σωκράτη Ἠλιάδη καὶ δύο ἐπιστολάς. Ἐπίσης μίαν τρίτην φωτογραφίαν ἑνὸς γηραλέου ἀτόμου μὲ μίαν καπαρντίναν. Ἡ μία ἐπιστολὴ εἶχεν ἡμερ. 25 Φεβρουαρίου ὑπογραφομένη ὑπὸ τοῦ Ταγματάρχου Μακκάουεν καὶ ἔγραφεν «Ὁ Σωκράτης Ἠλιάδης εἶναι ἐκ τῆς κλίκας τῆς ΕΟΚΑ, ἥτις δὲν συμπαθεῖ τὴν συμφωνίαν» καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐνθυμοῦμαι. Ἐνθυμοῦμαι ἐπίσης ὅτι ἡ ἐπιστολὴ προσέθετε «εὐτυχῶς ποὺ εἶναι λίαν ἐπιπόλαιοι καὶ ἡ παρακολούθησίς των εἶναι εὔκολος.... μία παρακολούθησίς των θὰ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς πολλά».

»Ἡ ἄλλη ἐπιστολὴ ἦτο ὑπογεγραμμένη ὑπό τινος Σελὶμ Μουσταφᾶ, ἐξ ἐκείνων οἵτινες τοὺς παρηκολούθουν.

»Ἄφησα τότε τὸν φάκελλον εἰς τὴν θέσιν του, διότι ὑπωψιάσθην ὅτι πιθανῶς θὰ ἐπέστρεφον καὶ πάλιν. Ἐσκέφθην, ἐπίσης, ὅτι ἦτο πολὺ πιθανὸν νὰ ἄφησαν τὸν φάκελλον ἐκεῖ ἐπίτηδες, διὰ νὰ τὸν δῶ, διότι ἴσως ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο Ἄγγλων νὰ ἠδύνατο νὰ δῇ τὸν φάκελλον ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ ἐκάθητο. Πιθανὸν δὲ νὰ ἐπρόκειτο περὶ σχεδίου· διότι ἡ περὶ Ἠλιάδη ἀνάκρισις ἦτο τόσον ἄσκοπος καὶ ἀνόητος. Ἐάν, λοιπόν, αὐτοὶ εἶχον σκοπὸν νὰ διοχετεύσουν τὰς πληροφορίας τοῦ φακέλλου εἰς τὴν Ὀργάνωσιν, ὥστε ἡ Ὀργάνωσις, μανθάνουσα τὸ περιεχόμενον τοῦ φακέλλου, νὰ ἐκβιασθῇ εἰς ἀντιδράσεις ἢ βεβιασμένας κινήσεις, τότε τὸ σχέδιόν των θὰ ἐφαίνετο πολὺ φυσικόν.

»Ἐπῆγα λοιπὸν καὶ εὗρῆκα τὸν Κυριάκον Μαρκίδην καὶ τοῦ εἶπα ὅτι τοὺς ἔπεσε ἕνας φάκελλος, ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην δὲν τοῦ εἶπα τίποτα περὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ φακέλλου. Ὁ Κυριάκος μοῦ συνέστησε νὰ ἀφήσω τὸ ζήτημα εἰς χεῖράς του. Φαίνεται ὅτι κάποιον εἰδοποίησε, διότι, ἀμέσως μετά, ἦλθε ἐκεῖ ἡ δνὶς Λούλα Κοκκίνου καὶ ἐπῆρε τὸν φάκελλον καὶ ὡς μοῦ εἶπεν ἐπρόκειτο νὰ τὸν ἀντιγράψῃ. Κατόπιν συνεννοήσεως ἐγὼ ἔφυγα ἀπὸ τὸ γραφεῖον καὶ ἐπέστρεψα ὅταν ἐκείνη ἐτελείωνε διὰ νὰ τὸν βάλῃ εἰς τὴν θέσιν του. Οὐδεὶς εἰδοποίησε, ἀλλὰ ὅταν κατὰ τὶς 5.30 μ.μ. ἐπέστρεψα εἰς τὸ σπίτι μου, μοῦ εἶπαν ὅτι κάποιος Ἄγγλος μὲ εἶχε ζητήσει 2-3 φορές, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ τὸ ὄνομά του.

»Ὑποψιασθεὶς ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τοῦ φακέλλου, ἐπῆγα καὶ βρῆκα τὴν δίδα Κοκκίνου καὶ τὴν ἠρώτησα τί θὰ ἐγίνετο. Μοῦ εἶπεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ μοῦ τὸν ἐπιστρέψῃ, διότι περιεῖχεν σημαντικώτατα ἔγγραφα.

»Κατὰ τὴν 8.30 μ.μ. μοῦ ἐξανατηλεφώνησεν ὁ Ἄγγλος καὶ μοῦ εἶπεν ὅτι ἔχασεν ἕνα φάκελλον καὶ ὅτι ὁ φάκελλος περιεῖχε σημαντικώτατα ἔγγραφα, ἀλλὰ ὅτι δὲν ἦτο βέβαιος,ποῦ τὸν ἔχασε, διότι, ὡς εἶπεν, εἶχεν ἐπισκεφθῆ ἄλλα 8 μέρη. Ἀπήντησα ὅτι θὰ ἐπήγαινα εἰς τὸ γραφεῖον νὰ κυττάξω. Συνεννοήθην καὶ πάλιν μετὰ τῆς δίδος Κοκκίνου, ἥτις μοῦ εἶπεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ τὸν ἐπιστρέψη. Ἐπέστρεψα λοιπὸν σπίτι καὶ ἐτηλεφώνησα εἰς τὸ τηλέφωνον ποὺ μοῦ εἶχεν δώσει ἀρ. 2026 (δηλ. τὸ ξενοδοχεῖον «Ἀκροπόλ») διὰ νὰ τοῦ πῶ ὅτι δὲν τὸν βρῆκα τὸν φάκελλον, ἀλλὰ ὁ Ἄγγλος δὲν ἦτο εἰς τὸ ξενοδοχεῖον του. Τὴν ἑπομένην 1 - 3 - 59 ὥραν 9 π.μ. ἐτηλεφώνησεν ὁ ἴδιος καὶ ρώτησεν.Τοῦ ἀπήντησα ὅτι ἐκύτταξα εἰς τὸ γραφεῖον, ἀλλὰ δὲν τὸν εἶχα βρῆ. Ἔκτοτε οὐδεμίαν περαιτέρω εἴδησιν εἶχον περὶ τοῦ φακέλλου.

»Πρέπει ἐδῶ νὰ σημειώσω ὅτι εἰς τὴν οἰκίαν μου διαμένει καταζητούμενος, μὲ ψευδώνυμον ΚΡΗΣ, ὅστις, ἀντιλαμβάνομαι, εἶναι βοηθὸς τοῦ ὑπευθύνου ΠΕΚΑ Λευκωσίας. Ἐθεώρησα ὀρθὸν νὰ ἀναφέρω εἰς τοῦτον ὅτι εἶχα βρῆ ἕνα φάκελλον, τὸν ὁποῖον ἔδωσα εἰς τὴν δίδα Κοκκίνου, ὑποψιασθεὶς ὅτι πιθανὸν νὰ διεξήγετο ἔρευνα εἰς τὴν οἰκίαν μου. Ἐν τούτοις οὐδὲν ἀνέφερα εἰς τοῦτον περὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ φακέλλου. Μέχρι τῆς στιγμῆς ΚΡΗΣ οὐδὲν γνωρίζει περὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ φακέλλου. ΚΡΗΣ εἰς οὐδένα μετέδωσε τὰ ὅσα τοῦ εἶπα.

»Ἐξέχασα νὰ ἀναφέρω ὅτι κατὰ τὴν ἀνάκρισίν μου περὶ τοῦ Ἠλιάδη μὲ ἠρώτων συνεχῶς κατὰ πόσον ὁ Ἠλιάδης ἦτο ἀριστερῶν φρονημάτων καὶ ἐγὼ τὸ διέψευσα.

Λ. Μαρκίδης».

Εὐθὺς ὡς ἔλαβα καὶ ἐμελέτησα τὰ ἔγγραφα ταῦτα, ἀντελήφθην, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ σκηνοθεσίας, ἣν καὶ ἀπέδωσα ἐν ἀρχῇ εἰς ὑφισταμένην δυσαρέσκειαν μεταξὺ Α. Κυριακίδη καὶ Ἀ. Παπαγεωργίου, διότι ἀντικατέστησα τὸν δεύτερον διὰ τοῦ πρώτου εἰς τὴν διαβίβασιν τῆς ἀλληλογραφίας,ἡ ὁποία μὲ ἀφεώρα. Τοῦτο ἔπραξα, διότι : α) τὸ κρησφύγετον, εἰς ὃ τελευταίως μετεκινήθην, ἐγνώριζε μόνον τὸ ζεῦγος Ἀνθ. Κυριακίδη καὶ ἠδύνατο νὰ λαμβάνῃ ἄμεσον ἐπαφὴν μετ' ἐμοῦ, ἄνευ ἐνδιαμέσου συνδέσμου, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἀσφαλέστερον ἦτο δι' ἐμὲ καὶ ὁ σύνδεσμος ταχύτερος, β) κάτι ὑπωψιάσθην ἀπὸ τὰς σχέσεις Α. Παπαγεωργίου καὶ τοῦ Ἕλληνος Προξένου κ. Φρυδᾶ, διότι μοῦ κατηγγέλθη ὑπὸ τῶν τομεαρχῶν, ὅτι διαταγαί μου ἔφθανον εἰς αὐτοὺς παραβιασμέναι.

Ἐκ τῶν ἀκολούθων συνήγαγον, ὅτι τὰ ἔγγραφα ἦσαν πλαστὰ καὶ ὑποβολιμαῖα :

α) Οἱ Ἄγγλοι οὐδένα λόγον εἶχον νὰ παρακολουθοῦν ἄτομα τοῦ περιβάλλοντός μου, ἐφ' ὅσον αἱ συμφωνίαι εἶχον ὑπογραφῆ καὶ ἀνεμένετο ἐντὸς τῶν ἡμερῶν εἰς Κύπρον ὁ Ἀρχιεπίσκοπος. Ἠρεμία ἐπεκράτει εἰς τὴν νῆσον, οὐδεὶς δὲ ἐγνώριζε τὰς ἀπόψεις μου ἐπὶ τῶν συμφωνιῶν, πλὴν τοῦ Προξένου κ. Φρυδᾶ καὶ τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου.

β) Ἦτο πολὺ ἀνόητος ἡ υἱοθετηθεῖσα ὁδὸς διὰ νὰ φθάσουν τὰ ἔγγραφα εἰς τὸν προορισμόν των, δυσκόλως δὲ θὰ ἠδύνατό τις νὰ παραδεχθῇ, ὅτι σοβαρὰ ἔγγραφα ἀπωλέσθησαν κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὑπὸ τῆς Ἰντέλλιντζενς Σέρβις.

γ) Τὸ ζήτημα παραλαβῆς τοῦ ὁπλισμοῦ οὐδεὶς ἐγνώριζε, πλὴν τῶν Σωκράτη Ἠλιάδη, Ἀνδρέα Λάμπρου, ὀδοντιατροῦ, ὅστις ἀπέκρυπτε τὸν ὁπλισμόν, Ἀνθίμου Κυριακίδη, Προξένου Φρυδᾶ καὶ Μητροπολίτου Κιτίου καὶ τῶν ἀποστολέων τούτου ἐξ Ἀθηνῶν, Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου καὶ Ἀν. Ἀζίνα. Πόθεν ἔλαβον γνῶσιν αἱ Ἀγγλικαὶ Ἀρχαὶ καὶ διατὶ δὲν ἔσπευσαν νὰ τὸν ἀνακαλύψουν, παρακολουθοῦντες τὸν Ἄνθιμον Κυριακίδην καὶ Σωκράτην Ἠλιάδην, οἱ ὁποῖοι πολλάκις ἐπεσκέφθησαν τὸν τόπον, ὅπου ἐφυλάττετο ὁ ὁπλισμός, τὸν ὁποῖον μάλιστα τὰς ἡμέρας ἐκείνας μετέφεραν ἀλλαχοῦ; Τὴν 19ην Φεβρουαρίου 1959 οἱ Ἀν. Κυριακίδης καὶ Σωκράτης Ἠλιάδης μετέβησαν εἰς τὸν χῶρον, ὅπου εὑρίσκετο, προκειμένου οὗτος νὰ μετακινηθῇ, ὡς εἶχον διατάξει.Τὴν ἑσπέραν τῆς ἰδίας ἡμέρας ὁ Σ. Ἠλιάδης τὸν μετεκίνησε καὶ βραδύτερον ὁ Ἄνθιμος ἐπεσκέφθη τὸ μέρος, ὅπου ἐφυλάττετο. Πῶς αἱ μετακινήσεις αὐταὶ δὲν ἐγένοντο ἀντιληπταί, ἀφοῦ παρηκολουθοῦντο τὰ ἀνωτέρω πρόσωπα ;

δ) Ὁ Ἀντώνιος Γεωργιάδης, ὅστις ἀναφέρεται ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ Τούρκου ἀστυνομικοῦ Μουσταφᾶ Σελίμ, εὑρίσκετο εἰς Λευκωσίαν κατόπιν ἐντολῆς μου, ἀπὸ 20 Δεκεμβρίου 1958 μέχρι τέλους δευτέρου δεκαημέρου Ἰανουαρίου 1959. Ἐπεσκέφθη τὴν οἰκίαν Ἀνθ. Κυριακίδη μόνον ἅπαξ, τὴν 17ην Ἰανουαρίου 1959. Ἐκεῖ τὸν ἐπεσκέφθησαν, κεχωρισμένως, οἱ Μητροπολίτης Κιτίου καὶ Πρόξενος κ. Φρυδᾶς, συνομιλήσαντες μετ' αὐτοῦ ἐπ' ἀρκετόν. Πῶς ὅμως συμβαίνει οἱ παρακολουθοῦντες στενῶς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀνθίμου Κυριακίδη νὰ μὴ δυνηθοῦν νὰ ἐπισημάνουν καὶ τὰς κινήσεις τῶν ἀνωτέρω καὶ διατὶ ἡ ἀστυνομία δὲν συνέλαβε τὸν καταζητούμενον Γεωργιάδην, ἐφ' ὅσον τὸν εἶδον εἰσερχόμενον εἰς τὴν οἰκίαν Ἀνθίμου ;

Ὁ Γεωργιάδης ἔκτοτε μόνον περὶ τὴν 5ην Μαρτίου 1959 ἐπεσκέφθη τὴν οἰκίαν Ἀνθίμου διὰ νὰ κανονίσῃ συνάντησίν του μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου.

ε) Ὡς πρὸς τὸν Φειδίαν Καρυόλαιμον, ὅστις ἀναφέρεται εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ Μουσταφᾶ Σελίμ, ἐπληροφορήθην τὰ ἑξῆς: Οὗτος ἀπελύθη ἐκ τῶν κρατητηρίων τὴν 22αν Φεβρουαρίου 1959. Τὴν ἐπαύριον τῆς συντάξεως τῆς ἐκθέσεως Μουσταφᾶ Σελίμ, οὗτος συνήντησε τὸν Ἄνθιμον εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν διὰ πρώτην φοράν. Ἀμφότεροι ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν περὶ τὴν μεσημβρίαν, βαδίσαντες μέχρι τῆς ἐκκλησίας Φανερωμένης, ὁπόθεν ἀπεχωρίσθησαν. Προφανῶς, πρόσωπα ἐνεχόμενα εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ φακέλλου, εἶδον τούτους συμβαδίζοντας καὶ συνεπέραναν, ὅτι μετέβησαν εἰς τὴν οἰκίαν Ἀνθίμου. Ὁ Καρυόλαιμος ὅμως ἐπεσκέφθη τὸν Ἄνθιμον εἰς τὴν οἰκίαν του μόνον τὴν 26ην Φεβρουαρίου.

Αὐτὰ ἦσαν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μοῦ ἐπέτρεψαν νὰ ἐξαγάγω τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ σκευωρίας καὶ τὴν ἄποψίν μου ταύτην ἀνεκοίνωσα εἰς τὴν σύζυγον τοῦ Ἀνθίμου, ἣν ἐκάλεσα πρὸς τοῦτο καὶ εἶτα εἰς τὸν Ἄνθιμον, συστήσας εἰς ἀμφοτέρους νὰ συνεχίσουν τὴν ἐργασίαν των καὶ νὰ λάβουν προφυλακτικὰ μέτρα ἀπὸ τοὺς χαλκεῖς τῶν ἐγγράφων, διότι δὲν εἶναι ἀπίθανον οὗτοι νὰ ἐπιζητήσουν νὰ ἀνακαλύψουν τὸ κρησφύγετόν μου, παρακολουθοῦντες τούτους. Πράγματι, αὐστηρότατα προφυλακτικὰ μέτρα ἐλήφθησαν διὰ τὰς ἐπαφάς μας, τό δὲ σύστημα τῶν ἐπαφῶν μου ἐλειτούργησε μέχρι τέλους ἀψόγως, μέσῳ Ἀνθίμου Κυριακίδη.

Συγχρόνως ὁ Σωκράτης Ἠλιάδης εἶδε τὸν Μουσταφᾶ Σελὶμ καὶ τὸν ἠρώτησε σχετικῶς μὲ τὰ ἔγγραφα. Οὗτος ἐδήλωσε παντελῆ ἄγνοιαν. Σημειωτέον, ὅτι ὁ Σελὶμ ἦτο γνωστὸς τοῦ Ἠλιάδη, ἐκ συστάσεως τῶν ἀστυνομικῶν ἀντικατασκοπείας τῆς Ὀργανώσεως, Γ. Λαγουδόντη καὶ Ἰορδάνη Φιλίππου, οἵτινες καὶ ἠρύοντο παρὰ τοῦ Σελὶμ πληροφορίας.

Συνεπῶς, δὲν ἦτο δυνατὸν οὗτος νὰ συνέτασσε τοιαῦτα ἔγγραφα ἢ ἐὰν τὸ ἔπραξε, κατόπιν ἀνωτέρας βίας, θὰ ἐξεμεταλλεύετο τοῦτο παρὰ τῷ Σ. Ἠλιάδῃ, εἰδοποιῶν σχετικῶς τοῦτον.

Ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ἕκαστος ἂς ἐξαγάγῃ τὰ συμπεράσματά του.

3) Τὸ ἀκόλουθον ὅμως γεγονὸς εἶναι ἓν ἐπὶ πλέον στοιχεῖον περὶ τῆς ὀργανωθείσης συνωμοσίας εἰς βάρος μου, μὲ κέντρον τὰς Ἀθήνας καὶ μὲ πράκτορας ἐκτελέσεως εἰς Λευκωσίαν.

Τοῦτο ἐπληροφορήθην μετὰ τὴν ἄφιξίν μου εἰς Ἑλλάδα καὶ οὕτω οἱ συνωμοτήσαντες ἐσώθησαν.

Ἰδοὺ τί μοῦ ἀναφέρει ἐνυπογράφως ὁ Φώτης Παπαφώτης:

«Εἰς Ἅγιον Γεώργιον Σπαθαρικοῦ, εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἀγωνιστοῦ Χρυσοστόμου Ἀνδρέου, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ κ. Παῦλος Παυλάκης καὶ ἐγὼ προσεκαλέσαμεν τὸν ἐφημέριον τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Φανερωμένης Λευκωσίας, π. Φώτιον Καλογήρου, δι' ἐξομολόγησιν, ἐγένετο ἡ γνωστὴ σύσκεψις π. Φωτίου, Πολυκάρπου Γεωρκάτζη, κ. Παύλου Παυλάκη καὶ ἐμοῦ.

Ὁ Μακάριος, ὑπογράψας εἰς Λονδίνον τὰς Συμφωνίας Ζυρίχης - Λονδίνου, ἐπανῆλθεν εἰς Κύπρον. Ὁ ΔΙΓΕΝΗΣ ἠρνεῖτο νὰ δεχθῇ τὸν ἐπανακάμψαντα Μακάριον.

Αὐτὰ μᾶς ἀπεκαλύφθησαν εἰς τὴν σύσκεψιν ἐκείνην ὑπὸ τοῦ π. Φωτίου καὶ τοῦ συνοδεύοντος αὐτὸν κ. Πολυκάρπου Γεωρκάτζη.

Ὑπὸ τῶν δύο ἐλέχθη, ὅτι ἐπανειλημμέναι ἀπόπειραι νὰ συναντήσῃ ὁ Μακάριος τὸν ΔΙΓΕΝΗ ἀπέτυχον, προσκρούσασαι εἰς τὴν ἄρνησιν τοῦ προσωπικοῦ συνδέσμου τοῦ ΑΡΧΗΓΟΥ —τοῦ ἱεροδιακόνου Ἀνθίμου Κυριακίδη, ἐνισχυομένου πρὸς τοῦτο καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀντωνάκη Γεωργιάδη, οἵτινες ἐκράτουν αὐστηρῶς ἐν ἀπομονώσει τὸν ΑΡΧΗΓΟΝ—, νὰ ἐπιτρέψῃ τοιαύτην συνάντησιν.

Πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς ἐκ τῆς στάσεως τοῦ ἱεροδιακόνου Ἀνθίμου Κυριακίδη δημιουργηθείσης καταστάσεως καὶ διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ συνάντησις Μακαρίου - ΔΙΓΕΝΗ, ἀντηλλάγησαν ἀπόψεις καὶ προετάθησαν λύσεις.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων, ἐγένετο ὑπὸ τοῦ κ. Πολυκάρπου Γεωρκάτζη εἰσήγησις, ὅπως ὁ Ἄνθιμος ἀπαχθῇ, ἀκολούθως δὲ ἐκτελεσθῇ «μὲ πιστόλι».

Εὐθὺς τότε ἐπενέβη ὁ π. Φώτιος καὶ ἐξήγησε, ὅτι τοιαύτη ἐνέργεια ἀντεδείκνυτο, καθ' ὅτι θὰ ἐξηρέθιζε τὸν ΔΙΓΕΝΗ —ἀντιλαμβανόμενον διὰ ποῖον λόγον ἐγένετο ἡ ἀπαγωγὴ καὶ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ Ἀνθίμου —καὶ θὰ τὸν ἐξωθοῦσεν εἰς τὸ νὰ ἐμμείνῃ εἰς τὴν ἄρνησίν του νὰ δεχθῇ τὸν Μακάριον. Ἐξέφρασε δὲ τὴν ἄποψιν ὅτι θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ ἀποτελειωθῇ ὁ Ἄνθιμος ὑπό τινος αὐτοκινήτου, παρασυρόμενος.

Ὅταν κατὰ τὰς μεταμεσονυκτίους ὥρας ἀνεχώρησαν διὰ Λευκωσίαν οἱ δύο, ὁ κ. Παῦλος Παυλάκης μοῦ ἐξέφρασε τὴν ἔκπληξίν του διὰ τὸ ὅτι ὁ π. Φώτης, ἱερεὺς ὤν, εἰσηγήθη τοιαύτην λύσιν».

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω τὸ Ἔθνος καὶ ἡ ἱστορία θὰ κρίνῃ τοὺς πάντας κατὰ τὰ ἔργα καὶ τὰς προθέσεις των.

Τὰ μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῶν Συμφωνιῶν.

Τὴν 22αν Φεβρουαρίου ἀπελύθησαν ἅπαντες οἱ πολιτικοὶ κρατούμενοι ἐκ τῶν κρατητηρίων. Οὕτω δὲ ἔπαυσεν ὑφισταμένη μία κατάστασις, ἀμαυρώνουσα τὸν σύγχρονον πολιτισμόν. Ἡ Κύπρος ἐπανηγύρησε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν παιδιῶν της.

Τὴν 23ην Φεβρουαρίου ἔλαβον παρὰ τοῦ Ἕλληνος Προξένου κείμενα τῶν ὑπογραφεισῶν συμφωνιῶν ἐν Λονδίνῳ, τὰ ὁποῖα, ὡς μοῦ ἀνεκοίνωσε, ἐστάλησαν δι' ἐμέ. Τὰ κείμενα ταῦτα, ὡς ἐξηκριβώθη βραδύτερον, ἦσαν ἐλλιπῆ καὶ ἀφεώρων μόνον τὰ ἑξῆς: 1) Βασικὴν διάρθρωσιν τῆς Δημοκρατίας τῆς Κύπρου. 2) Παράρτημα 1 (ζητήματα ἀμύνης καὶ ἀσφαλείας, ὑποκείμενα εἰς ἀρνησικυρίαν). 3) Συνθήκην ἐγγυήσεως. 4) Συνθήκην συμμαχίας μεταξὺ Δημοκρατίας τῆς Κύπρου, Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας. Δὲν μοῦ ἐκοινοποιήθησαν ὅμως δύο οὐσιωδέστατα κείμενα:

1) Ἡ δήλωσις τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Η. Βασιλείου, ἡ ὁποία ἀφεώρα τὰς Ἀγγλικὰς ἐν Κύπρῳ βάσεις.

2) Παράρτημα τῆς ἄνω δηλώσεως ἐν σχέσει μὲ τὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἐξασφαλισθοῦν διὰ τὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι θὰ παραμείνουν ὑπὸ Βρεττανικὴν κυριαρχίαν.

Τὰ κείμενα συνωδεύοντο ὑπὸ σημειώματος τοῦ Ἕλληνος Προξένου, τὸ ὁποῖον ἀνεφέρετο εἰς τὰς συμφωνίας, αἱ ὁποῖαι, κατὰ τὸν κ. Πρόξενον, μὲ τὰ ὑπάρχοντα δεδομένα τῆς διεθνοῦς πολιτικῆς καὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι πολιτικῆς καταστάσεως καὶ τὸ ἐπίπεδον τοῦ ἐν Ἑλλάδι πολιτικοῦ κόσμου, δύνανται νὰ ἀποβοῦν ἐπωφελεῖς διὰ τὴν Κύπρον καὶ ἐμμέσως ἀνεφέρετο εἰς τὴν σιωπήν μου. Ἐπίσης ἐζήτει τὴν γνώμην μου ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀμνηστίας, ἵνα διαβιβάσῃ ταύτην εἰς τὸν κ. Ἀβέρωφ.

Εἰς τὸν Ἕλληνα Πρόξενον ἀπήντησα αὐθημερόν, ὡς ἀκολούθως:

«Οὐδὲν φυλλάδιον δύναμαι νὰ ἐκδώσω, ἐφ' ὅσον δὲν ἀνακοινοῦνται οἱ ὅροι ἀμνηστίας. Ἐφ' ὅσον οὗτοι δὲν εἶναι ἱκανοποιητικοί, ὡς ἐζήτησα ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, τότε θὰ δώσω τὴν μάχην διὰ τὴν τιμὴν τῶν ὅπλων.

Ἀπορῶ πῶς ἐπιμένετε τόσον ὑμεῖς, ὅσον καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ὁ Κιτίου, νὰ ἐκδώσω φυλλάδιον, ἐφ' ὅσον ἡ συμφωνία μοῦ κοινοποιεῖται κατὰ δόσεις, τὸ δὲ ζήτημα τῆς ἀμνηστίας ὅλοι τὸ ἐλησμόνησαν καὶ φαίνεται ὅτι δὲν δίδουν σημασίαν. Ἐγὼ ὅμως ἐνδιαφέρομαι τὰ μέγιστα διὰ τὴν τύχην τῶν ἀγωνιστῶν».

Τὴν 25 - 2 - 1959 ἐπληροφορήθην τὸ πρῶτον, ἀπὸ συνέντευξιν τοῦ Ἄγγλου Κυβερνήτου Φούτ, περὶ ἀπαιτήσεων τῶν Ἄγγλων, ὅπως εἰς τὰς στρατιωτικὰς βάσεις συμπεριληφθοῦν καὶ ἄλλοι χῶροι, πλὴν τῶν περιοχῶν Δεκελείας καὶ Ἐπισκοπῆς. Ὡς ἐκ τούτου ἀπηύθυνα πρὸς τὸν Ἕλληνα Πρόξενον τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν:

25ην Φεβρ. 1959

«Καθημερινῶς ἔρχονται εἰς φῶς καὶ νέα στοιχεῖα τῆς παραδόξου συμφωνίας τῆς Ζυρίχης. Αἱ διάφοροι ἀτέλειαι ὡς πρὸς τὴν διατύπωσιν ταύτης, ὀφείλονται καὶ εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι συνετάγη ἄνευ τῆς γνώμης εἰδικῶν.

Εἰς τὸν στρατιωτικὸν τομέα ἀντιλαμβάνεται κανεὶς ὅτι οἱ συντάκται δὲν ἀντιμετώπισαν ρεαλιστικὰ τὸ πρόβλημα διοικήσεως τόσων ἀνομοιογενῶν μονάδων. Ἕτερον σοβαρὸν ζήτημα εἶναι τὸ τῶν στρατιωτικῶν Ἀγγλικῶν βάσεων. Εἰς χθεσινὴν δημοσιογραφικὴν συνέντευξίν του ὁ Κυβερνήτης φέρεται εἰπὼν ὅτι «ἡ συνέχισις τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν ὑφισταμένων μικρῶν τοποθεσιῶν, τῶν περιεχουσῶν μικρὰς στρατιωτικὰς ἐγκαταστάσεις κ.λ.π., περιλαμβάνει ὅλους τοὺς ἐν Κύπρῳ στρατιωτικοὺς καταυλισμούς, οἱ ὁποῖοι ὑφίστανται σήμερον, ἐκτὸς τῶν περιοχῶν Δεκελείας καὶ Ἐπισκοπῆς» (ὅρα «Ἐλευθερίαν» 25ης Φεβρουαρίου 1959).

Ἐὰν τὰ ἀνωτέρω εἶναι ἀκριβῆ, παντοῦ τῆς Κύπρου θὰ ἔχωμεν τὸν Ἄγγλον στρατιώτην, διότι τοιαῦται στρατιωτικαὶ ἐγκαταστάσεις ὑφίστανται εἰς στρατόπεδα Μαά (Πάφος) Λίμνην Χρυσοχοῦς, Ξερόν, Πεντάγια, Κυρήνειαν, Ἀγύρταν, Χάρτζιαν, Ἅγ. Ἀμβρόσιον, Καντάραν, Ἁγ. Νάπαν, Δερύνειαν, πέριξ Λευκωσίας, Τρόοδος καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἀλλαχοῦ, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός.

Τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα μιᾶς συμφωνίας, συνταχθείσης ἐσπευσμένως καὶ ἄνευ τῆς γνώμης εἰδικῶν, θὰ ἐμφανισθοῦν συντόμως καὶ εἰς τοὺς τομεῖς ἄλλων ἁρμοδιοτήτων, τὰ ὁποῖα καὶ ἕνας μὴ εἰδικὸς ἀκόμη τὰ βλέπει».

Κοινοποίησις: Μητροπολίτην Κιτίου. ΔΙΓΕΝΗΣ

Εἰς ἀπάντησιν, ἔλαβα τὸ ἀκόλουθον σημείωμα τοῦ Ἕλληνος Προξένου, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 26 Φεβρουαρίου.

«Ἐν σχέσει πρὸς θέμα Ἀγγλικῶν βάσεων, δὲν γνωρίζω πρακτικὰ διαπραγματεύσεων. Σκέπτομαι ὅμως ὅτι κατὰ παροῦσαν περίοδον πολλὰ δυνατὸν λεχθοῦν ἀπὸ Ἀγγλικῆς πλευρᾶς, τὰ ὁποῖα ἀποβλέπουν εἰς μείωσιν τῆς ἀντιδράσεως τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἀδιαλλάκτων, εἰς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν μοῦ φαίνεται δύσκολον νὰ διατηρήσουν οἱ Ἄγγλοι ὅλα τὰ σημεῖα στρατιωτικῶν καταυλισμῶν των κ.λ.π. ποὺ ὑπάρχουν σήμερον, ἐφ' ὅσον ἐπισήμως ἀνεκοινώθη εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων ὅτι ὁ ἐν Κύπρῳ Ἀγγλικὸς στρατὸς θὰ περιορισθῇ εἰς 5.000. Εἶναι δύσκολον, νομίζω, νὰ ἐγκατασπαρῇ ὁ στρατὸς αὐτὸς εἰς ὁλόκληρον τὸ νησί».

Οὕτω καὶ ὁ Ἕλλην Πρόξενος παρουσιάζεται ἀγνοῶν τὸ ἀφορῶν τὰς στρατιωτικὰς βάσεις κείμενον τῶν συμφωνιῶν. Καὶ διερωτᾶταί τις: Δὲν τοῦ ἐκοινοποιήθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ διατί ἢ μήπως ἔλαβεν ἐντολὴν νὰ μὴ μοῦ τὸ κοινοποιήσῃ;

Ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω ἀπήντησα τὴν 28ην Φεβρουαρίου εἰς τὸν Ἕλληνα Πρόξενον ὡς ἑξῆς:

«Ἐν σχέσει μὲ τὰς Ἀγγλικὰς βάσεις, τὸ γεγονὸς εἶναι ἕν, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Φοὺτ ἔμαθεν ὁ λαός: Οἱ Ἄγγλοι δύνανται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ καταλάβουν ἅπαντα τὰ ἐπίκαιρα σημεῖα τῆς νήσου καὶ νὰ χρησιμοποιήσουν τὰς ἐκ τούτων συγκοινωνίας. Δὲν ἀπαιτεῖται μεγάλη δύναμις διὰ νὰ σημειώσουν τὴν ἐπ' αὐτῶν κυριαρχίαν των, ὁπότε θὰ ἔχωμεν παντοῦ τοὺς Ἄγγλους στὰ πόδια μας καὶ τὴν νῆσον κατειλημμένην ὑπὸ τούτων».

ΟΙ ΟΡΟΙ ΑΜΝΗΣΤΙΑΣ

Κατόπιν νέου σημειώματος τοῦ Ἕλληνος Προξένου, διεβίβασα εἰς τοῦτον τὰς ἀπόψεις μου ἐπὶ τῶν ὅρων τῆς ἀμνηστίας καὶ καταθέσεως τῶν ὅπλων, αἱ ὁποῖαι συνωψίζοντο εἰς τὰ ἀκόλουθα:

α) Καταζητούμενοι. Δὲν θὰ δεχθῶ κανένα ἐξευτελισμὸν τούτων, ὡς παρουσίασιν καὶ παράδοσίν των εἰς ἀστυνομίαν. Μετὰ τὴν ἀμνηστίαν ἕκαστος θὰ μεταβῇ εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ δὲν θὰ ἐνοχληθῇ ἀπὸ κανένα.

β) Ὁπλισμός. Ἐὰν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποφύγωμεν τὴν παράδοσίν του εἰς τοὺς Ἄγγλους, τότε, συλλεγόμενος καὶ μεταφερόμενος ὑφ' ἡμῶν, νὰ παραδοθῇ εἰς ὡρισμένας περιοχάς, ἃς καθώριζα.

γ) Ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἄτομόν μου, καθώριζα, ὅτι ἐπιθυμῶ, ὅπως οὐδεὶς Ἄγγλος μὲ πλησιάσῃ ἢ μὲ συνοδεύσῃ. Ἡ ἀναχώρησις θὰ γίνῃ ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν Προξενεῖον καὶ ἐκεῖθεν ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν τόπον ἐπιβιβάσεως. Τέλος ἐδήλουν, ὅτι οἱοσδήποτε τρόπος ἀμνηστίας καὶ ἂν ἤθελεν υἱοθετηθῇ, πλὴν τοῦ ἀνωτέρω, ὅστις θὰ ἐθεωρεῖτο ὑπ' ἐμοῦ ἐξευτελιστικὸς διὰ τοὺς ἀγωνιστάς, δὲν θὰ γίνῃ δεκτὸς καὶ θὰ συνεχίσω τὸν ἀγῶνα καὶ ὅτι ἦτο δι' ἐμὲ ζήτημα ἠθικῆς τάξεως, ὅπως μὴ ἀναχωρήσω ἐκ Κύπρου, πρὶν ἢ ἴδω ὅλους τοὺς ἀγωνιστὰς ἐπανερχομένους πρότερον εἰς τὰς ἑστίας των.

Τέλος, τὴν 28ην Φεβρουαρίου ἀνεκοινώθησαν οἱ ὅροι ἀμνηστίας ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου. Ἡ ἀνακοίνωσις ἀνέφερε:

«Σκοπὸς εἶναι ἡ χορήγησις ἀμνηστίας εἰς δύο στάδια.

Πρῶτον θὰ χορηγηθῇ ἀμνηστία διὰ τὰ μικρότερα ἀδικήματα. Διεξάγεται ἤδη ἀναθεώρησις τῶν ὑποθέσεων τούτων καὶ αἱ ἀπολύσεις θὰ πραγματοποιηθοῦν προοδευτικῶς κατὰ τὰς προσεχεῖς ἑβδομάδας. Ὑπάρχουν 250 περίπου ὑποθέσεις εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτήν.

Δεύτερον ὑπάρχει πρόθεσις νὰ ἀναθεωρηθοῦν ὅλαι αἱ πλέον σοβαραὶ ὑποθέσεις, περιλαμβανομένων ἰδιαιτέρως καὶ τῶν εὑρεθέντων ἐνόχων δι' ἀδικήματα περιλαμβάνοντα βίαν ἐναντίον προσώπων, καὶ νὰ φθάσωμεν εἰς συμπεράσματα ἐφ' ὅλων τῶν ὑποθέσεων τούτων, ὅσον τὸ δυνατὸν ἐνωρίτερον καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐντὸς δύο μηνῶν. Ὑπάρχουν περίπου 70 ὑποθέσεις τῆς κατηγορίας αὐτῆς. Εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον περιλαμβάνονται 31 Κύπριοι κατάδικοι, ἐκτίοντες τὴν ποινήν των ἐν Βρεττανίᾳ, οἵτινες θὰ μεταφερθοῦν συντόμως εἰς Κύπρον.

Ἐν σχέσει μὲ τὴν δευτέραν κατηγορίαν (τῶν πλέον σοβαρῶν παραβατῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐνόχων ἀδικημάτων ἀφορώντων βίαν ἐναντίον προσώπων), θὰ ληφθοῦν τὰ ἀκόλουθα μέτρα:

Θὰ ἑτοιμασθῇ κατάλογος τῶν ἀπολυθησομένων ὑπὸ τοὺς ἀκολούθους ὅρους:

1) Ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἢ ἡ Τουρκία εἶναι διατεθειμέναι νὰ παραλάβουν αὐτούς.

2) Ὅτι θὰ ἐγκαταλείψουν τὴν Κύπρον διὰ τὴν Ἑλλάδα ἢ τὴν Τουρκίαν ἀμέσως ἅμα τῇ ἀπολύσει των, καὶ

3) Ὅτι δὲν θὰ ἐπανέλθουν εἰς Κύπρον, ἄνευ τῆς ἀδείας τῆς Κυβερνήσεως Κύπρου, πρὸ τῆς ἡμερομηνίας καθ' ἣν λήγουν αἱ ποιναί των, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς χάριτος, ἧς δικαιοῦνται.

Οἱ περιλαμβανόμενοι εἰς τὸν κατάλογον, οἵτινες δὲν ἀποδέχονται τοὺς ὅρους τούτους, θὰ ἐξακολουθήσουν νὰ ἐκτίουν τὰς ποινάς των ἐν Κύπρῳ.

Οἱ μὴ περιλαμβανόμενοι εἰς τὸν κατάλογον θὰ ἀπολυθοῦν ἐν Κύπρῳ, ὅσον τὸ δυνατὸν ἐνωρίτερον καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐντὸς δύο μηνῶν.

Πρόσωπα ὑπόδικα καὶ καταζητούμενα:

Τὰ τοιαῦτα πρόσωπα, ἐὰν κατηγοροῦνται διὰ σοβαρὰ ἀδικήματα, σχετιζόμενα μὲ βίαν ἐναντίον προσώπων, δὲν θὰ προσαχθοῦν εἰς δίκην, ἐὰν συγκατατίθενται νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν Κύπρον διὰ τὴν Ἑλλάδα ἢ τὴν Τουρκίαν ἀμέσως καὶ ἐὰν αἱ χῶραι αὗται τοὺς δεχθοῦν καὶ ἐὰν ἀναλάβουν τὴν ὑποχρέωσιν ὅτι δὲν θὰ ἐπανέλθουν εἰς Κύπρον, ἄνευ τῆς ἀδείας τῆς Κυβερνήσεως Κύπρου. Ἄλλοι παραβάται, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἐδραπέτευσαν ἐκ κρατητηρίων, δὲν θὰ διωχθοῦν καὶ τὰ ὀνόματά των θὰ ἀποσυρθοῦν ἐκ τοῦ καταλόγου καταζητουμένων τῆς Ἀστυνομικῆς ἐφημερίδος.

Ἡ δήλωσις αὐτὴ διὰ τὰ ὑπόδικα καὶ καταζητούμενα πρόσωπα γίνεται μὲ τὴν ἐξουσιοδότησιν τοῦ Γενικοῦ Εἰσαγγελέως».

Ὡς πρὸς τὸν στρατηγὸν ΓΡΙΒΑΝ ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ Κυβερνήτου ἀναφέρει τὰ ἑξῆς:

«Ἐν σχέσει μὲ τοὺς ὅρους τῆς γενικῆς ἀμνηστίας τοὺς δημοσιευθέντας σήμερον, ὁ Κυβερνήτης ἀνεκοίνωσεν ὅτι θὰ γίνουν εἰδικαὶ διευθετήσεις διὰ τὴν ἐλευθέραν δίοδον τοῦ Στρατηγοῦ Γρίβα καὶ οἱουδήποτε ἄλλου προσώπου, τὸ ὁποῖον οὗτος θὰ ἤθελε νὰ παραλάβῃ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα».

Ἐν σχέσει μὲ τὴν παράδοσιν τοῦ ὁπλισμοῦ, μοῦ ἀνεκοινώθη ἐκ μέρους τοῦ Ἕλληνος Προξένου καὶ τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου, ὅτι αἱ σκέψεις τοῦ Κυβερνήτου ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰς ἡμετέρας ἐπιθυμίας ἤτοι θὰ ὁρισθοῦν μία ἢ δύο ἡμέραι, καθ' ἃς τὰ ὅπλα θὰ παραδοθοῦν εἰς ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι θὰ ὁρισθοῦν ὅπου θὰ ὑπάρχουν μόνον Ἕλληνες ἀστυνομικοί. Θὰ ληφθοῦν μέτρα, ὥστε νὰ μὴν ἐνοχληθοῦν οἱ μεταφέροντες τὰ ὅπλα.

Ὄντως, κατόπιν συνεννοήσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου μετὰ τοῦ Κυβερνήτου, ὁ ὁπλισμὸς παρεδόθη μὲ τάξιν καὶ ἄνευ ἐπεισοδίων εἰς τὰ καθορισθέντα σημεῖα.

Τοὺς ὅρους ἀμνηστίας, ὡς πρὸς τοὺς καταδίκους, ἐχαρακτήρισα ἀπαραδέκτους διὰ τῆς ἀκολούθου ἐπιστολῆς μου τῆς 28ης Φεβρουαρίου, ἡμέρας ἀναχωρήσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου ἐκ Λονδίνου διὰ Κύπρον, πρὸς τὸν Ἕλληνα Πρόξενον:

«28/2/59

»Ἐλήφθη σημείωμά σας 27.

»1) Ἐν σχέσει μὲ ὅσα μοῦ γράφετε περὶ ἀμνηστίας καὶ κατόπιν τῆς ἀνακοινώσεως τῶν ὅρων ταύτης ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου, ἔχω νὰ κάμω τὰς ἑξῆς γενικὰς παρατηρήσεις:

»α) Γεννᾷ ἀνισότητας μεταχειρίσεως μεταξὺ καταδικασθέντων καὶ καταζητουμένων, δηλ. ἡ μὲν ὑπόθεσις καταδικασθέντων εἰς θάνατον ὑπόκειται εἰς ἀναθεώρησιν, ἡ ὁποία δύναται νὰ λήξῃ μετὰ δίμηνον, ἐνῷ καταζητούμενοι, κατηγορούμενοι δι' ἀδίκημα συνεπαγόμενον τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, δύνανται νὰ ζητήσουν νὰ ἐκπατρισθοῦν ἀμέσως εἰς Ἑλλάδα.

»β) Ὁ τρόπος διαδικασίας (ἀμνηστία εἰς δύο στάδια) καὶ χρόνος συμπληρώσεως τῆς ἐκδικάσεως (ἐντὸς δύο μηνῶν) μὲ ἐμβάλλουν εἰς ὑπονοίας ὡς πρὸς τοὺς κρυπτομένους σκοποὺς τῆς Κυβερνήσεως.

»Ἡ ὑπόθεσις ἑνὸς ἑκάστου εἶναι πολὺ γνωστή, ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται τόσος χρόνος δι' ἀναθεώρησιν καὶ μάλιστα δύναμαι νὰ εἴπω ὅτι ἡ ἀναθεώρησις αὐτὴ ἔπρεπε νὰ εἶχε ἤδη ἀρχίσει ἀπὸ τῆς ἐπομένης τῆς ἀφίξεως τοῦ Φοὺτ ἐκ Λονδίνου, ὁπότε ἤδη θὰ ἔπρεπε νὰ εὑρίσκεται πρὸς τὸ τέρμα της.

»γ) Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ κρίνῃ δι' ἑκάστην ὑπόθεσιν, ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν τὴν συμπεριφορὰν τῶν Ἄγγλων δικαστῶν εἰς τὰς διεξαχθείσας δίκας καὶ τὰς ψευδομαρτυρίας, ἐφ' ὧν ἐστηρίχθησαν αἱ πλεῖσται κατηγορίαι; Ἀναφέρω μάλιστα, μεταξὺ τῶν πολλῶν, ἓν συγκεκριμένον παράδειγμα. Ὁ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον Τσαρδελῆς καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ποινὴ μετετράπη εἰς ἰσόβια δεσμὰ εἶναι τελείως ἀθῶος, καὶ ἄλλος εἶναι ὁ δράστης. Ἡ κατ' αὐτοῦ κατηγορία ἐστηρίχθη ἐπὶ ψευδομαρτυρίας ἐπικουρικοῦ, ὅστις ἀσφαλῶς ἐδέχθη νὰ καταθέσῃ τῇ ὑποκινήσει τῶν Ἄγγλων, διότι ἔπρεπε κάποιος νὰ πληρώσῃ.

»Διὰ τοὺς καταζητουμένους, ἰδίᾳ δι' ὅσους ἡ Κυβέρνησις θέλει νὰ ἀπελάσῃ, διότι τῆς εἶναι ἀνεπιθύμητοι, δύναται νὰ κατασκευάσῃ ὁποιαδήποτε θέλει κατηγορητήρια.

»δ) Οἱ ἐκπατριζόμενοι δὲν δύνανται νὰ ἐπιστρέψουν εἰς Κύπρον πρὸ τῆς ἡμερομηνίας, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ εἶχον λήξει αἱ ποιναί των, δηλ. ἕνας καταδικασθεὶς εἰς ἰσόβια δεσμὰ ἢ εἰς 15ετῆ φυλάκισιν πότε θὰ ἐπανέλθῃ;

»Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ μοῦ προβάλετε πάλιν ἐπιχειρήματα περὶ σκοπιμότητος καὶ λοιπῶν ἄλλων διὰ νὰ δικαιολογηθοῦν οἱ τραγελαφικοὶ ὅροι τῆς ἀμνηστίας, διότι λόγοι σκοπιμότητος ὑπάρχουν καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς δικῆς μας.

»ε) Ὁ Ἀρχηγὸς δὲν θὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Κύπρον πρὶν ἢ κριθῇ ἡ τύχη ἑνὸς ἑκάστου. Οὗτω θὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ παραμείνῃ ἐν Κύπρῳ ἐπὶ δίμηνον. Διότι, ἐὰν ἡ ἀγγλικὴ παράδοσις εἶναι οἱ Ἀρχηγοὶ νὰ ἐγκαταλείπουν τοὺς ἄνδρας των, ἡ ἑλληνικὴ παράδοσις ἐπιβάλλει ὅπως ὁ Ἀρχηγὸς παραμείνῃ μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν του καὶ συμπάσχῃ μετὰ τούτων καὶ νὰ πίπτῃ μετὰ τούτων. Διατί ὅμως ἡ τόση βία νὰ ἐκδιωχθῇ ὁ Ἀρχηγὸς ἐκ Κύπρου πρὶν ἢ περατωθῇ ἡ ἀναθεώρησις τῶν ὑποθέσεων;

»Οἱ ὅροι τῆς ἀμνηστίας εἶναι δι' ἐμὲ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟΙ καὶ θὰ καταστοῦν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ κατεξευτελιστικοί. Ἀμνηστίαν ἐννοῶ καθολικὴν καὶ ἄνευ τῆς τροχοπέδης τῆς δῆθεν ἀναθεωρήσεως.

»2) Ζήτημα Ἀρχηγοῦ. Ἐὰν ἡ ἀμνηστία χορηγηθῇ καθολική, οὐδεὶς θὰ συνοδεύσῃ τὸν Ἀρχηγὸν εἰς Ἑλλάδα. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ οὗτος ἐπιθυμεῖ, ὅπως οὐδεὶς Ἄγγλος τὸν πλησιάσῃ ἢ συνοδεύσῃ.

»Τὸ μέσον μεταφορᾶς θὰ κανονίσῃ οὗτος, ὅταν θὰ εἶναι καιρός. Ἡ ἔνοπλος συνοδεία πάντως εἶναι ἀπαραίτητος. Ἐὰν ὅμως αὐτὴ δὲν δύναται νὰ δοθῇ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, δὲν θὰ ἐπιμένῃ, ὁπότε ἀπαλλάσσει πάντας νὰ ἀσχοληθοῦν περὶ τούτου.

»Ἐπιθυμεῖ νὰ φέρῃ τὸ πιστόλι του δι' ἀτομικήν του ἀσφάλειαν.

»3) Ὁπλισμός. Οὗτος θὰ παραδοθῇ κατὰ μικρὰ φορτία καὶ εἰς πολλὰ σημεῖα, ὥστε δὲν θὰ παρουσιασθοῦν δυσχέρειαι.

Κοινοποίησις: Μητροπολίτην Ἄνθιμον — ΔΙΓΕΝΗΣ»

Ἄφιξις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου εἰς Κύπρον.

Τὴν 28ην Φεβρουαρίου ἀνεχώρησεν ἐκ Λονδίνου ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος, τὴν δὲ 1ην Μαρτίου, ὥραν 13ην καὶ 30', ἀφίχθη ἀεροπορικῶς εἰς Λευκωσίαν Κύπρου, ὅπου τοῦ ἐγένετο παλλαϊκὴ ὑποδοχή.

Ἡ πικρία διὰ τοὺς ὅρους τῆς συναφθείσης συμφωνίας ἦτο τοιαύτη, ὥστε ψυχικῶς ἡ Ὀργάνωσις δὲν συμμετέσχεν εἰς τὴν ὑποδοχὴν ταύτην. Καὶ ἐν τούτοις ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ἀβέρωφ ἐδήλωνεν εἰς τὴν Βουλὴν τὴν 28 - 2 - 59:

«Ἐκπροσωποῦμεν τὴν Κύπρον, ἡ ὁποία συγκεντροῦται ὁλόκληρος μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἡρωϊκὸν ΔΙΓΕΝΗ διὰ νὰ ὑποδεχθῇ τὸν Μακάριον, τὸν δημιουργὸν τοῦ Ἀνεξαρτήτου κράτους.»

Νέον ψεῦδος, διότι ὁ ΔΙΓΕΝΗΣ δὲν συμμετέσχε καθ' οἱονδήποτε τρόπον εἰς τὴν ὑποδοχήν, οὔτε κἂν ἀπέστειλεν ἀντιπρόσωπον διὰ νὰ εὐχηθῇ καὶ ἁπλῶς τὸ «ὡς εὖ παρέστη» εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι καὶ ὁ λαὸς ἑώρταζε ἁπλῶς τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἐξορίστου Ἐθνάρχου, χωρὶς αἱ ἐκδηλώσεις αὗται νὰ ἔχουν καμμίαν σχέσιν μὲ τὰς συμφωνίας, τὰς ὁποίας κατ' οὐσίαν ἐδέχθη μὲ κατήφειαν, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ καλῶς τὸ περιεχόμενόν των.

Κατόπιν τῆς ἐπανόδου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἐπεθύμουν, ὅπως τὸ ζήτημα τῆς ἀμνηστίας ρυθμίσω δι' ἀπ' εὐθείας μετ' αὐτοῦ συνεννοήσεως.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, κατόπιν τῶν κοινοποιηθεισῶν ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου ὅρων ἀμνηστίας, εἰδοποίησα τοὺς τομεῖς, ὅτι οἱ ὅροι εἶναι ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟΙ καὶ ἐὰν τυχὸν δὲν τροποποιηθοῦν θὰ λάβω ἄλλας ἀποφάσεις.

Εἰδοποιήθησαν ἐπίσης οἱ τομεῖς, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀνησυχοῦν διὰ τὴν σιωπήν μου ἐπὶ τῶν συμφωνιῶν καὶ ἐν καιρῷ θὰ ὁμιλήσω ἐπὶ τούτων.

Εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν οἱ ὅροι δὲν ἐτροποποιοῦντο, ἐσκέφθην τίνι τρόπῳ θὰ ἀντέδρων. Σταθερὰ ἀπόφασίς μου ἦτο νὰ μὴν ἀναχωρήσω ἐκ Κύπρου, ἀλλὰ νὰ παραμείνω κρυπτόμενος καὶ νὰ συνταυτίσω τὴν τύχην μου μετὰ τῶν ἀγωνιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐθίγοντο ἐκ τῶν ὅρων τῆς ἀμνηστίας.

Τὴν πρωΐαν τῆς 3ης Μαρτίου ἔλαβα σημείωμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, δι' οὗ μοῦ ἐζήτει συνάντησιν εἰς Λευκωσίαν, πρὸς συζήτησιν θεμάτων, ἐφ' ὧν ἔπρεπε νὰ εἶχε τὴν γνώμην μου.

Τὴν ἑσπέραν τῆς ἰδίας ἡμέρας ἀπέστειλα τὸν κ. Ἀντώνιον Γεωργιάδην διὰ νὰ λάβῃ πρώτην ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Πράγματι, ὁ Γεωργιάδης, ἐπανελθὼν τὴν ἑπομένην, μοῦ ἀνέφερε τὰ ἑξῆς ἐκ μέρους τοῦ Ἀρχιεπισκόπου: «Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ κ. Καραμανλῆ διὰ Ζυρίχην συνεφωνήθη μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τὸ γενικὸν πλαίσιον τοῦ περιεχομένου τῶν συμφωνιῶν. Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν ὅμως τούτων καὶ ὅταν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐνημερώθη ἐπὶ τοῦ ἀκριβοῦς περιεχομένου, τότε ἀντελήφθη, ὅτι ὁ κ. Καραμανλῆς ὑπερέβη τὰ συμφωνηθέντα, ἐνῷ ὁ τελευταῖος ἰσχυρίσθη, ὅτι αἱ συμφωνίαι δὲν ἦσαν οὐσιωδῶς διάφοροι τῶν μεταξύ των συμφωνηθέντων».

Εἰς Λονδῖνον, ὅταν μετέβη ἐκεῖ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ὑπέστη πίεσιν νὰ δεχθῇ τὰς συμφωνίας.

Εἰς ἐρώτησιν τοῦ Γεωργιάδη διατὶ δὲν ἐνημερώθη ἐπὶ τῶν συμφωνιῶν ὁ ΔΙΓΕΝΗΣ καὶ διατὶ δὲν τοῦ ἐζητήθη νὰ στείλῃ καὶ οὗτος ἀντιπροσωπείαν εἰς Λονδῖνον, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἀπήντησε, ὅτι «δὲν τοῦ παρείχετο ὁ καιρὸς νὰ εἰδοποιήσῃ......»

Ἐν σχέσει μὲ τοὺς ἐ κ τ ο π ι ζ ο μ έ ν ο υ ς, οὐδὲν ἀκόμη τὸ ὁριστικὸν ἀπεφασίσθη, διότι ἡ Κυβέρνησις ἐτροποποίησε τὰς ἤδη ληφθείσας ἀποφάσεις της, ἀπολύουσα συνεχῶς τούτους, ἐνῷ εἶχε συμφωνηθῇ διά τινας ἐξ αὐτῶν νὰ γίνῃ μετατροπὴ ἢ μείωσις τῆς ποινῆς.

Ἐπὶ τῶν συμφωνιῶν οὐδεμία πληρεστέρα διαφώτισις.

Τὸ μέγα δι' ἐμὲ δίλημμα.

Δι' ἐμὲ ἐτίθετο ὠμῶς τὸ ζήτημα: ΕΙΡΗΝΗ ἢ ΣΥΝΕΧΙΣΙΣ ΤΟῦ ΑΓΩΝΟΣ;

Τὸ ἐρώτημα τοῦτο συνεχῶς μὲ ἐβασάνιζε, ἀπὸ τῆς ἐξαγγελίας τῆς ὑπογραφῆς τῆς συμφωνίας ἐν Λονδίνῳ, καὶ ἤδη μοῦ ἐτίθετο ἐπιτακτικώτερον.

Συνέχισις τοῦ ἀγῶνος ἐσήμαινε:

1) Πόλεμον ἐναντίον τῶν Ἄγγλων καὶ Τούρκων. Ὁ πόλεμος οὗτος οὐδόλως μὲ ἀνησύχει, διότι ἤμην εἰς θέσιν νὰ τὸν συνεχίσω.

2) Πιθανώτατα, ἐμφύλιον πόλεμον μεταξὺ Κυπρίων, διότι δὲν πρέπει νὰ ἀρνηθῇ κανεὶς ὅτι μία μερίς, τοὐλάχιστον ἡ εἰρηνόφιλος ἢ ἡ ἀρεσκομένη εἰς τὴν ἡσυχίαν, θὰ ἐστρέφετο ἐναντίον ἡμῶν. Ἐὰν ὅμως εἴχομεν κερδίσει μέχρι τῆς στιγμῆς τὸν ἔνοπλον ἀγῶνα, τοῦτο ὠφείλετο τόσον εἰς τὴν μαχητικότητα τῶν Ἑλλήνων Κυπρίων, ὅσον καὶ εἰς τὴν καθολικὴν

συμμετοχήν, ἔμμεσον ἢ ἄμεσον, εἰς τοῦτον τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Οἱ ἐλάχιστοι ἀντιδρῶντες ἀπεμονώθησαν τελείως καὶ κατέστησαν ἀκίνδυνοι.

3) Ἦτο βέβαιον, ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος, ἐφ' ὅσον ὑπέγραψε τὰς συμφωνίας, θὰ ἐστρέφετο πλέον ἐναντίον ἡμῶν καὶ φυσικὸν ἦτο νὰ παρασύρῃ μερίδα τινά, μικρὰν ἢ μεγάλην , τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

4) Τέλος μοῦ ἦτο δύσκολον, ἐφ' ὅσον δὲν εἶχον καμμίαν σχεδὸν ἐπικοινωνίαν μὲ τὴν Ἑλλάδα, νὰ ὑπολογίσω τὸν ἐκεῖ ἀντίκτυπον τῆς ἀποφάσεώς μου περί συνεχίσεως τοῦ ἀγῶνος, ὡς καὶ τὴν συμπαράστασιν ἢ μὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς τοῦτον, ἀνεξαρτήτως τῆς στάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία ἀσφαλῶς θὰ ἐστρέφετο ἀναφανδὸν ἐναντίον μας.

5) Ἡ ἐναντίον τοῦ ἀγῶνος στάσις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως θὰ μὲ ἠνάγκαζε νὰ στραφῶ πρὸς ἄλλας κατευθύνσεις, ὡς πρὸς τὴν διπλωματικὴν ἐκπροσώπησίν μας καὶ δὲν ἤμην εἰς θέσιν νὰ γνωρίζω, ἐὰν θὰ εὕρισκον ἀνταπόκρισιν παρ' ἄλλῳ Κράτει.

Τ' ἀνωτέρω ἦσαν σοβαρώτατα μειονεκτήματα διὰ τὴν συνέχισιν τοῦ ἀγῶνος, τὰ ὁποῖα καὶ ἔπρεπε νὰ σταθμίσω καλῶς, πρὶν ἢ λάβω ὁριστικὴν ἀπόφασιν.

Ἐν τούτοις, τίποτε δὲν μὲ ἐπτόει περισσότερον ἀπὸ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, τὸν ὁποῖον ἐθεώρουν ὡς τὸ σοβαρώτερον μειονέκτημα.

Καὶ ἐὰν μὲν ἐπρόκειτο περὶ χώρας μεγάλης ἐκτάσεως, παρεχούσης εὐρὺν χῶρον ἐλιγμοῦ καὶ κινήσεων καὶ δυνατότητας ἐπικοινωνίας μὲ τὸν ἔξω κόσμον, θὰ ἀντιμετώπιζα καὶ τὸ ἐνδεχόμενον ἐμφυλίου πολέμου, μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ ἐπεβαλλόμην ἀπολύτως καὶ ἀμέσως εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μέτωπον, καὶ δὲν θὰ ἐδίσταζα τότε νὰ συνεχίσω μόνος τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν Ἀγγλοτούρκων.

Δυστυχῶς, ἡ Κύπρος ἦτο πολὺ μικρὰ εἰς ἔκτασιν, ὥστε νὰ ἀναλάβω ἕνα τοιοῦτον ἀγῶνα νικηφόρως.

Τὰ ἀνωτέρω μὲ ἠνάγκασαν νὰ δεχθῶ, μὲ βαθυτάτην ὀδύνην, τὸ τετελεσμένον γεγονὸς καὶ νὰ διατάξω, ὡς ἀναπόφευκτον συνέπειαν τούτου, τὴν κατάπαυσιν τοῦ ἀγῶνος, ἀφίνων τὴν εὐθύνην διὰ τὴν σύναψιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν συμφωνιῶν εἰς τὴν πολιτικὴν ἡγεσίαν, χωρίς, βεβαίως, καὶ νὰ ἐγκρίνω ποσῶς ταύτας.

Τὸ ζήτημα τῆς ἀμνηστίας μὲ ἀπησχόλει ἤδη σοβαρῶς. Ἔπρεπε νὰ λυθῇ ἱκανοποιητικῶς καὶ ἀξιοπρεπῶς. Τὴν 3ην Μαρτίου, ἔλαβα τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν τοῦ Ἕλληνος Προξένου, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 1 Μαρτίου :

«Παρεκλήθην ἀπὸ τὴν Α.Ε. τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Εὐάγγελον Ἀβέρωφ — Τοσίτσα, ὅπως διαβιβάσω εἰς Ὑμᾶς τὰς εὐχαριστίας του διὰ τὴν ἐπιστολήν σας. (Σημ. Ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἀπὸ 22 Φεβρουαρίου ἐπιστολῆς μου, περὶ ἧς γίνεται ἀνωτέρω μνεία). Ὁ κ. Ἀβέρωφ ἐπέμεινε παρὰ τῇ Ἀγγλικῇ πλευρᾷ, ὅπως τόσον ὑμεῖς, ὅσον καὶ οἱ ἄνδρες, οὓς θέλετε παραλάβει μεθ' ὑμῶν, κατέλθουν εἰς τόπον ἐπιβιβάσεως καὶ ἀναχωρήσουν μετὰ τῶν ὅπλων των. Σχεδὸν ἐδόθη ὑπόσχεσις εἰς τὸν κ. Ὑπουργὸν ὅτι τοῦτο θὰ ἐπιτραπῇ, χωρὶς νὰ προαγγελθῇ ἐπισήμως. Ἐπίσης εἰς τὸν κ. Ὑπουργὸν παρεσχέθη ἡ διαβεβαίωσις ὅτι ὁ Κυβερνήτης ἐξετάζει συμπαθῶς τὴν συγκέντρωσιν τῶν ὅπλων τῆς Ὀργανώσεως, τὴν φρούρησιν αὐτῶν καὶ τὴν παράδοσίν των εἰς τὴν νέαν Πολιτείαν.

»Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, ὁ κ. Ὑπουργὸς νομίζει ὅτι καλύπτονται πλήρως ἅπαντες οἱ ὑφ' ὑμῶν διατυπωθέντες ὅροι καὶ ἐξασφαλίζεται ἀξιοπρεπὴς τακτοποίησις τῆς θέσεως τόσον Ὑμῶν, ὅσον καὶ τῶν ἀμέσων συνεργατῶν σας. Ὁ κ. Ὑπουργὸς εἶναι τῆς γνώμης ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ ζητήσητε, ὅπως σᾶς ἀκολουθήσουν ἅπαντες οἱ καταζητούμενοι, οἱ διαλαμβανόμενοι εἰς τὸν κατάλογον, ὁ ὁποῖος, ὡς μοὶ ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου, ἐγνωστοποιήθη ἐμπιστευτικῶς σήμερον εἰς τὴν Α.Μ. τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ ὁ ὁποῖος διαλαμβάνει 17 ὀνόματα.

»Ἐν σχέσει πρὸς τὸ μέσον μεταφορᾶς, ἡ Β. Κυβέρνησις προτίθεται νὰ ἀποστείλῃ τὴν ὁρισθησομένην ἡμέραν ἐπαρκῆ ἀριθμὸν ἀεροπλάνων ΝΤΑΚΟΤΑ ἢ ἐὰν προτιμᾶτε πολεμικὸν σκάφος (πλοῖον).

»Ὡς πρὸς τὰς ἠθικὰς ἀμοιβάς, ὁ κ. Ὑπουργὸς λέγει, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀπορρίψετε ταύτας, διότι εἶναι γενικὴ ἐπιθυμία, εἰς ἣν συμμετέχουν οἱ Α.Α.Μ.Μ. οἱ Βασιλεῖς, ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ἡ Β. Κυβέρνησις καὶ ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνικὸς λαός, μὲ μόνην ἴσως ἐξαίρεσιν τὴν ἀριστεράν. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ὁ κ. Ὑπουργὸς νομίζει, ὅτι δὲν θὰ δυνηθῆτε ν' ἀπορρίψετε τὴν ἀνάκλησιν Ὑμῶν εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν, τὴν προαγωγὴν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Ἀντιστρατήγου καὶ τὴν ἀπονομὴν Μεγαλοσταύρου. Ὁ κ. Ὑπουργὸς ἐξακολουθεῖ τὴν προσπάθειάν του, ὅπως ἔλθῃ ἐνταῦθα, ἵνα σᾶς συνοδεύσῃ κατὰ τὴν ἀναχώρησίν σας καὶ τῶν συνεργατῶν σας. Φρονεῖ, ὅτι, ἐφ' ὅσον τὰ γεγονότα θὰ ἐξελιχθοῦν ραγδαίως καὶ ἐξασφαλίζονται ὅροι ἀξιοπρεπεῖς, τόσον εἰς Ὑμᾶς, ὅσον καὶ διὰ τοὺς συνεργάτας σας, θὰ ἦτο καλὸν νὰ λάβητε τὴν ἀπόφασίν σας τὸ ταχύτερον δυνατόν. Θεωρεῖ, ὅτι ἡ παράτασις τῆς ἐν Κύπρῳ παραμονῆς σας δύναται νὰ σᾶς

ἐκθέση εἰς ἀτυχῆ ἐπεισόδια μὲ ἐξάλλους Τούρκους ἢ Βρεττανούς. Τέλος ὁ κ. Ὑπουργὸς παρακαλεῖ νὰ Σᾶς μεταδώσω ὅτι μὲ μεγάλην συγκίνησιν σκέπτεται τὴν στιγμὴν τῆς συναντήσεώς του μεθ' Ὑμῶν».

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἀπήντησα, ὅτι ἐπὶ μὲν τοῦ ζητήματος τῆς ἀμνηστίας θὰ ἔλθω εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ ὑπεγράμμισα, ὅτι πρέπει νὰ ἀποφευχθῆ ἡ ἐκτόπισις τῶν 17 καταζητουμένων, ὡς πρὸς δὲ τὸ ζήτημα τῶν ἠθικῶν ἀμοιβῶν, ἐπανέλαβον, ὡς καὶ ἄλλοτε ἐδήλωσα, ὅτι δὲν ἐπεθύμουν νὰ δεχθῶ οὐδεμίαν τοιαύτην.

Παρὰ τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ ἐπέμεινα, ὅπως μὴ ἐκτοπισθοῦν οἱ 17 καταζητούμενοι, ἐξ ὧν οἱ 10 ἦσαν τομεάρχαι. Μετὰ ἀμφιταλαντεύσεις καὶ ἀναβολὰς τοῦ Κυβερνήτου, τελικῶς οὗτος ὑπεχώρησε καὶ τὴν 8ην Μαρτίου ἐκοινοποίησε τοὺς ὅρους ἀμνηστίας, οἱ ὁποῖοι ἐτροποποίουν οὐσιωδῶς τοὺς κοινοποιηθέντας τὴν 28ην Φεβρουαρίου. Διὰ τῶν ὅρων τούτων ἅπαντες ἠμνηστεύοντο καὶ ἠλευθεροῦντο, πλὴν 23 καταδίκων ἐν Ἀγγλίᾳ, οἱ ὁποῖοι θὰ ἀπελύοντο τῶν φυλακῶν, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μεταβοῦν εἰς Ἑλλάδα. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Διγενή, οὗτος θὰ ἠδύνατο νὰ μεταβῆ ἐν ἀσφαλείᾳ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

« ΠΑΥΣΑΤΕ ΠΥΡ »...

Ἀφοῦ ἐρρυθμίσθη ἱκανοποιητικῶς καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἀμνηστίας (τὸ τῶν ὅπλων ἐρρυθμίσθη ἤδη, ὡς ἀλλαχοῦ ἀναγράφεται), ἐξέδωκα καὶ ἐκυκλοφόρησα τὴν 9ην Μαρτίου τὴν ἀκόλουθον προκήρυξιν, διὰ τῆς ὁποίας διέτασσα ΚΑΤΑΠΑΥΣΙΝ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ.

«ΠΡΟΣ
ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΛΑΟΝ

»Ὅταν τὴν 1ην Ἀπριλίου 1955 ὕψωσα τὴν σημαίαν τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος, ἔταξα ὡς σκοπὸν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Κύπρου καὶ ἐζήτησα τὴν ὑποστήριξιν οὗ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ καὶ τὴν συμπαράστασιν ὁλοκλήρου τοῦ Ἔθνους, αἵτινες καὶ μοῦ παρεσχέθησαν πλήρως κατὰ τὸν τετραετῆ σκληρὸν ἀγῶνά μας.

»Ἤδη, κατόπιν τῆς μεταξὺ τῶν Κυβερνήσεων Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας συμφωνίας τῆς Ζυρίχης, ἡ ὁποία ἐπεκυρώθη ἐν Λονδίνῳ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἐθνάρχου Μακαρίου [καὶ τῶν ὑπὸ τούτου ὁρισθέντων ὡς ἀντιπροσώπων τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ], εἶμαι ὑποχρεωμένος

»ΝΑ ΔΙΑΤΑΞΩ ΚΑΤΑΠΑΥΣΙΝ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ.

»Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ ἐδέχετο τὴν συμφωνίαν καὶ θὰ συνέχιζε τὸν ἀγῶνα, θὰ ΕΔΙΧΑΖΕ ὄχι μόνον τὸν Κυπριακὸν Λαόν, ἀλλὰ πιθανῶς καὶ ὁλόκληρον τὸ Ἔθνος, τὰ δὲ ἀποτελέσματα τοῦ Ἐθνικοῦ διχασμοῦ θὰ ἦσαν ἀπείρως καταστρεπτικώτερα ἀπὸ τὰ τοιαῦτα, τὰ ὁποῖά τινες νομίζουν, ὅτι θὰ ἐπιφέρῃ ἡ δοθεῖσα λύσις [«συμβιβασμοῦ», ἡ ὁποία ἀσφαλῶς δὲν ἱκανοποιεῖ τοὺς πόθους μας].

»Τὸ κατ' ἐμέ, εἶναι προτιμοτέρα ἡ λύσις αὐτή, ἔστω καὶ ἐὰν δὲν εἶναι ἐκείνη, ποὺ ἀνεμέναμεν καὶ ἡ ὁποία θὰ ἱκανοποίει τοὺς πόθους μας, παρὰ ὁ ἐθνικὸς διχασμός, γιατὶ σ'ἕνα τέτοιον διχασμὸν ΘΑ ΤΑ ΧΑΣΩΜΕΝ ΟΛΑ.

»Ἀντὶ τοῦ πολεμικοῦ παιᾶνος, θὰ σημάνω σήμερον ΟΜΟΝΟΙΑΝ, ΕΝΟΤΗΤΑ, ΑΓΑΠΗΝ, ἵνα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων καὶ τῆς τέφρας τῆς ἀπαστραπτούσης ἀπὸ δόξαν καὶ ἐθνικὸν μεγαλεῖον Κυπριακῆς ἐποποιΐας ἀνοικοδομήσετε τὸ νέον οἰκοδόμημα τῆς νεαρᾶς Δημοκρατίας.

»Εἰς τοὺς πρωτεργάτας αὐτῆς ἐναπόκειται ἤδη νὰ τὴν ὁδηγήσουν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εὐημερίας καὶ τῆς προόδου. Ὅσον ἀφορᾷ ἐμέ, ἀποφασισμένος νὰ μὴν ἀναμιχθῶ εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν δημοσίαν ζωήν, τόσον ἐν Κύπρῳ, ὅσον καὶ ἐν Ἑλλάδι, θὰ παρακολουθῶ μὲ ἀγωνίαν ἐκ τοῦ μακρόθεν τὰ βήματα τῆς πολυβασανισμένης καὶ αἱματοβρέκτου Πατρίδος μου καὶ θὰ συμμερίζωμαι μαζί σας τὴν χαρὰν καὶ τὸν πόνον σας, [καὶ εἰς τὴν ὁποίαν, παρὰ τὰς προσπαθείας μου, ἡ πολιτικὴ δὲν κατώρθωσε νὰ δώσῃ εἰς τὸ ἀκέραιον ἐκεῖνο, ποὺ ἐπεθύμουν: ΤΗΝ ΠΛΗΡΗ ΚΑΙ ΑΔΕΣΜΕΥΤΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ.

»Ἡ Κύπρος εἶναι πολὺ μικρὰ εἰς ἔκτασιν διὰ νὰ ἐπιτελέσω μόνος ἔργον μεγαλύτερον ἐναντίον μιᾶς πανισχύρου αὐτοκρατορίας].

»Ἔχω τὴν συνείδησιν ἥσυχον, ὅτι ἔπραξα τὸ καθῆκόν μου· ἔργον τῆς πολιτικῆς ἦτο νὰ ἐκμεταλλευθῆ τοὺς ἐπικοὺς ἀγῶνας τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ. Καὶ αὕτη τοὺς ἐξεμεταλλεύθη ὅπως ἠδυνήθη ἢ ὅπως ἐνόμισε καλύτερον.

ΝΥΝ, ΟΦΕΙΛΟΜΕΝ ΝΑ ΠΕΙΘΑΡΧΗΣΩΜΕΝ

»Συσπειρωθῆτε ΟΛΟΙ, ΗΝΩΜΕΝΟΙ, πέριξ τοῦ ΕΘΝΑΡΧΟΥ, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ σήμερον σύμβολον ΕΝΟΤΗΤΟΣ καὶ ΙΣΧΥΟΣ καὶ βοηθήσατε τοῦτον εἰς τὸ δύσκολον ἔργον του.

»Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐπιθυμία μου, πρὸς τὴν ὁποίαν καλῶ πάντας νὰ συμμορφωθοῦν.

Ε.Ο.Κ.Α. Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ».

Σημείωσις

Αἱ ἐντὸς ἀγκυλῶν φράσεις ἀφῃρέθησαν τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου, κατόπιν ἐπιστολῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πρὸς ἐμέ, δι' ἧς μὲ παρεκάλει, ἐὰν συμφωνῶ, «νὰ τὰς ἀπαλείψω διὰ νὰ μὴ μειωθῆ ἡ πίστις τοῦ λαοῦ πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶναι πλέον τετελεσμένον γεγονὸς καὶ πρὸς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἀφοσιωθῆ μὲ ἐνθουσιασμὸν καὶ ἀγάπην».

Συγχρόνως ἐκοινοποίησα εἰς τοὺς τομεῖς τὴν ἀκόλουθον διαταγήν, δι' ἧς ἐξέφραζα ὅλον τὸν πόνον μου διὰ τὰς συμφωνίας καὶ ἐγνώριζα τοὺς λόγους, δι' οὓς ἠ ν α γ κ ά σ θ η ν νὰ τὰς δεχθῶ ὡ ς τ ε τ ε λ ε σ μ έ ν ο ν γ ε γ ο ν ό ς.

«ΠΡΟΣ
ΤΟΥΣ ΑΓΩΝΙΣΤΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΑ

»Ἦλθεν ἡ στιγμή, ἀντὶ πολεμικοῦ παιᾶνος καὶ πολεμικῶν διαταγῶν, νὰ σᾶς κοινοποιήσω τὰς σκέψεις μου ἐπὶ τῆς ἐπιτευχθείσης συμφωνίας διὰ τὴν πολιτικὴν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ.

»Εἶναι πανελληνίως ἀνεγνωρισμένον, ὅτι ἡ ΕΟΚΑ ἐπετέλεσεν ἔργον μεγάλον καὶ ἔδωσεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διπλωματίαν πολλὰ «ἀτοῦ», ὥστε καὶ τὰ ἐπιτεύγματα τῆς ἐπελθούσης συμφωνίας νὰ ὀφείλωνται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸν ἡρωϊκὸν ἀγῶνα ἀντιστάσεως τῆς Ὀργανώσεως.

»Τὸ ἐπιτελεσθὲν ὑφ' ὑμῶν ἔργον κατὰ τὴν τετραετίαν εἶναι μεγάλον καὶ στέκεται τόσον ψηλά, ὅσον ψηλὰ στέκεται καὶ ἡ δόξα σας, ἡ ὁποία μεσουρανεῖ στὸ παγκόσμιον στερέωμα. Ἡ πανελλήνιος ἀναγνώρισις τῶν θυσιῶν καὶ ἀγώνων σας πρέπει νὰ εἶναι ἡ καλυτέρα ἠθικὴ ἱκανοποίησις καὶ ὁ μεγαλύτερος τίτλος τιμῆς διὰ σᾶς.

»Ἤδη ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τέρμα. Μία συμφωνία ὑπεγράφη, ἡ ὁποία καθορίζει τὸ μέλλον τῆς Κύπρου. Αὐτὴ δὲν ἱκανοποιεῖ πλήρως τοὺς πόθους μας, ἀλλὰ εἶναι πάντως ἓν βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ σπᾷ τὰ δεσμὰ τῆς δουλείας, εἶναι ἐκείνη τὴν ὁποίαν ἡ δ ι π λ ω μ α τ ί α ἦ τ ο δ υ ν α τ ὸ ν ν ὰ ἐ π ι τ ύ χ ῃ ὑ π ὸ τ ὰ ς σ η μ ε ρ ι ν ὰ ς δ ι ε θ ν ῶ ς π ο λ ι τ ι κ ὰ ς ἐ ξ ε λ ί ξ ε ι ς, ὡς αὐτὴ διατείνεται.

»Τὰ ὅπλα μόνα καὶ μάλιστα σὲ μιὰ μικρὴ νῆσον, ἡ ὁποία ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ μία πανίσχυρη αὐτοκρατορίαν, θὰ ἀντιληφθῆτε καὶ μόνοι σας, ὅτι δὲν δύνανται νὰ δώσουν τελικὴν λύσιν. Χρειάζεται ἡ πολιτική, ἡ ὁποία νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐνόπλου συρράξεως μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ πολιτικὴν λύσιν. Καὶ ἡ πολιτικὴ μᾶς λέγει, ὅτι ἔπραξε πᾶν τὸ δυνατὸν καὶ δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ περισσότερα τῶν ὅσων ἐπέτυχεν.

»Ὁμολογουμένως, ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀναγγελίας τῆς συμφωνίας τῆς Ζυρίχης μέχρι σήμερον διῆλθον στιγμὰς ἀγωνίας καὶ ἀνεμέτρησα τὰς εὐθύνας μου ἀπέναντι ὑμῶν, ἀπέναντι τῆς Κύπρου, ἀπέναντι τοῦ Πανελληνίου, ἐὰν ἔπρεπε νὰ δεχθῶμεν μίαν συμφωνίαν, ἡ ὁποία δὲν ἱκανοποιοῦσεν εἰς τὸ ἀκέραιον τοὺς πόθους μας, ἢ ἐὰν ἔπρεπε νὰ τὴν ἀπορρίψω καὶ νὰ συνεχίσω τὸν ἀγῶνα.

»Μακρὰν πάσης προκαταλήψεως, παντὸς δεσμοῦ, πάσης ἐπηρείας καὶ μὲ γνώμονα μόνον τὸ ἐθνικὸν συμφέρον κατέληξα εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι περαιτέρω συνέχισις τοῦ ἀγῶνος θὰ εἶχε τὰ ἑξῆς καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα.

»Α) Δὲν θὰ εἶχε τὴν ὁμόθυμον ὑποστήριξιν ὁλοκλήρου τοῦ Ἔθνους καὶ τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ, ἐφ' ὅσον ἡ συμφωνία ἐπεκυρώθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ἐθνάρχου.

»Β) Θὰ ΕΔΙΧΑΖΕ τὴν Κύπρον καὶ ἴσως καὶ ὁλόκληρον τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, μὲ καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα.

»Μὲ ἀνατριχίασιν ἀναλογίζομαι σήμερον τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἐθνικοῦ διχασμοῦ, εἰς τὴν διένεξιν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου - Ἐλευθερίου Βενιζέλου, διχασμοῦ, ὃν ἔζησα καὶ ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον κατέστρεψε τὰ ὄνειρα τῆς Μ. Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ἐβάρυνε ἐπὶ ὁλοκλήρου τοῦ Ἔθνους ἐπὶ δεκαετηρίδας ἀπὸ τὸ 1916, μὲ τραγικὰς συνεπείας καὶ ἀποκορύφωμα τούτων τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφήν.

»Μέχρι σήμερον ἀκόμη δὲν ἔχει οὗτος ἐξαλειφθῇ τελείως. Εἶναι προτιμοτέρα μία λύσις, ἔστω καὶ ὀλιγώτερον καλή, παρὰ ἕνας ἐθνικὸς διχασμός, διότι μπροστὰ στὸν τελευταῖον τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ ὄρθιον.

»Ὑπὸ τοιαύτας πιθανὰς προοπτικὰς τῶν τρομερῶν συνεπειῶν ἑνὸς ἐθνικοῦ διχασμοῦ, μὲ ἀμφίβολα ἀποτελέσματα συνεχίσεως ἑνὸς ἀγῶνος, χωρὶς τὴν ὁμόθυμον ὑποστήριξιν ὅλων, ΗΝΑΓΚΑΣΘΗΝ νὰ δεχθῶ τὴν ἐπελθοῦσαν συμφωνίαν.

»Ὁ ἄδολος πατριωτισμός μου, ἡ ἀγάπη μου πρὸς τὴν Κύπρον, ἡ εὐθύνη μου, ὅπως μὴ καταστρέψω τὸ ἐπιτελεσθὲν ἔργον εἰς τὸ πολεμικὸν πεδίον, ἡ εὐθύνη μου διὰ τὰς τραγικὰς συνεπείας ἑνὸς διχασμοῦ μὲ ἤγαγεν εἰς τὴν λῆψιν τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς.

»Δὲν ἠθέλησα προηγουμένως νὰ ζητήσω τὴν γνώμην σας, πρὶν ἢ καταλήξω εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους :

»Δὲν εἴχατε στοιχεῖα διὰ νὰ κρίνετε ἐν τῷ συνόλῳ μίαν συμφωνίαν, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ κριθῇ ὄχι μόνον εἰς τὰ πλαίσια τῆς Κυπριακῆς πραγματικότητος, ἀλλὰ καὶ τῆς ΔΙΕΘΝΟΥΣ τοιαύτης.

»Β) Ἐπιθυμῶ ὡς στρατιωτικὸς Ἀρχηγὸς νὰ ἀναλάβω μόνος καὶ ἀκεραίαν τὴν εὐθύνην, μὴ ἐπιθυμῶν νὰ μεταβιβάσω ταύτην καὶ εἰς τοὺς ὤμους τῶν ὑφισταμένων μου.

»Γ) Ἡ Ὀργάνωσις, ὡς στρατιωτική, ὀφείλει νὰ πειθαρχήσῃ εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχηγοῦ της. Συνεπῶς κάμνω ἔκκλησιν πρὸς ὑμᾶς, ὅπως πάντες πειθαρχήσετε εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ ΑΡΧΗΓΟΥ ΣΑΣ περὶ ΚΑΤΑΠΑΥΣΕΩΣ τοῦ ἀγῶνος, ἣν κοινοποιῶ διὰ τοῦ ἀποστελλομένου φυλλαδίου, τὸ ὁποῖον νὰ κυκλοφορήσετε.

»Ἐπιθυμῶ πίστιν, συμμόρφωσιν πρὸς ταύτην, ὥστε νὰ μὴ παρουσιασθῇ κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτὴν στιγμὴν ρῆγμα εἰς τὰς τάξεις μας, αἱ ὁποῖαι πρέπει τοὐναντίον νὰ ἐμφανισθοῦν μὲ ΑΡΡΑΓΕΣ ΜΕΤΩΠΟΝ καὶ ΣΙΔΗΡΑΝ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑΝ, χαρακτηριστικὰ ποὺ ἐκίνησαν τὸν θαυμασμὸν καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἐχθρῶν μας. Δὲν πρέπει τὴν τελευταίαν στιγμὴν νὰ χάσωμεν ὅ,τι ἀπεκτήσαμεν ὡς Ὀργάνωσις εἰς τετραετῆ σκληρὸν ἀγῶνα . . .

»Εἰς μίαν ἀνεξάρτητον Δημοκρατίαν τῆς Κύπρου τὸ μέλλον τῶν ἀγωνιστῶν διανοίγεται εὐρὺ καὶ αὐτοὶ αὔριον θὰ ἀποτελέσουν τοὺς στυλοβάτας της. Θὰ σᾶς παρακολουθῶ καὶ θὰ σᾶς βοηθήσω.

»Εὐχαριστῶ πάντας διὰ τὴν πολύτιμον συνεργασίαν σας, ἡ ὁποία θὰ μοῦ μείνῃ ἡ καλυτέρα ἀνάμνησις τῆς ζωῆς μου καὶ θὰ ἀποτελέσῃ τὸν καλύτερον ψυχικόν μου σύνδεσμον μεθ' ὑμῶν.

»Ἕκαστος ἐξ ὑμῶν θὰ εὑρίσκῃ πάντα σὲ μένα τὸν ΑΡΧΗΓΟΝ ΤΟΥ, ὁ ὁποῖος θὰ τὸν περιβάλῃ μὲ στοργὴν καὶ ἀγάπην καὶ ὁπουδήποτε καὶ ἂν εὑρίσκωμαι θὰ δέχωμαι πάντα ἀγωνιστὴν μὲ ἀγαλλίασιν. Γιατὶ δὲν θὰ

λησμονήσω ποτὲ τοὺς συνεργάτας τῆς ΝΙΚΗΣ μας καὶ τοὺς συνεργάτας μου εἰς στιγμὰς κινδύνων καὶ ἀγωνίας.

»Αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἀναλογίζομαι ἐκείνους, ποὺ μᾶς λείπουν καὶ οἱ ὁποῖοι πέσανε κάτω ἀπὸ τὸ ἁγιασμένο φλάμπουρο τῆς Κυπριακῆς ἀπελευθερωτικῆς ἐξεγέρσεως καὶ προσμένω τὴν εὐλογημένην ἐκείνην ὥραν γιὰ νὰ κρεμάσω χρυσᾶ λιβανιστήρια καὶ ἀμάραντα στέφανα στὸ ἀθάνατο μαυσωλεῖόν τους......»

Τὴν ἑσπέραν τῆς 9ης Μαρτίου ἐγένετο ἡ πρώτη συνάντησίς μου μὲ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον. Συνεζητήσαμεν ἐπὶ 3.30 ὥρας. Μοῦ ἐξέθεσε ὅσα καὶ εἰς τὸν κ. Ἀντώνιον Γεωργιάδην, ἀναφερόμενα ἀνωτέρω, ὑπεγράμμισε δὲ ὅτι ἠναγκάσθη ὁ ἴδιος νὰ ὑπογράψῃ τὰς συμφωνίας εἰς Λονδῖνον, πιεσθείς.

Ἕνας ἐπικὸς ἀγών, ἄνευ προηγουμένου εἰς τὴν ἱστορίαν, ΕΛΗΞΕ.

Ἐγώ, εἷς τῶν δημιουργῶν του, ἐπαφίεμαι εἰς ὅσους τὸν παρηκολούθησαν νὰ ἐξαγάγουν τὰ συμπεράσματα καὶ εἰς τὸν ἱστορικὸν νὰ τὸν κρίνῃ.

Μὲ βαρυαλγοῦσαν ψυχὴν ἑτοιμάζομαι νῦν νὰ ἐγκαταλείψω τὸ νησί, ὅπου ἐγεννήθην καὶ διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ὁποίου ἠγωνίσθην. Ὡς πρώτην ὑποχρέωσίν μου ἐθεώρησα νὰ εὐχαριστήσω ὅλους τοὺς ἀγωνιστὰς καὶ πρὸς τοῦτο ἀπηύθυνα τὴν 13ην Μαρτίου τὰς ἀκολούθους ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς «ΓΕΝΝΑΙΟΥΣ ΜΑΧΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΑ» καὶ «ΤΗΝ ΑΛΚΙΜΟΝ ΝΕΟΛΑΙΑΝ ΕΟΚΑ (ΑΝΕ)»:

13-3-59

ΓΕΝΝΑΙΟΙ ΜΑΧΗΤΑΙ ΤΗΣ ΕΟΚΑ

«Τὸ κροτάλισμα τῶν αὐτομάτων καὶ ὁ βρόντος τῶν ἐκρήξεων ἐσταμάτησε.

Τὸν πολεμικὸν παιᾶνα ἀντικατέστησε τὸ προσκλητήριον διὰ τὴν εἰρηνικὴν ἐξόρμησιν τῆς ἀναδημιουργίας. Χωρὶς νὰ σταματήσετε, ριχτῆτε μὲ τὴν ὁρμήν, ποὺ σᾶς χαρακτηρίζει, στὴν εἰρηνικὴν μάχην, γιὰ νὰ κτίσετε περίλαμπρον τὸ νέον οἰκοδόμημα τῆς Κυπριακῆς Πολιτείας, μὲ ἀρχιτέκτονα τὸν ΕΘΝΑΡΧΗΝ.

Δὲν ὑπάρχει καλυτέρα ἠθικὴ ἱκανοποίησις γιὰ τὸν ἁγνὸν ἀγωνιστὴν ἀπὸ τοῦ νὰ βλέπῃ τοὺς καρποὺς τῶν ἀγώνων του νὰ ἀξιοποιοῦνται καὶ νὰ καρποῦνται ὑπὸ τοῦ συνόλου.

Τὴν στιγμήν, ποὺ ἀποχωρίζομαι ἀπὸ σᾶς, ἀφήνω τὰς τελευταίας μου ὑποθήκας, τὰς ὁποίας νὰ τηρήσετε μὲ εὐλάβειαν, ὅπως ἐτηρήσατε καὶ τὲς πολεμικὲς διαταγές μου.

ΟΜΟΝΟΙΑ καὶ ΑΓΑΠΗ μεταξύ σας. Ὁ ἀτομικὸς ἐγωϊσμὸς καὶ ἡ ἀτομικὴ φιλοδοξία νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν θέλησιν τοῦ ΕΘΝΑΡΧΟΥ, πρὸς τὸν ὁποῖον ὀφείλετε ΑΠΟΛΥΤΟΝ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑΝ. Μὲ τὸ αἷμα τῶν νεκρῶν ἀγωνιστῶν μας ἐθεμελιώθη τὸ οἰκοδόμημα τῆς Κυπριακῆς Πολιτείας. Μὲ τοὺς ὤμους τοὺς δικούς σας θὰ στηριχθῇ αὐτή. Ἀλλοίμονον, ἐὰν δὲν θελήσετε νὰ τὴν στηρίξετε καὶ κατακρημνισθῇ. Τὸ ὄνειρό μου εἶναι νὰ ἐπιστρέψω κάποτε στὴν Κύπρο καὶ νὰ δῶ τὸ οἰκοδόμημα αὐτὸ περίλαμπρον, ἐσᾶς δὲ τοὺς εὐτυχεῖς ἰδιοκτήτας του ἀπολαμβάνοντας τῶν καρπῶν τῶν κόπων καὶ θυσιῶν σας.

Σᾶς ἀποχαιρετῶ μὲ πόνον, ἀλλὰ καὶ εὐτυχής, γιατὶ ἀπὸ τώρα θὰ ἀρχίσῃ καὶ γιὰ σᾶς μιὰ περίοδος εὐτυχίας, στὴν ὁποίαν ἀπὸ μακρόθεν θὰ συμμετέχω.

Ε.Ο.Κ.Α. — Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ

13-3-59

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΛΚΙΜΟΝ ΝΕΟΛΑΙΑΝ ΕΟΚΑ (ΑΝΕ)

Σὲ καμάρωνα. Σὲ ἐθαύμαζα. Ἡ ψυχή μου ἐσκίρτα στὴν ὁρμὴ τῶν ἐθνικῶν ἐκδηλώσεών σου. Ἔννοιωθα τὸν παλμό σου, ὁ ὁποῖος μὲ ἔσπρωχνε στὰς πιὸ τολμηρὰς ἀποφάσεις μου, γιατὶ ἤξερα πὼς θὰ σὲ εὕρισκα πάντα πλάϊ μου, ἐκτελεστὴν πιστόν, ἀλλὰ καὶ τολμηρόν.

Χάραξες τὸν δρόμον, ποὺ πρέπει νὰ ἀκολουθῇ ἡ νεολαία στοὺς ἀγῶνας τοῦ Ἔθνους. Τὸ παράδειγμά σου θὰ ἐμπνέῃ τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Ἡ Κύπρος, ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ἐγὼ ὁ Ἀρχηγός σου, σὲ καμαρώνουμε. Σὲ λίγο, μὲ πόνον θὰ σὲ ἀποχωρισθῶ. Σοῦ ἀφήνω ὅμως μιὰ ὑποθήκη, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ τηρήσῃς:

Μὲ τὴν κατάπαυσιν τοῦ μαχητικοῦ ἀγῶνος ἡ ἀποστολή σου δὲν ἐτελείωσε. Τώρα ἀρχίζει ὁ εἰρηνικὸς ἀγὼν διὰ τὴν ἀξιοποίησιν ὅλων ἐκείνων, ποὺ ἀπεκτήσαμε μὲ αἷμα. Προσηλωμένοι πιστὰ στὴν ἰδέα τῆς Πατρίδος, ἡνωμένοι σὲ ἀρραγεῖς τάξεις, πειθαρχημένοι σὰν στρατιῶται τῆς Πατρίδος, νὰ σταθῆτε δίπλα ἀπὸ τὸν ἀρχιτέκτονα τοῦ νέου οἰκοδομήματος, τὸν ΕΘΝΑΡΧΗΝ, καὶ νὰ τὸν βοηθήσετε στὸ ἔργον του. Ὅπως φάνηκες γενναία στὴν δυναμικὴ ἀναμέτρησι μὲ τὸν δυνάστη, ἔτσι πρέπει νὰ φανῇς τολμηρή, πειθαρχημένη, ἐργατικὴ στὴν ἀναμέτρησιν μὲ τὰς δυσκολίας τῆς δημιουργίας τοῦ νέου κράτους γιὰ τὴν εἰρηνικὴν ἐπιβίωσιν.

Σὲ εὐχαριστῶ, σὲ συγχαίρω, σὲ θαυμάζω γιὰ τὸ ἔργον, ποὺ ἐπετέλεσες μέχρι σήμερον. Θὰ ζήσω μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι κάποτε θὰ ἐπιστρέψω στὴν Κύπρο γιὰ νὰ σὲ καμαρώσω καὶ πάλιν καὶ νὰ ξαναζήσω μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα τῶν ἐθνικῶν παλμῶν σου.

Καὶ ἡ ἡμέρα αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ εὐτυχεστέρα τῆς ζωῆς μου.

Σὲ ἀποχαιρετῶ, ἀφήνοντάς σου ὅλην τὴν ἀγάπην μου.

Ε.Ο.Κ.Α.— Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ

Ὀλίγον πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου ἐκ Κύπρου.—Ἡ συνάντησίς μου μὲ τοὺς ἀγωνιστάς.

Ἡ ἐπιθυμία μου ἤδη ἦτο νὰ ζήσω ὀλίγας στιγμὰς μεταξὺ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ νὰ προσκυνήσω τοὺς τάφους ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔπεσαν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν μου εἰς τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Κύπρου.

Ὁ δυνάστης ὅμως δὲν ἐφάνη τόσον ἱπποτικὸς ὥστε νὰ τὸ ἐπιτρέψῃ.

Ἐπέδειξε καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὴν ἰδίαν νοοτροπίαν, ἡ ὁποία καὶ εἰς τὸ παρελθὸν δὲν τοῦ ἐπέτρεψε νὰ ἀναγνωρίσῃ γενναίας καὶ ἡρωϊκὰς πράξεις καὶ νὰ ἀποκαλυφθῇ ἐνώπιον τούτων.

Ὑπάρχουν ὅμως στιγμαί, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἀτομικὸς ἐγωϊσμὸς πρέπει νὰ ὑποχωρῇ πρὸ τῆς ἡρωϊκῆς θυσίας ἢ ἀκόμη νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς μίαν δικαίαν ἀπαίτησιν ἡρωϊκοῦ ἀντιπάλου, διότι ὁ ἀνταποκρινόμενος, μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ ταπεινοῦται, δεικνύει ἀνωτερότητα καὶ ὑψηλοφροσύνην.

Δυστυχῶς, οἱ ἐν Κύπρῳ Ἄγγλοι μᾶς ἔδειξαν, ὅτι ἔπαυσαν νὰ εἶναι, τοὐλάχιστον, «Κύριοι».

Ἐφ' ὅσον ἡ ἐπιθυμία μου αὕτη δὲν ἱκανοποιήθη, ἐπεζήτησα, τοὐλάχιστον, συνωμοτικῷ τῷ τρόπῳ νὰ σφίξω τὸ χέρι καὶ νὰ ἐναγκαλισθῶ τοὺς τομεάρχας καὶ λοιποὺς ἀμέσους συνεργάτας μου. Πράγματι, ἡ συνάντησις ἐγένετο τὴν ἑσπέραν τῆς 15ης Μαρτίου εἰς τὰς ἐν Λευκωσίᾳ οἰκίας τῶν Ἠλιάδη καὶ Γαβριηλίδη, ἀφοῦ ἐλήφθησαν σχετικαὶ προφυλάξεις.

Ἡ στιγμὴ τῆς συναντήσεως μὲ τοὺς ἀμέσους συνεργάτας μου ὑπῆρξε, τῇ ἀληθείᾳ, ἐξόχως συγκινητική. Οὐδέποτε θὰ τὴν λησμονήσω...... Τινὰς τούτων ἔβλεπα διὰ πρώτην φοράν. Καὶ ὅμως οὗτοι ἐπειθάρχουν εἰς ἐμὲ καὶ ἐπετέλεσαν ἡρωϊκὰς πράξεις ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν μου. Ἐκεῖνοι ἀνέμενον νὰ ἴδουν τὸν Ἀρχηγόν των, ὁ ὁποῖος τοὺς καθωδήγει, τοὺς ἐνέπνεε καὶ παρέμεινε πάντα κοντά των στοργικός, ἐμψυχωτής, ἄκαμπτος, ἀκατάβλητος. Ἐγὼ δὲ

Ὁ Διγενὴς κατὰ τὴν πρώτην συνάντησίν του μετὰ τῶν ἀγωνιστῶν τῆς Ε.Ο.Κ.Α.

τοὺς ἀμέσους συνεργάτας μου, ἐπὶ τῶν ὁποίων κυρίως ἐστήριξα τὴν ἐφαρμογὴν τῶν σχεδίων μου καὶ οἱ ὁποῖοι ἔδειξαν σπάνια προσόντα πειθαρχίας, αὐτοθυσίας, ἐργατικότητος καὶ ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτελεσθῇ ἔργον τόσον μεγάλον. Ὅταν εἰσῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου οὗτοι ἀνέμενον, καὶ ἀντίκρυσα μορφάς, αἱ ὁποῖαι ἐξωτερίκευον τὴν ὑπερηφάνειάν των διὰ τὸ ἔργον των, τὴν ἱκανοποίησίν των διότι ἠγωνίσθησαν διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος των, σώματα ταλαιπωρημένα ἀπὸ τὰς κακουχίας καὶ τοὺς κινδύνους, δὲν ἠδυνήθην νὰ συγκρατηθῶ. Διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωήν μου, συνεκινήθην τόσον βαθειά, διότι μπροστά μου, ὡσὰν ὀπτασία, ἐπέρασαν τὰ γεγονότα τεσσάρων ἐτῶν ἡρωϊκοῦ ἐπικοῦ ἀγῶνος, μὲ πρωτεργάτας ἐκείνους, ποὺ ἔβλεπα ἐκείνην τὴν στιγμὴν καὶ οἱ ὁποῖοι ἔφεραν στὴν μνήμην μου καὶ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἄφησαν γιὰ πάντα. Καὶ ἐδάκρυσα.......

Ἔμεινα μαζί των ἀρκετὴν ὥραν. Ὡμίλησαμεν διὰ τὸ μέλλον των, διὰ τὸ μέλλον τῆς Ὀργανώσεως, διὰ τὴν Κύπρον μας......

Ἀπεχωρίσθημεν, ἀφοῦ ἠσπάσθην ὅλους καὶ ἔδωσα τὴν τελευταίαν μου σύστασιν : Ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν μεταξύ των. Ὅταν τοὺς ἐγκατέλειπα, διηρωτήθην, ἐὰν οἱ γενναῖοι αὐτοὶ μαχηταὶ θὰ εὕρισκον τὸν κατάλληλον ἡγέτην νὰ τοὺς καθοδογήσῃ καὶ εἰς τὴν εἰρηνικὴν πάλην. Διότι ἕνας ἀγωνιστής, μὲ τὴν ἐντιμότητα καὶ τὴν δίψαν ἡρωϊκῶν πράξεων, δὲν ἠμπορεῖ παρὰ νὰ εὐδοκιμήσῃ εἰς οἱονδήποτε στάδιον τῆς δραστηριότητος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Εἶναι ὅμως καὶ πολὺ ἐπικίνδυνος εἰς τὴν εἰρηνικὴν πάλην, ἐὰν δὲν εὕρῃ τὸν κατάλληλον ἡγέτην......

Ὁ Διγενὴς ὁμιλεῖ πρὸς τοὺς ἀγωνιστὰς ὀλίγον πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐκ Κύπρου, συνιστῶν ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν.

Τὴν ἑσπέραν τῆς 16ης Μαρτίου κατηυθύνθην εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Προξενεῖον, προκειμένου τὴν ἑπομένην ν' ἀναχωρήσω δι' Ἀθήνας. Συμφώνως πρὸς κοινοποιηθέν μοι, εἰς Λευκωσίαν, πρόγραμμα, θὰ ἀνεχώρουν διὰ τοῦ ἀποστελλομένου πρὸς τοῦτο ἀεροπλάνου τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, συνοδευομένου ὑπὸ ἀεροπλάνου τῆς Ε.Β.Α. Τοῦ πρώτου ἀεροπλάνου

θὰ ἐπέβαινεν ὁ κ. Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, ἐφ' ὅσον θὰ καθίστατο δυνατὸν νὰ ἔλθῃ εἰς Κύπρον. Ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως θὰ μὲ ὑπεδέχοντο, πλὴν ἀξιωματικῶν καὶ ἀνδρῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐν παρατάξει, ὁ Ἀντιστράτηγος Παπαρόδου, ἀναπληρωτὴς τοῦ Ἀρχηγοῦ Γ.Ε.ΕΘ.Α. μετὰ τοῦ Ὑπασπιστοῦ του καὶ δύο διπλωματικῶν ὑπαλλήλων.

Εἰς τὸ ἀεροδρόμιον Ἑλληνικοῦ θὰ μὲ ὑπεδέχοντο: Ἀντιπρόσωπος τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως, ὁ κ. Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, εἰς ἣν περίπτωσιν δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἔλθῃ εἰς Κύπρον, ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Προεδρίας Κυβερνήσεως, ὁ κ. Ὑφυπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν μετὰ τοῦ Προεδρείου τῆς ΠΕΑΚ, οἱ Ἀρχηγοὶ Γενικῶν Ἐπιτελείων Στρατοῦ καὶ Ἀεροπορίας καὶ ὁ Δήμαρχος Ἀθηνῶν. Τιμὰς θὰ ἀπέδιδεν ἀπόσπασμα Ἀεροπορίας μετὰ μουσικῶν. Λαϊκὴ ὑποδοχὴ θὰ ἐγίνετο εἰς διαφόρους θέσεις καὶ ἰδίως εἰς θέσεις πλησίον τοῦ μνημείου τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου, ὅπου καὶ θὰ κατέθετα στέφανον, ἐνῷ ἀπόσπασμα τῆς Σχολῆς Εὐελπίδων θὰ ἀπέδιδε τιμάς. Μετὰ τὴν κατάθεσιν στεφάνου θὰ ἐγινόμην δεκτὸς ὑπὸ τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ κ. Ἀντιπροέδρου αὐτῆς, τὴν δὲ ἑπομένην ἢ μεθεπομένην θὰ ἐγίνετο ἐπίσκεψις εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὅπου ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς θὰ μοῦ ἀπένεμε τὸν Μεγαλόσταυρον μετὰ ξίφους.

Τὴν πρωΐαν τῆς 17 Μαρτίου 1959 μετέβην μετὰ τοῦ Ἕλληνος Προξένου καὶ τοῦ Ἀντώνη Γεωργιάδη εἰς φιλικὴν οἰκίαν, ὅπου συνήντησα τὸν Ἀρχιεπίσκοπον· ἐκεῖθεν θὰ κατηυθυνόμεθα εἰς τὸ ἀεροδρόμιον Λευκωσίας. Ἐκεῖ συνήντησα ἐπίσης φιλικὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα, κατά τινα τρόπον, εἶχον ἐνεργὸν συμμετοχὴν εἰς τὸν ἀγῶνα, καθὼς καὶ Ἕλληνας δημοσιογράφους, Κυπρίους καὶ ἐξ Ἑλλάδος, τοὺς ὁποίους εἶχεν εἰδοποιήσει πρὸς τοῦτο ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος. Ηὐχαρίστησα τοὺς πάντας διὰ τὴν συνδρομήν, ἣν παρέσχον εἰς τὸ ἔργον μου, πρὸς δὲ τοὺς δημοσιογράφους ἐτόνισα, ὅτι ἔπρεπε νὰ συνεχίσουν τὴν ἐθνικὴν ἀποστολήν των. Ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν παρευρισκόμενον

Ὁ Διγενής, ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου καὶ Ἑλλήνων δημοσιογράφων, κατὰ τὴν ἀναχώρησίν του ἐκ Κύπρου.

Ἄγγλον Διευθυντὴν τῆς Ἀγγλοφώνου Κυπριακῆς ἐφημερίδος «TIMES OF CYPRUS» κ. Φόλεϋ, εἶπον τὰ ἀκόλουθα: «Καὶ εἰς τοὺς δύο παγκοσμίους πολέμους ὑπῆρξα ἔνθερμος φίλος τῶν Ἄγγλων καὶ ἐπολέμησα παρὰ τὸ πλευρόν των. Ἤδη ἡ Μ. Βρεττανία ἀπέκτησεν ἕνα ἄσπονδον ἀντίπαλον, διότι ἀντελήφθην, ὅτι οἱ Ἄγγλοι δὲν ἐπολέμησαν, πράγματι, διὰ τὰς ἐλευθερίας τῶν λαῶν, ἀλλὰ διὰ νὰ κρατοῦν τούτους ὑπὸ τὴν δουλείαν καὶ τοὺς καταπιέζουν. Ἀπὸ σᾶς ἐξαρτᾶται νὰ γίνω πάλιν φίλος σας, ἐὰν ἐπανορθώσετε τὴν ἀδικίαν, τὴν ὁποίαν διεπράξατε ἔναντι τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἰδιαιτέρας μου Πατρίδος Κύπρου».

Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ παρουσία μου εἰς τὴν οἰκίαν ἐγένετο ἀντιληπτὴ καὶ ἤρχισαν ἄτομά τινα νὰ συγκεντρώνωνται. Διὰ τὸ ἐνδεχόμενον νὰ διαδοθῇ τοῦτο εἰς Λευκωσίαν, ὁπότε θὰ ἐγίνετο μεγάλη συρροὴ λαοῦ, ἠναγκάσθην, τῇ ὑποδείξει τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, νὰ ἀναχωρήσω μετὰ τοῦ Ἕλληνος Προξένου διὰ τὸ ἀεροδρόμιον, πρὸ τῆς καθωρισμένης ὥρας, ὅπου κατέφθασε βραδύτερον καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ἀνεμέναμεν ἐκεῖ τὴν ἄφιξιν τοῦ ἀεροπλάνου, τὸ ὁποῖον θὰ μὲ μετέφερεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Αἱ Ἀγγλικαὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαί, εἰδοποιηθεῖσαι περὶ τῆς μετακινήσεώς μου, ὑπεβοήθησαν τὴν διέλευσίν μας διὰ τῶν ὁδῶν πρὸς τὸ ἀεροδρόμιον καὶ εἶτα ἐντὸς τοῦ ἀεροδρομίου.

Περὶ τὴν 9.45′ ὥραν προσεγειώθησαν τὰ δύο Ἑλληνικὰ ἀεροπλάνα. Ἡ συγκίνησίς μου ἦτο βαθυτάτη, ὅταν ἀντίκρυσα τὰ Ἑλληνικὰ πτερὰ καὶ τοὺς Ἕλληνας ἀξιωματικοὺς Ἀντιστράτηγον Παπαρόδου Νικόλαον, Ταξίαρχον Ψαρουδάκην Ἀντώνιον, Συνταγματάρχην Τσίχλην Γ. καὶ τοὺς Ἀντισυνταγματάρχας Ἀσημακόπουλον Μιχαὴλ καὶ Παπαδόπουλον Ὅμηρον, μὲ τοὺς ὁποίους μὲ συνέδεον κοινοὶ ἀγῶνες καὶ τοὺς ὁποίους εἶχον ὑπὸ τὰς διαταγάς μου εἰς τὴν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν μου ἀπελευθερωτικὴν Ὀργάνωσιν κατὰ τὴν περίοδον τῆς κατοχῆς, ὡς καὶ τὸν Ταξίαρχον τῆς Ἀεροπορίας Θεοδοσιάδην, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἀεροπορικοῦ ἀγήματος. Μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, βαθύτατα συγκεκινημένος, ἠσπάσθην πάντας, ἀξιωματικοὺς καὶ ὁπλίτας.

Μεθ' ὅ, ἀφοῦ ἀπεχαιρέτησα τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ τὸν Ἕλληνα Πρόξενον, ἐπεβιβάσθην τοῦ ἀεροπλάνου μετὰ τῶν συνοδευόντων με Μητροπολίτου Κιτίου κ. Ἀνθίμου, τοῦ ἱεροδιακόνου Ἀνθίμου Κυριακίδη καὶ τοῦ συνεργάτου μου Ἀντώνη Γεωργιάδη, δι' Ἀθήνας.

Ἀναχώρησις ἐκ Κύπρου καὶ ἄφιξις εἰς Ἀθήνας.

Περὶ ὥραν 10ην ἀπεγειώθημεν ἐκ τοῦ ἀεροδρομίου Λευκωσίας. Κατὰ τὴν πτῆσίν μας ἄνωθεν τῆς Ρόδου ἐπεκοινώνησα, διὰ ἀσυρμάτου τηλεφώνου, μὲ τοὺς ἐκεῖ μεταφερθέντας ἐκ τῶν φυλακῶν τῆς Ἀγγλίας καταδίκους Κυπρίους ἀγωνιστὰς καὶ περὶ τὴν 14.30′ ὥραν ἀφίχθην εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ εἰς Ἀθήνας. Ρίγη συγκινήσεως ᾐσθάνθην, ὅταν ἐπάτησα, ὕστερα ἀπὸ 4 1/2 ἔτη, τὰ χώματα τῆς Ἐλευθέρας Πατρίδος καὶ ἠτένισα ἀγαπητά μου πρόσωπα. Εἰς προσφωνήσεις τοῦ Μ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Δημάρχου Ἀθηναίων ἀπήντησα ὑπὸ τὸ κράτος εὐλόγου καὶ καταφανοῦς συγκινήσεως. Ἡ συγκίνησίς μου ἐκορυφώθη, ὅταν, καθ' ὅλην τὴν διαδρομὴν τῶν 12 χιλιομέτρων ἀπὸ τοῦ ἀεροδρομίου τοῦ Ἑλληνικοῦ μέχρις Ἀθηνῶν, δεκάδες χιλιάδων λαοῦ προσῆλθον αὐθορμήτως διὰ νὰ ὑποδεχθοῦν τὸν Ἀρχηγὸν τοῦ Κυπριακοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Ἀγῶνος. Πρὸ τῆς ἁγνῆς καὶ αὐθορμήτου ἐκδηλώσεως τοῦ λαοῦ μας, δὲν ἠδυνήθην πολλάκις νὰ κρατήσω τὰ δάκρυά μου, ὅταν μάλιστα ἔβλεπα τὸν ἄνθρωπον τοῦ λαοῦ καὶ δὴ τὸν ἐργαζόμενον Ἕλληνα νὰ χειροκροτῇ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐξεπροσώπουν, δηλαδὴ τὸ ἀθάνατον Ἑλληνικὸν πνεῦμα τῶν ὑπὲρ τῆς Ἐλευθερίας ἀγώνων καὶ τὴν δόξαν τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ. Καὶ καθὼς μαζί μου μετέφερα τὴν ἀγωνιστικὴν ὁρμὴν τοῦ Κυπρίου καὶ τὸν ἐθνικὸν παλμόν του, ἀνεγνώρισα, ὅτι οἱ δύο λαοί, ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς καὶ ὁ τῆς Ἐλευθέρας Ἑλλάδος, εἶναι οἱ ἴδιοι, ἀπολύτως οἱ ἴδιοι. Καὶ αὐτὸ μὲ ἔκαμε ἀκόμη περισσότερον νὰ κλάψω, διότι ἄφινα τοὺς Ἕλληνας Κυπρίους, χωρὶς νὰ ἀποκτήσουν τὴν πλήρη ἐλευθερίαν των καὶ τὴν ἕνωσίν των μὲ τὴν Μητέρα Ἑλλάδα......

Τὴν ἑπομένην, 18ην Μαρτίου 1959, ἡ Ἑλληνικὴ Βουλὴ μὲ ἀνεκήρυξεν ὁμοφώνως, μηδὲ τῶν κομμουνιστῶν βουλευτῶν ἐξαιρουμένων, ΑΞΙΟΝ τῆς Πατρίδος.......

Ἔχω τὴν συνείδησιν ἤρεμον, ὅτι εἰς Κύπρον ἔπραξα εἰς τὸ ἀκέραιον τὸ καθῆκόν μου,

ὡς Ἕλλην καὶ ὡς Κύπριος. Ὁ ὑπέροχος Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαός, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ὑπόδειγμα ἀγωνιστικότητος καὶ καρτερικότητος κατὰ τὸν τετραετῆ ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα, ἦτο ἄξιος καλυτέρας τύχης ἀπὸ ἐκείνην, τὴν ὁποίαν τοῦ ἔδωσαν αἱ συμφωνίαι Ζυρίχης - Λονδίνου. Τὴν εὐθύνην διὰ ταύτας φέρουν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι τὰς ὑπέγραψαν, ἐν ἀγνοίᾳ του.

Ὁ Μ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Αὐτοδιαθέσεως τῆς Κύπρου στεφανώνει τὸν Διγενῆ, κατὰ τὴν ἄφιξίν του εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ, τιμῶν ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ τὸν ὑπέροχον Ἑλληνικὸν Κυπριακὸν Λαόν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΟΝ ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ

(Συνετάχθη ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐχρησιμοποιήθη ὡς βάσις διὰ τὴν περαιτέρω μελέτην ὀργανώσεως καὶ διεξαγωγῆς τοῦ ἀγῶνος).

I. ΣΚΟΠΟΣ.

Διὰ πράξεων ἡρωϊσμοῦ καὶ αὐτοθυσίας νὰ κινήσωμεν τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Διεθνοῦς κοινῆς γνώμης, ἰδίᾳ δὲ τῶν Συμμάχων, ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο δυνατόν, οὕτω, νὰ τοῖς παράσχῃ πράγματα, ἐὰν δὲν δοθῇ λύσις, ἱκανοποιοῦσα ἡμᾶς.

Διὰ συνεχοῦς σοβαρᾶς παρενοχλήσεως τῶν Ἄγγλων ἐν Κύπρῳ νὰ διαδηλώσωμεν τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν καὶ θέλησίν μας, ὅτι δὲν θὰ ὑποχωρήσωμεν πρὸ οὐδεμιᾶς θυσίας, ἀλλὰ τοὐναντίον θὰ προχωρήσωμεν μέχρις ἐπιτεύξεως τοῦ σκοποῦ μας.

Ὁ ἀγὼν θὰ συνεχισθῇ μέχρις οὗ ἡ Διεθνὴς διπλωματία — ΟΗΕ — καὶ οἱ Ἄγγλοι, εἰδικῶς, ἐξαναγκασθοῦν νὰ ἐξετάσουν τὸ Κυπριακὸν ζήτημα καὶ δώσουν ΑΜΕΣΩΣ λύσιν σύμφωνον μὲ τοὺς πόθους τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ καὶ ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

II. ΤΡΟΠΟΣ ΔΡΑΣΕΩΣ.

Ἡ δρᾶσις θ' ἀποβλέπῃ κυρίως εἰς τὴν προσβολὴν τῶν ἐν Κύπρῳ Κυβερνητικῶν δυνάμεων, διὰ προκλήσεως εἰς ταύτας φθορᾶς καὶ συγχύσεως, εἰς τρόπον ὥστε νὰ φανῇ εἰς τὸ Ἐξωτερικόν, ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἐν Κύπρῳ δὲν εἶναι ἀπολύτως κύριοι τῆς καταστάσεως.

Τὸ τοιοῦτον θὰ ἐπιτευχθῇ :

Α. Δι' ἐκτελέσεως δολιοφθορῶν εἰς Κυβερνητικὰς ἐγκαταστάσεις καὶ στρατιωτικὰς ἐπισταθμίας.

Β. Δι' αἰφνιδιαστικῆς δράσεως εὐαρίθμων εὐελίκτων μαχητικῶν ὁμάδων κρούσεως ἐναντίον Ἀγγλικῶν δυνάμεων.

Γ. Διὰ τῆς ὀργανώσεως παθητικῆς ἀντιστάσεως τοῦ πληθυσμοῦ.

Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ δυσκόλου τῆς διεξαγωγῆς συστηματικοῦ καὶ ἐν εὐρείᾳ κλίμακι ἐνόπλου ἀτάκτου ἀγῶνος, καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὸ ἔδαφος δὲν δύναται ν' ἀπορροφήσῃ σοβαρὰς ἀνταρτικὰς ὁμάδας, ὡς κυρία ἐνέργεια θὰ χαρακτηρισθῇ ἡ π ρ ώ τ η ἤτοι αἱ δολιοφθοραί.

Ἡ μαχητικὴ δρᾶσις ὁμάδων κρούσεως θ' ἀποβλέπῃ κυρίως εἰς τὴν κάλυψιν καὶ ὑποστήριξιν τῆς ἐνεργείας τῶν σαμποτέρ, καθὼς καὶ τὴν δημιουργίαν συγχύσεως καὶ ἀντιπερισπασμοῦ εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Διοίκησιν τῆς Κύπρου.

Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν παρουσιασθοῦν εὐνοϊκαὶ συνθῆκαι, διατίθεται δὲ καὶ ἱκανὸς ὁπλισμός, τότε δὲν ἀποκλείεται ἡ ἔνοπλος ἐνέργεια νὰ λάβῃ μεγαλυτέραν ἔκτασιν καὶ ἐντονωτέραν δρᾶσιν.

Ἡ δρᾶσις, ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω τρεῖς μορφάς, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ της δὲν ἠμπορεῖ νὰ περιορισθῇ εἰς μικροενεργείας ἐναντίον ἀσημάντων στόχων, διαδεχομένας ἀλλήλας κατὰ μεγάλα χρονικὰ διαστήματα, ἀλλὰ τοὐναντίον δέον νὰ εἶναι ΕΝΤΟΝΟΣ, ΣΥΝΕΧΗΣ καὶ ν' ἀποβλέπῃ εἰς ΣΟΒΑΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.

Δὲν πρέπει νὰ νομισθῇ, ὅτι διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐπιζητοῦμεν νὰ ἐπιβάλωμεν μίαν ὁλοκληρωτικὴν ΥΛΙΚΗΝ ἧτταν εἰς τὰς Ἀγγλικὰς δυνάμεις ἐν Κύπρῳ, ἀλλὰ μίαν ΗΘΙΚΗΝ τοιαύτην, διὰ τῆς κατατριβῆς, παρενοχλήσεως, συγχύσεως καὶ ἐκνευρισμοῦ τούτων, ὥστε τελικῶς νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ ἐν τῇ παρ. 1 καθοριζόμενος σκοπός.

Δ. Παραλλήλως πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἐνεργείας θὰ ληφθῇ μέριμνα :

α) Διὰ τὴν ἐξουδετέρωσιν οἱασδήποτε ἀντιδραστικῆς ἐνεργείας ἐκ μέρους οἱουδήποτε ἐν Κύπρῳ.

β) Διὰ τὴν ἐξουδετέρωσιν καὶ αὐστηρὰν τιμωρίαν Κυπρίων πρακτόρων τῶν Ἄγγλων, δρώντων εἰς βάρος τοῦ ἀγῶνός μας.

Ε. Ἡ συμπαράστασις ὁλοκλήρου τοῦ Ἔθνους εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν Κυπρίων εἶναι ἀπαραίτητος καὶ δύναται νὰ παίξῃ ἀποφασιστικὸν ρόλον.

Αὐτὴ θὰ ἔχῃ ὡς σκοπόν, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ διαδηλωθῇ ἡ ἀλληλεγγύη τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος τῶν ὑποδούλων ἀδελφῶν των, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ δοθῇ ἠθικὴ ἐνίσχυσις εἰς τοῦτον.

Ἡ συμπαράστασις αὕτη θὰ ἐκδηλωθῇ ἐν Ἑλλάδι :

1. Διὰ συλλαλητηρίων εἰς ἁπάσας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος :

Τὴν ἐπαύριον ἐπαναστατικῶν γεγονότων ἐν Κύπρῳ, διὰ τὴν ἔξαρσιν τῶν ἐπιτυχιῶν τῶν ἀγωνιζομένων.

Πρὸς καταγγελίαν εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον τῶν βιαιοπραγιῶν ἢ πιέσεων τῶν Ἄγγλων ἐν Κύπρῳ ἐναντίον τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ.

Εἴτε, τέλος, διὰ νὰ διαδηλωθῇ κατὰ τὸν πλέον ἐπίσημον τρόπον ἐκ μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ὅτι εἶναι ἀποφασισμένος καὶ ὁ ἴδιος νὰ ἐνισχύσῃ δι' οἱωνδήποτε μέσων τὸν ἀγῶνα τῶν Κυπρίων.

2. Διὰ προπαγάνδας —ἐντύπων, τύπου κ.λ.π.— πρὸς διαφώτισιν τῆς Διεθνοῦς γνώμης.

Ἡ προπαρασκευὴ καὶ ἡ ἐν καιρῷ ἐκτέλεσις τῶν ἀνωτέρω ἐν τῇ παρ. Ε. θὰ εἶναι ἔργον τῆς ἐν Ἀθήναις ἐπιτροπῆς ἀγῶνος, ἡ ὁποία καὶ θὰ καταρτίσῃ πρὸς τοῦτο πρόγραμμα.

Α.— ΔΟΛΙΟΦΘΟΡΑΙ

Τὸ ἔργον τοῦτο θὰ ἀναληφθῇ ὑπὸ εἰδικῶν ὁμάδων, αἵτινες θὰ παραμείνουν κατὰ προτίμησιν ἐντὸς τῶν περιοχῶν, ἔνθα θὰ δράσουν— πόλεων, κωμοπόλεων—. Μόνον ἐφ' ὅσον ἤθελον ἀποκαλυφθῇ καὶ κινδυνεύσει αἱ ὁμάδες ἢ ἄτομα τούτων, θὰ προωθηθοῦν εἰς χώρους ὁριζομένους ἐκ τῶν προτέρων δι' ἑκάστην ὁμάδα, διὰ νὰ προωθηθοῦν εἶτα ἐκεῖθεν, ἐφ' ὅσον παρίσταται ἀνάγκη, εἰς τὰς ὀρεινὰς περιοχὰς τῶν ὁμάδων κρούσεως.

Οἱ στόχοι, λόγῳ τῆς σοβαρότητος τοῦ ζητήματος, καὶ τῶν ἀναμενομένων ἐκ τούτων σοβαρῶν ἀποτελεσμάτων, θὰ ὑποδεικνύωνται ὑπὸ τοῦ Στρατιωτικοῦ Ἀρχηγοῦ.

Εἰς περιστάσεις, καθ' ἃς ἀπαιτεῖται εἰδικὴ κάλυψις, ἢ προστασία τῶν ὁμάδων τούτων, ὑπὸ τῶν ὁμάδων κρούσεως, ἡ συνεργασία θὰ ἐπιτυγχάνεται διὰ διαταγῆς τοῦ Στρατιωτικοῦ Ἀρχηγοῦ.

Ἅπασαι αἱ ὁμάδες θὰ τελοῦν ὑπὸ ἄμεσον διοίκησιν ἰδίου ἡγήτορος, ὑπαγομένου ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Στρατιωτικοῦ Ἀρχηγοῦ.

Ὁπλισμός. Πιστόλια, χειροβομβίδες.

Ὑλικόν. Θὰ χρησιμοποιηθοῦν: Ὡρολογιακαὶ βόμβαι. Δυναμῖτις. Νάρκαι ἐναντίον ὑλικοῦ καὶ προσωπικοῦ. Μαγνητικαὶ νάρκαι, ἐνδεχομένως.

Ἡ συγκρότησις τῶν ὁμάδων δολιοφθορῶν, οἱ χῶροι παραμονῆς τούτων, ἡ ἐναποθήκευσις τοῦ ὑλικοῦ των κλπ. πρέπει νὰ προσδιορισθοῦν μὲ ἐπιμέλειαν καὶ δέον ν' ἀποτελέσουν ἀντικείμενον ἐνδελεχοῦς μελέτης τοῦ Στρατιωτικοῦ Ἀρχηγοῦ, μεταβαίνοντος πρὸς τοῦτο προηγουμένως καὶ πρὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ κινήματος εἰς Κύπρον —ὅρα VII.

Κατ' ἀρχὴν θὰ δημιουργηθοῦν ἀνὰ μία ὁμὰς εἰς περιοχάς, Λευκωσίας, Ἀμμοχώστου, Δεκελείας, Λάρνακος, Λεμεσοῦ, Ἐπισκοπῆς, Πάφου, Κηρυνείας, Λαπήθου καὶ Πεδουλᾶ—Λεύκα.

Β.— ΜΑΧΗΤΙΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΚΡΟΥΣΕΩΣ — ΑΝΤΑΡΤΙΚΑΙ.

Ἀποστολὴ τούτων ἔσεται:

1. Ἡ ὑποστήριξις τῆς ἐνεργείας τῶν ὁμάδων σαμποτέρ,

εἴτε διὰ τῆς καλύψεως τούτων καὶ παροχῆς οἱασδήποτε προστασίας, βάσει σχεδίου,

εἴτε διὰ τῆς παρενοχλήσεως τῶν Κυβερνητικῶν δυνάμεων, ἢ ἀποκοπῆς τῶν συγκοινωνιῶν των πρὸς ὑποβοήθησιν τοῦ ἔργου τῶν ὁμάδων σαμποτέρ.

2. Ἡ παρενόχλησις τῶν Ἀστυνομικῶν σταθμῶν καὶ ἐξουδετέρωσις τούτων.

3. Ἐνδεχομένως, ἡ ἐκτέλεσις σοβαρωτέρων ἀποστολῶν, ἐφ' ὅσον παρουσιάζονται εὐνοϊκαὶ συνθῆκαι, διὰ τῆς προσβολῆς σοβαρωτέρων στρατιωτικῶν στόχων.

Αἱ ὁμάδες πιθανόν, ὡς ἐλέχθη, ν' ἀναλάβουν ἐντονώτερον ἀγῶνα. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἐναποθηκευθῇ ἐν Κύπρῳ ἱκανὸς ὁπλισμός.

ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΚΡΟΥΣΕΩΣ.

Θὰ συγκροτηθοῦν ἀρχικῶς πέντε ὁμάδες κρούσεως. Τρεῖς εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ὀλύμπου, μία εἰς τὴν ὀροσειρὰν τοῦ Πενταδακτύλου, καὶ μία ἐφεδρική.

1. ΟΜΑΔΕΣ ΟΛΥΜΠΟΥ. Διοικητὴς ὁ...

α) Περιοχὴ Κύκκου—Σταυρός. Τομεὺς Δράσεως.—Ὁδὸς Λεύκα—Πεδουλᾶς—Μονὴ Κύκκου—Σταυρὸς—ἅπαντα συμπεριλαμβανόμενα. Δύναμις. Ἄνδρες 8. Ὁπλισμός, ἓν ὁπλοπολυβόλον, δύο αὐτόματα Στέν, ὀκτὼ τυφέκια. Διοικητὴς ὁ...

β) Περιοχὴ Μονῆς Χρυσορογιατίσσης. Τομεὺς δράσεως. Πόλις Χρυσοχοῦ—Μονὴ Κύκκου (ὄχι) Πρόδρομος—(ὄχι)—Πλάτρες—(ὄχι)—Κούριον.—Δύναμις καὶ ὁπλισμός. Ἄνδρες 10. 1 ὁπλοπολυβόλον. 1 αὐτόματον Τόμιγκαν. 2 αὐτόματα Στέν, 6 τυφέκια. Διοικητὴς ὁ...

γ) Περιοχὴ Τροόδους. Τομεὺς δράσεως. Κακοπετριὰ—(ναὶ)—Ἁγ. Ἐπιφάνιος—(ναὶ)—Μονὴ Μαχαιρᾶ—(ναὶ) Λεύκαρα—(ναί).—Δυτικῶς τὸ ὅριον τῆς β' ὁμάδος. Δυναμις καὶ ὁπλισμὸς ὡς ἀνωτέρω. Διοικητὴς ὁ...

2. ΟΜΑΣ ΠΕΝΤΑΔΑΚΤΥΛΟΥ.

Τομεὺς δράσεως. Ἡ ὀρεινὴ περιοχὴ ἀπὸ Ἀποστόλου Ἀνδρέα μέχρι τῆς περιοχῆς Λαπήθου—Μύρτου.
Δύναμις. Ἄνδρες 23.

Ὁπλισμός. Δύο ὁπλοπολυβόλα, ἓν αὐτόματον Τόμιγκαν, τέσσαρα Στέν, δέκα τυφέκια.

Ἡ ὁμὰς αὕτη θὰ ὑποδιαιρεθῇ εἰς τρεῖς ὑποομάδας. Διοικητὴς ὁ...

Σημείωσις. Ἡ συγκρότησις καὶ σύνθεσις τῶν ὁμάδων κρούσεως ἐγένετο βάσει τοῦ διατιθεμένου σήμερον ὑφ' ἡμῶν ὁπλισμοῦ. Θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποστοῦν ἐλαφρὰς τινας τροποποιήσεις ἐφ' ὅσον ἤθελε διατεθῇ εἰς τὸ μέλλον καὶ ἄλλος ὁπλισμός.

3. ΕΦΕΔΡΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΣ.

Τὰ βαρέα πολυβόλα, ἓν ὁπλοπολυβόλον Τόμιγκαν, ὀκτὼ Στέν, 22 τυφέκια.

Ἡ δύναμις αὕτη θὰ χρησιμοποιηθῇ εἴτε δι' ἐνίσχυσιν τῶν ὁμάδων κρούσεως, εἴτε τῶν ὁμάδων δολιοφθορῶν, εἴτε καὶ διὰ δημιουργίαν νέων ὁμάδων κρούσεως εἰς περιοχάς, εἰς τὰς ὁποίας τὰ γεγονότα θὰ ἀπαιτήσουν τοῦτο, σὺν τῇ ἐξελίξει τοῦ ἀγῶνος.

Ἡ θέσις ταύτης θὰ ὁρίζεται ἑκάστοτε.

Ἡ ἐφεδρικὴ δύναμις θὰ ἦτο δυνατὸν ν' αὐξηθῇ, ἐφ' ὅσον ἤθελε διατεθῇ περισσότερος ὁπλισμός.

Ἑκάστη ὁμὰς κρούσεως θὰ πρέπῃ νὰ ἔχῃ μόνιμον τόπον διαμονῆς, ἀλλ' οὗτος πρέπει ἑκάστοτε νὰ ἐναλλάσσηται ἐν τῷ τομεῖ της, διὰ τὴν δυσχέρανσιν τῆς ἀνευρέσεως καὶ καταδιώξεώς της ὑπὸ τῶν Κυβερνητικῶν δυνάμεων.

Οὐχ ἧττον δέον ἑκάστη ὁμὰς ἐν τῷ τομεῖ της νὰ ὀργανώσῃ καταφύγιον, εἰς τρόπον ὥστε νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὸ χρησιμοποιήσῃ:

εἴτε ὡς ὁρμητήριον δι' οἱανδήποτε ἐνέργειαν,

εἴτε ὡς καταφύγιον διὰ ν' ἀμυνθῇ ὑπὸ καλυτέρας συνθήκας καὶ δυνηθῇ εἶτα νὰ διαφύγῃ, εἰς ἃς περιπτώσεις, εὑρεθεῖσα πρὸ ὑπερτέρων δυνάμεων, δὲν καθίσταται ἄλλως δυνατὴ ἡ διαφυγή της.

Κατὰ συνέπειαν ὁ χῶρος τοῦ καταφυγίου πρέπει νὰ ἐκλεγῇ καὶ πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀνωτέρω ἀναγκῶν.

Ἡ τακτικὴ τῶν ὁμάδων, ἐν περιπτώσει προσβολῆς ὑπὸ ὑπερτέρων δυνάμεων, δὲν θὰ εἶναι ἡ ἄμυνα ἐπὶ τόπου —ἐκτὸς ἐὰν ὑπάρχῃ ἐναντία διαταγή, βάσει εἰδικῆς ἀποστολῆς—, ἀλλὰ ἡ παραπλάνησις καὶ ἡ σύγ-

χυσις τῶν Κυβερνητικῶν δυνάμεων καὶ ἡ διαφυγὴ ἢ ἀκόμη καὶ ἡ διάλυσίς των, ἐὰν παρίσταται ἀνάγκη διασώσεώς των, ἀνὰ ἓν ἢ δύο ἄτομα καὶ ἡ ἀπόκρυψίς των.

Καθορισμὸς ἐκ τῶν προτέρων σημείου συγκεντρώσεως διὰ τὴν ἐπανασυγκρότησιν τῆς ὁμάδος μετὰ τὴν πάροδον τοῦ κινδύνου.

Ἅπασαι αἱ ἀνωτέρω ὁμάδες κρούσεως θὰ ἐφοδιασθῶσιν δι' ἀριθμοῦ τινὸς ναρκῶν διὰ τὴν δυνατότητα ὑπονομεύσεως ὁδῶν καὶ χώρων.

Σημείωσις. Δὲν νομίζομεν, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁμάδων κρούσεως πρέπει ν' αὐξηθῇ πλέον τοῦ ἀνωτέρω ἀριθμοῦ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, καθ' ὅσον μεγαλυτέρα αὔξησις δὲν θὰ ἐπέτρεπεν εἰς αὐτὰς τὴν καλυτέραν ἀπόκρυψιν, οὔτε θὰ ἐξησφάλιζεν εἰς αὐτὰς τὴν δυνατότητα τῆς καλυτέρας διαφυγῆς ἐν περιπτώσει προσβολῆς. Τὸ ἔδαφος δέον νὰ δίδῃ τὴν ἐντύπωσιν τοῦ κ ε ν ο ῦ, ἡ δὲ ἀνίχνευσις τούτου ἐκ μέρους τῶν Ἀγγλικῶν δυνάμεων νὰ μειώνῃ τὰς δυνατότητας ἀνευρέσεως τῶν ὁμάδων κρούσεως, ἐν περιπτώσει δὲ ἀποκαλύψεώς των καὶ καταδιώξεως νὰ καθίσταται εὔκολος ἡ διείσδυσις καὶ διαφυγή των.

Αὔξησιν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτύχωμεν μόνον, ἐφ' ὅσον ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἀγῶνος θὰ ἀπήτει τοῦτο καὶ θὰ ἐξησφαλίζοντο ἐπίσης ἅπασαι αἱ ἀπαιτούμεναι προϋποθέσεις καλῆς διεξαγωγῆς τοῦ ἀγῶνος των ἀποκρύψεως καὶ διαφυγῆς των.

Γ'. ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ.

Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ταχθέντος σκοποῦ καὶ παραλλήλως πρὸς τὴν μαχητικὴν δρᾶσιν, θὰ ὀργανωθῇ ἡ παθητικὴ ἀντίστασις τοῦ πληθυσμοῦ, οὕτως ὥστε, ὁπουδήποτε καὶ ὁποτεδήποτε εἶναι δυνατόν, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ προκαλῆται εἰς ὅλας τὰς Κυβερνητικὰς πράξεις καὶ ἐνεργείας σύγχυσις καὶ ἀντιπερισπασμός, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἐξυψοῦται τὸ Ἐθνικὸν φρόνημα καὶ ἡ δύναμις ἀντιστάσεως τῶν Κυπρίων.

Τὸ τοιοῦτον προϋποθέτει τὴν ὀργάνωσιν τοῦ πληθυσμοῦ εἰς ἓν ἐσωτερικὸν μέτωπον.

Ἡ ὀργάνωσις αὕτη θ' ἀποβλέπῃ:

Εἰς Μποϋκοτὰζ ἐναντίον τῶν Ἄγγλων, καθὼς καὶ τῶν Κυπρίων πρακτόρων τούτων.

Οἱ τελευταῖοι θὰ παρακολουθοῦνται, εἰδικαὶ δὲ ὁμάδες θ' ἀναλάβουν τὴν ἐκτέλεσιν παντὸς ἀτόμου, ἐπικινδύνου εἰς τὸν ἀγῶνα.

Εἰς ἀντίδρασιν ἐναντίον Κυβερνητικῶν πιεστικῶν μέτρων δι' ὀργανώσεως συλλαλητηρίων διαμαρτυρίας.

Εἰς διαφώτισιν, ἰδίᾳ τοῦ Ἐξωτερικοῦ, ἐπὶ τῶν ἐν Κύπρῳ τεκταινομένων.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διὰ μὲν τὸ ἐσωτερικὸν ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὸν πληθυσμὸν καὶ ἡ διαφώτισις θὰ γίνεται διὰ τοῦ παρανόμου τύπου, διὰ δὲ τὸ ἐξωτερικὸν ἡ Ὑπηρεσία Πληροφοριῶν θ' ἀναλάβῃ τὴν διαβίβασιν τῶν πληροφοριῶν τούτων εἰς τὴν ἐν Ἑλλάδι ἐπιτροπὴν ἀγῶνος, ἵνα αὕτη δώσῃ εἰς ταύτας τὴν δέουσαν δημοσιότητα.

Ἡ ὀργάνωσις θὰ γίνῃ κατ' ἐπαρχίας, μὲ ὑπεύθυνον εἰς ἑκάστην ἀρχηγόν.

III.—ΚΕΝΤΡΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ.

Σκοπὸς τούτων ἡ συλλογὴ πληροφοριῶν:

Ἐπὶ κινήσεως τῶν Ἀγγλικῶν δυνάμεων ἐν Κύπρῳ. Ἐπὶ στόχων στρατιωτικῶν πρὸς ἐξουδετέρωσιν. Ἐπὶ τῶν κινήσεων καὶ δράσεως ἀντιδραστικῶν, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἐν Κύπρῳ ἡ ἐξουδετέρωσις οἱασδήποτε ἐνεργείας τούτων ἐναντίον τοῦ ἀγῶνος.

Πᾶσα πληροφορία θὰ διαβιβάζεται εἰς ὁρισθησόμενα κέντρα διαβιβάσεων ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ Ἀρχηγοῦ.

Κατ' ἀρχὴν προβλέπεται ἡ λειτουργία ἑνὸς τοιούτου κέντρου κατ' ἐπαρχίαν.

IV. ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΣ.

Οὗτος θὰ γίνεται ὑπὸ ἑκάστης ὁμάδος δι' ἀγορᾶς τροφίμων, μέσῳ τροφοδοτῶν. Δι' ἑκάστην ὁμάδα θὰ καθορισθῇ χῶρος ἐφοδιασμοῦ, εἰς ὃν θὰ τοποθετοῦνται τὰ τρόφιμα ὑπὸ τοῦ τροφοδότου καὶ ὅστις χῶρος πρέπει νὰ εἶναι διάφορος καὶ μακρὰν τοῦ χώρου παραμονῆς τῆς ὁμάδος.

Ἐπὶ πλέον ἑκάστη ὁμὰς θὰ διαθέτῃ ἐν τῇ ζώνῃ της ἀποθήκην συντετηρημένων τροφίμων, ἐφεδρικῶν, ὧν ἡ ἀνάλωσις θὰ γίνεται μόνον ἐν ἀπολύτῳ ἀνάγκῃ, συμπληρουμένων τῶν οὕτω ἀναλισκομένων, εὐθὺς ὡς καταστῇ δυνατόν.

V. ΓΕΝΙΚΑ

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ δυνατοῦ ἀποκρύψεως ἀτόμων ἐν ταῖς πόλεσι καὶ χωρίοις, εἴτε διότι ταῦτα πρόκειται νὰ δράσωσι ἐκεῖ ἐγγύς, εἴτε διότι κινδυνεύουν νὰ συλληφθοῦν, διωκόμενα ὑπὸ τῶν ἀρχῶν, δέον νὰ ἐξευρεθοῦν κατοικίαι ἢ χῶροι πρὸς ἀπόκρυψιν.

Τὸ ἔργον τοῦτο θ' ἀναληφθῇ τόσον ὑπὸ τῶν ὁμάδων, ὅσον καὶ ὑφ' ὅλων τῶν προϊσταμένων κλιμακίων Διοικήσεως.

VI. ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΠΡΟΕΡΓΑΣΙΑ

1. Ἀποστολὴ ἐν Κύπρῳ ὁπλισμοῦ, ἑτοίμου ἤδη.

2. Μετάβασις ἐγκαίρως εἰς Κύπρον τοῦ Στρατιωτικοῦ Ἀρχηγοῦ, ὅστις θ' ἀναλάβῃ νὰ ὀργανώσῃ καὶ νὰ προπαρασκευάσῃ πλέον λεπτομερῶς τὰ ἐν τῷ σχεδίῳ καθοριζόμενα καὶ θὰ προβῇ εἶτα εἰς τὴν σύνταξιν λεπτομερῶν ὁδηγιῶν δι' ἕκαστον κλιμάκιον δράσεως (ἀπαιτουμένη χρονικὴ διάρκεια ἐκτελέσεως τῶν ἀνωτέρω, τοὐλάχιστον, τρίμηνον).

3. Ἐφοδιασμὸς τῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς ἐν Κύπρῳ δι' ὅλων τῶν ὑλικῶν μέσων διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ ἀγῶνος, ὥστε νὰ μὴ διακινδυνεύσῃ ἡ ὑλικὴ ὑποστήριξίς του.

4. Ὀργάνωσις ταμείου ἀρωγῆς διὰ τὰς οἰκογενείας θυμάτων τοῦ ἀγῶνος.

ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΔΡΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΟΚΑ ΑΠΟ 1-4-1955 ΜΕΧΡΙ ΤΕΛΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ (1959)

1—4—1955: Εἰς Λευκωσίαν: Προεκλήθησαν σφοδραὶ ἐκρήξεις α) εἰς τὸν κυβερνητικὸν ραδιοσταθμὸν πυρκαϊὰ καὶ ζημίαι 20.000 λιρῶν, β) εἰς Ἀρχιγραμματεῖαν μὲ σημαντικὰς ζημίας εἰς τὸ κτίριον. Ἐκρηκτικαὶ ὗλαι ριφθεῖσαι ἐντὸς τοῦ οἰκήματος τοῦ Γραφείου Παιδείας προεκάλεσαν πυρκαϊάν, ἡ ὁποία κατέκαυσε διάφορα ἔγγραφα. Ἀλλεπάλληλοι ἐκρήξεις ἐσημειώθησαν ἐπίσης εἰς ἐγκαταστάσεις εὑρισκομένας εἰς τὸ ὄπισθεν τῶν στρατώνων Γούσλεϋ γήπεδον.

Εἰς Λάρνακα: Προεκλήθη ἔκρηξις εἰς τὸ ἀστυνομικὸν ἀρχηγεῖον τῆς πόλεως, ὅπερ ὑπέστη ζημίας. Εἷς ἀστυνομικὸς λοχίας ἐτραυματίσθη ἀπὸ θραῦσμα ὑάλου. Ἑτέρα ἔκρηξις ἐσημειώθη εἰς τὸ Διοικητήριον τῆς πόλεως, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας κατέρρευσεν ἡ κλίμαξ τοῦ γραφείου τοῦ Διοικητοῦ. Δυναμιτιστικαὶ ἐκρήξεις ἐσημειώθησαν ἐπίσης εἰς τὸ Δικαστικὸν Μέγαρον, ὅπου ἐπροξενήθησαν σοβαραὶ ζημίαι εἰς τὴν αἴθουσαν συνεδριάσεων καὶ τὴν αἴθουσαν τοῦ Προέδρου τῶν Δικαστηρίων. Παρόμοιοι ἐκρήξεις ἐσημειώθησαν εἰς τὰς οἰκίας τοῦ ἀστυνόμου Μίλλιγκ καὶ τοῦ Διοικητοῦ Μουφτιζαντέ. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς οἰκίας προεκλήθησαν ζημίαι.

Εἰς Ἀμμόχωστον: Ἐβλήθη στρατιωτικὸς καταυλισμὸς παρὰ τὴν ὁδὸν Ἀμμοχώστου — Λάρνακος. Προεκλήθησαν ἐκρήξεις εἰς στρατιωτικὴν ἀποθήκην τοῦ καταυλισμοῦ.

Εἰς Λεμεσόν: Ὡρίσθησαν ὡς στόχοι ὁ κεντρικὸς ἀστυνομικὸς σταθμὸς καὶ ὁ ἀστυνομικὸς σταθμὸς Ἁγίου Ἰωάννου. Ἐσημειώθησαν εἰς μὲν τὸν πρῶτον τρεῖς ἐντατικαὶ ἐκρήξεις, εἰς δὲ τὸν δεύτερον δύο προξενήσασαι εἰς ἀμφοτέρους σοβαρὰς ζημίας.

Εἰς τὴν Ἐπισταθμίαν Ἐπισκοπῆς: Ἐπηνέχθησαν δι' ἐκρήξεων σημαντικαὶ ζημίαι, εἰς δὲ τὴν Ἐπισταθμίαν Δεκελείας ἐγένετο ἀπόπειρα ὅπως πυρποληθῇ ἡ βενζιναποθήκη τοῦ ἠλεκτροπαραγωγοῦ σταθμοῦ.

Αἱ ἀπώλειαι τῆς ΕΟΚΑ ἐκ τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς πρώτης ἡμέρας: Εἷς νεκρός, ὁ ἐκ Λιοπετρίου Μόδεστος Παντελῆ, θανὼν ἐξ ἠλεκτροπληξίας, καθ' ὃν χρόνον ἀπεπειρᾶτο νὰ ἀποκόψῃ ἠλεκτροφόρα καλώδια. Εἰς Βαρώσια κατεζητήθη ὁ ἐπικεφαλῆς τῶν ὁμάδων Γρηγόρης Αὐξεντίου. Εἰς Λάρνακα συνελήφθη ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁμάδων δολιοφθορῶν Σ. Ποσκώτης, δύο ὁμαδάρχαι καὶ δύο μέλη τῶν ὁμάδων.

1/2—4—55: Εἰς Λευκωσίαν: Ἔκρηξις εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ συνταγματάρχου Χάπς. Ρῖψις χειροβομβίδων ἐναντίον: α) στρατιωτικοῦ λεωφορείου εἰς τὴν Πλατεῖαν Ἠπείρου, β) στρατιωτικοῦ ὀχήματος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ταγματάρχου Μὰκ Σουΐνυ εἰς Παλλουριώτισσαν, γ) ὁμάδος Ἄγγλων εἰς τὴν Πλατεῖαν Μεταξᾶ, καὶ δ) οἰκιῶν Βρεττανῶν στρατιωτῶν. Ρῖψις βομβίδων ἐναντίον τῆς οἰκίας τοῦ συνταγματάρχου Καπέϊτζ καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ ἰατροῦ ταγματάρχου Χάμιλτον.

Εἰς Λάρνακα: Ρῖψις βομβῶν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ λοχαγοῦ Φλὺν καὶ ἕτεραι τρεῖς ἐκρήξεις εἰς οἰκίας Βρεττανῶν στρατιωτῶν.

19—6—55: Εἰς Λευκωσίαν: Δυναμιτιστικὴ ἐνέργεια κατὰ τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Ἁγίου Δομετίου μὲ καλὰ ἀποτελέσματα καὶ τὸν τραυματισμὸν ἑνὸς ἀστυνομικοῦ.

Ἐκτυπήθη δι' ὡρολογιακῆς βόμβας τὸ κεντρικὸν κτίριον τῆς ἀστυνομίας μὲ θύματα καὶ μεγάλας ὑλικὰς ζημίας.

Ρῖψις βομβίδων ἐναντίον δύο Ἀγγλικῶν μπὰρ μὲ ὑλικὰς ζημίας. Ἐκρήξεις εἰς τὰς οἰκίας δύο Ἄγγλων ταξιαρχῶν καὶ ἕτεραι εἰς τρεῖς ἄλλας οἰκίας Βρεττανῶν στρατιωτῶν.

Ρῖψις χειροβομβίδος εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον «Κάρλτον».

Ἔκρηξις εἰς τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λάρνακος — Λευκωσίας.

Ρῖψις χειροβομβίδος ἐναντίον οἰκίας Βρεττανοῦ στρατιώτου.

Εἰς Μόρφου δύο ρίψεις χειροβομβίδων.

Εἰς Βαρώσια: Ρῖψις χειροβομβίδος ἐναντίον βαδίζοντος Ἄγγλου καὶ ἑτέρα εἰς Ἀγγλικὸν μπάρ. Δύο ἐκρήξεις εἰς κτίριον στρατιωτικῆς ἀστυνομίας. Βόμβα εἰς πρώην ἠλεκτρικὸν σταθμόν. Δύο βόμβαι ἐναντίον Βρεττανῶν στρατιωτῶν.

Δύο χειροβομβίδες εἰς Βρεττανικὸν στρατιωτικὸν κέντρον μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν ἑνὸς στρατιώτου.

Ρίψεις δύο χειροβομβίδων εἰς τὴν περιοχὴν τῶν γραφείων Δημοσίων Ἔργων.

Εἰς Λάρνακα: Ρῖψις χειροβομβίδων ἐναντίον τῶν οἰκιῶν Ἄγγλου πολίτου καὶ ἑνὸς Ἄγγλου ἀντισυνταγματάρχου.

Εἰς Λεμεσόν: Δυναμιτιστικὴ ἐνέργεια ἐναντίον τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Ἁγίου Νικολάου.

22—6—55: Εἰς Ἀμίαντον: Ἡ ἀνταρτικὴ ὁμὰς Πιτσιλιᾶς προσέβαλε τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν μὲ ἀποτέλεσμα τὸν φόνον τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς λοχίου καὶ τὸν τραυματισμὸν ἑτέρου ἀστυνομικοῦ. Συναπεκομίσθησαν τρία ἀστυνομικὰ τυφέκια καὶ ἓν κυνηγετικόν. Εἶναι ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν ἀνταρτικὴ ὁμὰς ἀναλαμβάνει ἀποστολὴν μολονότι δὲν ἦτο καλῶς ἐκπαιδευμένη. Ὁ ἠθικὸς ἀντίκτυπος εἰς τὸν πληθυσμὸν τῆς νήσου ἦτο σημαντικός.

Εἰς ἀεροπορικὴν βάσιν Ἀκρωτηρίου ἐξερράγη πυρκαϊὰ εἰς οἴκημα προοριζόμενον διὰ τὴν στέγασιν Ἄγγλου στρατιωτικοῦ. Ὁ ἀστυνομικὸς σταθμὸς Ἀγροῦ προσεβλήθη ὑπὸ ἡμετέρων.

Εἰς διάφορα ἄλλα μέρη τῆς Κύπρου ἐρρίφθησαν βόμβαι ἐναντίον στρατιωτικῶν περιπόλων.

Εἰς Κυρήνειαν: Προσεβλήθη ὁ ἀστυνομικὸς σταθμὸς τῆς πόλεως μὲ μέτρια ἀποτελέσματα.

Προσεβλήθη ὁ ἀστυνομικὸς σταθμὸς Λαπήθου. Εἷς τῶν ἐπιτεθέντων ἐτραυματίσθη.

Εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Βρεττανοῦ Ἀρχιστρατήγου τῶν δυνάμεων Μ. Ἀνατολῆς Σὲρ Τσάρλς Κήττλυ ἐρρίφθη χειροβομβίς.

Εἰς Πάφον: Τρεῖς ἐκρήξεις ἐντὸς τοῦ δικαστικοῦ μεγάρου. Ἐπίθεσις δι' ὅπλων κατὰ τοῦ πρώην Διοικητοῦ Γκρὴν Βέη. Ὁ ἀστυνομικὸς σταθμὸς Κουκλιῶν προσεβλήθη καὶ ἐπετεύχθη εἰσβολὴ ἐντὸς αὐτοῦ.

27—7—55: Εἰς Λευκωσίαν ἐξερράγησαν:

Βόμβα εἰς τὸ Γραφεῖον Φόρου Εἰσοδήματος. Προεκλήθησαν ἐκτεταμέναι ζημίαι.

Εἰς τοὺς στρατῶνας Γούσλεϋ ἐξερράγη πυρκαϊὰ κατόπιν ἐκρήξεως ὡρολογιακῆς βόμβας.

Εἰς τὸ Κτηματολόγιον Λευκωσίας ἐτοποθετήθη ὡρολογιακὴ βόμβα. Αὕτη μὴ ἐκραγεῖσα ἀνευρέθη.

Εἰς Βαρώσια: Θαλαμηγὸς ἀνήκουσα εἰς Ἄγγλον ἀνετινάχθη διὰ δυναμίτιδος καὶ κατεστράφη ὁλοσχερῶς.

Εἰς Κυρήνειαν: Ἐσημειώθησαν ἐκρήξεις α) εἰς οἰκίας δύο μελῶν τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας, β) εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πρώην ἀρχιαστυνόμου Κὶγκ καὶ γ) εἰς τὴν οἰκίαν Ἄγγλου ὑπαλλήλου τῆς ΡΑΦ.

29—7—55: Εἰς Λευκωσίαν: Ἐπυροοβλήθη αὐτοκίνητον Βρεττανοῦ στρατιώτου.

10—8—55: Εἰς Βαρώσια: Ἐφονεύθη Ἕλλην, πράκτωρ τοῦ ἐχθροῦ.

13—8—55: Εἰς Ἀγρόν: Ἐρρίφθησαν ἀνεπιτυχεῖς πυροβολισμοὶ κατὰ τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμάρχου.

27—8—55: Εἰς Βαρώσια: Ἔκρηξις ὡρολογιακῆς βόμβας εἰς θάλαμον τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ.

31—8—55: Εἰς Λευκωσίαν: Ἐξερράγησαν δύο ὡρολογιακαὶ βόμβαι εἰς τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν καὶ εἰς τὸν ραδιοφωνικὸν σταθμόν.

3—9—55: Εἰς Παραλίμνι: Ἡμετέρα ὁμὰς ὑπὸ τὸν Ἀντώνην Παπαδόπουλον ἐπετέθη ἐναντίον τοῦ ἐκεῖ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ καὶ ἀφοῦ ἐξουδετέρωσεν τοὺς ἀστυνομικοὺς συναπεκόμισεν ὅπλα καὶ πυρομαχικά. Προεκλήθη ἔκρηξις ἐντὸς αὐτοκινήτου τῆς ΡΑΦ μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν ἑνὸς ἀξιωματικοῦ.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐξερράγησαν δύο ὡρολογιακαὶ βόμβαι ἡ μία εἰς τὸν σταθμὸν ἀσυρμάτου τῆς ΡΑΦ καὶ ἡ ἑτέρα ἐντὸς αὐτοκινήτου τῆς ΡΑΦ φέροντος ἀσύρματον. Ἐτραυματίσθη σοβαρῶς εἷς ἀξιωματικὸς τῆς ΡΑΦ.

7—9—55: Εἰς Κυρήνειαν: Ἐρρίφθησαν πυροβολισμοὶ ἐναντίον τοῦ φρουροῦ τῆς οἰκίας τοῦ Στρατάρχου Σὲρ Κλὼντ Πέλι.

8—9—55: Εἰς Βαρώσια: Δύο στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα ἐβλήθησαν διὰ πυροβόλων ὅπλων.

21—9—55: Εἰς Λεμεσόν: Ἐπυρπολήθη στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον.

22—9—55: Εἰς Μιτσερόν: Ἐγένετο ἐπίθεσις ὑπὸ ἡμετέρων ὑπὸ τὸν Ρ. Κυριακίδην κατὰ τοῦ ἐκεῖ Μεταλλείου πρὸς ἀφαίρεσιν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν. Μετὰ τὴν ἐξουδετέρωσιν τῶν φρουρῶν ἀφηρέθησαν 1.500 ράβδοι δυναμίτιδος καὶ 50 ὀκάδες πυραγωγοῦ σχοινίου.

4—10—55: Εἰς Λευκόνοικον: Ὁμὰς ἐκ πέντε ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Αὐξεντίου ὡπλισμένων μὲ ὁπλοπολυβόλα, περίστροφα καὶ χειροβομβίδας ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ ἐκεῖ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ καὶ ἀφοῦ ἀπεμόνωσαν τοὺς ἀστυνομικούς, ἀφήρεσαν ὀκτὼ στρατιωτικὰ τυφέκια, δύο γκρήνερ καὶ ἕνα κυνηγετικόν.

Εἰς Νέον Χωρίον Πάφου: Βρεττανικὰ στρατεύματα ὑπέστησαν βαρὺν λιθοβολισμὸν ὑπὸ τῶν κατοίκων κατόπιν ἀποπείρας των νὰ καταβιβάσουν Ἑλληνικὴν σημαίαν.

Εἰς Βαρώσια: Ἐφονεύθη ἀστυνομικὸς λοχίας.

9—10—55: Εἰς Βαρώσια: Ἐφονεύθη εἷς ἀστυνομικός.

11—10—55: Δυνάμεις ἀσφαλείας ἐλιθοβολήθησαν εἰς Κάτω Γιαλιὰν Πάφου, ὅταν ἐπεχείρησαν νὰ καταβιβάσουν Ἑλληνικὴν σημαίαν ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον.

20—10—55: Εἰς Βαρώσια: Ὀκτὼ ἀγωνισταὶ ἐπέδραμον εἰς στρατιωτικὴν ἀποθήκην, ἐξ ἧς ἀφήρεσαν ὁπλισμὸν ἐκ πέντε ὁπλοπολυβόλων μπρέν, 7 αὐτομάτων στὲν καὶ 4 ρουκετοβόλων. Οἱ ἀφαιρέσαντες ταῦτα ἀφῆκαν τὸ ἀκόλουθον σημείωμα: «Ἡ ἀξία τῶν παραληφθέντων ὅπλων θὰ καταβληθῇ ὑπὸ τοῦ ΔΙΓΕΝΗ μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ Ἀγῶνος». Κατόπιν τούτου ἐπεβλήθη εἰς Ἅγιον Νικόλαον Βαρωσίων κατ' οἶκον περιορισμὸς καὶ 200 στρατιῶται καὶ ἀστυνομικοὶ διενήργησαν ἐξονυχιστικὰς ἐρεύνας πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ ἀνωτέρω ὁπλισμοῦ.

Εἰς Λευκωσίαν: Ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον Ἀγγλικοῦ μπάρ. Εἰς διάφορα σημεῖα τῆς Λευκωσίας ἐσημειώθησαν ἐκρήξεις.

21—10—55: Εἰς Κυρήνειαν: Ἐσημειώθησαν συγκρούσεις μεταξὺ μαθητῶν καὶ ἀστυνομικῶν, οἱ ὁποῖοι ἔκαμαν χρῆσιν δακρυγόνων βομβῶν. Πολλοὶ μαθηταὶ καὶ ἀστυνομικοὶ ἐτραυματίσθησαν.

22—10—55: Εἰς Λεμεσόν: Ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον περιπόλου μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν ἑνὸς στρατιώτου.

26—10—55: Εἰς Βαρώσια: Ἐσημειώθησαν διαδηλώσεις.

Εἰς Πάφον: Ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου, κατευθυνομένου εἰς τὸν Κόλπον τῶν Κοραλλίων, μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν δύο στρατιωτῶν.

27—10—55: Εἰς Λεμεσόν: Ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον στρατιωτικοῦ σταθμοῦ, μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν ἓξ Ἄγγλων, 4 στρατιωτῶν καὶ 2 πολιτῶν.

31—10—55: Εἰς Βαρώσια: Ἐσημειώθησαν ἐκρήξεις βομβῶν, καθὼς καὶ εἰς Λεμεσὸν καὶ Κυρήνειαν.

2—11—55: Πλησίον τοῦ Κτήματος Πάφου ἐρρίφθησαν πυροβολισμοὶ ἐναντίον αὐτοκινήτων, τὰ ὁποῖα μετέφεραν ἄνδρας τῆς στρατιωτικῆς μονάδος.

3—11—55: Ἐξερράγη βόμβα εἰς τὴν οἰκίαν ὅπου διέμενεν Ἄγγλος σμήναρχος καὶ ἑτέρα εἰς τὴν οἰκίαν ὅπου διέμενεν Ἄγγλος συνταγματάρχης.

12—11—55: Εἰς Λευκωσίαν: Ἐξερράγη βόμβα εἰς Ἀγγλικὸν νυκτερινὸν κέντρον.

15—11—55: Εἰς Καλοψίδαν Ἀμμοχώστου: Ἐρρίφθησαν βόμβα καὶ πυροβολισμοὶ ἐναντίον στρατιωτῶν.

Εἰς Λεμεσόν: Ἐξερράγη βόμβα εἰς τὴν οἰκίαν Ἄγγλου.

14/16—11—55: Διαδηλώσεις καὶ σοβαρὰ ἐπεισόδια ἔλαβον χώραν εἰς ὅλας τὰς πόλεις καὶ τὰ κυριώτερα χωρία τῆς νήσου, ἐξ αἰτίας ἀπορρίψεως τῆς ἐφέσεως τοῦ εἰς θάνατον καταδικασθέντος Μιχαὴλ Καραολῆ. Κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις πρὸς διάλυσιν τῶν διαδηλωτῶν ἐγένετο χρῆσις δακρυγόνων ὑπὸ τοῦ στρατοῦ καὶ ἐτρυματίσθησαν ἀρκετοὶ μαθηταί.

17—11—55: Εἰς Λευκωσίαν: Ἐτραυματίσθησαν δύο Ἄγγλοι στρατιῶται ἀπὸ ἔκρηξιν βόμβας.

18—11—55: Εἰς Λευκωσίαν: Ἐξερράγη βόμβα εἰς στρατόπεδον παρὰ τὸ Μετόχιον Κύκκου, μὲ ἀποτέλεσμα τὸν θανατηφόρον τραυματισμὸν δύο Βρεττανῶν στρατιωτῶν. Βόμβαι ἐξερράγησαν καὶ εἰς ἄλλα δύο σημεῖα τῆς πόλεως.

Εἰς Μιτσερόν: Ἐπίθεσις κατὰ τῆς φρουρᾶς τῶν μεταλλείων πρὸς τὸν σκοπὸν ἐκφοβίσεως τῶν ἀντιπάλων καὶ ἐπιδείξεως ἰσχύος, ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς ἐξορμήσεώς μας. Εἰς τὸ μεταλλεῖον ἀπὸ τῆς ἑπομένης τῆς προηγουμένης ἐπιθέσεως —22/9/1955— ἐστάθμευον 12 στρατιῶται. Εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ἔλαβον μέρος περὶ τοὺς 13 ἄνδρας τῆς ἀνταρτικῆς ὁμάδος Πιτσιλιᾶς ὑπὸ τὸν Ρένον Κυριακίδην. Ἡ μάχη διήρκεσεν ἐπὶ 15 λεπτά. Κατὰ πληροφορίας ὑπῆρχον ἀρκετοὶ νεκροὶ καὶ τραυματίαι μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν. Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐτραυματίσθη ἐλαφρῶς ὁ Ρ. Κυριακίδης.

Εἰς Κοκκινοτριμηθιάν: Κατόπιν ἐνέδρας ἐτραυματίσθη εἷς Ἄγγλος στρατιώτης.

Εἰς Λεμεσόν: Βόμβα ἐξερράγη ἔξωθι τῶν κτιρίων τῆς Διοικήσεως, ἑτέρα εἰς Ἀγγλικὸν Κέντρον καὶ ἕτεραι δύο εἰς τὸ προαύλιον τῆς Ἀγγλικῆς λέσχης τοῦ Ἀεροδρομίου Ἀκρωτηρίου.

Εἰς Βαρώσια: Βόμβα ἐξερράγη εἰς τὸ στρατόπεδον Γκόλντεν Σάντ μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν δύο στρατιωτῶν. Ἑπτὰ ἐκρήξεις συνέβησαν, ὡσαύτως, πλησίον τοῦ κατὰ τὴν ὁδὸν Ἀμμοχώστου — Λάρνακος στρατοπέδου. Προσωπιδοφόροι ἐπέδραμον εἰς τὸ ἀντλιοστάσιον τοῦ στρατοπέδου Καραόλου καὶ κατέστρεψαν τὰς μηχανάς. Ὀκτὼ ἄλλαι ἐκρήξεις ἐγένοντο εἰς διάφορα σημεῖα τοῦ στρατοπέδου.

Εἰς τὴν ὕπαιθρον: Ἡμέτεροι ἔνοπλοι ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Δευτερᾶς. Στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον ἐπυροβολήθη πλησίον τοῦ χωρίου Λύσης. Εἰς τοὺς ἀστυνομικοὺς σταθμοὺς Αἰγιαλούσης καὶ Παραλιμνίου ἐσημειώθησαν ἐκρήξεις. Κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ Λάρνακος — Ἀμμοχώστου διεξήχθη ἀψιμαχία μεταξὺ ἡμετέρων ἐνόπλων καὶ δυνάμεων ἀσφαλείας.

19—11—55: Εἰς Λευκωσίαν: Ἀνετινάχθη τμῆμα τοῦ κεντρικοῦ ταχυδρομείου. Ἔκρηξις ἐσημειώθη εἰς καταλύματα ἀξιωματικῶν τῆς ΡΑΦ. Φορτηγὸν στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον, βαῖνον πρὸς Ἅγιον Δομέτιον ἐβλήθη.

Εἰς Λάρνακα: Βόμβαι ἐξερράγησαν εἰς τὸν τόπον διαμονῆς Βρεττανῶν στρατιωτικῶν. Κατόπιν διαδηλώσεων τῶν μαθητῶν τοῦ Ἐμπορικοῦ Λυκείου καὶ συγκρούσεων τούτων μετὰ τῆς ἀστυνομίας καὶ τοῦ στρατοῦ, καθ' ἃς ἐτραυματίσθη ὁ Ἄγγλος βοηθὸς ἀστυνόμος Λάρνακος, ἡ κυβέρνησις διέταξε τὸ κλείσιμον τῆς Σχολῆς μὲ τὸ δικαιολογητικόν, ὅτι τοῦτο διευθύνεται «κατὰ τρόπον ἀνατρεπτικὸν τῆς καλῆς διακυβερνήσεως καὶ τῆς κοινωνικῆς τάξεως». Μὲ παρομοίαν δικαιολογίαν διετάχθη τὴν 15ην Νοεμβρίου καὶ τὸ κλείσιμον τῆς ἐν Λευκωσίᾳ Σχολῆς Σαμουήλ.

Εἰς Κτῆμα: Ἐξερράγη βόμβα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ.

Εἰς τὴν ὕπαιθρον: Στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον ἐπυροβολήθη, καθ' ἣν στιγμὴν διήρχετο διὰ τοῦ Χωρίου Καλοψίδα. Διαδηλώσεις ἔλαβον χώραν εἰς πλεῖστα μέρη τῆς νήσου. Οἱ διαδηλωταὶ μὲ συνθήματα τῆς ΕΟΚΑ καὶ τοῦ ἀγῶνος, ἐλιθοβόλησαν στρατιωτικὰς καὶ ἀστυνομικὰς δυνάμεις.

20—11—55: Εἰς Λευκωσίαν: ἀπόπειρα ἐμπρησμοῦ τῆς Ἀγγλικῆς Σχολῆς.

Εἰς Βαρώσια: ἀντηλλάγησαν πυροβολισμοὶ μεταξὺ ἡμετέρων καὶ δυνάμεων ἀσφαλείας. Στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον ὑπέστη ἐπίθεσιν διὰ πυρῶν παρὰ τὸ ξενοδοχεῖον ΣΑΒΟΎ μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν δύο στρατιωτῶν. Ἕτερον τοιοῦτον ὑπέστη ἐπίθεσιν διὰ βομβῶν. Πυροβολισμοὶ ἀντηλλάγησαν μεταξὺ ἡμετέρων καὶ στρατιωτῶν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ λιμένος Ἀμμοχώστου, τραυματισθέντος Ἄγγλου. Ἡμέτεροι ἐπέδραμον κατὰ τοῦ ἀντλιοστασίου τοῦ στρατοπέδου Γκόλντεν Σάντ. Ἠχρηστεύθη μία μηχανή, ὑπέστη σοβαρὰς ζημίας ἑτέρα, καὶ κατεστράφη ἡ ὑδαταποθήκη. Βρεττανοὶ στρατιῶται ἔρριψαν πυροβολισμοὺς ἐναντίον τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου Σωτήρας, διότι ἀπεδοκιμάσθησαν ὑπὸ τῶν παιδίων τοῦ ἐν λόγῳ χωρίου. Βόμβα ἐρρίφθη ἐναντίον τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Ἄχνας.

Εἰς Λεμεσόν: ἐρρίφθη βόμβα εἰς τὸ οἴκημα τηλεπικοινωνιῶν. Προεκλήθησαν ἀρκεταὶ ζημίαι. Βόμβα ἐρρίφθη ἐπίσης ἐναντίον στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου παρὰ τὸ χωρίον Ὕψωνας, τραυματισθέντων τριῶν στρατιωτῶν.

21—11—55: Ἐπίθεσις κατὰ τῆς στρατιωτικῆς φρουρᾶς τῶν μεταλλείων Ἀμιάντου μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν 10 στρατιωτῶν.

Εἰς ἐνέδραν ἡμετέρων ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀμιάντου — Κακοπετριᾶς ἐφονεύθησαν 3 Ἄγγλοι στρατιῶται καὶ ἐτραυματίσθησαν ἕτεροι 4.

Εἰς Βαρώσια: κατὰ τὴν ἐπίθεσιν ἡμετέρων α) κατὰ τῆς στρατιωτικῆς ἀστυνομίας ἐφονεύθησαν δύο Ἄγγλοι ἀστυνομικοὶ καὶ β) κατὰ στρατιωτῶν εἰς κεντρικὴν ὁδὸν ἐφονεύθη εἷς στρατιώτης καὶ ἐτραυματίσθη ἕτερος.

Εἰς Ξυλοτύμπου: ἐγένετο ἐπίθεσις κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος, καθ' ἣν ἐφονεύθη εἷς στρατιώτης, εἰς ἑτέραν δὲ ὁμοίαν ἐπίθεσιν εἰς Παραλίμνι ἐτραυματίσθησαν 3 Ἄγγλοι στρατιῶται.

22—11—55: Εἰς Λευκωσίαν καὶ Λάρνακα: ἐγένοντο διαδηλώσεις, καθ' ἃς ἐσημειώθησαν πλεῖσται συγκρούσεις μὲ τὰς δυνάμεις ἀσφαλείας. Ὑπῆρξαν πολλοὶ τραυματίαι ἑκατέρωθεν. Εἰς Μόρφου ἐξερράγη βόμβα εἰς τὸν ἀστυνομικὸν σταθμόν. Εἰς Λευκωσίαν ἐξερράγησαν βόμβαι εἰς Ἀγγλικὸν μπὰρ καὶ εἰς οἰκίας Ἄγγλων καὶ εἰς ἐπίθεσιν κατὰ περιπολικοῦ αὐτοκινήτου ἐτραυματίσθησαν 2 Ἄγγλοι στρατιῶται.

23—11—55: Ἐρρίφθησαν βόμβαι εἰς οἰκίας Ἄγγλων στρατιωτικῶν ἐν Ἀμμοχώστῳ καὶ χειροβομβὶς ἐναντίον δύο στρατιωτικῶν ὀχημάτων ἐν Λευκωσίᾳ. Ἐνέδρα ἡμετέρων ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κυπερούντας — Χανδριῶν εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὸν φόνον 2 Ἄγγλων στρατιωτῶν, καὶ τὸν τραυματισμὸν ἑτέρων 2.

24—11—55: Εἰς Λευκωσίαν: Τέσσαρες χειροβομβίδες ἐξερράγησαν εἰς οἰκίας Ἄγγλων ἀστυνομικῶν καὶ ἐφονεύθη εἷς Ἄγγλος στρατιώτης.

Εἰς Βαρώσια: Βόμβα ἐξερράγη εἰς κτίριον ὅπου ἐστεγάζετο τὸ 64ον Ἐκπαιδευτικὸν Κέντρον στρατοῦ προκαλέσασα ζημίας.

Εἰς Ἄχναν Ἀμμοχώστου: Ἐρρίφθησαν δύο χειροβομβίδες εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ.

25–11–55: Εἰς Λεμεσόν: Βόμβα ἐξερράγη εἰς τὸ οἴκημα ὅπου διέμενεν ἡ ἐπικουρικὴ ἀστυνομία.

Εἰς Αἰγιαλοῦσαν: Ἐρρίφθη χειροβομβὶς κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος.

Εἰς Φρέναρος Ἀμμοχώστου: Ἐβλήθησαν διὰ πυρῶν δύο στρατιωτικὰ ὀχήματα.

Εἰς Λευκωσίαν: Εἰς ἐπίθεσιν κατὰ στρατιωτικῆς περιπόλου ἐτραυματίσθησαν δύο Ἄγγλοι στρατιῶται.

Εἰς ἐνέδρας α) ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λεμύθου — Πάχνας ἐτραυματίσθη εἷς Ἄγγλος στρατιώτης, β) ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λεύκας — Καλοῦ Χωρίου ἐφονεύθη εἷς στρατιώτης καὶ ἐτραυματίσθησαν ἕτεροι τρεῖς.

26–11–55: Εἰς Βαρώσια: Ἐπίθεσις ἡμετέρων κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν δύο στρατιωτῶν. Πλησίον τοῦ λιμένος Ἀμμοχώστου ἀνταλλαγὴ πυροβολισμῶν μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν δύο Ἄγγλων στρατιωτῶν.

Εἰς χωρίον Ὕψωνας: Ἐρρίφθη βόμβα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν τριῶν στρατιωτῶν.

Εἰς Λευκωσίαν: Βόμβα εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον Λήδρα Πάλας μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν 5 Ἄγγλων πολιτῶν.

29–11–55: Ἐπίθεσις ἐναντίον τῆς ἐπισταθμίας Πάϊνγουντ παρὰ τὸν Πεδουλὰν ὑπὸ ἀνταρτικῆς ὁμάδος Κύκκου. Εἰς Λευκωσίαν τραυματισμὸς μέλους τῆς Ἰντέλλιτζενς Σέρβις.

Εἰς διάφορα μέρη τῆς νήσου ἐσημειώθησαν ἐκρήξεις.

Εἰς Ἀμίαντον: Πανικοβληθεῖσα ἡ ἐκεῖ στρατιωτικὴ φρουρὰ καὶ περιχαρακωθεῖσα ἐντὸς τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ ἐπυροβόλει ἐπὶ ἐξάωρον ἐναντίον ἀνυπάρκτου ἀντιπάλου.

3–12–55: Προσβολὴ τοῦ Ταχυδρομικοῦ Γραφείου Λευκονοίκου.

Προσβολὴ ἐξ ἐνέδρας δι' αὐτομάτων, βάσει συνδυασμένου σχεδίου παρὰ τὸν 40ον μιλιοδείκτην τῆς ὁδοῦ Λεύκας — Πεδουλᾶ δύο στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τραυματισθοῦν τρεῖς Ἄγγλοι κομμάντος.

5–12–55: Ἔξωθι τοῦ Ἀμιάντου πρὸς τὸ Τρόοδος προσεβλήθησαν ἐν πλήρει ἡμέρᾳ δι' αὐτομάτων δύο στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθοῦν πέντε, ἐξ ὧν τρεῖς στρατιῶται, εἷς ἀστυνομικὸς καὶ εἷς Κύπριος πράκτωρ τῶν Ἄγγλων. Σκοπὸς τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτῆς ἦτο νὰ κτυπήσωμεν τὸν ἀντίπαλον πλησιέστερον πρὸς τοὺς καταυλισμούς του — εἰς Τρόοδος ἦτο ἐστρατοπεδευμένη μονὰς — καὶ νὰ τὸν ἀναγκάσωμεν νὰ κλεισθῇ εἰς τὰ στρατόπεδά του. Ἡ ἐπιχείρησις ἦτο ἐπικίνδυνος, διότι ἡ ἀποκοπὴ τῆς ὁδοῦ ὑποχωρήσεως τοῦ ἐπιτιθεμένου τμήματος ἦτο εὔκολος ὑπὸ στρατοῦ διαμένοντος εἰς τὸ στρατόπεδον Τροόδους, ἐφ' ὅσον βέβαια θὰ ἐνήργει ραγδαίως. Ἡ ἐπιχείρησις, ἣν ἀνέλαβεν ὁ Ρ. Κυριακίδης μετὰ ἓξ ἄλλων ἀνταρτῶν, ἐγένετο δι' αὐτομάτων ὅπλων, ὑπῆρξεν αἰφνιδιαστική, διήρκεσε δὲ ἐπὶ τρίλεπτον, ὁπότε, μετὰ τὸ ἐπιτευχθὲν ἀποτέλεσμα, ἡ ἡμετέρα ὁμὰς συνεπτύχθη ἐπὶ καθορισθέντος δρομολογίου.

Τὴν ἑσπέραν τῆς ἰδίας ἡμέρας ὁμὰς ὑπὸ τὸν Αὐξεντίου κατέστρεψε τὸν παρὰ τὸν Καρβουνᾶν — ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κακοπετριᾶς — Ἀμιάντου — ἠλεκτρικὸν μετασχηματιστήν, διακοπέντος τοῦ ρεύματος εἰς Ἀμίαντον καὶ Τρόοδος. Ἡ ὁμὰς συναπεκόμισε τὰ δύο κυνηγετικὰ ὅπλα τῶν φρουρῶν. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἀρχικῶς ἀπέβλεπε καὶ εἰς ἄλλας ἐνεργείας πρὸς κάλυψιν ἢ πρόκλησιν στρατοῦ, αἵτινες ὅμως δὲν ἔλαβον χώραν, καθ' ὅσον ὁ στρατὸς πανικοβληθείς, δὲν ἐτόλμα πλέον νὰ κινηθῇ ἐλευθέρως, ἰδίᾳ κατὰ τὴν νύκτα, ἐξ οὗ καὶ ἠναγκάσθημεν νὰ ἐνεργήσωμεν τὰς ἀνωτέρω δύο προσβολὰς ἐξ ἐνέδρας κατὰ στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων ἐν πλήρει ἡμέρᾳ.

6–12–55: Εἰς Λευκωσίαν: Ἔκρηξις εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Διοικητοῦ, δι' ὡρολογιακῆς βόμβας, ἐξ ἧς προεκλήθη πυρκαϊά. Προσβολὴ στρατιωτικοῦ ὀχήματος ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κάμπου — Ξεροῦ.

Τὴν 10ην νυκτερινὴν ὥραν ἔλαβε χώραν ἐπίθεσις κατὰ τοῦ στρατοπέδου Ἁγίου Ἀμβροσίου Κυρηνείας. Οἱ ἡμέτεροι ἄνδρες, ἀφοῦ ἀπέκοψαν τὰ συρματοπλέγματα τοῦ στρατοπέδου, ἔβαλον κατὰ τῶν ἀντισκήνων τῶν στρατιωτῶν δι' αὐτομάτων καὶ χειροβομβίδων. Ἡ ἐπίθεσις διήρκεσεν ἐπὶ 25 λεπτά. Τὰ ἀποτελέσματα πρέπει νὰ ἦσαν σημαντικά, καθόσον νοσοκομειακὰ αὐτοκίνητα ἐθεάθησαν νὰ μεταβαίνουν ἐκ τοῦ στρατοπέδου πρὸς Κυρήνειαν, τὸ δὲ στρατόπεδον παρουσίαζε τὴν ἑπομένην ὄψιν καταστροφῆς. Ἡ ἐπιχείρησις διηυθύνετο ὑπὸ τοῦ Θάσου Σοφοκλέους.

7–12–55: Περὶ ὥραν 9ην μ.μ. τέσσαρες ἔνοπλοι τῆς ΕΟΚΑ συνεκρούσθησαν ἐντὸς τῆς Λευκωσίας μὲ ὁμάδα στρατιωτῶν. Κατὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πυροβολισμῶν ἐφονεύθη εἷς στρατιώτης καὶ ἐτραυματίσθησαν ἕτεροι τρεῖς. Λόγῳ τοῦ τολμηροῦ τούτου ἐγχειρήματος οἱ Ἄγγλοι ὁμιλοῦν περὶ καθόδου ὀρεινῆς ὁμάδος τῆς ΕΟΚΑ εἰς τὴν πόλιν.

Ἡμέτεροι ἔνοπλοι προσέβαλον τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν Ριζοκαρπάσου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀφήρεσαν ἓξ ὅπλα τύπου Γκρῆνερ.

Παρὰ τὸ χωρίον Πάχνα ἀνετινάχθη ὁ ὑδροσωλὴν τῆς ἐπισταθμίας Ἐπισκοπῆς.

Εἰς τὸ στρατιωτικὸν χωρίον Βερεγγάρια, παρὰ τὴν Λεμεσόν, ἐξερράγησαν δύο ὡρολογιακαὶ βόμβαι, ἡ μία εἰς τὴν οἰκίαν ἀξιωματικοῦ τῆς ΡΑΦ καὶ ἡ ἑτέρα εἰς ὑδατοδεξαμενήν.

Εἰς Κτῆμα Πάφου: Βόμβα ἐρρίφθη κατὰ τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ καὶ ἑτέρα κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου μὲ ἀποτέλεσμα τὸν φόνον ἑνὸς στρατιώτου. Βόμβαι ἐρρίφθησαν μία κατὰ τοῦ οἰκήματος τῆς ἐπικουρικῆς ἀστυνομίας Κτήματος καὶ ἕτεραι δύο βόμβαι κατὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοπέδου, ἔναντι τῆς οἰκίας τοῦ Διοικητοῦ Πάφου.

Εἰς Βαρώσια: Ἐτραυματίσθησαν τρεῖς Ἄγγλοι στρατιῶται.

Ἄγγλοι ἐφόνευσαν τὴν ἐξ Ἑλλάδος Μαρίαν Οἰκονόμου καὶ ἐτραυμάτισαν τὴν μικρὰν θυγατέρα της, ἐνῷ ἐπέβαινον αὐτοκινήτου ἔξωθι τῶν Βαρωσίων.

Αἱ ἔρευναι τοῦ στρατοῦ συνεχίζονται ἄνευ ἀποτελέσματος, σκοπὸν δὲ εἶχον μᾶλλον τὸν ἐκφοβισμὸν καὶ τὴν ταλαιπωρίαν τοῦ πληθυσμοῦ. Οὕτω τὴν 25ην Νοεμβρίου 200 στρατιῶται διεξήγαγον ἐρεύνας εἰς τὸ χωρίον Ὅμοδος Λεμεσοῦ, καθ' ἃς ἅπαντες οἱ κάτοικοι ἐνεκλείσθησαν ἐπὶ ὥρας ἐντὸς χώρου περιφραγμένου διὰ συρματοπλεγμάτων. Ἔρευναι στρατοῦ διεξήχθησαν ἐπίσης εἰς Βατυλὴν καὶ Βαρώσια τὴν 29ην Νοεμβρίου, ἐνῶ τὴν 1ην Δεκεμβρίου 400 στρατιῶται περιεκύκλωσαν τὰ χωρία Μάμμαρι καὶ Κυρὰν τῆς περιοχῆς Μόρφου

καὶ συνέλαβον πολλὰ πρόσωπα. Τὴν 8ην Δεκεμβρίου ἐκτεταμέναι ἔρευναι ἐγένοντο ὡσαύτως εἰς Ἑλληνικὰ ὀρθόδοξα Μοναστήρια.

11—12—55: Μάχη παρὰ τὰ Σπήλια μὲ ἀποτέλεσμα 15 νεκροὺς Ἄγγλους στρατιώτας καὶ ἑτέρους 35 τραυματίας.

13—12—55: Εἰς Κυρήνειαν: Διαδηλώσεις γυμνασιοπαίδων διελύθησαν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ διὰ ροπάλων καὶ δακρυγόνων βομβῶν. Εἰς Βαρώσια ἐπίθεσις ἡμετέρων κατὰ στρατιωτικῆς περιπόλου μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν 4 Ἄγγλων στρατιωτῶν.

14—12—55: Εἰς Μαλιὰν Λεμεσοῦ στρατιωτικὴ περίπολος ἐκ μοτοσυκλετιστῶν προσεβλήθη παρὰ τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν μὲ ἀποτέλεσμα ἕνα νεκρὸν στρατιώτην.

Εἰς Λευκωσίαν: Κατόπιν ἐπιθέσεως ἡμετέρων εἰς τὴν ὁδὸν Λήδρας ἐφονεύθη εἷς στρατιώτης καὶ ἕτερος ἐτραυματίσθη.

Εἰς Λεμεσόν: Κατόπιν συγκρούσεως μαθητῶν τοῦ Λανιτείου Γυμνασίου καὶ δυνάμεων ἀσφαλείας, καθ' ἣν ἐτραυματίσθησαν τρεῖς Βρεττανοὶ στρατιῶται, ἡ Διοίκησις ἔκλεισε τὸ Γυμνάσιον.

15—12—55: Εἰς τὴν τοποθεσίαν Μερσινάκι ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ξεροῦ — Πόλεως Χρυσοχοῦς, κατόπιν συγκρούσεως ἀνδρῶν τῆς ΕΟΚΑ μετὰ στρατιωτῶν, ἐφονεύθη εἷς Βρεττανὸς στρατιώτης. Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐφονεύθη, γενναίως μαχόμενος, ὁ Χαράλαμπος Μοῦσκος, ἐξάδελφος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, ἕτεροι δὲ δύο, ὁ Ἀνδρέας Ζάκος καὶ ὁ Χαρίλαος Μιχαὴλ τραυματισθέντες συνελήφθησαν. Κατὰ τὴν αὐτὴν μάχην ἐτραυματίσθη ἀπὸ σφαῖραν εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ ὁ Μᾶρκος Δρᾶκος, ὅστις κατώρθωσε τελικῶς νὰ διαφύγῃ. Αἱ ἀπώλειαί μας ὀφείλονται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἐλειτούργησαν καλῶς τὰ αὐτόματα τῶν ἀγωνιστῶν, ὥστε νὰ δυνηθοῦν οὗτοι νὰ ἀμυνθοῦν τελεσφόρως.

Εἰς Κυνοῦσαν Πάφου: Ἄνδρες μας ἐπετέθησαν δι' αὐτομάτων ἐναντίον ἀποθήκης τῶν ἐκεῖ μεταλλείων.

Ἀλλεπάλληλοι συγκρούσεις μεταξὺ μαθητῶν, ἀστυνομίας καὶ στρατοῦ ἔλαβον χώραν εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις καὶ ἰδίᾳ εἰς Βαρώσια καὶ Λεμεσόν.

16—12—55: Τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα Μέσης Ἐκπαιδεύσεως εἰς ὁλόκληρον τὴν Κύπρον δὲν ἐλειτούργησαν καὶ οἱ μαθηταὶ προέβησαν εἰς ἐκδηλώσεις ὑπὲρ τοῦ πρώτου νεκροῦ μας ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἥρωος Χαραλάμπους Μούσκου.

Εἰς Λεμεσόν: Ἐρρίφθησαν πολλαὶ βόμβαι κατὰ στρατιωτικῶν στόχων.

Εἰς Αἰγιαλοῦσαν: 12 ἔνοπλοι ἀγωνισταὶ ὑπὸ τὸν Λοΐζον Χατζηλοΐζου ἐκύκλωσαν τὸν ἐκεῖ ἀστυνομικὸν σταθμόν, ἐνισχυμένον διὰ 25 περίπου στρατιωτῶν, καὶ ἤρχισαν νὰ βάλλουν κατὰ τῆς φρουρᾶς του. Μετὰ μάχην 15 λεπτῶν, οἱ ἡμέτεροι ἀπεχώρησαν ἄνευ ἀπωλειῶν, ἀφοῦ ἐφόνευσαν Βρεττανὸν ὑπολοχαγόν. Οἱ ἐντὸς τοῦ σταθμοῦ ἐπανικοβλήθησαν τόσον, ὥστε ἐνεκλείσθησαν ἐντὸς αὐτοῦ ἐπὶ πολλὴν ὥραν καὶ δὲν ἐκινήθησαν πρὸς καταδίωξιν τῶν ἀποχωρούντων ἀγωνιστῶν.

18—12—55: Εἰς Λευκωσίαν: Ἐρρίφθη βόμβα ἐντὸς Ἀγγλικοῦ μπὰρ μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν 10 Ἄγγλων στρατιωτῶν καὶ 5 Ἄγγλων πολιτῶν. Ἐπροξενήθησαν ἐπίσης ζημίαι. Τρεῖς τῶν στρατιωτῶν ὑπέκυψαν βραδύτερον.

Εἰς Βαρώσια: Εἷς Βρεττανὸς στρατιώτης ἐφονεύθη καὶ ἕτερος ἐτραυματίσθη, κατόπιν ἐπιθέσεως ἡμετέρων διὰ πιστολίων. Πολλαὶ ἐκρήξεις ἐσημειώθησαν ὡσαύτως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ Βαρωσίων.

19—12—55: Εἰς τὸ χωρίον Ἅγιος Θεράπων Λεμεσοῦ: ἡμέτεροι ἐπέδραμον κατὰ τοῦ ἐκεῖ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ συναπεκόμισαν πέντε ὅπλα γκρῆνερ καὶ πυρομαχικά, ἐτραυμάτισαν δὲ ἕνα ἀστυνομικόν.

22—12—55: Ἐσημειώθησαν ἐκρήξεις καὶ πυροβολισμοὶ κατὰ στρατιωτῶν εἰς διάφορα μέρη τῆς νήσου.

Εἰς Κυπεροῦντα: 1.000 καὶ πλέον στρατιῶται διενήργησαν ἐκτεταμένας ἐρεύνας καὶ συνέλαβον δι' ἀνάκρισιν πολλὰ πρόσωπα.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ φοιτητὴς Πέτρος Στυλιανοῦ μεταφερόμενος ἐκ Κοκκινοτριμηθιᾶς εἰς Ὁμορφίταν ἐπήδησεν ἐκ τοῦ ἀστυνομικοῦ αὐτοκινήτου καὶ κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ. Οὗτος ὡδηγήθη τὴν 30ην Δεκεμβρίου εἰς τὸ λημέρι ὅπου εὑρισκόμην καὶ προωθήθη τὴν ἑσπέραν τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1956 εἰς περιοχὴν Κακοπετριᾶς πρὸς ἀνάληψιν τῆς διοικήσεως τῆς ἐκεῖ ἀνταρτικῆς ὁμάδος, τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς νύκτα, καθ' ἣν ἐκυκλώθη ἡ ὁμὰς αὕτη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ, συνελήφθη δὲ καὶ ὁ ἴδιος Π. Στυλιανοῦ.

23—12—55: Εἰς Λευκωσίαν ἐρρίφθησαν βόμβαι ἐντὸς Ξενοδοχείου ὅπου διέμενον μέλη τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

24—12—55: Εἰς Αἰγιαλοῦσαν ἐρρίφθησαν βόμβαι καὶ ἐγένετο ὑπὸ ἡμετέρων ἐπίθεσις — ἡ δευτέρα ἐντὸς ὀκταημέρου — κατὰ τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Αἰγιαλούσης.

Εἰς τὴν περιοχὴν Τροόδους νάρκη ἐξερράγη κάτωθι γεφύρας, καθ' ὃν χρόνον διήρχετο στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον.

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν δυνάμεις Ἀσφαλείας περιέζωσαν τὰ χωρία Νικητάρι, Κοράκου καὶ Ἅγιον Γεώργιον — τῆς περιοχῆς Εὐρύχου — καὶ ἐφόνευσαν, ἄνευ λόγου, τὸν Χαράλαμπον Κούσπαρον, καθ' ὃν χρόνον οὗτος μετέβαινεν ἀπὸ Νικητάρι εἰς Σινᾶ Ὄρος, ὁπόθεν κατήγετο.

Τὸ ἀεροδρόμιον Λευκωσίας ἐκηρύχθη προστατευομένη περιοχή.

26—12—55: Εἰς Στρόβολον: Ἐρρίφθησαν βόμβαι.

28—12—55: Περὶ τοὺς 600 Βρεττανοὶ στρατιῶται διενήργησαν μακρὰς καὶ λεπτομερεῖς ἐρεύνας εἰς τὴν Μονὴν Χρυσορογιατίσσης καὶ τὰ παρακείμενα χωρία Ἄνω Παναγιὰ καὶ Στατὸς τῆς Ἐπαρχίας Πάφου.

Ἐκτεταμέναι ἔρευναι διενεργήθησαν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ εἰς τὰ χωρία Ἅγιος Ἐπίκτητος, Καρακοῦμι καὶ Καζάφανι τῆς ἐπαρχίας Κυρηνείας.

31—12—55: Εἰς Βαρώσια: Ἐρρίφθησαν βόμβαι ἐναντίον στρατιωτικῶν στόχων.

2—1—56: Εἰς Βαρώσια. Ἐτραυματίσθησαν ὑπὸ ἡμετέρων δύο στρατιῶται εἰς τὸ Κέντρον ἐκπαιδεύσεως στρατοῦ.

4–1–56: Εἰς Λευκωσίαν ἡμέτεροι ἐπυροβόλησαν ἐναντίον δύο Βρεττανῶν στρατιωτῶν.
7–1–56: Εἰς Λεμεσὸν βόμβα ἐξερράγη εἰς τὸ οἴκημα, ὅπου ἐστεγάζετο ἡ Βρεττανικὴ Ἀστυνομία. Τέσσαρες στρατιῶται ἐτραυματίσθησαν. Ζημίαι £ 1.800 περίπου.
Παρὰ τὸ χωρίον Ἀκάκι Μόρφου ἐρρίφθησαν βόμβαι κατὰ περιπολικοῦ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου.
9–1–56: Εἰς τὸ παλαιὸν ἀεροδρόμιον Λεμεσοῦ ἐξερράγη βόμβα πλησίον παραπήγματος ΝΑΑΦΙ. Ἡ αἴθουσα ἀνετινάχθη. Κατέφθασαν Νοσοκομειακὰ αὐτοκίνητα καὶ ἑλικόπτερα διὰ παραλαβὴν τραυματιῶν.
11–1–56: Εἰς Λευκωσίαν πυροβολισμοὶ κατὰ Βρεττανῶν στρατιωτῶν καὶ ἐκρήξεις βομβῶν.
13–1–56: Εἰς Λευκωσίαν ἐρρίφθη βόμβα κατὰ Βρεττανῶν στρατιωτῶν.
Εἷς στρατιώτης ἐτραυματίσθη ἐκ ρίψεως βόμβας.
15–1–56: Χειροβομβὶς ἐρρίφθη ἐναντίον περιπολικοῦ αὐτοκινήτου ἐν Λευκωσίᾳ, προκαλέσασα εἰς τοῦτο ζημίας.
16–1–56: Εἰς Κτῆμα Πάφου ἐπυροβολήθη αὐτοκίνητον τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.
19–1–56: Εἰς Λευκωσίαν ἐφονεύθη ὁ Ἄγγλος Λοχαγὸς Π. Λέϊν καὶ ἀφῃρέθη τὸ πιστόλι του.
23–1–56: Οἱ Μαθηταὶ τῶν Σχολῶν Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ἀπέσχον τῶν μαθημάτων των εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας διὰ γενομένας συλλήψεις συμμαθητῶν των.
25–1–56: Εἰς Βαρώσια ἐκτυπήθη στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον. Ὑπάρχουν τρεῖς τραυματίαι.
26–1–56: Σοβαραὶ συγκρούσεις ἔλαβον χώραν παρὰ τὴν πλατεῖαν Ἀρχιεπισκοπῆς εἰς Λευκωσίαν μεταξὺ μαθητῶν Π. Γυμνασίου καὶ δυνάμεων ἀσφαλείας.
Εἰς Λευκωσίαν ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου.
27–1–56: Νέαι αἱματηραὶ συγκρούσεις διεξήχθησαν εἰς τὴν πλατεῖαν Ἀρχιεπισκοπῆς μεταξὺ μαθητῶν καὶ δυνάμεων ἀσφαλείας.
28–1–56: Τὸ Παγκύπριον Γυμνάσιον ἐκλείσθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως μέχρι νεωτέρας εἰδοποιήσεως.
Περὶ τοὺς 1000 στρατιώτας διενήργησαν ἐρεύνας εἰς τὸ χωρίον Ἀμίαντος.
Εἰς Λυσὸν Πάφου ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον «δυνάμεων ἀσφαλείας», φονευθέντος ἑνὸς στρατιώτου.
29–1–56: Εἰς Λευκωσίαν ἐρρίφθη βόμβα κατὰ στρατιωτικοῦ φυλακίου. Εἰς Πάφον συνεκρούσθησαν μαθηταὶ μὲ «δυνάμεις ἀσφαλείας».
31–1–56: Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ κλεισίματος τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου ἔλαβον χώραν σοβαραὶ συγκρούσεις εἰς ὅλας τὰς πόλεις καὶ τὰς κωμοπόλεις τῆς νήσου.
2–2–56: Εἰς Λάρνακα ἐρρίφθη χειροβομβὶς ἐναντίον οἰκίας Βρεττανοῦ Ταγματάρχου.
Εἰς τὸ χωρίον Ὕψωνας Λεμεσοῦ ἐλιθοβολήθη περιπολικὸν αὐτοκίνητον. Ἐξ ἐκρήξεως λέβητος εἰς τὸ ἀεροδρόμιον Ἀκρωτηρίου, κατόπιν δολιοφθορᾶς, ἐφονεύθη ἀξιωματικὸς τῆς ἀεροπορίας καὶ ἐτραυματίσθη εἷς ὁπλίτης.
4–2–56: Ἑπτὰ Ἑλληνικὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἐκλείσθησαν ἐπειδὴ ἐκυμάτιζεν ἐπ' αὐτῶν ἡ Ἑλληνικὴ σημαία. Δακρυγόνοι βόμβαι ἐρρίφθησαν ὑπὸ δυνάμεων ἀσφαλείας ἐναντίον τῶν μαθητῶν τῆς Δ' Ἀστικῆς Σχολῆς Λεμεσοῦ. Εἰς Λεμεσὸν ἐτραυματίσθη διὰ βόμβας Βρεττανὸς στρατιώτης.
6–2–56: Σοβαραὶ συγκρούσεις ἔλαβον χώραν μεταξὺ μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου Βαρωσίων καὶ στρατοῦ. Ἡ Κυβέρνησις διέταξε τὸ κλείσιμον τοῦ Γυμνασίου Βαρωσίων.
Βόμβα ἐρρίφθη κατὰ Βρεττανοῦ στρατιώτου εἰς Βαρώσια.
7–2–56: Εἰς Βαρώσια ἔλαβον χώραν μαθητικαὶ ἐκδηλώσεις. Κατὰ ταύτας ἐφονεύθη ἐν ψυχρῷ ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ὁ μαθητὴς Πετράκης Γιάλλουρος. Ἐκλείσθησαν καὶ ἄλλα δημοτικὰ σχολεῖα τῆς Νήσου.
10–2–56: Ἔλαβον χώραν μαθητικαὶ διαδηλώσεις εἰς Λεμεσόν, διὰ τὴν διάλυσιν τῶν ὁποίων ἐχρησιμοποιήθησαν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ δακρυγόνοι βόμβαι καὶ ρόπαλα.
11–2–56: Εἰς Λευκωσίαν ἐφονεύθησαν δι' αὐτομάτου ὅπλου, δύο Βρεττανοὶ στρατιῶται καὶ ἕτερος ἐτραυματίσθη.
Εἰς Λάρνακα ἐρρίφθησαν βόμβαι εἰς Ἀγγλικὸν Μπὰρ καὶ οἰκίαν Βρεττανοῦ ἀξιωματικοῦ.
Εἰς Λεμεσὸν ὠργανώθησαν διαδηλώσεις νεανίδων. Ἐτραυματίσθη Ἄγγλος Λοχίας.
12–2–56: Εἰς Λάρνακα ἐτραυματίσθησαν δύο στρατιῶται.
13–2–56: Εἰς Κολόσσι Λεμεσοῦ, κατὰ τὴν διάρκειαν συγκρούσεως μεταξὺ κατοίκων τοῦ χωρίου καὶ δυνάμεων στρατοῦ, αἱ τελευταῖαι ἤνοιξαν πῦρ καὶ ἐφόνευσαν ἕνα Ἕλληνα καὶ ἐτραυμάτισαν κορασίδα 18 ἐτῶν.
Εἰς Κισσόνεργαν Πάφου ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον μηχανοκινήτου περιπόλου, τραυματισθέντων δύο στρατιωτῶν.
Εἰς Κυρήνειαν ἐσημειώθησαν ἐκρήξεις εἰς οἰκίας δύο Ἄγγλων στρατιωτῶν.
17–2–56: Πυρκαϊὰ τεραστίων διαστάσεων ἐξερράγη εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἀποθήκας ἐν Λεμεσῷ.
Εἰς Λεμεσὸν ἐξερράγησαν βόμβαι, μία εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Τμήματος Δημοσίων Ἔργων καὶ ἑτέρα εἰς οἰκίαν ὅπου διέμενον Βρεττανοὶ στρατιῶται.
18–2–56: Εἰς Πέγειαν Πάφου ἐρρίφθη βόμβα κατὰ τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ καὶ εἰς Κτῆμα κατὰ ἀστυνομικοῦ περιπολικοῦ αὐτοκινήτου.
22–2–56: Ἐργάται Νέων καὶ Παλαιῶν Συντεχνιῶν κατῆλθον εἰς διαδήλωσιν ἐν Λευκωσίᾳ μὲ σύνθημα «ΕΝΩΣΙΣ». Αἱ «δυνάμεις ἀσφαλείας» κατεδίωξαν τοὺς διαδηλωτὰς καὶ προσεπάθησαν νὰ τοὺς διαλύσουν μὲ δακρυγόνους βόμβας.
Εἰς Κτῆμα ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου.
23–2–56: Εἰς τὸν κόλπον Κοραλλίων Ἀμμοχώστου στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον ἐπυροβολήθη, τραυματισθέντων δύο Βρεττανῶν στρατιωτῶν.
28–2–56: Εἰς Λευκωσίαν, Λάρνακα καὶ Βαρώσια, ἐπὶ τῇ ἀφίξει εἰς Κύπρον τὴν 26-2-56 τοῦ Βρεττανοῦ Ὑπουργοῦ ἀποικιῶν Λέννοξ Μπόϋντ, ὠργανώθησαν διαδηλώσεις ὑπὲρ τῆς Ἑνώσεως.
29–2–56: Εἰς Λευκωσίαν συνέβησαν ἐν ὅλῳ 19 ἐκρήξεις. Πολλὰ μέλη τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας» ἐτραυματίσθησαν.
Εἰς Κισσόνεργαν Πάφου ἐβλήθη αὐτοκίνητον τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας».

1—3—56 : Εἰς Κτῆμα καὶ Πόλιν Χρυσοχοῦς ἐρρίφθησαν βόμβαι κατὰ τῶν ἐκεῖ ἀστυνομικῶν σταθμῶν.

2—3—56 : 4 βόμβαι ἐξερράγησαν εἰς δύο αἰθούσας τοῦ Κεντρικοῦ Κτιρίου τῆς Ἀγγλικῆς Σχολῆς προκαλέσασαι εὐρείας καταστροφάς.

6—3—56 : «Δυνάμεις ἀσφαλείας» συνέλαβον ἐπὶ τῇ βάσει ἁπλῶν ὑπονοιῶν 30 πρόσωπα ἐκ Μόρφου καὶ περιχώρων.

8—3—56 : Εἰς Κτῆμα ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον περιπολικοῦ ἀστυνομικοῦ αὐτοκινήτου, φονευθέντος ἑνὸς ἀστυνομικοῦ καὶ τραυματισθέντων ἑτέρων τεσσάρων.

Εἰς Ἅγ. Ἀμβρόσιον Κυρηνείας ἐρρίφθη βόμβα κατὰ τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ.

Εἰς Λεμεσὸν ἐρρίφθη βόμβα κατὰ στρατιωτικῆς περιπόλου.

Εἰς Λάρνακα καὶ Κυρήνειαν ἐσημειώθησαν ἐκρήξεις βομβῶν.

11—3—56 : Εἰς Λευκωσίαν πέντε βόμβαι ἐξερράγησαν εἰς οἰκίας Βρεττανῶν στρατιωτικῶν.

Παρὰ ἐπισταθμίαν Ἐπισκοπῆς βόμβα ἐρρίφθη κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου.

Παρὰ τὸ χωρίον Ἅγ. Ἀμβρόσιος Κυρηνείας ἐτραυματίσθη ὁ Βρεττανὸς Ταγματάρχης Κάμιγκ.

12—3—56 : Ὁ 17ετὴς μαθητὴς τοῦ Κολλεγίου Πάφου, Γεώργιος Μιχαὴλ ἐφονεύθη ὑπὸ δυνάμεων ἀσφαλείας. Εἰς Κτῆμα καὶ Στρόβολον ἐρρίφθησαν δύο βόμβαι ἐναντίον οἰκίας Βρεττανῶν στρατιωτικῶν. Εἰς Ἅγ. Ἀμβρόσιον ἐρρίφθησαν βόμβαι ἐναντίον τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ.

13—3—56 : Εἰς Λάρνακα ἐρρίφθη βόμβα κατὰ μέλους τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Εἰς τὸ παρὰ τὴν Ἐπισκοπὴν στρατιωτικὸν χωρίον Βερεγγάρια ἐρρίφθη βόμβα.

14—3—56 : Εἰς Λευκωσίαν ἐφονεύθη Βρεττανὸς Λοχίας. Εἷς μαχητὴς τῆς ΕΟΚΑ μὲ τὸ αὐτόματον ἀνὰ χεῖρας προχωρεῖ νὰ κτυπήσῃ τὸν Βρεττανὸν Λοχίαν ἐρχόμενον ἐξ ἀντιθέτου κατευθύνσεως. Ὁ Λοχίας ἀνασύρει τὸ πιστόλι του, ἀλλὰ δέχεται ριπὴν αὐτομάτου καὶ καταπίπτει ἄπνους.

15—3—56 : Εἰς Λευκωσίαν ἐτραυματίσθη Βρεττανὸς στρατιώτης. Ἐπίσης βόμβαι ἐξερράγησαν εἰς οἰκίας στρατιωτικῶν.

17—3—56 : Εἰς Αἰγιαλοῦσαν κατόπιν ἐνέδρας κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου ἐφονεύθη εἷς στρατιωτικὸς καὶ ἕτεροι τρεῖς ἐτραυματίσθησαν.

Εἰς Λάπηθον Κυρηνείας κατόπιν ἐνέδρας κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου ἐφονεύθη εἷς Βρεττανὸς στρατιώτης καὶ ἕτεροι τρεῖς ἐτραυματίσθησαν.

Εἰς τὸ χωρίον Φρέναρος κατόπιν ἐνέδρας ἐφονεύθησαν δύο Ἄγγλοι, ὧν εἷς ὑπολοχαγός, καὶ τρεῖς ἐτραυματίσθησαν. Εἰς τὸ χωρίον ἐπεβλήθη συλλογικὸν πρόστιμον £ 1.500, διότι οὐδεὶς ἠθέλησε νὰ δώσῃ πληροφορίας περὶ τῶν δραστῶν.

18—3—56 : Εἰς τὴν περιοχὴν μεταλλείων Λίμνης τῆς ἐπαρχίας Πάφου ἐτραυματίσθη εἷς Βρεττανὸς στρατιώτης.

19—3—56 : Εἰς τὸ χωρίον Στρουμπὶ Πάφου στρατιῶται ἐπυροβόλησαν καὶ ἐτραυμάτισαν τὸν 19ετῆ Σόλωνα Χριστοφόρου.

20—3—56 : Παρὰ τὸ στρατόπεδον «Καράολος» Ἀμμοχώστου ἐρρίφθη βόμβα κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου.

21—3—56 : Εἰς Λευκωσίαν, Τοῦρκοι προέβησαν εἰς θορυβώδεις διαδηλώσεις ἐξ ἀφορμῆς συγκρούσεως εἰς χωρίον Βασίλεια Κυρηνείας μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, καθ' ἣν ἐτραυματίσθησαν 10 Ἕλληνες καὶ 9 Τοῦρκοι. Οἱ Τοῦρκοι διαδηλωταὶ ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Ἁγ. Λουκᾶ καὶ Ἑλληνικῶν καταστημάτων καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτοκίνητα Ἑλλήνων. Πολλὰ πρόσωπα ἐτραυματίσθησαν καὶ ἐπροξενήθησαν ζημίαι εἰς Ἑλληνικὰς περιουσίας.

Ὡρολογιακὴ βόμβα ἀνεκαλύφθη εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ Κυβερνήτου Χάρντιγκ. Αὕτη ἐτοποθετήθη ὑπὸ τοῦ θαλαμηπόλου του, Νίκου Σοφοκλέους.

Εἰς Βαρώσια ἐρρίφθη βόμβα κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου φονευθέντος ἑνὸς στρατιώτου καὶ τραυματισθέντων ἑτέρων δύο.

Ἡμέτεροι ἐπέδραμον κατὰ τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Φύτης Πάφου καὶ ἐπροξένησαν ζημίας.

Εἰς Λευκωσίαν Τοῦρκοι ἔρριψαν βόμβαν εἰς Ἑλληνικὸν κατάστημα προξενήσαντες ζημίας.

22—3—56 : Παρὰ τὸ χωρίον Αὐγόρου προσεβλήθη διὰ πυρῶν περιπολικὸν αὐτοκίνητον. Τοῦτο ὑπέστη προηγουμένως ἐπίθεσιν δι' αὐτομάτων ἔξωθι τοῦ χωρίου Ἄχνα.

24—3—56 : Παρὰ Κισσόνεργαν Πάφου καὶ εἰς Λάρνακα ἐρρίφθησαν βόμβαι κατὰ στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων.

27—3—56 : Παρὰ τὸ χωρίον Φρέναρος Ἀμμοχώστου κατόπιν ἐνέδρας κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου ἐφονεύθησαν δύο Βρεττανοὶ στρατιῶται καὶ ὑπάρχουν ἀρκετοὶ τραυματίαι.

Βόμβαι ἐρρίφθησαν ἐναντίον περιπολικοῦ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου πλησίον Αἰγιαλούσης καὶ ἐναντίον ἑτέρου παρὰ τὸ χωρίον Ριζοκάρπασον.

Εἰς Βαρώσια καὶ Λεμεσὸν ἐρρίφθησαν βόμβαι κατὰ οἰκιῶν Βρεττανῶν στρατιωτικῶν.

Παρὰ τὸν 39ον μιλιοδείκτην τῆς ὁδοῦ Λευκωσίας — Καλοπαναγιώτη, ἀνετινάχθη μικρὰ γέφυρα, καθ' ὃν χρόνον διήρχοντο δύο στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα. Ὑπάρχουν θύματα ἐκ μέρους τῶν Βρεττανῶν.

29—3—56 : Εἰς Βαρώσια ἐρρίφθησαν βόμβαι κατὰ περιπολικοῦ αὐτοκινήτου τραυματισθέντος ἑνὸς Βρεττανοῦ στρατιώτου.

Εἰς τὸ χωρίον Ἄχνα Ἀμμοχώστου πεντακόσιοι περίπου Βρεττανοὶ στρατιῶται διενήργησαν ἐρεύνας ἐντὸς οἰκιῶν δι' ἀνακάλυψιν ὅπλων καὶ καταζητουμένων, ὡς ἰσχυρίσθησαν, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος.

31—3—56 : Ἰσχυραὶ δυνάμεις στρατοῦ περιεκύκλωσαν τὸ παρὰ τὴν Λευκωσίαν Μετόχιον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κύκκου καὶ διενήργησαν πολυώρους ἐρεύνας. Μάρμαρα τοῦ ναοῦ μετεκινήθησαν, φρέατα ἐξεκενώθησαν καὶ ἀρκετοὶ χῶροι τοῦ κήπου ἀνεσκάφησαν. Ἑπτὰ πρόσωπα συνελήφθησαν καὶ μετεφέρθησαν εἰς ἄγνωστον τόπον.

Εἰς Λεμεσὸν ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμός.

2—4—56 : Εἰς Κτῆμα, ἔλαβον χώραν σοβαραὶ συγκρούσεις μεταξὺ μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου καὶ Κολ-

λεγίου Πάφου ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας» ἀφ' ἑτέρου μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τραυματισθοῦν ἐξ ἐκρήξεως βόμβας εἷς Καθηγητὴς τοῦ Γυμνασίου καὶ ἐκ τῶν λιθοβολισμῶν μερικοὶ Βρεττανοὶ στρατιῶται.

Εἰς Λεμεσὸν ἐρρίφθη βόμβα παρὰ καμπαρέ. Κατόπιν τούτου ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμὸς εἰς τὴν πόλιν.

Εἰς Βαρώσια ἐτραυματίσθησαν 2 στρατιῶται ἐκ ρίψεως βόμβας.

3—4—56: Συνελήφθη κατόπιν καταδόσεως ἐν Λευκωσίᾳ ὁ τομεάρχης.

4—4—56: Δύο βόμβαι ἐξερράγησαν εἰς Κακοπετριὰν εἰς κτίριον κατεχόμενον ὑπὸ Βρεττανικῶν στρατευμάτων.

Εἰς Λάπηθον Κυρηνείας βόμβαι ἐρρίφθησαν κατὰ δύο περιπολικῶν αὐτοκινήτων. Οἱ μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι τῆς Ἀνωτέρας Ἐμπορικῆς Σχολῆς Κυρηνείας προέβησαν εἰς διαδηλώσεις καὶ ἐλιθοβόλησαν δυνάμεις ἀσφαλείας, αἱ ὁποῖαι ἠθέλησαν νὰ τοὺς διαλύσουν.

5—4—56: Εἰς Βαρώσια ἐρρίφθησαν δύο βόμβαι ἐναντίον στρατιωτικῆς περιπόλου. Τραυματίαι δύο στρατιῶται.

7—4—56: Εἰς Λύσην κατόπιν ἐνέδρας ἐβλήθησαν δύο στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα τραυματισθέντων δύο στρατιωτῶν.

9—4—56: Παρὰ τὸν ἠλεκτρικὸν σταθμὸν Ἀμμοχώστου ἐρρίφθησαν βόμβαι κατὰ περιπολικοῦ αὐτοκινήτου, προξενήσασαι εἰς αὐτὸ ζημίας.

10—4—56: Βόμβαι ἐξερράγησαν εἰς οἰκίας Βρεττανῶν στρατιωτικῶν εἰς Λάρνακα καὶ Ἔγκωμην Λευκωσίας.

Περὶ τὰ 30 αὐτοκίνητα πλήρη στρατιωτῶν μετέβησαν εἰς περιοχὴν Μονῆς Κύκκου. Ταῦτα, ἀφοῦ ἠρεύνησαν Μιλικοῦρι καὶ συνέλαβον 3 κατοίκους τοῦ χωρίου ὡς δῆθεν μέλη μας, ἐπέστρεψαν αὐθημερόν.

11—4—56: Εἰς Καλοψίδαν Ἀμμοχώστου ἐπυροβολήθη περίπολος τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας» φονευθέντος ἑνὸς στρατιώτου.

12—4—56: Εἰς Κτῆμα καὶ Βαρώσια ἐρρίφθησαν βόμβαι κατὰ αὐτοκινήτου τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας».

13—4—56: Εἰς Ἅγιον Δομέτιον ἐρρίφθη βόμβα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λεύκας — Πεδουλᾶ δύο στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα ἐνέπεσαν εἰς ἐνέδραν. Ἐφονεύθη εἷς στρατιώτης καὶ δύο ἕτεροι ἐτραυματίσθησαν.

14—4—56: Παρὰ Ἅγιον Θεόδωρον Καρπασίας ἐρρίφθη βόμβα κατὰ δύο στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων.

16—4—56: Εἰς Κυθραίαν καὶ Κολόσσι Λεμεσοῦ δυνάμεις στρατοῦ διενήργησαν πολυώρους ἐρεύνας. Παρὰ Κολόσσι εἶχε ριφθῆ προηγουμένως πυροβολισμὸς ἐναντίον στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου.

18—4—56: Εἰς Βαρώσια ἐρρίφθησαν βόμβαι ἐναντίον στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων καὶ στρατιωτικῆς περιπόλου τραυματισθέντος ἑνὸς στρατιώτου.

Εἰς Λεμεσὸν βόμβαι ἐξερράγησαν εἰς οἰκίαν Βρεττανοῦ στρατιωτικοῦ.

Εἰς Χωρίον Τσάδα Πάφου ἐρρίφθη βόμβα κατὰ τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ.

Εἰς Λευκωσίαν καὶ τὰ προάστια βάσει διατάγματος ἔκλεισαν τὰ Ἑλληνικὰ κέντρα ἀναψυχῆς.

19—4—56: Εἰς Βαρώσια βόμβαι ἐρρίφθησαν κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου, ἐτραυματίσθησαν τρεῖς Βρεττανοὶ στρατιῶται.

Εἰς τὸ χωρίον Στρουμπὶ Πάφου προσεβλήθη διὰ πυρῶν αὐτομάτων τὸ ἐκεῖ στρατόπεδον κομμάντος.

20—4—56: Εἰς Δώδεκα χωρία τῶν ἐπαρχιῶν Κυρηνείας καὶ Πάφου ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμός.

21—4—56: Εἰς Κυρήνειαν ἐρρίφθη βόμβα κατὰ στρατιωτικῆς περιπόλου τραυματισθέντος ἑνὸς στρατιώτου.

Εἰς Λεμεσὸν ἐρρίφθησαν βόμβαι ἐναντίον στρατιωτικῆς περιπόλου.

23—4—56: Εἰς Λευκωσίαν καὶ προάστια ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμός. Τοῦ μέτρου τούτου προηγήθη φόνος Τούρκου ἀστυνομικοῦ, ὅστις ἐφονεύθη, καθ' ὃν χρόνον κατεδίωκε δυὸ ἐνόπλους, πυροβολήσαντας κατὰ Κυπρίου ἀστυνομικοῦ.

Παρὰ χωρίον Πύργον Τυλληρίας προσεβλήθη ἐξ ἐνέδρας στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον, τραυματισθέντων δύο Βρεττανῶν στρατιωτῶν.

24—4—56: Εἰς Λευκωσίαν προεκλήθησαν ἐννέα πυρκαϊαὶ εἰς Ἑλληνικὰ καταστήματα ὑπὸ Τούρκων, προξενήσασαι τεραστίας ζημίας. Πυρκαϊὰ προεκλήθη καὶ εἰς Ἑλληνικὸν καπνεργοστάσιον ἐξ ἐκρήξεως Τουρκικῆς βόμβας.

Εἰς Κτῆμα Πάφου βόμβα, ριφθεῖσα κατὰ στρατιωτικῆς περιπόλου, ἐτραυμάτισε δύο πεζοναύτας.

26—4—56: Βόμβαι ἐρρίφθησαν ἐναντίον στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων εἰς Μεσόγην Πάφου καὶ ἔξωθι Ἀμμοχώστου.

27—4—56: Πυρκαϊὰ τεραστίων διαστάσεων προκληθεῖσα ὑπὸ Τούρκων ἀπετέφρωσε τὴν παρὰ τὴν Παλλουριώτισσαν Λευκωσίας καπναποθήκην τῆς Ἑταιρείας «Ἄρνταθ».

Παρὰ τὸ χωρίον Τριμίκλινη Λεμεσοῦ ἐπυροβολήθησαν ἐξ ἐνέδρας δύο στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα, προξενηθεισῶν ζημιῶν εἰς ταῦτα.

Εἰς Βαρώσια ἐρρίφθησαν βόμβαι ἐναντίον στρατιωτικῆς περιπόλου παρὰ τὸ στρατόπεδον «Γκόλντεν Σάντ» καθὼς καὶ εἰς ἄλλα σημεῖα τῆς πόλεως τραυματισθέντων τριῶν στρατιωτῶν.

Εἰς Λάρνακα βόμβαι ἐρρίφθησαν κατὰ οἰκιῶν Βρεττανῶν στρατιωτῶν.

Εἰς Κτῆμα, Γεροσκήπου καὶ Λεονάρισσον ἐρρίφθησαν βόμβαι κατὰ στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων.

30—4—56: Εἰς Βαρώσια ἐρρίφθη βόμβα κατὰ στρατιωτικῆς περιπόλου τραυματισθέντων τριῶν στρατιωτῶν.

Κατεστράφησαν ἐπίσης τρία στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα ἐκ δολιοφθορᾶς.

8—5—56: Ἔξωθι Πέγειας Πάφου δύο στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα ἐνέπεσαν εἰς ἐνέδραν.

9—5—56: Εἰς Κτῆμα ἐρρίφθη βόμβα κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου. Εἷς στρατιώτης νεκρὸς καὶ εἷς τραυματίας. Εἰς Τσάδαν Πάφου ἀπὸ ρῖψιν βόμβας ἐτραυματίσθη 1 Ἄγγλος στρατιώτης.

Εἰς Λεμεσὸν διαδηλώσεις. Εἰς Πλατεῖαν Ἡρώων ἐξερράγη βόμβα τραυματίσασα Βρεττανὸν Στρα-

τιώτην. Πέντε λεπτὰ βραδύτερον ἐρρίφθησαν δύο βόμβαι κατὰ δύο στρατιωτικῶν ὀχημάτων μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν δύο στρατιωτῶν.

Εἰς Λάρνακα ἐξερράγη βόμβα ἐπὶ τῆς κλίμακος οἰκίας ὅπου διέμενε στρατιώτης.

10—5—56: Εἰς τὰς Κεντρικὰς Φυλακὰς Λευκωσίας ἐξετελέσθησαν οἱ Μιχαὴλ Καραολῆς καὶ Ἀνδρέας Δημητρίου.

Εἰς Βαρώσια καὶ Λάπηθον ἐρρίφθησαν χειροβομβίδες ἐναντίον στρατιωτικῶν ὀχημάτων.

Παρὰ τὸ χωρίον Γιόλου Πάφου κατόπιν ἐνέδρας ἐναντίον στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου ἐτραυματίσθησαν δύο Βρεττανοὶ στρατιῶται.

Εἰς Κυρήνειαν ἐτραυματίσθησαν δύο στρατιῶται κατόπιν ρίψεως βόμβας ἐναντίον στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου. Ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμός.

Εἰς Λεμεσὸν ἀπὸ ρῖψιν βόμβας ἐτραυματίσθη 1 Ἄγγλος στρατιώτης.

11—5—56: Γενικὴ ἀπεργία καθ' ὅλην τὴν νῆσον εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας διὰ τὰς ἐκτελέσεις Καραολῆ καὶ Δημητρίου.

Βόμβαι εἰς Στρόβολον καὶ Μόρφου, Λεμεσὸν καὶ Κτῆμα.

Εἰς Λάρνακα ἐτραυματίσθη εἷς Ἄγγλος στρατιώτης.

Παρὰ τὸν 2ον μιλιοδείκτην τῆς ὁδοῦ Λάρνακος — Ἀμμοχώστου νάρκη ἐξερράγη κάτωθι στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου προκαλέσασα εἰς τοῦτο ζημίας.

Ἕλλην πολίτης ἐφονεύθη ὑπὸ στρατιώτου.

12—5—56: Εἰς Βαρώσια ἐρρίφθησαν βόμβαι ἐντὸς στρατῶνος μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθοῦν 2 καὶ νὰ τραυματισθοῦν ἕτεροι 2 Ἄγγλοι στρατιῶται.

14—5—56: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἁγ. Ἡλία-Μοναρκᾶς ἐφονεύθη ἀπόστρατος Ἄγγλος ἀντισυνταγματάρχης.

Εἰς Μόρφου ἀπὸ ρῖψιν βόμβας ἐτραυματίσθη 1 Ἄγγλος στρατιώτης.

Ἕλλην πολίτης ἐφονεύθη ὑπὸ στρατιωτῶν εἰς Πόλιν Χρυσοχοῦς.

Ἐπυρπολήθη τὸ Βρεττανικὸν Ἰνστιτοῦτον εἰς Λεμεσόν.

Παρὰ τὸ χωρίον Ἔμπα Πάφου ἐρρίφθη βόμβα κατὰ στρατιωτικῶν ὀχημάτων μὲ ἀποτέλεσμα ἓν τούτων νὰ ὑποστῇ ζημίας.

15—5—56: Εἰς Πάφον κατόπιν ἐνέδρας ἡμετέρων ἐτραυματίσθη 1 Ἄγγλος στρατιώτης.

16—5—56: Παρὰ τὸ ἀεροδρόμιον Λευκωσίας ἐφονεύθη Βρεττανὸς ἀεροπόρος καὶ ἐτραυματίσθη ἕτερος διὰ πιστολίου.

17—5—56: Εἰς Βαρώσια κατόπιν ρίψεως βομβῶν κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος ἐφονεύθη Βρεττανὸς ἐπιλοχίας.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λεύκας—Κάτω Πύργου τέσσαρα στρατιωτικὰ ὀχήματα ἐνέπεσαν εἰς ἐνέδραν. Ἐτραυματίσθη εἷς στρατιώτης.

Εἰς Ἀστρομερίτην κατόπιν ἐνέδρας ἐτραυματίσθη Ἄγγλος στρατιώτης.

18—5—56: Ὡρολογιακὴ βόμβα ἐξερράγη εἰς στρατιωτικὴν ἀποθήκην εἰς Κτῆμα.

Βόμβαι εἰς Λευκωσίαν καὶ Λεμεσόν.

Εἰς Λεμεσὸν βόμβα ἐναντίον ὀχήματος τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας ἐτραυμάτισε ἕνα εἰδικὸν χωροφύλακα.

20—5—56: Εἰς Ριζοκάρπασον. Βόμβα κατὰ στρατιωτικῆς περιπόλου. Εἷς στρατιώτης ἐτραυματίσθη. Εἰς Λεμεσὸν ἐφονεύθη διὰ πιστολίου Ἄγγλος στρατιώτης.

21—5—56: Διαδηλώσεις μαθητῶν εἰς Λευκωσίαν. Ἐναντίον τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας» ἐρρίφθησαν τρεῖς βόμβαι ἐξ ὧν ἐτραυματίσθησαν 5 μέλη τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας» καὶ ἓν ἐφονεύθη. Ἐπίσης ἐτραυματίσθησαν ἑπτὰ πολῖται. Ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμός.

Εἰς Λευκωσίαν ἐτραυματίσθησαν διὰ βομβῶν δύο στρατιωτικοί. Πυροβολισμοὶ καὶ βόμβαι εἰς διάφορα μέρη τῆς Λευκωσίας.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Βαρωσίων—Λευκωσίας κατόπιν ἐνέδρας κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος ἐτραυματίσθησαν δύο στρατιῶται.

Παρὰ τὸν 2ον μιλιοδείκτην τῆς ὁδοῦ Ἀμμοχώστου — Λευκωσίας δύο στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα ἐνέπεσαν εἰς ἐνέδραν.

Εἰς Ἅγιον Ἀμβρόσιον ἐτραυματίσθησαν κατόπιν ἐνέδρας δύο Ἄγγλοι στρατιῶται.

Εἰς Λεμεσὸν ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Βρεττανικοῦ Κέντρου «Κίνγκς Ἄρμς» μὲ ἀποτέλεσμα τὸν θάνατον ἑνὸς Ἄγγλου καὶ τὸν τραυματισμὸν ἑτέρου.

Εἰς Λεμεσὸν ἐτραυματίσθη ἀστυνομικὸς λοχίας.

Εἰς Ἀθηαίνου ἀπὸ ἀπὸ ρῖψιν βόμβας ἐτραυματίσθησαν 2 Ἄγγλοι στρατιῶται.

23—5—56: Εἰς Πόλιν Χρυσοχοῦς ἀστυνομικὸς ἐφονεύθη.

24—5—56: Εἰς Βαρώσια, Κτῆμα καὶ Κυρήνειαν ἐρρίφθησαν βόμβαι.

Ἔξαλλοι Τοῦρκοι προέβησαν εἰς βιαιοπραγίας εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων εἰς Λευκωσίαν, Πάφον, Λεμεσόν, Λάρνακα. Ἐτραυματίσθη διὰ σφαίρας Ἕλλην πολίτης, ἐκακοποιήθησαν ἄλλα πρόσωπα, ἐλεηλατήθησαν καταστήματα, ἐνεπρήσθησαν Ἑλληνικὰ καταστήματα, ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν «δυνάμεων ἀσφαλείας».

Εἰς Λευκωσίαν ὁ διοικητὴς ἐξήγγειλε ὁμαδικὰ μέτρα ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, κατόπιν τῶν ἐκρήξεων βομβῶν τὴν 21 καὶ 22 Μαΐου, δι' ὧν κλείονται ἐπὶ τριήμερον τὰ ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ Ἱεροῦ ναοῦ Φανερωμένης οἰκήματα, ἡ Παγκύπριος Ἀκαδημία Θηλέων, τὰ «ἀκίνητα Κύκκου», πολλὰ διαμερίσματα τοῦ μεγάρου Παπαδοπούλου, ἐπίσης πολυάριθμα γραφεῖα, ἐμπορικοὶ οἶκοι, καταστήματα καὶ οἰκίαι. Εἰς τὰ τελευταῖα δίδεται 48ωρος προθεσμία ἐκκενώσεως.

25—5—56: Εἰς Τρίκωμον ἐρρίφθη βόμβα κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου. Ἐφονεύθη 1 στρατιώτης καὶ ἕτερος ἐτραυματίσθη.

Εἰς Κτῆμα καὶ Λάρνακα ἐξερράγησαν βόμβαι.

Εἰς Λάρνακα αἱματηραὶ συγκρούσεις μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων εἰς τὸ προαύλιον τοῦ Ἁγ. Λαζάρου, καθ' ἃς ἐτραυματίσθησαν 6 Ἕλληνες καὶ 7 Τοῦρκοι.

26—5—56: Εἰς Κτῆμα βόμβα κατὰ αὐτοκινήτου Ἄγγλου ἀξιωματικοῦ τῆς ἀστυνομίας. Ἐτραυματίσθη ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ αὐτοκινήτου καὶ ἐπροξενήθησαν ζημίαι εἰς τὸ ὄχημα.

Εἰς Λευκωσίαν κατόπιν ἐνέδρας ἐτραυματίσθησαν 2 Ἄγγλοι στρατιῶται.

Βόμβα εἰς Βαρώσια.

Ὁ Μητροπολίτης Κιτίου δι' ἐγγράφου κατήγγειλε εἰς τὸν Ο.Η.Ε. καὶ ἄλλους διεθνεῖς Ὀργανισμοὺς τὰς Τουρκικὰς βιαιοπραγίας.

Εἰς τὸ χωρίον Ἀφάνεια Τοῦρκοι ἐπυροβόλησαν ἐναντίον Ἑλλήνων καὶ ἐφόνευσαν ἕνα. Ἐπηκολούθησε συμπλοκή, καθ' ἣν ἐφονεύθη εἷς Τοῦρκος καὶ ἐτραυματίσθησαν πολλοὶ ἑκατέρωθεν.

28—5—56: Παρὰ τὸ χωρίον Κινοῦσα Πάφου ἐξ ἐνέδρας κατὰ μηχανοκινήτου περιπόλου ἐτραυματίσθησαν 2 στρατιῶται καὶ ἐφονεύθη ἕτερος.

29—5—56: Παρὰ Ὀμορφίταν Λευκωσίας Τοῦρκοι ἐφόνευσαν ἕνα Ἕλληνα καὶ ἐτραυμάτισαν ἕξ, ἅπαντας ὑπαλλήλους Ἑλληνικοῦ Ἐργοστασίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἔθεσαν πῦρ.

30—5—56: Εἰς Βαρώσια ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου, ἐλαύνοντος παρὰ τὸ στρατόπεδον «Γκόλντεν Σάντ». Ἐφονεύθησαν δύο στρατιῶται καὶ ἐτραυματίσθησαν 16—18.

Εἰς Ἅγ. Δομέτιον καὶ Παλλουριώτισσαν Λευκωσίας ἐρρίφθησαν βόμβαι ἐναντίον στρατιωτικῆς περιπόλου.

31—5—56: Εἰς Λεμεσὸν ἐτραυματίσθη Βρεττανὸς στρατιώτης.

1—6—56: Βόμβαι εἰς Λευκωσίαν, Λεμεσόν, Ἐπισκοπή, Λάρνακα.

Εἰς Κτῆμα Πάφου ἐφονεύθη ἀπὸ ρῖψιν βόμβας 1 Ἄγγλος στρατιώτης καὶ εἰς Λεμεσὸν ἕτεροι 2.

2—6—56: Εἰς Κισσόνεργαν Πάφου ἐβλήθη ἀστυνομικὸν αὐτοκίνητον. Ἐφονεύθη ἓν καὶ ἐτραυματίσθη ἕτερον μέλος τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

Εἰς Λάρνακα ἐρρίφθη βόμβα.

Εἰς Βαρώσια συνελήφθησαν αἰφνιδιαστικῶς καὶ ἐνεκλείσθησαν εἰς στρατόπεδον 260 νεαροὶ Ἕλληνες.

4—6—56: Εἰς ἐνέδραν μεταξὺ Δεκελείας καὶ Ξυλοφάγου ἐτραυματίσθη εἷς πολίτης Βρεττανὸς καὶ ἕτερος ἐφονεύθη.

Εἰς Παραλίμνι—Ἀμμοχώστου ἐφονεύθη εἰδικὸς χωροφύλαξ.

5—6—56: Νοτίως Ἁγ. Νικολάου Ἀμμοχώστου ἐρρίφθησαν βόμβαι κατὰ δύο στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων. Ἐτραυματίσθησαν ἓξ στρατιῶται.

Εἰς Ἔμπαν Πάφου ἐρρίφθη βόμβα κατὰ περιπόλου ἀστυνομικῶν. Ἐτραυματίσθησαν δύο.

Εἰς Ἅγιον Ἀμβρόσιον ἀπὸ βόμβαν, ριφθεῖσαν κατὰ Ἄγγλων στρατιωτῶν, ἐτραυματίσθησαν 6.

Παρὰ Ἀγύρταν Κυρηνείας ἐπυροβολήθη ὑπὸ Τούρκων λεωφορεῖον βαῖνον πρὸς Κυρήνειαν. Ἐτραυματίσθησαν 4 ἐπιβάται, ἐξ ὧν δύο Τοῦρκοι.

6—6—56: Εἰς Λεμεσὸν ἐφονεύθη Ἄγγλος πολίτης τῆς Ἰντέλλιντζενς Σέρβις.

Εἰς Λευκωσίαν ἐτραυματίσθη ἀπὸ ρῖψιν βόμβας 1 Ἄγγλος στρατιώτης.

Εἰς Κυρήνειαν ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον ὁμάδος Βρεττανῶν ναυτῶν.

Εἰς Λευκωσίαν ἐτραυματίσθη ὑπὸ στρατιώτου ὁ ἐννεαετὴς παῖς Κυριάκος Χριστοφόρου.

7—6—56: Εἰς Στρόβολον—Λευκωσίας ἀπὸ ρῖψιν βόμβας ἐτραυματίσθησαν 2 Ἄγγλοι στρατιῶται.

8—6—56: Εἰς Κυρήνειαν ἐρρίφθησαν δύο βόμβαι κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος ὁδεύοντος ἀπὸ Ἄνω εἰς Κάτω Λάπηθον.

Εἰς Ἀκρωτῆρι, Λεμεσόν, Λευκωσίαν, Κυρήνειαν καὶ Σκλούλλη, Πόλιν Χρυσοχοῦς καὶ Κτῆμα ἐρρίφθησαν βόμβαι.

Παρὰ Τριμίκλινην Λεμεσοῦ κατόπιν ἐνέδρας κατὰ δύο αὐτοκινήτων τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας, ἐτραυματίσθη εἷς στρατιώτης.

9—6—56: Εἰς Παλλιουριώτισσαν, Λεμεσόν, ἐρρίφθησαν βόμβαι.

Εἰς Λευκωσίαν ἐξ ἐνέδρας ἐτραυματίσθη 1 Ἄγγλος στρατιώτης.

Εἰς Κυρήνειαν βόμβα κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου ἐτραυμάτισε δύο στρατιωτικούς.

Εἰς Πολεμίδια Λεμεσοῦ ἐφονεύθη ἐξ ἐνέδρας 1 Ἄγγλος στρατιώτης.

Εἰς Καλὸ Χωριὸ Λάρνακος ἐφονεύθη ὑπὸ Τούρκων, Ἕλλην ἐργάτης.

10—6—56: Εἰς Λευκωσίαν παρὰ Γ.Σ.Π. ἐτραυματίσθησαν ἐξ ἐνέδρας 2 Ἄγγλοι στρατιῶται.

11—6—56: Βόμβαι ἐρρίφθησαν ἐναντίον στρατιωτικοῦ φυλακίου εἰς Λευκωσίαν. Ἐτραυματίσθησαν ἀπὸ βόμβας 2 Ἄγγλοι στρατιῶται. Εἰς Καραβᾶν, ἐναντίον στρατιωτικῆς περιπόλου καὶ ἔξωθι δικαστηρίων Πάφου, ἐρρίφθησαν βόμβαι.

12—6—56: Ἔξωθι Λεμεσοῦ κατόπιν ἐνέδρας δι' ἠλεκτρικῆς νάρκης ἀνετινάχθη στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον. Ἐφονεύθησαν τρεῖς καὶ ἐτραυματίσθησαν ἑπτὰ στρατιῶται.

Εἰς Λευκωσίαν ἐξ ἐκρήξεως βόμβας ἐτραυματίσθη εἷς στρατιώτης.

Βόμβαι ἐρρίφθησαν εἰς Λάρνακα, Λευκωσίαν καὶ Κτῆμα Πάφου ἔνθα καὶ ἐτραυματίσθησαν 5 Ἄγγλοι στρατιῶται.

Εἰς Παραλίμνι ἐφονεύθη εἷς στρατιώτης.

13—6—56: Πολλαὶ βόμβαι ἐρρίφθησαν εἰς Λευκωσίαν μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν 2 Ἄγγλων στρατιωτῶν.

14—6—56: Εἰς Κοκκινοτριμηθιὰν ἐξερράγη βόμβα μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθοῦν 2 Ἄγγλοι στρατιῶται καὶ νὰ τραυματισθοῦν ἕτεροι 3. Εἰς Λευκωσίαν καὶ Κυρήνειαν ἐτραυματίσθησαν ἐξ ἐνέδρας ἀπὸ ρίψεις βομβῶν 4 Ἄγγλοι στρατιῶται.

15—6—56: Εἰς Ἅγιον Θεόδωρον ἐξ ἐνέδρας ἐτραυματίσθησαν 2 Ἄγγλοι στρατιῶται.

Εἰς Βαρώσια ἐτραυματίσθη Βρεττανὸς στρατιώτης.

Εἰς Παλουριώτισσαν ἐτραυματίσθη 1 στρατιώτης διὰ πιστολίου.

Εἰς Βαρώσια καὶ Λάρνακα ἐρρίφθησαν βόμβαι.

16—6—56: Εἰς Λευκωσίαν ἀπὸ βόμβαν ριφθεῖσαν ἐντὸς Ἀγγλικοῦ ἑστιατορίου ἐφονεύθη εἷς στρατιώτης καὶ ἐτραυματίσθησαν ἕτεροι 7, ἀπὸ ἑτέραν δὲ βόμβαν παρὰ τὸ «Λίτλ Σόχο» ἐτραυματίσθησαν ἕτεροι 2 στρατιῶται.

Εἰς τὸ δάσος παρὰ τὴν Βάσαν ἀπὸ πυρκαϊὰν ἐκάησαν 19 Ἄγγλοι στρατιῶται καὶ ὑπέστησαν σοβαρὰ ἐγκαύματα καὶ τραύματα ἕτεροι 18.

17–6–56: Εἰς Ἀμμόχωστον ἀνετινάχθη στρατιωτικὸν ὄχημα. Εἰς Λευκωσίαν ἀπὸ βόμβαν, ριφθεῖσαν εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον Ἀτλάντα, ἐτραυματίσθησαν 2 στρατιῶται.

18–6–56: Κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον δύο Ἕλληνες Κύπριοι, κατηγορούμενοι διὰ φόνον Βρεττανοῦ στρατιωτικοῦ.

Εἰς Βαρώσια ἐτέθη πῦρ εἰς ἀποθήκην ΝΑΑΦΙ.

Ἀνευρέθη ὡρολογιακὴ βόμβα εἰς τὸ μηχανοστάσιον τοῦ ρυμουλκοῦ «Δεισδαιμόνα» εἰς τὸν λιμένα Ἀμμοχώστου.

Τεράστιαι ζημίαι προεκλήθησαν κατόπιν ἐκρήξεως εἰς ἠλεκτρικὸν σταθμὸν Καρβουνᾶ.

Βόμβα ἐναντίον στρατιωτικοῦ ὀχήματος ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κοφίνου—Λάρνακος καὶ ἕτεραι ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀμμοχώστου—Λάρνακος, καθὼς καὶ εἰς Λευκωσίαν καὶ Κτῆμα.

9–6–56: Βόμβαι εἰς Λευκωσίαν.

10–6–56: Βόμβαι εἰς Λευκωσίαν.

21–6–56: Βόμβα ἐναντίον στρατιωτικῶν φρουρῶν ἐν Λευκωσίᾳ. Ἐτραυματίσθησαν δύο τούτων. Εἰς Λάρνακα ἐφονεύθη Βρεττανὸς στρατιώτης.

22–6–56: Εἰς Ἅγ. Δομέτιον ἀπὸ βόμβαν κατὰ στρατιωτικῶν ὀχημάτων ἐτραυματίσθη εἷς στρατιώτης.

Εἰς Κτῆμα Πάφου ἐτραυματίσθησαν ἀπὸ βόμβας 2 στρατιῶται.

Εἰς ΠόλινΧρυσοχοῦς. Ἐρρίφθη βόμβα κατὰ μηχανοκινήτου περιπόλου μὲ ἀποτέλεσμα 1 νεκρὸν στρατιώτην καὶ 3 τραυματίας.

Εἰς Λευκωσίαν ἀπὸ βόμβαν κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου ἐτραυματίσθη 1 στρατιώτης.

23–6–56: Βόμβαι εἰς Λευκωσίαν, Παλουριώτισσαν, Βαρώσια.

Συνελήφθη δι' ἀνάκρισιν ὁ Ἡγούμενος Κύκκου.

24–6–56: Εἰς Δαυλόν. Βόμβα κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου. Τραυματίαι 5.

25–6–56: Ἐτραυματίσθη ἐν Λευκωσίᾳ ὁ εἰδικὸς Δικαστὴς Σῶ.

Εἰς Λευκωσίαν ἐφονεύθη ὑπὸ στρατιωτῶν ἡ Ὄλγα Κωνσταντινίδου.

Εἰς Κάτω Δευτερᾶν, ἀνετινάχθη ὁ ἀστυνομικὸς σταθμός. Τραυματίαι 5.

Εἰς Λεμεσὸν 1 νεκρός.

27–6–56: Εἰς Μόρφου ἐπυροβολήθη αὐτοκίνητον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπέβαινον Βρεττανοὶ ἀστυνομικοί.

28–6–56: Εἰς Τσάδαν ἀνετράπη δι' ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθείσης βόμβας στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον. Θύματα ἄγνωστον πόσα.

29–6–56: Εἰς Κώμην Κεπὴρ Καρπασίας, ἐρρίφθησαν πυροβολισμοὶ ἐναντίον στρατιωτικοῦ ὀχήματος.

2–7–56: Εἰς Κώμην Γιαλοῦ Καρπασίας ἐρρίφθη βόμβα κατὰ διερχομένου στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου. Τραυματίαι 2.

Πυρκαϊὰ τεραστίων διαστάσεων ἐτέθη εἰς δάσος Πάφου ὑπὸ στρατιωτῶν διὰ ἐξαναγκασμὸν ἀνταρτῶν νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ λημέρια των, τοὺς ὁποίους ὑπωπτεύοντο ὅτι ἐχρησιμοποίουν τὰ μέρη ἐκεῖνα ὡς καταφύγια.

3–7–56: Ἕτερος Ἕλλην Κύπριος κατεδικάσθη εἰς θάνατον μὲ τὴν κατηγορίαν ὅτι ἐφόνευσε Τοῦρκον ἀστυνομικόν.

4–7–56: Εἰς Λευκωσίαν, ἐπυροβολήθη ὑπὸ στρατιωτῶν 11ετὴς παῖς.

Εἰς Λεμεσὸν ἐτραυματίσθη ὑπὸ στρατιωτῶν 75ετὴς χωρικός.

7–7–56: Ἐπὶ τῆς βορείου ἀκτῆς βορείως Λευκονοίκου, ἐνέδρα δι' αὐτομάτου καὶ κυνηγετικῶν. Νεκροὶ 3 στρατιωτικοί.

9–7–56: Εἰς Μόρφου. Δι' ὅπλου. Νεκρὸς 1 στρατιωτικός.

11–7–56: Παρὰ Καντάραν ἐπυροβολήθησαν δύο στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα.

14–7–56: Ἀφίκετο εἰς Κύπρον ὁ Λόρδος Ράντκλιφ διὰ καταρτισμὸν τοῦ Κυπριακοῦ Συντάγματος.

17–7–56: Εἰς Ἅγ. Δομέτιον Λευκωσίας, ἐφονεύθη Βρεττανὸς ἀεροπόρος.

23–24–7–56: Βόμβαι εἰς Ὕψωνα καὶ Κολόσσι Λεμεσοῦ.

25–7–56: Εἰς Λευκωσίαν ἐφονεύθη Μαλτέζος εἰδικὸς Χωροφύλαξ. Ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμός.

Εἰς Λεμεσὸν ἐφονεύθη Βρεττανὸς ἀεροπόρος.

28–7–56: Ἐξερράγη ὡρολογιακὴ βόμβα εἰς τὴν ταράτσαν τοῦ ξενοδοχείου «Ἀκροπόλ».

30–7–56: Εἰς Λάρνακα εἰς τὸ δάσος Ἀλυκῆς ἐφονεύθη 16ετὴς Ἑλληνόπαις.

3–8–56: Κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὁ Ν. Ξενοφῶντος.

7–8–56: Εἰς τὸ Τελωνεῖον Κυρηνείας προεκλήθησαν ζημίαι ἐξ ἐκρήξεως ὡρολογιακῆς βόμβας. Ἐπίσης εἰς κτίριον τῆς Ἐπισταθμίας Ἐπισκοπῆς καὶ Ἀκρωτηρίου ὅπου βάσις τῆς ΡΑΦ. Κατεστράφη ἠλεκτρογεννήτρια καὶ μετασχηματιστὴς ἀξίας £ 26.000. Τραυματίαι 4.

Προεκλήθησαν μεγάλαι ζημίαι εἰς τὸ κτίριον τοῦ Κυπριακοῦ Ραδιοσταθμοῦ καὶ κατεστράφη ὁ κεντρικὸς ἀγωγὸς συνεπείᾳ ἐκρήξεως δύο ὡρολογιακῶν βομβῶν.

Εἰς τὸ πλυντήριον τῆς ἐπισταθμίας Ἐπισκοπῆς ἐξερράγη ἑτέρα ὡρολογιακὴ βόμβα προκαλέσασα σοβαρὰς ζημίας.

Ἑτέρα ὡρολογιακὴ ἐξερράγη εἰς τὸ κτίριον τῆς Λέσχης ἀξιωματικῶν. Τὸ σύνολον τῶν ζημιῶν τῶν δύο ἐκρήξεων ἀνέρχεται εἰς £ 10.000. Εἷς στρατιώτης ἐτραυματίσθη καὶ ἕτερος ὑπέστη νευρικὸν κλονισμόν.

Εἰς στρατῶνας Δεκελείας καταστροφαὶ διὰ ὡρολογιακῶν βομβῶν εἰς καταυλισμὸν καὶ σταθμὸν αὐτοκινήτων.

8–8–56: Ἀπηγχονίσθησαν εἰς τὰς Κεντρικὰς Φυλακὰς οἱ Ἀνδρέας Ζάκος, Χαρίλαος Μιχαήλ, Ἰάκωβος Πατάτσος. Ἐπηκολούθησαν παναπεργία καὶ διαδηλώσεις καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον.

Εἰς Πάφον ὡρολογιακὴ βόμβα ἐξερράγη εἰς τὴν ἠλεκτρογεννήτριαν τῆς Λίμνης προξενήσασα ζημίας £ 5.000.

Εἰς τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν Παναγιᾶς ἐξερράγη ὡρολογιακὴ βόμβα ἐντὸς τοῦ θαλάμου τοῦ Ἄγγλου Λοχίου τῆς φρουρᾶς, ὅστις πιστεύεται ὅτι ἐφονεύθη μετά τινος δεκανέως.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Στρουμπίου—Παναγιᾶς ἐνέδρα κατὰ δύο τεθωρακισμένων αὐτοκινήτων. Αἱ ἀπώλειαι ἀνεξακρίβωτοι.

9—8—56: Εἰς Λευκωσίαν. Ὡρολογιακὴ ἐξερράγη εἰς τὸ οἴκημα ΝΑΑΦΙ. Ὡρολογιακὴ εἰς τὸ Κάρρισσον Κλάμπ.

Εἰς Βαρώσια. Ὡρολογιακὴ εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος τραυματίσασα ἕνα στρατιώτην, ἕνα νυκτοφύλακα καὶ δύο πολίτας.

Εἰς Λάρνακα. Ἐξερράγη ὡρολογιακὴ εἰς τὸ οἴκημα ΝΑΑΦΙ προξενήσασα σοβαρὰς ζημίας.

Εἰς τὸ στρατόπεδον Πολεμιδιῶν ἀνετινάχθη ἡ ὑδατογέφυρα τριῶν τόξων. Εἰς Βαρώσια ἐξερράγη ὡρολογιακὴ εἰς περιπολικὸν πλοιάριον ἐντὸς τοῦ λιμένος, τὸ ὁποῖον ἡμιεβυθίσθη.

11—8—56: Εἰς Λευκωσίαν ἐξερράγησαν τρεῖς βόμβαι ἐναντίον περιπολικοῦ αὐτοκινήτου. Τραυματίαι 2.

12—8—56: Εἰς Λεμεσὸν ἐξερράγη ὡρολογιακὴ ἐντὸς στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου καταστρέψασα τοῦτο ὁλοσχερῶς.

13—8—56: Εἰς τὸν λιμένα Κυρηνείας ἐβυθίσθη θαλαμηγὸς ἀνήκουσα εἰς Βρεττανὸν Λοχαγόν.

15—8—56: Εἰς τὸ Γεν. Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον τέσσαρα ἔνοπλα μέλη μας ἀπήγαγον τὸν Ἀνδρέαν Καραδήμαν, ἐκτίοντα ποινὴν ἑξαετοῦς φυλακίσεως, μέλος τοῦ πληρώματος τοῦ Ἑλληνικοῦ βενζινοπλοίου «Ἁγ. Γεώργιος», τὸ ὁποῖον εἶχε συλληφθῆ τὴν 25—1—55 παρὰ τὴν Χλώρακα.

Εἰς τὸ χωρίον Γουδὶ ἐρρίφθη βόμβα κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου. Οἱ στρατιῶται ἤνοιξαν πῦρ ἐναντίον τριῶν ἀνηλίκων Ἑλληνοπαίδων ἡλικίας τριῶν, πέντε καὶ ἓξ ἐτῶν, τραυματίσαντες τούτους.

Βόμβα μεγάλης ἐκρηκτικῆς ἰσχύος ἐξερράγη εἰς Ἀμμόχωστον, προξενήσασα ζημίας εἰς παρακείμενα κτίρια, ἀποθήκην Τελωνείου καὶ γραφεῖον ζυγιστῶν.

Εἰς Λευκωσίαν ἐξερράγη ὡρολογιακὴ ἐντὸς ἀποθήκης βενζίνης αὐτοκινήτου τῆς ΡΑΦ, προξενήσασα σοβαρὰς ζημίας εἰς τὸ ὄχημα.

Ἐπὶ ὁδοῦ Λευκωσίας — Τροόδους. Βόμβα ἐξερράγη ἐντὸς χώρου ἐπισκευῆς αὐτοκινήτων στρατοῦ εἰς Γουέϊν Κήπ. Ζημίαι σοβαραί. Τραυματίαι 6.

Εἰς Κτῆμα. Βόμβα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος 1 νεκρὸς καὶ 1 τραυματίας.

28—8—56: Βόμβα ἐξερράγη εἰς Λάρνακα εἰς οἰκίαν μέλους τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Πρόκειται περὶ τῆς πρώτης τοιαύτης ἀπὸ τῆς ἐκεχειρίας πρὸ 11 ἡμερῶν.

29—8—56: Εἰς Λευκωσίαν Βρεττανὸς ἀξιωματικὸς ἐπυροβολήθη καὶ ἐτραυματίσθη. Εἰς Γερόλακκον προσεβλήθη ὁ ἀστυνομικὸς σταθμός. Ἐτραυματίσθη Βρεττανὸς φρουρὸς μᾶλλον σοβαρῶς.

30—8—56: Εἰς τὸν λιμένα Ἀμμοχώστου ἐξερράγη βόμβα ἐπὶ τοῦ Βρεττανικοῦ πλοίου «Τσάρλς Μακλέοντ». Ἐκ τῆς ἐκρήξεως προεκλήθησαν σημαντικαὶ ζημίαι. Ἡμέτεροι ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Κάτω Δευτερᾶς. Ἡ περιοχὴ κατέστη πεδίον εἰκοσαλέπτου μάχης.

Κατεστράφη ὁ περιστρεφόμενος ἠλεκτρικὸς προβολεύς, τὸν ὁποῖον ἐχειρίζετο εἷς τῶν φρουρῶν τοῦ σταθμοῦ. Ἐτραυματίσθη ἐλαφρῶς εἰς τὴν κεφαλὴν εἷς τῶν Βρεττανῶν φρουρῶν. Ἀμέσως, μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ προβολέως, ἐπηκολούθησεν σφοδρὰ ἔκρηξις βόμβας, ἐκ τῆς ὁποίας κατεθρυμματίσθησαν παράθυρα τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ. Τὴν ἔκρηξιν τῆς βόμβας ἠκολούθησεν ἀνταλλαγὴ πυκνῶν πυροβολισμῶν, συνεχισθέντων ἐπὶ 15 περίπου λεπτὰ τῆς ὥρας. Καθ' ὃν χρόνον οἱ πυροβολισμοὶ συνεχίζοντο, ἑτέρα ἔκρηξις ὡρολογιακῆς βόμβας συνεκλόνισε τὸ χωρίον. Ἐκ τῆς ἐκρήξεως ταύτης τὸ κτίριον τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ ὑπέστη σημαντικὰς ζημίας.

Προεκλήθη ἔκρηξις ἐπὶ Ἀγγλικοῦ ἀτμοπλοίου εἰς τὸν Λιμένα Ἀμμοχώστου, μεταφέροντος ὑλικὰ στρατοῦ.

Εἰς Λευκωσίαν. Διὰ πιστολίου. Εἷς τραυματίας.

31—8—56: Ἐντὸς τοῦ Νοσοκομείου Λευκωσίας διεξήχθη ἡ φονικωτέρα μάχη τῆς ΕΟΚΑ, ὅταν τρία μέλη της ἐπετέθησαν διὰ περιστρόφων κατὰ δύο Βρεττανῶν ἀστυνομικῶν Λοχιῶν, οἵτινες μετ' ἄλλων δύο δεσμοφυλάκων —ἑνὸς Ἕλληνος καὶ ἑνὸς Τούρκου— συνώδευον τὸν πολιτικὸν κρατούμενον Πολύκαρπον Γεωρκάτζην, μεταφερθέντα ἐκ τῶν Κεντρικῶν Φυλακῶν Λευκωσίας εἰς τὸ Γενικὸν Νοσοκομεῖον. Κατὰ τὴν αἱματηρὰν ταύτην σύγκρουσιν, καθ' ἣν ἐχρησιμοποιήθησαν περίστροφα καὶ ὁπλοπολυβόλα τύπου «Στέρλιγκ», ἐφονεύθησαν τέσσαρα πρόσωπα, δύο ἐκ τῶν ἐπιτεθέντων, ὁ ἕτερος τῶν Ἄγγλων ἀστυνομικῶν Λοχιῶν καὶ ὁ ἐν τῷ Γεν. Νοσοκομείῳ φαρμακοποιὸς Κούλης Κυριακίδης. Ὁ Πολύκαρπος Γεωρκάτζης καὶ ὁ τρίτος τῶν ἐπιτεθέντων ἐνόπλων διέφυγαν συναποκομίσαντες καὶ ἓν αὐτόματον τοῦ φονευθέντος Ἄγγλου Λοχίου.

Εἰς Ἀμμόχωστον ἐξερράγη ὡρολογιακὴ βόμβα εἰς στρατιωτικὴν ἀποθήκην κειμένην ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης πρὸς τὴν Σαλαμῖνα καὶ παρὰ τὰ ἐργαστήρια τῶν Βασιλικῶν μηχανικῶν.

Ἀνετινάχθη τὸ ὑδραγωγεῖον τῆς ἐπισταθμίας Ἐπισκοπῆς παρὰ τὸ Παραμάλι.

1—9—56: Στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον ἐπυροβολήθη, καθ' ὃν χρόνον ἔβαινεν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἐπισκοπῆς Λεμεσοῦ. Ἐκ τῶν πυροβολισμῶν ἐθραύσθη ὁ ἐμπρόσθιος ὑαλοπίναξ τοῦ αὐτοκινήτου.

Εἰς Ἐπισκοπὴν ἐξερράγησαν πυρκαϊαὶ εἰς λέσχας στρατιωτικῶν. Μία λέσχη κατεστράφη, ἕτεραι δὲ ὑπέστησαν σημαντικὰς ζημίας.

2—9—56: Εἰς Λευκωσίαν ὡρολογιακὴ εἰς τὸ κτίριον Ἀρχιγραμματείας προεκάλεσε πυρκαϊὰν καὶ ἀρκετὰς ζημίας.

Εἰς περιοχὴν Λεμεσοῦ. Ἀνετινάχθη τὸ ὑδραγωγεῖον στρατοῦ μεταξὺ Δορᾶς καὶ Κισσούσης.

4—9—56: Εἰς Λευκωσίαν συνέβη σφοδρὰ ἔκρηξις ὡρολογιακῆς βόμβας εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου οἰκίαν, εἰς τὴν ὁποίαν διέμενεν ὁ Βρεττανὸς ἀνακριτὴς τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας, Τζῶρτζ Περέϊρα. Ἐκ τῆς ἐκρήξεως ἐξετινάχθη ἡ στέγη τῆς οἰκίας, οἱ δὲ τοῖχοι ὑπέστησαν σοβαρὰς ρωγμάς.

Εἰς Λάρνακα διὰ πιστολίου. 1 τραυματίας στρατιωτικός.

5—9—56: Εἰς Ἅγιον Δομέτιον πατριῶται ἔρριψαν τέσσαρας πυροβολισμοὺς ἐναντίον Βρεττανοῦ, μέλους τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας, εἰς τὴν κατὰ τὴν ὁδὸν Ράϊτ οἰκίαν του.

Παρὰ τὸ χωρίον Λέμπα, δύο μίλια βορείως τοῦ Κτήματος, ἐρρίφθησαν πυροβολισμοὶ καὶ μία βόμβα ἐναντίον αὐτοκινήτου τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

6—9—56: Παρὰ τὸ χωρίον Λέμπα, στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον ἀνετινάχθη ὑπὸ νάρκης καὶ ὑπέστη σοβαροτάτας ζημίας, εἷς δὲ τῶν ἐπιβαινόντων αὐτοῦ Βρεττανῶν στρατιωτῶν ἐτραυματίσθη σοβαρῶς.

Καθ' ὃν χρόνον οἱ στρατιῶται διενήργουν ἐρεύνας, εἰς τὴν τοποθεσίαν «Καμήλα» παρὰ τὸν κόλπον τῶν Κοραλλίων, ἓν αὐτοκίνητον τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας ἀνετινάχθη ὑπὸ ἠλεκτρικῆς νάρκης. Βρεττανὸς στρατιώτης ἐκ τῶν ἐπιβαινόντων τοῦ ὀχήματος ἐτραυματίσθη σοβαρῶς. Τὸ αὐτοκίνητον ὑπέστη σοβαροτάτας ζημίας. Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἐπεισοδίων δυνάμεις ἀσφαλείας συνέλαβον πρὸς ἀνάκρισιν 60 κατοίκους τοῦ γειτονικοῦ χωρίου Κισσόνεργας.

Εἰς τοποθεσίαν ἀπέχουσαν περὶ τὰ τρία μίλια ἐκ τῆς Ἀκανθοῦς ἐρρίφθη βόμβα χωρὶς νὰ ἐκραγῇ ἐναντίον περιπόλου τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

7—9—56: Εἰς Ζακάκι Λεμεσοῦ καὶ παρὰ τὴν ἀκτὴν «Λέϊντις Μάϊλ» ἐξερράγη κάτωθι αὐτοκινήτου τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας βόμβα ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα. Προεκλήθησαν ζημίαι εἰς τὸ αὐτοκίνητον, ἐτραυματίσθη δὲ Βρεττανὸς στρατιώτης.

8—9—56: Μέλη μας ὡπλισμένοι μὲ αὐτόματα ὁπλοπολυβόλα, περίστροφα καὶ χειροβομβίδας, ἐπετέθησαν ἐναντίον τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Κυρηνείας, παρέλαβον 2 αὐτόματα Στὲν καὶ 2 πιστόλια καὶ πυρομαχικὰ καὶ ἐξηφανίσθησαν διὰ τοῦ ἰδίου ὀχήματος, μὲ τὸ ὁποῖον εἶχον ἀφιχθῆ εἰς τὸν στόχον των. Ὁλόκληρος ἡ Κυρήνεια συνεκλονίσθη ἐπὶ δεκάλεπτον ἀπὸ ἐκρήξεις βομβῶν καὶ πυροβολισμούς, ποὺ ἀντηλλάγησαν μεταξὺ τῶν ἐπιτεθέντων καὶ δυνάμεων ἀσφαλείας.

Ἐντὸς τοῦ παρὰ τὴν Λευκωσίαν στρατοπέδου «Κολοκόσης», ἐξερράγη ὡρολογιακὴ βόμβα ἐντὸς μεγάλου αὐτοκινήτου τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Τραυματίαι 4.

Παρὰ Πέγειαν Πάφου. Ἐνέδρα. Ἀνετινάχθη στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον. Τραυματίαι 2.

9—9—56: Ἐπὶ τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ Κυρηνείας — Ἀκανθοῦς. Προσεβλήθησαν δύο στρατιωτικὰ ὀχήματα διὰ πυρῶν. 1 τραυματίας.

Εἰς Λεμεσόν. Ἔκρηξις ὡρολογιακῆς. Νεκρὸς 1 καὶ 1 τραυματίας.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λεμεσοῦ — Λευκωσίας παρὰ Μονὴν ἀνετινάχθη στρατιωτικὸν ὄχημα. Τραυματίαι 4.

10—9—56: Εἰς Ἐπισκοπήν, κατεστράφη ἐξ ἐκρήξεως βόμβας ἡ οἰκία τοῦ Ἀρχιστρατήγου τῶν Βρεττανικῶν κατὰ ξηρὰν δυνάμεων ἐν τῇ Μέσῃ Ἀνατολῇ.

11—9—56: Αὐτοκίνητον μεταφέρον στρατιωτικοὺς ἐκ Δεκελείας εἰς Λάρνακα ὑπέστη ἐπίθεσιν ἐξ ἐνέδρας. Δύο τῶν στρατιωτῶν ἐτραυματίσθησαν σοβαρῶς. Πέντε ἄλλοι ἐτραυματίσθησαν ἐλαφρῶς.

Εἰς τὸν παρὰ τὸν ἔνατον μιλιοδείκτην τῆς ὁδοῦ Ἀμμοχώστου — Λάρνακος ἀνεγειρόμενον ἀστυνομικὸν σταθμόν, προσωπιδοφόροι ἀπεπειράθησαν νὰ ἀνατινάξουν τὸν σταθμὸν διὰ βομβῶν καὶ πετρελαίου.

12—9—56: Εἰς κατάστημα τοῦ ὀργανισμοῦ ΝΑΑΦΙ εἰς τὸν σταθμὸν τῆς ΡΑΦ ἐν Λευκωσίᾳ ἐξερράγη βόμβα.

13—9—56: Εἰς στρατιωτικὰς ἐγκαταστάσεις Δεκελείας ἐξερράγησαν πέντε ἐμπρηστικαὶ βόμβαι, προκαλέσασαι ζημίας £ 10.000 περίπου.

Εἰς τὸ χωρίον Κάθηκας Πάφου ἐρρίφθησαν δύο βόμβαι ἐναντίον στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου. Τὸ αὐτοκίνητον ὑπέστη ζημίας.

Ἐκ τῶν κρατητηρίων Κοκκινοτριμηθιᾶς ἀπέδρασαν ἑπτὰ ἐκ τῶν ἐκεῖ κρατουμένων.

Εἰς Ἄνω Λεύκαρα ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ.

Εἰς Ζακάκι Λεμεσοῦ ἐξερράγη βόμβα, ἡ ὁποία εἶχε τοποθετηθῆ ἐπὶ δένδρου καὶ πυροδοτηθῆ δι' ἠλεκτρισμοῦ, ἐναντίον στρατιωτικοῦ ὀχήματος.

Ἡμέτεροι εἰσέδυσαν εἰς τὸ στρατόπεδον παρὰ τὸ 4ον μίλι τῆς ὁδοῦ Βαρωσίων—Λευκωσίας καὶ προεκάλεσαν ἔκρηξιν, ἡ ὁποία κατέστρεψε, ἕνα τάνκ καὶ περὶ τὰς 80 μπαταρίας.

14—9—56: Ἡμέτεροι εἰσέδυσαν εἰς τὴν ἀεροπορικὴν βάσιν Ἀκρωτηρίου καὶ κατέστρεψαν τὸν διάδρομον προσγειώσεως, διακοπείσης τῆς λειτουργίας τούτου.

15—9—56: Εἰς Ἅγιον Δομέτιον, ἐφονεύθη ὑπὸ πατριωτῶν ἐντὸς παντοπωλείου Βρεττανὸς στρατιώτης.

Εἰς τοποθεσίαν μεταξὺ Λεύκας — Καλοῦ Χωρίου Λεύκας, ἐπυροβολήθη ὑπὸ δυνάμεων ἀσφαλείας, ἐργάτης τῆς Κυπριακῆς Μεταλλευτικῆς Ἑταιρίας.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Χλώρακας — Δασουδιοῦ ὑδροφόρον αὐτοκίνητον τοῦ στρατοῦ ὑπέστη ζημίας ἐξ ἐκρήξεως βόμβας.

17—9—56: Εἰς Ἅγιον Θεόδωρον Καρπασίας ἀπεσπάσθησαν δύο ὅπλα ἀπὸ ἀστυνομικούς.

18—9—56: Εἰς τὴν ὁδὸν Κάτω Βαρωσίων ἐξερράγη βόμβα ἔξωθι οἰκίας μέλους τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Εἰς στρατόπεδον Δεκελείας, δύο ἐκρήξεις ὡρολογιακῶν. Εἰς Ἅγιον Δομέτιον Λευκωσίας. 1 Τραυματίας.

19—9—56: Στρατόπεδον Πολεμιδιῶν. Δύο ἐκρήξεις. Πιθανώτατα 2 νεκροί.

21—9—56: Εἰς Βαρώσια ἐπίθεσις διὰ χειροβομβίδων κατὰ στρατ. περιπόλου. Τραυματίαι 4.

Εἰς Λευκωσίαν. Διὰ πιστολίου, 1 νεκρός.

Εἰς Λάρνακα. Διὰ πιστολίου, 1 τραυματίας. Εἰς Ἁγίους Ὁμολογητάς, 1 τραυματίας.

22—9—56: Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἁγίας Φυλάξεως Λεμεσοῦ ἐξερράγησαν τέσσαρες βόμβαι πλησίον τοῦ ἠλεκτρικοῦ ὑποσταθμοῦ. Ἑτέρα βόμβα ἐξερράγη ἔμπροσθεν περιπόλου τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας, ἡ ὁποία μετέβαινεν εἰς τὸν τόπον ὅπου ἐξερράγησαν αἱ τρεῖς βόμβαι.

Ἐναντίον τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Κώμης Κεπὴρ ἐρρίφθη βόμβα.

Εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Δομετίῳ ὁδὸν Κλέμενς ἐξερράγη βόμβα ἐντὸς αὔλακος.

23—9—56: Εἰς Ἁγίαν Φύλαξιν Λεμεσοῦ Βρεττανὸς στρατιώτης ἐφονεύθη ἐξ ἐκρήξεως βόμβας ἐντὸς σπηλαίου, καθ' ὃν χρόνον περίπολος τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας διεξῆγεν ἔρευναν πρὸς ἀνακάλυψιν ὅπλων καὶ πυρομαχικῶν.

Εἰς Κυρήνειαν, παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ Παχυάμου, ἐξερράγησαν τέσσαρες βόμβαι, αἱ ὁποῖαι εἶχον το-

ποθετηθῆ ἐντὸς ἄμμου. Ἐκ τῶν ἐκρήξεων ἐφονεύθη εἷς Βρεττανὸς ἀεροπόρος καὶ ἕτερος ἐτραυματίσθη σοβαρῶς.

Εἰς Λάρνακα, Βρεττανὸς Λοχίας ἐπυροβολήθη ἔξωθι τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀκαδημίας καὶ ἐτραυματίσθη σοβαρῶς.

Εἰς Βαρώσια ἐρρίφθησαν τρεῖς βόμβαι ἐναντίον στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου.

Δολιοφθορὰ εἰς τὴν ἀεροπορικὴν βάσιν Ἀκρωτηρίου, ἐπενεχθεισῶν σοβαρῶν βλαβῶν εἰς τὸν διάδρομον τοῦ ἀεροδρομίου.

25—9—56: Βορείως τοῦ χωρίου Λυσοῦ Πάφου ἐξερράγη βόμβα ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα, ἥτις ἐτοποθετήθη ἐπὶ δένδρου, καθ' ὃν χρόνον μέγα στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον πλῆρες Ἄγγλων στρατιωτῶν διήρχετο ἐκεῖθεν, ἀκολουθούμενον ὑπὸ ἓξ ἄλλων στρατιωτικῶν ὀχημάτων. Εἷς Βρεττανὸς στρατιώτης ἐφονεύθη, ἕτεροι τρεῖς ἐτραυματίσθησαν σοβαρῶς καὶ ἄλλοι ἑπτὰ ἐλαφρῶς.

26—9—56: Εἰς Παλλουριώτισσαν, Βρεττανὸς στρατιωτικὸς ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη.

27—9—56: Παρὰ τὴν Λευκωσίαν, εἰς καντίναν τῆς ΝΑΑΦΙ ἐν τῷ στρατοπέδῳ «Γουέϊνς Κήηπ», ἐξερράγη ὡρολογιακὴ βόμβα. Ἐκ στρατιωτικῆς πηγῆς ἐλέχθη ὅτι ἡ βόμβα αὕτη ἦτο ἡ μεγαλύτερα, ποὺ ἐχρησιμοποιήθη ποτὲ ὑπὸ τῆς ΕΟΚΑ. Ἐτραυματίσθησαν 7 στρατιῶται.

Εἰς Πελαθοῦσαν Πάφου. Ἐνέδρα, Τραυματίαι 2.

Εἰς Ἐπισκοπὴν ἀνετινάχθη τὸ παρατηρητήριον τοῦ φρουροῦ. 1 τραυματίας.

28—9—56: Εἰς τὴν ὁδὸν Λήδρας Λευκωσίας, τρεῖς ἔνοπλοι πατριῶται ἐφόνευσαν δύο Βρεττανοὺς στρατιωτικοὺς καὶ ἐτραυμάτισαν τρίτον σοβαρῶς.

Εἰς τὴν ὁδὸν Λευκωσίας—Κυρηνείας αὐτοκίνητον τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας ὑπέστη ἐξ ἐνέδρας ἐπίθεσιν. Ἐναντίον τοῦ ὀχήματος ἐρρίφθησαν πυρὰ αὐτομάτων ὅπλων. Εἷς στρατιώτης καὶ εἷς Βρεττανὸς πολίτης, οἱ ὁποῖοι ἐπέβαινον τοῦ αὐτοκινήτου, ἐφονεύθησαν. Τραυματίαι 3.

Εἰς στρατόπεδον Ἐπισκοπῆς ἐξερράγη ἐμπρηστικὴ βόμβα μὲ ἀποτέλεσμα νὰ καταστραφοῦν 6 κτίρια.

Εἰς παλαιὸν ἀεροδρόμιον Λεμεσοῦ ἐξερράγη ὡρολογιακὴ ἐντὸς τοῦ θαλάμου τῆς ΝΑΑΦΙ. Κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκρήξεως ὁ θάλαμος ἦτο πλήρης στρατιωτῶν. Ἀποτελέσματα δὲν ἐγνώσθησαν. Ἡ ἐνέργειά μας αὐτη ἐτηρήθη μυστικὴ ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν.

29—9—56: Εἰς Ἀκάκι Λεμεσοῦ. Ἐξ ἐκρήξεως ἠλεκτρικῆς βόμβας, τραυματίας 1.

3—10—56: Εἰς Ἔμπαν Πάφου. Ἐνέδρα. Τραυματίαι 3.

Εἰς Κυρήνειαν. Νεκρός, 1 στρατιωτικός.

6—10—56: Δέκα ἔνοπλοι ἐπέδραμον ἐναντίον στρατιωτικοῦ παρατηρητηρίου παρὰ Ἀπόστολον Ἀνδρέαν καί, ἀφοῦ ἐξουδετέρωσαν τοὺς φρουρούς, ἔθεσαν πῦρ εἰς τὸ παρατηρητήριον.

7—10—56: Εἰς ἀπόστασιν 30 ὑαρδῶν ἐκ τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Κοκκινοτριμηθιᾶς ἐξερράγη βόμβα.

Εἰς Κυρήνειαν ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον στρατιωτικοῦ περιπολικοῦ αὐτοκινήτου. Ἐκ τῆς ἐκρήξεως ἐφονεύθησαν δύο μέλη τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

Ὡρολογιακὴ ἐξερράγη εἰς ἀστυνομικὸν σταθμὸν Ἄχνας.

Ἐνέδρα εἰς Παραλίμνι κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος. Δύο νεκροὶ καὶ εἷς τραυματίας.

8—10—56: Μεταξὺ τῶν χωρίων Χάρτιας καὶ Ἁγίου Ἀμβροσίου ἐπυροβολήθη θανασίμως ὑπὸ δυνάμεων ἀσφαλείας ὁ ποιμὴν Γεώργιος Χαπέσης.

9—10—56: Στρατιωτικὴ περίπολος διερχομένη διὰ τῶν ὁδῶν τοῦ Καραβᾶ ἐνέπεσεν εἰς ἐνέδραν.

Εἰς Ἄνω Λεύκαρα τρεῖς ἔνοπλοι πατριῶται ἐπυροβόλησαν ἐναντίον στρατιωτικοῦ στρατοπέδου.

Εἰς τὴν ὀροσειρὰν Πενταδακτύλου συνεχίζονται αἱ ἀπὸ ὀκταημέρου στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις.

11—10—56: Αἱ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ ἀνεκοίνωσαν ὅτι ἔληξαν αἱ στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις τοῦ Πενταδακτύλου καὶ ὅτι συνελήφθησαν 31 ἄνδρες τῆς ΕΟΚΑ καὶ ποσότητες ὅπλων καὶ πυρομαχικῶν. Μεταξὺ τῶν συλληφθέντων εἶναι καὶ ὁ φοιτητὴς Θάσος Σοφοκλέους, Ἀρχηγὸς τῶν ὀρεινῶν ὁμάδων, Πενταδακτύλου, ὁ Φώτιος Χριστοφῆ, Ἀρχηγὸς μιᾶς τῶν ὁμάδων τούτων καὶ ὁ Ἀνδρέας Χαραλάμπους, ἐκ τῶν ἐπικεκηρυγμένων διὰ 5.000 λιρῶν.

Δυτικῶς τῆς Κυρηνείας ἤρχισαν νέαι στρατιωτικαὶ ἔρευναι.

Εἰς Λάπηθον συνελήφθησαν ὁ Δήμαρχος καί τινες τῶν Δημοτικῶν Συμβούλων Λαπήθου δι' ἀνάκρισιν.

Εἰς Κυρήνειαν ἐπυροβολήθη θανασίμως ὑπὸ στρατιωτῶν ὁ κωφάλαλος Ἀνδρέας Λοΐζου.

Βορείως Κτήματος. Ἐνέδρα, τραυματίαι 2.

13—10—56: Παρὰ τὴν Λύσην, δύο στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα ἐνέπεσαν εἰς ἐνέδραν. Οἱ ἐπιτεθέντες ἔρριψαν κατὰ τῶν δύο ὀχημάτων δύο βόμβας καὶ ἀκολούθως ἤνοιξαν πῦρ δι' αὐτομάτων ὅπλων. Ὁ ὁδηγὸς τοῦ πρώτου ὀχήματος καὶ ὁ συνοδὸς αὐτοῦ, ἐτραυματίσθησαν.

Κατόπιν δολιοφθορᾶς παρὰ τὸ Κολόσσι ὑπέστη ζημίας τὸ σύστημα ὑδρεύσεως Ἀκρωτηρίου.

15—10—56: Εἰς τὴν ὁδὸν Ψημολόφου—Περάτων ἐξερράγη ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα νάρκη πλησίον μηχανοκινήτου περιπόλου τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

Πλησίον γεφύρας τῆς ὁδοῦ Λεμεσοῦ — Πάφου, παρὰ τὸν 63ον μιλιοδείκτην ἐξερράγη βόμβα ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα, καθ' ὃν χρόνον διήρχετο ἄνωθι τῆς γεφύρας στρατιωτικὸν ὄχημα.

Δυνάμεις ἀσφαλείας ἀπεμόνωσαν τὸ χωρίον Μάμμαρι καὶ ὑπέβαλον εἰς ἀνάκρισιν ἅπαντας τοὺς ἄρρενας κατοίκους, ἡλικίας 15—45 ἐτῶν. Συνελήφθησαν 15 πρόσωπα.

Παρὰ χωρίον Ὁρμήδεια κατεστράφη γέφυρα δι' ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθείσης βόμβας, καθ' ἣν στιγμὴν διήρχετο ἄνωθεν ταύτης στρατιωτικὴ περίπολος.

19—10—56: Εἰς τὸ χωρίον Τρούλλοι Λάρνακος ἐπυροβολήθη θανασίμως ὑπὸ δυνάμεων ἀσφαλείας ἡλικιωμένη γυνή.

21—10—56: Παρὰ Ἐπισκοπήν. Ἠλεκτρικὴ βόμβα κατὰ στρατ. ὀχήματος. Τραυματίαι 4.

23—10—56: Εἰς Ἁγίαν Βαρβάραν ἐπαρχ. Λευκωσίας ἐπυροβολήθη καὶ ἐτραυματίσθη ὑπὸ δυνάμεων ἀσφαλείας ὁ Χρῆστος Χαραλάμπους.

Εἰς Λευκόνοικον, 2 Βρεττανοὶ στρατιῶται ἐφονεύθησαν καὶ 5 ἄλλοι ἐτραυματίσθησαν ἀπὸ ἔκρηξιν βόμβας.

Εἰς Ἅγιον Δομέτιον ἐξερράγη ὡρολογιακὴ βόμβα εἰς τὴν διασταύρωσιν τῶν ὁδῶν Κλέμενς καὶ Κορσικῆς.

Εἰς Κυρήνειαν, ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον οἰκίας μέλους τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

Εἰς Λευκωσίαν ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα βόμβα ἐφόνευσε 2 καὶ ἐτραυμάτισε ἕξ στρατιώτας.

24—10—56: Εἰς Λευκόνοικον δεκάδες προσώπων, ἀδιακρίτως ἡλικίας, ἐδάρησαν καὶ ἐκακοποιήθησαν ἀνηλεῶς ὑπὸ δυνάμεων ἀσφαλείας, δύο δὲ κάτοικοι τῆς περιοχῆς ἐπυροβολήθησαν ἀνεπιτυχῶς.

25—10—56: Εἰς ὁλόκληρον τὴν περιοχὴν τῆς Κεντρικῆς Μονῆς Κύκκου διεξήχθησαν νέαι στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις ὑπὸ χιλιάδων στρατιωτῶν καὶ· ἀλεξιπτωτιστῶν.

Κατεστράφη πλήρως ὑδατογέφυρα τοῦ ὑδραγωγείου Πολεμιδίων, τῶν 4 τόξων. Ζημίαι £ 3.000.

26—10—56: Ἐκ τῶν κρατητηρίων Κοκκινοτριμηθιᾶς ἀπέδρασαν τέσσαρες τῶν ἐκεῖ κρατουμένων. Τὸ χωρίον Κοκκινοτριμηθιᾶ καὶ τὰ παρακείμενα χωρία Παλαιομέτοχον καὶ Μάμμαρι ἀπεκλείσθησαν ὑπὸ ἰσχυροτάτων στρατιωτικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι διενήργησαν λεπτομερεῖς ἐρεύνας ἐντὸς τῶν οἰκιῶν πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν ἀποδρασάντων.

Εἰς περιοχὰς τοῦ διαμερίσματος Λεύκας καὶ τοῦ δάσους Πάφου ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμός.

Εἰς Σωτήραν, Λεμεσοῦ δυνάμεις ἀσφαλείας ἐπέβαλον κατ' οἶκον περιορισμὸν καὶ διενήργησαν ἐρεύνας. Οὐδὲν τὸ ἐνοχοποιητικὸν ἀνευρέθη. Οὐδεὶς συνελήφθη.

28—10—56: Ἔξωθι τοῦ χωρίου Στρουμπί, κάτωθεν αὐτοκινήτου τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας, ἐλαύνοντος ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πόλεως — Κτήματος, ἐξερράγη νάρκη ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα. Ἐκ τῆς ἐκρήξεως ἐφονεύθησαν δύο ἄνδρες τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

29—10—56: Εἰς τὸ χωρίον Πολέμι στρατιῶται διενήργησαν ἐρεύνας εἰς τὰς οἰκίας τοῦ χωρίου. Ἐν συνεχείᾳ ἐπυροβόλησαν καὶ ἐτραυμάτισαν δύο νεαρὰ πρόσωπα.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Στρουμπὶ—Τσάδα Πάφου. Ἐνέδρα. Νεκροὶ 3. Τραυματίαι 9.

30—10—56: Εἰς Κτῆμα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λεμεσοῦ, πατριῶται ἤνοιξαν πῦρ δι' αὐτομάτου ὅπλου ἐναντίον μέλους τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας, καθ' ὃν χρόνον τοῦτο ἐξήρχετο αὐτοκινήτου διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν του.

2—11—56: Κατ' ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν ἐτερματίσθησαν αἱ στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις εἰς τὸ Τρόοδος. Συνελήφθησαν τρία πρόσωπα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ δύο ἦσαν ἐπικεκηρυγμένα διὰ ποσοῦ 5.000 λιρῶν ἕκαστον.

Εἰς Λευκωσίαν ἐξερράγησαν τρεῖς βόμβαι. Νεκροὶ 1 καὶ τραυματίας 1.

Εἰς Λεμεσὸν ἠλεκτρικὴ βόμβα. Νεκρὸς 1 καὶ τραυματίας 1.

Εἰς Λεμεσὸν ἐρρίφθησαν δύο βόμβαι κατὰ δυνάμεων ἀσφαλείας. Τραυματίαι 2.

Εἰς Δεκέλειαν ἐξ ἐκρήξεως ὡρολογιακῆς κατεστράφησαν δύο κτίρια ἀξίας £ 4-5.000.

Εἰς Ἄλωνα Πιτσιλιᾶς. Προσβολὴ ἀστυν. σταθμοῦ νεκροὶ 3.

Προσεβλήθη διὰ πυρῶν τὸ στρατόπεδον Μάα Πάφου.

Ὁ Ἠλεκτροπαραγωγὸς σταθμὸς Καρβουνᾶ ἠχρηστεύθη τελείως.

Εἰς Πιτσιλιάν. Ἐνέδρα κατὰ στρατ. ὀχημάτων. Τὸ ἓν κατεστράφη τελείως. Τραυματίαι 6.

Ἐντὸς τοῦ Λιμένος Ἀμμοχώστου ἐξερράγη βόμβα ἐντὸς αὐτοκινήτου τῆς Ράφ μετὰ ἠλεκτροπαραγωγοῦ μηχανῆς ἐπ' αὐτοῦ. Ἐπρόκειτο νὰ φορτωθῇ δι' Αἴγυπτον. Ὄχημα καὶ μηχανὴ κατεστράφησαν τελείως.

Ἀνετινάχθησαν δύο ὑδραντλίαι καὶ τὸ ντεπόζιτο ὑδρεύσεως τοῦ στρατοπέδου «Χρυσῆ Ἀκτή». Ζημία περὶ τὰς £ 4.000

3—11—56: Εἰς Παραλίμνι, ἐπυροβολήθη ἐντὸς ὀχήματος καὶ ἐφονεύθη μέλος τῆς Ράφ, ἕτερος δὲ ἐτραυματίσθη.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κτήματος—Πόλεως Χρυσοχοῦς, ἐξερράγη ὑπεράνω στρατιωτικοῦ ὀχήματος νάρκη ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα. Ἐκ τῆς ἐκρήξεως ἐφονεύθη εἷς στρατιώτης.

Παρὰ τὸν 14ον μιλιοδείκτην τῆς ὁδοῦ Ἐπισκοπῆς — Μαλλιᾶς στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον ἐβλάβη ἐξ ἐκρήξεως νάρκης καὶ εἷς στρατιώτης ἐφονεύθη.

Εἰς Λεμεσόν, εἰς τὴν ὁδὸν Ἐλευθερίας, εἷς στρατιώτης ἐφονεύθη.

Παρὰ Σκαρίνου. Ἐνέδρα. Δύο αὐτοκίνητα κατεστράφησαν καὶ ἓν ἐκάη. Νεκροὶ 9 καὶ τραυματίαι 3.

Εἰς ὅλας τὰς Κυπριακὰς πόλεις ἐπεβλήθη νυκτερινὸς κατ' οἶκον περιορισμὸς διὰ τοὺς νεαροὺς Ἕλληνας.

Εἰς τὴν ἐν Λευκωσίᾳ διασταύρωσιν τῆς ὁδοῦ Λάρνακος καὶ τῆς Λεωφόρου Εὐαγόρου ἐρρίφθη χειροβομβὶς ἐναντίον δύο στρατιωτικῶν ὀχημάτων. Κατόπιν τοῦ ἐπεισοδίου τούτου ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμὸς δι' ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως. Νεκρὸς 1 καὶ 1 τραυματίας.

Εἰς Γουδὶ Πάφου. Ἐνέδρα. Νεκροὶ 3. Τραυματίας 1.

Εἰς Λευκωσίαν μέλη τῆς ὀργανώσεως ἐτραυμάτισαν τὸν Βρεττανὸν Συνταγματάρχην Π. Μακμίλλαν, Διοικητὴν Τάγματος Πυροβολικοῦ καὶ στρατιωτικὸν Διοικητὴν τῆς περιοχῆς Πάφου. Εἶναι ὁ πρῶτος ἀνώτερος Βρεττανὸς Στρατιωτικὸς ὅστις ὑπέστη ἐπίθεσιν ὑπὸ τῆς ΕΟΚΑ.

Ἐχρηστεύθη ὁ ἠλεκτροπαραγωγὸς σταθμὸς Τριμίκλινης.

4—11—56: Παρὰ Βερεγγάρια. Ἐνέδρα. Ἓν αὐτοκίνητον πλῆρες στρατιωτῶν κατέπεσεν ἐντὸς κρημνοῦ. Ἐξηκριβωμένοι νεκροὶ 2.

Εἰς Κισσόνεργαν Πάφου. Ἐνέδρα. Νεκροὶ 3, τραυματίας 1.

Εἰς Λευκωσίαν. Διὰ χειροβομβίδος, 1 νεκρός.

Εἰς Ἄχναν, 1 νεκρός.

Εἰς Ἄσσια. Ἐνέδρα. Νεκροὶ 3, τραυματίαι 7.

Παρὰ Κοντέαν. Νεκρὸς 1.

Εἰς Λεμεσόν. 1 τραυματίας.

Παρὰ Αὐγόρου. Ἐνέδρα. Νεκροὶ 2, τραυματίας 1.

5—11—56: Εἰς Λεμεσόν. Ἐξ ἐκρήξεως νάρκης ἐντὸς στρατιωτικοῦ Λεωφορείου. Νεκροὶ 2, τραυματίαι 4.

6—11—56: Εἰς τὴν ὁδὸν Λεμεσοῦ ἐξερράγη ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα βόμβα, ἐφονεύθη ἓν μέλος τῆς Ράφ.

Διὰ διατάγματος τοῦ Διοικητοῦ Λάρνακος ἐκλείσθη τὸ Παγκύπριον Ἐμπορικὸν Λύκειον Λάρνακος, διότι ἐξερράγη βόμβα ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα, καθ' ὃν χρόνον διήρχετο ἔξωθι τοῦ Λυκείου μηχανοκίνητος περίπολος τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

Εἰς Λάρνακα ἐξερράγη βόμβα ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σχολείων, ἔμπροσθεν τοῦ οἰκοτροφείου τοῦ Παγκυπρίου Ἐμπορικοῦ Λυκείου Λάρνακος. Ἡ ἔκρηξις συνέβη, καθ' ὃν χρόνον διήρχετο στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον. Συνελήφθησαν πρὸς ἀνάκρισιν 20 οἰκότροφοι, ὁ Καθηγητὴς τῆς Γυμναστικῆς καὶ δύο μέλη τοῦ ὑπηρετικοῦ προσωπικοῦ.

Ἐν Πλάτραις ἐφονεύθη ὁ βοηθὸς Διοικητὴς Πλατρῶν Οὐΐλιαμσον σημαίνων στέλεχος τῆς Ἰντέλλιτζενς Σέρβις καὶ παρακολουθῶν πάντοτε τὸν στρατὸν κατὰ τὰς ἐρεύνας τῆς περιοχῆς Τροόδου.

7—11—56 : Ὁ Κυβερνήτης ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Σχολικὴν Ἐφορείαν Λάρνακος τὴν ἀπόφασίν του, ὅπως διαγραφῇ μονίμως ἐκ τοῦ Μητρῴου τῶν σχολείων Μέσης Παιδείας τὸ Παγκυπριακὸν Ἐμπορικὸν Λύκειον Λάρνακος, λόγῳ τοῦ ὅτι «ἡ διαγωγὴ αὐτοῦ ὑπῆρξε ἀκατάλληλος».

Εἰς Λευκωσίαν ἐρρίφθησαν δύο βόμβαι ἐναντίον ὀχήματος τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Ἐκ τῆς ἐκρήξεως ἐτραυματίσθησαν δύο στρατιῶται.

Πλησίον γεφύρας τῆς ὁδοῦ Στρουμπίου—Κτήματος, ἐξερράγη ἐπὶ τοίχου βόμβα ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα.

Εἰς Κάτω Βαρώσια, ἐρρίφθησαν δύο βόμβαι ἐναντίον δύο αὐτοκινήτων τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

Ἔξωθι τοῦ κινηματοθεάτρου «Ὀλύμπια» ἐρρίφθησαν τρεῖς βόμβαι ἐναντίον ὀχήματος τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Ἕτεραι δύο βόμβαι ἐρρίφθησαν ἐναντίον μηχανοκινήτου περιπόλου τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας ἔξωθι τοῦ σωματείου «Ἀνόρθωσις».

Αὐτοκίνητον τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας διερχόμενον παρὰ τὸν Λάρνακα Λαπήθου ὑπέστη ἐπίθεσιν διὰ βόμβας.

8—11—56 : Εἰς τὸ Νοσοκομεῖον Ἀμιάντου ἐπυροβολήθη θανασίμως ὑπὸ πατριώτου ὁ Βρεττανὸς ἰατρὸς Τσάρλς Μπέβαν, πράκτωρ τῆς Ἰντέλλιντζενς Σέρβις.

Εἰς Κυπερούνταν ἐφονεύθη Ἄγγλος πολίτης.

Εἰς Ἅγιον Δομέτιον ἐτραυματίσθη διὰ πιστολίου 1.

9—11—56 : Εἰς ἀεροδρόμιον Λευκωσίας ἀνεφλέγη ἀεριωθούμενον κατόπιν ἡμετέρας δολιοφθορᾶς.

10—11—56 : Εἰς Ἀμμόχωστον πατριῶται ἔθεσαν πῦρ εἰς τρία αὐτοκίνητα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ δύο ἀνῆκον εἰς Βρεττανοὺς καὶ τὸ τρίτον ἦτο στρατιωτικόν. Τὰ ὀχήματα ὑπέστησαν ζημίας.

11—11—56 : Εἰς Λεμεσόν, τραυματίαι 2 ἀπὸ ρῖψιν βόμβας.

12—11—56 : Εἰς ἀπόστασιν τριῶν μιλίων ἐκ Λεύκας, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λεύκας—Πεδουλᾶ, τρία αὐτοκίνητα τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας ἐνέπεσαν εἰς ἐνέδραν. Εἷς στρατιωτικὸς ἐφονεύθη, τέσσαρες δὲ ἄλλοι ἐτραυματίσθησαν. Ἐρρίφθησαν ἑκατέρωθεν περὶ τοὺς 1.000 πυροβολισμοί. Οἱ Ἄγγλοι ἐχρησιμοποίησαν καὶ ὅλμους. Οὐδεμίαν ἀπώλειαν ἡμεῖς ἔσχομεν.

Ἑπτακόσιοι ἔνοπλοι Βρεττανοὶ στρατιῶται διενήργησαν λεπτομερεστάτας ἐρεύνας εἰς τὸ Γενικὸν Νοσοκομεῖον Λευκωσίας πρὸς ἀνεύρεσιν ἀνδρῶν τῆς ΕΟΚΑ.

13—11—56 : Εἰς Λευκωσίαν, εἰς τὴν ὁδὸν Λάρνακος ἐρρίφθησαν δύο βόμβαι ἐναντίον δύο ὀχημάτων τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

Ἐντὸς τῶν γραφείων τοῦ Τελωνείου Ἀμμοχώστου ἐξερράγη ὡρολογιακὴ βόμβα. Προεκλήθησαν ζημίαι εἰς σκεύη καὶ ἔπιπλα.

Εἰς Λεμεσόν. Κατὰ τὴν διασταύρωσιν τῶν ὁδῶν Βικτωρίας καὶ Ναυαρίνου, ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον αὐτοκινήτου τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Ἑτέρα βόμβα ἐξερράγη ἐναντίον οἰκίας, ἐντὸς τῆς ὁποίας διέμενε Βρεττανικὴ οἰκογένεια.

Ἰσχυραὶ στρατιωτικαὶ καὶ ἀεροπορικαὶ δυνάμεις περιεκύκλωσαν τὸ προάστειον Λευκωσίας Ἔγκωμην καὶ ἐπέβαλον κατ' οἶκον περιορισμόν, διενήργησαν ἐρεύνας εἰς τὰς οἰκίας. Συνελήφθησαν δι' ἀνάκρισιν 17 πρόσωπα.

14—11—56 : Εἰς Βαρώσια ἐπυροβολήθησαν καὶ ἐτραυματίσθησαν ὑπὸ πατριωτῶν δύο ἐπικουρικοὶ ἀστυνομικοί.

Ὁ Γεώργιος Νικολάου, ὅστις εἶχε συλληφθῆ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεως «Φὸξ Χάντερ» ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη εἰς τὸ παρὰ τὸν Ξερὸν στρατόπεδον τῆς ἐφεδρικῆς μηχανοκινήτου ἀστυνομίας ὅπου εὑρίσκετο ὑπὸ κράτησιν μὲ τὴν δικαιολογίαν ὅτι ἀπεπειράθη νὰ δραπετεύσῃ.

15—11—56 : Εἰς Λευκωσίαν, ἔνοπλοι πατριῶται ἐπυροβόλησαν καὶ ἐφόνευσαν Βρεττανὸν πολίτην, ἐτραυμάτισαν δὲ σοβαρῶς ἕτερον Βρεττανὸν πολίτην.

Εἰς Λευκωσίαν ἐρρίφθησαν πυροβολισμοὶ ἐναντίον στρατιωτικοῦ, διερχομένου ἐπ' αὐτοκινήτου.

Εἰς Λεμεσόν, εἰς τὴν ὁδὸν Ἁγίας Φυλάξεως, ἐξερράγη ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα βόμβα, καθ' ὃν χρόνον διέσχιζον τὴν ἐν λόγῳ ὁδὸν στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον καὶ πολιτικὸν τοιοῦτον, τὸ ὁποῖον ὡδήγει Βρεττανὸς πολίτης. Οὗτος ἐτραυματίσθη θανασίμως ἐκ τῆς ἐκρήξεως τῆς βόμβας, ἐτραυματίσθη δὲ ὁ ὁδηγὸς τοῦ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου.

16—11—56 : Εἰς Λευκωσίαν, εἰς τὴν ὁδὸν Αἰσχύλου, ἐπυροβολήθη θανασίμως ὑπὸ πατριώτου ὁ Βρεττανὸς πολίτης καὶ δημοσιογράφος Ἄγκους Μάκλεουντ Μάκντόναλντ.

Μέλη μας ἐπέδραμον κατὰ τοῦ ὑπὸ ἀνέγερσιν ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ τοῦ χωρίου Ξυλοφάγου καί, ἀφοῦ ἀπεμόνωσαν καὶ ἔδεσαν τοὺς φρουρούς, ἀνετίναξαν διὰ δυναμίτιδος τὸ κτίριον, τὸ ὁποῖον ὑπέστη σημαντικὰς ζημίας.

Εἰς στρατόπεδον, εἰς τὴν Πάφον, συνέβη ἔκρηξις. Ἐκ τῆς ἐκρήξεως ἐτραυματίσθησαν 17 στρατιῶται, ἐκ τῶν ὁποίων τρεῖς θανασίμως.

17—11—56 : Εἰς Λάπηθον, ἐξερράγη βόμβα εἰς οἴκημα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐπρόκειτο νὰ ἐγκατασταθοῦν στρατιῶται καὶ οἰκογένειαι στρατιωτῶν.

Αἱ Ἀρχαὶ διερευνοῦν ὑπόθεσιν λαθραίας εἰσαγωγῆς ὅπλων ὑπὸ Τούρκων, οἱ ὁποῖοι ὀργανώνουν συνωμοτικῶς ἴδικόν των πόλεμον ἐναντίον τῆς ΕΟΚΑ. Δωδεκάδες τυφεκίων καὶ ἑκατοντάδες σφαιρῶν διενεμήθησαν εἰς τὴν μυστικὴν Τουρκικὴν ὀργάνωσιν «Βολκάν». Ὑπὸ τῆς Ἀστυνομίας κατεσχέθησαν ἀριθμὸς Ἰταλικῶν καὶ Γερμανικῶν τυφεκίων.

18—11—56 : Εἰς Λεμεσόν. 1 νεκρὸς καὶ 1 τραυματίας.

19—11—56: Εἰς Μόρφου συνελήφθη ἓν πρόσωπον κατόπιν ρίψεως βόμβας ἐναντίον ἐντευκτηρίου τῆς πολιτικῆς 'Αστυνομίας. Βόμβα ἐρρίφθη ἐπίσης ἐναντίον στρατιωτικῆς περιπόλου, καθ' ὃν χρόνον ἔσπευδεν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ ἐπεισοδίου. Κατόπιν τῶν ἐπεισοδίων τούτων ἐπεβλήθη εἰς Μόρφου κέρφιου δι' ὅλους τοὺς Ἕλληνας νέους καὶ νεάνιδας, οἵτινες ἐγεννήθησαν μετὰ τὴν 1ην 'Ιανουαρίου 1930.

18 περίπου μέλη μας ἐπετέθησαν ἐξ ὅλων τῶν πλευρῶν ἐναντίον τοῦ 'Αστυνομικοῦ σταθμοῦ Ἄνω Παναγιᾶς. 'Αφοῦ συνελήφθησαν οἱ ἐντὸς τοῦ 'Αστυνομικοῦ Σταθμοῦ δύο ἀστυνομικοὶ καὶ μετεφέρθησαν μακράν, ἐτέθη πῦρ εἰς τὸν σταθμὸν καὶ ἐρρίφθησαν βόμβαι. Τὸ κτίριον τοῦ 'Αστυνομικοῦ σταθμοῦ κατεστράφη ὁλοσχερῶς.

Εἰς Λάρνακα, ἐρρίφθησαν ἓξ βόμβαι ἐναντίον στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου καὶ ἑτέρα ἐρρίφθη ἐναντίον αὐτοκινήτου τῆς 'Αρχῆς 'Ηλεκτρισμοῦ Κύπρου, τὸ ὁποῖον ἦτο ἐσταθμευμένον ἔξωθι τῆς οἰκίας Ἄγγλου, ὑπαλλήλου τῆς 'Αρχῆς. 'Εκ τῆς ἐκρήξεως προεκλήθη πυρκαϊά.

Πλησίον τοῦ χωρίου Νικήτας, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μόρφου-Λεύκας ἠνοίχθη πῦρ δι' αὐτομάτων ὅπλων ἀπὸ οἰκίας ἐναντίον δύο ὀχημάτων τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Αὗται ἀνταπέδωσαν τὸ πῦρ ἐναντίον τῆς οἰκίας, ἐπηκολούθησε δὲ μάχη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀντηλλάγησαν πυροβολισμοί. 'Ετραυματίσθησαν τέσσαρα μέλη τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. 'Εφονεύθη ἕνα παιδί, ἐτραυματίσθησαν σοβαρῶς μία γυνὴ καὶ εἷς ἀνήρ.

20—11—56: Εἰς Λεμεσόν, παρὰ τὴν διασταύρωσιν τῶν ὁδῶν Συγκλητικῆς καὶ Βραγαδίνου, Τοῦρκος εἰδικὸς χωροφύλαξ ἐπυροβόλησε καὶ ἐφόνευσε τὸν 16ετῆ μαθητήν, 'Ανδρέαν Χαρ. Βλάμην.

Βόμβα ἐξερράγη εἰς τὴν ΝΑΑΦΙ εἰς τὸ Στρατηγεῖον τῶν ἀεροπορικῶν δυνάμεων τῆς Μέσης 'Ανατολῆς. 'Ετραυματίσθη μέλος τῆς Ράφ.

Εἰς Κτῆμα ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον οἰκίας μέλους τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

Εἰς 'Αμμόχωστον, ἐβυθίσθη ἀτμάκατος συνεπείᾳ ἐκρήξεως ὡρολογιακῆς βόμβας.

Εἰς Δερύνειαν 'Αμμοχώστου. Βόμβα εἰς ἄστυν. σταθμόν. 1 τραυματίας.

Εἰς Λεμεσὸν ἐργάται διέκοψαν τὰς ἐργασίας των εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας διὰ τὸ ἐκ 35.000 λιρῶν ἐπιβληθὲν συλλογικὸν πρόστιμον καὶ διὰ τὸν συνεχιζόμενον περιορισμὸν κατ' οἶκον. Οἱ πινακιδοφόροι διελύθησαν ὑπὸ δυνάμεων ἀσφαλείας, αἵτινες ἐχρησιμοποίησαν ρόπαλα.

21—11—56: Πλησίον τοῦ χωρίου Κισσούσης, ἐπαρχ. Λεμεσοῦ, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ 'Επισκοπῆς-Μαλλιᾶς, ἐξερράγη ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα βόμβα κάτωθι δύο στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων. 'Ετραυματίσθησαν τρεῖς στρατιῶται.

Εἰς τὸ χωρίον Δερύνεια 'Αμμοχώστου, ἐξερράγη βόμβα εἰς καλύβην, πλησίον τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ τοῦ χωρίου.

Μεγάλαι ἔρευναι διεξάγονται εἰς τὴν Μονὴν Μαχαιρᾶ ὑπὸ 1.000 Βρεττανῶν στρατιωτῶν. Εἰς οὐδένα ἐπετράπη νὰ ἐξέλθῃ ἢ εἰσέλθῃ τῆς Μονῆς. Συνελήφθησαν πρὸς ἀνάκρισιν 24 πρόσωπα.

Εἰς 'Αγρὸν ἰσχυραὶ δυνάμεις Βρεττανῶν στρατιωτῶν ἀνήκοντες εἰς τὸ Σύνταγμα «Γκόρντον Χαϊλάντερς» διενήργησαν λεπτομερεῖς ἐρεύνας. Συνελήφθησαν 8 ἄνδρες καὶ μετεφέρθησαν εἰς Πλάτρας πρὸς ἀνάκρισιν.

Εἰς Λευκωσίαν ἐρρίφθησαν δύο βόμβαι ἐναντίον πεζῆς περιπόλου, διερχομένης ἐκ τῆς ὁδοῦ Σόλωνος. Μετὰ τὰς ἐκρήξεις ἀπεκλείσθη ἀμέσως ἡ περιοχὴ καὶ διενεργήθησαν ἐκτεταμέναι ἔρευναι.

Εἰς Κτῆμα, ἐρρίφθησαν τρεῖς βόμβαι ἐναντίον στρατιωτικοῦ ὀχήματος εἰς τὴν ὁδὸν Λεμεσοῦ. Ἕτεραι δύο βόμβαι ἐρρίφθησαν εἰς τὴν ὁδὸν Ἄνω Περιβολίων ἐναντίον ὀχήματος τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

Κεντρικὴ περιοχὴ τῆς Λευκωσίας ἀπεκλείσθη ἐπὶ ὀκτάωρον καὶ ἠρευνήθη λεπτομερέστατα ὑπὸ ἰσχυρῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων. Ἅπαντες οἱ καταστηματάρχαι καὶ οἱ ὑπάλληλοι αὐτῶν, ἄρρενες καὶ θήλεις, ὑπεβλήθησαν εἰς σωματικὴν ἔρευναν, ἀνεκρίθησαν καὶ κατόπιν ἐσφραγίσθη ἡ ἀριστερὰ χείρ των. Τὸ κέντρον «'Αλάμπρα» μετεβλήθη εἰς 'Αρχηγεῖον τῶν ἐρευνῶν.

24—11—56: Εἰς Ἅγιον Δομέτιον, μικτὴ στρατιωτικὴ καὶ ἀστυνομικὴ δύναμις ἤρχισε νὰ διενεργῇ ἐρεύνας.

Εἰς τὴν περιοχὴν Σολέας, ἤρχισαν μεγάλαι στρατιωτικαὶ ἔρευναι. Εἰς τὰς νέας ταύτας ἐρεύνας μετέχουν τρεῖς καὶ πλέον χιλιάδες στρατιωτῶν.

25—11—56: Παρὰ Ζακάκι Λεμεσοῦ. 'Ενέδρα. 2 τραυματίαι.

Παρὰ Τύμπου. 'Ενέδρα. Τραυματίας 1.

27—11—56: Μεγάλη περιοχὴ τῆς Λευκωσίας, ἐντὸς τῆς ὁποίας κεῖνται ἡ 'Αρχιεπισκοπὴ καὶ τὸ κεντρικὸν οἴκημα τοῦ Παγκυπρ. Γυμνασίου ἀπεκλείσθη καὶ ἠρευνήθη ὑπὸ δυνάμεων ἀσφαλείας.

Ἔξωθι Λάρνακος παρὰ Καμάρες. Νάρκη κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου, τὸ ὁποῖον ἀνετινάχθη. 'Υπάρχουν θύματα.

28—11—56: Πλησίον τοῦ κολλεγίου Πάφου ἐρρίφθησαν τρεῖς βόμβαι ἐναντίον αὐτοκινήτου τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

Εἰς Λεμεσὸν συνελήφθησαν δύο νεαροὶ κατόπιν πυροβολισμῶν ριφθέντων κατὰ στρατιωτικοῦ.

29—11—56: Τὸ χωρίον Μιὰ Μηλιὰ ἀπεκλείσθη ὑπὸ πεντακοσίων Βρεττανῶν στρατιωτῶν καὶ ἠρευνήθη λεπτομερῶς.

30—11—56: Εἰς τὴν Λευκωσίαν εἰς τὴν ἀποθήκην τῆς 'Αγγλικῆς Σχολῆς ἐξερράγη μεγάλη πυρκαϊά, ἡ ὁποία ἐπροξένησε μεγάλας ζημίας.

1—12—56: Περιοχὴ τῆς Λευκωσίας ἀπεκλείσθη αἰφνιδιαστικῶς ὑπὸ πολυαρίθμων μελῶν τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Συνελήφθησαν δύο νεαρὰ πρόσωπα πρὸς ἀνάκρισιν.

Εἰς Κυθραίαν. 'Ηλεκτρικὴ νάρκη. Τραυματίαι 2.

Εἰς Ἔμπαν Πάφου ἠλεκτρικὴ νάρκη. Τραυματίαι 2.

3—12—56: 'Υπὸ τοῦ Δικαστοῦ Σῶ κατεδικάσθησαν εἰς φυλάκισιν 7 ἐτῶν ἡ Χαραλαμπία Κωνσταντίνου, ἐπὶ τῷ ὅτι τὴν 3ην Νοεμβρίου μετέφερε δύο βόμβας καὶ εἰς φυλάκισιν 2 ἐτῶν ἡ Χαριτίνη 'Ανθούλη ἐπὶ τῷ ὅτι εἶχεν εἰς τὴν κατοχήν της βόμβας.

'Επὶ τῆς ὁδοῦ Αἰγιαλούσης-Ριζοκαρπάσου ἀστυνομικὸν αὐτοκίνητον ἐνέπεσεν εἰς ἐνέδραν.

5—12—56: Δολιοφθορὰ εἰς τὴν ὑδαταποθήκην στρατοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Δευτερᾶς-Τσιέρι.

6—12—56: Εἰς Πύλαν ἀπέδρασαν 4 τῶν κρατουμένων.

Εἰς ἓξ χωρία τῆς ἐπαρχίας Ἀμμοχώστου διεξήχθησαν αἰφνιδιαστικαὶ ἔρευναι, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων συνελήφθησαν, ὡς ἀναφέρει τὸ ἀνακοινωθέν, «δέκα γνωστὰ μέλη τῆς ΕΟΚΑ.»

8—12—56: Εἰς Κυρήνειαν ἔξωθι τοῦ κινηματογράφου «Κατσελλῆ» ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη Βρεττανὸς δημοσιογράφος.

9—12—56: Εἰς Ἀκάκι Λεμεσοῦ. Ἠλεκτρικὴ βόμβα. Τραυματίας 1.

11—12—56: Ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ Ἔλισον κατεδικάσθησαν εἰς Λευκωσίαν εἰς φυλάκισιν δύο ἐτῶν δύο δεσποινίδες ἐπὶ κατοχῇ φυλλαδίων τῆς ΕΟΚΑ.

14—12—56: Ὡρολογιακὴ ἐξερράγη εἰς κτίριον τῆς ἐπισταθμίας Δεκελείας, προξενήσασα ζημίας.

17—12—56: Εἰς Λευκωσίαν. Διὰ πιστολίου, 1 νεκρός.

18—12—56: Ἰσχυραὶ στρατιωτικαὶ καὶ ἀστυνομικαὶ δυνάμεις περιεκύκλωσαν εὐρυτάτην περιοχὴν τοῦ Στροβόλου, ἐπέβαλον κατ' οἶκον περιορισμὸν καὶ διενήργησαν λεπτομερεῖς ἐρεύνας εἰς τὰς οἰκίας καὶ τὰ καταστήματα τῆς περιοχῆς.

19—12—56: Εἰς Λευκωσίαν, ἐπυροβολήθησαν καὶ ἐτραυματίσθησαν δύο στρατιῶται ἐντὸς ὀχήματος.

20—12—56: Εἰς Ἀμμόχωστον εἰς μαθητικὴν διαδήλωσιν ἐπυροβολήθη καὶ ἐτραυματίσθη εἷς μαθητής. Συνελήφθησαν καὶ μεταφέρθησαν εἰς τὸν Ἀστυνομικὸν Σταθμὸν Ἀμμοχώστου 25 νεαροί.

21—12—56: Εἰς Λευκωσίαν. Διὰ πιστολίου 1 τραυματίας.

22—12—56: Εἰς Κάτω Πλάτρες. Ἐνέδρα κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου. Νεκρὸς1.

26—12—56: Προσεβλήθη ὁ ἀστυνομικὸς σταθμὸς Ἄλωνα, τὸ ἐπίσημον ἀνακοινωθὲν ἀναφέρει ὅτι δὲν ὑπάρχουν θύματα.

29—12—56: Πλησίον τοῦ χωρίου Περάτων - Λευκωσίας, ἐξερράγη βόμβα ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα. Ἡ βόμβα ἐξερράγη πλησίον αὐτοκινήτου τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Προεκλήθησαν ζημίαι εἰς τὸ αὐτοκίνητον.

Τρία μέλη μας ἐπετέθησαν ἐναντίον τοῦ ἠλεκτρικοῦ ὑποσταθμοῦ Περιστερωναρίου, — Λευκωσίας. καὶ ἀφοῦ ἐξουδετέρωσαν τοὺς δύο φρουρούς, ἔδεσαν τούτους καὶ ἀκολούθως ἔθεσαν πῦρ εἰς τὸ κτίριον διὰ τῆς ἐκρήξεως ἠλεκτρικῆς βόμβας.

30—12—56: Εἰς Ἅγιον Δομέτιον, Βρεττανὸς ἀεροπόρος ἐπυροβολήθη θανασίμως.

Ἔξωθι τοῦ χωρίου Ζωοπηγή, μέλη μας ἐπυροβόλησαν ἐξ ἐνέδρας ἐναντίον αὐτοκινήτου τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Ἐτραυματίσθη ἀστυνομικός.

Εἰς Λεμεσόν. Πυροβολισμὸς κατὰ στρατιωτικῆς περιπόλου. Ἐτραυματίσθη εἷς ἀστυνομικός.

31—12—56: Εἰς Ζωοπηγὴν ἐφονεύθη ὁ ἀγωνιστὴς Μιχάλης Γεωργάλλας.

Εἰς κάντιναν στρατοπέδου «Κολοκόση», ἐξερράγη ὡρολογιακή. Νεκροὶ 3 καὶ 7 τραυματίαι.

1—1—57: Ἡ Βορειοδυτικὴ περιοχὴ τῆς Κύπρου ἀπεκλείσθη καὶ διερευνᾶται ὑπὸ 1.200 στρατιωτῶν. Αἱ διεξαγόμεναι ἔρευναι εἶναι ἐξονυχιστικαὶ καὶ ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν καταζητουμένων ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν προσώπων ὅπλων καὶ πυρομαχικῶν

2—1—57: Εἰς Ριζοκάρπασον Ἀμμοχώστου. Εἷς τραυματίας.

3—1—57: Εἰς Λευκωσίαν Ἄγγλος πολίτης ἐπυροβολήθη καὶ ἐτραυματίσθη.

5—1—57: Εἰς Λευκωσίαν, Βρεττανὸς ἰδιωτικὸς ντέντεκτιβ ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη.

7—1—57: Εἰς Πάφον Βρεττανὸς στρατιώτης ἐτραυματίσθη σοβαρῶς ἐξ ἠλεκτρικῆς βόμβας.

8—1—57: Εἰς Τσάδαν Πάφου. Ἐνέδραι. Νεκροὶ 2 καὶ 2 τραυματίαι.

Εἰς Ἅγιον Δομέτιον ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον οἰκίας μέλους τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

9—1—57: Εἰς Λευκωσίαν, ἐπυροβολήθη θανασίμως ὑπὸ πατριωτῶν ὁ Βρεττανὸς πολίτης Χέρμπερτ Κ. Πρίτσαρντ.

10—1—57: Τὸ χωρίον Καλοψίδα ἀπεκλείσθη καὶ ἠρευνήθη ὑπὸ στρατιωτικῶν δυνάμεων.

11—1—57: Εἰς Βαρώσια ἐπυροβολήθη θανασίμως Βρεττανὸς Κυβερνητικὸς ὑπάλληλος.

Εἰς Κάτω Πάφον, ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου.

13—1—57: Εἰς Τύμπου. Δολιοφθοραὶ εἰς διάδρομον προσγειώσεως ἀεροδρομίου, προκαλέσασαι ρῆγμα διαμέτρου 20 μ. καὶ βάθους 7 μέτρων.

14—1—57: Εἰς Λευκωσίαν, ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη Βρεττανὸς στρατιωτικός.

Εἰς τὴν ἐπισταθμίαν Δεκελείας ἐξερράγησαν δύο ὡρολογιακαὶ βόμβαι κάτωθι γεφύρας, ἡ ὁποία ἀνετινάχθη.

15—1—57: Πολύωρος στρατιωτικὴ ἐπιχείρησις διεξήχθη εἰς τὸν Ἑλληνικὸν τομέα τῆς ἐντὸς τῶν τειχῶν περιοχῆς, Λευκωσίας. Τρεῖς χιλιάδες Ἑλλήνων Κυπρίων ἡλικίας 14 - 40 ἐτῶν ἀνεκρίθησαν, ταυτοχρόνως δὲ διενηργήθησαν ἔρευναι εἰς οἰκίας καὶ ἄλλα ὑποστατικά. Ἐτέθησαν ὑπὸ κράτησιν 33 πρόσωπα.

16—1—57— : Πλησίον τοῦ χωρίου Κίτι ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον ὁδοφράγματος τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

18—1—57: Εἷς στρατιώτης ἐτραυματίσθη, καθ' ὃν χρόνον ἠρεύνα αὐτοκίνητον ἐντὸς τοῦ Κεντρικοῦ Ἀστυνομικοῦ Σταθμοῦ Λεμεσοῦ. Ὁ τραυματισμός του προῆλθεν ἀπὸ ἔκρηξιν βόμβας, ἡ ὁποία εὑρίσκετο κάτωθι τοῦ αὐτοκινήτου.

Εἰς Λεμεσὸν ἐτραυματίσθη σοβαρῶς Βρεττανός, καθ' ὃν χρόνον ἠσχολεῖτο μὲ ἀχρήστευσιν βόμβας.

Εἰς Ἀεροδρόμιον Λευκωσίας ἐξ ἐκρήξεως βόμβας, νεκροὶ 4 καὶ 3 τραυματίαι.

Εἰς περιοχὴν ὄρους Σινᾶ (Εὐρύχου) ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη εἰς ἔνοπλον σύγκρουσιν ὁ 24ετὴς Μάρκος Κυριάκου Δράκος, ἐκ τῶν κορυφαίων στελεχῶν τῆς ΕΟΚΑ.

19—1—57: Εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ παλαιοῦ ἠλεκτρικοῦ σταθμοῦ Λευκωσίας ἐφονεύθη ἀπὸ ἔκρηξιν βόμβας Τοῦρκος ἐπικουρικὸς ἀστυνομικός. Ἐτραυματίσθησαν τρεῖς ἕτεροι ἀστυνομικοὶ χωροφύλακες.

Εἰς Λευκωσίαν, εἰς τὴν ὁδὸν Βύρωνος, ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου.

20—1—57: Εἰ ς Κώμην Κεπὴρ ἐτοποθετήθησαν τρεῖς βόμβαι εἰς ἀστυνομικὸν σταθμόν.

21—1—57: Πλησίον τῶν Πλατρῶν ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας ὁ Δῆμος Ἡροδότου.

22—1—57: Εἰς Κυρήνειαν Βρεττανὸς στρατιώτης ἐπυροβολήθη καὶ ἐτραυματίσθη, καθ' ὃν χρόνον ἐπέβαινεν ποδηλάτου.

24—1—57: Κατὰ τὰς συνεχιζομένας στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις εἰς τὰ ὄρη Τροόδους καὶ Ἀδελφῶν συνελήφθησαν 18 πρόσωπα ὑπὸ τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Μεταξὺ τῶν συλληφθέντων εἶναι ὁ Ἀργύρης Καραδήμας, ὁ Πολύκαρπος Γεωργκάτζης καὶ ὁ Νῖκος Σπανός.

Εἰς Λάρνακα ἐξερράγη βόμβα πλησίον αὐτοκινήτου τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

25—1—57: Εἰς Βαρώσια ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη Βρεττανὸς πολίτης καὶ ἐτραυματίσθη στρατιώτης.

27—1—57: Εἰς Λεμεσόν. Ἐπυροβολήθη ἀποθήκη στρατιωτικοῦ ὑλικοῦ.

28—1—57: Χίλιοι καὶ πλέον Βρεττανοὶ στρατιῶται διεξήγαγον ἐπὶ τετραήμερον ἐξονυχιστικὰς ἐρεύνας εἰς τὴν ἱερὰν Μονὴν Μαχαιρᾶ καὶ τὴν πέριξ περιοχήν. Ἔρευναι διεξηχθησαν ὡσαύτως εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν Τροοδιτίσσης. Οἱ Ἡγούμενοι καὶ οἱ μοναχοὶ καὶ τῶν δύο Μονῶν ὑπεβλήθησαν εἰς ἀνάκρισιν καὶ εἰς σωματικὴν ἔρευναν.

29—1—57: Εἰς Λεμεσὸν δυνάμεις ἀσφαλείας συνέλαβον καθ' ὁδὸν μαθήτριαν κατέχουσαν βόμβαν. Ἀκολούθως αἱ δυνάμεις ἀσφαλείας μετέβησαν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μαθητρίας καὶ συνέλαβον τοὺς δύο ἀδελφούς αὐτῆς. Εἰς Ἰδάλιον συνελήφθη ὑπὸ δυνάμεων ἀσφαλείας ὁ Ν. Σαμψών, δημοσιογράφος, ἀγωνιστής.

30—1—57: Εἰς Κοντέαν ἐκάη στρατιωτικὸν ὄχημα καὶ ἀνετινάχθη ἕτερον. Νεκροὶ 5 καὶ τραυματίας 1.

31—1—57: Εἰς Λευκωσίαν ἐρρίφθη βόμβα κατὰ αὐτοκινήτου τῆς ἀστυνομίας. Ἑτέρα βόμβα ἐρρίφθη παρὰ τὴν κυρίαν εἴσοδον τοῦ οἰκήματος, εἰς τὸ ὁποῖον στεγάζονται αἱ Ὑπηρεσίαι Δημοσίων Πληροφοριῶν.

Εἰς Κισσόνεργαν Πάφου. Ἠλεκτρικὴ ἀνατίναξις. Νεκροὶ 2 καὶ 1 τραυματίας.

Εἰς Λεμεσόν, ἐγένοντο εὐρεῖαι ἔρευναι ὑπὸ δυνάμεων ἀσφαλείας.

Ὡρολογιακὴ βόμβα εἰς ἀποκλεισθεῖσαν περιοχὴν τοῦ λιμένος Ἀμμοχώστου προκαλέσασα ζημίας περίπου λιρῶν 800.

1—2—57: Εἰς Λάρνακα, δυνάμεις ἀσφαλείας ἐφόνευσαν τὸν Χρῆστον Κύρου καὶ ἐτραυμάτισαν σοβαρῶς τὸν Μιχ. Χρήστου.

Παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ στρατιωτικοῦ χωρίου «Βερεγγάρια» ἐξερράγη ἐπὶ δένδρου βόμβα ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα, καθ' ὃν χρόνον διήρχετο στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον. Ἐκ τῆς ἐκρήξεως ἐφονεύθησαν Βρεττανοὶ στρατιῶται 4.

Εἰς Λευκωσίαν ἐρρίφθη βόμβα κατὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ μπὰρ «Τζὼν Ὄτζερς».

Εἰς Λευκωσίαν ἐρρίφθησαν ἓξ βόμβαι ἐναντίον στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων, καθ' ὃν χρόνον διήρχοντο ἐκ τῆς ὁδοῦ Λάρνακος.

Εἰς Βαρώσια ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον τριῶν μελῶν τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀκροπόλεως. Ἐτραυματίσθησαν δύο ἐκ τῶν στρατιωτῶν. Ἑτέρα βόμβα ἐξερράγη ἐντὸς τοῦ καταστήματος τῆς ΝΑΑΦΙ. Προεκλήθησαν σοβαραὶ ζημίαι.

Εἰς τὸ χωρίον Ὅμοδος Λεμεσοῦ, δυνάμεις ἀσφαλείας διενήργησαν λεπτομερεῖς ἐρεύνας εἰς τὰς οἰκίας καὶ τὰ καταστήματα. Συνελήφθησαν 10 πρόσωπα.

Εἰς Ἄρσος δυνάμεις ἀσφαλείας ἐπέβαλον κατ' οἶκον περιορισμὸν καὶ διενήργησαν ἐρεύνας εἰς τὰς οἰκίας καὶ τὰ καταστήματα. Συνελήφθησαν 5 πρόσωπα.

2—2—57: Εἰς Κάτω Ἀμίαντον διεξήχθησαν στρατιωτικαὶ ἔρευναι ὑπὸ τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Συνελήφθησαν τρεῖς ἱερεῖς καὶ πολλοὶ κάτοικοι.

Εἰς Καλὸν Χωρίον, δυνάμεις ἀσφαλείας ἐπυροβόλησαν καὶ ἐφόνευσαν τὸν Χαράλαμπον Χριστοφῆ.

Εἰς Δεκέλειαν, ἐρρίφθη βόμβα ἐντὸς καντίνας,Ἐκ τῆς ἐκρήξεως ἐτραυματίσθηαν τρεῖς στρατιῶται.

Παρὰ τὸ χωρίον Μεσόγη, ἐξερράγη πλησίον στρατιωτικοῦ ὀχήματος ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα βόμβα. Ἐτραυματίσθηαν τρεῖς στρατιῶται καὶ ἐφονεύθησαν 3.

Εἰς Κτῆμα, ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον αὐτοκινήτου τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Τραυματίαι 3.

Εἰς Βαρώσια ἐρρίφθησαν ταυτοχρόνως τρεῖς βόμβαι ἐναντίον πεζῆς περιπόλου εἰδικῶν χωροφυλάκων. Ἐτραυματίσθησαν πέντε ἄνδρες τῆς περιπόλου, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς ὑπέκυψεν.

Εἰς Λεμεσὸν ἐξερράγη βόμβα ἐπὶ τῆς βεράντας οἰκίας Βρεττανικῆς οἰκογενείας.

Εἰς Λευκωσίαν ἐρρίφθησαν δύο βόμβαι ἐναντίον ἀστυνομικοῦ αὐτοκινήτου.

3—2—57: Ἐντὸς τοῦ χωρίου Ἄχνας, αὐτοκίνητον τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας ἐπυροβολήθη δι' αὐτομάτου ὅπλου. Ἐτραυματίσθη εἷς στρατιώτης.

Δέκα ἑπτὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας Πάφου ἀπεκλείσθησαν ὑπὸ στρατιωτῶν. Συνελήφθησαν 60 πρόσωπα.

Τουρκικοὶ βανδαλισμοὶ εἰς Ἀμμόχωστον, ὅπου ἐτραυματίσθησαν Ἕλληνες καὶ κατεστράφησαν Ἑλληνικαὶ περιουσίαι ὑπὸ τὰ ὄματα... τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

4—2—57: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀμμοχώστου - Λάρνακος. Νεκρὸς 1 τραυματίας 1.

Εἰς Κτῆμα. Πυροβολισμοὶ κατὰ στρατιωτ. ὀχήματος. Τραυματίας 1.

Εἰς Ἀναβαργὸν Πάφου. Ἐνέδρα. Νεκροὶ 3.

5—2—57: Εἰς Μόρφου ἐπεβλήθη κέρφιου κατόπιν ἐκρήξεως βόμβας.

Εἰς Λευκωσίαν ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον οἰκίας, εἰς τὴν ὁποίαν διέμενον Βρεττανίδες στρατιωτῖναι.

Εἰς Κτῆμα ἐξερράγη βόμβα ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα πλησίον στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου. Ἕτεραι τρεῖς βόμβαι ἐρρίφθησαν ἐναντίον αὐτοκινήτου τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

Εἰς Λεμεσὸν ἐξερράγη βόμβα ἔξωθι οἰκίας, εἰς τὴν ὁποίαν διέμενε Βρεττανικὴ οἰκογένεια.

6—2—57: Εἰς Λάρνακα ἀστυνομικὴ περίπολος ἐπυροβόλησε καὶ ἐτραυμάτισε νεαρὸν Κύπριον.

Εἰς περιοχὴν Πάφου ἐξ ἐκρήξεως βόμβας. 2 Τραυματίαι στρατιῶται.

Παρὰ Ἄρδακα Ἀμμοχώστου. Ἐνέδρα. Τραυματίαι 2 στρατιῶται

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λεμεσοῦ - Ἐπισκοπῆς. Τραυματίαι 2 στρατιῶται.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λεμεσοῦ - Πάφου. Τραυματίαι 2 στρατιῶται.

7—2—57: Νοτιδυτικῶς τῆς πόλεως Χρυσοχοῦς προσεβλήθη στρατιωτικὴ φάλαγξ ἐξ 7 αὐτοκινήτων. Ἐξερράγη πλησίον στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου βόμβα ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα. Ἐτραυματίσθη εἷς τῶν

ἐπιβαινόντων τοῦ αὐτοκινήτου στρατιωτῶν. Ἀκολούθως οἱ στρατιῶται ἤνοιξαν πῦρ καὶ ἐφόνευσαν δύο Ἕλληνας Κυπρίους, τὸν Γεώργιον Παπαβερκίου καὶ Τάκην Σοφοκλέους.

Εἰς Ἅγιον Ἀμβρόσιον Κυρηνείας. Ἐνέδρα. Τραυματίας 1.

Εἰς τὸ χωρίον Κινοῦσα ἐξερράγη βόμβα πλησίον δύο στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων.

8—2—57: Τέσσαρα μέλη μας ἔθεσαν πῦρ εἰς τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν Εὐρύχους.

Εἰς Κώμην Κεπὴρ βόμβαι κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος. Τραυματίας1.

Βόμβαι εἰς Βαρώσια. Ἠλεκτρικαὶ βόμβαι κατὰ ὀχημάτων στρατιωτικῶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ παραλιμνίου - - Ἅγ. Νικολάου, εἰς Ἐγκώμην Λευκωσίας καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Δερυνείας - Βαρωσίων.

Εἰς περιοχὴν Τροόδους. Ἠλεκτρ. βόμβα. Τραυματίαι 3.

10—2—57: Εἰς Λεμεσὸν διὰ πιστολίου. 1 τραυματίας.

11—2—57: Εἰς Λεμεσὸν ἐπυροβολήθη στρατιωτικὴ ἀποθήκη.

Εἰς Ἅγιον Ἡλίαν Καρπασίας. Ἐνέδρα. Τραυματίας 1.

12—2—57: Εἰς Λεμεσὸν ἐρρίφθησαν δύο βόμβαι ἐναντίον ὀχήματος τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Ἑτέρα βόμβα ἐρρίφθη ἐναντίον ἀστυνομικοῦ ὀχήματος.

13—2—57: Εἰς Πάφον. Ἠλεκτρικὴ βόμβα. Τραυματίαι 2.

14—2—57: Εἰς Κτῆμα ἐξερράγη βόμβα, καθ' ἣν στιγμὴν διήρχετο περίπολος τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Ἐκ τῆς ἐκρήξεως ἐτραυματίσθησαν δύο στρατιῶται.

15—2—57: Εἰς τὸ δάσος «Κακόγυρος» τῆς περιοχῆς Τροόδους, ἐτραυματίσθησαν τρεῖς στρατιῶται ἐξ ἐκρήξεως ἠλεκτρικῶν ναρκῶν.

Εἰς Ἁγίαν Φύλαξιν Λεμεσοῦ. Ἠλεκτρικὴ βόμβα. Τραυματίας 1.

Ὑπὸ τοῦ Δικαστοῦ Τζὼν κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὁ Χ. Κυριάκου ἐπὶ μεταφορᾷ δύο βομβῶν.

Εἰς στρατιωτικὸν χωρίον «Βερεγγάρια» ἐπυρπολήθη στρατιωτικὴ ἀποθήκη.

17—2—57: Παρὰ τὸ χωρίον Πελένδρι ἐφονεύθησαν εἰς ἔνοπλον σύγκρουσιν δύο Ἕλληνες, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς ἦτο ἐπικεκηρυγμένος διὰ ποσοῦ 5.000 λιρῶν. Ἐκ τῆς συγκρούσεως ἐφονεύθηεῖςΒρεττανὸςὙπολοχαγός.

Εἰς Κάτω Πάφον. Βόμβα. Τραυματίαι 3.

18—2—57: Εἰς Πέγειαν. Ἠλεκτρικὴ βόμβα. Νεκρὸς 1 καὶ τραυματίας 1.

19—2—57: Εἰς Πάφον. Βόμβα. Τραυματίαι 2.

20—2—57: Εἰς Λεονάρισσον ἐρρίφθησαν πυροβολισμοὶ κατὰ ἀστυνομικοῦ ὀχήματος. Ἐτραυματίσθη εἷς ἀστυνομικός.

22—2—57: Εἰς Λεμεσὸν ἐρρίφθη βόμβα κατὰ ἀστυνομικοῦ φυλακίου. Ἐτραυματίσθη εἷς ἀστυνομικός. Ἑτέρα βόμβα ἐξερράγη πλησίον ὀχήματος τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

Ὑπὸ τοῦ Δικαστοῦ Σ. Τζὼν κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὁ Φρῖξος Λάμπρου, εὑρεθεὶς ἔνοχος ὅτι ἐπυροβόλησε τὴν 28ην Νοεμβρίου Ἄγγλον ὑπαξιωματικόν.

23—2—57: Εἰς Λεμεσὸν ἐρρίφθη βόμβα κατὰ ὀχήματος τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

24—2—57: Εἰς Πόλιν Χρυσοχοῦς δυνάμεις ἀσφαλείας ἐπυροβόλησαν καὶ ἐτραυμάτισαν Ἕλληνα Κύπριον.

25—2—57: Ἀνετινάχθη στρατιωτικὸν ὑδραγωγεῖον μεταξὺ Δορᾶς - Πάχνας - Κισσούσης.

Παρὰ Βαρώσια. Ἠλεκτρικὴ βόμβα. Τραυματίαι 3.

26—2—57: Παρὰ Ἐπισταθμίαν Ἐπισκοπῆς. Ἠλεκτρικὴ βόμβα. Τραυμ. 3.

27—2—57: Εἰς Λεμεσὸν ἐρρίφθησαν δύο χειροβομβίδες κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος. Ἐκ τῆς ἐκρήξεως ἐτραυματίσθησαν τρεῖς στρατιῶται.

28—2—57: Ὑπὸ τοῦ Δικαστοῦ Τζὼν κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον ὁ Νίκος Ἰωάννου, Ἀνδρέας Αὐξεντίου καὶ Χρῖστος Ἀποστόλου ἐπὶ κατοχῇ ὅπλων καὶ πυρομαχικῶν. Οἱ ἀνωτέρω εἶχον συλληφθῆ ἐντὸς κρησφυγέτου πλησίον τῶν Γερακιῶν.

Εἰς τὰ χωρία Ἄνω καὶ Κάτω Ζώδια ἐπεβλήθη συνεχὴς κατ' οἶκον περιορισμὸς κατόπιν ἐκρήξεως ἠλεκτρικῆς βόμβας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἥτις ἑνώνει τὰ δύο χωρία.

1—3—57: Εἰς Ἀμμόχωστον ἐξερράγη βόμβα ἐντὸς στρατιωτικοῦ θαλάμου. Ἐτραυματίσθη εἷς στρατιώτης.

Παρὰ Ἅγιον Θεόδωρον Καρπασίας. Ἐρρίφθη βόμβα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος.

2—3—57: Εἰς Κτῆμα ἐπεβλήθη περιορισμὸς κατ' οἶκον, κατόπιν πυροβολισμοῦ Τούρκου ἀστυνομικοῦ, ὁ ὁποῖος ἐτραυματίσθη.

3—3—57: Εἰς Μονὴν Μαχαιρᾶ, κατόπιν δεκαώρου σφοδρᾶς μάχης εὗρεν ἡρωϊκὸν θάνατον ὁ Γρηγόριος Αὐξεντίου κάτω ἀπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ ἀνατιναχθέντος διὰ βομβῶν, δυναμίτιδος καὶ βενζίνης Κρησφυγέτου του.

4—3—57: Εἰς Πατρίκι, ἐρρίφθησαν δύο βόμβαι ἐναντίον δύο στρατιωτικῶν ὀχημάτων.

5—3—57: Δύο μέλη μας εἰσελθόντα εἰς τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν Ριζοκαρπάσου συναπεκόμισαν τέσσαρα ὅπλα «Γκρῆνερ».

7—3—57: Πλησίον τοῦ χωρίου Τάλα περίπολος τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας ἐπυροβολήθη ὑπὸ δύο πατριωτῶν. Ἡ περίπολος ἀνταπέδωσε τὸ πῦρ καὶ ἀμφότεροι οἱ πατριῶται ἐφονεύθησαν.

Εἰς τὸ χωρίον Αἰγιαλοῦσα ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον στρατιωτῶν εὑρισκομένων εἰς ὁδόφραγμα.

Εἰς Λεονάρισσον ἐρρίφθησαν τρεῖς βόμβαι ἐναντίον στρατιωτικῆς περιπόλου. Ἐτραυματίσθησαν τρεῖς στρατιῶται.

Εἰς Κώμην Κεπὴρ ἐρρίφθησαν δύο βόμβαι ἐναντίον στρατιωτικῆς περιπόλου.

10—3—57: Ἐπὶ ὁδοῦ Λευκωσίας - Κυθραίας. Ἠλεκτρικὴ βόμβα. Τραυματίαι 2.

11—3—57: Παρὰ τὸ χωρίον Ἀκάκι ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ δυνάμεων ἀσφαλείας ὁ 25ετὴς Μ. Σάββας.

22—3—57: Εἰς τὸ χωρίον Ὀρὰ ἐφονεύθη εἰς ἔνοπλον σύγκρουσιν ὑπὸ δυνάμεων ἀσφαλείας ὁ Πετράκης Μιχ. Κυπριανοῦ. Οὗτος, ἐνῶ εὑρίσκετο εἰς τὸ χωρίον μὲ ἀποστολήν, κατέφθασαν Ἀγγλικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἐπέβαλον κατ' οἶκον περιορισμόν. Παρέλαβε τότε τὸ κυνηγητικὸν ὅπλον, τὸ ὁποῖον εἶχε

μαζί του, τὸ ἐτύλιξε σὲ ἕνα σάκκο καὶ προσεπάθησε νὰ ἐξέλθη τοῦ χωρίου. Ἐμπρὸς στὸν φράχτη ἑνὸς σπιτιοῦ συνηντήθη μὲ ἕνα Ἄγγλο στρατιώτην, ὅστις τοῦ ἐζήτησε τὴν ταυτότητά του. Ὁ Πετράκης δὲν ἔχασε καιρὸν σήκωσε τὸ ὅπλον του καὶ ἐπυροβόλησε· ὁ στρατιώτης ἐσωριάσθη νεκρός. Ἀμέσως ἐπήδησε στὴ στέγη παρακειμένου σπιτιοῦ καὶ ταμπουρωμένος ἐκεῖ ἐμάχετο μέχρις ὅτου ἐσώθησαν ὅλα τὰ φυσίγγια του, ὁπότε, ἐπιχειρήσας νὰ διαφύγῃ ἐκ νέου, ἐπυροβολήθη καὶ ἔπεσε μὲ 11 σφαίρας εἰς τὰ στήθη.

Εἰς Ἀκρωτῆρι ἐφονεύθη συνεπείᾳ ἐκρήξεως βόμβας ἐπὶ τῆς μοτοσυκλέττας ὁ Εὐστάθιος Ξενοφῶντος.

2—4—57: Εἰς Μόρφου καὶ τὴν περιοχὴν Μόρφου δυνάμεις ἀσφαλείας συνέλαβον πολυάριθμα πρόσωπα πρὸς ἀνάκρισιν. Οἱ μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι τοῦ Γυμνασίου ἀπέσχον τῶν μαθημάτων των εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας.

5—4—57: Ὑπὸ τοῦ Δικαστοῦ Τζὼν κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον πέντε νεαρὰ πρόσωπα ἐπὶ τῷ ὅτι ἐπυροβόλησαν πλησίον τῆς Λύσης ἐναντίον στρατιωτικῆς περιπόλου. Οὗτοι εἶναι οἱ Βάσος Χριστοφόρου, Μανώλης Χειμώνας, Γεώργιος Ξενόπουλος, Δῆμος Μιχαηλίδης καὶ Κυριάκος Παναγῆ Νικολέτης.

9—4—57: Ἡ πέριξ τοῦ Κύκκου καὶ τοῦ Μηλικουρίου δασικὴ περιοχὴ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐρευνᾶται ὑπὸ τοῦ στρατοῦ καὶ νὰ διατελῇ ἀποκεκομμένη τῆς λοιπῆς Κύπρου ἀπὸ 18ης Μαρτίου.

11—4—57: Διὰ ἀποφάσεώς του τὸ Ποινικὸν Ἐφετεῖον ἐπεκύρωσε τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τοῦ 18ετοῦς γεωργοῦ, Χρίστου Κυριάκου ἐπὶ μεταφορᾷ δύο βομβῶν καὶ 89 φυσιγγίων.

15—4—57: Ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Ἐφετείου ἐπεκυρώθη ἡ εἰς θάνατον καταδίκη τοῦ Νίκου Ἰωάννου, Ἀνδρέα Αὐξεντίου καὶ Χρίστου Ἀποστόλου ἐπὶ τῷ ὅτι, τὴν 15ην Ἰανουαρίου 1957, εἶχον εἰς τὴν κατοχήν των ὅπλα καὶ πυρομαχικά.

Εἰς Βαρώσια, εἰς τὸ κτίριον τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου Ἁγίου Λουκᾶ ἐξερράγη καταστρεπτικὴ πυρκαϊὰ προξενήσασα ζημίας 10.000 λιρῶν.

19—4—57: Εἰς Πηγαίνας τῆς Τηλλυριᾶς, συνελήφθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ὁμὰς ἐξ 7 ἀνδρῶν. Οὗτοι εἶναι οἱ Γεώργιος Δημητρίου, Μίκης Φυρίλλας, Εὐστάθιος Νικολάου, Ἀνδρέας Γαστριώτης, Χρῖστος Ἀναστασίου, Ἀνδρέας Ἱερείδης καὶ Ἀνδρέας Θεοχαρίδης.

24—4—57: Ἔξωθι καφενείου τοῦ χωρίου Χάρτζια ἄγνωστον πρόσωπον ἐπυροβόλησεν ἐναντίον ὁμάδος Τούρκων καὶ Ἑλλήνων Κυπρίων. Δύο Ἕλληνες Κύπριοι ὑπέστησαν ἐλαφρὰ τραύματα.

30—4—57: 4.000 στρατιωτῶν περισφίγγουν τὴν περιοχὴν Μηλικουρίου. Βρεττανὸς ἀξιωματικὸς ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς. «Οἱ στρατιῶται μας θὰ παραμείνουν μέχρις ὅτου ἡ ἔλλειψις τροφῆς καὶ ὕδατος ἐξαναγκάση τοὺς ἄνδρας τῆς ΕΟΚΑ νὰ ἐξέλθουν τῶν κρυψώνων των, ὁπότε ἢ θὰ πολεμήσουν ἢ θὰ παραδοθοῦν. Τὸ κέρφιου Μηλικουρίου ἤρθη τὴν 11ην Μαΐου, διαρκέσαν ἐπὶ 54 συνεχεῖς ἡμέρας.

3—5—57: Εἰς ὁλόκληρον τὴν δασικὴν περιφέρειαν τοῦ Σταυροῦ Ψώκας, ἤρχισαν νέαι στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις.

7—5—57: Εἰς τὰ δάση τῆς Πάφου, ἀναζητεῖται ὁ Στρατηγὸς Γρίβας ὑπὸ 6.000 Βρεττανῶν στρατιωτῶν καὶ ἑλικοπτέρων.

11—5—57: Ἐνώπιον τοῦ Ἀνωτέρου Εἰδικοῦ Δικαστοῦ Σ. Τζὼν ἐσυνεχίσθη ἡ δίκη τῆς Βάσως Λοϊζᾶ, κατηγορουμένης ὅτι μετέφερε ἐπιστολὴν ἀνδρὸς τῆς ΕΟΚΑ πρὸς ἕτερον μέλος τῆς ὀργανώσεως. Ἡ κατηγορουμένη προέβη εἰς ἔνορκον κατάθεσιν. Εἶπεν ὅτι ὑπέστη ἐξαντλητικὰς ἀνακρίσεις, ὅτι ἐκτυπήθη εἰς τὴν κεφαλὴν διὰ δερματίνου λωρίου ὑπὸ τοῦ ἀστυνομικοῦ Λοχίου Λήητς, καὶ ὅτι ἐγυμνώθη. Προσέθεσε δὲ ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν ἀνάκρισιν ἐλιποθύμησεν.

20—5—57: Εἰς ἔνορκον κατάθεσίν του πρὸ τοῦ Δικαστηρίου ὁ Νῖκος Σαμψὼν ἐξέθεσε τὰ βασανιστήρια, τὰ ὁποῖα ὑπέστη, ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς συλλήψεώς του καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς κρατήσεώς του, ὑπὸ τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

21—5—57: Ἡ Βάσω Λοϊζᾶ ἐδεσμεύθη ὑπὸ τοῦ Δικαστηρίου δι' ἐγγυήσεως 10 λιρῶν, ἀλλὰ συνελήφθη ἐκ νέου, βάσει τοῦ νόμου περὶ προσωποκρατήσεως καὶ ἐστάλη εἰς τὰς Κεντρικὰς φυλακάς.

23—5—57: Τὸ Δικαστήριον ἠθώωσε τὸν Νῖκον Σαμψὼν κατηγορηθέντα ὅτι ἐφόνευσε τὸν Λοχίαν Θάραγουντ. Μετὰ τὴν ἀθώωσιν μετεφέρθη ὑπὸ κράτησιν εἰς τὰς Κεντρικὰς φυλακάς, κατηγορούμενος ὅτι ἐξεκένωσε πυροβόλον ὅπλον κατὰ τοῦ ἀστυνόμου Μπέρτζ.

24—5—57: Εἰς Πάφον διεξάγονται μεγάλης κλίμακος στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις. Αἱ διεξαγόμεναι ἔρευναι εἶναι ἐξαιρετικῶς αὐστηραὶ καὶ λεπτομερεῖς.

1—6—57: Ὑπὸ τοῦ Δικαστοῦ Τζὼν κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὁ δημοσιογράφος Νῖκος Σαμψὼν Γεωργιάδης εὑρεθεὶς ἔνοχος 1) ὅτι τὴν 30ην Ἰανουαρίου 1957 ἔστρεψε πλῆρες αὐτόματον ὅπλον Στὲν ἐναντίον τοῦ Ἀστυνόμου Μπέρτζ καὶ τῶν ὑπαξιωματικῶν τῆς Ἀστυνομίας Λήητς, Γουΐλαρντ καὶ Μάουνστ, καὶ ἀπεπειράθη νὰ πυροβολήσῃ ἐναντίον των, καὶ 2) Ὅτι ἔφερεν αὐτόματον ὅπλον Στέν.

3—6—57: Εἰς τὸ χωρίον Προαστειὸν δυνάμεις ἀσφαλείας διενήργησαν ἐρεύνας καὶ συλλήψεις ἀρκετῶν κατοίκων τοῦ χωρίου. Ἀκολούθως αἱ δυνάμεις ἀσφαλείας ἀπέκλεισαν τὸ χωρίον.

6—6—57: Ὑπὸ τοῦ Δικαστοῦ Τζὼν κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὁ Μιχ. Χρ. Ρωσσίδης εὑρεθεὶς ἔνοχος εἰς τὴν κατηγορίαν, ὅτι, μεταξὺ τῆς 17ης Ἀπριλίου καὶ τῆς 31ης Μαΐου 1956, προεκάλεσε τὸν θάνατον τοῦ Βρεττανοῦ στρατιώτου Ρόναλ Σίλτον.

Τρεῖς Κύπριοι πολιτικοὶ κατάδικοι εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Λονδίνου κατήγγειλαν ὅτι ἐκακοποιήθησαν.

7—6—57: Δυνάμεις ἀσφαλείας ἀπέκλεισαν καὶ ἠρεύνησαν τὸ Καλὸν Χωρίον καὶ τὴν Πάχναν. Ἀκολούθωςἐπέβαλον κατ' οἶκον περιορισμόν.

8—6—57: Εἰς τὸ Χωρίον Ἅγιον Θεόδωρον Καρπασίας ἐπεβλήθη ὑπὸ δυνάμεων ἀσφαλείας περιορισμὸς κατ' οἶκον.

Εἰς τὴν Πάχναν συνεχίζεται τὸ κέρφιου. Συνελήφθησαν διὰ ἀνάκρισιν 10 πρόσωπα συμπεριλαμβανομένων καὶ δύο διδασκάλων τῆς Κοινότητος.

Ἄνδρες τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας εἰσῆλθον εἰς οἰκίας πολιτικῶν κρατουμένων εἰς Πολύστυπον καθὼς καὶ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς χήρας τοῦ εἰς ἔνοπλον σύγκρουσιν φονευθέντος Χρ. Τσάρτα καὶ διενήργησαν ἐρεύνας. Συνελήφθησαν δύο ἄτομα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀπολυθῆ πρὸ ὀκταημέρου ἐκ τοῦ στρατοπέδου Πλατρῶν.

9—6—57: Αἱ σύζυγοι καὶ αἱ μητέρες τῶν πολιτικῶν κρατουμένων ἐκ Πολυστύπου ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Κυβερνήτην ἐντονωτάτην διαμαρτυρίαν διὰ τὰς ὑπὸ τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας ἐρεύνας ἐντὸς οἰκιῶν των.

14—6—57 : Εἰς τὸ χωρίον Καλοψίδαν δυνάμεις ἀσφαλείας ἐπέβαλον κατ' οἶκον περιορισμόν. 'Ακολούθως ὅλοι οἱ ἄρρενες κάτοικοι διετάχθησαν ἀπὸ μεγαφώνου καὶ συνεγκεντρώθησαν εἰς τὸν αὐλόγυρον τοῦ ναοῦ ὅπου ὑπεδείχθη εἰς αὐτοὺς νὰ ἀπαλείψουν ἀπὸ τὰς ὁδοὺς διάφορα συνθήματα. Ὅλοι ἠρνήθησαν νὰ συμμορφωθοῦν.

15—6—57 : Δυνάμεις ἀσφαλείας ἀπέκλεισαν τὸ χωρίον Μαλλιά, ἐπέβαλον κατ' οἶκον περιορισμὸν καὶ διενήργησαν ἐρεύνας εἰς τὰς οἰκίας Ἑλλήνων κατοίκων. Συνελήφθησαν 5 κάτοικοι πρὸς ἀνάκρισιν.

19—6—57 : Εἰς Πλάτρας, συλληφθεὶς κάτοικος Πάχνας ὁ Φίλιππος Θεοδώρου ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη, καθ' ὃν χρόνον ἀπεπειρᾶτο νὰ δραπετεύσῃ.

21—6—57 : Ἰσχυραὶ δυνάμεις ἀσφαλείας ἀπέκλεισαν τὸ χωρίον Λύμπια καὶ διενήργησαν λεπτομερεστάτας ἐρεύνας εἰς ὅλας τὰς οἰκίας αὐτοῦ.

Τὸ ἀνώτατον Δικαστήριον ἐπεκύρωσε τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τοῦ Νίκου Σαμψών.

26—6—57 : Πλησίον τοῦ χωρίου Ἀκρωτῆρι τέσσαρες προσωπιδοφόροι ἐπυρπόλησαν δύο τρακτὲρ καὶ ἓν αὐτοκίνητον. Ἐπροξενήθη ζημία 3.000 λιρῶν.

28—6—57 : Ἡ Λευκωσία ἐνεφάνισε ὄψιν νεκρᾶς πόλεως, παραλυσάσης κάθε κινήσεως. Τὸ κλείσιμον τῶν κέντρων ἀναψυχῆς ἐπηκολούθησε τὴν ἐπικύρωσιν τῆς εἰς θάνατον καταδίκης τοῦ Μιχ. Ρωσσίδη.

29—6—57 : Ἡ Περιστερώνα καὶ ἡ Πηγὴ ἀπεκλείσθησαν καὶ ἠρευνήθησαν ὑπὸ δυνάμεων ἀσφαλείας. Συνελήφθη πατὴρ καὶ οἱ τρεῖς υἱοὶ αὐτοῦ.

1—7—57 : Δυνάμεις ἀσφαλείας ἀπέκλεισαν τὸ χωρίον Ὄμοδος, ἐπέβαλαν κατ' οἶκον περιορισμὸν καὶ προέβησαν εἰς ἐρεύνας καὶ συλλήψεις.

13—7—57 : Ἰσχυραὶ δυνάμεις ἀσφαλείας ἀπέκλεισαν τὸ χωρίον Ἅγιος Θεόδωρος Καρπασίας καὶ ἐπέβαλον εἰς τοὺς κατοίκους κατ' οἶκον περιορισμόν, κατόπιν ἀρνήσεώς των νὰ ἀπαλείψουν συνθήματα ἀναγεγραμμένα ἐπὶ τῶν ὁδῶν τοῦ χωρίου.

Δυνάμεις ἀσφαλείας μετέβησαν εἰς τὸ χωρίον Τρίκωμον καὶ ἐκάλεσαν τοὺς κατοίκους νὰ ἀπαλείψουν τὰ ἐπὶ τῶν ὁδῶν τοῦ χωρίου ἀναγεγραμμένα συνθήματα, ἄλλως θὰ ἐπεβάλλετο εἰς τὸ χωρίον κατ' οἶκον περιορισμός. Οἱ κάτοικοι ἠρνήθησαν νὰ συμμορφωθοῦν, ἐγκατέλειψαν δὲ τὸ χωρίον των, ἐν ὄψει πραγματοποιήσεως τῆς στρατιωτικῆς ἀπειλῆς.

16—7—57 : Ὑπὸ τοῦ Εἰδικοῦ Δικαστοῦ Σ. Τζὼν κατεδικάσθη ἐκ νέου δικηγόρου Ι. Πελαγία.

24—7—57 : Τὸ χωρίον Φαρμακᾶς καὶ τρία χωρία τῆς ἰδίας περιοχῆς ἀπεκλείσθησαν ὑπὸ δυνάμεων ἀσφαλείας, αἵτινες διεξάγουν ἐρεύνας διὰ ἀνακάλυψιν καταζητουμένων προσώπων.

29—7—57 : Δυνάμεις ἀσφαλείας ἀπέκλεισαν τὸ χωρίον Πατρίκι καὶ ἐπέβαλον εἰς τοὺς κατοίκους κατ' οἶκον περιορισμόν.

2—8—57 : Εἰς Λεμεσὸν τριακόσιοι νεαροὶ διαδηλωταὶ φέροντες πανὼ μὲ συνθήματα ὡς «Ζητοῦμεν αὐτοδιάθεσιν», «Νὰ ἀπολυθοῦν οἱ κρατούμενοι», «Κάτω ὁ διαμελισμός» κ.λ.π. διῆλθον διὰ τῶν κεντρικωτέρων ὁδῶν τῆς πόλεως. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς διαδηλώσεως συνελήφθησαν ὑπὸ τῶν ἀστυνομικῶν τέσσερα πρόσωπα.

16—8—57 : Ὁ ἐκ Λευκωσίας Σταῦρος Στυλιανίδης παρεμορφώθη ἐξ ἐκρήξεως, ἐπισυμβάσης εἰς οἰκίαν παρὰ τὸ Ἐπισκοπειὸν καὶ μετεφέρθη εἰς τὸ Γεν. Νοσοκομεῖον. Ὁ Στυλιανίδης, ὅστις ἦτο καταζητούμενος, ὑπέκυψε τὴν 18ην Αὐγούστου εἰς τὰ τραύματά του.

20—8—57 : Εἰς Ἀγρὸν δυνάμεις ἀσφαλείας διεξήγαγον λεπτομερεῖς ἐρεύνας πρὸς ἀνακάλυψιν καταζητουμένων προσώπων.

22—8—57 : Ἔρευναι διενεργήθησαν εἰς οἰκίας καταζητουμένων προσώπων ἐν Κυθραίᾳ.

25—8—57 : Ἡ περιοχὴ λατομείων Ἁγίας Παρασκευῆς Λευκωσίας ἠρευνήθη ὑπὸ 300 Βρεττανῶν. Τῆς ἐπιχειρήσεως μετέσχον καὶ ἑλικόπτερα.

Εἰς Καραβᾶν καὶ Τρίκωμον ἐπεβλήθη ὑπὸ δυνάμεων ἀσφαλείας κατ' οἶκον περιορισμὸς μέχρι τῆς ἀπαλείψεως συνθημάτων ὑπὸ τῶν κατοίκων.

30—8—57 : Ὑπὸ τοῦ Ἀνωτέρου Εἰδικοῦ Δικαστοῦ Σάϊμ κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον οἱ Κώστας Μιχαὴλ καὶ Δημ. Χρίστου ἐπὶ μεταφορᾷ ὅπλων.

Εἰς Μόρφου ἰσχυραὶ δυνάμεις ἀσφαλείας περιεκύκλωσαν καὶ ἀκολούθως ἠρεύνησαν οἰκίας.

31—8—57 : Εἰς Ὀμορφίταν βόμβα τραυματίσασα θανασίμως τέσσαρας Τούρκους.

Ἡ ἔκρηξις τῆς βόμβας συνέβη ἐντὸς Τουρκικῆς οἰκίας τῆς Ὀμορφίτας.

10—9—57 : Ὁ Κυβερνήτης μετέτρεψε τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τοῦ Νίκου Σαμψὼν εἰς ἰσόβια δεσμά.

14—9—57 : Συνελήφθησαν ὑπὸ τριῶν ἀξιωματικῶν, ἑνὸς Ἄγγλου ἑνὸς Ἕλληνος καὶ ἑνὸς Τούρκου, τοῦ Εἰδικοῦ Κλάδου, οἱ Πανοσ. Ἀρχιμανδρίτης Μάξιμος Κουρουμπᾶς καὶ Φώτιος Κωνσταντινίδης. Ὁ πρῶτος συνελήφθη εἰς τὴν εἰς Καϊμακλὶ οἰκίαν του καὶ ὁ δεύτερος εἰς τὴν ἐν Στροβόλῳ οἰκίαν του.

19—9—57 : Εἰς Λευκωσίαν διενηργήθησαν πολυάριθμοι συλλήψεις καὶ ἐξονυχιστικαὶ ἔρευναι ὑπὸ ἀστυνομικῶν τοῦ Εἰδικοῦ Κλάδου.

Αἱ ἔρευναι καὶ συλλήψεις ἐσυνεχίσθησαν εἰς εὐρεῖαν κλίμακα ἰδίως μέχρις τῆς 22ας Σεπτεμβρίου, εἰς ἅπασαν τὴν νῆσον.

1—10—57 : Τὸ χωρίον Λυσὸς ἀπεκλείσθη ὑπὸ δυνάμεων ἀσφαλείας, αἱ ὁποῖαι ἐκάλεσαν τοὺς κατοίκους νὰ ἀπαλείψουν τὰ ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν οἰκιῶν ἀναγεγραμμένα συνθήματα.

7—10—57 : Εἰς Πολύστομον ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμός.

Συνελήφθησαν ἑπτὰ ἄτομα.

9—10—57 : Πλησίον τῆς Γαλάτας εὑρέθησαν φονευμένοι ὁ Εὐαγόρας Παπαχριστοφόρου καὶ ὁ Χρύσανθος Μυλωνᾶς, μέλη τῆς ΕΟΚΑ. Κατόπιν ἐρευνῶν ἀνευρέθησαν ἐντὸς παρακειμένου κρησφυγέτου 1 ὁπλοπολυβόλον Θόμψων, 1 ὁπλοπολυβόλον Σπάϊστερ, 98 βόμβαι δυναμίτιδος καὶ κιβώτιον ἐπικρουστήρων, 4 χειροβομβίδες καὶ μεγάλη ποσότης πολεμοφοδίων. Τοὺς φονευθέντας καὶ τὸ σπήλαιον ὑπέδειξεν ὁ Μιχ. Ἀσσιώτης, ὅστις, ὡς ἀναφέρεται εἰς ἐπίσημον ἀνακοινωθέν, «παρεδόθη εἰς τὰς ἀρχάς».

11—10—57 : Εἰς τὸ στρατόπεδον Πύλας σοβαρὰ ἐπεισόδια ἐξετυλίχθησαν κατόπιν ἀρνήσεως τῶν Ἀρχῶν νὰ ἐπιτρέψουν εἰς τὸν κρατούμενον Παπᾶ Χριστόφορον Λαζαρίδην ὅπως παραστῇ εἰς τὴν κηδείαν τοῦ φονευ-

θέντος υἱοῦ του Εὐαγόρα Παπαχριστοφόρου. Οἱ φρουροὶ τοῦ στρατοπέδου, ἀστυνομικοὶ καὶ στρατιῶται, ἔρριψαν πυροβολισμοὺς ἐναντίον τῶν κρατουμένων. Ἐτραυματίσθησαν τρεῖς κρατούμενοι. Ἐτραυματίσθη ὡσαύτως Ἄγγλος ἀνώτερος ἀξιωματικὸς τῆς ἀστυνομίας.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λευκωσίας — Λεύκας, ὁμάδες ἐνόπλων Βρεττανῶν στρατιωτῶν ἐτοποθέτησαν ὁδοφράγματα ἐκ συρματοπλεγμάτων καὶ ἀφοῦ διέκοπτον τὰ διερχόμενα λεωφορεῖα καὶ αὐτοκίνητα προέβαινον εἰς ἐξονυχιστικὰς ἐρεύνας.

15—10—57: Ἡ εἰς θάνατον καταδίκη τῶν Ἑλλήνων Κυπρίων Μιχ. Χρ. Ρωσσίδη καὶ Κώστα Μιχαὴλ μετετράπη εἰς ἰσόβια δεσμὰ καὶ τοῦ Δημ. Χρήστου εἰς 15ετῆ φυλάκισιν.

17—10—57: Ἐσημειώθησαν ἐκρήξεις βομβῶν εἰς τὸν ραδιοσταθμὸν καὶ εἰς σταθμὸν τῆς Ράφ.

Ὁ ἠλεκτρικὸς μετασχηματιστὴς τοῦ ἐν Λευκωσίᾳ σταθμοῦ τῆς Ράφ ἐξερράγη· ἑτέρα ἔκρηξις ἐσημειώθη εἰς ἕτερον μετασχηματιστήν.

24—10—57: Εἰς τὸ χωρίον Πολιτικόν, ἰσχυραὶ δυνάμεις ἀσφαλείας ἐπέβαλον κατ' οἶκον περιορισμόν. Οἱ ἄρρενες κάτοικοι τοῦ χωριοῦ ἐνεκλείσθησαν ἐντὸς συρματοπλεγμάτων καὶ ἀνεκρίθησαν. Ἐξονυχιστικαὶ ἔρευναι διεξήχθησαν ὡσαύτως εἰς τὰς οἰκίας καὶ εἰς τὸν ναὸν τοῦ χωρίου ὡς καὶ εἰς τὴν Μονὴν Ἁγίου Ἡρακλειδίου.

26—10—57: Δυνάμεις ἀσφαλείας διενήργησαν εἰς Λεμεσὸν ἐξονυχιστικὰς ἐρεύνας εἰς ὅλας τὰς αἰθούσας καὶ γραφεῖα τῆς Ἐμπορικῆς Ἀκαδημίας καὶ τοῦ Ἀθηναϊδείου Γυμνασίου.

28—10—57: Εἰς Τρίκωμον, πολλοὶ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἐκακοποιήθησαν ὑπὸ Τούρκων καὶ Δυνάμεων ἀσφαλείας. Ἐπεβλήθη κέρφιου εἰς τὸ χωρίον.

31—10—57: Δυνάμεις ἀσφαλείας περιεκύκλωσαν τὸ χωρίον Ὄμοδος καὶ ἐπέβαλον κατ' οἶκον περιορισμόν. Ἀκολούθως διενήργησαν ἐξονυχιστικὰς ἐρεύνας εἰς ὅλας τὰς οἰκίας τοῦ χωρίου.

Πάντες οἱ ἄρρενες κάτοικοι ὑπέστησαν σωματικὴν ἔρευναν.

1—11—57: Εἰς Τρίκωμον ἐτερματίσθη ὁ ἀπὸ τῆς 29ης Ὀκτωβρίου ἐπιβληθεὶς ἀποκλεισμὸς ὑπὸ τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

2—11—57: Ἡ Κοινότης Τρικώμου ἀπέστειλεν εἰς τὸν ΟΗΕ ἔντονον διαμαρτυρίαν διὰ τὴν ἔναντι τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου συμπεριφορὰν τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας κατὰ τὴν 28ην Ὀκτωβρίου καὶ τὸν μετέπειτα ἐπιβληθέντα κατ' οἶκον περιορισμόν.

5—11—57: Τὸ χωρίον Ἅγιος Θεόδωρος Λευκωσίας ἀπεκλείσθη καὶ ἠρευνήθη ὑπὸ ἰσχυρῶν στρατιωτικῶν καὶ ἀστυνομικῶν δυνάμεων.

9—11—57: Μεταξὺ Ἄνω Ζώδιας καὶ Ἀστρομερίτου ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη ὁ ἀξιωματικὸς τῆς ἀστυνομίας Μουσταφᾶ Ἀχμὲτ Πεγιάζ.

19—11—57: Εἰς Λευκωσίαν ἐπυροβολήθη καὶ ἐτραυματίσθη ὁ Νῖκος Παρασκευᾶς, ἐντὸς τοῦ καταστήματός του. Ὡσαύτως ἐπυροβολήθη καὶ ἐτραυματίσθη τὴν ἰδίαν ὥραν εἰς τὴν αὐτὴν περιοχὴν ἕτερος Ἕλλην Κύπριος, μαθητὴς τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου.

Εἰκάζεται ὅτι ἀμφότεροι ἐπυροβολήθησαν ὑπὸ Τούρκων.

22—11—57: Εἰς Ἅγιον Θεόδωρον Καρπασίας ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμὸς καὶ διεξήχθησαν ἐξονυχιστικαὶ ἔρευναι.

Τὸ χωρίον Ἀπαίσια ἀπεκλείσθη ὑπὸ στρατιωτικῶν δυνάμεων, ἀφοῦ ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμός.

23—11—57: Εἰς Κυθραίαν, δυνάμεις ἀσφαλείας διενήργησαν ἐρεύνας. Τὰ ἐκ τῆς κωμοπόλεως διερχόμενα αὐτοκίνητα ἠρευνῶντο καὶ ἠλέγχοντο αἱ ταυτότητες τῶν διαβατῶν. Συνελήφθησαν τέσσαρα πρόσωπα.

Εἰς Πλατανιστάσαν, Βρεττανοὶ στρατιῶται συνοδευόμενοι ὑπὸ Τούρκου ἐπικουρικοῦ, διεξήγαγον ἐξονυχιστικὴν ἔρευναν ἐντὸς καφενείου, καὶ ἤλεγξαν τὰς ταυτότητας τῶν θαμώνων.

Εἰς Ἀκανθοῦν ἐσημειώθησαν ἐπεισόδια μεταξὺ στρατοῦ καὶ κατοίκων. Οἱ μαθηταὶ ἀπεδοκίμασαν τὰ στρατεύματα, ταῦτα δὲ ἔρριψαν πυροβολισμοὺς πρὸς ἐκφοβισμόν.

25—11—57: Εἰς Μουτουλλᾶν στρατιῶται περιεκύκλωσαν καφενεῖον καὶ διεξήγαγον ἐξονυχιστικὴν ἔρευναν εἰς αὐτό, ἐλέγξαντες καὶ τὰς ταυτότητας τῶν θαμώνων.

26—11—57: Ἅπασαι αἱ εἰς τὰς Κεντρικὰς Φυλακὰς κρατούμεναι νεάνιδες, ἀπέσχον τροφῆς εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας διὰ τὴν πρὸ διετίας κήρυξιν τῆς Νήσου κατάστασιν ἐκτάκτου ἀνάγκης.

Εἰς τὸ ἀεροδρόμιον Ἀκρωτηρίου ἐξερράγη πυρκαϊὰ εἰς τὸ ὑπόστεγον τῶν ἐν ὑπηρεσίᾳ ἀεροπλάνων, ἥτις κατέστρεψε τέσσαρα βομβαρδιστικὰ τύπου «Καμπέρα» καὶ ἕνα τύπου Βένομ.

Ἐπροξενήθησαν ζημίαι δύο ἑκατομμυρίων λιρῶν.

27—11—57: Εἰς Λεμεσόν, εἰς τὴν διασταύρωσιν τῶν ὁδῶν Βικτωρίας καὶ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἐπυροβολήθη ὑπὸ πατριώτου καὶ ἐτραυματίσθη σοβαρῶς Βρεττανός.

28—11—57: Φυλλάδια γεγραμμένα Τουρκιστὶ ἐκυκλοφόρησαν εἰς διάφορα μέρη τῆς νήσου ἀναγγέλοντα τὴν ἵδρυσιν «Τουρκικῆς ὀργανώσεως ἀντιστάσεως ἐν Κύπρῳ».

30—11—57: Ἡ κοινότης Μιτσεροῦ διατελεῖ ἐν ἀγωνίᾳ καὶ ἀνησυχίᾳ ἐξ αἰτίας ὁμάδος Βρεττανῶν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι διενεργοῦν αἰφνιδιαστικὰς νυκτερινὰς ἐρεύνας εἰς οἰκίας τοῦ χωρίου. Τὸ χωρίον Κλεπίνη ἀπεκλείσθη ὑπὸ ἰσχυρᾶς δυνάμεως στρατιωτικῶν καὶ ἐπεβλήθη εἰς τοὺς κατοίκους κατ' οἶκον περιορισμός.

Ἰσχυραὶ στρατιωτικαὶ καὶ ἀστυνομικαὶ δυνάμεις ἤρχισαν ἐκτενεῖς ἐρεύνας εἰς τὴν περιοχὴν Ἀκανθοῦς, Δαυλοῦ καὶ Φλαμουδιοῦ.

6—12—57: Τὸ χωρίον Πάχνα περιεκυκλώθη ὑπὸ δυνάμεων ἀσφαλείας. Ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμός. Πάντες οἱ ἄρρενες κάτοικοι διετάχθησαν, ὅπως συγκεντρωθοῦν εἰς τὸ σχολικὸν κτίριον ὅπου ὑπέστησαν σωματικὴν ἔρευναν. Ταυτοχρόνως διενεργήθησαν ἔρευναι εἰς τὰς οἰκίας τοῦ Χωρίου.

7—12—57: Ἐν ὄψει τῆς συζητήσεως τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος εἰς τὸν ΟΗΕ, ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς εἰς Λευκωσίαν, Κυρήνειαν καὶ ἄλλας πόλεις καὶ κωμοπόλεις ἀπέσχε τῶν ἐργασιῶν του. Ἐγένοντο διαδηλώσεις καὶ συμπλοκαὶ μαθητῶν μετὰ Ἄγγλων στρατιωτῶν καὶ Τούρκων ἀστυνομικῶν.

10—12—57: Εἰς Λευκωσίαν συνεχίσθησαν αἱ μαθητικαὶ ἐκδηλώσεις. Ἐξ ἀφορμῆς τραυματισμοῦ Τούρκου ἀστυνομικοῦ προεκλήθησαν ταραχαί, τῶν Τούρκων ἐπιτεθέντων ἐναντίον Ἑλλήνων καὶ λεηλατη-

σάντων καὶ πυρπολησάντων 'Ελληνικὰ καταστήματα. 'Ετραυματίσθησαν πολλοὶ μαθηταί. Συνεπείᾳ τῶν ταραχῶν τούτων ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμός.

'Ετέρα αἱματηρὰ μάχη διεξήχθη παρὰ τὸ Παγκύπριον Γυμνάσιον μεταξὺ μαθητῶν καὶ δυνάμεων ἀσφαλείας, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ὁ τραυματισμὸς δεκάδων μαθητῶν καὶ πολλῶν μελῶν τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας, ἐκ τῶν ὁποίων ἓν μέλος ἐτραυματίσθη σοβαρῶς.

11–12–57 : Εἰς Λάρνακα, κατόπιν τοῦ εἰς Λευκωσίαν τραυματισμοῦ Τούρκου ἀστυνομικοῦ, οἱ Τοῦρκοι ἔκλεισαν τὰ καταστήματά των. Τὸ αὐτὸ ἔπραξαν καὶ οἱ Ἕλληνες. 'Ενεπρήσθη οἰκία Ἕλληνος.

Οἱ ἐν Λονδίνῳ Κύπριοι κατάδικοι ἐκήρυξαν ἀπεργίαν πείνης 1) εἰς ἔνδειξιν συμπαραστάσεως πρὸς τὸ αἴτημα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ δι' αὐτοδιάθεσιν, τὸ ὁποῖον συζητεῖται ὑπὸ τῶν 'Ηνωμένων 'Εθνῶν καὶ 2) εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας διὰ τὴν δήλωσιν τοῦ Βρεττανοῦ ἀντιπροσώπου εἰς τὸν ΟΗΕ ὅτι αἱ καταγγελίαι περὶ βασανιστηρίων δὲν εἶναι βάσιμοι.

Εἰς τὸ Γενικὸν Νοσοκομεῖον Λευκωσίας μετηνέχθη ἐν ἀθλίᾳ καταστάσει ὁ Μενέλαος Σάββα, φέρων σοβαρὸν τραῦμα ἐπὶ τῆς κάτω σιαγόνος καὶ ἄλλων μερῶν τοῦ σώματος. 'Ο Σάββα κατήγγειλεν εἰς τὴν ἀστυνομίαν ὅτι ὑπέστη ἐπίθεσιν ὑπὸ ὁμάδος Τούρκων καὶ ἐκτυπήθη ἐπανειλλημμένως διὰ ροπάλων.

Μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι τοῦ Γυμνασίου Κυρηνείας ἐκτυπήθησαν ὑπὸ Τούρκων ἀστυνομικῶν ἀνηλεῶς διὰ ροπάλων κατὰ τὴν διάρκειαν μαθητικῶν ἐκδηλώσεων.

12–12–57 : Τοῦρκοι ἐπικουρικοὶ ἀστυνομικοὶ ἐπυροβόλησαν ἐναντίον μαθητῶν τῆς 'Ανωτέρας 'Εμπορικῆς Σχολῆς Πολεμίου, καθ' ὃν χρόνον οἱ τελευταῖοι εὑρίσκοντο ἐντὸς τοῦ προαυλίου τῆς σχολῆς των. Μία τῶν σφαιρῶν ἐτραυμάτισε τὸν μαθητὴν 'Ελευθέριον Χριστοδούλου.

Εἰς Χάρτζιαν ἐλιθοβολήθησαν δύο στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα. Εἰς τὸ ἴδιον χωρίον περίπολος τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας ἐλιθοβολήθη. Εἰς Αἰγιαλοῦσαν μαθηταὶ ἔφραξαν ὁδὸν διὰ λίθων καὶ κορμῶν δένδρων, ἐλιθοβολήθησαν 58 μέλη τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀποπειραθῆ νὰ διέλθουν.

150 μαθηταὶ τῆς 'Ανωτάτης Σχολῆς Λευκάρων παρήλασαν φέροντες σημαίας καὶ συνθήματα. Οὗτοι ἐπετέθησαν μὲ ράβδους καὶ λίθους ἐναντίον δύο ἀστυνομικῶν ἐκτελούντων περιπολίαν.

Εἰς 'Εργάτες ἔνοπλοι Βρεττανοὶ στρατιῶται παρεβίασαν περὶ τὸ μεσονύκτιον τὰς θύρας πλείστων οἰκιῶν καὶ διενήργησαν λεπτομερεῖς ἐρεύνας.

13–12–57 : Εἰς 'Αγρὸν μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι τῆς 'Απεητείου Σχολῆς συνεπλάκησαν ἔξωθι τοῦ 'Αστυνομικοῦ Σταθμοῦ μετὰ Βρεττανῶν στρατιωτῶν, ὅταν οἱ τελευταῖοι ἐπετέθησαν ἐναντίον τῶν μαθητῶν διὰ νὰ ἀποσπάσουν τὴν 'Ελληνικὴν σημαίαν. Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν σύγκρουσιν ἐτραυματίσθησαν διὰ λιθοβολισμοῦ δέκα στρατιῶται. Αἱ δυνάμεις ἀσφαλείας συνέλαβον δύο μαθητρίας, τὴν μίαν τῶν ὁποίων ἐκτύπησαν.

14–12–57 : 'Η ἀπολυθεῖσα Νίτσα Χατζηγεωργίου, ἀνέφερεν ὅτι εἰς τὰ κρατητήρια καὶ εἰς τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν 'Ομορφίτας: «'Η ζωὴ εἶναι χειρότερη τοῦ τάφου. Κάθε μέρα κρατήσεως φέρει εἰς τοὺς κρατουμένους νέους κλονισμοὺς τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς». Εἰς τὴν ἐνορίαν 'Αγίου Κασσιανοῦ, κατὰ τὴν ὁδὸν Καρὰ Πουπᾶ Α, 34, τὴν συνορεύουσαν πρὸς τὸν Τουρκικὸν τομέα τῆς πόλεως, ἐγένετο ἀπόπειρα ἐμπρησμοῦ 'Ελληνικῆς οἰκίας.

Εἰς Βαρώσια, ἐφονεύθη ὑπὸ δυνάμεων ἀσφαλείας ὁ 'Αργυρὸς Νικολάου.

16–12–57 : Εἰς τὴν ἐνορίαν 'Αγίου 'Αντωνίου Λευκωσίας, ἐνεπρήσθη αὐτοκίνητον ἀνῆκον εἰς τὴν ἑταιρείαν «Σάϋπρους Αἰαργουεῖς». Στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα διερχόμενα πρὸ τοῦ κτιρίου τοῦ Γυμνασίου Μόρφου, ἐλιθοβολήθησαν. Εἰς Λοχίας ἐτραυματίσθη καὶ δύο αὐτοκίνητα ὑπέστησαν ζημίας. Μετὰ μίαν ὥραν ἐλιθοβολήθη ὁ περιφερειακὸς Διοικητὴς Λεύκας, Κόλιν Τόμ, καθ' ὃν χρόνον διήρχετο δι' αὐτοκινήτου διὰ μέσου τοῦ Μόρφου.

Μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι τοῦ Γυμνασίου Σολέας συνεκρότησαν διαδήλωσιν μὲ 'Ελληνικὰς σημαίας, καθ' ἣν ἐλιθοβολήθησαν σφοδρῶς δύο στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα.

'Ετραυματίσθησαν τέσσαρες στρατιῶται.

'Υπὸ τοῦ Δημάρχου Λευκονοίκου κατηγγέλθη εἰς τὴν 'Αστυνομίαν, ὅτι Βρεττανοὶ στρατιῶται ἐλιθοβόλησαν δημότας.

18–12–57 : Εἰς τὸ χωρίον Στύλλους, 'Αμμοχώστου ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ Βρεττανικῶν στρατευμάτων ὁ Θεοδόσιος Γ. Χατζηθεοδοσίου.

'Επίσημον ἀνακοινωθὲν ἀναφέρει ὅτι ἐφονεύθη, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπεχείρει νὰ διαφύγῃ ἐκ τοῦ κέρφιου καὶ ὅτι ἦτο καταζητούμενος ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας καὶ ἦτο περιφερειακὸς ἀρχηγὸς τῆς ΕΟΚΑ.

'Εν τούτοις οὗτος οὐδέποτε κατεζητήθη ὑπὸ τῶν 'Αρχῶν.

19–12–57 : Εἰς Κυθραίαν, δυνάμεις ἀσφαλείας ἐξυλοκόπησαν ἀνηλεῶς δύο κατοίκους.

24–12–57 : Εἰς Μόρφου, Ἄγγλοι στρατιῶται ἐκακοποίησαν μαθητήν.

Εἰς τὴν περιοχὴν Πιτσιλιᾶς διεξάγονται μεγάλαι στρατιωτικαὶ ἔρευναι ἀπὸ τῆς 22 Δεκεμβρίου.

26–12–57 : Εἰς τὸ παρὰ τὴν Κέρμιαν στρατόπεδον ἐσημειώθησαν τρεῖς ἐκρήξεις.

30–12–57 : 65ετὴς ποιμὴν πάσχων ἐκ βαρυκοΐας ἐπυροβολήθη ὑπὸ στρατιωτῶν εἰς Κυθραίαν, κατὰ τὴν διάρκειαν ἐπιχειρήσεων εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ Πενταδακτύλου.

31–12–57 : Εἰς Λεμεσόν, ἐπυροβολήθη καὶ ἐτραυματίσθη σοβαρῶς Ἄγγλος στρατιώτης.

11–1–58 : 'Εκ τοῦ Στρατοπέδου Πύλας ἐδραπέτευσαν δύο πολιτικοὶ κρατούμενοι, ὁ Τεῦκρος Θ. Λοΐζου καὶ ὁ Νῖκος Κόσης.

21–1–58 : Τοῦρκοι διωργάνωσαν διαδηλώσεις εἰς Λευκωσίαν καὶ 'Αμμόχωστον ἀξιοῦντες διαμελισμόν.

25–1–58 : Εἰς Λεμεσόν, δυνάμεις ἀσφαλείας ἐχρησιμοποίησαν δακρυγόνους καὶ καπνογόνους βόμβας πρὸς διάλυσιν λιθοβολούντων Τούρκων διαδηλωτῶν. Οὗτοι ἐκραύγαζον ὑστερικῶς ὑπὲρ τῆς διχοτομήσεως τῆς Νήσου. 'Η διαδήλωσίς των εἶχε σκηνοθετηθῆ διὰ νὰ συμπέσῃ μὲ τὰς ἐν 'Αγκύρᾳ συνομιλίας τοῦ Βρεττανοῦ 'Υπουργοῦ τῶν 'Εξωτερικῶν Σέλγουϊν Λόϋντ μετὰ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως.

27–1–58 : Εἰς Λευκωσίαν, ἔξαλλοι Τοῦρκοι ἐπετέθησαν ἐναντίον 'Ελλήνων καὶ ἐνέπρησαν 'Ελληνικὰς περιουσίας. Ἕλληνες πυροσβέσται ἀποσταλέντες εἰς τὸν τόπον τῶν πυρκαϊῶν ἀπετέλεσαν στόχον

βαρβάρων ἐπιθέσεων ἐκ μέρους τοῦ Τουρκικοῦ ὄχλου καὶ ἐτραυματίσθησαν. Ἐτραυματίσθησαν ἐπίσης 30 μέλη τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας καὶ 40 Τοῦρκοι.

Ἔξωθι τοῦ Τουρκικοῦ χωρίου Κιονέλι, Τοῦρκοι ἐλιθοβόλησαν ἀγρίως Ἕλληνας ἐπιβάτας, πολλῶν διερχομένων αὐτοκινήτων.

Εἰς τὸ καπνεργοστάσιον «Ἄρνταθ», εὑρισκόμενον πλησίον τῆς Πλατείας τῶν Δικαστηρίων, ἐτέθη πῦρ ὑπὸ Τούρκων. Ἐπροξενήθησαν σημαντικαὶ ζημίαι.

28—1—58 : Παρὰ τὴν ἐπιβολὴν κέρφιου εἰς τὸν ἐντὸς τῶν τειχῶν Τουρκικὸν τομέα τῆς Λευκωσίας, πολλοὶ Τοῦρκοι ἐσυνέχισαν τὰς ἐκδηλώσεις των ὑπὲρ τοῦ διαμελισμοῦ. Πέντε Τοῦρκοι ἐφονεύθησαν εἰς Λευκωσίαν καὶ Ἀμμόχωστον κατὰ τὴν διάρκειαν σφοδρῶν συγκρούσεών των πρὸς Βρεττανικὰς ἐνόπλους δυνάμεις καὶ πολλοὶ ἐτραυματίσθησαν.

1—2—58 : Εἰς τὴν ὀροσειρὰν Πενταδακτύλου διεξάγονται ἀπὸ 29ης Ἰανουαρίου στρατιωτικαὶ ἔρευναι πρὸς ἀνακάλυψιν καταζητουμένων προσώπων.

3—2—58 : Εἰς Βαρώσια δυνάμεις ἀσφαλείας διεξήγαγον ἐρεύνας εἰς οἰκίας πρὸς ἀνεύρεσιν καταζητουμένων προσώπων.

Δυνάμεις ἀσφαλείας μετέβησαν εἰς τὸ χωρίον Ἁγίαν Φύλαξιν καὶ διεξήγαγον λεπτομερεῖς ἐρεύνας.

22—2—58 : Εἰς τὴν περιοχὴν Πιτσιλιᾶς, δυνάμεις ἀσφαλείας διενήργησαν λεπτομερεῖς ἐρεύνας καὶ συνέλαβον ἀρκετὰ πρόσωπα, πλεῖστα τῶν ὁποίων εἶχον ἀπολυθῆ ἐκ τῶν κρατητηρίων.

23—2—58 : Εἰς Κυθραίαν, δύο ἔνοπλοι στρατιῶται οἱ ὁποῖοι εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀνδρέα Πούπα καὶ μὲ τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι θὰ διεξήγαγον ἔρευναν, παρεβίασαν συρτάριον ἑρμαρίου καὶ ἀφήρεσαν ποσὸν 100 καὶ πλέον λιρῶν.

26—2—58 : Ὁ ἐκ Ζώδιας Ἀνδρέας Κόκκινος ἐπυροβολήθη καὶ ἐτραυματίσθη, καθ' ὃν χρόνον μετεφέρετο εἰς τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν Μόρφου ἀποπειραθεὶς νὰ δραπετεύσῃ.

7—3—58 : Εἰς Λευκωσίαν, εἰς περιοχὴν ἀποθηκῶν τοῦ ἀεροδρομίου τῆς Ρὰφ ἐξερράγησαν τέσσαρες βόμβαι. Προεκλήθησαν πυρκαϊαί.

9—3—58 : Εἰς ἀεροδρόμιον Λευκωσίας ἐξερράγη βόμβα.

12—3—58 : Ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῆς Πύλας ἀπέδρασαν 4 πολιτικοὶ κρατούμενοι, οἱ Ἀνδρέας Κυριάκου Κάρυος, Φρῖξος Δημητριάδης, Φώτιος Σταῦρος Πήττας καὶ Χριστ. Μιχαὴλ Τρυφωνίδης.

16—3—58 : Δολιοφθοραὶ εἰς στρατιωτικὰ ὑδραγωγεῖα Λακατάμιας καὶ Κοκκινοτριμηθιᾶς.

17—3—58 : Παρὰ τὴν Λευκωσίαν, ἐξερράγησαν εἰς στρατιωτικοὺς καταυλισμοὺς δύο πυρκαϊαὶ ὀφειλόμεναι εἰς ὡρολογιακὰς βόμβας.

Ἡ μὲν μία ἐντὸς τοῦ ἔναντι τοῦ Ἀρχηγείου Τροχαίας στρατῶνος τῶν «Βασιλικῶν Μηχανικῶν», ἡ δὲ ἑτέρα εἰς ἀποθήκην τῆς Νάαφι ἐντὸς τοῦ στρατοπέδου «Γουέϊνς Κήπ».

Εἰς Λευκωσίαν, ἄνδρες τοῦ Σπέσιαλ Μπράντς συνέλαβον πολλοὺς μαθητὰς καὶ ἄλλα πρόσωπα.

19—3—58 : Εἰς Λευκωσίαν, ἐξερράγη πυρκαϊά, παρὰ τὸ κτίριον τῆς Λέσχης Κυβερνητικῶν Ὑπαλλήλων, εἰς τὸ ὁποῖον στεγάζεται ἡ μηχανικὴ συσκευὴ τοῦ Κυβερνητικοῦ Λαχείου. Ἡ πυρκαϊὰ προεκλήθη ἀπὸ ἔκρηξιν βόμβας βενζίνης.

Πλησίον τοῦ Ριζοκαρπάσου, ἐπυροβολήθη καὶ ἐτραυματίσθη ὁ λοχίας τῆς Ἀστυνομίας Δημ. Ἀλέξη.

Εἰς Λεμεσόν, ἐξερράγη ἐντὸς ἀγροῦ βόμβα.

Δολιοφθορὰ εἰς ἀντλιοστάσιον ἐπὶ ὁδοῦ Κυρηνείας — Ἀκανθοῦ.

20—3—58 : Εἰς τὸ Περιστερωνάρι (περιοχὴ Λεύκας) προσωπιδοφόροι ἀπεπειράθησαν ν' ἀνατινάξουν ἠλεκτρικὸν ὑποσταθμόν.

Εἰς Ἐπισταθμίαν Δεκελίας κατεστράφη αὐτομάτως σταθμὸς ἀσυρμάτων ἀεροπορίας.

Προσεβλήθησαν τὰ ἀντλιοστάσια τῶν στρατοπέδων Ἀκράδων, Γιαλούσης, καὶ παρὰ Ἀγύρταν Κυρηνείας.

21—3—58 : Ἔξωθι τοῦ χωρίου Καλογραίας, μηχανοκίνητος περίπολος τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας ἐπυροβολήθη.

Ἀνετινάχθη ἀντλιοστάσιον στρατοῦ παρὰ τὴν Καντάραν.

26—3—58 : Δυτικῶς τοῦ χωρίου Μανδριά, εἰς τὴν περιοχὴν Τροόδους, συνελήφθησαν κατόπιν μάχης ὑπὸ περιπόλου τῆς 40ης μονάδος τῶν Βασιλικῶν Πεζοναυτῶν δύο ἄνδρες.

27—3—58 : Εἰς Λεμεσόν, στρατιωτικαὶ δυνάμεις ἠρεύνησαν πολλὰς οἰκίας καὶ προέβησαν εἰς συλλήψεις πολλῶν ἀτόμων.

Εἰς τὴν τοποθεσίαν «Μεσαλαώνα» παρὰ τὸν Κάτω Πύργον, προσωπιδοφόροι ἐπυρπόλησαν καὶ κατέστρεψαν 3 μηχανὰς τοῦ τμήματος ἀναπτύξεως ὑδάτων.

28—3—58 : Παρὰ τὸν 23ον μιλιοδείκτην τῆς ὁδοῦ Λευκωσίας — Κυρηνείας καὶ παρὰ τὸν 6ον μιλιοδείκτην τῆς ὁδοῦ Καραβᾶ — Κυρηνείας ἠρευνήθησαν ὑπὸ δυνάμεων ἀσφαλείας ὅλα τὰ ὀχήματα καὶ οἱ ἐπιβάται αὐτῶν.

29—3—58 : Ἀνετινάχθη ὁ παλαιὸς σιδηροδρομικὸς σταθμὸς Τραχωνίου.

31—3—58 : Εἰς τὸ χωρίον Ἅγιος Μάμας, δυνάμεις ἀσφαλείας συνέλαβον 5 ἄτομα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν ἐφημέριον τῆς κοινότητος.

Ἰσχυραὶ δυνάμεις ἀσφαλείας περιέζωσαν τὸ χωρίον Ἄρσος καί, ἀφοῦ διέταξαν τοὺς κατοίκους νὰ περιορισθοῦν εἰς τὰς οἰκίας των, συνέλαβον 7 ἄτομα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν ἐφημέριον κοινότητος.

1—4—58 : Τέσσαρα μίλια ἔξωθι τῆς Ἀμμοχώστου, ἐξερράγη βόμβα εἰς ἀποθήκην τῆς ΝΑΑΦΙ ἐντὸς στρατιωτικοῦ καταυλισμοῦ. Ἐκ τῆς ἐκρήξεως προεκλήθησαν ἐκτεταμέναι ζημίαι.

Εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Πρωτοκολλητοῦ τῶν Ἐπαρχιακῶν Δικαστηρίων Ἀμμοχώστου, ἐξερράγη βόμβα τοποθετηθεῖσα ἐντὸς ξυλίνου κιβωτίου καὶ πυροδοτηθεῖσα διὰ ὡρολογιακοῦ μολυβδοκονδύλου. Ἐκ τῆς ἐκρήξεως προεκλήθη πυρκαϊά, προξενήσασα ἐκτεταμένας καταστροφὰς εἰς τὰ ἀρχεῖα.

Εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ λιμένος Ἀμμοχώστου ἐξερράγη βόμβα ἔξωθι τοῦ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν μετακινήσεων Γραφείου.

Εἰς κεντρικὴν ὁδὸν τῆς Λευκωσίας ἐπυροβολήθη θανασίμως ὁ μεγαλέμπορος πρώην πολιτικὸς κρατούμενος Χρῆστος Ἐγγλέζος, ὑπὸ πρακτόρων τῶν Ἄγγλων.

3—4—58 : Εἰς τὸ Κτηματολόγιον Ἀμμοχώστου ἐξερράγη ἐμπρηστικὴ βόμβα προεκλήθησαν ζημίαι.

Εἰς Δευτεράν, ἐξερράγησαν τέσσαρες μεγάλαι βόμβαι εἰς τὴν ὑδραντλίαν τοῦ Κυβερνητικοῦ γεωργικοῦ σταθμοῦ. Ἐκ τῶν ἐκρήξεων κατεστράφη ὁλοσχερῶς ἡ ὑδραντλία. Ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς ἀπετεφρώθη τὸ κτίριον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐστεγάζετο ἡ ὑδραντλία καὶ δύο ἀποθῆκαι.

Εἰς Λατσιά, ἐξερράγη βόμβα εἰς ἀντλιοστάσιον τοῦ στρατοῦ.

Ἐκ τῆς ἐκρήξεως προεκλήθησαν σημαντικαὶ ζημίαι.

5—4—58: Εἰς Πάφον, ἐξερράγησαν δύο βόμβαι εἰς τρακτέρ, εὑρισκόμενον εἰς ἀποθήκην τοῦ Τμήματος Δημοσίων Ἔργων.

6—4—58: Προσωπιδοφόροι ἀνετίναξαν τὸν Ἀστυνομικὸν Σταθμὸν τοῦ Κουτραφᾶ.

7—4—58: Παρὰ τὸ 18ον μιλιοδείκτην τῆς ὁδοῦ Λευκωσίας — Λεμεσοῦ ἐξερράγησαν δύο βόμβαι εἰς ὁδοστρωτῆρα τοῦ Τμήματος Δημοσίων Ἔργων. Ὁ ὁδοστρωτὴρ ὑπέστη σοβαρὰς ζημίας.

Βόμβα ἐξερράγη εἰς μηχανοκίνητον ζυμωτήριον σκυροκονιάματος, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιεῖτο δι' ἐκτέλεσιν ἀρδευτικοῦ ἔργου μεταξὺ Κυθραίας καὶ Χαλεύκας. Ἡ μηχανὴ κατεστράφη.

Εἰς Ξερόβουνον, ἐκραγεῖσα βόμβα ἐπροξένησε ζημίας εἰς Κυβερνητικὴν διατρητικὴν μηχανήν.

Εἰς τὴν Ἀχέλειαν (Πάφου) ἐξερράγησαν τρεῖς βόμβαι εἰς ἐκκολαπτικὴν μηχανήν, τοῦ Γεωργικοῦ Τμήματος.

Εἰς Βαρώσια, ἐξερράγη ὡρολογιακὴ βόμβα εἰς κατάστημα τῆς Νάαφι.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ μεταξὺ τῆς Μεσόγης καὶ τῆς Τριμηθούσης ἐξερράγη βόμβα ἐπὶ κυβερνητικοῦ ἐκσκαφέως. Αἱ ζημίαι ὑπολογίζονται εἰς 700 λίρας.

8—4—58: Εἰς Λευκωσίαν ἐντὸς τοῦ ἀεροδρομίου τῆς Ράφ ἐξερράγησαν δύο βόμβαι προκαλέσασαι ζημίας.

9—4—58: Εἰς τὴν παρὰ τὴν Κυθραίαν τοποθεσίαν «Πετονάτζι», δύο ἔνοπλοι προσωπιδοφόροι, ἐτοποθέτησαν ἀνὰ μίαν βόμβαν εἰς ἑκάστην τῶν δύο μηχανῶν κατασκευῆς σκυροκονιάματος. Ἐκ τούτων μόνον ἡ μία ἐξερράγη, καταστρέψασα ὁλοσχερῶς τὴν μίαν τῶν μηχανῶν.

10—4—58: Εἰς Ἅγιον Θεόδωρον Ἀγροῦ, ἰσχυραὶ δυνάμεις ἀσφαλείας διενήργησαν εἰς διαφόρους οἰκίας ἐξονυχιστικὰς ἐρεύνας. Κατὰ τὰς ἐρεύνας προεκλήθησαν σημαντικαὶ ζημίαι. Δάπεδα οἰκιῶν ἀνεσκάφησαν, ἔπιπλα μετεκινήθησαν καὶ ἠνοίχθησαν εἰς τοίχους ὀπαί. Οὐδὲν ἦλθεν εἰς φῶς. Συνελήφθησαν καὶ μετεφέρθησαν εἰς Πλάτρας δι' ἀνάκρισιν πέντε πρόσωπα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ εἷς τῶν ἐφημερίων τῆς κοινότητος καὶ μία γυνή.

11—4—58: Εἰς Βαρώσια, ἐξερράγησαν τρεῖς τοὐλάχιστον ἐμπρηστικαὶ βόμβαι εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Φόρου Εἰσοδήματος καὶ εἰς τὸ κτίριον τοῦ Ἀρχιτελωνείου. Ἀμφότερα τὰ κτίρια ὑπέστησαν σοβαροτάτας ζημίας.

14—4—58: Ἐτραυματίσθη εἰς Βαρώσια σοβαρῶς ὑπὸ ἡμετέρων ὁ Ἄγγλος βασανιστὴς Ντίαρ, ἐκπνεύσας βραδύτερον.

15—4—58: Εἰς Βαρώσια, δυνάμεις ἀσφαλείας ἐπυροδότησαν καὶ ἀνετίναξαν τὸ θέατρον «Ἡραῖον» ὑπὸ τὴν δικαιολογίαν ὅτι ἀνεῦρον ἐκεῖ βόμβας, ὧν ἡ μετακίνησις ἦτο ἐπικίνδυνος. Ὁ Ἰδιοκτήτης εἰς μάτην προσεφέρθη νὰ τὰς μετακινήσῃ ὁ ἴδιος.

Τὸ κινηματοθέατρον κατεστράφη. Αἱ ζημίαι ὑπολογίζονται εἰς £ 20.000.

Εἰς τὴν ἐν Τρικώμῳ Κυβερνητικὴν Πτηνοτροφικὴν Ἔπαυλιν ἐξερράγησαν ὀκτὼ βόμβαι προκαλέσασαι καταστροφὰς εἰς τὸ οἰκοδόμημα.

16—4—58: Εἰς Αἰγιαλοῦσαν, ἐξερράγησαν δύο βόμβαι ἐντὸς μηχανῆς κατασκευῆς σκυροκονιάματος ἀνηκούσης εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Προὐξενήθησαν ζημίαι 500 λιρῶν.

Εἰς Βαρώσια, ἐπυροβολήθη ὑπὸ στρατιωτικῆς περιπόλου ὁ Πέτρος Ἀναστασίου.

Παρὰ τὸν Ἀστρομερίτην, ἐξερράγη ἀριθμὸς βομβῶν εἰς Ἀποθήκην τῆς Ἀρχῆς Ἠλεκτρισμοῦ. Ἐκ τῶν ἐκρήξεων προεκλήθησαν ἐκτεταμέναι ζημίαι. Ὑπολογίζεται ὅτι αἱ ζημίαι ἀνέρχονται εἰς 3.000 λίρας.

Περίπολος τῶν Δυνάμεων ἀσφαλείας ἀντελήφθη ἐντὸς καφενείου τοῦ χωρίου Ἁγίας Βαρβάρας τὴν παρουσίαν ἀριθμοῦ ἐνόπλων προσωπιδοφόρων. Προτοῦ καταστῇ δυνατὴ ἡ ἐπισήμανσίς των οἱ προσωπιδοφόροι κατώρθωσαν νὰ διαφύγουν. Ἐπεβλήθη ἀποκλεισμὸς εἰς τὸ χωρίον καὶ διενεργήθησαν ἔρευναι καὶ συλλήψεις.

Βόμβα ἐξερράγη εἰς τὸ ἀντλιοστάσιον ἐν Ἀθαλάσσῃ φυτωρίου τοῦ Δασονομείου καταστραφείσης τῆς ὑδραντλίας.

17—4—58: Εἰς Βαρώσια, δυνάμεις ἀσφαλείας διενήργησαν ἐρεύνας εἰς διαφόρους οἰκίας.

Δυνάμεις ἀσφαλείας διενήργησαν λεπτομερεῖς ἐρεύνας ἐπὶ αὐτοκινήτων διερχομένων ἐκ τοῦ Μπογαζίου, ὑπέβαλον εἰς σωματικὴν ἔρευναν τοὺς ἐπιβάτας καὶ ἔλεγχον τὰς ταυτότητάς των.

Παρὰ τὸν παλαιὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Λευκωσίας ἐξερράγη βόμβα εἰς ἀποθήκην ξυλείας τοῦ Τμήματος Δημοσίων Ἔργων.

Ἐκ τῆς ἐκρήξεως προεκλήθη πυρκαϊά, ἡ ὁποία ἐπροξένησε μεγάλας ζημίας εἰς τὴν ξυλείαν.

Εἰς Ἀθαλάσσαν, ἐξερράγη βόμβα εἰς τὸ ἀνεγειρόμενον κτίριον τοῦ Ἀρχηγείου τῆς Ἀστυνομίας.

Ἐξερράγη βόμβα εἰς ἀντλιοστάσιον, τὸ ὁποῖον ἐτροφοδότει τὸ στρατόπεδον Ἀκράδες. Προεκλήθησαν ζημίαι.

18—4—58: Βόμβα ἐξερράγη εἰς ἠλεκτρικὸν μετασχηματιστὴν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Κυβερνείου εἰς Λευκωσίαν, ἔναντι τῆς οἰκίας τοῦ βοηθοῦ Κυβερνήτου, προξενήσασα ζημίας.

19—4—58: Εἰς τὴν ἐπισταθμίαν τῆς Ἐπισκοπῆς ἐξερράγησαν δύο βόμβαι καταστρέψασαι δύο λέβητας. Ἐτραυματίσθησαν δύο στρατιῶται. Τρίτη βόμβα ἐξερράγη ἐντὸς παρακειμένης ἠλεκτρικῆς γεννητρίας, προξενήσασα ἐλαφρὰς ζημίας.

Εἰς τὸ παρὰ τὴν Λευκωσίαν στρατόπεδον «Ἐλίζαμπεθ» ἐξερράγη πυρκαϊά. Κατεστράφη τελείως ἓν ἀντίσκηνον. Μετὰ 10 λεπτὰ ἐξερράγη πυρκαϊὰ εἰς δεύτερον ἀντίσκηνον. Αἱ ζημίαι ὑπολογίζονται εἰς 450 λίρας.

Εἰς τὸν παλαιὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν τοῦ χωρίου Κούκλια Πάφου ἐξερράγη βόμβα.

Εἰς Κάτω Πάφον ἐξερράγη βόμβα εἰς ἀποθήκην ἀχρήστων ἀντικειμένων.

Εἰς Λεμεσόν, τέσσαρες προσωπιδοφόροι εἰσῆλθον ἐντὸς ἀντλιοστασίου καὶ ἐτοποθέτησαν πέντε

βόμβας κάτωθι δύο μηχανῶν. Εἰς Ἀμμόχωστον, ἐξερράγη βόμβα εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ γεωργικῶν προϊόντων. Ἐκ τῆς ἐκρήξεως προεκλήθησαν σημαντικαὶ ζημίαι.

Ἀνετινάχθη ὁ ὑπὸ ἀνέγερσιν ἀστυνομικὸς σταθμὸς Ἁγ. Ἀμβροσίου Κυρηνείας.

20—4—58: Ἀπεκλείσθη τὸ χωρίον Βουνὶ Λεμεσοῦ. Ἔγιναν ἐντατικαὶ ἔρευναι, καθ' ἃς ἀνεσκάφησαν ἀκόμη καὶ δάπεδα οἰκιῶν. Συνελήφθησαν πολλὰ πρόσωπα. Ἔρευναι ἐγένοντο καὶ εἰς Πραστειὸν Αὐδήμου.

Δολιοφθορὰ εἰς τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν Πέγειας Πάφου.

Ἐσημειώθησαν ἀρκεταὶ ζημίαι.

21—4—58: Εἰς Λευκωσίαν, πατριῶται ἐπυρπόλησαν αὐτοκίνητον μέλους τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

Εἰς τὸ ἐν Ἀμμοχώστῳ στρατόπεδον «Χρυσῆ Ἄμμος» ἐξερράγησαν τρεῖς βόμβαι.

Βρεττανοὶ στρατιῶται μετέβησαν εἰς Αὐγόρου καὶ διεξήγαγον ἐρεύνας εἰς τὸ οἴκημα τοῦ θρησκευτικοῦ Ὀρθοδόξου Ἱδρύματος.

22—4—58: Εἰς Λεμεσὸν ἐτέθη πῦρ εἰς δύο αὐτοκίνητα ἀνήκοντα εἰς Βρεττανοὺς πολίτας.

Εἰς διαφόρους περιοχὰς τῆς Κύπρου συνελήφθησαν 50 πρόσωπα. Διαρκῶς διενεργοῦνται νέαι συλλήψεις. Συνεχίζονται δι' ἑβδόμην ἡμέραν αἱ ἔρευναι εἰς Μπογιάζι Ἀμμοχώστου.

23—4—58: Εἰς τὸ χωρίον Πραστειόν, δυνάμεις ἀσφαλείας διεξήγαγον ἐρεύνας εἰς καφενεῖα.

Εἰς τὸ χωρίον Γεράνι, Βρεττανοὶ στρατιῶται καὶ Ἀγγλίδες ἀστυνομικοὶ διεξήγαγον ἐρεύνας εἰς τὰ καφενεῖα καὶ ἤλεγξαν τὰς ταυτότητας τῶν θαμώνων.

24—4—58: Εἰς τὸ χωρίον Πισσοῦρι, δυνάμεις ἀσφαλείας διενήργησαν ἐξονυχιστικὴν ἔρευναν εἰς τὴν οἰκίαν ἱερέως τοῦ χωρίου.

Εἰς Λευκωσίαν, ἐξερράγη πυρκαϊὰ εἰς ἀποθήκην ἀντισκήνων ἐντὸς τοῦ στρατιωτικοῦ ἀεροδρομίου τῆς Ράφ. Ἡ ἀποθήκη κατεστράφη ὁλοσχερῶς.

28—4—58: Ἔξωθι τοῦ Μόρφου, ἐξερράγη μεγάλη πυρκαϊὰ εἰς τὴν Κυβερνητικὴν Ἀγροτικὴν Σχολήν. Δύο κτίρια τῆς Ἀγροτικῆς Σχολῆς κατεστράφησαν ὁλοσχερῶς. Ζημίαι £ 3.000.

30—4—58: Εἰς πλεῖστα χωρία τῆς Πάφου δυνάμεις ἀσφαλείας διενήργησαν λεπτομερεῖς ἐρεύνας. Ὡσαύτως δυνάμεις ἀσφαλείας διενήργησαν λεπτομερεῖς ἐρεύνας εἰς πλεῖστα χωρία τῆς Ἀμμοχώστου.

Δύο κάτοικοι τοῦ Πατρικίου δι' ἐνόρκων δηλώσεών των κατήγγειλαν ὅτι ὑπέστησαν κακομεταχείρισιν ὑπὸ τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Εἰς τὸ Νοσοκομεῖον Βαρωσίων μετηνέχθησαν 20 πρόσωπα, φέροντα τραύματα εἰς διάφορα μέρη τοῦ σώματός των. Ἡ κατάστασις δύο ἐξ αὐτῶν εἶναι σοβαρά. Τὰ ὡς ἄνω πρόσωπα ἐκτύπησαν ἀναιτίως αἱ δυνάμεις ἀσφαλείας.

1—5—58: Ὁ ἐκ τῶν πολιτικῶν καταδίκων Πολύκαρπος Γεωρκάτζης, ὁ ὁποῖος δὶς κατὰ τὸ παρελθὸν εἶχε διαφύγει, ἐνῷ ἐτέλει ὑπὸ κράτησιν, ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν φρουρῶν του, κατώρθωσε ν' ἀποδράσῃ διὰ τρίτην φορὰν ἐκ τῶν Κεντρικῶν Φυλακῶν Λευκωσίας.

3—5—58: Οἱ ὅμηροι Κοκκινοτριμηθιᾶς κατήγγειλαν πρὸς ὅλον τὸν κόσμον τὰ ἐναντίον των σκληρὰ μέτρα τῶν Στρατιωτικῶν Ἀρχῶν καὶ ἐζήτησαν τὴν ἐπέμβασιν τῶν πεπολιτισμένων λαῶν πρὸς σωτηρίαν των.

Εἰς ΝΑΑΦΙ Βαρωσίων ἐξερράγη μεγάλη πυρκαϊά, προκαλέσασα σημαντικὰς ζημίας.

4—5—58: Εἰς Βαρώσια, ἐπυροβολήθησαν καὶ ἐφονεύθησαν ὑπὸ πατριωτῶν δύο Βρεττανοὶ ἀστυνομικοί. Εὐθὺς μετὰ τοὺς πυροβολισμοὺς αἱ Ἀγγλικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις ἐπετέθησαν καὶ ἐναντίον ἀθώων πολιτῶν. Ὑπὲρ τὰ χίλια πρόσωπα συνελήφθησαν καὶ περισσότερα τῶν 100 ἐκακοποιήθησαν. Πολῖται ἀνεξαρτήτως ἡλικίας ἐκτυπήθησαν ἀδιακρίτως. Κατόπιν τῶν γεγονότων τούτων ὁ Δήμαρχος τῆς πόλεως διεμαρτυρήθη σφοδρῶς πρὸς τὸν Κυβερνήτην διὰ τὴν μαζικὴν τιμωρίαν ἀθώων ἀνθρώπων καὶ ἀπήτησεν ὅπως δοθοῦν ὁδηγίαι, ἵνα μὴ ἐπαναληφθοῦν μέθοδοι προσβάλλουσαι τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπειαν. Ἐντονωτάτην διαμαρτυρίαν ὑπέβαλε καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων Ἀμμοχώστου,

5—5—58: Διεξήχθησαν ἐντατικαὶ στρατιωτικαὶ ἔρευναι εἰς διάφορα χωρία τῆς ἐπαρχίας Λεμεσοῦ (Μέσα Γειτονιά, Πάχνα, Γεράσα Ζωοπηγή, Ἁγ. Φύλαξις).

6—5—58: Εἰς τὴν Πλατεῖαν τῆς Παλαιᾶς Ἀμμοχώστου, ἐξερράγη βόμβα ἐπὶ μοτοσυκλέτας, ἀνηκούσης εἰς τὴν Ἀστυνομίαν.

8—5—58: Εἰς Λάρνακα, ἐξερράγη βόμβα εἰς τὸ οἴκημα τοῦ «Πεζοπορικοῦ». Ἐπροξενήθησαν ζημίαι. Οἱ δράσται ἦσαν Ἄγγλοι Ἀστυνομικοί.

11—5—58: Εἰς τὸ χωρίον Στύλλους Ἀμμοχώστου, ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη ὁ Παναγιώτης Οὐρανίου. Ὁ φονευθεὶς ἦτο μέλος τῆς στρατιωτικῆς Βοηθητικῆς Ἀστυνομίας.

Εἰς Βαρώσια, εἰς τὰ κεντρικὰ Γραφεῖα τῆς Ναάφι, συνέβησαν δύο ἐκρήξεις ἐπηκολούθησε δὲ πυρκαϊά Προεκλήθη ζημία 250 λιρῶν. Βραδύτερον ἀνευρέθη ἐντὸς τῶν ἰδίων κτιρίων βόμβα μὴ ἐκραγεῖσα.

12—5—58: Δυνάμεις ἀσφαλείας μετέβησαν εἰς τὸ χωρίον Ὄμοδος καὶ προέβησαν εἰς συλλήψεις καὶ ἐρεύνας.

13—5—58: Εἰς Λευκωσίαν ἐρρίφθη βόμβα κατὰ τοῦ παρὰ τὴν πλατεῖαν Σεραγείου νεοδμήτου κτιρίου, εἰς τὸ ὁποῖον διέμενον ἀστυνομικοὶ λοχίαι.

Εἰς Τρούλλους 500 στρατιῶται προέβησαν εἰς λεπτομερεῖς ἐρεύνας βοηθούμενοι ὑπὸ 2 ἑλικοπτέρων.

14—5—58: Παρὰ τὸν ποταμὸν τῆς Γερμασόγειας δυνάμεις ἀσφαλείας ἠρεύνησαν αὐτοκίνητα καὶ ἐπιβάτας.

Εἰς τὴν ὁδὸν Ἁγίας Φυλάξεως Λεμεσοῦ δυνάμεις ἀσφαλείας διενήργησαν ἐρεύνας.

16—5—58: Ἀνελήφθησαν εὐρείας κλίμακος ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ χωρίου Φασούλας Λεμεσοῦ πρὸς ἀνεύρεσιν καταζητουμένων ἀνδρῶν τῆς ΕΟΚΑ. Μετέχουν στρατιῶται πολλῶν συνταγμάτων, μονάδες διαθέτουσαι προβολεῖς καὶ ραντάρ, ἀνιχνευτικοὶ σκύλοι καὶ μονάδες τῆς Κυπριακῆς ἐφεδρικῆς Ἀστυνομίας ἐκ Λευκωσίας καὶ Λεμεσοῦ. Ἡ ἐπιχείρησις καλύπτει ἔκτασιν 5 τετραγ. μιλίων.

Ἔρευναι διεξάγονται εἰς τὸ χωρίον Μαθηκολώνη, τὸ ὁποῖον ἀπεκλείσθη.

22—5—58: Παρὰ τὸ χωρίον Σύγκρασις, ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον αὐτοκινήτου τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Ἐτραυματίσθησαν μερικοὶ τῶν ἐπιβατῶν.

23—5—58: Δυνάμεις ἀσφαλείας διενήργησαν ἐρεύνας εἰς Πύλαν. Ἀνετινάχθη οἰκία, διότι κατὰ τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῶν Ἄγγλων ἀνευρέθησαν ἐντὸς αὐτῆς 17 βόμβαι.

26–5–58 : Ἀριστερὰ στοιχεῖα διενήργησαν ἐπιθέσεις καὶ προεκάλεσαν καταστροφὰς εἰς καταστήματα ἐθνικοφρόνων εἰς Λεμεσὸν καὶ Λάρνακα.

27–5–58 : Ἐπεβλήθη κέρφιου εἰς Λεύκαρα. Ἐγένοντο συλλήψεις.

29–5–58 : Διεξήχθησαν ἔρευναι εἰς Εὐρύχου καὶ Λεύκαρα.

31–5–58 : Εἰς τὴν Τουρκικὴν συνοικίαν τῆς Σκάλας, ἐξερράγησαν δύο βόμβαι, αἱ ὁποῖαι εἶχον τοποθετηθῆ εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Λέσχην «Σκάλα». Ἐκ τῆς ἐκρήξεως ἐπροξενήθησαν ἀρκεταὶ ζημίαι.

Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Πλατείας τῶν Δικαστηρίων Λευκωσίας ἔξαλλοι Τοῦρκοι κατέστρεψαν τὰς πινακίδας Ἑλληνικῶν Δικηγορικῶν Γραφείων, ἐργοστασίων κ.λ.π. καὶ προέβησαν εἰς προκλήσεις.

7–6–58 : Εἰς Λευκωσίαν, στίφη μαινομένων Τούρκων ἐπεδόθησαν εἰς ὄργιον αἵματος καὶ καταστροφῆς εἰς βάρος ἀνυπόπτων Ἑλλήνων καὶ Ἑλληνικῶν περιουσιῶν. Ὑπὸ μαινομένων ἐνόπλων Τούρκων ἐφονεύθησαν δύο Ἕλληνες καὶ δεκάδες ἄλλων ἐτραυματίσθησαν. Ἀκολούθως οἱ Τοῦρκοι ἐνέπρησαν καὶ ἐλεηλάτησαν Ἑλληνικὰ καταστήματα, ἀποθήκας ξυλείας καὶ τὸ οἴκημα τοῦ ἀθλητικοῦ σωματείου «Ὀλυμπιακός».

9–6–58 : Οἱ Τουρκικοὶ βανδαλισμοὶ ἐσυνεχίσθησαν εἰς Λευκωσίαν ὅπου ἐτραυματίσθησαν σοβαρῶς ἐξ ἐνέδρας πολλοὶ Ἕλληνες Κύπριοι. Κατόπιν τῶν γεγονότων τούτων ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμὸς εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Νήσου.

10–6–58 : Ὁμάδες ἐξάλλων Τούρκων εἰσήλασαν εἰς τὴν Κεντρικὴν Δημοτικὴν Ἀγορὰν Λευκωσίας καὶ ἐπεδόθησαν εἰς λεηλασίας τῶν ἐν αὐτῇ Ἑλληνικῶν καταστημάτων καὶ ὑποστατικῶν, προξενήσασαι μεγάλας ζημίας.

Εἰς Λεύκαν ἐτραυματίσθησαν ὑπὸ Τούρκων πολλοὶ Ἕλληνες.

Εἰς τὸ χωρίον Πυρόϊ ἐξελίχθησαν δραματικὰ γεγονότα, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων δύο νεαροὶ Ἕλληνες Κύπριοι ἐτραυματίσθησαν ἐκ πυροβολισμῶν. Φανατικοὶ Τοῦρκοι ἐτοποθέτησαν ἀριθμὸν βομβῶν εἰς οἰκίας κειμένας ἐπὶ τῆς κυρίας ὁδοῦ τοῦ χωρίου. Ὅταν αἱ βόμβαι ἐξερράγησαν, ὁμὰς ἐξάλλων Τούρκων ἐπιβᾶσα μοτοσυκλεττῶν μετέβη εἰς τὰ Τουρκικὰ χωρία Λουρουτζίναν καὶ Πετροφάνι, ὅπου, διὰ νὰ ἐξεγείρουν τοὺς ἐκεῖ ὁμοφύλους των, διέδοσαν, ὅτι Ἕλληνες ἐπετέθησαν δῆθεν διὰ βομβῶν ἐναντίον Τουρκικῶν οἰκογενειῶν.

11–6–58 : Ἡ Λευκωσία, διῆλθε τραγικωτάτας στιγμὰς ἐκ τῆς ἀχαλινώτου μανίας τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι ἐσυνέχισαν τὸ ὄργιον τοῦ αἵματος διὰ τῶν ἐμπρησμῶν καὶ λεηλασιῶν εἰς βάρος Ἑλλήνων εἰς τὰς Τουρκικὰς συνοικίας ἢ πλησίον αὐτῶν.

Ἔξαλλοι Τοῦρκοι ἐδολοφόνησαν τὸν φιλήσυχον βιοπαλαιστὴν Ἀντώνιον Ἰωάννου. Ἀκολούθως ἐπυρπόλησαν τὸν ναὸν Ἁγ. Λουκᾶ καὶ ἐδήωσαν Ἑλληνικὰς περιουσίας.

Εἰς Λευκωσίαν, Τοῦρκοι ἔθεσαν πῦρ εἰς τὸ Καπνεργοστάσιον τῆς Ἑταιρείας «Ἀρνταθ». Ἐπροξενήθησαν σοβαραὶ ζημίαι.

Εἰς τὴν Παλαιὰν Ἀμμόχωστον Τοῦρκοι ἔθεσαν πῦρ εἰς ἀποθήκας τῆς ἑταιρείας Λανίτη.

Τοῦρκοι ἐπετέθησαν διὰ βομβῶν ἐναντίον οἰκήματος τοῦ Συνεργατικοῦ Παντοπωλείου Ὀμορφίτας, καθ' ὃν χρόνον πλῆθος ἀνέμενε σειρὰν διὰ νὰ ψωνίσῃ.

Εἰς Κτῆμα, Τοῦρκοι ἐνέπρησαν δύο Ἑλληνικὰ καταστήματα.

Εἰς Λεμεσόν, Τοῦρκοι Ἀστυνομικοὶ ἐπετέθησαν ἐναντίον Ἑλλήνων. Ἐναντίον τῶν ἀμυνομένων Ἑλλήνων ἐρρίφθησαν ἄφθονοι δακρυγόνοι βόμβαι. Ἐτραυματίσθησαν 20 Ἕλληνες.

Βόμβα εὑρέθη εἰς τὴν κατοχὴν Τουρκίσσης. Αὕτη περιεφέρετο εἰς Ἑλληνικὴν συνοικίαν τῆς Λευκωσίας.

12–6–58 : Παρὰ τὸ χωρίον Κιόνελι, αἱμοδιψεῖς Τοῦρκοι κατέσφαξαν καὶ ἐτραυμάτισαν σοβαρότατα Ἕλληνας μεταφερθέντας σκοπίμως καὶ ἐγκαταλειφθέντας ἐκεῖ ὑπὸ Βρεττανῶν στρατιωτῶν.

Ἑπτὰ νεκροὶ καὶ πολλοὶ τραυματίαι ὑπῆρξαν θύματα τῆς Τουρκοαγγλικῆς ταύτης συνεργασίας.

Εἰς Βαρώσια ἀνύποπτοι Ἕλληνες ὑπέστησαν ἐπίθεσιν Τούρκων καὶ ἀρκετοὶ ἐτραυματίσθησαν, ἐκ τῶν ὁποίων 15 σοβαρῶς. Ἡ ἐπίθεσις ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἐξαπελύθη, ὅταν δυνάμεις ἀσφαλείας ἔφραξαν ὁδικὰς ἀρτηρίας καὶ παρημποδίσθη οὕτω παροχὴ βοηθείας πρὸς τὰ θύματα.

Τρία μίλια νοτίως τοῦ χωρίου Ἀθηαίνου τέσσαρες ἔνοπλοι Τοῦρκοι ἐπυροβόλησαν τετράκις ἀνεπιτυχῶς τὸν Γεώργιον Ἀριστείδου.

Εἰς Λευκωσίαν οἱ Τοῦρκοι ἐσυνέχισαν τὸ ἐμπρηστικόν των ἔργον, Εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν Ἁγ. Λουκᾶ ἐτέθη ἐκ νέου πῦρ, τὸ ὁποῖον κατέστρεψεν ὅ,τι εἶχε ἀπομείνει ἐκ τῆς προηγουμένης πυρκαϊᾶς.

Σοβαραὶ ζημίαι ἐπροξενήθησαν ἐκ πυρκαϊᾶς εἰς Ἑλληνικὸν καφεκοπτεῖον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Δημοτικῆς Ἀγορᾶς.

Ἐμπορεύματα δῃωθέντων καταστημάτων εἰς τὰς Τουρκικὰς συνοικίας ἐπυρπολήθησαν.

Εἰς τὴν ἐν Παλαιᾷ Ἀμμοχώστῳ ἀποθήκην ξυλείας τοῦ οἴκου Ν.Π. Λανίτη ἐξερράγη διὰ τρίτην φορὰν ἐντὸς τῶν τελευταίων ἡμερῶν πυρκαϊὰ προξενήσασα σοβαρὰς ζημίας.

17–6–58 : Εἰς Λευκωσίαν ἐπικουρικοὶ ἔρριψαν πυροβολισμοὺς ἐναντίον Ἑλλήνων πολιτῶν.

18–6–58 : Εἰς Λευκωσίαν Τοῦρκοι ἔθεσαν πῦρ εἰς τὸ κινηματοθέατρον «Παλλάς», κείμενον εἰς ἀπόστασιν 7 μέτρων καὶ ἀκριβῶς ἔναντι τοῦ Κεντρικοῦ Σταθμοῦ. Ἐπροξενήθη ζημία 2.000 λιρῶν.

Εἰς τὸ χωρίον Φιλιὰ πολυάριθμοι Βρεττανοὶ στρατιῶται διενήργησαν ἐξονυχιστικὰς ἐρεύνας ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν.

19–6–58 : Εἰς Λάρνακα δυνάμεις ἀσφαλείας διενήργησαν ἐξονυχιστικὰς ἐρεύνας εἰς μηχανουργεῖα καὶ γκαράζ.

20–6–58 : Εἰς τὸ χωρίον Κούρδαλι, ἐφονεύθησαν τέσσαρα πρόσωπα συνεπείᾳ ἐκρήξεως, ἥτις συνέβη ἐντὸς διωρόφου οἰκίας. Οὗτοι ἦσαν οἱ πατριῶται Παναγιώτης Γεωργιάδης, Ἀνδρέας Πατσαλίδης, Κώστας Ἀναξαγόρου καὶ Ἀλέκος Κωνσταντίνου.

Εἰς τὴν Δημοτικὴν Ἀγορὰν Λεμεσοῦ ἐπυροβολήθη Τοῦρκος.

Τοῦρκοι βάνδαλοι διέρρηξαν τὸν ἐν Λευκωσίᾳ ναὸν τοῦ Ἁγ. Ἰακώβου. Κατέστρεψαν καὶ ἐβεβήλωσαν τὰς Ἁγίας εἰκόνας. Καὶ πάντα ταῦτα πλησίον Ἀγγλικοῦ στρατοπέδου.

Εἰς τὸ χωρίον, Ἅγιος Θεόδωρος, ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη ἐντὸς καφενείου ὁ Νικόδημος Ἰωάννου.

24–6–58 : Οἱ Τοῦρκοι ἐξακολουθοῦν νὰ πυρπολοῦν Ἑλληνικὰ καταστήματα.

Εἰς Λευκωσίαν Τοῦρκοι ἔθεσαν πῦρ ἐντὸς τοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κιουτουπχανὲ καταστήματος ποδηλάτων τοῦ Πέτρου Παπαμιχαήλ. Προὐξενήθησαν ζημίαι.

Εἰς Λεμεσὸν Τοῦρκοι ἐδολοφόνησαν ἀνάδρως εἰς τὴν συνοικίαν των 39ετῆ Ἕλληνα ἐργάτην.

Εἰς Λευκωσίαν, Τοῦρκοι ἐπυρπόλησαν Ἑλληνικὴν οἰκίαν.

27–6–58 : Εἰς Λευκόνοικον, Ἕλλην ἀστυνομικὸς ἐτραυματίσθη σοβαρῶς ὑπὸ Βρεττανοῦ στρατιώτου.

30–6–58 : Εἰς Λεμεσὸν ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ πατριωτῶν, Τοῦρκος. Ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμός, εἰς ὁλόκληρον τὴν πόλιν.

1–7–58: Ἰσχυραὶ δυνάμεις ἀσφαλείας ἀπέκλεισαν καὶ ἠρεύνησαν τὰ χωριὰ Γούρι, Λαζανιὰ καὶ Φυκάρδου.

Εἰς τὴν περιοχὴν Μηλικουρίου διεξάγονται μεγάλης κλίμακος στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις πρὸς σύλληψιν τοῦ ΔΙΓΕΝΗ. Συνελήφθησαν 20 πρόσωπα δι' ἀνάκρισιν.

Εἰς Λεμεσόν, Τοῦρκοι ἐπετέθησαν ἐναντίον Ἕλληνος κουρέως καὶ συνεχίζουν τὴν προσπάθειάν των καταλήψεως τῆς Β' Δημοτικῆς Ἀγορᾶς.

2–7–58 : Εἰς Λεμεσόν, Τοῦρκοι ἐφόνευσαν διὰ πυροβολισμοῦ τὸν Εὐαγόραν Νικολάου. Ἐτραυμάτισαν πολλοὺς διὰ μαχαιρῶν καὶ ἐκτύπησαν ἄλλους. Ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμὸς εἰς ὅλην τὴν πόλιν.

3–7–58 : Τοῦρκοι ἀπεπειράθησαν νὰ καταβάλουν τὰς εἰς Ὀμορφίταν Δημοτικὰς πολυκατοικίας, ἀποτυχόντες λόγῳ ἐρρωμένης ἀντιστάσεως τῶν Ἑλλήνων κατοίκων της.

Εἰς Λευκωσίαν ἐπυροβολήθη καὶ ἐτραυματίσθη Ἕλλην Ἐπιθεωρητὴς τῆς Ἀστυνομίας.

Τοῦρκοι ἀπεπειράθησαν νὰ φονεύσουν ὁμάδα Ἑλλήνων ἐργατῶν, καθ' ὃν χρόνον ἐπέστρεφον εἰς Καϊμακλί.

4–7–58 : Εἰς Καϊμακλὶ ἐπεβλήθη νυκτερινὸν κέρφιου κατόπιν ρίψεως πυροβολισμῶν καὶ τραυματισμοῦ Τούρκου.

Εἰς Λεμεσὸν ἐσημειώθησαν διάφορα ἐπεισόδια καὶ ἐγένοντο ἔρευναι.

5–7–58 : Εἰς τὸ χωρίον Αὐγόρου Ἀμμοχώστου Βρεττανοὶ στρατιῶται ἤνοιξαν δι' ὁπλοπολυβόλου πῦρ ἐναντίον τῶν κατοίκων μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθοῦν μία γυνὴ ἔγκυος, ἡ Λουκία Παπαγεωργίου, μήτηρ 6 τέκνων, καὶ εἷς ἀνήρ. Ἐτραυμάτισαν περὶ τὰ 50 ἄτομα ἐκ τῶν ὁποίων 13 σοβαρῶς. Ἀφορμὴ ἡ ἄρνησις καὶ εἶτα ἀντίστασις τῶν χωρικῶν νὰ καταβιβάσουν συνθήματα.

Εἰς Τουρκικὰς οἰκίας τῆς Ὀμορφίτας ἀνεκαλύφθησαν, κατὰ τὴν διάρκειαν ἐρευνῶν ὑπὸ Βρεττανῶν ἀστυνομικῶν, βόμβαι, μάχαιραι καὶ ἐξάρτυσις τῆς ἐπικουρικῆς ἀστυνομίας.

Εἰς Λευκωσίαν, πολυάριθμοι Τοῦρκοι ἐπετέθησαν κατὰ νεαροῦ Ἕλληνος, τὸν ὁποῖον ἐτραυμάτισαν σοβαρῶς.

Λεωφορεῖον βαῖνον ἐκ Λευκωσίας εἰς Λάπηθον ὑπέστη ἐπίθεσιν ὑπὸ ἐνόπλων Τούρκων.

Εἰς Ἁγ. Ἰωάννην Λεμεσοῦ ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη, καθ' ὃν χρόνον ἐκοιμᾶτο ἐντὸς τῆς οἰκίας του, ὁ Χριστόδουλος Δ. Γιαλλούρης.

6–7–58 : Ἔρευναι εἰς Ὀμορφίταν, καθ' ἃς ἀνεκαλύφθησαν διάφορα ἐπιθετικὰ ὄργανα εἰς οἰκίας Τούρκων. Οὗτοι εἶχον εἰδοποιηθῆ προηγουμένως περὶ τῶν ἐρευνῶν καὶ μετέφερον ἐκεῖθεν τὸν ὁπλισμόν των.

7–7–58 : Ἐκ τοῦ Γενικοῦ Νοσοκομείου Λευκωσίας ἐδραπέτευσαν εἷς πολιτικὸς κατάδικος ὁ Γεώργιος Κουῆς καὶ δύο πολιτικοὶ κρατούμενοι, οἱ Σταῦρος Ρουσουνίδης καὶ Δημητράκης Κωνσταντινίδης.

Δύο Τοῦρκοι ἐφονεύθησαν εἰς περιοχὴν Πάφου (μεταξὺ Νατᾶς καὶ Χολέτρας).

17ετὴς Ἕλλην, κάτοικος Ποταμιᾶς ἀνευρέθη αἱμόφυρτος εἰς τοὺς ἀγρούς. Οὗτος ὑπέστη ἐπίθεσιν ὑπὸ Τούρκων.

Εἰς Ἁγ. Ἐπίκτητον Κυρηνείας ἐτραυματίσθη ὑπὸ Τούρκου ἐπικουρικοῦ, μέλος μας, ἀρχηγὸς τῆς πολιτοφυλακῆς τοῦ χωρίου.

Εἰς Μένοικον ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη ὑπάλληλος τῆς ΝΑΑΦΙ.

Ἀπεργία διὰ γεγονότα Αὐγόρου.

8–7–58 : Παρὰ τὴν Τύμπον δύο Ἕλληνες γηραιοὶ ποιμένες κατεκρεουργήθησαν ὑπὸ Τούρκων.

Πλησίον τοῦ Καλοῦ Χωρίου Λάρνακος, Τοῦρκοι μοτοσυκλετισταὶ ἐπυροβόλησαν καὶ ἐτραυμάτισαν ἀναιτίως κατοίκους τῆς Ἀραδίππου.

Εἰς Βαρώσια δύο Βρεττανοὶ στρατιῶται ἐπυροβολήθησαν καὶ ἐφονεύθησαν ὑπὸ πατριωτῶν εἰς ἀντίποινα διὰ γεγονότα Αὐγόρου. Μετ' ὀλίγον δυνάμεις ἀσφαλείας ἀνετίναξαν τὸ οἴκημα τῆς «Ἀνορθώσεως» κατόπιν ἀνευρέσεως εἰς αὐτὸ βόμβας, ὡς διετείνονται οἱ Ἄγγλοι, ἐνῷ πράγματι αὗται ἐτοποθετήθησαν ὑπὸ τῶν ἰδίων. Σχετικῶς ἐξεδόθη καὶ ἐκυκλοφόρησε τὸ ἀκόλουθον φυλλάδιον :

«ΟΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΙΣ

Δὲν μᾶς ἐπτόησαν αἱ σφαῖραι. Δὲν μᾶς ἐλύγισαν αἱ ἀγχόναι. Δὲν μᾶς ἐλύγισαν αἱ δηώσεις καὶ καταστροφαί. Δὲν μᾶς ἐφόβισαν ἡ Ἀγγλοτουρκικὴ συνεργασία, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνταπεδώσαμεν τὰ κτυπήματα καὶ θὰ τὰ ἀνταποδίδωμεν κάθε μέρα καὶ ἰσχυρότερα».

Ἡ ἐγκληματικὴ δυὰς ΦΟΥΤ – ΚΕΝΤΡΙΟΥ ἐφεῦρε τὸ σύστημα τῆς ἀνατινάξεως κτιρίων ὑπὸ τὸ πρόσχημα δῆθεν ἀνευρέσεως ἐντὸς αὐτῶν βομβῶν μὴ δυναμένων νὰ μετακινηθοῦν, ἐνῷ εἰς τὴν πραγματικότητα πρόκειται περὶ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, τὰς ὁποίας οἱ ἴδιοι Ἄγγλοι τοποθετοῦν».

Ἔτσι ἀνετινάχθη πρὸ ἡμερῶν τὸ οἴκημα τῆς «Ἀνορθώσεως» εἰς Βαρώσια.

10–7–58 : Ἕλλην μοτοσυκλετιστὴς ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λάρνακος – Λευκονοίκου.

Εἰς Λευκωσίαν ἐτραυματίσθησαν 4 Τοῦρκοι, ὧν εἷς ἀπεβίωσεν βραδύτερον καὶ 1 Ἕλλην.

Κατόπιν πυρκαϊῶν εἰς Ἑλληνικὰς περιουσίας διετάχθη κατ' οἶκον περιορισμός, ὅστις ἤρθη τὴν ἑπομένην.

12–7–58 : Παρὰ τὸ χωρίον Σιάτος Τουρκικὸν λεωφορεῖον ἐνέπεσε εἰς ἐνέδραν ἡμετέρων. Ἐφονεύθησαν πέντε Τοῦρκοι καὶ ἐτραυματίσθη εἷς.

Εἰς Λευκωσίαν ἐτραυματίσθησαν πέντε Ἕλληνες ἐκ βομβῶν ριφθεισῶν ὑπὸ Τούρκων.

13–7–58 : Ἡ φονικωτέρα ἡμέρα. Ἐφονεύθησαν πέντε Τοῦρκοι καὶ 3 Ἕλληνες καὶ ἐτραυματίσθησαν 10 Τοῦρκοι καὶ 10 Ἕλληνες. Ἐτέθησαν ὑπὸ Τούρκων περὶ τὰς 31 πυρκαϊαὶ εἰς Ἑλληνικὰς περιουσίας.

14—7—58 : Ἐπεβλήθη διήμερος περιορισμὸς εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς νήσου.
Ἀπηγορεύθη καθ' ὅλην τὴν νῆσον ἡ κυκλοφορία αὐτοκινήτων.
Ἀνηγγέλθη, ὅτι ἕτεροι 300 Ἄγγλοι ἀστυνομικοὶ καταφθάνουν εἰς Κύπρον.
Ἐφονεύθη εἷς Ἕλλην εἰς Λεμεσὸν καὶ εἷς Τοῦρκος εἰς Πέρα Λευκωσίας.
15—7—58 : Ἐφονεύθη μία Τούρκισσα εἰς Ἅγ. Θεόδωρον Καρπασίας καὶ 1 Ἕλλην εἰς περιοχὴν Ἀμμοχώστου.
16—7—58 : Ἐπεβλήθη κέρφιου εἰς ἐπαρχίας Λευκωσίας καὶ Ἀμμοχώστου.
Εἰς Λάρνακα ἐφονεύθη εἷς Τοῦρκος. Ἐπεβλήθη ἐκ νέου κέρφιου.
Εἰς Κτῆμα ἐτραυματίσθη σοβαρῶς Τοῦρκος ἐντὸς τοῦ γραφείου του. Καὶ ἐπεβλήθη κέρφιου εἰς τὴν πόλιν.
Τοῦρκος ἀνευρέθη νεκρὸς εἰς Κουτραφά.
Εἰς Λεμεσὸν συνελήφθησαν 15 Ἕλληνες, λόγῳ ἀνευρέσεως βομβῶν εἰς δύο οἰκίας. Ἐξερράγη βόμβα εἰς τὸν Τουρκικὸν τομέα τῆς πόλεως χωρὶς θύματα.
17—7—58 : Μετεφέρθη ἐξ Ἰορδανίας ἡ 16η Βρεττανικὴ Ταξιαρχία Ἀλεξιπτωτιστῶν.
Εἰς Λεμεσὸν ἐρρίφθησαν βόμβαι τόσον εἰς τὸν Τουρκικόν, ὅσον καὶ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν τομέα ἄνευ ζημιῶν.
Εἰς τὸν Τουρκικὸν τομέα τῆς Λευκωσίας, δύο Ἕλληνες ἐτραυματίσθησαν σοβαρῶς, ὑποκύψαντες βραδύτερον.
Μεταξὺ τοῦ 3ου καὶ 4ου μιλιοδείκτου τῆς ὁδοῦ Κυθραίας—Λευκωσίας ἐρρίφθησαν πυροβολισμοὶ ἐναντίον λεωφορείου μεταφέροντος Τούρκους. Δύο τούτων ἐτραυματίσθησαν.
Εἰς Λευκωσίαν ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη εἷς Τοῦρκος.
Εἰς Βαρώσια, βόμβα ἐκραγεῖσα εἰς κατάστημα πωλήσεως τῆς ΝΑΑΦΙ, προεκάλεσε ζημίας 200 λιρῶν εἰς ἐμπορεύματα.
Πλησίον τοῦ Τουρκικοῦ χωρίου Πέργαμος τῆς ἐπαρχίας Λάρνακος ἐπυροβολήθησαν καὶ ἐφονεύθησαν οἱ ἀδελφοὶ Πετρῆς καὶ Παῦλος Κ. Νικολέττη.
Εἰς Κτῆμα καὶ Χλώρακαν ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμὸς κατόπιν ρίψεως βόμβας ἐναντίον φωτογραφείου ἀνήκοντος εἰς Τοῦρκον. Ἐκ τῆς ἐκρήξεως ἐτραυματίσθησαν 4 Τοῦρκοι.
Εἰς τὸ χωρίον Κόση, τρεῖς Τοῦρκοι ἐπυροβολήθησαν καὶ ἐφονεύθησαν ἐξ ἐνέδρας.
Ἔξωθι τῆς Ἀραδίπου ἐφονεύθη ὁ ποιμὴν Ἰωάννης Κ. Καρίμπης. Ἕτερον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο μετὰ τοῦ φονευθέντος, ἐτραυματίσθη.
Πυρκαϊαὶ 6 εἰς Λευκωσίαν καὶ 7 εἰς Λεμεσόν.
20—7—58 : Πλησίον τοῦ χωρίου Κάρμι Κυρηνείας, ἀνευρέθη τὸ πτῶμα τοῦ ἀγροφύλακος Λ. Γεωργίου. Οὗτος ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη.
Ἀπὸ ἄλλας ἐπιθέσεις. Νεκροὶ 3 Τοῦρκοι καὶ τραυματίαι 8. Πυρκαϊαὶ 15 εἰς Λευκωσίαν, ὧν αἱ πλεῖσται εἰς Ἑλληνικὰς περιουσίας.
Ἐπυρπολήθη τὸ διδασκαλικὸν Κολλέγιον Λευκωσίας. Αἱ ζημίαι εἶναι μεγάλαι.
Διετάχθη νυκτερινὸν κέρφιου ἐπὶ ἕνα μῆνα ἀπὸ 19ης—4.30 ὥρας.
21—7—58 : Εἰς Κυβερνητικὸν ὑποστατικόν, πλησίον τῆς Σωφρονιστικῆς Σχολῆς Λαπήθου, ἰσχυραὶ ἐκρήξεις βομβῶν ἐγένοντο. Συνεπείᾳ τῶν ἐκρήξεων καὶ τῆς ἐπακολουθησάσης πυρκαϊᾶς τὸ ὑποστατικὸν καὶ τὸ περιεχόμενόν του κατεστράφησαν καθ' ὁλοκληρίαν. Αἱ ζημίαι ὑπολογίζονται εἰς 2.500 λίρας.
Εἰς Λεύκαν, πυρκαϊὰ ἐκραγεῖσα εἰς Ἑλληνικὴν οἰκίαν προεκάλεσε ζημίας 200 λιρῶν.
Εἰς Λευκωσίαν ἐτέθη πῦρ ἐντὸς οἰκίας μὲ ἀποτέλεσμα νὰ προξενηθοῦν ζημίαι 400 λιρῶν.
Εἰς Λεμεσὸν ἐξερράγη βόμβα ἔξωθι οἰκίας.
Εἰς Λεμεσὸν ἐρρίφθησαν δύο βόμβαι ἔξωθι τῶν γραφείων τοῦ Τμήματος Εὐημερίας, τὸ ὁποῖον ἐφρουρεῖτο ὑπὸ Τούρκου ἐπικουρικοῦ.
Ἀπώλειαι: Τοῦρκοι 2 νεκροὶ καὶ 4 τραυματίαι. Ἕλληνες 2 νεκροί, ὧν εἷς ἐφονεύθη ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας, καὶ τραυματίαι 14. Ἐκ τούτων δύο εἶναι μικρὰ παιδιά, τραυματισθέντα εἰς Ἅγ. Νικόλαον Λεμεσοῦ, ἐκ δὲ τῶν ὑπολοίπων οἱ ἑπτὰ ἐτραυματίσθησαν ὑπὸ Τούρκων ἐπικουρικῶν τῆς ἀστυνομίας εἰς Λευκωσίαν ὑπὸ τὰς ἀκολούθους συνθήκας. Ἀστυνομικὸν αὐτοκίνητον ἤνοιξε πῦρ κατὰ Ἑλλήνων εἰς τὴν ἀγορὰν Ἁγ. Ἀντωνίου ὑπὸ τὴν δικαιολογίαν ρίψεως χειροβομβίδος ἐναντίον τοῦ ὀχήματος, ἡ ὁποία ἐν τῇ πραγματικότητι ἐρρίφθη ὑπὸ τῶν ἰδίων τῶν ἀστυνομικῶν διὰ νὰ δικαιολογήσουν τὰ δολοφονικὰ πυρά των. Μολονότι οἱ ἀστυνομικοὶ οὗτοι συνελήφθησαν ὑπὸ Ἄγγλου Ἀξιωματικοῦ παρευρεθέντος ἐκεῖ καὶ παρεδόθησαν εἰς τὰς Ἀρχάς, ἀπελύθησαν ἀμέσως.
22—7—58 : 48ωρον κέρφιου καθ' ὅλην τὴν νῆσον. Δικαιολογητικὸν ἡ χθεσινὴ αἱματοχυσία.
23—7—58 : Μεταξὺ τῶν χωρίων Τσάτος καὶ Τρυπημένη τῆς ἐπαρχίας Ἀμμοχώστου ἐφονεύθησαν διὰ μαχαιρῶν γέρων καὶ 12ετὴς παῖς.
Ἐν Λευκωσίᾳ δύο ὑπάλληλοι τοῦ Γκαράζ Παυλίδη ἐπυροβολήθησαν καὶ ἐτραυματίσθησαν ὑπὸ ἀγνώστων ὁπλοφόρων πλησίον τοῦ γκαράζ. Ὁ εἷς τῶν τραυματισθέντων εἶναι Ἕλλην Κύπριος καὶ ὁ ἕτερος Γερμανός.
Ἀνηγγέλθη ἀπὸ ραδιοφώνου ὅτι τὸ κέρφιου σκοπὸν ἔχει τὰς διαταχθείσας ἐπιχειρήσεις διὰ σύλληψιν 1200 μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ.Α. καθ' ὅλην τὴν νῆσον.
Ἡ Τουρκικὴ Ὀργάνωσις Τ.Ν.Τ. ἐδέησε νὰ κηρυχθῇ παράνομος ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν, αἱ ὁποῖαι πλέον δὲν ἠδύναντο νὰ κάμουν ἄλλως κατόπιν τῶν ὑπὸ ταύτης δολοφονιῶν Ἑλλήνων.
24—7—58 : Εἰς χοιροστάσιον τοῦ Κτήματος ἐρρίφθη βόμβα, προξενήσασα ζημίας. Ἐν σχέσει μὲ τὸ ἐν λόγῳ ἐπεισόδιον συνελήφθησαν τέσσαρες Τοῦρκοι. Ἑτέρα βόμβα ἐρρίφθη πλησίον τοῦ οἰκήματος τῶν Παλαιῶν Συντεχνιῶν.
Ἔξωθι τοῦ χωρίου Βασίλεια τῆς ἐπαρχίας Κυρηνείας εὑρέθη πτῶμα Τούρκου ποιμένος. Οὗτος εἶχε πυροβοληθῇ.
Εἰς τὸ δάσος Ἁγ. Σεργίου εὑρέθη πτῶμα ἑτέρου Τούρκου. Οὗτος εἶχε πυροβοληθῇ διὰ κυνηγετικοῦ ὅπλου.
Στρατιῶται ἐπιβαίνοντες 33 αὐτοκινήτων περιεκύκλωσαν τὸ χωρίον Παραλίμνι καὶ ἀνήγγειλαν διὰ

μεγαφώνων τὴν ἐπιβολὴν κατ' οἶκον περιορισμοῦ. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἐκτυπήθησαν καὶ ἐξηναγκάσθησαν νὰ καθήσουν ἐπὶ ἀκάνθων.

Ἱερεῖς ἐσύρθησαν ἀπὸ τοὺς ὤμους ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Διετρήθη ὀροφὴ πρὸς ἀνεύρεσιν κρησφυγέτου.

Ἐκ τῶν κτυπημάτων τῶν στρατιωτικῶν ἐτραυματίσθησαν πολλὰ ἄτομα, ἐκ τῶν ὁποίων 6 σοβαρῶς. Συνελήφθησαν 9 ἄτομα.

Ἀνηγγέλθη, ὅτι οἱ συλληφθέντες χθὲς ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν ἀνέρχονται εἰς 1400 Ἕλληνας καὶ 41 Τούρκους. Αἱ συλλήψεις συνεχίζονται καὶ περὶ τὸ ἑσπέρας αὗται ἀνεβιβάζοντο εἰς 1500 Ἕλληνας.

25–7–58: Καθ' ἅπασάν τὴν Νῆσον διενηργήθησαν ἔρευναι ἄνευ προηγουμένου εἰς αὐστηρότητα εἰς πλείστας ὁδικὰς ἀρτηρίας.

Ταξειδιῶται, ἄνδρες καί γυναῖκες, ὡδηγοῦντο εἰς ἀντίσκηνα καὶ ὑπεχρεοῦντο νὰ ἀφαιρέσουν τὰ ἐνδύματά των.

Αἱ συλλήψεις συνεχίζονται. Ὁ ἀριθμὸς τῶν συλληφθέντων Ἑλλήνων ὑπολογίζεται συνολικῶς εἰς 1609.

Εἰς Χλώρακαν ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ δύο πατριωτῶν Τοῦρκος. Ἕτερος Τοῦρκος ἐτραυματίσθη σοβαρῶς.

26–7–58: Ἐν Λευκωσίᾳ συνεπείᾳ πυρκαϊᾶς εἰς Ἑλληνικὴν οἰκίαν, τεθείσης ὑπὸ Τούρκων, προὐξενήθησαν ζημίαι 5.000 λιρῶν.

Ἐν Λευκωσίᾳ δολιοφθοραὶ εἰς ἐγκαταστάσεις Ἀρχῆς ἐσωτερικῶν Τηλεπικοινωνιῶν. Κατεστράφησαν αἱ ἐσωτερικαὶ συνδέσεις τῆς περιοχῆς Κυβερνείου καὶ ἕτεραι ἐπηρεάζουσαι τὰς τηλεφωνικὰς ἐγκαταστάσεις τοῦ ἀεροδρομίου Λευκωσίας καὶ τῶν πέριξ στρατιωτικῶν καταυλισμῶν.

Ἓν μίλιον νοτίως τοῦ χωρίου Πλατάνι τῆς ἐπαρχίας Ἀμμοχώστου, ἐπυροβολήθησαν καὶ ἐφονεύθησαν ὑπὸ δύο πατριωτῶν δύο Τοῦρκοι.

Εἰς Κτῆμα ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη 85ετὴς Ἕλλην.

27–7–58: Παρὰ τὸ χωρίον Τσιάτος Ἀμμοχώστου ἐφονεύθη εἷς Τοῦρκος.

Εἰς Λευκωσίαν ἐρρίφθησαν πυρὰ ἐναντίον λεωφορείου ἐπικουρικῶν.

Τὴν ἑσπέραν παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ Πεδιαίου εἰς Λευκωσίαν ἐρρίφθησαν δι' αὐτομάτου πυρὰ ἐναντίον αὐτοκινήτου μεταφέροντος 30 ἐπικουρικούς.

Πολλαὶ πυρκαϊαὶ καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον.

Εἰς Σταθμὸν Ἀθαλάσσας ἐξερράγησαν βόμβαι. Αἱ ζημίαι ὑπολογίζονται εἰς £ 2.000

28–7–58: Ὁ Ναὸς τοῦ Ἁγίου Δημητριανοῦ εἰς Ὀμορφίταν ὑπέστη ἐκτεταμένας ζημίας συνεπείᾳ πυρκαϊᾶς, τεθείσης ὑπὸ Τούρκων.

Εἰς Λευκωσίαν ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη Τοῦρκος.

Ἐνέδρα κατὰ λεωφορείου ἐπικουρικοῦ καὶ συνοδεύοντος τοῦτο στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου παρὰ Λειβάδιον Λάρνακος. Ἐτραυματίσθησαν 1 στρατιώτης καὶ εἷς ἐπικουρικός.

Εἰς Λευκωσίαν ἐπυροβολήθη καὶ ἐτραυματίσθη σοβαρῶς εἷς Τοῦρκος.

Εἰς τὸ χωρίον Μηλιὰ ἀνευρέθη τὸ πτῶμα Τούρκου. Πλησίον του ἀνευρέθη ἡ σύζυγός του φέρουσα σοβαρὰ τραύματα.

Εἰς τὸ χωρίον Ἀμαργέτη Πάφου δυνάμεις ἀσφαλείας ἀνεῦρον τὰ πτώματα δύο Τούρκων.

Εἰς Ἅγιον Ἀνδρόνικον Καρπασίας ἐπυροβολήθησαν καὶ ἐτραυματίσθησαν δύο Τοῦρκοι, ἐκ τῶν ὁποίων εἷς σοβαρῶς.

Εἰς τὸ χωρίον Καννάβια Πιτσιλιᾶς ἐπυροβολήθησαν καὶ ἐφονεύθησαν ἡ Ἰφιγένεια Σοφοκλέους καὶ ἡ θυγάτηρ της.

Μεταξὺ τῶν χωρίων Βιτσάδας καὶ Μαραθοβούνου ἀνευρέθη τὸ πτῶμα τοῦ 70ετοῦς Ἀναστασίου Ἀβραάμ.

Πυρκαϊαὶ ἐξερράγησαν εἰς Κτῆμα, Λεμεσὸν καὶ Βαρώσια.

Τὸ σύνολον τῶν συλληφθέντων καὶ κρατουμένων Ἑλλήνων κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας ἀνέρχονται εἰς 2.300.

29–7–58: Εἰς Λευκωσίαν ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ Τούρκων ὁ 86ετὴς Κ. Κυριάκου.

Μεταξὺ τῶν χωρίων Βατυλῆς καὶ Σίντας ἀνευρέθη μὲ κομμένο τὸν λαιμόν πτῶμα 64ετοῦς ποιμένος.

2 μίλια ἐκ τοῦ χωρίου Στρογγυλοῦ εὑρέθη τὸ πτῶμα τοῦ 45ετοῦς Ἰωάννου Ἀντωνίου.

Εἰς Λευκωσίαν καὶ τὰ περίχωρα σωρεία πυρκαϊῶν ἔλαβον χώραν. Εἰς τὴν Κυβερνητικὴν πτηνοτροφικὴν ἔπαυλιν Τρικώμου κατόπιν πυρκαϊᾶς προὐξενήθησαν ζημίαι 5.000 λιρῶν.

Εἰς τὸ χωρίον Γεράνι ἐρρίφθη βόμβα κατὰ διερχομένου στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σίντας—Βατυλῆς ἐξερράγη ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα βόμβα. καθ' ὃν χρόνον διήρχετο στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον.

Εἰς τὸ χωρίον Ἅγιος Δημητριανὸς τῆς Ἐπαρχ. Πάφου ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον ἀστυνομικοῦ αὐτοκινήτου. Εἰς τὸ χωρίον ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμός.

Εἰς Λεμεσὸν ἐξερράγη πυρκαϊὰ εἰς Τουρκικὴν οἰκίαν, προξενήσασα ζημίας.

Εἰς Λάρνακα ἐξερράγη βόμβα ἔξωθι Τουρκικῆς οἰκίας.

Εἰς Λεύκαν συνεχίζεται καθημερινῶς ὁ ἐμπρησμὸς Ἑλληνικῶν οἰκιῶν. Ἐπυρπολήθη ἡ οἰκία τοῦ Χαρ. Τσιαμέτη, ἡ ὁποία ὑπέστη ζημίας πέραν τῶν 2.000 λιρῶν.

30–7–58: Εἰς Ὀμορφίταν Ἑλληνικαὶ οἰκίαι ἐλεηλατήθησαν ὑπὸ Τούρκων.

Εἰς τὸ χωρίον Ἀχερίτου, στρατιῶται προεκάλεσαν ἐπεισόδιον καὶ ἀκολούθως ἐπυροβόλησαν καὶ ἐφόνευσαν δύο Ἕλληνας, ὧν ὁ εἷς τυφλός. Οἱ Ἄγγλοι δολοφόνοι ἰσχυρίσθησαν ψευδῶς, ὅτι οἱ κάτοικοι τοὺς ἐπετέθησαν διὰ λίθων.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ξεροῦ—Πύργου τουρκικὸν λεωφορεῖον ἐνέπεσεν εἰς ἐνέδραν. Ἐτραυματίσθησαν ὀκτὼ Τοῦρκοι ἐκ τῶν ἐπιβατῶν, ἐξ ὧν τρεῖς σοβαρῶς.

Εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ δάσους Καντάρας ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ πατριωτῶν Τοῦρκος δασοφύλαξ.

Εἰς χωρίον Καντοῦ Λεμεσοῦ ἐφονεύθη εἷς Τοῦρκος καὶ ἕτεροι τρεῖς ἐτραυματίσθησαν, ἐνῷ ἐχειρίζοντο ἐκρηκτικὰς ὕλας.

Εἰς τὸ χωρίον Χωλέτρια ἐπαρχ. Πάφου, δυνάμεις ἀσφαλείας ἐκτελοῦσαι συνήθη περιπολίαν ἐπ' αὐτοκι-

νήτου, ὑπέστησαν ἐπίθεσιν ὑπὸ πλήθους Ἑλλήνων, ὡπλισμένων διὰ ράβδων καὶ λίθων. Ἐτραυματίσθη ἓν μέλος τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Πρὸ τοῦ ὡς ἄνω ἐπεισοδίου ἠκούσθη ἔκρηξις καὶ αἱ δυνάμεις ἀσφαλείας εὗρον τὸ πτῶμα τοῦ 19ετοῦς Ζήνωνος. Ἐπίσης εἶχον τραυματισθῆ εἷς ἀνὴρ καὶ μία γυνή.

31—7—58 : Εἰς τὸ χωρίον Γύψου αὐτοκίνητον, τοῦ ὁποίου ἐπέβαινον Τοῦρκοι ἐπικουρικοί, ὑπέστη ἐπίθεσιν διὰ βόμβας.

Παρὰ τὸ χωρίον Ἅγιος Γεώργιος τῆς ἐπαρχίας Πάφου εὑρέθησαν τὰ πτώματα τριῶν Τούρκων. Παρὰ τὸ χωρίον Τροῦλλοι, στρατιωτικὴ περίπολος ἐφόνευσε Ἕλληνα, κατὰ διάρκειαν συμπλοκῆς καθ' ἣν ἐτραυματίσθη καὶ εἷς στρατιώτης.

Εἰς Λάρνακα εἰς τουρκικὴν συνοικίαν Ἑλληνὶς ἐπλήγη 19ακις διὰ μαχαίρας ἐπὶ τῆς κλίνης της καὶ ἐφονεύθη.

1—8—58 : Εἰς Ὀμορφίταν ἐφονεύθη Ἕλλην ὑπὸ Τούρκων.

Πυρκαϊαὶ ἐξερράγησαν εἰς Λευκωσίαν, Ἀμμόχωστον καὶ Λεμεσόν.

Ἐν Λεοναρίσῳ ἐπυροβολήθη ὑπὸ Τούρκων ἐπικουρικῶν καὶ ἐτραυματίσθη ὁ Α. Παπαχριστοφόρου.

Πλησίον τῆς Κώμης Κεπὶρ δύο Τοῦρκοι ἐφονεύθησαν καὶ τέσσαρες ἐτραυματίσθησαν ὑπὸ ἐνόπλων πατριωτῶν.

Ἔρευναι μεγάλης κλίμακος καὶ συλλήψεις εἰς Κακοπετριὰν καὶ Γαλάταν. Ἐκεῖ κατέπεσε καὶ ἑλικόπτερον, προσκροῦσαν ἐπὶ ἠλεκτρικοῦ ἀγωγοῦ.

Στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις εἰς περιοχὴν Λύσης, Ἄσσιας καὶ Βατυλῆς μὲ συμμετοχὴν 2.000 στρατιωτῶν. Κέρφιου ἐπεβλήθη εἰς τὰ ἄνω χωρία, τὸ ὁποῖον διήρκεσε μέχρι τῆς 15 Αὐγούστου. Οἱ κάτοικοι ὑπέστησαν ἀπερίγραπτα δεινά. Οἰκίαι ἀνεσκάφησαν καὶ ἡ γεωργία κατεστράφη.

2—8—58 : Εἰς Ἅγιον Δομέτιον ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη Βρεττανὸς λοχίας ἔξωθι καταστήματος.

Παρὰ τὸ καπνεργοστάσιον «Ἄρνταθ», κείμενον εἰς Τουρκικὴν συνοικίαν ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη Τοῦρκος ἀστυνομικὸς Λοχίας.

Εἰς Καϊμακλὶ ἐτραυματίσθη Τοῦρκος.

Εἰς τὸ χωρίον Νικόκλεια ἀνευρέθησαν τὰ πτώματα τοῦ Γιάγκου Ἠλία καὶ τῆς συζύγου του.

Μεταξὺ τῶν χωρίων Περγάμου καὶ Ἄχνας ἀνευρέθη τὸ πτῶμα τοῦ 19ετοῦς, Γιασουμῆ Χατζηθεοδοσίου. Εἰς τὴν ἰδίαν περιοχὴν ἀνευρέθη εἷς Τοῦρκος τραυματίας.

Εἰς πολλὰς περιοχὰς τῆς Κύπρου ἐξερράγησαν τεράστιαι πυρκαϊαί.

Εἰς Λευκωσίαν κατεστράφη τὸ καπνεργοστάσιον Τάκη Πατίκη καὶ τὸ Βαφεῖον Ψυντρίδη.

Εἰς Καϊμακλὶ καὶ Ὀμορφίταν ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμός, κατόπιν ἐπιθέσεως Τούρκων ἐναντίον Ἑλλήνων.

Εἰς Καϊμακλί, ἐπυροβολήθη ὑπὸ Τούρκων ἓν αὐτοκίνητον, ἀνῆκον εἰς Ἕλληνα.

Παρὰ τὴν Δημοτικὴν Ἀγορὰν Μόρφου, ἐρρίφθησαν πυροβολισμοὶ ἐναντίον δύο ἀστυνομικῶν.

Εἰς Λευκόνοικον, παρὰ τὴν ἐκκλησίαν Ἁγ. Ἀρχαγγέλου ἐξερράγη βόμβα, καθ' ὃν χρόνον διήρχετο Τουρκικὸν αὐτοκίνητον.

Ἓν μίλιον ἔξωθι τοῦ χωρίου Πυργᾶς ἐπυροβολήθη ἀνεπιτυχῶς ὑπὸ Τούρκων ἐπικουρικῶν ὁ Σάββας Μυλωνᾶς.

3—8—58 : Δύο μίλια ἔξωθι τοῦ χωρίου Τρεμετουσιᾶς, ἀνευρέθησαν, σφαγιασθέντες ὑπὸ τῶν Τούρκων, τρεῖς Ἕλληνες ἡλικίας 26, 20 καὶ 18 ἐτῶν.

Εἰς τὸ χωρίον Ἅγ. Γεώργιος Σπαθαρικοῦ, ἐρρίφθη βόμβα ἐναντίον αὐτοκινήτου, τοῦ ὁποίου ἐπέβαινον Τοῦρκοι.

Εἰς τὸ χωρίον Τρυπημένη, Τοῦρκοι ἐπικουρικοὶ ἐπυροβόλησαν ἀνεπιτυχῶς ποιμένα, καθ' ὃν χρόνον οὗτος ἔβοσκε τὰ πρόβατά του.

Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἀμμοχώστου διενηργήθησαν 300 περίπου συλλήψεις.

Ἕλλην 77 ἐτῶν ἐσφαγιάσθη εἰς τὸ Ἀνατολικὸν μετόχιον τοῦ Ἁγ. Νεοφύτου, Πάφου.

Παρὰ τὸ χωρίον Σταυρόκονος ἐφονεύθη Ἕλλην ὑπὸ Ἄγγλου.

Εἰς Λεμεσὸν ἐφονεύθη Ἄγγλος ἀντισυνταγματάρχης.

Εἰς Μόρφου ἐφονεύθη Τοῦρκος.

Πολλαὶ πυρκαϊαὶ καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον. Ἐντὸς διημέρου περὶ τὰς 72.

4—8—58 : Εἰς Λευκωσίαν ἐφονεύθησαν τέσσαρες Ἕλληνες καὶ δύο Τοῦρκοι ἀστυνομικοί, διὰ πυροβολισμῶν καὶ μαχαιρῶν.

Πλησίον τοῦ χωρίου Μαμώνια, Πάφου ἐδολοφονήθησαν ὑπὸ Τούρκων ὁ Χρῖστος Κώστα καὶ ἡ σύζυγός του, καθ' ὃν χρόνον εἰργάζοντο εἰς τὸν περιβόλιόν των. Ἀμφοτέρων αἱ κεφαλαὶ ἀπεκόπησαν ἐκ τοῦ σώματός των.

Εἰς Λάρνακα, δύο Τοῦρκοι ἐπικουρικοὶ ἐπυροβολήθησαν καὶ ἐφονεύθησαν ὑπὸ πατριωτῶν.

Βέβηλοι Τοῦρκοι ἐνέπρησαν τὸν Ἑλληνικὸν ναὸν τῆς Λουρουτζίνας.

Ἕνδεκα πυρκαϊαὶ ἐξερράγησαν εἰς Λευκωσίαν καὶ τὰ περίχωρα.

5—8—58 : Ἔξωθι τῆς ἐν Κτήματι ἀποθήκης τοῦ Κώστα Θεοδοσίου ἐξερράγη βόμβα. Ἐντὸς τῆς ἀποθήκης εἰργάζοντο περὶ τὰς 30 Ἑλληνίδας. Εὐθὺς μετὰ τὴν ἔκρηξιν τρεῖς ἐκ τούτων ὥρμησαν ἐκ τῆς ἀποθήκης καὶ συνέλαβον ἕνα Τοῦρκον, τὸν ὁποῖον παρέδωσαν εἰς διερχομένην στρατιωτικὴν περίπολον.

Εἰς Κτῆμα ἐξερράγησαν δύο πυρκαϊαί. Μία εἰς τὴν ἀποθήκην τοῦ Παναγιώτη Παπακοκκίνου καὶ ἑτέρα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γ. Πολέμου, ἥτις καὶ προὐξένησε ζημίαν 1000 λιρῶν.

Εἰς τὴν Λευκωσίαν, ἐξερράγη πυρκαϊὰ εἰς Ἑλληνικὴν οἰκίαν, προκαλέσασα ζημίας.

Δύο Ἑλληνικαὶ οἰκίαι, κείμεναι εἰς τὸν Τουρκικὸν τομέα τῆς Λεμεσοῦ, ἐπυρπολήθησαν μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ὑποστοῦν σημαντικὰς ζημίας.

Εἰς Λεύκαν ἐσημειώθησαν τρεῖς ἐμπρησμοὶ εἰς Ἑλληνικὰς οἰκίας.

Κάτοικοι τοῦ χωρίου Φίλια ἐκακοποιήθησαν ὑπὸ ἐνόπλων δυνάμεων, διότι ἠρνήθησαν νὰ καταβιβάσουν καὶ ξεσχίσουν πανώ.

'Εκυκλοφόρησε Τουρκικὸν φυλλάδιον τῆς 'Οργανώσεως Τ.Ν.Ζ., διατάσσον τὴν κατάπαυσιν τῆς ἐνόπλου δράσεως.

6–8–58: Παρὰ τὴν 'Αρχιεπισκοπήν, Τοῦρκοι ἐφόνευσαν ἀγρίως 'Ελληνίδα γραῖαν. 'Απέκοψαν δι' ἀξίνης τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖράς της, ἀκολούθως δὲ ἐπυροβόλησαν ἐναντίον της δίς.

Εἰς τὴν ὁδόν, ἡ ὁποία ἄγει ἐκ Μύρτου εἰς Μοναστήριον 'Αγίου Παντελεήμονος, ἐφονεύθη ὑπὸ μελῶν τῆς ΕΟΚΑ ὁ ἀστυνομικός, Στέλιος Καζάνος.

Εἰς τὸ χωρίον Γύψου ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ μελῶν τῆς ΕΟΚΑ ὁ Γεώργιος Μ. Σιέλης.

Εἰς τὴν περιοχὴν Ριζοκαρπάσου Τοῦρκοι ἐνέπρησαν 'Ελληνικὰς ἀγροικίας.

Εἰς 'Αγλαντζιάν, ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη ὁ Λάμπρος 'Αντωνίου.

7–8–58: Εἰς τὸ χωρίον Κλεπίνη δυνάμεις ἀσφαλείας ἐξυλοκόπησαν τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου, διότι ἠρνήθησαν νὰ ἀπαλείψουν συνθήματα ἐπὶ τοίχων.

8–8–58: 'Υπὸ τῶν Τούρκων ἐπυρπολήθησαν ἐκ νέου οἱ ναοὶ 'Αγ. Νικολάου καὶ 'Αγ. 'Ιακώβου ἐν Λευκωσίᾳ

11–8–58: Εἰς τὰ χωρία Λύσην, Βατύλην καὶ Ἄσσιαν συνεχίζεται ὁ κατ' οἶκον περιορισμός.

Εἰς Πολέμι στρατιῶται ἔρριψαν βόμβαν εἰς τὴν αὐλὴν οἰκίας Ἕλληνος.

13–8–58: Συνεχίζεται τὸ μαρτύριον τῶν ἐπὶ δωδεκαήμερον ἐγκλωβισθέντων κατοίκων τῶν χωρίων Λύσης, Βατυλῆς καὶ Ἄσσιας, ὅπου διεξάγονται λεπτομερέσταται ἔρευναι πρὸς ἀνακάλυψιν ὅπλων καὶ πυρομαχικῶν.

Εἰς Ἄσσιαν στρατιῶται κατεδάφισαν τέσσαρας οἰκίας.

'Η Γεωργία κατεστράφη. Πολλοὶ κάτοικοι ἐκακοποιήθησαν.

14–8–58: Εἰς 'Ακανθοῦν ἐπέδραμον δυνάμεις ἀσφαλείας καὶ συνέλαβον ἑπτὰ πρόσωπα. Εἰς τὰς οἰκίας τῶν συλληφθέντων διενηργήθησαν καταστρεπτικαὶ ἔρευναι. Μερικοὶ τῶν κατοίκων ἐκακοποιήθησαν.

16–8–58: Εἰς 'Αμμόχωστον Τοῦρκοι κατέστρεψαν οἰκίας 'Ελλήνων.

18–8–58: Εἰς Κυθραίαν στρατιῶται ἐπετέθησαν καὶ ἐκτύπησαν τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου.

Εἰς τὰς Κεντρικὰς Φυλακὰς ἐκήρυξαν εἰκοσιτετράωρον ἀποχὴν τροφῆς 11 νεάνιδες εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας διὰ τὴν συνεχιζομένην ἄνευ δίκης κράτησίν των.

20–8–58: Εἰς Μόρφου στρατιῶται ἐκτύπησαν εἰς τὴν κεφαλὴν ἀνύποπτον δημότην.

21–8–58: Οἱ κρατούμενοι εἰς τὰ στρατόπεδα Πύλας καὶ 'Αγύρτας ἀπέσχον τροφῆς εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας διὰ τὴν κράτησίν των.

22–8–58: Στρατιωτικαὶ ἔρευναι καὶ συλλήψεις ἐγένοντο εἰς Λεμεσόν, Κτῆμα, Μύρτου, Βαρώσια, Εὐρύχου καὶ Στύλλους.

24–8–58: Αἱ δυνάμεις ἀσφαλείας ἐπυροβόλησαν εἰς ἐνέδραν καὶ ἐφόνευσαν τρεῖς Ἕλληνας πατριώτας ἐκ Λύσης, τοὺς Μιχαὴλ Σιάλον, Δημητράκην 'Αναστάση καὶ Καλλῆν Σακκᾶ. Εἷς Ἄγγλος ἐτραυματίσθη καὶ πέντε ἐφονεύθησαν.

26–8–58: Εἰς τὸ χωρίον Μηλιὰ 'Αμμοχώστου ἔλαβε χώραν συμπλοκὴ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, καθ' ἣν δύο ἄτομα ἐφονεύθησαν καὶ τέσσαρα ἄλλα ἐτραυματίσθησαν.

27–8–58: Εἰς τὸ χωρίον Βάβλα, τῆς ἐπαρχίας Λάρνακος, στρατιωτικὴ περίπολος ἐφόνευσε τὸν Μ. Γεωργίου.

Εἰς Ἅγιον Λουκᾶν Βαρωσίων, Βρεττανοὶ στρατιῶται συνέλαβον δύο ἄτομα, τὰ ὁποῖα ἐξυλοκόπησαν.

Εἰς τὸ προάστειον Ἅγιος Μέμνων, δυνάμεις ἀσφαλείας διέταξαν τοὺς ἄρρενας κατοίκους νὰ συγκεντρωθοῦν εἰς ἀγρὸν περιφραχθέντα διὰ συρματοπλεγμάτων. Οἱ στρατιῶται ὑπεχρέωσαν τοὺς ἐγκλωβισθέντας, ἀνεξαρτήτως ἡλικίας, νὰ τρέχουν ἐντὸς τοῦ περιφραχθέντος ἀγροῦ.

Εἰς Κυρήνειαν συνελήφθησαν πολλὰ πρόσωπα καὶ μετεφέρθησαν εἰς τὸ στρατόπεδον 'Αγύρτας.

28–8–58: 'Υπερχίλιοι Βρεττανοὶ στρατιῶται ἐπέβαλον κέρφιου εἰς Μόρφου καὶ διεξάγουν ἐρεύνας.

30–8–58: Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ κέρφιου εἰς Μόρφου στρατιῶται μετημφιεσμένοι εἰς χωρικοὺς διενήργουν λεπτομερεῖς ἐρεύνας εἰς ἀγρούς. Συνελήφθησαν 30 πρόσωπα.

1–9–58: Εἰς Λευκωσίαν, εἰς τὴν ὁδὸν Λήδρας ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη Ἄγγλος στρατιωτικός.

Χίλιοι καὶ πλέον Βρεττανοὶ στρατιῶται διεξήγαγον ἐκτεταμένας ἐρεύνας εἰς τὴν δασώδη περιοχὴν τῆς Μονῆς Μαχαιρᾶ.

2–9–58: Εἰς περιοχὴν Λεμεσοῦ ἤρχισαν μεγάλης ἐκτάσεως ἐπιχειρήσεις.

Εἰς τὸ χωρίον Λιοπέτρι, τῆς ἐπαρχίας 'Αμμοχώστου, διεξήχθη ἡ δραματικωτέρα καὶ φονικωτέρα μάχη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς δράσεως τῆς ΕΟΚΑ, καθ' ἣν ἔπεσαν ἡρωϊκῶς τέσσαρες ἄνδρες τῆς ΕΟΚΑ (ὅρα σχετικὴν μάχην «ΝΕΟΝ ΧΑΝΙ τῆς ΓΡΑΒΙΑΣ») καὶ ἀρκετοὶ Ἄγγλοι στρατιῶται ἐφονεύθησαν καὶ ἐτραυματίσθησαν.

Τὰ χωρία Ἄνω καὶ Κάτω Δευτερὰ ἀπεκλείσθησαν καὶ ἠρευνήθησαν. Τοῦ ἀποκλεισμοῦ προηγήθη ἐνέδρα ἐναντίον δυνάμεων ἀσφαλείας, καθ' ἣν ἐτραυματίσθη εἷς στρατιώτης.

Ἔρευναι καὶ συλλήψεις διενηργήθησαν εἰς Κάτω Δρῦν καὶ ἄλλα ἀγροτικὰ τῆς Νήσου.

Εἰς Λευκωσίαν ἐπυρπολήθη καὶ ἐφονεύθη Βρεττανὸς ἀεροπόρος.

Εἰς Λευκωσίαν ἐπεβλήθη κέρφιου νεολαίας.

3–9–58: Κέρφιου νεολαίας ἀπὸ 15–25 ἐτῶν εἰς Λευκωσίαν.

4–9–58: Εἰς Λευκωσίαν, βόμβα ἐρρίφθη ἐναντίον στρατιωτικοῦ ὀχήματος. 'Ετραυματίσθη Βρεττανὸς στρατιώτης. Συνελήφθησαν πολλὰ πρόσωπα δι' ἀνάκρισιν. Δολιοφθορὰ εἰς ΝΑΑΦΙ Λευκωσίας.

Στρατιωτικαὶ δυνάμεις ἀπέκλεισαν τὸ χωρίον Μοναγρούλλι καὶ προέβησαν εἰς ἐρεύνας καὶ πολλὰς συλλήψεις.

5–9–58: Εἰς κτίριον τῆς 'Επισταθμίας 'Επισκοπῆς συνέβη ἔκρηξις, προκαλέσασα σημαντικὰς ζημίας.

'Ενέδρα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος παρὰ τὸ χωρίον Παραλίμνι.

'Απέδρασαν ἐκ τοῦ Στρατιωτικοῦ Νοσοκομείου Λευκωσίας δύο στελέχη μας οἱ Δ. Γεωργιάδης καὶ Νῖκος Γεωργίου.

6–9–58: 'Ενδελεχεῖς ἔρευναι διενηργήθησαν εἰς τὸ Μετόχιον Κύκκου, τὴν 'Ιερατικὴν Σχολὴν καὶ τοὺς πέριξ αὐτῶν ἀγρούς. 'Ιερὰ ἄμφια καὶ σκεύη ἐβεβηλώθησαν καὶ κυτία εἰσφορῶν ἠνοίχθησαν. 'Ηρευνήθησαν

τὰ δωμάτια τοῦ 'Εθναρχεύοντος Σεβ. Κιτίου, τοῦ Θεοφιλ. Χωροπισκόπου, τοῦ 'Ηγουμένου Κύκκου καὶ τοῦ Πρωτοσυγγέλου. Χρήματα ἐξηφανίσθησαν. Συνελήφθησαν δύο μοναχοὶ καὶ 2 ἄλλα πρόσωπα.

7—9—58 : 34 κάτοικοι τῶν χωρίων Λυθροδόντα, 'Αγίας Βαρβάρας καὶ Πέρα Χωρίου συνελήφθησαν δι' ἀνάκρισιν.

8—9—58 : Εἰς τὸ στρατιωτικὸν χωρίον Βερεγγάρια ἐξερράγη ὡρολογιακὴ βόμβα εἰς κατάστημα τῆς ΝΑΑΦΙ. Προεκλήθησαν ζημίαι 7.000 λιρῶν.

Εἰς 'Ακρωτῆρι, εἰς κινητὴν γεννήτριαν τῆς Βασιλικῆς 'Αεροπορίας προεκλήθησαν σημαντικαὶ ζημίαι συνεπείᾳ ἐκρήξεως βόμβας.

Εἰς λιμένα Βαρωσίων ἐξερράγησαν δύο βόμβαι, ὧν ἡ μία ἐπὶ πλοίου.

9—9—58 : 'Εκ τῶν Κεντρικῶν Φυλακῶν Λευκωσίας ἀπέδρασε ὁ Χρῆστος 'Αποστόλου, ὅπου ἐξέτιε ποινὴν ἰσοβίων δεσμῶν.

10—9—58 : Δύο διαμερίσματα τῶν πολυκατοικιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶχον καταληφθῆ πρὸ διμήνου ὑπὸ Τούρκων, ἀλλ' ἐξεκενώθησαν πρό τινων ἡμερῶν ἀποφάσει τοῦ Δικαστηρίου, ἐνεπρήσθησαν καὶ ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός. 'Απανθρώπως μεταχειρίζονται τοὺς κρατουμένους εἰς τὸ στρατόπεδον Πολεμίου. Κατηγγέλθησαν περιπτώσεις ξυλοδαρμοῦ καὶ λακτίσματος.

Εἰς 'Αγ. Τριάδα 'Αμμοχώστου Τοῦρκοι κατέστρεψαν βαμβακοφυτείας 'Ελλήνων.

11—9—58 : Εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Μετοχίου Κύκκου συνέβη ἔκρηξις βόμβας. 'Υπάρχουν ὑπόνοιαι, ὅτι αὕτη ἐγένετο ὑπὸ τῆς τρομοκρατικῆς 'Αγγλικῆς 'Οργανώσεως «Κρόμβελ». Κέρφιου, στρατιωτικαὶ ἔρευναι καὶ συλλήψεις διεξήχθησαν εἰς Λεμεσόν, εἰς Καλὸν Χωρίον (Λεμεσοῦ) εἰς τὰ Χωρία Βάσαν, Βιτσάδαν, Λεύκαρα, Σπαθαρικὸν καὶ Κώμην Κεπίρ.

'Εκ τῶν κρατητηρίων Κοκκινοτριμηθιᾶς ἀπέδρασεν ὁ κρατούμενος Γ. Κυριακοῦ.

12—9—58 : Εἰς τὸ ἀεροδρόμιον, εἰς τὴν καντίναν τῆς ΝΑΑΦΙ ἀνευρέθησαν κάτωθι καθισμάτων δύο ὡρολογιακαὶ βόμβαι.

13—9—58 : Εἰς Βαρώσια καὶ Φρέναρος στρατιῶται ἐκτύπησαν νεαροὺς διὰ τῶν ὑποκοπάνων ὅπλων μέχρι λιποθυμίας.

Εἰς τὴν 'Επταγωνίαν ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμός.

Εἰς πολλὰ χωρία τῆς νήσου διεξήχθησαν στρατιωτικαὶ ἔρευναι.

Πλήρης περιφρόνησις πρὸς τὰς περιουσίας τῶν ἀγροτῶν.

'Ενέδρα εἰς χωρίον Γιόλου Πάφου. 'Εφονεύθη εἷς Ἄγγλος στρατιώτης καὶ ἕτερος ἐτραυματίσθη.

Ἔξαλλοι στρατιῶται ἐπετέθησαν ἐναντίον κατοίκων 5 χωρίων τῆς Πάφου. (Γιόλου, Κάθηκα κλπ.) Πολλοὶ ἐτραυματίσθησαν διὰ λογχισμῶν ἢ κτυπημάτων μὲ τοὺς ὑποκοπάνους τῶν ὅπλων. 'Ιερόσυλοι πράξεις καὶ ἄλλα ἔκτροπα ἔλαβον χώραν, ἅτινα ἀποτελοῦν πρόκλησιν κατὰ τοῦ πολιτισμοῦ. Γυναῖκες ἐβιάσθησαν ὑπὸ στρατιωτῶν.

'Ιερέως ἐκάη ἡ γενειὰς καὶ εἶτα οὗτος ἠλείφθη μὲ λάσπην.

16—9—58 : Εἰς καφενεῖον τοῦ χωρίου Κοιλάνι, στρατιώτης ἐπυροβόλησεν ὁδηγὸν καὶ τὸν ἐτραυμάτισεν, διότι δὲν ἐγνώριζε τὴν 'Αγγλικήν.

Παρὰ τὰ σύνορα Λαπήθου - Βασιλείας, ἐξερράγη πυρκαϊὰ εἰς ἐλαιῶνας, προκαλέσασα ζημίας πλέον τῶν 200 λιρῶν.

Παρὰ τὸν 6ον μιλιοδείκτην τῆς ὁδοῦ Κυρηνείας - Λαπήθου ἐξερράγη πυρκαϊὰ εἰς ἐλαιῶνας. 'Ετέρα πυρκαϊά, τεθεῖσα ὑπὸ Τούρκων ἐξερράγη εἰς τὴν ξυλαποθήκην Τ. Χριστοδούλου, προκαλέσασα σοβαρὰς ζημίας.

Εἰς τὰ κρατητήρια Πύλας ἐφαρμόζονται νέα ἀπάνθρωπα μέτρα τιμωρίας.

Δολιοφθορὰ εἰς στρατόπεδον Πολεμιδιῶν.

17—9—58 : Τὰ χωρία Ἄνω καὶ Κάτω Ζώδια καὶ Λάρναξ Λαπήθου περιεκυκλώθησαν ὑπὸ στρατευμάτων καὶ ἐγένοντο ἔρευναι.

Εἰς Λευκωσίαν ἀπὸ ρῖψιν βόμβας ἐτραυματίσθη εἷς Ἄγγλος ἀεροπόρος.

Δολιοφθορὰ εἰς τὸ στρατόπεδον Πολεμιδιῶν. Εἰς Μεσόγη Πάφου καὶ Καντάραν Καρπασίας εἰς ἐνέδραν ἐτραυματίσθη εἷς στρατιώτης.

18—9—58 : Εἰς Λευκωσίαν καὶ τὰ προάστεια ἐπεβλήθη κατ' οἶκον περιορισμὸς κατόπιν ἐπεισοδίων, κατὰ τὰ ὁποῖα εἷς 'Αμερικανός, εἷς Βρεττανὸς ἀεροπόρος καὶ δύο Τοῦρκοι ἐτραυματίσθησαν, ἐξ ὧν ὁ εἷς θανασίμως. (Οἱ Τοῦρκοι ὑπὸ ὁμοεθνῶν των λόγῳ προσωπικῶν διαφορῶν.)

Τοῦρκοι εἰσελθόντες εἰς τὸν Ι. ναὸν 'Αγ. 'Ιακώβου Λευκωσίας συνεκέντρωσαν τὰ στασίδια τῆς ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα εἶχον διασωθῆ ἐκ προηγουμένων πυρκαϊῶν καὶ ἔθεσαν εἰς αὐτὰ πῦρ.

'Ετέρα πυρκαϊὰ ἐξερράγη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Μ. Μιχαηλίδη.

Δυνάμεις ἀσφαλείας εἰσβάλλουν εἰς τὰ οἰκήματα Θρησκευτ. συλλόγων καὶ κακοποιοῦν τοὺς θαμῶνας.

19—9—58 : Εἰς 'Ομορφίταν ἐνεπρήσθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων τρεῖς 'Ελληνικαὶ οἰκίαι.

Εἰς τὴν συνοικίαν 'Αγ. Κασσιανοῦ ἐνεπρήσθη ὑπὸ Τούρκων ἑτέρα 'Ελληνικὴ οἰκία.

20—9—58 : Εἰς Λεμεσόν, δυνάμεις ἀσφαλείας ἀνετίναξαν βόμβας καὶ ἐκρηκτικὰς ὕλας, ἀνευρεθείσας ἐντὸς οἰκίας. 'Η οἰκία κατεστράφη.

Εἰς Λευκωσίαν ἐξερράγη πυρκαϊὰ τεραστίων διαστάσεων. 'Απετεφρώθη ξυλεία παρὰ τὸν πρώην σιδηροδρομικὸν σταθμόν.

Προεκλήθησαν ζημίαι πολλῶν χιλιάδων λιρῶν.

'Απελύθησαν ἐκ τῶν κρατητηρίων 100 Ἕλληνες κρατούμενοι ἐξ ὧν 11 γυναῖκες.

21—9—58 : Πλησίον τοῦ χωρίου Φοινὶ τῆς περιοχῆς Τροόδους, 4 ἔνοπλοι ἄνδρες τῆς ΕΟΚΑ ἐνέπεσαν εἰς ἐνέδραν, στηθεῖσαν ὑπὸ περιπόλου τοῦ Συντάγματος Βασιλικῶν πεζοναυτῶν. 'Επηκολούθησεν ἀνταλλαγὴ πυρῶν μεταξὺ στρατιωτῶν καὶ ἀνδρῶν τῆς ΕΟΚΑ. Τελικῶς οὗτοι κατώρθωσαν νὰ διαφύγουν.

22—9—58 : Οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι τῶν δημοτικῶν σχολείων Καϊμακλίου διέτρεξαν σοβαρότατον κίνδυνον νὰ τραυματισθοῦν συνεπείᾳ ἀδικαιολογήτων πυροβολισμῶν, ριφθέντων ὑπὸ Τούρκων ἐπικουρικῶν, οἱ ὁποῖοι ἐτέλουν ὑπὸ τὰς διαταγὰς Βρεττανοῦ λοχίου τῆς 'Αστυνομίας .

'Εντὸς τοῦ παρὰ τὴν 'Αμμόχωστον στρατοπέδου Γκόλντεν Σάντ ἐξερράγησαν δύο βόμβαι.

Εἰς τὸ χωρίον Φοινί, δυνάμεις ἀσφαλείας διεξήγαγον ἐρεύνας εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἐφημερίου τοῦ χωρίου. 'Ακολούθως συνελήφθησαν ὁ ἐφημέριος καὶ δύο ἄλλα ἄτομα καὶ ὡδηγήθησαν εἰς Πλάτρας δι' ἀνάκρισιν.

'Ενέδρα εἰς Μεσόγην Πάφου καὶ ἑτέρα εἰς Καντάραν Καρπασίας. 'Ετραυματίσθη εἷς στρατιώτης, οὗτινος ἀπεκόπη τὸ πόδι.

Εἰς τὸ στρατόπεδον Γκόλτεν Σάντ 'Αμμοχώστου ἐξερράγησαν δύο βόμβαι.

23–9–58 : Πλησίον τοῦ χωρίου Τσάδας Πάφου ,στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον ὑπέστη ζημίας συνεπείᾳ ἐκρήξεως ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθείσης νάρκης. 'Ετέρα νάρκη ἐξερράγη ἄνευ ἀποτελέσματος.

Δυνάμεις ἀσφαλείας μετέβησαν καὶ πάλιν εἰς Φοινὶ καὶ διεξήγαγον ἐρεύνας.

24–9–58 : 'Η 'Επιτροπὴ 'Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Πάφου ἐπεσκέφθη τὸ χωρίον Μεσόγην καὶ εἶδε δώδεκα, σοβαρῶς τραυματισθέντας ὑπὸ στρατιωτῶν, κατοίκους τοῦ χωρίου. 'Εκ τούτων ὁ Χατζηνεόφυτος Χατζηδημητρίου, 60 ἐτῶν, φέρει τραύματα εἰς τὸ πρόσωπον, προξενηθέντα ἐκ γρονθοκοπημάτων καὶ ἄλλα τραύματα εἰς διάφορα ἄλλα μέρη τοῦ σώματός του. 'Ο Χατζηγιάννης Καττίδης, 70 ἐτῶν, ἐκτυπήθη δι' ὑποκοπάνου εἰς τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμόν, ὁ ὁποῖος κατέστη ἄχρηστος, καὶ εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευράν. 'Ο 'Αργύριος Γιαννακοῦ 90 ἐτῶν φέρει σοβαρὰ τραύματα εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα καὶ τὴν ἀριστερὰν πλευράν.

Εἰς τὸν λιμένα 'Αμμοχώστου ἐξερράγη βόμβα ἐντὸς λέμβου.

25–9–58 : Εἰς τὸν λιμένα 'Αμμοχώστου ἐξερράγη βόμβα ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ ναυλοχοῦντος ἀτμοπλοίου «Σεσίλιαν». Προεκλήθησαν ζημίαι.

Εἰς τὸν λιμένα Πάφου ἐξερράγη βόμβα εἰς ἀτμάκατον.

Εἰς Πατρίκι ἐπεβλήθη κέρφιου, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ἀνετινάχθησαν δύο οἰκίαι. Οἱ ἄρρενες κάτοικοι, ἡλικίας μεταξὺ 12 καὶ 60 ἐτῶν, συνεκεντρώθησαν εἰς ἓν ἀλῶνι ὅπου ὑπεχρεώθησαν νὰ κάθηνται ἐστραμμένοι πρὸς τὸν ἥλιον ἐπὶ ἑπτὰ ὥρας.

Συνελήφθησαν 26 πρόσωπα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου.

Εἰς ΡΑΦ Λευκωσίας ἀνετινάχθησαν δύο μηχαναὶ παραγωγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος.

26–9–58 : 'Επὶ λεωφόρου πρὸς τὸ Κυβερνεῖον ἐξερράγη τεραστία νάρκη, ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα μερικὰ δευτερόλεπτα μετὰ τὴν διέλευσιν ἀλεξισφαίρου αὐτοκινήτου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐπέβαινε ὁ διευθύνων τὰς ἐπιχειρήσεις ἐναντίον τῆς ΕΟΚΑ καὶ ὁ 'Αρχηγὸς τῶν ἐν Κύπρῳ στρατευμάτων, Στρατηγὸς Κέντριου.

'Υπάρχουν δύο στρατιῶται βαρέως τραυματίαι καὶ εἷς ἐλαφρῶς.

Μεγίστη αἴσθησις ἐν Κύπρῳ καὶ ἐν τῷ 'Εξωτερικῷ ἐκ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας μας, ἡ ὁποία θεωρεῖται ὡς ἓν τῶν τολμηροτέρων κατορθωμάτων τῆς ΕΟΚΑ.

27–9–58 : Εἰς Λάπηθον πλησίον τῆς γεφύρας, μεταξὺ τῶν ἐνοριῶν 'Αγίας 'Αναστασίας καὶ 'Αγίας Παρασκευῆς, ἐρρίφθησαν δύο βόμβαι ἐναντίον περιπόλου τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Μετὰ ταῦτα ἰσχυραὶ δυνάμεις ἀπέκλεισαν τὰς δύο ρηθείσας ἐνορίας καὶ προέβησαν εἰς πολυαρίθμους συλλήψεις ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν. Οἱ συληφθέντες ὑπερέβησαν τοὺς 50.

29–9–58 : 'Εντὸς τῆς Δημοτικῆς 'Αγορᾶς Λευκωσίας ἐπυροβολήθησαν καὶ ἐτραυματίσθησαν σοβαρῶς τρεῖς Τοῦρκοι.

Πλησίον τοῦ Ριζοκαρπάσου τρεῖς στρατιῶται ἐτραυματίσθησαν σοβαρῶς, συνεπείᾳ ἠλεκτρικῶς πυπυροδοτηθείσης βόμβας, ἡ ὁποία ἐξερράγη πλησίον αὐτοκινήτου.

Μεταξὺ τῆς κυρίας ὁδοῦ Λαπήθου - Βασίλειας ἐξερράγη ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα νάρκη κάτωθι γεφύρας, καθ' ὃν χρόνον διήρχετο ἄνωθεν αὐτῆς ὄχημα τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

'Εκ τῆς ἐκρήξεως, ἡ ὁποία ἦτο μεγάλης ἐντάσεως κατεστράφη ἡ γέφυρα ,τὸ δὲ ὄχημα ἐξεσφενδονίσθη εἰς ἀπόστασιν 15 ὑαρδῶν, ὑποστὰν σημαντικὰς καταστροφάς. Ἓν μέλος τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας ἐτραυματίσθη.

30–9–58 : Εἰς Λεονάρισσον ἐξ ἐνέδρας ἐφονεύθη εἷς καὶ ἐτραυματίσθησαν δύο Βρεττανοὶ στρατιῶται.

Εἰς Βαθύλακα. 'Επίθεσις διὰ βομβῶν ἐναντίον στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου.

Εἰς Τύμπου. 'Ενέδρα κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου τὸ ὁποῖον ἀνετινάχθη. 'Επὶ τόπου εἶτα ἀνευρέθησαν σάκκοι διὰ καθαρισμὸν τῆς ὁδοῦ.

Δολιοφθορὰ εἰς ΝΑΑΦΙ Βαρωσίων. Κατεστράφη εἷς φοῦρνος καὶ προεκλήθησαν ἄλλαι σημαντικαὶ ζημίαι. Κατεστράφη ὁ ἀστυνομικὸς Σταθμὸς Κάμπου.

1–10–58 : 'Εκηρύχθη 24ωρος Παγκύπριος ἀπεργία εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας διὰ τὸν διορισμὸν ἀντιπροσώπου Τουρκικῆς Κυβερνήσεως παρὰ τῷ Κυβερνήτῃ τῆς Κύπρου. Εἰς 'Αμμόχωστον μαθηταὶ συνεπλάκησαν μετὰ δυνάμεων ἀσφαλείας. Στρατιωτικὸν ὄχημα παρέσυρεν καὶ ἐτραυμάτισε μαθητήν. Δύο βόμβαι ἐρρίφθησαν ἐν 'Αμμοχώστῳ ἐναντίον στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου αἱ δὲ δυνάμεις ἀσφαλείας ἐπυροβόλησαν καὶ ἐτραυμάτισαν σοβαρῶς τὸν 27ετῆ 'Ανδρέαν Παναγιώτου Βρακᾶν. Μαχητικαὶ διαδηλώσεις συνεκροτήθησαν ἐπίσης εἰς Λάρνακα καὶ Ἅγιον 'Αμβρόσιον Κυρηνείας. 'Ανετινάχθη ἠλεκτρικὴ γεννήτρια εἰς τὸν δασικὸν σταθμὸν Χαλεύκας.

Εἰς Ἅγιον Θεόδωρον Καρπασίας ἐνέδρα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος. 'Αποτέλεσμα ὁλοσχερὴς καταστροφὴ τοῦ ὀχήματος, 3 στρατιῶται τραυματίαι.

Εἰς Ταῦρον Καρπασίας. 'Ενέδρα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος.

Εἰς 'Ερήμην Λεμεσοῦ. 'Εξ ἐνέδρας ἐφονεύθη 1 στρατιώτης καὶ ἐτραυματίσθησαν ἕτεροι 2.

Εἰς Προδρόμι - Πάφου. Βόμβαι κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος.

Εἰς Παραλίμνι. 'Ανταλλαγὴ πυρῶν μετὰ περιπόλου δυνάμεων ἀσφαλείας μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν ἑνὸς μέλους των.

2–10–58 : Εἰς Λάρνακα. 'Απὸ ρίψιν βόμβας εἷς νεκρὸς στρατιώτης.

Εἰς Λεμεσόν. Βόμβα εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον «'Ακροπόλ» μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν 8 Βρεττανῶν.

Εἰς Λεμεσόν. 'Απὸ ρίψιν βόμβας ἐτραυματίσθησαν 4 στρατιῶται.

Εἰς Πλατάνι Ἀμμοχώστου. Νάρκαι εἰς δύο στρατιωτικὰ ὀχήματα. Τὸ ἓν ἀνετινάχθη καὶ κατέπεσεν εἰς κρημνόν, τὸ δὲ ἕτερον ἀνετράπη μὲ ἀποτέλεσμα 2 νεκροὺς καὶ 2 τραυματίας στρατιώτας.

Εἰς Πυρόϊ. Ἐπίθεσις κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου.

Εἰς Μεσόγην Πάφου. Ἐξ ἐνέδρας κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος 2 νεκροὶ στρατιῶται.

Εἰς Τσάρα Ἀχερίτου Ἀμμοχώστου. Στρατιωτικὸν τζὶπ ἀνετινάχθη διὰ νάρκης καὶ ἐθρυμματίσθη. Ἐφονεύθησαν 2 καὶ ἐτραυματίσθησαν ἕτεροι 2 στρατιῶται.

Μεταξὺ Μηλιᾶς καὶ Πηγῆς Ἀμμοχώστου, ἀνετινάχθη στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον μὲ ἀποτέλεσμα 1 νεκρὸν καὶ 1 τραυματίαν στρατιώτας.

Εἰς Περιστερῶνα. Πῦρ αὐτομάτων καὶ βόμβαι ἐναντίον δύο ὀχημάτων τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

Εἰς Ἁγίαν Τριάδα. Βόμβαι ἐναντίον δύο στρατιωτικῶν ὀχημάτων.

Εἰς Ἀμμόχωστον. Πῦρ αὐτομάτων καὶ βόμβαι ἐναντίον δύο ὀχημάτων τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

Μεταξὺ Παναγιᾶς καὶ Σταυροῦ - Πάφου. Ἐξ ἐνέδρας ἐφονεύθησαν 2 καὶ ἐτραυματίσθησαν ἕτεροι 3 στρατιῶται.

3–10–58 : Ἐπίθεσις διὰ βομβῶν ἐναντίον τῶν στρατιωτικῶν καταυλισμῶν παρὰ τὰ Πολεμίδια Λεμεσοῦ μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθοῦν 2 καὶ νὰ τραυματισθοῦν 8 Βρεττανοὶ στρατιῶται.

Εἰς Λεμεσόν. Βόμβα ἐναντίον ὀχήματος μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν 1 στρατιώτου.

Εἰς Ἀχερίτου. Βόμβα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος.

Εἰς Παραλίμνι. Στρατιωτικὸν τζὶπ ἀνετινάχθη καὶ κατεστράφη τελείως μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθῇ 1 καὶ νὰ τραυματισθῇ ἕτερος Βρεττανὸς στρατιώτης.

Εἰς Κώμην Κεπὶρ καὶ Ἑπτακώμην καὶ Αἰγιαλοῦσαν. Ἐνέδρα κατὰ στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων.

Εἰς Ἀκρωτῆρι-Λεμεσοῦ. Ἐνέδρα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθοῦν 3 στρατιῶται.

Δυνάμεις ἀσφαλείας προέβησαν εἰς Ἀμμόχωστον εἰς πράξεις πρωτοφανοῦς ἀγριότητος ἐναντίον τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως κατόπιν τοῦ φόνου τῆς Ἀγγλίδος Κάτλιφ. Ἐφονεύθησαν, διαρκουσῶν τῶν Ἀγγλικῶν ὠμοτήτων, ἡ 12ετις Ἰωάννα Γεωργίου Ζαχαριάδου, ὁ 35ετὴς Παναγιώτης Χριστοδούλου ἐκ Στύλων καὶ ὁ 17ετὴς μαθητὴς τοῦ Γυμνασίου Ἀμμοχώστου, Λουκᾶς Ἀνδρέου, ἐξ Ἁγίας Νάπας. Μεταξὺ τῶν τραυματισθέντων ὑπάρχουν μερικοί, οἱ ὁποῖοι ἐδήχθησαν ὑπὸ στρατιωτικῶν σκύλων.

Εἰς Λεμεσὸν καὶ Μόρφου μαθηταὶ ὠργάνωσαν διαδηλώσεις. Αἱ δυνάμεις ἀσφαλείας ἔκαμαν χρῆσιν ροπάλων καὶ δακρυγόνων πρὸς διάλυσιν τῶν διαδηλωτῶν.

Εἰς Σκυλλούραν ἐξερράγη πυρκαϊὰ εἰς τεθωρακισμένον ὄχημα, ὑποστὰν ἀρκετὰς ζημίας.

Ἀνετινάχθη ὁ Κυβερνητικὸς δασικὸς σταθμὸς Πλατανιῶν παρὰ τὸν Ἀμίαντον.

4–10–58 : Εἰς Ἄχναν. Ἐνέδρα διὰ βομβῶν κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθοῦν 2 Βρεττανοὶ στρατιῶται.

Εἰς Αὐγόρου. Βόμβα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κυθραίας - Λευκονοίκου. Βόμβα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος.

Εἰς Νεάπολιν Λευκωσίας. Βόμβα κατὰ στρατιωτικῆς περιπόλου.

5–10–58 : Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀμιάντου - Τροόδους. Ἐνέδρα κατὰ δύο στρατιωτικῶν ὀχημάτων μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθῇ εἷς καὶ νὰ τραυματισθοῦν ἕτεροι 2 Βρεττανοὶ στρατιῶται.

Ἀλάσσα Λεμεσοῦ. Ἐνέδρα ἐναντίον δύο στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν 8 στρατιωτῶν.

Εἰς Ἅγιον Δημητριανὸν Πάφου. Ἐνέδρα ἐναντίον διερχομένης περιπόλου μὲ ἀποτέλεσμα τὸν φόνον 1 καὶ τὸν τραυματισμὸν ἑτέρου στρατιώτου.

Εἰς Χλώρακα. Νάρκη κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν 2 Βρεττανῶν στρατιωτῶν.

Εἰς Κάρμι Κυρηνείας. Στρατιωτικὸν ὄχημα ἀνετινάχθη διὰ νάρκης εἰς ἀπόστασιν 20 μέτρων. Εἶναι βέβαιον, ὅτι οὐδεὶς τούτων διεσώθη. Τὸ Κυβερνητικὸν ἀνακοινωθέν, ὁμιλεῖ περὶ ἑνὸς τραυματίου.

Εἰς Κυθραίαν. Ἐνέδρα. Κατεστράφη ὑπὸ νάρκης στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον.

Εἰς Κάτω Ζώδια. Ἐνέδρα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος, τὸ ὁποῖον κατεστράφη ὁλοσχερῶς μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθοῦν 3 καὶ νὰ τραυματισθοῦν 4 Βρεττανοὶ στρατιῶται.

Κατεστράφη ὁλοσχερῶς ὁ ἀστυνομικὸς σταθμὸς Ριζοκαρπάσου.

Ἐτέθη πῦρ εἰς τὸν δασικὸν σταθμὸν Ἁγίου Θεοδώρου Λεύκας.

6–10–58 : Εἰς Τσάδαν - Πάφου. Νάρκη κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθοῦν 3 καὶ νὰ τραυματισθῇ ἕτερος Βρεττανὸς στρατιώτης.

Εἰς Λυσὸν Πάφου. Ἐνέδρα κατὰ δύο στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθῇ 1 καὶ νὰ τραυματισθοῦν ἕτεροι 2 στρατιῶται.

Παρὰ Πύλαν Ἀμμοχώστου. Ἐνέδρα κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου.

Εἰς Παραλίμνι. Νάρκη κατέστρεψε τελείως στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον καὶ προὐξένησεν ζημίας εἰς ἕτερον. Πιστεύεται, ὅτι οὐδεὶς ἐπέζησε τοῦ πρώτου. Ἐπὶ τόπου μετέβη ἑλικόπτερον καὶ νοσοκομειακὸν αὐτοκίνητον.

Εἰς Λιοπέτρι καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λευκωσίας- Μιᾶς Μηλιᾶς. Ἐνέδραι κατὰ στρατιωτικῶν ὀχημάτων.

7–10–58 : Εἰς Σπήλια. Ἐνέδρα ἐναντίον δύο στρατιωτικῶν ὀχημάτων. Ἐφονεύθησαν 3 καὶ ἐτραυματίσθησαν 5 Βρεττανοὶ στρατιῶται.

Εἰς Ἄρδανα. Ἐνέδρα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθῇ 1 καὶ νὰ τραυματισθοῦν 3 στρατιῶται.

Παρὰ Παραμύθα. Ἐνέδρα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθῇ 1 καὶ νὰ τραυματισθοῦν ἕτεροι 2 στρατιῶται.

Εἰς Κοίλην-Πάφου. Ἐνέδρα κατὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου.

8–10–58 : Εἰς ἔξω Μετόχι. Ἐνέδρα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος.

Εἰς Λάπηθον. Ἐνέδρα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος.

Εἰς Λευκόνοικον. Ἐνέδρα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθῇ 1 καὶ νὰ τραυματισθοῦν 2 Βρεττανοὶ στρατιῶται.

9–10–58 Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σωτήρα - Παραλίμνι. Ἀνετινάχθη κατὰ τὴν διάρκειαν κέρφιου στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον.

Εἰς Διόριος κατεστράφη ραδιοσταθμὸς τῆς ΡΑΦ ἀξίας περίπου 7.000 λιρῶν.

10–10–58 : Εἰς Λευκωσίαν. Ἐπίθεσις διὰ βομβῶν κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος.

11–10–58 : Εἰς Παλαίκυθρον. Δύο τεθωρακισμένα ὀχήματα ἐνέπεσαν εἰς ἐνέδραν.

12–10–58 : Εἰς Φλαμοῦδι. Νάρκη κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθῇ 1 καὶ νὰ τραυματισθῇ ἕτερος Βρεττανὸς στρατιώτης.

Εἰς Ἀγριδάκι Κυρηνείας. Ἐνέδρα κατὰ διερχομένης περιπόλου μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθῇ 1 και νὰ τραυματισθῇ ἕτερος στρατιώτης.

Εἰς Βαρώσια καὶ Γουδὶ Πάφου. Βόμβαι κατὰ στρατ. ὀχημάτων.

Εἰς Ξυλοτύμπου. Ἐνέδρα κατὰ δύο στρατιωτικῶν ὀχημάτων. Ὑπάρχουν θύματα. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κυθραίας - Λευκωσίας. Ἐνέδρα.

13–10–58 : Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Προδρόμου - Πλατρῶν. Ἐνέδρα κατὰ στρατιωτ. ὀχήματος, μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν ἑνὸς στρατιώτου.

Παρὰ Γιαϊλὰν-Κυρηνείας. Νάρκη κατὰ διερχομένης περιπόλου μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν 3 στρατιωτῶν.

Εἰς Λάρνακα. Ἐναντίον στρατ. ὀχήματος ἐρρίφθη βόμβα μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν ἑνὸς Βρεττανοῦ στρατιώτου.

Εἰς Μόρφου ἐπυρπολήθησαν κυβερνητικὰ γραφεῖα.

Εἰς Ριζοκάρπασον, Λευκωσίαν καὶ Ἁγ. Δομέτιον. Βόμβαι ἐναντίον στρατ. ὀχημάτων.

Εἰς Λεμεσόν. Ἀπὸ ρῖψιν βόμβας ἐτραυματίσθη εἷς στρατιώτης.

Εἰς Αὐγόρου. Ἐνέδρα ἐναντίον διερχομένης περιπόλου μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν 2 Βρεττανῶν.

Εἰς Στρουμπὶ καὶ Κάτω Πάφον. Ἐνέδρα κατὰ στρατιωτικῶν ὀχημάτων.

Παρὰ Μύρτου. Ἐνέδρα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν 2 Βρεττανῶν.

Παρὰ Τραχώναν Λευκωσίας. Ἐνέδρα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος.

Παρὰ Ξυλοτύμπου. Ἐνέδρα κατὰ τριῶν στρατ. ὀχημάτων.

14–10–58 : Εἰς Λεμεσόν. Ἄγγλος λοχαγὸς ἐφονεύθη. Μεταξὺ Ἀλεθρικοῦ καὶ Ἀγγλησίδων, ἐνέδρα κατὰ στρατ. ὀχήματος μὲ ἀποτέλεσμα νὰ καταστραφῇ τοῦτο καὶ νὰ τραυματισθοῦν 3 στρατιῶται.

15–10–58 : Εἰς Λύσην. Νάρκη κατὰ ὀχήματος, μεταφέροντος 10 στρατιώτας, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀνατραπῇ τοῦτο καὶ νὰ τραυματισθῇ 1 στρατιώτης.

Συνεπείᾳ ἐκρήξεων ἐξερράγη πυρκαϊὰ εἰς τὰ Γραφεῖα τοῦ Γεωργικοῦ τμήματος τῆς Πάφου καὶ ἐπροξενήθησαν σοβαραὶ ζημίαι.

16–10–58 : Εἰς Λευκωσίαν. Βόμβαι κατὰ στρατ. ὀχημάτων. Διὰ τῶν ὅπλων ἐφονεύθη εἷς καὶ ἐτραυματίσθη ἕτερος Βρεττανός.

Εἰς Ἀχερίτου. Ἀνετινάχθη ὄχημα προσκροῦσαν ἐπὶ νάρκης. Ὑπάρχουν θύματα.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Βαρωσίων - Λευκωσίας καὶ παρὰ στρατ. καταυλισμὸν 4ου μιλιοδείκτου ἀνετινάχθη στρατ. ὄχημα.

Παρὰ Κόσην (ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λάρνακος - Λευκωσίας). Ἐνέδρα κατὰ στρατ. ὀχήματος μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθῇ 1 στρατιώτης.

Εἰς Τύμπου. Ἐπίθεσις διὰ πυρῶν κατὰ στρατ. ὀχήματος μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τραυματισθοῦν 2 Βρεττανοί.

17–10–58 : Εἰς Τύμπου καὶ Νῆσον. Στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα προσέκρουσαν ἐπὶ ναρκῶν.

Εἰς Λέσχην ΡΑΦ Λευκωσίας, ἔκρηξις βόμβας προεκάλεσε τὸν τραυματισμὸν δύο ἀεροπόρων.

Εἰς Δεκέλειαν. Δολιοφθορὰ εἰς Λέσχην ἀξιωματικῶν. Ἐπηνέχθησαν μόνον ζημίαι.

Εἰς Λευκωσίαν, Κοντέαν, Λετύμπου καὶ ὁδὸν Ἀμμοχώστου - Λάρνακος (παρὰ 3 - 4 μιλιοδείκτην) Βόμβαι ἐναντίον στρατ. ὀχημάτων.

18–10–58 : Εἰς Τσάδαν Πάφου. Στρατ. αὐτοκίνητον προσέκρουσεν ἐπὶ νάρκης.

Εἰς Ὁρμήδειαν, Κυθραίαν, Νικητάρι. Βόμβαι ἐναντίον στρατ. αὐτοκινήτου.

Εἰς Ἀθαλάσσαν ἐτέθη πῦρ εἰς ὑποστατικὸν τῆς κυβερνητικῆς ἐπαύλεως.

19–10–58 : Εἰς Σωτήραν, Ἀμμοχώστου. Στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον προσέκρουσεν ἐπὶ νάρκης καὶ κατεστράφη. Βόμβα ἐναντίον στρατιωτικῆς περιπόλου.

Εἰς Κάτω Βαρώσια. Νάρκη κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος προεκάλεσε τὸν τραυματισμὸν ἑνὸς στρατιώτου.

Εἰς Τρίκωμον. Βόμβα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος.

Κατεστράφη διὰ βομβῶν καὶ πυρκαϊᾶς ὁ κυβερνητικὸς δασικὸς σταθμὸς Κιονιῶν Μαχαιρᾶ.

20–10–58 : Εἰς Γεροσκήπου. Νάρκη κατὰ στρατ. ὀχήματος μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τραυματισθῇ 1 στρατιώτης.

Εἰς Μαραθόβουνον. Βόμβα κατὰ στρατιωτικῆς περιπόλου.

Εἰς Μαλούνταν Κλήρου. Ἐνέδρα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος, οὗτινος ἐπέβαινον 8 στρατιῶται. Τὸ ὄχημα κατεστράφη καὶ ἐτραυματίσθησαν 7 στρατιῶται.

Εἰς Ἀκρωτῆρι κατεστράφη ὁλοσχερῶς ἀεριωθούμενον τύπου «Καμπέρα».

21–10–58 : Εἰς Βαρώσια. Βόμβαι ἐναντίον στρατιωτικοῦ ὀχήματος μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τραυματισθοῦν 3 στρατιῶται.

Εἰς Ἁγ. Νικόλαον Καρπασίας. Στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον, προσκροῦσαν ἐπὶ νάρκης, κατέπεσεν ἐντὸς κρημνοῦ. Ἐφονεύθη 1 καὶ ἐτραυματίσθησαν 3 στρατιῶται.

Παρὰ Ἀκουρδάλια Πάφου. Βόμβα κατὰ στρατ. ὀχήματος μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν 2 Βρεττανῶν.

Εἰς Λάρεια καὶ Γεροσκήπου Πάφου. Βόμβαι κατὰ στρατ. ὀχημάτων.

22–10–58 : Παρὰ Κυπερούνταν. Ἐνέδρα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθοῦν 3 Βρεττανοὶ στρατιῶται. Στρατιωτικαὶ ἐνισχύσεις προστρέξασαι εἰς βοήθειαν ἐνέπεσαν εἰς αὐτὴν μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τραυματισθοῦν ἕτεροι 3 στρατιῶται.

Παρὰ Ἄσσιαν. Ἐνέδρα κατὰ διερχομένης ἐκεῖθεν περιπόλου μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τραυματισθοῦν 3 στρατιῶται.

Παρὰ Καραβᾶν Κυρηνείας. Ἐνέδρα.

Παρὰ Δάλι. Ἐνέδρα κατὰ διερχομένης περιπόλου μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθῇ 1 στρατιώτης.

Εἰς Ριζοκάρπασον. Στρατιωτικὸν ὄχημα προσέκρουσεν ἐπὶ νάρκης.

Ὑποστατικὸν τῆς Κυβερνητικῆς ἐπαύλεως Ἀθαλάσσης ἐνεπρήσθη.

23–10–58 : Εἰς Τραχῶνι Λεμεσοῦ, Ἅγ. Βασίλειον Σκυλλούρας, καὶ Πολέμι Πάφου. Ἐνέδραι.

Εἰς Ἀκάκι Λεμεσοῦ. Ἀνετινάχθη γέφυρα, ἐνῶ διήρχετο στρατ. ὄχημα.

Εἰς Παλαιχῶρι Πιτσιλιᾶς. Ἐνέδρα κατὰ στρατ. ὀχήματος. Ὑπάρχουν θύματα.

Εἰς τὸ στρατόπεδον Κόσης παρὰ Λευκωσίαν ἐξερράγη βόμβα. Προεκλήθη πυρκαϊὰ εἰς ἀντίσκηνα.

Παρὰ Φοίτην Πάφου καὶ Τσερκὲζ (Λεμεσοῦ) ἐξερράγησαν νάρκαι κατὰ διερχομένων στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων.

24–10–58 : Εἰς Λευκωσίαν. Διὰ πυρῶν, κατὰ διερχομένης ἐκεῖθεν περιπόλου, ἐφονεύθη εἷς στρατιώτης.

Εἰς Λεμεσόν. Βόμβα εἰς τὸ ξενοδοχεῖον «Μετροπόλ», ὅπου διέμενον στρατιωτικοί, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τραυματισθοῦν 5 ἐξ αὐτῶν.

Εἰς Ἁγ. Ἀνδρόνικον Ἀμμοχώστου. Ἐτοποθετήθη νάρκη, μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν ἑνὸς Βρεττανοῦ.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Καντάρας - Ἀρδάνων - Ἁγ. Ἠλία. Ἐνέδρα ἐναντίον δύο στρατ. ὀχημάτων. Τὸ ἓν κατέπεσεν ἐντὸς κρημνοῦ καὶ ἀνεφλέγη. Τούτου ἐπέβαινον 8-10 στρατιῶται, ἐξ ὧν ἐτραυματίσθησαν 8. Προσεγειώθη ἑλικόπτερον πρὸς παραλαβήν των.

Εἰς Λευκωσίαν. Παρὰ στρατόπεδον «Λούνα Πάρκ» βόμβαι κατὰ στρατ. αὐτοκινήτου ὡς καὶ εἰς ὁδὸν Λήδρας κατὰ στρατ. περιπόλου.

25–10–58 : Ἀνατίναξις διὰ νάρκης τῆς ὑπονόμου τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Αἰγιαλούσης, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθῇ εἷς καὶ νὰ τραυματισθοῦν 18 ἀστυνομικοί.

Εἰς Λευκωσίαν παρὰ Μετόχι Κύκκου. Βόμβαι κατὰ στρατ. ὀχήματος.

Εἰς Λάρνακα. Ἐπυρπολήθη αὐτοκίνητον τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

26–10–58 : Εἰς περιοχὰς Μύρτου - Κορμακίτου, Πόλεως Χρυσοχοῦς, Λύμπια, καὶ νοτίως Πάφου, ἐνέδραι κατὰ στρατ. ὀχημάτων.

Εἰς Γιόλου Πάφου. Στρατ. αὐτοκίνητον προσκροῦσαν ἐπὶ νάρκης κατέπεσεν ἐντὸς χάνδακος μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τραυματισθοῦν 2 στρατιῶται.

28–10–58 : Εἰς Μαραθόβουνον. Ἐνέδρα κατὰ τριῶν ὀχημάτων. Ἓν τούτων τεθωρακισμένον ἀνετινάχθη. Ἐτραυματίσθησαν 2 στρατιῶται.

Εἰς Ἀρεδιοῦ. Νάρκη ἀνετίναξε στρατ. αὐτοκίνητον, καταπεσὸν ἐντὸς κρημνοῦ. Ὑπάρχουν θύματα.

29–10–58 : Εἰς Ἀεροδρόμιον ΡΑΦ Λευκωσίας. Ἐξ ἐκρήξεως ὡρολογιακῆς βόμβας, τεθείσης ἐντὸς τσάντας στρατιώτου, ἐκ τῶν μεταφερομένων ἐξ Ἰορδανίας εἰς Ἀγγλίαν, προεκάλεσσε τὸν τραυματισμὸν 10 στρατιωτῶν.

Εἰς Διόριος, Λύμπια, Λακατάμιαν καὶ Φρέναρος. Ἐνέδραι κατὰ στρατ. ὀχημάτων.

30–10–58 : Παρὰ τὸ ἀκρωτήριον «Ἐλαία» Ἀμμοχώστου. Στρατ. αὐτοκίνητον προσέκρουσεν ἐπὶ νάρκης μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθοῦν 2, ὧν εἷς ταγματάρχης Πυροβολικοῦ.

Παρὰ Λύσην. Νάρκη κατὰ στρατ. ὀχήματος. Ἀποτέλεσμα τραυματισμὸς 1 στρατιώτου.

Εἰς Κώμην Κεπήρ, Φλαμοῦδι. Νάρκαι κατὰ στρατ. ὀχημάτων.

Εἰς Ριζοκάρπασον. Ἐνέδρα καὶ νάρκαι κατὰ αὐτοκινητοπομπῆς.

31–10–58 : Εἰς Ἀμμόχωστον. Διὰ πυρῶν κατὰ διερχομένης περιπόλου ἐφονεύθη 1 στρατιώτης.

Εἰς Πραστειὸν Μεσαορίας. Νάρκη κατὰ στρατ. αὐτοκινήτου.

Εἰς Ἀμμόχωστον. Ἐπυρπολήθησαν δύο αὐτοκίνητα τῆς ΝΑΑΦΙ.

Ἐξερράγη ἐμπρηστικὴ βόμβα ἐντὸς τῆς καντίνας ΝΑΑΦΙ καὶ ἑτέρα ἐντὸς κυβερνητικῆς ἀτμακάτου εἰς τὸν Λιμένα Ἀμμοχώστου.

1–11–58 : Εἰς Ἁγ. Ἀμβρόσιον. Ἐφονεύθη ἔνοπλος πράκτωρ τῆς Ἰντέλλιτζενς Σέρβις.

Εἰς Γιαϊλᾶ Κυρηνείας. Νάρκη κατὰ στρατ. ὀχήματος. Ἐφονεύθη 1 στρατιώτης.

3–11–58 : Εἰς Λευκωσίαν. Βόμβα κατὰ στρατ. ὀχήματος ἐπροξένησε σοβαρὰν βλάβην.

Εἰς Λευκωσίαν. Διὰ περιστρόφου ἐφονεύθη 1 στρατιώτης.

Εἰς Ἁγ. Ὁμολογητὰς Λευκωσίας. Διὰ περιστρόφου ἐφονεύθη 1 στρατιώτης.

Εἰς περιοχὴν νοτίως Γαλάτας (Περιοχὴ Τροόδους) Εἰς συμπλοκὴν μεταξὺ ὁμάδος ἀνταρτῶν καὶ Ἀγγλικῆς περιπόλου ἐφονεύθη Ἄγγλος ὑπολοχαγός, οὗτινος τὸ αὐτόματον συναπεκόμισαν οἱ ἡμέτεροι καὶ 4 στρατιῶται ἐτραυματίσθησαν, ὧν ὁ εἷς ἐξέπνευσε, μεταφερόμενος εἰς Πλάτρας.

Εἰς Καϊμακλί. Βόμβα κατὰ στρατ. ὀχήματος. Ἀποτέλεσμα τραυματισμὸς 2 στρατιωτῶν.

Μεταξὺ Προδρόμου καὶ Κακοπετριᾶς ἐξ ἐνέδρας ἐφονεύθη 1 στρατιώτης.

4–11–58 : Εἰς Λάρνακα. Βόμβα κατὰ στρατ. ὀχήματος.

Εἰς Λευκωσίαν. Βόμβαι ἐναντίον στρατιωτικῶν ὀχημάτων εἰς τρεῖς διαφόρους περιπτώσεις. Εἰς μίαν τούτων ἐχρησιμοποιήθησαν νεάνιδες.

5—11—58 : Μεταξὺ Τσιάτος καὶ Κνώδαρα. Νάρκη ἐναντίον στρατιωτικοῦ ὀχήματος, τὸ ὁποῖον ἀνετινάχθη εἰς ἀπόστασιν 20 μ. καὶ συνετρίβη. Τὸ ἀνακοινωθὲν ὁμιλεῖ μόνον διὰ 2 τραυματίας.
Εἰς Ἄσσιαν ἐρρίφθησαν βόμβαι κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος.
Εἰς Κοντέαν. Ἐνέδρα κατὰ στρατ. ὀχήματος.
6—11—58 : Εἰς Λεμεσόν. Διὰ πιστολίου ἐφονεύθη 1 στρατιώτης.
Εἰς Λευκωσίαν. Βόμβα κατὰ δύο στρατιωτικῶν ὀχημάτων.
Εἰς Μεσόγην Πάφου. Νάρκη κατὰ στρατ. ὀχήματος.
Εἰς Βαρώσια. Ἐπυρπολήθησαν 6 αὐτοκίνητα τῆς ΝΑΑΦΙ καὶ 1 στρατιωτικόν.
7—11—58 : Εἰς Λευκωσίαν. Διὰ πιστολίου ἐφονεύθη 1 στρατιώτης. Ρίψεις βομβῶν κατὰ στρατ. αὐτοκινήτων.
Εἰς Ἀρμενομονάστηρον περιοχῆς Χάρτζιας (Κυρήνεια) νάρκη κατὰ στρατιωτ. ὀχήματος. Ἀποτέλεσμα 2 νεκροὶ καὶ 1 τραυματίας.
Ἐπὶ ὁδοῦ Διόριος - Ἁγ. Εἰρήνη (Κυρηνείας). Ἐνέδρα κατὰ στρατιωτικῶν ὀχημάτων. Τὸ ἓν τούτων ἀνετινάχθη, καταστραφὲν ὁλοσχερῶς.
Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Γεράνι—Καντάρα. Νάρκη κατὰ στρατ. ὀχήματος, τὸ ὁποῖον κατέπεσεν ἐντὸς κρημνοῦ. Ἐτραυματίσθησαν 3 στρατιῶται.
8—11—58 : Εἰς ΝΑΑΦΙ τῆς ΡΑΦ Λευκωσίας ἀπὸ ἔκρηξιν ὡρολογιακῆς βόμβας ἐφονεύθησαν 2 καὶ ἐτραυματίσθησαν 7 στρατιῶται.
Ὁ Κυβερνήτης ἐχαρακτήρισε τὴν ἐνέργειαν ταύτην ὡς «ἀποκορύφωμα τῆς δράσεώς μας ἐντὸς τῶν στρατιωτικῶν ἐγκαταστάσεων».
9—11—58 : Εἰς Κέδαρα Πάφου. Ἐξ ἐνέδρας ἐφονεύθη 1 καὶ ἐτραυματίσθησαν 2 στρατιῶται.
Εἰς Κισσόνεργαν Πάφου. Ἐνέδρα.
Εἰς Ἀμμόχωστον. Διὰ πιστολίου ἐφονεύθη 1 στρατιώτης.
10—11—58 : Εἰς Ἁγ. Νικόλαον Ἀμμοχώστου. Νάρκη κατ' αὐτοκινήτου.
Αὐστηρόταται ἔρευναι εἰς Λευκωσίαν καὶ πλεῖστα χωρία τῆς νήσου.
Εἰς Πολεμίδια. Βόμβα κατ' αὐτοκινήτου.
Εἰς Παραλίμνι. Νάρκη κατὰ στρατ. ὀχήματος ἀνετίναξε τοῦτο. Ἐτραυματίσθησαν 5 στρατιῶται.
11—11—58 : Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πρὸς Ἀκρωτήριον Γκρέκο (παρὰ Ἀμμόχωστον). Νάρκη κατὰ στρατ. ὀχήματος. Ἐπὶ τόπου κατέφθασε νοσοκομειακόν αὐτοκίνητον.
12—11—58 : Μεταξὺ Πολυστύπου—Χανδριῶν. Ἐνέδρα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος. Τοῦτο ἀνετινάχθη ἐντὸς κρημνοῦ. Ἐφονεύθη 1 καὶ ἐτραυματίσθησαν 10 στρατιῶται.
Εἰς Λευκωσίαν. Βόμβα κατὰ στρατ. ὀχήματος.
Παρὰ Κολόσσι. Νάρκη κατὰ ὀχήματος. Ἐτραυματίσθη 1 στρατιώτης.
14—11—58 : Ἀνετινάχθη ὁ ἀστυνομικὸς σταθμὸς Καλαβασοῦ.
Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Γεράνι—Καντάρα ἀνετινάχθη ναρκοσυλλέκτης, καταπεσὼν ἐντὸς κρημνοῦ.
Παρὰ τὸ στρατόπεδον Γκόλντεν Σὰντ Βαρωσίων. Νάρκη κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος. Συνεχίζονται αἱ ἐπιχειρήσεις στρατοῦ εἰς τὴν περιοχὴν Καραβᾶ—Λαπήθου καθὼς καὶ εἰς χωρία τῆς Καρπασίας.
15—11—58 : Εἰς Ὀρὰν Λάρνακος. Νάρκη κατὰ στρατ. ὀχήματος. Ἐτραυματίσθη 1 στρατιώτης.
Παρὰ χωρίον Λάμια. Βόμβα κατὰ στρατ. ὀχήματος μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τραυματισθῇ εἷς Βρεττανός.
16—11—58 : Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Βαρωσίων—Δερυνείας. Βόμβα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος προεκάλεσε εἰς τοῦτο ζημίας.
Εἰς Λευκωσίαν. Βόμβα κατὰ στρατ. ὀχήματος, τὸ ὁποῖον ἀνετράπη. Ἐτραυματίσθησαν 4 στρατιῶται.
Ἡ Κυρήνεια ἐτέθη ὑπὸ κατ' οἶκον περιορισμόν. Αἱ ἀκταί της ἀπεκλείσθησαν ἀπὸ Βρεττανικὰ πλοῖα.
17—11—58 : Παρὰ Ἐρήμην Λεμεσοῦ. Βόμβα κατὰ στρατ. ὀχήματος.
18—11—58 : Εἰς Χάρτζιαν. Νάρκη κατὰ στρατ. ὀχήματος. Ἀποτέλεσμα 1 νεκρὸς καὶ 1 τραυματίας.
Εἰς Λευκωσίαν. Βόμβα κατὰ στρατ. ὀχήματος. Ὑπάρχουν θύματα παραληφθέντα ὑπὸ Νοσοκομειακοῦ αὐτοκινήτου. Ἐπυρπολήθησαν 3 αὐτοκίνητα.
19—11—58 : Εἰς Λευκωσίαν. Βόμβα ἐναντίον στρατιωτικῶν ὀχημάτων εἰς δύο διαφόρους περιπτώσεις.
20— 1—58 : Εἰς Βαρώσια. Βόμβα κατὰ στρατ. ὀχήματος.
Εἰς Γεροσκήπου, Πάφου. Ἐνέδρα, κατὰ διερχομένης στρατιωτικῆς περιπόλου. Ἀποτέλεσμα 1 νεκρὸς καὶ 2 τραυματίαι
21—11—58 : Εἰς Βαρώσια. Βόμβα κατὰ στρατ. ὀχήματος. Ἀποτέλεσμα 1 νεκρὸς καὶ 1 τραυματίας.
Εἰς Λευκωσίαν διὰ πιστολίου ἐτραυματίσθη 1 στρατιώτης.
22—11—58 : Εἰς Λάρνακα ἀνηγγέλθη κέρφιου νεολαίας τὸ Σαββατοκύριακον 22-23 Νοεμβρίου, ἀκυρωθὲν εἶτα. Ἀνεκαλύφθησαν βόμβαι πλησίον τοῦ γηπέδου προσγειώσεως ἑλικοπτέρου, παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ Διοικητοῦ Πάφου. Προωρίζοντο διὰ Ντάρλιγκ ἢ Κυβερνήτην.
27—11—58 : Ἔληξαν αἱ ἐπιχειρήσεις στρατοῦ εἰς τὴν περιοχὴν Πάφου ἄνευ ἀποτελέσματος. Αὗται ἀπέβλεπον εἰς σύλληψιν ἢ φόνον ΔΙΓΕΝΗ.
28—11—58 : Ἤρθη τὸ κέρφιου τῆς πόλεως Κυρηνείας. Συνεχίζεται ὁ περιορισμὸς τῆς Νεολαίας.
8—12—58 : Ἔληξαν αἱ στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κυρηνείας καὶ ἤρθη ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς περιοχῆς.
10—12—58 : Νέαι μεγάλης κλίμακος ἐπιχειρήσεις ἤρχισαν εἰς ΒΑ Κύπρον. Περιοχὴ Καλογραίας, Μάνδρες, Ἀκανθοῦ.
12—12—58 : Τὸ Λευκόνοικον συμπεριελήφθη εἰς τὴν ζώνην τῶν ἀρξαμένων ἐπιχειρήσεων εἰς ΒΑ Κύπρον.
Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λευκωσίας - Λάρνακος παρὰ Πυρόϊ ἐπυροβολήθη ἀνεπιτυχῶς στρατιωτικὸν ὄχημα.
13—12—58 : Εἰς Περιστερῶνα, Ἀμμοχώστου βόμβα κατὰ στρατιωτικοῦ ὀχήματος.

19—12—58: Εἰς Λετύμπου, Πάφου ἐτραυματίσθη Ἑλληνὶς νεᾶνις ὑπὸ Ἄγγλων στρατιωτῶν κατόπιν ἐπεισοδίου μεταξὺ τῶν κατοίκων.

Λιθοβολισμὸς στρατιωτῶν ὑπὸ γυναικοπαίδων εἰς Ζωοπηγήν.

20—12—58: Ἤρθη τὸ 10ήμερον κέρφιου εἰς Λευκόνοικον.

Εἰς Γεροσκήπου Πάφου. Αἱ γυναῖκες προέβησαν εἰς διαδηλώσεις ρίπτουσαι λίθους κατὰ στρατιωτῶν. Συνεπείᾳ τούτου ἐπεβλήθη κέρφιου.

Εἰς Ἅγιον Ἰωάννην Πιτσιλιᾶς ἤρχισαν συγκρούσεις, διαρκέσασαι ἐπὶ 4 ἡμέρας μεταξὺ στρατιωτῶν καὶ γυναικῶν. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οἱ στρατιῶται ὑπεχρέωναν ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῶν ὅπλων τοὺς κατοίκους νὰ ἀπαλείψουν ἐθνικὰ συνθήματα. Αἱ γυναῖκες ὅμως ἐπετίθεντο διὰ λίθων καὶ ἀπηλευθέρωναν τοὺς ὁμοχωρίους των. Κατὰ τῶν γυναικῶν ἐρρίπτοντο ὑπὸ τοῦ στρατοῦ δακρυγόνοι βόμβαι.

Παρὰ Γαληνοπόρνην—Καρπασίας. Ἐνέδρα. Νεκροὶ 2 καὶ τραυματίας 1.

21—12—58: Ἔκρηξις βόμβας εἰς τὸ Γραφεῖον Παιδείας Λευκωσίας. Ζημίαι.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Χανδριὰ—Ἀγρός. Εἰς ἐνέδραν ἐτραυματίσθησαν 3 στρατιῶται.

27—12—58: Ἐξηγγέλθησαν νέα φορολογικὰ μέτρα τῆς Κυβερνήσεως, ὧν αἱ εἰσπράξεις ὑπολογίζονται εἰς 1 ἑκατομ. λιρῶν πρὸς κάλυψιν δαπανῶν ἐκτάκτου ἀνάγκης.

30—12—58: Μετετράπη ἡ ποινὴ ἓξ θανατοποινητῶν ἀγωνιστῶν εἰς ἰσόβια δεσμά.

3—1—59: Εἰς Λεμεσὸν ἐπετράπη ἡ εἴσοδος στρατιωτῶν εἰς Ἑλληνικὰ Κέντρα. Οὐδὲν ἐπεισόδιον ἐσημειώθη.

7—1—59: Ἰσχυραὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις ἀσφαλείας ἀπέκλεισαν εὐρεῖαν περιοχὴν Κάμπου—Κύκκου. Συμμετέχουν ἑλικόπτερα καὶ ἐλαφρὰ ἀεροπλάνα. Ἑλικόπτερα ἀπεβίβαζον στρατιώτας εἰς κορυφὰς ὀρέων.

12—1—59: Αἱ στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις ἐπεξετάθησαν, περιλαμβάνουσαι τὴν περιοχὴν Μόρφου—Πωμοῦ—Πεντάγια—Σολιὰ—Βάσα—Λάνια—Καπηλειὸ καὶ ἐκεῖθεν πρὸς βορρᾶν μέχρι Ξεροῦ. Μεταδίδεται ἐκ Λονδίνου, ὅτι ἐντὸς τῆς περιοχῆς αὐτῆς ἀναζητεῖται ὁ ΔΙΓΕΝΗΣ. Ὁ Ντάρλιγκ ἐπαίρεται, ὅτι ἐφήρμοσε νέας μεθόδους. Αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται ἔληξαν τὴν 20ην Ἰανουαρίου ἄνευ ἀποτελέσματος.

19—1—59: Τὴν 4ην πρωϊνὴν δυνάμεις ἀσφαλείας εἰσῆλθον εἰς τὸ Χωρίον Ζωοπηγὴ Πιτσιλιᾶς καὶ ἐκύκλωσαν τὴν οἰκίαν τῆς Ἕλλης Χατζηπέτρου καί, ἀφοῦ παρεβίασαν τὴν θύραν, διέταξαν τὴν οἰκοδέσποιναν νὰ τοὺς ἀνάψῃ φωτιά. Τὴν 5.30' π.μ. ἀφίχθησαν καὶ ἄλλαι στρατιωτικαὶ ἐνισχύσεις, αἱ ὁποῖαι μετέβησαν εἰς τὸ οἴκημα τοῦ Θ.Ο.Ι. ὅπου συνέλαβον τὸν καφετζῆν, Λάμπρον Χαραλάμπους, οὗτινος, τὴν οἰκίαν ἠρεύνησαν ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἀκολούθως μετέβησαν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Ἕλλης Χατζηπέτρου, ὅπου ἐγένετο ἐξονυχιστικὴ ἔρευνα, χωρὶς νὰ ἀνευρεθῇ τὶ τὸ ἐνοχοποιητικὸν καὶ ἀπῆλθον, ἀφήσαντες ἐκεῖ τρεῖς φρουρούς. Οἱ κάτοικοι ἐξαγριωθέντες ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ στρατοῦ συνεπλάκησαν μετὰ τῶν στρατιωτῶν, οἱ δὲ στρατιῶται ἤρχισαν νὰ πυροβολοῦν. Μετὰ παρέλευσιν μιᾶς ὥρας ἔφθασε ἑλικόπτερον, μεταφέρον δυναμίτιδα. Ταύτην οἱ στρατιῶται ἐτοποθέτησαν εἰς ξυλίνην πάχνην τῆς οἰκίας Ἕλλης Χατζηπέτρου διὰ νὰ τὴν ἐνοχοποιήσουν. Παρὰ τὰς διαμαρτυρίας της ἡ οἰκία της ἀνετινάχθη. Ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῶν ὅπλων οἱ στρατιῶται τοῦ Ντάρλιγκ ὑπεχρέωσαν τὴν Χατζηπέτρου νὰ ὑπογράψῃ ἕνα «χαρτί», τὸ ὁποῖον ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἐγγράφου βεβαιώσεως, ὅτι δῆθεν εἰς τὴν οἰκίαν της ἀνεκαλύφθησαν βόμβαι. Ἐκ τῆς οἰκίας της ἐκλάπη ὡρολόγιον ἀξίας 10 λιρῶν. Ἐναντίον τῆς Χατζηπέτρου οὐδεμία κατηγορία προσήφθη. Τοῦτο ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ ἰσχυρισμὸς περὶ ἀνακαλύψεως βομβῶν ἦτο ἁπλοῦν πρόσχημα. Τὸ ἀνωτέρω κατηγγέλθη διὰ φυλλαδίου, κυκλοφορήσαντος τὴν 22 - 1 - 1959.

22—1—59: Εἰς Ἀγρὸν καὶ Ἀγρίδια προεκλήθησαν ἐπεισόδια κατόπιν ἐπιθέσεως καὶ ἀναρμόστου συμπεριφορᾶς τοῦ στρατοῦ. Οἱ κάτοικοι,—γυναῖκες καὶ ἄνδρες—τῶν χωρίων τούτων, ἐφήρμοσαν τὸ σύστημα τῆς αὐτοαμύνης καὶ ἐπετέθησαν διὰ ροπάλων καὶ λίθων κατὰ τῶν στρατιωτῶν. Ἐτραυματίσθη διὰ σφαίρας μία γυνή. Ἡ ὁρμὴ τῶν ἀμυνομένων ἦτο τοιαύτη ὥστε οἱ στρατιῶται ὑπεχώρησαν. Δακρυγόνοι βόμβαι ἐρρίφθησαν κατὰ τῶν κατοίκων ὑπὸ ἑλικοπτέρου. Τὰ ἀνωτέρω χωρία ἐτέθησαν ὑπὸ περιορισμόν. Οἱ στρατιῶται προέβησαν εἰς πρωτοφανοῦς κλίμακος ἀγριότητας. Κλιμάκιον τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, ἐξ ἰατρῶν καὶ δικηγόρων τῆς Κύπρου, μετέβη εἰς αὐτὴν τὴν 28ην Ἰανουαρίου καὶ διεπίστωσε ξυλοδαρμούς, γυμνώσεις νεανίδων κ.λ.π.

28—1—59: Διαμαρτυρία καθ' ὅλην τὴν νῆσον ἐναντίον τῶν νέων φορολογικῶν μέτρων τῆς Κυβερνήσεως.

29—1—59: Ἀνηγγέλθησαν νέαι ἐπιχειρήσεις στρατιωτῶν εἰς Καρπασίαν. Μετέχουν περὶ τοὺς 6.000 στρατιῶται μὲ ἑλικόπτερα. Ἐτερματίσθησαν τὴν 3ην Φεβρουαρίου ἄνευ ἀποτελέσματος.

Συνολικαὶ ἀπώλειαι Κυβερνητικῶν δυνάμεων

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος τῆς Ε.Ο.Κ.Α., αἱ ἐκ τῆς δράσεώς της ἀπώλειαι τῶν κυβερνητικῶν δυνάμεων, κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐκτίμησιν, ἀνῆλθον εἰς 417 νεκροὺς καὶ 702 τραυματίας.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ
ΤΗΣ ΑΓΓΛΟΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΚ ΤΩΝ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝΤΩΝ ΔΕΛΤΙΩΝ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΑΠΟ 30-6 ΜΕΧΡΙ 18-9-1958

30 – 6 – 1958

1. Ἡ βόμβα ἐναντίον τοῦ Γραφείου τύπου τοῦ Τουρκικοῦ Προξενείου ἐρρίφθη ἐκ τοῦ αὐτοκινήτου TL 782 μάρκας «Ζέφυρ», ἀνήκοντος εἰς Τοῦρκον.

2. Ὁ δολοφόνος τοῦ ὑπαλλήλου τοῦ Δημαρχείου Λευκωσίας εἶναι ὁ ἐκ Παλαικύθρου Ἀχμὲτ Χαλήλ, φανατικὸν μέλος τῆς «ΒΟΛΚΑΝ», ὡς ἀνομολογεῖ δημοσίᾳ καὶ ὁ πατήρ του.

3. Οἱ Τοῦρκοι σχεδιάζουν νὰ φονεύσουν γυναικόπαιδα, Ἄγγλους καὶ νὰ ἀποδώσουν τοῦτο εἰς τὴν ΕΟΚΑ.

Ἡ ΕΟΚΑ ἐσεβάσθη μέχρι σήμερον τοὺς ἀνυπερασπίστους καὶ ἀθώους.

4. Τὰ περιπολικὰ σκάφη τῆς περιοχῆς Ἀμμοχώστου χρησιμοποιοῦνται δι' ἐπιδρομὰς ἀπὸ Τουρκόπαιδας. Οὕτω τὴν 15ην Ἰουνίου, ἐνῶ ἦτο κέρφιου καὶ περὶ ὥραν 1.15' μ.μ. ἀτμάκατος χρώματος γκρὶ μὲ τὸ σῆμα «S» ἐξεκίνησεν ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ λιμένος καὶ μετέβη εἰς τὴν παραλίαν ΑΚΤΑΙΟΥ ὅπου ἀπεβίβασε περὶ τοὺς 10 Τουρκόπαιδας μὲ περιβολὴν μπάνιου. Ἐκεῖθεν ἐπροχώρησαν εἰς ἀκατοίκητον οἰκίαν Ἕλληνος καί, ἀφοῦ ὡμίλησαν μὲ ἀναμένοντα ἐκεῖ Ἄγγλον στρατιώτην, παρέλαβον παρὰ τούτου μεγάλον χάρτινον κιβώτιον, προϊὸν ἐκ λεηλασίας τῆς οἰκίας καὶ ἐπανέπλευσαν εἰς τὸν λιμένα.

6 – 7 – 1958

1. Τοῦρκοι τρομοκράται ἐκ Τουρκίας κυκλοφοροῦν ἐλευθέρως χωρὶς διαβατήρια ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς Ἀγγλικῆς ἀστυνομίας καὶ τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

2. Τὴν 12-6-58 συνελήφθησαν ὑπὸ στρατιωτικῆς περιπόλου δύο ἐπικουρικοί, ὁ Μουσταφᾶ Τούνι καὶ Ὀντὲρ Χουσεΐν, ἐπιβαίνοντες αὐτοκινήτου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀνευρέθη βόμβα. Οὗτοι ὡδηγήθησαν εἰς τὴν ἀστυνομίαν καὶ παρέμειναν ὑπόδικοι μέχρι 26/6. Ἐν τούτοις βραδύτερον ἀμφότεροι ἀπελύθησαν ἐπὶ ἐγγυήσει τῇ σκανδαλώδει ἐπεμβάσει τοῦ C.I.D.

3. Τὴν 12–6–58 π.μ. ἔγινε μυστικὴ σύσκεψις εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Τούρκου διοικητοῦ Βαρωσίων, Μουφτιζαντέ, εἰς ἣν ἐκτὸς τοῦ Διοικητοῦ συμμετέσχον ὁ Νιαζῆ Μουλλὰ Μανιέρα ἰατρός, Ἄγγλος ἀστυνομικὸς λοχίας καὶ 2 ἄλλοι Τοῦρκοι. Περὶ τὴν 2.30' μ. μ. ἐπηκολούθησαν τὰ ἐπεισόδια τῆς Ν. ΣΜΥΡΝΗΣ.

4. Οἱ Ἀγγλοτοῦρκοι σκηνοθετοῦν διάφορα γεγονότα διὰ νὰ συγκαλύψουν τὴν συνεργασίαν των. Οὕτω ἡ ἐξαγγελία περὶ δῆθεν εὑρέσεως βόμβας ἐπὶ τοῦ αὐτοκινήτου τοῦ Τούρκου ἀξιωματικοῦ τῆς ἀστυνομίας, Ὀσμὰν Ζεκκῆ εἰς Ἀμμόχωστον, ὡς καὶ τὰ φυλλάδια τῆς ΒΟΛΚΑΝ περὶ ἀπειλῶν ἐναντίον τούτου καὶ τοῦ Διοικητοῦ Ἀμμοχώστου Μουφτιζαντέ, ἀπεσκόπουν εἰς τὴν συγκάλυψιν ἀμφοτέρων καὶ ἰδίᾳ τοῦ Διοικητοῦ Ἀμμοχώστου, τὸν ὁποῖον ἀπεκαλύψαμεν ὡς συμμετασχόντα ἐνεργῶς εἰς τοὺς βανδαλισμοὺς τῶν Τούρκων εἰς Βαρώσια, διὰ τῆς καταστρώσεως τοῦ σχεδίου, εἰς τὸ γραφεῖόν του καὶ τῆς διαθέσεως τοῦ αὐτοκινήτου του διὰ μεταφορὰν Τούρκων.

5. Ὁ Ἄγγλος δικαστὴς Ἕλλισσον ἀπήλλαξε τρεῖς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι ἀπεδείχθη ὅτι ἔφερον τὴν 11–6–58 παρὰ τὸ χωρίον Πὲκ–Κιογιοῦ μαχαίρας. Οὗτοι παρεδέχθησαν τὴν ἐνοχήν των, ὁ κ. δικαστὴς ὅμως τοὺς ἀπήλλαξε, διότι . . . ἡ κατηγορία διετυπώθη λανθασμένως ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας, μολονότι αὕτη διετυπώθη ὀρθῶς.

6. Αἱ ἐκραγεῖσαι βόμβαι εἰς τὴν περιοχὴν Ὀλυμπιακοῦ Λευκωσίας, τὴν 4ην Ἰουλίου ἐρρίφθησαν ἀπὸ τὸ τουρκικὸν ταξὶ TL 782 καὶ τὸ ἰδιωτικὸν αὐτοκίνητον V33 ἀνῆκον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Τούρκου βοηθοῦ, ἐπιθεωρητοῦ ἀστυνομίας, Σαλὶχ Χασάν.

Μετὰ τὰς ἐκρήξεις τὸ ταξὶ TL 782 ἐστάθμευεν ἔξωθι τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ ἐπικουρικῶν παρὰ τὴν πύλην Κυρηνείας, ὁ δὲ ὁδηγὸς ἐθεάθη ὁμιλῶν μετὰ τοῦ ἀστυνομικοῦ Ἀχμὲτ Νιαζῆ.

7 – 7 – 1958

Σημαῖαι τουρκικαὶ ὑψώθησαν ἐπὶ ἁρπαγεισῶν ἑλληνικῶν οἰκιῶν καὶ δημοτικῶν ἀγορῶν.

Συνθήματα «τακσὶμ» καὶ φυλλάδια τῆς ΒΟΛΚΑΝ, καλοῦντα τοὺς Τούρκους νὰ σφάζουν τοὺς Ἕλληνας, κυκλοφοροῦν ἀνεμποδίστως.

Ὅλα αὐτὰ διὰ τὸν Ἄγγλον Κυβερνήτην εἶναι ΝΟΜΙΜΑ. . . . .

10 – 7 – 1958

Τὴν ἑσπέραν τῆς 30–6–58 εἰς τὸ χωρίον Σουσκιοῦ, Πάφου ἔλαβε χώραν ἔκρηξις, ἐξ ἧς ἐπληγώθησαν ἀρκετοὶ Τοῦρκοι. Οὗτοι μετεφέρθησαν ὑπὸ τοῦ σωφὲρ Νετσαττῆ Ραματᾶν εἰς Αὐδήμου ὅπου ἔτυχον ἰατρικῆς περιθάλψεως ὑπὸ τοῦ Τούρκου Κυβερνητικοῦ ἰατροῦ καὶ ἐνοσηλεύθησαν εἰς τουρκικὰς οἰκίας τῆς κωμοπόλεως.

Ὅταν τὰ τουρκικὰ στίφη εἰσώρμων ἐντὸς ἑλληνικῶν τομέων τῶν πόλεων διὰ νὰ φονεύσουν, λεηλατήσουν, πυρπολήσουν ναούς, αἱ δυνάμεις ἀσφαλείας ἀμερολήπτως (!) ἐνεργοῦσαι, μολονότι τεταγμέναι διὰ τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν, δὲν ἐπυροβόλησαν ἐναντίον αὐτῶν, διὰ νὰ σωθοῦν ἀνθρώπιναι ψυχαὶ καὶ περιουσίαι.

Ὅταν οἱ Ἕλληνες κάτοικοι Αὐγόρου ἐσήκωσαν ἕνα πανὶ μὲ σύνθημα διὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν θέλησίν των, αἱ δυνάμεις ἀσφαλείας ἐπυροβόλησαν στὸ «ψαχνὸ» καὶ ἐφόνευσαν δύο, ἐξ ὧν μία γύνη ἔγκυος, καὶ ἐτραυμάτισαν περὶ τοὺς 50.

Οἱ Τοῦρκοι ἐπικουρικοί, τῇ ὑποκινήσει τῶν Ἄγγλων, προκαλοῦν ἐν καιρῷ νυκτὸς καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν ἀκόμη κέρφιου, πυρκαϊὰς εἰς Ἑλληνικὰς περιουσίας. Ἐκτὸς τούτου, διὰ νὰ συλλαμβάνωνται ἀθῶοι Ἕλληνες καὶ ὁδηγοῦνται εἰς τὰ δικαστήρια, τοποθετοῦν οἱ ἴδιοι βόμβας ἐγγὺς ἑλληνικῶν οἰκιῶν καὶ ἀρχίζει τὸ ἀνθρωπομάζωμα τῶν πέριξ οἰκούντων.

Πρό τινων ἡμερῶν εἰς Λεμεσὸν ἐπικουρικοὶ ἐτοποθέτησαν περὶ τὰς 15 φιάλας βενζίνης εἰς περιοχὴν ἑλλη-

νικῶν οἰκιῶν καὶ τῶν ὁποίων τὴν ἀνακάλυψιν ὑπὸ τῶν ὀργάνων τῆς τάξεως, ἐπηκολούθησε σύλληψις 15 περιοίκων Ἑλλήνων.

Ὁ κ. Φοὺτ μὲ φαρισαϊκὴν ὑποκρισίαν διεκήρυττε:

«Ἡ Κυβέρνησις ἀνησυχεῖ σοβαρῶς διὰ τὴν κατάληψιν κενῶν οἰκιῶν ἄνευ παροχῆς τῆς σχετικῆς ἐξουσιοδοτήσεως».

Καὶ ὅμως δὲν ἔκαμε οὔτε ἁπλῆν σύστασιν εἰς τοὺς Τούρκους συνεργάτας του νὰ μὴ καταστρέφουν ἢ καταλαμβάνουν ἑλληνικὰς περιουσίας, ἐνῶ ἐξ ἀντιθέτου καθίστα ὑπευθύνους τοὺς παραιτηθέντας Ἕλληνας μουχτάρας διὰ τὴν ἀσφάλειαν Τουρκικῶν οἰκιῶν, ἐγκαταλειφθεισῶν οἰκειοθελῶς ὑπὸ Τούρκων.

15 — 7 — 1958

1. Τὴν 29/6 αὐτοκίνητον τῆς ἀστυνομίας Κυρηνείας ὑπὸ στοιχεῖα Χ.127 ὁδηγούμενον ὑπὸ τοῦ Τούρκου εἰδικοῦ χωροφύλακος Ἀχμὲτ Φαϊκ (Νο 6168) καὶ μὲ συνεπιβάτην τὸν ἐπίσης εἰδικὸν χωροφύλακα Κιασὴμ Ἀσὴμ (Νο. 6170) διένειμαν φυλλάδια τῆς ΒΟΛΚΑΝ εἰς Κυρήνειαν περὶ τὴν 10ην νυκτερινὴν ὥραν. Καὶ ὅμως οἱ χωροφύλακες οὗτοι ἐπληρώνοντο ἀπὸ τὸν Κύπριον φορολογούμενον διὰ τὴν τάξιν!!!

2. Διὰ τὴν Βόμβαν, ἡ ὁποία ἐρρίφθη ὑπὸ Τούρκων κατὰ τοῦ οἰκήματος τοῦ Μ. Σολωμίδη, ἐχρησιμοποιήθησαν δύο αὐτοκίνητα, τὸ γνωστὸν Ζέφυρ TL 782 καὶ τὸ ἐπίσης γνωστὸν V33. Ὑπεύθυνος τῆς ἐπιδρομῆς, ἦτο ὁ υἱὸς τοῦ Τούρκου ἀστυνόμου C.I.D., Σαλήκ. Καίτοι κατηγγέλθη, τὸ συμβάν, ἐν τούτοις ἡ ἀστυνομία οὐδὲν ἔπραξε κατὰ τῶν δραστῶν.

3. Τὴν νύκτα τῆς 6—7 Τοῦρκοι μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν ἀξιωματικὸν ἀστυνομίας, Ταξὶν Ἀλῆ Ριζᾶ, ἔθεσαν πῦρ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰδίου Ταξὶν Ἀλῆ Ριζᾶ, ἡ ὁποία ἦτο ἠσφαλισμένη. Ἐχρησιμοποιήθη αὐτοκίνητον τοῦ Σπέσιαλ Μπράντς μὲ ἠλλοιωμένους ἀριθμούς, μάρκας Βῶξολ, μαῦρο.

Καὶ τοῦτο κατηγγέλθη εἰς τὴν ἀστυνομίαν, ἡ ὁποία οὐδὲν ἐνήργησε.

4. Τοῦρκοι ἀξιωματικοὶ εὑρίσκονται εἰς Κύπρον καὶ κυκλοφοροῦν ὑπὸ τὰ ὄμματα καὶ τὰς «εὐλογίας» τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

5. Ὁ ὑφ' ἡμῶν φονευθεὶς ἐπικουρικὸς ἐν Λευκωσίᾳ τὴν 9ην τρέχοντος ἐκτυπήθη, καθ' ἣν στιγμὴν ἔθετε πυρκαϊὰν εἰς ἑλληνικὸν κατάστημα.

Οἱ ἐπικουρικοὶ τοῦ χωρίου Σκυλλούρα, ἀνερχόμενοι εἰς 15 περίπου, φοβερίζουν τοὺς Ἕλληνας ὅτι θὰ τοὺς σκοτώσουν.

Τὰ αὐτοκίνητα Τ 027, ΑΝ 777 καὶ V 510 ἀνήκοντα εἰς τοὺς Τούρκους τοῦ χωρίου χρησιμοποιοῦνται διὰ τὰ ἐγκληματικὰς ἐνεργείας των, ἕτερα δὲ δύο τὰ AL 600 καὶ ΑΡ 280 ἐθεάθησαν πλειστάκις μεταφέροντα Ἄγγλους καὶ Τούρκους ἐκ τοῦ χωρίου.

9 — 7 — 1958

1. Τὴν 3—7—58 ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου «ΚΑΤΤΑΡΟ» εἰς Ἀμμόχωστον ἐφορτώνοντο ἄχρηστα ὑλικὰ τοῦ στρατοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ διάφορα αἰχμηρὰ σιδηρᾶ ἀντικείμενα καὶ κατασχεθεῖσαι μάχαιραι.

Οἱ Τοῦρκοι ἐργάται ἤρχισαν νὰ ἐφοδιάζωνται μὲ αὐτὰ ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τῶν Ἄγγλων φρουρῶν. Ὁ ὑπεύθυνος τοῦ πλοίου κατήγγειλε τὸ γεγονὸς εἰς τὸν τελώνην Σόμπυ, ὁ ὁποῖος μὲ ἀδιαφορίαν ἀπήντησε: «Θὰ τοὺς πιάσω στὴν ἔξοδο!!!»

Ὅλοι οἱ Τοῦρκοι διῆλθον διὰ τῆς ἐξόδου χωρὶς οὔτε κἂν νὰ ἐρευνηθοῦν. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἕνας Ἕλλην σωφὲρ ἐπῆρε μικρὸ ἐξάρτημα διὰ τὸ αὐτοκίνητό του, Τοῦρκος ὅμως ἀστυνομικὸς τοῦ τὸ ἀφήρεσε!

2. Πακέτα τροφίμων ἔρχονται ἀπὸ τὴν Τουρκίαν πρὸς τοὺς Τούρκους τῆς Κύπρου. Ἐπὶ τούτων ὑπάρχουν τὰ συνθήματα: «Κτυπᾶτε τοὺς Γκιαούρηδες», ἀφίνονται ὅμως νὰ περνοῦν ἀνενόχλητα ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἀδεκάστων Ἄγγλων! Αὐτὰ κατὰ τὸν κ. Φοὺτ ἐπιτρέπονται διότι δὲν . . . κινοῦν τὴν ἔχθραν καὶ τὸ μῖσος μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων, ἀλλὰ τοὐναντίον συμβάλλουν εἰς τὴν γαλήνην! Ἄρθρα ὅμως ἐφημερίδων, ποὺ λέγουν τὴν πραγματικότητα, ἐνοχλοῦν τὸν κ. Φούτ. Εἶναι *ἐμπρηστικά*!

3. Ὁ Ταξὶν Ἀλῆ Ριζᾶ ἐθεάθη κυκλοφορῶν εἰς ἑλληνικὸν τομέα Λευκωσίας ἐντὸς αὐτοκινήτου ΒΑΝ μὲ ὡπλισμένους Τούρκους ἐπικουρικοὺς καὶ τρεῖς Ἄγγλους ἀλεξιπτωτιστὰς διὰ τὴν τάξιν!

4. Ἡ ἐπιδρομὴ εἰς τὸ καφενεῖον «Βόρειος Πόλος» ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Τούρκου Ἰσμαὴλ Ἀρὶφ Πετάση ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Τούρκου Σκόρδου. Ἀμφότεροι, δύο ὥρας πρὸ τῆς ἐπιδρομῆς, ἐθεάθησαν εἰς Σπέσιαλ Μπράντς.

Ὅταν μετὰ τὸ ἔγκλημα κατέφθασεν ἐπὶ τόπου ὁ βοηθὸς ἀρχιαστυνόμος Ράϊς καὶ ἤρχισαν ἔρευναι, Ἕλλην ἔδωσε πληροφορίαν ὅτι ὀλίγα μέτρα ἀπὸ τοῦ καφενείου κεῖται οἰκία, ἀνήκουσα εἰς Τοῦρκον ἐπικουρικόν, τὸ δὲ αὐτοκίνητον τῶν ἐπιτεθέντων, ἀπομακρυνόμενον ἐσταμάτησεν ἐκεῖ δι' ὀλίγα δευτερόλεπτα. Τότε ἔγινε μὲν δῆθεν ἔρευνα ἐκεῖ, χωρὶς νὰ ἀπομονωθοῦν οἱ ἔνοικοι, ἐνῶ ἓν ἄτομον ἀνενοχλήτως ἀπεμακρύνετο ἐκεῖθεν. Εἰς παρατήρησιν τοῦ Ἕλληνος, ὅτι ἓν ἄτομον ἀπεμακρύνετο πρὸς τὸ ὀπίσθιον μέρος τῆς οἰκίας μεταφέρον κάτι, ὁ υἱὸς τοῦ ἐπικουρικοῦ ἐνοίκου τῆς οἰκίας *ἐξύβρισε τὸν Ἕλληνα, παρουσίᾳ καὶ ἀνοχῇ τῶν ἀστυνομικῶν καὶ τῶν στρατιωτικῶν*.

Τὴν ἐπαύριον παρουσιάσθη εἰς τὸ C.I.D. ἐνώπιον τοῦ βοηθοῦ ἀστυνόμου Ρέϊνολτς εἷς Ἕλλην καὶ ἐζήτησε νὰ καταθέσῃ σχετικὰ μὲ τὸ ἔγκλημα. Μόλις ὅμως ἐπρόφερε τὸ ὄνομα τοῦ Ἰσμαὴλ Πετάση, ὁ Ρέϊνολτς τὸν ἀπέπεμψε.

1. Διαρκοῦντος τοῦ «κέρφιου» ὅλα τὰ καφενεῖα ἔναντι τῆς Κεντρικῆς ἀστυνομίας, παραμένουν ἀνοικτά, κυκλοφοροῦν δὲ ἐντὸς αὐτῶν μόνον Τοῦρκοι.

2. Τὴν Κυριακὴν 13—7—58 ὁ Ταξὶν Ἀλῆ Ριζᾶ μετὰ δύο ἄλλων ὡπλισμένων Τούρκων ἐπικουρικῶν ἔθεσε πῦρ εἴς τινα οἰκίαν κειμένην ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σάϊτ Πασᾶ. Ἀκολούθως ὥρμησε κατὰ τοῦ ἐκεῖ εὑρισκομένου ἑλληνικοῦ καφενείου, παρεβίασε τὴν θύραν καὶ ἤρχισε νὰ γρονθοκοπᾷ τοὺς Νεόφυτον Σάββα καὶ Χριστάκην Νικολαΐδην, τοὺς ὁποίους ἀκολούθως συνέλαβε καὶ ὡδήγησεν εἰς τὴν κεντρικὴν ἀστυνομίαν, ὅπου, χρησιμοποιήσας τὴν μαρτυρίαν τῶν δύο Τούρκων ἐπικουρικῶν, τοὺς κατηγόρησε δι' ἐμπρησμόν!!! Δὲν ἦτο ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν οὗτος προέβαινε εἰς τοιούτου εἴδους πράξεις ἐνθαρρυνόμενος ἀπὸ τὸ Σπέσιαλ Μπράντς.

Εἶναι ὁ ἴδιος, ὡς κατηγγείλαμεν, ὁ ὁποῖος ἔθεσε πῦρ εἰς τὴν ἠσφαλισμένην οἰκίαν του τὴν 4—7—58, ἀφοῦ ἀφήρεσε τὰ ἔπιπλα. Ὅταν τοῦτο κατηγγέλθη εἰς τὸν βοηθὸν ἀστυνόμον Ρέϊνολτς, οὗτος εἶπε: Don 't send such message to the control.

3. Ὁ γνωστὸς Τούνα, ὁ ὁποῖος ἔχει κατηγορηθῆ διὰ μεταφορὰν βόμβας, ἀπελύθη μὲ ἐγγύησιν τοῦ Σπέσιαλ Μπράντς. Ὑπάρχει πληροφορία, ὅτι οὗτος ἐγκατέλειψε τὴν νῆσον μὲ πλαστὸν διαβατήριον.

4. Οἱ πυροβοληθέντες παρὰ τὸ Λήδρα Πάλλας δύο Ἕλληνες, οἵτινες βραδύτερον ὑπέκυψαν εἰς τὰ τραύματά των, ἐπυροβολήθησαν ὑπὸ δύο Τούρκων, οἵτινες ἦσαν κρυμμένοι ἐντὸς τοῦ γραφείου Ταξὶ «ΝΑΤΟ», τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο ἔναντι τοῦ Police Officers Mess. Παρ' ὅλον ποὺ ἡ πληροφορία αὕτη ἐδόθη εἰς τὴν ἀστυνομίαν, ἐν τούτοις οὐδεμία ἐνέργεια ἐγένετο παρ' αὐτῆς!

5. Τὴν 16—7—58 εἰς Βαρώσια καὶ κατὰ τὴν ὥραν ἄρσεως τοῦ κέρφιου διὰ ψώνισμα, τρεῖς ἀλητόπαιδες Τοῦρκοι ἐπετέθησαν διὰ μαχαιρῶν κατὰ τῆς Ἐλπίδας Κυριάκου εἰς τὴν περιοχὴν Ν. Σμύρνης. Οἱ δρᾶσται συνελήφθησαν ὑπὸ Ἑλλήνων ἀστυνομικῶν. Ἐπειδὴ ἡ ἀπόλυσις τούτων ἐπέκειτο, διότι τὸ ἀπήτησαν οἱ Τοῦρκοι ἀστυνομικοὶ διὰ τοῦ ἀστυνόμου Ὀσμὰν καὶ Ἄγγλου ἀξιωματικοῦ τῆς ἀστυνομίας, ἠπειλήθη σύγκρουσις μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἀξιωματικῶν τῆς ἀστυνομίας.

6. Τὴν νύκτα τῆς 16—7—58, 4 Τοῦρκοι ἐπεδόθησαν εἰς καταστροφὴν ἑλληνικῶν περιουσιῶν εἰς Ν. Σμύρνην. Οὗτοι συνελήφθησαν ἐπ' αὐτοφώρῳ ὑπὸ Σκώτων στρατιωτῶν καὶ μετεφέρθησαν εἰς τὴν ἀστυνομίαν. Πρὶν ἡ διατυπωθῇ κατηγορία, ἀπελύθησαν ὑπὸ τοῦ ἀστυνόμου Ὀσμὰν καὶ τοῦ λοχίου Μουνίρ. Οἱ ἐπιδείξαντες ἀμεροληψίαν Σκῶτοι στρατιῶται μετεκινήθησαν εἰς ἄλλο μέρος, διότι φαίνεται δὲν ἦσαν κατάλληλοι διὰ τὸ ἔργον, ποὺ τοὺς ἀνετέθη.

7. Τὴν 12—7—58, 4 Ἕλληνες ἐκ Καλοψίδας ἐταξίδευαν ἐκ τοῦ χωρίου των μὲ ταξὶ πρὸς Λευκωσίαν. Οὗτοι κατεδιώχθησαν ὑπὸ τοῦ ἀνακριτοῦ Ρὶτς μὲ τοὺς σωματοφύλακάς του Σιεμέτην καὶ Κεμάλ, διὰ τοῦ αὐτοκινήτου τοῦ Ρὶτς ΑΗΟ 93 μὲ σκοπὸν νὰ τοὺς πυροβολήσουν. Τυχαίως διήρχετο ἀστυνομικὸν αὐτοκίνητον μὲ Ἕλληνα ἀστυνομικὸν καὶ τοὺς παρέλαβε διὰ νὰ τοὺς μεταφέρῃ εἰς τὸ χωρίον τους.

8. Τὸ ἀπόγευμα τῆς 12—7—58 καὶ ὥραν 11 π.μ. περίπολος στρατιωτικῆς ἀστυνομίας ἐπὶ τῆς Λεωφόρου Σαλαμῖνος Βαρωσίων, ἀνέκοψε αὐτοκίνητον ἄ ν ε υ ἀ ρ ι θ μ ο ῦ. Μόλις ἀνεκοινώθη εἰς τὴν περίπολον ὅτι ἐντὸς ἦσαν Τοῦρκοι, οὗτοι ἀφέθησαν ἐλεύθεροι.

9. Ἐντὸς τοῦ ὑπ' ἀριθμ. AL 229 ὀχήματος γενομένης ἐρεύνης, ἐνευρέθη «κουνιά», καὶ συνελήφθησαν οἱ ἐπιβαίνοντες τούτου. Ὁ ἐπιβαίνων τοῦ αὐτοκινήτου, Γραμματεὺς τῆς Σ.Π.Ε. Γαλάτειας, Χαλὴλ Μουλλὰ καὶ οἱ συνεπιβάται του ἀ φ έ θ η σ α ν ἐ λ ε ύ θ ε ρ ο ι, διότι φαίνεται τοιαῦτα φονικὰ ὄργανα ἐπιτρέπεται νὰ φέρωνται ὑπὸ τῶν Τούρκων.

10. Τὸ ἀπόγευμα τῆς 12—7—58 ὁ εἰδικὸς χωροφύλαξ Σιεμέτης ἐπυροβόλησεν ἀνεπιτυχῶς παρὰ τὸ 4ον μίλιον τῆς ὁδοῦ Βαρωσίων—Λευκωσίας, ἐναντίον Ἕλληνος. Ὁ τελευταῖος κατήγγειλε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν ἀστυνομίαν, ἀλλὰ ὁ ὑπεύθυνος τοῦ σταθμοῦ, Τοῦρκος ἀστυνομικὸς δὲν ἔλαβεν ποσῶς ὑπ' ὄψιν τὴν καταγγελίαν.

11. Τὴν 14—7—58 εἰς Περιστερωνοπηγὴν ἐπεβλήθη κέρφιου καὶ ἐγένετο παράταξις τῶν κατοίκων διὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῶν δραστῶν φόνου δύο Τούρκων ἐκ Σανταλάρι. Οἱ Ἀγγλοτοῦρκοι μὲ πρωταγωνιστὴν τὸν Τοῦρκον ἀστυνομικὸν λοχίαν Λευκονοίκου Σατίκ, ἐπεστράτευσαν ἕνα παιδὶ 11 ἐτῶν, υἱὸν κάποιου Τούρκου Πιππάλη ἐκ Σαντιλάρι, διὰ νὰ «ἀναγνωρίσῃ» τοὺς δράστας. Ὁ λοχίας Σατὶκ ὑπέδειξε κάποιον Παναγὴν Ζηντίλην ἐκ Περιστερώνας εἰς τὸν ὑπεύθυνον Ἄγγλον ἀξιωματικὸν καὶ ἀκολούθως εἰς τὸν 11ετῆ Πιππάλη καθὼς καὶ εἰς τὸν γαμβρὸν τούτου. Ἐν συνεχείᾳ ὁ γαμβρὸς τοῦ Πιππάλη ἐπῆρε τὸν μικρὸν ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸν ὡδήγησε πρὸς τοὺς παραταχθέντας, ὁ δὲ μικρὸς ἐπροχωροῦσε χωρὶς νὰ κοιτάξῃ κανένα. Τότε, ὁ συνοδεύων αὐτὸν γαμβρός του τοῦ εἶπε: «Ψήλωσε πάνω γυιέ μου καὶ θῶρε τους καλὰ μὲς τὰ μάθκια»: Ὅταν ἔφθασαν κοντὰ στὸν Παναγῆ, ὁ μικρὸς πέρασε χωρὶς νὰ τὸν ὑποδείξῃ. Τότε ὁ συνοδεύων τὸν μικρὸν τὸν ἐσταμάτησε καὶ τοῦ εἶπε: «Τοῦτος εἶναι ὁ Παναῆς». Ὁ δὲ μικρός, ἀφοῦ ἠρώτησε τὸν γαμβρόν του, ὑπέδειξε τότε τὸν Παναγῆ Ζηντίλην, ὅστις καὶ συνελήφθη. Ἀμέσως ὁ λοχίας Σαντὶκ ἐκάλεσε διὰ τηλεβόα ὀνομαστικῶς τοὺς δύο ἀδελφοὺς τοῦ Παναγῆ καὶ κάποιον ἄλλον Σταυρῆν, τοὺς ὁποίους καὶ συνέλαβε. Οἱ ἀνωτέρω συνελήφθησαν μὲ πρόγραμμα νὰ ἐνοχοποιηθοῦν, ἐπειδὴ εἷς τῶν ἀδελφῶν Ζηντίλη ἔχει ἐνοικιασμένον τὸ παρὰ τὸ Σαντιλάρι τσιφλίκι, ἀνῆκον εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπήν.

18 — 7 — 58

Ἡ δυὰς ΦΟΥΤ — ΚΕΝΤΡΙΟΥ ἐφεῦρε τὸ σύστημα τῆς ἀνατινάξεως κτιρίων ὑπὸ τὸ πρόσχημα δῆθεν ἀνευρέσεως ἐντὸς βομβῶν, μὴ δυναμένων νὰ μετακινηθοῦν, ἐνῷ εἰς τὴν πραγματικότητα πρόκειται περὶ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, τὰς ὁποίας ο ἱ ἴ δ ι ο ι ο ἱ Ἄ γ γ λ ο ι τ ο π ο θ ε τ ο ῦ ν.

Ἔτσι ἀνετινάχθη πρὸ ἡμερῶν τὸ οἴκημα τῆς «Ἀνορθώσεως» εἰς Βαρώσια.

Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν δύο Ἄγγλων στρατιωτῶν, εἰς ἀντίποινα τῶν δολοφονιῶν εἰς Αὐγόρου, συνελήφθη ὁ Παραλιμνίτης, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνεκοινώθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, ὅτι θὰ κάμουν ἐρεύνας καὶ ἐὰν βροῦν β ό μ β ε ς θ ὰ ἀ ν α τ ι ν ά ξ ο υ ν τ ὸ κ τ ί ρ ι ο ν (δηλαδὴ ἦσαν βέβαιοι ὅτι θὰ εὕρισκον, ἀφοῦ θὰ τὰς ἐτοποθέτουν οἱ ἴδιοι).

Ἐν τῷ μεταξὺ στρατιῶται διέρρηξαν τὸ οἴκημα καὶ ἐπὶ μίαν περίπου ὥραν ἔσπαζαν ὅ,τι εὕρισκον.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἡ Ἐπαρχιακὴ Ἐπιτροπὴ ἀσφαλείας κατέστρωνε τὰ σχέδιά της συνεννοουμένη τηλεφωνικῶς μετὰ τῶν κ. Φοὺτ καὶ Κέντριου.

Ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἐπαρχιακῆς ἔλαβε τηλεφώνημα, τὸ ὁποῖον τοῦ ἔλεγε: «Ἐν τάξει ἐξηγήθηκα καὶ ὁ Ταγματάρχης Χάρισον θὰ παραλάβῃ τὰς ἐκρηκτικὰς ὕλας ἀπὸ τὸν Ταγματάρχην. . . . .»

Παρελήφθησαν δὲ 4 κιβώτια ἐκρηκτικῶν ὑλῶν ἀπὸ τὸ στρατόπεδον 4ου μιλίου, μάλιστα δὲ μία ράβδος δυναμίτιδος, ληφθεῖσα ἐκ κιβωτίου, ὅταν τὸ μετέφεραν, ἔπεσεν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ κρατοῦντος αὐτήν.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν ἔφθασε καὶ ὁ Κέντριου, οἱ δὲ στρατιῶται ἐπεδόθησαν εἰς τ ὴ ν ἀ ν ό ρ υ ξ ι ν ὀ π ῶ ν διὰ τὴν τοποθέτησιν τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, π ο ὺ μ ε τ έ φ ε ρ α ν, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν διάρρηξιν παρακειμένων καταστημάτων διὰ νὰ εἶναι ὅλα ἕτοιμα διὰ τὴν νυκτερινὴν λεηλασίαν.

Κατὰ τὸ σκάψιμον τῶν τοίχων τοῦ οἰκήματος πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν βομβῶν ὑπεχώρησε μέρος τοῦ τοίχου καὶ παρ' ὀλίγον νὰ κατεπλάκωνε φρουρὸν στρατιώτην.

Ἐπειδὴ ὅμως θὰ ἤρχοντο δημοσιογράφοι, αἱ Ἀρχαί, διὰ νὰ τοὺς δείξουν, ὅτι ἦτο ἐπικίνδυνον νὰ ἀνέβουν ἐπάνω, ὁπότε θὰ ἔβλεπαν τὴν σκηνοθεσίαν, προεκάλεσαν δύο μικρὰς ἐκρήξεις, ὥστε νὰ δικαιολογῆται ἡ ἄρνησίς των νὰ ἐπιτρέψουν τὴν ἄνοδον τῶν δημοσιογράφων καὶ νὰ δικαιολογῆται συγχρόνως τὸ ἐπιχείρημά των περὶ

ἐπικινδύνου μετακινήσεως τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν. Ἔτσι ἔγινε ἡ πυροδότησις παρουσίᾳ τοῦ φιλάθλου Διοικητοῦ Μουφτιζαντὲ καὶ Κέντριου.

20 – 7 – 58

1. Τὴν 12–7–58 συνελήφθησαν εἰς Βαρώσια ὑπὸ τῆς Στρατιωτικῆς ἀστυνομίας 4 Τοῦρκοι, εἰς τὴν κατοχὴν τῶν ὁποίων ἀνευρέθησαν μάχαιραι,. Οὗτοι μετεφέρθησαν εἰς τὴν ἀστυνομίαν ὁπόθεν ἀπελύθησαν μετὰ 15΄ χωρὶς νὰ τοὺς προσαφθῇ κατηγορία. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν συνελήφθησαν καὶ 4 Ἕλληνες ἐκ Βαρωσίων χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ τίποτε εἰς βάρος των. Οὗτοι μετεφέρθησαν εἰς τὸ στρατόπεδον Καραόλου!

2. Τὴν 16–7–58 ὥραν 20.35΄ τρεῖς Τοῦρκοι ἀστυνομικοὶ ἐπιβαίνοντες τοῦ ἀστυνομικοῦ αὐτοκινήτου AG 338 διερχόμενοι ἐκ τῆς Πλατείας ῾Αγ. Ζώνης Βαρωσίων ἤρχισαν πυροβολοῦντες ἐναντίον τῶν οἰκιῶν, διὰ νὰ περιφρουρήσουν τὴν ἀσφάλειαν τῶν κατοίκων καὶ νὰ ἐπιβάλουν τὸν νόμον καὶ τὴν τάξιν!

1. Τὴν 26–7–58 δύο Τοῦρκοι εἰδικοὶ χωροφύλακες, ὁ λοχίας Μουσταφᾶ Ντουνιὰ καὶ ὁ ᾿Οντὲρ Χουσεῖν προσήχθησαν πρὸ τοῦ εἰδικοῦ δικαστηρίου Λευκωσίας καὶ κατηγορήθησαν ἐπὶ κατοχῇ μιᾶς βόμβας καὶ ἀριθμοῦ σφαιρῶν. Καίτοι ἡ κατηγορία διὰ τὸ ἀδίκημα τοῦτο εἶναι φυλάκισις ἰσοβίων δεσμῶν, ἐν τούτοις ὁ εἰδικὸς δικαστὴς ἀφῆκε τοὺς κατηγορουμένους ἐλευθέρους ἐπὶ ἐγγυήσει μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς δίκης των καὶ μάλιστα ἄνευ ἐγγυητοῦ.

῾Ο ἕτερος τῶν δύο ἐπικουρικῶν, ὁ Ντουνιά, ἐπωφελούμενος τῆς ἄκρως μεροληπτικῆς αὐτῆς στάσεως, δὲν προσῆλθεν εἰς τὸ δικαστήριον κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ἡμέραν τῆς δίκης καὶ κατά τινας πληροφορίας διέφυγεν εἰς Τουρκίαν.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἷς Ἕλλην, ἡλικίας 70 ἐτῶν, πάσχων ἐκ κήλης καὶ ἄλλων ἀσθενειῶν, βαρυνόμενος μὲ κατηγορίαν κατοχῆς τεμαχίου θρυαλλίδος, μήκους 6 ἰντσῶν καὶ ἐλαχίστης ποσότητος ἐκρηκτικῆς ὕλης, διετάχθη, ὅπως παραμείνῃ ὑπὸ κράτησιν μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς δίκης του «λόγῳ τῆς σοβαρότητος τῆς ὑποθέσεως», ὡς ἀνέφερεν ὁ εἰδικὸς δικαστής!

2. Τὴν 15–7–58 καὶ ὥραν 23ην εἰς τὸ χωρίον ᾿Αφάνεια κατοικούμενον ἀπὸ Ἕλληνας καὶ Τούρκους ἐξερράγη βόμβα εἰς τὴν τουρκικὴν συνοικίαν, πέντε λεπτὰ μετὰ τὴν ἄφιξιν ἀστυνομικοῦ αὐτοκινήτου μὲ ἐπικουρικούς. ᾿Αφυπνισθέντες οἱ κάτοικοι εἶδον τὸ χωρίον περικυκλωμένον ἀπὸ Τούρκους ἐπικουρικοὺς καὶ Ἄγγλους στρατιώτας, μερικοὶ δὲ τούτων ἔσπευσαν ματαίως νὰ κρούσουν τὸν κώδωνα τῆς ἐκκλησίας, διότι τὸ σχοινίον τοῦ κώδωνος δὲν ὑπῆρχε.

᾿Αντιληφθέντες τὴν σκηνοθεσίαν οἱ κάτοικοι δὲν ἐξῆλθον τῶν οἰκιῶν των πρὸς ἀπογοήτευσιν τῶν ᾿Αγγλοτούρκων. Κατὰ τὴν ἀποχώρησίν των ἕνας Τοῦρκος ἠκούσθη λέγων: «Θὰ τοὺς τὸ ἔκαμε κανένας δικός μας χαμπάρι γιὰ νὰ μὴ βγῇ κανένας χριστιανὸς ἔξω».

Οἱ ἀκόλουθοι Τοῦρκοι συνελήφθησαν, διότι εἰς τὴν κατοχήν των ἀνευρέθησαν βόμβαι. 1) ᾿Εμβὲρ Χουσεῖν 2) Βεβὰτ Ριφὰτ 3) Τζεμὰλ Μουσταφᾶ 4) ᾿Εσρὲφ Χουσεῖν καὶ 5) Κεμὰλ Χασάν.

Οὗτοι τελοῦν μὲν ὑπὸ κράτησιν, ἐπιχειρεῖται ὅμως νὰ τοὺς προσαφθῇ κατηγορίᾳ ὄχι ἐπὶ κατοχῇ βομβῶν, ἀλλὰ ὡς μελῶν τῆς Τ.Μ.Τ.

7 – 8 – 58

᾿Απὸ τοῦ Νοεμβρίου 1956 μέχρι σήμερον προσήχθησαν ἐνώπιον ΜΟΝΟΝ τοῦ εἰδικοῦ δικαστηρίου Λευκωσίας, βαρυνόμενοι μὲ διαφόρους κατηγορίας, ΦΟΝΟΥ, ΚΛΟΠΗΣ, ΛΕΗΛΑΣΙΑΣ, ΟΠΛΟΦΟΡΙΑΣ κ.τ.λ., περὶ τοὺς ΤΡΙΑΚΟΣΙΟΥΣ Τοῦρκοι ἀστυνομικοί, ἐξ ὧν τὰ τρία τέταρτα περίπου, ἐπικουρικοὶ καὶ εἰδικοὶ χωροφύλακες.

᾿Εὰν λάβωμεν ὑπ᾿ ὄψιν καὶ τὰς προσαφθείσας κατηγορίας ἐναντίον Τούρκων ἀστυνομικῶν καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις, πρέπει νὰ ἀναβιβάσωμεν τὸ σύνολον τούτων εἰς 600 περίπου.

Πλὴν τούτων ὅμως ὑπάρχουν καὶ πράξεις Τούρκων ἐπικουρικῶν, τὰς ὁποίας αἱ ᾿Αρχαὶ συνεκάλυψαν, διότι δὲν συνέφερε νὰ ἀποκαλυφθοῦν οἱ δρᾶσται, ὡς οἱ ἐμπρησμοὶ ὑπὸ Τούρκων ἀστυνομικῶν ῾Ελληνικῶν περιουσιῶν κατὰ τὴν διάρκειαν κέρφιου.

Καὶ ὅμως εἰς τούτους ἡ Κυβέρνησις Κύπρου ἐνεπιστεύθη τὴν τήρησιν τοῦ νόμου καὶ τῆς τάξεως!!!

18 – 9 – 1958

᾿Απὸ τὰς Κεντρικὰς ἀποθήκας Δημοσίων Ἔργων ἀφαιροῦνται καθημερινῶς σωλῆνες καὶ «πάσα» σωλήνων. Τὴν φρούρησιν τούτων ἔχουν ἀναθέσει εἰς ἐπικουρικούς.

Τὴν 31ην Αὐγούστου ὁ Ἄγγλος διευθυντὴς τῶν Δημοσίων Ἔργων ἀνεκάλυψε μέγαν ἀριθμὸν τῶν κλαπέντων ὑλικῶν εἰς τουρκικὸν νεκροταφεῖον.

Αἱ ἀρχαὶ ἐξετάζουν τὴν ὑπόθεσιν!

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ Κ. Λ. Π.

ΟΜΑΔΕΣ ΑΝΤΑΡΤΩΝ ΚΑΙ ΔΟΛΙΟΦΘΟΡΑΣ

Α. ΑΝΤΑΡΤΙΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ

Ὁμὰς Αὐξεντίου. Εἰς τὸν Αὐξεντίου, ὅστις εἶχεν ἐγκλωβισθῆ εἰς τὴν περιοχὴν Καραβᾶ—Λαπήθου, ἔδωσα ἐντολὴν νὰ μετακινηθῇ μετὰ τῆς ὁμάδος του εἰς τὴν περιοχὴν Καλογραίας—Ἁγ. Ἀμβροσίου, διότι εἰς ταύτην παρουσιάζοντο εὐνοϊκαὶ συνθῆκαι διὰ δρᾶσιν. Ἀποστολὴ τῆς ὁμάδος καθωρίσθη ἡ προσβολὴ ἐξ ἐνέδρας τῆς ἐπ' αὐτοκινήτων στρατιωτικῆς περιπόλου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἁγ. Ἀμβροσίου—Ἁγ. Ἐπικτήτου. Ἐδόθη ἐντολὴ ὅπως αὕτη συνδυασθῇ μὲ καταστροφὰς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ καί, ἐὰν παρίστατο ἀνάγκη, μὲ προσβολὴν τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Ἁγ. Ἀμβροσίου.

Μετὰ τὴν ἀνωτέρω ἐνέδραν καθωρίσθησαν ὡς σκοποὶ ἡ προσβολὴ ἀστυνομικῶν σταθμῶν τῆς περιοχῆς, καὶ ἀνατινάξεις ἐπὶ τῶν ὁδῶν κατὰ διερχομένων στρατιωτικῶν καὶ ἀστυνομικῶν αὐτοκινήτων.

Ὁμὰς Λεύκας. Εἰς τὴν ὁμάδα Λεύκας ἐδόθη ἐντολὴ ὅπως στήσῃ ἐνέδραν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λεύκας—Καλοπαναγιώτη μεταξὺ τοῦ 37ου καὶ 38ου μιλιοδείκτου. Ἡ ὁμὰς μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐνέδρας ταύτης θὰ ἀπεσύρετο εἰς τὴν περιοχὴν Κάμπου—Σταυρός. Ἡ ὁμὰς Λεύκας συνεχωνεύθη ἀκολούθως, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου 1955, καὶ ὑπήχθη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς ὁμάδος Κύκκου, ἥτις ἀπετελέσθη ἀπὸ τοὺς δραπετεύσαντας τὴν 23ην Σεπτεμβρίου 1955 κρατουμένους εἰς τὸ Φρούριον Κυρηνείας καὶ οἵτινες ἦσαν κυρίως στελέχη τῆς ὀργανώσεως συλληφθέντα ἐν Λευκωσίᾳ.

Ὁμάδες Πιτσιλιᾶς. α. Ἀνταρτικαὶ ὁμάδες. Εἰς Πιτσιλιὰν ὑπῆρχον δύο ἀνταρτικαὶ ὁμάδες συνολικῆς δυνάμεως 16 ἀνδρῶν. Εἰς ταύτας ἀνετέθη ἐνέδρα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κυπερούντας—Χανδριῶν (Βορείως Κυπερούντας). Ἡ ὁμὰς αὕτη ἀκολούθως θὰ μετεκινεῖτο βορείως εἰς τὴν περιοχὴν Σπήλια—Κούρταλι—Καννάβια. Μετέπειτα ἀποστολή: Ἐὰν δὲν ἐπιέζετο εἰς τὴν ἀνωτέρω περιοχήν, θὰ εἶχε νὰ παρασκευάσῃ ἐνέργειαν παρενοχλήσεως τοῦ ἀντιπάλου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κυπερούντας—Καρβουνᾶ ἢ Κακοπετριᾶς—Καρβουνᾶ. Ἐὰν ἡ πίεσις ἦτο σοβαρά, θὰ εἶχε νὰ προπαρασκευάσῃ ἀπὸ τοῦδε ἐνδεχομένην μετακίνησιν εἰς τὰς περιοχὰς Νοτίως καὶ Νοτιοδυτικῶς τῆς Κακοπετριᾶς ἢ τῶν Λαγουδερῶν—Πλατανίτσας.

β. Ὁμάδες δολιοφθορῶν ὑπαίθρου. Ἐδημιουργήθησαν περὶ τὰς 15 τοιαύτας μὲ ἀποστολὴν τὸν ἔλεγχον τῶν ὁδῶν:

Ἀμίαντος—Καρβουνᾶς—Κυπεροῦντα καὶ ἐκεῖθεν πρὸς Πολύστυπον ἢ Ἀγρὸν ἢ Λίμνες.

Ἀπὸ τοῦ 40ου μιλιοδείκτου τῆς ὁδοῦ Κακοπετριᾶς—Καρβουνᾶ καὶ εἶτα

—Σπήλια—Κούρδαλι—Καννάβια.

—Σπήλια —Λαγουδερὰ—Ἄλωνα—Ἀσκᾶς—Παλαιοχῶρι.

—Καλὸ Χωριὸ—Ζωοπηγὴ—Ἁγ. Θεόδωρος—Παπούτσα.

—Σαϊτᾶς—Καρβουνᾶς.

Ὁ ἔλεγχος τῶν ἀνωτέρω ὁδῶν θὰ ἐπεζητεῖτο δι' ἀνατινάξεων καὶ ἐνεδρῶν εἰς ἐκλεγησόμενα σημεῖα.

Αἱ ἀνωτέρω ὁμάδες εἶχον ἀρκετὸν ὑλικὸν διὰ δολιοφθορὰς καθὼς καὶ χειροβομβίδας, κατασκευασθείσας ἐπὶ τόπου. Ἑκάστη εἶχε μελετήσει χώρους δι' ἐνέδρας ἐπὶ τῶν δρομολογίων, τὰ ὁποῖα τοὺς καθωρίσθησαν.

Ὁμὰς Κακοπετριᾶς. Ἡ ὁμὰς αὕτη ἤρχισε μόλις νὰ συγκροτῆται, καὶ συμμετέσχε εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ μῆνα Νοέμβριον δι' ἐνεδρῶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κακοπετριᾶς—Καρβουνᾶ.

Β' ΟΜΑΔΕΣ ΔΟΛΙΟΦΘΟΡΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΑΙΘΡΟΥ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ.

Λευκωσία. Μετὰ τὰς συλλήψεις ἀρκετῶν στελεχῶν καὶ μελῶν, ἡ Λευκωσία διέθετε πέντε ὁμάδας κρούσεως. Ὡς στόχοι τῶν ὁμάδων ἐπελέγησαν: Τὸ Γραφεῖον Δημοσίων Πληροφοριῶν, Περίπτερον παρὰ τὴν πύλην Πάφου δι' αὐτοκίνητα ἀστυνομίας καὶ Πυροσβεστικῆς, ὁ Ἀστυνομικὸς σταθμὸς παρὰ τὴν ὁδὸν πρὸς Λάρνακα, οἱ Στρατῶνες Γούσλεϋ, τὸ Σάϊπρους Ρόγιαλ Ἐντζηνίαρ, τὸ Βρεττανικὸν Ἰνστιτοῦτον, ἡ Κεντρικὴ ἀστυνομία Λευκωσίας καὶ ὁ Ραδιοσταθμὸς Ἀθαλάσσας.

Βαρώσια—Ἀμμόχωστος. Ὁ τομεὺς οὗτος ἀναδιοργανωθεὶς ἦτο ὁ ἰσχυρότερος ὅλων περιλαμβάνων 16 ὁμάδας δολιοφθορῶν, τόσον ἐντὸς τῆς πόλεως ὅσον καὶ εἰς τὴν ὕπαιθρον. Ὡς ἀντικειμενικοὶ σκοποὶ τοῦ τομέως ἐτέθησαν: Εἰς τὴν περιοχὴν Βαρωσίων, ἐνέδραι ἐκτὸς τῆς πόλεως, ὁ Κεντρικὸς ἀστυνομικὸς Σταθμός, ἡ ΝΑΑΦΙ, ἡ Στρατιωτικὴ Ἀποθήκη Κομπάουντ, ἡ ὁπλαποθήκη 17 Κόϋ καὶ τὸ Στρατόπεδον Γκόλντεν Σάντ.

Εἰς τὴν ὕπαιθρον ἐπαρχίας Ἀμμοχώστου. Οἱ ἀστυνομικοὶ σταθμοὶ Σταυροῦ, Τρικώμου, Γιαλούσης, Παραλιμνίου, τὸ Φυλάκιον ἐλέγχου εἰς Ἄχναν, ὁ Ἀστυνομικὸς Σταθμὸς Ἄχνας, ἡ ἀποθήκη Βενζίνης ἐπισταθμίας Δεκελείας, τὸ Ἀγγλικὸν κατάστημα Γκάρντεν Σιόπ, τὸ Μιλίταρι Πολὶς καὶ ὁ δεύτερος Σταθμὸς Ἀσυρμάτου. Ἀπεφασίσθη ὡσαύτως ὅπως ὑπὸ τῶν εἰρημένων μονάδων στηθοῦν ἐνέδραι: Παρὰ τὸ ἔννατον μίλιον τῆς ὁδοῦ Ἀμμοχώστου—Λευκωσίας, κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ πρὸς Κάτω Βαρώσια, ἐπὶ τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ Λευκωσίας—Ἀμμοχώστου (παρὰ τὴν Κοντέαν) καὶ παρὰ τὸν Ἀστυνομικὸν Σταθμὸν Παραλιμνίου.

Λ ά ρ ν α ξ. Ὁ τομεὺς ἐντὸς τῆς πόλεως Λάρνακος δὲν κατώρθωσε νὰ ἀναδιοργανωθῇ διὰ σοβαρὰν δρᾶσιν, λόγῳ συλλήψεως καὶ τοῦ νέου τομεάρχου περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου. Εἰς τὸν τομέα τοῦτον ἀνετέθησαν οἱ στόχοι: ΝΑΑΦΙ, Ἀποθῆκαι Δεκελείας καὶ οἴκημα Φόρου Εἰσοδήματος.

Εἰς τὴν ὕπαιθρον τῆς ἐπαρχίας Λάρνακος ὡς στόχοι ὡρίσθησαν: Μηχανὴ ἀντλιοστασίου παρὰ τὸ Μαρόνι καὶ ἐνέδρα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λευκάρων — Σκαρίνου.

Λ ε μ ε σ ό ς. Ἐντὸς τῆς πόλεως ὑπῆρχον 4 ὁμάδες καὶ ἕτεραι δύο ἐφεδρικαί. Ὡς στόχοι ἐπελέγησαν: Ἡ ἀποθήκη Στρατοῦ, ἡ οἰκία τοῦ Ἄγγλου Διοικητοῦ Ἀεροπορίας Λεμεσοῦ καὶ ἡ ΝΑΑΦΙ.

Εἰς τὴν ὕπαιθρον τῆς ἐπαρχίας Λεμεσοῦ. Ὠργανώθησαν δύο ὁμάδες μία εἰς τὴν περιοχὴν Σαϊτᾶ καὶ ἑτέρα εἰς Ὄμοδος. Εἰς ταύτας ὡρίσθησαν ὡς στόχοι: Ἡ πηγὴ ὕδατος Κισσούσης, ἐξ ἧς ἐφωδιάζετο ἡ ἐπισταθμία Ἐπισκοπῆς, αἱ διασωληνώσεις Κισσούσης, ἡ πηγὴ ὑδρεύσεως Πολεμιδιῶν καὶ ἡ Ἐπισταθμία Ἐπισκοπῆς. Ἀνετέθησαν δὲ αἱ ἑξῆς ἐνέδραι: Παρὰ τὸ 24/5 μίλιον τῆς ὁδοῦ Λεμεσοῦ—Σαϊτᾶ—Ἀμιάντου καὶ τὸ 20/4 μίλιον τῆς ὁδοῦ Λεμεσοῦ—Ὁμόδος—Πλατρῶν.

Κ υ ρ ή ν ε ι α. Εἰς τὴν ὁμάδα Κυρηνείας ὡρίσθησαν ὡς στόχοι: Οἰκίαι ὅπου μένουν Ἄγγλοι στρατιῶται, λέμβοι τοῦ Ἀγγλικοῦ Κλάμπ καὶ τὸ Χάρμπαρ Κλάμπ.

Π ά φ ο ς. Ὁ τομεὺς οὗτος, μετὰ τὴν σύλληψιν τῆς ἐκεῖ ὁμάδος μετὰ τοῦ φορτίου ὁπλισμοῦ τοῦ ἱστιοφόρου «Ἅγιος Γεώργιος», ἤρχισε νὰ ἀνασυγκροτῆται διὰ δρᾶσιν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Αὐγούστου 1955. Καθωρίσθησαν ἀποστολαὶ καὶ ἀπεστάλη ὁ Ἔφεδρος Ἀνθ/γὸς Ἰωάννης Κατσούλης, διὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν τομεάρχην εἰς τὴν ἐπιλογὴν καὶ μελέτην τῶν στόχων.

Αἱ καθορισθεῖσαι ἀποστολαὶ ἦσαν: Προσβολὴ Ἀστυνομικῶν Σταθμῶν, προσβολὴ κατὰ τὴν νύκτα στρατιωτικῶν καταυλισμῶν ὡς καὶ ἐνέδραι κατ' αὐτοκινήτων μεταφερόντων στρατὸν καὶ Ἀστυνομίαν. Καταστροφαὶ ἐπὶ ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι ἄγουν πρὸς τοὺς ἀνωτέρω προσβλητέους στόχους. Καταστροφὴ τοῦ τηλεφωνικοῦ δικτύου προσβλητέων ἀστυνομικῶν σταθμῶν καὶ στρατιωτικῶν καταυλισμῶν, ἀπασχόλησις δι' ἐκρήξεων κ.λ.π. τῆς ἀστυνομίας Κτήματος.

Η ΚΥΠΡΟΣ ΩΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΒΑΣΙΣ

Οἱ πολιτικοστρατιωτικοὶ κύκλοι τῶν συντηρητικῶν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν μίαν ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΝ — ΠΕΡΙΠΑΤΟΝ, διὰ νὰ βγάλουν συμπεράσματα περὶ τῆς ἀξίας τῆς Κύπρου ὡς στρατιωτικῆς βάσεως εἰς μέλλουσαν σύρραξιν!

Δὲν πρόκειται νὰ ἀναπτύξωμεν ἐν πλάτει τὸ ζήτημα τοῦτο, καθότι αἱ ἀπόψεις μας ἐξετέθησαν ἄλλοτε ἐκτενῶς εἰς μελέτην, ἡ ὁποία ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν «ΕΣΤΙΑΝ» Ἀθηνῶν ἐδημοσιεύθη δὲ καὶ εἰς τὸ βιβλίον τοῦ κ. Α. ΚΥΡΟΥ «Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ». Αἱ εἰς τὴν μελέτην ταύτην ἐκτεθεῖσαι ἀπόψεις μας παραμένουν ἀναλλοίωτοι καὶ μᾶλλον ἐνισχυμέναι, λόγῳ τῆς αὐξήσεως τῆς ἰσχύος τῶν ἐπιθετικῶν μέσων εἰς μέλλοντα πόλεμον καὶ τῆς ὁλοὲν ἐντεινομένης προσπαθείας τῆς Ρωσίας ὅπως διεισδύσῃ εἰς Μ. Ἀνατολήν.

Θὰ θέσωμεν, πρὸς τοῦτο, ἓν ἁπλοῦν ἐρώτημα ὥστε νὰ εἶναι ἀντιληπτὸν ἀπὸ τὸν πιὸ ἁπλοϊκόν.

Ἐὰν ἀντίπαλος εἰς τὴν Μεσόγειον δὲν ἦσαν οἱ Ἄραβες, ἀλλὰ ἰσχυρά τις δύναμις π.χ. ἡ Ρωσία, διαθέτουσα εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Μ. Ἀνατολῆς καὶ τῆς Μεσογείου ἀεροπορικὰς δυνάμεις ἂν ὄχι ὑπερτέρας, τοὐλάχιστον, ἴσας πρὸς τὰς χρησιμοποιηθησομένας ὑπὸ τῶν Δυτικῶν δυνάμεων, καθὼς καὶ ὑποβρύχιον στόλον, τότε θὰ ἠθέλαμεν μίαν ἀπάντησιν εἰς τὰ κάτωθι:

1. Ποία θὰ ἦτο ἡ τύχη τῶν ὀλίγων ἀεροδρομίων τῆς Κύπρου, ἀνεπτυγμένων ἐντὸς τοῦ περιωρισμένου χώρου μερικῶν ἑκατοντάδων τετραγωνικῶν μιλίων;

Ἡ ἀπάντησις δίδεται εὔκολα, ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τί ὑπέστησαν τὰ ἀεροδρόμια τῆς Αἰγύπτου, τῶν ὁποίων αἱ συνθῆκαι προσβολῆς εἶναι ἀσυγκρίτως δυσχερέστεραι παρὰ τῶν τῆς Κύπρου.

2. Ποία θὰ ἦτο ἡ τύχη τῶν περιφήμων στρατιωτικῶν ἐγκαταστάσεων, αἱ ὁποῖαι δίδουν τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι κατεσκευάσθησαν περισσότερον διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ψυχαγωγίαν τῶν στρατιωτῶν καὶ τὸ «εὖ ζῆν» τούτων παρὰ νὰ συνδυάσουν, ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον, μίαν φυσικὴν ἄμυνάν των;

Ἡ ἀπάντησις εἶναι, ὅτι ἐντὸς ἐλαχίστων ἡμερῶν δὲν θὰ ὑφίσταντο καὶ θὰ ἐγκαταλείποντο.

3. Θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ προσορμισθοῦν εἰς οἱονδήποτε μέρος τῆς Κύπρου πολεμικὰ πλοῖα ἢ καὶ νηοπομπαὶ διὰ μεταφορὰν στρατευμάτων, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει λιμήν, ἀλλὰ οὔτε κἂν ὅρμος, προστατευόμενος διὰ φυσικῆς καὶ τεχνητῆς ἀμύνης;

Αὐτὰ τὰ ὀλίγα καὶ ἁπλᾶ ἐρωτήματα θὰ ἠθέλαμεν νὰ ἀπευθύνωμεν εἰς τοὺς κενοὺς ἐγκεφάλους τῶν συντηρητικῶν χωρὶς νὰ ὑπεισέλθωμεν εἰς γενικωτέραν στρατηγικὴν μελέτην; μὲ τὴν ἑξῆς προσθήκην:

Ἡ Κύπρος καὶ ἐὰν ἀκόμη ἦτο δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ ἀπὸ μερικοὺς ὡς στρατιωτικὴ βάσις, αὐτὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σταθῇ μ ε τ ὸ ν Ἀ ρ α β ι κ ὸ ν κ ό σ μ ο ν ἀ ν τ ί π α λ ο ν κ α ὶ μ ὲ Ἑ λ λ ά δ α ὄ χ ι σ ύ μ μ α χ ο ν. Αὐτὸ ἴσως εἶναι καὶ τὸ σοβαρότερον ἐπιχείρημά μας.

Ἡ Κύπρος ἀποτελεῖ τὸν τελευταῖον κρίκον τῆς ἁλύσεως τῶν Ἑλληνικῶν νήσων ἀπὸ Κρήτης μέχρι Καστελλορίζου καὶ ὅταν ὁ κρίκος αὐτὸς ἀ π ο κ ο π ῇ, θὰ ἀπομονωθῇ τελείως.

Ὑπάρχει ὅμως καὶ μία ἄλλη πλευρὰ τοῦ ζητήματος.

Εἰς μίαν σύρραξιν ἐν Μ. Ἀνατολῇ μεταξὺ Μ. Δυνάμεων, δι' ἐξυπηρέτησιν τῶν ἰμπεριαλιστικῶν σκοπῶν τῆς Ἀγγλίας, τί χρεωστεῖ ὁ Κυπριακὸς λαὸς νὰ κινδυνεύῃ, νὰ ὑποφέρῃ, νὰ ὑφίσταται στερήσεις; Οἱ Ἄγγλοι κατέσπειραν τὰς στρατιωτικὰς των ἐγκαταστάσεις καὶ ἐπισταθμίας, λαβόντες ὑπ' ὄψιν κυρίως τὴν ψυχαγωγίαν των, πέριξ τῶν μεγάλων πόλεων, οὕτως ὥστε εἰς περίπτωσιν βομβαρδισμοῦ ἀπὸ ἀέρος, τοὐλάχιστον, τὸ 1/3 τοῦ πληθυσμοῦ της θὰ εὑρίσκεται ὑπὸ τὸν ἐφιάλτην τῆς καταστροφῆς καὶ θὰ εἶναι οὗτος ὑπόχρεως νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν στέγην του. Περὶ τούτου ἄλλως τε προειδοποιήθη ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν Ἀρχῶν

Ἡ Κύπρος δὲν πρόκειται νὰ γίνῃ ὁλοκαύτωμα διὰ τὰ ἰμπεριαλιστικὰ σχέδια τῶν Ἄγγλων. Θὰ πολεμήσῃ ἐν ἀνάγκῃ, ἀλλὰ μόνον παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Δυνάμεων τῆς προστασίας τῆς Ἐλευθερίας καὶ ἀφοῦ προηγουμένως ἀποκτήσῃ καὶ τὴν ἰδικήν της ἐλευθερίαν.

Ε.Ο.Κ.Α. — Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ

ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ - ΒΙΑΙΟΠΡΑΓΙΑΙ ΚΑΙ ΒΑΝΔΑΛΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΑΓΓΛΩΝ

1. ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ ΒΑΣΩΣ ΛΟΙΖΑ ΕΚ ΤΡΙΚΩΜΟΥ

Ἐνδεικτικὰ τῆς σκληρότητος καὶ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦν συστηματικῶς ἐν Κύπρῳ οἱ Βρεττανοὶ ἀνακριταί, εἶναι τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα προέκυψαν κατὰ τὴν δίκην τῆς 22ετοῦς Βάσως Λοϊζᾶ ἐκ Τρικώμου. Ἡ δίκη ἤρχισε τὴν 4ην Μαΐου 1957 εἰς Λευκωσίαν πρὸ τοῦ εἰδικοῦ δικαστοῦ Τζὼν καὶ ἐπερατώθη τὴν 21ην Μαΐου. Κατὰ τὴν δίκην ταύτην ἦλθον εἰς φῶς λεπτομέρειαι τῶν κακοποιήσεων, τὰς ὁποίας ὑπέστη ἡ κατηγορουμένη ὡς καὶ τῶν αὐθαιρεσιῶν τῶν ὀργάνων τῶν Δυνάμεων Ἀσφαλείας. Παρ' ὅλον ὅτι τὰ κατατεθέντα ἦσαν τόσον πειστικά, ὁ Δικαστής, διὰ νὰ παρακάμψῃ τὸν σκόπελον, ἀπεφάνθη, ὅτι ἡ κρίσις περὶ τοῦ βασίμου τῶν διατυπωθεισῶν κατηγοριῶν ἐπὶ κακοποιήσει ἐναπόκειται εἰς τὸν Κυβερνήτην καὶ μόνον. Προφανῶς ὅμως καὶ ὁ ἴδιος δὲν ἀμφέβαλλε διὰ ταύτας, δι' ὃ καὶ δὲν κατεδίκασε τὴν Λοϊζᾶ εἰς ποινὴν ἄλλην, ἀλλ' ἠρκέσθη νὰ τὴν δεσμεύσῃ μὲ ἐγγύησιν ἐκ £ 100 ἐπὶ ἓν ἔτος. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δίκης ἀπεκαλύφθη, ὅτι ἡ Λοϊζᾶ ἐγυμνώθη εἰς τὰ κρατητήρια ὑπὸ τοῦ Λοχίου Λήτς, ὅστις, ἐπειδὴ ἐκείνη προσεπάθει νὰ συγκρατήσῃ τὰ τελευταῖα ἐσώρουχά της, τῆς τὰ κατεξέσχισε. Ὑπεβλήθη εἰς μακρὰς ἀνακρίσεις 4-7,30 ὡρῶν, τὰς νυκτερινὰς ὥρας, καθ' ἃς ἐκτυπήθη μὲ δερματίνην λωρίδα. Ἐτοποθετήθησαν μολυβδοκόνδυλα μεταξὺ τῶν δακτύλων τῶν χειρῶν της, μεθ' ὃ συνεπιέσθησαν ὑπὸ τῶν βασανιστῶν τὰ δάκτυλά της. Τὰ ἴχνη τῶν τοιούτων κακώσεων ἦσαν ἐμφανῆ καὶ μετὰ πάροδον τετραμήνου περίπου ἀπὸ τῆς συλλήψεώς της.

2. ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΚΩΣΤΑ ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ ΕΞ ΑΓΙΟΥ ΜΑΜΑΝΤΟΣ

«...... Ὅταν μὲ πῆραν ἐκεῖ, τότε ὁ Τσούκας—Κύπριος συνεργαζόμενος μὲ τὰς Δυνάμεις Ἀσφαλείας—μοῦ εἶπεν ἢ θὰ μιλήσῃς ἢ θὰ πεθάνῃς. Τώρα εἶναι ὁ τελευταῖος ἀσπασμός. Πάλιν τοῦ εἶπα, ὅτι δὲν ἤξερα τίποτε. Τὰ χέρια μου ἐξακολουθοῦσαν νὰ εἶναι δεμένα. Ὁ Τσούκας τότε μοῦ ἐκατέβασε τὸ παντελόνι καὶ τὸ σώβρακον, μὲ ἐπῆρεν ἀπὸ τὴν κεφαλήν, μὲ ἔσκυψε μέσα εἰς τὸ μπάνιο καὶ ἐφώναξε δύο ἄλλους νὰ μὲ βιάσουν. Μετὰ ἤρχισαν νὰ μὲ κτυποῦν εἰς διάφορα μέρη τοῦ σώματος. Μὲ ὡδήγησαν ἔπειτα εἰς ἕνα δωμάτιον, ὅπου ἐκρατεῖτο ὁ Ἀνδρέας Καραολῆς ἀπὸ τὸ Παλαιοχῶρι...

Τὴν 21ην Φεβρουαρίου μὲ ἐπῆρεν ἕνας Ἄγγλος ἀπὸ τὸ δωμάτιον ἐκεῖνο καὶ μὲ ὡδήγησεν εἰς τὸ ἴδιον δωμάτιον, ὅπου μὲ ἐκτύπησαν τὴν πρώτην ἡμέραν. Ἐπῆρεν ἕνα πιστόλι καὶ μὲ ἀπειλοῦσεν ὅτι θὰ μὲ ἐφόνευεν, ἐὰν δὲν ὡμιλοῦσα. Μὲ ἔστησεν στὸν τοῖχο καὶ μὲ κτυποῦσε στὸ στῆθος καὶ στὸν στόμαχον παίρνοντας φόραν...

Τὴν 23ην Φεβρουαρίου, ἡ ὥρα 9. π.μ. περίπου, μὲ ὡδήγησαν πάλιν εἰς τὸ σπίτι ὅπου ἐκακοποιήθην καὶ προηγουμένως. Ἕνας Ἄγγλος ἀνακριτής, ψηλὸς μὲ γυαλιά, μοῦ ἔκανε διαφόρους ἐρωτήσεις καὶ μὲ ἐκτύπησε. Μετὰ διέταξε νὰ μὲ δέσουν πάνω σὲ μιὰ καριόλα.

Ἐπῆραν 4 - 5 μαντηλάκια καὶ μοῦ ἐκάλυψαν τὸ στόμα καὶ τὴν μύτην. Ἤρχισαν νὰ μοῦ ρίχνουν νερὸ πάνω στὰ μαντήλια, ἐνῶ συγχρόνως μὲ κτυποῦσαν στὸν στόμαχον καὶ ἔστριβαν τοὺς ὄρχεις. Δὲν μποροῦσα νὰ ἀναπνεύσω. Μὲ ἔλυσαν ἀπὸ τὴν καριόλαν καὶ μὲ ὡδήγησαν σὲ ἄλλο σπίτι, ὅπου ἔμενε καὶ ὁ Χαράλαμπος Ζένιος, ὁ ὁποῖος ἦτο κρατούμενος καὶ μοῦ ἀνέφερεν, ὅτι ἐκτυπήθη καὶ αὐτός».

3. ΜΕΡΙΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑΣ ΒΙΑΙΟΠΡΑΓΙΑΣ ΤΩΝ ΑΓΓΛΩΝ

Α. Κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις εἰς περιοχὴν Σολέας Μαραθάσας, τὸν Νοέμβριον 1956, εἰς Γαλάταν. Ἐπυροβολήθησαν δύο παιδιά, ὁ Κυριάκος Μηνᾶς ἐτῶν 6 καὶ ἕτερον ἐτῶν 8. Τὸ πρῶτον ἐπληγώθη εἰς τὴν κοιλίαν καὶ τὸ ἄλλο στὴν κεφαλήν. Ἐκλάπησαν κότες καὶ κουνέλια. Ἀπὸ τὸν ὀρνιθῶνα τοῦ Ἀθανάση Γαβριὴλ ἐκλάπησαν 6 κότες.

Εἰς Τεμπριά. Ἐξηναγκάσθησαν οἱ χωρικοὶ νὰ δώσουν ζῶα διὰ μεταφορὰν τροφίμων. Ἀφοῦ δὲ μετέφεραν τὰ πράγματά των, οἱ στρατιῶται διὰ διασκέδασιν ἐπυροβόλησαν καὶ ἐφόνευσαν ἕνα ὄνον ἀνήκοντα εἰς τὸν Κυριάκον Καισούρη.

Μεθυσμένοι στρατιῶται κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς ἔμπαιναν σὲ σπίτια καὶ ἐτρόμαζαν τὶς γυναῖκες. Εἰς τὴν Λούλαν Πρωτοπαπᾶ, τῆς ὁποίας ὁ σύζυγος ἀπουσίαζε, ἐπρότειναν χρήματα δι' ἀνήθικον σκοπόν.

Κλοπαὶ στρατιωτῶν ἐγένοντο εἰς τὰ χωρία Καλιάνα, Φλάσου.

Β. Τὴν 1-2-57 Τοῦρκοι ἀστυνομικοὶ καὶ Ἄγγλοι στρατιῶται ἐπυροβόλησαν καὶ ἐφόνευσαν τὸν Χρῆστον Κύρην ἀπὸ Τεμπριὰ καὶ ἐτραυμάτισαν σοβαρῶς τὸν Μιχαλάκην Χρίστον ἀπὸ τὴν Εὐρύχου, καθ' ἣν στιγμὴν οὗτοι ἔσπευδον νὰ προφθάσουν αὐτοκίνητον γιὰ νὰ μεταβοῦν στὰ χωρία των.

Γ. Κατὰ τὰς ἐρεύνας εἰς Πιτσιλιά, κατὰ τὸ πρῶτον δεκαήμερον Ἰανουαρίου, οἱ ἄρρενες κάτοικοι χωρίων τινῶν ὑπεχρεώθησαν νὰ παραμείνουν γονατιστοὶ εἰς τὸ ὕπαιθρον μὲ ὑψωμένας τὰς χεῖρας, καθ' ἣν στιγμὴν ἔπιπτε ἐπ' αὐτῶν ραγδαία βροχή.

Δ. Ἄγγλος στρατιώτης ἀφώδευσε καὶ ἐμόλυνε τὸν Ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου ἐν Λευκωσίᾳ. Αἱ Ἀρχαὶ ἠρκέσθησαν εἰς τὸ νὰ ζητήσουν συγγνώμην διὰ τὴν βδελυρὰν πρᾶξιν.

Ε. Κατὰ τὴν διάρκειαν κέρφιου εἰς τὸ χωρίον Λύση τὴν 17-8-56 ἐπικουρικοὶ περιέζωσαν τὴν οἰκίαν τῆς Μαργαρίττας Παναγῆ καὶ ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τούτων Νιβζάτ μὲ ἕνα Ἄγγλον Λοχίαν ἀφήρεσαν ἐκ τῆς οἰκίας ποσὸν £ 31 καὶ μετάξι. Κατόπιν καταγγελίας τῆς παθούσης ἀνευρέθησαν τὸ μὲν μετάξι εἰς τὸν Νιβζάτ, τὰ δὲ χρήματα ἐπὶ τοῦ Ἄγγλου Λοχίου.

Αἱ κλοπαὶ ἄλλως δὲν εἶναι μεμονωμένα γεγονότα. Βάσει ἐπισήμων στοιχείων τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 1341 στρατιωτικοῦ δελτίου κατὰ τὸ ἑξάμηνον ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1956 - 30 Ἰουνίου 1956 τὸ στρατοδικεῖον Κύπρου κατεδίκασε 40 περιπτώσεις κλοπῶν στρατιωτῶν κατὰ Κυπρίων.

4. ΟΙ ΙΕΡΟΣΥΛΟΙ

Παρὰ τὸ χωρίον πενταλιὰ τῆς ἐπαρχίας Πάφου καὶ εἰς τὴν τοποθεσίαν Σύντης ὑπάρχει ἐκκλησία τοῦ Ἁγ. Νικολάου, ἀνήκουσα εἰς τὴν Μονὴν Κύκκου. Κατὰ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Ἰανουαρίου, ὅτε στρατὸς

ἐσύχναζε εἰς τὴν ἀνωτέρω περιοχήν, στρατιῶται κατεβίβασαν τὰς εἰκόνας ἐκ τοῦ τέμπλου καὶ τὰς ἔκαυσαν, ἴσως διὰ νὰ ζεσταθοῦν. Ἀφέθησαν μόνον αἱ εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ καὶ Παναγίας. Ε.Ο.Κ.Α.

5. ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΒΑΝΔΑΛΙΣΜΟΙ

Κατὰ τὰ κέρφιου, ποὺ ἐπεβλήθησαν εἰς τὰ χωρία Οἶκον καὶ Καλοπαναγιώτην, τὴν 13-11-56, διεπράχθησαν τὰ κάτωθι ὑπὸ τῶν δυνάμεων τῆς βίας καὶ τυραννίας:

Ὁ ὑπεύθυνος ἀξιωματικὸς τοῦ PINEWOOD ὡμίλησε πρὸς τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου Οἶκος καὶ τοὺς εἶπε ὅτι «τὰ ἴχνη τῶν τρομοκρατῶν τοὺς ὡδήγησαν μέχρι τοῦ λόφου ὕπερθεν τοῦ χωρίου των καὶ ὅτι «διψᾶ αἷμα».

Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἔρευναν εἰς Οἶκον οἱ στρατιῶται ἔσπασαν ἑρμάρια, ἐξέσχισαν φορέματα, ἔσπασαν δαμιτζάνες πλήρεις ἐλαίου καὶ ζιβανίας, ἐχάλασαν στέγες, ἀνέμιξαν ἄχυρον σὲ πίθον κρασιοῦ. Στὸ σπίτι τοῦ συλληφθέντος Χριστοδούλου Ἐγγλέζου, δασοφύλακος, προυξένησαν ζημίας £ 500.- κατὰ τοὺς μετριωτέρους ὑπολογισμούς. Τοῦ ἔσπασαν καὶ μίαν καινουργῆ ραπτομηχανήν. Ἄλλο σπίτι μὲ μεγάλας ζημίας στὸν Οἶκον εἶναι τοῦ Δημοσθένη Χριστοδούλου.

Ἐκ τοῦ χωρίου Οἶκος συνελήφθησαν οἱ Χριστόδουλος Ἐγγλέζος, δασοφύλαξ καὶ ὁ Πέτρος Μενελάου, κτίστης κα ἱμετεφέρθησαν εἰς PINEWOOD. Μετὰ τὴν ἀπόλυσίν των ὁ Χριστ. Ἐγγλέζος εἶχε ἐπὶ τοῦπροσώπου του ἐμφανῆ σημεῖα κακώσεων, τοῦ δὲ Πέτρου Μενελάου εἶχαν ἀφαιρέσει ἕνα ὄνυχα τῆς χειρός του μὲ τανάλια καὶ συνεπείᾳ τούτου τὸ χέρι του μολύνθηκε. Ὁ Χρ. Ἐγγλέζος, ὅταν ἀφέθη ἐλεύθερος, ἔτυχε ἑνὸς μηνὸς ἀδείας ὑπὸ τοῦ Ἀρχιδασονόμου δι' ἀνάρρωσιν.

Εἰς Καλοπαναγιώτην ὑπεχρέωσαν πρῶτα ὅλους τοὺς κατοίκους νὰ ἀφαιρέσουν παπούτσια, κάλτσες, σάκκους καὶ τρικὰ καὶ νὰ κάθηνται ἔτσι χάμω σὲ ὑγρὸ ἔδαφος ἐκεῖνο τὸ παγωμένο πρωϊνό. Οὔτε οἱ ἱερεῖς δὲν ἐξηρέθησαν. Τὸν Παπᾶ Χαράλαμπον Ξάνθον, ἕνας στρατιώτης τὸν πῆρε ἀπὸ τὴν μέση καὶ ἄλλος τοῦ ἐτράβηξε καὶ τοῦ ἔβγαλε τὶς ποδίνες, τοῦ πέταξαν τὸ καλημαῦχι καὶ τὸν ὑπεχρέωσαν νὰ γονατίσῃ χαμαί, παρ' ὅλον ὅτι εἶναι 75 ἐτῶν.

Ξυπόλητοι οἱ κάτοικοι Καλοπαναγιώτη ὑπεχρεώθησαν νὰ χοροπηδοῦν, νὰ ἔχουν ἀνυψωμένας τὰς χεῖρας, νὰ γονατίζουν. Κάθε μαρτύριον διήρκει 45-50 λεπτὰ μὲ διαλείμματα ἐκ 10-15 λεπτῶν. Πλεῖστοι ἐγρονθοκοπήθησαν. Ὡρισμένοι ὑπεχρεώθησαν νὰ ξαπλώσουν πρηνεῖς καὶ νὰ ἐγγίζουν τὸ μέτωπόν των εἰς τὴν γῆν καὶ τὶς μύτες τῶν ποδιῶν των. Στρατιῶται κάποτε ἐκαβαλλίκευαν ἐπ' αὐτῶν, ὅταν εὑρίσκοντο εἰς αὐτὴν τὴν στάσιν. Τὸ περισσότερον ξύλο ἔφαγαν οἱ Ἀνδρέας Κιτρόμηλος, Ἠλίας Κουτρουλᾶς, Ἰωάννης Μηλίκουρος, Ἀνδρέας Πεδουλιώτης, Εὐαγόρας Σάββα, Νίκος Σοφοκλέους, Ἀνδρέας Κέρβερος.

Στὶς 4 μ.μ. ἀφέθησαν ὅλοι ἐλεύθεροι χωρὶς νὰ γίνῃ καμμία σύλληψις. Τοὺς ἐτονίσθη δὲ πὼς οἱοσδήποτε εἶχε παράπονον μποροῦσε νὰ τὸ κάμῃ στὸν Διοικητὴν Λεύκας ἢ στὴν ἀστυνομίαν.

Τὴν ἑπομένην μικτὴ ἐπιτροπὴ τῶν χωρίων Οἶκος καὶ Καλοπαναγιώτη ἐπεσκέφθησαν τὸν Διοικητὴν Λεύκας, ἀλλ' ἠρνήθη νὰ τοὺς δεχθῇ παραπέμψας αὐτοὺς εἰς τὴν ἀστυνομίαν διὰ νὰ πάρουν τὴν ἀπάντησιν, πὼς μόνον ὁ Διοικητὴς μπορεῖ νὰ τοὺς ἀκούσῃ. Ἡ ἐπιτροπὴ τῶν δύο χωρίων ἀπετελεῖτο ἀπὸ τοὺς Ἀντώνην Μαυρουδῆν, Σοφοκλῆν Πογιατζῆν, Π. Ἀντώνη ἐκ Καλοπαναγιώτη καὶ Ἰωάννην Ἀντωνιάδην καὶ Ἀνδρέαν Κασιουλῆ ἐξ Οἴκου. Ἀργότερον στάλθηκε ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ὁ Γεωργικὸς Λειτουργὸς Λεύκας καὶ ἐξετίμησε τὶς ζημιές, μέχρι σήμερον ὅμως οὐδεμία ἀποζημίωσις ἐδόθη.

Ὁ ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς κατοίκων, Ἀντώνης Μαυρουδῆ μετέβη στὴν ἀστυνομία Λεύκας διὰ νὰ δώσῃ κατάθεσιν διὰ τὸ ξύλον, ποὺ ἔφαγε διὰ νὰ πάρῃ τὴν ἀπάντησιν ὅτι «μόνον μία ὑπόθεσις ὑπάρχει, ὅτι εἷς Ἄγγλος ἐφονεύθη».

Τὴν ἑπομένην τοῦ κέρφιου ὁ Διοικητὴς Λεύκας ἐπεσκέφθη ὡρισμένας οἰκίας διὰ νὰ ἰδῇ τὰς ζημίας. Εἰς συγκέντρωσιν ὅλων τῶν κατοίκων ἀπαντῶν εἰς παράπονά των εἶπε ὅτι «ἐὰν πηγαίνατε στὸν Πολύστυπον, θὰ βλέπατε πολὺ μεγαλύτερες ζημιές». Ε.Ο.Κ.Α.

ΤΑ ΚΡΗΣΦΥΓΕΤΑ ΤΗΣ Ε.Ο.Κ.Α.

Ἡ γνώμη τοῦ βοηθοῦ Ἀρχιαστυνόμου ΡΟΒΙΝΣΟΝ, ἡ ὁποία ἀναφέρεται εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 5 «Δελτίον Ἐπιχειρήσεων» τῆς 3/2/57, καὶ τὸ συνημμένον εἰς τοῦτο Παράρτημα «Κρησφύγετα Ε.Ο.Κ.Α.» εἶναι ἡ ἀκόλουθος:

«Τὰ κρησφύγετα τῆς Ε.Ο.Κ.Α. εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ ἀνακαλυφθοῦν. Εἶναι καλὰ κρυμμένα καὶ εἰς βάθος 8-9 ποδῶν, εἰς σήραγγα ὁδηγοῦσαν εἰς τὸ κρησφύγετον. Ἄλλη μέθοδος εἶναι τὸ σκέπασμα μιᾶς ὀπῆς εἰς τὸν τοῖχον μὲ ἕνα κρεμαστὸν ντουλάπι ἢ ἡ χρησιμοποίησις τοῦ δαπέδου μιᾶς ντουλάπας ὡς σκέπασμα τῆς ὀπῆς τοῦ κρησφυγέτου.

Ἄλλο κάλυμμα εἶναι ἡ πλάκα τοῦ τζακιοῦ μὲ φωτιὰ ἐπάνω σ' αὐτήν.

Ἐν ὀλίγοις γιὰ νὰ γίνῃ ἀποτελεσματικὴ ἔρευνα πρέπει ὅλα τὰ πράγματα τοῦ σπιτιοῦ νὰ βγοῦν ἔξω. Οἱ στρατιωτικοὶ ἀνεκάλυψαν ἕνα κρησφύγετον μετρώντας τὰς ἐξωτερικὰς διαστάσεις ἑνὸς τοίχου καὶ συγκρίνοντας αὐτὰς μὲ τὰς ἐσωτερικὰς ἐπιμετρήσεις.

Εἰς τὸ χωρίον Σαράντι εὑρέθη κρησφύγετον κάτω ἀπὸ τὰ χωμάτινο δάπεδο τοῦ σπιτιοῦ ἑνὸς Ἱερέως. Συνήθως δὲν ὑπάρχει ἀερισμὸς εἰς τὰ κρησφύγετα αὐτὰ οὔτε ἀνοίγματα.

Τὸ ἔγγραφον «Κρησφύγετα Ε.Ο.Κ.Α.» ἔχει ὡς ἑξῆς:

29 Ἰανουαρίου 1957

Συνδυασμένη πτέρυξ πληροφοριῶν
Γραμματεία C.T.W./2040

Κρησφύγετα Ε. Ο. Κ. Α.

1. Συνεπείᾳ τῶν ἐπιχειρήσεων PEPPER POT καὶ ALPHONSE Ε.Ο.Κ.Α. ἀπεφασίσθη προφανῶς, ὅτι ἐπεβάλλετο νέα τακτική, ἐὰν αἱ ὀρειναὶ ὁμάδες ἔπρεπε νὰ ἐπιζήσουν.

Ἦτο φανερὸν ὅτι, ἐὰν αἱ δυνάμεις ἀσφαλείας ἔμενον ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν περιοχὴν ἑνὸς ὀρεινοῦ ἀνεσκαμμένου κρησφυγέτου, ἡ ὁμὰς ἢ θὰ ἀπέθνησκε ἀπὸ πεῖναν ἢ δίψαν ἢ θὰ ἐκινδύνευε νὰ πέσῃ εἰς ἐνέδραν, ὅταν θὰ ἀπεπειρᾶτο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν περιοχήν.

2. Ἦτο ἐπιβεβλημένον νὰ ἀποκτήσουν ἀσφαλῆ καταφύγια ὅπου αἱ ὁμάδες θὰ ἠδύναντο νὰ παραμείνουν ἐπ' ἀόριστον ἀνεξαρτήτως τῆς δραστηριότητος τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.

3. Ὡς ἐκ τούτου ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 1956 ἡ Ε.Ο.Κ.Α. ἐνῷ ἐξηκολούθει νὰ κατασκευάζῃ κρησφύγετα εἰς τὴν ὕπαιθρον τοῦ γνωστοῦ εἰς ἡμᾶς τύπου, κατεσκεύαζε ἐπίσης κρησφύγετα εἰς τὰ χωριά.

4. Τὸ καμουφλάρισμα ἀμφοτέρων εἶναι πολὺ καλύτερον ἐκείνου, τὸ ὁποῖον εὕρομεν κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ 1956.

5. Ἡ ἔκτασις τῶν κρησφυγέτων, τὰ ὁποῖα ἐπρόκειτο νὰ κατασκευασθοῦν εἰς τὰ χωρία, δὲν εἶναι μέχρι σήμερον γνωστὴ οὔτε ποτὲ ἐπενοήθη ἡ κατασκευὴ τοιούτων κρησφυγέτων. Δὲν γνωρίζομεν ποῖαι διαταγαὶ ἐξεδόθησαν πρὸς τὰς ὀρεινὰς ὁμάδας σχετικῶς μὲ τὸν τύπον τῶν κρησφυγέτων εἰς τὰς διαφόρους περιστάσεις. Ἡ ὁμὰς ὑπὸ τὸν Πολύκαρπον κατεῖχε ἕνα ἐσκαμμένον κρησφύγετον ἐκτὸς τοῦ χωρίου, ἐνῶ συγχρόνως ἡ ὁμὰς ὑπὸ τὸν Σπανὸν εὑρίσκετο εἰς ἀποκεκρυμμένον κρησφύγετον εἰς τὸ χωρίον Ὅμοδος.

Πιθανῶς ἡ ἀπόφασις ἀφέθη εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ὁμάδων καὶ ἴσως ἡ ἐπιθυμία ἀνέσεων ὑπῆρχε ἐκεῖ ὅπου τὸ ἠθικὸν τῆς ὁμάδος δὲν ἦτο πολὺ ὑψηλά.

6. α) Ἀπὸ τὰ εὑρεθέντα εἰς τὰ χωρία κρησφύγετα, φαίνεται, ὅτι αἱ ἀκόλουθοι οἰκίαι πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὡς αἱ πλέον ὕποπτοι.

1. Τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ὁμάδος
2. Τῶν στενῶν συγγενῶν, ἀγωνιστῶν μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ.Α.
3. Τοῦ Ἱερέως τοῦ χωρίου.

β) Αἱ οἰκίαι ἐμπίστων μελῶν τῆς ὁμάδος τοῦ χωρίου πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ἐπίσης ὕποπτοι.

7. Αἱ εἴσοδοι εἰς τὰ εὑρεθέντα κρησφύγετα ἀπεκαλύφθησαν μόνον (κατὰ ἕναν πληροφοριοδότην) διὰ τοῦ ἀκολούθου τρόπου ἐρεύνης:

α) διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως ὅλων τῶν πραγμάτων τοῦ σπιτιοῦ ἀκόμη καὶ τῶν ἐπίπλων, τῶν προσηρμοσμένων εἰς τὸν τοῖχον καθὼς καὶ τῶν λαχανικῶν κ.λ.π., ποὺ ἐκάλυπταν τὸ πάτωμα.

β) διὰ τῆς ἀφαιρέσεως δαπέδων καὶ τοίχων ἑρμαρίων.

γ) διὰ τῆς ἀφαιρέσεως βάσεως τζακιῶν, ἐπιφανείας μεγαλυτέρας τοῦ ἑνὸς τετραγωνικοῦ ποδός.

δ) διὰ τῆς ἐπισταμένης ἐξετάσεως τῶν πλακίνων δαπέδων πρὸς ἐξακρίβωσιν ὀπῶν κρησφυγέτων (αὐτὸ ἐγένετο, ἀφοῦ ἐκλείετο καλὰ τὸ πάτωμα).

ε) διὰ τῆς ἐξετάσεως τῶν χωματίνων δαπέδων εἰς βάθος δύο ποδῶν, ὁπότε ἀνεσκάπτετο τὸ παρέχον ὑποψίαν τινά.

στ) διὰ τῆς προσεκτικῆς ἐπιμετρήσεως πρὸς ἀνακάλυψιν τυχὸν ψευδῶν χωρισμάτων.

8. Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας, μερικὰ ἀπὸ τὰ κρυφὰ κρησφύγετα τῶν χωρίων ἐκλείσθησαν ἐσπευσμένως. Δὲν εἶναι γνωστὸν πῶς ἐπενοήθη αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ τακτικῆς, συνεπείᾳ τῆς προσφάτου ἀνακαλύψεως τῶν κρησφυγέτων τοῦ τύπου αὐτοῦ ὑπὸ τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας, οὔτε τὰ κρησφύγετα δι' ἄνδρας, ὅπλα, πυρομαχικὰ κ.λ.π., τὰ ὁποῖα θὰ χρησιμοποιηθοῦν.

Αἱ περιπτώσεις, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὰ ἀνωτέρω δύο ἔγγραφα, δὲν ἐκάλυπτον ὅλους τοὺς χρησιμοποιηθέντας ὑφ' ἡμῶν τύπους κατασκευῆς κρησφυγέτων.

Ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν τῶν καταφυγίων ἐτηρήθησαν ὑφ' ἡμῶν οἱ ἀκόλουθοι κανόνες:

1. Ἀφέθη ἐλευθερία εἰς τοὺς τομεῖς νὰ ἀναπτύξουν πρωτοβουλίαν καὶ νὰ κατασκευάζουν κρησφύγετα ἰδικῆς των ἐπινοήσεως.

2. Διαταγαί μου ὑπηγόρευον τὴν χρησιμοποίησιν «τύπων» κρησφυγέτων, διότι ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ἑνὸς θὰ διηυκόλυνε καὶ τὴν ἀποκάλυψιν ἑτέρων.

Αἱ Ἀγγλικαὶ Ἀρχαὶ καὶ πάλιν μᾶς διηυκόλυνον. Ὁσάκις ἀνεκαλύπτετο κρησφύγετόν τι διετυμπάνιζον τοῦτο διὰ τοῦ τύπου καὶ ἔδιδον λεπτομερῆ περιγραφήν του. Οὕτω οἱ τομεῖς ἀπέφευγον νὰ κατασκευάσουν παρόμοιον.

3. Ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι ἀναγράφεται εἰς τὸ Παράρτημα εἶχε δοθῆ διαταγὴ νὰ μὴ χρησιμοποιοῦνται χῶροι δυνάμενοι εὐκόλως νὰ κινήσουν ὑπονοίας, ὡς αἱ κατοικίαι μελῶν μας ἢ ἐμπίστων προσώπων μας. Τοὐναντίον ἐχρησιμοποιοῦντο κατοικίαι φιλησύχων πολιτῶν, οἱ ὁποῖοι οὐδέποτε ἀνεμίχθησαν εἰς τὸν ἀγῶνα ἢ ἐξεδηλώθησαν ὑπὲρ τούτου.

Τὸ πρῶτον ὑπ' ἐμοῦ χρησιμοποιηθὲν κρησφύγετον ἐγκατελείφθη εὐθὺς ὡς διεπίστωσα ὅτι ἡ κατοικία κατέστη ὕποπτος. Μολονότι μετέπειτα ἔγιναν πλεῖσται λεπτομερεῖς ἔρευναι εἰς τὴν κατοικίαν αὐτὴν καὶ ἐχρησιμοποίησαν καὶ εἰδικὰ μηχανήματα ἐντὸς αὐτῆς, τὸ κρησφύγετον οὐδέποτε ἀπεκαλύφθη.

Τὰ πλεῖστα τῶν κρησφυγέτων ἀερίζοντο πολὺ καλῶς καὶ μάλιστά τινα τούτων δι' εἰδικῶν μηχανημάτων.

Τ.Η.Ε. (Α.Κ.Ο.Ε.) ΟΙ ΑΝΤΙΕΟΚΙΣΤΑΙ

Ἡ λαϊκὴ ἀπαίτησις ζητεῖ ἀλλαγὴν τοῦ ὀνόματός μας καὶ δεχόμεθα τὴν ὑπόδειξιν τῶν πραγματικῶν φίλων τῆς Κύπρου, οἱ ὁποῖοι μισοῦν τὴν ΕΟΚΑ καὶ ὅ,τι ἀντιπροσωπεύει. Ἀπὸ σήμερον υἱοθετοῦμεν τὸν ἁπλοῦν τίτλον «ΟΙ ΑΝΤΙΕΟΚΙΣΤΑΙ».

Ἡ ὀνομασία αὐτὴ περιλαμβάνει ὅλους τοὺς ἐν τῇ Νήσῳ, οἱ ὁποῖοι ἀντιλαμβάνονται καὶ κατανοοῦν τὴν βλάβην, τὴν ὁποίαν προξενεῖ ἡ ΕΟΚΑ καὶ οἱ ὁποῖοι φανερὰ ἢ κρυφὰ μισοῦν τὴν ΕΟΚΑ. Ἡ Α.Κ.Ο.Ε ἐσχηματίσθη, διότι παρουσιάσθη ἡ ἀνάγκη νὰ δημοσιευθοῦν ὅσα δημοσιεύομεν. Δὲν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν νὰ προκαλέσωμεν κακόν, ὅπως ἰσχυρίζονται μερικοί. Ἁπλῶς ἐπιθυμοῦμεν νὰ κάμωμεν τὸν Λαὸν νὰ ἀντιληφθῇ τὸ γεγονός, ὅτι, μὲ τὸ νὰ χρησιμοποιῇ τὰ Κυπριακὰ προϊόντα, νὰ ἀγοράζῃ ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ καταστήματα, νὰ κάθηται εἰς Ἑλληνικὰ καφενεῖα καὶ ἑστιατόρια, νὰ προμηθεύεται βενζίνην ἀπὸ Ἑλληνικὰ πρατήρια κ.λ.π. ἔβαζαν χρήματα

εἰς τὰ θυλάκια Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀνίκανοι νὰ ἀντιστοῦν εἰς τὴν ἐκρίζωσιν τῆς ΕΟΚΑ ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῶν ὅπλων.

Εἴμεθα ὅλοι Ἀντιεοκισταί. Ἀγαπῶμεν τὴν εἰρήνην. Δὲν πιστεύομεν εἰς τὴν χρῆσιν στρατιωτικῆς ἰσχύος διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν μας. Δὲν πιστεύομεν εἰς τὴν χρησιμοποίησιν οἱουδήποτε εἴδους βίας. Προειδοποιοῦμεν ὅλα τὰ Μέλη μας, ὅτι ἀντιτιθέμεθα εἰς πᾶσαν πρᾶξιν, ἡ ὁποία θὰ μᾶς κατέρριπτεν εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ΕΟΚΑ.

Σκοπός μας εἶναι νὰ συνενώσωμεν ὅλους τοὺς Ἀντιεοκιστὰς καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν πιστεύομεν, ὅτι ἡ χρῆσις τῆς ὀνομασίας «ἐκπατρισμένοι» εἶναι ἀκατάλληλος. Εἶναι ἐσφαλμένη, διότι ἡ πλειονότης τῶν Ἀντιεοκιστῶν δὲν εἶναι ἐκπατρισμένοι. Ὡς ἐκ τούτου εὐχαρίστως δεχόμεθα εἰς τὴν Ὀργάνωσίν μας ὅλους τοὺς φιλειρηνικοὺς Κυπρίους, εἴτε Ὀρθόδοξοι εἶναι, εἴτε Μωαμεθανοί, εἴτε Ἀρμένιοι, εἴτε Μαρωνῖται καί, βεβαίως, κάθε Μέλος τῆς Βρεττανικῆς Κοινοπολιτείας.

Ἀπαιτοῦμεν ἐπίσης τὸν πλήρη οἰκονομικὸν πόλεμον (μποϋκοτάρισμα) ἐναντίον ὅλων τῶν καταστημάτων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀφῃρέθησαν οἱ ἀγγλικοὶ τίτλοι. Ἐὰν δὲν διακρίνεται τὸ ὄνομα ἑνὸς καταστήματος, μπάρ, καφενείου ἢ ξενοδοχείου ἢ ἐμπορικοῦ εἰς τὴν Ἀγγλικήν, ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ καταστήματος τούτου εἶναι συνεργάτης τῆς ΕΟΚΑ καὶ πρέπει νὰ «μποϋκαρισθῆ» ΟΙ ΑΝΤΙΕΟΚΙΣΤΑΙ — Τ.Η.Ε.

ΠΡΟΣ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΒΡΕΤΤΑΝΟΥΣ
ΠΡΟΣΕΞΑΤΕ — ΠΡΕΠΕΙ «ΝΑ ΕΞΑΛΕΙΨΩΜΕ ΤΙΣ ΑΝΟΗΣΙΕΣ»

Ἡ ΕΟΚΑ, ἡ ὁποία κατὰ τὰ λίγα τελευταῖα χρόνια δολοφονεῖ τοὺς συμπατριώτας σας μὲ ἐπιθέσεις Γκαγκστερικοῦ τύπου, δὲν εἶναι ὅ,τι καυχῶνται πὼς εἶναι, «Μαχηταὶ τῆς ἐλευθερίας», ἀλλὰ λακέδες τῆς ἰδίας ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἐπὶ αἰῶνας ἐμόλυνε τὸν Ρωσσικὸν λαὸν καὶ τελικῶς ἔγινεν αἰτία τῆς πλέον εἰδεχθοῦς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ ἑνὸς ἀντιθεϊκοῦ Πολιτεύματος, τὸ ὁποῖον τώρα ἀπειλεῖ τὴν χριστιανωσύνην. Ἡ ἰδία αὐτὴ ὁμὰς παραπλανημένων κληρικῶν δημιουργεῖ εἰς τὴν Κύπρον κοχλάζον μῖσος, τὸ ὁποῖον ἐνδέχεται νὰ καταστρέψῃ διὰ παντὸς τὴν φιλίαν, τὴν ὁποίαν τρέφομεν πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν.

Ἐὰν ἡ ΕΟΚΑ δὲν σταματήσῃ τὴν παράλογον σφαγὴν ἀθώων καὶ τὸν ἐκφοβισμὸν τοῦ λαοῦ, προτίθεμαι νὰ ἀνταποδώσω τὰ πλήγματα κατὰ τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι «καθοδηγοῦν τὴν λεπίδα τῶν δολοφόνων».

Διὰ νὰ ἐπαναφέρωμεν τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς εἰς τὰς αἰσθήσεις των σεῖς πρέπει νά:

α) Ἀγοράζετε βρεττανικὰ προϊόντα μόνον ἀπὸ «Φιλικῶς» διακειμένους Κυπρίους.

β) Γράψατε εἰς τοὺς Βουλευτάς σας ἐκφράζοντες «τὰς ἀπόψεις σας».

γ) Ἐπιμείνατε εἰς τὴν ἐκδίωξιν ἐξ Ἀγγλίας ὅλων τῶν Ἑλλήνων Κυπρίων, «οἵτινες διατηροῦν οἴκους ἀνοχῆς» (δὲν μπορεῖ νὰ τὰ ἔχουν καὶ μὲ τοὺς δύο τρόπους, ἐὰν δὲν εἶναι Βρεττανοί· ἐκεῖνοι εἶναι ἀλλοδαποί).

δ) Νὰ εἶσθε πάντοτε ἐν ἐπιφυλακῇ — ἔνοπλοι καὶ ἕτοιμοι.

ε) Ὑπερασπίζετε τοὺς ἀθώους, καταστρέφετε τοὺς ἐνόχους.

ζ) Ζητήσατε ἀπὸ τὴν Κυβέρνησίν σας τὴν ἐγκαθίδρυσιν στρατοδικείων ἢ ἀφαιρέσατε τὸ δικαίωμα παραδεδεγμένων ὁπλοφόρων νὰ ἐνίστανται ἐναντίον τῆς θανατικῆς καταδίκης.

η) Διακόψατε ἐπιχορηγήσεις τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου πρὸς τὴν οἰκονομίαν τῆς Νήσου.

Δύναμαι νὰ περιμένω ἐπ' ὀλίγον ἀκόμη, ἀλλὰ ἡ ὑπομονή μου ἐξαντλεῖται.

Ἐὰν οἱοιδήποτε ἄλλοι Βρεττανοὶ δολοφονηθοῦν, οἱ «Σιδηροῖ ἄνδρες μου» θὰ ἀνταποδώσουν τὰ πλήγματα σκληρῶς καὶ ἀμειλίκτως ὄχι ἐναντίον τοῦ Ἕλληνος Κυπρίου χωρικοῦ, ἀλλὰ τῶν Μαγγλήδων, Δέρβηδων καὶ Λανίτιδων, οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς φιλαρχίας των ὑπεβίβασαν τὴν νῆσον εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς μεταπολεμικῆς Ἑλλάδος.

Μὴ δίνετε προσοχὴν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν προπαγάνδαν. Ἐπὶ δέκα ἔτη χιλιάδες ἀνθρώπων σήπονται εἰς τὰς φυλακὰς τῶν Ἀθηνῶν μὲ μοναδικὸν ἔγκλημά των τὴν ἀντιπολίτευσίν των πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Δεξιᾶς. Οἱ ἔγκλειστοι ἐν Κύπρῳ ἄνδρες εἶναι ὅλοι γνωστοὶ ὡς συμπαθοῦντες καὶ ὑποστηρίζοντες τὴν ΕΟΚΑ καὶ δολοφόνοι, οἱ ὁποῖοι εἰς τὰς Ἀθήνας θὰ εἶχον ἐκτελεσθῆ πρὸ καιροῦ.

«Μὴ φοβᾶσθε διότι εἶμαι μαζύ σας». ΚΡΟΜΒΕΛ

Πρὸς ὅλους τοὺς Βρεττανούς.

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΝΘΙΜΟΥ

Ἐλήφθη σημείωμά σας, 23—6—58, ὡς καὶ ἀντίγραφον ἐπιστολῆς σας πρὸς Ἀρχιεπίσκοπον. Δὲν γνωρίζω τὸ περιεχόμενον τοῦ σημειώματος Ἀρχιεπισκόπου πρὸς ὑμᾶς, τὸ ὁποῖον προεκάλεσε τὴν πικρίαν σας. Λυποῦμαι εἰλικρινῶς διὰ τὴν τοιαύτην παρεξήγησιν. Ἴσως τὸ σημείωμα Ἀρχιεπισκόπου νὰ ἐγράφη ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἐντυπώσεων, αἵτινες ἐδημιουργήθησαν, λόγῳ τῶν εἰς βάρος τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου τουρκικῶν βανδαλισμῶν.

Πάντως εἰς τὴν συνάντησίν μου μὲ Ἀρχιεπίσκοπον ἐδέχθην ἐπίθεσιν ἐν σχέσει μὲ τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ ἀφοῦ τοῦ ἀνέπτυξα τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους ἐπεβάλλετο ἡ στάσις, ἡ ὁποία ἠκολουθήθη ὑπὸ τῆς ὀργανώσεως, συνεφώνησεν, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ διαφορετικά. Δὲν νομίζω, ὅτι οἱ Δήμαρχοι ἐζήτησαν νὰ ἐπιρρίψουν εὐθύνην εἰς τὴν Ὀργάνωσιν, οὔτε, ὅτι οὗτοι διεβίβασαν εἰς Ἀρχιεπίσκοπον οἱονδήποτε παράπονον εἰς βάρος τῆς Ὀργανώσεως.

Εἰς προηγούμενον σημείωμά μου πρὸς ὑμᾶς, ἐνθυμοῦμαι, ὅτι εἰσηγούμην, ὅτι θὰ ἔπρεπεν ἡ Ὀργάνωσις νὰ προσέξῃ ἀπὸ τὴν παγίδα, τὴν ὁποίαν ἐπιδεξίως στήνουν οἱ Ἄγγλοι, διὰ νὰ καταφέρουν πλῆγμα ἐναντίον αὐτῆς. Ἐξακολουθῶ νὰ πιστεύω, ὅτι ἡ γραμμὴ αὐτή, τὴν ὁποίαν ἐτήρησεν ἡ Ὀργάνωσις ἔναντι τῶν Τουρκικῶν προκλήσεων, ὑπῆρξεν ἡ ὀρθοτέρα, παρὰ τὰ σχόλια τῶν ἀνευθύνων.

Ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν Τουρκικῶν προκλήσεων ἐτηρήσατε τὴν ὀρθοτέραν στάσιν, τὴν ὁποίαν ἐπέβαλλε τὸ συμφέρον τῆς ἐθνικῆς ὑποθέσεως. Ἐν πάσῃ περιπτώσει θὰ πρέπῃ νὰ εἶσθε βέβαιος, ὅτι μόνον ἐχθροὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀμφισβητήσουν τὰς θυσίας τοῦ

'Αγῶνος καὶ τὰς δοκιμασίας, τὰς ὁποίας ἐπὶ τριετίαν ὑπέστητε, ἀγωνιζόμενος ἐναντίον πανόπλου καὶ πανισχύρου στρατοῦ διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς σκλαβωμένης Κύπρου. Εἶμαι βέβαιος ὅτι, ὅταν καταπαύση ὁ σάλος καὶ ὁ τίμιος καὶ ἱερὸς ἀγών μας ἀχθῆ εἰς αἴσιον πέρας, τὸ ὄνομά σας θὰ καταλάβη τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ 'Απελευθερωτικοῦ Κυπριακοῦ κινήματος. Νὰ εἶσθε ἀκόμη βέβαιος, ὅτι ἡ ψυχή μας καὶ αἱ ἐλπίδες μας πρὸς σᾶς στρέφονται διὰ μίαν καλυτέραν αὔριον. Δὲν ἐσυνήθισα νὰ κολακεύω καὶ ἂν λέγω ὅσα λέγω, εἶναι διότι αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικότης.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Τὸ σχετικὸν σημείωμά σας ἐμελέτησα πολύ, καὶ κατέληξα εἰς τὴν ἀπόφασιν, ὅτι τὰ μόνα πρόσωπα, ἅτινα θὰ ἠδύναντο νὰ ἀποτελέσουν τὴν 'Επιτροπὴν αὐτὴν εἶναι τὰ κάτωθι. . . . .

'Εὰν νομίζετε, ὅτι πρέπει νὰ διευρυνθῆ ἡ ἐπιτροπή, τότε νὰ εἰσηγηθῶ καὶ ἄλλα πρόσωπα. 'Η ἐπιτροπὴ θὰ ἐπικοινωνῆ μεθ' ὑμῶν μόνον διὰ τοῦ . . . ., ἐὰν δὲ δὲν ἔχετε ἔνστασιν, τὰ ἄλλα μέλη νὰ μὴ γνωρίζουν πόθεν θὰ λαμβάνωνται ὁδηγίαι, νὰ δοθῆ δὲ εἰς αὐτὰ ἡ ἐντύπωσις, ὅτι ἀποτελοῦν κλιμάκιον τοῦ Γραφείου 'Εθναρχίας, χωρὶς ἐν τῆ πραγματικότητι νὰ ἔχουν καμμίαν σχέσιν μὲ αὐτό.

Θὰ ἤθελα νὰ γνωρίζω, κατὰ πόσον θεωρεῖτε σκόπιμον τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς νὰ προεδρεύω ἐγώ.

29—6—1958

ΠΡΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ ΑΝΘΙΜΟΝ

Ἔλαβα τὴν ἐπιστολήν σας.

Α. 'Εν σχέσει μὲ τὴν πολιτικὴν 'Επιτροπὴν ἔχω τὴν ἑξῆς γνώμην:

1. Τὰ συμμετέχοντα ταύτης ἄτομα νὰ εἶναι σύμφωνα μὲ τὴν ἀκολουθουμένην σήμερον γενικὴν πολιτικὴν γραμμὴν καὶ νὰ ἐγγυῶνται διὰ εἰλικρινῆ συνεργασίαν.

2. Νὰ ἔχουν τὸ ἀπαιτούμενον κῦρος καὶ ἀπαιτουμένην κατάρτισιν ὥστε νὰ ἐξετάζουν τὰ διάφορα πολιτικὰ προβλήματα μὲ ὀξυδέρκειαν καὶ νὰ λαμβάνουν τὰς ἐνδεδειγμένας ἀποφάσεις.

3. Νὰ συμπεριλαμβάνωνται εἰς ταύτην πρόσωπα ἀνήκοντα εἰς διαφόρους ἐπαγγελματικὰς τάξεις καὶ πόλεις, ὥστε, τοὐλάχιστον, ἡ γνώμη των νὰ ἀντιπροσωπεύη τὰς τάξεις αὐτὰς ἢ καὶ πόλεις.

4. Μία ἔντιμος καὶ εἰλικρινὴς συνεργασία εἶναι ἀπαραίτητος. Ζήτημα χαρακτῆρος τῶν ἐπιλεγησομένων.

Βάσει τῶν ἀνωτέρω: Εἶμαι ἀπολύτως σύμφωνος, ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ πρέπει νὰ εἶναι ἀ π α ρ α ι τ ή τ ω ς ὑ π ὸ τ ὴ ν π ρ ο ε δ ρ ε ί α ν σ α ς.

Θὰ προτιμοῦσα νὰ ἐπιλεγῆ καὶ ἓν κατάλληλον πρόσωπον, ἀντιπροσωπευτικὸν ἐξ ἑκάστης πόλεως, τοὐλάχιστον Βαρωσίων, Λεμεσοῦ καὶ Λάρνακος, ὥστε τὰ μέλη νὰ εἶναι πέντε ὑπὸ τὴν προεδρείαν ὑμῶν.

Β. **Καθήκοντα τῆς Π.Ε.**

'Εν γενικαῖς γραμμαῖς θὰ εἶναι τὰ κάτωθι:

α) Τὸ καθαρῶς πολιτικὸν πρόβλημα.

Ν ὰ μ ε λ ε τ η θ ῆ ἀ π ὸ τ ο ῦ δ ε τ ὸ ἐ ν δ ε χ ό μ ε ν ο ν μ ο ν ο μ ε ρ ο ῦ ς ἢ β ι α ί α ς ἐ π ι β ο λ ῆ ς τ ο ῦ Β ρ ε τ τ α ν ι κ ο ῦ σ χ ε δ ί ο υ καὶ νὰ κ α τ α ρ τ ι σ θ ῆ γ ε ν ι κ ὸ ν σ χ έ δ ι ο ν ἀ ν τ ι δ ρ ά σ ε ώ ς μ α ς.

Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι σοβαρώτατον καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀναμένωμεν νὰ λάβωμεν ἀποφάσεις τὴν τελευταίαν στιγμήν. Βεβαίως τὸ σχέδιον τοῦτο δὲν μπορεῖ ἀπὸ τοῦδε νὰ εἶναι π λ ῆ ρ ε ς, ἀλλὰ δύναται νὰ μελετηθῆ ἐν ταῖς γενικαῖς του γραμμαῖς καὶ νὰ καταρτισθῆ ὁ σκελετός, νὰ γίνη δὲ ἡ ἀναγκαία προπαρασκευή.

β) Παθητικὴ ἀντίστασις, τόσον εἰς τὸν οἰκονομικόν, ὅσον καὶ εἰς τὸν διοικητικὸν τομέα.

Εἶναι ἀπαραίτητος μία εἰλικρινὴς συνεργασία ὅλων τῶν τάξεων καὶ ἀλληλοκατανόησις. Νὰ μὴ κυττᾶμε μόνον τὴν τσέπην, τὴν εὐμάρειαν καὶ τὰ κέρδη, ἀλλὰ πρὸ παντὸς τὸν 'Αγῶνα. Ἂς ἔχωμεν ὡς παράδειγμα τοὺς 'Αγωνιστὰς τοῦ 21, οἱ ὁποῖοι ἐκράτησαν τὸν 'Αγῶνα μὲ τὰ χρήματά των καὶ συνεισέφεραν περὶ τὰ 40.000.000 χρυσῶν δραχμῶν, τόσον ὁ ἐργατικὸς κόσμος, ὅσον καὶ οἱ πρόκριτοι, ἔναντι συνόλου δαπανῶν τοῦ 'Αγῶνος 70.000.000.

γ) 'Οργάνωσις τοῦ πληθυσμοῦ, ὥστε οὗτος νὰ παρουσιάση ἕνα ἐθνικὸν μέτωπον ἀρραγὲς εἰς διαφόρους πολιτικὰς ἐκδηλώσεις, διευθυνομένας καὶ πειθαρχημένας. Νομίζω, ὅτι αὐτὰ εἶναι τὰ τρία κύρια ζητήματα καὶ εἰς τὰ ὁποῖα δύναται νὰ συμπεριληφθῆ γενικῶς τὸ σύνολον τῶν ἀπασχολούντων ἡμᾶς τοιούτων. 'Εν πάση περιπτώσει, ἐν τῆ πορεία τῆς ἐργασίας πιθανὸν νὰ ἀναφανοῦν καὶ ἄλλα τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα θὰ δυνάμεθα νὰ κατανικήσωμεν καὶ ἀντιμετωπίσωμεν.

Γ. **Τρόπος ἐργασίας τῆς ἐπιτροπῆς**

1. Ἕκαστον τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ἀναλόγως τῆς εἰδικότητός του, θὰ ἀναλάβη εἰδικῶς τὴν μελέτην καὶ παρακολούθησιν ἑνὸς τῶν ἀνωτέρω γενικῶν ζητημάτων τῆς παραγράφου Β' ἤτοι, ἓν θὰ ἀναλάβη τὸ καθαρῶς πολιτικόν, ἕτερον τὴν Π.Α. κ.ο.κ., ἕκαστον δὲ τούτων θὰ καταρτίση εἰδικὴν διὰ τὸ ζήτημά του ὑποεπιτροπήν. Οὗτοι θὰ μελετοῦν καὶ εἰσηγοῦνται εἰς τὴν Π.Ε. τὰ ἀφορῶντα ἕκαστον εἰδικὰ ζητήματα καὶ θ ὰ λ α μ β ά ν ω ν τ α ι τ ό τ ε ἐ π ὶ τ ο ύ τ ω ν ἀ π ο φ ά σ ε ι ς ὑ φ' ὁ λ ο κ λ ή ρ ο υ τ ῆ ς ἐ π ι τ ρ ο π ῆ ς.

'Η κατανομὴ αὐτὴ ἐργασίας εἶναι ἀπαραίτητος, τόσον διὰ τὴν καλυτέραν παρακολούθησιν καὶ ἐνημερότητα ἐπὶ ἑκάστου ζητήματος, ὅσον καὶ διὰ τὴν διευκόλυνσιν τῆς ὅλης ἐργασίας τῆς ἐπιτροπῆς καὶ διὰ τὴν ἀνάληψιν ἀμέσων εὐθυνῶν ὑφ' ἑκάστου τῶν μελῶν αὐτῆς.

2. 'Η 'Οργάνωσις θὰ ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς μέσῳ ὑμῶν. Καλὸν εἶναι αἱ γνῶμαι ἐπὶ ἑκάστου ζητήματος νὰ ἀνταλλάσσωνται μεταξὺ ἡμῶν προηγουμένως καὶ πρὶν ἢ ληφθοῦν ἀποφάσεις ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς, ὥστε αὕτη νὰ κατευθύνεται καὶ ρυμουλκῆται καὶ οὐχὶ νὰ ρυμουλκούμεθα.

Ἴσως νὰ εἶναι δύσκολον νὰ ἀποκρυβῆ ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴν ἡ συνεργασία μας καὶ τοῦτο, διότι ἡ κοινοποίησις τῶν ἀποφάσεών της δὲν δύναται νὰ γίνη παρὰ δι' ἡμῶν. Ἄλλως τε πρέπει νὰ γνωρίζη καὶ αὐτή, ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπάρξη ἐπιτυχία ἄνευ συνεργασίας μεταξὺ πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἡγεσίας.

Θὰ ἦτο δὲ ἀκατανόητον, ἐὰν ἐνόμιζέ τις ἐξ αὐτῶν, ὅτι οὐδεμία μεταξύ μας ἐπαφὴ ὑφίσταται.

'Εκεῖνο ὅμως ποὺ πρέπει νὰ τοὺς τονισθῇ εἶναι, ὅτι ἐκεῖνοι δὲν δύνανται νὰ ἔχουν γνώμην ἐπὶ τῶν καθαρῶς στρατιωτικῶν ζητημάτων, τῶν ὁποίων ἡ κατεύθυνσις καὶ ἡ διεξαγωγὴ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν γενικωτέραν πολιτικὴν ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος.

3. 'Η κοινοποίησις τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐπιρροπῆς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνεται παρὰ μέσῳ ἡμῶν, οἱ ὁποῖοι εἴμεθα πρὸς τοῦτο ὠργανωμένοι καὶ αὗται θὰ ἐκδίδωνται ὡς προερχόμενοι ἀπὸ τὴν ΠΕΚΑ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καμουφλάρεται καὶ ἡ ὕπαρξις τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς.

Συνεπῶς αἱ ἀποφάσεις της θὰ παραδίδωνται εἰς ἡμᾶς ἕτοιμοι πρὸς κοινοποίησιν καὶ ἀφοῦ τὰς ἐπικυρώσω, θὰ δίδωνται πρὸς κοινοποίησιν. Προκειμένου ὅμως περὶ λίαν ἐπειγουσῶν τοιούτων, ἢ ἕνεκα προσωρινῆς διακοπῆς τοῦ μεταξὺ μας συνδέσμου, τότε αἱ ἀποφάσεις αὗται θὰ παραδίδωνται εἰς ΑΜΥΝΤΑΝ, ὅστις θὰ τὰς ἀποστέλλῃ πρὸς κοινοποίησιν.

4. Τέλος ἡ Π.Ε. θὰ ἐμφανίζεται ἐὰν παραστῇ ἀνάγκη, διὰ σοβαρὰ ζητήματα καὶ κατόπιν ἐξουσιοδοτήσεώς μας ὡς ἀντιπροσωπευτικὴ τοιαύτη τῶν ἀπόψεών μας, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὸ κάλυμμα μιᾶς ἐπιτροπῆς δι' ἑκάστην εἰδικὴν περίπτωσιν.

Αὐταὶ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς αἱ ἀντιλήψεις μου. 'Αφοῦ τὰς μελετήσετε κατ' ἰδίαν, καὶ ἐνδεχομένως, διά τινα σημεῖα τούτων, μετὰ μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, παρακαλῶ ὅπως μοῦ ἀνακοινώσετε τὰς ὑμετέρας τοιαύτας, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ ὁριστικὰ μέλη τῆς τοιαύτης ἐπιτροπῆς, μετὰ τὰς ἐν τῇ παραγράφῳ Α. παρατηρήσεις μου.

ΔΙΓΕΝΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΝΘΙΜΟΥ

'Ελήφθησαν ἀμφότερα τὰ σημειώματά σας.

'Εκ τῶν γραφομένων σας σχετικῶς μὲ Π.Ε., ἀντιλαμβάνομαι, ὅτι πρόκειται περὶ σοβαροῦ ζητήματος καὶ ὡς ἐκ τούτου, μὲ ἀπασχολεῖ σοβαρῶς τὸ ζήτημα τῆς καταλληλότητος τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα θὰ πρέπῃ νὰ συμπεριληφθοῦν εἰς αὐτήν. Εἰς προηγούμενον σημείωμά μου σᾶς ἀνέφερα ὡς κατάλληλα πρόσωπα τοὺς . . .

'Αναμένω ἐπειγόντως τὴν γνώμην σας, διὰ νὰ καλέσω ἕνα ἕκαστον κεχωρισμένως, διὰ νὰ τοὺς βολιδοσκοπήσω, κατὰ πόσον θὰ ἦσαν διατεθειμένοι, νὰ συμπεριληφθοῦν εἰς τὴν ἐπιτροπήν, ὅτε καὶ θὰ προβῶ εἰς τὴν σύστασιν τῆς Π.Ε. διὰ νὰ ἀναλάβῃ αὕτη τὸ ἔργον της.

Σχετικῶς μὲ ὑπόθεσιν τοῦ 'Αρχιεπισκόπου, φρονῶ, ὅτι μία προσωπικὴ συνάντησις μετ' αὐτοῦ εἶναι ἀπαραίτητος, ὅπως τεθοῦν τὰ πράγματα εἰς τὴν θέσιν των. 'Ελπίζω πολὺ συντόμως νὰ τὸν συναντήσω καὶ θὰ ἤθελον νὰ διεβίβαζον τὰς ἀπόψεις σας ἐπὶ τοῦ ὅλου ἐθνικοῦ θέματος, ὡς τοῦτο διεμορφώθη μετὰ τὰς τελευταίας Βρεττανικὰς προτάσεις καὶ τὴν δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν. Πάντως θὰ ἤθελα καὶ πάλιν νὰ ἐκφράσω τὴν γνώμην μου καὶ πιστεύω νὰ συμφωνῆτε μαζί μου, ὅτι διάστασις, ἢ ἔστω καὶ ψυχρότης μεταξὺ 'Αρχιεπισκόπου καὶ ὑμῶν, θὰ ἔχῃ ὀλέθρια ἀποτελέσματα διὰ τὴν ὅλην ἐθνικήν μας ὑπόθεσιν.

'Επὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς συναντήσεώς μου μὲ 'Αρχιεπίσκοπον, θὰ ἤθελα τὴν γνώμην σας, κατὰ πόσον θὰ ἦτο καλόν, νὰ καταβληθῇ προσπάθεια, ὥστε νὰ σταλῇ ἀριθμὸς στελεχῶν, ἅτινα μεγάλως θὰ σᾶς ἀνεκούφιζον ἀπὸ τὸ ὑπερβολικὸν βάρος, μὲ τὸ ὁποῖον εἶσθε φορτισμένος, λόγῳ ἐλλείψεως καταρτισμένων στελεχῶν. Καὶ νομίζω, ὅτι ὁπωσδήποτε πρέπει νὰ ἐπιδιωχθῇ τοῦτο, διότι, ὡς παρουσιάζεται σήμερον ἡ κατάστασις, ὁ ἀγὼν θὰ εἶναι μακρᾶς διαρκείας.

ΣΗΜΕΙΩΜΑ: ΕΠΙ ΤΗΣ ΤΗΡΗΤΕΑΣ ΓΡΑΜΜΗΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

(Διὰ τὸν μητροπολίτην κ. Ἄνθιμον)

10–7–58

Α. **Πολιτικὸν ζήτημα**. Τὸ νέον σχέδιον ἀπορρίπτεται ἀσυζητητί.

Παρατηροῦμεν ἀκαταλήπτους διὰ τὸν Λαὸν διπλωματικὰς ἀπαντήσεις, τόσον ἐκ μέρους τῆς 'Ελλην. Κυβερνήσεως, ὅσον καὶ ἐκ μέρους τοῦ 'Αρχιεπισκόπου. Καὶ διερωτᾶται τις: Τί ζητοῦμεν τώρα; 'Ομολογουμένως οὔτε ἐγὼ ὁ ἴδιος μπορῶ νὰ ἀντιληφθῶ. Τὰς τοιαύτας ἀπαντήσεις ὁ Λαὸς τὰς ἑρμηνεύει ὡς ἀδυναμίαν καὶ τάσιν πρὸς συνθηκολόγησιν. Συνεπῶς ἀπαιτεῖται νὰ ὁμιλῇ κανεὶς εἰς τὸν Λαὸν ὄχι μὲ τὴν διπλωματικὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ ὁλόϊσια, κοινῶς «ντόμπρα».

'Η δική μου γνώμη εἶναι ἡ ἑξῆς: Οὔτε βῆμα ὀπίσθεν ἐπὶ τοῦ αἰτήματος ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΕΩΣ. 'Η 'Οργάνωσις, τοὐλάχιστον, δὲν θὰ δεχθῇ στραγγαλισμὸν τοῦ αἰτήματος τούτου. Θὰ ἀγωνισθοῦμε μέχρις ἐσχάτων μὲ τὴν βεβαιότητα, ὅτι θὰ νικήσουμε. Δὲν θὰ καμφθοῦμε πρὸ οὐδεμιᾶς βίας ἢ ἀπειλῆς.

'Εὰν οἱ χειριζόμενοι τὸ 'Εθνικὸν ζήτημα ἔχουν διάφορον γνώμην, τότε θὰ χωρίσουν οἱ δρόμοι μας.

'Η 'Ελλὰς ὑπέστη σήμερον τὴν μεγαλυτέραν διπλωματικὴν ἧτταν τῆς ἱστορίας της, μολονότι μία ὑπέροχος ἀντίστασις τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ τῆς ἔδωσε τόσα «ἀτοῦ», ὅσα σπανίως παρουσιάζουν ἐπαναστάσεις.

Καὶ τοῦτο, διότι ἡ ἐξωτερικὴ πολιτική μας δὲν κατευθύνεται ἀπὸ ρεαλισμόν, ἀλλὰ ἀπὸ συναισθηματισμόν. Δὲν τὴν χαρακτηρίζει ἡ ἀποφασιστικότης, ἀλλὰ ἡ διστακτικότης.

Νὰ μοῦ ἐπιτραπῇ ἀκόμη νὰ προσθέσω, ὅτι δὲν ξαίρουμε, τί ζητᾶμε, ἀλλὰ ψηλαφοῦμε μέσα στὸ σκοτάδι, ἀναζητοῦντες νὰ πιάσουμε ἔστω καὶ κάτι. Αὐτὴ εἶναι ἡ γνώμη μου. 'Αδιάφορον ἐὰν θὰ δυσαρεστήσῃ.

Δὲν θέλω νὰ ὑπεισέλθω εἰς τὴν γενικὴν ἐξωτερικὴν πολιτικήν, ἣν ἐπανειλημμένως ἔθιξα εἰς 'Αβέρωφ καὶ Μακάριον καὶ βλέπω τώρα, ὕστερα ἀπὸ τόσας ἀστοχίας, νὰ ἀναζητοῦμε νὰ πιάσουμε ἐκεῖ, ἀπὸ ὅπου θὰ ἔπρεπε νὰ εἴχαμε ἀρχίσει. 'Αλλὰ καὶ πάλιν προχωροῦμε τόσον δειλὰ καὶ προσποιητά, ὥστε ὁ ἀντίπαλος θεωρεῖ τοὺς ἑλιγμούς μας, ὡς «μπλόφα» καὶ συνεπῶς δὲν ἐνδίδει.

Εἶμαι ἀπολύτως βέβαιος, ὅτι, ἀφ' ἧς στιγμῆς παρουσιασθῇ ὁλοκάθαρη στοὺς Δυτικοὺς ἡ ἐξωτερική πολιτική μας, δυσμενὴς δι' αὐτούς, θὰ συνθηκολογήσουν.

Ἴσως νὰ μὲ θεωρῇ τις ὑπερβολικόν, ἔχω ὅμως καὶ ἐγὼ κάποιαν πεῖραν τῆς πολιτικῆς καὶ πρὸ παντὸς βλέπω ὁλοκάθαρα καὶ πιὸ καλὰ ἀπὸ μερικοὺς ἐγκεφάλους τῶν 'Αγγλοαμερικανῶν στρατιωτικῶν, τὸν ρόλον τῆς 'Ελλάδος εἰς τὸ στρατηγικὸν πλαίσιον.

Τέλος, ἕνα ζήτημα ἠθικῆς τάξεως. Εὑρισκόμεθα πολλάκις πρὸ τετελεσμένων γεγονότων καὶ σοβαρῶν

ἀποφάσεων, χωρὶς νὰ ζητῆται προηγουμένως καὶ ἡ γνώμη ἡμῶν, ἐνῷ ζητεῖται ἡ γνώμη τῶν κουμουνιστῶν Δημάρχων, εἰς τοὺς ὁποίους μάλιστα κοινοποιοῦνται καὶ ἀπόρρητα, τὰ ὁποῖα ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν καὶ τὰ ὁποῖα οὗτοι διαδίδουν, πολλάκις σκοπίμως.

Αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικὴ εἰκὼν ὡς πρὸς τὸν χειρισμὸν τοῦ πολιτικοῦ ζητήματος.

Β' **Στρατιωτικόν.** Ἐγένοντο εἰς τὸ παρελθὸν καὶ γίνονται καὶ σήμερον ἐπεμβάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐζημίωσαν. Δὲν εἶναι εὔκολον εἰς ἕνα, μὴ στρατιωτικόν, νὰ κρίνη ἐπὶ στρατιωτικῶν ζητημάτων, ἀλλ' οὔτε εἶναι και τῆς ἁρμοδιότητός του νὰ ἐπεμβαίνη εἰς τὸν τρόπον ἐκτελέσεως ἀποστολῶν.

Ἡ συνέχισις τῆς ἐκεχειρίας, μᾶλλον θὰ ἔλεγε τις, ἡ τελεία ἀπραξία μας, καὶ ὅταν ἀκόμη μᾶς δίδονται ραπίσματα, εἶναι ἀτιμωτικὴ καὶ καταρρίπτει τὸ ἠθικὸν τοῦ Λαοῦ, ἀνεξαρτήτως τοῦ γενικωτέρου σκοποῦ, τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκει διὰ τῆς ἐκεχειρίας ἡ Ἀγγλικὴ πολιτική.

Συνεχῶς ἀπὸ διετίας καὶ πλέον δὲν ἀκούω παρά: Μὴ κτυπᾶτε Ἄγγλους. Μὴ κτυπᾶτε Τούρκους. Μὴ κτυπᾶτε προδότας. Μὴ κτυπᾶτε κομμουνιστὰς προδότας. Καὶ ἐρωτῶ τότε. Τί πρέπει νὰ κάμωμεν; Καὶ ποῖος ὁ προορισμός μας; Ὁ πόλεμος εἶναι τέχνη, τὴν ὁποίαν δὲν μποροῦν νὰ γνωρίζουν παρὰ οἱ εἰδικοί. Καὶ εἰς τὸν χειρισμὸν τοῦ ἐμψύχου καὶ τοῦ ἀψύχου ὑλικοῦ σπουδαιότατον ρόλον παίζει ὁ ἠθικὸς παράγων.

Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος παραγνωρίζει τὸν παράγοντα τοῦτον, οὐδέποτε δύναται νὰ ἔχη ἐπιτυχίας, ὁσονδήποτε σοφὸς καὶ ἂν εἶναι.

Ἐὰν ἤκουα ὅσα μοῦ διεβιβάζοντο καὶ τὰ ὁποῖα ἐχαλιναγώγουν πᾶσαν ἐνέργειαν καὶ ἐὰν δὲν προέβαινα ἐγκαίρως εἰς ἐνεργείας μικρᾶς καὶ μεγάλης κλίμακος, σήμερον δὲν θὰ ὑφιστάμεθα ὡς ὀργάνωσις.

Δὲν θέλω νὰ ἐξετάσω τὴν ὑποδειχθεῖσαν εἰς ἐμὲ ἐσφαλμένην πολιτικὴν ἔναντι τῶν Τούρκων καὶ τὴν τοιαύτην ἔναντι προδοτῶν καὶ κομμουνιστῶν. Εὐτυχῶς διὰ τὰς δύο τελευταίας κατηγορίας ἐτράβηξα δικό μου δρόμο, παρὰ τὰς ἀντιρρήσεις τῆς πολιτικῆς, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴ διατρέχωμεν σήμερον ἐκ τούτων σοβαρὸν κίνδυνον. Εἰς τὸ ζήτημα ὅμως τῶν Τούρκων ἠναγκάσθην νὰ ὑποκύψω, ὡς γνωστόν, παρὰ τὴν θέλησίν μου, διότι τὸ ζήτημα ἐθεωρήθη, ὅτι ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἐξωτερικὴν Ἑλληνικὴν πολιτικήν.

Συμπέρασμα. Δὲν θὰ δεχθῶ τοῦ λοιποῦ οὐδεμίαν ἐπέμβασιν εἰς καθαρῶς στρατιωτικὰ ζητήματα. Εἶμαι ὁ μόνος ἁρμόδιος (ἀπόλυτος κύριος) νὰ διευθύνω τὸν ἀγῶνα, ὅπως νομίζω καλύτερον, προσηρμοσμένον βέβαια μὲ τὴν ὅλην πολιτικὴν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ. Ἡ ἐναρμόνισις ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἔχη γνώμονα μόνον τὴν πολιτικὴν σκοπιμότητα, ὡς ἐγένετο μέχρι σήμερον, ἀλλὰ νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν καὶ αἱ στρατιωτικαὶ ἀπαιτήσεις, καὶ συνεπῶς πρέπει αὕτη νὰ ἐπιτυγχάνεται ἀπὸ συμφώνου μεταξὺ πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἡγεσίας. Δὲν θὰ δεχθῶ νὰ μοῦ ἐπιβάλλωνται μέθοδοι ἐκτελέσεως, διότι αὗται εἶναι ἀποκλειστικὸν ἔργον τῆς στρατιωτικῆς ἡγεσίας, καὶ εἰς τὰς ὁποίας μεθόδους ἡ πολιτικὴ οὐδεμίαν ἁρμοδιότητα ἔχει νὰ ἐπεμβαίνη.

Γ' **Ὑλικόν.** Ἀσφαλῶς θὰ ἐκπλαγῆ κανείς, ὅταν πληροφορηθῆ, ὅτι οὐδέποτε εἶχα περισσότερα τῶν 60 αὐτομάτων, καὶ ὅτι μὲ τοσοῦτον ἀριθμὸν διεξήγαγα ἀπὶ 3 1/2 ἔτη τὸν ἀγῶνα ἐναντίον 36.000 στρατοῦ.

Παρ' ὅλας τὰς ἐπικλήσεις μου, οὐδὲν μέσον ἐχρησιμοποιήθη, διὰ νὰ μὲ ἐφοδιάσουν μὲ ἐπαρκὲς ὑλικόν. Ὡς ἐκ τούτου ἠναγκάσθην νὰ ἐπινοήσω ἐκρηκτικὰ μείγματα, τὰ ὁποῖα καὶ χρησιμοποιῶ καὶ σήμερον διὰ βόμβας καὶ νὰ ἐξεύρω καὶ ὑποδείξω ἐγὼ μέσα μεταφορᾶς, μικρᾶς ἀποδόσεως καὶ λίαν ἐπικίνδυνα. Καὶ ὅμως μοῦ ὑπεσχέθησαν ἀπὸ 1 ½ περίπου ἔτους, ὅτι ἐξευρέθη τὸ μέσον, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο ἕτοιμον τὸν Ἀπρίλιον 1957 καὶ εἶτα τὸν Σεπτέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους.

Μέχρι σήμερον τὸ μέσον δὲν ὑπάρχει. Καὶ ὅμως ὁ ἐφοδιασμός μου, κατόπιν καὶ τῆς ἐμφανίσεως καὶ τοῦ νέου ἀντιπάλου, τῶν Τούρκων, εἶναι ἀνάγκη ἐπείγουσα. Γενικῶς παρατηρῶ μεγίστην ἀδιαφορίαν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο.

Δ' **Στελέχη.** Ὁ ἀγὼν εἰσῆλθεν εἰς νέαν φάσιν καὶ ἀπαιτεῖ νέας μεθόδους μάχης καὶ μεγαλυτέραν πειθαρχίαν εἰς τὰ τμήματα.

Αὐτὰ δύνανται νὰ ἐπιτευχθοῦν μόνον μὲ στελέχωσιν τῶν τμημάτων μας δι' ἀξιωματικῶν, διότι ἀπέναντί μας ἔχομεν τὸν Τουρκικὸν ὄχλον. ὁ ὁποῖος καθοδηγεῖται καὶ ἐκγυμνάζεται ἀπὸ Τούρκους ἀξιωματικούς, οἱ ὁποῖοι κινοῦνται ἐλευθέρως. Ἐζήτησα ἐπανειλημμένως. Ὅλοι ἐκώφευσαν.

Διεξάγω τὸν Ἀγῶνα ἐπὶ 3 ½ ἔτη, χωρὶς κανένα ἀξιωματικὸν καὶ χωρὶς νὰ μοῦ ἀποσταλῆ οὐδείς.

Ποῖος θὰ ἀκούση καὶ δὲν θὰ ἐκπλαγῆ, ὅτι ὁ ἀγὼν τῆς Κύπρου, ἐπὶ τόσα ἔτη διεξήχθη χωρὶς ἕνα ἀξιωματικόν; ἀλλὰ μὲ ἁπλοῦς πολίτας, μὴ ἔχοντας καὶ γνῶσιν τῶν ὅπλων καὶ τοὺς ὁποίους ἐξεπαίδευσα κατὰ τὴν διάρκειαν μαχῶν καὶ σαμποτάζ;

Τελευταίως ὑπεδείχθη ὑπ' ἐμοῦ ἕνας ἀσφαλέστερος τρόπος ἀποστολῆς ὑλικοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ θὰ μὲ ἀνεκούφιζε σημαντικῶς, ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν βρῆκα ἀνταπόκρισιν. Τί νὰ ὑποθέσω, ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτά; Δὲν πρόκειται τώρα νὰ συγκρίνω τὴν θέσιν μας ἀπὸ ἀπόψεως ὑλικοῦ καὶ στελεχῶν καὶ πρὸς τοὺς Τούρκους, διότι ἀσφαλῶς δὲν θὰ εἶναι πρὸς τιμὴν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ὤφειλον νὰ μὲ ἐνισχύσουν, καὶ νὰ μὴ δείξουν τόσην ἀδιαφορίαν. Αὐτὰ γράφω μόνον γιὰ τὴν ἱστορίαν, διότι γνωρίζω, ὅτι δὲν πρόκειται νὰ βροῦν ἀνταπόκρισιν ὅπως δὲ βρῆκαν μέχρι σήμερον. Ἐν τούτοις τὰ ἐμπόδια αὐτὰ καὶ ἡ ἐπιδειχθεῖσα ἀδιαφορία δι' ἐνίσχυσίν μου, δὲν θὰ μὲ ἐμποδίσουν ἀπὸ τοῦ νὰ συνεχίσω τὸν Ἀγῶνα μέχρι τέλους, καὶ νὰ πράξω τὸ καθῆκόν μου. Καὶ ἐὰν ἀκόμη τίποτε δὲν μοῦ ἀποσταλῆ, γνωρίζω νὰ ἀγωνίζωμαι μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου φυσιγγίου.

Ε' **Τοῦρκοι.** α) Στρατιωτικὴ πλευρά. Τὸ σχέδιόν μου ἀπέναντι τῶν Τούρκων εἶναι τὸ κάτωθι.

—Ταχεῖα ἀναδιοργάνωσίς μας, ὥστε νὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὰς ὑπὸ τούτων χρησιμοποιουμένας μεθόδους.

—Ἀνταπόδοσις κτυπημάτων, εἰς τρόπον ὥστε νὰ κρατηθῆ τὸ ἠθικὸν τοῦ λαοῦ, καὶ νὰ μὴ καταπέση λόγω τῶν Ἀγγλοτουρκικῶν κτυπημάτων, ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε νὰ μὴ παρακωλυθῆ ἡ ταχεῖα ἀναδιοργάνωσίς μας.

Μὲ τὴν πλήρη ἀναδιοργάνωσίν μας ἀνταπόδοσις ἰσχυρῶν καὶ εἰς εὐρεῖαν κλίμακα κτυπημάτων, εἰς ἀντίποινα.

Ἡ ἐφαρμοσθεῖσα τακτικὴ ἔναντι τῶν Τούρκων καὶ ἰδίᾳ ἡ σθεναρὰ ἀντίστασίς μας ἔφερε καρποὺς καὶ

κατέστησε τοὺς Τούρκους, ἰδίᾳ τῶν χωρίων, περισσότερον προσεκτικούς, κατόπιν καὶ τελευταίας πρὸς αὐτοὺς προειδοποιήσεώς μας. Οὕτω πολλὰ χωρία, ὡς μοῦ ἀνεφέρθη, ἀποπέμπουν Τούρκους τῆς ΒΟΛΚΑΝ, οἱ ὁποῖοι τοὺς παρακινοῦν εἰς βιαιοπραγίας, ὡς συνέβη τελευταίως εἰς τὴν Λάπηθον. Ἐκεῖ ὄχι μόνον ἀπέπεμψαν τοὺς ὑποκινητὰς διὰ βιαιοπραγίας, ἀλλὰ παρέδωσαν καὶ μερικοὺς Τούρκους, τοὺς ὁποίους ἔκρυπτον.

Ἐὰν ἐνισχυθῶ εἰς μέσα, θὰ δυνηθῶ ἐντὸς 15 - 20 ἡμερῶν νὰ εἶμαι ἕτοιμος διὰ νὰ ἀντιμετωπίσω τοὺς Ἀγγλοτούρκους καὶ νὰ ἀντεπιτεθῶμεν.

β) Πολιτικὴ πλευρά. Προέτεινα νὰ καταρτισθῇ Π.Ε., ἡ ὁποία πλὴν τῶν ἄλλων ζητημάτων, τὰ ὁποῖα θὰ ἀναλάβη, νὰ ἀναλάβη καὶ τὸ ζήτημα τῶν Τούρκων. Εἶναι ἀνάγκη ὅπως τοῦτο παρακολουθῆται εἰδικῶς ὑπὸ ἐπιτροπῆς καὶ ἐκδηλοῦνται ἀμέσως αἱ ἀντιδράσεις μας.

Ἐπὶ πλέον τὰ ἐφαρμοστέα μέτρα δὲν δύνανται νὰ εἶναι τὰ αὐτὰ εἰς ὅλας τὰς περιοχὰς καὶ τοῦτο, διότι διαφορετικὴ εἶναι ἡ στάσις τῶν Τούρκων τῶν διαφόρων περιοχῶν ἔναντί μας.

Συνεπῶς βάσει τῶν τοιούτων συνθηκῶν θὰ καθορίζεται καὶ ἡ ἐφαρμοσθησομένη τακτικὴ ἔναντι τούτων.

Θεωρῶ ἀπαραίτητον, ὅπως εἰδικὴ ἐπιτροπὴ ἀναλάβη τὸν τομέα τοῦτον καὶ τὸν παρακολουθῇ στενῶς, ὥστε ἑκάστοτε νὰ ἐφαρμόζωνται τὰ καταλληλότερα μέτρα ἀντιδράσεως. Ἄλλως δὲν θὰ πράξωμεν τίποτε τὸ σοβαρόν.

Ἔχω καταρτίσει ἕνα πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον ἐπιθυμῶ νὰ συζητήσω.

ΣΤ' **Κομμουνισταί.** Εἶναι πάντοτε οἱ ἀδιόρθωτοι καὶ ὕπουλοι, μὲ τοὺς ὁποίους δὲν πρέπει κανεὶς νὰ συνεργάζεται μὲ εἰλικρίνειαν, διότι ἐκ μέρους των ὑπάρχει πάντοτε ἡ πολιτικὴ δολιότης καὶ ὑστεροβουλία.

Πλὴν τοῦ ὅτι ἡ τακτικὴ αὐτὴ εἶναι ἡ σταθερὰ γραμμὴ τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, μερικὰ γεγονότα τῶν τελευταίων ἡμερῶν καὶ μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, πιστοποιοῦν τὸ τοιοῦτον......

Τὰ γεγονότα τῆς Ἄχνας, ὅπου ἠθέλησαν νὰ δημιουργήσουν χωριστὴν αὐτοάμυναν, μὲ κίνδυνον νὰ κτυπηθοῦν ἐκ παρεξηγήσεως αἱ ὁμάδες αὐτοαμύνης ἀριστερῶν καὶ δεξιῶν κατὰ τὴν νύκτα.

Ἐφήρμοσαν καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὴν συνήθη τακτικήν.

Διαδηλώσεις στοὺς δρόμους, ἀπειλές, ὕβρεις, ἐνώπιον τοῦ στρατοῦ, ἐκφώνησις δημοσίᾳ ὀνομάτων μελῶν μας κ.λ.π.

—Προδότης κομμουνιστὴς ἐκ Παλαιχωρίου, ὁ Γιάννης Τριανταφυλλίδης, ἐξετέθη δημοσίᾳ διὰ φυλλαδίου, καὶ τοῦ συνεστήθη νὰ παύσῃ νὰ ἐξυπηρετῇ τοὺς Ἄγγλους. Κατόπιν τούτου ἐγένοντο συγκεντρώσεις ἀριστερῶν εἰς Παλαιχώρι, μὲ ὁμιλίας ἐναντίον μας καὶ ἀπειλάς.

Καὶ ἐπὶ πλέον ἐγκατεστάθη στρατιωτικὴ δύναμις εἰς Παλαιχώρι καὶ φρουρεῖ, τόσον τὴν οἰκίαν τοῦ προδότου, ὅσον καὶ τῶν ἄλλων κομμουνιστικῶν στελεχῶν.

Ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ στρατοῦ οἱ κομμουνισταὶ διανέμουν φυλλάδια τοῦ ΑΚΕΛ, ὑποστηρίζοντα τὸνΤριανταφυλλίδην.

Ἐπιθυμῶ νὰ ἐρωτηθῇ ἡ Κ.Ε. τοῦ ΑΚΕΛ, διατί ἐνεκολπώθη ἕνα προδότην, τὸν ὁποῖον μάλιστα φρουρεῖ καὶ ὁ στρατός, διότι οὗτος δὲν θέλει νὰ χάσῃ ἕνα συνεργάτην. Οὐδέποτε παρουσιάσθησαν Ἐθνικόφρονες Ὀργανώσεις νὰ ὑποστηρίξουν δεξιοὺς προδότας.

—Εἰς Καραβᾶν ἐξυλοκόπησαν ἀγρίως μικρὸν μαθητὴν ὀργανώσεως νεολαίας των, ὅστις ἀπεσκίρτησε τούτων, ἠπείλησαν δὲ καὶ ἄλλα πρόσωπα νὰ προσχωρήσουν εἰς τούτους,

—Τέλος παρετηρήθη, ὅτι, ὁσάκις χρησιμοποιοῦνται ὡς πολιτοφύλακες, θέλουν νὰ τοποθετηθοῦν εἰς θέσεις, ἀπὸ ὅπου νὰ κατοπτεύουν ἡμετέρους, οἱ ὁποῖοι ὅμως ἔλαβον ὁδηγίας νὰ μὴ ἐπιδεικνύουν τίποτε εἰς κομμουνιστάς.

Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἐπιστηθῇ ἡ προσοχὴ τῆς Ἀκελικῆς Ἡγεσίας ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω, καὶ νὰ ὑποχρωθῇ νὰ ἀναγνωρίσῃ καὶ τὴν στρατιωτικὴν Ἡγεσίαν τοῦ Ἀγῶνος, διαθέτουσα τὰς δυνάμεις της εἰς ταύτην.

Ζ'. **Διεύθυνσις τοῦ ἀγῶνος.** Θεωρῶ ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην τὴν συγκρότησιν τῆς πολιτικῆς Ἐπιτροπῆς μὲ ἁρμοδιότητας, ἃς καθώρισα διὰ τελευταίου σημειώματός μου.

Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναμένωνται τὰ πάντα ἀπὸ τὴν Ὀργάνωσιν καὶ τοῦτο, διότι πολλάκις αἱ δυνατότητες διερευνήσεως γεγονότων ὑπὸ ταύτης εἶναι περιωρισμέναι, λόγω τοῦ συνωμοτικοῦ χαρακτῆρός της. Ἐπὶ πλέον ὑπάρχουν περιπτώσεις ἀμέσου ἀντιδράσεώς μας, πρᾶγμα ποὺ σήμερον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ, λόγω τοῦ ὅτι πρέπει νὰ δώσω διαταγήν, ἥτις ὅμως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσῃ ἐγκαίρως εἰς τοὺς ἀποδέκτας λόγω περιορισμοῦ κινήσεων τοῦ συνδέσμου μου.

Φέρω ὡς παράδειγμα καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ζήτημα τῶν ἀπεργιῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν δύνανται νὰ γίνουν ἄνευ διαταγῆς μου, ἐνῷ ἡ πρωτοβουλία διὰ ταύτας θὰ ἦτο δυνατόν, ἐφ' ὅσον κωλύωμαι, νὰ ἀναληφθῇ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἡ ὁποία καὶ νὰ δώσῃ τὰς ὁδηγίας, ὥστε νὰ μὴ παρατηρῆται τὸ φαινόμενον, ἄλλαι πόλεις νὰ κατέρχωνται εἰς ἀπεργίαν καὶ ἄλλαι οὔ.

Ἡ τοιαύτη ἐπιτροπὴ συνεργαζομένη στενῶς μεθ' ἡμῶν καὶ οὖσα καὶ συντονιστική, θὰ ἦτο ἐφωδιασμένη μὲ ὡρισμένας ἐξουσίας καὶ ἁρμοδιότητας, ὡς καθώριζα εἰς τὸ τελευταῖον σημείωμά μου, ὅπερ ἀπέστειλα.

Δὲν δύναμαι νὰ ὑποδείξω ποῖα πρόσωπα θὰ ἀπαρτίσουν ταύτην, διότι δὲν εἶμαι γνώστης τῶν ἱκανοτήτων καὶ τῆς μαχητικότητος ἑκάστου. Ὑπέδειξα μόνον, ὅτι ταῦτα πρέπει νὰ ἔχουν κῦρος, νὰ εἶναι δραστήρια, καὶ νὰ ἔχουν εὐψυχίαν, νὰ ληφθῇ δέ, εἰ δυνατόν, ἓν ἐξ ἑκάστης πόλεως, ὥστε νὰ ἐκπροσωποῦνται εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν αἱ διάφοροι Ἐπαρχίαι καί, εἰ δυνατὸν, καὶ αἱ διάφοροι ἐπαγγελματικαὶ τάξεις, τῶν ὁποίων, τρόπον τινά, θὰ ἐξέφραζον καὶ τὴν γνώμην.

ΔΙΓΕΝΗΣ

ΟΙ ΑΔΙΟΡΘΩΤΟΙ

Ἡ κομμουνιστικὴ ἡγεσία ἐν Κύπρῳ εἶναι ἀδιόρθωτος. Καὶ εἰς τὰς κρισιμωτέρας ἀκόμη στιγμὰς τοῦ ἀγῶνος ἐνδιαφέρεται μόνον γιὰ τὸ κόμμα καὶ τὰς ψήφους. Ἐνδιαφέρεται νὰ διασπᾷ τὸν ἀγῶνα, διότι ἴσως νομίζει, ὅτι οὕτω κερδίζει ψήφους, ἀδιαφοροῦσα, ἐὰν οὕτω κτυπᾷ τοὺς ἀγωνιστάς, οἱ ὁποῖοι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν ἔφερον ὅλον τὸ βάρος τοῦ ἀγῶνος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον αὐτὴ ἔλαμψε διὰ τῆς ἀπουσίας της.

῾Η προκλητικὴ στάσις ἀριστερῶν ἐναντίον ἀγωνιστῶν μὲ ἀλλεπάλληλα ἐπεισόδια συνεχίζεται, μὲ ἀποτέλεσμα τὰ τελευταῖα αἱματηρὰ γεγονότα τῆς Μηλιᾶς.

᾿Αλλ᾿ ἐνῷ ἡ ᾿Ακελικὴ ῾Ηγεσία οὔτε μίαν διαδήλωσιν διαμαρτυρίας ἔκαμεν, ὅταν δεκάδες ῾Ελλήνων ἐφονεύοντο ὑπὸ Τούρκων, ἐνῷ δὲν συνεκινήθη καὶ ὅταν τὰ μέλη της ἐδολοφονοῦντο ὑπὸ Τούρκων εἰς Λευκωσίαν, Γύψου, Βαρώσια, ὠργάνωσε διαδήλωσιν μὲ ἐπιθετικὰς διαθέσεις ἐναντίον ῾Ελληνικῶν καταστημάτων, ἀλλὰ Τούρκα, διότι οἱ ἐθνικόφρονες τῆς Μηλιᾶς, τοὺς ὁποίους προεκάλεσαν οἱ ὁμοχώριοί των, ἀριστεροὶ καὶ περιουσίας των κατέστρεψαν καὶ γυναῖκας μὲ βρέφη ἐτραυμάτισαν, ἄνευ αἰτίας τινός, ἠναγκάσθησαν, ἀμυνόμενοι, νὰ κτυπήσουν τοὺς ἐπιτεθέντας. Καὶ ἔχει τὴν ἀναίδειαν νὰ διαμαρτύρεται, ἐνισχύουσα οὕτω τοὺς ταραξίας ἀντὶ νὰ τοὺς βάλῃ εἰς τὴν θέσιν των.

᾿Εὰν τὴν δραστηριότητα, τὴν ὁποίαν δείχνουν ἔναντι τῶν δεξιῶν ἔδειχναν καὶ ἔναντι τῶν ᾿Αγγλοτούρκων, ἀσφαλῶς κάτι θὰ συνέβαλλον εἰς τὸν ἀγῶνα. Τοιαύτην συμβολὴν ὅμως δὲν θέλουν νὰ τὴν δώσουν, διότι φαίνεται, δὲν τοὺς συμφέρει πολιτικῶς. Καὶ κατ᾿ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ὀξυτάτην φάσιν τοῦ ἀγῶνός μας ἔναντι τῶν Τούρκων, μᾶς ἐπρόδιδον. Οὕτω κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν Τούρκου εἰς Κάτω Βαρώσια, τὴν 20ην ᾿Ιουλίου, ἡ σύζυγος τοῦ Διομήδη Χ. Χρήστου, Γραμματέως τῶν Π. Συντεχνιῶν, ὀνόματι Σοφούλα καὶ ἡ ἀδελφή της Παντελίτσα Πίτσιλλου, ἐφώναζαν τὸ ὄνομα ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ἐνόμισαν, ὅτι ἐφόνευσε τὸν Τοῦρκον. ῾Η Παντελίτσα ἔτρεχε μὲ τὸ μεσοφόρι καὶ ἐφώναζε: «Εἶναι ὁ γυιὸς τοῦ ....θὰ τὸν προδώσω στὴν ἀστυνομίαν καὶ ἂς μὲ κόψουν κομμάτια. ᾿Ετηλεφώνησα στὴν ἀστυνομίαν καὶ ἀκόμη ἐν ἦρτεν». Τὴν ἐπομένην ἐπανέλαβε τὸ ὄνομά του σὲ κατάστημα.

῾Ο κομμουνιστὴς Δῶρος Ζήσιμος ἐβγῆκε σὲ πέτρα καὶ ἐφώναζε: «ὁ ἕνας εἶναι ὁ γυιὸς τοῦ ....ὁποιος ξαίρει καὶ τὸν ἄλλον, νὰ τὸν πῇ στὴν ἀστυνομίαν».

῾Ο κομμουνιστὴς ᾿Ορφανὸς ᾿Ανδρέας τὰ ἴδια ἔλεγε. Τὸν τραυματισθέντα Τοῦρκον μετέφερεν εἰς τὸ Νοσοκομεῖον ὁ Παμπουρῆς τῶν Παλαιῶν Συντεχνιῶν.

Οἱ ἀριστεροὶ ἂς καμαρώσουν τοὺς συναδέλφους των, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡγεσίαν τους.

῾Ημεῖς δὲν κτυπᾶμε κομμουνιστάς. Σεβόμεθα τὴν ἰδεολογία τοῦ καθενός, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀνεχόμεθα νὰ φράσσουν τὸν δρόμο μας, ποτισμένον μὲ αἷμα, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἀρνοῦνται νὰ χύσουν ἔστω καὶ μίαν σταγόνα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν μας ἀπὸ τοὺς ῎Αγγλους.

᾿Αφοῦ δὲν θέλουν ἢ δὲν μποροῦν νὰ προσφέρουν αἷμα στὸν ἀγῶνα, ἂς καθήσουν, τοὐλάχιστον, ἥσυχα. Δὲν ζητοῦμε νὰ μᾶς βοηθήσουν. Θὰ βγάλουμε τὸν ἀγῶνα μόνοι μας, ὅπως μέχρι σήμερα. Τοὺς ζητοῦμε νὰ μὴ μᾶς παρεμβάλλουν ἐμπόδια. Καὶ εἰς τὴν ἀπαίτησίν μας αὐτήν, θὰ φανοῦμε ἀμείλικτοι.

Μὲ τέτοια νοοτροπίαν, ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ σήμερα στὲς ᾿Ακελικὲς τάξεις, δίδεται τὸ δικαίωμα στοὺς ῎Αγλους νὰ ἐλπίζουν, ὅτι οἱ ἀριστεροὶ θὰ βρεθοῦν μία μέρα στὸ πλευρό τους. Γι᾿ αὐτὸ οἱ ῎Αγγλοι ἐπιμένουν, ὅτι θὰ βρεθοῦν ῞Ελληνες νὰ τοὺς βοηθήσουν στὴν ἐπιβολὴν τοῦ ᾿Αγγλικοῦ σχεδίου.

῞Ολοι οἱ ἀριστεροὶ πατριῶται ἂς τὸ ἀντιληφθοῦν, ποῦ τοὺς ὁδηγεῖ ἡ ἡγεσία των καὶ μερικοὶ φανατικοὶ ὀπαδοί της.

Ε.Ο.Κ.Α.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΗΛΙΑ ΣΑΜΑΡΑ

ΠΡΟΣ ΤΟΜΕΑΡΧΗΝ

«Τομεάρχα,

῾Ορκίζομαι ἐν ὀνόματι τοῦ μόνου Παντογνώστου, τοῦ δικαίου Κριτοῦ, ἐκείνου ποὺ ἀγαπᾷ τοὺς δικαίους καὶ ἐλεᾷ τοὺς ἁμαρτωλούς, ὅτι δὲν θὰ γράψω τὸ παραμικρὸ ψέμα ἢ δικαιολογία, γιατὶ ζητάω κι ἐγὼ ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπός του τὸ ἄπειρον ἔλεός του, τὴν ἄπειρη ἀγάπη του καὶ συγχώρησί του.

῏Ηταν νύκτα χαράματα τῆς 1ης Σεπτεμβρίου. Κοιμόμουννα σπίτι μου, ὅταν δύο μέλη τῆς ἐθνοφρουρᾶς μὲ εἰδοποιήσανε πὼς εἶναι κέρφιου. ᾿Αμέσως τοὺς ρώτησα ποῦ ἐπῆγε ὁ ὑπεύθυνος τοῦ χωριοῦ. Μοῦ ἀπήντησαν, ὅτι ἔφυγε τρεχάτος σὲ μιὰ κατεύθυνση. ᾿Αμέσως κατάλαβα ὅτι ἔτρεξε νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν ὁμάδα τῶν ἡρώων μας. ᾿Εγὼ μὲ τοὺς ἄλλους δύο προσπαθήσαμε νὰ φύγουμε κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ χωριοῦ τοῦ ΒΥΖΑ. Δὲν μπορέσαμε καὶ ἐπιστρέψαμε πίσω. ᾿Αμέσως ἔτρεξα καὶ συναντήθηκα μὲ τοὺς ἥρωας ποὺ ἦταν ἕτοιμοι γιὰ ἐξόρμησιν. Μὲ διέταξε ὁ ΑΙΤΩΛΟΣ ν᾿ ἀνέβω στὸ αὐτοκίνητο ποὺ ἦταν καὶ οἱ ἄλλοι. ᾿Ανέβηκα δὲν πήγαμε πολὺ τόπο καὶ ὁ ΟΘΩΝ ἐπέμεινε τόσον πολὺ ποὺ κατεβήκαμε ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητον. Δὲν τοῦ ἄρεσε νὰ μείνουμε στὸ αὐτοκίνητον τοῦ ΟΘΩΝ, ὅπως καὶ τοῦ ΒΥΖΑ, ἐνῷ ὁ ΑΙΤΩΛΟΣ ἐπέμενε μὲ τὰ ἐπιχείρημα: «Εἶναι φεγγαρικά, θὰ τρέξῃ τὸ ὄχημα καὶ μεῖς νὰ ἀνοίξουμε πῦρ καὶ θὰ σπάσουμε τὸν κλοιόν. Μὴ φοβᾶστε, ὁ Θεὸς εἶναι μαζί μας». Δὲν τοῦ ἄκουσαν καὶ κατεβήκαμε κάτω. ᾿Ακριβῶς στὰ τελευταῖα σπίτια ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό. Τὸν σωφὲρ τὸν διέταξαν νὰ προχωρήσῃ μόνος του. Μοῦ εἶπαν νὰ πάω μὲ τὸν σωφέρ. Τοὺς εἶπα ὅτι θὰ μείνω κοντά σας. Τὸν σωφὲρ τὸν συνέλαβαν δὲν ξέρω πῶς.

Μόλις κάναμε πεντέξι βήματα, εἶπα, ὅτι θὰ μείνω κοντά σας. Τὸν σωφὲρ τὸν συνέλαβαν δὲν ξέρω πῶς.

Μόλις κάναμε πεντέξι βήματα μᾶς εἶπε ὁ νέος ὁ ΨΗΛΟΣ.«᾿Ε τὸν ἕναν ᾿Εγγλέζον, πέσετε, θὰ μᾶς βάλῃ». Τοῦ ἀπαντήσανε ὅτι εἶναι σκύλλος, ἀλλὰ εὐθὺς ἀκούσαμεν τοῦ μαγαζοῦ τοῦ ὅπλου του ποὺ τὸ διόρθωνε γιατὶ ἦσαν πολὺ κοντά. Ζήτημα μισῆς σκάλας. ᾿Αμέσως πέσαμε ὅλοι καὶ ἄνοιξαν πῦρ πρῶτος ὁ ΨΗΛΟΣ. ᾿Αμέσως σώπασε τὸ ὅπλον τοῦ ἐχθροῦ. Εἶμαι βέβαιος πῶς τὸν σκοτώσαμε. ἀλλὰ μᾶς βάλανε παντοῦ, γύρω ἀπὸ τὰ σπίτια καὶ μπροστά μας, ποὺ ἦταν ἀδύνατο νὰ φύγουμε, ᾿Αμέσως ὁ ΨΗΛΟΣ διάταξε ὑποχώρησιν πρὸς τὸ χωριό. ῾Υποχωρήσαμε κανονικὰ ποὺ δὲν εἴχαμε κανένα θύμα ἐκεῖ.

Δόξα τῷ Θεῷ Τομεάρχα, ἤθελε νὰ μὲ τιμωρήσῃ πολὺ σκληρά, γιατὶ αἱ σφαῖραι μοῦ κρούσαν τὰ μαλλιά. σχεδὸν τὰ κομμάτια τῶν πετρῶν μοῦ κτύπησαν τὸ κεφάλι. Δὲν μ᾿ ἔπιασε μιὰ νὰ πέσω τιμημένος. ῎Ηθελε νὰ μὲ τιμωρήσῃ σκληρά.

Φθάσαμε σὲ ἕνα σπίτι δικοῦ μας ὁ ὁποῖος φοβήθη καὶ γι᾿ αὐτὸ δὲν μείναμε ἐκεῖ. Καταλήξαμε στὸ γνωστὸ μέρος ποὺ ἔμεναν, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐδέχθη προθύμως. Τὸν ρώτησα τί θὰ κάμω. Μοῦ ἀπήντησεν ὁ ΑΙΤΩΛΟΣ μου νὰ μείνω μαζί τους. ῎Ημουν πρόθυμος. Δὲν δέχτη ὅμως ὁ ΒΥΖΑΣ. ᾿Ακολούθησε λογομαχία. «Θὰ μείνῃ»,

ἔλεγεν ὁ ΑΙΤΩΛΟΣ, ὁ δὲ ΒΥΖΑΣ «Ὄχι, δὲν θὰ μείνῃ». Ὁ ΑΙΤΩΛΟΣ ἐπέμενε, στὸ τέλος πειθάρχησε στὸν ΒΥΖΑΝ. Τὸν ρώτησα ποῦ νὰ πάω ἐγὼ τώρα. «Νὰ πᾶς στὴν τελιὰν καὶ μὴν φοβᾶσαι. Ὁ Θεὸς εἶναι μαζί μας», μοῦ εἶπεν ὁ ΒΥΖΑΣ καὶ ὁ ΑΙΤΩΛΟΣ. Προτοῦ φύγω μοῦ εἶπαν ὅτι πολὺ πιθανὸν νὰ φύγουν καὶ ἐκεῖνοι ἀπὸ ἐκεῖ, ἀλλὰ δυστυχῶς γιὰ μένα δὲν ἔφυγαν. Ἔφυγα ἀπὸ ἐκεῖ καὶ κατευθύνθηκα στό σπίτι μου γιὰ νὰ ἀλλάξω ροῦχα. Ἀμέσως ἄλλαξα γνώμη κι' ἐστράφηκα πίσω καὶ προσπάθησα γιὰ τρίτην φορὰν νὰ σπάσω τὸν κλοιόν. Ἔπεσα σχεδὸν πάνω στοὺς ἐχθρούς οἱ ὁποῖοι μὲ ἀντελήφθησαν ἀλλὰ δὲν μὲ εἶδαν. Ρίψανε μιὰ φωτοβολίδα, δὲν μὲ εἶδαν διότι ὁ τόπος ποὺ ἔπεσα ἦταν λούκκωμα καὶ εἶχεν καὶ ἀγκαθχιὲς μπροστά. Ὅταν ἔσβυσε ἡ φωτοβολὶς γύρισα ἕρποντας καὶ μπῆκα στὸ χωριό. Μὲ εἶδαν δυὸ χωριανοὶ καὶ μοῦ εἶπαν νὰ κρυφτῶ κάπου. Ποῦ ὅμως δὲν μοῦ εἶπαν δὲν θυμοῦμαι. Πάντως πῆγα σπίτι μου ἄλλαξα ροῦχα καὶ σκεφτόμουν τί νὰ κάμω, νὰ πειθαρχήσω στὴν διαταγήν τους ἢ νὰ ξουρίσω τὸ μουστάκιν, νὰ ντυθῶ γυναῖκα. Ὁ καημένος ὁ πατέρας μου μοῦ ἔλεγε «Ἂν σὲ ἀνακαλύψουν γιατὶ μ' αὐτὴν τὴν μάχην θὰ ἐρευνοῦν τὰ πάντα καὶ τοὺς πάντας καὶ τὶς γυναῖκες». Σημειωτέον ὅτι τὴν ταυτότητά μου τὴν ἔχασα δὲν ξέρω ποῦ. Ἂν ντυνόμουν γυναῖκα καὶ μοῦ ζητοῦσαν ταυτότητα πάλε τοῦ κάκου. Σκέφθηκα νὰ κρυφτῶ κι ἐγὼ μὲς σὲ κανένα σπίτι. Ἀλλὰ γιατὶ δὲν μοῦ εἶπαν, ἔλεγα, νὰ κρυφτῶ; Ἂν μὲ εὕρουν ἄοπλο θὰ μὲ πιάσουν καὶ θὰ εἶναι χειρότερά μου. Μ' αὐτὲς τὶς σκέψεις ἀπεφάσισα νὰ κάμω ὅ,τι μοῦ εἶπαν. Πῆγα στὴν τελιὰν ἀπ' ὅπου συνελήφθην, κατὰ τὲς 8 ἡ ὥρα καὶ μὲ εἶχαν ξαπλωμένον σ' ἄλλην τελιὰν μὲ τὸν Λάζαρον Μιλτιάδου καὶ τὸν γέρον τὸν Μάτσιαρον μέχρι τὲς 10 περίπου ποῦ μᾶς πῆραν στὸν σταθμὸν Παλαιᾶς Ἀμμοχώστου. Μᾶς εἶχαν μὲ τὰ χέρια στὸν τοῖχο καμμιὰ ὥραν περίπου ὅπου μοῦ φώναξαν καὶ ἄρχισε τὸ φρικτὸν βασανιστήριόν μου. Μ' ἔβαλαν σὲ μιὰν καρκόλαν γυμνὸν μόνον μὲ τὸ παντελόνι. Μὲ ἔβαλαν ἀνάσκελα, μοῦ κελέψιασαν τὰ χέρια ἕνα ἀπὸ τὴν μίαν πάντα καὶ ἕνα ἀπὸ τὴν ἄλλην. Τὸ ἴδιο καὶ στὰ πόδια. Μὲ ρώτησαν πρῶτα ἂν θὰ τοὺς πῶ μὲ τὸ καλὸν προτοῦ ἀρχίσουν τὰ βασανιστήριά σου. «Θὰ μᾶς πῇς ποῦ πῆγαν ἐκεῖνοι ποὺ κάμαν τὴν μάχην, ποὺ εἶναι τὰ κρησφύγετα ποῦ εἶναι τὰ ὅπλα καὶ ποῦ εἶναι οἱ πόμπες καὶ ποιὰ εἶναι τὰ μέλη καὶ ποῦ ἔπαιρναν τὸν σύνδεσμον μὲ τὸ αὐτοκίνητον ποὺ πιάσαμεν μέσα ἕναν φίλον σου». Τοὺς ἀπάντησα ὅτι δὲν ξέρω τίποτε ἀπὸ ὅσα μὲ ρωτᾶτε. Οἱ βασανιστές μου ἦσαν πέντε, δύο Ἄγγλοι καὶ τρεῖς Τοῦρκοι. Τότε ἄρχισεν ὁ Ἄγγλος βασανιστὴς Ρὶτς νὰ μὲ κτυπάει στὸ στομάχι ἐνῷ οἱ ἄλλοι βάζανε γάντια στὰ χέρια τους γιὰ νὰ μὴ ἀφήνουν σημάδια. Ἄρχισαν ὅλοι μαζὶ νὰ μὲ κτυποῦν δύο μέσα στὴν κεφαλὴν μὲς στὸν ὕπνον μὲς στ' αὐτιὰ καὶ δυὸ μὲς στὸ στομάχι καὶ ὁ πέμπτος νὰ μὲ τραβᾷ ἀπὸ τὰ γεννητικὰ ὄργανα. Δὲν θυμᾶμαι πόσην ὥραν βάσταξε αὐτὸ τὸ παιχνίδι γιατὶ ζαλίστηκα, μώρησα. Πάντως κουράστηκαν καὶ κάθησαν νὰ ἀνάψουν τσιγάρο. Ὅταν ἤπιαν τὸ τσιγάρο τους, ἦρθαν καὶ οἱ πέντε ἐπάνω μου. Θυμοῦμαι καλῶς. Οἱ δύο ἔφυγαν καὶ ἐγύρισαν μὲ ἕναν τενεκὲν καὶ μίαν κούζαν καὶ ἕνα ροῦχο ἄσπρο μεγάλο καὶ ὄχι πολὺ παχύ. Τὰ δὲ ἀγγεῖα τους, ποὺ φέραν περιεῖχαν νερό. Φέρανε καὶ καντῆλες. Τότε μοῦ ἔδεσαν τὸ ροῦχον στὸν λαιμὸν καὶ τὸ ἔφεραν ἀπάνω ἀπὸ τὴν κεφαλήν μου οὕτως ὥστε δὲν ἐφαίνετουν καθόλου ἡ κεφαλή μου. Δὲν μποροῦσα νὰ ἀναπνεύσω. Ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς μοῦ κράτα τὴν μύτην καὶ ἔτσι ἀναγκάζεσαι νὰ ἀνοίγῃς τὸ στόμα σου διὰ νὰ ἀναπνεύσῃς. Ὁ ἄλλος μοῦ ἔγυρνεν νερὸν συνέχειαν οὕτως ὥστε ἀντὶ ἀέραν νερόν. Ἐπιχείρησα πολλὲς φορὲς νὰ κλείσω τὸ στόμα. Τὸ ἔκλεια γιὰ νὰ πεθάνω, γιὰ νὰ μὴν παίρνω οὔτε ἀέραν οὔτε νερόν, ἀλλὰ οἱ ἄλλοι δυὸ ὁ ἕνας μὲ τράβαν ἀπὸ τὰ γεννητικὰ ὄργανα καὶ ὁ ἄλλος μοῦ τσίλλαν μὲ ὅλην τὴν δύναμίν του μέσα στὸ ἀρφάλιν. Ἦταν ἀβάστακτοι οἱ πόνοι, ποὺ ἀναγκαζόμουν νὰ ἀνοίξω τὸ στόμα μου νὰ φωνάξω. Δὲν ξέρω πόσες φορές, ἔχασα τὶς αἰσθήσεις μου καὶ πόσες φορὲς ἔστρεψα. Πάντως καὶ πάλιν τοὺς κούρασα χωρὶς νὰ πῶ τίποτε. Ἀλλὰ πολὺ ὀλίγες δυνάμεις τῆς αἰσθήσεώς μου μοῦ εἶχαν μείνει. Ὅταν ἀναπαύθηκαν καὶ ἦρθαν γιὰ τρίτην φορὰν γέμισαν πάλιν τὰ ἀγγεῖα τους καὶ ἄρχισαν. Ἕνας ὅμως δὲν ἦρθε. Ὅταν ἦρθε ἤμουν ἤδη τὸ βασανιστήριον. Σὲ μιὰ στιγμὴ ποὺ κατάλαβαν πὼς θὰ πεθάνω διότι δὲν εἶχα πλέον δυνάμεις νὰ ἀναπνεύσω, μοῦ ἀφήρεσαν τὸ ροῦχο γιὰ νὰ μὴν πεθάνω. Τὰ μάτια μου ἦταν θολά. Δὲν διέκρινα καλά. Μὲ ἐπλησίασεν ὁ ἀρχιβασανιστὴς Ρὶτς καὶ μοῦ εἶπεν. «Τώρα θὰ πῇς, θέλεις δὲν θέλεῖς». Τοῦ ἀπήντησα δὲν ξέρω τίποτε πῶς θὰ πῶ. «Ξέρεις καὶ ξέρεις καὶ πολλὰ μάλιστα», μοῦ εἶπεν. Καὶ ἄρχισαν νὰ μὲ κτυποῦν μέσα στὸ κεφάλιν. Ὅταν ἦρθαν νὰ μοῦ βάλουν τὸ ροῦχο διέκρινα τὸ νερὸν τῆς καντήλας νὰ εἶναι ἄσπρον σὰν γάλαν, ὄχι ὅμως τόσο πηχτὸ καὶ ὄχι τόσον ἄσπρον. Δὲν ἐπιμένω, Τομεάρχα μου, πῶς ἦταν σκόνη γιατὶ τὰ μάτια μου ἦσαν θολά. Πάντως πρέπει νὰ ἦταν, γιατὶ ἔχασα ἀπὸ κείνην τὴν στιγμὴν σχεδὸν τελείως τὲς αἰσθήσεις μου.

Ἔχασα τὸ θάρρος μου καὶ τὴν ἀποφασιστικότητά μου καὶ ἔτρεμα ὁλόσωμος. Ἄρχισα νὰ φοβᾶμαι. Ἐν τῷ μεταξὺ τὰ βασανιστήρια συνεχίζανε χωρὶς διακοπὴ καὶ ἄρχισε τὸ μοιραῖον. Τοὺς μολόγησα κάτω ἀπὸ τὸ ροῦχον τὸ σπίτιν ποὺ ἔμεναν. Τοὺς εἶπα ὅτι δὲν ξέρω ἐγὼ ποῦ εἶναι τὰ ὅπλα, ἀλλὰ ὁ Χρῆστος καὶ ὁ Παντελῆς καὶ ὁ Λάζαρος καὶ ὅτι ἔξερε καὶ ὁ γέρος Μάτσιαρος. Τότε μὲ πῆραν μπροστὰ στὸν Μάτσιαρον καὶ τοῦ ἔλεγα νὰ τοὺς τὰ δώσῃ καὶ ξέρει ποῦ εἶναι. Ἀφοῦ μοῦ ἔλεγες πῶς ηὗρες ἕναν ὅπλον καὶ σοῦ εἶπα νὰ τὸ βάλῃς ἐκεῖ ποὺ εἶναι τὰ ἄλλα. Ὁ γέρος ὅμως φάνηκε ἥρως. «Δὲν ξέρω τίποτα», ἔλεγε. Τὸν ἄφησαν καὶ μοῦ ἄρχισαν ἐμένα. Ἐσὺ ξέρεις, αὐτὸς δὲν ξέρει. Τότε τοὺς εἶπα. Ἐπάρτε με νὰ σᾶς δώσω ὅπλα καὶ νὰ σᾶς δείξω καὶ κρησφύγετα. Αὐτοὶ ἤθελαν τὸ κρησφύγετον ποὺ εἶναι μέσα ἐκεῖνοι, γιατὶ δὲν πίστεψαν πῶς ἦταν σὲ σπίτιν. Τότε τοὺς πῆρα στὸ χωριό. Ἀφοῦ ἤξερα ὅτι δὲν ξέρω τίποτε νὰ τοὺς γυρίσω νὰ τοὺς πῶ κάμποσα ψέματα. Τοὺς πῆρα στοῦ Καπετάνιου, ἤξερα ὅτι τὸ κρησφύγετον τὸ χαλάσαμε. Δὲν ηὗραν τίποτε καὶ ἔτσι ἄρχισαν νὰ μὲ βασανίζουν. Ἀλλὰ ἐν τῷ μεταξὺ νύχτωσεν γιὰ καλά. Τοὺς πῆρα σ' ἕνα χωράφι, ποὺ ἤξερα εἶχε κάσια. Δὲν τὴν ηὗραν, γιατὶ τὄξερα πὼς δὲν ὑπάρχει. Τότε βασανίστηκα φρικτὰ μὲς στὸ χωράφιν. Τοὺς εἶπα νὰ μὲ ἀφήσουν καὶ νὰ τοὺς εὕρω πόμπες. Μὲ ἄφησαν. Ἤξερα ποῦ εἶχεν δεκαέξι πόμπες σὲ τέσσερεις κασιοῦδες. Τοὺς παράδωσα ὀκτώ. Δὲν ξέρω τίποτε ἄλλον, τοὺς λέω. Αὐτὲς εἶναι τῆς πολιτοφυλακῆς καὶ τὲς ξέρω. Τὴν κάσαν ποὺ τὰ ὅπλα ποῦ εἶναι, θέλομεν νὰ μᾶς τὴν εὕρῃς τζείνην. Τοὺς λέγω ἐν τάξει νὰ σᾶς τὴν εὕρω. Ἤξερα ἄλλην μίαν κάσιαν ὀφτζαίρηη. Δὲν μὲ πῆραν. Μοῦ εἶπαν αὔριον ποὺ νὰν μέρα. Μοῦ εἶπαν νὰ τοὺς δείξω τὸ σπίτιν τοῦ τάδε δηλαδὴ ἐκεῖ ποὺ ἦσαν οἱ τέσσερεις ἥρωες. Ἤλπιζα μιὰ καὶ δὲν μ' ἄφησαν, ἔλεγα τότε ἀπὸ μέσα μου δὲν πρέπει νὰ μείνουν ἐδῶ γιὰ νὰ μὴν ξέρω, ἀλλὰ δυστυχῶς ἔμειναν ἐκεῖ. Τοὺς τὸ ἔδειξα καὶ ἐφώναξαν τὸν ἰδιοκτήτην καὶ τὸν ρώτησαν. Ἀρνήθην. Μὲ πῆραν μπροστά του καὶ τοῦ εἶπα ὅτι ἐψὲς ποὺ τὴν αὐκὴν ἤρθαμεν ἔσω σου καὶ μᾶς εἶπες νὰ μείνουμε μὲς στὸν ἄσιερον. Τώρα ἀρνιέσαι ; Καὶ πάλιν ἀρνήθην. Τὸν συνέλαβον ἐκεῖνον. Ἐπλησίασεν ὁ ἀρχιβασανιστὴς τὴν πόρταν καὶ τοὺς φώναξεν νὰ βγοῦν ἔξω. Δὲν πῆρεν ἀπάντησιν. Καὶ ἔφυγαν ἀπ' ἐκεῖ, ἀλλὰ ἔβαλεν στρατὸν καὶ ἔγλεπεν γυρὸν τοῦ σπιτιοῦ. Μὲ πῆραν στὴν αὐλὴν τοῦ σκολείου

ὅπου μὲ βασάνισαν καὶ πάλιν. Τότε τοὺς γύρισα ἀκόμα ἕνα σπίτι καὶ σ' ἕνα σπήλιον ἴσως τοὺς παραπλανήσω. Θὰ κόντεβεν μεσάνυκτα ὅταν πιὰ μὲ κρέμασαν πὰς ἕναν αὐτοκίνητον τεηλάρικον μεγάλον καὶ μ' ἔβρεξαν νερὸν καὶ μ' ἄφησαν. Δὲν ἤμουν, γιὰ νά 'μαι εἰλικρινὴς κρεμασμένος. Καθόμουν στὸ κάθισμα καὶ τὰ σιέρκα μου κελεψιασμένα ποτανιστὰ στὰ κάγκελλα. Ὅταν ἀντιλήφθηκαν ὅτι κοιμήθηκα, μὲ κτύπησαν μὲ βέρκαν καὶ ἐξύπνησα καὶ συνέχισεν ὡς τὸ γέννημαν τοῦ ἥλιου ἔτσι.

Σημειωτέον ὅτι τὴν νύχταν τοὺς ἔδειξα τὸ σπίτιν τοῦ Χρήστου καὶ δὲν τὸν ηὗραν καὶ τοὺς εἶπεν ἡ μάνα του εἶναι στὴν χαρτωμένην. Τότε μοῦ εἶπαν νὰ τοὺς δείξω τὸ σπίτιν καὶ τοὺς τὸ ἔδειξα. Καὶ συνέλαβον τὸν Χρῆστον καὶ τὸν πῆραν στὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου ὅπου τὸν βασάνιζαν γιατὶ ἄκουα τὲς φ ω ν έ ς τ ο υ.

Ὅταν ἐξημέρωσεν μὲ πῆραν νὰ βροῦμε τὰ ὅπλα. Φυσικὰ ηὗραν κάσιαν ὀφτζαίρην. Ἀλλὰ βασανίστηκα καὶ ἐκεῖ πολλά. Μὲ πῆραν στὸ χωριὸ καὶ τοὺς ἔδειξα τὸ σπίτι τοῦ Παντελῆ ὅπου τὸν συνέλαβον καὶ μᾶς ὡδήγησαν στὸ σχολεῖον ὅπου μοῦ εἶπαν νὰ πῶ στὸν Παντελῆ νὰ τοὺς δώση ὅπλα. Εἶπα στὸν Παντελῆ ἂν ξέρη ποῦ εἶναι νὰ τοὺς τὰ δώση. Εἶπεν, δὲν ξέρω τίποτε. Δὲν θυμοῦμαι καλὰ ἂν μίλησα μὲ ἄλλον μὲ τὸν Παντελῆν. Πάντως, ἐκεῖ ποὺ τὸν ἔβλεπα καὶ θυμᾶμαι, τοῦ ἔδωσαν μιὰ βροθκιὰν στὸ στομάχιν καὶ τοῦ εἶπαν νὰ μᾶς πῆς ποῦ εἶναι ἢ ὄχι. Καὶ τοὺς ἐπῆρε καὶ τοὺς ἔδειξε τὲς χαρτούτσιες ὅπως μοῦ ἔλεγε ἕνας Τοῦρκος βασανιστής. Μᾶς πῆραν μαζὶ στὸ Βαρῶσιν ὄχι μέσα στὴν Ἀμμόχωστον στὸ Σπέσιαλ Μπράντς ὅπου ἦρθε ὁ Γιακουμῆς καὶ ρώταν τὸν Παντελῆ ἂν ξέρη καὶ δὲν λαλεῖ. Ἀπάντησεν δὲν ξέρω. Ὅτι ἤξερα τοὺς τάδωσα. Αὐτὸς ξέρει. Ἐγὼ ἔλεγα δὲν ξέρω. Τέλος μᾶς πῆραν στὴν Ἀμμόχωστον ὅπου πῆγα μπροστὰ στὸν Χρῆστον καὶ τοῦ εἶπα νὰ τοὺς δώση τὰ ὅπλα, εἰ δὲ ἑὰ μᾶς σκοτώσουν. Δὲν θυμᾶμαι τὴν διάλεκτον πού 'κανα μὲ τὸν Χρῆστον. Ἄ...... μὲ ρώτησεν ἂν τοὺς εἶπα ἂν εἶναι ὑπεύθυνος καὶ ξέρει τὰ ὅπλα. Τοῦ εἶπα ναί. Μοῦ θύμωσε καὶ μοῦ εἶπε νὰ τοὺς δώσω ἐγὼ ὅπλα τούτους. Ὅταν ἐπίμενα ἐγὼ πῶς ἤξερα μοῦ εἶπε «τὰ βάρη ὅλα πάνω σου» Τοῦ εἶπα ναὶ Χρῆστο, ἐσὺ δὲν φταίεις ἐγὼ φταίω. Δὲν ξέρω ἂν τοὺς ἐπαράδωσεν ὅπλα, γιατὶ μὲ ἔφυγαν ἐμένα. Μ' ἔκλεισαν στὴν φυλακήν. Ἀπὸ τὴν φυλακὴν μ' ἔβγαλαν ὅταν θὰ μὲ ἔπαιρναν στὴν Ὁμορφίταν. Τὸ δεῖλις ἀπὸ ἐκεῖ στὴν Ἀμμόχωστον μοῦ τό 'πε ὁ ἀρχιβασανιστὴς πὼς τοὺς σκότωσαν.

Δὲν εἶπα τίποτε. Ἤμουν σὰν τὸν πελλόν. Ὁ νοῦς μου ἀπὸ τὴν Δευτέραν τάραξεν. Ναὶ Τομεάρχα μου. Σὰν ἄκουσα πὼς πέσανε καὶ δὲν ὑπῆρχαν πιά, τότε δὲν ξέρω καὶ ἐγὼ πῶς δὲν πέλλανα τέλεια. Ἀλλὰ ἂς συνεχίσω. Μὲ πῆραν Ὁμορφίταν Τρίτην Δυσμὰς ἡλίου. Ἔμενα ἐκεῖ μέχρι τῆς Πέμπτης ὅτε καὶ ἔγραψα στὴν γυναῖκα μου νὰ ρθῆ νὰ μὲ βρῆ. Μοῦ εἶπαν ἐκεῖνοι νὰ ρθῆ καὶ νὰ μείνη γιὰ νὰ πάη μαζίν μου στὴν Ἀγγλίαν. Ἦρθεν ἀλλὰ τῆς εἶπα νὰ μὴν ἔρθη καὶ ἔτσι ἀρνήθηκεν τὴν πρώτην φοράν, γιατὶ δὲν ἤθελα νὰ πάω στὴν Ἀγγλίαν. Ὅταν ἀρνήθηκε καὶ ἀρνήθηκα καὶ ἐγὼ μὲ γύμνωσαν καὶ μὲ ἔκλεισαν στὸν ἀπόπατον καὶ μοῦ 'παν νὰ πάρουν ἄδειαν ποὺ τὸν Κυβερνήτην θὰ μὲ πάρουν Πύλαν, ἀφοῦ θέλεις νὰ πᾶς ἐκεῖ. Ὅταν μ' ἔκλεισαν ἐκεῖ, Τομεάρχα, δὲν μπορῶ νὰ σοῦ περιγράψω τὸν πόνον μου, τὸν πόνον τῆς καρδιᾶς μου ποὺ εἶχεν καὶ ἔχει. Τοὺς φώναξα καὶ ἄνοιξαν καὶ εἶπα στὸν Ρίτς πὼς θὰ πάω στὴν Ἀγγλίαν μὲ τὴν γυναῖκα μου. Ἔτσι τὴν συνέλαβον τὴν ἄλλην μέρα καὶ τὴν ἔφεραν. Γιατὶ τοὺς εἶπα πὼς θὰ πάω θὰ μὲ ρωτήσετε. Μοῦ πέρασε ἡ ἰδέα μήπως μὲ βασανίσουν. Ξέρω τόσα καὶ τόσα ἀκόμα. Πρέπει μὲ κάθε θυσίαν νὰ φύγω ἀπὸ τὰ σέρκα τους, ἐσκέφτηκα. Καὶ ἔτσι μᾶς ἔκλεισαν στὸ σπίτι τοῦ Μαηκάου, δὲν ξέρω ποῦ ἀκριβῶς εἶναι. Εἶναι κοντὰ στὸν δρόμο τῆς Κερύνειας, πόξω ποὺ τὸν στρατῶνα. Ἐμείναμεν ἐκεῖ παραπάνω ποὺ ἕναν μῆνα ὅπου τζαὶ φύαμεν στὲς 7 τοῦ Ὀκτώβρη γιὰ τὴν Ἀγγλίαν. Μόλις ἔφτασα ἐκεῖ μὲ παρέλαβεν ἡ κουνιάδα μου. Ἔκαμα 17 μέρες καὶ ἐστράφηκα. Ἔφθασα τὴν Δευτέραν ἡ ὥρα δύο ἢ τρεῖς στὸ χωριὸ καὶ συνελήφθην 4 ἕως τεσσερεισήμισυ.

Τομεάρχα καὶ Θεέ μου, Συγχωρᾶτε μου, ἂν μοῦ διέφυγε καμμιὰ λεπτομέρεια, καμμιὰ φράσις, ποὺ ἀντάλλαξα μὲ κανένα. Πάντως νομίζω πῶς τὰ ἔγραψα ὅλα. Τομεάρχα, μὴ μὲ βασανῆτε περισσότερον. Ὅ,τι θὰ κάμετε, κάμετέ το μιὰ ὥρα γρηγορώτερο, γιατὶ δὲν μπορῶ νὰ ἀναπνεύσω. Τὰ στήθη μου μὲ βαραίνουν, ἡ ζωή μου εἶναι βαρειά. Ἀρκετά, Τομεάρχα, ἀρκετὰ ὑπόφερα: πόνους, θλίψιν καὶ καημούς. Δόξα τῷ Ἁγίῳ Θεῷ, δόξα σοι. Δὲν ξέρω, ἂν ὁ Θεὸς θὰ ἐπιτρέψη νὰ πεθάνω, ἀλλὰ ἂν θὰ πεθάνω Τομεάρχα, μὴν μοῦ στερήσετε τὴν ἐξομολόγησιν καὶ τὸ νὰ δῶ τοὺς δικούς μου καὶ τοὺς τάφους ἐκείνων, γιατὶ θέλω νὰ κλάψω στὸ χῶμα τους καὶ τὰ δάκρυά μου νὰ τὸ βρέξουν, γιὰ νὰ ξεφουσκώσουν τὰ πονεμένα μου στήθη καὶ νὰ λαφρώση ἡ βαρειὰ ψυχή μου.

Τομεάρχα, εἶσαι κι ἐσὺ ἄνθρωπος καὶ θὰ ξέρης ἀπὸ πόνο καὶ προσβολήν. Δὲν ἔχω μοῦτρα, ἀγαπητέ μου ἀδελφὲ ἐν Χριστῷ, δὲν ἔχω μοῦτρα νὰ ζητήσω ἐκδίκησιν. Δὲν ἔχω καμμιὰ ἐμπιστοσύνην πλέον. Μὲ τὸ δίκαιόν σας. Τομεάρχα, ἀδελφὲ ἐν Χριστῷ, προσευχήθου, πὲς δυὸ λόγια καὶ σὺ γιὰ τὴν μαυρισμένη καὶ ἁμαρτωλὸν ψυχήν μου. Προσευχήθου ἀδελφέ, γιατὶ ὁ Κύριος μᾶς λέγει. «Πολλὰ ἰσχύει ἡ δέησις δικαίου ἐπὶ ἁμαρτωλοῦ». Κάμετε τὸ καθῆκον σας γιὰ μένα, ἀδελφέ μου καὶ μὴν σκεφθῆτε τίποτε. Θάθελα νὰ ζήσω νὰ ἐργασθῶ γιὰ τὸν Θεόν. Ἀλλὰ ἂν ὁ Θεὸς καὶ ἡ πατρὶς δὲν μοῦ ἐπιτρέψουν, γεννηθήτω τὸ θέλημά τους ἐπὶ τοῦ ἁμαρτωλοῦ παιδιοῦ τους.

Θέλω νὰ γράψω πολλά, ἀδελφέ μου, θέλω νὰ πῶ τὸν πόνον μου ἀλλὰ ἂν μοῦ δοθῆ εὐκαιρία στοῦ γράφω. Τώρα κουράστηκε ἀρκετὰ τὸ μυαλόν μου καὶ τὸ ἀδύνατον σῶμά μου. Γράφε μου ἂν θέλης νὰ σοῦ γράψω ὀνομαστὶ τὰ ὀνόματα ποὺ ζητοῦν οἱ Ἄγγλοι ἀπὸ τὸ χωριό μου καὶ ἐκεῖνα ποὺ ἐγὼ ὁ λιποτάκτης εἶπα. Τομεάρχα, ἂν ἡ πατρὶς μὲ εὕρη ἔνοχον θανάτου, μὴν διστάσης γιατὶ τὸ νὰ ζῶ θὰ ὑποφέρω περισσότερον. Μοῦ γλυκαίνουν τὸν ἀβάστακτον καημόν μου τὰ μικρά μου παιδιά.

Φίλε ἀδελφέ, ἂν δὲν τὰ ξαναδῶ, προστάτευσέ τα καὶ μίλα τους σὰν πατέρας καὶ παρηγόρησέ τα, ἰδιαιτέρως τὸν γυιόν μου, τὸν Παρασκευᾶ ποὺ τὸν βλέπω κάθε στιγμὴν μπροστά μου.

Τομεάρχα, σοῦ εὔχομαι ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάη ἀπὸ κάθε κακὸ καὶ νὰ βάλη τὸ χέρι του νὰ ὁδηγήσετε τὸ τσακισμένο καράβι μας εἰς τὸν λιμένα τῆς πανώριας λευτεριᾶς. Εὔχομαι ἐπίσης εἰς ὅλα τὰ μέλη εἰρήνην καὶ φρούρησιν ἀπὸ τὸν Θεόν, Πατέρα μας. Καὶ ἕνα ἄλλο. Παρὰ νὰ πέφτουν στὰ χέρια τοῦ ἐχθροῦ, νὰ πέφτουν ἔνδοξοι καὶ τιμημένοι. Διαφωτίστε τους νὰ κάμουν τὸ καθῆκον τους καὶ ἰδιαιτέρως τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ γιὰ νὰ μὴν τοὺς τιμωρήση σὰν κι ἐμένα.

Περιμένω ὁδηγίες σας. Τὸ ἀνάξιον τέκνον σας.

Ἐ κ δ ό τ η ς (Σημ. Ἠλ. Σαμαρᾶ).

Σημείωσις: ΑΙΤΩΛΟΣ εἶναι τὸ ψευδώνυμον τοῦ ΞΑΝΘΟΥ ΣΑΜΑΡΑ.

ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος ἀπηύθυνε τὸ ἀκόλουθον διάγγελμα πρὸς τὸν Κυπριακὸν λαόν, μεταδοθὲν ὑπὸ τοῦ Ραδιοσταθμοῦ Ἀθηνῶν τὴν 3ην Ὀκτωβρίου. «Ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις παρέχουσα ἀκόμη μίαν φορὰν δεῖγμα τῆς ἀδιαλλαξίας καὶ τῆς κακοπιστίας της, προχωρεῖ εἰς βιαίαν ἐπιβολὴν τοῦ αὐθαιρέτου σχεδίου της, τὸ ὁποῖον ἀπεδοκίμασεν ἤδη καὶ ἀπέρριψεν ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαός, τοῦ σχεδίου, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα ἀθεμίτου, εἰς βάρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, Ἀγγλοτουρκικῆς συμπαιγνίας. Ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις, ἀνατρέπουσα τὴν ἀρχὴν τοῦ σεβασμοῦ τῶν ὑφισταμένων διεθνῶν συνθηκῶν καὶ παραγνωρίζουσα πάντα δημοκρατικὸν θεσμόν, ὁδηγεῖ εἰς τὴν διάσπασιν τῆς ἱστορικῆς, πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἑνότητος τοῦ Κυπριακοῦ χώρου καὶ ἀποπειρᾶται νὰ ἐπιβάλῃ αὐθαιρέτως τὴν θέλησιν μιᾶς μικρᾶς μειονότητος ἐπὶ τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Τὸ Βρεττανικὸν σχέδιον ὑποθάλπτον τὴν διχόνοιαν καὶ τὰς προστριβὰς ἐν τῇ Νήσῳ ἀποσκοπεῖ προφανῶς ἐν τῇ διαιρέσει τοῦ λαοῦ διαιώνισιν τῆς Ἀγγλικῆς ἐπὶ τῆς Νήσου κατοχῆς καὶ τὴν προβολὴν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, ὡς διαιτητοῦ δῆθεν εἰς μίαν Ἑλληνοτουρκικὴν διένεξιν.

Τὸ Κυπριακὸν ὅμως ζήτημα δὲν ἀποτελεῖ Ἑλληνοτουρκικὴν διαφοράν, ἀλλ' ἀντικείμενον ἀντιθέσεως καὶ ἀντιδικίας μεταξὺ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ ἀφ' ἑτέρου, ὅστις ζητεῖ ὅπως βάσει τῶν διεθνῶς ἀνεγνωρισμένων ἀρχῶν τοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ἀποφασίσῃ ὁ ἴδιος περὶ τῆς τύχης του καὶ καθορίσῃ ἐλευθέρως τὸ πολιτικὸν αὐτοῦ μέλλον.

Ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ ἡμῶν ὅπως καταδείξωμεν διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὴν καλήν μας θέλησιν προετείναμεν εἰς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν σχέδιον ὁριστικῆς λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος προνοοῦν περὶ καθεστῶτος ἀνεξαρτησίας μετὰ μίαν συμπεφωνημένην περίοδον αὐτοκυβερνήσεως. Εἰς μίαν τοιαύτην ἀνεξάρτητον Κύπρον, ἥτις θὰ ἐτέλει ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν Ἡνωμ. Ἐθνῶν, θὰ ἐλαμβάνετο πᾶσα πρόνοια καὶ θὰ παρείχετο πᾶσα ἐπὶ τοῦ διεθνοῦς πεδίου ἐγγύησις διὰ τὴν κατοχύρωσιν τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν συμφερόντων τῆς Τουρκικῆς, μειονότητος, θὰ ὡδηγεῖτο δὲ τοιουτοτρόπως ἡ Νῆσος σταθερῶς εἰς τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἀσφάλειαν καὶ θ' ἀπετέλει ἔρεισμα διὰ τὴν εἰρήνην καὶ εὐστάθειαν ὁλοκλήρου τῆς περιοχῆς. Ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις δυστυχῶς δὲν ἀνταπεκρίθη εἰς τὴν φωνὴν τῆς καλῆς θελήσεως, ἐμμένουσα δὲ ἀκάμπτως εἰς τὴν ἀδιαλλαξίαν της προχωρεῖ εἰς μονομερῆ ἐφαρμογὴν τοῦ συνεταιριστικοῦ σχεδίου της καὶ ὁδηγεῖ τοιουτοτρόπως τὴν Νῆσον εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ τὸν ὄλεθρον.

Πρὸ τῆς τοιαύτης καταφώρου παραβιάσεως πάσης ἀρχῆς ἠθικῆς καὶ δικαίου καλοῦμεν τὸν Ἑλληνικὸν Κυπριακὸν λαόν, ὅπως ἡνωμένος καὶ ἀδιάσπαστος, ἀνεξαρτήτως ἰδεολογικῶν πεποιθήσεων καὶ κοινωνικῆς τοποθετήσεως, ἀντιδράσῃ σθεναρῶς ἐναντίον τῆς ἐπιβολῆς τοῦ νέου Βρεττανικοῦ σχεδίου καὶ ἀγωνισθῇ ὡς εἷς ἄνθρωπος ὑπὲρ τῶν ἀπειλουμένων βωμῶν καὶ ἑστιῶν του. Ὁ ἀγών μας εἰσέρχεται ἤδη εἰς ἀποφασιστικὸν στάδιον. Ἀπειλοῦνται τὴν στιγμὴν ταύτην ὄχι μόνον ἡ ἱστορικὴ ἑνότης τῆς πατρίδος μας, ὄχι μόνον ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ γαλήνη μας, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἐν τῇ Νήσῳ ἐπιβίωσις τῆς φυλῆς μας. Νῦν ὑπὲρ πάντων ὁ ἀγών: Αἱ ἱστορικαὶ εὐθῦναι μας εἶναι μέγισται. Δὲν ὑποτιμῶμεν τὰς δυσχερείας, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται πρὸ ἡμῶν. Ὁ λαὸς ὅμως ἀπέδειξεν ἤδη κατὰ τρόπον ἀξιοθαύμαστον ὅτι περιφρονεῖ τὰς δυσχερείας, ὅτι δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὰ ἐμπόδια, ὅτι ἔχει σαφῆ συνείδησιν τῶν ὑψηλῶν του σκοπῶν, ἐν τῇ ἐπιδιώξει τῶν ὁποίων εἶναι πρόθυμος νὰ θυσιάσῃ καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ζωήν του.

Ὁ Κυπριακὸς λαὸς ἔπραξεν εἰς τὸ ἀκέραιον τὸ καθῆκόν του, ἀνεξαρτήτως ἂν ξένοι πρὸς τὴν θέλησίν του παράγοντες ἐπέδρασαν ἀνασχετικῶς ἐπὶ τῶν ἐπιδιώξεων καὶ τῶν δικαίων του. Ἡ προσήλωσίς του εἰς τὸ ἰδεῶδες τῆς ἐλευθερίας, ἡ καρτερία, ἡ μαχητικότης καὶ προπάντων αἱ θυσίαι του γράφουν τὴν στιγμὴν ταύτην ἱστορίαν καὶ δημιουργοῦν νέους τίτλους διὰ τὴν ἐπιτυχῆ διεκδίκησιν τῶν δικαίων του.

Γνωρίζομεν, ὅτι αἱ ἡμέραι εἶναι χαλεπαὶ καὶ δεινῶς πάντες χειμαζόμεθα. Τὸ δίκαιον ὅμως εἶναι μεθ' ἡμῶν.

Ὡπλισμένοι μὲ τὴν ἀκαταμάχητον πανοπλίαν τοῦ δικαίου, θὰ ἀγωνισθῶμεν ἐναντίον τῆς βίας καὶ τῆς τυραννίας πεποιθότες ἐπὶ τὴν τελικὴν νίκην.

Θαρσεῖτε, θαρσεῖτε καὶ μὴ πτοῆσθε. Εἰς τὴν κάμινον τῶν σημερινῶν δεινῶν καὶ βασάνων ἂς χαλκευθῇ ἄτρωτος ὁ σίδηρος τῆς ψυχικῆς σας ἀντιστάσεως. Κραταιοῦσθε ἐν τῇ δοκιμασίᾳ καὶ ἀνδρίζεσθε εἰς τὰ δεινοπαθήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνάνδρως καὶ βαρβάρως τὰ ὄργανα τῆς ξενοκρατίας σᾶς ὑποβάλλουν. Τὸ δίκαιον τελικῶς θὰ κατισχύσῃ. Τὸ φῶς θὰ διαλύσῃ τὸ σκότος. Ἡ ἐλευθερία θὰ δαμάσῃ τὴν δουλείαν. Αἱ θύραι τῶν φυλακῶν καὶ τῶν κρατητηρίων θ' ἀνοιχθοῦν καὶ ἐλεύθεροι θὰ δοκιμάσωμεν ὅλοι τὴν μεγάλην χαρὰν τῆς νίκης.

Ἡμεῖς ἐν τῷ μεταξὺ δὲν παύομεν, πονοῦντες ἐν τῷ πόνῳ καὶ δοκιμαζόμενοι ἐν τῇ δοκιμασίᾳ σας, νὰ πράττωμεν πᾶν ὅ,τι εἶναι ἀνθρωπίνως δυνατὸν διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν δικαίων μας.

Ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης δὲν θὰ μᾶς ἐγκαταλείψῃ».

ΟΙ ΔΟΛΟΦΟΝΟΙ ΠΑΙΔΙΩΝ

Τὴν 24-11-58 Ἄγγλοι στρατιῶται ἐπιβαίνοντες τεθωρακισμένου αὐτοκινήτου καὶ ἑνὸς τζὶπ ἐπέδραμον κατὰ τοῦ χωρίου Πέρα Ὀρεινῆς καὶ διεξῆγαγον ἔρευναν εἰς θαμῶνας καφενείου. Ἀποχωροῦντες ἐκεῖθεν συνήντησαν τὸν ποιμένα Ἰωάννην Τομασίδην μὲ τὸ ποίμνιόν του καὶ ἔρριψαν ἐναντίον του 4 πυροβολισμοὺς φονεύσαντες μίαν αἶγα. Ἀκολούθως συνήντησαν δύο παιδιὰ εἰς τοὺς ἀγρούς, ἐπιβαίνοντα ὄνων καὶ ἐπυροβόλησαν ἐναντίον των ἀνεπιτυχῶς. Ταῦτα εἶναι οἱ Μιχαὴλ Χαραλάμπους καὶ Ἀνδρέας Δημητρίου, ἀμφότεροι 14 ἐτῶν.

Ἰδοὺ στρατός, διὰ τὸν ὁποῖον καυχᾶται ὁ Ντάρλιγκ καὶ ἡ Βρεττανικὴ Αὐτοκρατορία!

Ε.Ο.Κ.Α. Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ

ΙΔΟΥ κ. ΛΟΡΔΟΙ ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΔΟΛΟΦΟΝΟΙ

Δύο ἀκόμη ἀθῶα Ἑλληνόπουλα ἐδολοφονήθησαν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀγγλίας, οἱ: Πρόδρομος Ξενοφῶντος καὶ Κυριάκος Καραολῆς.

Ὁ μὲν πρῶτος, κρατούμενος , μὲ τὴν συνήθη, ἀλλὰ καὶ ἐνοχοποιητικὴν δικαιολογίαν, ὅτι ἐπεχείρησε.....

νὰ δραπετεύσῃ, ὁ δὲ δεύτερος, ἐνῶ συνωμίλει μετ' ἄλλων ἐννέα νέων σὲ ἀνοικτὴν μάνδραν τοῦ χωρίου του.

Ἐὰν εἶχον λίγην ἐντροπὴν οἱ Ἄγγλοι, δὲν θὰ συνεζήτουν καὶ μέσα σ' αὐτὴν ἀκόμη τὴν Βουλήν των, ὅτι ἡ ΕΟΚΑ φονεύει ἀθώους Ἄγγλους πολίτας, οἱ ὁποῖοι στὴν πραγματικότητα εἶναι πράκτορες τῆς Ἰντέλλιτζενς Σέρβις, τοποθετηθέντες ἐν Κύπρῳ εἰς διαφόρους ὑπηρεσίας.

Δὲν ἠκούσαμεν ὅμως κανένα βουλευτήν, Λόρδον νὰ ἐρωτήσῃ, πόσοι Ἕλληνες Κύπριοι πολῖται, ποίου φύλου καὶ ἡλικίας καὶ διατί ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν ὀργάνων τοῦ ΦΟΥΤ.

Δὲν ἠκούσαμεν ἀκόμη κανένα νὰ ἐγείρῃ συζήτησιν διὰ τὰ μεσαιωνικὰ βασανιστήρια κρατουμένων εἰς Ὀμορφίταν.

Ε.Ο.Κ.Α. Ὁ Ἀρχηγὸς ΔΙΓΕΝΗΣ

Παρατίθεται **Κατάλογος** τῶν φονευθέντων καὶ τραυματισθέντων γυναικοπαίδων καὶ γερόντων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος, ὑπὸ τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Παραλείπονται δεκάδες τραυματισθέντων ἀθώων ἀρρένων Ἑλλήνων.

1) Μαρία Οἰκονόμου. Ἐφονεύθη τὴν 13-12-55 εἰς Βαρώσια.
2) Θάλεια Οἰκονόμου ἐτῶν 11. Ἐτραυματίσθη τὴν 13-12-55 εἰς Βαρώσια.
3) Βαλεντίνη Ἀναστασιάδου. Ἐτραυματίσθη τὴν 18-6-56 εἰς Λευκωσίαν.
4) Κούλα Χριστοφῆ ἐτῶν 9. Ἐτραυματίσθη εἰς Λευκωσίαν.
5) Ὄλγα Κωνσταντινίδου. Ἐφονεύθη τὴν 25-4-56 ἐπὶ τῶν τειχῶν Λευκωσίας.
6) Δώλορος Χαραλάμπους 12 ἐτῶν
7) Σπῦρος Μυριάνθης 12 ἐτῶν
8) Γεώργιος Χρυσάνθου 9 ἐτῶν
} Ἐτραυματίσθησαν παρὰ τὸ ΓΟΥΔΙ Πάφου τὴν 15-8-56.
9) Δημητράκης Δημητριάδης 7 ἐτῶν. Ἐφονεύθη εἰς Λάρνακα τὴν 15-3-56.
10) Χρῖστος Ἰωάννου ἐτῶν 10.
11) Ἀντώνιος Χατζησωτηρίου ἐτῶν 15.
12) Κωστάκης Θεοδώρου ἐτῶν 10.
} Οἱ τρεῖς οὗτοι ἐτραυματίσθησαν εἰς Ἀγρίδια τὴν 4.7.56.
13) Εὐτυχία Ζένου ἐτῶν 75. Ἐφονεύθη εἰς Τρούλλους τὴν 19-10-56.
14) Εὐανθία Παναγῆ καὶ 15) Ἀντώνης Παναγῆ ἐτῶν 7. Ἐτραυματίσθησαν ἐπὶ τῆς κλίνης των εἰς Πραστειὸ Μόρφου τὴν 19-11-56.
16) Μαρία Χρυσοστόμου Μαυρομμάτη. Ἐτραυματίσθη εἰς Λάρνακα Λαπήθου.
17) Λουκία Παπαγεωργίου ἐξ Αὐγόρου, μήτηρ ἐξ τέκνων καὶ ἔγκυος. Ἐφονεύθη εἰς Αὐγόρου.
18) Χατζημαγγάλου Σωτήρα ἐτῶν 75, ἐτραυματίσθη εἰς Παραλίμνι τὴν 8ην-10-1958.

ΕΜΠΡΗΣΤΙΚΑΙ ΚΑΙ ΥΒΡΙΣΤΙΚΑΙ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΝΤΑΡΛΙΓΚ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΟΚΑ ΕΠΙΚΡΙΝΟΝΤΑΙ ΕΝ ΑΓΓΛΙΑ

Ἡ ἐφημερὶς «Ντέϊλυ Μίρρορ» ἐδημοσίευσε, τὴν 14ην Νοεμβρίου 1958, εἰς τὴν πρώτην σελίδα ἄρθρον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιτίθεται δριμύτατα ἐναντίον τοῦ διοικητοῦ τῶν ἐπιχειρήσεων ἐν Κύπρῳ Στρατηγοῦ Ντάρλιγκ. Ἡ ἐφημερὶς στηλιτεύει «τὸν κομπασμὸν καὶ τὴν κουφότητα» τῶν δηλώσεων τοῦ Στρατηγοῦ Ντάρλιγκ, τὸν ὁποῖον ἐμφανίζει ὡς ἀποκαλέσαντα τοὺς ἄνδρας τῆς ΕΟΚΑ ὡς «μπαστάρδους» εἰς συνέντευξίν του πρὸς τὸν ἀνταποκριτήν της κ. Μάρτιν. Ἡ ἐφημερὶς καλεῖ τὸν Πρωθυπουργὸν κ. Μακμίλλαν, ὁ ὁποῖος τὴν προτεραίαν ἔδωκε τὸ χρῖσμα τῆς Κυβερνητικῆς εὐνοίας εἰς τὸν Στρατηγὸν Ντάρλιγκ καὶ τὸν Κυβερνήτην Φούτ, ὅπως ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνησυχαστικὴν ἀναφορὰν τοῦ ἀνταποκριτοῦ της κ. Μάρτιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀμφότεροι ἐμφανίζονται ἀποξενωμένοι ἀπὸ τὰς ἐξελίξεις τῶν γεγονότων ἐν τῇ νήσῳ.

Ὁ κ. Μάρτιν ἀναφέρει, ὅτι ὁ Ντάρλιγκ εἰς τὴν συνέντευξίν του πρὸς αὐτὸν εἶπεν, ὅτι ἔκαμε «τοὺς μπαστάρδους τῆς ΕΟΚΑ νὰ τὸ βάλουν εἰς τὰ πόδια» καὶ διαβεβαίωσεν ὅτι θὰ τοὺς κατατροπώσῃ. Συνεχίζων ὁ Ντάρλιγκ φέρεται δηλώσας εἰς τὸν κ. Μάρτιν, ὅτι τρία πράγματα τὸν κάμνουν νὰ πιστεύῃ ὅτι θὰ κερδίσῃ τὴν μάχην. Πρῶτον, ἡ ΕΟΚΑ τρέμει τὴν ἐπαφὴν μὲ τὸν στρατὸν καὶ χρησιμοποιεῖ νάρκας διὰ νὰ φονεύσῃ ἄνδρας τῶν στρατιωτικῶν περιπόλων. Δεύτερον, ἡ ΕΟΚΑ ἔστρεψε τὴν προσοχήν της πρὸς ἰδιώτας. Τρίτον, ἡ ΕΟΚΑ χρησιμοποιεῖ νεάνιδας διὰ νὰ βομβαρδίζουν τὴν Ἀστυνομίαν καὶ τὰ μεταγωγικὰ ὀχήματά της. Ὁποιοσδήποτε κατέρχεται εἰς τὸ ἐπίπεδον αὐτό, φέρεται δηλώσας ὁ Στρατηγὸς Ντάρλιγκ, μαρτυρεῖ ὅτι ἐξηντλήθη. Καὶ ἐβεβαίωσεν οὗτος ὅτι «ἔχει στριμώξει τὴν ΕΟΚΑ καὶ θὰ τὴν ἐξαναγκάσῃ εἰς ἔξοδον».

«Δὲν δύναμαι νὰ ἀποκαλύψω, ἐσυνέχισεν ὁ Ντάρλιγκ, πῶς θὰ ἀπαντήσω εἰς τὰς νάρκας, ἀλλὰ θὰ τὰς δαμάσω. Ἐξοπλίζω ἰδιώτας καὶ τοὺς διδάσκω πῶς νὰ πυροβολοῦν. Γνωρίζω πῶς θὰ ἀντιμετωπίσω οἱονδήποτε ἐγειρόμενον πρόβλημα.»

Συνεχίζων ὁ ἀνταποκριτὴς γράφει, ὅτι ὁ Ντάρλιγκ ἀπορρίπτει τὰς πολλαχόθεν γενομένας εἰσηγήσεις, ὅτι ἀνατριχιαστικαὶ δηλώσεις δὲν συμβάλλουν εἰς διευθέτησιν τοῦ πικροῦ καὶ αἱματοβαφοῦς Κυπριακοῦ. Ἀντιθέτως ὁ Στρατηγὸς Ντάρλιγκ πιστεύει, ὅτι πρέπει νὰ κτυπήσῃ ἐκεῖ ὅπου πονεῖ. Εἶναι ἄλλωστε ὁ προσωπικῶς ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ προσωπικοῦ τῆς ΝΑΑΦΙ. Τώρα ἀπειλεῖ νὰ ἀπολύσῃ πέντε χιλιάδες ἐργατῶν, ἀπασχολουμένων εἰς τὰ στρατόπεδα.

Τὸ «Ντέϊλυ Μίρρορ» ὑπογραμμίζει εἰς κύριον ἄρθρον τὴν διαπίστωσιν τοῦ ἀνταποκριτοῦ της ὅτι εἶναι ἀληθὲς ὅτι οἱ Σύμβουλοι τοῦ Ντάρλιγκ δὲν συμμερίζονται τὴν αἰσιοδοξίαν του καὶ δὲν ἐγκρίνουν τὰς ἐκφράσεις του. Ὁ Φούτ, ξεθωριασμένος πλέον εἰς τὸ πλαίσιον ὅπου ἡ δύναμις περιέρχεται ταχέως εἰς τοὺς στρατιωτικούς, οὐδὲν ἔχει νὰ ἀναφέρῃ. Ἀφ' ὅτου ἀνέλαβε ὁ Ντάρλιγκ, οὐδεμία σημαντικὴ σύλληψις ἐγένετο καὶ τὰ θύματα μεταξὺ τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν ἰδιωτῶν αὐξάνονται. Ἀσκεῖται ἐπὶ τοῦ Ντάρλιγκ πίεσις ὅπως μὴ διαφημίζει νίκας πρὸ τῆς ἐπιτεύξεως αὐτῶν.

Ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ «Ντέϊλυ Μίρρορ» λέγει, ὅτι αἱ πρόσφατοι μαζικαὶ ἀπολύσεις Ἑλλήνων τῆς Κύπρου ἀπασχολουμένων ὑπὸ τῶν Στρατιωτικῶν Ἀρχῶν, τῆς ΝΑΑΦΙ κ.λ.π., βοηθοῦν τὸν Στρατόν, ἀλλὰ δυσχε-

ραίνουν ἀπιστεύτως τὸ κοινωνικὸν καὶ οἰκονομικὸν πρόβλημα τῆς Κύπρου, τὸ ὁποῖον ἤδη εὑρίσκεται εἰς κρίσιμον θέσιν. Γράφει, ὅτι ἐπίκειται καταστροφὴ καὶ παραθέτει τὴν γνώμην ἀνωτέρου ὑπαλλήλου, ὁ ὁποῖος ἐτόνισε τὰ ἑξῆς : «Μόνον μία διέξοδος ὑπάρχει : Πρέπει νὰ διορθώσωμεν τὰ σφάλματα τοῦ παρελθόντος. Πρέπει νὰ ἐπαναφέρωμεν τὸν Μακάριον, ὁσονδήποτε καὶ ἂν ξενίσῃ τὴν 'Αγγλικὴν κοινὴν γνώμην τοιοῦτον μέτρον. Πρέπει νὰ ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι ἡ κατάστασις ἐξέφυγε τὸν ἔλεγχον καὶ οὔτε ἀξίζει τὴν θυσίαν μιᾶς ἀκόμη ζωῆς Ἕλληνος, Τούρκου, ἢ Βρεττανοῦ».

Ἡ τελευταία σκέψις ἐμβάλλει τοὺς ἐκ διαθέσεως ὑποστηρικτὰς τῆς πολιτικῆς τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, οἷος εἶναι ὁ «'Εκόνομιστ», εἰς σκέψεις ὡς πρὸς τὴν σωφροσύνην τῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα, ὡς ὁμολογεῖται, στρέφονται ἐναντίον τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Συγκεκαλυμμένως ἐπικρίνεται ὁ Ντάρλιγκ, ὡς ἐμπνευστὴς τῶν πανικοβλήτων ἐνεργειῶν. Εἰς κύριον ἄρθρον ὁ «'Εκόνομιστ» συνιστᾷ ὅπως σταματήσῃ ὁ κατήφορος. 'Αναπτύσσει τὴν θεωρίαν, ὅτι ἡ πλειοψηφία τῶν Κυπρίων συνεργοῦν μετὰ τῆς ΕΟΚΑ ἐκ φόβου, παραδέχεται ὅμως ὅτι συνεργοῦν ἐπίσης, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ἐλπὶς ἐκ τῆς πολιτικῆς τῶν Βρεττανῶν. Ἡ ἀμείλικτος τακτικὴ καὶ τὸ πολιτικὸν ἀδιέξοδον—γράφει—ἀποξενώνει τοὺς Ἕλληνας τῆς Κύπρου καὶ καθιστᾷ ἀνέφικτον εἰρηνικὴν πολιτικὴν διευθέτησιν τοῦ ζητήματος.

'Απηχῶν τὴν πολιτικὴν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, ὁ ἀρθρογράφος τοῦ «'Εκόνομιστ» ἰσχυρίζεται, ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς Βρεττανίας εἶναι νὰ μὴ παρατείνῃ τὴν ἀποικιακὴν διακυβέρνησιν, οὔτε νὰ διατηρήσῃ ἐν Κύπρῳ στρατηγικὰς ἐφεδρείας, ἀλλ' ἁπλῶς νὰ βοηθήσῃ τὴν Κύπρον νὰ αὐτοκυβερνηθῇ καὶ νὰ ἀποφασίσῃ διὰ τὸ μελλοντικὸν καθεστώς της ἄνευ διαμάχης. Δηλαδὴ ἡ Βρεττανία εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν Κύπρον μέχρις ὅτου θὰ εἶναι δυνατὴ ἀποχώρησίς της ἄνευ κινδύνου ἐμφυλίου ἢ διεθνοῦς πολέμου. 'Εν τῷ μεταξὺ - προσθέτει ὁ ἀρθρογράφος - χαλάρωσις τοῦ ἐναντίον τῆς ΕΟΚΑ ἀγῶνος εἶναι ἀδύνατος . Συμβουλεύει ἐπαναπατρισμὸν τῶν γυναικοπαίδων τῶν Ἄγγλων ὡς καὶ Βρεττανῶν ἰδιωτῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι ἀναγκαῖοι διὰ τὰς ὑπηρεσίας, χρησιμοποιῶν τὸ σχετικὸν δίλημμα τῶν 'Αγγλικῶν 'Αρχῶν εἰς ἐπίρρωσιν τοῦ ἐπιχειρήματος, ὅτι ἀπαιτεῖται μεθοδικὴ τακτικὴ καὶ σαφὴς διαχωρισμὸς τῶν ἐνεργῶς καὶ παθητικῶς δρώντων, 'Εοκιστῶν, προπαντός, δὲ ἐπεξεργασία διὰ πολιτικῆς λύσεως.

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΔΙΑΦΩΤΙΣΕΩΣ ΚΑΙ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ

Διὰ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ Γραφείου τούτου πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸν ΣΚΟΠΟΝ, τουτέστι ποίας ἀνάγκας μας θὰ κληθῇ νὰ ἱκανοποιήσῃ. 'Εκ τούτων θὰ πηγάσῃ ἡ σύνθεσις καὶ ὁ καλύτερος τρόπος ὀργανώσεώς του.

Σκοπός.

1. Διαφώτισις τῆς κοινῆς γνώμης ἐπὶ ἐνεργειῶν τοῦ ἀντιπάλου μας, αἱ ὁποῖαι παραβιάζουν διεθνεῖς συμβάσεις ἢ ἠθικοὺς νόμους, καταδεικνύουν τὰς δικτατορικὰς ἐξουσίας τῆς Κυβερνήσεως ἢ τῶν 'Οργάνων της καὶ γενικῶς διὰ πᾶν, τὸ ὁποῖον θὰ τὸν ἐξέθετεν εἰς τὰ ὄμματα τῆς κοινῆς γνώμης.

2. Συγκράτησις τοῦ ἐσωτερικοῦ μετώπου εἰς ὑψηλὸν ἐπίπεδον ψυχικῆς ἀντοχῆς δι' ἀντίστασιν.

Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραμελήσωμεν τὸ ἓν ὑπὲρ τοῦ ἄλλου, πολὺ δὲ περισσότερον νὰ ἐγκαταλείψωμεν τελείως τὸ δεύτερον. Διότι μία καλῶς ὀργανωμένη προπαγάνδα τείνει κυρίως εἰς τὴν συγκράτησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ μετώπου καὶ τοῦ ἠθικοῦ ἐξοπλισμοῦ τούτου καὶ εἰς τὴν κατάρριψιν τοῦ ἠθικοῦ τοῦ ἀντιπάλου.

Διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἀνωτέρω τεθέντος σκοποῦ ἀπαιτοῦνται :

α) Συλλογὴ στοιχείων καὶ

β) Μετάδοσις τούτων, ἤτοι δύο ὄργανα δι' ἑκάστην τῶν ἀνωτέρω ἀναγκῶν.

Συλλογὴ στοιχείων.

Θὰ ἀπαρτίζεται ἀπὸ τόσα τμήματα ὅσα καὶ τὰ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν. Ἕκαστον τῶν τμημάτων τούτων θὰ ἀποτελεῖται, ἀναλόγως τῆς σοβαρότητός του ἀπὸ 1 ἢ 2 ἢ καὶ περισσότερα κατάλληλα πρόσωπα π.χ. τμῆμα παραβιάσεως ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, τμῆμα ὑπερβασιῶν στρατοῦ, τμῆμα οἰκονομικῆς ἐξαθλιώσεως τοῦ λαοῦ κ.λ.π. Εἶναι φυσικόν, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λειτουργήσουν ὅλα ὁμοῦ καὶ ἀρτίως, διότι ἡ ἐξεύρεσις τόσων προσώπων δὲν εἶναι εὔκολος. Συνεπῶς θὰ ξεκινήσωμεν ἀρχικῶς μὲ ὅ,τι θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἑτοιμάσωμεν ἐντὸς εὐλόγου χρονικοῦ διαστήματος καὶ ἀκολούθως νὰ συμπληροῦμεν συνεχῶς. Παραδείγματος χάριν, σήμερον λειτουργοῦν δύο ἐπιτροπαὶ ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων (ἰατρῶν, δικηγόρων). Θὰ ἦτο δυνατὸν ἀνὰ εἷς ἐκπρόσωπος ἑκάστης τούτων νὰ ἀποτελέσῃ τὸ τμῆμα παραβιάσεως ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τοῦ ἡμετέρου γραφείου.

'Επίσης δι' ὑπερβασίας στρατοῦ θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ διατεθῇ εἷς δημοσιογράφος συλλέγων τὰς πληροφορίας ἀπὸ τοὺς τομεῖς καὶ εἰδικώτερον μέσῳ ΕΔΕΜ.

Ἕκαστον τῶν ἀνωτέρω τμημάτων θὰ ἐλέγχῃ τὰ στοιχεῖα καὶ θὰ τὰ παρουσιάζῃ ὑπὸ τὴν πραγματικὴν μορφὴν τῆς δημοσιεύσεώς των. Τὸν τελευταῖον τοῦτον ρόλον θὰ ἀναλάβῃ τὸ τμῆμα ΔΙΑΦΩΤΙΣΕΩΣ.

Μετάδοσις στοιχείων.

Εἰδικὸν τμῆμα, τὸ ὁποῖον θὰ φέρῃ τὴν ὀνομασίαν, τμῆμα ΔΙΑΦΩΤΙΣΕΩΣ, θὰ συγκεντρώνῃ τὰ ὑπὸ τῶν τμημάτων συλλεγέντα στοιχεῖα καὶ θὰ τοὺς δίδῃ τὴν κατάλληλον πλέον μορφήν, ἵνα ἔλθουν εἰς δημοσιότητα ἀναλόγως τοῦ χρησιμοποιουμένου μέσου.

Ὡς μέσα θὰ χρησιμοποιηθοῦν : 'Αρχικῶς ξένοι ἀνταποκριταί. Γραφεῖα 'Εθναρχίας 'Εξωτερικοῦ. Φοιτητικαὶ 'Οργανώσεις 'Εξωτερικοῦ. Κυπριακὸς τύπος. 'Ελληνικὸς τύπος. 'Ακολούθως. Προξενικαὶ 'Αρχαὶ τοῦ 'Εξωτερικοῦ.

Εἰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ὁ ἐγχώριος τύπος θὰ ἐκωλύετο νὰ τὰ δημοσιεύσῃ, τότε θὰ κυκλοφοροῦν φυλλάδια μὲ τὸν τίτλον τῆς ΠΕΚΑ.

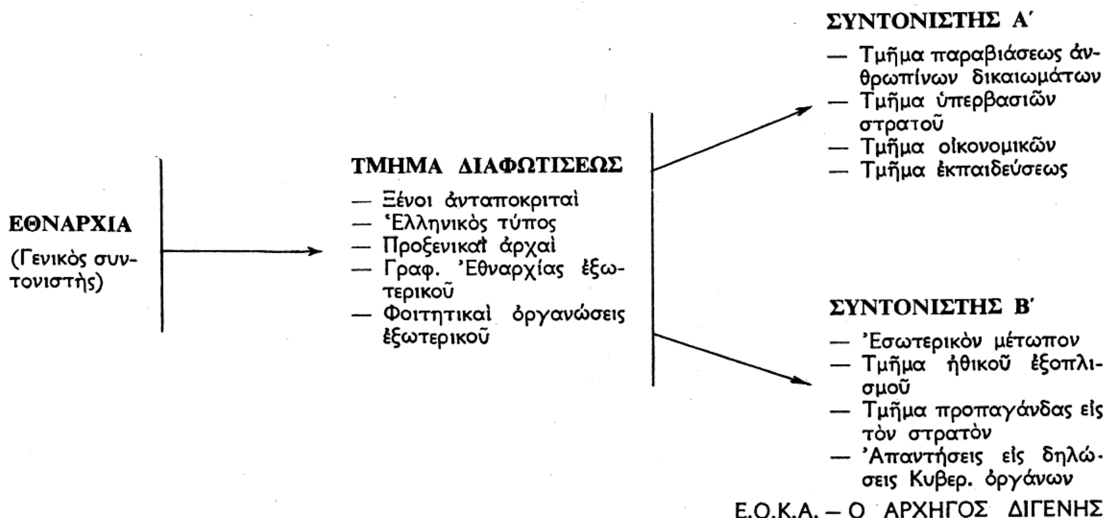
'Αντίστασις ἐσωτερικοῦ μετώπου.

Τὸ εἰδικὸν τοῦτο τμῆμα θὰ ἀπαρτισθῇ ἀπὸ ἄτομα μὲ εἰδικὰ προσόντα εἰς τὸ διατυπώνειν καὶ γράφειν. Τοῦτο θὰ ὑφίσταται συνωμοτικῶς καὶ θὰ εἶναι αὔταρκες διὰ τὴν μετάδοσιν τῶν γεγονότων γραπτῶς.

Θὰ ἀσχολῆται κυρίως: Μὲ ἔξαρσιν ἡρωϊκῶν πράξεων, ὡς Αὐξεντίου, Μάτση. 'Ηθικὸν ἐξοπλισμὸν τοῦ λαοῦ μὲ κυκλοφορίαν ἐντύπων, φυλλαδίων, κ.λ.π.—Κυκλοφορίαν φυλλαδίων εἰς ἐθνικὰς ἐπετείους, ἀπεργίας κ.λ.π.—Προπαγάνδαν εἰς στρατόν.

Κατωτέρω παρέχομεν σχηματικῶς τὸν τρόπον διαρθρώσεως τοῦ γραφείου τούτου.

Τὰ ἀνωτέρω θὰ ἀποτελέσουν βάσιν διὰ περαιτέρω συζήτησιν καὶ ὑποβολὴν ὁριστικοῦ σχεδίου. Ἔχω νὰ συστήσω τὰ ἀκόλουθα: Οὐδὲν σχέδιον ἀρχικῶς συντασσόμενον δύναται νὰ εἶναι τέλειον. Θὰ ὑπάρξουν πάντοτε ἀτέλειαι. 'Εκεῖνο ποὺ ἐνδιαφέρει εἶναι νὰ ξεκινήσωμεν ἀρχικῶς ἐπὶ τῇ βάσει ἑνὸς λογικοῦ σχεδίου, τὸ ὁποῖον συνεχῶς θὰ βελτιοῦται καὶ τροποποιῆται βάσει τῆς πείρας ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς του.

Ε.Ο.Κ.Α. – Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΔΙΑ ΠΑΘΗΤΙΚΗΝ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΝ

6.12.57

Πρέπει νὰ προπαρασκευασθῇ τὸ ἔδαφος διὰ τὴν Π.Α. Πρὶν ἢ ἀπευθυνθῶ πρὸς τὸν λαὸν διὰ προκηρύξεως, ὡς πρὸς τὴν αἰτηθησομένην ἐκ μέρους του πειθαρχίαν εἰς τὰς ἐντολὰς καὶ ὑποδείξεις τῆς 'Οργανώσεως καθὼς καὶ διὰ τὰς ζητηθησομένας θυσίας, θὰ ἤθελα ὅπως προπαρασκευασθῇ ὁ λαὸς καὶ μοῦ γνωσθοῦν αἱ τυχὸν συναντηθησόμεναι ἀντιδράσεις.

Εἰς τὴν προπαγάνδαν ταύτην, ἡ ὁποία θὰ γίνῃ ἀποκλειστικῶς διὰ ζώσης κατὰ τὰς συζητήσεις καὶ οὐχὶ ἐγγράφως ἢ διὰ χωνίου, δὲν πρέπει νὰ ὑπεισέλθωμεν εἰς λεπτομερείας ἢ νὰ καθορίζωμεν τὰ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα θὰ ἀποτελέσουν στόχους Π.Α., ἀλλὰ νὰ ἀναφερώμεθα εἰς γενικὰ ζητήματα. Κύρια σημεῖα τῆς προπαγάνδας θὰ εἶναι:

1. 'Ο μαχητικὸς ἀγὼν πρέπει νὰ ὑποβοηθηθῇ ὑπὸ τοῦ συνόλου τῶν 'Ελλήνων τῆς νήσου διὰ τῆς Π.Α. Οὕτω ἕκαστος θὰ συμμετάσχῃ κατὰ ἕνα οἱονδήποτε τρόπον εἰς τοῦτον καὶ θὰ συνεισφέρῃ εἰς τὴν εὐόδωσίν του.

2. 'Η Π.Α. ὑπῆρξε πάντοτε ἓν ὅπλον εἰς χεῖρας τῶν καταδυναστευομένων λαῶν κατὰ τοῦ δυνάστου καὶ ὡς παράδειγμα νὰ φέρωνται αἱ 'Ινδίαι.

3. 'Η Π.Α. θὰ περιλάβῃ τόσον ἀντικείμενα οἰκονομικά, ὅσον καὶ διοικητικὰ τοιαῦτα πρὸς ἐξάρθρωσιν τῆς Κυβερνητικῆς μηχανῆς. ἡ ὁποία ἀπομυζᾷ τὸν ἱδρῶτα τοῦ λαοῦ καὶ χρησιμοποιεῖ τὸ χρῆμά του διὰ νὰ τρέφωνται μὲ παχυλοὺς μισθοὺς χιλιάδες Ἄγγλοι ἐν Κύπρῳ.

4. Γενικῶς πρέπει νὰ ὑποστηρίξωμεν τὴν ἐγχώριον βιομηχανίαν καὶ τὰ ἐγχώρια προϊόντα ἀντὶ νὰ στέλλωμεν τὸ χρῆμα μας στὸ ἐξωτερικόν. 'Υποστηρίζοντες τὴν ἐγχώριον παραγωγήν, ὑποστηρίζομεν καὶ τὸν ἐργάτην καὶ ἀγρότην, διὰ τῆς παρουσιαζομένης οὕτω δυνατότητος ἐξευρέσεως ἐργασίας καὶ καταναλώσεως τῶν προϊόντων μας.

5. Διὰ τῆς Π.Α. δὲν πρόκειται νὰ θίξωμεν εἴδη τροφῶν ἢ πρώτης ἀνάγκης, ἀλλὰ κυρίως τοιαῦτα πολυτελείας καὶ μποροῦμε νὰ ποῦμε, ὅτι θὰ προφυλάξωμεν τὶς τσέπες μερικῶν ἀνοήτων, ποὺ θέλουν νὰ ἐπιδειχθοῦν μὲ τὸν πλοῦτον των.

6. 'Εὰν ἕκαστος Ἕλλην, ὡς εἷς στρατιώτης, πειθαρχήσῃ εἰς τὰς ἐντολὰς τῆς 'Οργανώσεως, τότε ἀσφαλῶς τὸ πλῆγμα κατὰ τοῦ δυνάστου θὰ εἶναι βαρὺ καὶ θὰ συντομεύσωμεν τὸν χρόνον διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν μας.

Ε.Ο.Κ.Α. – Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ

ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΡΙΒΑ - ΔΙΓΕΝΗ

ΕΙΔΙΚΟΣ ΤΟΜΟΣ

Εἰς τοῦτον γίνεται λεπτομερεστέρα ἐξιστόρησις τοῦ Κυπριακοῦ ἔπους, ἐκτίθενται δὲ ἀτομικαὶ καὶ συλλογικαὶ πράξεις ὡς καὶ ὑπηρεσίαι ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τομεὺς Κυρηνείας.

Ἡ δραπέτευσις ἀπὸ τὸ φρούριον Κυρηνείας 16 ἀγωνιστῶν.
Ἐπιθέσεις ἐναντίον τοῦ στρατοπέδου Ἁγ. Ἀμβροσίου καὶ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Λευκονοίκου. Διάφορα ἄλλα σαμποτάζ.
Σύλληψις τοῦ στρατιώτου Χὶλ καὶ τοῦ Ἄγγλου Κρῆμπερ.
Τρεῖς Ἄγγλοι στρατιῶται παραδίδουν τὸν ὁπλισμόν των καὶ φεύγουν εἰς Τουρκίαν.
Αἱ τελευταῖαι στιγμαὶ τοῦ Κυριάκου Μάτση, κατ' ἀφήγησιν συντρόφων του.

Τομεὺς Λεμεσοῦ.

Σαμποτὰζ εἰς τὰς στρατιωτικὰς βάσεις Ἐπισκοπῆς καὶ Ἀκρωτηρίου καὶ ἄλλαι ἡρωϊκαὶ πράξεις. Οἱ μπουρλοτιέρηδες τῆς Ἐπισκοπῆς. Ἡ ἀνατίναξις καταστήματος τῆς ΝΑΑΦΙ ὑπὸ δύο νεανίδων, ὁ τραυματισμὸς τοῦ ἀνακριτοῦ Πίαρς.
Πλουσία δρᾶσις καὶ ὀνόματα ἀγωνιστῶν.

Τομεὺς Λάρνακος.

ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ ΠΑΡΙΔΗΣ. Ἡ δρᾶσίς του. Πῶς ἔπεσεν εἰς Ἀναφωτιάν.
ΠΕΤΡΑΚΗΣ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ. Πῶς ἔπεσεν εἰς Ὀρὰν «Πὲς τῆς μάνας μου, ὅτι πέθανα γιὰ τὴν Πατρίδα».
Ὁ ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΟΥΡΟΥΚΛΗΣ καὶ ὁ ἡρωϊκὸς θάνατός του.
Ὁ Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ. Ὁ ἡρωϊκὸς ἀνάπηρος τοῦ ἀγῶνος.
Ἡ πολύνεκρος συμπλοκὴ εἰς τὸ «Βαθὺ ἀρκάτζι» τῆς Χοιροκοιτίας, ἐνέδρα παρὰ Ὀρόκλινην κ.λ.π.

Τομεὺς Πάφου.

Ἐπιθέσεις ἐναντίον στρατιωτικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ ἐνέδραι.
Ὁ φόνος τοῦ στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ Πάφου Συνταγματάρχου Μακμίλλαν.
Θάνατος τῶν Παπαβερκίου, Σοφοκλέους κ.λ.π.

Τομεὺς Ἀμμοχώστου.

Αἱ πρῶται ὠργανωμέναι ἐπιθέσεις.
Ἀφαίρεσις αὐτομάτων ὅπλων ἀπὸ τὰς στρατιωτικὰς ἀποθήκας Ἀμμοχώστου.
Ἐπιθέσεις ἐναντίον ἀστυνομικῶν σταθμῶν.
Ἀφηγήσεις ἀγωνιστῶν διὰ τὴν μάχην τοῦ ἀχυρῶνος Λιοπετρίου.
Π. ΚΟΚΚΙΝΟΣ, Μ. ΚΑ·Ι·ΛΗΣ, Π. ΤΟΥΜΑΖΟΣ, Π. ΚΑΣΠΗΣ, Σ. ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ, Θ. ΧΑΤΖΗΘΕΟΔΟΣΙΟΥ.

β) Ἀνταρτικαὶ ὁμάδες :

Διαμέρισμα Πιτσιλιᾶς.

Αἱ πρῶται ὠργανωμέναι ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Ἀμιάντου καὶ φρουρᾶς Μιτσεροῦ.
ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ. Διάφορα γεγονότα ἀπὸ τὴν δρᾶσίν του.
Σερβίρει Ἄγγλους εἰς Μονὴν Μαχαιρᾶ καὶ δέχεται..... νὰ γίνῃ πράκτοράς των.
Μιχαὴλ Γεωργάλλας.
Συμπλοκὴ παρὰ τὰ Χανδριὰ καὶ θάνατος τοῦ Χρίστου Τσιάρτα.
Ὁ θάνατος τῶν: ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΛΕΝΑ, ΔΗΜΗΤΡΑΚΗ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, ΣΩΚΡΑΤΗ ΤΣΑΓΚΑΡΗ.
Τὸ σαμποτὰζ παρὰ τὴν Παραμύθαν καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ν. Εὐαγόρου.
Ἡ πολύνεκρος ἔκρηξις εἰς Κούρδαλι καὶ ὁ θάνατος 4 ἀγωνιστῶν.
Ὁ θάνατος τοῦ ΣΑΒΒΑ ΡΟΤΣΙΔΗ.

Διαμέρισμα Μαραθάσης.

Πῶς ἔπεσεν ὁ Μᾶρκος Δρᾶκος.
Ἀνατίναξις τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Κουτραφᾶ.
Συμπλοκὴ εἰς Ἔσω Γαλάταν καὶ φόνος Ἄγγλου ὑπολοχαγοῦ.
Πῶς ἔπεσαν ὑπὸ τὰ βλήματα τοῦ προδότου Ἀσσιώτη [εἰς τὸ κρησφύγετον ὁ Εὐαγόρας Παπαχριστοφόρου καὶ Χρ. Μυλωνᾶς.

Διαμέρισμα Τυλληριᾶς.

Συμπλοκὴ εἰς Σόλους καὶ θάνατος τοῦ Χ. ΜΟΥΣΚΟΥ.
Ὁ θάνατος τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀνταρτικῆς ὁμάδος Κάμπου ΚΩΣΤΑ ΛΟ·Ι·ΖΟΥ.
Εἰς τὰ βουνὰ τοῦ Κύκκου, ὅπου τὸ Ἀρχηγεῖον τῆς ΕΟΚΑ· ἀφήγησις ἀντάρτου. Εἷς ἀντάρτης ντύνεται καλόγηρος καὶ μένει στὸ μοναστῆρι τοῦ Κύκκου ὡς πληροφοριοδότης.
Ἀφηγήσεις Λ. ΚΑΥΚΑΛΙΔΗ ἀπὸ τὴν ζωὴ μαζὶ μὲ τὸν Διγενή.
Πῶς ἡ ὁμὰς Μ. Δράκου διέφυγε τὴν καταδίωξιν τῶν Ἄγγλων. Ὁ Δρᾶκος σκοντάφτει ἐπὶ κοιμωμένου στρατιώτου καὶ διαφεύγει βαλλόμενος.

12. Η ΛΥΡΑ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

Σημείωσις: Τὰ ἀνωτέρω κεφάλαια θὰ συμπληρωθοῦν καὶ δι' ἄλλων, κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ εἰδικοῦ τόμου.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ
Κλίμακα 1 : 500.000
ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ
Α.-ΕΠ. ΠΑΦΟΥ
1. Χρυσοχούς
2. Πάφου
3. Καλοκεδάρων
Β.-ΕΠ. ΛΕΜΕΣΟΥ
4. Αυδήμου
5. Κοιλανιού
6. Λεμεσού
Γ.-ΕΠ. ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ
7. Λεύκας
8. Μόρφου
9. Όρεινής
10. Κυθρέας
Δ.-ΕΠ. ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ
11. Μεσσόριας
12. Άμμοχώστου
13. Καρπασίας
Ε.-ΕΠ. ΛΑΡΝΑΚΑΣ
14. Λάρνακας
ΣΤ.-ΕΠ. ΚΕΡΥΝΕΙΑΣ
15. Κερύνειας
34°00′
34°30′
35°30′
35°00′
32°30′
33°30′
ΛΕΥΚΩΣΙΑ
ΚΕΡΥΝΕΙΑ
ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ
ΛΑΡΝΑΚΑ
ΛΕΜΕΣΟΣ
ΚΤΗΜΑ
Πάφος
Μόρφου
Ριζοκάρπασο
Κόλπος Μόρφου
Κόλπος Χρυσοχούς
Κόλπος Άμμοχώστου
Κόλπος Λάρνακας
Κόλπος τοῦ Άκρωτηρίου (Λεμεσοῦ)
Κόλπος Έπισκοπής